A. gr. a. 735 l-2

<36618058140012

<36618058140012

Bayer. Staatsbibliothek

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ
ΤΗΙ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΔΡΑΜΑΤΑ

ΕΞ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΕΚΑΒΗ, ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ, ΜΗΔΕΙΑ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1894

In Commission bei CARL BECK in Athen

A. gr. a. 735 l-2

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΔΡΑΜΑΤΑ

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΤΗΙ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΔΡΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΝ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙῼ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
1894

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΔΡΑΜΑΤΑ

ΕΞ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΕΚΑΒΗ, ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ, ΜΗΔΕΙΑ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1894

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἑξαετία σχεδὸν ὁλόκληρος παρῆλθεν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρώτου τόμου τῆς παρούσης ἐκδόσεως τῶν Εὐριπίδου δραμάτων, μόλις δὲ σήμερον κατωρθώθη νὰ προέλθῃ εἰς φῶς ὁ δεύτερος οὗτος τόμος, περιέχων τὴν *Ἑκάβην*, τὸν *Ἱππόλυτον* καὶ τὴν *Μήδειαν*. Τὸ πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ β'. τούτου τόμου ὁρισθέν μοι ἔτος ἦτο τὸ 1891· ἀλλὰ λόγοι ἄσχετοι ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν θέλησιν ἀνέβαλον ἐπανειλημμένως τὴν ἔκδοσιν μέχρι σήμερον.

Ἐν τῷ ἐξ ἀνάγκης βραχεῖ τούτῳ προλόγῳ θέλω περιορισθῇ εἰς σημειώσεις τινὰς ἀπαραιτήτους, παραλειπομένων, ὡς εἰκός, τῶν εἰς τὰ τρία δράματα προεισαγωγῶν. Αἱ τρεῖς τέσσαρες αὗται σελίδες δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ χωρέσωσιν ἄλλο τι εἰμὴ τὰ κοινὰ καὶ τετριμμένα, ὅσα εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης προχείρως ἐν πάσῃ σχετικῇ πραγματείᾳ ἢ ἐκδόσει. Παρὰ νὰ ἀναμασσήσω καὶ ἐγὼ τὰς συνήθεις ἀδίκους καὶ πολλαχῶς ἡμαρτημένας ἀναλύσεις καὶ κρίσεις περὶ τῶν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ δραμάτων, ἅτινα συναποτελοῦσι μετ' ὀλιγίστων ἄλλων τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς καθόλου δραματικῆς ποιήσεως, ἁπλῶς καὶ μόνον διότι φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Εὐριπίδου, ἐπροτίμησα νὰ σιωπήσω. Ἡ ἀπὸ Σλεγέλου καὶ ἐφεξῆς κατὰ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ λιβελλογραφία, ἡ καὶ μέχρι σήμερον κρατοῦσα ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ, εἶνε ἀπέραντος· ὅπως δ' ἀνασκευασθῇ τελεσφόρως αὕτη, ἀπαιτοῦνται πολλαί τινες σελίδων δεκάδες, καὶ ἂν εἰς μόνον τὰ τρία ταῦτα δράματα περιορισθῇ τις. Ἀλλ' ὅτι ἡ παρὰ τοῖς σοφοῖς κοινὴ σχεδὸν αὕτη τοῦ ποιητοῦ κατάκρισις εἶνε ἄδικος, τούτου τεκμήριον ἐλάχιστον ἔστωσαν εἰς τὸν ἡμέτερον ἀναγνώστην ὅσα εἴπομεν ἐν σελ. ογ'-ρ' τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ προλεγομένων εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην. Ἐκλέξαντες τὸ κατὰ τοὺς περὶ Σλέγελον καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν κάκιστον δρᾶμα τοῦ Εὐριπίδου, τὴν Ἠλέκτραν, καὶ ἀντιπαρα-

βαλόντες πρὸς δύο ἕτερα τῶν πρὸ αὐτοῦ δράματα, πραγματευόμενα τὸ αὐτὸ θέμα, τὴν Ἠλέκτραν τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὰς Χοηφόρους τοῦ Αἰσχύλου, ἀπεδείξαμεν καὶ ἐκ τῆς ἀνίσου ταύτης ἀντιπαραθέσεως, ὅτι ὁ Εὐριπίδης ὡς τραγικὸς ὑπερέβαλε καταφανῶς τοὺς πρὸ αὐτοῦ (1) ἐν τοῖς οὐσιώδεσι καὶ καιρίοις.

Τὸ κείμενον τῶν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ δραμάτων ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν δύο ἐκδόσεων τοῦ Κιρχωφφίου, ἀλλὰ τῆς Ἑκάβης καὶ Μηδείας ἰδίως ἐπὶ τῆς τοῦ R. Prinz, μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Γ. Δινδορφίου καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Schwarz ἐκδοθέντων τῆς Ἑκάβης. Εἴχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὁμοίως πλὴν τῶν ἐν τῷ α' τόμῳ (Προλεγομέν. σελ. ριϛ'-ζ' καὶ ρλγ') καταλεχθεισῶν ἐκδόσεων, καὶ τῆς Γλασκωβιανῆς μετὰ τῆς τοῦ Πάλεϋ, διὰ μὲν τὴν Ἑκάβην καὶ τὴν τοῦ Ammon, Haak, Pflugk (Wecklein), G. Herrmann, Verwayen, κλπ., διὰ δὲ τὸν Ἱππόλυτον τὴν τοῦ Brunk, Walckenaër, Th. Bartholdy, Wecklein, κλπ., καὶ διὰ τὴν Μήδειαν τὴν τοῦ Elmsley, Wecklein, Wartholdy, Klotz, Schöne, Werrall, Arnim, κλπ., μετὰ διαφόρων ἰδιαιτέρων πραγματειῶν, μονογραφιῶν, μελετῶν κλπ.

Ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως τῆς ἑρμηνευτικῆς καὶ κριτικῆς ὕλης, συνεχωνεύσαμεν ὁμοῦ ἐν τῷ παρόντι τάς τε ἑρμηνευτικὰς καὶ τὰς κριτικὰς σημειώσεις, ὡς καὶ τὰς διαφόρους ἐν τοῖς χειρογράφοις γραφάς, ἃς καὶ πληρέστερον ἀνεγράψαμεν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ, ὅπου μάλιστα ἡ παράθεσις αὐτῶν ἦτο ἰδιαιτέρως ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ κειμένου. Συνεπτύξαμεν δὲ τὴν ὅλην ὕλην, μεταχειρισθέντες παρενθέσεις, καὶ ταύτας διπλᾶς πολλάκις, καὶ πολλὰ ἄλλα μηχανευθέντες, ὅπως φεισθῶμεν τοῦ ἐπιμεμετρημένου ἡμῖν χώρου. Ὑπεβλήθημεν οὕτως εἰς ἐπανειλημμένους ἀτρύτους κόπους, δι' οὓς δὲν λυπούμεθα τόσον, ὅσον διὰ τὴν ἐνιαχοῦ ἕνεκα τῆς τοιαύτης συσφηνώσεως ἐπισκότησιν ἴσως τοῦ λόγου καὶ τῶν νοημάτων· ἀλλ' οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι.

Ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἑρμηνείᾳ τῶν δραμάτων καθωδήγησαν ἡμᾶς αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ καὶ ἐν τῇ τῶν Φοινισσῶν τοῦ προλαβόντος

(1) Ἴδε τῶν ἐν τόμ. Α'. Προλεγομένων σελ. οζ'-γθ', ὡς καὶ τὴν περὶ Εὐριπίδου σύντομον περίληψιν ἐν τῷ εἰς τὸν παρόντα β' τόμον παραρτήματι «Mon édition d'Euripide et la définition de la tragédie etc.» σελ. 7-24.

τόμου. Ἀπέσχομεν ἀπὸ πάσης μεταβολῆς τοῦ κειμένου, μόνον δ' ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ ἀφ' οὗ ἐπείσθημεν ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ παραδεδομένη λέξις ἠλλοιώθη, προέβημεν εἰς διόρθωσιν τῆς παραδεδομένης γραφῆς, καὶ τοῦτο δὲ μόνον, ἐὰν ἡ τοῦ διορθώματος παραφθορὰ ἐξηγεῖτο εἴτε παλαιογραφικῶς ὡς παρόραμα, εἴτε ὡς λάθος τῆς ἀκοῆς διὰ τὸ ὁμόηχον· κυρίως δὲ ἡ προσοχὴ ἡμῶν σχεδὸν ὁλόκληρος συνεκεντρώθη εἰς τὴν ἑρμηνείαν. Ἀλλὰ περὶ τούτου εἴπομεν ἱκανὰ ἐν τοῖς Προλεγομένοις τοῦ α' τόμου (σελ. ρηδ'-ρλη').

Ὅτι οὕτω πράττοντες ἀντεστρατευόμεθα πρὸς τὰ ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ κρατοῦντα, οὐδαμῶς ἠγνοοῦμεν. Καὶ τὰ πράγματα δ' αὐτὰ ἀπέδειξαν τοῦτο. Πολλὰ ὀλίγοι ἐπεκρότησαν ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν· ἕτεροι ὅμως καὶ ἔψεξαν μᾶλλον ἢ ἧττον τὸ ἡμέτερον βιβλίον. Οὕτως ὁ Σταδτμύλλερος (ἐν Litterat. Centralblat 1889 σελ. 1670), ὁμολογεῖ μέν, ὅτι πολλὰς ἀπὸ τοῦ Οὐαλκεναρίου μέχρι σήμερον εἰσαχθείσας εἰς τὸ κείμενον μεταβολὰς πειστικῶς καὶ τελεσφόρως ἀνεσκευάσαμεν, ὅτι, καίπερ ἐκ συστήματος ἀποφεύγοντες τὰς μεταβολάς, πολλὰ εὐστόχως διωρθώσαμεν, ὅτι πολλαχοῦ ἐτάμομεν νέας ὁδοὺς ἑρμηνείας, ὅτι τὸ βιβλίον περιέχει πολλὰ σπουδῆς ἄξια, ὅτι συναποτελεῖ μέρος πολύτιμον τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, κτλ. ἀλλὰ καὶ ψέγει πολλὰ τούτων ὡς περίτεχνα ἢ βεβιασμένα. Τὰ χωρία, ἐφ' ὧν διαφωνεῖ πρὸς ἡμᾶς ὁ σοφὸς ἀνήρ, ἠθέλομεν παραθέσῃ ἐνταῦθα, ἐὰν παραλαμβάνοντες ταῦτα ὁ Οὐέϊλος καὶ ὁ Οὐεκλεῖνος δὲν ἐπέκριναν ἐκεῖνος μὲν λεπτομερέστερον, οὗτος δὲ ἐμπαθέστερον καὶ σφοδρότερον.

Ὁ Ἐρρῖκος Οὐέϊλος, μέλος τοῦ γαλλικοῦ Πανακαδημίου, ἐδημοσίευσε μακρὰν ἀνάλυσιν καὶ ἐπίκρισιν τοῦ α'. τόμου, τοῦ περιέχοντος τὰς *Φοινίσσας*, ἐν δυσὶ τεύχεσι (Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου 1889) τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος Journal des savants. Ἡ κρίσις τοῦ κλεινοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἐπευφημεῖ εἰς τὸ ἔργον μου, ἀλλ' ὄχι ἁπλῶς οὐδὲ συνακολούθως ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἐὰν ἡ φιλοφροσύνη ἐξαίρει ἐνιαχοῦ τὸν ἔπαινον ἐπὶ τὸ γαλατικώτερον, ἡ εἰρωνεία καὶ τὸ σκῶμμα ἀπομαραίνει αὐτὸν καὶ διαφθείρει πλεονάκις, καὶ ἡ διὰ παντὸς τοῦ ἔργου διήκουσα

προκατάληψις ἐπισκιάζει τὰ πάντα οὕτως, ὥστε ἡ ὅλη κρίσις ἀποβαίνει μᾶλλον δυσμενής.

Ἐπελθὼν ὁ Οὐεκλεῖνος, ἀπέπτυσε πάντα χαλινὸν εὐπρεπείας, ἀναμασσήσας δὲ τὰ τοῦ Σταδτμυλλέρου καὶ Οὐείλου, καὶ πλάσας ἐξ ἑαυτοῦ αὐτὸς ἄλλας ἔτι μᾶλλον φαντασιώδεις κῆρας, ἐδημοσίευσεν (ἐν τῇ Berliner Philologischen Wochenschrift, 1889, 31 August) ἀληθῆ λίβελλον κατὰ τοῦ βιβλίου μου, εἰπὼν μὲν ὁσίας χάριν ὅτι περιέχει πολλὰ τὰ καλά, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο καταδείξας ἐν τῇ ἀναλύσει του εἰμὴ τὰ δῆθεν κακά.

Ἅμα ἀναγνοὺς τὴν κατὰ τύχην περιελθοῦσαν εἰς χεῖράς μου κρίσιν τοῦ Οὐείλου συνέταξα γαλλιστὶ ἀπάντησιν μακράν, ἥτις ὅμως, ὅπως ἐπληροφορήθην ἐν τῷ μεταξύ, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καταχωρισθῇ ἐν τῷ Journal des savants, ὡς ἀποκλειστικῶς ἀφωρισμένῳ εἰς τὰς διατριβὰς τῶν ἀκαδημαϊκῶν. Ἐσκέφθην τότε νὰ καταχωρίσω τὴν ἀπάντησιν ἐν γαλλικῷ τινι περιοδικῷ. Καὶ ἐδέχθησαν μὲν οἱ διευθυνταὶ τῶν δύο ἐν Παρισίοις φιλολογικῶν περιοδικῶν νὰ δημοσιεύσωσι τὴν ἀπάντησιν, ἀλλὰ κατὰ μικρὰ τεμάχια, διὰ τὴν μικρότητα αὐτῶν καὶ τὴν ποικίλην πληθὺν τῆς ὕλης. Ἐπειδὴ δ' οὕτως ἡ τοῦ ὅλου δημοσίευσις ἔμελλε νὰ παραταθῇ εἰς μακρότατον χρόνον, ἀπέσυρα τὸ χειρόγραφον, καὶ ἀπεφάσισα νὰ δημοσιεύσω αὐτὸ ἐν εἴδει παραρτήματος εἰς τὸν β'. τοῦτον τόμον.

Αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν γερμανιστὶ συνταχθεῖσαν ἀπάντησιν εἰς τὸν Οὐεκλεῖνον, ἣν καθὼς μοὶ ἔγραψεν ὁ ἐν Βερολίνῳ φίλος Α. Β., ὁ φροντίσας περὶ τῆς δημοσιεύσεως, ἠρνήθησαν νὰ δεχθῶσιν οἱ ἐκδόται τῶν φιλολογικῶν περιοδικῶν. Δυστυχῶς ἕνεκα τῆς ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἀναβολῆς τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ β' τούτου τόμου, καὶ τῶν ἀπαντήσεων τούτων ἡ δημοσίευσις ἀνεβλήθη μέχρι σήμερον. Ἀμφότεραι αὗται δημοσιεύονται συγχρόνως νῦν ἐν ἰδίῳ τεύχει, ὡς παράρτημα τοῦ ἀνὰ χεῖρας τόμου.

Ἀθήνησι, 5 Δεκεμβρίου 1894.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΕΚΑΒΗ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Μετὰ τὴν Ἰλίου πολιορκίαν οἱ μὲν Ἕλληνες εἰς τὴν ἀντιπέραν Τρῳάδος Χεῤῥόνησον καθωρμίσθησαν, Ἀχιλλεὺς δὲ νυκτὸς ὁραθεὶς σφαγῆναι ἠξίου μίαν τῶν Πριάμου θυγατέρων. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες τιμῶντες τὸν ἥρωα, Πολυξένην ἀποσπάσαντες Ἑκάβης ἐσφαγίασαν, Πολυμήστωρ δὲ ὁ τῶν Θρᾳκῶν βασιλεὺς ἕνα τῶν Πριαμιδῶν Πολύδωρον κατέσφαξεν. εἰλήφει δὲ τοῦτον παρὰ τοῦ Πριάμου ὁ Πολυμήστωρ εἰς παρακαταθήκην μετὰ χρημάτων. ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως κατασχεῖν αὐτοῦ βουλόμενος τὸν πλοῦτον, φονεύειν ὥρμησε, καὶ φιλίας δυστυχοῦς ὠλιγώρησεν. ἐκριφέντος δὲ τοῦ σώματος εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ κλυδώνιον πρὸς τὰς τῶν αἰχμαλωτίδων σκηνὰς αὐτὸν ἐξέβαλεν. Ἑκάβη δὲ τὸν νεκρὸν θεασαμένη ἐπέγνω· κοινωσαμένη δὲ τὴν γνώμην Ἀγαμέμνονι, Πολυμήστορα σὺν τοῖς παισὶν αὐτοῦ ὡς ἑαυτὴν μετεπέμψατο, κρύπτουσα τὸ γεγονός, ὡς θησαυροὺς ἐν Ἰλίῳ μηνύσῃ αὐτῷ. παραγενομένου δὲ τοὺς μὲν υἱοὺς κατέσφαξεν, αὐτὸν δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστέρησεν. ἐπὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων λέγουσα τὸν κατήγορον ἐνίκησεν· ἐκρίθη γὰρ οὐκ ἄρχειν ὠμότητος, ἀλλ' ἀμύνασθαι τὸν κατάρξαντα.

Ἡ μὲν σκηνὴ τοῦ δράματος ὑπόκειται ἐν τῇ ἀντιπέραν Τροίας Χεῤῥονήσῳ· ὁ δὲ χορὸς συνέστηκεν ἐκ γυναικῶν αἰχμαλωτίδων. προλογίζει δὲ εἴδωλον Πολυδώρου.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ
ΠΡΟΣΩΠΑ

ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ ΕΙΔΩΛΟΝ.
ΕΚΑΒΗ.
ΧΟΡΟΣ.
ΠΟΛΥΞΕΝΗ.
ΟΔΥΣΣΕΥΣ.
ΤΑΛΘΥΒΙΟΣ.
ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.
ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

Ε Κ Α Β Η

ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ ΕΙΔΩΛΟΝ

Ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας
λιπών, ἵν' Ἅιδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
Πολύδωρος, Ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς Κισσέως

1-2. Παράφρασιν λατινικὴν τῆς ῥήσεως ταύτης ἀναφέρει ὁ Κικέρων (Tuscul. I, 16, 37), παρῳδεῖ αὐτὴν ὁ Ἀριστοφάνης (παρ' Ἀθην. ιϐ'. 551 B, γ', 112 F), ὁ Λουκιανὸς (Νεκυομ. 1), καὶ ὁ Ψευδοναζιανζηνὸς (Χριστ. Πάσχ. 1506, 2021-2). Κατὰ Δημοσθένην (στεφ. 315) τὴν ῥῆσιν ταύτην, πλὴν ἄλλων, διέφθειρεν ἀπαγγέλλων ὁ Αἰσχίνης, ἀναφέρει δ' ὁ Στράϐων (ιϐ' ϐ70), Λιϐάνιος (δ', 307), Πρισκιανὸς (II, 47 κλπ.), Θ. Μάγιστρος (170), Ἑρμογένης (*Walz*. γ', 321) Χοιροϐοσκὸς (Κραμ. Ἀνεκδ. 222, Ἀνεκδ. Ὀξόν. 3,273) Τζέτζης (ἐπ. 66, σελ. 58), Σχολ. εἰς Ἀφθόν. (*Walz*, ϐ', 53), καὶ Δοξαπατρ. (αὐτ. 496). Μνεία δ' αὐτῆς γίνεται καὶ ἐν Βοϊσσονάδ. Ἀνεκδ. 116 καὶ παρ' Ἀγαθίᾳ (114). Ὅμοια δ' ἄρχεται προλογίζων καὶ ὁ Ποσειδῶν ἐν Τρῳάσιν.

1. '*κευθμῶνες*] καταδύσεις... ἀπόκρυφοι τόποι'. ΗΣΥΧ.

καὶ σκότου πύλας] ταὐτὸν εἰπεῖν: Ἅδου πύλας, (ὡς ἐν Ἱππ. 57, Ἀλκ. 126, Αἰσχ. Ἀγ. 1291, ὅθεν καὶ τὸ γραφικὸν Ματθ. ιϛ', 18 'πύλαι Ἅδου', ἐν δ' Ἱππ 1447 καὶ 'νερτέρων πύλαι'. Πρϐλ. καὶ Ἰλ. Ε 646, Ι 312, Ὀδ. ξ 156). Εἰκότως δ' εἶπε σκότου πύλας ὁ ποιητὴς τὰς τοῦ Ἅδου, διότι ὁ Ἅδης ἐν σκότῳ· καὶ αὐτὴ δ' ἡ λέξις *ᾅδης* ὡς ἐκ τοῦ ἐτύμου (*ἀ* στερητ. + *ἰδ*-εῖν) ἐμφαίνει τὸν σκότον. Παρ' Ὁμήρῳ δ' ὁ σκότος συνωνυμεῖ καὶ αὐτῷ τῷ θανάτῳ· ὅθεν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, τὸ σκοτώνω ἀντὶ τοῦ θανατώνω, πρϐλ. 'σκότος: ὄλεθρος, θάνατος'. ΗΣΥΧ.

2. *χωρὶς ᾤκισται θεῶν*] = ξεχωριστὰ ἀπὸ τοὺς (οὐρανίους δηλονότι) θεούς, οἵτινες καθ' Ὅμηρον ἐστύγουν τὰ ἐν Ἅδου (Ἰλ. Υ 65). Οὕτω καὶ χθόνιαι Ἐρινύες παρ' Αἰσχύλῳ μετέρχονται 'λάχη θεῶν διχοστατοῦντ' ἀνηλίῳ λάμπᾳ'. Τὸ δὲ 'ᾤκισται' ἐνταῦθα = *ἐγκαθίδρυται*, καὶ ἑπομένως: *οἰκεῖ μετὰ τῶν περὶ αὐτόν*.

3. *παῖς γεγὼς*] καθόλου μὲν εἰπεῖν: *παῖς ὤν*, ἀλλ' ἀκριϐέστερον = *γεγεννημένος*, σαφέστερον δηλονότι ἐμφαινομένου τοῦ κατὰ φύσιν γένους. Ἦτο δ' ἐνταῦθα καὶ ἀναγκαία εἰς τὸν ποιητὴν ἡ σαφεστέρα αὕτη τοῦ γένους δήλωσις, διότι καθ' Ὅμηρον (Ἰλ. Φ 84-5) τὸν Πολύδωρον 'μινυνθάδιον μήτηρ γείνατο Λαοθόη, θυγάτηρ Ἄλταο γέροντος'. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ Ἑκάϐη ἦτο καθ' Ὅμηρον (Ἰλ. Π 717) θυγάτηρ τοῦ Δύμαντος, βασιλέως τῆς Φρυγίας, ὄχι τοῦ Κισσέως, οὗτινος θυγάτηρ ἦτο ὄχι ἡ Ἑκάϐη, ἀλλ' ἡ Θεανὼ (Ἰλ. Λ 223 κἑξ). Ὑπῆρχε δὲ καθ' ἓν τῶν σχολίων καὶ διάφορος γραφὴ 'Κισσίας', ἀντὶ τοῦ 'Κισσέως' ('ἀπὸ γενεᾶς τινὸς Φρυγίας ἢ ἀπὸ κώμης'.

Πριάμου τε πατρός· ὅς μ', ἐπεὶ Φρυγῶν πόλιν
κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν Ἑλληνικῷ,
δείσας ὑπεξέπεμψε Τρωϊκῆς χθονὸς
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα, Θρηκίου ξένου,
ὃς τὴν ἀρίστην Χεῤῥονησίαν πλάκα

ΣΧΟΛ.). Ὁ Εὐριπίδης, ἀκολουθήσας ἄλλας παρὰ τὰς Ὁμηρικὰς παραδόσεις, ὤφειλεν, ὡς εἰκός, καὶ νὰ τονίσῃ ἔτι μᾶλλον τὰς συγγενικὰς σχέσεις τοῦ δράματός του. Τούτου δ' ἕνεκα ἴσως λέγει καί:

4. *Πριάμου τε πατρός*] περιττότερον, εἰ καὶ ἄλλως οἱ τοιοῦτοι πλεονασμοὶ δὲν εἶνε ἀσυνήθεις εἰς τὸν ἡμέτερον ποιητήν, οἷον: ''Ἀγαμέμνονος παῖ καὶ Κλυταιμνήστρας τέκνον' Ἰφιγ. Τ. 239, 'Θησέως παῖς, Ἀμαζόνος τόκος' Ἱππολ. 10 κλπ.

Φρυγῶν πόλιν] Διαφέρουσιν οἱ Φρύγες τῶν Τρώων καὶ ἡ Τροια τῆς Φρυγίας, ἀλλὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησι τραγικοῖς οἱ Τρῶες καλοῦνται πολλάκις Φρύγες κατὰ συνεκδοχήν, συνήθη ἄλλως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ τοπικῶν, καὶ μάλιστα ἐθνικῶν, ὀνομάτων. 'Φρυγῶν πόλις' ἄρα ἐνταῦθα ἡ Τροία, ὡς καὶ ἐν Ἀνδρομ. 204, 291, 363, Ἰφ. Ἀ. 682, 773, 1290 κλπ.

5. *δορὶ πεσεῖν Ἑλληνικῷ*] = *ὑφ' Ἑλλήνων ἁλῶναι*. Πρβλ. Τρῳάδ. 868 'αὐτός τε καὶ γῆ δορὶ πεσοῦσ' Ἑλληνικῷ'.

6. *ὑπεξέπεμψε*] Ὁμοίως καὶ κατωτέρω ἐν στ. 14. ''Η ὑπὸ τὸ λάθρα δηλοῖ, ἡ δὲ ἐξ τὸ ἔξω'. ΣΧΟΛ. Ἀντὶ τοῦ *ὑπεκπέμπει* κατωτέρω (στ. 10) κεῖται τὸ ἰσοδύναμον 'ἐκπέμπει λάθρα', ἐν δ' Ἀνδρομ. 47 καὶ πλεοναστικώτερον: 'ὃς δ' ἐστὶ παῖς μοι μόνος, *ὑπεκπέμπω λάθρα* Ἄλλους ἐς οἴκους'.

8. *τὴν ἀρίστην*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλίοις καὶ ταῖς πρὸ Ἑρμάννου ἐκδδ. Ἀλλ' οὗτος ἔτρεψε τὸ 'τὴν' εἰς 'τήνδ'', καὶ ἡ γραφὴ αὕτη ἀπέβη ἡ μέχρι σήμερον ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Ἐν ἀρχῇ τῶν δραμάτων, λέγει ὁ σοφώτατος ἀνήρ, οἱ σκηνικοὶ ποιηταὶ δηλοῦσι τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὑπόκειται ὁ μῦθος τοῦ δράματος Τοῦτο εἶνε ἀληθές, καὶ ὁ Κοϊτσάλας πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὀρθότητος τοῦ Ἑρμαννείου διορθώματος, ἐφρόντισε ν' ἀντιγράψῃ 13 Εὐριπιδείων δραμάτων στίχους, ἐν οἷς τὰ προλογίζοντα πρόσωπα πρὸς ὑποδήλωσιν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος, μεταχειρίζονται μίαν τινὰ πτῶσιν τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας *ὅδε*. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ παρατηρήσῃ ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὅτι ἐν ἅπασι τούτοις τοῖς χωρίοις ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία κεῖται ἄνευ τινὸς ἐπιθέτου, καὶ μετὰ μόνου τοῦ οὐσιαστικοῦ τοῦ δηλοῦντος τὸν τόπον (Ἀνδρομ. 16 'Φθίας δὲ τῆσδε', Βακχ 1 'τάνδε Θηβαίων χθόνα', Ἡρακλ. 38, Ἡρ. μ. 4, Ἱκετ. 2, Ἱππολ. 12, Ἰφ. Τ 30, Ἴων. 5, Μηδ. 10, Ὀρ. 46, Τρῳ. 4, Κυκλ. 20 καὶ Φοιν. 5-6)· εἰκότως δὲ τοῦτο, διότι ὁ ποιητὴς οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖ, εἰμὴ νὰ δείξῃ ἁπλῶς τὸν τόπον. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ὅμως ὑπάρχουσι τρεῖς ὅλαι λέξεις, ὄχι τὸν τόπον δεικνύουσαι, ἀλλὰ τὴν ποιότητα αὐτοῦ δηλοῦσαι, 'πλάκα, ἀρίστην, τήν'· ἡ δ' Ἑρμάννειος διόρθωσις ἀντικαθιστῶσα τὸ ἄρθρον 'τὴν' διὰ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας 'τήνδε, οὐ μόνον παρεισάγει τι νέον καὶ ξένον τῆς Εὐριπιδείου χρήσεως, ὅπως ἀποδεικνύουσι τὰ ἀνωτέρω παρατεθέντα παραδείγματα, ἀλλὰ καὶ φθείρει τὸ νόημα τοῦ στίχου, διότι, κατὰ μὲν τὴν παραδεδομένην γραφὴν 'τὴν ἀριστην Χεῤῥ. πλ.' ὁ Πολυμήστωρ παριστᾶται ὡς σπείρων, ἤτοι *νεμόμενος*, τὴν ἀρίστην (πασῶν) κατὰ τὴν (Θρακικὴν) Χερσόνησον πεδιάδα, κατὰ δὲ τὴν διόρθωσιν μένει ἄδηλον, ἂν τὸ νόημα εἶνε:

σπείρει, φίλιππον λαὸν εὐθύνων δορί.

τήνδε τὴν ἀρίστην Χ. πλάκα, ἢ μόνον: *τήνδε Χ. πλάκα, ἀρίστην* (οὖσαν), ἤτοι: *μίαν τῶν ἀρίστων*. Δὲν φθείρει λοιπὸν τὸ 'τὴν' τὸν στίχον, καθὼς ἀναποδείκτως ἀποφαίνεται ὁ Ἑρμᾶννος, ἀλλὰ τὸ διόρθωμά του. Ἐπίτηδες δ' ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'τὴν ἀρίστην', διὰ νὰ ὑποδηλώσῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν πλεονεκτικὸν χαρακτῆρα τοῦ Θρᾳκὸς βασιλέως. Ἀλλ' ἡ δήλωσις τοῦ τόπου; Ὑπάρχει, ἀποκρινόμεθα· ἀλλ' οἱ κριτικοί, διορθώσεις θηρεύοντες, παρῆλθον αὐτὴν ἀπαρατήρητον. Ὁ προλογίζων Πολύδωρος ὑποδεικνύει τὸν τόπον οὐχὶ ἅπαξ ἀλλὰ δίς, ἐν 33 'ὅσον περ ἐν γῇ *τῇδε* Χεῤῥονησίᾳ' καὶ 36 '*τῇσδε* Θρηκίας χθονός', καὶ ταῦτα ἄνευ ἑτέρου ἐπιθέτου, συμφωνότατα πρὸς τὴν Εὐριπίδειον χρῆσιν, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης. Κακῶς λοιπὸν ἠθετήθη καὶ διωρθώθη ἡ γραφὴ τῆς παραδόσεως· τούτου δ' ἀριδήλως ἀποδειχθέντος, περιττὴ ἀποβαίνει καὶ ἡ ἀνασκευὴ τοῦ διορθώματος τοῦ Ναυκίου 'γῆν' ἀντὶ τοῦ 'τήν'.

Χεῤῥονησίαν] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ.· ἀλλ' ὁ Βρύγκιος ἠθέτησε τὴν γραφὴν ὡς ἀνάττικον, καὶ ἐξέδωκε 'Χερσονησίαν', ἡ δὲ διόρθωσις αὕτη καὶ φέρεται ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδδ. 'Χεῤῥόνησος', λέγει ὁ Βρύγκιος, εἶνε τῆς νεωτέρας ἀτθίδος, μόνον δὲ 'Χερσόνησος' ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ἀττικοί, ἐν οἷς καὶ ὁ Εὐριπίδης. Εὐτυχῶς οἱ λίθοι σήμερον ἔλαβον φωνήν, καί, τοὐλάχιστον περὶ τῆς λέξεως ταύτης, τὰ μαρτύριά των εἶνε καὶ σαφῆ καὶ ἀναντίῤῥητα. Ὁ Εὐριπίδης ἤρξατο διδάσκων δράματα ἀπὸ τοῦ ἔτους 456 π. Χ. μέχρι σχεδὸν τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του, ἤτοι τοῦ 406 π. Χ. Ἀναντιῤῥήτως ἡ Ἑκάβη δὲν εἶνε ἐκ τῶν πρώτων δραμάτων του· ὑπάρχουσι δ' ἐξ ἐναντίας τεκμήρια, ἐξ ὧν πιστοῦται, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ δράματος τούτου ἀνάγεται εἰς τοὺς μετὰ τὸ 428 π. Χ. ἔτος. Ἀλλὰ μὴν ἡ τελευταία ἀττικὴ ἐπιγραφή, ἐφ' ἧς φέρονται αἱ λέξεις 'Χερσονήσιοι, Χερσονησῖται' εἶνε τοῦ ἔτους 452 π. Χ., ἐν ἁπάσαις δὲ ταῖς ἀπὸ τοῦ ἔτους 451-338 π. Χ. φέρονται 'Χεῤῥονήσιοι, Χεῤῥονησῖται, Χεῤῥόνησος, Χέῤῥος' (*Meisterhans*[2] Grammat. der attischen Inschriften σελ. 40-1). Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονήσῃ τις, ὅτι μακρὸς χρόνος συνήθως παρέρχεται, πρὶν οἱαδήποτε γλωσσικὴ μεταβολὴ περάσῃ ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τῆς ἀπαγγελίας εἰς τὴν γραφήν, ὥστε κατὰ τὰ 4 πρῶτα ἔτη τῆς δραματικῆς ἐνεργείας τοῦ Εὐριπίδου, ὅλος ὁ κόσμος ἐν Ἀθήναις ἔλεγε 'Χεῤῥόνησος' ὄχι 'Χερσόνησος'· ἀλλὰ καὶ ἂν δεχθῶμεν τὸ ἀδύνατον, ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ *Χερσόνησος* εἰς *Χεῤῥόνησος* ἐπῆλθεν αὐθημερὸν εἴς τε τὰ στόματα τῶν Ἀθηναίων καὶ εἰς τὴν γραφὴν αὐτῶν, πάλιν ἐκ τῶν 4 τούτων ἐτῶν οὐδὲν περιεσώθη ἄχρις ἡμῶν δρᾶμα, ὥστε νὰ ἔχῃ τινὰ λόγον ἡ ὑπὲρ τῆς ἀποβολῆς τοῦ διπλοῦ ῥῶ ἀξίωσις τῶν κριτικῶν. Ἐξ ἐναντίας τὰ προῤῥηθέντα μαρτύρια ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, καθ' ἣν ἐδιδάχθησαν τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ τὰ δράματα μέχρι τοῦ τελευταίου Ἕλληνος βιβλιαγράφου ἡ λέξις ἐξεφωνεῖτο καὶ ἐγράφετο μὲ διπλοῦν ῥῶ.

πλάκα] 'πεδιάδα γῆς'. ΣΧ. 'πλάκας δέ φησι πάντα τὰ πλατέα· ὅθεν καὶ τὸ πέμμα ὁ πλακόεις καὶ ἐν συναιρέσει πλακοῦς. διὸ οὐδ' ἐξ ἀνάγκης λιθώδεις πᾶσαι πλάκες κατὰ τό, ἱερὴν ὑπὸ πλάκα Σουνίου, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως πλατεῖαι καὶ γόνιμοι, ὁποία καὶ ἡ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ σπειρομένη ἀρίστη Χεῤῥονησία πλάξ'. ΕΥΣΤΑΘ. εἰς Ἰλ. Ζ 397. 'Χεῤῥόνησος, τῆς Θρᾴκης χωρίον καὶ πόλις, ὑποτελὴς τῶν Ἀθηναίων, εὔφορος εἰς πυρῶν γεωργίαν, ὅθεν καὶ ἐσιταγώγουν οἱ Ἀθηναῖοι'. ΣΧΟΛ. εἰς Ἀριστοφ. Ἱππ. 262.

9. *φίλιππον λαόν*] Οἱ Θρᾷκες ἐφημίζοντο ὡς ἔθνος μάχιμον καὶ φίλιππον. Πρβλ. 1088 κἑξ. 428, Σοφοκλ.

πολὺν δὲ σὺν ἐμοὶ χρυσὸν ἐκπέμπει λάθρα
πατήρ, ἵν', εἴ ποτ' Ἰλίου τείχη πέσοι,
τοῖς ζῶσιν εἴη παισὶ μὴ σπάνις βίου.
νεώτατος δ' ἦν Πριαμιδῶν, ὃ καί με γῆς
ὑπεξέπεμψεν· οὔτε γὰρ φέρειν ὅπλα
οὔτ' ἔγχος οἷός τ' ἦν νέῳ βραχίονι.

ἀποσπ. 520, Ἡσιόδ. ἔργ. κ. Ἡμ. 505, Θουκ. 6', 98, κλπ.

εὐθύνων δορί] = κυβερνῶν. Εἴληπται δ' ἐνταῦθα τὸ δόρυ ὡς σύμβολον τῆς βασιλείας καὶ ὄχι τὸ σκῆπτρον, διότι ἡ πρεσβυγενὴς ἀφετηρία τῆς βασιλείας ἦτο πάντοτε στρατιωτική.

12. *εἴη παισὶ μὴ σπ. β*] = *μὴ εἴη παισὶ σπάνις βίου*, μετατοπισθέντος ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως τοῦ μορίου διὰ τὸ μέτρον. Πρβλ. Ὀρέστ. 1354, κλπ. Περὶ τοῦ 'εἴη' ἴδ. εἰς 27.

13. *ἦν*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., ἀλλ' ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. 'ἦ'. Τοῦ παρατατ. τοῦ 'εἰμὶ' τὸ α' πρόσωπον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀττικοῖς ἦτο κατὰ τὴν παράδοσιν (Εὐστάθ. εἰς Ὀδ. σελ. 1761, 51) 'ἦ', παρὰ δὲ τοῖς μέσοις καὶ νεωτέροις 'ἦν'. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ παράδοσις μᾶς διδάσκει, ὅτι 'καὶ τῶν πρεσβυτέρων τινὲς' (Σχ. εἰς Ἰλ. Ε 533 καὶ Ὀδ θ 186) ἐξέφερον τὸ ἦ 'σὺν τῷ ν'. Τὸ νὰ γράψῃ τις 'ἦ' ὅπου ἔχουσι τὴν γραφὴν τὰ χειρόγραφα, ὡς ἐν Σοφ. Οἰδ. τυρ. 1123, ἢ καὶ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν γραφὴν κατὰ διόρθωσιν εἰς τὸν ἀρχαιότερον Αἰσχύλον, ὡς ἐν Ἀγ. 1637 καὶ Χοηφ. 523 ('παρῆ'), ἔχει τινὰ λόγον· ἀλλὰ τὸ νὰ εἰσβιάζῃ τὴν γραφὴν καὶ εἰς τὸν Εὐριπίδην, ὅπως οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν, εἶνε καθαρὰ τόλμη καὶ αὐθαιρεσία. Ὅτι ὁ ἡμέτερος ποιητὴς μετεχειρίζετο τὸ πρωτοπρόσωπον *ἦν*, ἀποδεικνύουσι πλεῖστα χωρία (οἷον Ἀλκ. 655 'παῖς δ' ἦν ἐγώ σοι', Ἱππολ. 1012, Ἴων. 280, Ἰφιγ Αὐλ. 944), ἐν οἷς εἰς τὸ *ἦν* ἐπακολουθεῖ φωνῆεν. Πρέπει καὶ ἐκ τούτων νὰ ἐξαλείψωμεν τὸ νῦ, κηρύττοντες αὐτὰ ἐφθαρμένα, ὡς ἔπραξεν ὁ Ἔλμσλεϋς (προλόγ. εἰς Οἰδ τυρ. σελ. 10), ἢ νὰ διορθώσωμεν αὐτὰ αὐθαιρέτως; ἢ πρέπει κατὰ τὸ δοκοῦν νὰ γράφωμεν ποῦ μὲν 'ἦ' ποῦ δὲ 'ἦν'; Ἐμείναμεν πιστοὶ εἰς τὴν παράδοσιν, ὡς τὴν μόνην ὀρθὴν σχετικῶς βάσιν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ.

ὃ] Ἔνιοι ἐκδέχονται τὸ 'ὃ τοῦτο ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'ὑπεξέπεμψεν' (= *τὸ εἶναί με νεώτατον Πριαμιδῶν ὑπεξέπεμψεν*), ὅπερ ἐξελέγχει ἥκιστα ἀποδεκτὸν ἡ χρῆσις τοῦ λεξειδίου, λαμβανομένου ὅπως τὸ παρ' Ὁμήρῳ *τὸ* (= *ὅ*), καὶ τὸ πληθ. ἃ (οἷον Σοφοκλ. Οἰδ. Κολ. 1291 '*ἃ* δ' ἦλθον ἤδη σοι λέξαι θέλω'), τὸ *τί* (οἷον Οἰδ. τυρ. 1391: '*τί* δ' ἦλθες; = διατί;), '*τ.* χρῆμα' (Ἡρακλ μαιν. 1179) κττ. Πρβλ. ἐν Φοιν. 263.

14. *ὑπεξέπεμψεν*] Ἴδ. εἰς 6.

14-15 *οὔτε γ. φ. ὅπλα οὔτ' ἔγχος*] *Ὅπλα* ἐκδέχου ἐνταῦθα καθόλου τὰ πολεμικὰ τεύχη, σκεύη τε καὶ ἐνδύματα (πρβλ. Ἡσύχ. ἐν λ. *ὅπλα* καὶ *ὅπλον*), 'ἔγχος' δὲ λέγεται τὸ δόρυ καί, ἰδίως παρὰ τοῖς τραγικοῖς, τὸ ξίφος. Τὸ δὲ 'νέῳ βραχίονι' κυρίως διὰ τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα. Πρβλ τὸ 'τευχέων . . . βάρος' περὶ τοῦ νεαροῦ Ἰολάου ἐν Ἡρακλ. 723. Ὁ δὲ 'τὲ' ἀπεσχοινίσθη καὶ ἐνταῦθα διὰ τὸ μέτρον ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως, τῆς κατὰ φύσιν καὶ ὁμαλῆς συνθήκης τῶν λέξεων οὔσης ταύτης: *οὔτε γὰρ ὅπλα οὔτ' ἔγχος οἷος τ' ἦν φέρειν ν. βρ.*

ἔκειθ' ὁρίσματα] Οὕτως ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις· ἀλλ' ὁ Μυσγραύ. μετὰ τὸν Σκαλίγερον διώρθ. 'ἔκειτ' ἐρείσματα', ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι: *ὅρισμα* σημαίνει *ὅρον*, καὶ ἰδίως *ὁροθέσιον*, ἢ

ἕως μὲν οὖν γῆς ὄρθ' ἔκειθ' ὁρίσματα,
πύργοι τ' ἄθραυστοι Τρωϊκῆς ἦσαν χθονός,
Ἕκτωρ τ' ἀδελφὸς οὑμὸς εὐτύχει δορί,
καλῶς παρ' ἀνδρὶ Θρῃκί, πατρῴῳ ξένῳ,
τροφαῖσιν, ὥς τις πτόρθος, ηὐξόμην τάλας.

ὁροθετικὴν στήλην. Τὴν διόρθ. ἀπέκρουσεν ὁ Μαρκλάνδος, μεταφράσας τὸ 'ὁρίσματα': *τείχη*, ὅπως καὶ εἷς τῶν Σχολ., πιστώσας δὲ τὴν τοῦ *κεῖσθαι* ἀντὶ τοῦ *εἶναι* χρῆσιν ἐκ τοῦ Σοφ. Αἴ. 954 καὶ Ἡροδ. ζ' 198. Ὁ Ματθ. παρετήρησεν εὐλόγως, ὅτι, ἐὰν 'ὁρίσματα' εἶνε: ὁροθετικαὶ στῆλαι, εἶνε ὅλως ἄτοπον τὸ ἐξαγόμενον νόημα: ἕως οἱ Ἕλλην. δὲν εἶχαν ὑπερβῆ τὰ ὁροθέσια τῆς Τρωϊκῆς χώρας = πρὶν οἱ Ἕλλ. κτλ, ἤτοι πρὸ τῆς εἰς τὴν Τρῳάδα εἰσβολῆς τῶν Ἑλλήνων. Παρατρέχομεν ὡς ὅλως φαντασιώδη τὴν ἑρμηνείαν: φρούρια ἐν τοῖς μεθορίοις, τοῦ Λακίου. Ἀλλ' ὁ Ἀρτ. ἐξέδωκεν 'ἐρείσματα' ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Ἱππολ. 1429, ὡς καὶ ἐν Ἰφ. Α. 952, ἀντὶ τοῦ 'ὁρίσματα', δριμέως ἐκμυκτηρίσας τοὺς κατὰ τὸν Σχολ. ἑρμηνεύοντας κριτικούς, ᾧ συναινοῦσι καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδδ., τοῦ Κοϊτσάλα ἀποδεχομένου μὲν τὸ 'ὁρίσματα' = *ὅροι*, ἀλλ' ἐκλαμβάνοντος τὸ *ὅροι* = *χώρα*, καὶ διορθοῦντος 'ἕως μὲν οὖν γῆς ὄρθ' ἔτ' ἦν ὁρίσματα', ἢ 'ὀρθὰ κλεὶν' ὁρίσματα', ἀλλὰ οὔτε τό: *ἡ χώρα ἔκειτο* (ἢ: *ἦν*) *ὀρθή* ἔχει νοῦν τινα, οὔτε αἴρει τὴν ἀτοπίαν ταύτην ἡ αὐθαίρετος ἐκδοχὴ τοῦ 'ὀρθὴ' ἀντὶ τοῦ: ἀπόρθητος. *Ἔρεισμα* λέγεται κυρίως τό: *ὑποστήριγμα πράγματος ἐπικειμένου*· ἀπορῶ ἄρα πῶς εἶνε δυνατόν, εἴτε κυριολεκτικῶς εἴτε μεταφορικῶς, ν' ἀποκαλεσθῶσιν οὕτω τὰ τείχη πόλεως. Ἀλλ' ὅσον ἀνάρμοστος πρὸς τοιαύτην χρῆσιν εἶνε ἡ λέξις, τόσον ἀπ' ἐναντίας εὐαρμοστεῖ τὸ 'ὁρίσματα', ὅπερ δύναται μὲν νὰ ἐκληφθῇ ἐνίοτε καὶ ἀντὶ τοῦ 'ὅρος', ὡς καὶ τἀνάπαλιν, ἀλλὰ κυρίως σημαίνει πᾶν τι τὸ *ὁρίζον* ἢ *ὡρισμένον*, καὶ ἰδίως τὸν περίβολον τῶν τειχῶν, ἤτοι αὐτὰ τὰ τείχη. Τοῦτο σημαίνει ἡ λέξις ἐνταῦθα καὶ τοῦτο ἐν Ἱππ. 1459 καὶ Ἀνδρ. 968. Ἐν δ' Ἰφ. Α. 952 'ἢ Σίπυλος ἔσται πόλις *ὅρισμα* βαρβάρων' κακῶς ἡ λ. ἐκλαμβάνεται = ὅριον, ἐν ᾧ σημαίνει περιτείχισμα μὲν πάλιν, ἀλλὰ περιφρονητικῶς, οἷον εἰπεῖν: ἕνας φράκτης ἢ μία φράκτη, (ὅπως κατὰ Τρικούπ. ἱστορ. γ', 316, ἀπεκάλεσε καὶ ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς πρὸς τὸν Κιουταχῆν τὸ Μεσολόγγιον). Κακῶς ἄρα καὶ ἑρμηνεύουσι καὶ ἀθετοῦσι τὴν λέξιν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τοῖς σημειωθεῖσι χωρίοις οἱ κριτικοί Ὅτι δὲ 'ἔκειθ'' εἶνε γνήσιον καὶ λαμβάνεται τὸ ἀντὶ τοῦ 'ἦν', προσθέτομεν εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ τὰ ἑξῆς ἐκ μόνου τοῦ Εὐριπ. μαρτύρια: Ἰφ. Α. 1295, Ἰφ. Τ. 166 (ὅπου κακῶς τὸ 'κεῖται' μετεγράφη ὑπὸ Ναυκ. εἰς 'χεῖται'), Τρῳάδ. 179, Μηδ. 1186.

17. *χθονὸς*] κακῶς ἑρμηνεύεται, ὅπως καὶ τὸ ἐν τῷ προλαβόντι στίχῳ 'γῆς', κατὰ λέξιν, ἐμφαίνει δ' ἐνταῦθα τὴν πόλιν, ἤτοι τὸ Ἴλιον. Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 329.

ἄθραυστοι] = ποῦ δὲν εἶχεν ἀκόμη γενῆ θραύαλα (= θρούβαλα). Πρβλ. Φοιν. 1092 'ἐστᾶσ' ἄθραυστοι (ἑπτάπυλοι περιβολαί)', ἤτοι ὁ ἔχων ἑπτὰ πύργους περίβολος ἢ τεῖχος, ὅπου καὶ τὸ 'περιβολαὶ' ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἡμέτερον 'ὁρίσματα'.

20. *τροφαῖσιν ὥς τις πτόρθος*] Ὄχι ὁ Πόρσων, ὡς κοινῶς λέγεται, ἀλλ' ὁ Ἄμμων πρῶτος παρέβαλε τὸ Ὁμηρικὸν 'ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσος' Ἰλ. Σ 56, ὁ δὲ Ποφλύγκιος, πλὴν τοῦ Βενθλέϋος εἰς Horat. I, 12, 45, καὶ τὸ Φιλοστράτ. Ἡρωϊκ. σελ. 713 καὶ

ἐπεὶ δὲ Τροία θ' Ἕκτορός τ' ἀπόλλυται
ψυχή, πατρῴα θ' ἑστία κατεσκάφη,
αὐτὸς δὲ βωμῷ πρὸς θεοδμήτῳ πιτνεῖ,
σφαγεὶς Ἀχιλλέως παιδὸς ἐκ μιαιφόνου,
κτείνει με χρυσοῦ τὸν ταλαίπωρον χάριν
ξένος πατρῷος, καὶ κτανὼν ἐς οἶδμ' ἁλὸς

τὸ Πινδάρ. Νεμ. η', 40, ἐσχάτως δ' ὁ Πάλεϋς καὶ τὸ Ὀδ. ζ 162: 'τοῖον... φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα'. Ἀλλὰ τὸ μὲν τελευταῖον τοῦτο εἶνε ἀλλότριον τῆς τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἰδέας, ὡς ὑποσημαῖνον τὸ ῥαδινὸν καὶ εὐθυτενὲς τῆς φυῆς τῆς Ναυσικάας, τοῦ ἐνεστῶτος 'ἀνερχόμενον' κειμένου καθ' ὃν λόγον διὰ μακρῶν ἐξηγήσαμεν εἰς Φοιν. σελ. 516 κἑξ, ὅπως καὶ οἱ ἡμέτεροι δημοτικοὶ ποιηταὶ λέγουσι: κορμὶ κυπαρισσένιο κττ., ἔτι δ' ἀλλοτριώτερα εἶνε τὰ ἄλλα. Καὶ ἐν τῷ Ἰλ. Σ 56 δὲ τὸ εὐθυτενὲς καὶ ῥαδινὸν (πρβλ. τὸ δημοτ. λυγερός, καὶ μάλιστα τὰ θηλ. λυγερή, περὶ οὗ ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 280) σκοπεῖ νὰ δηλώσῃ κυρίως ὁ ποιητὴς παραβάλλων τοὺς ἥρωας πρὸς 'ἔρνη', διότι ῥαδινώτατοι καὶ εὐθυτενέστατοι τῶν κλάδων πάντων εἶνε οἱ νεαροὶ βλαστοί· ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι καὶ τάχιστα αὐξάνουσι καὶ ἁβρότατοι εἶνε, τοῦτο δὲ τὸ τελευταῖον μόνον ἔχων ἐν νῷ ὁ Εὐριπίδειος Πολύδωρος παραβάλλει ἑαυτὸν πρὸς 'πτόρθον', ἤτοι νεαρὸν βλαστόν. Μόνον ἄρα τοῦ Σχολ. ἡ σημείωσις ('διὰ τούτου τὸ νέον τῆς ἡλικίας καὶ τὸ ἁβρὸν τῆς τροφῆς ὑποσημαίνει· ζῶντος γὰρ τοῦ Πριάμου πολυτελῶς ἀνετρέφετο ὑπὸ τοῦ Πολυμήστορος ὁ Πολύδωρος') ἔχει ὀρθῶς.

21-5. Ἡ χρῆσις τῶν ἱστορικῶν ἐνεστώτων 'ἀπόλλυται... πιτνεῖ... κτείνει' παρὰ τῷ ἀορίστῳ 'κατεσκάφη', διὰ τὸ ζωηρότερον τῆς παραστάσεως τῶν κυριωτέρων πραγμάτων. Πρβλ. Φοιν. 63, Ἱππ. 34, Ἀνδρ. 29, Ἡρακλ. 9 κλπ. Ὅθεν καὶ ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ὁ Κοϊτσάλας προτιμᾷ τὸ ἐν ἀσημοτέροις κωδδ. καὶ ἔν τισι σχολίοις (εἰς 21, 117), ὡς καὶ ἐν τῇ παραφράσει ἁπαντῶν 'ἀπώλετο', ὅπερ προφανῶς ἑρμηνευτικὸν γλώσσημα, ἐν ᾧ ὁ ἐνεστὼς 'ἀπόλλυται' οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀρίστων κωδδ. πιστοῦται, ἀλλὰ καὶ παρ' Εὐσταθίῳ (εἰς Ἰλ. σελ. 513, 50· 790, 38· 939, 43) ἀπαντᾷ, καὶ παρὰ Θ. Μαγίστρῳ ἐν λ. ψυχή.

21-2. *Ἕκτορος.. ψυχή*], Κατὰ περίφρασιν ποιητικὴν ἀντὶ τοῦ: Ἕκτωρ, ὅπως καί: Ἕκτορος δέμας, κάρα κττ. Πρβλ. κατωτέρω εἰς στ. 87-8.

23. *αὐτὸς δὲ*] ἤτοι: ὁ πατήρ, ὅπερ ληπτέον ἐκ τοῦ ἐν τῷ προλαβόντι στ. 'πατρῴα θ' ἑστία' = πατρὸς ἑστία. Πρβλ. Πινδάρ. Νεμ. η', 21-2 'ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν· ἅπτεται δ' ἐσλῶν ἀεί, χειρόνεσσι δ' οὐκ ἐρίζει', ἤτοι: *ἅπτεται.. οὐδ' ἐρίζει ὁ φθόνος*, ὅπερ 'ἐκ τοῦ φθονεροῖσιν', κλπ.

θεοδμήτῳ] Ἐξαίρει τὸν βωμὸν ὡς θεόδμητον, ἵνα αἰτιολογήσῃ τὰ ἐν 24 'χειρὸς ἐκ μιαιφόνου'.

πιτνεῖ] Οὕτως ἔγραψα μετὰ πάντων τῶν βιβλ. ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἐκδδ. 'πίτνει'. Ἴδ. εἰς 274.

24. *ἐκ μιαιφόνου*] Ἡ *ἐκ* πολλάκις, καὶ μάλιστα παρὰ ποιηταῖς ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου, ὅπως ἡ *ὑπό*. 'Ὁ Πρίαμος καταφυγὼν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Διὸς ἐφονεύθη παρὰ τοῦ Νεοπτολέμου, διὸ καὶ μιαιφόνος ἐκλήθη ὡς ἀνομήσας'. ΣΧΟΛ.

25-6. *κτείνει καὶ κτανὼν.. μεθῇχ'*], Πρβλ. Ἡρακλ. μαιν. 33 'κτείνει Κρέοντα καὶ κτανὼν ἄρχει χθονός', καὶ εἰς Φοιν. 22 καὶ σελ. 207.

μεθῆχ', ἵν' αὐτὸς χρυσὸν ἐν δόμοις ἔχῃ.
κεῖμαι δ' ἐπ' ἀκτῆς, ἄλλοτ' ἐν πόντου σάλῳ
πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος,

27. *μεθῆχ' . . ἵν' ἔχῃ*] Ὁ *ἵνα* πρὸς ὑποτακτικὴν μετὰ τὸν ἀόριστον, διότι ὁ σκοπός, εὐλόγως προσδόκιμος, ἐξεπληρώθη, καὶ ἡ ἐκπλήρωσις διαρκεῖ· τοὐναντίον δ' ἀνωτέρω 12 πρὸς εὐκτικὴν 'ἵν' . . εἴη', διότι ὁ σκοπός, ἥκιστα προσδόκιμος διὰ τὰ ἐν 5-11, ἀπέτυχε. Πρὸς ὑποτακτ. ὁ σύνδεσμος καὶ ἐν 1245 διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, πρὸς εὐκτ. δ' ἐν 712, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, εἰ καὶ ἐν πᾶσι τούτοις ὁ λόγος περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ὅτι ὁ Δαουεσιανὸς κανὼν εἶνε ἐσφαλμένος, εἴπομεν εἰς Φοιν. 69-70 σελ. 224-5, δυστυχῶς ὅμως οὔτε αἱ ἐξ αὐτοῦ προλήψεις ἐξέλιπον ἔτι ἅπασαι, καὶ ἡ συγκριτικὴ γλωσσολογία, ἀναμιχθεῖσα εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, συνέχεεν ἔτι μᾶλλον τὰ πράγματα. Τί ἄλλο θέλει τις, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς ὁ εἰδικώτατα πραγματευθεὶς τὸ θέμα τοῦτο Λ. Ταχαύ., ἀποκηρύττει (de enuntiatorum finalium apud Eurip. etc., Gottingae 1880, ἐν σελ. 70) ὡς ἐσφαλμένον τὸ Φοιν. 93 'φαντάζεται', ἀπαιτῶν ὑποτακτικήν, ἐν ᾧ, καθὼς ἀναμφηρίστως ἀπεδείξαμεν (εἰς Φοιν. σελ. 235 κἑξ.), πᾶς ἄλλος τύπος ἐκτὸς τοῦ τῆς ὁριστικῆς, εἶνε αὐτόχρημα σόλοικος; Ἡ ἐν τοῖς τελικοῖς κώλοις χρῆσις τῆς ὑποτακτικῆς καὶ εὐκτικῆς εἶνε, ὡς πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς αὐτῆς, ἔργον ὀλιγοστίχου κανόνος· ἀλλ' ὅπως ἀποδειχθῇ ἡ ὀρθότης τοῦ κανόνος τούτου, ἀπαιτεῖται, ἕνεκα τῶν ἐπικρατουσῶν ἡμαρτημένων θεωριῶν, μακροτάτη πραγματεία, ἧς μὴ ἐχούσης χώραν ἐνταῦθα, περιοριζόμεθα κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν μερικωτέραν τῶν ἑκασταχοῦ χωρίων ἐξήγησιν. Οὕτως ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι σιωπῶσιν, ὁ δ' Ἑρμᾶννος μόνον παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ὑποτακτικὴ ἐμφαίνει ὄχι τόσον τὴν προαίρεσιν τοῦ Πολυμήστ., ὅσον τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατοχὴν τοῦ χρυσοῦ, ὅπερ, εἰ καὶ κατ' οὐσίαν ὀρθὸν ἐν μέρει, δὲν ἐξηγεῖται ὅμως καὶ διὰ θεωρίας ἐκ παντὸς λόγου ὀρθῆς. Ὁ Οὐέϊλος, σημειῶν ὅτι ἡ ὑποτακτ. ἐνταῦθα κεῖται κατόπιν παρῳχημένου, παραπέμπει εἰς Μηδ. 215, ὅπου ἁπλῶς παραπεμπόμεθα τἀνάπαλιν εἰς Ἑκάβ. 27. Ὁ δ' Οὐεκλεῖνος ἐξήλειψε τὰς παρὰ Ποφλυγκ. γραμματικὰς παραπομπάς, φρονίμως ποιῶν, ἀπέσχε δ' αὐτὸς πάσης εἰς Κρύγερ. παραπομπῆς, ὅπερ ἄλλως σύνηθες αὐτῷ, σιωπήσας ὅλως, ὅπερ ἔτι φρονιμώτερον.

27-30. *κεῖμαι δ' ἐπ' ἀκτῆς . . . ἄταφος*] ἔγραψα 'ἀκτῆς' μετὰ τοῦ ἀρίστου *A* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἀκταῖς', (ὅπερ ἀδόκιμον διὰ τὸν πληθυντ., ἀνάρμοστον ἐνταῦθα), ὡς καὶ 'ἄκλαυστος' (μόνον ἐν τῷ *L* 'ἄκλαυτος') ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς πλείσταις ἐκδδ. 'ἄκλαυτος', ὡς δῆθεν ἀττικοῦ. Τὰ βιβλ. τοῦ Αἰσχ. καὶ Εὐριπ. ἁπανταχοῦ μετὰ τοῦ σῖγμα, μόνον δ' ἐνιαχοῦ τοῦ Σοφ. τὰ βιβλ. καὶ 'ἄκλαυτος'· ἀλλ' ἀκριβῶς περὶ τούτου ὁ Πολυδ. 6', 64 'ἄκλαυστος παρ' Ὁμήρῳ καὶ Σοφοκλεῖ'· οὐδεὶς δ' ἄλλως λόγος σπουδαῖος ὑπάρχει ὑπὲρ τοῦ ἀσίγμου. Ἡ δὲ ῥῆσις κοινῶς ἑρμηνεύεται: *κεῖμαι δ' ἄλλοτ' ἐπ' ἀκταῖς ἄλλοτ' ἐν π. σ. φορούμενος*, κατὰ τὸ Σοφ. Τραχιν. 'φοιτῶν ἐναργὴς ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος δράκων ἑλικτὸς κτλ.' = *φοιτῶν ἄλλοτ' ἐναργ.* ταῦρ. *ἄλλοτ' αἰόλος δρ. ἑλ.*, τὸ Σοφ. Ἠλ. 752 καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτον. Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ λάθῃ τοὺς σοφοὺς ἑρμηνευτάς, ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις τὸ 'ἄλλοτε' νοεῖται ἀπὸ κοινοῦ παραλαμβανόμενον ἐν συντακτικῷ ὁμοίῳ ἐξ ὁμοίου ὅρῳ· ἐν ᾧ ἐνταῦθα τὸ ἐπίρρημα νοεῖται παραλαμβανόμενον ἀπὸ κοινοῦ ἐκ μετοχῆς 'φερόμενος' ἐν ῥήματι παρεμφατικῷ 'κεῖμαι', ὅπερ ὅλως διάφορον. Ἄλλοι

ἄκλαυστος, ἄταφος· νῦν δ' ὑπὲρ μητρὸς φίλης
Ἑκάβης ἀΐσσω σῶμ' ἐρημώσας ἐμόν,
τριταῖον ἤδη φέγγος αἰωρούμενος,
ὅσονπερ ἐν γῇ τῇδε Χεῤῥονησίᾳ
μήτηρ ἐμὴ δύστηνος ἐκ Τροίας πάρα.
πάντες δ' Ἀχαιοὶ ναῦς ἔχοντες ἥσυχοι
θάσσουσ' ἐπ' ἀκταῖς τῆσδε Θρῃκίας χθονός·

δ' ἐκδέχονται τὴν ῥῆσιν οὕτω: *κεῖμαι δ' ἄλλοτε ἐπ' ἀκταῖς, ἄλλοτ' ἐν πόντου σάλῳ*, ὅπως ἀξιοῖ καὶ ἀρχαῖον τι σχόλιον 'κατάκειμαι ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς καὶ τῇ τῆς θαλάσσης ταραχῇ'· ἀλλὰ τὸ νόημα τότε εἶνε ὅλως ἄτοπον, διότι τὸ μὲν *κεῖσθαι ἐπ' ἀκταῖς* (γρ. *ἀκτῆς*) ἔχει καλῶς, ὄχι ὅμως καὶ τὸ *κεῖσθαι ἐν π. σάλῳ*, ὅπερ παράλογον. Οὔτε δ' ἡ παλαιοτέρα διόρθωσις τῆς στίξεως 'κεῖμαι δ' ἐπ' ἀκταῖς ἄλλοτ', ἐν π. σ. κλπ.' θεραπεύει τὸ χωρίον, καὶ ἡ νεωτέρα τοῦ Οὐσενέρου 'ἄλλοις' φθείρει τὸ νόημα. Καὶ ἐνταῦθα τὸ κείμενον ἔχει καλῶς, ἀλλὰ δὲν κατενοήθη. Ἔλαθε, φαίνεται, τοὺς σοφοὺς ἑρμηνευτάς, ὅτι χρονικῶς ἀνάγεται εἰς τὸ παρελθὸν οὐ μόνον ὁ ἀόριστος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνεστὼς τῆς μετοχῆς, ὅστις τελεῖ καὶ τὰ τοῦ παρατατικοῦ, ὁσάκις τοῦτο εἶνε ἀπαραίτητον, ὅπως ἐνταῦθα, ὅπου ἀνάγκη νὰ παρασταθῇ ὅτι *πολλάκις ἄλλοτε ἐφορεῖτο*. Πρβλ. τὸ Ξενοφ. Ἀναβ. 4, 7, 13 'αἱ γὰρ γυναῖκες ῥίπτουσαι τὰ παιδία εἶτα καὶ ἑαυτὰς ἐπικατεῤῥίπτουν', = *ἐπεὶ ἔῤῥιπτον* (ἀφ' οὗ ἔῤῥιχναν), κτλ. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν ἡ συνθήκη τῶν λέξεων καὶ τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: *κεῖμαι δὲ* (*νῦν*) *ἐπ' ἀκτῆς, ἐπεὶ ἄλλοτ' ἐν πόντου σάλῳ πολλοῖς διαύλοις* ('παλινδρομίαις, κυρίως δὲ διαύλοις ὅσον οἱ δρομεῖς διέρχονται ἐν τῷ ἀπελθεῖν καὶ ἐλθεῖν'. ΣΧΟΛ.) *κυμάτων ἐφορούμην*, ἤτοι: ἀφ οὗ ἄλλοτε, τοῦ πόντου σαλευομένου, πολλαῖς φοραῖς μ' ἐπήγαιναν καὶ πολλαῖς μ' ἔφερναν τὰ κύματα. Τὸ σῶμα τοῦ Πολυμ. μακρὸν χρόνον πρότερον διὰ τὸν σάλον τῆς θαλάσσης ἐφέρετο ἐπὶ τῶν κυμάτων, τοῦ δὲ σάλου κοπάσαντος, ἐξεβράσθη εἰς τὴν ἀκτήν. Ἰδοὺ τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς καὶ ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω 698-701. Ἴδ. εἰς 698.

30. *ὑπὲρ*] ἀντὶ τοῦ ὑπεράνω.. ὅ ἐστιν, ὄναρ αὐτῇ φαίνομαι'. ΣΧΟΛ.

32. *τριταῖον*] = τρίτον, 'φέγγος' δ' ἡ ἡμέρα. Ἡ ψυχὴ τοῦ τεθνεῶτος κατὰ τοὺς ἀρχαίους ᾐωρεῖτο τρεῖς ἡμέρας μετὰ θάνατον περὶ τὸ νεκρὸν σῶμα, ὅθεν καὶ ἐτελοῦντο τὴν τρίτην ταύτην ἡμέραν *τὰ τρίτα* 'ἐπειδὴ τῇ τρίτῃ τὸ τῶν νεκρῶν ἄριστον ἐκφέρεται' (ΣΧΟΛ. εἰς Ἀρ. Λυσ. 612). Τά τε 'τρίτα' καὶ τὰ 'ἔνατα' τελοῦμεν καὶ σήμερον οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες εἰς μνημόσυνον τῶν νεκρῶν, ἀποκαλοῦντες 'τρ(ι)ήμερα' καὶ 'ἐννεάμερα'.

35. *πάντες δ' Ἀχαιοὶ*] Τὸ μὲν 'Ἀχαιοὶ' προδήλως ὁ ποιητὴς εἶπε κατὰ ζῆλον Ὁμηρικόν· ἀλλ' ὅτι τὸ 'πάντες Ἀχαιοὶ' εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ὁμηρ. 'παναχαιοί', ὅπως ἠξίωσε μὲν ὁ Δινδόρφ, 'ἐπαναλαμβάνει δὲ καὶ ὁ Οὐέϊλιος, δὲν εἶνε ὀρθόν. Τὰ ἑλληνικὰ σύνθετα δὲν ἰσοδυναμοῦσιν, ὅπως ἐν ἑτέραις τισὶ γλώσσαις, πρὸς τὰ συνθετικὰ αὐτῶν μέρη, ἐκφερόμενα ἀσυνθέτως. Ἐνταῦθα δ' ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ πάντας τοὺς ἐκεῖ που παρόντας Ἀχαιούς.

ναῦς ἔχοντες] Ἐνταῦθα: κρατοῦντες ἐν τῷ λιμένι ἢ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς προσωρμισμένας τὰς ναῦς.

ὁ Πηλέως γὰρ παῖς ὑπὲρ τύμβου φανεὶς
κατέσχ' Ἀχιλλεὺς πᾶν στράτευμ' Ἑλληνικόν,
πρὸς οἶκον εὐθύνοντας ἐναλίαν πλάτην·
αἰτεῖ δ' ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν Πολυξένην
τύμβῳ φίλον πρόσφαγμα καὶ γέρας λαβεῖν.
καὶ τεύξεται τοῦδ' οὐδ' ἀδώρητος φίλων
ἔσται πρὸς ἀνδρῶν· ἡ πεπρωμένη δ' ἄγει
θανεῖν ἀδελφὴν τῷδ' ἐμὴν ἐν ἤματι.
δυοῖν δὲ παίδοιν δύο νεκρὼ κατόψεται
μήτηρ, ἐμοῦ τε τῆς τε δυστήνου κόρης.
φανήσομαι γάρ, ὡς τάφου τλήμων τύχω,
δούλης ποδῶν πάροιθεν ἐν κλυδωνίῳ.
τοὺς γὰρ κάτω σθένοντας ἐξῃτησάμην
τύμβου κυρῆσαι κεὶς χέρας μητρὸς πεσεῖν.
τοὐμὸν μὲν οὖν ὅσων περ ἤθελον τυχεῖν

37. *ὑπὲρ*] Ἐκδέχου τὴν πρόθεσιν ὡς καὶ ἐν 30.

39. *πρὸς οἶκον*] οἴκαδε, πρὸς τὴν πατρίδα.

'*εὐθύνοντας*] .. πρὸς τὸ σημαινόμενον'. ΣΧΟΛ.

'*πλάτην*] τὴν κώπην, ἀπὸ μέρους καὶ τὴν ναῦν, καὶ ἀπὸ μιᾶς τὰς πάσας παρέλαβε'. ΣΧΟΛ.

41. '*πρόσφαγμα*] θῦμα, σφάγιον'. ΣΧΟΛ.

48. *ἐν κλυδωνίῳ*] 'κλυδώνιον τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης, ὃ παρὰ τῷ αἰγιαλῷ εὐδίας οὔσης ἐπικλύζεται'. ΣΧΟΛ.

49. *τοὺς κάτω σθένοντας*] *τοὺς ἐν Ἅιδου* (= 'κάτω', ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ: ὁ κάτω κόσμος = Ἅιδης, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τόν: ἀπάνω κόσμον = γῆν) δυναμένους, τοὺς δυνάστας τοῦ Ἅιδου, ἤτοι τὸν Πλούτωνα καὶ τὴν Περσεφόνην.

50. *κεὶς χέρας μητρὸς πεσεῖν*] Ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ὁ Δίνδ. καὶ Πρίνζ. ἔτρεψαν τὸ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. ἀνέγκλητον 'κεὶς' εἰς 'κἀς'. Τό: *καὶ + ἐς = κἀς*, ἀλλὰ τό: *καὶ + εἰς = κεἰς*. Ὁ δ' Οὐεκλεῖνος ἐκλαμβάνει ὡς πρωθύστερα τὰ τοῦ στίχου, ὅπως καὶ τὰ ἐν 266 καὶ ἑρμηνεύει ἑλληνιστί: 'εἰς χεῖρας μητρὸς πεσὼν τύμβου κυρῆσαι', ὅπερ ἀντιμάχεται πρὸς τὰ πράγματα. Τὸ παράπονον τοῦ Πολυδώρου ἦτο (στ. 30) ὅτι ἔκειτο 'ἄκλαυστος, ἄταφος'. Τὸ νὰ ταφῇ θὰ κατώρθωνε φαινόμενος καὶ εἰς πανταδήποτε ἄλλον, ἕνεκα τοῦ περὶ ταφῆς νεκρῶν νόμου (ἴδ. Αἰλ. ποικ. ἱστ ε', 14), ἀλλὰ μόνον εἰς χεῖρας τῆς μητρὸς πίπτων ἠδύνατο νὰ κλαυθῇ. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ φράσις δηλοῖ τὸ ἥδιστον του πόθου τούτου, τῆς χρήσεως τοῦ *πίπτω* οὔσης τῆς αὐτῆς καὶ ἐν τῷ δημώδει λόγῳ: ἔπεσε σὲ καλὰ (κακά, ξένα) χέρια κττ. Τούτου ἕνεκα οὔτε μετοχικῶς ἐξηνέχθη τὸ μέρος τοῦτο τῆς αἰτήσεως καὶ ἐν τέλει τῆς φράσεως ἐτάχθη, ὡς σπουδαιότερον.

51. *ὅσων περ*] Οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τῆς κοινῆς 'ὅσονπερ', δεινῶς ἡμαρτημένης, ὅπως καὶ ἂν συνάψῃ τις τὴν λέ-

ἔσται· γεραιᾷ δ' ἐκποδὼν χωρήσομαι
Ἑκάβῃ· περᾷ γὰρ ἤδ' ὑπὸ σκηνῆς πόδα
Ἀγαμέμνονος, φάντασμα δειμαίνουσ' ἐμόν.
φεῦ·
ὦ μῆτερ, ἥτις ἐκ τυραννικῶν δόμων
δούλειον ἦμαρ εἶδες, ὡς πράσσεις κακῶς

ξιν, εἴτε ὅπως κοινῶς: *ἔσται τοὐμόν, ὅσονπερ ἤθελον τυχεῖν*, εἴτε ὅπως ὁ Ποφλύγκιος: *τὸ ἐμὸν μὲν οὖν (τὸ) τυχεῖν, ὅσον περ ἤθελον ἔσται.* Ὁ ἀντιγραφεὺς ἐξέλαβε τὸ 'τοὐμὸν' ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'ἔσται', ὅπως καὶ οἱ σημερινοὶ ἑρμηνευταί, καὶ ἔτρεψε διορθῶν μέν, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζεν, ἔργῳ δὲ φθείρων τὴν φράσιν διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ 'ὅσωνπερ' εἰς 'ὅσονπερ'. Ἐὰν ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ ἑνικόν, θὰ ἔλεγεν: *ὅτουπερ*, ἢ καί: *ὅ,τιπερ*, ὄχι ὅμως καὶ 'ὅσονπερ'. Καὶ ὁ Κοϊτσάλας διορθώνει 'τοὐπ' ἐμὲ μὲν οὖν ὅσωνπερ', ἀλλὰ τὸ 'τοὐπ' ἐμὲ' δὲν σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ 'τοὐμόν', ὅπερ ληπτέον ἐπιρρηματικῶς, καὶ τὸ μόνον ἐνταῦθα εὐαρμοστοῦν, ἤτοι: *τοὐμὸν μὲν οὖν* (μέρος) *ἔσονται* (='ἔσται' πάνθ') *ὅσωνπερ ἤθελον τυχεῖν.*

53-4. *περᾷ γὰρ . . ἐμόν.*] Ἐν τοῖς *L G* 'σκηνήν', ἀλλ' ἐν τοῖς λοιποῖς 'σκηνῆς', ὅπερ καὶ τὸ γνήσιον. Ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον δεινῶς παρερμηνεύεται. Οἱ Σχολ. παριστῶσι τὴν Ἑκάβην, οἱ μὲν ἐκβαίνουσαν τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀγαμ., οἱ δὲ τοὐναντίον εἰσερχομένην εἰς αὐτήν, κατὰ δὲ τούτους καὶ οἱ νεώτεροι· ἐπειδὴ δ' αἱ λέξεις δὲν λέγουσιν ὅ,τι καὶ οἱ ἑρμηνευταί, διώρθωσαν καὶ ἐξέδωκαν ἄλλοι ἄλλως (Κίγκ. 'ἀπὸ σκηνῆς' [πρβλ. Σχολ. 'ἡ ὑπὸ ἀντὶ τῆς ἀπό'], Μυσγραύ. 'πρὸ σκηνῆς', ἀκολούθως δὲ μεταγνοὺς 'ὑπὲρ σκηνὴν' [πῶς ἐπέρα τὸν πόδα οὕτως *ὑπὲρ τὴν σκηνὴν* τοῦ Ἀγαμ. ἡ βακτροφόρος πρεσβῦτις, ἄδηλον· πάντως ὅμως τὸ γιγάντειον βῆμα οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι εἰμὴ περιβάδην], οὕτω δ' ἐξέδωκε καὶ ὁ Πόρσων, τοῦ Ἀρτούγγου ἐκδόντος 'ὑπὸ σκηνήν', κλπ.). Εὐτυχῶς τὰ ἄτοπα ταῦτα διορθώματα ἐγκατελείφθησαν, ἀφότου ὁ Ἑρμᾶννος ὑπερήσπισε τὴν κοινήν, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ ἐστερεώθη, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν ὀρθὴν γραφὴν ὀρθῶς. Ἡ *ὑπὸ* μετὰ γενικῆς, λέγει, λαμβάνεται καὶ ἐπὶ κινήσεως πρὸς τὰ ἔξω, παραβάλλει δὲ τὰ Ἰλ. Θ 543, Ω 576, Φ 55, Πινδ. Ὀλ. ϛ', 73, Νεμ. α', 53, Εὐρ. Ἀνδρ. 441, καθ' ἅ, λέγει συμπεραίνων, καὶ τὸ 'ὑπὸ σκηνῆς'=*ἐκ σκηνῆς*. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη κρατεῖ καὶ μέχρι τοῦ νῦν, ἀλλὰ κακῶς· διότι οὔτε ἐν τοῖς παραβληθεῖσι χωρίοις, οὔτε ἀλλαχοῦ που ἡ 'ὑπὸ' μετὰ γεν. ἐπὶ κινήσεως σημαίνει *ἔξοδον*, ἀλλὰ μόνον κίνησιν *ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω*. Τοιαύτη δὲ σύνταξις θὰ ἥρμοζε καὶ εἰς τὴν Ἑκάβην, μόνον ἐὰν ἀνίπτατο ἐκ τῆς σκηνῆς πρὸς τὰ ἄνω, ὅπερ προδήλως ἄτοπον. Τὸ δὲ 'περᾷ πόδα'; Ἐπειδὴ τοῦ παλαιοῦ *περάω* ἡ χρῆσις εἶνε ὁποία καὶ ἡ τοῦ καθ' ἡμᾶς περνῶ, ἀμεταβάτως τε καὶ μεταβατικῶς, τὸ 'περᾷ πόδα' οὐδὲν ἄλλο εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ εἰμή: περνᾷ τὸ πόδι της, οὗ τί ἀτοπώτερον; Διότι, πλὴν τῶν ἄλλων, διατί ὁ ποιητὴς δὲν ἔλεγεν ἁπλῶς 'περᾷ' ἄνευ τοῦ 'πόδα'; Ὅπως προοικονομηθῇ ἡ εὔλογος αὕτη ἔνστασις, οἱ κριτικοὶ λέγουσιν, ὅτι τὸ 'περᾷ πόδα' εἴρηται κατὰ τὸ *βαίνω πόδα!* Ὁ Οὐεκλεῖνος μάλιστα καὶ παραπέμπει εἰς Κρυγέρ. II § 46, 7, 3, ὅπου, ἐννοεῖται, ὁ γραμματικὸς οὐδὲ γρῦ λέγει περὶ τοιαύτης τερατώδους συντάξεως τοῦ *περῶ*, καὶ εὐλόγως, διότι

ὅσον περ εὖ ποτ᾽· ἀντισηκώσας δέ σε
φθείρει θεῶν τις τῆς πάροιθ᾽ εὐπραξίας.

τὸ μὲν *βαίνω* εἶνε ἀμετάβατον καὶ ἡ αἰτιατικὴ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀντικείμενον, ἀλλὰ μόνον τροπικῶς, τὸ δὲ *περῶ*, λαμβανόμενον καὶ μεταβατικῶς, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ὡς συντασσόμενον μετ᾽ αἰτιατ. τροπικῆς. Αἴτιον πασῶν τούτων τῶν ἀτοπιῶν εἶνε ἡ ἀνέκαθεν παρεκδοχὴ τῆς λέξεως 'πόδα'. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ λέξις λαμβάνεται [καὶ ἐπὶ τοῦ κατωτάτου ἄκρου πολλῶν καὶ διαφόρων πραγμάτων· ταύτην δὲ τὴν σημασίαν ἔχει καὶ ἐνταῦθα, ὅπου ἡ Ἑκάβη, θέλουσα νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς σκηνῆς, ἀνασηκώνει τὸ κάτω ἄκρον ἤτοι τὸν *ποδεῶνα* (=τὴν ποδιάν) τῆς σκηνῆς, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς θύρα· οὕτω δ᾽ ἐκλαμβάνει τὴν λέξιν (ὡς βλέπω νῦν) καὶ ὁ ἐν τῇ ἐκδ. Σβαρτζ. Σχολ. ('ὑπὸ τὸ ἔσχατον μέρος τῆς σκηνῆς, ὑπὸ τὴν φλοιὰν [γρ. 'φλιάν)'. Ὅτι δ᾽ ἡ Ἑκάβη δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀγαμ., ὅπως ἀξιοῦσί τινες τῶν Σχολ. καὶ κριτικῶν, ἀλλ᾽ ἐξέρχεται, ὅπως ὀρθῶς λέγουσιν ἄλλοι, εἶνε φανερόν, ἀφ᾽ οὗ κατωτέρω 59 λέγει πρὸς τὰς περὶ αὐτὴν Τρῳάδας 'ἄγετ᾽ . . πρὸ δόμων'. Ἀλλὰ πῶς εὑρέθη ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἀγαμ. ἡ Ἑκάβη, ἀφ᾽ οὗ ἐν 1016 λέγει 'ἴδιαι γυναικῶν αἰχμαλωτίδων στέγαι', καὶ κατωτέρω 87 'ποῦ ποτε Κασάνδραν ἐσίδω, Τρῳάδες', ἀφ᾽ οὗ ἡ Κασάνδρα συνῴκει τῷ Ἀγαμέμνονι; Τοῦτο ὁ μὲν ποιητὴς ἀφῆκεν ἀσαφές, εὔκολον δὲ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅ,τι κρίνει ὡς πιθανώτερον. Τί κωλύει π. χ. νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ Ἑκάβη μετὰ τῶν θεραπαινίδων της ᾤκει εὐνοήτου τιμῆς χάριν ἐν ἰδιαιτέρῳ χωρίσματι τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀγαμ., οὔσης, ὡς εἰκός, εὐρυχωροτάτης, καὶ ὅτι, ἐγερθεῖσα αἴφνης ἔντρομος ἕνεκα τῶν φοβερῶν ἐνυπνίων της, καί, τοῦ Ἀγαμέμνονος ἀπόντος ἐν τῷ νυκτερινῷ συμβουλίῳ τῶν Ἀχαιῶν, μὴ εὑροῦσα τὴν Κασάνδραν 'καθαρμοῦ χάριν ἔωθεν εἰς τὴν θάλασσαν' ἀπεληλυθυῖαν, ὡς λέγει ἐν Σχόλ., ἐξέρχεται ζητοῦσα αὐτήν; Ὁ βίος τοῦ στρατοπέδου εἶνε παντοῦ καὶ πάντοτε ἐξ ἀνάγκης ἁπλοῦς ἐν πᾶσι, περὶ δὲ τῆς Ἑκάβης ὡς κληρωθείσης τινὶ τῶν Ἀχαιῶν αἰχμαλωτίδος, οὐδαμοῦ τοῦ δράματος λέγεταί τι.

57. *ὅσον περ εὖ ποτ᾽*] = *ὅσον περ εὖ ποτ᾽ ἔπραττες*, τοῦ ῥήματος λαμβανομένου ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ προλαβόντος 'πράσσεις κακῶς'.

57-8. *ἀντισηκώσας..εὐπραξίας.*] Ὁ Κοραῆς εἰς Ἰσοκρ. Πανηγυρ. κεφ. ιε', τόμ. 6', σελ 48 σημειώνει ταῦτα: 'ἀνελόμενοι πόλεμον' (γράφε: 'τὸν πόλεμον'), ἣν μεταφορὰν ἔσωσε καὶ ἡ συνήθεια, Ἐσήκωσαν πόλεμον, λέγουσα. Τοῦτο δὲ τὸ Σηκόνω, ἐστὶ παρὰ τὸ Σηκόω, οὗ τὸ παράγωγον Σήκωμα (τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ καλούμενον Ἀντιζύγιον) μόνον εὕρηται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ τὰ σύνθετα Ἀντισηκόω, Ἀνασηκόω καὶ Διασηκόω. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον σημαίνει τὸ τῆς συνηθείας (;) ἀντιζυγίζω, τουτέστι Βάρος βάρει ἐξισῶ, ἢ Βάρος ἀνέλκω καὶ εἰς ὕψος αἴρω ἑτέρου βάρους προσαγωγῇ τοῦ καλουμένου σηκώματος'. Ταύτην τὴν περὶ τοῦ Ἀντισηκόω σημείωσιν τοῦ Κοραῆ παραβάλλων ὁ Ματθίας, ὡς καὶ τὸ Αἰσχ. Πέρσ. 437 'ὡς τοῖσδε καὶ δὶς ἀντισηκῶσαι ῥοπῇ', ἑρμηνεύει ἑλληνιστί: 'ἀντισηκώσας δὲ τὴν φθορὰν (ὅπερ παραλαμβάνει ἐκ τοῦ 'φθείρει') ἤτοι: τὴν νῦν δυσπραγίαν τῆς πρόσθεν εὐπραγίας, φθείρει σε', τοῦτο δ᾽ ἐπαναλαμβάνει μὲ ἄλλας λέξεις καὶ ὁ Οὐεϊλ., ὅπερ ὅλως ἡμαρτημένον. Ἡ σημείωσις τοῦ Κοραῆ οὔτε πρὸς τὸ προκείμενον ἔχει σπουδαίαν σχέσιν, ἐγράφη δὲ κυρίως πρὸς ἐτυμολογικὴν ἐξήγησιν τοῦ δημοτικοῦ Σηκώνω (τούτου δ᾽ ἕνεκα καὶ ἑρμηνεύει 'εἰς ὕψος αἴρω', ἐὰν δ᾽ ἐπρόσθετε καί: ἐλαφρύνω, θὰ ἦτο πληρεστέρα καὶ ἀκριβεστέρα ἡ

ΕΚΑΒΗ.

Ἄγετ᾽, ὦ παῖδες, τὴν γραῦν πρὸ δόμων,
ἄγετ᾽ ὀρθοῦσαι τὴν ὁμόδουλον,
Τρῳάδες, ὑμῖν, πρόσθε δ᾽ ἄνασσαν.
λάβετε φέρετε πέμπετ᾽ ἀείρετέ μου
γεραιᾶς χειρὸς προσλαζύμεναι·

ἑρμηνεία, διότι ὁ κουφισμὸς κυρίως εἶνε ὁ διάμεσος ὅρος μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς σημερινῆς ἐκδοχῆς τῆς λέξεως [οὗ ἡ ἀπόδειξις δὲν εἶνε τοῦ παρόντος τόπου], πρβλ. τὸ 'ἐλαφρίζω'=αἴρω, καὶ εἰς Φοιν. σελ. 254-5), καὶ ἐλλιπὴς εἶνε, καὶ ἀτελῶς κατενοήθη. Ἐλλιπὴς εἶνε, διότι οὔτε τὸ 'ἀνελόμενοι τὸν πόλεμον' σημαίνει 'ἐσήκωσαν πόλεμον' (τὸ τῆς συνηθείας, Σηκώνω πόλεμον, οἱ παλαιοὶ ἔλεγαν: *ἐγείρω πόλεμον* κττ., ὄχι δὲ καί: *ἀναιροῦμαι τὸν πόλεμον*, ὅπερ=*ἀναλαμβάνω, ἀναδέχομαι τὸν πόλεμον*, καὶ κοινῶς: παίρνω ἐπάνω μου, ὅπως καὶ ἐνταῦθα οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέλαβον ὑπὲρ τῶν Ἡρακλειδῶν ἱκετευόντων τὸν πρὸς Θηβαίους πόλεμον), καὶ τὸ *ἀντισηκόω* δὲν εἶνε μόνον μεταβατικόν, σημαῖνον 'Βάρος βάρει ἐξισῶ', ἀλλὰ καὶ ἀμετάβατον, σημαῖνον: *ἀντιῤῥέπω*, ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρω παρατεθέντι Αἰσχ. Πέρσ. 435, ὅπερ τότε οὐ μόνον σημασίαν ἀλλὰ καὶ σύνταξιν διάφορον ἔχει. Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τούτου τὸ *ἀντισηκῶ* ἐν μὲν τῇ κυρίᾳ αὐτοῦ ἐκδοχῇ, τῇ ζυγοστατικῇ, φέρεται πρὸς αἰτιατικὴν καὶ γενικήν, ἀμφοτέρας πράγματος, ὄχι προσώπου, δηλωτικάς· ἐπειδὴ δ᾽ ἐνταῦθα τὸ 'ἀντισηκώσας' φέρεται πρὸς αἰτιατικὴν καὶ γενικήν, ὧν ἡ πρώτη δηλωτικὴ ὄχι πράγματος ἀλλὰ προσώπου, φανερὸν ὅτι τὸ ῥῆμα ἀπέβαλε τὴν κυρίαν αὐτοῦ ζυγοστατικὴν ἔννοιαν, καὶ προσέλαβεν ἑτέραν, τροπικήν, τὴν τῆς ἠθικῆς ἀνταποδόσεως, εἴτε ἐπὶ καλοῦ εἴτε ἐπὶ κακοῦ, τούτου δ᾽ ἕνεκα καὶ ἔνθεν μὲν ἡ αἰτιατικὴ τοῦ προσώπου, ἔνθεν δ᾽ ἡ γενικὴ τοῦ ἀνταλλάγματος ἢ ἀνταποδόματος. Ἐπειδὴ δ᾽ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἀνταποδόσεως κακοῦ, τὸ ῥῆμα σημαίνει κατ᾽ ἀνάγκην: *ἀντιτιμῶ, ἀντιτίνομαι, ἀντιτιμωροῦμαι* κττ. κατὰ τὸ Μηδ. 261 'πόσιν . . τῶνδ᾽ ἀντιτίσασθαι κακῶν' (=*πόσιν τίσασθαι ἀντὶ τῶνδε τῶν κακῶν*, ἤτοι: *πόσει ἀντίποινα τῶνδε τῶν κακῶν ἐπαγαγεῖν*). Πρβλ. *ἀντισήκωμα*=ποινή, παρ᾽ Εὐσταθ. εἰς Ἰλ. Σ 266, καὶ ἐν ἐπιγρ. Βοιωτ. παρὰ Κεΐλ. σελ. 14 ἀρ. III, 4 'ἀποτισάτω διπλασίαν *ἀντισάκωσιν* τῇ πόλει', ἤτοι: *ζημίαν, πρόστιμον* Πρβλ. καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τὸ Πολυβ. 29, 6d, 2: 'ἱκανὴ γὰρ ἡ τύχη . ., ἄν τινι συνεργήσῃ καὶ πρόσθηται τὴν αὐτῆς ῥοπήν, αὖθις οἷον ἐκ μεταμελείας *ἀντισηκοῦν καὶ λυμαίνεσθαι* (πρβλ. 'ἀντισηκώσας φθείρει') τὰ κατορθώματα παρὰ πόδας'. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ὅδε: *θεῶν τις ἀντιτισάμενός σε τῆς πάροιθ᾽ εὐπραγίας* (=*τισάμενός σε ἀντὶ τῆς πρὶν εὐπραγίας*) *φθείρει* (ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'σέ').

62-4. *λάβετε . . προσλαζύμεναι*] Ἐν τοῖς *Lb*[s] 'μου δέμας', ὅπου τὸ 'δέμας' παρενεβλήθη ὑπὸ διορθωτοῦ κατὰ τὸ Ἱππολ. 198, ὡς ἀποδεικνύει πλὴν ἄλλων τὸ σχόλ. 'λείπει τὸ σῶμα· ἐπαίρετέ μου τὸ σῶμα τῆς χειρὸς λαβόμεναι'. Ἀπορίας δ᾽ ἄξιον πῶς οὐ μόνον παλαιότεροί τινες, ἀλλα καὶ αὐτοὶ οἱ νεώτατοι ἐκδδ. Οὐεκλεῖνος καὶ Οὐεΐλος συνάπτουσι τὸ 'μού' πρὸς τὸ 'χειρός' (ἤτοι: προσλαζύμεναι [τῆς] γεραιᾶς μου χειρός), ὅπερ ὅλως ἄτοπον

κἀγὼ σκολιῷ σκίπωνι χερὸς
διερειδομένα, σπεύσω βραδύπουν
ἤλυσιν ἄρθρων προτιθεῖσα.
ὦ στεροπὰ Διός, ὦ σκοτία νύξ,

(πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ πιασθοῦν αἱ θεράπαιναι ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Ἑκάβης, καὶ οὕτω πιασμέναι νὰ τὴν σηκώνουν;) καὶ ἀνελλήνιστον. Τὸ ποιητικὸν 'προσλάζυμαι' = τῷ κοινῷ: *προσλαμβάνομαι*, τοῦτο δὲ σημαίνει μάλιστα: *λαμβάνομαι* (τινος) *πρὸς κουφισμὸν καὶ στήριξιν*. Ἀλλὰ μὴν τὸ μέσον *λαμβάνομαι* φέρεται πρὸς δύο γενικάς, τὴν μὲν δηλωτικὴν τοῦ ὅλου, μάλιστα ἐπὶ προσώπου, τὴν δὲ τοῦ μέρους, *ἐξ οὗ* λαμβάνεταί τινος ὁ λαμβανόμενος (ἴδ. Φοιν. σελ. 434 κέξ.). Ἀμφότερα εὑρίσκει τις ἐν Ἀριστ. Ἀχ. 1214 κέξ. 'ΛΑ. Λάβεσθέ *μου* λάβεσθε *τοῦ σκέλους*, παπαῖ· προσλάβεσθ', ὦ φίλοι. ΑΙ. *Ἐμοῦ* δέ γε σφὼ *τοῦ πέους* ἄμφω μέσου *προσλάβεσθ'*, ὦ φίλαι' ὅπερ οὐδαμῶς = *προσλάβεσθε τοῦ πέους ἐμοῦ*, ἤτοι: *τοῦ πέους μου*, ἀλλά: *ἐμοῦ προσλάβεσθε* (*ἐκ*) *τοῦ πέους*. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ λοιπὸν χωρίῳ τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: *ἄγετε φέρετε πέμπετε αἴρετε* (*ἐμὲ* δηλονότι, ὅπερ νοεῖται ἔξωθεν διά τε τὰ ἑπόμενα καὶ διὰ τὰ προλαβόντα, 'τὴν γραῦν, τὴν ὁμόδουλον', ὄχι δὲ βέβαια τὸ τοῦ Σχολ. 'σῶμα') *προσλαμβανόμεναί μου* (*ἐκ*) *τῆς γεραιᾶς χειρός*.

65-7. *κἀγὼ σκολιῷ.. προτιθεῖσα*] Ὁ Μυσγραῦϊος ἐκδέχεται τὸ 'σκίπωνι' ὡς μεταφορικῶς εἰρημένον ἀντὶ τοῦ 'βραχίονι', διὰ τοῦτο δέ, λέγει, εἶπε καὶ 'σκολιῷ', ὡς τοῦ βραχίονος καὶ τῆς χειρὸς σκολιῶν ὄντων, ἐν ᾧ οἱ σκίπωνες (= βάκτρα, βακτηρίαι) εἶνε εὐθεῖς· τὴν δ' ἄτοπον ταύτην ἑρμηνείαν ἠσπάσθησαν καὶ πολλοὶ τῶν μετέπειτα, ἐτηρήθη δὲ καὶ ἐν τῇ μετεκδόσει τοῦ Οὐεκλ. Ὑπάρχουσι βεβαίως βακτηρίαι εὐθεῖαι καὶ *εὔξεστοι* καὶ βερνικωμέναι διὰ τοὺς σοφοὺς κριτικούς, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουσι πάντοτε καὶ σκολιαὶ διὰ τοὺς πένητας ἢ ἀπερίττους (πρβλ. τὰ δημώδη: στραβολέκκα, ἤτοι: στραβὸ ῥαβδί, λοξαντέρα, στραβοκλιμιά, καὶ αὐτὰ δ', ἂν θέλῃς, τὰ (ἀ)γκ(ου)λίτσα καὶ μαγκούρα, τὰ ἐπὶ πάσης ἁπλῶς ῥάβδου, ὡς γνωστόν, λεγόμενα), οὐδ' εἶνε πάντοτε αἱ βακτηρίαι φύσει εὐθεῖαι, ὡς ὁ Πάλευς, τοὐναντίον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν τῇ ἑλληνικῇ χλωρίδι. Ἔπλασε δὲ 'σκολιὸν' τὸ 'βάκτρον' τῆς Ἑκάβης ὁ ποιητὴς 'ὡς διὰ πτωχείαν καὶ τούτου αὐτῆς ἀπορούσης', καθ' ἃ ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Σχολ., ὄχι δὲ διὰ νὰ κολάσῃ τὸ ἀσύνηθες τῆς μεταφορᾶς, ὅπως ἀξιοῦσιν οἱ περὶ Ποφλύγκ. Ὁ νοῦς ἄρα: *κἀγὼ διερειδομένη τῷ σκολιῷ σκίπωνι τῆς χειρὸς* (= *ὃν ἐν χειρὶ φέρω*), *σπεύσω* (*τὴν*) *βραδύπουν ἤλυσιν* (= *πορείαν τῶν ἐμῶν*) *ἄκρων* (= *ποδῶν* κατὰ ποιητικὴν συνεκδοχὴν) *προτιθεῖσα*, (ἀπὸ κοινοῦ τό: σκίπωνα).

68. *ὦ στεροπὰ . . νύξ*] Οἱ μὲν τῶν Σχολ. ἐκδέχονται τὸ 'στεροπὰ Διὸς' ὡς αὐτὴν τὴν ἀστραπήν, οἱ δ' ὡς ὄνειρον, οἱ δ' ὡς σελήνην, οἱ δ' ὡς ἡμέραν. Τὴν τελευταίαν ταύτην ἐκδοχὴν ἀπέκρουσεν ὁ Πόρσων, ἀπεδέχθη ὅμως ὁ Ἑρμᾶννος, διὰ τὸ Ἡσυχ.: 'στεροπή, ἀστραπή, αὐγή'. Ὅτι ἡ *στεροπὴ* ἢ *ἀστραπὴ* δυνατὸν κατὰ συνεκδοχὴν νὰ σημαίνῃ καὶ *αὐγὴν* ἢ *λάμψιν*, εἶνε φυσικόν, ἀφ' οὗ καὶ τὸ *ἀστράπτω* ἔν τε τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ σημαίνει καί: *λάμπω*· ἀλλ' ὅτι τὸ 'στεροπὴ' δύναται διὰ τοῦτο νὰ σημαίνῃ καὶ τὴν *ἡμέραν*, ἤ, ὅπως ἄλλοι θέλουσι, τὸ *λυκόφως*, οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος. Θὰ ἦτο δὲ καὶ ἄτοπον ἄλλως καὶ γελοῖον αὐτό-

τί ποτ' αἴρομαι ἔννυχος οὕτω
δείμασι φάσμασιν; ὦ πότνια Χθών,
μελανοπτερύγων μῆτερ ὀνείρων,
ἀποπέμπομαι ἔννυχον ὄψιν,
ἣν περὶ παιδὸς ἐμοῦ τοῦ σῳζομένου κατὰ Θρήκην
ἀμφὶ Πολυξείνης τε φίλης θυγατρὸς δι' ὀνείρων
φοβερὰν ἐδάην.

χρημα τὸ θέαμα καὶ ἄκουσμα ἡρωΐδος ἀναφωνούσης ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ στιγμῇ: ὦ *ἡμέρα Διός*, ὦ *νὺξ σκοτεινή!* Καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐτυμολογίας καὶ ὡς ἐκ τῆς ποιητικῆς χρήσεως εἶνε φανερόν, ὅτι τὸ *Ζεὺς* λαμβάνεται πολλάκις ἀντὶ τοῦ *οὐρανὸς* (πρβλ. Ἰλ. Ν. 837: 'ἠχὴ δ' ἀμφοτέρων ἵκετ' αἰθέρα καὶ *Διὸς αὐγάς*' = Β 458 'αἴγλη παμφανόωσα δι' αἰθέρος *οὐρανὸν* ἷκεν', Εὐριπ. Ἴων. 1078: 'Διὸς ἀστερωπὸς αἰθήρ'). 'Στεροπὴ Διός' ἄρα = *αὐγὴ οὐρανοῦ*. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ *στεροπὴ* (= *ἀστραπὴ* = ἀστὴρ + ὀπ —) ἀναφαίρετος μένει πάντοτε ἡ ἔννοια τοῦ *ἄστρου*, ἕπεται ὅτι 'στεροπὴ Διός' εἶνε κυρίως: ἡ λάμψις τοῦ ἀστερωποῦ (πρβλ. 'Ἀστέροπος', καὶ ὅσα ἐσημ. εἰς Φοιν. σελ. 257-60) ἤτοι ἀστροφεγγοῦς οὐρανοῦ, τουτέστιν ἡ ἀ σ τ ρ ο φ ε γ γ ε ι ά. Ἡ Ἑκάβη ἐξέρχεται τὴν νύκτα ἔντρομος ἐκ τῆς σκηνῆς, καὶ ἐπιφωνεῖ: ὤ, ποῖος ἀστεροφεγγὴς οὐρανός, ὤ, ποία σκοτεινὴ νύξ! Τὰ δὲ δύο ταῦτα ἀντίθετα φαινόμενα εἶνε, ὅπως ἕκαστος προσεκτικὸς παρατηρητὴς τῆς φύσεως γνωρίζει, καὶ τὰ καθ' αὐτὸ χαρακτηριστικὰ προσόντα νυκτὸς ἀσελήνου καὶ σκοτεινῆς Πρβλ. πλὴν πολλῶν ἄλλων: Ὀρφ. ὕμν. 34 'ἀστεροόμματος ὄρφνη', 2, 3. '(νὺξ) ἀστεροφεγγής', Ἀργον. 1026 'νὺξ ἀστροχίτων'.

69. *τί ποτ'*] = *τίνος ἄρα ἕνεκεν*; Πρβλ. εἰς Φοιν. 1089.

'*ἐπαίρομαι*] μετεωρίζομαι καὶ ὥσπερ ἀνάστατός εἰμι'. ΣΧΟΛ.

70. *δείμασι φάσμασιν*] Ἀσυνδέτως, καθ' ὃν περίπου λόγον καὶ τὸ Αἰσχ. Προμ. 691 'πήματα, λύματα, δείματα'. Δεῖμα δὲ πᾶν τι φόβου δεινοῦ πρόξενον.

70-1. *πότνια χθὼν . . ὀνείρων*] Ἡ νὺξ καὶ ὁ σκότος εἶνε ἴδια τῆς Χθονὸς καὶ τοῦ ὑποχθονίου Ἅδου· ἐὰν ἄρα ἄλλοι (οἷον Ἡσιοδ. Θεογ. 212 κλπ.) εἶπαν τοὺς ὀνείρους τέκνα τῆς Νυκτός, καθ' Ὅμηρον (Ὀδ. ω 12, πρβλ. Vergil. Aen. VI. 283) πατρὶς αὐτῶν εἶνε ὁ Ἅδης, καὶ κατ' Εὐριπίδην ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Ἰφιγ. Ταυρ. 1263 μήτηρ αὐτῶν ἡ Γῆ. Διὰ τοῦτο καὶ 'μελανοπτέρυγες' (πρβλ. 704 'φάσμα μελανόπτερον') οἱ ὄνειροι, διότι μέλαινα εἶνε καὶ ἡ Νὺξ καὶ ὁ Σκότος.

76. *φοβερὰν ἐδάην*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'εἶδον γὰρ (*E* ἄνευ τοῦ 'γάρ', καὶ *G* 'εἶδον. ειδον γὰρ') φοβερὰν ὄψιν ἔμαθον ἐδάην'. Ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη οὔτε φραστικῶς οὔτε μετρικῶς ὑγιαίνει. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀρτ. ἐκβαλὼν τοῦ κειμένου ὡς γλώσσας παρεμβλήτους τὰ ἄλλα, ἐξέδωκε 'φοβερὰν ἐδάην', τούτῳ δ' ἠκολούθησαν καὶ ἅπαντες σχεδὸν οἱ μετ' αὐτόν. Τὸ ὀρθὸν τῆς διορθ. τεκμηριοῦσι πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς σχόλ. (ἐκδ. Σχουάρτζ.), 'ἥν τινα εἶδον περὶ τοῦ ἐμοῦ παιδός, τὸ δὲ εἶδον λείπει' — 'ἀπὸ κοινοῦ τὸ εἶδον' — 'ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὄψιν'. Αἱ ἐκ τούτων ἄρα διαπιστούμεναι λέξεις ἐν στ. 76 εἶνε μόνον αἱ 'φοβερὰν ἔμαθον ἐδάην'. Ἀλλὰ μὴν οὐ μόνον τὸ κακόμετρον ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν ἀναφορικῷ κώλῳ ἀναιτιολόγητος παρουσία δύο ἐκ παραλλήλου καὶ ἀσυνδέτως κειμένων συνωνύμων, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ 'ἔμαθον' εἶνε γλώσσημα

ὦ χθόνιοι θεοί, σώσατε παῖδ' ἐμόν,
ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμοῦ

ἑρμηνευτικὸν τοῦ 'ἐδάην'. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν πρέπει νὰ δεχθῇ τις τὴν διόρθ. τοῦ Ἀρτ., εἰ καὶ ὁ διορθωτὴς μεταφράζει κακῶς τὴν ῥῆσιν. Ἔχει δὲ τὸ νόημα καθ' ἡμᾶς οὕτως: *ἀποπέμπομαι* (τὴν) *ἔννυχον ὄψιν, ἣν φοβεράν* (οὖσαν) *περὶ παιδὸς . . ἀμφὶ* (=περὶ) *Πολυξένης . . τε . . δι' ὀνείρων ἐδάην* (=ἔμαθον, ἔγνων), τοῦ 'περὶ παιδὸς' καὶ 'ἀμφὶ Πολυξ.' ἀναφερομένου εἰς τὸ 'φοβερὰν (οὖσαν)'. Ὁμοίως καὶ ὁ Αἰσχ. ἐν Ἀγ. 123 κἑξ., προκειμένου περὶ ἑρμηνείας οἰωνοῦ ἐν ῥήσει, καὶ μετρικῶς ἀναλόγῳ πρὸς τὴν ἡμετέραν, λέγει 'κεδνὸς δὲ στρατόμαντις *ἰδὼν* δύο λήμασιν ἴσους Ἀτρείδας μαχίμους *ἐδάη* λαγοδαίτας πομπᾶς ἀρχούς', ἤτοι: *ἐδάη* (ὄντας). Ὁ Ναύκ. ἀθετεῖ καὶ τὸ 'δι' ὀνείρων', ὡς πλεονασμὸν μετὰ τὸ προλαβὸν 'ἔννυχον ὄψιν', καὶ ἐνβάλλων ὅλως τὸν 76, διορθ. 'ἀμφὶ Πολ. τε φίλης φοβερὰν ἐδάημεν'. Οὔτε ὅμως τὸ προλαβὸν 'ἔνν ὄψ.' καθιστᾷ περιττὸν τὸ 'δι' ὀν.', ὅπερ διασαφοῦν ἔτι κάλλιον τὴν αἰτ., οὐδένα παρέχει λόγον ἀθετήσεως, καὶ ἡ τοῦ πληθυντ. 'ἐδάημεν' χρῆσις ἐνταῦθα εἶνε ἄτοπος.

77. '*χθόνιοι θεοὶ*] καὶ οἱ ἐγχώριοι καὶ ἐντόπιοι καὶ οἱ ὑποχθόνιοι'. ΣΧΟΛ. Ἐδῶ νομίζομεν ὅτι ἡ Ἑκάβη ἐπικαλεῖται τοὺς ὑποχθονίους, ἐξ ὧν καὶ ὁ κίνδυνος, καθ' ἃ τέως ἔλεγεν (70-6), ὄχι δὲ τοὺς ἐγχωρίους, ὅπως καὶ κοινῶς ἑρμηνεύεται τὸ ὄνομα, διότι οἱ ἐν Θράκῃ ἐγχώριοι θεοὶ δὲν ἦσαν βέβαια τοιοῦτοι καὶ διὰ τὴν Ἑκάβην.

80 *ἄγκυρά τ' ἐμοῦ*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ἄγκυρά τ' ἐμῶν' (τὸ ἐν νεωτέροις κώδδ. 'ἄγκυρ' ἔτ' ἐμῶν', ὅπερ καὶ ἐξέδωκαν Ἀρτ. Δινδ. Πάλ., προδήλως ἐκ διορθ.)· ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη μένει ἀνέκαθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀκατάληπτος· ὅθεν καὶ διώρθ. Ῥεῖσκ. 'ἄγκυρ' ἅτ' ἐμῶν', ὅπερ ἐξέδωκεν ἐπιδοκιμάζων ὁ Πόρσων (κακῶς, διότι τὸ 'ἄγκυρα' λαμβάνεται παρὰ ποιηταῖς, καὶ δὴ καὶ τοῖς πεζοῖς συχνότατα, ὄχι κατὰ παρομοίωσιν, ἀλλὰ μεταφορικῶς), Κιρχ. 'ἄγκυρα πέλων' (τὸ 'πέλων', σπανιώτατον παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ἐνταῦθα καὶ παρέλκει ὅλως), Μεϊνέκ. 'ἄγκυρ' ἀμῶν', ὅπερ ἐξέδωκαν Οὐέϊλ. καὶ Ναύκ. (ἐσφαλμένον ἀκριβῶς δι' ὃν λόγον ἐπιδοκιμάζει αὐτὸ ὁ Ναύκ., ὅστις, κατακρίνων τὴν διόρθ. τοῦ Κιρχ., λέγει ὅτι ἡ ἐν τῷ κειμένῳ κτητικὴ ἀντωνυμία εἶναι ἀπαραίτητος, ἐν ᾧ τοὐναντίον ἐπὶ τῆς λέξεως *οἶκος* καὶ τῶν συνωνύμων ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία δὲν λέγεται, εἰμὴ ὁσάκις εἶνε χρεία ἐμφάσεως ἢ ἀντιδιαστολῆς, ὁποία ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ οὐδεμία ὑπάρχει), καὶ Οὐεκλ. 'ἄγκυρ' ἐπ' ἐμῶν' (ὅπερ καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον). Ἡ προφανὴς φθορὰ τοῦ κειμένου εἶνε παλαιά, πηγάσασα ἐκ παρερμηνείας. Ὁ Εὐριπίδης ἔγραψε καθ' ἡμᾶς 'ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμοῦ', ἤτοι: *ὃς μόνος* (ὢν) *οἴκων ἐμοῦ τ' ἄγκυρα*· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ *τὲ* ἀπεσχοινίσθη ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως διὰ τὸ μέτρον (οὐ μόνον δ' ὁ ἡμέτερος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ποιηταί, ἀντὶ νὰ ἐπιτάξωσι τὸ μόριον εἰς ἣν ἀναφέρεται λέξιν, προτάττουσιν αὐτῆς, οἷον Φοίν. 7 'ἅτ' εἶδον εἰσήκουσά τ' [= *ἃ εἶδόν τ' εἰσήκουσα τ'*]', 335 'τ' ἀγχόνας' [=*ἀγχόνας τ'*], Σοφ. Ἠλ. 249 κἑξ. 'ἔρροι τ' ἂν αἰδὼς ἁπάντων τ' εὐσέβεια θνατῶν' [= *αἰδώς τ' ἔρροι εὐσέβειά θ' ἀπ. θν.*] κτλ.), οἱ γραμματικοί, ὅπως ἄρωσι τὸ κατ' αὐτοὺς σόλοικον τοῦ στίχου, ἔτρεψαν τὸ 'ἐμοῦ' εἰς 'ἐμῶν' συναρμόζοντες πρὸς τὸ 'δόμων'. Ἡ Ἑκάβη δηλονότι λέγει ἐνταῦθα ὅ,τι καὶ ὁ Τεῦκρος ἐν Ἑλέν. 283 'ὃ δ' ἀγλάϊσμα *δωμάτων ἐμοῦ τ'* ἔφυ, θυγάτηρ ἄνανδρος πολιὰ παρθενεύεται'. Πρβλ. ἄλλως Σοφ. ἀποσπ. 612 'ἀλλ' εἰσὶ μητρὶ παῖδες ἄγκυραι βίου', Εὐριπ. ἀπ. 858 'ἥδε μοι τροφὸς μήτηρ ἀδελφὴ δμωῒς ἄγκυρα στέγη',

τὴν χιονώδη Θρήκην κατέχει
ξείνου πατρῴου φυλακαῖσιν.
ἔσται τι νέον,
ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς.
οὔποτ' ἐμὰ φρὴν ὧδ' ἀλίαστος
φρίσσει ταρβεῖ.

Ἑλέν. 277 'ἄγκυρα δ' ἥ μου τὰς τύχας κτλ.'.

81. '*κατέχει*] κατοικεῖ'. ΣΧΟΛ.

82. *ξείνου πατρῴου φυλακαῖσιν*] Ὁ πληθυντικὸς ἀντὶ τοῦ ἑνικοῦ πρὸς ποιητικὴν μεγαλοπρέπειαν, ἤτοι: *ἐν φυλακῇ* (=φυλαττόμενος ὑπὸ τοῦ) *πατρῴου ξένου*. Πλὴν τοῦ *A*, ὅπου κεῖται 'πατρίου', ἀλλ' ἀπεξεσμένου γράμματός τινος πρὸ τοῦ I, ἐν ἅπασι τοῖς λοιποῖς κεῖται 'πατρῴου', ὅπερ ὅμως ἀντικατεστάθη ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκδ. διὰ τοῦ 'πατρίου'. Ὁ μετρικὸς λόγος εἶνε ἐσφαλμένος, διότι τὸ ῳ, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ δίφθογγοι, συστέλλονται πρὸ τῆς ἐπακολουθούσης θέσεως (ἴδ. Γ. Ἑρμᾶνν. εἰς Μηδ. 420), ὡς δ' ἐκ τῆς σημασίας τὸ 'πατρῷος' εἶνε ἐνταῦθα τὸ τὰ μάλιστα εὐαρμοστοῦν (πρβλ. Ὀδ. α 175 'ἦ καὶ πατρώϊός ἐσσι ξεῖνος', Ἰλ. Ζ 215 'ἦ ῥά νύ μοι ξεῖνος πατρώϊός ἐσσι παλαιός κτλ.), διότι λαμβάνεται μὲν τὸ *πάτριος* ὡς καὶ τὸ *πατρικὸς* ἀντὶ τοῦ *πατρῷος*, ἀλλὰ μόνον κατὰ συνεκδοχήν, τοῦ μὲν *πάτριος* σημαίνοντος κυρίως τὰ *τῶν πατέρων* ἢ *τῆς πατρίδος*, τοῦ δὲ *πατρῷος* τὰ *τοῦ πατρὸς* ἢ τὰ *τῶν ἰδίων προπατόρων*.

83. '*ἔσται τι νέον*]... τὸ νέον λαμβάνεται καὶ ἐπὶ καινοῦ τινος καὶ ἐπὶ δεινοῦ'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. Ἱππολ. 730, Ἱκετ. 90-1, Ῥήσ. 590. Πρβλ. καὶ τὸ τῆς συνηθείας ἐξαφνικό, (οἷον 'ξαφνικὸ τοῦ 'ρθε', κττ.), ὅπερ κατ' οὐσίαν τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐχόμενον, διότι τὸ κακὸν εἶνε αἰφνίδιον συνήθως καὶ ἀπροσδόκητον.

84. *μέλος ... γοεραῖς*] 'ἡμῖν ταῖς γοεραῖς', λέγει ὁ Σχολ., οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι· ἀλλ' ὀρθότερον νομίζω εἶνε νὰ ἐκδεχθῶμεν τὸ 'γοεραῖς' ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ: *ταῖς γοεραῖς*, ὑπαινιττομένης μὲν καὶ οὕτω τῆς Ἑκάβης τὰς περὶ αὐτήν, ἤτοι ἑαυτὴν κυρίως, ἀλλὰ μετὰ πικρίας, ἣν θὰ ἐξήλειφε τὸ 'ἡμῖν', καὶ ἐὰν ἐλέγετο. Σημειωτέον δὲ τὴν ἐσχηματισμένην ἐκφορὰν 'γοερὸν γοεραῖς' συνηθεστάτην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τραγικοῖς, ὡς καὶ ἐν τῇ σημερινῇ συνηθείᾳ, οἷον: καϋμὸ ποῦ 'χει ὁ καψερὸς κττ. Περὶ δὲ τοῦ 'μέλος' πρβλ. εἰς Ἱππολ. 879.

85. *οὔποτ'.... ἀλίαστος κτλ*] Ἡ παρερμηνεία τοῦ ἐπιθέτου ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἀθετήσεις καὶ διορθώσεις ἀδικαιολογήτους (Ἀρτοῦγγ. 'ὧδ' ἀλιάστως', ὅπερ, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀκατάληπτον, γίνεται ἔτι ἀκαταληπτότερον διὰ τῆς ἄλλ' ἀντ' ἄλλων λεγούσης μεταφράσεώς του, Ἑρουέρδεν. 'ἀλιάστῳ φρίσσει τάρβει', καὶ ὁ Ναύκ. 'ἀλίαστον'). Ταῦτα δὲ πάντα διότι 'ἀλίαστος', λέγει ὁ Ναύκ., εἶνε ἐκεῖνος, ὃν δὲν δύναταί τις νὰ ἐκκλίνῃ, νὰ ἐκφύγῃ. Τοῦτο εἶνε ἀληθές, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ, ἤ, ἂν ἐγνώριζε, νὰ μὴ λησμονήσῃ ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι διορθωταί, ὅτι τὰ ῥηματικὰ εἰς -τος ἐπίθετα, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα, λαμβάνονται οὐ μόνον παθητικῶς ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικῶς, καθ' ἃ διὰ μακρῶν ἐξηγήθη τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐν Ψευδαττικισμοῦ Ἐλέγχ. σελ. 402 κἑξ. 'Φρὴν ἀλίαστος' ἄρα ἐνταῦθα εἶνε ὄχι *ἡ φρὴν ἡ οὐχ οἵα τε φευχθῆναι* ἢ *ἐκκλιθῆναι*, ἀλλὰ *ἡ φρὴν ἡ οὐχ οἵα τε ἐκκλῖναι* ἢ *φυγεῖν* (τὸ φρίσσειν ταρ-

ποῦ ποτε θείαν Ἑλένου ψυχὰν
καὶ Κασάνδρας ἐσίδω, Τρῳάδες,
ὥς μοι κρίνωσιν ὀνείρους;
εἶδον γὰρ βαλιὰν ἔλαφον λύκου αἵμονι χαλᾷ
σφαζομέναν, ἀπ' ἐμῶν γονάτων σπασθεῖσαν ἀνάγκᾳ
οἰκτρῶς. καὶ τόδε δεῖμά μοι

δεῖν). Αὐτὸ τοῦτο λέγομεν καὶ πρὸς τὸν Οὐέϊλ. ἀνευρίσκοντα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὁμαλωτάτῃ φράσει ἰδιωτισμὸν ('γραικισμὸν') φαντασιώδη καὶ ἀνύπαρκτον.

87-8. *ποῦ ποτε.... καὶ Κασάνδρας*] Εἷς μόνος κώδηξ, ὁ *B*, ἔχει 'ἢ' ἀντὶ τοῦ 'καί', καὶ εἷς μόνος ὁ *G* 'Κασάνδραν' ἀντὶ 'Κασάνδρας', ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἄλλοις τοῖς καὶ ἀρίστοις 'καὶ Κασάνδρας', ὅπερ ὅμως ἠθέτησαν οἱ πλεῖστοι τῶν κριτικῶν, προτιμήσαντες τὴν ἑτέραν γραφήν, προϊὸν διορθώσεως βιβλιαγράφων, παρερμηνευσάντων τὴν γνησίαν χεῖρα τοῦ ποιητοῦ, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι. Τὸ 'ψυχὴν Ἑλένου καὶ Κασάνδρας' εἶνε ἁπλῆ περίφρασις τοῦ: *Ἕλενον καὶ Κασάνδραν*, (πρβλ. Ἑκ. 21-2, Ὀρέστ. 644 'ψυχὴν ἐμὴν'=ἐμέ, Σοφ. Ἠλ. 1127 'ψυχῆς Ὀρέστου'=*Ὀρέστου*, Φιλ. 55, Οἰδ. Κ. 1207 κλπ.), τὸ δὲ 'θείαν' ἐνταῦθα=*μαντικὴν* (Ὁ Ἕλενος ἦτο 'οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος' καθ' Ὁμ. Ἰλ Ζ 76, ὡς καὶ ἡ Κασ. θεόπνευστος). Ἡ περὶ τοῦ ἂν ἔζη τότε ὁ Ἕλενος ἢ ὄχι ἔρις, ἡ ἀπὸ τῶν σχολιαστῶν ἀρξαμένη καὶ οὐδὲ σήμερον λήξασα, εἰς ἡμᾶς φαίνεται ὅλως σχολαία. Οἱ τραγικοί, καὶ μάλιστα ὁ Εὐριπίδης, μεθήρμοζον τὰ περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων ἱστορήματα ἢ μυθεύματα κατὰ τὰς ἑκάστοτε παρούσας χρείας τοῦ δράματος, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς πολλάκις ἀντιφάσκοντες. Οὐδὲν ἄρα σημαίνει, ἂν καθ' ἑτέρας πληροφορίας ὁ Ἕλενος δὲν ἔζη τότε, ἀφ' οὗ ὁ ποιητὴς τὸν θέλει ζῶντα. Ἀπορῶ δὲ πῶς γίνεται σπουδαία συζήτησις περὶ τῆς δῆθεν ἀντιφάσεως τοῦ ἡμετέρου στίχου πρὸς τὰ ἐν ϛ. 80. Ζῶν ὁ Ἕλενος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρίσκεται ἀλλοῦ εἰμὴ ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ, διότι ἄλλως θὰ ἦτο μωρία νὰ τὸν ζητῇ ἐν αὐτῷ ἡ Ἑκάβη· ἀλλ' οὐδ' ἀντιμάχεται τοῦτο πρὸς τὸ ὅτι αὕτη ὠνόμασε τὸν Πολυμήστορα τὴν μόνην ἄγκυραν ἑαυτῆς καὶ τῶν οἴκων ἐν ϛ. 80, ἀφ' οὗ οὗτος μὲν ἦτο, ὡς ἤλπιζε, κεκρυμμένος καὶ μακρὰν τῶν πορθητῶν, ὁ δ' Ἕλενος ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ, ἤτοι ὑποχείριος, ὡς εἰκός, καὶ αἰχμάλωτος τῶν Ἑλλήνων, ἄρα καὶ πολιτικῶς νεκρὸς διὰ τὸν οἶκον τοῦ Πριάμου.

90. '*βαλιὰν*].. κατάστικτον'. ΗΣΥΧ.

90-5. *εἶδον γὰρ . . Τρῳάδων.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. (πλὴν ὅτι ἐν *Gb* ἐκ νεωτέρας χειρὸς 'ἤλυθε', καὶ ἐν *L* 'ἤλυθε γάρ', ἅπερ ὡς ἄμετρα ἐξελέγχονται παρέμβλητα). Ἀλλ' ὁ Πόρσων ὑπώπτευσεν, ὅτι τὸ 'ἀνάγκᾳ.. οἰκτρῶς' εἶνε διάφοροι γραφαὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως, ἐκ δὲ τοῦ παρὰ τοῖς Σχολ. 'ἀνηλεῶς' εἴκασεν, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἦτο 'ἀνοίκτως', ἐπίστευσε δ' ὅτι τὰ πάντα θὰ ἐγίνοντο μέλι καὶ γάλα, ἐὰν καὶ τὸ 'ἦλθ'' ἀπεδίδετο ὄχι εἰς τὰ πρὸ αὐτοῦ ἀλλ' εἰς τὰ ἑπόμενα, καὶ ἀληθῶς ἡ διασκευὴ αὕτη τοῦ ἄγγλου κριτικοῦ ('σπασθεῖσαν ἀνοίκτως. καὶ τόδε δεῖμά μοι· ἦλθ' ὑπὲρ ἄκρας κτλ.') ἀπέβη ἡ μέχρι σήμερον ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Ἀποκρούομεν πάντα ταῦτα οὐ μόνον ὡς ἀδικαιολόγητα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνελλήνιστα. Τὸ ἐν τοῖς σχολ. 'ἀνηλεῶς' δὲν εἶνε ἑρμήνευμα τοῦ 'ἀνοί-

ἦλθ', ὑπὲρ ἄκρας τύμβου κορυφᾶς
φάντασμ' Ἀχιλέως, ᾔτει δὲ γέρας
τῶν πολυμόχθων τινὰ Τρῳάδων.

κτως', ἀλλὰ τοῦ 'οἰκτρῶς', ὅπως καὶ τὸ 'ἐλεεινῶς', καὶ τοῦτο ἐν τοῖς σχολ. ὑπάρχον, ἀμφότεραι δ' αἱ γλῶσσαι εἶνε συνώνυμοι, καὶ εὐλόγως, διότι ὅ,τι εἶνε *ἐλεεινὸν* ὡς ἐκ τοῦ πάσχοντος, αὐτὸ τοῦτο εἶνε *ἀνηλεὲς* ὡς ἐκ τοῦ δρῶντος. Ὁ Ἡσύχ. π. χ. 'ἀνηλεῶς: ἀνοίκτως', ἀλλὰ καὶ 'ἀνηλεές: οἴκτιστον'. Τὸ ἐν τοῖς σχολ. ἄρα 'ἀνηλεῶς' οὐδὲν τεκμηριοῖ. Οὐδ' ὅσα προβάλλει ὁ Ναύκ. ὑπὲρ τοῦ Πορσων. διορθώματος, ἔχουσι πλειοτέραν ὑπόστασιν. Ὡς 'ἀνάγκη', λέγει οὗτος, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ ὅτι ὁ λύκος ἀποσπᾷ ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἑκάβης τὴν ἔλαφον. Ἀλλὰ τίς, ἐρωτῶμεν τὸν σοφὸν κριτικόν, τίς σπουδάζων δύναταί ποτε νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ *ἀνάγκα* ἐνταῦθα σημαίνει αὐτὸ τοῦτο *ἀνάγκη* (Nothwendigkeit), καὶ ὄχι *βία* (Gewalt), ὅπως καὶ ἑρμηνεύει ὁ Σχολ. ('σὺν βίᾳ.. βιαίως'), καὶ ὅπως λαμβάνεται ἡ λέξις συχνότατα παρά τε ποιηταῖς καὶ πεζογράφοις; Ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρον κατὰ τὸν αὐτὸν κριτικὸν χωλαίνει, διότι ἐν τῷ 92 ἐλλείπει ἢ πλεονάζει εἷς πούς. Ἡ δακτυλική, ἀποκρινόμεθα, τριποδία, ἀκατάληκτός τε καὶ καταληκτική, σπανίως μέν, ἀλλ' εὑρίσκεται ὅμως ἐν τοῖς ἀναπαιστικοῖς συστήμασι, καὶ μάλιστα εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν δακτυλ. ἑξάμετρον, ὡς ἐν Ἱκετ. 282 (πρβλ *Rossbach*[3] σελ. 118). Ἀλλὰ καὶ τὸ λεκτικὸν τῆς ῥήσεως φαίνεται πλημμελὲς εἰς τὸν Οὐέϊλον, σφάλλεται ὅμως. Ὅτι ἡ λέξις 'δεῖμα' λαμβάνεται παρὰ τοῖς τραγικοῖς καὶ ἀντὶ τοῦ: *φοβερὸς ὄνειρος*, οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος· ἐνταῦθα δ' ὅπου ἡ Ἑκάβη ὁμιλεῖ περὶ ὧν εἶδε φοβερῶν ἐνυπνίων, οὐδεμίαν ἄλλην ἐκδοχὴν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ λέξις· τὸ δ' ὅλον 'δεῖμά μοι ἦλθεν' ἀπορῶ πῶς ποτε καὶ ἀπεκήρυξαν ὡς ἀνελλήνιστον οἱ κριτικοί, λησμονήσαντες τὰ Ὁμηρ. 'θεῖός μοι ἐνύπνιον *ἦλθεν ὄνειρος*' Ἰλ. Β, 56, Ὀδ. ς. 495. (Πρβλ. Αἰσχ. Πέρσ. 181-3 'ἐδοξάτην *μοι*.. ἡ μὲν εἰς ὄψιν *μολεῖν*', Εὐρ. ἀπ. 537 'ὁ δ' ὑπὸ γῆν σκότος οὐδ' εἰς ὄνειρον ἡδὺς *ἀνθρώποις μολεῖν*'). Περὶ δὲ τοῦ προθετοπτώτου 'ὑπὲρ.. κορυφᾶς' πρβλ. Ἡρ. μ. 816 'οἷον φάσμ' *ὑπὲρ δόμων* ὁρῶ (= ὑπὲρ δόμων φαινόμενον, ἢ: ἱστάμενον). Καὶ περὶ τῆς ὅλης δὲ ῥήσεως 'καὶ τόδε *δεῖμά μοι ἦλθ'*, ὑπὲρ ἄκρας τ. κορυφᾶς *φάντ. Ἀχιλ.*, *ᾔτει δὲ* κτλ.' πρβλ. Ἡρ. μ. 1002 κἑξ. 'ἀλλ' *ἦλθεν εἰκών*, ὡς ὁρᾶν ἐφαίνετο, *Παλλὰς κραδαίνουσ'* ἔγχος ἐπὶ λόφῳ κέαρ, *κἄρριψε* πέτρον κτλ.'. Ἀπέναντι τῶν καταφανῶν τούτων καὶ λεπτομερῶν μαρτυρίων τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς παραδεδομένης ῥήσεως, τί φέρουσιν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἑλληνίζει τὸ 'ἦλθ' ὑπὲρ.. κορυφᾶς φάντασμ' Ἀχ.'; Οὐδέν. Πλὴν τῆς μετὰ τὸ 'ἦλθ'' ἀτόπου γενικῆς 'κορυφᾶς', δὲν ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ ῥηθῇ: 'ἦλθε *γὰρ*' διὰ τὸ ἐν 93 προαναγγελτικὸν 'τόδ'', ἐὰν τὸ 'ἦλθε' ἀνεφέρετο εἰς τὰ ἑπόμενα; Ἐν γένει ἡ διόρθωσις εἶνε τόσον ὀλίγον ὀρθὴ καὶ δι' αὐτὸν τὸν Οὐέϊλ., ὥστε προτείνει νέαν ἄλλην αὐτός: 'ἤλυθ' ἀν' ἄκραν τύμβου κορυφάν'. — Ἀλλ' αἱ πραγματικαὶ ἐκ τῆς ἐπικρατούσης διορθώσεως καὶ ἑρμηνείας ἀτοπίαι εἶνε ἔτι μείζονες. Ἀφ' οὗ κατὰ τὴν Πορσώνειον διόρθ. καὶ ἑρμηνείαν τὸ 'δεῖμα' δὲν σημαίνει: *ἐνύπνιον*, *ὄνειρον*, ὅπως ἑρμηνεύομεν ἡμεῖς, ἀλλά: *φόβητρον* ὅπως οἱ περὶ Πόρσωνα, καὶ τὸ 'ἦλθε' συνάπτεται ὄχι πρὸς τὰ ἡγούμενα, ὅπως ἀξιοῦμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἑπόμενα, ὡς κοινῶς, καὶ ἡ Ἑκάβη ἄρα δὲν διηγεῖται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει ὄνειρον ἴδιον, ἀλλ' ἐκφράζει τὸν φόβον, ὃν ἐμπνέει εἰς αὐτὴν τὸ ὅτι τὸ φάντασμα τοῦ Ἀχιλ. ἐφάνη ἐπάνω τοῦ τύμβου του

ἀπ' ἐμᾶς οὖν ἀπ' ἐμᾶς τόδε παιδὸς
πέμψατε, δαίμονες, ἱκετεύω.

καὶ ἐζήτει θῦμα, πῶς ἔπειτα, ἐρωτῶ, συμβιβάζεται πρὸς ταῦτα, τὸ ὅτι ὁ Πολύδωρος ἐν 40 καὶ ὁ Ὀδυσεύς ἐν 350 καὶ 390 βεβαιοῦσιν, ὅτι τὸ φάσμα τοῦ Ἀχιλ. ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀπήτησεν ὡς θῦμά του ῥητῶς τὴν Πολυξένην; Ἀφ' οὗ δὲ κατὰ τὴν κοινὴν οὐ μόνον τοῦ ἡμετέρου χωρίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ 110, ὡς θέλομεν ἴδῃ κατωτέρω, ἑρμηνείαν, ἡ Ἑκάβη ἐγνώριζεν ἤδη τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐμφάνισιν ταύτην τοῦ Ἀχιλλείου φαντάσματος (ταύτην δέ, κατὰ τὴν κοινὴν ἑρμηνείαν, ἐννοεῖ, λέγουσα ὅσα λέγει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει), πῶς ἔπειτα ἐκοιμήθη ἥσυχος, καὶ ἀνέμεινε νὰ φοβηθῇ τὴν ἔκπαλαι γνωστὴν αὐτῇ ταύτην φήμην νῦν πρῶτον, ἐγειρομένη αἴφνης ἔντρομος ἐπ' αὐτῇ ἐν μέσῃ νυκτί, καὶ ἐξερχομένη τῆς σκηνῆς; Πῶς δ' ὁ Χορὸς μετ' ὀλίγον προσέρχεται 'σπουδῇ' πρὸς αὐτὴν ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ διὰ νὰ τῆς ἀναγγείλῃ ὡς νέον, ἄγνωστον τέως, τὴν ὑπεράνω τοῦ τύμβου ἐμφάνισιν τοῦ Ἀχιλλέως; Ὅπως συμβιβάσῃ τ' ἀσυμβίβαστα ταῦτα ὁ Οὐέϊλ., λέγει ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐζήτησεν ὀνομαστὶ τὴν Πολυξ., ἀλλ' ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν ἄλλην παρὰ τὴν ὡραιοτέραν καὶ εὐγενεστέραν τῶν αἰχμαλωτίδων, ἤτοι τὴν Πολυξ.· τοιαῦτα δέ τινα ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Οὐεκλ., προσθέτων μόνον τὸ τοῦ Ποφλυγκ., ὅτι ὁ Πολύδωρος ἐξέφρασεν ὄχι ὅ,τι εἶπεν ἀλλ' ὅ,τι ἠθέλησεν ὁ Ἀχιλλεύς. Οὐδαμοῦ τοῦ δράματος, ἀποκρινόμεθα, λέγεται, ὅτι ἡ Πολυξ. ἦτο ἡ ὡραιοτέρα τῶν αἰχμαλωτίδων, οὐδαμοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἅμα ἀκούσαντες τὴν ἀόριστον ἀπαίτησιν τοῦ Ἀχιλ., ὠνόμασαν εὐθὺς ἅπαντες τὴν Πολυξ. Ἐξ ἐναντίας πολλῆς 'ἔριδος κλύδων συνέπαισε (115)' μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐγνώριζαν τὴν ἕνεκα τῆς Κασάνδρας ἰδιαιτέραν συμπάθειαν τοῦ Ἀγαμ. πρὸς τὴν Πολυξ. καὶ Ἑκάβην. Εἰδὲ μή, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ στηθῇ ἐπὶ τόσον σαθρᾶς καὶ σαλευομένης βάσεως αὐτὸς ὁ θεμελιώδης λίθος τῆς οἰκονομίας τοῦ ὅλου δράματος, ἡ θυσία τῆς Πολυξένης; Μόνον ἀνάγκη ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν Ἀγαμέμν. καὶ τοὺς Ἕλληνας τὴν θυσίαν τῆς Πολυξένης, καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην μόνον ἡ ῥητὴ καὶ ὀνομαστὶ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἀπαίτησις τῆς Πολυξένης. Εἰδὲ μή, ἀνατρέπονται τὰ πάντα ἐν τῷ δράματι, καὶ λόγοι καὶ χαρακτῆρες καὶ περιπέτειαι. Ἐὰν δ' ὁ Χορός, ἀναγγέλλων εἰς τὴν Ἑκάβην τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐμφάνισιν τοῦ Ἀχιλλέως (109-15), ἀποσιωπᾷ τὸ ὄνομα τοῦ αἰτουμένου σφαγίου, δὲν χρειάζεται μεγάλη ἐμπειρία τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὅπως ἴδῃ τις, ὅτι τοῦτο γίνεται ἐπίτηδες, ὅπως προοικονομηθῶσι τὰ πράγματα καὶ προπαρασκευασθῇ ἡ δυστυχὴς μήτηρ πρὸς τὸ φεβερὸν ἄκουσμα. ἀλλ' ἡ ἐφεξῆς ἀφήγησις καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 141 καὶ ἑξῆς, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν καταλείπει, ὅτι ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς ἀπήτησε ῥητῶς τὴν Πολυξένην, οἱ δ' Ἀχαιοὶ συνῆλθον καὶ συνεσκέφθησαν ὄχι περὶ τοῦ *τίνα* 'τῶν πολυμόχθων Τρῳάδων', ὅπως ὠνειρεύθη ἡ Ἑκάβη, θὰ ὁρίσωσι θῦμα, ἀλλὰ μόνον ἂν θὰ δώσωσιν ἢ ὄχι εἰς τὸν Ἀχιλλέα τὸ αἰτηθὲν ὑπ' αὐτοῦ σφάγιον, τὴν Πολυξένην. Ἡ ἀλήθεια λοιπὸν εἶνε μία καὶ μόνη. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπήτησε τὴν Πολυξ.· τοῦτο λέγει ὁ Πολύδωρος, τοῦτο ὁ Ὀδυσσεύς, καί, ἂν δὲν λέγει, τοῦτο ὅμως ἐννοεῖ καὶ ὁ Χορός, μόνον δ' ἡ Ἑκάβη ἀγνοεῖ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, συμφώνως πρὸς τὴν ὀρθὴν στίξιν καὶ ἑρμηνείαν τῶν ἡμετέρων στίχων. Τοῦτο δὲ καὶ ἀπῄτει ἥ τε ψυχολογικὴ ἀλήθεια καὶ ἡ δραματικὴ οἰκονομία τῶν τε προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων.

96-7. Προσέκρουσαν κριτικοί τινες εἰς τοὺς στίχους τούτους διὰ τὸ δῆ-

ΧΟΡΟΣ.

Ἑκάβη, σπουδῇ πρός σ' ἐλιάσθην,
τὰς δεσποσύνους σκηνὰς προλιποῦσ',
ἵν' ἐκληρώθην καὶ προσετάχθην
δούλη, πόλεως ἀπελαυνομένη
τῆς Ἰλιάδος, λόγχης αἰχμῇ
δορυθήρατος πρὸς Ἀχαιῶν,
οὐδὲν παθέων ἀποκουφίζουσ',
ἀλλ' ἀγγελίας βάρος ἀραμένη
μέγα, σοί τε, γύναι, κῆρυξ ἀχέων.

θεν κακόμετρον αὐτῶν, καὶ ὁ μὲν Ἀρτοῦγγος διώρθ. 'ἀπ' ἐμᾶς ἀπ' ἐμᾶς οὖν τόδε παιδός', μετατοπίσας αὐθαιρέτως τὸν σύνδεσμον ἀπὸ τῆς κανονικῆς αὐτοῦ θέσεως, ὁ δὲ Ναὺκ ἐξοβελίζων τὸν δεύτερον ἀποβάλλει ἐκ τοῦ πρώτου τὸ 'οὖν', ὁ δ' Οὐεῖλ. 'ἀπ' ἐμᾶς, ἀπ' ἐμᾶς τόδε δαίμονες οὖν Ἱκετεύω πέμψατε παιδός'. Ἀλλὰ τὸ μέτρον ἔχει καλῶς, διότι ἥ τε ἔλλειψις τῆς ἐν τῷ 96 διαιρέσεως καὶ ἡ ἐν τῷ παροιμιακῷ δακτυλικὴ ἐκφορὰ τοῦ ἀναπαίστου, συνηθέσταται ἄλλως ἀμφότεραι ἐν τοῖς ἐλευθέροις ἀναπαιστ. συστήμασι, παρ' Εὐριπίδῃ μάλιστα (Ἑκ. 62, Ἰφ. Αὐλ. 149, Ἰφ. Τ. 125, Σοφ. Ἠλ. 94, 198, 240 κλπ. Ἑκ. 145, 208, Ἱππ. 1365, Ἰφ. Α. 123, 1323, Ἰφ. Τ. 231, 232, 213, 215, κλπ. πρβλ. Ῥωσσβάχ[3] σελ. 156-7), εἶνε ἀπαραίτητοι ἐνταῦθα, ὡς παριστῶσαι καὶ μετρικῶς τὴν μητρικὴν ἀγωνίαν τῆς Ἑκάβης, οἷον διὰ λυγμοῦ τρομώδους περαίνουται τὸ ὅλον τῶν θρηνωδῶν τούτων ἀναπαίστων σύστημα.

98. *ἐλιάσθην*] ἐξέκλινα, παρεξέβην.

99. '*τὰς δεσποσύνους*] τὰς τῶν δεσποτῶν'. ΣΧΟΛ.

100. *ἵν' ἐκληρώθην*] Κατὰ σύνεσιν ἕνεκα τοῦ μέτρου, ἀντὶ τοῦ 'οἷς' (*δεσπόταις*, ὅπερ ἐκ τοῦ προλαβόντος 'δεσποσύνους').πρβλ. Ἡροδότ. γ', 51 'ᾗ ὁ ἐξελαθὴς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο, εἰς *τούτους* πέμπων' κττ.

101. *ἀπελαυνομένη*] Κακῶς ἑρμηνεύεται ἡ μετοχὴ ὡς χρονικὴ κατ' ἀόριστον. Εἶνε ἐνεστὼς ἔχων παρατατικοῦ δύναμιν.

103. *δορυθήρατος*] οὕτως ἔγραψα κατὰ τὸν (παρὰ Ματθ. Αὐνεῖον) συνῳδὰ πρὸς ὅσα ἐν Ψευδαττικισμοῦ Ἐλέγχ. σελ. 294-303.

104-6. *οὐδὲν . . ἀχέων*] Ἥκιστ' ἀκριβῶς ἑρμηνεύονται καὶ ταῦτα. Ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς τῶν λέξεων ὅδε: *οὐδαμῶς τι* (τῶν *παθῶν ἀποκουφίζουσα* (= ἀποκουφίζειν πειρωμένη), *ἀλλ'* (αὐτή τε) *μέγα βάρος ἀγγελίας ἀραμένη*, σοί τε, γύναι, *κῆρυξ θλίψεων* (ἤκουσα) Τουτέστιν: οὐ μόνον οὐδαμῶς τὰ παθήματά τινος (= ἐμοῦ ἢ σοῦ) ἐλαφρύνει ἡ ἔλευσίς μου, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας καὶ εἰς ἐμὲ εἶνε μέγα τὸ βάρος τῆς ἀγγελίας, ἣν ἀνέλαβον νὰ φέρω, καὶ εἰς σὲ θλίψεων καρδιοβόρων κῆρυξ ἔρχομαι νὰ γείνω. Ὁ ποιητής, ὅπως συνήθως, διεποίκιλε τὴν ἁπλῆν ταύτην συντακτικὴν ἐκφοράν, στρυφνώσας αὐτὴν ἅμα καὶ διὰ τῆς βραχυλογίας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐν στ. 101-3 πλατυσμόν.

ἐν γὰρ Ἀχαιῶν πλήρει ξυνόδῳ
λέγεται δόξαι σὴν παῖδ' Ἀχιλεῖ
σφάγιον θέσθαι· τύμβου δ' ἐπιβὰς

107. *ἐν γὰρ*) Ὁ σύνδεσμος ἀποδοτικὸς τῶν προδηλωθέντων ἀγγελμάτων, ὅθεν καὶ ἀργὸς ἐν τῷ σημερινῷ λόγῳ.

109-10. *τύμβου δ' ἐπιβὰς ἴσθ' ὅτι.. ὅπλοις*,] Ἐν τοῖς βιβλ. 'οἶσθ' ὅτε', ἐπειδὴ δ' ὁ Παραφρ. 'γινώσκεις δ' ὅτι ἐπιβὰς κτλ.', ὁ Κάντερος ἀποδεχθεὶς ὡς ὀρθότερον τὸ 'ὅτι' τοῦτο, ἠξίωσε καὶ ὅτι ἀντὶ τοῦ 'οἶσθ'' γραπτέον 'ἴσθ'', ἀλλ' ὁ Κίγκ. Μορέλλ. Ἄμμων Βέκκ. ἐξέδωκαν 'οἶσθ' ὅτι'. Ἐπελθὼν ὁ Πόρσων ἐπανήγαγεν εἰς τὸ κείμενον τὴν γραφὴν τῶν βιβλ. 'οἶσθ' ὅτε', ἰσχυρισθεὶς ὅτι τὸ 'οἶσθα' ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τοῦ 'μέμνησαι' κατὰ τὰ Ἑκάβ. 239 'οἶσθ' ἡνίκ' ἦλθες' κλπ., καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Ἑρμάνν γνωσιμαχήσαντος καὶ ἐκδόντος ἐν τῇ τελευταίᾳ 'οἶσθ'ὅτε', ἡ γραφὴ αὕτη ἀπέβη ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι τὸ 'οἶδα' λαμβάνεται πολλάκις κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ: *μέμνημαι*, καὶ ὅτι εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ῥῆμα ἐπάγεται ἐνίοτε ἀντὶ τοῦ οἰκείου εἰδικοῦ συνδέσμου 'ὅτι' κττ. τὸ χρονικὸν ἐπίρρημα *ὅτε*, *ἡνίκα*, *ἦμος* κττ., ἀλλ' αἱ θεωρίαι, δι' ὧν ἠθέλησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὁ Πόρσ., Ἑρμ., Σχαίφφ. καὶ Πογλ., κατὰ τούτους δὲ καὶ οἱ γραμματικοὶ καὶ λεξικογράφοι, εἶνε τόσον ἐσφαλμέναι, καὶ τόσα τὰ συναναφυρθέντα ἀλλότρια τοῦ προκειμένου χωρία, ὥστε θὰ ἦτο ἀνάγκη πολλὰς τῶν σημ. τούτων σελίδας νὰ δαπανήσωμεν, ὅπως ἀποδείξωμεν τοῦτο. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα περιοριζόμεθα εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορὰ εἶνε βραχυλογική, ὑπάρχει δὲ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ, λέγοντας: Θυμᾶσαι τότε ποῦ (ἤ: σὰν) ἦλθε ὁ πατέρας σου; κττ., ὄχι ὅμως καί: ξεύρεις τότε ποῦ κτλ, καὶ εὐλόγως, διότι τὸ μὲν 'θυμᾶσαι', ὡς μνημονικόν, συνυπεγείρει ἐν τῷ νῷ τοῦ τε λαλοῦντος καὶ τοῦ ἀκούοντος τὸν παρῳχημένον χρόνον, σὺν τούτῳ δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν συμβάντα, ὄχι ὅμως καὶ τὸ 'ξεύρεις'. Ἐὰν δ' ἀκριβῶς ἀνακρίνωμεν καὶ αὐτὰ μόνον τὰ ὑπὸ τῶν κριτικῶν παραβαλλόμενα χωρία, θέλομεν ἴδῃ, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ κανὼν ἰσχύει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Μόνον παρ' Ὁμήρῳ φέρεται καὶ τὸ 'οἶδα' πρὸς τὸ 'ὅτε' κττ. ἀλλὰ πάντοτε κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ *μέμνημαι* λαμβανόμενον, ὅπως καὶ μεταφράζεται (οἷον: 'ἦ οὐκ οἶσθ' ὅτε πατὴρ τεὸς ἵκετο φεύγων;' Ὀδ. π 424 = ἤ δὲν θυμᾶσαι τότε ποῦ ἦλθε κτλ, Ὁμοίως ω 515, Ἰλ. Θ 406, Ξ 71), εὐνόητον δὲ τοῦτο, διότι παρ' Ὁμήρῳ τὸ 'οἶδα' εἶνε ἀκόμη κυρίως παρακείμενος τοῦ *εἴδω*, σῴζων ὁλόκληρον αὐτοῦ τὴν χρονικὴν κατηγορίαν (= *εἶδον* καὶ σῴζω διηνεκῶς ἐν τῇ μνήμῃ ὅ,τι *εἶδον*), ὄχι ὅμως καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς οὐδὲ τοῖς μετέπειτα, παρ' οἷς μόνον τὸ *μέμνημαι*, *μνημονεύω* κττ δέχονται τὴν τοιαύτην σύνταξιν (ἐν Ἀριστ. Σφ. 356 λέγει μὲν ὁ Φιλοκλ. 'οἶδ'', ἀλλ' ἀπολύτως, καὶ ἀφ' οὗ ὁ Χορὸς ἐν 354 εἶπε '*μέμνησαι* δῆθ' ὅτε'), ἐννοεῖται δ' οἴκοθεν, καὶ ὅτι δὲν ἀποκλείεται μὲν οὐδὲ παρὰ τοῖς μετέπειτα ἡ ἐνιαχοῦ συνεκδοχικὴ χρῆσις τοῦ *οἶδα* ἀντὶ τοῦ *μέμνημαι*, ὄχι ὅμως ἐπαγομένου καὶ τοῦ 'ὅτε' ὅπερ, ὡς εἰκός, ἀπαιτεῖ κυρίως μνημονικὸν ῥῆμα. Τὸ μόνον ἐξ Εὐριπ. παράδειγμα, ὅπερ παραβάλλει ὁ Κρύγερ. (ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ) ἐν I 56, 7, 13, εἰς ὃν παραπέμπει ὁ τελευταῖος ἐκδότης τῆς Ἑκάβ. Οὐεκλεῖν., τὸ Τρῳ. 70 'οἶδ' ἡνίκ' Αἴας εἷλεν Κασάνδραν βίᾳ', οὐδαμῶς σημαίνει: θυμοῦμαι τότε ποῦ κτλ., ὅπως ἐκλαμβάνεται κοινῶς κατὰ τοὺς περὶ Πόρσωνα, διότι τοῦ στίχου τούτου, ὃν λέγει ὁ Ποσειδῶν, προηγεῖται ὁ 69, ὃν λέγει ἡ Ἀθηνᾶ: '*οὐκ οἶσθ'*

ἴσθ᾽ ὅτι χρυσέοις ἐφάνη σὺν ὅπλοις,
τὰς ποντοπόρους δ᾽ ἔσχε σχεδίας

ὑβρισθεῖσάν με καὶ ναοὺς ἐμούς; ', ἐξ οὗ γίνεται φανερόν, ὅτι τὸ πλῆρες νόημα εἶνε: *οἶδ᾽ (ὑβρισθεῖσάν σε καὶ ναοὺς σούς) ἡνίκ᾽* Αἴας κτλ. Ἐνταῦθα ἄρα ἡ χρῆσις τοῦ τε *οἶδα* καὶ τοῦ *ἡνίκα* εἶνε ἡ κανονικὴ καὶ συνήθης, ὄχι ἡ σπανία καὶ ἰδιωματική, περὶ ἧς πρόκειται (περὶ τοῦ Ἑκ. 239 'οἶσθ᾽ ἡνίκ᾽ ἦλθες' ἔσται ὁ λόγος ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ). Ἔτι μᾶλλον, ἀλλὰ κατ᾽ ἄλλον λόγον, ἀλλότριον τῆς χρήσεως ταύτης, εἶνε καὶ τὸ ἡμέτερον 'οἶσθ᾽ ὅτε'. Ἐπειδὴ κατὰ Πόρσ. τὸ 'οἶσθα' = *μέμνησαι*, τὸ 'οἶσθ᾽ ὅτε' τοῦτο (= θυμᾶσαι τότε ποῦ) ὀφείλει, καθ᾽ ἃ προείπομεν, ν᾽ ἀναφέρεται εἰς γεγονὸς πρὸ πολλοῦ λαβὸν χώραν· ἀλλὰ μὴν εἴδομεν ἀνωτέρω (εἰς 90-5), ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἀχιλλέως ἦτο ὅλως πρόσφατος, καὶ ὡς τοιαύτην ἔρχεται νύκτωρ, σπουδῇ τὰς δεσποσύνους σκηνὰς προλιπών, ὁ Χορὸς τῶν Τρῳάδων νὰ τὴν ἀναγγείλῃ εἰς τὴν Ἑκάβην, ὅπως μὴ καταλάβῃ αὐτὴν ἡ ἐπικειμένη ἡμέρα ἀγνοοῦσαν τὰ γενόμενα καὶ ἀπρακτοῦσαν. Ἡ σύσκεψις καὶ ἀπόφασις εἶχον γείνῃ πρὸ ὡρῶν, ὄχι ἡμερῶν, αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα πιθανώτατα, διότι ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἠγνόει τοῦτο ἡ Ἑκάβη. Ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἄρα ἡ ἐκδοχὴ τοῦ 'οἶσθ᾽ ὅτε' ὡς ταὐτοσήμου τῷ *μέμνησαι ὅτε*, ἀποδεικνύεται ἄτοπος καὶ παράλογος. Ἀλλὰ καὶ γραμματικῶς ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε πλημμελής. Ἀφ᾽ οὗ καὶ τὸ *μέμνημαι ὅτε* αὐτὸ ἐν ἀπλαγιάστῳ τῷ λόγῳ προτάσσεται, εἰκὸς νὰ προτάσσεται ὁμοίως καὶ τὸ σπανιώτατα ἀντ᾽ αὐτοῦ λαμβανόμενον: *οἶδα ὅτε·* καὶ ὅμως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει κεῖται παρενθετικῶς 'τύμβου [δ᾽ ἐπιβάς, οἶσθ᾽ ὅτε κτλ.'. Ἀλλὰ τοιαύτη ἐκδοχὴ τοῦ 'οἶσθ᾽ ὅτε' ἐν τοιαύτῃ θέσει εἶνε πρᾶγμα ἀδύνατον· εἰδὲ μή, ἂς ἐπιδειχθῇ ἡμῖν καὶ ἓν μόνον τοιοῦτον παράδειγμα. Ἄλλο δὲν μένει παρὰ νὰ γράψωμεν μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκδδ. 'οἶσθ᾽ ὅτι'· ἀλλὰ καὶ τούτου ἡ τοιαύτη παρενθετικὴ χρῆσις, συνήθης ἐπὶ τοῦ α´ προσώπου τῆς ὁριστικῆς καὶ τοῦ β´ τῆς προστακτικῆς, εἶνε ἄγνωστος ἐπὶ τοῦ β´ τῆς ὁριστικῆς, καὶ εὐλόγως· διότι, τῆς σχηματικῆς ταύτης ἐκφορᾶς τὸ νόημα εἶνε ἀστυκῶς βεβαιωτικὸν (ὅπερ ὑπολανθάνει ἐν τῷ ὅτι διὰ τῆς ἐκφορᾶς ταύτης ὑποδηλοῦται, ὅτι τὸ βεβαιούμενον μόλις ἔχει [ἐντεῦθεν ἡ παρένθεσις] χρείαν βεβαιώσεως, ὡς βεβαιότατον ὄν), μόνον δ᾽ ὅ,τι αὐτός τις ἔχει ἐν νῷ, δύναται, ὡς εἰκός, καὶ νὰ βεβαιώσῃ, ὄχι δ᾽ ὅ,τι ἔχει ἐν νῷ καὶ ὁ πρὸς ὃν λαλεῖ. Καὶ ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι λέγουσι παρενθετικῶς: '(εὖ, σάφα κττ) οἶδ᾽ ὅτι', ὡς καί: '(εὖ, σάφα κτλ.) ἴσθ᾽ ὅτι' ὄχι ὅμως καί: '(εὖ, σάφα) οἶσθ᾽ ὅτι'. Συμφανὲς ἐκ πάντων τούτων γίνεται, ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψεν ὄχι 'οἶσθ᾽ ὅτι', ἀλλὰ 'ἴσθ᾽ ὅτι', ὅπως εἰκάσαμεν ἡμεῖς, καὶ πρὸ ἡμῶν πάλαι ποτὲ ὁ Κάντερ. Ἄλλως οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι διὰ τοὺς βιβλιαγράφους τὸ *ἴσθ᾽* καὶ *οἶσθ᾽* δὲν διέφερον ἐν τῇ ἐκφωνήσει, ὅθεν καὶ εὐκόλως τὸ συνηθέστερον *οἶσθ᾽* ἀντικατέστησε τὸ σπανιώτερον *ἴσθ᾽*. Διὰ τῆς γραφῆς ταύτης οὐ μόνον οἱ λόγοι τοῦ Χοροῦ ἀναλαμβάνουσι τὴν φυσικὴν καὶ ἄπταιστον αὐτῶν ἀκολουθίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκλείπουσι τέλεον ἅπασαι αἱ πραγματικαὶ ἀντιφάσεις καὶ ἀνακολουθίαι, ὅσαι προέκυψαν ἐκ τῆς παρερμηνείας τῶν στ. 91-3, ἀντιφάσεις καταλογισθεῖσαι εἰς βάρος τοῦ ποιητοῦ, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ καταλογισθῶσιν εἰς βάρος τῶν κυρίων κριτικῶν.

111. '*ἔσχε*] κατέσχεν . . . ἐκώλυσε'. ΣΧΟΛ.

'*σχεδία*] . . . ἢ ξύλα ἃ συνδέουσι καὶ οὕτω πλέουσι'. ΗΣΥΧ. ἤτοι τὸ κοινῶς καλούμενον σάλι. 'Σχεδίαι' δ᾽ ἐνταῦθα ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *νῆες*, καὶ τοῦτο πάλιν κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ: *ναυβάται*, ἤτοι: *Ἕλληνες*.

λαίφη προτόνοις ἐπερειδομένας,
τάδε θωΰσσων·
ποῖ δή, Δαναοί, τὸν ἐμὸν τύμβον
στέλλεσθ' ἀγέραστον ἀφέντες;
πολλῆς δ' ἔριδος συνέπαισε κλύδων,
δόξα δ' ἐχώρει δίχ' ἀν' Ἑλλήνων
στρατὸν αἰχμητήν, τοῖς μὲν διδόναι
τύμβῳ σφάγιον τοῖς δ' οὐχὶ δοκοῦν.
ἦν δὲ τὸ μὲν σὸν σπεύδων ἀγαθὸν
τῆς μαντιπόλου Βάκχης ἀνέχων
λέκτρ' Ἀγαμέμνων·
τὼ Θησείδα δ' ὄζω Ἀθηνῶν,
δισσῶν μύθων ῥήτορες ἦσαν,

112. *λαίφη προτόνοις ἐπερειδομένας*] Κάκιστα ἑρμηνεύουσι καὶ ταῦτα, οἱ μὲν (Ἀρτ., Οὐεῖλ., Πάλ., Φίξ.), ὡς ἂν εἰ ἡ μετοχὴ ἔκειτο κατὰ παρακείμενον, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐκδεχόμενοι αὐτὴν παθητικῶς, ὡς ὁ Ποφλύγκ. καὶ Οὐεκλ., οἵτινες καὶ παραβάλλουσι τὸ Ἡροδ. α', 180 'τὸ ἄστυ κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθείας', παραπέμποντες ὁ μὲν εἰς Ματθ [2] § 424, 3, ὁ δὲ εἰς Κρυγέρ. I, § 52, 4, 2, ἀμφότερα τοῦ προκειμένου ἀλλότρια. Ἡ ῥῆσις δὲν σημαίνει: *αἷς (ἢ ὧν) τὰ λαίφη προτόνοις ἐπερείδεται*, ὡς ἀναλύουσι τὴν φράσιν οἱ σοφοὶ ἄνδρες, διότι τὸ 'ἐπερειδομένας' εἶνε μέσον, καὶ ἡ φράσις ἀναλυτέα οὕτω: *ἐπερειδούσας τά* (ἑαυτῶν) *λαίφη τοῖς ἑαυτῶν προτόνοις* = *ὅτε* (αἱ σχεδίαι, ἤτοι: *αἱ νῆες* τουτέστι, κατὰ συνεκδοχήν, κοινὴν ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις: *οἱ ναυβάται*, ἤτοι οἱ πρὸς ἀπόπλουν ἑτοιμαζόμενοι Ἕλληνες *ἐπήρειδον τὰ λαίφη τοῖς* (ἑαυτῶν) *προτόνοις*.

115. '*στέλλεσθε*] ἀποπλέετε'. ΣΧΟΛ.

116. Καλλίστη ἡ ὡς συμπαίοντος κλύδωνος μεταφορικὴ ἀπεικόνισις τῆς ἐν τῇ συνελεύσει τῶν Ἑλλήνων ἔριδος. Τὸ *συμπαίω* ἐνταῦθα ἀμεταβάτως (= συγκρούομαι) ὅπως καὶ τὸ ἁπλοῦν ἐν τῇ ὁμοίας ἰδέας ἐχομένῃ ῥήσει ἐν Αἰσχ. Προμ. 855 'θολεροὶ δὲ λόγοι παίουσ' εἰκῇ Στυγνοῖς πρὸς κύμασιν ἄτης'.

119. *σφάγιον*] = τὸ (αἰτηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως) σφάγιον, ἤτοι θῦμα· ἦν δὲ τοῦτο ἡ Πολυξένη, ὡς τοῦτο σαφῶς ἔκ τε τῶν ἡγουμένων καὶ τῶν ἀμέσως ἑπομένων δηλοῦται.

δοκοῦν] ἀπόλυτος κατ' αἰτιατικὴν μετοχή, ὡς ἡ πλείστων τοιούτων ἀπροσώπων ῥημάτων: *δέον*, *ἐξόν*, *προσῆκον* κλ.

120. *τὸ σὸν σπεύδων ἀγαθὸν*] = *σπουδάζων τὸ σὸν ἀγαθόν, περὶ τοῦ σοῦ ἀγαθοῦ* (πολλὴν) *σπουδὴν ἔχων*.

121. *τῆς μαντιπόλου Βάκχης*] = *τῆς μαντικῆς μαινάδος*, ἤτοι: τῆς Κασάνδρας, ὡς ἐνθέου καὶ θεολήπτου μάντιδος.

ἀνέχων] στέργων καὶ τιμῶν.

123. *ὄζω*] βλαστώ. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Ἀκάμας καὶ Δημοφῶν, οὓς ὡς Ἀθηναίους ἀναφέρει ἐκ φιλοπατρίας ὁ ποιητής.

124-5. Κακῶς οἱ περὶ Ἑρμᾶννον ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς δύο Θησείδας δύο διαφόρους γνώμας, ὅτι ὁ μὲν ἐπρότεινε νὰ προσενεχθῇ σφάγιον εἰς τὸν Ἀχιλλέα ἢ

γνώμῃ δὲ μιᾷ συνεχωρείτην,
τὸν Ἀχίλλειον τύμβον στεφανοῦν
αἵματι χλωρῷ· τὰ δὲ Κασάνδρας
λέκτρ' οὐκ ἐφάτην τῆς Ἀχιλείας
πρόσθεν θήσειν ποτὲ λόγχης.
σπουδαὶ δὲ λόγων κατατεινομένων
ἦσαν ἴσαι πως, πρὶν ὁ ποικιλόφρων
κόπις ἡδυλόγος δημοχαριστὴς
Λαερτιάδης πείθει στρατιὰν
μὴ τὸν ἄριστον Δαναῶν πάντων
δούλων σφαγίων οὕνεκ' ἀπωθεῖν,
μηδέ τιν' εἰπεῖν παρὰ Περσεφόνῃ

Πολυξένη, ὁ δ' ἄλλη τις αἰχμάλωτος. Πῶς εἶνε δυνατὸν τοῦτο, ἀφ' οὗ πλὴν ἄλλων ἀμφότεροι οἱ Θησεῖδαι λέγουσιν εὐθὺς ἀμέσως, ὅτι δὲν θὰ προκρίνωσι τῆς Ἀχιλλείου λόγχης τὰ λέκτρα τῆς Κασάνδρας; Ἡ ἀντίθεσις τῶν ἀριθμητικῶν 'δισσῶν' καὶ 'μιᾷ' εἶνε ἁπλοῦν ῥητορικὸν σχῆμα συνηθέστατον παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ὅπως καὶ ἐν τῷ νῦν δημώδει λόγῳ. Τὸ νόημα εἶνε, ὅτι ἀμφότεροι οἱ Θησεῖδαι ἔλαβον τὸν λόγον, ἀλλ' ἀμφότεροι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξέφρασαν.

126. *στεφανοῦν*] Κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἀνθίνων στεφάνων, ἤτοι: *τιμᾶν*. Πρβλ. εἰς 319.

'*χλωρῷ*] νέῳ' ΣΧΟΛ., κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν φυτῶν.

128. *οὐκ ἐφάτην . . . θήσειν*] = *ἐφάτην οὐ θήσειν* κτλ., ἤτοι: εἶπαν ὅτι ποτὲ δὲν θὰ προκρίνωσι, δὲν θὰ προτιμήσωσι τῆς λόγχης (= τῶν ἐν πολέμῳ κατορθωμάτων) τοῦ Ἀχιλλέως τὰ λέκτρα τῆς Κασάνδρας. (Πρβλ. Θουκυδ. η', 52, 2, Ξεν. ἑλλην. α', 7, 14 κλπ.). Ἀξία σημειώσεως ἡ δημοκρατικὴ ἰταμότης, ἣν ἀποπνέει ἡ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ἀγαμέμνονος δήλωσις αὕτη τῶν δύο βλαστῶν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τούτων βασιλοπαίδων.

'*σπουδαὶ*] ἅμιλλαι.. ἀγῶνες'. ΣΧΟΛ.

'*λόγων κατατεινομένων*] ἐνστατικῶς λεγομένων'. ΣΧΟΛ.

131-3. *πρὶν . . . πείθει*] Ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ 'πρὶν' μεθ' ὁριστικῆς ἀχρηστεῖ σήμερον. Ἀντ' αὐτοῦ μεταχειριζόμεθα τὸ δημοτ. ὡς ποῦ = ἕως οὗ πείθει.

132. *κόπις*] 'ὁ μετὰ στωμυλίας καὶ ψευδολογίας λάλος'. *Κοραῆς* εἰς Ἡλιόδωρ. 6', σελ. 298, ὅπου ὀρθῶς παραβάλλει καὶ τὸ τῆς συνηθείας 'κόπτει ἡ γλῶσσά του'.

'*δημοχαριστὴς*] ὁ τῷ δήμῳ κεχαρισμένα λέγων'. ΣΧΟΛ.

133. '*πείθει*] ἀντὶ τοῦ ἔπεισε'. ΣΧΟΛ.

135. *δούλων σφαγίων*] ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *δουλικῶν σφαγίων*, ὡς ἐπὶ πολλῶν ἄλλων τοιούτων, πρβλ. 406 Φοιν. 301, εἰς Φοιν. 647, 846.

136 *μηδέ τιν' εἰπεῖν*] Ὁ Ματθίας ἐκδέχεται τὸ 'ἀπωθεῖν' (135) ἴσον τῷ: *ἄτιμον ἢ ἀγέραστον ἐᾶν*, καὶ ἐκ τούτου τοῦ 'ἐᾶν', ὡς ἀπὸ κοινοῦ λαμβανομένου, ἐξαρτᾷ καὶ τὸ 'εἰπεῖν', ὅπερ ἀπαράδεκτον. Ὁ Λάκ. λέγει, ὅτι ἡ σύνταξις εἶνε ἀνακόλουθος· ἄλλοι ἐξαρτῶσι τὸ 'εἰπεῖν' ἐκ τοῦ 'πείθει' μετὰ τοῦ 'ἀπωθεῖν' ἀβασανίστως, οἱ δὲ πλεῖστοι, ὅπως συνήθως, παρέρχονται τὸ

στάντα φθιμένων
ὡς ἀχάριστοι Δαναοὶ Δαναοῖς
τοῖς οἰχομένοις ὑπὲρ Ἑλλήνων
Τροίας πεδίων ἀπέβησαν.
ἥξει δ' Ὀδυσεὺς ὅσον οὐκ ἤδη,
πῶλον ἀφέλξων σῶν ἀπὸ μαστῶν
ἔκ τε γεραιᾶς χερὸς ὁρμῇ σήν.

χωρίον ἐν σιωπῇ. Ἡ σύνταξις, καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ ἀπαντῶσα, εἶνε ἐλλειπτική, ἡ δὲ φράσις τοῦ ποιητοῦ οὐ μόνον κανονικὴ ἀλλὰ καὶ ἔντονος. Ὅτι τὸ *ποιῶ* καὶ τὰ συνώνυμα (πρβλ. εἰς Φοιν. 624) ἐλλείπουσι πολλάκις, εἶνε βέβαιον (οὕτω π. χ. τὸ ἐν τῷ πολυχρήστῳ: *οὐδὲν ἀλλ'* ἢ συνήθως ἐλλεῖπον *ποιῶ* καὶ λέγεται ἐνίοτε, οἷον παρὰ Δημοσθ. 8, 10 'οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσιν ἢ καθιστᾶσι κτλ.'), ὅτι δ' ἐνταῦθα ἐλλείπει τὸ *ποιῶ*, τεκμηριοῖ τὸ προλαβὸν ἐν 136 'ἀπωθεῖν' (πρβλ. Σοφ. Τρ. 1249 'τοιγὰρ ποιήσω κοὐκ ἀπώσομαι', ὅπου τὸ 'ποιήσω' λέγεται οὐδ' ἐλλείπει), ἅμα δὲ καὶ τὸ ἐν 133 'πείθει' (πρβλ. Θουκ. ς', 34, 8 'πείθεσθε οὖν... ἑτοιμάζειν καὶ παραστῆναι παντί', ὅπου τὸ 'παραστῆναι' δὲν κεῖται προστακτικῶς, ὅπως ἀξιοῦσί τινες, οὐδ' ὅπως ἄλλως ἄλλοι, τῆς ῥήσεως λεγούσης ταῦτα: *πείθεσθε οὖν ...ἑτοιμάζειν* καὶ [ποιεῖν] *παραστῆναι παντί*, ἤ, ἔτι σαφέστερον: *καὶ* [*ποιεῖν ὥστε*, ἤ: *ποιεῖν οὕτως, ὥστε*] *παραστῆναι παντὶ* κτλ.). Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς καὶ ἡ συνθήκη τῆς ἡμετέρας ῥήσεως ἔσται αὕτη: *Πρὶν ὁ . . Λαερτιάδης πείθει στρατιὰν μὴ τὸν ἄρ. Δαν π. δουλ. σφαγ. οὕνεκ' ἀπωθεῖν, μηδὲ* (*ποιεῖν* [*οὕτως*] *ὥστε*) *εἰπεῖν τινα παρὰ Περσ. στάντα φθιμ.* Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ: πείθει ὁ Ὀδ. τὸ στράτευμα νὰ δώσουν εἰς τὸν Ἀχιλλέα ὅ,τι ζητεῖ, καὶ ὄχι νὰ πῇ ἔπειτα κανένας εἰς τὸν Ἅδην, ὅτι κτλ., ὅπερ ἐλλειπτικῶς εἰρημένον, =καὶ ὄχι νὰ (κάμωμεν νὰ) πῇ ἔπειτα κανένας, ἤ: καὶ ὄχι νὰ (κάμωμεν ἔτσι ποῦ νὰ) πῇ ἔπειτα κανένας κτλ.

139. *τοῖς οἰχομένοις*] Ὁ ἐνεστὼς ἀντὶ παρακειμένου, ὅπως καὶ ἐν τῷ δημώδει λόγῳ: σ' ἐκείνους ποῦ πᾶν (=ἐχάθηκαν Πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 340) 'τοῖς ἀπολωλόσι, τεθνηκόσι'. ΣΧΟΛ.

141. '*ὅσον οὐκ ἤδη*] μετ' οὐ πολὺ — ὅσον οὔπω'. ΣΧΟΛ.

143. *ὁρμῇ σήν.*] Η κοινὴ 'ὁρμήσων', ὅπερ ὅμως ('τὸ δὲ ὁρμήσειεν, ἀντὶ τοῦ κινήσειε καί, κατὰ τοὺς ὕστερον εἰπεῖν, παρορμήσειε.' ΕΥΣΤΑΘ. σελ. 1852, 8) οὐδένα νοῦν ἔχει ἐνταῦθα, οὐδ' ὑπάρχει παράδειγμα τοιαύτης χρήσεως, ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Ἑρουέρδ., ὅστις ὅμως δὲν ἔπρεπε καὶ ν' ἀθετήσῃ διὰ τοῦτο τὸν στίχον ὁλόκληρον. Δὲν εἶνε δὲ κατὰ τοῦτο μόνον πλημμελὴς ὁ ἡμέτερος στίχος. Διὰ τοῦ ἐν 142 'πῶλον' δηλοῦται προφανῶς ἡ *θυγάτηρ* τῆς Ἑκάβ. Πολυξένη· ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο καὶ εἶνε ἀπαραίτητος ἡ δήλωσις *τίνος* ἡ πῶλος, ἤτοι: *τίς ἡ πῶλος*. Οὕτω τροπικῶς κεῖται ἡ λέξις καὶ ἐν Ἀνδρ. 621, ἀλλ' ὄχι ἄνευ τῆς ἀπαραιτήτου κτητικῆς γενικῆς '*κακῆς γυναικὸς πῶλον*'· ὁμοίως κατωτέρω ἐν Ἑκ. 526, λέγει ὁ Ταλθύβιος 'σκίρτημα *μόσχου σῆς* καθέξοντες χεροῖν', ὅπου τὸ 'μόσχου' κεῖται καθ' ὁμοίαν τῷ 'πῶλος' τροπικὴν χρῆσιν, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄνευ τῆς ἀπαραιτήτου κτητικῆς ἀντωνυμίας 'σῆς'. Φανερὸν ἐκ τούτων, ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψεν 'ὁρμῇ σήν', μᾶλλον δ' 'ὁρμῇ σάν', ἤτοι: *ἥξει δ' Ὀδυσσεὺς ὅσον οὐκ ἤδη ὁρμῇ ἀ-*

ἀλλ' ἴθι ναούς, ἴθι πρὸς βωμούς,
ἵζ' Ἀγαμέμνονος ἱκέτις γονάτων,
κήρυσσε θεοὺς τούς τ' οὐρανίδας
τούς θ' ὑπὸ γαῖαν.
ἢ γάρ σε λιταὶ διακωλύσουσ'
ὀρφανὸν εἶναι παιδὸς μελέας,
ἢ δεῖ σ' ἐπιδεῖν τύμβῳ προπετῆ

φέλξων ἀπὸ σῶν μαστῶν ἔκ τε (*σῆς*) *γηραιᾶς χειρὸς σὴν πῶλον*. Οὕτως ἡ εἰκὼν τῆς ὑπ' Ὀδυσσέως ἐκ τοῦ μητρικοῦ κόλπου ἐπικειμένης ἁρπαγῆς ἀναλαμβάνει ὅλην αὐτῆς τὴν ἄψογον καλλονήν. Ἡ μήτηρ θὰ καλύψη ἐπὶ τοῦ κόλπου τὴν θυγατέρα, ὁ Ὀδυσσ. θὰ τὴν σύρῃ 'ὁρμῇ' ἐκεῖθεν, ἡ μήτηρ θὰ τὴν κρατῇ ἔπειτα μὲ τὰς χεῖράς της, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν ἔπειτα (πρβλ. 207) θὰ τὴν ἁρπάσῃ αὐτὸς ὁμοίως. Ἡ φθορὰ ἐκ τοῦ ὅτι εἴτε τὸ 'σὴν' ἐξεδωρίσθη εἰς 'σὰν', εἴτε 'σὰν' ἀρχικῶς γραφὲν παρανεγνώσθη ὡς 'σων', ἕνεκα τῆς συνήθους τοῦ α καὶ ω ἐν τοῖς χειρογρ. ἐναλλαγῆς. Εἰσηγάγομεν ἀδιστάκτως τὴν διόρθ. εἰς τὸ κείμενον, πεποιθότες, ὅτι αὕτη εἶνε ἡ χεὶρ τοῦ ποιητοῦ.

141. *ἴθι ναούς, ἴθι πρὸς βωμοὺς*] =*ἴθι πρὸς ναούς, ἴθι πρὸς βωμούς*, κατὰ τὰ εἰς Φοιν. 284 εἰρημένα.

145. *ἵζ'.. γονάτων*,] Ὁ Ναύκ. ἀποκηρύττων τὸν στίχον ὡς κακόμετρον, διορθ. 'ἵζ' Ἀγ. ἱκτὴρ (ἤ: 'ἱκτίς', ὅπερ ἀνύπαρκτον) γονάτων'· ὁ δὲ Δεβέντερ. διὰ τὸν αὐτὸν λόγον 'Ἀγαμέμνονος ἵζ' ἱκέτις γον.' (παρὰ τὴν σημειώδη θέσιν τῶν ἐκ παραλλήλου ῥημάτων: 'ἀλλ' ἴθι.. ἵζ' Ἀγαμ. ... κήρυσσε θ.', ἅπερ δὲν ἐτέθησαν ἐν ἀρχῇ ἀσκόπως, ἀλλὰ πρὸς ἔμφασιν ῥητορικήν, ἣν αἴρει ἡ μετατόπισις). Ἀλλ' ὁ Πρίνζ. καὶ περιέγραψε τὸν στίχον καθ' Εἵμψοίθ. νοθεύσαντα αὐτόν, διότι, λέγει, εἶνε ἀδύνατον ὁ ποιητὴς νὰ μεταβῇ ἀπὸ τῶν θεῶν εἰς τὸν Ἀγαμ., καὶ πάλιν ἀπὸ τούτου εἰς τοὺς θεούς. Τὴν τέχνην τοῦ ποιητοῦ παριστῶντος καὶ διὰ τῆς ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν νοημάτων ταραχῆς τὸ τεταραγμένον ἐκ τοῦ φόβου ἦθος τοῦ χοροῦ, δὲν τὴν βλέπει ὁ σοφὸς κριτικός. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἂν παρίστα που ὁ ποιητὴς πνιγμένον πιασμένον ἀπὸ τὰ μαλλιά του, κατὰ τὸ παροιμιῶδες λόγιον, ὁ κριτικὸς θὰ ἐκήρυττε τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον, καὶ θὰ ἐνόθευε τὸν στίχον.

146. '*κήρυσσε θεοὺς*] ἀντὶ τοῦ ἀνακάλει τοὺς θεούς'. ΣΧΟΛ.

147. *τούς θ' ὑπὸ γαῖαν*.] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ.· ἀλλ' ὁ Πόρσ. καὶ Δινδ. διὰ τὸ μέτρον, ὁ δ' Ἀρτ. καὶ διὰ τὴν ἔννοιαν, ἐξέδωκαν 'ὑπὸ γαίας'. Ὅτι ἐν τοιαύτῃ θέσει ἐπιτρέπεται ἡ ἀδιάφορος συλλαβὴ (πρβλ. 83 'νέον') εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι δὲ ἡ 'ὑπὸ' φέρεται πρὸς αἰτιατικὴν καὶ ἐπὶ στάσεως, ὅπως καὶ πρὸς γενικήν, ὁμοίως ἀναντίρρητον. Εὐλόγως ἄρα ἐτήρησαν οἱ τελευταῖοι ἐκδδ. τὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως.

150. *ἢ δεῖ σ'... προπετῆ*] Κακῶς τὸ 'ἐπιδεῖν' ἐκδέχονται κοινῶς ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ 'ἰδεῖν'. Ὁ νοῦς: νὰ φθάσῃς νὰ δῇς ('to live to see' Πάλ., πρβλ. 'ἀπόκειται ἰδεῖν'. ΣΧΟΛ.) Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν *B* 'τύμβῳ' (οὗ νεωτέρα χεὶρ ἔτρεψε τὸ ω εἰς *ου*) ἐν τοῖς λοιποῖς 'τύμβου', ὅπερ κακῶς προετίμησαν καὶ τῶν ἐκδοτῶν οἱ νεώτατοι ἅπαντες, διότι τὸ 'προπετῆ' (='προνενευκυῖαν' ΣΧΟΛ.) δὲν ἀπαιτεῖ γενικήν. Ὅθεν καὶ τὸ 'τύμβου προπετῆ' δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ἄλλο παρὰ ἤ: *ἐπὶ τοῦ τύμβου* μὲν ἀλλ' *ἐκτὸς τοῦ τύμβου προνενευκυῖαν*, ἤ: *ἐκτὸς* μὲν *τοῦ τύμβου* ἀλλ'

φοινισσομένην αἵματι παρθένον
ἐκ χρυσοφόρου
δειρῆς νασμῷ μελαναυγεῖ.

ΕΚΑΒΗ.

οἳ 'γὼ μελέα, τί ποτ' ἀπύσω;
ποίαν ἀχώ, ποῖον ὀδυρμόν;

ἔμπροσθεν αὐτοῦ προνενευκυῖαν, ὅπως καὶ κοινῶς ἑρμηνεύουσιν, ὅπερ καὶ λογικῶς ἄτοπον καὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐπιθέτου ἀλλότριον. Η Πολυξένη ἔπρεπε νὰ σφαγῇ, καὶ ἐσφάγη πράγματι 'προπετὴς' μέν, ἤτοι *προκλινὴς καὶ προνενευκυῖα, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τύμβου* ('ἐπ' ἄκρου χώματος' 5:4). Τοῦτο δ' ἐμφαίνει ὄχι ἡ γενικὴ ἀλλ' ἡ συνηθεστάτη παρὰ τοῖς ποιηταῖς τοπικὴ δοτική, ἤτοι τὸ 'τύμβῳ', ἡ καὶ μόνη γνησία γραφή.

152-3 *ἐκ χρυσ... μελ.*] Καὶ ἐνταῦθα δὲν κατενοήθη ἡ συνθήκη τῶν λέξεων. Τὸ ὅτι αἱ παρθένοι τὸ πάλαι (ὅπως καὶ σήμερον ἔτι παρ' ἡμῖν, ὅσαι δὲν μετέβαλον ἀκόμη τὴν πάτριον δίαιταν) ἔφερον χρυσία περὶ τὴν δείρην (κυριολεκτεῖται δ' ἡ λέξις ἄλλοτε μὲν ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου, ἄλλοτε δ' ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου μέρους τοῦ λαιμοῦ, ὡς ἐνταῦθα), εἶνε ἀναντίῤῥητον ('Ιλ. Β 872, 'Αριστοφ. 'Ορν. 671, 'Αθην. ιγ', 564 Β, Αἰλιαν. ποικ. ἱστορ. α'. 16)· λησμονοῦσιν ὅμως οἱ ταῦτα προβάλλοντες, ὅτι ἡ Πολυξένη ἦτο αἰχμάλωτος. Ναί, λέγουσιν ἄλλοι, ἀλλ' ἡ Πολ. ἀπήγετο εἰς θάνατον, καὶ οἱ μέλλοντες θνήσκειν ἐκοσμοῦντο, παραβάλλουσι δὲ τὸ 'Ηρακλ. 566 κἑξ. καὶ 'Ικετ. 1057, ἅπερ ἀλλότρια τοῦ προκειμένου, διότι ἥ τε Μακαρία καὶ ἡ Εὐάδνη ἀποθνήσκουσιν ἑκουσίως ὑπὲρ τῶν οἰκείων καὶ μεταξὺ οἰκείων· ἀποδεικνύει δ' ἄρδην ἀνυπόστατα ταῦτα αὐτὴ ἡ ἐφεξῆς πορεία τοῦ ἡμετέρου δράματος, ὅπου ὁ μόνος κόσμος, οὗ ἔτυχε παρὰ τῶν 'Ελλήνων ἡ Πολ. νεκρὰ ἤδη, ἦτο ἡ φυλλοβολία (574), ἡ δὲ μήτηρ θέλουσα νὰ κοσμήσῃ τὸν νεκρὸν αὐτῆς, ἐλπίζει νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν αἰχμαλωτίδων 'εἴτις τοὺς νεωστὶ δεσπότας λαθοῦσ' ἔχει τι κλέμμα τῶν αὐτῆς δόμων' (617-8). Τὸ δ' 'ἐκ χρυσοφόρου δειρῆς νασμῷ' κακῶς καθ' ἡμᾶς ἑρμηνεύεται: *νασμῷ μελαναυγεῖ (ῥέοντι) ἐκ χρυσοφόρου δειρῆς*. 'Η πρόθεσις *ἐκ* ἔχει ἄλλην ἔννοιαν ἐνταῦθα, καὶ ἡ ὅλη φράσις 'ἐκ χρυσ. δειρῆς νασμῷ μέλαν.', κατ' ἐπεξήγησιν εἰς τὸ 'αἵματι' (151) ἐπιφερομένη, σημαίνει: *νασμῷ μελαναυγεῖ ἀντὶ τῆς πρὶν χρυσοφόρου δειρῆς* (πρβλ. 'Αγαμ. ι89 κἑξ. 'ἑλέπτολις ἐξ ἁβροπήνων προκαλυμμάτων ἔπλευσε', Χοηφ. 76 '*ἐκ* γὰρ οἴκων πατρῴων δούλιον ἐσᾶγον αἶσαν', Τραχιν. 284 —'ἐξ ὀλβίων ἄζηλον εὑροῦσαι βίον', 'Ηρακλ. 796,939, 'Ικετ. 201, κλπ. 'Εν δ' Οἰδιπ. τυρ. 454 κἑξ, 'τυφλὸς γὰρ *ἐκ* δεδορκότος καὶ πτωχὸς *ἀντὶ* πλουσίου... ἐμπορεύσεται' ἔχομεν τὰς δύο προθέσεις *ἐκ* καὶ *ἀντὶ* ἐναλασσομένας ἐπὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως. Τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: "Οπου ἄλλοτε ἔλαμπε χρυσοφόρος δέρη, ἐκεῖ μέλλεις νὰ ἴδῃς τώρα παρθένον φέρουσαν ἀντὶ περιδεραίου ἐκ χρυσίων περιδέραιον αἵματος. 'Ιδοὺ ἡ ὡραία εἰκών, ἣν ἐφαντάσθη καὶ ἐξέφρασεν ὁ ποιητής, καὶ ἣν ἄρδην ἐξαφανίζει ἡ παρερμηνεία ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων.

154 'ἀπύσω]... βοήσω... φωνήσω'. ΣΧΟΛ.

155. 'ἀχὼ] βοήν... φωνήν.' ΣΧΟΛ.

δειλαία δειλαίου γήρως,
δουλείας τᾶς οὐ τλατᾶς,
τᾶς οὐ φερτᾶς· ὤμοι μοι.
τίς ἀμύνει μοι; ποία γέννα,
ποία δὲ πόλις;
φροῦδος πρέσβυς, φροῦδοι παῖδες.
ποίαν ἢ ταύταν ἢ κείναν
στείχω; ποῖ δ' ἥσω; ποῦ τις θεῶν
ἢ δαιμόνων ἀρωγός;
ὦ κάκ' ἐνεγκοῦσαι Τρῳάδες, ὦ
κάκ' ἐνεγκοῦσαι
πήματ', ἀπωλέσατ' ὠλέσατ'. οὐκέτι μοι βίος

158. '*τᾶς οὐ φερτᾶς*] τῆς οὐ φορητῆς'. ΗΣΥΧ.

159. *γέννα*,] Ἐνταῦθα: οἰκογένεια, ὡς λέγομεν σήμερον. Ἡ ἐκ μετρικῶν λόγων διόρθωσις τοῦ Πόρσων. 'γενεὰ' περιττή, διότι ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν Ἰφ. Τ. 154 ὁ ποιητὴς ἐμάκρυνε τὴν λήγουσαν, ὅπως καὶ ὁ Πίνδαρος τὴν τοῦ 'τόλμα' ἐν Ὀλ. θ' 122, ιϐ' 14.

161 '*πρέσβυς*] ὁ γέρων Πρίαμος'. ΣΧΟΛ.

162. '*ποίαν*] ποίαν ὁδὸν βοηθείας'. ΣΧΟΛ.

163. '*ἥσω*,] ὁρμήσω,' ΣΧΟΛ. τοῦ *ἵημι* λαμβανομένου ἐνταῦθα ἀμεταβάτως, ὡς καὶ ἐν Αἰσχ. Περσ. 470 'ἵησ' ἀκόσμῳ ξὺν φυγῇ' = *ἵεται*.

164. *ἢ δαιμόνων ἀρωγὸς*] Ἐν *L* 'ἐπ' ἀρωγὸς' καὶ ἐν *G* ἐπαρωγὸς ἔσται', ὅπερ, προφανῶς ἐκ διορθώσεως. Ὁ Μυσγραύ. διώρθ. 'δαίμων νῷν ἐπαρωγός', Πόρσων 'δαίμων ἐστὶν ἀρωγός', Δινδ. 'δαίμων ἔσται ἀρωγός', Φίξ. Οὐέϊλ. καὶ Οὐεκλ. 'δαίμων ἐπαρωγός. Τὸ 'ἐπαρωγὸς' εἶνε λέξις τῶν μεταγενεστέρων, παρεμβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ μετρικοῦ, ὅστις διώρθωσε τὰ μέλη ταῦτα, κατὰ ῥητὴν ἐν τοῖς Σχολίοις περὶ τούτου μαρτυρίαν. Ἡμεῖς ἐπροτιμήσαμεν τὸ ἐν *L* 'ἀρωγός', ἄνευ τῶν παρεμβλημάτων 'ἔσται' καὶ 'ἐπ'', ὅπερ καὶ συναποτελεῖ ἰαμβικὴν καταλ. τετραποδίαν, περατοῦσαν τὸν ϐ' τοῦτον κομμὸν (ς. 159 - 164), ὅπως ἰαμβικὴ τριποδία περατοῖ τὸν ἑπόμενον (ς. 165 - 8).

165 - 7 *ὦ κάκ' ... πήματ'*,] Ἴδ. Φοιν. 1337 καὶ εἰς 1086 καὶ σελ. 509.

167. *ἀπωλέσατ' ὠλέσατ'*.] Ὅπως παρ' Ὁμήρῳ ἀντὶ νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ σύνθετον ῥῆμα, ἐπαναλαμβάνεται ἡ πρόθεσις μόνη ἄνευ αὐτοῦ (οἷον Ἰλ. Ψ 886 κἑξ. 'ἥμονες ἄνδρες ἀνέσταν, ἂν μὲν Ἀτρείδης ... ἂν δ' ἄρα Μηριόνης', ὁμοίως 798, Δ 447 κλπ.), οὕτω παρὰ τοῖς τραγικοῖς τἀνάπαλιν ἐπαναλαμβάνεται τὸ ῥῆμα μόνον ἄνευ τῆς προθέσεως, ὡς ἐνταῦθα. Πρβλ. καὶ Βακχ. 1065 'κατῆγεν ἦγεν ἦγεν', Ὀρέστ. 181 'διοιχόμεθ' οἰχόμεθα', 1465 κλπ. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐπαναλήψεως ὑπομιμνήσκων τὸν ἀκούοντα ἔτι μᾶλλον τὸ διπλοῦν τῆς ἐννοίας τοῦ συνθέτου ῥήματος διὰ τῆς παραλείψεως τοῦ ἑτέρου μέρους, εἶνε διὰ τοῦτο καὶ ἐντονώτερος τοῦ συνήθους. Προϋποθέτει δ', ὡς εἰκός, ζῶν ἔτι τὸ αἴσθημα τῆς συνθέσεως, διὸ καὶ ἰδιάζει μόνον σχεδὸν εἰς τοὺς ποιητάς,

ἀγαστὸς ἐν φάει.
ὦ τλάμων ἄγησαί μοι
πούς, ἄγησαί μοι τᾷ γραίᾳ
πρὸς τάνδ' αὐλάν. ὦ τέκνον, ὦ παῖ
δυστανοτάτας ματέρος, ἔξελθ'
ἔξελθ' οἴκων· ἄϊε ματέρος
αὐδάν, ὦ τέκνον, ὡς εἰδῇς
οἵαν οἵαν ἀΐω φάμαν
περὶ σᾶς ψυχᾶς.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ἰώ,
μᾶτερ μᾶτερ, τί βοᾷς; τί νέον

168. *ἐν φάει*] 'ἐν τῇ ζωῇ'. ΣΧΟΛ.

169. *ἄγησαι*] 'ἡγεμόνευσον... ὁδηγὸς γενοῦ'. ΣΧΟΛ.

176. '*ψυχᾶς*] ζωῆς'. ΣΧΟΛ.

177-9. *μᾶτερ... τῷδ' ἐξέπταξας*] Καὶ ταῦτα ἥκιστα κατενοήθησαν. Ὁ Ἑρμᾶννος εἰπών τινα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει, ἐξήλειψεν αὐτὰ ἐν τῇ τελευταίᾳ, καὶ ἡ σημείωσίς του ὡς καὶ ἡ τοῦ Πόρσωνος (εἰς Ὀρέστ. 288) εἶχε τοῦτο μόνον τὸ καλόν, ὅτι αὐτὸ τοῦτο ἐξέπτηξε πάσης διορθωτικῆς ἀποπείρας τοὺς μετέπειτα, καταστήσας ὅμως δυστυχῶς καὶ ἀφώνους. Ὁ Ποφλύγκ. μόνον συνάπτων τὸ 'οἴκων' μὲ τὸ 'ἐξέπταξας' παραβάλλει τὸ Ἴων. 635 'οὐδὲ μ' ἐξέπληξ' ὁδοῦ πονηρὸς οὐδείς', ὅπερ ὅλως ἀλλότριον, εἰδὲ μή, οὐδὲν θὰ ἐκώλυεν, ἀντὶ τοῦ ἡμετέρου 'ἐξέπταξε' νὰ γράψῃ τις 'ἐξέπληξεν', ἀποφεύγων οὕτως ὅλας τὰς συντακτικὰς δυσχωρίας τῆς ἡμετέρας ῥήσεως. Ὁ Πάλεϋς κακῶς καταφεύγει εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Σχολ. 'πετασθῆναί με ἐποίησας' ἄρδην ἐσφαλμένην. Ὁ δ' Οὐεκλ. εἰς τὰ τοῦ Ποφλυγκίου οὐδὲν ἄλλο προσέθηκεν εἰμὴ τὴν περὶ τοῦ 'θάμβει τῷδε' παραβολὴν τοῦ Σοφ. Αἴ. 895, ἄσχετον ὅλως, καὶ τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἀντὶ τοῦ 'καρύξασ' τὸ νόημα ἀπῄτει 'καρύξουσ', ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐσφαλμένον, διότι 'νέον' λέγουσα ἡ Πολυξένη ἐννοεῖ τὸ προλαβὸν 175-6 'φάμαν περὶ σᾶς ψυχᾶς' ('τί νεωστὶ κακὸν εἰσεληλυθὸς κηρύξασα' ΣΧΟΛ.), ὅπερ ἡ Ἑκάβη 'καρύξασα ('εἰποῦσα... βοήσασα' ΣΧΟΛ.) ἐξέπτηξε τῶν οἴκων τὴν Πολυξένην. Τὸ δὲ 'τί βοᾷς;' λέγει αὕτη, ὄχι διότι δὲν ἤκουσε τὴν περὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς κακὴν ἀγγελίαν, ἀλλὰ διότι θέλει νὰ μάθῃ ἀκριβέστερον καὶ λεπτομερέστερον τὸ πρᾶγμα. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ αὐτομάτως ἐπερχομένη ἐρώτησις εἶνε αὕτη: τί *βοᾷς*; ἤτοι τί *λέγεις βοῶσα*; Τὸ *ἐκπτήσσω* εὕρηται ἅπαξ μόνον ἐνταῦθα, τῆς *ἐκ* συντεθείσης ἁπλῶς χάριν τοῦ 'οἴκων', ἤτοι: *ἐκ (τῶν) οἴκων μ' ἔπτηξας*. Ὅτι τὸ *πτήσσω* (=ζαρώνω, ἐκ φόβου, ἀτυχήματος κττ.) ἀμετάβατον συνήθως ὄν, λαμβάνεται μεταβατικῶς ἐνταῦθα (= *πτήσσειν ποιῶ*), ὅπως καὶ ἐν Ἰλ. Ξ 40 (πρβλ. καὶ 'πτῆξεν: εἰς φόβον ἤγαγεν' ΗΣΥΧ.) εἶνε πρόδηλον· ἀλλὰ καὶ οὕτω τὸ *οἴκων μ' ἐξέπτηξας*, ἤ, *ἐξ οἴκων με πτῆξαι ἐποίησας*, μένει οὐχ ἧττον ἀσαφές· μόνον δ' ἡ τοῦ ῥήματος τούτου μετὰ προθετοπτώτου

καρύξασ' οἴκων μ' ὥστ' ὄρνιν
θάμβει τῷδ' ἐξέπταξας;

ΕΚΑΒΗ.

οἴμοι, τέκνον.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

τί με δυσφημεῖς; φροίμιά μοι κακά.

ΕΚΑΒΗ.

αἰαῖ σᾶς ψυχᾶς.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ἐξαύδα, μὴ κρύψῃς δαρόν.
δειμαίνω δειμαίνω, μᾶτερ,
τί ποτ' ἀναστένεις.

παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ποιητῇ χρῆσις μᾶς διδάσκει, ὅτι πλειστάκις οὗτος συνυπονοεῖ καὶ ἀνάλογόν τι τῷ ἑκάστοτε νοήματι εἶδος κινήσεως. Οὕτω π. χ. ἐν Ἱκετ. 268-9 'πόλις δὲ πρὸς πόλιν ἔπτηξε χειμασθεῖσα' = *πόλις δὲ χειμασθεῖσα κατέφυγε πρὸς (ἑτέραν) πόλιν πτήσσουσα*, διὰ τὸ ἐν 267 'ἔχει γὰρ *καταφυγὴν* θὴρ μὲν κτλ.', Ἡρ. μαιν. 974 'ἄλλος δὲ βωμὸν ὄρνις ὣς ἔπτηξ' ὕπο' = *ἄλλος δ' ὑπὸ βωμὸν ὥρουσε πτήσσων ὡς ὄρνις*, διὰ τὸ ἐν 971 'οἱ δὲ ταρβοῦντες φόβῳ ὤρουον ἄλλος ἄλλοσ' κτλ.'. Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ ἡμετέρα ῥῆσις συμπληρωτέα οὕτως: *οἴκων με τῷδε θάμβει πτήσσουσαν ὡς ὄρνιν* (πρβλ. Κυκλ. 407, Ἡρ. μ. 974) *ἐξελθεῖν ἐποίησας* (= *ἐξήγαγες*). Εἶνε δὲ *θάμβος* ὁ μετ' ἐκπλήξεως φόβος ('θάμβος: θαῦμα, ἔκπληξις' ΗΣ.), καὶ ἡ δοτικὴ ἐμφαίνει τὸ αἴτιον τῆς πτήξεως, ὡς ἐν Ἡρ.μ. τὸ 'φόβῳ' κτλ.· τὸ δὲ 'τῷδε' = (τῷ θάμβει) τῷ *ἐκ τοῦ σοῦ βοήματος καὶ κηρύγματος*.

181. *τί μὲ δυσφημεῖς;*] Ἀντὶ τοῦ: *τί μοι δύσφημα φωνεῖς;* ἤ: *τί με δυσφημοῦσα φωνεῖς;* πρβλ. Ἡρακλ. 600, Σοφ. Ἠλ. 1182, καὶ τοὐναντίον 'εὐφημεῖσθαι' Αἰσχ. Ἱκ. 512. Ἡ σύνταξις ὁποία περίπου καὶ ἡ τῶν δημωδῶν: Τὸν κακολὲν = λέγουσι κακὰ περὶ αὐτοῦ, Τὸν μουρμουρίζουν = ψιθυρίζουσι κακὰ περὶ αὐτοῦ κττ.

φροίμιά μοι κακά.] πρβλ. Τρῳάδ. 712, Φοιν. 1348, Ἱππολ. 568.

182. *αἰαὶ σᾶς ψυχᾶς*] Ἡ γενικὴ τὸ αἴτιον τοῦ αἰάγματος.

183. *ἐξαύδα, μὴ κρύψῃς δαρόν.*] Κατὰ τὸ Ὁμηρ. Ἰλ. Α 363. Ὡς ἀντικείμενον ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ ἐρωτηθέν, ὡς καὶ ἐν τῇ Ὁμηρικῇ ῥήσει. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει: Λέγε λέγε, ἀπολύτως.

184-5. *δειμαίνω . . . ἀναστένεις.*] Ἐν βραχυλογίᾳ εἰρημένον, ἀντὶ τοῦ

ΕΚΑΒΗ.

ὦ τέκνον τέκνον μελέας ματρός.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

τί τόδ' ἀγγέλλεις;

ΕΚΑΒΗ.

σφάξαι σ' Ἀργείων κοινᾷ
συντείνει πρὸς τύμβον γνώμᾳ
Πηλείδα γέννα.

δειμαίνω (ἀγνοοῦσα) τί ποτ' ἀναστένεις, εἶμαι ἔμφοβος μὴ γνωρίζουσα διὰ τί τάχα ἀναστενάζεις.

187 *τί τόδ' ἀγγέλεις.*] Τὸ 'τί' κατηγορηματικῶς, ἤτοι: *τί* (*ὂν*) *ἀγγέλεις τόδε* (ἄγγελμα); τί εἶνε αὐτὸ τὸ νέον ὅπου λέγεις; Τοῦτο μὴ κατανοήσας ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε διορθ. 'τί ποτ' ἀγγέλλεις;' ὅπερ φθείρει τὸ νόημα τοῦ ἄριστα ἔχοντος κειμένου. Ὁ Οὐέϊλ. ἐξ ἐναντίας ἐνταῦθα μὲν ἀποδέχεται τὸ 'τόδε' ὡς καλῶς κείμενον, θέλει δὲ νὰ τραπῇ τὸ ἐν 185 'τί ποτ' εἰς 'τί τόδ', ὅπερ ὁμοίως ἐσφαλμένον. Ἐκεῖ λέγει ἡ Πολυξ. 'τί ποτε = τί ἆρά γε; τί τάχα; σὰν τί (ἴδ. εἰς Φοιν. 1087); τοῦ ἀπορηματικοῦ τούτου ἐρωτήματος εὐαρμοστοῦντος ἐκεῖ διὰ τὴν ἐν τῷ 'δειμαίνω' ἄγνοιαν (ἴδ. σημ.)· ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑκ. ἀπήντησε πάλιν ἀόριστα (186), ἡ Πολυξένη ἐξαναγκάζει αὐτὴν εἰς ὡρισμένην ἀπόκρισιν, ὁρίζουσα αὐτὴ πρώτη τὴν ἐρώτησίν της: 'τί τόδ' ἀγγέλλεις;' = *τί ὂν τόδ' ἄγγελμ' ἀγγέλεις; τί ἔστι τὸ ἄγγελμα ὃ ἀγγέλλεις*; Ἅπαντα ἔχουσι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀπανταχοῦ τὸν λόγον των, καὶ τοῦτον μετὰ θαυμαστῆς ψυχολογικῆς ἀληθείας διηκριβωμένον, ἐν τῇ βαθμιαίᾳ τῶν παθῶν καὶ αἰσθημάτων διαμοιβῇ. Ἀλλ' ἐν τοῖς τοιαύτοις μάλιστα τόποις ἡ κριτικὴ ὤμοσε νὰ μὴ ἀφήσῃ λίθον ἐπὶ λίθου.

188-90. *σφάξαι σ'.. Ἀργείων γέννα*]. Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ., καὶ ὅμως ἐν ᾧ τὸ νόημα εἶνε ἁπλούστατον, οἱ κριτικοὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ τὸ εὕρωσι, διότι ἐννοοῦσιν ὁ Εὐριπίδης νὰ γράφῃ ὄχι ὅπως θέλει ἐκεῖνος, ἀλλ' ὅπως θέλουσιν αὐτοί. Ἀλλ' οὐδ' οἱ ἡμέτεροι ἐννόησαν τὴν ῥῆσιν, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ σχόλ., καθ' ἃ τὸ 'Πηλείδα' προσκαλούμεθα νὰ ἐκλάβωμεν ἀντὶ τοῦ: *Πηλέως*, ἤ, τὸ οὐχ ἧττον ἀνήκουστον, τὸ 'γέννα' νὰ ἐκλάβωμεν ὡς κλητικὸν ἀντὶ τοῦ: *θύγατερ*, ἢ τὸ 'Πηλείδα γέννα' ν' ἀναφέρωμεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλ. τὸν Νεοπτόλεμον, περὶ οὗ ἐν τούτοις οὐδεὶς ἀκόμη λόγος. Καὶ ὅμως τὰ τοιαῦτα ἄτοπα καὶ ἀσύστατα ἀποδέχονται καὶ μέχρι σήμερον οἱ κριτικοί, ἐπινοοῦντες καὶ αὐτοὶ ἕτερα ὅμοια τούτοις, οἷον τὸ 'Πηλείδᾳ γέννᾳ', ὅπερ ὁ Πάλ. καὶ Οὐέϊλ. ἔτρεψαν εἰς 'Πηλείᾳ γέννᾳ'. Οὔτε τὴν ὀνομαστικὴν 'γέννα' εἶνε ἀνάγκη νὰ τρέψωμεν εἰς δοτικήν, οὔτε τὰς δοτ. 'κοινᾷ γνώμᾳ' εἰς ὀνομ., οὐδὲ τὸ 'Πηλείδα' εἰς δοτικὴν ἢ εἰς 'Πηλείᾳ'. Τὸ κείμενον τῆς παραδόσεως ἔχει ἄριστα, καὶ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων εἶνε αὕτη: *κοινᾷ γνώμᾳ ἡ τῶν Ἀργείων γέννα* (= *τὸ τῶν Ἀργείων γένος*, ἤτοι: οἱ Ἀργεῖοι = Ἕλληνες) *συντείνει σφάξαι σε πρὸς τύμβον Πηλείδα* (= Ἀχιλ-

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

οἴμοι, μᾶτερ, πῶς φθέγγει
ἀμέγαρτα κακῶν; μάνυσόν μοι
μάνυσον, μᾶτερ.

ΕΚΑΒΗ.

αὐδῶ, παῖ, δυσφήμους φάμας·
ἀγγέλλουσ' Ἀργείων δόξαι

λέως). Ἡ ἑρμηνεία αὕτη ὑπάρχει καὶ ἐν τοῖς σχολ., ἀλλ' αὕτη μὲν παρηγκωνίσθη, ἐλήφθη δ' ὑπ' ὄψιν πᾶν ὅ,τι ἐν αὐτοῖς γελοῖον καὶ ἄτοπον. Μόνος ὁ Ματθ. ἀνέφερεν αὐτήν, παρατηρῶν ὅτι ἡ κατ' αὐτὴν συνθήκη τῶν λέξεων εἶνε λίαν διεσπασμένη. Ναί, ἀποκρινόμεθα, ἐὰν ἐφαρμόσῃ τις εἰς τὴν ῥῆσιν τὸν κανόνα τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, ὄχι ὅμως καὶ τὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἧς οἱ πτωτικοὶ τύποι, καὶ διεσπασμένοι, ἐν τῇ ποιήσει μάλιστα, ἐμφαίνουσιν ἐπαρκῶς τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν τῶν συντακτικῶν ὅρων. Τὴν ὑπὸ Ῥεϊσιγ. προταθεῖσαν καὶ ὑφ' Ἀρτούγγ. ἐκτελεσθεῖσαν μετατόπισιν τῶν στοίχων (180, 185, 182, 187, 186, 181, 183, 184) κρίνομεν περιττὸν ν' ἀνασκευάσωμεν ὡς εὐτυχῶς ὑπ' οὐδενὸς ἐκδότου ἀποδεκτὴν γενομένην, καὶ τοῦτο μεθ' ὅσα ὑπὲρ τῆς παραδόσεως εἴπομεν.

191. *πῶς φθέγγει*] = τί τρέχει καὶ λές; Τὸ 'πῶς' δηλονότι ἀναφέρεται ἐνταῦθα τε καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ ὄχι ἀμέσως εἰς τὴν εἰδικὴν τοῦ 'φθέγγει' ἔννοιαν, ἀλλ' εἰς τὴν γενικωτέραν ἐκείνην, ἥτις ἐπὶ τῶν τροπικῶν ἐπιῤῥημάτων ὑπονοεῖται πολλάκις ἐλλείπουσα, βραχυλογίας χάριν, οὐ μόνον καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις οἷον: πῶς μοῦ τὸ λὲς αὐτό; = πῶς ἐσκέφθης, ἤ: τί συνέβη καὶ μοῦ τὸ λὲς αὐτό; Ὁμοίως καί: Ἔγραψες *βέβαια* (βεβαίως) κεῖνο ποῦ σοῦ εἶπα = εἶνε βέβαιον ὅτι ἔγραψες· *πιθανώτατα* ἔρχεται σήμερον = εἶνε πιθανώτατον ὅτι κτλ. καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἦτο ἀναγκαία, διότι κριτικοί τινες, μὴ κατανοήσαντες τὴν ἔννοιαν ταύτην τοῦ 'πῶς φθέγγει', ἐθεώρησαν τοὺς στ. 191-3 ὡς ταυτολογίαν μετὰ τὰ ἐν 188-90 ῥηθέντα, καὶ ἀντήλλαξαν ἀμοιβαίως τὰ δύο χωρία. Ἄλλας ἄλλων στίχων μετατοπίσεις αὐθαιρέτους, καὶ αὐτὸ τοῦτο παραλόγους, παρερχόμεθα ἐν σιγῇ, ὡς ἀναξίας λόγου, δι' ἔλλειψιν ἐπαρκοῦς χώρου, καὶ διότι ὑπ' οὐδενὸς εὐτυχῶς εἰσήχθησαν εἰς τὸ κείμενον.

192. *ἀμέγαρτα κακῶν*;] Κατὰ λέξιν: *τὰ ἐν κακοῖς οὐδαμῶς φθονητά*, καὶ τοῦτο κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ τοῦ: *αὐτὰ τὰ χείριστα τῶν κακῶν*.

193. *μάνυσον*] 'τὸ μηνύειν παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἀντὶ τοῦ ἁπλῶς λέγειν ἐστι'. ΣΧΟΛ. Καὶ τοῦτο ἀπολύτως ὡς τὰ ἐν στ. 183.

194. *δυσφήμους φάμας*] Ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ἐξέδωκαν οἱ νεώτεροι κριτικοὶ 'δυσφάμους', παρὰ τὴν ὁμόφωνον πίστιν τῶν χειρογράφων. Τὴν ἐν τοῖς μέλεσι δόσιν τοῦ δωρισμοῦ οὐδεμίαν ἁρμοδιότητα ἔχομεν νὰ ἐπιμετρῶμεν ἡμεῖς αὐθαιρέτως σήμερον· εἰδὲ μή, διατί καὶ ἐν στ. 181 π.χ. δὲν τρέπομεν τὸ 'δυσφημεῖς' εἰς *δυσφαμεῖς*;

195-6 *ἀγγέλλουσ'* . . . *ψυχᾶς*.] = *ἀγγέλλουσιν ὅτι ἐκ ψηφίσματος τῶν Ἀργείων* (= 'Ἀργείων ψήφῳ') *ἔδο-*

ψήφῳ τᾶς σᾶς περί μοι ψυχᾶς.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ὦ δεινὰ παθοῦσ᾽, ὦ παντλάμων,
ὦ δυστάνου μᾶτερ βιοτᾶς,
οἵαν οἵαν αὖ σοι λώβαν
ἐχθίσταν ἀῤῥήταν τ᾽
ὦρσέν τις δαίμων;
οὐκέτι σοι παῖς ἅδ᾽ οὐκέτι δὴ
γήρᾳ δειλαίῳ δειλαία
συνδουλεύσω.
σκύμνον γάρ μ᾽ ὥστ᾽ οὐριθρέπταν
μόσχον δειλαία δειλαίαν
εἰσόψει χειρὸς ἀναρπαστὰν
σᾶς ἄπο λαιμότομόν τ᾽ Ἀΐδα

ξεν (=ἐλήφθη ἀπόφασις, πρβλ. Ἡρακλ. 186 'ψήφῳ δοκῆσαν') περὶ τῆς σῆς ζωῆς ('ψυχᾶς'), ἤτοι: ὅτι οἱ Ἀργεῖοι συνελθόντες καὶ συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν περὶ τῆς ζωῆς σου, — τί; Τοῦτο δὲν τολμᾷ τώρα νὰ ἐξείπῃ ἡ μήτηρ, εἰς τὴν ὡρισμένα πλέον ἐρωτῶσαν (192-3) θυγατέρα, καίτοι σαφέστατα προεῖπεν ἀρτίως τοῦτο, ἀποδειλιῶσα δ᾽ ἀφίνει ἀόριστον. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πολυξένη δὲν ζητεῖ πλέον νὰ μάθῃ πλειότερα, διότι ἐννόησεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

197 κεξ. Ὡς δι᾽ ἁπάντων τῶν μελῶν τούτων διαλάμπει ἡ ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῶν αἰσθημάτων καὶ παθῶν ψυχολογικὴ ἀλήθεια καὶ ἀπαράμιλλος τοῦ ποιητοῦ τέχνη, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς λαμπρὰ τοῦ λαμπροῦ χαρακτῆρος τῆς Πολυξένης ὑποτύπωσις. Ἡ πρώτη τῆς εὐγενοῦς κόρης φροντίς, ἅμα μαθούσης τὴν φοβερὰν αὑτῆς τύχην, στρέφεται ὄχι πρὸς ἑαυτήν, ἀλλὰ πρὸς τὴν μητέρα, καὶ τελευτῶσα δὲ ταύτην ζητεῖ ἀπὸ τοῦδε νὰ παρηγορήσῃ καὶ παραθαῤῥύνῃ.

202-3. *οὐκέτι .. συνδουλεύσω.*] Ἐκδέχου τὸ 'οὐκέτι σοι παῖς ἅδ'', ὄχι ὅπως κατὰ τὸν Σχολ. (οὐκέτι 'ὑπάρχει σοι [ἡ] παῖς αὕτη') τῶν νεωτέρων τινές, οὐδὲ τὸ 'σοὶ' ὅπως ὁ Οὐέϊλ. (: 'σοὶ γήρᾳ' = τῷ σου (;) γήρᾳ, ὅπως ἑρμηνεύει ἑλληνιστί,), ἀλλ᾽ ὡς δοτικὴν τοῦ ἠθικοῦ λεγομένου διαφόρου, τοῦ 'οὐκέτι δὴ ... συνδουλεύσω' κατὰ παράθεσιν ἐπαναληπτικὴν ἐπιφερομένου εἰς τὸ 'οὐκέτι παῖς ἅδε', ἤτοι: *οὐκέτι σοι ἡ παῖς ἥδ᾽* (=ἐγώ), *οὐκέτι συνδουλεύσω* τῷ δειλαίῳ ἡ δειλαία γήρᾳ, τουτέστιν: ἡ δειλαία ἐγὼ τῇ δειλαίᾳ (σοί, διὰ τὸ προλαβὸν 'σοι') *γραίᾳ*, ταῦτα δὲ μετ᾽ ἀπαραμίλλου καὶ λίαν δυσμεταφράστου φραστικῆς καὶ ἀστυκῆς λεπτότητος εἰρημένα, ἀντὶ τοῦ συγκρυπτομένου νοήματος: *οὐκέτι σε γηροτροφήσω.*

205-8. *σκύμνον ... σᾶς ἄπο*] Καὶ ταῦτα παρερμηνεύονται. Ὁ Οὐέϊλος λέγει μόνον ὅτι διὰ τοῦ 'σκύμνον οὐρ.' ἐννοεῖται ἐνταῦθα μόσχος, διότι τὰ ἄγρια ζῷα δὲν προσεφέροντο εἰς θυσίαν, ὅπερ καὶ τοῦ προκειμένου ἀλλότριον,

γᾶς ὕπο πεμπομέναν σκότον, ἔνθα νεκρῶν μέτα
τάλαινα κείσομαι.
καὶ σοῦ μέν, μᾶτερ, δύστανον
κλαίω πανδύρτοις θρήνοις,

καὶ πρὸς τὴν ἀναντίρρητον ἔννοιαν τῆς λέξεως 'σκύμνος' ἀντιμαχόμενον, καὶ ταὐτολογίαν πρὸς τὸ ἐν τῷ κειμένῳ 'μόσχον' ἀκατανόητον εἰς τὴν ῥῆσιν εἰσφθεῖρον. Ὁ ποιητὴς θέλει ἁπλῶς καὶ μόνον νὰ παραστήσῃ τὸ βίαιον τῆς ἐσομένης ἁρπαγῆς, ἀντιτάσσει λοιπὸν τὴν ἥμερον 'μόσχον' πρὸς τὴν 'οὐρίθρεπτον σκύμνον', τουτέστι τὴν νεαρὰν καὶ ὀρεσίτροφον ἀγρίου θηρὸς (τὸ 'σκύμνος' λέγεται οὐ μόνον ἐπὶ τῶν νεαρῶν λεόντων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων θηρῶν) παῖδα (πρβλ. Ὀρέστ. 1493 'σκύμνον ἐν χεροῖν ὀρείαν συνήρπασαν'). Ἡ συνθήκη ἄρα καὶ ὁ νοῦς τῶν λέξεων ἔχει ὧδε: *ὥστε γὰρ οὐριθρέπταν σκύμνον εἰσόψει με* (τὴν) *δειλαίαν* (ἡ) *δειλαία μόσχον* (=*πῶλον*, κατὰ τὰ ἐν σημ. εἰς 142) *ἀπὸ* (τῆς) *σῆς χειρὸς ἀναρπαστὴν* (γιγνομένην).

208-9. *λαιμότομόν τ' Ἀΐδα γᾶς ὕπο πεμπομέναν σκότον*] Ἐν *A* 'σκότος' *L* 'σκότῳ' καὶ *G* 'σκότον', ὅπερ καὶ ἡ κοινή. Κοινὴ δ' ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. τὸ 'ὑποπεμπομέναν' τὸ δ' ἐν ἀρίστοις βιβλ. ''Αΐδα' ἐξέδωκαν τρέψαντες οἱ μὲν εἰς '"Αιδᾳ' οἱ δ' εἰς ''Αΐδᾳ', ὅπερ ἐν ὀλίγοις καὶ ἀσήμοις χειρογράφοις. Οὕτω δὲ συνεκαττύσθη φράσις ἄρδην ἀνελλήνιστος, καὶ οὐδένα νοῦν ἔχουσα. Ὅτι ἀντὶ τοῦ 'γᾶς ὑποπεμπομέναν' γραπτέον 'γᾶς ὕπο πεμπομέναν', ὅπως ἄνευ ἀναστροφῆς τόνου ('γᾶς ὑπὸ') κεῖται ἐν τῷ παρὰ Ματθ. Μοσχοβιτ. Α, ἀποδεικνύει ἐκ περισσοῦ καὶ ὁ προλαβὼν στίχος, ὅπου ἔν τισι κώδιξι κεῖται 'ἀπολαιμότομόν τ'' ἀντὶ τοῦ 'ἄπο λαιμότομόν τ''. Ὁ δὲ νοῦς τῶν λέξεων, οὕτω διορθουμένων, καὶ ἡ συνθήκη αὕτη: '*λαιμότομόν τ'* (ἀπὸ κοινοῦ τό: εἰσόψει με) *πεμπομέναν* (ἐς τὸν) *"Αιδου ὑπὸ γᾶς σκότον*'. Πρβλ. ἀποσπ. 537 ''Ο δ' ὑπὸ γῆν (Ναυκ.: 'γῆς') "Αιδου σκότος οὐδ' εἰς ὄνειρον ἡδὺς ἀνθρώποις μολεῖν'.

211. *καὶ σοῦ μέν, μᾶτερ, δύστανον*] Ἐν τοῖς βιβλ. ἅπασι 'καὶ σὲ μέν,' ἐν δὲ τῷ ἀρίστῳ *A* 'δύσταν...', ἐν δ' ἄλλοις 'δύστα[η]νε' ἢ 'δυστάνου', ἢ 'δυστάνου βίου'. Ὁ Ἑρμᾶνν. ἀφήρεσε χάριν τοῦ μέτρου τὸν ἀπαραίτητον 'καί', καὶ ἐξέδωκε 'σὲ μὲν ὦ μᾶτερ δύστανε βίου', οὕτω δ' ἐξέδωκε καὶ ὁ Ποφλύγκ. Φίξ. Ἀρτ. Δινδ. καὶ Πάλ., τοῦ Ματθ. γράψαντος 'καὶ σὲ μέν, ὦ μᾶτερ δύστανε'. Ὁ Πρίνζ. καὶ Οὐεκλ. κατ' Οὐέϊλ. 'καὶ σοῦ μέν, μᾶτερ, δυστάνου', ὁ δὲ Ναύκ. μετὰ τοῦ Κιρχ. (εἰκάζοντος: 'καὶ σοῦ μέν, μᾶτερ, δυστάνου') 'καὶ σὺ μέν, μᾶτερ δύστανε'. Ὅτι ἀντὶ τοῦ 'σὲ' ἔκειτο 'σοῦ', ὀρθῶς εἴκασεν ὁ Οὐέϊλ. καὶ Ἐϊμψοίθ. ἐκ τοῦ ἐν τῷ *A* σχολίου ἔχοντος ὧδε: 'ἀντὶ τοῦ περὶ σοῦ, ἢ ἐπὶ σοί, ὥσπερ καὶ θαυμά σού φασιν ἀντὶ τοῦ ἐπὶ σοί. τινὲς δέ φασι λείπειν τὸ χάριν. ἢ ἀπὸ κοινοῦ τὸν βίον, ἵν ᾖ· κλαίω σου τὸν βίον'. Ἐκ τοῦ σχολίου τούτου ἐπαρκῶς δηλοῦται ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ ἔν τισι κώδδ. 'βίου' εἶνε παρέγγραπτον, καὶ ὅτι ὁ Σχολ. εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν 'μᾶτερ δύστανε'. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἀρχαιότατος καὶ σχετικῶς ἄριστος κωδ. *A* μαρτυρεῖ, ὅτι ἐκ τῆς σωζομένης ἀρχικῆς γραφῆς ἀπεξέσθησαν δύο ἢ τρία (κατὰ Πρίνζ.) γράμματα, τὸ δ' οὕτως ὑπολειφθὲν 'δυστάν...' μετεβλήθη ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς εἰς 'δύστανε'. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ περιστατικοῦ ἐξήχθη κατ' εἰκασίαν τὸ ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. 'δυστάνου', ὅπερ διπλωματικῶς μὲν εἶνε ἀνέγκλητον, ὄχι ὅμως καὶ λεκτικῶς, διότι οὔτε τό: *κλαίω σου* (τῆς) *δυστάνου* ἔρρωται, οὔτε δύναται νὰ ἐκληφθῇ τοῦτο =*κλαίω σου* (*τῆς*) *δυστάνου* (*τὸν*)

τὸν δ' ἐμὸν βίον, λώβαν λύμαν τ',
οὐ μετακλαίομαι, ἀλλὰ θανεῖν μοι
ξυντυχία κρείσσων ἐκύρησεν.

ΧΟΡΟΣ.

καὶ μὴν Ὀδυσσεὺς ἔρχεται σπουδῇ ποδός,
Ἑκάβη, νέον τι πρὸς σὲ σημανῶν ἔπος.

βίον, διὰ τὸ κατωτέρω 'τὸν ἐμὸν δὲ βίον'. Καὶ ἡ ἔννοια καὶ ἡ σύνταξις ἀπαιτεῖ νὰ μεταβληθῇ τὸ 'δυστάν...' τοῦ *A* εἰς 'δύστανον', ὅπερ βεβαίως εἶνε ἡ ἀρχικὴ γραφή, ἐξ ἧς παρεφθάρη τὸ 'δύστανε' καὶ 'δυστάνου', ὅπως ἐκ τοῦ 'σοῦ' παρεφθάρη τὸ 'σὲ' (πρβλ. τὸ ἀνωτέρω 198 'ὦ δυστάνου μᾶτερ βιοτᾶς'), ἤτοι: *καὶ σοῦ μέν, μῆτερ,* (τὸν) *δύστανον* (ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 213 τὸ 'βίον') *κλαίω πανδύρτοις θρήνοις, τὸν ἐμὸν δὲ βίον οὐ μετακλαίομαι* κλ.

213. *λώβαν λύμαν τ'*] Οὐσιαστικὰ εἰς τὸ 'τὸν ἐμ. βίον' κατὰ παράθεσιν ἐπιφερόμενα ἀντ' ἐπιθέτων. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ δημώδει λόγῳ: Τί νὰ τὴν κλάψω τέτοια ζωή, ποῦ εἶνε πίκραις καὶ βάσανα; αἱ δουλειαῖς του εἶνε τύφλα καὶ μούτζα, ἢ τύφλαις καὶ μούτζαις, καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα.

214. *μετακλαίομαι*] Τὸ μέσον πρὸς μείζονα ἔμφασιν τοῦ 'ἐμὸν βίον', καὶ ἑπομένως ἀντίθεσιν πρὸς τὸν τῆς μητρός. Ἡ δ' ἐν συνθέσει *μετὰ* δὲν ἔχει τὰς πολλὰς καὶ διαφόρους σημασίας, ὅσας ἀπέδωκεν εἰς αὐτὴν ἡ φαντασία νεωτέρων τινῶν κριτικῶν (συμμετοχήν, ὡς ἐν τῷ Μηδ. 996 'μεταστένομαι' κατ' Ἕλμσλ., μεταμέλειαν καθ' Ἑρμᾶνν., θλῖψιν ἐπ' ἀγαθῷ ἀπολωλότι, κατ' Οὐέϊλ., ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο τροπὴν κατ' Οὐεκλ.), ἀλλὰ τὴν ἁπλουστάτην καὶ κοινοτάτην, τὴν τῆς ἐπαναλήψεως, ἣν ἔχει οὐ μόνον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ (μετακάνω, μεταλέγω, μετακλαίγω κτλ. = κάνω, λέγω, κλαίγω ξανά, ἄλλη μιὰ φορὰ κτλ.). Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ἔσται: *τὸν δ' ἐμὸν αὐτῆς βίον οὐκέτι κλαίω.*

ἀλλὰ θανεῖν μοι κτλ.] Ὁ 'ἀλλὰ' ἐνταῦθα δὲν εἶνε οὔτε θετικός, ὅπως ἐσφαλμένως μεταφράζεται, οὔτε ἁπλῶς εἰπεῖν ἐναντιωματικός. Μόνος ὁ Ἀρτ. ἐννόησε, φαίνεται, ὅτι ὁ σύνδεσμος ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν ἀποδιδομένην αὐτῷ κοινὴν χρῆσιν, ὄχι ὅμως καὶ ποίαν· ὅθεν καὶ παρακάμπτων τὴν δυσχωρίαν, μετέφρασεν αὐτὸν ὡς αἰτιολογικόν, ὅπερ καθιστᾷ μὲν ὁμαλὴν ἐκ λογικῆς ἐπόψεως τὴν συνέπειαν, ἀλλὰ φθείρει ὅμως δι' ἀφορήτου πεζολογίας τὴν ποιητικὴν καὶ πλήρη πάθους δύναμιν τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ 'ἀλλά', ὅστις ἄλλως οὐδέποτε σημαίνει: *γάρ*. Τὸ νόημα εἶνε: (ἐγὼ νὰ κλάψω τέτοια ζωή;) Ἄμμ' ὁ θάνατος ποῦ μ' εὕρηκεν εἶνε τύχη (χίλιαις φοραῖς καλίτερη), τοῦ 'ἀλλὰ' (= ἀμμή) λαμβανομένου καθ' ὃν λόγον ἐξηγήσαμεν διὰ μακρῶν εἰς Φοινισσ. 150.

216. *καὶ μὴν*] 'τὸ καὶ μὴν τίθεται ἐπὶ μεταπτώσει προσώπων'. ΣΧΟΛ. πρβλ. εἰς Φοιν. 446.

σπουδῇ ποδὸς] Ταὐτὸν εἰπεῖν: *σπεύδοντι ποδί.*

217. *νέον*] Ἴδ. ὑποσημ. εἰς 83.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

γύναι, δοκῶ μέν σ' εἰδέναι γνώμην στρατοῦ
ψῆφόν τε τὴν κρανθεῖσαν, ἀλλ' ὅμως φράσω.
ἔδοξ' Ἀχαιοῖς παῖδα σὴν Πολυξένην
σφάξαι πρὸς ὀρθὸν χῶμ' Ἀχιλλείου τάφου.
ἡμᾶς δὲ πομποὺς καὶ κομιστῆρας κόρης
τάσσουσιν εἶναι· θύματος δ' ἐπιστάτης
ἱερεύς τ' ἐπέστη τοῦδε παῖς Ἀχιλλέως.

219. *ψῆφόν τε τὴν κρανθεῖσαν*] 'κυρωθεῖσαν . . . τελειωθεῖσαν' ΣΧΟΛ. πρβλ. Ἀνδρομ. 1272, Τρῳάδ. 780, Αἰσχ. Ἱκτ. 919.

221. *πρὸς ὀρθὸν χῶμ'*] Οἱ Σχολ. 'ὑψηλόν', οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι. Ἔνιοι μάλιστα ἑρμηνεύουσι κατὰ τοὺς γραμματικοὺς (Ματθ.³ II, §. 591, e) καί: *ὁρῶντες, ἐστραμμένοι πρὸς τὸ ὑψηλὸν χῶμα*. Ἐσφαλμένα πάντα ταῦτα καὶ παράλογα. 'Ὀρθὸν χῶμα' ἐννοεῖ καθ' ἡμᾶς ὁ ποιητὴς τὸ *ἄνω ἄκρον*, ἤτοι *τὴν κορυφὴν τοῦ χώματος* (πρβλ. 523 κέξ. 'λαβὼν δ' Ἀχιλλέως παῖς Πολυξένην χερὸς ἔστησ' ἐπ' ἄκρου χώματος'). Ἔχει δὲ τὴν ἰδιωματικὴν ταύτην χρῆσιν τὸ ἐπίθετον *ὀρθὸς* καὶ *ὄρθιος* κοινὴν πρὸς τὰ ἐπίθετα *ἄκρος*, *μέσος* κλπ. Πρβλ. ὑποσημ. εἰς Φοινισσ. 1112, ὅπου παραβάλλεται τὸ Ἀνδρομ. 9-10, καὶ τοῦτο παρεξηγούμενον, εἰς ὃ πρόσθες καὶ τὸ Ἀλκήστ. 838 'ὀρθὴν παρ' οἶμον, ἣ 'πὶ Λάρισσαν φέρει, Τύμβον κατόψει ξεστὸν ἐκ προαστίου' (= *παρὰ τὴν κορυφὴν τῆς οἴμου* κτλ.), καὶ Ἀριστοφ. Ὀρνίθ. 1 'ὀρθὴν κελεύεις, ᾗ τὸ δένδρον φαίνεται' (= *πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς ὁδοῦ κελεύεις ἰέναι*, ᾗ κτλ.), ἀμφότερα ἐλεεινῶς παρερμηνευόμενα, ὧν ἐν τῷ πρώτῳ ἐκλείπουσι διὰ τῆς ἡμετέρας ἑρμηνείας καὶ αἱ ἐκ τῆς παρερμηνείας πηγάζουσαι περὶ τὸ 'πὶ Λάρισσαν' δυσκολίαι.

222. '*πομπούς*] παραπομποὺς ὁδηγούς'. ΣΧΟΛ. *κομιστῆρας*] = *κομιστάς*.

223. *θύματος*] Ἐλλείπει μὲν ἀπὸ τῶν λεξικῶν, ἀλλ' εἶνε συχνοτάτη ἡ ἐκδοχὴ τοῦ 'θῦμα' ἀντὶ τοῦ *θυσία*, ὡς ἐνταῦθα.

224. *ἐπέστη τοῦδε*] Συνάπτουσί τινες τὸ 'τοῦδε' πρὸς τὸ 'Ἀχιλλέως', διὰ τὸ ἐν στ. 221 'Ἀχιλλείου', ὅπερ ὅλως αὐθαίρετον καὶ ἀδικαιολόγητον· ἀλλ' οἱ νεώτεροι συνάπτουσι τοῦτο ὀρθῶς πρὸς τὸ 'θύματος'. Ὁ δὲ Ναύκ. ἀντὶ τοῦ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλίοις 'ἐπέστη' ἐξέδωκε διορθ. 'ἐπέσται', ὅπερ ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ Πάλ. καὶ Οὐεκλ., καίτοι οὗτος ὀρθῶς παραβάλλει τὸ Ἰφιγ. Τ 726 'τοῖς ἐφεστῶσι σφαγῇ', Ἀνδρομ. 547 'ὑμᾶς ἐρωτῶ τόν τ' ἐφεστῶτα σφαγῇ', καὶ Ἡροδότ. ζ', 35. Ὁ δ' Οὐέϊλ. δὲν ἀποδέχεται μὲν τὸ 'ἐπέσται', ὀρθῶς ἐκδεχόμενος τὸ 'ἐπέστη' παθητικῶς (ὅπως καὶ ὁ Σχολ. 'ἐτάχθη, ἐχειροτονήθη'), ἐκλαμβάνει ὅμως τὸ 'ἐπέστη' ὡς ἐνεστῶτα (préside = ἐφέστηκε) παρὰ πάντα γραμματικὸν καὶ λογικὸν κανόνα. Τὸ διόρθωμα τοῦ Ναυκ. ἐκδοθὲν καὶ ὑπὸ Πρίνζ., ἀποκρούομεν ὡς ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου γενόμενον, καὶ ὡς ἀνελλήνιστον. Τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Κοϊτσάλα, ὅτι ἡ θυσία δὲν ἔγεινεν, ἀλλὰ θὰ γείνῃ, οὐδὲν σημαίνει, διότι ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῆς τελέσεως τῆς θυσίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ διορισμοῦ ἐκείνου ὅστις θὰ τὴν τελέσῃ, λέγει δέ, ὅτι οὗτος διωρίσθη ἤδη, ἵνα

οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον; μήτ' ἀποσπασθῇς βίᾳ
μήτ' εἰς χερῶν ἅμιλλαν ἐξέλθῃς ἐμοί·
γίγνωσκε δ' ἀλκὴν καὶ παρουσίαν κακὴν
τῶν σῶν· σοφόν τοι κἀν κακοῖς ἃ δεῖ φρονεῖν.

ΕΚΑΒΗ.

αἰαῖ· παρέστηχ', ὡς ἔοικ', ἀγὼν μέγας,
πλήρης στεναγμῶν οὐδὲ δακρύων κενός.
κἀγὼ γὰρ οὐκ ἔθνησκον οὗ μ' ἐχρῆν θανεῖν,
οὐδ' ὤλεσέν με Ζεύς, τρέφει δ' ὅπως ὁρῶ
κακῶν κάκ' ἄλλα μείζον' ἡ τάλαιν' ἐγώ.

καὶ ἐκ τούτου δείξῃ εἰς τὴν Ἑκάβην, ὅτι πρόκειται περὶ πραγμάτων τετελεσμένων ἤδη καὶ ἀμετακλήτων Καὶ ὁ ἄλλος δὲ λόγος, ὅτι τὸ 'ἐπιστάτης ἐπέστη' εἶνε ἄκομψον, δὲν ἀληθεύει, διότι ἔχομεν καὶ τὸ 'ἱερεὺς' ὅπερ καὶ σπουδαιότερον. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων τὸ 'ἐπεῖναι' δὲν σημαίνει 'ἐφεστάναι (πράγματί τινι)', φέρεται δὲ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς πρὸς δοτικὴν λεγομένην, ἢ ἐννοουμένην, ἥτις ἐνταῦθα οὔτε κεῖται οὔτε νὰ νοηθῇ ἔξωθεν εἶνε δυνατόν.

225. *οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον;*] Ἰδιωματικὴ ἐκφορὰ ἀνάλογος πρὸς τὸ τῆς συνηθείας: λοιπὸν ξεύρεις τί νὰ κάμῃς;

μήτ' ἀποσπασθῇς] Νόει ἔξωθεν: *σῆς παιδός*, ἢ *σὴν παῖδα*. Ἀλλὰ σιγᾶται τοῦτο ἐπίτηδες, ἵνα ὁ λόγος μείνῃ ἀόριστος εὐφημίας χάριν. Οἱ λόγοι τοῦ Ὀδυσσέως, σκληροὶ ἄλλως καθόλου καὶ ἄσπλαγχνοι, εἶνε εὔφημοι, ὅπου ἐγχωρεῖ.

226. *μήτ' εἰς χερῶν . . . ἐμοὶ*] = μήτε νὰ παραβγῇς σ' τὰ χέρια μ' ἐμένα.

227-8. *κακὴν*] Ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'κακῶν'· ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη καὶ λογικῶς καὶ γραμματικῶς οὐδὲν ἔχει νόημα, εὐλόγως δ' ὁ Ἐρουέρδ. (ὁ ἄλλως ἄνευ ἀνάγκης μεταβαλὼν τὸ 'δ' ἀλκὴν' εἰς 'ἀνάγκην') ἀποκαλεῖ τὴν παραδεδομένην γραφὴν αἴνιγμα. Οἱ Σχολ. ἑρμηνεύουσιν οἱ μὲν 'τὴν ἐμὴν ἰσχύν', οἱ δὲ 'τὴν σὴν δύναμιν', οὕτω δὲ περίπου καὶ οἱ νεώτεροι. Ἡ χεὶρ τοῦ ποιητοῦ εἶνε 'κακήν', παρεννοηθεῖσα δ' ὑπὸ βιβλιαγράφου τινός, μετεβλήθη εἰς 'κακῶν' συμφώνως πρὸς τὸ ἐπακολουθοῦν 'τῶν σῶν', μὴ παρατηρήσαντος τοῦ διορθωτοῦ, ὅτι, ἂν τοιοῦτόν τι ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής, θὰ ἔλεγε μᾶλλον 'σῶν κακῶν', ὄχι 'κακῶν τῶν σῶν'. Τὸ νόημα νῦν εἶνε πρόδηλον: *γίγνωσκε* δ' (οὖσαν) *κακὴν* (= ἀνίσχυρον τὴν) *ἀλκὴν καὶ παρουσίαν τῶν σῶν* (= τῶν ἰδικῶν σου), ἤτοι: *γίγνωσκε δ' ὅτι ἡ ἐκ τῶν σῶν, οἳ πάροισιν, ἀλκὴ κακὴ* (= ἄναλκις).

231. *κἀγὼ γὰρ οὐκ ἔθνησκον κτλ.*] Εἰς τὸν Λ. Δινδόρφ. ἀπήρεσεν ἡ τῶν βιβλίων γραφὴ αὕτη, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ὁ ὡς ἐκ τοῦ 'κἀγὼ' ὑπονοητέος ὅρος τῆς συγκρίσεως (τίς, ἢ τίνες ἕτεροι;), ἐν ᾧ ὑπάρχει προδηλότατα, ὡς θὰ ἴδωμεν εὐθὺς κατωτέρω, ὅθεν καὶ διώρθωσε 'κἄγωγ' ἄρ' οὐκ', ὅπερ εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον ὁ Γ. Δινδόρφ. καὶ ὁ Οὐέϊλ. Ὁ διορθωτὴς ἀντελήφθη κακῶς τῆς συνθήκης τῶν λέξεων, ἐχούσης οὕτως: *οὐ γὰρ ἔθνησκον κἀγὼ* (ὥσπερ οἵ τε ἐμοί, καὶ τοσοῦτοι ἕτεροι Τρῶες) *οὗ μ' ἐχρῆν*

εἰ δ' ἔστι τοῖς δούλοισι τοὺς ἐλευθέρους
μὴ λυπρὰ μηδὲ καρδίας δηκτήρια
ἐξιστορῆσαι, σοὶ μὲν εἰρῆσθαι χρεών,
ἡμᾶς δ' ἀκοῦσαι τοὺς ἐρωτῶντας τάδε.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

ἔξεστ', ἐρώτα· τοῦ χρόνου γὰρ οὐ φθονῶ.

ΕΚΑΒΗ.

οἶσθ', ἡνίκ' ἦλθες Ἰλίου κατάσκοπος

θανεῖν (ἤτοι: ἐν Ἰλίῳ), *οὐδ' ὤλεσέ με Ζεὺς* (ἐκεῖ τότε), *τρέφει δ'* (ἔτι) *ὅπως ὁρῶ* κτλ. Τουτέστιν ὁ μὲν αἰτιολογικὸς *γὰρ* ἀναφέρεται εἰς ὁλόκληρον τὴν ῥῆσιν 'οὐκ ἔθνησκον . . . ἡ τάλαιν' ἐγώ', ἀλλὰ τὸ 'κἀγὼ' εἰς μόνον τὸ 'οὐκ ἔθνησκον'. Τοῦτο μὴ διακρίνας ὁ διορθωτής, ἐξέλαβεν ὡς ἀσύγκριτον τὴν Ἑκάβην πρός τε τοὺς θανόντας καὶ τοὺς ἐπιζῶντας Τρῷας, καὶ ἠθέλησε ν' ἀπομονώσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ *γὲ* (κἄγωγ'), χωρὶς ὅμως νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ὁ *γὲ* οὗτος ἀντιφάσκει πρὸς τὸν 'καί', αἴρων ὅ,τι ἐκεῖνος θέτει. Ὁ Οὐέϊλ. ἐκλαμβάνει τὸν 'καὶ' τοῦτον ὄχι ὡς ἐπιδοτικόν, ἀλλ' ὡς ἁπλῶς συμπλεκτικόν, ἴσως ὅπως ἄρῃ τὴν προδηλωθεῖσαν ἀντίφασιν. Ἀλλὰ τοιαύτην ἐκδοχὴν δὲν ἐπιτρέπει ὁ συλλογιστικὸς 'ἄρα'.

236. *σοὶ μὲν εἰρῆσθαι χρεών, ἡμᾶς δ' . . . τάδε.*] Πολλαχῶς μέν, κακῶς δ' ἡρμηνεύθησαν ταῦτα πάλαι τε καὶ νῦν, καὶ ματαίως διωρθώθησαν ('εἰρῆσθαι ['εἰρήσθω' Κοϊτσάλ.] τάδε . . . ἐρωτῶντας' Ναύκ., 'σὲ μὲν ἀμείβεσθαι' Ἑρουέρδ., 'σὲ μὲν ἐρωτᾶσθαι' Οὐέϊλ.) Ἡ παρερμηνεία καὶ ἐνταῦθα ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατενοήθη ἡ συνθήκη τῶν λέξεων ἔχουσα ὧδε: *Εἰ δ' ἔστιν* (=ἔξεστι) *τοῖς δούλοισιν* (ὁποία ἡ Ἑκάβη) *ἐξιστορῆσαι* (='ἐρωτῆσαι' ΣΧΟΛ.) τοὺς ἐλευθέρους (ὁποῖος ὁ Ὀδ.) *μὴ λυπρὰ μηδὲ καρδίας δηκτήρια, σοὶ* (='πρὸς σὲ' Σχολ., ὄχι=ὑπὸ σοῦ, ὅπως κοινῶς) *μὲν εἰρῆσθαι* ('ὑπ' ἐμοῦ δηλονότι' ΣΧΟΛ. αὐτά, ἤτοι: 'τὰ μὴ λυπρὰ μηδὲ' κτλ.) *χρεών* (ἐστιν), *ἀκοῦσαι δέ* (σου) *ἡμᾶς τοὺς ἐρωτῶντας* (τοὺς ἐξιστοροῦντας) *τάδε* (ἤτοι: τὰ ἑξῆς). Ὁ παρακείμενος 'εἰρῆσθαι' ἐπὶ μέλλοντος διὰ τὸ συντόμως καὶ διὰ βραχέων *εἰρήσεσθαι*, ὅπως συνήθως. Τὸ δ' ἀρσενικὸν 'ἐρωτῶντας', ὅπως πολλάκις καὶ ἐπὶ θηλυκοῦ κατ' ἀορίστως γενικὸν λόγον. Ἂν συγχωρεῖται εἰς τοὺς δούλους νὰ κάμουν εἰς τοὺς 'ἐλευθέρους' (εὐφήμως ἀντὶ τοῦ 'δεσπότας'), λέγει ἡ Ἑκάβη μὲ ἄλλας λέξεις, μίαν ἀθώαν ἐρώτησιν, ἀνάγκη νὰ σοῦ τὴν πῶ μὲν ἐγὼ σὲ δυὸ λόγια, νὰ μ' ἀποκριθῇς δὲ σύ.

238. *τοῦ χρόνου γὰρ οὐ φθονῶ.*] =(τῆς) *γὰρ* (ὑπερθέσεως) *τοῦ χρόνου* (ἕνεκα) *οὐ φθονῶ, οὐδείς* (μοι) *φθόνος*=δὲν πειράζει. Ἀστυκωτάτη κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ βραχεῖα τοῦ Ὀδυσσέως ἀπάντησις, ἀλλ' ὀξύτατον ὅμως ἐγκρύπτουσα τῆς εἰρωνείας τὸ κέντρον. Μόνον καιρὸν θὰ χάσωμεν, ὡς νὰ λέγῃ, ἀλλὰ δὲν πειράζει, ἂς χάσωμεν.

239-41. *οἶσθ' ἡνίκ' ἦλθες . . . γένυν;*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'δυσχλαινίᾳ τ'', καὶ 'ὀμμάτων τ' ἄπο', ἀλλ' ἐν μὲν τῷ *L* 'ὀμμάτων δ' ἄπο', ἐν δὲ τῷ ἀρίστῳ *A* 'ὀμμάτων ἄπο', τοῦ 'τ'' ὑπερτεθέντος ἀκολούθως πρὸ τοῦ 'ἄπο' ('ὀμ-

δυσχλαινίαις ἄμορφος, ὀμμάτων τ' ἄπο

μάτων ἄπο' καὶ ἐν *Ε* καὶ τοῖς παρὰ Ματθ. Φλωρεντ. καὶ Μοσχοβ. τοῦ δὲ 241 ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινὴ 'φόνου σταλαγμοὶ σὴν κατέσταζον γένυν'. Διπλωματικῶς ἄρα ὁ δεύτερος οὗτος *τε* δὲν εἶνε ὅλως ἀνύποπτος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πρῶτον προσέκρουσεν ὁ Πόρσων, καὶ διώρθου 'δυσχλαινίαις', ὅπως καὶ ἀπαντᾷ τὸ δεύτερον ἡ λέξις ἐν Ἑλέν. 416, οὐδαμοῦ δ' ἀλλαχοῦ. Τῳόντι δ' οὐδέτερος τῶν *τε* τούτων ἔῤῥωται, ὁ μὲν πρῶτος ὡς παρὰ πάντα λόγον συνάπτων τὸ 'δυσχλαιν. ἄμορφος' ἐπίθετον πρὸς τὸ 'κατάσκοπος' οὐσιαστικόν, ἐν ᾧ μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων ἄλλη σχέσις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰμὴ ἡ τῆς ἐπιθετικῆς συμφωνίας· *ἦλθες κατάσκοπος δυσχλαινίᾳ ἄμορφος*· ὁ δὲ δεύτερος, διότι, ἀφ' οὗ, κατὰ τοὺς κριτικοὺς τὸ 'οἶσθα' ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τοῦ 'μέμνησαι (ἴδ. εἰς 110) καὶ τὸ 'ὀμμάτων ἄπο φ. στ. σὴν κατέσταζον γ.', εἶνε ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ὑπὸ τῆς Ἑκάβης πρὸς τὸν Ὀδυσσ. ἀναμνήσεως, παριστᾶται τοῦτο διὰ τοῦ 'τε' ὡς ἐν προσθήκης ἐπουσιώδους μοίρᾳ παρηρτημένον. Ἀλλὰ καὶ τὸ 'δυσχλαινίᾳ' δὲν φαίνεται προτιμότερον τοῦ ἐν Ἑλέν. 416 'δυσχλαινίαις', ὁ δὲ πληθυντικός, ὅπως ἐκεῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ἀναγκαῖος, ὅπως σημανθῇ τὸ φαῦλον καὶ ἐῤῥακωμένον τῆς περιβολῆς αὐτοῦ (δυσχλαινίαι = *φαῦλαι χλαῖναι*, ἤτοι: *φαῦλα ῥάκη χλαίνης* ἢ *χλαινῶν*). Πρβλ. '*σπεῖρα κάκ'* ἀμφ' ὤμοισι βαλών.' Ὀδ. δ 244. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε διορθ. 'τῆς ἐμῆς δυσχλαινίας' ἐν Ἑλέν. 416, φθείρας μέχρι γελοίου τὸ νόημα, ἀλλὰ μόνον διότι δὲν κατενόησε τὴν συνθήκην τῶν λέξεων, ὅπως καὶ πάντες οἱ λοιποί, ἔχουσαν οὕτως: *ᾐσχυνόμην γὰρ εἰσπεσεῖν ὄχλον τὰς ἐμὰς δυσχλαινίας ὥσθ' ἱστορῆσαι* (= ὥστε ἐρωτῆσαι ὄνομα χώρας ἥτις ἥδε καὶ λεώς. Πρβλ. Φοιν. 513-5 'πρὸς δὲ τοῖσδ' αἰσχύνομαι ἐλθόντα . . . τόνδε καὶ πορθοῦντα γῆν τυχεῖν ἃ χρήζει' κττ.). Τούτων πάντων ἕνεκα θὰ ἔγραφα διορθῶν 'δυσχλαινίαις ἄμορφος, ὀμμάτων ἄπο φόνου σταλαγμοῖς σὴν καταστάζων γένυν'. κατὰ Ποφλ. ἤτοι: *οἶσθα* (= μέμνησαι) *ὅτι, ἡνίκα ἦλθες Ἰλίου κατάσκοπος δυσχλαινίαις ἄμορφος, αἵματος σταλαγμοῖς κατέσταζες σὴν γένυν*; Ἀλλ' αἱ προεκτεθεῖσαι ὑπόνοιαι δὲν εἶνε πάλιν καὶ τοιαῦται, ὥστε νὰ μεταβληθῶσιν εἰς στερεὰν πεποίθησιν· διὸ καὶ ἠρκέσθην εἰς μόνην τὴν Πορσών. διόρθωσιν 'δυσχλαινίαις', τηρήσας ἐν τοῖς ἑπομένοις τὴν κοινήν. Οὐχ' ἧττον ἡ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ κυρία πέτρα τοῦ σκανδάλου εἶνε τὸ 'φόνου σταλαγμοί'. Ὅτι τὸ 'σταλαγμοὶ' ἐνταῦθα κεῖται ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ *δάκρυα* καὶ ἐκ τοῦ 'ὀμμάτων ἄπο' γίνεται φανερόν, καὶ ἐκ τῆς ὅλης ῥήσεως, παρετήρησαν δὲ ῥητῶς καὶ οἱ ΣΧΟΛ. Ἀλλὰ τὸ 'φόνου' οἱ Σχολ. λαμβάνουσι κυριολεκτικῶς, εἷς δὲ μόνον παρατηρεῖ ταῦτα: 'καὶ γὰρ τὰ δάκρυα, ἃ τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐδάκρυε φωραθείς, φόνου δάκρυα ἦσαν· ἔκλαιε γὰρ ἐπειδὴ τὸν περὶ ψυχῆς ἔθεεν. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ αἱμάτινα δάκρυα φαμέν, ἤγουν φονικά', ἅπερ λίαν συγκεχυμένα, διότι ὀρθῶς μὲν παραβάλλεται ἡ ἐν τῇ συνηθείᾳ φράσις, ἀλλὰ κακῶς ἑρμηνεύεται ὡς φόνου δηλωτική. Ὁπωσδήποτε ἐκ τούτου τοῦ σχολίου λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Βοϊσσονάδ. ὡς καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυρίων (ἅτινα πάντα παρεθέσαμεν εἰς Φοιν. σελ. 393, ὅπου εἴπαμέν τινα ἐν παρόδῳ καὶ περὶ τοῦ στίχου τούτου τῆς Ἑκάβης), ἀπεφήνατο, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὸ τῆς συνηθείας 'αἱμάτινα δάκρυα' (ἔχυνε ματωμένα δάκρυα λέγομεν καὶ σήμερον ἡμεῖς, πρβλ. εἰς Φοιν. αὐτ.) Δυστυχῶς πλὴν τοῦ Ματθία, εὐνοϊκῶς ἀποφηναμένου ὑπὲρ τῆς ἑρμηνείας ταύτης (ἡ διόρθωσις τοῦ Μυσγραυίου 'δόλου σταλ.' καὶ τοῦ Πόρ-

φόνου σταλαγμοὶ σὴν κατέσταζον γένυν;

σωνος 'φόβου σταλ.' εἶχαν ἤδη ἀπορριφθῇ) ἅπαντες οἱ μέχρι τοῦδε κριτικοὶ ἀποδέχονται τὴν γνώμην τοῦ Ἰακωψίου, ἣν ὅμως ἀνέπτυξε καὶ ἐστήριξέν ὁ Ἑρμᾶννος (ἀφεὶς καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ παλαιὰν διόρθωσιν: 'ὀμμάτων δ' ὑπὸ φόνου'). Τὴν ὑπὸ τοῦ Σχολ. ἀναφερομένην φράσιν τῆς συνηθείας, ἣν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς οἱ Γερμανοί, λέγει ὁ Ἑρμμᾶνος, ἐν τῷ κοινῷ λόγῳ, δὲν κρίνει ὡς κατάλληλον εἰς τὴν τραγῳδίαν. Ἔπειτα, λέγει, τί ἐφοβεῖτο ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἔκλαιεν; Ὁ φόβος κατέλαβεν αὐτὸν μόνον ἀφ' οὗ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλένης, ὅπερ ἐγένετο ἀκολούθως. Ἀναφερόμενος δ' εἰς τὰ ἐν Ὀδυσσ. δ 244, καθ' ἃ ὁ Ὀδυσσεὺς 'αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας, Σπεῖρα κάκ' ἀμφ' ὤμοισι βαλών, οἰκῆϊ ἐοικώς, Ἀνδρῶν δυσμενέων κατέδυ πόλιν εὐρυάγειαν', ἀξιοῖ, ὅτι 'φόνου σταλαγμοὶ' ἐνταῦθα εἶνε τὸ ἐκ τῶν 'ἀεικελίων' τούτων 'πληγῶν' ῥέον αἷμα. Αὕτη δ' ἡ γνώμη καὶ ἐπεκράτησεν ὁριστικῶς ἐν τῇ νέᾳ κριτικῇ. Ἀποροῦμεν τῇ ἀληθείᾳ τί ν' ἀντείπωμεν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἑρμηνεύματα. Ὅτι τὰ κατὰ τὸν Ὀδυσσέα ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, ὁ Εὐριπίδης δὲν παριστᾷ κατὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὸν Ὅμηρον, ἀπόδειξιν δὲν χρειάζεται, ὡς πρόδηλον· παρέλαβε δ' ἐξ αὐτοῦ μόνον τὰς 'δυσχλαινίας' τοῦ κατασκόπου, οὐδὲν ἄλλο. Ἀλλ' ἔστω, ἂς δεχθῶμεν πρὸς στιγμήν, ὅτι παρέλαβε καὶ τὰς πληγάς. Ποῦ καὶ πῶς ἐπλήγωσεν ἑαυτὸν ὁ Ὀδυσσεύς, ὅπως πιστεύσωσιν οἱ Τρῶες, ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ ᾔκισαν αὐτὸν ὡς ἐχθρόν των, ὁ Ὅμηρος δὲν λέγει· δὲν χρειάζεται ὅμως νὰ εἶνέ τις Ὅμηρος ἢ Εὐριπίδης, διὰ νὰ φαντασθῇ καὶ εἴπῃ, ὅτι εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τοῦ σώματος ἦτο δυνατὸν νὰ αἰκίσῃ ἢ πληγώσῃ ἑαυτὸν ἥρως, ὁποῖος ὁ Ὀδυσσεύς, παρὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τούτους οὕτως, ὥστε νὰ ῥέῃ αἷμα ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸ αἷμα τοῦτο νὰ βρέχῃ τὴν γενειάδα του! Τοιαῦτα πλάσματα εἶνε ἀνάξια καὶ τοῦ τὸν κοινὸν νοῦν ἔχοντος ποιητοῦ, ὄχι τοῦ Εὐριπίδου. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ῥήσῳ 710 κἑξ., εἶπεν ὁ Ἑρμᾶννος καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ἐξ ἁμίλλης οἱ κριτικοί, ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναφέρεται ὡς 'ὕπαφρον ὄμμ' ἔχων, ῥακοδύτῳ στολᾷ πυκασθείς', καὶ ἐν Ἰφιγ. Ταυρ. 1373 ἀναφέρονται οἱ πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ὀρέστην καὶ Πυλάδην Ἕλληνας συμπλακέντες Ταῦροι, ὡς 'οἱ μὲν ἐν κάρᾳ κάθαιμ' ἔχοντες τραύμαθ', οἱ δ' ἐν ὄμμασιν', καὶ ἐν ἀποσπ. Θησ. 388 'ὀμμάτων δ' ἄπο αἱμοσταγῆ πρηστῆρε ῥεύσονται κάτω', καὶ ἐν Χοηφ. δὲ (1058) λέγει ὁ Αἰσχύλος κατὰ Ποφλύγκ. καὶ Οὐεκλ. περὶ τῶν Ἐριννύων 'κἀξ ὀμμάτων στάζουσιν αἷμα δυσφιλές'. Ἀπορίας ἄξιον πῶς παραβάλλονται κατ' ἐπανάληψιν χωρία ἐντελῶς μὲ τὸ ἡμέτερον ἄσχετα. Τὸ μὲν ἐν Ῥήσῳ 'ὕπαφρον', πολλαχῶς καὶ πάλαι (ἴδ. Ἡσύχ.) καὶ νῦν ἐξηγούμενον, σημαίνει ἀναντιρρήτως πᾶν ἄλλο παρὰ: *αἱμόρρουν*. Τοῦ δ' Αἰσχυλείου στίχου τῶν Χοηφ. ὡς καὶ τοῦ τῶν Εὐμεν. 56 οὔτε ἡ γραφὴ οὔτε ἡ ἔννοια ἀκόμη διευκρινήθη· ἀλλὰ καὶ ἂν ἀληθῶς ὁ ποιητὴς ἐφαντάσθη τὰς Ἐρινύας ὡς σταζούσας αἷμα ἐκ τῶν ὀμμάτων, οὔτε βέβαια ἐκ τετρωμένων τῶν ὀμμάτων τούτων ἔῤῥεε τὸ αἷμα, οὔτε περὶ φαντασιώδους παραστάσεως μυθικῶν ὄντων πρόκειται ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ. Ἐν δὲ τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Θησέως εἶνε φυσικώτατον μὲν νὰ καταῤῥεύσωσιν αἱμοσταγεῖς πρηστῆρες ἐκ τῶν ὀμμάτων τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος προσώπου, ἀφ' οὗ ἐθραύσθη τὸ κρανίον του καὶ διεσκορπίσθη ὁ ἐγκέφαλος, ἀσχετώτατον δὲ πρὸς τὸν Ὀδυσσ., ὅστις ἔφερεν ὑγιεῖς, ἄρα καὶ ἀναιμάκτους τοὺς ὀφθαλμούς, καθ' ἃ προείπομεν. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἄρα τοῦ Ὀδυσσέως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ῥέῃ τι ἄλλο παρὰ δάκρυα, καὶ τὰ δάκρυα ταῦτα ἦσαν δάκρυα αἵματος, ἤτοι δάκρυα πικρότατα, καθ' ἃ

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

οἶδ'· οὐ γὰρ ἄκρας καρδίας ἔψαυσέ μου.

ΕΚΑΒΗ.

ἔγνω δὲ σ' Ἑλένη καὶ μόνῃ κατεῖπ' ἐμοί;

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

μεμνήμεθ' εἰς κίνδυνον ἐλθόντες μέγαν.

ΕΚΑΒΗ.

ἥψω δὲ γονάτων τῶν ἐμῶν ταπεινὸς ὤν;

ἐσημειώσαμεν εἰς Φοιν. σελ. 394. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ τι, εἰμὴ ἀφοῦ ἐφωράθη ὑπὸ τῆς Ἑλένης, λέγει ὁ Ἑρμᾶννος. Καὶ πῶς; Ἀλήτης ξένος καὶ ἄγνωστος προσάγεται ἢ προσέρχεται πρὸς τὴν Ἑκάβην, καὶ ἐξαιτεῖται βοήθειαν καὶ σωτηρίαν, χωρὶς νὰ φοβῆται; Βεβαίως, ἀφ' οὗ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἑλένης, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφοβήθη ἔτι μᾶλλον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς, ἀφ' ἧς εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἴλιον μέχρις οὗ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, σωθεὶς ὑπὸ τῆς ἀνάσσης, θὰ ἦτο μωρός, ἐὰν δὲν κατείχετο ὑπὸ φόβου μεγίστου, ἀφ' οὗ ἔτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ὁ δ' Ὀδυσσεὺς ἦτο πᾶν ἄλλο παρὰ μωρός. Παραλείπομεν, ὅτι ἐκ τοῦ ὅτι ὁ περὶ τῶν αἱματηρῶν δακρύων λόγος γίνεται ἐν ἀρχῇ τῆς μεταξὺ Ὀδυσσέως καὶ Ἑκάβης ἐν τῷ δράματι συνεντεύξεως, δὲν ἕπεται καὶ ὅτι τὰ δάκρυα ταῦτα ἔρρευσαν ἐν ἀρχῇ καὶ τῆς ἐν Ἰλίῳ μεταξὺ Ὀδυσσέως καὶ Ἑκάβης συνεντεύξεως. Ἡ ἐν στ. 239-41 ἐρώτησις ἀναφέρεται γενικῶς εἰς τὴν ἐν Ἰλίῳ συνέντευξιν ἐκείνην, ἧς καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σημειοῦνται πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀναμνήσεως τὰ κυριώτατα γνωρίσματα, ἤτοι ἡ κατασκοπεία, αἱ δυσχλαινίαι, καὶ τὰ αἱματηρὰ δάκρυα.

Πρβλ. ὅσα περὶ ὁμοίου ζητήματος ἐγράψαμεν εἰς Φοιν. σελ. 220 καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ δ' ὅτι ἡ φράσις ἀνήκει εἰς τὸν δημώδη λόγον, καὶ ἑπομένως εἶνε ξένη τῆς τραγῳδίας, δὲν εἶνε ἀκριβές. Τὰ ἐν τοῖς Σχολίοις εἶνε συγκεχυμένα, ὁ δὲ Σχολ. ὁ λέγων 'ὅθεν καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ αἱμάτινα δάκρυά φαμεν, ἤγουν φονικά', κακῶς ἄλλως ἑρμηνεύων τὸ 'αἱμάτινα' διὰ τοῦ 'φονικά', ἐννοεῖ τὴν δημώδη τῶν νεωτέρων ἑλληνικήν· ἀλλ' οἱ παροιμιογράφοι καὶ οἱ γραμματικοὶ (οὓς παρεθέσαμεν εἰς Φοινισσ. σελ. 393) ἀναφέρουσι τὴν φράσιν 'αἵματι κλαίει', ὡς καὶ τὴν 'αἵματι ἵδρωσεν' εἰς τοὺς ἀρχαίους ('οὕτως ἔλεγον οἱ *παλαιοὶ*' Ἀποστόλ. Συν. παρ. Β' σελ. 256, Λεύτζ.: 'οὕτως ἔλεγον οἱ *ἀρχαῖοι*' Βεκκέρ. Ἀνεκδ. σελ. 357, 13). Ὁμοία φράσις ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ συνηθείᾳ, ὅπως καὶ ἐν τῇ γερμανικῇ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐκώλυσε π. χ. τὸν Β. Οὗγον νὰ εἴπῃ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ αὐτοῦ *Le roi s'amuse*, Acte V, Scène I. 'pleurant *des pleurs de sang* sous mon masque rieur'. Καὶ μέχρι σήμερον οἱ Ἕλληνες λέγομεν 'ἔκλαιε ματωμένα δάκρυα', ἐννοοῦντες τὸ ἔπακρον τῆς θλίψεως, ὑφ' ἧς κατέχεται, ἢ τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ὑφ' οὗ

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

ὥστ' ἐνθανεῖν γε σοῖς πέπλοισι χεῖρ' ἐμήν.

ΕΚΑΒΗ.

ἔσωσα δ' εἶτά σ' ἐξέπεμψά τε χθονός;

ἀπειλεῖται ὁ κλαίων· αὕτη δ', ἐπαναλαμβάνομεν, εἶνε ἡ μόνη ὀρθὴ ἑρμηνεία τοῦ ἡμετέρου στίχου.

246. *ὥστ' ἐνθανεῖν γε* κτλ.] 'νεκρωθῆναι ὑπὸ τοῦ δέους τὴν χεῖρά μου'. ΣΧΟΛ. Ὁ Βρύγκ. ἐκήρυξε τὸ 'ἐνθανεῖν' ὡς παρεφθαρμένον, καὶ ἤθελε νὰ μεταβληθῇ εἰς 'ἐντακῆναι', σκώψας τὴν φράσιν ὡς ὁμοίαν μὲ τὸ τῶν γαλλίδων τροφῶν πρὸς τὰ νήπια: faites main-morte. Ταύτην δὲ τοῦ Βρυγκίου τὴν ἀθέτησιν ἔχων βεβαίως πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ὁ Κοραῆς, λέγει (εἰς Ἡλιόδωρ. Β'. σελ. 230) 'ἀλλὰ τὴν Εὐριπίδειον ταύτην ῥῆσιν, ἡμαρτημένην τῇ γραφῇ, οὕτω διορθωτέον εἶναι ὑπολαμβάνομεν, ὥστ' ἐμβαλεῖν γε σοῖς πέπλοισι χεῖρ' ἐμήν, ψυχρὸν γὰρ ἀτεχνῶς, καὶ Εὐριπίδου ἀλλότριον, ἡ τοῖς πέπλοις ἐνθνήσκουσα χείρ'. Ἀλλὰ προδήλως καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη εἶνε περιττὴ ἅμα καὶ ἄστοχος, ἡ δὲ τοῦ Βρυγκίου, καίπερ ὄχι ἀνάρμοστος ἄλλως, δὲν ἀποδεικνύει ὅμως ἐφθαρμένον τὸ κείμενον. Καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις ἔχει τὸ *mourrir*, ὡς καὶ τὸ *expirer* πολλήν τινα τὴν τοιαύτην χρῆσιν ἔν τε τῷ πεζῷ λόγῳ καὶ ἐν τῇ ποιήσει, ὀρθῶς δὲ παραβάλλει ὁ Βοϊσσονάδ., ἀντιλέγων τῷ Βρυγκίῳ, τὴν φράσιν ταύτην τοῦ Chateaubriand (Itiner. I, σελ. 153) 'Elle dégagea son bras... et le laissa retomber *mourant* sur la couverture'. Καὶ ἑλληνιστὶ δὲ οὐ μόνον τοῦ 'ἐκθνήσκειν' γίνεται ὁμοία χρῆσις ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον, οἷον ἐπὶ τοῦ γέλωτος (ὡς τὸ Ὁμηρικὸν Ὀδ. σ 99 'γέλῳ ἔκθανον', πρὸς ὃ παραβλητέον ὄχι τὸ τῆς συνηθείας: 'Ὠλιγώθησαν, ἢ Ὠλιγοθύμησαν νὰ γελῶσι', ὅπως πράττει ὁ Κοραῆς εἰς Ἡλιόδωρ. Β', σελ. 117, κακῶς ἐφαρμόζων καὶ εἰς τὴν Ὁμηρικὴν ῥῆσιν τὴν τοῦ λιποθυμεῖν ἔννοιαν, ἣν ἐν ἄλλοις ἔχει τὸ *ἐκθνήσκω*, ἀλλὰ τὸ Ἀπέθαναν ἀπὸ τὰ γέλια. Πρβλ. 'ὑπὸ γέλωτος ἀπέθανον' ΣΧΟΛ. αὐτόσε, sich todt lachen, mourrir de rire καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα), ἀλλὰ καὶ τοῦ *θνήσκειν* αὐτοῦ, οἷον τὸ ὑφ' Ἑρμάννου παραβληθὲν τοῦ Βίωνος Α',11 'ἀμφὶ δὲ τήνω θνάσκει καὶ τὸ φίλαμα' κλπ. Ἡ γραφὴ ἄρα τῆς παραδόσεως εἶνε ἀνέγκλητος, καὶ ἡ τροπικὴ χρῆσις τοῦ 'ἐνθανεῖν' τολμηρὰ μὲν ἀλλ' εὐστοχωτάτη.

247-250. Οὕτως ἔχει ἡ σειρὰ τῶν 4 στίχων ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ ἀρχαιοτάτοις κώδιξιν, ἣν ἐτήρησεν ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Κίρχ. μόνον καὶ Οὐέϊλ., ἁπάντων τῶν λοιπῶν εἰσαγαγόντων εἰς τὸ κείμενον τὴν ἐν νεωτέροις τισιν ἀσημοτέροις ἀπογράφοις σειρὰν ταύτην: 249, 250, 247, 248· ὁ δ' Οὐεκλ. ὑπώπτευσε τοὺς στίχους 249-50 ὡς διττογραφίαν τῶν 247-48 καὶ ἑπομένως ἐξοβελιστέους, ὅθεν καὶ ὁ Πρίνζ. ἐξέβαλε πράγματι τοῦ κειμένου. Τὸ σπουδαῖον, λέγει ὁ Ἑρμᾶνος, ὁ πρῶτος μεταβαλὼν τὴν τέως καθιερωμένην ἀκολουθίαν, ἤτοι ἡ ἀνάμνησις τῆς σωτηρίας (247-8), ἔπρεπε νὰ ἐπιφυλαχθῇ εἰς τὸ τέλος, καὶ ὄχι παρεντεθὲν ὅπου νῦν κεῖται, νὰ χάσῃ ὅλην αὐτοῦ τὴν βαρύτητα, νὰ τεθῇ δ' ἀντ' αὐτοῦ ἐν τῷ τέλει ἡ ἐρώτησις τί εἶπε τότε ὁ Ὀδυσσεύς (249-50), ὅπερ οὐδένα ἔχει νοῦν. Ποία ψυχολογικὴ λεπτότης καὶ ἀλη-

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

ὥστ' εἰσορᾶν γε φέγγος ἡλίου τόδε.

ΕΚΑΒΗ.

τί δῆτ' ἔλεξας δοῦλος ὢν ἐμὸς τότε;

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

πολλῶν λόγων εὑρήμαθ' ὥστε μὴ θανεῖν.

θεια, καὶ ποία τέχνη ἠθογραφίας μοναδικὴ ἐν τοῖς ὀλίγοις τούτοις στίχοις τῆς στιχομυθίας! Καὶ ὅμως δὲν ἀρκεῖ ὅτι δὲν βλέπουσι τὴν τέχνην ταύτην οἱ κύριοι κριτικοί, ἀλλὰ τολμῶσι καὶ νὰ ἐξοβελίζωσιν ὅ,τι δὲν ἐννοοῦσιν. Ὁλοκλήρους σελίδας δύναται νὰ καταλάβῃ ἡ ἀνάλυσις καὶ τῆς μικρᾶς ταύτης περικοπῆς τοῦ ἡμετέρου δράματος· ἀλλ' ἡμεῖς ὀφείλομεν ἐξ ἀνάγκης νὰ περιορισθῶμεν εἰς ὀλίγας λέξεις, καὶ ταύτας ἐν σχέσει πρὸς τὸ προκείμενον ἡμῖν κριτικὸν ἔργον, τὸ τετριμμένον καὶ ταπεινόν. Ἀποκρινόμεθα λοιπόν, ὅτι ἡ ἀνάμνησις τῆς σωτηρίας δὲν εἶνε ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ λόγου τῆς Ἑκάβης, ἀλλ' ἡ ἀνάμνησις τοῦ τί εἶπεν ὁ σωθεὶς πρὸς τὴν σώτειραν, ἀφ' οὗ αὕτη τοῦ ἐχάρισε τὴν ζωήν. Μέχρι τοῦδε ὁ Ὀδυσσεύς, παρακληθεὶς ὑπὸ τῆς αἰχμαλώτου καὶ δυστυχοῦς μητρὸς ν' ἀποκρίνεται ἐρωτώμενος, ὑπακούει, οὐδεμίαν εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς ἐρωτώσης διαβλέπων παγίδα· ἀλλὰ καθὼς αὕτη τὸν ἐρωτᾷ, 'τί δῆτ' ἔλεξας δοῦλος ὢν ἐμὸς τότε;', ὁ πολύπειρος στρατηγὸς ἐννόησεν, ὅτι ὁ κόμπος ἔφθασεν εἰς τὸ κτένι, διότι τοῦ ἑνὸς τούτου στίχου αἱ λέξεις λέγουσι τὰ πάντα. Ὅπως νῦν ἡ Ἑκάβη ἵσταται δούλη καὶ τρέμουσα πρὸ τοῦ φοβεροῦ καὶ ἰσχυροῦ στρατηγοῦ, οὕτως ἵστατο οὗτος ἄλλοτε δοῦλος καὶ τρέμων πρὸ τῆς βασιλίσσης. Ὅ,τι δ' ὑπεσχέθη τότε πρὸς τὴν Ἑκάβην, τοῦτο νῦν προσκαλεῖται ἐνθυμηθεὶς νὰ ἐκτελέσῃ. Ἀφ' οὗ δ' ἐνθυμεῖται ὡς ὁμολογήσας πάντα ὅσα τότε συνέβησαν, βεβαίως ἐνθυμεῖται καὶ τὸ τί εἶπε, διὰ τοῦτο δὲ καὶ προετάχθησαν πάντα τὰ ἄλλα, ὥστε ὁ ἀκροατὴς δὲν ἀμφιβάλλει πλέον περὶ τούτου, εἰκάζων, ὅτι ὤμοσεν αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν σώτειράν του, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ἡ ζωή του ἀνῆκον εἰς αὐτήν, καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο τοιοῦτον. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν εἶνε ἄνθρωπος νὰ ἐμπέσῃ εἰς τοιαύτην παγίδα. Νὰ ψευσθῇ δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν χαρακτῆρα, ὃν φέρει, νὰ τὸ ὁμολογήσῃ δὲν συμφέρει εἰς τὸν σκοπόν του, ἀποκρίνεται λοιπὸν — τί; 'πολλῶν λόγων εὑρήμαθ' ὥστε μὴ θανεῖν'. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ λέγῃ: Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τί εἶπα τότε καὶ τί ὑπεσχέθην, σὺ θὰ τὰ ἐνθυμεῖσαι καλίτερα, καὶ πιστεύω ὅτι σοὶ ὑπεσχέθην τὰ πάντα· ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι ὅμως, ὅτι σοῦ εἶπα πᾶν ὅ,τι εὕρισκεν ὁ νοῦς μου συντελεστικὸν εἰς τὴν σωτηρίαν μου. Μὲ ἄλλας λέξεις, καὶ ἂν ὑπεσχέθην τι τότε, τοῦτο καμμίαν σημασίαν δὲν ἔχει, ὡς ἐξ ἀνάγκης γενόμενον. Ὁ κτύπος ἐδόθη, ἡ τέχνη τῆς δυστυχοῦς Ἑκάβης ἀπέτυχε, καὶ πᾶσα ἐλπὶς αὐτῆς ἐξηφανίσθη δι' ἑνὸς καὶ μόνου στίχου, καὶ ὁ στίχος οὗτος ἐτάχθη ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ ταχθῇ, εἰς τὸ τέλος τῆς στιχομυθίας, ἥτις καὶ διὰ τοῦτο παύει, ὡς οὐδένα πλέον ἔχουσα λόγον ὑπάρξεως. Ἀλλ' ἡ Ἑκάβη δὲν εἶνε γυνὴ κοινή, ἀλλ' ἡρωΐς, ὅθεν καὶ αὐτὴ ἡ

ΕΚΑΒΗ.

οὔκουν κακύνει τοῖσδε τοῖς βουλεύμασιν,
ὃς ἐξ ἐμοῦ μὲν ἔπαθες οἷα φὴς παθεῖν,
δρᾷς δ' οὐδὲν ἡμᾶς εὖ, κακῶς δ' ὅσον δύνῃ;
ἀχάριστον ὑμῶν σπέρμ', ὅσοι δημηγόρους

ἀπελπισία τῆς λύει τὴν γλῶσσαν, ἡ ἀγανάκτησις καταλαμβάνει αὐτήν, καὶ ἄνευ προφυλάξεως πλέον ἐξαπολύει κατὰ τοῦ ἐχθροῦ της τὸν πλήρη εὐγλωττίας καὶ πάθους λόγον, ὅστις καὶ αὐτὸς ὑποδύεται πολλὰς καὶ διαφόρους μορφάς, ἀναλόγως τῶν ἑκάστοτε ἐπερχομένων παθῶν καὶ αἰσθημάτων. Ὅστις πάντα ταῦτα λεπτομερῶς καὶ δεόντως μελετήσῃ, θέλει πεισθῇ, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀναιτίως καὶ αὐθαιρέτως μετηλλάχθη ἡ ἀκολουθία τῶν ἡμετέρων στίχων καὶ ἠθετήθησαν δύο ἐξ αὐτῶν.

247. *δ' εἶτά σ'*] Ἡ κοινὴ 'δῆτα', οὐδένα λόγον ἔχει ἐνταῦθα, διότι τὸ συμπέρασμα τῆς μεταξὺ 'Οδυσ. καὶ Ἑκάβ. στιχομυθίας εἶνε καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε ἕν, τὸ ἐν στ. 249. Ἀναμφιβόλως ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'δ' εἶτα', ὅπερ διὰ τὸ ὁμόηχον μετεγράφη εἰς 'δῆτα', ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. Φοιν. 991, καὶ σελ. 505-6.

251. *οὔκουν κακύνει*] Ἀπορῶ διατί ὁ Ναύκ. ἀποκηρύττει ὡς ὕποπτον τὴν λέξιν· ὁ Οὐέϊλ. μάλιστα καὶ ἐξέδωκεν 'οὐκοῦν μ' ἀμύνει' κατὰ Ναύκ., ὡς λέγει ὁ Πρίνζ. Ἡ παραδεδομένη γραφὴ (τὸ 'οὐκοῦν' τῶν βιβλίων μετέβαλεν ὀρθῶς εἰς 'οὔκουν' ὁ Βρύγκ.) ἔχει ἄριστα. *Κακύνομαι* σημαίνει: *γίγνομαι κακός, ἀποδείκνυμαι κακὸς ὤν*. ('κακὸς ὢν ἁλίσκει... κακὸς φαίνῃ' ΣΧΟΛ.).

τοῖσδε τοῖς βουλεύμασιν,] 'ἐξ ὧν... ἐβουλεύσω κατὰ τῆς ἐμῆς θυγατρός'. ΣΧΟΛ. Ὑπαινίττεται δ' ἡ Ἑκάβη τὰ ἐν στ. 131-140. Ὁ στίχος 250 ὑπῆρξεν ἡ τελευταία καὶ καιρία πληγή, ἣν κατήνεγκε κατὰ τῆς Ἑκάβης ὁ Ὀδυσσεύς. Ἡ ἀγανάκτησις ὅμως αὐτῆς ὑπερεξεχείλισεν. Ἐὰν ὁ λόγος ἔμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἠρέμου καὶ ἀπαθοῦς στιχομυθίας, ἡ Ἑκάβη δὲν εἶχε πλέον ν' ἀντείπῃ τίποτε πρὸς τὸν 'ποικιλόφρονα δημοχαριστήν', ἀλλ' ἡ δυστυχὴς ἄνασσα δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ μείνῃ πλειότερον κυρία ἑαυτῆς, τὸ πάθος ὑπερεκχειλίσαν ἦρεν ἐκ μέσου τὰς προφυλάξεις καὶ τὰ προσχήματα, ἀπροκαλύπτως δὲ πλέον ῥαπίζει κατὰ πρόσωπον τὸν ἀχάριστον δημοκόλακα, ἀρυομένη τὸ ἐπιχείρημα ὄχι ἐξ ὧν προσεδόκα νὰ ὁμολογήσῃ οὗτος ἁπάντων εἰς τὴν ἐρώτησίν της (249), ἀλλ', ἀφ' οὗ οὗτος διέφυγε τὴν ὁμολογίαν, ἐλπίζων ν' ἀφήσῃ οὕτως αὐτὴν ἀναπολόγητον, ἐξ αὐτῶν ἐκείνων, ὅσα οὗτος πρότερον ὡμολόγησεν (239-48), οὕτω δὲ μένει οὗτος ἀναπολόγητος πράγματι. Ἡ συναίσθησις τοῦ δικαίου παραφέρει ἔτι μᾶλλον τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν ἄνασσαν, καὶ ἐξακοντίζει βέλη ἔτι πικρότερα κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως. Καὶ ὅμως τοὺς μητρικοὺς φόβους δὲν ἐξαλείφει ἡ δικαία αὕτη τοῦ πάθους παραφορά, καὶ ἐν ᾧ τύπτει κατὰ πρόσωπον τὸν ἐχθρὸν ὡς τὸν μόνον καὶ κύριον αἴτιον τῆς δυστυχίας της, ἀποπειρᾶται οὐχ ἧττον νῦν μὲν νὰ συγκαλύψῃ τὰ λεγόμενα διὰ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ (254-7 'ὑμῶν . . . ζηλοῦτε, φροντίζετε κτλ'), ἐπειδὴ δ' οἱ φόβοι οὗτοι αὐξάνουσιν ὅσῳ μᾶλλον πλεονάζει τὸ πάθος, ἐγκαταλείπει καὶ τὸ β' πρόσωπον, καὶ μεταστρέφει τὸν λόγον εἰς τὸ τρίτον (258-61 'ὥρισαν . . . σφε'), ἐπὶ τέλους δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀχιλλέα (262 κέξ.). Εἰς μάτην, ἐννοεῖται, πάντα ταῦτα,

ζηλοῦτε τιμάς, μηδ' ἐγιγνώσκεσθέ μοι,
οἳ τοὺς φίλους βλάπτοντες οὐ φροντίζετε,
ἢν τοῖσι πολλοῖς πρὸς χάριν λέγητέ τι.
ἀτὰρ τί δὴ σόφισμα τοῦθ' ἡγούμενοι
εἰς τήνδε παῖδα ψῆφον ὥρισαν φόνου;
πότερα τὸ χρῆν σφ' ἐπήγαγ' ἀνθρωποσφαγεῖν
πρὸς τύμβον, ἔνθα βουθυτεῖν μᾶλλον πρέπει;
ἢ τοὺς κτανόντας ἀνταποκτεῖναι θέλων
εἰς τήνδ' Ἀχιλλεὺς ἐνδίκως τείνει φόνον;
ἀλλ' οὐδὲν αὐτόν ἥδε γ' εἴργασται κακόν.
Ἑλένην νιν αἰτεῖν χρῆν τάφῳ προσφάγματα·
κείνη γὰρ ὤλεσέν νιν εἰς Τροίαν τ' ἄγει.
εἰ δ' αἰχμάλωτον χρή τιν' ἔκκριτον θανεῖν
κάλλει θ' ὑπερφέρουσαν, οὐχ ἡμῶν τόδε·
ἡ Τυνδαρὶς γὰρ εἶδος ἐκπρεπεστάτη,

διότι οὐδὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μαλάξῃ καρδίαν ἀνδρός, ὁποῖος ὁ Ὀδυσσεύς· ἀλλ' ἐκ τούτων ὅμως συναποτελεῖται ῥῆσις πλήρης δυνάμεως καὶ εὐγλωττίας, καὶ εἰκὼν ἀμίμητος διαμάχης ἀντιθέτων παθῶν καὶ αἰσθημάτων, ὁποῖαι ἅπασαι σχεδὸν αἱ τοῦ Εὐριπίδου ῥήσεις.

255. *μηδ' ἐγιγνώσκεσθέ μοι*] Οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τῆς κοινῆς 'μηδὲ γιγνώσκοισθέ μοι'. Ἡ περὶ μέλλοντος δι' εὐκτ. μέλλ. ἄτοπος εὐχή, ἄλλως καὶ ἀδύνατος ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ἡ Ἑκάβη γνωρίζει ἤδη οὓς ἐγνώρισεν, οὐδένα νοῦν ἔχει, μόνον δ' ἡ ἐπὶ παρελθόντος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ παρατατικὸς ἄνευ τοῦ εὐκτικοῦ *εἴθε* κττ. ἐπ' εὐχῆς εἶνε σπάνιος, τὸ 'ἐγιγνώσκεσθε' ἐξελήφθη ὡς μὴ εὐκτικόν, καὶ διὰ νὰ γίνῃ τοιοῦτον, ὁ παρατατικὸς ἐτράπη εἰς ἐνεστῶτα εὐκτικῆς. (Πρβλ. Οἰδ. Κολ. 1713, Αἰσχ. Χοηφ. 363 κλπ.). Τὴν ὕπαρξιν τοῦ παρατατικοῦ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἑλληνικὴ παράφρασις 'εἴθε μηδὲ ἐγινώσκεσθε ὑπ' ἐμοῦ'. Ὡς δὲ πρὸς τὸ νόημα πρβλ. Σοφ. Οἰδ. Τ. 1348.

258. *σόφισμα*] ἐνταῦθα: σοφὸν ἐπινόημα.

260. *τὸ χρῆν*] ἡ χρεία, τὸ χρέος.

263. *ἐνδίκως*] δίκην τοῦ ἰδίου φόνου λαμβάνων, ἱκανοποιούμενος, ὡς λέγομεν σήμερον.

τείνει φόνον] τροπικῶς ἀντὶ τοῦ ἐπάγει φόνον, κατὰ τὸ τείνω τόξον, βέλος.

265. *προσφάγματα*] ἡ παράθεσις μετ' εἰρωνείας πικροχόλου, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ πληθυντικός.

266. *ὤλεσεν . . . ἄγει*] Πρβλ. εἰς 21-5.

267. *αἰχμάλωτον*] Ἐν τοῖς *EL* 'αἰχμαλώτων', ὅπερ καὶ προετίμησαν οἱ νεώτεροι ἐκδδ. Ἐνταῦθα καθ' ἡμᾶς εὐαρμοστεῖ μᾶλλον ὁ ἑνικός.

268. *οὐχ ἡμῶν τόδε*] ἴδιον δηλονότι.

269. *ἐκπρεπεστάτη*] ἐκ πρώτης χειρὸς ὁ *A*, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'εὐπρεπεστάτη', ὅπερ διόρθωμα.

ἀδικοῦσά θ' ἡμῶν οὐδὲν ἧσσον εὑρέθη.
τῷ μὲν δικαίῳ τόνδ' ἁμιλλῶμαι λόγον·
ἃ δ' ἀντιδοῦναι δεῖ σ' ἀπαιτούσης ἐμοῦ,
ἄκουσον, ἥψω τῆς ἐμῆς, ὡς φής, χερὸς
καὶ τῆσδε γραίας προσπιτνῶν παρηίδος·
ἀνθάπτομαί σου τῶνδε τῶν αὐτῶν ἐγώ,
χάριν τ' ἀπαιτῶ τὴν τόθ' ἱκετεύω τέ σε,
μή μου τὸ τέκνον ἐκ χερῶν ἀποσπάσῃς,
μηδὲ κτάνητε· τῶν τεθνηκότων ἅλις.
ταύτῃ γέγηθα κἀπιλήθομαι κακῶν,

270. *εὑρέθη*] οἱ νεώτεροι ἐκδδ. 'ηὑρέθη' παρὰ τὴν πίστιν τῶν βιβλ. καὶ κατὰ τὰ δόξαντα τοῖς περὶ "Ελμσλ. Δινδ. κλπ.

271. '*τῷ μὲν δικαίῳ*] ὅσον κατὰ τὸ δίκαιον'. ΣΧΟΛ., εἰς λόγον δικαίου (διὰ τὰ 262-70).

τόνδ' ἁμιλλῶμαι λόγον] = *τόνδε τὸν λόγον ἁμιλλωμένη* (= ἀνταγωνιζομένη) *λέγω*, ἤτοι: *ταῦτ' ἀντιλέγω*.

272. '*ἀντιδοῦναι*] ἀνταποδοῦναι'. ΣΧΟΛ.

ἀπαιτούσης] 'ὡς χρέος ζητούσης' ΣΧΟΛ.

274. *τῆσδε γραίας*] Ἐκ διορθ. Οὐαλκεν. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. ἡμαρτημένου 'τῆσδε γεραιᾶς'.

προσπιτνῶν] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν βιβλ. ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. 'προσπίτνων'. Οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγαν 'πιτνέω' ὅπως καὶ 'πίτνω', ἐὰν δ' οἱ νεώτεροι, πιστοὶ εἰς τὰ αὐθαίρετα δόγματα τοῦ "Ελμσλ., γράφουσι πανταχοῦ 'πίτνω', τόσον τὸ χειρότερον δι' αὐτούς. Οὐδεὶς μέχρι σήμερον ἀπέδειξεν ἢ δύναται ν' ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Ἀττικοὶ μετεχειρίζοντο ἕνα καὶ μόνον τύπον τοῦ ῥήματος τούτου, ὡς καὶ τόσων ἄλλων (ἴδ. μάλιστα *Curtius*[2], das Verbum A', 268 κλπ.).

275. *ἀνθάπτομαι . . . ἐγὼ*] = *κἀγὼ ἅπτομαι* ('ὁμοίως ἅπτομαι' ΣΧΟΛ.).

279. Ὁ στίχος νοθεύεται ὑπὸ Ἀρτ. Ναυκ. Δινδ. καὶ Κιρχ.[2], διότι, λέγει ὁ πρῶτος, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ λησμονῇ τὰ πρόσφατα κακὰ ἡ Ἑκάβη ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς θυγατρός, διότι, προσθέτει ὁ δεύτερος, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ κεῖνται τόσον ἀλλλεπάλληλα τὸ 'ταύτῃ' καὶ 'ἥδε', καὶ διότι, λέγουσιν ἅπαντες, ὁ στίχος εὕρηται ἐν Ὀρ. 66. "Οσον πολλὰ καὶ μεγάλα κακὰ καὶ ἂν πάθῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶνε ἀδύνατον, λέγομεν ἡμεῖς, ἡ θέα καὶ ἀπόλαυσις ὑπολειπομένου τινὸς ἀγαθοῦ, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶνε, νὰ μὴ τὸν κάμνῃ νὰ λησμονῇ πρὸς στιγμὴν τὰ κακὰ ἐκεῖνα, καὶ ἑκατοντάκις πολυτιμότερον καθιστάμενον ν' ἀποδίδῃ εἰς αὐτὸ ἑκατοντάκις μείζονα τὴν ἐκ τῆς ἀπολαύσεως αὐτοῦ χαράν. Εἴπομεν πρὸς στιγμήν, διότι ἡ Ἑκάβη λέγει 'ἐπιλήθομαι', ὄχι 'ἐπιλέλησμαι'. Τὸ ὅτι δ' εἰς τὸ 'ταύτῃ' ἐπειφέρεται κατόπιν 'ἥδε', εἶνε λεπτομέρεια σύμφωνος μὲ πάντας τοὺς κανόνας τῆς εὐεπείας, τοὺς ἀγράφους μέν, ἀλλ' ἐμφύτους εἰς πάντα, καὶ τὸν κοινὸν νοῦν ἔχοντα, ποιητήν. Τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως (280-81) εἶνε ἀνάπτυξις τοῦ πρώτου (279) λεπτομερεστέρα καὶ ἐντονωτέρα. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα καὶ ἡ δύναμις τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας ἔπρεπε νὰ ἐνταθῇ συναποφευγομένης οὕτω τῆς ταυτολογίας, καὶ τῆς τῶν λέξεων μετρικῆς συντάξεως διευκολυνομένης. Ἀλλὰ διὰ τοὺς

ἥδ' ἀντὶ πολλῶν ἐστί μοι παραψυχή,
πόλις τιθήνη βάκτρον ἡγεμὼν ὁδοῦ.
οὐ τοὺς κρατοῦντας χρὴ κρατεῖν ἃ μὴ χρεών,
οὐδ' εὐτυχοῦντας εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεί.

ἐξοβελίσαντας τὸν στίχον ὁ σπουδαιότατος λόγος εἶνε ὁ τελευταῖος. Τὸ διὰ τοὺς νεωτέρους κριτικοὺς θανάσιμον ἁμάρτημα τοῦ στίχου εἶνε, ὅτι εὑρέθη σχεδὸν ἀπαράλλακτος καὶ ἐν Ὀρέστ. 66, ὡς ἂν εἰ ἦτο ἢ εἶνε ἀπηγορευμένον εἰς τοὺς ποιητὰς νὰ ἐπαναλάβωσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν στίχον δὶς ἢ καὶ πολλάκις. Πόσον ἀπατῶνται οἱ κριτικοί, φρονοῦντες, ὅτι ποιητὴς πολυγράφος, ὁποῖος ὁ Εὐριπίδης, ἐνθυμεῖτο ὅλους τοὺς στίχους ὅσους εἶχε γραμμένους! Ἐν γένει τὸ συχνότατον τοῦτο ὑπὲρ τῆς νοθεύσεως τῶν στίχων ὅπλον τῆς νεωτέρας κριτικῆς, εἶνε καθ' ἡμᾶς τὸ μάλιστα πάντων ἀνίσχυρον. Τοὐναντίον, ἡ περίστασις αὕτη ἔπρεπε νὰ εἶνε, ὁσάκις συνηγοροῦσι καὶ ἄλλα, τὸ ἀσφαλέστατον τῆς γνησιότητος αὐτῶν γνώρισμα.

281. *πόλις* κτλ.] Εἰς οὐδένα σχεδὸν τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἤρεσεν ἡ λέξις, ὅθεν καὶ ἐνοθεύθη ὑπὸ πολλῶν ὡς ἀνάρμοστος εἰς τὴν περίστασιν, τοῦ μὲν διορθώσαντος 'πόσις', τοῦ δ' εἰκάσαντος 'βίος', τοῦ Ἀρτ. ἐκδόντος 'κόσμος', καὶ τοῦ Οὐέϊλ.[2] κατὰ Κζουαλίναν 'πολιᾶς'. Ἐπειδὴ οὐδεμία τούτων εὐδοκίμησε, κρίνομεν περιττὸν νὰ ἐξελέγξωμεν αὐτάς, λέγομεν δὲ μόνον, ὅτι ἡ λέξις 'πόλις' εἶνε ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου, παραλείπομεν μὲν τὰ ὑπ' ἄλλων παραβληθέντα πρὸς διαφώτισιν εἴτε τῆς λέξεως εἴτε τοῦ στίχου (Ἰλ. Ζ 429, Ἀποσπάσμ. 858 'ἀλλ' ἥδε μ' ἐξέσωσεν, ἥδε μοι τροφός, Μήτηρ, ἀδελφή, δμωίς, ἄγκυρα, στέγη', Σοφ. Αἴ 518 'τίς δῆτ' ἐμοὶ γένοιτ' ἀντὶ σοῦ πατρὶς (=πόλις)'; Οἰδ. Κολ. 848, 1109· Ἡρακλ. 14 'καὶ πόλις μὲν οἴχεται ψυχὴ δ' ἐσώθη') παραβάλλομεν δ' αὐτὰ τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι ὑπὸ τῆς θεραπαίνης πρὸς τὴν Ἑκάβην 666 κἑξ ὡς καὶ 813 ('ἄπαις θ' ἅμα, ἄπολις ἔρημος ἀθλιωτάτη βροτῶν). Ὅτι λοιπὸν ἐν τῷ πνεύματι τῆς Ἑκάβης ἡ στέρησις τῆς πόλεως ἦτο ἐκ τῶν μεγίστων κακῶν ὅσα ἔπαθε, δὲν εἶνε ζήτημα. Τί ἄλλο δὲ φυσικώτερον παρὰ ν' ἀναφέρῃ μεταξὺ τῶν μεγίστων τούτων ἀγαθῶν, ὅσα ἐστερήθη καὶ 'ἀνθ' ὧν' μένει εἰς αὐτὴν ἡ Πολυξένη 'παραψυχὴ' ('παραμυθία' ΣΧΟΛ.), καὶ τὴν πόλιν, ὅπως αὕτη καὶ μόνη μένει νῦν εἰς αὐτὴν ἀντὶ τοῦ πρώην πλούτου καὶ τῆς πρώην πολυανθρώπου θεραπείας ἡ μόνη νῦν 'τιθήνη, βάκτρον, ἡγεμὼν ὁδοῦ'; Ἀλλὰ πῶς ἡ πόλις συντελεῖ εἰς εὐόδωσιν τῆς ἱκεσίας της; Ἂς ἐρωτηθῶσι λοιπὸν οἱ τυφλοὶ ἐπαῖται οἱ θρηνωδῶς ἀναμιμνήσκοντες τοὺς διαβάτας, ὅτι 'κόσμον ἀκούουν καὶ κόσμον δὲν βλέπουν', πῶς παρεμβάλλουσιν εἰς τὴν ἱκεσίαν των τὴν 'ἀνάρμοστον' λέξιν, διότι 'πόλις' διὰ τὴν ἀρχαίαν γυναῖκα ἦτο αὐτὸς ὁ κόσμος, οὕτω δὲ ('κόσμος') μεταφράζει τὴν λέξιν 'πόλις' ἐνταῦθα καὶ εἷς τῶν σχολιαστῶν· ὅπερ καὶ παρατηρήσας ὁ Ἀρτ., καὶ νομίσας ὅτι ὁ Σχολ. ἐννοεῖ διὰ τῆς λέξεως στολισμόν, ἐξέδωκε 'κόσμος τιθήνη' κτλ., ὡς ἂν εἰ ἡ Ἑκάβη δηλονότι δὲν εἶχεν ἄλλον πλέον νὰ τὴν στολίζῃ παρὰ τὴν Πολυξένην!

282. *τοὺς κρατοῦντας*] Παρὰ Στοβαίῳ μόνον 'τὸν κρατοῦντα', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Οὐέϊλ. Τὸ νόημα καθόλου εἰπεῖν τὸ αὐτό, ἀλλ' εἰς λόγον ἀστυκῆς λεπτότητος ἄλλην δύναμιν ἔχει ὁ πληθυντικὸς εἰς τὸ στόμα ἱκετευούσης καὶ ἄλλην ὁ ἑνικός. Ἐκεῖνος ὑπομιμνήσκει εὐσεβῶς τὸν ἱκετευόμενον τὸν γενικὸν κανόνα (πρβλ. π.χ. εἰς Φοιν. 40), ἐν ᾧ οὗτος κινδυνεύει πάντοτε νὰ παρεκληφθῇ ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος ὡς ἐπίκρισις ἢ ἀπαίτησις.

κἀγὼ γὰρ ἦν ποτ', ἀλλὰ νῦν οὐκ εἴμ' ἔτι,
τὸν πάντα δ' ὄλβον ἦμαρ ἕν μ' ἀφείλετο.
ἀλλ', ὦ φίλον γένειον, αἰδέσθητί με,
οἴκτειρον· ἐλθὼν δ' εἰς Ἀχαϊκὸν στρατὸν
παρηγόρησον, ὡς ἀποκτείνειν φθόνος
γυναῖκας, ἃς τὸ πρῶτον οὐκ ἐκτείνατε
βωμῶν ἀποσπάσαντες, ἀλλ' ᾠκτείρατε.
νόμος δ' ἐν ὑμῖν τοῖς τ' ἐλευθέροις ἴσος
καὶ τοῖσι δούλοις αἵματος κεῖται πέρι·
τὸ δ' ἀξίωμα, κἂν κακῶς λέγῃ, τὸ σὸν

284. *κἀγὼ γὰρ ἦν ποτ', ἀλλὰ κτλ.*] Ὁ Ναύκ. Οὐεκλ. καὶ Πρίνζ. (κατὰ Βοϊσσονάδ.) ἐξέδωκαν 'ἦ' ἀντὶ τοῦ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλίοις καὶ ταῖς ἐκδόσεσιν 'ἦν'· ἀλλὰ περὶ τούτου εἴπομεν τὰ δέοντα εἰς 13. Κοινῶς λαμβάνεται ἀπὸ κοινοῦ διὰ τὸ προλαβὸν 'εὐτυχοῦντας' καὶ 'εὖ πράξειν' ὡς ἐλλεῖπον κατηγορούμενον τοῦ 'ἦν' καὶ 'εἰμὶ' τό: *εὐτυχὴς ἢ εὐτυχοῦσα*· ἀλλ' ὁ Ποφλύγκ. ἀπεδοκίμασε τοῦτο, ὡς τοῦ *εἰμὶ* ἐνταῦθα σημαίνοντος οἴκοθεν τοιοῦτόν τι, ἤτοι *ἀκμάζειν* κττ. Ἅπαντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόται, ὡς καὶ αὐτὸς αὐτοῦ ὁ μετεκδότης Οὐεκλ. ἀπέκρουσαν ὡς ἀνυπόστατον τὴν ἀξίωσιν ταύτην. Μόνος δ' ὁ Πάλ. ἐξέλαβεν οὕτω τὸ κείμενον, παραβάλλων τὴν ἀνάλογον μέν, ἀλλ' ὄχι καὶ ὅλως ὁμοίαν ἀγγλικὴν φράσιν I was once somebody. Ἐντελῶς ὁμοία εἶνε ἡ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ ἐπὶ πορομοίας περιστάσεως λεγομένη φράσις: Κ' ἐγὼ ἤμουν μιὰ φορά, μὰ τώρα δὲν εἶμαι πλειά, ὡς κατηγορουμένου νοουμένου ἔξωθεν γενικωτάτου τινὸς καὶ ἀορίστου, ἁρμόζοντος δ' εἰς τὴν ἑκάστοτε περίστασιν, οἷον: μεγάλος, τρανός, πλούσιος κττ. Οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐκληπτέον τὸ ῥῆμα.

286. *ἀλλ' ὦ φίλον γένειον*] 'ἁπτομένη τοῦ γενείου τοῦτό φησιν, ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν'. ΣΧΟΛ.

287. *Ἀχαϊκὸν*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'Ἀχαϊκόν', ἀλλὰ τὴν ὀρθὴν γραφὴν 'Ἀχαιϊκὸς' διέσωσεν ὁ Α ἐν 510 ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'Ἀχαϊκός'.

288. *παρηγόρησον ὡς*] Τὸ 'ὡς' ὁ μὲν Ἑρμ. αἰτιολογικῶς = *ἐπεί*, οἱ δ' ἐπιῤῥηματικῶς = *ὅπως* (κοινῶς: πόσον), καὶ τὸ 'παρηγόρησον' = *παραίνεσον* κττ. Ἐκδέχου τὸ 'ὡς' εἰδικῶς διὰ τὴν ἐν τῷ ῥήματι ἐγκειμένην ἔννοιαν 'λέγων' (ὡς ὁ Δινδ.) ἤτοι *ἀγόρευσον παρ' ἃ ἤδη ἠγόρευσας, πείθων τοὺς Ἀχαιούς, ὡς φθόνος* κτλ., ὅπως ὀρθῶς ὁ Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. σελ. 152, 45 'Εὐριπίδης δὲ τὸ τὴν δημηγορίαν παραποιῆσαι παρηγορῆσαί φησιν'.

ἀποκτείνειν φθόνος] = *νεμεσητὸν ἀποκτείνειν* κτλ., διότι 'φθόνος' ἐνταῦθα νοητέος ὁ παρὰ τῶν θεῶν, ὅστις εἶνε ταὐτὸ σχεδὸν καὶ ἡ *νέμεσις*.

293. *τὸ δ' ἀξίωμα, κἂν κακῶς λέγῃ, τὸ σὸν πείσει·*] Οὕτω φέρεται ἡ ῥῆσις ἐν τοῖς βιβλ. καὶ παρὰ τῷ Στοβ., πλὴν τοῦ *E*, ὅπου κεῖται 'τὸ σὸν λέγῃ', ὅπερ προφανῶς ἐκ διορθώσεως, καὶ τοῦ *C*, ὅπου 'τοῖς' ἀντὶ τοῦ 'τὸ σόν'. Καθ' ἑαυτὴν ἡ ῥῆσις οὐδὲν ἔχει τὸ δυσνόητον, ὅθεν πολλῆς ἀπορίας ἄξιον μοὶ φαίνεται, πῶς οὔτε οἱ ἀρχαῖοι οὔτε οἱ νεώτεροι ἐννόησαν αὐτήν. Οἱ Σχολ. ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ('τὸ δὲ σὸν ἀξιόλογον πρόσωπον, κἂν κακῶς λέγῃ καὶ

πείσει· λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν
κἀκ τῶν δοκούντων αὑτὸς οὐ ταὐτὸν σθένει.

ΧΟΡΟΣ.

οὐκ ἔστιν οὕτω στεῤῥὸς ἀνθρώπου φύσις,

παρὰ τὸ δίκαιον, ὅμως πείσει· πόσῳ γε μᾶλλον ὅτε καὶ ἔννομα'; — 'ἀξίωμα: ἡ τιμιότης . . . τὸ μέγεθος, ἡ ἀξία ἡ σή' — 'κακῶς: ἀδίκως . . . παραλόγως . . . ἀσυμφόρως καὶ μὴ κατὰ γνώμην τῷ πλήθει' — 'τὸ σόν: στόμα') Πρβλ. Τζέτζ. ἐξηγ. εἰς Ἰλ. σελ. 5, 14: 'τὸ γὰρ ἀξίωμα τούτου κατὰ τὸν Εὐριπίδην, καὶ κακῶς λέγον ἔπειθεν'. Ὁ δ' ἀπομιμηθεὶς τὸ ἡμέτερον δρᾶμα Ἔννιος ἐξήνεγκε τὴν Εὐριπίδιον ῥῆσιν οὕτως ὡς ἂν εἰ ἀντὶ τοῦ 'λέγῃ' ἐν αὐτῇ ἔκειτο 'λέγῃς' (haec tu et si perverse dices facile Achivos flexeris). Καὶ ὅμως μετ' εὐφημιῶν ἀναφέρων τοὺς στίχους τούτους τοῦ Ἐννίου ὁ Αὖλος Γέλλιος, καὶ παραθέτων πρὸ αὐτῶν τὴν ἑλληνικὴν ῥῆσιν, γράφει 'λέγῃ', ὄχι 'λέγῃς', ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι κακῶς αὕτη καὶ ἐν Ῥώμῃ ἡρμηνεύετο. Ἄλλως οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, οὔτε πιστῶς οὔτε ὀρθῶς πάντοτε ἀπεμιμοῦντο τὰ τῶν Ἑλλήνων. Τῶν νεωτέρων οἱ μὲν (Πόρσ. Δινδ. Κιρχ. Πρίνζ. κλπ.) ἐξέδωκαν 'λέγῃς' κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Μυρέτου καὶ Οὐοσσίου, οἱ δὲ ('Ερμᾶνν. Ποφλύγκ. Ναύκ. κλπ.) ἐτήρησαν τὸ 'λέγῃ', ἄλλοι μὲν ἐκλαμβάνοντες τὸ 'τὸ ἀξίωμα τὸ σόν' κατὰ τὰ 'βίη Ἡρακληείη κττ.', ἢ τὸ γαλλικὸν si votre grandeur savait lire κττ., ὅπερ ὅλως αὐθαίρετον, ἄλλοι δὲ τὸ 'λέγῃ' μέσως ἀντὶ τοῦ: *λέγῃς*, καὶ ἄλλοι ἑρμηνεύοντες τὸ 'κακῶς': *ἀδίκως* ἢ *παραλόγως*, ὅπως, καθ' ἃ εἴδομεν, καὶ ὁ Σχολ., ὅπερ εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ. Περὶ τοῦ προσωπικοῦ ἀξιώματος τοῦ Ὀδυσσέως ὅτι 'πείθει' δύναται νὰ εἴπῃ τις, ὄχι ὅμως καὶ ὅτι: τὸ ἀξίωμα *λέγει κακῶς*. Οὐ μόνον δὲ λεκτικῶς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐξαχθῇ τι καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτὸν ἐκ τῶν τοιούτων ἑρμηνευμάτων νόημα, ἀλλὰ καὶ ἄσκοπος ὅλως καὶ παράλογος εἶνε ἡ ὑπὸ τῆς Ἑκάβης τοιαῦτα ἱκετευούσης ὑπόθεσις, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνδέχεται νὰ εἴπῃ κακῶς, ὅπως καὶ ἂν θελήσῃ τις νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ 'κακῶς' τοῦτο. Καὶ ἐνταῦθα ἡ παρεννόησις πηγάζει ἐκ πλημμελοῦς ἀντιλήψεως τῆς συνθήκης τῶν λέξεων, ἐχούσης οὕτω: *Ἴσος δὲ τοῖς τ' ἐλευθέροις καὶ τοῖς δούλοις νόμος ἐν ὑμῖν κεῖται περὶ αἵματος, καὶ κακῶς δ' ἂν λέγῃ* (ὁ 'νόμος'), *τὸ ἀξίωμα* (= *τὸ ἀξιωματικόν*, *ἡ αὐθεντία*, *ἡ πίστις*) *τὸ σὸν πείσει*. Καὶ ἐδῶ ὁ ποιητὴς μεταφέρει εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τὰ τῆς συγχρόνου πολιτείας τῶν Ἀθηναίων, ἐν ᾗ 'καὶ ὁ δοῦλον φονεύων ὑποχείριός ἐστι τῷ ἐγκλήματι τοῦ θανάτου' ΣΧΟΛ. (Πρβλ. Ξενοφ. Ἀθην. πολ. α' 10 καὶ Δημοσθ. κατὰ Μειδ. σελ. 529). Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ Ἑκάβη ὑποτίθεται βεβαίως, ὅτι ἐξ ἀκοῆς καὶ φήμης, ἄρα ὄχι βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς, ἐγνώριζε τὰ τοῦ ἐν Ἕλλησι νόμου τούτου, διὰ τοῦτο φοβουμένη μὴ διαψευσθῇ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, ἐπιλέγει ὅτι, καὶ ἂν ὁ νόμος οὗτος λέγῃ κακῶς, καὶ ἂν δηλονότι ἀφίνῃ ἐλεύθερον τὸν φόνον τῶν δούλων, πάλιν τὸ ἀξίωμα τοῦ Ὀδυσσέως θέλει πείσῃ τοὺς Ἕλληνας τὰ ἐναντία.

295. *τῶν δοκούντων*] Ἐνταῦθα τὸ ἐναντίον τοῦ 'ἀδοξούντων', ἤτοι 'ἐνδόξων' (Σχολ.).

296. *στεῤῥός*] ἀντὶ τοῦ *στεῤῥά*, ὡς 'κλυτὸς Ἱπποδάμεια' (Ἰλ. Β. 742) ΣΧΟΛ.

ἥτις γόων σῶν καὶ μακρῶν ὀδυρμάτων
κλύουσα θρήνους οὐκ ἂν ἐκβάλοι δάκρυ.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

Ἑκάβη, διδάσκου μηδὲ τῷ θυμουμένῳ
τὸν εὖ λέγοντα δυσμενῆ ποιοῦ φρενί.
ἐγὼ τὸ μὲν σὸν σῶμ᾽ ὑφ᾽ οὗπερ ηὐτύχουν
σῴζειν ἕτοιμός εἰμι κοὐκ ἄλλως λέγω·
ἃ δ᾽ εἶπον εἰς ἅπαντας οὐκ ἀρνήσομαι,
Τροίας ἁλούσης ἀνδρὶ τῷ πρώτῳ στρατοῦ
σὴν παῖδα δοῦναι σφάγιον ἐξαιτουμένῳ.
ἐν τῷδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις,

297. *ἥτις*] 'Τὸ οὕτω πρὸς τὸ ἥτις ἔχει τὴν ἀπόδοσιν. Ἐπάγομεν γὰρ καὶ οὕτω τὰς ἀποδόσεις τοῦ οὕτως καὶ τοῦ τοσοῦτον, οὐ μόνον πρὸς τὸ ὡς' [= ὥστε] ΣΧΟΛ.

298. *οὐκ ἂν ἐκβάλοι δάκρυ*] = *κατάσχοι ἂν δάκρυ, ἀδάκρυτος ἂν εἴη*· διὰ τοῦτο καὶ κεῖται 'οὐκ' ἀντὶ τοῦ 'μή'.

299. *διδάσκου*] Ἀπολύτως διότι ἡ ἔννοια εἶνε γενικὴ (κοίταξε νὰ καταλάβῃς) διδάσκου τὸ ἀληθές, διδάσκου ἀπαθῶς πῶς ἔχουσιν αὐτὰ τὰ πράγματα.

τῷ θυμουμένῳ] Ὄχι ἁπλῶς = *τῷ θυμῷ*, ὅπως κοινῶς ἑρμηνεύεται, ἀλλά: *τῷ νῦν σε παροξύνοντι θυμῷ*. Ὁμοίως καὶ Ὀρέστ. 210 'τῷ λίαν παρειμένῳ' = *τῇ ἄκρα παρέσει, ἐν ᾗ νῦν διάκειται*, Ἱππολ. 248: 'τὸ δὲ μαινόμενον' = *ἡ δ᾽ ἄρτι παροῦσά μοι μανία*.

300. *τὸν εὖ λέγοντα*] Κακῶς ἀναφέρονται ταῦτα εἰς ὅσα λέγει ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὴν Ἑκάβην, ὡς ἂν εἰ ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτὸν 'εὖ λέγειν' πρὸς αὐτήν. Νόει δὲ *τὸν εὖ λέγοντα πρὸς τοὺς Ἕλληνας*, διότι ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπαντᾷ ἠπίως διὰ τῆς ἀοριστοτέρας ταύτης φράσεως, ἣν ὅμως εὐθὺς μετέπειτα (303 κἑξ.) καὶ λεπτομερῶς διασαφεῖ, ἀνασκευάζων ὅσα πικρόχολα καὶ ὀργῆς ἀνάπλεα ἐξηκόντισε κατ᾽ αὐτοῦ ἡ Ἑκάβη ἐν 249-257.

δυσμενῆ ποιοῦ] = *ἡγοῦ δυσμενῆ*. Οὕτω καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ λαμβάνεται πολλάκις τὸ κάνω (= *ποιοῦμαι*). Τὸ δὲ 'φρενὶ' = μὲ τὸν νοῦ σου, ἤτοι: *μὴ τὸν κάνῃς μὲ τὸν νοῦ σου ἐχθρόν*.

301. *τὸ σὸν σῶμ᾽*] = τὸ σὸν πρόσωπον, τὸ ἄτομόν σου, ὅπως λέγομεν σήμερον.

ηὐτύχουν] Ἀναυξήτως ἐν πολλαῖς ἐκδδ. ἀλλ᾽ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'ηὐτύχουν', τὸ δὲ ῥῆμα ἐνταῦθα = *εὖ ἔπασχον*.

302. *κοὐκ ἄλλως λέγω*] Κάκιστα λαμβάνεται τὸ 'ἄλλως' ἐν τῇ κοινῇ χρήσει (aliter). Ἐνταῦθα τὸ ἐπίῤῥημα ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ ἐν τῇ συνηθείᾳ: ἔτσι, λαμβανομένου (ὅπως καὶ τὸ ἀρχαῖον: *οὕτως ἢ αὔτως*) ἐν τῇ ἐννοίᾳ: σ᾽τὰ κουτουροῦ, γιὰ νὰ γίνεται λόγος μόνον, ἤτοι: *λόγου χάριν* (ὄχι βέβαια ὅπως μεταχειρίζονται σήμερον τὴν φράσιν ταύτην ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ ἀντὶ τοῦ: *παραδείγματος χάριν*, ἀλλὰ = dicis causa, *ὁσίας* (*ἀφοσιώσεως*) *χάριν*). Πρβλ. 'ἄλλως: ματαίως, ὡς ἔτυχεν', καὶ 'αὔτως: μάτην, ἁπλῶς, ὡς ἔτυχεν'. ΗΣΥΧ.

306. *κάμνουσι*] νοσοῦσι.

ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ
μηδὲν φέρηται τῶν κακιόνων πλέον.
ἡμῖν δ' Ἀχιλλεὺς ἄξιος τιμῆς, γύναι,
θανὼν ὑπὲρ γῆς Ἑλλάδος κάλλιστ' ἀνήρ.
οὔκουν τόδ' αἰσχρόν, εἰ βλέποντι μὲν φίλῳ
χρώμεσθ', ἐπεὶ δ' ὄλωλε, μὴ χρώμεσθ' ἔτι;

308. 'φέρηται] ἀπολάβῃ' ΣΧΟΛ. μᾶλλον *ἀπολαμβάνῃ* ἢ *ἀπολαύῃ*.

310. *ἀνὴρ*] Κακῶς ἔνιοι ἐκλαμβάνουσι τὸ 'ἀνὴρ' ἀντὶ τοῦ: *εἷς ἀνὴρ* διὰ τὸ ὑπερθετικὸν 'κάλλιστα'. Ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος ἐνταῦθα εἶνε ἡ κανονικὴ καὶ συνήθης.

311. '*βλέποντι*] ἀντὶ τοῦ ζῶντι'. ΣΧΟΛ.

312. *χρώμεσθ', ἐπεὶ δ' ὄλωλε* κτλ.] Ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον τὸ 'χρώμεσθ' ἐκλαμβάνεται ὡς ἐνεστώς, ἐν ᾧ εἶνε παρατατικὸς ἀναύξητος (=ἐχρώμεσθα). 'Οὐκοῦν κακόν ἐστι τοῦτο καὶ ἄδικον, ἐὰν ὅταν ζῇ τις, φίλον αὐτὸν ἔχωμεν, ὅταν δὲ τελευτήσῃ μή', λέγει αὐθαιρέτως καὶ παρὰ τὸ κείμενον ὁ Σχολ. Καὶ τὸ μὲν 'οὐκοῦν' τῶν ἄλλων κωδίκων εὐλόγως ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ 'οὔκουν' τοῦ *L*. ἐν ταῖς ἐκδόσεσι, τῆς ῥήσεως οὔσης ἐρωτηματικῆς· ἀλλ' οἱ ἐκδόται ἐξακολουθοῦσι νὰ θεωρῶσι τὸ 'χρώμεσθα' ὡς ἐνεστῶτα, ὅπερ ὅλως παράλογον. Ἐὰν τὸ 'χρώμεσθα' εἶνε ἐνεστώς, ὁ ἐν τῷ 'ἐπεὶ δ' ὄλωλε' παρῳχημένος οὐδὲν ἔχει νόημα. Τοῦτο συνιδόντες οἱ ἀρχαῖοι ἔτρεψαν τοῦτο διορθοῦντες εἰς 'ἐπεὶ δ' ἄπεστι', ὅπερ καὶ ἐν τῷ *E* εὑρισκόμενον εἰσήχθη εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ τοῦ Βρυγκ. Ματθ. Ἑρμάν. καὶ ἄλλων, συναποτελουμένου οὕτως ἀντὶ τοῦ τέως ῥητορικοῦ ἐνθυμήματος, τοῦ μόνου ἐνταῦθα ἁρμόζοντος, γενικοῦ δῆθεν γνωμικοῦ ἀναλόγου πρὸς τὸ δημῶδες: 'Μάτια ποῦ δὲν θωροῦνται γλήγορα λησμονοῦνται'. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἡ ἔννοια τοῦ γνωμικοῦ τούτου κεῖται ὄχι ἐν ταῖς λέξεσι τῆς διωρθωμένης ῥήσεως, ἀλλ' ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν ἑρμηνευτῶν, διότι προφανέστατα αἱ λέξεις αὗται οὐδὲν ἄλλο νόημα εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωσι παρὰ τοῦτο: *οὔκουν τόδ' αἰσχρὸν εἰ ζῶντι μὲν τῷ φίλῳ* (ἤ: *τῷ μὲν ζῶντι φίλῳ*, ἢ *τῷ ζῶντι μὲν φίλῳ*) *χρώμεθα, ἀπόντι δ' οὐκέτι χρώμεθα*', ὅπου ἀναντιρρήτως ἢ ἀντὶ τοῦ 'ἄπεστι' πρέπει νὰ τεθῇ: *τέθνηκεν*, ἢ τὸ 'ζῶντι' νὰ τραπῇ εἰς: *παρόντι*. Ἐκδεκτέον ἄρα τὸ 'χρώμεσθα' ὡς παρατατικόν, ἤτοι: *οὔκουν τόδ' αἰσχρόν, εἰ βλέποντι μὲν* (αὐτῷ, ἤτοι: τῷ Ἀχιλλεῖ) *φίλῳ ἐχρώμεθα, ἐπεὶ δ' ὄλωλε, μηκέτι χρώμεθα* (δηλονότι: *φίλῳ*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ); Ἀλλ' ἐπιτρέπεται ἐν τοῖς ἰαμβείοις τῶν τραγικῶν ἡ ἔλλειψις τῆς συλλαβικῆς αὐξήσεως; Οὐδεὶς ἀρνεῖται τοῦτο, καὶ μάλιστα ἐν ἀρχῇ τοῦ τριμέτρου ("Ἴδε μάλιστα Ματθ.[3] Α', σελ. 370 κἑξ. καὶ Ἑρμὰν ἐν τῷ Προλόγῳ εἰς Βάκχας)· ἠθέλησαν μόνον τινὲς νὰ περιορίσωσι τὴν χρῆσιν ταύτην εἰς τὰς ἀγγελικὰς λεγομένας ῥήσεις. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τὸν περιορισμὸν τοῦτον ἀντιμάχονται τὰ κείμενα, διότι καὶ ἐκτὸς τῶν ἀγγελικῶν ῥήσεων ἀπαντῶσιν ἀόριστοι καὶ παρατατικοὶ συλλαβικῶς ἀναύξητοι, οἱ κριτικοὶ ἐκήρυξαν αὐτοὺς ἐφθαρμένους κατὰ τὴν συνήθειάν των, καὶ τοὺς διώρθωσαν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁμολογοῦσιν, ὅτι μένουσι πάντοτέ τινες αὐτῶν ἀδιόρθωτοι. Δὲν εἶνε ἆρά γε προτιμότερον νὰ διορθωθῇ ἡ κριτικὴ τῶν σοφῶν τούτων ἀνδρῶν ἡ ὅλως ἐμπειρική; Ἐὰν τὸ ἀναύξητον εἶνε ἀπομίμησις τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, ὅπως λέγουσιν, οὐδεὶς λόγος ἀποχρῶν ὑπάρχει ὅπως αὐτὴ θεωρηθῇ ὡς περιοριζο-

εἶεν· τί δῆτ᾽ ἐρεῖ τις, ἢν τις αὖ φανῇ
στρατοῦ τ᾽ ἄθροισις πολεμίων τ᾽ ἀγωνία;
πότερα μαχούμεθ᾽ ἢ φιλοψυχήσομεν,
τὸν κατθανόνθ᾽ ὁρῶντες οὐ τιμώμενον;
καὶ μὴν ἔμοιγε ζῶντι μέν, καθ᾽ ἡμέραν
κεἰ σμίκρ᾽ ἔχοιμι, πάντ᾽ ἂν ἀρκούντως ἔχοι·
τύμβον δὲ βουλοίμην ἂν ἀξιούμενον

μένη εἰς μόνας τὰς ἀγγελικὰς ῥήσεις, ἀφ᾽ οὗ καὶ μετρικῶς καὶ γλωσσικῶς οἱ ἐν αὐτοῖς τρίμετροι οὐδαμῶς διαφέρουσι τῶν ἄλλων. Ἐὰν δὲ πάλιν ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ῥήσεσι ταύταις πλειότεροι ἀόριστοι καὶ παρατατικοὶ παρὰ ἐν τοῖς διαλόγοις, οὐδὲν θαῦμα, ἀφ᾽ οὗ ἐκεῖ μὲν οἱ ἄγγελοι ἀφηγοῦνται συνήθως καὶ *ἱστοροῦσι τὰ γενόμενα*, τῶν δὲ διαλόγων τὸ θέμα εἶνε αἰσθήματα καὶ πάθη ἢ ἐνθυμήματα καὶ σκέψεις μᾶλλον τῶν διαλεγομένων προσώπων; Εἶνε θαῦμα, ἂν ὁ Ἡρόδοτος π. χ. ἔχει πλειοτέρους σχετικῶς ἀορίστους καὶ παρακειμένους παρὰ ὁ Πλάτων, ἢ ὁ Δημοσθένης; Ἡμεῖς οὔτε καιρὸν οὔτε ὄρεξιν ἔχομεν πρὸς τοιαύτας ἀπογραφικὰς ἐργασίας ἀλλ᾽ οἱ κριτικοὶ (ὧν, σήμερον μάλιστα, τὸ ἔργον κατήντησεν ἐν πᾶσι σχεδὸν ἀπογραφικόν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἶνε καθ᾽ ἡμᾶς οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ λόγος καὶ κρίσις), ἂς ἀριθμήσωσι τὰ χωρία καὶ θὰ ἴδωσι.

314. *πολεμίων τ᾽ ἀγωνία*]=*ἀγὼν πολεμίων* (=*πρὸς πολεμίους*), ἤτοι: *πόλεμος*.

317. *καθ᾽ ἡμέραν*] Ὀρθῶς ὁ Οὐακεφεῖλδ. ἀναφέρει τὸ ʽκαθ᾽ ἡμέραν᾽ (ὅπερ σημαίνει ὄχι ʽἐν ὅσῳ ζῶ᾽ ὅπως ἡρμήνευσάν τινες κατὰ τὸν Σχολ., ἀλλ᾽ αὐτὸ τοῦτο τὸ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ: καθ᾽ ἡμέραν) εἰς τὸ ʽκεἰ σμίκρ᾽ ἔχοιμι᾽, ὑποστίζων μετὰ τὸ ʽμὲν᾽ καὶ ὄχι μετὰ τὸ ʽἡμέραν᾽, ὅπως πράττουσιν οἱ περὶ τὸν Δινδόρφ., ἀποκρούων δὲ τὴν στίξιν ταύτην ὁ Πάλ. προβάλλει ὡς λόγον, τὸ ὅτι κατὰ τὴν Δινδ. στίξιν τὸ ʽκαθ᾽ ἡμέραν᾽ ἀναφέρεται εἰς τὸ ʽζῶντι᾽, ἐν ᾧ κυρίως ἀναφέρεται εἰς τὸ ʽἔχοι᾽, ὅπως αὐτὸς θέλει, ὅθεν καὶ ὑποστίζει αὐτὸς μετὰ τὸ ʽμέν᾽, καὶ μετὰ τὸ ʽἡμέραν᾽, ὅπως ὁ Ἑρμ., ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ ν᾽ ἀποδοθῇ τὸ ʽκαθ᾽ ἡμέραν᾽ εἰς τὸ ʽἔχοιμι᾽ μόνον (=κεἰ σμικρὰ καθ᾽ ἡμέραν ἔχοιμι. Πρβλ. τὸ Εὐριπ. Τηλέφ. ἀποσπ. 708 ʽτί γάρ με πλοῦτος ὠφελεῖ νόσον; Σμίκρ᾽ ἂν θέλοιμι καὶ καθ᾽ ἡμέραν ἔχων, Ἄλυπος οἰκεῖν μᾶλλον ἢ πλουτῶν νοσεῖν᾽), ὄχι δὲ εἰς τὸ ʽἔχοι᾽, διότι τότε τὸ ʽκαθ᾽ ἡμέραν᾽ θὰ ἐξέκλινεν ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν νοημάτων πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Σχολ., ἥν, πλὴν τῆς διὰ τὸ πρὸ αὐτοῦ ʽζῶντι᾽ ταὐτολογίας, ἀποκρούει αὐτὴ ἡ συνήθης καὶ βεβαία χρῆσις τῆς φράσεως.

319-20. *τύμβον δὲ .. ὁρᾶσθαι κτλ*] Ὀρθῶς ὁ Ἑρμ. καὶ Πόρσων ἀπεφάνθησαν, ὅτι τὸ ʽἀξιούμενον᾽ κεῖται ἐνταῦθα ἀπολύτως (οὐδ᾽ ὅτι χρῄζει διορισμοῦ τινος, ὡς ἠξίου ὁ Οὐακεφεῖλδ.), ἧττον δ᾽ ὀρθῶς καὶ ὅτι ἀντὶ τοῦ: *τιμώμενον* (κατὰ τὸ τοῦ Σχολ. ʽτιμώμενον, ἄξιον τιμῆς νομιζόμενον᾽). Ἐὰν δ᾽ ὁ Εὐστάθιος (Ἰλ. 666, 44 καὶ 801, 53) τὸ ἡμέτερον χωρίον ὑπαινιττόμενος λέγει ʽστεφανοῦσθαι᾽, ἑρμηνεύων οὕτω τὸ ʽἀξιούμενον᾽, δὲν ἦτο τοῦτο λόγος νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐφθαρμένη ἡ παράδοσις, καὶ νὰ διορθωθῇ ʽτύμβον δ᾽ ἂν ἐθέλοιμ᾽ ἀξιούμενον στεφῶν τὸν ἐμὸν᾽ (Ἀρτ.) καὶ ʽἀξιούμενον Στεφῶν ὁρᾶσθαι᾽ (Οὐέϊλ., ὅστις ἐσφαλμένως νομίζει περιττὸν τὸ διὰ τῆς διορθ. του ἐξαλειφθέν: ʽτὸν ἐμόν᾽, ὡς καὶ ἔξωθεν ὑπακουστὸν ἕνεκα τοῦ 317 ʽἔμοιγε᾽, πρᾶγμα ἀδύνατον διὰ τὴν μετὰ τὸν 318

τὸν ἐμὸν ὁρᾶσθαι· διὰ μακροῦ γὰρ ἡ χάρις.

ἐπελθοῦσαν ἑτεροπροσωπίαν). Ὁ Εὐστάθ. ὀρθῶς ἡρμήνευσε τὸν ἡμέτερον στίχον, οὐδ' ἀποδεικνύουσι τὰ Ἡρακλ. 918, Σοφ. Αἴ. 1114, Ὀρέστ. 1167, 1210 καὶ Αἰσχ. 903, ὅσα παραβάλλουσι Πόρσ. Ἑρμ. καὶ ἄλλοι, ὅτι τὸ *ἀξιοῦμαι* σημαίνει μόνον: *τιμῶμαι*, διότι ἐκτὸς τούτου σημαίνει οὐ μόνον παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ τοῖς σημερινοῖς ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀττικοῖς αὐτοῖς καί: *στεφανοῦμαι*, καὶ *ἀνευφημοῦμαι* καὶ *ἀναγορεύομαι*, καὶ πάντα καθόλου, ὅσα παρέπονται ἀδιάστως καὶ οἴκοθεν εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, (ἥτις εἶνε αὕτη: *κρίνω* ἢ *λέγω* [ἐμαυτὸν ἢ ἕτερον] *ἄξιόν τινος* [καλοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀλλα καὶ κακοῦ ἐνίοτε], ὅθεν καὶ ἁπλῶς *κρίνω*, *νομίζω* ἢ *ἡγοῦμαι*, ἢ καί: *ἄξιός εἰμι δρᾶν τι* [καλὸν ἢ κακόν], ἄρα: *τολμῶ* κττ.), ἀδιάφορον δ' ἂν ἀγνοοῦσι ταῦτα οἱ κριτικοὶ καὶ οἱ λεξικογράφοι. Οὐδεὶς ἡμῶν ἀγνοεῖ τὴν ἐν τῇ χειροτονίᾳ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων γνωστὴν ἀνευφημίαν: *ἄξιος*! Αὐτὸ τοῦτο ἐγίνετο καὶ κατὰ τὴν ἀναγόρευσιν τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, τοῦτο δὲ τὸ 'ἄξιος' προσφωνεῖται καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν ἐν τῇ τελετῇ τοῦ βαπτίσματος πρὸς τὸν ἀνάδοχον, ὡς καὶ τοῦ γάμου πρὸς τὸν παράνυμφον. Τοῦτον μάλιστα καὶ ἀνεγείρουσιν ἐπὶ τῶν χειρῶν οἱ νεώτεροι τῶν παρισταμένων, ὅπως οἱ παλαισταὶ ἀλλήλους, ὡς νικηφόρον δηλονότι. Ἐν Στενημάχῳ, πιθανώτατα δὲ καὶ ἀλλαχοῦ, τὴν ἑορτὴν τοῦ Προδρόμου οἱ συγγενεῖς ἀ ξ ι ώ ν ο υ ν (=*ἀνευφημοῦσι*) τὴν μνηστὴν καὶ τὸν μνηστῆρα, τουτέστι καθίζοντες αὐτοὺς ἐπὶ προσκεφαλαίου ἢ τάπητος, καὶ λαμβάνοντες αὐτὸν ἐκ τῶν ἄκρων αἴρουσιν αὐτοὺς εἰς ὕψος τρὶς ἐπιφωνοῦντες: *ἄξιος, ἄξιος!* Ἡ ἡμέρα δὲ αὕτη τοῦ Προδρόμου καλεῖται διὰ τοῦτο ἀ ξ ι ώ μ α τ α (=*ἀνευφημίαι*). Ὅταν, λέγει ὁ Κοραῆς (Ἀτάκτ. Γ'. σελ. 55), κἀνὲν ἀπὸ αὐτὰ (τὰ παιδάρια, τὰ διδασκόμενα εἰς τὰ σχολεῖα τὰ κοινὰ γράμματα) μεταβαίνῃ ἀπὸ κατωτέρας εἰς ἀνωτέραν τάξιν μαθημάτων, τὸν ῥαίνει ὁ διδάσκαλος μὲ τὰ καταχύσματα, ('ἀπὸ φοινίκων, κολλύβων, τρωγαλίων, ἰσχάδων καὶ καρύων' Σχολ. εἰς Ἀριστοφάν. Πλουτ. 768, ὃν παραθέτει πρότερον ἐν σελ. 53) τὰ κοινῶς ὀνομαζόμενα Γεμίσια (ὅπερ κακῶς ἐνταῦθα ὁ σοφώτατος ἀνὴρ ἐτυμολογεῖ, ἐξ οὗ πλάττει *Γευμίσια*, παρὰ τὸ *Γεύω*, διότι οὔτε ἑλληνιστὶ ἐπιτρέπεται τοιαύτη παραγωγή, καὶ τὸ Γ ε μ ὶ ς εἶνε λέξις τουρκική, κανονικώτατα παρηγμένη ἐκ τοῦ γνησίως τουρκικοῦ ῥήματος *γεμὲκ* =τρώγειν, ἤτοι = *τρωγάλιον*) καὶ οἱ συμμαθηταί του τὰ ἁρπάζουν εὐφημοῦντες τὸν τιμώμενον μὲ τὸ Ἄξιος. Μὲ τὰ καταχύσματα ῥαίνονται καὶ οἱ νεόνυμφοι εἰς αὐτὴν τὴν εὐλογίαν τοῦ γάμου. Καὶ τοῦτο ἀκόμη κατὰ παλαιὰν ἑλληνικὴν παράδοσιν, ὡς μᾶς διδάσκει ὁ αὐτὸς Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους, φέρων ἄλλου κωμικοῦ τοῦ Θεοπόμπου ῥῆσιν. 'Φέρε σὺ τὰ καταχύσματα ταχέως κατάχει τοῦ νυμφίου καὶ τῆς κόρης'. Ὡς ἐκ τούτων τὸ 'ἀξιώνω', ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, =*ἀνευφημῶ*, *εὐλογῶ* κττ. ὄχι δ' ἁπλῶς: *τιμῶ*, (ὅπερ ἄλλως ἐμφαίνει ἡ αὐτὴ λέξις, οἷον Σπανέα. σελ. 12 ἐν Συλλ. Μαυροφρ. 'ὁποῦ κατὰ ἀλήθειαν ἀξιώνουν τὴν τιμήν σου' Βελισάρ. 233 *G. Wagner* Carmin. gr. m. aevi, σελ. 311 'πλοῦτον πολὺν τοὺς ἔδωκεν ἀμέτρητον λογάριν, Τιμᾷ καὶ *ἀξιόνει* τους'), καὶ ἰδίως: *ἀνευφημῶ* ἢ *ῥαίνω* μὲ *καταχύσματα*, ὁμοίαν δ' ἔννοιαν ἔχει καὶ τὸ παρὰ τὸ ἀξιώνω 'ἀξίωμα'. Ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ *ἀξιῶ* πλὴν τῶν ἄλλων γνωστῶν καὶ ἀναντιῤῥήτων, πρέπει νὰ εἶχε καὶ τὰ ἰδιαίτερα ταῦτα σημαινόμενα, ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ ἐτυμολογία καὶ ἡ ταὐτότης τῶν ἐθίμων ἔν τε τῷ ἀρχαίῳ καὶ τῷ σημερινῷ ἑλληνικῷ ἔθνει (ἴδ. *Hermann* Privatalterth. [3] σελ. 275 καὶ ὑπο-

εἰ δ' οἰκτρὰ πάσχειν φῄς, τάδ' ἀντάκουέ μου·

σημ.). Κατὰ ταῦτα ἐν Ὀρέστ. 1167 κέξ. 'Ἀγαμέμνονός τοι παῖς πέφυχ' ὃς Ἑλλάδος Ἦρξ' *ἀξιωθείς*, οὐ τύραννος, ἀλλ' ὅμως, ῥώμην θεοῦ τιν' ἔσχ'', χωρίῳ καὶ πολλαχῶς ἄλλως παρερμηνευομένῳ, τὸ 'ἀξιωθείς', δὲν σημαίνει: *ἀξιωθεὶς* (τῆς ἀρχῆς) ἤ, κατ' ἄλλους, *τιμηθείς*, ἀλλ': *ἀναῤῥηθεὶς ἀναγορευθείς*, ἤτοι *ἄρχων αἱρετὸς γενόμενος*, 'οὐ τύραννος' κτλ. Ὁμοίως καὶ ἐν Ὀρέστ. 1209-10 'εἰ γὰρ γένοιτο, Φωκέων δ' ἔλθοι πόλιν Καλοῖσιν ὑμεναίοισιν *ἀξιουμένη*', τὸ 'ἀξιουμένη' δὲν σημαίνει ἁπλῶς *τιμωμένη*, ἀλλά: *τοῖς ὑμεναίοις* (=*τοῖς τοῦ ὑμεναίου μέλεσιν*) *οἷον καταχύσμασι ῥαινομένη* (Πρβλ. Πινδάρ. Πυθ. η' 57: 'Ἀλκμᾶνα στεφάνοισι βάλλω, ῥαίνω (*οἷον καταχύσμασι* δηλονότι) δὲ καὶ ὕμνῳ', Ἰσθμ. Ε', 21 'τάνδ' ἐπιστείχοντα νᾶσον ῥαινέμεν εὐλογίαις, Πυθ. Ε', 100 'μεγάλην δ' ἀρετὴν δρόσῳ μαλθακᾷ ῥανθεῖσαν ὕμνων' κλπ.). Ὁμοίως καὶ τὸ Ἡρακλ. 918 'Ὦ Ὑμέναιε, δισσοὺς παῖδας Διὸς *ἠξίωσας*' δὲν σημαίνει: *ἐτίμησας*, ἢ *ἐμεγάλυνας*, ἢ *ἠμείψας*, ἀλλά: ὦ *Ὑμέναιε, ἀμφοτέρους τοὺς παῖδας τοῦ Διὸς ταῖς σαῖς εὐλογίαις καὶ στεφάνοις κατέχεας*, ἤτοι: *εἰς γάμον συνῆψας*, ἤ, ὅπως λέγομεν σήμερον, ηὐλόγησας ἢ ἐστεφάνωσας, διότι αἵ τε εὐλογίαι καὶ οἱ στέφανοι παρέπονται τῇ νυμφεύσει, διὸ καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἡμῖν Ἕλλησι τό τε εὐλογῶ καὶ τὸ στεφανώνω ἀντὶ τοῦ *νυμφεύω* λέγεται (πρβλ. π. χ. Πλουτάρχ. Πομπ. νε' 'ὁ δὲ *στεφανοῦται* καὶ θύει γάμους', ὅπου ὑποβόσκει ἤδη ἡ σημερινὴ τοῦ ῥήματος τούτου σημασιολογικὴ παραφυάς). Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ *στεφανῶ* ὡς καὶ τὸ *στέφω* μεταλαμβάνεται ἀντὶ τοῦ *τιμῶ*, οἷον Τρῳάδ. 1030 '*στεφάνωσον* Ἑλλάδ' ἀξίως τήνδε κτανὼν σαυτοῦ'=*τίμησον*, *δόξασον*, Πινδ. Ὀλ. α', 100 'ἐμὲ δὲ στεφανῶσαι κεῖνον... Αἰολίδι μολπᾷ', ὅπως ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρατεθεῖσι μετεχειρίσθη ἀντὶ τοῦ *στεφανῶ* τὸ *ῥαίνω*, καθ' ἑτέραν μὲν ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ παραπλησίαν μεταφοράν. (Πρβλ. '*στεφανῶν* τοὺς νενικηκότας, ἀντὶ τοῦ *τιμῶν*', 'στεφανικὸν .. πᾶν τὸ ἐν χάριτος λόγῳ διδόμενον' ΣΟΥΪΔ.). Τοιαύτης τινὸς ἐννοίας ἔχεται καὶ τὸ Αἰσχ. Ἀγαμ. 903 'τοιοῖσδέ τοί νιν ἀξιῶ προσφθέγμασιν'. Οἱ ἀμέσως πρὸ τούτου στίχοι 895-902, πολλάκις καὶ πολλαχῶς μετατοπισθέντες, ἀθετηθέντες καὶ ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Δινδ. ἐκβληθέντες τοῦ κειμένου, εἶνε ἀληθὴς χάλαζα εὐφημιῶν, αὐτὸ τοῦτο *ἀξιωμάτων*, ἤτοι καταχυσμάτων εὐφημίας βροχή. Ἐπιστέφεται δ' ὁ παράδοξος οὗτος γογγορισμός, ὁποῖον καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ῥωμαντικῷ Σακεσπείρῳ σπανίως τις ἀπαντᾷ, μὲ τὸν 903 στχ., οὗτινος ἡ ἔννοια παρερμηνευομένη, ἀφίνει τὸν ἀναγνώστην τῳόντι χαίνοντα ἐνώπιον αἰνίγματος. ('Αἱ λέξεις τοῦ στίχου δὲν ἐκφράζουσιν ἀκριβῶς πᾶν ὅ,τι θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής', παρατηρεῖ ὀρθότατα ὁ Πάλεϋς [1]). Ἀλλὰ τὸ αἴνιγμα λύεται εὐθὺς ὡς ἑρμηνεύσωμεν καὶ ἐνταῦθα, τὸ 'ἀξιῶ', ὅπως προεξηγήσαμεν, ἤτοι: *τοιαῖσδε τοί νιν εὐφημίαις* (ὡς *καταχύσμασι ῥαίνουσα*) *προσφθέγγομαι*· εὐφημισμὸς ὄχι γραμματικός, ἀλλ' ἀγρίως πραγματικός, καὶ ἄξιος τῆς οἵα τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐβουλεύετο βουλευομένης Κλυταιμνήστρας, ὁ μόνος δ' ἀποκαλύπτων τὴν ἐν τοῖς 895-902 στίχοις ὑποκεκρυμένην μὲν ἀλλὰ φοβερὰν εἰρωνείαν. Ἐκ πάντων τούτων κατάδηλον γίνεται ὅτι τὸ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ 'ἀξιούμενον' ὀρθῶς ὁ Εὐστάθιος μετέφρασε διὰ τοῦ 'στεφανοῦσθαι', διότι οὐ μόνον ὡς ἐκ τοῦ νοήματος αὕτη εἶνε ἡ εἰς τοὺς τάφους απονεμομένη τιμή, ἀλλὰ καὶ κατὰ λέξιν πολλάκις τὸ *ἀξιῶ* ἔχει αὐτὴν ταύτην τὴν δύναμιν τοῦ *στεφανῶ* ἢ *στέφω*. Κακῶς ἄρα καὶ τὸ ἡμέτερον χωρίον διορθοῦται παρερμηνευόμενον.

321. '*τάδ' ἀντάκουέ μου*]... τάδε κἀμοῦ ἄκουσον' ΣΧΟΛ.

εἰσὶν παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἧσσον ἄθλιαι
γραῖαι γυναῖκες ἠδὲ πρεσβῦται σέθεν,
νύμφαι τ' ἀρίστων νυμφίων τητώμεναι,
ὧν ἥδε κεύθει σώματ' Ἰδαία κόνις.
τόλμα τάδ'· ἡμεῖς δ' εἰ κακῶς νομίζομεν
τιμᾶν τὸν ἐσθλόν, ἀμαθίαν ὀφλήσομεν·
οἱ βάρβαροι δὲ μήτε τοὺς φίλους φίλους
ἡγεῖσθε μήτε τοὺς καλῶς τεθνηκότας
θαυμάζεθ', ὡς ἂν ἡ μὲν Ἑλλὰς εὐτυχῇ,
ἡμεῖς δ' ἔχηθ' ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν.

322-325.] Κακῶς ὁ Σχολ. 'νύμφη ἡ ἄρτι εἰς γάμον ἐρχομένη . . . ἐνταῦθα δὲ νύμφαι ἁπλῶς αἱ ἄνδρας ἔχουσαι γυναῖκας . . . καὶ νυμφίος ὁμοίως ὁ ἄρτι εἰς γάμον ἐρχόμενος, ἐνταῦθα δὲ νυμφίων ἀντὶ τοῦ τῶν ἀνδρῶν ἁπλῶς γυναῖκας ἐχόντων', καὶ κατὰ τοῦτον οἱ νεώτεροι, διότι τὸ 'νύμφας' καὶ 'νυμφίων' κεῖται κυριολεκτικῶς, νοουμένων τῶν νεονύμφων, οἵτινες ἕνεκα τοῦ πολέμου ἐστερήθησαν ἀλλήλων. Καὶ τὸ 'σέθεν' δ' ἀναιτίως παρέσχε πράγματα καὶ πάλαι καὶ νῦν (κακῶς δ' ἀναφέρει ὁ Πάλ. καὶ τὸ 'πρεσβῦται' εἰς τὸν Πρίαμον, ἀναφερόμενον μόνον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀπεσχοινισμένον μὲν τοῦ 'ἧσσον', ἀλλ' εἰς αὐτὸ προδήλως ἀναφερόμενον). Καθόλου εἰπεῖν, ὀρθῶς μεταφράζει ὁ ἕλλην Παραφραστὴς ὧδε: 'ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν γραῖαι γυναῖκες, οὐχ ἧσσον ἐλεεινότεραί σου, [καὶ πρεσβῦται], καὶ νύμφαι στερόμεναι τῶν νυμφίων, οὓς ἡ Τρωϊκὴ γῆ καλύπτει'.

ἥδε . , . Ἰδαία κόνις] Ἐκ ῥητορικῶν λόγων λέγει ὁ Ὀδ. 'ἥδε' ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν κειμένης Τροίας. Τὸ μακρὰν καὶ πλησίον εἶνε σχετικαὶ ἔννοιαι, οὐδὲν ἄλλο μέτρον ἔχουσαι ἐν τῷ λόγῳ εἰμὴ τὴν ἀντίληψιν ἢ βούλησιν τοῦ λαλοῦντος. Καὶ μακρὰν κειμένην τὴν Τροίαν ἤρκει νὰ τὴν δείξῃ ὁ λαλῶν διὰ τῆς χειρός, διὰ νὰ εἴπῃ εὐλογώτατα 'ἥδε'. Διὸ καὶ σχολαία ὅλως ἡ ἐκ τούτου ἐγερθεῖσα συζήτησις, καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς ἀμφισβητήσεις.

326. '*τόλμα*] ὑπόμενε . . . φέρε'. ΣΧΟΛ.

328-31. Τοὺς στίχους τούτους ἠθέτησεν ὁ Ἀρτ. ἐν Ἰφιγεν. Αὐλ. σελ. 33, ὡς πλήρεις ἀπανθρώπου πρὸς τὴν Ἑκάβην σκληρότητος. Ἀναντιῤῥήτως ἡ φιλοπατρία τοῦ Ὀδυσσέως ἔχει τι τὸ Βισμάρκειον, ἥκιστα μὲν ἀρεστὸν εἰς τὸν ἡμέτερον ποιητήν, ἀλλὰ θαυμασίως ὅμως καὶ ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τούτων χαρακτηριζομένου, δι' αὐτὸ ἄρα τοῦτο καὶ γνησίαν ἀποδεικνύοντος τὴν παραδεδομένην γραφήν.

τοὺς φίλους φίλους] Ὁ Πρίνζ. ἐξέδωκεν διορθ. 'τοὺς φθιτοὺς φίλους', ἀγνοῶ τίνων ἕνεκα λόγων. Καὶ ὡς ἐκ τοῦ νοήματος καὶ ὡς ἐκ τῆς λέξεως, ἡ παραδεδομένη γραφὴ εἶνε ὅλως ἄψογος. Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ οἱ παρ' ἡμῖν φραγκάττικοι τὴν τοιαύτην τῶν ὀνομάτων ἐπανάληψιν ἀποφεύγουσι σήμερον ὡς χυδαιολογίαν, καὶ γράφουσιν αὐτοί: *τοὺς φίλους τοιούτους* ἐπὶ τὸ γαλλικώτερον, κομψότερον τοῦτο ὑπολαμβάνοντες.

ΧΟΡΟΣ.

αἰαῖ· τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πεφυκέναι

332-3. *πεφυκέναι... τολμᾶν θ' ἃ κτλ.*] 'πεφυκέναι' ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ 'τολμᾷ θ''. Ἀντὶ τούτου ὁ Βρύγκ. διώρθ. 'τολμᾶν θ'', ὅπερ καὶ ἀπεδέχθη ὁ Πόρσ. 'Αρτ. καὶ Ποφλ. Ἀλλὰ παρὰ Στοβαίῳ κεῖται 'πέφυκ' ἀεὶ κρατούμενον'. Καὶ τὸ μὲν 'κρατούμενον' παρ' οὐδενὶ τῶν ἐκδδ. πλὴν τοῦ Οὐεῖλ. εὗρε χάριν· ἀλλὰ τὸ 'πέφυκ' ἀεί', ἐπειδὴ ὁ Τρικλίνιος λέγει 'πεφυκέναι: τὸ 'πέφυκ' ἀεί, ἔν τινι λίαν παλαιῷ τῶν ἀντιγράφων εὕρηται, ὃ καὶ μάλιστα κρεῖττον εἶναί μοι δοκεῖ τοῦ τε 'πεφυκέναι' καὶ τοῦ 'πέφυκεν ἀεὶ' καὶ ἔτι τοῦ 'πέφυκέ τι', ὃ πλανώμενοί τινες ἔθεντο', ἐπεκράτησεν ὡς κοινὴ σχεδὸν παρὰ τοῖς ἐκδδ. (Ματθ. Ἑρμ. Ναυκ. Κιρχ[2] Παλ. Οὐεῖλ. Οὐεκλ.). Ἀλλ' ἂν παρὰ Στοβ., ὡς καὶ Εὐσταθ., φέρεται 'πέφυκ' ἀεί', παρ' Εὐμαθίῳ φέρεται 'πεφυκέναι'. Ὅταν δ' ἀναλογισθῇ τις, ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ σοφοὶ θεωροῦσιν ὡς λίαν ἀνώμαλον τὴν σύνταξιν τοῦ στίχου 332, ὅπως φέρεται ἐν τοῖς βιβλ., εὐκόλως ἐννοεῖ πόσον δύσκολος θὰ ἐφαίνετο εἰς τοὺς βιβλιαγράφους, καὶ ὅτι ἡ φθορὰ αὐτοῦ εἶνε λίαν παλαιά, τοῦ 'πεφυκέναι' ἐκληφθέντος ὡς 'πέφυκεν ἀεί', καὶ τούτου ὡς ἀμέτρου τραπέντος εἰς 'πέφυκ' ἀεί'. Εἶνε δὲ τὸ νόημα ὁποῖον ἤδη ἐκφέρει τὸ σχόλ. τοῦτο τοῦ ἀρίστου κώδ. 'φεῦ, ὡς κακὸν τὸ πεφυκέναι τινὰ δοῦλον'. Καὶ ὅμως ὁ Ἑρμᾶνν. ἐπροτίμησεν ἄλλων σχολ. μωρολογήματα, καθ' ἅ, καίπερ γράφων 'πεφυκέναι', συντάσσει μέν: *ὡς κακὸν τὸ δοῦλον πεφυκέναι (δοῦλον)*, ἑρμηνεύει δέ: *ὡς κακὸν ἡ δουλεία (='τὸ δοῦλον'), εἰ ἐν αὐτῇ βιωτέον (='πεφυκέναι'), ὑπομένει θ' ἃ μὴ χρή, τῇ βίᾳ νικωμένη*. Ἀλλ' οὔτε βέβαια τὸ κείμενον περιέχει τοιαῦτα αἰνίγματα, οὔτε τὰ αἰνίγματα λέγονται ἑρμηνεία. Καὶ τοῦ ἑπομένου στίχου τὸ κατὰ τὴν κοινὴν 'τολμᾷ' ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ Σχολ. 'ὑπομένει' καὶ κατὰ τοῦτον οἱ νεώτεροι· ἀλλ' οὐχ οὕτω καὶ ὁ Ναύκ., ὅστις ψέγει τὸ κείμενον διὰ τὸ ἀθῳότατον καὶ συνηθέστατον ὑπερβατόν, ὡς ἂν εἰ μὴ ἔβριθε πολὺ τολμηροτέρων ὑπερβατῶν (ἀσυγκρίτως τολμηρότερον ὑπερβατὸν εἶνε π. χ. τὸ Ὀρέστ. 478 'ἔα· τὸ μέλλον ὡς κακὸν τὸ μὴ εἰδέναι', καὶ ὅμως οὐδεὶς ἔψεξεν αὐτό, οὐδ' αὐτὸς ὁ Ναύκ.) ὄχι μόνον ὁ Εὐριπίδης, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ ἀρχαία ποίησίς τε καὶ πεζογραφία. Μάτην δὲ ψέγων καὶ τὸ 'πεφυκέναι, ὡς λεγόμενον περὶ προσώπων μὴ ἐκ γενετῆς δούλων (διότι ἔν τε τῷ γνωμικῷ διστίχῳ ὁ λόγος περὶ τῶν δούλων ἐν γένει, ὄχι δὲ περὶ τῆς Πολυξένης ἢ Ἑκάβης μόνον, καὶ τὸ *πέφυκα* λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ *εἰμί*) διώρθ. 'αἰαῖ· τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πέφυκ' ἀεὶ τολμᾶν ἃ μὴ χρὴ τῇ βίᾳ νικώμενον', ὅπερ ἀτυχέστατον, διότι τοῦ 'τολμᾶν' ἔχοντος κατὰ τὸν διορθωτὴν τὴν συνήθη σημασίαν, καὶ ὄχι τὴν τοῦ *ὑπομένειν*, ἔπρεπε νὰ ῥηθῇ ὄχι 'ἃ μὴ χρή', ὅπως ὀρθῶς πρὸ ἡμῶν παρετήρησε καὶ ὁ Οὐεῖλ, ἀλλὰ τοὐναντίον 'ἃ χρή', αὐθαίρετον δὲ καὶ τὸ Ἐρουερδέν. 'πέφυκε γὰρ τολμᾶν ἃ μὴ χρὴ κτλ.' Τὸ ἐν τοῖς βιβλ. ἄρα παραδεδομένον κείμενον ἔχει ἄριστα, μόνον δὲ τοῦ Βρυγκ. ἡ ἀσήμαντος τοῦ καταληκτικοῦ -ᾷ εἰς -ᾶν μεταβολή, παλαιογραφικῶς τε καὶ ὡς ἐκ τοῦ νοήματος εὐλογωτάτη, ἀρκεῖ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς. Οὕτω δὲ τὸ νόημα ἀποβαίνει ἁπλούστατον καὶ σαφέστατον: *ὡς κακὸν* (=πόσον κακὸν πρᾶγμα εἶνε) *τὸ δοῦλόν* (τινα) *πεφυκέναι, τολμᾶν θ'* (=ὑπομένειν) *ἃ μὴ χρὴ τῇ βίᾳ νικώμενον* (αὐτὸν δηλονότι, τὸν δοῦλον πεφυκότα).

τολμᾶν θ' ἃ μὴ χρή, τῇ βίᾳ νικώμενον.

ΕΚΑΒΗ.

ὦ θύγατερ, οὑμοὶ μὲν λόγοι πρὸς αἰθέρα
φροῦδοι μάτην ῥιφέντες ἀμφὶ σοῦ φόνου·
σὺ δ', εἴ τι μείζω δύναμιν ἢ μήτηρ ἔχεις,
σπούδαζε πάσας ὥστ' ἀηδόνος στόμα
φθογγὰς ἱεῖσα, μὴ στερηθῆναι βίου.
πρόσπιπτε δ' οἰκτρῶς τοῦδ' Ὀδυσσέως γόνυ
καὶ πεῖθ'· ἔχεις δὲ πρόφασιν· ἔστι γὰρ τέκνα
καὶ τῷδε, τὴν σὴν ὥστ' ἐποικτεῖραι τύχην.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ὁρῶ σ', Ὀδυσσεῦ, δεξιὰν ὑφ' εἵματος

333. *τολμᾶν*] Ἴδε ἀνωτέρω εἰς 326.

335-6. *πρὸς ἀερα φροῦδοι*] = πᾶν 'ς τὸν ἀέρα, πᾶν τοῦ ἀνέμου, τοῦ 'φροῦδοι' κειμένου κυριολεκτικῶς, καὶ ὑπακουομένου τοῦ συνδετικοῦ ῥήματος.

337-8. *πάσας, ὥστ' ἀηδόνος . . . ἱεῖσα*] 'ὡς στόμα ἀηδόνος, ἀφιεῖσα πάσας φθογγάς'. Παραφρ. Τουτέστιν: *ἡδέως, ὡς ἡ ἀηδών, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν φθόγγων ἁρμονίαν, ὡς αὕτη, λιγύφθογγος οὖσα καὶ ποικιλόθρους, ἀφιεῖσα*, ἤτοι: *πᾶσαν ὁδὸν πειθοῦς ἡδείας καὶ δεήσεως τρεπομένη*.

340. '*καὶ πεῖθε*] πειρῶ πείθειν' ΣΧΟΛ.

'*πρόφασιν*] αἰτίαν ἀφορμὴν τοῦ πείθειν' ΣΧΟΛ.

342. κἑξ. Εἶνε δύσκολον νὰ εὕρῃ τις θεατρικὴν περιπέτειαν λόγων καὶ ἤθους μεγαλοφρονεστέραν, εἰμὴ ἐν αὐτοῖς πάλιν τοῖς ἔργοις τοῦ Εὐριπίδου, ἀλλ' ἄλλως καὶ ἐξ ἄλλων ἀφορμῶν παρεσκευασμένην, διότι ὁ ἡμέτερος τραγικὸς οὐδέποτε ἀπομιμεῖται ἑαυτὸν (ὄχι ἐν τοῖς φρασειδίοις καὶ ῥησειδίοις, εἰς ἃ συνήθως προσέχει τὸν νοῦν ἡ κριτική, εἰς ἃ ὅμως οὐδαμῶς προσεῖχεν ὁ ποιητής, ἀλλ' ἐν ταῖς διανοίαις καὶ ἐνθυμήμασι), τὰ αὐτὰ ἢ ὅμοια ἐπαναλαμβάνων, ἀκένωτος ὢν καὶ ἀνεξάντλητος. Μετὰ τὰ προηγούμενα ὁ θεατὴς ἢ ὁ ἀναγνώστης ἀναμένει νὰ ἴδῃ πραγματοποιουμένην τὴν πρὸς τὴν θυγατέρα προτροπὴν τῆς Ἑκάβης, τὴν Πολυξένην πίπτουσαν πρὸ τῶν γονάτων τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἱκετεύουσαν αὐτόν. Τοῦτο θέλων ν' ἀποφύγῃ καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτός, κρύπτει τὴν δεξιὰν ἐντὸς τοῦ ἱματίου, καὶ στρέφει τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ μὴ δύναται ἡ κόρη νὰ λάβῃ αὐτοῦ τὴν χεῖρα καὶ ψαύσῃ τὸ γένειον. Ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει ὁ σημερινὸς δραματοποιὸς θὰ κατεχώριζεν ἐν παρενθέσει σημείωσιν μὲ μικρὰ γράμματα περὶ τοῦ κινήματος τούτου τοῦ Ὀδυσσέως, πρὸς χρῆσιν καὶ ὁδηγίαν τοῦ ὑποκριτοῦ· Ἀλλὰ παρ' Εὐριπίδῃ τὸ θέμα καὶ ἡ ἀφορμὴ τοιαύτης ἁπλῆς παρεπιγραφῆς διαμορφοῦται εἰς ῥῆσιν τετράστιχον (342-5), ἧς τὸ

κρύπτοντα χεῖρα καὶ πρόσωπον ἔμπαλιν
στρέφοντα, μή σου προσθίγω γενειάδος.
θάρσει· πέφευγας τὸν ἐμὸν ἱκέσιον Δία·
ὡς ἕψομαί γε τοῦ τ' ἀναγκαίου χάριν
θανεῖν τε χρῄζουσ'· εἰ δὲ μὴ βουλήσομαι,
κακὴ φανοῦμαι καὶ φιλόψυχος γυνή.
τί γάρ με δεῖ ζῆν; ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν· ἁπάντων τοῦτό μοι πρῶτον βίου·

κάλλος, εἴς τε νοήματος καὶ εἰς φράσεως λόγον, εἶνε ἀληθῶς ἀμίμητος. Εἶδεν ὁ θεατὴς τὸ κίνημα τοῦ Ὀδυσσέως, τὸ εἶδε καὶ ἡ Πολυξένη, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν μετ' ἐλαφροῦ μειδιάματος μειλιχίου, ὄχι πικροῦ καὶ εἰρωνικοῦ, Σὲ βλέπω, Ὀδυσσεῦ, κρύπτοντα ὑπὸ τὸ ἱμάτιον τὴν δεξιὰν (φοβούμενον δηλονότι μὴ ἐπιληφθῶ αὐτῆς διὰ τῆς ἀριστερᾶς), καὶ στρέφοντα πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ πρόσωπον διὰ νὰ μὴ ἐγγίσω τὴν γενειάδα σου (διὰ τῆς ἐμῆς δεξιᾶς). Θάρσει, ἐπιλέγει ἡ γενναία καὶ μεγαλόφρων βασιλόπαις, καὶ ἀφορμὴν λαμβάνουσα ἐκ τῆς συνηθείας, ἣν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι, ἁπτόμενοι τῶν γονάτων ἢ τῆς δεξιᾶς καὶ τοῦ γενείου τινὸς πρὸς ἱκεσίαν, νὰ ἐπικαλῶνται τὸν Ἱκέσιον Δία, προστάτην αὐτῶν καὶ τιμωρὸν τῶν ἀνοίκτως ἢ ἀνωφελῶς ἱκετευομένων, συμπληροῖ διὰ φράσεως ἀλληγορικῶς τροπικῆς, θεσπεσίως δ' ἐντόνου καὶ ὡραίας, 'πέφευγας τὸν ἐμὸν ἱκέσιον Δία', τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀκροωμένων. Τοιουτοτρόπως διὰ μιᾶς ἁπλῆς περεπιγραφῆς τριστίχου, καὶ μιᾶς μονοστίχου εἰκονικῆς ἐκφορᾶς ὁ ποιητὴς ἐταπείνωσε τὸν ἀνοικτίρμονα δεσπότην, ἀνύψωσε τὴν τεταπεινωμένην δούλην, ἐχαρακτήρισε τὴν ἡρωΐδα, διέψευσε τὴν προσδοκίαν πάντων, ἐξέπληξεν, ἐγοήτευσεν, ἀπέσπασε δάκρυα θαυμασμοῦ. Ποία τέχνη, ἀλλὰ καὶ ποία ὁμοῦ ἁπλότης καὶ φυσικότης! Διότι — καὶ τοῦτο διακρίνει ἐν τοῖς μάλιστα τὴν ἀρχαίαν καθόλου ποίησιν ἀπὸ τῆς τῶν νεωτέρων — ἡ θεατρικὴ αὕτη περιπέτεια δὲν εἶνε τεχνητή τις, δὲν εἶνε θαυματοποιΐα ἢ λαθροχειρία δραματική, καὶ τοιαύτη ὥστε, ἅμα παρελθούσης τῆς πρώτης ἐκπλήξεως, ὁ νοῦς ψυχρότερος γενόμενος, νὰ ἴδῃ ὀφθαλμοφανῶς τὴν παχυλὴν ἀπάτην, ἀλλὰ τοιαύτη, ὥστε ὅσῳ μᾶλλον παρέρχεται ἡ πρώτη στιγμή, τόσῳ μᾶλλον νὰ πείθεται ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπαγομένων, ὅτι ἡ περιπέτεια αὕτη ἦτο ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητος, ἣν ἐπέβαλλεν αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ σιδηρᾶ ἀνάγκη, καὶ ταῦτα, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ψυχρανθῇ τὸ ὑπὲρ τῆς ἡρωΐδος ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ, ἐξ ἐναντίας δ' ἐπιτεινομένης ἔτι μᾶλλον τῆς ὑπὲρ αὐτῆς αὐτοῦ συμπαθείας ἐν ἐλέῳ καὶ φόβῳ ἀγωνιῶντος.

350. *Φρυγῶν· ἁπάντων τοῦτό μοι* κτλ.] Ἡ κοινὴ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'Φρυγῶν ἁπάντων τοῦτό μοι κλ.' Εἰς τὸν Μυσγρ. ἀπήρεσε τὸ 'πρῶτον' ὅθεν διώρθ. 'τρόπις', ὅπερ κεῖται μὲν παρά τισι τροπικῶς ἀντὶ τοῦ 'ἀρχή', ἀλλ' ὅπερ ἐνταῦθα, ὅλως ἀπᾷδον τῆς τοῦ λόγου σεμνότητος, εὐλόγως ἀπεδοκιμάσθη. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἔπαυσε καὶ νὰ ζητῆται ὑπὸ τῶν κριτικῶν, ἂν ἡ ἔννοια τοῦ 'πρῶτον' πρέπει νὰ νοηθῇ ἐνταῦθα 'κατὰ τὸ ἀξίωμα, ἢ κατὰ τάξιν, ἢ κατ' ἀπαρίθμησιν' (ὅπως ἔδοξε τῷ ΣΧΟΛ. νὰ διαιρέσῃ τῆς λέξεως τὴν σημασίαν). Καὶ λοιπὸν ἀξιοῦσιν οἱ μὲν κατὰ τὸ πρῶτον, οἱ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον, οἱ δὲ καὶ κατὰ τὸ τρίτον. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἰς ἡμᾶς αἱ

ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο
βασιλεῦσι νύμφη, ζῆλον οὐ σμικρὸν γάμων
ἔχουσ', ὅτου δῶμ' ἑστίαν τ' ἀφίξομαι·
δέσποινα δ' ἡ δύστηνος Ἰδαίαισιν ἦν

τοιαῦται συζητήσεις φαίνονται, ἃς τὸ εἴπωμεν καθαρά, σχολαστικαί. Ἡ ἔννοια πάσης λέξεως ἔχει πολλὰς καὶ διαφόρους ἐκδοχάς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἡ τῆς 'πρῶτον'· ἀλλ' οὔτε αἱ ἐκδοχαὶ αὗται εἶνε τρεῖς, καὶ ἡ τριχῆ διαίρεσις τοῦ Σχολ. εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ ἐπιστημονική. Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν ἐννοῶ κατὰ τί διαφέρει ἡ ἀπαρίθμησις τῆς τάξεως, ἀφ' οὗ ἡ λέξις 'πρῶτον' εἶνε καὶ λέγεται ὄνομα τακτικὸν ἀριθμητικόν, ὡς δὲν ἐννοῶ καὶ πῶς εἶνέ τις ἤ τι πρῶτον κατὰ τὸ ἀξίωμα, χωρὶς νὰ εἶνε πρῶτον καὶ κατὰ τάξιν. Ἡ ἔννοια τοῦ 'πρῶτον' εἶνε αὐτόδηλος ἐν πάσῃ γλώσσῃ οὐδ' ἔχει ἀνάγκην ἑρμηνείας· ἐνταῦθα δὲ τὸ 'πρῶτον' ἐμφαίνει τό τε ἀξίωμα καὶ τὴν τάξιν, ὡς ἀμφότερα συμφυᾶ καὶ ἀχώριστα. Τοῦ στίχου δ' ἡ νόσος ἔγκειται ὄχι ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ 'Φρυγῶν ἁπάντων', ὅπερ οὐδὲν ἔχει νόημα, διότι οὐδείς, ὡς εἰκός, εἶπεν ἢ ἐφαντάσθη ποτέ, ὅτι ὁ Πρίαμος ἦτο ἄναξ ὄχι πάντων τῶν Φρυγῶν, ἤτοι: πάντων τῶν Τρώων (ἴδ. εἰς Ἑκ. 4). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἐϊμψοΐθ. διώρθ. 'Φρυγῶν· ἁπαντᾷ τοῦτό μοι πρῶτον βίου', ὅπερ προφανῶς ἀδόκιμον. Διώρθωσα 'Φρυγῶν · ἁπάντων τοῦτό μοι πρῶτον βίου', ἤτοι: *τοῦτο* (ὅτι δηλ. πατήρ μου ἦν ὁ Φρυγῶν ἄναξ) *ἁπάντων* (τῶν τοῦ) *βίου πρῶτόν μοι*, τουτέστι: *τοῦτό μοι πάμπρωτον* (τῶν τοῦ) *βίου*. Οἴκοθεν δὲ δῆλον ὅτι τὸ 'πρῶτον' ἐκδεκτέον καθ' ἁπάσας τὰς ἐκδοχὰς τὰς παρεπομένας τῇ λέξει εἴς τε χρόνου καὶ τάξεως καὶ εἰς σπουδαιότητος λόγον. Πρβλ. Αἰσχύλ. Χοηφ. 488 'πάντων δὲ πρῶτον τόνδε πρεσβεύσω τάφον'.

352. *βασιλεῦσι νύμφη*] = νύμφη διὰ βασιλεῖς.

352-3. *ζῆλον ... ἔχουσ' ὅτου* κτλ.] Τὸ 'ἔχουσα' ἐνταῦθα ὄχι: *ἔχουσα αὐτή*, ἀλλὰ *τιθεῖσα*, ἤτοι: *ζῆλον* (= ἅμιλλαν) *τιθεῖσα οὕτινος* (αὐτῶν, τῶν βασιλέων) *δῶμ' ἑστ. τ' ἀφίξομαι* = *τίνος* (ἐξ αὐτῶν) *τὸ δῶμα* κτλ. Τὸ δ' 'ὅτου ἀφίξομαι' ἀπλαγιάστως ἀντὶ τοῦ '*ὅτου ἀφιξοίμην*, ἐπὶ τὸ ζωηρότερον τῆς παραστάσεως.

354. *ἦν*] Οἱ νεώτατοι ἐκδόται, πλὴν τοῦ Κιρχ. καὶ Πάλ., 'ἦ', παρὰ τὴν πίστιν τῶν χειρογράφων, περὶ οὗ ἴδ. εἰς 13. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν *EGA*² 'παρθένοις τ'' ἐν *B* 'παρθένοισι τ'' καὶ ἐν *AL* 'παρθένοις'. Ἐπροτίμησα τὴν πρώτην γραφήν, ὡς οὐ μόνον διπλωματικῶς ἀλλὰ καὶ μετρικῶς προτιμοτέραν, μετὰ τοῦ Πόρσ. Ναυκ. κλπ., τοῦ Ἑρμ. καὶ τῶν νεωτέρων ἐκδόντων 'παρθένοις', ὅπερ ὁ Ἀρτ. πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀτόμου τοῦ στίχου ἔτρεψεν εἰς 'παρθένοισ'', τοῦ μὲν Καντέρ. μεταγράψαντος το 'μετὰ' εἰς 'μέγα', πρὸς ἀποφυγὴν τῆς σπανίας παρὰ τραγικοῖς συντάξεως τῆς *μετὰ* μετὰ δοτ., καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦ Κιρχ.² ἐκδόντος 'παρθένων τ'', κατὰ τοῦτον δὲ καὶ τοῦ Δινδ. Ὁ λόγος τῆς συντάξεως, συνηθεστάτης παρὰ τοῖς ἐπικοῖς, παρὰ δὲ τοῖς τραγικοῖς σπανίας μέν, ἀλλ' ἀναντιῤῥήτου χρήσεως, εἶνε προφανῶς ἀνίσχυρος, τῶν σκηνικῶν ἀπομιμουμένων, ὁσάκις καὶ καθ' ἃ ἔδοξεν αὐτοῖς, τὰ τῶν ἐπικῶν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἅπαντες σχεδὸν ὑποστίζουσι μετὰ τὸ 'γυναιξί', ὅπερ = *δέσποινα δ' ἡ δύστηνος ἦν* (ταῖς) *Ἰδαίαις γυναιξί, μετὰ παρθένοις* (τ') *ἀπόβλεπτος*. Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη καὶ αὐθαίρετος εἶνε καὶ τὸ ἦθος τῆς ἡρωΐδος φθείρει. Ἐὰν δὲ πάλιν τὸ 'δέσποινα ἦν' σημαίνει *ἐδέσποζον*, ὅπως ἑρμηνεύουσιν οἱ περὶ Ἑρμᾶνν., τὸ μὲν 'δέσποινα', ὅπως καὶ τὸ *δεσπότης*, ἀπαιτεῖ γενικήν,

γυναιξὶ παρθένοις τ' ἀπόβλεπτος μέτα,
ἴση θεοῖσι πλὴν τὸ κατθανεῖν μόνον·
νῦν δ' εἰμὶ δούλη. πρῶτα μέν με τοὔνομα
θανεῖν ἐρᾶν τίθησιν οὐκ εἰωθὸς ὄν·
ἔπειτ' ἴσως ἂν δεσποτῶν ὠμῶν φρένας
τύχοιμ' ἄν, ὅστις ἀργύρου μ' ὠνήσεται

(πρβλ. Ἡρακλ. 771 'πόλις ἇς σὺ... δέσποινα', κλπ.) ἡ δ' ἀπρόθετος δοτικὴ 'γυναιξὶ' δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ: *ἐν γυναιξίν*, ὡς μεταφράζουσι κοινῶς, ἀλλὰ νὰ ἐκφράζῃ σχέσιν ἁπλῶς ἠθικὴν ἢ δοξαστικὴν κττ. κατὰ τὸ Εὐρ. ἀποσπ. 801, 3 'δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή', ὅπου ἡ δοτικὴ ἔχει ὃν λόγον καὶ ἐν τῷ κατωτέρω 804 'πικρὸν νέᾳ γυναικὶ πρεσβύτης ἀνήρ', ἄρα οὐδαμῶς ἐκδεκτέα: *ἐν τῷ γέροντι*, ὅπερ ὅλως ἄτοπον. Πῶς δ' ἐδέσποζε μὲν ἐν ταῖς γυναιξὶν ἡ Πολυξ. ὄχι δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς παρθένοις; ἐὰν δ' αὕτη ἐδέσποζεν, ἦσαν ἄρα αἱ Ἰδαῖαι γυναῖκες δοῦλαι αὐτῆς; Ἀλλὰ τότε ποίαν ἀξίαν, ἢ τίνα λόγον μακαρισμοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ τοιαύτη ἐν ταῖς Ἰδαίαις γυναιξὶ δεσποτεία ἡρωΐδος Εὐριπιδείου, ἐχούσης ὁποῖα ἡ Πολυξένη αἰσθήματα; Τὸ 'δέσποινα' ἀντιτίθεται μὲν βεβαίως πρὸς τὸ ἐν 357 'δούλη', ἀλλὰ διὰ τῆς λέξεως ἐννοεῖται τοῦτο μόνον, ὅτι οἴκοι ἡ Πολυξένη ἦτο ὄχι δούλη, ἀλλὰ 'δέσποινα', ὅπως *δέσποιναι* ἦσαν καὶ αἱ Ἰδαῖαι γυναῖκες καὶ 'παρθένοι', αἵτινες ὁμοίως ἦσαν ὄχι δοῦλαι ἀλλ' ἐλεύθεραι, κύριαι δὲ δούλων ἰδίων, ὡς εἰκός. Ἡ μόνη δὲ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων διαφορὰ ἦτο, ὅτι αὕτη ἦτο 'ἀπόβλεπτος' καὶ περίβλεπτος ὡς βασιλόπαις. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα τὸ 'μετὰ' ἀναφέρεται οὐ μόνον εἰς τὸ 'παρθένοις', ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ 'γυναιξί', καὶ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων εἶνε αὕτη: *ἀπόβλεπτος δὲ δέσποινα ἡ δύστηνος ἦν μετὰ ταῖς Ἰδαίαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις.*

358. *θανεῖν ἐρᾶν τίθησιν*] = (τοῦ) *θανεῖν ἐρᾶν ποιεῖ.* 'Κακοσύνθετον δὲ τὸν λόγον πεποιήκασι τὰ δύο ἀπαρέμφατα'. ΣΧΟΛ. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἀναντιρρήτως κακοσύνθετον τοῦτο ἐπαυξάνει καὶ ἡ διπλῆ μετοχὴ 'οὐκ εἰωθὸς ὄν' (πρβλ. τὰ Ἰλ. Τ 80 'ἐπιστάμενόν περ ἐόντα', Ἀριστ. Βατρ. 733 'οὔτε γὰρ τούτοισιν οὖσιν οὐ κεκιβδηλευμένοις', καὶ πολλὰ ἄλλα, μάλιστα παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, ἔτι δὲ μᾶλλον παρ' ἡμῖν σήμερον, παρ' οἷς ἡ τοιούτων διπλῶν μετοχῶν ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ κατάχρησις ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω).

359. *ἔπειτ'*] ἐπιφέρεται ἄνευ τοῦ *δὲ* εἰς τὸ 357 'πρῶτα μέν', ὅπως συνήθως παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς.

ὠμῶν φρένας] = *ὠμῶν τὰς φρένας, ὠμοφρόνων.*

360. *ὅστις, .. ὠνήσεται*] Ὁ ἑνικὸς μετὰ τὸν πληθυντικὸν 'δεσποτῶν ὠμῶν', λέγουσιν οἱ κριτικοὶ ἐν ταῖς εἰς τὸν ἡμέτερον στ. σημειώσεσιν, ὡς καὶ οἱ γραμματικοί, εἰς οὓς οὗτοι παραπέμπουσι, διὰ τὴν γενικότητα τῆς ἰδέας τοῦ ἀναφορικοῦ κώλου, τοῦ διὰ τοῦ 'ὃς' ἢ 'ὅστις' ἐκφερομένου, ἰσοδυναμοῦντος κατ' ἔννοιαν πρὸς πληθυντικόν· παραβάλλουσι δ' ὡς ὅμοια χωρία ὁ μὲν Οὐεΐλ. (διὰ νὰ περιορίσωμεν τὸν λόγον ἐκ φειδοῦς τοῦ τόπου εἰς τοὺς νεωτάτους) τὸ Ἱππολ. 79 καὶ Μηδ. 220, ὁ δὲ Ποφλύγκ. καὶ Οὐεκλ. τὰ ἐν τῇ εἰς Μηδ. 220, σημ., ἤτοι πρὸς τῷ ἡμετέρῳ τῆς Ἑκ. τὸ Μηδ. 87 Ἀνδρομ. 180, Ἑκ. 359, ἀποσπ. 778, Ἠλ. 934, Ἑλ. 942, ἀποσπ. 347, Σοφ. Αἴ 760, Ηλ. 1506, καὶ Ὁμ. Ἰλ. 19, 260. Ὅτι οἱ σοφοὶ ἄνδρες

τὴν Ἕκτορός τε χἀτέρων πολλῶν κάσιν,
προσθεὶς δ' ἀνάγκην σιτοποιὸν ἐν δόμοις,
σαίρειν τε δῶμα κερκίσιν τ' ἐφεστάναι
λυπρὰν ἄγουσαν ἡμέραν μ' ἀναγκάσει·
λέχη δὲ τἀμὰ δοῦλος ὠνητός ποθεν
χρανεῖ, τυράννων πρόσθεν ἠξιωμένα.
οὐ δῆτ'· ἀφίημ' ὀμμάτων ἐλεύθερον

σφάλλονται καὶ ἀνεπιστάτως συμφύρουσι τὴν σύνταξιν τοῦ ἡμετέρου χωρίου πρός τὴν τῶν ἀνωτέρω, γίνεται κατάδηλον. ἐὰν τρέψωμεν τὸ ἀναφορικὸν εἰς τὸ δῆθεν ἰσοδύναμον πληθυντικόν: *οἵτινες ἀργύρου μ' ὠνήσονται*, ὅπερ προφανῶς ἄτοπον, διότι εἷς μόνος ἔμελλεν ὠνήσεσθαι τὴν Πολυξένην. Ἡ συνθήκη ἄρα τῶν οὕτω παρερμηνευομένων λέξεων εἶνε ἄλλη, ἤτοι ἡ ἑξῆς: *ἔπειτα ἴσως ἂν δεσποτῶν ὠμῶν* (τὰς) *φρένας τύχοιμ' ἂν* (*ὄντος τούτου, ἤ: ἐκείνου*) *ὅστις μ' ὠνήσεται* κτλ., τῆς γενικῆς δηλονότι 'δεσποτῶν' οὔσης μεριστικῆς.

361. *τὴν Ἕκτορός τε χἀτέρων πολλῶν κάσιν*] τὴν '"Εκτορος καὶ ἑτέρων πολλῶν ἀδελφήν'. ΣΧΟΛ. Ὁ Βρύγκ., διώρθου 'τὴν Ἕκτορός τε κἀγαθῶν πολλῶν κάσιν', διότι, λέγει, δὲν ἐννοεῖ ποίαν ἐγκαύχησιν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐμπεριέχῃ τὸ ὅτι εἶχε καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς ἡ Πολ. Ἀλλὰ τὸ διόρθωμα, ἀντὶ νὰ ἐξάρῃ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, φθείρει ἐξ ἐναντίας καὶ τὴν τοῦ Ἕκτορος αὐτοῦ. Δὲν θ' ἀνεφέραμεν τὴν πεπαλαιωμένην ταύτην διόρθωσιν, ἐὰν δὲν ἐβλέπομεν τοὺς σοφοὺς ἐπιμένοντας εἰς τὸ νὰ φθείρωσι διορθοῦντες στίχον οὐ μόνον ἐκ παντὸς λόγου ἄψογον, ἀλλὰ καὶ ῥητορικῶς ἔντεχνον, ὅστις ὀνομάζων τὸν Ἕκτορα, ἀφίνει ὑπονοούμενον, ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀδελφοὶ ὅμοιοι μ' αὐτὸν ὑπῆρχον, συνυποδηλῶν ἅμα καὶ ποῖα ἀδελφικοῦ θαυμασμοῦ καὶ στοργῆς τρυφερὰ αἰσθήματα κατεῖχον τὴν ψυχὴν τῆς κόρης καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἐκείνῃ συμφορᾷ. Αὐτὰ ταῦτα λέγομεν καὶ περὶ τῆς διορθ. Ἐρουερδ. 'πρόμων'.

362. '*προσθεὶς σιτοποιὸν*] τὴν μυλικὴν εἶπε'. ΣΧΟΛ. καὶ ἐν γένει τὴν τῶν σιτίων πάντων παρασκευαστικήν. Πρβλ. Ἀνδρομ. 166, Τρῳάδ. 491 κἑξ. Ὀδυσσ., φ 108.

προσθεὶς] *ἐπιθείς, ἐπιβαλών*. Πρβλ. Ἡρ. μαιν. 710 'ἀνάγκην προστίθης ἡμῖν θανεῖν', Μελέαγρ. 528 'τὸ φῶς δ' ἀνάγκην προστίθησι σωφρονεῖν' κλπ.

363. '*σαίρειν*] φιλοκαλεῖν . . . σαροῦν' ΣΧΟΛ. (κοιν. φροκαλῶ, σαρώνω).

'*κερκίσιν*]. . ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν· κερκίδες γὰρ . . . ἃ αἱ γυναῖκες ἰδιωτικῶς σαγίτας καλοῦσι'. ΣΧΟΛ.

ἐφεστάναι] Πρβλ. τὸ Ὁμηρ. 'ἱστὸν ἐποίχεσθαι'. Αἱ ὑφαίνουσαι ἵσταντο ὄρθιαι, διότι καὶ τὸ ἀρχαῖον ὑφαντήριον ἵστατο ὄρθιον, ὅπως τὸ τῶν σημερινῶν παρ' ἡμῖν ταπητοποιῶν, καὶ τῶν ὑφαινόντων τὰ ἐξ αἰγείων τριχῶν τσουβάλια. Ὅθεν τὸ 'κερκίσιν ἐφεστάναι' = *ὑφαίνειν*, ὄχι ὅπως ὁ Σχολ. 'ἐπιστατεῖν' ἢ 'ἐπιστάτην εἶναι' ἐν τῇ κοινῇ χρήσει τῶν λέξεων.

364. *ἡμέραν*] = βίον μᾶλλον παρά, ὥς τινες, ἡμέραν κυριολεκτικῶς.

367. *ἀφίημ' ὀμμάτων κτλ*] Οὔτε οἱ Σχολ. ('ἀφίημι φῶς ἐκ τῶν ὀμμάτων — οὐκ ἀνοίγω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐλευθέρως κτλ'.) διηκρίβωσαν τὴν ἔννοιαν τῆς ῥήσεως, οὔτε οἱ ἐκ τῶν νεωτέρων πραγματευθέντες τὸ χωρίον. 'Φέγγος', λέγει ὁ Μυσγρ., δὲν εἶνε τὸ ἐξωτερικὸν φῶς, κεῖται δὲ τὸ 'φέγγος ὀμμάτων' κατὰ περίφρασιν ἁπλῆν ἀντὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὴν ἐκ

φέγγος τόδ', Ἅιδῃ προστιθεῖσ' ἐμὸν δέμας.
ἄγ' οὖν μ', Ὀδυσσεῦ, καὶ διέργασαί μ' ἄγων·

τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἐξαγομένην ἔννοιαν (: ἀφίνω τὸ ἐλεύθερον τῶν ὀφθαλμῶν μου φῶς) ἐμπαίζει ὁ 'Αρτ. ὡς ἄτοπον, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τοὺς ἐκλαμβάνοντας τὸ 'φέγγος' ὡς ἐξωτερικόν, διότι, λέγει, τὸ φῶς δὲν ἐγκλείεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ ἀφεθῇ ἔπειτα ἐξ αὐτῶν. Μεταγράφει δὲ τὸ 'ἐλεύθερον' εἰς 'ἐλευθέρων', καὶ ἐννοεῖ 'φέγγος' μὲν καὶ αὐτὸς τὸ ἐξωτερικὸν φῶς τοῦ ἡλίου, ἀλλ' 'ὄμμα ἐλεύθερον' ἢ 'ὄμματα ἐλεύθερα' τὸ ἐλεύθερον καὶ ἄφοβον βλέμμα ἀνδρὸς ἐλευθέρου καὶ ἀδουλώτου, παραβάλλων τὸ Ἰφιγ. Αὐλ. 994, Ἡρ. μαιν. 221, καὶ Ἠλέκτρ. 868, ὧν ὅμως μόνον τὸ τελευταῖον ἔχει παραπλησίαν πως τὴν ἔννοιαν, τὰ δ' ἄλλα εἶνε παντελῶς ἀλλότρια τοῦ προκειμένου. Ἀλλ' ἀφ' οὗ τὸ ἐξωτερικὸν φῶς καθ' Ἀρτ. δὲν ἐγκλείεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε νὰ νοηθῇ καὶ ὡς 'ἀφιέμενον' ἐξ αὐτῶν, τί ζητεῖ ἔπειτα ἡ γενικὴ 'ὀμμάτων ἐλευθέρων' ἐν τῇ ῥήσει; Τί ζητεῖ; Ἄ! τοῦτο δὲν τὸ λέγει ἐν τῇ κριτικῇ του σημειώσει ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὡς περιττόν, ἀφ' οὗ τὸ λέγει ἡ γερμανική του μετάφρασις: ich scheide freien Auges, freien Blicks von diesem Licht. Τοιουτοτρόπως ὅ,τι εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐξηγήσῃ ἡ ἑλληνικὴ σύνταξις, τὸ ἐξηγεῖ ἡ γερμανική. Ἐννοεῖται, ὅτι τὸ γερμανελλήνικον διόρθωμα ἔσπευσε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸ κείμενον καὶ ὁ Δινδ. καὶ ὁ Οὔεκλ., ὅστις καὶ ἀντὶ πάσης συντακτικῆς διασαφήσεως παραβάλλει τὸ Αἰσχ. Ἀγαμ. 328 'οὐκέτ' ἐξ ἐλευθέρου δέρης κτλ.' κατὰ Βλομφεῖλδ., ὅστις ἤδη πρὸ τοῦ Ἀρτούγγ. εἶχε προτείνῃ ἐν τῇ εἰς τὸν Αἰσχύλειον τοῦτον στίχον σημ. του τὴν διόρθωσιν 'ἐλευθέρων', ὡς ἐὰν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξομοιωθῇ ἡ ἀπρόθετος γενικὴ τοῦ Εὐριπιδείου μὲ τὴν ἐμπρόσθετον τοῦ Αἰσχυλείου στίχου. Ἡ σύνταξις καὶ τὸ νόημα εἶνε καθ' ἡμᾶς τοῦτο: *ἀφίημι ἐλεύθερον* (τῶν ἐμῶν) *ὀμμάτων τὸ φέγγος τόδε* (= τὸν βίον τοῦτον. Πρβλ. Ἑκ. 869 'ἐγώ σε θήσω τοῦδ' ἐλεύθερον φόβου', Ῥήσ. 664 'εἶμ' ἐλεύθερος φόβου', Ἱππολ. 1450 'τί φής; ἀφίης μ' αἵματος ἐλεύθερον;' κτλ.). Τὸ δὲ *φέγγος* πασίγνωστον, ὅτι, ὅπως καὶ τὸ *φάος* κττ., λαμβάνεται πλειστάκις ἀντὶ τοῦ *ἡμέρα* (Ἑκάβ. 32 κτλ.) καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ βίος (Ἑλέν. 320), καὶ ὅτι ἄρα, ὅπως 'εἰσορᾶν φέγγος' (Ἑκ. 250, Ὀρέστ. 1025 'τῆσδ' ὁρώσης φέγγος', Ἱππολ. 1023 κτλ. καθ' ἃ καὶ τὸ ἁπλοῦν *βλέπω* κττ.) σημαίνει τροπικῶς: *ζῆν*, οὕτως ἐξ ἐναντίας καὶ τὸ 'ἐκλείπειν (= ἀφιέναι) φέγγος' σημαίνει τροπικῶς *θνήσκω* (Ἑλέν. 319 'πιθοῦ πόσιν σὸν Θεονόης εἴτ' ἔστ' ἔτι Εἴτ' ἐκλέλοιπε φέγγος' κτλ.). Περὶ δ' ἐλευθερίας οὐδεὶς λόγος. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ νομίζῃ ἐλευθέραν ἑαυτὴν ἡ Πολυξένη, ἥτις ῥητῶς πρὸ δέκα μόλις στίχων εἶπε 'νῦν δ' εἰμὶ δούλη;' Ἡ δὲ φράσις 'ὀμμάτων ἐλεύθερον' προσετέθη εἰς τὸ 'ἀφίημι φέγγος τόδε' μόνον ὅπως δειχθῇ, ὅτι ζωήν, ὁποίαν διέγραψεν αὐτὴν (357-367), ἀφίνει ἐλευθέρως καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, ὅτι ζωὴν τοιαύτην δὲν θέλει νὰ τὴν ἰδοῦν πλειὰ τὰ μάτια της, ὅπως λέγομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὅτι θέλει νὰ προαπαλλάξῃ τοιαύτης ζωῆς τοὺς ὀφθαλμούς της. Τέτοια ζωὴ νὰ μὴ φθάσω νὰ τὴν δῶ μὲ τὰ μάτια μου, λέγει καὶ σήμερον ὁ λαός, ἐννοῶν εὐφήμως, ὅτι προτιμᾷ ν' ἀποθάνῃ παρὰ νὰ ἴδῃ ὅπερ ἀπεύχεται. Ἐὰν δ' ἡ ἡμετέρα ἡρωῒς ἔπειτα λέγει ἐν στ. 550 'ἐλευθέραν δέ μ' ὡς ἐλευθέρα θάνω πρὸς θεῶν μεθέντες κτείνατε', τοῦτο ἔχει ἄλλην ἰδιαιτέραν ἔννοιαν, περὶ ἧς ἔσται ὁ λόγος ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

368. *προστιθεῖσ'*] Ἐνταῦθα = *προσφέρουσα*.

'*διέργασαι*] φόνευσον'. ΣΧΟΛ.

οὔτ' ἐλπίδος γὰρ οὔτε του δόξης ὁρῶ
θάρσος παρ' ἡμῖν ὥς ποτ' εὖ πρᾶξαί με χρή.
μῆτερ σὺ δ' ἡμῖν μηδὲν ἐμποδὼν γένῃ,
λέγουσα μηδὲ δρῶσα· συμβούλου δέ μοι

370. *οὔτ' ἐλπίδος ... δόξης* κτλ.] Τὸ νόημα: *οὔτ' ἐλπίδα οὔτε τινὰ δόξαν ὁρῶ παρ' ἡμῖν ἐμποιοῦσαν θάρρος ὡς* κτλ. Τὸ 'του δόξης' = *δόξης τινός*, τῆς ἀντωνυμίας ἐλαττούσης ἔτι μᾶλλον τὴν ἀξίαν τῆς δόξης, τῆς ἁπλῆς δοξασίας. Ὅθεν καὶ ὀρθῶς ὁ Σχολ. 'δόξης: ὑπονοίας'.

372. *μῆτερ σὺ δ' ἡμῖν*] Πρὸς ῥητορικὴν ἔμφασιν ἀντὶ τοῦ ὁμαλωτέρου μὲν ἀλλ' ἀτονωτέρου: *σὺ δέ, μῆτερ*, κτλ. Πρβλ. εἰς Φοιν. 1672. Ἡ αὐτὴ μετάθεσις καὶ ἐπὶ τοῦ 'ἀλλά', τοῦ 'σύ' ἐν τούτοις ἄλλοτε μὲν ἀναγκαίου ὄντος, ἄλλοτε δὲ πρὸς δήλωσιν μόνον τῆς προσωπικῆς σχέσεως τιθεμένου, ὡς ἐν Φοιν. 1753, καὶ ἑπομένως παρέλκοντος ἅμα τῇ μεταβολῇ τῆς συντακτικῆς ἐκφορᾶς. Εἴπομεν ὅτι ἡ ἐκφορὰ εἶνε ῥητορική, καὶ μάλιστα ἐνταῦθα. Ἀφ' οὗ ἡ ἡρωϊκὴ κόρη ἐξέπληξε τοὺς ἀκροατὰς διὰ τῶν 342-5, ἐξηγοῦσα δ' ἔπειτα τὴν ἡρωϊκήν της ἀπόφασιν, ἐπηύξησε μὲν ἔτι μᾶλλον τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπλήρωσεν αὐτοὺς ἐλέου, ἀναλογιζομένους ποία εἰς ποίαν κόρην τύχη ἦτο εἱμαρμένη, νῦν ἕλκει ἀκαταμαχήτως αὐτοὺς εἰς συμπάθειαν ἄφατον, ὄχι περὶ ἑαυτῆς πρὸς θάνατον ἀγομένης φροντίζουσα, ἀλλὰ περὶ τοῦ πῶς νὰ ὑπομείνῃ τοῦτον ὡς οἷόν τε ἀλύπως ἡ φίλη μήτηρ.

373. *λέγουσα μηδὲ δρῶσα*·] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'μηδὲ' ὁ Βρύγκ. καὶ Πόρσ. ἐξέδωκαν 'μήτε', ὅπερ ὡς δῆθεν τὸ μόνον ὀρθὸν ἐτήρησεν ὁ Ἀρτ. καὶ Δινδ., ἀπέβαλον δ' οἱ ἄλλοι συναρμοσθέντες πρὸς τὴν παράδοσιν. Ὅτι τὸ 'μήτε' ἐνταῦθα οὐδένα λόγον ὑπάρξεως ἔχει, δειχθήσεται ἐξ ὧν θέλομεν εἴπῃ κατωτέρω. Ἀλλ' εἴτε 'μήτε' εἴτε 'μηδὲ' γράφοντες οἱ κριτικοὶ ἀποδίδουσιν ἅπαντες, ἀρχαῖοί τε ('λέγουσα: μηδὲ ἀπὸ κοινοῦ τὸ μή' ΣΧΟΛ.) καὶ νεώτεροι εἰς τὰς δύο μετοχὰς ἔννοιαν, ἣν δὲν ἔχουσιν. Οὕτως ὁ Δινδ[2]. ἑρμηνεύει τὸ 'λέγουσα μηδὲ δρῶσα' = *μὴ λέγουσα μηδὲ δρῶσα*, ὅπως πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Σχαίφφερ. εἰς Λ. Βοσ. σελ. 777, 'μήτε δρῶσα' γράφων, καὶ ὁ Ἕλμσλ. εἰς Οἰδ. τυρ. 817· ταῦτα δ' ἐπαναλαμβάνουσι καὶ ἅπαντες μέχρι σήμερον. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη σύνταξις ποιεῖ τὸν λόγον σόλοικον, διότι τό: *σὺ δ' ἡμῖν μηδὲν ἐμποδὼν γένῃ μὴ λέγουσα μηδὲ δρῶσα*, δὲν σημαίνει ὅ,τι θέλουσιν οἱ κριτικοί, ἤτοι: *σὺ δὲ μηδόλως ἡμῖν ἐμποδὼν γένῃ λόγῳ ἢ ἔργῳ*, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον: *μηδόλως ἡμῖν γένῃ ἐμποδὼν σιωπῶσα ἢ ἀπρακτοῦσα*. Ἡ σύνταξις τοῦ *μηδὲ* εἶνε ὁποία καὶ ἡ τοῦ *οὐδέ*· ὅπως δὲ καὶ ἂν λάβῃ τις αὐτό, εἴτε κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἐλλειπτικὴν χρῆσιν, καθ' ἣν τὰ δύο συνθετικὰ αὐτοῦ μόρια ἔσωζον τὴν ἰδίαν ἑκάτερον δύναμιν (= *μὴ* + *δέ*), τοῦ μὲν *μὴ* ἀναφερομένου εἰς τὸν ἀπὸ κοινοῦ λαμβανόμενον ὅρον, τοῦ δὲ *δὲ* συνδέοντος τοῦτον πρὸς τὸν ἑπόμενον, εἴτε ὅπως ἐν τῇ διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου χρήσει ἐξενίκησεν ἡ συνδετικὴ μόνον τοῦ *δὲ* δύναμις, ἡ ῥῆσις οὐδεμίαν πάσχει ἔλλειψιν τοῦ *μή*. Οὐδὲν τῶν παραδειγμάτων, ὅσα συνέλεξαν οἱ κριτικοί, καὶ μάλιστα ὁ Σχαίφφερ., ἔχει σχέσιν μὲ τὸ ἡμέτερον, ἐκτὸς τοῦ Ἡροδ. α' 215 'σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρῶνται (οἱ Μασσαγέται) οὐδέν', ἐν τούτῳ μόνῳ διάφορον, ὅτι τὸ 'οὐδὲν' κεῖται ἐν τέλει τῆς φράσεως, ὄχι δ' ἐν ἀρχῇ, ὅπως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τὸ 'μηδὲν', μείζονος τόνου χάριν (ὅπως π.χ. καὶ τὰ Σοφ. Φιλ 250 'ὅν γ' εἶδον οὐδεπώποτε', Ἠλ. 905 'καὶ χερσὶ βαστάσασα δυσφημῶ μὲν οὔ', Εὐρ. Μηδ. 82, 'ὄλοιτο μὲν μή' κτλ.). Οὕτω καὶ ἡ ἡμετέρα ῥῆσις

θανεῖν πρὶν αἰσχρῶν μὴ κατ' ἀξίαν τυχεῖν.
ὅστις γὰρ οὐκ εἴωθε γεύεσθαι κακῶν,
φέρει μέν, ἀλγεῖ δ' αὐχέν' ἐντιθεὶς ζυγῷ·
θανὼν δ' ἂν εἴη μᾶλλον εὐτυχέστερος
ἢ ζῶν· τὸ γὰρ ζῆν μὴ καλῶς μέγας πόνος.

ΧΟΡΟΣ.

δεινὸς χαρακτὴρ κἀπίσημος ἐν βροτοῖς
ἐσθλῶν γενέσθαι, κἀπὶ μεῖζον ἔρχεται
τῆς εὐγενείας ὄνομα τοῖσιν ἀξίοις.

οὐδεμίαν πάσχει τοῦ 'μὴ' ἔλλειψιν, τοῦ μὲν 'μηδὲν' διήκοντος ἀρνητικῶς δι' ὅλης τῆς προτάσεως, τοῦ δὲ 'μηδὲ' συνάπτοντος κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν τὰς δύο μετοχάς, κυρίως μὲν καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ χρήσεως, καὶ ἀνανεοῦντος τὴν ὅλην τῆς προτάσεως ἄρνησιν (=*μηδόλως ἡμῖν ἐμποδὼν γένῃ λέγουσα μηδ' [ἐμποδὼν ἡμῖν γένῃ] δρῶσα*), ὡς δ' ἐκ τῆς χρήσεως, ἥν, ἐκτριβείσης διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου ἐν τῇ συνειδήσει τῶν λαλούντων τῆς τοιαύτης ἐλλείψεως (ὅπως καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις μοριολογικοῖς συμπλέγμασιν, οἷον τὸ *εἰμὴ* κττ.), ἀπέκτησε χρησιμεύοντος ὡς ἁπλοῦ τῶν δύο μετοχῶν συνδέσμου, καὶ ἰσοδυναμοῦντος ἁπλῶς τῷ *ἤ*, πρὸς ὃ καὶ πολλάκις ἐναλλάσσεται (οὕτω π. χ. τὸ Σοφ. Φιλ. 904 'οὐδὲν ἔξω τοῦ φυτεύσαντος σύ γε δρᾷς οὐδὲ φωνεῖς', ὅμοιον καὶ τοῦτο τῷ ἡμετέρῳ τῆς Ἑκάβης, οὐδαμῶς συμπληρωτέον: *οὐδὲν ἔξω τοῦ φ. σύ γ' οὐ δρᾷς οὐδὲ φωνεῖς*, ὅπερ ἢ σόλοικον ἢ ἄτοπον καὶ παράλογον, ὡς τἀναντία πρὸς τὰ λεγόμενα λέγον, τὸ δ' ἐν αὐτῷ 'δρᾷς οὐδὲ φωνεῖς' ἐκφέρεται διὰ τοῦ *ἢ* ἐν Οἰδ. τυρ. 71 'ὡς πύθοιθ' ὅ,τι δρῶν ἢ τί φωνῶν' ὅπως καὶ ἐν Αἰσχ. Προμ. 660 'ὡς μάθοι τί χρὴ δρῶντ' ἢ λέγοντα δαίμοσιν πράσσειν φίλα'). Καὶ ἐνταῦθα ἄρα οὐδαμῶς κατ' οὐσίαν τὸ νόημα παραβλάπτεται ἀντικαθισταμένου τοῦ 'οὐδὲ' διὰ τοῦ 'ἤ', ὅπερ καὶ εὐληπτότερον εἰς τὰς νεωτέρας γλώσσας, καὶ δὴ καὶ τὴν ἡμετέραν, ἤτοι: *μηδαμῶς ἡμῖν ἐμποδὼν γένῃ λέγουσα ἢ δρῶσα* (=*λόγῳ ἢ ἔργῳ*).

377. *μᾶλλον εὐτυχέστερος*] κατὰ πλεονασμὸν συνήθη καὶ πάλαι καὶ νῦν παρ' ἡμῖν (οἷον: π ε ι ὸ κ α λ ί τ ε ρ ο ς κττ.) τοῦ συγκριτικοῦ ἐπιῤῥήματος.

378. Τὸν στίχον τοῦτον περιέγραψε μὲν ὁ Ναύκ., ἐξέβαλε δὲ τοῦ κειμένου ὁ Πρίνζ., διότι τὸ νόημα αὐτοῦ, λέγει ὁ Ναύκ., ταπεινὸν καὶ οὐδαμινόν, ἀποδεχόμενος δηλ. τὸ τοῦ Σχολ. 'μὴ καλῶς: ἀλλὰ δυστυχῶς'. Ἀλλὰ τὸ 'μὴ καλῶς' δὲν σημαίνει *δυστυχῶς*, ἀλλὰ *αἰσχρῶς*, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὰ 374 'αἰσχρῶν μὴ κατ' ἀξίαν', καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα περὶ τῆς μελλούσης αὐτῆς δουλείας εἶπεν ἡ ἡρωΐς. Οὕτω δ' ἐκλαβοῦσα τοὺς λόγους τούτους καὶ ἡ Ἑκάβη ἀποκρίνεται 382 'καλῶς μὲν εἶπας, θύγατερ, ἀλλὰ τῷ καλῷ κτλ.'

379-81. *δεινὸς χαρακτὴρ ... τοῖσιν ἀξίοις.*] Ἡ συνθήκη τῶν λέξεων καὶ ὁ νοῦς μᾶλλον οὗτος: *δεινὸς κἀπίσημος χαρακτὴρ ἐν βροτοῖς τὸ ἐξ ἐσθλῶν γενέσθαι, κἀπὶ μεῖζον τῆς εὐγενείας ὄνομα ἔρχεται* (τὸ ἐξ ἐσθλῶν γενέσθαι) *τοῖς ἀξίοις*, ἤτοι: *οἱ ἐξ ἐσθλῶν γενόμενοι* (=εὐγενεῖς), *ἄξιοι τούτου ὄντες, προσκτῶνται ὄνομα*

ΕΚΑΒΗ.

καλῶς μὲν εἶπας, θύγατερ, ἀλλὰ τῷ καλῷ
λύπη πρόσεστιν. εἰ δὲ δεῖ τῷ Πηλέως
χάριν γενέσθαι παιδὶ καὶ ψόγον φυγεῖν
ὑμᾶς, Ὀδυσσεῦ, τήνδε μὲν μὴ κτείνετε,
ἡμᾶς δ' ἄγοντες πρὸς πυρὰν Ἀχιλλέως
κεντεῖτε, μὴ φείδεσθ'· ἐγὼ τέκον Πάριν,
ὃς παῖδα Θέτιδος ὤλεσεν τόξοις βαλών.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

οὐ σ', ὦ γεραιά, κατθανεῖν Ἀχιλλέως
φάντασμ' Ἀχαιούς, ἀλλὰ τήνδ' ᾐτήσατο.

ΕΚΑΒΗ.

ὑμεῖς δέ μ' ἀλλὰ θυγατρὶ συμφονεύσατε,
καὶ δὶς τόσον πῶμ' αἵματος γενήσεται

μεῖζον τῆς εὐγενείας. Τὸ 'δεινός', ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον τὸ συνώνυμον φοβερός, μεταλαμβάνεται κατ' ἐκδοχὰς ἀλλοτριωτάτας τοῦ δέους, ὅπερ τὸ ἀρχικὸν ἔτυμον, ἐμφαινούσας, ἐπί τε καλοῦ καὶ ἐπὶ κακοῦ, τὸ *ὑπερβολῇ μέγα*, ὅπως ἐνταῦθα, ὅπου συνωνυμεῖ περίπου τῷ: *θαυμαστός*. Τὸ δὲ 'χαρακτὴρ' ἐνταῦθα κυριολεκτικῶς ἐπὶ τοῦ σήματος, ὃ φέρουσιν ἐγκεχαραγμένον τὰ νομίσματα, ὅθεν καὶ ὁ χρυσὸς ἢ ἄργυρος τῶν νομισμάτων λέγεται *ἐπίσημος* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν χρυσὸν ἢ ἄργυρον τὸν μὴ φέροντα τὰ σήματα ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο *ἄσημον* καλούμενον. Προσφορώτατα λοιπὸν μετήνεγκεν ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα (ὡς καὶ ἀλλαχοῦ Μηδ. 519, Ἡρ. μ. 658, Ἠλ. 559 κλπ.) ἐπὶ τὸ ἦθος τῶν εὐγενῶν τὸ ἐπίσημον τοῦτο χάραγμα, θέλων νὰ δηλώσῃ ὅτι, ὅπως ὁ ἐπίσημος χρυσὸς οἴκοθεν εὑρίσκει πέρασιν καὶ τιμήν, οὕτω καὶ ὁ ἐξ ἀγαθῶν γεννηθείς. Ἐννοεῖται, ὅτι τῆς λέξεως *χαρακτὴρ* καὶ εἰς τὰς ξένας γλώσσας μεταδοθείσης ἐπὶ τῆς ἠθικῆς μάλιστα τροπικῆς ἐκδοχῆς, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν μᾶλλον εἰς τὸν σημερινὸν ἡμῶν λόγον μετεισφορηθείσης, τὸ *χαρακτὴρ* παρ' ἡμῖν σήμερον ἐμφαίνει ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τὸ *ἦθος*, καὶ ἑπομένως δὲν ἁρμόζει πλέον εἰς μετάφρασιν τοῦ ἡμετέρου στίχου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λέγομεν ἡμεῖς σήμερον μᾶλλον: σφραγίς, ὅπερ καὶ μεταχειρίζεται ὡς ἑρμηνευτικὴν γλῶσσαν εἷς τῶν Σχολ.

382. *καλῶς μὲν εἶπας* κτλ.] Ἴδε ἀνωτέρω εἰς 378.

385. *ὑμᾶς*] Τὸ 'ὑμᾶς', ἀνθ' οὗ κακῶς ὁ Κοϊτσάλ. 'ὑμεῖς', ἐτέθη ἕνεκα τῶν ὅσα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν 311 κἑξ.

387. *τέκον*] Οὕτω τὰ βιβλ. Ἴδ. εἰς 312, 580.

391. *ὑμεῖς δέ μ' ἀλλὰ*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1672 καὶ σελ. 630, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰς 372.

γαίᾳ νεκρῷ τε τῷ τάδ' ἐξαιτουμένῳ.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

ἅλις κόρης σῆς θάνατος, οὐ προσοιστέος
ἄλλος πρὸς ἄλλῳ· μηδὲ τόνδ' ὠφείλομεν.

ΕΚΑΒΗ.

πολλή γ' ἀνάγκη θυγατρὶ συνθανεῖν ἐμέ.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

πῶς; οὐ γὰρ οἶδα δεσπότας κεκτημένος.

394. *κόρης σῆς*] Ἀντὶ τῆς ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ἐκδδ. κοινῆς 'σῆς' ὁ Κιρχ. 'εἷς' κατὰ τὸν Λ· ἀλλὰ κατὰ Πρίνζ. ἐν Λ[1] 'εἷς', ἐξ οὗ ἡ γραφὴ ἀποδεικνύεται διωρθωμένη καὶ ἀπεξεσμένη τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς γράμμα. Οὐχ ἧττον τὴν γραφὴν ταύτην εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον πλὴν τοῦ Κιρχ. Ναύκ. Οὐέϊλ. καὶ Οὐεκλ., καίπερ οὐδένα νοῦν ἔχουσαν. Θὰ ἦτο ἡ γραφὴ ἀνεκτή, ἐὰν ἔλειπε τὸ 'κόρης', ἀλλὰ νῦν τὸ νόημα εἶνε ὅτι ἀπαιτεῖται κόρης (καὶ ὄχι δηλονότι ἐγγάμου) καὶ ταύτης ἡστινοσδήποτε (καὶ ὄχι τῆς Πολυξένης μόνης) ὁ θάνατος, τοῦτο δ' ἀντιμάχεται πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα, οὐ μόνον τὰ πολλῷ πρότερον εἰρημένα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἔναγχος ἐν στ. 389-390. Ὁμοίως δ' ἄτοπον εἶνε τὸ νόημα καὶ ἂν τὸ 'κόρης' ἐκληφθῇ ἐνάρθρως, ἤτοι: 'τῆς κόρης εἷς θάνατος', διότι πλείονες θάνατοι τοῦ ἑνὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κόρης δὲν εἶνε βέβαια δυνατοί. Ὁ Οὐέϊλος μεταφράζει une seule mort, celle de la vierge· ἀλλὰ τοῦ ἑρμηνεύματος τούτου οὐδὲ σκιὰ ὑπάρχει ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης. Ἐνεμείναμεν εἰς τὴν κοινήν, ὡς τὴν μόνην ὀρθήν.

395. *μηδὲ τόνδ' ὠφείλομεν.*] Ἡ φράσις ἐλλειπτικῶς εὐκτικὴ ἐπ' ἀρνήσεως (πρβλ. Μηδ. 1413, Ἀνδρομ. 1189, Ἀλκ. 880 κλπ.), ὄχι ὅπως ὁ ΣΧΟΛ. 'εἴθε μηδὲ τοῦτον ἐχρεωστοῦμεν', ὅπερ κακῶς ἀπεδέξαντο καί τινες τῶν νεωτέρων, ἀλλ' ὅπως ὁ Παραφρ. 'εἴθε μηδὲ τόνδε ὠφείλομεν ποιεῖσθαι'. Πρβλ εἰς 255.

397. *κεκτημένος.*] Αὕτη ἡ κοινή, πλὴν τοῦ ἐν τῷ *G* 'κεκτημένη', ὅπερ προφανῶς ἐκ διορθ. ἡμαρτημένης. Ὅθεν καὶ ὁ Ἰένν. διώρθ. 'οἶσθα . . . κεκτημένη;' ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Πρίνζ., ἀλλ' ὅπερ φθείρει αἰσχρῶς τὸ κείμενον. Καὶ πρότερον εἴπομεν, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Ὀδυσσέως εἶνε, ὅπου ἐγχωρεῖ, πλήρης ἀστυκῆς λεπτότητος, ὁ δ' ἡμέτερος στίχος εἶνε, εἰς λόγον ὕφους διπλωματικοῦ, ἀληθὲς ἀριστούργημα. Ὁ ἀγέρωχος καὶ δεσποτικὸς κατακτητὴς ἐδυσφόρησεν, ὅτι ἡ αἰχμάλωτος ἐτόλμησε νὰ ἐκστομίσῃ τὴν λέξιν 'ἀνάγκη'. Ἀλλ' ὁ κατακτητὴς εἶνε Ὀδυσσεύς, διὸ καὶ δὲν λέγει ἀπεριφράστως καὶ ἐλευθέρως ὅ,τι αἰσθάνεται, κρύπτει δὲ τὴν δυσφορίαν του ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγνοίας θανασίμως εἰρωνικῆς. Τοιοῦτον στίχον μόνον ὁ Εὐριπίδης ἠδύνατο νὰ θέσῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ μόνον ἡ διορθωτικὴ νόσος τῶν ἡμετέρων κριτικῶν νὰ φθείρῃ.

ΕΚΑΒΗ.

ὁποῖα κισσὸς δρυὸς ὅπως τῆσδ' ἕξομαι.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

οὔκ, ἤν γε πείθῃ τοῖσι σοῦ σοφωτέροις.

398. *ὁποῖα κισσὸς* κτλ.] Καὶ τούτου τοῦ στίχου ἡ ἔννοια μένει μέχρι σήμερον αἴνιγμα· ὅθεν καὶ ὁ μὲν Ῥεΐσκ. μετέβαλε διορθῶν τὸ 'ὁποῖα', εἰς 'ὅμοια', ἐσχάτως δ' ὁ Οὐεκλ. τὸ 'ὅπως' εἰς 'ἀπρίξ', ὁ Συβέλ. εἰς 'ἐγώ', καὶ ὁ Κοϊτσάλας εἰς 'ἕλιξ'. Εὐλόγως ὅμως αἱ διορθώσεις αὗται ἀπερρίφθησαν, τοῦ Βρυγκ. Δινδ. καὶ Ἀρτ. μόνον ἐκδόντων 'ὅμοια'. Ὁ Πόρσ. τηρῶν τὴν κοινὴν ἐξέλαβε τὸ 'ὅπως' ὡς ἐλλειπτικὸν τὸ 'ὅρα', καὶ παρέβαλε τὸ Ἀριστ. Ἐκκλ. 296 'ὅπως δὲ τὸ σύμβολον λαβόντες ἔπειτα πλησίον καθεδούμεθα'. Ἀλλ' ὁ Σεΐδλερ. ἀπέκρουσε τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, ἀποδείξας, ὅτι τὸ ἐν τῷ Ἀριστοφανείῳ χωρίῳ 'ὅπως' ἐξήρτηται ἐκ τοῦ πρὸ δύο στίχων 'προσέχων'. Ἀλλὰ τοῦτο, καίπερ καθ' ἑαυτὸ ὀρθόν, δὲν αἴρει τὴν ἐλλειπτικὴν χρῆσιν τοῦ 'ὅπως' ἐπὶ πάντων τῶν προσώπων ἀρνητικῶς τε καὶ μή, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος δὲν εἶνε τοῦ παρόντος. Καθ' ἡμᾶς δ' ἄλλος λόγος σπουδαιότερος ἀποκλείει τὴν Πορσώνειον ἑρμηνείαν, ὁ ἐκ τοῦ νοήματος. Ἐν τῇ τοιαύτῃ χρήσει τοῦ 'ὅπως' ὁ λαλῶν ἐκλαμβάνει ὡς σύμμαχον ἢ ὑπήκοον τὸν πρὸς ὃν λαλεῖ, καὶ ὡς τοιοῦτον προσκαλεῖ αὐτὸν νὰ συνεργήσῃ εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ μελετώμενον ἐγχείρημα. Ἀλλὰ μὴν τίς δὲν βλέπει, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς οὔτε νὰ ἐκληφθῇ οὔτε νὰ προσκληθῇ ὡς συνεργὸς ὑπὸ τῆς Ἑκάβης εἶνε δυνατόν; Ὥστε ὀρθῶς μὲν ἀπεκρούσθη ἡ ἑρμηνεία τοῦ Πόρσων., κακῶς ὅμως ἐπεκράτησεν ἡ ἔτι χείρων τοῦ Σεΐδλέρ. αὐτοῦ, καθ' ἣν τὸ 'ὁποῖα' καὶ 'ὅπως' εἶνε ἁπλοῦς πλεονασμός, δόγμα ὅσον παράλογον τόσον καὶ αὐθαίρετον. Τὸ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ νόημα εἶνε τοῦτο: *ὅπως τῆσδ' ἕξομαι οἷα κισσὸς δρυός*, τοῦ μὲν 'ὅπως' κειμένου ἐλλειπτικῶς (κατὰ τὸ συνώνυμον ὡς) τοῦ 'ἴσθι' κττ. (ἴδ. εἰς Φοιν. 628 κλπ.), καθ' ἃ καὶ εὐθὺς κατωτέρω ἐν 400 κεῖται, τοῦ δὲ 'ὁποῖα' λαμβανομένου ἐν τῇ συνήθει αὐτοῦ ὁμοιωματικῇ χρήσει. Ἀπεσχοινίσθη δ' ἀπὸ τῆς ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως οἰκείας θέσεως τὸ 'ὅπως' ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης, ἧς ἕνεκα καὶ τὸ 'οἷα' ἐτράπη εἰς 'ὁποῖα' (πρβλ. π.χ. Σοφ. Οἰδ. τυρ. 1272 'οὔθ' *οἷ'* ἔπασχεν, οὔθ' *ὁποῖ'* ἔδρα κακά', 1403 '*οἷ'* ἔργα δράσας . . . *ὁποῖ'* ἔπρασσον αὖθις' κλπ.), καὶ τὸ 'ὡς' εἰς 'ὅπως', ὅπερ κατὰ μορφὴν μόνον διάφορον τοῦ 'ὡς' καὶ ἐν ἁπάσαις μικροῦ δεῖν ταῖς χρήσεσι ταὐτόσημον (πρβλ. Ἀριστ. Νεφ. 257 'ὥσπερ με τὸν Ἀθάμανθ' ὅπως μὴ θύσετε'=[σκοπεῖτε] *ὅπως μή μ' ὥσπερ τὸν Ἀθ. θύσετε*). Ἡ ὁμαλὴ ἐκφορὰ τῶν λέξεων τούτων θὰ ἦτο, ἐννοεῖται, αὕτη: *ὡς (ἢ ὅπως) τῆσδ' ἕξομαι ὁποῖα κισσὸς δρυός*· ἀλλὰ μετρικῶς εἶνε ἀδύνατον νὰ συναπαρτισθῶσιν εἰς στίχον αἱ λέξεις ἄλλως ἢ ὅπως συνετέθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, τῶν δύο κώλων τοῦ λόγου (α'] '(ὅπ)ως τῆσδ' ἕξομαι' β'] (ὁπ)οῖα κισσὸς δρυός') πρωθυστέρως ταχθέντων, ὅπως πολλάκις. Μὴ λησμονῶμεν δ' ἐν τούτοις καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη ἐκφορὰ εἶνε ῥητορικῶς πολὺ τῆς ἑτέρας, τῆς ὁμαλῆς, ἐντονωτέρα.

ΕΚΑΒΗ.

ὡς τῆσδ' ἑκοῦσα παιδὸς οὐ μεθήσομαι.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ.

ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ μὴν τήνδ' ἄπειμ' αὐτοῦ λιπών.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

μῆτερ, πιθοῦ μοι· καὶ σύ, παῖ Λαερτίου,
χάλα τοκεῦσιν εἰκότως θυμουμένοις,
σύ τ', ὦ τάλαινα, τοῖς κρατοῦσι μὴ μάχου.
βούλει πεσεῖν πρὸς οὖδας ἑλκῶσαί τε σὸν
γέροντα χρῶτα πρὸς βίαν ὠθουμένη,
ἀσχημονῆσαί τ' ἐκ νέου βραχίονος
σπασθεῖσ', ἃ πείσει; μὴ σύ γ'· οὐ γὰρ ἄξιον.
ἀλλ', ὦ φίλη μοι μῆτερ, ἡδίστην χέρα
δὸς καὶ παρειὰν προσβαλεῖν παρηΐδι·
ὡς οὔποτ' αὖθις, ἀλλὰ νῦν πανύστατον

400. *ὡς τῆσδ' ἑκοῦσα κτλ.*] τὸ 'ὡς' καθ' ἃ καὶ τὸ 'ὅπως' ἐν 398. Περὶ τοῦ 'μεθήσομαι' ἴδε εἰς Φοιν. σελ. 433 κἑξ. μάλιστα δὲ 441.

403. *χάλα*] ἀπολύτως, καὶ ἑπομένως ἀμεταβάτως, 'ὑποχώρει, ἐνδίδου, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὑποχαλώντων τὸν πόδα πολλοῦ ὄντος ἀνέμου.' ΣΧΟΛ.

τοκεῦσιν] δηλονότι: τῇ μητρὶ Ἑκάβῃ, ὡς καὶ ἐν

404. *τοῖς κρατοῦσι*] τῷ κρατοῦντι, ἤτοι: Ὀδυσσεῖ. Πολλάκις, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς ποιηταῖς, γίνεται χρῆσις τοῦ πληθυντικοῦ, καὶ ὅπου ὁ λόγος περὶ ἑνὸς προσώπου ἢ πράγματος, ἀλλ' οὐδέποτε εἰκαίως καὶ ἄνευ λόγου. Ἡ δ' ἔννοια τοῦ λόγου τούτου εἶνε πολὺ πλέον ποικίλη, παρ' ὅσον ἤθελέ τις ἀπειρότερος ὑποθέσῃ. Ἐνταῦθα π. χ. ὅσα περὶ γενικότητος ἢ δυνάμεως λέγει ἀόριστα ὁ Ῥόστ. ἐν τῇ Γραμματ. § 97 σημ., εἰς ἃ παραπέμπει ὁ Πορλύγκ. καὶ Οὐεκλ., ὡς καὶ ὅσα ὁ Οὐέϊλ. εἰς 403-4, καὶ Μήδ. 396, 594, 823, οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐφαρμογήν, τὸ δὲ σχῆμα εἶνε ἀστυκότης ὑποκρύπτουσα τοιοῦτόν τι νόημα: *καὶ σύ, παῖ Λαερτίου, χάλα (τῇ μητρί, χαλαστέον γάρ) τοκεῦσιν εἰκότως θυμουμένοις*, καί: *Σύ τ', ὦ τάλαινα, (Ὀδυσσεῖ) μὴ μάχου, (οὗτος γὰρ κρατεῖ), τοῖς (δὲ) κρατοῦσιν (οὐ μαχητόν)*. Πρβλ. εἰς Φοιν. 40.

406. '*γέροντα χρῶτα*] γεραιὸν σῶμα'. ΣΧΟΛ.

407. '*ἀσχημονῆσαι*] ἄσχημον πρᾶγμα παθεῖν'. ΣΧΟΛ.

407-8. *ἐκ ν. βρ. σπασθεῖσ'*] σπασθεῖσα ὑπὸ νέου βραχίονος (τοῦ Ὀδυσσείου).

408. *μὴ σύ γ'·*] Ἴδε εἰς Φοιν. 535.

ἀκτῖνα κύκλον θ' ἡλίου προσόψομαι.
τέλος δέχει δὴ τῶν ἐμῶν προσφθεγμάτων,
ὦ μῆτερ, ὦ τεκοῦσ', ἄπειμι δὴ κάτω

ΕΚΑΒΗ.

ὦ θύγατερ, ἡμεῖς δ' ἐν φάει δουλεύσομεν.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ἄνυμφος ἀνυμέναιος ὧν μ' ἐχρῆν τυχεῖν,

ΕΚΑΒΗ.

οἰκτρὰ σύ, τέκνον, ἀθλία δ' ἐγὼ γυνή.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ἐκεῖ δ' ἐν Ἅιδου κείσομαι χωρὶς σέθεν.

413. *τέλος δέχει δὴ κτλ.*] Φυσικώτερον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται τὸ 'δέχου', ὅπερ καὶ κεῖται ἐν *E b*, ἐκ διορθώσεως πάντως, οὕτω δὲ καὶ μεταφράζουσιν ἀκόμη καὶ σήμερόν τινες. Ἀλλ' οὐ μόνον διπλωματικῶς πεπιστωμένον τὸ 'δέχει' ('δέχῃ' ἐν τοῖς λοιποῖς, πλὴν 'δ' ἔχῃ' ἐν *A*), ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετὰ δευτέραν φροντίδα ἀποδεικνύεται τὸ ὀρθότερον, ἑρμηνευομένου δεόντως τοῦ 'δή'. Τὸ νόημα εἶνε: Λοιπὸν τὸ τέλος τῶν προσφθεγμάτων μου, ἤτοι: Λοιπὸν τὰ τελευταῖά μου προσφθέγματα δέχεσαι πλέον. Οὕτω δὲ ('λοιπὸν — πλέον') ληπτέον καὶ τὸ 'δή, τὸ ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ, ὅστις ἐπιφέρεται ἀσυνδέτως διὰ τὴν ἄκραν θλῖψιν, ἥτις κατέχει τὴν λαλοῦσαν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις, καὶ ἥτις μόνον ἐπὶ τῆς σκηνῆς δύναται νὰ παρασταθῇ σαφῶς διὰ προσφόρου ἀπαγγελίας καὶ ἠθοποιίας. Διὰ τοῦτο καὶ κακῶς ἐν

414. στίζουσιν οἱ πλεῖστοι διὰ τελείας μετὰ τὸ 'κάτω', ὀρθῶς δὲ παρετήρησεν ὁ ΣΧΟΛ. 'ταῦτα λεγούσης τῆς Πολυξένης ἀπεκρίθη ἡ Ἑκάβη, ἡμεῖς ἐν φάει δουλεύσομεν, ἡ δὲ Πολυξένη πρὸς ταῦτα οὐκ ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἔχεται τῶν αὐτῆς λόγων, κἂν ἀμοιβαῖοι φαίνωνται οἱ στίχοι . . . διὰ μέσου δὲ ἐβόα Ἑκάβη ἐκείνης λαλούσης, ὅπως ἀποκριθῇ καὶ εἴπῃ αὐτῇ, καὶ οὐκ ἀντεῖπεν αὐτῇ μέχρι τοῦ στίχου τοῦ λέγοντος Τί σοι πρὸς Ἕκτορ' ἢ γέροντ' εἴπω πόσιν'. Ταῦτα ὀρθά, ὅθεν καὶ ἀφήκαμεν τὸν στίχον ἄστικτον, κακῶς ἐν ταῖς ἐκδδ. διαστιζόμενον.

415. *ἐν φάει δουλεύσομεν.*] τὸ 'φάος' διὰ τὸ 412 'ἡλίου' καὶ 414 'κάτω', συνυπονοουμένου, ὡς εἰκός, καὶ τοῦ βίου (πρβλ. εἰς 367), ἤτοι: ἐγὼ δὲ θὰ βλέπω τὸ φῶς δουλεύουσα.

416. *ἄνυμφος κτλ.*]=*ἄμοιρος ὢν μ' ἐχρῆν τυχεῖν νυμφευμάτων καὶ ὑμεναίων*. Πρβλ. εἰς Φοιν. 326, 350.

ΕΚΑΒΗ.

οἴμοι· τί δράσω; ποῖ τελευτήσω βίον;

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

δούλη θανοῦμαι, πατρὸς οὖσ᾽ ἐλευθέρου.

ΕΚΑΒΗ.

ἡμεῖς δὲ πεντήκοντά γ᾽ ἄμμοροι τέκνων.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

τί σοι πρὸς Ἕκτορ᾽ ἢ γέροντ᾽ εἴπω πόσιν;

ΕΚΑΒΗ.

ἄγγελλε πασῶν ἀθλιωτάτην ἐμέ.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ὦ στέρνα μαστοί θ᾽, οἵ μ᾽ ἐθρέψαθ᾽ ἡδέως.

419. *οἴμοι· τί δράσω; ποῖ τελευτήσω βίον;*] Ὁ Ναύκ. ἀπεκήρυξε τὸν στίχον ὡς ἐφθαρμένον, ἐνόθευσε δὲ τοῦτόν τε καὶ τὸν ἑπόμενον ὁ Ἰένν. καὶ Οὐεκλ. καὶ ἐξέβαλε τοῦ κειμένου ὁ Πρίνζ. Διατί; 'Τελευτᾶν βίον', λέγει ὁ Ναύκ., σημαίνει 'θνήσκειν' καὶ οὐδὲν πλέον, ὅθεν τὸ 'ποῖ' οὐδένα ἔχει νοῦν, διὸ καὶ διορθώνει 'ποῖ τελευτήσω τάδε;' Ἀλλὰ τὸ 'τελευτῶ' ἀμεταβάτως τε καὶ μεταβατικῶς λαμβανόμενον, ὅπως καὶ τὸ τῆς συνηθείας: τελειώνω, δέχεται κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς διαθέσεις, ἐὰν ἡ χρεία τοῦ νοήματος τὸ ἀπαιτῇ, καὶ ἐπίρρημα ἢ προθετόπτωτον δηλοῦν τὸν πρὸς ὃν ὅρον τῆς κινήσεως, συντομίας δὲ χάριν παραβάλλομεν αὐτὸ τὸ Οἰδ. Κολ. 476 'τὸ δ᾽ ἔνθεν ποῖ τελευτῆσαί με χρή', καθ᾽ ὃ κατεσκεύασεν ὁ σοφὸς ἀνὴρ τὸ διόρθωμά του. Ὅπως ἄρα ἡ Ἑκάβη λέγει ἐν Τρῳάδ. 1029 'ἵν᾽ εἰδῇς οἷ τελευτήσω λόγον' μεταβατικῶς, καὶ ἀμεταβάτως Αἰσχ. Περσ. 735 'πῶς τε δὴ καὶ ποῖ τελευτᾶν;' οὕτω καὶ ἐνταῦθα 'ποῖ τελευτήσω βίον;' (= *πρὸς ποῖον βίου τέρμ᾽ ἀφίξομαι*, 'ποῖον τέλος ἔξω τοῦ βίου;' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Ἱκετ. 1004 'ἐς Ἅιδαν καταλύσουσ᾽ ἔμμοχθον βίοτον' [= τελευτήσουσα ἔμμ. βίοτον], ἀποσπ. 984 'εἰ δὲ θανεῖν θέμις, ὧδε θανεῖν καλόν, Εἰς ἀρετὴν καταλυσαμένους βίον' κλπ.). Ἐκ παντὸς ἄρα λόγου ὁ στίχος ἄψογος, καὶ τὸ νόημα αὐτοῦ φυσικώτατον καὶ προσφορώτατον εἰς τὴν περίστασιν: Ἀλλοίμονον τί θὰ κάμω; ποῦ θὰ καταντήσω ὡς τὰ ὕστερα;

421. *ἡμεῖς δὲ πεντ. γ᾽ ἄμμοροι τέκν.*] Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'θανούμεθα'. 'αὔξουσα τὸ πάθος φησί. ιθ᾽ γὰρ μόνους παῖδας ἐγέννησε' ΣΧΟΛ. Ὁ Πρίαμος ὅμως εἶχε παῖδας καὶ ἐξ ἄλλων γυναι-

ΕΚΑΒΗ.

ὦ τῆς ἀώρου, θύγατερ, ἀθλίου τύχης.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

χαῖρ', ὦ τεκοῦσα, χαῖρε Κασάνδρα τέ μοί,

ΕΚΑΒΗ.

χαίρουσιν ἄλλοι, μητρὶ δ' οὐκ ἔστιν τόδε.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ὅ τ' ἐν φιλίπποις Θρῃξὶ Πολύδωρος κάσις.

ΕΚΑΒΗ.

εἰ ζῇ γ'· ἀπιστῶ δ'· ὧδε πάντα δυστυχῶ.

κῶν, ἐν συνόλῳ πεντήκοντα. Ἴδ. Ὁμ. Ἰλ. Ω 496, Ζ 243, Verg. Aen. II 503.

425. *ὦ τῆς ἀώρου κτλ.*] ''Ἀθλίου' ἔγραψα μετὰ τοῦ *A*, τῶν λοιπῶν παρεχόντων τὴν γραφὴν 'ἀθλίας', ἥτις, κατὰ τύπον μόνον διάφορος, ἦτο καὶ πάλαι καὶ νῦν ἡ κοινή. Ὁ Πόρσων ὅμως ἐξέδωκεν ἐκ διορθώσεως τοῦ Μαρκλάνδ. 'ἀθλία', ὅπερ παρέλαβεν ὁ Δινδ. Ἀρτ., Οὐέϊλ. καὶ Πάλ. Ἡ διόρθωσις δὲν εἶνε κακή, ἀλλ' οὐδὲ τὸ κείμενον ἔχει χρείαν διορθώσεως· ἡ δ' αἰτίασις τοῦ Πόρσ., ὅτι ἀσυνδέτως ἀναφέρονται εἰς τὸ 'τύχης' δύο ἐπίθετα, δὲν εἶνε ἀποχρῶν, ὅπως ἀπέδειξεν ὁ Ἑρμᾶνν. καὶ Ῥεϊσίγ. (εἰς Οἰδ. Κολ. σελ. 335), παραβαλόντες πολλὰ τοιαῦτα χωρία. Ἡμεῖς δὲ προσθέτομεν καὶ ὅτι ἐνταῦθα οὐδ' ἡ αἰτίασις τοῦ Πόρσ. ἔχει ἀκριβῶς εἰπεῖν χώραν, διότι τὸ 'ἀθλίου (= ἀθλίας) τύχης' εἶνε εὐφημισμὸς περιφραστικὸς = *θανάτου*. Ὁ Ἑρμᾶννος ἐξέδωκεν ἐξ ἰδίας διορθώσεως 'σῆς ἀώρου' ἀντὶ τοῦ 'τῆς', ὅπερ ἀδόκιμον, διότι ἡ τοιαύτη ἐκφορὰ ἐξασθενίζει αἴρουσα τὴν γενικότητα τῆς ταλανιστικῆς ἐπιφωνήσεως τῆς Ἑκάβης.

426. *Κασάνδρα τέ μοι*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'τ' ἐμοί', τοῦτο δ' ἐξέδωκε καὶ ὁ Ναύκ. Οὐέϊλ. καὶ Κιρχ[2]. Τὸ 'ἐμοὶ' ἐνταῦθα οὐδένα ἔχει λόγον, διότι ὁ νοῦς προδήλως εἶνε οὗτος: 'χαῖρέ μοι, ὦ τεκοῦσα, καὶ χαῖρέ μοι, ὦ Κασάνδρα'. ΣΧΟΛ.

427. *τόδε.*] 'τὸ χαίρειν δηλονότι'. ΣΧΟΛ. Ἐν ἐνίοις μὲν κεῖται 'χαρά', μετὰ τοῦ 'γρ. τόδε', ἐν δ' ἄλλοις τἀνάπαλιν. Περὶ τῆς ἐννοίας ἴδ. εἰς Φοιν. 621.

428. *ὅ τ' ἐν φιλ. κτλ.*] Ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 426 τὸ 'χαῖρε', διότι 'κἀνταῦθα οὐκ ἀμοιβαῖοι εἰσὶν οἱ λόγοι'. ΣΧΟΛ.

429. *εἰ ζῇ γ'.*] 'τοῦ ὀνείρου γὰρ ἐμνημόνευσε'. ΣΧΟΛ. Οὕτω δὲ παρεμβάλλεται συνάφεια πρὸς τὰ παρελθόντα, ὅπως μὴ λησμονηθῶσιν, ὡς προπαρασκευαστικὰ τῶν μελλόντων.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

ζῇ καὶ θανούσης ὄμμα συγκλῄσει τὸ σόν.

ΕΚΑΒΗ.

τέθνηκ' ἔγωγε πρὶν θανεῖν κακῶν ὕπο.

ΠΟΛΥΞΕΝΗ.

κόμιζ', Ὀδυσσεῦ, μ' ἀμφιθεὶς κάρα πέπλοις·
ὡς πρὶν σφαγῆναί γ' ἐκτέτηκα καρδίαν
θρήνοισι μητρὸς τήνδε τ' ἐκτήκω γόοις.
ὦ φῶς· προσειπεῖν γὰρ σὸν ὄνομ' ἔξεστί μοι,
μέτεστι δ' οὐδὲν πλὴν ὅσον χρόνον ξίφους
βαίνω μεταξὺ καὶ πυρᾶς Ἀχιλλέως.

ΕΚΑΒΗ.

οἳ 'γώ, προλείπω· λύεται δέ μου μέλη.
ὦ θύγατερ, ἅψαι μητρός, ἔκτεινον χέρα,

432. *ἀμφιθεὶς κάρα πέπλοις*] Ἀντὶ τῆς κοινῆς ταύτης ὁ Κιρχ². 'κάρᾳ πέπλους', ὅπερ καὶ συνεξέδωκε Ναύκ. Δινδ. Οὐεκλ. Οὐεῖλ². Κάκιστα, διότι ἐπὶ τοῦ 'ἀμφιτίθημι' ὅπως καὶ τοῦ 'ἀμφιβάλλω' καὶ τῶν συνωνύμων τό τε ἄμεσον καὶ τὸ πόῤῥω ἀντικείμενον ἐκφέρονται κατὰ δοτικὴν καὶ αἰτιατ. καὶ τἀνάπαλιν ὄχι ἄνευ σπουδαίας διαφορᾶς τῆς ἐννοίας. Τὸ διόρθωμα ἄρα 'ἀμφιθεὶς κάρᾳ πέπλους' δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τῶν βιβλ. 'ἀμφιθεὶς κάρα πέπλοις', διότι ἐκεῖνο μὲν λέγει *περιβαλὼν τῇ κεφαλῇ* (*τοὺς συνήθεις αὐτῇ*) *πέπλους*, τοῦτο δέ: *περικαλύψας τὴν κεφαλὴν πέπλοις*, ὅπερ ὅλως διάφορον, καὶ τὸ μόνον ἐνταῦθα ἁρμόζον. Πρβλ. καὶ εἰς Φοιν. 307-330, σελ. 350-4.

435-7. *προσειπεῖν γὰρ σὸν ὄνομ'* κτλ.] Διώρθωσεν ὁ Ἰακώψ. μετὰ τὸν Οὐακεφείλδ. 'ὄμμ' ἔτ' ἔστι μοι', ὅπερ ἀπεδοκίμασεν ὁ Πόρσων, ἐντεῦθεν δὲ ζήτησις δριμεῖα μεταξὺ αὐτοῦ (εἰς Ὀρέστ. 1080) καὶ Ἑρμάν. εἰς τὸν ἡμέτερον στίχον, ἣν παραλείπομεν, ἀφ' οὗ πλὴν τοῦ Ἀρτ. ἐκδόντος 'ὄμμ' ἔξεστί μοι', ἅπαντες καὶ αὐτὸς ὁ Ἑρμ. ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὴν παράδοσιν. Τὸ συμπέρασμα ὅμως τῶν μακρῶν τούτων λόγων εἶνε, ὅτι τὸ 'προσειπεῖν σὸν ὄνομα' σημαίνει ἁπλῶς: *καλέσαι, ὀνομάσαι, εἰπεῖν σὸν ὄνομα*, ὅπερ εἰς ἡμᾶς φαίνεται ἀπαράδεκτον. Τὸ 'προσειπεῖν' προδήλως κεῖται ἐνταῦθα κατὰ βραχυλογίαν κοινὴν εἰς πλεῖστα σύνθετα ῥήματα, καὶ μάλιστα παρὰ ποιηταῖς, καθ' ἣν πρὸς τῇ ἐννοίᾳ τοῦ συνθέτου συνυπακουστέον καὶ τὴν τοῦ ἁπλοῦ, ἤτοι ἐνταῦθα: *εἰπόντα προσειπεῖν*. Κατὰ ταῦτα τὸ νόημα τῆς ὅλης ῥήσεως ἔχει ὧδε: *ἔξεστι γάρ μοί σε*

δός· μὴ λίπῃς μ' ἄπαιδ'. ἀπωλόμην, φίλαι.
ὣς τὴν Λάκαιναν σύγγονον Διοσκόροιν
Ἑλένην ἴδοιμι· διὰ καλῶν γὰρ ὀμμάτων

προσειπεῖν οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸ σὸν ὄνομα λεγούσῃ, ἔργῳ δὲ μέτεστί μοί σου οὐδὲν ἀλλ' ἢ ὅσον χρόνον βαίνω ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ ξίφους καὶ τῆς πυρᾶς Ἀχιλλέως. Τὸ 'μεταξὺ' ἐμφαίνει κυρίως τὸ ἐντὸς δύο ἄκρων καὶ ἀντιθέτων ὅρων διάστημα, ἀλλ' ἐνταῦθα (κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ Βοϊσσονάδ.) ἐδηλώθη ὁ πρὸς ὃν ὅρος μόνον, σιγηθέντος τοῦ ἀφ' οὗ, ὡς εὐνοήτου, κατὰ τὸ Οἰδ. Κολ. 291 'τὰ δὲ μεταξὺ τούτου (=*μέχρι τούτου*) μηδαμοῦ γίγνου κακός'.

441-3 ὣς *τὴν Λάκαιναν . . . εὐδαίμονα.*] Τοὺς στίχους τούτους ἀπέδωκεν ὁ Ἑρμᾶν. εἰς τὸν Χορόν, ὅστις καὶ μετ' αὐτοὺς ἀρχίζει τὰ λυρικά του μέλη, πρᾶγμα ὅπερ, δὶς μόνον ἀπαντῶν παρ' Αἰσχύλῳ (Ἀγαμ. 351, Χοηφ. 931), οὐδέποτε δὲ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ, εὐλόγως ἀπεδοκιμάσθη. Ἀλλὰ δὲν ἀπεδόθη διὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς καὶ ἡ προτέρα θέσις, διότι ἄλλοι κριτικοὶ ἐπελθόντες ἐνόθευσαν αὐτούς. Παραλείπομεν ὡς μὴ σπουδαῖον τὸν λόγον, ὃν προέβαλόν τινες, ὅτι τὸ 'ὣς' (=*οὕτως*) ἐν τοῖς τριμέτροις σπανίως εὕρηται, ἀφ' οὗ σπανίως μέν, ἀλλ' εὕρηται (Ἑκ. 888, Ἰφ. Τ. 603, Τρ. 726 κλπ.). Ὁ κύριος δὲ λόγος τῆς ἀθετήσεως εἶνε, ὅτι ἡ κατὰ τῆς Ἑλένης ἀρὰ εἶνε οὐ μόνον ἀνάρμοστος εἰς τὸ στόμα τῆς Ἑκάβης, κατεχομένης ὅλως ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς θυγατρὸς θλίψεως, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατος, διότι, ἀφ' οὗ ἐν στίχῳ 440 αὕτη ἐλιποθύμησε, πῶς ἦτο ἔπειτα δυνατὸν νὰ λαλήσῃ; Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ναύκ. καὶ Πάλ. περιέγραψαν τὸ τρίστιχον, ὁ δὲ Δινδ. καὶ Πρίνζ. ἐξέβαλον τοῦ κειμένου, καὶ ὁ Οὐέϊλ. ἐτήρησεν αὐτό, ἀλλ' ἀποδεχόμενος ὅμως τὰς κατὰ τῆς ῥήσεως μομφάς, διότι, λέγει, ὁ Εὐριπίδης ὑπέπεσεν ἐνίοτε εἰς παρόμοια 'σφάλματα'. Ἐν δὲ τῷ πλήθει τῶν μελαινῶν οὐδεμίαν λευκὴν ψῆφον εὕρομεν εἰμὴ τὴν τοῦ Ὁλλανδοῦ Οὐερουαιένου, ὅστις 'μεταξὺ τῶν ἐξαιρέτων, λέγει, μερῶν τοῦ δράματος τούτου δικαίως πρέπει νὰ συγκαταλεχθῇ καὶ τοῦτο'. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς ἑτοίμους πάντοτε ἀθετητὰς καὶ κατακριτάς; 'Ἀπωλόμην' (=ἐχάθηκα), λέγει ἡ Ἑκάβη ἐν στ. 440 πρὸς τὸν Χορόν, ἢ καὶ πρὸς τὰς περὶ αὐτὴν θεραπαίνας, ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνουσιν οἱ κριτικοί, ὅτι ἡ Ἑκάβη ἐλιποθύμησεν. Διατί καὶ πῶς; Καὶ πρότερον (167) εἶπεν ἡ Ἑκάβη 'ἀπωλέσατ' ὠλέσατ'', καὶ ἔτι χεῖρον κατωτέρω (683) 'ἀπωλόμην δύστηνος, οὐκέτ' εἰμὶ δή', χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ λιποθυμήσῃ. Ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι Ἑκάβη δὲν εἶνε γυνὴ τοιαύτη, ὥστε νὰ λιποθυμήσῃ, ἔστω καὶ λυομένων τῶν μελῶν αὐτῆς (437), ἔστω καὶ ἐν τῇ ἄκρᾳ αὐτῆς θλίψει καὶ ἀπελπισίᾳ. Γυνὴ παθοῦσα ὅσα ἔπαθεν αὕτη, γυνὴ ἥτις τυφλώνει μετ' οὐ πολὺ ἓν θηρίον, τὸν Θρᾷκα Πολυμήστορα, καὶ σπαρασσομένη τὴν καρδίαν ὑπὸ τῆς ὀδύνης, δὲν λιποθυμεῖ. Τὸ πῶς ἄλλως διεξάγεται ἡ σκηνὴ αὕτη εἶνε εὔκολον νὰ τὸ φαντασθῇ πᾶς τις, καὶ ὀλίγον ἔμπειρος περὶ τὰ τοιαῦτα, μὴ λησμονῶν δὲ τὸ ἦθος τῶν προσώπων, ὁποῖον διέγραψεν αὐτὸ ὁ ποιητής. Καθὼς ἡ Πολυξένη εἶπε (432) 'κόμιζ' Ὀδυσσεῦ κτλ.', ὁ Ὀδυσσεὺς πράττει τὰ λεγόμενα εὐθὺς μετὰ τὸν στ. 434, καὶ τὴν ἀπάγει. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ συγκάλυψις, ἀπαίσιον προμήνυμα τοῦ προσεχοῦς ἐν Ἅδου σκότου, ἐμπνέει εἰς τὸ δυστυχὲς θῦμα τὴν θλιβερὰν πρὸς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ ἡλίου ἀποστροφήν, ἣν καὶ προφέρει ἐπιστραφεῖσα μετ' ὀλίγα βήματα καὶ στᾶσα. Ἀλλ' ἅμα ληξάσης τῆς ἀποστροφῆς ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπάγει αὐτὴν

αἴσχιστα Τροίαν εἷλε τὴν εὐδαίμονα.

ΧΟΡΟΣ.

αὔρα, ποντιὰς αὔρα, στρ.
ἅτε ποντοπόρους κομίζεις
θοὰς ἀκάτους ἐπ' οἶδμα λίμνας,

σπεύδουσαν, καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἀνεπιστρεπτεί· διὸ καὶ ἡ Ἑκάβη, εἰς ἄκρον τέως ἀγωνιῶσα, δὲν δύναται πλέον νὰ κρατηθῇ, καὶ λέγει τοὺς στίχους 438-40, ἀλλ' εἰς μάτην. 'Ἀπωλόμην, φίλαι', λέγει τότε πρὸς τὰς περὶ αὐτὴν θεραπαίνας, αἵτινες καὶ προσδραμοῦσαι περὶ αὐτὴν ὑποβαστάζουσι κλονουμένην καὶ ἑτοίμην νὰ καταπέσῃ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν διαρκεῖ παρὰ μίαν στιγμήν, διότι, ὡς ἀναλαβοῦσα πλήρεις αὐτῆς τὰς δυνάμεις, ἀποσπᾷ αἴφνης ἑαυτὴν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν θεραπαινῶν, ἵσταται ὀρθία, καὶ δεικνύουσα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις τὸ μέρος, ὅθεν ἐξῆλθεν ἡ Πολυξένη μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ἀναφωνεῖ τὰς χεῖρας καὶ τὸ βλέμμα βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 441 στίχου καὶ ἐφεξῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνουσα: 'ὦ τὴν Λάκαιναν κτλ.'. Ταῦτα δ' εἰποῦσα, συγκαλύπτει τὸ πρόσωπον καὶ καταπίπτει χαμαί. Λαμπρότερον τῆς λαμπρᾶς πράξεως (215-443) τέλος ἡμεῖς τοὐλάχιστον εἶνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῶμεν. Τίς δὲν παρευρέθη ἅπαξ τοὐλάχιστον ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ εἰς παρομοίαν σκηνὴν ἢ κηδείας ἢ ἀπαγωγῆς πρὸς θάνατον, πρὸς κάθειρξιν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ὅπου ἡ γυνὴ (ὄχι ὁ ἀνήρ, διότι ἡ ἀρὰ εἶνε τῆς γυναικός, ὄχι τοῦ ἀνδρός, τὸ ὅπλον), ἢ ἡ μήτηρ, ἢ ἡ ἀδελφὴ τοῦ παθόντος ἐκβάλλει παρομοίας ἀρὰς κατὰ τοῦ αὐτουργοῦ ἢ αἰτίου τοῦ παθήματος; Καὶ αἱ ἀραὶ αὗται ἄρχονται αὐτολεξεὶ ὅπως αἱ τῆς Ἑκάβης: Ἔτσι νὰ 'δῶ κτλ., εἰς ἃς ἐπιφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ αἰτίου. Τόσον πιστῶς ἀπεμιμήθη ἐνταῦθα, ὅπως καὶ παντοῦ ἀλλοῦ, τὴν φύσιν ὁ Εὐριπίδης. Ἀλλ' ἡ ἀρὰ τῆς Ἑκάβης δὲν εἶνε μόνον ἡ τελευταία ἔκρηξις μιᾶς τινος θανασίμως τρωθείσης μητρικῆς καρδίας, διὰ δὲ τοῦ στόματος αὐτῆς λαλεῖ ὁ ἑσμὸς τῶν αἰχμαλώτων γυναικῶν, ἃς σύρουσι κατόπιν αὐτῶν οἱ πορθηταί, ἀπόδειξις αὐτὸς ὁ ἐκ Τρῳάδων αἰχμαλωτίδων Χορός, ὅστις κατωτέρω (943-51) ἐκχέει τὸ πάθος αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν κατὰ τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Πάριδος κατάραν, ὁλόκληρος πόλις εὐδαίμων, καπνίζουσα ἔτι ἐκ τοῦ πυρὸς τῆς πανωλεθρίας, ἧς οἱ καλύπτοντες τὴν γῆν νεκροί, ἐὰν ἐλάμβανον φωνήν, ἤθελον ἐπαναλάβῃ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀράν, ἣν ἐξεφώνησε πρὸ μιᾶς στιγμῆς ἡ νῦν ἄναυδος κειμένη χαμαὶ ἄνασσα αὐτῶν, ἡ παντλήμων Ἑκάβη. Ἰδοὺ διατί τὸ ἡμέτερον τρίστιχον, αἶρον τὸ πάθος τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος ἔτι μᾶλλον ὑπεράνω τῆς περὶ τὴν βασιλόπαιδα τραγῳδίας, ἐπιστέφει αὐτὴν φυσικώτατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα. Ἐὰν οἱ κριτικοὶ οὐ μόνον δὲν αἰσθάνονται τὰς καλλονὰς τοῦ τέλους τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκσυρίττουσι, μὰ τὰς Μούσας ἡμεῖς δὲν τοὺς ζηλεύομεν διὰ τὰς ἀναιτίους των αἰτιάσεις. Ἀλλ' οὐδὲ μᾶς ξενίζει τὸ πρᾶγμα. Ἀφωσιωμένοι δι' ὅλου τοῦ βίου εἰς τὴν ἐν τῷ γραφείῳ εἰρηναίαν σπουδήν, ἀτελῶς ἢ οὐδόλως ἐπέστησαν τὴν προσοχήν των, ὄχι εἰς τὰ δράματα τοῦ Εὐριπίδου, ἀλλ' εἰς τὸ πολυποίκιλον καὶ τρικυμιῶδες δρᾶμα τοῦ πραγματικοῦ βίου, ὧν ἐκεῖνα εἶνε ἡ ἰδανική, ἀλλ' οὐχ ἧττον φυσικωτάτη καὶ πιστὴ ἀπομίμησις.

446. *λίμνας*] 'λίμνην τὴν θάλασ-

ποῖ με τὰν μελέαν πορεύσεις;
τῷ δουλόσυνος πρὸς οἶκον
κτηθεῖσ' ἀφίξομαι;
ἢ Δωρίδος ὅρμον αἴας
ἢ Φθιάδος, ἔνθα τὸν
καλλίστων ὑδάτων πατέρα
φασὶν Ἀπιδανὸν πεδία λιπαίνειν;
ἢ νάσων, ἁλιήρει ἀντ.
κώπᾳ πεμπομέναν τάλαιναν,
οἰκτρὰν βιοτὰν ἔχουσαν οἴκοις,
ἔνθα πρωτόγονός τε φοῖνιξ

σάν φησιν Ὅμηρος'. ΣΧΟΛ. Ὁμοίως καὶ Σοφ. Τραχ. 636, Οἰνομ. ἀποσπ. 423.

447. '*πορεύσεις*] πορεύομαι ἐγὼ καὶ πορεύω ἕτερον, ὡς ἐνταῦθα'. ΣΧΟΛ.

448. *δουλόσυνος*] Ἀντὶ τοῦ 'δούλη' ἐνταῦθα, ὅπως (κατὰ τὸν Ἀντιακκιστὴν Βεκκέρ. Ἀνεκδ. 89) 'δεσποσύνους ἀντὶ τοῦ δεσπότας'.

450. *ἢ*] Τὸ μόριον ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατωτέρω. Παρ' ἡμῖν ἐν τοιαύτῃ συντάξει ὁ πρῶτος ἢ μένει ἀμετάφραστος.

'*Δωρίδος*] Πελοποννήσου' ΣΧΟΛ. 'Καὶ Εὐριπίδης δὲ ἐν τῷ ἀπορεῖν περί που τὰ τῆς Ἑκάβης, εἰ Δωρίδα γῆν ἀφίξεται ἢ Φθίαν ὁ ἐκεῖσε χορός, τὴν αὐτὴν δηλοῖ ἔννοιαν τὸ: καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος ἐν διαφόροις λέξεσι· Δωριεῖς τε γὰρ οἱ περὶ τὸ Ἄργος, καὶ ἡ Φθία δὲ Θετταλική, καθὰ καὶ ἡ Ἑλλάς'. ΕΥΣΤΑΘ. εἰς Ἰλ. σελ. 654, 12. Ὁμοίως καὶ Σοφ. Οἰδ. Κολ. 695 'τὴν μεγάλην Δωρίδα νᾶσον Πέλοπος'.

455. *ἢ*] Ἐξήρτηται ἐκ τοῦ 'πορεύσεις' 447, ὡς ἂν εἰ μὴ ἐμεσολάβουν τὰ 448-9· τοιαῦται δὲ συντάξεως ἐλευθερίαι εἶνε συνήθεις, ἐν τοῖς χορικοῖς μάλιστα.

νάσων] Μεριστικὴ γενικὴ ἀναφερομένη εἰς τὸ 458 'ἔνθα', καθ' ὃν λόγον π. χ. καὶ κατωτέρω 1285-6 'οὐχ ὅσον τάχος *Νήσων* ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ *που*'.

ἁλιήρει κ.] Παρὰ τὸ *ἅλς* καὶ *ἐρέσσω*: *κώπῃ, ᾗ ἡ ἅλς διερέσσεται*.

457. Παρεμβάλλονται πρωθυστέρως, ὡς πολλάκις ἐν τοῖς χορικοῖς, μεταξὺ τοῦ 'νάσων' καὶ 'ἔνθα'. Ὅθεν καὶ ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει 'ἔξουσαν', ὀρθὸν ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας, τοῦτο δὲ καὶ θὰ ἔλεγεν ὁ ποιητής, ἐὰν δὲν ἐκώλυε τὸ μέτρον. Ἐν ὁμαλῇ καὶ ἀμέτρῳ ἐκφορᾷ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων αὕτη: *ἢ ἁλιήρει κώπῃ πεμπομένην, πορεύσεις με, οἰκτρὸν βίον οἴκοις ἕξουσαν τῶν νήσων ἔνθα* (= εἰς ἐκείνην τῶν νήσων, ὅπου) κτλ.

458-61. 'Ὁ Ζεὺς κρυφίως τῆς ἰδίας γυναικὸς Ἥρας συμμιγεὶς τῇ Λητοῖ ἔγκυον ταύτην ἐποίησεν, ὃ γνοῦσα ἡ Ἥρα ἐδήλωσε τῇ Γῇ μὴ δέξασθαι αὐτὴν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τοκετοῦ. Τοῦτο γνοὺς ὁ Ζεὺς ἠξίωσε τὸν Ποσειδῶνα ἀναδοῦναι εἰς φῶς τὴν κάτω παρ' αὐτῷ οὖσαν πόλιν, ὃ καὶ πεποίηκεν ἀναδοὺς τὴν σήμερον οὖσαν νῆσον Δῆλον, ἐν ῃ καὶ δύο κλάδοι ἐβλάστησαν φοῖνιξ καὶ δάφνη, ἅτινα κρατήσασα ἡ Λητὼ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τοκετοῦ ἔτεκεν Ἄρτεμιν καὶ Ἀπόλλωνα'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. Ὁμ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. Δηλ. 117, Εὐρ. Ἰφ. Τ 1099, Ἴων. 919 κλπ. Ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ταύτης μνείας τῆς Δήλου

δάφνα θ' ἱεροὺς ἀνέσχε
πτόρθους Λατοῖ φίλᾳ
ὠδῖνος ἄγαλμα Δίας;
σὺν Δηλιάσιν τε κού-
ραισιν Ἀρτέμιδός τε θεᾶς
χρυσέαν ἄμπυκα τόξα τ' εὐλογήσω;
ἢ Παλλάδος ἐν πόλει στρ.
τὰς καλλιδίφρους Ἀθα-

εἰκάζουσιν οἱ κριτικοί, ὅτι τὸ ἡμέτερον δρᾶμα ἐδιδάχθη καθ' οὓς χρόνους οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάθηραν (ἐν ἔτει 3 τῆς 88 Ὀλ. 425-4 π. Χ.) τὴν Δῆλον, καὶ ἐνεκαίνισαν τὰ Δήλια καὶ τοὺς γυμνικοὺς καὶ μουσικοὺς ἀγῶνας, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Θουκ. γ', 104, πρβλ. Διοδ. Σικελ. ιϐ', 58.

πρωτόγονος] ὅτι τότε πρῶτον ἐγεννήθη ἤτοι ἀνεφύη ὁ φοῖνιξ καὶ ἡ δάφνη.

459. '*ἀνέσχεν*] ἀνεϐλάστησεν.. ἀνέδωκε'. ΣΧΟΛ.

460. *φίλᾳ*] Φίλη τῷ φοίνικι καὶ τῇ δάφνῃ ἡ Λητώ, ὅτι ἐκ βουλῆς φίλων αὐτῇ θεῶν χάριν αὐτῆς ἐκφυέντες τοὺς ἱεροὺς πτόρθους ἀνέδωκαν.

461. *ὠδῖνος ἄγαλμα Δίας*] Τὸ ὠδὶς κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς τόκου, ἤτοι τέκνων· 'Δίας' δὲ = *τῆς ἐκ Διός*, καὶ 'ἄγαλμα' *καλλώπισμα*, στολίδι.

463. *σὺν Δηλ. τε κ. Ἀρτέμιδός τε θεᾶς*] Ὁ πρῶτος 'τὲ' συνδέει τὸ 'σὺν Δηλ. — εὐλογήσω' πρὸς τὸ 'ἔνθα — Δίας', ἀλλ' ὁ δεύτερος συνάπτων μετὰ τοῦ τρίτου τὸ 'ἄμπυκα' τῷ 'τόξα', ἐτέθη προθυστέρως ἐξ ἀνάγκης τοῦ μέτρου, ἀντὶ τοῦ: *Ἀρτέμιδος θεᾶς ἄμπυκά τε χρυσέαν τόξα τ' εὐλογήσω.*

465. '*ἄμπυκα*] κεφαλοδέσμιον... κρήδεμνον'. ΣΧΟΛ.

466. *ἢ*] συνδέει τὸ 'ζεύξομαι' καὶ τὸ κατ' αὐτὸ κῶλον (466-74) πρὸς τὸ 'εὐλογήσω', τὸ ἐν τῷ κώλῳ 462-5.

467-8. *τὰς καλλιδίφρους*] Τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην παρέχει ὁ ἄριστος τῶν κωδίκων *A*, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς λοιποῖς κεῖται 'καλλιδίφρου', ὅπερ καὶ παρέλαϐον ἅπαντες οἱ ἐκδόται, τοῦ Πόρσωνος πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμῳδίας ἐκδόντος 'καλλιδίφροι' 'Ἀθαναίας'. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἑρμᾶνν. ἀπέκρουσε τὴν διόρθωσιν, ἀποδείξας (εἰς Ὀρφ. Ἀργον. σελ. 722), ὅτι τῆς κατὰ τὸν τύπον τοῦτον γενικῆς τὸ ο δὲν ἐκθλίϐεται, οἱ ἐκδόται ἐπανέλαϐον τὸ 'καλλιδίφρου Ἀθαναίας' μέχρις οὗ πρὸς ἄρσιν τῆς χασμῳδίας ὁ μὲν Ἀρτ. ἐξέδωκε διορθ. 'καλλιδίφρου θεᾶς | Ἀθανᾶς', ὁ δὲ Κιρχ[1]. εἰσήγαγε τὸ ὄχι λίαν εὔρυθμον 'τᾶς καλλιδίφρου | Ἀθαναίας' κτλ. ἀναλαϐὼν ἐν τῇ ϐ' τὴν κοινὴν γραφήν, ὁ δὲ Ναύκ. ἐξέδωκε διορθ. 'καλλιδίφρου θεᾶς | ναίουσ', ὅπερ καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον μετ' αὐτὸν ὁ Δινδ. Οὐέϊλ Οὐεκλ. καὶ Πρίνζ., πλὴν τοῦ Πάλ. ἐκδόντος ἐξ ἰδίας διορθ. τὸ οὐδένα νοῦν ἔχον 'καλλιδίφρου τ' Ἀθαναίας'. Πλὴν τῆς χασμῳδίας, ὡς λόγον κατὰ τῆς κοινῆς γραφῆς 'καλλιδίφρου Ἀθαναίας' προέϐαλεν ὁ πατὴρ καὶ εἰσηγητὴς τῆς ἐπικρατησάσης ταύτης διορθώσεως Ναύκ. καὶ τοῦτο, ὅτι προσκρούει τις εἰς τὰς εἰς μίαν φράσιν συνημμένας ἀλλεπαλλήλους γενικὰς 'Παλλάδος τῆς καλλιδίφρου Ἀθαναίας'. Δύναται, ἐρωτᾷ, νὰ εἴπῃ τις: *Φοῖϐος ὁ καλὸς Ἀπόλλων;* Ἡ αἰτίασις ὅμως αὕτη εἶνε ἀνυπόστατος, διότι οἱ τῆς πρὸ Ναυκ. κοινῆς γραφῆς ἐκδόται στίζοντες μετὰ τὸ 'πόλει',

ναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ
ζεύξομαι ἆρα πώλους ἐν

ὑπεδείκνυον ἐπαρκῶς, ὅτι τὸ μὲν 'Παλλάδος' συνῆπτον πρὸς τὸ 'πόλει', τὸ δὲ 'καλλιδίφρου Ἀθαναίας' πρὸς τὸ 'κροκέῳ πέπλῳ'. Ὁ δ' εἰς μίαν φράσιν τεσσάρων γενικῶν ἄχαρις καὶ φορτικὸς συμφυρμός, ὁ τέως ἀνύπαρκτος, λαμβάνει νῦν πρῶτον διὰ τῆς διορθώσεως αὐτοῦ ὑπόστασιν: 'Παλλάδος τᾶς καλλιδίφρου θεᾶς'. Ἐν ᾧ δὲ ἄνευ ἀνάγκης ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ συναπτέαι τῷ 'πόλει' γενικαί, ὡς νὰ μὴ ἐννοοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι τίς ἦτο ἡ πόλις τῆς 'Παλλάδος', καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὁρισθῇ ἐξακριβουμένη διὰ τῆς εἴτε ἐπεξηγηματικῆς εἴτε κοσμητικῆς παραθέσεως 'τᾶς καλλιδίφρου θεᾶς', τὸ 'ἐν κροκέῳ πέπλῳ', εἰς ὃ διὰ τῆς πρὶν κοινῆς γραφῆς ἀνεφέρετο ἢ ὤφειλε ν' ἀναφέρεται τὸ 'καλλιδίφρου Ἀθαναίας', μένει γυμνὸν καὶ ἐνδεὲς τῆς οἰκείας καὶ ἀπαραιτήτου γενικῆς. Καὶ τοῦ Ναυκίου λοιπὸν ἡ διόρθωσις ἔφθειρεν ἔτι μᾶλλον τὸ κείμενον. Τοῦ ἡμετέρου χωρίου ἡ μόνη ἔλλειψις εἶνε ἡ χασμῳδία, ἥτις προῆλθεν ἐκ τῆς παρεννοήσεως τοῦ ἐπιθέτου 'καλλιδίφρους', ὅπερ εἰς τὸ ἐν στ. 469 'πώλους' ἀναφερόμενον, ἐφάνη ὡς οὐδένα νοῦν ἔχον εἰς τοὺς ἀντιγραφεῖς, οἵτινες καὶ ἔτρεψαν αὐτὸ εἰς 'καλλιδίφρου' ἀπαραλάκτως, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι κριτικοί, οἵτινες καὶ ἀποκαλυφθεῖσαν ἐκ τοῦ Μαρκιανοῦ κώδικος τὴν αἰτιατικὴν ἀπέκρουσαν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Οὐδείς ποτε ποιητὴς ἐπωνόμασε τὴν Ἀθηνᾶν 'καλλίδιφρον', ἢ ἀπέδωκεν εἰς αὐτὴν ἕτερον ὁμοίας ἐννοίας ἐπίθετον· καὶ ἐνταῦθα δὲ τοῦτο ἀποδοτέον ὄχι εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἀλλ' εἰς τὰς πώλους, ἃς ἔμελλον νὰ κεντήσωσιν ἐν τῷ κροκέῳ πέπλῳ τῆς Ἀθηνᾶς αἱ ἐκ Τροίας αἰχμάλωτοι. Συνετέλεσε δ' εἰς τὴν διαιώνισιν τοῦ κακοῦ καὶ ἡ ἐξ ἐῤῥιζωμένων γραμματικῶν προλήψεων παρεκδοχὴ τοῦ ἐπιθέτου *καλλίδιφρος*, ὅπερ δὲν σημαίνει: *ὁ ἔχων καλὸν δίφρον* (ὅπως συνήθως οἱ γραμματικοὶ ἑρμηνεύουσι, πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ τοιαῦτα ἐπίθετα διὰ τοῦ *ἔχω* ἀναλύοντες), ἀλλά: *ὁ μετὰ καλοῦ δίφρου*, ἄρα, ἐπὶ πώλου, *ὁ ζευγνύμενος* ἢ *ἐζευγμένος καλῷ δίφρῳ*, ὅπως π. χ. τὸ ἐν Ῥήσ. 349 'καλλιγέφυρος ποταμὸς' = *ὁ καλῇ γεφύρᾳ* ἢ *καλαῖς γεφύραις ἐζευγμένος ποταμός*, καὶ τὸ Φοιν. 645 'καλλιπόταμος νοτὶς' δὲν εἶνε βέβαια *ἡ ἔχουσα καλὸν ποταμὸν νοτίς*, ἀλλὰ *ἡ ἐκ καλοῦ ποταμοῦ* (ἀναδιδομένη, ἤ: ἐκρέουσα) *νοτὶς* κτλ. 'Καλλιδίφρους πώλους' ἄρα ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὰς πώλους, ἃς ἔμελλον νὰ ἐνυφάνωσιν αἱ αἰχμάλωτοι εἰς τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς, ἐζευγμένας εἰς τὸν δίφρον αὐτῆς, περικαλλῆ ὄντα. Διὰ τῆς μόνης ὀρθῆς ταύτης γραφῆς, ἣν διὰ τοῦτο καὶ εἰσηγάγομεν ἀδιστάκτως εἰς τὸ κείμενον, οὐ μόνον ἡ χασμῳδία αἴρεται, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄχαρις καὶ φορτικὸς ἐπιθέτων συμφυρμὸς ἐκλείπει, ἡ δὲ ῥῆσις ἀναλαμβάνει ὅλην αὐτῆς τὴν ὀρθοέπειαν ἅμα καὶ καλλιέπειαν. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς καὶ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων (466-71) ἔχει οὕτως: *ἢ ἆρά γε ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος ζεύξομαι, ἐν δαιδαλέαις ἀνθοκρόκοις πήναις ποικίλλουσα, τὰς καλλιδίφρους πώλους ἐν τῷ πέπλῳ τῆς Ἀθηνᾶς;* Ὅτι δὲ τὸ 'καλλιδίφρους' δὲν εἶνε ἀργὸν ἐπίθετον, ἀπόδειξις τὸ 'ζεύξομαι', ὅπερ κεῖται ἀπολύτως ἄνευ δευτέρας πτώσεως ἢ προθετοπτώτου ἐμφαίνοντος τὸ ἅρμα, διότι ἔγκειται ἤδη τοῦτο ἐν τῷ ἐπιθέτῳ 'καλλιδίφρους', ὥστε τὸ 'τὰς καλλιδίφρους πώλους ζεύξομαι' ἰσοδυναμεῖ τῷ: *τὰς τὸν περικαλλῆ δίφρον ἑλκούσας πώλους ζεύξομαι* (αὐτῷ), ἤτοι 'ἐζευγμένας ποιήσω'. ΣΧΟΛ.

467. *Ἀθαναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ*] = *ἐν* (τῷ) *κροκέῳ π.* (*τῆς*) *Ἀθηνᾶς*. *Κρόκεος* δὲ *πέπλος*: *ὁ κρόκῳ βεβαμμένος*, κρόκος δὲ τὸ φυτὸν ὁ κρόκος (= τουρκογραικιστί: ζαφορά),

δαιδαλέαισι ποικίλλουσ'
ἀνθοκρόκοισι πήναις,
ἢ Τιτάνων γενεὰν
τὰν Ζεὺς ἀμφιπύρῳ
κοιμίζει φλογμῷ Κρονίδας;
ὤμοι τεκέων ἐμῶν, ἀντ.
ὤμοι πατέρων χθονός θ',

παρέχων βαφὴν χρυσοφαῆ. '"Εθος ἦν ἐν 'Αθήναις ὑφαίνειν τὰς παρθένους' (κατ' ἄλλους 'καὶ τὰς τελείας γυναῖκας') τῇ 'Αθηνᾷ πέπλον ἔχοντα τὰς ἀριστείας τῆς θεοῦ, πολεμικῆς οὔσης, καὶ ἃ κατὰ τῶν Γιγάντων κατεπράξατο μετὰ τοῦ Διός. "Υφαινον γὰρ ἐν τοῖς Παναθηναίοις, τὰ δὲ Παναθήναια ἦν ἑορτὴ 'Αθηνᾶς, πάντων 'Αθηναίων συνιόντων ἐκεῖσε καὶ τῶν ἄλλων 'Ελλήνων τέσσαρας ἡμέρας πανηγυριζόντων. ἀνετίθετο δὲ ὁ πέπλος τῇ θεῷ'. ΣΧΟΛ.

470. *δαιδαλέαισι ποικ. ἀνθ. πήναις,*] Κακῶς, νομίζω, οἵ τε σχολιασταὶ καὶ οἱ νεώτεροι ἑρμηνεύουσι ταῦτα. Τὸ 'ποικίλλουσα', ὅπερ εἶνε ὀργανικὴ μετοχὴ συναπτέα τῷ 'ζεύξομαι', οὔτε 'ζωγραφοῦσα' ἢ 'καλλωπίζουσα' (ΣΧΟΛ.) σημαίνει, οὔτε 'variegans' (=*ποικίλλουσα* ἐν τῇ κοινῇ ἐκδοχῇ ἤτοι *ποικίλον ἀπεργαζομένη*)· ἐκδεκτέον δ' ἐνταῦθα τὸ *ποικίλλω* ἐν τῇ ὡς ἐκ τοῦ ἐτύμου ἀρχικῇ καὶ κυρίᾳ σημασίᾳ τοῦ κεντῶ, ὅπως λέγομεν σήμερον ἐν τῇ συνηθείᾳ, ἤτοι: acu pingens. Καὶ 'πήνη' μὲν εἶνε ὁ *μίτος*, ἰδίως ὅπως ἐκδεχόμεθα τὴν λέξιν ἐν τῇ συνηθείᾳ, πλέκοντες πλεκτὰ ὑφάσματα, 'ἀνθόκροκος' δὲ εἶνε ὄχι 'κροκοβαφὴς' (πῶς ἦτο δυνατὸν εἰς τὸ κροκοβαφὲς ἐμβαδὸν τοῦ πέπλου νὰ ἐνυφανθῶσι κροκοβαφῆ πάλιν ποικίλματα;), ὡς οἱ ΣΧΟΛ., ἀλλά: *ὁ ἐξ ἀνθίνων* ἤτοι: *βεβαμμένων κροκῶν* (=κοινῶς: ὑφαδίων) *συνεστώς*. "Οθεν 'ἀνθόκροκοι πῆναι' εἶνε: μίτοι συνεστῶτες ἐξ ὑφαδίων βεβαμμένων, δι' ὧν ἀπεικόνιζον ἐν τῷ πέπλῳ αἱ παρθένοι κεντοῦσαι τὰς καλλιδίφρους πώλους. Οὐδ' ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ ἀκριβέστερον τὰ πράγματα ταῦτα ποιητής, ὅστις ἐν τῇ νεαρᾷ του ἡλικίᾳ εἶχε μετέλθῃ καὶ τὴν ζωγραφικήν.

473. *ἀμφιπύρῳ*] 'ἀμφίπυρον: πανταχόθεν πυρούμενον.' ΣΟΥΙΔ., ἤτοι *ἐκπύρῳ, διαπύρῳ*.

474. '*κοιμίζει*] κατακλίνει'. ΗΣΥΧ., ἤτοι 'θανατοῖ' ΣΧΟΛ.

'*φλογμῷ*] κατακαύσει, καταφλέξει' ΗΣΥΧ., ἤτοι: 'κεραυνῷ' ΣΧΟΛ. ''Ενεποίκιλλον δὲ τῷ πέπλῳ καὶ τὴν Γιγαντομαχίαν, ἐπεὶ διὰ τὴν τῆς 'Αθηνᾶς ἰσχὺν κατωρθώθη'. ΣΧΟΛ.

476. *πατέρων*]. Τὸ σχόλιον τοῦ *A* λέγει ταῦτα: 'ἐν γὰρ τῷ Χορῷ καὶ παρθένοι εἰσὶ καὶ γυναῖκες'. 'Ο δὲ Παραφρ. ἑρμηνεύει (475-9) 'φεῦ ἕνεκα τῶν ἐμῶν τέκνων, φεῦ ἕνεκα τοῦ Πριάμου· πατέρα γὰρ τοῦτον τῶν τέκνων αὐτῆς καλεῖ'. 'Εκ τούτου τεκμηριοῦται, λέγουσιν οἱ περὶ 'Ερμᾶνν., ὅτι ὁ Παραφρ. εἶχε κώδικα, ἐν ᾧ ἔκειτο 'πατέρος' ἢ 'πατρὸς' ἀντὶ τοῦ 'πατέρων', ἐκ τούτου δ', ὡς φαίνεται, παρήχθη τὸ ἐν μεταγενεστέρῳ Φλωρεντινῷ ἀντιγράφῳ 'πατρῴας', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ 'Ερμ., διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ χορός, λαλῶν ἐν ἀριθμῷ ἑνικῷ, δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ 'πατέρων', διότι ἡ μία Τρῳὰς αἰχμάλωτος, ἡ λαλοῦσα, εἶχεν ἕνα καὶ μόνον πατέρα, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ ἔχῃ πολλὰ 'τέκεα'. 'Ο 'Αρτ. ἀποκρούσας ταῦτα, ἐξέδωκεν 'ὤμοι πατέρος', ἐννοῶν τὸν τῆς λαλούσης πόσιν, ὡς 'πατέρα' τῶν αὐτῆς 'τεκέων' 'Ο δ' Οὐέϊλ. τηρεῖ μὲν τὸ

ἃ καπνῷ κατερείπεται
τυφομένα δορύκτητος
Ἀργείων· ἐγὼ δ' ἐν ξεί-
νᾳ χθονὶ δὴ κέκλημαι
δούλα, λιποῦσ' Ἀσίαν,
Εὐρώπας θεράπναν
ἀλλάξασ', Ἅιδα θαλάμους.

'πατέρων' ἀλλ' ἐν τῇ ἐκδοχῇ: 'προγόνων' κατὰ τὸ Αἰσχ. Περσ. 405, συνομολογῶν, ὅτι ὁ Χορὸς ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ πληθυντικῶς. Εἰς ἡμᾶς ὅλη αὕτη ἡ συζήτησις φαίνεται σχολαία. Ὁ Χορὸς ὁμιλεῖ ἑνικῶς, τοῦτο εἶνε ἀναντίῤῥητον· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται καὶ ὅτι ἑνικῶς ὁμιλῶν δὲν τηρεῖ καὶ ἄκων τὴν συνείδησιν τῆς ἔργῳ πληθυντικότητός του, οὐδ' εἶνε ἄρα δυνατὸν ν' ἀποφευχθῶσιν ὁλοτελῶς αἱ πρὸς ἀλλήλας τῶν δύο ἀριθμῶν ἀντιφάσεις, αἱ ἐπισυμβαίνουσαι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς νεωτέραις γλώσσαις, ὁσάκις ὁ πληθυντικὸς ἢ ὁ ἑνικὸς λέγεται κατὰ τύπον. Ὁ ἡμέτερος Χορός, ἐκ γυναικῶν ἀγάμων τε καὶ ἐγγάμων συνεστώς, καὶ θρηνῶν σύμπαντας τοὺς οἰκείους, δὲν ἠδύνατο νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ τέκνα μόνα, διότι ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ καὶ ἄγαμοι, θρηνῶν δὲ τοὺς τεκόντας ὁμοῦ καὶ τὰ τέκνα, συμπεριελάμβανεν ἐν ἑαυτῷ τὴν ὁλομέλειαν τοῦ Χοροῦ. Τοῦτο δ' ἐννοεῖ τὸ τοῦ ἀρίστου κώδικος σχόλιον, ὅπερ ἀπορῶ πῶς ἐπικαλεῖται ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Ἀρτ. Ἀλλά, λέγουσιν οἱ προῤῥηθέντες κριτικοί, τὸ 'πατέρων' καὶ τὸ 'ἐμῶν' ἀντιφάσκουσι, διότι δηλονότι ἡ μία λαλοῦσα εἶχεν ἕνα πατέρα, ὄχι πολλούς. Πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμενοι λέγομεν, ὅτι εἴτε μία ἦτο ἡ λαλοῦσα, εἴτε πλείονες, εἴτε ἅπασαι, ὁ λόγος ἐγίνετο ἐν ὀνόματι ὅλου τοῦ Χοροῦ, οὗτινος τὸ ἴνδαλμα ἐνταῦθα, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ θέματος, δὲν ἦτο δυνατὸν οὐδ' ἔπρεπε νὰ ἐξαφανισθῇ ἐκ τοῦ λόγου. Ὅπως τὸ 'τεκέων ἐμῶν' ἐνταῦθα, οὕτω καὶ τὸ 'πατέρων ἐμῶν' σημαίνει: *τῶν ἐμῶν* (*τοῦ χοροῦ*) *πατέρων*.

χθονὸς] Ἴδε εἰς Φοιν. 245, 287 καὶ σελ. 221 καὶ 238 κἑξ.

478. *δορύκτητος*] Ἴδε Ψευδαττικισμοῦ Ἔλεγχ. σελ. 295 κἑξ., ὅπου διὰ μακρῶν ἀναιροῦνται αἱ προλήψεις, ἐξ ὧν ἐπεκράτησεν ἡ διὰ τοῦ ἰῶτα γραφὴ τῶν τοιούτων συνθέτων. Τὴν διὰ τοῦ ῡ ψιλοῦ γραφὴν τοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ 'δορύκτητος' παρέχει κατὰ Πρίνζ. ὁ ἀρχαιότατος καὶ ἄριστος τῶν κωδδ. *A*, ἀλλ' ἀπεξεσμένην, ὡς εἰκός, μετὰ ταῦτα ὑφ' ἑτέρας χειρός.

479. *Ἀργείων·*] Ἐκ διορθώσεως Ἑρμάννου ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλίοις 'Ἀργείων'. Ἡ 'ὑπό', ἣν περιέχουσι νεώτερά τινα χειρόγραφα ('ὑπ' Ἀργείων') εἶνε προδήλως διόρθωσις, καὶ περιττή, τῆς γενικῆς οὔσης κτητικῆς τοῦ 'δορύκτητος', ὅπερ ἐπιφέρεται κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ 477 'ἅ', ἤτοι: ἃ (πόλις), *Ἀργείων δορύκτητος* (γενομένη), *καπνῷ τυφομένη* (=*καπνιζομένη*, ἤτοι: *καιομένη*) *καταπίπτει εἰς ἐρείπια* (='κατερείπεται').

481-3. *λιποῦσ' Ἀσ., Εὐρ. θερ. κτλ.*] Πολλὰ καὶ διάφορα περὶ τῆς δυσνοήτου ταύτης ῥήσεως ἐγράφησαν. Οἱ Σχολ. ἐκλαμβάνοντες τὸ 'θεράπναν' (ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις κώδδ.) ὡς 'θεράπαιναν' (ὅπερ καὶ εὕρηται ἐν ἐνίοις κώδδ. ἀσημοτέροις), ἑρμηνεύουσιν 'ἀνταλλαξαμένη τὸν θάνατον τοῦ ζῆν' — 'παλλακὶς ἐγεγόνειν καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπέθανον' κττ., ἅπερ ἐν μέρει καὶ οἱ νεώτεροι, τοῦ Ματθία τἀνάπαλιν ἑρμηνεύσαντος: *ἀντ' ἀνδρὸς τὸν*

ΤΑΛΘΥΒΙΟΣ.

που τὴν ἄνασσαν δή ποτ' οὖσαν Ἰλίου
Ἑκάβην ἂν ἐξεύροιμι, Τρῳάδες κόραι;

Ἅδην νυμφευσαμένη. Πρῶτος ὁ Ἀρτ. παρετήρησεν ὀρθῶς, ὅτι 'θεράπνα' παρ' Εὐριπ. οὐδέποτε κεῖται ἀντὶ τοῦ: *θεράπαινα*, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ: *φίλον ἐνδιαίτημα*. Κατὰ ταῦτα: '"Ἁδα θάλαμοι', λέγει ὁ σοφὸς ἀνήρ, δὲν εἶνε: *γάμοι Ἅδου*, ὅπως θέλει ὁ Ἑρμ. καὶ ἄλλοι, ἀλλά: *θάλαμοι ἴσα τῷ Ἅδῃ μισητοί*· ἐπειδὴ δὲ τὸ '"Ἁδα θαλάμους', εἶνε προδήλως παράθεσις συναπτέα τῷ 'Εὐρώπας', ἔτρεψε τὸ 'θαλάμους' εἰς 'θαλάμων'. Ἡ αὐθαίρετος αὕτη διόρθωσις ἀπεκρούσθη, καὶ εὐλόγως, ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία διὰ τοῦτο δὲν προώδευσεν. Ὁ Οὐέϊλ. ἐξηγεῖ: λαβοῦσα εἰς ἀντάλλαγμα τὸ ἐνδιαίτημα τῆς Εὐρώπης, ἐνδιαίτημα Ἅδου· οὕτω δ' ἑρμηνεύει κατ' οὐσίαν καὶ ὁ Οὐεκλ., δογματίζων, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀλλάσσειν ἢ ἀμείβειν τόπον, ὡς τόπος νοεῖται καὶ ὁ ἐκλειπόμενος καὶ ὁ καταλαμβανόμενος, ὅπερ ἐσφαλμένον. Οἱ δύο κριτικοὶ συνέχεαν προδήλως δύο συντάξεις τοῦ ῥήματος τούτου ὅλως διαφόρους, τὴν μετ' αἰτιατικῆς μονόπτωτον (*ἀλλάσσω οἶκον*), καὶ τὴν μετ' αἰτιατικῆς καὶ γενικῆς ἢ δοτικῆς δίπτωτον ἢ μετ' αἰτιατικῆς προθετοπτώτου (*ἀλλάσσω οἶκον καλύβης ἢ ἀντὶ καλύβης*, ἤ: *καλύβῃ, ἢ πρὸς καλύβην*). Τὸ δόγμα τοῦ Οὐεκλ. δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ, καὶ τοῦτο ὄχι ἀπολύτως, ὡς ἐξηνέχθη, εἰς τὴν δίπτωτον κτλ. σύνταξιν, τὴν δευτέραν, ὅτε ἡ αἰτιατικὴ δύναται ἐνίοτε νὰ σημάνῃ ὄχι τὸ ἐκλειπόμενον ἢ διδόμενον, ἀλλὰ τὸ καταλαμβανόμενον, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὴν πρώτην, τὴν μονόπτωτον, ὅτε ἀνεξαιρέτως ἡ αἰτιατ. ἐμφαίνει τὸ ἐκλειπόμενον. Ἀλλὰ μὴν ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ σύνταξις εἶνε μονόπτωτος, διότι ὑπάρχει μὲν ἐν αὐτῷ ἡ γενικὴ 'Εὐρώπας' καὶ '"Ἁδα', ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ τε Οὐεΐλου ('ayant eu en échange le séjour de l'Europe, maison de Pluton') καὶ τοῦ Οὐεκλ. ('domicilium Europæ κτλ.'), αἱ γενικαὶ αὗται δὲν εἶνε συντακτικαὶ τοῦ 'ἀλλάξασα', ἀλλὰ κτητικαί, ἡ μὲν τοῦ 'θεράπναν', ἡ δὲ τοῦ 'θαλάμους'. Οὕτω δέ, τῆς συντάξεως τοῦ 'ἀλλάξασα' ἐνταῦθα οὔσης μονοπτώτου κατὰ τοὺς κριτικοὺς τούτους, ἡ ἑρμηνεία αὐτῶν εἶνε κατὰ τὰ προειρημένα ἐσφαλμένη, διότι τὸ 'Εὐρώπας θεράπναν ἀλλάξασα, "Ἁδα θαλάμους' δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ: *λαβοῦσα εἰς ἀντάλλαγμα τὸ ἐνδιαίτημα τῆς Εὐρώπης* κτλ. ('ayant eu en échange le sejour de l'Europe κτλ.'), ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ἤτοι: *δοῦσα εἰς ἀντάλλαγμα*, ἤ: *ἐκλιποῦσα τὸ ἐνδιαίτημα τῆς Εὐρώπης* κτλ. (ayant donné en échange le séjour de l'Europe κτλ.), ὅπερ προδήλως ἄτοπον. Αἱ δύο γενικαὶ εἶνε συντακτικαί, ὄχι κτητικαί, οὐδ' εἶνε δυνατὴ ἐνταῦθα ἄλλη σύνταξις παρὰ τὴν δίπτωτον, ἥτις καὶ παρέχει τὸ μόνον ὀρθὸν νόημα. Καὶ 'θεράπναι' μέν, ὥς τε ἐκ τοῦ ἐτύμου καὶ τῆς χρήσεως, εἶνε ὄχι ἁπλῶς 'αὐλῶνες, σταθμοί' (ΗΣΥΧ.), ἀλλὰ 'τόποι πρὸς ξενίαν ἐπιτήδειοι' (ΣΧΟΛ. εἰς Νικάνδρ. Θηρ. 486), ἤτοι: ἐνδιαιτήματα ἀναπαυτικὰ καὶ εὐάρεστα, τοιαῦτα δὲ ἦσαν τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐνδιαιτήματα τοῦ Χοροῦ, εἴτε κυριολεκτικῶς ἐκλάβῃ τις τὸ 'Ἀσίαν', εἴτε συνεκδοχικῶς ('τὸ ὅλον ἀντὶ τοῦ μέρους',) ἀντὶ τοῦ: *Τροίαν*, ὅπως τὸ 'Εὐρώπας' ἀντὶ τοῦ: *Ἑλλάδος*. 'Θάλαμοι' δ', ὡς γνωστόν, εἶνε τὰ ἐνδότατα καὶ ἄριστα μέρη τοῦ οἴκου, ἐν οἷς μάλιστα ἐνδιῃτῶντο αἱ γυναῖκες καὶ παρθένοι ('θάλαμος: οἶκος· μυχός· νυμφικὸς οἶκος' ΗΣΥΧ. '"Ορα δὲ ὅτι παρὰ μὲν Ὁμήρῳ, θάλαμος καὶ ἀν-

ΧΟΡΟΣ.

αὕτη πέλας σου νῶτ᾽ ἔχουσ᾽ ἐπὶ χθονί,
Ταλθύβιε, κεῖται ξυγκεκλῃμένη πέπλοις.

ΤΑΛΘΥΒΙΟΣ.

ὦ Ζεῦ, τί λέξω; πότερά σ᾽ ἀνθρώπους ὁρᾶν;
ἢ δόξαν ἄλλως τήνδε κεκτῆσθαι μάτην
ψευδῆ δοκοῦντας δαιμόνων εἶναι γένος,
τύχην δὲ πάντα τἀν βροτοῖς ἐπισκοπεῖν;

ὀρεῖος οἶκος λέγεται· οἱ δὲ μεθ᾽ Ὅμηρον τὸν γυναικωνίτην οὕτω καλοῦσιν᾽. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 1427,35). Ὁ Χορὸς κατὰ ταῦτα ἀντιθέτει τὰ κατὰ τὴν Τροίαν λαμπρὰ ἐνδιαιτήματα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τόπον ἄθλιον καὶ μισητὸν δι᾽ αὐτήν, καὶ πρὸς ἐπεξήγησιν τούτου, ἀντιθέτει κατὰ παράθεσιν τοὺς ἐν Τροίᾳ θαλάμους (πρβλ. Ἑλέν. 1158 ᾽αἳ Πριαμίδος γᾶς ἔλιπον θαλάμους᾽) πρὸς τὸν Ἅδην. Ἡ σύνταξις ἄρα καὶ ἔννοια τῆς ἡμετέρας ῥήσεως εἶνε αὕτη: *Ἀσίαν λιποῦσα*, (*ἀντ*)*αλλάξασα* (τὴν ἐκεῖ, ἐν Ἀσίᾳ = Τροίᾳ) (ἀντὶ τῆς) *Εὐρώπης* (= Ἑλλάδος, τοὺς ἐν Τροίᾳ) *θαλάμους* (ἀντὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι) *Ἅδου*, καὶ ἁπλούστερον: *ἀνταλλάξασα τὸ λαμπρὸν* (ἐν Τροίᾳ) *ἐνδιαίτημα πρὸς τὴν Ἑλλάδα*, (τοὺς ἐκεῖ) *θαλάμους πρὸς τὸν* (ἐνταῦθα) *Ἅδην*.

487. *ξυγκεκλῃμένη*] = *τοῖς πέπλοις ἁπανταχόθεν ἀποκεκλεισμένη τῆς θέας*, ἀθέατος ἕνεκα τῶν συγκαλυπτόντων αὐτὴν πέπλων. Ἔκειτο δὲ ὑπτία, διότι λιπόθυμον καταπίπτουσαν ἐν στ. 443 ἐξέτειναν οὕτω χαμαὶ αἱ περὶ αὐτὴν γυναῖκες συγκαλύψασαι.

488-91. ὦ *Ζεῦ*... *ἐπισκοπεῖν*;] Καὶ εἰς τὴν ῥῆσιν ταύτην προσέκρουσαν οἱ ἀρχαῖοι, ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ νεώτεροι. Τὸ ᾽ἄλλως᾽ καὶ ᾽μάτην᾽ ὑπό τινων δὲ καὶ τὸ ᾽ψευδῆ᾽ ἐξελήφθησαν ὡς ἐκ παραλλήλου, ὅθεν καὶ ἐξέδωκεν ὁ Βρύγκ. (καὶ ὁ Ἀρτ. ἀκολούθως) ἐκ διορθώσεως τοῦ Ῥεϊσκ. καὶ Μυσγρ. ᾽αὐτοὺς᾽ ἀντὶ τοῦ ᾽ἄλλως᾽, ὁ δὲ Πόρσων εἴκασεν ᾽ἡμᾶς᾽, διότι, λέγει, ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἐξυπάκουσις τοῦ ὑποκειμένου ᾽κεκτῆσθαι᾽ ἐνταῦθα ἔχει τι στρυφνότητος. Ὁ Ἑρμᾶν. πρότερον διώρθ. ᾽τούσδε᾽, ἄλλοι ᾽τούτους᾽, καὶ ὁ Λάκ. ἐξέλαβε τὸ ᾽δοκοῦντας᾽ ὡς ὑποκείμενον τοῦ ᾽κεκτῆσθαι᾽, ἀποδεχόμενος ὡς καλῶς ἔχοντα τὰ τρία ἐκ παραλλήλου, ὅπως καὶ ὁ Ματθ, ὅστις ὅμως ὡς ὑποκείμενον τοῦ ᾽κεκτῆσθαι᾽ ἐξυπήκουσεν ἀπὸ κοινοῦ τὸ ᾽ἀνθρώπους᾽, κατ᾽ ἀνακολουθίαν μὲν λέγει, ἀλλ᾽ ἐλαφροτάτην, ὅπερ οὐδαμῶς ὀρθόν. Ἐὰν ἡ αἰτιατ. ᾽ἀνθρώπους᾽ ἀπὸ ἀντικειμένου ἐν στ. 488 νοεῖται ἀπὸ κοινοῦ ὡς ὑποκείμενον ἐν στ. 489, τοῦτο εἶνε μὲν ἀνακολουθία, ὄχι ὅμως τῆς γλώσσης ἢ τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ τῶν κριτικῶν καὶ τῆς κατ᾽ αὐτοὺς γραμματικῆς, οἱ δ᾽ ἀρχαῖοι ἔνδοξοι ποιηταὶ οὐδ᾽ ἐν ὀνείρῳ ἐφαντάσθησαν οὔτε ὑποκείμενα καὶ ἀντικείμενα, οὔτε πτώσεις αἰτιατικάς. Καὶ ὁ Δινδόρφ. δ᾽ ἠρνήθη τὴν ὑπὸ Ἑρμ. καὶ Ματθ. προβληθεῖσαν ἀνωμαλίαν ταύτην. Καὶ ὅμως μόλις ὁ Ναύκ. ἐνόθευσε τὸν στ. 490, καὶ παρηκολούθησεν ὅτε Δινδ. καὶ Οὐέϊλ. καὶ ὁ Πρίνζ. οἱ μὲν περιγράφοντες οἱ δ᾽ ἐξοβελίζοντες. Τόσα θέλγητρα ἔχει διὰ τοὺς σημερινοὺς κριτικοὺς ἡ νόθευσις· ἄξιον δὲ θαυμασμοῦ, ὅτι δὲν παρηκολούθησε καὶ ὁ Οὐεκλ. Ἐὰν δ᾽ οὐδ᾽ ὁ Κιρχ., τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα νηφαλιωτέραν ἐν γένει τοῦ σοφοῦ τούτου

οὐχ ἥδ' ἄνασσα τῶν πολυχρύσων Φρυγῶν,
οὐχ ἥδε Πριάμου τοῦ μέγ' ὀλβίου δάμαρ;
καὶ νῦν πόλις μὲν πᾶσ' ἀνέστηκεν δορί,

κρίσιν. Αἱ κατὰ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως τοῦ Ναυκ. μομφαὶ εἶνε δύο 1) ὅτι ἡ ἐν στ. 488-9 μεταβολὴ τοῦ ὑποκειμένου εἶνε τραχεῖα, καὶ 2) ὅτι τὸ νόημα τῆς ῥήσεως δὲν εἶνε λογικόν, διότι ἡ τῶν ἀνθρωπίνων ἐπισκοπὴ τοῦ Διὸς καὶ ἡ ὕπαρξις τῶν θεῶν εἶνε δύο οὐσιωδῶς διάφοροι ἔννοιαι. Τὸ δ' ἐκ τούτων συμπέρασμα προδηλότατον: καὶ ὁ 490 στίχος, ὅπως τόσοι ἄλλοι, εἶνε ἔργον τοῦ ἀοράτου καὶ ἀλήπτου ἐκείνου, ἀλλὰ φοβεροῦ καὶ ἀναντιῤῥήτου μηδενιστοῦ, τοῦ Φθορέως (Interpolator). Εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, ὅτι αἱ αἰτιάσεις αὗται εἶνε ἀνυπόστατοι; Ἡ ἀπὸ κοινοῦ ὑπάκουσις τοῦ ὑποκειμένου ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς ποιηταῖς, εἶνε, ὡς γνωστόν, ἐλευθερωτάτη. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ κριτικοὶ ἅπαντες ἀνεξαιρέτως ἀποδέχονται ἀπὸ κοινοῦ ἐξυπακούσεις ὑποκειμένου, ὁποία π. χ. ἡ τοῦ ἐν στ. 27 ('αὐτὸς'=) ὁ πατὴρ ἐκ τοῦ 'πατρῷος', καὶ Ὁμ. Ἰλ. 556 κἑξ. 'ἀλλ' ἕπευ· οὐ γὰρ ἔτ' ἔστιν ἀποσταδὸν Ἀργείοισιν Μάρνασθαι, πρὶν γ' ἠὲ κατακτάμεν ἠὲ κατ' ἄκρης Ἴλιον αἰπεινὴν ἑλέειν κτάσθαι τε πολίτας', ὅπου ἐν μὲν τῷ 'κατακτάμεν' ὑπακούεται ἀπὸ κοινοῦ ὡς ὑποκείμενον τὸ 'ἡμᾶς' (τοὺς Τρῶας) ἐν δὲ τῷ 'ἑλέειν' τἀνάπαλιν τὸ 'Ἀργείους', διὰ νὰ παραλίπωμεν ἀπειράριθμα ἄλλα τοιαῦτα παραδείγματα, ἀποκρούοντες οἱ περὶ τὸν Ναύκιον τὴν ἐξυπάκουσιν αἰτιατικῆς αὐτουσίου καὶ ἀμεταβλήτου, ἀποδεικνύουσιν οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὅτι τὰς μὲν καμήλους εἶνε πρόθυμοι νὰ καταπίνωσι, ν' ἀποδυσπετῶσι δὲ πρὸς τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, τὰ ὁποῖα τρώγει καὶ καταπίνει ὅλος ὁ κόσμος ἀδεῶς καὶ ἡδέως. Ὁμοίαν ἀξίαν ἔχει καὶ τὸ ἕτερον ἐπιχείρημα, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει πρόκειται περὶ τῆς θείας προνοίας, καὶ ὄχι περὶ τῆς τῶν θεῶν ὑπάρξεως. Πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμεθα, ὅτι παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ποιητῇ σχεδὸν πάντοτε τὰ δύο ζητήματα εἶνε συναφῆ, οὐδὲ προβαίνουσι παρ' αὐτῷ οἱ ἥρωες εἰς τὴν τῶν θεῶν ἄρνησιν, εἰμὴ διότι δὲν βλέπουσι κρατοῦσαν ἐν ἀνθρώποις τὴν δικαιοσύνην, ἧς οἱ θεοὶ παροχεῖς καὶ ἐπίσκοποι. Πρβλ. Ἀλκ. 583, Τρῳάδ. 469 'ὦ θεοί, κακοὺς μὲν ἀνακαλῶ τοὺς συμμάχους, ὅμως δ' ἔχει τι σχῆμα κικλήσκειν θεούς' κλ. ἐν ἐκτάσει δὲ περὶ τούτου ἴδ. ἐν Ῥύμπελ. (Comentat. de Euripid. atheismo, σελ. 8, καὶ Ἐδ. Μυλλέρ. Euripid. deorum popular. contemtor, πολλαχοῦ). Ἐν ᾧ δ' οἱ περὶ τὸν Ναύκ. ἀθετοῦσι τὸν αθῷον στ. 490, τηροῦσι τὸν 489 μετὰ τοῦ ἐκ παραλλήλου 'ἄλλως... μάτην' ὅπερ, ὅπως ὑπ' αὐτῶν ἑρμηνεύεται, εἶνε μᾶλλον ἀφόρητος ταὐτολογία ('ἄλλως, μάτην' ΗΣΥΧ.). Ἡ ῥῆσις εἶνε γνησιωτάτη καὶ ὀρθοεπεστάτη, δὲν κατενοήθη μόνον ἡ συνθήκη τῶν λέξεων, καὶ ἐντεῦθεν τὰ πλοῖα καὶ τὰ δίκτυα τῶν διορθώσεων καὶ νοθεύσεων. Ἔχει δ' ἡ συνθήκη αὕτη ὡδέ πως: ὦ *Ζεῦ, τί λέξω; πότερα, ὁρᾶν σε τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ἄλλως* (αὐτούς, δηλ. τοὺς ἀνθρώπους) *τήνδε ψευδῆ δόξαν* (δηλ. ὅτι ὁρᾷς τοὺς ἀνθρώπους) *κεκτῆσθαι μάτην δοκοῦντας* (αὐτούς, δηλ. τοὺς ἀνθρώπους) *εἶναι δαιμόνων γένος*. Οὕτως εἷς ἕκαστος τῶν τριῶν ἐκ παραλλήλου ὅρων ἀναλαμβάνει τὴν οἰκείαν καὶ ἀναγκαίαν αὐτοῦ θέσιν, καὶ τὸ νόημα ἀποκαθίσταται ὁμαλὸν καὶ εὔληπτον. Τὴν κατανόησιν τῆς συνθήκης παρεκώλυσε μία μικρὰ ἕνεκα τοῦ μέτρου μετάθεσις, ἧς ἕνεκα τὸ 'ψευδῆ' καὶ 'μάτην' ἐνήλλαξαν ἀμοιβαίως τὴν ἰδίαν θέσιν, 'τήνδε κεκτῆσθαι ψευδῆ, μάτην δοκοῦντας κτλ.' Ἀλλὰ τοιαῦται μεταθέσεις, ὄχι μετὰ μίαν ἢ πρὸ μιᾶς λέξεως, ἀλλὰ μετὰ πολλὰς ἢ πρὸ

αὕτη δὲ δούλη γραῦς ἄπαις ἐπὶ χθονὶ
κεῖται κόνει φύρουσα δύστηνον κάρα.
φεῦ φεῦ· γέρων μέν εἰμ', ὅμως δέ μοι θανεῖν
εἴη πρὶν αἰσχρᾷ περιπεσεῖν τύχῃ τινί.
ἀνίστασ', ὦ δύστηνε, καὶ μετάρσιον
πλευρὰν ἔπαιρε καὶ τὸ πάλλευκον κάρα.

ΕΚΑΒΗ.

ἔα· τίς οὗτος σῶμα τοὐμὸν οὐκ ἐᾷ

πολλῶν, ὑπάρχουσι καθ' ἕκαστον σχεδὸν βῆμα παρὰ τοῖς ποιηταῖς, καὶ μάλιστα τῷ ἡμετέρῳ. Οὕτω πρὸ ἑνὸς μόλις στίχου τὸ 'πέλας σου' ἀπεσχοινίσθη ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως τῆς παρὰ τῷ 'κεῖται' (487) καὶ ἐτέθη πρὸ πέντε λέξεων ἐν στ. 486 οὕτως, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ἔχουσα' κτλ. Οὕτως Ὀρ. 600 'ἀλλ' ὡς μὲν οὐκ εὖ μὴ λέγ' εἴργασται τάδε' (=*ἀλλ' ὡς μὲν οὐκ εὖ εἴργασται τάδε μὴ λέγε,*) Ἴων. 1307 'τὴν σὴν ὅπου σοι μητέρ' ἐστὶ νουθέτει' (=*νουθέτει τὴν σὴν μητέρα, ὅπου σοί ἐστιν,*) Ἀριστοφ. Σφ. 895 κέξ. 'Ἐγράψατο κύων Κυδαθηναιεὺς Λάβετ' Αἰξωνέα τὸν τυρὸν ἀδικεῖν ὅτι μόνος κατήσθιεν Τὸν Σικελικόν' (=*Αἰξωνέα ἀδικεῖν, ὅτι μόνος κατήσθιε τὸν τυρὸν τὸν Σικελικόν*), καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα.

495. *αὕτη*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν ὅτι ἐν B 'αὐτή δε' (οὗ τὸ κακογράφημα πιθανῶς ἐκ τοῦ 492 'ἥδε'). Ἀλλ' ὁ Ἕμσλ. (εἰς Μήδ. 892) παραθέσας τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν, Τίς, εἶπε, καὶ ἅπαξ μόνον ἐπιστήσας τὸν νοῦν εἰς τὸ πρᾶγμα, δὲν θέλει ἴδῃ ὅτι γραπτέον 'αὐτὴ δὲ' κτλ. Καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἐν ταῖς ἐκδ. (Σχαιφ. Διντ. Ματθ. Ποφλ. Οὐεκλ. Ἀάκ. Ἀρτ. Κιρχ[1]. Οὐεῖλ. καὶ Πρίνζ. ἐγκαθιδρυμένον τὸ 'αὐτή'. Ὁ Ἑρμᾶν. ἀπέκρουσε τὴν διόρθωσιν, ἱκανῶς αἰτιολογήσας τὴν γνώμην του, ἀντικρουσθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ Ἀρτ. οὐδὲν καίριον ἀντειπόντος. Ὀρθῶς ὁ Ναύκ. καὶ Πάλ. ἀπέσχον τῆς διορθ., καὶ ὁ Κιρχ[2]. δὲ μεταγνοὺς ἐξέδωκε τὸ 'αὕτη'. Ἐὰν ἡ σχέσις τοῦ στ. 494 πρὸς τὸν 495 εἶνε τοιαύτη, ὁποία π. χ. ἡ τοῦ στ. 821 πρὸς τὸν 822, ὅπου ἅπαντες οἱ κώδδ. ἔχουσιν 'αὐτή', γραπτέον καὶ ἐνταῦθα 'αὐτή', οὕτω δ' ἀντιλαμβάνεται τῆς σχέσεως ταύτης ὁ Οὐεῖλ. λέγων ὅτι τὸ 'πόλις' σημαίνει: πόλις της (ἤτοι τῆς Ἑκάβης, 'sa ville'). Ἀλλ' οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κειμένῳ δικαιοῦν τὴν τοιαύτην ἐκδοχήν. Ὀρθῶς ἄρα οἱ κώδδ. ἐκεῖ μὲν ἔχουσιν 'αὐτή', ἐνταῦθα δ' 'αὕτη', ὅπερ διὰ τοῦτο καὶ μόνον ὀρθόν.

497. *γέρων μὲν... θανεῖν εἴη*] Προτιμοτέρα μοὶ φαίνεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ ΣΧΟΛ. 'εἰ καὶ ὡς γέρων φιλόζωός εἰμι, ὅμως ἀποθανεῖν ἢ (γρ. πρὶν) ἀτυχῆσαι εὔχομαι', παρὰ τὴν τῶν νεωτέρων, συντρέχουσαν εἰς τοῦτο περίπου τὸ νόημα: εἰ καὶ βραχὺς ὁ ἐπιλειπόμενός μοι βίος ὡς γέροντι, ἄρα καὶ ἡ τῆς συμφορᾶς διάρκεια, πάλιν ὅμως εὔχομαι ν' ἀποθάνω μᾶλλον πρὶν κτλ.

499. '*μετάρσιον*] ἤγουν μετέωρον, ὀρθὴν'. ΣΧΟΛ.

500. *πλευρὰν*] τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου.

501. *ἔα*] Ἐπιφώνημα 'ἐκπληκτικόν', ὅπως καλοῦσι τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι. Κυρίως εἶνε προστακτικὴ τοῦ *ἐάω*, ὅπως δ' ἐν τῇ νεωτέρᾳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ, ἡ προστακτικὴ πολλῶν τινων ῥημάτων εὐκόλως μεταπίπτει εἰς ἐπιρρηματικὴν χρῆσιν, ἐνίων δ' ἐν τέλει καὶ εἰς ἁπλῶς ἐπιφωνηματικήν. Συνέβη δ' εἰς τὴν προστακτικὴν

κεῖσθαι; τί κινεῖς μ' ὅστις εἶ λυπουμένην;

ΤΑΛΘΥΒΙΟΣ.

Ταλθύβιος ἥκω Δαναϊδῶν ὑπηρέτης,
'Αγαμέμνονος πέμψαντος, ὦ γύναι, μέτα.

ταύτην ὅ,τι καὶ εἰς τὴν τοῦ συνωνύμου *ἀφίημι*: *ἄφες*. 'Αμφότερα φέρονται πρὸς ὑποτακτικὴν (τοῦ α'. μάλιστα προσώπου) ἄνευ μεσολαβοῦντος συνδέσμου: 'ἔα σκεψώμεθα' (Πλάτ.), 'ἄφες ἴδωμεν' (Ν. Διαθ.) κτλ. 'Αμφότερα διεσώθησαν ἐν τῇ συνηθείᾳ, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ *ἄφες* ἐτήρησε τὴν σύνταξίν του πλήρη, διότι καὶ τὸ *ἀφίημι* διετηρήθη ὡς ῥῆμα: ἀφίνω, τὸ 'ἔα', ἀπαρχαιωθέντος τοῦ ῥήματος *ἐάω*, διατηρηθὲν ὡς μόριον γιὰ (ἕτερον τοῦ γιὰ=*διά*, τοῦ γιὰ=*ἤ*, τοῦ γιὰ=*νά*, καὶ γιὰ =*γέ*, γιὰ=*διότι*) ἐκφέρεται ἐπὶ α'. μὲν καὶ γ'. προσώπου μετὰ τοῦ νά, μόνον δ' ἐπὶ τοῦ β'. καὶ ἄνευ αὐτοῦ, ἤτοι: γιὰ νὰ δοῦμε (=*ἔα ἴδωμεν*), ἀλλά: γιὰ δέ(ς), καὶ γιά δε(ς) (διάφορον τοῦ: γιὰ νὰ δῇς, γιὰ νὰ δῆτε)· ἄς δοῦμε (=*ἄφες ἴδωμεν*), ἀλλὰ καὶ ἐν ὁμαλῇ ῥηματικῇ χρήσει: ἄς τον (=*ἄφες αὐτόν*) κτλ. Ὄχι ὀρθῶς ἐτυμολογεῖ ὁ Κοραῆς τὸ γιὰ τοῦτο ἐκ τοῦ ἀρχαίου *εἶα* (Ἄτακτ. α', 295), διότι ἡ ἔννοια τοῦ ἐπιφωνήματος τούτου (*καί* περ καθ' ἡμᾶς παρὰ τὸ αὐτὸ ῥῆμα) εἶνε ὅλως διάφορος, συμπίπτουσα ἐντελῶς μὲ τὴν τοῦ σήμερον ἐν κοινῇ χρήσει παρὰ τοῖς ἡμετέροις ναύταις ἔγια. Χρῆσις δὲ τοῦ μορίου τούτου παρ' ἡμῖν γίνεται ὁσάκις ὁ λαλῶν ἐπισυμβαίνοντος τινὸς ἀπροόπτου, ἢ ἐπερχομένου τινὸς αἴφνης εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, προσκαλεῖ τὸν ἀκούοντα ν' ἀφήσῃ τὸ μέχρι τοῦδε θέμα τοῦ λόγου, καὶ νὰ ἐπιστήσῃ μετ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ αἴφνης ἐπισυμβαῖνον ἢ εἰς νοῦν ἐπερχόμενον, οἷον: γιὰ νὰ σοῦ πῶ, κυρίως=ἄφες αὐτὰ ὅπου λέγεις ἢ ὅπου λέγομεν καὶ ἄκουσε αὐτὸ ποῦ θὰ σοῦ πῶ, ἤτοι: ἄφες, στάσου νὰ σοῦ πῶ. Γιὰ δὲ ποῦ ξεχάσαμε τὸν καπνόν. Γιὰ σώπα, γιὰ στάσου, ὁ δάσκαλος ἔρχεται, κττ. Τοιαύτη εἶνε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ χρῆσις, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ἐπερχομένου τινός, οἷον ἐνταῦθα, καὶ κατωτέρω 733 'ἔα· τίν' ἄνδρα τόνδ' ἐπὶ σκηναῖς ὁρῶ;'=γιὰ στάσου· ποιὸς εἶνε κτλ., Πρβλ. 1116, 'Ορ. 277, 1573, 'Ιππολ. 905, 1391, Μήδ. 1005, κλπ.

501. *ἐᾷ*] Οὕτως οἱ ἄριστοι κώδικες, τῶν νεωτέρων ἐχόντων ἀντ' αὐτοῦ 'ἐᾷς', ὅπερ καὶ ἐπεκράτησε μέχρι σήμερον ἐν ταῖς ἐκδόσεσι, πλὴν τῆς 'Ερμ. καὶ Κιρχ., τοῦ Πόρσ. παραβαλόντος τὸ 'Ιλ. Κ 82 'τίς οὗτος ἀνὰ στρατὸν ἔρχεαι οἶος;' 'Η ἀξιοπιστοτέρα γραφὴ ἀπεκρούσθη ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, ἀφ' οὗ τὸ 'τίς οὗτος' ἀπαντᾷ οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ δευτέρου προσώπου ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου. Τὸ 'τίς' κατηγορηματικῶς, ἤτοι: *τίς οὗτος* (ὢν) *οὐκ ἐᾷ* κτλ.

503-4. Δεινῶς προσέκρουσαν καὶ εἰς τὸ δίστιχον τοῦτο ἀνέκαθεν οἱ ἑρμηνευταί. Οἱ Σχολ. ὑπακούουσιν ἔξωθεν τὸ 'σέ', ὅπερ ὁ Οὐακεφείλδ. διορθ. ἔταξεν ἀστόχως πρὸ τοῦ ''Αγαμέμνονος'. 'Αλλ' ὀρθῶς ἀντεῖπεν ὁ 'Ερμ., ὅτι τὸ 'σὲ' εἶνε περιττόν, ὅπως καὶ ἐν τῷ Θουκ. α', 112. Λάβρος ὅμως ἐπέπεσε κατὰ τῆς ῥήσεως ὁ Ναύκ., ὡς οὐδένα νοῦν ἐχούσης. 'Η τμῆσις ἐδῶ, λέγει, εἶνε ἀδύνατος, τὸ δ' ''Αγαμέμνονος πέμψαντος μέτα' ἀκούων τις οὐδαμῶς ἄλλως θὰ ἐξελάμβανεν, εἰμή: *μετὰ τοῦ 'Αγαμέμνονος*! Καὶ ἡμεῖς διατεινόμεθα, ὅτι τοιοῦτον νόημα ἐκτὸς τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς οὐδεὶς ἔμπειρος τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως ἦτο ἢ εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ ἐκλάβῃ οὕτω, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει τὸ 'πέμψαντος'. 'Αξιῶν δ' ἔπειτα, καὶ ὀρθῶς, ὅτι τὸ 'μεταπέμπω' δὲν σημαίνει: *ἀποστέλλω* (absenden), ὡς ἑρμηνεύουσιν οἱ Λεξικογράφοι, ἐπὶ τοῦ

ΕΚΑΒΗ.

ὦ φίλτατ', ἆρα κἄμ' ἐπισφάξαι τάφῳ

ἡμετέρου μόνον στίχου στηριζόμενοι, ἀλλά: στέλλω καὶ ζητῶ, στέλλω καὶ παίρνω ἢ φέρνω (holen lassen), συμπεραίνει, ὅτι ὁ στίχος οὐδὲν ἔχει νόημα, ἐν ὅσῳ λείπει τὸ ἀπαραίτητον 'σὲ'. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἐσφαλμένον, διότι ἀκριβῶς, ἐὰν ὑπῆρχε τὸ 'σὲ', ὁ στίχος δὲν θὰ εἶχε νόημα, ἕνεκα τοῦ ἀορίστου 'μεταπέμψαντος', δέον εἰπεῖν 'μεταπέμποντος'. Τὸ κατὰ Ναύκιον ἀπαραίτητον 'σὲ' ὁ Ποφλύγκιος καὶ Οὐεκλῖνος ὑπακούουσιν εἰς τὸ 'μέτα', ἀλλὰ δὲν ἔδειξαν καὶ πῶς ἐννοοῦσι γραφόμενον ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸ θαῦμα τοῦτο. Ὀρθῶς ἄρα ὁ Οὐεῒλ. ἀποκρούει ὡς ἀνήκουστον τὴν τοιαύτην ἔξωθεν ἀναπλήρωσιν τοῦ 'σὲ', καὶ ἐπειδὴ νὰ παρεμβληθῇ τοῦτο εἰς τὸν στ. 504 εἶνε ἀδύνατον, τὸ παρεμβάλλει αὐτὸς εἰς τὸν στ. 503 ἐκδοὺς 'Δαναϊδῶν σ' ὑπηρέτης'. Ἐπειδὴ δὲ τότε τὸ 'σὲ' εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναχθῇ εἰς τὸ 'πέμψαντος μέτα', ἀνάγει αὐτὸ εἰς τὸ 'ἥκω... μέτα'=*μεθήκω* (κατὰ τὸ Τρῳάδ. 1270: 'μεθήκουσιν σ' Ὀδυσσέως πάρα'), καὶ διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τοιαύτην, ἄλλως ὀρθοτάτην καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἐξ ἄλλων λόγων, σύνταξιν, λέγει, ὅτι 'μεταπέμπω' δὲν λέγεται ἀντὶ τοῦ 'μεταπέμπομαι', ἐν ᾧ οὐ μόνον ὁ Εὐριπ. ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Ἀλκήστ. 66, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Σφηξ. 680 καὶ ὁ Θουκυδ. πλειστάκις (α', 112, δ', 30, ϛ', 52, 71, 88) τὸ εἶπε. Ὁ δὲ Κοϊτσάλ. ἔτρεψε τὸ 'μέτα' εἰς 'μέ σοι', καὶ τοῦ Ἰεννίου προσφυγόντος εἰς τὴν συνήθη πανάκειαν τῆς νοθεύσεως, περιέγραψεν ὡς νόθον τὸν στίχον, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Πρίνζ. Ἡ ῥῆσις οὐδὲν ἔχει τὸ ἐλλεῖπον ἢ νοσοῦν, καὶ εἶνε γνησιωτάτη. Τὸ 'μέτα' συναπτέον τῷ 'ἥκω', ἀλλ' οὐδεμία χρεία τοῦ 'σέ', τοῦ διστίχου ὄντος ἀνελλιποῦς καὶ πλήρους, ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ ἐξενεχθέντος τοῦ 'μεθήκω' κατὰ τμῆσιν: 'ἥκω... μέτα', τῆς κατ' ἀναστροφὴν τόνου ἐξενεχθείσης προθέσεως κειμένης ἐπιῤῥηματικῶς. Ἡ 'μέτα' ἐν συνθέσει, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ἐπιῤῥηματικῇ κατ' ἀναστροφὴν τόνου συντάξει, σημαίνει μεταβολὴν τόπου. Οὕτω π.χ. τὸ Ὁμηρικὸν 'μετεκίαθον' ὁ Ἀπολλώνιος ἑρμηνεύει 'πρὸς αὐτοὺς ἦλθον' τῆς *μετὰ* ἐπὶ τόπου νοουμένης, ὅπως ὁ Σχολ. ἐπὶ χρόνου (εἰς Λ, 52): 'μετ' αὐτοὺς ἦλθον', τῆς ἑρμηνείας ἰσχυούσης οὐ μόνον ὁσάκις ὑπάρχει ἢ νοεῖται ἀπὸ κοινοῦ αἰτιατική, ἀλλὰ καὶ ὁσάκις οὔτε κεῖται οὔτε νοεῖται πλαγία πτῶσις, τοῦ ῥήματος ἀπολύτως κειμένου, ὡς ἐν Σ 532, καὶ Λ 52. Οὕτω καὶ τὸ ἡμέτερον σχεδὸν συνώνυμον 'μεθήκω' ἐν μὲν Τρῳάδ. 1270 φέρεται πρὸς αἰτιατικήν, ἀλλ' ἐνταῦθα κεῖται ἀπολύτως, διότι χρεία αἰτιατικῆς δὲν ὑπάρχει, τοῦ 'ἥκω μέτα' σημαίνοντος ἁπλῶς καὶ μόνον τὴν ἐξ ἑτέρου τόπου εἰς τὸν τόπον, ὅπου ὁ λέγων ἵσταται, μετάβασιν, ἤτοι: *πεμφθεὶς ὑπὸ Ἀγαμέμνονος ἥκω*· τὸ ποῦ εἶνε πρόδηλον: *ἐκεῖ ὅπου ἵσταμαι*, ἤτοι: *πρὸ τῆς Ἑκάβης καὶ τοῦ Χοροῦ*. Ἐκτὸς ἄρα τοῦ ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἐν τῷ 'ἥκω' ἐγκειμένου 'ἐγὼ' κανονικῶς ὑπακουομένου 'ἐμὲ' (=*Ἀγαμέμνονός με πέμψαντος*), οὐδεμία ἄλλη πτῶσις οὔτε χρειάζεται οὔτε ἐπιτρέπεται ὑπὸ τῆς συντάξεως νὰ ὑπακουσθῇ, τούτου δ' ἕνεκα καὶ τὸ 'μέτα' δὲν δύναται ν' ἀναχθῇ εἰς τὸ 'πέμψαντος', ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ 'ἥκω'. Τοῦτο δὲ μόνον καὶ ἠθέλησε νὰ εἴπῃ ὁ Ταλθύβιος, ἐπίτηδες ἀφίνων ἀόριστον τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς του καὶ λέγων, ὅτι πέμπουσιν αὐτὸν ὄχι 'δισσοὶ Ἀτρεῖδαι καὶ λεὼς Ἀχαϊκός', ἀλλὰ μόνον ὁ εὔνους αὐτῇ Ἀγαμέμνων, ὅπως μὴ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς λυπήσῃ τὴν Ἑκάβην, καθ' ἃ ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ ΣΧΟΛ. ('τάχα οὖν αὐτὴν ἄφοβον

δοκοῦν Ἀχαιοῖς ἦλθες; ὡς φίλ' ἂν λέγοις.
σπεύδωμεν ἐγκονῶμεν· ἡγοῦ μοι, γέρον.

ΤΑΛΘΥΒΙΟΣ.

σὴν παῖδα κατθανοῦσαν ὡς θάψῃς, γύναι,
ἥκω μεταστείχων σε· πέμπουσιν δέ με
δισσοί τ' Ἀτρεῖδαι καὶ λεὼς Ἀχαιϊκός.

ΕΚΑΒΗ.

οἴμοι, τί λέξεις; οὐκ ἄρ' ὡς θανουμένους
μετῆλθες ἡμᾶς, ἀλλὰ σημανῶν κακά;
ὄλωλας, ὦ παῖ, μητρὸς ἁρπασθεῖσ' ἄπο·
ἡμεῖς δ' ἄτεκνοι τοὐπὶ σ'· ὦ τάλαιν' ἐγώ.

καθιστὰς ἐν προοιμίοις οὐ θορυβεῖ αὐτὴν πλήθει ὀνομάτων'.) Σοφῶς δ' ᾠκονόμησε ταῦτα ὁ ποιητής, ἵνα καὶ μὴ εὐθὺς νοησάσης τῆς Ἑκάβης τὸν ἀληθῆ σκοπόν, δηλωθῇ ἔτι μᾶλλον αὐτῆς ἡ ὀδύνη καὶ τὸ ἦθος, ἐπιθυμούσης τὸν θάνατον. Τῆς δ' Ἑκάβης ἠπίως αὐτὸν ὑποδεξαμένης (505-7), ὁ Ταλθύβιος λέγει ἔπειτα σαφέστερον: 'ἥκω μεταστείχων σε'.

506. *δοκοῦν.*] Πρβλ. εἰς 121.

ὡς φίλ' ἂν λέγοις.] Τὸ 'ὡς' ἐκλαμβάνεται κοινῶς ὡς ἐπίρρημα ἐπιφωνηματικὸν (=quam), ὁ δ' Οὐεΐλ. ἐκλαμβάνει τὸ μόριον ὡς σύνδεσμον αἰτιολογικόν, αἰτιολογοῦντα τὸ ἔξωθεν ὑπακουόμενον: *μὴ φοβοῦ λέγειν*, τοῦ Σχολ. ὑπακούοντος ἔξωθεν τὸ 'εἰ τοῦτο λέγεις τὸ ἀποθανεῖν'. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι οὐδὲν ἐλλείπει, τῆς συνθήκης τῶν λέξεων ἐχούσης ὧδε: *λέγοις ἂν* (*ταῦτα ἢ αὐτὰ*) *ὡς φίλα* (*μοι ὄντα*), τοῦ 'λέγοις ἂν' ἀστυκῶς ῥηθέντος ἀντὶ τοῦ προστακτικοῦ: *λέγε*. Πρβλ. τὸ κατωτέρω 517: 'εἰπὲ καίπερ οὐ λέξων φίλα', κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἡμέτερον στίχον ῥηθέν.

509. *μεταστείχων σε*] = *στείχων μετά σέ*, ἤτοι: *πρὸς σέ*. Ὁμοίως καὶ τὸ κατωτέρω 512 'μετῆλθες', καὶ 'μεθήκω', περὶ οὗ εἰς 503-4.

511. *τί λέξεις;*] Ἴδε εἰς Φοιν. 1288.

θανουμένους] Ὁ πληθυντικὸς τίθεται πολλάκις ἀντὶ τοῦ ἑνικοῦ κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους, οὓς προτρέπομεν τοὺς φιλομαθεῖς νέους ν' ἀναζητῶσι μᾶλλον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ, παρὰ ὁπουδήποτε ἀλλοῦ, ἀφ' οὗ περὶ ἁπάντων τούτων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ λόγος ἐν βραχείᾳ σημειώσει. Περὶ τοῦ ἐνταῦθα πληθυντικοῦ πρβλ. εἰς Φοιν. 1290. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπὶ θηλυκοῦ ὀνόματος ὁ πληθυντικὸς ἐκφέρεται κατ' ἀρσενικὸν γένος, ὄχι ὅμως ἀπολύτως, ἀλλ' ὁσάκις τὰ συμφραζόμενα ἐπιτρέπουσι τοῦτο. Πρβλ. εἰς Φοιν 1720-21, σελ. 632-3. Τὸ δὲ 'ὡς' ἀνάγει τὴν ἔννοιαν τοῦ μετοχικοῦ μέλλοντος εἰς τὴν γνώμην ἢ προαίρεσιν τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ῥήματος 'μετῆλθες', ἤτοι: *Οὐκ ἦλθες πρὸς ἡμᾶς* (οὕτως) *ὡς* (ἔρχεταί τις) *πρὸς θανουμένους* (= *ταῦτα ἔχων κατὰ νοῦν ἅ τις πρὸς θανουμένους ἐρχόμενος*).

512. *μετῆλθες ἡμᾶς*] Ἴδε εἰς 509.

514. '*ἡμεῖς δ' ἄτεκνοι τοὐπὶ σ'*'] 'ὅσον τὸ κατὰ σὲ μέρος ἄπαιδες ἐσμὲν... ἔζη γὰρ Κασάνδρα, ἡγεῖτο δὲ καὶ τὸν Πολύδωρον ζῆν'. ΣΧΟΛ. Ὁ Οὐεΐλ. διακρίνει τὸ τοῦ ἡμετέρου στίχου: *τοὐπὶ σὲ* ἀπὸ τοῦ *τὸ ἐπὶ σοί*, εἰς ἐκεῖνο μὲν ἀποδίδων τὴν ἔννοιαν en tant que cela te regarde, εἰς τοῦτο δὲ autant que

πῶς καί νιν ἐξεπράξατ᾽; ἆρ᾽ αἰδούμενοι;

cela dépend de toi, οὕτω δ᾽ ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς καὶ λεξικογράφοις. Ἡ χρῆσις ὅμως δὲν φαίνεται ἐπικυροῦσα τὴν διάκρισιν ταύτην, μᾶλλον δὲ τὴν τοῦ Πόρσ. γνώμην (εἰς Ὀρέστ. 1338), καθ᾽ ἣν ἀμφότεραι αἱ φράσεις ἔχουσιν ἀμφοτέρας τὰς ἐννοίας. Παρ᾽ Εὐριπίδ. τοὐλάχιστον ἐν τῷ ἡμετέρῳ μὲν χωρίῳ τό: *τὸ ἐπὶ σὲ* σημαίνει τὸ πρῶτον (quod ad te attinet), ἀλλ᾽ ἐν Ἀλκήστ. 666 ʽτέθνηκα γὰρ δὴ τοὐπὶ σ᾽ʼ, ἔχει τὴν δευτέραν (quod in tea potestate erat), ὅπερ καὶ κοινότερον *ἐπὶ σοὶ* λέγεται, ταύτην δ᾽ ὁμοίως καὶ ἐν Ὀρέστ. 1345, καὶ Ἰφιγ. Αὐλ. 1557. Ὥστε ἡ διαφορὰ περιορίζεται μᾶλλον εἰς τὸν τύπον. Νομίζω δ᾽ ὅτι καὶ θεωρητικῶς ἐξεταζόμενον οὕτως ὤφειλε νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, διότι ἐν ταῖς τοιαύταις ἐλλειπτικαῖς φράσεσι, τῆς μὲν προθέσεως *ἐπὶ* τὸ αὐτὸ κατ᾽ οὐσίαν ἐπί τε δοτικῆς καὶ αἰτιατικῆς σημαινούσης, τῆς δὲ πτώσεως συναρμοζομένης πρὸς τὸ ἔξωθεν ὑπονοούμενον ῥῆμα, καθ᾽ ὅσον ἡ ἔννοια αὐτοῦ ἐμφαίνει στάσιν ἢ κίνησιν, ὁ ποιητὴς ἢ συγγραφεὺς ἔγραφε *τοὐπὶ σοὶ* μέν, ὑπακούων ἔξωθεν τὸ *ὂν* ἢ καὶ τὸ *εἶναι*, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, *τοὐπὶ σὲ* δὲ (ἐὰν μάλιστα λόγοι εὐφωνίας ἢ μετρικοὶ ἐπέβαλλον τοῦτο, διότι ἡ δίφθογγος οι τοῦ σοὶ μὴ ἐκθλιβομένη προξενεῖ χασμῳδίαν,) ὑπακούων ἔξωθεν τὸ *ἧκον*, *ἀνῆκον*, κττ.

515. *πῶς καὶ νιν ἐξεπράξατ᾽;*] Γραμματικοὶ καὶ λεξικογράφοι, μοριολόγοι καὶ κριτικοὶ εἶπαν πολλὰ καὶ διάφορα περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ *καὶ* κατόπιν τῶν ἐρωτηματικῶν *τίς*, *ποῖος*, *πῶς* κττ. ἀλλὰ καθ᾽ ἡμᾶς οὐδείς τι πειστικόν. Ἀποφεύγοντες συντομίας χάριν τὴν ἐξέλεγξιν τούτων, λέγομεν ὅτι μόνος ὁ Ἑρμ. (εἰς Οὐίγερ[4]. σελ 837) ἐπλησίασε πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ᾽ ἡ ἑρμηνεία του δὲν ἔχει γενικὴν ἐφαρμογήν, περιοριζομένη εἰς τὴν μιᾶς καὶ μόνης φράσεως ʽτί χρὴ καὶ λέγειν;ʼ Ἐκ τῶν ἐκδοτῶν μόνος ὁ Ποφλύγκ. ἠξίωσε προσοχῆς τὴν ἡμετέραν φράσιν, καὶ παραθέτων τινὰ χωρία, ἐπιφέρει τὴν σημείωσιν, ὅτι ʽεὐκόλως θὰ παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι εἰς ὅλα ταῦτα τὰ χωρία τὸ μόριον ἐμβάλλει δύναμίν τιναʼ. Τὴν κενὴν δὲ πάσης πραγματικῆς ἐννοίας σημείωσιν ταύτην ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Οὐεκλ. δωρεὰν ὅλως καὶ ἀσκόπως. Ὁ ἐπιδοτικός, καθὼς ἐπεκράτησε νὰ ὀνομάζεται, *καί*, εἶνε καθ᾽ ἡμᾶς προϊὸν ἐλλείψεως ἁπανταχοῦ καὶ πάντοτε, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ἐλλείψεως κώλου ἢ χρονικῶς αἰτιολογικοῦ, ἢ ὑποθετικοῦ. Ἀλλ᾽ ἡ ἀνίχνευσις τοῦ ἐλλείποντος τούτου κώλου, ποικιλωτάτου καὶ διαφόρου ἑκάστοτε, εἶνε λίαν ἐργώδης, οὐδ᾽ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐφαρμόσῃ τις εἰς ὅλα τὰ χωρία γενικήν τινα καὶ ὁμοίως ἁπανταχοῦ ἁρμόζουσαν ἑρμηνείαν. Τοῦ ʽτί χρὴ καὶ λέγειν;ʼ π.χ. ἡ πλήρης ἔννοια εἶνε αὕτη: *τί χρὴ λέγειν* (*εἴγε*) *καὶ* (*ὅλως λέγειν χρή*); Τὸ ʽκαὶ ὅλωςʼ τοῦτο τοῦ ἐλλείποντος ὑποθετικοῦ κώλου εἶνε οὐ μόνον κατ᾽ οὐσίαν ἀλλὰ καὶ κατὰ τύπον ἐν μέρει αὐτὸ τῆς συνηθείας: καὶ ὅλα(ς) (τὸ πῶς δὲ καὶ διατί θ᾽ ἀπῄτει μακρὸν λόγον πρὸς ἐξήγησιν). Πλειστάκις δὲ τὸ καθωμιλημένον τοῦτο φρασείδιον ἑρμηνεύει ἄριστα τὴν ἀρχαίαν φράσιν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὑποθετικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων κώλων τῆς ἐλλείψεως, οἷον ἐνταῦθα: *τί χρὴ καὶ λέγειν*=τί νὰ πῇ κανεὶς καὶ ὅλας; Δυστυχῶς ὅμως ἔκκειται πλειστάκις εἰς τὴν παρεξήγησιν ἕνεκα τῆς συνήθους αὐτῷ ἐκδοχῆς: *ταχέως*, ὀγρήγορα, ἥτις καὶ ἐπισκοτίζει δεινῶς τὴν ἑρμηνείαν. Ἐὰν π.χ. τὸ Αἰσχ. Ἀγαμ. 290 ʽπόσου χρόνου δὲ *καὶ* πεπόρθηται πόλιςʼ μεταφρασθῇ: ἀπὸ πότε δὲ πάρθηκε *καὶ ὅλας* ἡ πόλις; ἡ παρεξήγησις (:ἀπὸ πότε δὲ πάρθηκε τόσον γρήγορα ἡ πόλις;) εἶνε πρόχειρος ἅμα καὶ ἄφευκτος. Κατὰ ταῦτα τὸ ἡμέτερον χωρίον ʽπῶς καί νιν ἐξεπράξατ᾽; ἆρ᾽ αἰ-

ἢ πρὸς τὸ δεινὸν ἤλθεθ' ὡς ἐχθράν, γέρον,
κτείνοντες; εἰπὲ καίπερ οὐ λέξων φίλα.

ΤΑΛΘΥΒΙΟΣ.

διπλᾶ με χρήζεις δάκρυα κερδᾶναι, γύναι,
σῆς παιδὸς οἴκτῳ· νῦν τε γὰρ λέγων κακὰ
τέγξω τόδ' ὄμμα, πρὸς τάφῳ θ' ὅτ' ὤλλυτο.
παρῆν μὲν ὄχλος πᾶς Ἀχαϊκοῦ στρατοῦ
πλήρης πρὸ τύμβου σῆς κόρης ἐπὶ σφαγάς·
λαβὼν δ' Ἀχιλλέως παῖς Πολυξένην χερὸς
ἔστησ' ἐπ' ἄκρου χώματος, πέλας δ' ἐγώ·
λεκτοί τ' Ἀχαιῶν ἔκκριτοι νεανίαι,
σκίρτημα μόσχου σῆς καθέξοντες χεροῖν,

δούμενοι;' = *πῶς νιν ἐξεπράξατε*, (ἐπεί γέ νιν ἐξεπράξατε); ἆρά (γε) μετὰ τῆς (προσηκούσης) αἰδοῦς (καὶ εὐλαβείας); ἤτοι: πῶς τὴν ἐφονεύσατε (κυρίως: ἐξεκάματε, ἐξεπερδεύσατε, ὅπερ ὅμως ὡς χυδαιολογούμενον σήμερον φθείρει τὴν τραγικὴν σεμνότητα τῆς φράσεως), ἀφ' οὗ δυστυχῶς τὴν ἐφονεύσατε ποῦ τὴν ἐφονεύσατε; μὲ ἄλλας λέξεις: ἀφ' οὗ δυστυχῶς τὴν ἐφονεύσατε, εἰπέτε μου τοὐλάχιστον μὲ τί τρόπον ἐφερθήκατε εἰς τὸν φόνον της. Καὶ κατωτέρω τυφλωθεὶς λέγει ὁ Πολυμήστωρ 1065: 'ποῖ *καί* με φυγᾷ πτώσσουσι μυχῶν' = *ποῖ μυχῶν με φυγοῦσαι πτώσσουσιν* (εἴ γ' ὅλως ποι φυγοῦσαί με πτώσσουσιν); ἤτοι: *οὐ μόνον ὅποι μυχῶν με φυγοῦσαι πτώσσουσιν, ἀλλ' οὐδ' εἰ ὅλως φυγοῦσαί μέ ποι πτώσσουσιν οἶδα*: Ποῦ νὰ τρύπωσαν καὶ ὅλα (ἂν ἔφυγαν καὶ τρύπωσαν πουθενά, γιατὶ μπορεῖ καὶ νὰ στέκωνται μπροστά μου καὶ νὰ μὴ ταὶς βλέπω); 1201 'τίνα δὲ *καὶ* σπεύδων χάριν πρόθυμος ἦσθα' (*εἴ γ' ὅλως χάριν τινὰ σπεύδων ἦσθα πρόθυμος, ὅπερ ἔμοιγ' οὐδαμῶς δοκεῖ*); Ὁμοίως καὶ Ἀλκήστ. 834, Ἱππολ. 92, 1171 κλπ., περὶ ὧν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

516. *πρὸς τὸ δεινὸν ἤλθεθ'*] Ἐνταῦθα: *δεινῶς* (*ἀπηνῶς καὶ ὠμῶς*) *ἐχρήσασθε τῷ πράγματι*, ἤτοι ἁπλούστερον: *δεινῷ τῷ τρόπῳ*.

517. *καίπερ οὐ λέξων φίλα*] πρβλ. εἰς 506.

518. *χρήζεις κερδᾶναι*] Ἡμαρτημένως ἐκλαμβάνεται τὸ 'χρήζεις' ἐπὶ τῆς κοινῆς χρήσεως, σημαίνει δ' ἐνταῦθα: *αἰτεῖ* (ἀλλὰ περὶ τούτου ἐκτενέστερον εἰς Ἱππ. 1348)· τὸ δὲ 'κερδᾶναι' κατ' ἀντίφρασιν ἀστυκήν, οἷον εἰπεῖν: Τί καλὸν θὰ μοῦ κάμῃς τώρα μ' αὐτὰ ποῦ μὲ ζητεῖς; Νὰ χύσω ἄλλη μιὰ φορὰ τὰ ἴδια δάκρυα.

520. *πρὸς τάφῳ θ' ὅτ' ὤλλυτο*] ἤτοι: *πρὸς τάφῳ τ'* (ἔτεγξα), *ὅτ' ὤλλυτο* (σὴ παῖς).

522. *σῆς κόρης ἐπὶ σφαγὰς*] = *ἐπὶ σφαγὰς σῆς κόρης*. Ὁ πληθυντικὸς διὰ τὸ δημοτελὲς καὶ πανηγυρικὸν τῆς θυσίας.

524. *ἐπ' ἄκρου χώματος*] = *ἐπὶ τοῦ ἄκρου* (τῆς κορυφῆς) *τοῦ χώματος*, ἤτοι τοῦ τύμβου. Ἴδε εἰς 221, πρβλ. Ὀρέστ. 116.

πέλας δ' ἐγὼ] Ἀπὸ κοινοῦ: *ἔστην*.

525. *λεκτοί τ' Ἀχ. ἔκκριτοι*] *ἐκ τῶν ἐκκρίτων νεανιῶν τῶν Ἀχαιῶν λεκτοί*, ἤτοι: *ἐπίλεκτοι*. Ἄλλως τὰ δύο ἐπίθετα σχεδὸν συνώνυμα.

526. *μόσχου*] Ἴδε εἰς 143 καὶ 205-8.

ἕσποντο. πλῆρες δ' ἐν χεροῖν λαβὼν δέπας
πάγχρυσον αἴρει πατρὶ παῖς 'Αχιλλέως
χοὰς θανόντι· χειρὶ σημαίνει δέ μοι
σιγὴν 'Αχαιῶν παντὶ κηρῦξαι στρατῷ.
κἀγὼ καταστὰς εἶπον ἐν μέσοις τάδε·
σιγᾶτ', 'Αχαιοί, σῖγα πᾶς ἔστω λεώς,
σίγα σιώπα· νήνεμον δ' ἔστησ' ὄχλον.
ὁ δ' εἶπεν· ὦ παῖ Πηλέως, πατὴρ δ' ἐμός,
δέξαι χοάς μου τάσδε κηλητηρίους

528-9. *πάγχρυσον... σημαίνει δέ μοι*] 'Η κοινὴ γραφὴ μέχρι Κιρχωφ. ἦτο αὕτη: 'πάγχρυσον ἔῤῥει χειρὶ παῖς 'Αχιλλέως, Χοὰς θανόντι πατρί· σημαίνει δέ μοι'. Τὸ 'ἔῤῥει' οὐδένα νοῦν ἔχον ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Κιρχωφ. διὰ τοῦ 'αἴρει', ληφθέντος ἐκ τῶν '**ρει' *A* καὶ 'ἄ*ρει' *a*, τοῦτο δὲ καὶ ἐπικρατεῖ μέχρι σήμερον. 'Αλλὰ καὶ οὕτω διορθωθεῖσα ἡ ῥῆσις νοσεῖ, διότι τὸ 'ἐν χειροῖν λαβὼν.. αἴρει χειρὶ' οὐδένα νοῦν ἔχει, ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι τὸ μὲν *λαβεῖν* ἀπαιτεῖ καὶ τὰς δύο χεῖρας, τὸ δὲ *ἆραι* τὴν μίαν. Καὶ λαβὼν καὶ αἴρων ὁ Νεοπτόλεμος ἐκράτει βέβαια τὸ δέπας μὲ τὰς δύο χεῖρας. "Οτι τὸ 'χειρὶ' οὐδένα ἔχει νοῦν παρετήρησε καὶ ὁ Δινδ. εἰκάσας: 'πάγχρυσον ἐξέῤῥαινε (ἤ: ἐξέῤῥανε) παῖς', καὶ ὁ Οὐεκλ. 'πάγχρυσον ἄρδην ἔχει παῖς', ὧν οὐδέτερον ἀποδεκτόν, καὶ διότι ἀφίσταται τοῦ κειμένου, καὶ διότι ἀλλοιοῖ τὸ νόημα, περὶ οὗ λέγομεν εὐθὺς κατωτέρω. Εἰς ἡμᾶς εἶνε πρόδηλον, ὅτι αἱ δύο ἀλλεπάλληλοι λέξεις τῶν δύο στίχων 528 καὶ 529 'χειρὶ' καὶ 'πατρὶ' συμμετήλλαξαν τὴν θέσιν των καὶ οὕτω προῆλθεν ἡ ἄνους ῥῆσις. "Οθεν καὶ ἀπεδώκαμεν εἰς τὰς λέξεις τὴν οἰκείαν θέσιν γράψαντες: 'πάγχρυσον αἴρει πατρὶ παῖς 'Αχιλλέως Χοὰς θανόντι· χειρὶ σημαίνει δέ μοι κτλ.' "Οτι δὲ αὕτη ἦτο ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ, τεκμηριοῦται καὶ ἐκ τοῦ σχολίου τοῦ Φλωρεντινοῦ κωδ. 21 ἔχοντος οὕτω: 'χειρί: ἐκτείνει διὰ τῆς χειρός', ἐξ οὗ σαφῶς δηλοῦται ὅτι ὁ Σχολ. εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἡμετέραν ἀνάγνωσιν. 'Η συνθήκη: *πλῆρες δὲ δέπας πάγχρυσον λαβὼν ἐν χεροῖν αἴρει ὁ 'Αχιλλέως παῖς, χοὰς τῷ θανόντι πατρί.* "Οπως οἱ πίνοντες *ὑψοῦσι* τὸ ποτήριον προπίνοντες καὶ λαλοῦντες πρὶν πίωσιν, οὕτω ποιεῖ καὶ ὁ Νεοπτόλεμος *αἴρων* τὸ ποτήριον. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ 'χοὰς τῷ θανόντι πατρὶ' κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ 'δέπας' κείμενον, ἰσοδυναμεῖ μὲ τό: *ἐπὶ χοαῖς τῷ θανόντι πατρί*, ἃς καὶ μετ' ὀλίγον χέει, ἀφ' οὗ κρατήσας τὸ δέπας διὰ τῆς ἑτέρας χειρός, ἐκτείνει τὴν ἑτέραν πρὸς τὸν Ταλθύβιον, σημαίνων αὐτῷ 'σιγὴν 'Αχαιῶν παντὶ κηρῦξαι στρατῷ'.

531. *καταστὰς*] Οὕτως οἱ ἄριστοι κώδδ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀσημοτέροις 'παραστάς', ὅπερ εἶνε ἑρμηνευτικὸν γλώσσημα (ἤτοι: *παρελθών*, πρβλ. Θουκ. δ', 84, 92) τοῦ 'καταστάς', ὅπερ καὶ ἦτο ἄλλοτε ἡ κοινὴ γραφή.

534. *ὦ παῖ Πηλέως, πατὴρ δ' ἐμός,*] 'Η ὀνομαστικὴ ἀντὶ κλητικῆς, ὅπως πολλάκις, μάλιστα παρὰ τοῖς ποιηταῖς, καὶ ἀναμὶξ δ' ἐνίοτε μετὰ τῆς κλητικῆς, ὅπως ἐνταῦθα. Περὶ τοῦ *δὲ* ἴδε εἰς Μήδ. 370.

535. *δέξαι χοάς μου*] Οὕτως οἱ ἄριστοι καὶ ἀρχαιότεροι κώδδ., νεωτέρων τινῶν παρεχόντων 'χοάς μοι', ὅπερ ἐξέδωκαν ἄλλοι τε καὶ Πόρσ. 'Ερμαν. Ματθί. 'Ο Πόρσ. μάλιστα ἔγραψε

νεκρῶν ἀγωγούς· ἐλθὲ δ' ὡς πίῃς μέλαν
κόρης ἀκραιφνὲς αἷμ', ὅ σοι δωρούμεθα
στρατός τε κἀγώ· πρευμενὴς δ' ἡμῖν γενοῦ,
λῦσαί τε πρύμνας καὶ χαλινωτήρια

καὶ μακρὰν σημείωσιν περὶ τῆς δοτικῆς μετὰ τοῦ δέχομαι, παραβάλλων Ἰλ. Β 186, Ο 87, Αἰσχ. Χοηφ 762, Εὐριπ ἀπόσπ. 904, 3-5, καὶ ἄλλα αὐτός τε καὶ ὁ Σχαίφφερ. Ἀλλ' οἱ μετὰ Κιρχ. ἐξέδωκαν τὸ 'χοάς μου', πλὴν τοῦ Δινδ. καὶ Πάλ., χωρὶς ὅμως καὶ νὰ αἰτιολογήσωσι τὴν προτίμησίν των, στηριζόμενοι δὲ μόνον ἐπὶ τῆς μείζονος ἀξίας τῶν ἀρχαιοτέρων ἀπογράφων. Ὁ Οὐεκλ. μόνον παραπέμπει περὶ τῆς συντάξεως *δέχεσθαί τινος* εἰς Κρυγέρ. II § 46, 1, 7, ὁπόθεν ὅμως οὐδαμῶς διδασκόμεθα, ἐὰν ἐνταῦθα γραπτέον *μοὶ* ἢ *μού*. Ἀναντιῤῥήτως ὅσα λέγει ὁ Πόρσ. εἶνε ὀρθά, καὶ ἡ δοτικὴ ἐπὶ σπονδῶν μάλιστα καὶ θυσιῶν καὶ ἀναθημάτων εἶνε σχεδὸν ἀπαραίτητος, ὡς δηλοῦσα τὴν εὐμένειαν, ἣν ὁ προσφέρων ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ πρὸς ὃν ἡ προσφορά. Καὶ ἐνταῦθα ἄρα ὁ ποιητὴς ἄριστα θὰ ἔλεγεν 'χοάς μοι', ἐὰν τοιοῦτον νόημα ἤθελε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ Νεοπτολέμου. Ἀλλ' οὗτος προσέφερε μὲν αὐτὸς τὴν θυσίαν, ἀλλ' ὡς ἱερεὺς (538) καὶ ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν πάντων, ὄχι μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ· ἰδοὺ διὰ τί ἡ δοτικὴ ἐνταῦθα δὲν ἔχει χώραν, καὶ διατί ἐπροτιμήσαμεν τὴν καὶ διπλωματικῶς ἀξιοπιστοτέραν γραφὴν 'χοάς μου'.

'*κηλητηρίους*] τὰς ψυχὰς θεραπευούσας'. ΗΣΥΧ. 'τὰς πραϋνούσας τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν ἢ τὰς κηλούσας τοὺς καταχθονίους δαίμονας'. ΣΧΟΛ.

536. *ὡς πίῃς*] Πρβλ. Ὁμ. Ὀδ. 90 κἑξ. Ἀριστ. Ὀρν. 1555 κἑξ.

537. '*ἀκραιφνὲς*] καθαρόν'. ΗΣΥΧ. Φιλοστράτ. εἰς Ἀπολλ. δ'. 25, σελ. 166 'τὰ γὰρ καλὰ τῶν σωμάτων καὶ νέα σιτεῖσθαι ἐνόμιζεν, ἐπειδὴ ἀκραιφνὲς αὐτοῖς τὸ αἷμα' Πρβλ. Ἰφιγ. Αὐλ. 1574 'ἄχραντον αἷμα καλλιπαρθένου δέρης'.

538. '*πρευμενὴς*] πρᾶος, εὐμενής. ἐκ γὰρ τῶν δύο σύγκειται ἡ λέξις'. ΣΧΟΛ. Μᾶλλον ἐκ τοῦ *πραῢς* (ἰων. πρηῢς) καὶ *μένος*.

539. *λῦσαί τε πρ. καὶ χαλινωτ.*] Καὶ τὸ 'πρύμνας' καὶ τὸ 'χαλινωτήρια νεῶν' οἱ Σχολ. ἑρμηνεύουσιν ἄλλοι ἄλλως, οἱ μὲν ἀγκύρας καὶ ἀπόγεια σχοινία τὸ 'πρύμνας' οἱ δὲ τὸ 'χαλινωτήρια', καὶ οἱ νεώτεροι δ' οὐδὲν ἄλλ' ἢ μεταφράζουσιν ἁπλῶς τὰς λέξεις (solvere naves et retinacula navium) ἄνευ τινὸς τεχνικωτέρας ἐξηγήσεως. Καὶ τὸ μὲν 'λῦσαι πρύμνας' προδήλως = *λῦσαι τὰς πρύμνας (ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τῇ τῶν πρυμνησίων λύσει)*, διότι ἐπὶ τῶν Ὁμηρικῶν μάλιστα χρόνων ἐκ τῆς πρύμνης συνείχοντο τὰ πλοῖα διὰ τῶν πρυμνησίων σχοινίων ἀπὸ τῆς ξηρᾶς (Ἰλ. Α 436, Ὀδ. Ο 498 κλπ.), τῆς λιθίνης ἀκόμη τότε (ἄλλοτε καὶ ἐξ ἀμμογεμοῦς σάκκου) ἀγκύρας (= *εὐνῆς*, ἔπειτα καὶ *εὐναίας*) ἢ τῶν ἀγκυρῶν ἐκ τῆς πρῴρας καθιεμένων. 'Χαλινωτήρια' δὲ εἶνε καθόλου: *τὰ χαλινοῦντα τὸ πλοῖον ναυτικὰ σκεύη* (οἴακες [;] παρ' Ὀππιανῷ Ἁλιευτ. 359. Ἴδ. καὶ Νόνν. Διον. γ', 84, 29.), ἐνταῦθα δὲ προφανῶς αἱ ἄγκυραι, καθ' ἃ εἶπε καὶ ὁ Πίνδ. Πύθ. δ' 24-5 'ἄγκυραν... χαλκόγενυν... θοᾶς Ἀργοῦς *χαλινόν*'. Καὶ κοινῶς μὲν ἐπ' ἀγκυρῶν λέγεται: *ἀνελέσθαι, ἀνασπάσαι, ἀνελκύσασθαι τὰς ἀγκύρας* (Πολυβ. α' 104), ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθα αἱ ἄγκυραι λέγονται *χαλινοί*, εὐλόγως ἐτηρήθη καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ αὐτὸ ῥῆμα 'λῦσαι'. Ἄλλως ἡ λύσις ἀπὸ τῆς ἀνελκύσεως τῶν ἀγκυρῶν οὐδὲ πράγματι ἔλειπεν, ὅθεν καὶ ὁ Ἀπολλ. Ῥοδ. Ἀργ. α' 651 λέγει: 'οὐδὲ μὲν ἠοῖ Πείσματα νηὸς ἔλυσαν ἐπὶ πνοιῇ Βορέαο' ὅπου τὸ 'πείσματα νηὸς ἔλυσαν' ('πείσματα· τὰ τῆς πρῴρας σχοινία' ΣΧ., ἄρα:) = *ἄγκυραν ἀνείλοντο.*

νεῶν δὸς ἡμῖν πρευμενοῦς τ' ἀπ' Ἰλίου
νόστου τυχόντας πάντας εἰς πάτραν μολεῖν.
τοσαῦτ' ἔλεξε, πᾶς δ' ἐπηύξατο στρατός.
εἶτ' ἀμφίχρυσον φάσγανον κώπης λαβὼν
ἐξεῖλκε κολεοῦ, λογάσι δ' Ἀργείων στρατοῦ
νεανίαις ἔνευσε παρθένον λαβεῖν.
ἡ δ' ὡς ἐφράσθη, τόνδ' ἐσήμηνεν λόγον·
ὦ τὴν ἐμὴν πέρσαντες Ἀργεῖοι πόλιν,
ἑκοῦσα θνήσκω· μή τις ἅψηται χροὸς
τοὐμοῦ· παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως.
ἐλευθέραν δέ μ', ὡς ἐλευθέρα θάνω,
πρὸς θεῶν μεθέντες κτείνατ'· ἐν νεκροῖσι γὰρ
δούλη κεκλῆσθαι βασιλὶς οὖσ' αἰσχύνομαι.
λαοὶ δ' ἐπεῤῥόθησαν, Ἀγαμέμνων τ' ἄναξ
εἶπεν μεθεῖναι παρθένον νεανίαις.
οἱ δ' ὡς τάχιστ' ἤκουσαν ὑστέραν ὄπα

543. *ἀμφίχρυσον*] περίχρυσον ἢ ἐπίχρυσον, κατὰ τὴν λαβὴν δηλονότι.

544. *λογάσι*]=λεκτοῖς, ὡς ἀνωτέρω 525.

546. '*ἐφράσθη*] συνῆκεν, ἔγνω, ἐνόησεν' ΗΣΥΧ.=καθὼς τὸ ἐννοιωσε.

550. '*ἐλ. δέ μ' ὡς ἐλ. θάνω*] ἤτοι ἄδετον ἀδέσμευτον καταλείψαντες κτείνατε, ἵνα ὡς ἐλευθέρα ἀποθάνω. δουλείαν γὰρ ἡγεῖτο καὶ τὸ δεδεσμευμένη θανεῖν... ἐν νεκροῖς γὰρ αἰσχύνομαι δούλη καλεῖσθαι ὡς δεσμηθεῖσα.' ΣΧΟΛ. Οἱ νεανίαι ἔμελλον μόνον νὰ συλλάβωσι τὴν Πολ. κατὰ τὰ ἐν στ. 525-6, ἀλλ' αὕτη ἐφοβήθη, μὴ ἔμελλον καὶ νὰ τὴν δέσωσιν.

553. '*ἐπεῤῥόθησαν*] ἐπήχησαν, ἐπεβόησαν.' ΗΣΥΧ.

555-6. *οἱ δ' ὡς τάχιστ'... ἦν κράτος.*] Ἀντὶ τοῦ 'ὑστέραν', ὅπερ παρέχει ὁ ἄριστος *A*, ἐν ἅπασι τοῖς λοιποῖς, ὡς καὶ ταῖς ἐκδδ., φέρεται 'ὑστάτην'. Εὑρίσκεται δὲ τὸ 'ὑστέραν' καὶ ἐν τοῖς σχολίοις οὐ μόνον τοῦ *A* ('ὑστέραν ὄπα: τὴν τοῦ βασιλέως φωνὴν'—'τοῦ ὑστέρου λόγου') ἀλλὰ καὶ ἄλλων ('γράφεται καί: ὑστέραν'—'τὴν ὑστέραν φωνήν'). Ὁπωσδήποτε εἰς τοὺς στίχους τούτους προσέκρουσεν ὁ Μυσγρ., ἀντὶ τοῦ 'ὑστάτην' προτείνων 'ἀσπαστήν', ὡς καὶ ὁ Ἰακώψ.· ἀλλ' ἀληθὲς κατηγορητήριον κατ' αὐτῶν συνέταξεν ὁ Ματθ., ὅπερ ἐπηύξησεν ὁ Ἑρμ., εἰς μάτην ὑπερασπίσαντος τὴν παράδοσιν τοῦ Ποφλυγ., διότι ἐν ἁπάσαις ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. (Ἑρμ. Δινδ. Ναυκ. Κιρχ. Παλ. Οὐεϊλ. Οὐεκλ. κ Πρινζ.) οἱ δύο στίχοι φέρονται ἢ ἐντὸς ἀγκυλῶν ὡς παρέγγραπτοι καὶ νόθοι ἢ ἐκτὸς τοῦ κειμένου. Αἱ κατὰ τῶν στίχων τούτων αἰτιάσεις εἶνε αὗται: ὅτι τὸ 'ὑστάτην ὄπα' εἶνε ἄτοπον· ὅτι ὁ ποιητὴς ποιεῖται λέγων ταῦτα: *ὡς ἤκουσαν οἱ νεανίαι τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Ἀγ., ἀφῆκαν τὴν παρθένον, καὶ ὡς ἡ παρθένος ἤκουσε τὸν λόγον τοῦ δεσπότου, ἤτοι τοῦ Ἀγ., ἐγύμνωσε τὸ στῆθος.* Δὲν θὰ ἔλεγεν, ἐρωτᾷ ὁ Ματθ.,

μεθῆκαν οὗπερ καὶ μέγιστον ἦν κράτος.

ἐμμελέστερον καὶ κομψότερον ὁ ποιητής: *Ἀκούσαντες τὸν λόγον τοῦ Ἀγ. οἱ μὲν νεανίαι ἀφῆκαν τὴν παρθένον, ἡ δὲ παρθένος ἐγύμνωσε τὸ στῆθος*, διὰ νὰ μὴ ῥηθῇ δὶς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα; Ἔπειτα, λέγει, τί χρειάζεται τὸ 'οὗπερ καὶ μέγ. ἦν κράτος'; Μήπως, ἐὰν δὲν εἶχε τὸ μέγιστον κράτος ὁ Ἀγ., δὲν θὰ ὑπήκουαν οἱ νεανίαι; ὅτι τὸ 'μεθῆκαν' ἀπεσχοινίσθη πολὺ ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως· ὅτι ὄχι 'ἦν', ἀλλ' 'ἐστὶν' ἔπρεπε νὰ ῥηθῇ κατὰ τὸ Ὁμηρ. 'ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον', ἐξ οὗ παρελήφθη· ὅτι τὸ 'οὗπερ' ἀντὶ τοῦ Ὁμηρ. 'ὅου' οὐδένα νοῦν ἔχει, καὶ τέλος ὅτι μένει ἄνευ ὑποκειμένου τὸ 'εἰσήκουσε' (557). Δυστυχῶς, ἀποκρινόμεθα, καὶ ἐνταῦθα ψέγουσιν οἱ κριτικοὶ τὸ κείμενον, διότι δὲν τὸ ἐννοοῦσι. Γνήσιον, καθ' ἃ προείπομεν, εἶνε τὸ 'ὑστέραν', ὄχι τὸ 'ὑστάτην'· ἀλλ' ὁπότερον καὶ ἂν ἀληθεύῃ, ἓν μόνον εἶνε βέβαιον, ὅτι ἡ φράσις παρερμηνεύεται καὶ δεινῶς, διότι τὸ *ὕστερος* ἢ καὶ *ὕστατος* δὲν ὁρίζει τὸ 'ὄπα', ἀλλὰ τὸ 'ἤκουσαν', ὅθεν καὶ τὸ νόημα εἶνε ὄχι: *ὡς ἤκουσαν τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Ἀγαμ.*, ὅπως ἑρμηνεύεται τὸ κείμενον, ἀλλά: *ὡς ἤκουσαν ὕστερον τὴν φωνὴν* (ἤτοι: τὸν λόγον) *τοῦ Ἀγαμ.* Αἱ τοιαῦται περὶ τὰ ἐπίθετα σχηματικαὶ ἐκφοραὶ εἶνε συνηθέσταται εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ μάλιστα τὸν ἡμέτερον (τοιαύτας δ' ἐσημειώσαμεν μόνον εἰς Φοιν. 174, 809, 813, 846, 1034, 1363, 1379, 1517, καὶ σελ. 544). Ἀλλ' ἀσυγκρίτως συχνοτέρα εἶνε ἡ τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν ἐπιθέτων ἀντ' ἐπιῤῥημάτων ἐκφορὰ (Ἴδ. εἰς Φοιν. 14), καὶ αὕτη οὐ μόνον παρὰ ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ πεζογράφοις· ἐκ δὲ τοῦ ἀπειραρίθμου πλήθους τῶν χωρίων παραλαμβάνομεν ἐλάχιστα, καὶ ταῦτα ἐκ μόνου τοῦ 'ὕστατος' καὶ 'ὕστερος' χρονικῶς λαμβανομένων, καὶ τούτων δὲ τὰ σχετικώτατα πρὸς τὸ προκείμενον. Ὁμηρ. Ἰλ. Σ 320 'ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθὼν' = *ὕστερον* ('ὕστερον τῶν ἀναρπασάντων' ΣΧΟΛ.), Ὀδ. π 319 'ἀλλ' ὕστερα ταῦτα πένεσθαι' = *ὕστερον* ('μετὰ τὴν μνηστηροκτονίαν' ΣΧΟΛ.), Ἡροδ. ϛ'. 120 'ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς' = *μετὰ τὴν συμβολήν*, Αἰσχ. Ἑπτὰ Θ. 1501 'Ἔρις περαίνει μῦθον ὑστάτη θεῶν' = *ὕστατα*, ἤτοι: *μετὰ πάντας τοὺς θεούς*, Σοφ. Αἴ. 864 'τοῦθ' ὑμῖν Αἴας τοὔπος *ὕστατον* θροεῖ' = *ὕστατα, μετὰ πάντα τὰ ἄλλα*. Ἀριστ. Ὀρν. 336 'πρὸς τοῦτον μὲν ἡμῖν ἐστιν *ὕστερος* λόγος' = *ὕστερον ἔσται ὁ λόγος*. Εὐρ. Φοιν. 148 'ὄχλος νιν *ὑστέρῳ* ποδὶ πάνοπλος ἀμφέπει' = *μετ' αὐτόν, κατόπιν αὐτοῦ βαδίζων* ('ὑστέρῳ: ἀντὶ τοῦ ὄπισθεν, κατόπιν' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Ἱππολ. 1243, Ἡρ. μαιν. 1040), Ἠλ. 1055 'οὓς ἔλεξας ὑστάτους λόγους' = *μετὰ πάντας τοὺς ἄλλους, κατόπιν πάντων τῶν ἄλλων*. Καὶ ἂν μὲν ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς Σχολ., ὑπομονή· ἀλλὰ ῥητῶς ἐν Σχολ. ἑρμηνεύει οὕτω: βουλόμενος οὕτως εἰπεῖν, οἱ δ' ὡς τάχιστα ἤκουσαν ὕστερον τὴν ὄπα τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὑστέραν ἐπήγαγε πρὸς τὸ ὄπα, ἀντὶ τοῦ ἐπιῤῥήματος ὄνομα θείς. σύναπτε δὲ τὸ τάχιστα πρὸς τὸ μεθῆκαν'. *Πρῶτον* ἐπεῤῥόθησαν (ἐπεῤῥόθησαν: ἀσήμως ἤχησαν· ἐκ μεταφορᾶς δὲ τῶν κυμάτων ἡ λέξις [πρβλ. 'ῥόθον: τὸν ἀπὸ τῶν κυμάτων ψόφον'. ΗΣΥΧ.]. Τὸ γὰρ πλῆθος ὁμοῦ βοῆσαν ἄγνωστον τοῖς ἀκούουσιν ὅτι καὶ λέγει'. ΣΧΟΛ. εἰς Φοιν. 1252) οἱ λαοί, καὶ *ὕστερον* ἐλάλησεν ὁ ἄναξ Ἀγαμέμνων. Εὐλόγως ἄρα οἱ νεανίαι ὑπήκουσαν, ὅτε μετὰ τὸν λαόν, οἵτινες φυσικῷ τῷ λόγῳ καὶ ἔπαυσαν βοῶντες, ἅμα ἰδόντες ὅτι ὁ βασιλεὺς θέλει νὰ λαλήσῃ, οὗτος διέταξε. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν λέγει 'οὗπερ μέγιστον', ἀλλά: 'οὗπερ καὶ μέγιστον', ὅπερ σημαίνει, ὅτι οἱ νεανίαι ὑπήκουσαν οὐ μόνον διότι ἤκουσαν τοὺς μετὰ τὴν ἀσαφῆ βοὴν τῶν λαῶν σαφεῖς λόγους τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ διότι *καὶ* οὗτος ἦτο ὁ ὕπατος ἄρχων. Ἀπορῶ

κἀπεὶ τόδ' εἰσήκουσε δεσποτῶν ἔπος,

δὲ πῶς ἐψέχθη καὶ τὸ 'οὗπερ', ἐν ᾧ, ὅπως ἔχει ἡ ἀκολουθία τῶν λέξεων καὶ τῶν νοημάτων ἐν τῷ διστίχῳ, τὸ μὲν 'οὗ' θὰ ἦτο ὅλως ἀνάρμοστον, τὸ δὲ 'οὗπερ' (=γερμαν. der eben) εἶνε ἀπαραίτητον. Περὶ τῆς θέσεως τοῦ 'μεθῆκαν' κρίνω ἀνάξιον τοῦ κόπου νὰ εἴπω τι, διότι τοιαῦται μετατοπίσεις εἶνε τόσον συχναὶ εἰς τὸν ἡμέτερον ὡς καὶ τοὺς ἄλλους τραγικούς, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ὡς *τάχιστα* κττ. ('σύναπτε δὲ τὸ τάχιστα πρὸς τὸ μεθῆκαν' ΣΧΟΛ.) καὶ κατήντησαν τόσον κανονικαί, ὥστε ἡ αἰτίασις οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν. Καὶ ὁ πρωτόπειρος μαθητὴς ἐννοεῖ εὐκόλως καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι ἡ συνθήκη εἶνε αὕτη: *οἱ δ' ὡς ἤκουσαν ὑστέραν τὴν ὄπα* (ἐκείνου) *οὗ καὶ ἦν μέγιστον τὸ κράτος, τάχιστα μεθῆκαν* (τὴν παρθένον). Περὶ δὲ τοῦ 'ἦν' λέγομεν ὅτι ὁ παρατατικὸς πολλάκις, καὶ μάλιστα ἐπὶ περιγραφῶν ἀξίων σημειώσεως, οὐ μόνον ἑλληνιστί, ἀλλὰ καὶ λατινιστί, καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις γλώσσαις, λέγεται ἀντ' ἐνεστῶτος, κατὰ παρέλκυσιν τῆς διανοίας τοῦ λέγοντος φυσικωτάτην (: π. χ. Ξενοφ. ἀναβ. α', 5, 6, 'ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας ἀττικὰς ἐχώρει', ὁμοίως α', 8, 22, δ', 3, 1, 8, 1 κλπ. 'Ομήρ. 'Οδ. γ 292. Πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 516-20), ἐνταῦθα δὲ καὶ ἄνευ τῆς παρελκύσεως ταύτης εἶνε ἀπαραίτητος, διότι τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: *οὗπερ καὶ μέγιστον ἦν* (τὸ) *κράτος* (*ὥστε εἰπεῖν τε τοῖς νεανίοις καὶ εἰπόντι αὐτοὺς πεισθῆναι*). Τὸ δὲ ὑποκείμενον τοῦ 'ἔρρηξε' (διότι καὶ τοῦτο αἰτιῶνται οἱ ἀθετηταὶ) προδηλότατον καὶ σαφέστατον ἐκ τοῦ θηλυκοῦ τύπου τῆς μετοχῆς 'λαβοῦσα', ἀφ' οὗ θηλυκὸν ἄλλο ὄνομα ἐν τῷ λόγῳ δὲν ὑπάρχει. 'Αλλ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἦτο ἐμμελέστερον νὰ ἔλειπαν; ἐρωτᾷ ὁ Ματθ. 'Εμμελέστερον μέν, ἀποκρινόμεθα, οὐδαμῶς, ῥᾴδιον δ' ὡς μάλιστα. Ἴδωμεν τί λέγει τὸ κείμενον, καὶ τί λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Ματθ. Τὸ περιεχόμενον τοῦ κειμένου εἶνε τοῦτο: Οἱ λόγοι τῆς Πολυξένης ἐνέπλησαν θαυμασμοῦ τὸν στρατὸν προκαλέσαντες συμμιγῆ βοὴν συμπάντων τῶν 'Αχαιῶν. Οἱ μέλλοντες νὰ συλλάβωσιν τὴν Πολυξένην νεανίαι ἀκούοντες τὸν θόρυβον ἐπέχουσιν, ἀλλ' οὔτε σαφὲς οὔτε παρ' οὗ δεῖ τι ἀκούοντες, ἀμηχανοῦσι περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ἵστανται ἀκίνητοι πέριξ τοῦ θύματος. 'Ο θόρυβος καταπαύει αἴφνης, καὶ ὁ βασιλεὺς ὁμιλεῖ. Οἱ νεανίαι ἀκούουσι σαφῶς τὰς λέξεις τοῦ βασιλέως, καὶ παρευθὺς ἀφίνουσι τὴν Πολυξένην. 'Αλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ Πολυξένη, ἅμα ἀκούσασα τὸν λόγον ἐκείνου, ὅστις μόνος ὡς δεσπότης εἶχε τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ λαλήσῃ (='δεσποτῶν', ἴδ. σημ. εἰς Ἐκ. 403-4) λαβοῦσα πέπλους ἔρρηξε κτλ. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ ἀφηγούμενος ταῦτα εἶνε γέρων ἀγαθός, συμπαθέστατα μὲν διακείμενος πρὸς τὴν 'Εκάβην ἄλλως τε καὶ ἕνεκα τῶν περὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἔναγχος συμβάντων, ἀλλ' οὐδαμῶς διὰ τοῦτο καὶ ἀπεκδυόμενος τὰ ἐθνικά του αἰσθήματα, σεμνυνόμενος δὲ καὶ διὰ τὴν ὑπάτην ἀρχὴν τοῦ 'Αγαμέμνονος, ἧς συμμετέχει, εἰ καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, ὅπερ καὶ οὐχὶ ἀσαφῶς συντελεῖ εἰς τὴν ἠθογραφίαν αὐτοῦ. Ταῦτα λέγει τὸ κείμενον, ἑρμηνευόμενον ὅπως πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ. 'Ο δὲ Ματθ. καὶ οἱ κριτικοί; Τάδε: 'Ακούσαντες τὸν λόγον τοῦ 'Αγαμέμνονος, καὶ οἱ νεανίαι ἀφῆκαν τὴν παρθένον, καὶ ἡ παρθένος ἐγύμνωσε τὸ στῆθος. Τὸ κείμενον δι' ὀλίγων ἀλλ' ἐντέχνως συντεθειμένων λέξεων (ἀμίμητον πλεονέκτημα τῶν ἀρχαίων ἐν γένει ποιητῶν) παριστάνει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν μεγαλοπρεπῆ πλήρη ζωῆς καὶ κινήσεως εἰκόνα, τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ 'Αχιλλέως θυσίαν τῆς Πολυξένης ἐν ὄψει σύμπαντος τοῦ 'Ελληνικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἄνακτος 'Αγαμέμνονος, συνηθροισμένων πέριξ τοῦ τάφου τούτου, ἥτις καὶ εἶνε ἡ σπουδαιοτάτη καὶ τραγικωτάτη πρα-

Bayerische Staatsbibliothek München

λαβοῦσα πέπλους ἐξ ἄκρας ἐπωμίδος
ἔρρηξε λαγόνος εἰς μέσον παρ' ὀμφαλόν,
μαστούς τ' ἔδειξε στέρνα θ' ὡς ἀγάλματος
κάλλιστα, καὶ καθεῖσα πρὸς γαῖαν γόνυ
ἔλεξε πάντων τλημονέστατον λόγον·
ἰδού, τόδ' εἰ μὲν στέρνον, ὦ νεανία,
παίειν προθυμεῖ, παῖσον, εἰ δ' ὑπ' αὐχένα
χρῄζεις, πάρεστι λαιμὸς εὐτρεπὴς ὅδε.
ὁ δ' οὐ θέλων τε καὶ θέλων οἴκτῳ κόρης,

ξις τοῦ δράματος, λαμβάνουσα ὅμως χώραν ὄχι ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ πρὸ τῶν θεατῶν, ἀλλὰ διὰ λόγου παριστωμένη εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Ταλθυβίου. 'Αλλ' ἡ κριτικὴ εὑρίσκει, ὅτι ὁ διηγούμενος φθάσας εἰς αὐτὴν τὴν κρισιμωτάτην στιγμὴν τῆς διηγήσεώς του, ἐνδιατρίβει πλέον τοῦ δέοντος εἰς αὐτήν, ὅτι μὲ ἄλλας λέξεις ἡ εἰκὼν εἶνε περιττή, καὶ ἀποῤῥίπτουσα τὴν εἰκόνα, μᾶς φιλοδωρεῖ ὡς ἀριστούργημα ἀγγελικῆς περιγραφῆς καὶ ποιήσεως τὰς λέξεις μόνον, ἃς εἶχε χαράξῃ κάτωθεν τῆς εἰκόνος ὁ ζωγράφος, δηλωτικὰς τοῦ τί παριστάνει ἡ εἰκών, ἤτοι τὸ θέμα, τὴν ἐπιγραφὴν τῆς εἰκόνος. Ὁ ἀπρόληπτος ἀναγνώστης ἂς κρίνῃ.

558-9. *ἔῤῥηξε... λαγόνος εἰς μέσον*] Οὕτως ἐν τοῖς BFc, ἐν δὲ τῷ AE 'λαγόνας εἰς μέσον', ὅπερ οὐδαμῶς ἔῤῥωται· ὅθεν καὶ ὁ Βρύγκ: 'λαγόνας εἰς μέσας', ὅπερ καὶ ἐξέδωκε Κιρχ[2]. καὶ Πρίνζ. 'Επροτίμησα μετὰ τῶν πλείστων ἐκδοτῶν τον ἑνικόν, διότι, πλὴν τοῦ τῶν κωδδ κύρους, τὸ ὄνομα, εἰ καὶ συνήθως εὕρηται πληθ., ἐνταῦθα ὅμως ἐπὶ τοῦ ὅλου τῶν λαγόνων λαμβανόμενον, ἧττον ἀπᾴδει τῆς σεμνότητος, ἣν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιδιώκει ὁ ποιητής. Εἶνε δ' 'ἐπωμὶς' ἐνταῦθα τὸ πρὸς τὸν αὐχένα μέρος τοῦ ὤμου, ὅπου συνείχετο διὰ περόνης καὶ τὸ ἔνδυμα ἡ *ἐπωμίς*, καὶ ὁπόθεν εὐκολώτατα διαῤῥηγνύονται οἱ πέπλοι· διὰ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς ἐπωμίδος (= 'ἐξ ἄκρας ἐπωμίδος') λαβοῦσα ἡ Πολυξένη διέῤῥηξε τοὺς πέπλους μέχρι τοῦ μέσου τῆς κοιλίας παρὰ τὸν ὀμφαλόν, γυμνώσασα ἐντελῶς τὸ σῶμα ἁπανταχοῦ ὅπου ἔμελλον νὰ πλήξωσιν αὐτὴν οἱ σφαγεῖς, πράττουσα οὕτως αὐτὴ ὅ,τι θὰ ἔπραττον ἐκεῖνοι.

561. '*καθεῖσα*] καταβαλοῦσα.' ΠΑΡΑΦΡ.

562. *τλημονέστατον*] 'Εσφαλμένως ὁ Εὐστάθ. ('Ιλ. 593, 4) 'σημείωσαι δέ, λέγει, ὅτι κυρίως μὲν τλήμων ὁ εὔτολμος... τραγικοὶ δὲ ἐπὶ δυστυχοῦς τὴν λέξιν τιθέασιν', ἐν δὲ σελ. 800 καὶ αὐτὸν τὸν ἡμέτερον στίχον ἀναφέρων ἐκλαμβάνει τὸ ἐπίθετον ἐν τῇ ἐκδοχῇ: 'ἐλεεινότατον', ὅπως καὶ οἱ ΣΧΟΛ. ('ἀθλιώτατον, οἰκτρότατον'), καὶ τῶν νεωτέρων οἱ πλεῖστοι. Οὐ μόνον οἱ τραγικοὶ ἀλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς ποιηταί τε καὶ πεζογράφοι μεταχειρίζονται τὴν λέξιν ἐπὶ τῆς κυρίας ἐκδοχῆς τοῦ *εὔτολμος, ἀνδρεῖος, καρτερικός*· ὀρθῶς δ' ἐνταῦθα καὶ ὁ τοῦ Μαρκ. Σχολ. 'καρτερικώτατον, ὑπομονητικώτατον', μᾶλλον: *εὐτολμότατον, ἀτρομώτατον*. Πρβλ. κατωτέρω 579-80, καὶ 'εὐθαρσὲς καὶ εὔψυχον' (ΣΧΟΛ. εἰς 573).

563. *τόδ' εἰ μὲν στέρνον*] = *εἰ μὲν τόδε στέρνον*.

565. '*εὐτρεπῆ*] ἡτοιμασμένον'. ΗΣΥΧ.

566. *οἴκτῳ κόρης*] Τὰς λέξεις ταύτας, λέγει ὁ Οὐέϊλ., ὡς μακρὰν μὲν τοῦ 'οὐ θέλων', πλησίον δὲ τοῦ 'θέλων' κειμένας, πρέπει ν' ἀποδώσωμεν εἰς ὅ-

τέμνει σιδήρῳ πνεύματος διαῤῥοάς·
κρουνοὶ δ' ἐχώρουν. ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ὅμως
πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμων πεσεῖν,
κρύπτουσ' ἃ κρύπτειν ὄμματ' ἀρσένων χρεών.

λην τὴν ῥῆσιν. Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ τὸ θαῦμα τοῦτο, ἡμεῖς δὲν ἐννοοῦμεν, ἀφ' οὗ ἡ ῥῆσις σύγκειται ἐκ δύο ἐννοιῶν παντελῶς ἀντιθέτων 'οὐ θέλων' καὶ 'θέλων'. Τὸ 'οἴκτῳ κόρης' ἀναφέρεται εἰς μόνον τὸ 'οὐ θέλων', ὅπερ προέταξεν ὁ ποιητὴς ὄχι ἐκ λογικῆς ἀλλ' ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης ('οὐ θέλων μὲν ὡς οἰκτιζόμενος τὴν Πολυξένην, θέλων δὲ ὡς τιμῶν τὸν πατέρα καὶ ὡς πρὸς τὴν πατρίδα θέλων ἐλθεῖν'. ΣΧΟΛ.) Λυπηρόν, ὅτι οἱ ἀλλογενεῖς ἑλληνισταί, ὑπὸ τῆς συντάξεως τῶν καθ' αὑτοὺς νεωτέρων γλωσσῶν ἀγόμενοι, ἀποδυσπετοῦσι καὶ πρὸς τὴν ἐλαχίστην διάσπασιν ἢ μετάθεσιν τῶν συντακτικῶν ὅρων τοῦ ἕλληνος λόγου, καὶ ἢ ἀθετοῦσιν ἕνεκα τούτου τὰ πάντα, ὡς καὶ πρὸ ὀλίγου (555-6) εἴδομεν, ἢ ἐπινοοῦσιν ἐπινοίας στηριζομένας ἐπὶ νόθον γαλλελληνικῶν ἢ γερμανελληνικῶν ἐκφορῶν, ὡς ἐνταῦθα.

567. *πνεύματος διαῤῥοάς*] τὰς διεξόδους, τοὺς πόρους τῆς πνοῆς, ἤτοι τὸν λάρυγγα.

569. *εὐσχήμων*] = *εὖ ἔχουσα σχήματος*, *εὖ ἐσταλμένη*. Οἱ πλεῖστοι κώδικες ὡς καὶ ὁ Λουκιανὸς καὶ Γαληνὸς (ιη', 2, 8) 'εὐσχήμως', ὅπερ ἴδιον τῶν μεταγενεστέρων, ὁ *A* 'ἀσήμως' ὅπερ ἐνταῦθα ἀνάρμοστον, ὁ *B* ὡς καὶ ὁ Κλήμης καὶ Γαληνὸς (ιδ', 236) 'εὐσχημόνως', ὅπερ κακόμετρον, ἀλλ' ὁ Πλίνιος (Epist. IV, II), ὡς καὶ οἱ Ἡρακλεωτικοὶ πάπυροι: 'εὐσχήμων', ὅπερ παρέλαβον μετὰ τοῦ Οὐεΐλ.[2] Πρινζ. καὶ Οὐεκλ.

570. *κρύπτουσ'*] Ἐκ τοῦ κωδ. *G* καί τινων σχολίων, ὡς καὶ τοῦ Κλήμεντος, Εὐσταθίου καὶ Ἑρμογένους, τῶν ἄλλων ἐχόντων 'κρύπτουσα θ'' ἢ 'κρύπτειν θ'.

ἃ κρύπτειν ὄμματ'] Τὸ κρύπτω μετ' αἰτιατικῆς λέγεται καὶ πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα'. ΣΧΟΛ. Τὸ πολυθρύλητον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δίστιχον τοῦτο (569-70) ἀναφέρων ὁ Ἑρμογένης λέγει: 'τοῦτο (ς. 569) σεμνῶς εἰπών, ἐπήνεγκεν εὐτελὲς καὶ κοινὸν καὶ κακόζηλον (ς. 570)' κατὰ τοῦτον δὲ πάντως καὶ ὁ Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. 216 'ἔπεσεν εἰς τὸ κακόζηλον'. Τούτοις δὲ στοιχοῦσι καὶ οἱ νεώτεροι (ἐν οἷς καὶ ὁ Κόβετ., ὅστις ὅμως ὁμολογεῖ, ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε λόγος ἀθετήσεως), παραβάλλοντες τὰ κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἡμετέρων ἔπη τοῦ Οὐϊδίου Metam. XIII, 479 'Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas Cum caderet, castique decus servare pudoris'. Τὸ συμπέρασμα πάντων τούτων εἶνε, ὅτι, ἂν ἔλειπεν ὁ 570, ἡ ῥῆσις θὰ ἦτο κοσμιωτέρα ἅμα καὶ συγκινητικωτέρα. Ἀλλὰ πλανῶνται οἱ ἐπικριταί. Τὸ 'εὐσχήμων πεσεῖν' μόνον καὶ ἄνευ τοῦ 570, εἶνε ἀόριστον. Πρβλ. π. χ. Ἀριστ. 1210 Σφηκ. ΦΙΛ. 'πῶς οὖν κατακλινῶ; ΒΔ εὐσχημόνως', ὅπου διὰ νὰ ὁρισθῇ ἡ εὐσχήμων κατάκλισις λέγονται καὶ δρῶνται τόσα ἔπειτα (1211-17), καὶ εὐλόγως. Ὁμοίως καὶ ἡ εὔσχημος πτῶσις τῆς Πολυξένης, μεθ' ὅσα μάλιστα ἔδρασε καὶ εἶπεν αὕτη ἐν 558-61, δὲν θὰ ἐξηγεῖτο ὡς προσπάθεια νὰ συγκαλύψῃ τὰ ὑπὸ τὰ 'στέρνα' καὶ τὴν 'λαγόνα', ἀλλ' ὡς θεατρικὴ ἐπίδειξις τοῦ γυμνοῦ 'ὡς ἀγάλματος' καλοῦ σώματός της. Ὅθεν καὶ ὁ ἡμέτερος στίχος εἶνε οὐ μόνον γνήσιος, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητος. Ὁ ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Ῥώμῃ ζήσας καὶ διδάξας Ἑρμογένης δὲν ἠδύνατο βέβαια νὰ κρίνῃ ἄλλως, καὶ ἂν ἐγίνωσκε, θὰ ἐπροτίμα βέβαια τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὠχρὸν καὶ ἄηθες ἀλλὰ σεμνοφανὲς ἀπομίμημα τοῦ ἐρωτικοῦ Οὐϊδίου· ἀλλ' ὁ ἐν

ἐπεὶ δ' ἀφῆκε πνεῦμα θανασίμῳ σφαγῇ,
οὐδεὶς τὸν αὐτὸν εἶχεν Ἀργείων πόνον·
ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν τὴν θανοῦσαν ἐκ χερῶν
φύλλοις ἔβαλλον, οἱ δὲ πληροῦσιν πυρὰν

τῇ Ἀθηναϊκῇ ὅμως δημοκρατίᾳ διδάσκων Εὐριπίδης οὐδαμῶς προσέκρουεν εἰς τὰ τότε ἤθη τῶν Ἑλλήνων, διότι ἐξεστόμισεν ἐνταῦθα τὴν λέξιν 'ἀρσένων', προκειμένου περὶ τοῦ ἡμιγύμνου σώματος παρθένου, ἢ ἀνωτέρω τὰς λέξεις 'λαγόνος' καὶ 'ὀμφαλόν'. Οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν αἰσχρόν, καὶ εἶχε δίκαιον κατά γε τὸν λόγον τοῦτον ὁ ἡμέτερος ποιητὴς εἰπὼν τὸ πολυθρύλητον: 'τί δ' αἰσχρὸν ἢν μὴ τοῖς θεωμένοις δοκῇ'; Τὸ φυσικὸν μεταβάλλει εἰς αἰσχρὸν τὸ βλέμμα μόνον θεατοῦ ἠθικῶς διεφθαρμένου. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ ἐπ' Εὐριπίδου Ἑλλὰς — διὰ νὰ μὴ εἴπω ἡ Ὁμηρική, περὶ ἧς ὁπωσδήποτε καὶ πρόκειται ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι — καὶ γυμνὴ καὶ ἀσκεπής, ὅπως ἦτο ὁλόκληρος οὐχ ἧττον ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ τοῖς ἀγῶσι καὶ ὅλῳ τῷ βίῳ ἢ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ποιήσει, ἦτο παρθένος ἁγνή, συγκρινομένη πρὸς τὴν συγκεκαλυμμένην μὲν καὶ σεμνότυφον, ἀλλ' ἔργῳ μέχρι μυελοῦ ὀστέων διεφθαρμένην Ῥώμην τοῦ Ἑρμογένους.

573. *ἐκ χερῶν*] Τὴν φράσιν ἑρμηνεύουσιν ἅπαντες ἐν τῇ κοινῇ χρήσει· ὅθεν καὶ ὁ Φ. Οὐ. Σμιδίτ. ὀρθῶς κακίζων τὸ προθετόπτωτον ὡς ἀργὸν καὶ παρέλκον, διορθώνει 'εἰς χάριν', ὅπερ ἔτι μᾶλλον ἀργὸν καὶ παρέλκον, διότι οὐδεμία φυλλοβολία ποτὲ ἐγίνετο οὐκ εἰς χάριν. Ἀλλὰ τὸ 'ἐκ χερῶν' ἐνταῦθα = *ἐκ χερός*, ὅπερ καὶ αὐτὸ οἰκτρῶς παρερμηνευόμενον ἐν Φοιν. 1386, ἡρμηνεύσαμεν (εἰς Φοιν. 1386 καὶ σελ. 575-6) ὡς σημαῖνον: *ἐγγύθεν*. Πρβλ. Αἰσχ. Περσ. 459 κἑξ. 'πολλὰ μὲν γὰρ *ἐκ χερῶν* Πέτροισιν ἠράσσοντο τοξικῆς τ' ἀπὸ Θώμιγγος ἰοὶ προσπίτνοντες ὤλλυσαν', ὅπου τὸ 'ἐκ χερῶν' δὲν σημαίνει αὐτὸ τοῦτο: *ἐκ τῶν χειρῶν*, ὅπως ἐκδέχονται καὶ μεταφράζουσιν ἅπαντες, ἀλλά: *ἐγγύθεν*, τοῦ νοήματος ὄντος, ὅτι *καὶ ἐγγύθεν* κατηράσσοντο οἱ πολέμιοι μὲ πέτρους, *καὶ ὑπὸ τῶν μακρόθεν* ἀφιεμένων βελῶν ἐφθείροντο. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ νόημα εἶνε ὅτι: *οἱ μὲν ἐγγύθεν* (προσδραμόντες καὶ περικυκλώσαντες) *τὴν θανοῦσαν ἐφυλλοβόλουν* (οἴκοθεν δὲ δῆλον ὅτι μὲ φύλλα ἐγγύθεν μόνον, ὄχι μακρόθεν εἶνε δυνατὸν νὰ ῥάνῃ τις τὸν νεκρόν), *οἱ δ'* (ἀπώτερόν που ὄντες) *πυρὰν ἐπλήρουν* κτλ.

574. *φύλλοις ἔβαλλον*] Ἐκ τούτου ἡ λεγομένη *φυλλοβολία*. 'Ἐρατοσθένης γὰρ περὶ τῆς φυλλοβολίας φησὶν ὡς πάλαι χωρὶς ἄθλων ἀγωνιζομένων ἀνθρώπων, τῷ νικήσαντι καθάπερ ἔρανον εἰσφέροντες ἔρριπτον τῶν θεατῶν ὅπως ἕκαστος ηὐπόρει. διὸ δὴ σύνηθες ἐγίνετο, κύκλῳ περιπορευόμενον ἐπαγείρειν καὶ λαμβάνειν τὸ διδόμενον. Οἱ μὲν οὖν ἐμπορευόμενοι διάφορα δῶρα, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἐγγὺς καθήμενοι στεφάνους ἐπετίθεσαν, οἱ δὲ ἀνωτέρω (ἴσως γρ.: ἀπωτέρω) τοῦτο ὅπερ ἦν λοιπὸν ἔβαλλον τοῖς ἄνθεσι καὶ φύλλοις. καὶ νῦν μὲν ἐπὶ τοῖς ἐπιφανῶς ἀγωνιζομένοις προβάλλουσι ζώνας, πέταλα, χιτωνίσκους, πετάσους, κρηπῖδας. ἕως μὲν οὖν ἓν ἀγώνισμα κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν ἦν, δαψιλὴς ἐγίνετο ἡ τῶν δώρων δόσις· πολυπλασιαζομένων τούτων, ταῦτα ἐμειοῦντο εἰς πολλὰ καταμεριζόμενα, καὶ τέλος ἡ φυλλοβολία κατελείφθη. Ταῦτα οὖν παρὰ τοὺς χρόνους Εὐριπίδης· ὀψὲ γάρ ποτε ὁ ἀγερμὸς τῆς φυλλοβολίας ἀπελείφθη.' ΣΧΟΛ. Πρβλ. καὶ ΣΟΥΙΔ. ἐν λ. 'περιαγειρόμενοι'. Πινδάρ. Πυθ. θ', 123 κἑξ. Πολλὰ τοιαῦτα καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ ταφῇ τοῦ Ἀρταχαίου (Ἡροδότ. ζ', 117 'ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιά') συνηθέστατον παρ' ἡμῖν, τυμβοχοοῦσιν

κορμοὺς φέροντες πευκίνους, ὁ δ' οὐ φέρων
πρὸς τοῦ φέροντος τοιάδ' ἤκουεν κακά·
ἕστηκας, ὦ κάκιστε, τῇ νεάνιδι
οὐ πέπλον οὐδὲ κόσμον ἐν χεροῖν ἔχων;
οὐκ εἶ τι δώσων τῇ περίσσ' εὐκαρδίῳ
ψυχήν τ' ἀρίστῃ; τοιάδ' ἀμφὶ σῆς λέγων

ἰδιοχείρως πρὸς τιμὴν τοῦ θαπτομένου συγγενοῦς ἢ φίλου.

οἱ δὲ πληροῦσιν] Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι κατὰ τὸν Χοιροβοσκὸν (Βεκκέρ. Ἀνεκδ. γ', σελ. 1293) τὸ πέρας τοῦ ἡμετέρου στίχου ἔχει οὕτως 'οἱ δ' ἐπληροῦσαν πυράν'=*ἐπλήρουν*, ὅπερ συναρμόζεται ἄριστα πρὸς τοὺς παρατατικοὺς 'ἔβαλλον' καὶ 'ἤκουεν'. Ὁ τύπος, μόνος σήμερον παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει ἐπὶ τοῦ γ'. πληθ. τοῦ παρατατικοῦ τῶν περισπωμένων, ἀνάγεται εἰς αὐτοὺς τοὺς πρὸ Χριστοῦ αἰῶνας· ἀλλὰ τὸ μαρτύριον τοῦτο μόνον δὲν ἀρκεῖ πρὸς πίστωσιν, ὅτι ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς.

578. *οὐ πέπλον οὐδὲ κόσμον*] Τὰς λέξεις ταύτας ἔτρεψε διορθῶν ὁ Βέργκ. εἰς 'πέταλον οὐδὲ κορμόν' ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Πρίνζ., ὁ δὲ Ναύκ. ἠθέτησεν ὁλόκληρον τὸν στίχον, συνεπινεύοντος τοῦ Οὐεΐλ. καὶ Κοϊτσάλα. Ὄχι 'ἔχων ἐν χερσὶ', λέγει ὁ Ναύκ., ἀλλὰ φέρων αὐτὸ πρὸς τὴν πυρὰν ἔμελλέ τις νὰ τιμήσῃ τὴν Πολυξένην. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς ἐὰν ὀφειλέτης ἀπαιτούμενος παρὰ τοῦ δανειστοῦ τὰς ὀφειλομένας αὐτῷ ἑκατὸν δραχμὰς καὶ ἀποκρινόμενος πρὸς αὐτόν, ὅτι δὲν ἔχει, ἐψέγετο ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου κριτικοῦ ὡς ἄτοπα καὶ παράλογα λέγων, διότι ὤφειλε νὰ εἴπῃ ὄχι: δὲν ἔχω, ἀλλά: δὲν δίδω! Ἀλλ' εἶνε φανερὸν μὰ τὴν κάπαριν, τί ἐννοεῖ ὁ λέγων ἑλληνιστί: 'τῇ νεάνιδι οὐ κόσμον οὐδὲ πέπλον ἐν χεροῖν ἔχων'. Ἡ δοτική, ἢ ἰσοδύναμος ἕτερος τύπος ἢ φράσις, ἐν πασηδήποτε γλώσσῃ, λέγει ἐπαρκῶς ὅ,τι νομίζει ἐλλεῖπον ὁ σοφὸς κριτικός. Ἔπειτα, ἐρωτᾷ ὁ Ναύκ., ποῦ θὰ εὕρισκαν ἐκεῖ τότε οἱ στρατιῶται πέπλους καὶ κοσμήματα; Καὶ πῶς, ἐρωτῶ ἐγώ, οἱ πορθηταὶ τῆς καπνιζούσης ἀκόμη (476) πρωτευούσης τῶν πολυχρύσων Φρυγῶν εὑρίσκοντο ἐκεῖ μὲ κενὰς τὰς χεῖρας; Ἀφ' οὗ δ' αἱ αἰχμάλωτοι τῶν πορθητῶν Τρῳάδες εἶχαν σώσῃ πολύτιμα πράγματα (618), ἐστεροῦντο αὐτὰ οἱ δεσπόται; Αὐτὰ ταῦτα εἰρήσθωσαν καὶ εἰς ἐξέλεγξιν τῆς διορθώσεως τοῦ Βεργκ., καθὼς καὶ τὰ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἅπερ ἀνωτέρω παρεθέσαμεν. Οὐ μόνον φύλλοις ἀλλὰ καὶ πέπλοις καὶ κοσμήμασιν ἔβαλλον οἱ Ἀχαιοὶ τὴν Πολυξένην, τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς ἀλλ' ἐπίτηδες δὲν συσσωρεύει εἰς ἓν μέρος ὁμοῦ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς περιγραφῆς, ὅπως πράττουσι καθ' ὅλου εἰπεῖν οἱ νεώτεροι, φορτικῶς καὶ ἀπειροκάλως, ἀλλὰ σοφῶς καὶ ἐντέχνως διασπείρει αὐτὰ τῇδε κἀκεῖσε τῆς εἰκόνος του, ὅπως μὴ ἀποβαίνῃ ἐπαχθὴς καὶ ὀχληρὸς εἰς τὸ αἴσθημα τοῦ φιλοκάλου ἀκροατοῦ ἢ ἀναγνώστου. Ὄχι λοιπὸν διόρθωσις, ἀλλὰ φθορὰ τοῦ κειμένου εἶνε τὰ αὐθαίρετα καὶ ἄνευ λόγου διορθώματα καὶ ἀθετήματα ταῦτα τῆς σημερινῆς κριτικῆς.

580 *τοιάδ' ἀμφὶ σῆς λέγων*] Οὕτως ἐν Aab^s, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'λέγον', ὡς καὶ ἐν A καὶ d ἐκ μεταγραφῆς τοῦ ἀρχικοῦ 'λέγων', καὶ ἐν τοῖς Σχολ. δ' ἀμφότεροι αἱ γραφαί. Ἀλλ' ὁ Ἑάθ. ἔτρεψε τὸ 'λέγων' εἰς 'λέγω' ὅπερ καὶ φέρεται μέχρι σήμερον ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκδδ, τοῦ Βωθ. Ἑρμ.[3] Ἀρτ. Κιρχ. Ναυκ. καὶ Οὐεΐλ. ἐκδόντων 'λέγων'. Μόνος δ' ὁ Σίλβερος ἐξέδωκεν 'ἀμφὶ σῆς ἄλεγον', ὁ δ' Οὐεΐλ[2]. ἐκ διορθώσεως 'ἀμφί σου

παιδὸς θανούσης, εὐτεκνωτάτην δὲ σὲ
πασῶν γυναικῶν δυστυχεστάτην θ' ὁρῶ.

ΧΟΡΟΣ.

δεινόν τι πῆμα Πριαμίδαις ἐπέζεσε

'λεγον' ('Εϊμψοίθ. 'τοιάδ' ἀμφὶ σοῦ 'λεγον τέκνου θανόντος', αὐθαιρέτως, Ἑρμᾶνν. κατ' Ἐρφούρδ. 'τοιάδ' ἀμφὶ σῆς λέγων π. θανούσης εὐτεκνωτάτην τέ σε π. γ. δ. θ' ὁρῶ' συναφῶς, ὅπερ ὅλως ἀπόβλητον ὡς τέλος ἀγγελικῆς ῥήσεως, καὶ ὡς ἀποδίδον εἰς τὸν Ταλθ. ὅ,τι ἔλεγεν ὁ στρατός). Τὸ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι διόρθωμα τοῦ Ἑαθ. αὐθαίρετον, καὶ τὸ 'τοιάδε... λέγω' οὐδένα νοῦν ἔχει ὡς πέρας τῆς σπουδαιοτάτης διηγήσεως τοῦ Ταλθυβίου, ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ τοῦ Ναυκ. 'τοιάδ' ἀμφὶ σῆς λέγων π. θανούσης δυστυχ. ὁρῶ π. γυναικῶν εὐτεκνωτάτην δὲ σέ', ὅπερ ἐν ᾧ ἔχει ἁπάσας τὰς τοῦ προῤῥηθέντος ἐλλείψεις, λέγει καὶ ἄλλα παρ' ὅ,τι θέλει ὁ διορθωτὴς ἕνεκα τοῦ μετατεθέντος 'δὲ' καὶ τῆς ὀρθοτονήσεως τοῦ 'σὲ', ἤτοι: *τοιάδ' ἀμφὶ σῆς λέγων παιδὸς θανούσης δυστυχεστάτην ὁρῶ πασῶν γυναικῶν* (*σὴν θανοῦσαν παῖδα*), *εὐτεκνωτάτην δὲ σὲ* (*Ἑκάβην*). Ἀξία δὲ σημειώσεως εἶνε καὶ ἡ ἑξῆς παρατήρησις τοῦ Πόρσωνος. Ἐάν, λέγει, ἔπρεπε νὰ τηρηθῇ ὁ παρατατικός, δὲν θὰ ἐθριάμβευαν διὰ τοῦτο οἱ ἐχθροὶ τῆς αὐξήσεως, διότι δύναταί τις ν' ἀναγνώσῃ 'τοιάδ' ἔλεγον ἀμφὶ σῆς' (ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς κώδδ. 'τοιάδ' ἀμφὶ σῆς λέγον'.) Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἐν τῇ κριτικῇ ταύτῃ σημειώσει δὲν πρόκειται κυρίως περὶ τοῦ τί ἔγραψεν ὁ Εὐριπίδης, ἀλλὰ περὶ τοῦ τίς θὰ θριαμβεύσῃ ἐν τῷ περὶ τῆς αὐξήσεως ζητήματι, οἱ ἐχθροὶ ἢ οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς. Τὸ δὲ παραδεδομένον κείμενον; Ὤ! αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τοὺς κριτικούς, αὐτὸ μεταβάλλουν ἐκεῖνοι ὅπως θέλουν. Ἀφ' οὗ δὲ τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει κριτικὸς ἐμβριθέστατος καὶ νηφαλιώτατος, ὁποῖος ὁ Πόρσων, ἂς φαντασθῇ τις τί φρονοῦσι καὶ πράττουσιν οἱ ἄλλοι. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἴπαμεν ἀρκετὰ εἰς στ. 312, ἐκ τούτων δ' ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ τραγικοὶ συνήθως μὲν μεταχειρίζονται τοὺς μετ' αὐξήσεως τύπους, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοὺς ἀναυξήτους. Οὐδεὶς ἄρα λόγος ὑπάρχει ἀναγκάζων ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν διορθώματα, ὁποῖα τὸ 'ἀμφί σου λέγον' καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ἅτινα τί ἄλλο εἶνε εἰμὴ ὀρθογραφικαὶ τερθρεῖαι, αἰνίγματα προφορᾶς; Ἐὰν δ' ἐδῶ σώσῃ τις τὸ περὶ αὐξήσεως αὐθαίρετον δόγμα, τί θὰ κάμῃ ἔπειτα π. χ. μὲ τὸ Αἰσχ. Περσ. 313 'οἵδε ναὸς ἐκ μιᾶς πέσον' καὶ τόσα ἄλλα; Πρέπει καὶ ἐν τούτοις νὰ γράψωμεν 'μιᾶς 'πεσον' ἢ 'μιᾶς 'πέσον'; Καθ' ἡμᾶς ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ εἶνε 'λέγων', ἀνακολούθως ἐκπεράναντος τὴν μακροσκελῆ περίοδον 571-81, διότι ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ τὸ 'ὁ δ' οὐ φέρων πρὸς τοῦ φέροντος τοιάδ' ἤκουεν κακὰ' ἰσοδυναμεῖ τῷ: *ὁ δὲ φέρων τὸν οὐ φέροντα τοιάδ' ἔλεγε κακά*, εὐκόλως δ' ὁσάκις τοιαῦτά τινα παρεμπέσωσιν εἰς μακρὰν περίοδον, ὁ λόγος ἐκφέρεται ἀνακόλουθος καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ τοῖς νεωτέροις αὐτοῖς, οἵτινες παιδιόθεν γραμματικῶς ἀσκούμενοι εἶχαν καὶ ἔχουσι πλήρη συνείδησιν τοῦ τί γραμματικῶς ὁμαλὸν καὶ τί ἀνώμαλον, ἐν ᾧ ἐπ' Εὐριπίδου οἱ Ἕλληνες ἠγνόουν καὶ αὐτὰ τὰ μέρη τοῦ λόγου. Τὸ 'λέγων' ἄρα ἀνακτέον εἰς τὰ προηγούμενα, καὶ ὁ νοῦς: *τοιάδ'* (= *τὰ τοιάδε*, ἤτοι *τὰς τοιαύτας εὐλογίας*, δηλ. τὰ 'περίσσ' εὐκαρδίῳ ψυχὴν τ' ἀρίστη') *ἀμφὶ σῆς παιδὸς θανούσης λέγων* (ἀπὸ κοινοῦ: *ὁ φέρων*, ἀνακολούθως, ἀντὶ τοῦ: *ὁ οὐ φέρων*).

583-4. *δεινόν τι... τόδε*]. Ἄλλοι ἄλλως ἐξέλαβον τὰ τοῦ διστίχου, οἱ μὲν ἐκδεχόμενοι τὸ 'ἐπέζεσεν' μεταβατι-

πόλει τε τῇμῇ θεῶν ἀναγκαῖον τόδε.

ΕΚΑΒΗ.

ὦ θύγατερ, οὐκ οἶδ' εἰς ὅ τι βλέψω κακῶν,
πολλῶν παρόντων· ἢν γὰρ ἅψωμαί τινος,
τόδ' οὐκ ἐᾷ με, παρακαλεῖ δ' ἐκεῖθεν αὖ
λύπη τις ἄλλη διάδοχος κακῶν κακοῖς.
καὶ νῦν τὸ μὲν σὸν ὥστε μὴ στένειν πάθος
οὐκ ἂν δυναίμην ἐξαλείψασθαι φρενός·
τὸ δ' αὖ λίαν παρεῖλες ἀγγελθεῖσά μοι

κῶς (ὡς κατ' ἐξαίρεσιν ἐν Κύκλ. 392). οἱ δ' ἀμεταβάτως, ὅπερ καὶ μόνον ὀρθὸν ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ('Ιφιγ. Τ. 987 'δεινή τις ὀργὴ δαιμόνων ἐπέζεσε', 'Αριστ. 'Αχαρν. 321) καὶ οἱ μὲν στίζοντες δι' ἄνω τελείας μετὰ τὸ 'τῇμῇ', οἱ δὲ συνάπτοντες τὸ ὅλον εἰς μίαν πρότασιν, ὅπερ καὶ μόνον ὀρθόν, ὅπως καὶ ὁ Σχολ., πλὴν ὅτι οὗτος συνάπτει κακῶς τὸ 'θεῶν' πρὸς τὸ 'πῆμα', ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι τοῦ 'ἀναγκαῖον' πολλάκις παρ' Εὐριπ. λαμβανομένου ἀντὶ τοῦ 'ἀνάγκη' ('Εκ. 346, ἀποσπ. 757,9 'Ελέν. 254), τὸ 'θεῶν ἀναγκαῖον' ἔσται: *ἡ θεῶν* (ἤ: *θεόθεν*, ἢ *ἐκ θεῶν*) *ἀνάγκη* (πρβλ. Φοιν. 1009 'κοὐκ εἰς ἀνάγκην δαιμόνων ἀφιγμένοι', 1767 'τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν'. ἀποσπ. 340, 6 'θεῶν ἀνάγκας ὅστις ἰᾶσθαι θέλει', πρβλ. καὶ 'ἀναγκαῖον: ἀνάγκη' ΣΧΟΛ.), ἤτοι: *τὸ μοιραῖον, τὸ πεπρωμένον* (κακόν). Παρεβάλομεν ταῦτα, ἵνα φανῇ πόσον περιττὴ εἶνε ἡ διόρθωσις τοῦ 'Ερουερδ. 'ἀνάγκαισιν τόδε', ἣν εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον ὁ Οὐέϊλ[2]., καὶ ἥτις ἄλλως οὐδαμῶς ἔῤῥωται εἰς λόγον ἑλληνισμοῦ, ἕνεκα τοῦ 'τὶ' καὶ τοῦ 'τόδε', ὧν τὸ ἕτερον καθίσταται παρέλκον, διότι τὸ μὲν 'τόδε' συνῆπται τῷ 'ἀναγκαῖον', τὸ δὲ 'δεινόν τι πῆμα' κεῖται κατηγορηματικῶς, ἤτοι: *δεινόν τι πῆμα ἐπέζεσεν* (= *ἐπεκάχλασεν*, 'ἐπήρθη καὶ ηὐξήθη· ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ζέοντος ὕδατος καὶ ἐν τοῖς λέβησιν ἐπαιρομένου ἐν τῷ ζέειν.' ΣΧΟΛ) *Πριαμίδαις πόλει τε τῇμῇ θεῶν ἀναγκαῖον τόδε* (= *τόδε τὸ τῶν θεῶν ἀναγκαῖον, αὕτη ἡ ἐκ θεῶν ἀνάγκη*, 'παρὰ θεῶν μετὰ ἀνάγκης δεδομένον.' ΣΧΟΛ. "Ιδε καὶ τὰ ἀνωτέρω παραβληθέντα).

587 *παρακαλεῖ*] (*προσ*)*καλεῖ*, 'ἐφέλκεται'. ΣΧΟΛ.

588. *διάδοχος κακῶν κακοῖς*.] 'Ορθῶς ὁ Πόρσων: ἢ *κακὰ κακοῖς διαδέχεται*.

589-92. *καὶ τὸ μὲν σὸν . . . φρενός*.] Οὔτε τὸ 'μὲν' ἐπιτρέπει ἡ ἑλληνικὴ σύνταξις ν' ἀναχθῇ εἰς τὸ 'μὴ στένειν', ὅπως ἀξιοῖ ὁ Πάλ., οὔτε κατὰ Ποφλ. καὶ Οὐεκλ. νὰ ὑπακούσωμεν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ 'λίαν' τὸ 'στένειν', διότι τὸ 'λίαν' παρ' Εὐριπ. ἐπέχει τόπον οὐσιαστικοῦ (= *τὸ ὑπερβάλλον, ἡ ὑπερβολή*. "Ιδ. εἰς Φοιν. 587) οὐ μόνον ἐν ἀποσπ. 208, ἀλλὰ καὶ 'Ορ 704, 260, ὡς καὶ 'Ιππ. 264, 'Ανδρ. 867 καὶ Βακχ. 670 (ὅπου κακῶς ἑρμηνεύεται τὸ 'λίαν' ὡς ἐπίῤῥημα, τοῦ 'καὶ τὸ βασιλικὸν λίαν' σημαίνοντος τὴν *βασιλικὴν ὑπερβολήν*, εὐφήμως εἰρημένον ἀντὶ τοῦ: *τὴν βασιλικὴν ὕβριν*). Εἶνε δὲ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων αὕτη: *καὶ ἐξαλείψασθαι μὲν νῦν τῆς φρενὸς* (= *ἐξαλεῖψαι τῆς ἐμῆς φρενὸς*) *τὸ σὸν πάθος*, ('τὴν σὴν συμφορὰν ΣΧΟΛ. *οὕτως*) *ὥστε μὴ στένειν* (ἀπὸ κοινοῦ: *τὸ πάθος*, ἴδ. εἰς Φοιν. 381) *οὐκ ἂν δυναίμην· τὸ δ'*

γενναῖος. οὔκουν δεινόν, εἰ γῆ μὲν κακὴ
τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν εὖ στάχυν φέρει,
χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν
κακὸν δίδωσι καρπόν; ἀνθρώποις δ' ἀεὶ 595

αὖ λίαν (ἀπὸ κοινοῦ: *αὐτοῦ*, ἤτοι *τοῦ στένειν*, ὄχι: *στένειν*, ἤτοι: *τὸ δ' αὖ ὑπερβάλλον τοῦ στένειν*) *παρεῖλες ἀγγελθεῖσά μοι γενναῖος* (= *γενναία*). Τὸ δὲ *παραιρῶ* = μερικῶς ἀφαιρῶ, ὅθεν καὶ ἐνταῦθα μέν, ὡς καὶ Ἱππολ 1102. 1316, Ἰφιγ. Τ. 25 φέρεται πρὸς αἰτιατικήν, ὡς νοουμένην μέρος ὅλου (τῆς γενικῆς), ἀλλ' ἐν Ἡρακλ. 909, καὶ ἀπ. 260 πρὸς τὴν γενικὴν αὐτήν.

595. *ἀνθρώποις δ' ἀεὶ*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. Ἀλλ' ὁ Ἑρμ. ἰσχυρίσθη, ὅτι ἡ δοτικὴ ἐνταῦθα κεῖται σολοίκως, καὶ ἠξίωσεν ὅτι ἀντὶ τοῦ 'ἀνθρώποις' γραπτέον 'ἐν βροτοῖς', ἢ 'ἄνθρωποι', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν. Εἰς μάτην ἀπέκρουσε τὴν διόρθωσιν ὁ Ματθ., παραβαλὼν τὰ Πλάτ. Φαίδ. 65 AB, Ξενοφ. Κύρ. Π. α', 2, 2, Ἡροδ. η', 98, καὶ τὰ ἐν τῇ Γραμματ[2]. II, § 387, ὧν τὰ πλεῖστα, ὁμολογητέον, ἄσχετα, ὡς καὶ Ποφλ. παραβαλ. τὰ Βακχ. 310 καὶ 402. Ὁ Ἑρμᾶννος ἔμεινεν ἀμετάπειστος καὶ τοῦτο, ὄχι διότι ἐνόμιζεν, ὅτι οὕτως ἔγραψεν ὁ ποιητής, 'non quod ἄνθρωποι genuinum putem, λέγει, sed quia ἀνθρώποις falsum. Nego enim ac pernego ἀνθρώποις hic dici potuisse'. Μὲ ἄλλας λέξεις: Ἔργον ἡμῶν τῶν κριτικῶν εἶνε ὄχι νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν γνησίαν γραφήν, ἀλλὰ νὰ ἐξελέγξωμεν τὸ ὀρθὸν ἢ μὴ αὐτῆς, ἤτοι: Ἔργον ἡμῶν τῶν κριτικῶν εἶνε νὰ διορθώνωμεν τὸν ποιητήν. Καὶ ὅμως ἡ διόρθωσις τοῦ περικλεοῦς ἀνδρὸς ἐπέρασεν εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς μετ' αὐτὸν ἐκδδ. (Βωθ. Δινδ. Ἀρτ. Ἀακ. Ναυκ. Κιρχ[2]. Οὐεκλ. Πρινζ., τοῦ Οὐεΐλ. ἐκδόντος τὸ ἕτερον τῶν Ἑρμανν. διορθωμάτων 'ἐν βροτοῖς'). Εἴπομεν καὶ ἄλλοτε (ἴδ. μάλιστα εἰς Φοιν. σελ. 206), ὅτι ἡ ἀπρόθετος ἐν γένει χρῆσις τῶν πτώσεων ἐσώζετο ἀκόμη παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἰδίως δὲ ἡ δοτική, συνοψίζουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς κατηγορίας οὐ μόνον τῆς οἰχομένης ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις ὀργανικῆς καὶ δοτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς τοπικῆς (πρβλ. πλὴν ἄλλων *Dellbrück*, Syntakt Forsch. IV, σελ. 25 κἑξ., *Brugmann* Griech. Grammat[2]. 209 κἑξ., κλπ.) κεῖται πλειστάκις ἀντὶ δοτικῆς μετὰ τῆς *ἐν*. Περὶ τῆς παρ' Ὁμήρῳ δοτικῆς ἀντὶ δοτικῆς μετὰ τῆς *ἐν*, ἀρκεῖ ν' ἀναμνήσωμεν τὸν ἀναγνώστην τὰ *αἰθέρι ναίων*, *ἥμενος Ὀλύμπῳ* κτλ. ἀλλ' αἱ τοιαῦται δοτικαὶ ἐπέρασαν καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα, οὐ μόνον ποιητάς, ἀλλὰ καὶ πεζογράφους, καὶ διὰ νὰ περιορισθῶμεν ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου εἰς μόνον τὸν Εὐριπίδην καὶ εἰς τὴν λ. 'ἄνθρωπος' ἢ τὴν συνώνυμον 'βροτός', ἀναφέρομεν τὸ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑκάβῃ 816 'πειθὼ δὲ τὴν τύραννον ἀνθρώποις μόνην'. Τὴν δοτικὴν 'ἀνθρώποις' πῶς ἄλλως ἔχομεν νὰ ἐκλάβωμεν, εἰμὴ 'ἐν ἀνθρώποις', ὅπως ἑρμηνεύει ὁ ΣΧΟΛ. καὶ ὅπως αἱ λατινικαὶ (inter homines) μεταφράσεις; Τί δ' ἄλλο εἶνε καὶ τὸ συμπέρασμα τῶν τελευταίων γλωσσολογικῶν ἐρευνῶν περὶ τῆς μετὰ δοτικῆς συντάξεως τῶν ἀρχῆς δηλωτικῶν ῥημάτων καὶ τῶν παρὰ ταῦτα ὀνομάτων εἰ μὴ τοῦτο (ἴδ. μάλιστα *Dellbrück* ἔνθ' ἀνωτέρω, IV, σελ. 56); Ἢ ἐπειδὴ ἀλλοῦ (Ἀνδρ. 3 'τύραννος Φρυγῶν' κτλ.) ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν τὴν γενικήν, πρέπει νὰ κηρύξωμεν τοῦτο νόθον ἢ νὰ τὸ μεταβάλωμεν εἰς 'τύραννον ἀνθρώπων;' Τί διαφέρει δὲ τὸ ἀπρόθετον Κύκλ. 522 'μέγιστος *ἀνθρώποισιν* (ὁ Βάκχιος θεὸς νομίζεται)' (= Φοιν. 538-40) τοῦ ἐμπροθέτου

ὁ μὲν πονηρὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακός,
ὁ δ' ἐσθλὸς ἐσθλὸς οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί;
ἆρ' οἱ τεκόντες διαφέρουσιν ἢ τροφαί;
ἔχει γε μέντοι καὶ τὸ θρεφθῆναι καλῶς
δίδαξιν ἐσθλοῦ· τοῦτο δ' ἤν τις εὖ μάθῃ,
οἶδεν τό γ' αἰσχρόν, κανόνι τοῦ καλοῦ μαθών.

Ἑλέν. 300 '*κἂν* τοῖσι *δούλοις* δυσπρεπὲς νομίζεται;' τὸ ἐμπρόθετον Ἑκάβ. 379 'δεινὸς χαρακτὴρ κἀπίσημος *ἐν βροτοῖς*' (=Ἱππόλ. 103) τοῦ ἀπροθέτου Ἡρ. μαιν. 508 'ὁρᾶτέ μ' ὅσπερ ἦν περίβλεπτος *βροτοῖς*;' Τί δὲ τὸ Ὀρ. 126 'ὦ φύσις, *ἐν ἀνθρώποισιν* ὡς μέγ' εἶ κακόν', τοῦ ἀποσπ. 838 'αἰαῖ, τόδ' ἤδη θεῖον *ἀνθρώποις* κακόν;', διὰ νὰ παραλίπωμεν τὰ Ἠλ. 763 'φονέα κείμενον *πέδῳ* Αἴγισθον', ἀλλὰ 1179 'δίγονα σώματ' *ἐν χθονὶ* κείμενα', ἀπειράριθμα ὄντα, καὶ ταῦτα μόνον ἐκ τῶν Εὐριπίδου; Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀρκοῦσιν, νομίζομεν, εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ 'ἀνθρώποις' τοῦ ἡμετέρου στίχου καὶ γνήσιον εἶνε καὶ ἄριστα κεῖται.

599. *τροφαί*;] 'ἀνατροφὴ — ἀνατροφαί.' ΣΧΟΛ.

600. *ἔχει γε μέντοι*] Αὕτη ἡ πλείστων κωδδ. καὶ τῶν Ὁμηρ. Σχολ. γραφὴ ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς ἐκδδ. πλὴν τοῦ Κιρχ. καὶ Οὐεΐλ[1]. ἐκδόντων τὸ ἐν Α 'γε τοί τι', ὅπερ ἐνταῦθα ἥκιστα εὐαρμοστεῖ διὰ τὸ 'τί'. Ἐκδεκτέον δὲ τὸ 'μέν τοι' ὄχι ἐναντιωματικῶς, ἀλλὰ βεβαιωτικῶς, ἤτοι: ἔχει βέβαια, τοῦτο εἶνε ἀληθές.

602. *τό γ' αἰσχρὸν . . . μαθών.*] Ὁ Πόρσων ἔτρεψε τὸ 'μαθὼν' εἰς 'μετρῶν' διὰ τὸ προλαβὸν (601) 'μάθῃ', μὴ συλλογισθείς, ὅτι τὰ σχολικώτερα ταῦτα τεχνολογικὰ κομψεύματα οὐδείς ποτε ποιητὴς σπουδαῖος ἠξίωσέ τινος προσοχῆς, ἥκιστα δὲ πάντων οἱ Ἕλληνες τραγικοί. Δὲν διορθώνει δὲ ἀλλὰ φθείρει τὸ κείμενον τὸ 'μετρῶν', διότι *μετρῶν* τις (κατ ἐνεστῶτα δηλονότι) *διδάσκεται, μανθάνει, διαγιγνώσκει* κττ. τὸ αἰσχρόν, ὄχι ὅμως ποτὲ καὶ '*οἶδεν*', ὅπερ προϋποθέτει πάντοτε πρὸ πολλοῦ συντετελεσμένην ἤδη τὴν ἐκ τῆς μετρήσεως ταύτης διδασκαλίαν, μάθησιν, διάγνωσιν κττ. Ἐκτὸς δὲ τούτου τὰ καλὰ καὶ αἰσχρὰ δὲν μετροῦνται, ἔστω καὶ 'κανόνι', διότι ἡ μὲν μεταφορικὴ χρῆσις τοῦ 'κανὼν' πασίγνωστος· ἀλλὰ μεταφορικὴν χρῆσιν τοῦ 'κανόνι μετρῶ' οὐδεμίαν γνωρίζομεν. Κακῶς δὲ παραβάλλει ὁ σοφὸς ἀνὴρ τὸ Εὐρ. Ἠλ. 52 'γνώμης πονηροῖς κανόσιν ἀναμετρούμενος' (τὰ Ἀρ. Ὀρν. 1005 καὶ Ἀπολ. Ῥοδ. Α', 724 εἶνε ὅλως ἄσχετα), διότι ἕτερον τὸ *μετρῶ* καὶ ἕτερον τὸ *ἀναμετροῦμαι*, ὅπερ μόνον ἕνεκα τῆς *ἀνὰ* καὶ τοῦ μέσου τύπου εἶνε δεκτικὸν μεταφορικῆς χρήσεως (=*μετρῶ ἐκ νέου καὶ ἀκριβῶς*, ἀλλὸ *κατ' ἐμαυτόν*, ἤτοι *ἐν τῷ λογισμῷ*, ὅπερ λίαν διάφορον). Ἀνεκρίναμεν ταῦτα λεπτομερέστερον, διότι ἡ διόρθ εἰσήχθη εἰς τὴν τελευταίαν ἐκδ. τοῦ ἡμετέρου δράματος ὑπὸ τοῦ Πρίνζ. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ Κοβέτ. διορθ. 'δίοιδε τᾀσχρόν', τοῦ Εϊμψοιθ. 'οἶδ' αὖτε τᾀσχρόν', καὶ τοῦ Οὐεΐλ[2]. 'ὅδ' οἶδε τᾀσχρόν', ἐν ἀνιούσῃ κλίμακι τῆς τοῦ κειμένου φθορᾶς; Ὡς μόνον λόγον τῆς νοθεύσεως ἀναφέρει ὁ Οὐέϊλ., ὅτι ὁ 'γὲ' εἶνε παραγέμισμα. Πόσον λανθάνεται! Ἐὰν ἡ θεμελιώδης ἔννοια τοῦ μορίου τούτου (σῳζομένου καὶ μέχρις ἡμῶν ἐν τῷ δημώδει λόγῳ, ἴδ. εἰς 501) εἶνε ἡ μείωσις (= τοὐλάχιστον)

καὶ ταῦτα μὲν δὴ νοῦς ἐτόξευσεν μάτην·
σὺ δ' ἐλθὲ καὶ σήμηνον Ἀργείοις τάδε,
μὴ θιγγάνειν μου μηδέν', ἀλλ' εἴργειν ὄχλον
τῆς παιδός. ἔν τοι μυρίῳ στρατεύματι
ἀκόλαστος ὄχλος ναυτική τ' ἀναρχία
κρείσσων πυρός, κακὸς δ' ὁ μή τι δρῶν κακόν.
σὺ δ' αὖ λαβοῦσα τεῦχος, ἀρχαία λάτρι,
βάψασ' ἔνεγκε δεῦρο ποντίας ἁλός,
ὡς παῖδα λουτροῖς τοῖς πανυστάτοις ἐμὴν

καὶ ἡ ἐκ τῆς μειώσεως ταύτης πηγάζουσα βεβαίωσις (=βέβαια), πλήρη τὴν ἔννοιαν ταύτην ἔχει τὸ μόριον ἐνταῦθα (=*τό γ' αἰσχρόν. εἰ μή τι ἄλλο*, καὶ ἑπομένως = *πάντως τὸ αἰσχρόν*). Μὲ ἄλλας λέξεις τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: τὸ κύριον εἶνε νὰ μάθῃ τις τὸ καλόν· ὅσον διὰ τὸ αἰσχρὸν (='τό γ' αἰσχρόν'), τοῦτο τὸ ξεύρει (='οἶδε') ἤδη ἐκ τῆς πρὸς τὸ καλὸν ἁπλῆς αὐτοῦ ἀντιπαραθέσεως γνούς. Πρβλ. Ἀνδρ. 244 'κἀκεῖ τά γ' αἰσχρὰ κἀνθάδ' αἰσχύνην ἔχει', Βακχ. 488 'κἀν ἡμέρᾳ τό γ' αἰσχρὸν ἐξεύροι τις ἄν'.

603. *καὶ ταῦτα μὲν* κτλ.] Ὅπως ἀλλαχοῦ (Ἠλ. 367 κἑξ., Ἱκετ. 911 κἑξ. κλπ.) οὕτω καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι (592-602) ὁ ποιητὴς πραγματεύεται τὸ πολὺ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ζήτημα: εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή· ὀρθῶς δ' ἐπιλύεται ἐνταῦθα, τιθέμενον ὅπως ἐτέθη. Πολλοὶ (Σχολ. Θέων. προγυμν. τομ. Α', σελ. 149 Walz, Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. 930, 39) ἔψεξαν τὸν ποιητὴν ὡς ἀκαίρως φιλοσοφοῦντα, καὶ δικαίως. Ἀλλ' ὅτι ὁ ποιητὴς εἶχεν ἀκριβῆ τούτου ἐπίγνωσιν, ἀποδεικνύει ὁ ἡμέτερος στίχος. ''Ἀλλ' ἐὰν μάτην, διατί, ὦ Εὐριπίδη, ὅλως ἐτόξευσεν'; ἐρωτᾷ ὁ Εὐστάθιος. Διότι, ὦ Εὐστάθιε, ἀποκρινόμεθα ἡμεῖς, ὁ Εὐριπίδης ἦτο ἀνὴρ φιλόπολις, καὶ ἐπεθύμει ὄχι νὰ ποιῇ πρὸς ἁπλῆν τῶν συμπολιτῶν του τέρψιν, ἀλλὰ ποιῶν καὶ νὰ διδάσκῃ αὐτούς. Ὁμολογητέον δ' ὅτι οὐδεὶς ἕτερος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ τούτου, ὅσον οὗτος.

605. *θιγγάνειν μου*] Οὕτως οἱ ἀρχαιότατοι τῶν κωδδ. καὶ ἐκδοτῶν, (ἤτοι: 'θιγγάνειν μου τῆς παιδὸς' ΣΧΟΛ.), 'θιγγάνειν μοι» δὲ οἱ νεώτατοι (Βώθ. Ματθ. Ἀρτ. Δινδ. Φεξ. Κιρχ. Ναύκ. Οὐέϊλ. Πάλ. Οὐεκλ. Πρίνζ.), μὴ αἰσθανόμενοι, ὅτι τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης *ἠθικῆς* δοτικῆς ἦθος εἶνε ἀνάρμοστον εἰς τὸ στόμα τῆς Ἑκάβης διακειμένης, ὅπως διάκειται νῦν (ἤτοι κοινῶς: νὰ μὴ *μοῦ τὴν* ἐγγίσῃ κανεὶς τὴν κόρην) οὕτω δὲ καὶ εὐθὺς κατωτέρω 611 'παῖδα . . . ἐμήν'.

608. *κρείσσων πυρός, κακὸς* κτλ.] 'ἐπικρατεστέρα πυρός . . . καὶ ὁ μηδὲν κακὸν ποιῶν κακὸς νομίζεται καὶ δεινὸς (γρ. δειλὸς)' ΣΧΟΛ.

609 *σὺ δ' αὖ*] Τὸ 'αὖ' ὅπως τὸ συνώνυμον: πάλιν παρ' ἡμῖν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν διὰ τὸ προλαβὸν 604 'σὺ δέ', καὶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς λάτριος ἀπὸ τοῦ Ταλθυβίου.

610. *βάψασ' ἐν. ποντ. ἁλός*]. Ἡ γενικὴ δὲν εἶνε οὔτε μεριστική, ὅπως ἐκδέχονται τινὲς τῶν κριτικῶν αὐτὴν κατὰ τὸν Σχολ., οὔτε τοπική, ὅπως ἀξιοῖ ὁ Οὐέϊλ. (=*εἰς ἅλα*) οὔτε ἁπλῶς τὸ 'βάψασ' ἁλὸς' = *πλήσασα ἁλός*, ὡς ὁ Οὐεκλ. κατὰ τὸν Σχολ., ἀλλὰ τὸ *βάπτω* ἐνταῦθα συνεκδοχικῶς = *βάπτων* (= *βαπτίζων*) *πληρῶ* καὶ διὰ τοῦτο ἡ γενική. Πρβλ. Ἀντιφάν. παρ' Ἀθην. γ', 123 'τὴν μεγίστην

νύμφην τ' ἄνυμφον παρθένον τ' ἀπάρθενον
λούσω προθῶμαί θ', ὡς μὲν ἀξία, πόθεν;
οὐκ ἂν δυναίμην· ὡς δ' ἔχω· τί γὰρ πάθω;
κόσμον τ' ἀγείρασ' αἰχμαλωτίδων πάρα,

ἀρύταιναν ὑμῶν ἐκ μέσου βάψασα τοῦ λέβητος ζέοντος ὕδατος', τοῦτο δ' οἱ μεταγενέστεροι μετ' αἰτιατικῆς (Νικάνδρ. Ἀλεξ. 514 'ἢ αὐτὴν ἅλα βάπτε', Θεοκρ. ε', 127 'τῇ κάλπιδι κηρία βάψαι' κλπ.).

612. *νύμφην τ' ἄνυμφον παρθ. τ' ἀπ.*] Περὶ τοῦ ἐν τοῖς συνθέτοις στερητικοῦ ἄλφα ἴδε εἰς Φοιν. 815, 1038, 1314, (Πρβλ. Ἑλέν. 690 'γάμον ἄγαμον', Ἡρ. μαιν. 1133 'ἀπόλεμον πόλεμον', Ἱκετ. 32 'δεσμὸν ἄδεσμον', Ἰφ. Τ. 566 'χάριν ἄχαριν', 887 'ὁδοὺς ἀνόδους' κλπ.) Ἀλλὰ τὸ νόημα τοῦ στίχου διέλαθε τοὺς ἑρμηνευτάς. Οἱ πλεῖστοι τούτων ἐπαναλαμβάνουσι τὸ τοῦ ΣΧΟΛ. 'νύμφην μὲν ὡς μνηστευθεῖσαν τῷ Ἀχιλλεῖ, ἄνυμφον δὲ ὡς τῆς μνηστείας μὴ τελεσθείσης', ἐν ᾧ τῆς μνηστείας ταύτης οὐδ' ἐλάχιστον ἴχνος ὑπάρχει ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι, μυθευθείσης δ' ὑπὸ πολὺ μεταγενεστέρων ποιητῶν. Ὁ Οὐέϊλ ὀρθῶς ἀποκρούων ταῦτα, ἀξιοῖ ὅτι, ὅπως ἡ Βρισηΐς, ἡ Τέκμησσα καὶ ἡ Κασάνδρα, αἰχμαλωτιζόμεναι παρεδίδοντο εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν δεσποτῶν αὐτῶν, οὕτω καὶ ἡ αἰχμάλωτος Πολυξένη παρεδόθη εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Ἀχιλλέως Καὶ διὰ τοῦτο λοιπόν, ἐρωτῶμεν, εἶχε τόσην φροντίδα καὶ προθυμίαν νὰ λούσῃ καὶ στολίσῃ τὴν Πολυξένην ἡ Ἑκάβη; Ἕκαστός τις βλέπει, ὅτι καὶ ἡ ἐπίνοια αὕτη εἶνε ἀδύνατος. Ἡ Ἑκάβη καθ' ἡμᾶς, θέλει νὰ λούσῃ τὴν Πολυξένην, ὅπως πᾶσα μήτηρ ἔλουε τὸν οἰκεῖον νεκρόν, θέλει δὲ καὶ νὰ στολίσῃ αὐτήν, ὅπως πᾶσα μήτηρ ἐστόλιζε τὸν νεκρόν της, ἰδίως δὲ ὁσάκις ὁ νεκρὸς ἦτο γυνή. ἔτι δὲ μᾶλλον νεόνυμφος, καὶ μάλιστα παρθένος. Ταῦτα ὅπως σήμερον κρατοῦσι παρ' ἡμῖν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Ἴδ. Φοιν. 1672 κλπ. Ἀλκ. 618, Ἡρακλ. 567 κἑξ. Ἡρ. μαιν. 701 κἑξ, Ἱκετ. 1055 κλπ.) Ἀλλὰ τὰ λουτρὰ καὶ τὰ στολίδια ἦσαν καὶ τοῦ γάμου ἡ ἀπαραίτητος παρασκευή, καὶ τῆς παρθένου, ἥτις ἔμελλε νὰ γείνῃ νύμφη, τὸ κυριώτατον μέλημα πάλαι τε καὶ νῦν. Τί ἄλλο λοιπὸν φυσικώτερον διὰ τὴν Ἑκάβην, μέλλουσαν λούσειν 'τοῖς πανυστάτοις λουτροῖς', καὶ προθήσεσθαι (μὲ τὴν πρόθεσιν τοῦ νεκροῦ συνυπονοεῖται οἴκοθεν ὁ στολισμὸς αὐτοῦ) τὴν Πολυξένην παρὰ νὰ ἐνθυμηθῇ τὰ ἄλλα λουτρά, τὰ πρὸ τοῦ γάμου παρθενικά, καὶ τὸν ἄλλον στολισμόν, τὸν νυμφικόν, καὶ ἐκ τῶν μητρικῶν χειλέων τῆς ταλαίνης νὰ ἐξέλθῃ ἡ ἀνάμεστος πικρᾶς καὶ πενθίμου εἰρωνείας αὕτη φράσις 'νύμφην τ' ἄνυμφον παρθένον τ' ἀπάρθενον;' Ἀλλὰ μὴ ἄλλως τὸ ἐνθύμημα τοῦτο ἐπὶ νεανίδων ἐν ὥρᾳ γάμου θνησκουσῶν, δὲν εἶνε τὸ ἀτελεύτητον θέμα ἐπιταφίων ῥητόρων καὶ ποιητῶν πολὺ τοῦ Εὐριπίδου ὑποδεεστέρων, μὴ δὲν εἶνε αὐτόχρημα κοινὸς τόπος;

614. *τί γὰρ πάθω;*] = γιατί τί νὰ κάμω;

615. *κόσμον τ' ἀγείρασ'*] Ἤδη τῶν Σχολ. τινες ἀπεκήρυξαν τὸν 'τὲ' ὡς περιττόν· ἀλλ' ἕτερος συνάπτει αὐτὸν τῷ 'ὡς ἔχω' ἑρμηνεύων 'ὡς δὲ ἔχω ποιήσω τοῦτο [τὴν πρόθεσιν δηλονότι] καὶ ἀγείρασα κόσμον ἀπὸ τῶν αἰχμαλωτίδων'. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη σύνδεσις ἀπήρεσε, φαίνεται, εἰς τοὺς κριτικούς, ὅθεν ὁ μὲν Οὐακεφεῖλδ. διώρθ. 'κόσμον γ' ἀγείρασα', ὅπερ εὐτυχῶς δὲν ηὐδοκίμησεν, ὁ δὲ Πόρσων συνῆψε διὰ τοῦ 'τὲ' τὸ 'ἀγείρασα' τῷ 609 'βάψασα', ὅπερ ἔτι χεῖρον καὶ ἐξέλαβε πάντα τὰ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο τούτων μετοχῶν, ὡς διὰ μέσου κείμενα, ὅπερ χείριστον, διότι διὰ μέσου κεῖνται

αἵ μοι πάρεδροι τῶνδ' ἔσω σκηνωμάτων
ναίουσιν, εἴ τις τοὺς νεωστὶ δεσπότας
λαθοῦσ' ἔχει τι κλέμμα τῶν αὑτῆς δόμων.
ὦ σχῆματ' οἴκων, ὦ ποτ' εὐτυχεῖς δόμοι,

μόνον τὰ 'οὐκ ἂν δυναίμην' καὶ 'τί γὰρ πάθω;' Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μόριον δὲν ἔπαυσε νὰ ταράττη τὰ νεῦρα τῶν κριτικῶν, ὧν τινες εἰς μάτην ἐδείκνυον τὴν προφανῆ αὐτοῦ πρὸς τὸ 'ὡς ἔχω' συνάφειαν, ὁ Κοϊτσάλ. ἠθέτησεν ὡς παρέγγραπτον ὁλόκληρον τὴν ῥῆσιν 615-8, διὰ τῆς ἁπλουστάτης δὲ ταύτης ἐγχειρήσεως ἐξῃρέθη μὲν ὁλόκληρος ῥῆσις, ἀλλὰ σὺν ταύτῃ καὶ ὁ ἀνυπόφορος *τέ*. Αἱ αἰχμαλωτίδες, λέγει πλὴν ἄλλων (ἅτινα ὡς ἀναξιώτερα λόγου παραλείπομεν) ὁ Κοϊτσ., δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσι κρύφα τῶν Ἑλλήνων πολύτιμα κοσμήματα, ἅτινα πῶς ἔμελλον νὰ προενέγκωσιν εἰς φῶς, παρόντος τοῦ Ταλθυβίου; Ἀλλ' ὁ μὲν Ταλθύβιος, ἀποκρινόμεθα, ἀποχωρεῖ ἐκ τῆς σκηνῆς μετὰ τὸν στ. 608, ὅπερ οὐδεὶς πλὴν αὐτοῦ ἀρνεῖται, ἐὰν δ' οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ εἶνε ἀποχρῶντες, πρέπει νὰ νοθεύσῃ καὶ τοὺς στ. 613-4, διότι οὔτε ἡ Ἑκάβη θὰ εἶχε πῶς νὰ κοσμήσῃ τὸν νεκρόν, οὔτε, ἂν εἶχε, θὰ ἐτόλμα νὰ ἐπιδείξῃ τὸν κόσμον ὄχι πλέον πρὸ τοῦ Ταλθ., ἀλλὰ πρὸ συμπάντων τῶν Ἑλλήνων. Ὁμοίως πρέπει νὰ νοθεύσῃ καὶ ὁλόκληρον τὴν τετάρτην καὶ πέμπτην πρᾶξιν τοῦ δράματος, ἐν ᾗ ὁ Πολυμήστωρ εἶχε τὴν μωρίαν νὰ πιστεύσῃ, ὅτι αἱ αἰχμάλωτοι Τρῳάδες ἔκρυπτον λάθρα τῶν Ἑλλήνων ὁλόκληρον χρυσοῦ θησαυρὸν (1012-16), ὅπερ καὶ μετὰ τόσων ἐτῶν παρέλευσιν ἐννόησεν ὁ ἡμέτερος κριτικὸς ὅτι ἦτο πρᾶγμα ἀδύνατον. Βεβαίως τὰ ἤθη τοῦ κατακτητικοῦ στρατοῦ ὁ ποιητὴς δὲν ἐφαντάζετο ὁποῖα τὰ τῶν ὀρδῶν Κιγκισχάν τινος ἢ ἄλλου βαρβάρου δορυκτήτορος· ἦσαν πάντοτε ἑλληνικά, ἤτοι ἔθνους ἡμέρου καὶ ἐν πᾶσι μετρίου, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐν πολέμῳ. Ὅσον πολυτελῶς καὶ ἂν ἐκόσμει τὸν νεκρὸν τῆς Πολυξ. ἡ Ἑκάβη, κανεὶς οὔτε θὰ ἐξεπλήττετο, οὔτε θὰ παρεκώλυε τὴν πολυτελῆ κηδείαν, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν γενικὴν συμπάθειαν, ἣν ἐξήγειρε παρὰ τῷ στρατῷ ἡ γενναιότης τῆς βασιλόπαιδος. Βεβαίως ἡ μετοχὴ ἐν τῇ ἑλληνικῇ δὲν συνδέεται τόσον εὐκόλως (ὅσον π. χ. ἐν τῇ γαλλικῇ) πρὸς ἰσοδυνάμους ἐπιρρηματικοὺς ἢ ὡς ἐπιρρηματικοὺς ὁρισμοὺς κλπ. ἢ καὶ ἰσοδύναμα κῶλα, ἀλλὰ συνδέεται ὅμως, εἰ καὶ σπανίως (οἷον Θουκ. α', 63 'βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς' κττ.).

617. *τοὺς νεωστὶ δεσπότας*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1648.

618. *κλέμμα*] Νοθεύει τὴν λέξιν ὁ Ναύκ. διορθῶν ἀστοχώτατα 'λῆμμα' ἢ 'κτῆμα', διότι, λέγει, ὅ,τι κατώρθωσαν νὰ σώσωσιν αἱ Τρῳάδες ἐκ τῶν χειρῶν τῶν δορυκτητόρων, ἦτο νόμιμος αὐτῶν κτῆσις. Ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἑκάβη, εὐλογημένε, λέγει 'κλέμμα', ὅπως καὶ διὰ τούτου ὑποδείξῃ τὴν δεινότητα τῶν ἐκ τῆς ἁλώσεως κακῶν, ἐν ᾗ αἱ αἰχμάλωτοι ἠναγκάζοντο νὰ ἐνεργῶσιν ὡς κλέπτριαι καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιοκτήτων πραγμάτων. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἀποῤῥιπτέον καὶ τὸ διόρθ. τοῦ Ἑρουερδ. 'κρύμμα'. Ἄλλως *κρύπτω* καὶ *κλέπτω*, κοινὸν ἔχοντα τὸ ἔτυμον, ἐναλλάσονται καὶ ἐν τῇ χρήσει πολλάκις, ὅπως καὶ τὰ παρὰ ταῦτα ὀνόματα ('κρυπτηδίῃ φιλότητι μιγῆναι' Ἰλ. Ζ 161 = *κλεψιγαμεῖν*, καὶ πλεῖστα ὅσα τοιαῦτα). Καὶ ἐνταῦθα δ' ἕνεκα τῶν συμφραζομένων καὶ τὸ 'κρύμμα' θὰ ἐξελάμβανε κατ' οὐσίαν ὡς 'κλέμμα' ὁ ἀναγνώστης, θ' ἀπέβαλλεν ὅμως ἡ φράσις τὴν προδηλωθεῖσαν ἠθικὴν χροιάν, ἣν θὰ συνεπήγετο ἡ τοιαύτη διόρθωσις, ἤτοι φθορὰ τοῦ κειμένου.

619. *ὦ σχῆματ' οἴκων*] Ἡ φράσις παρεννοήθη καὶ παρεννοεῖται μέχρι σή-

ὦ πλεῖστ' ἔχων κάλλιστά τ' εὐτεκνώτατε
Πρίαμε, γεραιά θ' ἥδ' ἐγὼ μήτηρ τέκνων,
ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φρονήματος
τοῦ πρὶν στερέντες. εἶτα δῆτ' ὀγκούμεθα

μερον. Οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἑρμηνεύουσιν 'ὦ καλλωπισμοὶ οἴκων, ὦ κάλλη' κτλ., τῶν δὲ νεωτέρων οἱ μὲν πλεῖστοι ἐκδέχονται τὸ 'σχήματ' οἴκων' ὡς ψιλὴν περίφρασιν ἀντὶ τοῦ *οἶκοι*, ὁ δὲ Ποφλύγκ. ἀποφαίνεται αὐθαιρέτως καὶ ἀναποδείκτως, ὅτι τὸ σχῆμα σημαίνει τὸ ἐναντίον τοῦ κάλλους, ἤτοι ἀσχημίαν, ἀθλιότητα κττ. Ὅτι τὸ *σχῆμα* ὅπως καὶ τὸ συνώνυμον *μορφὴ* (οἷον Ὀδ. λ 367 'σοὶ δ' ἔπι μὲν μορφὴ ἐπέων'= 'εὐμορφία' ΣΧΟΛ.), λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ: *κάλλος* κττ. παρ' Εὐριπίδῃ πολλάκις (οἷον Ἀνδρομ. 1 ''Ασιάτιδος γῆς σχῆμα, Θηβαία πόλις'='κάλλος, εὐπρέπεια, κόσμος, ἀξίωμα, δόξα' ΣΧΟΛ.) εἶνε βέβαιον, ἀλλ' εἰς τὰ χωρία, ὅσα προβάλλει ὁ σοφὸς κριτικός, οὐδαμῶς ἐφαρμόζεται ἡ τοῦ ἐναντίου πρὸς τὸ κάλλος ἔννοια. Ἐν πᾶσι τούτοις ὁ λόγος περὶ οἰκημάτων, ἐν οἷς τὸ 'σχῆμα' τηρεῖ μὲν τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν ἀλλ' οὕτως ὥστε νὰ νοῆται ὡς αὐτὸ τοῦτο τὸ σχῆμα, τουτέστι: ψιλόν, κενὸν κττ. σχῆμα, περιέχον ἄνευ περιεχομένου, ἤτοι αὐτόχρημα τὸ ἄσχημον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὕτως, ὥστε ἡ λέξις, ὡς γενική, ν' ἀντιστοιχῇ μὲ λέξιν ἁρμόζουσαν εἰς τὸ ἑκάστοτε παρακείμενον οὐσιαστικόν (ὁποῖον π.χ. συμβαίνει εἰς τὴν ἀραβοτουρκικὴν λέξιν χάλι, τό, καὶ χάλια, τά, ἥτις ἁπλῶς: κατάστασις σημαίνουσα, λαμβάνεται ὅμως παρ' ἡμῖν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς ἐλεεινῆς), ἤτοι ἐπὶ οἰκημάτων: ἔρημος κττ. Κατὰ ταῦτα, ὅπως ἡ λέξις ἐν Εὐρ. ἀποσπ. 25 'γέροντες οὐδέν ἐσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος καὶ σχῆμα', σημαίνει: *αὐτόχρημα σχῆμα*, *ψιλὸν σχῆμα*, κούφια κορμιά, οὕτω καὶ Ἀλκήστ. 911 'ὦ σχῆμα δόμων'=ὦ *κενὸν* (ἐνοίκων) ***σχῆμα δόμων***, ἤτοι: ἔρημα σπίτια (διὰ τὸν θάνατον τῆς οἰκοδεσποίνης), ὁμοίως δὲ καὶ ἐνταῦθα 'ὦ σχήματα δόμων'=ὦ ἔρημα, ὦ ρημασμένα σπίτια, διὰ τὸν θάνατον ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἐνοίκων (ἐννοεῖ δ' ἡ Ἑκάβη ὄχι τὰ ἀνάκτορα, ὅπως κοινῶς νομίζεται, ἀλλ' ἅπαντας ἐν γένει τοὺς οἴκους τῆς Τροίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ 'σχήματα' ὄχι 'σχῆμα'). Ὁμοίως δυσφορῶν ἐκ τῆς κατεχούσης αὐτὸν ἀπελπισίας καὶ δυσθυμίας προσφωνεῖ ὁ Φιλοκτήτης τὸ ἄντρον του (Σοφ. Φιλ. 952) 'ὦ σχῆμα πέτρας δίπυλον', ὅπερ δὲν εἶνε περίφρασις, οὐδὲ πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ οὐδένα νοῦν ἔχοντος διορθ. 'ὦ χρῆμα πέτρας δίπ.', ἀλλὰ σημαίνει: ὦ ρημάδι, δίθυρη σπηλῃὰ σύ, ἤ: ὦ δίθυρη σπηλῃὰ σύ, ποῦ νὰ 'ρημάξῃς, κττ.

620. ὦ *πλεῖστ' ἔχων κάλλιστα τ' εὐτεκνώτατε*] Οὕτως ἔχει ὁ στίχος ἐν τοῖς πλείστοις κωδδ., ἀλλ' ἐν τῷ *A* κεῖται 'κάλλιστα κ' εὐτεκνώτατα', ἀνθ' οὗ ἐξέδωκεν ὁ Κιρχ[1]. καὶ Πρίνζ. τὸ ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι διόρθωμα 'κεὐτεκνώτατε', τῶν λοιπῶν ἐκδόντων τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ κειμένῳ γραφήν. Ἀλλὰ πρὸς τὴν γραφὴν ταύτην προσέκρουσαν ἀνέκαθεν οἱ ἐκδόται καὶ ὁ μὲν Πόρσων, στίζων μετὰ τὸ 'ἔχων', συνῆπτε τὸ 'κάλλιστα' πρὸς τὸ 'εὐτεκνώτατε', κατὰ τὸ 'μέγιστον ἐχθίστη' Μήδ. 1320, 'πλεῖστον κάκιστος' Οἰδ. Κολ. 570 κττ., ἅτινα δὲν δικαιολογοῦσιν ἐπαρκῶς τὴν τοιαύτην σύνταξιν, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Ῥεϊσίγ. καὶ Ματθ. Ἄλλοι δὲ πάλιν, ὡς ὁ Οὐέϊλ., ὑπακούουσι τὸ 'τέκνα' (ἤδη ὁ Σχολ. 'κτήματα ἢ τέκνα'), ἤτοι: 'ὦ Πρίαμε εὐτεκνώτατε πλεῖστα κάλλιστά τε ἔχων (τέκνα)' καὶ ἄλλοι: πλεῖστα καὶ κάλλιστα 'πράγματα', ὡς ὁ ΣΧΟΛ., ὅπερ καὶ τὸ πάντων ἁπλούστατον,

ὁ μέν τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν
ὁ δ' ἐν πολίταις τίμιος κεκλημένος.
τὰ δ' οὐδέν· ἄλλως φροντίδων βουλεύματα
γλώσσης τε κόμποι. κεῖνος ὀλβιώτατος,
ὅτῳ κατ' ἦμαρ τυγχάνει μηδὲν κακόν.

ΧΟΡΟΣ.

ἐμοὶ χρῆν συμφοράν, στρ.
ἐμοὶ χρῆν πημονὰν γενέσθαι,
Ἰδαίαν ὅτε πρῶτον ὕλαν
Ἀλέξανδρος εἰλατίναν
ἐτάμεθ', ἅλιον ἐπ' οἶδμα ναυστολήσων

625. *τίμιος κεκλημένος.*] Παρὰ πάντα συντάξεως κανόνα ἀπὸ τοῦ Κασαυβῶνος μέχρι σήμερον τὸ 'πλουσίοις ἐν δώμασιν' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ὀγκούμεθα', ὡς αἴτιον τῆς ὀγκώσεως (=ἐπὶ πλουσ. δώμασιν) ἅμα τῇ μετοχῇ 'κεκλημένος' (=*ἐπὶ τῷ κεκλῆσθαι*). Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε ὅλως αὐθαίρετος καὶ ἀπόβλητος, διότι τὸ 'ἐν δώμασιν' οὐδέποτε σημαίνει: *ἐπὶ δώμασιν*. Ἀμφότερα τὰ προθετόπτωτα 'ἐν πλουσ. δώμασι' καὶ 'ἐν πολίταις' ἀναφέρονται μόνον εἰς τὸ 'κεκλημένος', τοῦτο δὲ κεῖται ὄχι ἀντὶ τοῦ *ὤν*, ὅπως ἀποφαίνονται οἱ κριτικοί, στοιχοῦντες ἀβασανίστως τῷ ἀνυποστάτῳ δόγματι τοῦ Μυσγρ., ἀλλ' ὅ,τι παντοῦ καὶ πάντοτε. Καὶ τὸ 'τίμιος' δ' ἐνταῦθα δηλοῖ τιμητικὸν τίτλον, ἀνάλογον πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν dominus, ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐξενίκησε (=*κύριος*), καθ' ἃ ὀρθῶς ἀπεφήνατο ὁ Κασαυβών, καὶ ὅπως ἀποδεικνύει οὐ μόνον τὸ παρὰ Θεοφράστῳ Χαρακτ. ι'. 'εὐωχοῦ, τίμιε', οὗτινος τὸ ὑπερθετικὸν *τιμιώτατος* καὶ τὸ ἀφῃρημένον *τιμιότης* ἐπεκράτησαν ὡς προσφωνήματα τιμητικὰ καὶ παρ' ἡμῖν ἔν τε τῷ γραπτῷ καὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ. Τὸ νόημα ἄρα εἶνε τοῦτο: *εἶτα δῆτα* (=δ ἀ εἰρων.) *ὀγκούμεθα* ('ἐπαιρόμεθα' ΣΧΟΛ.) *ὁ μέν τις ἡμῶν ἐν πλουσίοις δώμασιν, ὁ δ' ἐν πολίταις* (= *ὁ μὲν οἴκοι, ὁ δὲ κοινῇ, δημοσίᾳ*) *τίμιος κεκλημένος* (=*τὸ 'τίμιε'* [=τιμιώτατε] *προσφώνησιν ἔχων*.

626. *ἄλλως*] Ἀποδοτέον εἰς τὸ 'φροντίδων' μᾶλλον (=ματαίων φροντίδων) παρὰ εἰς τὸ 'βουλεύματα', ὅπως κοινῶς.

627. *κεῖνος ὀλβιώτατος*] Τὸ ὅτι ταῦτα ἀντιθέτονται πρὸς τὸ 626, δὲν εἶνε λόγος ἀπαγορεύων τὴν ἐκ τοῦ ἀσυνδέτου ἔμφασιν, ἀπαραίτητον ἐνταῦθα, ὅπως φρονεῖ ὁ Ναύκ., διορθώσας ἕνεκα τούτου 'κεῖνο δ' ὀλβιώτατον', ὅπερ φθείρει αὐτὸ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως, στοχαστικῆς ὄχι τῆς ὀλβιότητος, ἀλλὰ τῶν ὀλβίων.

628. *κατ' ἦμαρ*] 'καθ' ἑκάστην ἡμέραν'. ΣΧΟΛ.

629 κἑξ. *ἐμοὶ χρῆν... ὅτε*] =*ἐμοὶ εἱμαρμένον ἦν συμφοράν, ἐμοὶ πημονὰν γενέσθαι, ὅτε* κτλ. ἤτοι: 'αὕτη μοι ἀρχὴ συμφορᾶς, ὅτε κτλ.' ΣΧΟΛ. Ἐκδεκτέον δ' ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'γενέσθαι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἀλέξ. ἐτάμετο κτλ., κατὰ σύμπτυξιν τῆς χρονικῆς καὶ εἰδικῆς ἰδέας συνήθη ἐν τῷ ἀρχαίῳ λόγῳ.

634. '*οἶδμα*] κῦδμα... ῥεῦμα πέλαγος'. ΗΣΥΧ.

'*ναυστολήσων*] πλεύσων'. ΣΧΟΛ.

Ἑλένας ἐπὶ λέκτρα, τὰν
καλλίσταν ὁ χρυσοφαὴς
Ἅλιος αὐγάζει.
πόνοι γὰρ καὶ πόνων ἀντ.
ἀνάγκαι κρείσσονες κυκλοῦνται.
κοινὸν δ' ἐξ ἰδίας ἀνοίας
κακὸν τᾷ Σιμουντίδι γᾷ
ὀλέθριον ἔμολε συμφορά τ' ἀπ' ἄλλων.
ἐκρίθη δ' ἔρις, ἂν ἐν Ἴ-
δᾳ κρίνει τρισσὰς μακάρων
παῖδας ἀνὴρ βούτας,
ἐπὶ δορὶ καὶ φόνῳ καὶ ἐμῶν μελάθρων λώβᾳ·
στένει δὲ καί τις ἀμφὶ τὸν εὔροον Εὐρώταν
Λάκαινα πολυδάκρυτος ἐν δόμοις κόρα,
πολιόν τ' ἐπὶ κρᾶτα μάτηρ
τέκνων θανόντων
τίθεται χέρα δρύπτεταί τε παρειάν,
δίαιμον ὄνυχα τιθεμένα σπαραγμοῖς.

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

γυναῖκες, Ἑκάβη ποῦ ποθ' ἡ παναθλία,
ἡ πάντα νικῶσ' ἄνδρα καὶ θῆλυν σποράν

635. *ἐπὶ λέκτρα*] Ἡ ἐπὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιθέσεως, λέκτρα δ' ἡ κοίτη, ὁ γάμος.

638. '*πόνοι*] ὀδύναι'. ΣΧΟΛ.

639. *ἀνάγκαι*] αἱ δουλόσυνοι δηλονότι.

'*κυκλοῦνται*] περικυκλοῦσιν ἡμᾶς'. ΣΧΟΛ.

640. *ἐξ ἰδίας ἀνοίας*] τῆς τοῦ Πάριδος.

641. *τᾷ Σιμουντίδι γᾷ*] 'Σιμουντὶς λέγεται ἡ Τροία ἀπὸ ποταμοῦ Σιμόεντος'. ΣΧΟΛ.

642. '*ἀπ' ἄλλων*] ἤτοι τῶν Ἑλλήνων.' ΣΧΟΛ.

644. *ἂν... κρίνει... παῖδας*] Ἡ σύνταξις κατὰ τὸ συνώνυμον, ὡς ἂν εἰ ἀντὶ τοῦ 'ἔρις' ἔκειτο 'κρίσις'. Ὁ δ' ἱστορικὸς ἐνεστὼς κατ' ἔμφασιν.

649. '*ἐπὶ δορὶ*] ἐπὶ πολέμῳ' ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς Φοιν. 1337. Ἡ δ' *ἐπὶ* ἐνταῦθα τὸ ἀποτέλεσμα.

650. *εὔροον Εὐρώταν*] Σημειώσεως ἄξιον τὸ ἐν ἀρχῇ ὁμόηχον τῶν δύο ὀνομάτων.

655. '*δρύπτεται*] ξέεται ὅτε τις ἑαυτὸν κατατίλλει ἐπὶ θρήνου'. ΗΣΥΧ.

656. *δίαιμ. ὄν. τιθεμένα*] *δίαιμον ποιοῦσα τὸν αὐτῆς ὄνυχα*, ἤτοι: *αἱμάσσουσα τοὺς ὄνυχας αὐτῆς*. Ὁ ἑνικ. ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ πληθ. Πρβλ. εἰς Φοιν. 311, 103-5 κλπ.

659. *θῆλυν σποράν*] Τὸ ἀρσενικὸν 'θῆλυν' ἀντὶ τοῦ θηλ 'θήλειαν', ὅπως

κακοῖσιν; οὐδείς στέφανον ἀνθαιρήσεται.

ΧΟΡΟΣ.

τί δ', ὦ τάλαινα σῆς κακογλώσσου βοῆς;
ὡς οὔποθ' εὕδει λυπρά σου κυρύγματα.

πολλάκις παρὰ ποιηταῖς, οἷον Μηδ. 1084 'γενεὰν θῆλυν', 'Ιλ. Τ 97, 'Οδ. ε 467, ζ 122, η 527, 'Ησιοδ. 'Ασπ. 395 κλπ.

660. *κακοῖσιν; οὐδείς στ. ἀνθαιρήσεται.*] Καὶ ἐνταῦθα ἐσφαλμέναι ἑρμηνεῖαι, καὶ τὸ ἐπακόλουθον τούτων διορθώσεις. Περὶ τῆς μεταφορικῆς χρήσεως τοῦ 'στέφανον' ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 567 κέξ. Καὶ ὁ μὲν 'Ερμ. ἐξέδωκε διορθ. τὸ ἀστήρικτον 'κακοῖς, ἵν' οὐδείς', ὅπως ἄρῃ τὸ ἀσύνδετον φθείρων οὕτω τὴν ζωηρότητα τῆς δι' ἐπιφωνημάτων εἰσβαλλούσης εἰς τὴν σκηνὴν θεραπαίνης, ἥτις ἐξελθοῦσα (στ. 613), ὅπως κομίσῃ ὕδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης πρὸς λοῦσιν τῆς Πολυξένης, προσκομίζει φερόμενον ὑπὸ ἄλλων θεραπαινῶν κεκαλυμμένον τὸ πτῶμα τοῦ Πολυδώρου. Ἂς συλλογισθῇ ὁ ἀναγνώστης, ἂν εἰς τὴν γλῶσσαν προσώπου, ὁποῖον ἡ θεράπαινα, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἁρμόζει ἢ ὄχι τὸ ἀσύνδετον, ἐκτὸς ἐὰν καὶ αὐτὸς νομίζῃ, ὅτι καὶ τῶν θεραπαινῶν ὁ λόγος, ἀκόμη καὶ ὅτε ἐκ τῆς φρίκης ἀνετριχίων, ἦτο συνδέσμων ἀδιάκοπον κομβολόγιον. Καὶ τοῦτο μὲν τὸ κακὸν παρῆλθεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἀσύνδετον ἐξηκολούθει νὰ ἐνοχλῇ τὴν ἀκοὴν τῶν κριτικῶν, καὶ ἐπειδὴ τὸ 'ἀνθαιρήσεται' ἐξελήφθη παρὰ πάντα λόγον ὡς *ἀφαιρήσεται*, ὁ 'Είμψοίθ. κατὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ φαντασιῶδες σύστημα, εὗρεν, ὅτι τὸ 'οὐδεὶς' εἶνε γλώσσημα τοῦ 'ὧν τίς', καὶ τὸ 'ἀνθαιρήσεται' μετεγράφη κακῶς ἐκ τοῦ 'αὐτῇ 'ξαιρήσεται', ὅπερ καὶ αὐτὸ ἦτο γλώσσημα τοῦ 'οἱ 'ξαιρήσεται', καὶ ὅτι ἄρα ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ εἶνε: 'ὧν τίς στέφανον οἱ 'ξαιρήσεται;' 'Αλλὰ τὸ 'ἀνθαιρήσεται', λέγομεν ἡμεῖς, σημαίνει ἓν καὶ μόνον: *ἀντὶ* (τῆς 'Εκάβης) *αἱρήσεται*, ἤτοι: (τῇ 'Εκάβῃ) *ἀνθ(αμιλλώμενος) αἱρήσεται* (πρβ. 'στέφανον ἀντ' αὐτῆς λήψεται — ἀποίσει στέφανον νικήσας αὐτὴν' ΣΧΟΛ.) συνῳδὰ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τῶν ἑλληνικῶν ῥημάτων συνθέσεως, ὄχι δ' ὅ,τι ἔφθασαν ἅπαξ νὰ εἴπωσιν οἱ λεξικογράφοι καὶ οἱ κριτικοί, ἀβασανίστως ἑρμηνεύοντες τὸν ἡμέτερον στίχον, ὅστις διὰ τοῦτο καὶ εἶνε ὑγιέστατος, οὐδ' ἔχει χρείαν διορθωτικῆς θεραπείας.

660. '*τί δ'*,] ἀντὶ τοῦ τί ἐστι;' ΣΧΟΛ. Οὕτω καὶ οἱ νεώτατοι τῶν ἐκδοτῶν ἀποδίδοντες τὸ 'σῆς κακ. βοῆς' εἰς τὸ 'τάλαινα', κατὰ τὰ Μηδ. 1028 'ὦ δυστάλαινα τῆς ἐμῆς αὐθαδίας', 'Ορέστ. 1286 'ὦ τάλαιν' ἐγὼ κακῶν', 'Ιππ 570, 1407, 'Ηλ. 1109. κλπ. 'Αλλ' ἕτερος Σχολ. ἑρμηνεύει ἧττον ὀρθῶς 'τί ἐστὶ τὸ βούλημα τῆς σῆς κακοφήμου βοῆς', ὅπερ παρεξηγῶν ὁ 'Ιακώψ. διώρθ. 'τί δ' αὖ τὸ λῆμα σῆς κακογλ. β.', ὅπερ ἀπόβλητον. 'Ο Σχολ. ἔχει ὡς λῆμμα τὸ 'τὸ τί δ', ὦ τάλαινα', καὶ ἐννοεῖ ἁπλῶς: *τί βούλεται* (λέγειν) *ἡ σὴ κακόφημος βοή;*

662. *ὡς οὔ ποθ' εὕδει* κτλ.] Κακῶς ἐκλαμβάνει ὁ Σχολ. καὶ κατὰ τοῦτον οἱ νεώτεροι τὸ 'ὡς' αἰτιολογικῶς, ἐν ᾧ εἶνε σχετλιαστικῶς ἐπιφωνηματικόν, ἐμφαῖνον ὄχι τὸν τρόπον, ὅπως τὰ σύστοιχα *πῶς*; κτλ., ἀλλὰ τὸ ποσόν, κατὰ τὴν ἡμετέραν τῶν νεωτέρων τῆς κατηγορίας ταύτης ἀντίληψιν, ἤτοι κοινῶς: πόσον. Τὸ δ' 'οὔποτ'' τί σημαίνει; Τὴν μὲν ἀρνητικὴν δύναμιν τοῦ μοριολογικοῦ τούτου συμπλέγματος (= nunquam, οὐδέποτε) οὐδεὶς ἀρνεῖται, ἀλλ' ὁ μὲν Ποφλύγκ. ἐξηγεῖ τὸ ὡς ἐξ αὐτοῦ νόημα τοῦ στίχου μὲ τὸ ὅτι καὶ ἄλλοτε πρότερον ἡ Θεράπαινα ἔφερε κακὰς εἰδήσεις, ὅπως καὶ ὁ Οὐέϊλ., ὁ δ' 'Ερμ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀρνοῦνται τοῦτο, καὶ εὐλόγως, ἀφ' οὗ οὐδεμία περὶ τούτου ἐν τῷ δράματι ὑπάρχει νύξις, ἀναφέρουσι

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

Ἑκάβῃ φέρω τόδ᾽ ἄλγος· ἐν κακοῖσι δὲ
οὐ ῥᾴδιον βροτοῖσιν εὐφημεῖν στόμα.

ΧΟΡΟΣ.

καὶ μὴν περῶσα τυγχάνει δόμων ὕπο
ἥδ᾽, εἰς δὲ καιρὸν σοῖσι φαίνεται λόγοις.

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

ὦ παντάλαινα κἄτι μᾶλλον ἢ λέγω,

δὲ τὸ 'οὔποτε' εἰς τὸ παρόν, ἤτοι εἰς τὰ 646-7, θεωροῦντες τρόπον τινὰ τὸ 'ποτε' ὡς ἀργὸν καὶ παρέλκον. Καθ᾽ ἡμᾶς οὔτε τὸ 'οὔ ποτε' παρέλκει, οὔτε τὸ 'ποτὲ' εἶνε χρονικόν, ὅπως κοινῶς ἐκδέχονται αὐτὸ ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι, συναπτέον δ᾽ ὄχι πρὸς τὸ 'οὔ', ἀλλὰ πρὸς τὸ 'ὥς', ἐξ οὗ ἀποχωρισθὲν κατ᾽ ἀνάγκην τοῦ μέτρου μετετοπίσθη. Ἡ συνθήκη ἄρα τῶν λέξεων εἶνε αὕτη: *ὥς ποτ᾽ οὐχ εὕδει λυπρά σου κηρύγματα*! Τὸ ἀοριστολογικὸν *ποτέ*, ὅπως καὶ τὸ *πού*, εἰς τὰ ἐπιφωνηματικῶς ἢ ἐρωτηματικῶς τροπικὰ ἐπιῤῥήματα ἐπιφερόμενον, ἐκφράζει κυρίως μὲν ἀπορίαν (=*ἆρά γε*, τάχα, κττ.) ἀλλ᾽ ἐνίοτε τροποποιεῖ τὴν ἔννοιαν αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶνε ἀδύνατον ν᾽ ἀποδοθῇ ἡ παραλλαγὴ αὐτῆς διὰ μιᾶς ἰσοδυνάμου φράσεως ἢ λέξεως. Εὐτυχῶς τὸ 'ὥς ποτε' τοῦτο ἔσωσεν ἡ δημώδης γλῶσσα ἐν Λέσβῳ, ὅπερ οἱ μὲν παρεκδεχόμενοι ὡς χρονικόν, οἱ δὲ κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὸ *τότε* καὶ τὸ αὐτόθι ἐπιχωριάζον ἀλλότε (=ἄλλοτε), προφέρουσι καὶ ὡς πότε, ἀλλ᾽ οἱ ἐν ταῖς κώμαις, καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες, προφέρουσιν ὥσποτε. Γίνεται δὲ χρῆσις τούτου ἐπ᾽ ἐπιτιμήσεων κατ᾽ ἐπιφώνησιν, ποσότητος μὲν (=quam) ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀπορίας, ἀγανακτήσεως κττ. δηλωτικήν, οἷον: ὥς ποτε φωνάζεις! ὥσποτε δὲ σωπαίνει τὸ στόμα σου! ἤτοι: πόσον φωνάζεις, κλπ. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καθ᾽ ἡμᾶς ἐμφαίνει τὸ 'ὥς ποτε' καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ, ἀπορίαν μὲν ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀγανακτήσεως ἐπιτίμησιν. Περὶ τοῦ *ποτὲ* ἐν τῇ προδηλωθείσῃ ἐκδοχῇ πρβλ. αὐτὸ τὸ ἀνωτέρω 657 ''Ἑκάβη ποῦ ποθ᾽ ἡ παναθλία;' (=*ποῦ ἆρά γε*, ποῦ τάχα, κοινῶς) καὶ πλεῖστα ὅσα ἄλλα. Περὶ δὲ τοῦ ὡς μετὰ τοῦ *ποτέ*, ὁμοῦ τε καὶ χωρὶς κειμένου, πρβλ. Ἱππολ. 453 κἑξ. 'ἴσασι μὲν Ζεὺς ὥς ποτ᾽... ἴσασι δ᾽ ὡς ἀνήρπασέν *ποτε*'. Περὶ τοῦ ἐπιφωνηματικοῦ ὡς μετ᾽ ἀρνήσεως πρβλ. Βακχ. 358 'ὦ σχέτλι', ὡς οὐκ οἶσθα ποῦ ποτ᾽ εἶ λόγων', Ἰφιγ. Λ. 644, Τρ. 346, καὶ κατὰ μετάθεσιν τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης, Βακχ. 1287 'δύστην᾽ ἀλήθει᾽ ὡς ἐν οὐ καιρῷ πάρει' (=*ὡς οὐκ ἐν καιρῷ*), καθ᾽ ἃ καὶ τὸ *ὅπως* ἐν Ἱππολ. 1090 'ὦ τάλας ἐγώ· ὡς οἶδα μὲν ταῦτ᾽, οἶδα δ᾽ οὐχ ὅπως φράσω' (=*οὐκ οἶδα δ᾽ ὅπως φράσω*) κλπ.

εὕδει] μεταφορικῶς ὡς ἐν Ἱκετ. 1147, Ἠλ. 41, 'ἠρεμεῖ' ΣΧΟΛ.

665 *δόμων ὕπο*] Ἐν *A E* (ἄνωθεν 'ἄπο') *L* 'ὕπερ', ἐν *Bᴳ* 'ἄπο', καὶ ἐν *a*² 'ὕπο', ὡς καὶ ἐν ἑνὶ κώδικι τῆς Μόσχας 'ὕπερ, γρ. ὕπο', ὅπερ καὶ παρέλαβον μετὰ τοῦ Ποφλυγκ. καὶ Πάλ., ὡς τὸ μόνον ὀρθόν. (Περὶ τῆς ἐν τοῖς κώδδ. ἐναλλαγῆς τῆς *ὑπὸ* καὶ *ὑπὲρ* ἴδ. *Bast*, Comment. palæogr. σελ. 846, πρβλ. δὲ καὶ εἰς 53, ὅπου ὁμοίως ἀντὶ τῆς *ὑπὸ* κεῖται *ὑπέρ*), τῶν λοιπῶν ἐκδόντων 'ὕπερ' ἢ 'ἄπο', ἅπερ ἐσφαλ-

δέσποιν', ὄλωλας, οὐκέτ' εἶ, βλέπουσα φῶς
ἄπαις ἄνανδρος ἄπολις ἐξεφθαρμένη.

ΕΚΑΒΗ.

οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσιν δ' ὠνείδισας.
ἀτὰρ τί νεκρὸν τόνδε μοι Πολυξένης
ἥκεις κομίζουσ', ἧς ἀπηγγέλθη τάφος
πάντων Ἀχαιῶν διὰ χερὸς σπουδὴν ἔχειν;

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

ἥδ' οὐδὲν οἶδεν, ἀλλά μοι Πολυξένην
θρηνεῖ, νέων δὲ πημάτων οὐχ ἅπτεται.

ΕΚΑΒΗ.

οἲ 'γὼ τάλαινα· μῶν τὸ βακχεῖον κάρα
τῆς θεσπιῳδοῦ δεῦρο Κασάνδρας φέρεις;

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

ζῶσαν λέλακας, τὸν θανόντα δ' οὐ στένεις
τόνδ'· ἀλλ' ἄθρησον σῶμα γυμνωθὲν νεκροῦ,
εἴ σοι φανεῖται θαῦμα καὶ παρ' ἐλπίδας.

ΕΚΑΒΗ.

οἴμοι, βλέπω δὴ παῖδ' ἐμὸν τεθνηκότα,
Πολύδωρον, ὅν μοι Θρῂξ ἔσῳζ' οἴκοις ἀνήρ.
ἀπωλόμην δύστηνος, οὐκέτ' εἰμὶ δή.

μένα. Σημαίνει δὲ τὸ 'δόμων ὕπο': *κάτωθεν τῶν δόμων*, ἤτοι τῶν σκηνῶν. Πρβλ. Ἀνδρ. 441 'ἦ καὶ νεοσσὸν τόνδ' *ὑπὸ πτερῶν* σπάσας;' καὶ Ὀρέστ. 1457 '*ὑπὸ σκότου* ξίφη σπάσαντες', περὶ οὗ ἴδ. εἰς Φοιν. 276, ὁμοίως καὶ εἰς Ἑκ. 208.

668. *δέσποιν', ὄλωλας... φῶς*] Οὔτε τὸ 'εἶ βλέπουσα' ἄστικτον, ὅπως κοινῶς, οὔτε τὸ δὶς ἐστιγμένον, 'εἶ, βλέπουσα φῶς, ἄπαις' κατὰ τοὺς περὶ Ῥεϊσίγ. ὀρθόν. Ἀφαιρετέον τὸ δεύτερον κόμμα, τοῦ νοήματος ὄντος κατὰ τὸ Σοφ. Φιλ. 1018 'ἄφιλον, ἔρημον, ἄπολιν, ἐν ζῶσιν νεκρόν', καὶ τῶν 'ἄπαις κλπ.' συναπτομένων πρὸς τὸ 'βλ. φῶς'. Πρβλ. 683, καὶ Ἱππολ. 357.

669. *ἄπολις*] Ἐνταῦθα ταὐτὸν εἰπεῖν: ἄπατρις. Πρβλ. εἰς 281.

672. *τάφος*] 'ἐνταφιασμὸς' ΣΧΟΛ. Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 628 κἑξ.

673. '*σπουδὴν ἔχειν*] σπουδάζεσθαι'. ΣΧΟΛ.

678. *λέλακας*] φωνεῖς, λέγεις.

679. 'Ἡ θεράπαινα ἀνακαλύπτει τὸ σῶμα τοῦ Πολυδώρου ταῦτα λέγουσα'. ΣΧΟΛ.

683. *οὐκέτ' εἰμὶ δή.*] Ἐπειδὴ ἐν ὁμοίᾳ θέσει ἡ Ἠλέκτρα (ἐν Σοφ Ἠλ. 677) λέγει 'οὐδὲν εἰμ' ἔτι' (ὡς καὶ ἐν Ἑλ. 1194 καὶ Ἀριστ. Ἱππ. 1243), ὁ Ναύκ. διορθώνει καὶ ἐδῶ 'οὐδὲν εἰμ' ἔτι', παρεννοήσας καὶ τὸ 'δὴ' καὶ τὴν ὅλην φράσιν, ἣν ἐνταῦθα λέγει ἡ Ἑκ.

ὦ τέκνον τέκνον,
αἰαῖ, κατάρχομαι νόμον
βακχεῖον, ἐξ ἀλάστορος
ἀρτιμαθὴς κακῶν.

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

ἔγνως γὰρ ἄτην παιδός, ὦ δύστηνε σύ.

ΕΚΑΒΗ.

ἄπιστ' ἄπιστα, καινὰ καινὰ δέρκομαι.
ἕτερα δ' ἀφ' ἑτέρων κακὰ κακῶν κυρεῖ·
οὐδέποτ' ἀστένακτος ἀδάκρυτος ἁ-

συνεπινεύουσα οἷς προεῖπεν ἡ Θεράπ. ἐν στ. 668 'οὐκέτ' εἶ', τοῦ 'δὴ' ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν στ. 681 (=βλέπω ἤδη, βλέπω τώρα, ναί,) κειμένου διαβεβαιωτικῶς.

685-7. *αἰαῖ, κατάρχομαι . . . κακῶν.*] Ἐν στ. 681-3 ἡ Ἑκάβη κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς θορυβώδεις κραυγὰς τῆς Θεραπαίνης ἔμεινεν ἤρεμος κατὰ τὸ φαινόμενον, οὐδὲν ἀλλ' ἢ συνομολογήσασα ὅσα εἶπεν ἐκείνη. Ἀλλ' αἱ ὀλίγαι λέξεις, ὅσας, διακόπτουσα αἴφνης τὴν πεζὴν ἀπαγγελίαν, ἐκφέρει μελίζουσα, ἔχουσι τόσην δύναμιν, ὥστε θὰ ἦτο ἀδύνατον ν' ἀκούσωσιν αὐτὰς οἱ Ἀθηναῖοι ἄνευ φρίκης.

685. *νόμον βακχεῖον*] μέλος παράφρονος, μανικόν. Τὸ 'κατάρχομαι' ἀντὶ γενικῆς πρὸς αἰτιατ. ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν Ὀρ. 960 Ἀνδρ. 1199.

687. *κακῶν.*] Συναπτέον τῷ 'ἐξ ἀλάστορος', ἤτοι: *ἀρτιμαθὴς (ἄρτι μαθοῦσα, μᾶλλον δὲ: μανθάνουσα) τῶν ἐξ ἀλάστορος* ('κακοῦ δαίμονος' ΣΧΟΛ) *κακῶν*. Πρβλ. Πινδ. Πυθ. 77 'ἐν Σπάρτῃ δ' ἐρέω πρὸ Κιθαιρῶνος μάχαν' = *τὰν πρὸ Κιθ. μάχαν*. Ἀλλὰ καὶ ἀνάρθρως ἐκδεκτέον πολλαχῶς τὸ προθετόπτωτον ἐν τοῖς τοιούτοις, οἷον Οἰδ. τυρ. 55 'ξὺν ἀνδράσι κάλλιον ἢ κενῆς κρατεῖν (τῆς γῆς)' κτλ. Ὁ δὲ νοῦς ὅδε: τώρα μόλις ἀρχίζω νὰ καταλαμβάνω τὰ κακά, ὅσα μοὶ παρεσκεύασεν ὁ κακὸς δαίμων, ἤτοι: ὅλα ὅσα μέχρι τοῦδε ἔπαθα, εἶνε οὐδὲν πρὸς ταῦτα.

688. *ἔγνως γὰρ κτλ.*] Οἱ Σχολ. ἄνευ ἐρωτήσεως· ἀλλὰ πλὴν τοῦ Ἄμμον. οἱ ἐκδδ. στίζουσι δι' ἐρωτηματικοῦ μετὰ τὸ 'σύ', ὅπερ τίνα νοῦν δύναται νὰ ἔχῃ, ὑπάρχοντος τοῦ 'γάρ', ἀγνοῶ. Εἶνε ἀληθές, ὅτι οἱ νεώτεροι ἀποδίδουσιν εἰς τὸ *γὰρ* πολλὰ καὶ ποικιλώτατα σημαινόμενα, ἅπερ εἰς ἡμᾶς φαίνονται ἀνυπόστατα, ἔνιοι δὲ καὶ ἀρνοῦνται ὅλως ἐπ' ἐρωτήσεων εἰς τὸν *γὰρ* τὴν αἰτιολογικὴν δύναμιν· ἀλλ' ἐνταῦθα τοὐλάχιστον ἅπαντες μεταφράζουσιν: enim· καὶ συλλογιστικῶς δ' ἂν ἐκλάβωμεν τὸ μόριον (=ἐκατάλαβες λοιπὸν τὴν συμφορὰν τοῦ παιδιοῦ, ὦ ἀθλία σύ;) τὸ νόημα εἶνε τόσον χαιρέκακον, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐκστομίσῃ τοιοῦτόν τι ἡ 'ἀρχαία λάτρις' τῆς Ἑκάβης. Κατὰ τὴν ἡμετέραν στίξιν τοὐναντίον, ὁ μὲν 'γὰρ' αἰτιολογεῖ τὸ διατί ἡ Ἑκάβη λέγει τὰ 684-7, ὁ δὲ στίχος, ὃν καθ' ἑαυτὴν ἀπαγγέλλει ἡ Θεράπαινα (τούτου ἕνεκα καὶ τὸ 'σύ'), εἶνε ἁπλῆ δικαίωσις τῆς τέως ὑπὸ πάντων παραγνωριζομένης δεινολογίας της, εἰ καὶ μετά τινος φιλαύτου αἰσθήματος ἱκανοποιήσεως, ὅπερ, εὐνόητον ἄλλως οὐδ' ἀνάρμοστον εἴς τε τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὸ ἦθος αὐτοῦ, μετριάζεται ὑπὸ τοῦ φιλοστόργως ταλανιστικοῦ 'ὦ δύστηνε σύ'.

691. *ἀστένακτος ἀδακρυτος*] Οὕτως ὁ Ἑρμ. διὰ τὸ μέτρον ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἀδάκρυτος ἀστένακτος'.

μέρα ἐπισχήσει.

ΧΟΡΟΣ.

δείν', ὦ τάλαινα, δεινὰ πάσχομεν κακά.

ΕΚΑΒΗ.

ὦ τέκνον τέκνον ταλαίνας ματρός,
τίνι μόρῳ θνήσκεις,
τίνι πότμῳ κεῖσαι;
πρὸς τίνος ἀνθρώπων;

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

οὐκ οἶδ'· ἐπ' ἀκταῖς νιν κυρῶ θαλασσίαις.

ΕΚΑΒΗ.

ἔκβλητον, ἢ πέσημα φοινίου δορός,

691. *ἀμέρα ἐπισχήσει.*] Καὶ τοῦτο διὰ τὸ μέτρον ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἁμέρα μ' ἐπισχήσει', ὅπερ ὁ μὲν Ἑρμ. ἔτρεψεν εἰς 'ἁμέρα 'πισχήσει', ὀρθότερον δ' οἱ μετ' αὐτὸν εἰς 'ἁμέρα ἐπισχήσει', ὡς τοῦ α πρὸ τοῦ ε συστελλομένου. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται καὶ ἡ παρεμβολὴ τοῦ 'μ'' ὑπὸ γραμματικοῦ ἀπιδόντος εἰς χωρία, ὁποῖον τὸ Θουκ. α' 129 'καὶ σὲ μήτε νὺξ μήθ' ἡμέρα ἐπισχέτω', ἐν ᾧ τὸ ῥῆμα κεῖται καὶ ἀπολύτως, ὡς ἐν τοῖς Δημοσθ. στεφάν. 253 'τὴν (τύχην) ἣ νῦν ἐπέχει', Ἡροδότ. 6' 96 'ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ', Θουκ. α' 23 'σεισμῶν... οἳ .. ἐπέσχον', ἅτινα ὀρθῶς παραβάλλει ὁ Οὐέϊλ[2].

695-6. '*τίνι μόρῳ... πότμῳ*] θανάτῳ... τύχῃ'. ΣΧΟΛ.

698. *ἐπ' ἀκταῖς*] Ἐν μὲν 28 'ἐπ' ἀκτῆς' διὰ τὸ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν 'πόντον' ὡρισμένον τῆς ἀκτῆς, ἐφ' ἧς ἔκειτο· ἐνταῦθα δ' 'ἐπ' ἀκταῖς' ἐπὶ δεινολογίᾳ, διὰ τὸ ἀόριστον τοῦ πληθυντ., ἐν δὲ 36 διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ χώρου, καὶ ἀλλαχοῦ οὕτως ἢ ἄλλως.

νιν κυρῶ] Τὸ ἐν 690 καὶ ἀλλαχοῦ ἀμετάβατον 'κυρῶ', ἐνταῦθα (πρβλ. Ῥῆσ. 113, 695) μεταβατικῶς πρὸς αἰτιατ., ὅπως καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ: τὸν τυχαίνω, τὸν ἔτυχα.

θαλασσίαις]. Αὕτη ἡ κοινή· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Φίξ. ἐν Βακχ. 224 ἔκρινε τρεπτέον τὸ 'κεραυνίαις' εἰς 'κεραυνίοις', ὡς καὶ (ἐν Ἀλκ. 125, 885. Ἠλ. 56, Ἑλ. 1062, Ῥησ. 364 καὶ Φοιν. 1430) 'σκοτίους, νυμφιδίους, ποταμίους, ἐπιδεξίους, καιρίους', ὁ Ἀρτ. ἐξέδωκε 'θαλασσίοις', κατὰ τοῦτον δὲ καὶ Οὐέϊλ[2] Πρίνζ. καὶ Οὐεκλ. Ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ μεταβληθῇ ὁμοίως καὶ τὸ Ἀνδρ. 17 'ἡ θαλασσία... Θέτις', Ἰφ. Τ. 1133 'θαλασσίᾳ δρόσῳ', Προμηθ. 324 'θαλασσίαν... νόσον' κτλ Τῶν εἰς -ιος καὶ -ία θηλ. τύπων, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων, ἀμφοτέρων ἐν χρήσει ὄντων, μόνον διὰ τὸ μέτρον καὶ τῆς χασμωδίας ἕνεκα προετίμων οἱ ἀττικοὶ ποιηταὶ τὸν ἕτερον, εἰ δὲ μή, ἔγραφον ἀδιαφόρως τοῦτον ἢ ἐκεῖνον, ὅπως ἑκάστοτε ἔδοξεν αὐτοῖς. Τὸ πῶς δ' ἑκάστοτε τοῦτο, μόνον ἡ ἐν τοῖς βιβλ. παράδοσις μᾶς διδάσκει· ὁ δ' ἐπιχειρῶν σήμερον, ἀθετῶν τὰ βιβλία, νὰ ὑποκαταστήσῃ εἰς τὸ τοῖς ποιηταῖς δόξαν τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν, πράττει ἔργον ὄχι κριτικοῦ, ἀλλ' ἄνεμον δικτύῳ θηρεύοντος.

699. *ἔκβλητον... φοινίου*] Ἐπειδὴ ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς *BLG* 'φοινίου' ἐν τοῖς ἄλλοις 'φονίου', ὁ Ἀρτ. καὶ Οὐέϊλ.

ἐν ψαμάθῳ λευρᾷ;

ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.

πόντου νιν ἐξήνεγκε πελάγιος κλύδων.

ΕΚΑΒΗ

ἰώ μοι, αἰαῖ, ἔμαθον ἐνύπνιον
ὄψιν ὀμμάτων ἐμῶν,
οὐ παρέβα με φάσμα μελανόπτερον,
ἂν ἐσεῖδον ἀμφὶ σέ,
ὦ τέκνον, οὐκέτ' ὄντα Διὸς ἐν φάει.

θεωροῦσι τὸν στ. ὄχι ὡς ἰαμβ. τρίμ., ἀλλ' ὡς δόχμ., ὅθεν καὶ ὁ μὲν ἐξέδωκεν 'ἐκβλῆτ'', ὁ δὲ 'ἔκβολον'. 'Αλλὰ τὸ 'φόνιος' καὶ 'φοίνιος' πολλάκις ἐναλλάσσονται ἐν τοῖς χειρογρ., οὐδ' εἶνε ἀνάγκη διορθώσεως, τῆς 'Εκάβης παρακολουθούσης ἐν ἰαμβείῳ τὴν Θεράπαιναν, ὅπως ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ἔννοια τοῦ πρὸς αὐτὴν ἐρωτήματος, μόνον δ' ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ περαινούσῃ τὴν ἐρώτησιν διὰ δοχμίου.

700. '*ἐν ψαμ... λευρᾷ*;] ὁμαλῇ, πλατείᾳ'. ΣΧΟΛ. Πρὸ τοῦ 'Ερμ. ὁ στίχος ἀπεδίδετο εἰς τὴν Θεράπ., ὅπως ἐν τοῖς κώδδ. 'Αλλ' ἐν τῷ *A* ὅμως φέρεται ὑπὸ β'. χειρὸς ἡ σημ. 'τινὲς καὶ τοῦτο τῆς 'Εκάβης εἶναί φασιν', ὅπερ μόνον ὀρθόν, διότι ἡ Θεράπ. μόνον ἐν ἰαμβείοις λαλεῖ Συναπτέον δὲ τὸ 'ἐν ψαμάθῳ λ.' τῷ ἐν 699 'ἔκβλητον' (= *ἔκβλητον ὄντα, ἐκκείμενον*).

703-7 *ἰώμοι, αἰαῖ... ἐν φάει.*] ἐν *G* 'ἰώμοι' ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς λοιποῖς 'ὤμοι' καὶ ἐν a^2 'ὀμμάτων τ'' ἐν δ' *E* 'οὐ παρέβα' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις 'οὔ με παρέβα'. 'Ομοίως ἡ κοινὴ 'ὀμμάτων ἐμῶν ὄψιν οὔ με παρέβα' καὶ 'ἀμφὶ σ' ὦ τέκνον'. 'Αλλὰ κατὰ τὴν κοινὴν ἡ ἡμετέρα ῥῆσις ἦτο καὶ μένει μετρικῶς αἴνιγμα· ὅθεν ὁ Σεΐδλερ. 'ὤμοι, αἰαῖ | ἔμ. ἐνύπνιον ὄψιν ὀμμ. ἐμῶν | οὐ παρέβα με φ. μελ. | ἂν ἐπεῖδον ἀμφί σε, τέκνον, οὐκέτ' ὄντα Δ. ἐν φ.', Ματθ. 'ἔμ. . αἶ, | ἔμ. ἐν ὀμμ. | ἐμ. ὄψ. οὔ με π. φάντα | σμα μελ. ἂν ἐσ. ἀμφὶ σ' |, ὦ τ., οὐκ ὄ. Δ. ἐν φ'. ὁ δ' 'Ερμᾶνν. μετὰ πολλὰς ἄλλας διασκευάς, ἐν τῇ τελευταίᾳ 'ὤμοι, αἰαῖ, ἔμ. ἔνυπνον ὀμμ. | ἐμῶν ὄψιν· οὐδὲ παρέβα με φά | σμα μελ., ἂν ἐσ. ἀμφὶ σ', | ὦ τ. κτλ.' Οἱ μετὰ ταῦτα ἀπεδέχθησαν οἱ μὲν τοῦ 'Ερμ. οἱ δὲ πλεῖστοι τοῦ Ματθ. τὴν κωλομετρίαν, ἀποβαλόντες οἱ πλεῖστοι τὰ διορθώματα 'ἔνυπνον' καὶ 'φάντασμα', ἀλλ' ἄνευ τινὸς μετρικῆς ἀξίας ἢ ἀξιώσεως, ὡς ὁμολογεῖ τοῦτο καὶ ὁ Οὐέϊλ. 'Εν τῇ κωλομετρίᾳ αὐτοῦ ὁ Τρικλίνιος λέγει ταῦτα 'τὸ γ'. ὅμοιον ἐφθημιμερὲς καθαρόν,' ἤτοι: τροχαϊκὸν ἐφθ. καθ., ἀναφερόμενα εἰς τὴν κοινὴν 'ὀμμάτων ἡμῶν ὄψιν', ἐξ ὧν ἐπαρκῶς δηλοῦται, ὅτι ἡ κοινὴ αὕτη εἶνε ἐφθαρμένη, καὶ ὅτι ὁ μετρικὸς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν 'ὄψιν ὀμμάτων ἐμῶν', ὅπερ καὶ ἀποκατέστησα "Αλλην κολόβωσιν ἔπαθεν ὁ 706 ἐξ αἰτίας εὐνοήτου. "Εν τῶν τεκμηρίων τῆς τοῦ στίχου ληγούσης, εἶνε, ὡς γνωστόν, καὶ ὅτι αὕτη εἶνε ἀδιάφορος καὶ ἀνεπίδεκτος ἐκθλίψεως· ἀλλὰ τῆς ῥήσεως ἄλλως ὑπ' ἄλλων κωλομετρηθείσης, τὸ ἀρχικὸν 'ἀμφὶ σὲ' (ὅπου τὸ νόημα ἀπαιτεῖ τὸ 'σὲ' ὀρθοτονούμενον) μετεβλήθη εἰς 'ἀμφὶ σ'' διὰ τὸ ἑπόμενον 'ὦ τέκνον', ὅπερ οὐ μόνον ὡς διεστιγμένον ἀπὸ τοῦ ἀμφὶ σέ,' ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχὴ νέου κώλου, καὶ τούτου ἑτερορρύθμου, δὲν εἶχε τοιαύτην ἀναδρομικὴν ἐκθλίψεως δύναμιν. 'Αποκατασταθέντος καὶ τούτου

ΧΟΡΟΣ.

τίς γάρ νιν ἔκτειν᾽; οἶσθ᾽ ὀνειρόφρων φράσαι;

ΕΚΑΒΗ.

ἐμὸς ἐμὸς ξένος, Θρῄκιος ἱππότας,
ἵν᾽ ὁ γέρων πατὴρ ἔθετό νιν κρύψας.

ΧΟΡΟΣ.

οἴμοι, τί λέξεις; χρυσὸν ὡς ἔχοι κτανών;

ΕΚΑΒΗ.

ἄῤῥητ᾽ ἀνωνόμαστα, θαυμάτων πέρα,
οὐχ ὅσι᾽ οὐδ᾽ ἀνεκτά. ποῦ δίκα ξένων;
ὦ κατάρατ᾽ ἀνδρῶν, ὡς διεμοιράσω
χρόα, σιδαρέῳ τεμὼν φασγάνῳ
μέλεα τοῦδε παιδὸς οὐδ᾽ ᾤκτίσω.

ΧΟΡΟΣ.

ὦ τλῆμον, ὥς σε πολυπονωτάτην βροτῶν

ὡς ἐξ ἀρχῆς εἶχεν, ἡ ἡμετέρα ῥῆσις ἀναλαμβάνει πλήρη τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς μετρικὴν εὐρυθμίαν. Ἀντὶ τοῦ 'οὔ με παρέβα' ἔγραψα μετὰ τοῦ Σεϊδλέρ. 'οὐ παρέβα με', ὅπερ πιθανολογεῖ καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐν τῷ *Ε* γραφή. Ὁ νοῦς τῆς ῥήσεως ἄλλως σαφής, τοῦ 'οὔ με π. φ. μελ.' ἀσυνδέτως καὶ ὡς διὰ μέσου παρεντιθεμένου μεταξὺ τῶν 704 καὶ 706, καὶ μετρικῶς διαφόρων κώλων. Τὸ δ' 'οὐ παρέβα με' = *παρέδραμε* (ἤτοι: *ἔλαθέ*) *με*, ἕνεκα δὲ τούτου καὶ τὸ 'ἂν' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ὄψιν'.

709. *ὀνειρόφρων*] = *ἐξ ὧν εἶδες ὀνείρων* (703-7) *μαντευομένη*.

711. *ἵν'*] Ὀρθῶς ὁ Ποφλύγκ. = *ἐν Θρῄκῃ*, διὰ τὸ προλαβὸν 'Θρῄκιος', παραβάλλων τὸ Ἀνδρ. 652 'οὖσαν μὲν Ἠπειρῶτιν, οὗ (= *ἐν Ἠπείρῳ*) πεσήματα κτλ.'

712. *τί λέξεις;*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1288. *ὡς ἔχοι*] Ἴδ. εἰς 27.

714-5 *ἄῤῥητ' . . . ξένων;*] Ὁ Ναύκ. νοθεύει τὸ 'θαυμάτων πέρα,' ὡς λίαν ἄτονον ἐνταῦθα (ἐν ᾧ ἡ ἔννοια εἶνε ἀπαραίτητος διὰ τὴν προλαβοῦσαν ἐρώτησιν τοῦ Χοροῦ, θαυμάζοντος πῶς ξένος ὢν ὁ Πολυμ. ἐφόνευσε τὸν ἴδιον αὐτοῦ ξένον. Εἶνε δὲ τὸ 'θαυμάτων πέρα' = 'θαυμάτων κρείσσονα', ὅπως λέγει ἐν Βακχ. 667, προειπὼν 'δεινά.' Πρβλ. καὶ Ἰφ. Α. 1538, καὶ περὶ τῆς φράσεως Ἰφ. Τ. 837) ἀντὶ δὲ τοῦ 'ξένων', γράφει 'θεῶν', διότι ὁ Πολυμ., λέγει, θεωρητέος ὡς ἐξαμαρτὼν εἰς τὸ θεῖον μᾶλλον ἢ τὸ τῶν ξένων δίκαιον· ὅπερ ἡμεῖς οὐδαμῶς ἐννοοῦμεν, ἀφ' οὗ οἱ εἰς τοὺς ξένους ἁμαρτάνοντες ἡμάρτανον συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς θεοὺς τοὺς προστάτας τῆς ξενίας, μάλιστα δ' εἰς τὸν Ξένιον Δία, καὶ ἑπομένως τὸ 'δίκα ξένων' εἶνε οὐ μόνον ὡς ἐκ τοῦ νοήματος, ἀλλὰ καὶ γραμματικῶς ἀκόμη καὶ δίκα θεῶν, ἀφ' οὗ ἡ δίκη πηγάζει ἐξ αὐτῶν. Ὅτι δ' οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀπόδειξις τὸ τοῦ Πινδάρου Ἰσθμ. ἀποσπ. 1, 5 'οὐ θέμιν οὐδὲ δίκαν ξείνων ὑπερβαίνοντες'.

716. *ὦ κατάρατ' ἀνδρῶν*] 'ἀντὶ τοῦ καταρατότατε'. ΣΧΟΛ.

δαίμων ἔθηκεν ὅστις ἐστί σοι βαρύς.
ἀλλ' εἰσορῶ γὰρ τοῦδε δεσπότου δέμας
'Αγαμέμνονος, τοὐνθένδε σιγῶμεν, φίλαι.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

Ἑκάβη, τί μέλλεις παῖδα σὴν κρύπτειν τάφῳ
ἐλθοῦσ', ἐφ' οἷσπερ Ταλθύβιος ἤγγειλέ μοι
μὴ θιγγάνειν σῆς μηδέν' 'Αργείων κόρης ;
ἡμεῖς μὲν οὖν ἐῶμεν οὐδὲ ψαύομεν·
σὺ δὲ σχολάζεις, ὥστε θαυμάζειν ἐμέ.

724. *ἀλλ' εἰσορῶ γὰρ*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1320 καὶ σελ. 395.

δέμας] 'Περιφραστικῶς . . . ἀντὶ τοῦ 'τὸν δεσπότην 'Αγαμέμνονα'. ΣΧΟΛ. Ἴδ. καὶ εἰς Φοιν. 705.

726. Ψέγει τὸν ποιητὴν ὁ Ἑρμᾶνν., ὅτι εἰσάγει αὐτὸν τὸν βασιλέα προσερχόμενον πρὸς τὴν Ἑκάβην, ὅπως ἀποστείλῃ αὐτὴν πρὸς τὴν Πολυξένην. Πρὸς ταῦτα ἀπαντᾷ ὁ Ἀρτ. λέγων, ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἑκάβης δὲν ἦτο ὁποία καὶ ἡ τῶν ἄλλων αἰχμαλωτίδων, ὅτι δ' ὁ 'Αγαμέμνων ἔχων σύνευνον τὴν Κασάνδραν, διέκειτο εὐμενῶς πρὸς αὐτήν, πλησίον μὲν τῆς ἑαυτοῦ πήξας καὶ τὴν ἐκείνης σκηνήν, πολλὰ δὲ πράξας ὑπὲρ σωτηρίας τῆς Πολυξένης (120-2), ὅθεν καὶ φυσικὸν ἦτο νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως πρὸς αὐτήν, ὡς συμπαθῶν καὶ ἀπορῶν διὰ τὴν βραδύτητά της. Πῶς δ', ἐρωτᾷ ὁ Πάλ., θὰ ἐλάμβανε χώραν ὁ μεταξὺ τῶν δύο προσώπων σπουδαῖος καὶ ἀναπόφευκτος διάλογος, ἄνευ τῆς συναντήσεως ταύτης ; Ἡ παρουσία αὕτη ἄλλως, προσθέτομεν ἡμεῖς, καὶ πρὸς τὸν μεγαλόφρονα καὶ αὐτὸ τοῦτο βασιλικὸν χαρακτῆρα τοῦ 'Αγαμέμνονος συνᾴδει καὶ εἰς τὴν δυστυχῆ ἄνασσαν ὠφείλετο μετὰ τὴν καὶ δι' αὐτὸν θλιβερὰν θυσίαν. Καὶ ταῦτα ἄρα ὁ ποιητὴς σοφῶς καὶ ἐντέχνως ᾠκονόμησε.

τί μέλλεις] = τί συλλογᾶσαι (ἢ: τί κάθησαι καὶ δὲν ἔρχεσαι νὰ θάψῃς τὸ παιδί σου;) Ἴδε περὶ τοῦ *μέλλω* εἰς Φοιν. σελ. 345-6.

727. *ἐφ' οἷσπερ*] Οἵ τε Σχολ. καὶ οἱ νεώτεροι ἀποδίδουσι τὸ προθετόπτωτον εἰς τὸ 'ἤγγειλέ μοι', δέον εἰς τὸ 'μὴ θιγγάνειν'.

729. *ἐῶμεν . . . οὐδὲ ψαύομεν·*] Τὸν στίχον, ὡς ἐξαμαρτάνοντα εἰς τὸν περὶ τοῦ πέμπτου ποδὸς τοῦ τριμέτρου κανόνα τοῦ Πόρσωνος διώρθου Βρετανός μέν τις σοφὸς μεταγράφων 'οὐδ' ἐψαύσαμεν', ὁ δὲ Βώθ. 'οὐδ' ἐψαύομεν', καὶ ὁ Ναύκ. 'εἰῶμεν . . . οὐδ' ἐψαύομεν', συνεπινεύοντος καὶ τοῦ Οὐεΐλ. Εἰς τὸν Βρετανὸν ἀπαντῶν ἔλεγεν ὁ ἔν γε τῇ μετρικῇ πολὺ τοῦ Πόρσωνος ἀνώτερος Ἑρμᾶνν., ὅτι καλῶς ἔπραξεν ὁ Πόρσων ἀποσχὼν νὰ θεραπεύσῃ νόσον, ἥτις δὲν εἶνε νόσος. Ὁ δ' Οὐεκλ. ἀνακηρύττει μετὰ τοῦ Χρίστ. (Μετρικ. § 395) τὸν ἡμέτερον στίχον ὡς ὑγιᾶ διὰ τὴν ἑφθημιμερῆ τομήν. Τί καλὰ θὰ ἔκαμναν ν' ἀνεκήρυτταν ὑγιεῖς ὅλους τοὺς στίχους, ὅσους ἔφθειρεν ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἐν ὀνόματι τοῦ αὐθαιρέτου κανόνος τοῦ Πόρσωνος ! Πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 495-6. Ὅτι δὲ καὶ αἱ εἰς τὸν ἡμέτερον στίχον διορθώσεις φθείρουσιν αὐτόν, εἶνε προφανές διότι, ἐὰν ὁ 'Αγαμ. ἔλεγεν 'ἡμεῖς μὲν οὖν εἰῶμεν οὐδ' ἐψαύομεν', τοῦτο θὰ ἐσήμαινε προδήλως ὅτι: *οὐκέτι οἱ 'Αχαιοὶ ἐῶσιν, ἀλλὰ ψαύουσι·* τότε δὲ τί νόημα θὰ εἶχον τὰ ἑπόμενα: 'σὺ δὲ σχολάζεις κτλ.';

ἥκω δ' ἀποστελῶν σε· τἀκεῖθεν γὰρ εὖ
πεπραγμέν' ἐστίν, εἴ τι τῶνδ' ἐστὶν καλῶς.
ἔα· τίν' ἄνδρα τόνδ' ἐπὶ σκηναῖς ὁρῶ
θανόντα Τρώων; οὐ γὰρ Ἀργεῖον πέπλοι
δέμας περιπτύσσοντες ἀγγέλλουσί μοι.

ΕΚΑΒΗ.

δύστην', ἐμαυτὴν γὰρ λέγω λέγουσα σέ,
Ἑκάβη, τί δράσω; πότερα προσπέσω γόνυ
Ἀγαμέμνονος τοῦδ' ἢ φέρω σιγῇ κακά;

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

τί μοι προσώπῳ νῶτον ἐγκλίνασα σὸν
δύρει, τὸ πραχθὲν δ' οὐ λέγεις; τίς ἔσθ' ὅδε;

ΕΚΑΒΗ.

ἀλλ', εἴ με δούλην πολεμίαν θ' ἡγούμενος
γονάτων ἀπώσαιτ', ἄλγος ἂν προσθείμεθ' ἄν.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

οὔτοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων.

ΕΚΑΒΗ.

ἆρ' εὖ λογίζομαί γε πρὸς τὸ δυσμενὲς
μᾶλλον φρένας τοῦδ', ὄντος οὐχὶ δυσμενοῦς;

731. *τἀκεῖθεν*] τὰ πρὸς ἐκείνων, τῶν Ἀργείων.

732. *εἴ τι τῶν δ' ἐστὶν καλῶς*] Εἰπὼν 'εὖ πεπραγμένα', κολάζει διορθῶν τὸ 'εὖ' (οἷον εἰπεῖν: *εἴτι τῶνδε καλῶς πεπρᾶχθαι ἔστιν εἰπεῖν*. Πρβλ. Τρῳάδ. 1170 'μακάριος ἦσθ' ἄν, εἴ τι τῶνδε μακάριον' κττ.), ἅμα δ' ὑποδηλοῖ μετ' εὐμενοῦς ἀστυκότητος καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς γενομένοις θλῖψιν.

733. '*ἔα*] ἐπὶ ἐκπλήξεως'. ΣΧΟΛ. Ἴδ. εἰς 501.

736. *δύστην', ἐμαυτὴν γὰρ κτλ.*] Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 599.

744. *ἐξιστορῆσαι*] ἀνιχνεῦσαι. 'ἐξιστορήσαντες: ἀναζητήσαντες.' ΗΣΥΧ.

745-6. *ἆρ' εὖ λογίζομαί γε κτλ.*] Ἡ κοινὴ 'ἆρ' ἐκλογίζομαί γε κτλ.' Ἀλλ' ὁ Ἑρμ. ἀξιῶν, ὅτι ὁ γὲ ἐπιτείνει τὴν δύναμιν τῶν λέξεων, εἰς ἃς προστίθεται, εὗρεν ἄτοπον αὐτὸν ἐνταῦθα καὶ παρέλκοντα, ὅθεν καὶ εἴκασεν 'ἆρ' ἐκλογιζόμεσθα'. Τοῦτ' ἀποδεχόμενος ὁ Ναύκ., διώρθωσεν 'ἆρ' εὖ λογιζόμεσθα πρὸς τὸ δυσμενὲς Νεύειν τὰς φρένας κτλ.', οὕτω δ' ἡ ἐξαφάνισις τοῦ 'γὲ' καὶ τοῦ 'μᾶλλον' φθείρει τὸ νόημα, διότι ἡ Ἑκ παριστᾶται οὕτως ὄχι ὡς διστάζουσα, ἀλλ' ὡς πεπεισμένη περὶ τῆς δυσμενοῦς προθέσεως τοῦ Ἀγαμ. καὶ τούτου 'ὄντος οὐχὶ δυσμενοῦς', ὅπερ προδήλως ἄτοπον. Ὁ Οὐεὶλ. ἑρμηνεύει τὸν 'γὲ' =*ἐν τῷ*

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

εἴ τοί με βούλει τῶνδε μηδὲν εἰδέναι,
εἰς ταὐτὸν ἥκεις· καὶ γὰρ οὐδ' ἐγὼ κλύειν.

ΕΚΑΒΗ.

οὐκ ἂν δυναίμην τοῦδε τιμωρεῖν ἄτερ

(dans ma pensée), ὅπερ ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ἀστήρικτον καὶ αὐθαίρετον, ἀγνοῶ καὶ τί προσθέτει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ 'ἐκλογίζομαι', αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ ὁ Οὐεκλ., εἰ καὶ μὲ ἄλλας λέξεις, ἀξιῶν ὅτι ὁ *γὲ* παριστάνει τὴν μεταξὺ τοῦ ἐκλογισμοῦ καὶ τοῦ ὄντος ἀντίθεσιν, αὐθαίρετα πάντα καὶ φαντασιώδη ἐπινοήματα Τὸ μόριον 'γὲ' ἀνήκει εἰς τὸν 'ἆρα', ὅστις ἐνταῦθα εἶνε ἀπορηματικός, συναποτελοῦν μετ' αὐτοῦ τὸ καὶ μέχρις ἡμῶν σῳζόμενον ἐν τῇ τῶν λογίων γλώσσῃ ἀπορηματικῶς ἐρωτηματικόν: *ἆρά γε*. Τὸ *ἆρά γε* τοῦτο, σύνηθες παρὰ τοῖς πεζογράφοις (οἷον Δημοσθ. 'Ολυνθ. α', 12 'ἆρά γε λογίζεταί τις ὑμῶν κτλ.') εὕρηται οὐχ ἧττον καὶ παρὰ τοῖς σκηνικοῖς, οὐ μόνον κατὰ σύλληψιν, οἷον Νεφέλ. 464 'ἆρά γε τοῦτ' ἄρ' ἐγὼ ποτ' ὄψομαι'; 'Ορνίθ. 668 'ἆρά γ' οἶσθ' ὅτι ἐγὼ κτλ.' 1222 'ἆρά γ' οἶσθα τοῦθ' ὅτι κτλ.'; ἀλλὰ καὶ κατὰ διάστασιν, οἷον Σφηκ. 4 'ἆρ' οἶσθά γ' οἷον κνώδαλον φυλάττομεν;' 'Αλλ' ἐπειδὴ τὸ ἰσοδύναμον τοῦ μοριολογικοῦ τούτου συμπλέγματος ἐλλείπει ἀπό τε τῆς λατινικῆς καὶ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, οἱ ἀλλογενεῖς ἑλληνισταί, ἀδυνατοῦντες ἕνεκα τούτου ν' ἀντιληφθῶσι τῆς ἀκριβοῦς τῶν μορίων τούτων ἐννοίας, ἀρνοῦνται καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν παρὰ τοῖς ἀττικοῖς, ὅπερ, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐξ ὧν ἀνωτέρω παρεθέσαμεν χωρίων, οὐδαμῶς ἀληθεύει. "Οτι λοιπὸν καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ τῆς 'Εκάβης στίχῳ ἔχομεν αὐτὸ αὐτότατον τὸ παρ' ἡμῖν καθημαξευμένον *ἆρα γε*, ὁ "Ελλην ἀναγνώστης οὐδαμῶς θέλει διστάσῃ ν' ἀποδεχθῇ. Ἡ μόνη φθορὰ τῆς ῥήσεως ἔγκειται ἐν τῷ 'ἐκλογίζομαι', ὅπερ ἐνταῦθα οὐδένα νοῦν ἔχει. Ἡμεῖς ἀνέκαθεν διωρθώσαμεν 'ἆρ' εὖ λογίζομαί γε', εἴδομεν δ' ἀκολούθως, λαβόντες καὶ τὰς Μελέτας τοῦ Ναυκίου, τὴν ὑπ' αὐτοῦ διόρθωσιν τῆς ῥήσεως συμπίπτουσαν ἐν μέρει πρὸς τὴν ἡμετέραν, καὶ ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἐπιδοκιμάζομεν, ὡς εἰκός, αὐτήν, ἀποκρούομεν δὲ πάντα τὰ ἄλλα, ἐσφαλμένα δι' οὓς προείπομεν λόγους. Κατὰ ταῦτα ἡ συνθήκη τῶν λέξεων καὶ τὸ νόημα ἔχει οὕτως: *'Ορθῶς* (= 'εὖ') *ἆρά γε λογίζομαι τὰς φρένας* (= *τὸ φρόνημα, τὴν προαίρεσιν*) *τοῦδε* (τοῦ 'Αγαμ.) *πρὸς τὸ δυσμενὲς μᾶλλον* (ἢ τὸ εὐμενές), *ὄντος οὐχὶ δυσμενοῦς* (= ἐν ᾧ εἶνε ἴσως ὄχι δυσμενής); Τὸ 'ἴσως' προσετέθη πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ἐκ τοῦ 'ἆρά γε' διστακτικότητος τῆς μετοχῆς 'ὄντος', ἥτις ἀναλυομένη εἰς τὸ 'ἐν ᾧ εἶνε' ἀποβάλλει ἐξ ἀνάγκης αὐτήν. 'Εκ τούτου δὲ βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ πόσον τὸ ὑπὸ τοῦ Ναυκ. ἐξαφανισθὲν 'μᾶλλον' εἶνε ἀπαραίτητον εἰς τὸ νόημα, διότι τὸ 'πρὸς τὸ δυσμενὲς μᾶλλον' = *πρὸς τὸ δυσμενέστερον*, τῆς 'πρὸς' ἐνταῦθα κειμένης ὅπως καὶ ἡ *εἰς*, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ *ἐπὶ* ἐπὶ τῶν τοιούτων κατὰ τὸ 'Ελέν. 346-7 'εἰς τὸ φέρτερον τίθει τὸ μέλλον', κττ.

748. *εἰς ταὐτὸν ἥκεις*·] Συχνοτάτη φράσις ἐλλειπτική, ἄλλοτ' ἄλλως ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων συμπληρωτέα. 'Ενταῦθα δ' = *εἰς ταὐτὸν ἥκεις* (*ἐμοὶ βουλήσεως*), 'τὰ αὐτά μοι βούλει'. σχολ. Πρβλ. 'Ορέστ. 1280, 'Ιππολ. 273. 'Ιφ. Α. 665. Τρ. 679 κλπ.

τέκνοισι τοῖς ἐμοῖσι. τί στρέφω τάδε;
τολμᾶν ἀνάγκη, κἂν τύχω κἂν μὴ τύχω.
Ἀγάμεμνον, ἱκετεύω σε τῶνδε γουνάτων
καὶ σοῦ γενείου δεξιᾶς τ' εὐδαίμονος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

τί χρῆμα μαστεύουσα; μῶν ἐλεύθερον
αἰῶνα θέσθαι; ῥᾴδιον γάρ ἐστί σοι.

ΕΚΑΒΗ.

οὐ δῆτα· τοὺς κακοὺς δὲ τιμωρουμένη
αἰῶνα τὸν σύμπαντα δουλεύειν θέλω.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

καὶ δὴ τίν' ἡμᾶς εἰς ἐπάρκεσιν καλεῖς;

ΕΚΑΒΗ.

οὐδέν τι τούτων ὧν σὺ δοξάζεις, ἄναξ.

750. *τί στρέφω τάδε;*] Ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε διορθῶν 'ποῖ στρ. τάδε;' καθ' ἃ παρετήρησεν εἰς 419. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα παρεννοήσας ἔφθειρε, καθ' ἃ εἴδομεν (εἰς 419) διορθῶν ὁ σοφὸς ἀνήρ, καὶ ταῦτα. Ὅτι ἕτερον τὸ 'ποῖ στρέφ. τ', καὶ ἕτερον τὸ 'τί στρέφω τάδε'; (=τί τὰ κλωθογυρίζω;) δὲν ἔχει χρείαν ἀποδείξεως.

752. *ἱκετεύω σε τῶνδε γ.*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 931, ὅπου σιγᾶται τὸ ἐνταῦθα λεγόμενον 'ἱκετεύω', λέγεται δ' ἡ ἐνταῦθα σιγωμένη 'πρὸς', διότι καὶ τριχῶς ἐκφέρεται ἡ ἱκετευτικὴ αὕτη φράσις.

757. *αἰῶνα*]=βίον. Πρβλ. εἰς Φοιν. 1496.

758. *ἐπάρκεσιν*] βοήθειαν. Διάφορος γραφή: 'ἐπάρκειαν'.

759. Ἀπὸ τοῦ στ. 756 μέχρι τοῦ ἡμετέρου ἡ νεωτέρα κριτικὴ οὐδέποτε σχεδὸν διέλιπεν ἄλλοτ' ἄλλως μεταθέτουσα ἢ ὀβελίζουσα τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν στίχον. Ἄγγλος τις σοφὸς μετέθεσε τὸν στ. 759 κατόπιν τοῦ 755, ἵνα τηρηθῇ ἀλώβητος ἡ στιχομυθία, ὁ δ' Ἑρμᾶνν. πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐσημείωσε χάσμα ἑνὸς στίχου μεταξὺ τοῦ 759 καὶ 760, τοῦ Κιρχ[1] μετατοπίσαντος τὸ χάσμα μεταξὺ τοῦ 758 καὶ 759, ἐν δὲ τῇ 6' ἐκδ. ἐκβαλόντος τοῦ κειμένου τοὺς στ. 756, 757, 758. Ἀλλ' ὁ Ἱρτζέλ. ἔθεσε τὸ χάσμα μεταξὺ τοῦ στ. 759 καὶ 760, οὕτω δ' ἐξέδωκεν ὁ Δινδόρφ[5]. καὶ Οὐέϊλ., τοῦ Πρίνζ. ἐξοβελίσαντος τὸν 759. Πρὸς τὰ περὶ τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν σχολαῖα ταῦτα ἀσχολήματα τῆς κριτικῆς ἀντιτάσσομεν ὅ,τι εὐστόχως εἶπεν ὁ Ἀρτ. εἰς τὸν ἡμέτερον στ. (λησμονήσας ἄλλως, ὡς φαίνεται, ὅτι εἶχε νοθεύσῃ αὐτὸν ἐν σελ. ιε' τοῦ εἰς Ἰφιγ. Αὐλ. προλ.), ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διακοπῇ στιχομυθία, ἥτις δὲν ἤρχισεν ἀκόμη. Καὶ ἀληθῶς τὸ πρὸ τῶν στ. 759-760 μονόστιχον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀρχὴ στιχομυθίας, ἀφ' οὗ μονόστιχα παρεμβάλλονται πλειστάκις μεταξὺ ποικίλων τὸ μέγεθος πολυστίχων. Αἱ δ' ἐκ τῆς ἐννοίας ἐνστάσεις εἶνε ἀνάξιοι προσοχῆς. Εἰς τὸ ἐλλειπτικὸν μονόστιχον οὐδὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ παραλάβωμεν ἀπὸ κοινοῦ, οὔτε τὸ 'μαστεύω' ἐκ τοῦ 754, οὔτε τὸ 'καλῶ' ἐκ τοῦ 758. (Καὶ ἡμεῖς λέγομεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει; τίποτε ἀπὸ αὐτὰ

ὁρᾷς νεκρὸν τόνδ', οὗ καταστάζω δάκρυ;

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ὁρῶ· τὸ μέντοι μέλλον οὐκ ἔχω μαθεῖν.

ΕΚΑΒΗ.

τοῦτόν ποτ' ἔτεκον κἄφερον ζώνης ὕπο.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ἔστιν δὲ τίς σῶν οὗτος, ὦ τλῆμον, τέκνων;

ΕΚΑΒΗ.

οὐ τῶν θανόντων Πριαμιδῶν ὑπ' Ἰλίῳ.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ἦ γάρ τιν' ἄλλον ἔτεκες ἢ κείνους, γύναι;

ΕΚΑΒΗ.

ἀνόνητά γ', ὡς ἔοικε, τόνδ' ὃν εἰσορᾷς.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ποῦ δ' ὢν ἐτύγχαν', ἡνίκ' ὤλλυτο πτόλις;

ΕΚΑΒΗ.

πατήρ νιν ἐξέπεμψεν ὀῤῥωδῶν θανεῖν.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ποῖ τῶν τότ' ὄντων χωρίσας τέκνων μόνον;

ΕΚΑΒΗ.

εἰς τήνδε χώραν, οὗπερ εὑρέθη θανών.

ποῦ στοχάζεσαι, βασιλεῦ, κατ' ἔλλειψιν τοῦ: δὲν εἶνε). Οὐδ' ὑπονοοῦνται διὰ τοῦ 'τούτων' καὶ ἄλλα πλὴν τῶν ἐν 754-5, ὅπως ἀξιοῖ ὁ Οὐέϊλ. Ὁ δὲ πληθυντικὸς ἐνταῦθα σημαίνει ἁπλῶς, ὅτι οὔτε ὅσα εἶπεν ὁ Ἀγαμ. οὔτε ὅσα φαντάζεται ἢ εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῇ, ἔχουσιν ὑπόστασιν, καὶ εὐλόγως.

761. *τὸ μέντοι μέλλον*] Κακῶς τινες κατὰ τὸν ΣΧΟΛ. 'τὸ μέλλον ῥηθήσεσθαι', ὁπόθεν βεβαίως προέκυψε καὶ ἡ ἐν τῷ *A* μεταβολὴ τοῦ 'μαθεῖν' εἰς 'φράσαι'. Παρ' Εὐριπ. 'τὸ μέλλον' ἁπλῶς = *τὰ μετέπειτα, τὰ περαιτέρω, τὸ τέλος* (Ῥῆσ. 332, Ἑλέν. 346), *τὰ ἐπακόλουθα* (Φοιν. 302), *ἡ ἔκβασις* (Φοιν. 1315) κττ. Τοῦτο δ' ἐμφαίνει ἡ λέξις καὶ ἐνταῦθα, ἤτοι: Τὸν βλέπω μὰ τί θὰ βγῇ ἀπ' αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω.

768. *ὀῤῥωδῶν θανεῖν.*] Τὸ ἀπαρέμφατον οὗ ὑποκείμενον τὸ 'νιν', ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ *φοβοῦμαι* κττ. ἀντὶ τοῦ: *μὴ θάνοι.*

769. *ποῖ... χωρίσας*] Τὸ *χωρίζω* ἐνταῦθα κατὰ ζεῦγμα = *χωρίσας ἐκπέμπω*· ἐντεῦθεν τὸ 'ποῖ', καὶ τὸ 'εἰς τήνδε χώραν' (770).

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

πρὸς ἄνδρ' ὃς ἄρχει τῆσδε Πολυμήστωρ χθονός;

ΕΚΑΒΗ.

ἐνταῦθ' ἐπέμφθη πικροτάτου χρυσοῦ φύλαξ.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

θνήσκει δὲ πρὸς τοῦ καὶ τίνος πότμου τυχών;

ΕΚΑΒΗ.

τίνος γ' ὑπ' ἄλλου; Θρῄξ νιν ὤλεσε ξένος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ὦ τλῆμον· ἦ που χρυσὸν ἠράσθη λαβεῖν;

ΕΚΑΒΗ.

τοιαῦτ', ἐπειδὴ συμφορὰν ἔγνω Φρυγῶν.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

εὗρες δὲ ποῦ νιν, ἢ τίς ἤνεγκεν νεκρόν;

ΕΚΑΒΗ.

ἥδ', ἐντυχοῦσα ποντίας ἀκτῆς ἔπι.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

τοῦτον ματεύουσ' ἢ πονοῦσ' ἄλλον πόνον;

ΕΚΑΒΗ.

λούτρ' ᾤχετ' οἴσουσ' ἐξ ἁλὸς Πολυξένῃ.

771. *Πολυμήστωρ*] Ἡ σύνταξις κατὰ τὸ Ἱππολ. 99 κέξ. 'σεμνὴν δαίμονα... τήνδ' ἣ πύλαισι σαῖς ἐφέστηκεν Κύπρις', κττ.

772. 'πικρότατον τὸν χρυσὸν εἶπε διὰ τὸ αἴτιον αὐτὸν γενέσθαι θανάτου καὶ σφαγῆς'. ΣΧΟΛ.

774. *τίνος γ' ὑπ' ἄλλου;*] Οὕτω κατὰ τοὺς ἀρίστους κώδδ. ὁ Κίρχ. καὶ Πρίνζ., τῶν ἄλλων ἐκδόντων τὸ ἐν δυσὶν ἥττονος ἀξίας κώδ. 'τίνος δ' ὑπ' ἄλλου'; ὅπερ προϊὸν κακῆς διορθώσεως, καὶ ὅπερ ἀνάρμοστον ἐνταῦθα εἰς τὸ στόμα τῆς Ἑκάβης, ὡς παριστῶν αὐτὴν ἀνευλαβῶς πρὸ τοῦ ἄνακτος ἀγανακτοῦσαν (=μὰ ἀπὸ ποιὸν ἄλλον;), ἐν ᾧ ὁ γὲ σημαίνει: ἀπὸ ποιὸν βέβαια ἄλλον, δι' ὧν ἡ Ἑκάβη ἐπιτηδείως ὑποσημαίνει, ὅτι καὶ ὁ Ἀγαμ. αὐτὴν τὴν γνώμην πάντως ἔχει, ὡς εἰκάζει ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν νοημάτων, καὶ ἐκ τοῦ ἤθους καὶ τῆς ἀπαγγελίας αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Οὐέϊλ[2], ὅπως συναρμόσῃ ἔτι μᾶλλον τὸ νόημα τούτου πρὸς τὸ τοῦ 773, ἐξέδωκε διορθ. ἐν τούτῳ 'πρὸς τοῦδ'; ἢ τίνος κτλ'. Ἀλλ' οὕτως ἡ συνάφεια ἔτι μᾶλλον ἐξαφανίζεται.

775. *ἦ που*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 381, σελ 403 κέξ.

776. '*τοιαῦτ'*] ναὶ οὕτως'. ΣΧΟΛ. Ὁμοίως καὶ Ἠλ. 645. Καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ ἐπάγεται πολλάκις ὡς κατακλεὶς τοῦ ὅλου λόγου ἀντὶ τοῦ: ἔτσι, τό: τέτοια (=*καὶ ταῦτα μὲν (δὴ ταῦτα) τοιαῦτα*).

779-80. Ἐὰν οἱ στίχοι οὗτοι ἔλει-

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

κτανών νιν, ὡς ἔοικεν, ἐκβάλλει ξένος.

ΕΚΑΒΗ.

θαλασσόπλαγκτον, ὧδε διατεμὼν χρόα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ὦ σχετλία σὺ τῶν ἀμετρήτων πόνων.

ΕΚΑΒΗ.

ὄλωλα κοὐδὲν λοιπόν, Ἀγάμεμνον, κακῶν.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

φεῦ φεῦ· τίς οὕτω δυστυχὴς ἔφυ γυνή;

ΕΚΑΒΗ.

οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ τὴν τύχην αὐτὴν λέγοις.
ἀλλ' ὧνπερ οὕνεκ' ἀμφὶ σὸν πίπτω γόνυ,
ἄκουσον. εἰ μὲν ὅσιά σοι παθεῖν δοκῶ,
στέργοιμ' ἄν· εἰ δὲ τοὔμπαλιν, σύ μοι γενοῦ
τιμωρὸς ἀνδρὸς ἀνοσιωτάτου ξένου,

παν, λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Ἑρμᾶνν. ψέγοντες τὸν ποιητήν, οὐδεὶς θὰ ᾐσθάνετο τὴν ἔλλειψίν των. Πλὴν τοῦ Ἀγαμ., ἀποκρινόμεθα ἡμεῖς, ὅστις καὶ τούτου ἕνεκα ἦλθεν ἀδημονῶν πρὸς τὴν Ἑκάβην, ὅτι ἤργει τόσον νὰ θάψῃ τὴν Πολυξ. Ἢ νομίζουσιν οἱ σοφοὶ ἄνδρες ἀδιάφορον τοῦτο πρὸς τὰ ἐν τῷ δράματι ἐπερχόμενα, ἂν ἔμενε καὶ μέχρι τέλους ἀδιάλυτος ἡ ἀδημονία προσώπου τοιούτου, ὁποῖος ὁ Ἀγαμ.;

786. '*τὴν τύχην*] τὴν δυστυχίαν δηλονότι'. ΣΧΟΛ. πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 628.

790-805. Οὐδεὶς σχεδὸν τῶν στίχων τούτων κατενοήθη· ἐντεῦθεν δὲ σημειώσεις μακροσκελεῖς καὶ κατακλυσμὸς διορθώσεων καὶ ἀθετήσεων. Περιοριζόμεθα ἐξ ἀνάγκης εἰς τὰ κυριώτατα.

790. *ἀνοσιωτάτου*] Ἀπήρεσεν εἰς τοὺς κριτικοὺς τὸ ὄνομα, διότι ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν στ. 792, ὅθεν ὁ μὲν Εϊμψοίθ. διώρθ. 'ἀξενωτάτου', ὁ δ' Οὐέϊλ. ἐν τῇ α' 'δυσσεβεστάτου' ἢ 'δυσθεωτάτου', ἐν δὲ τῇ β' 'ἀνοσίου, κακοξένου'. Οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν, ὅτι ἅπαντα ταῦτα τὰ ἐπίθετα εἶνε ἀσυγκρίτως ἀτονώτερα τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ· θὰ ἦτο δὲ μωρὸς ὁ ποιητής, ἐὰν ἡ Ἑκάβη, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν μετὰ τόσας προπαρασκευαστικὰς περιστροφὰς (736-785) ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν ἔκρηξιν τοῦ κοχλάζοντος ἐν αὐτῇ πάθους, εἰποῦσα ἅπαξ τὸν δολοφόνον 'ἀνοσιώτατον', θ' ἀνεχαιτίζετο νὰ ὀνομάσῃ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ διὰ τῆς μόνης λέξεως, ἣν καθιστᾷ ἐνταῦθα ἀπαραίτητον αὐτὴ ἡ ἀκολουθία τῶν νοημάτων (788 'ὅσια' 789 'τοὔμπαλιν'), ἐκ τῆς ἀνασκοπήσεως φραστικῶν λεπτολογημάτων, ἀναξίων παντὸς ἀξίου τοῦ ὀνόματος ποιητοῦ. Εἰς τὰς τοιαύτας μικρολογίας ἐπρόσεξαν μᾶλλον οἱ Ῥωμαῖοι, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κριτικῶν καὶ τεχνολόγων,

ὃς οὔτε τοὺς γῆς νέρθεν οὔτε τοὺς ἄνω
δείσας δέδρακεν ἔργον ἀνοσιώτατον,
κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί,
ξενίας τ' ἀριθμῷ πρῶτά τ' ὢν ἐμῶν φίλων·

τῶν διδασκάλων των, καθοδηγούμενοι, χωρίς, ἐννοεῖται, καὶ νὰ κατορθώσωσιν ὅ,τι οἱ Ἕλληνες ποιηταί, οἱ ἀδίδακτοι.

794. *πρῶτά τ' ὢν*] Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. ἐκ παροράματος προφανοῦς 'πρῶτα τῶν', ὅπερ ἐτρέψαμεν εἰς 'πρῶτά τ' ὢν' (πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν, καθὼς τώρα βλέπομεν, καὶ ὁ Οὐακεφείλδ. κακῶς παροραθείς). Ὁ στίχος, μετὰ τὴν ἐλαφροτάτην ταύτην διόρθωσιν, εἶνε κατὰ πάντα εὐνόητος· ἀλλ' ἀφ' οὗ πολλαχῶς οἱ κριτικοὶ διώρθωσαν τοῦτόν τε καὶ τὸν ἑπόμενον (Μυσγρ. 'ξένιά τε... τυχών, ὅσων δεῖ', Πόρσ. 'ξένιά τ' ἀριθμῶν πλεῖστα τῶν ἐμῶν φίλων', ἐκδοὺς δὲ 'ξενίας τ' ἀριθμῷ πρῶτος ὢν ἐμ. φ.', Ἑρμ. 'τυχὼν ὅσων δεῖ καὶ λαβὼν προθυμίαν', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Φίξ., Ἀρτοῦγγ. 'πρῶτος ὢν ἐμῶν... λαβὼν προθυμίᾳ', κτλ), ὁ Ματθ ἐνόθευσεν ἀμφοτέρους ὡς καὶ φραστικῶς ἡμαρτημένους καὶ λογικῶς περιττοὺς καὶ ληρώδεις, ἐκδεχόμενος τὸ 796 'ἔκτεινε κτλ.' ὡς κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν ἐπιφερόμενον εἰς τὸ 792 'δέδρακε', καὶ διὰ τοῦτο ἀσυνδέτως. Ἐπεκρότησεν εἰς τὴν νόθευσιν ὁ Δινδ., ἀλλ' ἀπορῶν (καὶ εὐλόγως) πῶς ὁ νοθευτὴς ἠνέχθη τὴν ἀκατανόητον ἐκείνην παράθεσιν, ἐνόθευσεν αὐτὸς καὶ τοὺς ἑπομένους 796 καὶ 797, διότι ὁ παραχαράκτης ποιητίσκος, λέγει, θελήσας νὰ εἴπῃ 'τύμβου δ', ὥσπερ ἔδει, εἰ κτανεῖν ἐβούλετο, οὐκ ἠξίωσεν', καὶ μὴ δυνηθεὶς διὰ τὸ μέτρον, εἶπεν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων. Ἀλλὰ τὸ ὁριστικὸν κατὰ τῶν 5 στίχων κατηγορητήριον ἐξέδωκεν ὁ Ναύκ., εἰς ὃ πεισθέντες ἐξωβέλισαν αὐτοὺς ὅ τε Οὐέιλ. καὶ ὁ Πρίνζ., τοῦ Οὐεκλ. τηρήσαντος μὲν ἐν τῷ κειμένῳ, καταδικάσαντος ὅμως ἐν τῇ ὑποσημ. Ἴδωμεν τὸ κατηγορητήριον. 1) Πρῶτον πάντων, λέγει ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὅ,τι θέλει νὰ εἴπῃ ὁ γράψας τὸν 793, ὅτι δηλ. ὁ Πολυμ. παρεκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης, δὲν τὸ λέγει. Ἀλλὰ πῶς καὶ διατί; ἐρωτῶμεν ἡμεῖς. Ὅταν π.χ. ἡ Ἠλέκτρα λέγει ἐν Ὀρέστ. 9 περὶ τοῦ Ταντάλου 'θεοῖς... κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων (=ἀξιούμενος)', τί ἄλλο εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοῇ, εἰμὴ ὅτι ὁ Τάνταλος ἠξιοῦτο νὰ παρακάθηται εἰς τὴν τράπεζαν τῶν θεῶν; Ἀλλὰ μὴν τί ἄλλο εἶνε δυνατὸν νὰ λέγῃ καὶ τὸ 'κοινῆς τραπέζης... τυχὼν ἐμοί', εἰμή: *κοινῆς ἐμοὶ τραπέζης ἀξιωθείς* ('τυχεῖν: ἀξιωθῆναι'. ΗΣΥΧ.); 2) Ὁ στ. 794 οὐδένα νοῦν ἔχει, λέγει ὁ Ναύκ., ἐν ὅσῳ τὸ μὲν 'τῶν ἐμῶν φ.' ἐξήρτηται ἐκ τοῦ 'πρῶτα', τὸ δὲ 'ξενίας' ἐκ τοῦ 'ἀριθμῷ'. Καὶ διατί; ἐρωτῶμεν ἀποκρινόμενοι ἡμεῖς. Τίς λογικὸς ἢ γραμματικὸς κανὼν μᾶς ἀπαγορεύει νὰ συνάψωμεν τὸ μὲν 'ξενίας' διὰ τοῦ 'τὲ' πρὸς τὸ 'κοινῆς τραπέζης', τὸ δὲ 'ἀριθμῷ' πρὸς τὸ 'ἐμῶν φίλων', πάλιν διὰ τοῦ 'τὲ', γράφοντες ἀντὶ τοῦ 'τῶν': *τ' ὢν*, καθ' ἃ προείπομεν; Ἀλλὰ λέγει 3) ὁ Ναύκ. καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἀπὸ Πόρσ. καὶ ἐφεξῆς, τὸ 'πρῶτα τῶν ἐμῶν φίλων' δὲν λέγεται, ἀλλὰ μόνον 'τὰ πρῶτα τῶν ἐμῶν φίλων'. Εἴπομεν καὶ ἐνταῦθα πολλάκις, καὶ εἰς Φοιν. 479 καὶ σελ. 229 παρετηρήσαμεν, ὅτι τὸ ἄρθρον παραλείπεται συχνότατα παρὰ τῆς τραγικοῖς, 'κατὰ μίμησιν τῆς ἀρχαιοτέρας ποιητικῆς γλώσσης'. Ὅστις δὲν ἀποδέχεται τὴν ὀρθότητα τῆς παρατηρήσεως ταύτης, οὗτος κάμνει καλὰ νὰ κλείσῃ τὰ βιβλία τῶν τραγικῶν, καὶ τῶν σκηνικῶν ἐν γένει, διότι οὐδέποτε θὰ τοὺς ἐννοήσῃ. Ἀπόδειξιν δὲν φέρομεν, διότι ἕκαστος σχεδὸν στίχος τῶν τραγικῶν εἶνε καὶ μία ἀπόδειξις τοῦ ἡμετέρου κανόνος. Ἐν αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ π.χ., πλὴν τοῦ 'ξενίας', ἅπαντα

τυχὼν δ' ὅσων δεῖ καὶ λαβὼν προμηθίαν

τὰ ἄλλα ὀνόματα ἀνάρθρως κείμενα ἐκληπτέα ἐνάρθρως, 'ἀριθμῷ' = *τῷ ἀριθμῷ* (πρβλ. π. χ. Ἀριστοφ. Ὀρνίθ. 1251 'πλεῖν ἑξακοσίους *τὸν ἀριθμόν*'), 'πρῶτα' = *τὰ πρῶτα* (πρβλ. π. χ. Μηδ. 916 'τῆσδε γῆς... τὰ πρῶτ' ἔσεσθαι', ἀλλὰ καὶ ἀνάρθρως ἐν Εὐριπ. ἐπιγρ. (παρὰ Πλουτάρχ. Ἀλκιβ. ια'.) 'ἅρματι *πρῶτα* δραμεῖν' = *ἅρματι δραμόντα τὰ πρῶτα λαβεῖν*. Ὁμοίως καὶ Σοφ. Οἰδ. Κολ. 1313-4 'τὰ πρῶτα μὲν δόρει κρατύνων, πρῶτα δ' οἰωνῶν ὁδοῖς', ὅπου εἰς τὸ ἔναρθρον 'τὰ πρῶτα' ἐπιφέρεται τὸ ἄναρθρον 'πρῶτα' = *τὰ πρῶτα*, καὶ ὅπου ἀέρα κοπανίζουσιν οἱ κριτικοί, ἀξιοῦντες νὰ νοῆται ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'τά', πρᾶγμα ἀδύνατον ἐν ἐκφορᾷ τοιαύτῃ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις χρήσεσιν, οἷον Σοφ. Ἀντιγ. 238 'φράσαι θέλω σοι *πρῶτα* τἀμαυτοῦ', ἀλλὰ 562 'ἀφ' οὗ *τὰ πρῶτ'* ἔφυ', Αἰσχ. Προμ. 701 'μαθεῖν γὰρ τῆσδε *πρῶτ'* ἐχρῄζετε', ἀλλὰ Περσ. 412 '*τὰ πρῶτα* μὲν... ἀντεῖχε', καὶ ἀπειράριθμα ἄλλα τοιαῦτα). 4) Ὁ 799 ψέγεται ὡς 'ὅλως ἀόριστος ληρωδία'. 'Ὅλως ἀόριστος' εἶνε, ἀπαντῶμεν ἡμεῖς, ἡ αἰτίασις αὕτη τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, ὅθεν καὶ οὐδενὸς ἐλέγχου δεκτική· ὅτι ὅμως καὶ ὁ στίχος οὗτος ἐνοθεύθη, γνησιώτατος ὤν, μόνον διότι δὲν κατενοήθη, εἶνε φανερόν. Καὶ τὸ μὲν 'τυχὼν ὅσων δεῖ' εἶνε φανερὸν ἐκ τῶν συμφραζομένων (= *τυχὼν ὅσων δεῖ πρὸς τὴν προμηθίαν*, ἤτοι: χρημάτων καὶ λοιπῶν ἴσως χρειωδῶν) τί σημαίνει· ἀλλ' ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου εἶνε τὸ 'λαβὼν προμηθίαν', ὅπου οἱ κριτικοὶ τὸ μὲν 'λαβὼν' ἐκλαμβάνουσιν ἐν τῇ κοινῇ ἐκδοχῇ, τὸ δὲ 'προμηθίαν' ἀνάρθρως· ἐν ᾧ τὸ μὲν 'λαβὼν' ἐνταῦθα = *ἀναλαβών*, *ἀναδεξάμενος* κττ. (πρβλ. Ὀδ. η 255, Ἰλ. Λ 842, Σοφ. Οἰδ. τυρ. 1349, Οἰδ. Κολ. 284 κλπ.), τὸ δὲ 'προμηθίαν' = *τὴν προμηθίαν* (= 'κηδεμονίαν' ΣΧΟΛ.) 5) Ἀντὶ τοῦ ἐν στ. 796 'εἰ κτανεῖν ἐβούλετο', λογικὸς ποιητής, ἐξακολουθεῖ ὁ Ναύκ., θὰ ἔλεγεν 'ὃν κτανεῖν ἔτλη', ἤ τι τοιοῦτον· ἐν ᾧ τώρα ἡ Ἑκάβη ὁμιλεῖ οὕτως, ὡς ἐὰν ἤρκει ἡ ἁπλῆ θέλησις τοῦ φονέως νὰ δικαιολογήσῃ τὸν φόνον του, ἐὰν μόνον ἔθαπτε τὸν φονευόμενον! Ἡ αἰτίασις αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ ὅτι ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς δὲν ἐννόησεν οὐδὲ γρῦ ἐκ τοῦ κειμένου· εἶνε δ', ὁμολογητέον, ἡ ἔννοια αὐτοῦ λεπτή τις. Ὁ Ναύκ., ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, ἐκλαμβάνει τὸν σύνδεσμον *εἰ* ἐν τῇ κοινῇ αὐτοῦ ἐκδοχῇ, τῇ συναπτικῇ, ὅπως λέγουσιν οἱ παλαιοὶ γραμματικοί, ἐν ᾧ ὁ *εἰ* ἐνταῦθα εἶνε παρασυναπτικός, κατὰ τὴν ῥητὴν περὶ τούτου παρατήρησιν τοῦ ΣΧΟΛ. ('τὸ εἰ ἀντὶ τοῦ ἐπεί, σύνδεσμος συναπτικός, ἀντὶ παρασυναπτικοῦ'). Οἱ Ἕλληνες δηλονότι ἐκφέρουσι πλειστάκις ὑποθετικῶς νοήματα βέβαια, καὶ οὐδαμῶς ὑποθετικά, ἁπλῶς καὶ μόνον ἵνα, προλαμβάνοντες διὰ τῆς ἀστυκωτέρας ταύτης λιτότητος πᾶσαν διαμφισβήτησιν τοῦ ἐν τῇ προτάσει γεγονότος, ἀποδεικνύωσιν ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ περισσοῦ ἰσχύον τὸ ἐν τῇ ἀποδόσει συμπέρασμα. Καὶ τοιαύτη μὲν εἶνε ἡ κατ' ἀρχὴν καὶ ἐνδόμυχος ἔννοια τῆς σχηματικῆς ταύτης ἐκφορᾶς· ἀλλ' ἐν τῇ χρήσει ὁ συναπτικὸς *εἰ* ἐν τοῖς τοιούτοις καταντᾷ παρασυναπτικός, ἰσοδυναμῶν πότε πρὸς τὸ *ἐπεὶ* καὶ πότε πρὸς τὸ *ὅτι*, οἷον: Ἡροδότ. ε' 78 'δηλοῖ δὲ . ἡ ἰσηγορίη ὡς ἐστὶ χρῆμα σπουδαῖον, *εἰ* καὶ Ἀθηναῖοι... μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο'. Τὸ 'εἰ ἐγένοντο' ἐνταῦθα εἶνε γεγονὸς ἀναντίῤῥητον, ἐκφέρεται δὲ διὰ τοῦ 'εἰ' σχηματικῶς μόνον καὶ καθ' ὃν προϋπεδείξαμεν λόγον (= ἐὰν ἔγειναν, ἄρα, ἐπειδὴ εἶνε βέβαιον τὸ ὅτι ἔγειναν, ἀφ' οὗ ἔγειναν = *ἐπεὶ ἐγένοντο*· ἑπομένως ἰσοδυναμεῖ κατ' οὐσίαν πρὸς τό: *ἐπεὶ* = κοινῶς: ἀφ' οὗ). Ὁμοίως καὶ 7, 46 'ἐπῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι, ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, *εἰ* τούτων γε ἐόντων τοσούτων, οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται.'

ἔκτεινε, τύμβου δ', εἰ κτανεῖν ἐβούλετο,
οὐκ ἠξίωσεν, ἀλλ' ἀφῆκε πόντιον.
ἡμεῖς μὲν οὖν δοῦλοί τε κἀσθενεῖς ἴσως·

(=ἀφ' οὗ κανεὶς μετὰ ἑκατὸν ἔτη δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον), Σοφ. Οἰδ. Κολ. 1378 'καὶ μὴ 'ξατιμάζητον, εἰ τυφλοῦ πατρὸς τοιοῦδ' ἐφύτην (=*ὅτι ἐφύτην*) κτλ. Τὸ σχῆμα τοῦτο διέσωσε καὶ μέχρι σήμερον ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια, ὅθεν καὶ ὁ ἕλλην ἀναγνώστης θέλει ἐννοήσῃ ὅ,τι λέγομεν ἔτι κάλλιον ἐκ τοῦ ἑξῆς δημώδους διστίχου: '"Αν ἤθελες νὰ μ' ἀρνηστῇς, γιατί νὰ μ' ἀγαπήσῃς; |πρῶτα ν' ἀνάψῃς τὴν φωτιὰ κ' ὕστερα νὰ τὴν σβήσῃς;' Τὸ: 'ἂν ἤθελες νὰ μ' ἀρνηστῇς', αὐτολεξεὶ λέγον ὅ,τι καὶ τὸ '*εἰ κτανεῖν ἐβούλετο*', εἶνε γεγονός, ὄχι ὑπόθεσις, ἐκφέρεται δ' ὑποθετικῶς, ἵνα δειχθῇ ἡ ὑπερβολὴ τῆς προδοτικῆς σκληρότητος τῆς ἐρωμένης καθ' ἣν προϋποδείξαμεν ἔννοιαν, ἤτοι (κατὰ τὴν εὐληπτοτέραν καὶ κατ' οὐσίαν ἰσοδύναμον ἐκφοράν): ἀφ' οὗ ἤθελες νὰ μ' ἀρνηστῇς κτλ. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ἡ Ἑκάβη, ἵνα ἀποδείξῃ ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ περισσοῦ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀνοσιουργίας τοῦ Θρᾳκός, ἐκφέρει διὰ τοῦ αὐτοῦ σχήματος τὸν λόγον, ἵνα τηρήσῃ μὲν τὴν δέουσαν πρὸς τὸν Ἀγαμ. εὐλάβειαν, ὑποθετικῶς ἐκφέρουσα τὰ βέβαια, σημάνῃ δ' ἅμα καὶ ὅτι ὁ Θρᾷξ οὐ μόνον, φίλος καὶ ξένος ὤν, ὡς ἐχθρὸς καὶ ὡς ἐχθρὸν ἐφόνευσε τὸν φίλον καὶ ξένον, παρὰ πάντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον, ἀλλὰ καί, ἀφ' οὗ ὡς ἐχθρὸς ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ ὡς ἐχθρόν, ἐὰν ἤθελεν, ὅπερ ἀφίνω εἰς σέ, Ἀγάμεμνον, νὰ κρίνῃς, πάλιν ὤφειλε νὰ τὸν θάψῃ, 'τὸν Πανελλήνων νόμον σῴζων' (Εὐριπ. Ἱκετ. 526) καὶ τιμῶν τὰ 'νόμιμα θεῶν' (αὐτόθ. 19). Ἐκ τούτων δὲ καὶ μόνον καταφαίνεται πόσον ἀνυπόστατος εἶνε ἡ ἀξίωσις τοῦ Ναυκ. λέγοντος, ὅτι ἡ 'ἀταφία τοῦ νεκροῦ συγκρινομένη πρὸς τὸν φόνον αὐτὸν εἶνε λίαν ἐπουσιῶδες κακόν', οὐδὲ κρίνομεν ἀναγκαῖον μετὰ τὰ δύο ἀνωτέρω ἐκ τῶν Ἱκετ. χωρία, ν' ἀντιτάξωμεν πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ, ὁλόκληρον τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ ἀρχαιότητα, δι' ἣν ἡ ἀταφία ἦτο δεινὸν ὁποῖον καὶ ἡ μετὰ θάνατον κόλασις τῆς ψυχῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ διὰ τὸν Χριστιανόν. Ὅ,τι ἄρα ἠθέλησε νὰ εἴπῃ ἡ Ἑκάβη ἀρχομένη τοῦ λόγου της ἐν στ. 791-2, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Πολυμ. εἶνε ἀθέτησις παντὸς θείου νόμου, τοῦτο ἀπέδειξεν εὐθὺς καὶ λαμπρότατα ἐν στ. 794-7, ἐξ ὧν οὐδὲν περιττεύει, ἅπαντα δ' εἶνε ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἀπόδειξιν ταύτην. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς καὶ ἡ συνθήκη τῆς παρεννοηθείσης καὶ παρὰ πάντα λόγον νοθευθείσης ῥήσεως ἔχει οὕτως: *ὃς οὔτε τοὺς κάτωθεν τῆς γῆς θεοὺς* (τοῦτο διὰ τὴν ἀταφίαν) *οὔτε τοὺς ἄνω* (=*τοὺς ἐν οὐρανῷ*, τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἀθέτησιν τῆς ξενίας, ἀμφότερα δὲ διὰ τὸν φόνον) *δείσας, δέδρακεν ἔργον ἀνοσιώτατον, κοινῆς ἐμοὶ τραπέζης ἀξιωθεὶς* (= καίτοι ἠξιώθη) *πολλάκις καὶ* (= τε') *ξενίας ἔν τε* (*τῷ*) *ἀριθμῷ* (*τῶν*) *ἐμῶν φίλων* (*τὰ*) *πρῶτα ὤν. Τυχὼν δ' ὅσων δεῖ* (πρὸς τὴν προμηθίαν δηλονότι) *καὶ ἀναδεξάμενος τὴν κηδεμονίαν* (='λαβὼν προμηθίαν') *ἔκτεινε* (δηλονότι τοῦτον τὸν προκείμενον νεκρόν), *τύμβου δ', ἐπεὶ* (='εἰ') *κτανεῖν ἐβούλετο, οὐκ ἠξίωσεν* (αὐτὸν) *ἀλλ' ἀφῆκεν* (αὐτὸν) *πόντιον* (=ἀπέρριψεν εἰς τὸν πόντον).

798. 'ἴσως] ὁμοίως ἐξίσης.' ΣΧΟΛ. Καὶ ὅμως οἱ κριτικοὶ παρὰ τὴν ῥητὴν ταύτην ἑρμηνείαν ἐκλαμβάνουσι τὸ ἐπίρρημα ἐν τῇ κοινῇ ἐκδοχῇ, καὶ φαντάζονται οἱ μὲν (Πορλύγκ. κλπ.), ὅτι ἡ Ἑκάβη λέγει 'ἴσως' ἐξ ἀστυκῆς μετριοφροσύνης, οἱ δὲ (Οὐεΐλ.) ἐξομοιοῦσιν αὐτὸ πρὸς τὸ 766 'ὡς ἔοικεν', ὅπου ἡ ἀττικὴ λιτότης τῆς φράσεως ἐκφράζει πικρόχολον εἰρωνείαν, ἀλλοτρίαν

ἀλλ' οἱ θεοὶ σθένουσι χὠ κείνων κρατῶν
νόμος· νόμῳ γὰρ τοὺς θεοὺς ἡγούμεθα

ὅλως τοῦ τε ἡμετέρου στίχου καὶ τῶν συμφραζομένων, καὶ μάλιστα αὐτοῦ τοῦ ἀμέσως ἐπιφερομένου 799 'ἀλλ' οἱ θεοὶ σθένουσι κτλ.', ὅστις, ῥητορικῶς ἀντιτιθέμενος εἰς τὸ 'ἀσθενεῖς' τοῦ 798, ἤθελεν ἀποβῇ οὐ μόνον ἀσεβείας ἀτόπου ἀνάπλεως, ἀλλὰ καὶ γελοῖος αὐτόχρημα μὲ τὰς τοιαύτας τῶν κριτικῶν φαντασιώδεις ὑποθέσεις. Ὁ νοῦς: *ἡμεῖς* (ὁ πληθ. κατὰ 511 κττ.) *μὲν οὖν δοῦλοί τ'* (ἐσμὲν) *κἀσθενεῖς ἐπ' ἴσης*.

799-801. Καὶ ἐνταῦθα δειναὶ παρεννοήσεις καὶ παραδιορθώσεις, καὶ ἐπὶ τέλους ἀθετήσεις. Περιοριζόμεθα εἰς τοὺς τελευταίους ἐκδότας Ναύκ. καὶ Οὐέϊλ., παρ' οἷς ἐκορυφώθη τὸ κακόν. Ἐν πρώτοις τὸ

799. *χὠ κείνων κρατῶν νόμος*] ἐξελήφθη ὡς: *καὶ ὁ νόμος ὁ κρατῶν ἐκείνων* (ἤτοι: τῶν θεῶν), κατὰ τὸ Πινδάρ. (ἀποσπ. 169) 'νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων'· ἐν ᾧ τὸ μὲν 'κρατῶν' κεῖται ἀπολύτως, ἡ δὲ γενικὴ 'κείνων' εἶνε κτητικὴ τοῦ 'νόμος' (κατὰ τὸ Ἱππ. 231 'θεοῦ δὲ νόμον οὐ παραβαίνομεν') ἤτοι: *καὶ ὁ* (ἐν ἡμῖν, τοῖς ἀνθρώποις) *κρατῶν νόμος ἐκείνων* (τῶν θεῶν), καθ' ἃ ἑρμηνεύει καὶ ὁ Ἕλλην Παραφρ. 'καὶ ὁ νόμος ἐκείνων ὁ κρατῶν πάντων'. Ἐννοεῖ λοιπὸν ἡ Ἑκάβη τὸν νόμον καθόλου, ἐντεῦθεν δ' ὁ ἑνικός, ὡς ἐκ θεῶν πηγάζοντα καὶ θεόθεν κρατοῦντα. Πρβλ. Ἱππολ. 98 'εἴπερ γε θνητοὶ θεῶν νόμοισι χρώμεθα'. Ἀλλὰ βαρύτερος κατηνέχθη ὁ πέλεκυς τῆς κριτικῆς κατὰ τῶν ἑπομένων:

800-1. *νόμῳ γὰρ τοὺς θεοὺς ἡγούμεθα κτλ.*] Προσέκρουσεν ἡ κριτικὴ εἰς τὸ ἄρθρον 'τούς', διότι, λέγει ὁ Οὐέϊλ., εἰς παλαιοτέρων κριτικῶν περὶ τούτου ἀτοπίας ἑπόμενος, τὸ ἄρθρον 'τούς' καθιστᾷ τὴν φράσιν ἀδιανόητον, ὅθεν καὶ διορθῶν ἐξέδωκε 'νόμῳ γὰρ δαίμονάς θ' ἡγούμεθα', ὁ δὲ Ναύκ. περιέγραψε νοθεύσας διὰ τοῦτο ἀμφοτέρους τοὺς στ. 800-1. Ἡμεῖς ἀποκρινόμενοι λέγομεν, ὅτι ἀδιανόητον καθιστᾷ τὴν φράσιν ὄχι τὸ ἔναρθρον ἀλλὰ τὸ ἄναρθρον 'θεούς', λυπούμεθα δὲ τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι αἱ ἐρριζωμέναι αὗται προλήψεις τῶν ἑλληνιστῶν μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ μεταδιδάσκωμεν τόσον ἁπλᾶ καὶ στοιχειώδη πράγματα. Ἡ σύνταξις τοῦ *ἡγοῦμαι* καὶ τοῦ *νομίζω* ἐπὶ θεῶν φέρεται πρὸς ἄναρθρον ἢ ἔναρθρον αἰτιατικήν, ὄχι κατ' ἰδιάζοντας τινὰς εἰς ταῦτα μόνον τὰ ῥήματα κανόνας, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κοινοὺς εἰς ἀνεξαιρέτως ἅπαντα. Βεβαίως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἀνάρθρως: *ἡγούμεθα θεούς*, ὅπως λέγομεν π. χ. καί: *ἀγρεύομεν ἰχθῦς*, διότι ὁ λόγος εἶνε ἀόριστος καὶ γενικός· ἀλλ' ὡς θελήσωμεν νὰ ὁρίσωμεν τὸ νόημα καθ' οἱονδήποτε ὁρισμόν, ἀλλ' οὕτως ὥστε ὁ ὁρισμὸς οὗτος νὰ κατηγορῆται τοῦ ὀνόματος ὡς συνόλου, ὡς γένους, τὸ ἄρθρον ἀποβαίνει ἀναπόφευκτον, καί, ὅπως ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν ἐνάρθρως: *δικτύοις γὰρ τοὺς ἰχθῦς ἀγρεύομεν*, διὰ τὸ 'δικτύοις', οὕτω καί: *νόμῳ γὰρ τοὺς θεοὺς ἡγούμεθα* διὰ τὸ 'νόμῳ'. Τὸ 'νόμῳ' εἶνε διορισμὸς κατηγορούμενος κατὰ πάντων τῶν θεῶν, ὄχι ἐνίων μόνον, διὰ τοῦτο τὸ ἄρθρον εἶνε ἀπαραίτητον. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν ἄλλων περιπτώσεων. Καὶ ὅπου δὲ δὲν κεῖται τὸ ἄρθρον παρὰ τοῖς τραγικοῖς, τὸ ὄνομα ὀφείλει νὰ νοηθῇ ἐνάρθρως, καθ' ἃ προεσημειώσαμεν. Ἐν Μηδ. 747 λέγει ὁ Εὐριπ. 'θεῶν τε συντιθεὶς ἅπαν γένος', ἀλλ' ἐννοεῖ: συντιθεὶς ἅπαν τὸ γένος *τῶν* θεῶν. Ὁμοίως 964 'πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος' = τὰ δῶρα *τοὺς* θεούς, 1416 'κραίνουσι θεοὶ' = *οἱ* θεοί. Ἀλλὰ τί τρέχομεν μακράν; Ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει πρὸ τοῦ 'τοὺς θεοὺς' δὲν εἶπεν (799) 'οἱ θεοί;' Διὰ τί ὅ,τι ἐν στ. 799 ἦτο ὀρθόν, ἐν 800 εἶνε ἐσφαλμένον; Καθόλου δ' εἰπεῖν, τὸ 'θεοὶ' κεῖται ἐνάρθρως σχε-

καὶ ζῶμεν ἄδικα καὶ δίκαι' ὡρισμένοι·
ὃς εἰς σ' ἀνελθὼν εἰ διαφθαρήσεται,
καὶ μὴ δίκην δώσουσιν οἵτινες ξένους
κτείνουσιν ἢ θεῶν ἱερὰ τολμῶσιν φέρειν,

δὸν πάντοτε παρ' Εὐριπ., σπανιάκις δ' ἀνάρθρως· ἀδιάφορον δ' ἂν τὸ ἄρθρον λέγεται ἢ σιγᾶται. Εἶνε ἀδιάφορον π. χ. ἂν ἐν τῷ 'Ιφιγ. Αὐλ. 33 'τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται' τὸ 'θεῶν' κεῖται ἀνάρθρως, διότι κατ' ἔννοιαν εἶνε ἔναρθρον (= *τὰ τῶν θεῶν*) ἀπαραλλάκτως, ὅπως καὶ τὸ 1610 π.χ. 'ἀπροσδόκητα δὲ βροτοῖσι (= *τοῖς* βροτοῖς) τὰ τῶν θεῶν'. Τὸ νόημα κατὰ ταῦτα εἶνε: *νόμῳ* (ἤτοι: *τῷ ἐκ θεῶν κρατοῦντι ἐν ἡμῖν νόμῳ*, καθ' ἃ προεῖπεν ἐν 799) *γὰρ πιστεύομεν εἰς τοὺς θεοὺς* (κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικωτέραν φράσιν καὶ ἔννοιαν = 'τοὺς θεοὺς ἡγούμεθα'), ἤτοι: νόμος διέπει τὰς πρὸς τὸ θεῖον ἡμῶν σχέσεις.

801. *καὶ ζῶμεν ἄδικα καὶ δίκαι' ὡρισμένοι·*] Καὶ οἱ ἄλλοι μέν, μάλιστα δὲ πάντων ὁ Ναύκ. διέστρεψε τὸ νόημα, συνάπτων τὸ 'ἄδικα καὶ δίκαια' πρὸς τὸ 'ζῶμεν', ὅπερ = *καὶ ζῶμεν ἀδίκως καὶ δικαίως*. Συναπτέον ταῦτα πρὸς τὸ 'ὡρισμένοι', ἤτοι: *καὶ* (νόμῳ) *ὡρισμένοι τὰ ἄδικα καὶ τὰ δίκαια ζῶμεν*, ἤτοι: *καὶ ζῶμεν κατὰ τὸν νόμον τοῦτον*, τὸν ἐκ θεῶν, *ἔχοντες ὡρισμένα ἡμῖν αὐτοῖς* (= 'ὡρισμένοι' πρβλ. εἰς 112 κττ.) *τὰ ἄδικα καὶ τὰ δίκαια.* Ὅπως δηλονότι ὁ νόμος, ἐκ θεῶν ἐν ἡμῖν κρατῶν, διέπει τὰς πρὸς τὸ θεῖον ἡμῶν σχέσεις (800), οὕτω διέπει ὁ αὐτὸς νόμος καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν σχέσεις τοῦ δικαίου, ὁρίσας τί τὸ ἄδικον καὶ τί τὸ δίκαιον. Ἐννοεῖται δ' ὅτι, ἀφ' οὗ διέστρεψεν, ὡς προείπομεν, τὸ νόημα τοῦ στίχου ὁ Ναύκ., ἐνόθευσεν ἔπειτα αὐτόν τε καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ, περιγράψας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ 'κρατῶν' (749) μένει οὕτως ἄνευ τοῦ 'νόμος' (800), ὑπακούει ὁ σοφὸς κριτικὸς εἰς τὴν μετοχὴν 'κρατῶν' τὸ 'Ζεύς', ἤτοι: 'χὠκείνων (τῶν θεῶν) κρατῶν (Ζεύς)'. Πόσον δ' ἄτοπον εἶνε τοῦτο, ἀποδεικνύει καὶ μόνον τὸ 'ὃς' (802), ὅπερ, εἰς τὸν Δία κατ' ἀνάγκην ἀναφερόμενον, παρέχει νόημα ὅλως ἀπόβλητον, ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ Ζεὺς εἶνε ζωύφιον ἀνερχόμενον εἰς τὸν 'Αγαμ. καὶ διαφθειρόμενον ὑπ' αὐτοῦ (802).

802. *εἰς σ' ἀνελθὼν*] Ἐν 'Ικετ. 561 λέγει ὁμοίως ὁ Θησεύς: 'οὐ γάρ ποτ' εἰς Ἕλληνας ἐξοισθήσεται, ὡς εἰς ἔμ' ἐλθὼν καὶ πόλιν Πανδίονος Νόμος παλαιὸς δαιμόνων διεφθάρη', ὅπου τὸ 'εἰς ἔμ' ἐλθὼν' = *περιελθὼν εἰς ἐμέ*, *ἐκ περιτροπῆς ἀνατεθεὶς εἰς ἐμέ*· ἐνταῦθα δὲ λέγει 'ἀνελθὼν' ἡ 'Εκάβη 'διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὕψος' (ΣΧΟΛ.)

804. *ἢ θεῶν ἱερὰ τολμῶσιν φέρειν*] 'ἱεροσυλεῖν'. ΣΧΟΛ. Ἡ ἱεροσυλία, λέγουσιν οἱ περὶ 'Ερμ., οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ κακούργημα τοῦ Πολυμ., ὅθεν καὶ οὗτοι μὲν εἰκάζουσιν, ὅτι ὁ στίχος ἀναφέρεται εἰς ἱστορικόν τι τοιοῦτον γεγονός, ὁ δὲ Ναύκ. ἐνόθευσεν ἄνευ ἑτέρου λόγου τοῦτόν τε καὶ τὸν ἑπόμενον στίχον. Καὶ τοιοῦτός μέν τις ἱστορικὸς ὑπαινιγμὸς δὲν εἶνε, καθόλου εἰπεῖν, ἀδύνατος, ἀλλ' ἡ ἱεροσυλία, ὡς τὸ ἄκρον τῆς περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβείας, συνέχεται καὶ στενότατα πρὸς τὸ κύριον ἐν τῷ λόγῳ τῆς 'Εκάβης ῥητορικὸν ἐνθύμημα, ὅτι ὁ ἐκ θεῶν κρατῶν νόμος διέπει τά τε περὶ τοὺς θεοὺς τῶν ἀνθρώπων νόμιμα καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους τούτων δίκαια. Ἄλλως καί, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σχολ., 'ἴδιον τοῖς ἐπειγομένοις εἴς τι δι' οἰκείαν ὠφέλειαν ἀπὸ τῶν μερικῶν τὰ καθόλου κρίνειν, ἢ ἀπὸ τῶν ὑπερεχόντων προσώπων ἢ πραγμάτων τὰ ἄλλα'.

οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις ἴσον.
ταῦτ' οὖν ἐν αἰσχρῷ θέμενος αἰδέσθητί με·
οἴκτειρον ἡμᾶς, ὡς γραφεύς τ' ἀποσταθεὶς
ἰδοῦ με κἀνάθρησον οἷ' ἔχω κακά.
τύραννος ἦν ποτ', ἀλλὰ νῦν δούλη σέθεν,
εὔπαις ποτ' οὖσα, νῦν δὲ γραῦς ἄπαις θ' ἅμα,
ἄπολις ἔρημος, ἀθλιωτάτη βροτῶν.
οἴμοι τάλαινα, ποῖ μ' ὑπεξάγεις πόδα;
ἔοικα πράξειν οὐδέν· ὦ τάλαιν' ἐγώ.
τί δῆτα θνητοὶ τἄλλα μὲν μαθήματα
μοχθοῦμεν ὡς χρὴ πάντα καὶ μαστεύομεν,
πειθὼ δὲ τὴν τύραννον ἀνθρώποις μόνην
οὐδέν τι μᾶλλον ἐς τέλος σπουδάζομεν
μισθοὺς διδόντες μανθάνειν, ἵν' ᾖ ποτε
πείθειν ἅ τις βούλοιτο τυγχάνειν θ' ἅμα;

805. '*ἴσον*] δίκαιον.' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Φοιν. 541.

806. *ἐν αἰσχρῷ θέμενος*] κατὰ τὰ 'ἐν εὐχερεῖ ἔθου' Σοφ. Φιλ. 864, 'ἐν παρέργῳ θοῦ με' 471, 'ἐν ψήφῳ λόγου θέσθαι' Εὐρ. Ῥήσ. 309 κττ., τοῦ 'τίθεμαι' ἐν τούτοις = *ἡγοῦμαι* ἤτοι: *αἰσχρὰ ταῦτα ἡγησάμενος*.

807. '*ἀποσταθεὶς*] τοῦτο ποιοῦσιν οἱ ζωγράφοι· ἡ αἴσθησις γὰρ ἀπρακτεῖ τῇ ἄκρᾳ ἐγγύτητι, ὡς τῷ λίαν πόῤῥω.' ΣΧΟΛ.

812. Ἐνταῦθα ὁ Ἀγαμέμνων ποιεῖ κίνημά τι, δεῖγμα στενοχωρίας, ἕνεκα τῶν κατεχόντων αὐτὸν ἀντιθέτων λογισμῶν, δυσμενῶς μὲν διατεθεὶς πρὸς τὸν Πολυμήστορα ἐκ τῶν τῆς Ἑκάβης λόγων, ἀλλὰ καὶ φοβούμενος νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν ὡς σύμμαχον. Τὸ κίνημα τοῦτο τῆς στενοχωρίας ἰδοῦσα ἡ Ἑκάβη, καὶ νομίσασα ὅτι τὴν ἐβαρύνθη καὶ θέλει νὰ φύγῃ, λέγει:

ποῖ μ' ὑπεξάγεις πόδα;] = *ποῖ ἐξάγεις λάθρα τὸν πόδα*; Τὸ δὲ 'μὲ' διὰ τὴν ἐν τῇ φράσει ἐγκειμένην ἔννοιαν τοῦ *φεύγειν*, ὅπερ φέρεται πρὸς αἰτιατ., ἤτοι: *ποῖ με* (φεύγων) *ὑπεξάγεις πόδα*; Πρβλ. τὸ τῆς συνηθείας: ποῦ θὰ μὲ πᾷς; (παρ' ἐνίοις ἄλλο παρὰ τό: ποῦ θὰ μοῦ πᾷς;) = ποῦ πηγαίνων θὰ μὲ διαφύγῃς;

814-5. *μαθήματα μοχθοῦμεν*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1555.

816-9. 'Ῥητορικῆς ἔπαινος' (ΣΧΟΛ.), ἥτις, ἐπ' Εὐριπίδου μάλιστα, ἤρχιζε ν' ἀκμάζῃ διὰ τῶν σοφιστῶν. Ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς: *τὴν δὲ πειθώ, τὴν μόνην ἐν ἀνθρώποις τύραννον, οὐδέν τι μᾶλλον* (= πλέον τῶν ἄλλων μαθημάτων) *σπουδάζομεν μανθάνειν ἐς τέλος* (= τελείως, κατὰ βάθος) *μισθοὺς διδόντες* κτλ.

818. *ἵν' ᾖ ποτε*] Οὕτως ἐν ἅπασ τοῖς βιβλ.· ἀλλ' ὁ Ἔλμσλ. (εἰς Σοφ. Οἰδ. Τ. 1389) διώρθ. 'ἦν', ὅπερ καὶ φέρεται ἔκτοτε ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδδ. Ἀλλ' ἡ διόρθωσις εἶνε ἡμαρτημένη, διότι ἡ πρὸς παρῳχημένον ὁριστικῆς σύνταξις τοῦ τελικοῦ *ἵνα* κττ. λαμβάνει χώραν ὁσάκις τοῦ ἐν τῷ κυρίῳ κώλῳ

τί οὖν ἔτ᾽ ἄν τις ἐλπίσαι πράξειν καλῶς;
οἱ μὲν γὰρ ὄντες παῖδες οὐκέτ᾽ εἰσί μοι,
αὐτὴ δ᾽ ἐπ᾽ αἰσχροῖς αἰχμάλωτος οἴχομαι·
καπνὸν δὲ πόλεως τόνδ᾽ ὑπερθρώσκονθ᾽ ὁρῶ.
καὶ μὴν ἴσως μὲν τοῦ λόγου κενὸν τόδε,
Κύπριν προβάλλειν· ἀλλ᾽ ὅμως εἰρήσεται·
πρὸς σοῖσι πλευροῖς παῖς ἐμὴ κοιμίζεται

ῥήματος ὁ χρόνος εἶνε ὁμοίως παρῳχημένος· ἐκ δὲ τῶν παραδειγμάτων, ὅσα παραθέτει ὁ περικλεὴς κριτικὸς (Σοφ. Ἠλ. 1131, Αἰσχ. Προμ. 152, 746, Χοηφ. 193, Εὐρ. Ἱππ. 665, 925, 1078, Ἰφ. Τ. 354, Φοιν. 214, Ἀρ. Σφ. 989, Εἰρ. 135, Ἐκκλ. 151, 422), οὐδὲν μαρτυρεῖ ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου. Καὶ τὰ παρὰ Κρυγέρ. δὲ (I § 54, 8, 8), εἰς ὃν παραπέμπει ὁ Οὐεκλ., ἐν Εὐρ. ἀποσπ. 12 καὶ Λυσ. 1, 40 ἀπαρέμφατα εἶνε ὄχι ἐνεστῶτες, ὅπως κατὰ λίαν συνήθη πλάνην ἐκλαμβάνονται, ἀλλὰ παρατατικοί. (Τὸ ἐν Εὐριπ. ἀποσπ. 442 'φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ πράγματ᾽ ἀνθρώποις ἔχειν φωνήν, ἵν᾽ ἦσαν μηδὲν οἱ δεινοὶ λέγειν' τελικὸν 'ἵν᾽ ἦσαν' εἶνε ἀπόδοσις ὄχι τοῦ 'φεῦ τὸ μὴ ἔχειν', ἀλλ᾽ ὅρου ὑποθετικοῦ ὑπακουστέου ἐκ τῆς συνεπείας, ἤτοι: *ἵνα, τῶν πραγμάτων φωνὴν ἐχόντων* [= *εἰ φωνὴν εἶχον τὰ πράγματα*], *ἦσαν μηδὲν οἱ δ. λέγειν*). Οὐδὲ τεκμηριοῖ τι ὑπὲρ τοῦ σολοίκου διρθώματος ἡ εὐκτικὴ 'βούλοιτο', ὅπως ἀξιοῖ ὁ αὐτὸς Οὐεκλ., διότι καὶ ἐνεστῶτος ἡγουμένου τὰ ἀναφορικὰ φέρονται πρὸς εὐκτικήν, ὁσάκις ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τοῦτο, οἷον Σοφ. Οἰδ. Τ. 315 'ἄνδρα δ᾽ ὠφελεῖν ἀφ᾽ ὧν ἔχοι τε καὶ δύναιτο κάλλιστος πόνος', Οἰδ. Κ. 1172 'καὶ τίς ποτ᾽ ἐστίν, ὅν γ᾽ ἐγὼ ψέξαιμί τι', καὶ ἀπειράριθμα ἄλλα τοιαῦτα. Ὁμοίως καὶ ἐνταῦθα 'ἅ τις βούλοιτο', διότι ἡ λέγουσα ἐκδέχεται τοῦτο ὑποθετικῶς, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ ἀοριστολογικὸν 'ποτὲ' (= καμμιὰ φορά), ἤτοι: *ἵν᾽ ἔχῃ ποτέ τις πείθειν τυγχάνειν θ᾽ ἃ βούλοιτο*; Τὸ δὲ 'τυγχάνειν' πρὸς αἰτιατ. ὅπως πολλάκις.

821. *γὰρ ὄντες*] Οὕτως ἐν *AL*, ἐν δ᾽ *a* 'τοσοίδε', καὶ ἐν *EG* 'τοσοῦτοι'. Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα ἡ μετοχὴ 'ὄντες' ἐξελήφθη κατ᾽ ἐνεστῶτα, ὅθεν καὶ ὁ μὲν Ναύκ. διώρθου 'ἀλλ᾽ οἳ μὲν ἦσαν', ὁ δ᾽ Οὐέϊλ. καὶ ἐξέδωκε διορθῶν 'οἱ μέν ποτ᾽ ὄντες', διότι, λέγει, τὸ 'οἱ ὄντες παῖδες' σημαίνει: *οἱ παῖδες οὓς ἔχω* (ceux que j'ai). Μεγάλη ἡ πλάνη τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ, διότι ὁ ἐνεστὼς ἐνταῦθα εἶνε παρατατικὸς (= *οὓς εἶχον*: ceux que j'avais), οὐδὲ προσπορίζει εἰς τὸ 'ὄντες' τὴν κατηγορίαν τοῦ παρατατικοῦ, μὴ ὑπάρχουσαν, τὸ *ποτὲ* (ὅπερ ἄλλως δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ παρελθὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐνεστὼς ὁμοίως καὶ εἰς τὸ μέλλον), ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο μόριον.

822-3. *αὐτὴ… ὁρῶ*] Κακῶς ἑρμηνεύεται. Τὸ 'ἐπ᾽ αἰσχροῖς' (ἐνταῦθα = *ἐπ᾽ αἴσχεσιν* [ὅπως ἄνευ ἀνάγκης καὶ διώρθου ὁ Μυσγρ. Πρβλ. 'αἴσχεα: ὀνείδη, ὕβρεις' ΗΣΥΧ.] σύναπτε ὄχι τῷ 'οἴχομαι' ἀλλὰ τῷ 'αἰχμάλωτος (οὖσα)'. Τὸ δ᾽ 'οἴχομαι = πάγω (*ἔῤῥω* ἤτοι: *ὄλωλα*, καθ᾽ ἃ διεξοδικῶς εἰς Φοιν. σελ. 340). Σύναπτε δὲ τὸ 'πόλεως' ὄχι πρὸς τὸ 'καπνόν', ὅπως κοινῶς κατὰ τὸν Σχολ., ἀλλὰ πρὸς τὸ 'ὑπερθρώσκοντα'.

824. *κενὸν*] Πρὸς τὸ 'τοῦ λόγου' συνάψας ὁ Ναύκ. τὸ 'κενόν', καὶ ἀργὴν διὰ τοῦτο τὴν γενικὴν ἐκλαβών, διώρθου 'τοῦ λόγου ξένον'. Ὁ Οὐέϊλος ἔδειξε τὴν ὀρθὴν συνθήκην τῶν λέξεων: *ἀλλ᾽ ἴσως μὲν κενὸν* (= μάταιον) *τόδε* (τὸ μέρος) *τοῦ λόγου*.

826. *πρὸς σοῖσι πλευροῖς*] = 'σ τὸ

ἡ φοιβάς, ἣν καλοῦσι Κασάνδραν Φρύγες.
ποῦ τὰς φίλας δῆτ' εὐφρόνας δείξεις, ἄναξ,
ἢ τῶν ἐν εὐνῇ φιλτάτων ἀσπασμάτων
χάριν τίν' ἕξει παῖς ἐμή, κείνης δ' ἐγώ;
ἐκ τοῦ σκότου γὰρ τῶν τε νυκτέρων πάνυ
φίλτρων μεγίστη γίγνεται βροτοῖς χάρις.
ἄκουε δή νυν· τὸν θανόντα τόνδ' ὁρᾷς;
τοῦτον καλῶς δρῶν ὄντα κηδεστὴν σέθεν

πλάγι σου, ὅθεν καὶ παγίδια (ἀντὶ: πλαγίδια, ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 574) = *πλευρά*.

'*κοιμίζεται*] εὐνάζεται... πᾶς κοιμώμενος κοιμίζεται, οὐ μὴν πᾶς ὁ κοιμιζόμενος καὶ κοιμᾶται'. ΣΧΟΛ. Ὁ εἰς Σοφ. Αἴ. 520 Σχολ. παρατηρεῖ ταῦτα: 'αἰδημόνως αὐτὸν (τὸν Αἴαντα) ὑπομιμνήσκει (ἡ Τέκμησσα) τὰ τῆς εὐνῆς· διὰ τούτου γὰρ μάλιστα δοκεῖ αὐτὸν πείθειν· ὁ δέ γε Εὐριπ. μαστροπικώτατα εἰσάγει τὴν Ἑκάβ. λέγουσαν· 'ποῦ τὰς φίλας κτλ.' Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος Σχολ. ἀντιλέγει οὕτως 'οὐ μαστροπώδεις οἱ λόγοι, ἀλλ' ἀφαιρεθεῖσα τὸν τῆς τύχης ὄγκον εἰς πᾶν ὁτιοῦν καταβαίνει καθομιλοῦσα τοῖς καιροῖς καὶ λέγουσα ταῦτα δι' ὧν ἔμελλε θηρᾶσθαι βοήθειαν'. Πρόσθες εἰς ταῦτα ὅτι ἡ Τέκμησσα, νεαρὰ παλλακὶς τοῦ Αἴαντος, περὶ ἑαυτῆς καὶ ὑπὲρ τοῦ Αἴαντος πρὸς αὐτὸν λαλοῦσα, ὑπομιμνήσκει αὐτὸν τὰ ἐν εὐφρόνῃ τερπνά, ἐν ᾧ ἡ Ἑκάβη εἶνε γραῖα, καὶ λέγει ταῦτα, ἀφ' οὗ πρότερον εἶπεν ὅσα εἶπεν ἐν στ. 822 καὶ 824-5, ὅπερ λίαν διάφορον.

831-2. *ἐκ τοῦ σκότου... χάρις.*] Τὸ δίστιχον, ὡς γνωμικόν, ἔπαθε παραλλαγάς τινας (*aLG* 'σκότους', ἐν *EL* 'γὰρ' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'τε', καὶ ἀντὶ τοῦ ἐν *AaE* 'βροτοῖς' ἐν Ea^3 'πάνυ', ἐν δὲ LGA^2 'θνητοῖς'). Ἀλλ' ὁ Ματθ. ἠθέτησε τοὺς στ. διότι, λέγει, τὸ 'πάνυ' οὔτε πρὸς τὸ 'μεγίστη', οὔτε πρὸς τὸ 'γίγνεται' οὔτε πρὸς τὸ 'φίλτρον', ὅπερ καὶ προσεχέστατον, συναπτόμενον, παρέχει νόημά τι ἀνεκτόν. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ ἅπαντες οἱ ἐπελθόντες ἐκδόται ἐξωβέλισαν τοὺς στίχους, πλὴν τοῦ Οὐεἲλ. ἐκδόντος κατὰ Ναύκ. 'τῶν τε νυκτερησίων (παρὰ Τζέτζῃ καὶ Ὠρίωνι)' ἀντὶ τοῦ 'τῶν τε νυκτέρων πάνυ'. Ἀλλὰ τὸ 'πάνυ' οὐ μόνον πρὸς ὑπερθετικὰ φέρεται, ὅπως τὸ *πολὺ* καὶ μόνον καὶ μετὰ τοῦ *πάνυ* (Πλάτ. Χαρμίδ. 157 D 'ὅτι *πάνυ πολὺ* δοκεῖ *σωφρονέστατος* εἶναι τῶν νυνί', Κράτ. παρ' Ἀθην. 6', 50 E '*πάνυ* γάρ ἐστιν *ὡρικώτατα* τὰ τιτθὶ' ὥσπερ μῆλον κτλ.'), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ σχετικοῦ ἐπιθέτου ἀποχωρίζεται οὐ μόνον παρὰ ποιηταῖς (π. χ. Ἀριστ. Πλ. 25 'εὔνους γὰρ ὤν σοι πυνθάνομαι πάνυ σφόδρα', 565 'πάνυ γοῦν κλέπτειν κόσμιόν ἐστιν' κτλ.) ἀλλὰ καὶ τοῖς πεζοῖς (οἷον Ξεν. Ἀπομν. 6', 6, 35 'πάνυ ἂν οἶμαί σοι ἐπιτήδειον εἶναί με σύνθηρον τῶν ἀγαθῶν φίλων'.) Τὸ δὲ 'χάρις' ἐνταῦθα δὲν σημαίνει 'ἔρως', ὅπως θέλει νὰ ἑρμηνεύῃ ὁ Ματθ., ἀλλά: *εὔνοια*, χατήρι (τουρκογρ.), ἤτοι: *πάνυ γὰρ μεγίστη χάρις γίγνεται τοῖς βροτοῖς ἐκ τῆς νυκτὸς καὶ τῶν ἐν νυκτὶ φιλοτησίων θελγήτρων.*

834. '*κηδεστὴν*] γυναικάδελφον... κηδεσταὶ λέγονται κοινῷ ὀνόματι πάντες οἱ ἐξ ἀγχιστείας'. ΣΧΟΛ. Τὸ δὲ 'τοῦτον καλῶς' ἀπὸ κοινοῦ, ἤτοι: *τοῦτον καλῶς δρῶν, κηδεστὴν σὸν* (τοῦτον) *ὄντα* (καλῶς) *δράσεις*, (ὄχι ὅπως ὁ Πάλ. 'τὸν ὄντα κηδ. κτλ.').

δράσεις. ἑνός μοι μῦθος ἐνδεὴς ἔτι.
εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι
καὶ χερσὶ καὶ κόμαισι καὶ ποδῶν βάσει
ἢ Δαιδάλου τέχναισιν ἢ θεῶν τινος,
ὡς πάνθ' ὁμαρτῇ σῶν ἔχοιτο γουνάτων
κλαίοντ' ἐπισκήπτοντα παντοίους λόγους.
ὦ δέσποτ', ὦ μέγιστον Ἕλλησιν φάος,
πιθοῦ, παράσχες χεῖρα τῇ πρεσβύτιδι
τιμωρόν, εἰ καὶ μηδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅμως.
ἐσθλοῦ γὰρ ἀνδρὸς τῇ δίκῃ θ' ὑπηρετεῖν
καὶ τοὺς κακοὺς δρᾶν πανταχοῦ κακῶς ἀεί.

ΧΟΡΟΣ.

δεινόν γε, θνητοῖς ὡς ἅπαντα συμπιτνεῖ,
καὶ τὰς ἀνάγκας οἱ νόμοι διώρισαν,
φίλους τιθέντες τούς γε πολεμιωτάτους
ἐχθρούς τε τοὺς πρὶν εὐμενεῖς ποιούμενοι.

836. *εἰ*] 'ἀντὶ τοῦ εἴθε'. ΣΧΟΛ.

838. *Δαιδάλου*] 'ἀγαλματοποιὸς ὁ Δαίδαλος ποιῶν ἀγάλματα οὕτω κάλλιστα, ὡς ἱστορηθῆναι περὶ τούτων τοῖς ποιηταῖς ὅτι φωνὴν ἠφίεσαν καὶ ἐκινοῦντο'. ΣΧΟΛ.

840. '*ἐπισκήπτοντα*] μεθ' ἱκεσίας ἐπάγοντα'. ΣΧΟΛ.

846-9. Ἡ ῥῆσις ἔμεινεν ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον ἀδιανόητος, ἄλλων ἄλλως ἑρμηνευόντων, κυρίως δὲ ὁ στ.

847. *καὶ τὰς ἀν... διώρισαν*], περὶ οὗ 'μεταλλακτέον τὰς πτώσεις... Ὁ Δίδυμος οὕτως· μᾶλλον ὤφειλεν εἰπεῖν ὅτι τοὺς νόμους αἱ ἀνάγκαι διορίζουσιν ... καὶ τὰς ἀνάγκας, ἤγουν τὴν εἱμαρμένην αὐτήν, διέταξαν οἱ νόμοι... ἀντίπτωσις'. ΣΧΟΛ. Καὶ ὁ μὲν Ἑάθ. ἤθελε 'γάμοι' ἀντὶ τοῦ 'νόμοι', ἢ στέργων τὴν κοινὴν ἐξεδέχετο τὸ 'ἀνάγκας'=*φιλίας*, ἐννοῶν ὅτι ἡ δύναμις τῶν νόμων καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶνε ἀνωτέρα τῆς τῶν φιλιῶν. Ὁ δὲ Μυσγρ. διώρθου 'χρόνοι', συνεπινεύοντος τοῦ Βρυγκ. (ἑρμηνεύων: οἱ καιροὶ καὶ αἱ περιστάσεις ὁρίζουσι τὰς φιλίας). Ὁ Ἑρμᾶνν. πρότερον 'καὶ τὰς ἀνάγκας οὐ νόμῳ διώρισαν (δηλ. οἱ θνητοί)', ἔπειτα ἡρμήνευσε: τὰς ἀνάγκας ὁρίζει ἡ διαφορὰ τῶν νόμων, ἤτοι τῆς δικαιοσύνης· ὁ Ματθ. ἀπορεῖ, ὡς καὶ ὁ Δινδ.· ὁ Ἀρτ. λέγει ὅτι ἡ ῥῆσις εἶνε ἀνόητος, καὶ γράφει 'καὶ ταῖς ἀνάγκαις τοὺς νόμους διώρισαν', τὸ 'ἀνάγκαις' ἑρμηνεύων: *νόμοις καὶ ἐθίμοις*, ὅπως καὶ ὁ Πάλ., ὁ δ' Οὐέϊλ.: ἡ μεταβολὴ τῶν ἡμετέρων ἕξεων ὁρίζει τὴν διαφορὰν τῶν ἀναγκῶν κτλ., ὁ Οὐεκλεῖν. καὶ Πάλ. ἑρμηνεύουσι τὸ 'νόμοι'=*ἤθη*, *ἔθιμα* κτλ., ἐξ ὧν ἁπάντων οὐδέν τι εὔλογον συμπεραίνεται. Καθ' ἡμᾶς τὸ κύριον σφάλμα τῆς ἑρμηνείας καὶ ἐνταῦθα εἶνε, ὅτι πάντες ἐξεδέχθησαν τὰς λέξεις ἄλλως ἢ ὅπως ὁ Εὐριπίδης, οὗτινος ἡ χρῆσις πρὸ παντὸς ἔπρεπε νὰ ἐξακριβωθῇ. Τὸ 'διορίζω' π.χ. ἐν τοῖς πλείστοις χωρίοις τοῦ ποιητοῦ (Ἴων. 46 'ὑπὲρ δὲ θυμέλας διορίσαι πρόθυμος ἦν' [=*τοῦ ναοῦ ἔξω*

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ἐγὼ σὲ καὶ σὸν παῖδα καὶ τύχας σέθεν,
Ἑκάβη, δι' οἴκτου χεῖρά θ' ἱκεσίαν ἔχω
καὶ βούλομαι θεῶν θ' οὕνεκ' ἀνόσιον ξένον
καὶ τοῦ δικαίου τήνδε σοι δοῦναι δίκην,

βαλεῖν, καὶ 'διορίσαι pro exterminare.' ΒΑΡΝΕΣ. εἰς Μηδ.434]. Ὁμοίως καὶ Ἑλέν. 394, 828, Πλάτ. Νόμ. Θ', 873 Ε. Ἰσοκρ. Πανηγ. § 174 κλπ. Πρβλ. 'διορίσαι, ὃ καὶ ἐξορίσαι λέγουσι: τὸ φυγαδεῦσαι'. ΗΣΥΧ.) σημαίνει: *ἐκβάλλω, ἐκπέμπω, ἐκποδὼν ποιῶ, αἴρω* κττ. Καὶ τὸ μὲν '*νόμοι*' εἶνε φανερὸν ἐξ ὧν ἀνωτέρω εἰς 799-801 εἴπομεν, τί σημαίνει· ἀλλὰ τὸ 'ἀνάγκας' ἐξελήφθη κακῶς ἐν τῇ κοινῇ ἐκδοχῇ, ἐν ᾧ ὤφειλε νὰ ἐκληφθῇ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ χρήσει τῆς λέξεως, ἀφ' οὗ ὁ λόγος περὶ νόμων, καὶ ὁ ποιητὴς εἶνε φιλόσοφος. Ἐν τῷ Τιμαίῳ, ὅπου ὁ Πλάτων ἐκθέτει, εἰ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον αὑτοῦ τρόπον, τὰ περὶ κόσμου φιλοσοφικὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ συστήματα, λέγει (Τιμ. 47-8) 'ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις ἐξ ἀνάγκης καὶ νοῦ συστάσεως ἐγεννήθη', (Σημειωτέον δὲ ὅτι 'νοῦς' ἐνταῦθα εἶνε αὐτὸς ὁ κατ' Ἀναξαγόραν 'νοῦς'· πρβλ. Διογ. Λ. Β', 6 'πρῶτος [Ἀναξαγ.] τῇ ὕλῃ νοῦν ἐπέστησεν', Ἀριστοτ. μετὰ τὰ φυσ. α', 3 σελ. 984, 15 'νοῦν... εἰπὼν ἐνεῖναι... ἐν τῇ φύσει τὸν αἴτιον τοῦ κόσμου καὶ τῆς τάξεως πάσης)', ὅπου τὸ 'ἀνάγκη' οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ τὰ τοῦ Ἀναξαγόρου 'ὁμοῦ πάντα χρήματα' (Πλάτ. Φαίδ. σελ. 72), ἤτοι τὸ 'χάος' τοῦ Ἡσιόδου, ἡ 'ὕλη' τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ δὴ καὶ ἡ κατ' αὐτὸν 'φύσις' (π.χ. Ἀριστοτ. μετὰ τὰ φυσ. κϛ'. σελ. 1024, 4 κλπ.). Κατὰ ταῦτα εἶνε φανερόν, ὅτι ὁ Εὐριπίδης λέγων π. χ. Τρῳάδ. 886 'Ζεύς, εἴτ' ἀνάγκη φύσεως, εἴτε νοῦς βροτῶν' ('ὁρᾶται δὲ ἐκ τῶν Ἀναξαγορείων λόγων... εἴτε φυσικὴ ἀνάγκη, ἢ νοῦς οἷον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι' ΣΧΟΛ.), οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ παρὰ νὰ ἐφαρμόζῃ εἰς τὸ θέμα του τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς ἰδέας τοῦ διδασκάλου του Ἀναξαγόρου. Ἐὰν δὲ ἡ 'ἀνάγκη' ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκτὸς καὶ ἄνευ 'νοῦ' φύσιν, καὶ πάντα τὰ κατὰ φύσιν, οἱ 'νόμοι' ἀναφέρονται, ὡς εἰκός, εἰς τὸν 'νοῦν', ἤτοι τὸν θεόν, καθ' ἃ καὶ ἀνωτέρω (εἰς 800-1) ἐξηγήσαμεν. Πρβλ. Πλάτ. Τιμ. 68 Ε 'δύο αἰτίας εἴδη τὸ μὲν ἀναγκαῖον (=*τὸ κατὰ φύσιν*, *ἡ φύσις*) τὸ δὲ θεῖον' (='ὁ νοῦς')."Οτι δὲ τοῦτο καὶ παρ' Εὐριπ. οὕτως ἔχει, ἀποδεικνύουσι τὰ ἐν Ὀρέστ. 485 κἑξ., ὅπου ὁ Μενέλαος ἐπιτιμώμενος ὑπὸ τοῦ Τυνδάρεω, ὅτι λαλεῖ πρὸς τὸν μητραλοίαν, ὃν οἱ νόμοι κατεδίκασαν, δικαιολογεῖται, ὅτι ὁ Ὀρέστης εἶνε ἀνεψιός του. ΤΥΝΔ. 'βεβαρβάρωσαι χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις'. ΜΕΝΕΛ. 'ἑλληνικόν τοι τὸν ὁμόθεν τιμᾶν ἀεί'. ΤΥΝΔ. 'καὶ τῶν νόμων γε μὴ πρότερον εἶναι θέλειν'. ΜΕΝ. 'πᾶν τοὐξ ἀνάγκης δοῦλόν ἐστ' ἐν τοῖς σοφοῖς'. ('πᾶν τοὐξ ἀνάγκης: ἡ τῆς φύσεως ἀνάγκη, ὅ ἐστιν ἡ συγγένεια'. ΣΧΟΛ. ἤτοι: *πᾶν τοὐξ ἀνάγκης τῇ ἀνάγκῃ δουλεύει*). Κατὰ πάντα ταῦτα ἡ ἔννοια τοῦ ἡμετέρου στίχου εἶνε αὐτή: *δεινῶς* (=σφόδρα) *θαυμαστὸν ὡς ἅπαντα τοῖς θνητοῖς συμπίπτει* (= πόσον ἅπασαι αἱ συμπτώσεις συμβαίνουσιν εἰς τοὺς θνητούς), *καὶ ὡς οἱ* (θεόθεν) *νόμοι αἴρουσι* (='διώρισαν', ὁ ἀόριστος ἀντ' ἐνεστῶτος διὰ τὸ ἀξιωματικὸν τοῦ γνωμικοῦ) *τὰς* (ἐκ φύσεως) *ἀνάγκας* (ἤτοι ἐνταῦθα: τοὺς συγγενικοὺς δεσμούς), *φίλους ποιοῦντες τοὺς γε πολεμιωτάτους* (ὅπως δηλ. τὴν Ἑκάβην τὸν Πολύδωρον καὶ τὸν Ἀγα-

εἴ πως φανείη γ' ὥστε σοί τ' ἔχειν καλῶς,
στρατῷ τε μὴ δόξαι με Κασάνδρας χάριν
Θρῄκης ἄνακτι τόνδε βουλεῦσαι φόνον.
ἔστιν γὰρ ᾗ ταραγμὸς ἐμπέπτωκέ μοι·
τὸν ἄνδρα τοῦτον φίλιον ἡγεῖται στρατός,
τὸν κατθανόντα δ' ἐχθρόν· εἰ δὲ σοὶ φίλος
ὅδ' ἐστί, χωρὶς τοῦτο κοὐ κοινὸν στρατῷ.
πρὸς ταῦτα φρόντιζ'· ὡς θέλοντα μέν μ' ἔχεις
σοὶ ξυμπονῆσαι καὶ ταχὺν προσαρκέσαι,
βραδὺν δ', Ἀχαιοῖς εἰ διαβληθήσομαι.

ΕΚΑΒΗ.

φεῦ·
οὐκ ἔστι θνητῶν ὅστις ἔστ' ἐλεύθερος·
ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν ἢ τύχης,
ἢ πλῆθος αὐτὸν πόλεος ἢ νόμων γραφαὶ

μέμνονα) *ἐχθρούς τε τοὺς πρὶν εὐμενεῖς* ('ἤγουν τοὺς φίλους'. ΣΧΟΛ., ἤτοι τὴν Ἑκάβην καὶ τὸν Πολυμήστορα τὸν ξένον αὐτῆς καὶ φίλον). Νόμοι δ' ἐνταῦθα οἱ 'θεῶν θ' οὕνεκα καὶ τοῦ δικαίου' (853-4), περὶ ὧν ἴδ. καὶ εἰς 799-801.

854-5. *εἴ πως κλπ.*] ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'δόξαιμι', ἀντὶ τοῦ 'δόξαι με', ὅπερ πρὸ ἐμοῦ μετέγραψε διορθῶν ὀρθῶς ὁ Κοϊτσάλ. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τοῖς ἀρίστοις 'φανείη γ'' φέρεται ἔν τισιν ἥττονος ἀξίας κώδδ. 'φανείην γ'', ὅπερ ἐκ διορθώσεως διὰ τὴν ἀσυνταξίαν ('δέον δόξαι εἰπεῖν, πρὸς τὸ σοί τ' ἔχειν... δόξαιμι εἶπε πρὸς τὸ φανείην' ΣΧΟΛ.) κακοζήλου μὲν διὰ τὴν ταυτολογίαν (φανείη—δόξαιμι), ἀνοήτου δὲ διὰ τὸ ἐπιφερόμενον 'ἔχειν καλῶς', εἰ καὶ ἐξέδωκεν οὕτως ὁ Ἑρμᾶννος, κακῶς αὐτὴν δικαιολογῶν. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ ἐκ διορθώσεως γραφὴ αἴρει πάσας τὰς δυσκολίας, λογικάς τε καὶ γραμματικάς. Ὁ τόνος τῆς διὰ τοῦ 'τὲ—τὲ' συμπλοκῆς τῶν δύο ἀπαρεμφατικῶν κώλων πίπτει ὄχι εἰς τὸ 'σοὶ' καὶ 'μὲ' (ὅπερ διὰ τοῦτο καὶ ὄχι *ἐμὲ*) ἀλλ' εἰς τὸ 'σοὶ' καὶ τῷ 'στρατῷ', ἤτοι: *εἴ γέ πως* (= μ' ἕνα κάποιον τρόπον) *σοί τε φανείη καλῶς ἔχειν* (τὸ δοῦναι δίκην τὸν ἀνόσιον ξένον), *στρατῷ τε* (ἀπὸ κοινοῦ τὸ φανείη) *μὴ δόξαι με Κασ. χάριν Θρῄκης ἄνακτι τόνδε βουλεῦσαι φόνον*. Ὁ λόγος ἠθογραφικὸς τῆς δημαγωγικῆς διπλωματικότητος τοῦ Ἀγαμ.

857. *ἔστιν γὰρ ᾗ κτλ.*] 'ἔστι γάρ τι [τοῦ πράγματος τούτου δηλονότι] καθ' ὃ τετάραγμαι'. ΣΧΟΛ.

859. *εἰ δὲ σοὶ*] Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλίοις 'εἰ δέ σοι', ὅπερ εὐλόγως ἔτρεψάν τινες εἰς 'δὲ σοί'. Ἀλλ' ὁ Ἔλμσλ. (εἰς Σοφ. Οἰδ. Τ. 376) ἐκλαβών, ὅπως ἅπαντες, τὸ 'ὅδ'' (860) = Πολύδωρος, διώρθωσεν 'εἰ δ' ἐμοί', ὅπερ καὶ ἐξέδωκαν Δίνδ. Ναύκ. Κίρχ[2]. Οὐεκλ. Πρίνζ. Κακῶς, διότι 'ὅδε' λέγων ὁ Ἀγαμ., ἐννοεῖ ἑαυτόν, τοῦ ῥήματος ἐπὶ τῆς χρήσεως ταύτης τοῦ *ὅδε* ἐκφερομένου οὐ μόνον πρωτοπροσώπως, ὡς Ἑκ. 204, ἀλλὰ καὶ τριτοπροσώπως, ὡς ἐν Ἠλ. 44.

εἴργουσι χρῆσθαι μὴ κατὰ γνώμην τρόποις.
ἐπεὶ δὲ ταρβεῖς τῷ τ' ὄχλῳ πλέον νέμεις,
ἐγώ σε θήσω τοῦδ' ἐλεύθερον φόβου.
σύνισθι μὲν γάρ, ἤν τι βουλεύσω κακὸν
τῷ τόνδ' ἀποκτείναντι, συνδράσῃς δὲ μή.
ἢν δ' ἐξ 'Αχαιῶν θόρυβος ἢ 'πικουρία
πάσχοντος ἀνδρὸς Θρῃκὸς οἷα πείσεται
φανῇ τις, εἶργε μὴ δοκῶν ἐμὴν χάριν.
τὰ δ' ἄλλα θάρσει· πάντ' ἐγὼ θήσω καλῶς.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

πῶς οὖν; τί δράσεις; πότερα φάσγανον χερὶ
λαβοῦσα γραίᾳ φῶτα βάρβαρον κτενεῖς,
ἢ φαρμάκοισιν ἢ 'πικουρίᾳ τίνι;
τίς σοι ξυνέσται χείρ; πόθεν κτήσει φίλους;

ΕΚΑΒΗ.

στέγαι κεκεύθασ' αἵδε Τρῳάδων ὄχλον.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

τὰς αἰχμαλώτους εἶπας, 'Ελλήνων ἄγραν;

ΕΚΑΒΗ.

σὺν ταῖσδε τὸν ἐμὸν φονέα τιμωρήσομαι.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

καὶ πῶς γυναιξὶν ἀρσένων ἔσται κράτος;

ΕΚΑΒΗ.

δεινὸν τὸ πλῆθος σὺν δόλῳ τε δύσμαχον.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

δεινόν· τὸ μέντοι θῆλυ μέμφομαι γένος.

867. *μὴ*] 'τοῦ μὴ δὲ καὶ ὄντος καὶ ἀπόντος σώζεται ὁ λόγος'. ΣΧΟΛ., ὡς ἐπὶ τοῦ *ἀρνοῦμαι, κωλύω* κττ.

868 *τῷ τ' ὄχλῳ πλέον νέμεις*] = *τὸν τ' ὄχλον περὶ πλείονος ποιεῖ.*

874 *μὴ δοκῶν ἐμ. χ.*] 'Από κοινοῦ τὸ «εἴργειν».

875. *τὰ δ' ἄλλα θάρσει*] Οὔτε τὸ 'τὰ δ' ἄλλα' = *κατὰ τὰ ἄλλα*, ὅπως ὁ Σχολ., καὶ τὸ 'θάρσει' μεταβατικῶς πρὸς τὸ 'τὰ δ' ἄλλα', ὄχι ὡς ἐν παρενθέσει, καθ' ἃ ἐδίδαξεν ὁ ῞Ελμσλ. (εἰς Μηδ. 301), μετὰ τοῦ 'Ρεϊσιγ. καὶ Σχαιφφ. ῎Ιδ. εἰς Φοιν. 853 καὶ σελ. 487.

885 '*μέμφομαι*]... φαῦλον ἡγοῦμαι.' ΣΧΟΛ.

ΕΚΑΒΗ.

τί δ'; οὐ γυναῖκες εἷλον Αἰγύπτου τέκνα
καὶ Λῆμνον ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν;
ἀλλ' ὡς γενέσθαι· τόνδε μὲν μέθες λόγον,
πέμψον δέ μοι τήνδ' ἀσφαλῶς διὰ στρατοῦ

886. *Αἰγ. τέκνα*] τοὺς πεντήκοντα υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου, ὃν φοβηθεὶς ὁ ἀδελφὸς Δαναὸς ἐξέβαλε τῆς πόλεως. Ἀνδρωθέντων δὲ τῶν υἱῶν, καὶ τοῦ Αἰγύπτου μετ' αὐτῶν ἐπανερχομένου, ὁ Δαναὸς φοβηθεὶς πολιορκίαν, προτείνει ἐπιγαμίαν, ἧς δεκτῆς γενομένης, αἱ 50 Δαναΐδες νυμφευθεῖσαι τοὺς 50 υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου, ἐδολοφόνησαν αὐτοὺς ἐν τῇ παστάδι. Ὁ μῦθος εἶνε τὸ γνωστὸν θέμα τῶν Ἱκετίδων τοῦ Αἰσχύλου.

887. κἑξ. Ἄλλως ὑπ' ἄλλων παραδίδεται ὁ μῦθος. Εἴτε κατὰ μῆνιν τῆς Ἀφροδίτης, ἐμβαλούσης εἰς τὸ στόμα τῶν Λημνίων γυναικῶν δυσωδίαν, εἴτε κατὰ φυλετικὴν ἀντιπάθειαν, αἱ Λήμνιαι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν περιφρονούμεναι, αἰκιζόμεναι ἢ ἀποκτεινόμεναι, ἀνταπέκτειναν τοὺς ἄνδρας, ὅθεν καὶ τὸ παροιμιῶδες 'Λήμνια κακά'.

Λῆμνον ἀρσένων ἐξῴκισαν;] Τὸ ῥῆμα ἐνταῦθα ὄχι κυριολεκτικῶς ὡς ἐν τῷ 946 κἑξ. 'ἐπεί με... ἐξῴκισέν τ' οἴκων γάμος', ἀλλὰ συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ *ἠρήμωσαν*.

888. *ἀλλ' ὡς γενέσθαι·*] 'ὥς' ἐν A^2 *E*, 'ὡς' ἐν τοῖς λοιποῖς, καὶ 'γενέσθαι' ἐν *FLGa*², 'γενέσθω' δ' ἐν τοῖς ἄλλοις, ὧν τὸ πρῶτον ἐξεδώκαμεν μετὰ τοῦ Ματθ. καὶ Ποφλ. Γνωστόν, ὅτι τὰ ἀπαρέμφατα λαμβάνονται καὶ ἀπολύτως, ἐπὶ δεήσεων μάλιστα καὶ δημοσίων ψηφισμάτων (ἴδ. πολυάριθμα παραδδ. παρὰ Μεϊστερχανς². Γραμμ. ἀττ. ἐπιγρ. σελ. 203-5)· ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ δύναμις τοῦ τοιούτου ἀπαρεμφάτου συμπίπτει μὲ τὴν τῆς προστακτικῆς, ὅπως κοινῶς λέγεται, δὲν εἶνε ἀκριβές. Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο, προϊὸν ἐλλείψεως ῥήματος βουλητικοῦ, εὐκτικοῦ κττ., διαφέρει τῆς προστακτικῆς καθ' ἡμᾶς ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνηθείᾳ διαφέρει τοῦ: γράψε τό: νὰ γράψῃς. Ἡ δευτέρα ἐκφορὰ δὲν εἶνε δεσποτικὴ καὶ ἀπόλυτος, ἀλλὰ μετριωτέρα καὶ συνυπονοοῦσα, ἢ ὅτι ἡ διαταγὴ δίδεται πρὸς οἰκεῖον μᾶλλον καὶ φίλον, ἢ ὅτι αὕτη εἶνε μᾶλλον εὐχὴ ἢ γνώμη ἢ σκέψις ἢ συμβουλὴ κττ. τοῦ λέγοντος. Ὅταν δ' ἀναλογισθῶμεν, ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ ἐκφορὰ κεῖται καὶ ἐν Ἰφιγ. Τ. 603, ὅπου προηγεῖται σύσκεψις περὶ τοῦ πρακτέου, ὡς ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν Τρῳάδ. 726, ἐν οἷς ἀμφοτέροις τόποις ὁ Ἄλδος ἔχει 'γενέσθαι' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλίοις 'γενέσθω', ὅτι οἱ Σχολ., τὸ ἀπαρέμφατον ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἐν τοῖς καθ' αὐτοὺς βιβλίοις παρερμηνεύουσιν αὐτὸ οὕτω δεινῶς, ὥστε εἶνε ἀπίθανον νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι ἡ γενεὰ ἀρχαιοτέρων ἢ μεταγενεστέρων γραμματικῶν ἢ ἀντιγραφέων ἔπλασεν αὐτό, καὶ ὅτι ἡ δύναμις τοῦ ἀπαρεμφάτου τούτου παρεγνωρίζετο ἤδη καὶ καθ' οὓς χρόνους ἐδιδάσκοντο τὰ ἀρχαῖα δράματα, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἀρχαῖον πάντως εἰς Μηδ. 228 σχόλιον, ἄγεται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἡ γνησία, ἀλλὰ μόλις διασωθεῖσα χεὶρ τοῦ ποιητοῦ, εἶνε τὸ 'γενέσθαι', ὅπερ μὴ κατανοούμενον μετεβλήθη εἰς 'γενέσθω'. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπανηγάγομεν τὴν γραφὴν εἰς τὸ κείμενον, τοῦ νοῦ ὄντος: ἔτσι νὰ γείνῃ, ὅπερ ἕκαστος Ἕλλην ἐννοεῖ πόσον διαφέρει τοῦ: ἔτσι ἂς γείνῃ, καὶ πόσον ἀνάρμοστον εἶνε τὸ τελευταῖον τοῦτο εἰς τὸ στόμα

γυναῖκα. καὶ σὺ Θρῃκὶ πλαθεῖσα ξένῳ
λέξον· καλεῖ σ' ἄνασσα δή ποτ' Ἰλίου
Ἑκάβη, σὸν οὐκ ἔλασσον ἢ κείνης χρέος,
καὶ παῖδας· ὡς δεῖ καὶ τέκν' εἰδέναι λόγους
τοὺς ἐξ ἐκείνης. τὸν δὲ τῆς νεοσφαγοῦς
Πολυξένης ἐπίσχες, Ἀγάμεμνον, τάφον,
ὡς τώδ' ἀδελφὼ πλησίον μιᾷ φλογί,
δισσὴ μέριμνα μητρί, κρυφθῆτον χθονί.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ἔσται τάδ' οὕτω· καὶ γὰρ εἰ μὲν ἦν στρατῷ
πλοῦς, οὐκ ἂν εἶχον τήνδε σοι δοῦναι χάριν·
νῦν δ', οὐ γὰρ ἵησ' οὐρίας πνοὰς θεός,
μένειν ἀνάγκη πλοῦν ὁρῶντας ἥσυχον.
γένοιτο δ' εὖ πως· πᾶσι γὰρ κοινὸν τόδε
ἰδίᾳ θ' ἑκάστῳ καὶ πόλει, τὸν μὲν κακὸν
κακόν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν.

τῆς Ἑκάβης, λαλούσης ὅπως λαλεῖ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα.

890 *καὶ σὺ*] Πρὸς τὴν αἰχμάλωτον, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐν 889-90.

892. *σὸν οὐκ ἔλ. ἢ . . χρέος*] Ἡ αἰτιατικὴ ἀπολύτως ἀνθ' ὡς ἐπιρρηματικοῦ διορισμοῦ, κατὰ τὸ 'σὴν χάριν' κττ. ἤτοι: *κατὰ σὴν μᾶλλον ἢ ἐκείνης τῆς* (ἀνάσσης) *χρείαν*, τοῦ 'οὐκ ἔλασσον' κατὰ λιτότητα εἰρημένον ἀντὶ τοῦ *μᾶλλον*.

897. *δισσὴ μέρ. μητρί,*] Κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ 'ἀδελφώ', καὶ ῥητορικὴν ἀντίθεσιν τοῦ 'δισσὴ μέριμνα' πρὸς τὸ 'μιᾷ φλογί', ἤτοι: *ὅπως οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοί, διπλῆ τῇ μητρὶ* (ὄντες) *μέριμνα* (εὐφήμως ἀντὶ τοῦ *ἀλγηδὼν καὶ θλῖψις*) *πλησίον* (ἀλλήλων) *μιᾷ φλογὶ κρυφθῶσι χθονί*.

900-1. *νῦν δ'... ἥσυχον.*] Εἰς πολλὰ παρερμηνεύματα ('προσδοκῶντες πλοῦν ἥσυχον' *Παραφρ.*, 'γαληνὸν ἄνεμον' ΣΧΟΛ., καὶ κατὰ τούτους οἱ νεώτεροι πάντες, τοῦ Ἐλμσλ. καὶ Πορλ. ἐκδεχομένων τὸ 'ἥσυχον'= *ἡσύχως*) καὶ παραδιορθώματα (Ἀρτοῦγγ. 'ἡσύχως', Ἑρμ. 'ὁρῶντά μ' ἥσυχον', Οὐεκλ. 'ὁρῶντας εὐσταλῆ' Φ. Οὐ. Σμιδίτ. 'ὁρ. εἰς καλόν' κλπ. ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ παραγνώρισις τῆς καθ' ἡμᾶς ἁπλουστάτης ταύτης συνθήκης τῶν λέξεων: *νῦν δ' ἀνάγκη μένειν ἥσυχον* (τὸν στρατόν, πρβλ. στ. 35 'πάντες δ' Ἀχαιοὶ ἥσυχοι θάσσουσ' ἐπ' ἀκταῖς, Ἰφιγ. Τ. 1434 'οὐ μενοῦμεν ἥσυχοι', Τρ. 985 κτλ.) *πλοῦν ὁρῶντας* (= 'ἐκδεχομένους, προσδεχομένους,' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Σοφ. 462 'πλοῦν . . . σκοπεῖν' = 'τὸν πλοῦν περιμένειν' ΣΧΟΛ.) Πρβλ. ἀνωτέρω 38 'κατέσχ' Ἀχιλλεὺς πᾶν *στράτευμ'* Ἑλλην. πρὸς οἶκον *εὐθύνοντας* εἰν. πλ.', Σοφ. Φιλ. 356 'καί μ' εὐθὺς... *στρατὸς* ἐκβάντα πᾶς ἠσπάζετ', *ὀμνύντες*' κτλ.

ΧΟΡΟΣ.

σὺ μέν, ὦ πατρὶς Ἰλιάς, στρ.
τῶν ἀπορθήτων πόλις οὐκέτι λέξει·
τοῖον Ἑλλάνων νέφος ἀμφί σε κρύπτει
δορὶ δὴ δορὶ πέρσαν.

905-951. ‘Ἡ μὲν Θεράπαινα κατὰ τὴν πρόσταξιν τῆς Ἑκάβης ἀπέρχεται πρὸς τὸν Πολυμήστορα, ὁ δὲ χορὸς τῶν αἰχμαλωτίδων γυναικῶν λέγει τὰς συμφορὰς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀργῇ τὸ δρᾶμα, μέχρις οὗ ἔλθῃ ὁ Πολυμήστωρ’. ΣΧΟΛ. Καὶ τὸ μὲν θέμα τοῦ χορικοῦ τούτου ᾄσματος ὅλως κοινὸν καὶ καθημαξευμένον· ἀλλ’ ὁ ἡμέτερος ποιητὴς κατώρθωσεν οὐ μόνον νὰ εἴπῃ τὰ κοινὰ καινῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ παραστήσῃ δι’ ὀλίγων γραμμῶν τὴν ζωηροτάτην τῶν μικρογραφιῶν τῆς ἁλώσεως τῆς Τροίας ἐξ ἁπασῶν ὅσας μᾶς παρέδωκεν ἡ ἀρχαιότης.

906. *λέξει*] Τὸ μέσον παθητικῶς, ‘ὀνομασθήσῃ, κληθήσῃ’. ΣΧΟΛ.

907. *νέφος*] πλῆθος’. ΣΧΟΛ. Πρβλ. Φοιν. 250 ‘νέφος ἀσπίδων’ = πλῆθος ἀσπιδηφόρων, καὶ ὑποσ. αὐτ. ὡς καὶ εἰς 1323 σελ. 550.

ἀμφί σε κρύπτει] = *ἀμφικρύπτει* (‘περικαλύπτει.’ ΣΧΟΛ.) *σε*.

908. *δορὶ δὴ δορὶ πέρσαν*.] Οὕτω βιβλ. καὶ ἐκδδ. πλὴν τοῦ Οὐέϊλ. ἐκδόντος ἐκ διορθ. ‘δόρυ δὴ δόρυ πέρσαν’, ἐκδεχομένου δὲ τὰς λέξεις οὕτω: *τοῖον νέφος ἀμφικρύπτει σε Ἑλλάνων δόρυ*. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ‘Ἑλλάνων’ συναφθῇ τῷ ‘δόρυ’, πρᾶγμα ὄχι πολὺ εὔκολον, καὶ ἂν ἡ πρὸς διπλῆν αἰτιατ. σύνταξις κυρωθῇ ὑπὸ τοῦ παραβαλλομένου Ὀδ. ρ 550 ‘ἕσσω μιν χλαῖναν’, ὅπερ οὐδαμῶς ταὐτὸ τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ, πάλιν τὸ νόημα εἶνε ἀκατάληπτον (διότι τὸ ‘τοῖον νέφος’ ἄνευ τοῦ ‘Ἑλλάνων, ἐκδεκτέον κατ’ ἀνάγκην κυριολεκτικῶς, καὶ τότε τί ἄλλο εἰμὴ *νέφος καπνοῦ* ἔχει νὰ μαντεύσῃ τις;). Ἐνόθευσε δὲ τὴν παραδεδομένην γραφὴν ὁ σοφὸς κριτικός, διότι, λέγει, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ περικυκλώσῃ τὸ Ἴλιον νέφος Ἑλλήνων, ἀφ’ οὗ τὸ κατέστρεψε μὲ τὸ δόρυ; Εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ ‘πέρσαν’ ἐκδέχεται ὁ Οὐέϊλ. ὅπως καὶ ὁ Σχολ. (‘ἀφανίσαν’)· καὶ ἔχει δίκαιον, διότι οὕτως ἐκδέχονται ἐν γένει τὸ *πέρθω* ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἑλληνισταί, συνταυτίζοντες αὐτὸ ἐτυμολογικῶς πρὸς τὸ λατινικὸν perdo, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἠτυμολόγουν αὐτὸ ἐκ τοῦ *περιθέω* (μ. Ἐτυμ. 663, 41), ἔτι δὲ μᾶλλον ἐκ τοῦ *πρήθω* (Εὐστάθιος Ἰλ. σελ. 75, 35 ‘διὰ τοὺς ἑπομένους ἐμπρησμοὺς ταῖς πορθήσεσιν’). Ἀλλ’ ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ῥημάτων τοῦ Εὐσταθίου καταφωρᾶται, ὅτι ἕτερον τὸ *πέρθειν*, καὶ ἕτερον τὸ ἑπόμενον τῇ πέρσει, τὸ *ἐμπιπράναι*, ὡς καὶ τὸ *ἀποκτείνειν*, *λεηλατεῖν*, *αἰχμαλωτίζειν*, *καταστρέφειν*, εἰς ἃ καὶ συνεκδοχικῶς μεταπίπτει τὸ ῥῆμα, ὅπως τόσα ἄλλα. Καὶ ὅμως, τῆς ἐσφαλμένης ἐτυμολογίας συνυποβοηθούσης, τὰ κατὰ συνεκδοχὴν σημαινόμενα παρηγκώνισαν τὸ ἀρχικὸν καὶ κύριον, καὶ τελευτῶντα ἐμονάρχησαν ἔν τε τοῖς λεξικοῖς καὶ τῇ ἑρμηνείᾳ. Οὕτω δὲ παρηρμηνεύθησαν πλεῖστα χωρία, ὧν ἡ διευκρίνησις εἶνε ἔργον μακρότερον ἢ κατὰ τὴν βραχεῖαν ἡμῶν σημείωσιν. Ἡ κυρία ἔννοια τοῦ *πέρθω*, ὡς καὶ τοῦ *πορθῶ* εἶνε *αἱρῶ* (π α ί ρ ν ω)· ‘ἔπερσεν: εἷλεν, ἐπόρθησεν’ ΗΣΥΧ., καὶ ‘πορθήσειας: ἕλοις, λάβοις’. ΣΟΥΙΔ. καὶ ΦΩΤ. Αὐτὸ τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς Ὀδυσσ. α 2 ‘ἐπεὶ Τροίας... πτολίεθρον ἔπερσεν’ μεταφράζων ὁ Ὡράτιος (Art. poetic. 141) λέγε-

ἀπὸ δὲ στεφάναν κέκαρσαι
πύργων, κατὰ δ' αἰθάλου
κηλῖδ' οἰκτροτάταν κέχρωσαι·
τάλαιν', οὐκέτι σ' ἐμβατεύσω.
μεσονύκτιος ὠλλύμαν, ἀντ.
ἦμος ἐκ δείπνων ὕπνος ἡδὺς ἐπ' ὄσσοις
σκίδναται, μολπᾶν δ' ἄπο καὶ χοροποιῶν
θυσιᾶν καταπαύσας

'capta post tempora Trojae', ἤτοι: *ἐπεὶ Τροίαν εἷλε* = ἀφ' οὗ πῆρε τὴν Τροίαν. Τὸ πρῶτον καὶ κύριον τοῦ *πέρθω* εἶνε ἡ *πέρσις*, ἤτοι ἡ ἐξ ἐφόδου, ὑπονομεύσεως, ῥήξεως, κττ. ἅλωσις τοῦ τείχους, καὶ ἑπομένως τῆς πόλεως. Τὰ λοιπὰ ἕπονται, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πάντοτε σχεδὸν (παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) ἕπονται καὶ συνυπονοοῦνται κατ' ἀνάγκην, ἐντεῦθεν ἡ ἐξαφάνισις τῆς κυρίας σημασίας ἐν τῇ ἐκδοχῇ τῶν νεωτέρων ἑλληνιστῶν. 'Αλλ' ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει τῶν Ἑλλήνων, μὲ ὅλας τὰς γελοίας ἐτυμολογίας, ἔμενεν ἀνεξίτηλος ἡ ἀρχικὴ ἔννοια τῆς λέξεως· ὅθεν καὶ εὐθὺς κατωτέρω (εἰς 910) ὁ Σχολ. λέγει: 'ἑάλω ἡ Τροία', καὶ 'διορίζειν γὰρ αὐτὸς τὴν ἅλωσιν φάσκων συμβῆναι τότε τὴν κατάληψιν, ἡνίκα κτλ.'

910-12. *ἀπὸ δὲ .. κέχρωσαι·*] ἤτοι: *ἀποκέκαρσαι δὲ τὴν τῶν πύργων στεφάνην* ('τοὺς δίκην στεφάνου περιβάλλοντας πύργους'. ΣΧΟΛ. κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῆς κουρᾶς τῆς κόμης), *κατακέχρωσαι δὲ κηλῖδα οἰκτροτάταν αἰθάλου* (= καπνιᾶς. Ἡ σύνταξις κατὰ τὸ σύστοιχον, οἷον εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ 'κηλῖδα αἰθάλου': *ῥυπαρὰν αἰθάλου χροιάν*).

913. '*ἐμβατεύσω*] ἐπιβήσομαι.' ΣΧ. Κοινῶς τὸ 'τάλαινα' μεταξὺ δύο κομμάτων, ἢ κόμματος καὶ τελείας μετ' αὐτό, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸ 'πατρὶς Ἰλιάς'. Οὕτω δὲ τὸ 'οὐκέτι σ' ἐμβ.', ὡς τέλος τῆς στροφῆς, ἀποβαίνει τραχὺ καὶ ἄηθες. Εἴτε εἰς τὸ 'π. Ἰλ.' ἀναφέρεται τὸ 'τάλαινα', εἴτε εἰς τὸ ὑπονοούμενον *ἐγώ*, ὅπως ἡμεῖς νομίζομεν, ἀνάγκη νὰ διαχωρισθῇ διὰ τελείας ὁ στ. 913 ἀπὸ τῶν ἡγουμένων, ὅπως ἡ στροφὴ ἐπιστεφθῇ δι' ἐπιφωνηματικωτέρας καὶ διὰ τοῦτο ἁρμοδιωτέρας καταλήξεως. Πρβλ. κατωτέρω 942.

916-8. *μολπᾶν δ' ἄπο... ἔκειτο*] Ἐν *A* 'μολπάν', ἐν δ' *aEG* 'μολπᾶν' καὶ ἐν *L* 'μολπῶν'· ἐν $A^2 a^2$ 'χαροποιόν', *LG* 'χαροποιῶν', καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς 'χοροποιῶν', ἐν δ' E^1 'χοροποιῶν' μετὰ τοῦ ο ἐπὶ τοῦ ω. Καὶ τὸ μὲν ἥκιστα πεπιστωμένον καὶ ἀνάττικον 'χαροποιόν', κακῶς μεταγραφὲν ἐκ τοῦ μόνου ὀρθοῦ 'χοροποιῶν' ὡς καὶ ἐν Φοιν. 794, ἐξέδ. ὁ Βρύγκ ('μολπᾶν δ' ἄπο, καὶ χαροποιὸν θυσίαν'), κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Ναύκ. καὶ Οὐέϊλ., τοῦ Κιρχ. ἐκδόντος ἐν μέρει κατὰ τὸν *A* 'μολπᾶν δ' ἄπο καὶ χοροποιὸν θυσίαν', οὕτω δὲ καὶ Οὐεκλ. καὶ Πάλ., ἐκποδὼν ποιηθείσης τῆς παλαιοτέρας τοῦ Πόρσ. Ἑρμ. Ματθ. Ποφλυγκ. Δινδ. Φιξ. ('μολπᾶν δ' ἄπο καὶ χοροποιῶν θυσιᾶν'), ἥτις καὶ ἡ μόνη ὀρθή. Ὅτι δ' ἡ κοινὴ σήμερον γραφὴ εἶνε ἀπόβλητος, πρόδηλον οὐ μόνον ἐκ τοῦ διπλωματικῶς μόνου σχεδὸν πεπιστωμένου πληθυντικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ συντακτικῶς ἀνεξηγήτου τῆς κατὰ τὴν κοινὴν ἐκφορᾶς, ἣν μάτην ἀγωνίζεται νὰ δικαιολογήσῃ ὁ Οὐέϊλ. καὶ Οὐεκλ. ὡς διαφόρου μὲν γραμματικῶς ταὐτοῦ δὲ κατ' οὐσίαν ὄντος τοῦ 'μολπᾶν ἄπο' καὶ 'χ. θυσίαν καταπαύσας'.

πόσις ἐν θαλάμοις ἔκειτο,

Ἀφ' οὗ δ', ὡς εἴδομεν εἰς 615, οἱ κριτικοὶ ἀπεδυσπέτησαν τόσον πρὸς τὴν σύναψιν μετοχῆς τροπικῆς ('ἀγείρασά τ'') πρὸς ὁμοιότατον μετὰ τροπικοῦ ἐπιῤῥήματος ἐκφερόμενον κῶλον ('ὡς... ἔχω'), ἀπορίας ἄξιον, πῶς ἐνταῦθα συνάπτουσι μετοχὴν χρονικὴν πρὸς προθετόπτωτον τοπικὸν ('μολπᾶν ἄπο'). Σφάλλεται δ' ὁ Οὐεκλ. ἑρμηνεύων τὸ 'μολπᾶν ἄπο' $=$*μετὰ τὰς μολπάς*, διότι τοῦτο οὐ μόνον γραμματικῶς δὲν ἐπιτρέπεται, ἀλλ' οὐδὲ λογικῶς, διότι ἡ τῆς θυσίας καὶ τῆς ὀρχήσεως κατάπαυσις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ μετὰ τὰς μολπάς. Ἄλλως τί ἐχρειάζετο τότε τὸ 'καταπαύσας', ἀφ' οὗ ὁ ποιητὴς ἠδύνατο κάλλιστα νὰ εἴπῃ 'μολπᾶν ἄπο καὶ χοροποιῶν θυσιᾶν... ἔκειτο' ἄνευ αὐτοῦ; Τὸ βέβαιον δι' ἡμᾶς εἶνε, ὅτι ἥ τε ἐν τῇ παραδόσει τῆς γραφῆς καὶ ἡ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ σύγχυσις πηγάζει ἐκ συγκεχυμένων περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ῥήματος ἐννοιῶν καὶ προλήψεων. Τοῦ 'παύω', ὅπως καὶ τόσων ἄλλων ῥημάτων, συνηθέστατα κεῖται ἐν τῷ λόγῳ τὸ κύριον ἀντικείμενον, ἡ αἰτιατικὴ (*παύω τινά*), ἀλλὰ τὸ πόῤῥω ἀντικείμενον σπανιώτατα, διότι ἡ χρεία αὐτοῦ ἀναπληροῦται δι' ἀπαρεμφάτου ἢ μετοχῆς (*παύω τινὰ στρατηγεῖν* ἢ *στρατηγοῦντα*)· οὐχ ἧττον διὰ γενικῆς (*παύω τινὰ τῆς στρατηγίας*)· ἀλλά, καθ' ἃ καὶ ἄλλοτε εἴπομεν (εἰς Φοιν. σελ. 437), αἱ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις πτώσεις αὗται, καὶ μάλιστα ἡ γενική, ὑπεχώρησαν βαθμηδόν, προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰς τὰ προθετόπτωτα (*παύω τινὰ* [*ἐκ*] *ἀπὸ τῆς στρατηγίας*). Οὕτω π. χ. Σοφ. Ἠλ. 788 'εἰ τήνδ' ἔπαυσας τῆς πολυγλώσσου βοῆς', ἀλλὰ καὶ 975 'παῦσον ἐκ κακῶν ἐμέ', Εὐριπ. Ἠλ. 1108 'ἐκ τόκων πεπαυμένον', Κρατίν. παρ' Ἀθην. 494C 'πῶς τις αὐτόν, πῶς τις ἂν ἀπὸ τοῦ πότου παύσειε;' Ξεν. Πολ. Λ. 3, 1 'παύουσι (τοὺς παῖδας) ἀπὸ παιδαγωγῶν', κλπ. Ἀλλὰ τὸ *παύω* λαμβάνεται καὶ ἀμεταβάτως ἀντὶ τοῦ μέσ. *παύομαι* (ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν) οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς προγενεστέροις, οἷον Ὀδ. δ 659 'μνηστῆρες... παῦσαν ἀέθλων', Ἡσ. Ἀσπ. 449 'παῦε μάχης', Σοφ. Φιλ. 1275 'παῦε, μὴ λέξῃς πέρα', Οἰδ. Κ. 1751 'παύετε θρήνων', Ἀριστ. Εἰρ. 326 'παῦε παῦ' ὀρχούμενος'. Ὁμοίως ἀμεταβάτως λαμβάνονται καὶ τὰ σύνθετα, οἷον Εὐριπ. Ἀνδρομέδ. ἀποσπ. 118 'ἀπόπαυσον, ἔασον', Σοφ. Οἰδ. Κολ. 1777 'ἀλλ' ἀποπαύετε μηδ' ἐπὶ πλείω θρῆνον ἐγείρετε', Βοιχ. Ἐπιγρ. τόμ. 6', σελ. 41 'ἐμῶν ἀποπαύετε θρήνων', ὁμοίως ὁ παρὰ Διοδώρ. ιϐ', 14 κωμικὸς 'εἶτ' ἐπέτυχες γάρ... εὐημερῶν κατάπαυσον' κλπ. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἄρα χωρίῳ τὸ μὲν 'καταπαύσας' κεῖται ἀμεταβάτως, οὐδεμιᾶς αἰτιατικῆς χρείαν ἔχον, ἀλλὰ μόνον γενικῆς, εἴτε μόνης, εἴτε μετὰ τῆς *ἐκ* ἢ *ἀπό*, τοῦτο δὲ καὶ μᾶς παρεδόθη ἐν τοῖς κώδιξιν. Ὅτι δ' ἐνταῦθα ἁρμόζει μᾶλλον ἡ *ἀπό*, δῆλον ἐκ τοῦ ὅτι συνυπονοεῖται καὶ ἡ ἀπὸ τῶν μολπῶν καὶ χοροποιῶν θυσιῶν ἀποχώρησις τοῦ 'πόσιος'. Διότι, σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο, πρὸς καθαρωτέραν ἀναπαράστασιν τῆς εἰκόνος, ὅτι οἱ Τρῶες ($=$'πόσις') δημοσίᾳ ἔθυσαν εὐαγγέλια (*Hermann*. Gottesdienstl. Alterth. § 48, 2, 4) καὶ εὐωχούμενοι ἔψαλλον καὶ ἐχόρευον, ὡς μετὰ νίκην (*Bekker*[2] Char. 6', 238) τὸν ἀπατηλὸν ἀπόπλουν τῶν Ἀχαιῶν, αἱ δὲ γυναῖκες ἐδείπνησαν κατ' οἶκον, ὡς εἰκὸς (*Hermann*[3]. Privatalterth. § 27, 8), ἀφ' οὗ οἴκαδε ἐλθόντες οἱ ἄνδρες ἀπεκοιμήθησαν· ὅθεν καὶ τὸ 'μεσονύκτιος σκίδναται' ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰς γυναῖκας, τὰ δὲ 'μολπᾶν — ἐμβεϐῶτα' μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας. Κατὰ ταῦτα ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς ἔχει οὕτως: *ὁ δὲ πόσις* (ὁ ἑνικὸς διὰ τὸ ἐν τῷ λαλεῖν ἑνιαῖον τοῦ χοροῦ, πράγματι δὲ$=$*οἱ* (ἡμέτεροι) *πόσιες*, ἤτοι: *οἱ Τρῶες*) *καταπαύσας* (ἀμεταβάτως$=$*καταπαυσάμενος*) *ἀπὸ τῶν μολπῶν καὶ χορο-*

ξυστὸν δ' ἐπὶ πασσάλῳ,
ναύταν οὐκέθ' ὁρῶν ὅμιλον
Τροίαν 'Ιλιάδ' ἐμβεβῶτα.
ἐγὼ δὲ πλόκαμον ἀναδέτοις στρ.
μίτραισιν ἐρρυθμιζόμαν
χρυσέων ἐνόπτρων
λεύσσουσ' ἀτέρμονας εἰς αὐγάς,

ποιῶν θυσιῶν (ἡ 'ἀπὸ' διὰ τὸ συνυπονοούμενον: *καὶ οἴκαδε ἀποχωρήσας*) *ἔκειτο ἐν θαλάμοις*. Δυστυχῶς οἱ ψευδαττικισμοὶ τῶν γραμματικῶν (πρβλ. Θωμ. Μαγ. σελ. 84, 1 καὶ 284, 1) καὶ πρὸς διαστροφὴν τοῦ κειμένου ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἕλληνας γραμματικούς, καὶ τοὺς νεωτέρους ἑλληνιστὰς πολλαχῶς παρακωλύουσι καὶ ἀποπλανῶσιν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἴσως δὲ καὶ τὸ βιβλικὸν πρὸς 'Εβρ. δ', 4 'καὶ κατέπαυσεν ὁ θεός... ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ' (πρβλ. Γενέσ. 6', 10), συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀποκήρυξιν τῆς Εὐριπιδείου ῥήσεως, ὡς δῆθεν μὴ ἀττικῆς, ὡς ἂν εἰ πάντα ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἐν τῇ Γραφῇ ἦσαν ἀνάττικα.

920. '*ξυστὸν*] ἀκόντιον.' ΗΣΥΧ. 'Ο στίχος ὡς διὰ μέσου, 'ἦν ἢ ἔκειτο (= *ἦν*, πρβλ. εἰς 16) ἀπὸ κοινοῦ'. ΣΧΟΛ.

921. *ναύταν... ὅμιλον*] Ποιητικῶς κατὰ τὸ Αἰσχ. Προμ. 425 'Σκύθης ὅμιλος', Εὐρ. 'Ηρ. μ. 408 'τὸν ἱππευτὰν 'Αμαζόνων στρατόν' κττ.

922. *Τροίαν 'Ιλιάδ'*] Οὐδεὶς περὶ τούτου οὐδέν. Μόνος ὁ 'Αρτ. μεταφράζει: *τὴν Τρωϊκὴν ἀκρόπολιν*, ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι οἱ Τρῶες κατεκλίθησαν ἀμέριμνοι, ὄχι διότι δὲν ἔβλεπαν τοὺς "Ελληνας ('ναύταν ὅμιλον') ἐμβεβῶτας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ 'Ιλίου, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ διότι οὗτοι ἀφέντες τὸν Δούρειον ἵππον ἐξέπλευσαν ἅπαντες ἐκ τῆς Τροίας πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν Τρώων. "Αλλως οὐδ' αἱ λέξεις ἐμφαίνουσι τοιοῦτόν τι. Καθ' ἡμᾶς ''Ιλιάδα (='Ιλιακὴν) Τροίαν' ὀνομάζει ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς τὴν περὶ τὸ "Ιλιον χώραν, τὴν ἐξ 'Ιλίου ἄποπτον, ἤτοι τὸ κατὰ Στράβωνα (ιδ', 573) ''Ιλιακὸν πεδίον'.

923-4. *ἀναδέτοις μίτραισιν*] *ταινίαις, αἷς ἀνεδέσμουν τὴν κόμην*, ὅθεν καὶ *ἀναδέσμη*, καὶ *ἀνάδεσμος* ('κεφαλοδεσμίοις'. ΣΧΟΛ.) 'Ο Σχολ. λέγει 'διασυρτικῶς γυναικῶν τὸ καὶ μέσης νυκτὸς καλλωπίζεσθαι'. "Εχει λάθος. 'Ο ποιητὴς ἀπεικονίζει τὰ τοῦ ἁβροῦ βίου τῶν 'Ιλιάδων, ὄχι διασυρτικῶς, ἀλλ' ὅπως ἐξάρῃ τὸ ἀμέριμνον τῆς πόλεως κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπικειμένην πανωλεθρίαν.

924. *ἐρρυθμιζόμαν*] ἔσιαζα, ἐσυγύριζα.

926. *ἀτέρμονας*] 'Εὐριπίδης ἀτέρμονα ἔσοπτρα εἶπε τὰ κυκλοτερῆ'. ΕΥΣΤΑΘ. εἰς 'Ιλ. σελ. 690, 42· 'περιφερεῖς, τούτων γὰρ οὐκ ἔστι τέρμα'. ΣΧΟΛ. 'Αλλ' οἱ νεώτεροι μετὰ δισταγμοῦ ἀπεδέχθησαν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τῶν παλαιῶν, ὅθεν καὶ ὁ μὲν Μυσγρ. διώρθου 'ἀτρύμονας', ὁ δ' 'Αρτ. 'λεύσσουσ' ἄτ' εἰκόνος εἰς αὐγάς'. Καὶ ὁ μὲν Βοϊσσονάδ. εἶπεν, ὅτι αἱ αὐγαὶ τοῦ ἐνόπτρου εἶνε ἀτέρμονες διὰ τὴν ἐν τῷ κατόπτρῳ ἐπ' ἄπειρον θέαν, ὁ δ' 'Ερμ. διὰ τὴν ἐκ τῆς μεταλλικῆς πλακὸς τοῦ κατόπτρου ἀπείρων ἀκτίνων ἀντανάκλασιν. 'Αλλ' εὐστόχως ὁ 'Αρτ. τοῦτον μὲν διεβεβαίωσεν, ὅτι ἡ ἐπ' ἄπειρον θέα δὲν συμβαίνει καὶ εἰς τὸ κάτοπτρον, ὅπερ αὐτὸς μεταχειρίζεται, διότι ἀντὶ τῆς τοιαύτης ἐπ' ἄπειρον θέας τοῦτο παριστᾷ οὐδὲν ἄλλ' ἢ τοὺς τοίχους τοῦ δωματίου του, τὸν δ' 'Ερμ. ὅτι, ἐὰν τὰ κάτοπτρα ἦσαν τοιαῦτα, εἰς αὐτὰ δὲν

ἐπιδέμνιος ὡς πέσοιμ' ἐς εὐνάν.
ἀνὰ δὲ κέλαδος ἔμολε πόλιν·
κέλευσμα δ' ἦν κατ' ἄστυ Τροίας τόδ'· ὦ
παῖδες Ἑλλάνων, πότε δὴ πότε τὰν
Ἰλιάδα σκοπιὰν
πέρσαντες ἥξετ' οἴκους;
λέχη δὲ φίλια μονόπεπλος ἀντ.
λιποῦσα, Δωρὶς ὡς κόρα,
σεμνὰν προσίζουσ'
οὐκ ἤνυσ' Ἄρτεμιν ἁ τλάμων·
ἄγομαι δὲ θανόντ' ἰδοῦσ' ἀκοίταν

θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐμβλέψῃ πλειότερον ἢ εἰς τὸν ἥλιον. Ἐὰν οἱ σοφοὶ ἄνδρες ἐνθυμοῦντο, ὅτι 'ἀτέρμονα πέπλον' (Αἰσχ. Εὐμεν. 637) καὶ 'ἄπειρον ἀμφίβληστρον' (Ἀγαμ. 1381), ὡς καὶ 'ἄπειρον ὕφασμα' (Εὐριπ. Ὀρ. 25), ὠνόμασαν οἱ τραγικοὶ τὸ ἔνδυμα, εἰς ὃ ἐγκλείσασα ἐφόνευσεν ἡ Κλυταιμνήστρα τὸν Ἀγαμέμνονα, ἀκριβῶς διότι δὲν εἶχε τέρμα, ἢ πέρας, καὶ ἑπομένως ἦτο ἀδιέξοδον καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν περιφέρειαν, ὅτι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ Εὐριπ. ὠνόμασεν 'ἀτέρμονα' τὸν τροχὸν τοῦ δίσκου (Ἑλέν. 1472), ὅτι δὲ καὶ οἱ Γάλλοι π. χ. ὀνομάζουσι chaîne sans fin τὴν καθ' ἅπασαν αὐτῆς τὴν μικρὰν ἢ μεγάλην περιφέρειαν, ἀδιάκοπον ἅλυσιν, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον, εὐκόλως θὰ ἐπείθοντο, ὅτι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ ποιητὴς καὶ τὰ παλαιὰ κάτοπτρα, κυκλοτερῆ τὰ πλεῖστα, ὡς γνωστόν, ὄντα, ὠνόμασεν 'ἀτέρμονα'. Ἐὰν δὲ ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἀτέρμονα τὰ ἔνοπτρα αὐτά, εἶπε τὰς 'αὐγάς', ἤτοι κατὰ συνεκδοχὴν τὴν αὐγάζουσαν αὐτῶν πλάκα, κυκλοτερῆ καὶ αὐτὴν οὖσαν, τοῦτο εἶνε ποιητικὴ χρῆσις, περὶ ἧς πολλάκις ὡμιλήσαμεν.

927. *πέσοιμ'*] ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ κατακλίσεως.

931-2. *Ἰλιάδα σκοπιὰν... οἴκους;*] Καὶ τούτων ἡ ἑρμηνεία νοσεῖ. Ἰλιάδα σκοπιὰν ἐκδέχονται οἱ μὲν τῶν Σχολ. καὶ κριτικῶν τὴν ἀκρόπολιν τῆς Τροίας, οἱ δὲ τὴν Τροίαν αὐτήν· εἶνε δὲ τὸ πρῶτον μόνον ὀρθόν, διότι ὅσον ὑψηλὴ ἢ 'ἠνεμόεσσα' καθ' Ὅμηρ. (ὃν ἐπικαλεῖται ὁ Ποφλ.) καὶ ἂν ἦτο ἡ Τροία, ἔτι ὑψηλοτέρα αὐτῆς ἦτο βεβαίως ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἑπομένως μόνον αὕτη ἠδύνατο νὰ εἶνε καὶ νὰ ὀνομάζεται *σκοπιὰ* (= βίγλα). Τοῦτο δ' ἄλλως ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ὅλη ἔννοια τοῦ διστίχου. Τὸ δ' 'οἴκους' ἐκ διορθ. Κιγχ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. ἀμέτρου 'ἐποίκους'.

933. *λέχη φίλια*] Ἀκριβῶς εἰπεῖν: *τὰ λέχη τοῦ φίλου πόσιος*.

'*μονόπεπλος*] μονοχίτων, μετὰ τοῦ ὑποκαμίσου (οὕτω γραπτέον ἀντὶ τοῦ 'μετὰ τοῦ ἐπικαμυνοῦ' = κοινῶς: μὲ τὸ ποκάμισο).' ΣΧΟΛ.

934. *Δωρὶς*] 'Δωρικὸν γὰρ τὸ παραφαίνειν τὸ σῶμα, διὰ τὸ μηδὲ ζώνας ἔχειν, τὸ πολὺ δὲ χιτῶνας φορεῖν, ἐν δὲ Σπάρτῃ καὶ τὰς κόρας γυμνὰς φαίνεσθαι'. ΣΧΟΛ. Ὅθεν καὶ τὸ: 'φαινομηρίδες'. Πρβλ. καὶ Ἀνδρ. 595-600.

935. *προσίζουσ'*] = (*ἱκέτις*) *προσίζουσα*, διὰ τοῦτο καὶ πρὸς αἰτιατ. κατὰ σύνεσιν, ἤτοι: *ἱκετεύουσα*.

936. *οὐκ ἤνυσ'*] δὲν ἔκαμα (κατώρθωσα) τίποτε, ἤτοι: *ἀνωφελῶς ἱκέτευσα*.

τὸν ἐμὸν ἅλιον ἐπὶ πέλαγος,
πόλιν τ' ἀποσκοποῦσ', ἐπεὶ νόστιμον
ναῦς ἐκίνησεν πόδα καί μ' ἀπὸ γᾶς
ὥρισεν Ἰλιάδος,
τάλαιν' ἀπεῖπον ἄλγει
τὰν τοῖν Διοσκόροιν Ἑλέναν κάσιν ἐπῳδ.
Ἰδαῖόν τε βούταν
αἰνόπαριν κατάρᾳ
διδοῦσ', ἐπεί με γᾶς
ἐκ πατρῴας ἀπώλεσεν
ἐξῴκισέν τ' οἴκων γάμος, οὐ γάμος
ἀλλ' ἀλάστορός τις οἰζύς·
ἂν μήτε πέλαγος ἅλιον ἀπαγάγοι πάλιν,
μήτε πατρῷον ἵκοιτ' ἐς οἶκον.

939-41. *ἐπεὶ νόστιμον... ὥρισεν Ἰλιάδος*] Ποιητικῶς καὶ κατὰ μεταφοράν, ἀντὶ τοῦ: *ἐπεὶ αἱ νῆες ἀπέπλευσαν παλινοστοῦσαι, καί μ' ἀφώρισαν* (ἀπεμάκρυναν) *τῆς τοῦ Ἰλίου χώρας*, ἢ καί: *πόλεως*. Ἴδ. εἰς Φοιν. 245.

942. *τάλαιν' ἀπεῖπον ἄλγει κτλ.*] Ὅπως παρὰ τοῖς Σχολ. οὕτω καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις διαφόρως συνάπτονται αἱ μετοχαὶ τῶν 937 - 51. Οἱ μὲν (Ματθ Ἑρμ. καὶ οἱ ἄλλοι) λαμβάνουσι τὸν 942 διὰ μέσου, ἀποδίδοντες τὸ 'κατ. διδοῦσα (945-6)' εἰς τὸ 'ἄγομαι (937)', ὅπερ ('ἄγομαι δ'... ἰδοῦσα — πόλιν τ' ἀποσκοποῦσα — Ἑλέναν... κατάρᾳ διδοῦσα') ἀδόκιμον διά τε τὸ ἀσύνδετον τῆς τελευταίας μετοχῆς, καὶ διὰ τὸ ἄτοπον τῆς συναφείας, ὁ δὲ Μυσγράβιος ἀναφέρει μὲν τὸ 'ἀποσκοποῦσα' εἰς τὸ 'ἀπεῖπον', ὅπως 'τινὲς τῶν ψυχρῶν' (ΣΧΟΛ.), ὅπερ καὶ μόνον ὀρθόν, ἀλλ' ἀφίνων ἀσύνδετον τὸ 'διδοῦσ'', ὅπερ ἡμαρτημένον, διότι καὶ τὸ 'διδοῦσ'' καθ' ἡμᾶς ἀποδοτέον τῷ 'ἀπεῖπον', ἀφ' οὗ αἱ δύο μετοχαὶ 'ἀποσκοποῦσ'' καὶ 'διδοῦσ'' εἶνε διάφοροι, ἡ μὲν χρονικὴ (=ἐν ᾧ ἀπεσκόπουν), ἡ δὲ δηλωτικὴ τοῦ αἰτίου τοῦ 'ἀπεῖπον' (πρβλ. Ἀριστ. Λυσ. 778 'μή νυν ἀπείπωμεν ταλαιπωρούμεναι'), τῆς δοτικῆς 'ἄλγει' δηλούσης τὸ αἴτιον τοῦ 'κατ. διδοῦσα', ἤτοι: *ἄγομαι δὲ θανόντ' ἰδοῦσ' ἀκοίταν... πόλιν τ' ἀποσκοποῦσ'... ἀπεῖπον* (ἡ) *τάλαινα κατάρᾳ διδοῦσα* (τῷ ἐκ τῆς ἀποσκοπήσεως τῆς πόλεως) *ἄλγει τὰν... κάσιν Ἰδαῖόν τε βούταν κτλ.* Κατὰ ταύτην τὴν σύνταξιν διετάχθη ἐν τῷ κειμένῳ ἡ στίξις, ἐσφαλμένη κοινῶς, διά τε τὸ ἡμαρτημένον τῆς ἑρμηνείας καὶ διὰ τὴν ὅλως ἀστήρικτον ἀξίωσιν τῶν νεωτέρων, ὅτι πᾶσα στροφὴ περατοῦται εἰς τελείαν στιγμὴν καὶ ἔννοιαν.

947. *πατρῴας*] Ὁ Δινδ. Οὐεῖλ. Πρίνζ. καὶ Οὐεκλ. 'πατρίας' διὰ τὸ μέτρον. Ἀλλ' ὁ Ἑρμᾶννος ἀποδέχεται ὀρθῶς καὶ ἐνταῦθα τὴν συστολὴν τοῦ ω.

948. *γάμος, οὐ γάμος*] οἷον εἰπεῖν: *γάμος ἄγαμος*, κατὰ τὸ Ἑλέν. 1147 'τέρας οὐ τέρας' κττ.

950. *ἂν*] .. ἥν τινα τὴν Ἑλένην'. ΣΧΟΛ.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ὦ φίλτατ' ἀνδρῶν Πρίαμε, φιλτάτη δὲ σύ,
Ἑκάβη, δακρύω σ' εἰσορῶν πόλιν τε σήν,
τήν τ' ἀρτίως θανοῦσαν ἔκγονον σέθεν.
φεῦ·
οὐκ ἔστιν οὐδὲν πιστόν, οὔτ' εὐδοξία,
οὔτ' αὖ καλῶς πράσσοντα μὴ πράξειν κακῶς.
φύρουσι δ' αὐτὰ θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω
ταραγμὸν ἐντιθέντες, ὡς ἀγνωσίᾳ
σέβωμεν αὐτούς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί δεῖ
θρηνεῖν προκόπτοντ' οὐδὲν εἰς πρόσθεν κακῶν;

952. *ὦ φίλτατ' ἀνδρῶν Πρίαμε,*] Ἐὰν ὁ 'Πολυμήστωρ ἀνακαλεῖται καὶ τεθνηκότα τὸν Πρίαμον', τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει τὸ νόθον τοῦ στίχου, ὅπως ἀξιοῖ ὁ Ναύκ. καὶ παραδέχεται ὁ Πρίνζ., ἀλλὰ τὴν ἠθογραφικὴν δεινότητα τοῦ ποιητοῦ, γνωρίζοντος ἐκ πείρας τὴν ἐν λόγοις καὶ σχήμασιν ὑποκριτικὴν ὑπερβολὴν τῶν τοιούτου φυράματος ἀλιτηρίων, ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Οὐέϊλ. Ἐννοεῖται, ὅτι τὸ μὲν 'ὦ φίλτατ'.. Πρίαμε' ἀπαγγέλλει θεατρικῶς καὶ μετὰ δεινῶς πενθίμων χειρονομιῶν καὶ σχημάτων ὁ ἀνοσιουργός, τὰ δ' ἐπακολουθοῦντα ἀποστρεφόμενος πρὸς τὴν Ἑκάβην, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ 'σύ', μετὰ τῆς προσηκούσης ὑφέσεως καὶ μεταβολῆς τοῦ τόνου καὶ τῶν σχημάτων ἀπαγγελλόμενα. Τὸ δὲ 'φίλτατ' ἀνδρῶν'=*παμφίλτατε* (Πρβλ. Βακχ. 1316, Ἑλ. 625, Ἡρ. μ. 531).

956. *οὔτ' εὐδοξία*] Ἅπαντες ἐκδέχονται τὴν λέξιν ἐν τῇ κοινῇ χρήσει (*δόξα, κλέος*), ὅπερ ἐνταῦθα οὐδένα ἔχει νοῦν, διότι, πλὴν τῶν ἄλλων, τὸ 'οὔτ' αὖ' (957, ὅπερ δὲν ἔχει τὴν κοινὴν χρῆσιν, ὡς φρονεῖ ὁ Οὐέϊλ., συνάπτων αὐτὸ πρὸς τὸ 'πράξειν', ἀλλὰ σημαίνει: *οὔτε πάλιν*, ὅπως καὶ σήμερον ἐν τῇ συνηθείᾳ, =οὔτε ἐκ τοῦ ἐναντίου) ὑποδεικνύει, ὅτι τὸ 'εὐδοξία' ἐμφαίνει τι ἀντίθετον. ''Ἀδόξαστον: ἀνέλπιστον, Σοφοκλῆς Εὐρυσάκει', λέγει ὁ ΗΣΥΧ. καὶ 'ἄδοξα: παράδοξα, καὶ (ἃ) οὐκ ἄν τις ἐδόξασε. Σοφοκλῆς Ἀκρισίῳ'. Ἐντεῦθεν (ὡς καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων παρὰ τὸ *δοκ-ῶ* λέξεων, ἃς διὰ τὸ σύντομον παρατρέχομεν) πρόδηλον, ὅτι καὶ τὸ 'εὐδοξία' εἶνε τὸ ἐναντίον τοῦ 'ἄδοξον', μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ *εὖ*, ἤτοι: *χρηστὴ ἐλπίς*, ὅπερ ἐνταῦθα, συναρμοζόμενον πρὸς τὰ ἑπόμενα, παρέχει τὸν ἑξῆς συνειρμόν: *οὐκ ἔστιν οὐδὲν πιστὸν* ('βέβαιον ... μόνιμον' ΣΧΟΛ.), *οὔτε τὸ δοκεῖν* (κακῶς πράσσοντά τινα, ὡς δηλονότι σὺ νῦν), εὖ (πράξειν ποτὲ ='εὐδοξία', χρηστὴ περὶ τοῦ μέλλοντος [διὰ τὸν ἐν 957 μέλλοντα 'πράξειν'] ἐλπίς), *οὔτ' αὖ* (=*οὔτε πάλιν*, ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, ἤτοι: τοὐναντίον) *τὸ καλῶς* (νῦν) *πράσσοντα μή* (τινα) *πράξειν* (ποτὲ) *κακῶς*.

958. *αὐτὰ θεοὶ*] Οὕτως ἅπαντες καθ' Ἑρμ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. κακομέτρου 'αὔθ' οἱ θεοί'.

πάλιν τε καὶ πρ.]=*ὀπίσω καὶ πρόσω* (φέροντες).

959. '*ἀγνωσίᾳ*] τοῦ μέλλοντος'. ΣΧΟΛ Λαμπρὰ ἠθογραφία τοῦ μιαροῦ καὶ θεομισοῦς.

961. *προκόπτοντ' οὐδὲν εἰς πρόσθεν κακῶν;*] Οὔτε οἱ παλαιοὶ οὔτε οἱ νεώτεροι κατενόησαν τὸ χωρίον· ἡ δὲ μόνη λεπτομερής πως ἑρμηνεία εἶνε ἡ

σὺ δ', εἴτι μέμφει τῆς ἐμῆς ἀπουσίας,

τοῦ Κοραῆ, εἰς ἣν παραπέμπει ὁ Ματθ. καὶ Δινδ. 'Τὴν παρ' Εὐριπίδῃ ('Εκάβ. 960) ταύτην ῥῆσιν, λέγει ὁ σοφὸς ἀνὴρ εἰς Ἰσοκρ. τόμ. 6', σελ. 121, ὁ σχολιαστὴς ἐξηγούμενος, φησὶν "Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κακὰ κατὰ τί δεῖ θρηνεῖν, ἐμὲ δηλονότι, οὐδαμῶς προκόπτοντα καὶ προερχόμενα (γρ. προερχόμενον) εἰς τὸ ἔμπροσθεν τῶν κακῶν, ὅ ἐστιν, οὐ κατόπιν ἐόντα (γρ. ἐῶντα) τὰ κακά". Ταῦτα δὲ συντομώτερον Εὐριπίδου ἐξέφρασεν Ἀλκαῖος (παρ' Ἀθην. I σελ. 430) 'οὐ χρὴ κακοῖσιν θυμὸν ἐπιτρέπειν. Προκόψομεν γὰρ οὐδὲν ἀσάμενοι'. Τοιοῦτόν τι καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος (Πολιτικ. I σελ. 604), 'κάλλιστον ὅτι μάλιστα ἡσυχίαν ἄγειν ἐν ταῖς ξυμφοραῖς, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν, ὡς οὔτε δήλου ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ τῶν τοιούτων, οὔτε *εἰς τὸ πρόσθεν οὐδὲν προβαῖνον* τῷ χαλεπῶς φέροντι', ᾧπερ ἐχρήσατο καὶ Πλούταρχος ἐν τῷ πρὸς Ἀπολλώνιον παραμυθητικῷ. Ὡς τοίνυν τὸ τοῦ Πλάτωνος, εἰς τὸ πρόσθεν προβαίνειν, οὕτω καὶ τὸ τοῦ Ἰσοκράτους, εἰς τοὔμπροσθεν πράττειν, μόνῃ σχεδὸν τῇ λέξει διαφέρει τοῦ Εὐριπιδείου, εἰς πρόσθεν προκόπτειν'. Τὰ τοῦ Σχολ. (ἀκριβῶς εἰπεῖν, τοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀρσενίου Παραφραστοῦ) ὅλως ἀνεπίστατα, ὅπως συνήθως, ἀποροῦμεν πῶς ἀπεδέχθη ὁ ἄλλως κριτικώτατος ἀνήρ. Καὶ πρῶτον μὲν ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'θρηνεῖν προκόπτοντα' οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται νὰ λάβῃ τις τὸ 'ἐμέ', οὔτε εἰρημένον οὔτε ὑποδεδειγμένον κἂν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, μόνον δὲ τὸ 'τινά', καὶ τοῦτο ἐν ἀνάγκῃ, μὴ ὑπαρχούσῃ ἐνταῦθα, ὅπου φυσικῶς καὶ ἀβιάστως τὸ 'προκόπτοντα' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ταῦτα', ἀφ' οὗ τὸ 'προκόπτω' λέγεται ἐπί τε προσώπων καὶ ἐπὶ πραγμάτων ὁμοίως ('πάντα γὰρ ταῦτα προκόπτει τι εἰς τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι' Ξεν. Ἱππαρχ. 6, 5, κλπ.). Ἔπειτα, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, οὔτε τὸ Ἰσοκράτειον χωρίον ('μηδὲν εἰς τοὔμπροσθεν ἡμῖν αὐτοῖς πράττοντες') οὔτε τὸ Πλατωνικὸν διδάσκουσιν ἡμᾶς τι πλέον τῶν τοῦ Παραφραστοῦ, οὐδὲ συντελοῦσί τι εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ Εὐριπιδείου, ἀφ' οὗ ἐν ἐκείνοις μὲν τὸ 'εἰς τοὔμπροσθεν' καὶ 'εἰς τὸ πρόσθεν' κεῖνται ἀπολύτως, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις (Πλάτ. Πολιτ. 437 A 'εἰς τὰ πρόσθεν προΐωμεν', Συμπ. 174 D 'προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν', Ἐπιν. 325 C 'ὅσῳ μᾶλλον... εἰς τὸ πρόσθεν προύβαινον' κττ., ἐν οἷς ἅπασι τὸ προθετόπτωτον οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπιτείνει τὴν δύναμιν τῆς ἐν τῷ ῥήματι *πρό*), ἐν δὲ τῷ ἡμετέρῳ κεῖται 'εἰς πρόσθεν κακῶν', ἡ δὲ γενικὴ αὕτη ἀπαλλοτριοῖ ὅλως τῶν ἄλλων τὴν Εὐριπίδειον ῥῆσιν, πρὸς δὲ ταύτην ἔπρεπε νὰ παραβληθῶσι μόνον τὰ Πολ. η', 550 E 'τοὐντεῦθεν τοίνυν, εἶπον, προϊόντες εἰς πρόσθεν τοῦ χρηματίζεσθαι, ὅσῳ ἂν τοῦτο τιμιώτερον ἡγῶνται, τοσούτῳ ἀρετὴν ἀτιμωτέραν', Πρωταγ. 339 D 'ὀλίγον δὲ τοῦ ποιήματος εἰς τὸ πρόσθεν ἐπελάθετο κτλ.' καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Ἀλλ' ἂν κατὰ ταῦτα ἑρμηνεύσωμεν καὶ τὸν Εὐριπ. στίχον, τὸ 'εἰς πρόσθεν κακῶν' δὲν θὰ σημαίνῃ ὑπέρβασιν τῶν κακῶν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτῶν, ὡς φρονεῖ ὁ Κοραῆς μετὰ τοῦ Παρ., ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον: *πρόοδον ἐν τοῖς κακοῖς, ἐπαύξησιν αὐτῶν*, ὅπερ προφανῶς ἄτοπον ἐνταῦθα, καὶ πρὸς τὴν συνήθη ἔννοιαν τοῦ ῥήματος 'προκόπτω', τὴν ἐν τῷ ποθουμένῳ πρόοδον καὶ ἐπίδοσιν ἐμφαίνοντος, ἀντιμαχόμενον. Τὸ λάθος καθ' ἡμᾶς ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ 'πρόσθεν' ἐξελήφθη ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον τοπικῶς, δέον χρονικῶς. Τὸ 'πρόσθεν', ὕστερον ὂν κατὰ τόπον, γίνεται πρότερον κατὰ χρόνον, καὶ οὕτω τὸ τοπικῶς ἐν τῇ κινήσει μέλλον γίνεται παρῳχημένον χρονικῶς, ἡ δὲ χρῆσις αὕτη τῆς λέξεως κοινοτάτη καὶ πασίγνωστος. Κατὰ ταῦτα τὸ 'εἰς πρόσθεν κακῶν' = *εἰς* (τὰ) *πρόσθεν* (τῶν) *κακῶν*, ἤτοι: *εἰς τὰ πρὶν* (τὰ πρότερα) *κακά*. Πρβλ. Εὐρ. Ἠλ. 668

σχές· τυγχάνω γὰρ ἐν μέσοις Θρήκης ὅροις
ἀπών, ὅτ᾽ ἦλθες δεῦρ᾽· ἐπεὶ δ᾽ ἀφικόμην,
ἤδη πόδ᾽ ἔξω δωμάτων αἴροντί μοι
εἰς ταὐτὸν ἥδε συμπίτνει δμωὶς σέθεν,
λέγουσα μύθους ὧν κλύων ἀφικόμην.

ΕΚΑΒΗ.

αἰσχύνομαί σε προσβλέπειν ἐναντίον,
Πολυμῆστορ, ἐν τοιοῖσδε κειμένη κακοῖς.
ὅτῳ γὰρ ὤφθην εὐτυχοῦσ᾽, αἰδώς μ᾽ ἔχει
ἐν τῷδε πότμῳ τυγχάνουσ᾽ ἵν᾽ εἰμὶ νῦν,
κοὐκ ἂν δυναίμην προσβλέπειν σ᾽ ὀρθαῖς κόραις.
ἀλλ᾽ αὐτὸ μὴ δύσνοιαν ἡγήσῃ σέθεν,
Πολυμῆστορ· ἄλλως δ᾽ αἴτιόν τι καὶ νόμος,
γυναῖκας ἀνδρῶν μὴ βλέπειν ἐναντίον.

'σὸν ἔργον ἤδη· πρόσθεν εἴληχας φόνου' =*τά πρίν, τὰ πρὸ τοῦ φόνου*. Μενάνδρ. μονόστ. γν. 435 (Μεϊνεκκ. fragm. com. δ', 352) 'οὐ χρὴ φέρειν τὰ πρόσθεν κακά'=*τὰ πρίν, τὰ πρότερα κακά*. Εἶπε δὲ μεριστικῶς 'κακῶν', καὶ ὄχι 'κακά', ὁ Πολυμ. διότι τὰ κακὰ τῆς Ἑκάβης δὲν εἶχαν παύσῃ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀφ᾽ οὗ πρὸ μιᾶς στιγμῆς εἶχε θυσιασθῇ ἡ Πολυξένη (πρβλ. καὶ 969). Ἡ δὲ 'εἰς' ὅπως ἐν Ξεν. Ἱππαρχ. ς', 5 'πάντα γὰρ ταῦτα προκόπτει τι εἰς τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι', (=*ἔχει τινὰ προκοπήν, ἀνύει τι εἰς τὸ μ. κ.*), Ελλην. ζ', 1, 6 'καὶ κρατοῦντες τῆς χώρας οὐδὲν προὔκοπτον εἰς τὸ ἀπολέσαι ἡμᾶς'. Ἡ δ᾽ ὅλη ῥῆσις: *ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί δεῖ θρηνεῖν προκόπτοντ᾽ οὐδὲν* (=*οὐδεμίαν προκοπὴν ἔχοντα, οὐδὲν ἀνύοντα*) *εἰς τὰ πρόσθεν τῶν κακῶν* (=*εἰς τὰ πρὶν κακά*); Τίς ἡ χρεία νὰ θρηνῶ ταῦτα, τὰ ὁποῖα καμμίαν θεραπείαν δὲν ἐμποροῦν νὰ φέρουν εἰς τὰ περασμένα σου κακά;

963. '*σχὲς*] ἐπίσχες, παύου'. ΣΧΟΛ.

964. '*ἀπών*,] προφασίζεται πλαττόμενος· οὐκ ἐβούλετο γὰρ ὀφθῆναι τῇ Ἑκάβῃ, ἐπεὶ ἀπέκτεινε τὸν Πολύδωρον'. ΣΧΟΛ.

968. '*αἰσχύνομαί σε*] τῇ μὲν ἀληθείᾳ οὐ θέλει αὐτὸν ὁρᾶν μισοῦσα ὡς φονεύσαντα τὸν υἱόν, προφασίζεται δέ'. ΣΧΟΛ.

970. *αἰδώς μ' ἔχει*] = *αἰδοῦμαι*· ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τῆς συντακτικῆς ἐκφορᾶς ἐπήνεγκεν ἀνακολουθίαν συντάξεως, ἧς ὠλιγώρουν οἱ παλαιοί, ἀποβλέποντες εἰς τὸ νόημα. Παραδείγματα κρίνομεν περιττὸν νὰ φέρωμεν, ὅπως καὶ περιττὸν ν' ἀνασκευάζωμεν τοὺς ἕνεκα τούτου νοθεύοντας (Πόρσ. τὸν 971, Ναύκ. τὸ 'τυγχάνουσ᾽.. δυναίμην', Ἀρτ. 973-5, Δινδ. 970-5, Πρίνζ. 970-5, Κίρχ. 972, 971), ἢ μετατοπίζοντας ἕνα ἢ πλείονας στίχους τῆς ἡμετέρας ῥήσεως.

971. *ἐν τῷδε πότμῳ*] 'δυστυχίᾳ'. ΣΧΟΛ.

972. '*ὀρθαῖς*] ἀτενέσιν'. ΣΧΟΛ.

973. Ὅλος ὁ λόγος τῆς Ἑκάβης προδίδει τὴν ἐνδόμυχον ταραχὴν αὐτῆς. Φοβουμένη μὴ ὅσα εἶπε διεγείρωσι τὴν ὑποψίαν τοῦ Πολυμ., λέγει: 'ἀλλ' αὐτὸ

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

καὶ θαῦμά γ᾽ οὐδέν. ἀλλὰ τίς χρεία σ᾽ ἐμοῦ;
τί χρῆμ᾽ ἐπέμψω τὸν ἐμὸν ἐκ δόμων πόδα;

ΕΚΑΒΗ.

ἴδιον ἐμαυτῆς δή τι πρὸς σὲ βούλομαι
καὶ παῖδας εἰπεῖν σούς· ὀπάονας δέ μοι
χωρὶς κέλευσον τῶνδ᾽ ἀποστῆναι δόμων.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

χωρεῖτ᾽· ἐν ἀσφαλεῖ γὰρ ἥδ᾽ ἐρημία.
φίλη μὲν εἶ σύ, προσφιλὲς δέ μοι τόδε
στράτευμ᾽ Ἀχαιῶν. ἀλλὰ σημαίνειν σ᾽ ἐχρῆν
τί χρὴ τὸν εὖ πράσσοντα μὴ πράσσουσιν εὖ
φίλοις ἐπαρκεῖν· ὡς ἕτοιμός εἰμ᾽ ἐγώ.

ΕΚΑΒΗ.

πρῶτον μὲν εἰπὲ παῖδ᾽, ὃν ἐξ ἐμῆς χερὸς
Πολύδωρον ἔκ τε πατρὸς ἐν δόμοις ἔχεις,
εἰ ζῇ· τὰ δ᾽ ἄλλα δεύτερόν σ᾽ ἐρήσομαι.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

μάλιστα· τοὐκείνου μὲν εὐτυχεῖς μέρος.

ΕΚΑΒΗ.

ὦ φίλταθ᾽, ὡς εὖ κἀξίως σέθεν λέγεις.

κτλ.' Πλὴν ὅλη αὕτη ἡ ψυχολογικὴ ἀκρίβεια καὶ τέχνη δὲν ἀπεκώλυσεν, ἐννοεῖται, τοὺς κριτικοὺς νὰ νοθεύσωσι ταῦτα, καθὼς προείπομεν.

976. *τίς χρεία σ᾽ ἐμοῦ;*] Ἔξωθεν τὸ 'ἔχει', ὅπερ καὶ λέγεται ἐν Σοφ. Φιλ. 645 'ὅτου σε χρεία καὶ πόθος μάλιστ' ἔχει'· ἀδιάφορον δ᾽ ἂν αὐτὸς ὁ τοῦτο ὀρθῶς παρατηρήσας Ἑρμ., ἀναιρεῖ ἔπειτα ἑαυτὸν ἐν τῷ περὶ ἐλλείψεως.

977. *τί... πόδα;*] *τί* (τὸ 'τί χρῆμα' ἐντονώτερον τοῦ ἁπλοῦ 'τί;' = διατί;) *ἐπέμψω* (ἐνταῦθα = *μετεπέμψω*) *τὸν ἐμὸν ἐκ δόμων πόδα* (ποιητικῶς = *τὴν ἐμὴν ἐκ τῶν δόμων ἔλευσιν*) ἤτοι: *τί μ᾽ ἐκ δόμων μετεκαλέσω;*

981. *ἥδ᾽ ἐρημία*] = *ἡ ἐμὴ αὕτη* (ἀφ᾽ ὑμῶν) *ἐρημία*.

983 *ἐχρῆν*] Οὕτως ὁ *A* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'χρή'. Εὐστόχως δ᾽ ἑρμηνεύει ἑλληνιστὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ παρατατικοῦ ἐνταῦθα ὁ Οὐεκλ. διὰ ταύτης τῆς περιφράσεως: 'τί οὐ πάλαι ἐσήμηνας;'.

985. *ὡς ἕτοιμός εἰμ᾽ ἐγώ*] Ἀπὸ κοινοῦ τὰ 'εὖ πράσσων ἐπαρκεῖν σοι τῇ μὴ εὖ πρασσούσῃ φίλῃ'.

989. *τοὐκ. μὲν εὐτ. μέρος*] 'ὅσον δι᾽ ἐκεῖνον εὐτυχεῖς'. ΣΧΟΛ.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

τί δῆτα βούλει δεύτερον μαθεῖν ἐμοῦ;

ΕΚΑΒΗ.

εἰ τῆς τεκούσης τῆσδε μέμνηταί τί μου.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

καὶ δεῦρό γ' ὡς σὲ κρύφιος ἐζήτει μολεῖν.

ΕΚΑΒΗ.

χρυσὸς δὲ σῶς, ὃν ἦλθεν ἐκ Τροίας ἔχων;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

σῶς ἐν δόμοις γε τοῖς ἐμοῖς φρουρούμενος.

ΕΚΑΒΗ.

σῶσόν νυν αὐτὸν μηδ' ἔρα τοῦ τῶν πέλας.

992. *τί μου*] Τοῦτο τὸ ἐν πᾶσι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. ὁ μὲν Βώθ. διώρθου 'τί μοι' (ὅπερ οὐδένα νοῦν ἔχει), ὁ δ' Ἑρουέρδ. 'τί που', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Πρίνζ. Ἀλλὰ καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη φθείρει τὴν ἔννοιαν τοῦ στίχου, ἐπαυξάνουσα κακοζήλως καὶ ἄνευ ἀνάγκης διὰ τοῦ ἀοριστολογικοῦ 'ποὺ' τὴν ἤδη διὰ τοῦ ἀοριστολογικοῦ 'τὶ' ἐπαρκῶς δηλωθεῖσαν λιτότητα (=*εἴ τι μέμνηται* = ἂν ἐνθυμεῖται λιγάκι· *εἰ τί που*, ἤ: *εἰ πού τι μέμνηται* = ἂν ἐνθυμεῖται λιγάκι τάχατες). Καὶ διὰ τί ἐνοθεύθη τὸ 'μού'; Διότι ἐθεωρήθη παρέλκον μετὰ τὸ 'τῆς τεκ. τῆσδε', ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι πρόδηλον, ὅτι τὸ 'τῆς τεκ. τῆσδε' ἐπιφέρεται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικήν, τῆς συνθήκης τῶν λέξεων οὔσης ταύτης: *εἴ τί μου μέμνηται, τῆς τεκούσης τῆσδε*.

993. *καὶ*] = *(οὐ μόνον μέμνηται, ἀλλὰ) καί*.

996. *τοῦ τῶν πέλας*.] Ἀντὶ τούτων ἐν τοῖς βιβλ. 'τῶν πλησίον' (πλὴν τοῦ *G*, ἐν ᾧ 'τοῦ πλησίον'), ὡς καὶ ταῖς ἐκδ., μόνον δὲ παρ' Ἑρμ. καὶ Ἀρτ. 'τοῦ πλησίον'. Καὶ ὁ μὲν Ἑρμ. εἰκάζει, ὅτι τὸ 'τοῦ πλησίον' ἐτράπη εἰς 'τῶν πλησίον' ἐκ γλωσσήματος 'τῶν τοῦ πλ.', προτιμᾷ δὲ τὸ 'τοῦ πλ.' διότι οὕτως ὑποδεικνύεται ὁ Πολύδωρος· ἀλλὰ πῶς ὅμως ἐκδέχεται τὴν φράσιν δὲν μᾶς λέγει. Ὁ δ' Ἀρτ. παρεξηγῶν τὰ τοῦ Σχολ. ἐκλαμβάνοντος ἀτόπως τὸ 'τοῦ πλ.' = *τοῦ πλησίον (του Πολυμ. ὄντος χρυσοῦ)*, ἑρμηνεύει τὸ 'τοῦ πλ.' ὡς γενικὴν εὐθείας 'τὸ πλησίον' = *τὸ τοῦ γείτονος χρῆμα*, ὅπερ ἔτι ἀτοπώτερον. Οἱ 'τῶν πλησίον' γράφοντες ἐκδέχονται ὅπως καὶ ὁ (ἕτερος) Σχολ. 'τῶν πραγμάτων τῶν πλησίον', ἤτοι = 'τῶν τῶν πλησίον', ὅπως ἑρμηνεύει ὁ Ἔλμσλ. (εἰς Μηδ. 85) κατ' ἐκφορὰν συνήθη εἰς τοὺς πεζογράφους, λέγει ὁ Δινδ. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἀληθεύει οὔτε περὶ τῶν πεζογράφων οὔτε περὶ τῶν ποιητῶν, τῶν ἀττικῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ἀπ' Ἀριστοτέλους καὶ ἐφεξῆς. Παραλείπομεν τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Οὐεΐλ. (= 'τῶν τοῦ πλησίον'), ὡς ὅλως αὐθαίρετον. Ἀλλ' ὅτι, ὅπως καὶ ἂν ἑρμηνευθῶσιν, ἀμφότεραι αἱ γραφαὶ εἶνε ἄτοποι, ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ συνέπεια τῆς στιχομυθίας. Ἡ Ἑκάβη (994) ἐρωτᾷ περὶ τοῦ 'χρυσοῦ', ὁ Πολυμ. 995 λέγει 'σῶς (ὁ χρυσός)', ἡ Ἑκ. 996 'σῶσόν νυν αὐτὸν (τὸν χρυσόν)',

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.
ἥκιστ'· ὀναίμην τοῦ παρόντος, ὦ γύναι.
ΕΚΑΒΗ.
οἶσθ' οὖν ἃ λέξαι σοί τε καὶ παισὶν θέλω;
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.
οὐκ οἶδα· τῷ σῷ τοῦτο σημανεῖς λόγῳ.
ΕΚΑΒΗ.
ἔστ', ὦ φιληθεὶς ὡς σὺ νῦν ἐμοὶ φιλεῖ,
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.
τί χρῆμ', ὃ κἀμὲ καὶ τέκν' εἰδέναι χρεών;
ΕΚΑΒΗ.
χρυσοῦ παλαιαὶ Πριαμιδῶν κατώρυχες.

καὶ ὁ Πολυμήστωρ 997 'ὀναίμην τοῦ παρόντος (χρυσοῦ)'. Πῶς εἶνε λοιπὸν δυνατὸν ἡ Ἑκάβη 996 νὰ λέγῃ 'μηδ' ἔρα τοῦ πλησίον', ἢ 'τῶν πλησίον', ἀφ' οὗ οὐδέτερον τούτων εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ ἄλλο τι εἰ μή: *τοῦ πλησίον (ἀνθρώπου)*, ἢ: *τῶν πλησίον (ἀνθρώπων)*; διότι μόνον ἐπὶ προσώπων κεῖται παρὰ τοῖς ἀττικοῖς τὸ ἔναρθρον τοῦτο ἐπίῤῥημα· οὐδὲ δύναται νὰ ἐκληφθῇ τὸ 'τοῦ πλ.'= *τοῦ (χρυσοῦ) τοῦ πλησίον (ἀνθρώπου)*, ἢ τὸ 'τῶν πλ.'= τῶν *(πραγμάτων τῶν) πλησίον (ἀνθρώπων)*, ὅπερ μόνον ἐπὶ ὀνομάτων, ὄχι καὶ ἐπιῤῥημάτων ὀνοματικῶς λαμβανομένων, ἐπιτρέπεται, καὶ τοῦτο κατ' ἀνάγκην καὶ σπανιώτατα. Πῶς εἶνε λοιπὸν δυνατὸν ἡ Ἑκάβη, περὶ χρυσοῦ τέως λαλοῦσα, νὰ εἴπῃ αἴφνης ἐν τέλει μόνον τοῦ 996 περὶ 'πραγμάτων', καὶ εὐθὺς ἀποκρινόμενος ὁ Πολυμ. νὰ εἴπῃ ἐν 997 ὄχι περὶ τῶν 'πραγμάτων', ἀφ' ὧν ἀποχὴν τοῦ ἐσύστησεν ἡ Ἑκ., ἀλλὰ περὶ τοῦ 'χρυσοῦ;' Εἶνε προφανές, ὅτι ἡ κοινὴ γραφὴ διακόπτει τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν τῶν νοημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἄλλος λόγος ἀποδεικνύει τὸ ἐσφαλμένον τῆς κοινῆς. Τὸ ἀντ' ὀνόματος ἔναρθρον ἐπίῤῥημα 'ὁ πλησίον' οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ τοῦ Εὐριπίδου εὕρηται, ὡς οὐδὲ τοῦ Σοφοκλέους ἢ Αἰσχύλου· ἐξ ἐναντίας δ' ἐν τοιαύτῃ χρήσει εὕρηται πολλάκις παρ' αὐτοῖς τὸ συνώνυμον 'πέλας', ἀλλ' οὐδέποτε ἐν τῷ ἑνικῷ, πάντοτε δ' ἐν τῷ πληθυντικῷ: 'οἱ πέλας' (πρβλ Ἔλμσλ. αὐτ.). Εἶνε φανερόν, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁ Εὐριπ. ταύτης τῆς λέξεως ἔκαμε χρῆσιν, εἰπών, ὅπως ἀπῄτει ἡ σειρὰ τῶν νοημάτων, 'τοῦ τῶν πέλας'= *τοῦ (χρυσοῦ) τῶν πέλας*, ὅτι τοῦτο ἡρμηνεύθη διὰ τοῦ γνωστοτέρου εἰς τοὺς χριστιανούς: 'τοῦ τῶν πλησίον', ἐκ δὲ τῆς γλώσσης ταύτης, ὑπερβαινούσης κατὰ μίαν συλλαβὴν τὴν τρίτην διποδίαν, παρεισεφθάρη εἰς τὸ κείμενον τὸ 'πλησίον', ποῦ μὲν μετὰ τοῦ 'τῶν' ποῦ δὲ μετὰ τοῦ 'τοῦ'. Ἀδιστάκτως διὰ τοῦτο διώρθωσα 'τοῦ τῶν πέλας', ὅπερ εἶνε ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ.

997. '*ἥκιστα*] οὐδαμῶς', ΣΧΟΛ. ἐν λιτότητι.

1000. *ἔστ', ὦ φιληθείς,*] Ἐκ διορθ. Ἑρμ. ἀντὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ κοινῆς 'ἔστω φιληθείς', ὅπερ οὐδένα ἔχει νοῦν. Ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'ἔστι' λάμβανε τὸ ἐν τῷ 1001 'τί χρῆμα', ὅπερ λέγει ὁ Πολ. διακόπτων τὴν Ἑκάβ. κατ' ἀνάγκην τῆς στιχομυθίας (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 415, κλπ.).

1002. *χρυσοῦ . . . κατώρυχες*] *ἐν*

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ταῦτ' ἔσθ' ἃ βούλει παιδὶ σημῆναι σέθεν;

ΕΚΑΒΗ.

μάλιστα, διὰ σοῦ γ'· εἶ γὰρ εὐσεβὴς ἀνήρ.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

τί δῆτα τέκνων τῶνδε δεῖ παρουσίας;

ΕΚΑΒΗ.

ἄμεινον, ἢν σὺ κατθάνῃς, τούσδ' εἰδέναι.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

καλῶς ἔλεξας τῇδε καὶ σοφώτερον.

ΕΚΑΒΗ.

οἶσθ' οὖν Ἀθάνας Ἰλίας ἵνα στέγαι;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ἐνταῦθ' ὁ χρυσός ἐστι; σημεῖον δὲ τί;

ΕΚΑΒΗ.

μέλαινα πέτρα γῆς ὑπερτέλλουσ' ἄνω.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ἔτ' οὖν τι βούλει τῶν ἐκεῖ φράζειν ἐμοί;

ΕΚΑΒΗ.

σῶσαί σε χρήμαθ' οἷς συνεξῆλθον θέλω.

γῇ κατορωρυγμένοι χρυσοῦ θησαυροί, τοῦ ὀνόματος ὄντος οὐσιαστ. ἐνταῦθα.

1003. *παιδὶ ... σέθεν;*] Ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἐξηγέρθη ἐκ τοῦ λόγου τῆς Ἑκάβης ἡ δίψα τῆς ἁρπαγῆς ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Πολ., φροντίζει οὗτος καὶ ν' ἀπομακρύνῃ πᾶσαν ὑπόνοιαν διὰ τοῦ 'παιδὶ . . . σέθεν', ἐν ᾧ πρότερον (1001 κατὰ τὰ ἐν 998) ὠνόμασεν ἑαυτὸν καὶ τὰ τέκνα του. Ἡ δ' Ἑκάβη καλῶς διιδοῦσα τὴν ὑπόκρισιν, ἀποκρίνεται ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι.

1004. *μάλιστα...εὐσ. ἀν.*], ὅπου ἄξιον σημειώσεως τὸ 'διὰ σοῦ γ'', ἐν ᾧ ὁ 'γὲ' καὶ τὸ 'εὐσεβὴς' κορυφοῦσι τὴν χλεύην.

1007. Περιττὴ ἡ διάστιξις τοῦ 'ἔλεξας' ἀπὸ τοῦ 'τῇδε', ἡ κατὰ Βοϊσσονάδ. ἐν ταῖς ἐκδδ. ἐπικρατήσασα· ὁ νοῦς: καλὰ εἶπες ἔτσι καὶ πειὸ σοφά.

1008. *στέγαι;*] ποιητικῶς καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ: *ναός*.

1009. 'προαρπάζει τὸν λόγον ὁ Πολυμήστωρ ὡς φιλοχρυσότατος'. ΣΧΟΛ.

1010 *μέλ. π. γῆς ὑπερτ. ἄνω.*] 'ὑπερανεστηκυῖα. . .ὑπερφαινομένη . . .' ΣΧΟΛ. Διὰ δὲ τοῦ 'μέλαινα πέτρα' αἰνιγματωδῶς 'τὴν τύφλωσιν αὐτοῦ λέγει'. ΣΧΟΛ.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ποῦ δῆτα; πέπλων ἐντὸς ἢ κρύψασ' ἔχεις;

ΕΚΑΒΗ.

σκύλων ἐν ὄχλῳ ταῖσδε σῴζεται στέγαις.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ποῦ δ'; αἵδ' Ἀχαιῶν ναύλοχοι περιπτυχαί.

ΕΚΑΒΗ.

ἰδίᾳ γυναικῶν αἰχμαλωτίδων στέγαι.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

τἄνδον δὲ πιστὰ κἀρσένων ἐρημία;

ΕΚΑΒΗ.

οὐδεὶς Ἀχαιῶν ἔνδον, ἀλλ' ἡμεῖς μόναι.
ἀλλ' ἕρπ' ἐς οἴκους· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι νεῶν
λῦσαι ποθοῦσιν οἴκαδ' ἐκ Τροίας πόδα·
ὡς πάντα πράξας ὧν σε δεῖ, στείχῃς πάλιν
ξὺν παισὶν οὗπερ τὸν ἐμὸν ᾤκισας γόνον.

1013. *ποῦ... ἔχεις;*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ἤ', μόνον δ' ἐν τῷ A^2 'ἦ', ὡς καὶ Οὐαλκεν. καὶ ἄλλοι τινές. Τῶν δὲ γραφόντων 'ἦ' στίζουσί τινες μετὰ τὸ 'ἐντός' (κατὰ τὸ Σχολ. 'ἔσωθεν τῶν κόλπων σου... ἢ κρύψασ' αὐτὰ ἔχεις;') κακῶς, διότι τὸ καὶ διπλωματικῶς καὶ ὡς ἐκ τοῦ νοήματος μᾶλλον πεπιστωμένον 'ἦ' κεῖται κατὰ μετάθεσιν συνήθη, ὅπως καὶ ὁ συγκριτικὸς ἢ (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 526) καὶ ὁ νοῦς τοῦ στ. = *ποῦ δῆτα* (εἰσὶ τὰ χρήματα); *ἢ πέπλων ἐντὸς ἔχεις κρύψασα* (αὐτά);

1015. *Ἀχ. ναύλ. περιπτυχαί,*] 'τῶν Ἀχ. σκηναί... τὰ ναύσταθμα. . καλύβαι... καταφυγαί'. ΣΧΟΛ., ἓν δέ τι τούτων καὶ οἱ ἐκδ. Ἐκδέχου μᾶλλον τὴν ἐν ποιητικῇ συμπτύξει ἐξενηνεγμένην φράσιν οὕτω κατ' ἀκρίβειαν: *οἱ περίβολοι* (= 'περιπτυχαί') *ἐν οἷς ναυλοχοῦσιν οἱ Ἀχαιοί*, καὶ τοῦτο ἀντὶ τοῦ: ***ἐν οἷς κατεσκηνωμένοι** φυλάσσουσι τὰς ναυλοχούσας αὐτῶν νῆας οἱ Ἀχαιοί*, ἤτοι: τὸ ναυτικὸν στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν.

1016. *στέγα*] οἰκήματα ἐν γένει, ἤτοι ἐνταῦθα: *σκηναί*.

1020. *πόδα*] Ὁ Οὐέϊλ. ἐκλαμβάνει τὸ 'νεῶν λῦσαι πόδα' ὡς κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἵππων εἰρημένον, ἀντὶ τοῦ: ***ἐκπλεῖν ποιῆσαι***, κατὰ τὸ 940 'ναῦς ἐκίνησεν πόδα' = *ἐξέπλευσεν*· ἀλλ' ἕτερον τὸ 'λῦσαι' καὶ ἕτερον τὸ 'κινῆσαι πόδα'. Ἡ μόνη ὀρθὴ ἑρμηνεία εἶνε ἡ τοῦ Σχολ. 'πόδα: τὰ απόγεια σχοινία'. Ἴδε περὶ τῆς λέξεως εἰς Φοιν. σελ. 486.

1021. *πάντα... δεῖ,*] Πρὸς μὲν τὴν ὑπόληψιν τοῦ Πολυμ. μεταβατικῶς (= *πράξας πάντα τὰ εἰς παραλαβὴν καὶ διάσωσιν τοῦ χρυσοῦ χρειώδη*), πρὸς δὲ τὴν ἰδίαν τῆς Ἑκάβης ἀμεταβάτως ἐν ᾗ χρήσει τὸ 'πράξας' = *παθών*, ἤτοι: *παθὼν πάντα ὧν σε δεῖ* (ἴδ. εἰς Ἱππολύτ. 376-8).

1021-2. *στείχῃς... ᾤκ. γόνον.*]

ΧΟΡΟΣ.

οὔπω δέδωκας, ἀλλ' ἴσως δώσεις δίκην.
ἀλίμενόν τις ὡς εἰς ἄντλον πεσὼν

Πρὸς μὲν τὸν Πολυμ. = *οἴκαδε*, πρὸς δ' ἑαυτὴν = *εἰς Ἅιδου σκότον*, Ἅδην μὲν πρὸς τοὺς παῖδας, σκότον δὲ πρὸς τὸν Πολυμ. διὰ τὴν τύφλωσιν. Εἰς τὴν διὰ τῆς στιχομυθίας (989-1017) καὶ τοῦ ὅλου ἐν γένει διαλόγου (952-1022) διήκουσαν ἀμφιλογίαν, ἐν ᾗ κατωρθώθη ἄλλα νὰ λέγωσι τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα καὶ ἄλλα νὰ ἐννοῇ ἀντ' αὐτῶν ὁ θεατὴς ἢ ἀναγνώστης, καὶ ταῦτα εἰς ὕπατον βαθμὸν διεγείροντα τὴν ἔμφοβον αὐτοῦ προσδοκίαν, ἐπιθέτει τὸν κολοφῶνα τὸ δίστιχον τοῦτο τέλος, ὅπερ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πολυδώρου ὑπαινιττόμενον, εἶνε πλήρες ἀπαισίου καὶ φοβεροῦ νοήματος. Ὁ δὲ χορὸς 'ἰδὼν... τὸν Πολυμήστορα τὴν Ἑκάβην ἀκολουθοῦντα ἐντὸς τῆς σκηνῆς λέγει' (ΣΧΟΛ.) τὰ ἑπόμενα

1024-31. φανερώτερον μὲν προαγγέλλοντα τὴν ἐπικειμένην τιμωρίαν τοῦ ἀνοσιουργοῦ, ἀλλ' ὄχι ἀπηλλαγμένα οὐδ' αὐτὰ ὑπαινιγμῶν ἀπαισίων, ἀλλὰ δυσνοήτων, οἵτινες καὶ κατέστησαν τὴν ῥῆσιν αἴνιγμα, ἀνεπίλυτον διαμένον μέχρι σήμερον. Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι παρερμηνεῖαι ἁπασῶν σχεδὸν τῶν κατὰ μέρος λέξεων συνετέλεσαν καὶ εἰς τοῦ ὅλου τῆς ῥήσεως νοήματος τὴν παραμόρφωσιν.

1024. *ἴσως*] Ἑρμηνεύεται κατὰ τὴν κοινὴν αὐτοῦ χρῆσιν, ἥτις καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα ὅλως ἀνάρμοστος. Τὸ μόνον ὀρθὸν ὁ Σχολ. 'τάχα, ταχέως' (πρβλ. 'ἴσως τάχα'. ΗΣΥΧ. Ἡ τῆς ἐννοίας ἄλλως ἀπὸ τοῦ *ἴσως* εἰς τὸ *αὐτίκα* μετάπτωσις εἶνε φυσικωτάτη, πρβλ. π. χ. τὸ γερμ. gleich, τὸ ἐπίρρ. *εὐθὺς* παρὰ τὸ *εὐθύς*, ὁ, κοιν. = ἴ σ ι ο ς, ἤτοι: *ἴσος* κλπ. Τὸ τοπικῶς ἰσώτερον καὶ εὐθύτερον εἶνε καὶ τὸ χρονικῶς ταχύτερον).

1025-9. *ἀλίμενόν τις... ἀμ. βίον*] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις βιβλ. 'ἐμπεσὼν' ἐν τοῖς νεωτέροις 'πεσὼν', ὡς καὶ οἱ κατὰ Πόρσων. ἐκδδ., ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν *GL* 'ἐκπεσῇ' (= 'ἐκπεσεῖ' ἐν ταῖς ἐκδδ.) ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἐκπέσῃ'· τὸ δὲ 'βίον' διόρθ. Ἑρμ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'βίοτον'. Τὸ 'ἄντλον' ἐκδέχονται οἱ μὲν κατὰ τοὺς Σχολ. καὶ Ἡσύχ.: 'θάλασσαν', ὁ δὲ Πάλ. κυριολεκτικῶς· τὸ δ' 'ἐκπεσεῖ' συνάπτοντες πρὸς τὸ 'φίλας καρδίας', οἱ μὲν ἑρμηνεύουσι μετὰ Βρυγκ.: ***ἐκπεσεῖ*** *φίλης ψυχῆς ἀμέρσας*, ἤτοι *στερήσας* (τὸν Πολύδωρον) *τοῦ βίου*, οἱ δὲ καθ' Ἑρμ.: *ἐκπ. φ. ψυχῆς, στερήσας* (αὐτὴν) *τὸν βίον*. Ὁ δ' Οὐέϊλ. τὸ 'ἐκπ. φ. καρδίας' ἑρμηνεύει ἑλληνιστὶ 'ἀποσφαλήσει φρενῶν, ἐλπίδων', συνεπινεύοντος τοῦ Οὐεκλ., ἤτοι ἐν ὅλῳ: *ὅπως τις πλάγιος πεσὼν εἰς ἀλίμενον θάλασσαν, ἐκπεσεῖ τῆς φίλης ψυχῆς, στερήσας αὐτὴν τὸν βίον*. Ἀλλὰ τὸ νόημα πλὴν τῆς ἀφορήτου ταὐτολογίας εἶνε καὶ ἄτοπον. Ἐν πρώτοις διὰ τί 'λέχριος πεσὼν'; καὶ διὰ τί οὗτος μόνον πνίγεται; Εἷς τῶν Σχολ. λέγει ὅτι 'εἰ πλάγιος ἄκων πέσοι τις ἐν τῷ ὕδατι, καὶ εἰ εὐφυῶς οἶδε νήχεσθαι, ἀποπνίγεται', καὶ ἄλλοι ἄλλα τοιαῦτα, ἅπερ εὐλόγως ὑπὸ Μυσγρ. παροραθέντα ὑπὸ δ' Ἔλμσλ. εἰς Μηδ. 1137 καὶ ἀποκηρυχθέντα, ὁ Ἑρμᾶννος ἀσπάζεται ὁπωσδήποτε, ἐννοῶν τὸν ἐκπίπτοντα ἐκ πλοίου πλαγίως βυθιζομένου (ὁ Ποφλ. καὶ Οὐεκλ. μάλιστα παραβάλλουσι τὰ Οὐϊργ. Αἰν. Α', 104 κέξ. ὅπου περιγράφεται ὁ τοιοῦτος καταποντισμὸς πλοίου), οὕτω δὲ περίπου καὶ οἱ λοιποί: πάντα ταῦτα φαντασιοκοπήματα ἀνδρῶν γράμματα μὲν καὶ πολλὰ ἐπισταμένων, τοῦ δὲ νεῖν οὐδὲ γρῦ. Ὁ δὲ Πάλ. ἐννοεῖ τὸν βαδίζοντα πλαγίως εἰς τὸν στενὸν περίδρομον τοῦ καταστρώ-

λέχριος ἐκπεσεῖ φίλας καρδίας

ματος καὶ ἐμπίπτοντα εἰς τὸ μέσον τῶν ἀσκεπάστων ζυγῶν (cross-bits, ἤτοι τουρκογραικ.: σ' τ' ἀμπάρι). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλως ἀνεκτοτέρα αὕτη ἑρμηνεία τοῦ Ἄγγλου σοφοῦ εἶνε ἀπαράδεκτος, διότι, ὅτι ὁ λόγος ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ εἶνε ὄχι περὶ πλοίου, ὅπως νομίζει ὁ Πάλ., ἀλλὰ περὶ πελάγους θαλασσίου, ἀποδεικνύει τὸ 'ἀλίμενον', οὐδὲ πρόκειται περὶ πλαγίως βαδίζοντός 'τινος', ἀλλὰ περὶ πλαγίως πίπτοντος. Καθ' ἡμᾶς οὔτε ἡ προσήκουσα χρῆσις οὔτε ἡ ὀρθὴ συνθήκη τῶν λέξεων εἶνε αὕτη. Τὸ 'ἐκπεσεῖ' κακῶς μὲν συνήφθη πρὸς τὸ 'φίλας καρδίας', κακῶς δ' ἀπεχωρίσθη τοῦ 'λέχριος'. Τίς εἶπέ ποτε ἢ ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ: *ἐκπίπτω καρδίας* (τῆς ἐμῆς δηλονότι), καὶ νὰ ἐννοῇ: *ἀποθνήσκω*; Ὁμοίως ἄτοπος εἶνε καὶ ἡ ἐπίνοια, ὅτι ὁ εἰς ἀλίμενον πέλαγος πεσών, ἔπεσε μὲν ἄκων, ἀλλ' ἔπεσε λέχριος, ἤτοι πλάγιος, μὲ τὸ πλάγι, πτῶσιν δηλονότι, ἣν μόλις δύναται νὰ κατορθώσῃ ὁ ἄριστα ἐξησκημένος κολυμβητής, καὶ οὗτος ἑκών, ὄχι ἄκων πίπτων; Ἐξ ἀνάγκης ἄρα τὸ 'λέχριος' ἐνταῦθα ἀνήκει ὄχι εἰς τὸ 'πεσών', ἀλλ' εἰς τὸ 'ἐκπεσεῖ'. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔννοια αὕτη τοῦ 'λέχριος' δὲν ἐξηκριβώθη ἀρκούντως. Ἡ κοινὴ βάσις πάσης ἑρμηνείας τῆς λέξεως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Σχολ. καὶ τοῖς νεωτέροις κριτικοῖς εἶνε τὸ Ἡσυχ.: 'λέχριον: πλάγιον, λοξόν'. Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε μονομερὴς καὶ πλειστάκις ἀνεπαρκής. Τὸ 'λέχριος', παρὰ τὸ 'λέχος' κτλ. (Πρβλ. *Benfey* W Lex. Β', 316· οἱ μετ' αὐτὸν γλωσσολόγοι, *Pott* Etym. Forsch[2] ε', 268, *Curtius* Grundz[5]. 365 κλπ., ἀπεπλανήθησαν καθ' ἡμᾶς τῆς ἀληθείας), ἐμφαίνει κυρίως τὸν *λέκτριον* ἢ *λεχήρη*, ἤτοι τόν: πλαγιασμένον, ἄρα καὶ τὸν 'πλάγιον', καὶ δὴ καὶ τὸν 'λοξόν', ὅπερ καὶ ἐτυμολογικῶς εἶνε καθ' ἡμᾶς οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἁπλῆ ἑτεροίωσις τοῦ: *λέχριος*. Ἀλλ' ἡ σωματικὴ θέσις τοῦ λεχήρους ἢ κλινήρους εἶνε οὐ μόνον πλαγία καὶ λοξή, ἀλλὰ καὶ συνήθως συνεσταλμένη, συμμαζευμένη, τὴν τοιαύτην δὲ θέσιν λαμβάνει τὸ σῶμα καὶ τοῦ μὴ κλινήρους ἐξ ὀδύνης καὶ ἀσθενείας σωματικῆς, ἢ ἐξ αἰδοῦς, φόβου, ἐπιθυμίας τοῦ λαθεῖν ἢ κρυφθῆναι κττ., μάλιστα δ' ἐκ θανάτου βιαίου ὅτε καὶ = *πτῶμα* σωρειασμένον, μιὰ κουβάρα. Τὴν χρῆσιν ταύτην, ἄγνωστον κοινῶς, ἀλλὰ βεβαίαν, ἔσωσε καὶ ἡ συνήθεια λέγουσα λέχρα, ἤτοι: πτῶμα ἐλεεινόν, τουρκογρ. λέσι (οἷον: ἐκράτησε αὐτὸς ὅλαις ταῖς καλαῖς προβατίναις, καὶ ἄφησε 'σ τὸν ἄλλον ταῖς λέχραις = τὰ ψοφίμια. Ἔτι δὲ συνηθέστερον ἡ φράσις ἐν τῇ ὑβριστικῇ φράσει: εἶσαι μιὰ λέχρα, ἤ: εἶσαι λέχρα καὶ βρῶμα = ψοφίμι, παλῃάνθρωπος). Ἐπὶ πάντων τούτων ἡ συνήθεια λέγει: ἔγεινε μιὰ κουβάρα, ἔπεσε ἢ κείτεται σωρειασμένος κττ. Ταύτην δὲ μάλιστα τὴν χρῆσιν ἔχει ἡ λέξις καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἥκιστα δὲ τὴν τοῦ ἁπλῶς εἰπεῖν 'πλάγιος καὶ λοξός' (ὡς τὸ παρὰ Πολυβ. ε', 79 'λεχρίοις παρέβλεψε τοῖς ὄμμασι' = *λοξοῖς*, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον). Οὕτω τὸ Σοφ. Ἀντιγ. 1345 'λέχρια τάδ' ἐν χεροῖν' (περὶ οὗ τί δὲν εἶπαν οἱ κριτικοί;) ἀναφέρεται εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Αἵμονος, ὅπερ, ἀρθείσης τῆς ποιητικῆς κατ' οὐδέτερον πληθυντικῆς ἐκφορᾶς, σημαίνει: μιὰ κουβάρα, ἤ: σωριασμένος κείτεται τοῦτος μέσα 'σ τὰ χέρια μου. Ὁμοίως τὸ Οἰδ. Κολ. 195 'λέχριός γ' ἐπ' ἄκρου λᾶος βραχὺς ὀκλάσας' δὲν σημαίνει: 'σ τὸ πλάγι τῆς πέτρας (πῶς γίνεται τὸ θαῦμα τοῦτο, ἀφ' οὗ ἔχομεν τὸ 'ἐπ' ἄκρου λᾶος';), ὅπως ἑρμηνεύεται, ἀλλά: (ἐκάθισε) μιὰ κουβάρα, ἢ σωριασμένος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ 'βραχὺς ὀκλάσας'. Ὁμοίως ἐν Εὐρ. Μηδ. 1168 'χροιὰν γὰρ ἀλλάξασα λεχρία πάλιν χωρεῖ τρέμουσα κῶλα κλ.' ἕνεκα τῶν ἐκ τῶν φαρμακωμένων πέπλων, οὓς ἐνεδύθη, ἀλγηδόνων, ἤτοι: γυρίζει

ἀμέρσας βίον· τὸ γὰρ ὑπέγγυον
Δίκᾳ καὶ θεοῖσιν οὐ συμπίτνει.

ὀπίσω συμμαζευμένη, μιὰ κουβάρα. Ὁμοίως 'λέχριος' γραπτέον ἀντὶ τοῦ ἀτοπωτάτου 'δακρύοις' καὶ ἐν Τρῳάδ. 508 'ὡς πεσοῦσ' ἀποφθαρῶ Δακρύοις καταξανθεῖσα', ὅπου τὸ 'λέχριος πεσοῦσα'=κρημνισθεῖσα ἀπὸ τὰ τείχη νὰ μείνω σωριασμένη ἐκεῖ κάτω ποῦ θὰ πέσω. Κατὰ ταῦτα καὶ ἐνταῦθα ὁ Χορὸς παρομοιάζει τὸ πάθημα τοῦ Πολυμήστορος πρὸς τὸ τοῦ καταποντιζομένου, ὑπαινισσόμενος τὸν Πολύδωρον, καὶ ὑποδηλῶν ὅτι θὰ πάθῃ ὁ Πολυμήστωρ ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Πολυδώρου, ὅ,τι οὗτος ἔπαθε, καταποντισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ 'λέχριος', ἤτοι: σωριασμένος καὶ νεκρὸς ἐκβληθεὶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ἀκτήν. Ἀλλ', ὅπως ἐν πάσῃ παρομοιώσει μέρος τι μόνον τῶν ὁμοίων πραγμάτων δηλοῦται ἐν τῷ ἑτέρῳ κώλῳ, τὰ δ' ἐπίλοιπα συμπληροῦνται ἐν τῷ ἑτέρῳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀντὶ νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής: *ὥς τις εἰς ἀλίμενον ἄντλον* πεσών, ἐξέπεσεν (=ἐξεβλήθη ἐκεῖθεν) *λέχριος* (σωριασμένος εἰς τὴν ἀκτὴν) ἀμέρσας φίλης καρδίας (=τῆς καρδίας αὑτοῦ) βίον (ἤτοι: θανών, οὕτω καὶ σὺ) *ἐκπεσεῖ*, ὅπερ θὰ ἦτο κακόζηλον, εἶπεν: *ὥς τις* (ἤτοι: ὁ Πολύδωρος) *εἰς ἀλ. ἄντλον πεσών*, (οὕτω καὶ σὺ εἰς τὸν ἀλίμενον τοῦτον περὶ τὴν Ἑκάβην γυναικεῖον ἄντλον πεσὼν) *λέχριος* (αὐτόθεν) *ἐκπεσεῖ* (ἐκβληθήσῃ) *φίλης* (=σῆς) *καρδίας ἀμέρσας βίον* (=θανών). Τὸ ἐνεργ. 'ἀμέρσας' ἀντὶ τοῦ μέσου διὰ τὸ 'φίλης' ὅπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ταὐτοπρόσωπον κτητικὴν ἀντωνυμίαν, ὡς πολλάκις (πρβλ. εἰς Ἱππολύτ 199).

1029-31. *τὸ γὰρ ὑπέγγυον... οὐ συμπίτνει.*] Ἅπαντες οἱ πρὸ ἡμῶν, ὑποστίζοντες μετὰ τὸ 'συμπίτνει', συμπεριλαμβάνουσιν εἰς τὴν ῥῆσιν καὶ τὸν στ. 1031, ὅπου καὶ στίζουσι διὰ τελείας μετὰ τὸ 'κακόν'. Ὅτι ὁ στίχος οὗτος κακῶς συμπεριελαμβάνετο εἰς τὰ πρὸ αὐτοῦ, ἀποδεικνύει ἡ διπλῆ ἐκφορὰ τοῦ 'ὀλέθριον', ἀήθης καὶ ἀνάρμοστος ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὅπερ καὶ ἐκίνησέ τινας εἰς τὴν ἀπάλειψιν τοῦ ἑτέρου τῶν δύο ἐπιθέτων, τὰ εἰς τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν σχόλια, ὧν τὰ πλεῖστα ἑρμηνεύουσιν αὐτὴν ὡς περατουμένην εἰς τὸ 'οὐ συμπίτνει', ὡς καὶ τὸ εἰς στ. 1031 Σχόλ. τοῦ ἀρίστου κώδ. *A*, ῥητῶς λέγον 'ἀπὸ ἑτέρας ἀρχῆς', ἐπὶ πᾶσι δ' ἡ ἀτοπία τῆς τε συνθήκης τῶν λέξεων καὶ τοῦ νοήματος. Ὅπως καὶ ἂν ἑρμηνευθῇ τὸ 'οὐ συμπίτνει', τὸ 'ὀλέθριον κακὸν' οὔτε ὡς ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος τούτου δύναται νὰ ληφθῇ, οὔτε ὡς κατηγορούμενον, οὔτε ὡς παράθεσις. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'οὐ' ἔτρεψε διορθῶν ὁ Ἐμστερχούσιος εἰς 'οὗ', ὅπερ καὶ μέχρι σήμερον φέρεται ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκδδ. Πῶς δὲ καὶ ἑρμηνεύει τὸ διόρθωμά του τοῦτο ὁ μεγαλώνυμος Ὀλλανδός; Ἰδοὺ πῶς κατὰ Μυσγραύ : *ὅπου συμπίπτει τινὰ οἷον ὑπέγγυον τοῖς τε ἀνθρώποις* (ἤτοι: τῇ ἀνθρωπίνῃ δικαιοσύνῃ) *καὶ τοῖς θεοῖς δίκην ὀφλισκάνειν ἐγκλήματός τινος, ὀλέθρ. ὀλέθριον τοῦτο κακόν*· ἅτινα πῶς ἐξάγονται ἐκ τοῦ διορθώματος ἀγνοῶ. Ἀλλ' ἡμεῖς τοιαύτην συντάξεως ἐκφοράν, ἀβασανίστως εἰς τὸ κείμενον εἰσφθαρεῖσαν, ἀποκηρύττομεν ἐντόνως ὡς ἐσφαλμένην. Δι' ἡμᾶς ἡ ῥῆσις οὐδεμιᾶς διορθώσεως χρείαν ἔχει, περατουμένη ὅπου δεῖ, καὶ ἑρμηνευομένου δεόντως τοῦ 'συμπίτνει', ὅπερ καὶ μὴ κατανοηθὲν ἔδωκε μάλιστα ἀφορμὴν εἰς τὴν διόρθωσιν. Καὶ ὅτι μὲν ὁ στ. 1031 κακῶς συνάπτεται πρὸς τὰ προηγούμενα 1029-30, ἀποδεικνύεται ἐξ ὅσων προείπομεν, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ εἰς 1031 σχολίου τοῦ ἀρίστου *A*· ὅτι δὲ τὸ 'συμπίτνει' οὐδαμῶς ἔχει ἐνταῦθα τὴν κοινὴν χρῆσιν, δῆλον ἐξ ὅσων εὐθὺς λέγομεν. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἑρμηνεύουσιν ἐνταῦθα οἱ περὶ τὸν Δίδυμον Σχολ. διὰ τοῦ 'ἀφανίζεται, ἀπόλ-

ὀλέθριον ὀλέθριον κακόν,
ψεύσει δ' ὁδοῦ τῆσδ' ἐλπίς, ᾗ σ' ἐπήγαγεν
θανάσιμον πρὸς Ἀΐδαν, ὦ τάλας·
ἀπολέμῳ δὲ χειρὶ λείψεις βίον.

λυται'. Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη οὐδαμῶς ἠξιώθη τῆς δεούσης προσοχῆς. Καὶ ὅμως τὴν χρῆσιν ταύτην ἔχει ἀληθῶς οὐ μόνον ἐπὶ ὑλικῶν ἀλλὰ καὶ ἄλλων συμπτώσεων, οἷον Θουκ. η' 41 'τήν τε πόλιν... ὑπὸ σεισμοῦ... ξυμπεπτωκυῖαν', Εὐρ. Ἡρ. μ. 205 'θύελλα σείει δῶμα, συμπίπτει στέγη', Ἡροδ. γ' 52 'ἰδών μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίῃσί τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπτωκότα οἴκτειρε' (=*ἰσχνὸν γεγονότα, συντετηκότα*, χαλασμένον, ἀχαμνόν), Πλάτ. Φαίδ. 80 C 'συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθέν', Σοφ. Αἴ. 429 'κακοῖς τοιούτοις συμπεπτωκότα' (ὅπου οἱ κριτικοὶ ἐκδέχονται τὴν λέξιν= *περιπεπτωκότα*, ἐν ᾧ σημαίνει: *τοιούτοις ἐκτετηκότα κακοῖς*, ποῦ ἔχει ῥέψῃ, ἀφανισμένον ἀπὸ ὅσα ἔπαθε). Ἔτι χεῖρον δὲ παρεξηγεῖται καὶ τό, κατὰ τὴν κοινὴν τοὐλάχιστον γραφήν, προσομοιότατον τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει Αἰσχ. Εὐμεν. 336 'θνατῶν τοῖσιν αὐτουργίαι ξυμπέσωσιν μάταιοι, τοῖς ὁμαρτεῖν, ὄφρ' ἂν γᾶν ὑπέλθῃ', ὅπου τὸ 'ξυμπέσωσιν' ἐκδέχονται οἱ ἑρμηνευταὶ=*συμβῶσιν*, ἐν ᾧ τὸ νόημα εἶνε: *οἷς οἱ φόνοι ἀφανισθῶσι μάταιοι* (=*μάτην*, ἤτοι: *ματαιωθείσης τῆς τιμωρίας αὐτῶν, ἀτιμώρητοι*). Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἄρα στίχῳ τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: *τὸ γὰρ ὑπέγγυον τῇ Δίκῃ καὶ τοῖς θεοῖς οὐκ ἀπόλλυται* (='οὐ συμπίτνει', δὲν χάνεται), τουτέστιν: *ἡ ὑπεγγύως ὀφειλομένη τῇ Δίκῃ καὶ τοῖς θεοῖς ὀφειλὴ οὐκ ἀπόλλυται*. Ἐννοεῖται δ' ὅτι τὸ 'καὶ θεοῖς' οὐδὲν κωλύει νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς δοτικὴ ἠθικὴ (='τὸ γὰρ τῇ Δίκῃ ὑπέγγυον' *οὐδὲ τοῖς θεοῖς ἀπόλλυται* [='καὶ τοῖς θεοῖς οὐκ ἀπόλλυται']), ὅπερ κατ' οὐσίαν τὸ αὐτὸ σχεδόν. Συνᾴδει δ' ὅλως ἡ ἔννοια τοῖς ἐν 799 κέξ. ὡς καὶ ἐν 852 κλπ. εἰρημένοις.

1031-2. *ὀλέθριον... ᾗ σ' ἐπήγαγεν*] Ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'ψεύσει σ' ὁδοῦ'. Ἀλλ' ἐν *A* κεῖται 'ψεύσεισ δ' ὁδοῦ', ὅπερ ὑπὸ δευτέρας χειρὸς μετεβλήθη εἰς 'ψεύσει σ'', ἀφαιρεθέντος τοῦ 'δ'', ἐν ᾧ ἔπρεπε ν' ἀφαιρεθῇ τὸ 'σ'', ὅπερ παρενέβαλέ τις, ἀγνοῶν ὅτι τοῦτο ὑποκούεται ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἑπομένου ἀναφορικοῦ κώλου (ὡς π. χ. ἐν αὐτῷ τῷ κατωτέρω 1224-5 'καὶ μὴν τρέφων μὲν ὥς σε παῖδ' ἐχρῆν τρέφειν σώσας τε τὸν ἐμόν, εἶχες ἂν καλὸν κλέος', =*καὶ μὴν τρέφων μὲν παῖδα τὸν ἐμόν, ὡς ἐχρῆν* (αὐτόν) *σε τρέφειν* κτλ., ὅπου δὲν ἔλειψεν ὁμοία πρὸς τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ στ. παραδιόρθωσις, ἡ ἐν νεωτέρῳ τινὶ κώδ ὑπάρχουσα αὕτη: 'καὶ μὴν τρέφων μὲν παῖδά γ' ὥς σ' κτλ.', μωρὰ καὶ ἄσκοπος, ἀφοῦ καὶ οὕτω μένει τὸ 'τὸν ἐμὸν' ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως ἀπεσχοινισμένον). Οὕτως ἡ ὅλη ῥῆσις, ἄλυτον τέως αἴνιγμα διατελοῦσα, ἔσται λέγουσα ταῦτα: *ὀλέθριον ὀλέθριον κακὸν* (ἔξωθεν τὸ *ἐστί*, καὶ ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'ἐλπὶς'), *ψεύσει δὲ* (ἀπὸ κοινοῦ *σὲ*) *ἡ ἐλπὶς τῆσδε* (τῆς) *ὁδοῦ* (=*ἡ ἐλπίς, ἣν ἐλπίζων τὴν ὁδὸν τήνδ' ὥδευσας*), *ἣ* (*ὁδός*, ὄχι *ἐλπίς*, ὅπως κοινῶς) *σ' ἐπήγαγε πρὸς* (τὸν) *θανάσιμον* (='θανάτου δεσπότην' ΣΧΟΛ.) *Ἅδην*. Τὸ δὲ 'ψεύσει' ἀπολύτως ('ψεύδω ἀντὶ τοῦ ἀπατῶ, ὡς ἐνταῦθα'. ΣΧΟΛ. ὄχι ὅπως κοινῶς: *ψεύσει σε τῆς ὁδοῦ τῆσδε*).

1034. '*ἀπολέμῳ*] ἀνάνδρῳ, γυναικείᾳ'. ΣΧΟΛ. Τὸ δὲ 'χεὶρ' ἐνταῦθα= *βία* ὁμοῦ καὶ *πλῆθος*.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ὤμοι, τυφλοῦμαι φέγγος ὀμμάτων τάλας.

ΧΟΡΟΣ.

ἠκούσατ' ἀνδρὸς Θρηκὸς οἰμωγήν, φίλαι;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ὤμοι μάλ' αὖθις, τέκνα, δυστήνου σφαγῆς.

ΧΟΡΟΣ.

φίλαι, πέπρακται καίν' ἔσω δόμων κακά.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ἀλλ' οὔτι μὴ φύγητε λαιψηρῷ ποδί·
βάλλων γὰρ οἴκων τῶνδ' ἀναῤῥήξω μυχούς.

1035. *ὤμοι, τυφλοῦμαι*] 'ἔνδον τυφλούμενος βοᾷ'. ΣΧΟΛ.

1037. *ὤμοι μάλ' αὖθις,*] Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἀγαμ. ἐν Αἰσχ. Ἀγ. 1314 καὶ ἡ Κλυταιμν. ἐν Σοφ. Ἠλ. 1416 ἀναφωνοῦσι τὰ αὐτά, δευτέραν πληγὴν τῷ ξίφει πληττόμενοι, ὡς καὶ ὁ Οἰδίπους (Οἰδ. Τ. 1317) καὶ ὁ Ἡρακλῆς (Τραχ. 1206), δὲν ἕπεται, ὅτι καὶ ὁ Πολυμ. ἐδῶ λαμβάνει δευτέραν πληγὴν ἐπιφωνῶν ταῦτα, ὅπως ἀξιοῖ ὁ Οὐέϊλ., διότι ἡ κλητικὴ 'τέκνα', ὡς καὶ ἡ αἰτιολογικὴ τοῦ ἐπιφωνήματος 'ὤμοι' γενική, ἀποκρούουσι τὴν ἀξίωσιν ταύτην, ὡς καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῆς γενικῆς διὰ τῶν λέξεων: *ὡς δυστήνως σφαζόμεθα*, ἀφ' οὗ οἱ παῖδες μόνον τοῦ Πολυμ. σφάζονται, αὐτὸς δὲ τυφλοῦται.

1039. *ἀλλ' οὔτι μὴ φύγητε*] Ἡ ἐκφορά: *οὐ μὴ φύγητε* (πρβλ. εἰς Φοιν. 823-4, ἔτι δὲ μᾶλλον, ὡς εἰκός, *οὐ μὴ φευξεῖσθε*) ἐντονωτέρα τῆς: *οὐ φευξεῖσθε*, ἐπιτείνει δ' αὐτὴν τὸ 'τι' ('οὔτι' = *οὐδέν, οὐδαμῶς*). Οὕτως εἰπεῖν: ἔννοιά σας, καὶ δὲν θὰ φύγετε.

'*λαιψηρὸν*] ταχύ'. ΗΣΥΧ.

1040. *βάλλων γὰρ κτλ.*] Οὔτε τὸ 'βάλλων' (οἱ Σχολ. 'παίων... κρούων χερμάσιν... τοξεύων'), ὅπερ ἀναφέρουσι μετὰ τοῦ 'ἀναῤῥήξω' πρὸς τὸ 'μυχούς', οὔτε τὸ 'ἀναῤῥήξω μυχοὺς' (οἱ Σχολ. 'ἀνατρέψω τοὺς θεμελίους'· τῶν δὲ νεωτέρων οἱ μέν: *διαῤῥήξω τοὺς μυχούς*, ὅπερ οὐδὲν ἔχει νόημα, οἱ δὲ τὰ 'θυρώματα', αὐθαιρέτως) ἡρμηνεύθη ὀρθῶς. Ὁ Πολυμήστωρ τυφλωθεὶς καὶ ἀπαλλαχθεὶς τῶν χειρῶν τῶν αἰχμαλωτίδων, διώκων αὐτάς, προσκρούει εἰς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς, καὶ νομίσας ὅτι εἰς τοὺς μυχούς, ἤτοι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς σκηνῆς ταύτης κατέφυγαν, ζητεῖ νὰ τὴν ἀνοίξῃ, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος λέγει τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ. Τὸ 'βάλλων' ἄρα λέγεται ἀπολύτως καὶ ἄνευ ἀντικειμένου· ἀλλ' ἐκ τοῦ κρότου αὐτοῦ πρόδηλον, ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶνε ἡ θύρα, ὅπερ ὡς περιττὸν ἐλλείπει. Τὸ 'βάλλω' ἄρα ἐνταῦθα = *πατάσσων καταβάλλω, ἀνατρέπω*. Τὸ δ' 'ἀναῤῥύγνυμι' (τῆς *ἀνὰ* κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Μυσγρ. προσαπτούσης εἰς τὸ ῥῆμα τὴν ἔννοιαν τοῦ *ἀνοίγειν*) = *ῥηγνὺς ἀναπετάννυμι*, ἤτοι τὸ ὅλον: *πατάσσων γὰρ* (τὴν θύραν) *ἀναπετάσω τῇ καταῤῥήξει* (αὐτῆς) *τὰ ἔνδον* (= 'μυχούς') *τῶν δε* (τῶν) *οἴκων*. Ταῦτα δὲ λέγοντος καὶ πράττοντος τοῦ Πολυμ., εἰκότως ὁ Χορὸς λέγει:

ΧΟΡΟΣ.

ἰδού, βαρείας χειρὸς ὁρμᾶται βέλος.
βούλεσθ' ἐπεισπέσωμεν; ὡς ἀκμὴ καλεῖ
Ἑκάβῃ παρεῖναι Τρῳάσιν τε συμμάχους.

ΕΚΑΒΗ.

ἄρασσε, φείδου μηδέν, ἐκβάλλων πύλας·
οὐ γάρ ποτ' ὄμμα λαμπρὸν ἐνθήσεις κόραις,
οὐ παῖδας ὄψει ζῶντας οὓς ἔκτειν' ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ.

ἦ γὰρ καθεῖλες Θρῆκα καὶ κρατεῖς ξένου,

1041. *ἰδού, βαρείας κτλ.*], ἅπερ κακῶς ἀπέδωκαν εἰς τὸν Πολυμ. ὁ Ἑρμ. Ἀρτ. Οὐεκλ. καὶ Πάλ. ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι εἶπέ τις τῶν Σχολ., ὅτι ὁ στ. οὗτος ἀπεδόθη ὑπό τινων εἰς τὸν Πολυμ. Οὔτε τὸ 'ἰδού', κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Δινδ., οὔτε τὸ 'βαρείας', οὐδ' ὁ ὅλος στίχος ἁρμόζει εἰς τὸ στόμα τοῦ Θρᾳκός. Τὸν ἕτερον λόγον, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Ἑκάβη λέγει κατωτέρω (1044-6) τρεῖς στίχους καὶ ὁ Χορὸς (1047-8) δύο, πρέπει καὶ ἐδῶ νὰ εἴπῃ ὁ μὲν Πολυμ. τρεῖς, ὁ δὲ Χορὸς δύο, κρίνομεν ἀνάξιον σπουδαίας ἀντιῤῥήσεως, εἰ καὶ τῶν σημερινῶν μάλιστα κριτικῶν ἡ ἀριθμητικὴ αὕτη περὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαίαις τραγῳδίαις στίχους πολυπραγμοσύνη εἶνε τὸ ἥδιστον ἐνασχόλημα.

βέλος] Οὔτε ἐν τῇ κοινῇ χρήσει τοῦ τοξικοῦ βέλους ἐκδέχου τὴν λέξιν, οὔτε ἀντὶ λίθου ἢ ἄλλου βλήματος, ὅπως οἵ τε Σχολ. καὶ οἱ νεώτεροι, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ *βολὴ* κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς 1040 εἰρημένα, τῆς γενικῆς 'χειρὸς' νοουμένης ὥς τε βαλλούσης καὶ ὡς βλήματος, ἤτοι: *ἰδού, ὁρμᾶται (=ὁρμῇ καταφέρεται) ἡ τῆς βαρείας χειρὸς βολὴ = ἰδοὺ ὁρμῇ βάλλει τῇ βαρείᾳ χειρὶ* (Πολυμ.). Τὸ δὲ βαλλόμενον εἶνε ἡ θύρα τῆς σκηνῆς.

1042. *ἀκμὴ*] αὐτὸ τοῦ καιροῦ τὸ ἀκρότατον. 'ἀκμὴ ἐπὶ παντὸς πράγματος κατὰ μικρὸν ηὐξημένου καὶ κατὰ μικρὸν λήγοντος τὸ μεσαίτατον, ὃ τὴν μεγάλην ἰσχὺν ἔχει'. ΣΧΟΛ. Ἐν ᾧ δέ, τοῦ Πολυμ. τὰς πύλας ἀράσσοντος, ὁ Χορὸς ἔντρομος λέγει ταῦτα, τρέχει εἰς τὴν σκηνὴν ἄλλοθεν προστρέχουσα μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν Τρῳάδων ἡ Ἑκάβη, καὶ λέγει τὰ ἑπόμενα 'ἐκτὸς ἑστῶσα τοῦ δόμου πρὸς αὐτὸν (Πολυμ.) ἐντὸς ὄντα' ΣΧΟΛ.

1047. *ἦ γὰρ*] Ἴδε εἰς Φοιν. 1678 καὶ σελ. 403 κἑξ.

καθεῖλες Θρ. καὶ κρ. ξένου,] Καὶ ἡ φράσις καὶ ἡ σύνταξις καὶ τὸ νόημα τοῦ στ. εἶνε τόσον ἁπλᾶ, ὥστε δὲν πιστεύω ἔμπειρος ἀναγνώστης νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἔδωκε καὶ οὗτος ἀφορμὴν εἰς συζητήσεις, παρερμηνείας, ἀθετήσεις καὶ διορθώσεις· ἀλλ' ἀπατᾶται. Ὁ Οὐακεφ. ηὗρε νοσοῦντα τὸν στίχον καὶ τὸν ἐθεράπευσεν οὕτως: 'ἦ γὰρ καθεῖλες τέκνα, καὶ κρατεῖς ξένου;' Ἀλλ' ὁ Πόρσ. ἀντεῖπεν, ὅτι ὁ στίχος εἶνε 'ὑγιέστατος', διότι, λέγει, ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς τῶν ἐν αὐτῷ λέξεων εἶνε οὗτος: *καθεῖλες Θρῆκα ξένον καὶ κρατεῖς;* πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου παραβάλλει τί; τὸ Ἡρ. μ. 480 'γνῷ μὲν τὸν Ἥρας οἷός ἐστ' αὐτῷ χόλος', τὸ παρ' Ἀθην. ιδ'. 641 C 'ὁρᾷς τὸν εὐτράπεζον ὡς ἡδὺς βίος', καὶ Σοφ. Τρ. 97, ἅτινα οὐδὲν ἀποδεικνύουσιν, ὡς ἀλλοτριώτατα τοῦ

δέσποινα, καὶ δέδρακας οἷάπερ λέγεις;

ΕΚΑΒΗ.

ὄψει νιν αὐτίκ' ὄντα δωμάτων πάρος

προκειμένου, καθὼς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Ματθ. Τί δὲ λέγει πάλιν οὗτος; Ὅτι τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: *ἢ γὰρ καθεῖλες Θρῆκα καὶ κρατεῖς αὐτοῦ*, τοῦ ποιητοῦ εἰπόντος 'ξένου' πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀντωνυμίας. Ὁ δ' Ἑρμ. εἰκάζει 'καὶ κρατεῖς ξένον', ἐκδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὸ 'ξένον' ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ 'Θρῆκα'. Ὁ Ποφλύγκ. εἶπεν, ὅτι ὁ ποιητὴς λέγει 'ξένου' ἀντὶ τοῦ: ἀνδρός, ὅπερ θὰ ἔλεγεν, ἐὰν τὸ μέτρον τοῦ τὸ ἐπέτρεπεν. Ἀλλ' ὁ μετεκδότης αὐτοῦ Οὐεκλ. ἐπαινεῖ τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἑρμ. καὶ παραβάλλει τὰ Ἑκ. 605, Ἰφ Τ 1309, Σοφ. Ἀντ. 298, Ὀδ. 6 370, ἀλλότρια πάντα τοῦ ἡμετέρου. Ὁ δ' Οὐέϊλ. ἐξέδωκε διορθ. 'ἢ γὰρ καθεῖλες Θρηκίου κράτος ξένου;' Ἀποκρούομεν πάντα ταῦτα ὡς ἐσφαλμένα. Ἡ πρὸς ἄλληλα συνάφεια τῶν ὀνομάτων 'Θρῆκα' καὶ 'ξένου', καὶ ἐὰν ἀκόμη τοῦτο ἤθελε μεταβληθῇ διορθούμενον εἰς 'ξένον', ἀνατρέπει αὐτοὺς τοὺς θεμελιώδεις κανόνας τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως, διότι οὐδέποτε εἶνε δυνατὸν ὀνόματα δύο συνημμένα πρὸς ἄλληλα ὡς οὐσιαστικὸν καὶ ἐπίθετον, καὶ συναποτελοῦντα τὸ ἄμεσον ἀντικείμενον ῥήματος μεταβατικοῦ, καὶ τούτου ἐν ὀρθῇ ἐγκλίσει, νὰ διασπασθῶσι, καὶ τὸ ἕτερον αὐτῶν νὰ μετατεθῇ κατόπιν ἑτέρου ῥήματος μεταβατικοῦ, ἔχοντος ἔγκλισιν, χρόνον, ἀριθμὸν καὶ πρόσωπον τὰ αὐτά, ὅθεν καὶ συνδεδεμένου διὰ τοῦ συμπλεκτικοῦ *καί*. Τοιαύτη συνθήκη λέξεων εἶνε ἀνήκουστος, οὐδ' ἀποδεικνύουσι τὸ ἐναντίον τὰ παραβληθέντα ὑπὸ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν χωρία, ἐντελῶς ἄσχετα πρὸς τὸ προκείμενον. Ἐν μέρει καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον θὰ ἠδύνατό τις νὰ παραβάλῃ μόνον τὰ Ἀριστ. Ἀχ. 884, Νεφ. 745, Εἰρήν. 417 καὶ Αἰσχ. Προμ. 51, τὰ ὑπὸ τοῦ Δινδ. εἰς Ἀρ. Ἀχ. 884 παραβληθέντα, ἀλλ' οὐ μόνον ἡ γνώμη αὕτη τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ἀπεῤῥίφθη, τῶν χωρίων ὀρθῶς καὶ ἄλλως ἑρμηνευθέντων ἢ ἀναγνωσθέντων, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς πρόκειται περὶ μεταθέσεως τοῦ 'καί', ἀνωμάλου μὲν πάντοτε, ἀλλὰ συνήθους εἰς τοὺς Ἕλληνας ποιητάς, ὄχι δὲ καὶ περὶ διασπάσεως ἐπιθετικῆς συμφωνίας ὀνομάτων, ὁποία ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ἀνήκουστος. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ τῶν περὶ Ματθίαν καὶ Ποφλ. ἔχουσιν ὀρθῶς. Οὔτε 'αὐτοῦ', οὔτε 'τοῦ ἀνδρὸς' θέλων νὰ γράψῃ ὁ ποιητής, εἶπεν, ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τοῦ μέτρου, 'ξένου'. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὁμοίας ἐπιμελείας τυχούσαις τῶν συγγενῶν, τὸ προῤῥηθὲν οὐσιαστικὸν δὲν ἐπαναλαμβάνεται πρὸς ἀποφυγὴν ταὐτολογίας μόνον ἢ τῆς ὀχληρᾶς ἀντωνυμίας *αὐτός*, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τοῦ νοήματος, διότι τὰ δύο ὀνόματα ἐνταῦθα κεῖνται ὡς οὐσιαστικά, ἑκάτερον δ' ἀνήκει εἰς ἑκάτερον τῶν ῥημάτων κατ' ἀνάγκην τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ ἐννοίας οὕτως (*καθεῖλες* [*τὸν*] *Θρῆκα καὶ κρατεῖς* [*τοῦ*] *ξένου*), ὥστε τὸ ἐναντίον θὰ ἦτο ἄτοπον καὶ ἀνοίκειον· διότι ὁ νοῦς οὗτος: *ἢ γὰρ* (=τῳόντι, ἀληθεια τὸν) *Θρῆκα* (οἷον εἰπεῖν: *τὸν βάρβαρον καὶ ἄγριον θῆρα*) *καθεῖλες* (σὺ γυνὴ ἀσθενὴς καὶ πρεσβῦτις), *καὶ* (*τοῦ*) *ξένου* (οἷον εἰπεῖν: *τοῦ ξένου, ὑφ' οὗ διὰ τὴν ξενίαν καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ κηδεμονίαν ἐκρατοῦ*,) *κρατεῖς* (*σύ, δίκην αὐτὸν σοι δοῦναι βιασαμένη καὶ τῇ τυφλώσει ἀνίσχυρον τοῦ λοιποῦ καταστήσασα*, πρβλ. 874 κέξ); Τὸ πρόσωπον τοῦ Πολυμ. δύναται νὰ σημανθῇ διὰ πολλῶν ὀνομάτων, ποικίλων δ' ὡς ἐκ τῶν ἑκάστοτε συμφραζομένων, καὶ δὴ καὶ διὰ τοῦ *Θρῂξ* καὶ *ξένος*, καὶ μόνων καὶ ὁμοῦ, ὅπως καὶ πράγματι ἐσημάνθη (7 'Θρηκίου ξένου', 19 'ἀνδρὶ Θρῃκὶ πατρῴῳ ξένῳ', 682 'Θρῂξ ἀ-

τυφλὸν τυφλῷ στείχοντα παραφόρῳ ποδί,
παίδων τε δισσῶν σώμαθ', οὓς ἔκτειν' ἐγὼ
σὺν ταῖς ἀρίσταις Τρῳάσιν· δίκην δέ μοι
δέδωκε· χωρεῖ δ', ὡς ὁρᾷς, ὅδ' ἐκ δόμων.
ἀλλ' ἐκποδὼν ἄπειμι κἀποστήσομαι
θυμῷ ῥέοντι Θρῃκὶ δυσμαχωτάτῳ.

νήρ', 710 'ἐμὸς ξένος, Θρῄκιος ἱππότας', 774, 890 'Θρῂξ ξένος', 781, 1235 'ξένος', 790 'ξένου', 852 'ξένον', 873, 1035, 1244 'ἀνδρὸς Θρηκός', 1055 'Θρηκί'). Ἑκάτερον ἄρα τῶν ὀνομάτων, οὐσιαστικῶν ἐνταῦθα ὄντων, καὶ ἀμφοτέρων ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ Πολυμ. ἐμφαινόντων, ἀναφέρεται εἰς ἑκάτερον τῶν ῥημάτων (ὅπως π. χ. ἐν τῷ Ἱππολ. 14 'ἀναίνεται δὲ λέκτρα κοὐ ψαύει γάμων', ὅπου ἀμφότερα τὰ οὐσιαστικὰ σημαίνουσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κατ' οὐσίαν πρᾶγμα) ἤτοι: *ἦ γὰρ καθεῖλες (τὸν) θρῆκα* (= Πολυμ.) *καὶ κρατεῖς (τοῦ) ξένου* (Πολυμ.);

1050. *τυφλῷ . . . ποδί,*] Πρβλ. εἰς Φοιν. 842, 1547.

'*παραφόρῳ*] ... παραφερομένῳ καὶ οὐκ ὀρθῶς βαδίζοντι ... διὰ τὸ τετυφλῶσθαι αὐτόν'. ΣΧΟΛ.

1055. *θυμῷ ῥέοντι Θρ. δυσμ.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀρίστοις βιβλ. 'ῥέοντι', δύο νεώτεροι κώδδ. 'ζέοντι', ὅπερ καὶ ἐξέδωκαν ἅπαντες πλὴν τοῦ Οὐάρου. Σιλβ. Κιρχ. καὶ Πρίνζ., τοῦ Ἀρτ. ἐκδόντος ἐκ διορθώσ. τὸ ἀπόβλητον 'θυμοζέοντι', ἀντάξιον τῶν ἀρχαιοτέρων 'θυμοῤῥέοντι' (Κάντερ.) καὶ 'θυμολέοντι' (Ἀρνάλδ.), τοῦ Ῥυγκενίου εἰκάσαντος 'θυμὸν ζέοντι', καὶ τοῦ Ναυκ. (εἰς Ὀρέστ. 1200) 'πολλῷ ῥέοντι' (ὅπου τὸ 'πολλῷ' ἁπλῶς οὕτω καὶ ἄνευ ἑτέρου ὅρου [οἷον: *τί ὤν*, ἢ *τίνι*, ἢ *κατὰ τίνος* κττ. *ῥεῖ πολὺς*] λεγόμενον, οὐδὲν λέγει), προετιμήθη δ' ἡ διπλωματικῶς ἀναξία λόγου γραφὴ τῆς πεπιστωμένης, διότι ἠγνοήθη ἡ ἐν τῷ στίχῳ σύνταξις τοῦ *ῥέω*. Ὅθεν καὶ ὁ Ἑρμ., παραβαλόντος περὶ τῆς ἐνταῦθα χρήσεως τοῦ 'ῥέω' τὸ παρὰ Μυσγρ. Δημοσθ. σελ. 272, 20 'θρασυνομένῳ καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ' ὑμῶν' τοῦ Ματθ., ἄλλο, εἶπε, τὸ *ῥέω*, καὶ ἄλλο τὸ *πολὺς ῥέω*. Καὶ τοῦτο μὲν ἀληθές, ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ 'ῥέω' μετὰ δοτικῆς ὅτι ἀττικόν, καὶ ἐὰν δὲν μᾶς τὸ ἐδίδασκεν ὁ Σχολ. ('ῥέει θυμὸν ὁ δεῖνα κοινόν· καὶ ῥέει ὁ δεῖνα τῷ θυμῷ Ἀττικόν'), τὸ γνωρίζομεν ἐκ τόσων μαρτυρίων ἐπί τε τῆς κυρίας καὶ τῆς τροπικῆς χρήσεως τοῦ ῥήματος (Εὐρ. Ῥ. 290 'πολλῇ γὰρ ἠχῇ Θρῄκιος ῥέων στρατός', Βακχ. 142 'ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον, ῥεῖ δ' οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν Νέκταρι', Τρ. 994 Ἀρ. Ἱππ. 526, Τηλεκλ. παρ' Ἀθην. ϛ' 268 Β, Μεταγέν. παρ' Ἀθην. ζ' 269 Ε), περὶ δὲ τοῦ *ζέω* μετὰ δοτικῆς ὅτι ἀττικόν, οὐδαμόθεν δῆλον, διότι τὸ ὑπὸ Πόρσ. παραβληθὲν τοῦ Φωτίου ἐν Λεξ. 'Ζέσας θυμῷ: ἐξαφθεὶς τῇ ψυχῇ', ἐφ' οὗ καὶ μόνου στηρίζεται τὸ ἀνάττικον διόρθωμα, εἶνε μεταγενεστέρας χρήσεως. Ἐμφαίνει δ' ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ *ῥέω* κυρίως τε καὶ τροπικῶς τὴν πλησμονήν, καθ' ὃν λόγον καὶ ἡ συνήθεια λέγει ἐπὶ τῶν τοιούτων: ἡ γῆ ἔπλεψε 'σ τὸ αἷμα (πρβλ. 'ῥέει δ' αἵματι γαῖα' Ἰλ. 65 κλπ.), σὰν ὁμιλεῖ θαῤῥεῖς καὶ τρέχει μέλι ἀπὸ τὸ στόμα του (πρβλ. Ὁμήρ. Ὕμν. XXV, 5 'γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή' κλπ.), ἐκεῖ τὸ μάλαμμα τρέχει μέσα σ' τοὺς δρόμους (Εὐρ. Τρ. 994 'πόλιν χρυσῷ ῥέουσαν'), ἡ ἀρχοντιά, ἡ προκοπή, τὰ παινέματα ποῦ πῆρε, τρέχουν ἀπὸ 'πάνω του, (καὶ εἰρωνικῶς) ἀπὸ τὰ (μπατζάκια του

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ὤμοι ἐγώ, πᾷ βῶ, πᾷ στῶ; πᾷ κέλσω
τετράποδος βάσιν θηρὸς ὀρεστέρου

τουρκογρ. =) καλαμοβράκια του (πρβλ. Ἀρ. Ἱππ. 526 'Κρατῖνος πολλῷ ῥεύσας ποτ' ἐπαίνῳ') κτλ. Ἀλλ' ἂν εἶνε ἐσφαλμένη ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον κοινὴ γραφὴ 'ζέοντι', δὲν εἶνε ὀρθὴ οὐδ' ἡ διόρθωσις, ἣν ἐξέδωκεν ὁ Οὐέϊλ., 'θυμῷ ῥέοντα Θρῆκα δυσμαχωτάτῳ', διότι ἐν αὐτῇ προετιμήθη τοῦ *ζέω* τὸ *ῥέω*. Καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη εἶνε ἀποῤῥιπτέα οὐ μόνον διότι τὸ κείμενον ἔχει καλῶς, καθ' ἃ προείπομεν, ἀλλὰ διότι καὶ καθ' ἑαυτὴν εἶνε ἐσφαλμένη. Πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ διορθώματός του ὁ σοφὸς κριτικὸς παραβάλλει τὸ Ξενοφ. Κυνηγ. γ', 3: 'ἀφίστανται τὸν ἥλιον', καὶ παρατηρεῖ ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅπως τὸ *ἐκστῆναι*, *ὑποχωρεῖν* κττ., φέρεται πρὸς αἰτιατικὴν κατ' ἀναλογίαν τοῦ *φεύγειν*. Ναί, ἀποκρινόμεθα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπολύτως. Ἐν Ξενοφ. Κυνηγ. γ' 3 τὸ 'ἀφίσταμαι' ἀληθῶς φέρεται πρὸς αἰτιατικήν, ἀλλὰ πῶς καὶ μετὰ τίνων τῶν συμφραζομένων; Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ χωρίον: 'αἱ ἄψυχοι δὲ (κύνες) λείπουσι τὰ ἔργα, καὶ ἀφίστανται τὸν ἥλιον ὑπὸ τὰς σκιὰς καὶ κατακλίνονται' = *καὶ φεύγουσαι τὸν ἥλιον καταφεύγουσιν ὑπὸ τὰς σκιάς*. Οὕτω π.χ. καὶ τὸ Φοιν. 1230 'ἢν μή με φεύγων ἐκφύγῃς πρὸς αἰθέρα' (περὶ οὗ ἴδε εἰς Φοιν. σελ. 525 κἑξ.), κυριολεκτικῶς εἰρημένον, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξενεχθῇ τροπικῶς κατὰ τὸ σχῆμα τοῦτο καὶ ἀμέτρως ὧδε: 'ἢν μή μ' ἐκσταίῃς πρὸς αἰθέρα'. Ὁμοίως εἶπεν ὁ Ξεν. καὶ Ἀναβ. 6', 2, 7: 'τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ οἶδα, οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους οὔτε ὅποι ἄν τις φεύγων ἀποφύγοι, οὔτ' εἰς ποῖον σκότος ἀποδραίη, οὐδ' ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίη' = *οὐδ' εἰς ὅπως ἐχυρὸν χωρίον καταφεύγων ἀποφύγοι ἂν τὸν πρὸς θεοὺς πόλεμον*. Ὅπως τὸ μέσον *ἀφίσταμαι* ἐκληφθῇ, ὅπως ἐξελήφθη, δὲν ἤρκεσεν ἡ αἰτιατικὴ μόνη, ἀλλ' ἐδέησε νὰ προστεθῇ καὶ τὸ προθετόπτωτον 'ὑπὸ τὰς σκιάς', καὶ 'εἰς ἐχυρὸν χωρίον'· μόνον δὲ τὸ 'ἀφίσταμαι' μετὰ μόνης τῆς αἰτιατικῆς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὰ παρὰ Ξενοφ. χωρία, τὸ δὲ 'ἀποστήσομαι Θρῆκα', ἄνευ τῶν ἀπαραιτήτων τούτων ὅρων ἐξενεχθέν, σημαίνει τὸ ὅλως ἐναντίον τοῦ ὅ,τι θέλει νὰ εἴπῃ ὁ σοφὸς κριτικός, ἤτοι ὄχι: *φευξοῦμαι τὸν Θρῆκα*, ἀλλά: *φυγαδεύσω τὸν Θρῆκα*. Πρβλ. πλὴν τοῦ Ἰλ. Ν 745 'τὸ χθιζὸν ἀποστήσωνται Ἀχαιοὶ χρέος' (= 'τῷ ἴσῳ σταθμῷ ἀποκαταστήσωσιν.' Ἀριστόν.) Εὐρ. Φοιν. 1100 'πῶς γὰρ Ἀργείων δόρυ Πυλῶν ἀπεστήσασθε πυργηρούμενοι;' = 'ἀπεδιώξατε' ΣΧΟΛ. (πρβλ. καὶ ὅσα περὶ συντάξ. τῶν μέσων ῥημ. εἰς Φοιν. σελ. 433-42 καὶ ἀλλαχοῦ). Βεβαίως τὸ 'ἀποστήσομαι' καὶ ἐν τῇ παραδεδομένῃ, τῇ μόνῃ κατὰ τὰ προῤῥηθέντα ὀρθῇ γραφῇ, κεῖται τροπικῶς καὶ κατὰ σύνεσιν, ἀλλ' ἡ δοτικὴ 'Θρῃκὶ' διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἐκληπτέον αὐτὸ ὄχι κατὰ τὸ *φεύγω* κττ., ἀλλὰ κατὰ τὸ *εἴκω* κττ., ἤτοι: *εἴξω ἀφισταμένη*. Κατὰ ταῦτα ἡ ἡμετέρα ῥῆσις ἔσται = *ἀλλ' ἐκποδὼν ἄπειμι καὶ ἀφισταμένη εἴξω τῷ δυσμαχωτάτῳ Θρῃκί, θυμῷ ῥέοντι* (= *ὀργῆς ἀνάπλεῳ καὶ βίᾳ ὑπὸ τῆς ὀργῆς φερομένῳ*).

1056-9. *ὤμοι ἐγὼ... κατ' ἴχνος;*] Κοινῶς στίζουσι διὰ κόμματος μετὰ τὸ 'στῶ', καὶ δι' ἐρωτηματικοῦ μετὰ τὸ 'κέλσω' καὶ τὸ 'κατ' ἴχνος', κόμματος δὲ μετὰ τὸ 'τιθέμενος ἐπί'. Καὶ ὁ μὲν Ῥεϊσκ. διώρθου 'τιθέμενος ἐπὶ χειρὶ' (ἐκδεχόμενος: *τιθέμενος βάσιν ἐπὶ χειρὶ κατ' ἴχνος* [ἤτοι: *κατὰ βάσιν*] *θηρὸς τετρ. ὀρ.*)· ὁ δὲ Μυσγρ. ἔστιζε 'πᾷ κέλσω, τετρ. β. θ. ὀ. τ. ἐπὶ χεῖρα, κατ' ἴχνος;' (ἐκδεχόμενος: 'πᾶ κέλσω κατ'

τιθέμενος ἐπὶ χεῖρα κατ' ἴχνος; ποίαν
ἢ ταύταν ἢ τάνδ'
ἐξαλλάξω, τὰς
ἀνδροφόνους μάρψαι

ἴχνος [δηλ. Τρῳάδων], τετρ. β. κτλ.')· ὁ Πόρσων ἤθελε πρότερον μὲν 'ἐπὶ χεῖρα καὶ κατ' ἴχνος', εἶτα δὲ 'ἐπὶ χεῖρα καὶ ἴχνος' (=πόδα)· ὁ Ἑρμ. ἐξέδωκε 'τιθέμενος ἔπι χεῖρα κατ' ἴχνος' (ἐκδεχόμενος αὐθαιρέτως: τιθεὶς ἐπὶ γῆς [πόθεν τὸ *ἐπὶ γῆς;*] τὴν χεῖρα κατ' ἴχνος)· ὁ Ποφλ. ἐκδέχεται τὸ 'ἐπὶ χεῖρα, κατ' ἴχνος' ἀσυνδέτως=*χειρὶ καὶ ποδί*, ὅπερ οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων αὐθαίρετον· ὁ Ἀρτ. ἐξέδωκε τὰ παράτολμα, ὡς συνήθως, 'ἐπὶ χεῖρα καὶ ποδὸς ἴχνος'· ὁ Κιρχ. εἰκάζει: 'τιθέμενος ἐπὶ χειρὶ χεῖρα κατ' ἴχνος', ὡς ἂν εἰ μὴ προϋπῆρχε τὸ 'βάσιν', καὶ ὁ Οὐεΐλ. ἐξέδωκε διορθ.: 'τιθέμενος ἐπὶ ποδὶ κατ' ἴχνος χέρα', αἰνίγματα πάντα Σφιγγὸς δεόμενα, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης. Ἐν γένει εἰς τὴν ἑρμηνείαν ὑπόκειται τὸ τοῦ Σχολ. 'ὥσπερ τὰ θηρία τέτταρσι ποσὶ χρῶνται πρὸς βάδισιν, οὕτω καὶ αὐτὸς χερσὶ καὶ ποσὶ χρήσομαι'. Εἷς μάλιστα τῶν Σχολ. σημειοῖ, ὅτι ὁ Πολυμ. 'ὑπόκειται... τετραποδίζων'. Καὶ τοῦτο μὲν ἀπέκρουσεν εὐλόγως ὁ Οὐεΐλ. (πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις τοιοῦτον γελοῖον θέαμα ἐν τραγῳδίᾳ ποιητοῦ, ὁποῖος ὁ Εὐριπ., καὶ ἐνώπιον κοινοῦ ὁποῖον τὸ τῶν Ἀθην.;)· ἀλλ' ὁ τετραποδισμὸς ὅμως ὡς σκέψις τοῦ Πολυμ. ἔμεινε καὶ παρὰ τῷ Οὐεΐλῳ. Ἀλλὰ πῶς, ἐρωτῶμεν ἡμεῖς, ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ τραπῶσιν εἰς γέλωτα οἱ Ἀθηναῖοι ἀκάθεκτον, καὶ ἀκούοντες μόνον τὴν τοιαύτην τοῦ τυφλοῦ ἀνδρὸς πρόθεσιν; Ὁ τετραποδισμὸς οὔτε αἴρει οὔτε σμικρύνει τὴν τυφλότητα τοῦ Πολυμ.· πᾶς δὲ τυφλὸς δὲν τετραποδίζει, ἀλλὰ μόνον βαδίζει ψηλαφῶν διὰ τῶν χειρῶν ἢ τῆς ῥάβδου. Ἀλλὰ τότε, θὰ εἴπῃ τις, τίς ὁ σκοπὸς τῆς εἰς τὸν λόγον παρεμβολῆς τῶν 1058-9; Ὁ Πολυμ., ἀποκρινόμεθα, ἀναφέρει τὴν βάσιν τῶν ὀρεστέρων θηρῶν, ὄχι διότι δύναται ἢ σκέπτεται νὰ μιμηθῇ τὸ τετραποδητεὶ βάδισμά των, ἀλλὰ τὸν ἐν τῷ βαδίζειν τρόπον αὐτῶν, λείας παρούσης, τὸν ἀψοφητεὶ καὶ λανθάνοντα. Ὁδηγοὺς πρὸς τοῦτο ἔχει ὁ θὴρ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλ' ὁ Πολυμ., μὴ ἔχων πῶς νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς πόδας, συναρμόζων τὸ βάδισμά του πρὸς τὸ τῶν θηρῶν, πράττει ὅ,τι ὅλοι οἱ τυφλοί, μεταφέρει ἀπὸ τῶν ποδῶν τὸν κατὰ θῆρας τρόπον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἀναπληροῖ τὴν ὅρασιν διὰ τῆς ψηλαφήσεως. Μὴ βλέπων ποῦ εἶνε αἱ Τρῳάδες, θέλει νὰ τὸ μάθῃ, βαίνων ὅπως οἱ ὀρέστεροι θῆρες ἰχνηλατοῦντες, ἤτοι βαίνων ἠρέμα καὶ λανθάνων, ἀνευρὼν δ' αὐτὰς διὰ τῆς ἰχνηλασίας, νὰ ὁρμήσῃ αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς ἐπ' αὐτάς. Τοῦτο δὲ τῳόντι καὶ λέγει καθ' ἡμᾶς τὸ κείμενον, ἤτοι: *πᾷ* (ἐνταῦθα ὄχι τοπικῶς=*πῇ*, ὡς ἐν τοῖς 'πᾷ βῶ, πᾷ στῶ;' καθ' ἃ κοινῶς ἑρμηνεύεται, ἀλλὰ τροπικῶς, ὅπως ὀρθῶς ὁ Βοίκχιος ἐν Πινδ. Explication. σελ. 199, ἤτοι=*πῶς*) *βάσιν θηρὸς ὀρεστέραν ἐπὶ χεῖρα τιθέμενος* (=*τὴν τοῦ ἀγρίου θηρὸς βάσιν ἐπὶ τὰς ἐμὰς χεῖρας τιθείς*, τουτέστι: *δίκην μὲν θηρὸς ἀγρίου, ἀλλ' οὐ τοῖς ποσί, ταῖς δὲ χερσὶ ψηλαφώσαις προβαίνων), κατ' ἴχνος* (Τρῳάδων) *κέλσω* (πρβλ. 'κατ' ἴχνος: κατακολουθήσας τῷ ἴχνει' ΗΣΥΧ. Ἀγαμ. 695 'κατ' ἴχνος πλατᾶν ἄφαντον κέλσαντες', ἤτοι: *ἀνιχνεύσας καταλάβω* (αὐτὰς τὰς Τρῳάδας); Τὸ *κέλλω* ἐνταῦθα ἀμεταβάτως καὶ κατὰ μεταφορὰν ναυτικήν, οἷον εἰπεῖν κοινῶς: ποῦ πλέων νὰ π έ σ ω (κατ) ἐ π ά ν ω τ ο υ ς;

1059-61. *ποίαν... ἐξαλλάξω,*] 'ποίαν παρέλθω ὁδὸν' ΣΧΟΛ., ἤτοι *ἐκκλίνω*, ὄχι 'πορευθῶ' κττ., ὅπως ἄλλοι.

χρήζων Ἰλιάδας, αἵ με διώλεσαν;
τάλαιναι τάλαιναι κοῦραι Φρυγῶν,
ὦ κατάρατοι, ποῖ καί με φυγᾷ
πτώσσουσι μυχῶν;
εἴθε μοι ὀμμάτων αἱματόεν βλέφαρον
ἀκέσαι' ἀκέσαιο τυφλόν, Ἅλιε,
φέγγος ἀπαλλάξας.
ἀᾶ,

1064. *τάλαιναι κτλ.*] Ἀντὶ τῆς ἐν πᾶσι τῆς βιβλ. γραφῆς ταύτης, ὁ Ἑρμ. ἐξέδωκε διὰ τὸ μέτρον 'τάλαιναι κόραι τάλαιναι', ὅπερ καὶ συνεξέδωκαν οἱ μετ' αὐτὸν ἅπαντες. Ἐτηρήσαμεν τὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως, τρέψαντες μόνον τὸ ἐν τοῖς βιβλ. 'κόραι' εἰς 'κοῦραι' μετὰ τοῦ Δ. Σεμιτέλου, ὅπερ ἐπανορθοῖ καὶ τὸ μέτρον ἀβιάστως. Λέγονται δὲ ταῦτα ἐν ἤθει ἀπειλητικῶς ταλανιστικῷ, ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ πολλάκις τό: καϋμέναις.

1065-66. *ποῖ καὶ με φ. πτ. μ.;*] =*ποῖ μυχῶν* (='εἰς ποῖον μέρος τῶν μυχῶν' ΣΧΟΛ. Ἴδε εἰς 1040) *φυγᾷ* (ὑπάκουε ἔξωθεν ῥῆμα κινήσεως δηλωτικὸν διὰ τὸ 'ποῖ', ἤτοι: *φυγᾷ μολοῦσαι*=*φυγοῦσαι*, ἄλλως καὶ τῆς δοτικῆς ἰσοδυναμούσης κατ' ἔννοιαν τῇ μετοχῇ) *με πτώσσουσι* (κατὰ ζεῦγμα, ἤτοι: *φοβούμεναί με πτώσσουσι*=ζαρώνουν, κάθηνται ζαρωμέναις ἀπὸ τὸν φόβον τους· συμπεριλαμβανομένου δὲ καὶ τοῦ 'μυχῶν'=ποῦ ἐτρύπωσαν καὶ ζαρώνουν ἀπὸ τὸν φόβον τους); Τὸ δὲ 'καὶ' ἐκδέχου καθ' ὃν λόγον ἐξηγήσαμεν εἰς 515.

1067-9. *εἴθε μοι . . . ἀπαλλάξας.*] Τὸ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἀκέσαιο ἀκέσαιο τυφλόν, Ἅλιε' μετέβαλε διὰ τὸ μέτρον ὁ Ἑρμᾶν. εἰς 'ἀκέσαι' ἀκέσαιο τυφλόν, Ἅλιε', ὁ Δινδ. εἰς 'ἀκέσσαι' ἀκέσσαι', Ἅλιε', ὁ Ἀρτ. 'αἱματόεν ἀκέσαιο βλέφαρον, ἀκέσαιο τυφλόν, Ἅλιε', καὶ ὁ Οὐέϊλ. 'ἀκέσσαιο τυφλὸν ἀκέσσαι', Ἅλιε', ὅπερ παρέλαβεν ὁ Πρίνζ., τοῦ Οὐεΐλ. τρέψαντος καὶ τὸ 'ἀπαλλάξας' εἰς 'ἐπαλλάξας'. Καὶ εἰς τὸ 'τυφλὸν.. φέγγος' δὲ προσέκρουσαν ἀνέκαθεν οἱ ἑρμηνευταί, ὅθεν καὶ ὁ Ῥεϊσκ. διώρθου 'τ. νέφος', οἱ Σχολιασταὶ ἄλλοι ἄλλως, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐκδέχονται μὲν τὸ 'τυφλὸν φέγγος' = *σκότος*, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι, τὸ δ' 'ἀπαλλάξας' = 'στερήσας, μετατρέψας, μεταποιήσας', ταῦτα δὲ τὰ τελευταῖα, ὡς φαίνεται, ἔδωκαν ἀφορμὴν καὶ εἰς τὸν Οὐέϊλ. νὰ μεταποιήσῃ καὶ μεταγράψῃ τὸ 'ἀπαλλάξας' εἰς 'ἐπαλλάξας'. Τὰ πάντα εἰς μάτην, καὶ τοῦτο διότι οὐδέποτε κατενοήθη ἡ κοινή. Πρῶτον σφάλμα εἶνε ἡ μετάθεσις τῶν λέξεων, τοῦ 'ἀκέσαιο', δὶς καὶ ἀσυνδέτως ἐπενεχθέντος, ὡς εἰκὸς ἐπὶ διαπύρων εὐχῶν καὶ δεήσεων. Ἔπειτα ἐκδεκτέον τὸ 'ὀμμάττων' ὄχι =*ὀφθαλμῶν*, ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ= *προσώπου*. Παρ' Ὁμήρῳ ἡ λέξις πληθυντικῶς πάντοτε ἐκφερομένη, σημαίνει οὐ μόνον τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσωπον, οἷον Λ 614, κλπ. (πρβλ. 'ἐνταῦθα δὲ κεῖται καὶ τὰ ὄμματα ὡς ἀναγκαιότατον μέρος ἐπὶ τοῦ ὅλου προσώπου'. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ σελ. 866, 8). Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ σήμερον ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια πληθυντικῶς μᾶλλον ἢ ἑνικῶς ἐκφέρει τὴν ἔννοιαν τοῦ προσώπου διὰ τῶν λέξ. μούτσουνον καὶ μοῦτρον, ὁσάκις μάλιστα συνυπονοεῖται καὶ ἦθός τι τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον, ὅπερ ὄχι ἐξ ἑνὸς τοῦ προσώπου χαρακτῆρος, ἀλλ' ἐκ πολλῶν, ὡς εἰκός, ἢ καὶ πάντων συνεμφαίνεται (οἷον: Καθόλου δὲν μ' ἀρέ-

σίγα· κρυπτὰν βάσιν αἰσθάνομαι
τάνδε γυναικῶν. πᾷ πόδ' ἐπᾴξας
σαρκῶν ὀστέων τ' ἐμπλησθῶ,
θοίναν ἀγρίαν τιθέμενος θηρῶν,

σουν τὰ μοῦτρά του σήμερα, γιὰ δὲς μοῦτρα (μούτσουνα) ποῦ μοῦ θέλουν καὶ πανδρειά! κττ.). Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὄχι σπανίως ἡ χρῆσις ταλαντεύεται μεταξὺ τῶν δύο σημαινομένων: τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦ προσώπου, καθ' ὃν λόγον καὶ ἡ τοῦ: *ὄψις* πάλαι τε καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν. Οὕτως Εὐμεν. 971 'στέργω δ' ὄμματα Πειθοῦς' (=*πρόσωπον*· πρβλ. Σοφ. ἀποσπ. 743 'δεινὸν τὸ τῆς Πειθοῦς πρόσωπον')· Εὐρ. Ὀρ. 288 'οἶμαι δὲ πατέρα τὸν ἐμόν, εἰ κατ' ὄμματα ἐξιστόρουν νιν = 'ἡρώτων κατὰ πρόσωπον' ΣΧΟΛ. Ὁμοίως Ἱκετ. 286, Τρ 767, Ἠλ. 469, Ἰφ. Α. 1128, εἰ καὶ ἁπανταχοῦ σχεδὸν ἡ λέξις παρεξελήφθη, ὡς π. χ. τὸ Ἰφ. Τ. 1167 'ὄψιν δ' ὀμμάτων ξυνήρμοσεν' δὲν σημαίνει: τὴν 'ὄψιν (ἤ: τὸ φέγγος) τῶν ὀφθαλμῶν', ὅπως ἑρμηνεύεται, ἀλλά: *τοὺς ὀφθαλμοὺς* (='ὄψιν' πρβλ. Κυκλ. 594, 697, Μηδ. 905 κλπ.) *τοῦ προσώπου* (='ὀμμάτων'), κατ' ἀντιδιασταλτικὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸ ἐπίλοιπον σῶμα τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς ἀποστραφέντος. Ὥστε, ἐὰν ἔλεγέ τις ἐν λέξει πεζοτέρᾳ καὶ κοινοτέρᾳ τἀνάπαλιν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ (:*ὄμματα δ' ὄψεως συνήρμοσεν*), οὕτω μᾶλλον θὰ ἡρμήνευε κατ' ἀκρίβειαν τὸν νοῦν τοῦ ποιητοῦ. Τούτου κατανοηθέντος, τὰ λοιπὰ εἶνε εὔκολα, τοῦ μὲν 'αἱματ. βλέφαρον' καὶ τοῦ 'τυφλὸν φέγγος' ἀναχθέντων κατὰ λόγον ἀντικειμένου εἰς ἑκάτερον τῶν δύο 'ἀκέσαιο', τῆς δὲ μετοχῆς εἰς ἀμφότερα ταῦτα, ἤτοι ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ πρῶτον. Σημειωτέον δ' ἔτι, ὅτι καὶ ἐπὶ κακῶν τὸ 'ἀπαλλάττω' δὲν φέρεται μόνον πρὸς γενικὴν τοῦ προσώπου (ἢ μέρους αὐτοῦ, ὡς ἐνταῦθα), ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν, οἷον οὐ μόνον Ἰφιγ. Τ. 994 'σφαγῆς τε γὰρ σῆς χεῖρ' ἀπαλλάξαιμεν ἄν', ἀλλὰ καὶ Ἰφ. Α. 323 'καὶ πρῶτα ταύτην (τὴν δέλτον) σῶν ἀπάλλαξον χειρῶν' κλπ. Οὕτως ὁ νοῦς καὶ ἡ συνθήκη ἕξουσιν οὕτως: *εἴθε μοι, Ἅλιε, ἀκέσαιο ἀπαλλάξας τῶν ὀμμάτων τὸ αἱματόεν βλέφαρον, (εἴθε μοι) ἀκέσαιο ἀπαλλάξας (τῶν ὀμμάτων) τὸ τυφλὸν φέγγος*· ἤτοι. *εἴθε, Ἥλιε, ἰάσαιο (ἀπαλλάξας) τοῦ προσώπου τοὺς ἡμαγμένους μου* (διὰ τὸ 'μοὶ') *ὀφθαλμούς*, *εἴθε ἰάσαιο ἀπαλλάξας (τοῦ προσώπου) τὰ τυφλὰ (μου) ὄμματα*. Ὅτι οἱ ἑνικοὶ ποιητικῶς ἀντὶ πληθυντ. καὶ ὅτι τὸ 'βλέφαρον' καὶ 'φέγγος' ὁμοίως ἀντὶ τοῦ: *ὀφθαλμός*, εἴπομεν πολλάκις· παρετηρήθη δὲ καὶ πρότερον, ὅτι τὸ ἀσύνδετον διὰ τὸ ἐν τῇ εὐχῇ διαπύρως ἱκετευτικόν, καὶ δὴ καὶ τὰ ἐκ παραλλήλου νοήματα. Ὀρθῶς δ' ὁ ΣΧΟΛ.: 'πρὸς τὸν Ἥλιον ποιεῖται τὸν λόγον, ὡς φωτὸς παρεκτικόν', οὐδ' εἶχε, νομίζομεν, ὁ ποιητὴς κατὰ νοῦν ταῦτα γράφων τὰ περὶ Ὠρίωνος (Λουκιαν. περὶ οἴκου κθ', Θέων. εἰς Ἀράτ. Φαιν. 322, Hygin. Astron. II, 43, Ἀπολλοδ. Βιβλιοθ. α', 4, 3) μυθευόμενα, ὡς φρονοῦσιν οἱ περὶ Μυσγρ.

1073. *ἀγρίαν*] Ἐπροτίμησα τὴν ἐν τῷ *A* γραφὴν ταύτην τῆς ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἀγρίων', ὡς ποιητικωτέραν (πρβλ. Φοιν. 813, 1035 κλπ.), ἡ δὲ ῥῆσις ἐκληπτέα οὕτω: *θοίνην ποιούμενος* (='τιθέμενος' τὴν τῶν) *θηρῶν ἀγρίαν*, ἀντὶ τοῦ: (τὴν τῶν) *ἀγρίων θηρῶν*, ἤτοι: 'ὡς ἄγριος θὴρ αὐτὰς θοινώμενος' (ΣΧΟΛ.).

ἀρνύμενος λώβαν
λύμας ἀντίποιν' ἐμᾶς; ὦ τάλας.
ποῖ πᾷ φέρομαι τέκν' ἔρημα λιπὼν
Βάκχαις Ἅιδου διαμοιρᾶσαι,
σφακτὰν κυσί τε φονίαν δαῖτ' ἀνήμερον
οὐρείαν τ' ἐκβολάν;
πᾷ στῶ, πᾷ κάμψω, πᾷ βῶ,

1074-5. *ἀρνύμενος . . . ἐμᾶς;*] Τὸ 'ἀντίποινα' δὲν εἶνε κατὰ παράθεσιν αἰτιατ., καθ' ἃ στίζουσι καὶ ἑρμηνεύουσι, καὶ δὴ καὶ ὁρίζουσι (Ποφλ. Οὐεκλ.), ἀλλὰ κατηγορηματική, ἤτοι: *ἀντίποινα τῆς ἐμῆς λύμης ἀρνύμενος* (= 'ἀντιπρασσόμενος' ΗΣΥΧ., τὴν) *λώβην* (*αὐτῶν*, τήνδε δηλονότι τὴν ἐκ τῆς καταθοινήσεως αὐτῶν)

1078-9. *σφακτὰν ., ἐκβολὰν*] Αἰτιατικαὶ κατηγορηματικῶς ἐπαγόμεναι εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ 'διαμοιρᾶσαι', ἤτοι τὸ 'τέκνα', ἀλλὰ καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ γένος τοῦ 'δαῖτα' ἐν ἐκφορᾷ ἐπιθέτων συνεπτυγμένῃ, ἣν καθιστᾷ ἔτι σκοτεινοτέραν ἡ ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης μετάθεσις τοῦ *τέ*, ἤτοι: *ποῖ πᾷ φέρομαι λιπὼν ἔρημα ταῖς τοῦ Ἅδου Βάκχαις διαμοιρᾶσαι* (='διασπαράξαι μεληδὸν' ΣΧΟΛ. τὰ) *τέκνα, κυσί τε σφακτὰν φονίαν δαῖτα* (ἐσόμενα) *οὐρίαν τ' ἀνήμερον ἐκβολὰν = ἵνα τοῖς τε κυσὶ σφαγέντα ὦσι φονία δαὶς* (*=αἱματηρὰ εὐωχία*) *ὀρεία τ' ἐκβολὰ ἀνήμερος* (*=εἴς τε τὰ ὄρη ἐκβληθέντα ἀνήμερος*, ἤτοι (πρβλ. εἰς 1073 κλπ.): *τοῖς ἀνημέροις* [*= ἀγρίοις*] *θηρσὶν ὦσι βορά.)* 'Βάκχας Ἅδου' δὲ λέγει τὰς περὶ τὴν Ἑκάβην Τρῳάδας, ὡς μαινομένας 'ἐπὶ φόνοις καὶ ὑπουργίᾳ τοῦ Ἅδου' (ΣΧΟΛ.).

1080-4. *πᾷ στῶ . . . κοίταν;*] Τοῦ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'πᾷ στῶ, πᾷ κάμψω, πᾷ βῶ' τὸ τελευταῖον κῶλον 'πᾷ βῶ' ἔκρινε μεταθετέον εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν ὁ Πόρσων, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ὁ Ἑρμ., καὶ ὁ Ναύκ. ἐνόθευσεν, ὡς παρεισφρῆσαν, λέγει, ἐκ τοῦ στ. 1096. Καὶ τὸν μὲν Πόρσ. ἠκολούθησεν ὁ Ματθ. Δινδ. Οὐέϊλ. κλπ., τὸν δ' Ἑρμ. ὁ Οὐάρ. Ἀρτ. Φιξ. Ποφλ. Πάλ., τὸν Ναύκ. ὁ Οὐεκλ. καὶ τὴν παράδοσιν ἐκ τῶν νεωτέρων μόνος ὁ Κιρχ. Αἰτιολογίαν οὔτε τῆς μεταθέσεως ὁ Πόρσων, οὔτε τῆς ἀθετήσεως ὁ Ναύκ. φέρει τινά· ἀλλ' ὁ Ἑρμ. λέγει πολλὰ ὑπὲρ τῆς καθ' αὐτὸν μεταθέσεως, ὧν τὰ καίρια ταῦτα. Τὸ 'πᾷ κάμψω', λέγει ὁ περικλεὴς ἀνήρ, δὲν σημαίνει: *πᾷ στραφῶ* ἤ: *κλίνω*, ἀλλά: *πᾷ καθεσθῶ, πᾷ ἡσυχάσω*, διότι, ὅπως τό: *καμπτω γόνυ* ἤ: *κῶλα*, σημαίνει *κάθημαι ἡσυχάζων*, εἴτε, ἐπὶ κινήσεως, *ἀφικόμενος κάθημαι*, οὕτω καὶ τὸ ἄπτωτον *κάμπτω*, ὡς ἐν Σοφ. Οἰδ. Κολ. 84 'εὖτε νῦν ἕδρας Πρώτων ἐφ' ὑμῶν τῆσδε γῆς ἔκαμψ' ἐγώ'. Τὸ δὲ 'πείσμασι' ἀναφέρει ὄχι εἰς τὸ 'στέλλων', ἀλλὰ διαχωρίζει διὰ κόμματος ἀπὸ τοῦ 'λινόκροκον', καὶ ἐννοεῖ τὰ σχοινία, ἅτινα ἐξάπτει ἀπὸ τῆς ξηρᾶς προσορμισθεῖσα ἡ ναῦς. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα, ἅτινα ἀβασανίστως ἐπαναλαμβάνουσι κριτικοὶ καὶ γραμματικοὶ καὶ λεξικογράφοι μέχρι σήμερον, εἶνε ὅλως ἀνυπόστατα. Καὶ τὸ μὲν *κάμπτω* (ὅπερ ἐξέλαβον οὕτω καὶ τῶν Σχολ. ἔνιοι, διότι ἡ ἑρμηνεία αὕτη τοῦ Ἑρμάννου δὲν εἶνε πρωτότυπος, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ 'κάμψω: καθίσω . . . κλίνω τὸ γόνυ' ΣΧΟΛ.) ἀπὸ μεταβατικοῦ δύναται νὰ γείνῃ ἀμετάβατον, ὅπως τόσα ἄλλα ῥήματα, εἰς τὸ ἀμετάβατον τοῦτο δύναταί τις, ἂν θέλῃ, νὰ ὑπακούσῃ ὡς ἐλλεῖπον τὸ 'ἐμαυτόν', ἀλλ' οὐδέποτε εἶπέ τις ἢ ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ *κάμπτω*, καὶ νὰ

ναῦς ὅπως ποντίοις πείσμασι λινόκροκον
φᾶρος στέλλων, ἐπὶ τάνδε συθεὶς

ὑπακούῃ ἔξωθεν (ὄχι ἀπὸ κοινοῦ) 'γόνυ', ὡς οὐδ', ἂν σημαίνει τὸ 'κάμπτω γόνυ': *κάθημαι*, ὅτι σημαίνει πάντοτε τοῦτο καί: *ἡσυχάζω*. Οὔτε τὸ *καθῆσθαι* εἶνε ἀναγκαῖον πάντοτε παρακολούθημα τοῦ *κάμπτειν γόνυ*, οὔτε τὸ *ἡσυχάζειν* τοῦ *καθῆσθαι*. Ἐὰν δὲ τὸ 'ἔκαμψα' ἐν τῷ Σοφ. χωρίῳ σημαίνει *ἐκαθέσθην*, ἡ ἔννοια αὕτη εἶνε ἔργον ὄχι τοῦ 'ἔκαμψα', εἰς ὃ αὐθαιρέτως ὁ Ἑρμᾶν., καὶ κατ' αὐτὸν οἱ κριτικοί, ὑπακούουσιν ἔξωθεν τὸ '*γόνυ*', διότι οὐδ' ἐκ τῆς γονυκλισίας αὐτῆς ἕπεται ἀναγκαίως πάντοτε τὸ καθέζεσθαι, ἀλλὰ τοῦ 'ἕδρας'. Τὸ μὲν 'ἔκαμψα' κεῖται ἀμεταβάτως (= *ἔκαμψα ἐμαυτόν*), ὅπως ἐνίοτε καὶ τὸ συνώνυμον *ἔκλινα* (=*ἔκλινα ἐμαυτόν*), κττ. τὸ δ' 'ἕδρας' κεῖται καθ' ὃν λόγον καὶ ἐν τῷ Εὐρ. Φοιν. 293 'γονυπετεῖς ἕδρας προσπίτνω σ' ἄναξ' (ἴδ. αὐτ. ὑποσημ.), καὶ τῆς κατὰ σύνεσιν συνθήκης τῶν λέξεων ὁ νοῦς εἶνε οὗτος: *ἔκαμψα ἐμαυτὸν ἑδραίας κάμψεις*, ἤτοι: *κάμψας ἐμαυτὸν ἐκαθέσθην* (= ἔγυρα καὶ ἔκατσα). Τόσον βέβαιον εἶνε τοῦτο, ὥστε ὁ Ξενοφ. εἰπὼν περὶ ἱππ. α' 6 'τά γε μὴν *γόνατα* ἢν βαδίζων ὁ πῶλος ὑγρῶς *κάμπτῃ*', ὅπου τὸ 'κάμπτῃ' μεταβατικῶς, ἐπήγαγεν εὐθὺς ἔπειτα 'πάντες γὰρ (οἱ πῶλοι) προϊόντος τοῦ χρόνου ὑγροτέρως *κάμπτουσιν* ἐν τοῖς γόνασι', ὅπου λαβὼν τὸ 'κάμπτουσιν' ἀμεταβάτως καὶ οὐδετέρως, ἠναγκάσθη νὰ προσθέσῃ τὸ 'ἐν τοῖς γόνασι'. Καὶ ἡ ἄλλη δὲ ἡ παρὰ τοῖς κριτικοῖς καὶ ἐν τοῖς Λεξικοῖς θεωρία, καθ' ἣν ἐπὶ ἁρματοδρομιῶν κττ. ἐξυπακουστέον τὴν αἰτ. 'ἅρμα' ἢ 'ἵππους', εἶνε ἐσφαλμένη. Ἐπί τε τούτων καὶ τῶν θαλασσοποριῶν, κυρίως τε καὶ μεταφορικῶς, οὐδὲν ἔξωθεν ὑπακούεται, κεῖται δὲ τὸ 'κάμπτω' οὐδετέρως καὶ ἀμεταβάτως, κατὰ ζεῦγμα δέ, ὥστε ἡ μὲν αἰτιατικὴ ἀναφέρεται ὡς τροπική, τὸ δὲ προθετόπτωτον δίκην ὡς ἐπιρρηματικοῦ ὁρισμοῦ εἰς τὸ κατὰ ζεῦγμα συνυποδηλούμενον κινήσεως δηλωτικὸν ῥῆμα, οἷον: Ἀγ. 343 'κάμψαι διαύλου θάτερον κῶλον' = *κάμψαι (ἑαυτοὺς) διαύλου θάτ. κῶλον (περιϊόντας)*· Σοφ. Ἠλ. 743 'κάμπτοντος ἵππου λανθάνει στήλην ἄκραν Παίσας' = ἐν ᾧ ὁ ἵππος *ἐκάμπτετο* ἢ *ἐστρέφετο* (*περιτρέχων τὴν ἄκραν στήλην*) κτλ., Εὐρ. Ἱππολ. 87, Ἑλέν. 1666 'ὅταν δὲ κάμψῃς.. βίον' = *ὅταν στραφῇς περιιὼν* (ἢ *παριὼν*) *τὸν βίον*· ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς: *κάμπτω ἄκραν, ἀκρωτήριον, τὸν Μαλέαν* = *στρέφομαι περιπλέων*, ἢ *κάμπτω περὶ ἄκραν* κτλ. = *στρέφομαι πλέων* κτλ. Ἡ σύνταξις αὕτη εἶνε τόσον κοινὴ καὶ εἰς τὰς μητρικὰς αὐτὰς γλώσσας τῶν σοφῶν κριτικῶν, ὥστε ἀπορίας ἄξιον πῶς διέλαθε καὶ τοὺς ἀρίστους αὐτῶν (πρβλ. ὅσα ἐσημείωσα περὶ τῆς ὁμοίας συντάξεως τοῦ: *ἑλίσσω* εἰς Φοιν. 234 σελ. 326-8). Ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα λέγει ὁ σοφώτατος ἀνήρ, δὲν εἶνε ὀρθά. *Πείσματα* εἶνε, ὁμολογῶ, καὶ τὰ *ἀπόγεια σχοινία*· ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ νὰ μὴ ἐκληφθῇ ὡς *ἀπογείοις* τὸ 'πείσμασιν', εἶπεν ὁ ποιητὴς 'ποντίοις', ὅπως καὶ ὁ Αἰσχ. Περσ. 113 λέγει 'λεπτοδόμοις πείσμασι' (ἤτοι: *μὴ ἀπογείοις*), ὅπως ἀποφύγῃ τὴν τοιαύτην παρεξήγησιν (χωρίς, ἐννοεῖται, νὰ τὸ κατορθώσῃ διὰ τοὺς σημερινοὺς ἀναγνώστας του, διότι καὶ τὸ χωρίον τοῦτο, ὡς τόσα ἄλλα, οἰκτρῶς παρεξηγεῖται). Καὶ τὸ 'φᾶρος στέλλων' σημαίνει, λέγει ὁ Ἑρμᾶνν., *συστέλλων*, ὄχι: *ἀναπεταννὺς τὰ ἱστία*, ὅπως ἑρμηνεύεται κοινῶς· ἀλλὰ τοῦτο μέν, ὅπερ ἄλλως εἶχεν εἴπῃ πρὸ αὐτοῦ ὁ Μυσγρ., εἶνε ὀρθόν, ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται καὶ ὅ,τι θέλει ὁ Ἑρμ., διότι ἡ συστολὴ τῶν ἱστίων γίνεται οὐ μόνον ἐν τῷ λιμένι κατὰ τὸν προσορμισμόν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πελάγει ἐπὶ καμπῆς ἢ ἀνακρούσεως πρύμνης. Καὶ ἀξιοῖ μὲν ὁ Ἑρμ. ὅτι τὸ 'ναῦς... πείσμασιν',

τέκνων ἐμῶν φύλαξ
ὀλέθριον κοίταν;

ὅπως καὶ τὸ 'λιν. φ στέλλων', κεῖνται καθ' ἑαυτὰ καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν μεμονωμένα, ἐφ' ᾧ καὶ διέστιξεν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων τε καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τοιαῦτα ἀναφορικὰ ἢ μετοχικὰ κῶλα, ἀπολύτως λαμβανόμενα ἐν τῷ λόγῳ, δὲν γνωρίζει ἡ γραμματική, εἰμὴ ὅσα λαμβάνονται οὕτω κατὰ σχῆμά τι συντάξεως κανονικὸν ἢ παρὰ κανόνα, τοιοῦτον δέ τι δὲν ὑπέδειξεν ὁ περικλεὴς ἑλληνιστής· ἐξ ἀνάγκης ἄρα τὸ μὲν 'ναῦς ὅ. π. πείσμασιν' ἀποδοτέον ἢ εἰς τὸ 'στέλλων', ὅπως κοινῶς, ἢ εἰς τὸ 'κάμψω'. Ἀλλὰ τότε τοῦ νοῦ ὄντος = *πᾷ καθεσθῶ καὶ ἡσυχάσω*, *ὅπως ναῦς* (καθέζεται καὶ ἡσυχάζει) *ποντίοις πείσμασι*, τί θέλει τὸ 'ποντίοις', ἐν ᾧ ἐπὶ προσορμίσεως γίνεται χρῆσις πεισμάτων μέν, ἀλλ' ἀπογείων, πρυμνησίων κτλ.; Τί δὲ θέλει τότε καὶ τὸ 'στέλλων', ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸ 'κάμψω' (= *κ. πρυμνήσια ἐξάψας*) ἀναφερόμενον, καὶ τὴν σύγχρονον (διὰ τὸν ἐνεστῶτα) μὲ τὴν ἔξαψιν τῶν πεισμάτων συστολὴν τῶν ἱστίων ἐμφαῖνον; Τὰ ἱστία συστέλλονται ὄχι ἀφ' οὗ ἀράξῃ ἢ προσδεθῇ τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν, ἀλλὰ πολὺ πρὸ τούτου, διότι, ὡς γνωστόν, ἡ συστολὴ αὕτη τῶν ἱστίων εἶνε ὄχι τὸ τέλος ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τῆς τοῦ πλοίου καταγωγῆς. Ἀρκοῦσι ταῦτα, εἰς ἃ διὰ τὸ σύντομον περιοριζόμεθα, ὅπως καταδειχθῇ, ὅτι κακῶς καὶ ἡρμηνεύθη ἡ ῥῆσις καὶ ἠθετήθη ἡ παραδεδομένη ἀνάγνωσις, ἥτις καὶ μόνη εἶνε ὀρθή. Τὸ 'πᾷ στῶ, πᾷ κάμψω, πᾶ βῶ' εἶνε ὀρθότατον, διότι εἶνε φυσικώτατον. Ὁ Πολυμ. ἐξορμήσας εἰς δίωξιν τῶν περὶ τὴν Ἑκάβην, μετανοεῖ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀσκόπου του δρόμου, ἐνθυμηθεὶς τὰ τέκνα του καὶ τὸν ἐπαπειλούμενον εἰς αὐτὰ κίνδυνον (1076-9) καὶ θέλει νὰ παλινδρομήσῃ ἀλλὰ διὰ τὸν τυφλόν, ὅπως ἡ καταδίωξις, οὕτω καὶ ἡ παλινδρόμησις εἶνε δύσκολος, καὶ διὰ τοῦτο ἀμηχανῶν λέγει τὰ ἐν στ. 1080. Ἀλλὰ μὴν τίς ἀγνοεῖ, ὅτι διὰ νὰ παλινδρομήσῃ τις χρειάζονται τρεῖς κινήσεις: 1) νὰ σταθῇ, 2) νὰ στραφῇ πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, καὶ 3) νὰ βαδίσῃ; Τί δ' ἄλλο λέγει παρὰ ταῦτα καὶ ὁ ἡμέτερος στίχος; 1) 'πᾷ στῶ;' 2) 'πᾷ κάμψω;' (= *στραφῶ*, πρβλ. 1099 'τράπωμαι'), καὶ 3) 'πᾷ βῶ;' (πρβλ. 1099 'πορευθῶ'). Ὄχι πλέον περὶ ἀναγωγῆς, ἐπὶ τὸ ναυτικώτερον εἰπεῖν, ἀλλὰ περὶ καταγωγῆς τοῦ πλοίου πρέπει νὰ σκεφθῇ ὁ Πολυμ., καὶ οὕτως ἐπέρχεται εἰς τὸ στόμα του ἡ ναυτικὴ παρομοίωσις, θλιβερὰ τῆς θλιβερᾶς του καταστάσεως ἀπεικόνισις· διότι ἡ ναῦς ἡ πρὸς μακρὸν πλοῦν ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἀναγομένη, μόνον ψευσθεισῶν αἴφνης τῶν ἐλπίδων τούτων, ἤ τινος ἐπισυμβάντος ἀπαισίου κακοῦ, παλινδρομεῖ καὶ κατάγεται. Ἀλλὰ τῆς καταγωγῆς ταύτης ὄχι τέλος ἀλλ' ἀρχὴ εἶνε ἡ τῶν ἱστίων στάλσις, ὡς ἀποδεικνύουσιν αὐτὰ τὰ παρ' Ἑρμ. παραδείγματα (πλὴν τοῦ Ἑλέν. 145, ὅπερ τοῦ προκειμένου ὅλως ἀλλότριον). Τότε δὲ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ λογικὴ οὐχ ἧττον ἢ ὁ γραμματικὸς λόγος ἀπαιτεῖ ἡ μετοχὴ 'στέλλων' ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ 'πᾷ βῶ (καταγόμενος)', ὄχι εἰς τὸ 'στῶ' ἢ τὸ 'κάμψω', ἀφ' οὗ αἱ δύο αὗται κινήσεις εἶνε ἔργα ὄχι τῆς τοῦ πλοίου καταγωγῆς, ἀλλὰ τῆς παλινδρομήσεως. Οὕτω δ' ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εἰκότως ἐπάγεται καὶ ἡ μετοχὴ ἀσυνδέτως, (ὅπερ κακῶς ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἀρτ. νὰ διορθώσῃ, ἤτοι νὰ φθείρῃ τὴν ῥῆσιν, ἐκδίδων 'ἐπὶ τάδε συθῶ'). Λέγομεν εἰκότως, διότι ἡ μετοχὴ 'συθεὶς' οὔτε ἐνεστὼς εἶνε, ὅπως ἐκδέχονται καὶ ἑρμηνεύουσιν αὐτὴν πάντες, οὔτε τῆς αὐτῆς ἔχεται καὶ ἡ 'στέλλων' ἐννοίας· εἰδὲ μή, ἔπρεπε νὰ συνδεθῇ διὰ τοῦ *τὲ* ἢ *καὶ* μὲ τὸ 'μέλλων'. Νῦν δ', ὅπως κεῖται ἀσυνδέτως καὶ κατ' ἀόριστον, ὁρίζει τὸ 'βῶ' ὄχι ὀργανικῶς, ὡς ἡ 'στέλλων' (= *τῷ στέλλειν*), ἀλλὰ χρονικῶς (= *ἐπὰν συθῶ*). Τὸ τοπικῶς

ΧΟΡΟΣ.

ὦ τλῆμον, ὥς σοι δύσφορ' εἴργασται κακά·
δράσαντι δ' αἰσχρὰ δεινὰ τἀπιτίμια
[δαίμων ἔδωκεν ὅστις ἐστί σοι βαρύς].

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

αἰαῖ, ἰὼ Θρῄκης
λογχοφόρον ἔνοπλον εὔιππον Ἄ-
ρει κάτοχον γένος.
ἰὼ Ἀχαιοί, ἰὼ Ἀτρεῖδαι.
βοὰν βοὰν ἀϋτῶ, βοάν·
ἴτε, μόλετε πρὸς θεῶν.
κλύει τις ἢ οὐδεὶς ἀρκέσει; τί μέλλετε;
γυναῖκες ὤλεσάν με,
γυναῖκες αἰχμαλώτιδες·
δεινὰ δεινὰ πεπόνθαμεν.
ὤμοι ἐμᾶς λώβας.

ἤρα ἐν τῇ ῥήσει ἔσχατον εἶνε χρονικῶς πρῶτον, ἤτοι: *πᾶ στῶ, πᾶ κάμψω; πᾶ, συθεὶς ἐπὶ τάνδε τέκνων ἐμῶν.. κοίταν βῶ, στέλλων ὅπως ναῦς ... λινόκροκον φᾶρος*; Καὶ τὸ μὲν 'πείσματα' ἐκδέχου = *σχοινία*, *κάλως*, διὰ τὸ 'ποντίοις', καθ' ἃ προείπομεν, τὸ δὲ 'συθεὶς' = *ὁρμήσας* ('συθῆναι: δραμεῖν, ὁρμῆσαι'. ΗΣΥΧ.), τὸ δὲ 'τάνδε' δεικτικῶς διὰ τήν, ὡς πρὸς τὸν τῆς διώξεως καὶ συλλήψεως τῶν Τρῳάδων ἄπο σκοπόν, ἐγγὺς παροῦσαν 'ὀλέθριον τέκνων ἐμῶν κοίταν' (= τὸν ὀλέθριον τόπον, ὅπου κεῖνται [νεκρὰ] τὰ ἐμὰ τέκνα), καὶ τὸ 'φύλαξ' λάμβανε κατηγορηματικῶς, ἤτοι: *φύλαξ ὤν*, ἢ *ἐσόμενος* (τῶν ἐμῶν τέκνων, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ).

1085. '*σοι δύσφορ' εἴργασται*] δυσβάστακτά σοι. . πέπρακται' ΣΧΟΛ.

1086. *τἀπιτίμια*] 'δειναὶ καὶ χαλεπαὶ αἱ τιμωρίαι'. ΣΧΟΛ.

1087. Περιεγράψαμεν τὸν στίχον μετὰ πάντων τῶν μεθ' Ἑρμ., ὅστις ἐξωβέλισεν αὐτόν, ὡς ἐπανάληψιν ἄτοπον τοῦ 722. Καὶ ὄντως, ἐκεῖ μὲν τὰ κακὰ τῆς Ἑκάβης εὐλόγως ἠδύνατο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὑπὸ κακοῦ τινος δαίμονος ἐπιφερόμενα· ἀλλ' ἡ κακουργία τοῦ Πολυμ. πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ τιμωρὸν ἕνα τινὰ μόνον 'βαρὺν δαίμονα', καὶ ὄχι ἅπαντας ὁμοῦ καὶ θεοὺς καὶ δαίμονας; Πλὴν δὲ τοῦ ὅτι ὁ Χορός, παρὰ τὸ σύνηθες ἐνταῦθα, λέγει τρεῖς ἀντὶ δύο στίχους (Ἑρμ.), ἕτερον τεκμήριον σπουδαῖον ἐσημείωσεν ὁ Κοϊτσάλας τὸ ἐν τῷ ἀρίστῳ κώδ. *Α* σχόλ. 'δειναὶ καὶ χαλεπαὶ αἱ τιμωρίαι', ὅπου ἡ ὀνομαστικὴ δεικνύει ὅτι τὸ Σχόλ. ἀνεφέρετο εἰς κείμενον ἄνευ τοῦ νόθου τούτου στίχου, οὗ ἕνεκα καὶ τὸ 'ἐπιτίμια' ἐκδεκτέον κατ' ὀνομαστικήν.

1094. *τί μέλλετε*;] Ἴδ. εἰς Φοιν. 299, σελ 345 κἑξ.

ποῖ τράπωμαι, ποῖ πορευθῶ;
[αἰθέρ'] ἀμπτάμενος οὐράνιον
ὑψιπετὲς εἰς μέλαθρον, Ὠρίων
ἢ Σείριος ἔνθα πυρὸς φλογέας ἀφίη-
σιν ὄσσων αὐγάς, ἢ τὸν ἐς Ἀίδα
μελανόχρωτα πορθμὸν ᾄξω τάλας;

ΧΟΡΟΣ.

συγγνώσθ', ὅταν τις κρείσσον' ἢ φέρειν κακὰ
πάθῃ, ταλαίνης ἐξαπαλλάξαι ζόης.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

κραυγῆς ἀκούσας ἦλθον· οὐ γὰρ ἥσυχος
πέτρας ὀρείας παῖς λέλακ' ἀνὰ στρατὸν
Ἠχὼ διδοῦσα θόρυβον· εἰ δὲ μὴ Φρυγῶν
πύργους πεσόντας ᾔσμεν Ἑλλήνων δορί,

1100-1106. 'ἔθος τοῖς δυσφοροῦσι ταῦτα λέγειν.' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Μήδ. 1296-7, Ἴων. 1238-40, Ἡρ. μ. 1158, Ἱππολ. 1290-3.

αἰθέρ'] 'ἔν τισι περισσὸν (ὄχι μόνον μετρικῶς) καὶ οὐ φέρεται'. ΣΧΟΛ.

1101. *μέλαθρον*] ποιητικῶς τὸν ἀστερισμόν.

'*Ὠρίων*] λέγεται τὸ παρὰ τοῖς κοινοῖς λεγόμενον ἀροτρόπουν (ἐξελληνισμένον δηλαδή· ἤτοι: ἀλετροπόδι, τὸ, καί: ἀλετροπόδα, ἡ), συγκείμενον ἀπὸ ἄστρων ἑπτὰ' ΣΧΟΛ.

1102. '*Σείριος*] ὁ Ἥλιος· νῦν δὲ τὸν ὑπὸ τὸ γένειον τοῦ κυνὸς ἀστέρα φησὶν ἀκολούθως Ὁμήρῳ (Υ 26 κἑξ.) ὅλον δὲ τὸ ἄστρον κύων λέγεται, ὅπερ ἐκ πολλῶν ἀστέρων σύγκειται'. ΣΧΟΛ.

1103. *ἔνθα πυρὸς κτλ.*] Ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Οὐέϊλ., ὅτι φθονῶν τὴν τύχην τοῦ Ὠρίωνος καὶ Σειρίου ὁ τυφλὸς Πολυμ. λέγει ταῦτα. Εἶνε δ' οἱ ἀστέρες οὗτοι τῶν φωτεινοτάτων.

1105. *ἢ τὸν ἐς Ἀίδα . . . τάλας;*] 'ἢ ὁρμήσω ὁ τάλας εἰς τὸν πορθμὸν (=πέρασμα, ὄχι: πέραμα, ὅπως ἕτερος ΣΧΟΛ. διότι κοινῶς: πέρασμα μὲν σὺν ἄλλοις καὶ ὁ *πορθμός*, πέραμα δὲ τὸ *πορθμεῖον*). ἤγουν τὴν διάβασιν τὴν ἐπὶ τὸν Ἅδην ἄγουσαν', ΣΧΟΛ.

1106. *μελανόχρωτα*] μελάγχρουν διὰ τὸ σκότος.

1107. *συγγνώσθ'*] Ὁ πληθυντικὸς ἀνθ' ἑνικοῦ, ὅπως πολλάκις καὶ παρ' ἡμῖν. Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 318.

1108. *ἐξαπαλλάξαι*] ἀμεταβάτως ἐνταῦθα, ὅπως καὶ τὸ. *ἀπαλλάξαι* πολλάκις = *ἐξαπαλλάξαι ἑαυτόν*, *ἐξαπαλλαχθῆναι*, νὰ ξεμπερδεύσῃ μιὰ καὶ καλὴ ἀπὸ τὴν ζωή.

1109. *οὐ γὰρ ἥσυχος*] Κατ' ἀστυκὴν λιτότητα, ὄχι ἄμικτον λεπτῆς εἰρωνείας, ἀντὶ τοῦ: *μέγα βοῶσα*, ὡς καὶ κατωτέρω 'οὐ μέσως' ἀντὶ τοῦ: *ἄγαν*, *λίαν*. Εἶπε δ' 'οὐ μέσως' κατ' ἀναφορὰν εἰς τὸ ὅλον 'φόβον παρέσχεν', εἰ δ' ἔλεγεν: *οὐ μέσον*, ἡ ἀναφορὰ θὰ περιορίζετο εἰς τὸ 'φόβον'. Σημειωτέα δ' ἡ καὶ ἐπὶ τοῦ *φωνεῖν* καὶ *λαλεῖν* χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου ἀντ' ἐπιρρήμ., ὅπερ καὶ κατέλαβε τὸν τόπον τοῦ ἐπιθέτου ἐν νεωτέροις τισὶ κώδδ.

1110. '*πέτρας ὀρείας παῖς*] βοὴ

φόβον παρέσχεν οὐ μέσως ὅδε κτύπος.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ὦ φίλτατ', ᾐσθόμην γάρ, Ἀγάμεμνον, σέθεν
φωνῆς ἀκούσας, εἰσορᾷς ἃ πάσχομεν;

γὰρ ἐν ὄρεσι γενομένης πληττόμεναι αἱ πέτραι ἀντηχοῦσι· διὸ καὶ θυγατέρα πέτρας καλεῖ τὴν ἠχώ', ΣΧΟΛ·

1113. *παρέσχεν*] Οἱ *ΑΒ* 'παρέσχεν ἄν' ἀμέτρως, οἱ δὲ λοιποὶ 'παρέσχεν'. Ὁ Ἑάθ. 'παρέσχ' ἄν', οὕτω δὲ καὶ ὁ Μυσγρ. Ματθ. Πόρσ. Ποφλ. καὶ Κιρχ., ἀλλ' ὁ Ἑρμ. Δινδ. Ναύκ. Οὐέϊλ. Οὐεκλ. Πρ. 'παρέσχεν'. Ἡμεῖς συντασσόμεθα πρὸς τοὺς δευτέρους τούτους, ἀλλ' ὄχι καὶ δι' ὅσα ἐδογμάτισεν ὁ Ἔλσμλ. εἰς Μηδ. 416, ἀξιώσας, ὅτι σπανιώτατα οἱ Ἀττικοὶ ποιηταὶ ἐκθλίβουσι τὸ *ε* τῶν ῥημάτων πρὸ τοῦ 'ἄν', καὶ ὅτι δεκάκις μὲν θὰ εὕρῃ τις: *ἔγραψ' ἂν* (= *ἔγραψα ἄν*), ἀλλὰ μόνον ἅπαξ *ἔγραψ' ἂν* (= *ἔγραψεν ἄν*). Πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμενος ὁ Ἑρμᾶνν. (εἰς Σοφ. Ἠλ. 902) λέγει, ὅτι ἡ παρατήρησις τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς εἶνε ὀρθὴ μέν, ἀλλ' ἐμπειρική, ἔπρεπε δὲ νὰ ῥηθῇ, ὅτι οὐ μόνον πρὸ τοῦ *ἂν* ἀλλ' ἐν γένει πρὸ φωνήεντος οἱ ἀττικοὶ ποιηταὶ ἐδυσκολεύοντο νὰ εἴπωσιν *ἔγραψ'* (= *ἔγραψεν*) οὐ μόνον τὸ *ε* ἐκθλίβοντες, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐφελκυστικὸν νῦ ἀποβάλλοντες, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ *ἔγραψα* ἡ πρὸ φωνήεντος ἀποβολὴ ἑνὸς μόνου γράμματος τοῦ ἄλφα ἦτο εὐκολωτέρα. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τοῦ Ἑρμ. ὅπως τὸ ζήτημα, ἐμπειρικώτατα τεθὲν ὑπὸ τοῦ Ἔλμσλ., διατυπωθῇ γενικώτερον καὶ λογικώτερον, εἶνε δικαία καὶ εὔλογος, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὴ αὕτη ἡ ἐπιστημονικωτέρα διατύπωσις ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἀνυπόστατον τοῦ δόγματος, διότι οὕτως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ ἀττικοὶ ποιηταὶ ἀδιαφόρως ἐν γένει ἔλεγον καὶ *ἔγραψ'* καὶ *ἔγραψεν* πρὸ φωνήεντος, οὐδένα ἄλλον ὁδηγὸν εἰς τοῦτο ἔχοντες εἰμὴ τὴν ἐκ τοῦ μέτρου χρείαν. Οὕτω, διὰ νὰ περιορίσωμεν τὸν λόγον εἰς αὐτὸ τὸ ῥῆμα τοῦ χωρίου, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τῆς παρατηρήσεώς του παραβάλλει ὁ Ἔλμσλ., τὸ Ἀριστοφ. Πλούτ. 1012 'ἔπειτ' ἴσως ᾔτησ' ἂν εἰς ὑποδήματα', παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ αὐτὸς ποιητὴς λέγει ἐν Ἱππ. 573 'καὶ στρατηγὸς οὐδ' ἂν εἷς τῶν πρὸ τοῦ σίτησιν ᾔτησ' ἐρόμενος Κλεαίνετον', καὶ ὁμοίως ἐν Πλούτ. 982 'ἀλλ' ἀργυρίου δραχμὰς ἂν ᾔτησ' εἴκοσιν Εἰς ἱμάτιον'. Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τοῖς τρισὶ χωρίοις τὸ τριτοπρόσωπον *ᾔτησεν* συνοδεύεται μὲ τὸν *ἄν*, ἀλλ' ἅπαξ μόνον τὸ μόριον ἐπακολουθεῖ ἀμέσως εἰς τὸ ῥῆμα, ἐν δὲ τοῖς δυσὶν ἑτέροις κεῖται μακρὰν αὐτοῦ, καὶ ὅμως τὸ τριτοπρόσωπον *ᾔτησεν* εὑρισκόμενον πρὸ φωνήεντος ἐκθλίβεται δίς, χωρὶς νὰ ἐπακολουθῇ ὁ *ἄν*. Τί ἄλλο ἀποδεικνύει τοῦτο εἰμή, ὅτι ὄχι ὁ *ἂν* ἀλλὰ τὸ φωνῆεν οἱασδήποτε ἐπερχομένης λέξεως ἐπιφέρει (τῆς ἐκ τοῦ μέτρου χρείας συμπραττούσης) τὴν ἔκθλιψιν. Ἐν ᾧ δὲ ἔχομεν τρὶς τὸ 'ᾔτησ'' = *ᾔτησεν*, οὐδ' ἅπαξ κἂν εὑρίσκομεν παρὰ τῷ ποιητῇ *ᾔτησ'* = *ᾔτησα*· τὰ μόνα δὲ πρωτοπρόσωπα (Βάτρ. 487 'σπογγιὰν ᾔτησά σε' καὶ Ἐκκλ. 157 'ποιεῖν γ' ᾔτησά σε') εἶνε ἀνέκθλιπτα. Ποῦ ἔμεινε τώρα ἡ ἀναλογία τῶν δέκα πρὸς ἕν; Ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Ἑρμ. ὅτι ἐδυσκολεύοντο οἱ ἀττικοὶ ποιηταὶ νὰ εἴπωσιν *ᾔτησ'* ἀντὶ τοῦ *ᾔτησεν*, ἀποδεικνύεται ὁμοίως ἀνυπόστατον, διότι ἐν ᾧ ἔχομεν δύο μόνον *ᾔτησεν* (Θεσμ. 633 'σκάφιον Ξένυλλ' ᾔτησεν, οὐ γὰρ ἦν ἀμίς', καὶ Βατρ. 544 'εἶτ' ᾔτησεν ἀμίδ'') πρὸ φωνήεντος ἀνέκθλιπτα, ἔχομεν τρία *ᾔτησ'* μετ' ἐκθλίψεως. Ὁμοίως 'ἦλθ'' ἑξάκις παρὰ τῷ αὐτῷ ποιητῇ (Εἰρ. 836, 1125, 1192, Νεφ. 535, Σφ. 1078, Ἐκκλ. 384) καὶ 'ἦλθεν' τετράκις (Εἰρ. 132, 133. Βατρ. 1168. Πλουτ. 404) 'ἐθώπευ'' ἅπαξ Ἱππ. 48, *ἐθώπευεν* οὐδέν

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ἔα·
Πολυμῆστορ ὦ δύστηνε, τίς σ᾽ ἀπώλεσε;
τίς ὄμμ᾽ ἔθηκε τυφλὸν αἱμάξας κόρας,
παῖδάς τε τούσδ᾽ ἔκτεινεν; ἦ μέγαν χόλον
σοὶ καὶ τέκνοισιν εἶχεν ὅστις ἦν ἄρα.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

Ἑκάβη με σὺν γυναιξὶν αἰχμαλώτισιν

εἴρηκ᾽ καὶ *εἴρηχ᾽* δὶς (Λυσ. 859, Σφ. 494) *εἴρηκεν* ἅπαξ (Θεσμ. 551)· *εἰσήγαγ᾽* δὶς (Εἰρ. 73, Ὄρν. 1669), *εἰσήγαγεν* οὐδέν· *εἰσῆλθ᾽* (Ἀχ. 14), *εἰσῆλθεν* οὐδέν· *εἴωθ᾽* Ἐκκλ. 282, *εἴωθεν* οὐδέν, *ἐκέλευσ᾽* Ἱππ. 1017, 1049, Νεφ. 1364, *ἐκέλευσεν* Εἰρ. 693, Πλούτ. 985, *ἐκολάκευ᾽* Ἱππ. 48, *ἐκολάκευεν* οὐδέν· *ἐκορυβάντιζ᾽* Σφ. 119, *ἐκορυβάντιζεν* οὐδέν· *ἐμέτρησ᾽* Ὄρν. 1130, *ἐμέτρησεν* οὐδέν· *ἐτόλμησ᾽* Νεφ. 550, Σφ. 342, *ἐτόλμησεν* Σφ. 344· *ἦλθ᾽* Εἰρ. 836, 1125, 1192, Νεφ. 535, Σφ. 1078, Ἐκκλ. 384, *ἦλθεν* Εἰρ. 132, 133, Βατρ. 1168, Πλ. 404. Ἀλλ᾽ ἀρκοῦσι ταῦτα εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ δόγμα τοῦ Ἔλμσλ. στηριχθὲν ἐπὶ ἓξ μόνον χωρίων, καὶ τούτων οὔτε διπλωματικῶς ἀσφαλῶν οὔτε κριτικῶς ἀνεξελέγκτων, οὐδὲν κῦρος ἔχει, καὶ ὅτι ἄνευ λόγου ἀποχρῶντος ἡ κριτικὴ ὑπέθηκεν αὐτὸ ὡς γνώμονα καὶ ὁδηγὸν αὐτῆς ἀσφαλῆ. Ἐὰν ἡ γραμματικὴ εἶνε ἐπιστήμη, καὶ ἐὰν ἡ ἐπιστήμη εἶνε ἡ μετὰ λόγου τὸν ἐν τῇ οἰκείᾳ ὕλῃ λόγον ἀνερευνῶσα καὶ εἰς ἓν ὅλον λογικὸν αὐτὸν συναρμόζουσα, τίς ἑτέρα ἐπιστήμη ἐπιστημονικωτέρα τῆς γραμματικῆς, ἥτις ἀνερευνᾷ τὸν ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ λόγον; Τίς δ᾽ ἔρευνα ἧττον γραμματικὴ τῆς ἄνευ λόγου ἀπογραφῆς τούτων ἢ ἐκείνων τῶν φαινομένων τοῦ λόγου, καὶ τούτων μονομερῶν; Ὄχι ἡ ἀπογραφική, ἀλλ᾽ ὁ λόγος εἶνε ὁ ὑπέρτατος καὶ μόνος κριτὴς τῆς περὶ τὸν λόγον ἐπιστήμης καθόλου τε καὶ ἐπὶ μέρους. Κατὰ ταῦτα ὄχι τὸ ʻἂν᾽ ἀλλὰ τὸ φωνῆεν τῆς ἐπακολουθούσης λέξεως εἶνε ὁ λόγος τῆς ἐκθλίψεως τῶν τριτοπροσώπωνρημάτων παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ποιηταῖς, καθὼς ἀπεδείξαμεν, εἰς δὲ τὸν λόγον τοῦτον οὔτε ὁ Κιρχ. οὔθ᾽ ἕτερός τις ἐξήμαρτεν ἐκδοὺς ʻπαρέσχ᾽ ἂν᾽ (Πρβλ. Σοφ. Τραχ. 707 ʻπόθεν γὰρ ἂν . . . παρέσχ᾽ εὔνοιαν᾽, κωμ. ἀνών. παρὰ Δ. Χρυσ. 334 ʻτίς πω τοιάδ᾽ ἔσχ᾽ ἄλλη πόλις;᾽, παρὰ Λογγίν. π. ὕψ. 38 ʻἀγρὸν ἔσχ᾽ ἐλάττω᾽, Σοφ. Ἠλ. 564 ʻπνεύματ᾽ ἔσχ᾽ ἐν Αὐλίδι᾽ κλπ.). Ἐὰν δ᾽ ἡμεῖς ἐπροτιμήσαμεν τὴν ἑτέραν τῶν γραφῶν, εἰς τοῦτο μᾶς ἐκίνησεν ὄχι ὁ περὶ ἐκθλίψεως ἄλογος λόγος, ἀλλὰ πλὴν τοῦ κύρους τῶν κωδδ. τὸ προφανῶς σαρκαστικὸν ἦθος τῶν λόγων τοῦ λαλοῦντος· ἰδίως δ᾽ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει φαίνεται, ὅτι οἱ παλαιοὶ παρέλειπον τὸν ἂν ἐν ταῖς ἀδυνάτοις λεγομέναις ὑποθέσεσι, καθ᾽ ὃν λόγον καὶ ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ ἀποδόσει παραλείπομεν τὸ θὰ (οἷον: ἂν δὲν... χωρὶς ἄλλο τὴν ἐπαθαίναμε᾽ διάφορον τοῦ: χ. ἄ. θὰ τὴν ἐπαθ.), πρὸς μείζονα βεβαίωσιν τοῦ συμπεράσματος· τίς δ᾽ ἀγνοεῖ ὅτι ἡ κατ᾽ ἀντίφρασιν ὑπερβολὴ εἶνε τὸ ἰσχυρότατον νεῦρον πάσης εἰρωνείας;

1116. ʻ*ἔα*] ἐκπληκτικόν... ἔξω τοῦ μέτρου.. ὑποκρίνεται ἀγνοεῖν, ἵνα κατὰ τὸ δίκαιον ὑπὲρ τῆς Ἑκάβης κρίνῃς, μή, γνωσθεὶς ὅτι προωμίλησεν αὐτῇ, δόξῃ Ἑκάβῃ χαρίζεσθαι᾽. ΣΧΟΛ. Ἴδ. εἰς 501.

1118. *ἦ*] Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 403.

ἀπώλεσ', οὐκ ἀπώλεσ', ἀλλὰ μειζόνως.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

τί φής; σὺ τοὔργον εἴργασαι τόδ', ὡς λέγει;
σὺ τόλμαν, Ἑκάβη, τήνδ' ἔτλης ἀμήχανον;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ὤμοι, τί λέξεις; ἦ γὰρ ἐγγύς ἐστί που;
σήμηνον, εἰπὲ ποῦ 'σθ', ἵν' ἁρπάσας χεροῖν
διασπάσωμαι καὶ καθαιμάξω χρόα.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

οὗτος, τί πάσχεις;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

πρὸς θεῶν σε λίσσομαι,
μέθες μ' ἐφεῖναι τῇδε μαργῶσαν χέρα.

1121. *οὐκ ἀπ. ἀλλὰ μειζόνως.*] Οἷον μεταγνούς, ὅτι εἶπε ῥῆμα λιτότατον, καὶ τῶν πραγμάτων λίαν ἡσσώμενον, ἀπαρνούμενος τὸ ῥηθέν, λέγει: 'οὐκ ἀπώλεσεν, ἀλλὰ μειζόνως (*ἢ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτό μ' ἐκάκωσεν, ἔφθειρεν*, ἢ ὅ,τι ἄλλο τοιοῦτον)'

1123. *ἔτλης*]=*ἐτόλμησας*. Πρβλ. εἰς Μηδ. 796-7.

1124. *τί λέξεις;*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1288.

1126. *διασπάσωμαι καὶ καθ. χρόα*] Κακῶς ὑπακούεται ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ 'διασπάσωμαι' ὡς ἀντικείμενον τὸ ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ 'ἐστί που' 1124 καὶ 'ποῦ 'σθ'' 1125 ὑπακουόμενον '*Εκάβη*, ὅπερ ὑπακουστέον μόνον εἰς τὸ 'ἁρπάσας', εἰς δὲ τὸ 'διασπ.' ὑπάκουε σὺ τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ 'καθαιμ.' ἤτοι τὸ 'χρόα'. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ Εὐστάθ. Ἰλ. σελ. 467, 29 τὸ *χρὼς* ἑρμηνεύει 'τὸ προφαινόμενον τῆς κατ' ἄνθρωπον σαρκός, ἤγουν τὴν χροιάν', ἐν μέρει δὲ στοιχοῦσιν αὐτῷ καί τινες τῶν νεωτέρων, ἀλλ' οὐ μόνον ὁ αὐτὸς Εὐστάθ. ὀλίγῳ πρότερον (467, 21) 'τέρενα δὲ χρόα τὴν ὅλην σάρκα ὡς ἐκ μέρους κτλ.', ἀλλὰ καὶ ὁ Γαληνὸς εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν σελ. 758 G λέγει, ὅτι οἱ Ἴωνες 'χρῶτα' λέγουσι 'τὸ τοῦ σώματος ἡμῶν σαρκῶδες', ἡ δὲ χρῆσις αὕτη εὕρηται οὐ μόνον παρ' Ὁμήρῳ ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀττικοῖς, ἧς κρίνομεν περιττὸν νὰ φέρωμεν μαρτύρια. Ἀπορῶ δὲ πῶς ὁ Οὐεκλ. νοθεύει τὸ 'διασπ.', ὡς τοῦ μέσου τύπου μὴ εὐαρμοστοῦντος ἐνταῦθα, καὶ εἰκάζει 'διασπάσω νιν' ἀφ' οὗ τὸ μέσον κεῖται οὐ μόνον ἐνταῦθα καὶ ἐν Βακχ. 335, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀριστ. Ἐκκλ. 1076 καὶ Βατρ. 477. Προτιμᾷ δὲ τὸ μέσον ὁ ποιητὴς καὶ ἐνταῦθα, θέλων νὰ δείξῃ τὴν ἐκ τοῦ διασπαραγμοῦ καὶ τῆς καθαιμάξεως τῶν σαρκῶν τῆς Ἑκ. ἀγρίαν ἡδονὴν τοῦ Πολυμ.

1127. *οὗτος, τί πάσχεις;*] ὄχι 'τί ποιεῖς;', ὅπως ὁ ΣΧΟΛ. καὶ ἄλλοι, ἀλλά: ἔ, τοῦ λόγου σου (ἤ: Καλὲ) τί ἔπαθες (ἡμεῖς ὄχι κατ' ἐνεστ.); ἤ: τί σ' ἔπιασε; Ταῦτα δέ, διότι, ὡς εἰκός, ὁ Πολυμ., λέγων τὰ 1125-6, καὶ κινεῖται ὡς ἐπὶ τὴν Ἑκ. μετὰ παραφόρων ἐκ τῆς ὀργῆς κινημάτων, ἀπὸ δὲ τοῦ κινήματος τούτου ἀναστέλλει αὐτὸν ὁ Ἀγαμ.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ἴσχ᾽· ἐκβαλὼν δὲ καρδίας τὸ βάρβαρον
λέγ᾽, ὡς ἀκούσας σοῦ τε τῆσδέ τ᾽ ἐν μέρει
κρίνω δικαίως ἀνθ᾽ ὅτου πάσχεις τάδε.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

λέγοιμ᾽ ἄν. ἦν τις Πριαμιδῶν νεώτατος
Πολύδωρος Ἑκάβης παῖς, ὃν ἐκ Τροίας ἐμοὶ
πατὴρ δίδωσι Πρίαμος ἐν δόμοις τρέφειν,
ὕποπτος ὢν δὴ Τρωϊκῆς ἁλώσεως.
τοῦτον κατέκτειν᾽· ἀνθ᾽ ὅτου δ᾽ ἔκτεινά νιν;
ἄκουσον, ὡς εὖ καὶ σοφῇ προμηθίᾳ.

1128. *'μαργῶσαν]* μαινομένην' ΣΧΟΛ. κατὰ τὸ Σοφ. Αἴ. 50 'ἐπέσχε χεῖρα μαιμῶσαν φόνου'. Πρβλ. καὶ Φοιν. 1170, 1261.

1131. *ἀνθ' ὅτου]=τίνος (εἴτε κακοῦ καθ' Ἑκάβην, εἴτε ἀγαθοῦ ἴσως ἔργου ὃ ἔδρας, ἢ δρᾶν ἐβούλου) δίκην διδούς.* Ἡ ἐρώτησις πλαγία.

1132. *λέγοιμ' ἄν.]* Μετ' ἀστυκότητος, ἀντὶ τοῦ ὁριστικοῦ καὶ ἀγροικοτέρου: *λέγω, ἢ ἐρῶ.*

ὕποπτος ὢν] ὄχι = ὑποπτευόμενος, ἀλλ': 'ὑποπτεύων' ΣΧΟΛ. Περὶ τῆς ἐνεργητικῆς σημασίας τῶν εἰς -τος ῥηματ. ἐπιθέτων ἴδ. Ψευδαττικισμοῦ ἔλεγχ. σελ. 401 κἑξ.

1136-7. *ἀνθ' ὅτου . . . προμηθίᾳ]* Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'ἀνθ' ὅτου δ' ἔκτεινά νιν, ἄκουσον . . . προμηθίᾳ' κατὰ σύνταξιν ἡμαρτημένην, ὡς ἀσυνδέτως πρὸς τὰ ἡγούμενα ἐπαγομένων τῶν 'εὖ καὶ σ. προμ.' Ἀλλ' αὐτὸ τὸ 'ἀνθ' ὅτου', ὅπερ ἐπαναλαμβάνει αὐτολεξεὶ (ἐκ τοῦ 1131) ὁ Πολυμ., ἀποδεικνύει, ὡς ἀναφορικόν, ὅτι ἡ ἐρώτησις εἶνε πλαγία, κατ' ἔλλειψιν τοῦ: *ἐρωτᾷς με* κττ., ὅπερ ὅμως καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ σιγητέον, διὰ μόνου τοῦ ἐν τῇ ἐρωτήσει ἰδιαιτέρου τόνου ἀναπληρούμενον. Ὀρθότατα διὰ τοῦτο ὁ Ναύκ. ἔστιξε δι' ἐρωτηματικοῦ μετὰ τὸ 'νιν', οὕτω δ' εἴχομεν στίξῃ καὶ ἡμεῖς πρὸ πολλοῦ ἐν τῷ πρὸς χρῆσιν ἡμῶν κειμένῳ, πρὶν ἢ λάβωμεν τὰς *Εὐριπιδ. Μελέτας* του. Δυστυχῶς ὅμως, ἐν ᾧ διὰ τῆς ὀρθῆς του ταύτης στίξεως ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἀπήλλαξε τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν τῆς τε παρερμηνείας καὶ ἀσυνταξίας, ἔφθειρεν αὐτὴν νοθεύσας ἀναιτίως τὸν 1137, ὃν καὶ περιέγραψεν ἐν τῇ ἐκδόσει ὡς ἡμαρτημένον. Τὸ 'σοφῇ προμηθίᾳ' εἶνε, λέγει, ἀόριστον· ὑπὲρ τίνος, ἐρωτᾷ, ἡ προμηθία; Ἄκουσον, ἀποκρινόμεθα καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Πολυμ. πρὸς τὸν σοφὸν κριτικόν, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι εἶνε ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν (1138-44). Ἀλλὰ τὸ 'εὖ', ἐπάγει ὁ Ναύκ., οὐδένα ἔχει νοῦν. Ἐκλαμβάνει δηλονότι ὁ Ναύκ. τὸ 'εὖ', ὡς='εὖ (νιν ἔκτεινα)', τουτέστιν ὡς δηλοῦν τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐξετελέσθη ὁ φόνος, ὅπερ προφανῶς, ἐὰν ἀληθεύῃ, οὐδένα νοῦν ἔχει. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω, καὶ ἐπειδὴ πολλὰς πολλάκις ἔδωκεν ἀφορμὰς εἰς παρερμηνείας καὶ νοθεύσεις καὶ παραδιορθώσεις ἡ τοιαύτη παρεκδοχὴ οὐ μόνον τοῦ *εὖ*, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐπιῤῥημάτων, τὸ δὲ ζήτημα δὲν πραγματεύονται αἱ ἑλληνικαὶ γραμματικαί, ὡς ἀναγόμενον εἰς αὐτὴν τὴν καθόλου θεωρίαν τῆς γλώσσης, ἄξιον τοῦ κόπου κρίνομεν νὰ εἴπωμεν ἔτι ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς ἐν δυσὶ λέξεσι (μεθ' ὅσα καὶ ἀνωτέρω εἰς 191), ὅτι τὰ τροπικὰ ἐπιῤῥή-

ἔδεισα μή σοι πολέμιος λειφθεὶς ὁ παῖς
Τροίαν ἀθροίσῃ καὶ ξυνοικίσῃ πάλιν,

ματα, δὲν διορίζουσι πάντοτε αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ μερικοῦ ῥήματος, εἰς ὃ ἀναφέρονται, ἀλλὰ τὴν γνώμην καὶ προαίρεσιν ἢ τοῦ παρ' αὐτὰ λεγομένου ἢ σιγωμένου ὑποκειμένου, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ λαλοῦντος, καὶ ταύτην εἴτε αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, εἴτε καθ' ὅσον αὕτη ἐκδηλοῦται ἐν τῷ λόγῳ ἢ τῇ πράξει. Ἐν ἁπάσαις ταῖς γνωσταῖς ἡμῖν γλώσσαις λέγουσι π.χ. σήμερον καὶ γράφουσιν: Ὁ βασιλεὺς ἀναχωρεῖ *πιθανῶς* σήμερον. Ἀλλὰ τὸ ἐπίῤῥημα 'πιθανῶς' δὲν διορίζει τὸν τρόπον, καθ' ὃν μέλλει νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀναχώρησις, ἀλλὰ τὴν περὶ τοῦ λεγομένου ἢ γραφομένου γνώμην τοῦ λαλοῦντος, ἢ γράφοντος, ἤτοι: ὁ λαλῶν ἢ γράφων θεωρεῖ ὡς πιθανόν, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀναχωρεῖ σήμερον. Ὑπάρχουσι μάλιστα ἐπιῤῥήματα, ὡς τὸ 'ἴσως' (ὅπερ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ πρὸς ὑποτακτικὴν ἄνευ συνδέσμου, 'ἴσως ἔλθῃ κττ.', περὶ οὗ ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ) κτλ., ὧν οὐδέποτε σχεδὸν γίνεται ἄλλη παρὰ ταύτην χρῆσις κοινῶς ἐν τῷ λόγῳ. Ὅπως ἄρα ἐν πάσῃ γλώσσῃ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, τῇ τε παλαιᾷ καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς, καὶ τὸ *εὖ* (=*καλῶς*=καλὰ) πλὴν ἄλλων ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὸ λεγόμενον ῥῆμα, ἀλλ' εἴτε εἰς αὐτὴν ἀμέσως τὴν γνώμην καὶ προαίρεσιν τοῦ δράστου, εἴτε εἰς τὴν τοῦ *πράττειν* ἔννοιαν, ὡς ἁπτὸν αὐτῆς προϊόν. Κατὰ ταῦτα τό: 'εὖν νιν ἔκτεινα'=*εὖ λογισάμενος*, ἢ σαφέστερον: *εὖ πράξας νιν ἔκτεινα*=καλὰ ἔκαμα καὶ τὸν ἐσκότωσα· Σκοτώθηκε; καλὰ σκοτωμένος κτλ. (ἐντεῦθεν δὲ προῆλθον καὶ αἱ ἐλλειπτικαὶ φράσεις: καλὰ καὶ τὸν ἐσκότωσα, καλὰ ποῦ τὸν ἐσκότωσα, ἂν καλὰ καὶ τὸν ἐσκότωσα, θέλει καὶ καλὰ νὰ τὸν σκοτώσῃ κτλ. μετὰ διαφόρων παραλλαγῶν τῆς ἐννοίας, ἀντὶ τοῦ: 'καλὰ ἔκαμα καὶ τὸν ἐσκότωσα κτλ.' περὶ ὧν οὐ τοῦ παρόντος). Πρβλ. Ἀριστ. Ἐκκλησ. 638 'οὐκοῦν ἄγξουσ' εὖ καὶ χρηστῶς ἑξῆς τὸν πάντα γέροντα'=*οὐκοῦν εὖ καὶ χρηστῶς ἑξῆς πράξουσιν ἄγχοντες τὸν πάντα γέροντα*=λοιπὸν καλὰ καὶ ἄξια θὰ κάμουν ἀπὸ τώρα καὶ 'μπρὸς νὰ πνίγουν κάθε γέροντα. Ἄλεξις παρ' Ἀθην. 470 Ε 'ἀείποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς εὖ δὲ θύλακος Ἄνθρωπός ἐστι'=*εὖ μὲν* (*πράττων*) *ἀσκὸς* (*πρὸς τὸ πίνων ἐμπίπλασθαι*), *εὖ δὲ* (*πράττων*) *θύλακος* (*πρὸς τὸ βρωμάτων ἐμφορεῖσθαι*) *ὁ ἄνθρωπός ἐστι*=καλὰ κάνει καὶ εἶνε κτλ., Βάτων παρ' Ἀθην. 662 Ε 'εὖγ', ὦ Σιβύνη, τὰς νύκτας οὐ καθεύδομεν Οὐδ' ἀναγεγράμμεθ', ἀλλὰ κτλ.' =*εὖ γ', ὦ Σιβύνη, ποιοῦμεν τὰς νύκτας καθεύδοντες οὐδ' ἀναγεγραμμένοι, ἀλλὰ* κτλ. Εὐριπ. Ἰφ. Αὐλ. 378 'βούλομαί σ' εἰπεῖν κακῶς εὖ' = *εὖ φρονῶν*, ἤ: *εὖ πράττων βούλομαί σε κακῶς εἰπεῖν* (ἐν ἤθει καὶ μετ' ὀξυμώρου, περὶ οὗ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ)· Σοφ. Ἀντ. 725 'εὖ γὰρ εἴρηται διπλῇ'= *εὖ γὰρ* (γέγονεν ὅτι) *εἴρηται διπλῇ*, 904 'καί τοι σ' ἐγὼ 'τίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ'=*καί τοι εὖ ἐποίησα τιμήσασά σε*, καὶ πλεῖστα ἄλλα ὁμοίως τούτοις οἰκτρῶς παρερμηνευόμενα. Ὁμοίως καὶ τὸ 'καλῶς', οἷον Σοφ. ἀποσπ. 675 'πολλῶν καλῶν δεῖ τῷ καλῶς τιμωμένῳ'=*ὃν εὖ πράττοντες τιμῶσιν οἱ ἄνθρωποι* κλπ., καὶ τὸ ἐναντίον 'κακῶς', οἷον Εὐρ. Ἰφ. Αὐλ. 395 'τοὺς κακῶς παγέντας ὅρκους'=*οὓς* (οἱ μνηστῆρες) *κακῶς πράττοντες ἔπηξαν*, Φοιν. 384 'κακῶς δὲ γῆμαι πατέρα σὸν'=*κακῶς δὲ πράττοντα γῆμαι*, Ἱκετ. 298 'τὴν νῦν σιωπὴν ὡς ἐσιγήθη κακῶς=*ὡς κακῶς πράττουσ' ἐσίγησα τὴν ν. σιωπήν*, κτλ. Ἀρκοῦσι ταῦτα, νομίζομεν, ὅπως ἀποδείξωσι τὸ ἀνυπόστατον τῶν λόγων, ὧν ἕνεκα ὁ Ναύκ. ἐνόθευσε τὸν ἡμέτερον στίχον (καὶ ὁ Φ. Οὐ. Σμιδίτ. διώρθ. 'ὡς ἀρκέσων σοὶ καὶ σοφῇ προμηθίᾳ').

1138-9. *ἔδεισα μή... Τροίαν ἀ-*

γνόντες δ' Ἀχαιοὶ ζῶντα Πριαμιδῶν τινα
Φρυγῶν ἐς αἶαν αὖθις αἴροιεν στόλον,
κἄπειτα Θρῄκης πεδία τρίβοιεν τάδε
λεηλατοῦντες, γείτοσιν δ' εἴη κακὸν
Τρώων, ἐν ᾧπερ νῦν, ἄναξ, ἐκάμνομεν.
Ἑκάβη δὲ παιδὸς γνοῦσα θανάσιμον μόρον
λόγῳ με τοιῷδ' ἤγαγ', ὡς κεκρυμμένας
θήκας φράσουσα Πριαμιδῶν ἐν Ἰλίῳ
χρυσοῦ· μόνον δὲ σὺν τέκνοισί μ' εἰσάγει
δόμους, ἵν' ἄλλος μή τις εἰδείη τάδε.

θροίσῃ κτλ.] Ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ὁ Ναύκ. μετέγραψε διορθ. 'ἀθροίσαι καὶ ξυνοικίσαι', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Δινδ. καὶ Κιρχ², αἴρων τὴν ὑποτακτικήν, ἥτις καὶ ἀορίστου ('ἔδεισα') ἡγουμένου, ὀρθῶς κεῖται (ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς), διότι τὸ μὲν ἀποσκοπούμενον κεῖται ἐν τῷ μέλλοντι, ὁ δὲ Πολυμ. ἐννοεῖ συγχρόνως καὶ ὅτι ὁ κίνδυνος τῆς ἀθροίσεως τῆς Τροίας, ζῶντος τοῦ Πολυδ., ἦτο τῶν εὐλόγως προσδοκίμων, ἐν ᾧ τουναντίον τὸ κατωτέρω 'αἴροιεν... τρίβοιεν' καὶ 'εἴη' ὑποκορίζει χάριν τοῦ Ἀγαμ., ὥς τινα πόῤῥωθεν μόνον ἐνδεχόμενα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκφέρει κατ' εὐκτικήν. 'Τροίαν' δ' εἰπὼν ἐννοεῖ κατὰ συνεκδοχήν: *τοὺς Τρῶας*, κατὰ τρόπον συνηθέστατον εἰς τοὺς ποιητάς, πρβλ. Ὀρέστ. 647 'καὶ γὰρ Ἀγαμέμνων... ἀθροίσας Ἑλλάδ' ἦλθ' ὑπ' Ἴλιον', Φοιν. 78 'πολλὴν ἀθροίσας ἀσπίδ' Ἀργείων ἄγει' καὶ ὑποσημ. αὐτ., ὅθεν ἀδίκως ψέγει καὶ τοῦτο ὁ Ναύκ.

1141. *αἴροιεν*] Ἐν *Aa* 'ἄ** *αν', ἐν *Ea*³ 'αἴροιεν', ἐν B 'αἴρειεν', ἐν *L*¹*g* 'ἄρειαν', καὶ ἐν *G* 'ἄ*ιαν', ἐξ ὧν δηλοῦται ἐπαρκῶς, ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις καὶ ἐπισημοτέροις ὁ ἐνεστώς, ὡς καὶ ἐν τῷ λήμματι τοῦ Σχολ., 'αἴροιεν' δ' ἀνεγίνωσκον καὶ οἱ πρὸ Ἑρμάννου ἐκδόται. Ἀφ' ὅτου ὅμως οὗτος ἀπεφάνθη, ὅτι οἱ βιβλιαγράφοι ἀντικατέστησαν τὸν ἀόριστον, ὡς ἧττον ἀπαντῶντα, μὲ τὸν συνηθέστερον ἐνεστῶτα, καὶ ὅτι ὁ ἀόριστος ἁρμόζει ἐπὶ τῆς παρασκευῆς τοῦ ἔκπλου στόλου ναυτικοῦ, παραβάλλων τὸ Ἀγαμ. 45 'στόλον ἦραν τῆσδ' ἀπὸ χώρας', ἅπαντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόται γράφουσιν 'ἄρειαν'. Ἡ ἀπογραφικὴ (ἐνταῦθα δὲ καὶ αὐτὴ ἐσφαλμένη, διότι ὁ μὲν εὐκτ. ἀόρ. εὕρηται παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ὄχι δὲ καὶ ὁ ἐνεστώς), καθὼς καὶ ἀνωτέρω ἐλέγομεν, δὲν εἶνε οὔτε κανὼν ἐπιστημονικός, οὔτε ἀπόδειξις, ἀλλ' ὁ λόγος· οὗτος δ' ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα, ὅπως ἐν 1142 καὶ 1143, διότι οὗτος μὲν ἐμφαίνει τὸ μακροχρόνιον, ἄρα καὶ ἐπίμοχθον τῆς τοῦ στόλου παρασκευῆς καὶ ἐκδρομῆς, ὁ δ' ἀόριστος οὐδὲν τοιοῦτον. Τὸ δ' Ἀγαμ. 45 οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι ἄλλην ἔννοιαν ἔχει ὁ ἀόριστος ἐν τῇ ὁριστικῇ ('ἦραν'), καὶ ἄλλην ἐν τῇ εὐκτικῇ καὶ ταῖς πλαγίαις ἐγκλίσεσι (περὶ ὧν ἴδε ὅσα διὰ μακρῶν ὁ Ἀνάττικος ἐν Ἐπιστολῆς κτλ. Ὑστερογράφῳ σελ. 74 καὶ ἀλλαχοῦ.

1148-9. Καὶ ἐνταῦθα ὁ Ναύκ. νοθεύει τὸ 'χρυσοῦ', διότι, λέγει, ἔπρεπε ν' ἀποσιωπήσῃ τὴν πλεονεξίαν του· ἀλλὰ τότε, παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Οὐέϊλ., τὸ 'θήκας Πριαμ.' ἄνευ τοῦ 'χρυσοῦ' θὰ ἐξελαμβάνετο ἀντὶ τοῦ: *τάφους*. Τὸ δὲ 'ἵν' ἄλλος... τάδε' νοθεύει ὡς περιττόν, ἐν ᾧ εἶνε φανερόν, ὅτι εἶνε ἀναγκαῖον ὡς αἰτιολογοῦν τὸ 'μόνον δὲ σὺν τ.'.

ἵζω δὲ κλίνης ἐν μέσῳ κάμψας γόνυ·
πολλαὶ δὲ χειρὸς αἱ μὲν ἐξ ἀριστερᾶς
αἱ δ' ἔνθεν, ὡς δὴ παρὰ φίλῳ, Τρώων κόραι
θάκουν ἔχουσαι, κερκίδ' Ἠδωνῆς χερὸς
ᾔνουν θ', ὑπ' αὐγὰς τούσδε λεύσσουσαι πέπλους·
ἄλλαι δὲ κάμακα Θρῃκίαν θεώμεναι

1151. *πολλαὶ δὲ χειρὸς*] Ἐξ εὐστόχου διορθώσεως τοῦ ποιητοῦ Μίλτωνος 'χειρός' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'χεῖρες', οὕτω δὲ τὸ τοῦ ἐσφαλμένου 'χεῖρες' ἀπομονούμενον 'πολλαί' συναπτέον πρὸς τὸ 'Τρώων κόραι' (1152).

1152. *αἱ δ' ἔνθεν,*] = *αἱ δ' ἐντεῦθεν*, ἤτοι: *ἐκ δεξιᾶς*.

1153. *θάκουν ἔχουσαι κτλ.*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς μέχρι Ματθ. ἐκδδ. Ἀλλ' ἐπειδὴ σχόλιόν τι, ἄλλως ἄσημον, λέγει 'ὁ ἐνεστὼς ἀντὶ παρατατικοῦ ὡς τὸ ἥκω· ἔθος δὲ τοῦτο τοῖς Ἀττικοῖς λαμβάνειν τὸν ἐνεστῶτα ἀντὶ παρεληλυθότος', ὁ μὲν Ἔλμσλ. εἴκασεν, ὅτι ὁ Σχολ. εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν 'θακοῦσ'', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Οὐαρου. καὶ Ποφλ., ὁ δ' Ἑρμᾶνν., ἀποδεχόμενος καὶ οὗτος ὅτι ὁ Σχολ. ἀνεγίνωσκε 'θακοῦσ'', ἔστρεψε τὸ ῥῆμα εἰς ὄνομα 'θάκους', ὅπερ καὶ ἐξέδωκαν ἅπαντες οἱ μετ' αὐτόν. Καὶ οἱ 'θακοῦσ'' δὲ καὶ οἱ 'θάκουν' γράφοντες, ἔγραφον ἐν στ. 1154 'ᾔνουν θ'', ὅπως ἔχουσιν ἅπαντες οἱ κώδδ., ἀλλ' οἱ περὶ Ἑρμ. ἐκποδὼν ποιήσαντες τὸ πρῶτον ῥῆμα ('θάκουν' ἢ 'θακοῦσ''), δὲν ἐχρειάζοντο ἔπειτα, ὡς εἰκός, σύνδεσμον διὰ τὸ δεύτερον, ὅθεν καὶ ἀφήρεσαν τὸν 'τέ', ἐκδόντες 'ᾔνουν ὑπ' αὐγὰς κτλ.', πλὴν τοῦ Ναυκ. Ἀλλὰ καὶ πρότερον, ὅτε τὸ 'ἔχουσαι' ἀνεφέρετο εἰς τὸ 'κερκίδα', ἡ ἑρμηνεία ἦτο ἐσφαλμένη (πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσιν αἱ Τρῳάδες εἰς χεῖρας τὴν κερκίδα, δι' ἧς ὑφάνθησαν οἱ πέπλοι τοῦ Πολυμ., ἐὰν ληφθῇ ἡ *κερκὶς* κυριολεκτικῶς, ἢ τὴν ὑφαντικὴν τέχνην καὶ ἀρετήν, ἐὰν τροπικῶς καὶ κατὰ συνεκδοχήν;), καὶ νῦν ἔτι μᾶλλον· ἀπορῶ δὲ πῶς κατώρθωσαν νὰ πείσωσιν ἑαυτοὺς οἱ περὶ τὸν Ἑρμ., ὅτι τὸ 'θάκους ἔχουσαι' (= *καθίσματα κρατοῦσαι*, ἢ: *ἔχουσαι*) εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ: *καθεζόμεναι* ἢ: *καθήμεναι*. Ἡ μετοχὴ 'ἔχουσαι', τῷ 'θάκουν' συναπτέα, κεῖται ἰδιωματικώτερον, καθ' ὃν λόγον καὶ τὰ Ἀριστ. Βατρ. 512 'ληρεῖς ἔχων', Θεσμ. 473 'ἔχουσαι... αἰτιώμεθα', Νεφ. 131 'ἔχων στραγγεύομαι', Πλάτ. Εὐθυδ. 295 C 'ἔχων φλυαρεῖς' κττ. Καὶ ἡ μὲν χρῆσις αὕτη πασίγνωστος· ἀλλὰ ποία αὐτῆς ἡ ἔννοια; Περὶ τούτου οὐδείς, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, εἶπέ τι πειστικόν. Καθ' ἡμᾶς (παραλείπομεν δὲ συντομίας χάριν τὰς ἀποδείξεις), ἡ ἰδιωματικὴ αὕτη ἐκφορὰ ἐμφαίνει ἐπίμονον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ῥήματος μέλλησιν ἢ διάρκειαν. Οὕτω νοουμένης τῆς συντάξεως καὶ ἐννοίας τοῦ 'ἔχουσαι', τὰ πάντα διασαφηνίζονται. Τὸ μὲν 'κερκίδ'' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ᾔνουν', ὅπου μετετοπίσθη καὶ ὁ *τέ*, ὅπως πολλάκις μετὰ 3 καὶ 4 λέξεις, καὶ λαμβάνεται κατὰ κομψοτάτην ποιητικὴν συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ *ὑφαντικὴ τέχνη καὶ δεξιότης* (καθ' ὃν λόγον καὶ σήμερον ἐπαινοῦμεν τὸν *κάλαμον* τοῦ συγγραφέως, τὴν *γραφίδα* τοῦ ζωγράφου, τὸ δοξάρι τοῦ μουσικοῦ, κτλ.), τὸ δέ: 'Ἠδωνῆς χερὸς' κατὰ συνεκδοχὴν πασίγνωστον = *Θρᾳκικοῦ ἔργου, χειροτεχνήματος*. Τὸ 'ὑπ' αὐγάς' = τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὅπερ ἔφεγγε. 'Θάκουν' δ' 'ἔχουσαι' αἱ Τρῳάδες, τουτέστιν: ἐκάθηντο ὅλον ἓν (ἀκριβέστερον: ἐκάθονταν ὁλονένα χωρὶς νά 'χουν σηκωμὸν) ἐπίτηδες, ὅπως ἡ Ἑκάβη εὕρῃ καιρὸν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐκτελέσῃ ἀνέτως καὶ ἀκωλύτως τὸ ἔργον της.

1155. *κάμακα Θρῃκίαν*] 'τὴν δι-

γυμνόν μ' ἔθηκαν διπτύχου στολίσματος.
ὅσαι δὲ τοκάδες ἦσαν, ἐκπαγλούμεναι
τέκν' ἐν χεροῖν ἔπαλλον, ὡς πρόσω πατρὸς
γένοιτο, διαδοχαῖς ἀμείβουσαι χερός.

παλτίαν φησί· τὸ γὰρ παλαιὸν οἱ πολεμοῦντες δύο παλτὰ ἐβάσταζον, τὸ μὲν ἓν μικρόν, ὃ καὶ πόῤῥωθεν ῥιπτοῦντες ἠκόντιζον τοὺς ἐναντίους, τὸ δὲ ἕτερον μεῖζον'. ΣΧΟΛ. 'Ἀλλ' ὁ Οὐέϊλ[2]. ἐξέδωκε διορθ. 'κάμακε Θρῃκίῳ', ὅπερ εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον καὶ ὁ Πρίνζ. Ἡ διόρθ. ὅμως αὕτη φθείρει τὸ κείμενον. Τὸ διπλοῦν τῶν παλτῶν ἐγνώριζεν ὅλος ὁ κόσμος, ἐὰν δέ τις καὶ δὲν τὸ ἐγνώριζε, τὸ ἐν

1156. *διπτύχου στολίσματος*] ἤτοι *διπλοῦ τῆς στολῆς* (οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι οἱ παλαιοὶ ἔλεγον ὁμοίως ἐπί τε τῶν ὅπλων καὶ ἐσθημάτων *ἐνδύομαι*, *στολίζομαι* κτλ.) *μέρους*, ἤρκει πρὸς πληροφορίαν (πρβλ. Μηδ. 1136 'τέκνων σῶν . . . δίπτυχος γονὴ'=*διπλοῦς τῶν σῶν τέκνων γόνος*, ἤτοι: *τὰ δύο τέκνα σου*), ἐν ᾧ ἡ διόρθωσις καθιστᾷ περιττὸν καὶ γελοῖον τὸ 'διπτ. στολίσματος'. Εἶνε τὸ αὐτό, ὡς ἐὰν ἐν τῷ παραβληθέντι στίχῳ τῆς Μηδ. ἀντὶ τοῦ 'τέκνων σῶν' ἔκειτο 'τέκνοιν σοῖν'. Ἀλλ', ὅπερ ἔτι χεῖρον, διὰ τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἐξαφανίζεται ἡ γραφικὴ ζωηρότης τῆς διὰ τοῦ ἑνικοῦ ποιητικῆς ἐκφορᾶς: 'κάμακα Θρῃκίαν θεώμεναι'. Τίς δ' ἀγνοεῖ ὅτι οὐ μόνον ποιηταί, καὶ μάλιστα ὁ ἡμέτερος, ἀλλὰ καὶ πεζογράφοι ἀκόμη ἠρέσκοντο ἐκφέροντες δι' ἑνικοῦ αὐτῶν μάλιστα τῶν πολεμικῶν ὀργάνων τὰ πλήθη, *δόρυ* λέγοντες, καὶ *αἰχμήν*, καὶ *λόγχην*, καὶ *ἀσπίδα* κτλ., πολλάκις δὲ δι' αὐτῶν κατὰ συνεκδοχὴν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀπειροπληθεῖς πολεμιστὰς ἐμφαίνοντες;

γυμνόν μ' ἔθηκαν]=*γυμνόν μ' ἐποίησαν*, *ἐγύμνωσαν*.

1157. '*τοκάδες*] τετοκυῖαι . . . γεννήτριαι'. ΣΧΟΛ.

ἐκπαγλούμεναι]=*μετ' ἐκπλήξεως θαυμάζουσαι*.

1159. *γένοιτο*] Ἡ εὐκτική, διότι τὸ ἀποσκοπούμενον ἀνάγεται εἰς τὸ παρελθόν. Ἐπροτίμησα δὲ τὸ οὐχ ἧττον τοῦ 'γένοιντο' διπλωματικῶς πεπιστωμένον 'γένοιτο', ἀπαιτοῦν ὡς ὑποκείμενον οὐδὲν ἄλλο ἐκτὸς τοῦ 'τέκνα', ἐν ᾧ τὸ 'γένοιντο' δύναται ν' ἀναχθῇ γραμματικῶς καὶ εἰς τὸ 'ὅσαι κτλ.'

διαδοχαῖς ἀμείβουσαι χερός.] Ἐν τοῖς βιβλίοις ἄλλα ἐν ἄλλοις (διαδοχαῖς *AaEL*, διαδοχαῖσσιν *B*, διαδοχαῖσιν *Gl*, χερῶν *G*, 'διὰ χερὸς' ἐν ἅπασι τοῖς λοιποῖς, καὶ Σχολ. εἰς *a*[1]: 'γρ. καὶ ἀμείβουσαι χεροῖν'), ὡς καὶ ἐν ταῖς ἐκδδ. Τὸ πιθανώτατον πάντων εἶνε, ὅτι ὁ στίχος ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ποιητοῦ ἄνευ τομῆς, ὡς τόσοι ἄλλοι, καὶ ὅτι ἐπελήφθησάν τινες τῆς μετρικῆς διορθώσεως, προσθέντες τὸ 'σιν' εἰς τὸ 'διαδοχαῖς' (ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐν *B* 'διαδοχαῖσσιν'). Τὰ 'χερῶν' καὶ 'χεροῖν' προῆλθον ἐκ διορθώσεως, διότι τὸ 'χερὸς' εἶνε τὸ γνήσιον, τοῦ ποιητοῦ πολλάκις, καθὼς εἴδομεν, λαμβάνοντος τὸν ἑνικὸν ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ, καὶ μάλιστα ἐν φράσει, ὁποία ἡ ἡμετέρα, καὶ δὴ καὶ μετὰ τὸ προλαβὸν 'ἐν χεροῖν'. Ἡ δὲ 'διὰ' παρενεβλήθη πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ 'διαδοχαῖς χερὸς' ἤτοι: *ταῖς διὰ χειρὸς διαδοχαῖς* (τῶν τέκνων), ἥτις καὶ δὲν εἶνε κακὴ ὡς πρὸς τὸ νόημα, ὅπερ βέβαια κατὰ τὴν ἀκριβεστέραν συνθήκην τῶν λέξεων ἔχει οὕτω: *ἀμείβουσαι* (*τὰ τέκνα*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 'τέκν' ἐν χ. ἔπαλλον'· περὶ δὲ τῆς ἐννοίας πρβλ. Ῥήσ. 527 'τίς (φυλακὰ) ἀμείβει τὰν ἐμὰν πρῶτα'=*τίς φυλακὴ ἀλλάσσει, διαδέχεται πρώτη τὴν ἐμήν;*) *διαδοχαῖς χειρὸς* (=*χειρῶν*), ἤτοι: *κατὰ διαδοχὴν χειρῶν ἄλλης ἄλλην διαδεχομένης* (Πρβλ. Ἰφιγ. Τ. 79 'διαδοχαῖς δ' Ἐρινύων ἠλαυνόμεσθα'=*ἠλαυνόμεθα δ' Ἐρινύσιν ἄλλῃ ἄλ-*

κᾆτ' ἐκ γαληνῶν, πῶς δοκεῖς; προσφθεγμάτων
εὐθὺς λαβοῦσαι φάσγαν' ἐκ πέπλων ποθὲν
κεντοῦσι παῖδας, αἱ δὲ πολεμίων δίκην
ξυναρπάσασαι τὰς ἐμὰς εἶχον χέρας
καὶ κῶλα· παισὶ δ' ἀρκέσαι χρῄζων ἐμοῖς,
εἰ μὲν πρόσωπον ἐξανισταίην ἐμόν,
κόμης κατεῖχον, εἰ δὲ κινοίην χέρας,

λην διαδεχομένῃ). Ἐκ τούτων γίνεται κατάδηλον καὶ ὅτι ἀδίκως ἐνόθευσε τὴν ῥῆσιν ὁ Ναύκ., ἀποκηρύττων τὸ 'ἀμείβουσαι' ὡς ἐλλιπὲς ἀντικειμένου, καὶ διορθῶν 'διαδοχαῖς μολόντα διὰ χερός'.

1160. *ἐκ γαληνῶν . . . προσφθεγμάτων*] Ἡ *ἐκ* τὴν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ ἐναντίον μετάπτωσιν. Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 152. Ταὐτὸν εἰπεῖν ἐν τῷ συνήθει λόγῳ. Ἐ κ ε ῖ σ τ ὰ κ α λ ὰ κ α θ ο ύ μ ε ν α, κ α ὶ σ' τ ὰ γ λ υ κ ο κ ο υ β ε ν τ ι ά σ μ α τ α, ν ά σ ο υ κ α ὶ κτλ.

πῶς δοκεῖς;] Παρέμβλητος ἐρώτησις, συνήθης εἰς τὸν ἀττικὸν διάλογον, τὸ ἔκπληξιν μὲν ἐμποιοῦν καὶ ἀπροσδόκητον πάντοτε δηλοῦσα, ἀλλ' ἄλλοτ' ἄλλως ἀποδοτέα. Ἐνταῦθα: π ῶ ς σ ο ῦ φ α ί ν ε τ α ι;

1161. *λαβοῦσαι*] ὑπάκουε τὸ 'αἱ μέν', σιγώμενον ἐνίοτε διὰ τὸ ἑπόμενον 'αἱ δέ'.

1165-7. *εἰ μὲν πρόσωπον ἐξανισταίην . . . ᾖνυον τάλας.*] Ἡ ἀκριβὴς ἑρμηνεία τῆς τοιαύτης τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου ἐκφορᾶς εἶνε ὄχι τόσον εὔκολος. Ὁ Ἕλμσλ. (εἰς Μηδ. 1185-6) παραβάλλων τὸ ἡμέτερον, ὡς καὶ τὰ Ἱππολ. 1226, Ἰφ. Τ. 325, Ἱκετ. 896, Ἠλ. 1076 καὶ Θουκ. ζ' 79, λέγει ὅτι ἐν τούτοις ὁ 'εἰ' ἰσοδυναμεῖ τῷ: *ὁπότε*, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ γραμματικοί, ἀποκαλοῦντες τὴν ἐν τῇ τοιαύτῃ συντάξει εὐκτικήν, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν σύνταξιν ἐπαναληπτικήν, διότι τὸ ἐν τῷ ὑποθετικῷ κώλῳ ῥῆμα ἐκδέχονται ἐπαναληπτικῶς. Ἀλλὰ τότε ὁ *εἰ* ἰσοδυναμεῖ λοιπὸν ὄχι τῷ *ὁπότε*, ἀλλὰ τῷ *ὁσάκις*, ὅθεν εὐλόγως θὰ ἠρώτα τις, διὰ τί λοιπὸν ὁ ποιητὴς δὲν εἶπεν: *ὁπότε ἐξανισταίην*, ἔτι δὲ μᾶλλον: *ὁσάκις* (ἤ, ἂν τοῦτο ἠχρήστει παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ὅ,τι ἄλλο ἰσοδύναμον) *ἐξανισταίην*, ἀλλά: *εἰ ἐξανισταίην*; Καὶ τοῦτο μόνον ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ *πολλάκις*, ἤτοι τῆς ἐπαναλήψεως, δὲν εἶνε ἔργον τοῦ συνδέσμου οὐδὲ τῆς ἐγκλίσεως, ἀλλὰ τοῦ χρόνου, ἤτοι τοῦ παρατατικοῦ τῆς εὐκτικῆς. Ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ σύνταξις κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν θεωρίαν ὑπάρχει καὶ ὁσάκις ἀντὶ τοῦ παρατατικοῦ κεῖται ἀόριστος, εἴτε ἐν τῷ ἑτέρῳ εἴτε ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις, τουτέστι καὶ ἐπὶ τῶν ἀορίστων ἡ ἔννοια εἶνε ἐπαναληπτική, τὸ *πολλάκις* δηλοῦσα. Ἀλλὰ τοιαῦτά τινα ἀξιοῦντες οἱ νεώτεροι ἑλληνισταί, τί ἄλλο πράττουσιν, εἰμὴ ν' ἀνατρέπωσιν ἄρδην αὐτὰς τὰς θεμελιώδεις βάσεις, ἐφ' ὧν ἵδρυνται ἀπαρασαλεύτως τῶν χρόνων τοῦ ἑλληνικοῦ ῥήματος αἱ κατηγορίαι; Πολλάκις καὶ πολλαχοῦ εἴπομεν, καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ἕτερον ὁ ἐνεστὼς καὶ παρατατικός, ὅπως ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐγκλίσεσιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ εὐκτικῇ, καὶ ἕτερον ὁ ἀόριστος· ἐὰν δ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συντάξει ὑπάρχει ἔννοια ἐπαναλήψεως, ταύτην οὔτε παρέχει οὔτε δύναταί ποτε νὰ παράσχῃ ἡ ἔγκλισις ἢ ὁ σύνδεσμος, ἀλλὰ μόνον ὁ ἐνεστώς, ὅστις ἐν τῇ εὐκτικῇ συνταυτίζεται μὲ τὸν παρατατικόν. Ἀλλὰ μὴν ὁ παρατατικὸς εἶνε οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐπαναληπτικός, ὡς οἴκοθεν καὶ φύσει ἐμφαντικὸς τοῦ *πολλάκις*, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἀόριστον, δηλωτικὸν τοῦ *ἅπαξ*. Ἡ ἐπα-

πλήθει γυναικῶν οὐδὲν ἤνυον τάλας.
τὸ λοίσθιον δέ, πῆμα πήματος πλέον,

νάληψις ἄρα δὲν εἶνε οὔτε ὁ ὅρος οὔτε τὸ γνώρισμα τῆς ἡμετέρας συντάξεως, συμβαίνων ἐν αὐτῇ ἐπὶ μόνου τοῦ εὐκτ. ἐνεστῶτος (=παρατατικοῦ), ὅστις ἐὰν ἔχει τι ἐν αὐτῇ ἴδιον, εἶνε ὄχι ἡ ἐπανάληψις, ἀλλ' ἡ δοκιμὴ καὶ ἀπόπειρα, ὡς θέλομεν ἴδῃ κατωτέρω. Ἄλλως τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς ἐκφορᾶς εἶνε ὁποῖα παντοῦ καὶ πάντοτε, ἥ τε ἔγκλισις καὶ οἱ χρόνοι καὶ ὁ σύνδεσμος. Καὶ ἡ μὲν εὐκτικὴ ἐμφαίνει τὸ ἐκ τῆς ὑπολήψεως καὶ γνώμης τοῦ ἀκούοντος, εἰς ὃν τρόπον τινὰ ἐκκαλεῖ τὴν κρίσιν ὁ λέγων, ὁ δὲ σύνδεσμος, παρασυναπτικῶς λαμβανόμενος (ἴδ. εἰς 794 κέξ.), ἐκφέρει τὸ πρᾶγμα ὑποθετικῶς κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ὄχι χρονικῶς, ἵνα συναφθῇ καὶ αἰτιολογικῶς ἡ ἀπόδοσις πρὸς τὴν ὑπόθεσιν· διότι τῶν μὲν κώλων τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου ἡ διὰ τοῦ ὑποθετικοῦ μορίου σύνδεσις ἔχεταί τινος αἰτιολογίας, ὄχι ὅμως καὶ τῶν ἁπλῶς χρονικῶν (Ὁ λέγων π.χ. *ἐὰν* (=*εἰ ἂν*) *ἐξαναστῇς, καθέξω σε τῆς κόμης*, ἐκδέχεταί πως τὸ μὲν τῶν κώλων ὡς αἴτιον τὸ δὲ ὡς αἰτιατόν, οὕτω δὲ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου ἐκφοραῖς)· τοῦτο δὲ εἶνε καὶ τὸ ἐν μέρει ἰδιάζον εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σύνταξιν. Κατὰ ταῦτα ὁ λέγων δὲν ἀναπαριστᾷ πρὸς τὸν ἀκούοντα ἁπλῶς τὸ γεγονός, ὡς ἐξ αὐτῆς ἤδη τῆς συνεπείας πρόδηλον ὄν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἂν τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔλαβε χώραν ἢ οὔ, ἀφίνει ἀόριστον, ἐκφέρει δ' αὐτὸ διατετυπωμένον εἰς συλλογισμόν, οὗ τὴν ὀρθότητα ἐκκαλεῖ τρόπον τινὰ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀκούοντος, ὅστις δὲν δύναται ν' ἀποῤῥίψῃ αὐτὸν ὡς ἀναντίῤῥητον ὄντα πράγματι. Ὁ Πολυμ. ἐξανίστη τὸ πρόσωπον, ἀλλ' αἱ Τρῳάδες κατεῖχον αὐτὸν ἐκ τῆς κόμης· ἰδοὺ τὸ πραγματικὸν γεγονός· ἀλλ' ὁ Πολυμ. ὅμως δὲν λέγει: *ὁπότε* (καὶ ἀκριβέστερον *ὁσάκις*) *ἐξανισταίην τὸ πρόσωπον*, (*τότε*, καὶ ἀκριβέστερον *τοσάκις* καὶ) *αἱ Τρ. κατεῖχόν με τῆς κόμης*· ἐὰν τοῦτο μόνον καὶ ἁπλῶς ἔλεγεν, ὁ λόγος θὰ ἐξεφέρετο χρονικῶς. Οὐδὲ πάλιν θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Πολυμ.: *εἰ ἐξανίστην τὸ πρόσωπον, αἱ Τρῳάδες κατεῖχόν με τῆς κόμης*, διότι ἡ τοιαύτη ἐκφορά, σπανιωτάτη ἄλλως ἐν τῷ ἑλληνι λόγῳ, θὰ παρίστα τὴν ἐξανάστασιν ὡς σχεδὸν μὴ γενομένην. Τί δὲ λέγει; 'Εἰ μὲν πρόσωπον ἐξανισταίην ἐμόν, κόμης κατεῖχον (αἱ Τρ.)', ἤτοι: *εἰ μὲν πρόσωπον ἐξανιστάναι πειρῴμην ἐμὸν (ὃ καὶ φαίης ἄν μοι παρεῖναι ποιεῖν*, ἤ, ὅπως ἄλλως κατὰ τοῦτο, *αἱ Τρῳ.) τῆς κόμης (, λέγω δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ πράγματος πειραθείς,) κατεῖχον*. Ὁμοίως καὶ ἡ συνήθεια ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μεταχειρίζεται τὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν εὐκτικὴν ἐκφοράν: ἂν ἤ θ ε λ α (νά), καὶ ἐπ' ἐνεστ. τῆς εὐκτ.: ἂ ν ἔ κ α ν α π ῶ ς, καὶ ἀκριβέστερον: ἂ ν ἤ θ ε λ α ν ὰ κ ά μ ω π ῶ ς, ἤτοι: ἂ ν ἤ θ ε λ α ν ὰ κ ά μ ω π ῶ ς σ η κ ώ ν ω τ ὸ κ ε φ ά λ ι, ἐ κ ε ί ν α ι ς μ' ἐ κ ρ α τ ο ῦ σ α ν ἀ π' τ ὰ μ α λ λ ι ὰ κ α ὶ δ ὲ ν μ' ἄ φ ι ν α ν, ὅπου ὁμοίως τὸ μὲν 'ἤθελα νὰ κάμω πῶς σηκώνω' ἀφίνει ἀόριστον κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ ἂν ἔπραξε τοῦτο ὁ λαλῶν ἢ ὄχι, πράγματι ὅμως ὁ ἀκούων πείθεται ὅτι τὸ ἔπραξεν. Ἰδοὺ διατί καθ' ἡμᾶς ἡ ἁπλῆ διὰ παρασυναπτικῶν ἀντικατάστασις τῶν τοιούτων συναπτικῶν κώλων δὲν εἶνε ἀκριβής, ὅπως πράττουσιν οἱ νεώτεροι, ἑρμηνεύοντες τὸ 'εἰ ἐξανισταίην' = *ὁπότε* (ἔστω καὶ *ὁσάκις*) *ἐξανισταίην*, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀποπλανῶνται τῆς ἀκριβείας οἱ Σχολ. λέγοντες 'ἐξανισταίην: ἀντὶ τοῦ ἀνίστων — κινοίην: ἀντὶ τοῦ ἐκίνουν', ὡς καὶ ὁ Παραφρ. κατὰ τούτους ἑρμηνεύων 'εἰ μὲν τὸ πρόσωπον ἐξανίστων, ἀπὸ τῆς κόμης ἐκεῖναι ἐκράτουν, εἰ δὲ ἐκίνουν τὰς χεῖρας, ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν γυναικῶν κωλυόμενος οὐδὲν ἐτελείουν ὁ ἄθλιος', κατὰ τὴν νεωτ. ἑλλην. μᾶλλον ἑρμηνεύοντες.

1168. *πῆμα π. πλέον*] Κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ 'τὸ λοίσθιον', ἐπέχον

ἐξειργάσαντο δείν᾽· ἐμῶν γὰρ ὀμμάτων,
πόρπας λαβοῦσαι, τὰς ταλαιπώρους κόρας
κεντοῦσιν αἱμάσσουσιν· εἶτ᾽ ἀνὰ στέγας
φυγάδες ἔβησαν· ἐκ δὲ πηδήσας ἐγὼ
θὴρ ὣς διώκω τὰς μιαιφόνους κύνας,
ἅπαντ᾽ ἐρευνῶν τοῖχον ὡς κυνηγέτης,
βάλλων ἀράσσων· τοιάδε σπεύδων χάριν
πέπονθα τὴν σὴν πολέμιόν τε σὸν κτανών,
Ἀγάμεμνον. ὡς δὲ μὴ μακροὺς τείνω λόγους,
εἴ τις γυναῖκας τῶν πρὶν εἴρηκεν κακῶς
ἢ νῦν λέγων ἔστιν τις ἢ μέλλει λέγειν,
ἅπαντα ταῦτα συντεμὼν ἐγὼ φράσω·
γένος γὰρ οὔτε πόντος οὔτε γῆ τρέφει
τοιόνδ᾽, ὁ δ᾽ ἀεὶ ξυντυχὼν ἐπίσταται.

ΧΟΡΟΣ.

μηδὲν θρασύνου μηδὲ τοῖς σαυτοῦ κακοῖς
τὸ θῆλυ συνθεὶς ὧδε πᾶν μέμψῃ γένος·
πολλαὶ γὰρ ἡμῶν, αἱ μέν εἰσ᾽ ἐπίφθονοι,
αἱ δ᾽ εἰς ἀριθμὸν τῶν κακῶν πεφύκαμεν.

τόπον ὡς ἐπιῤῥηματικοῦ διορισμοῦ = *πῆμα πλέον ἢ πῆμα, μεῖζον πήματος.*

1175-6. *τοιάδε . . . κτανών,*] Ἐκδέχου τὸ 'χάριν τὴν σὴν' ὄχι ἀντ' ἐπιῤῥήματος, ὡς κατωτέρω ἐν 1243, ἀλλ' ἀνάφερε εἰς τὸ 'σπεύδων' ὡς ἀντικείμενον, κατὰ τὰ εἰς 121, καὶ τὸ 'τοιάδε' εἰς τὸ 'πέπονθα', ἤτοι: *τοιάδε πέπονθα, τῆς σῆς χάριτος σπουδὴν ἔχων (=σοὶ σπουδάζων χαρίζεσθαι) πολέμιόν τε τὸν σὸν κτανών.*

1178. *εἴ τις*] Ἡ συνθήκη: εἴ τις τῶν πρὶν εἴρηκε κακῶς γυναῖκας.

1181. *γάρ*] ἐπεξηγηματικός, καὶ διὰ τοῦτο ἀμετάφραστος.

1182. *ὁ δ' ἀεὶ ξυντυχὼν*] = *ὁ δ' ἀεὶ* (=*ἑκάστοτε*, ἴδ. εἰς Φοιν. 325) *ξυντυχὼν* (αὐταῖς) *ἐπίσταται* (τοῦτο, ἤτοι: *τὸ λεχθέν*). Ἐκεῖνος ποῦ τοῦ 'τυχε νά 'χῃ νὰ κάνῃ εἰς παρομοίας περιστάσεις μ' αὐταίς, γνωρίζει αὐτὸ ποῦ λέγω.

1184. *συνθεὶς*] *πᾶν τὸ θῆλυ γένος ὁμοῦ συνθείς, συλλήβδην λαβών*: παίρνοντάς ταις ὅλαις μαζί, ὅλαις σβάρνα.

ὧδε] ὄχι ἐν τῇ κοινῇ χρήσει, ὅπως κοινῶς ἑρμηνεύεται, ἀλλὰ = *ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.* Καὶ ἡ συνήθεια λέγει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔτσι, καὶ σαφέστερον ἔτσι σ' τὰ κουτουροῦ κττ.

1185-6. *πολλαὶ γὰρ .. κακῶν πεφύκαμεν*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ., ἀλλ' ἡ ἔννοια τοῦ διστίχου, καὶ ἰδίως τοῦ 1186, μένει ἀνεξιχνίαστος μέχρι σήμερον· διὸ καὶ ἄλλοι ἄλλως ἡρμήνευσαν καὶ διώρθωσαν, μέχρις οὗ ἡ ῥῆσις ἀθετηθεῖσα περιεγράφη ἢ ἐξεβλήθη

ΕΚΑΒΗ.

Ἀγάμεμνον, ἀνθρώποισιν οὐκ ἐχρῆν ποτε
τῶν πραγμάτων τὴν γλῶσσαν ἰσχύειν πλέον·
ἀλλ' εἴτε χρήστ' ἔδρασε, χρήστ' ἔδει λέγειν,
εἴτ' αὖ πονηρά, τοὺς λόγους εἶναι σαθρούς
καὶ μὴ δύνασθαι τἄδικ' εὖ λέγειν ποτέ.
σοφοὶ μὲν οὖν εἰσ' οἱ τάδ' ἠκριβωκότες,

τοῦ κειμένου. Ἀφ' οὗ ἠστόχησεν ἡ διόρθωσις τοῦ Μυσγρ. 'οὐδέν εἰσ' ἐπίφθονοι', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Βρύγκ., καὶ 'δακῶν' ἀντὶ τοῦ 'κακῶν' ('Ρεΐσκ. 'καλῶν'), τοῦ Πορσ. 'πολλαὶ γὰρ αἱ μὲν οὐδέν εἰσ' ἐπίφθονοι' (ὁ Βέκκ. 'αἱ μὲν οὐκ ἐπίφθονοι'), εὐλόγως ἀποῤῥιφθεῖσαι, ὁ Ἑρμ. ἀνακηρύξας ὑγιᾶ μὲν τὸν πρῶτον (ὅπου τὸ 'ἐπίφθονοι' λαμβάνει =*κακαί*), ἐφθαρμένον δὲ τὸν δεύτερον μόνον τῶν δύο στίχων, διώρθωσε πρότερον 'αἱ δ' οὐκ ἐς ἀριθμὸν τῶν κακῶν πεφ.' (ὅπερ ἀνεσκεύασε μὲν ὀρθῶς ὁ Ματθ., ὡς οὐδέποτε τοῦ 'ἐπίφθονοι' σημαίνοντος: *κακαί*, ἀλλ' οὐδέν τι ἀνύσιμον προσθείς), ἔπειτα: 'αἱ δ' ἀντάριθμοι τῶν κακῶν κτλ.' (ἤτοι: αἱ μὲν φθονοῦνται, αἱ δ' ἰσοφαρίζομεν πρὸς τὰς κακάς), ὅπερ ἀποδεχθεὶς ὁ Ἀρτ. ἔτρεψε τὸ μὲν 'πολλαὶ' εἰς 'πολλῶν', τὸ δ' 'ἀντάριθμοι' τοῦ Ἑρμ. εἰς 'ἰσάριθμοι', ἀξιῶν ὅτι ἡ πρώτη συλλαβὴ τῆς λέξεως εἶνε μακρά, ὅπερ ὅμως ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀτοπιῶν θ' ἀπῄτει δοτικήν, ὄχι γενικήν, ἥτις ἐν ἀλλοίᾳ χρήσει φέρεται πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐπίθετα, ὅπου καὶ φέρεται. Ὁ Δινδ. ἐξωβέλισε τὸ δίστιχον ὡς νόθον, ὅπως καὶ ὁ Κίρχ.[2] καὶ Πρίνζ., τοῦ μὲν Πάλεϋ περιγράψαντος αὐτό, τοῦ δ' Οὐεΐλ. παραλαβόντος ἐκ μὲν τοῦ Ἀρτ. 'πολλῶν' ἐκ δὲ τοῦ Ἑρμ. 'ἀντάριθμοι'. Ὁ Ποφλ. ἡρμήνευσεν: ἔνιαι ἡμῶν, καὶ πολλαὶ μάλιστα, εἰσὶν ἀξιομίσητοι, αἱ δ' ἐπίλοιποι ἀντὶ νὰ κριθῶσιν ἐκ τῶν ἀρετῶν ἢ τῶν κακιῶν αὐτῶν, κρίνονται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν ὡς γυναῖκες. Ἀνέκαθεν ἀπεπλανήθη ἡ ἑρμηνεία, ἑπομένως καὶ ἡ κριτική, διότι καὶ ἐνταῦθα δὲν κατενοήθη ἡ σύνταξις ἔχουσα οὕτω: *πολλαὶ γὰρ ἡμῶν* (*τῶν γυναικῶν*) *αἱ μὲν εἰσ' ἐπίφθονοι* (*τοῖς μεμφομένοις*, αὐτὰς δηλονότι, =*μέμφονται ἐκ φθόνου κακολογοῦντες αὐτὰς οἱ μεμφόμενοι*· τοῦτο διὰ τὸ προλαβόν: 'μέμψῃ'), *αἱ δὲ πεφύκαμεν* (αὐτοῖς, τοῖς μεμφομένοις) *εἰς ἀριθμὸν τῶν κακῶν* (=*εἰς τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κακῶν συμπλήρωσιν*). Πρβλ. Εὐρ. Ἡρακλ. 992, Τρ. 478. Σοφ. Οἰδ. Κ. 383, μάλιστα δὲ Μενάνδρ. παρὰ Στοβ. ρκα', 11: 'ὥσπερ τῶν χορῶν Οὐ πάντες ᾄδουσ', ἀλλ' ἄφωνοι δύο τινὲς Ἢ τρεῖς παρεστήκασι πάντων ἔσχατοι *Εἰς τὸν ἀριθμόν*, καὶ τοῦθ' ὁμοίως πως ἔχει· Χώραν κατέχουσι, ζῶσι δ' οἷς ἔστιν βίος'. Ἐκ τοῦ ὅτι σὺ ἔπαθες ὑπὸ γυναικῶν ὅ,τι ἔπαθες, δὲν εἶνε τοῦτο λόγος νὰ κατηγορῇς ὡς κακὸν ὁλόκληρον ἁπλῶς εἰπεῖν τὸ γυναικεῖον φῦλον· διότι πολλαὶ τῶν γυναικῶν αἱ μὲν κακολογοῦνται ὑπὸ φθόνου, αἱ δὲ λοιπαὶ ἡμεῖς ἐπλάσθημεν ἐκ φύσεως διὰ τοὺς φθονεροὺς τούτους κατηγόρους τῶν γυναικῶν ὡς ἁπλοῦς ἀριθμός, ὡς χρήσιμοι μόνον εἰς τὸ νὰ συμπληρώνωμεν τὸν ἐλλιπῆ ἀριθμὸν τῶν κακῶν, καὶ καθιστῶμεν ἐγκυροτέραν τὴν γενικότητα τῆς κατηγορίας. Εἶπε δὲ 'αἱ μέν εἰσι' τριτοπροσώπως, διότι πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὀνομάσωσιν ἑαυτὰς *ἐπιφθόνους* αἱ δυστυχεῖς αἰχμαλώτιδες, πρωτοπροσώπως δὲ 'πεφύκαμεν' διὰ τὸν ἐναντίον λόγον.

ἀλλ᾽ οὐ δύνανται διὰ τέλους εἶναι σοφοί,
κακῶς δ᾽ ἀπώλοντ᾽· οὔτις ἐξήλυξέ πω.
καί μοι τὸ μὲν σὸν ὧδε φροιμίοις ἔχει·
πρὸς τόνδε δ᾽ εἶμι καὶ λόγοις ἀμείψομαι,
ὃς φῄς Ἀχαιῶν πόνον ἀπαλλάσσων διπλοῦν
Ἀγαμέμνονός θ᾽ ἕκατι παῖδ᾽ ἐμὸν κτανεῖν.
ἀλλ᾽, ὦ κάκιστε, πρῶτον οὔποτ᾽ ἂν φίλον

1194. *ἀπώλοντ᾽· οὔ τις*] Τὴν γραφὴν ταύτην, ὡς διόρθωμα τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἀπώλοντο, κοὔ τις' μεταγενεστέρων κωδδ. θεωρουμένην, καὶ πολλαχῶς ὑπὸ τῶν κριτικῶν μεταγραφεῖσαν ('Ερμ. 'ὄλοιτ'', 'Αρτ. 'κακῶς δ' ἐπηῦρον, κοὔ τις' κλπ.) ἀνεῦρεν ὁ Πρίνζ. ἐν τῷ G.

1195. *καί μοι... φροιμίοις ἔχει*] *καὶ σοὶ μὲν ἃ εἶχον λέγειν ὧδέ μοι πεφροιμίασται.*

1197. *ὃς φῄς*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδ. Ἀλλ' ὁ Ναύκ. ἐσχάτως ἐξέδωκε κατ' ἀρχαῖον παραδιόρθωμα τοῦ *B* 'ὃς φησ'', ὅπερ παρέλαβε καὶ ὁ Κιρχ.² καὶ ὁ Πρίνζ. (τοῦ Ἐϊμψοιθ. διορθ. 'οἷς φησ''). Ἀλλ' οἱ σοφοὶ κριτικοὶ ἔπρεπε τότε νὰ μεταβάλωσι καὶ τὸ ''Ἀγαμέμνονος' (1198) εἰς 'σοῦ', διὰ νὰ μὴ εἶνε ἡ διόρθωσίς των ὅλως ἄτοπος· ἐν ὅσῳ δὲ μένει τὸ ''Ἀγαμέμνονος' τοῦτο, ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ γνησία γραφὴ εἶνε τὸ 'ὃς φῄς'. Εἶνε δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ τριτοπροσώπου 'τόνδε' εἰς τὸ δευτεροπρόσωπον 'φῄς' διὰ τοῦ ἀναφορικοῦ 'ὃς' μεταστροφὴ τοῦ λόγου (πρὸς ἣν ὀρθῶς παραβάλλει ὁ Πόρσ. τὸ Σοφ. Οἰδ. Κολ. 1354) ἀξία σημειώσεως, ἀλλ' ὄχι διὰ τὴν ζωηρότητα τοῦ συντακτικοῦ τούτου σχήματος, ὡς λέγει ὁ Ναύκ. καὶ Οὐέϊλ. Ἡ ζωηρότης, φυσικὸν παρακολούθημα πάσης ἐν γένει ἀσυνήθους καὶ ἀνωμάλου ἐκφορᾶς, δὲν ἑρμηνεύει τὴν ἀκριβῆ καὶ εἰδικὴν ἔννοιαν τῆς ἡμετέρας, ἥτις εἶνε αὕτη: ὅτι δηλ. ἡ Ἑκάβη (ὡς καὶ ὁ Οἰδ. παρὰ Σοφ.) αἰσθάνεται τόσην ὀργὴν καὶ τόσον μῖσος πρὸς τὸν Πολυμ., ὥστε μήτε κατὰ πρόσωπον νὰ τὸν ἴδῃ ἔχει τὴν δύναμιν, μήτε διὰ κανονικῆς κλητικῆς τοῦ ὀνόματός του ἢ δευτεροπροσώπου ἀντωνυμίας ἢ ῥήματος νὰ τὸν προσφωνήσῃ, ἀλλὰ συνάπτει τὸ δευτεροπρόσωπον 'φῄς' διὰ τοῦ 'ὃς' πρὸς τὸ τριτοπρόσωπον καὶ πλῆρες περιφρονήσεως 'τόνδε' (=τοῦτον νάν). Περιφρόνησις λοιπὸν καὶ μῖσος, ἰδοὺ ἡ ἔννοια τῆς ἡμετέρας ἀποστροφῆς, ἣν μόνον ἡ δημώδης γλῶσσα δύναται νὰ ἐκφράσῃ διὰ τοῦ πολυχρήστου μέν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὰ τοῦτο καὶ χρησιμωτάτου ἐν τῇ συνηθείᾳ λεξειδίου: ποῦ (=ὅπου, ὅπως καὶ λέγεται πολλάκις, ἤτοι: θὰ 'ρθῶ τώρα σὲ τοῦτοννὰν καὶ θὰ τοῦ δώσω τὴν πρεπούμενη ἀπόκρισι, ποῦ λὲς (βρὲ) πῶς κτλ.), ὅπερ κακῶς ἀποσκορακίσας ἀντικατέστησεν ὁ μὲν Κοραῆς μὲ τὸ βυζαντινοῦ εὐρῶτος ἀπόζον ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία κλπ., οἱ δὲ μετ' αὐτὸν μὲ τὸ *ὅστις*, *ἥτις*, *ὅπερ*, ἡμεῖς δὲ σήμερον μὲ τά: *ὅς*, *οὗ*, *ἥ*, *ὅ*, *ἅ*, καὶ τοὺς ἄλλους αὔλους καὶ ἀάπτους καὶ χνοτισμένους ἀασμούς, ὅσους μᾶς ἐδίδαξαν νὰ ἀάζωμεν ἀπὸ χνοτισμένου ἐκ τῆς ξηροφαγίας στόματος οἱ καθαρόγλωσσοι νηστευταὶ τοῦ ἀττικισμοῦ.

Ἀχαιῶν πόνον ... διπλοῦν] Διπλοῦν ἔχει τὸν πόνον καὶ ἡ ῥῆσις αὕτη, διότι οἱ μὲν Σχολ. ἀξιοῦσιν, ὅτι ὑπάρχει ἐνταῦθα ἡ περιβόητος ἀντίπτωσις, ὁ δὲ Ναύκ. διορθώνει 'ἀπαλλάξων'. Ὅτι οὐ μόνον τῶν πτώσεων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων γραμματικῶν τύπων ἡ ἐναλλαγὴ εἶνε πρόληψις, ἥτις, ἐὰν ἐντελῶς ἀκόμη δὲν ἐξέλιπε, θέλει ὅμως ἐξ ἅπαντος ταχέως ἐκλίπῃ, εἴπομεν πολλαχοῦ τῶν εἰς Φοιν. σημ. Ἴδε δ' ἰδίως ὅσα

τὸ βάρβαρον γένοιτ' ἂν Ἕλλησιν γένος
οὔτ' ἂν δύναιτο. τίνα δὲ καὶ σπεύδων χάριν

ἀνωτέρω πρὸ μικροῦ εἰς 1165-7. Περὶ δὲ τοῦ 'ἀπαλλάσσω' ὀρθῶς μὲν εἶπεν ὁ Οὐέϊλ, ὅτι ὁ ἐνεστὼς ἐνταῦθα ἐμφαίνει τὴν ἀπόπειραν, ὄχι ὅμως καὶ ὅτι ἰσοδυναμεῖ τῷ 'ἀπαλλάξων'. Ἕτερον ἑκάτερον. Ἀκριβῶς δ' ἀποδίδει ἡ Ἑκάβη ἐνταῦθα, ὅσα εἶπεν ὁ Πολυμ. ἐν 1140-4, διότι ὁ ἐνεστὼς λέγει ὅ,τι καὶ τὰ ἐκεῖ εὐκτικὰ 'αἴροιεν... τρίβοιεν.. εἴη'.

1201. *οὔτ' ἂν δύναιτο.*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἀρχαιοτέραις ἐκδδ. Ἀλλ' ὁ Ἕλμσλ. εἰς Μηδ. 4 ἀποδοκιμάζων τὸν Βρύγκ. προτιμῶντα αὐτόθι 'μήτε' ἀντὶ τοῦ 'μηδέ', ἀνεκήρυξε, καὶ μεθ' ὅσα εἶπε πλὴν ἄλλων καὶ ὁ Ἑρμ. εἰς Σοφ. Αἴ. 428, ὅτι τὸ *μήτε* μετὰ τὸ *μὴ* εἴτε τὸ *μηδὲ* εἶνε σόλοικον. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Ἑρμ. νὰ γράψῃ μακροτάτην σημείωσιν ἐν τῇ ἐπικρίσει τῆς ὑπὸ Ἑλμσλ. Μηδείας εἰς στ. 4, ἐν ᾗ μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ὀξυνοίας ἀνερευνᾷ τὴν δύναμιν τῶν μορίων *καὶ τὲ δέ*, καὶ διακρίνων τί τὸ ἴδιον ἑκάστῳ, ὁρίζει τὴν οἰκείαν ἑκάστῳ τῶν ἐξ αὐτῶν καὶ τοῦ *οὐ* καὶ *μὴ* συνθέτων ἔννοιαν. Τὰ ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης τοῦ Ἑρμ. συμπεράσματα εἶνε ὀρθότατα, πλὴν ἐλαχίστων τινῶν καὶ ἐπουσιωδῶν, οἷον τὸ ὅτι τὸ *οὐ* ἢ *μή*, ἑπομένου *οὔτε* ἢ *μήτε*, πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς *οὔτε* ἢ *μήτε*, ὅπερ καθ' ἡμᾶς δὲν ἀληθεύει ἀπολύτως λεγόμενον, καὶ ὅπου δὲ συμβαίνει πράγματι τὸ τοιοῦτον, ὁ λόγος ἔγκειται ἀλλαχοῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὅλη θεωρία ἀληθεύει, καθ' ὅσον περιορίζεται κυρίως μὲν εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητάς, ἐν μέρει δὲ καὶ τοὺς μικρὸν ἔπειτα ἐπελθόντας πεζογράφους, ὄχι δὲ κατὰ πάντα καὶ κατωτέρω τούτων. Δυστυχῶς αἱ περὶ τὴν δύναμιν καὶ χρῆσιν τῶν μορίων λεπτομέρειαι αὗται, προσιταὶ εἰς τὴν λεπτὴν καὶ φιλόσοφον τοῦ Ἑρμ. διάνοιαν, ἦσαν ἀκατάληπτοι διὰ τοὺς ἐμπειρικωτέρους τῶν κριτικῶν. Τί ἄλλο θέλει τις, ἀφ' οὗ αὐτὸς ὁ Ἕλμσλ. ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ζήτημα ἐν τοῖς εἰς Σοφ. Οἰδ. Κ. 351, ἀντιτάσσει κατὰ τοῦ Ἑρμ. παραδείγματα (Αἰσχ. Προμ. 893, Ἑπτὰ Θ. 225, Εὐμ. 979, Σοφ. Τραχ. 303, Εὐρ. Ἀνδρ. 1190, Ἴων. 719, Ἡρ. μ. 159), οὐδαμῶς ἀναιροῦντα ὅ,τι ἠξίωσεν ὁ περικλεὴς Γερμανός, πᾶν δὲ τοὐναντίον, καὶ ἀναφέρων καὶ τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν, μεταγράφει διορθῶν εἰς 'μηδ' ἂν δύναιτο' τὸ 'οὔτ' ἂν δύναιτο'; Καὶ ὅμως οἱ κριτικοί, ὄχι εἰς τὴν ἐσωτερικὴν βαρύτητα τῶν παραδειγμάτων, ἀλλ' εἰς τὸ πλῆθος αὐτῶν συνήθως ἀποβλέποντες, ἐπείσθησαν εἰς τὸν Ἕλμσλ. μᾶλλον, ὅθεν καὶ ἔκτοτε ἅπαντες σχεδὸν (μεταβληθέντος ὑπὸ Δινδ. εἰς 'οὐδ'' τοῦ ἀναντιῤῥήτως ἐσφαλμένου 'μηδ'') ἐξέδωκαν: 'οὐδ' ἂν δύναιτο' (Ναύκ. Κιρχ.[2] Οὐέϊλ. Πρίνζ. Οὐεκλ.), τοῦ Ἀρτ. Φιξ. Λακ. Ποφλ., καὶ εἴ τινος ἄλλου, ἐμμεινάντων εἰς τὴν παράδοσιν. Ὁ δ' Ἑρμ. ἀνεσκεύασε μὲν ἐν τοῖς εἰς τὸν ἡμέτερον στ. τὰ τοῦ Ἕλμσλ. ἀλλ' ἀποπλανηθεὶς ἐκ τῆς (κατὰ Ματθ. καὶ Δινδ.) ἐν τῷ C γραφῆς 'πρῶτον μὲν οὔτ'', μάλιστα δ' ἐκ σχολίου τινός, ἐν ᾧ ἑρμηνευομένου τοῦ στ. 1200 ἐπάγονται ἐν τέλει ἐρωτηματικῶς καὶ ταῦτα 'ἤγουν ὁ Ἀγαμέμνων Ἕλλην, σὺ βάρβαρος, πῶς μέλλετε φιλιωθῆναι;', ἐξέδωκε διορθώσας οὕτως: 'ἀλλ', ὦ κάκιστε, πρῶτα ποῦ πότε ἂν φίλον τὸ βάρβαρον γένοιτ' ἂν Ἕλλησιν γένος; οὔτἂν (ἤτοι: *οὔτοι ἂν*) δύναιτο', ὅπερ παρέλαβε καὶ ὁ Πάλ. μεταγράψας μόνον, καὶ ὀρθῶς, 'ποῦ ποτ' ἄν'. Καὶ τὸ μὲν διπλωματικὸν στήριγμα τοῦ Ἑρμ. εἶνε σαθρόν, διότι ὁ κώδηξ C, ἄξιος λόγου ἐν τοῖς λοιποῖς δράμασιν, οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν ἐν τῇ Ἑκ. Ὀρ. καὶ Φοιν., ὅπου, ὡς γνωστόν, ὁ ἀντιγραφεὺς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπόγραφα ὅλως ἀνάξια λόγου, εὐλόγως διὰ τοῦτο καὶ παραμεληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κιρχ., τὸ δὲ τοῦ Σχολ. ἔτι χεῖρον, διότι τὰ μὲν πρὸ τῶν ἀνωτέρω παρατεθεισῶν λέξεων τοῦ Σχολ. οὐδαμῶς ἐκδέχονται

πρόθυμος ἦσθα; πότερα κηδεύσων τινὰ
ἢ ξυγγενὴς ὤν, ἢ τίν' αἰτίαν ἔχων;
ἢ σῆς ἔμελλον γῆς τεμεῖν βλαστήματα
πλεύσαντες αὖθις; τίνα δοκεῖς πείσειν τάδε;
ὁ χρυσός, εἰ βούλοιο τἀληθῆ λέγειν,
ἔκτεινε τὸν ἐμὸν παῖδα καὶ κέρδη τὰ σά.

ἐρωτηματικῶς τὴν ῥῆσιν, τὰ δὲ παρατεθέντα εἶνε, ὡς ἐκ τῆς συντακτικῆς ἐκφορᾶς, προϊὸν ἐσχάτης χυδαιολογίας, ἄξια τουρκοφώνου τινὸς Μικρασιάτου μᾶλλον ἢ Ἕλληνος· οὐδὲ δύναται νὰ μὴ μειδιάσῃ τις, βλέπων τὸν ἄγγλον Πάλ. προσπαθοῦντα καὶ νὰ διορθώσῃ αὐτὰ οὕτω: 'σύ, ὦ Ἀγαμέμνων (διατί ὄχι: Ἀγάμεμνον;), ἕλλην, καὶ σὺ βάρβαρος, πῶς κτλ.' πράγματι δὲ φθείροντα αὐτὰ ἔτι μᾶλλον, ὥστε μηδ' αὐτοῦ τοῦ Λογιωτάτου τῆς Βαβυλωνίας νὰ εἶνε ἄξια. Ἐμείναμεν πιστοὶ εἰς τὴν παράδοσιν, ὡς ὀρθότατα ἔχουσαν. Εἰς τὸ *οὐ* δύναται νὰ ἐπιφέρεται τὸ *οὔτε* ἢ τὸ *οὐδέ*, καθ' ὃν λόγον δύναται νὰ ἐπιφέρεται ὁ *τὲ* ἢ ὁ *δὲ* καὶ ἄνευ τῆς ἀρνήσεως· ἐὰν δὲ τὰ μετὰ τοῦ *οὔτε* παραδείγματα εἶνε ὀλιγώτερα τῶν μετὰ τοῦ *οὐδέ*, τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ ὅτι ἐκείνου μὲν ἡ χρεία σπανιώτερον ἐν τῷ λόγῳ ἀναφύεται, τούτου δὲ συχνότερον. Μήπως αὐτὸ τοῦτο δὲν συμβαίνει εἰς τὸν *τὲ* καὶ *δὲ* καὶ ἄνευ τῆς ἀρνήσεως, ὧν ἐκεῖνος μὲν προϊόντος τοῦ χρόνου γίνεται σπανιώτερος καὶ ἐπὶ τέλους ἐκλείπει, ὑποχωρῶν εἰς τὸν *καί*, οὗτος δὲ οὐ μόνον παραμένει ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἄνευ τῆς ἀρνήσεως, μετὰ δὲ τῆς ἀρνήσεως καὶ ἐπεκτείνων ὁσημέραι τὸ κράτος του; Ὁ *τὲ* συνδέει πρὸς τὰ ἡγούμενα τὰ ἑπόμενα ὡς ὁμοειδῆ μὲν ἀλλ' ἐν προσθήκης μέρει, ὁ δὲ *καὶ* συμπλέκει αὐτὰ ὁμοειδῆ μὲν πάλιν, ἀλλ' εἰς ἓν ὅλον ἀδιάσπαστον· ἀλλ' ὁ *δέ*, διάφορος ὅλως τούτων, συνδέει μὲν καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ἡγούμενα τὰ ἑπόμενα, ἀλλ' ὡς μᾶλλον ἢ ἧττον, ὡς οὕτως ἢ ἄλλως διάφορα, διὰ τοῦτο καὶ ὠνομάσθη μεταβατικός. Τίς ἡ μεταβατικότης, ἣν παρατηρήσαντες οἱ περὶ Ἕλμσλ. καὶ Δινδ., μετέβαλον παρὰ τὴν ὁμόφωνον πίστιν τῶν χειρογρ. τὸ 'οὔτε' εἰς 'οὐδέ'; Οὐδεμία, διότι, καθ' ἃ προείπομεν, τὸ πλῆθος τῶν παραδειγμάτων οὐδὲν σημαίνει. Οὕτως ὁ Πλάτ. Πολιτ. 398 Α 'εἴποιμεν ἄν, ὅτι οὐκ ἔστι τοιοῦτος ἀνὴρ ἐν τῇ πόλει παρ' ἡμῖν *οὔτε* θέμις ἐγγενέσθαι', ὅπου αὐθαιρέτως καὶ παρὰ τὴν ὁμόφωνον πίστιν τῶν χειρογρ. καὶ δὴ καὶ παραλόγως, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Ἑρμ., ὁ Βέκκερ. ἐξέδωκαν 'οὐδὲ θέμις'. Ὁμοίως Σοφ. Αἴ. 428 'οὔτοι σ' ἀπείργειν *οὔθ'* ὅπως ἐῶ λέγειν Ἔχω, κακοῖς τοιοῖσδε συμπεπτωκότα', ὅπου ὁμοίως παρὰ τὸν λόγον καὶ τοὺς κώδδ. οἱ περὶ Ἕλμσλ. καὶ Δίνδ. 'οὐδέ'. Οἰδ. Κολ. 450 'ἀλλ' οὔ τι μὴ λάχωσι τοῦδε συμμάχου, *Οὔτε* σφιν ἀρχῆς τῆσδε Καδμείας ποτὲ Ὄνησις ἥξει', ὅπου πάλιν παρὰ τὸν λόγον καὶ τοὺς κώδδ. 'οὐδέ σφιν' οἱ περὶ Ἐλμσλ. καὶ Δινδ. Πρβλ. αὐτ. 495 'λείπομαι γὰρ ἐν Τῷ μὴ δύνασθαι μήθ' ὁρᾶν, δυοῖν κακοῖν', ὅπου αὐθαιρέτως ὁ Δινδ. 'τῷ μήτε σωκεῖν' ἀντὶ τοῦ 'τῷ μὴ δύνασθαι' ὅπως καὶ οὕτω σταθῇ ὀρθὸν τὸ Ἐλμσλεϊανὸν δόγμα, κτλ. κτλ.

1202. '*κηδεύσων*] ἐπιγαμβρεύσων, συγγενῆ ποιήσων' ΣΧΟΛ.

τίνα δὲ καὶ σπεύδων χάριν κτλ.] Τὸ 'τίνος χάριν' ὅπως ἀνωτέρω ἐν 1175-6. Περὶ δὲ τοῦ *καὶ* πρβλ. εἰς 515.

1203. *ἢ τίν' αἰτίαν*] = *τίν' ἄλλην αἰτίαν*, ὅπως κατωτέρω ἐν 1262, καὶ Ἰφ. Τ. 512, τοῦ *ἄλλος* καὶ τῶν παρ' αὐτὸ καὶ ἐλλειπόντων πολλάκις καὶ πλεοναζόντων κατὰ τὸ φαινόμενον.

1207. *κέρδη τὰ σὰ*] = *ἡ σὴ φιλοκέρδεια, πλεονεξία.*

ἐπεὶ δίδαξον τοῦτο· πῶς ὅτ' εὐτύχει
Τροία, πέριξ δὲ πύργος εἶχ' ἔτι πτόλιν,
ἔζη τε Πρίαμος Ἕκτορός τ' ἤνθει δόρυ,
τί δ' οὐ τότ', εἴπερ τῷδ' ἐβουλήθης χάριν
θέσθαι, τρέφων τὸν παῖδα κἀν δόμοις ἔχων
ἔκτεινας ἢ ζῶντ' ἦλθες Ἀργείοις ἄγων;
ἀλλ' ἡνίχ' ἡμεῖς οὐκέτ' ἐσμὲν ἐν φάει,
καπνῷ δ' ἐσήμην' ἄστυ, πολεμίων ὕπο,
ξένον κατέκτας σὴν μολόντ' ἐφ' ἑστίαν.

1209. '*πύργος*] ἀντὶ τοῦ τὸ τεῖχος' ΣΧΟΛ. Κυρίως ὁ ἑνικὸς=πληθ. (πρβλ. εἰς Φοιν. 832) καὶ οὗτος κατὰ συνεκδοχὴν=*τεῖχος*.

1211. *τί δ' οὐ τότ'*] Ὁ 'δὲ' πρὸς ζωηροτέραν παράστασιν τῆς διὰ τοῦ 'τότε' ἀποδόσεως τοῦ ἀναφορικοῦ κώλου 'ὅτ' εὐτύχει κτλ.', μακροτέρου ἀποβάντος. Πρβλ. Σοφ. Ἠλ. 783-7 'νῦν δ', ἡμέρᾳ γὰρ τῇδ' ἀπηλλάγην φόβου . . νῦν δ' ἕκηλά που τῶν τῆσδ' ἀπειλῶν οὕνεχ' ἡμερεύσομεν' κττ. Τὸ δὲ 'τὶ' καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ 1208 'πῶς', ὅπερ ἀναλαμβάνει, εἰ καὶ διὰ συνωνύμου.

εἴπερ τῷδ' ἐβουλήθης] Ἴδ. εἰς 793, 1165.

1214. *ἀλλ'... οὐκέτ' ἐσμὲν*] Οὕτως οἱ μετὰ Κιρχ. ἐκ δύο τῶν ἀρίστων κωδ. ἀντὶ τοῦ πρότερον 'ἦμεν'. Εὐαρμοστεῖ δ' ὡς μάλιστα ἐνταῦθα ὁ ἱστορικὸς ἐνεστώς, εἰς τοῦτο μάλιστα τῶν δεινῶν συμβαμάτων τὴν ἐνδιατριβὴν τῆς τοῦ ἀκροατοῦ διανοίας ἐπισπώμενος· καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς δὲ δημώδει λόγῳ ἐπὶ τῆς ἐξιστορήσεως τοιούτων μάλιστα συμβαμάτων εὐχρηστεῖ ὁ ἱστορικὸς ἐνεστώς. Ὁ δὲ 'ἀλλὰ' θετικὸς τῆς ἀρνήσεως, πρὸς ἣν ἰσοδυναμεῖ τὸ 'οὐ τότ', εἴπερ..., ἔκτεινας ἢ... ἦλθες...', οἷον εἰπεῖν: *σὺ δ' οὐχ οὕτως* (ἐποίησας), *ἀλλ' ἡνίχ' ἡμεῖς* κτλ. Πρβλ. εἰς Μηδ. 310.

1215. *καπνῷ δ' ἐσήμην' ἄστυ, πολεμίων ὕπο,*] Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'κ. δ' ἐσ. ἄστυ πολεμίων ὕπο' ἄνευ τοῦ ὑφ' ἡμῶν μετὰ τὸ 'ἄστυ' τεθέντος κόμματος. Οὕτω δ' ἀδιάστικτος ὁ στίχος φερόμενος ἔμεινεν ἀδιανόητος μέχρι σήμερον. 'Τὸ ἐσήμηνεν ἀντὶ τοῦ ἐσημάνθη . . . τουτέστι τὸ ἡμᾶς μηκέτι εἶναι ἐν φάει ἐσήμηνε καὶ ἔδειξε τὸ ἄστυ ἐν τῷ καπνῷ ὑπὸ τῶν πολεμίων'. ΣΧΟΛ. Τὰ αὐτὰ δὲ περίπου καὶ οἱ νεώτεροι, ὧν ἔνιοι καὶ διώρθωσαν ἄλλοι ἄλλως τὸν στίχον (Κάντερ. 'καπνός', Ἀρτ. 'καπνῷ δ' ἐσμύχετ' ἄστυ', Ναύκ. 'καπνώδες ἡμῖν δ' ἄστυ πολεμίων ὕπο', Οὐέϊλ. 'πολεμίων δαμέν', Σεϋφφέρτ. 'καπνῷ δὲ σῆμ' ἦν', Ἵρτζελος 'καπνῷ δ' ἐρῆμον ἄστυ πολεμίων ὕπο', Φ. Οὐ. Σχιμιδίτ. 'κἄγνως πεσὸν δῆτ' ἄστυ πολ. ὕπο', ἢ 'κἄγνως τὸ μηδὲν ἄστυ πολ. ὕπο', ἢ 'κἄγνως δαμὲν δῆτ' ἄστυ πολ. ὕπο', Εϊμψοίθ. 'καπνὸς δ' ἐσήμην' ἄστυ πυρπολούμενον', Κοϊτσάλ. 'καπνὸς δ' ἐσήμην' ἄστυ πολεμίοις ὑπόν', Σεμιτέλος 'πολεμίων ὕπο Ξυνόν, κατέκτας'), οὐδεμίαν ἔχοντα χρείαν διορθώσεως, ἀλλ' ἑρμηνείας, λαθούσης τοὺς κριτικούς, διότι καὶ ἐνταῦθα δὲν κατενοήθη ἡ στίξις καὶ σύνταξις τῆς ῥήσεως, ἔχουσα οὕτως: *ἀλλ' ἡνίχ' ἡμεῖς οὐκέτ' ἐσμὲν ἐν φάει ὑπὸ τῶν πολεμίων*, ('οὐκέτ' ἐσμὲν εὐ φάει'=*οὐκέτι ζῶμεν* [πρβλ. Ἑκ. 706 'ἀμφί σ', ὦ τέκνον, οὐκέτ' ὄντα Διὸς ἐν φάει]=*ἐθάνομεν, τέθναμεν* [πρβλ. Ἀλκ. 17, ὅπου ἐκ παραλλήλου ἀμφότερα: 'ὅστις ἤθελε *θανεῖν* πρὸ κείνου *μηδ' ἔτ' εἰσορᾶν φάος*], ὅθεν καὶ τὸ 'οὐκέτ' ἐσμὲν ἐν φάει ὑπὸ τῶν πολεμίων'=*ὑπὸ τῶν πο-*

πρὸς τοῖσδε νῦν ἄκουσον, ὡς φανῇς κακός.
χρῆν σ', εἴπερ ἦσθα τοῖς Ἀχαιοῖσιν φίλος,
τὸν χρυσὸν ὃν φῂς οὐ σὸν ἀλλὰ τοῦδ' ἔχειν,
δοῦναι φέροντα πενομένοις τε καὶ χρόνον
πολὺν πατρῴας γῆς ἀπεξενωμένοις·

λεμίων τέθναμεν ἢ *ὀλώλαμεν* [πρβλ. Ἑλέν. 852 'εὔψυχον ἄνδρα *πολεμίων θανόνθ' ὕπο*']), *καπνῷ δ' ἐσήμηνε* (τοῦτο: *τὸ ἡμᾶς ὑπὸ τῶν πολεμίων οὐκέτ' ἐν φάει εἶναι τὸ) ἄστυ, ξένον κατέκτας* κτλ. Λέγει δὲ ταῦτα ἡ Ἑκ. ὄχι ὡς ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς γνώμης τοῦ Πολυμήστ., ὑπολαβόντος ἐκ τοῦ καπνίζοντος Ἰλίου, ὅτι σύμπας ὁ οἶκος τοῦ Πριάμου μετὰ καὶ τῆς Ἑκάβης ἀπώλετο.

1217. *ὡς φανῇς κακὸς*] = *ὅπως φανῇς κακὸς ὤν*. Ἀντὶ ταύτης τῆς τῶν ἀρίστων κωδδ. γραφῆς, φέρεται ἐν τῷ *E* καὶ ἄλλοις τισὶ νεωτέροις 'φανῇ (= φανεῖ'), ὅπερ ἦτο ἡ κοινὴ πρὸ Κιρχ., ἑρμηνευόμενον ὅμως κακῶς (κατὰ τὸ Σχολ. 'ἵνα καὶ ἀποδειχθῇς ἄπιστος') 'ἵνα φαῦλος φανῇς', μέχρις οὗ διώρθωσε τὴν ἑρμηνείαν ὁ Φίξ. (= *ἄκουσον ὅπως φανεῖ κακός*, ἤτοι: ἄκ. πῶς θὰ φανῇς κ.). Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ τὸ ἐκ τῆς ὀρθῆς ἑρμην. ταύτης νόημα δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένον ἀτοπίας, διότι ἡ Ἑκ. δὲν ἐννοεῖ προφανῶς ν' ἀκούσῃ ὁ Πολυμ. τὸ πῶς θ' ἀποδειχθῇ ὑπ' αὐτῆς κακός, ἀλλ' ἵνα φανῇ (τοῖς ἄλλοις, τῷ Ἀγαμ. κλπ.) κακός (ἄκων, ἐννοεῖται, ὄχι ἑκών). Ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι οὐ μόνον περιττὴ ἀλλὰ καὶ ἄστοχος εἶνε ἡ διόρθωσις τοῦ Ἑρουέρδ. 'οἷς φανεῖ', ὡς οὐδόλως κατ' οὐσίαν διαφέρουσα τοῦ 'ὡς φανεῖ', ὅπερ, καθ' ἃ προείπομεν, οὐδένα λόγον ἔχει ἐνταῦθα.

1218. *τοῖς Ἀχαιοῖσιν*] Ἀνάφερε τοῦτο καὶ εἰς τὸ 'δοῦναι... πενομένοις τε καὶ . . . ἀπεξενωμένοις'. Ὁ Ἑρμ. προσκρούσας εἰς τὸ ἄρθρον, ὡς ἀηδὲς καὶ πεζόν, εἶχε διορθώσῃ 'ἦσθ' ὄντως', ἀλλ' ἐλεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἐλμσλ. ὡς ἄτομον τρίμετρον προενεγκών, ἀφῆκε μὲν τὴν διόρθωσιν ἐν τῇ τελευταίᾳ του ἐκδ., ἀλλὰ ψέγων οὐχ ἧττον τὸν στίχον διὰ τὸ ἥκιστα ποιητικὸν τοῦ ἄρθρου, ὅπερ καὶ μετρικῶς λέγει δυσαρεστεῖ πίπτον ὑπὸ τὴν κροῦσιν αὐτῆς τῆς πρώτης μετὰ τὴν τομὴν θέσεως· ἄλλως δ' ὁμολογεῖ, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας τὸ ἄρθρον δικαιολογεῖ ἱκανῶς ἡ ἐν τοῖς ἡγουμένοις μνεία τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλ' αὐτὴ καθ' ἡμᾶς ἡ μετρικὴ θέσις τοῦ ἄρθρου δεικνύει τὸ ἐπάναγκες αὐτοῦ, διὰ τὴν ἔμφασιν, ἣν ἡ Ἑκάβη ἀποδίδει εἰς τὸ 'Ἀχαιοῖς', εἰς ὃ πίπτει ὅλος ὁ ῥητορικὸς τόνος τῆς ῥήσεως ἐχούσης οὕτω: *ἐχρῆν σε, τοῖς Ἀχαιοῖς, εἴπερ ἦσθα φίλος, τὸν χρυσὸν . . . δοῦναι φέροντα πενομένοις τε* κτλ·

1219. *τοῦδ'*] Μάτην κοπιᾷ ὁ Κοϊτσάλ. ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ἀντωνυμία δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν Πολύδωρον, ἀφ' οὗ ἀπὸ τοῦ 1207 καὶ ἐφεξῆς ὁ λόγος εἶνε περὶ τοῦ Πολυδ. ('τὸν ἐμὸν παῖδα — τὸν παῖδα — ξένου') ὡς καὶ κατωτέρω 1224, 1228, 1229, 1230· ἔτι δὲ χεῖρον ἀποδίδει αὐτὴν ὁ Σχολ. εἰς τὸν Ἀγαμ., ἀπατηθεὶς πιθανῶς ὑπὸ τοῦ 'τῷδε' (1211), ὅπερ οὐδεμίαν σύγχυσιν τῶν προσώπων φέρει ἐν τῷ διαλόγῳ, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ Ἑκ. λαλεῖ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ ἑπομένως διὰ τῆς χειρὸς δεικνύουσα τὸν νεκρὸν τοῦ Πολυδώρου.

1220. *πενομένοις*] Ἀδίκως κακίζει ὁ Ἑρμ. τὸν ποιητὴν ὡς ἀπερισκέπτως εἰπόντα 'πενομένους' τοὺς Ἀχαιοὺς καθ' ὃν χρόνον οὗτοι ἦσαν κατάφορτοι ὑπὸ τῶν λαφύρων, αὐτὸς ἀπερισκέπτως μὴ παρατηρήσας, ὅτι τὸ 'πενομένοις' ἐνταῦθα εἶνε ὄχι ἐνεστώς, ἀλλὰ παρατατικός, ὅπερ ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ Κοϊτσάλ. ὡς καὶ τὸ 'ἀπεξενωμένοις' ὄχι παρακείμ. ἀλλ' ὑπερσυντελικός, ὡς ἀποδει-

σὺ δ' οὐδὲ νῦν πω σῆς ἀπαλλάξαι χερὸς
τολμᾷς, ἔχων δὲ καρτερεῖς ἔτ' ἐν δόμοις.
καὶ μὴν τρέφων μὲν ὥς σε παῖδ' ἐχρῆν τρέφειν
σώσας τε τὸν ἐμόν, εἶχες ἂν καλὸν κλέος·
ἐν τοῖς κακοῖς γὰρ ἀγαθοὶ σαφέστατοι
φίλοι· τὰ χρηστὰ δ' αὔθ' ἕκαστ' ἔχει φίλους.
εἰ δ' ἐσπάνιζες χρημάτων, ὁ δ' εὐτύχει,
θησαυρὸς ἄν σοι παῖς ὑπῆρχ' οὑμὸς μέγας·
νῦν δ' οὔτ' ἐκεῖνον ἄνδρ' ἔχεις σαυτῷ φίλον,
χρυσοῦ τ' ὄνησις οἴχεται παῖδές τε σοί,
αὐτός τε πράσσεις ὧδε. σοὶ δ' ἐγὼ λέγω,
'Αγάμεμνον, εἰ τῷδ' ἀρκέσεις, κακὸς φανεῖ·
οὔτ' εὐσεβῆ γὰρ οὔτε πιστὸν οἷς ἐχρῆν,
οὐχ ὅσιον, οὐ δίκαιον εὖ δράσεις ξένον·
αὐτὸν δὲ χαίρειν τοῖς κακοῖς σε φήσομεν
τοιοῦτον ὄντα· δεσπότας δ' οὐ λοιδορῶ.

κνύουσιν ἐκ περισσοῦ καὶ τὰ ἑπόμενα 'σὺ δ' οὐδὲ νῦν πω κτλ.'

1222. *τολμᾷς*] ἐνταῦθα: δὲν σοῦ βαστᾷ ἡ καρδιά. Πρβλ. εἰς 1123.

ἔχων δὲ καρτερεῖς ἔτ'] = *ἐμμένεις δ' ἔτι τῷ ἔχειν*. Πρβλ. εἰς 1153.

1224-5. Ὁ 'ἂν' ἕνεκα τοῦ ὑποθετικοῦ τῶν μετοχῶν, ἤτοι: *καὶ μήν, εἰ μὲν ἔτρεφες, ὥς σ' ἐχρῆν τρέφειν, ἔσωσάς τε παῖδα τὸν ἐμόν, εἶχες ἂν καλὸν κλέος* (= *ὄνομα, φήμην ἀγαθήν*, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ 'καλόν', τῆς λέξεως 'κλέος' οὔσης μέσης, ὅπως καὶ τὸ 'ὄνειδος' περὶ οὗ ἴδ. εἰς Φοιν. 829).

1227. *αὔθ' ἕκαστα*] Ἀγνοῶ διατί ὁ Ναύκ. ἀθετήσας τὰς λέξεις εἰκάζει 'εὐθέως ἔχει φίλους', ἢ 'αὐτόθεν ἔχει φίλους', ὁ δὲ Κοϊτσάλ. 'τὰ χρηστὰ δ' αὔθ' ἑκασταχοῦ φίλα', ἀνάττικα πάντα ἢ ἄτοπα. (Τίς Ἀττικὸς π.χ. εἶπέ ποτε 'αὐτόθεν' = *οἴκοθεν*, ἢ τίς ποιητὴς 'ἑκασταχοῦ';) Τὸ κείμενον εἶνε ἐκ παντὸς λόγου ὑγιές, ἡ δ' ἔννοια ὁποία καὶ ἐν Αἰσχ. Προμ. 950, καὶ Εὐρ. Φοιν. 497, ὅπου ἴδ. ὑποσημ. *Τὰ χρηστὰ* (τὸ ἀντίθετον τοῦ 'κακοῖς') *αὐτὰ* (= μόνα τους, 'καθ' αὑτὰ' ΣΧΟΛ.) *ἕκαστα* (= ἕνα ἕνα, ἤτοι: *ἄνευ ἑτέρων, καὶ ἄνευ ἀλλήλων*, ἤτοι 'ἐξ αὑτῶν' ἢ 'οἴκοθεν' ΣΧΟΛ.) *ἔχει φίλους*. Οὐδὲν τούτων ἁπλούστερον ἢ σαφέστερον. Τὰ ἔπη αὔθ' ἕκαστα δῆλα.

1232. '*πράσσεις ὧδε*] κακῶς δηλονότι, ἤγουν δυστυχεῖς'. ΣΧΟΛ.

1233. '*ἀρκέσεις*] βοηθήσεις'. ΣΧΟΛ.

1236-7. *αὐτὸν δὲ χαίρειν... ὄντα·*] Οἱ πλεῖστοι τῶν τελευτ. ἐκδδ. 'σὲ φήσομεν', ὅπερ ὅλως ἄτοπον. Καὶ οἱ μὲν Σχολ. ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, ὅμοια δὲ τούτοις καὶ οἱ νεώτεροι. Ὁ Οὐεκλ. τὸ 'τοιοῦτον ὄντα' ἐκλαμβάνει: *τοιοῦτον ὥστε χαίρειν τοῖς κακοῖς*, παραβάλλων τὸ Ὀρέστ. 420 'μέλλει· τὸ θεῖον δ' ἐστὶ τοιοῦτον φύσει', ὅπου μὴ ὑπαρχούσης ἄλλης ἐννοίας (ὁ στίχος ἐν στιχομυθίᾳ), ἐξ ἀνάγκης οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἔχει τις νὰ ὑπονοήσῃ τὸ ὑπὸ τῆς ἀντωνυμίας 'τοιοῦτον' ὑποδηλούμενον

ΧΟΡΟΣ.

φεῦ φεῦ· βροτοῖσιν ὡς τὰ χρηστὰ πράγματα
χρηστῶν ἀφορμὰς ἐνδίδωσ' ἀεὶ λόγων.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

ἀχθεινὰ μέν μοι τἀλλότρια κρίνειν κακά,
ὅμως δ' ἀνάγκη· καὶ γὰρ αἰσχύνην φέρει,
πρᾶγμ' ἐς χέρας λαβόντ' ἀπώσασθαι τόδε.
ἐμοὶ δ', ἵν' εἰδῇς, οὔτ' ἐμὴν δοκεῖς χάριν
οὔτ' οὖν Ἀχαιῶν ἄνδρ' ἀποκτεῖναι ξένον,
ἀλλ' ὡς ἔχῃς τὸν χρυσὸν ἐν δόμοισι σοῖς.

ἐπίθετον, ἢ ἐκ τοῦ ῥήματος 'μέλλει' ἤτοι: *μέλλον*, *μελλητικόν*· ἀλλ' ἐνταῦθα ὅμως ἔχομεν ἐπίθετον τὸ 'κακοῖς', οὗ ἕνεκα οὐδὲν ἕτερον ὑπονοητέον εὐλόγως, εἰμὴ αὐτὸ πάλιν τὸ 'κακός'. Λέγει δ' ἡ Ἑκάβη 'τοιοῦτον' καὶ ὄχι 'κακὸν' ἐπίτηδες, ὅπως κολάσῃ τὸ ὄνομα διὰ τῆς ἀντωνυμίας. Ὁ δὲ Ναύκ. καλὸν ἔκρινεν, ἀθετῶν μέγα μέρος τῆς ῥήσεως, νὰ διρθώσῃ οὕτως 'εὖ δράσας ξένον, Αὐτόν σε χαίρειν τοῖς κακοῖσι φήσομεν', ἀποῤῥίπτων πάντα τὰ ἄλλα ὡς παρέμβλητα, διότι, λέγει, ἡ σύνταξις τῆς ῥήσεως ἐξῆλθε μὲν ἀνώμαλος καὶ ἀνακόλουθος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ποιητοῦ, ὡς τόσαι ἄλλαι, ἃς παραθέτει, ἀλλ' ὁ παραχαράκτης ἦρε τὸ ἀνακόλουθον καὶ κατέστησεν αὐτὴν ὁμαλὴν καὶ κανονικήν. Διὰ τὴν κριτικήν, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, καὶ τὸ ὁμαλὸν καὶ κανονικόν, ὅπως καὶ τὸ παρὰ κανόνα καὶ ἀνώμαλον, εἶνε ὁμοίως λόγος ἀθετήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ *B* κεῖται 'κακοῖσί σε φήσομεν', ὁ Οὐέϊλ. εἰκάζει, ὅτι γραπτέον κακοῖσι φήσομεν', ἄνευ τοῦ 'σέ'. Ἀλλὰ τότε τὸ 'αὐτὸν' ἐξ ἀνάγκης θ' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ξένον', ὄχι εἰς τὸν Ἀγαμ., καὶ ἡ ῥῆσις θὰ εἶνε ὅλως ἄτοπος. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι τὸ κείμενον καὶ ἐνταῦθα νοσεῖ, ἁπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ ἀργῇ ἡ κριτική, καὶ μένωσιν ἄχρηστα τὰ φάρμακά της, ἔργῳ δ' ὑγιαίνει, τῆς συνθήκης ἐχούσης ὧδε: *φήσομεν δέ σε τοῖς κακοῖς* (*ἀνδράσι* δηλονότι) *χαίρειν*, *αὐτόν* ('σε', ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ) *ὄντα τοιοῦτον* (ἤτοι: 'κακόν').

1245. *ὡς ἔχῃς*] Ὁ Οὐέϊλ. σημειώνει (ὡς ἀνώμαλον δηλονότι καὶ παρὰ κανόνα) τὴν μετὰ τὸν ἀόριστον ὑποτακτικήν, παραβάλλων τὰ Ἑκ. 27 καὶ Μηδ. 215. Εἴπομεν καὶ ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ὁ Δαουεσιανὸς κανών, ὅστις εἶνε ὁ θεμέλιος λίθος, ἐφ' οὗ ἐπῳκοδομήθη ἡ περὶ τῆς ἐν τῷ πλαγίῳ λόγῳ χρήσεως τῆς εὐκτικῆς καὶ ὑποτακτικῆς θεωρία, ἡ καὶ μέχρι σήμερον δυστυχῶς ἄγουσα καὶ φέρουσα τοὺς γραμματικοὺς καὶ κριτικούς, εἶνε ἐσφαλμένος. Τὸ ἱστορικὸν ἢ μὴ τοῦ ἐν τῇ προτάσει χρόνου δὲν εἶνε ὁ λόγος ὁ ἀπολύτως κανονίζων τὴν χρῆσιν τῆς εὐκτικῆς ἢ ὑποτακτικῆς, καθὼς πάλιν καὶ οἱ χρόνοι τῶν ἐγκλίσεων τούτων ἀναφέρονται ἅπαντες εἰς τὸ εἴτε σχετικῶς εἴτε ἀπολύτως μέλλον, ὄχι τὸ παρελθόν (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 224). Ὅθεν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἐγκλίσεων τούτων κανονίζει οὐδὲν ἄλλο εἰ μὴ ἡ ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ λαλοῦντος διπλῆ ἔποψις τοῦ μέλλοντος τούτου. Ἐὰν μὲν τὸ μέλλον τοῦτο εἶνε μέλλον μὲν ὡς πρὸς τὸ ἐν τῷ λόγῳ ὑποκείμενον, παρελθὸν ὅμως ὡς πρὸς τὸν λαλοῦντα, ἡ ἀπαιτουμένη ἔγκλισις εἶνε ἡ εὐκτική· ἐὰν δ' εἶνε μέλλον οὐ μόνον πρὸς τὸ ἐν τῷ λόγῳ ὑποκείμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν λαλοῦντα, ἡ ἀπαιτου-

λέγεις δὲ σαυτῷ πρόσφορ᾽ ἐν κακοῖσιν ὤν.
τάχ᾽ οὖν παρ᾽ ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν·
ἡμῖν δέ γ᾽ αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε.
πῶς οὖν σε κρίνας μὴ ἀδικεῖν φύγω ψόγον;
οὐκ ἂν δυναίμην. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ
πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

οἴμοι, γυναικός, ὡς ἔοιχ᾽, ἡσσώμενος
δούλης ὑφέξω τοῖς κακίοσιν δίκην.

ΕΚΑΒΗ.

οὐκοῦν δικαίως, εἴπερ εἰργάσω κακά.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

οἴμοι τέκνων τῶνδ᾽ ὀμμάτων τ᾽ ἐμῶν, τάλας.

μένη ἔγκλισις εἶνε ἡ ὑποτακτική, ἀδιάφορον δ᾽ ἂν προηγεῖται ἐν τῷ κυρίῳ κώλῳ ἱστορικὸς ἢ κύριος χρόνος. Καὶ αὕτη μὲν εἶνε ἡ μία ἔποψις τῆς μόνης περὶ τῶν πλαγίων τούτων ἐγκλίσεων ὀρθῆς ταύτης θεωρίας, ἡ καθαρῶς χρονική. Ἀλλ᾽ ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἔποψις, ἡ ἰδανική, πόρισμα ἄλλως αὐτῆς τῆς χρονικῆς φυσικώτατον. Τὸ ἐν τῷ μέλλοντι ἀποσκοπούμενον εἶνέ τι καθόλου εἰπεῖν προσδόκιμον· ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τοῦ πρός τε τὸ ὑποκείμ. καὶ τὸν λαλοῦντα μέλλοντος, τὸ ἀποσκοπούμενον ἢ εἶνε ἢ ἦτο καὶ μένει εὐλόγως προσδόκιμον· ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸ ὑποκείμενον μόνον ὄχι δὲ καὶ τὸν λαλοῦντα μέλλοντος, τὸ ἀποσκοπούμενον, καὶ ἂν ἦτο πρὸς τὸ ὑποκείμενον εὐλόγως προσδόκιμον, δὲν εἶνε ὅμως τοιοῦτον καὶ πρὸς τὸν λέγοντα, εἴτε διότι οὗτος γνωρίζει, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ὑποκειμένου ἀπέτυχε (περίστασις, ἥτις ἀνάγεται εἰς τὴν καθαρῶς χρονικὴν ἔποψιν), εἴτε διότι ἀγνοεῖ ἢ διστάζει ἢ ἀμφιβάλλει, ἢ καὶ ὅλως δὲν θέλει νὰ λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν τοῦτο, καὶ ἡ περίστασις αὕτη εἶνε ἡ κυρίως ἰδανικὴ ἢ ἠθική. Ἐκ τῆς τοιαύτης δ᾽ ἐπόψεως ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα προέκυψεν, ὅτι εἰς μὲν τὴν ὑποτακτικὴν προσεπορίσθη ἡ ἰδέα τῆς σχετικῶς μεγίστης πιθανότητος, εἰς δὲ τὴν εὐκτικὴν ἡ τῆς ἐλαχίστης. Αἱ δύο δ᾽ αὗται τῆς τελικῆς ἰδέας ἀποχρώσεις συναπετέλεσαν καὶ τὴν ἰδανικὴν ἔποψιν, συμπίπτουσαν μὲν συχνότατα, ὡς εἰκός, καὶ μὲ τὴν καθαρῶς χρονικήν, ἀλλ᾽ ἐνίοτε καὶ ἀφισταμένην αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν ἐγκλίσεων, δι᾽ ἄλλους τε λόγους καὶ διότι ὁ λαλῶν ὑποκαθιστᾷ πολλάκις ἑαυτὸν εἰς τὸ ὑποκείμενον. Κατὰ ταῦτα ἐνταῦθα μὲν καὶ ἐν 27, καίπερ ἱστορικοῦ χρόνου προλαβόντος, ἐπακολουθεῖ εὐκτική, ὄχι παρὰ κανόνα καὶ κατ᾽ ἐξαίρεσιν, ἀλλὰ κανονικῶς καὶ ἐγκύρως, ὡς ἡ μόνη ὀρθή, διότι τὸ ἀποσκοπούμενον πρός τε μὲν τὸν Πολυμήστ. καὶ Πολύδωρον ἐν 27, πρός τε δὲ τὸν Πολυμήστ. καὶ τὸν Ἀγαμέμν. ἐν 1254, ἀνάγεται εἰς τὸ μέλλον· ἐν δὲ 12 ἡ εὐκτική, διότι ὁ λαλῶν γνωρίζει, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ὑποκειμένου ἀπέτυχε, καὶ ἐν 712, διότι ἡ Θεράπαινα ἀγνοεῖ ἂν ὄντως ἔχει ὑπόστασιν ὁ σκοπός, ὃν εὐλόγως μέν, ἀλλ᾽ οἴκοθεν ἐνέβαλεν εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ Πολυμήστορος. (Πρβλ. καὶ εἰς Φοιν. σελ. 225)

ΕΚΑΒΗ.

ἀλγεῖς· τί δαί με; παιδὸς οὐκ ἀλγεῖν δοκεῖς;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

χαίρεις ὑβρίζουσ' εἰς ἔμ', ὦ πανοῦργε σύ.

ΕΚΑΒΗ.

οὐ γάρ με χαίρειν χρή σε τιμωρουμένην;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ἀλλ' οὐ τάχ', ἡνίκ' ἄν σε ποντία νοτὶς

1256 *τί δαί με;*] Οὕτω πλὴν τοῦ Ἄλδου καὶ πολλῶν νεωτέρων κωδδ. οἱ *Ga*², τῶν λοιπῶν παρεχόντων τὸ ἄμετρον 'τί δέ με', ὅπερ προφανῶς ἐπήγασεν ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιγραφῆς τοῦ 'τί δαί με', ἐπειδὴ τὸ *δὲ* καὶ τὸ *δαὶ* ἐν τῇ ἐκφωνήσει δὲν διακρίνονται. Ἀλλ' ὁ Βρύγκ. (εἰς Μηδ. 1011) εἶπεν ὅτι ὁ 'δαὶ' εἶνε ἀλλότριος τῶν τραγικῶν, συνεπινεύσαντος δὲ καὶ τοῦ Πόρσων. (εἰς Μηδ. 1008), ὁ λόγος ἔγεινε δόγμα. Καὶ ὁ μὲν Βρύγκ. ἐξέδωκε διορθῶν 'τὶ δή με'; ὅπερ ὁ Κιρχ², τοῦ Ποφλυγκ. προειπόντος, ἔτρεψεν εἰς 'τί δὴ 'μέ;', ἀλλ' ὁ Πόρσων 'τί δ' ἡμᾶς;' ὅπερ καὶ ὑπὸ Σκαλιγέρου ἤδη (κατ' Ἕλμσλ. εἰς Βακχ. 261) προταθέν, καὶ ὡς κομψότατον κριθέν, εἰσήχθη εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ Ἑρμ. Ματθ. Δινδ. (Δινδ⁵. 'τί δ', ἡμᾶς παιδὸς κτλ.') Ἀρτ. Ποφλ. Οὐεκλ. Οὐέϊλ. Παλ., τοῦ Βωθ. ἐκδόντος 'τί δ'; ἢ 'μὲ παιδὸς κλ.' ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Ναύκ. καὶ Πρίνζ. Ἡ τελευταία διόρθωσις εἶνε ἡ χειρίστη πασῶν, διότι εἰσβιάζει εἰς τὸν στίχον δύο συνδέσμους ἄνευ ἀνάγκης, ὧν ὁ ἕτερος ἐνταῦθα ὅλως ἀνάρμοστος. Ἀλλὰ καὶ ἡ κοινὴ σχεδὸν σήμερον γραφὴ 'τὶ δ' ἡμᾶς' εἶνε ἄστοχος, διότι ποιεῖ τὴν Ἑκ. δηλοῦσαν ἑαυτὴν διὰ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ὅστις ἀκριβῶς ἐνταῦθα οὐδαμῶς ἁρμόζει. Ἡ μόνη ἁρμόζουσα ἐνταῦθα γραφὴ εἶνε τὸ 'τί δαί με'; ὅπερ ἐξ εὐνοήτων λόγων παρεφθάρη, καθ' ἃ προείπομεν, εἰς 'τί δέ με'. Ὅτι δ' ἐσφαλμένως ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς τραγικοὺς τὸ 'δαί', ἀποδεικνύουσι πλεῖστα χωρία, ἐξ ὧν οὐδ' ἐπεχείρησεν ἀκόμη νὰ ἐκριζώσῃ τὸν 'δαὶ' ἡ κριτικὴ σκαπάνη (Αἰσχ. Χοηφ. 900 'ποῦ δαὶ τὰ λοιπὰ Λοξίου μαντεύματα.. ;' Προμ. 933 'τί δαὶ φοβοίμην ᾧ θανεῖν κτλ.' ὅπως κεῖται ἐν τῷ ἀρίστῳ τῶν κωδδ., τῶν ἄλλων παρεχόντων ἐκ διορθώσεως 'τί δ' ἂν φοβοίμην', ἐν ᾧ προφανῶς γραπτέον: 'τὶ δαὶ φοβοῖ μ' ἂν ᾧ θανεῖν οὐ μόρσιμον;' Σοφ. Ἀντ. 318 'τὶ δαὶ ῥυθμίζεις κτλ.;' ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου μεταβαλλόμενον εἰς 'τὶ δέ', Εὐριπ. Ἴων. 275 'τὶ δαὶ τόδ';', Ἠλ. 244 'τὶ δαὶ σὺ κτλ.', 978 'τὶ δαὶ πατρῴαν κτλ.', 1116 'τὶ δαὶ πόσιν σὸν κτλ.' Κυκλ. 450 καὶ Ἑλέν. 1246 'πῶς δαί;') Οὐδ' εἶνε ἄτοπον ἐνταῦθα τὸ ἐγκλιτικὸν 'μέ', ὅπως ἀποφαίνεται ὁ Ἑρμ., διότι ἡ Ἑκάβη δὲν ἀντιθέτει ἑαυτὴν πρὸς τὸν Πολυμ., τοῦ νοήματος ὄντος λογικῶς καὶ ῥητορικῶς, ὅπως ἐξηνέχθη ἡ ῥῆσις, ὄχι: ἂν αὕτη ἢ ὁ Πολυμ. ἀλγεῖ, ἀλλ': ἂν καὶ αὕτη ἀλγεῖ ἢ οὔ. Ἀπόδειξις τούτου τὸ 'ἀλγεῖς;' καὶ 'τί'. Τὸ καθ' Ἑρμ. νόημα θὰ ἐξεφέρετο οὕτω: *ἀλγεῖς σὺ* (τέκνων σῶν); *ἐμε δὲ παιδὸς οὐκ ἀλγεῖν δοκεῖς;* Νῦν δὲ τὸ νόημα ἔχει οὕτως: *ἀλγεῖς* (ἄνευ τοῦ *σὺ*); *τί δαί με* (*ποιεῖν*) *δοκεῖς; οὐκ ἀλγεῖν παιδός;*

1259. *ἀλλ' οὐ τάχ'*,] = *ἀλλ' οὐκ αὐτίκα χαιρήσεις.*

ΕΚΑΒΗ.
μῶν ναυστολήσῃ γῆς ὅρους Ἑλληνίδος;
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.
κρύψῃ μὲν οὖν πεσοῦσαν ἐκ καρχησίων.
ΕΚΑΒΗ.
πρὸς τοῦ βιαίων τυγχάνουσαν ἁλμάτων;
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.
αὐτὴ πρὸς ἱστὸν ναὸς ἀμβήσει ποδί.
ΕΚΑΒΗ.
ὑποπτέροις νώτοισιν ἢ ποίῳ τρόπῳ;
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.
κύων γενήσει πύρσ' ἔχουσα δέργματα.
ΕΚΑΒΗ.
πῶς δ' οἶσθα μορφῆς τῆς ἐμῆς μετάστασιν;
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.
ὁ Θρῃξὶ μάντις εἶπε Διόνυσος τάδε.

1260. '*ναυστολήσῃ*] διὰ νηὸς ἀγάγῃ' ΣΧΟΛ.

1261. '*μὲν οὖν*] μᾶλλον μὲν οὖν'. ΣΧΟΛ., ἤ: *μάλιστα*. Ἀλλὰ διὰ τῶν τοιούτων παραφρασμάτων δὲν ἀκριβοῦται ἡ ἔννοια τῶν μορίων, ἅτινα κυρίως χρησιμεύουσιν εἰς τὸν διάλογον οὕτως, ὥστε ὁ ἀποκρινόμενος νὰ ἐπιβεβαιώνῃ μὲν τὸ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ῥηθέν, ἀλλ' οὕτως, ὥστε ἡ ἐπιβεβαίωσις νὰ ἐπιδιορθώνῃ συγχρόνως αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αἴτιον τῆς ἀστυκότητος ταύτης δύναται μὲν νὰ εἶνε καί εἰλικρινῶς φιλοφρονητική, ἀλλὰ καὶ μοχθηρῶς εἰρωνικὴ ἢ χαιρέκακος διάθεσις, ὡς ἐνταῦθα, καταλληλότερον τοῦ: ὅταν σὲ κρύψῃ μᾶλλον, παράφρασμα ἔσται τὸ ἐν τῷ κοινῷ λόγῳ ὅταν σὲ κρύψῃ, παρακαλῶ, μὲ συμπάθειο, μὲ τὴν ἄδειάν σου, ἤ: ὅταν σὲ κρύψῃ, πὲς καλίτερα κττ.

'*καρχήσια*] τὰ ἄκρα τοῦ ἱστοῦ'. ΣΧΟΛ.

1262. *πρὸς τοῦ βιαίων τυγχ. ἁλμ*]. =*πρὸς* (*ὑπὸ*) *τίνος βιαζομένην ἅλλεσθαι*.

1263. *ἀμβήσει ποδί.*] *ἀναβήσει ποσίν*.

1264. '*ὑποπτέροις νώτοισιν*] διὰ νώτων ἐπτερωμένων. ΣΧΟΛ. Θὰ κάμω πτερὰ καὶ θ' ἀναβῶ;

1265. '*κύων... δέργματα.*] κύων γενήσῃ, πυρώδεις ὀφθαλμοὺς ἔχουσα' ΣΧΟΛ. Περὶ τῆς μεταμορφώσεως ταύτας τῆς Ἑκάβης εἰς κύνα ('propter animi acerbitatem et rabiem' κατὰ Cicer. Tuscul. III, 26) πολὺς καὶ ποικίλος λόγος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Δ. Χρυσοστ. ιβ', 369, καὶ λβ', 29 'ὥσπερ τὴν Ἑκάβην οἱ ποιηταὶ λέγουσιν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δεινοῖς τελευταῖον ποιῆσαι τὰς Ἐρινύας 'χαροπὰν κύνα· χάλκεον δέ οἱ γνάθων ἐκ πολιᾶν φθεγγομένας Ὑπάκουε μὲν Ἴδα Τένεδός τε περιῤῥύτα Θρηίκιοί τε φιλήνεμοι πέτραι', Ovid. Metam. III, 2).

1267. *ὁ Θρῃξὶ μάντις*] Ἡ δοτικὴ

ΕΚΑΒΗ.

σοὶ δ' οὐκ ἔχρησεν οὐδὲν ὧν ἔχεις κακῶν;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

οὐ γάρ ποτ' ἂν σύ μ' εἷλες ὧδε σὺν δόλῳ.

ΕΚΑΒΗ.

θανοῦσα δ' ἢ ζῶσ' ἠθάδ' ἐκπλήσω βίον;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

θανοῦσα· τύμβῳ δ' ὄνομα σῷ κεκλήσεται

κατὰ τὸ 'Ορέστ. 363 'ὁ ναυτίλοις μάντις', Εὐρ. Φοιν. 17 'ὦ Θήβαισιν εὐίπποις ἄναξ', ὅπου ἴδ. ὑποσημ. κττ. Μαντεῖον τοῦ Διονύσου ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτ. ζ'. 111 παρὰ τοῖς ἐν Θράκῃ Σάτραις, 'οἳ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτημένοι', καὶ ἐν Βάκχαις δὲ λέγει περὶ τοῦ θεοῦ ὁ Εὐριπ. (298) 'μάντις δ' ὁ δαίμων ὅδε· τὸ γὰρ βακχεύσιμον καὶ τὸ μανιῶδες μαντικὴν πολλὴν ἔχει', καὶ τὸν 'Ρῆσον δὲ ἡ Μοῦσα θανόντα μεταβάλλει εἰς 'Βάκχου προφήτην' ('Ρήσ. 972) ἐν Θράκῃ.

1270. *ἠθάδ' ἐκπλήσω βίον;*] Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ 'ἐνθάδ' ἐκπλήσω βίον', ὅπερ μάτην ἐπάσχισαν νὰ ἑρμηνεύσωσιν ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι, μάτην δὲ καὶ νὰ διορθώσωσι (Βρύγκ. καὶ Ἄμμων 'μόρον', Μυσγρ. πότμον', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Ναύκ, ἅτινα ὅμως οὐδαμῶς σαφηνίζουσι τὰ ἀκατάληπτα). Ὁ Οὐέϊλ. ἐξέδωκεν 'ἐκστήσω βίον', ὅπερ, ἐσφαλμένον κατὰ πάντα λόγον, ὀρθῶς ποιῶν ἐξήλειψεν ἐκ τῆς 6'. Ὁ Πρίνζ. προτείνει 'ἐκπλήσσω λόγου', καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη, ἡ μόνη ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας εὔλογος, θὰ ἦτο καὶ ἡ μόνη ἀποδεκτή, ἐὰν δὲν ἀπεμακρύνετο ὅλως τοῦ κειμένου, ὁ δὲ Κοϊτσάλ. ἀθετεῖ ὡς παρεμβλήτους τοὺς ϛ. 1270-3 Ὅτι ὁ στίχος εἶνε ἐφθαρμένος, οὐδεμία ἀμφιβολία, καὶ ἡ φθορὰ ἔγκειται ἐν τῷ 'ἐνθάδε'. Διερχόμενος τὰ εἰς Φοιν 641 Σχόλ. ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Οὐαλκεν., εἶδον ὅτι ἐν τῷ 3 στίχῳ τοῦ αὐτόθι περὶ τῆς ὑπὸ Κάδμου κτίσεως τῶν Θηβῶν χρησμοῦ κεῖται 'ἐνθάδ' ἔχων ἐσθῆτα', ἀνθ' οὗ, κατὰ τὴν ὑποσ. τοῦ Οὐαλκεν. ὁ Βαρνέσιος ἐξέδωκεν 'ἠθάδ' ἔχων ἐσθῆτα', παραλαβὼν τὴν ὀρθὴν ταύτην γραφὴν ἐκ τῶν εἰς Ἀριστοφάν. Σχολ. Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν μετέγραψα τὸ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ 'ἐνθάδ'' εἰς 'ἠθάδ'', ὅπερ καὶ μόνον εἶδον ὅτι εἶνε ἡ ὀρθὴ καὶ γνησία γραφή. Ἐπιλαβόμενος νῦν τῆς ἐκδόσεως τῆς 'Εκάβης, βλέπω ὅτι καὶ ὁ Ἑρουέρδεν. διώρθωσεν ὁμοίως. Τόσον τὸ καλίτερον διὰ τὸν στίχον, οὗ ἡ διόρθωσις οὕτω προσλαμβάνει μεῖζον κῦρος, καὶ οὗ ἡ ἔννοια ἀποβαίνει ὅλως εὔληπτος: *θανοῦσα δ' ἢ ζῶσα ἐκπλήσω τὸν ἠθάδα βίον*, ἤτοι: *ζῶσα ἢ μετὰ θάνατον μεταλλάξω τὸν συνήθη* (τουτέστι: *τὸν βροτήσιον) βίον* (κύων γενομένη);

1271. *τύμβῳ δ'... κεκλήσεται*] Ἡ σύνταξις ὡς ἐὰν ἀντὶ τοῦ *καλεῖν* ἔκειτο *τιθέναι*, ἤτοι: *τῷ δὲ σῷ τύμβῳ ἔσται τεθειμένον ὄνομα* κτλ. Πρβλ. Πλάτ. Πολιτικ. 279 Ε 'τουτουσὶ δὴ τοῖς... ἀμυντηρίοις καὶ σκεπάσμασι τὸ μὲν ὄνομα ἱμάτια ἐκαλέσαμεν', Κρατύλ. 419 Ε 'τῇ γὰρ δυνάμει... τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα', 385 Β 'καλεῖν ἑκάστῳ ὄνομα', Σοφιστ. 229 C, Πολιτ. 471 D. Ὁμοίως δὲ καὶ μετὰ τῆς *ἐπὶ*, οἷον Πλάτ. Παρμεν. 147 D 'ἕκαστον τῶν ὀνομάτων οὐκ ἐπί τινι καλεῖς;'· ὅθεν καὶ *ἐπικαλοῦμαι = ἐπονομάζομαι*, καί: *ἐπίκλη, ἐπίκλησις = ἐπωνυμία*.

ΕΚΑΒΗ.

μορφῆς ἐπῳδόν, ἢ τί, τῆς ἐμῆς ἐρεῖς;

1272. *μορφῆς... ἐρεῖς;*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. Ἀλλ' οὔτε ἡ συνθήκη τῶν λέξεων κατενοήθη καλῶς, οὔτε τὸ νόημα· διὰ τοῦτο καὶ ὁ μὲν Βρύγκ. καὶ Πόρσ. διώρθ. 'ἦ τι', μὴ συνιδόντες ὅτι τὸ 'ἤ τι' κεῖται διὰ μέσου, ὁ δὲ Ῥεῖσκ. 'τύχης ἐμῆς', ὅπερ ἐπαινεῖ ὁ Πόρσ. Εὐτυχῶς οἱ μετέπειτα ἐκδόται καὶ τοῦτο κατενόησαν καὶ εἰς τὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως ἐπανῆλθον, πρὸς τὴν ὀρθὴν τοῦ Σχολ. ('ἐπῳδὸν καὶ ἐπώνυμον τῆς ἐμῆς μορφῆς, ἢ τί ἄλλο ἐρεῖς;') ἑρμηνείαν τὸ νόημα ῥυθμίζοντες, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀκριβῶς, τὸ δ' 'ἐπῳδὸν' μᾶλλον ἀντὶ τοῦ *συνῳδὸν* ἐκδεχόμενοι. Ὅθεν καὶ ὁ Ναύκ. ἀπέκρουσε τὸ 'ἐπῳδόν', ὡς οὐδέποτε σημαῖνον *ἐπώνυμον*, ἀλλὰ πάντοτε: *ἀποτρεπτικόν τινος*, καὶ ἀθετήσας αὐτὸ ἐξέδωκε διορθῶν 'μορφῆς ἐπώνυμόν τι τῆς ἐμῆς ἐρεῖς;' Ἀλλ' οὕτως ἀναφανδὸν εἰσβιάζων εἰς τὸν στίχον τὸ παρὰ τῷ Σχολ. 'ἐπώνυμον', λέξιν ἧς οὐδὲν ἴχνος ἐν τῷ κειμένῳ ὑπάρχει, τί ἄλλο πράττει ὁ σοφὸς ἀνήρ, εἰμὴ ὅ,τι μέχρι κόρου αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι κριτικοὶ κατηγοροῦσι τοὺς ἕλληνας ἀντιγραφεῖς καὶ γραμματικούς, ὅτι ἔφθειραν τὸ κείμενον, ἀντικαθιστῶντες τὰς λέξεις αὐτοῦ μὲ γλωσσήματα καὶ ταῦτα σπανιώτατα; Τί δ' ἄλλο εἰμὴ φθορὰ τοῦ κειμένου εἶνε ἡ γραφὴ αὕτη διὰ πάντα, ὅστις ἐνεβάθυνεν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ, ὄχι τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀτελῆ λεξικὰ ἀναδιφῶν, ἀλλ' αὐτὰ αὐτοῦ τὰ ἔπη; Διότι δυοῖν θάτερον: ἢ ὁ διορθωτὴς λαμβάνει ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ στ. 1271 τὸ 'ὄνομα', καὶ τότε ἡ φράσις συμπληρουμένη ἔσται αὕτη: *ἐρεῖς ἐπώνυμόν τι ὄνομα τῆς ἐμῆς μορφῆς;* ἢ ἐκδεχόμενος τὸν στίχον ἄνευ συναφείας, λαμβάνει οὐσιαστικῶς τὸ 'ἐπώνυμον' = *ἐπωνυμίαν*. Καὶ τοῦτο μέν, ὅλως ἀλλότριον τοῦ ἀττικισμοῦ, εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἀπόβλητον· ἀλλὰ τὸ πρῶτον, καθ' ὃ καὶ ὑποθέτομεν ὅτι ἐκδέχεται τὴν διόρθωσιν, συμπεραίνοντες ἐκ τοῦ ὅτι ἀφῆκεν ἄστικτον ἐν τέλει τὸν 1271, εἶνε ξένον τῆς παρ' Εὐριπίδῃ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀττικοῖς ποιηταῖς συνθέσεως, οἵτινες τοιούτους συνδυασμούς, συνήθως μόνον ὅπου ἐτυμολογοῦσιν (οἷον Σοφ. Αἴ. 430, Εὐρ. Φοιν. 640 κττ. πρβλ. αὐτ. ὑποσημ.), ἢ σχηματίζουσιν ἀπὸ σκοποῦ τὴν ἐπιθετικὴν συμφωνίαν κατὰ τὸ παρώνυμον (οἷα τὰ Σοφ. Ἀντ. 1261 'φρενῶν δυσφρόνων', Εὐρ. Ἑκ. 612 'νύμφην τ' ἄνυμφον παρθένον τ' ἀπάρθενον' κττ.) μεταχειρίζονται. Ἀλλ' ὅπου δὲν ὑπάρχει τοιοῦτός τις λόγος, ἀσμένως οἱ ποιηταὶ οὗτοι ἐκφέρουσι διὰ συνωνύμου ἐξ ἑτέρου ἐτύμου ἢ τὸ οὐσιαστικὸν ἢ τὸ ἐπίθετον. Οὕτως ὁ Αἰσχ. Εὐμ. 418 εἶπε 'γένος μὲν οἶδα κληδόνας τ' ἐπωνύμους' διὰ νὰ μὴ εἴπῃ τὸ ἄκομψον: *ὀνόματα ἐπώνυμα*. Καὶ ὅμως τὸ οὐσιαστικὸν 'κληδὼν' οὐδαμοῦ ἀλλοῦ, ἐνταῦθα δὲ μόνον κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ: *ὄνομα*. Πρέπει διὰ τοῦτο ν' ἀθετήσωμεν τὴν λέξιν καὶ νὰ τὴν διορθώσωμεν; Βεβαίως ὄχι. Ἀρκεῖ ὅτι τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως (ἡ λέξις παρὰ τὸ: *κ-α-λ-εω*, κατά τε τοὺς ἀρχαίους γραμματικοὺς καὶ τοὺς νεωτέρους γλωσσολόγους), ὡς καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγώγων, συνταυτίζονται ἐν τῇ χρήσει πρὸς τὸ ἔτυμον τοῦ *ὄνομα* καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα. Τἀνάπαλιν συνέβη εἰς τὸν ἡμέτερον στίχον, ὅπου ὁ ποιητὴς μετέβαλε κατὰ τὸ συνώνυμον, ὄχι τὸ οὐσιαστικόν, ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον, ἀντὶ τοῦ: *ὄνομα ἐπώνυμον* εἰπών: *ὄνομα ἐπῳδόν*· πᾶς δ' ὁ αἰσθανόμενος τὰς τοιαύτας τῆς ποιητικῆς γλώσσης λεπτότητας, θέλει συνομολογήσῃ, ὅτι ἡ Εὐριπίδειος αὕτη φράσις εἶνε πολὺ τῆς Αἰσχυλείου κομψοτέρα καὶ ποιητικωτέρα. Τίς δὲν παρετήρησεν, ὅτι οἱ ποιη-

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

κυνὸς ταλαίνης σῆμα, ναυτίλοις τέκμαρ.

ΕΚΑΒΗ.

οὐδὲν μέλει μοι σοῦ γέ μοι δόντος δίκην.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

καὶ σήν γ' ἀνάγκη παῖδα Κασάνδραν θανεῖν.

ται ἀσμενέστερον λέγουσιν: *ᾄδω*, *ὑμνῶ* κττ., ὡς καὶ πάντα τὰ ἐκ τοῦ *ᾄδω* σύνθετα καὶ παράγωγα, ὅπου ἄλλως κυριολεκτικώτερον μέν, ἀλλὰ πεζότερον, θὰ ἔλεγέ τις: *λέγω*, *ὀνομάζω* κττ., τῆς χρήσεως ταύτης καὶ παρὰ τοῖς πεζοῖς ἐκνικησάσης (πρβλ. καὶ εἰς Φοιν.441); Οὕτω π.χ. *συνᾴδω*=*συμφάσκω*, *συνεῖπον*, *σύμφημι*, *συμφάσκω*, *συναγορεύω*, κτλ. Ἐὰν δὲ τὸ 'ἐπᾴδω', ὅπερ κυρίως δὲν σημαίνει: *ᾄδων γοητεύω*, ἤ: *ᾄδω ἐπὶ γοητείᾳ* (ἡ χρῆσις αὕτη ἐπῆλθεν ἔπειτα), ἀλλ' ἁπλῶς: *ᾄδω ἐπί τινι*, (Εὐρ. Ἠλ. 864 'ἀλλ' ἐπάειδε καλλίνικον ᾠδὰν ἐμῷ χορῷ'= ἄειδε καλλ. ᾠδὰν ἐπ' ἐμῷ χορῷ κτλ.), ὅπως τὸ *ἐφυμνῶ* ('ἐφυμνεῖς: ἐπᾴδεις' ΗΣΥΧ.) καὶ εἴ τι ἄλλο, τί σημαίνει τό: *ἐπιλέγω*, *ἐπειπεῖν* κττ. εἰμή: *λέγω*, *εἰπεῖν* κττ. *ἐπί τινι*, τί δ' ἄλλο τὰ ῥηματικὰ *ἐπῳδός*, *ἐπῴδιον*, *ἐφύμνιον*, *ἐπίῤῥημα*, *ἐπίλογος*, εἰ μὴ τοῦτο, ὡς ἅπαντα: *ἐπᾳδόμενα*, *ἐφυμνούμενα*, *ἐπιλεγόμενα*, ἤτοι: *ἐπί τινι ᾀδόμενα*, *ὑμνούμενα*, *λεγόμενα* (πρβλ 'ἐπῆσται: ἐπιλέλεκται' ΗΣΥΧ.); Καὶ ἀληθῶς ὅ,τι εἶνε ὁ *ἐπίλογος* διὰ τὸν πεζὸν λόγον, εἶνε καὶ ἡ *ἐπῳδὸς* ἢ τὸ *ἐφύμνιον* διὰ τὴν ποίησιν. Ἀλλ' οὐδαμῶς ἕπεται ἐκ τούτου καὶ ὅτι τὰ ἐν τῇ ποιήσει δὲν μεταφέρονται καὶ εἰς τὸν πεζὸν λόγον, καὶ τἀνάπαλιν· ἀπόδειξις τὸ *ἐπίῤῥημα* (='ποιημάτιον τετράμετρον' ΗΣΥΧ.), ὡς καὶ τὸ 'ἐπίλογος' ἐπὶ ποιήσεως, καθ' ἃ θέλομεν ἴδῃ κατωτέρω. Ἐκ τούτων πάντων δηλοῦται, ὅτι τὸ ἐν πάσαις ταύταις ταῖς λέξεσιν *ᾄδειν* συνωνυμεῖ τῷ: *λέγειν*, *καλεῖν* κττ. Οὕτω π.χ. ἐν Πλάτ. Νόμ. 700 Β 'καί τι ἦν εἶδος ᾠδῆς, εὐχαὶ πρὸς θεούς, ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο' (=*ὄνομα δ' ἐπ' αὐταῖς ὕμνους ἐκάλουν*, κατὰ τὸ εἰς 1271 παραβληθὲν Παρμεν. 147 D ἤ: *ἐπίκλησιν εἶχον ὕμνοι*, *ἐπώνυμον εἶχον ὕμνοι ἢ ἐπωνομάζοντο ὕμνοι*).. νόμοις τε αὐτὸ τοῦτο τοὔνομ' ἐκάλουν... ἐπέλεγον δὲ κιθαρῳδικοὺς (=*ἐπεκάλουν*, *ἐπωνόμαζον*)'. Ἰδοὺ πῶς, ὡς ἐκ τῆς χρήσεως, ὅλης τῆς τῶν συνωνύμων τούτων ὁμάδος αἱ λέξεις: *ἐπῳδὸς ἐπίλογος* καὶ *ἐπώνυμος* συνέρχονται ἐπὶ τὸ αὐτό. Κατὰ ταῦτα ὅ,τι εἶχεν ἐν νῷ ὁ ἡμέτερος ποιητής, λέγων ἐν Ὀρέστ. 1008 '*ἐπώνυμα* δεῖπνα Θυέστου', αὐτὸ τοῦτο εἶχεν ἐν νῷ λέγων καὶ ἐν Ἠλέκτρ. 718 'μολπαὶ δ' ηὖξοντ' ἐραταὶ χρυσέας ἀρνὸς ὡς *ἐπίλογοι* Θυέστου', ὅπου τὸ αἰνιγματῶδες τοῦτο καὶ ἀνεξήγητον μέχρι τοῦδε 'ἐπίλογοι'=*ἐπῳδοὶ* ἢ *ἐπώνυμοι*, ἤτοι: *μολπαὶ ἐν αἷς ὁ χρυσοῦς ἀμνὸς ἐπελέγετο* (*ἐπῄδετο*, *ἐπωνομάζετο*) *ὡς Θυέστου* (*ὤν*), ἤτοι: *μολπαὶ... ἐπίλογοι*, ἤτοι: *ἐπῳδοὶ* ἤ: *ἐπώνυμοι τῆς χρυσῆς ἀρνὸς ὡς Θυέστου* (οὔσης). Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὀρθῶς μὲν ὁ Εὐριπ. εἶπεν: '(*ὄνομα*) *ἐπῳδόν*, ὀρθῶς δ' ὁ Σχολ. ἡρμήνευσεν 'ἐπώνυμον'.

1273. *κυνὸς ταλ. σῆμα*,] '"Εστι δὲ ἐν τῷ περίπλῳ τούτῳ τῷ μετὰ Ἐλαιοῦντα ἡ εἰσβολὴ πρῶτον ἡ εἰς τὴν Προποντίδα διὰ τῶν στενῶν, ἥν φασιν ἀρχὴν εἶναι τοῦ Ἑλλησπόντου· ἐνταῦθα δ' ἐστὶ τὸ Κυνὸς σῆμα ἄκρα, οἱ δ' Ἑκάβης φασί· καὶ γὰρ δείκνυται κάμψαντι τὴν ἄκραν τάφος αὐτῆς'. Στράβων. ἐκ τοῦ Ζ ἀποσπ 56.

'*τέκμαρ*] σημεῖον... τεκμήριον'. ΣΧΟΛ.

1276. *ἀπέπτυσ'*,] Περὶ τοῦ ἰδιωματικοῦ τούτου ἀορίστου ἴδ εἰς Φοιν. 170.

ΕΚΑΒΗ.

ἀπέπτυσ'· αὐτῷ ταῦτα σοὶ δίδωμ' ἔχειν.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

κτενεῖ νιν ἡ τοῦδ' ἄλοχος, οἰκουρὸς πικρά.

ΕΚΑΒΗ.

μήπω μανείη Τυνδαρὶς τοσόνδε παῖς.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

καὐτόν σε τοῦτον, πέλεκυν ἐξάρασ' ἄνω.

Κακῶς ὁ Σχολ. 'ἀπέπτυσ': καταφρονῶ'. Τὸ 'ἀπέπτυσα' εἶνε ἐπιφώνημα θρησκευτικὸν (πρβλ. 'Ιφιγ. Τ. 1161, 'Ιππολ. 610· καὶ μετ' αἰτιατ. Αἰσχ. Προμ. 1069, Εὐρ. Ἑλ. 672, 'Ιφ. Α. 509, 874, Μελεάγρ. ἀπόσπ. 14, 'Αριστ. Εἰρ. 527), δι' οὗ ὁ λέγων τοῦτο προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἐπαπειληθὲν αὐτῷ, ἢ ἐπιρρηθὲν ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως σημανθὲν κακὸν πτύων. Θεοκρ. εἰδ. ϛ'. 39 'ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον', ὅπου ὁ Σχολ. 'ποιοῦσι γὰρ καὶ μέχρι τοῦ νῦν μάλιστα τοῦτο αἱ γυναῖκες, τὸ νεμεσητὸν ἐκτρεπόμεναι'. Καὶ ἀληθῶς μέχρι τῆς σήμερον αἱ ἡμέτεραι γυναῖκες πτύουσι τρὶς ὄχι μόνον εἰς τὸν ἴδιον κόλπον ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἢ τὸ ζῷον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀφ' οὗ θέλουσι ν' ἀποτρέψωσι τὴν βασκανίαν, ὡς φοβούμεναι μὴ βασκανθῇ εἴτε ὑπ' αὐτῶν εἴτε ὑπ' ἄλλων θαυμαζόμενον καὶ μακαριζόμενον. Πτύουσι δὲ τρὶς εἰς τὸν ἴδιον κόλπον, ὁσάκις θέλουσι ν' ἀποτρέψωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὸ ἐπαπειληθὲν ἢ ῥηθὲν ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως σημανθὲν κακόν, ἐπιφωνοῦσαι: "Ο ξ' ἀπὸ 'δῶ! ἢ: ὄξ' ἀπὸ 'δῶ καὶ μακριά! Ὅθεν καὶ ἡ μόνη ἀκριβὴς ἑρμηνεία τοῦ ἡμετέρου 'ἀπέπτυσ'' εἶνε αὕτη: ὄξ' ἀπὸ 'δῶ! (= Θεὸς φυλάξῃ κττ.).

αὐτῷ ταῦτα... ἔχειν] *σοὶ αὐτῷ δίδωμι ταῦτ' ἔχειν*.

1279. *καὐτόν σε τοῦτον*] Οὕτως ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀρίστοις βιβλ., πλὴν τοῦ *L*, ὅπου 'γε', καὶ τοῦ *B*, ὅπου 'δε', 'Αλλ' ὁ Πόρσ. ἀποκηρύττει τήν τε γραφὴν τοῦ Βρυγκ. 'καὐτόν σε', καὶ τὴν τοῦ Βεκκ. 'αὐτὸν δέ', ἐκείνην μὲν διότι, λέγει, θὰ εἶχε τότε μόνον τὸν τόπον της, ἐὰν ὁ προλαβὼν στίχος ἀνῆκεν εἰς τὸν 'Αγαμ., τοῦτο δέ, διότι θεωρεῖ τὰ 'καὶ — δὲ' ὡς ἀστήρικτα, καθ' ἃ ἐσημείωσεν εἰς 'Ορ. 614, ὅπου μετέβαλε διὰ τοῦτο διορθῶν τὸ Σοφ. Φιλ. 1362 'καὶ ποῦ δ' ἔγωγε' εἰς 'παῖ, ποῦ δ' ἔγωγε', φθείρων τὸ νόημα, ὅπερ οὔτε τὴν κλητικὴν 'παῖ' ἀπαιτεῖ, οὔτε τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἀπαραιτήτου 'καὶ' ἀνέχεται. Καὶ περὶ τούτου μέν, ὡς ἀλλοτριωτέρου τοῦ προκειμένου, ἀρκοῦσι ταῦτα. 'Επανερχόμενοι δ' εἰς τὸ 'καὐτόν γε τοῦτον', καὶ τοῦτο διότι ἐξέδωκεν αὐτὸ οὐ μόνον ὁ Δινδ.[5], καίπερ ἐν τοῖς 'Οξων. Σημ. προτιμῶν τὸν 'σέ', ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως ὁ Πάλ. καὶ ὁ Πρίνζ., λέγομεν ὅτι ὁ ὑπὲρ ταύτης λόγος τοῦ ἄγγλου κριτικοῦ εἶνε ἀνίσχυρος. Διὰ ν' ἀποστρέψῃ τις τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ δευτέρου πρὸς τὸν τρίτον τῶν ἐν τῷ διαλόγῳ προσώπων, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃ πρῶτο τὸ τρίτον ἐκεῖνο πρόσωπον, εἴτε μικρὸν εἴτε μέγα, τοὐλάχιστον παρ' Ἕλλησιν, ἐὰν μὴ καὶ ἐν παντὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. 'Εννοεῖται οἴκοθεν, ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀποστροφῆς ποικίλλει ἑκάστοτε κατὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰς περιστάσεις. 'Ενταῦθα δὲ οὔτε καλίτερος τρόπος ἀποστροφῆς ὑπάρχει τοῦ ἐν τῇ παραδόσει 'καὐτόν σε τοῦτον' (κτενεῖ ἡ ἄλοχος), οὔτε χειρότερος τοῦ

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

οὗτος σὺ μαίνει καὶ κακῶν ἐρᾷς τυχεῖν;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

κτεῖν', ὡς ἐν Ἄργει φόνια λουτρά σ' ἀμμένει.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

οὐχ ἕλξετ' αὐτόν, δμῶες, ἐκποδὼν βίᾳ;

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ἀλγεῖς ἀκούων;

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

οὐκ ἐφέξετε στόμα;

παρὰ Πόρσωνι 'καὐτόν γε τοῦτον', ὅπου ὁ 'γέ' εἴτε μειωτικὸς εἴτε βεβαιωτικός, εἴτε ὅπως ἄλλως ἐκλαμβανόμενος, οὐδὲν ἔχει νὰ κάμνῃ οὔτε μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαλοῦντος προσώπου, οὔτε μὲ τὰ πάθη ὅσα κινοῦσιν αὐτὸν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς ἂν εἰ ὑποτονθορύζων μεταξὺ τῶν ὀδόντων του ἔλεγε πρὸς τὴν Ἑκάβην: Χούμ! καὶ τοῦτον ἂν τὸν ἴδιο δίχως ἄλλο, μὲ τὸ πελέκι, — τίς; ὁ ἄγριος θήρ, ὁ Πολυμ., καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἀπώλεσε τὴν μόνην ἐλπίδα, τὴν ἐκ τῆς φιλίας τοῦ Ἀγαμ. Ἀλλ' ὄχι· 'καὐτόν σε τοῦτον', λέγει ἀποτόμως ἄνευ κλητικῆς, ἄνευ συνδέσμου (ὁ *καὶ* ἐνταῦθα ὡς ἐπιδοτικὸς τελεῖ, ὡς εἰκός, μᾶλλον τὰ τοῦ ἐπιῤῥήμ.) ὁ ἐξηγριωμένος πλέον καὶ ἀκατάσχετος Θρᾲξ πρὸς τὸν Ἀγαμ. Ὅτι δὲ τοιαύτη εἶναι ἡ ἀποστροφή, ἀποδεικνύει πλὴν τῆς ὀργίλης ἀπαντήσεως τοῦ Ἀγαμ., ἣν αὕτη προκαλεῖ, καὶ μόνον τὸ 'τοῦτον'. Καὶ οἱ χυδαιότατοι τῶν ἀνθρώπων αἰσθάνονται, ὅτι οὐδὲν ἀσεβέστερον ἢ περιφρονητικώτερον τῆς διὰ δεικτικῆς ἀντωνυμίας δηλώσεως προσώπου παρόντος· ὁ δὲ Πολυμ., πρὸ πολλοῦ διαγνοὺς τὴν τοῦ Ἀγαμ. δυσμενῆ διάθεσιν, καὶ οὐδὲν πλέον ἐξ αὐτοῦ ἐλπίζων, ἤδη ἐν στ. 1277 ὅπως δηλώσῃ αὐτὸν εἶπε 'τοῦδε', ἄλλως καὶ ὡς τυφλὸς δεικνύων αὐτὸν διὰ τῆς χειρός. Τοῦτο δὲ νῦν τὸ 'τοῦδε' ἀναλαμβάνων, προσθέτει εἰς τὸ ἀπότομον 'αὐτόν σε' τὸ 'τοῦτον', οὐδεμίαν καταλεῖπον ὑβριστικῆς περιφρονήσεως ὑπερβολήν. Ὀρθῶς ἄρα οἱ νεώτατοι ἐκδόται ἐξέδωκαν τὸ ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἀρίστοις κώδδ. 'καὐτόν σε τοῦτον', τοῦτο μόνον ἁμαρτάνοντες, ὅτι ἅπαντες ὀρθοτονοῦσι τὸ 'σέ', οὐ μόνον παρὰ τὴν ὁμόφωνον πίστιν τῶν χειρ., ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντα θεωρητικὸν λόγον. Τὸ 'σὲ' μετὰ τοῦ 'αὐτὸν' μόνου δύναται καὶ νὰ ὀρθοτονῆται καὶ νὰ ἐγκλίνεται κατὰ τὴν ἑκάστοτε ἀπαίτησιν τοῦ νοήματος, ἴσως δ' ἐνίοτε καὶ τοῦ μέτρου, ὄχι ὅμως καὶ ἐν τῇ ἐκφορᾷ 'καὐτόν σε τοῦτον'. Σφάλλεται δ' ὁ Οὐεκλ. παραβάλλων ὑπὲρ τῆς ὀρθοτονήσεως τὸ 1280 'οὗτος σύ', διότι ἡ ὀνομαστ. ἀείποτε ὀρθοτονουμένη, ὑπόκειται εἰς ἀμφοτέρας τοῦ νοήματος τὰς παραλλαγὰς τῶν πλαγίων.

1280. *οὗτος σὺ*] Τὰ ἀσεβῆ δεικτικὰ 'τοῦδε' καὶ 'τοῦτον' τοῦ Θρᾳκός, προκαλοῦσι τὸ δεικτικὸν 'οὗτος σὺ' τοῦ Ἀγαμ., ὅπερ ἐμφαίνει ὄχι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸ βίαιον πάθος τοῦ λαλοῦντος, ὡς εἶπεν ὁ Ποφλ. καὶ ἐπαναλαμβάνει ὁ Οὐεκλ., ἀλλὰ καταφρονητικὴν ὀλιγωρίαν, καθ' ἃ παρετηρήσαμεν εἰς 1271, ἀναλογοῦν πρὸς τὸ ἡμέτερον: ἔ! σὺ αὐτοῦ, ἤ: βρὲ σύ, περὶ οὗ ὀρθῶς λέγει ὁ Σχολ. 'τὸ ὦ οὗτος οὐ λέγει ὡς φίλον, ἀλλ' ὡς εἰώθαμεν καλεῖν τοὺς τυχόντας'. Περὶ τοῦ 'οὗτος' ἄνευ τοῦ 'σὺ' ἴδ. εἰς 1127.

1283. *οὐκ ἐφ. στ.*] 'κρατήσητε' ΣΧΟΛ.

ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ.

ἐγκλείετ᾽· εἴρηται γάρ.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.

οὐχ ὅσον τάχος
νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ που,
ἐπείπερ οὕτω καὶ λίαν θρασυστομεῖ;
Ἑκάβη σὺ δ᾽ ὦ τάλαινα, διπτύχους νεκροὺς
στείχουσα θάπτε· δεσποτῶν δ᾽ ὑμᾶς χρεὼν
σκηναῖς πελάζειν, Τρῳάδες· καὶ γὰρ πνοὰς
πρὸς οἶκον ἤδη τάσδε πομπίμους ὁρῶ.
εὖ δ᾽ ἐς πάτραν πλεύσαιμεν, εὖ δὲ τἀν δόμοις
ἔχοντ᾽ ἴδοιμεν τῶνδ᾽ ἀφειμένοι πόνων.

ΧΟΡΟΣ.

ἴτε πρὸς λιμένας σκηνάς τε, φίλαι,
τῶν δεσποσύνων πειρασόμεναι
μόχθων· στεῤῥὰ γὰρ ἀνάγκη.

1284. *ἐγκλείετ᾽*] Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'στόμα'='ἀσφαλίσατε' (ἤτοι: 'σφαλίσατε). ΣΧΟΛ.

εἴρηται γάρ.] (*ἅ μοι ῥητέα ἦν*)= ὅσα εἶχα νὰ 'πῶ τά 'πα.

1285. *νήσων ἐρήμων κλ.*] Οὕτω καὶ ὁ Αἴγισθος τὸν παρὰ τῇ Κλυταιμνήστρᾳ ἀοιδὸν 'ἄγων ἐς νῆσον ἐρήμην κάλλιπεν οἰωνοῖσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι'. Ὀδ. γ 270.

1286. *ἐπείπερ οὕτω καὶ λίαν θρ.*] Μήτε τὸ 'οὕτω' σύναπτε τῷ 'λίαν' ὥς τινες, μήτε τὸ 'καὶ' ἐκδέχου ὡς ἀργοῦν, ὅπως μετὰ τὸ ἐπεὶ κττ., καθ᾽ ἃ ἀξιοῦσιν ἄλλοι, ἀλλ᾽ ἐν τῇ συνήθει αὐτοῦ ἐπιδοτικῇ χρήσει, ἤτοι: *ἐπείπερ καὶ οὕτω θρασυστομεῖ λίαν*. Τὸ δ᾽ 'οὕτω' ἐνταῦθα = *οὕτως, ὅπως νῦν ἔχει*, ἤτοι: *ἀνέκβλητος εἴς τι μέρος ἐρήμων νήσων*.

1290. '*πομπίμους*] ἐπιτηδείους παραπέμπειν'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς Φοιν. 1716, 992 καὶ σελ. 505.

1291. *εὖ δὲ τἀν δόμοις*] 'καλῶς δ᾽ ἐπεύχεται, ἐπειδὴ ἄτοπα παρὰ Πολυμήστορος ἤκουσεν'. ΣΧΟΛ. Ἀλλ᾽ οὕτω καὶ κορυφοῦται ἐν τοῖς λόγοις τοῦ προσώπου τούτου ἡ αὐτόχρημα τραγικὴ εἰρωνεία, ἣν καὶ παροξύνει ἔτι μᾶλλον ὁ ποιητής, ἀντιτάσσων εἰς τὰ ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ.

1292. *τῶν δ᾽ ἀφειμένοι πόνων*] τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὰ

1294-5. *τῶν δεσποσύνων ... μόχθων*] τοῦ Χοροῦ = *τῶν παρὰ τοῖς δεσπόταις ὑμῶν*, ἤτοι: *τῶν δουλοσύνων μόχθων*, ὡς ἂν εἰ ἐπέλεγεν εὐθέως καὶ ἄνευ τῶν δραματικῶν προσχημάτων ὁ ποιητὴς τὸ θρυλλούμενον ἐκεῖνο τῶν Σιβυλλείων χρησμῳδικῶν (Πλουτάρχ. Δημοσθ. ιθ᾽): 'Κλαίει ὁ νικηθείς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλε'.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΑΒΗΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ.

ΧΟΡΟΣ ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

ΤΡΟΦΟΣ.

ΦΑΙΔΡΑ.

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ.

ΘΗΣΕΥΣ.

ΑΓΓΕΛΟΣ.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Θησεὺς μὲν ἦν Αἴθρας καὶ Ποσειδῶνος, βασιλεὺς δὲ Ἀθηναίων· γήμας δὲ μίαν τῶν Ἀμαζονίδων Ἱππολύτην, Ἱππόλυτον ἐγέννησε κάλλει τε καὶ σωφροσύνῃ διαφέροντα. ἐπεὶ δὲ ἡ συνοικοῦσα τὸν βίον μετήλλαξεν, ἐπεισηγάγετο Κρητικὴν γυναῖκα, τὴν Μίνω τοῦ Κρητῶν βασιλέως θυγατέρα Φαίδραν. ὁ δὲ Θησεὺς Πάλλαντα ἕνα τῶν συγγενῶν φονεύσας φεύγει εἰς Τροιζῆνα μετὰ τῆς γυναικός, οὗ συνέβαινε τὸν Ἱππόλυτον παρὰ Πιτθεῖ τρέφεσθαι· θεασαμένη δὲ τὸν νεανίσκον ἡ Φαίδρα εἰς ἐπιθυμίαν ὤλισθεν, οὐκ ἀκόλαστος οὖσα, πληροῦσα δὲ Ἀφροδίτης μῆνιν, ἣ τὸν Ἱππόλυτον διὰ σωφροσύνην ἀνελεῖν κρίνασα, τέλος τοῖς προτεθεῖσιν ἔθηκε. στέγουσα δὲ τὴν νόσον χρόνῳ πρὸς τὴν τροφὸν δηλῶσαι ἠναγκάσθη, κατεπαγγειλαμένην αὐτῇ βοηθήσειν· ἥτις κατὰ τὴν προαίρεσιν λόγους προσήνεγκε τῷ νεανίσκῳ. τραχυνόμενον δὲ αὐτὸν ἡ Φαίδρα καταμαθοῦσα τῇ μὲν τροφῷ ἐπέπληξεν, αὑτὴν δὲ ἀνήρτησε. καθ' ὃν καιρὸν φανεὶς Θησεὺς καὶ καθελεῖν σπεύδων τὴν ἀπηγχονισμένην, εὗρεν αὐτῇ προσηρτημένην δέλτον, δι' ἧς Ἱππολύτου φθορὰν κατηγόρει καὶ ἐπιβουλήν. πιστεύσας δὲ τοῖς γεγραμμένοις τὸν μὲν Ἱππόλυτον ἐπέταξε φεύγειν, αὐτὸς δὲ τῷ Ποσειδῶνι ἀρὰς ἔθετο, ὧν ἐπακούσας ὁ θεὸς τὸν Ἱππόλυτον διέφθειρεν. Ἄρτεμις δὲ τῶν γεγενημένων ἕκαστον δια-

σαφήσασα Θησεῖ, τὴν μὲν Φαίδραν οὐ κατεμέμψατο, τοῦτον δὲ παρεμυθήσατο υἱοῦ καὶ γυναικὸς στερηθέντα· τῷ δὲ Ἱππολύτῳ τιμὰς ἔφη γῆς ἐγκαταστήσεσθαι.

ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος ἐν Τροιζῆνι κεῖται. ἐδιδάχθη ἐπὶ Ἐπαμείνονος ἄρχοντος ὀλυμπιάδι πζ΄ ἔτει δ΄. πρῶτος Εὐριπίδης, δεύτερος Ἰοφῶν, τρίτος Ἴων. ἔστι δὲ οὗτος Ἱππόλυτος δεύτερος, καὶ ΣΤΕΦΑΝΙΑΣ προσαγορευόμενος. ἐμφαίνεται δὲ ὕστερος γεγραμμένος· τὸ γὰρ ἀπρεπὲς καὶ κατηγορίας ἄξιον ἐν τούτῳ διώρθωται τῷ δράματι. τὸ δὲ δρᾶμα τῶν πρώτων.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ.

Πολλὴ μὲν ἐν βροτοῖσι κοὐκ ἀνώνυμος
θεὰ κέκλημαι Κύπρις οὐρανοῦ τ' ἔσω,
ὅσοι τε Πόντου τερμόνων τ' Ἀτλαντικῶν
ναίουσιν εἴσω φῶς ὁρῶντες ἡλίου,

1-2. *πολλὴ ... κέκλημαι*] Ἐκδέχου τὴν φράσιν οὔτε: *πολὺ κέκλημαι*, ὡς ὁ Μυσγραΰϊος, οὔτε τὸ 'κέκλημαι' =*εἰμί*, ὡς οἱ περὶ Μόγκιον, ἔτι δ' ὀλιγώτερον: *πολύ μου κλέος ἐστίν*, ὡς ὁ Οὐέϊλ., οὐδὲ τὸ 'οὐκ ἀνώνυμος κέκλ.' =*πολλὰ ὀνόματα ὀνομάζομαι*, κατὰ τὸ Θεοκρίτ. ιε', 109, 'πολυώνυμε καὶ πολύναε', ὡς ὁ Πάλεϋς, οὐδὲ συναπτέον τῷ 'Κύπρις' τὸ 'θεά', ὡς Ἀρτοῦγγος· ἐκδέχου δ' ἁπλῶς τὸ ὅλον οὕτω: *Κύπρις κέκλημαι πολλὴ κοὐκ ἀνών. θεὰ ἐν βροτοῖς οὐρανοῦ τ' ἔσω*, τῶν 'πολλὴ ... ἔσω' κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ 'κέκλημαι' κειμένων, οὕτω: *Κύπρις κέκλημαι, πολλὴ κοὐκ ἀνώνυμος θεὰ ἐν βροτοῖς οὐρανοῦ τ' ἔσω (=ἔν τε τοῖς οὐρανίωσι*, ἤτοι: *τοῖς οὐρανίοις θεοῖς)*, ὅπως σχεδὸν καὶ ὁ Βαρθόλδος. Τὸ πρῶτον ἔργον τῶν Εὐριπιδείων προσώπων εἶνε νὰ δηλώσωσιν ἑαυτά, δι' οὓς ἐξηγήσαμεν λόγους ἐν τόμ. α', Προλεγομέν. σελ. μϛ', τοῦτο δὲ κατορθοῦται ἁπλούστατα καὶ ἄριστα διὰ τῆς δηλώσεως τοῦ ὀνόματός των. Καὶ τὸ μὲν

πολλὴ] οἱ Σχολ. 'μεγάλη, δυνατή, ἔνδοξος, θαυμαστὴ. . ἰσχυρά, μεγάλη', ὁ δ' Οὐαλκεν.: *σεμνή, μεγάλη, τιμία*, καὶ ἄλλοι ἄλλως. Εἰς λόγον συνωνύμων τὰ δύο τελευταῖα τῶν Σχολ. εἶνε τὰ σχετικῶς προτιμότερα· ἀλλὰ κυρίως *πολὺς* ἐν τῇ χρήσει ταύτῃ εἶνε: *ὁ πολλοῦ λόγου ὤν*, ἤτοι: *ὃν περὶ πολλοῦ ποιοῦνται οἱ παρ' οἷς πολύς ἐστι.*

μὲν] Εἰς μάτην ζητοῦσιν οἱ κριτικοὶ ἀπόδοσιν τοῦ 'μὲν' ὅπου δὲν ὑπάρχει, οἷον ὁ Βαρθόλδος εἰς τὸν ἐν στ. 6 'δὲ', ὃν καὶ θεωρεῖ ὡς ἀπόδοσιν τοῦ τε 'πολλὴ μὲν' καὶ τοῦ 5 'τοὺς μὲν', ὅπερ ἀδύνατον· ἄλλοι δ', ὡς ὁ Μόγκιος, ἀξιοῦσι νὰ τραπῇ τὸ ἐν 3 'ὅσοι τε' εἰς 'ὅσοι δέ', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Ἀρτοῦγγος παρὰ πάντα λόγον, διότι ὁ 'μὲν' ἐνταῦθα ὡς περιγραφικός, ὅπως λέγουσιν οἱ ἡμέτεροι γραμματικοί, ἢ βεβαιωτικός, ὅπως οἱ νεώτεροι, μένει ἐξ ἀνάγκης ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ ἀναπόδοτος (Πρβλ. εἰς 316, Φοιν. 646, Μηδ. 676, 1129).

3. *ὅσοι τε*] =*(τούτων) θ' ὅσοι.* Ἐντὸς τῆς Κολχίδος μέν, τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τοῦ Φάσιδος πρὸς ἀνατολάς, τῶν Ἡρακλείων δὲ στηλῶν πρὸς δυσμὰς περίπου περιελαμβάνετο ὁ γνωστὸς εἰς τοὺς ἀρχαίους κόσμος, διὰ τοῦτο καὶ λέγει: ὅσοι ἔσω τοῦ Πόντου καὶ τῶν ἀτλαντικῶν τερμόνων.

4. *ναίουσιν ... ἡλίου,*] διότι μόνον μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἑκατέρωθεν πε-

τοὺς μὲν σέβοντας τἀμὰ πρεσβεύω κράτη,
σφάλλω δ' ὅσοι φρονοῦσιν εἰς ἡμᾶς μέγα.
ἔνεστι γὰρ δὴ κἀν θεῶν γένει τόδε,
τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο.
δείξω δὲ μύθων τῶνδ' ἀλήθειαν τάχα.
ὁ γάρ με Θησέως παῖς, Ἀμαζόνος τόκος
Ἱππόλυτος, ἁγνοῦ Πιτθέως παιδεύματα,
μόνος πολιτῶν τῆσδε γῆς Τροιζηνίας
λέγει κακίστην δαιμόνων πεφυκέναι,

ράτων, ὧν ἐντὸς ἔδυε καὶ ἀνέτελλε κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ ἥλιος, ἠδύναντο νὰ ζῶσιν ἄνθρωποι. Ἐννοεῖ δὲ πόντον ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς τὸν Εὔξεινον, οὐδ' ὀρθῶς ἀπεκήρυξε τὴν κοινὴν ταύτην ἑρμηνείαν ὁ Μόγκ., ᾧ παρηκολούθησεν ἐσχάτως καὶ ὁ Οὐεκλεῖνος, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐν 1053 εἶνε παρὰ φύσιν, ὡς λέγει, πρᾶγμα νὰ φαντασθῇ τις τὴν ἔξωσιν πρὸς δύο ἀντίθετα πέρατα. Διατί ὄχι καὶ τέσσαρα; λέγομεν ἡμεῖς: Νὰ ὁ ἕνας ὁ δρόμος, νὰ καὶ ὁ ἄλλος! λέγει κοινῶς ὁ σημερινὸς Ἕλλην, ὁσάκις ἐκδιώκει τινά, δεικνύων διὰ τῆς χειρὸς δύο ἀντιθέτους δρόμους. Μὴ δὲν εἶπεν οὕτως ὁ ποιητὴς ἐν Ἀνδρομ. 650 'ἣν χρῆν σ' ἐλαύνειν τήνδ' ὑπὲρ Νείλου ῥοὰς ὑπέρ τε Φᾶσιν;' Ὅτι δ' ἐνταῦθα ἡ λέξις 'πόντος' κεῖται κυριωνυμικῶς, ὅπως πολλάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Ἀριστ. Σφ. 700 'ἀπὸ τοῦ Πόντου μέχρι Σαρδοῦς'), ὡς καὶ κατωτέρω ἐν 1053, δῆλον ἐξ αὐτῆς τῆς συνεπείας, ὀρθῶς, ἐννοεῖται, ἐκλαμβανομένης.

5. *πρεσβεύω*] ἐνταῦθα ταὐτόσημον τῷ ἐκ συνωνύμου ἐτύμου *γεραίρω*, ἤτοι: *ἐξαιρέτως τιμῶ* ('ὑπερτιμῶ' ΣΧΟΛ. Πρβλ 'πρεσβεύειν: προτιμᾶν' ΗΣΥΧ.)

6. '*σφάλλω*] καταβάλλω'. ΣΧΟΛ.

ἡμᾶς] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1290.

7. *κἀν θεῶν*] = *οὐ μόνον ἐν βροτοῖς*, ὅπερ διὰ τὸ 'καί'.

10. *γὰρ*] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 167.

Ἀμαζόνος] ὁ Σχολ. ὀνομάζει αὐτὴν πρῶτον Ἀντιόπην (ὁμοίως καὶ κατωτέρω εἰς 581, καὶ Πλούτ. Θησ κεφ. κϛ', 28, Σχολ. εἰς Ὀδ. λ 320, Τζέτζ. εἰς Λυκόφρ. 1329 κλπ), εἶτα δ' Ἱππολύτην (ὁμοίως καὶ ἐν τῇ ὑποθέσει, καὶ Πλούτ. Θησ. κεφ. κζ').

11. *ἁγνοῦ Πιτθέως*] βασιλέως τῆς Τροιζῆνος καὶ πάππου τοῦ Θησέως, πολυυμνήτου διὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ εὐσέβειαν, παιδεύσαντος δ' οὐ μόνον τὸν Ἱππόλυτον, ἀλλὰ καὶ τὸν Θησέα αὐτόν (Μηδ. 683, 686, Πλουτ. Θησ. κεφ. γ'. Παυσαν. α', 22, 2).

παιδεύματα] Ὁ πληθυντικὸς ἀντὶ τοῦ ἑν. 'παίδευμα', ἀλλ' οὐδαμῶς, ὡς λέγει ὁ Οὐεκλ., κατὰ Κρυγέρ. II, § 44, 3,4, διὰ τὸ πολυμερὲς τῆς τοῦ Ἱππολ. ὑπὸ τοῦ Πιτθ. παιδεύσεως. Τὸ μόνον παρὰ Κρυγέρῳ περὶ τῆς ἐκφορᾶς ταύτης (καὶ σήμερον πολλῆς παρ' ἡμῖν ἐν τῷ δημώδει λόγῳ) ὀρθὸν εἶνε τὸ αὐτόθι II 44, 3, 2 ἐκ τοῦ Λογγίνου (περὶ ὕψους 23) παραβαλλόμενον 'ἔσθ' ὅπου προσπίπτει τὰ πληθυντικὰ μεγαλορρημονέστερα καὶ αὐτῷ δοξοκομποῦντα τῷ ὄχλῳ τοῦ ἀριθμοῦ', καὶ τὸ Ἀριστοτ. ῥητορ. γ', 6 'εἰς ὄγκον τῆς λέξεως συμβάλλεται τὸ ἓν πολλὰ ποιεῖν', πάντα δὲ τὰ ἄλλα καθ' ἡμᾶς εἶνε φαντασιοκοπήματα. Ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη κυρίως ἁρμόζει, διότι ἡ Ἀφροδίτη λέγει τὸ 'παιδεύματα' ἐν ἤθει, ἤτοι μετὰ περιφρονητικῆς εἰρωνείας, ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον εἰρωνευόμενοι ἢ ἐμπαίζοντες πληθύνομεν τὸ ἓν (οἷον εἰπεῖν: Α. Ὁ Ἱππόλυτος

ἀναίνεται δὲ λέκτρα κοὐ ψαύει γάμων·
Φοίβου δ' ἀδελφὴν Ἄρτεμιν Διὸς κόρην
τιμᾷ μεγίστην δαιμόνων ἡγούμενος·
χλωρὰν δ' ἀν' ὕλην παρθένῳ ξυνὼν ἀεὶ
κυσὶν ταχείαις θῆρας ἐξαιρεῖ χθονός,
μείζω βροτείας προσπεσὼν ὁμιλίας.

εἶνε προκομμένο παιδί. Β. Νὰ ταῖς χαίρεται ταῖς προκοπαῖς του κττ.) Πρβ. εἰς Φοιν. 979, Ἑκάβ. 265.

14. *ἀναίνεται... γάμων·*] Τὸ 'λέκτρα' καὶ 'γάμων' ὡς συνώνυμα, καὶ αἱ δύο προτάσεις ἐκ παραλλήλου, ὅπως ἐξάρωσι τὴν ποιητικὴν τοῦ στίχου ἐκφοράν. Πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 219 καὶ 554.

18. *κυσὶν ταχείαις*] Αἱ θήλειαι κύνες ἐν τῇ θήρᾳ χρησιμώτεραι (πρβλ. Αἴ. 8 'κυνὸς Λακαίνης ὥς τις εὔρινος βάσις'), ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἡμέρων ζῴων ἐν πολλοῖς τὰ θήλεα προτιμότερα. Πρβλ. εἰς Φοιν. 3.

ἐξαιρεῖ] Οὕτως ἐν τοῖς Acd *C*, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 'ἐξαίρει', ὅπερ ἡμαρτημένον. Τὸ 'ἐξαιρεῖ' κατά τε τοὺς Σχολ. ('ἐξαίρει' ἀναγινώσκοντας = 'ἀφανίζει, διώκει... ἐκβάλλει') καὶ τοὺς νεωτέρους: *ἐξαφανίζει* κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός. (Πρβλ. Ἡροδ. α' 36 'ὡς ἂν μιν [τὸν ὗν] ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας', Εὐρ. Ἡρ. μ. 153-4 'ὃν [Νέμειον θῆρα] ἐν βρόχοις ἑλὼν βραχίονός φησ' ἀγχόναισιν ἐξελεῖν').

19. *μείζω.. ὁμιλίας.*] Ὁ στίχος δὲν κατενοήθη. Ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον τὸ 'μείζω' ἐκλαμβάνεται ὡς ἑνικὴ αἰτιατ. θηλ., ἤτοι: *προσπεσὼν μείζονα* (ὁμιλίαν) *τῆς βροτείας* (= *τῆς κατὰ βροτὸν) ὁμιλίας* οὕτω δ' ἐκλαμβανομένης τῆς συντάξεως, εὐλόγως ὁ Πόρσων ἔτρεψε τὴν γενικὴν 'ὁμιλίας' εἰς αἰτ. 'ὁμιλίαν', ὅπερ καὶ ἐξέδωκάν τινες. (Αἱ διορθ Οὐέκλ. 'εἰσπεσὼν', Μετζγέρ. 'προστυχὼν' καὶ Οὐϊτελλί. 'προσποθῶν' ἄλλ' ἀντ' ἄλλων). Ἀλλὰ τὸ 'προσπίπτω' μετ' αἰτιατικῆς δὲν σημαίνε: *ἐντυγχάνω*, ὅπως ἑρμηνεύουσιν οἱ κριτικοὶ (κατὰ τὸ Σχολ. 'προσπεσών: ἐντυχών'), ἀλλά: *προσπίπτων ἱκετεύω* (ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ) ὅπερ ἐνταῦθα, ὡς εἰκός, οὐδένα νοῦν ἔχει. Τὸ 'προσπίπτω' ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ πάλαι καὶ νῦν φέρεται πρὸς δοτικὴν (*προσπίπτω τινὶ* = τοῦ [= δοτ.] πέφτω [ἀπὸ] κοντά, ἤ: τοῦ προσπέφτω), ἢ ἰσοδύναμον προθετόπτωτον, εἰ δὲ μή, μόνον κατὰ ζεῦγμα φέρεται πρὸς αἰτιατ. = *προσπίπτων ἱκετεύω* κττ. Σολοίκως ἄρα τὸ 'προσπεσὼν' ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ συνάπτεται πρὸς αἰτιατ. 'μείζω (ὁμιλίαν)', συναπτέον δὲ τῇ ἀπὸ κοινοῦ δοτικῇ 'παρθένῳ'. Τὸ δὲ 'μείζω' εἶνε ὄχι ἑνικ. θηλ. ἀλλ' οὐδετέρ. πληθ. αἰτιατικὴ τροπική, ἤτοι: *προσπεσὼν* (αὐτῇ = τῇ 'παρθένῳ') *μείζω* (προσπτώματα), ἤτοι, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀχρήστου οὐδετέρου, *μείζους προσπτώσεις) τῆς κατὰ βροτὸν* (= 'βροτείας') *ὁμιλίας*, τουτέστιν *τῇ παρθένῳ ταῖς ὁμιλίαις μεῖζον ἢ κατὰ βροτὸν προσπεσὼν* (τῆς ἔπεσε, τῆς ἐρρίχθηκε [ἢ φραγκαττίκως: προσεκολλήθη εἰς αὐτὴν] μὲ τὰς συνεντεύξεις πλειότερον παρ' ὅσον ἁρμόζει εἰς ἀνθρώπους). Πρβλ. Εὐρ. Ἡρακλ. 933 'ὅτ' ἐκ Μυκηνῶν... ἔστειχε, μείζω τῆς τύχης φρονῶν πολὺ' = *πολὺ μείζω (φρονήματα)*, ὅπου ἔφθειρε τὴν λεπτότητα τοῦ νοήματος ὁ Ναὺκ ἐκδοὺς κατὰ τὴν αὐθαίρετον διόρθωσιν τοῦ Κοβέτ. 'μεῖζον τῆς τύχης', Σοφ. Οἰδ. τ. 1300 κἑξ. 'τίς ὁ πηδήσας μείζονα δαίμων τῶν μακίστων πρὸς σῇ δυσδαίμονι μοίρᾳ;' = *μείζονα τῶν μακίστων* (πηδήματα) *πηδήσας*, κτλ.

τούτοισι μέν νυν οὐ φθονῶ· τί γάρ με δεῖ;
ἃ δ' εἰς ἔμ' ἡμάρτηκε, τιμωρήσομαι
Ἱππόλυτον ἐν τῇδ' ἡμέρᾳ· τὰ πολλὰ δὲ
πάλαι προκόψασ', οὐ πόνου πολλοῦ με δεῖ.
ἐλθόντα γάρ νιν Πιτθέως ποτ' ἐκ δόμων
σεμνῶν ἐς ὄψιν καὶ τέλη μυστηρίων
Πανδίονος γῆν πατρὸς εὐγενὴς δάμαρ
ἰδοῦσα Φαίδρα καρδίαν κατέσχετο
ἔρωτι δεινῷ τοῖς ἐμοῖς βουλεύμασι.
καὶ πρὶν μὲν ἐλθεῖν τήνδε γῆν Τοιζηνίαν,

20. *τούτοισι μέν νυν*] Οὕτως ἐν τοῖς ἄλλοις πλὴν τοῦ B, ὅπου 'μέν γ' οὖν', καὶ C, ὅπου 'μὲν οὖν', ἅπερ προδήλως ἑρμηνευτικὰ γλωσσήματα. Ὁ Σχολ. 'τούτοισι: ταῖς τιμαῖς τῆς Ἀρτέμιδος', καὶ κατὰ τοῦτον οἱ νεώτεροι, εἰ καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἡ δοτικὴ μετὰ τοῦ *φθονῶ* ἐπὶ προσώπου πάντοτε, ὄχι πράγματος. Τὸ δ' 'οὐ φθονῶ' = οὐδείς (μοι) τούτων φθόνος, ἤτοι: Αὐτὰ δὲν μὲ πειράζουν, γι' αὐτὰ δὲν μὲ μέλει.

τί γάρ με δεῖ;] ἀπὸ κοινοῦ: *φθονεῖν*.

21-2. *ἃ δ' εἰς ἔμ'... Ἱππόλυτον*] Τὸ 'τιμωρήσομαι' πρὸς διπλῆν αἰτιατ., ὡς ἐν Ἀλκ. 733, καὶ Κύκλ. 695.

22-3. *τὰ πολλὰ... προκόψασ',*] Οἱ Σχολ. 'προκατασκευάσασα.. προευτρεπίσασα, οἰκονομήσασα.. προκοπιάσασα'. Προτιμότερον τὸ 'προανυσάσῃ μοι τὰ πρὸς τὸν ἔρωτα'. Πρβλ. εἰς Ἑκ. 961. Ἡ ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος καὶ ἡ σύνταξις ἀνακόλουθος, ὡς πολλάκις.

25. *σεμνῶν.. μυστηρίων*] Μυστήρια ἐννοεῖ τὰ Ἐλευσίνια, ἐν οἷς ἦλθε τελεσθησόμενος ὁ Ἱππόλυτος ἀξίως τῆς εὐσεβοῦς ἀγωγῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγνοῦ ἤθους. Ὅπως δὲ τελεσθῇ ἐν τούτοις, ὤφειλε νὰ μυηθῇ πρότερον, διότι μόνοι οἱ μύσται ἠδύναντο νὰ γείνωσι δεκτοὶ εἰς ὄψιν καὶ τέλη τῶν τελέων καὶ ἐποπτικῶν μυστηρίων, γενόμενοι οὕτως ἐπόπται καὶ τέλεοι.

26. *Πανδίονος*] τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐριχθονίου, μυθικοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν· ὅθεν 'Π. γῆν: εἰς τὴν Ἀττικὴν' ΣΧΟΛ., ὅπερ ἀνάφερε εἰς τὸ 24 'ἐλθόντα'.

27. '*κατέσχετο*] κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ ἔρωτος'. ΣΧΟΛ., ὅπως πολλὰ μέσα ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου ἤδη παθητικῶς.

29-33. Ὁ Βλομφείλδιος ἠθέτησε τοὺς στ. 32-33, οὓς καὶ περιέγραψεν ὁ Δινδόρφιος, ὁ δ' Ἀρτ., Ἰάνιος καὶ Σχιλιάκιος τοὺς 29-33, οὓς καὶ ἐξέβαλε τοῦ κειμένου ὁ Βαρθόλδος, τοῦ Οὐεΐλ[2] περιγράψαντος τὸ 29 'Τροιζηνίαν', τὸ 31 'ἐγκαθ-', τὸ 32 'ἐρῶσ' ἔρωτ' ἔκδηλον' καὶ ὅλον τὸν 33. Οἱ κατὰ τῆς γνησιότητος λόγοι συνοψίζονται κατὰ Βαρθόλδ. εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ὁμιλεῖ τριτοπροσώπως· ὅτι ἀδύνατον εἶνε ἡ Φαίδρα, ἡ ἐπιμελῶς κρύπτουσα τὸν ἔρωτά της, νὰ φανερώσῃ αὐτὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἱδρύουσα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἱππολύτου ναὸν τῆς Κύπριδος· τὸ δύσληπτον καὶ ἀνώμαλον τῆς ἐν στ. 33 φράσεως, καὶ ὅτι ἐν 34-7 γίνεται λόγος τοιοῦτος περὶ τῆς ἀποδημίας, ὥστε νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι δὲν εἶχε μνημονευθῇ αὕτη ἐν στ. 29. Ἀλλ' ὅτι οὐδεὶς τῶν λόγων τούτων ἔῤῥωται, θέλει δειχθῇ ἐκ τῆς ἐφεξῆς ἑνὸς ἑκάστου τῶν στίχων ἑρμηνείας.

29. Τὸ 'Τροιζηνίαν' περιέγραψεν ὁ Οὐεΐλ[2]. ὡς πρόῤῥηθὲν ἐν στ. 12, καὶ ἑπομένως περιττόν. Αἱ λέξεις ἐπαναλαμβάνονται ἐν τῷ λόγῳ ὁσάκις εἶνε χρεία. Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Ἑκάβης 8 ἔχομεν 'τὴν ('τήνδ'' Ἑρμ.) ἀρίστην Χεῤῥο-

πέτραν παρ' αὐτὴν Παλλάδος κατόψιον

νησίαν πλάκα', 33 'ἐν γῇ τῇδε Χερρονησίᾳ' καὶ 36 'τῆσδε Θρηκίας χθονός', διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τοῦτο μόνον τὸ πρόχειρον παράδειγμα. Ἐὰν ἡ ἐπανάληψις ὀνόματος ἢ λέξεως ἄλλης εἶνε λόγος ἀθετήσεως, τότε ἂς ἀθετηθῇ ὅλος ὁ Εὐριπίδης μίαν ὥραν πρωτίτερα διὰ νὰ τελειώνωμεν. Ἐὰν δὲ δὲν εἶνε ἐνταῦθα ἀναγκαῖον τὸ ἐπίθετον, ἐπαναληφθὲν μετὰ 17 ὅλους στίχους ἐν περιγραφῇ γεωγραφικῇ (διότι ἐννοεῖται, ἐὰν δὲν ἔλεγεν ἐν 29 'τήνδε γῆν Τροιζηνίαν', θὰ ἠναγκάζετο νὰ εἴπῃ ἐν 30 'γῆς τῆσδε Τροιζηνίας'), ἥτις, καὶ ἀφ' οὗ οὐδὲν ἐξ αὐτῆς ἐλλείπει, μένει ζήτημα ἄλυτον, ὡς θέλομεν ἴδῃ, μέχρι σήμερον, τί θὰ ἤκουεν ὁ Εὐριπίδης, ἐὰν ἔλειπε τὸ 'Τροιζηνίας', καὶ τὸ ἤδη παχυλὸν σκότος τῆς περιγραφῆς καθίστατο ὅλως ψηλαφητὸν καὶ ἀτέκμαρτον;

30-31. Τὸ ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ὁμιλεῖ τριτοπροσώπως περὶ ἑαυτῆς, λέγουσα 'ναὸν Κύπριδος', εἶνε φυσικώτατον, οὐδ' εἶνε τοῦτο λόγος ἀθετήσεως. Καὶ ἐν Ἠλέκτρας 1238 οἱ Διόσκουροι ὁμιλοῦσι τριτοπροσώπως 'δίπτυχοι δέ σε καλοῦσι μητρὸς σύγγονοι Διόσκουροι', καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐν 1242 πρωτοπροσώπως, χωρὶς κἂν νὰ διακοπῇ ἡ συνέχεια τοῦ λόγου, 'ἀφίγμεθ' Ἄργος, ὡς ἐσείδομεν', ἐν ᾧ ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὄντος ὄχι περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ αὐτῆς, αὐτὴ ἡ σαφήνεια τοῦ λόγου ἀπῄτει νὰ εἴπῃ ὄχι 'ναὸν ἐμοῦ' ἢ 'ἐμὸν ἐγκαθείσατο', ὅπερ θὰ ἦτο ἄκομψον καὶ ἀνούσιον, ἀλλὰ 'ναὸν Κύπριδος ἐγκαθείσατο'. Ἀλλὰ καὶ τὸ

30. *πέτραν παρ' αὐτὴν*] μὴ ἀκριβῶς κατανοηθέν, καὶ ὁ ἀόριστος

31. *ἐγκαθείσατο*], εἰς λόγους πολλοὺς δοὺς ἀφορμήν, συνετέλεσαν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἑδραίωσιν τῆς προλήψεως. Τὸ *εἶσα* καὶ *εἰσάμην*, λέγει ὁ Ναύκ., εἶνε ἀόριστοι ὄχι τοῦ *ἵζω* ἀλλὰ τοῦ *ἕζω*, καὶ τοῦτο ἔχει καλῶς. Ἀλλὰ *καθέζω*, ἐπιλέγει, ῥῆμα δὲν ἔχομεν, ἀλλὰ μόνον *καθίζω*, ὅθεν ὁ ἀόρ. *καθεῖσα* δὲν εἶνε εἰμὴ ὁ ἀόρ. *καθῖσα*, ἡμαρτημένως γραφόμενος *καθεῖσα*. Ἐν δὲ τούτοις πᾶσι λανθάνεται ὁ σοφὸς κριτικός. Ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἐνεστὼς *καθέζω*, μήπως ὑπάρχει ὁ ἁπλοῦς ἐνεστὼς *ἕζω*, ὃν ἀναφέρει ὡς ὑπάρχοντα; ἡ δὲ μὴ ὕπαρξις αὕτη τοῦ ἐνεστῶτος εἶνε ἀπόδειξις τῆς μὴ ὑπάρξεως τοῦ ἀορίστου; Ἀλλὰ τότε πόσα εἶνε λοιπὸν τὰ ἀνώμαλα ῥήματα τῆς ἑλληνικῆς (καὶ σημειωτέον οὐ μόνον ταύτης), ἅτινα δὲν εἶνε συγχρόνως καὶ ἐλλιπῆ; Ἀμφότερα τὰ ῥήματα παράγονται ἐκ τοῦ θέματος *ἑδ-* (=*σεδ-*, 'σέδας: καθέδρας' ΗΣΥΧ.), ὅπως καὶ τὸ *ἕδος ἕδρα ἑδράζω ἑδώλιον ἱδρύω* κτλ. Καὶ τὸ μὲν *ἕζ*[ω] εἶνε τὸ ἀρχετυπώτερον, τὸ δ' *ἵζω* παραχθὲν ἐξ αὐτοῦ, ὅπως π.χ. τὸ *ἴσχω* ἐκ τοῦ *ἔχω* (*σεχ-*, *ἔχω· σεχ-*, *σι-σέχ-ω*, *σί-σχω*, *ἴσχω*), ἔχει πρὸς τὸ *ἕζ(ω)* ὃν λόγον καὶ τὸ *ἴσχω* πρὸς τὸ *ἔχω*. Ἀλλ' εἶνε φυσικώτατον, ὅτι τοιαῦτα ῥήματα, καὶ ἂν κατ' ἀρχὰς πρὸς τῇ ὁμοιότητι καὶ διαφέρουσιν οὐ μικρόν, προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου, συνωνυμοῦσιν ὁσημέραι πλειότερον, καὶ ἐναλλάσσονται πλειστάκις ἐν τῇ χρήσει, ὅπως καὶ τἀνάπαλιν· ἀλλὰ τοῦτο ὅμως δὲν εἶνε βέβαια λόγος μήτε ν' ἀθετήσῃ τις τὸν ἕτερον τῶν τύπων ἐξαφανίζων χάριν τοῦ ἑτέρου, μήτε νὰ πλάσῃ ἀνυπάρκτους ἄλλους ἐνεστῶτας, ὁποίους ἔπλασαν μὲν οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, ἀποδέχονται δὲ καὶ νῦν οἱ φιλόλογοι, ὡς ἐνταῦθα τὸ *καθέω*, χεῖρον οὕτω τὸ φάρμακον τῆς νόσου προσφέροντες. Ὅπως δ' ἐκ τοῦ *καθίζω* ἔχομεν τοὺς ἀορίστους *κάθισα*, *καθῖσα*, *ἐκάθισα*, καὶ *ἐκαθισάμην*, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ *καθέζ-ομαι* τοὺς 'κάθεσσα' (Πινδ. Πυθ. ε', 42) καὶ 'καθεσσάμην' (Ἀνακρ ἐπιγρ 111 Βέργκ. ἐὰν μὴ καὶ Πινδ. Πυθ. ε', 42), ὡς καὶ 'καθεῖσα' (Ἰλ Ε 36, Σ 389, Ξ 204, ἄνευ τῶν κατὰ τμῆσιν) καὶ 'καθεισάμην' μετὰ τοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ. Βεβαίως ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ἁπλοῖς τῶν ἀορίστων

γῆς τῆσδε ναὸν Κύπριδος ἐγκαθείσατο,

τούτων τύποι (ὡς τὸ Ὁμηρ. προστακτ. ο 163 'εἶσον', καὶ τὸ τοῦ Ἡροδ. μετοχ. γ', 126, ζ', 103 'ὑπείσας' α', 66 'εἰσάμενος'), ὧν ἡ δίφθογγος ἀκόμη δὲν ἐξηγήθη, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε λόγος νὰ διαμφισβητήσῃ τις μήτε τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν, μήτε τὴν ὕπαρξιν ἅμα καὶ κανονικότητα τῶν ἄλλων τύπων. Τὸ ἡμέτερον ἄρα 'ἐγκαθείσατο' εἶνε κανονικώτατος μέσος ἀόριστος τοῦ *ἕζομαι* σύνθετος μὲ τὴν *ἐν* καὶ *κατά*, ἢ τοῦ *καθέζομαι* σύνθετος μὲ τὴν *ἐν*. Σημαίνουσι δὲ οἱ ἀόριστοι οὗτοι, οἱ μὲν ἁπλοῖ 'εἶσα εἰσάμην': *ἵδρυσα ἱδρυσάμην*, οἱ δὲ σύνθετοι 'καθεῖσα ἐγκαθεισάμην': *ἐγκαθίδρυσα*, *ἐγκαθιδρυσάμην*. Καὶ τῶν ἐκ τοῦ *ἵζω* καὶ *καθίζω* ἀορίστων ἡ χρῆσις συμπίπτει ἐν πολλοῖς πρὸς τὴν τούτων, τῶν τοῦ *καθέζομαι*, καθ' ἃ προείπομεν, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν ἐκ τοῦ *ἱδρύω* καὶ *ἑδράζω*· ἀλλὰ πάντοτε ὅμως τὴν γλωσσικὴν συνείδησιν τοῦ ἐμπείρου ἑλληνιστοῦ δὲν θέλει διαφύγῃ, ὅτι ἡ ἀρχικὴ διαφορὰ ὑφίσταται πάντοτε ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ ἡ ἐναλλαγὴ δὲν λαμβάνει χώραν εἰμὴ κατὰ συνεκδοχήν, εἰς μὲν τοὺς παρὰ τὸ *ἵζω* ἀορίστους ἀποδιδομένης τῆς ἐννοίας τοῦ *καθίζω* ἐπὶ πάσης ἐν γένει ἐκδοχῆς, εἰς δὲ τοὺς παρὰ τὸ *καθέζ-* τῆς τοῦ *ἱδρύω* ἰδίως, καθ' ὅσον τοῦτο προσιδιάζει μάλιστα εἰς τὴν ἵδρυσιν ναῶν, ἀγαλμάτων κττ. Ἅπαντα τοὐλάχιστον τὰ τῶν μεθ' Ὅμηρον μαρτύρια τοιαύτην ἔχουσι τὴν χρῆσιν. Οὕτω τὸ ἁπλοῦν παρ' Ἡροδ. α' 66 'τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱερὸν *εἰσάμενοι* σέβονται μεγάλως', Ἀπολλ. Ῥοδ. Ἀργ. α' 966-7 'βωμὸν θέσαν Ἀπόλλωνι *εἰσάμενοι* παρὰ θῖνα', Θουκ. γ' 58 'ἱερά τε θεῶν... ἐρημοῦτε καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν *εἰσαμένων* (ἄλλως 'ἐσσαμένων'. Σχολ.: 'ἱδρυσαμένων') καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε', Εὐρ. Ἰφιγ. Τ. 945 'ἔστιν γὰρ ὁσία ψῆφος (=δικαστήριον) ἣν Ἄρει ποτὲ Ζεὺς *εἵσατ'* ἔκ του δὴ χειρῶν μιάσματος' = *ἱδρύσαιο*, Σοφ. Οἰδ. Κ. 712 'σὺ γάρ νιν (τὴν μητρόπολιν) εἰς τόδ' *εἷσας* αὔχημα' (=*ἱδρυσας*), καὶ Πινδ. Πυθ. ε' 43 'ἀνδριάντι σχεδόν, Κρῆτες ὃν τοξοφόροι... *καθέσαντο*', Ἀνακρ. ἐπιγρ. 111 'ὅς μ' (τὸ ἀνάθημα) ἐρατοῖς ἀγλαΐην προθύροις... *καθέσσατο*'. Ἐκ τούτων πάντων ἀρκούντως, νομίζω, ἀποδεικνύεται, ὅτι, προκειμένου περὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, ὁ ἡμέτερος ποιητὴς ἁρμοδιώτερον ῥῆμα νὰ μεταχειρισθῇ δὲν εἶχεν ἄλλο παρὰ τοῦτο τὸ 'εἵσατο', ἢ 'καθείσατο'. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς λέγει 'ἐγκαθείσατο', καὶ τὸ ἀκατάληπτον ἐκεῖνο 'ἐν' ἔγεινε πέτρα σκανδάλου. Πόθεν ἄλλοθεν εἶνε δυνατὸν νὰ προῆλθε τὸ μόριον ἐκεῖνο εἰμὴ ἐκ τῆς χειρὸς παραχαράκτου; Ὁ Οὐαλκενάριος ζητῶν δοτικὴν ἕνεκα τῆς ἐν τῷ ῥήματι προθέσεως ταύτης *ἐν*, καὶ μὴ εὑρίσκων, διώρθωσε 'ναῷ Κύπριδος ἐγκαθείσατο, ἐρῶσ' ἔρωτ' ἔκδημον'. Ἐὰν δ' ἀπεῤῥίφθη ἡ διόρθωσις αὕτη τοῦ περικλεοῦς ἀνδρός, τοῦτο ὀφείλεται ὄχι εἰς τὴν γραμματικῶς ἐσφαλμένην αὐτοῦ θεωρίαν, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι τὸ νόημα δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ ἱστορικὰ μαρτύρια (Διοδώρ. Σικ. δ', 62 'μικρὸν δ' ὕστερον Ἱππολύτου ἐπανελθόντος εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸς τὰ μυστήρια, Φαίδρα διὰ τὸ κάλλος ἐρασθεῖσα αὐτοῦ, τότε μὲν ἀπελθόντος ἱδρύσατο ἱερὸν Ἀφροδίτης παρὰ τὴν ἀκρόπολιν, ὅθεν ἦν καθορᾶν τὴν Τροιζῆνα', καὶ Ἀσκληπιάδης παρὰ Σχολ. εἰς Ἰλ. Λ 320 'Φαίδρα... τὸ μὲν πρῶτον ἱερὸν Ἀφροδίτης ἐν Ἀθήναις ἱδρύσατο τὸ νῦν Ἱππολύτειον καλούμενον'), καθ' ἃ ἡ Φαίδρα δὲν ἵδρυσεν ἄγαλμα Ἔρωτος ἐν τῷ ἤδη ὑπάρχοντι ναῷ, ἀλλ' ἔκτισεν αὐτὸν τὸν ναόν· ἄλλως ἡ γραμματικὴ θεωρία ὅτι ἐπὶ ῥήματος συνθέτου μὲ τὴν *ἐν* πρόθεσιν, ἀπαιτεῖται δοτική, ἐπεκυρώθη ὑπὸ πάντων τῶν ἐφεξῆς κριτικῶν μέχρι σήμερον, τοῦ Ματθία μόνον παρατηρήσαντος, ὅτι ἡ *ἐν* ἀργεῖ, ὅπως καὶ παρ' Ἡροδ. ζ, 208 'ἀλογίης *ἐνεκύρησε* πολλῆς' = *ἐκύρησε*, καὶ Σοφ. Οἰδ

ἐρῶσ' ἔρωτ' ἔκδηλον· Ἱππολύτῳ δ' ἔπι

Κ. 1482 'συντύχοιμι'=*τύχοιμι*, ὅπερ ἄρδην ἐσφαλμένον, τοῦ Οὐεΐλ.[1] παραβαλόντος πρὸς δικαιολόγησιν τὰ Σοφ. Οἰδ. 803 'ἐπ' ἀπήνης ἐμβεβώς' καὶ Ἰλ. Ω 81 'κατ' ἀγρ. βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα', ἀλλ' ἀφαιρέσαντος τὴν παρατήρησιν ταύτην ἐκ τῆς β' ἐκδ. τοῦ Βαρθόλδου εἰπόντος, ὅτι δυνατὸν νὰ ἐξυπακουσθῇ 'ἐν τῇ πέτρᾳ', διότι θὰ ἠδύνατο τὸ 'παρὰ τὴν πέτραν' νὰ σημαίνῃ: *παρὰ τὴν πέτραν*, ὅπερ αἴνιγμα, καὶ τοῦ Πάλεϋ παρατηρήσαντος, ὅτι ἡ *ἐν* σημαίνει ἁπλῶς 'αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις', ὅπερ οὐδαμῶς ἀκριβές. Τούτοις δὲ στοιχῶν καὶ ὁ Ναύκ. ἐπαναλαμβάνει μὲ ἄλλας λέξεις τὰ αὐτά. Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη, καθ' ἣν τὰ ἐκ τῆς *ἐν* σύνθετα ῥήματα ἀπαιτοῦσιν ἀπαραιτήτως δοτικήν, εἶνε ἄρδην ἐσφαλμένη. Ἐν γένει λέγομεν, ὅτι ἡ πτῶσις, μεθ' ἧς συντάσσεται ῥῆμά τι δυνάμει τῆς ἐν συνθέσει προθέσεως, οὔτε λέγεται πάντοτε οὔτε ἀπαιτεῖται, εἴτε ὡς οἴκοθεν ἐννοουμένη, εἴτε ὡς περιττὴ ἐν τῷ ἑκάστοτε λόγῳ, ἐπ' ἐνίων δὲ ῥημάτων καὶ οὐδέποτε λέγεται, καὶ ἐπ' ἄλλων ἡ πτῶσις αὕτη εἶνε ἑτέρα τῆς συνήθους. Ταῦτα δὲ πάντα συμβαίνουσι καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς *ἐν* συνθέτων ῥημάτων. Τὸ *ἐμπίπλημι*, *ἐμπίπρημι*, *ἐνδύω*, *ἐννοῶ*, *ἐγκαταλείπω* κττ. οὐδέποτε σχεδὸν φέρονται πρὸς δοτικήν, ἀλλὰ πρὸς αἰτιατικήν, τὸ *ἐγχέω* συχνότατα ἄνευ δοτικ. καὶ ἐνίοτε μετ' αἰτιατ. κτλ. Προκειμένου δὲ περὶ τοπικῆς χρήσεως, περὶ ἧς καὶ πρόκειται ἐνταῦθα, καὶ ἥτις εἶνε ἡ κυρία τῶν προθέσεων ἔννοια, ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς τοῦ τόπου δὲν εἶνε ἁπλοῦς, ἀλλὰ πολλάκις διπλοῦς, ἐνίοτε δὲ καὶ τριπλοῦς, συνήθως ἡ πτῶσις, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ ῥῆμα δυνάμει τῆς ἐν συνθέσει προθέσεως, δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὸν πλήρη ὁρισμὸν τοῦ τόπου, καὶ τότε ἢ τὸ ῥῆμα συνθέτεται καὶ μὲ δευτέραν πρόθεσιν, ἤ, ὅπερ καὶ σαφέστερον, ἡ δευτέρα πρόθεσις ἀναπληροῦται διὰ προθετοπτώτου. Οὕτω π.χ. Σοφ. ἀποσπ. 823 'σπουδὴ γὰρ ἡ *κατ'* *οἶκον ἐγκεκρυμμένη*', Εὐρ. Ἑλέν. 1107 κέξ. 'σὲ τὴν ἐναυλείοις *ὑπὸ δενδροκόμοις* μουσεῖα καὶ θάκους *ἐνίζουσαν* ἀναβοήσω', Ἀλκήστ. 1051 'πότερα *κατ'* ἀνδρῶν δῆτ' *ἐνοικήσει* στέγην;' (ὅπου αὐθαιρέτως καὶ ἕνεκα τῆς αὐτῆς ἐσφαλμένης θεωρίας οἱ περὶ Ἑρμᾶνν. '*μετ'* ἀνδρῶν'), Ἀριστ. Πλούτ. 742 'οἱ δ' *ἐγκατακείμενοι παρ'* αὐτῷ πῶς δοκεῖς τὸν Πλοῦτον ἠσπάζοντο;' Ἡροδ. ε' 59 'Καδμήϊα γράμματα... *ἐπὶ* τρίποσι τρισὶ *ἐγκεκολαμμένα*', ζ' 88 'ὡς γὰρ ὡρμέοντο ἐκ Σαρδίων *ἐπὶ* συμφορὴν *ἐνέπεσε* ἀνεθέλητον', Ξενοφ. α', 3, 12 '*ἐνίησε* γάρ τι τὰ φαλάγγια *κατὰ* τὸ δῆγμα', Πλάτ. Πολιτ. 359 D '*καθ'* ἃς *ἐγκύψαντα* ἰδεῖν *ἐνόντα* νεκρόν', Ἐπινομ. 978 C '*παρὰ* δ' ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον *ἐνῴκησεν* ὁ θεός' κτλ. Πρέπει ν' ἀποκηρύξωμεν ὡς ἐσφαλμένα ἢ ὡς νόθα πάντα ταῦτα τὰ χωρία (ἅτινα ἠδυνάμεθα ν' αὐξήσωμεν εἰς πλῆθος πολὺ μεγαλίτερον, ἐὰν εἴχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν πλειότερον τόπον), διότι τὰ μετὰ τῆς *ἐν* σύνθετα ῥήματα δὲν ἔχουσι δοτικήν, ν' ἀποξενώσωμεν δὲ τοῦ ῥήματος τὸν ἐκ τοῦ προθετοπτώτου τοπικὸν ὁρισμόν, ὅπως ἔπραξεν ὁ Ναύκ., ὅστις, ἀφεὶς τὸ οἰκεῖον τοῦ 'ἐγκαθείσατο' προθετόπτωτον 'πέτραν παρ' αὐτήν', παρέλαβεν ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ στ. 29 τὸ ἀλλοτρίου ῥήματος, τοῦ 'λαβεῖν' (*καθίσατο ναὸν Κύπριδος ἐν γῇ τῇδε*, ἤτοι τῇ Τροιζηνίᾳ) παρὰ πάντα κανόνα συντάξεως, ὅπως διὰ τῆς ἀνελληνίστου ταύτης ἑρμηνείας ἀποδείξῃ τὸ ἱστορικῶς καὶ πραγματικῶς ἐσφαλμένον τοῦ στίχου; Ἀλλ', ὦ 'γαθοί, δὲν σφάλλεται ὁ στίχος, οὐδ' ἀντιμάχεται ποσῶς πρὸς τὰ ἱστορικά σας μαρτύρια, ἅτινα εἶνε αὐτὸ τοῦτο μετάφρασις αὐτοῦ· διότι τί ἄλλο λέγει ὁ Διόδωρος ('ἱδρύσατο ἱερὸν Ἀφροδίτης παρὰ τὴν ἀκρόπολιν') παρ' ὅτι καὶ ὁ ποιητής ('πέτραν παρ' αὐτὴν Παλλάδος ναὸν Κύπριδος ἐγκαθείσατο'); Σεῖς δέ, προκαταληφθέντες ἅπαξ ὑπὸ τοῦ Οὐαλκεν., ζητοῦντες δο-

τὸ λοιπὸν ὠνόμαζεν ἱδρῦσθαι θεάν.

τίκὴν καὶ μὴ εὑρίσκοντες αὐτήν, δὲν ἐννοεῖτε τὰ κείμενα, καὶ μὴ ἐννοοῦντες ἢ τὰ φθείρετε διορθώνοντες, ἢ τὰ ἀθετεῖτε. Ὅπως ὁ Πλάτων ἠδύνατο νὰ ἐξενέγκῃ τὸ τελευταῖον π.χ. χωρίον καὶ οὕτως 'ἡμῖν δὲ τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον παρενῴκησεν ὁ θεός', ἀπέφυγε δὲ τοῦτο διὰ τὸ ἀσύνηθες τοῦ συνθέτου ῥήματος, οὕτω καὶ ὁ Εὐριπίδης ἠδύνατο νὰ εἴπῃ 'πέτρᾳ Παλλάδος ναὸν Κύπριδος παρεγκαθείσατο', ὅτε καὶ μόνον θὰ ἦτο ἀπαραίτητος ἡ δοτική, ἀλλ' οὐ μόνον τὸ τρισύνθετον ῥῆμα ἦτο ἀσύνηθες (ἤδη καὶ τὸ δισύνθετον ἀπαντᾷ ἐνταῦθα μόνον), ἀλλὰ καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ῥηθῇ τὸ ἀναπόφευκτον 'αὐτήν'. Ὁ τοπικὸς ὁρισμὸς εἶνε διπλοῦς: *παρὰ* καὶ *ἐν*, ἤτοι: *παρὰ τὴν ἀκρόπολιν* μέν, ἀλλ' *ἔνδον τοῦ παρὰ τὴν ἀκρόπ. μέρους τούτου*, εἰσέχοντος δηλονότι καὶ κοίλου ὄντος. Κατὰ ταῦτα τὸ 'πέτραν παρ' αὐτὴν Παλλάδος ἐγκαθείσατο' σημαίνει: *ἐνιδρύσατο παρὰ τὴν Παλλάδος πέτραν* = εἰς τὰ πλάγια τῆς πέτρας ('στὸ πλάγι τοῦ βράχου), ἤτοι: *εἰς παράπλευρον κοίλωμα* τοῦ βράχου *τῆς ἀκροπόλεως*. Ὅπως δὲ ποιήσῃ ἔτι μᾶλλον κατάδηλον τοῦτο, ὁ ποιητὴς δὲν ἠρκέσθη νὰ εἴπῃ: *παρὰ πέτραν ἐγκαθείσατο*, ἀλλά: *πέτραν παρ' αὐτὴν ἐγκαθείσατο*, ἤτοι: *εἰς αὐτὰ τὰ πλάγια τῆς πέτρας*, τουτέστιν *ἐγγύτατα τῆς πέτρας* = εὐθὺς δίπλα σ' τὸν βράχον (πρβλ. Φοιν. 758 'ἐχθρῶν *ὑπ' αὐτοῖς* τείχεσιν καθημένων', 79 '*ἐπ' αὐτὰ* δ' ἐλθὼν ἑπτάπυλα τείχη τάδε' καὶ ὑποσημ.). Οἱ στίχοι ἄρα 29-31 εἶνε ἐκ παντὸς λόγου ἄμεμπτοι, τὸ δ' 'ἐγκαθείσατο' (τὸ ἐν CE*C*) εἶνε τὸ μόνον ὀρθόν, τοῦ (ἐν τοῖς ABd*B*) 'ἐγκαθείσατο' πηγάζοντος ἐκ παραναγνώσεως ἢ παραδιορθώσεως, κακῶς δ' ἐξέδωκεν 'ἐγκαθίσατο' ὁ Δινδ., καὶ ἔτι χεῖρον 'καθείσατο' ὁ Μόγκιος καὶ ὁ Ἀρτοῦγγος, καὶ χείριστα πάντων 'καθίσατο' ὁ Ναύκ. καὶ Οὐεκλ., καὶ 'εἵσατο' ὁ Οὐέϊλ[2]. Ἐν τῇ ἀντιγραφῇ ἦτο δυνατὸν καὶ εὔκολον ν' ἀντικατασταθῇ τὸ ἀγνωστότερον 'ἐγκαθείσατο' διὰ τοῦ 'ἐγκαθίσατο' καὶ 'ἐγκαθίστατο' (ἐν bc), ὄχι ὅμως καὶ τἀνάπαλιν.

32. *ἔκδηλον*.] Οὕτως ἐν τοῖς ABC Ebcd, 'ἔκδημον' δ' ἐν τοῖς *BC*, ἀλλὰ (κατὰ Ποντόνιν παρ' Οὐεκλ.) καὶ ἐν τῷ *B* 'ἔκδηλον', τοῦτο δὲ καὶ ἐν τοῖς Σχολ. Ἐν ταῖς ἐκδδ. 'ἔκδημον' ἅπαντες, 'ἔκδηλον' δὲ μόνον Κιρχ. Ναύκ. Οὐέϊλ[2]. Παρηγκωνίσθη δ' ἀνέκαθεν, καίπερ οὕτω πεπιστωμένον, τὸ 'ἔκδηλον', διότι δὲν κατενοήθη, οὗ ἕνεκα καὶ συνηθετήθη μετὰ τῶν ἄλλων ὁ ὅλος στίχος. Ἡ Φαίδρα, λέγει π.χ. ὁ Οὐέϊλ.[1], κρύπτει τὸν ἔρωτά της ἐν Ἀθήναις, ὅπως τὸν ἔκρυπτε καὶ ἐν Τροιζῆνι (39-40). Καὶ τοῦτο μὲν ὀρθότατον, ἀποκρινόμεθα, ἀλλὰ τίς, ἐρωτῶμεν, λέγει τὸ ἐναντίον; Τὸ κείμενον, ἀποκρίνονται οἱ κριτικοί, τὸ 'ἔκδηλον'· ἰδοὺ δὲ πῶς τὸ κείμενον, διορθωθὲν κατ' ἀρχὰς μὲ τὸ 'ἔκδημον', ὅπερ παρελήφθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ τοῦ στ. 47, ἠθετήθη ἐπὶ τέλους. Τὸ κείμενον ἐν τούτοις οὐδαμῶς λέγει καθ' ἡμᾶς, ὅτι ἡ Φαίδρα δὲν ἔκρυπτε τὸν ἔρωτά της, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ μόνον ὅτι ὁ ἔρως οὗτος δὲν εἶνε σημερινός, ἀλλ' ἀρχὴν λαβὼν ἀφ' ὅτου εἶδεν ἡ Φ. τὸν Ἱππόλ. (24-8), δὲν ἐσβέσθη μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἡ Ἀφροδίτη ἀναφέρει τὴν ὑπὸ τῆς Φαίδρας παρὰ τὴν ἀκρόπολιν ἵδρυσιν τοῦ ναοῦ τῆς Κύπριδος. Τί ἄλλο ἐδήλου ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς Φαίδρας, εἰμὴ ἔρωτα, καὶ ἔρωτα 'ἔκδηλον'; Ἀλλὰ πῶς; θὰ εἴπῃ τις ἴσως ἐνιστάμενος· καὶ δὲν ἐγνώριζε λοιπὸν ἡ ἱδρύτρια, ὅτι τοῦτο πράττουσα ἐμαρτύρει καὶ ἄκουσα τὸν ἔρωτά της; Καὶ τίς ἐρωτευμένος, ἀντερωτῶμεν ἡμεῖς, ἐξεύρει τί κάμνει; Ἄλλως τὸ θρησκευτικὸν πρόσχημα ἐνόμιζεν αὕτη ἱκανὸν νὰ καλύψῃ τὴν πρόθεσίν της. Ἀλλ' ἡ πρόθεσις αὕτη, καὶ ἂν δι' ὅλον τὸν κόσμον ἔμεινε κεκρυμμένη, διὰ τὴν Ἀφροδίτην ὅμως ἦτο 'ἔκδηλος', καὶ τοῦτο

ἐπεὶ δὲ Θησεὺς Κεκροπίαν λείπει χθόνα,

τὸ ἀνακοινοῖ νῦν ἀπὸ τῆς σκηνῆς πρὸς τὸ κοινόν. Ἀλλὰ τότε, θὰ ἐρωτήσῃ πάλιν ἴσως τις, πρὸς τί ταῦτα πάντα; Πρὸς ἀπόδειξιν, ἀποκρινόμεθα, τοῦ στ. 22-23, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ νόσημα τῆς Φαίδρας εἶνε οὐ μόνον χρόνιον, ἀλλὰ καὶ φοβερόν, ἀφ' οὗ αὕτη ἐτόλμησε νὰ ἱδρύσῃ ναὸν εἰς τὴν Κύπριν πρὸς ἐξιλασμὸν καὶ ἀντίληψιν αὐτῆς, χωρὶς νὰ φοβηθῇ μὴ ἀνακαλύψῃ ὁ σύζυγος ἢ ὁ κόσμος τὸ κρύφιον ἐλατήριον τοῦ ἐνόχου της πάθους, ἤτοι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς παγκοσμίου καὶ φοβερᾶς δυνάμεως αὐτῆς τῆς θεᾶς, τῆς λεγούσης ταῦτα. Καὶ μήπως κἂν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ ἡ ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ πάθους εἰς τὸ ἔπακρον τῆς τυφλώσεως ἅμα καὶ τῆς τολμηρίας ἐλάσασα Φαίδρα; Ὄχι. Δὲν ἐδίστασεν ἡ πάντολμος νὰ ἐκστομίσῃ καὶ ὀνόματα, νὰ λέγῃ ἔπειτα καὶ ὀνομαστί, ὅτι τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Κύπριδος ἵδρυσε διὰ τὸν Ἱππόλυτον, 'ἐφ' Ἱππολύτῳ'. Ἰδοὺ τὸ ἁπλούστατον ἅμα καὶ φυσικώτατον νόημα, ὅπερ περιέχει τὸ τελευταῖον τοῦτο μέρος τῆς ἠθετημένης ῥήσεως

32-33. *Ἱππολύτῳ... θεάν.*], ὅπερ ἔδωκεν εἰς τόσων λόγων καὶ παραδιορθώσεων ἀφορμήν, καὶ ἐπήνεγκε τὸ θανάσιμον κτύπημα εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀθετήσεως. Οὐδεμία σχεδὸν φράσις τοῦ μέρους τούτου ἔμεινεν ἀσυζήτητος, ἄψεκτος, ἀναθέτητος. Καὶ ἀφ' οὗ δ' ἐκ τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν *Kirchhoff*, Corpus inscr. attic. I, 212) ἀπεκαλύφθη ὅτι τοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν μεμαρτυρημένου, καθὼς εἴδομεν, ναοῦ τούτου ἡ ἐπίσημος ἐπωνυμία ἦτο αὕτη: 'Ἀφροδίτη ἐπὶ Ἱππολύτῳ', πάλιν ἡ κριτικὴ ἐνέμεινεν εἰς τὴν καταδίκην της. Καὶ ὅμως ἡ εἴδησις αὕτη διαφωτίζει καθ' ἡμᾶς μεγάλως τὰ πράγματα. Ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις εἰς τὰ πλευρὰ τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ἴσως οὐ μακρὰν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ναΐδιον φέρον τὴν ἐπίκλησιν ταύτην 'Ἀφροδίτη ἐπὶ Ἱππολύτῳ'. Ἐπὶ τοῦ ναϊδίου τούτου καὶ τῆς ἐπωνυμίας του ἔστησεν ὁ ποιητὴς τὸν μῦθον τοῦ δράματός του, καὶ τὸ πασίγνωστον τοῦτο ἵδρυμα παρέστησε πρὸς τοὺς ἀκροατάς του ὡς ζῶν μαρτύριον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας τοῦ ἔργου του. Καὶ ἀληθῶς ὁλόκληρον τὸ ἡμέτερον δρᾶμα εἶνε οὐδὲν ἄλλ' ἤ: *Ἀφροδίτη ἐφ' Ἱππολύτῳ*, καὶ νὰ ἐπονομάσῃ δ' οὕτως αὐτὸ θὰ ἠδύνατο ὁ ποιητής, ἡ δ' ἐπωνυμία αὕτη θὰ ἦτο πολὺ εὐλογωτέρα καὶ ἐμφαντικωτέρα τῆς πασιγνώστου π. χ. 'Παναγίας τῶν Παρισίων' τοῦ Γαλάτου ποιητοῦ. Τὸ προθετόπτωτον 'ἐφ' Ἱππολύτῳ', θὰ ἔλεγεν ὅ,τι ἤθελέ τις (ὅπως καὶ τὸ ἰσοδύναμον παρ' ἡμῖν: διὰ τὸν Ἱππόλυτον): *εἰς τιμὴν τοῦ Ἱππολύτου*, ὅπως βεβαίως θὰ ἔλεγεν ἡ Φαίδρα ὅτι ἐννοοῦσε τὴν φράσιν (πρβλ. Ἡροδότ. ζ' 225 'ὁ λίθινος λέων ἕστηκεν ἐπὶ Ἱππολύτῳ κτλ.')· *ἕνεκα αὐτοῦ*, ἤτοι τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ, ὅπως πράγματι αὐτὴ ἐννοοῦσε· καὶ 'ἐπὶ κακῷ Ἱππολύτου' (Σχολ.), ὅπερ εἶνε καὶ ἡ πραγματικὴ ἔννοια τοῦ δράματος. Καὶ ταῦτα μὲν καθ' ἡμᾶς. Ἀλλ' ὁ Οὐαλκενάρ. ἀπεφάνθη, ὅτι τὸ 'τὸ λοιπὸν' ἀπαιτεῖ μέλλοντα, καὶ τοῦτο διατί; Διότι ἡ Ἀθηνᾶ ἐν τέλει τῆς Ἰφιγ. Τ. 1456-7 προφητεύουσα τὰ μέλλοντα, λέγει 'Ἄρτεμιν δέ νιν βροτοὶ τὸ λοιπὸν ὑμνήσουσι Ταυροπόλον θεάν', ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Θησεὺς ἐν Ἡρ. μ. 1329-30 'ταῦτ' ἐπωνομασμένα σέθεν τὸ λοιπὸν ἐκ βροτῶν κεκλήσεται'. Ἐπὶ τούτων στηριζόμενος ὁ περικλεὴς ἀνὴρ διώρθωσε 'τὸ λοιπὸν ὑμνήσουσιν ἱδρῦσθαι θεόν', ἀποῤῥίψας τὸ τοῦ Ἰορτίνου 'ὀνομάσουσιν', ὡς ἀσυνάρμοστον πρὸς τὸ 'ἱδρῦσθαι'. Καὶ αἱ μὲν διορθώσεις αὗται, παραληφθεῖσαι ὑπό τινων εἰς τὸ κείμενον, ἀφέθησαν ἔπειτα, (ὁ Οὐέϊλ.[2] 'ὠνόμαζον' κατὰ Μεϊνέκ. καὶ ὁ Κιρχ.[2] καὶ Οὐεκλ. 'ὀνομάσουσιν') ἀλλ' ἡ κριτικὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ ἔκτοτε τῆς προλήψεως, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἐνταῦθα ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μετὰ τὸ δρᾶμα μέλλοντος, καθὼς καὶ

μίασμα φεύγων αἵματος Παλλαντιδῶν,

ὅτι τὸ ‘ὠνόμαζον ἱδρῦσθαι’ δὲν εἶνε ὀρθόν. Καὶ ὅμως οὐδέτερον τούτων ἀληθεύει. Τὸ ‘τὸ λοιπὸν’ ὅπως φέρεται πρὸς μέλλοντα οὕτω φέρεται καὶ πρὸς παρῳχημένον καὶ πρὸς παρατατικόν, ὅταν ἡ ἔννοια ἀναφέρεται εἰς μέλλον ἐν τῷ παρελθόντι, οἷον Σοφ. Οἰδ. τυρ. 794-5 ‘κἀγὼ ’πακούσας ταῦτα τὴν Κορινθίαν Ἄστροις *τὸ λοιπὸν* ἐκμετρούμενος χθόνα *ἔφευγον* ἔνθα μήποτ' ὀψοίμην κτλ.’, ὅπου, ὅπως τῆς εὐκτικῆς ὁ μέλλων ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐν τῷ παρελθόντι μέλλον, οὕτω καὶ τὸ ‘τὸ λοιπὸν’ φέρεται πρὸς παρατατικὸν τὸ ‘ἔφευγον’, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ, ὅπου τὸ μέλλον ἀνάγεται ὄχι εἰς τὸ μετὰ τὸ δρᾶμα μέλλον, ἀλλ' εἰς τὸ ἐν τῷ παρελθόντι, ἤτοι εἰς τὸ μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ ναοῦ. Εἶνε δὲ τὸ νόημα, ὅτι ἡ Φαίδρα, ἀφ' οὗ ἵδρυσε ναὸν Κύπριδος, ἐτόλμα ἔπειτα νὰ λέγῃ καὶ ὅτι τὸν ἵδρυσεν ‘ἐφ' Ἱππολύτῳ’. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐξ ὅσων προείπομεν καταφαίνεται, ὅτι ἅπασαι αἱ διορθώσεις εἶνε ἀπόβλητοι, ὡς φθείρουσαι τὸ προφανέστατον τοῦτο νόημα, ὅτι δ' ἀκήρατον παρέχει αὐτὸ μόνον ἡ παραδεδομένη γραφή. Ἀλλὰ καὶ τὸ

ὠνόμαζεν ἱδρῦσθαι] κακῶς ἐψέχθη καὶ ψέγεται ὑπὸ τῆς κριτικῆς, διότι καὶ ἡ σύνταξις καὶ τὸ νόημα εἶνε κανονικὰ οὐχ ἧττον ἢ σαφῆ. *Ὀνομάζω* σημαίνει: *ἐξ ὀνόματος* ἢ *ὀνομαστὶ λέγω, δηλῶ, ἐμφαίνω, καλῶ* κττ. (Σοφ. Οἰδ. Τ. 1042 ‘τῶν Λαΐου δήπου τις ὠνομάζετο’=*τῶν τοῦ Λαΐου ὀνομαστὶ ἐλέγετό τις εἶναι*, Εὐρ. Φοιν. 615 ‘οὔ σε θεμιτὸν μητρὸς ὀνομάζειν κάρα’=*τὸ τῆς μητρὸς ὄνομα ἐκφωνεῖν*· Ἠλ. 934 ‘ὅστις τοῦ μὲν ἄρσενος πατρὸς οὐκ ὠνόμασται’=*οὐκ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἄρσενος πατρὸς κέκληται*. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον, οὐ μόνον τὸ ‘εἶναι’ [πρβλ. Ματθ. εἰς τὸν στ.], ἀλλὰ καὶ ἄλλα, οἷον Ὀδ. ω 341 ‘ὄρχους δέ μοι ὧδ' ὀνόμηνας [=*ὠνόμασας*] δώσειν πεντήκοντα’=*ὄρχους δέ μοι ὧδ'* [*ἑκάστους* πρβλ. 339] *ὀνομάσας ἔφης δώσειν πεντήκοντα*. Πρβλ. Πλάτων. Συμπ. 205 D ‘ἀλλ' οἱ μὲν... οὔτ' ἐρᾶν καλοῦνται οὔτ' ἐρασταί’=*ἐρᾶν ὀνομάζονται* [πρβλ. εὐθὺς κατωτέρω ‘οἱ δὲ... τὸ τοῦ ὅλου *ὄνομα ἴσχουσι* ἔρωτά τε καὶ ἐρᾶν καὶ ἐρασταί], ἤτοι: *αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔρωτα ἐρᾶν λέγονται*). Ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι καὶ ἡ σύνταξις ἄριστα ἔχει, καὶ τῆς κριτικῆς ἡ ἀόριστος μομφὴ οὐδὲν ἔχει πραγματικὸν καὶ εὔλογον στήριγμα. Πλὴν δὲ τούτων καὶ τὸ

ἱδρῦσθαι θεὰν] ἐξεσυρίχθη ὡς ἀνελλήνιστον παραχαράκτου ἐπινόημα (ἴδ. ΒαρΘόλδ.), διότι, λέγουσιν οἱ νοθεύοντες, τὸ μόνον ὀρθὸν θὰ ἦτο ‘ναὸν ἱδρῦσθαι θεᾶς’, ἐν ᾧ ὁ τρόπος τῆς φράσεως καὶ πάλαι καὶ νῦν εἶνε συνεκδοχὴ φυσικωτάτη. Καὶ σήμερον λέγομεν: ἔκτισαν τὸν ἅγιο Βασίλει, ἀντὶ τοῦ: τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, κτλ. Πλάτ. Νόμ. 909 Ε ‘ἱερὰ καὶ θεοὺς οὐ ῥᾴδιον ἱδρύεσθαι’ κτλ, ὅπου τὸ ‘ἱδρύεται’ ὁμοίως καὶ ἀδιαφόρως ἀναφέρεται εἴς τε τὸ ‘ἱερὰ’ καὶ εἰς τὸ ‘τοὺς θεούς’. Πρβλ. Σχολ. εἰς Ἀριστ. Πλοῦτ. 1191 ‘ἱδρύω τὸ καθιδρύω, τουτέστιν ἢ ναὸν ἀνεγείρω ἢ ἄγαλμα καθιστῶ.’) Ἀλλὰ καὶ κυριολεκτικῶς ἂν θέλῃ τις νὰ λάβῃ τὸ ῥῆμα, οὐδὲν τὸ ἀνελλήνιστον ἢ ἀσαφές, διότι τὸ μὲν ‘ἱδρῦσθαι θεὰν’=ἱδρῦσθαι τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, κατὰ χρῆσιν συνεκδοχικὴν κοινὴν καὶ ἀναντίρρητον (Ἀριστ. Πλ. 1153 ‘παρὰ τὴν θύραν στροφαῖον ἱδρύσασθέ *με* [τὸν Ἑρμῆν]’ κτλ.), νοεῖται δ' ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τῶν προῤῥηθέντων τὸ ‘ἐν τῷ ναῷ’, ὅπως π.χ. [καὶ ἐν τῷ Ἰφ. Τ. 1453 τῷ τοσάκις ὑπὸ τῶν ἀθετητῶν παραβαλλομένῳ ‘ἐνταῦθα τεύξας ναὸν ἵδρυσαι βρέτας’, ὅπου τὸ ‘ἵδρυσαι’ οὐδαμῶς ἄλλως νοεῖται ἢ *ἐν τῷ ναῷ*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ. Ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἐπιφέρεται τὸ 1456 ‘Ἄρτεμιν δέ νιν βροτοὶ τὸ λοιπὸν ὑμνήσουσι Ταυροπόλιν θεάν’. Τίνα ‘νιν;’ τὸ ‘βρέτας’ ἢ τὸν ‘ναόν’; Ὅ,τι θέλει τις, διότι ἐν τῇ

καὶ τήνδε σὺν δάμαρτι ναυστολεῖ χθόνα,
ἐνιαυσίαν ἔκδημον αἰνέσας φυγήν,
ἐνταῦθα δὴ στένουσα κἀκπεπληγμένη
κέντροις ἔρωτος ἡ τάλαιν᾽ ἀπόλλυται
σιγῇ· σύνοιδε δ᾽ οὔτις οἰκετῶν νόσον.

διανοίᾳ τοῦ λέγοντος ἀμφότερα συναποτελοῦσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

34. *ἐπεὶ δὲ*] Καὶ ταῦτα μόνον τὰ μόρια, ἀπόδοσις ὄντα τῶν ἐν 29 ʽκαὶ πρὶν μέν᾽, ἤρκουν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἐσφαλμένου τῆς ἀθετήσεως τῶν 29-3. Καὶ ταῦτα μὲν ἐξιστοροῦσι τὴν πορείαν τοῦ ἔρωτος πρὶν τῆς εἰς Τροιζῆνα μετοικήσεως, τὰ δ᾽ ἐκ τοῦ ʽἐπεὶ δὲ᾽ ἀρχόμενα τὴν ἐφεξῆς μέχρι τοῦ νῦν ἐν Τροιζῆνι. Ἀλλ᾽ οἱ κριτικοὶ καὶ τοῦτο τὸ ὅτι ἐν 29 γίνεται μνεία τῆς ἀναχωρήσεως ταύτης, ἐθεώρησαν ὡς λόγον ἀθετήσεως, διότι ἀναφέρεται ἔπειτα λεπτομερέστερον ἐν 34 κἑξ. Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ οὗ ἦτο ἀνάγκη νὰ γείνῃ διάκρισις τῶν δύο χρονικῶν περιόδων, ἃς διεχώριζεν ἡ εἰς Τροιζῆνα μετοίκησις αὕτη, πῶς ἄλλως ἦτο, ἐρωτῶ, δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ ἡ πρώτη, εἰμὴ διὰ τοῦ 29 ʽπρὶν ἐλθεῖν τήνδε γῆν Τροιζηνίαν᾽; Ὑπάρχει τρόπος συντομώτερος; Οὐδεὶς βέβαια, πλὴν μόνον ἴσως ἂν ἀφαιρεθῇ τὸ ʽτήνδε᾽ ἀλλ᾽ ἀκριβῶς τὸ ʽτήνδε᾽ τοῦτο ἦτο ἀναγκαῖον δι᾽ ὃν προεξηγήσαμεν λόγον εἰς Ἑκάβ. 8. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἑρμηνείαν σημειωτέα ἡ σύνταξις τοῦ ʽἐπεὶ᾽ πρὸς τὸν ἱστορικὸν ἐνεστῶτα ʽλείπει᾽ κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν πρὶν ἀόριστον ʽἐγκαθείσατο᾽ καὶ παρατατ. ʽὠνόμαζεν᾽, δι᾽ ὃν λόγον προείπαμεν ἀνωτέρω.

Κεκροπίαν λείπει χθόνα,] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ, πλὴν τοῦ Βαρθ. καὶ Οὐεκλ. ἐκδόντων ἐκ διορθ. Συβέλου ʽΚ. λ. πόλιν᾽, ἥτις οὐ μόνον περιττή, ἀλλὰ καὶ φθείρει λεκτικῶς τε καὶ πραγματικῶς τὸν στίχον. Οὐδεὶς ἀρχαῖος τῆς Κεκροπίας ποιητὴς ὠνόμασέ ποτε τὰς Ἀθήνας ʽΚεκροπίαν πόλιν᾽, οὐδ᾽ εἶνε βέβαιον, ἂν κατὰ τοὺς μυθικοὺς τούτους χρόνους εἶχον συνοικισθῇ αἱ Ἀθῆναι, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἔγεινε μέχρι τοῦδε περὶ Ἀθηνῶν λόγος, ἀλλ᾽ ἀορίστως μόνον περὶ ʽΠανδίονος γῆς᾽ 27, ἤτοι: τῆς Ἀττικῆς. Ἔπειτα ἐξόριστος ἑκουσίως γενόμενος ὁ Θησεύς, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξορίσῃ ἑαυτὸν μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐκ τῶν Ἀθηνῶν μόνον, ὄχι δὲ καὶ τῆς Ἀττικῆς; Ἦτο δυνατὸν νὰ θέλῃ νὰ καθαρθῇ ἐκ τοῦ ἄγους ἡ πόλις μόνη καὶ ὄχι τὸ ὅλον αὐτοῦ κράτος, ἡ Ἀττική; Ὀρθῶς ἄρα ὁ ποιητὴς ἔγραψε ʽΚεκροπίαν χθόνα᾽, ἤτοι Ἀττικήν, καὶ μόνον τοῦτο. Ἀλλ᾽ ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ σημάνῃ τὴν πόλιν, εἴτε μόνην, εἴτε μετὰ τῆς Ἀττικῆς· οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι καὶ τότε ἄριστα θὰ ἔλεγε τοῦτο τὸ ʽχθόνα᾽, καθ᾽ ὅσα εἴπομεν τοσάκις, καὶ μάλιστα εἰς Φοιν. σελ. 287.

35. Περὶ τοῦ συγγενικοῦ τούτου φόνου, οὗ ἕνεκα ἦτο ἀνάγκη ν᾽ ἀπενιαυτίσῃ ὁ Θησεὺς ἐκ τῆς Ἀττικῆς πρὸς καθαρμὸν ἀπὸ τοῦ μιάσματος, ἴδ. Πλουτάρχ. Θησ. κεφ. ιγ΄. Ἡ Τροιζηνία, καίπερ ὑπὸ τῷ Θησεῖ οὖσα τότε, ἔκειτο ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς.

36. *ναυστολεῖ*]=*νηὶ (ναυσὶ) στέλλεται*, ἤτοι: *ἀποπλέει*. Ἄλλοτε ἐνεργητ.=*νηὶ στέλλω*.

37. *αἰνέσας*] Ὄχι ὅπως ἑρμηνεύεται κοινῶς, ἀλλὰ: *στέρξας*, ἐν τῇ σημερινῇ μάλιστα χρήσει τοῦ ῥήματος.

38. *ἐνταῦθα δὴ*] Ὄχι, ὥς τινες, τοπικῶς, ἀλλὰ χρονικῶς διὰ τὸ ʽἐπεὶ᾽ (34=ἀφ᾽ οὗ), ἤτοι: *ἔκτοτε*· τὸ δὲ ʽδὴ᾽ ὅπως καὶ παρ᾽ ἡμῖν ἐν τῇ φράσει: *τότε δὴ τότε*.

κἀκπεπληγμένη] Ὁ Οὐαλκεν. διὰ τὸ ἐν *Χριστῷ Πάσχοντι* ʽκαὶ πεπληγμένη᾽ ἤθελε τοῦτο· ἀλλ᾽ ἕτερον ἑκάτερον· τοῦ δ᾽ ʽἐκπεπληγμένη᾽ (=ποῦ τὰ

ἀλλ' οὔτι ταύτῃ τόνδ' ἔρωτα δεῖ πεσεῖν·
δείξω δὲ Θησεῖ πρᾶγμα κἀκφανήσεται,
καὶ τὸν μὲν ἡμῖν πολέμιον νεανίαν
κτενεῖ πατὴρ ἀραῖσιν, ἃς ὁ πόντιος

ἔχει χάση [ὄχι: πληγωθῇ μόνον] ἀπὸ τὰ κέντρα τοῦ ἔρωτος) οὐδὲν ἐνταῦθα καιριώτερον. Πρβλ. Μηδ. 8 κλπ.

41. *ταύτῃ... πεσεῖν·*] Οὕτως ἐν τοῖς πλείστοις πλὴν τοῦ Α 'ταύτης' καὶ τοῦ Β ἐκ πρώτης χειρός. Ὅθεν καὶ ὁ μὲν Κιρχ. ἐξέδωκε κατὰ τὸν Α, ὅπερ ὀρθῶς ἀποδοκιμάζει ὁ Ναύκ., ὡς παρέχον τὴν ἄτοπον ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ Φαίδρα δὲν εἶχε τοῦτον μόνον τὸν ἔρωτα, ὁ δὲ Ναύκ. ἐκ διορθ. 'ταύτης τῇδ' ἔρωτα', ὅπερ ὀρθῶς ἀποδοκιμάζει ὁ Οὐέϊλ. ὡς λίαν ἀπολειπόμενον τῆς κοινῆς γραφῆς, ἐν ᾗ ἄριστα κεῖται ἐν τῇ πρώτῃ θέσει τὸ σημειωδέστατον 'ταύτῃ'. Ἀλλ' ἐν τῇ β' ὁ Κιρχ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κοινὴν γραφήν, καλῶς ποιῶν. Κακῶς δ' ἡ ῥῆσις ἑρμηνεύεται: *ἄπρακτον* (κατὰ τὸ τοῦ Σχολ. 'ἀνενέργητον') *γενέσθαι*, ἢ *παρελθεῖν·* τὸ δ' ἀκριβὲς εἶνε τὸ ἁπλῶς: *οὕτως ἀποβῆναι, ταύτην τὴν ἔκβασιν σχεῖν*. Τὸ ἀπράκτως συμπαρέπεται εἰς τὴν ἔννοιαν, ὡς εἰκός, ἀλλ' ἐν τῷ 'ταύτῃ' δὲν ἔγκειται, ὅπως ἐν τῷ 'οὕτως' (ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 302).

42. *δείξω... κἀκφαν.*] Ὁ Ἴλλερ. ἰσχυρίσθη, ὅτι ὁ στίχος ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ἐν τῷ δράματι ἀνέλιξιν τοῦ μύθου, ὁ δὲ Νάβερ καὶ Σμιδίτ. καὶ ὅτι τὸ ἐν τῷ στίχῳ νόημα εἶνε ἀηδὴς πλατυσμός· ὅθεν καὶ διώρθ. Κιρχ. 'δείξει', Οὐϊτέλλι. παρ' Οὐεκλ. 'ἥξει', Γλοέλ. 'δῆλον δὲ θήσει', Οὐέϊλ. 'δεῖξαι δεήσει', Φέχτ. 'ἤδη δὲ δείξω πρᾶγμα', Νάβερ. 'κἀκμανήσεται', Σμιδίτ. 'καὶ σφαλήσεται'. Καὶ ὁ μὲν πλατυσμὸς ἀνυπόστατος, διότι τὸ 'δείξω Θησεῖ πρᾶγμα' διαφέρει λίαν τοῦ 'κἀκφανήσεται'=*ἐκφανὲς* (='ἔκδηλον' 33) *γενήσεται* (τὸ πρᾶγμα) οὐ μόνον τῷ Θησεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ τοῦτον καὶ τῇ πόλει (817, 884), ἤτοι=*δημοσιευθήσεται*. Τοὐναντίον δ' αὐτοὶ οἱ διορθωταὶ τοῦ ἀνυπάρκτου πλατυσμοῦ εἰσφθείρουσιν εἰς τὸ κείμενον χεῖρόν τι τοῦ πλατυσμοῦ, διότι αἱ διορθώσεις των 'κἀκμανήσεται (Θησεύς)', καὶ 'σφαλήσεται (Θησεύς)' καθιστῶσιν ἀργὸν καὶ παρέλκον τὸ ἐν 44 'πατήρ'. Οὐδαμῶς εὐλογώτερα εἶνε τὰ περὶ ἀντιφάσεως τοῦ στ. 42 πρὸς τὴν οἰκονομίαν τοῦ δράματος. Διὰ τοῦ στ. 42 ἡ Ἀφροδίτη δὲν ἐννοεῖ νὰ εἴπῃ ἄλλο τι, εἰμὴ ὅτι δὲν θ' ἀφήσῃ νὰ σιωπηθῇ ἡ ὑπόθεσις, ἀλλὰ θὰ τὴν φανερώσῃ εἰς τὸν Θησέα καὶ τὸν κόσμον. Τὸ πῶς ἔμελλε νὰ τὴν δείξῃ, ἦτο ἰδική της φροντίς, βεβαίως ὅμως οὕτως, ὥστε ὁ μὲν πολέμιος αὐτῇ νεανίας ν' ἀπολεσθῇ κακὴν κακῶς, ἡ δὲ Φαίδρα, καίπερ φίλη, νὰ πέσῃ θῦμα τῆς ἐχθροπαθείας αὐτῆς καὶ ζηλοτυπίας, ἅτινα καὶ διαῤῥήδην ὑπ' αὐτῆς ἀνομολογούμενα ἐκτελοῦνται πληρέστατα. Ἐὰν δὲ τὸ πρᾶγμα ἐδείχθη καὶ ἐξεφάνη κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς ἤθελε καὶ προεῖπεν ἡ Ἀφροδίτη (43-48), ἐν τέλει ὅμως τοῦ δράματος ὄχι ὅπως ἤθελεν αὐτή, ἀλλ' ὅπως ἠθέλησεν ἑτέρα ἀντίπαλος θεά, ἡ Ἄρτεμις (1283 κἑξ.), τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν βέβαια μήτε νὰ προΐδῃ μήτε νὰ προλάβῃ ἡ Ἀφροδίτη. Δὲν βλέπω λοιπὸν πῶς ὁ ἡμέτερος στίχος ἀντιμάχεται πρὸς τὰ ἐν τῷ δράματι, ἐκτὸς ἐὰν οἱ κριτικοὶ ἐννοοῦσιν, ὅτι θεὰ τῆς τάξεως τῆς Ἀφροδίτης ἐκέκτητο πανδαημοσύνην ἢ παντοκρατορίαν, ἧς ἦν ἐστερημένος καὶ αὐτὸς ὁ Ζεύς. Ἀλλ' ὁ Εὐριπίδης (καὶ ὄχι μόνον αὐτὸς) δὲν ἦτο τῆς γνώμης των, καὶ τοιαύτην ἐννοοῦσε νὰ παραστήσῃ οὐ μόνον ταύτην, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλας θηλείας τε καὶ ἄρρενας θεότητας. Τούτου ἕνεκα ματαίως κοπιάζει ἡ κριτικὴ ἐπινοοῦσα διορθώσεις, οὐδὲν ἄλλ' ἢ παραμορφούσας τὴν ἰδέαν καὶ τὰ ἤθη τῶν Εὐριπιδείων θεῶν καὶ ἡρώων. Πρβλ. εἰς 47.

ἄναξ Ποσειδῶν ὤπασεν Θησεῖ γέρας,
μηδὲν μάταιον εἰς τρὶς εὔξασθαι θεῷ·
ἡ δ' εὐκλεὴς μέν, ἀλλ' ὅμως ἀπόλλυται
Φαίδρα· τὸ γὰρ τῆσδ' οὐ προτιμήσω κακὸν
τὸ μὴ οὐ παρασχεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς ἐμοὶ

46. *μηδὲν... θεῷ·*] Κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν τοῦ 'ἅς... ὤπασεν... γέρας' = *τουτέστι μηδὲν* κτλ.

'*ἐς τρὶς*] μίαν μὲν ᾐτήσατο ἀνελθεῖν ἐξ Ἅιδου, δευτέραν ἐκ Λαβυρίνθου, τρίτην τοῦ Ἱππολύτου'. ΣΧΟΛ.

47-8. *ἡ δ'...Φαίδρα*'] Οἱ μὲν (κατὰ τὸν Σχολ. 'διὰ τὸ Θησέως μὲν εἶναι γυνή, Μίνωος δὲ θυγάτηρ, εὐκλεής ἐστι') = *ἐπιφανὴς* ὡς ἐκ τοῦ γένους καὶ τοῦ ἀξιώματος· οἱ δὲ (Οὐέϊλ. Βαρθόλδ. κλπ.) ἠθικῶς = μὲ τὴν τιμήν της, ὅπερ καὶ ὀρθότερον, καὶ πρὸς τὴν γραμματικὴν ἐκφορὰν συμφωνότερον (= *εὐκλεὴς μὲν* [ἀπόλλυται], *ἀλλ' ὅμως ἀπόλλυται*· πρβλ. τὸ κακῶς διορθούμενον Τραχ. 123 'ὧν ἐπιμεμφομένα σε ἀδεῖα μὲν ἀντία δ' οἴσω', = *ἀδεῖα μὲν ἐναντιώσομαι* [= ἀντία οἴσω] *ἀλλ' ἐναντιώσομαι*, Φοιν. 1083 'διὰ μακροῦ μέν, ἀλλ' ὅμως ἔξελθ'' = *διὰ μακροῦ μὲν ἔξελθ', ἀλλ' ὅμως ἔξελθε*· 1433 'μόλις μὲν ἐξέτεινε δ' εἰς ἧπαρ ξίφος'· Ἀντιγ. 1105 'μόλις μέν, καρδίας δ' ἐξίσταμαι τὸ δρᾶν'. Ἀριστ. Νεφ. 1363 κλπ.). Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ δράματι ἡ Φαίδρα ἀπόλλυται οὐκ εὐκλεής, ἀλλ' ὄχι ὅμως κατὰ πρόνοιαν τῆς Κύπριδος, ἀλλὰ κατ' ἐπέμβασιν ἑτέρας θεᾶς, τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ ποιητοῦ ἐγκαταμίξαντος ἠθικῶς ἀντιδρώσας εἰς τὸ δρᾶμα τὰς δύο θεάς. Ἡ μὲν Ἀφροδίτη ἐννοεῖ νὰ σώσῃ τοὐλάχιστον τὴν τιμὴν τοῦ θύματός της, ἔστω καὶ διὰ τοῦ δόλου καὶ τοῦ ψεύδους, ἀλλ' ἡ Ἄρτεμις διαλύει τὴν δολοπλοκίαν, καὶ ἡ μὲν Φαίδρα θνήσκει ἀκλεὴς παρὰ τὴν βουλὴν τῆς Κύπριδος, ὁ δὲ φίλος αὐτῇ νεανίας 'ἀπόλλυται' μέν, ὡς ἠθέλησεν ἡ Κύπρις, ἀλλὰ θριαμβεύων ἠθικῶς καὶ ἀπαθανατιζόμενος· εἰρήσθωσαν καὶ ταῦτα εἰς ἐκ περισσοῦ ἀπόδειξιν τῶν εἰς 42.

48. *οὐ προτιμήσω κακὸν*] Οὕτως ἐν ἅπασι πλὴν τοῦ *C*, ὅπου 'καλόν', ὅπερ προφανῶς ἐκ διορθώσεως διὰ τὸ δύσληπτον τῆς ῥήσεως 48-50, οὗ ἕνεκα καὶ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν πολλοὶ ἐπροτίμησαν τὸ 'καλόν'. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἀντὶ τοῦ

49. *τὸ μὴ οὐ*] τῆς ἐν τοῖς ἀρίστοις ταύτης γραφῆς, προετιμήθη ὑπό τινων τὸ ἐν ἄλλοις (*b C c d B*) 'τοῦ μὴ οὐ'. Ἀλλὰ τὸ *προτιμῶ* ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει δὲν ἔχει τὴν καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον κοινὴν χρῆσιν, ἀλλά: *φροντίζω, λόγον ποιοῦμαι* κττ. ('ἀντὶ τοῦ οὐ φροντίσασα τῆς ἀπωλείας αὐτῆς'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. Ἀλκ. 761 'ὁ μὲν γὰρ ᾖδε, τῶν ἐν Ἀδμήτου κακῶν οὐδὲν προτιμῶν', ἤτοι: ἐτραγῳδοῦσε ὁ Ἡρακλῆς, χωρὶς νὰ τὸν μέλῃ γρῦ, χωρὶς νὰ τὸν νοιάζῃ καθόλου, διὰ τὰ κακὰ ποῦ ἦταν σ' τὸ σπίτι τοῦ Ἀδμήτου, ἤτοι τὸν θάνατον τῆς γυναικός του· Εὐμεν. 739 'γυναικὸς οὐ προτιμήσω μόρον'· Μηδ. 343, κλπ.). Ἀλλὰ τὰ ἑπόμενα 'τὸ μὴ οὐ κτλ.' ἑρμηνεύονται κοινῶς, ὡς ἂν εἰ προηγεῖτο ῥῆμα κωλύματος δηλωτικόν, ὅπερ οὐδαμῶς ἀποδεκτόν. Ἐν γένει δὲ ἡ ἐκφορὰ αὕτη *(τὸ) μὴ οὐ*, εἰ καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς θέμα μακρῶν καὶ ποικίλων πραγματειῶν καὶ συζητήσεων, ὀλίγον, νομίζομεν, ἐξηκριβώθη εἰσέτι. Μόλις εἶνε χρεία νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ νὰ συνοψίσωμεν ἐνταῦθα τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας περὶ τοῦ συντακτικοῦ τούτου ζητήματος θεωρίας, ἐξ ὧν ἀπέρρευσαν ὅσοι κανόνες τόσαι καὶ ἐξαιρέσεις, εἶνε ἀδύνατον. Βάσις αὐτῶν εἶνε σχεδὸν πάντοτε τὸ ἀναγκαῖον ἢ ἀργὸν τοῦ *μή*, τὸ ἀρνητικὸν ἢ μὴ τῆς προτάσεως ἢ τοῦ ἀπαρεμφάτου, τὸ φόβου ἢ μή, κωλύματος ἢ μή, δηλωτικὸν

δίκην τοσαύτην ὥστ᾽ ἐμοὶ καλῶς ἔχειν.

αὐτῶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Συντρέχουσι δὲ μᾶλλον ἢ ἧττον πάντα ταῦτα τὰ θεωρητικὰ συστήματα εἰς τοῦτο τὸ ἑρμηνευτικὸν συμπέρασμα, ὅτι τὸ ʽμὴ οὐ᾽=*μή* (ἢ: *ὥστε μή*), καὶ τὸ ʽτὸ μὴ οὐ᾽=*οὕτως ὥστε μή*. Ἀλλὰ καθ᾽ ἡμᾶς τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς ἔχει οὕτω· καὶ πρὸς εὐκολωτέραν κατανόησιν τῶν λεγομένων, περιορίζομεν τὸν λόγον εἰς ἓν χωρίον, τὸ Ξεν. ἀπολ. 34, ἐν ᾧ ἔχομεν ἀμφοτέρας τὰς ἐκφοράς, τό τε *μὴ* καὶ τὸ *μὴ οὐ* μετ᾽ ἀπαρεμφάτου: ʽοὔτε *μὴ* μεμνῆσθαι δύναμαι αὐτοῦ, οὔτε μεμνημένος *μὴ οὐκ* ἐπαινεῖν᾽. Ἐὰν ἐρωτήσῃ τις, διατί ὁ Ξενοφῶν εἶπε ʽμὴ οὐκ ἐπαινεῖν᾽, καὶ ὄχι ʽμὴ ἐπαινεῖν᾽, ὅπως εἶπε καὶ ʽμὴ μεμνῆσθαι᾽, ἡ ἀπόκρισις εἶνε, ὅτι τὸ ʽμὴ οὐκ ἐπαινεῖν᾽ εἶνε ἐντονώτερον τοῦ ʽμὴ ἐπαινεῖν᾽. Καὶ ὅτι μὲν ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀρνήσεως ἐν ὡρισμέναις τισὶ περιστάσεσιν (ὡς π.χ. ἐν Οἰδ. Κ. 587 ʽ*οὐ* σμικρός, *οὐκ*, ἀγὼν ὅδε᾽ κττ., 278 ʽκαὶ *μὴ* θεοὺς... ποιεῖσθε, *μηδαμῶς*᾽ κττ.) παρέχει τόνον τινὰ καὶ ἔμφασιν, οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος· ἀλλ᾽ ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν τὸ *οὐ* ἢ τὸ *μὴ* δὶς ἢ τρὶς ἐπαναλαμβανόμενον, καὶ ταῦτα ἐν διαστάσει, ἀλλὰ συναμφότερα καὶ ἀδιαχώριστα, ὥστε οὐδαμῶς ἀμφίβολον, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ ἄρνησιν ἀρνήσεως. Τούτου δ᾽ οὕτως ἔχοντος προφανέστατα, πῶς εἶνε δυνατὸν ἔπειτα τὸ *μὴ οὐ* νὰ εἶνε ἴσον τῷ *μὴ* ἢ τῷ *οὐ*; πῶς δὲ δύναται νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ ἐν τοιαύτῃ ἀρνήσει ἀρνήσεως ἁπλῆ τόνωσις ἢ ἔμφασις; Εἶνε δυνατὸν ὁ λέγων *μὴ λευκὸν* ἢ: *οὐ λευκόν*, νὰ μὴ ἐννοῇ ἕτερον ἄντικρυς τοῦ λευκοῦ χρῶμα, ἀλλ᾽ ἁπλῶς λευκὸν τετονωμένον, ἀπόχρωσιν λευκοῦ; Τοὐναντίον πρόδηλον, ὅτι ἐννοεῖ πᾶν ἕτερον ἢ τὸ λευκόν. Καὶ ἂν μὲν πάντες ἦσαν σύμφωνοι περὶ τῆς ἐμφάσεως ταύτης ἢ τονώσεως, ὑπομονή· ἀλλ᾽ οὐχ ἕτερός τις, αὐτὸς δ᾽ ὁ Ἑρμᾶννος (εἰς Οὐίγερ.[4] 798) διατείνεται, ὅτι ἐν μὲν τῷ ʽοὐκ ἀρνοῦμαι οὕτως εἶναι᾽ ἡ ἄρνησις εἶνε ἔντονος καὶ ἀπόλυτος, ἐν δὲ τῷ ʽοὐκ ἀρνοῦμαι μὴ οὐχ οὕτως εἶναι᾽, ἡ ἄρνησις εἶνε ἄτονος καὶ ἐνδοιαστική, ὅπερ ὅλως ἀνυπόστατον. Καθ᾽ ἡμᾶς ἡ ἀλήθεια εἶνε μία, ἁπλῆ, καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως τῶν ῥημάτων ὁμοίως ἔχουσα, αὕτη, ὅτι τό τε *μὴ* καὶ τὸ *οὐ* ἐπιτελοῦσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκφορᾷ ὅ,τι καὶ ἐν πάσῃ ἑτέρᾳ. Τὸ μὲν *μὴ* ἐκφράζει τὴν γενικὴν τῆς ὅλης προτάσεως σὺν τῷ ἀπαρεμφάτῳ ἄρνησιν γραμματικῶς, τὸ δὲ *οὐ* τὴν τοῦ ἀπαρεμφάτου ἄρνησιν κατὰ μέρος καὶ λεξικῶς, τοῦτο δὲ καὶ εἶνε τὸ κύριον ἔργον τοῦ *οὐ* ἐν παντὶ πλαγίῳ λόγῳ, οὐ μόνον ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀπαρεμφατικῷ. Τουτέστι τὸ μὲν *οὐ* ἀποκλείει διὰ τῆς ἀπολύτου ἀρνήσεώς του πᾶσαν λεξικὴν ἔννοιαν μὴ ἐμπεριεχομένην ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀπαρεμφάτου μὲν κυρίως, ἐν γένει δὲ καὶ τοῦ ἀπαρεμφατικοῦ κώλου, ταύτην δὲ τὴν οὕτως ἀποκεκλεισμένην ἀρνητικὴν ἔννοιαν, ἀρνεῖται γενικῶς καὶ γραμματικώτερον τὸ *μὴ* ὡς ὄργανον τῆς ὅλης προτάσεως. Νὰ μεταφρασθῇ ἀκριβῶς ἡ ἔννοια τῆς ἐκφορᾶς ταύτης δὲν εἶνε δυνατόν, μόνον δ᾽ ἡ παρὰ τοῖς παλαιοῖς συνήθης ἐκφορὰ *οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ* προσεγγίζει πλέον πάσης ἄλλης εἰς τὴν ἡμετέραν, ἢ ἄνευ τῆς ἀρνήσεως τό: *πάντως* ἢ *ἐξ ἅπαντος*, κοινῶς: χωρὶς ἄλλο. Κατὰ ταῦτα τὸ ἀκριβὲς νόημα τοῦ ἀνωτέρω Ξεν. ἀπολ. 34 εἶνε τοῦτο, ὅτι τὸ μὲν ʽοὐ δύναμαι μὴ μεμνῆσθαι᾽ ἐμφαίνει ἁπλῆν ἄρνησιν =δὲν ἐμπορῶ νὰ μὴ τὸν ἐνθυμοῦμαι, οὐδὲ συνυπονοεῖται, ὅτι ἡ ἐνθύμησις αὕτη ἦτο ἀποκλειστικὴ καὶ ἀδιάκοπος, ὅτι ὁ λαλῶν οὐδὲν ἄλλο ἔπραττεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, εἰμὴ νὰ ἐνθυμῆται τὸν Σωκράτην, ἀλλ᾽ ἁπλῶς, ὅτι τὸν ἐνθυμεῖτο ὁσάκις τὸν ἐνθυμεῖτο. Ἀπ᾽ ἐναντίας τὸ ʽοὔτε μεμνημένος μὴ οὐκ ἐπαινεῖν᾽ ἐμφαίνει ἀποκλειστικῶς ἀπόλυτον ἄρνησιν, ἤτοι ἀποκλεισμὸν μὲν παντὸς ὅ,τι μὴ ἔπαινος, ἀπόλυτον δ᾽ ἐνέργειαν τούτου τοῦ ἐπαίνου, ἤτοι: ὁσάκις τὸν ἐνθυμοῦμαι δὲν ἐμπορῶ νὰ κάμνω τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τὸν ἐπαινῶ

ἀλλ' εἰσορῶ γὰρ τόνδε παῖδα Θησέως
στείχοντα θήρας μόχθον ἐκλελοιπότα
Ἱππόλυτον, ἔξω τῶνδε βήσομαι τόπων.
πολὺς δ' ἅμ' αὐτῷ προσπόλων ὀπισθόπους
κῶμος λέλακεν Ἄρτεμιν τιμῶν θεὰν

=*οὐ δύναμαι μεμνημένος ποιεῖν ἄλλο τι ἢ ἐπαινεῖν αὐτόν*. Καὶ αὕτη μὲν καθ' ἡμᾶς ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ ἀκριβὴς ἔννοια τοῦ *οὐ μὴ* μετ' ἀπαρεμφάτου· ἀλλὰ πολλάκις τοῦ *οὐ μὴ* τούτου προτάσσεται καὶ τὸ ἄρθρον 'τὸ'. Διαφέρει τὸ ἔναρθρον τοῦτο *τὸ μὴ οὐ* τοῦ ἀνάρθρου *μὴ οὐ*; Καθ' ἡμᾶς διαφέρει ὅσον καὶ ὅπως τὸ ἔναρθρον ὀνοματικὸν ἀπαρέμφατον τοῦ ἀνάρθρου. Ὁ Ἑρμᾶννος εἰς Σοφ. Αἴ. 114 ἀξιοῖ ὅτι τὸ 'ἐπειδὴ τέρψις ἤδη σοι τὸ δρᾶν'=*τοῦτο λέγω τὸ δρᾶν*· ὁ δὲ Ματθ (εἰς τὸν ἡμέτερον στ.) ἀρνεῖται τὴν διάκρισιν ταύτην, ἀξιῶν ὅτι τὸ ἁπλοῦν ἀπαρέμφατον δὲν εἶνε τὸ ἀτονώτερον, ὡς φρονεῖ ὁ Ἑρμ., ἀλλὰ τἀνάπαλιν. Ὁ δὲ Δινδ. ἑρμηνεύει τὸ 'τὸ μὴ οὐ'=*οὕτως ὥστε μὴ οὐ*· οὕτω δ' ἑρμηνεύεται σήμερον τὸ *τὸ μὴ οὐ* καὶ παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἄλλοις. Καθ' ἡμᾶς τὸ ἔναρθρον διαφέρει τοῦ ἀνάρθρου ἐνταῦθα, ὅπως καὶ παντοῦ ἀλλοῦ· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀπαρέμφατον λαμβάνεται ὡς ὄνομα ὄχι κυρίως, καὶ ὁ ὀνοματικὸς αὐτοῦ οὗτος χαρακτὴρ μένει ἀσαφέστερος ἄνευ τοῦ ἄρθρου, ἡ ἔναρθρος αὐτοῦ ἐκφορὰ καθορίζει τοῦτον, ὁσάκις τὸ κύριον ῥῆμα ἔχει ἰδίαν αἰτιατικὴν ὡς ἀντικείμενον, ὅπως ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ, ἢ ὁσάκις τὸ κύριον ῥῆμα ὡς ἐκ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ εἶνε ἀνεπίδεκτον αἰτιατικῆς ἀντικειμένου, ὅτε, ἀναφυομένης τῆς χρείας τροπικῆς αἰτιατικῆς, τὸ μετὰ τοῦ *μὴ οὐ* ἀπαρέμφατον λαμβάνει τὸ ἄρθρον, ὅπως, καθοριζομένης σαφῶς τῆς πτωτικῆς αὐτοῦ χρήσεως, σημανθῇ τὸ *κατά τι*, ἤτοι ὁ τρόπος, καθ' ὃν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ τὸ ἀπαρέμφατον, διὰ τοῦτο καὶ ἀνέκαθεν ἡμεῖς τὴν τοιαύτην αἰτιατικήν, τὴν τοῦ *κατά τι* δηλονότι δηλωτικήν, ἀπεκαλέσαμεν *τροπικήν*. Ἰδοὺ πῶς τὸ *τὸ μὴ οὐ*, ἐμφαῖνον σχεδὸν ὅτι καὶ τὸ *ὥστε μὴ οὐ* (ὅπερ καὶ πολλάκις λέγεται) ἑρμηνεύεται διὰ τούτου, εἰ καὶ ἐμπειρικῶς. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἡμετέρα ῥῆσις ἔσται ταῦτα λέγουσα: *οὐ γὰρ τὸ τῆσδε* (Φαίδρας) *κακὸν* (=*ἀπώλειαν*, ἤτοι: *θάνατον*) *προτιμήσω τὸ* (=*προτιμήσω τὴν προτίμησιν*, ἤτοι *ταύτην τὴν προτίμησιν, τὸ*) *μὴ οὐ παρασχεῖν τοὺς ἐμοὺς* κτλ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ *προτιμήσω τὸ* (=τὴν προτίμησιν) *μὴ οὐ* κατ' οὐσίαν=*προτιμήσω οὕτως ὥστε μὴ οὐ*, τὸ ὅλον ἔσται: *οὐ γάρ μοι μελήσει τοῦ τῆσδε* (Φαίδρας) *κακοῦ οὕτως, ὥστε* (='τὸ') *μὴ πάντως* (ἤ: *ἐξ ἅπαντος* [κοινῶς: χωρὶς ἄλλο] = 'μὴ οὐ') *τιμωρηθῆναι ὑπ' ἐμοῦ τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς οὕτως* (='παρασχεῖν τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς ἐμοὶ δίκην τοσαύτην'), *ὥστ' ἐμοὶ καλῶς ἔχειν*. Σημειωτέον δὲ καὶ τὸ ἀνέγκλιτον διπλοῦν 'ἐμοί', κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ 'τῆσδε (=Φαίδρας)', ὡς καὶ τὸ 'ἐμοὶ καλῶς ἔχειν' κατ' ἀντίθεσιν πρὸς 'τὸ... τῆσδε ... κακόν'. Ὁ δὲ πληθυντικὸς 'τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς' (=τὸν Ἱππόλυτον) καθ' ὃν λόγον ἐξηγήσαμεν εἰς Φοιν. 40, Ἑκ. 404 κλπ.

51-53. *ἀλλ'... γὰρ... βήσομαι*] Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 394 κἑξ.

52. *στείχοντα... ἐκλελοιπότα*] Ἀσύνδετοι αἱ μετοχαὶ διὰ τὸ διάφορον τῆς κατηγορίας, διότι ἡ μὲν πρώτη εἰδική, ἡ δὲ δευτέρα χρονική. Τοῦ δὲ 'τόνδε... στείχοντα' δεικτικῶς μὲν ἀλλὰ μετὰ τοπικῆς μᾶλλον ἐννοίας, ἤτοι: *ὧδε στείχοντα*, καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Φοιν. 914.

54. *προσπόλων*] ὑπηρετῶν, θεραπόντων.

ὀπισθόπους] ὄπισθεν αὐτοῦ ἐρχόμενος.

55. *κῶμος*] γραικοβαρβ. παρέα.

ὕμνοισιν· οὐ γὰρ οἶδ' ἀνεῳγμένας πύλας
Ἅιδου, φάος δὲ λοίσθιον βλέπων τόδε.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ἕπεσθ' ᾄδοντες ἕπεσθε
τὰν Διὸς οὐρανίαν
Ἄρτεμιν, ᾇ μελόμεσθα.

ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ.

πότνια πότνια σεμνοτάτα,
Ζανὸς γένεθλον,
χαῖρε χαῖρέ μοι, ὦ κόρα
Λατοῦς Ἄρτεμι καὶ Διός,
καλλίστα πολὺ παρθένων,
ἃ μέγαν κατ' οὐρανὸν
ναίεις εὐπατέρειαν αὐλὰν
Ζηνὸς πολύχρυσον οἶκον.

λέλακεν] 'λελακυῖα: φωνοῦσα, βοῶσα, ἠχοῦσα'. ΗΣΥΧ.

Ἄρτεμιν ὑμνῶν θεὰν] Οὐδέποτε, λέγει ὁ Μόγκ., τὸ 'θεὰ' εὕρηται παρὰ τοῖς τραγικοῖς συνηνωμένον μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, ὅπως ἐνταῦθα, καὶ στ. 2 καὶ 1393. Καὶ τοῦτο μὲν ἀληθὲς ἴσως· ἀλλ' ἐν μὲν 2 τὸ 'θεὰ' κατ' ἀνάγκην τῆς σαφηνείας, καθ' ἃ προείπομεν· ἐνταῦθα δὲ τὸ προσηγορικὸν εἶνε σημειῶδες, μετὰ πικρᾶς καὶ ζηλοτύπου εἰρωνείας λεγόμενον, ὡς καὶ ἐν 1323 ἠθογραφικὸν τοῦ Ἱππολύτου, ᾧ καὶ θνήσκοντι οὐδαμῶς συνθνήσκει ὁ περὶ τὴν Ἄρτεμιν ἔνθεος ζῆλος, ἐκφέρει δὲ πλήρη καὶ ἀρτίαν τὴν προσηγορίαν αὐτῆς ἐξ ἀμειώτου καὶ αὐστηρᾶς εὐσεβείας.

57. *φάος*] ἡμέραν. Πρβλ. εἰς Φοιν. 1318.

58. Ἐμφανίζεται εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Ἱππόλυτος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν θεραπόντων, περὶ ὧν προεῖπεν ἡ Ἀφροδίτη (54 - 5), καὶ πρὸς οὓς λέγει τὰ ἑπόμενα. Τοιοῦτον εἶδος παραχορηγήματος ἀναφέρει ὁ Σχολ. τοὺς ἐν Ἀλεξάνδρῳ ποιμένας, τοιοῦτόν τι δ' εὑρίσκομεν καὶ ἐν τῷ Φαέθοντι τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ.

60. *ᾇ μελόμεσθα.*] 'ᾗ μέλομεν κυνηγετικὴν ἀσκοῦντες'. ΣΧΟΛ. *ᾗ μέλομεν* = *ᾗ μέλει ἡμῶν*, ἤτοι: *κηδομένῃ ἡμῶν, προστατρίᾳ.*

67 - 9. *ἃ μέγαν... οἶκον.*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ., πλὴν ὅτι ἐν τῷ *B* 'αἵ . . . ναίετ', ὅπερ προδήλως παρέγγραπτον. Ἀλλ' εἰς τὸν Οὐαλκεν. τὸ 'εὐπατέρειαν' ἀπήρεσεν ὡς ἐπίθετον τοῦ 'αὐλάν', καὶ διώρθωσεν αὐτὸς μὲν 'εὐπατέρειά γ' αὐλὰν' ἀναξίως ἑαυτοῦ, ὅπως δικαίως λέγει ὁ Ματθ., ὁ δὲ Μυσγρ. 'εὐπατέρεια φυλά', ὅπερ προδήλως ἄτοπον, ὁ Βρύγκ. 'αἵ... ναίουσ' εὐπατέρειαι', καὶ ὁ Μόγκ. κατὰ Γαισφόρδ. 'εὐπατέρει' ἀν' αὐλάν', ἐν οἷς ἀμφοτέροις, ὡς καὶ τῷ κατωτέρω τοῦ Οὐείλου τὸ 'εὐπατέρεια' ἢ 'εὐπατέρειαι' ὡς ὀνομαστικὴ κατηγορηματική, εἶνέ τι ἐσχάτως ἀηδὲς καὶ ἄτοπον (: *οἰκεῖς εὐπατέρεια, εὐγενής!)*, ὁ Κόβετ. 'αἰγλάεντα κατ' οὐρανὸν ναίουσ' εὐπατέ-

χαῖρέ μοι, ὦ καλλίστα
καλλίστα τῶν κατ' Ὄλυμπον
παρθένων, Ἄρτεμι.

ρειαν αὐλάν', ἐκβαλὼν τὸ 'οἶκον' ὡς γλώσσημα τοῦ 'αὐλάν', ὅπερ εἰς ἄκρον αὐθαίρετον (διότι εἰς τί πταίει τὸ ἐπίθετον 'μέγαν', συνηθέστατον παρὰ ποιηταῖς ἐπίθετον τοῦ οὐρανοῦ, ὡς καὶ τὸ *εὐρύς*, καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ 'αἰγλάεντα'; Ἀφ' οὗ δὲ τὸ 'εὐπατέρειαν' κρίνεται ὑπὸ τοῦ Κοβέτου ὡς ἄψογον τοῦ 'αὐλάν' [=*οἶκον* κατὰ τὸν διορθωτὴν] ἐπίθετον, διατί τότε ἐνόθευσεν αὐτὸ ὁ μέγας ὁμογενὴς αὐτῷ Οὐαλκεν.; Βεβαίως ἢ ἐκεῖνος ἐλανθάνετο ἢ οὗτος·) ἐξέδωκεν ὁ Οὐεκλ., ἐξ ἐναντίας δ' ὁ Ναύκ. ἐκβαλὼν τὸ 'αὐλάν' ὡς γλώσσημα τοῦ 'οἴκου', περιέγραψεν ἀθετήσας τὸν στ. 67, καὶ ἐξέδωκε 'ναίεις, εὐπατέρει', ἀν' οἶκον Ζ. πολυχρ.' (ὥστε τὸ γνήσιον κατὰ Κόβετ. εἶνε νόθον κατὰ Ναύκ. καὶ τἀνάπαλιν), ὁ δ' Οὐέϊλ. 'ἃ μεγάλαν κατ' οὐρανὸν ναίεις εὐπατέρει' ἀν' αὐλὰν κτλ.', ἅπαντα ταῦτα διορθώματα οὐ μόνον περιττά, καθὼς θέλομεν ἴδῃ, ἀλλὰ καὶ τοῦ κειμένου φθαρτικά. Ὅτι ὁ Οὐαλκεν. ἀδίκως ἐνόθευσε τὸ 'εὐπατέρειαν' τεκμηριοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐτήρησαν αὐτὸ οἱ μετ' ἐκεῖνον διορθωταί. Ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνος οὔτε οὗτοι θ' ἀνεκίνουν τὸ χωρίον, ἐὰν δὲν ἐλάνθανεν αὐτοὺς ἡ σύνταξις τῆς ῥήσεως, ἧς τὸ 'εὐπατέρειαν αὐλάν' δὲν εἶνε ἀντικείμενον τοῦ 'ναίεις', οὐδ' ἐπάγεται τὸ 'πολύχρυσον οἶκον' κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ 'αὐλάν', ἀλλὰ τοῦτο ἐξ ἐναντίας ἐπάγεται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τὸ 'οὐρανόν', τῆς συνθήκης ὁμαλῶς ἐχούσης ὧδε: *ἃ μέγαν κατ' οὐρανόν, εὐπατέρειαν αὐλάν, ναίεις, Ζηνὸς πολύχρυσον οἶκον*. Εἶνε δὲ φανερόν, ὅτι οὕτω λαμβανομένων τῶν λέξεων, οὐ μόνον τὸ 'εὐπατέρειαν' (=τὴν τοῦ *κλεινοῦ* [='εὐ-'] *πατρὸς αὐλὴν*) καθίσταται ἀναπόφευκτον, ἀναπληροῦν κομψότατα τὴν γενικὴν 'Ζηνός', ἥτις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προεπαναληφθῇ ἢ ληφθῇ ἀπὸ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ῥῆσις ἀναλαμβάνει τὴν ἀποβεβλημένην αὐτῆς μεγαλοπρέπειαν, ποιητικώτατα παριστῶσα τὸν μέγαν οὐρανόν, ὡς αὐλὴν τοῦ πολυχρύσου οἴκου τοῦ Διός. Δυστυχῶς ἡ μετατόπισις τοῦ 'ναίεις' (πολὺ δὲ βιαιότεραι μετατοπίσεις ὑπάρχουσιν οὐ μόνον ἐν τοῖς χορικοῖς ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἰαμβείοις) ἀπεπλάνησεν ἀνέκαθεν τοὺς ἑρμηνευτάς

70-2. Ἐν τῷ BC ἀποδίδονται οἱ στίχοι εἰς τὸν Ἱππόλυτον, ἀλλ' ἐν ἅπασι τοῖς λοιποῖς εἰς τὸν Χορόν, τὸν τῶν Θεραπόντων δηλονότι, διότι ὁ καθ' αὑτὸ Χορὸς εἶνε ὁ τῶν Τροιζηνίων γυναικῶν. Ἴσως ὁ Ἱππόλυτος συνέψαλλε μετὰ τῶν θεραπόντων τὸ τρίστιχον τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐσημειώθη μὲν τὸ πρόσωπον τοῦ Ἱππολύτου, ἔπειτα δὲ ἀφῃρέθη, ἵνα ἐπέλθῃ εὐδιάκριτος ἡ ὑπὸ τοῦ Ἱππολύτου ἑπομένη (73-87) πρὸς τὴν Ἄρτεμιν προσφώνησις, ἥτις πολλάκις καὶ πολλαχῶς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σχολιασθεῖσα, θαυμασθεῖσα, ἀπομιμηθεῖσα, παρῳδηθεῖσα, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ ἀλληγορικῶς παρεξηγηθεῖσα (Ὠρίων ἀνθ. γ', σελ. 45, Κλήμ. Ἀλεξ. Παιδ. β' σελ. 78, Πλούταρ. Ἐπικ. σελ. 1094, Σκληρί. παρ' Ἀθην. θ' 402, Εὐστάθ. Ὀδ. σελ. 1094, Φιλοστρ. Εἰκ. 409, Ἡρωϊκ. 665, Θεμιστ. λόγ. ιε', 185, Χριστ. Πάσχ. 2588 κλπ.), εἶνε διὰ τὸ ποιητικὸν κάλλος καὶ ὕψος τῶν ἰδεῶν ἀσυγκρίτως λυρικωτέρα τῶν χορικῶν (58-72), ἀφ' ὧν ἤθελον οἱ ἀναγνῶσται ν' ἀπαλλάξωσι τὸν Ἱππόλυτον μίαν ὥραν πρωτίτερα. Ἀλλὰ τὰ μὲν χορικὰ ὡς ἐκ τοῦ ἤθους τῶν συγκυνηγῶν θεραπόντων καὶ τῆς αὐστηρᾶς σεμνότητος τῆς παρθένου θεᾶς, ἔπρεπε νὰ εἶνε τοιαῦτα, αὐστηρῶς ἁπλοϊκὰ καὶ ἀπέριττα (καὶ τοῦτο λέγομεν ἐπίτηδες, διότι καὶ διὰ τοὺς 70-73 δὲν ἔλειψαν ἀθετηταί [Ἀρτ. Οὐέϊλ. Ναύκ.], ὡς οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ αὐτὰ

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

σοὶ τόνδε πλεκτὸν στέφανον ἐξ ἀκηράτου
λειμῶνος, ὦ δέσποινα, κοσμήσας φέρω,
ἔνθ' οὔτε ποιμὴν ἀξιοῖ φέρβειν βοτὰ
οὐδ' ἦλθέ πω σίδηρος, ἀλλ' ἀκήρατον
μέλισσα λειμῶν' ἐαρινὸν διέρχεται,

ἐπαναλέγοντας, ἐν ᾧ ταῦτα ὤφειλον δι' οὓς προείπομεν λόγους, νὰ ἐπαναλέγωσι σχεδὸν τὰ αὐτά, ὡς ἁπλοϊκῆς δίκην ἐπῳδοῦ ἐπερχόμενα). Μᾶλλον δ' ἴσως τοὺς μὲν 70-2 μετὰ τῶν Θεραπόντων συνῇδεν ἐν τέλει καὶ ὁ Ἱππόλυτος, τοὺς δὲ 61-9 ᾖδε μόνος ἴσως ὁ Χορός. Ἀλλὰ τοιαύτη σύγχυσις εἶνε δυνατὴ μόνον ἐν τῇ ἀναγνώσει, ὄχι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅπου διὰ τὴν διακοπὴν τοῦ μέλους, διὰ τὴν μετακίνησιν τῶν προσώπων καὶ τὸ ἐκ τούτου ἐπερχόμενον χρονικὸν διάλειμμα, διακρίνεται ἐντελῶς ὁ τέως ᾄδων Ἱππόλυτος ἀπὸ τοῦ προσφωνοῦντος.

73. *ἀκηράτου*] Ἡ λέξις παρὰ τὸ *κήρ*, ὄχι τὸ *κεράννυμι*, ὅθεν κακῶς ἑρμηνεύεται: *ἀμιγής*, δέον: *ἀσινής*, *ἀλύμαντος*, καὶ ἑπομένως *ἀβεβήλωτος*, *ἱερὸς* (ἴδ. εἰς 76).

75. *ἀξιοῖ... βοτὰ*]=*τολμᾷ* (πρβλ. 1044) *τρέφειν* (φέρβειν: τρέφειν, βόσκειν'. ΗΣΥΧ.) *βοσκήματα*.

76. *οὐδ' ἦλθέ πω*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς πρὸ Μογκ. ἐκδδ. Ἀλλ' οὗτος τοῖς δόγμασιν, ὡς φαίνεται, τοῦ Ἕλμσ. (εἰς Μηδ. 4 κλπ.) πειθόμενος, ὅτι εἰς τὸ 'οὔτε' ἐπάγεται ὄχι 'οὐδὲ' ἀλλ' 'οὔτε', ἐξέδωκεν 'οὔτ' ἦλθέ πω', ὅπερ καὶ εἰσήχθη εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς μετ' αὐτὸν ἐκδδ. Ἀλλ' εἰς τὸ 'οὔτε' οὐ μόνον παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πεζογράφοις αὐτοῖς, ἐπάγεται 'οὐδὲ' εἰς τὸ 'οὔτε', ὅπως καὶ εἰς τὸν *τὲ* ὁ *δέ*, ὅταν τὸ νόημα ἀπαιτῇ τοῦτο, ἐὰν δὲ παρ' Ὠρίωνι ἀπαντᾷ ἡ ῥῆσις μετὰ τοῦ 'οὔτε', παρὰ Πλουτάρχῳ (ἠθικ. σελ. 1094) ἀπαντᾷ μετὰ τοῦ 'οὐδέ'.

76. *σίδηρος*] συνεκδοχ. ἐνταῦθα τό: *δρέπανον*, ὅθεν: *λειμὼν ἔνθ' οὔ πω ἦλθε σίδηρος*=*ἀδρέπανος*. ('ἀδρέπανον: ἄδρεπτον, θεοῖς ἀνακείμενον. Σοφ.'. ΗΣΥΧ.). Τοιαῦτα δέ, ἤτοι ἀδρέπανα καὶ ἄτομα, ἦσαν τὰ θεῖα τεμένη, ὅθεν καὶ ὁ παρὰ Κρησὶ νόμος (Corp. Inscript. græc. Β', 1103) 'ἵνα μηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δικταίου μήτε ἐννέμῃ μήτε ἐναυλοστατῇ μήτε σπείρῃ μήτε ξυλεύῃ'. Ἐν τούτοις ὁ Οὐαλκεν., ἐπειδὴ ὁ παρ' Ἀθην (θ', 402 C) κωμικὸς Σκληρίας ἢ Σκίρας λέγει (παρῳδῶν προφανῶς) 'ἔνθ' οὔτε π. ἀ. φ. βοτὰ Οὔτ' ἀσχέδωρος νεμόμενος καπρώζεται', εἴκασεν ὅτι ὁ Εὐριπ. ἔγραψεν ὄχι 'σίδηρος', ἀλλὰ 'σύαγρος', τὴν δὲ διόρθωσιν ταύτην ἀναφέρων ὁ Οὐεκλ. προτείνει αὐτὸς τὴν διόρθωσιν 'ἀσχέδωρος', ἀγνοοῦμεν ἂν σπουδάζων ἢ παίζων. Ἀπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων τὰ ἱερὰ τεμένη ἐπαρκῶς ἀπεῖργον οἱ θριγκοὶ καὶ οἱ τοῖχοι καὶ αἱ αἱμασιαί, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὧν μόνων ἡ φιλοκέρδεια καὶ ὁ σίδηρος ἠδύνατο νὰ τὰ βεβηλώσῃ· περὶ βεβηλώσεως δὲ κυρίως ὁ λόγος εἶνε καὶ ἔπρεπε νὰ εἶνε.

76-7. *ἀλλ' ἀκήρατον...διέρχεται,*] Οὕτω τὰ βιβλ. Ἀλλ' οἱ κριτικοὶ παρεννοήσαντες καὶ ἐνταῦθα τὴν σύνταξιν, ἠθέτησαν τὸ 'ἀκήρατον', ὡς κατ' ἐπανάληψιν (τοῦ ἐν 73) ῥηθέν, καὶ ἐπρότειναν διορθώσεις ('ἀλλὰ παρθένον' Οὐεϊλ. καὶ Ῥεϊνάχ, ὅστις καὶ 'λείμακ' ἐαρινήν', 'ἀλλ' ἀδέρπανον' Οὐεκλ. Τὸ ἐπίθετον, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, νεοτευχὲς ἕνεκα τοῦ μέτρου καὶ ὀσμῇ κατῆρες ἔτι ἐκ τῆς ἀττικῆς Κωλιάδος),

Αἰδὼς δὲ ποταμίαισι κηπεύει δρόσοις,

ἃς παρερχόμεθα συντομίας χάριν, ὡς εὐτυχῶς μὴ εἰσαχθείσας εἰς τὸ κείμενον. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν Σχολ. τις, ἐν μακρᾷ ἀλληγορικῇ ἑρμηνείᾳ λαλῶν περὶ τῆς μελίσσης, εἶπε καί: 'ἐαρινὴν δ' αὐτὴν λέγει', ὁ Οὐαλκεν. ἐσυμπέρανεν ὅτι ὁ Σχολ. οὗτος ἀνεγίνωσκεν ἐν τῷ κειμένῳ 'λειμῶν' ἐαρινή', ὅθεν καὶ ἡ διόρθ. εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βρυγκ εἰς τὸ κείμενον, καὶ ἐπιδοκιμασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πόρσ. καὶ Βλομφείλδ., ἐπέρασεν ἀκολούθως καὶ εἰς τὰς ἐκδδ. τοῦ Οὐεῖλ. καὶ Οὐεκλ., τοῦ 'Αρτούγγ. ἐκδόντος τὸ ἐκ. διορθ. Ἰορτίνου θηλυκὸν ὁμοίως 'ἠρινός'. Τοιουτοτρόπως ἀποκατέστη κατὰ τὰ σταθμὰ καὶ μέτρα τῆς κριτικῆς τρυτάνης καὶ τὸ ἐπιθετικὸν ἰσοζύγιον, διότι, ἐν ᾧ ὁ λειμὼν εἶχε δύο ἐπίθετα, ἡ δὲ μέλισσα οὐδέν, παρέλαβεν αὕτη τὸ ἕτερον τῶν τοῦ λειμῶνος. Ἀλλά, παρατηροῦμεν ἡμεῖς, τὸ μὲν διπλωματικὸν στήριγμα τῆς διορθώσεως εἶνε οὐδαμινόν, διότι, ἐὰν ἐν ἑνὶ Σχολίῳ ἄνευ λήμματος, κατὰ νόημα δὲ καὶ ἐλευθέρως ἑρμηνεύοντι, ὑπάρχει τὸ θηλ. 'ἐαρινή', ἐν τῷ Σχολ. (τοῦ Β. Δινδ.) κεῖται τὸ ἀρσενικὸν οὐ μόνον ἐν τῷ γλωσσήματι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λήμματι· τὸ δὲ σπουδαιότερον, καὶ ἐνταῦθα ἡ διόρθωσις στηρίζεται ἐπὶ παρερμηνείας τοῦ κειμένου, διότι τὸ 'ἐαρινὸν' (='ἠρινὸν' ἐν νεωτέροις κώδδ.), δὲν εἶνε ἀρσενικόν, ἀλλ' οὐδέτερον, καὶ κεῖται ἐπιῤῥηματικῶς, ὅπως καὶ τὸ πληθ. οὐδ. 'ἐαρινὰ (ἠρινὰ)' =*ἦρος* (*ἔαρος*), *ἦρι* (*ἔαρι*), ἡμαρτημένως δ' ἐξελήφθη ἀνέκαθεν ὡς ἐπίθετον ὑπό τε τῶν Σχολ. καὶ τῶν κριτικῶν. ("Ιδ. Ἀριστ. Εἰρ. 799 'ὅταν *ἠρινὰ* μὲν φωνῇ χελιδὼν ἑζομένη κελαδῇ', ὅπου ὁ Σχολ. ἐξέλαβε τὸ 'ἠρινὰ' ὡς θηλυκόν, ἀλλ' ἡ βραχύτης τοῦ α, καὶ ὅσα μετ' ὀλίγον λέγει [καὶ αὕτη πλοκὴ Στησιχόρειος· φησὶ γὰρ οὕτως 'ὅταν *ἦρος* ὥρᾳ κελαδῇ χελιδών'], ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὸ 'ἠρινὰ' εἶνε οὐδέτ. ἐπιρρηματικῶς λαμβανόμενον ['ἠρινὰ' Ἀριστοφ. = 'ἦρος ὥρᾳ' Στησιχ.] καὶ = *ἦρος*, *ἦρι*. Ὁμοίως Ὀρνίθ. 1099 'ἠρινά τε βοσκόμεθα'. Ἀλλ' ἐπιῤῥηματικῶς χρησιμεύει καὶ τὸ ἑνικὸν οὐδέτ., οἷον Ὀρν. 714 'ἡνίκα πεκτεῖν ὥρα προβάτων πόκον *ἠρινόν*' ['*καιρῷ ἔαρος*, ὅτε κουρεύεται τὰ θρέμματα' ΣΧΟΛ.], ὅπου τὸ 'ἠρινὸν' παρεκλαμβάνεται ὡς ἐπίθετον τοῦ 'πόκον', ὅπερ ἀπαράδεκτον, διότι ὁ πόκος ἐν Ἑλλάδι ἐγίνετο τὸ πάλαι ὅπως καὶ σήμερον, ἅπαξ κατὰ τὸ ἔαρ. "Ιδ. Κώχ. εἰς τὸν στ. παραβάλλοντα Θεοκρ. κη', 12, Varr. R. R. 2, 11, 6 2, 11, 8, καὶ Γεωπον. 14, 8). Ἀλλ' ἂν τὸ 'ἠρινὸν' ἐν τούτοις παρεξελήφθη ὑπό τινων, ὡς καὶ τὸ 'ἠρινά', ἕνεκα τῶν παρὰ ταῦτα ὁμαρίθμων καὶ ὁμοπτώτων ὀνομάτων, τὸ ἐν Εὐριπ. Δαν. ἀποσπ. 318 'γῆ τ' *ἠρινὸν* θάλλουσα' (=*ἦρος*, *ἦρι θάλλουσα*) ἑρμηνεύεται ὡς ἐπίῤῥ. οὐδ' εἶνε δυνατὸν νὰ ἑρμηνευθῇ ἄλλως. Κατὰ ταῦτα καὶ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως ὁ νοῦς καὶ ἡ συνθήκη ἔχουσιν οὕτως: *ἀλλ' ἡ μέλισσα διέρχεται τοῦ ἦρος* (=τὴν ἄνοιξιν) *τὸν ἀκήρατον λειμῶνα*. Ἡ δ' ἐπανάληψις τοῦ 'ἀκήρατος' οὐ μόνον οὐ φευκτέα, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ ἄρθρου (= *τὸν ἀκήρατον λειμῶνα, περὶ οὗ προεῖπον*), ὅπερ δὲν λέγεται μέν, καθ' ἃ μέχρι κόρου τοσάκις παρετηρήσαμεν, ἀλλὰ νοεῖται ὅμως παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ὅπου χρεία.

78 *Αἰδὼς .. δρόσοις*]. Προκειμένου περὶ ἀρδεύσεως λειμῶνος, ἄτοπον ἐφάνη εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους κριτικούς, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ κηπουροῦ ἀνέλαβεν ἡ Αἰδώς. Διώρθου λοιπὸν ὁ μὲν Ἰ. Οὐόσσ. '*Αἰώς*' (ὡς δῆθεν αἰολ. = "*Εως*), ὁ δὲ Μαρκλάνδ. ''Ηώς,' καὶ ὁ Τούπ. '"Εως,' ὅπερ καὶ ἀπέδωκε, καθὼς λέγει, εἰς τὸν ποιητὴν ὁ Οὐαλκεν., ὡς τὸ μόνον γνήσιον. Ἀλλ' ἡ "Εως ῥαίνει μὲν τοὺς λειμῶνας *οὐρανίαις δρόσοις* (κυριολεκτικῶς), ἀλλὰ δὲν κηπεύει 'ποταμίαις δρόσοις (ποιητικ. = *νάμασι*)', τῶν δὲ πολυπληθῶν χωρίων, ὅσα συλλέξας

ὅσοις διδακτὸν μηδέν, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει

παρέθεσεν ἐκ τῶν λατίνων ποιητῶν ὁ κλεινὸς κριτικός, οὐδὲν μνημονεύει ποταμίων ἀρδεύσεων. Τούτου ἕνεκα ὁ Μυσγρ. διώρθου 'Ναΐς', ὁ Βλομφείλδ. 'Λάδων', ὁ Οὐΐλιεμς 'λιβάς', καὶ ἀνώνυμος τις Ἄγγλος 'Ταῦρος' ('ποταμὸς περὶ Τροιζῆνα'). Εὐτυχῶς ἐπεξῆλθε μετ' ἀσυνήθους δριμύτητος κατὰ τῶν διορθώσεων καὶ ὑπὲρ τῆς γνησιότητος τῆς παραδεδομένης γραφῆς ὁ Βρύγκ. καὶ τὸ κακὸν διασκεδασθὲν εἶχε λησμονηθῇ σχεδόν. Ἀλλ' ἰδοὺ αἴφνης ἐσχάτως ὁ Ναύκιος ἐξανιστάμενος καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς Αἰδοῦς, ὡς ἀστόχου κηπουροῦ, καὶ ἀπαιτῶν ἀντ' αὐτῆς ὄνομα ποταμοῦ τινος. Εὐτυχῶς ὁ σοφὸς κριτικὸς δὲν ἀνεκάλυψε τὸν ποταμὸν τοῦτον, καὶ οὕτω παρῆλθε, πρὸς τὸ παρὸν τοὐλάχιστον, καὶ ἡ νέα αὕτη θύελλα. Τῇ ἀληθείᾳ χρειάζεται ὄχι μικρὰ τολμηρία, ὅπως τολμᾷ ν' ἀθετῇ τις κείμενα οὐ μόνον ὑπὸ τῆς ἐν τοῖς κώδιξι καὶ τοῖς σχολ. παραδόσεως πεπιστωμένα, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τόσων παλαιῶν συγγραφέων μεμαρτυρημένα καὶ αὐτὸ τοῦτο πολυθρύλητα, ν' ἀντικαθιστᾷ δ' εἰς τὰ πλάσματα ποιητοῦ, ὁποῖος ὁ Εὐριπίδης, τῆς ἰδίας αὐτοῦ κεφαλῆς τὰ ἐπινοήματα. Ὅτι ὅλη ἡ πρὸς τὴν Ἄρτεμιν προσφώνησις τοῦ στεφανηφόρου Ἱππολύτου, εἶνε ἰδανικώτατα ποιητική, οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαύτην ἀπῄτει αὐτὴν οὐ μόνον τὸ ἦθος τοῦ ἥρωος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ θεμελιώδης ἠθικὴ ἰδέα, ἐφ' ἧς ἑδράζεται ὁ μῦθος, ὁποῖον διεμόρφωσεν αὐτὸν ὁ ποιητής, φανερώτατον. Τίς ἁγνοτέρα καὶ αὐστηροτέρα τὸ ἦθος θεὰ παρὰ τὴν παρθένον Ἄρτεμιν, τὴν μονήρη φοιτήτριαν τῶν δασῶν, τῶν ἐρημιτικῶν ἀσκητηρίων τῆς θήρας της; Τίς δ' ἕτερος λάτρις αὐτῇ πιστότερος καὶ ὁμοιότερος παρὰ τὸν εὐσεβῆ καὶ αὐστηρὸν ἐπόπτην καὶ μύστην τῶν Ἐλευσινίων, τὸν ἱπποτικὸν ἐραστὴν τῆς θήρας καὶ σωφροσύνης, τὸν ἐχθρὸν τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, τὸν ἀκοινώνητον καὶ φιλέρημον νεανίαν, τὸν παρθενικὸν Ἱππόλυτον; Μέλλων δ' οὗτος νὰ προσκομίσῃ στέφανον εἰς τὴν Ἄρτεμιν, πόθεν ἄλλοθεν ἔμελλε καὶ ἔπρεπε νὰ δρέψῃ αὐτόν, εἰμὴ ἐκ λειμῶνος παρθενικοῦ καὶ παρθένου, ὡς μέλλοντα νὰ δωροφορηθῇ εἰς τὴν παρθένον θεάν; Ἀλλὰ τοιοῦτον καὶ ὡς ἐκ τῆς προστάτιδος τούτου θεᾶς,καὶ ὡς ἐκ τοῦ δρέποντος τὸν στέφανον, καὶ ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ τοῦ στεφάνου τούτου, παρθενικὸν λειμῶνα,τίς ἄλλη θεότης ἔμελλε καὶ ἔπρεπε νὰ κηπεύῃ, εἰμὴ ἡ Αἰδώς; Καὶ ποῖον λοιπὸν κόσμημα ἅμα καὶ γνώρισμα τῆς ἁγνῆς καὶ παρθένου νεότητος ὑπῆρξέ ποτε ὡραιότερον ἅμα καὶ φυσικώτερον παρὰ τὴν αἰδῶ; Ἀλλ' Αἰδῶ θεὰν δὲν περιέχει τὸ ἐπίσημον Καλενδάριον τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Συνομολογῶ· ἀλλὰ δὲν μᾶς δεικνύουσιν οἱ τὴν ἔνστασιν ταύτην φέροντες κριτικοί, καὶ ποία ἠθικὴ ἰδέα, ὁπωσοῦν κοινή, ἔμεινεν ἀθεοποίητος ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου; Ὑπάρχει ἐν τῷ Καλενδαρίῳ τῆς ἑλληνικῆς Μυθολογίας θεὰ Εὐλάβεια, θεὰ Τυραννίς, θεὰ Δίκη (ἐν τῇ ἐκδοχῇ *τιμωρία*), θεὰ Λήθη, θεὰ Λύπη; Καὶ ὅμως μόνον ἐν ταῖς Φοιν. ἐσημειώσαμεν τὰς ἰδιαιτέρας ταύτας θεὰς ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου καλενδαρίου τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ (ἴδ. εἰς Φοιν. 509, 788, 1658, σελ. 627). Τί παράδοξον λοιπόν, ὅτι ὁ Εὐριπ. ἐθεοποίησε τόσον σπανίαν, ἀλλὰ καὶ τόσον πολυθέλγητρον ἀρετήν, τὴν καλλιπάρθενον Αἰδῶ; Οὐδεὶς ἀνὴρ οὔτε μέγας οὔτε χρηστὸς ὑπῆρξέ ποτε, οὗτινος τὴν ἥβην δὲν ἐπέστεψεν ἡ Αἰδὼς μὲ τὰ ἁγνὰ καὶ παρθενικά της ῥόδα. Ἀλλ' οὐδὲ κοινωνία ἢ πολιτεία ὑπῆρξέ ποτε βιώσιμος, οὐδὲ θὰ ὑπάρξῃ, ἧς ἡ νεολαία ἀπέπτυσε τὴν Αἰδῶ, τὴν ἁγνὴν τροφὸν τῆς εὐσεβοῦς καὶ σώφρονος δικαιοσύνης, καὶ παρεδόθη ἄφετος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀναιδείας, ἥτις ἔχει φαρμακερὰν καὶ ῥίζαν καὶ βλάστησιν, τὴν ἀδικίαν. Καὶ περὶ τίνος ἄλλου ἔγραψαν τόσα καὶ τόσα οἱ

τὸ σωφρονεῖν εἴληχεν εἰς τὰ πάνθ' ὁμῶς,
τούτοις δρέπεσθαι· τοῖς κακοῖσι δ' οὐ θέμις.

Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, εἰμὴ περὶ αἰδοῦς καὶ δίκης, ὧν τὸν μετέχοντα, καὶ πόλιν κοινῇ καὶ ἕκαστον ἰδίᾳ, ἐμακάριζον, τίνος δ' ἡ στέρησις ἔθλιβεν αὐτοὺς τόσον, ὅσον ἡ τῶν δύο τούτων περιμαχήτων ἀγαθῶν; 'Παισὶ δὲ αἰδῶ χρὴ πολλήν, οὐ χρυσὸν καταλείπειν', κελεύει ὁ Πλάτων ἐν Νόμ. ε'. 729 Α, κινδυνεῦον δὲ νὰ διαφθαρῇ ἔπεμψε διὰ τοῦ Ἑρμοῦ ὁ Ζεὺς εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὡς σωτήριον φάρμακον τὴν αἰδῶ καὶ δίκην, 'καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ,' ἐπειπὼν εἰς αὐτόν, 'τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.' (Πλάτ. Πρωταγ. 322 D). Ὁ δ' Ἡσίοδος περιγράφων τὴν διὰ τοῦ σιδηροῦ γένους συντέλειαν τοῦ ἠθικοῦ κόσμου (Ἔργ. Ἡμ. 176-201), τὴν ἔλλειψιν τῆς αἰδοῦς καὶ δίκης ἀναφέρει μάλιστα ὡς τὸ κυριώτατον τῶν αἰτίων καὶ γνωρισμάτων ('δίκη δ' ἐν χερσί, καὶ αἰδὼς οὐκ ἔσται'), αἵτινες ἐπὶ τέλους καὶ ἀπελπισθεῖσαι, ἀπέρχονται πρὸς τὸν Ὄλυμπον μετὰ τὸ φῦλον τῶν ἀθανάτων, προλιποῦσαι τοὺς βροτούς, 'τὰ δὲ λείψεται ἄλγεα λυγρὰ θνητοῖς ἀνθρώποισι· κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκή'. Τίνα λοιπὸν θεότητα ἄλλην ἁρμοδιωτέραν εἶχε νὰ προστήσῃ τοῦ ἐν Ἱππολύτῳ ἰδανικοῦ λειμῶνος τῆς παρθενικῆς ἁγνότητος καὶ σωφροσύνης, ποιητὴς γνωρίσας κατὰ βάθος ὅλα τὰ ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ ἕλκη τῆς πατρίδος του, καὶ ἐκ τῶν μυχίων τῆς ὀδυνωμένης αὐτοῦ ψυχῆς ἀναφωνῶν μετ' ἄλγους (διὰ τοῦ ἐν τῇ Μηδ. 439 χοροῦ) 'βέβακε δ' ὅρκων χάρις, οὐδ' ἔτ' αἰδὼς Ἑλλάδι τᾷ μεγάλᾳ μένει, αἰθερία δ' ἀπέπτα!', τίνα ἄλλην, λέγω, παρὰ τὴν Αἰδῶ;

79-81. *ὅσοις διδακτὸν* κτλ.] Διπλωματικῶς ἡ γραφὴ ἀδιαφιλονείκητος· ἀλλ' ἡ κριτικὴ δὲν κατώρθωσε νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ χωρίον, διότι εἰς τὸ 'ὅσοις' ἀκολουθεῖ τὸ ἑνικὸν 'εἴληχεν', καὶ εἰς τοῦτο πάλιν τὸ πληθυντ. 'τούτοις'. Ἐπειδὴ δὲ τὸ 'λαγχάνω' σημαίνει: *κληροῦμαι* μέσως, ἤτοι: λαμβάνω τι κληρωθὲν εἰς ἐμέ, ὄχι δέ, κατὰ τοὺς κριτικούς, καὶ τανάπαλιν: δίδομαι κληρωθεὶς εἴς τινα ἢ εἴς τι, μὲ λαμβάνει τις διὰ κλήρου, κοινῶς: τοῦ πέφτω στὸν λαχνὸ (γραικοβαρβ. σ' τὸν λότο), τοῦ τυχαίνω, τοῦ λαχαίνω, διὰ τοῦτο ἡ ἑρμηνεία ἐσταμάτησε, καὶ ἤρχισαν αἱ διορθώσεις, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι οὔτε τὸ Οὐοσσ. καὶ Βαρνεσ. 'εἴληχον' (δῆθεν = *εἰλήχασιν*), οὔτε τὸ ἀλεξανδρινὸν 'εἴληχαν' ἔτυχεν, ὡς εἰκός, ἀποδοχῆς. Ὁ Οὐαλκεν. ἀκολούθως τηρήσας τὸ 'ὅσοις', ἐπρότεινε τὴν 'ἥκιστα ἀξίαν τηλικούτου ἀνδρός', ὡς λέγει ὁ Μόγκ., διόρθ. 'ἀλλά γ' ἡ φύσις', ἣν ὡς 'βεβαιοτάτην' ἐξέδωκεν ὁ Βρύγκ., ἀλλ' οὐδεὶς ἕτερος. Τότε ἐπῆλθεν ὁ Πόρσ., ὅστις ἔτρεψε τὸ 'ὅσοις' εἰς 'ὅστις', καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη εἰσήχθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐκδδ. Ἡ διόρθωσις αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ μέγα καθ' ἡμᾶς κακόν, ὅτι διορθώνει χωρίον οὐδεμιᾶς χρῆζον διορθώσεως. Ὑπελήφθη τὸ χωρίον ὡς σόλοικον, διότι οἱ κριτικοὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ τὸ ἑρμηνεύσωσι, φρονοῦντες ὅτι τὸ 'λαγχάνω' δὲν ἔχει εἰμὴ τὴν πρώτην μόνον τῶν ἀνωτέρω δηλωθεισῶν χρήσεων, ἐν ᾧ πράγματι σπανίως μέν, ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν δευτέραν. Οὕτως ἔχομεν Ὀδ. ι 159 'ἐς δὲ ἑκάστην (τῶν νηῶν) ἐννέα *λάγχανον* αἶγες' = ἐκληροῦντο παθητικῶς, ἤτοι: σὲ κάθε καράβι ἔπεφταν στὸν λαχνὸ ἐννέα γίδες· Πινδάρ Νεμ. α' 24 '*λέλογχε* δὲ μεμφομένοις ἐσλοὺς ὕδωρ καπνῷ φέρειν ἀντίον', ὅπου καὶ ὁ Σχολ. προσέκοψεν εἰς τὴν ἀνήκουστον δι' αὐτὸν σύνταξιν, ὅθεν εἰ καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι ''Ἀρίσταρχος οὕτω· τοῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς μεμφομένοις τοῦτο λέλογχε, καὶ ὑποκείμενόν ἐστι, οἷον ἀκολουθεῖ, ὥσπερ καπνῷ κτλ', ἐπάγει ὅμως αὐτὸς 'βέλτιον δ' οὕτως ἀκούειν κατ' ἐναλλαγὴν πτώσεως', προσφυγὼν εἰς φάρμακον ἐντε-

ἀλλ᾽, ὦ φίλη δέσποινα, χρυσέας κόμης
ἀνάδημα δέξαι χειρὸς εὐσεβοῦς ἄπο.
μόνῳ γάρ ἐστι τοῦτ᾽ ἐμοὶ γέρας βροτῶν·

λῶς ἀπόβλητον. Εὐρ. Ἑλέν. 213 'αἰὼν δυσαίων τις *ἔλαχεν ἔλαχεν*, ὅτε σε τέκετο.. Ζεύς', ὅπου κακῶς καὶ ἄνευ ἀνάγκης ὑπακούουσι τὸ 'σέ'. Σοφ. Οἰδ. Κολ. 1235 'κατάμεμπτον *ἐπιλέλογχε*...γῆρας',=*ἐλήλυθεν ἐπικληρωθέν, ἐπελήλυθε μοιραῖον, πεπρωμένον*, ὅπου ὅμως οἱ κριτικοὶ ἄλλοι ἄλλα, κακῶς καὶ εἰς μάτην. Καὶ ἔνιοι μὲν στίζουσι διὰ τελείας μετὰ τὸ 'δρόσοις', ἡμαρτημένως, διότι τὰ ἑπόμενα εἶνε συναφῆ μέλη τῆς αὐτῆς προτάσεως· ὁ δὲ Φίξ., στίξας αὐτόθι διὰ τελείας, ἔγραψεν ἐν 79 'χῶσοις'. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. Ἀλλ᾽ εἰς τὸν Ναύκ. δὲν ἤρεσαν οὐδὲ τὰ ἄλλα, ὅτι διδακτὸν μηδέν

ἀλλ᾽ ἐν τῇ φύσει τὸ σωφρονεῖν κτλ.], ὅθεν καὶ περιέγραψεν ὡς παρέμβλητα μὲν ἐκ Βακχ. 315 (ὅπερ καὶ ὑπ᾽ ἄλλων προπαρατηρηθὲν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Δινδόρφ. νὰ ἐξοβελίσῃ τοῦ κειμένου ὁλόκληρον τὴν ῥῆσιν 79-81, ὅπως καὶ ὁ Βαρθόλδος) τὰ 'ἀλλ᾽ ἐν τῇ φύσει... ὁμῶς', ἐπρότεινε δ᾽ ἀντὶ τοῦ 'ὅσοις διδακτὸν κτλ.' τὴν διόρθ. 'ὅσοις ἄναγνον μηδέν... τούτοις δρέπεσθαι κτλ.' Εἶνε δυνατόν, λέγει, νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι ἔγραψε ταῦτα ποιητής, ὅστις ἐτίμα τόσον τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν παίδευσιν, ὅστις ἐμελέτα τὴν νύκτα, καὶ ἐποιεῖτο περὶ πλείστου τὴν μετὰ τῶν λογίων συνδιατριβήν; Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶνε λίαν, μὰ τὰς Μούσας, ἀφελής. Μήπως ὁ σοφὸς κριτικὸς νομίζει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ποιηταί, καὶ μάλιστα ὁ Εὐριπίδης, ἦτο λόγιος τῶν σημερινῶν χρόνων, κριτικὸς π. χ. ἢ φιλόλογος ἢ φιλόσοφος, γράφων καὶ ὀφείλων νὰ γράφῃ οὐδὲν ἄλλο παρ᾽ ὅτι αὐτὸς φρονεῖ; Ὁ Εὐριπίδης ἦτο ποιητής, καὶ ποιητὴς δραματικός. Ἔγραφεν ἄρα καὶ ὤφειλε νὰ γράφῃ περὶ παντὸς πράγματος, ὄχι τί αὐτὸς ἐφρόνει, ἀλλ᾽ ὅ,τι ὤφειλον νὰ φρονῶσιν οἱ ἥρωές του, συμφώνως πρὸς τὰς ἑκάστοτε τοῦ μύθου περιπετείας καὶ τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ δράματος, μάλιστα δὲ τὸν ἰδιάζοντα εἰς ἕκαστον τῶν προσώπων χαρακτῆρα. Βεβαίως ὁ Εὐριπίδης ἐνέβαλλεν εἰς τὸ στόμα τῶν ἡρώων του πλέον παντὸς ἄλλου καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἰδέας· ἀλλ᾽ ἕπεται ἐκ τούτου καὶ ὅτι πάνθ᾽ ὅσα λέγουσιν οἱ Εὐριπ. ἥρωες, εἶνε φρονήματα τοῦ ποιητοῦ; Ἄλλως, ἐὰν οἱ ἥρωες τοῦ Εὐριπ. λέγουσι πολλὰ ὑπὲρ τῆς σπουδῆς καὶ τῶν γραμμάτων, μήπως ἄλλοι δὲν λέγουσι τὰ ἐναντία; Τὸ εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή, ἦτο θέμα πολύκροτον ἐπ᾽ αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ἀθήνησι φιλοσόφοις, εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν Ἑκάβῃ (599 κέξ.) ἔψαυσεν αὐτὸ ἡ ἡρωΐς, ἀλλ᾽ οὕτως, ὥστε τὸ συμπέρασμα εἶνε μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὸ Πινδάρ. Ὀλ. θ' 151 'τὸ δὲ φυᾷ κράτιστον πᾶν', ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Βακχ. 315 καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ. Ἐὰν δὲ τῶν Εὐριπιδ. ἡρώων τὰ φρονήματα εἶνε αὐτὰ τοῦ Εὐριπίδου, τίς ἄλλος πρὸ τοῦ Ῥουσσῶ ἀπεκήρυξεν αὐτὴν ἄρδην τὴν παίδευσιν, εἰμὴ ὁ Εὐριπίδης διὰ τοῦ Ζήθου ἐν τῷ πολυθρυλήτῳ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διαλόγῳ τῶν δύο ἀδελφῶν; Ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου, τί ἄλλο εἶνε αἱ Βάκχαι εἰμὴ ἀναίρεσις ἀπότομος τῶν ἐν τοῖς λοιποῖς δράμασι θρησκευτικῶν αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν τοῦ Εὐριπίδου; Τὰ ἐνταῦθα ἄρα λεγόμενα εἶνε τοῦ ποιητοῦ ὅπως καὶ τὰ ἀλλαχοῦ ὅμοια· ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶνε τοῦτο, ἀλλ᾽ ἂν τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ταῦτα ἁρμόζουσιν εἰς τὸ ἦθος τοῦ Ἱππολύτου, καὶ συντελοῦσιν εἰς τὰ τοῦ μύθου· οὐδεὶς δ᾽ ὁ ἀμφιβάλλων, ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα.

82. *χρυσέας*] κατά τινας, διότι πράγματι ἡ κόμη τοῦ ἀγάλματος ἦτο ἐπίχρυσος· ἀλλὰ πιθανώτερον, ὅτι τὸ

σοὶ καὶ ξύνειμι καὶ λόγοις ἀμείβομαι,

ἐπίθετον εἶνε κοσμητικὸν καὶ ὑποδηλωτικὸν κόμης ξανθῆς, τοῦ χρώματος τούτου ὄντος τιμίου παρὰ τοῖς ποιηταῖς.

85. *λόγοις ἀμείβομαι,*] Οὕτως ἅπαντα τὰ βιβλία πλὴν τοῦ c, ὅπου 'λόγους σ' ἀμείβομαι, ' ἐκ διορθ. πάντως γραμματικοῦ. Ἐπειδὴ δ' οὕτω διώρθ. τὴν τέως κοινὴν γραφὴν καὶ ὁ Οὐαλκεν., ὁ Βρύγκ. ἐξέδωκε 'λόγοις σ' '. Μόνον δ' ὁ Μόγκ. παρετήρησεν, ὅτι ὀρθότερον νὰ λείπῃ ἡ ἀντωνυμία, παραβαλὼν τὸ Ἑκάβ. 1196 'πρὸς τόνδε δ' εἶμι καὶ λόγοις ἀμείψομαι'. Καὶ τὰς μὲν ἀξιώσεις ταύτας ὡς ἀναιτιολογήτους παρερχόμεθα. Ἀλλ' ὁ Ἀρτοῦγγ. ἐπεδοκίμασε τὴν διόρθ. τοῦ Οὐαλκεν., διότι, λέγει, τὸ μὲν 'ἀμείβεσθαι τί τινι' σημαίνει: *ἀνταποδίδωμι τινί τι*, τὸ δέ: *λόγῳ τινὶ ἀποκρίνεσθαι*, λέγεται: *ἀμείβεσθαί τινα λόγοις*· ὁ δὲ Βαρθ. παρετήρησεν, ὅτι τὸ 'σοὶ' ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ κινδυνεύει τόσον νὰ ἐκληφθῇ ὡς κοινὸν τῶν δύο ῥημάτων ἀντικείμενον, ὥστε τὸ γραμματικῶς ἀπαιτούμενον 'σὲ' εἶνε ἀπαραίτητον. Πρὸς τοῦτον ἀποκρινόμενοι, λέγομεν, ὅτι ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς θέσεως τοῦ 'σοὶ' ἡ προσθήκη τοῦ 'σὲ' εἶνε καὶ λογικῶς ἄτοπος καὶ γραμματικῶς σόλοικος, καὶ ἔργῳ ἀδύνατος, διότι, ἀφ' οὗ τὰ 'καὶ - καὶ' συνάπτουσι τὰ δύο ῥήματα 'σύνειμι - ἀμείβομαι', ἐξ ἀνάγκης τὸ 'σοὶ' προταχθὲν ἀναφέρεται εἰς ἀμφότερα, διότι ἐκ τῆς διὰ τοῦ 'καὶ - καὶ' συναφείας ἀποκλείονται ἕνεκα τῆς θέσεως τοῦ πρώτου 'καὶ' οἱ ἄλλοι ὅροι τῶν ῥημάτων· ἐὰν δ' ὁ ποιητὴς ἐννοοῦσε τὴν συνάφειαν ἐκτεινομένην καὶ ἐκτὸς τῶν δύο ῥημάτων, ἤτοι εἰς ὁλοκλήρους τὰς δύο προτάσεις, θὰ ἔλεγε: *καὶ σοὶ ξύνειμι καὶ σὲ λόγοις ἀμείβομαι*, ἤ: *καὶ ξύνειμι σοὶ καὶ λόγοις ἀμείβομαι σέ*, εἰδὲ μή: *καὶ ξύνειμί σοι καὶ λόγοις σ' ἀμείβομαι*, διότι, ὀρθοτονηθέντος τοῦ *σοὶ* ἐξ ἀνάγκης τῆς ἐννοίας (*σοὶ - σὲ*, *καὶ - καὶ*), πρέπει νὰ ὀρθοτονηθῇ καὶ τὸ *σέ*, ὅπερ ὅμως ἐν τῇ κοινῇ γραφῇ οὔτε γίνεται οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἐν ᾗ θέσει ἐτέθη ὑπὸ τῶν διορθωτῶν, οὐδ' εἶνε δυνατὸν νὰ τοποθετηθῇ ἀλλοῦ ἕνεκα τοῦ μέτρου. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἄρα καὶ ἄτοπος εἶνε ὡς ἐκ τοῦ νοήματος καὶ γραμματικῶς ἡμαρτημένη, οὐδὲ δύναται νὰ δεχθῇ τις ἐνταῦθα μετάθεσιν τοῦ 'σοὶ' ἢ τοῦ 'καί', ἥτις καὶ σπανιωτάτη εἶνε καὶ ὄχι ἄνευ ἀναγκαίου τινὸς λόγου, ὁποῖος ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦ Ἀρτούγγου ἡ παρατήρησις εἶνε ὀρθή. Τὸ 'ἀμείβομαι καὶ μόνον ἄνευ τοῦ 'λόγῳ' ἢ 'λόγοις', σημαίνει: *ἀποκρίνομαι* οὐ μόνον παρ' Ὁμήρῳ πλειστάκις (Ὀδ. ι 287 'ὁ δὲ μ' οὐδὲν ἀμείβετο ' κλπ.), ἀλλὰ καὶ παρ' Ἡροδότῳ ἄνευ τοῦ *λόγῳ* ἢ *λόγοις* (α' 40 'ἀμείβεται Κροῖσος', β' 173 'ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα ' κλπ.). Ὁμοίως Αἰσχ. Ἱκ. 194 - 5 'αἰδοῖα ... ἔπη ξένους ἀμείβεσθε ', Εὐριπ Ἱκετ. 517 'καὶ πρῶτα μέν σε πρὸς τὰ πρῶτ' ἀμείψομαι', Ἰφ. Α. 1205 'τούτων ἄμειψαί μ' εἴ τι μὴ καλῶς λέγω ' (=ἄμειψαί μ' εἴ τι τούτων μὴ κτλ.). Πρβλ. Ἐτυμ. μ. 81, 37 : 'ἀμείβεσθαι ἀντὶ τοῦ ἀποκρίνεσθαι '. Οὕτω δὲ καὶ ἄνευ προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἢ καὶ ἀπολύτως, οἷον Αἰσχ. Εὐμ. 586 'ἔπος δ' ἀμείβου πρὸς ἔπος ἐν μέρει τιθεὶς' (=ἀμείβου ἐν μέρει τιθεὶς ἔπος πρὸς ἔπος), Εὐρ. Ἱκ. 478, Τρ. 903. Τὸ 'ἀμείβομαι' ἄρα καὶ ἄνευ τοῦ 'λόγοις', ὅπερ καὶ συνηθέστατον, σημαίνει: *ἀποκρίνομαι*. Μετὰ δὲ τοῦ 'λόγοις' ἢ 'μύθοις' τὸ 'ἀμείβομαι' σημαίνει μὲν πάλιν τὸ αὐτὸ παρ' Ὁμήρῳ, ἀλλ' ἐνίοτε ὄχι μόνον, ἀλλὰ καί: *συνδιαλέγομαι* ('οὕτω γοῦν ὁ ποιητὴς τὸ ἀνταπολογεῖσθαι καὶ ὅλως λαλεῖν τι πρὸς τὰ προλαληθέντα ἀμείβεσθαι λέγει ἐντεῦθεν δὲ καὶ λόγοι ἀμοιβαῖοι παρὰ τοῖς ποιηταῖς ... ὅπερ καὶ ἀλληλογραφία [=διάλογος] λέγεται '. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. σελ. 55). Ταύτην δὲ τὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς (Ῥῆσ. 639 'σαθροῖς λόγοισιν ἐχθρὸν ἄνδρ' ἀμείψομαι', ὅπερ ὁ Αἰσχ. Ἱκετ. 249 ἐξήνεγ-

κλύων μὲν αὐδήν, ὄμμα δ' οὐχ ὁρῶν τὸ σόν.
τέλος δὲ κάμψαιμ' ὥσπερ ἠρξάμην βίου.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

ἄναξ, θεοὺς γὰρ δεσπότας καλεῖν χρεών,

κεν οὕτω: 'πρὸς ταῦτ' ἀμείβου καὶ λέγ' εὐθαρσὴς ἐμοί'. Εὐρ. Τρ. 903-4 'ἔξεστιν οὖν πρὸς ταῦτ' ἀμείψασθαι λόγῳ, ὡς... θανούμεθα;'=*ἀμείψασθαι τῷ λόγῳ, ὡς* κτλ. ἤτοι: *λέγουσα ὡς* κλ.) Ἐκ πάντων τούτων δῆλον, ὅτι τό: *ἀμείβομαι* εἴτε μόνον εἴτε μετὰ τοῦ 'λόγοις', φέρεται μὲν πρὸς αἰτιατ. ὡς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ἐννοίας τοῦ ῥήματος, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς χρήσεως αὐτοῦ (=*ἀποκρίνομαι, συνδιαλέγομαι*) δύναται νὰ συνταχθῇ κατὰ σύνεσιν πρὸς δοτικήν, οἷον: Αἰσχ. Εὐμεν. 442 'τούτοις ἀμείβου πᾶσιν εὐμαθές τί μοι' ('ἀποκρίνου μοί τι εὔγνωστον'. ΣΧΟΛ.), ὡς καὶ τὸ ἀνωτέρω Αἰσχ. Ἱκετ. 249. Κατὰ ταῦτα ὁ ἡμέτερος στίχος =*σοὶ καὶ ξύνειμι καὶ συνδιαλέγομαι*. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶνε τὸ νόημα, ἔχομεν ἑρμηνευτὴν ἐπίσημον τὸν Ξενοφ. ἐν Κυνηγετ. α', 11 'Ἱππόλυτος δὲ ὑπὸ μὲν τῆς Ἀρτέμιδος ἐτιμᾶτο καὶ ἐν λόγοις ἦν'. Ὅπως δὲ θὰ ἦτο καὶ λογικῶς ἄτοπον καὶ γραμματικῶς ἡμαρτημένον, ἐὰν τὸ ἀνωτέρω π. χ. Αἰσχ. Ἱκ. 249 μετεγράφετο διορθούμενον οὕτω 'πρὸς ταῦτ' ἀμείβου με καὶ λέγ' εὐθαρσὴς ἐμοί', ὁμοίως ἄτοπος καὶ ἡμαρτημένη εἶνε καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου στίχου διόρθωσις.

86. Ὁμοίως ἀκουστὴ μὲν ἀλλ' ἀθέατος ἡ θεὰ ἐν τέλει 1391. Πρβλ. Ἰφ. Τ. 1447, Ῥῆσ. 608· ἄλλοτε ὅμως οἱ θεοὶ καὶ φαίνονται, ὡς Ἴων. 1549, Ἠλ. 1233, Ἀνδρ. 1226, κλπ. Ἐν γένει φαίνονται ἢ ὄχι, ἑκάστοτε κατὰ βούλησιν, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ.

87. *τέλος δὲ... βίου.*] 'ὥσπερ καὶ ἠρξάμην ἐν σωφροσύνῃ διατελέσας'. ΣΧΟΛ. Μετὰ τὸν Μόγκ. ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Βαρθόλδ. καὶ Οὐεκλ., ὅτι τὸ *κάμπτω* λαμβάνεται κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ σταδίῳ νύσσης· εὐλόγως δ' ὁ πρῶτος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ εἰκονικὴ αὕτη ἔκφρασις δὲν εἶνε τόσον εὔστοχος, διότι ὁ ἐν τῷ σταδίῳ περικάμψας τὴν νύσσαν, ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἀφετηρίαν, ἐν ᾧ ὁ κάμψας τὸ τέλος τοῦ βίου δὲν ἐπανέρχεται εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἡ περὶ εἰκονικῆς μεταφορᾶς τοῦ ῥήματος αὕτη ἰδέα ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν κριτικῶν, διότι: *κάμπτω τὸ τέλος τοῦ βίου*, ἤ: *τὸν βίον*, οὐδὲν τούτων σημαίνει, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ μόνον: *παρέρχομαι τὸ τέλος τοῦ βίου*, ἤ: *τὸν βίον*, (πρβλ. εἰς Ἑκ. 1080-4). Ἐν γένει δὲ τὰ δηλωτικὰ *καμπῆς* ἢ *στροφῆς* ῥήματα ἐμφαίνουσιν ὄχι τὴν στροφὴν τοῦ ἀντικειμένου, ἀλλὰ τοῦ ὑποκειμένου, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται τοῦτο παράδοξον ἔν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ σημερινῇ ἑλληνικῇ (καὶ δὴ καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις· πρβλ. *ἑλίσσω* = γυρίζω κλπ. εἰς Φοιν. 234-5 καὶ σελ. 326-8). Σώζει δὲ τὸ ἰδίωμα τοῦτο ἡ συνήθεια καὶ ἐν αὐτῷ τῷ *κάμπτω*, οἷον τὸ παρὰ Κρησίν: ἤγκαψε (=τὸ 'στρηψε παρ' ἄλλοις)=*ᾤχετο ἀπιών*.

88. *ἄναξ*, κτλ.] Τοὐναντίον περίπου παρ' Ὁμήρῳ. Ἐν γένει δ' αἱ τιμητικαὶ αὗται προσωνυμίαι καὶ προσρήσεις ἄλλαι παρ' ἄλλοις καὶ ἄλλοτε. Οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον πολλοὶ ἀκούοντες ἑαυτοὺς προσφωνουμένους μὲ τό: Ἀφέντη! ἤ: προσκυνῶ, ἐκκλίνοντες τὴν προσφώνησιν ὡς ἀπρεπῆ, ἀποκρίνονται: τὸν θεόν! ὅπως καὶ τὸ ἐνταῦθα παραβαλλόμενον Ξενοφ. Ἀνάβ. γ', 2, 13, 'οὐδένα ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ θεοὺς προσκυνεῖτε'. Καθόλου νομίζω, ὅτι ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη τὸ δίστιχον πρὸς ἠθογραφίαν τοῦ οἰκέτου οὐχ ἧττον ἢ τοῦ Ἱππολύτου, ὅστις ὑπερμέτρως εὐσεβὴς αὐτὸς ὤν, εἶχε καὶ οἰκέτας ἱκανοὺς νὰ φέρωσι τοιαύτας λεπτολόγους ἐνστάσεις εἰς τὸ τυπικὸν τῆς θρησκευτικῆς λατρείας.

ἆρ' ἄν τί μου δέξαιο βουλεύσαντος εὖ;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

καὶ κάρτα γ'· ἦ γὰρ οὐ σοφοὶ φαινοίμεθ' ἄν.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

οἶσθ' οὖν βροτοῖσιν ὃς καθέστηκεν νόμος;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐκ οἶδα· τοῦ δὲ καί μ' ἀνιστορεῖς πέρι;

89. *βουλεύσαντος εὖ;*] = *εἰ εὖ βουλεύσαιμι*, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἂν ἐν τῇ ἀποδόσει 'ἄν... δέξαιο', τοῦ 'τί' ἀναφερομένου εἴς τε τὸ 'βουλεύσαντος' καὶ τὸ 'δέξαιο'. Δυστυχῶς οἱ ἀλλογενεῖς κριτικοί, ἀποπλανώμενοι ἐκ τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης, ἐκλαμβάνουσι τὸ *βουλεύω* ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ = *συμβουλεύω*, ὧν ἑκάτερον ἕτερον, ὅπερ λεπτομερῶς νὰ ἐξελεγχθῇ δὲν εἶνε τοῦ παρόντος, ὡς μακροῦ λόγου ἔργον· ἄλλως δὲ καὶ αὐτὸ τὸ νόημα ἀποκρούει τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν, διότι πῶς ἦτο δυνατὸν θεράπων, τόσον εὐλαβὴς εἰς τὰς προσφωνήσεις του, νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν κύριόν του: ἆρά γε θὰ ἐδέχεσο, ἂν σοῦ ἔδιδα μίαν καλὴν συμβουλήν; τοῦτο θὰ ἦτο ἀκατανόητος θρασύτης. Ὄχι συμβουλήν, ἀλλά: *βουλὴν* ('βουλή: γνώμη' ΗΣΥΧ.) ἐρωτᾷ ἂν δέχεται νὰ τοῦ ὑποβάλῃ ὁ θεράπων. Ἐκ τῆς πλάνης ταύτης ἀγόμενος καὶ ὁ Ναύκ. προτείνει τὴν διόρθωσιν 'βουλεύσοντος', ἥτις κατὰ μὲν τὴν ἐσφαλμένην τοῦ *βουλεύω* ἑρμηνείαν, εἶνε περιττὴ καὶ ἄσκοπος, κατὰ δὲ τὴν ὀρθήν, λογικῶς τε καὶ γραμματικῶς ἡμαρτημένη.

91. *οἶσθ' οὖν βρ. ὃς κ. νόμος;*] Ὁ Ναύκ. ἀποκρούει τὸ ἐν τέλει ἐρωτηματικόν, στίζει δὲ διὰ κόμματος, ἐκδεχόμενος τὸν στ. 91 ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸν στ. 93 οὗ ἐν τέλει στίζει ὄχι διὰ τελείας, ἀλλὰ δι' ἐρωτηματικοῦ. Διατί δέ; Διότι, λέγει, τὸ 'οἶσθ' ὃς καθέστηκεν νόμος;' σημαίνει: *οἶσθά (τινα) νόμον ὄντα* (ξεύρεις ἕνα νόμον ποῦ 'νε; weisst du ein Gesetz, welches existirt?). Ἐπειδὴ δὲ τό: *οἶσθα νόμον ὄντα* = *οἶσθ' ὡς καθέστηκεν νόμος*, διὰ τοῦτο καὶ ἀντὶ τοῦ 'ὃς' διορθώνει 'ὡς'. Ἀλλὰ τὸ 'οἶσθ'... ὃς καθέστηκε νόμος' δὲν σημαίνει ὅ,τι λέγει ὁ σοφὸς κριτικός, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλά: *οἶσθα τίς ἤ*: *ποῖος νόμος καθέστηκε*; (weisst du welches Gesetz existirt?) ὅθεν καὶ ἡ ἐπὶ τῆς δεινῆς ταύτης παρερμηνείας στηριζομένη διόρθωσις καὶ μεταβολὴ τῆς στίξεως εἶνε ἐσφαλμένη. Καὶ ὅμως τὴν παράλογον ταύτην στίξιν εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον οὐ μόνον ὁ Βαρθόλδ. καὶ Οὔεκλ. ἀλλὰ καὶ ὁ Κιρχ[2].

92. *τοῦ δὲ καί*] Ὁ Βρύγκ. τῷ 'οὐκ οἶδα' ταῦτα συνάπτων καὶ ὡς ἀνελλήνιστα ἐκλαβών, ἐξέδωκε διορθ. 'οὐκ οἶδα τοῦ μ' ἀνιστορεῖς νόμου πέρι;' Ἀλλ' ὁ Πόρσ. εἰς Φοιν. 1373 ἀπεκήρυξε τὸ διόρθ. τοῦ Βρυγκ. ὡς ἀπειρίας ἀποκύημα, παρεθέτων δὲ πλὴν ἄλλων καὶ τὸν ἡμέτερον στ., ἐκδέχεται τὸν 'καί', ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι = *πλὴν τούτων* (praeterea). Ὁ δ' Οὔεκλ., ἀφ' οὗ εἰς Ἑκ. 515 ἐπανέλαβεν, ὡς εἴδομεν, τὰ οὐδὲν λέγοντα τοῦ Ποφλυγκ., ἐπαναλαμβάνει ἐνταῦθα τὰ τοῦ Βαρθόλδ. ἐκλαμβάνοντος τὸ 'καὶ' = *καθ' αὑτό*, *κυρίως* κτλ. (eigentlich, ἐν ᾧ τὸ νόημα ἀπαιτεῖ μᾶλλον τὸ ὅλως ἀντίθετον: überhaupt, ἤτοι: *ὅλως*, *τὴν ἀρχὴν* κτλ.). Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τοῦ μορίου εἶνε: *καὶ ὅλως*, καθ' ἃ ἐξηγήσαμεν εἰς Ἑκάβ. 515, ἤτοι: *περὶ τίνος* (νόμου, ἢ καὶ ἁπλῶς: πράγματος) *δὲ καὶ ὅλως* (ἤ: *τὴν ἀρχὴν*) μ' *ἀνιστορεῖς*; τουτέστιν: *ἐπεὶ μ' ἀνιστορεῖς, εἰπὲ καὶ περὶ τίνος μ' ἀνιστορεῖς, οὐδὲ γὰρ ὅλως*, ἤ: *οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν οἶδ' ὅ,τι μ' ἀνιστορεῖς*

ΘΕΡΑΠΩΝ.

μισεῖν τὸ σεμνὸν καὶ τὸ μὴ πᾶσιν φίλον.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὀρθῶς γε· τίς δ' οὐ σεμνὸς ἀχθεινὸς βροτῶν;

ΘΕΡΑΠΩΝ.

ἐν δ' εὐπροσηγόροισιν ἔστι τις χάρις;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

πλείστη γε, καὶ κέρδος γε σὺν μόχθῳ βραχεῖ.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

ἦ κἂν θεοῖσι ταὐτὸν ἐλπίζεις τόδε;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

εἴπερ γε θνητοὶ θεῶν νόμοισι χρώμεθα.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

πῶς οὖν σὺ σεμνὴν δαίμον' οὐ προσεννέπεις;

(ὅπερ καὶ ἀπομονούμενον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐξηγητικῶν συμπληρωμάτων θὰ ἐλέγετο: *ὅ,τι καὶ μ' ἀνιστορεῖς*). Τὸ δ' *ἀνιστορῶ*=*ἐρωτῶ*.

93. Ἐκ τῶν εἰς 91 ῥηθέντων δῆλον, ὅτι τὸ 'μισεῖν' δὲν εἶνε ὑποκείμενον τοῦ ἐν 91 'καθέστηκεν', ἀλλ' ἐπιφέρεται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τὸ 'νόμος'. Ὁ Θεράπων δὲν μεταβάλλει τὴν ἐν 91 ἀρξαμένην σύνταξιν ἕνεκα τῆς διακοπῆς τοῦ Ἱππολ., διότι αὕτη ἐμμέσως μέν, ἀλλ' ἐντελῶς ἐπαρκεῖ καὶ εἰς τὴν ἐν 92 παρέμβλητον αὐτοῦ ἐρώτησιν.

94. *τίς δ' οὐ βροτῶν;*]=*τίς δὲ βροτῶν σεμνὸς οὐκ ἀχθεινός;* 'σεμνὸν... ἔσθ' ὅτε δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπερηφάνου τιθέασιν Εὐριπίδης Μηδείᾳ... καὶ ἐν Ἱππολύτῳ'. ΣΟΥΙΔ.

96. *σὺν μόχθῳ βραχεῖ.*] Δύσκολον μοὶ φαίνεται τὸ μέρος τοῦτο τῆς στιχομυθίας (93-6) νὰ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἄνευ ἀνασκοπήσεως τῶν καθ' ἑαυτόν, σεμνὸν καὶ δυσπρόσιτον ὄντα (ἴδ. τόμ. Α' προλεγομ., μάλιστα σελ. κθ'-λ') κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς συγχρόνους Ἀθηναίους. Ἰδίως ὁ ἡμέτερος στίχος, ἀπογυμνωθεὶς τῶν δραματικῶν προσχημάτων, εἶνε ἀληθὴς σάτυρα τῶν ἐπιτηδείων, ὡς λέγομεν σήμερον, τοῦ καιροῦ του, ἐν οἷς ὄχι σύνηθες φαινόμενον ἦτο ὁ δυσπρόσιτος καὶ δυσκοινώνητος χαρακτὴρ καὶ βίος τοῦ ποιητοῦ.

98. 'ἐπεὶ παρὰ θεῶν ἔλεγον ἀκηκοέναι τοὺς νόμους οἱ νομοθέται, ὡς Λυκοῦργος μὲν ὑπὸ Ἀπόλλωνος, Μίνως δ' ὑπὸ Διός'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 790, 799, 800-1. Τὸ δ' 'εἴπερ γε' συναπτικῶς μὲν ὡς ἐκ τῆς ἐκφορᾶς, ἀστυκῆς εὐφημίας ἕνεκα, παρασυναπτικῶς δ' ὡς ἐκ τοῦ πραγματικοῦ νοήματος (εἰς Ἑκ. 794), ἤτοι:=ἐὰν βέβαια, ἐννοεῖται (ἤτοι κατὰ τὸ πραγματικὸν νόημα: ἀφ' οὗ βέβαια, ἐννοεῖται).

99. '*σεμνὴν*] σεπτὴν' ΣΧΟΛ. Ἀλλ' ὁ Οὔεκλ. ἐξέδωκεν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν 103 κατὰ διόρθ. τοῦ Τουρνιέρ. 'σεπτήν', διότι, λέγει, τὸ ἐπίθετον 'σεμνὴν' ἐνταῦθα ἕνεκα τῶν προειρημένων θὰ ἐπέφερεν ἀναπόφευκτον παρεξήγησιν. Καὶ ἄλλη μὲν παρεξήγησις δὲν εἶνε δυνατή,

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

τίν'; εὐλαβοῦ δὲ μή τί σου σφαλῇ στόμα.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

τήνδ' ἣ πύλαισι σαῖς ἐφέστηκεν Κύπρις.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

πρόσωθεν αὐτὴν ἁγνὸς ὢν ἀσπάζομαι.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

σεμνή γε μέντοι κἀπίσημος ἐν βροτοῖς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει.

εἰμὴ ἐκείνη ἣν ἐσημείωσεν ὁ Μυσγρ., καθ' ἣν ὁ Ἱππόλυτος ἀκούσας τὸν Θεράποντα νὰ κάμνῃ λόγον περὶ 'σεμνῆς δαίμονος', ἐφοβήθη μὴ ἐννοεῖ τὰς Ἐρινύας, αἵτινες εὐφήμως ἐκαλοῦντο Εὐμενίδες καὶ *σεμναὶ* θεαί, ὧν καὶ τὸ ὄνομα ἀπέφευγαν νὰ ἐξείπωσι (πρβλ. Ὀρ. 410). Ἀλλ' ἐὰν ὁ ποιητὴς ἤθελεν αὐτὸ τοῦτο νὰ προκαλέσῃ τὴν παρεξήγησιν ταύτην, τότε φθείρονται, ἐρωτῶ, ἐλεεινῶς καὶ κείμενα καὶ νοήματα διὰ τῆς διορθώσεως, ἢ ὄχι; Ὁ ἁπλοϊκὸς Θεράπων λέγει ἐξ ἀγνοίας ἀγροίκου 'σεμνὴν δαίμονα', ἐννοῶν = *σεπτὴν θεόν* ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἤθελε ν' ἀκούσῃ καὶ ὁ Ἱππόλυτος, ἵνα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς εὐλαβείας, διορθώσῃ δῆθεν τὴν δῆθεν ἀνευλάβειαν τοῦ Θεράποντος, ἴσως καὶ μειδιῶν χαιρεκάκως. Καὶ ὁ μὲν Θεράπων οὐδ' ἐφαντάσθη κἂν νὰ εἴπῃ Ἐρινὺν τὴν Κύπριν· ἀλλ' ὁ Ἱππόλυτος ὅμως τί ἄλλο καὶ φαντάζεται καὶ θέλει νὰ εἴπῃ, εἰμὴ τοῦτο; Οὕτω δὲ παίζων ἐν οὐ παικτοῖς, τί ἄλλο πράττει εἰμὴ νὰ ὑβρίζῃ, καὶ ὑβρίζων νὰ καθιστᾷ ἔτι μὲν πολεμικωτέραν τὴν πολεμίαν θεάν, ἔτι δ' ἀξιώτερον ἑαυτὸν τῆς ἐπικειμένης τιμωρίας; Καὶ τί ἄλλο, ἐρωτῶ, εἰμὴ αὕτη ἡ ἄγαν μὲν περὶ τὴν Ἄρτεμιν εὐσέβεια, ἄγαν δὲ τῆς ἑτέρας θεᾶς ὀλιγωρία, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πηγάσασα νεανικὴ καὶ ὑπέρφρων ὕβρις, κατέστησαν τραγικὸν τὸν ἄλλως λαμπρὸν χαρακτῆρα τοῦ Εὐριπιδείου τούτου ἥρωος;

100. *μή τι*] Ἰσοδύναμον τῷ: *μή πως*.

101. *Κύπρις*.] Ἡ ὀνομαστικὴ κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν πτῶσιν τοῦ ἀναφορικοῦ, ὅπως πολλάκις.

104-7. Ὁ Οὐεκλ. (ἐν ταῖς Εὐριπ. μελέταις 344) μετετόπισε τοὺς στίχους οὕτως 104, 107, 106, 105, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκδ. 103, 106, 107, 104, 105, πεισθεὶς εἰς τὸν Κομπέρζ., ὡς καὶ ὁ Οὐέϊλ.[2] καὶ ὁ Βαρθόλδ., ὁ δ' Οὐϊτέλλι. κατ' αὐτὸν 102, 107, 106, 103, 104, 105. Ὅσον ὀλιγώτερον ἐμβαθύνει ἡ σημερινὴ κριτικὴ εἰς τὰ νοήματα τῶν στιχομυθιῶν, μετὰ τόσον μεγαλιτέρας τολμηρίας ἐπαλείφεται εἰς τὴν ἀνατροπὴν καὶ μετατόπισιν τῶν συναποτελούντων αὐτὴν στίχων. Τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τέλους κατήντησε μὰ τὰς Μούσας παιδαριῶδες, καὶ ἀνάξιον προσοχῆς. Ἐπειδὴ τὸ 'εὐδαιμονοίης' ἐμφαίνει εὐχήν, θέλουσιν οἱ κριτικοὶ καὶ καλὰ νὰ τάξωσι τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸ τέλος, ἁπλῶς καὶ μόνον διότι ἕκαστον τέλος πρέπει, φαίνεται, νὰ τελειώνῃ μὲ ἓν οἱονδήποτε *χαῖρε, ὑγίαινε, εὐδαιμόνει* κττ. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς οὔτε ἐσκέφθη, οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ σκεφθῇ τοιοῦτόν τι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. Ἡ στιχομυθία αὕτη εἶνε τὸ τέλος τῆς πρώτης πράξεως· ἐν δὲ τῷ τέλει τούτῳ ἔπρεπε νὰ δεινω-

ΘΕΡΑΠΩΝ.

εὐδαιμονοίης νοῦν ἔχων ὅσον σε δεῖ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐδείς μ' ἀρέσκει νυκτὶ θαυμαστὸς θεῶν.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

τιμαῖσιν, ὦ παῖ, δαιμόνων χρῆσθαι χρεών.

θῶσι καὶ νὰ περιστῶσιν εἰς ῥῆξιν τὰ πράγματα. Εἶνε δὲ ἡ ῥῆξις αὕτη δεινή τις, ἐπιβαρύνουσα τὸν Ἱππόλυτον (τοῦτο δὲ καὶ ἀπαιτεῖ ἡ ποιητικὴ τοῦ δράματος οἰκονομία) τόσῳ μᾶλλον, ὅσον ὁ διϊστάμενος ἀπ' αὐτοῦ εἶνε ὄχι ἐχθρός τις, ἀλλ' αὐτὸς ὁ πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος αὐτῷ Θεράπων. Ὁ Θεράπων οὗτος πρέπει ν' ἀποχωρήσῃ τῆς σκηνῆς ὄχι εὐχαριστημένος ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ κυρίου του, ἀλλὰ τεθλιμμένος καὶ δυσηρεστημένος· τοῦτο δὲ καὶ εἶνε τὸ ἔργον τῆς στιχομυθίας τῆς παραδόσεως. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότατον καὶ ἀπαραίτητον τοῦτο ἔργον καταστρέφουσιν αἱ μετατοπίσεις τῶν κριτικῶν, ἀπαιτοῦσαι ν' ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς σκηνῆς ὁ Θεράπων μὲ μίαν οἱανδήποτε εὐκτικήν, μὲ ἕνα οἱονδήποτε ἀποχαιρετισμόν! Εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις οἰκτροτέραν ταύτης αὐθαιρεσίαν καὶ τολμηρίαν;

105. *εὐδαιμονοίης... δεῖ.*] Ἐν τοῖς Abc 'ὅσον γ' ἔδει', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Κιρχ[1]. Ἐπειδὴ ὁ Διόνυσος λέγει χλευάζων ἐν Βακχ. 948 πρὸς τὸν ἐκμανέντα Πενθέα 'τὰς δὲ πρὶν φρένας οὐκ εἶχες ὑγιεῖς, νῦν δ' ἔχεις οἵας σε δεῖ', ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε διορθ. καὶ ἐνταῦθα 'νοῦν ἔχων οἷόν σε δεῖ', τοῦτο δὲ συνεξέδωκε καὶ ὁ Οὐέϊλ., ἀξιοῖ δὲ 'οἷον' ἀντὶ τοῦ 'ὅσον' γραπτέον καὶ ἐν Ἀνδρομ. 252 'λέγω σ' ἐγὼ νοῦν οὐκ ἔχειν ὅσον σε δεῖ'. Ὡς λόγον ἐπάγει ὁ σοφὸς κριτικός, ὅτι ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις πρόκειται ὄχι περὶ τοῦ ποσοῦ ἀλλὰ περὶ τοῦ ποιοῦ τοῦ νοῦ. Ἡμεῖς ἐνομίζαμεν καὶ νομίζομεν, ὅτι ὑπάρχουσι πράγματα, ἐφ' ὧν τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν εἶνε ἀδιαχώριστα, ἐν τοῖς μάλιστα δὲ καὶ ὁ νοῦς, καὶ ὅτι ἄρα, ὅσον πλειότερον νοῦν ἔχει τις, τόσον καὶ καλίτερος εἶνε ὁ νοῦς οὗτος, καὶ τἀνάπαλιν. Ἐν Βάκχ. εἶπεν ὁ ποιητὴς ἐξ ἀνάγκης 'οἵας', διότι προηγήθη τὸ 'ὑγιεῖς', ὅπως ἀποσιωπήσῃ ὅ,τι εἶχεν ἐν νῷ, τουτέστιν ὅτι ὁ Πενθεὺς ἦτο ἐκτὸς φρενῶν, ἄφρων. Τὸ 'νῦν δ' ἔχεις οἵας σε δεῖ (ἔχειν φρένας)' εἶνε ἑπομένως ὀξύμωρον, ἀφ' οὗ τὸ πραγματικὸν νόημα εἶνε: *οὐκ ἔχεις φρένας.* Ἀλλ' οὔτε τὰ ὀξύμωρα ἀποτελοῦσι κανόνα τοῦ λόγου, οὔτε τὸ λεγόμενον ἐπὶ μιᾶς λέξεως, εἶνε πάντοτε δυνατὸν νὰ ῥηθῇ καὶ ἐπ' ἄλλης, ὅσον συνώνυμος καὶ ἂν εἶνε αὕτη. Βεβαίως τὸ 'νοῦς' ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ κεῖται, ὅπως πολλάκις, συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ: *φρόνημα* (Gesinnung), ὄχι κυρίως: *νοῦς* (Verstand). Ἀλλ' ὅσον ἄτοπον θὰ ἦτο, ἐὰν μετεφράζετο ἐν τῇ γερμανικῇ διὰ τοῦ solchen Verstand (ἀντὶ τοῦ μόνου ὀρθοῦ: solche Gesinnung) τὸ ἐκ διορθ. 'οἷον νοῦν' τοῦ ἡμετέρου στίχου, ἄλλο τόσον ἄτοπον καὶ γελοῖον εἶνε καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, διότι, ἡ κατὰ συνεκδοχὴν σημασιολογικὴ παραφυὰς: *φρόνημα*, ἣν ἔχει τὸ ἑλληνικὸν *νοῦς* (ἥτις παρακολουθεῖ αὐτὸ καὶ εἰς πλεῖστα τῶν παρ' αὐτὸ συνθέτων καὶ παραγώγων), δὲν δύναται αὐτὴ καὶ μόνη νὰ μεταβάλῃ εἴτε τὴν σύνταξιν εἴτε τὴν χρῆσιν τῶν συντακτικῶν αὐτοῦ διορισμῶν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐπίτηδες ὁ ποιητὴς ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Θεράποντος τό τε 'νοῦν' καὶ τὸ 'ὅσον', ὅπως κολάσῃ τὸ ἀπότομον καὶ ἀσεβές πως τῆς ἐκφράσεως. Ἐὰν τὸ 'νοῦν ἔχων ὅσον σε δεῖ' ἐν Ἀνδρομ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

χωρεῖτ', ὀπαδοί, καὶ παρελθόντες δόμους
σίτων μέλεσθε· τερπνὸν ἐκ κυναγίας
τράπεζα πλήρης· καὶ καταψήχειν χρεὼν
ἵππους, ὅπως ἂν ἅρμασι ζεύξας ὕπο
βορᾶς κορεσθεὶς γυμνάσω τὰ πρόσφορα·
τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

ἡμεῖς δέ, τοὺς νέους γὰρ οὐ μιμητέον
φρονοῦντας οὕτως, ὡς πρέπει δούλοις λέγειν

ἐμφαίνει, ὅτι ἡ Ἑρμιόνη ἔχει *νοῦν ὀλίγον*, ἐνταῦθα τοὐναντίον, ὅτι ὁ Ἱππόλ. ἔχει πάρα *πολύν*, τοῦτο δὲ κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ τοῦ: *εὐδαιμονοίης φρονῶν ὅσον σε δεῖ (=οὐχ ὑπὲρ σὲ αὐτόν)*, ἤτοι τὸ τοῦ Σχολ. 'ὑπὲρ ἄνθρωπον', τουτέστιν: 'εἴης εὐδαίμων τὰ καθήκοντα φρονῶν· λυποῦμαι γὰρ νῦν ὁρῶν σε ἀφρονοῦντα' (ΣΧΟΛ.).

108. '*παρελθόντων*] εἰσελθόντων'. ΗΣΥΧ.

109. *ἐκ κυναγίας*] Δωριστί, ὅπως καὶ ἄλλα πολλὰ ἔν τε τῇ ἀτθίδι καὶ τῇ κοινῇ. Τὸ δ' 'ἐκ κυναγ.'=*μετὰ τὴν κυναγίαν* (πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 152, 1160).

110. '*καταψήχειν*] ψηκτρίζειν'. ΣΧΟΛ.

111. *ἵππους*] ἀνάφερε ἀπὸ κοινοῦ εἴς τε τὸ 'ζεύξω' καὶ εἰς τὸ 'γυμνάσω'.

112. *τὰ πρόσφορα*] κυρίως αἰτιατ. τροπικὴ ἰσοδύναμος τῷ ἐπιῤῥήμ. *προσφόρως*. Πρβλ. 1361.

113. *τὴν σὴν δὲ Κύπριν*]=*τὴν δὲ Κύπριν, περὶ ἧς ἔφθης λέγων σύ*, μᾶλλον δέ: *τὴν δὲ σοὶ πολλὴν Κύπριν* κττ., διότι πάντοτε σχεδὸν ἡ τοιαύτη ἐκφορά, ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, μᾶλλον ἢ ἧττον εἰρωνικὴ ἢ περιφρονητική.

πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω.] Κατὰ λέξιν: πολλὰ πολλὰ χαιρετίσματα ἀπὸ μένα, ἤ: νὰ μοῦ τὴν χαιρετᾷς πολύ, ὅπερ εἰρωνικῶς λεγόμενον, ἐλέγχει, ὡς εἰκός, ὑβριστικὴν περιφρόνησιν.

115. *φρονοῦντας*] Οὕτως ἔγραψα κατὰ τὸν B, τῶν λοιπῶν παρεχόντων τὴν γραφὴν 'φρονοῦντες', ὅπερ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Ἀλλ' ἡ ὅλη ῥῆσις 114-6 δὲν κατενοήθη, ὅθεν καὶ ἄλλως ὑπ' ἄλλων διορθωθεῖσα (Ῥεῖσκ. 'φρονοῦντες... φρονεῖν', Μυσγρ. 'φρονοῦντες οὐ τώς, ὡς κτλ.', Βώθ. 'δούλοις λεχέων', Ἀρτ. 'φρονοῦντες οὕτως ὥσπερ οὐ πρέπει λέγειν', Ἐϊμψοίθ. 'φρονοῦντες ὧδ' ὡς οὐ κτλ.'. Ἑρουερδ. 'φρονοῦντες οὕτως εἰ πρέπει κτλ.', Φέχτ. 'φρονοῦντες οὕτως ὡς πρέπει σοφοῖς φρονεῖν', Μέτζγερ. καὶ Κομπέρζ. 'φρονοῦντες... δούλοις στέγειν', Ἰλβέργ. 'φρονοῦντας — οὕτω πως πρέπει δούλοις λέγειν —', Οὐέϊλ. 'δούλοις θεῶν', Οὐεκλ. 'λέγοντες οὕτως... λέγειν', Σμιδίτ. 'φρονοῦντας ὁσίως, εἰ πρέπει δ. λ.' κτλ.), ἀλλ' εἰς μάτην, ἐνοθεύθη ὑπὸ τοῦ Βρυγκ. Δινδ. καὶ Βαρθόλδ. Καθ' ἡμᾶς ἡ ὅλη ῥῆσις εἶνε σαφής, ἀλλ' ἡ σύνταξις καὶ ἡ στίξις αὐτῆς ἐξελήφθη κακῶς. Ἔχει δ' οὕτως: *ἡμεῖς δὲ — τοὺς νέους γὰρ* (ὁ πληθ. πρὸς συγκάλυψιν τοῦ ἑνικοῦ: Ἱππόλυτον, τὸ δὲ 'νέους' ἐμφαίνει, ὅτι ὁ θεράπων καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δὲν εἶνε νέοι) *οὐ μιμητέον φρονοῦντας οὕτως (ὅπως εἴδομεν αὐτοὺς* [= τὸν Ἱππόλυτον] *φρο-*

προσευξόμεσθα τοῖσι σοῖς ἀγάλμασι,
δέσποινα Κύπρι. χρὴ δὲ συγγνώμην ἔχειν,
εἴ τίς σ' ὑφ' ἥβης σπλάγχνον εὔτονον φέρων
μάταια βάζει· μὴ δόκει τούτου κλύειν·
σοφωτέρους γὰρ χρὴ βροτῶν εἶναι θεούς.

ΧΟΡΟΣ.

Ὠκεανοῦ τις ὕδωρ στροφ.
στάζουσα πέτρα λέγεται

νοῦντας), ἡμεῖς, λέγω, ὡς πρέπει (ἡμῖν, τοῖς) δούλοις (οὐδὲ νέοις) λέγειν (προσευχομένους, οὕτω λέγοντες) προσευξόμεσθα τοῖσι σοῖς ἀγάλμασι, δέσποινα Κύπρι. Πρβλ. τὸ Σχολ. 'ὡς πρέπει δούλοις τὴν εὐχὴν ποιησόμεθα... ἀντὶ τοῦ ἀπαῤῥησιάστως λαλῶ', καὶ Εὐρ. ἀποσπ. 48 'δούλου φρονοῦντος μᾶλλον ἢ φρονεῖν χρεὼν οὐκ ἔστιν ἄχθος μεῖζον κτλ.' Δὲν μελετᾷ δὲ νὰ προσευχηθῇ τώρα ὁ θεράπων ὡς ὀφείλων νὰ πράξῃ ὅ,τι διέταξεν ὁ κύριός του, θέλει δὲ μόνον νὰ διαβεβαιώσῃ ἀπὸ τοῦδε τὴν Κύπριν, ὅτι οἱ προσευκτήριοι αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν λόγοι πρὸς αὐτὴν ἔσονται ὄχι ὁποῖοι οἱ τῶν νέων. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐν τοῖς Α Ε c γραφὴ 'προσευξόμεσθα' εἶνε ἡ γνησία, τῆς ἐν τοῖς λοιποῖς 'προσευχόμεσθα', ἥν τινες καὶ προετίμησαν, ὅλως ἡμαρτημένης.

118. *εἴ τις σ'... εὔτονον φ.*] Ἐπροτίμησα μετὰ τοῦ Οὐαλκ. Βρ. καὶ Κίρχ.[1] τὸ ἐν Α Ε a Β καὶ Χρ. Π. 1043 'εὔτονον' τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἔντονον', ὅπερ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή, ὡς συμφωνότερον πρὸς τὸ ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ λαλοῦντος, ὅστις προδήλως προσπαθεῖ νὰ κολάσῃ μὲν τὴν ὑβριστικὴν διαγωγὴν τοῦ κυρίου του, ἀλλ' ἠπίως καὶ εὐσεβῶς. Ἀλλὰ μὴν τὸ *ἔντονος* εἶνε αὐτὸ τοῦτο ἐντονώτερον τοῦ *εὔτονος*, διότι ἐκεῖνο μὲν = *ὁ ἐντεταμένην ἔχων τὴν δύναμιν*, τὸ δ' *εὔτονος* = *ὁ εὖ τόνου καὶ δυνάμεως ἔχων*· ὅθεν καὶ 'σπλάγχνον ἔντονον' = *ὁρμήματα ἰσχυρὰ καὶ ἀκάθεκτα*, αἰσθήματα καὶ φρονήματα ἐξημμένα καὶ ὑπερβολικά, ὡς λέγομεν κοινῶς, ἐν ᾧ τὸ 'σπλάγχνον εὔτονον' = φρονήματα καὶ αἰσθήματα ζωηρά, ὡς ἠθέλομεν εἴπῃ σήμερον ἐπὶ τὸ εὐφημότερον, καὶ ἰδίως ἐπὶ νέου θρασέος ἢ ἄφρονος. (Πρβλ. Σοφ. ἀποσπ. 722 'πρὸς ἅσπερ (τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ὀξύτητας τῶν παθῶν) οἱ μαργῶντες ἐντονώτατοι', Πλάτ. Θεαιτ. 150 'οἱ ἔντονοι καὶ δριμεῖς').

119. *μὴ δόκει τούτου κλύειν·*] Ἠθογραφικωτάτη διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ κυρίου του εἰλικρίνειαν καὶ πίστιν ἡ ἀφελὴς ἱκεσία τοῦ γέροντος: κάμε πῶς δὲν τοὺς ἀκοῦς· ὅμοιος δὲ καὶ ὁ ἑπόμενος στίχος:

120. '*σοφωτέρους*] φιλανθρωποτέρους' ΣΧΟΛ. τῆς σοφίας ἐν τῇ ἠθικωτέρᾳ ἐκδοχῇ λαμβανομένης. Πρβλ. Βακχ. 1348 'ὀργὰς πρέπει θεοὺς οὐχ ὁμοιοῦσθαι βροτοῖς'.

121-2. *Ὠκεανοῦ τις κτλ.*] 'Πέτρα τίς ἐστιν ὕδωρ ὠκεάνειον στάζουσα, οὐ διϊπετὲς οὐδὲ ὑέτειον, ἀλλ' αὐτομάτως βλύζον'. ΣΧΟΛ. Αὕτη εἶνε κατ' οὐσίαν ἡ ἁπλουστάτη ἔννοια τῆς πολλαχῶς ἑρμηνευθείσης ῥήσεως. Ὁ Κούρτιος παρὰ Βαρθόλδ. (ἐν Πελοποννήσ. Β', σελ. 431) ἐξιστορεῖ τὸν Ταύριον, τὸν κυριώτατον ποταμὸν τῆς χώρας, ὡς πολύϋδρον, ὁ δὲ Παυσαν. ϛ', 31, 10 ἀναφέρει ὅτι ὁ Χρυσοῤῥόας, ῥύαξ τις, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν Ταύριον συμβάλλων, ἐννεαετοῦς ἀνυδρίας ἐπελθούσης, ἔῤῥεεν ἀδιαλείπτως. Οὐδὲν ἄρα θαῦμα ἂν τοιοῦτόν τι συμβαῖνον εἰς τὴν ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει βράχου ἐκβλύζουσαν πη-

βαπτὰν κάλπισι ῥυτὰν
παγὰν προϊεῖσα κρημνῶν,
ὅθι μοί τις ἦν φίλα
πορφύρεα φάρεα
ποταμίᾳ δρόσῳ
τέγγουσα, θερμᾶς δ' ἐπὶ νῶτα πέτρας
εὐαλίου κατέβαλλ'· ὅθεν μοι

γήν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ λέγωσιν οἱ κάτοικοι, ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ταύτης ἐπήγαζεν ὄχι ἐγγύθεν ποθέν, ὡς οἱ ἄλλοι ποταμοί, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ἀμέσως τοῦ Ὠκεανοῦ, ὅστις περιέβαλλε τὸν πόντον τὸν περιβάλλοντα τὴν γῆν (Εὐρ. Ὀρ. 1377), καὶ ὅστις καθ' Ὅμηρ. (Ἰλ. Φ 196) ἦτο ἡ πηγὴ πάντων τῶν ποταμῶν καὶ θαλασσῶν καὶ κρηνῶν καὶ φρεάτων. Ἀλλὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, κοινὴν περίπου, ἀποκρούει ὁ Βαρθόλδ. διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἑλληνιστὶ τὸ 'λέγεται' φέρεται πρὸς ἀπαρέμφ., ὄχι μετοχήν, ὅθεν συνάπτων αὐτὸς τὸ 'Ὠκεανοῦ' ὄχι πρὸς τὸ 'ὕδωρ' ἀλλὰ πρὸς τὸ 'πέτρα', ἐννοεῖ: *Ὠκεανοῦ (πέτρα* Okeanosfels) *λέγεταί τις πέτρα στάζουσα ὕδωρ.* Ἀλλ' ἡ μὲν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην συνθήκη τῶν λέξεων εἶνε ἡμαρτημένη, διότι ἑλληνιστὶ ἡ γενικὴ 'Ὠκεανοῦ', μόνη καὶ ἄνευ οὐσιαστικοῦ δηλωτικοῦ τῆς πηγῆς, δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς πηγῆς ἢ ποταμοῦ κύριον ὄνομα, ἡ δὲ κατὰ τῆς κοινῆς ἑρμηνείας ἔνστασις τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς εἶνε ὁμοίως ἡμαρτημένη, διότι, ἀφ' οὗ τὸ ἐνεργητικὸν *λέγω* φέρεται πρὸς μετοχὴν (οἷον Σοφ. Ἠλ. 1076 'θανόντ' Ὀρέστην νῦν τε καὶ πάλαι λέγω', Οἰδ. Κ. 1580 'λέξας Οἰδίπουν ὀλωλότα', Εὐρ. Ἰφ. Α. 803 'τίς ἂν φράσειε... ζητοῦντά νιν... ἐν πύλαις Ἀχιλλέα;', Ἑλέν. 1076 'ἀτὰρ θανόντα τοῦ μ' ἐρεῖς πεπυσμένη;' κλπ.), ἀναγκαίως ἑπόμενον, ὅτι καὶ τὸ παθητικὸν φέρεται πρὸς μετοχὴν (Ἰφ. Τ. 1048 'ταὐτὸν γεροῖν σοὶ λέξεται μίασμ' ἔχων', Πλάτ. Φιλήβ. 22 Ε 'οὐδ' αὖ τῶν δευτερείων ἡδονῇ (τοῦτο) μετὸν ἀληθῶς ἄν ποτε λέγοιτο'). Ἔτι μᾶλλον ἀπαράδεκτος εἶνε ἡ ἑρμηνεία τοῦ Οὐεκλ., ὑπακούοντος ἔξωθεν τὸ 'τόπος τις' (κατὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραβαλλόμενα: (Ὁμ. Ἰλ. Λ 757, Εὐρ. Ὀρ. 331. Σοφ. Τρ. 638, Οἰδ. Τ. 1451, Οἰδ. Κ. 56, ἅτινα ὅμως ἅπαντα ἀνήκοντα εἰς τὸ ἀναφορικὸν κῶλον τοῦ λόγου [ἔνθα κτλ.], καὶ συντασσόμενα οὕτω κατ' ἰδίωμα σύνηθες καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς δημώδει λόγῳ, ἀντίκεινται ὅλως πρὸς τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν, ὅπου τὸ κῶλον εἶνε τὸ κύριον, τὸ ἄνευ τοῦ τοπικοῦ *ἔνθα*), ὅθεν καὶ ἑρμηνεύει: *Ὠκεανοῦ ὕδωρ στάζουσα πέτρα καλεῖται τόπος τις, ... ὅθι* (125) κτλ. Ἀλλ' ἐλησμόνησεν ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἓν λεξείδιον, τὸ 'τίς', ἀχώριστον ἀπὸ τοῦ 'πέτρα', οὐδαμῶς δ' ἐπιτρέπον τοιαύτην ἀνελλήνιστον ἑρμηνείαν. Ἄλλως καὶ ὡς ὀνομασία τόπου τὸ 'ὠκεανοῦ ὕδωρ στάζουσα πέτρα' εἶνέ τι ἀνήκουστον.

123. *βαπτὰν κάλπισι*] = *οἵαν βάπτεσθαι (βαπτίζεσθαι) ἐν αὐτῇ τὰς κάλπιδας (ὑδρίας).*

ῥυτὰν] Ὁ Οὐέϊλ. θέλει 'ναρὰν' ἢ 'εὔρυτον' διὰ τὸ μέτρον, ἄνευ ἀνάγκης, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν κακῶς, διότι τὸ 'ῥυτὰν' δὲν σημαίνει: *λάβρον, ἀέναον* κττ., ὅπως κοινῶς ἑρμηνεύεται, ἀλλά: τρεχάμενην = *μὴ στάσιμον,* καθ' ἃ ἐξηγήσαμεν εἰς Φοιν. σελ. 459 κέξ.

128. '*τέγγουσα*] βρέχουσα, πλύνουσα'. ΣΧΟΛ.

κατέβαλλ'.] Μόγκ. ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλ. 'κατέβαλ' κατέβαλεν, κατέβαλλεν'. Ὁ Βαρθολδ. ἑρμηνεύει: *ἠσχολεῖτο περὶ ταῦτα,* ὅπερ ὅλως ἄτοπον

πρῶτα φάτις ἦλθε δέσποιναν·
τειρομέναν νοσερᾷ
κοίτᾳ δέμας ἐντὸς ἔχειν ἀντιστρ.

καὶ ἀπόδλητον. Τὸ ῥῆμα ἔχει καὶ ἐνταῦθα τὴν κοινὴν αὐτοῦ ἔννοιαν, ἤτοι: τὰ ἔβαλλε κάτω εἰς τὰ νῶτα τοῦ βράχου, διὰ νὰ στεγνώσουν εἰς τὸν ἥλιον (ʽεὐαλίου'). Οἱ κριτικοὶ ψέγουσι τὸν Εὐριπίδην, ὅτι ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν ʽΕλέν. 179 κἑξ. εἰσάγει τὸν χορὸν ἀναφέροντα τοιαῦτα ταπεινὰ τοῦ κοινοῦ βίου ἔργα, ὁποῖον τὸ πλύσιμον καὶ στέγνωμα τῶν ῥούχων, ἐφ' ᾧ καὶ σκώπτεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφ. Βατρ. 959, 1339. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἀριστοφ. ἀναφερόμεθα εἰς ὅσα εἴπομεν ἐν τοῖς προλεγομέν. (τόμ. Α', σελ. νε' κἑξ.), πρὸς δὲ τοὺς κριτικοὺς παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα οὐ μόνον ὁ Εὐριπίδης ἐν παρόδῳ ἀνέφερεν, ἀλλὰ καὶ ὡς θέμα ἰδίων τραγῳδιῶν ὁ Σοφοκλῆς ἔλαβεν, οἷον τὰς Πλυντρίας, ὧν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ὁ ποιητὴς ʽτὸ τῆς Ναυσικάας πρόσωπον σφαίρᾳ παιζούσης ὑποκρινόμενος ἰσχυρῶς εὐδοκίμησεν' (Εὐστάθ. Ὀδ. σελ. 250, 28), ὡς καὶ τὰ Νίπτρα, ὧν τὸ θέμα ἡ ὑπὸ τῆς Εὐρυκλείας νίψις τῶν ποδῶν τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐν γένει δὲ οὐ μόνον ἡ τραγῳδία, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἑλληνικὴ ποίησις, οὐδαμῶς ἀπέφευγε τὸν πραγματικὸν βίον, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον· καὶ ὅμως οὐδὲ στιγμὴν ἔπαυσε νὰ εἶνε ἡ ἰδανικωτάτη τῶν ποιήσεων, ὄχι κατὰ τὴν ἀφῃρημένην καὶ διάκενον ἔννοιαν τῶν νεωτέρων κλασικῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν αἰωνίαν καὶ ἀναλλοίωτον ἰδέαν πάσης τέχνης, καθ' ἣν ἡ φύσις καὶ ἡ ἰδέα συναποκρυσταλλοῦνται εἰς ἓν ὅλον ἐναρμόνιον, ἀμέριστον δὲ καὶ ἀδιαχώριστον, ἀληθές, ὡς ἡ φύσις, θεσπέσιον δὲ καὶ ἀΐδιον, ὡς ἡ ἰδέα. Ἦτο ἀνάγκη νὰ τρέξωσιν ἕως εἰς τὸν ποταμὸν αἱ Τροιζήνιαι, διὰ νὰ μάθωσιν τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνάσσης; ἐρωτᾷ ὁ Ματθίας. Καὶ ποῦ ἀλλοῦ ἔμελλον νὰ μάθωσι τοῦτο; ἀντερωτῶ. Ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τοῖς καφεψείοις, ἢ ἐκ τῶν ἐφημερίδων; Διὰ τὰς ʽΕλληνίδας, τὸ πάλαι, ὡς καὶ νῦν, ἀγορὰ καφεψεῖον καὶ ἐφημερὶς ἦτο ἡ κρήνη, ὅθεν ὑδρεύοντο, καὶ ὁ ποταμὸς ὅπου ἔπλυναν, διά τινας δὲ σήμερον, ὡς μὴ ὤφελε, καὶ ὁ ἱερὸς ναός, ἡ ἐκκλησία.

130. *δέσποιναν*] ἐν Α καὶ Ε ʽδεσποίνας', ἀλλ' ἐν Ε¹ ἐκ 6'. χειρὸς ʽδέσποιναν', τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις. Προετιμήθη κοινῶς ἡ γενικὴ (εἰς ἣν ἐξυπακούουσι τὴν *περὶ*) ἐκ τῆς σπουδῆς, ὅπως παρασταθῇ ἡ στροφὴ λήγουσα εἰς νόημα τέλειον, ὅπερ, ἐννοεῖται, οὐδαμῶς κατορθοῦται, εἴτε διὰ κόμματος στίξῃ τις, εἴτε δι' ἄνω τελείας. Διὰ τῆς γενικῆς προεκτείνεται ἡ φράσις οὐχ ἧττον ἢ διὰ τῆς αἰτιατικῆς εἰς τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ στροφῇ, ὅθεν καὶ δωρεὰν προτιμᾶται τοῦ ὁμαλοῦ τὸ ἀνώμαλον.

131-3. *τειρομέναν . . . οἴκων*,] Τὸ ʽκοίτᾳ' ἐλλείπει ἐν τοῖς ΑΕ, ὧν καὶ ʽνοσερὰ' μὲν ἐν τῷ Α, ʽνοσηρᾷ' δ' ἐν τῷ Ε, καὶ προηγεῖται μὲν τὸ ʽκοίτᾳ' ἐν τοῖς BC*Bc*, ἐπακολουθεῖ δὲ (κατ' ὀνομ. ʽκοίτα') εἰς τὰ ʽἔχειν' ἐν τοῖς bc· ʽἔντοσθεν' δ' ἀντὶ τοῦ ʽἐντὸς' ἐν τοῖς ΑΕbc. ʽΟ Κιρχ εἰκάζει, ὅτι τὸ ʽκοίτᾳ' εἶνε παρείσακτον, καὶ ὅτι ἡ ἐν τῷ ἀρχετύπῳ γραφὴ ἦτο ʽτειρομέναν νοσερὰ δέμας ἔντοσθεν ἔχειν', καὶ τοῦτο κατὰ παραλλαγὴν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ποιητοῦ, ἥτις εἶχεν οὕτω ʽτειρομέναν νοσερὰν δέμας ἔντοσθεν ἔχειν', πρὸς ὃ ἀνταπεκρίνετο τὸ στροφικόν, ὅπερ εἶχε κατ' αὐτὸν οὕτως: ʽὠκεανοῦ τις ἄπο πέτρα λέγεται'. Τάς, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, παρακεκινδυνευμένας ταύτας εἰκασίας τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς παρερχόμεθα ἀνεξελέγκτους, ὡς μὴ τυχούσας ἀποδοχῆς. Οὐχ ἧττον ὁ Ναύκ. περιέγραψε τὸ ʽκοίτᾳ', ὅπως καὶ ὁ Βαρθόλδ., ὅστις ἐπρότεινε τὴν διόρθ. ʽτειρομέναν νιν ἔχειν ἔντοσθε δέμας νοσερὰν οἴκων', ὅπου καὶ τοῦ ʽἔντοσθε' ὅ τε τύπος καὶ ἡ χρῆσις ἀνήκουστος παρὰ τοῖς τραγι-

οἴκων, λεπτὰ δὲ φάρη
ξανθὰν κεφαλὰν σκιάζειν.

κοῖς, καὶ τὸ 'τειρομέναν νοσερὰν' ἀντὶ τοῦ 'τειρομέναν νόσῳ' ἔτι μᾶλλον ἀνήκουστον. Ὁ Οὐέϊλ.[2] ἐξέδωκε διορθῶν 'τειρομέναν νοσερᾷ κοίτᾳ δέμας ἐντὸς ἔχειν οἶκον', ὅπερ θὰ ἦτο ἀνεκτότερον, ἐὰν ἀντὶ τοῦ 'τειρομέναν' ἐγράφετο 'τειρομένας', νῦν δὲ τὸ 'δέμας' παρέλκει διὰ τὸ 'νοσερᾷ κοίτᾳ', διότι οὐδείς ποτε νοσῶν ('νοσερᾷ') καὶ κλινήρης ('κοίτᾳ') λέγεται ὅτι τείρεται τὸ δέμας (τὸ σῶμα), ἐκτὸς ἐὰν τυχὸν ἐννοῇ, ὅτι τὸ μὲν νοσερὸν εἶνε πάθος ἴδιον τῆς κλίνης, ὅτι δ' αὕτη τείρει τὸ σῶμα (ὄχι δηλονότι καὶ τὴν ψυχὴν) τοῦ ἐπ' αὐτῆς κατακεκλιμένου, ἅπερ προφανῶς ἄτοπα. Ἐν ᾧ δ' ὁ Οὐέϊλ. ἐγκρίνει νὰ ῥηθῇ ὅτι ἡ Φαίδρα οἰκούρει, καὶ τοῦτο κατὰ τρόπον ὅλως ἀήθη καὶ ξένον (: *ὁ οἶκος εἶχεν ἐντὸς* [ἑαυτοῦ δηλ.] *τὴν δέσποιναν*), ὁ Οὐεκλ. κρίνει ἄτοπον νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἡ Φαίδρα οἰκούρει καὶ κατὰ τὸν συνήθη τρόπον (: *ἡ δέσποινα εἶχε δέμας ἐντὸς οἴκων*). Τί παράδοξον, λέγει, ὅτι ἡ οἰκοδέσποινα μένει ἐντὸς τοῦ οἴκου; (τὸ ὅτι ἡ οἰκοδέσποινα νοσεῖ ['κοίτᾳ — νοσερὰ — ᾷ'] παραλείπεται ἢ λησμονεῖται ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀνδρός). Πρέπει, λέγει, νὰ ῥηθῇ, ὅτι μένει ἐντὸς τῆς κλίνης, ὅθεν καὶ ἐξέδωκε διορθ. 'τειρομέναν νοσερᾶς αὐτὰν δέμας ἐντὸς ἔχειν κοίτας', ὅπερ οὐχ ἧττον τῶν λοιπῶν ἀπόβλητον, οὐ μόνον διὰ τὸ περιττὸν 'αὐτάν', ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μονῆρες καὶ ἄνευ δοτικῆς ἢ προθετοπτώτου λεγομένου ἢ ἀπὸ κοινοῦ ὑπακουομένου 'τειρομέναν', καὶ διὰ τὸ 'ἐντὸς κοίτας', ἀντὶ τοῦ 'ἐντὸς οἴκου'. Ἀλλ' *ἐντὸς οἴκων* μὲν ἢ *ἐντὸς κοιτῶνος* κττ. ἀντὶ τοῦ *ἐν οἴκοις* ἢ *ἐν κοιτῶσι*, δύναταί τις ὀρθοεπῶν νὰ εἴπῃ, ὁσάκις τὸ ἀπαιτεῖ ἡ χρεία πληρεστέρου καὶ καταφανεστέρου καθορισμοῦ τῆς σχετικῆς τοπικῆς κατηγορίας, ἥτις συνήθως ἀοριστότερον καὶ γενικώτερον ἐκφέρεται διὰ τῆς προθέσεως (πρβλ. τὴν ὀρθοτάτην παρατήρησιν τοῦ Σχολ. εἰς στ. 132 'δέμας ἐντὸς ἔχειν: ἐντὸς ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς μυχοῖς τοῦ οἴκου'), ὄχι ὅμως καὶ 'ἐντὸς κοίτας' ἀντὶ τοῦ 'ἐν κοίτῃ', ἐκτὸς ἐὰν συνυπονοῇ τις, ὅτι ὁ *ἐπὶ κοίτης* ἢ *ἐν κοίτῃ* εἶνε καταχωμένος μέσα εἰς τὰ στρώματα καὶ κατακουκλωμένος, ὅπερ ἐνταῦθα ὅλως ἄτοπον, ἀφ' οὗ μάλιστα ἕπεται ἀμέσως ἐν 133-4 τὸ 'λεπτὰ δὲ φάρη', περὶ ὧν ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Σχολ. 'λεπτοῖς φάρεσι κατακαλύπτεται τὴν κεφαλήν· οὐ γὰρ ἀνέχεται βαρύτερα διὰ τὴν προσοῦσαν καῦσιν τῆς νόσου'. Τὰ ἐκ τῆς διαφορᾶς ἄρα τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις γραφῶν συγκαττυσθέντα διορθώματα ἐξελέγχονται ἡμαρτημένα καὶ ἄστοχα, καὶ ἀσυγκρίτως ἥττονα τῆς κοινῆς γραφῆς. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἑρμηνείας τῆς κοινῆς ταύτης ἄγεταί τις ν' ἀμφιβάλλῃ, ὅταν βλέπῃ τὸ μὲν 'κοίτᾳ' ἐκλαμβανόμενον κατὰ γράμμα καὶ κυριολεκτικῶς, τὸν δ' Οὐέϊλ. διδάσκοντα νὰ συνάπτωμεν τὸ 'νοσερᾷ κοίτᾳ' μὲ τὸ 'ἔχειν δέμας ἐντὸς οἴκων', ἐν ᾧ ἡ διπλῆ δοτικὴ συναπτέα προφανῶς τῷ 'τειρομέναν', καὶ ληπτέα κατὰ συνεκδοχήν, ἤτοι: *τῷ νοσοῦσαν κατακεῖσθαι* (πρβλ. *κλινήρης = ὁ ἐκ νόσου κατάκοιτος*, κττ. καὶ τὸ δημοτ. κ ε ί τ ε τ α ι = *νοσεῖ*). Ἐννοεῖται δ' ὅτι νοσοῦσα ἡ Φαίδρα καὶ 'δέμας ἐντὸς ἔχει οἴκων', ἤτοι: *οἰκουρεῖ*, καὶ δὲν φαίνεται ἔξω, ὅπως ἔμαθεν ἐκ φήμης ὁ χορός. Ἡ ὅλη ἄρα ῥῆσις 129-133 λέγει ταῦτα: *ἐκ* (ἢ *παρὰ*) *ταύτης δὲ* (τῆς φίλης [ἴδ. εἰς Φοιν. 1430-1609] = 'ὅθεν'· ἴδ. εἰς Φοιν. 7, καὶ σελ. 216) *ἦλθέ μοι πρῶτον* (= 'πρῶτα' [ἴδ. εἰς Φοιν 14] *ἡ*) *φήμη* (= 'φάτις') *οἰκουρεῖν* (*τὴν*) *δέσποιναν* (= 'δέσποιναν δέμας ἐντὸς ἔχειν οἴκων') *κατακλίσει νοσηρᾷ τρυχομένην* (= 'τειρομέναν νοσερᾷ κοίτᾳ', ἤτοι: *δεινῶς νοσοῦσαν καὶ κλινήρη*, ἢ *κατάκοιτον*).

133-4. *λεπτὰ ... σκιάζειν.*] ἴδ. εἰς 131-3.

τριτάταν δέ νιν κλύω
τάνδε κατ' ἀμβροσίου
στόματος ἁμέραν
Δάματρος ἀκτᾶς δέμας ἁγνὸν ἴσχειν,

135-8. *τριτάταν δέ νιν... ἁγνὸν ἴσχειν,*] Καὶ συνθήκη λέξεων καὶ ἑρμηνεία χάος καὶ σύγχυσις, ἔν τε τοῖς σχολίοις καὶ παρὰ τοῖς κριτικοῖς. Τὸ 'Δάματρος ἀκτᾶς (=*ἀλφίτων*, ἢ: *τροφῆς*) συνάπτεται τῷ 'δέμας (=*σῶμα)* ἁγνὸν (=*ἄθικτον*, Βαρθόλδ.) ἴσχειν', ἢ κατ' ἄλλους: *ἴσχειν (τὸ) ἁγνὸν δέμας (ἀπὸ) τῆς ἀκτῆς Δήμητρος.* Ἀλλὰ περὶ ἀποκαρτερήσεως προκειμένου, ὁρίζεται αὕτη διὰ τῆς ἀποχῆς ὄχι τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦ στόματος, ἀπὸ τῆς τροφῆς· στόματος δὲ μνεία, καὶ 'ἀμβροσίου' μάλιστα, γίνεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει. Ἀλλ' ἀκριβῶς τοῦτο τὸ 'κατ' ἀμβροσίου στόματος' δὲν ἐξεύρουν τί νὰ τὸ κάμουν οἱ κριτικοί· ὅθεν ὁ μὲν 'Ρεΐσκ. διώρθου 'τάνδ' ἑκὰς ἀμβροσίου', ὅπερ οὐδεὶς ἀπεδέχθη, ὁ δ' Ἀρτοῦγγ. νοθεύων τὸ 'ἀμβροσίου' ὡς σπάνιον (ἐν ᾧ ἀπαντᾷ ἐν αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ δράματι δίς, ἐνταῦθα καὶ 748), καὶ μὴ ἀναφερόμενον ὑπὸ τῶν σχολ. (διότι δὲν εἶχαν ἀφορμήν· ἀλλ' ἀναφέρει ὅμως αὐτὸ ὁ ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. σελ. 438, 23: 'λόγος οὖν ἀμβρόσιος, καὶ νὺξ ἀμβροσίη, καὶ ἀμβρόσιαι χαῖται, καὶ ἀμβρόσιον στόμα παρ' Εὐριπίδῃ'. Ἄλλως οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει εἶνε Ὁμηρικά), ἐξέδωκε διορθῶν 'τάνδ' ἀβρωσίᾳ', ὅπερ εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον καὶ ὁ Οὐεκλ. Ἀλλὰ τότε τί θέλει τὸ 'στόματος', μᾶλλον δ' εἰπεῖν τί θέλει ὅλη ἡ φράσις 'ἀβρωσίᾳ στόματος', ἀφ' οὗ ἔχομεν τὸ 'Δήμ. ἀ. δέμ. ἁγν. ἴσχειν'; Προφανῶς δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ 'ἀβρωσίᾳ στόματος' παρέλκει οὐχ ἧττον τοῦ 'κατ' ἀμβροσίου στόματος', ἢ ἐτέθη ὅπως σημανθῇ, ὅτι ἡ Φαίδρα ἀπέχει τροφῆς 'ἀβρωσίᾳ στόματος'= *τῷ τὸ στόμα αὐτῆς μὴ δύνασθαι βρῶσιν εἰσδέξασθαι*, διότι τὸ στόμα της δὲν δέχεται τροφὴν ἕνεκα τῆς νόσου, ὅπερ ἀντιμάχεται πρὸς τὰ ἑπόμενα 139-40. (πρβλ. 'θαυμασίως δὲ ὁ Εὐριπίδης περὶ Ὀρέστου νοσοῦντός φησιν 'οὔτε σῖτα διὰ δέρης ἐδέξατο', ὡς βουλομένου μὲν φαγεῖν, μὴ δυναμένου δὲ καταπιεῖν ὑπ' ἀσθενείας, περὶ δὲ Φαίδρας, ἀσιτεῖν βουλομένης εἰς θάνατον, τὸ σύνολον αὐτὴν μὴ δέχεσθαι εἰς τὸ στόμα τροφήν'. ΣΧΟΛ.). Καὶ ἡ διόρθωσις ἄρα αὕτη εἶνε ἄστοχος, ἅμα δὲ καὶ περιττή, διότι τὸ κείμενον ἔχει καλῶς, ἐὰν μόνον κατανοηθῇ ἡ ἀκριβὴς συνθήκη καὶ σημασία τῶν λέξεων. Πρὸς τοῦτο δ' εἶνε ἀνάγκη νὰ κατανοηθῇ πλὴν ἄλλων καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ πρόθεσις 'κατ'' ἀνήκει ὄχι εἰς τὸ 'στόματος' ἀλλ' εἰς τὸ 'ἴσχειν', κατὰ τμῆσιν ἐξενεχθέν, ὅπως ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ Σχολ. 'τριτάταν δέ νιν κλύω τάνδε ἡμέραν *κατέχειν*'· ὅτι τὸ 'δέμας' εἶνε τὸ σῶμα ὄχι τῆς Φαίδρας, ἀλλά: τῆς ἀκτῆς τῆς Δήμητρος, καὶ ὅτι τὸ 'ἁγνὸν' εἶνε ὄχι κατηγορηματικὴ αἰτιατική, ἀλλ' ἐπιθετικὸς διορισμὸς τοῦ 'δέμας', οὗτινος χρῆσις γίνεται οὐ μόνον ἐπ' ἀνθρώπων καὶ ζῴων (οἷον Ἑλέν. 1562 'ταύρειον δέμας'), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀψύχων (οἷον Σοφ. ἀποσπ. 239 'χλωρὸν οἰνάνθης δέμας', Κριτ. [κατὰ Πλουτ. ἠθ. σελ. 879 F Εὐριπ.] ἐν Σισύφ. παρὰ Σέξτῳ Ἐμπ. 403, 1. 'τό τ' ἀστερωπὸν οὐρανοῦ δέμας', Ὀππιαν. Κυνηγ. δ', 167 'δέμας αἰγιαλοῖο', Ὀρφ. Λιθ. 236 'λασίης ὕλης δέμας'. Πρβλ. 'ἰστέον δ' ὅτι σημειοῦνται οἱ παλαιοὶ τὸ δέμας τὸν μὲν ποιητὴν ἐπὶ ἀψύχου ἀεὶ τιθέναι σώματος... τὸ δέ γε σῶμα ἐπὶ ἀψύχου..., τοὺς δὲ μετὰ τὸν ποιητήν, ἐν οἷς καὶ ὁ Εὐριπίδης, ἀδιαφόρως χρᾶσθαι τῇ λέξει φασί. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ποιητὴς τὸ δέμας ἐπὶ ἀψύχου ποτὲ τίθησιν, ὡς ἐν τῷ δέμας πυρός'. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 66, 32. 'δέμας: σῶμα, μορφή, ἰδέα, τρόπος'. ΗΣΥΧ.) Εἴρηται δὲ 'Δά-

κρυπτῷ πένθει θανάτου θέλουσαν
κέλσαι ποτὶ τέρμα δύστανον.
σύ γ᾽ ἄρ᾽ ἔνθεος, ὦ κούρα, στροφ.

ματρος ἀκτᾶς δέμας ἁγνὸν᾽ ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *ἁγνᾶς Δάματρος* (πρβλ. Ὁμηρ. Ὕμν. Δημ. 203 ᾽Δημήτερα ἁγνὴν᾽ κτλ.) *ἀκτᾶς δέμας* (πρβλ. εἰς Φοιν. 174, 809, 813, 846, 1034 κλπ.). ᾽Δάματρος ἀκτὰ᾽ δ᾽ εἶνε ὄχι, ὅπως κοινῶς ἑρμηνεύεται, *ἄλφιτα*, ἢ: *τροφὴ* (ΗΣΥΧ.), ἀλλά: *κλάσμα ἄρτου* (᾽ἀκτὴ Δήμητρος τὸ κλάσμα τοῦ ἄρτου᾽. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 934, 35. Πρβλ. Εὐριπ. ἀπόσπ. 884 ᾽ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυοῖν μόνοιν, Δήμητρος ἀκτῆς πώματός θ᾽ ὑδρηχόου;᾽=ἕνα κομμάτι ψωμὶ κ᾽ ἕνα κουμάρι [κανάτι] νερό). Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις ἐκδεκτέα οὕτω: *τριτάταν δὲ τάνδ᾽* (=*τρίτην δὲ ταύτην*) *ἡμέραν κλύω νιν* (*Φαίδραν*) *ἀμβροσίου στόματος κατίσχειν* (*κατέχειν* ἢ: *κωλύειν ἀπὸ τοῦ θεσπεσίου στόματος*᾽ πρβλ. ᾽ἴσχειν: κωλύειν᾽. ΣΧΟΛ. ᾽κατέχειν: κρατεῖν, κωλύειν, συνέχειν.᾽ ΗΣΥΧ. Αἰσχ. ᾽Αγαμ. 236 ᾽στόματός τε καλλιπρῴρου φυλακὰν κατασχεῖν φθόγγον ἀραῖον οἴκοις=*κωλῦσαι τοὺς φύλακας* [᾽φυλακὰν κατασχεῖν᾽] *φθόγγον ἀρ. οἴ.*, ἤτοι: *κωλῦσαι* [*ἀπὸ τοῦ*] *καλλ. στόματος* κτλ., Εὐμεν. 1008 ᾽τὸ μὲν ἀτηρὸν χώρας κατέχειν᾽= *κωλύειν* [*ἀπὸ*] *τῆς χώρας τὸ ἀτηρὸν*) *δέμας ἁγνὸν ἀκτᾶς Δήμητρος* (ἤτοι: *κλάσμα ἄρτου Δήμητρος — ἁγνῆς*).

139. *πένθει*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ.· ἀλλ᾽ ὁ Βυργέσ. διώρθ. ᾽πάθει᾽ διὰ τὸ μέτρον, ὅπερ καὶ ὑπάρχει μέχρι σήμερον ἐν ταῖς ἐκδδ. ᾽Αλλ᾽ ὅτι τὸ μέτρον εὐοδοῦται καὶ διὰ τοῦ ᾽πένθει᾽, παρετήρησεν ἤδη ἐν ταῖς Ὀξων. Σημ. ὁ Δινδόρφ. Τὸ δὲ τοῦ Σχολ. ᾽ἐπὶ ἀδήλῳ συμφορᾷ᾽ ἔτι ὀλιγώτερον τεκμηριοῖ τὸ ᾽πάθει᾽, διότι εἶνε κατὰ νόημα ἐξήγησις ὄχι τοῦ ἀνυπάρκτου ᾽πάθει᾽, ἀλλὰ τοῦ ᾽κρυπτῷ᾽, ἤτοι: (*πένθει*) *ἐπ᾽ ἀδήλῳ συμφορᾷ*. Πρβλ. Αἰσχ. Χοηφ. 83 ᾽κρυφαίοις πένθεσιν παχνουμένη᾽. Ἡ Τροφὸς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λέγῃ ὅ,τι ἠγνόει, τὸ πάθος, ἀλλὰ μόνον ὅ,τι ἔβλεπε, τὸ πένθος, ὅπως καὶ ὁ Θησεὺς αὐτὸς ἀκούσας τῆς Φαίδ. τὸν θάνατον, ἐρωτᾷ ἐν 803 ᾽λύπῃ (=᾽πένθει᾽) παχνωθεῖσ᾽ ἢ ἀπὸ συμφορᾶς (=᾽πάθους᾽) τίνος;᾽ ὅπου σαφῶς διακρίνεται τὸ *πένθος* τοῦ *πάθους*. Καὶ ἡ καθ᾽ ἡμᾶς συνήθεια ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λέγει: ἔχει κρυφὴ λύπη, ὡς καὶ τἀνάπαλιν: ἔχει κρυφὴ χαρά. ᾽Εξεδώκαμεν τὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως, ὡς τὴν μόνην γνησίαν καὶ ὀρθήν.

140. ᾽*κέλσαι*]... ἐξοκεῖλαι᾽. ΗΣΥΧ. ἤτοι: νὰ τὸ ῥίξῃ ἔξω, νὰ τραβήξῃ ἔτσι ὡς ποῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ δύστηνον τέρμα τοῦ θανάτου.

141-7. Οὐχ ἧττον τοῦ προλαβόντος ἀνερμήνευτον μένει ἐν πολλοῖς καὶ τὸ ἑπόμενον στροφικὸν ζεῦγος (141-60). Εἰς τὸν ἁπλοϊκὸν χορὸν τῶν Τροιζηνίων γυναικῶν βασίλισσα ζητοῦσα ν᾽ ἀποθάνῃ, οὐδεμίαν ἄλλην ὑπόνοιαν εὐλογωτέραν νὰ διεγείρῃ ἦτο δυνατόν, εἰμὴ ὅτι ἔπαθεν ἢ τὰς φρένας ἴσως ἐκ θεῶν, ἢ δεινόν τι καὶ ἀνήκεστον ἐξ ἀνθρώπων. Αὐτὰ ταῦτα εἰκάζει καὶ ὁ χορὸς περὶ τοῦ Αἴαντος παρὰ Σοφ. Αἴ. 138-9, 172 κἑξ., αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ ἡ τροφὸς περὶ τῆς Μύῤῥας, θελούσης ν᾽ ἀποθάνῃ (᾽seu Furor est.. sive aliquis nocuit.. sive est ira deorum᾽ παρ᾽ Ovid. ἐν Metam. X, 397 etc.) Τὸ πρῶτον εἶνε τὸ περιχόμενον τῆς στροφῆς 141-50, τὸ δεύτερον τῆς ἀντιστροφῆς 151-60. Τοῦτο δὲ τό: *ἆρά γε* (141-50) — ἢ (151-60) ἔπρεπε νὰ ἐμφαίνωσιν, ὡς εἰκός, καὶ αἱ πρῶται λέξεις τῶν δύο στροφῶν· δυστυχῶς ὅμως οὔτε ἡ παραδεδομένη γραφὴ οὔτε ἡ μέχρι τοῦδε ἑρμηνεία δικαιολογεῖ τὴν λογικωτάτην ταύτην ἀπαίτησιν τῆς τῶν νοημάτων ἀκολουθίας, καὶ ἰδοὺ διὰ τί.

141. *σὺ γ᾽ ἄρ᾽ ἔνθεος ὦ κούρα*,] Ἡ

εἴτ' ἐκ Πανὸς εἴθ' Ἑκάτας

κοινὴ ἐν τοῖς βιβλ. 'σὺ γάρ'· ἀλλ' ὅτι ὁ 'γάρ' ἐνταῦθα οὐδὲν ἔχει νόημα, ἀναντίῤῥητον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βρύγκ. διορθ. ἐξέδωκεν 'ἆρά γ' ἔνθεος', καλῶς μὲν ὡς ἐκ τοῦ νοήματος καὶ τοῦ μέτρου, ἀλλ' ἐν μέρει μόνον, διότι τὸ ἐν 145 'σὺ δ' ἀμφὶ' ἀποδεικνύει τὸ ἀπαραίτητον τοῦ 'σύ', ἄλλως δὲ διπλωματικῶς ἀδικαιολόγητος ὅλως καθ' ἡμᾶς καὶ αὐθαίρετος. Ἀπεκρούσθη ὅμως ὑπὸ τῶν μετέπειτα ἐκ μετρικῶν προλήψεων αὕτη τε καὶ ἡ ἐν σημ. προταθεῖσα 'σὺ γ' ἆρ'' (ἡ πασῶν ὀρθοτάτη), ὡς καὶ ἡ ἀνωνύμου 'σὺ γ' ἄρ'', καὶ εἰσήχθη εἰς τὰς ἐκδδ. (Βώθ. Ἀρτ. Δινδ. Φιξ. Οὐϊτσέλ.) ἡ διόρθωσις τοῦ Ἑρμάννου, 'σὺ τἄρ' ἔνθ.'. Ἀλλὰ μεθ' ὅσα προείπομεν εὔκολον νὰ ἴδῃ τις, ὅτι ἡ διόρθ. αὕτη λέγει ἄτοπα, ὡς δι' αὐτῆς ἀνενδοιάστως μὲν τοῦ χοροῦ ἀποφαινομένου περὶ τῆς μανίας τῆς Φ., ὅπερ μετὰ τοῦ ἀπρεποῦς καὶ ἀδύνατον, ἀνεξήγητον δὲ καταλείπουσα τό τε 145 'σὺ δ'' καὶ τὸ 151 'ἤ'. Ἐπῆλθεν ἐσχάτως ἡ τοῦ Λαχμάνν. καὶ Κιρχ.[1] διόρθ. 'οὐ γὰρ ἔνθεος' καὶ ἐν 145 'οὐδ' ἀμφὶ', ἡ κοινὴ σχεδὸν σήμερον (Ναυκ. Οὐέϊλ. Δινδ.[5] Κιρχ.[2] Οὐεκλ.), παλαιογραφικῶς μὲν εὐνόητος καὶ μετρικῶς ἄψογος, ἄτοπος ὅμως καὶ αὕτη κατ' ἐναντίον τῇ τοῦ Ἑρμάννου λόγον, ὡς ἀνενδοιάστως αὐτὴ ἀρνουμένη ὅ,τι ἐκείνη ἀνενδοιάστως ἐβεβαίου, ἀμφότερα δ' ἄτοπα (τὸ 'ἦ γάρ' τοῦ Ναυκ. σχεδὸν προτιμότερον κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ πλημμελὲς κατὰ τὰ ἄλλα), ἐγκαταλείπουσα δὲ τὸν 'γάρ' ὁμοίως ἀνεξήγητον. Ἡ ἑστία τοῦ κακοῦ εἶνε ὁ 'γάρ', ὅστις καθ' ἡμᾶς παρεφθάρη ἐκ τοῦ 'γ' ἆρ''. Πρὸ ἡμῶν, ὡς προείπομεν, εἶδε τοῦτο καὶ ὁ Βρύγκ., ἀλλ' οὐ μόνον αἱ μετρικαὶ προλήψεις, ἀλλὰ καὶ ἡ παρὰ τοῖς ἀλλογενέσιν ἀτελὴς ἐπίγνωσις τῆς ἐννοίας τοῦ *ἆρα* τούτου (ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 745-6), συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἀξιωθῇ τῆς δεούσης προσοχῆς ἡ εἰκασία ἐκείνη τοῦ ἐξόχου ἑλληνιστοῦ. Εἶνε δ' ὁ μὲν 'ἆρα' ἐνταῦθα ἀπορηματικὸς ἐν ἐρωτήσει, ὁ δὲ 'γὲ' ἐμφαντικὸς μετ' ἀντιδιαστολῆς τοῦ 'σύ' πρὸς τὸ 151 'ἤ πόσιν κτλ.', καὶ τὰ δύο μόρια ἔχουσι τὸν αὐτὸν τονισμὸν καὶ ἐν τοῖς Ἠλ. 374 π. χ. 'πονηρῷ γ' ἆρα χρήσεται κριτῇ', καὶ Αἰσχ. ἀποσπ. 190 'τράγος γένειον ἆρα πενθήσεις σύ γε' (=*σὺ γ' ἆρα πενθήσεις*), μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ὁ μὲν *ἆρα* ἐν τούτοις εἶνε συλλογιστικὸς καὶ ἄνευ ἐρωτήσεως, ὁ δὲ *γὲ* ἐμφαντικὸς μόνον καὶ ἄνευ ἀντιδιαστολῆς. Ἠδυνάμεθα νὰ παραβάλωμεν ἄλλα χωρία, ἀκριβῶς ὅμοια, ἅτινα ὅμως ὡς καθ' ὅμοιον τρόπον ἐφθαρμένα, ἤθελον ἀπαιτήσῃ λόγον πολὺ μακρότερον, ὅθεν καὶ ἀναβάλλομεν τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς οἰκείους τόπους. Οὕτως ἔχοντος τοῦ 'σὺ γ' ἆρ'', καὶ τὸ 145 'σὺ δ'' ἀναλαμβάνει τὴν προσήκουσαν αὐτῷ χρῆσιν, ἐν σχήματι ἀναφορᾶς εἰρημένον κατὰ τὰ Αἰσχ. Ἱκετ. 375 'σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον', Εὐμεν. 34 'ἦ δεινὰ λέξαι, δεινὰ δ' ὀφθαλμοῖς δρακεῖν' κττ. Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις 141 κλπ.... 151 κλπ. ἔσται λέγουσα ταῦτα: *σὺ γ' ἆρα* (=*ἆρά γε* κοινότερον) *φοιτᾷς, σὺ δὲ τρύχει..., ἢ πόσιν τὸν Ἐρεχθειδᾶν ποιμαίνει τις ἐν οἴκοις* κτλ.;

ἔνθεος, ὦ κούρα,] Ἡ κλητικὴ 'ὦ κούρα' (ὅπως καὶ σήμερον αἱ πρεσβύτεραι πρὸς τὰς νεωτέρας φιλίως καὶ οἰκείως: κόρη μου, 'ὦ νέα Φαίδρα'. ΣΧΟΛ.) πρὸς τὴν Φαίδραν, καὶ ἀποῦσαν, ὡς πολλάκις παρὰ τοῖς τραγικοῖς (Αἰσχ. Ἀγ. 83, Σοφ. Αἴ. 134 κλπ.) Τὸ δ' 'ἔνθεος (=ἐκ θεοῦ κάτοχος, μανική' ΣΧΟΛ. 'ἔνθους... μαινόμενος πνευματοφόρος' ΗΣΥΧ., διότι τὴν μανίαν οἱ παλαιοὶ ἐνόμιζον καὶ ὠνόμαζαν 'ἱερὰν νόσον', ['θεία νόσος' Σοφ. Αἴ. 186], ὡς σήμερον οἱ Μωαμεθανοὶ καὶ ἄλλοι, οἱ καὶ τοὺς παράφρονας ὡς 'ἐνθέους' καὶ πνευματεμφόρους σεβόμενοι καὶ περιέποντες) ἀνάφερε εἰς τὰ

142. *ἐκ Πανὸς* κἑξ.] συνδεδεμένα διὰ τοῦ 'εἴτε — εἴτε' καὶ 'ἤ — ἤ'. Ἐν Α 'ματρὸς οὐρείας φοιτᾷς', ἀλλ' ἐν C 'μ.

ἢ σεμνῶν Κορυβάντων
ἢ ματρὸς ὀρείας φοιτᾷς,
σὺ δ' ἀμφὶ τὰν πολύθηρον
Δίκτυνναν ἀμπλακίαις
ἀνίερος ἀθύτων πελάνων τρύχει;
φοιτᾷ γὰρ καὶ διὰ λίμνας
χέρσονδ' ὕπερ πελάγους
δίναις ἐν νοτίαις ἅλμας·
ἢ πόσιν, τὸν Ἐρεχθειδᾶν ἀντιστρ.

ὀρείας φοιταλέου φοιτᾷς', καὶ ἐν B 'ματρὸς ὀρείας φοιταλέου', ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'μ. οὐρείας φοιταλέου', ἐξ ὧν ὡς μόνον ὀρθὸν ἐξάγεται τὸ 'ματρὸς ὀρείας φοιτᾷς' ('γρ. φοιτᾶς... τὸ δὲ ἑξῆς ἔνθεος φοιτᾷς... τὸ δὲ φοιτᾷς ἀντὶ τοῦ μαίνῃ'. ΣΧΟΛ.), ὅπερ ὡς ἄμετρον ὁ Βώθε. διώρθ. 'φοιτᾷς ἢ (ὁ Βαρθ. 'καὶ) ματρὸς ὀρείας' διὰ τὸ μέτρον. Σύναπτε δὲ τῷ 'φοιτᾷς' τὸ 'σὺ γ' ἆρ' ἔνθεος'. Καὶ ὁ μὲν Πὰν ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ αἴτιος τῶν αἰφνιδίων καὶ ἀνεξηγήτων θορύβων καὶ ὁρμημάτων, ὅθεν καὶ οἱ πάνειοι ἢ πανικοὶ θόρυβοι καὶ ταραχαὶ καὶ κινήματα, μάλιστα δὲ τὰ πάνεια ἢ πανικὰ δείματα (πρβλ. Μηδ. 1172, Ῥῆσ. 36). Κατ' ἐνέργειαν δὲ τῆς Ἑκάβης παρίσταντο τὰ δαιμονιώδη κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ῥύμας φαντάσματα, καὶ ἐτελοῦντο μυστηριώδη καὶ μαγικὰ ἔργα (πρβλ. Μηδ. 397). Οἱ δὲ Κορύβαντες ἦσαν ὀπαδοὶ καὶ ἱερεῖς τῆς 'ὀρείας θεᾶς', ἤτοι τῆς κατὰ τὰ ὄρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ῥέας Κυβέλης ἢ μητρὸς Ῥέας, ὅπως καὶ οἱ ἐν Κρήτῃ 'Κουρῆτες' τῆς αὐτῆς θεᾶς, ἣν ἐλάτρευον ὀργιάζοντες ἐν εὐάσμασι καὶ ἐν τυμπάνοις καὶ αὐλοῖς καὶ λαμπαδηδρομίαις διελαύνοντες τοὺς δρυμοὺς καὶ τὰ ὄρη (πρβλ. Εὐρ. Βακχ. 59, 126, 129, Ἑλέν. 1301 κλπ.).

145-7. *σὺ δ' ἀμφὶ... τρύχει;*] ἤτοι: *σὺ δ'* (κατ' ἀναφοράν, ἴδ. εἰς 141) *ἀμπλακίαις ἀμφὶ τὴν πολύθ. Δίκτ.* (= *ἁμαρτίαις περὶ τὴν π. Δ.*, τουτέστιν: *εἰς τὴν πολύθ. Δίκτυνναν ἁμαρτοῦσα) τρύχει* (='καταπονῇ' ΣΧΟΛ.). *ἀνίερος (οὖσα, τυγχάνουσα) πελάνων* ('πλακούντων καὶ πεμμάτων' ΣΧΟΛ.) *ἀθύτων* (κατηγορηματικῶς); Καὶ τὸ μὲν 'ἀμπλακίαις ἀμφὶ τὰν πολ. Δίκτυνναν' κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ παρακειμένου ἢ συνωνύμου ῥήματος (πρβλ. εἰς Φοιν. 15-6 καὶ σελ. 200 καὶ ἀλλαχ.), οἷον τὸ *ἁμαρτάνω*, φερομένου πρὸς τὴν *περὶ* (=ποιητ. *ἀμφὶ*) ἢ *εἰς*, ἡ δὲ δοτικὴ αὐτὴ 'ἀμπλακίαις' ἐμφαίνει τὸ ποιητ. αἴτιον τοῦ 'τρύχει' (=*ἀμπλακοῦσα περὶ τὴν π. Δ. κακοπαθεῖς*)· τὸ δ' 'ἀνίερος' πρὸς γενικ. δυνάμει τοῦ στερητικοῦ ἄλφα (ἴδ. εἰς Φοιν. 326, 351 κλπ. καὶ σελ. 380), ἰσοδυναμοῦν τῷ: *ἀμέτοχος* (οὖσα) *τῆς ἐκ τῶν ἱερῶν πελάνων χάριτος οὐ τυθέντων*. Παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ μάλιστα τοῖς δραματικοῖς, οὐ μόνον τὰ ὀνόματα ἀντικαθιστῶσιν ὁλοκλήρους προτάσεις, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν τούτοις καὶ μάλιστα τοῖς ἐπιθέτοις ἔννοιαι χρησιμεύουσιν εἰς συμπλήρωσιν ἀλλήλων. Ἡ δὲ Δίκτυννα, θεὰ τῆς θήρας, ὅθεν 'πολύθηρος' ἐνταῦθα, καὶ 'οὐρεία' ἐν Ἰφ. Τ. 127 ἐπικαλουμένη, ἐλατρεύετο μὲν ἰδίως ἐν Κρήτῃ, ἐσυνταυτίζετο δὲ μὲ τὴν Ἄρτεμιν (ἴδ. Παλαιφάτ. ἀπίστ. λα', Διοδώρ ε', 76).

148-50. *φοιτᾷ γὰρ... ἅλμας.*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ὑπὲρ' καὶ 'δίναις ἐν νοτίαις' AEac, 'δίναισιν νοτίαις' cd, 'νοτίας' *B*. Τὴν ματαίαν τοῦ Σκαλιγέρ. καὶ Οὐοσσ. διόρθ. 'χέρσου' ἠθέλησε νὰ στηρίξῃ ὁ Δινδ. ἑρμηνεύων τὸ 'χέρσου'=

ἀρχαγόν, τὸν εὐπατρίδαν,
ποιμαίνει τις ἐν οἴκοις
κρυπτᾷ κοίτᾳ λεχέων σῶν;

ἀτρυγέτου, ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε ἀστήρικτος καὶ αὐθαίρετος. Ὁ Μόγκ. διώρθ. 'ὕπερ', καὶ ἡ διορθ. αὕτη ὡς ἀπαραίτητος ηὐδοκίμησεν, εἰσαχθεῖσα εἰς τὰς πλείστας ἐκδ., ἀλλὰ τὸ νόημα ἔμεινεν ἀκατάληπτον. Ὁ Οὐέϊλ. παρετήρησεν, ὅτι ἡ σύνδεσις 'καὶ-τὲ' εἶνε ἀδύνατος, τοῦ 'καὶ' ὄντος ἐπιδοτικοῦ, καὶ τοῦτο εἶνε ὀρθόν, ἀλλ' ἡ ἐν τῇ α'. ἐκδοθεῖσα διόρθ. αὐτοῦ 'χωροῦσ' ὑπὲρ πελάγους', καὶ ὑπὸ τοῦ Οὐεκλ. μετεκδοθεῖσα ἀνεκλήθη ἐν τῇ β', καὶ εὐλόγως, διότι εἶνε ὅλως ἄστοχος καὶ αὐθαίρετος. Ὁ Βαρθόλδ. τηρῶν τὴν ἀπὸ Μογκ. κοινὴν σχεδόν, ἐκδέχεται τὸ 'χέρσον θ' ὕπερ' διὰ μέσου, καὶ ἑρμηνεύει = *ὥσπερ ὑπὲρ χέρσον*, ἀλλ' ἀμφότερα προφανῶς αὐθαίρετα. Ἡ γραφὴ εἶνε ἐφθαρμένη, παρεφθάρη δὲ καθ' ἡμᾶς τὸ 'χέρσον θ' ὕπερ', ἐκ τοῦ 'χέρσονδ' ὕπερ', ὅπερ καὶ εἶνε ἡ γνησία γραφὴ παρεκληφθεῖσα διὰ τὸ σπάνιον τῆς λέξεως. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς: *ὑπερφοιτᾷ* (='φοιτᾷ.. ὕπερ') *γὰρ καὶ διὰ θαλάσσης* (='διὰ λίμνας') *χέρσονδ'* (=*εἰς τὴν ξηρὰν*) *ἐν* (*ταῖς*) *νοτίαις δίναις* (τῆς τοῦ) *πελάγους ἅλμης* (ποιητικῶς, ἀντὶ τοῦ: *ἐν τοῖς ὑγροῖς κύμασι τοῖς ἐν τῇ πελαγίᾳ ἅλμῃ περιδινουμένοις*, καθ' ἃ πολλάκις περὶ τούτου εἴπομεν)· πρβλ. Ἰλ. Φ 237-9 'τοὺς ἔκβαλλε... χέρσονδε· ζωοὺς δὲ σάω κατὰ καλὰ ῥέεθρα, κρύπτων ἐν δίνῃσι βαθείῃσιν μεγάλῃσιν (=*κύμασι βαθ. μεγ.*)', ὅπερ καὶ εἶχεν ἴσως ἐν νῷ ἢ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ποιητής. Πρβλ. ὁμοίως περὶ τῆς τῶν συνωνύμων ποιητικῆς πληθώρας 752-4 'ἃ διὰ πόντιον κτλ.', καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα. Τὸ δὲ 'φοιτῶ ὕπερ' = *ὑπερφοιτῶ* (ὡς καὶ *μετα-κατα-ἐπιφοιτῶ* κλπ.), οἷον Ἀντιγ. 785, ὅπου τὸ 'φοιτᾷς δ' ὑπερπόντιος' = *πόντιος δ' ὑπερφοιτᾷς*, κττ.

154. *κρυπτᾷ... σῶν;*] 'ποιμαίνει', ὅπως ἤδη ὁ Κάντερ., ὁ Α, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'πημαίνει', ἐν ἅπασι δὲ 'κρυπτὰ κοίτᾳ', πλὴν τοῦ Β, ὅπου 'κρυπτὰ κοίτα', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Μόγκ. καὶ ἅπαντες οἱ μετ' αὐτόν, πλὴν τοῦ Πάλ., καὶ ταῦτα ἀποδιοπομπούμενοι τὴν δοτικὴν ὥς τι μόλυσμα. Τὸ διατί δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν, διότι καθ' ἡμᾶς κάλλιστα ἔχουσι τὰ πάντα μετὰ τῆς δοτικῆς, ἤτοι: *ἢ* (*τὸν*) *πόσιν τὸν Ἐρεχθειδᾶν* ('Ἀθηναίων' ΣΧΟΛ.) *ἀρχαγόν, τὸν εὐπατρίδαν, ποιμαίνει* ('βουκολεῖ, ἐξαπατᾷ' ΣΧΟΛ.) *τις* (θηλυκῶς 'γυνή' ΣΧΟΛ.) *ἐν οἴκοις κρυπτᾷ λεχέων σῶν κοίτᾳ* (=*κρυπτᾷ ἀπὸ τῶν σῶν λεχῶν κοίτᾳ*, ἤτοι: *κρυπτῇ ἀπὸ τῆς σῆς νομίμου εὐνῆς συνουσίᾳ;*) Καὶ ἡ φράσις καὶ τὰ νοήματα εἶνε τόσον ἁπλᾶ καὶ λογικά, ὥστε ἀποροῦμεν διὰ τί ἀπήρεσε μὲν αὕτη ἡ γραφή, ἤρεσε δὲ ἡ ἄλλη, ἥτις ἰδοὺ τί λέγει: ἢ (τὸν) πόσιν κτλ. ποιμαίνει τις κρυπτὰ λεχέων σῶν κοίτα. Δὲν λέγω, ὅτι δὲν δύναται νὰ ῥηθῇ, ὅτι *κοίτη κρυπτὴ ποιμαίνει τὸν πόσιν*, ἀλλ' ἀναντιῤῥήτως πολλῷ κάλλιον τό: (γυνή) *τις κοίτῃ κρυπτῇ ποιμαίνει τὸν πόσιν*. Πλὴν δὲ τούτου ἡ ἀντωνυμία 'τίς', εὐνόητος ἐπὶ γυναικός, εἶνε οὐ μόνον ἄκομψος, ἀλλὰ καὶ παράλογος αὐτόχρημα ἐπὶ κοίτης, διότι, ἐρωτῶν ὁ Χορός, ἂν *κοίτη τις κρυπτὴ* ποιμαίνει τὸν πόσιν, συνυποδηλοῖ, ἢ ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ Θησέως πολλαί τινες κοῖται, κρυπταὶ ἢ μή, ἢ ὅτι ὁ Χορὸς θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα ὡς ὄχι καὶ τόσον σπουδαῖον. Καὶ ταῦτα μέν, ἐὰν οἱ κριτικοὶ ἐκδέχωνται τὴν φράσιν ὀρθῶς, ἐὰν δ' ἐκδέχωνται αὐτήν, ὡς ὁ Φίξ., μεταφράζων κατ' ἄλλους: *ποιμαίνει τὸν πόσιν κρυφία τις συνουσία ἐν τῇ σῇ κλίνῃ*, (καὶ ταῦτα 'κρυπτὰ κοίτα' γράφων), τότε δὲν ἔχω πλέον τί νὰ εἴπω πρὸς τὰς τοιαύτας ἀτοπίας, ὡς καὶ πρὸς τὸν Οὐεκλ. ἐκδόντα ἐν

ἢ ναυβάτας τις ἔπλευσεν
Κρήτας ἔξορμος ἀνὴρ
λιμένα τὸν εὐξεινότατον ναύταις,
φάμαν πέμπων βασιλείᾳ,
λύπᾳ δ' ὑπὲρ παθέων
εὐναίᾳ δέδεται ψυχά;

διορθ. 'λεχέων σοῦ'. Καθὼς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, *κοίτη*, *λέχος*, *λέχη*, *εὐνή*, καὶ πάντα τὰ ἄλλα συνώνυμα, πλὴν τῆς κυρίας αὐτῶν σημασίας, τῆς ὑλικῆς, ἐμφαίνουσιν εὐφήμως τὰ μὲν τὸν νόμιμον γάμον, τὴν νόμιμον συζυγίαν, ὡς καὶ τὴν νόμιμον ἐρωτικὴν συγκοινωνίαν, τὰ δὲ πάντα ταῦτα καὶ μὴ νομίμως γινόμενα· ἡ ἀκολουθία δὲ τῶν νοημάτων καὶ τὰ συμφραζόμενα ὁδηγοῦσιν ἀπταίστως πρὸς τὴν ἑκάστοτε ἀληθῆ ἔννοιαν. Ἐνταῦθα δὲ τὸ ἄπταιστον καὶ ἀβίαστον νόημα τοῦ κειμένου εἶνε τὸ προεξηγηθέν.

157. *λιμένα τὸν εὐξεινότατον*] Ὅπως τῶν Σχολ. οἱ μὲν 'Τροιζήνιον', οἱ δὲ 'Μουνίχιον', οὕτω καὶ τῶν κριτικῶν οἱ πλεῖστοι ἐννοοῦσι τὸν Πειραιᾶ, ὡς τοῦ ποιητοῦ ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων λέγοντος ταῦτα. Ἀλλ ὁ μὲν ποιητὴς οὐδὲν τοιοῦτον λέγει, ἐπειδὴ δ' ὁ Χορὸς σύγκειται ἐκ Τροιζηνίων γυναικῶν, καὶ ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Τροιζῆνι, οὐδένα ἄλλον, νομίζομεν, λιμένα δύναται νὰ ὑπονοήσῃ ὁ ἀπρόληπτος ἀναγνώστης, εἰμὴ τὸν καὶ πάλαι καὶ νῦν πολυφοίτητον Τροιζήνιον.

158. *φάμαν πέμπων*] Τὸ 'φάμαν' ὡς μέση λέξις ἐνταῦθα='λυπηρὰν φήμην' ΣΧΟΛ., ὡς πολλάκις. Οὕτω καὶ ἡ συνήθεια: ν' ἀκούσω τὸ χαμπάρι (=*φήμην*) σου=τὴν περὶ τοῦ θανάτου σου φήμην ἢ ἀγγελίαν. Τὸ δὲ 'πέμπων' ἐνταῦθα=*φέρων*, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ.

160. *εὐναίᾳ . . . ψυχά;*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'εὐναίᾳ' ἐν τῷ a, καὶ 'εὐναία' ἐν τοῖς λοιποῖς· ἀλλ' ἡ σημείωσις τοῦ παρὰ Κιρχ. Σχολ. 'γράφεται δὲ καὶ πρὸς εὐθεῖαν', δηλοῖ ὅτι ἡ δοτικὴ ἦτο ἡ ἐπικρατοῦσα γραφή. Πλὴν δὲ τοῦ B καὶ *B*, ὅπου 'ψυχᾶ', καὶ τοῦ a, ὅπου 'ψυχᾷ', ἐν Λ καὶ τοῖς λοιποῖς 'ψυχά', ἐν δὲ τῷ d 'ψυχάν'. Οἱ κριτικοὶ ἀναφέρουσιν, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐν τοῖς Σχολ. τὸ 'ψυχάν', ἀλλὰ τοῦτο κεῖται ἐν αὐτοῖς καθ' ἑρμηνείαν τοῦ 'ψυχᾷ'. Καὶ ὁ μὲν Οὐαλκεν. καὶ Μόγκ. 'εὐναίᾳ δέδεται ψυχά', ἀλλ' ὁ Ματθ. Βωθ. Κιρχ[1]. καὶ Οὐεϊλ[2]. 'ψυχάν', ἅπαντες δ' οἱ ἄλλοι, ὅπως καὶ Κιρχ[2] καὶ Οὐεϊλ[1] 'εὐναία δέδεται ψυχάν'· ἀκριβῶς δ' ἡ σήμερον κοινὴ αὕτη εἶνε ἡ πασῶν χειρίστη, διότι τὸ νόημα εἶνε, ὅτι: *εὐναία* (=*κλινήρης*) *ἡ Φαίδρα δέδεται λύπῃ τὴν ψυχήν*, ὅπερ ἄτοπον, διότι δὲν ἔπληξε τὴν Φαίδραν ἡ λύπη κλινήρη οὖσαν, ἀλλ' ἡ λύπη κατέστησεν αὐτὴν κλινήρη. Ἀφίνω ὅτι ἐπὶ τῆς μεταφορικῆς χρήσεως τοῦ 'δέδεται', εἶνε ἀνάρμοστος ἡ κατ' αἰτιατικὴν ἐκφορὰ τοῦ 'ψυχάν', ἧς τὸ κύριον ἔργον εἶνε νὰ παριστᾷ τὴν αἰτιατικὴν ὡς μέρος ὅλου, ὡς ἂν εἰ ἤθελεν ὁ χορὸς νὰ εἴπῃ τρόπον τινά, ὅτι ἡ Φαίδρα *τὴν ψυχὴν* (=*οὐ τὸ σῶμα*) δέδεται, ὅπερ ἔτι χεῖρον. Οὐδείς, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἐξήνεγκέ ποτε οὕτω τὴν τοιαύτην μεταφορὰν (πρβλ. Πινδ. Πυθ. γ', 54 'ἀλλὰ κέρδει καὶ σοφία δέδεται', Νεμ. ια', 45 'δέδεται γὰρ ἀναιδεῖ ἐλπίδι γυῖα' (ἤτοι κατὰ τὴν παρὰ Πινδ. χρῆσιν τοῦ 'γυῖα' καὶ τὰ συμφραζόμενα: *ἀναιδεῖ γὰρ ἐλπίδι* [ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι] *δεδέμεθα*), Ὀλ. η', 92 'νικώμενοι γὰρ ἄνδρες ἀγρυξίᾳ δέδενται' [ὄχι: *ἀγρ. τὴν γλῶσσαν δέδενται*], Ἀπολλ. Ῥοδ. α', 273 'τῇ δέ τ' ὀδυρομένῃ δέδεται κέαρ ἔνδοθεν ἄτῃ' [τὸ 'κέαρ' κατ' ὀνομαστ. ὑπο-

φιλεῖ δὲ τᾷ δυστρόπῳ γυναικῶν ἐπῳδ.
ἁρμονίᾳ κακᾷ δύστανος
ἀμηχανία συνοικεῖν

κείμ. συνεκδοχ. = *ψυχή*, καὶ ὡς ὅλον, ἄνευ δηλονότι συνυποδηλώσεως ὅτι τὸ 'κέαρ' εἶνε μέρος ὅλου]. Πρβλ. καὶ Φρύνιχ. ἐν Βεκκέρ. Ἀνεκδ. σελ. 38, 15: 'δέδεται ἡ ψυχὴ ὑπ' ὀδύνης, ἐπὶ τῶν ἄγαν ἀπορούντων διὰ λύπην'). Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς διορθ. τοῦ Οὐεκλ. 'εὐναία δέδεται ψυχᾶς', ὅστις ἀποδήσας τὸ 'ψυχὰν' ἀπὸ τοῦ 'δέδεται', καὶ προσδήσας τῷ 'λύπῃ', συμπροσέδησε καὶ τὴν Φαίδραν αὐτὴν τῇ εὐνῇ, ὄχι πλέον μεταφορικῶς, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς ὥς τινα παράλυτον. Ἐκ πάντων τούτων ἐπαρκῶς, νομίζω, ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ μὲν κοινὴ εἶνε ἀπόβλητος, ἡ μόνη δ' ὀρθὴ καὶ γνησία, εἶνε αὐτὴ ἡ καὶ διπλωματικῶς μᾶλλον ἀξιόπιστος, ἔχουσα οὕτως ἐννοίας καὶ συντάξεως: *(τῇ) δ' ὑπὲρ* (ἕνεκα, ἐκ τῶν ἀγγελθέντων) *παθέων εὐναίᾳ λύπῃ (ἡ) ψυχὴ* (αὐτῆς, τῆς Φ.) *δέδεται*. Σημειωτέον δὲ μόνον ὅ,τι πολλάκις εἴπομεν περὶ τῶν παρὰ ποιηταῖς ἐπιθέτων, ὅτι ἀναπληροῦσιν ὁλόκληρον πρότασιν, καὶ ὅτι ἄρα καὶ τὸ 'εὐναίᾳ λύπῃ' = *τῇ εὐναίαν (τὴν Φαίδραν) ποιησάσῃ λύπῃ*, ἤτοι: λύπῃ, ἥτις ἔρριψεν εἰς τὴν κλίνην τὴν Φαίδραν.

161-4. *φιλεῖ δὲ . . . ἀφροσύνας.*] Ἄλλοι ἄλλα πάλαι τε καὶ νῦν. Κοινῶς πρότερον, ἐν μέρει δὲ καὶ νῦν (Βρ. Βώθ. Ματθ. Μόγκ. Φίξ. Δίνδ. Πάλ.) 'ἁρμονίᾳ κακά', ἀκολούθως (Κιρχ. Ναύκ. Οὐέϊλ. Βαρθ. Οὐεκλ.) 'ἁρμονίᾳ κακᾷ'. '"Ἀρά γε ἐν γαστρὶ ἔχει ἡ Φαίδρα καὶ διὰ τοῦτο ἄσιτός ἐστιν;' ΣΧΟΛ. Καὶ ὅτι μὲν περὶ τούτου πρόκειται ἐν τῇ ἐπῳδῷ, φανερόν· ἀλλ' ἐκ τούτου καὶ ἄλλων ὁμοίων σχολ. προέκυψε τὸ παρ' Ἀρτούγγ. ἀπόβλητον διόρθωμα 'φιλεῖ δὲ τὰ δυστρόφῳ γ. ἁρμονίᾳ κακὰ δ. ἀ. ξ. ὠδίνων καὶ δυστοκίας'. Καὶ οἱ μὲν γράφοντες 'κακὰ' ἐκδέχονται τὰς λέξεις οὕτω: *φιλεῖ δὲ τᾷ δυστρόπῳ ἁρμονίᾳ* (= κράσει) *τῶν γυναικῶν συνοικεῖν κακὰ δύστανος ἀμηχανία ὠδίνων τε καὶ ἀφροσύνας*, ἤ: *ἕνεκα ὠδ. τε καὶ ἀφρ.*, χωρίς, ἐννοεῖται, καὶ νὰ μᾶς διδάξωσι πῶς μὲν τὸ 'ἁρμονία' σημαίνει: κρᾶσιν, ἰδιοσυγκρασίαν, πῶς δὲ συνάπτονται καὶ τί θέλουσιν τὰ δύο ἐπίθετα 'κακὰ δύστ.', ἁπλούστατα ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ συνδεόμενα αὐτὰ διὰ τοῦ ἀνυπάρκτου *καί*· οἱ δὲ γράφοντες 'κακᾷ' οὕτω: *φιλεῖ δὲ τᾷ δυστρόπῳ κακᾷ ἁρμονίᾳ γυναικῶν δύστανος ἀμηχ.* κτλ., ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, ἐμβάλλοντες τὸν ἀναγνώστην εἰς ἔτι χείρονα ἀπορίαν, πῶς συνάπτονται καὶ τί θέλουσι τὰ 'δυστρ. ἁρμ. κακᾷ'. Ἀλλ' ἂν ἄλλοι σιωπῶσιν, ὁ Βαρθόλδ. ὅμως διδάσκει ἡμᾶς ἁπλούστατα, ὅτι τὸ 'δυστρόπῳ - ἁρμονίᾳ - κακᾷ' = *ἁρμονίᾳ κακοτρόπῳ*, ἐπειδὴ δ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς κατορθοῦται ἡ διὰ τῆς ἀλγεβρικῆς ταύτης ἐξισώσεως ἐξαφάνισις τοῦ 'δυσ—' ἢ τοῦ 'κακᾷ', ὁ Οὐεκλ. ἀνέλαβε νὰ μᾶς τὸ ἑρμηνεύσῃ διὰ τῆς μεταφυσικῆς, παρατηρῶν, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ 'ἁρμονία' αἴρεται διὰ τοῦ 'δύστροπος' καὶ ὅτι τὸ 'δύστροπος ἁρμονία' ἐμφαίνει τὴν ἐπὶ τὸ διάφωνον καὶ ἀπηχὲς διατάραξιν τῆς γυναικείας οὐσίας καὶ φύσεως, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἡ μὴ κατανοηθεῖσα συνθήκη καὶ ἔννοια τῶν λέξεων ἔχει οὕτω: *φιλεῖ δὲ συνοικεῖν τῇ δυστρόπῳ (τῶν) γυναικῶν* (ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *ταῖς δυστρόποις* [= ὑστερικαῖς ἐνταῦθα] *γυναιξί*. πρβλ. Αἰσχ. Ἀγ. 808 'τὸν δικαίως καὶ τὸν ἀκαίρως πόλιν οἰκουροῦντα πολιτῶν' κττ.) *κακᾷ ἁρμονίᾳ* (= *κατὰ κακὴν σύζευξιν* ['ἁρμονίας: συζεύξεως'. ΗΣΥΧ.], συνδυασμόν, τέρμασμα, *ἡ ἐκ τῶν*) *ὠδίνων τε καὶ (τῆς) ἀφροσύνης* (= *παραφροσύνης*, ὅπως καὶ ἀνωτέρω 140 'ἔνθεος', 144 'φοιτᾷς') *δύστηνος ἀμηχανία*. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι αἱ ὑστερικαὶ γυναῖκες ἔχουσι πολλὰς ἰδιοτροπίας, μέχρι μανίας ἐνίοτε χωρούσας, οὐ μόνον

ὠδίνων τε καὶ ἀφροσύνας.
δι᾽ ἐμᾶς ᾖξέν ποτε νηδύος ἅδ᾽ αὔρα·
τὰν δ᾽ εὔλοχον οὐρανίαν
τόξων μεδέουσαν ἀΰτευν
Ἄρτεμιν, καί μοι πολυζήλωτος ἀεὶ
σὺν θεοῖσι φοίτα.
ἀλλ᾽ ἥδε τροφὸς γεραιὰ πρὸ θυρῶν
τήνδε κομίζουσ᾽ ἔξω μελάθρων·
στυγνὸν δ᾽ ὀφρύων νέφος αὐξάνεται.

κατὰ τὸν τοκετὸν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐγκυμοσύνην. Εὐλόγως ἄρα ὁ Χορὸς ὑποπτεύει μὴ ἡ παροῦσα ψυχικὴ διάθεσις τῆς Φ., ἣν καὶ ὡς παραφροσύνην ἀνωτέρω (141-50) ὑπώπτευσε, πηγάζει ἐξ ἐγκυμοσύνης ἢ ἐπικειμένου τοκετοῦ.

165. *δι᾽ ἐμᾶς.. νηδύος ἅδ᾽ αὔρα·*] Κάλλιστα παρωμοίασε μὲ αὔραν τὴν ψυχικὴν ταύτην διάθεσιν τῶν κυουσῶν ἢ ὠδινουσῶν ὁ ποιητής, διότι ὡς αὔρα τῳόντι ἔρχεται καὶ ὡς αὔρα περνᾷ· ἡμαρτημένως δὲ ἑρμηνεύεται κοινῶς: *καταιγίς, θύελλα.*

168-9. *καί μοι... φοίτα.*] Ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'φοιτᾷ', ὅπερ ἀσύμφυρτον πρὸς τὸ προλαβὸν 'ἀΰτευν'. Ὁ Βρύγκ. ἐξέδωκε 'σὺν θεοῖς ἐφοίτα' διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· ἀλλὰ τὸ 'φοιτᾷ' προδήλως παρεφθάρη ἐκ τοῦ 'φοίτα', ὄχι τοῦ 'ἐφοίτα'. Καὶ ἡ κοινὴ δ᾽ ἑρμηνεύεται ἄλλως ὑπ᾽ ἄλλων (*πολυσέβαστός* [*μοι*] *ἐν τοῖς θεοῖς ἀναστρέφεται* —*πολυμακάριστός μοι τῇ ἐπινεύσει* [ἢ: *μετὰ*] *τῶν* [*ἄλλων*] *θεῶν ἔρχεται* κτλ.). 'Πολυζήλωτος' δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐνταῦθα εἰμή: *ἡ πολὺν ζῆλον ἔχουσα*, ἤτοι: *ἣν μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου τις ἐπικαλεῖται καὶ ποθεῖ*, *ἡ πολυτίμητος*, *ἡ πολυπόθητος*. Ὅθεν ὁ νοῦς: *καί μοι πολυπόθητος ἀεὶ* (ὁσάκις δηλονότι αὐτὴν ἐν τῇ περιόδῳ τῆς 'αὔρας' 165 'ἀΰτευν'=*ἐκάλουν, ἐπεκαλούμην*) *σὺν τοῖς θεοῖς* (ἀρωγὸς) *ἐφοίτα*. Σαφῶς ἄρα δῆλον, ὅτι τὸ 'φοιτᾷ' μετὰ τὸ ἐν 165 'ᾖξέν ποτε' εἶνε ὅλως ἄτοπον· ἄλλως δὲ καὶ ἂν μέλλωσι νὰ ἔχωσι καὶ πάλιν τοκετοὺς αἱ γυναῖκες τοῦ Χοροῦ, πόθεν δῆλον, ὅτι θὰ πάθωσι τὰ αὐτά, ἢ ὅτι ἡ Ἄρτεμις θὰ φοιτᾷ καὶ πάλιν ἀρωγὸς εἰς αὐτάς;

170. Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἄρχεται τὸ α΄ Ἐπεισόδιον, τῆς τροφοῦ ἐκκομιζούσης μετὰ τῶν θεραπαινίδων τὴν κλίνην, ἐφ᾽ ἧς ἀνάκειται κεκαλυμμένη ἡ Φαίδρα. 'Τοῦτο σεσημείωται τῷ Ἀριστοφάνει, ὅτι καίτοι τῷ ἐκκυκλήματι χρώμενος τὸ ἐκκομίζουσα προσέθηκε περισσῶς'. ΣΧΟΛ. Περισσῶς ὄχι, ἀλλ᾽ ἀναγκαίως. Τὰ ἐν τῷ δράματι πρέπει νὰ παριστῶνται ὡς κατὰ φύσιν, ὄχι παρὰ φύσιν, γινόμενα· ἀδιάφορον δ᾽ ὅλως, ἂν ἔργῳ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας σκηνῆς, ἡ Τροφὸς δὲν ἐξεκόμισεν αὐτὴ μετὰ τῶν θεραπαινίδων τὴν Φαίδραν κλινήρη ἐκ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὴν αὐλήν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐκκυκλήματος τὸ δάπεδον στρεφόμενον προσήγαγεν εἰς τὴν θέαν τῶν ἀκροωμένων πάντα ταῦτα τὰ πρόσωπα καὶ πράγματα. Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε στοιχειώδης, ἀλλ᾽ ἠναγκάσθημεν νὰ κάμωμεν τὴν παρατήρησιν ταύτην, ἕνεκα τῆς προσοχῆς, ἧς ἀξιοῦται τὸ Σχόλιον παρὰ τοῖς νεωτέροις.

172. *στυγνὸν δ᾽ ὀφρύων* κτλ.] Ἡ καὶ πρότερον στυγνῶς σύνοφρυς Φαίδρα (ὄχι τροφός, ὡς θέλει ὁ Πάλ.) συνοφρυοῦται ἔτι στυγνότερον ἅμα τῇ θέᾳ τοῦ Χοροῦ. Τὸ δὲ συνοφρύωμα παριστᾶται ὡς συννέφιασμα κατὰ μεταφορὰν συνήθη πάλαι τε (ἴδ. εἰς Φοιν. 1320) καὶ νῦν.

τί ποτ' ἔστι μαθεῖν ἔραται ψυχά,
τί δεδήληται
δέμας ἀλλόχροον βασιλείας.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὦ κακὰ θνητῶν στυγεραί τε νόσοι.
τί σ' ἐγὼ δράσω; τί δὲ μὴ δράσω;
τόδε σοι φέγγος, λαμπρὸς ὅδ' αἰθήρ·
ἔξω δὲ δόμων ἤδη νοσερᾶς
δέμνια κοίτας.
δεῦρο γὰρ ἐλθεῖν πᾶν ἔπος ἦν σοι·
τάχα δ' εἰς θαλάμους σπεύσεις τὸ πάλιν.
ταχὺ γὰρ σφάλλει κοὐδενὶ χαίρεις,
οὐδέ σ' ἀρέσκει τὸ παρόν, τὸ δ' ἀπὸν
φίλτερον ἡγεῖ.
κρεῖσσον δὲ νοσεῖν ἢ θεραπεύειν·
τὸ μέν ἐστιν ἁπλοῦν, τῷ δὲ συνάπτει

173-5. *τί ποτ' ἔστι . βασιλείας.*] Περὶ τοῦ 'τί ποτε' ἴδ. εἰς Φοιν. 1089, Ἑκάβ. 187. '"Εραται ψυχὰ'=*ἐρᾷ ἡ* (ἐμὴ) *ψυχή*· τὸ δὲ 'τί ἐστι' καὶ 'τί δεδήληται', ἀσυνδέτως ὡς ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐρωτήσεων, οἷον κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν ἐκφερομένων, ἀντικείμ. τοῦ 'μαθεῖν', τὸ δὲ 'ἀλλόχροον' κατηγορηματικῶς (=*ὥστε γενέσθαι ἀλλ.*) ὄχι: *ὠχρόν*, ὡς ἔνιοι, ἀλλ': *ἠλλοιωμένον*, ἀλλοσούσσουμον.

176. κέξ.] Λέγει ταῦτα ἡ Τροφός, διότι βλέπει ὁλονὲν αὐξανόμενον τὸ 'στυγνὸν ὀφρ. νέφος' τῆς Φ.

178 *τόδε σοι φέγγος, λαμπρὸς*] Οὕτως ἐν τοῖς ΑΕ, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'φέγγος λαμπρόν', ὅπερ καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ πολλῶν. Τὸ πρῶτον προτιμότερον καὶ ἄλλως καὶ διὰ τὸ ἐξ Ἱππολύτου καλυπτομένου 446 ἀποσπ. 'ω λαμπρὸς αἰθήρ, ἡμέρας δ' ἁγνὸν φάος'. Καὶ ἡ μὲν δοτικὴ 'σοὶ' ἐνταῦθα καθ' ἡμᾶς κτητικὴ (ὡς ὠνομάσαμεν αὐτὴν ἐν Συντακτ. § 676), ἡ δὲ δεικτικὴ ἀντωνυμία=*ὧδε* (ἴδ. εἰς Φοιν. 159, 914) ἤτοι: *ὧδέ σοι* (*ἔστι*) *τὸ φέγγος, ὧδέ* (*σοι*) *ὁ λαμπρὸς αἰθὴρ*=*ὧδ' ἔχεις τὸ σὸν φέγγος, ὧδε τὸν* (*σὸν*) *λαμπρὸν αἰθέρα*, τοῦ κτητικοῦ 'σὸν'=*ὃ* (*περὶ οὗ*) *ἔλεγες, ὃ ἐπόθεις* (πρβλ. εἰς 113).

181. *πᾶν ἔπος ἦν σοι*] ἔλεγες ὅλον ἕνα, *οὐ διέλειπες λέγουσα*.

183. *ταχὺ γὰρ σφάλλει*] Οἱ μὲν =*μεταβάλλει*, οἱ δὲ: *ταλαντεύει*, ὧν οὐδέτερον εὐαρμοστεῖ ἐνταῦθα· ὅθεν ὁ Οὐεκλ. ἐξέδωκεν ἐκ διορθ. Οὐσενέρ. 'ταχὺ δ' ἀσχάλλεις' αὐθαιρέτως καὶ ἄνευ ἀνάγκης, διότι τὸ 'σφάλλει' ἐνταῦθα κεῖται ἀπολύτως=*ψεύδῃ* (*τοῦ ἐλπισθέντος*), *ἀποτυγχάνεις* (*οὗ ἐπόθεις*, διὰ τὰ προλαβόντα 178. πρβλ. 'σφαλεῖεν: ἀποτύχοιεν, ψευσθεῖεν' ΗΣΥΧ.)· διὰ δὲ τὸ ἑπόμενον 'κοὐδενὶ χαίρεις', ἐνταῦθα τοῦ ὅλου ὁ νοῦς= *ταχὺ γὰρ ψεύδει* (*πάντων*), *κοὐδενὶ χαίρεις*.

187. *συνάπτει*] Ἀμεταβάτως=*συνῆπται*. Ἴδ. εἰς Φοιν. 1115, 1393.

λύπη τε φρενῶν χερσίν τε πόνος.
πᾶς δ' ὀδυνηρὸς βίος ἀνθρώπων,
κοὐκ ἔστι πόνων ἀνάπαυσις.
ἀλλ' ὅ τι τοῦ ζῆν φίλτερον ἄλλο
σκότος ἀμπίσχων κρύπτει νεφέλαις·
δυσέρωτες δὴ φαινόμεθ' ὄντες
τοῦδ', ὅτι τοῦτο στίλβει κατὰ γῆν,
δι' ἀπειροσύνην ἄλλου βιότου
κοὐκ ἀπόδειξιν τῶν ὑπὸ γαίας·
μύθοις δ' ἄλλως φερόμεσθα.

ΦΑΙΔΡΑ.

αἴρετέ μου δέμας, ὀρθοῦτε κάρα·

188. *χερσίν τε πόνος.*] Ὁ Μόγκ. καὶ Ἀρτ. ἐκ διορθ. Πόρσ. ἐξέδωκαν 'χειροῖν'. Ἀλλ' ἡ γραφὴ τῶν βιβλ. εἶνε ὀρθοτάτη, διότι ἡ διὰ δοτικῆς ἐκφορὰ εἶνε οὐ μόνον κανονικὴ (πρβλ. Αἰσχ. Πρ. 203 'κίρκον εἰσορῶ δρόμῳ πτεροῖς ἐφορμαίνοντα', Εὐρ. Ἠλ. 218 'φυγῇ ... κακούργους ἐξαλύξωμεν ποδί', Ἑλ. 372 'ὄνυχι .. πλαγαῖς' κττ.), ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία, ὡς παριστῶσα ζωηρότερον τὴν ἐν τῷ οὐσιαστικῷ ῥηματικὴν ἐνέργειαν. Τούτου ἕνεκα εἶπεν ἡ Τροφὸς ὄχι 'χειρῶν πόνος' κατὰ τὸ προλαβὸν 'λύπη φρενῶν', ἀλλὰ κατὰ τὸ παρακείμενον ῥῆμα (*χερσὶ πονῶ*) 'χερσὶν πόνος', ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ: κόπος μὲ τὰ χέρια, ὅπερ ζωηρότερον καὶ ἧττον ἀφῃρημένον τοῦ: κόπος χεριῶν.

191-2. Ἄλλοι ἄλλως στίζοντες ἢ γράφοντες παρερμηνεύουσι. Τὸ 'ὅ τι' κεῖται ἐν πλαγίᾳ ἐρωτήσει, ὅπως τὸ 'τί' ἐν εὐθείᾳ, ἤτοι: *ἀλλὰ σκότος νεφέλαις ἀμπίσχων* (= *περιέχων*, *περιβάλλων*) *κρύπτει* (= *οὐκ ἐᾷ ὁρᾶν*, *μανθάνειν*) *τί ἄλλο τοῦ ζῆν* (*ἐστι*) *φίλτερον*. Πρβλ. Ἀνδρ. 1053 'οὐδ' ἐμοὶ καλὸν κρύπτειν εὖ οἷσπερ οὖσα τυγχάνω κακοῖς'. Ὁ Οὐέϊλ. ἐξέδωκε (κατὰ Σχολ. εἰς Βατράχ. 1082 παραθέτοντα τὸ ἡμέτερον δίστιχον, ἀπὸ μνήμης πάντως) 'τούτου', ἤτοι: *τούτου* (*τοῦ βίου*, διὰ τὸ ἐν 189 'βίος')· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἕτερον ἀκριβῶς: *ὁ βίος* καὶ ἕτερον τό: *τὸ ζῆν*, ὅπερ καὶ μόνον εὐαρμοστεῖ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'τὸ ζῆν', μαρτυρεῖ σαφῶς τὸ ἐν 194 'τοῦτο', ὅπερ κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου ἀνάγεται εἰς τὸ ἡμέτερον 'ζῆν'.

193-4. Καὶ τῆς ῥήσεως ταύτης τὸ 'ὅτι' παρεκλαμβάνεται, ὡς ἐὰν ἀντ' αὐτοῦ ἔκειτο: *ὅ,τι ποτ' ἄρα*, ἐν ᾧ τοῦτο μὲν εἶνε σύνδεσμος αἰτιολογικὸς τοῦ 'δυσέρ. φαιν. ὄ. τ.', τὸ δὲ 'δι' ἀπει... γαίας' αἰτιολογεῖ τὸ 'στίλβει', ἤτοι: *δυσέρωτες δὴ φαινόμεθα τοῦδε* (*τοῦ ζῆν*), *τοῦτο γὰρ* (*τὸ ζῆν*) *στίλβει κατὰ γῆν δι' ἀπειροσύνην* κτλ.

κοὐκ ἀπόδειξιν] Κατὰ τὰ Θουκυδ. α', 137, 4 'τὴν τῶν γεφυρῶν... οὐ διάλυσιν' κττ.

ἄλλως] Ἴδ. εἰς Ἑκ. 302.

198. 'Ἐφύλαξε τὸ τῶν νοσούντων ἦθος πάντη πρὸς τὴν τοῦ σώματος κηδεμονίαν καταγινόμενον, μονονουχὶ αὐτὴν ἡμῖν ὑποστήσας τὴν Φαίδραν προκομιζομένην καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς σχήμασιν... κομματικαὶ δὲ αἱ διάνοιαι καὶ τῇ τῶν πόνων ὀλιγωρίᾳ τὸ σπουδαζόμενον συντόμως ἐξαιτούμεναι.' ΣΧΟΛ.

λέλυμαι μελέων σύνδεσμα φίλων.
λάβετ' εὐπήχεις χεῖρας πρόπολοι.

Ἐν τοῖς ἀρίστοις ΑΕ 'αἴρετε', ὅπερ καὶ ἡ κοινή, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'ἄρατε', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Οὔεκλ., διότι, λέγει, τὸ μὲν 'ἄρατε' σημαίνει τὸ στιγμιαῖον, τὸ δ' 'ὀρθοῦτε': *κρατεῖτε ὀρθὸν καὶ στηρίζετε*, ἀμφότερα ἐσφαλμένα, διότι οὔτε τὸ 'ὀρθοῦτε' σημαίνει ἄλλο τι πλὴν τοῦ: *ἵστημι ὀρθὸν τὸ πεπτωκὸς ἢ πίπτον*, οὔτε εἶνε δυνατὸν ἡ Φαίδρα λελυμένα ἔχουσα τὰ τῶν μελέων σύνδεσμα, νὰ ζητῇ στιγμιαίαν, ἤτοι (ἀκριβέστερον) τὴν διὰ μιᾶς καὶ ἑπομένως βιαίαν ἄρσιν τοῦ καταπεπονημένου αὐτῆς σώματος. Ὅσα λέγει ὁ σοφὸς ἀνὴρ περὶ τῆς ἐν τοῖς χειρογράφ. μεταβολῆς τοῦ ἀορ. τοῦ ῥήματος εἰς ἐνεστῶτα εἶνε ὀρθὰ ἐν μέρει, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχοντα ῥοπὴν εἰς τὸ ζήτημα. Μόνη ἡ ἐναργὴς συνείδησις τῆς διαφορᾶς τοῦ ἐνεστῶτος ἀπὸ τοῦ ἀορίστου (ἴδ. Ἀναττίκου ἐπιστολ. περὶ ἐπιστολ. σελ. 24 καὶ Ὑστερόγρ. πολλαχοῦ) εἶνε ὁ ὑπέρτατος κριτὴς ἐν τούτοις.

199. *μελέων... φίλων*.] Οὕτως ἐν τῷ ἀρίστῳ Α καὶ τοῖς bc, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'φίλαι'. Ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε ἡ γνησία, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ διὰ τῆς κλητικῆς προσφώνησις ἕπεται ἐν τῷ ἑξῆς στίχῳ 'πρόπολοι', ὅπως ἤδη παρετήρησε καὶ ὁ Οὔαλκεν., ἃς πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ προσφωνήσῃ ἡ Φ., καὶ διὰ τοιούτου ὀνόματος, πρὸς ἑνὸς μόλις στίχου; Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ μὲν 'φίλων', ἕνεκα τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ ἐνταῦθα χρήσεως, μὴ κατανοηθὲν ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ εὐληπτότερον 'φίλαι', ὄχι ὅμως καὶ τοῦτο εἰς ἐκεῖνο. Δυστυχῶς καὶ οἱ ἐκδόται ἀνέκαθεν ἐπροτίμησαν τὴν κλητικὴν πλὴν τοῦ Κιρχ[1]. καὶ Οὐεἴλ. Ἀδιστάκτως φρονοῦμεν, ὅτι ἡ γνησία γραφὴ εἶνε: 'φίλων', ὅπερ, ἐνταῦθα ἐτέθη κατὰ τὴν παρ' Ὁμήρῳ χρῆσιν, ἧς οὐδὲ τῶν ἄλλων ποιητῶν εἶνε ξένη. Κατὰ τὴν χρῆσιν ταύτην (ἴδ. εἰς Ἑκ. 1026) θεωρεῖται μὲν τὸ 'φίλος' ὡς ἰσοδύναμον μὲ κτητικὴν ἀντωνυμίαν, ὥστε τὸ 'μελέων... φίλων' θὰ ἦτο = 'μελέων ἐμῶν' (Οὔαλκεν.), ὄχι ὅμως καθ' ἡμᾶς καὶ ἀκριβῶς· νομίζομεν δ' ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ 'φίλος' ἀναλογεῖ μᾶλλον πρὸς τὸν ἐν τοῖς δημοτικοῖς τραγῳδίοις ὑποκοριστικὸν τύπον, ὅστις πάλιν ἰσοδυναμεῖ κατ' οὐσίαν πρὸς τό: καϋμένος, μαῦρος, κακόμοιρος κττ., οἷον: 'Καθὼς τρέμ' ἡ *καρδοῦλα* μου (='φίλον ἦτορ, κέαρ'=ἡ μαύρη, ἡ καϋμένη μου καρδιὰ) νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι, Κι' ὡς πέφτουν τὰ *μαλλάκια* μου νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις' (Πασσωβ. Τραγούδια Ῥωμ. σελ. 389), 'Ν' ἀσπρίσουν τὰ *ματάκια* σου κοιτάζοντας ταῖς στράταις, Νὰ σκάσῃ ν' *ἀχειλάκι* σου 'ρωτῶντας τοὺς στρατιώταις' (αὐτ. σελ. 251) κττ.

200. *εὐπήχεις χεῖρας*] Ἡ φράσις δὲν κατενοήθη. Οἱ κριτικοὶ ἐκλαμβάνουσιν αὐτὴν ὡς πλεοναστικὴν ἐκφορὰν κατὰ τὰ Βακχ. 1206 'λευκοπήχεσι χειρῶν ἀκμαῖς', Ἱππολ. 605 'δεξιᾶς εὐωλένου' κττ. Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν ἡ Φ. νὰ ἐπαινῇ αὐτὴ ἑαυτῆς τὰς χεῖρας ὡς εὐπήχεις, καὶ ταῦτα οὕτως ἔχουσα; Ὁ Βώθ: διὰ τοῦτο συνάπτει τὸ 'εὐπήχεις' πρὸς τὸ 'πρόπολοι' (=*καλαὶ πρόπολοι*), ὅπερ ἐνταῦθα ὅλως ἀνάρμοστον. Ὁ Ἀρτ. ἐξέδωκε διορθώσας 'λάβετ' εὐπήχεις χερσὶν πρόπολοι' αὐθαιρέτως, ὡς συνήθως, καὶ ἄνευ ἀνάγκης, διότι τὸ κείμενον λέγει ἀκριβῶς τοῦτο, ὀρθῶς ἑρμηνευόμενον. Τὸ 'εὔπηχυς' εἶνε αὐτὸ τὸ παρὰ Σοφ. Οἰδ. Κολ. 472 'εὔχειρ' = *δεξιὸς τὰς χεῖρας*. Κεῖται δ' ἐνταῦθα ἡ ὀνομαστικὴ 'εὐπήχεις' κατηγορηματικῶς, ὅπως οὐ μόνον τὰ χρονικὰ καὶ τοπικὰ (πρβλ. εἰς Φοιν. 14, 90) ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐπίθετα, ἰσοδυνάμως πρὸς ἐπιρρήματα. Οὕτω π.χ. τὸ 'αὐτόχειρ' (οἷον Ἰφ. Α 873 'παῖδα σὴν πατὴρ... αὐτόχειρ κτανεῖν' = *αὐτοχειρί*, Εὐρ. Ἠλ. 1156 'ἃ πόσιν... κατέκαν' αὐτόχειρ' κτλ.). Καὶ ἐνταῦθα ἄρα ὁ νοῦς: *λάβετε τὰς χεῖράς* (*μου* 'εὐπήχεις'=) *εὔχειρες* (ἤτοι: *εὐχεί-*

βαρύ μοι κεφαλῆς ἐπίκρανον ἔχειν,
ἄφελ᾽· ἀμπέτασον βόστρυχον ὤμοις.

ΤΡΟΦΟΣ.

θάρσει, τέκνον, καὶ μὴ χαλεπῶς
μετάβαλλε δέμας.
ῥᾷον δὲ νόσον μετά θ᾽ ἡσυχίας
καὶ γενναίου λήματος οἴσεις·
μοχθεῖν δὲ βροτοῖσιν ἀνάγκη.

ΦΑΙΔΡΑ.

αἰαῖ·
πῶς ἂν δροσερᾶς ἀπὸ κρηνῖδος
καθαρῶν ὑδάτων πῶμ᾽ ἀρυσαίμην,
ὑπό τ᾽ αἰγείροις ἔν τε κομήτῃ
λειμῶνι κλιθεῖσ᾽ ἀναπαυσαίμην;

ΤΡΟΦΟΣ.

ὦ παῖ, τί θροεῖς;

ρως ἢ *εὐχερὶ=εὖ ταῖς ὑμετέραις χερσίν*), *ὦ πρόπολοι*, τουτέστι: πιάσατέ μου τὰ χέρια καλὰ μὲ τὰ χέρια σας. Διὰ νὰ μὴ εἴπῃ δὲ ταυτολογῶν ὁ ποιητής: *εὔχειρες χεῖρας*, εἶπεν: *εὐπήχεις χεῖρας*.

201. *ἐπίκρανον*] 'κεφαλόδεσμον' ΗΣ. ΣΧΟΛ. 'Κεφαλῆς γὰρ ἤτοι καρήνου κόσμος τὸ κρήδεμνον, ὃ καὶ ἐπίκρανον κεφαλῆς ἡ τραγῳδία φησίν'. ΕΥΣΤΑΘ. σελ. 582, 44. 'Τὴν ἐρωτικὴν ἄκρως ἔφηνε πύρωσιν, οὐδὲ τοῦ συνήθους ἀνεχομένη στολίσματος' ΣΧΟΛ.

201-2. Ἅπαντες στίζουσιν ἄνω μὲν τελείᾳ μετὰ τὸ 'ἔχειν', κόμματι δὲ μετὰ τὸ 'ἄφελε', ἀναφερόμενον οὕτως εἰς τὸ 'βόστρυχον', δέον εἰς τὸ 'ἐπίκρανον'. Στικτέον τἀνάπαλιν, ἢ δυσὶν ἄνω τελείας.

203-4. *μὴ χαλεπῶς... δέμας*.] Δὲν ἐξηκριβώθη ἡ ἔννοια. Κοινῶς: *μὴ βαρέως* (*ἀνυπομόνως* Οὐέϊλ καὶ Οὔεκλ., *χαλεπῶς ἔχουσα*, Βαρθ.) *τάραττε τὸ σῶμα*. Ἀλλ᾽ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ παρ᾽ Εὐριπ. (ἴδ. εἰς Μηδ. 119-21) τό: *μεταβάλλω* λαμβάνεται ὡς καὶ τό, ὡς ἐκ τῶν συνθετικῶν μερῶν, συνώνυμον: *μεθίημι*, εἰ καὶ ἡ χρῆσις αὕτη εἶνε ἄγνωστος εἴς τε τοὺς ἐκδδ. καὶ τοὺς λεξικογράφους. Μετὰ δὲ τοῦ 'χαλεπῶς' ἡ ὅλη φράσις=*μὴ μεθίει χαλεπῶς δέμας*. ἤτοι: *μὴ μεθίει σεαυτὴν οὕτως, ὥστε χαλεπῶς διακεῖσθαι*, καὶ κοινότερον: μὴ ἀφίνῃς τὸ κορμί σου νὰ πέφτῃ δύσκολα, νὰ κακοπέφτῃ. Διὸ καὶ ὀρθότερον ἑρμηνεύει ὁ Σχολ. 'μὴ ἐπὶ τὰ ἀσύμφορα διάῤῥιπτέ σου τὸ σῶμα', ὅπου ἀντὶ τοῦ 'διάῤῥιπτε' ὁ Σχολ. τοῦ Α 'ῥῖπτε', ὅπερ καὶ ὀρθότερον.

210-1. *κομήτῃ λειμῶνι*] 'κόμας δὲ λέγειν δένδρων τὰ φύλλα, ὅθεν καὶ κομήτης λειμὼν παρὰ τῇ τραγῳδίᾳ· καὶ κομᾶν τὸ ἐν αὐτοῖς θάλλειν'. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. σελ. 233, 28.

οὐ μὴ παρ᾽ ὄχλῳ τάδε γηρύσει

213-4. *οὐ μὴ... λόγον.*] Ἔστιξα ἐν τέλει διὰ τελείας καὶ ὄχι δι᾽ ἐρωτηματικοῦ, ὅπως ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς μετ᾽ Ἔλμσλεϋν ἐκδδ. Ἀλλ᾽ ὅπως ἀποδειχθῇ τὸ ὀρθὸν μὲν τῆς τελείας, τὸ ἡμαρτημένον δὲ τοῦ ἐρωτηματικοῦ, ἀπαιτεῖται μακρὸς λόγος περὶ τῆς συντάξεως τοῦ 'οὐ μή', διότι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγράφησαν πολλά, ὀρθά τε ἅμα καὶ ἐσφαλμένα, τούτου δὲ μὴ ἔχοντος χώραν ἐνταῦθα, περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἀπαραιτήτως χρειώδη. Ἀφ᾽ οὗ οἱ περὶ Βρύγκιον ἔφθειραν πλεῖστα τῶν παλαιῶν χωρία παραδιορθοῦντες, εἰς τὸ δόγμα τοῦ Δανουεσσίου πειθόμενοι, ὅτι τὸ *οὐ μὴ* φέρεται ἢ πρὸς μέλλοντα ὁριστικῆς ἢ πρὸς β΄. ἀόριστον ὑποτακτικῆς, ὁ Ἔλμσλ. ἐπελθὼν ἀνήρεσε μὲν τὸ δόγμα τοῦτο, ἀποδείξας, ὅτι τὸ *οὐ μὴ διδάξῃς*, εἶνε οὐχ ἧττον ὀρθὸν τοῦ *οὐ μὴ μάθῃς* (εἰς Οἰδ. Κολ. 177), ὅπερ εὐλογώτατον, ἀλλ᾽ ἐδογμάτισεν αὐτὸς ὅμως (εἰς Μηδ. 1120=1151), ὅτι τὸ μὲν *οὐ μὴ* μετὰ μέλλοντος ὁριστικῆς ἐξενεκτέον ἐρωτηματικῶς, καὶ ἐμφαίνει προστακτικὴν ἀπαγορευτικήν, τὸ δ᾽ *οὐ μὴ* μεθ᾽ ὑποτακτικῆς ἰσοδυναμεῖ πρὸς μέλλοντα ὁριστικῆς μετὰ τοῦ *οὐ*. Τουτέστι τὸ μέν: *οὐ μὴ μενεῖς=μὴ μένε*, ἤ: *μὴ μείνῃς*· τὸ δὲ *οὐ μὴ μείνῃς=οὐ μενεῖς*. Αἰτιολογεῖ δὲ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην οὕτως. Ὅπως, λέγει, τό: *οὐ μενεῖς*; ἐμφαίνει ὅ,τι καὶ τὸ ἀγγλ. will you not stay? ἤτοι: *μένε*, ἢ *μεῖνον*, οὕτω καὶ τό: *οὐ μὴ μενεῖς*; ὡς ἐμφαῖνον ἄρνησιν ἀρνήσεως (τοῦτο ἀγγλιστὶ θὰ ἦτο will you not not stay?, ὅπερ ὅμως δὲν λέγεται σημαίνει: *μὴ μένε* ἢ *μὴ μείνῃς*, ὅπερ, λέγει, πρόδηλον ἐκ τοῦ ὅτι τὸ *οὐ μὴ μενεῖς*; =*οὐκ ἄπει* (=non abibis?); ἄρα =*μὴ μενε*, ἤ: *μὴ μείνῃς* ἄνευ ἐρωτήσεως. Ἀλλ᾽ ἡ ἀλγεβρικὴ αὕτη ἐξίσωσις, ἡ συμπαρασύρασα καὶ αὐτὸν τὸν Ἑρμᾶννον, καὶ κυριαρχοῦσα ἀπολύτως σχεδὸν μέχρι σήμερον ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς κειμένοις, εἶνε καθ᾽ ἡμᾶς ἐσφαλμένη. Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ γλῶσσα εἶνε λογικῶν ὄντων προϊόν, οὐδαμῶς ἕπεται καὶ ὅτι λογικὴ καὶ γλῶσσα εἶνε ἐντελῶς ἰσοδύναμα καὶ ὅμοια πράγματα· ἐὰν δὲ καὶ ὁ τελειότατος ἐν τῇ ἀναλύσει χυμικὸς τύπος ἀδυνατεῖ νὰ ἰσοδυναμήσῃ πρὸς τὸ ζῶν ἐν συνθέσει φυσικὸν σῶμα, πολὺ ὀλιγώτερον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐντελῶς καὶ ἐκ παντὸς λόγου ἰσοδύναμον πρὸς μίαν γραμματικὴν ἐκφορὰν τὸ οἱονδήποτε ἐξ αὐτῆς λογικὸν ἐκχύλισμα ἢ ἀφέψημα. Εἶπεν ὁ Σχολ., ὅτι αἱ ἐν τῷ Μηδ. 1151 ('οὐ μὴ δυσμενὴς ἔσει φίλοις') 'δύο ἀρνήσεις ἀντὶ μιᾶς κεῖνται, τουτέστι, μὴ δυσμενὴς τοῖς φίλοις ἔσο', καὶ ὁ Ἔλμσλ., ὅστις καὶ προτάσσει ταῦτα τοῦ δόγματός του (χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι ἐὰν τὸ 'οὐ' εἶνε μόριον ἀρνητικόν, τὸ 'μὴ' ὅμως εἶνε καὶ λέγεται ὄχι κυρίως ἀρνητικόν, ἀλλ᾽ ἀπαγορευτικὸν μόριον), ἐνεστερνίσθη τὸ ἐπιπόλαιον σχόλιον, καὶ ἀπὸ ἐξισώσεως εἰς ἐξίσωσιν προβαίνων ('οὐ μή' =*οὐ οὐ· μὴ μενεῖς*=ἄπει· *οὐ μὴ μενεῖς* =*οὐκ ἄπει*· οὐ μὴ μενεῖς; =μὴ μένε· ἓν μόνον ἔλειψε τό: *μὴ μένε*=*ἄπιθι*, ἤτοι: *οὐ μὴ μενεῖς*; =*ἄπιθι*.), καὶ ἐρωτηματικῶς στίζων, διέφθειρε τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἔννοιαν οὐ μόνον ὧν αὐτὸς παραθέτει χωρίων, ἀλλ᾽ ἔτι πολυαριθμοτέρων διὰ τῶν ὀπαδῶν του, ἀπαραλλάκτως ὅπως οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὅπως σώσωσι τὸ δόγμα τοῦ Δαουεσίου. Ἡ ἄρνησις δὲν ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἀντίθετον θέσιν οὔτε ἀκριβῶς οὔτε πάντοτε, οὐδ᾽ ἡ ἐρωτηματικὴ ἐκφορὰ μὲ τὴν θέσιν τῆς ἀρνήσεως, οὐδ᾽ ὁ μέλλων μὲ προστακτικήν. Προστακτικῆς ὄχι πλήρη καὶ ἀκριβῆ δύναμιν ἀλλ᾽ ὁμοίωμα μόνον καὶ ἀπόχρωσιν (πολλαχῶς ποικίλλουσαν, οὐ μόνον ὡς ἐκ τῶν γραμματικῶν τύπων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων τρόπων τῆς ἐρωτήσεως καὶ δὴ καὶ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς τοῦ λαλοῦντος), παρέχουσι πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐκφοραί, μία δὲ καὶ μόνη τούτων εἶνε καὶ τὸ *οὐ μὴ* μεθ᾽ ὁριστικ. μέλλοντος. Ἀλλ᾽ οἴκοθεν

μανίας ἔποχον ῥίπτουσα λόγον.

δῆλον, ὅτι, ὅπως αἱ ἄλλαι, αἱ πολλαὶ καὶ παμποίκιλοι, οὕτως οὐδ' αὕτη εἶνε πάντοτε καὶ ἀναγκαίως προστακτικῆς ἐννοίας παραστατική, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐν πρώτοις αὐτὴ ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὴν ἐκφορὰν ἔννοια εἶνε ἀνεπίδεκτος τούτου. Ὅτι ἡ φράσις εἶνε ἐλλειπτικὴ λέξεως φόβου δηλωτικῆς παραδέχεται καὶ αὐτὸς ὁ Ἕλμσλ. (εἰς Οἰδ. Κολ. 177) μετὰ τῶν ἄλλων, οὐδ' ἀναιρεῖται τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι τὸ *μὴ* κεῖται ἀπλαγίαστον εἴτε ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἑλληνικῇ εἴτε ἐν ἄλλαις συγγενέσι γλώσσαις (πρβλ. μάλιστα Δελβρύκκ Συντακτ. Ἐρευν. Α', σελ. 21 καὶ ἑξ.). Αἱ ἐλλείψεις εἶνε καρπὸς τῆς ἀκμῆς τῶν γλωσσῶν, ἑπομένως οὔτε τὰ πρὸ τῆς ἀκμῆς ταύτης παρέχουσιν ἁρμόδιον αὐτῶν γνώμονα, οὔτε τὰ μετὰ ταύτην, ὅπως οὐδὲ τὰ ψελλίσματα τοῦ νηπίου, ἀπομιμουμένου τοὺς τῇ ἡλικίᾳ προβεβηκότας, ἢ τοῦ παλίμπαιδος πρεσβύτου, παρέχουσι κριτήριον ἄσφαλτον τῆς γλώσσης τοῦ ἐν ἀκμῇ ἀνδρός· ἔτι δ' ὀλιγώτερον χρήζει τοιούτων ἀνασκοπήσεων ἡ ἡμετέρα ἐκφορά, οὖσα καρπὸς τῶν μεθ' Ὅμηρον χρόνων. Ἄλλως δ' ἔχομεν καὶ τὰ μαρτύρια τῆς ἐλλείψεως, αὐτὰ τὰ ἄνευ ταύτης χωρία, οἷον Ἡροδ. α' 84 '*οὐ γὰρ ἦν δεινὸν μὴ* ἁλῷ κοτε' = δὲν ἦτο φόβος μὴ κτλ., Ἐκκλ. 646 'ὥστ' *οὐχὶ δέος μή* σε φιλήσῃ' = *οὐ μή σε φιλήσῃ*, Πλάτ. ἀπολ. 28 Α, Φαίδ. 84 Β, Πολιτ. 465 Β. Ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται πάλιν καὶ ὅτι ἀκριβῶς ἡ ὑπακουστέα ἔξωθεν ἔννοια εἶνε μόνη ἡ τοῦ φόβου πάντοτε, τοιοῦτόν τι ἐν οὐδεμιᾷ ἐλλείψει συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἐν τῇ τοῦ χρόνου φορᾷ συμπαραφυεῖσα καθόλου εἰπεῖν ἔννοια, εἰς ἣν ἕπεται ἐν τῷ λόγῳ τὸ *μὴ* καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκφορᾶς ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ φόβος εἶνε ἄγνοια κακοῦ (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 239 κἑξ.), ἡ ἐλλείπουσα ἔννοια τοῦ φόβου δύναται ἀποκλίνουσα πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ κακοῦ μᾶλλον ἢ τὴν τῆς ἀγνοίας καὶ τἀνάπαλιν, ἢ καὶ πρὸς τὰς συγγενεῖς αὐτῶν παραφυάδας, ν' απομακρυνθῇ εἴτε τοῦ φόβου εἴτε τῆς ἀγνοίας, εἴτε καὶ ἀμφοτέρων, μέχρις ἐκλείψεως σχεδὸν αὐτῶν. Οὕτω δ' ἐπὶ τέλους ἡ ἐκλείπουσα ἔννοια καταντᾷ ὅλως γενικὴ καὶ ἀόριστος, οὐδὲ μένει ἄλλο τι ἐκ τῆς ἐκφορᾶς εἰμὴ ἡ διὰ τοῦ 'οὐ' ἁπλῆ σχεδὸν ἄρνησις τῶν μετὰ τοῦ 'μὴ' ἐκφερομένων (πρβλ. Βρυγμάνν. Ἑλλην. Γραμματ.[2] σελ. 195, εἰ καὶ οὗτος ἀπολήγει ἐξ ἄλλων λόγων εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο). Οὕτω δ' ἡρμηνεύσαμεν καὶ τὸ Φοιν. 824, ὅπου ἴδ. ὑποσημ. Οὕτως ἐκτὸς τοῦ: *δέος* ἢ *φόβος* ἢ *δεινόν ἐστι* κατὰ τὰ ἀνωτέρω Ἡροδ. 84 κλπ., ἐξυπακουστέον καὶ τό: *προσδοκία*, *ἐλπίς*, *ὑπόνοια* κττ. *ἐστὶ* (κατὰ τὰ Θουκ. ξ', 14 'προσδοκίας οὔσης μή τι καὶ... νεωτερίσωσι', 6', 13 'Περικλῆς ὑποτοπήσας μὴ Ἀρχίδαμος... παραλίπῃ', Σοφ. Τραχ. 1129 'εὐλαβοῦ δὲ μὴ φανῇς κακὸς γεγὼς' κλπ.), ὁμοίως τά: *ὁρᾶν*, *σκοπεῖν*, *ἐννοεῖν*, *φράζεσθαι* κττ. *ἔστιν* (κατὰ τὰ Σοφ. Ἠλ. 581 'ὅρα μὴ πῆμα... τίθῃς', Ἀντιγ. 1253 'ἀλλ' εἰσόμεσθα... μή τι καὶ... καλύπτει'), ἐφ' ὧν συνήθως ἀντὶ τοῦ *μὴ* κεῖται *εἰ* κτλ. Τοιαύτη τις ἡ ἐνδόμυχος ἔννοια τοῦ *οὐ μή*, καὶ αὕτη ἐπὶ πάσης ἐγκλίσεως, παντὸς χρόνου καὶ παντὸς προσώπου καθ' ἡμᾶς, εἴτε ἐρωτηματικῶς εἴτε μή, ἐκφερομένου. Ἐὰν τὸ 'οὐ μὴ' μετὰ μέλλοντος ἰσοδυναμεῖ κατ' Ἕλμσλ. πρὸς προστακτικὴν μετὰ τοῦ *μή*, ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ ἰσοδύναμον τοῦτο περιορίζεται εἰς λογικὴν ἀφαίρεσιν, καθ' ἃ προείπομεν, καὶ τοῦτο ὅμως οὔτε εἰς τὸν μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς μόνον ἰδιάζει, οὔτε ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸν μέλλοντα πάντοτε καὶ ἀναγκαίως παρέπεται. Ἤδη ὁ Ἑρμᾶννος ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἰσοδύναμον τοῦτο ἀληθεύει ἐπὶ τοῦ δευτέρου μόνον προσώπου, ὄχι καὶ τοῦ α'. καὶ γ'. (οἷον Οἰδ. Κολ. 176 καὶ Σοφ. Ἠλ. 1052) ἀλλ' ἡμεῖς λέγομεν ὅτι καὶ τοῦ Εὐρ. Ἠλ. 383 (διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς μόνα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἕλμσλ. παραβληθέντα) 'οὐ μὴ φρονήσεθ' οἳ κτλ.' οὔτε προσταγὴ οὔτε

ΦΑΙΔΡΑ.

πέμπετέ μ᾽ εἰς ὄρος· εἶμι πρὸς ὕλαν

ἄλλο τι τοιοῦτον εἶνε τὸ νόημα, ἀλλὰ τοῦτο: *οὐκ (ἐλπὶς) μὴ φρονήσεθ᾽ οἳ* κτλ.; ἀπόδειξις δὲ ὅτι ὁ Βάδαμος, ὅπως διορθώσῃ τὴν ἐκ τῆς κατ᾽ Ἕλμσλ. ἐρωτηματικῆς στίξεως καὶ προστακτικῆς ἐννοίας ὀφθαλμοφανῆ ἀτοπίαν, ἠναγκάσθη νὰ τρέψῃ τὸ 'φρονήσεθ᾽' εἰς 'ἀφρονήσεθ᾽', ὅπως καὶ διὰ τῆς ἀφραινούσης ταύτης φθορᾶς σωθῇ τὸ δόγμα τοῦ διδασκάλου! Τὸ δὲ Βακχ. 791 'οὐ μὴ φρενώσεις μ᾽', στιζόμενον ἐρωτηματικῶς καὶ ἐξομοιούμενον πρὸς προστακτικὴν = *μὴ φρενώσῃς με*, τίς δὲν βλέπει ὅτι φθείρει τὸ κείμενον καὶ καταστρέφει ὅλην τῆς ἐκφορᾶς τὴν λεπτὴν εἰρωνείαν, διότι προφανῶς ὁ νοῦς: *οὐκ (ἐλπίς) με φρενῶσαι* = δὲν εἶνε ἐλπὶς νὰ μὲ βάλῃς γνῶσι; διὰ δὲ προστακτικῆς μόνον οὕτως εἶνε δυνατὸν ν᾽ ἀποδοθῇ πως: *μὴ μ᾽ ἔλπιζε φρενῶσαι*. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁσάκις ἡ ἐλλείπουσα ἔννοια εἶνε κυρίως φόβου δηλωτική, ἡ ἐκφορά, εἴτε ἐρωτηματικῶς στίξῃ τις εἴτε μή, τὸ ἐξαγόμενον λογικὸν νόημα εἶνε ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἕλμσλ., ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται μόνον ἐκ τοῦ ὅτι τὸ 'μὴ' ἐκδέχεται οὗτος ἀτόπως ὡς 'οὔ', καὶ πάλιν δ᾽ οὕτως ἐξαιροῦνται πάντα μὲν τὰ μετὰ τοῦ α΄. καὶ γ΄. προσώπου τοῦ μέλλοντος, πάντα δὲ ὅσα ὅμοια τοῖς ἀνωτέρω παραβληθεῖσιν· ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μὲν θεωρία εἶνε ἐσφαλμένη, τὸ δὲ λογικὸν ἐξαγόμενον, ἐάν που συμβιβάζεται, τύχης ἔργον. Ὀρθῶς ὅμως ἑρμηνευομένου τοῦ 'μή', καὶ τὸ λογικὸν συμπέρασμα εἶναι τοὐναντίον. Ἀλλὰ ἡ ἔλλειψις δὲν ἐμφαίνει πάντοτε κυρίως φόβον, ἀλλ᾽ ἄλλα ἐν ἄλλοις, καθ᾽ ἃ προείπομεν, τότε δὲ καὶ ποικίλλει μᾶλλον ἡ τῆς ἐκφορᾶς ἔννοια. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ τὸ 'οὐ μὴ παρ᾽ ὄχλῳ τάδε γηρύσει' στίζεται μὲν ἐρωτηματικῶς κατὰ τὸν κανόνα τοῦ Ἕλμσλ., καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ λογικὸν συμπέρασμα εἶνε ὁποῖον καὶ καθ᾽ ἡμᾶς στίζοντας ὄχι ἐρωτηματικῶς, ἤτοι: ἡ σιωπὴ τῆς Φαίδρας, ἀλλ᾽ ἡ πλήρης καὶ ἀκριβὴς μετάφρασις εἶνε κατὰ μὲν τοὺς περὶ Ἕλμσλ. *μὴ παρ᾽ ὄχλῳ τάδε γηρύσῃ*, καθ᾽ ἡμᾶς δὲ: *οὔ (τι δέος) μὴ* παρ᾽ ὄχλῳ *τάδε γηρύσει*, ἤτοι: καθόλου δὲν ἀμφιβάλλω, ἤ: εἶμαι βεβαία, πῶς δὲ θὰ τὰ φωνάξῃς αὐτὰ 'μπροστὰ 'σ τὸν κόσμον, ῥίπτουσα κτλ. καὶ ἔτι δημοτικώτερον: μπὰς καὶ (= γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὴν) τὰ πῇς αὐτὰ μπροστὰ 'στὸν κόσμον κτλ. Ὅτι δ᾽ ἐνταῦθα αὕτη εἶνε ἡ ὀρθὴ ἔννοια τοῦ λόγου τῆς τροφοῦ, θέλει καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων ἔτι μᾶλλον δειχθῇ. Τοῦτο ἐν πάσῃ συντομίᾳ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ καθ᾽ ὅσον μόνον τοῦτο σχετίζεται πρὸς τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ τριστίχῳ. Ὅτι δ᾽ ἐκ τῆς παρερμηνείας αὐτοῦ ἐπήγασαν ἄλλαι σπουδαιότεραι παρερμηνεῖαι, θέλει δείξῃ ὁ ἐφεξῆς λόγος.

Ὁ 224, ἀφ᾽ οὗ ἔμεινεν ἀκατάληπτος μέχρι σήμερον, ὡς θέλομεν ἴδῃ, ἠθετήθη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Δινδ. ὅλως ἀναιτίως. Ὁ Ὅ. Ἰάν. ἔπειτα μετετόπισε τοὺς 213-4 εἰς τὴν θέσιν τῶν 225-7, οὓς τἀνάπαλιν μετετόπισεν ἐνταῦθα, διότι, λέγει ὁ Βαρθόλδ., πρὸς τὴν Φαίδραν ἐκφράζουσαν ἐν 208-11 πόθον ἀθῷον σχεδὸν καὶ εὐεξήγητόν πως διὰ γυναῖκα πυρέσσουσαν, ἡ Τροφὸς ἀντιτάσσει ἀπάντησιν ἐν 212-4 δριμεῖαν, χαρακτηρίζουσα τὸν σχεδὸν ἀθῷόν της πόθον ὡς 'μανίας ἔποχον λόγον', τοὐναντίον δὲ πρὸς τὴν αὐτὴν Φαίδραν, λέγουσαν τὰ 215-22 ἀληθῶς παράφρονα, οὐδεμίαν μὲν κατάκρισιν ἀντιτάσσει, ἀπαντᾷ δ᾽ εἰς ταῦτα μὲν διὰ τοῦ 224, ὅλως δ᾽ ἀκαίρως διὰ τῶν 225-7 εἰς τὰ 208-9. Πῶς; εἶπεν ἐπελθὼν ὁ Οὐϊλλαμόβιτζ., μόνον ταῦτα πρέπει ν᾽ ἀνταλλαχθοῦν; Ὄχι. Διὰ νὰ γείνῃ σωστὸν τὸ πρᾶγμα, πρέπει ν᾽ ἀνταλλάξουν

καὶ παρὰ πεύκας, ἵνα θηροφόνοι

τὴν θέσιν των καὶ ὁ 212 καὶ 223, διότι ὁ 225 ὀρθῶς ἤδη ὑπὸ τοῦ Δινδ. ἀποκηρυχθείς, ἐκβλητέος ὅλως τοῦ κειμένου, ὡς παρεμβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Φθορέως, ὅπως συναρμόσῃ τὰ ἀσυνάρμοστα. Μάλιστα, εἶπεν ἐπελθὼν ὁ Βαρθόλδ., διότι ὁ 213 ἀνάρμοστος ἐκεῖ ὅπου εἶνε, εὐαρμοστεῖ τὰ μάλιστα ἐν τῇ θέσει τοῦ 223, καὶ τἀνάπαλιν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ· μετὰ τοῦ 225 πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ καὶ ὁ 224, ὡς παρεμβληθεὶς δι' ὃν λόγον καὶ ὁ 225. Καὶ ὁ μὲν Οὐέϊλ. ἐπεδοκίμασεν, ἀλλὰ χωρὶς ὅμως νὰ εἰσαγάγῃ καὶ εἰς τὸ κείμενον τὰς μεταβολὰς ταύτας, ὁ δ' Οὐεκλ. καὶ εἰσήγαγεν ἁπάσας σχεδόν. Καὶ ἐνταῦθα ἡ κριτικὴ ἠθέτησε καὶ ἀνέτρεψε τὰ πάντα, διότι δὲν ἐνεβάθυνεν οὔτε εἰς τῶν πραγμάτων τὴν ἔννοιαν οὔτε εἰς τὸ ἦθος τῶν προσώπων, φθείρασα ἐλεεινῶς πάντα ταῦτα. Ἀπαντῶμεν συντόμως διὰ τὸ στενὸν τοῦ τόπου. Ὁ χαρακτὴρ τῆς Τροφοῦ διεγράφη λαμπρότατα καὶ ἐν οἷς ἤδη εἶπεν 176-196. Λαλεῖ καὶ διδάσκει πολλὰ τὸν ἀκροατὴν ἢ τὸν ἀναγνώστην· ἀλλὰ πολὺ ἀμβλύνους θὰ εἶνε ὁ ἀναγνώστης οὗτος ἢ πολὺ ἀλλοτριοπράγμων, ἐὰν καὶ ἐκ τούτων δὲν διΐδῃ τὸν χαρακτῆρά της. Ἡ Τροφὸς αὕτη δὲν εἶνε κυρία τις τῆς τιμῆς βασιλίσσης σημερινῆς, ἥτις ὀφείλει νὰ ὁμιλῇ καθ' ὡρισμένα μέτρα καὶ σταθμὰ πρὸς τὴν βασιλικὴν αὐτῆς κυρίαν· εἶνε γραῖα τροφὸς δεσποίνης τινὸς τῶν ἐπὶ γένει καὶ πλούτῳ ἐξοχωτάτων ἀθηναϊκῶν οἴκων, καὶ τοιαύτη ἔπρεπε νὰ εἶνε. Πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὴν κυρίαν της, ἀπολαύει διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῆς, καὶ οἰκείως πρὸς αὐτὴν συμπεριφέρεται· ἀλλ' οὐχ ἧττον ματαιόφρων ἐπὶ τούτῳ, θέλει, τώρα μάλιστα, ὅτε ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, νὰ τὸ μάθῃ καὶ ὁ Χορός, δηλαδὴ ὁ κόσμος· ἀλλὰ χωρὶς διὰ τοῦτο ἡ ματαιοφροσύνη αὕτη νὰ ὑπερβάλῃ τὰ ὅρια συνήθους ἀδυναμίας· ἄλλως δ' εἶνε ἀγχίνους μέχρι πανουργίας καὶ ἠθικῆς ἥκιστα λεπτολόγου. Ἀφ' οὗ εἶπε τὰ 174-96, ἐν ᾧ προϋπεδηλώσαμεν πνεύματι, λαβοῦσα ἀφορμὴν ἐξ ὅσων λέγει ἡ Φαίδρα ἐν 198-203, ἀποκρίνεται αὐτὴ τὰ ἐν 203-7. Ἕως ἐδῶ ἡ Φαίδρα ὁμιλεῖ ὡς ἀσθενής καὶ ἡ τροφὸς ὡς πιστὴ νοσοκόμος. Ἀλλ' αἴφνης αὕτη αἰάζει ('αἰαῖ') καὶ λέγει τὰ 208-211, οὐδαμῶς παράφρονα, ὁμολογῶ, καὶ ἀνύποπτα σχεδὸν διὰ πάντα ἄλλον· ἀλλ' ἡ Τροφὸς γνωρίζει τὴν ἀσθενῆ της, γνωρίζει, ὅτι αὕτη 'ταχὺ σφάλλεται κοὐδενὶ χαίρει, οὐδ' ἀρέσκει ποτὲ αὐτὴν τὸ παρόν, τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγεῖται' (ἅτινα καὶ σκοπίμως διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον προεῖπεν αὕτη ἐν 183-5), γνωρίζει ἄρα καλῶς, ὅτι ἂν νῦν ζητεῖ 'ἀπὸ κρηνῖδος καθαρὰ ὕδατα', ταῦτα δὲν ἀναβρύουσιν ἐκ τῆς 'πύργοις συνεχοῦς κλιτύος', εἰς ἣν παραπέμπουσιν αὐτὴν οἱ κριτικοί, οὐδὲ φύονται ἐκεῖ αἱ 'αἴγειροι' αἱ σκιάζουσαι τὸν 'κομήτην λειμῶνα', ἀλλ' ὅπου λέγει ἡ Φ. ἐν 215 κἑξ., ταῦτα δὲ θέλουσα νὰ προλάβῃ, καὶ εὐλόγως, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ ἑπόμενα, λέγει πρὸς αὐτὴν τὰ κατὰ τοὺς κριτικοὺς δριμέα 212-214. Ἀλλ' οἱ σοφοὶ ἄνδρες ἔπρεπεν ὄχι μόνον ἁπλῶς ν' ἀναγνώσωσι τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ νὰ συνεικάσωσιν ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν τῷ λέγειν δρώμενα, καὶ πῶς λέγονται ταῦτα· δὲν χρειάζεται δὲ μεγάλη σκηνικὴ ἐμπειρία, διὰ νὰ ἴδῃ τις, ὅτι τὸ τρίστιχον τοῦτο τῆς τροφοῦ πρέπει νὰ λεχθῇ ταπεινῇ τῇ φωνῇ καὶ πρὸς τὴν Φαίδραν ἰδίᾳ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀκουσθῇ ὑπὸ τοῦ Χοροῦ. Διὰ νὰ παραλίπωμεν πάντα τὰ ἄλλα, αὐτὸ τὸ 'ὄχλον' (θαυμασίως ἄλλως χαρακτηρίζον τὴν ἐπὶ τῇ παρὰ τῇ βασιλίσσῃ θέσει αὐτῆς οἴησιν τῆς γραίας, ἐξ ὑπεροψίας ἀποκαλούσης τὸν Χορὸν οὕτως), ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως τοῦτο, ὅπερ λίαν εὔκολον εἰς τὴν Τροφόν, ἐκεῖ που περὶ τὸ ἀνάκλιντρον τῆς Φαίδρας προϊσταμένην τῶν προπόλων. Ὅτι δὲ τὸ τρίστιχον τοῦτο λέγεται ὄχι ἐν πνεύματι κατακρίσεως, καὶ ταύτης δριμείας, ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ προσφωνητήριος ἀρ-

στείβουσι κύνες,

χὴ 'ὦ παῖ, τί θροεῖς;' (=παιδί μου, κόρη μου, τί λές;). Βεβαίως ἐπέρχεται καὶ ἡ ἐν 213-4 προτροπή, ἀλλ' αὕτη καὶ ἀπαραίτητος ἦτο, καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν Φ. λεγομένη ὑπὸ τοιούτου προσώπου, οὐδὲν εἶχε τὸ ἀνιαρὸν κατὰ τὴν γνώμην τῆς Τροφοῦ, πολλὰ πολλάκις, ὡς εἰκός, τοιαῦτα πρὸς αὐτὴν εἰπούσης. Ἀλλὰ παρὰ προσδοκίαν μὲν τῆς τροφοῦ, κατ' ἀκολουθίαν ὅμως φυσικωτάτην τῆς καταστάσεώς της, ἡ Φαίδρα ἀντὶ νὰ κατευνασθῇ, ἐξερεθισθεῖσα ἔτι μᾶλλον, ἐγείρεται ὀρθία καὶ κινεῖται παράφορος καὶ ἀναφωνεῖ διατόρως, εἰς τὸ ἔπακρον ἐξημμένη τὰ 215-22. Τῆς Τροφοῦ ἡ ἀποτροπὴ δὲν εἰσηκούσθη, καὶ ἡ νοσοῦσα ἀφέθη ἔτι μᾶλλον εἰς τὰς παραφορὰς τοῦ ἀγρίου πάθους της. Ἄλλο πλέον δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν γραῖαν, εἰμὴ νὰ κολάσῃ χάριν τοῦ Χοροῦ τὰ ὁρμήματα ταῦτα τῆς πασχούσης, ἐκφράζουσα ἀπορίαν διὰ τὸ παράδοξον κίνημα, καὶ τοὺς παραδόξους λόγους τῆς τροφίμου της, ἐν ᾧ οὐδὲν ἦτο δι' αὐτὴν παράδοξον, διότι εἰς τοιαύτας καὶ ἔτι χείρονας παραφορὰς ἐκτραχηλιζομένην εἶδεν αὐτὴν κατ' οἶκον πολλάκις βέβαια. Ἐκ τούτων ἐννοεῖ τις κάλλιστα πῶς ἐν μὲν 212-4 ἦτο ἀδύνατον ἡ Τροφὸς νὰ εἴπῃ τὰ ἐν 223 κέξ., ἐνταῦθα δέ, ἀφ' οὗ τὸ κακὸν ἔγεινεν, ἀναγκαζομένη χάριν οὗ προεδηλώσαμεν λόγου νὰ ἐκφράσῃ ἀπορίαν, κατονομάζει, ὡς εἰκός, καὶ τὰ αἴτια ταύτης (224, 225 κέξ.). Ἰδοὺ ποία τις ἡ θαυμασία σκηνή, ἣν μὴ κατανοήσαντες οἱ κριτικοὶ καταστρέφουσι διὰ τῶν αὐθαιρέτων μετατοπίσεών των. Ἡ Τροφὸς παραινεῖ τὴν Φ. νὰ σιωπήσῃ καὶ ἡσυχάσῃ· ὁ θεατὴς ἄρα ἀναμένει τοῦτο· ἀλλὰ ποία ἡ ἔκπληξίς του, ὅτε αἴφνης ἡ τέως κλινήρης Φαίδρα ἀναπηδῶσα θέλει νὰ δράμῃ πρὸς τὸ ὄρος, καὶ τρέχουσα καὶ χειρονομοῦσα καὶ βοῶσα ὡς ἐν κυνηγεσίῳ, κρατεῖ κατάπληκτον τὸ θέατρον· ἂς φαντασθῇ ταῦτά τε καὶ τὰ ἑπόμενα τούτοις ὁ ἀναγνώστης, καὶ ἂς φαντασθῇ ἔπειτα τὴν λογικὴν ἐρωταπόκρισιν, ἣν ἀντὶ τῆς πλήρους ζωῆς καὶ δυνάμεως, καὶ δὴ καὶ ψυχολογικῆς ἀληθείας καὶ ἠθογραφίας, σκηνῆς θέλουσι νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ κείμενον οἱ σοφοὶ ἄνδρες, καὶ θέλει ἐννοήσῃ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς. Αἱ λογικαὶ καὶ ὁμαλαὶ καὶ κανονικαὶ ἐρωταποκρίσεις εἶνε καλαὶ διὰ τὰ διδακτικὰ βιβλία, ὄχι διὰ τὰ δράματα.

212. *ὦ παῖ, τί θροεῖς;*] Ἐνταῦθα μᾶλλον: *ὑποφθέγγει, ψιθυρίζεις;* (Πρβλ. 'θροῦς: ὁ διὰ στόματος ἦχος λαλία, ψιθυρισμός'. ΗΣΥΧ.), ἐξ οὗ πιθανολογεῖται ὅτι ἡ φωνὴ τῆς Φαίδρας λεγούσης τὸ 208-11 ἦτο ἄτονος ὡς ἀσθενοῦς, ὅπερ συνετέλει ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν καὶ ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἔτι λαμπροτέραν ἀνάδειξιν τῶν 215-22.

213. *παρ' ὄχλῳ*] 'παρ' ὄχλῳ δὲ ἀντὶ τοῦ: ἐπὶ τοῦ χοροῦ (=ἐμπρὸς εἰς τὸν χορὸν)' ΣΧΟΛ. Τὸ δ' 'ὄχλῳ' καθ' ὃν λόγον ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω εἰς 212-4.

214. *μανίας ἔποχον*] = *μανίας ἐπιβεβῶτα*, κατὰ μεταφορὰν συνήθη εἰς τοὺς ποιητὰς (Ὀδ. χ 424 'ἀναιδείας ἐπέβησαν', ψ 13 'σωφροσύνης ἐπέβησαν,' Οἰδ. Κ. 189 'εὐσεβίας ἐπιβαίνοντες,' Φιλ. 1463 'δόξης ἐπιβάντες. 'Πρβλ. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 210,-43), οἷον εἰπεῖν: ποῦ κάθεται καβάλα ἀπάνω στὴν τρέλλα, ἤτοι: ποῦ εἶνε καλὰ καὶ καλὰ τρελλός.

215. *πέμπετέ μ' εἰς ὄρος*] = ἀκολουθᾶτέ με σ' τὸ βουνό. ('πέμπειν καὶ τὸ καθ' ὁδηγίαν προπέμπειν'. *Δεβάρης* εἰς Εὐστάθ. ἐν τῇ λ. πρβλ. καὶ Ἑκάβ. 62, 889.). 'Ἐπαναβέβηκεν ὁ λόγος ἐπὶ τὸ μανικώτερον ἅμα τῷ πάθει· εἰς ὄρος γὰρ βούλεται προπέμπεσθαι πρὸς θέαν τοῦ ἐρωμένου... ἐνταῦθα δὲ δεῖ τὸν ὑποκρινόμενον κινῆσαι ἑαυτὸν καὶ σχήματι καὶ φωνῇ. καὶ ἐν τῷ 'εἶμι πρὸς ὕλην' ἀναπηδᾶν, ὡς αὐτὴ πορευομένη'. ΣΧΟΛ. Οὕτω δ' ὑπεκρίνετο τὸ μέρος τοῦτο (παρατηρεῖ ὁ Οὐέϊλ.), καὶ ἡ περιώνυμος ἠθοποιός, ἡ δεσποινὶς Ῥαχήλ. Εἶνε δὲ βεβαίως τὸ μέρος τοῦτο τὸ ἐν τῇ Φαίδρᾳ τοῦ Ῥα-

βαλιαῖς ἐλάφοις ἐγχριμπτόμεναι.
πρὸς θεῶν, ἔραμαι κυσὶ θωΰξαι
καὶ παρὰ χαίταν ξανθὰν ῥῖψαι
Θεσσαλὸν ὅρπακ', ἐπίλογχον ἔχουσ'
ἐν χειρὶ βέλος.

κίνα Πράξ. α'. Σκην. γ'. τόδε: 'Dieux! que ne suis-je assise à l'ombre des forêts! | Quand pourrai-je au travers d'une noble poussière, | Suivre de l'œil un char fuyant dans la carrière?' πενιχρά, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, καὶ ἄχρους σύνοψις τῶν στ. 215-22 καὶ 228-31 τοῦ πρωτοτύπου. Καὶ ὅμως ἡ δαιμονία ἠθοποιός, μελετήσασα τὸ πρωτότυπον, πιθανώτατα δὲ καὶ παρὰ τοῦ Σχολιαστοῦ διδαχθεῖσα, κατώρθωσεν, ἐκ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως δανεισθεῖσα, νὰ περιχύσῃ μὲ τόσον λαμπρὸν φῶς ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ καὶ ὑποκρίσει τὸν α'. τῶν τριῶν στίχων τοῦ Γαλάτου ποιητοῦ, ἀλαμπῆ ὅλως καὶ ἄτονον, ὥστε νὰ τὸ ἐνθυμῆται ἀκόμη ὁ Οὐεῖλος. Ἴσως δὲ καὶ ἡ ἀνάμνησις αὕτη ἀπεκώλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὸ κείμενον τὴν ὑπὸ τῶν σοφῶν συμφιλολόγων διὰ τῆς μετατοπίσεως ἐπισκότησιν τοιαύτης λαμπρᾶς καὶ φαεινοτάτης ῥήσεως (ἴδ. εἰς 212-4).

215-22. *εἶμι πρὸς ὕλαν... χειρ. βέλος.*] Ἐν τοῖς ΑΒΕb 'ἐγχρι(μ)πτομένα', ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'ἐγχριπτόμεναι.' Στίζουσι δὲ τελείᾳ οἱ μὲν μετὰ τὸ 'κύνες,' οἱ δὲ πρὸ τοῦ 'πρὸς θεῶν,' ὁ δ' Ἀρτ., ἐπειδὴ ὁ Πλούταρχ. ἀναφέρει δὶς (ἠθικ. 52 καὶ 959) πρωθυστέρως τοὺς 218-9, ἐξέδωκεν κατὰ ταύτην τὴν τάξιν τὸ δίστιχον· ἀλλ' ὁ Πλούταρχος πιθανώτατα, ὅπως εἶπεν 'ἐγχριπτόμενος', συμμεθαρμόζων τὴν μετοχὴν πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἰδίου λόγου, οὕτως ἀνέστρεψε καὶ τὴν τάξιν τοῦ διστίχου. Ὁπωσδήποτε ἡ ἐπικρατήσασα κοινὴ γραφὴ καὶ στίξις εἶνε ἡ ἐν τῷ κειμένῳ. Οὕτω δὲ καὶ τὸ 'πρὸς θεῶν' ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀσυνδέτου κείμενον εὐοδοῦται διὰ τὸ μανικῶς παράφορον τῶν λόγων καὶ κινημάτων τῆς ἐρώσης. Περὶ τοῦ 'βαλιαῖς' ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 90 'στείβουσι:.. τρέχουσι... ἀνιχνεύουσι,' καὶ 'ἐγχριπτόμεναι: πλησιάζουσαι, ἐπιπηδῶσαι.' ΣΧΟΛ. Τὴν ῥῆσιν παρῳδεῖ ὁ Ἀριστοφ. ἀποσπ. 146. Τὸ δὲ 'χαίταν' ὄχι 'τὴν τῶν θηρίων', ὡς ὁ ΣΧΟΛ., ἀλλὰ τὴν ἑαυτῆς [πρβλ. εἰς Φοινισσῶν 311). Καὶ κυρίως μὲν 'ὅρπηκες: κλάδοι, ὄζοι' (ΗΣΥΧ.), ἐνταῦθα δὲ δωρ 'ὅρπαξ' κατὰ ποιητ. συνεκδοχὴν τὸ: *ἀκόντιον*· 'Θεσσαλὸν' δέ, 'Θεσσαλῶν γὰρ εὕρεμα τὸ δώρυ.' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Βακχ. 1205 'ἀγκυλητοῖς Θεσσαλῶν στοχάσμασιν,' αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ ἀκόντιον ἀκολούθως λέγει γενικῶς 'βέλος' (='πᾶν τὸ βαλλόμενον' ΗΣΥΧ.), πρὸς ἀποφυγὴν ταυτολογίας 'ἐπίλογχον' δὲ καλεῖ τὸ βέλος τοῦτο, ἤτοι τὸ ἀκόντιον, ὡς λόγχην ἐπικείμενον, ἤτοι: λόγχην σιδηρᾶν φέρον εἰς τὸ ἄκρον προσηρμοσμένην. Ἐξηκοντίζετο δὲ τὸ ὅπλον τοῦτο, ὅπως φαίνεται ἔκ τε τοῦ ἡμετέρου χωρίου καὶ ἐξ ὁμοίων παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ποιηταῖς ῥήσεων ἢ ἀπομιμήσεων (Senec. Phaedr. 396, Ovid. Her. IV, 43, Virg. Aen. IX, 417: summum telum vibrabat ab aure), ἀφ' οὗ ὁ ἀκοντιστὴς ἐσημάδευε κρατῶν διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς ἀνατεταμένης παρὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον τὸ ἄκρον τοῦ ἀκοντίου, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸ ἕτερον ἄκρον αὐτοῦ, τὸ ἐπίλογχον'. Οἴκοθεν δὲ δῆλον, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπὶ τῆς σκηνῆς κίνησις καὶ στάσις τῆς ἡρωΐδος ἦτο γραφικωτάτη.

ΤΡΟΦΟΣ.

τί ποτ', ὦ τέκνον, τάδε κηραίνεις;
τί κυνηγεσίων καὶ σοὶ μελέτη;
τί δὲ κρηναίων νασμῶν ἔρασαι;
πάρα γὰρ δροσερὰ πύργοις συνεχὴς
κλιτύς, ὅθεν σοι πῶμα γένοιτ' ἄν.

ΦΑΙΔΡΑ.

δέσποιν' ἁλίας Ἄρτεμι Λίμνας

223. *τάδε κηραίνεις;*] *τάδε* (αἰτιατ. τροπ.) 'μεριμνᾷς, φροντίζεις' (ΣΧΟΛ.) *ἀγωνιῶσα;*

224. *τί κυνηγεσίων καὶ σοὶ μελέτη;*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Οὐαλκεν. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'μελέτη' (BCE) καὶ 'μελέτης' (ἐν τοῖς λοιποῖς), συνηθέστατα δ', ὡς εἴδομεν, ἡ δοτικὴ ἐν τοῖς βιβλ. ὡς ὀνομαστική. Καὶ ὅμως ἐκτὸς τοῦ Βρυγκ. καὶ Ἀρτ. οὐδεὶς ἀπεδέχθη τὴν διόρθωσιν. Οἱ δ' ἐφεξῆς ἐκδόται (μετὰ τὰς ἀποβλήτους διορθ. τοῦ Ῥεϊσκ. 'τί; κυνηγεσίων καὶ σοὶ μελέτη;' καὶ Μυσγρ. 'τί κυνηγεσίων δαὶ σοὶ μελέτης;') ἐξέδωκαν τὸ 'μελέτη'. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλως καὶ ἕνεκα τοῦ 'καί,' οὐδὲν ἀνεκτὸν νόημα εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ στίχου οὕτω γραφομένου (ὁ Ματθ. γράφων, ὡς καὶ ὁ Βώθ., 'μελέτης,' ὑπονοεῖ = *τί μέτεστι;* κατὰ τὸ Ἰλ. Φ 360, ὅπερ ὅμως ἀλλότριον· παραλείπω δὲ τὰ τοῦ Οὐεΐλ. ἀξιοῦντος, ὅτι τὸ 'τί... καὶ = *τί ποτε*, καὶ παραβάλλοντος ἀτόπως τὸ Σοφ. Οἰδ. Κ. 1129 'ποῖον ἄνδρα καὶ λέγεις', ὡς ὅλως ἡμαρτημένα). Ὁ Δινδ. πρότερον μὲν ἐσύστησε τὴν ἐν παρισινῷ τινι κώδ. κακόμετρον γραφὴν 'τί σοι κυνηγεσίων μελέτη;' ἔπειτα δ' ἀφ' οὗ καὶ ὁ Κιρχ. ἐπρότεινεν εἰς μάτην 'μέτα' ἀντὶ τοῦ 'καὶ', ἐξωβέλισε νοθεύσας τὸν στίχον, τὴν δὲ νόθευσιν ταύτην ἀπεδέξαντο, καθὼς εἴδομεν, καὶ οἱ ἄλλοι. Ἡ καθ' Οὐαλκεν. γραφὴ ἔχει ἄριστα, τὸ δὲ νόημα εἶνε ἁπλούστατα τοῦτο: *τὶ (κοινὸν) κυνηγεσίων μελέτη καὶ σοί;* ὅπερ οὐδεὶς εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ ἀποδεχθῇ (πρβλ. Ἀνακρέοντ. ιζ', 4 'τί γὰρ μάχαισι κἀμοί;' καὶ 10 'τί Πλειάδεσσι κἀμοί;' Ἀριστοφ. Ἱππ. 1022 'τί γὰρ ἔστ' Ἐρεχθεῖ καὶ κολοιοῖς καὶ κυνί;' Νικόμαχ. παρ' Ἀθην. 290 Ε 'γεωμετρικῇ δὲ καὶ σοὶ πρᾶγμα τί;' καὶ μετὰ τοῦ 'κοινὸν' Εὐρ. Ἴων. 1284 'τί δ' ἔστι Φοίβῳ σοί τε κοινὸν ἐν μέσῳ'; καὶ πλεῖστα ἄλλα.)

225. *κρηναίων νασμῶν*] πηγαίων ναμάτων ('ῥευμάτων' ΗΣΥΧ.), ταῦτα δὲ διὰ τὰ ἐν 209.

228. *δέσποιν' ἁλίας*] Οὕτως ἐν τοῖς πλείστοις, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς A*B* 'δέσποινα δίας,' ὅπερ προφανῶς ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιγραφῆς (Δ = Λ, Λασκαρ. 'δέσποιν' ἀδίας'). *Λίμναι* ὠνομάζοντο πολλαὶ πόλεις καὶ χωρία ἐν Ἑλλάδι, ἐξ ὧν καὶ *Λιμνῆτις* ἢ *Λιμνᾶτις Ἄρτεμις*. Τοιαύτη δὲ λίμνη ἀπεξηραμμένη ἦτο καὶ ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ('Λίμνη, γυμνάσιον ἐν Τροιζῆνι' ΣΧΟΛ.) καὶ ἐν 1133, ἥτις ἐχρησίμευε καὶ εἰς ἱπποδρομίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Σχολ λέγει καὶ 'ὦ δέσποινα τῆς ἰσοπέδου Λίμνης' (ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν: 'ὦ δέσποινα λίας', ὅπερ ἐξέλαβεν ὡς 'λείας'), καὶ ἐπειδὴ 'λίμνα ἁλία,' λέγει ὁ Οὐεΐλ.[1], οὐδὲν ἄλλο εἶνε παρὰ *θάλασσα*, ἐξέδωκεν οὗτος διορθ. 'λείας δέσποιν' Ἄρτεμι Λίμνας,' ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡσύχιος λέγει, 'λεῖον: ὁμαλόν', ὁ

καὶ γυμνασίων τῶν ἱπποκρότων,
εἴθε γενοίμαν ἐν σοῖς δαπέδοις,
πώλους Ἐνέτας δαμαλιζομένα.

ΤΡΟΦΟΣ.

τί τόδ' αὖ παράφρων ἔρριψας ἔπος;
νῦν δὴ μὲν ὄρος βᾶσ' ἐπὶ θῆρας,
πόθεν; ἐστέλλου, νῦν δ' αὖ ψαμάθοις

Ἐϊμψοίθ. τὸ 'λείας' τοῦ Οὐεΐλ. ἔτρεψεν εἰς 'ὁμαλᾶς', κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν μέθοδον τῶν ἀλγεβρικῶν ἐξισώσεων, ἣν ἐφαρμόζει εἰς τὴν κριτικὴν τῶν κειμένων ὁ σοφὸς οὗτος κριτικός, ὅπερ καὶ ἐπιδοκιμάσας ὁ Οὐέϊλ.[2] ἐξέδωκε 'δέσποιν' ὁμαλᾶς Ἄρτεμι Λίμνας,' ὅπερ ὅμως εἶχε ἐκδώση πρὸ τούτων ὁ Ἀρτ., μετεξέδωκε δὲ καὶ ὁ Οὐεκλ. Ἀλλὰ τὸ 'ἅλιος' ὅμως δὲν σημαίνει μόνον *θαλάσσιος*, ἀλλὰ καὶ *παράλιος*, *παραθαλάσσιος* (οἷον: Εὐρ. Τρῳάδ. 826 'ἠϊόνες δ' ἅλιαι ἴαχον' = *παράλιοι*), οὐδ' εἶνε ἄλλως δυνατὸν ἕλλην ποιητὴς νὰ λέγῃ 'λίμνη ἁλία' καὶ νὰ ἐννοῇ ἄλλο παρὰ τὸ 'λίμνη παράλιος,' ἀφ' οὗ τὸ μὲν 'λίμνη' καὶ μόνον λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ *θάλασσα*, καὶ ἑπομένως τὸ 'ἁλία' θὰ παρεῖλκε, τὸ δὲ 'λίμνα ἁλία' κατὰ λέξιν λαμβανόμενον, οὐδὲν σημαίνει. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὰ ἑπόμενα 'καὶ γυμνασίων τῶν ἱπποκρότων,' ἐκ παραλλήλου παρατεθειμένα, ὡς καὶ τὰ 234-5 'ψαμάθοις ἐπ' ἀκυμάντοις' (ταῖς μὴ θαλασσίαις, ἀλλ' ἠπειρωτικαῖς ... ἢ ἐν ἀνηνέμοις αἰγιαλοῖς, ἔνθα καὶ στάδια πολλάκις εἰσί.' ΣΧΟΛ), καὶ τὸ 'Λίμνας', ὂν προφανῶς ὄχι προσηγορικὸν (ὅπως θέλει νὰ παραστήσῃ αὐτὸ ὁ Οὐέϊλ. μικρογραφῶν), ἀποκλείουσι τὴν τοιαύτην παρεκδοχήν. Μήπως τὸ 'ἁλίπεδον' σημαίνει *θαλάσσιον πεδίον*, καὶ ὄχι: *παραθαλάσσιον*; Ποία δὲ χώρα ἑλληνικὴ δὲν ἔχει πολυάριθμα τοιαῦτα ἁλίπεδα (οὕτω δ' ὀνομάζει αὐτὰ καὶ σήμερον ὁ λαός), ἐκ προτέρων μικρῶν ἢ μεγάλων τελμάτων ἢ λιμνῶν ἢ ἁλικῶν ἐσχηματισμένα, ἁρμοδιώτατα δὲ εἰς ἱππασίαν;

229. '*τῶν ἱπποκρότων*,] τῶν ὑπὸ τῶν ἵππων κροτουμένων, τῶν ἱπποδρόμων'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. 1126 καὶ Ἑλέν. 207.

230. *δαπέδοις*,] τοῖς ἁλιπέδοις δηλονότι.

231. *πώλους Ἐνέτας*] 'Ταῦτα ἀνακεχρόνισται· οὐδέπω γὰρ Ἕλληνες Ἐνέταις ἐχρῶντο ἵπποις· οἱ γὰρ Ἐνέται Παφλαγονίαν οἰκοῦντες ὕστερον ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν διέβησαν. Λέων δὲ πρῶτος Λακεδαιμόνιος πε'. ὀλυμπιάδι ἐνίκησεν Ἐνέταις ἵπποις'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. Εὐστάθ. Ἰλ. 273, 40.

'*δαμαλιζομένα*] δαμάζουσα, ἡνιοχοῦσα'. ΣΧΟΛ.

232. *παράφρων*] Οὕτως ἐν B, ἐν A 'παράφρον' καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς 'πάραφρον' ἀμέτρως ('παράφρον γ'' Οὐαλκ., 'παράφορον' Μυσγρ.) μὴ κατανοηθέντος, φαίνεται, τοῦ κατηγορηματικοῦ τοῦ 'παράφρων' ('τί τοῦτο, φησί, τὸ ῥῆμα μωραίναισα πάλιν εἶπας; ' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Σοφ. Φιλ. 815 'τί παραφρονεῖς αὖ; τί τὸν ἄνω λεύσσεις κύκλον;')

233. *νῦν δὴ*] 'ἀρτίως, ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν'. ΣΟΥΙΔ. κοινῶς: τώρα δᾶ.

233-4. *ὄρος βᾶσ' ... ἐστέλλου*,] Οὕτω κατὰ τὰ ἄριστα τῶν βιβλ. ('ὄρος βᾶσ' ἐπὶ θῆρας ('θῆρας' ὁ ἄριστος A, 'θύρας' C, 'θήραις' c, 'θήρας' οἱ ἄλλοι) πόθεν (Ab*B* ὄχι: 'ποθὲν', ὡς σημειώνει ὁ Οὐέϊλ., 'πόθον' οἱ ἄλλοι· 'τινὲς δὲ γράφουσιν καὶ πόθον'. ΣΧΟΛ.) ἐστέλλου'. Καὶ ὅμως τὸ μὲν 'πόθεν',

ἐπ' ἀκυμάντοις πώλων ἔρασαι.
τάδε μαντείας ἄξια πολλῆς,
ὅστις σε θεῶν ἀνασειράζει,

οὐδαμῶς κατανοηθέν, ἀπεῤῥίφθη ἀνέκαθεν, ἡ δὲ κοινὴ μέχρι σήμερον ἐν ταῖς ἐκδδ. (Ῥείσκ. 'ὀρεσβάτας ἐπὶ θῆρας', Μέτζγερ. 'μόθον ἐστέλλου', Κομπέρζ. 'ὄρος βᾶσ' ἐπὶ θήρας πόθῳ ἐστέλλου') εἶνε: 'θήρας πόθον', ἥτις ἑρμηνεύεται, ὅπως περίπου ἐν τοῖς Σχολίοις ('ἐπὶ θήρας πόθον ὥρμας' κττ.). Ἀλλὰ τὸ *στέλλομαι ἐπὶ θήρας πόθον*, οὐδὲν ἄλλο εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ, εἰ μή: *παρασκευάζομαι (ὁρμᾶν) ἐπὶ τὸν τῆς θήρας πόθον*, ὅπερ ἀναντιῤῥήτως ἄτοπον καὶ παράλογον, οὐδὲ δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἀντὶ τοῦ: *παρασκευάζομαι (ὁρμᾶν, ἤ: ἰέναι) ἐπὶ θήραν*. Προδήλως ἄρα τὸ 'πόθον' ἀντικατέστησε τὸ 'πόθεν' μὴ κατανοηθέν. Λαμβάνεται δὲ τὸ 'πόθεν' τοῦτο οὐ μόνον ἐν ὁμαλῇ συντάξει (οἷον Εὐρ. Ἀλκ. 94-5 'ΗΜ. οὐ γὰρ δὴ φροῦδός γε ἐξ οἴκων. ΗΜ. πόθεν; οὐκ αὐχῶ'. Ἠλ. 657, Ἀνδρ. 84, Φοιν. 1625, Ἀριστ. Ἐκκλ. 976, 389, Σφ 1145, ἀποσπ. 723, Πλάτ. Λύσ. 208 Β, Εὐθυδ. 291 Α, Δημοσθ. σελ. 241, 242, 749, 761, κλπ.), ἀλλὰ καὶ παρενθετικῶς, ὡς ἐνταῦθα, οἷον Δημοσθ. σελ. 722 'δεδρακὼς οὐκ ἐλέου, πόθεν; ἀλλ' ὀργῆς ἄξια', Εὐρ. Ἑκάβ. 610 κἑξ. Πλειστάκις τὸ μόριον μὴ κατανοηθὲν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλῶν χωρίων φθοράς, ἅτινα παρερχόμεθα ἀνεξέλεγκτα, φειδόμενοι τοῦ τόπου· καὶ ὅπου δ' ἐτηρήθη ἀλύμαντος ἡ γραφὴ αὐτοῦ, ἀκριβῶς δὲν κατενοήθη. Οἱ ἀρχαῖοι ἑρμηνεύουσιν αὐτό: *οὐδαμῶς* (Σχολ. εἰς Φοιν. 1625), 'πόθεν: ἀρνητικῶς ἴσον τῷ οὐδαμῶς' ΣΧΟΛ. εἰς Ἀρ. Βατρ. 1455. 'πόθεν: ἀπό τινος μέρους ἢ μεθ' ὑποκρίσεως ἀντὶ τοῦ οὕτω'. ΗΣΥΧ., ὅπου τὸ 6 μέρος προδήλως ἀναφέρεται εἰς τὸ 'πόθεν', καὶ τὸ 'οὕτω' ληπτέον ἀντὶ τοῦ 'οὔτοι'), οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι. Ἀλλὰ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ ἐρωτηματικοῦ τούτου ἐπιῤῥήματος θέλει μᾶς διδάξῃ ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια, ἐν ᾗ ὁ λαλῶν, ὁσάκις θέλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀπορίαν περί τινος ἀτοπώτατα πραχθέντος ἢ ῥηθέντος, δὲν λέγει: 'πῶς καὶ διατί;' ἀλλά: ἀπὸ ποῦ καὶ ποῦ; ἤ: ἀπὸ ποῦ καὶ ὡς ποῦ; (πρβλ. τὸ παροιμιῶδες: 'ἀπὸ τὸ λυχνάρι ὡς τὴν κρεββατή', ἐπὶ ἀσυναρτήτων καὶ παραλόγων). Τοῦτο δ' ἀκριβῶς σημαίνει καὶ τὸ 'πόθεν'; παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει: τώρα δά, δὲν εἶνε μιὰ στιγμή, τραβοῦσες (κατὰ φαντασίαν) 'σ τὸ βουνὸ κ' ἔκανες νὰ ῥιχθῇς (= 'ἐστέλλου')— ἀπὸ ποῦ καὶ ὡς ποῦ; — καταπάνω 'σ τ' ἀγρίμια (= 'ἐπὶ θῆρας'), τώρα πάλιν κτλ.

234-5. *ψαμ. ἐπ' ἀκυμάντοις*] Ἴδ. εἰς 228.

237. *ὅστις*] Τὸ ἀναφορικὸν ἀντὶ τοῦ ἐρωτηματικοῦ διὰ τὸν πλαγιασμὸν τῆς ἐρωτήσεως. Ἡ εἰς τὴν εὐθεῖαν ἐρώτησιν: *τίς σε θεῶν ἀνασειράζει καὶ παρ. φρένας*; ἀπόκρισις, θὰ ἦτο: *τόδε* (= 'τάδε', πληθ. ἐπὶ ῥητορικῇ δεινολογίᾳ) *μαντείας ἄξιον πολλῆς*. Διὰ τοῦτο ἡ ἔξωθεν ὑπάκουσις τοῦ 'φράσαι', ὡς θέλει ὁ Βαρθ., κατὰ τὸ Ῥῆσ 952, ἄλλως ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου, εἶνε τοὐλάχιστον περιττή.

'*ἀνασειράζει*] ἀνακρούειν ποιεῖ'. ΗΣΥΧ. (Ἡ κοινὴ αὕτη παρὰ τῷ γλωσσογράφῳ ἐκ διορθ. Μουσούρου γραφὴ ἐσφαλμένη, διότι τὸ 'ἀνασειράζω' σημαίνει ὄχι: 'ἀνακρούειν ποιῶ' ἀλλ' 'ἀνακρούω'. Κακῶς δὲ παρημελήθη ἡ γραφὴ τοῦ κώδ. 'ἀναρούειν ποιεῖ', ἀνθ' ἧς προφανῶς γραπτέον 'ἀνορούειν ποιεῖ', ὅπως ἀποδεικνύει τὸ εἰς τὸν ἡμέτερον στίχον σχόλ., ἐκ τοῦ Ἡσυχ. προδήλως εἰλημμένον, 'ἀνορούειν ποιεῖ', εἴτε θέλει τις νὰ ἐκλάβῃ καὶ ἐνταῦθα τὸ ῥῆμα ἐν τῇ συνήθει χρήσει = *ἀνορμᾶν* (ΗΣΥΧ. ἐν τῇ λ.), ἤτοι: *ἀνορθοῦσθαι*, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ ἵπποι ἀνασειραζόμενοι, ὑπὸ

καὶ παρακόπτει φρένας, ὦ παῖ.

ΦΑΙΔΡΑ.

δύστανος ἐγώ, τί ποτ' εἰργασάμην;
ποῖ παρεπλάγχθην γνώμης ἀγαθῆς;
ἐμάνην, ἔπεσον δαίμονος ἄτῃ.
φεῦ φεῦ, τλήμων.

τοῦ ἀναβάτου δηλονότι τοὺς χαλινοὺς αὐτῶν πρὸς τὰ ὀπίσω ἀνθέλκοντος, εἴτε καὶ ἐπὶ τῆς ἀμαρτύρου μὲν ἀλλ' ἐξ ἀναλογίας νομίμου ἐκδοχῆς: *ἕλκω πρὸς τὰ ὀπίσω*.

238. *καὶ παρακόπτει ... παῖ.*] Ἔτι χεῖρον παρερμηνεύεται ἀνέκαθεν ὁ στίχος οὗτος, τοῦ 'παρακόπτει' ἐκλαμβανομένου ἀντὶ τοῦ: *διαστρέφει* (*σὰς*) *φρένας* (*τῶν θεῶν τις*), ἢ κατὰ Βαρθ. *ταράττει* (*σε τὰς*) *φρένας* (*θεῶν τις*, ἐν σχήματι καθ' ὅλον καὶ μέρος). Ἀλλὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο οὐδέποτε ἔσχε τοιαύτην χρῆσιν ἐν τῇ ἐνεργητικῇ φωνῇ, ἀμεταβάτως μόνον ἐν ταύτῃ λαμβανόμενον. Ἑτέρα πλάνη, ἣν οἱ κριτικοὶ ἀρύονται ἐκ τῶν λεξικῶν, εἶνε ὅτι τὸ *παρακόπτω*, κυρίως παραχαράττω σημαῖνον, λαμβάνεται μεταφορικῶς καὶ ἐπὶ τοῦ παραφρονεῖν, ὡς καὶ τούτου, λέγουσι, παραχαράγματος ὄντος τῶν φρενῶν. Ὅτι τοῦτο εἶνε ἄρδην ἐσφαλμένον, καὶ ὅτι ἡ σημασιολογικὴ βάσις τοῦ *παρακόπτω* καὶ τῶν παρ' αὐτὸ *παρακοπὴ παράκοπος* κτλ., δὲν εἶνε ἡ νομισματικὴ παραχάραξις, ἀλλ' ἡ κοινὴ ἔννοια τοῦ *κόπτειν*, ἀποδεικνύει ἔνθεν μὲν τὸ Αἰσχ. Ἀγ. 479 'φρενῶν κεκομμένος', ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ Βλομφειλδ παραβληθὲν πρὸς τὸ Θεόγν. 223 'νόου βεβλαμμένος' = *βλαψίφρων*, *φρενοβλαβής*, ἔνθεν δὲ τὰ συνώνυμα: *παραπαίω*, *παρακρούω*, *παραπλήσσω*, καὶ τὰ παρὰ ταῦτα: *παράπληκτος*, *παράπαιστος*, *παράκρουστος* κτλ., ἅτινα, ὁμοίως μὲ τὸ *παρακόπτω* καὶ *παράκοπος*, συνηθέστατα κεῖνται ἄνευ τοῦ: *φρένες* (κατὰ τὴν ἑκάστοτε ἀπαιτουμένην συντακτικὴν ἐκφορὰν) κττ., καὶ τοῦτο πρὸς περισσοτέραν μᾶλλον τοῦ νοήματος συμπλήρωσιν, ἢ ἐκ χρείας πραγματικῆς ἐλλείψεως, διότι ἅπασαι αὗται αἱ λέξεις καὶ μόναι διὰ τῆς ἁπλῆς αὐτῶν τροπικῆς μεταλήψεως δηλοῦσιν ἐπαρκῶς τὴν τῶν φρενῶν βλάβην, ὅπως π. χ. τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ πετριὰ (=πληγὴ διὰ λίθου, καὶ τροπικῶς: μονομανὴς οἴησις) κττ. Ἐπειδὴ δέ, καθὼς προείπομεν, ἐν τῇ ἐνεργητικῇ φωνῇ ἀμεταβάτως μόνον λαμβάνεται τὸ ῥῆμα τοῦτο (οἷον Ἀριστοτ. σελ. 832, 17, Πλουτ. ἠθικ. 963 E, 1123 F, Διογ. Λ. δ', 32 κλπ. πρβλ. 'παρακόπτει: μαίνεται' καὶ 'παρακόπτει: παραφρονεῖ' ΗΣΥΧ.), ὅπως καὶ τὰ συνών. *παραπαίω* κλπ., ἐπὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σημασίας, ἕπεται, ὅτι τὸ 'παρακόπτει' δὲν εἶνε ἐνεργητικόν, ἀλλὰ παθητικὸν ('παράκοπον: μανικήν, παρακεκομμένην τὸν νοῦν' ΣΧΟΛ. εἰς Αἰσχ. Πρ. 581, 'παρακεκομμένος: ἐξεστηκώς, παράφρων, μαινόμενος'. ΦΩΤ.), ἤτοι: (*ὑπ' αὐτοῦ*, δηλ. θεῶν τινος) *τῶν φρενῶν ἐξίστασαι*. Ὅτι δὲ μόνον ὁ τύπος οὗτος ἁρμόζει εἰς τὸ νόημα, πρόδηλον· διότι ἡ Φαίδρα *οὐκ ἐξέστηκε* (διαρκῶς) *τῶν φρενῶν*, ἀλλ' *ἐξίσταται* (παροδικῶς μόνον), ὁσάκις 'θεῶν τις αὐτὴν ανασειράζει'. Οὕτω δὲ καὶ ἡ μεταφορικὴ χρῆσις τοῦ τελευταίου τούτου ῥήματος ἀναλαμβάνει ὅλην αὐτῆς τὴν δύναμιν· διότι ἀληθῶς, ὅπως ὁ ἵππος ἀνασειραζόμενος ἀνορούει καὶ παρακρούει, οὕτω καὶ ἡ Φαίδρα ἀνασειραζομένη ὑπὸ θεοῦ τινος *παρακόπτεται τὰς φρένας*, ἤτοι: *παρακρούει νοερῶς*.

241. *δαίμονος ἄτῃ*.] Πρβλ. εἰς Φοιν. 1080.

μαῖα, πάλιν μου κρύψον κεφαλάν,
αἰδούμεθα γὰρ τὰ λελεγμένα μοι.
κρύπτε· κατ᾽ ὄσσων δάκρυ μοι βαίνει,
καὶ ἐπ᾽ αἰσχύνην ὄμμα τέτραπται.
τὸ γὰρ ὀρθοῦσθαι γνώμην ὀδυνᾷ,
τὸ δὲ μαινόμενον κακόν· ἀλλὰ κρατεῖ
μὴ γιγνώσκοντ᾽ ἀπολέσθαι.

ΤΡΟΦΟΣ.

κρύπτω· τὸ δ᾽ ἐμὸν πότε δὴ θάνατος
σῶμα καλύψει;
πολλὰ διδάσκει μ᾽ ὁ πολὺς βίοτος.

243. ʽ*μαῖα,*] . . . καὶ προσφώνησις πρὸς πρεσβῦτιν τιμητικήν, ἀντὶ τοῦ, ὦ τροφέ᾽. ΗΣΥΧ.

244. *αἰδούμεθα... μοι.*] Οἱ κριτικοὶ παραβάλλουσιν ἄλλοι ἄλλα χωρία, ἐν οἷς ὁ ἀριθμὸς ποικίλλει ὅπως καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ὡς ἂν εἰ ἐπρόκειτο περὶ ἀπογραφῆς συντακτικῶν φαινομένων. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν πηγάζει ἐξ ἀλογίστου τινὸς ἢ περιέργου ποικιλίας ἢ ἀνωμαλίας, διότι ἑκάτερος τῶν ἀριθμῶν ἐκφράζει τήν, καθ᾽ ἃ πολλάκις εἴπομεν, ἰδιάζουσαν αὐτῷ ἀπόχρωσιν τῆς ἐννοίας. Τὸ ʽἡμῖν᾽ π. χ. ἐνταῦθα θὰ ἦτο ἀδύνατον, διότι, αἶρον τὴν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ ἀντίθεσιν, ἤθελεν ἐξουδετερώσῃ τέλεον τὴν αἰσχυντηλὴν ἑαυτῆς διὰ τοῦ πληθυντικοῦ ʽαἰδούμεθα᾽ συγκάλυψιν τῆς ἡρωΐδος.

245. *κρύπτε·*] Καθ᾽ ὅμοιον τρόπον, ἤτοι ἀπογραφικῶς, σημειώνουσιν οἱ κριτικοὶ καὶ τὴν ποικιλίαν ʽκρύψον (243) ... κρύπτε (245)᾽, παραβάλλοντες τὰ ἐν 473 ʽλῆγε... λῆξον᾽. Ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν διαφορὰν οὐδαμῶς ἐξηγεῖ ἢ δικαιολογεῖ ἡ ἐν 473, κατ᾽ ἄλλην ἰδέαν ἐξενεχθεῖσα οὕτω· οὐδ᾽ ἔχουσιν ὅλως δικαιολογίας ἀνάγκην ἐκφοραί, ὧν τὸν διάφορον τύπον ἐπάγεται αὐτὴ τοῦ λόγου ἡ διάφορος χρεία. Ἐνταῦθα ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης θέλει καὶ οἴκοθεν παρατηρήσῃ, ὅτι ἡ Φαίδρα εἰποῦσα ἅπαξ ʽκρύψον᾽, καὶ μὴ τελεσάσης τὸ προσταχθὲν τῆς Τροφοῦ, λέγει ἔπειτα ἀσυνδέτως καὶ κατ᾽ ἐνεστῶτα ʽκρύπτε᾽, ἐπισπεύδουσα τὸ πρᾶγμα διὰ τὰ ἐπερχόμενα δάκρυα, τοῦ ἐνεστῶτος = *σπεῦδε κρύπτειν*, ὅπως πολλάκις.

247. *γνώμην*] *τὸν νοῦν, τὴν συνείδησιν.* ʽʼΟρθοῦσθαι᾽ δ᾽ ὅπως ἐν 241 ʽἔπεσον᾽.

248-9. Ὁ νοῦς: (*ἔστι δὲ*) *κακὸν* (*μὲν*) *τὸ μαινόμενον* (= *ἡ μανία*, ἀλλὰ καθ᾽ ὃν λόγον εἴπομεν εἰς Ἑκάβ. 299), *ἀλλὰ κρατεῖ* (= *νικᾷ, ὑπερέχει τὸ*) *ἀπολέσθαι* (*τὸν μαινόμενον*, ἐκ τοῦ: ʽτὸ μαινόμενον᾽) *μὴ γιγνώσκοντ᾽* (= *ἀγνοοῦντα τὸ κακὸν τοῦτο*). Ἡ αὐτὴ περίπου ἔννοια καὶ ἐν Βακχ. 1259-61, ἀποσπ. 204, Σοφ. Αἴ. 259-62. Περὶ δὲ τοῦ ʼἀλλὰ᾽ ἴδ. εἰς Μηδ. 310.

250-1. *κρύπτω· τὸ δ᾽... καλύψει;*] Τὸ ʽκαλύψει᾽ ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τοῦ ʽκρύπτε᾽ τῆς Φ. (245) προκληθέντος ʽκρύπτω᾽, καθ᾽ ὃν περίπου λόγον καὶ σήμερον παρ᾽ ἡμῖν αἱ γυναῖκες μάλιστα, δυσφοροῦσαι ἢ ἀπέλπιδες, μετάγουσι τὰς ὑπὸ τοῦ ἑτέρου λεγομένας λέξεις εἴτε κατὰ νόημα εἴτε καὶ κατὰ παρήχησιν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τῷ ἰδίῳ πάθει νοήματα (οἷον Α. Τὸ ξέρω. Β. Νὰ ξεραθῇς. — Α. Καλά. Β. νὰ τὰ καλύψῃς, κττ.).

χρῆν γὰρ μετρίας εἰς ἀλλήλους
φιλίας θνητοὺς ἀνακίρνασθαι
καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς,

253 - 60. Τὰ ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ἠθικὰ διδάγματα δὲν ἤρεσαν εἰς τὸν Πλούταρχον (περὶ πολυφιλ. σελ. 95 Ε, ὅπου καὶ παραθέτονται τὰ 253 - 7), ἀξιοῦντα, ὅτι ὅσα ὁ ποιητὴς λέγει περὶ φιλίας μεταθετέον εἰς τὰς ἔχθρας, οὐδ' εἰς τὸν Κικέρωνα, ὅστις (de amicit. XXI) ταῦτά τε καὶ τὰ ἑπόμενα ἐκ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως προφανῶς παραλαβών, κατακρίνει σφοδρῶς ὡς ἐγωϊστικά. Ἐξ ἠθικῆς ἐπόψεως ἀμφότεροι ἔχουσι δίκαιον, ἀλλ' ἀμφότεροι λησμονοῦσι ταῦτα γράφοντες, ὅτι ὁ Ἱππόλυτος δὲν εἶνε Ἐπικτήτου διατριβαί, καὶ ὅτι ὁ Εὐριπίδης δὲν εἶνε φιλόσοφος, ἀλλὰ ποιητὴς δραματικός, πρὸ παντὸς ἄλλου ὀφείλων νὰ θέτῃ εἰς τὸ στόμα τῶν διαφόρων προσώπων τοῦ δράματός του τὰ οἰκεῖα ἑκάστῳ αἰσθήματα καὶ διδάγματα. Εἶνε δ' ἡ ἡμετέρα ῥῆσις ἐκ παντὸς λόγου οἰκειοτάτη καὶ ἁρμοδιωτάτη εἰς τὸ ἦθος τῆς Τροφοῦ. Ἡ Τροφός, ὅπως πᾶσα τροφός, πρέπει νὰ εἶνε πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὴν τρόφιμόν της, ἡ δὲ τροφὸς τῆς βασιλίσσης, καὶ ἂν δὲν ἔχῃ πράγματι τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην ταύτην εἰς τὴν κυρίαν αὐτῆς, πρέπει τοὐλάχιστον νὰ ὑποκρίνεται ὅτι τὴν ἔχει. Εἶνε δὲ πράγματι τὸ ἐνδόμυχον νόημα τῶν δῆθεν ἠθικῶν τούτων ἀποφθεγμάτων τῆς Τροφοῦ κολακεία λεπτὴ καὶ συγκεκαλυμμένη, ἱκανὴ νὰ τιμήσῃ καὶ τοῦ ἐπιτηδειοτάτου αὐλικοῦ τὴν εὐφυΐαν καὶ λεπτότητα. Ἡ Τροφός, ὡς 'μαῖα' (=μαμμά, 243), ἔχει τὸ θάῤῥος καὶ νὰ ὀργισθῇ καὶ ν' ἀγανακτήσῃ οὐ μόνον ἐνώπιον τῆς βασιλίσσης, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς βασιλίσσης. Ἀπηύδησε πλέον, καὶ θέλει ν' ἀποθάνῃ· διατί; διότι ἀγαπᾷ τόσον τὴν κόρην της, τὴν βασίλισσαν, ἡ δ' ὑπερβολὴ αὕτη τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεώς της οὐ μόνον πᾶσαν τέρψιν τοῦ βίου τὴν ἀφῄρεσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑγείαν της ἔφθειρεν. Ἐννοεῖται, ὅτι πάντα ταῦτα συγκαλύπτει ἐκφέρουσα ὡς γενικὴν ἠθικὴν γνωμολογίαν. Οὕτω δὲ θεωρουμένη ἡ ἀπὸ βιαίας καὶ ὀργίλης ἀναφωνήσεως (250 - 1) ἀρχομένη καὶ εἰς φιλοσοφικὰ ἀποφθέγματα ἀπολήγουσα ῥῆσις αὕτη τῆς Τροφοῦ, εἶνε ἔξοχον ἠθογραφικῆς τέχνης πρότυπον. Δυστυχῶς οἱ ἀρχαῖοι, γνωματεύματα ἠθικὰ θηρεύοντες, ἐλησμόνουν σχεδὸν τὸν ποιητήν, καὶ τελευτῶντες κατήντησαν νὰ θεωρῶσιν αὐτὸν ὡς ἠθικῆς διδασκαλίας πανδέκτην· ἡ δὲ πρόληψις αὕτη μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους, οἵτινες πάλιν ἐκλαμβάνοντες τὰς ῥήσεις ταύτας, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι, ἀμελοῦσιν ἢ δὲν κατορθώνουσι νὰ διίδωσι τὴν ἀείποτε σχεδὸν ὑπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἐπιφάνειαν κρυπτομένην ἠθογραφίαν (εἶνε δ' ὁμολογουμένως αὕτη λεπτοτέρα τῆς ἁπάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν), ὅθεν καὶ ψέγουσιν αὐτὸν ὡς ἀκαίρως καὶ σχολαίως φιλοσοφοῦντα.

253 - 4. *χρῆν γὰρ... ἀνακίρνασθαι*] Τὸ μὲν 'μετρίας' κατηγορηματικῶς, τὸ δ' 'ἀνακίρνασθαι' τροπικῶς, τῶν φιλιῶν δίκην οἴνου ὡς εἰπεῖν ἐν τῷ κρατῆρι κιρναμένων. Πρβλ. Ἡροδ. δ', 152 'φιλίαι συνεκρήθησαν', ζ', 151 'φιλίην συνεκεράσαντο'. Περὶ τοῦ 'γὰρ' ἴδ. εἰς Μηδ. 573.

255. *καὶ μὴ... ψυχῆς,*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. πλὴν τοῦ Οὐεκλ., ἐκδόντος ἐκ διορθ. Ερουερδ. 'πρὸς ἄκρον καὶ μὴ μυελὸν ψυχῆς', ὅπερ καὶ ἑρμηνεύει: *πρὸς ἄκρον καὶ μὴ (πρὸς) μυελὸν ψυχῆς*· ἀλλὰ δὲν μᾶς ἔδειξεν ὁ σοφὸς ἀνήρ, καὶ κατὰ τίνα συντακτικὸν κανόνα ἢ τί χωρίον δύναται νὰ νοηθῇ ἡ 'πρὸς' πρὸ τοῦ 'μυελὸν' ὅπως ἐνταῦθα. Τὸ δὲ παράδειγμα τῆς Ἑκάβ. 242 'οὐ γὰρ ἄκρας καρδίας ἔψαυσέ μου' οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι τὸ *ἄκρος* λέγεται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιθέτων ἄκρων, ἐμφαῖνον τό τε ἐσώτατον

εὔλυτα δ' εἶναι στέργηθρα φρενῶν
ἀπό τ' ὤσασθαι καὶ ξυντεῖναι.
τὸ δ' ὑπὲρ δισσῶν μίαν ὠδίνειν
ψυχὴν χαλεπὸν βάρος, ὡς κἀγὼ
τῆσδ' ὑπεραλγῶ.
βιότου δ' ἀτρεκεῖς ἐπιτηδεύσεις
φασὶ σφάλλειν πλέον ἢ τέρπειν,
τῇ θ' ὑγιείᾳ μᾶλλον πολεμεῖν.
οὕτω τὸ λίαν ἧσσον ἐπαινῶ
τοῦ μηδὲν ἄγαν·
καὶ ξυμφήσουσι σοφοί μοι.

ΧΟΡΟΣ.

γύναι γεραιά, βασιλίδος πιστὴ τροφέ,
Φαίδρας ὁρῶ μὲν τάσδε δυστήνους τύχας,
ἄσημα δ' ἡμῖν ἥτις ἐστὶν ἡ νόσος·

καὶ τὸ ἐξώτατον, τό τε ἀνώτατον καὶ τὸ κατώτατον κτλ. Τὸ κείμενον ἔχει ἄριστα. ('Τροπικῶς δὲ εἶπεν, ὡς ἐπὶ σώματος καὶ ὀστέου, τὸ βάθος τῆς ψυχῆς'. ΣΧΟΛ.).

256-7. *εὔλυτα δ' εἶναι... ξυντεῖναι.*] = *εἶναι δ' εὔλυτα (εἴς) τε (τὸ) ἀπώσασθαι καὶ (εἰς τὸ) ξυντεῖναι τὰ τῶν φρενῶν (= τῆς ψυχῆς) στέργηθρα (= φίλτρα).*

258. *ὠδίνειν*] Ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, ὄχι νὰ κοιλοπονᾷ, ἀλλά: 'πάσχει, λυπεῖται' ΗΣΥΧ.

259. *ψυχὴν*] Ὅπως καὶ σήμερον ἐν τῇ συνηθείᾳ, μία ψυχὴ ἤτοι: ἕνας (ἄνθρωπος). Πρβλ. Μηδ. 247, Ἀλκ. 882-3, ἀπόσπ. 900.

261-2. *βιότου*] Κακῶς ὁ Τουρνιέρ. διώρθ. 'βίοτον' διὰ τὸ 263 'ὑγιείᾳ'. Αἱ ἀκριβεῖς τοῦ βίου ἐπιτηδεύσεις, ἤτοι: ἡ ἐπ' ἀκριβὲς τοῦ βίου πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φιλίας καὶ τῶν τοιούτων αἰσθημάτων ῥύθμισις σφάλλει (ἴδ. εἰς 6) μᾶλλον ἢ τέρπει — οἴκοθεν δῆλον ὅτι: αὐτὸν τὸν ἐπιτηδεύοντα.

262. *φασὶ*] Τὸ ἐκ διορθώσ. Κουρτζ. 'φημί', ὅπερ εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον ὁ Οὐεκλ., εἶνε τοὐλάχιστον περιττόν, οὐδὲ βλέπω διατί ἡ Τροφὸς ἔμελλε νὰ στηρίξῃ ὅ,τι λέγει διὰ τοῦ κύρους ὄχι τῶν ἄλλων (πρβλ. 266), ἀλλ' ἑαυτῆς.

264. *τὸ λίαν*] = *τὸ ἄγαν, τὴν ὑπερβολὴν* (πρβλ. καὶ εἰς Φοιν. 587, Ἑκάβ. 589-92) κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πολυθρύλητον 'μηδὲν ἄγαν' εἴτε τοῦ Χίλωνος εἴτε ἑτέρου τινὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, οὓς καὶ ὑπαινίττεται ἐν τῷ ἑπομένῳ 266.

267. Ἔστιξα ὄχι κατόπιν τοῦ 'Φαίδρας', ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ τοῦ 'τροφέ', μετὰ τοῦ Βλωμφειλδ. καὶ ἔγραψα ἐν τῷ ἑπομένῳ.

268. *ὁρῶμεν*] μετὰ τῶν βιβλ. ἀντὶ τοῦ 'ὁρῶ μέν', ὅπερ ἄνευ τινὸς ἀνάγκης ἐξέδωκάν τινες ἐκ διορθ. Μογκίου, ἐπὶ βλάβῃ τῆς τοῦ κειμένου ἀβιάστου ὁμαλότητος.

269. *ἄσημα*] κατηγορηματικῶς ἀνθ' ἑνικοῦ, καθ' ἃ εἰς Φοιν. σελ. 318, πρβλ. 370 κλπ.

σοῦ δ' ἂν πυθέσθαι καὶ κλύειν βουλοίμεθ' ἄν.

ΤΡΟΦΟΣ.

οὐκ οἶδ' ἐλέγχουσ', οὐ γὰρ ἐννέπειν θέλει.

ΧΟΡΟΣ.

οὐδ' ἥτις ἀρχὴ τῶνδε πημάτων ἔφυ;

ΤΡΟΦΟΣ.

εἰς ταὐτὸν ἥκεις, πάντα γὰρ σιγᾷ τάδε.

ΧΟΡΟΣ.

ὡς ἀσθενεῖ τε καὶ κατέξανται δέμας.

ΤΡΟΦΟΣ.

πῶς δ' οὔ, τριταίαν οὖσ' ἄσιτος ἡμέραν;

ΧΟΡΟΣ.

πότερον ὑπ' ἄτης ἢ θανεῖν πειρωμένη;

271. *οὐκ οἶδ' ἐλέγχουσ',*] Ἡ κοινὴ αὕτη δὲν ἤρεσεν οὔτε εἰς τὸν Ναύκ., διότι ἐλλείπει ἀπὸ τῆς μετοχῆς τὸ 'καί περ', οὔτε εἰς τὸν Οὐέϊλ.[2], διότι τὸ 'οὐκ οἶδ' ἐλέγχουσα' σημαίνει, λέγει: *οὐκ οἶδα ὅτι ἐλέγχω*. Ὅθεν καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐξέδωκε διορθ. 'οὐκ οἶδ' ἐλέγχους', οὗτος δὲ 'οὐκ οἶδ' ἐλεγχθεῖσ' οὐ γὰρ ἐνν. θέλει'. Πρὸς τὸν πρῶτον ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἡ ἐναντιωματικὴ μετοχὴ καὶ ἄνευ τοῦ 'καίπερ' εἶνε τοιαύτη, τῆς ἐναντιώσεως δήλης οὔσης ἐξ αὐτῶν τῶν νοημάτων, οὐδὲ θέλομεν νὰ καταργῶμεν τὸν τόπον μὲ χωρία περιττὰ πρὸς ἀπόδειξιν πράγματος ἀναντιῤῥήτου· πρὸς δὲ τὸν δεύτερον, ὅτι καὶ κατόπιν τοῦ 'οἶδα' ἡ μετοχὴ δὲν εἶνε πάντοτε οὐδ' ἐξ ἀνάγκης εἰδική, ἀλλὰ μόνον ὁσάκις ἐνδεικνύεται τοῦτο ὑπὸ τοῦ νοήματος. Οὕτω π.χ. τοῦ 663 'τῆς δὲ σῆς τόλμης εἴσομαι γεγευμένος' τίς εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ 'γεγευμένος' εἶνε μετοχὴ εἰδικὴ διὰ τὸ 'εἴσομαι'; Περὶ τῆς διορθώσεώς του δὲν λέγομεν τίποτε, ἀφ' οὗ μεταγνοὺς ἀνεκάλεσεν αὐτὴν ἐν τῇ β'. ἐκδ., ὀρθῶς ποιῶν, χωρὶς ὅμως ν' ἀνακαλέσῃ καὶ τὴν περὶ τῆς μετοχῆς ἐσφαλμένην παρατήρησίν του. Ὀρθῶς ὁ Σχολιαστὴς 'ἐλέγχουσ', ἐρωτῶσα, ἐρευνῶσα, ἀνακρίνουσα'.

272. *οὐδ' ἥτις*] ἀπὸ κοινοῦ: 'οὐκ ἐννέπειν θέλει'.

273. *εἰς ταὐτὸν ἥκεις*] = τὸ ἴδιο κάνει (εἶνε), τουτέστιν: ἡ ἐρώτησίς σου αὕτη δὲν διαφέρει τῆς πρώτης. Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 748. Τὸ ἐν Bbc 'ἥκει' ἧττον ἀπεδεκτόν.

274. *ὡς ἀσθενεῖ... δέμας.*] = πόσον ἀδύνατη εἶνε καὶ πόσον ἔχει λιγνέψῃ, τοῦ 'κατέξανται' (τὸ 'δέμας' αἰτιατ. τοῦ κατά τι) κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἐρίων ῥηθέντος, ἅτινα ξαινόμενα ἀποβάλλουσι τὸν ὄγκον αὐτῶν.

275. *τριταίαν*] Οὕτως ἐν τοῖς ABEbc, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'τριταίαν γ'', ὅπερ καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξέδωκαν, καίπερ ἧττον πεπιστωμένον. Θὰ ἦτο ἀπαραίτητος ὁ γέ, ἐὰν τὸ νόημα ἐξεφέρετο οὕτω: *πῶς δ' οὐχ ἥ γε τριταίαν ἔστ' ἄσιτος ἡμέραν;* Τὸ 'τριταίαν' ὅπως καὶ ἐν Ἑκ. 32 κλπ., ἀντὶ τοῦ *τρίτην* (πρβλ. Θουκ. ε', 75 'τῇ δὲ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ' = τῇ προτέρᾳ, καὶ ἄλλα). Περιττὴ ἄρα καὶ ἄσκοπος πᾶσα διόρθωσις (ὡς ἡ τοῦ Πάλεϋ: 'τριταία γ' οὖσ' ἄσιτος ἀσθενεῖ;' ἥτις φραστικῶς τε καὶ κατὰ νόημα ἀσθενεῖ τε καὶ κατέξανται δέμας).

276. *πότερον... πειρωμένη;*] Ἡ

ΤΡΟΦΟΣ.

θανεῖν· ἀσιτεῖ δ' εἰς ἀπόστασιν βίου.

κριτικὴ προσέκρουσεν ἀνέκαθεν εἰς τὸν στίχον, ὅστις οὐδὲ μέχρι σήμερον κατωρθώθη ν' ἀπαλλαχθῇ αὐτῆς. Τὸ νόημα εἶνε φανερώτατον: *πότερον ὑπ' ἄτης (ἀσιτεῖ), ἢ θανεῖν πειρωμένη*; Τὸ 'ὑπ' ἄτης' = *ὑπὸ θεόθεν ἐπισκηψάσης αὐτῇ βλάβης* (κατὰ τὰ 241 'ἔπεσον δαίμονος ἄτᾳ' κλπ.), τουτέστιν ἐνταῦθα τοῦ 'ἐνθέου' (ἴδ. εἰς 140) αὐτῆς, ἤτοι: τῆς θεόθεν παραφροσύνης της, ὥστε τὸ 'πότερον' εἶνε πληρέστατα δικαιολογημένον, διότι τὰ δύο αἴτια τῆς ἀσιτίας, περὶ ὧν ἐρωτᾷ ὁ Χορός, εἶνε 1) ἂν ἡ Φ. ἀσιτεῖ ὡς πάσχουσα τὰς φρένας καὶ μὴ ἔχουσα ἐπίγνωσιν τῶν πράξεών της, καὶ 2) ἂν ἀσιτεῖ ἔμφρων καὶ ἐν ἐπιγνώσει, διότι θέλει ν' ἀποθάνῃ αὐτοκτονοῦσα. Δυστυχῶς τὸ ἁπλούστατον τοῦτο πρᾶγμα δὲν κατενοήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καί, ἀφ' οὗ ὁ στίχος ὑπέστη τὴν ἐκ τῶν διορθώσεων στρέβλην (Οὐϊκτώρ. 'ὑπ' ἄσης' ἀμέτρως, Μυρέτ. 'ἄσης ὕπ'', Ῥείσκ. 'ὑπ' ἄλης', Οὐϊτέλι. παρ' Οὐεκλ. 'πότερον ἐπ' ἀπάταις') ἠθετήθη μετὰ τοῦ 277 ὑπὸ Μυλλέρ., τοῦ Οὐελλέρ. ἀθετήσαντος σύμπαντας τοὺς 274-81, καὶ τοῦ Ναυκ. μετατοπίσαντος οὕτω τοὺς ἐφεξῆς 276, 279, 278, 281, περὶ ὧν ἀκολούθως.

277. *θανεῖν . . . βίου*.] Ὁ Μυσγρ. προσκρούσας εἰς τὸ 'θανεῖν,' ὡς ἀσύμφυρτον πρὸ τὰ συμφραζόμενα, διώρθου 'ἄδηλ'' ὅπερ ἐπεδοκίμασεν ὁ Βρύγκ. Ἀλλ' ὅτι τὸ 'θανεῖν' συνέχεται πρὸς τὰ ἡγούμενα (= 'θανεῖν πειρωμένη'), εἶνε φανερόν. Καὶ τοῦτο μὲν σήμερον ἡ κριτικὴ ἀποδέχεται, ἀλλὰ νοθεύει ὅμως τὸ 'θανεῖν', διότι τὰ ἑπόμενα 'ἀσ. δ' εἰς ἀπ. βίου' συναποτελοῦσιν ἀφόρητον ταὐτολογίαν. Εἶνε παράδοξος λίαν τῇ ἀληθείᾳ ἡ κριτικὴ αὕτη. Ἀφ' οὗ ἐπανειλημμένως ἐκάκισε τὰ ἐν τῷ προλαβόντι στίχῳ, πάλαι μὲν ὡς οὐδὲν λέγοντα (οὗ ἕνεκα ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸς ὁ ἠπιώτατος Ματθίας ν' ἀναφωνήσῃ ὅτι εἶνε σιχαμμὸς ν' ἀναγκάζεταί τις ν' ἀναφέρῃ τοιαύτας αἰτιάσεις), ἐσχάτως δ' ὁμοφώνως ὡς ἀσαφέστερον εἰρημένα, κακίζει τώρα τὸν ἡμέτερον, ὡς περιττὴν ἐνέχοντα ταὐτολογίαν. Οὕτω καὶ οἱ κωφοί, ἀφ' οὗ μὴ ἀκούοντας ἀναγκάζεται ὁ λαλῶν νὰ φωνάζῃ πρὸς αὐτοὺς ὀξύτερον, παραπονοῦνται ἔπειτα ὅτι οὗτος τοὺς ἐξεκώφανεν. Ἀλλὰ τὰ 'ἀσιτεῖ δ' . . . βίου' δὲν εἶνε ταὐτολογία, ἀλλὰ σαφεστέρα καὶ ἐντονωτέρα συγκεφαλαίωσις τῶν προῤῥηθέντων. Ὅπως δὲ ἡ πρὶν σχετικὴ ἀσάφεια, οὕτω καὶ νῦν ἡ ἀθρόα καὶ πλήρης ἐν τῇ συγκεφαλαιώσει ἐνάργεια, εἶνε ἔργον δραματικῆς ἅμα καὶ ῥητορικῆς τέχνης· διότι τὰ πάντα ἐν τῷ λόγῳ, ἀσάφεια καὶ σαφήνεια, ἔλλειψις καὶ πλεονασμός, ἀποσιώπησις καὶ παλιλλογία ἢ ταὐτολογία, εἶνε ὕλη καλλιτεχνικὴ πολυσήμαντος. Τὸ τί ἀκριβῶς ἐννοοῦμεν μόνον ἡ ἀπὸ σκηνῆς ἀπαγγελία εἶνε δυνατὸν νὰ παραστήσῃ· ἧς ἀπούσης, ὑποδηλοῦμεν μόνον, ὅτι τὸ μὲν 'θανεῖν' (= *θανεῖν πειρωμένη*, ἢ καί: *θανεῖν πειρᾶται*) ἐξενεκτέον μεθ' ὁμαλοῦ τόνου, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μέχρι τοῦ στίχου τούτου, τὰ δ' 'ἀσιτεῖ . . . βίου' ἐξενεκτέα ἐντονώτερον, τορώτερον καὶ τοῦ λέγοντος μακρότερον χρονοτριβοῦντος ἐν μιᾷ ἑκάστῃ συλλαβῇ καὶ λέξει. Δὲν ταὐτολογοῦσι λοιπὸν τὰ δύο μέρη τοῦ ἡμετέρου στίχου· ἀλλὰ τὸ δεύτερον εἶνε ἔντονος καὶ συνοπτικὴ ἀνακαιφαλαίωσις πάντων τῶν ἀσαφέστερον (καὶ τοῦτο ἐκ λόγων δραματικῶν τῆς στιχομυθίας, οὓς συντομίας χάριν παρατρέχομεν) προῤῥηθέντων. Εἶνε δ' ἀναγκαῖος ὁ ἐν τέλει τοῦ μέρους τούτου τῆς στιχομυθίας τόνος οὗτος οὐ μόνον πρὸς κατάπληξιν τοῦ χοροῦ (ἀπόδειξις ὅτι οὗτος εὐθὺς ἔπειτα λέγει: 'θαυμαστὸν κτλ.'],

ΧΟΡΟΣ.

θαυμαστὸν εἶπας, εἰ τάδ' ἐξαρκεῖ πόσει.

ΤΡΟΦΟΣ.

κρύπτει γὰρ ἥδε πῆμα κοὔ φησιν νοσεῖν.

ΧΟΡΟΣ.

ὁ δ' εἰς πρόσωπον οὐ τεκμαίρεται βλέπων;

ΤΡΟΦΟΣ.

ἔκδημος ὢν γὰρ τῆσδε τυγχάνει χθονός.

ἀλλὰ καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς πτόησιν τῆς Φαίδρας, ἥτις καί περ ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνακειμένη μὲ κεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν (ἴδ. ἀνωτέρω 250), παρίσταται ὅμως εἰς τὴν σκηνήν, καὶ δύναται ν' ἀκούσῃ τοὐλάχιστον τὰ ἐντονώτερον λεγόμενα, καὶ μάλιστα τὰ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ἐπίτηδες εἰς λογαριασμὸν αὐτῆς ὑπὸ τῆς Τροφοῦ δεινολογηθέντα, ἐπιδεικνυμένης οὐχ ἧττον καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς δεσποίνης αὐτῆς φίλτρον. Οὐδ' ἡ ἄλλη αἰτίασις ἔῤῥωται, ὅτι τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ἀντιφάσκουσι πρὸς τὰ ἐν 271 καὶ 273, διότι πρόδηλον οὐ μόνον, ὅτι ταῦτά τε καὶ ἄλλα τῆς Τροφοῦ (οἷον 305, 314, 139) εἶναι ἁπλαῖ εἰκασίαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι ταῦτα ἐπίτηδες αὕτη λέγει καθ' ὃν προείπομεν λόγον.

278. '*ἐξαρκεῖ*] ἀντὶ τοῦ εὐδοκεῖ, ἀρέσκει.' ΣΧΟΛ. Πρβλ. 702 κλπ.

279. *γὰρ*] Ὁ ἠθοποιὸς σείων ἀρνητικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ δεόντως χειρονομῶν, ἐμφαίνει γενικὴν τοῦ 279 ἄρνησιν, ταύτην δὲ τὴν ἄρνησιν αἰτιολογεῖ ὁ 'γάρ'.

κοὔ φησιν νοσεῖν] = *ἀρνεῖται νοσεῖν*. Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 128.

281. *γὰρ*] Καὶ ἐνταῦθα ὁ ἠθοποιὸς ἐμφαίνει ἄρνησιν (= 'οὐ τεκμαίρεται βλέπων'), ἣν αἰτιολογεῖ ὁ 'γάρ'. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα εὑρίσκει ἡ κριτικὴ παράλογα καὶ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ ἐν 278, διότι, λέγει (Ναύκ. Βαρθ. κλπ), ἐὰν κρύπτει ἡ Φαίδρα τὴν νόσον της, δὲν βλέπει ὁ Θησεὺς τὴν νοσηράν της κατάστασιν; Ἔπειτα πῶς οὗτος ἐν μὲν 279 δὲν βλέπει τὴν κατάστασιν ταύτην ὄχι διότι εἶνε ἀπών, ἀλλὰ διότι τὴν κρύπτει ἡ Φαίδρα, ἐνταῦθα δέ, ὅπου πρόκειται νὰ ἴδῃ τὸ ἐκ τῆς ἀσιτίας ἠλλοιωμένον της πρόσωπον, εἶνε ἀπών; Ὅθεν καὶ ὁ μὲν Ναύκ. κρίνει ἐξοβελιστέους τοὺς 277 καὶ 280, καὶ διατακτέους τοὺς ὑπολοίπους οὕτω: 276, 278, 281, ὁ δὲ Μύλλερ. (Η) νοθεύει τοὺς 276 - 7 (περὶ τῶν ἄλλων νοθεύσεων ἴδ. εἰς 276). Ἀλλ' ἡ ἀφετηρία πάσης ταύτης τῆς νοθευτικῆς πανωλεθρίας εἶνε ἐσφαλμένη. Καθ' ἃ προείπομεν, ὁ περὶ ἀσιτίας λόγος καὶ τῆς ἐκ ταύτης σωματικῆς ἀδυναμίας τῆς Φαίδρας, πρὸ 3 ἡμερῶν ἀρχομένης, περατοῦται ἐν στ. 277, ὁ δὲ Χορὸς ἐν 278 ἀναλαμβάνει τὴν περὶ τοῦ καθ' αὐτὸ 'πήματος' τῆς Φαίδρας ἐρώτησιν (στ. 129 κἑξ.), ἤτοι τῆς 'ἐνθέου' αὐτῆς καταστάσεως, ἣν ἐννοεῖ καὶ πρὸ ὀλίγου, λέγων (268) 'τάσδε δυστήνους τύχας', ἃς καὶ ἰδίοις ὀφθαλμοῖς εἶδεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς (198, 208, 215, 228 κἑξ.), καὶ ἣν ὑπαινίττεται καὶ ἐνταῦθα λέγων 'τάδε'. Εὐλόγως ἄρα ἡ Τροφὸς ἐν 279 ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ Φαίδρα κρύπτει ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὐδ' ἦτο βέβαια δυνατὸν νὰ μὴ κρύπτῃ τὴν ἐρωτικήν της ταύτην νόσον ἀπὸ τοῦ Θησέως. Ἀλλὰ μὴν ἡ νόσος αὕτη, ἡ καθ' αὑτὸ καὶ κυρία, περὶ ἧς ἐρωτᾷ ὁ Χορός, ἄρχεται ὄχι πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἀλλ' ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἤδη, ὡς γνω-

ΧΟΡΟΣ.

σὺ δ' οὐκ ἀνάγκην προσφέρεις, πειρωμένη
νόσον πυθέσθαι τῆσδε καὶ πλάνον φρενῶν;

ΤΡΟΦΟΣ.

εἰς πᾶν ἀφῖγμαι κοὐδὲν εἴργασμαι πλέον·
οὐ μὴν ἀνήσω γ' οὐδὲ νῦν προθυμίας,
ὡς ἂν παροῦσα καὶ σύ μοι ξυμμαρτυρῇς
οἵα πέφυκα δυστυχοῦσι δεσπόταις.
ἄγ', ὦ φίλη παῖ, τῶν πάροιθε μὲν λόγων
λαθώμεθ' ἄμφω, καὶ σύ θ' ἡδίων γενοῦ
στυγνὴν ὀφρὺν λύσασα καὶ γνώμης ὁδόν,
ἐγώ θ' ὅπῃ σοι μὴ καλῶς τόθ' εἱπόμην
μεθεῖσ' ἐπ' ἄλλον εἶμι βελτίω λόγον.

στόν, καθ' ὃν ὁ Θησεὺς ἦτο παρών. Ἐν δὲ τῇ τοῦ 280 ἐρωτήσει τοῦ Χοροῦ ὁ λόγος δὲν εἶνε πλέον περὶ τῆς χρονίας, τῆς καθ' αὐτὸ νόσου, ἀλλὰ περὶ τῆς σωματικῆς αὐτῆς ἀδυναμίας, τῆς ἐκ τῆς τριημέρου ἀσιτίας, καθ' ἣν ὁ Θησεὺς ἦτο ἀπὼν ('εἰς Πυθίαν ἦν θεωρὸς' ΣΧΟΛ. Πρβλ. καὶ 790 κἑξ.), ὅθεν καὶ εὐλόγως ἐδῶ ἐπέρχεται ὡς αἰτιολογία ἡ ἀπουσία του.

284. *εἰς πᾶν ἀφῖγμαι*] = *πάντα κάλων ἐκίνησα*, ἤτοι: ὅλα τὰ ἐδοκίμασα (κατὰ λέξιν: εἰς ὅλα ἦλθα, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς λέγομεν: Ἐγὼ ἔρχομαι καὶ σ' αὐτά. Πρβλ. Οἰδ. Τ. 265 'κἀπὶ πάντ' ἀφίξομαι'.)

κοὐδὲν εἴργασμαι πλέον·] = *κοὐδὲν πλέον ἤνυσα* (*ἢ εἰ μὴ ἐπὶ πᾶν ἀφίγμην*).

285. *ἀνήσω ... προθυμίας,*] ἀμεταβάτως μετὰ γεν. = *ἀνήσω* (*ἐμαυτὴν τῆς*) *προθυμίας*, ἤτοι: *καὶ νῦν ἀνθέξομαι αὐτῆς οὐχ ἧττον*.

286-7. Οἱ λόγοι οὗτοι παρέχουσιν ἡμῖν τὴν κλεῖδα τῶν βουλευμάτων καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Τροφοῦ.

287. *δεσπόταις.*] Ὁ πληθ. ἐπὶ τὸ γενικώτερον μέν, διὰ τοῦτο καὶ ἀρσενικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα καθ' ὃν λόγον ἐξηγήσαμεν εἰς 253-60.

290. *στυγνὴν ... ὁδόν,*] Τὸ 'γνώμης ὁδὸν' (= 'ὁδὸν βουλευμάτων' Ἑκ. 744, ἤτοι: τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν σκέψεών σου, τὸ τί καὶ πῶς σκέπτεσαι) ἀποδοτέον μὲν εἰς τὸ 'λύσασα' λαμβανόμενον ὄχι κατὰ ζεῦγμα. (= *μεταβαλοῦσα*, Βαρθ.), ἀλλ' εὐθέως, διότι τὸ *λύω* καὶ ἐπὶ λύσεως κλείθρων καὶ ἐπὶ παντὸς κλειστοῦ ἐν γένει λέγεται (1060 'τί τοὐμὸν οὐ λύω στόμα'; Ἰφιγ. Τ. 99, Ἑλέν. 860 = Αἰσχ. Ἑπτ. Θ. 396) ἤτοι = *ἀνοίξασα, φανερώσασα*.

291-2. *ἐγὼ θ' ὅπῃ ... μεθεῖσ'*] Ἡ σύνταξις οὔτε: *μεθεῖσα ἕπεσθαι, ὅπῃ*, ἢ *μεθεῖσα ὁδόν, ἥν σοι μὴ καλῶς τόθ' εἱπόμην* (Οὐέϊλ.), οὔτε: *μεθεῖσα τὸν τότε, πάροιθε λόγον* (Βαρθ.), ὡς οὐδὲ: *μεθεῖσα ὅπῃ ... εἱπόμην* (Οὐεκλ.), ἅπερ ἐσφαλμένα, ἀλλά: *ἐγώ τε, ἐν οἷς* (= 'ὅπῃ') *σοι μὴ καλῶς τόθ'* (= *ἐν τοῖς πάροιθε λόγοις*, 288) *εἱπόμην, μεθεῖσα* (*ταῦτα*, ἀπόδοσις τοῦ 'ἐν οἷς'), *ἐπ' ἄλλον* κτλ. Του-

κεἰ μὲν νοσεῖς τι τῶν ἀποῤῥήτων κακῶν,
γυναῖκες αἵδε συγκαθιστάναι νόσον·
εἰ δ' ἔκφορός σοι συμφορὰ πρὸς ἄρσενας,
λέγ', ὡς ἰατροῖς πρᾶγμα μηνυθῇ τόδε.
εἶεν· τί σιγᾷς; οὐκ ἐχρῆν σιγᾶν, τέκνον,
ἀλλ' ἤ μ' ἐλέγχειν, εἴ τι μὴ καλῶς λέγω,
ἢ τοῖσιν εὖ λεχθεῖσι συγχωρεῖν λόγοις.
φθέγξαι τι, δεῦρ' ἄθρησον· ὢ τάλαιν' ἐγώ.
γυναῖκες, ἄλλως τούσδε μοχθοῦμεν πόνους,
ἴσον δ' ἄπεσμεν τῷ πρίν· οὔτε γὰρ τότε
λόγοις ἐτέγγεθ' ἥδε νῦν τ' οὐ πείθεται.
ἀλλ' ἴσθι μέντοι, πρὸς τάδ' αὐθαδεστέρα
γίγνου θαλάσσης, εἰ θανεῖ προδοῦσα σοὺς
παῖδας, πατρῴων μὴ μεθέξοντας δόμων,

τέστι: *μεθεῖσα ὅσα ἐν τοῖς πάροιθε λόγοις λέγουσα οὐ καλῶς εἰπόμην σοι, ἐπ' ἄλλον* κτλ.

294. *γυναῖκες αἵδε*] = *ὧδε* (εἰσὶν) ἤ: *ἰδοὺ γυναῖκες* (ἕτοιμαι) *συγκαθιστάναι νόσον* (= νὰ βολέψουν τὸ πάθημα. '"Εοικε δὲ λέγειν ἔρωτας ἢ τοιοῦτον ἀπόῤῥητον' ΣΧΟΛ.) κατὰ τὰ Ἰλ. Ι 688 'εἰσὶ καὶ οἵδε τάδ' εἰπέμεν', Τ 140 'δῶρα δ' ἐγὼν ὅδε πάντα παρασχέμεν' κττ.

295. *εἰ δ' ἔκφορός ... πρὸς ἄρσενας,*] = εἰ δ' ἔκφορος (= ποῦ 'μπορεῖ νὰ 'βγῇ ἔξω, ν' ἀνακοινωθῇ) *πρὸς ἄρσενάς σοι* (ἡ) *συμφορά* (*ἐστι*, 'σοι [ἡ] συμφορὰ' = ἡ συμφορά σου, τὸ πάθημά σου).

299. '*συγχωρεῖν*] συναινεῖν, πείθεσθαι'. ΣΧΟΛ.

303. *ἐτέγγεθ'*] (ἐν ἄλλοις: 'ἐθέλγεθ,' καὶ παρ' ἑνὶ τῶν ΣΧΟΛ. 'ἐπείθετο,' ἅπερ πιθανῶς γλωσσήματα τοῦ πρώτου) = 'ἐμαλάσσετο. τὰ γὰρ βρεχόμενα μαλάσσεται'. ΣΧΟΛ.

304. *αὐθαδεστέρα*] Αὐθάδης κυρίως ὁ αὐτάρεσκος, καὶ ἑπομένως ἐπίμονος, πείσμων καὶ ἀνένδοτος, ὡς ἐνταῦθα.

297. *εἶεν*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 857.

305-6. *ἀλλ' ἴσθι ... δόμων,*] Τὸ 'προδοῦσα' ὡς εἰδικὴν μετοχὴν οἱ Σχολ. 'ἴσθι ὅτι .. προδώσεις,' καὶ 'γίγνωσκε προδιδοῦσα', ὁ δ' Οὐάλκεν. ἑρμηνεύει: *ἴσθι προδώσουσα*, ὅπερ ὁ Ματθ. ἐπανορθοῖ ἑρμηνεύων μὲν *ἴσθι προδοῦσα*, ἀλλ' ἐκλαμβάνων τὸ 'προδοῦσα' ὅπως τὸ Μηδ. 78 'ἀπωλόμεσθα', ἤτοι μελλοντικῶς, κατὰ τὴν ἰδιωματικὴν μετάληψιν τοῦ ἀορίστου ἀντὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ ἧς εἴπομεν εἰς Φοιν. 770. Ἡ δ' ἐφεπομένη μετοχὴ 'μὴ μηθέξοντας δ.' κοινῶς = *οἳ* (ἤ: *ἐπεὶ* Βαρθ.) *οὐ μεθέξουσι δόμων*, ὅπερ ἄτοπον, διότι, ἐὰν τὸ 'μεθέξοντας' εἶχε ταύτην τὴν ἔννοιαν, ἔπρεπε νὰ κεῖται ὄχι 'μή', ἀλλὰ 'οὔ', οὐδ' ὑπάρχει ἐνταῦθά τι δικαιολογοῦν τὸ 'μή'. Ἡ ἑρμηνεία εἶνε ἐσφαλμένη. Οὔτε ὁ ἀόριστος 'προδοῦσα' εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐν τοιαύτῃ ἐκφορᾷ (ἡμεῖς τοὐλάχιστον οὐδὲν τοιοῦτον χωρίον ἐνθυμούμεθα) τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος μελλοντικὴν χρῆσιν, καὶ ἡ εἰδικὴ μετοχὴ τοῦ 'ἴσθι' εἶνε ὄχι τὸ 'προδοῦσα', ὅπερ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ 'θανεῖ', ἀλλὰ τὸ 'μὴ μεθέξοντας', ὅπως ὀρθῶς ἀξιοῖ

μὰ τὴν ἄνασσαν ἱππίαν Ἀμαζόνα,
ἣ σοῖς τέκνοισι δεσπότην ἐγείνατο
νόθον φρονοῦντα γνήσι', οἶσθά νιν καλῶς,
Ἱππόλυτον.

ΦΑΙΔΡΑ.

οἴμοι.

ΤΡΟΦΟΣ.

θιγγάνει σέθεν τόδε;

ΦΑΙΔΡΑ.

ἀπώλεσάς με, μαῖα, καί σε πρὸς θεῶν
τοῦδ' ἀνδρὸς αὖθις λίσσομαι σιγᾶν πέρι.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὁρᾷς; φρονεῖς μὲν εὖ, φρονοῦσα δ' οὐ θέλεις
παῖδάς τ' ὀνῆσαι καὶ σὸν ἐκσῶσαι βίον.

ΦΑΙΔΡΑ.

φιλῶ τέκν'· ἄλλῃ δ' ἐν τύχῃ χειμάζομαι.

μόνος ὁ Πάλ., τῆς συνθήκης τῶν λέξεων ἐχούσης οὕτω: *εἰ θανεῖ προδοῦσα σοὺς παῖδας, ἴσθι (αὐτοὺς) μὴ μεθέξοντας δόμων*. Πρβλ. Ἀγαμ. 932 'γνώμην μὲν ἴσθι μὴ διαφθεροῦντ' ἐμέ,' καὶ εἴτε ἄλλο τοιοῦτον.

πρὸς τάδ'... θαλάσσης,] ταῦτα διὰ μέσου, καὶ τὸ 'αὐθαδεστέρα' καθ' ἃ εἰς 304. Πρβλ. Μηδ. 28. Ἡ δ' ἐπώμοσις

307-9. *μὰ τὴν ἄν.... γνήσι',*] διαβεβαιοῖ τὸ 'μὴ μεθέξοντας δόμων'. Πρβλ. περὶ τῆς ῥητορικῆς ἀντιθέσεως 'νόθον-γνήσια' Σοφ. Τραχ. 63 'δούλη μέν, εἴρηκεν δ' ἐλεύθερον λόγον', καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ μετ' ἐπομόσεως παρὰ τῷ Σχολ. ἀπόσπ. 'μὰ τὴν ἐκείνου δειλίαν, ᾗ βόσκεται θῆλυς μὲν αὐτός, ἄρρενας δ' ἐχθροὺς ἔχων'· 'ἱππίαν' δὲ τὴν Ἀμαζόνα εἶπεν, ὡς φίλιππον, πρβλ. 581. Γνήσιοι δ' ἐνομίζοντο ἐν Ἀθήναις οἱ ἐξ Ἀθηναίου πατρὸς καὶ Ἀθηναίας μητρὸς γεννηθέντες, ὅθεν καὶ ὁ Ἱππόλυτος λέγεται νόθος, διότι ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἀμαζὼν δὲν ἦτο Ἀθηναία.

309. *οἶσθά νιν καλῶς,*] ὡς ἐν παρενθέσει, ὅπως καὶ τὸ 304-5 'πρὸς τάδ'... θαλάσσης'. Τὸ δ' 'Ἱππόλυτον' ἕπεται μετὰ τὴν παρένθεσιν, ὡς παράθεσις ἐπεξηγηματικὴ τοῦ 'δεσπότην'. Καὶ ὅμως ἡ ἁπλῆ αὕτη παράθεσις, τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ μετὰ τόσης ῥητορικῆς τέχνης ἐπροσπάθησε νὰ καταστήσῃ μισητὸν εἰς τὴν μητρυιὰν ἡ τροφός, ἵνα δι' αὐτοῦ ὡς διὰ μορμολυκείου ἐπιφόβου εἰς τὰ τέκνα της, ἐξεγείρῃ τὴν Φ. ἐκ τῆς περὶ ἑαυτὴν καὶ αὐτὰ ἀπαθείας διέσεισε καὶ κατεκλόνησεν αὐτὴν σύσσωμον καὶ σύψυχον, ἀλλ' ἄλλως, φεῦ, ἢ διὰ τοῦ φόβου καὶ τοῦ μίσους. Τοιαύτη ἡ ἐν ταῖς ψυχολογικαῖς ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ ἀπροσδοκήτων περιπετείαις δεινότης καὶ δύναμις τοῦ ποιητοῦ.

310. *θιγγάνει σέθεν τόδε;*] = ἀνθάπτεταί σου τόδε; σὲ τσούζει;

313. *φρονοῦσα δ'*] ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'εὖ,' ἤτοι: *καίπερ δ' εὖ φρονοῦσα κτλ.*

315. *τέκνα*] 'Ἀκάμας καὶ Δημοφῶ

ΤΡΟΦΟΣ.

ἁγνὰς μέν, ὦ παῖ, χεῖρας αἵματος φέρεις;

ΦΑΙΔΡΑ.

χεῖρες μὲν ἁγναί, φρὴν δ' ἔχει μίασμά τι.

ΤΡΟΦΟΣ.

μῶν ἐξ ἐπακτοῦ πημονῆς ἐχθρῶν τινος;

ΦΑΙΔΡΑ.

φίλος μ' ἀπόλλυσ' οὐχ ἑκοῦσαν οὐχ ἑκών.

ΤΡΟΦΟΣ.

Θησεύς τιν' ἡμάρτηκεν εἰς σ' ἁμαρτίαν;

ΦΑΙΔΡΑ.

μὴ δρῶσ' ἔγωγ' ἐκεῖνον ὀφθείην κακῶς.

ΤΡΟΦΟΣ.

τί γὰρ τὸ δεινὸν τοῦθ' ὅ σ' ἐξαίρει θανεῖν;

παῖδε Φαίδρας καὶ Θησέως' ΣΧΟΛ. Ἴδ. Ἑκ. 122, Ἡρακλ. 35, 115, 213.

ἄλλῃ δ' ἐν τύχῃ χειμάζομαι.] Τὸ μὲν 'τύχη' = *συμφορᾷ* (πρβλ. εἰς Ἑκ. 786 κλπ.) τὸ δὲ 'χειμάζομαι' ὅπως καὶ τὸ 'χεῖμα' (= χειμὼν κακοκαιρία) μεταφορ. ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν τὸ φορτούνα, ἤτοι: ἄλλαις φορτούναις ἔχω, ἄλλη φορτούνα μ' εὕρηκε κττ.

316. *μέν,*] Ὁ 'μὲν' περιγραφικὸς (ἴδ. εἰς 1-2), ἐπ' ἐρωτήσεων δὲ ἰσοδυναμεῖ μὲν μὲ τὰ δημώδη: ἄκουσε, γιὰ νὰ σοῦ πῶ, γιὰ πές μου, γιὰ νὰ σ' ἐρωτήσω, κττ. ἅτινα ὅμως πάντα, ἀσύμφυρτα ἐν πολλοῖς πρὸς τὴν σπουδαιοτέραν ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ φράσιν, ἀποδοτέα ἐν τούτῳ διὰ τῆς φράσεως: πρὸ πάντων, πρὸ παντὸς ἄλλου, κττ., ὄχι ἁπλῶς διὰ βεβαιωτικῶν ἐπιῤῥημάτων, ὅπως οἱ κριτικοί. Πρβλ. εἰς Μηδ. 1129.

318. *ἐπακτοῦ πημονῆς*] ἐπακτοῦ (ἔξωθεν ἐπαγομένου) διὰ γοητείας ἢ φαρμακείας πήματος (κακοῦ).

321. *μὴ . . . κακῶς.*] Ἀξιοσημείωτος ὁ στίχος διὰ τὴν ὑποκεκρυμμένην ἔννοιαν: εὔχομαι τοὐναντίον, νὰ μὴ ὀφθῶ ἐγὼ δρῶσα κακῶς ἐκεῖνον.

322. *ὅ σ' ἐξαίρει θανεῖν;*] Ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Οὐαλκεν., ὅτι συνηθέστερον ἐν τοιαύτῃ χρήσει κεῖται τὸ 'ἐπαίρω' = *παρορμῶ, παροξύνω.* Τὸ *ἐπαίρω* τοῦτο σημαίνει κυρίως: σηκώνω ἐπάνω, ὅθεν καὶ παρ' ἡμῖν μετελήφθη ἀντὶ τοῦ *λαμβάνω* (πρβλ. *κουφίζω* καὶ εἰς Φοιν. σελ. 255), χωρὶς ὅμως διὰ τοῦτο ν' ἀπολέσῃ ὅλως καὶ τὴν ἀρχαίαν του χρῆσιν, τήν τε κυρίαν (ὡς ἐν τῷ: Ἐπῆρε τὰ μάτια του κ' ἔφυγε, ἐπὶ ἀνθρώπου ὅστις ἀπογνοὺς πᾶσαν παρὰ φίλοις ἢ οἰκείοις συνδιατριβήν, ὑψώνει ἄπελπις τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀναχωρεῖ, χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Τὸ 'πέρνω καὶ πάγω', ὅπερ ὁ Κοραῆς Ἀτ. α'. 223, ἀνάγει εἰς τὸ ἐπαίρω, εἶνε ἄλλης ἀρχῆς, ἧς ὅμως τὴν ἀπόδειξιν παραλείπομεν, ὡς ἔργον μακροῦ λόγου), καὶ τὴν τροπικὴν (ὡς ἐν τῷ: τὸν ἐπῆρε τὸ

ΦΑΙΔΡΑ.

ἔα μ' ἁμαρτεῖν· οὐ γὰρ εἰς σ' ἁμαρτάνω.

ΤΡΟΦΟΣ.

οὐ δῆθ' ἑκοῦσά γ', ἐν δὲ σοὶ λελείψομαι.

ΦΑΙΔΡΑ.

τί δρᾷς; βιάζει χειρὸς ἐξαρτωμένη;

ΤΡΟΦΟΣ.

καὶ σῶν γε γονάτων, κοὐ μεθήσομαί ποτε.

παράπονο, ὁ θυμός, τὸν ἐπῆραν τὰ δάκρυα, ὅπου καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπῆρε λέγομεν ἐφούσκωσεν, ὡς καὶ ἐν τῷ Παίρνομαι = ἀρχ. *ἐπαίρομαι*, ἤτοι: ὑπερηφανεύομαι, ἐξ οὗ καὶ παρμένος = *ἐπηρμένος*, ὄχι ὅμως καί: ἔπαρσις, ὡς ὁ Κορ. Ἀτ. α' 115, ὅπερ εἶνε τῆς γλώσσης των λογίων, ὄχι τοῦ λαοῦ. Ἐν τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ μεταχειρίζεται ἡ συνήθεια καὶ τὸ ξεπαίρνω, ὅπερ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπιτεταμένον παίρνω, οἷον, τὸν ἐξεπῆραν αἱ ἀρχοντιαῖς, τὰ πλούτη, εἰρωνικῶς, ἤτοι τὸν ἔκαμαν νὰ ὑπερηφανεύεται πάρα πολύ, καί: ξεπαρμένος = *ὅλως ἐπηρμένος*. Ἀλλὰ μὴν οὕτω μετεχειρίσθη καὶ τὸ *ἐξεπαίρω* οὐ μόνον ὁ Ἀριστ. ἐν Λυσ. 628, ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐριπ παρὰ Πλουτ. ἠθ. 102 F 'μηδ' εὐτύχημα μηδὲν ὧδ' ἔστω μέγα, Ὅ σ' *ἐξεπαρεῖ* μεῖζον ἢ χρεὼν φρονεῖν.' Ἀντὶ τούτου τοῦ *ἐξεπαίρω* εἶπεν ἐνταῦθα ὁ Εὐρ. *ἐξαίρω*), ὥστε τὸ ὅ σ' ἐξαίρει θανεῖν;' = *ὅ σ' ἄγαν ἐπαίρει θανεῖν*; ἤτοι: ποῦ σοῦ παρασήκωσε (παραφούσκωσε) τὸ μυαλό, ἢ κατ' ἄλλην ἐκφοράν: ποῦ σοῦ σήκωσε τόσο πολὺ τὸ μυαλὸ ν' ἀποθάνῃς;

324. *ἐν δὲ σοὶ λελείψομαι*] Τῶν ἄλλως παρ' ἄλλοις ποικιλλουσῶν παρερμηνειῶν βάσις εἶνε ἡ παρεξήγησις τοῦ Οὐαλκεν. 'ἐν δὲ σοὶ (κριτῇ) λελείψομαι' (= *ὑποχωρήσω σοι*), ἤ, ὅπως ἄλλοι: ἐὰν ἀποτύχω δὲν θὰ πταίω ἐγώ, ἀλλὰ σύ, παρὰ πάντα κανόνα συντάξεως καὶ λόγον ἑλληνισμοῦ διότι, ὅπως καὶ ἂν ἐκληφθῇ τὸ 'ἐν σοί', τὸ 'λελείψομαι' οὐδαμῶς εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ ὅ,τι θέλουσιν οἱ κριτικοί. Παρερχόμενοι ὡς ὅλως περιττὰς καὶ ἀστόχους τὰς γενομένας διορθώσεις (Σκαλίγερ. καὶ Κοϊτσάλ. 'οὐδέ σου' [Μέτζγερ. 'οὐδὲ σοῦ'] λελείψομαι', Οὐεκλ. 'ἑκοῦσά γ' ἐνδεὴς λελείψομαι'), λέγομεν ὅτι ἡ Τροφός, ὅπως σαφέστατα ἐκ τῶν ἑπομένων δηλοῦται, ἐῤῥίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Φαίδρας καὶ ἐπιλαβομένη τῶν χειρῶν αὐτῆς λέγει τὰ ἐν 324, λαβομένη δ' ἔπειτα καὶ τῶν γονάτων αὐτῆς, λέγει τὰ ἐν 326. Τὸ 'ἐν σοὶ' δὲ ληπτέον ὄχι τροπικῶς καὶ ἠθικῶς, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς. Βεβαίως τοῦ Εὐρ. Ἀλκ. 278 π.χ. 'ἐν σοὶ δ' ἐσμὲν καὶ ζῆν καὶ μή', τὸ 'ἐν σοὶ' λαμβάνεται τροπικῶς καὶ ἠθικῶς ('σ τὸ χέρι σου εἶνε καὶ νὰ ζήσωμεν καὶ ν' ἀποθάνωμεν), ὅπερ σύνηθες ἐπὶ πασῶν τῶν προθέσεων, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμποδίζει καὶ τὴν κυρίαν καὶ ἀρχικὴν ἐκδοχὴν τοῦ 'ἐν σοί', ἥτις εἶνε ἡ ὑλικῶς τοπικὴ (= 'σ τὰ χέρια σου μέσα, ἐπάνω σου, κττ.), οὕτω δὲ κεῖται καὶ ἐνταῦθα τὸ προθετόπτωτον τοῦ 'ἐν σοὶ λελείψομαι' = *ἐν σοὶ ἔσομαι λελειμμένη*, ἤτοι: *ἐμμόνως ἕξομαι σοῦ*, θὰ μείνω 'σ τὰ χέρια σου, δὲν θὰ ξεκολλήσω ἀπὸ 'πάνω σου. Πρβλ. τὸ 326 'κοὐ μεθήσομαί ποτε', καὶ Ἑκάβ 400.

326. *καὶ σῶν γε γονάτων.*] Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'ἐξαρτωμένη'. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Φαίδραν ἀπήρεσε τὸ κίνημα τῆς τροφοῦ, καταλαβούσης αὐτῆς τὰς χεῖ-

ΦΑΙΔΡΑ.

κάκ', ὦ τάλαινα, σοὶ τάδ', εἰ πεύσει, κακά.

ΤΡΟΦΟΣ.

μεῖζον γὰρ ἢ σοῦ μὴ τυχεῖν τί μοι κακόν;

ρας διὰ τῆς βίας, καὶ λέγει τὰ ἐν 325, ἡ Τροφὸς μετὰ τῆς εἰς αὐτὴν οἰκείας εὐστροφίας μεταστρέφει τὴν βίαν εἰς ἱκεσίαν, ἐξαρτωμένη τῶν γονάτων τῆς δεσποίνης.

κοὐ μεθήσομαί ποτε.] Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'σῶν γονάτων'. Περὶ τοῦ 'μεθήσομαι' ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 440-1.

327. *κάκ'... κακά.*] Ἡ Φ. κάμπτεται, ἀλλὰ πρὶν ἐκστομίσῃ ὅ,τι αἰδεῖται τόσον νὰ πράξῃ, θέλει νὰ προκαταλάβῃ τὴν κρίσιν τῆς τροφοῦ, δικαιολογοῦσα αὐτό. Καὶ οὗτος, ὅπως ὅλοι οἱ στίχοι τῆς στιχομυθίας, εἶνε ψυχολογικῆς ἀληθείας ἀνάμεστος· ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ οὗτος παρεξηγήθη καὶ πάλαι καὶ νῦν, ὡς τοῦ νοήματος ὄντος δῆθεν, ὅτι ὅσα θ' ἀκούσῃ ἡ τροφὸς ἔσονται συμφορᾶς αὐτῇ πρόξενα, ὅπερ πῶς εἶνε δυνατόν, οὐδαμόθεν δῆλον. Ἡ δοτικὴ 'σοὶ' εἶνε δοξαστική, τοῦ νοήματος ὄντος: *κακά σοι, ὦ τάλαινα* (ὁ ταλανισμὸς ὄχι τυχὸν ἔκ τινος πρὸς τὴν Τροφὸν κακοῦ προσδοκίας, ἀλλ' ἐξ οἰκειότητος ἐμπιστευτικῆς, ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν ἐν τοιαύτῃ περιστάσει τὸ: καϋμένη), *τάδ', εἰ πεύσει* (*αὐτά*), *ἔσται*, ἤτοι: *κακὰ τάδε δόξει σοι*. Ὀρθῶς ὁ Ῥακίνας: Tu frémiras d'horreur, si je romps le silence.

328. *μεῖζον γάρ... κακόν;*] Ἐπεκράτησεν ἡ ἑρμηνεία τοῦ Σχολ. 'ἐὰν μή μοι εἴπῃς, ἀποθανεῖ, τοῦ δὲ στερηθῆναί σου μεῖζον οὐκ ἔστι μοι κακόν', ἥτις ὅλως αὐθαίρετος, διότι τὸ 'στερηθῆναί σου' (ἀποθανούσης) προϋποθέτει τὸ 'ἀποθανεῖν', ὅπερ αὐθαιρέτως ὁ Σχολ. παρεμβάλλει, μὴ ὑπάρχον ἐν τῷ κειμένῳ, ἐπειδὴ τὸ 'σοῦ μὴ τυχεῖν', ἄνευ ἑτέρου τινὸς ὅρου συμπληρωματικοῦ, δὲν δύναται βέβαια νὰ σημαίνῃ: 'στερηθῆναί σου', καὶ ταῦτα ἀποθανούσης, ὡς ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ Ναύκ. μετὰ τὸν Ἀρτ., ὅστις καὶ διώρθ. 'σοῦ ἀμπλακεῖν', ὅπερ ἀγνοῶ κατὰ τί διαφέρει τοῦ 'σοῦ μὴ τυχεῖν' = *ἀποτυχεῖν* ('ἀμπλακών: ἀποτυχών'. ΗΣΥΧ.)· διότι, ἐὰν ἐν Ἀλκ. 418, 824 καὶ 1083, ἅτινα παραβάλλει ὁ σοφὸς κριτικὸς πρὸς στήριξιν τοῦ διορθώματός του, τὸ *ἀμπλακεῖν* λεγόμενον ἐπὶ τοῦ Ἀδμήτου συμπεριλαμβάνει καὶ τὸν θάνατον τῆς Ἀλκήστιδος, τοῦτο εἶνε ἔργον ὄχι τῆς ἰδιαζούσης εἰς τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐννοίας, ἀλλὰ τῶν συμφραζομένων, καὶ ὅλου ἐν γένει τοῦ δράματος. Εἰδὲ μή, τὸ ἐν Ἰφιγ. Αὐλ. π. χ. 124 'Ἀχιλεὺς λέκτρων ἀμπλακὼν' τί διαφέρει, ἐρωτῶ, τοῦ: *Ἀχιλλεὺς λέκτρων μὴ τυχών*; Καὶ ὅμως τὸ διόρθωμα εἰσήχθη πλὴν τῆς Ἀρτ. καὶ εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς νεωτέρας ἐκδδ. (Οὐεΐλ. Βαρθ. Οὐεκλ.). Τὴν διόρθ. τοῦ Ναυκ. 'σὲ μὴ εὐτυχεῖν', ὡς μὴ εὐτυχήσασαν, παρερχόμεθα. Καὶ ὅμως τὸ νόημα εἶνε συμφανὲς οὐ μόνον ἐκ τῶν συμφραζομένων, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς στάσεως τῆς Τροφοῦ γονυπετοῦς καὶ ἱκετευούσης, ἥτις 'μὴ τυχεῖν' τῆς ἱκετευομένης Φ. λέγουσα, οὐδὲν ἄλλο εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοῇ εἰμή: *μὴ τυχεῖν παρ' αὐτῆς τοῦ αἰτουμένου*. Ἐννοεῖται, ὅτι ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τῆς στιχομυθίας ἡ φράσις περιεσφίγχθη εἰς τὰς ἀπολύτως ἀναγκαίας λέξεις, ἀλλὰ σαφὴς ὅμως πάντοτε, ἤτοι: *τί μοι γὰρ μεῖζον κακὸν ἢ σοῦ μὴ τυχεῖν* (*ὧν δέομαι*), *σοῦ ἀποτυχεῖν*, *σοῦ ἁμαρτεῖν* (*ὧν δέομαι*); Πρβλ. Αἰσχ. Ἱκ. 161 'μὴ τυχοῦσαι θεῶν Ὀλυμπίων' = *μὴ τυχοῦσαι ὧν ηὐξάμεθα τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς, μὴ ἐπακουσθεῖσαι*

ΦΑΙΔΡΑ.

ὀλεῖ· τὸ μέντοι πρᾶγμ᾽ ἐμοὶ τιμὴν φέρει.

ὑπὸ τῶν ᾿Ολ. θεῶν, διὰ τὸ προλαβὸν ‛τὸν γάϊον... Ζῆνα... ἱξόμεσθα σὺν κλάδοις’, ᾽Αντιφάν. (Μεϊνέκ. γ΄, 80) ‛τῶν μὲν γὰρ (θεῶν) εὐξαμένοισιν ἔσθ᾽ ἡμῖν τυχεῖν’=*τυχεῖν ὧν ηὐξάμεθα*, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ῾Ο δὲ ‛γὰρ’ καθ᾽ ἃ εἰς 279.

329. *ὀλεῖ·*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. ᾽Αλλ᾽ οὐ μόνον ὁ Οὐαλκεν. (τοῦ ἑτέρου τῶν Σχολ. ὑποδείξαντος) ὡς καὶ ὁ Βρύγκ. Βώθ. καὶ Μόγκ. ἀπέδωκαν κακῶς τὴν λέξιν εἰς τὴν Τροφὸν παρὰ πάντα κανόνα στιχομυθίας, ἀλλὰ καὶ ὁ Μυσγρ. διώρθου ‛ὀλεῖς’, ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ ῾Αρτ. Δινδ. Ναύκ. καὶ Οὐέϊλ.[1] ᾽Αλλὰ τί σημαίνει τὸ ‛ὀλεῖς’ τοῦτο; ᾽Εὰν: *ὀλεῖς με θανουμένην*, ὡς ὁ ῾Αρτ. κατὰ τὸν Σχολ., οὐδαμόθεν τοῦτο δηλοῦται, καθ᾽ ἃ προαπεδείξαμεν (εἰς 328), ἐὰν δ᾽: *ὀλεῖς με, ἐὰν ἐξείπω τὸ κακόν*, καὶ τὸ ‛ὀλεῖς’ εἶνε δεινολογία (=θὰ μὲ σκοτώσῃς, θὰ μ᾽ ἀφανίσῃς, θὰ μὲ καταστρέψῃς), ὅπως ἐκδέχεται τὴν λέξιν ὁ Μυσγρ., παραβάλλων τὸ Horat. Epod. XIV: ‛occides sæpe rogante’, πῶς συμβιβάζονται μὲ τὴν ἐξήγησιν ταύτην τὰ ἑπόμενα ‛τὸ μέντοι πρ. ἐμοὶ τ. φέρει’, ἀφ᾽ οὗ ‛τὸ πρᾶγμα’ τότε (=ἡ ἐξομολόγησις τοῦ ἔρωτος) αἰσχύνην μόνον, ὄχι τιμήν, θὰ φέρῃ εἰς τὴν Φαίδραν; ῾Η διόρθωσις ἄρα ἐκ παντὸς λόγου ἀπόβλητος. ᾽Αλλὰ καὶ τὸ τῶν βιβλ. ‛ὀλεῖ’, εἰς ὃ ἐπανῆλθον ἐσχάτως οἱ κριτικοὶ (Κιρχ. Οὐέϊλ.[2] Βαρθ. Οὐεκλ. Πάλ. μετὰ τοῦ Μογκ. Ματθ. καὶ Φιξ.), εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀφ᾽ οὗ τὸ μὲν ‛ὀλεῖ’ ἑρμηνεύεται κατὰ τὰ ἐν 327, ὅτι δηλ. ἡ Τροφός, ἀκούσασα τὴν ἐξομολόγησιν, ἔργῳ ὀλεῖται, θὰ καταστραφῇ (Βαρθ. καὶ Οὐεκλ. κατὰ τὸν Σχολ. ‛ἀπολεῖ ἀκούσασα τὸ πάθος· οὕτω γὰρ δεινόν ἐστιν, ὡς καὶ τοὺς ἀκούοντας φίλους διαφθείρειν’), ἀλλ᾽ εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν Φ. ‛τὸ πρᾶγμα’ (=ὁ θάνατός της) θὰ φέρῃ τιμήν; Τί λοιπόν; θ᾽ ἀποθάνῃ ἡ τροφὸς οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ ἀκούσασα μόνον; Τὸ πρᾶγμα εἶνε τόσον ἄτοπον, ὥστε ὁ Οὐέϊλ.[2] ἐπενόησεν ἄλλο ἑρμήνευμα, ἐκδεχόμενος τὸ ‛ὀλεῖ’ ἐνεργητ. 3 προσ. μεθ᾽ ὑποκειμένου τοῦ ‛τὸ πρᾶγμα’· ἀλλ᾽ οὐ μόνον ἡ ἔννοια οὔτε πρὸς τὰ ἡγούμενα οὔτε πρὸς τὰ ἑπόμενα συνᾴδει, ἀλλὰ καί, ὅπερ χεῖρον, ὅπως ληφθῇ ὡς ὑποκείμενον τοῦ ‛ὀλεῖ’ τὸ εὐθὺς ἑπόμενον ‛τὸ... πρᾶγμα’, πρὸ οὗ ἐμπέπηκται φραγμὸς ἀνυπέρβλητος τὸ ‛μέντοι’, εἶνε ἀνάγκη ν᾽ ἀθετηθῇ πρότερον ὁλόκληρος ἡ ἑλληνικὴ σύνταξις (τὰ 403, καὶ ἡ εἰς Μηδ. 330 σημ., εἰς ἣν μᾶς παραπέμπει ὁ σοφὸς κριτικός, οὐδὲν περὶ οὗ λέγομεν φραγμοῦ μᾶς διδάσκουσι). Τί τὰ πολλά; Τὸ ‛ὀλεῖ’ ἔχει καλῶς, ἀλλ᾽ ὡς δεινολογία, καθ᾽ ὃν λόγον καὶ τὰ ἐν 327, ὧν τὰ ἐν 329 εἶνε συνέχεια. Τὸ ‛ὄλωλα, ἀπώλολα κττ.’ εἶνε δεινολογίαι συνηθέσταται ἐν τοῖς δράμασιν, ἡ δὲ τροφὸς πράγματι, ἅμα ἀκούσασα τὴν ἐξομολόγησιν τῆς Φαίδρας, ἀναφωνεῖ ἐν 353 ‛οἴμοι, τί λέξεις, τέκνον; ὥς μ᾽ ἀπώλεσας’, χωρὶς ἐννοεῖται, καὶ ν᾽ ἀπολεσθῇ πράγματι, ν᾽ ἀποθάνῃ. Τοῦτο λοιπὸν προβλέπουσα ἡ Φαίδρα, προλέγει αὐτῇ συμφώνως πρὸς τὰ ἐν 327, ‛ὀλεῖ’, ἤτοι: *ὀλεῖ* ἐξ (αἰσχύνης, θὰ χαλάσῃς τὸν κόσμον, ὅπως λέγομεν κοινῶς, γιὰ κεῖνα ποῦ θ᾽ ἀκούσῃς), *τὸ μέντοι πρᾶγμα* (ἤτοι: *ἡ ἐν οἷς πεύσει κακοῖς ἐμὴ βουλὴ καὶ γνώμη*, διότι τοῦτο ἐν τοῖς τοιούτοις εἶνε ἀληθῶς ‛τὸ πρᾶγμα’, ἡ πραγματικὴ βάσις) *τιμὴν ἐμοὶ φέρει*. Πάντοτε δηλονότι ἡ Φαίδρα, μὴ τολμῶσα ἐξ αἰδοῦς νὰ ἐξομολογηθῇ, θέλει νὰ προκαταλάβῃ τὴν Τροφὸν καὶ τὸν Χορὸν ὑπὲρ ἑαυτῆς, ὡς αἰσχρὰ μὲν παθούσης, ἀλλ᾽ ἀκουσίως, ὅπερ καὶ ἀληθὲς δι᾽ αὐτήν.

ΤΡΟΦΟΣ.

κἄπειτα κρύπτεις χρῆσθ' ἱκνουμένης ἐμοῦ;

ΦΑΙΔΡΑ.

ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν ἐσθλὰ μηχανώμεθα.

ΤΡΟΦΟΣ.

οὐκοῦν λέγουσα τιμιωτέρα φανεῖ.

ΦΑΙΔΡΑ.

ἄπελθε πρὸς θεῶν δεξιᾶς τ' ἐμῆς μέθες.

330 κἑξ. *κἄπειτα* κἑξ.] Τῶν 330-2 τὴν ἀκολουθίαν ἀνέτρεψεν ὁ Ἴρζελ., καὶ ὁ μὲν Ναύκ. ἐνόθευσε τοὺς 330-1, ὁ δ' Οὐέλλερ. τοὺς 327-32, τὴν δὲ μετάθεσιν τοῦ Ἰρζέλ. εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον ὁ Οὐέϊλ., ἀλλ' ἐν τῇ β'. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν παράδοσιν, ὅπερ μᾶς ἀπαλλάττει τοῦ κόπου τῆς ἀνασκευῆς καὶ τῶν ἄλλων, ἃς διὰ τοῦτο καὶ παρερχόμεθα ἐκ φειδοῦς τοῦ τόπου.

κρύπτεις χρῆσθ'] Ὁ Ναύκ., ἀθετήσεις καὶ μετατοπίσεις θηρεύων, ἀξιοῖ ὅτι τὸ 'τὰ χρηστά', ἤτοι, λέγει, ἀκριβῶς εἰπεῖν, 'τὰ χρήσιμα', δὲν ἕπεται ἐκ τοῦ ἐν 329 'τιμὴν φέρει'. Τὸ 'τιμὴν φέρον', ἀποκρινόμεθα εἶνε καλόν, τὸ δὲ καλὸν εἶνε ἐσθλὸν καὶ χρηστόν, ὅπως δ' ἐν 327 τὰ 'αἰσχρὰ' ὠνομάσθησαν ἐξ εὐφημισμοῦ 'κακά', οὕτω καὶ ἐνταῦθα κατ' ἀντίθετον λόγον τὰ *καλὰ* 'χρηστά'. Παραιτούμεθα παραθέσεων καὶ χωρίων, διότι δὲν θὰ τὰ ἐχώρει ὅλος ὁ τόμος. Ἀλλοίμονον, ὄχι εἰς τὴν ἑλληνικήν, ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἐν γένει γλῶσσαν, ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ ποιητὴς τῶν σχετικὰς ἐννοίας ἐμφαινουσῶν λέξεων δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ μεταχειρίζεται πότε τὴν μερικωτέραν καὶ πότε τὴν γενικωτέραν, ἀναλόγως τῆς ἑκάστοτε προστυγχανούσης χρείας τοῦ νοήματος. Αἱ χρεῖαι αὗται εἶνε πολλάκις λεπτόταται καὶ δυσδιόρατοι, εἰς ἐπάρκεσιν δ' αὐτῶν μόλις ἐξαρκεῖ τὸ δαιμόνιον μεγάλων ποιητῶν ἢ συγγραφέων. Ἐὰν αἱ χρεῖαι αὗται διαφεύγουσι τὸ ὄμμα τῆς κριτικῆς, ἃς φροντίσῃ περὶ διοπτρῶν· ἃς βεβαιωθῇ ὅμως ἅπαξ διὰ παντός, ὅτι τὰ δύο γύφτικα κόσκινα τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ λεξικοῦ, δι' ὧν ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ διακρίνῃ τὴν αἶραν ἀπὸ τοῦ σίτου δραματικῆς φιλολογίας, ὁποία ἡ ἑλληνική, καιρὸς εἶνε πλέον νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς οὓς καὶ ἀνήκουσιν, εἰς τοὺς Γύφτους.

ἱκνουμένης] 'ἱκνοῦμαι: ἱκετεύω'. ΗΣΥΧ.

333. *δεξιᾶς τ' ἐμῆς μέθες.*] Οὕτως ἐν τοῖς ἀρίστοις, καὶ 'δεξιάν τ' ἐμὴν' ἐν τοῖς bcd, ὅπερ καὶ ἀπὸ Οὐαλκεν. μέχρι Κιρχ. ἦτο ἡ κοινή, ἕνεκα τοῦ Δαουεσιανοῦ περὶ τοῦ *μεθίημι* καὶ *μεθίεμαι* κανόνος· ἐὰν δ' ἡ μετὰ Κιρχ. κριτικὴ (πλὴν τοῦ Δινδ. καὶ Πάλ.) ἀπεδέχθη τὴν γενικήν, αἴτιον τούτου εἶνε ἡ παρὰ Κιρχ. κολοσσιαία πλειονοψηφία τῶν ἀρίστων κωδδ., εἰς ἥν, ἐπὶ τὸ συνταγματικώτερον πολιτευομένη, ὑπετάχθη, ὄχι τὸ σφαλερὸν τῆς θεωρίας τοῦ Δαουεσ., ἧς ἔτι ἀπρὶξ αὕτη ἀντέχεται. Οὕτως ὁ Βαρθόλδ. παραβάλλων, ὡς καὶ ὁ Οὐεκλ., τὸ Ἑλέν. 555 'φόβου μεθεῖσα', παρατηρεῖ, ὅτι παρ' Εὐριπίδῃ, ἐκτὸς τῶν 2 τούτων, τὸ ἐνεργητικὸν (ἤτοι τὸ: *μεθίημι*) φέρεται πρὸς αἰτιατ. Ποία πλάνη! Οὔτε τὸ 'μέθες' ἐνταῦθα εἶνε ἐνεργητ. ἀλλ' οὐδέτερον, ἰσοδυναμοῦν τῷ μέσῳ, οὔτε φέρεται τὸ *μεθίημι* ἀδιαφόρως παρ' Εὐριπ. ἢ ἄλλῳ ποιητῇ ἢ συγγραφεῖ ἐγκρίτῳ πρὸς αἰτ. ἢ γεν., διότι ἄλλο τό:

ΤΡΟΦΟΣ.
οὐ δῆτ', ἐπεί μοι δῶρον οὐ δίδως ὃ χρῆν.
ΦΑΙΔΡΑ.
δώσω· σέβας γὰρ χειρὸς αἰδοῦμαι τὸ σόν.
ΤΡΟΦΟΣ.
σιγῷμ' ἂν ἤδη· σὸς γὰρ οὑντεῦθεν λόγος.
ΦΑΙΔΡΑ.
ὦ τλῆμον, οἷον, μῆτερ, ἠράσθης ἔρον,
ΤΡΟΦΟΣ.
ὃν ἔσχε ταύρου, τέκνον, ἢ τί φὴς τόδε;
ΦΑΙΔΡΑ.
σύ τ', ὦ τάλαιν' ὅμαιμε, Διονύσου δάμαρ,
ΤΡΟΦΟΣ.
τέκνον, τί πάσχεις; συγγόνους κακορροθεῖς;
ΦΑΙΔΡΑ.
τρίτη δ' ἐγὼ δύστηνος ὡς ἀπόλλυμαι.
ΤΡΟΦΟΣ.
ἔκ τοι πέπληγμαι ποῖ προβήσεται λόγος.
ΦΑΙΔΡΑ.
ἐκεῖθεν ἡμεῖς, οὐ νεωστὶ δυστυχεῖς.

μεθίημι δεξιὰν (=ἀφίνω τὴν δεξιάν), καὶ ἄλλο, οὐσιωδῶς διάφορον, τό: *μεθίημι δεξιᾶς* (ἀφίνομαι ἀπὸ τὴν δεξιάν, ὄχι τὴν δεξιάν, ἥτις μὲ κρατεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρατοῦμαι, ἤτοι: κρατῶ ἐμαυτόν, κατὰ τὰ ἐν 325). Ἀλλὰ περὶ τούτων εἴπομεν ἐν ἐκτάσει εἰς Φοιν. σελ. 433-42, ἅπερ ἴδε.

335. *σέβας χειρὸς*] Ἡ ἱκετεύουσα χεὶρ ἐθεωρεῖτο ὥς τι ἱερόν, τῶν ἱκετῶν προστατευομένων ὑπὸ τοῦ ἱκεσίου Διός.

337. *ὦ τλῆμον οἷον μῆτερ*] Οὕτω κατὰ τὰ ἄριστα τῶν βιβλ. καὶ τὸν K, ἀντὶ τοῦ ἐν BC 'ὦ μῆτερ οἷον τλῆμον'. Ἡ Πασιφάη, μήτηρ τῆς Φ., ἠράσθη τοῦ Μινωταύρου.

339. *Διονύσου δάμαρ,*] ἡ Ἀριάδνη ἡ ὑπὸ Θησέως ἐν Νάξῳ καταλειφθεῖσα ἀδελφὴ τῆς Φαίδρας, ἣν ἔγημεν ἔπειτα ὁ Διόνυσος.

340. *τί πάσχεις;* = τί ἔπαθες; κοινῶς ἐπὶ ἀπροσδοκήτων καὶ παραδόξων εἰς τὸν ἀκούοντα λόγων, πρβλ. εἰς Ἑκ. 1127.

συγγόνους κακορροθεῖς;] = τοὺς συγγενεῖς κακολογεῖς;

341. *τρίτη δ'*] Ἄνευ τινὸς λόγου ὁ Ναύκ. 'τρίτη τ'.' Ὁ 'δὲ' ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐν τῷ λόγῳ μετὰ τῶν προσώπων συμμεταβολὴν τῆς ἐκφορᾶς καὶ τοῦ νοήματος.

343. *ἐκεῖθεν*] = *ἐξ ἐκείνων* (πρβλ.

ΤΡΟΦΟΣ.

οὐδέν τι μᾶλλον οἶδ' ἃ βούλομαι κλύειν.

ΦΑΙΔΡΑ.

φεῦ.

πῶς ἂν σύ μοι λέξειας ἀμὲ χρὴ λέγειν;

Φοιν. 363, 1430)· προετιμήθη δὲ τὸ ἐπίρρημα, ὡς ἀοριστότερον καὶ γενικώτερον, πρὸς συγκάλυψιν τοῦ πράγματος. Ἀνάγει δ' εἰς τοὺς προγόνους τὸ καθ' αὐτὴν πάθος, ὥς τινα θεόθεν εἰς τὸ γένος αὐτῆς ἄτην (ʽὡς προγονικὸν κέκτημένη τὸ πάθος καὶ οὐκ ἰδίας φύσεως ἁμάρτημα' ΣΧΟΛ.) θέλουσα νὰ παραστήσῃ αὐτό, ἅμα δὲ καὶ προπαρασκευάζουσα τοὺς ἀκούοντας εἰς τὴν ὁμοίου μὲ τὰ τῶν προγόνων πάθους ἀκρόασιν.

οὐ νεωστὶ] Ἐπειδή τῶν Σχολ. τις, μὴ ἐννοήσας τὰ ἀνωτέρω λέγει ἐνταῦθα ʽγρ. καὶ νεωστί, ἵν' ᾖ καὶ ἐκεῖθεν καὶ νεωστὶ δυστυχοῦμεν', καὶ ἐπειδὴ ὁ Σχολ. εἰς Ἀνδρομ. 89 λέγει ʽκατ' ἐνίους γράφεται καὶ χωρὶς τοῦ οὐ καὶ περίβλεπτος, ὥστε ἐν εἰρωνείᾳ τοὐναντίον λέγεσθαι', ὁ Οὐεκλ. συμπεραίνει, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Σχολ. πρόκειται ὄχι περὶ διορθώσεως, ἀλλὰ περὶ διαφόρου γραφῆς, οὕτω δέ, ἀφ' οὗ ἐκ τοῦ ʽγρ. καὶ νεωστί', ὅπερ σημαίνει ʽγράφε καὶ νεωστί', δημιουργεῖ τὸ ἀνύπαρκτον: ʽγράφεται καὶ νεωστί', ὅπερ ὅμως ἐμφαίνει ὄχι: ʽκαὶ νεωστὶ' (ὅπως θέλει αὐτός), ἀλλὰ μόνον: ʽνεωστί', ἐκ τούτου δὲ πάλιν ἐξάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Σχολ. ἐννοεῖ γραφὴν διάφορον: ʽκαὶ οὐ νεωστί', τρέψας τοῦτο εἰς ʽκοὐ νεωστὶ' εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Βαρθ. Εὐθηνὴ καὶ εὔκολος, μὰ τὰς Μούσας, κριτική! Ἀλλ' ὅτι ἡ διόρθωσις αὕτη δὲν διορθώνει τὸν οὐδεμιᾶς διορθώσεως χρείαν ἔχοντα ἡμέτερον στίχον, ἀλλὰ φθείρει αὐτόν, εἶνε προφανές, διότι ἡ εἰς κατάφασιν προηγουμένη ἐπερχομένη ἄρνησις ἐκφέρεται μὲν καὶ μετὰ συνδέσμου, ἀλλὰ πλεονάκις ἀσυνδέτως διὰ τὸ ἐκ τοῦ ἀσυνδέτου ἔντονον. Ποῦ δ' ἀλλοῦ ἔχει ἡ Φαίδρα τόσην χρείαν τῆς ἐντόνου ἀρνήσεως, ὅσην ἐδῶ; Ἄλλο τό: ἐκ τῶν προγόνων, *οὐκ* ἐξ ἐμοῦ νῦν τὸ κακόν, καὶ ἄλλο τό: ἐκ τῶν προγόνων *κοὐκ* ἐξ ἐμοῦ νῦν τὸ κακόν. Ἐκεῖνο ἔχει δύναμιν καὶ νεῦρα· τοῦτο εἶνε κρέας νερόβραστον, οὗτινος ἀφηρέθη ἐν Μονάχῳ ὅλη ἡ οὐσία πρὸς παρασκευὴν τοῦ φερωνύμου ἐκ κρέατος ζωμοῦ τοῦ χυμικοῦ Λείβιγ.

345. *πῶς... ἀμὲ χρὴ λέγειν;*] Κατὰ τοὺς ΑΒ, ἐν οἷς ʽἅμε χρή, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ʽἅ μ' ἐχρῆν'. Ἀλλ' ὅτι ἡ γνησία γραφὴ εἶνε ʽχρὴ' ἀποδεικνύει οὐ μόνον τὸ νόημα (ἴδ. εἰς Φοιν· σελ. 230), ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης αὐτολεξεὶ αὐτὸν ἐν Ἱππ. 15, παρῳδῶν· (ʽκεκωμῴδηται δὲ ὁ στίχος... ὑπὸ Ἀριστοφ. καὶ εἰς παροιμίαν μετῆκται' ΣΧΟΛ.) Τὸ ʽἅμ' ἐχρῆν' ἢ ʽἅμε χρῆν λέγειν' σημαίνει = *ἃ ἐμὲ ἔδει λέγειν, οὐ λέγω δέ*, ἅτινα εἶνε καθαρὰ ἄρνησις τῆς ἡρωΐδος, ἀντιφάσκουσα πρὸς τὰ 335 κἑξ. Καὶ ὅμως οὐ μόνον τὸ παρ' Ἀριστοφ. ʽχρὴ' μετεβλήθη αὐθαιρέτως ὑπό τινων εἰς ʽχρῆν', ἀλλ' ὁ Ναύκ. διώρθ. κατὰ Βέργκ. καὶ ʽχρῇς', ὅπερ εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον καὶ οἱ νεώτατοι ἐκδδ. Κιρχ.[2] Οὐεϊλ.[2] καὶ Οὐεκλ. Τί δὲ εἶνε τὸ ʽχρῇς' τοῦτο; Λέξις οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶσα, εἰμὴ ἐν ἑνὶ ἀποσπ. τοῦ κωμικοῦ Κρατίνου παρὰ Σουΐδᾳ ὡς συγκεκομμένος τύπος τοῦ *χρήζεις*. Τίνος δ' ἕνεκα λόγου ἐδέησε ν' ἀντικατασταθῇ ἐν χωρίῳ τραγῳδίας τὸ πάγχρηστον ʽχρὴ' διὰ τοῦ ἐν κω-

ΤΡΟΦΟΣ.
οὐ μάντις εἰμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς.

μῳδίᾳ ἅπαξ εἰρημένου 'χρῇς'; Διότι, ἀποκρίνεται ὁ διορθωτής, ἐπειδὴ ἡ Τροφὸς λέγει 344 'οὐδὲν . . . ἃ *βούλομαι κλύειν*', ἡ Φαίδρα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ ἐν 345 ἀποκρινομένη 'ἁμὲ χρὴ λέγειν', ἀλλά: *ἁμὲ βούλει λέγειν*· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡσύχ. ἑρμηνεύει 'χρῇς: θέλεις, χρῄζεις', ἀντὶ τοῦ παραλόγου 'χρὴ' θετέον τὸ μόνον λογικὸν 'χρῇς'. Βεβαίως τὸ 'χρῇς', προϊὸν συγκοπῆς τοῦ *χρῄζεις*, σημαῖνον ὅ,τι αὐτό, δυνατὸν νὰ σημαίνῃ κατὰ συνεκδοχὴν ὅλως εὐνόητον καί: *θέλεις*· ἀναντίῤῥητον δὲ δι' ἡμᾶς εἶνε, ὅτι οὐ μόνον τὸ *χρῄζω*, ἀλλὰ καὶ τὸ *χρὴ* καὶ πάντα τὰ παρὰ τοῦτο ῥήματα, (πρβλ. καὶ τὸ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ χρειάζομαι καὶ χρειάζεται) μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κυρίως ἔννοιαν ἔχουσιν, ὅπως καὶ τὰ συνώνυμα *δέω, δέομαι, δεῖ* (ἴδ. εἰς 1349, πρβλ. καὶ εἰς Ἑκ. 518). Ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδαμῶς ἕπεται καὶ ὅτι δύναταί τις ν' ἀντικαθιστᾷ πάντοτε τὰς ἀπροσώπους ἐκφορὰς τῶν ῥημάτων τούτων διὰ τῶν προσωπικῶν ἀδεῶς καὶ ἄνευ βλάβης τοῦ νοήματος, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν φαίνεται πολλάκις ἡ ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης διαφορά. Κατ' οὐσίαν οὐδαμῶς βέβαια διαφέρει π. χ. τό: *πολλοῦ δέω τοῦτο λέγειν*, τοῦ: *οὐ τοῦτο λέγω, πολλοῦ (γε καὶ) δεῖ*, εἰ καὶ ὄχι ἐντελῶς καὶ κατ' εἶδος. Ἐὰν δ' ἐπὶ τοῦ *δέω, δέομαι* καὶ *δεῖ* σπανίως θὰ εὑρεθῶσι χωρία, ὧν τὸ νόημα ἐπιτρέπει τοιαύτην ἀνταλλαγὴν τῶν προσωπικῶν πρὸς τ' ἀπρόσωπα καὶ τἀνάπαλιν, οὐδέποτε σχεδὸν ἔσται τοῦτο δυνατὸν καὶ ἐπὶ τῶν *χρῄζω* καὶ *χρή*. Καὶ ἂν ἄρα ὑποτεθῇ, ὅτι τὸ *χρῇς* ἐμφιλοχωρεῖ καὶ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ ὡς συγκεκομμένον *χρῄζεις*, πάλιν ἡ ἀντικατάστασις εἶνε ἀδύνατος ὡς ἐκ τοῦ νοήματος. Ἐὰν ἡ Φαίδρα ἔλεγεν ὅ,τι θέλουσιν οἱ διορθωταί, ἤτοι: πῶς θὰ μοῦ ἔλεγες, ἤ: πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μοῦ πῇς σὺ ἐκεῖνο ποῦ θέλεις νὰ πῶ ἐγώ; τὸ θέατρον θ' ἀνεκάγχαζεν ἀκατάσχετον, καὶ θὰ κατεστρέφετο οὕτως ὁλόκληρος ἡ σκηνὴ ἐν αὐτῇ τῶν στιγμῶν τῇ κρισιμωτάτῃ. Ἤδη καὶ διὰ τῆς κοινῆς, ὡς εἴδομεν, ὁ ποιητὴς δὲν διέφυγε τὸν κίνδυνον ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅστις ἥρπασεν ὡς καλὸν πρὸς γέλωτα ἕρμαιον τὸν στίχον· ἀλλ' ὁ ποιητὴς τῶν *Ἱππέων* ἠδύνατο τὰ πάντα νὰ παρῳδήσῃ, καὶ τὸ ἐκ τούτου κακὸν ἦτο ἀνεκτόν. Ἄλλο τό: *ἁμὲ χρὴ λέγειν* = ὅ,τι εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπω, καὶ ἄλλο τό: *ἁμὲ χρῇς λέγειν* = ὅ,τι θέλεις νὰ εἴπω· τὸ πρῶτον μόνον κακόβουλος καὶ ἀσυμπαθὴς ἀκροατὴς δύναται νὰ σκώψῃ, διότι ὁ στίχος οὗτος εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἀμηχανίας, ἣν αἰσθάνεται ψυχὴ ἐρῶσα, ἀλλ' ἁγνὴ ἔτι καὶ αἰδήμων· τίς δ' εἶνε δυνατὸν νὰ μείνῃ ἀναίσθητος πρὸς τὴν παιδικὴν σχεδὸν ἀφέλειαν καὶ χάριν τοῦ ἐν τῷ στίχῳ νοήματος, δι' ἧς ἐκπέμπει τὸ τελευταῖον αὐτῆς ἄρωμα παρθενικὴ αὐτόχρημα αἰδημοσύνη, ἑτοίμη πλέον νὰ πέσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ στιγμῇ ἐῤῥωμένως ἔτι παλαίουσα κατὰ τοῦ φοβεροῦ πάθους; Ἀλλὰ μὴν αὐτὰ ταῦτα τὰ λεπτότατα ἄκρα εἶνε καὶ τὰ ἀκροσφαλέστατα, καὶ — du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas. Ὅπως δ' ἐπέλθῃ ἀφεύκτως ὁ κίνδυνος οὗτος, δὲν χρειάζεται πολὺς κόπος· ἀρκεῖ εἷς μορφασμὸς τῆς Ἀριστοφανείου μούσης, ἢ ἓν *χρῇς* ἀντὶ τοῦ *χρή*. Ὁ ἀκροατὴς οὐ μόνον συγχωρεῖ, ἀλλὰ καὶ συμπαθεῖ βαθέως τὴν Φ. ὑποκύπτουσαν εἰς τὸ *χρεών*, τὴν ἀνάγκην· ἐξομολογουμένη αὕτη ἀποπτύει τὴν αἰδῶ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, ὄχι πάντως τόσον διότι τὸ ὑπεσχέθη εἰς τὴν Τροφόν, ἧς τῶν ἱκετηρίων χειρῶν ᾐδεῖτο τὸ σέβας (335), ἀλλὰ διότι ἀνωτέρα δύναμις, δαιμονία τις ἀνάγκη τὴν ὤθει πρὸς τοῦτο ἀκαταμαχήτως ('χρή'). Ἀλλὰ νὰ θυσιάσῃ τὸ

ΦΑΙΔΡΑ.

τί τοῦθ' ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώπους ἐρᾶν;

ἁγνὸν καὶ λεπτὸν τοῦτο τῆς αἰδοῦς αἴσθημα ἁπλῶς καὶ μόνον, διότι τὸ ἤθελεν ἡ τροφὸς ('ἃ *βούλομαι* κλύειν' 344, 'χρῆς' 345), τοῦτο ὁ ἀκροατὴς εἶνε ἀδύνατον νὰ τὸ ἐπιτρέψῃ, καί, τὸ προείπομεν, τὸ γελοῖον παρευθὺς διαδέχεται τὸ ὑψηλόν. Ἰδοὺ ποίαν σημασίαν ἔχει πολλάκις καὶ ἓν σίγμα, καὶ μετὰ πόσης εὐλαβείας καὶ προσοχῆς ἐστάθμα καὶ τὰς συλλαβὰς ἀκόμη τῶν λόγων του ὁ μέγας ποιητής, οὗτινος, ὅπως χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ συλλαβὴν θὰ ἔχουν ἀφήσῃ μίαν ἡμέραν ἀδιόρθωτον οἱ κριτικοί.

347. *τί τοῦθ'* . . . *ἐρᾶν*;] Ὁ στίχος ἀνέκαθεν δὲν κατενοήθη· ὅθεν ὁ μὲν Ῥεΐσκ. διώρθ. 'λέγουσιν ἐν ἀνθρώποις', Βρύγκ. 'λέγουσ' ἐν ἀνθρώποις', ὅπερ ἐξέδ. καὶ ὁ Ἀρτ., ὁ δ' Οὐέϊλ. 'λέγουσ' ἐν βροτοῖς,' ὅπερ συνεξέδ. καὶ ὁ Βαρθ. Ἀλλ' ἡ διόρθ. αὕτη: *τί* (*ἐστι*) *τοῦθ' ὃ δὴ λέγουσιν* (*οἱ ἄνθρωποι*) *ἐρᾶν ἐν ἀνθρώποις* (ἤ: *βροτοῖς*), ὅπου ὁ ὁρισμὸς 'ἐν ἀνθρώποις' μετὰ τὸ ὑπονοούμενον ἐν τῷ 'λέγουσιν': *οἱ ἄνθρωποι*, οὐδένα ἄλλον σκοπὸν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐμφαίνῃ εἰμὴ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ ζῷα ἀντιδιαστολὴν (= *τί οὗτος ὁ ἐν ἀνθρώποις* [*οὐκ ἐν θεοῖς ἢ ζῴοις*] *ἔρως*;), οὐδένα νοῦν ἔχουσαν ἐνταῦθα, εἶνε ἀτοπωτάτη προδήλως τοῦ κειμένου φθορά. Ἡ δ' ἑρμηνεία τοῦ Μογκ. (Οὐέκλ.) ἐκλαμβάνοντος τὸ 'ἀνθρώπους ἐρᾶν' = τῷ *ἁπλῶς εἰπεῖν ἐρᾶν* (ἤτοι: *τί* (*ἐστι*) *τοῦθ' ὃ λέγουσιν* (*οἱ ἄνθρωποι*) *ἐρᾶν*;), οὐδὲν ἄλλο μηνύει ἢ ἐσχάτην ἀπειρίαν συντάξεως. Τὸ ἕνεκα τοῦ 'ἀνθρώπους' εἰδικὸν ἀπαρέμφατον 'ἐρᾶν', δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ αἴφνης εἰς κατηγορηματικὴν αἰτιατικὴν ἀπαρεμφάτου δι' ἑνὸς κριτικοῦ οὐκαζίου. Τὴν συνθήκην τῶν λέξεων κατενόησε καὶ ἐνταῦθα μόνος ὁ Ματθίας, ἀλλ' ἡ φωνή του ὑπῆρξε φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς μὴ φροντίσαντος καὶ νὰ στηρίξῃ διὰ παραδειγμάτων τὴν γνώμην του. Ὅπως τὰ γενικώτατα τῶν οὐσιαστικῶν, οὕτω καὶ τῶν ῥημάτων τὰ γενικώτατα, ἐλλείπουσιν ἐν πάσῃ γλώσσῃ· τοιαῦτα δὲ ῥήματα εἶνε οὐ μόνον τὸ *εἶναι*, *γίγνεσθαι* κττ., ἀλλὰ καὶ τὸ *ποιεῖν* (ὡς συγκεντροῦν ἐν ἑαυτῷ ἅπαντα τὰ μερικὰ μεταβατικὰ) καὶ τὸ 'πάσχειν' (ὡς συγκεντροῦν ἅπαντα τὰ παθητικά), καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Οὕτως ἐν Ἀριστοφ. Σφ. 142 'σὺ τῇ θύρᾳ πρόσκεισο. Ξ. ταῦτ', ὦ δέσποτα' (= *ταῦτ', ὦ δ.*, *ποιῶ*). ''Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ.' Πλάτ. Φαίδ. 89Β (= *ἀλλὰ τί ποιήσω*;)· 'τί δ' ὁ ἀνδρεῖος;' Πλάτ. Πρωτ. 360 Α (= *τί δ' ὁ ἀ. ποιεῖ*;). Λυκ. κ. Λεωκρ. 119 'τί δοκοῦσιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες;' (= *δοκ. ποιῆσαι*)· Εὐρ. Ἑκ. 1256 ''Ἀλγεῖς; τί δαί με; παιδὸς οὐκ ἀλγεῖν δοκεῖς;' (= τί δαί με ποιεῖν δοκεῖς; οὐκ ἀλγεῖν παιδός;) κλπ. Κανονικὴ δ', ὡς γνωστόν, ἀπέβη ἡ ἔλλειψις αὕτη ἐν τῷ 'καὶ ταῦτα' μετὰ μετοχῆς, ἐν τοῖς 'οὐδὲν ἄλλ' ἤ', 'ἄλλο τι ἤ', κττ., ἐν οἷς πᾶσιν ὑπονοεῖται τὸ 'ποιῶ,' ἢ ἕτερον τοιοῦτον γενικὸν ῥῆμα, κατὰ τὸν οἰκεῖον τύπον. Καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως ὁ νοῦς καὶ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων εἶνε αὕτη: *τί* (ἐστι) *τοῦθ', ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώπους* (*ποιεῖν, τὸ*) *ἐρᾶν*; ἤτοι ὁμαλώτερον: *τί* (*ἐστι*) *τοῦτο* (*τὸ*) *ἐρᾶν, ὃ δὴ λέγουσι* (*τοὺς*) *ἀνθρώπους* (*ποιεῖν*); Τί πρᾶγμα εἶν' αὐτό, ποῦ λὲν πῶς κάνουν οἱ ἄνθρωποι, ἡ ἀγάπη; 'Ἡ ἐξεζητημένη ἄλλως καὶ εἰς τὸ στόμα ἀθῴας μᾶλλον κορασίδος ἁρμόζουσα ἐρώτησις αὕτη, δεικνύει πόσον ὀλίγη ἦτο ἡ ἠθικὴ ἐνοχὴ τῆς ἡρωΐδος, ἥτις ἔκ τινος θείας ὀργῆς τοῦτο νοσεῖ, οὐκοῦν (γρ. οὔκουν) ἐκ μελέτης καὶ κακῆς φύσεως, ὅπου γε καὶ τὴν ἰδίαν ἀγνοεῖ τοῦ πάθους φύσιν'. (ΣΧΟΛ.).

ΤΡΟΦΟΣ.

ἥδιστον, ὦ παῖ, ταὐτὸν ἀλγεινόν θ' ἅμα.

ΦΑΙΔΡΑ.

ἡμεῖς ἂν εἶμεν θατέρῳ κεχρημένοι.

ΤΡΟΦΟΣ.

τί φής; ἐρᾷς, ὦ τέκνον; ἀνθρώπων τίνος;

ΦΑΙΔΡΑ.

ὅστις πόθ' οὗτός ἐσθ' ὁ τῆς Ἀμαζόνος —

349. *εἶμεν θατέρῳ κεχρημένοι.*] = *εἴημεν τῷ ἑτέρῳ* (ἤτοι: τῷ ἀλγεινῷ) *κεχρημένοι.* Ὁ πληθυντικὸς ἐφ' ἑνὸς κατὰ σχῆμα, διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἰς γένος ἄρσεν., καίπερ ἐπὶ προσώπου θηλυκοῦ.

351. *ὅστις . . . Ἀμαζόνος*] ἀπόκρισις εἰς τὸ 'ἀνθρώπων τίνος;' ὅπερ πρὸ Κιρχ. ἐγράφετο ἐσφαλμένως 'ἀνθρώπων τινός', ὅθεν καὶ εὐλόγως ὁ Βώθ. ἡρμήνευε τὸ '*ὅστις ποθ' οὗτός ἐσθ' ὁ τ. Ἀμ*'. = *εἴτε θνητὸς εἴτε θεός*, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ Πάλ. νῦν γράφων 'ἀ. τινός;' Ἀλλ' ὁ Οὐεκλ. καὶ Οὐέϊλ.[2] γράφοντες μὲν τὸ ὀρθὸν 'ἀ. τίνος;' (ὅπερ καὶ πρὸ τοῦ Κιρχ. εἶχε γράψῃ διορθῶν ὁ Ἀρτ.), ἑρμηνεύοντες δ' ὡς ὁ Βώθ. (Οὐέϊλ.[2] ἰδίως: *θεὸς ἢ τέρας*), σφάλλονται δεινῶς, διότι τοῦ νοήματος τῆς ἀποκρίσεως κανονιζομένου ὑπὸ τοῦ τῆς ἐρωτήσεως, ὁ μὲν ἐρωτῶν: *τίνος ἀνθρώπων ἐρᾷς;* ἐρωτᾷ *τίς ὁ ἐρώμενος ἄνθρωπος*, ὁ δ' ἐρωτῶν: *ἀνθρώπων τινὸς ἐρᾷς;* ἐρωτᾷ ὄχι *τίς ὁ ἐρώμενος ἄνθρωπος*, ἀλλ' *εἰ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ἐρώμενος ἢ ἕτερόν τι τῶν ὄντων*· ἐξ ἀνάγκης ἄρα καὶ τὸ τῆς ἀποκρίσεως νόημα συναρμοσθήσεται κατὰ ταῦτα πρὸς τὸ τῆς ἐρωτήσεως. Ὁ δὲ Βαρθ. γράφει μετὰ τοῦ Βαϋέρ. 'ὅστις ποθ' οὗτός ἐσθ'; — ὁ τῆς Ἀμαζόνος —', ὅπερ ὅλως ἀπόβλητον, καὶ ἀπόδειξις αὐτὰ τὰ χωρία, ὅσα ἐπικαλεῖται εἰς στήριξιν τῆς διορθώσεώς του (Ἀριστ. Βατρ. 198 'Χ. οὗτος τί ποιεῖς; Δ. ὅ,τι ποιῶ;' Ἀχαρν. 594 'Λ. ἀλλὰ τίς γὰρ εἶ; Δ ὅστις;' εἰς ἃ πρόσθες Σφηκ. 1443. Ὀρν. 693. Νεφ. 1495, Πλάτ. Εὐθυδ. 2Β 'ἀλλὰ δὴ τίνα γραφήν σε γέγραπται; Σ. ἥντινα;' κλπ.), ἐν οἷς, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς τοιαύτης ἐρωτήσεως ἕπεται, ἡ ἐκφορά, καὶ μάλιστα ἡ περὶ τὰς ἐρωτηματικὰς λέξεις, ὀφείλει νὰ ἐπαναληφθῇ· ὅθεν, ἐὰν ὁ ποιητὴς εἶχεν ἐν νῷ τοιαύτην ἐρώτησιν, θὰ ἔλεγεν 'ὅτου (ἐρῶ);' ὄχι δὲ 'ὅστις ποθ' οὗτος κτλ.', ἅπερ πάντα ἀλλότρια ὅλως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾶς. Ἡ ἀπόκρισις τῆς Φ. εἶνε ὄχι ἐρωτηματικὴ οὐδὲ πλαγία, ἀλλ' εὐθεῖα καὶ καταφατική, αὕτη: (*ἐρῶ*) *τούτου τοῦ τῆς Ἀμαζόνος (παιδός), ὅστις ποθ' (οὗτός) ἐστιν*, ἅτινα ἐξηνέχθησαν καθ' ἕλξιν, συναφομοιωθέντος τοῦ δεικτικοῦ πρὸς τὸ ἀναφορικὸν χάριν τῆς ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ στιγμῇ τοιαύτης τοποθετήσεως τῶν λέξεων τοῦ στίχου, ὥστε, ἡ ἡρωΐς, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν ἀορίστων 'ὅστις ποθ'... ἐστιν' (= ὅτι ἄνθρωπος [ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 252 - 3] καὶ ἂν εἶνε [τὸ 'ποτὲ' ἀμετάφραστον δυστυχῶς], διότι δὲν τὸν γνωρίζω, ὄχι δ' ὑποκριτικῶς ταῦτα λέγουσα, ἀλλὰ 'διὰ τούτου σημᾶναι θέλουσα ὡς οὐκ ἐξ εἰδήσεως οὐδὲ ἀπὸ τρυφῆς καὶ συνεχοῦς θέας αὐτοῦ ἐρᾷ, ἀλλὰ χόλῳ τῆς Ἀφροδίτης, οὐ τῷ κάλλει τοῦ νέου' ΣΧΟΛ.), νὰ προχωρῇ εἰς τὸ ἧττον ἀόριστον 'οὗτος', καὶ νὰ καταλήγῃ εἰς τὸ πάντων μάλιστα ὡρισμένον τὸ 'ὁ τῆς

ΤΡΟΦΟΣ.

Ἱππόλυτον αὐδᾷς;

ΦΑΙΔΡΑ.

σοῦ τάδ᾽, οὐκ ἐμοῦ κλύεις.

ΤΡΟΦΟΣ.

οἴμοι, τί λέξεις, τέκνον; ὥς μ᾽ ἀπώλεσας.
γυναῖκες, οὐκ ἀνασχέτ᾽, οὐκ ἀνέξομαι
ζῶσ᾽· ἐχθρὸν ἦμαρ, ἐχθρὸν εἰσορῶ φάος.
ῥίψω μεθήσω σῶμ᾽, ἀπαλλαχθήσομαι
βίου θανοῦσα· χαίρετ᾽· οὐκέτ᾽ εἴμ᾽ ἐγώ.
οἱ σώφρονες γὰρ οὐχ ἑκόντες, ἀλλ᾽ ὅμως
κακῶν ἐρῶσι. Κύπρις οὐκ ἄρ᾽ ἦν θεός,
ἀλλ᾽ εἴ τι μεῖζον ἄλλο γίγνεται θεοῦ,
ἣ τήνδε κἀμὲ καὶ δόμους ἀπώλεσεν.

ΧΟΡΟΣ.

ἄϊες ὤ, ἔκλυες ὢ στρ.
ἀνήκουστα τᾶς
τυράννου πάθεα μέλεα θρεομένας.

'Αμαζόνος', ὄχι ὅμως καὶ τελείως, ὅπερ καὶ μόλις ἐκστομίζουσα καταπαύει τὸν λόγον. Τόσον ἐδυσκολεύετο ἡ τάλαινα νὰ ἐξείπῃ τὴν μίαν καὶ μόνην λέξιν, ἥτις θὰ ἤρκει ἀντὶ πασῶν τούτων τῶν ἄλλων, ὡς ἂν εἰ ἐφοβεῖτο μὴ ἡ λέξις ἐκείνη ἔμελλε νὰ καύσῃ τὰ χείλη της προφερομένη ἐξ αὐτῶν, ὅπως ἔκαιε τὴν καρδίαν της. Ἀμίμητος διὰ λόγου παράστασις τόσων πολυπλόκων αἰσθημάτων ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ στίχῳ.

352. *αὐδᾷς;*] λέγεις; ἤτοι: ἐννοεῖς;

σοῦ τάδ' οὐκ ἐμοῦ κλύεις.] 'σαυτῆς ταῦτα κλύεις, οὐκ ἐμοῦ, ἀντὶ τοῦ, σὺ εἶπας, οὐκ ἐγώ. Ἄριστα δὲ καὶ ἡ ἄρνησις μετὰ τὴν ὁμολογίαν τὴν σαφῆ'. ΣΧΟΛ. Σημειώδης δὲ καὶ ἡ ἐν τῇ ἐξεγηγερμένῃ αὐτῆς φαντασίᾳ τοῦ ἑνὸς ὀνόματος ('Ἱππόλυτον') πλήθυνσις ('τάδε').

353. κἑξ. 'Σαφῶς ἀκούσασα τὸν ἔρωτα λοιπὸν σχετλιάζει τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πάθους. κομματικὴ δὲ ἡ διάνοια ὡσὰν ἐκπεπληγμένης τῷ θαύματι'ΣΧΟΛ.

τί λέξεις;] ἴδ. εἰς Φοιν. 1288.

360. *μεῖζον ἄλλο γ. θεοῦ,*] Ἐκ σεβασμοῦ καὶ φόβου 'μεῖζον' κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ τοῦ 'χεῖρον'.

362. '*ἀνήκουστα*] τὰ μὴ ἀκοῆς ἄξια'. ΣΧΟΛ.

363. *θρεομένας.*] Ἐνταῦθα μᾶλλον *ἀποθρηνούσης*. Ὁ Δινδ. καὶ Οὐέϊλ[2] 'θρευμένας', ὅπερ ἄνευ μετρικῆς ἀνάγκης διὰ τὸ κανονικὸν τῆς συνιζήσεως, ὅπως καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ Μόγκ. 'θρουμένας'.

ὀλοίμαν ἔγωγε, πρὶν σᾶν φίλαν
κατανύσαι φρενῶν. ἰώ μοι, φεῦ φεῦ.

364-5. *σᾶν φίλαν κατανύσαι φρ.*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'σὰν φιλίαν' ABCEad 'σὰν φίλαν' B, 'καταλύ(λῦ BC)σαι φρενῶν' ABC*B* (φρένα ab), 'κατανύ-(νῦ *C*)σαι φρενῶν' (φρένα c) EC. Ἐν τοῖς Σχολ. 'καταλῦσαι' καὶ 'κατανύσαι'. Ἐκ τούτων ἄλλοι ἄλλα ἐξέδωκαν καὶ διώρθωσαν ('πρίν σ' ἂν φίλαν καταλῦσαι φρένα' Βρύγκ. κατὰ Μυσγρ., ὅστις ἀκολούθως: 'πρίν σ' ἂν δίκαν καταλύσαι φρενῶν', 'πρὶν σᾶν (=σώαν) σὲ καταλῦσαι φρένα' Ἀρτ., 'σ' ἀθλίαν κατανύσαι φρενῶν' Σεΐδλερ., μόνον δὲ τὸ τοῦ Ἐλμσλ. διόρθ. 'πρὶν σᾶν, φίλα, καθανύσαι φρενῶν', ηὐδοκίμησεν, ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Μόγκ. [τρέψας, καὶ εὐλόγως, τὸ 'καθανύσαι' εἰς 'κατανύσαι'], Δινδ. Ναύκ. καὶ Πάλ., τοῦ Οὐεΐλ.[1] ἐκδόντος ἐκ διορθ. 'πρὶν σᾶν σ' ἔρον κατανύσαι φρενῶν', καὶ τοῦ Οὐεκλ. 'πρὶν σὰν ὀφλεῖν κατάλυσιν φρενῶν'. Καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὡς λησμονηθέντα, ὡς καὶ τοῦ Οὐεΐλ.[1] μεταγνόντος ἐν τῇ β', παρερχόμεθα, περιοριζόμεθα δὲ εἰς τὸ τοῦ Ἕλμσλ., ὅπερ σήμερον εἶνε ἡ κοινὴ σχεδόν, τὸ τοῦ Οὐεκλ., ὅπερ τὸ πάντων νωπότατον, ἁπλῶς ἀποκηρύττοντες ὡς ἔκφυλον καὶ ἀτοπώτατον ἐπινόημα (τίς ποτε Ἕλλην ποιητὴς ἢ πεζογράφος ἔγκριτος εἶπεν ἢ ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ: 'σὰν ὀφλεῖν κατάλυσιν φρενῶν'; Γίνεταί ποτε ἄλλος νὰ πίνῃ καὶ ἄλλος νὰ χρεωστῇ;) Δυστυχῶς ὅμως οὔτε ὁ Ἕλμσλ. οὔτε οἱ υἱοθετήσαντες τὸ διόρθωμά του, ἑρμηνεύουσιν αὐτό, μόνον δ' ὁ Φίξ. ἑρμηνεύει λατινιστί: *πρὶν ἢ συντελέσω τὸ τῶν σῶν φρενῶν ἔργον*, καὶ ὁ Πάλ. ἀγγλιστί: *πρὶν εἰς τὴν τῶν σῶν φρενῶν κατάστασιν ἐξίκωμαι*, οὐδὲ βοηθεῖ πολὺ τὸ παραβαλλόμενον Σοφ. Ἠλ. 1451, ἀφ' οὗ καὶ τοῦτο ἄλλοι ἄλλως ἐκδέχονται. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν οἱ κριτικοί, ὡς συνήθως, πολλοὶ μὲν ἐν τῷ διορθοῦν, ὀλίγοι δ' ἐν τῷ ἑρμηνεύειν. Ἐὰν δ' ἀφέντες τοὺς νεωτέρους, ἀναστρέψωμεν πρὸς τοὺς Σχολ., ἡ αὐτὴ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ παρὰ τούτοις σύγχυσις ('ἀπολοίμην πρίν σε ἀποθανοῦσαν ἰδεῖν, καὶ πληρῶσαι τὴν σὴν φιλίαν'—'πρὶν σὲ τὴν φιλτάτην καταλῦσαι τὴν σωφροσύνην'—'πρὶν λῆψιν λαβεῖν σου τὰς προσφιλεῖς φρένας'—'καταλῦσαι φρενῶν: στερηθῆναι'). Τὸ μόνον σχόλιον τοῦ ἡμετέρου στίχου εἶνε τὸ παραβληθὲν Σοφ. Ἠλ. 1451 'φίλης γὰρ προξένου κατήνυσαν'. Ὁ στίχος ἄλλως ὑπ' ἄλλων ἑρμηνεύεται· ἀλλ' ἡμεῖς τὴν μόνην ὀρθὴν κρίνομεν ταύτην: *φίλης γὰρ (τῆς) προξένου ἔτυχον*, μᾶλλον δέ: *κατέτυχον ἀνύσαντες*. Τὸ *κατανύω* δηλ. ἐνταῦθα μετὰ γενικῆς, ὅπως καὶ τὸ ἁπλοῦν *ἀνύω* ἐν Οἰδ. Κ. 1455 'τίνος, ὦ παῖδες, χρείας ἀνύσαι (προσπίτνετέ μοι'), ὅπου τὸ 'ἀνύσαι' =*τυχεῖν*, καθ' ἃ δηλοῦται ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς πρὸς τὸ Οἰδ. Τ. 1435 'καὶ τοῦ με χρείας ὧδε λιπαρεῖς τυχεῖν;' Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ ἡμέτερον: 'σᾶν (οὕτω γραπτέον τὸ 'σὰν') φίλαν κατανύσαι φρενῶν'=*τυχεῖν ἀνύσασα σῶν φίλων φρενῶν* (=*σῶν φίλων φρονημάτων*). Ἐμφαίνει δὲ τὸ *τυχεῖν ἀνύσασα*, δι' ὧν μετεφράσαμεν τὸ 'κατανύσαι': νὰ τύχω τέλος πάντων, μετὰ πολλοὺς κόπους, νὰ κατορθώσω νὰ τύχω. Ἡ δ' εὐκτικὴ ἐπ' εὐχῶν κυριολεκτεῖται μὲν ἐπὶ μελλόντων, ἀλλὰ παρὰ ποιηταῖς ἐνίοτε λαμβάνεται καὶ ἀνθ' ὁριστικῆς μετὰ τοῦ *εἴθε, εἴθ' ὤφελον, ὡς, ὡς ὤφελον*. Παραλείποντες τὰ Σοφ. Ἠλ. 127, Οἰδ. 9, 1349, Εὐρ. Ἱππ. 407, Ἑλ. 1215, ὡς ἐπιδεκτικὰ ἴσως τινὸς ἀμφισβητήσεως, παραθέτομεν τὸ Εὐρ. Ῥήσ. 720-1 'ὄλοιτ' ὄλοιτο πανδίκως ('Οδυσσεὺς) πρὶν ἐπὶ γᾶν Φρυγῶν ποδὸς ἴχνος βαλεῖν', ὅπου ἀναντιρρήτως ἡ κατάρα εἶνε ἀδύνατος, ἀφ' οὗ ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχε βάλῃ ἤδη πρὸ πολλοῦ τὸν πόδα του εἰς τὴν τῶν Τρώων χώραν. Φαίνεται, ὅτι αἱ ἐπ' εὐχῶν καὶ ἀρῶν ἐκφοραὶ εἶχον συναναφυρθῇ ἀδιακρίτως προϊόντος τοῦ χρό-

ὦ τάλαινα τῶνδ' ἀλγέων·
ὦ πόνοι τρέφοντες βροτούς.
ὄλωλας, ἐξέφηνας εἰς φάος κακά.
τίς σε παναμέριος ὅδε χρόνος μένει;
τελευτάσεταί τι καινὸν δόμοις.
ἄσημα δ' οὐκέτ' ἐστὶν οἷ φθίνει τύχα
Κύπριδος, ὦ τάλαινα παῖ Κρησία.

ΦΑΙΔΡΑ.

Τροιζήνιαι γυναῖκες, αἳ τόδ' ἔσχατον
οἰκεῖτε χώρας Πελοπίας προνώπιον,
ἤδη ποτ' ἄλλως νυκτὸς ἐν μακρῷ χρόνῳ
θνητῶν ἐφρόντισ' ᾗ διέφθαρται βίος.

νου, ὅπως καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ (πρβλ. τὴν τοῦ ἄμποτε σύνταξιν). Ὁ νοῦς ἄρα οὗτος: *εἴθ' ὤφελον ἔγωγ' ὀλέσθαι πρὶν κατατυχεῖν ἀνύσασα φίλης σῆς φρενὸς* (=*νοῦ*, *γνώμης*)· τουτέστιν: (ἄμποτες) νὰ μὴν ἔφθανα (νὰ μὴ ἔσωνα) νὰ σὲ καταφέρω ὡς τὸ τέλος (μὲ τὰ πολλά μου παρακάλια δηλονότι) νὰ μ' ἀνοίξῃς τὴν καρδούλα (= 'φίλων φρενῶν' πρβλ. εἰς 199) σου.

366. *τάλαινα τῶνδ' ἀ.*] Ἡ γενικὴ τὸ αἴτιον. Πρβλ. Ἑκάβ. 660.

367. *πόνοι τρέφ. βρ.*] Τὸ 'τρέφω' ἐπὶ κακῶν τρεφόντων τὸν ἄνθρωπον, ὡς καὶ τἀνάπαλιν ἐπ' ἀνθρώπων τρεφόντων τὰ κακά, διὰ τὸ ἀμφοτέρων σύντροφον· ὅθεν προσφόρως ὁ Σχολ. 'οἱ σύντροφοι ὄντες τοῖς βροτοῖς'.

369. *τίς σε .. μένει;*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ *B*, ἐν ᾧ 'τί σε', ὅπερ προφανῶς ἐκ διορθ. Οἱ Σχολ. ἀνόητα· οἱ κριτικοὶ ὄχι καλίτερα, ὅθεν καὶ διορθ. περιτταὶ καὶ ἀπόβλητοι. Εἴπομεν (εἰς Φοιν. σελ. 253), ὅτι τὸ 'τίς' λαμβάνεται καὶ ἐπὶ ποιότητος, ἐνταῦθα δ' ἡ ὀνομαστικὴ 'τίς' ληπτέα κατηγορηματικῶς, ἤτοι: *τίς* (*ὢν* ἢ: *ἐσόμενος*) *σ'* (*ἀνα*)*μένει ὅδε πανημέριος* (*δι' ὅλης ἡμέρας διαρκῶν*, ἤτοι: *ἀτελεύτητος καὶ μακρότατος*) *χρόνος*; Οὕτω λέγομεν καὶ ἡμεῖς: τί ἀτέλειωτη ἡμέρα (ἤ: νύκτα) σ' ἀπανδέχει; Τὸ νόημα εἶνε σαφέστατον, οὐδὲ χρήζει ἐξηγήσεως. Τῆς εὐτυχίας ὁ χρόνος διαῤῥέει ταχύς, τοὐναντίον δ' ὁ τῆς δυστυχίας, πολλῶν δεινῶν γόνιμος· τούτου ἕνεκα καὶ ὁ ποιητὴς ἀντὶ τοῦ 'ἥδ' ἡμέρα', εἶπε 'πανημ. ὅδε χρόνος'.

370. *τελευτάσεται*] *τελεσθήσεται*, *γενήσεται*. Τὸ δὲ 'καινὸν' ἐπὶ κακοῦ, ὅπως καὶ τὸ συνώνυμον 'νέον'. Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 83, κλπ.

371. *ἄσημα δ'... τύχα*]=*ἄσημον* (ἴδ. εἰς 269) *δ' οὐκέτ' ἐστιν οἷ φθίνει* (='ὅποι χωρεῖ καὶ τέλος ἴσχει, ἀποβαίνει'. ΣΧΟΛ.) *ἡ Κύπριδος τύχη* (= *ἡ ἐκ Κύπρ. δυστυχία*. Πρβλ. εἰς Ἑκ. 583-4, 786, κλπ.).

374. *προνώπιον*]=*πρόθυρον*. Πρβλ. Πινδ. Ὀλ. ιγ', 5 'Κόρινθον, Ἰσθμίου πρόθυρον Ποσειδῶνος'.

375. *ἄλλως*] Προσέκρουσεν ὁ Ναύκ. εἰς τὸ 'ἄλλως', καὶ ἐπειδὴ ἡ μὲν ἑρμηνεία τοῦ Σχολ. 'χωρὶς νόσου τυγχάνουσα', δὲν τοῦ ἀρέσκει, ἄλλως δὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἑρμηνευθῇ τὸ ἐπίῤῥημα παρὰ διὰ τοῦ 'μάτην', ὅπερ ἔτι ἀτοπώτερον, διὰ τοῦτο ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἀντὶ τοῦ 'ἄλλως' γράφει 'ἄϋπνος', ὅπερ καὶ

καί μοι δοκοῦσιν οὐ κατὰ γνώμης φύσιν
πράσσειν κάκιον, ἔστι γάρ τό γ' εὖ φρονεῖν

εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον ὁ Οὐέϊλ.[2], καίτοι ὁ τρίβραχυς ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὸν τὸν δεύτερον πόδα, οὐδαμῶς ἔῤῥωται, καθ' ἃ ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Οὐεκλ. Ἐὰν ὁ Ναύκ. ἐγνώριζεν, ὅτι τὸ 'ἄλλως' ἔχει καὶ ἄλλο σημαινόμενον: 'ὡς ἔτυχεν' (Ἡσύχ.), ἤτοι τὸ τοῦ ἐν τῇ συνηθείᾳ 'ἔτσι', καθ' ἃ διελάβομεν εἰς Ἑκ. 302, δὲν ἤθελε προσθέσῃ εἰς τόσας ἄλλας φθορὰς τοῦ τραγικοῦ καὶ τὴν νέαν ταύτην. Τὸ ὅτι ὁ κωμικὸς Βατρ. 931 παρῳδῶν τὸν στ. λέγει 'ἤδη ποτ' ἐν μακρῷ χρόνῳ νυκτὸς διηγρύπνησα κλπ.' οὐδὲν ἀποδεικνύει, διότι οἱ παρῳδοῦντες μεταστρέφουσι πολλάκις τὸ παρῳδούμενον πρὸς τὸν ἴδιον σκοπόν· ἄλλως δὲ καὶ ὁ Σχολ. παραθέτων τὸν στ. τοῦ Ἱππολ. ἐκφέρει αὐτὸν συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσιν.

377-9. *καί μοι... ἀθρητέον τόδε*] Τὸ 'κάκιον τοῦτο οἱ κριτικοὶ ἐξελάμβανον ἄλλοτε ἀντὶ τοῦ: *κακῶς*, ὅπερ ὅλως αὐθαίρετον. Ἐσχάτως δὲ ἀδυνατοῦντες νὰ ἑρμηνεύσωσι τὸ συγκριτικὸν τοῦτο καὶ τὴν ἐν γένει ἀκολουθίαν τῶν νοημάτων 375-85, κατέφυγον εἰς νοθεύσεις καὶ διορθώσεις, διότι, ὡς λέγει ὁ Οὐέϊλ., ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει πρόκειται ὄχι περὶ τοῦ ἂν οἱ θνητοὶ πράττουσι κακῶς, ἤτοι δυστυχοῦσιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ τί πράττουσιν. Εἶνε φανερόν, ὅτι οἱ σοφοὶ ἑλληνισταὶ ἀντιλαμβάνονται ὄχι ἀκριβῶς τῆς τοῦ 'πράσσειν κάκιον' ἐννοίας. Οὐδαμῶς ἀρνοῦμαι, ὅτι τὸ *κακῶς πράσσω*, ὅπως τὸ *εὖ πράσσω*, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, τελευτῶντα σημαίνουσι: *δυσπραγῶ*, ἤτοι: *δυστυχῶ*, ὡς καὶ *εὐπραγῶ*, ἤτοι: *εὐτυχῶ*· ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται καὶ ὅτι ἡ ἔννοια αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς ἐν ταῖς φράσεσι ταύταις διαθέσεως τοῦ ῥήματος, διότι τὸ αὐτὸ σημαινόμενον ἔχομεν, καὶ ἂν εἴπωμεν: *κακὰ πράσσω* καὶ *καλὰ πράσσω*. Ὅπως δ' ἐν τοῖς παραδείγμασι τούτοις τὰ πληθυντ. οὐδέτερα ἕνεκα τῆς γενικότητος αὐτῶν τελευτῶντα ἀποβαίνουσι ταὐτόσημα τοῖς ἐπιῤῥήμασιν *εὖ* καὶ *κακῶς*, οὕτω καὶ τὸ *πράσσω* ἕνεκα τῆς γενικωτάτης αὐτοῦ ῥηματικῆς ἐννοίας καταντᾷ ἐπὶ τέλους οὐδέτερον, ταὐτόσημον τῷ: *ἔχω*. Ταῦτα πάντα θέλει ἐννοήσῃ ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης, ἐνθυμηθεὶς τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ πάγχρηστον: τί κάμνεις; Μὲ τὸ τί κάμνεις; ἐρωτᾷ σήμερον ὁ Ἕλλην διὰ νὰ μάθῃ τί ἔργον πράττει ὁ ἐρωτώμενος (γράφει; σκάπτει; κτλ.), μ' αὐτὸ δὲ τοῦτο, καὶ διὰ νὰ μάθῃ ὄχι τί πράττει, εἴτε ἐργαζόμενος εἴτε καθήμενος, καὶ ἀργὸς ἢ καὶ κλινήρης, ἀλλά: *πῶς ἔχει*, πῶς εἶνε, τουτέστιν εἰς ποίαν σωματικὴν ἢ ψυχικὴν κατάστασιν ἢ διάθεσιν εὑρίσκεται. Ὅπως δ' εὐλόγως εἰς τὸν ἐρωτῶντα 'τί κάμνεις;' ὁ ἐρωτώμενος δύναται ν' ἀποκριθῇ 'Καλὰ' (=καλὰ κάμνω, ἤτοι: *ἔχω καλῶς*, εἶμαι καλά), οὐχ ἧττον εὐλόγως δύναται ν' ἀποκριθῇ καὶ τὸ παροιμιῶδες: Κουκκιὰ σπέρνω. Τόσον ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἔννοιαι τῆς ἐρωτήσεως 'τί κάμνεις' εἶνε ἀδιαχώριστοι καὶ ἀνεξάρτητοι ὅλως ἀπὸ τῆς γραμματικῆς διαθέσεως καὶ συντάξεως τοῦ ῥήματος. Διὰ τοῦτο καὶ πολλάκις εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ προσθέτωμεν εἰς τὸ 'τί κάμνεις', καὶ τὸ 'πῶς εἶσαι;' πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεως. Ἀλλὰ μὴν αὐτὸ τοῦτο συνέβαινε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. 'Τί πράττεις;' λέγει ὁ Ὀρέστης πρὸς τὸν Πυλάδην ἐν Εὐρ. Ὀρ. 731, καὶ ἐννοεῖ ὅ,τι καὶ μὲ τὸ πρὸ αὐτοῦ συνώνυμον 'πῶς ἔχεις;' Κατὰ τὸν γενικὸν τοῦτον λόγον ληπτέον τὸ *πράσσω* ἐν τῇ χρήσει ταύτῃ ἁπανταχοῦ, εἴτε πρὸς ἐπίῤῥημα φέρεται τὸ ῥῆμα τοῦτο, εἴτε πρὸς οὐδέτερον ἑνικὸν ἢ πληθ. ἐπίθετον, καὶ εἴτε ἡ γραμματικὴ διάθεσις αὐτοῦ εἶνε μεταβατική, εἴτε ἀμετάβατος καὶ οὐδετέρα. Οἴκοθεν δὲ δῆλον, ὅτι, ὅπως πᾶσα λόγου ἐκφορὰ γενικὴ ἰσοδυναμεῖ κατ' οὐσίαν ἄλλοτε μὲν πρὸς ταύτην ἄλλοτε δὲ πρὸς

πολλοῖσιν, ἀλλὰ τῇδ' ἀθρητέον τόδε·
τὰ χρήστ' ἐπιστάμεσθα καὶ γιγνώσκομεν,
οὐκ ἐκπονοῦμεν δ', οἱ μὲν ἀργίας ὕπο,

ἐκείνην τὴν μερικωτέραν, οὕτω καὶ τὸ *πράσσω* ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χρήσει ἄλλοτε μὲν ἰσοδυναμεῖ μὲ τό: *ποιῶ, δρῶ* κττ., ἄλλοτε δὲ μὲ τό: *ἔχω, διάκειμαι* κττ., καὶ ἄλλοτε πρὸς αὐτὸ τό: *πάσχω*· ἀλλ' οὐδεὶς διὰ τοῦτο δικαιοῦται καὶ νὰ ὑποκαθιστᾷ τὰς μερικὰς ταύτας ἐννοίας εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ποιητοῦ ἢ συγγραφέως, φθείρων οὕτω καὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ. Πρβλ. π.χ. Εὐρ. Ἱκετ. 324-5 'αἱ δ' ἥσυχοι σκοτεινὰ πράσσουσαι πόλεις σκοτεινὰ καὶ βλέπουσιν εὐλαβούμεναι' (=*αἱ δ' ἀφανῶς ἀπρακτοῦσαι πόλεις ἀφανῶς καὶ διάγουσιν*), Ἠλ. 1357-9 'χαίρειν δ' ὅστις δύναται καὶ ξυντυχίᾳ μή τινι κάμνει θνητῶν, εὐδαίμονα πράσσει' (=*εὐδαιμονεῖ*), Ἡρ. μ. 509 'ὁρᾶτέ μ' ὅσπερ ἦν περίβλεπτος βροτοῖς ὀνομαστὰ πράσσων' (=*ὀνομαστὰ ἔργα δρῶν*), Ἀνδρ. 387 'ὦ μεγάλα πράσσων αἰτίας μικρᾶς πέρι' (=*μεγάλα δρῶν ἔργα*), Ἴων. 1172 'γέλων δ' ἔθηκε... πρόθυμα πράσσων', (=*πρόθυμον ἑαυτὸν παρέχων, προθύμως ὑπηρετῶν*), Ἰφ. Τ. 668 'ὡς κοινὰ πράσσους', Ἄργος εἰ πράσσει καλῶς' (= *ὡς ταὐτὰ τῷ Ἄργει, εἰ καλῶς πράσσει, πάσχουσα*) κτλ. Καὶ ἐκ μόνων τῶν παραδειγμάτων τούτων ἐξάγει τις ὁλόκληρον κλίμακα σημασιολογικὴν τοῦ *πράσσω* ἀπὸ τῶν ἀθλητικῶν ἔργων τοῦ Ἡρακλέους μέχρι τῆς ἠθικῆς πρὸς τὸ Ἄργος συμπαθείας τῆς Ἰφιγενείας· ἀλλ' ἂν ταῦτα εἶνε τὰ κατ' οὐσίαν μερικὰ σημαινόμενα τῶν χωρίων τούτων, δὲν εἶνε καὶ τὰ κατὰ τὴν γλωσσικὴν ἐκφοράν, [οὖσαν ὁμοίως γενικήν, οὐδ' ἐπιτρέπεται ποσῶς διορθῶν νὰ ὑποκαταστήσῃ τις ἐκεῖνα εἰς ταύτην. Ἡ ἀπόφανσις ἄρα τῶν περὶ Ναύκ. καὶ Οὐέϊλ., ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ πρόκειται περὶ τοῦ *τί πράττουσιν* οἱ θνητοὶ καὶ ὄχι περὶ τοῦ *πῶς πράττουσιν* εἶνε ἐσφαλμένη, ὡς ἀντιμαχομένη κατά τε φράσιν καὶ κατ' ἔννοιαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκφοράν, δι' ἧς ἀμφότερα ταῦτα νοοῦνται ὡς ἑνιαῖα καὶ ἀχώριστα. Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν μέρει, δ' ὡς γνωστόν, καὶ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, τὸ *καλῶς* ἢ *κακῶς πράσσειν* ἦτο ἀχώριστον ἀπὸ τοῦ *καλὰ* ἢ *κακὰ πράσσειν*, ὁ δὲ λέγων τὸ ἓν συνυπενόει πάντοτε καὶ τὸ ἄλλο. Τὸ ζήτημα, ὅπως θέτει αὐτὸ ὁ Εὐριπ., εἶνε τοῦτο: πῶς καὶ διατί δυστυχοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. Τοῦτο ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς λέγων: 'θνητῶν διέφθαρται βίος', τοῦτο 'πράσσειν κάκιον', τοῦτο καὶ 'τὰ χρήστ' οὐκ ἐκπονοῦμεν'. Τὸν λόγον δὲ τοῦτον εὑρίσκει ὄχι ἐν τῇ 'τῆς γνώμης (τῶν θνητῶν) φύσει', ὡς ἂν κακῇ οὔσῃ καὶ κακὸν ἄρα βίον ἐπαγούσῃ, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπὸ διαφόρων κακῶν παθῶν παρακωλύσει τῆς τῶν καλῶν ἐκπονήσεως· οὐδεὶς δὲ δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι πάντα ταῦτα καὶ ὀρθὰ εἶνε καὶ συνακόλουθα. Ἀλλὰ διατί ὁ ποιητὴς εἶπε 'πράσσειν κάκιον', καὶ ὄχι 'κακῶς'; Διὰ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀποκρινόμεθα, ὅτι δηλ. ἡ τοῦ τῶν θνητῶν βίου διαφθορὰ δὲν εἶνε ἀπόλυτος, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐν αὐτοῖς δυσπραγία εἶνε μείζων τῆς εὐπραγίας ('πράσσειν κάκιον'=*πράσσειν κακῶς μᾶλλον ἢ καλῶς*)· ὅπως δ' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ κακοπραγία αὕτη δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς τοῦ γνωστικοῦ τῶν θνητῶν φύσεως, ὡς ἂν ἀνικάνου οὔσης νὰ κάμῃ διάγνωσιν τοῦ καλοῦ (οὕτω δ', ὡς γνωστόν, ἰσχυρίζοντό τινες τῶν ἐπ' Εὐριπίδου φιλοσοφούντων), ἐπάγει, ὅτι ὅσον διὰ τὸ 'εὖ φρονεῖν,' τὸ ἀπαραίτητον εἰς τὴν διάγνωσιν ταύτην, ἂν μὴ πάντες οἱ θνητοί, ἀλλά γε οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ('πολλοῖς'=*τοῖς πολλοῖς*, ἤτοι: *τοῖς πλείστοις*) ἔχουσι τοῦτο. Ἰδοὺ ποῖα ὀρθά, καθαρά, καὶ συνακολουθότατα νοήματα μὴ κατορθώσασα νὰ κατανοήσῃ ἡ κριτική, ἐνόθευσε καὶ παραδιώρ-

οἱ δ' ἡδονὴν προσθέντες ἀντὶ τοῦ καλοῦ
ἄλλην τιν'· εἰσὶ δ' ἡδοναὶ πολλαὶ βίου·

θωσε τὴν ῥῆσιν (Ναύκ. 'πράσσειν τὰ πλείον· ἀλλὰ τῇδ' ἀθρητέον', ἀποβληθέντος τοῦ 'ἔστι γὰρ τό γ' εὖ φρονεῖν πολλοῖς' καὶ τοῦ 'τόδε,' καὶ μεταβληθέντος τοῦ 'κάκιον' εἰς 'τὰ πλείον'', Οὐέϊλ. 'πράσσειν τὰ χείρον'', ὅπερ κατ' αὐτὸν ἐξέδωκε καὶ ὁ Βαρθ.). Ὅτι δὲ τὰ διορθώματα ταῦτα εἶνε σόλοικα κατά τε φράσιν καὶ ἔννοιαν, οὐδὲ λέγουσι κἂν ὅ,τι θέλουσιν οἱ διορθωταί, εἶνε προφανές. Ἐπειδὴ τὸ μὲν 'πράσσω', ἐπὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως, φέρεται πρὸς ἐπίρρημα ποιότητος (ὄχι ποσότητος) δηλωτικόν, ἢ ἄλλην ἰσοδύναμον ἐκφοράν, ἤτοι προθετόπτωτον ἢ αἰτιατικήν, ἄναρθρον μὲν καὶ ἐν τοῖς τρισὶ βαθμοῖς, ἔναρθρον δὲ μόνον ἐν τοῖς ὑπερθετικοῖς, τὸ δὲ 'τὰ πλείονα', ἔναρθρον ὂν καὶ ποσότητος δηλωτικόν, ἀποκλείεται ἀπὸ τῆς τοιαύτης μετὰ τοῦ 'πράσσω' χρήσεως, μεταβαλλόμενον εἰς συνήθη τροπικὴν αἰτιατικήν, ἀποδοτέον εἰς αὐτὸ ἐξ ἀνάγκης ἀντὶ τοῦ ἀπαιτουμένου ποιότητος δηλωτικοῦ ἐπιρρήματος τὸ προθετόπτωτον 'οὐ κατὰ γνώμης φύσιν,' τότε δὲ ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς τῶν λέξεων ἔσται οὗτος: *καί μοι δοκοῦσιν (οἱ θνητοὶ) οὐ κατὰ γνώμης φύσιν (=παρὰ τὴν τῆς γνώμης αὐτῶν φύσιν*, ἤτοι: *ἀνοήτως) πράσσειν τὰ πλείονα (=πλεονάκις)*, ἤτοι: *καί μοι δοκοῦσιν οἱ θνητοὶ ἀνοήτως πράσσειν πλεονάκις*, ὅπερ οὐ μόνον κατά τε φράσιν καὶ ἔννοιαν σόλοικον, ἀλλὰ καὶ πόρρω λίαν ἀπέχον τῆς τοῦ διορθωτοῦ ἰδέας. Ὁ δ' Οὐέϊλ. ἀντὶ νὰ γράψῃ τὸ 'τὸ χεῖρον'', ἠδύνατο νὰ τρέψῃ αὐτὸ τὸ τοῦ κειμένου 'κάκιον' εἰς 'κακίον'' (ὅπως ὁ Γ. Σχιμιδίτ.), διὰ νὰ ἔχῃ ἔναρθρον ἐπίθετον τὸ 'τὰ κακίονα'=τὰ χείρονα, διότι ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσει τοῦ 'πράσσω,' τοῦ συγκριτικοῦ τύπου ἐπὶ ποιότητος ἑνικῶς καὶ ἐνάρθρως ἐμφιλοχωροῦντος, τὸ 'κακίονα,' πληθυντικὸν ὄν, ἔμελλε νὰ ἐκληφθῇ οὐδαμῶς ἄλλως ἢ: *τὰ κακίονα=τὰ χείρονα*. Ἀλλὰ τίς ποτε εἶπε: *πράσσειν (τὰ) χείρονα*, καὶ τοῦτο ἐν τοιαύτῃ νοημάτων συναφείᾳ; Ἡ ἐκφορὰ οὐ μόνον ὡς φράσις, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔννοια εἶνε, δι' οὓς προεξηγήσαμεν λόγους, οὐδαμῶς ἑλληνική.

382-5. *οἱ δ' ἡδονὴν ... αἰδώς τε.*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'προθέντες', ὅπερ καὶ ἡ μέχρι σήμερον κοινή· μόνον δ' ἐν τοῖς Ab 'προσθέντες', ὅπερ καὶ ἐξεδώκαμεν ὡς τὸ μόνον ὀρθὸν (οὐδὲν συνηθέστερον τῆς ἐν τοῖς χειρογρ. συγχύσεως καὶ ἐναλλαγῆς τοῦ θ καὶ σθ). Ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον ἀνεξήγητος. Ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει τὸ 'προθέντες' διὰ τοῦ 'προτιμήσαντες', οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι ἀβασανίστως. Ὁ Οὐεκλ. πρὸς πίστωσιν τῆς ἑρμηνείας ταύτης παραβάλλει τὸ Ἡρακλ. 57 'πάροιθ' αἱρήσεται.. ἀντ' Εὐρυσθέως'. Ἀλλὰ τὸ 'ἀντ' Εὐρ.' κεῖται ὄχι διὰ τὸ 'πάροιθεν', ἀλλὰ διὰ τὸ 'αἱρήσεται' (*αἱροῦμαί τι ἀντί τινος*, εἶνε ἡ κανονικὴ τοῦ ῥήματος σύνταξις)· ἕτερον δὲ τὸ *αἱροῦμαι*, καὶ ἕτερον τό: *τίθημι*. Οὐχ ἧττον τὸ 'ἡδονὴν.. ἄλλην τινὰ' ἀπήρεσεν εἰς τοὺς κριτικούς, διότι, λέγουσιν, ἡ 'ἀργία' δὲν εἶνε ἡδονή, ὡς οὐδ' αἱ 'μακραί τε λέσχαι καὶ σχολή, τ. κ., αἰδώς τε', διότι, κατ' αὐτούς, ἀφ' οὗ εἶπεν 'ἡδοναὶ πολλαί', ἀναφέρει ἔπειτα δύο μόνον ἐξ αὐτῶν, τὰς λέσχας καὶ τὴν αἰδῶ, ὧν ἡ τελευταία καὶ ἡδονὴ δὲν εἶνε. Καὶ διώρθωσε μὲν ὁ Κομπέρζ. 'ἄλλην τιν' ἄλλος· εἰσὶ δὲ φθοραὶ βίου', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Βαρθ., ὁ δ' Οὐέϊλ.[2] 'ἄλλην τίν'· εἰσὶ δὲ φθοραὶ πολλαὶ βίου', χωρὶς ὅμως, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, καὶ νὰ θεραπεύσωσι τὰ νοσήματα τῆς ῥήσεως, ὅσα καταιτιᾶται αὐτῆς ἡ κριτική. Τὴν ῥιζικήν, ὡς ἦτο ἑπόμενον, θεραπείαν ἐπήνεγκεν ὁ Σλιάκ., ἀθετήσας ἅπαντας ἐξῆς τοὺς στ. 383-7. Καὶ ἐνταῦθα αἰτία τῶν τε διορθώσεων καὶ τῶν ἀθετήσεων εἶνε ἡ μὴ ὀρθὴ καὶ ἀκριβὴς κατανόησις τοῦ κειμένου. Πλὴν

μακραί τε λέσχαι καὶ σχολὴ τερπνὸν κακὸν
αἰδώς τε· δισσαὶ δ' εἰσίν, ἡ μὲν οὐ κακή,

τοῦ 'προθέντες' κακῶς ἐξελήφθησαν τὰ μακραί τε... αἰδώς τε' ὡς παράθεσις τοῦ 'ἡδοναὶ πολλαὶ βίου', καὶ ἑπομένως ὡς εἴδη αὐτῶν. Ἔπρεπε ν' ἀποτρέψωσι τοὺς σοφοὺς ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς πρῶτον τὰ 'τὲ-καὶ-τέ', δεύτερον τὸ 'τερπνὸν κακόν', τὸ ὁποῖον ἐν τοιαύτῃ παραθέσει θὰ παρεῖλκε, καὶ αὐτὸ τὸ ἦθος τῆς ἐμφρόνως νῦν καὶ εὐπρεπῶς λαλούσης βασιλίσσης. Ὁ πρῶτος 'τὲ' συνάπτει τὸ 'λέσχαι' ὄχι πρὸς τὰ ἑπόμενα, ἀλλὰ τὸ ὅλον 'λέσχαι.. αἰδώς τε' πρὸς τὰ ἡγούμενα. Γραπτέον δὲ 'προσθέντες' κατὰ τὸν ἄριστον A, ὡς προείπομεν, καὶ στικτέον μετὰ μὲν τὸ 'ἄλλην τιν'' ὄχι τελείᾳ, ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ κόμματι ἢ ἄνω τελείᾳ, οὐδαμῶς δὲ κόμματι μετὰ τὸ 'βίου' τὸ 'σχολὴ' καὶ τὸ 'κακόν', ὅπως ἅπαντες (διότι τὸ 'τερπνὸν κακὸν' δὲν κεῖται κατὰ παράθεσιν), ἀλλὰ μόνον μετὰ τὸ 'βίου' ἄνω τελείᾳ, τῆς συντάξεως καὶ τοῦ νοήματος ἔχοντος ὧδε: *ἀλλ' ὧδε σκοπητέον* ('τῆδ' ἀθρ.') *τόδε* (τὸ πρᾶγμα)· *τὰ χρηστὰ* (ἤτοι: *τὸ καλὸν* 382) *ἐπιστάμεθα καὶ γιγνώσκομεν, οὐκ ἐκπονοῦμεν* (ἴδ. εἰς 467) *δ' οἱ μὲν ὑπ' ἀργίας* (='ἀργ. ὕπο'), *οἱ δ' ὅτι* (=*διότι*) *προσέθεμεν* (ἀπὸ κοινοῦ: *τῇ ἀργίᾳ, ἤδη καὐτῇ οὔσῃ κακῇ*, δηλονότι) *ἀντὶ τοῦ καλοῦ* (=*τῶν χρηστῶν* 380) *ἄλλο τι κακὸν* (='ἄλλην τινα', τοῦ *ἄλλος* ἐνταῦθα δογματικῶς κειμένου κατὰ τὰ εἰς Φοιν. σελ. 480), *τὴν ἡδονήν· εἰσὶ δ' ἡδοναὶ πολλαὶ βίου· μακραί τε λέσχαι καὶ σχολὴ αἰδώς τε τερπνὸν κακὸν* (*εἰσι*). Τουτέστιν: *αἵ τε μακραὶ λέσχαι καὶ ἡ σχολὴ ἥ τε αἰδὼς* (=*τό τε μακρὰ λεσχηνεύειν σχολάζοντα, τό τε* (*τὴν κατὰ λέσχας αἰδῶ*) *αἰδεῖσθαι τερπνὸν* (*μὲν*) *κακὸν* (*ἀλλὰ κακόν*). Τὸ πάγκοινον γνωμικόν: 'ἀργία μήτηρ πάσης κακίας' εἶνε καὶ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως ἡ βάσις. Ὁ ἀργὸς εἶνε ἀνίκανος νὰ ἐκπονήσῃ τὸ καλόν, ἢ ἕνεκα αὐτοῦ τούτου τοῦ κακοῦ, ὑφ' οὗ πάσχει, τῆς ἀργίας (=*ῥᾳθυμίας*), ἢ διότι, ἂν τυχὸν μὴ ῥᾴθυμος μὲν φύσει, ἀλλ' ἀργός, θελήσῃ ν' ἀποτινάξῃ τὴν πιέζουσαν αὐτὸν ἀργίαν, ἀντὶ νὰ τραπῇ πρὸς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ καλοῦ, ταύτης μὲν ἀπέχει ὡς οὐ τερπνῆς, τρέπεται δὲ πρὸς τὴν ἡδονήν, εἰς τὸ ὑπάρχον κακόν, τὴν ἀργίαν, ἕτερον τοῦτο κακὸν προστιθείς· ἔχει δὲ πολλὰς ὁ βίος ἡδονάς, ἃς παρασιωπᾷ ἡ ἡρωῒς ὡς πασιγνώστους· παρατηρεῖ δὲ μόνον, ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ ἀθῷαι κατὰ τὸ φαινόμενον τέρψεις, ἤτοι τὸ σχολάζοντα μετ' ἄλλων λεσχηνεύειν, τουτέστι: τὸ διατρίβειν μετ' ἄλλων λεσχηνεύοντα, καὶ αὐτὴ ἡ αἰδὼς (ἴδ. κατωτέρω εἰς 385-6) εἶνε κακά. Τὰ ἐνθυμήματα τῆς βασιλίσσης εἶνε τεχνικώτατα ἅμα καὶ εὐπρεπέστατα, εἰς ἄκρον δὲ καὶ ῥητορικά. Ἀποκρύπτει ἀπὸ τῆς εἰκόνος, ἀσαφῶς, ἀτελῶς καὶ ἀορίστως μόνον μνημονεύουσα τὸν μέγιστον καὶ κύριον ἐχθρὸν τοῦ καλοῦ, τὸ αἰσχρόν, ἤτοι τὰς αἰσχρὰς ἡδονάς, καὶ ἐνδιατρίβει εἰς τὴν ἀργίαν καὶ τὰς ἀθῴας διατριβάς, χωρὶς νὰ λησμονήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν αἰδῶ, διὰ νὰ ὑποδείξῃ πόσον ὀλισθηρὸς πρὸς τὸ κακόν, ἐξ οὗ πάσχει αὐτή, εἶνε ὁ ἀνθρώπινος βίος, ἀφ' οὗ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰδοῦς δύναται νὰ γεννηθῇ τοῦτο. Ὅτι δ' ὁ ποιητὴς σαφῶς διέγνω τὰ ἀληθῆ αἴτια τῆς ἠθικῆς περὶ τὸν ἔρωτα ἐξαχρειώσεως, μαρτυρεῖ οὐ μόνον ἡ ἐπ' αὐτοῦ κατάστασις τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας (πρβλ. πλὴν ἄλλων καὶ μόνον τὰ Θουκυδ. ϛ', 53, καὶ ἰδίως τά: 'ταχείας τὰς ἐπαυρέσεις καὶ πρὸς τὸ τερπνὸν ἠξίουν ποιεῖσθαι... καὶ τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν τῷ δόξαντι καλῷ οὐδεὶς πρόθυμος ἦν... ὅ,τι δὲ ἤδη τε ἡδὺ καὶ πανταχόθεν τὸ εἰς αὐτὸ κερδαλέον, τοῦτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέστη.) ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ μετ' αὐτόν, ἐν τοῖς μάλιστα δ' αὐτὴ ἡ καθ' ἡμᾶς καὶ σύγχρονος ἱστορία.

385-6. *δισσαὶ δ' εἰσὶν . . . ἄχθος οἴκων.*] Ὁ Πλούταρχος ἠθικ. 448 F

ἡ δ' ἄχθος οἴκων. εἰ δ' ὁ καιρὸς ἦν σαφής,
οὐκ ἂν δύ' ἤστην ταὔτ' ἔχοντε γράμματα.
ταῦτ' οὖν ἐπειδὴ τυγχάνω φρονοῦσ' ἐγώ,

κἑξ.) λέγει ταῦτα: 'ἀρξάμενοι γὰρ ὑπὸ χρείας τινὸς καθηκόντως ἀλλήλοις ὁμιλεῖν, ἔπειτα λανθάνουσιν εἰς τὸ φιλεῖν ὑποφερόμενοι, συνεπισπασαμένου τοῦ λογισμοῦ καὶ συναναπείσαντος τὸ παθητικόν. ὁ δ' εἰπὼν 'αἰδώς τε· δισσαὶ δ' εἴσιν, ἡ μὲν οὐ κακή, ἡ δ' ἄχθος οἴκων', ἆρ' οὐ δῆλός ἐστι συνῃσθημένος ἐν ἑαυτῷ τοῦτο τὸ πάθος πολλάκις μὲν ἀκολουθοῦν τῷ λόγῳ καὶ συγκατακοσμούμενον, πολλάκις δὲ παρὰ τὸν λόγον ὄκνοις καὶ μελλήσεσι καιροὺς καὶ πράγματα λυμαινόμενον;' Ὁ Πάλ. θέλων νὰ ἐφαρμόσῃ τὰ περὶ τῆς αἰδοῦς εἰς τὴν Φαίδραν, λέγει, ὅτι αὕτη ὑπὸ τῆς κακῆς αἰδοῦς κωλυομένη δὲν τολμᾷ νὰ ἐξομολογηθῇ πρὸς τὸν σύζυγόν της τὸ πρὸς τὸν Ἱππόλ. πάθος της, καὶ οὕτως ἡ κακὴ αὕτη αἰδὼς ἄχθος τῶν αὐτῆς οἴκων. Ἀλλὰ ταῦτα μοὶ φαίνονται ἀγγλικώτερα ἢ κατὰ τὴν Φαίδραν καὶ τὸν Εὐριπίδην, νομίζω δ' ὅτι τὰ τῆς αἰδοῦς ἐγκατεμίχθησαν εἰς τὸν λόγον ἐκ γενικῆς ἐπόψεως, ἥτις ἀληθεύει κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι δηλ. ὁ ἐν ταῖς λέσχαις ζητῶν ἀποφυγὴν τῆς ἀργίας, καὶ ἐν τῇ κατ' αὐτὰς σχολῇ ἐνασχόλησιν, συγκαταφέρεται, καὶ παρὰ τὴν θέλησιν καὶ προαίρεσιν αὐτοῦ, πρὸς τὸν ἐκδεδιῃτημένον βίον τῶν συλλεσχηνευτῶν καὶ συσχολαστῶν, ἄχθος ἀληθῶς τοῦ ἰδίου οἴκου ἀποβαίνων, οὐδὲν ἀλλ' ἢ αἰδούμενος τούτους καὶ δυσωπούμενος. Ἄλλως γνωστὴ ἡ παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Ω 44 'οὐδέ οἱ αἰδὼς γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν', ὅπου πρβλ. Εὐστάθ.) καὶ Ἡσιόδ. (Ἔργ. καὶ Ἡμ. 318) διάκρισις τῆς κακῆς ἀπὸ τῆς καλῆς αἰδοῦς, καὶ ἐν ἀποσπ. δὲ 367 εἶπεν ὁ ἡμέτερος 'αἰδοῦς δὲ καὐτὸς δυσκρίτως ἔχω πέρι, καὶ δεῖ γὰρ αὐτῆς κἄστιν αὖ κακὸν μέγα'.

386. *εἰ δ' ὁ καιρὸς ἦν σ.*] Καιρός, ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν εἶνε οὔτε ἡ κατάλληλος στιγμὴ τοῦ αἰδεῖσθαι (Οὐέϊλ.), οὔτε ἡ ὀρθὴ σχέσις τῶν ἐννοιῶν (Οὐεκλ.), ἀλλὰ τὸ ὀρθὸν ὅριον καὶ μέτρον (Πρβλ. εἰς Μηδ. 128).

387. *ἔχοντε*] Ὅπως τὰ ἄρθρα, οὕτω καὶ τὰ ἐπίθετα μετὰ τῶν ἀντων. καὶ μετοχῶν ἐν τῷ δυϊκῷ ἐκφέρονται ἀρσενικῶς ἐπ' οὐσιαστ. θηλυκῶν.

388. *τυγχάνω*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. Τὴν πάλαι ποτὲ ὑπὸ σοφοῦ τινὸς γενομένην διόρθωσιν 'τύγχανον' ἀπέκρουσεν ὁ Οὐαλκ. ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἐν 389 ἕπεται 'οὐκ ἔσθ' ὁποίῳ', ὄχι δὲ 'οὐκ ἦν ὁποίῳ', δεινῶς σφαλείς· διότι ἄλλο τὸ 'ἔσθ'' καὶ ἄλλο τὸ 'ἦν', οὐδέτερον δ' αὐτῶν ἐξήρτηται ἐκ τοῦ προλαβόντος παρατατικοῦ ἢ ἐνεστῶτος. Οὐχ ἧττον ὁ Οὐέϊλ.[2] ἐξέδωκε διορθῶν 'ἐπειδὴ τύγχανον', διότι, λέγει, ἐπειδὴ ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει 'ἐπειδὴ τοίνυν... ἐτύγχανον γινώσκουσα', ἐν τῷ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κειμένῳ ὑπῆρχεν ἀναντιρρήτως παρατατικός. Ἀλλ' ὄχι, ὦ 'γαθέ, ὁ Σχολ. ὑπέλαβεν, ὅτι ὁ ἐν τῷ κειμένῳ ἐνεστὼς εἶνε ἱστορικός, καὶ διὰ τοῦτο ἑρμηνεύων τὴν χρονικὴν ἔννοιαν μεταφέρει διὰ παρατατ. Ἀλλοίμονον δ' ἐάν, ὅπου οἱ Σχολ. ἀποδίδουσι διὰ παρῳχημένων τοὺς ἱστορικοὺς ἐνεστῶτας, ἔμελλεν ἡ κριτικὴ νὰ μεταβάλλῃ κατὰ τούτους καὶ τὸ κείμενον. Τότε καὶ τοῦ Φοιν. 63 'ἐπεὶ δὲ γένυς τέκνων ἐμῶν σκιάζεται' ὁ ἐνεστὼς ἔπρεπε νὰ μεταβληθῇ εἰς παρακείμ. 'ἐσκίασται', διότι ὁ Σχολ. λέγει 'κατάσκιος γέγονε γενείοις', καὶ ὁ τοῦ Σοφ. Ἠλ. 424 'ἡνίχ' Ἡλίῳ δείκνυσι τοὔναρ', εἰς παρατατ., διότι ὁ Σχολ. λέγει 'ἡνίκα... διηγεῖτο', καὶ ὁ τοῦ Ἑκάβ. 1214 'ἡνίχ' ἡμεῖς οὐκέτ' ἐσμὲν ἐν φάει' εἰς 'ἦμεν', διότι ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει: 'ἐζῶμεν - ὑπήρχομεν' καὶ ἀπειράριθμα ἄλλα τοιαῦτα. Ὁ ἐνεστὼς 'τυγχάνω' ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ὁ 388 'ἔσθ'', κεῖται

οὐκ ἔσθ' ὁποίῳ φαρμάκῳ διαφθερεῖν
ἔμελλον, ὥστε τοὔμπαλιν πεσεῖν φρενῶν.

ἀπολύτως, ἔχων τὴν καθολικὴν ἐκείνην ἔννοιαν, ἣν ὡς τρίτην ἔταξεν ὁ Κρύγερ, ἐν τῷ τοῦ ἐνεστῶτος ὁρισμῷ (I, § 53, 1), καὶ καθ' ἣν τὸ παρὸν νοεῖται προεκτεινόμενον ἀορίστως πρός τε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Τὸ δ' 'ἐπειδὴ' αἰτιολογικῶς χρονικὸν (ὅπερ ὀρθῶς ὁ Δεβάρ. πρβλ. πρὸς τὸ ἰταλ. poichè, ἤτοι γαλλ. puisque, μέσ. γρμν. sintemal, πρὸς ὃ παρβλ. τὸ καθ' ἡμᾶς δημ.: μιὰ φορὰ καὶ [ἤ: ποῦ], ἔχον δύναμιν συνδέσμου χρονικῶς αἰτιολογικοῦ, ὅπως τό: ἀφ' οὗ)· ὅθεν τὸ 'ἐπεὶ τ. τυγχάνω φρονοῦσ''=ἀφ' οὗ ἔτυχε (=ἔφθασα νὰ ἔχω (ἀφ' οὗ οὕτως ἢ ἄλλως ἔχω) ταῦτα τὰ φρονήματα, ἤτοι: μιὰ φορὰ καὶ ἔχω ποῦ ἔχω ταῦτα τὰ φρον. Οὕτω δὲ ληπτέον καὶ τὸ 388 'ἔσθ'', ἤτοι: *οὔ ποτ' ἔσθ'*, ἤ: δὲν ὑπάρχει σ' τὸν κόσμον φάρμακον ὅπου κτλ., τοῦ τοπικοῦ 'σ' τὸν κόσμον' τεθέντος ἀντὶ τοῦ χρονικοῦ 'ποτέ', ὅπως ἀποδοθῇ εἰς τὴν φράσιν ἡ καθολικότης τοῦ ἐνεστῶτ. περὶ ἧς προείπομεν.

φρονοῦσ'] Ἀντὶ τοῦ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'φρονοῦσ'', ἐν τῷ Ε 'προγνοῦσ'', ὅπερ καὶ ἐξέδωκαν ἅπαντες πλὴν τοῦ Κιρχ. Ναύκ. Οὐέλ. καὶ Βαρθ. Ἀλλὰ τὸ *προγιγνώσκω* οὐδαμοῦ τῶν σκηνικῶν ἀπαντᾷ πλὴν ἐν Ἱππολ. 1072, παρ' ἅπασι δὲ τοῖς ἐγκρίτοις τὸ ῥῆμα σημαίνει: *προειδέναι*, *προορᾶν* κττ. Καὶ ὅμως οἱ κριτικοὶ ἑρμηνεύουσι: *προτέρωθεν περὶ τούτων οὕτω γνώμης ἔχουσα*, καὶ εὐλόγως, διότι τοῦτο τὸ νόημα ἀπαιτεῖ ἡ ἀκολουθία τῶν νοημάτων. Ἀλλὰ μὴν ἡ τοιαύτη χρῆσις εἶνε ἄγνωστος εἰς τοὺς ἐγκρίτους, καὶ τὸ 'ταῦτα... προγνοῦσα' οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ εἰμή: *ταῦτα προϊδοῦσα*, οὐδὲ δύναται τὸ 'ταῦτα' νὰ ληφθῇ ὡς τροπικὴ αἰτιατ.: *ταύτας τὰς προγνώσεις προγνοῦσα*, διότι πάλιν ἔχομεν τὸ αὐτὸ ἄτοπον νόημα καὶ ἔτι χεῖρον. Ἐὰν τοὐλάχιστον ἔκειτο: *ταὖθ'* (ἤ: *περὶ τούτων) οὕτω προγνοῦσα*, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο ἀνεκτότερον, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει. Προφανῶς ἡ γραφὴ τοῦ Ε εἶνε προϊὸν διορθώσεως. Ὁ διορθωτὴς προσέκρουσεν εἰς τὸν ἐνεστῶτα 'τυγχάνω', ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι, ἐπειδὴ δ' ἀπῃτεῖτο παρῳχημένος, εἰσεφόρησεν ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τὸ κείμενον τὸ 'προγνοῦσα', νομίσας ὅτι διὰ τῆς προθέσεως *πρὸ* τοῦ 'προγνοῦσα' μεταφέρει τὰς σκέψεις καὶ γνώμας τῆς Φ. εἰς τὸ παρελθόν. Τὸ 'φρονοῦσα' εἶνε ἄρα ἡ γνησία γραφή, τὸ δὲ 'ταῦτα... φρονοῦσα' = *ταῦτα τὰ φρονήματα φρονοῦσα*, ἤτοι: *οὕτω περὶ τούτων φρονοῦσα*.

389-90. *οὐκ... ἔμελλον*] Τὸ *διαφθείρω*, ὄχι ὅπως ὁ Μόγκ., =*ἐπιλανθάνομαι*, ἀλλὰ=*διόλλυμι*, ὅπως καὶ ἡ συνήθεια ἐπὶ τῶν τοιούτων τ ὰ χ ά λ α σ ε λέγουσα κττ., ἤτοι: *ἐπειδὴ οὖν ταῦτα ἐγὼ φρονοῦσα τυγχάνω* (ἤτοι: ἀφ' οὗ λοιπὸν οὕτω περὶ τούτων ἐγὼ φρονοῦσα τυγχάνω), *οὐκ ἔστι φάρμακον (τοιοῦτον) ὁποίῳ διαφθερεῖν ταῦτα (τὰ φρονήματα) ἔμελλον (οὕτως)*, *ὥστε τοὔμπαλιν πεσεῖν φρενῶν* (ἤτοι: δὲν ὑπάρχει 'σ τὸν κόσμον φάρμακ. τέτοιο ποῦ (ἔμελλε) νὰ μὲ κάμῃ νὰ χαλάσω τὰ φρονήματα αὐτὰ τοιουτοτρόπως, ὥστε κτλ.), περὶ ὧν ἐφεξῆς.

390. *ὥστε... φρενῶν.*] Κοινῶς κατ' Οὐαλκ.: *ἐκπεσεῖν τῆς σωφροσύνης*, ὁ δὲ Βαρθ. *ἐκπεσεῖν αὖθις*, ὡς ὁ *ναυαγὸς ἀπὸ τῶν σκοπέλων τῆς ἀρετῆς*, *εἰς οὓς ἀνερριχησάμην πρὸς σωτηρίαν*, *εἰς τα κύματα τῶν παθῶν*, ἅπερ αὐθαίρετα καὶ τοῦ κειμένου ὅλως ἀλλότρια. Ἄλλοι: *εἰς τοὐναντίον τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἐκπεσεῖν*, ἤ: *ἐξ(αν)ολισθεῖν*. Ἀλλὰ τότε ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγεν: *ὥστ' εἰς τοὔμπαλιν* (ὅπως καὶ διώρθ. ματαίως ὁ Ἑρουέρδ.). Τὸ *πίπτω* ἐκδεκτέον τροπικῶς ἐπὶ τοῦ *κατὰ τύχην καὶ ἀπροσδοκήτως* εἴτε *συμβαίνειν* εἴτε *ἀποβαίνειν*, ὅπως πολλάκις παρά τε τοῖς παλαιοῖς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ (π.χ.

λέξω δὲ καὶ σοὶ τῆς ἐμῆς γνώμης ὁδόν·
ἐπεί μ᾽ ἔρως ἔτρωσεν, ἐσκόπουν ὅπως
κάλλιστ᾽ ἐνέγκαιμ᾽ αὐτόν. ἠρξάμην μὲν οὖν
ἐκ τοῦδε, σιγᾶν τήνδε καὶ κρύπτειν νόσον.
γλώσσῃ γὰρ οὐδὲν πιστόν, ἣ θυραῖα μὲν
φρονήματ᾽ ἀνδρῶν νουθετεῖν ἐπίσταται,
αὐτὴ δ᾽ ὑφ᾽ αὑτῆς πλεῖστα κέκτηται κακά.
τὸ δεύτερον δὲ τὴν ἄνοιαν εὖ φέρειν
τῷ σωφρονεῖν νικῶσα προυνοησάμην.
τρίτον δ᾽, ἐπειδὴ τοῖσιν οὐκ ἐξήνυτον

Πινδ. Ὀλ. ιϐ', 10 'πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν, ἔμπαλιν μὲν τέρψιος κτλ.' Εὐρ. Ἰφ. Τ. 1221 'εἰ γὰρ ὡς θέλω καθαρμὸς ὅδε πέσοι', ὁμοίως δέ, πλὴν ἄλλων πολλῶν, καὶ τὸ Εὐρ. ἀπόσπ. 813 'καὶ νῦν λόγοισι τοῖς ἐμοῖς ἐναντίως πέπτωχ' ὁ τλήμων', ὅπου καὶ τὸ *ἐναντίως* = 'τοὔμπαλιν', ὅπερ φέρεται καὶ πρὸς γενικὴν ἐν τῷ ἀνωτέρω τοῦ Πινδ., ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ). Ὅθεν ἡ σύνταξις καὶ ὁ νοῦς ἔχουσιν ὧδε: *ὥστ' ἐναντίως οἷς ἐφρόνουν* (='φρενῶν') *ἔχειν μοι συμϐῆναι* (= 'πεσεῖν'). Πάντοτε ὁ ἔρως τῆς Φαίδρας παρίσταται ὡς ἔργον δυνάμεως ἐκτὸς καὶ ὑπεράνω αὐτῆς κειμένης, ὄχι τῆς ἰδίας αὐτῆς βουλήσεως.

391. *λέξω . . . ὁδόν·*] Πρϐλ. Ἑκ. 744, καὶ εἰς Ἱππολ. 290. Ὁ Βαρθ. ἀξιοῖ, ὅτι ὁ 'καὶ' ἀνήκει ὄχι εἰς τὸ 'σοὶ' ἀλλ' εἰς τὸ 'γν. ὁδόν', διότι ἡ Φ., λέγει, ἀπεσιώπησε ταύτην μέχρι τοῦδε πρὸς πάντας, ὅθεν καὶ ἐξέδωκε διορθ. 'καί σοι'. Μὴ χειρότερα!

394. *ἐκ τοῦδε*] τοῦ 'σιγᾶν', ὅπερ κατὰ παράθεσιν, καθ' ἃ εἰς 400.

395-7. *γλώσσῃ γὰρ... κακά.*] Οἱ Σχολ. ὅλως ἄτοπα, τῶν δὲ νεωτέρων ἄλλοι ἄλλως. Παρακεκινδυνευμένα ὅλως τὰ τοῦ Βαρθ., καθ' ὃν ἡ γλῶσσα 'ἐν ᾧ προδίδει τὰ μυστικά της, ζητεῖ νὰ κολάσῃ τοὺς κακοὺς στοχασμούς, ἢ δίδει ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο εἰς ἄλλους, ὡς ἡ Φ. εἰς τὴν Τροφόν'. Τούτων καὶ τῶν παρὰ τοῖς νεωτέροις τοιούτων ἀσυγκρίτως προτιμοτέρα καὶ εἰς τὸ κείμενον πιστοτέρα ἡ παλαιοτέρα τῶν περὶ Γρώτ. καὶ Οὐαλκ. ἑρμηνεία: *τῇ γλώσσῃ οὐδὲν πιστόν, ἣ τὰς μὲν ἀλλοτρίας κακίας ἐπανορθοῦν ἐπίσταται, αὐτὴ δ' ἑαυτῇ πλείστων αἰτία κακῶν*. Καθ' ἡμᾶς ἡ συνθήκη καὶ ἔννοια τῆς ῥήσεως ἔχει οὕτω πως: *γλώσσῃ γὰρ οὐδὲν πιστόν, ἣ τὰ μὲν τῶν θύραθεν φρονήματα* (='θυραῖα μὲν φρονήματ' ἀνδρῶν', τοῦ μὲν 'ἀνδρῶν' = *ἀνθρώπων*, ὅπως συνήθως, τοῦ δὲ 'θυραῖα φρονήματ' ἀνδρῶν' ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *τῶν θύραθεν* [*ἀνθρώπων*] *φρονήματα* κειμένου, τούτου δὲ πάλιν τοῦ 'φρονήματα' κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ τοῦ: *ἀφροσύνας* εἰρημένου) *ἐπιτιμᾶν οἶδε* (= 'νουθετεῖν ἐπίσταται', ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ: ξεύρει νὰ νουθετῇ, εἶνε καλὴ νὰ νουθ.), ***αὐτὴ δ' ὑφ' αὑτῆς πλεῖστα κεκτημένη πάσχει κακά*** (= 'πλεῖστα κέκτηται κακὰ' κατὰ ζεῦγμα, διὰ τὸ 'ὑφ' αὑτῆς'). Τὸ δὲ 'γλῶσσα' κατὰ συνεκδοχὴν κοινοτάτην ἀντὶ τοῦ λαλοῦντος, ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ (τό: εἶσαι κακὴ γλῶσσα., τὸ παροιμιῶδες, ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχει καὶ κόκκαλα τσακίζει, κττ.).

398. *ἄνοιαν,*] ἤτοι *ἀφροσύνην* (Πρϐ. εἰς 395-7), λέγει τὸν ἔρωτα εὐφήμως, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει: ἀνοησίαν.

400. *τρίτον δ'*] Ὁ Βαρθ. ἐξελέγχει

Κύπριν κρατῆσαι, κατθανεῖν ἔδοξέ μοι,

τὴν ἀριθμητικὴν τοῦ ποιητοῦ ὡς ἐσφαλμένην, διότι, λέγει τὸ 1 καὶ 2 εἶνε σύγχρονα, ὄχι δὲ καὶ τὸ 3, ἐν ᾧ εἶνε σαφέστατον, ὅτι ἡ τῆς Φ. 'γνώμης ὁδὸς' διήνυσε 3 διάφορα χρονικῶς στάδια, ἤτοι 1) τὸ τῆς σιωπῆς τοῦ ἔρωτος ἄνευ ἀντιδράσεως κατ' αὐτοῦ (393-7) 2) τὸ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ πάθους (398-9), καὶ 3) τὸ τῆς αὐτοχειρίας (400-3). Ἐὰν ὁ ποιητὴς λέγει μὲν 'δεύτερον' καὶ 'τρίτον', ὄχι ὅμως καὶ 'πρῶτον', λέγει ὅμως (393-4) '*ἠρξάμην*... ἐκ τοῦδε', ὅπερ προδήλως ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ 'πρῶτον'. Ἐὰν δ' οἱ κριτικοὶ μεταφράζουσι τὸ 'ἐκ τοῦδε' τοῦτο: *ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἔκτοτε*, ὅπερ ἀτοπώτατον, ἐν ᾧ τὸ 'ἐκ τοῦδε' (=*ἠρξάμην ἐκ τοῦδε*, ἤτοι τοῦ σιγᾶν κτλ.) ἐμφαίνει *τὸ πρῶτον*, *ἐξ οὗ ἤρξατο* ἡ Φ. (πρβλ. Μηδ. 1336 'ἤρξω μὲν ἐκ τοιῶνδε', Ἑλέν. 1024 'ἐκ τῶν θεῶν δ' ἄρχεσθε' κλπ.), δὲν πταίει διὰ τὴν παρεννόησιν ταύτην ὁ ποιητής.

τοῖσιν] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. ὡς καὶ τῷ Κ. Ἀλλ' ὁ Βρύγκ. ἔτρεψε τὸ 'τοῖσιν' εἰς 'τοῖσίδ'' (ὅπερ ἄλλοι ἔγραψαν 'τοῖσιδ'', ἐσχάτως δὲ [κατ' Ἕλμσλ. εἰς Μηδ. 1262] 'τοισίδ''), καὶ ἔκτοτε ἡ διόρθωσις ἐνεθρονίσθη εἰς ἁπάσας τὰς ἐκδδ. Ἄλλοτε οἱ κριτικοὶ ἠρνοῦντο τὴν παρὰ τοῖς τραγικοῖς χρῆσιν τοῦ ἄρθρου ὡς δεικτικῆς ἀντωνυμίας· ἀλλ' ἡ πρόληψις αὕτη παρῆλθε πρὸ πολλοῦ, διότι ἐν πλείστοις χωρίοις κεῖνται ὡς δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ αἱ ὀνομαστικαί, πολλῷ μᾶλλον αἱ ἄλλαι πτώσεις (Αἰσχ. Ἱκ. 439 'ἢ τοῖσιν ἢ τοῖς πόλεμον αἵρεσθαι', Προμ. 234 'καὶ τοῖσιν οὐδεὶς ἀντέβαινε', Εὐρ. Ἱκ. 207 'πρὸς δὲ τοῖσι χείματος προβλήματα', Ἰφ. Τ. 747 'τίν' οὖν ἐπόμνυς τοῖσιν ὅρκιον θεῶν', Ἡρ. μ. 291 'ἐπὶ τοῖσι δὲ δὴ μᾶλλον', Εὐμεν. 308 'τοῖς ὁμαρτεῖν', διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς μόνον τὴν πληθ. δοτικήν, καὶ ταύτην ὁμοψήφως ὑπὸ τῶν βιβλ. πεπιστωμένην). Ὁ Ἀρτ. διορθῶν κατὰ τὸν Σχολ. δῆθεν (ὅστις ὅμως δὲν μεταφράζει, ἀλλ' ἐξηγεῖ τὸ νόημα) 'τοῖν δυοῖν οὐκ ἤνυτον' (=*τούτοις τοῖς δυσίν*), ὅπερ ὅλως ἄτοπον καὶ ἀπόβλητον, παρατηρεῖ, ὀρθότατα ἄλλως, ὅτι οὐδεὶς βιβλιαγράφος ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβάλῃ τὸ 'τοισίδ'' εἰς 'τοῖσιν', μᾶλλον δὲ τἀνάπαλιν· ἀλλ' οὐ μόνον διπλωματικός, ἀλλ' οὔτε μετρικὸς οὔτε ἄλλος τις λόγος καθιέρωσε τὴν μεταβολὴν ταύτην, εἰμὴ ὅτι οὕτως ἔδοξε τῷ Βρυγκίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιφανέσι κριτικοῖς (Μυσγρ. Μαρκλ. Οὐαλκ. κλπ.), ὧν οὐδεὶς οὐδένα λόγον τῆς μεταβολῆς φέρει ἄλλον, εἰμὴ ὅτι τὸ 'τοισίδε' ἀπαντᾷ πλεονάκις, ὡς ἂν εἰ ἡ ἧττον ἀπαντῶσα λέξις ἐν τοῖς κειμένοις δὲν εἶχε δικαίωμα ὑπάρξεως, ἀλλ' ὤφειλε ν' ἀντικατασταθῇ ὑφ' ἑτέρας λέξεως πλεονάκις ἀπαντώσης. Ὅτι δ' ἕτερον τὸ *τοῖς* ἢ *τοῖσιν*, καὶ ἕτερον τὸ *τοισίδε* φανερόν· ἐκεῖνο μὲν ἰσοδυναμεῖ τῷ: *τούτοις*, τοῦτο δ' εἶνε ἐμφατικὴ κατὰ τύπον ἑτεροίωσις τοῦ *τοῖσδε*. Ἀλλὰ μὴν τὸ μὲν *τοῖς* ἢ *τοῖσιν* (=*τούτοις*), εἶνε ἁπλῶς δεικτικόν, τὸ δὲ *τοῖσδε* ἢ *τοισίδε* εἶνε μετ' ἐμφάσεως τοιοῦτον, διαφέροντα ὅπως τὸ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ ἁπλῶς δεικτικὸν αὐτὸς ἢ τοῦτος τοῦ μετ' ἐμφάσεως: αὐτοῦνος ἢ τούτονας. Τὸ ὕπατον ἄρα κριτήριον ἐνταῦθα, ὅπως ἁπανταχοῦ, εἶνε τὸ νόημα. Τὸ μὲν 'τοισίδε' σημαίνει: τρίτον δέ, ἀφ' οὗ δὲν κατώρθωνα μὲ τούτανα νὰ νικήσω τὴν Κύπριν, τὸ δὲ 'τοῖσιν': ἀφ' οὗ δὲν κατώρθωνα μ' αὐτὰ νὰ νικήσω τὴν Κ. Δύναται νὰ διστάσῃ τις καὶ πρὸς στιγμήν, ὅτι ἡ ἔμφασις ἐνταῦθα εἶνε ὅλως ἄτοπος καὶ κακόζηλος. Ἀλλὰ διατί, ἴσως ἐρωτήσῃ τις, ὁ ποιητὴς δὲν εἶπε: *τούτοις*; Διότι, ἀποκρινόμεθα, δὲν τὸ ἐπέτρεπε τὸ μέτρον.

ἐξήνυτον] ἀκριβῶς τὸ ἡμέτερον: δὲν ἔβγαινα πέρα, ἤτοι, τὸ καὶ συνηθέστερον, δὲν τὰ 'βγαζα πέρα=δὲν κατώρθωνα.

κράτιστον, οὐδεὶς ἀντερεῖ, βουλευμάτων.
ἐμοὶ γὰρ εἴη μήτε λανθάνειν καλὰ
μήτ' αἰσχρὰ δρώσῃ μάρτυρας πολλοὺς ἔχειν.
τὸ δ' ἔργον ἤδη, τὴν νόσον τε δυσκλεᾶ,
γυνή τε πρὸς τοῖσδ' οὖσ' ἐγίγνωσκον καλῶς,
μίσημα πᾶσιν. ὡς ὄλοιτο παγκάκως

402. *βουλευμάτων*] Ac. Ἐν τοῖς λοιποῖς 'βουλεύμασιν', ὅπερ οὐ μόνον πρὸ τοῦ Κιρχ. ἦτο ἡ κοινή, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὸν προετιμήθη ὑπὸ τοῦ Δινδ. καὶ Πάλ., καίπερ προδήλως προελθὸν ἐκ χειρὸς διορθωτοῦ, μὴ κατανοήσαντος τὴν σύνταξιν.

403. *καλὰ*] Ἀπὸ κοινοῦ, τὸ 'δρώσῃ'. Τὸ δὲ 'λανθάνειν' ἀπολύτως καὶ ἄνευ αἰτιατικῆς ἀντικειμένου.

405-7. *τὸ δ' ἔργον ἤδη... πᾶσιν.*] Πλὴν τοῦ ἐν τῷ Α 'ἤδη', οἱ Eabcd μετὰ τοῦ Χοιροβοσκοῦ 'ᾔδη' καὶ οἱ BC*BC* 'ᾔδειν', αἱ δὲ δύο τελευταῖαι γραφαὶ συναποτελοῦσιν ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον τὴν ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινήν, διότι ἡ ῥῆσις ἔκπαλαι δὲν κατενοήθη. Πρῶτος προσέκρουσεν εἰς τὴν κοινὴν ὁ Ἀρτ., ὅστις καὶ ἐξέδωκε διορθῶν: 'γυνή τε πρὸς τοῖσδ' οὖσα, γιγνώσκειν καλῶς, μίσημα πᾶσ' ἦν', ἅπερ ὡς ἀποδοκιμασθέντα, καὶ εὐλόγως, παρερχόμεθα. Μετ' αὐτὸν ὁ Οὐέϊλ.[1] ἐξέδωκεν: 'ἐγίγνωσκον καλῶς. Μίσημα πᾶσιν ὡς ὄλοιτο κτλ.', ἀποδοὺς τὰ 'μίσ. π.' εἰς τὰ ἑπόμενα, ὅπερ, λέγει, παριστᾷ τὸν ποιητὴν πλέον μισογύνην παρ' ὅσον ἦτο· ἀλλ' ἐν τῇ β'. μεταγνοὺς ἔστιξεν ὅπως κοινῶς, μόνον δ' ἐνέκλεισεν ἐντὸς παρενθέσεως τὰ 'ἐγίγνωσκον καλῶς', ὅπως κατ' αὐτὸν καὶ ὁ Οὐεκλ. Ἀλλὰ διὰ τῆς μεταστίξεως ταύτης οὔτε ἡ φορτικὴ καὶ ἀκατανόητος ἐπανάληψις τῶν δύο συνωνύμων 'ᾔδη — ἐγίγνωσκον' αἴρεται, οὔτε, τὸ καὶ σπουδαιότερον, ἡ μεταξὺ τῶν 403-4 καὶ 405 κἑξ. συνέχεια τῶν νοημάτων ἀποκαθίσταται. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἑτέρα ἀναδίπλωσις συνωνύμων ἐπισκοτίζει ἔτι μᾶλλον τὴν ῥῆσιν, τά: 'τὸ ἔργον (=*τὸ πρᾶγμα* κατὰ τὴν κοινὴν ἑρμηνείαν)... τὴν νόσον τε'. Τί πρᾶγμα ἦτο τοῦτο τὸ δυσκλεὲς μὲν διάφορον δὲ τῆς νόσου 'ἔργον'; Οὐδεὶς εἶπεν οὐδὲ δύναται νὰ εἴπῃ. Εἶνε πρόδηλον, ὄχι ὅτι ὁ 406 εἶνε νόθος καὶ ἐξοβελιστέος, ὡς ἀποφαίνεται ὁ Οὐεϊσμᾶνν., ἀλλ' ὅτι ἡ τοῦ ἀρίστου κώδ. γραφὴ 'ἤδη' εἶνε γνησία, ἥτις, μὴ κατανοηθεῖσα ἕνεκα τοῦ 'τὸ δ' ἔργον', μετετράπη εἰς 'ᾔδη', καὶ τοῦτο εἰς 'ᾔδειν'. Κατὰ ταῦτα ἐκδέχου τὰς λέξεις οὕτω: *τὸ δ'* (=*ἀλλὰ τοῦτο*, ἤτοι: τὸ 'αἰσχρὰ δρῶσαν μὴ μάρτυρας πολλοὺς ἔχειν') *ἔργον ἤδη* (=*ἐργῶδες ἤδη ὄν*), *τὴν νόσον τε δυσκλεᾶ* (*οὖσαν*), *γυνὴ δὲ πρὸς τοῖσδ' οὖσ' ἐγίγνωσκον καλῶς, μίασμα πᾶσιν*. Καὶ ὁ μὲν 'δὲ' τοῦ 'τὸ δ'' ἐνταῦθα ἀντιθετικὸς=*ἀλλά*, (ὅπως συνήθως ἐν τῷ *τὸ δὲ* μάλιστα), τὸ δ' 'ἔργον' = *ἐργῶδες* (*πρᾶγμα*, πρβλ. Ξεν. Κ. Π. γ', 3, 27 'ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δὲ ἐπισάξαι', α', 15 'ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν, Ἑλλην. ζ', 1 31 'ὥστε ἔργον εἶναι τοῖς ἡγεμόσιν ἀνείργειν τοὺς στρατιώτας', Μενάνδρ. παρὰ Στοβ. 1, 24 'ἔργον εὑρεῖν συγγενῆ πένητός ἐστιν'. Ἀπολλοδ. αὐτ. νγ', 4 'στρατιώτην ἔργον ἄχρι γήρως λαβεῖν', Μεν. αὐτ. μγ', 31, ογ', 4, κλπ.) Τὸ δὲ 'ἤδη', ἀπαραίτητον ἐνταῦθα, κεῖται κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς τρεῖς περιόδους τῆς 'ὁδοῦ' τῆς 'γνώμης' (391) τῆς Φαίδρας. Ἐὰν ἡ σιωπὴ (393-7), ἡ καταπολέμησις τοῦ πάθους (398-9), καὶ ἡ αὐτοχειρία (400 κἑξ.) ἦσαν διὰ τὸ ἠθικὸν αἴσθημα τῆς ἡρωΐδος εὔκολά πως, τοῦτο, τὸ *αἰσχρὰ δρῶ-*

ἥτις πρὸς ἄνδρας ἤρξατ' αἰσχύνειν λέχη
πρώτη θυραίους. ἐκ δὲ γενναίων δόμων
τόδ' ἦρξε θηλείαισι γίγνεσθαι κακόν.
ὅταν γὰρ αἰσχρὰ τοῖσιν ἐσθλοῖσιν δοκῇ,
ἦ κάρτα δόξει τοῖς κακοῖς γ' εἶναι καλά.
μισῶ δὲ καὶ τὰς σώφρονας μὲν ἐν λόγοις,
λάθρα δὲ τόλμας οὐ καλὰς κεκτημένας.
αἳ πῶς ποτ', ὦ δέσποινα ποντία Κύπρι,
βλέπουσιν εἰς πρόσωπα τῶν ξυνευνετῶν
οὐδὲ σκότον φρίσσουσι τὸν ξυνεργάτην
τέρεμνά τ' οἴκων μή ποτε φθογγὴν ἀφῇ;

σα μὴ μάρτυρας πολλοὺς ἔχειν, τοῦτο (λέγω) πλέον ἦτο ἐργῶδες πρᾶγμα καὶ δύσκολον. Τοῦτο δὲ τὸ καθωμιλημένον: πλέον (κοινῶς: πλ:ά) εἶνε ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τοῦ 'ἤδη' ἐνταῦθα (πρβλ. Ξεν. Ἱέρ. α', 36 'καίτοι τῷ μὲν ληστῇ παρέχει τινὰς ὅμως ἡδονὰς τό τε κέρδος καὶ τὸ ἀνιᾶν τὸν ἐχθρόν· τὸ δὲ οὗ ἄν ἐρᾷ τις τούτῳ ἥδεσθαι ἀνιωμένῳ καὶ φιλοῦντα μισεῖσθαι καὶ ἅπτεσθαι ἀχθομένου, πῶς οὐχὶ τοῦτο *ἤδη* δυσχερὲς τὸ πάθημα καὶ οἰκτρόν;' Ὁμοίως Ἀπομν. 6', 1, 4 'πῶς οὐκ *ἤδη* τοῦτο παντάπασι κακοδαιμονῶντός ἐστιν;' 14 'τοῦτο μέντοι *ἤδη* λέγεις δεινὸν πάλαισμα'. Ἀριστ. Πολιτ. 1279, a 40 'ἕνα μὲν γὰρ διαφέρειν κατ' ἀρετὴν ἢ ὀλίγους ἐνδέχεται, πλείους δ' *ἤδη* χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν', καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα). Οὕτως αἴρονται ἅπασαι αἱ προσημειωθεῖσαι δυσκολίαι τῆς ῥήσεως, καὶ ἡ ἐξαφανισθεῖσα συνέχεια τῶν νοημάτων ἐπαναφέρεται ἀρτία καὶ πλήρης.

ὡς ὄλοιτο] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλίοις, πλὴν τῶν AEb, ὅπου 'ὥστ'', ὅπερ μόνος ὁ Ἀρτ. ἐξέδωκε, συνάψας πρὸς τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν διόρθωσίν του (: 'μίσημα πᾶσ' ἦν, ὥστ' ὄλοιτο κτλ.), ἔτι μᾶλλον ἀπόβλητον διὰ τοῦτο καθισταμένην. Περὶ τοῦ 'ὡς ὄλοιτο' ἴδ. εἰς 365.

409. '*γενναίων*] εὐγενῶν'. ΣΧΟΛ. Ἀξιοσημείωτος ἱστορικῶς ἡ ῥῆσις οὐ μόνον διὰ τοὺς ἀρχαίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς νέους Ἕλληνας. 'Ὡς φιλόσοφος δὲ συμβάλλει τοῦτο (ὁ Ἡρωδιανός), ὅτι εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι κατήρξαντο τῆς πορνείας, οὐ μόνον ἐκ τοῦ ὑπερτρυφᾶν, ὅπερ τὸν ἔρωτα προκαλεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐπιζηλωθῆναι τὸ ἁμάρτημα ἐξ εὐγενοῦς τινος γενόμενον'. ΣΧΟΛ.

411. *ἐσθλοῖσιν*] Ὅπως καὶ σήμερον ἡ συνήθεια καλοὺς καλεῖ τοὺς εὐγενεῖς ἢ πλουσίους.

414. *τόλμας οὐ καλὰς κεκτημένας.*] ὄχι ἁπλῶς 'τὰ κακὰ πραττούσας', ὡς ὁ Σχολ., οὐδ' ὅπως ἔνιοι: *ὑπόληψιν τόλμης οὐ καλῆς ἐχούσας*, ὅπερ ἀντίκειται πρὸς τὸ 'λάθρα', ἀλλὰ *τολμήματα οὐ καλὰ* (μετ' ἀστυκῆς λιτότητος ἀντὶ τοῦ: *τολμήματα αἰσχρὰ) κεκτημένας*. Τὸ δὲ 'κέκτημαι' ἐνταῦθα ἐπὶ κακοῦ μετ' εἰρωνικῆς ἀστυκότητος, καθ' ὃν λόγον καὶ ἡμεῖς συνήθως.

415. *ποντία Κύπρι,*] ἢ ὡς ἐκ τῆς θαλάσσης γεννηθεῖσα (πρβλ. *ἀφρογενής, θαλασσία* κττ.). ἢ κατὰ Βαρθ. διὰ τὸ παράλιον τῆς Τροιζῆνος (πρβλ. Παυσαν. 6', 34) καὶ τῆς Κρήτης, ὅπου καί, ὡς εἰκός, ἐπεχωρίαζον μᾶλλον τὰ ναυτικὰ τῆς θεᾶς ἐπίθετα.

418. *τέρεμνα*] Ἴδ. εἰς Φοιν. στ. 335.

ἡμᾶς γὰρ αὐτὸ τοῦτ᾽ ἀποκτείνει, φίλαι,
ὡς μήποτ᾽ ἄνδρα τὸν ἐμὸν αἰσχύνασ᾽ ἁλῶ,
μὴ παῖδας οὓς ἔτικτον, ἀλλ᾽ ἐλεύθεροι
παῤῥησίᾳ θάλλοντες οἰκοῖεν πόλιν
κλεινῶν Ἀθηνῶν, μητρὸς οὕνεκ᾽ εὐκλεεῖς.
δουλοῖ γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
ὅταν ξυνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά.
μόνον δὲ τοῦτό φασ᾽ ἁμιλλᾶσθαι βίῳ,
γνώμην δικαίαν κἀγαθήν, ὅτῳ παρῇ.
κακοὺς δὲ θνητῶν ἐξέφην᾽, ὅταν τύχῃ,
προθεὶς κάτοπτρον ὥστε παρθένῳ νέᾳ
χρόνος· παρ᾽ οἷσι μήποτ᾽ ὀφθείην ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ.

φεῦ φεῦ· τὸ σῶφρον ὡς ἁπανταχοῦ καλὸν

419-23. *ἡμᾶς γὰρ... εὐκλεεῖς.*] ὡς παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τὸ 'αὐτὸ τοῦτο' ὑπακούουσιν ἔξωθεν οἱ κριτικοὶ ὄνομα φόβου δηλωτικόν, ἐξ οὗ ἐξαρτῶσι τὸ 'ὡς... ἁλῶ' (ἤτοι: ἡμᾶς γὰρ ἀποκτείνει αὐτὸ τοῦτο, ὁ φόβος ὡς μήποτ'... ἁλῶ), λησμονοῦντες τὸ τῆς αὐτῆς συντάξεως ἐχόμενον 'ἀλλ'... οἰκοῖεν', ὅπερ οὕτω μένει ἀνεξήγητον. Τὸ 'ὡς μὴ' μεθ' ὑποτακτ. ἐνταῦθα ληπτέον τελικῶς, ὅπως συνήθως, τὸ δ' 'αὐτὸ τοῦτο (τὸ πρᾶγμα)' ἰσοδυναμεῖν μὲν τῷ: *φόβος*, ἀλλὰ = φόβος αὐτῶν τούτων (ἤτοι: τῶν προῤῥηθέντων 415-8), οὕτω δὲ τὸ 'ὡς μήποτε... ἁλῶ, ἀλλ'... οἰκοῖεν' = ἵνα μή ποτε... ἁλῷ, ἀλλ'... οἰκεῖεν', τῆς εὐκτικῆς κειμένης καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Ἑκάβ. 1245 κλπ. Ταῦτα δὲ καὶ συμφωνότερα πρὸς τὴν καθ' ὅλου ἠθικὴν ἰδέαν τῆς ἡρωΐδος.

424. *δουλοῖ* κἑξ.] Πρβλ. Φοιν. 394-5.

426-7. *μόνον δὲ... ὅτῳ παρῇ.*] Οἱ Σχολ. ἀλλόκοτα, 'παλαίει... τῷ βίῳ... μόνον τοῦτο... νικᾷ τὸν βίον', τὸ δὲ τελευταῖον τοῦτο καὶ τῶν νεωτέρων ἔνιοι, οἱ δ' ἄλλοι ἄλλα μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπέχοντα. Τὸ νόημα καθ' ἡμᾶς εἶνε τοῦτο: *μόνον δὲ τοῦτο*, (*τὴν*) *δικαίαν κἀγαθὴν γνώμην* (= *συνείδησιν*, διὰ τὸ ἐν 425 'ξυνειδῇ') *φασὶν ἁμιλλᾶσθαι* (= *ἐνάμιλλον εἶναι τῷ*) *βίῳ* (τούτῳ, δοτικὴ δοξαστική) *ὅτῳ παρῇ* (= δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἔχει αὐτήν, τὴν δικ. κἀγ. συνείδησιν)· τουτέστι: μόνον ἡ δικ. κἀγ. συνείδησις ἔχει διὰ τὸν εὐσυνείδητον ἀξίαν ἐφάμιλλον τῇ τοῦ βίου, ἤ, ὅπερ ταὐτό, μόνον διὰ τὸν ἔχοντα τὴν δικαίαν καὶ ἀγαθὴν ταύτην συνείδησιν, ἀξίζει, ἔχει ἀξίαν ὁ βίος, ὄχι διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας αὐτήν, ἤτοι τοὺς 'κακούς', διότι τούτους, καὶ λαθόντας, τελευτῶν ἀποκαλύπτει ὁ χρόνος, ὅπως λέγει ἐν τοῖς ἑπομένοις.

428. *ἐξέφην*] ἐφανέρωσεν, ἐξήλεγξεν. Ὁ ἀόριστος βεβαιωτικός, καθ' ἃ εἰς Φοιν. 436, κττ., ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ. 'Κακοὺς' δ' ἐνταῦθα τοὺς κακὰ μὲν αὑτοῖς ξυνειδότας (κατὰ τὰ 424-5), δικαίους δὲ κἀγαθοὺς δοκοῦντας (κατὰ τὰ 426-7).

429. *ὥστε παρθένῳ νέᾳ*] = ὥσπερ νέᾳ, τοῦτο δὲ διότι αἱ νέαι συνήθως ἔ-

καὶ δόξαν ἐσθλὴν ἐν βροτοῖς καρπίζεται.

ΤΡΟΦΟΣ.

δέσποιν᾽, ἐμοί τοι συμφορὰ μὲν ἀρτίως
ἡ σὴ παρέσχε δεινὸν ἐξαίφνης φόβον·
νῦν δ᾽ ἐννοοῦμαι φαῦλος οὖσα· κἀν βροτοῖς
αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι.
οὐ γὰρ περισσὸν οὐδὲν οὐδ᾽ ἔξω λόγου
πέπονθας· ὀργαὶ δ᾽ εἰς σ᾽ ἐπέσκηψαν θεᾶς.
ἐρᾷς· τί τοῦτο θαῦμα; σὺν πολλοῖς βροτῶν.
κἄπειτ᾽ ἔρωτος οὕνεκα ψυχὴν ὀλεῖς;
οὐκ ἆρά γ᾽ οὐ δεῖ τοῖς ἐρῶσι τῶν πέλας

χουσι μᾶλλον διὰ χειρὸς τὸ ἀπαραίτητον τοῦτο εἰς τὸν γυναικεῖον καλλωπισμὸν σκεῦος.

432. *καρπίζεται*] Ἐν τοῖς d*BC* 'κομίζεται', ὅπερ γλώσσημα ἑρμηνευτικόν, εὑρισκόμενον καὶ ἐν Χρ. Π. 549 καὶ παρὰ Στοβ.

433. *ἐμοί . . . ἀρτίως*] Ἕνεκα τοῦ μέτρου ἀντὶ τοῦ: *ἀρτίως μὲν* κτλ.

435. *ἐννοοῦμαι . . . οὖσα·*] Τὸ 'ἐννοοῦμαι' (=ἐννοῶ, βλέπω μόνη μου) ὡς γνωστικὸν πρὸς μετοχὴν εἰδικήν· τὸ δὲ 'φαῦλος' ἐνταῦθα: ἁπλοϊκή, εὐήθης.

βροτοῖς] Ἀντὶ τούτου ὁ Βαρθ. θέλει 'σοφοῖς', ἐκδεχόμενος τὸν 'καὶ' ἐπιδοτικῶς, ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι τότε ἀναφύεται ἐν τῷ λόγῳ ἀσύνδετον ὅλως ἀδικαιολόγητον. Ὀρθῶς ὁ Οὐεκλ. παρατηρεῖ ὅτι τὸ 'βροτοῖς' διὰ τὸ ἐν ἀνθρώποις ἐνδεὲς τῶν φρενῶν. Πρβλ. 439.

436. Ὁ στίχος, ὡς γνωστόν, καὶ πάλαι καὶ νῦν παροιμιώδης. Ὁ Βαρθ. παρατηρεῖ, ὅτι τὸ 'πῶς' ἐνταῦθα δὲν ἐμφαίνει τὸν τρόπον, ἀλλὰ χρησιμεύει μᾶλλον εἰς τὸ νὰ περιορίζῃ τὴν ἀπόλυτον γενικότητα τοῦ ἀποφθέγματος· λανθάνεται ὅμως ὁ σοφὸς ἀνήρ, διότι ἡ ἀπόφανσίς του ἀντίκειται πρὸς πάντας τοὺς κανόνας τῆς λογικῆς καὶ τῆς συντάξεως, εἶνε δὲ καιρός, νομίζομεν, ν᾽ ἀπαλλαχθῇ ἡ ἑρμηνεία τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἀσόφου ἅμα καὶ πεπαλαιωμένου τούτου ἐμπειρικοῦ σοφίσματος, τῆς ἐναλλαγῆς. Ὅτι τὸ *πῶς* περιορίζει τὴν ἀπόλυτον γενικότητα τοῦ ἀποφθέγματος, εἶνε ἀληθές, ἀλλ᾽ ὁ περιορισμὸς οὗτος εἶνε ἔργον ὄχι τοῦ τροπικοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἀορίστου ἐπιῤῥήματος, καὶ εἶνε ἴδιον ὄχι μόνον τοῦ πῶς, ἀλλὰ πάσης ἐν γένει ἀορίστου ἀντωνυμίας καὶ παντὸς ἀορίστου ἐπιῤῥήματος. Ἡ δὲ τροπικὴ ἔννοια τοῦ *πῶς* οὐ μόνον δὲν παρέλκει (πῶς εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ γείνῃ τοῦτο;), ἀλλὰ καὶ εἶνε πλήρης καὶ ἀπόλυτος=οὕτως ἢ ἄλλως, μὲ τὸν ἕνα ἢ ἄλλον τρόπον, ὅπως καὶ ἂν εἶνε, ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁπωσδήποτε κττ., ἤτοι: αἱ δεύτεραι σκέψεις (φροντίδες), ὅπως καὶ ἂν εἶνε, εἶνε πάντα σοφώτεραι.

437. *οὐδὲν . . . πέπονθας·*]=δὲν ἔπαθες τίποτε παραπάνω ἀπ᾽ ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι.

ἔξω λόγου] = παρὰ λόγον, παράδοξον.

438. *ἐπέσκηψαν*] Τὸ *ἐπι(ἀπο-ἐν-ἐγ-κατα)σκήπτω* κυρίως μὲν ἐπὶ σκηπτοῦ ἤτοι κεραυνοῦ, ἀλλ᾽ ἐν γένει καὶ ἐπὶ παντὸς κακοῦ, αἴφνης καὶ βιαίως θεόθεν ἢ ὡς θεόθεν ἐμπίπτοντος.

441-2. *οὐκ ἆρά γ᾽ οὐ . . . χρεών.*] Οὕτως ἐν τοῖς ἀρίστοις AB (ὅπου μόνον 'ἄρα γ᾽' ἀνθ᾽ οὗ ἔγραψα 'ἆρά γ᾽'), ἐν δὲ τοῖς CEab*BC* 'οὔτ᾽ ἄρα γ᾽ οὐ δεῖ'. Ἡ γνησία γραφὴ εἶνε ἡ πρώτη·

ὅσοι τε μέλλουσ', εἰ θανεῖν αὐτοὺς χρεών.

ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ διέκριναν ἀπὸ τοῦ συλλογιστικοῦ *ἄρα* τὸ ἀπορηματικὸν μόριον ἐκ τοῦ τόνου, ἐκεῖνο μὲν παροξύνοντες, τοῦτο δὲ προπερισπῶντες, ὅπως ἄρωσι τὴν κακομετρίαν, ἥτις προέκυπτεν ἐκ τῆς ἐσφαλμένης γραφῆς 'οὐκ ἄρα γ'', ἀγνοοῦντες ὅτι καὶ τὸ συλλογιστικὸν *ἄρα* προπερισπᾶται ἔν τισι περιπτώσεσιν, ἔτρεψαν τὸ 'οὐκ ἄρα' εἰς 'οὔτ' ἄρα' (γραπτέον 'οὔ τἄρα'), καὶ οὕτω προέκυψε τὸ μοριολογικὸν συνονθύλευμα 'οὔ τἄρα γ' οὐ', ὅπερ καὶ προετιμήθη ὑπὸ πάντων, πλὴν τοῦ Βωθ. Ματθ. καὶ Βαρθ. Ἀλλὰ τοιοῦτον τέρας πῶς νὰ ἑρμηνευθῇ; Οἱ σοφοὶ κριτικοὶ οὐδ' ἐπεχείρησαν κἂν ν' ἑρμηνεύσωσι τὴν ῥῆσιν, ἐκήρυξαν δ' αὐτὴν ὁμοφώνως ἐφθαρμένην καὶ τὴν διώρθωσαν (Σκαλίγερ. 'οὐκ ἆρα νοῦ δεῖ', Ῥεἴσκ. 'οὐκ ἐράσετ' ἔτ' οὐδείς, οἵ τ'', Ἑάθ. 'οὐκ ἆρά γ' εὖ 'χει', Μυσγρ. 'οὐκ ἆρά γ' ἡδύ', ἢ 'οὐκ ἆρα δεινόν', Οὐαλκεν. 'οὔ τἄρα λύει', Ἀρτ. 'λύουσ' ἄρ' οὐδὲν τοῖς ἐρῶσι τῶν πέλας ὅσοις μέλουσιν, εἰ θανεῖν αὐτοὺς χρεών', Ναύκ. 'ποῦ τἄρα ποῦ δεῖ τοῖς ἐρῶσι τῶν πέλας ὅσοις μέλουσιν, εἰ θανεῖν αὐτοὺς χρεών;' Οὐέϊλ.[1] 'τοῦτ' ἆρά γ' οὗ δεῖ τοῖς ἐρῶσι τῶν πέλας; ὅσοι τε μέλλουσ' ἦ θανεῖν καὐτοὺς χρεών;', Οὐεκλ. 'οὔ τἄρα λύει τοῖς ἐρῶσι τοὺς πέλας νόσον μαλάσσειν, εἰ θανεῖν αὐτοὺς χρεών' κλπ.). Παραλείπομεν νὰ ἐξελέγξωμεν τὰ διορθώματα ταῦτα, καὶ διότι ἕνεκα τοῦ πλήθους μᾶς λείπει ὁ ἀναγκαῖος χῶρος, καὶ διότι πάντα ἀπέτυχον, ἓν δὲ καὶ μόνον ηὐδοκίμησε τὸ τοῦ Οὐαλκ. εἰσαχθὲν εἰς τὰς ἐκδδ. Μογκ. Φιξ. Οὐϊτσέλ. Κιρχ.[2] Ναυκ. Πάλ. Οὐεἴλ.[2]. Τὴν διόρθωσίν του ὁ Οὐαλκ. ἐστήριξεν εἰς τὰ τοῦ Σχολ. 'ὄντως (ἄλλ. 'οὕτως') οὐ λυσιτελεῖ, οὐ χρή, οὐ συμφέρει, φησί, τοῖς τῶν πλησίον ἐρῶσι, καὶ ὅσοι μέλλουσιν ἐρᾶν, εἰ χρεὼν αὐτοῖς θανεῖν'. Ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων σαφῶς δηλοῦται, ὅτι ἐν τῷ σχολίῳ ὑπάρχει καὶ τὸ 'οὐ χρή,' ὅπερ παρέρχεται ὁ Οὐαλκ., καὶ ὅτι τὰ 'οὐ λυσιτελεῖ, οὐ συμφέρει' εἶνε συνώνυμα γλωσσήματα, ὅπως καὶ τὸ 'οὐ χρή', ἑρμηνεύοντα πάντα τὸ τοῦ κειμένου 'οὐ δεῖ'. Τί τὰ πολλά; Ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν δὲν κατενοήθη, καὶ ἐντεῦθεν αἱ διορθώσεις. Τὸ 'οὐκ ἆρά γε' γραπτέον μὲν οὕτως, ἐκδεκτέον δ' ὄχι ἀπορηματικῶς, ἀλλὰ συλλογιστικῶς, καὶ τοῦτο κατ' ἐπιφώνησιν, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ τόνος ὁ ἐν τῇ ἐρωτήσει μόνον καὶ τῇ ἐπιφωνήσει ἰδιάζων, μόνον δὲ δι' ἀπαγγελίας διδακτός. Συμβαίνει δ' ὁ τόνος ἕνεκα τοῦ ἐκ δεινῆς ἀγανακτήσεως εἰρωνικοῦ ἤθους τῶν λόγων τῆς τροφοῦ. Τούτου ἕνεκα καὶ ἡ ἐρώτησις δὲν εἶνε ἁπλῆ, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνεται κατὰ ῥητορικὴν ἀναδίπλωσιν: 'οὐκ ἆρά γ', οὐ δεῖ' (πρβλ. Σοφ. Οἰδ. Κ. 587 'οὐ σμικρός, οὔκ, ἀγὼν ὅδε,' Αἴ 970 'θεοῖς τέθνηκεν οὗτος, οὐ κείνοισιν, οὔ,' Ἀριστ. Β. 28 'οὐ δῆθ' ὅ γ' ἔχω 'γὼ καὶ φέρω, οὔ.' Ξεν. συμπ. 6', 4 'οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐ παρὰ τῶν μυροπωλῶν,' δ', 3. κλπ. Πλάτ. Πολιτ. 390 C 'οὐ μὰ τὸν Δί', ἦ δ' ὅς, οὔ μοι φαίνεται ἐπιτήδειον,' 453 D, 605 E, 484 E, 536 C κλπ.). Τὸ 'τῶν πέλας', ἀπεδόθη ἀνέκαθεν εἰς τὸ 'τοῖς ἐρῶσι,' ὡς ἂν εἰ ἐπρόκειτο περὶ χριστιανικῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης· ἀλλὰ τὸ 'τοῖς ἐρῶσι' δὲν ἔχει χρείαν ἀντικειμένου, ἡ δὲ γενικὴ 'τῶν πέλας' ἀποδοτέα εἰς τὸ 'δεῖ' (πρβλ. Μηδ. 565 'σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ;' Αἰόλ. ἀποσπ. 16 'ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ,' Σοφ. Ἠλ. 612 'ποίας δέ μοι δεῖ πρός γε τήνδε φροντίδος;' ἀποσπ. 675 'πολλῶν καλῶν δεῖ τῷ καλῶς τιμωμένῳ.' Αἰσχ. Ἀγ. 848 'ὅτῳ δὲ καὶ δεῖ φαρμάκων παιωνίων' κλπ.) Πληθυντικῶς δὲ καὶ ἀορίστως λέγουσα ἐξ εὐπρεπείας *τοὺς πέλας* ἡ τροφός, ἤτοι: τοὺς ἄλλους, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ὑπονοεῖ τοὺς ἐρωμένους. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς τῆς ῥήσεως ἔσται οὗτος: *Οὐκ ἆρά γ', οὐ δεῖ τῶν πέλας τοῖς ἐρῶσιν, οὐδ' ὅσοις μέλλουσιν (ἐρᾶν), ἐπεὶ* (='εἰ'

Κύπρις γὰρ οὐ φορητός, ἢν πολλὴ ῥυῇ·
ἣ τὸν μὲν εἴκονθ' ἡσυχῇ μετέρχεται,
ὃν δ' ἂν περισσὸν καὶ φρονοῦνθ' εὕρῃ μέγα,
τοῦτον λαβοῦσα, πῶς δοκεῖς; καθύβρισεν.
φοιτᾷ δ' ἀν' αἰθέρ', ἔστι δ' ἐν θαλασσίῳ
κλύδωνι Κύπρις, πάντα δ' ἐκ ταύτης ἔφυ·
ἥδ' ἐστὶν ἡ σπείρουσα καὶ διδοῦσ' ἔρον,
οὗ πάντες ἐσμὲν οἱ κατὰ χθόν' ἔκγονοι.

ἀφ' οὗ· ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 794) *θανεῖν αὐτοὺς χρεὼν (ἐστιν)*· ἤτοι: τότε λοιπὸν βέβαια ὄχι, ὄχι, δὲν χρειάζονται, ἤ, ὅπερ ταὐτόν: τότε λοιπὸν βέβαια τί τοὺς χρειάζονται τοὺς ἄλλους ὅσοι ἀγαποῦν, καθὼς καὶ ὅσοι θ' ἀγαπήσουν, ἀφ' οὗ αὐτοὶ εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποθάνουν; Καὶ ταῦτα μὲν ἀορίστως καὶ εὐπρεπῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Φαίδρα καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ (486-9), ἡ τροφὸς ἀποβάλλουσα πᾶσαν εὐπρεπείας καὶ ἀοριστίας φενάκην, λέγει ἐν 490 'οὐ λόγων εὐσχημόνων σε δεῖ, ἀλλὰ τἀνδρός,' ὅπερ εἶνε καὶ τὸ ἄριστον σχόλιον τῆς ἡμετέρας ῥήσεως. Ἓν μόνον ἔτι σημειωτέον. Τί θέλει ἐκεῖνο τὸ 'ὅσοι τε μέλλουσ,' ὅπερ ἀτοπώτατον δόξαν εἰς τοὺς κριτικούς, ἔπαθεν ὅσα εἴδομεν; Ἡ Τροφὸς λέγει τοῦτο ἐμπαικτικῶς, ὅπως ἀναδείξῃ ἔτι μᾶλλον τὸ κατ' αὐτὴν παράλογον καὶ ἄτοπον τῆς ἀποφάσεως τῆς Φ. Εἶνε ὡς νὰ λέγῃ τοιαῦτά τινα: Θαυμάσιον φάρμακον τοῦ ἔρωτος ἐφεῦρες, ὦ Φαίδρα, ὅσοι ἐρῶσι ν' ἀποθνήσκωσι, φάρμακον, ὅπου ἀπὸ τώρα κ' ἐμπρὸς θὰ μεταχειρίζεται ὅλος ὁ κόσμος. Ἀπὸ τώρα κ' ἐμπρὸς λοιπὸν ἔξω 'οἱ πέλας', (οἱ λεγάμενοι, *οἱ ἐρώμενοι*). Ὅσοι ἀγαποῦν καὶ ὅσοι εἰς τὸ μέλλον θ' ἀγαπήσουν, τί τοὺς θέλουν 'τοὺς πέλας', ἀφ' οὗ θ' ἀποθάνουν οἱ ἴδιοι; Καθὼς βλέπει ἐκ τούτου ὁ ἀναγνώστης, τὸ 'ὅσοι τε μέλλουσ',' οὐ μόνον ἄτοπον καὶ ἀνόητον δὲν εἶνε, ὡς ἀποφαίνεται ἡ κριτική, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀξύτατον τῶν σαρκαστικῶν βελῶν, ὅσα περιέχει ἡ αἰσχρὰ μέν, ἀλλὰ δυσμαχωτάτη σοφιστικὴ τῆς Τροφοῦ φαρέτρα.

443. *πολλὴ ῥυῇ·*] Ἡ μεταφορικὴ ἐκφορὰ θαυμασία, ἀλλὰ δυσμετάφραστος (πρβλ. Horat. I, 9, 10: 'in me tota ruens Venus' κττ.) Τὸ: ἡ Κύπρις δὲν εἶνε πρᾶγμα νὰ βασταχθῇ, σὰν τὴν περιχυθῇς γερὰ καὶ καλά, θὰ ἐπλησίαζε κάπως πρὸς τὴν ἔννοιαν, ἐὰν ἡ φράσις δὲν ἐχυδαιολογεῖτο κωμικῶς.

444. *μετέρχεται,*] κυρίως: τὸν παίρνει τὸ κατόπι, ἢ τὸν βάζει 'μπρός, τὸν κατατρέχει.

445. *περισσὸν*] ὑπὲρ τὸ κοινὸν μέτρον αἰρόμενον, ἐπηρμένον.

446. Περὶ τοῦ 'πῶς δοκεῖς;' ἴδ. εἰς Ἑκ. 1160, περὶ δὲ τοῦ 'καθύβρισεν' εἰς Ἱππ. 428.

447. κέξ. Πάντα ταῦτα, ὅπως δηλωθῇ ἡ δι' ὅλης τῆς φύσεως διήκουσα καὶ παγκόσμιος δύναμις τῆς θεᾶς.

449. *ἥδ' ἐστὶν ... διδοῦσ' ἔρον,*] Ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου οἱ μὲν παλαιότεροι ἔτρεπον εἰς 'ῥοῦν' τὸ 'ἔρον,' ὡς δῆθεν μὴ ἀττικόν, οἱ δὲ νεώτεροι τρέπουσι τὸ 'διδοῦσ' εἰς 'τίκτουσ'' Ἑρουέρδεν, 'κἀνδιδοῦσ' Τουρνιέρ., 'κἀνιεῖσ'' Οὔεκλ. Τὸ 'σπείρουσα' ληπτέον ἀπολύτως: *σπείρουσα τὰ πάντα*, ἤτοι: *αἰτία οὖσα πάσης σπορᾶς*· τὸ δὲ 'διδοῦσ' ἔρον', διότι ἄνευ ἔρωτος οὔτε σπορὰ οὔτε προκοπὴ σπορᾶς· ἐὰν δὲ πρωθυστέρως ἐτάχθη ἡ σπορὰ ἢ ὁ ἔρως, ὡς παρατηρεῖ ὁ Βαρθ., περὶ τούτου οὐδ' ἐφρόντισε κἂν ὁ Εὐριπ., ὅπως καὶ πᾶς ἕτερος ἀληθὴς ποιητής.

ὅσοι μὲν οὖν γραφάς τε τῶν παλαιτέρων
ἔχουσιν· αὐτοί τ' εἰσὶν ἐν μούσαις ἀεί,
ἴσασι μὲν Ζεὺς ὥς ποτ' ἠράσθη γάμων
Σεμέλης, ἴσασι δ' ὡς ἀνήρπασέν ποτε
ἡ καλλιφεγγὴς Κέφαλον εἰς θεοὺς Ἕως
ἔρωτος οὕνεκ'· ἀλλ' ὅμως ἐν οὐρανῷ
ναίουσι κοὐ φεύγουσιν ἐκποδὼν θεούς,
στέργουσι δ', οἶμαι, συμφορᾷ νικώμενοι.
σὺ δ' οὐκ ἀνέξει; χρῆν σ' ἐπὶ ῥητοῖς ἄρα
πατέρα φυτεύειν ἢ 'πὶ δεσπόταις θεοῖς
ἄλλοισιν, εἰ μὴ τούσδε γε στέρξεις νόμους.
πόσους δοκεῖς δὴ κάρτ' ἔχοντας εὖ φρενῶν
νοσοῦνθ' ὁρῶντας λέκτρα μὴ δοκεῖν ὁρᾶν;
πόσους δὲ παισὶ πατέρας ἡμαρτηκόσι
συνεκκομίζειν Κύπριν; ἐν σοφοῖσι γὰρ
τάδ' ἐστὶ θνητῶν, λανθάνειν τὰ μὴ καλά.
οὐδ' ἐκπονεῖν τοι χρῆν βίον λίαν βροτούς·

451. *γραφὰς*] ὁ Σχολ. 'ἱστορίας ποιήματα,' ἀλλ' ἄλλοι νομίζουσιν ὅτι ὁ λόγος περὶ εἰκόνων, ζωγραφιῶν, ὅπερ ἧττον πιθανόν.

τῶν παλαιτέρων] ποιητῶν καὶ λογογράφων.

452. *εἰσὶν ἐν μούσαις*] 'ὃ δὴ περὶ τῶν ποιητῶν ἢ τῶν ἁπλῶς λογίων Εὐριπίδης φησί.' ΕΥΣΤΑΘ. 'Ιλ. 198.

459-61. *ἐπὶ ῥητοῖς... νόμους.*] Ἔπρεπε λοιπὸν ὁ πατήρ σου πρὶν σὲ σπείρῃ, νὰ κάμῃ συμφωνητικὸν μαζί σου, καθορίζον ῥητῶς τοὺς ὅρους, ἐφ' οἷς ἐννοεῖς νὰ ζήσῃς, ἢ καθιστῶν ἄλλους θεοὺς δεσπότας, ἐὰν δὲν ἔμελλες νὰ στέρξῃς τοὺς ὑπὸ τῶν νῦν δεσποζόντων θεῶν τεθέντας νόμους (πρβλ. εἰς 98). Ταῦτα δὲ σαρκαστικῶς ἡ τροφὸς ὡς ἀδύνατα.

463. *μὴ δοκεῖν ὁρᾶν;*] Ἰδ. εἰς 119.

465. *συνεκκομίζειν*] *συνυπομένειν* (τοῖς παισὶ) *ἄχρι τέλους* (πρβλ. Ὀρ. 685, Ἠλ. 72, καὶ εἰς Φοιν. σελ. 488)

ἐν σοφοῖσι γὰρ... τὰ μὴ καλά.] = *ἐν τοῖς σοφοῖς* (ἢ: *παρὰ τοῖς σοφοῖς*) *γὰρ τῶν θνητῶν ἐστι τάδε* (ὁ πληθυντ. [ἠθογραφικὸς τοῦ γυναίου πληθύνοντος ἐπὶ δεινολογίᾳ τὸ ἕν, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον] ἀντὶ τοῦ: *τόδε*), *λανθάνειν τὰ μὴ καλά*, ἤτοι: *τὰ αἰσχρά*. Περὶ τῆς—ἓν καὶ τοῦ πληθυντ. πρβλ. Ἀνδρ. 437 'ἢ ταῦτ' ἐν ὑμῖν τοῖς παρ' Εὐρώταν σοφά;'

467. *ἐκπονεῖν*] = *ἐκπονεῖν* (ἤτοι: *πονοῦντα τέλειον ἀποφαίνειν*) *θέλειν*. Πρβλ. εἰς Φοιν. 1000, Ἑκάβ. 1197 κλπ.

χρῆν] ἐν ἅπασι πλὴν τῶν BC ὅπου 'χρή,' τῶν δ' ἐκδοτῶν οἱ μὲν τοῦτο, οἱ δ' ἐκεῖνο. Ὁ Οὐέϊλ. προτιμᾷ τὸ 'χρή,' διότι, λέγει, τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει τὸ ἁμάρτημα δὲν εἶνε ἡ ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς ὑπερβολή. Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο καὶ ἡ τροφὸς συνῳδὰ

οὐδὲ στέγην γὰρ ἧς κατηρεφεῖς δόμοι

πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, θέλουσα νὰ παραστήσῃ καὶ τὴν ὀλίγην ἐν τῷ κόσμῳ ἀρετὴν ὡς πολλήν, λέγει 'χρῆν'. ("Ιδ. περὶ τοῦ *χρὴ* καὶ *χρῆν* εἰς Φοιν. σελ. 230, 467-8)

468-9. *οὐδὲ στέγην . . . ἀκριβώσειαν*·] Ἡ ῥῆσις ὑπὸ πάντων κηρύττεται ὡς ἀνιάτως νοσοῦσα. Χωρὶς νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας διορθώσεις (Μαρκλ. 'κανὼν ἀκριβώσειεν', Οὐαλκ. 'ἧ κατηρεφεῖς δόμοι κανὼν ἀκριβώσει' ἄν', ὅπερ ὁ Βρύγκ. Δινδ. καὶ Ματθ. ('ἀκριβώσειαν' οὗτος), Μυσγρ. 'ἀκριβοῦσ' αἰέν', Μόγκ. 'οὐδ' ἄν', ὅπερ ὁ Πάλ., Βυργέσ. 'οὐδ' ἂν στέγην ἄν, ἧς... δοκοί', 'Αρτ. 'στέγην γὰρ ἢ κατηρεφεῖς δόμους κανὼν ἀκριβώσει' ἄν', Κιρχ. 'οὐδὲ στέγην γὰρ εἰς κατηρεφοῦς δόμου καλῶς ἀκριβώσειεν', Κομπέρζ. 'οὐδὲ στέγην γὰρ ἂν κατηρεφῆ δοκοῖς κανὼν ἀκριβώσειεν', Γλοέλ. 'οὐδὲ στέγην γὰρ ἂν κατηρεφεῖς δόμους καλῶς', Οὐεκλ. 'οὐδὲ στέγην ἂν εἰς κατηρεφεῖς δοκοὺς κανὼν ἀκριβώσειεν', κλπ.), ὧν οὐδεμία ἐπεκράτησε, καὶ αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν ὑπὸ Βαρθ. ἐξοβέλισιν τῶν στ. 468-70, περιοριζόμεθα εἰς τὰς ἑξῆς μόνον παρατηρήσεις. Καὶ ὅτι μὲν τὸ Σχόλιον 'εἶτα πρὸς μὲν ξύλων συνθέσεις καὶ κανόνας εὐσυνθέτους οὐκ ἐφίκετο τῆς ἀκριβείας ἡ τέχνη', ὅπερ ἐπικαλοῦνται οἱ εἰσφορήσαντες εἰς τὸ κείμενον τὸ 'κανὼν' ἢ 'κανόνες', οὐδαμῶς δικαιολογεῖ αὐτούς, βλέπει οἴκοθεν ὁ ἀναγνώστης. Εἶνε δ' ἀναντίρρητον σήμερον, ὅτι παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἐλλείπει ὁ 'ἂν' ἀπὸ τῆς εὐκτ. ἐν περιπτώσεσι, καθ' ἃς ἐν ἄλλοις χωρίοις κεῖται, τοῦτο δ', ὡς νομίζω, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ μέτρου, διότι ὁ 'ἄν', ὡς δικαιοῦταί τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν περὶ ἐγκλίσεων καὶ συντάξεως ἐν γένει ἐρευνῶν τῶν γλωσσολόγων, εἶνε ἐπείσακτον καὶ ἐπιβοηθητικὸν μᾶλλον τῶν πλαγίων ἐγκλίσεων μόριον (Αἰσχ. Ἱκ. 708 'ἴσως γὰρ ἢ κῆρύξ τις ἢ πρέσβυς μόλοι', Εὐρ. Ἰφ. Α. 1210 'οὐδεὶς πρὸς τάδ' ἀντείποι βροτῶν', Ἰφ Τ. 1055 'τὰ δ' ἄλλ' ἴσως ἅπαντα συμβαίη καλῶς' κλπ.).

Ἀλλ' ἡ κυρία αἰτία, ἐξ ἧς ἡ ῥῆσις ἐκρίθη ἀνίατος, εἶνε ὅτι ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον παρεξηγοῦνται αἱ κυριώταται αὐτῆς λέξεις. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὸ κύριον σημαινόμενον τῆς λέξεως 'στέγη', ἀλλ' οὐδεὶς ἐντριβὴς εἰς τὴν μελέτην τῶν τραγικῶν δύναται ν' ἀρνηθῇ καὶ ὅτι πολλάκις ἡ λέξις λαμβάνεται συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ: *οἶκος*, ἢ *οἴκημα*. Παρ' Αἰσχύλῳ τὸ 'στέγη' εὕρηται μὲν ἐνίοτε κυριολεκτούμενον, ἀλλὰ πολλάκις κεῖται ἀντὶ τοῦ *οἶκος* ἢ *οἴκημα* (Προμ. 709, Ἀγ. 1186, ἀποσπ. 123, 299), ἀλλὰ παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ μόλις ἅπαξ ἢ δὶς κυριολεκτεῖται ἐν πολλαῖς χωρίων δωδεκάσιν, (πρβλ. ΕΥΣΤΑΘ. εἰς Ὀδ. σελ. 1925, 47 'καὶ νῦν μὲν ἐντελῶς ἐρρέθη μέλαθρον οἴκου· ὅτε δὲ μέλαθρον ὁ οἶκος ἅπας λέγεται, ἀπὸ μέρους λαλεῖται, ὥσπερ καὶ στέγη καὶ τέγος ὁ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ σκέποντος ὀροφώματος, μέρους καὶ αὐτοῦ ὄντος'.) Οὕτω δ' ἡ λέξις συνωνυμοῦσα πρὸς τὸ *οἶκος*, *δόμος*, *δῶμα*, καὶ πάντα τὰ τούτοις συνώνυμα, λαμβάνεται πληθυντικῶς τε μὲν καὶ ἑνικῶς, ὅπως ταῦτα, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἄλλοτε μὲν ἐπὶ τοῦ ὅλου οἴκου, ἄλλοτε δ' ἐπὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ μερῶν, ὅπως καὶ ταῦτα. Καὶ τὰ μὲν *οἶκος*, καὶ *δόμος* ἢ *δῶμα* λέγονται ἐπὶ τοῦ οἰκήματος οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ζῴων (οἷον Ἰλ. Μ 301, Ὀδ. 134, ὅπου=*μάνδρα*, ὅπως καὶ Ἰλ. Μ 169=*κυψέλη*· ὁ δ' Εὐριπ. ἐν Ἀλκ. 661 'κεδρίνους δόμους' ἀποκαλεῖ τὴν *ἱματιοθήκην*, καθ' ὃν λόγον καὶ ἡ συνήθεια: βαρταλαμίδια [ἤτοι: *παρ(α)θαλαμίδια*] καλεῖ τὰ ἰδιαίτερα χωρίσματα τῶν σανδυκίων, ἅτινα, παρὰ τῷ λαῷ μάλιστα, χρησιμεύουσιν, ὡς γνωστόν, ὡς ἱματιοθῆκαι), ἀλλ' εἰς τὸ 'στέγη' προσιδιάζει πολλάκις ἡ ἰδιαιτέρα ἔννοια τῆς εὐτελείας καὶ ταπεινότητος, ἣν ἀείποτε ἔχει καὶ ἡ παρ' ἐνίοις τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ἐν χρήσει τουρκικὴ λέξις ντάμι

καλῶς ἀκριϐώσειαν· εἰς δὲ τὴν τύχην

(κυρίως δὰμ=στέγη), σημαίνουσα τὰ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ οἰκημάτια, ἰδίως τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ὧν ὁ κύριος σκοπὸς εἶνε ἡ ἀπὸ τῆς βροχῆς προφύλαξις, πρὸς τοῦτο δὲ κατασκευάζονται καὶ ἁπλαῖ στέγαι παρὰ τοὺς αὐλοτοίχους, ἢ ἐν εἴδει ἀγροτικῶν θυρωμάτων, τοιαῦται δέ τινες προφανῶς εἶνε καὶ αἱ παρ' Εὐσταθ. 'σκεπασταί', περὶ ὧν ἴδ. κατωτέρω, χρησιμεύουσι δὲ καὶ εἰς οἴκησιν πρόσκαιρον ἀγροτῶν, ἀγροφυλάκων κττ. Ἡ τοιαύτη ἔννοια ὑποφαίνεται πολλαχῶς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τῆς λέξεως λαμϐανομένης οὐ μόνον ἐπὶ σκηνωμάτων (οἷον Σοφ. Αἴ. 108, 728), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄντρων καταγείων, ὀρυγμάτων κττ. χρησιμευόντων πρὸς οἴκησιν (οἷον Σοφ. Φιλ. 286, 298, 'Αντ. 879, 987, 'Ηλ. 374, Εὐρ. 'Ιφ. Τ. 263, Κύκλ. 29, 118, κλπ. Πρϐλ. 'στεγῖτιν: τὴν πόρνην' ΗΣΥΧ. καὶ 'τὴν δὲ πόρνην... καὶ στεγῖτιν ἐρεῖς' Πολυδ. ζ'. 201, δι' ὃν λόγον καὶ σήμερον ἐπιχωριάζει παρά τισιν ἡ ταὐτόσημος φράσις: 'κάθεται 'σ τὰ καλυϐάκια'). 'Ομοίας μεταπτώσεις τοῦ σημαινομένου πάσχουσι καὶ αἱ λέξεις *οἶκος*, *δόμος*, *δῶμα* κττ. οὐ μόνον παρ' 'Ομήρῳ (πρϐλ. Ι. ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΥ περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον οἰκίας, σελ. 69), ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ποιηταῖς, μάλιστα δὲ τοῖς τραγικοῖς. Ἡ λ. *δόμος* λαμϐάνεται ἀντὶ τοῦ *δῶμα* καὶ τἀνάπαλιν, ἐμφαίνουσα εἴτε τὸν ὅλον οἶκον, εἴτε τὰ διάφορα μέρη αὐτοῦ. Οὕτω δ', ἐπειδὴ καὶ τὸ 'στέγη' εἶνε συνώνυμον, τὸ *δόμος* λαμϐάνεται ἀντὶ τοῦ *στέγη* καὶ τἀνάπαλιν. Οὕτω π. χ. ὁ Σειληνὸς ἐν Εὐρ. Κύκλ. λέγει ἐν μὲν 29 'ἐγὼ δὲ... σαίρειν *στέγας* ... τέταγμαι τάσδε', ἐν δὲ 32 'ἀναγκαίως ἔχει σαίρειν . . . *δόμους*'. 'Αλλὰ συνήθως λαμϐάνονται τὰ συνώνυμα ταῦτα πληθυντικῶς, κυρίως μὲν βέϐαια, ὅπως σημανθῇ τὸ ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν χωρισμάτων μέγεθος τοῦ οἴκου, ἀλλ' ἔπειτα καὶ πρὸς ῥητορικὴν μεγαληγορίαν, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς λέξεως *σπίτι* (πρϐλ. π. χ. τὸν ἐν τοῖς Καλάνδοις τετριμμένον στίχον: ''Σ αὐτὰ τὰ σπίτια ποῦ 'ρταμε τὰ μαρμαροχτισμένα'). Τούτων πάντων ἕνεκα εἶνε δύσκολον πολλάκις νὰ βεϐαιωθῇ τις, ἂν π. χ. τὸ πληθ. *δόμοι* ἐμφαίνει τὸν ὅλον οἶκον, ἢ τὰ διάφορα αὐτοῦ χωρίσματα, ἤτοι τοὺς διαφόρους θαλάμους· ἀλλ' ὅπου ὅμως ὑπάρχει ὄχι ἕν, ἀλλὰ δύο συνώνυμα, ὧν τὸ μὲν ἑνικὸν τὸ δὲ πληθυντικόν, εἶνε πρόδηλον ὅτι ἐκεῖνο μὲν ἐμφαίνει τὸν ὅλον οἶκον, τοῦτο δὲ τὰ μέρη αὐτοῦ ἢ τοὺς θαλάμους. Οὕτω π. χ. ἐν τῷ 'Οδ. γ 55-7 'αὐτὰρ ἔπειτα βὰν ῥ' ἴμεν 'Αλκινόοιο δαΐφρονος ἐς μέγα δῶμα, πλῆντο δ' ἄρ' αἴθουσαί τε καὶ ἕρκεα καὶ δόμοι ἀνδρῶν', εἶνε φανερὸν ὅτι τὸ μὲν 'δῶμα' σημαίνει τὸν ὅλον οἶκον τοῦ 'Αλκινόου, τὸ δὲ 'δόμοι' τὰ διάφορα τοῦ οἴκου τούτου χωρίσματα ἢ δωμάτια ἢ θαλάμους· ἐν τῷ Θεοκρ. ιζ', 17 'καί οἱ χρύσεος δόμος (=θάλαμος) ἐν Διὸς οἴκῳ δέδμηται' (ὅπου κακῶς ἀντὶ τοῦ 'δόμος' ὁ 'Αρένσ. ἐξέδωκε διορθ. 'θρόνος'), κεῖται μὲν ἑνικός, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Διὸς οὗτος δόμος, ἕνεκα τῆς διαφόρου ἐκφορᾶς ('ἐν Διὸς οἴκῳ'), λαμϐάνεται προφανῶς ὄχι ὡς μόνος πληρῶν τὸν οἶκον, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ἄλλων. 'Εὰν ταῦτα εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἀληθῆ, προφανὲς ὅτι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἡμετέρου στίχου παρεγνωρίσθησαν πάντα ταῦτα, καὶ ὅτι αἱ λέξεις 'στέγην... ἧς δόμοι' οὐδαμῶς σημαίνουσιν ὅ,τι ἐπενόησεν ἡ φαντασία ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, ἀλλὰ μόνον τὰ ἁπλᾶ ταῦτα πράγματα: *οἶκον* . . . *οὗ τὰ δωμάτια* (*τοὺς θαλάμους*). Ἔτι μᾶλλον ἀδικαιολογήτως ἡρμηνεύθη τὸ 'κατηρεφεῖς' ='ἐσκεπασμένοι' (ΣΧΟΛ.) Βεϐαίως τὸ ἐπίθετον ἔχει καὶ τὴν σημασίαν ταύτην· ἀλλ' ἐν τοῖς συνθέτοις ἡ *κατὰ* δὲν ἐμφαίνει μόνον τὸ *ἐξ ὁλοκλήρου*, ἀλλὰ καὶ τὸ *κάτω* ἢ *ταπεινόν*, ἢ *τὸ ἐν τοῖς κάτω καὶ ταπεινοῖς*· ὅθεν 'κατηρεφής' λέγεται καὶ ὁ *ταπεινὴν καὶ πρόσγειον ἔχων τὴν στέγην*, ἢ καὶ ὅλως *κατά-*

πεσοῦσ᾽ ἐς ἣν σύ, πῶς ἂν ἐκνεύσαι, δοκεῖς;

γειος. Δυστυχῶς οὐ μόνον παρὰ τοῖς νεωτέροις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παραδόσει, αἱ διάφοροι αὗται χρήσεις τῆς λέξεως δὲν ἐξηκριβώθησαν. Τρὶς π. χ. ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρὰ Σοφοκλεῖ (Φιλ. 272 'ἐν κατηρεφεῖ πέτρῳ' (=*ἐν ὑποστέγοντι πέτρῳ*), Ἠλ. 383 'ἐν κατηρεφεῖ στέγῃ' (=*ἐν καταγείῳ οἰκήσει*) καὶ Ἀντ. 885 'ἐν κατηρεφεῖ τύμβῳ' (=*ἐν καταγείῳ τύμβῳ*, ἤτοι: *ἐν οἰκήσει καταγείῳ τύμβῳ ὁμοίᾳ*· πρβλ. κατωτέρω 891 'ὦ κατασκαφὴς οἴκησις'), ἀλλὰ καὶ τρὶς ἡ λέξις παρηρμηνεύθη ἢ παραδιωρθώθη. Καὶ διεσώθησαν μὲν ἴχνη τινὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως τοῦ ἐπιθέτου ἐν τῇ παραδόσει, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἢ παρερράθησαν ἢ παραδιωρθώθησαν. 'Καὶ εἰσὶν ἐνταῦθα κλισίαι κατηρεφεῖς αἱ ἰδιωτικῶς λεγόμεναι σκεπασταί' (ἤτοι στεγάσματα χαμηλοσκέπαστα ἐκ ξύλων καὶ κλάδων, ὁποῖαι αἱ τῶν δραγατῶν καὶ ἀγροφυλάκων φ ρ ί ν τ ζ α ι) ΕΥΣΤΑΘ. εἰς Ἰλ. Σ 589 'κλίσιον δὲ οἰκετικὸς οἶκός ἐστιν εὐτελής... Δίωνι... μέντοι... δοκεῖ κλίσιον εἶναι τὸν σταθμὸν τῶν προβάτων, ὁποία ἡ κοινῶς λεγομένη σκεπαστὴ' (στέγασμα ὅμοιον τῷ ἀνωτέρῳ, τουρκογραικ. τ σ α ρ δ ά κ) ΕΥΣΤΑΘ. εἰς Ὀδ. ω 208, 'ἐν δὲ ῥητορικῷ λεξικῷ καὶ κατηρεφὲς οἴκημα λέγεται τὸ ταπεινόν', ΕΥΣΤ. εἰς Ὀδ. ι 183. Ὁμοίως καὶ 'κατηρεφές: κατεστεγασμένον· κυρίως δὲ ἐπὶ τῶν ταπεινοστεγῶν...' ΗΣΥΧ., ὅπερ κακῶς ὁ Ἑρρ. Στέφανος ἔτρεψεν: 'ἐπὶ τῶν ταπεινῶν στεγῶν', ὅπερ ἐξέδωκε καὶ ὁ Μ. Σμιδΐτ. 'Ταπεινοστεγῆ' (πρβλ. *ἀστεγές*, ὄχι δέ: 'ταπεινόστεγα', ὡς ὁ Οὐακεφεῖλδ.), οἰκήματα δηλονότι, ἐννοεῖ ὁ Ἡσύχ. τὰ ἐν τῇ συνηθείᾳ: χαμηλοσκέπαστα). Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἔννοια τῆς ἡμετέρας ῥήσεως εἶνε πρόδηλος: *οὐδ' οἶκον* (='στέγην') *γάρ, οὐ τὰ δωμάτιά* (εἰσὶ) *ταπεινοστεγῆ* ('ἧς κατηρεφεῖς δόμοι'), *καλῶς* (ἂν) *ἀκριβώσειαν* (ἀπὸ κοινοῦ: *βροτοί*), ἤτοι: *καλῶς καὶ μετὰ πάσης τῆς ἀκριβείας οἰκοδομήσειαν*. Ἡ Τροφὸς δηλονότι παρομοιάζει τὸν ἀνθρώπινον βίον μὲ οἴκημα ταπεινὸν καὶ εὐτελές, ὅπερ οἱ ἄνθρωποι κτίζουσι γριτίδικα, ἤτοι ἐξ ὑπογείου καὶ ἐκ τῆς προστυχούσης ὕλης, διότι δὲν ἀξίζει νὰ φροντίσωσιν ἢ νὰ δαπανήσωσι πλειότερα ὑπὲρ αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν κάμνει καλὰ νὰ παραφροντίζῃ καὶ τόσον ὑπὲρ τοῦ βίου· διότι ὁ ἀνθρώπινος οὗτος βίος εἶνε ἓν τοιοῦτον ἀνάξιον πάσης προσοχῆς καὶ θυσίας παληοκάλυβον καὶ παληόνταμον.

469-70. *εἰς δὲ τὴν . . . δοκεῖς;*] Οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλ. 'εἰς δὲ τὴν τύχην πεσοῦσ' ὅσην σὺ πῶς ἂν ἐκνεῦσαι ('ἐκπνεῦσαι ΑΒ, ἀλλὰ μετ' ἀπεξεσμένου τοῦ π) δοκεῖς;' Ἀλλὰ καὶ τὸ μέρος τοῦτο τῆς ῥήσεως παρηρμηνεύθη ἔτι χεῖρον, εἰ δυνατόν, τοῦ προλαβόντος. Παρερχόμεθα τὰς διορθώσεις (Ἑάθ. 'πεσούσας ἣν σύ', Βρύγκ. κατ' Οὐαλκεν. 'δοκεῖ', Μαρκλ. 'πῶς ἂν ἐκν.', Μέτζγερ. 'πῶς δὲ τὴν τύχην', Γλόελ. 'εἰς δὲ τὴν τύχην', Οὐέϊλ.[2] κατὰ Κομπέρζ. 'εἰς κλύδωνα δὲ πεσοῦσ' ὅσον σύ', Οὐεκλ. 'εἰς δὲ συμφορὰν πεσοῦσ' ὅσην σύ', τοῦ Βαρθ. ἐξοβελίσαντος ἅπαντα τὰ ἐν 468-70), ὡς ἁπάσας ἢ ἀνελληνίστους καὶ σολοίκους, ἢ ἀτόπους καὶ παραλόγους. Ὁ Σχολ. 'εἰς δὲ τὴν τύχην: εἰς δὲ πέλαγος ἄδηλον τῆς τύχης ἐκκολυμβῆσαι'. Τὸ δὲ κατὰ φράσιν καὶ κατ' ἔννοιαν σολοικότατον τοῦτο σχόλιον ὑπόκειται δυστυχῶς μέχρι σήμερον ὡς βάσις τῆς ἑρμηνείας, ἥτις τοιουτοτρόπως καὶ ἐξεκολύμβησεν εἰς τὸ πέλαγος πάσης δυνατῆς ἀτοπίας. Λαμβάνεται δὲ ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'πεσοῦσα... ἐκνεῦσαι δοκεῖς' τὸ 'σύ' ἐκ τοῦ ὑποτελοῦς κώλου 'ὅσην σύ', ὅπερ ὅλως ἀνήκουστον καὶ σόλοικον, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας τὸ ἐν τῷ δευτερεύοντι τούτῳ κώλῳ 'σύ' ἔπρεπε νὰ διδάξῃ τοὺς σοφοὺς κριτικούς, ὅτι τοῦ ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει 'πεσοῦσα ... ἐκνεῦσαι δοκεῖς' τὸ ὑποκείμενον εἶνε πᾶν ἄλλο ἐκτὸς τοῦ 'σύ', ὅπερ καὶ ταύ-

ἀλλ᾿ εἰ τὰ πλείω χρηστὰ τῶν κακῶν ἔχεις,
ἄνθρωπος οὖσα κάρτα γ᾿ εὖ πράξειας ἄν.
ἀλλ᾿, ὦ φίλη παῖ, λῆγε μὲν κακῶν φρενῶν,

της μόνον τῆς ἀντιδιαστολῆς χάριν ἐτέθη. Ἀλλὰ καὶ ἂν δεχθῇ τις πρὸς στιγμὴν τὴν ἀτοπωτάτην ταύτην ἀξίωσιν, τί ἑλληνικὰ εἶνε, ἐρωτῶ, τὰ πρωτοφανῆ ταῦτα καὶ ἀνήκουστα: *εἰς δὲ τὴν τύχην πεσοῦσα (σύ), ὅσην σὺ (ἔπεσες). πῶς ἂν ἐκνεῦσαι δοκεῖς (σύ)*; Ὁ 'ἂν' μόνον τότε θὰ εἶχε τὸν τόπον του, ἐὰν ἀνεφέρετο εἰς τὸ ἀπαρέμφατον 'ἐκνεῦσαι', λαμβανόμενον ὡς ἀπόδοσιν ἀδυνάτου ὑποθέσεως (=*εἰ δ᾿ ἔπεσες εἰς τὴν τύχην, ὅσην σύ, πῶς ἂν ἐξένευσας;*), ἥτις ἐνταῦθα οὐδεμίαν ἔχει χώραν, διότι τὸ ὅτι ἡ Φαίδρα ἔπεσεν εἶνε ὄχι ὑπόθεσις ἀδύνατος, ἀλλὰ πρᾶγμα βέβαιον καὶ ἀναντίρρητον. Παραλείπομεν τὸ ὅτι τὸ ἄρθρον 'τὴν', ἐπερχομένου τοῦ 'ὅσην', εἶνε σόλοικον οὐχ ἧττον αὐτοῦ τούτου τοῦ 'ὅσην σὺ (ἔπεσες)'. Ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἐκ τοῦ πελάγους τούτου τῶν ἀτοπιῶν ἐκκολυμβήσεως εἶνε ν᾿ ἀφήσωμεν τὸν Σχολ. εἰς τὸ πέλαγος, καὶ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὸ 'ἐκνεῦσαι' ἐνταῦθα εἶνε ἀόριστος ὄχι τοῦ *ἐκνεύω*=*ἐκνέω* (=*ἐκκολυμβῶ*), ἀλλὰ τοῦ 'ἐκνεύω' (=*ἐκκλίνω*, γέρνω), καὶ ὅτι ὁ ἀόριστος οὗτος εἶνε τῆς εὐκτικῆς (*ἐκνεύσαι*), ὄχι τῆς ἀπαρεμφ. Εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι ἐπικρατέστερος τύπος τοῦ ἀορ. τῆς εὐκτ. εἶνε ὁ εἰς -ειας -ειεν· ἀλλ᾿ ἐπίσης ἀναντίρρητον εἶνε, ὅτι, ὅπως παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀττικοῖς, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς σκηνικοῖς, ἧττον μὲν ἀλλ᾿ ἀπαντᾷ καὶ ὁ ἕτερος τύπος εἰς -αις, -αι. Τὸ δ᾿ 'ἐκνεύω', ἐλλεῖπον ἀπὸ τῶν λοιπῶν σκηνικῶν, ἀπαντᾷ συχνάκις παρ᾿ Εὐριπ., ἀλλὰ δὶς μόνον ἐν τῇ σημασίᾳ: *ἐκκολυμβῶ* (Ἱππολ. 823 καὶ Κύκλ. 576) ἐν δὲ Φοιν. 928, 1282, Ἰφ. Τ. 1186, 1330, ἐν τῇ σημασίᾳ: *ἐκκλίνω*, γέρνω (πρβλ. Σχολ. εἰς 928 'ἐκνεύει πάλιν... ἐκκλίνει', καὶ εἰς 1282 'ἐκνεύοντε:... ἐκκλίνοντας'. Ὁμοίως Ξεν. Ἱππ. ε', 4 'ὁ ἵππος ἐκνεύων', ι', 12 'ὥστε ἐκνεύειν [τὸν ἵππον]', Κυνηγ. ι', 12 'τῇ κεφαλῇ ἐκνεύσας [ὁ ἵππος]', ὅπου τὸ ἐκνεύω=*ἐκκλίνω*, γέρνω πρὸς τὸ πλάγι κττ.), ἤτοι ἐνταῦθα, ὅπου ὁ λόγος περὶ οἴκου, τὸ 'ἐκνεύω' σημαίνει *ἐκκλίνω τῆς καθέτου*, γέρνω, καθ᾿ ἃ καὶ ἡμεῖς σήμερον λέγομεν: ὁ τοῖχος ἔγυρε κττ. Καὶ τὸ μὲν 'δοκεῖς' ληπτέον διὰ μέσου, ὡς π.χ. ἐν στ. 446, τὸ δὲ σόλοικον 'ὅσην' ἐπανακτέον εἰς τὸ ἀρχικὸν 'ἐς ἥν', ἐξ οὗ παρεφθάρη παραναγνωσθὲν (ЄCHN=*ἐς ἣν* καί: *ὅσην*), καὶ ὡς ὑποκείμενον τῆς ὅλης φράσεως ληπτέον τὸ μόνον ὅπερ ἐπιτρέπουσιν οἱ κανόνες τῆς συντάξεως, τὸ ἀπὸ κοινοῦ (168): 'στέγη'. Κατὰ ταῦτα ἡ συνθήκη καὶ ἔννοια τῶν λέξεων ἔσται αὕτη: *εἰς δὲ τὴν τύχην* (=*συμφοράν*, πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 786) *πεσοῦσ᾿* (*ἡ στέγη*=*ὁ οἶκος*), *εἰς ἣν σὺ* (*ὦ Φαίδρα, ἔπεσες*), *πῶς ἄν, δοκεῖς, ἐκνεύσαι* (=*ἐκκλίναι*); ἤτοι: ἐὰν τὸ παληοκάλυβο τοῦτο ἤθελε πάθῃ ὅ,τι ἔπαθες σύ, ἂν τὸ εὕρισκε καὶ αὐτὸ ἡ δική σου τύχη, ἡ δική σου συμφορά, πόσον, νομίζεις, θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὸν τόπον του καὶ θὰ ἔγερνε; Μὴ χάνεσαι λοιπόν. Ὅσον ἀξίζει νὰ φροντίζῃ τις περὶ τῆς ἀκριβοῦς τελειότητος τοιούτων 'στεγῶν', τοιούτων εὐτελῶν καλυβῶν, ἄλλο τόσον καὶ ὁ ἀνθρώπινος βίος, καὶ — οὕτως ὁ λόγος μεταβαίνει εἰς τὰ ἑπόμενα

471. *ἀλλ᾿ εἰ... ἔχεις,*] Κατὰ μετάθεσιν παράτολμον ἕνεκα τοῦ μέτρου, ἀντὶ τοῦ: *ἀλλ᾿ εἰ τὰ χρηστὰ πλείω τῶν κακῶν ἔχεις*. Ἀντὶ τῆς κοινῆς 'ἔχεις' ὁ Κιρχ.² 'ἔχοις', ὅπερ ἐνταῦθα σόλοικον, τοῦ 'εἰ' κειμένου παρασυναπτικῶς.

473. *κακῶν φρενῶν,*] καθ᾿ ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς λέγομεν: κακὸ κεφάλι, καί: κακοκεφαλιαῖς.

λῆξον δ' ὑβρίζουσ'· οὐ γὰρ ἄλλο πλὴν ὕβρις
τάδ' ἐστί, κρείσσω δαιμόνων εἶναι θέλειν.
τόλμα δ' ἐρῶσα· θεὸς ἐβουλήθη τάδε.
νοσοῦσα δ' εὖ πως τὴν νόσον καταστρέφου.
εἰσὶν δ' ἐπῳδαὶ καὶ λόγοι θελκτήριοι·
φανήσεταί τι τῆσδε φάρμακον νόσου.
ἦ τἄρ' ἂν ὀψέ γ' ἄνδρες ἐξεύροιεν ἄν,
εἰ μὴ γυναῖκες μηχανὰς εὑρήσομεν.

ΧΟΡΟΣ.

Φαίδρα, λέγει μὲν ἥδε χρησιμώτερα
πρὸς τὴν παροῦσαν συμφοράν, αἰνῶ δὲ σέ.
ὁ δ' αἶνος οὗτος δυσχερέστερος λόγων
τῶν τῆσδε καὶ σοὶ μᾶλλον ἀλγίων κλύειν.

474. *ὑβρίζουσ'·*] Τὸ ῥῆμα (παρὰ τὸ 'ὕβρις', ὅπερ παρὰ τὴν 'ὑπὲρ' πρόθ.) κυρίως σημαίνει: *φρονῶ καὶ πράττω ὑπὲρ τὴν ἰδίαν φύσιν καὶ δύναμιν, μείζω ἢ κατ' ἐμαυτόν*· ἐν δὲ τῇ κυρίᾳ ταύτῃ χρήσει κεῖται καὶ ἐνταῦθα. Ὑβρίζει δ' ἡ Φ. ἀξιοῦσα κρείσσων εἶναι τῆς Κύπριδος, ἧς θεοὶ καὶ δαίμονες ἡττῶνται.

476. *τόλμα*] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 326.

477. '*καταστρέφου*] . . ἐπὶ πέρας ἄγε' ΣΧΟΛ., ἤτοι: ἀφ' οὗ δ' ἅπαξ νοσεῖς, κοίταξε πῶς νὰ ξεμπερδεύσῃς ἀπὸ τὴν νόσον μ' ἕνα οἱονδήποτε καλὸν τρόπον (= 'εὖ πως').

480. *ἦ τἄρ' ἂν ὀψέ γ'*] Βρύγκ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ABCEbc 'ἦ γὰρ ἂν ὀψέ γ'' καὶ ἐν *BC* 'ἦ τ' ἆρά γ' ὀψέ γ''. Ὅπως φαιδρύνουσα ἐνθαρρύνῃ τὴν Φ. ἡ τροφὸς καταστρέφει τὸν λόγον ἐπὶ τὸ ἀστειότερον, παρατηροῦσα, ὅτι, ἐὰν αὗται, γυναῖκες οὖσαι, δὲν θὰ εὕρωσι μηχανὰς πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου, πολὺ ἀργὰ βεβαίως θὰ τὰς εὕρισκαν οἱ ἄνδρες, ὅπερ ἄλλως καὶ ἡ συνήθης εἰς τὸν ποιητὴν ἐπῳδός. Ὁ Βαρθ. ἐξωβέλισε τοὺς 477-81, διότι, λέγει, ἀντίκεινται πρὸς ὅσα πρὸ αὐτῶν ἔλεγεν ἡ τροφός. Τοῦτο ἡμεῖς δὲν τὸ βλέπομεν. Ἡ τροφὸς θέλει ν' ἀποτρέψῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν Φαίδραν, μετριάζουσα τὰς ἄγαν αὐστηρὰς ἠθικὰς ἀρχὰς αὐτῆς, καὶ παριστῶσα τὸν ἔρωτά της ὡς ὄχι καὶ τόσον φοβερὸν κακόν, ὥστε ν' ἀποθάνῃ, ἀφ' οὗ ἐμπορεῖ νὰ θεραπεύσῃ ἢ οἰκονομήσῃ αὐτὸν μὲ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον.

484. *λόγων*] Ἀντὶ τῆς κοινῆς ταύτης γραφῆς ὁ Οὐέϊλ. 'ψόγων', ὅπερ συνεξέδωκεν ὁ Ναύκ. καὶ Οὐεκλ. Τοῦτο, λέγει ὁ Οὐέϊλ., ἀπαιτεῖ ἡ ἀντίθεσις. Ποία ἀντίθεσις; ἐρωτῶ. Πότε δὲ ποῦ καὶ πῶς ἡ Τροφὸς ἔψεξε τὴν Φαίδραν; Ἐὰν δὲ τὸ 'λόγων' πρέπει νὰ τραπῇ εἰς 'ψόγων', διότι προηγεῖται τὸ 'αἶνος', τότε ἔπρεπεν ὁμοίως καὶ τὸ 'λέγει μὲν' νὰ τραπῇ εἰς 'ψέγει μέν', διότι ἕπεται 'αἰνῶ δέ'. Παράδοξον τῇ ἀληθείᾳ πρᾶγμα, ὅτι ἡ ὀξύκεντρος ἀντίθεσις, ἣν ἀνεκάλυψεν ἐν τῷ διορθώματι 'ψόγων' ὁ Οὐεκλ., διέλαθε τὴν Φαίδραν, ἀφ' οὗ οἱ ὀξύκεντροι οὗτοι 'ψόγοι' καλοῦνται ὑπ' αὐτῆς εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἐν 487 'οἱ καλοὶ λίαν λόγοι'.

485. *μᾶλλον ἀλγίων*] Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 377.

ΦΑΙΔΡΑ.

τοῦτ' ἔσθ' ὃ θνητῶν εὖ πόλεις οἰκουμένας
δόμους τ' ἀπόλλυσ', οἱ καλοὶ λίαν λόγοι.
οὐ γάρ τι τοῖσιν ὠσὶ τερπνὰ χρὴ λέγειν,
ἀλλ' ἐξ ὅτου τις εὐκλεὴς γενήσεται.

ΤΡΟΦΟΣ.

τί σεμνομυθεῖς; οὐ λόγων εὐσχημόνων
δεῖ σ', ἀλλὰ τἀνδρὸς ὡς τάχος διοιστέον,

486. *εὖ πόλεις οἰκουμένας*] Ἐκ μεταθέσεως διὰ τὸ μέτρον, ἀντὶ τοῦ: *πόλεις εὖ οἰκουμένας*.

488. *οὐ γάρ τι*] Ὁμοίως ἀντὶ τοῦ: *οὔ τι (=οὐδαμῶς) γάρ*.

489. *ἀλλ' ἐξ ὅτου τις*]=*ἀλλὰ (τοιαῦτα), ἐξ ὧν* κλπ. Πρβλ. εἰς 11-3,220.

491. *ἀλλὰ ... διοιστέον*] Οὕτως ἔγραψα κατὰ τοὺς ΑΕ*Β*, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'διιστέον', ὅπερ καὶ ἐν τοῖς Σχολ., αὕτη δὲ καὶ ἡ ἐν τοῖς ἐκδδ. κοινή. Ἀλλὰ κοινῶς στίζεται διὰ τελείας μετὰ τὸ 'τἀνδρός', τοῦ νοήματος ὄντος, κατ' Οὐαλκεν., *νεύρῳ ἢ φάλητι παιδογόνῳ δυνατοῦ Κύπριδος ἔργα τελεῖν* (ἐκ τοῦ Θεοκρ. ἐπιγρ. ιζ', 4-5). Ἀλλ' ἂν τοιοῦτόν τι ἤθελε νὰ εἴπῃ ἡ Τροφός, τί χρειάζεται τὸ ἄρθρον; Ἄνδρα χρειάζεσαι, θὰ ἔλεγέ τις καὶ σήμερον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὄχι: *τὸν ἄνδρα χρειάζεσαι*· ἀφίνω δ' ὅτι, ἡ στίξις καὶ ἑρμηνεία αὕτη προκαλεῖ ἀσύνδετον ἀδικαιολόγητον, καὶ ὅτι τὸ 'διϊστέον' ἀπομένει ἐνδεὲς ἀντικειμένου καὶ ἀκατάληπτον, ἐκτὸς ἐὰν θέλῃ τις ν' ἀσπασθῇ τὴν ἑρμηνείαν τῶν περὶ Οὐαλκ.: *ὡς τάχος διαγνωστέοι σοι οἱ Ἱππολύτῳ τὸν σὸν ἔρωτα ἀπεριφράστως ἐξαγγελοῦντες*, ἥτις ἄρδην ἡμαρτημένη, διότι οὐ μόνον τὸ κείμενον λέγει 'ἐξειπόντας', ὄχι: *ἐξεροῦντας*, ὅπως ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ Ματθ., ἀλλὰ καὶ ἡ μετοχὴ οὔτε κεῖται ἐνάρθρως, οὔτε δύναται ἐνταῦθα νὰ ληφθῇ οὕτως, ἢ τὴν τοῦ Μογκ., ἐκλαμβάνοντος τὴν μετοχὴν ἐν χρόνῳ παρῳχημένῳ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἀτοπωτέραν μὲν λογικῶς, ἀνελλήνιστον δὲ διὰ τὸν ἕτερον ὧν προεδηλώσαμεν λόγων. Παραλείπομεν τὰ τοῦ Μαρκλ. παρὰ Μυσγρ. (ἑρμηνεύοντι κατὰ τὸν Σχολ. 'διιστέον: διαγνωστέον ... πειρατέον τῆς γνώμης τοῦ Ἱππολύτου, ποῖος ἔσται πρὸς τὰ λεγόμενα') ὡς ὅλως τοῦ κειμένου ἀλλότρια. Ὁ Ματθ. ἑρμηνεύει: *διιστέον ἡμᾶς ἐξειπόντας*, καὶ ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἐπεκράτησεν (ἀκόμη καὶ παρὰ τῷ Βαρθ. καίπερ ἐκδόντι 'ᾧ τάχος [ἐκ διορθ.] διοιστέον'). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε αὐθαίρετος, διότι τὸ 'ἡμᾶς' οὔτε ἔξωθεν νὰ ὑπακουσθῇ εἶνε δυνατόν, οὔτε ἀπὸ κοινοῦ ποθεν νὰ ληφθῇ. Παρερχόμεθα ὁμοίως καὶ τὰς ἀτυχεῖς διορθώσεις (Βρυγκ. 'διζητέον', Πορσ. 'διοπτέον', Δινδ. 'τἀνδρὸς ὡς ἔχει') ὡς καὶ τὸ χάσμα, ὅπερ ὁ Οὐεκλ. ἐφαντάσθη μετὰ τὸ 'τἀνδρός', μεταβληθὲν ἀκολούθως ἐν τῇ ἐκδ. εἰς παῦλαν τυπογραφικήν, οὐχ ἧττον ματαίαν καὶ ἄλαλον. Ὁ Ναύκ. ἦρε τὴν μετὰ τὸ 'τἀνδρός' στίξιν (κατὰ τοῦτον δὲ πλὴν τοῦ Δινδ. καὶ Οὐεϊλ. Κιρχ.[2] Πάλ.) καὶ ἔπραξεν ἄριστα· ἀλλὰ τὸ μὲν 'τἀνδρός' ἐκλαμβάνει πάλιν οὗτος ὡς 'τὰ ἀνδρός', ὅπερ πρωτοφανές, ὄχι: 'τοῦ ἀνδρός', ὅπως κοινῶς, καὶ ἐκδίδει ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ 'διϊστέον', ὅπερ διευκολύνει μὲν τὴν σύνταξιν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ νόημα (τό: *διειδέναι*, μᾶλλον δέ: *διαγνῶναι τὸν ἄνδρα*, θὰ εἶχε καλῶς, ὄχι ὅμως ἐνταῦθα καὶ τό: *διαγνῶναι τὰ τοῦ ἀνδρός*. Τίνα

τὸν εὐθὺν ἐξειπόντας ἀμφὶ σοῦ λόγον.
εἰ μὲν γὰρ ἦν σοι μὴ 'πὶ συμφοραῖς βίος

'τά';) Καθ' ἡμᾶς ἡ γνησία γραφὴ εἶνε ἡ τῶν ἀρίστων κωδδ. 'διοιστέον', ὄχι ὅμως καὶ ὅπως ἐκδέχεται αὐτὸ ὁ Βαρθ. ἀντὶ τοῦ: *ἀναγγελτέον*, διότι τότε ἔπρεπε νὰ εἴπῃ μᾶλλον 'ἀνοιστέον', ἀλλ' ὅπως ἑρμηνεύει αὐτὸ ὁ Ἡσύχ. ('τί ὑμῖν διαφέρει: τί ὑμῖν μέλει;'), ἤτοι τὸ 'διοιστέον'=*μελητέον*, ὥστε τὸ 'τἀνδρὸς ὡς τάχος διοιστέον'=*τοῦ ἀνδρὸς ὡς τάχος μελητέον* (πρβλ. Ἰφ. Α. 1194 'ἢ σκῆπτρά σοι μόνον διαφέρειν... δεῖ;'=*διοιστέον*, ἤτοι: *ἢ σκήπτρων σοι μ. διοιστέον*; (ἡ γεν. διότι τὸ 'διοιστέον')=*μελητέον*; Τρ. 1248 'δοκῶ δὲ τοῖς θανοῦσι διαφέρειν βραχύ, εἰ κτλ.' =*μέλειν βραχύ*, κτλ.). Ἀλλά: *τίσι διοιστέον*; τῇ Φαίδρᾳ; αὐτῇ τῇ τροφῷ, ἢ τίσιν; Ἡ τροφὸς παρεσιώπησε τοῦτο καὶ εὐλόγως. Ὅπως δὲν ἠθέλησε νὰ ὁρίσῃ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας, οὕτω θέλει ν' ἀφήσῃ ἀόριστον καὶ τό: *τίσι τἀνδρὸς διοιστέον*, ἤτοι: τίνες οἱ μέλλοντες νὰ φροντίσωσι περὶ τοῦ ἀνδρὸς κτλ. Οὐ μόνον ἄρα παρὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς γραμματικῆς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὰς τῆς λογικῆς, ὑπεισάγουσιν οἱ νεώτεροι τὸ 'ἡμᾶς' εἰς τὸν λόγον, ὅστις εἶνε καὶ πρέπει νὰ μένῃ ἢ ἀπρόσωπος ἢ ἀόριστος, ἤτοι: *τί σεμνομυθεῖς; οὐ σε δεῖ λόγων εὐσχημόνων, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρὸς ὡς τάχος μελητέον ἐξειπόντας (αὐτῷ τινας) τὸν εὐθὺν* (=*ἀπερίφραστον*) *ἀμφὶ* (=*περὶ*) *σοῦ λόγον*. Ἡ δ' αἰτιατικὴ 'ἐξειπόντας' κατὰ σύνεσιν διὰ τὸ τοῦ 'τἀνδρὸς διοιστέον' ἰσοδύναμον τῷ: *τἀνδρὸς φροντίσαι δεῖ (τινας) ἐξειπόντας* κτλ. (Κακῶς δὲ παραβάλλει ὁ Βαρθ. τὸ Φοιν. 720, ὅπερ ἀλλότριον τοῦ προκειμένου. Ἴδ. ὑποσημ. αὐτόσε).

493-6. Ἡ τροφὸς λέγουσα 'τί σεμνομυθεῖς; οὐ λόγων εὐσχημόνων δεῖ σ'', καὶ τὸν 'εὐθὺν ἐξειπόντας ἀμφὶ σοῦ λόγον', ἐδήλωσε πλέον ἢ ἐπαρκῶς, ὅτι ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ (490-7) ἔμελλε νὰ εἴπῃ τὴν σκάφην σκάφην καὶ τὰ σῦκα σῦκα, καὶ ὅτι ἡ γλῶσσά της εἶνε τοιαύτη, θέλει ὁμολογήσῃ πᾶς ἀπρόληπτος ἀναγνώστης. Ἀλλ' ὁ Ναύκ. προσέκρουσεν εἰς τὰ 'εἰ... σώφρων... οὖσ' ἐτύγχανες' καί ἔτι μᾶλλον εἰς τὰ 'εὐνῆς οὕνεχ' ἡδονῆς τε σῆς', ὡς 'οὐκ εὐσχήμονα', καὶ ἐνόθευσε τοὺς στίχους τούτους, προτείνας τὴν ἑξῆς εὐσχήμονα περιτομὴν 'εἰ μὲν γὰρ ἦν σοι μὴ ἐπὶ συμφοραῖς βίος, πῶς ἦγον ἄν σε δεῦρο;' Εἶνε ἀνάγκη ν' ἀνασκευάζῃ τις σπουδαίως τοιαύτας αὐθαιρέτους καὶ παρατόλμους ἀθετήσεις; Ὅτι ἄλλος ὁ Ναύκ. ὀρθῶς ἀποκρούει τοὺς περὶ Μαρκλ. καὶ Οὐαλκ. ἀξιοῦντας νὰ ληφθῇ ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'μὴ' εἰς τὸ 'σώφρων', πρᾶγμα ἀδύνατον, συνομολογοῦμεν. Ἀλλ' ὅταν π.χ. ὁ σοφὸς ἀνὴρ παρατηρῶν, ὅτι, ἂν ἡ Φαίδρα δὲν ἦτο σώφρων, ἤθελεν εὐθὺς καὶ προθύμως ἀποδεχθῇ τὰς προτάσεις τῆς τροφοῦ, νομίζει, ὅτι ἀναιρεῖ ὡς ἀνυπόστατα ὅσα λέγει ἡ τροφ., καὶ ἀναιρῶν ἀποδεικνύει αὐτὰ νόθα καὶ ξένα τοῦ ποιητοῦ, λανθάνεται μεγάλως. Τοιαῦτα τοῦ κοινοῦ πάτου λογικεύματα, πόῤῥω λίαν ἀπέχοντα τοῦ ἀποδεῖξαι νόθα τὰ κείμενα, ἀποφαίνουσιν ἐξ ἐναντίας εἰς πάντα ἐμπειροπράγμονα ἀναγνώστην ἓν καὶ μόνον, ὅτι ὁ μεταχειριζόμενος αὐτὰ οὔτε τῆς Τροφοῦ οὔτε τῆς Φαίδρας τὴν γλῶσσαν ἐννοεῖ, διότι ἐλατήριον τῆς γλώσσης ταύτης εἶνε τὸ πάθος, καὶ τὸ πάθος οὐδέποτε εἶνε λογικόν, ἀλλὰ διαλεκτικὴ καὶ σοφιστεία μᾶλλον ἢ ἧττον ἀσυνείδητος ὡς πρὸς τὰ λαλοῦντα πρόσωπα, μᾶλλον ἢ ἧττον ἔντεχνος ὡς πρὸς τὸν ποιητήν. Τί ἔχει νὰ κάμνῃ ἡ μείζων καὶ ἐλάσσων πρότασις τῶν διδασκάλων μὲ τὰ κύματα τὰ ἄγρια τῶν παθῶν τῶν τραγικῶν ἡρώων, ἡ λογικὴ τοῦ σχολείου μὲ τὴν ἐμπαθῆ διαλεκτικὴν τῆς δραματικῆς γλώσσης;

493. *εἰ μὲν γὰρ ἦν σοι* κτλ.] Κοινῶς: *εἰ μὴ ἐκινδύνευεν ὁ σὸς βίος ἐν τοιαῖσδε συμφοραῖς*, ἤ, ὅπερ ἔτι μᾶλλον ἀλλότριον τοῦ κειμένου, *εἰ μὴ ὁ*

τοιαῖσδε, σώφρων δ' οὖσ' ἐτύγχανες γυνή,
οὐκ ἄν ποτ' εὐνῆς οὕνεχ' ἡδονῆς τε σῆς
προσῆγον ἄν σε δεῦρο· νῦν δ' ἀγὼν μέγας

βίος σοι πρὸς τοιάσδε συμφορὰς ἦν προωρισμένος (Οὐεκλ. κατὰ τὰ Μηδ. 931 'γυνὴ δὲ θῆλυ κἀπὶ δακρύοις ἔφυ' κττ.), ἅπερ ἐσφαλμένα. Ὁ νοῦς: *εἰ μή σοι ὁ βίος ἀπὸ τοιῶνδε συμφορῶν ἤρτητο.*

494. *σώφρων... γυνή,*] Ἡ κριτικὴ ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον θέλει καὶ καλὰ νὰ διαστρέψῃ τὰς λέξεις, εἴτε χάριν εὐσχημοσύνης, εἴτε χάριν τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀληθείας, διότι ἡ συνείδησις τῶν ἀγαθῶν κριτικῶν δὲν ἀνέχεται διαμφισβητουμένην τὴν σωφροσύνην τῆς Φαίδρας. Ἀφ' οὗ ἀπέτυχεν ὁ Μαρκλ. καὶ Οὐαλκ. νὰ παραστήσωσι τὸ 'σώφρων'=*οὐ σώφρων*, ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἡ διόρθωσις τοῦ Μυσγρ. 'ἀεσίφρων δ' οὖσ' ἐτ.', ἡ κριτικὴ θλίβει τώρα μὲ ὅλην της τὴν δύναμιν τὸ 'σώφρων', ὅπως ἐκθλίψῃ ἐξ' αὐτοῦ ὡς ἐκ λειμωνίου πᾶσαν ὀξύτητα, καὶ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ ἐπίθετον ἐνταῦθα δὲν ἔχει νὰ κάμνῃ τίποτε μὲ τὴν ἠθικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, τὴν παράγωγον, ἀλλὰ μὲ τὴν διανοητικήν, τὴν κυρίαν (ἤτοι: μὲ μυαλὰ τετρακόσια γυναῖκα, ὄχι: τιμία γυναῖκα). Ἀλλὰ τούτου τεθέντος, τί θέλουν, ἐρωτῶ, ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ στίχῳ ἡ 'εὐνὴ' καὶ ἡ 'ἡδονή'; τί δὲ ἡ Τροφός, ἐπαναλαμβάνουσα τὰ αὐτὰ καὶ ἐν 507 'χρῆν μὲν οὔ σ' ἁμαρτάνειν;' Τοιαῦτα ἀσύστατα ἀξιοῦντες οἱ σοφοὶ ἄνδρες, δὲν κοπανίζουσιν ἀέρα; Ὁ λέγων ἑλληνιστὶ περὶ γυναικὸς 'σώφρων', δὲν ἐξετάζει ὡς ψυχολόγος νεφροὺς καὶ καρδίας, ἀλλ' ἐννοεῖ ἓν ἑνιαῖον καὶ ἀδιαχώριστον πρᾶγμα, ἐκεῖνο, ὅπερ ἐννοεῖ οὐ μόνον καὶ ὁ σημερινὸς Ἕλλην, λέγων: φρόνιμη γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλλογενεῖς ἐν τοῖς μητρικοῖς αὐτῶν ἰδιώμασιν. Ἡ σωφροσύνη, καθ' ὅλου εἰπεῖν, εἶνε κρᾶμα ἠθικὸν καὶ διανοητικόν, ἀλλ' ἡ σωφροσύνη τῆς γυναικός, ὡς γυναικός, εἶνε σχεδὸν ἄκρατος ἠθικὴ ἀρετή. Ὅπου δ' ὁ λόγος εἶνε ὄχι μόνον περὶ γυναικός, ἀλλὰ καὶ περὶ γυναικὸς ἐρώσης ἀθέμιτον ἔρωτα, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, ἀπαιτεῖται, μὰ τὴν ἀλήθειαν, χεῖρον ἢ κατ' ἄνθρωπον πεῖσμα, διὰ νὰ θέλῃ τις νὰ παραστήσῃ τὸ *σώφρων* ὡς: *οὐ σώφρων*. Ἦτο λοιπὸν ὁ διαρκὴς καὶ μόνιμος χαρακτὴρ τῆς Φ. οὗτος, ὁ οὐ σώφρων; ἐρωτᾷ τις τούτων (Βαρθ.). Ἀλλὰ ποῦ εἶπεν ἡ τροφὸς τοῦτο; ἐρωτῶ ἐγὼ ἀποκρινόμενος. Τοὐναντίον ἡ Τροφὸς λέγει: 'σώφρων δ' οὖσ' ἐτύγχανες γυνή' (=ἐτύγχαινε δὲ νὰ εἶσαι σώφρων), ὅπερ ἕνεκα τῆς διὰ τὸν παρατατικὸν ἀδυνάτου ὑποθέσεως, ἰσοδυναμεῖ μὲ τό: *εἰ ἦς σώφρων, νῦν δ' οὐκ εἶ ἕνεκα τῆς τύχης, ἕνεκα τοῦ κακοῦ σου δαίμονος*. Τί ἄλλο σημαίνει τοῦτο, εἰ μὴ ὅτι ἡ παροῦσα τῆς Φαίδρας οὐ σωφροσύνη εἶνε τυχαῖον συμβεβηκὸς τοῦ χαρακτῆρός της, ὄχι σύνηθες καὶ μόνιμον ἦθος; Ἀλλ' οἱ κριτικοὶ μὴ ἐμβαθύνοντες εἰς τὸ σημειῶδες τῆς φράσεως 'οὖσ' ἐτύγχανες', ἐξέλαβον ὡς τυχαῖον τὸ 'ἐτύγχανες', μεταφράζοντες ἅπαντες τὸ 'οὖσ' ἐτύγχανες' διὰ τοῦ ἁπλοῦ: *ἦς* (=*ἦσο*). Τίς τοὺς πταίει; Οὔτε ἡ Τροφός, οὔτε ὁ Εὐριπίδης, οὔτε τὸ κείμενον αὐτοῦ, τὸ αἰωνίως ἐφθαρμένον, τὸ αἰωνίως νοθευμένον καὶ νοθευόμενον.

496. *προσῆγον ἄν σε δεῦρο·*] Πλὴν τοῦ Ναυκ. ἐκδόντος τὸ ἴδιον διόρθωμα 'πῶς ἦγον ἄν σε', περὶ οὗ προείπομεν, τοῦ Ματθ. Φιξ. καὶ Κιρχ., ὡς κοινὴ ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς ἐκδδ. ἡ διόρθωσις τοῦ Σκαλιγέρ. 'προῆγον.' Τὸ *προάγω* οὔτε παρ' Ἀριστοφ. οὔτε παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἁπάντων πλὴν ἅπαξ μόνον παρ' Εὐριπ. (Ἰφ. Α. 1550 'στρέψας κάρα δάκρυα προῆγε'), οἱ μὲν περὶ τὸν Οὐαλκεν. ἐξέλαβον ἀντὶ τοῦ 'προαγωγεύω', οὐδαμοῦ ἔχον τὴν χρῆσιν ταύτην, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ὄχι καλ-

σῶσαι βίον σόν, κοὐκ ἐπίφθονον τόδε.

ΦΑΙΔΡΑ.

ὦ δεινὰ λέξασ᾽, οὐχὶ συγκλῄσεις στόμα
καὶ μὴ μεθήσεις αὖθις αἰσχίστους λόγους;

ΤΡΟΦΟΣ.

αἴσχρ᾽, ἀλλ᾽ ἀμείνω τῶν κακῶν τάδ᾽ ἐστί σοι·

λιον ἀντὶ τοῦ 'προτρέπομαι', ὅπερ ἐνταῦθα οὐδεμίαν ἔχει χώραν, διότι ἡ ἀπαιτουμένη ἐπὶ τοιαύτης χρήσεως δοτικὴ ἢ τὸ ἀνάλογον προθετόπτωτον (ἐπὶ-πρὸς-εἰς) ἐλλείπει. Τὸ 'προσάγω' ἄρα (πρβλ. Εὐρ. Φοιν. 1698 'προσάγαγε νῦν με' = *ὁδήγησον*, φέρε με κοντὰ εἰς τὸ πτῶμα τῆς μητρός σου, Σ. Φιλ. 236 'τίς σ', ὦ τέκνον, προσέσχε, τίς προσήγαγεν χρεία';) εἶνε τὸ μόνον ἐνταῦθα ἁρμόζον, διότι τό: 'οὐκ ἄν σε προσῆγον δεῦρο' σημαίνει: δὲν θὰ σ' ἔφερνα ἐδῶ, τοῦ ἐπιῤῥήματος 'δεῦρο' ἐξ εὐφημίας διὰ τὸ ἀόριστον προτιμηθέντος, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον ὡρισμένου: *εἰς ταῦτα*, ἤ: *εἰς τοῦτο*, καὶ τούτου ἀντὶ τοῦ ἔτι μᾶλλον ὡρισμένου: εἰς τὸν περὶ ἀνδρὸς εὐνῆς ἕνεκα καὶ ἡδονῆς λόγον.

497. '*οὐκ ἐπίφθονον τόδε.*] οὐ νεμεσητὸν οὐδὲ μεμπτὸν τὸ σῶσαι τὸν βίον.' ΣΧΟΛ.

498-9. *οὐχὶ συγκλῄσεις . . . λόγους;*] Τὸ *οὐ* (ἐνταῦθα 'οὐχὶ') μετὰ μέλλοντος ἐρωτηματικοῦ ἰσοδυναμεῖ κατ᾽ οὐσίαν μὲ προστακτ. καταφατικὴν (ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τό: δὲν θὰ κλείσῃς τὸ στόμα σου; = κλεῖσε τὸ στόμα σου.)· ἀλλ᾽ ἐὰν εἰς τὴν ἐκφορὰν ταύτην ἐπακολουθήσῃ μετὰ συνδέσμου ὄχι τὸ *οὐ* ἀλλὰ τὸ *μὴ* μετὰ μέλλ. ἐρωτηματικῶς, ληπτέον μὲν ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'οὐ' τὸ δ᾽ ὅλον ἰσοδυναμεῖ ὁμοίως μὲ προστακτ. ἐντόνως ἀπαγορευτικὴν (οἷον Σ. Τραχ. 1183 'οὐ θᾶσσον οἴσεις μηδ᾽ ἀπιστήσεις ἐμοί;' = *θᾶσσον ἔνεγκε μηδαμῶς δ᾽ ἀπιστήσῃς ἐμοί*· πρβλ. Σοφ. Αἴ. 75, Οἰδ. τ. 637, Εὐρ. Ἑλέν. 437, Ἀριστ. Ἐκκλ. 1144, Πλάτ. συμπ. 175 A κλπ.). Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς: *σύγκλεισον στόμα καὶ μηδαμῶς μεθῇς αὖθις αἰσχίστους λόγους* (πρβλ. εἰς 213-4). Τὸ δέ: *μεθίημι* ἐνταῦθα ἐκδέχου, ὄχι ὅπως κοινῶς, ἀντὶ τοῦ: *ἀφίημι* ἤ: *ἐκβάλλω*, ἀλλά: *πάλιν ἵημι*, ὅπως λέγει καὶ ἡ συνήθεια: μεταβγάζω (= ξαναβγάννω), καθ᾽ ἃ εἴπομεν εἰς Φοιν. σελ. 532-4. Τὸ δ᾽ 'αὖθις', ὅπως πολλάκις (πρβλ. εἰς Φοιν. 490) πρὸς μείζονα ἐπίτασιν τῆς ἐπαναλήψεως.

500. *αἴσχρ᾽ ἀλλ᾽ . . . ἐστί σοι.*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν ἀρίστων AB Cbcd, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'καλῶν', ὅπερ καὶ ἡ κοινὴ μέχρι τοῦδε ἐν ἁπάσαις τοῖς ἐκδδ. Τὸν στίχον ἐνόθευσεν ὁ Ναύκ. καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὁ Ἴρτζελ., Οὐέϊλ. καὶ Βαρθ. ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ οὐδὲν κενὸν ἀφίνει. Ἀλλὰ τὸ κενὸν διακηρύττει τορῶς ὁ ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ 'δέ', ὅστις μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἡμετέρου παρέλκει, δι᾽ ὃν λόγον καὶ ὁ Οὐέϊλ. ἦρε τὴν ἀθέτησιν ἐν τῇ β΄. Ὁ στίχος εἶνε ἀναντιῤῥήτως γνήσιος, ἀλλ᾽ ἄνευ τοῦ 'καλῶν', δι᾽ οὗ οἱ ἀρχαῖοι ἀντιγραφεῖς ἀντικατέστησαν τὸ 'κακῶν', μὴ ἐννοήσαντες αὐτό. 'Κακὰ' δὲ ἐνταῦθα λέγουσα ἡ τροφός, ἐννοεῖ κατ᾽ εὐφημισμὸν (τούτου δὲ χάριν καὶ ἡ διὰ τοῦ πληθυντικοῦ ἀοριστία) τὸν ὑπὸ τῆς Φαίδρας μελετώμενον θάνατον, ὅπερ καὶ εἶνε τὸ ἰσχυρότατον κατ᾽ αὐτῆς ἐπιχείρημά της (πρβλ. Ἑκ. 508, ὅπου ὁ Ταλθύβιος λέγει 'σὴν παῖδα κατθανοῦσαν ὡς θάψῃς, γύναι, ἥκω μεταστείχων σε', εἰς ἃ ἡ Ἑκάβη ἀποκρίνεται 'οὐκ ἄρ᾽ ὡς θανουμένους μετῆλθες ἡμᾶς, ἀλλὰ σημανῶν *κακά*' = *τὸν θάνατον τοῦτον*, ἤτοι τὸν τῆς Πολυξ.

κρεῖσσον δὲ τοὔργον, εἴπερ ἐκσώσει γέ σε,
ἢ τοὔνομ', ᾧ σὺ κατθανεῖ γαυρουμένη.

ΦΑΙΔΡΑ.

καὶ μή γε, πρὸς θεῶν, εὖ λέγεις γὰρ αἰσχρὰ δέ,

Ὁμοίως 519 'νῦν τε λέγων κακὰ' = *τὸν θάνατον αὐτῆς*, 690 'ἕτερα δ' ἀφ' ἑτέρων κακὰ κακῶν κυρεῖ' = *ἕτερος δ' ἀφ' ἑτέρου θάνατος θανάτου κυρεῖ*, 687, 1038 κλπ.)

501-2. *τοὔργον*] τὸ τῆς σωτηρίας. '*τοὔνομ'*] δὲ τὸ τῆς σωφροσύνης' ΣΧΟΛ.

503. *καὶ μή γε... προβῇς τῶνδ'*·] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. ὡς καὶ τῷ Κ, πλὴν ὅτι ἐν μὲν Α 'εὖ λέγεις αἰσχρὰ τάδε', ἐν δὲ BC 'εὖ λέγεις αἰσχρὰ δέ', ὧν, ἀμέτρων καὶ προφανῶς κολοβῶν ἢ παρηλλαγμένων, εὐλόγως προετιμήθη ἡ ἐν τοῖς λοιποῖς βιβλίοις, ἡ καὶ κοινή. Δυστυχῶς ὅμως καὶ ἡ ῥῆσις αὕτη παρεξηγηθεῖσα παραδιωρθώθη. Ὁ Πόρσων εἶπεν (εἰς 'Αρ. Σφ. 1450), ὅτι ἀντὶ τοῦ 'καὶ μή γε' γραπτέον 'καὶ μή σε', ἄνευ τινὸς ἑτέρας αἰτιολογίας, εἰ μὴ ὅτι ἐν τρισί τισι χωρίοις τῶν σκηνικῶν τὸ *σ'* ἢ *σὲ* παρεφθάρη εἰς γ' ἢ *γέ*. Τόσον ἤρκεσεν. Ἡ διόρθωσις εἰσήχθη εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς ἐκδδ. καὶ ἀπέβη ἡ κοινή. 'Αλλ' ἡ κατὰ τὴν ὁμόφωνον ψῆφον τῆς κριτικῆς λαμπρὰ αὕτη διόρθωσις τοῦ κλεινοῦ ἑλληνιστοῦ, οὐδὲν ἐκώλυε νὰ γείνῃ καλιτέρα. Ὅθεν καὶ ὁ Ναύκ. εἶπεν ὅτι ὁ 'καὶ' οὐδὲν πρὸς οὐδὲν συνδέει, καὶ ὅτι καλὰ ἔκαμεν ὁ Κιρχ. καὶ διώρθωσε 'μὴ μή σε'. 'Αλλ' ὁ Κιρχ. διώρθωσε καὶ 'εὖ λέγουσ' αἴσχη τάδε' (ἢ: 'αἴσχιστα δέ'), ὅπως καὶ ὁ Οὐέϊλ. 'αὖ λέγουσ' ἃ μὴ καλά', ὅπερ καὶ ἐξέδ. ὁ Βαρθ. (ὡς ἂν εἰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ ποτὲ καὶ ὁ μετριώτατος τῶν ποιητῶν: *μὴ προβῇς εὖ λέγουσα αἰσχρὰ* (= *αἴσχη*) *τάδε πέραν τῶνδ'* [= *ὧν λέγεις αἰσχρῶν*], διότι τοῦτο λέγουσι κατ' οὐσίαν τὰ φορτικώτατα ταῦτα παραδιορθώματα), ἅτινα πάντοτε, λέγει ὁ Ναύκ., εἶνε καλίτερα τῆς νηφαλίου κοινῆς, 'εὖ λέγεις γάρ, αἰσχρὰ δέ'. 'Αλλὰ καὶ ὁ Βώθ. διώρθωσεν 'αἴ, μή σε', ὁ Σχένκελ. 'ἃ μή σε', ὅπως καὶ ὁ Οὐέϊλ.[1], καὶ ὁ Ο. Ἕνσε. 'μὴ νῦν γε', καὶ ὁ Βάρθ. καὶ ὁ Οὔεκλ. 'μὴ μή γε'. Οὕτω δ' ἐκ τοῦ στίχου οὐδὲν σχεδὸν ἔμεινεν ἀμετακίνητον, διότι δυστυχῶς ἐκ τοῦ στίχου οὐδὲν σχεδὸν κατενοήθη. 'Εν πρώτοις τὸ διόρθωμα τοῦ Πόρσωνος εἶνε ἀνελλήνιστον. Τὸ προθετόπτωτον 'πρὸς θεῶν' κττ. καθ' ἑαυτὸ μὲν ἔχει καλῶς, οὕτω κείμενον, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ 'σὲ' συναποτελεῖ ἐκφορὰν ἐλλειπτικὴν τοῦ *ἱκετεύω, ἱκνοῦμαι* κττ., ἥτις δι' αὐτὸ τοῦτο καί, συναποτελοῦσα ἰδίαν παρένθετον μέν, ἀλλ' αὐτοτελῆ πρότασιν, δὲν εἶνε δυνατὸν καὶ ν' ἀρχίζῃ ἐξ ἑνὸς ἐγκλιτικοῦ λεξειδίου, οποῖον τὸ 'σέ'· ὅθεν καὶ ἐν τῇ ἱκετευτικῇ ταύτῃ ἐκφορᾷ ἡ ἀντωνυμία παρεμβάλλεται μεταξὺ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ ὀνόματος (οἷον: Μηδ. 325 'μή, πρός σε γούνων τῆς τε νεογάμου κόρης', 'Αλκ. 282, 325 'μή, πρός σε θεῶν, τλῇς με προδοῦναι', κτλ.) Ὁ 'Αρτοῦγγ., συναισθανόμενος, ὡς φαίνεται τοῦτο, ἐξέδωκε: 'καὶ μή, σὲ πρὸς θεῶν', ἀλλ' ἐδείνωσεν ἔτι μᾶλλον τὸ κακόν, διότι ἕνεκα τῆς ἀντιδιασταλτικῆς δυνάμεως τοῦ ὀρθοτονουμένου 'σέ', τὸ νόημα ἀποβαίνει = (*οὐχ ἕτερόν τινα ἀλλὰ*) *σέ, τὴν Τροφόν*, ὅπερ παντάπασιν ἄτοπον. 'Αλλ' ἂν τὰ διορθώματα εἶνε ἄτοπα καὶ σόλοικα, τὸ κείμενον τῆς γραφῆς εἶνε οὐ μόνον ὀρθόν, ἀλλὰ καὶ ἐκ παντὸς λόγου ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον. Ὤφειλον οἱ κριτικοὶ νὰ ἐνθυμηθῶσιν, ὅτι τὸ 'καὶ — γὲ' οὐ μόνον σπάνιον δὲν εἶνε, ἀλλὰ καὶ συνηθέστατον ἐν τοῖς διαλόγοις, οὐ μόνον ὅπου ὁ *καὶ* συνάπτει ἐπιδοτικῶς τὸν λόγον πρὸς τὰ εἴτε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου προσώπου εἴτε καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λαλοῦντος προρρηθέντα (οἷον: Σοφοκλ. Φιλοκτ.

πέρα προβῇς τῶνδ᾽· ὡς ὑπείργασμαι μὲν εὖ

674 'ΝΕ. Χωροῖς ἂν εἴσω. ΦΙΛ. *καὶ* σέ γ' εἰσάξω'. Ἀριστοφ. Νεφ. 852-4 'ΦΕ. ταῦτ' ἔμαθες τὰ δεξιά.. ΣΤ *χἄτερά γε πόλλ'*'. Εὐρ. Φοιν. 1681 '*καὶ* ξυνθανοῦμαί γ', ὡς κτλ.' καθ' ἃ ἐξηγήσαμεν αὐτόθι σελ. 416-7), ἀλλὰ καὶ ὅπου ὁ *καὶ* ἢ ἀσθενῶς ἢ οὐδαμῶς συνάπτει ἰδίᾳ τι πρός τι τῶν ἡγουμένων, ἐπ' ἐρωτήσεων μάλιστα καὶ ἐπιφωνήσεων, ὡς καὶ προσταγῶν ἢ παρακλήσεων (Εὐμεν. 596 '*καὶ* δεῦρό γ' ἀεὶ τὴν τύχην οὐ μέμφομαι', Ἱκετ. 338 '*καὶ* δυστυχούντων γ' εὐμαρὴς ἀπαλλαγή', 468 κλπ. Οἰδ. Κ. 263 'κἄμοιγε ποῦ ταῦτ' ἐστίν;' [=*καὶ* ποῦ ταῦτ' ἔμοιγ' ἐστίν;], Οἰδ. τ. '*καὶ* θαῦμά γ' οὐδὲν.. πενθεῖν', 1132, Φιλ. 38 κλπ.). Ἡ τοιαύτη χρῆσις τοῦ *καί*, μόνου τε καὶ μετὰ τοῦ *γέ*, ἐπλεόνασεν ἐν ὀψιαιτέροις χρόνοις, ἀλλ' ηὐχρήστει ὅμως καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς. Οὐ μόνον δ' ὁ λόγος δὲν ἀπομαραίνεται δι' αὐτῆς, ὡς ἀξιοῖ ὁ Ναύκ., ἀλλὰ καὶ λίαν τονοῦται, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ τις ἓν καὶ μόνον, τὸ ἐν τοῖς διαλόγοις συχνότατον 'καὶ πῶς;' (οἷον Ἀγαμ. 549, 1128, Πλάτ. Ἀλκιβ. α' 134 C κλπ.), τὸ καὶ παρ' ἡμῖν κοινολεκτούμενον, ἐν ᾧ, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις, ὁ *καὶ* οὐδὲν μὲν πρὸς οὐδὲν τῶν ἡγουμένων συνάπτει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ὁ λόγος ἔτι μᾶλλον ἀναβράζει ὑπερεκχειλίζων. Καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει ἡ λαλοῦσα κυρίως μὲν ἐννοεῖ νὰ συνάψῃ διὰ τοῦ *καὶ* πρὸς τὰς προλαβούσας *σύγκλῃσον* καὶ *μὴ μεθῇς* νέαν, ἔτι ἐντονωτέραν, προστακτικήν: 'καὶ μή.. προβῇς', οὐδεμιᾶς προσοχῆς θέλουσα ν' ἀξιώσῃ ὅσα ἐν τῷ μεταξὺ (500-2) εἶπεν ἡ τροφός, ὡς αἰσχρά, τούτου δ' ἕνεκα καὶ διέλαβεν αὐτὰ ὡς ἐν παρενθέσει· ἀλλὰ τὴν χρηστὴν ταύτην πρόθεσιν ἀνακόπτει τὸ πάθος, ὑπούλως ὑπὸ τῶν δελεαστικῶν λόγων τῆς τροφοῦ ἐκκαυθέν, ὅθεν καὶ ἀντὶ προσταγῆς ἐμπαθῶς αὐστηρᾶς, ὁποίαν προεμήνυεν ἡ ἀρχὴ τῆς συντακτικῆς ἐκφορᾶς, ἐκφέρει παράκλησιν, παρεμβάλλουσα τὸ 'πρὸς θεῶν', δι' ἧς δὲν προστάσσει πλέον, ἀλλ' ἱκετεύει τὴν τροφὸν νὰ μὴ ἐξακολουθήσῃ παριστῶσα καλῶς τὰ αἰσχρά, διότι κλονεῖται, φεῦ, ἤδη καὶ κινδυνεύει νὰ πέσῃ. Ἕκαστός τις ἐννοεῖ, ὅτι ὁ ποιητὴς ἠθέλησε καὶ ἐνταῦθα νὰ παραστήσῃ τὴν ἐκ τῆς μεταξὺ τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ ἔρωτος διαμάχης ἀγωνίαν τῆς ἡρωΐδος, ἥτις ἐνταῦθα κορυφοῦται· ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς παρασταθῇ ἡ ἔννοια τῆς ῥήσεως δὲν ἀρκοῦσιν αἱ διὰ λόγου ἐξηγήσεις, ἀλλ' ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ὅλη ἡ μιμικὴ ἠθοποιΐα καὶ ἀπαγγελία δεξιωτάτου ὑποκριτοῦ.

504. ὡς *ὑπείργασμαι... ἔρωτι*,] Οἱ Σχολ. ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ('μηδὲ σοφιζομένη λέγε ὅτι καλὸν ὑπείργασμαι καὶ ὑποθάλπομαι τὴν ψυχὴν καὶ καρτερῶ τῷ ἔρωτι'), οἱ δὲ νεώτεροι ὄχι καλίτερα (οἱ μὲν: *ὑποτέταγμαι τὴν ψυχὴν* ἐντίμως [='εὖ'] *τῷ ἔρωτι* κττ.), ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα, λέγει ὁ Ναύκ. παριστῶσι τοὐναντίον τοῦ ὅ,τι προσδοκᾷ τις, ἔτρεψεν (ὡς ὁ Βώθ. πρὸ αὐτοῦ) τὸ 'εὖ' εἰς 'οὐ' (=*οὐ καθυποτέταγμαι τὴν ψ. τῷ ἔρωτι*), ὅπερ συνεξέδωκεν ὁ Βαρθ. καὶ Οὐεκλ., τοῦ Οὐεϊλ.[1] ἐκδόντος 'ψυχήν, ἐρώσῃ', ἀλλ' ἐν τῇ β'. ἐπανελθόντος εἰς τὴν κοινήν, ὁ δὲ Κόβετ. 'ὑπώργασμαι'. Ἡ ῥῆσις ὁλόκληρος παρεξηγήθη ἰδίως δὲ τὸ 'ὑπείργασμαι' καὶ τὸ 'εὖ' (ὁ δ' Οὐεϊλ.[1] καὶ τὸ 'ψυχὴν'=*πάθος*, ἤτοι: *ἔρωτα*). Τὸ 'ὑπεργάζομαι' εἶνε λέξις γεωργικὴ δηλοῦσα τὴν πρὸ τῆς σπορᾶς ἐκ νέου ἄροσιν ἢ ἐργασίαν τῆς γῆς, δεόντως ἤδη καὶ πρὸ μακροῦ χρόνου κατειργασμένης. Πρβλ. Πολυβ. α', 221 'γεωργικὰ... νεοῦν καὶ νεάζειν καὶ νεὸν ὑπεργάζεσθαι', ὅπερ σημαίνει: τὴν νεατὴν (κοινῶς: τὰ νιάματα, ἐκ τοῦ ἀρχ. *νεάω*), ἤτοι *τὴν ἐκχερσωθεῖσαν γῆν βαθέως* (='ὑπὸ-' πρβλ. *ὑποσκάπτω* κττ.) *ἀροῦντα ἢ ἀνασκάπτοντα ἐργάζεσθαι* (défoncer), ὅπως ἀρθῇ μὲν ἡ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐπελθοῦσα καθίζησις τῆς εἰργασμένης νεατῆς, ἀραιουμένης νῦν ἔτι μᾶλλον, τοῦ δ' ἀρό-

ψυχὴν ἔρωτι, τἀσχρὰ δ' ἢν λέγῃς καλῶς,
εἰς τοῦθ' ὃ φεύγω νῦν ἀναλωθήσομαι.

τρου βαθύτερον νῦν χωροῦντος διὰ τὴν προεργασίαν, διαροθῇ καὶ βαθύτερόν τι στρῶμα γῆς καὶ οὕτως ἡ νεὸς εὑρεθῇ ἐντελῶς προπαρασκευασμένη πρὸς ὑποδοχὴν τῆς σπορᾶς. Πρβλ. Ξεν. Οἰκον. ιϛ', 10 'οὐκοῦν τοῦτο μὲν οἶσθα ὅτι τῷ σπόρῳ νεὸν δεῖ ὑπεργάζεσθαι;' Διον. Ἁλικ. Ῥωμ. ἀρχ. ι', 17 'ἔτυχε δὲ τηνικαῦτα ὁ Κοΐντιος ἄρουράν τινα ὑπεργαζόμενος εἰς σποράν', Θεοφρ. π. φυτ. ἱστορ. γ', 1, 5 'ἐνιαχοῦ δὲ ἂν μόνον ὑπεργάσωνται καὶ κινήσωσι (τὴν ἐκ πλημμύρας σποροφόρου προσφάτως συγκεχωσμένην Αἰγυπτίαν γῆν) εὐθὺς ἀναβλαστάνει τὰ οἰκεῖα τῆς χώρας (σπέρματα)'. Ἐκ τούτου φανερὸν γίνεται, ὅτι τό: *νεὸν ἢ γῆν ὑπεργάζομαι* ἐννοεῖ κατ' οὐσίαν: προπαρασκευάζω τὴν γῆν δεόντως διὰ τῆς ἐργασίας εἰς ὑποδοχὴν τῆς σπορᾶς, ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ: *ὑπεργάζομαι*, πολλάκις λέγεται: *προεργάζομαι* (οἷον: Ξεν. Οἰκον. κ', 3 'τῷ σπόρῳ νεὸν προεργάζεσθαι', καὶ μεταφορικῶς: *προπαρασκευάζω ἐκ μακροῦ χρόνου καὶ συντόνως*. Συμφανὲς ἐκ τούτων γίνεται, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἡ Φαίδρα λαλεῖ μεταφορικῶς, παρομοιάζουσα τὴν ψυχὴν αὐτῆς μὲ χέρσον ἐκ μακροῦ χρόνου οὕτως 'εὖ ὑπειργασμένην', ἤτοι: οὕτω βαθέως καὶ καλῶς προανεσκαμμένην καὶ καλλιεργημένην εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἔρωτος, ὥστε ὀλίγη μόνον τῆς ψυχῆς ταύτης ὑπὸ τῆς τροφοῦ ἀνακίνησις θέλει ἀρκέσῃ εἰς τὸ νὰ ἐμπέσῃ εἰς τὸ κακόν, ὅπερ παντὶ σθένει αὐτὴ προσπαθεῖ ν' ἀποφύγῃ. Τὸ δ' 'εὖ' παρεξελήφθη ἀντὶ τοῦ 'καλῶς' (=ἐντίμως ἐνταῦθα), ὅπερ ἄρδην ἡμαρτημένον διότι ἐπὶ ῥημάτων, ὑλικὴν ἐνέργειαν δηλούντων, ὡς ἐνταῦθα, τὸ 'ἐργάζομαι', καὶ τροπικῶς ἀκόμη ἢ μεταφορικῶς ἂν λαμβάνεται, τὸ *εὖ* δὲν ἐμφαίνει τὸ ἠθικῶς καλόν, ἀλλὰ τὸ ὑλικῶς μέγα ἢ πολὺ (πρβλ. Αἰσχ. Ἱκ. 747 'εὖ κατερρινημένους', Σοφ. Ἀντ. 410 'μυδῶν τε σῶμα γυμνώσαντες εὖ', Αἴ. 821 'ἔπηξα δ' αὐτὸν εὖ περιστείλας ἐγώ', Εὐρ. Ὀρ. 1066 'καὶ κατθανόντοιν εὖ περίστειλον δέμας', Ῥῆσ. 176 'κακαὶ γεωργεῖν χεῖρες εὖ τεθραμμέναι', Ἠλ. 65, Κυκλ. 237 'μάστιγί τ' εὖ τὸ νῶτον ἀπολέψειν σέθεν'. Ἐν πᾶσι τούτοις, καὶ ἄλλοις ἀπειραρίθμοις, τὸ *εὖ* ἐμφαίνει ὄχι τὸ ἠθικῶς ἀλλὰ τὸ ὑλικῶς *εὖ*, ὅπως καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἀντίστοιχον καλὰ (δούλεψε καλὰ τὴ λάσπη, τὸ αὐγολέμονο, τὴ χαυϊαροσαλάτα, τὴ ζύμη, κττ.· ἔφαγε ἢ ἔπιε καλά· τοῦ ἔγναψε τὸ τομάρι καλὰ κτλ. Ὁμοίως καὶ ἐν συνθέσει: καλοδουλεμμένος καλοθρεμμένος [=εὖ τεθραμμένος, εὐτραφής], κτλ. πρβλ. καὶ 'εὖ... ἰσχυρῶς' ΗΣΥΧ.)

506. *εἰς τοῦθ'... ἀναλωθήσομαι.*] Οὕτως ἐν τοῖς ἀρίστοις πλὴν τοῦ BC, ὅπου τὸ ἀπόβλητον 'ἁλωθήσομαι', ὑπὸ διορθωτοῦ μὴ κατανοήσαντος ἀκριβῶς τὸ 'ἀναλωθήσομαι', ὅπερ οὐδ' οἱ νεώτεροι ἠκρίβωσαν δεόντως, μεταφράζοντες: *ἐξολισθοῦσ' ἀπολοῦμαι.* Τούτου ἕνεκα ὁ Οὐέϊλ.[2] 'ἀνειληθήσομαι', ὅπερ ἀλλότριον τοῦ προκειμένου, (ἐπικαλούμενος ἄλλως τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ εἰς Μηδ. 1181 διόρθωμα 'ἀνειλῶν', ὅπερ πάλιν δικαιολογεῖ διὰ τοῦ Ὀρέστ. 171 'ἀνὰ πόδα σὸν εἱλίξεις' οὗ ὁ ἐνεστὼς εἶνε ὄχι 'ἀνειλῶ', ἀλλ' 'ἀνειλίττω', καὶ Ἀριστοτ. περὶ ζῴ. γεν. β', 5 'διαυλοδρομεῖ καὶ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀνελίττεται ἡ φύσις'), ὁ δὲ Βαρθ. 'λανθάνουσ' ἁλώσομαι', ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ Σχολ. 'δέδοικε γὰρ ἡ Φαίδρα μὴ λαθοῦσα ἁλῷ τῇ πιθανότητι', (ὅστις ὅμως δὲν ἑρμηνεύει τὸ κείμενον, ἀλλ' ἐξηγεῖ διὰ τί ἡ Φαίδρα λέγει ταῦτα, διότι τὸ τοῦ κειμένου: 'εἰς τοῦθ' ὃ φεύγω νῦν ἀναλωθήσομαι' ἑρμηνεύει οὗτος πρὸ ὀλίγου: 'διαφθαρήσομαι ἐγώ, καὶ ἐμπέσω εἰς ὃ φεύγω, τουτέστι τὴν ὁμιλίαν καὶ συνουσίαν τοῦ ἐρωμένου'). Τὸ 'ἀναλωθήσομαι' εἶνε γνήσιον, ἀλλὰ πρὸς ἀκριβῆ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ἀντίληψιν, πρέ-

ΤΡΟΦΟΣ.

εἴ τοι δοκεῖ σοι, χρῆν μὲν οὔ σ' ἁμαρτάνειν,
εἰ δ' οὖν, πιθοῦ μοι· δευτέρα γὰρ ἡ χάρις.

πει πρῶτον νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ προθετόπτωτον 'εἰς-', πρὸς δήλωσιν τοῦ εἰς τί ἀναλίσκει ἢ ἀναλίσκεταί τις (κατὰ τὰ Ξεν. Κύρ. Π. 6', 4, 9 'ἀνήλωκα τὰ χρήματα εἰς τοὺς στρατιώτας', Ἀρ. Ἱπ. 915 'εἰς ἣν ἀναλῶν οὐκ ἐφέξεις' κττ.), καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ 'ἀναλίσκω' σημαίνει οὐ μόνον *καταδαπανῶ*, ἀλλὰ καί: *ἀποκτείνω*, *ἀφανίζω* κττ. (Εὐρ. Ἱππ. 1336 'ἀνήλωσε λόγων ἐλέγχους', Ἠλ. 681 'Φρύγας ἀνήλωσε δορί', Ἀνδρ. 'πόλις ἀναλώθη Φρυγῶν', Ἰφ. Τ. 337, Ῥῆσ. 58, Ἡρ. μ. 1423, Ἀνδρ. 1154· πρβλ. 'ἀναλῶσαι: ἀφανίσαι' ΗΣΥΧ.). Κατὰ ταῦτα τὸ 'εἰς τοῦθ', ὃ φεύγω, νῦν ἀναλωθήσομαι' = *εἰς τοῦτο* (ἤτοι: *τὸ ἐκ τοῦ ἔρωτος αἶσχος*), *ὃ φεύγω* (= *φεύγειν βούλομαι*) *νῦν*, *ἀναλωθεῖσα ἀπολοῦμαι*, τουτέστι: θ' ἀφεθῶ ὅλη εἰς τὸ πάθος καὶ θὰ χαθῶ.

507-8. *εἴ τοι δοκεῖ σοι ... χάρις*] Ἐν τοῖς ABd*B* 'τί', ἐν C 'τ' εἶ' καὶ τοῖς λοιποῖς 'τοί', ὅπερ καὶ ἡ κοινή. Ὁ Μυσγρ. ἕνεκα τοῦ 'χρῆν', ἔτρεψε τὸ 'δοκεῖ' εἰς ''δόκει', ᾧ, καίπερ μεταγνόντι ἔπειτα, ἠκολούθησεν ὁ Οὐαλκ. καὶ Βρύγκ. Ὁ Ναύκ. Βαρθ. καὶ Οὐεκλ. ἀπ' ἐναντίας τηρήσαντες τὸ 'δοκεῖ', ἔτρεψαν τὸ 'χρῆν' εἰς 'χρή', καὶ ὁ Οὐέϊλ.[2] 'εἴ τοι δοκεῖ σοι χρή τέ μ' ἑνὸς ἁμαρτάνειν, τόδ' οὖν πιθοῦ μοι· κτλ.'. Καὶ οἱ μὲν πρῴην, οἵ τε 'δόκει' γράφοντες καὶ οἱ 'δοκεῖ', ἐξεδέχοντο τὰς λέξεις οὕτω περίπου: *εἴ τοι οὕτω* (ἤ: *τοῦτο*, ἤτοι: *τὸ σωφρονεῖν*, ἤ: *τὸ μὴ πέρα προβαίνειν*) *σοι δοκεῖ*, *οὐκ ὤφειλες μὲν ἁμαρτάνειν* κτλ., συμφώνως πρὸς τὰ τοῦ Σχολ. ('εἰ τοίνυν, φησί, δοκεῖ σοι τὸ μὴ συνελθεῖν τῷ ἐρωμένῳ, ἔδει σε μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἁμαρτάνειν ἐρασθεῖσαν, καὶ εἰ τὸ σωφρονεῖν σοι δέδοκται, ἔδει μηδ' ὅλως ἁλῶναι τῷ ἔρωτι'). Ἀλλὰ τὸ 'οὕτως' ἐκεῖνο ἢ 'τοῦτο' παρεμβάλλεται αὐθαιρέτως εἰς τὸ κείμενον, μὴ ὑπάρχον ἐν αὐτῷ. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Βαρθ. ὀρθῶς ἠξίωσεν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον τοῦ 'δοκεῖ' πρέπει νὰ ληφθῇ ἐκ τῶν ἑπομένων (ἤτοι: *μὴ ἁμαρτάνειν*), τραπέντος, ἐννοεῖται, καὶ τοῦ 'χρῆν' εἰς 'χρή'. Ἀλλ' ὅτι τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς προκύπτον νόημα εἶνε ἀσύστατον, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὸς ὁ σοφὸς κριτικὸς ὁμολογεῖ, ὅτι τὰ ἑπόμενα δὲν συναρμόζονται πρὸς ταῦτα καὶ εἶνε ἀνεξήγητα. Ὁ δ' Οὐέϊλ.[2] ἀναμοχλεύσας διὰ τῆς βιαίας διορθώσεώς του τὴν ὅλην ῥῆσιν, προέβη εἰς τοῦτο ἐκ δύο λόγων, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Βαρθ. ἀπέδειξεν ἐσφαλμένην τὴν εἰς τὸ 'δοκεῖ' ἔξωθεν, καὶ ὄχι ἐκ τῶν ἑπομένων, ὑπάκουσιν τοῦ ὑποκειμένου, ὅπερ ὀρθόν, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, λέγει, τὸ 'δευτέρα γὰρ ἡ χάρις' ἀπαιτεῖ δεικτικήν τινα ἀντωνυμίαν, ἥτις δὲν ὑπάρχει, ὅπερ ἐσφαλμένον. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι οἱ δραματικοὶ ἐν τῇ χρήσει τοῦ ἄρθρου, τῶν μὲν ἄλλων ἀττικῶν διφέρουσιν οὐράνιον ὅσον, καθ' ἃ πολλάκις ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσωμεν, πλησιάζουσι δ' ὡς μάλιστα πρὸς τοὺς λυρικοὺς καὶ ἐπικούς. Ἀφ' οὗ δὲ πλειστάκις τὰ ἄναρθρα κεῖνται ἀντ' ἐνάρθρων, ἑπόμενον ὅτι τὰ ἔναρθρα ἐνιαχοῦ μὲν λαμβάνονται ἀντ' αὐτῶν αὐτόχρημα τῶν δεικτικῶν, συνήθως ὅμως οὕτως, ὥστε, ἐὰν τὸ ἄρθρον δὲν ἰσοδυναμεῖ ἀκριβῶς πρὸς ἀντωνυμίαν δεικτικήν, καθιστᾷ ὅμως αὐτὴν περιττὴν ὡς συνυποδηλουμένην. Οὕτω τὰ ἀνωτέρω π. χ. 505 ἄναρθρα 'ψυχὴν ἔρωτι' οὐδεὶς τῶν μετὰ τοὺς ἀττικοὺς ποιητὰς πεζογράφων θὰ ἐξέφερεν ἄλλως ἤ: '*τὴν* ψυχὴν τῷ ἔρωτι'· ἀλλ' ἐξ ἐναντίας τὸ κατωτέρω π. χ. 516 'τὸ φάρμακον' οὐδεὶς

ἔστιν κατ᾽ οἴκους φίλτρα μοι θελκτήρια
ἔρωτος, ἦλθε δ᾽ ἄρτι μοι γνώμης ἔσω,
ἅ σ᾽ οὔτ᾽ ἐπ᾽ αἰσχροῖς οὔτ᾽ ἐπὶ βλάβῃ φρενῶν

ἀττικὸς ποιητὴς ἠδύνατο νὰ ἐξενέγκῃ ἀνάρθρως, λέγων ‘πότερα δὲ χρηστὸν ἢ ποτὸν φάρμακον;’ Τοῦτο δὲ ὄχι ἕνεκα τοῦ κατηγορηματικοῦ τῶν παρ᾽ αὐτὸ ἐπιθέτων, ὅπερ εἶνε ὁ πόῤῥω καὶ παράγωγος λόγος, ἀλλὰ διότι τὸ ‘τὸ φάρμακον’ = *τὸ φάρμακον, περὶ οὗ λέγεις* = [*τόδε*] *τὸ φάρμακον*, ὅπερ εἶνε ὁ πρωτεύων καὶ κύριος λόγος οὐ μόνον τῆς κατηγορηματικῆς, ἀλλὰ καὶ ἄλλων δυνάμεων τοῦ ἄρθρου. Τί ἄλλο μαρτυρεῖ τοῦτο, ἢ ὅτι παρὰ τοῖς δραματικοῖς τὸ ἄρθρον ἔσωζε μέγα μέρος τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἀντωνυμικῆς δυνάμεως, ἥτις μετ᾽ αὐτοὺς ἐξηφανίσθη; Κατὰ ταῦτα ὁ ἔμπειρος τῶν λεπτοτήτων τούτων ἀναγνώστης εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐκλάβῃ τὸ ‘δευτέρα γὰρ ἡ χάρις’ ἄλλως ἤ: *δευτέρα γὰρ ἡ χάρις* (*ἥδε*). Τούτων ἕνεκα ἡ διόρθωσις τοῦ Οὐέϊλ.[2], ἐν ᾧ ἀνατρέπει βιαίως καὶ τὰς λέξεις καὶ τὰ νοήματα τῆς παραδόσεως, δὲν ἔχει καὶ ἴδιον ἰσχυρὸν λόγον. Καθ᾽ ἡμᾶς ἡ ῥῆσις εἶνε σαφεστάτη, ὡς δ᾽ ὑποκείμενον τοῦ ‘δοκεῖ’ οὔτε ἐκ τῶν προλαβόντων ἔχει τις νὰ ὑπακούσῃ τι (εἰδὲ μὴ ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγε: *εἴ σοι ταῦτα δοκεῖ, εἰ οὕτω σοι δοκεῖ* κττ.), οὔτε ἐκ τῶν ἑπομένων τὸ *μὴ ἁμαρτάνειν* (πῶς εἶνε δυνατὸν τοῦτο, τοῦ ‘χρῆν’ ὑπάρχοντος;), ἀλλὰ μόνον τὸ *πιθέσθαι* ἐκ τοῦ ‘πιθοῦ μοι’, εἰς ὃ καὶ μόνον ἀναφέρεται τὸ ‘εἴ τοι δοκεῖ σοι’. Ἐννοεῖται δ᾽ ὅτι τοιαύτη ἐξυπάκουσις εἶνε καὶ ὅλως περιττή. (Ὁ λέγων π.χ. ‘ἂν ἀγαπᾷς, ἔπρεπε μὲν νὰ μὴ ἔλθῃς μὲ ἄδεια χέρια, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ οὗ δὲν μ᾽ ἔφερες τίποτε, κάμε μου τὴν χάριν τούτη ποῦ θὰ σοῦ πῶ’, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ εἴπῃ ἢ νὰ ἐξυπακούῃ εἰς τὸ ‘ἂν ἀγαπᾷς’ τό: ‘νὰ μοῦ κάμῃς τὴν χάριν’ κτλ.). Ὁ νοῦς ἄρα ὅδε: *εἴ τοι* (=ἐάν, ἐννοεῖται, ἐὰν βέβαια) *δοκεῖ σοι* (=ἂν θέλεις, ἂν ἀγαπᾷς), *χρῆν* (κατὰ τὰ εἰς 345) *μὲν οὔ σ᾽ ἁμαρτάνειν* (‘οὐ’ καὶ ὄχι ‘μὴ’ κατὰ τὰ εἰς Φοιν. σελ. 217, 625 κλπ.) τοῦ ‘οὔ σ᾽ ἁμαρτάνειν’ = *σώφρονά σ᾽ εἶναι*), *εἰ* (παρασυναπτικῶς κατὰ τὰ εἰς Ἑκ. 794 καὶ ἀλλ.) *δ᾽ οὖν* (*ἥμαρτες*, = μὰ ἀφ᾽ οὗ ἡμάρτησες ποῦ ἡμάρτησες), *πιθοῦ μοι, δευτέρα γὰρ ἡ χάρις ἥδε* (= *ἡ χάρις ἣν αἰτοῦμαί σε*, κατὰ τὰ προῤῥηθέντα).

δευτέρα] Ἐνταῦθα = *ἥσσων, ἥσσονος λόγου ἀξία, εὐτελής*, ὅπως καὶ ὁ Σχολ. ‘κἂν δευτέραν καὶ ἥσσονά μοι χάριν δός’. Πρβλ. ‘δεύτερα ἄλφιτα: τὰ δευτερεῖα καὶ εὐτελῆ’. ΗΣΥΧ. Εὐρ. Ἀνδρ. 372 ‘κἀγὼ θυγατρί, μεγάλα γὰρ κρίνω τάδε, λέχους στέρεσθαι, σύμμαχος καθίσταμαι· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δεύτερ᾽ [= *ἧσσον μεγάλα* = μικρότερα] ἂν πάσχῃ γυνή’· Τρ. 218 ‘τάδε δεύτερά μοι [= ἥσσονός μοι λόγου ἄξια] μετὰ τὴν ἱεράν... ἐλθεῖν χώραν’· Σοφ. Οἰδ. Κ. 1225 ‘μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον· τὸ δ᾽ ἐπεὶ φανῇ βῆναι κεῖθεν ὅθεν περ ἥκει πολὺ δεύτερον ὡς τάχιστα’, ὅπερ, ὄχι ὅπως κοινῶς συντάσσεται καὶ ἑρμηνεύεται, ἀλλά: *τὸ δ᾽, ἐπὰν φανῇ, ὡς τάχιστα βῆναι ἐκεῖσε, ὅθεν περ ἥκει, πολὺ δεύτερον* = *κατώτερον, ὑποδεέστερον* κτλ.

510. *ἦλθε δ᾽ ... ἔσω*] = μοῦ ἦλθε τώρα ’ς τὸν νοῦν.

511. *οὔτ᾽ ἐπ᾽ αἰσχροῖς ... φρενῶν*] Ἡ *ἐπὶ* ἐνταῦθα τὸν ὅρον καὶ τὴν συνθήκην, ἤτοι: τὰ φίλτρα ταῦτα θέλουσι σὲ ἀπαλλάξῃ τοῦ πάθους σου οὔτε μὲ τὸν ὅρον τῶν αἰσχρῶν, ἤτοι μὲ τὸν ὅρον νὰ φανῇς αἰσχρὰ πράττουσα (= οὔτε μὲ θυσίαν τοῦ καλοῦ σου ὀνόματος, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον), οὔτε μὲ τὸν ὅρον νὰ πάθῃ βλάβην ὁ νοῦς σου· τοῦτο δὲ λέγει, διότι πολλὰ τῶν φίλτρων τούτων ἐπέφερον καὶ φρενοβλάβειαν καὶ θάνατον (Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. α΄, 37, Ἀντιφ. κατ. φαρμ. 112, Ἀριστ. ἠθ. μεγ. α΄, 16).

παύσει νόσου τῆσδ', ἣν σὺ μὴ γένῃ κακή.
δεῖ δ' ἐξ ἐκείνου δή τι τοῦ ποθουμένου
σημεῖον, ἢ λόγον τιν', ἢ πέπλων ἄπο
λαβεῖν, συνάψαι τ' ἐκ δυοῖν μίαν χάριν.

512. *κακή.*] Ἐνταῦθα προφανῶς: *δειλή.*

513-5. *δεῖ δ' ἐξ ἐκείνου . . . μίαν χάριν.*] Οὐδεὶς ἀπρόληπτος ἀναγνώστης εἶνε, νομίζομεν, δυνατὸν νὰ προσκόψῃ εἴς τι τῆς ῥήσεως ταύτης, ἧς καὶ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων καὶ τὸ νόημα εἶνε σαφέστατα, ἤτοι: *δεῖ δὲ λαβεῖν ἐξ ἐκείνου δὴ τοῦ ποθουμένου* (τοῦ Ἱππολ. δηλονότι) *ἢ ἀπὸ τῶν πέπλων αὐτοῦ* (=ʻἢ πέπλων ἄπο') *σημεῖόν τι ἢ λόγον τινά, συνάψαι δ' ἐκ δυοῖν* (=*ἐκ τῶν δύο σημείων ἢ λόγων*, τοῦ μὲν ἐκ τοῦ ποθουμένου δηλονότι, τοῦ δὲ ἐκ τοῦ ποθοῦντος) *μίαν χάριν* (=*ἓν φίλτρον, ἕνα ἀμοιβαῖον ἔρωτα*). Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομέν τινας μεταθέσεις λέξεων, ἀλλ' ἀπὸ ποίας, ἐρωτῶ, ῥήσεως δραματικῆς λείπουσιν αὗται; Ὁ δὲ παρακολουθήσας τὰς εἰς τὴν φράσιν τοῦ ποιητοῦ ἡμετέρας παρατηρήσεις, θέλει ὁμολογήσῃ, ὅτι αἱ ἐν τῇ παρούσῃ ῥήσει ἀνωμαλίαι αὗται εἶνε ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλας ἐλάχισται καὶ οὐδαμιναί. Καὶ ὅμως ἡ κριτικὴ εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς προσέκρουσεν εἴς τε τὰς λέξεις αὐτῆς καὶ εἰς τὰ νοήματα, καὶ δὲν ἡσύχασε πρὶν ἢ τελευτῶσα ἐξέβαλε τοῦ κειμένου ὡς νόθον καὶ παρέμβλητον τὸ τρίστιχον διὰ τοῦ Ναυκίου. Τὰς σχολαίας περὶ τῆς φράσεως αἰτιάσεις παρατρέχομεν ἐκ φειδοῦς τοῦ τόπου, διότι ἡ ἀνωτέρω παρατεθεῖσα παραφραστικὴ τοῦ κειμένου ἑρμηνεία ποιεῖ ἔργῳ ἐκποδὼν αὐτάς· ἐρχόμεθα δ' εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἡ Τροφὸς δὲν ἀρκεῖται εἰς ὅσα λέγει ἐν 509-12, ἀλλὰ καὶ προβάλλει, παρέργως μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, πράγματι ὅμως σκοπιμώτατα, καὶ πρόχειρόν τι σχέδιον συνταγῆς πρὸς φάρμαξιν ἐρωτικῶν φίλτρων, τὰ ἐν 513-5. Δυστυχῶς ὅμως, ἐπειδὴ ἡ συνταγὴ αὕτη δὲν εἶνε ἀκριβῶς ὁμοία πρὸς τὴν ἐν ταῖς Φαρμακευτρίαις Θεοκρίτου (εἰδ. 6', 53 'τοῦτ' ἀπὸ τᾶς χλαίνας τὸ κράσπεδον ὤλεσε Δέλφις, ὠγὼ νῦν τίλλοισα κατ' ἀγρίῳ ἐν πυρὶ βάλλω') καὶ τὴν τῆς παρὰ τῷ Λουκιανῷ (Ἐρωτ. διαλ. δ', 4 'δεήσει δέ τι αὐτοῦ τοῦ ἀνδρός, οἷον ἱμάτια ἢ κρηπῖδας ἢ ὀλίγας τῶν τριχῶν ἤ τι τῶν τοιούτων') Βακχίδος, ἡ κριτικὴ ἀπέκρουσε τὴν συνταγὴν ὡς κακήν, ὡς ἂν εἰ κατεῖχε πλῆρες καὶ ὁλόκληρον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος τὸ μαγικὸν Συνταγολόγιον, καὶ ὡς ἂν εἰ ἡ φαρμακτικὴ τῶν φίλτρων ὕλη ἦτο δεκτικὴ καὶ ἐλαχίστης ἐπιστημονικῆς ἀνακρίσεως ἢ ἐξελέγξεως! Καὶ ἂν δ' ὑποτεθῇ πρὸς στιγμὴν τὸ ἀδύνατον, ὅτι ἡ κριτικὴ εἶνε ἁρμοδία ν' ἀποφανθῇ, ὅτι ἡ συνταγὴ τῆς τροφοῦ εἶνε ἢ ψευδὴς ἢ ἀνίσχυρος, πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀποδειχθῇ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ Τροφὸς δὲν ἔπλασεν ἐν γνώσει τοιαύτην ψευδῆ συνταγήν, εἴτε διότι ἦτο ἀδαὴς τῆς φαρμάξεως τῶν φίλτρων τούτων, εἴτε διότι δὲν ἐνθυμεῖτο ἀκριβῶς τὴν ὀρθὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀφ' οὗ ἐγνώριζε κάλλιστα, ὅτι ἡ Φαίδρα οὐδὲν ἐκ τούτων πάντων ἠπίστατο, ὅπερ ἀριδήλως ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ ἀφελὴς αὐτῆς ἐν 516 ἐρώτησις; Εἶνε προφανές, ὅτι ἡ κριτικὴ ἔθεσε κάκιστα τὸ ζήτημα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς· εἶνε δὲ τὸ ζήτημα, ὄχι ἂν ἡ μαγικὴ συνταγὴ τῆς τροφοῦ εἶνε ὀρθὴ ἢ ὄχι, ἀλλ' ἄν, εἴτε ὀρθὴ εἴτε μή, ἔχει λόγον τινὰ ἢ σκοπόν· ὁ δὲ σκοπὸς οὗτος εἶνε προφανέστατος. Ἡ προβαλλομένη ὑπὸ τῆς Τροφοῦ φάρμαξις ἢ χρῆσις τῶν ἐρωτικῶν φίλτρων, εἶνε καθαρὸς μῦθος, ἐξ ὅλης δὲ τῆς προτεινομένης συνταγῆς, ἓν μόνον συστατικὸν αὐτῆς μελετᾷ νὰ μεταχειρισθῇ πράγματι, τὸν 'λόγον' (514). Ὅλος ὁ σκοπὸς τῆς πανούργου γραίας εἶνε οὗτος· ἐπὶ τῇ προφάσει τῆς φαρμάξεως

ΦΑΙΔΡΑ.

πότερα δὲ χριστὸν ἢ ποτὸν τὸ φάρμακον ;

ΤΡΟΦΟΣ.

οὐκ οἶδ᾽· ὄνασθαι, μὴ μαθεῖν βούλου, τέκνον.

ΦΑΙΔΡΑ.

δέδοιχ᾽ ὅπως μοι μὴ λίαν φανῇς σοφή.

ΤΡΟΦΟΣ.

πάντ᾽ ἂν φοϐηθεῖσ᾽ ἴσθι· δειμαίνεις δὲ τί ;

φίλτρων νὰ ὑποκλέψῃ ἐκ τῆς Φαίδρας τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ εἰς συνέντευξιν πρὸς τὸν Ἱππόλυτον. Καὶ ὅμως, ἐὰν ὑπῆρξαν κριτικοὶ εὐμενῶς ἀποδεχθέντες τὰ ἄλλα συστατικὰ τῆς συνταγῆς, πρὸς τὸ συστατικὸν τοῦτο αὐτῆς, τὸν 'λόγον', ἡ κριτικὴ ἀνέκαθεν καὶ ἐν χορῷ ἐφάνη ἐπισήμως καὶ ἀδυσωπήτως ἀνένδοτος. Ἐὰν ὁ Ῥείσκ. ἔτρεψε τὸ 'πέπλων ἄπο' εἰς 'πέπλων λάκος', καὶ ὁ Ναύκ. εἰς 'πέπλων ῥάκος' ἢ 'πέπλωμά τι', τὰ διορθ. ταῦτα δὲν εὐδοκίμησαν· ἐξ ἐναντίας ὅμως, ἡ διόρθ. 'πλόκον', δι' ἧς ὁ Ῥείσκ. ἀντικατέστησε τὸν 'λόγον', μένει μέχρι σήμερον καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκδδ., ὅσαι ἐτήρησαν ἀνόθευτον ἐν τοῖς ἄλλοις τὸν στίχον. Τί θέλει ὁ 'λόγος' ἐν τῇ συνταγῇ τῶν φίλτρων ; ἐρωτῶσιν οἱ κριτικοί, καὶ τὸν μὲν 'πλόκον' παραδέχονται διὰ τὰς ἐν τῇ συνταγῇ τοῦ Λουκιανοῦ 'ὀλίγας τρίχας', τὸν δὲ 'λόγον' ἀποῤῥίπτουσιν, ὡς μὴ ἀναφερόμενον οὔτε παρὰ τῷ Λουκ. οὔτε παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ. Τουτέστιν ὁλόκληρον πλόκαμον ('πλόκον') ν' ἀποκόψῃ ἡ τροφὸς ἐκ πώλου ἀνεπισάκτου καὶ ἀδαμάστου, ὁποῖος ὁ Ἱππόλυτος, οἱ σοφοὶ ἄνδρες ἀποδέχονται ὡς ὀρθὸν καὶ δυνατόν, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἁπλῆν πρὸς αὐτὸν τῆς τροφοῦ συνομιλίαν. Ἄλλως ποίαν χρῆσιν τοῦ λόγου θὰ κάμῃ ἡ Τροφὸς ἂν ἐννοεῖ 'λόγου μνημόνευμα', ὡς ὁ Σχολ., ὃν 'τῷ λόγῳ τῆς Φαίδρας' συνάψασα ἔμελλε νὰ μεταχειρισθῇ ἐν τῇ ἐπῳδῇ κατὰ τὴν φάρμαξιν ἐπᾴδουσα, πάντα ταῦτα ἀφίνει ἀόριστα ἡ Τροφός, καὶ εὐλόγως. Ἡ δὲ Φαίδρα περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἐρωτήσῃ ἁπλῶς ἐν

516. *πότερα . . . φάρμακον ;*] ὅπερ ἀποδεικνύει τὴν πλήρη αὐτῆς περὶ τὰ τοιαῦτα μαγγανεύματα ἀδαημοσύνην· ἡ δὲ πανοῦργος τροφός, δὲν δίδει πλειότερον καιρὸν εἰς αὐτὴν νὰ σκεφθῇ, ἀλλὰ λέγει τὰ ἐν 517. Ἡ Φ. οὐχ ἧττον φοϐεῖται μὴ ἡ τροφὸς φανῇ 'λίαν σοφὴ' φαρμακεύτρια, ἀλλ' αὕτη καθησυχάζει τοὺς φόϐους της. Ὁρμεμφύτως τότε ἡ ἄνασσα ὑποπτεύει τὸν κίνδυνον ἐν 520, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ τροφὸς τὴν καθησυχάζει· ἀφίνουσα δ' οὕτω τὴν Φ. ἐπικαλεῖται τὴν ἀρωγὴν τῆς Κύπριδος, καὶ ὅσον διὰ τὰ λοιπά, οἱ ἔνδον 'φίλοι' μας θὰ τὰ βολεύσουν. Τίνες οἱ 'φίλοι' οὗτοι ; Ὁ ἐν τῇ ἀοριστίᾳ ἀγυρτικώτατος οὗτος πληθυντικὸς περαίνει τὴν ἠθογραφικῶς θαυμασίαν σκηνὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν παρεγνώρισαν τόσον ἐλεεινὰ οἱ σοφοὶ ἐν τῇ κριτικῇ ἰατροί, ὄχι ἴσως δι' ἄλλον λόγον, εἰμὴ διότι εἶνε τόσῳ μᾶλλον ἀνίκανοι νὰ ἐννοήσωσι τοιαῦτα ἀγυρτεύματα, ὅσον λεπτότερα εἶνε καὶ ἧττον διαφανῆ. Ἀλλὰ πταίει πρὸς Μουσῶν διὰ τοῦτο ὁ ποιητής, ἐὰν δὲν εἶνε ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ οὔτε Σαίξπηρ οὔτε Ἀριστοφάνης, ἀλλ' ὅ,τι μόνον ὤφειλε νὰ εἶνε, καὶ εὐτυχῶς εἶνε, Εὐριπίδης ;

519. *πάντ' ἂν φοϐηθεῖσ' ἴσθι·*] Τὸ ἀνέλλειπτον : *ἴσθι πάντ' ἂν φοϐηθεῖσ', εἰ τοῦτο φοϐεῖ* (πρϐλ. Ῥῆσ. 80 'πάντ' ἂν φοϐηθεὶς ἴσθι, δειμαίνων τόδε') =

ΦΑΙΔΡΑ.

μή μοί τι Θησέως τῶνδε μηνύσῃς τόκῳ.

ΤΡΟΦΟΣ.

ἔασον, ὦ παῖ· ταῦτ᾽ ἐγὼ θήσω καλῶς.
μόνον σύ μοι, δέσποινα ποντία Κύπρι,
συνεργὸς εἴης. τἄλλα δ᾽ οἷ᾽ ἐγὼ φρονῶ
τοῖς ἔνδον ἡμῖν ἀρκέσει λέξαι φίλοις.

ΧΟΡΟΣ.

Ἔρως Ἔρως, ὃ κατ᾽ ὀμμάτων στρ. α΄.
στάζεις πόθον, εἰσάγων γλυκεῖαν

ἴσθι, ὅτι πάντ᾽ ἂν φοβηθείης, εἰ τοῦτο φοβεῖ. Ἤτοι: μάθε πῶς ἂν φοβεῖσαι τόσο πρᾶγμα. δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα σ᾽ τὸν κόσμον, ποῦ νὰ μὴν ἤθελες φοβηθῇ.

521. *᾽ἔασον, ὦ παῖ*] οἰκονομικώτατα οὐδὲν πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀντέθηκε, καίτοι αὐτὴ ἐρωτήσασα τὴν Φαίδραν διὰ τί φοβοῖτο, ἀλλὰ μόνον φησίν, ἐγὼ ταῦτα θήσω καλῶς, οὐ βουλομένη κατήγορος ὕστερον ἑαυτῆς φωρᾶσθαι᾽. ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς 516.

525. *ὃ κατ᾽ ὀμμάτων στάζεις*] Ἐν Α ῾ὁ κατ᾽ ὀμμάτων, ὅστις στάζεις᾽, ὅπου προφανῶς τὸ ῾ὅστις᾽ εἶνε γλῶσσα ἑρμηνευτικὴ τοῦ ῾ὁ᾽, ὅπερ ὁ Ἄλδος ῾ὃ᾽ καὶ κατ᾽ αὐτὸν οἱ ἐκδ., ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς καὶ παρ᾽ Εὐσταθίῳ ῾ὃς κατ᾽ ὀμμάτων στάζεις᾽, ὅπερ ἄμετρον. Ὅτι τὸ ἄρθρον παρὰ τοῖς τραγικοῖς σπανίως μέν, ἀλλὰ λαμβάνεται ὅμως ἀντ᾽ ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας, εἶνε ἀναντίρρητον· ἐὰν δὲ μετὰ βεβαιότητος ἐνταῦθα μόνον ἀπαντᾷ ἡ ἑνικὴ ὀνομαστικὴ ᾽ὃ᾽ (=ὅς), τοῦτο εἶνε τύχης ἔργον, διότι οὐδὲ τῶν ἄλλων πτώσεων, τῶν ἀπὸ τοῦ ταῦ ἀρχομένων, γίνεται χρῆσις ἄνευ μετρικῆς ἢ ὁμοίας ἄλλης ἀνάγκης· ὅθεν καὶ ἀποβαίνει ἀληθὴς ματαιοπονία ἡ ἐξαφάνισις αὐτοῦ διὰ διορθώσεων. Οὕτως ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε διορθ. ᾽ὁ κατ᾽ ὀμμάτων ἱεὶς πόθον᾽, διότι, λέγει, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ στάζῃ ὁ ἔρως ἐκ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ πόθον; Ἀλλὰ τίς εἶπεν ἢ ἐφαντάσθη ποτὲ ὅτι τὸ ᾽ὃ (=ἔρως) κατ᾽ ὀμμάτων πόθον στάζεις᾽, σημαίνει ὄχι: *στάζεις πόθον κατὰ τῶν ὀμμάτων (τούτων) οὓς ἐπιστρατεύσῃ* (῾ὃς κατὰ τῶν ὀμμάτων τῶν ἐρωμένων ἡδονὴν καὶ ἐπιθυμίαν ἐπιχέεις᾽ ΣΧΟΛ.), ἀλλά: *στάζεις* (σὺ ὁ ἔρως) *ἐκ τῶν σαυτοῦ ὀμμάτων πόθον*; Τῇ ἀληθείᾳ ἀπαιτεῖται μεγάλη ἀδαημοσύνη τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅπως παρεκληφθῇ οὕτως οἰκτρῶς φράσις οὕτω σαφής, καὶ ἔτι μεγαλιτέρα τόλμη ὅπως ἕνεκα τοιούτου λόγου μεταβληθῇ τὸ κείμενον ἀρχαίου ποιητοῦ. Ἄλλως ἔδοξε τῷ Οὐεκλείνῳ, ἐκδόντι ᾽ὁ κατ᾽ ὀμμάτων στάζων᾽ (πρὸ τούτου εἶχε προτείνῃ ῾στάζων᾽ ὁ Πάλ. εἰς τὸν στ.), χωρὶς νὰ δικαιολογήσῃ ἄλλως τὸ διόρθωμά του τοῦτο ὁ σοφὸς κριτικὸς παρὰ μὲ μίαν παραπομπὴν εἰς Κρυγ. I, § 45, 2, 7, ὅπου ὁ λόγος περὶ τῆς παρὰ τοῖς πεζογράφοις παραθέσεως, καὶ ταύτης ἀσχέτου πρὸς τὸ διόρθωμά του. Ἡμεῖς θὰ παρακαλούσαμεν τὸν σοφὸν κριτικὸν νὰ μᾶς ἐπιδείξῃ καὶ ἓν μόνον παράδειγμα παρὰ ποιητῇ τοιαύτης παραθέσεως δύο μετοχῶν τῆς μὲν ἐνάρθρου, τῆς δὲ ἀνάρθρου, καὶ τούτων σημαινουσῶν ὅ,τι ποτὲ βούλεται καὶ ὀρέγεται νὰ σημαίνωσιν αἱ δύο αὗται λαμπραὶ μετοχαί του. Καὶ ὅμως τὸ αὐθαίρετον διόρθωμα εἰσήγαγεν εἰς τὴν β΄. ἔκδοσιν καὶ ὁ Οὐέϊλ.,

ψυχᾷ χάριν οὓς ἐπιστρατεύσῃ,
μή μοί ποτε σὺν κακῷ φανείης
μηδ' ἄρρυθμος ἔλθοις.
οὔτε γὰρ πυρὸς οὔτ'
ἄστρων ὑπέρτερον βέλος,

καίτοι ἐν τῇ σημειώσει αὐτοῦ παρατηρεῖ ὅσα καὶ τὸ πασίγνωστον καθ' ἡμᾶς τραγῴδιον (καθ' ὃ ἡ ἀγάπη = 'πόθος', ἔρως) 'ἀπὸ τὰ μάτια πιάνεται, στὰ χείλη καταιβαίνει, καὶ ἀπὸ τὰ χείλη στὴν καρδιὰ ῥιζώνει καὶ δὲν βγαίνει', πρὸς ὃ πρβλ. Μουσ. Ἡρ. καὶ Λέανδρ. 93 κἑξ., καὶ ὅσους ἄλλους παραβάλλει ὁ Βαρνέσ. εἰς τὸν ἡμέτερον στ.). Τὴν ἀτοπίαν τοῦ διορθώματος συναισθανόμενος, φαίνεται, ὁ Οὐέϊλ. προτείνει 'ὁ... στάξας', διὰ νὰ εἶνε, λέγει, ὑποταγὴς εἰς τὴν μετοχὴν 'εἰσάγων' ἢ 'στάξας', χωρὶς νὰ ἐννοῇ ὅ,τι προτείνει πράγματα ἀδύνατα ἕνεκα τοῦ ἄρθρου, ὅπερ ἠθέλησε νὰ φορτωθῇ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων.

527. *ψυχᾷ*] Οὕτως ἔν τισιν ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ψυχαῖς'. Ἕνεκα τοῦ ἐπακολουθοῦντος 'οὓς' (ὅπερ ἐν τοῖς ἀρίστοις, ἀντὶ τοῦ ἐν ἄλλοις 'αἷς' καὶ 'οἷς') ὁ Σχολ. 'ἀπὸ ἑνικοῦ εἰς πληθυντικὸν μετέβη', ὅπερ ἀμαθές, εἰ καὶ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὑπό τινων (Οὐαλκ. Βαρθ. κλπ.), διότι, ἐὰν οἱ ἐφ' οὓς ἐπιστρατεύεται ὁ Ἔρως εἶνε πολλοί, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου, καὶ ὅτι ὁ ποιητὴς εἶνε ἠναγκασμένος νὰ μεταχειρισθῇ τὸν πληθ. πρὸς δήλωσιν τῶν ψυχῶν αὐτῶν, λέγων 'ψυχαῖς', οὐδ' ὅτι, ἂν εἴπῃ 'ψυχῇ', ἐννοεῖ τὴν ψυχὴν ἑνός τινος μόνον ἐξ αὐτῶν, καὶ ὄχι ἁπάσας ἁπάντων. Ἐὰν δ' ἀνωτέρω εἶπεν 'ὀμμάτων' ὁ πληθυντικὸς ἕνεκα τοῦ μὴ ἑνικοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, ὄχι δ' ἕνεκα τῶν πολλῶν, ἐφ' οὓς ἡ ἐπιστράτευσις. Ὁπωσδήποτε τοῦτο μᾶς διδάσκει τοὐλάχιστον πῶς ἐπῆλθεν ἡ ἐν τοῖς χειρογρ. μεταβολὴ τοῦ 'ψυχῇ' εἰς 'ψυχαῖς'.

ἐπιστρατεύσῃ,] Ἡ ὑποτακτικὴ ἄνευ τοῦ *ἄν*, καθ' ἃ πολλάκις εἴδομεν. Ὁ Ἐρουέρδ. ἀθετῶν τὴν γραφὴν διώρθωσεν 'ἐπιστρατεύῃ'. Οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς διορθώσεως ταύτης, εἰμὴ ὅτι ὁ ἄλλως σοφώτατος ἀνὴρ δὲν ἐννοεῖ τὴν διαφορὰν τοῦ ἐνεστῶτος ἀπὸ τοῦ ἀορίστου.

528. *σὺν κακῷ*] 'ἐπὶ κακῷ' ΣΧΟΛ.

529. *ἄρρυθμος*] 'ἄμετρός τις καὶ ἄτακτος'. ΣΧΟΛ.

531. *ἄστρων... βέλος*,] Ἡμαρτημένως οἱ πλεῖστοι ὡς 'ἄστρων βέλος' ἐκδέχονται οἱ μὲν τοῦ ἡλίου, οἱ δὲ τῆς σελήνης τὰς ἀκτῖνας, καὶ ἄλλοι τὰς τοῦ Σειρίου ἢ Κυνός, διότι, ἐξαιρουμένου τοῦ ἡλίου, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸ βέλος, ἤτοι τὴν δύναμιν ἢ τὰς φλόγας τοῦ πυρός, τὸ βέλος ἤτοι τὸ φῶς ἢ αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης ἢ οὑτινοσδήποτε ἄλλου ἄστρου, εἰς λόγον θερμότητος; Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀδύνατον καθιστᾷ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τὸ ἐπίθετον 'ὑπέρτερον', ἑρμηνευόμενον κοινῶς: *κρεῖσσον*, *ἰσχυρότερον*. Ὀρθῶς ἡρμήνευσε μόνος ὁ Οὐάλκεν. τὸ 'ἄστρων ὑπέρτ. βέλος' = *οὐράνιον βέλος*, ἤτοι: *κεραυνόν*. Περὶ τοῦ 'ἄστρων' = *οὐρανοῦ*, πρβλ. εἰς Φοιν. 1, 507, 1113, καὶ σελ. 431-3. Ἐπιῤῥωνύει δὲ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην καὶ ἡ κοινὴ συνήθεια, 'ἀστρικὸν' μὲν ὀνομάζουσα τὴν ἐξ οἱουδήποτε ἄστρου ἐπήρειαν ἢ νόσον (πολλάκις τὴν ἐκ τῆς σελήνης ἰδίως = τὰ φεγγαριάτικα), ἀστροπελέκι δέ, ἤτοι: *οὐράνιον πέλεκυν* (ὄχι: *πέλεκυν ἀστραπῆς*, καθ' ἃ ἀξιοῦσι Κορ. Ἀτ. Δ', 37, Βυζάντ. ἐν τῇ λ., Οἰκονόμ. Σλαβονοῤῥ. συγγεν. Β', 398, ὅστις καὶ γράφει αὐθαιρέτως 'ἀστραποπελέκιον', ὅπερ οἱ ἄλλοι μόνον ὡς γραπτέον ἀξιοῦσιν ἐκ τῆς κατ' αὐτοὺς ἐτυμολογίας συνεικάζοντες) τὸν κεραυνόν.

οἷον τὸ τᾶς Ἀφροδίτας
ἵησιν ἐκ χερῶν
Ἔρως ὁ Διὸς παῖς.
ἄλλως ἄλλως παρά τ' Ἀλφεῷ ἀντ. α.
Φοίβου τ' ἐπὶ Πυθίοις τεράμνοις
βούταν φόνον Ἑλλὰς αἶ' ἀέξει·
Ἔρωτα δὲ τὸν τύραννον ἀνδρῶν,
τὸν τᾶς Ἀφροδίτας
φιλτάτων θαλάμων
κληδοῦχον, οὐ σεβίζομεν,
πέρθοντα καὶ διὰ πάσας
ἰόντα συμφορᾶς
θνατοῖς, ὅταν ἔλθῃ.
τὰν μὲν Οἰχαλίᾳ στρ. β'.

ὑπέρτερον] Οἱ κριτικοὶ ὁλόκληρον τὴν ῥῆσιν παρερμηνεύοντες ἐκλαμβάνουσι κατηγορηματικῶς τὸ συγκριτικὸν 'ὑπέρτερον', καὶ ὅρον συγκρίσεως ζητοῦντες καὶ μὴ εὑρίσκοντες, φαντάζονται οἱ μὲν σύνταξιν κατὰ τὸ σημαινόμενον, οἱ δὲ συνανάμιξιν δύο συντάξεων ἤτοι τοῦ: *ὑπέρτερον ἤ*, καὶ τοῦ: *τοιοῦτον οἷον*, καὶ ἄλλοι ἄλλα τοιαῦτα τερατολογήματα. Τὸ 'ὑπέρτερον' νοητέον τοπικῶς καὶ ἀνάρθρως, ἡ δ' ὅλη συνθήκη καὶ ἔννοια τῆς ῥήσεως εἶνε αὕτη: *Οὔτε γὰρ τὸ τοῦ πυρὸς οὔτε τὸ ὑπέρτερον* (*ὡς ὕπερθεν ὄν, ἐν οὐρανῷ*) *τῶν ἄστρων* (=*τοῦ οὐρανοῦ*) *βέλος* (*τοιοῦτόν ἐστιν*), *οἷον* (αἰτιατ. κατηγορημ. ἤτοι=*οἷον ὄν*) *τὸ τῆς Ἀφροδ. βέλος ἵησιν ἐκ χερῶν ὁ Ἔρως, ὁ Διὸς παῖς*. Προείπομεν δέ, ὅτι τὸ 'ὑπέρτερον (τῶν) ἄστρων (=*τὸ οὐράνιον*) βέλος' εἶνε ὁ κεραυνός.

535. *ἄλλως*] Ὁ Οὐαλκεν.: *ἄλλως ἢ ὡς ὤφειλεν*, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο στήριγμα ἔχει εἰ τὴν ἰδίαν τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ φαντασίαν. Ὀρθῶς ὁ Σχολ. 'μάτην', καὶ κατὰ τοῦτον καὶ οἱ νεώτεροι πάντες.

536. *παρά τ' Ἀλφεῷ*] ἐξ εὐφήμου ἀποφυγῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Διὸς ὑποδεικνύεται μόνον ὁ ποταμός, παρ' ᾧ ἡ Ὀλυμπία, ὅπου ὁ ναὸς τοῦ Διός, ᾧ βουφονοῦντες θύουσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις πανηγυρίζοντες.

537. *βούταν φόνον*]=*βουφόνια*.

αἶ'] Παρενεβλήθη ὑπὸ Ἑρμάνν.

542. *πέρθοντα*] (θνατούς, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ) *πορθοῦντα* ('πορθεῖν: ... ὀλλύναι'. ΗΣΥΧ. πρβλ. εἰς Φοιν. 568 καὶ Ἑκάβ. 908).

542-4. *διὰ πάσας... θνατοῖς*,] Ἡ δοτικὴ 'θνατοῖς' ἀντιπεριποιητικῶς εἰς τὸ 'ἰόντα', ἤτοι κατὰ λέξιν: *διὰ πάσης ἐρχόμενον συμφορᾶς ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν θνητῶν*, =*πᾶσαν συμφορὰν θνητοῖς ἐπιμηχανώμενον*, 'παντὸς κακοῦ πειραθῆναι ποιοῦντα.' ΣΧΟΛ.

545. *τὰν μὲν Οἰχαλίᾳ*] Ὁ 'μὲν' ἀναπόδοτος, εἰ καὶ λογικῶς τὰ ἐν τῇ ἀντιστροφῇ συναποτελοῦσι κανονικὴν ἀπόδοσιν· ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἔκρινε, καὶ εὐλόγως, ὡς ἁρμοδιωτέραν τοῦ 'δὲ' ἐν τῷ πέρατι τοῦ στασίμου τὴν ἐπιφωνηματικὴν ἐκφορὰν 'ὦ Θήβας κτλ.', ὡς μεγαληγορωτέραν. Ἡ δοτικὴ 'Οἰχα-

πῶλον, ἄζυγα λέκτρων,
ἄνανδρον τὸ πρὶν καὶ ἄνυμφον, οἴκων
ζεύξασ' ἀπ' Εὐρυσίων, δρομάδα
Ναΐδ' ὅπως τε Βάκχαν,

λίᾳ' τοπικῶς, ὡς πολλάκις καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς, μάλιστα τῷ ἡμετέρῳ. Ὁ λόγος ἐν τῇ στροφῇ περὶ τῆς Ἰόλης, θυγατρὸς τοῦ ἐν Οἰχαλίᾳ Εὐρύτου, ἣν οὗτος καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καίπερ πρὶν ὑποσχόμενοι, ἠρνήθησαν ὅμως ἔπειτα εἰς τὸν Ἡρακλέα. Ἐν ᾧ δὲ (καθ' ἣν παράδοσιν ἀκολουθεῖ, ὡς φαίνεται, καὶ ὁ ἡμέτερος ποιητὴς) οἱ μὲν οἰκεῖοι τῆς Ἰόλης πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῆς ἐφονεύοντο, ἡ δὲ πόλις εἰς τὸ πῦρ παρεδίδετο, αὕτη, ἀθῴα τέως καὶ τοῦ ἔρωτος ἀπειροτάτη, ἐγκατέλιπε τὰ πάντα καὶ ἔφυγε δρομαία καὶ παρεδόθη ὡς μαινὰς εἰς τὸν Ἡρακλέα. Τόσον εἶχε μεταβάλη τὰς φρένας αὐτῆς ἡ Κύπρις.

546. *πῶλον*] 'πώλῳ τὸ ἀκμαῖον αὐτῆς εἴκασεν'. ΣΧΟΛ. Μᾶλλον καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Ἑκάβ. 143. Τὸ 'πῶλος' παρ' Εὐριπ. καταντᾷ προσηγορικὸν μᾶλλον, σχεδὸν ἐκλειπούσης τῆς ἰδέας τῆς μεταφορᾶς, καὶ σχεδὸν συνωνυμοῦν τῷ 'παῖς' ἐπί τε υἱῶν καὶ θυγατέρων. Εἴπομεν ταῦτα, διότι δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν σύναψιν τοῦ 'ἄζυγα' πρὸς τὸ 'πῶλον', ὅπως θέλει ὁ Οὐέϊλ. καὶ Βαρθ., ἐπειδὴ ἡ μὲν 'πῶλος' καὶ οἴκοθεν δῆλον ὅτι εἶνε 'ἄζυξ', τὸ δὲ 'λέκτρων', συναπτόμενον ὄχι πρὸς τὸ 'ἄζυγα', ὅπως πρέπει, ἀλλὰ πρὸς τὸ 'ἄνανδρον', συναποτελεῖ φράσιν ἀήθη καὶ ὄχι λίαν λογικήν. Τὰ μέλη τῆς παραθέσεως καθ' ἡμᾶς ὅπως διεστίχθησαν ἐν τῷ κειμένῳ.

548-50. *οἴκων ζεύξασ' ἀπ' Εὐρυσίων,*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ζεύξασ' ἀπειρεσίαν'. Ἀλλ' ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη ἦτο προϊὸν φθορᾶς, καὶ οἴκοθεν δῆλον, καὶ ἐκ τοῦ Σχολ. 'ζεύξασ' ἀπειρεσίαν: ἀποζεύξασα δὲ καὶ ἀποχωρίσασα τῶν οἴκων'. Καὶ ὁ μὲν Βρύγκ. διώρθ. 'ζεύξασ' ἄπο, τρομερὰν δρομάδα', ὁ δὲ Ματθ. 'οἴκων ζεύξασ' ἄπ' εἰρεσίᾳ' (ἤτοι: *ἀποζεύξασα τῶν οἴκων τῇ κωπηλασίᾳ, οἴκοθεν νηΐ ἀπαγαγοῦσα*), ὅπερ καὶ εἰσήχθη εἰς ἁπάσας τὰς μετ' αὐτὸν ἐκδδ. (Δινδ. Ἀρτ. Φιξ. Κιρχ. Ναυκ. Πάλ. Βαρθ.). Ὁ Οὐέϊλ. ἀποκρούων τὴν διόρθωσιν ταύτην, ὡς φθείρουσαν, λέγει, τοὺς ὡραίους στίχους, ἀφίνει τὸ τῶν βιβλ. 'ἀπειρεσίαν', ἀλλ' ἀνεξήγητον, ὡς ἐφθαρμένον. Ἀλλὰ καὶ ἡ διόρθωσις τοῦ Ματθ. εἶνε ἐσφαλμένη, διότι οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ χώραν εἰς τὴν τῆς πέρσεως καὶ καταστροφῆς τῆς Οἰχαλίας περιγραφὴν ἡ 'εἰρεσία', διότι πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ῥίψῃ ἡ Κύπρις εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἡρακλέους τὴν Ἰόλην διὰ θαλάσσης μὲν ἄγουσα, ἀλλὰ 'δρομάδα'; Ὁ Μόγκ. 'Εὐρυτιδᾶν', ἔτι δὲ κάλλιον ὁ Βουττμᾶνν. 'Εὐρυτίων' (ἤτοι: 'οἴκων... Εὐρυτίων' = *οἴκων Εὐρύτου*), ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Οὐεκλ. Οὕτως ἀνέγνων ἄλλοτε καὶ ἐγώ, ἀλλ', ἐπειδὴ ἡ γραφὴ ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τῶν παραδεδομένων γραμμάτων (ἀπειρεσίαν) ἐπροτίμησα νὰ γράψω τὸ 'Εὐρυσίων' (πρβλ. Ἄνυτος-Ἀνύσιος, Ἄρητος (τοῦ)-Ἀρήσιος, Ἔρυτος-Ἐρυσίχη κλπ.), ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ αὐτὸ τὸ παρά τισιν 'Εὔρυτος' εὕρηται παρ' ἄλλοις: 'Εὔρυσος'.

550. *Ναΐδ' ὅπως τε Βάκχαν*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν Eacd ἀντὶ τῶν ἐν ἄλλοις: 'ναΐδα, ναΐδαν, αΐδ', αΐδαν'. Ὁ Μυσγρ. 'δρομάδα τιν' (ὁ Μογκ.: 'τὰν') Ἄϊδος ὥστε', καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Ἀλλ' οὔτε τὸ '"Αϊδος Βάκχα' (ἐν τῷ Ἑκ. 1077 ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ Πολυμ. 'βάκχαι Ἅιδου' αἱ Τρῳάδες εὐλόγως, ὡς τυφλώσασαι μὲν αὐτόν, σφάξασαι δὲ τὰ τέκνα του, ὡς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἐν Ἡρ. μ. 1119 '"Αιδου Βάκχος' διὰ τὰς μανιώδεις παιδοκτονίας του) δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν Ἰόλην, ἥτις οὐδένα μὲν οὐδὲν κακὸν ἔδρασεν, αὐτὴ δὲ μό-

σὺν αἵματι, σὺν καπνῷ
φονίοις θ' ὑμεναίοις,
Ἀλκμήνας τόκῳ Κύπρις ἐξέδωκεν·
ὦ τλάμων ὑμεναίων.
ὦ Θήβας ἱερὸν ἀντ. β'.
τεῖχος, ὦ στόμα Δίρκας,
συνείποιτ' ἂν ἁ Κύπρις οἷον ἕρπει.

νον δεινὴν ἔπαθε τὴν ἐξ ἔρωτος μανίαν, ὅθεν καὶ 'Βάκχη' μὲν δυναμένη νὰ ἐπονομασθῇ, ὄχι ὅμως καὶ '"Αϊδος βάκχη'. Καὶ τὸ μὲν 'τιν'' τοῦ Μυσγρ. εἶνε μὲν ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ἀνεκτόν, ἀλλ' ἄμετρον, τὸ δὲ 'τὰν' τοῦ Μογκ. ὅλως σόλοικον καὶ ἀπόβλητον. Ὁ Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθώσας 'μαινάδα τιν' ὥστε βάκχαν', ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι παλαιογραφικῶς (τὸ παλαιογραφικὸν ψηφοθέτημά του οὐδεὶς σπουδάζων δύναται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν) τὸ 'μαινάδ'' εἶνε ἀδικαιολόγητον, καὶ λεκτικῶς μεταξὺ τοῦ 'δρομάδα' καὶ 'Βάκχην' κείμενον, παρέλκει. Ἡ ἐν τῇ παραδόσει ἡμετέρα γραφὴ καὶ μετρικῶς εἶνε ἄμεμπτος (ἡ ἄρχουσα συλλαβὴ τοῦ ἐν 560 'διογόνοιο' ἐξελήφθη κακῶς ὡς βραχεῖα, καὶ διὰ τοῦτο παρενεβλήθη μὲν ἐκεῖ τὸ 'τάν', ἔμεινε δὲ ἀνέκθλιπτον τὸ 'ναΐδα' ἐν τῷ ἡμετέρῳ 550 παρὰ πάντα λόγον), καὶ νόημα τὸ μόνον ἐκ παντὸς λόγου ὀρθὸν παρέχει, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐκλάβῃ τις τὸν 'τὲ' τὸν μετὰ τὸ 'ὅπως' ὡς ἀργόν, ὅπως τὸν ἐν τῷ 'ὥστε' τῷ ἐκ διορθώσεως, ἀλλ' ὡς συμπλέκοντα τὸ 'δρομάδα ναΐδα' πρὸς τὸ 'Βάκχαν' κατὰ μετάθεσιν ἕνεκα τοῦ μέτρου (πρβλ. εἰς Φοιν. 96, 335, Ἑκάβ. 14-5, 80, 463, κλπ.) ἤτοι: *τὰν μὲν ἐν Οἰχαλίᾳ πῶλον, ἄζυγον λέκτρων* (=*ἄγαμον*), *ἄνανδρον τὸ πρὶν καὶ ἄνυμφον*, *ἀποζεύξασα* (=*ἀποχωρίσασα*, πρβλ. Φοιν. 330-1) *Εὐρυσίων* (=*τῶν Εὐρύτου*) *οἴκων*, *ὅπως δρομάδα Ναϊάδα νύμφην* (=σὰν τρεχάτη Νεράϊδα, πρβλ. Ἑλέν. 187 'Νύμφα τις οἷα Ναῒς ὄρεσι φυγάδα νόμον ἱεῖσα γοερόν') *καὶ Βάκχαν* κτλ.

551. *σὺν αἵματι, σὺν καπνῷ*] Τὸ μὲν διὰ τοὺς φονευομένους οἰκείους, τὸ δὲ διὰ τὸν καιόμενον οἶκον καὶ τὴν πόλιν.

552. *φονίοις θ' ὑμεναίοις*,] Ἀντὶ τῆς κοινῆς ταύτης ὁ Οὐέϊλ. 'φονίοις ἐφ' ὕμνοισιν', ὅπως συναρμοσθῇ μετρικῶς πρὸς τὸ ἀντιστροφικὸν 561 'κατεύνασε'. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἐφθαρμένον, ὅπως θέλομεν ἴδῃ.

554. *ὦ τλάμων*] ἤτοι: *ὦ τλάμων* (*Ἰόλη*). Ἡ δὲ γενικὴ 'ὑμεναίων' καθ' ἃ εἰς Ἑκάβ. 661. 'Διὰ μέσου τοῦτο ἐσχετλίασται· εἶτα τὸ τῆς ἑτέρας ἱστορίας ἐπισυνῆπται'. ΣΧΟΛ.

556. *ὦ στόμα*] Ὄχι διὰ τὴν ἐκ σεισμοῦ ῥωγμὴν τῆς γῆς, ἐξ ἧς ἀνέβλυσεν ἡ πηγὴ Δίρκη, ὥς τινες ἀναποδείκτως, ἀλλὰ διὰ τὴν νύμφην Δίρκην, ἧς καὶ τὸ στόμα κυριολεκτικῶς ἐπιμαρτύρεται ὁ χορός.

557. *συνείποιτ' ἂν*] Ἀντὶ τῆς κοινῆς ταύτης (ἐν τοῖς Bbc 'συνείπετ'', ὅπερ ἀσυνάρμοστον ἐνταῦθα πρὸς τὸ 'ἄν', ὁ δὲ Κιρχ. καὶ Οὐεκλ. 'συνείπαιτ'') ὁ Ναύκιος ἐξέδωκε διορθῶν 'συνειδεῖτ'', διότι, λέγει, ἁπανταχοῦ τὸ συνεῖπον κλπ. σημαίνει: *λέγω ὑπέρ τινος, ὑποστηρίζω τινὰ διὰ λόγου*, ὅπερ ἐδῶ ἀνεφάρμοστον. Ἀλλὰ τί ἄλλο πράττει λοιπὸν ὁ συνειπών, ἢ συμφάσκων τινί, εἰμὴ νὰ ὑποστηρίζῃ αὐτὸν ἐν οἷς λέγει, δι' ὧν οὗτος συμφάσκων λέγει; Ὅθεν καὶ ὁ Σχολ. 'συνείποιτ' ἄν: συμμαρτυρήσεται (γράφε: συμμαρτυρήσαιτ' ἄν'). Οὐδὲν ἄρα λογικώτερον

βροντᾷ γὰρ ἀμφιπύρῳ τοκάδα
διογόνοιο Βάκχου
νυμφευσαμέναν πότμῳ
φονίῳ κατέκνασεν.

τοῦ ὅτι ὁ Χορὸς ἐπιμαρτύρεται τὴν Δίρκην καὶ τὰ τείχη τῶν Θηβῶν εἰς ὅσα λέγει· ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἀλογώτερον τοῦ νὰ προσκαλέσῃ ὁ Χορὸς τὴν Δίρκην καὶ τὰ Θηβ. τείχη, νὰ συνειδῶσιν οἷον ἕρπει ἡ Κύπρις. Πῶς συνείσονται τοῦτο τὰ ὄντα ταῦτα, εἰ μὴ ἤδη συνίσασι; Τίνι δὲ καὶ συνείσονται τοῦτο; τῷ ἐπὶ τὴν συνείδησιν τοῦ τέως ἀσυνειδήτου καλοῦντι αὐτὰ χορῷ; Οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν τὴν ἄκραν ἐν τῷ παραδιορθώματι ἀτοπίαν.

ἁ Κύπρις οἷον] Οὕτως ὁ Μόγκ. διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀντιστροφικὸν ἐξίσωσιν τοῦ μέτρου ἀντὶ τοῦ κοινοῦ 'οἷον ἁ Κύπρις'.

οἷον ἕρπει] =ὡς (*ὅπως*) *ἕρπει*· τὸ δ' 'ἕρπω' ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *βαίνω, πορεύομαι*. Πρβλ. 'ἕρπει: βαδίζει... παραγίνεται.' ΗΣΥΧ. Ὁ Ναύκ. χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ποιητικὴν ταύτην τῆς λέξεως χρῆσιν, ἐνόθευσεν αὐτὴν καὶ ἐξέδωκε διορθ. 'οἷον ἕρδει (=ἕρδει'). Ἀλλ' *οἷα ἕρδει* δύναταί τις νὰ εἴπῃ ἑλληνιστί, ὄχι ὅμως καί: *οἷον ἕρδει*, ἄνευ οὐσιαστικοῦ καὶ ἀορίστως.

559. *βροντᾷ γὰρ ἀμφιπύρῳ*] Ποιητικῶς καὶ εἰκονικώτατα ἐνταῦθα τὸ ἔργον ἀντὶ τοῦ ἐργάτου, ἤτοι τό: ἀμφίπυρος βροντὴ ἀντὶ τοῦ: *ὁ ἀμφίπυρος* (=*πυρόεις*), *(ὑψι)βρεμέτης* (*Ζεύς*). Τὸ βροντὴ εἶνε ὡς ἐκ τοῦ ἐτύμου: βρομ-(παρὰ τὸ *βρέμ-ω*) τή.

'*τοκάδα*] μητέρα.' ΣΧΟΛ.

560. *διογόνοιο*] Ἡ κοινὴ 'τὰν διογόνοιο'. Περὶ τῆς ἐκ μετρικῶν λόγων ὑπὸ ξένης χειρὸς παρεμβολῆς (μεταθέσεως καθ' Ἀρτ. ὅστις καὶ γράφει 'τὰν τοκάδα διογ. Β.') τοῦ 'τάν', ἴδ. εἰς 550.

562. *κατέκνασεν*.] Οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τῆς ἔν τε ταῖς βιβλ. καὶ τοῖς ἐκδδ. κοινῆς 'κατεύνασε', ὅπερ ἑρμηνεύουσι κοινῶς κατὰ τὸν Σχολ. 'τὴν γὰρ μητέρα τοῦ Βάκχου συγκοιμηθεῖσαν οὐ τῷ Διΐ, ἀλλὰ βροντῇ ἀμφιπύρῳ, πότμῳ φονίῳ κατεύνασεν, ὅ ἐστι κατεκοίμησεν, εὐφήμως ἀντὶ τοῦ ἀνεῖλεν'. Ἀλλ' ἡ κοινὴ αὕτη οὐ μόνον ἀντιμάχεται πρὸς τὸ μέτρον, ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ νόημα. Τὸ ῥῆμα *κατακλίνω* σημαῖνον, ἐμφαίνει μὲν συνεκδοχικῶς, ὡς εἰκός, καί: *κοιμίζω*· ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ὅμως καὶ παραγώγου ταύτης ἐκδοχῆς δὲν δύναται νὰ προεκταθῇ καὶ εἰς τὴν τρίτην, τὴν τοῦ *φονεύω*, ὅπως αὐτὸ τὸ *κοιμίζω* μετὰ τοῦ 'ἀμφιπύρῳ φλογμῷ' ἐν Ἑκάβ. 472, ὅπερ μετ' ἄλλων παραβάλλουσιν οἱ κριτικοί. Ἐν δὲ τῷ Σοφ. Ἀντ. 833 'ᾇ (Νιόβη) με δαίμων ὁμοιοτάταν κατευνάζει' νοεῖται κυρίως ὄχι ὁ θάνατος, ἀλλ' ἡ 'τάφῳ πετραίῳ (Σοφ. Ἠλ. 148)' περιβολή, ἡ 'πετρώδης κατῶρυξ' (Σοφ. Ἀντ. 774), ἥν, καθ' Ὅμηρον εἰπεῖν, ὡς 'χιτῶνα λάϊνον', ἔμελλε νὰ περιδυθῇ ἡ Ἀντιγόνη, ζῶσα εἰς αὐτὴν καταθαπτομένη, τούτου δ' ἕνεκα καὶ παρομοιάζει ἑαυτὴν μὲ τὴν Νιόβην, ἥτις ζῶσα καὶ αὕτη περιεδύθη ἀκριβῶς 'λάϊνον χιτῶνα'. Ἄλλο ἄρα ἡ τοιαύτη ἐν πέτραις κατάκλισις, εἰς ἣν καὶ ἂν μέλλει ποτὲ νὰ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, εἴτε διὰ τὴν ἀπολίθωσιν εἴτε διὰ τὴν μακρὰν ἐν ἀσιτίᾳ διαμονήν, ὡς ἀπὼν δὲν προσπίπτει καὶ ἀμέσως εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ἀκροατοῦ ἢ ἀναγνώστου, καὶ ἄλλο ἡ ἐκ τῶν φλογῶν κοίμισις, ἤτοι ἡ διὰ τοῦ πυρὸς θανάσιμος φθορὰ καὶ ἄμεσος ἐξαφάνισις. Τὸ τελευταῖον τοῦτο θέλει προφανῶς νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ ἡμετέρῳ τόπῳ, ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς μὲν λέγει, καθ' ἃ προείπομεν, τὸ 'κατεύνασε', κάλλιστα δὲ καὶ ἀκριβέστατα ὅπερ ἐγράψαμεν 'κατέκνασε'. Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα τοῦ *κνάω* (παρ' ὅ: *κνήθω*, *κνῶ*, *κναίω*, *κνύω*, *κνίζω*, πιθανώτατα δὲ καί: *κνοῦς* =

δεινὰ γὰρ τὰ πάντ' ἐπιπνεῖν, μέλισσα δ'
οἵά τις πεπόταται.

χνοῦς, κόνις κλπ) σημασία εἶνε: *ξέω*· ἀλλὰ χωρὶς ν' ἀξιώσωμεν, ὅπως τῶν γλωσσολόγων ἔνιοι, ὅτι ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ ῥήματος εἶνε: *τιτρώσκω, ὄλλυμι*, λέγομεν μόνον, ὅτι, καίτοι ἐν τῇ σωζομένῃ χρήσει τὸ *κνάω* λαμβάνεται ἀείποτε ἐπὶ τῆς ἐκδοχῆς *ξέω*, ὅπως ὅμως τὸ τούτῳ εἴτε συνέτυμον, εἴτε καὶ μόνον συνώνυμόν πως, *ξαίνω* λαμβάνεται πολλάκις ἀντὶ τοῦ *κατακόπτω, καταμελίζω, κατασπαράττω, ἐκφθείρω* κττ. (οἷον Σοφ. Αἴ. 728 'τὸ μὴ οὐ πέτροισι πᾶς καταξανθεὶς θανεῖν', Εὐρ. Φοιν. 1159 'πρὶν κατεξάνθαι βολαῖς' ['πρὶν κατὰ πληγὰς αἱματωθῆναι, διαφθαρῆναι'. σχολ.], Ἱκετ. 503 'πέτροις καταξανθέντες ὀστέων ῥαφάς', Ἡρ. μ. 284 'ἡμᾶς... θνήσκειν χρεὼν μὴ πυρὶ καταξανθέντας' = *ὑπὸ τοῦ πυρὸς καταναλωθέντας, ἐκφθαρέντας, ἐξαφανισθέντας*), οὕτω καὶ τὸ *κνάω*· μάρτυς δὲ τούτου ὁ Ἡσύχ. ἐν τοῖσδε: 'κνᾶσαι: ὀλέσαι, λυπῆσαι', '*κνῇ* (κνεῖ): κόπτει', 'κνηστήρ: φονεύς, ὀλετήρ', 'κνίσαι (= κνῆσαι): φθεῖραι, ὀλέσαι, λυπῆσαι', 'κνίζων, λυπῶν', 'ἀποκναίει: λυπεῖ, φονεύει, ἀπολλύει, ἀποτρίβει, ἀποκόπτει', κλπ. Τὴν χρῆσιν ταύτην θὰ ἐπεμαρτύρουν καὶ ἄλλα τῆς γλώσσης μνημεῖα, ἐὰν ἐσῴζοντο· ἀλλ' ἡμεῖς καὶ ἐπὶ τούτων μόνων στηριζόμενοι φρονοῦμεν ἀδιστάκτως, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'πότμῳ φονίῳ κατέκνασε' = *θανάτῳ φονικῷ κατέξηνε* (κατὰ τὸ Ἡρ. μ. 284), ἤτοι *ἐξέφθειρεν, ἐξανήλωσεν, ἐξηφάνισεν*. Ὁμοίως καὶ κατωτέρω (1376 κέξ.) ἔχομεν τὸ 'διά τ' εὐνᾶσαι', ὅπου, ὡς θέλομεν ἴδῃ, τὸ 'εὐνᾶσαι' οὐδὲν ἔχει νόημα, καὶ ὅπου ὁμοίως γραπτέον 'κνᾶσαι,' τοῦ βιβλιογράφου ἐκλαβόντος τὸ *εκ* ὡς *ευ*, ἅπερ γνωρίζουσιν οἱ εἰδήμονες πόσον ὁμοιάζουσιν ἐν τῇ μικρογραφίᾳ τῶν χειρογράφων. Τὰς τῶν ἄλλων διορθώσεις (Βρύγκ. 'κατεκοίμασε', Μαρκλ. 'κατένασσε', Μόγκ. 'κατακοιμᾷ', Ματθ. 'τε κατευνάζει', Βώθε. 'κατέλυσε' Πάλ., 'κατέπαυσε') παρερχόμεθα ὡς περιττάς, τὰς δ' ὡς ἀσυστάτους ἢ ἀποβλήτους.

263. *δεινὰ γὰρ τὰ πάντ' ἐπιπνεῖν*,] Ἐν τοῖς βιβλ. 'δεινὰ γὰρ παντ' ἐπιπνεῖ' A, 'δ. γ. πάντα γε πιτνεῖ' BCbc, 'πάντα γε ἐπιπιτνεῖ' καὶ ὕπερθεν 'ἐπιπνεῖ' E, 'πάντα ἐπιπνεῖ' d, 'πάντα τ' ἐπιπνεῖ' *B*, 'τὰ πάντ' ἐπιπνεῖ' *C*. Τὴν τελευταίαν γραφὴν ἐπροτίμησα μετὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἐκδδ., ἐν ᾧ ὁ Κιρχ. ἐξέδωκε διορθῶν 'πάντα γ' ἐπιπνεῖ,' καὶ κατὰ τοῦτον Ναύκ. Πάλ. καὶ Οὐεκλ. Πῶς ἐκδέχονται οἱ κριτικοὶ οὗτοι τὸ 'ἐπιπνεῖ' ἀγνοοῦμεν, ἓν μόνον μᾶς διδάσκει ἡ ἐξάλειψις τοῦ ὀνόματος 'πάντα,' ὅτι τὸ ῥῆμα ἐκδεκτέον ἀμεταβάτως καὶ μεταφορικῶς, ἤτοι: *ἐπέρχομαι μέγα φυσῶν, ἄγριος καὶ ὁρμητικός*, ὅπερ, ἐπιπροστιθεμένης μάλιστα τῆς κατηγορηματικῆς ὀνομαστ. 'δεινὰ (=δεινή)', οὔτε πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὸ ἦθος τῆς 'ἑρπούσης' (557) Ἀφροδίτης συμβιβάζεται, οὔτε πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ ῥήματος, ἰδίως παρὰ τοῖς τραγικοῖς. Ἡ αἰτιατ. 'πάντα' εἶνε ἀπαραίτητος, διότι τὸ ῥῆμα κεῖται μεταβατικῶς, καὶ σημαίνει: *τῆς ἐμῆς ἐπιπνοίας ἐμπιπλὰς* (ἤτοι: *ἐμπνέων*) *κινῶ τι ἤ τινα* (πρβλ. εἰς Φοιν. 795). Ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς αἰτιατικῆς τὸ νόημα τῆς φράσεως εἶνε πλημμελὲς ἕνεκα τοῦ 'δεινά,' ὅπερ ἐν τῇ μεταβατικῇ μάλιστα ἐκδοχῇ τοῦ ῥήματος, ἀποβαίνει καὶ ὅλως ἀδύνατον. Πρόδηλον, ὅτι ἐκ τοῦ 'ἐπιπνεῖ' ἐξερρύη τὸ νῦ, διὸ καὶ ἔγραψα 'ἐπιπνεῖν' ἤτοι: *δεινὴ γὰρ* (*ἐστιν*, ἡ Κύπρις δηλ.) *τὰ πάντα ἐπιπνεῖν* (= *κινεῖν ἐπιπνέουσα*, ἤτοι *τοῦ πνεύματος αὐτῆς πληροῦσα.*)

564. *οἵά τις*] Ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινὴ 'οἷα τις'. Εἰς μάτην ὁ Μόγκ. ἔτρεψεν εἰς 'οἵά τις' (= ὥς τις) τὸ ἡμαρτημένον 'οἷα τις' ἀποδεί-

ΦΑΙΔΡΑ.

σιγήσατ', ὦ γυναῖκες· ἐξειργάσμεθα.

ΧΟΡΟΣ.

τί δ' ἔστι, Φαίδρα, δεινὸν ἐν δόμοισι σοῖς;

ΦΑΙΔΡΑ.

ἐπίσχετ', αὐδὴν τῶν ἔσωθεν ἐκμάθω.

ΧΟΡΟΣ.

σιγῶ· τὸ μέντοι φροίμιον κακὸν τόδε.

ξας, ὅτι ὡς ἐκ τοῦ μέτρου ἐπιτρέπεται ἡ βραχεῖα λήγουσα τῆς ἀντωνυμίας οὐχ ἧττον τῆς μακρᾶς. Οὐδεὶς ἠκολούθησεν αὐτῷ πλὴν τοῦ Βωθ. Ἀρτ. καὶ Οὐϊτσ. (Πρβλ. Ἑλ. 187 'νύμφα τις οἷα Ναΐς,' Ἠλ. 150 'οἷα δέ τις κύκνος' Ὀρ. 1492 'ἄθυρσος δ' οἷά νιν... Βάκχαι', κλπ.)

565. 'Ἔξεισι ταραχώδης ἡ Φαίδρα, τὴν ἀπάτην τῆς γραὸς αἰσθηθεῖσα. σιγὴν δὲ αἰτεῖ, πρὸς ἀκρίβειαν πυθέσθαι βουλομένη κτλ.' ΣΧΟΛ.

ἐξειργάσμεθα.] παθητικῶς: ξεκαμωθήκαμεν, ξεμπερδευθήκαμεν, δηλ. ἐχαθήκαμεν.

566-8 Ὁ Οὐεκλ. μετέθεσε τοὺς στ. οὕτω: 565, 568, 567, 566, κατ' Οὐιλλαμοβίτζ., λέγει, ἀλλὰ χωρὶς νὰ αἰτιολογήσῃ τι, ὅθεν καὶ ἐξ ἀνάγκης παρερχόμεθα τὸ πρᾶγμα ἐν σιγῇ. Ἄλλως καὶ μετὰ τόσας αὐθαιρέτους καὶ παντὸς λόγου ἐστερημένας μεταθέσεις, τὸ πρᾶγμα δι' ἡμᾶς κατήντησε καὶ προσοχῆς πάσης ἀνάξιον.

566. *ἐν δόμοισι σοῖς;*] Αὕτη ἡ κοινή, ἀλλ' ἤρκεσε ν' ἀναφέρῃ ὁ Μογκ., ὅτι ὁ Ἔλμσλ. διώρθωσε 'δόμοισί σοι', διὰ νὰ περάσῃ ἡ διόρθωσις εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς νεωτέρας ἐκδδ. Ἡ μόνη τῆς αὐθαιρέτου διορθ. δικαιολογία εἶνε ἡ παρὰ Βαρθ., ὅτι τὸ 'σοῖς' δὲν λέγει τίποτε. Καὶ πῶς; ἐρωτῶ· εἶνε ἀδιάφορον ἂν ἐρωτήσῃ τις 'τί τρέχει σ' τὸ σπίτι;' καὶ 'τί τρέχει σ' τὸ σπίτι σου;' Οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον λέγουσιν οἱ οἰκεῖοι ἢ ὡς οἰκεῖοι, τὸ δὲ δεύτερον οἱ ξένοι ἢ ὡς ξένοι. Ἐξ ἀνάγκης ἄρα ὁ χορὸς ὀφείλει νὰ εἴπῃ 'δόμοισι σοῖς,' διότι θὰ ἦτο οὐ μόνον ἀσεβές, ἀλλὰ καὶ μωρὰ οἰκειότης νὰ θέλῃ νὰ φανῇ ὁ χορός, ὅτι τὸν βασιλικὸν οἶκον θεωρεῖ ὡς ἰδικόν του. Ταῦτα πρὸς τὸν Βαρθ. Περὶ δὲ τοῦ Ἐλμολ. διορθώματος καθ' αὑτὸ λέγομεν, ὅτι ἄλλο ἐμφαίνει ἡ φράσις μετὰ τοῦ 'σοῖς,' καὶ ἄλλο μετὰ τοῦ 'σοί,' διότι τὸ μὲν πρῶτον ἐκτὸς τοῦ τόπου οὐδὲν συνεμφαίνει (τὶ κακὸν τρέχει μέσα στὸ σπίτι σου;), ἀλλ' ἡ δοτικὴ 'σοὶ' τοῦ δευτέρου τὴν μὲν κτητικὴν τῶν δόμων ἰδιότητα τῆς Φαίδρας ἐν παρέργῳ μόνον ἐμφαίνει, κυρίως δὲ παριστᾷ, ὅτι τὸ ἐν δόμοις δεινὸν ἔχει σχέσιν, ἔχει νὰ κάμνῃ μὲ τὴν Φαίδραν (τί κακὸν σοῦ τρέχει σ' τὸ σπίτι μέσα;) Καὶ τοιοῦτον μέν τι νὰ εἰκάσῃ ὁ χορὸς ἦτο φυσικώτατον, ἀλλὰ τοιοῦτόν τι καὶ νὰ εἴπῃ πρὸς τὴν Φ. ἀτοπώτατον ἅμα καὶ ἀγροικότατον.

567. *ἐπίσχετ',*] Ὁ Βαρθ. καὶ Οὐεκλ. ὑπακούουσιν ἔξωθεν 'στόμα' κατὰ τὸ Ἑκ. 1283 'οὐκ ἐφέξετε στόμα', συγχέοντες οὕτω δύο ὅλως διάφορα πράγματα, διότι τὸ μὲν ἐν Ἑκάβῃ = πιάσετε ἤτοι: φράξετε τὸ στόμα, ἐνταῦθα δὲ τὸ 'ἐπίσχετε' δὲν σημαίνει: πιάσετε τὸ στόμα σας, ὅπερ θὰ ἦτο αὐτόχρημα γελοῖον, διότι τὸ ῥῆμα κεῖται οὐδετέρως, καὶ ὡς τοιοῦτον οὐδενὸς ὀνόματος πάσχει ἔλλειψιν, ἀλλ' ἁπλῶς:

ΦΑΙΔΡΑ.

ἰώ μοι, αἰαῖ αἰαῖ·
ὢ δυστάλαινα τῶν ἐμῶν παθημάτων.

ΧΟΡΟΣ.

τίνα θροεῖς αὐδάν; τίνα βοᾷς λόγον;
ἔνεπε τίς φοβεῖ σε φάμα, γύναι,
φρένας ἐπίσσυτος.

ΦΑΙΔΡΑ.

ἀπωλόμεσθα. ταῖσδ' ἐπιστᾶσαι πύλαις
ἀκούσαθ' οἷος κέλαδος ἐν δόμοις πιτνεῖ.

ΧΟΡΟΣ.

σὺ παρὰ κλῆθρα· σοὶ μέλει πομπίμα
φάτις δωμάτων.

σταθῆτε, ἤτοι: σιωπήσατε. Ἡ δ' ὑποτακτικὴ ἄνευ τελικοῦ συνδέσμου, ὅπως μετὰ τὸ ἔα κττ.

570. *ὢ δυστ... παθημάτων.*] Ἴδ. εἰς 554.

571. *τίνα θροεῖς αὐδάν;*] Ἐννοεῖ τὴν αὐδὴν τὴν ἐν στ. 567. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐννοεῖ μὲ ἄλλας λέξεις καὶ τὸ 'τίνα βοᾷς λόγον';

572. *ἔνεπε... ἐπίσσυτος.*] = *εἰπὲ τίς ἐπίσσυτος* (= *αἴφνης ἐπιδραμοῦσά σε*) *φήμη φοβεῖ σε τὰς φρένας* (καθ' ὅλον καὶ μέρος ἀντὶ τοῦ: *φοβεῖ σου τὰς φρένας*);

576. *πιτνεῖ.*] Ἀδύνατον, λέγει ὁ Βαρθ., νὰ εἶνε ὀρθὸν τὸ 'πίτνει', ἀλλ' ἀνεκάλεσεν ὅμως τὴν παλαιάν του διόρθωσιν, 'κτυπεῖ'· ὁ δ' Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθῶν 'ἵσταται,' ἐπικαλούμενος ὡς μαρτύρια τὰ 'Σοφ. Φιλ. 1263 'θόρυβος ἵσταται βοῆς' καὶ τὸ Ἰλ. Ν 333 'ἵστατο νεῖκος.' Ἀλλ', ἐρωτῶμεν, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Σοφ. εἶπεν 'ἵσταται θόρυβος', ἕπεται ὅτι τὸ 'κέλαδος πιτνεῖ' τοῦ Εὐριπ. εἶνε ἐσφαλμένον; Ἐὰν δ' ὁ Ὅμηρος εἶπεν 'ἵστατο νεῖκος', μήπως ὁ αὐτὸς Ὅμηρος δὲν εἶπε καὶ ἐν Φ. 385 'ἐν δ' ἄλλοισι θεοῖσι ἔρις *πέσε* βεβριθυῖα ἀργαλέη'; Πρέπει λοιπὸν νὰ διορθώσωμεν διὰ τοῦτο τὸν Ὅμηρον ἐκδίδοντες 'ἔρις ἔστη'; Πρβλ. Αἰσχ. Χοηφ. 36 'βαρὺς πίτνων' (τὸ 'ἀμβόαμα' δηλονότι ὡς 'φόβος'), Σοφ. Τραχ. 62, Εὐρ. Ἡρ. μ. 597, Ἠλ. 426, Ἴων 675. Ὁ 'κέλαδος,' ἡ 'βοή', ὁ 'λόγος', καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα καὶ 'πίπτουσι' καὶ 'ἵστανται', ἀλλ' ὄχι καὶ ἄνευ διαφορᾶς. Καλὰ δὲ θὰ ἔκαμναν οἱ σοφοὶ κριτικοί, ἀντὶ ν' ἀθετῶσι μετὰ τόσης ἑτοιμότητος τὰς χρήσεις τῶν ῥημάτων, καὶ ν' ἀντικαθιστῶσιν αὐτὰ μετὰ τολμηρίας ἀκατανοήτου, νὰ διδαχθῶσι κάλλιον τὰς χρήσεις ταύτας καὶ διαφοράς.

577. *σὺ παρὰ κλῆθρα·*] 'ὁ δὲ νοῦς: σὺ παρὰ κλῆθρα ἵστασο'. ΣΧΟΛ. 'Κλεῖθρα' δὲ = *πύλας*, πρβλ. εἰς Φοιν. 114.

578. *δωμάτων.*] Ἡ γενικὴ ἀντὶ προθετοπτώτου μετὰ τῆς *ἐκ* ἢ *ἀπό*, ὅπως πολλάκις παρὰ ποιηταῖς (= 'ἡ ἐκ τῶν οἴκων πεμπομένη' ΣΧΟΛ.), τοῦ 'πόμπιμος' ἐνταῦθα λαμβανομένου ὄχι ἐνεργητικῶς, ὡς ἐν Φοιν. 992, 1716 καὶ Ἑκάβ. 1290, ἀλλὰ παθητικῶς.

ἔνεπε δ' ἔνεπέ μοι, τί ποτ' ἔβα κακόν;

ΦΑΙΔΡΑ.

ὁ τῆς φιλίππου παῖς Ἀμαζόνος βοᾷ
Ἱππόλυτος, αὐδῶν δεινὰ πρόσπολον κακά.

ΧΟΡΟΣ.

ἰαχὰν μὲν κλύω, σαφὲς δ' οὐκ ἔχω
γεγωνυῖαν ὄπα.
διὰ πύλας ἔμολεν ἔμολε σοὶ βοά.

580. *ἔβα*] ὅπως τὸ κοινόν: ἔτρεξε.

584. *αὐδῶν*] μετὰ διπλῆς αἰτιατικῆς, ὅπως καὶ τὸ συνώνυμον *λέγω*, ἤτοι: *δεινὰ κακὰ λέγων (=κακολογῶν τὴν) πρόσπολον* (ἀντὶ τοῦ: *τὴν τροφόν*).

585-7. Ἡ ῥῆσις παρηρμηνεύθη, ἔχουσα πολλὰ τὰ δυσνόητα.

ἰαχὰν] Οὕτω τὰ βιβλ., ἀλλ' ὁ Ἕλμσ. ('Αρτ. Δινδ. Φίξ. Κιρχ. Ναύκ. Πάλ. Οὐεκλ.) 'ἀχάν', ἕνεκα τοῦ μέτρου, ὅπερ ὅμως ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ἀπόβλητον, διότι τὸ *ἀχὰ* λέγεται μὲν καὶ ἐπ' ἀνάρθρου, εἴτε βοῆς εἴτε φωνῆς, ὄχι ὅμως καὶ ἐπ' ἐνάρθρου, ὅπως ἐνταῦθα, εἰ μὴ παρά τινι τῶν ὀψιαιτέρων συνεκδοχικῶς. Ὁ δ' Οὐέϊλ. (Βαρθ.) 'ἰάν', ἀθετῶν καὶ οὗτος τὸ κείμενον τῆς παραδ. ἄνευ ἑτέρου λόγου πλὴν τοῦ μετρικοῦ. Καὶ ὅμως τὸ 'ἰαχὰν' εὐοδοῦται καὶ μετρικῶς διὰ τῆς συνιζήσεως, ὅπως ἀπεφάνθη ὅτε Σεΐδλερ. καὶ Ἑρμ., εἰδὲ μή, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Ματθ., πρέπει νὰ διορθωθῶσιν ὅλα τὰ ἀπειράριθμα δοχμιακὰ μέτρα τὰ ἐν συνιζήσει ἐκφωνούμενα. Παράδοξος λίαν ἡ ἀξίωσις τῶν νεωτέρων σοφῶν νὰ θέλωσι νὰ πίνωσιν ἐντελῶς ἄκρατον τὸν μετρικὸν οἶνον τῶν δραματικῶν μελῶν ποιητῶν, οἵτινες τὸν ἔπιναν καὶ κεκραμένον.

σαφὲς δ' οὐκ ἔχω... σοὶ βοά.] Πλὴν τῶν abc, ὅπου 'σαφῶς', ἐν τοῖς λοιποῖς 'σαφές', ἐν ἅπασι δὲ 'γεγωνεῖν ὄπα'. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σχολ. 'ὄπα: γρ. καὶ χωρὶς τοῦ ι καί φασι συναίρεσιν εἶναι τοῦ ὁποία', πλὴν τοῦ Βρυγκ. ἐκδόντος 'ἰαχὰν μὲν κλύω, σαφῆ δ' οὐκ ἔχω γεγωνόν τ' ὄπα', τοῦ Οὐαλκεν. διορθοῦντος 'σαφὲς δ' οὔτ' ἔχω γεγωνόν τ' ὄπα', ὁ Μόγκ. 'σαφὲς δ' οὐκ ἔχω γεγωνεῖν ὄπα' ἀστίκτως καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ ἑπόμενα (κατὰ τὸ παράλογον 'τὸ δὲ ὄπα ἀντὶ τοῦ ὁπόθεν' ΣΧΟΛ.), ὡς καὶ Δινδ. Φιξ. Πάλ. Κιρχ. Ναύκ. (οὗτοι δ' 'ὄπᾳ'), ὁ Ματθ. 'ὄπα' (ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ σημ. 'ὄπᾳ') μετὰ τελείας (=*οὐκ ἔχω γεγωνεῖν ὄπᾳ ἔχει ἰαχή*), ὁ Ἀρτ. 'σαφῶς δ' οὐκ ἔ. γ., οἷα διὰ π. κτλ.', ὁ Οὐέϊλ. 'γεγωνεῖν ὁποῖ' ἔμολεν ἔμολέ σοι διὰ πύλας κακά', Οὐεκλ. 'σαφὲς δ' οὐκ ἔ. γ. οἷα διὰ π. ἔμ. ἔμολέ σοι βοά', καὶ ὁ Ναύκ. 'ὅτου'. Πάντα ταῦτα τὰ ἀσύστατα διορθώματα προῆλθον ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατενονήθη ἡ ἔννοια τοῦ 'ἔχω' παρεκληφθέντος ὡς=*οἷά τ' εἰμί, δύναμαι*, ὅπερ καὶ ἐπέφερεν ἀνέκαθεν τὴν αὐθαίρετον ἐν τοῖς βιβλ. τροπὴν τοῦ 'γεγωνυῖαν' ἢ 'γεγωνοῦσαν' (τὸ α', πιθανώτερον παλαιογραφικῶς), ὅπερ καθ' ἡμᾶς ἦτο ἡ ἀρχικὴ καὶ γνησία γραφή. Ἀλλὰ τὸ *ἔχω* πολλάκις σημαίνει καί: *ἔχω δι' ἀκοῆς, αἰσθάνομαι, συνίημι, οἶδα* κττ. (πρβλ. ἐν τούτῳ πρὸς τὸ ἀρχ. ἔχω τὸ σημερινὸν Κρητ. κατέχω, ὅπως τἀνάπαλιν πρὸς τὸ ἀρχ. *καταλαμβάνω* τὸ δημοτ. *παίρνω* ἐν τῇ ἐκδοχῇ *συνίημι*), οἷον Σοφ. Ἀντ. 9 'ἔχεις τι κἀσήκουσας;' Τραχ. 317 'οὐδ' ὄνομα πρός του τῶν ξυνεμπόρων ἔχεις;' κλπ. Διορθουμένου οὕτω τοῦ χωρίου, καὶ ἀποδιδομένων εἰς τὰς λέξεις τῶν

ΦΑΙΔΡΑ.

καὶ μὴν σαφῶς γε τὴν κακῶν προμνήστριαν,
τὴν δεσπότου προδοῦσαν ἐξαυδᾷ λέχος.

ΧΟΡΟΣ.

ὤμοι ἐγὼ κακῶν· προδέδοσαι, φίλα.
τί σοι μήσομαι;
τὰ κρύπτ' ἄρα πέφηνε, διὰ δ' ὄλλυσαι

ΦΑΙΔΡΑ.

αἰαῖ, ἓ ἕ.

ΧΟΡΟΣ.

πρόδοτος ἐκ φίλων.

ΦΑΙΔΡΑ.

ἀπώλεσέν μ' εἰποῦσα συμφορὰς ἐμάς,
φίλως, καλῶς δ' οὐ τήνδ' ἰωμένη νόσον.

οἰκείων ἐκδοχῶν, ὁ νοῦς ἔσται οὗτος: *ἰαχὰν* (ἤτοι: *ἀνθρώπων βοὴν σύμμικτον καὶ ἀδιάκριτον) μὲν κλύω, οὐκ ἔχω* (=(*ἐπ*)*αἰσθάνομαι, ἀκούω*) *δὲ φωνὴν* (='ὄπα' πρβλ. 602) *σαφές τι διατρανοῦσαν* (='σαφὲς... γεγωνυῖαν'), τουτέστιν: *οὕτω τορῶς γεγωνοῦσάν τι, ὥστ' ἐξικέσθαι εἰς ἀκοάς*. Τὰ ἑπόμενα ἀνεξάρτητα ἀπὸ τούτων καὶ ὁμαλά, διότι κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Σχολ., ἀφ' οὗ ἡ τοῦ Χοροῦ εἶπε τὰ 'ἰαχὰν μὲν . . . ὄπα', 'παραιτεῖται πάλιν οὐ θέλουσα μαρτυρεῖν τῇ δυστυχίᾳ διὰ τῆς αἰσθήσεως τῶν λεγομένων', ὅπως καὶ ἐν 577-9. Ταῦτα δὲ τοῦ χοροῦ ὡς καλῇ τῇ πίστει εἰρημένα ἀποδεχομένη καὶ ἀποροῦσα λέγει εὐθὺς ἡ Φ. τὰ 588 κἑξ., ἐν οἷς τὸ 'σαφῶς γε' διὰ τὸ τοῦ Χοροῦ 'σαφὲς' 585.

τὴν...προμνήστριαν] 'μαυλίστριαν, προξενήτριαν'. ΣΧΟΛ. Τὸ δ' ἄρθρον ἐνταῦθα, ὑπεμφαῖνον, ὅτι ἡ ὀνειδιζομένη εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν προμνήστρια, χρησιμεύει καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν τῶν λέξεων τοῦ ὀνειδισμοῦ, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τῷ δημώδει λόγῳ (οἷον: Καὶ τί δὲν τὸν εἶπε; τὸν ἄτιμον(ν), τὸν κλέφτη(ν), τὸν παληάνθρωπο(ν), τὸν ποῖσο(ν), τὸν δεῖξο(ν)! Τὰ δύο δὲ τελευταῖα οἱονεὶ ὀνόματα ἐπλάσθησαν ἰδιωματικῶς ἐκ τῆς ἀπειλητικῆς φράσεως: θὰ σὲ δείξω! θὰ σὲ ποίσω! ἤτοι: θὰ σὲ κάμω!).

591. *ὤμοι . . . φίλα.*] Ὁ Οὐέϊλ.[1] 'προδέδοσαι, δειλά, πρόδοτος ἐκ φίλων', ὅπερ καὶ ὁ Βαρθ., πλὴν ὅτι ἀντὶ τοῦ 'δειλὰ' οὗτος 'φίλα', ὡς καὶ Οὐέϊλ.[2], ἄνευ οὐδενὸς ἀποχρῶντος λόγου.

592. *τί σοι μήσομαι;*] 'βουλεύσομαι, μηχανήσομαι' ΣΧΟΛ.

593. *τὰ κρύπτ' ἄρα πέφηνε.*] Ἐκ διορθ. Σεϊδλέρ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. ἀμέτρου 'τὰ κρυπτὰ γάρ'. (Οὐέϊλ. 'τὰ κρύπτ' ἀμπέφηνε', Βαρθ. 'τὰ κρύπτ' ἐκπέφηνε').

595. *πρόδοτος ἐκ φίλων*] Ἀνάφερε εἰς τὰ 593 'διὰ δ' ὄλλυσαι'.

597. *φίλως . . . νόσον.*] Ἐν ABCd 'φίλως μέν', ἐν δὲ C 'φίλως μὲν οὐ καλῶς δ' ἰωμένη νόσον', ὅπερ προφα-

ΧΟΡΟΣ.

πῶς οὖν; τί δράσεις, ὦ παθοῦσ᾽ ἀμήχανα;

ΦΑΙΔΡΑ.

οὐκ οἶδα πλὴν ἕν, κατθανεῖν ὅσον τάχος,
τῶν νῦν παρόντων πημάτων ἄκος μόνον.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ γαῖα μῆτερ ἡλίου τ᾽ ἀναπτυχαί,

νῶς ἐκ διορθ. Ὁ 'μέν', οὗ ἕνεκα ὁ στίχος ἄμετρος, εἶνε παρέμβλητος ὑπὸ γραμματικοῦ, νομίσαντος αὐτὸν ἀπαραίτητον, ὅπως καὶ σήμερον πολλοὶ κριτικοὶ προσπαθοῦσι νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἔλλειψιν ταύτην διὰ τῆς παραβολῆς ὁμοίων ἐλλείψεων (Ἀνδρομ. 584, Ὀρ. 100 κλπ.), ὅπερ ὅλως περιττόν. Ἐνταῦθα δ' οὐ μόνον ἠδύνατο ἀλλὰ καὶ ἔπρεπε νὰ λείψῃ ὁ *μέν*. Ὡς λέγομεν κατωτέρω, τὸ 'φίλως' εἶνε σημειῶδες, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὸ ἐν 595 'φίλων', ἡ δὲ Φαίδρα ἐννοεῖ ν' ἀποκρούσῃ τὰ τοῦ Χοροῦ, ἐμμένουσα βεβαιωτικῶς ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῆς λέξεως 'φίλως', ἡ δὲ πρὸς βεβαίωσιν σημειώδης αὕτη ἐμμονὴ ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, εἶνε ἀσυγκρίτως ἐμφαντικωτέρα τοῦ *μέν*. Ὁ Οὐέϊλ. καὶ ὁ Βαρθ. ἀπέδωκαν τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὸν Χορόν, διότι, λέγει ὁ Οὐέϊλ. συνεπινεύοντος τοῦ Β., ἡ Φαίδρα εἶνε τόσον ἐξηρεθισμένη, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ κρίνῃ τόσον ἀπαθῶς καὶ ἐπιεικῶς περὶ τῆς Τροφοῦ. Τοῦτο εἶνε ἀληθές, ἀποκρινόμεθα ἡμεῖς, ἀλλ' ὁμοίως ἀληθὲς εἶνε, καὶ ὅτι διέλαθε τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, ὅτι, ἐὰν καθ' ἣν στιγμὴν ὁ μὲν Ἱππόλυτος ἔξωθεν ἐξονειδίζει τὴν Τροφὸν διὰ τῶν αἰσχίστων λέξεων, ὁ δὲ Χορὸς αἰτιᾶται αὐτὴν ὡς προδοτικῶς ἀπολέσασαν τὴν Φαίδραν ('διὰ δ' ὄλλυσαι . . . πρόδ. ἐκ φίλων' 593-5), ἡ Φαίδρα ἔλεγε περὶ τῆς τροφοῦ ὅ,τι ὁ Ἱππόλυτος καὶ ὅ,τι ὁ Χορός, θὰ ἐξηλέγχετο ὡς κοινὴ καὶ χυδαία γυνή. Ἡ λεπτότης τῆς ἀκροσφαλοῦς ταύτης θέσεως τοῦ βασιλικοῦ προσώπου δὲν διέλαθε ποιητήν, ὁποῖος ὁ Εὐριπίδης, ὅθεν καὶ ἐνταῦθα μὲν ἡ Φαίδρα, μὲ ὅλην τὴν ἐν αὐτῇ κοχλάζουσαν κατὰ τῆς τροφοῦ ὀργήν, δὲν ἀνέχεται νὰ διαμφισβητηθῇ ἡ πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσις τῆς πιστῆς θεραπαίνης, ἀλλ' ὑπερασπίζει πλαγίως αὐτήν, ἐπιλαμβανομένη δεξιῶς τῆς ὑπὸ τοῦ χοροῦ ἐξενεχθείσης λέξεως 'φίλων', καὶ παρατηροῦσα ὅτι 'φίλως, καλῶς δ' οὐ κτλ.', ἐξέχεε δ' ἀκατάσχετον ὅλην αὐτῆς τὴν ὀργὴν κατὰ τῆς τροφοῦ, ἀφ' οὗ ἀπεχώρησεν ἐκ τῆς σκηνῆς ὁ Ἱππόλυτος (682 κἑξ.), ὅτε καὶ μόνον ἔπρεπε. Καὶ ἐνταῦθα ὁ ποιητής, καίπερ γέννημα καὶ θρέμμα δημοκρατικῆς πολιτείας, οὐδ' ἰδὼν τέως ἢ γνωρίσας βασιλεῖς καὶ βασιλίσσας, ἐγνώριζεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον νὰ τηρῇ ἀδιάπτωτον ἐν πᾶσι τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἤθους τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων αὐτοῦ βασιλικῶν ἡρωΐδων. Ὡς πρὸς δὲ τὸν Χορόν, εἶνε πρόδηλον μετὰ τὰ προῤῥηθέντα, ὅτι οὗτος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ τὰ ἐν 597 ἕνα στίχον μεθ' ὅσα εἶπεν ἐν 595.

601. *ἡλίου τ' ἀναπτυχαί,*] Τὸ 'ἀναπτυχαὶ' ὁ Σχολ. = 'ἀκτῖνες', ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἡσύχ. 'ἀναπτυχαί: ἀνατολαί, ἀκτῖνες'. Μᾶλλον ἐκδεκτέον τὴν λέξιν καθ' ὅλου, ὅπως τὸ δημ. ξάνοιγμα, οὕτως ὥστε, ὡς εἰκός, νὰ νοῆται διὰ τῆς λέξεως ποτὲ τὸ δι' οὗ τὸ ἐξάνοιγμα, ἤτοι: *ὄμμα*, *ὀφθαλμός*, ποτὲ δ' αὐτὰ τὰ ἐξανοιγόμενα πράγματα: *θέαμα*, *θέα* κττ. Ἐνταῦθα πιθανώτερον = *ἡλίου ὄμματα*, *ἡλίου φῶς* (ὡς ἐν στ. 617), συνυπακουομένου, ὡς εἰ-

οἵων λόγων ἄρρητον εἰσήκουσ' ὄπα.

ΤΡΟΦΟΣ.

σίγησον, ὦ παῖ, πρίν τιν' αἰσθέσθαι βοῆς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐκ ἔστ' ἀκούσας δείν' ὅπως σιγήσομαι.

ΤΡΟΦΟΣ.

ναὶ πρός σε τῆσδε δεξιᾶς εὐωλένου.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐ μὴ προσοίσεις χεῖρα μηδ' ἅψει πέπλων.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὦ πρός σε γονάτων, μηδαμῶς μ' ἐξεργάσῃ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

τί δ', εἴπερ ὡς φῂς μηδὲν εἴρηκας κακόν;

ΤΡΟΦΟΣ.

ὁ μῦθος, ὦ παῖ, κοινὸς οὐδαμῶς ὅδε.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

τά τοι κάλ' ἐν πολλοῖσι κάλλιον λέγειν.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὦ τέκνον, ὅρκους μηδαμῶς ἀτιμάσῃς.

κός, καὶ τοῦ ἐν τῷ φωτὶ τούτῳ ὁρωμένου κόσμου. Ὁ Ἱππόλυτος ἐξερχόμενος μεθ' ὁρμῆς καὶ ἀγανακτήσεως ἐκ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων, ὅπου ἐστενοχώρει τέως αὐτὸν ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀγανάκτησις, εἰς τὸ ὕπαιθρον, ζητεῖ ν' ἀνακουφίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ἠθικοῦ βάρους διὰ τῆς ἐκ τῆς ἐλευθέρας θέας τοῦ ἡλίου καὶ τῆς φύσεως ἠθικῆς αὑτοῦ ἀναψυχῆς. Ὁ Βαρθ. αἰτιολογεῖ τὴν πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστροφὴν τῶν Εὐριπιδείων ἐν γένει ἡρώων, ἣν καὶ ψέγει, ἐκ τῶν φυσικῶν διδαγμάτων τοῦ Ἀναξαγόρου. Ἔχει δίκαιον, διότι μὴ γεννηθεὶς ἐν Ἑλλάδι, ἀγνοεῖ τί σημαίνει ὁ ἥλιος καὶ διὰ τοὺς σημερινοὺς Ἕλληνας, οἵτινες δὲν ἐχρημάτισαν μαθηταὶ τοῦ Ἀναξαγόρου.

605. *ναὶ πρός σε τῆσδε*] Οὕτως ἐν BC, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'τῆς σῆς'. Περὶ τῆς φράσεως πρβλ. εἰς Φοιν. 932, 1670.

606. *οὐ μὴ κτλ.*] ἴδε εἰς 213.

607. *μηδαμῶς μ' ἐξεργάσῃ.*] 'ἐξεργάσῃ: διαφθείρῃ (γρ. διαφθείρῃς)' ΗΣΥΧ. ἤτοι, ὡς λέγομεν σήμερον: καταστρέψῃς.

609. *κοινὸς*] 'οὐ πᾶσιν ὀφείλων ἀνακοινωθῆναι' ΣΧΟΛ. Ἀλλ' ἐξ ἑτέρου σχολίου: ('ἄλλως: ὁ περὶ γάμων μῦθος οὐκ ὀφείλει λεχθῆναι πᾶσι') φαίνεται, ὅτι ἡ παμπόνηρος τροφός, εἴτε μιμικῶς εἴτε ἰδίως πως ἀπαγγέλλουσα τὴν ῥῆσιν, καὶ μάλιστα τὴν λέξιν 'μῦθος' (ἐνταῦθα ἴσως = κοιν. ὑπόθεσις) ἔδιδεν εἰς τοὺς ἀκούοντας αὐτὴν νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι τοῦ ἔκαμνε προτάσεις περὶ γάμου (= κοιν. προξενειάν).

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὦ παῖ, τί δράσεις; σοὺς φίλους διεργάσει;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ἀπέπτυσ'· οὐδεὶς ἄδικός ἐστί μοι φίλος.

ΤΡΟΦΟΣ.

σύγγνωθ'· ἁμαρτεῖν εἰκὸς ἀνθρώπους, τέκνον.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ Ζεῦ, τί δὴ κίβδηλον ἀνθρώποις κακὸν
γυναῖκας εἰς φῶς ἡλίου κατῴκισας;
εἰ γὰρ βρότειον ἤθελες σπεῖραι γένος,
οὐκ ἐκ γυναικῶν χρῆν παρασχέσθαι τόδε,
ἀλλ' ἀντιθέντας σοῖσιν ἐν ναοῖς βροτοὺς

612. *ἡ γλῶσσ'... ἀνώμοτος.*] Ἴδ. τόμ. Α'. προλεγόμ. σελ. ξζ'-ξθ'.

613. *διεργάσει;*] ὅ,τι περίπου καὶ τὸ 'ἐξεργάσῃ' ἐν 607.

614. *ἀπέπτυσ'·*] = Θεὸς φυλάξῃ! μᾶλλον δὲ τὸ δημοτ.: Ἔξ' ἀπὸ 'δῶ! Ὁ ἀόριστος καθ' ἃ εἰς Φοιν. 770, Ἑκάβ. 1276.

617. *φῶς ἡλίου*] = τὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζόμενον κόσμον. Πρβλ. εἰς 601.

619. *παρασχέσθαι*] Ἐπειδή, νομίζω, τὸ μέν: τοῦ Σχολ. 'ὤφειλες ποιῆσαι μὴ ἀπὸ γυναικῶν αὐτὸ εἶναι', εἶνε γραμματικῶς ἀπαράδεκτον, τὸ δὲ τοῦ Πάλ. ἐκδεχομένου ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'παρασχέσθαι' τὸ 'βροτοὺς' (= *παρασχεῖν ἑαυτοῖς*) γραμματικῶς μὲν ἔρρωται, ὄχι ὅμως καὶ λογικῶς (οἱ ἄλλοι ἑρμηνεύουσιν, ὡς συνήθως, κατὰ νόημα), συμπεραίνω, ὅτι τὸ 'παρασχέσθαι' κεῖται παθητικῶς (πρβλ. ἀνωτέρω 27 'κατέσχετο', Ἡρακλ. 634 'συνεσχόμην' κλπ., ὧν ἡ ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἀθέτησις καὶ μεταγραφὴ οὐδὲν ἀποδεικνύει, εἰμὴ ὅτι οἱ ἄλλως σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες ἀδυνατοῦσι νὰ διακρίνωσι τὴν μεταξὺ ἀορίστου καὶ παρατατικοῦ διαφοράν).

ἀντιθέντας] Ἐκλαμβάνεται κοινῶς ὡς ἀόριστος β'. τοῦ *ἀντιτίθημι*, ὅπερ καὶ λογικῶς καὶ γραμματικῶς ἡμαρτημένον· ἐκεῖνο μέν, διότι ὁ ἀόριστος θὰ ἐσήμαινεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι καταβαλόντες ἐν τοῖς ναοῖς τὸ τίμημα ἅπαξ διὰ παντός, θ' ἀπέκτων τέκνα, ὅπερ προδήλως ἄτοπον· γραμματικῶς δέ, διότι τὸ *ἀντιτίθημι* οὐδέποτε σημαίνει *καταβάλλω τίμημα* ἢ *ὡς τίμημα*, ὅπως ἑρμηνεύουσιν οἱ κριτικοί, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς παρερμηνείας τοῦ ἡμετέρου στίχου (ἐν τῷ Ξενοφ. Ἀπομν. γ', ιδ', 1 'ᾐσχύνοντό τε τὸ μὴ κοινωνεῖν τοῦ εἰς τὸ κοινὸν τιθεμένου, καὶ τὸ μὴ ἀντιτιθέναι τὸ ἑαυτῶν', ὅπερ συνήθως μὲν ἀλλὰ κάκιστα παραβάλλεται πρὸς τὸ ἡμέτερον χωρίον, τὸ 'ἀντιτιθέναι' σημαίνει ἀκριβῶς: *τιθέναι καὶ αὐτούς*, νὰ βάλλουν καὶ αὐτοὶ τὸ δικό τους, ὅπερ ἐντελῶς διάφορον). Τὸ 'ἀντιθέντας' ἐνταῦθα εἶνε ἐνεστὼς = *ἀνατιθέντας*, ἡ-

ἢ χρυσὸν ἢ σίδηρον ἢ χαλκοῦ βάρος
παίδων πρίασθαι σπέρμα, τοῦ τιμήματος
τῆς ἀξίας ἕκαστον· ἐν δὲ δώμασι
ναίειν ἐλευθέροισι θηλειῶν ἄτερ.
νῦν δ' εἰς δόμους μὲν πρῶτον ἄξεσθαι κακὸν
μέλλοντες ὄλβον δωμάτων ἐκτείνομεν.

τοι: *ἀφιεροῦντας* (πρβλ. Ἴων. 1384 'ὦ Φοῖβε, ναοῖς ἀνατίθημι τήνδε σοῖς').

622. *πρίασθαι*] Καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο ἐκδεκτέον κατ' ἐνεστῶτα = *ὠνεῖσθαι*. Δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα ἐλλείψει τόπου ν' ἀποδείξωμεν ἐπαρκῶς, ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν παρὰ τοῖς σοφοῖς δόγμα, ὅτι τὸ 'πρίασθαι' εἶνε μόνον ἀόριστος, ὄχι δέ ποτε καὶ ἐνεστώς, εἶνε καθαρὰ πρόληψις. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκούμεθα εἰς τὸ Δημοσθ. πρὸς Νικόστρ. § 21 'ὁπότε γὰρ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἢ ὀπώραν πρίαιντο ἢ θέρος μισθοῖντο ἐκθερίσαι, ἢ ἄλλο τι τῶν περὶ γεωργίαν ἔργων ἀναιροῖντο', ὅπου τὸ νόημα καὶ τὰ ἐκ παραλλήλου 'μισθοῖντο' καὶ 'ἀναιροῖντο' ἀποδεικνύουσιν ἀριδήλως, ὅτι καὶ τὸ 'πρίαιντο' εἶνε ἐνεστώς· ἐὰν δὲ τὸ 'πρίαιντο' δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ταύτην, τότε θὰ ἔλεγε συμφώνως μὲ τὸ ἐσφαλμένον δόγμα 'ὠνοῖντο', ὅπως καὶ κατωτέρω λέγει 'ὁ ὠνούμενος καὶ μισθούμενος'.

622-3. *τοῦ τιμήματος... ἕκαστον*] Πολλὰ καὶ ἐν τοῖς Σχολ. τὰ σχολαῖα, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις τὰ ἐσφαλμένα. Εὐτυχῶς τῶν λέξεων ἡ δύναμις εἶνε γνωστὴ καὶ ἐκ τῆς σημερινῆς χρήσεως. Ὁ νοῦς: *παίδων σπέρμα ὠνεῖσθαι, ἕκαστον* (*σπέρμα* δηλ., ὄχι: *παῖδα*, ὡς ὁ Οὐεκλ., *ἀντὶ τοῦ τιμήματος τῆς ἀξίας* (αὐτοῦ, τοῦ σπέρματος). *Τίμημα* μὲν τὸ καταβαλλόμενον εἰς χρυσὸν ἄργυρον ἢ χαλκὸν χρηματικὸν ποσόν, ἡ τιμή, τὸ ἀντίτιμον, 'ἀξία' δὲ αὐτὸ τοῦτο ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ σπέρματος.

625. *νῦν δ' εἰς... ἐκτείνομεν*] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἄξεσθαι' ἐν τοῖς ABcd 'ἄξασθαι' καὶ ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀρίστοις ABC*B* 'ἐκτείνομεν', ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἐκτίνομεν'· ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν 'ἐκτείνομεν' (Κιρχ.[1] Πάλ. Οὐϊτσ.) ἐφάνη ἀσύστατον, τὸ δ' 'ἐκτίνομεν' (Βρύγκ. Ματθ. Οὐέϊλ. Κιρχ.[2] Βαρθ.) κακόμετρον, τοῦ ι παρὰ τοῖς ἀττικοῖς βραχυνομένου, διώρθου ὁ μὲν Πιέρσων 'ἐκπίνομεν' (Ἀρτ. Δινδ. Βωθ. Φιξ. Οὐεκλ.), ὁ δὲ Μυσγρ. 'ἐκτίομεν', ὁ Μόγκ. 'ἐκθύομεν', ὁ Ματθ. 'ἐκτρίβομεν' καὶ ὁ Κιρχ. 'ἐκτήκομεν'. Τελευτῶν δ' ὁ Ναύκ. (Οὐέϊλ. Βάρθ. Κιρχ.[2] Οὐεκλ.) ἐξωβέλισεν ἀθετήσας ὁλόκληρον τὸ δίστιχον. Καὶ τῶν μὲν διορθωμάτων καὶ αὐτὰ τὰ μάλιστα εὐδοκιμήσαντα εἶνε ὅλως ἀπόβλητα. Ὁ δὲ Μόγκ. ἀναγνοὺς παρὰ τῷ Σχολ. 'τὴν θυσίαν ὑπὲρ κακοῦ δίδομεν', ὅπου προφανῶς τὸ 'θυσίαν' εἶνε παραφθορὰ τοῦ 'οὐσίαν', ἔπλασε τὸ φραγκάττικον 'ἐκθύομεν', διότι οὔτε τὸ 'θυσία' ἢ 'θῦμα', οὔτε 'θύω' ἢ 'ἐκθύω' ἔλεγον οἱ παλαιοὶ μεταφορικῶς καὶ ἐπὶ πραγμάτων, ὅπως ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ φραγκαττικῷ (ὁ δεῖνα εἶνε θῦμα τοῦ δεῖνος, θῦμα τῆς εὐπιστίας του, ἐθυσίασε τὰ πάντα, ὅ,τι εἶχε κττ.). Τὸ δ' 'ἐκπίνω' πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ 'προπίνω' (μεταφορικῶς), ὅπερ μόνον θὰ εἶχεν ἴσως χώραν τινὰ ἐνταῦθα ὡς ἐκ τοῦ νοήματος; Οἱ δ' ὑπὲρ τῆς ἀθετήσεως τοῦ διστίχου λόγοι τοῦ Ναυκ., οὓς οἱ παρακολουθήσαντες αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν, ὡς συνήθως, ἀποδείξεις, συνοψίζονται, πλὴν τῶν περὶ τοῦ 'ἄξασθαι' καὶ 'ἐκτείνομεν' γραμματικῶν, εἰς τοῦτο κυρίως, ὅτι ὁ σοφὸς ἀνὴρ δὲν βλέπει πῶς εἶνε δυνατὸν ἡ ὑπανδρεία νὰ καταστρέψῃ ὑλικῶς τὸν ὑπανδρευόμενον, ἀφ' οὗ καὶ πτωχοὶ

τούτῳ δὲ δῆλον ὡς γυνὴ κακὸν μέγα,
προσθεὶς γὰρ ὁ σπείρας τε καὶ θρέψας πατὴρ

ὑπανδρεύονται, χωρὶς νὰ καταστραφῶσιν. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Ἱππόλυτος δὲν εἶνε τῆς γνώμης τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ θὰ ὁμολογήσῃ καὶ ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὅτι ὁ μισογύνης καὶ ἐχθρὸς τοῦ γάμου βασιλόπαις εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἔχῃ καὶ νὰ ἐκφράζῃ τὴν γνώμην του ἐν Ἀθήναις, ὅπου τὸ πάλαι, ὅπως καὶ σήμερον, ἀμφιβάλλω ἂν ἡ πλειονοψηφία δὲν θὰ συνετάσσετο μετ' αὐτοῦ. Ἴσως τὸ πρᾶγμα εἶνε ἐμπαθὴς ὑπερβολή, ἀλλ' ἀκριβῶς τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν γνησιότητα τοῦ στίχου, ὡς συμφωνοτάτου πρὸς τὸ ἦθος τοῦ νεαροῦ, φαντασιώδους καὶ ὀξυθύμου ἥρωος. Τὸ 'ἄξασθαι' δὲν εἶνε ἀττικόν, μάλιστα· ἀλλ' ἐν τῇ παραδόσει φέρεται καὶ 'ἄξεσθαι', ὅπερ καὶ συντακτικῶς ὁμαλώτερον. Μένει ἄρα τὸ 'ἐκτείνω', ὅπερ, ἐὰν ἀποκρούει ὡς νόθον ὁ Ναύκ., οὐδεὶς οὐδὲ πρὸ αὐτοῦ ἀπεδέχθη, χωρὶς ὅμως διὰ τοῦτο καὶ ν' ἀθετήσῃ, ὡς αὐτός, ἕνεκα τούτου τὸ ὅλον δίστιχον. Καὶ ὅτι μὲν τὸ 'ἐκτίνω', ὡς ἐκ τοῦ νοήματος εἶνε τὸ μόνον ἐνταῦθα ἁρμόζον, οὐδεὶς ἀρνεῖται, ἀποκρούουσιν ὅμως τοῦτο πάντες ὡς ἄμετρον. Ἀλλά, λέγομεν ἡμεῖς, τὸ 'ἐκτείνομεν' εἶνε οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ αὐτὸ τὸ 'ἐκτίνομεν'. Καὶ ὅμως (περὶ τῆς χρήσεως τοῦ *τίω* καὶ *τίνω* ἐλέχθησαν ἱκανὰ ἐν Ψευδαττικ. Ἑλ. σελ. 210 κἑξ.), ἐὰν πρότερον σποράδην μόνον ἀπήντων ἐν τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις ἔνιαι τῶν παρὰ τὸ *τίνω* λέξεις γραμμέναι μὲ ΕΙ ἀντὶ τοῦ Ι, ἡ ἐπιγραφικὴ σήμερον, καὶ μάλιστα ἡ ἀττική, ἐφανέρωσεν ἐσχάτως ἄπειρον τούτων πλῆθος, οἷον: *τείσω, ἔτεισα, ἐκτείσω, ἀποτείσω, ἀπέτεισα, τειμή, Τεισαμενός, Τεισίμαχος, Τεισαμένης* κλπ. (Πρβλ. *Meisterhans*[2] 144), *ἀποτειέτω* (*G. Curtius*[2] Verb. α'. 231). Ὁ Κούρτιος (αὐτόθι Α' 168) εἰκάζει ὅτι ἀρχικῶς ἐν τῇ θεματικῇ ῥίζῃ τοῦ ῥήματος ἔκειτο ει ἀντὶ τοῦ μακροῦ ἰῶτα. Ἐὰν ἐγνώριζεν ἢ ἐνθυμεῖτο καὶ τὴν ἐν τῇ παραδόσει ἐπίμονον διατήρησιν τοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ 'ἐκτείνομεν', ἤθελε μεταβάλῃ τὴν εἰκασίαν του εἰς βεβαιότητα. Τὸ *τίνω* παρὰ τοῖς ἐπικοῖς ἔχει τὸ ι μακρόν, παρὰ τοῖς ἐλεγειογράφοις διφορούμενον, καὶ παρὰ τοῖς δραματικοῖς βραχύ. Ὁ ἡμέτερος ποιητὴς ἔχων ἐνταῦθα ἕνεκα τοῦ μέτρου χρείαν μακροῦ ἰῶτα, μετεχειρίσθη τὸν ἕτερον τῶν δύο τύπων τοῦ ῥήματος, ὧν τὴν ὕπαρξιν ἀποδεικνύουσιν αἱ σύγχρονοι ἐπιγραφαί, τὸν διφθογγογραφούμενον· εὐλόγως ἄρα ἐτηρήσαμεν τὴν ἐν τοῖς ἀρίστοις κώδ. διασωθεῖσαν γνησιωτάτην καὶ ἀττικωτάτην ταύτην γραφήν. Ἐν τούτοις ὁ τῷ Ναυκ. συναθετῶν τὸ δίστιχον Οὐεκλ., ἔτι μᾶλλον ἐκείνου παρεννοῶν αὐτό, λέγει, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν (628 κἑξ. καὶ Μηδ. 232) ὁμιλεῖ ἐνταῦθα περὶ γάμου τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων (Ἰλ. Λ, 243), ἐν ᾧ οὐδὲ λέξις κἂν ὑπάρχει περὶ τούτου. Περὶ δὲ τοῦ ἀσυναρτήτου αὐτοῦ πρὸς τὰ ἑπόμενα, ἀπατᾶται ὁμοίως ὁ σοφὸς ἀνήρ, διότι ἀφαιρουμένου τοῦ διστίχου μένει ἀνεξήγητον τὸ 'κακὸν μέγα' τοῦ στ. 627, ὅστις κεῖται ἀκριβῶς πρὸς ἐξήγησιν τοῦ διὰ τί ἐν τῷ διστίχῳ ἡ γυνὴ ἀποκαλεῖται 'κακόν'. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς: *νῦν δὲ μέλλοντες μὲν* (ὁ *μὲν* ἀναπόδοτος, ὡς συνήθως, καὶ μάλιστα ἐν περιπαθεῖ λόγῳ, ὡς ἐνταῦθα) *ἄξεσθαι εἰς δόμους τὸ κακὸν* (ἤτοι: τὴν γυναῖκα) *πρῶτον ἐκτείνομεν* (=*προεκτίνομεν, προαποδίδομεν τὸν τῶν*) *δωμάτων ὄλβον*, ἤτοι: προεξοφλοῦμεν εἰς τὸ κακὸν τοῦτο (τὴν γυναῖκα) τὴν εὐτυχίαν τοῦ οἴκου μας. Ἀλλὰ διὰ τί ἀποκαλεῖ τὴν γυναῖκα 'κακόν', καὶ δὴ καὶ 'κακὸν μέγα', δῆλον ἐξ ὅσων λέγει· τοῦτο δ' ἐξηγοῦσι καὶ τὰ ἀμέσως ἑπόμενα:

628. *καὶ θρέψας*] Ἐν τοῖς acd 'κακθρέψας', ὅπερ ἄνευ λόγου ἐπροτίμησάν τινες. Ὡς ἐκ τοῦ νοήματος δὲν ἀπαιτεῖταί τι πλέον τοῦ ἁπλοῦ *τρέφω* ἐνταῦθα.

φερνὰς ἀπῴκισ', ὡς ἀπαλλαχθῇ κακοῦ·
ὁ δ' αὖ λαβὼν ἀτηρὸν εἰς δόμους φυτὸν
γέγηθε κόσμον προστιθεὶς ἀγάλματι
καλὸν κακίστῳ καὶ πέπλοισιν ἐκπονεῖ
δύστηνος, ὄλβον δωμάτων ὑπεξελών.
ἔχει δ' ἀνάγκην, ὥστε κηδεύσας καλοῖς

629. *ἀπῴκισ'*] ἐκδιδοὺς δηλονότι, διότι ἡ νεόνυμφος μετέβαινεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός.

630. *ἀτηρὸν... φυτὸν*] Οὕτω πλὴν ἄλλων καὶ ἐν τῷ Α, ὅπου παρασημ. 'γρ... κακόν', τοὐναντίον ἐν Β 'κακόν', ὅπου παρασημ. 'γρ. φυτόν'. Ἡ πρώτη παρασημ. ὑπὸ διορθωτοῦ ἐνθυμηθέντος ἴσως τὸ Ἀνδρομ. 353 'οὐδ' εἰ γυναῖκές ἐσμεν ἀτηρὸν κακόν'. Ἀλλ' ἐν Μηδ. 230 'φυτόν'. Ἐν γένει οἱ ποιηταὶ τὸ 'φυτὸν' καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου, ὡς Αἰσχ. Ἱκ. 281, Ἀλεξ. παρ' Ἀθην. ιγ', 123 F., Θεοκρ. κη', 7.

631. *ἀγάλματι*] καθ' ὃν λόγον καὶ παρ' ἡμῖν ὁ λαὸς τὰς ὀκνηρὰς καὶ εἰς οὐδὲν χρησίμους γυναῖκας ἀποκαλεῖ γείδωλα (=ἀγάλματα)· ξό(γ)ανα δὲ μᾶλλον τάς τε γυναῖκας καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐξ ὑπεροψίας καὶ οἰήσεως δίκην ἀγαλμάτων ἀκάμπτους καὶ ἀφώνους.

632. *ἐκπονεῖ*] Οὔτε ὁ Σχολ. 'καινοτομεῖται, κοπιᾷ... ἐξασκεῖ' ὀρθῶς, οὔτε οἱ κριτικοί: 'κοσμεῖ' κατὰ τὰ Λεξικά. Τοῦ 'ἐκπονῶ', καὶ παρ' ἄλλοις μέν, μάλιστα δὲ παρ' Εὐρ., ἡ χρῆσις εἶνε ποικίλη. Ἐνταῦθα δὲ τὸ 'ἐκπονεῖ' ὅπως ἡρμηνεύσαμεν καὶ ἀνωτέρω 469, ἤτοι: *πέπλοις πονοῦντα* (=*μόγις*, ὅπερ κυρίως ὡς ἐκ τοῦ ἐτύμου=*μόγοις* [ἤ: *μόχθοις*]=*πόνοις*) *καλὴν ἀποφῆναι θέλει* (ἤ: *ζητεῖ*), μετὰ σαρκαστικῆς εἰρωνείας εἰρημένον.

633. *ὄλβον δωμ. ὑπ.*] Κατὰ τὰ ἐν 625, ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ ὄλβου κατ' ἐκδοχὴν ὑλικωτέραν λαμβανομένου. Τῷ Ἀρτ. νοθεύσαντι τὸν στ. (ἐπὶ τῇ ἀνυποστάτῳ αἰτιάσει, ὅτι τὸ 'ὑπεξελὼν' εἶνε παρείσακτος γλωσσηματικὴ ἐξήγησις τοῦ ἀληθῶς παρεισάκτου 'ἐκπίνομεν', ὅπερ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων συνεξέδωκε, καὶ ἑπομένως ὁ στ. 633 ὀθνεία ἐπανάληψις τοῦ στ. 626) εὐτυχῶς οὐδεὶς παρηκολούθησεν.

634-7. *ἔχει δ' ἀνάγκην... τὸ δυστυχές.*] Ἐξέβαλε τοῦ κειμένου νοθεύσας τὴν ῥῆσιν ὁ Βαρθόλδ., διότι, λέγει, οὔτε ἀνάγκην τινὰ βλέπει αὐτὸς ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος περιστάσεσιν (Ἂν τὸ 'πικρὸν λέχος' ἢ τὰ κακὰ πενθερικὰ δὲν εἶνε ἀνάγκη διὰ τὸν Βαρθ., ἦσαν ὅμως διὰ τὸν Ἱππόλ.), καὶ διότι 'χρηστὰ λέκτρα' διὰ τὸν Ἱππόλ. δὲν ὑπάρχουσι καθόλου (Ναί, ἀλλὰ τὰ 636-7 λέγει ὁ Ἱππ. ὡς ἐκ περισσοῦ, ἀκριβῶς ὅπως ἐκ περισσοῦ ἀποδείξῃ, ὅτι καὶ κατ' ἐξαίρεσιν καλὴν γυναῖκα ἂν εὕρῃ τις, πάλιν δὲν λείπει ἡ ἐκ τῶν κακῶν πενθερικῶν ἀνάγκη)· ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ ἀθέτησις μέχρι τοῦδε δὲν εὗρηκε μιμητάς. Προσέκρουσε δὲ καὶ εἰς τὴν φράσιν ὁ Βαρθ., ὅπως καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ, ὅθεν καὶ διώρθου Ἀρτ. 'στέργειν ἀνάγκη δ' εἶτε', Εϊμψοίθ. 'πᾶς ὁ κηδεύσας· κεδνοῖς κτλ.', Οὐέϊλ. 'ὅς τε', Κιρχ. 'καλῶς', καὶ Ἐρουέρδ. 'ὅς τε κ. κ. γ. γαῦρος'. Ἡ γραφὴ τῆς παραδόσεως ἔχει ἄριστα, δὲν κατενοήθη δὲ μόνον οὔτε ὑπὸ τῶν Σχολ. οὔτε ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ἐκδέχου τὰς λέξεις ὧδε: *ἔχει δ'* (ὁ 'λαβὼν εἰς δόμους ἀτηρὸν φυτόν') *ἀνάγκην* (*τοιαύτην*, Αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι, ἢ τὰ δεικτικὰ ἐπιρρήματα πρὸ τοῦ 'ὥστε', καὶ λέγονται, ὡς γνωστόν, καὶ παραλείπονται ἔξωθεν ὑπακουόμενα), *ὥστε* (ἤ, ὅπερ παρελείφθη, ὅπως πολλάκις παραλείπεται τὸ πρῶτον *ἤ*) *καλοῖς γαμβροῖς κηδεύσας*, *χαίρων*

γαμβροῖσι χαίρων σῴζεται πικρὸν λέχος,
ἢ χρηστὰ λέκτρα πενθεροὺς δ' ἀνωφελεῖς
λαβὼν πιέζει τἀγαθῷ τὸ δυστυχές.
ῥᾷστον δ' ὅτῳ τῶν μηδέν, ἀλλ' ἀνωφελὴς
εὐηθίᾳ κατ' οἶκον ἵδρυται γυνή.
σοφὴν δὲ μισῶ· μὴ γὰρ ἔν γ' ἐμοῖς δόμοις
εἴη φρονοῦσα πλεῖον ἢ γυναῖκα χρή.

(αὐτοῖς) σῴζεται (τὸ) πικρὸν λέχος, ἢ χρηστὰ (μὲν) λέκτρα λαβών, πενθεροὺς δ' ἀνωφελεῖς (ἐνταῦθα='ἀχρήστους' [ΣΧΟΛ.], *φαύλους*, διὰ τὸ προλαβὸν 'χρηστά'), *πειρᾶται πιέζειν* ('πιέζειν, κατέχειν, θλίβειν, σφίγγειν, μαλάσσειν, βαρεῖν'. ΗΣΥΧ., νὰ καταστέλλῃ, καταπνίγῃ, λέγομεν ἡμεῖς σήμερον) *τῷ ἀγαθῷ* (ἤτοι: *τοῖς καλοῖς γαμβροῖς ἢ τοῖς χρηστοῖς λέκτροις*) *τὸ δυστυχὲς* (ἤτοι: *τὸ πικρὸν λέχος ἢ τοὺς ἀνωφελεῖς πενθερούς*).

635-6. *γαμβροῖσι . . . πενθερούς*] 'ἡ δὲ τραγῳδία ἐν τῷ Κηδεύσας καλοῖς γαμβροῖς, τοὺς πενθεροὺς δηλοῖ,... καὶ ὁ παρὰ Σοφοκλεῖ δὲ Οἰδίπους γαμβρὸν ἑαυτοῦ τὸν τῆς Ἰοκάστης ἀδελφὸν Κρέοντα λέγει, ὡς ἐξ ἐπιγαμβρίας συγγενῆ, ἀλλαχοῦ μέντοι κηδεστήν, κυριολεκτῶν, αὐτὸν λέγει ἐν τῷ Ἄναξ ἐμὸν κήδευμα'. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 572, 44.

638-9. *ῥᾷστον*] Οὕτως ἐν ἅπασι πλὴν τοῦ C, ὅπου 'ῥᾷον', ὅπερ καὶ ὑπό τινων ἐπροτιμήθη. Οἱ Σχολ 'βέλτιον' καὶ 'ὠφελιμώτερον' ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἀλλ' ἐν τῷ λήμματι αὐτῶν κεῖται 'ῥᾷστον'.

τῶν μηδὲν ἀλλ' ἀνωφελής] Ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'δ' ὅτῳ τὸ μηδὲν κτλ.', ἥτις ἀπήρεσεν εἰς τὸν Ναύκ. ὡς εἰς ἄλλους τὸ 'ἀνωφελές', εἰς ἐνίους δὲ καὶ ὁ 'ἀλλά', ὅθεν ὁ μὲν Ναύκ. 'ἀλλὰ νωχελής', ὁ δὲ Κιρχ. 'τὸ μηδὲν οὖσ' ἀνωφελής', καὶ ὁ Βαρθ. 'τὸ μηδὲν οὖσ' ἀμήχανος'. Ἐπειδὴ δὲ τῷ Οὐεκλ. ἔδοξεν, ὅτι οὐ μόνον ὁ 'ἀλλά' εἶνε περιττός, ἀλλὰ καὶ ὁ 'καί' ἀπαραίτητος, ἐξέδωκε 'τὸ μηδὲν οὖσα κἀφελής'. Ἀλλ' ἂν ὁ 'ἀλλά' δὲν εὐοδοῦται ἐν τῇ κοινῇ, ὁ 'καί' τοῦ διορθωτοῦ ἔτι ὀλιγώτερον. Πῶς ὁ 'τὸ μηδὲν' ὢν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε *καί* τι ἕτερον πλὴν τοῦ μηδενός; Τί δὲ θέλει τὸ 'ἀφελής' ὅπου ὁ λόγος περὶ χρηστῶν ἢ μὴ χρηστῶν γυναικῶν καὶ πενθερικῶν; Ὅτι ἄλλως ἡ κοινὴ ἐφθάρη, ἀποδεικνύει τὸ παλαιότερον βεβαίως τῶν δύο σχετικῶν Σχολ. τόδε: 'βέλτιον δὲ μήτε πενθερὸν χρηστὸν μήτε γυναῖκα χρηστὴν ἔχειν', ἐξ οὗ οὐδὲν ἄλλο ἔχει τις νὰ συνεικάσῃ, εἰμὴ ὅτι ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦτο 'ῥᾷστον δ' ὅτῳ τῶν μηδέν, ἀλλ' ἀνωφελὴς κτλ.', ἤτοι: *ῥᾷστον δ' ὅτῳ τούτων* (ἤτοι τῶν ἐν 634-7) *μηδὲν (ἐστιν) ἀλλ' ἀνωφελὴς* κτλ. 'Ἀνωφελὴς' δ' ἐνταῦθα=*οὐ χρηστὴ* (πρβλ. 636)· διότι τὸ 'χρηστός' δὲν εἶχεν ἀποβάλῃ ἀκόμη ἐντελῶς τὴν ἧττον μὲν ἠθικὴν ἀλλὰ κυριωτέραν ἔννοιαν τῆς πρακτικῆς χρησιμότητος. Πρβλ. τὸ κοινολεκτούμενον χρήσιμος (ἄνθρωπος) =*χρηστός*, ἐν τῇ ἐκδοχῇ: τίμιος, ἀγαθός, ἐνάρετος. Ὀρθῶς ὁ Σχολ. 'ὡς ἐπὶ ἀνδριάντος δὲ τὸ ἵδρυται', ὄχι ὅμως καὶ 'οὐκ ἔργοις ἀλλὰ θέᾳ τέρποντος τὸν κεκτημένον', ἀλλὰ καθ' ὃν λόγον προείπομεν εἰς 631.

640-1. *σοφὴν δέ... χρή.*] Ὁ Ναύκ. ἠθέτησε καὶ τὴν ῥῆσιν ταύτην, ἣν ἐξέβαλε τοῦ κειμένου ὁ Βαρθ., συνυποκρέκοντος καὶ τοῦ Οὐεκλ. Ἐν ᾧ πρὸ ὀλίγου ὁ Ἱππόλυτος, λέγει ὁ σοφὸς κριτικός, ἀπετροπιάζετο πάσας ἀνεξαιρέτως τὰς γυναῖκας, νῦν αἴφνης ἔγεινε τόσον ἥμερος, ὥστε μόνον τὰς σοφὰς δὲν ἀνέχεται νὰ νυμφευθῇ. Καὶ ποῦ, ἐρωτῶ-

τὸ γὰρ κακοῦργον μᾶλλον ἐντίκτει Κύπρις

μεν, εἶπεν ὁ Ἱππόλυτος, ὅτι θέλει τὰς εὐήθεις; Περὶ τούτων ὡμίλησεν ἐν 638-9 ὡς σχετικῶς ἀνεκτῶν, ὄχι ὅμως καὶ *ἑαυτῷ*, ἀλλὰ τῷ 'ὅτῳ'· ἐνταῦθα δ' ὁ λόγος περὶ ὑποθετικοῦ μέλλοντος, ἐάν ποτε δηλονότι μεταμεληθεὶς ἤθελεν ἀποφασίσῃ νὰ νυμφευθῇ. Πόσοι εἰλικρινεῖς μισογύναι, ὡς ὁ Ἱππόλυτος, δὲν εἶπαν, δὲν λέγουσι, καὶ δὲν θὰ λέγωσι τὰ τοιαῦτα; Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ νηστευτὴς λέγει τὸ παροιμιῶδες: "Ἂν εἶνε νὰ κολασθῶ, ἂς κολασθῶ μὲ τὸ ἀρνί, ὄχι μὲ τὴν σαρδέλλαν, δὲν ἕπεται καὶ ὅτι θὰ καταλύσῃ πράγματι τὴν νηστείαν ἀμνοφαγῶν· οὔτε ἀρνίον θὰ φάγῃ οὔτε σαρδέλλαν. Τῶν δραματικῶν ἡρώων οἱ λόγοι ἔχουσιν ἰδίαν λογικήν, τὴν λογικὴν τοῦ πάθους· οὐδὲ κρίνονται τὰ δράματα μὲ τοὺς τύπους τῆς λογικῆς, οὓς διδάσκουσι τοὺς ἀκροατάς των οἱ σοφοὶ ἀπὸ τῆς καθηγετικῆς των ἕδρας. Θὰ ἦτο δὲ ποιητὴς ἀναξιώτατος λόγου ὁ Εὐριπίδης, ἐὰν ἥρωα τραγικόν, ὁποῖος ὁ Ἱππόλυτος, παρίστα λέγοντα καὶ δρῶντα ὄχι ὅσα καὶ ὅπως ὑπαγορεύουσιν εἰς αὐτὸν δύο φοβεροὶ καὶ ἀμείλικτοι δαίμονες, ἡ ἰδία αὐτοῦ ὕβρις καὶ ὑπερφροσύνη, καὶ ἡ δεινῶς φέρουσα αὐτὴν Κύπρις, ἀλλ' ἄξια μαθητοῦ ἢ διδασκάλου τῆς θεματογραφίας. Ὄχι καλιτέρας ἀξίας εἶνε καὶ αἱ γραμματικαὶ αἰτιάσεις. Τὸ 'σοφὴν μισῶ' δὲν εἶνε λέγει ὁ Ναύκ. δυνατὸν νὰ αἰτιολογηθῇ διὰ μιᾶς εὐχῆς, ὅθεν καὶ ἄλογον ἀποκαλεῖ τὸν ἡμέτερον 'γὰρ' ὁ Βαρθ. Ἀλλὰ τίς ἐδίδαξε τοὺς σοφοὺς ἄνδρας, ὅτι ὁ τὸν εὐκτικὸν λόγον 'μὴ γὰρ... εἴη' συνοδεύων ἐνταῦθα 'γὰρ' εἶνε αἰτιολογικός; Αἰτιολογικὸς εἶνε ὁ 'γὰρ' ἐν τῷ Ἰλ. Η, 133 κέξ. 'αἲ γάρ... ἡβῷμ', ὡς ὅτ' κτλ.;' ἐν τῷ Εὐρ. Ἀλκ. 1072 'εἰ γὰρ τοσαύτην δύναμιν εἶχον, ὥστε κτλ.'; ἐν τῷ Κυκλ. 261 'ἐγώ; κακῶς γὰρ ἐξόλοιο', καὶ τοσούτοις ἄλλοις τόποις; Ἀλλ' ὄχι· ἐὰν πάντα ταῦτα εἶνε μάταια, τί ἔχει τίς νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ 'πλεῖον'; Δὲν ἀρκεῖ καὶ μόνη αὕτη ἡ ἀνάττικος κηλὶς ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ δίστιχον εἶνε νόθον κατασκεύασμα ἀναττίκου τινὸς Γραικύλου; Ὡς ἂν εἰ μὴ ἤρκουν τόσα τῶν πάλαι ἀττικιστῶν εἰκοτολογήματα, ἔπλασαν καὶ οἱ νεώτεροι κριτικοὶ τὸ ἀττικωνικὸν τοῦτο δόγμα, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων συγκριτικῶν τύπων τοῦ *πολὺς* παντὸς ἀριθμοῦ καὶ γένους καὶ πτώσεως, οἱ ἀττικοὶ ἔλεγαν *πλείων* καὶ *πλέων*, *πλείω* καὶ *πλέω* κτλ., ὄχι ὅμως καὶ ἐν τῇ οὐδετέρ. ὀνομ. καὶ αἰτιατ. *πλεῖον* καὶ *πλέον*, ἀλλὰ μόνον: *πλέον*. Δυστυχῶς ὅμως τὰ κείμενα ἀναιροῦσι τὸ δόγμα, διότι ἐν ἀπειραρίθμοις τόποις εὕρηται ἀντὶ τοῦ *πλέον* καὶ *πλεῖον*. Οἱ κριτικοὶ ἐξαλείφουσι τὸ 'πλεῖον' καὶ γράφουσι 'πλέον', οὐ μόνον παρὰ τοῖς πεζοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς ποιηταῖς, ὅπου τὸ μέτρον ἐπιτρέπει τὴν χρῆσιν τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ βραχέος ἀδιακρίτως. Ἀλλ' ὅπου τὸ μέτρον δὲν ἐπιτρέπει τὴν βραχεῖαν, ἀλλὰ μόνον τὴν μακράν; Ὢ! διὰ τοῦτο 'ννοιάζεσαι; Καὶ διὰ τί λοιπὸν ἐφευρέθη ἡ διόρθωσις, εἰμὴ διὰ νὰ διορθώνῃ τὰ ἀνάττικα; Δεκαοκτὼ ὅλα χωρία ἐκ τοῦ Αἰσχ. Εὐρ. Ἀριστ. καὶ ἄλλων κωμικῶν ποιητῶν παραθέτει ὁ Ναύκ. ἐν ὑποσημ. (εἰς ἃ παραθέτομεν ἡμεῖς προχείρως καὶ τὰ Σοφ. ἀπόσπ. 754 'πλεῖον φυλάσσων', Ἀριστ. Ἐκκλ. 1132 'ὅστις πολιτῶν πλεῖον ἢ τρισμυρίων', Ἀλεξ. παρ' Ἀθην. 421 Α 'σκῶψιν ἡ σκῶψις δὲ λυπεῖ πλεῖον ἢ τέρπει πολύ', καὶ αὐτ. 39 Β, Κρατ. παρ' Ἀθην. 267 Ε, 4), ἀλλ' εἰς ὅλα ἐφαρμόζει καὶ μίαν διόρθωσιν, εἴτε ἰδικήν του εἴτε ἑτέρου τινὸς ὁμόφρονος, τρεπομένου τοῦ 'πλεῖον' εἰς *πλέον*, *μεῖζον*, κλπ. Γειά σ' τὰ χέρια του! Ἀλλ' ἐπὶ τέλους παραθέτων καὶ τὸ Εὐρ. Φοιν. 606 'τοῦ μέρους ἔχων τὸ πλεῖον', καὶ Τρῳάδ. 644, καὶ 'λαχοῦσα πλεῖον τῆς τύχης ἡμάρτανον', παραιτεῖται τοῦ ἀγῶνος, καὶ 'ταῦτα, λέγει, ἂς τὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν τάξιν ἄλλοι'. Εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμέν τι πλειότερον; Μὲ τοιαύτην κριτικὴν κατορθώνει τις ὅ,τι θέλει, ἐκτὸς

ἐν ταῖς σοφαῖσιν· ἡ δ' ἀμήχανος γυνὴ
γνώμῃ βραχείᾳ μωρίαν ἀφῃρέθη.
χρῆν δ' εἰς γυναῖκας πρόσπολον μὲν οὐ περᾶν,
ἄφθογγα δ' αὐταῖς συγκατοικίζειν δάκη
θηρῶν, ἵν' εἶχον μήτε προσφωνεῖν τινα
μήτ' ἐξ ἐκείνων φθέγμα δέξασθαι πάλιν.
νῦν δ' αἱ μὲν ἔνδον δρῶσιν αἱ κακαὶ κακὰ
βουλεύματ', ἔξω δ' ἐκφέρουσι πρόσπολοι.
ὡς καὶ σύ γ' ἡμῖν πατρός, ὦ κακὸν κάρα,
λέκτρων ἀθίκτων ἦλθες εἰς συναλλαγάς·

τοῦ νὰ πείθῃ ἀνθρώπους ἀπρολήπτους καὶ μὴ θηρεύοντας διορθώσεις καὶ ἀθετήσεις. Πρὸς δὲ τὸν Οὐεκλ. λέγοντα, ὅτι ἀντὶ τοῦ 'πλεῖον' ἀνέμενέ τις 'μεῖζον' κατὰ τὸ Εὐρ. Ἡρακλ. 979 'τὴν φρονοῦσαν μεῖζον ἢ γυναῖκα χρή', τί καὶ νὰ εἴπῃ τις; Εἶνε τόσον δύσκολον πρᾶγμα νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἕτερον ἐκεῖνο (=*τὴν ἔχουσαν φρόνημα μεῖζον ἢ κατὰ γυναῖκα*), καὶ ἕτερον τὸ ἡμέτερον (=*μὴ εἴη ἔν γε τοῖς ἐμοῖς δόμοις (γυνὴ) φρονιμωτέρα* ἤ: *νοημονεστέρα* [κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ 639 'εὐηθίᾳ' καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ 640 'σοφὴν'] *ἢ κατὰ γυναῖκα*); Ὁμοίως ἀπόβλητος καὶ αὐτὸ τοῦτο σόλοικος εἶνε καὶ ἡ διόρθωσις τοῦ Δινδ. 'πλείονα', διότι τὸ μὲν 'φρονοῦσα' ἐνταῦθα λαμβανόμενον ἐπὶ φρονήσεως ἢ νοήσεως, καθ' ἃ προείπομεν, δὲν ἔχει ἀνάγκην τοιαύτης αἰτιατικῆς, ἐὰν δὲ πάλιν τὸ 'φρονοῦσα' ληφθῇ ἐπὶ φρονήματος, ἤτοι ἐπὶ τοῦ κατὰ φρονηματίαν ἤθους, τότε τὸ 'πλείονα' ὡς γραμματικὸς μὲν τύπος ἐπιτρέπεται, ὄχι ὅμως καὶ ὡς λέξις, ἀλλά: *μείζονα* ἤ: *μείζω*, κάλλιον δὲ τὸ ἑνικ.: *μεῖζον*, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον.

643. *ἀμήχανος*] Τὸ ἐναντίον τοῦ πολυμήχανος, κοινῶς: ἀπονήρευτη.

644. *γνώμῃ βραχείᾳ*] Πρβλ. τὰ δημοτ. κοντὸς νοῦς, καὶ κοντονούσης.

μωρίαν] Οὕτως ἀποκαλεῖ εὐφήμως τὴν *μοιχείαν*. Ὁμοίως πολλοὶ καὶ σήμερον διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀποκαλοῦσιν *ἀνοησίας* ταῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια ἁμαρτήματα. Πρβλ. τὸ ἐν 397 'ἄνοιαν'.

645. *εἰς γυναῖκας*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ ΑΕ, ὅπου 'γυναῖκα'. Ἀπορῶ δὲ πῶς οἱ νεώτεροι (Δινδ. Φίξ. Κιρχ. Ναύκ. Πάλ. Βαρθ. Οὐεκλ.) ἐπροτίμησαν τὴν τελευταίαν γραφήν. Τὸ 'εἰς γυναῖκας'=*εἰς γυναικωνῖτιν*. Ὁ ἑνικὸς 'γυναῖκα' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Βαρθ. καὶ Οὐεκλ., ἵνα δικαιολογήσωσι τὸ ἐν τῷ ἑπομένῳ στ. 'αὐταῖς', ὅπερ καὶ μόνον ἀποδεικνύει ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔκειτο ὁ πληθ. 'γυναῖκας'. Οὐδ' ἡ 'εἰς' ἐπὶ τοιαύτης χρήσεως, καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ *περῶ*, παρὰ τοῖς ἀττικοῖς, ἀντὶ τῆς *πρὸς* ἢ *ὡς*, ἔῤῥωται, ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ ὁ Βαρθ. (Πρβλ. Ἀνδρ. 943-6, 'ἀλλ' οὔποτ'... χρὴ... πρὸς τὴν ἐν οἴκοις ἄλοχον εἰσφοιτᾶν ἐᾶν γυναῖκας· αὗται γὰρ διδάσκαλοι κακῶν).

646-7. *δάκη θηρῶν*,] περιφραστικῶς ἀντὶ τοῦ: *θῆρας*. Πρβλ. Αἰσχύλ. Ἑπτὰ Θ. 558-9 'θηρὸς ἐχθίστου δάκους εἰκὼ φέροντα'.

651-2. *ἡμῖν πατρὸς ... συναλλαγάς*·] Ὁ Οὐέϊλ. ἑρμηνεύει: *πρὸς συνουσίαν (ἡμῶν) τοῖς τοῦ πατρὸς λέκτροις*, παραβάλλων τὸ Αἴ. 493 'εὐνῆς τε τῆς σῆς, ᾗ συνηλλάχθης ἐμοί'· ὁμοίως δὲ γράφει καὶ ὁ Βαρθ. ἑλληνιστὶ 'ἡμῖν πατρὸς λέκτρων ἦλθες εἰς συναλ

ἁγὼ ῥυτοῖς νασμοῖσιν ἐξομόρξομαι,
εἰς ὦτα κλύζων. πῶς ἂν οὖν εἴην κακός,
ὃς οὐδ᾽ ἀκούσας τοιάδ᾽ ἁγνεύειν δοκῶ;
εὖ δ᾽ ἴσθι, τοὐμόν σ᾽ εὐσεβὲς σῴζει, γύναι·
εἰ μὴ γὰρ ὅρκοις θεῶν ἄφρακτος εὑρέθην,

λαγὰς]=*ἐπειράθης ἡμῖν συναλλάξαι πατρὸς λέκτρα*, ἤτοι: *ἄλοχον*', παραβάλλων τὸ Ἀνδρ. 1245 ''Ἀνδρομάχην ... Ἑλένῳ συναλλαχθεῖσαν εὐναίοις γάμοις'. Ἀμφότεροι παρερμηνεύουσι δεινῶς τὸ κείμενον. *Συναλλάσσομαι* καί: *συναλλαγαὶ* λέγονται μὲν καὶ ἐπὶ συνουσίας γαμικῆς (ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τὸ ἁπλοῦν ἀλλάσσομαι, ἐπὶ ζῴων κυρίως) ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον καὶ κυριώτερον ἐπὶ συνεντεύξεων καὶ συνδιαπραγματεύσεων παντὸς εἴδους, καὶ δὴ καὶ προαγωγικῶν μεσιτεύσεων, ὡς ἐνταῦθα. Τὸ 'ἦλθες ἡμῖν εἰς συναλλαγὰς' ἄρα σημαίνει: *ἦλθες εἰς συνδιαπραγματεύσεις πρὸς ἡμᾶς (περὶ) τῶν τοῦ πατρὸς ἀθίκτων* (=*ὧν οὐκ ἔστιν, οὐ θέμις θιγεῖν*, πρβλ. Ἰφ. Τ. 799 'οὐ δικαίως τῆς θεοῦ τὴν πρόσπολιν χραίνεις ἀθίκτοις περιβαλὼν πέπλοις χέρα') *λέκτρων*, ἤτοι: *τῆς τοῦ πατρὸς γυναικός*.

653. *ἁγὼ*] Τὸ οὐδέτερον ὡς γενικὸν καὶ πάντα ἀναπληροῦν, ἤτοι: *ἃ συναλλακτήρια ῥήματα*.

ῥυτοῖς νασμοῖσιν] 'Νασμοῖσιν'= *νάμασι*· ῥυτὸν δὲ νᾶμα, τὸ τρεχάμενον (ἴδ. εἰς 123). Μετὰ τὴν θάλασσαν ἐξαγνιστικὴν καὶ καθαρτικὴν δύναμιν εἶχον τὰ τρεχάμενα νερά. Πρβλ. π.χ. Ἰφ. Τ. 1191 κἑξ. Ἰλ. Α, 313.

657. *εἰ μὴ γὰρ ... εὑρέθην*,] Οὕτως ἐν ἅπασιν ἀνεξαιρέτως τοῖς βιβλ. Ἀλλ᾽ ὁ Πιέρσων ἰδὼν τὰ Σχολ. 'εἰ μὴ γὰρ ὅρκοις: ἀντὶ τοῦ εἰ ἐλήφθην καὶ εὑρέθην ἀπαραφύλακτος εἰς τὴν κατὰ σοῦ κόλασιν,' ἔτρεψε τὸ 'εὑρέθην' εἰς 'ᾑρέθην,' (νομίσας δηλονότι ὅτι τὸ 'ἐλήφθην' τοῦ Σχολ. εἶνε ἑρμηνεία τοῦ 'ᾑρέθην'), ὅπερ ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον φέρεται ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδδ. Ἀλλὰ καὶ ἡ διόρθωσις καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς διορθώσεως ἀποδεικνύει οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὅτι οἱ κριτικοὶ δὲν ἐννόησαν οὔτε τὸ κείμενον οὔτε τὸν Σχολ. Οὗτος ἑρμηνεύων τὸ 'εὑρέθην' διὰ τοῦ 'ἐλήφθην καὶ εὑρέθην', ἐννοεῖ ταῦτα ὡς συνώνυμα καὶ ἐκ παραλλήλου· καὶ ἀληθῶς οὕτω λαμβάνονται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Τὸ Σοφ. Φιλ. 1051 π. χ. (ὑπάρχουσι δ᾽ ἀπειράριθμα τοιαῦτα) 'οὐκ ἂν *λάβοις* μου μᾶλλον οὐδέν᾽ εὐσεβῆ' πῶς ἄλλως εἶνε δυνατὸν νὰ ἑρμηνευθῇ ἑλληνιστὶ εἰμή: οὐκ ἂν *εὕροις* μου μᾶλλον κτλ.; Αὐτὸ τὸ Θουκ. ϛ'. 33, 3 'καὶ μὴ καταφρονήσαντες ἄφρακτοι *ληφθήσεσθε*' τί σημαίνει; *αἱρεθήσεσθε*, ἢ *εὑρεθήσεσθε*; Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ δεύτερον. Τὰ τοῦ Σχολ. ἄρα οὐδὲν κατὰ τῆς παραδεδομένης γραφῆς περιέχουσιν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ νόημα ἀποδεικνύει τὸ ἐσφαλμένον τῆς διορθώσεως καὶ ἑρμηνείας. Τὸ μὲν 'ὅρκοις θεῶν' οἱ κριτικοὶ συνάπτουσι τῷ 'ᾑρέθην', τὸ δὲ 'ἄφρακτος' ἀπομονοῦσιν ὥς τινα παράθεσιν, οἱ μὲν μεταξὺ δύο κομμάτων θέτοντες, οἱ δ᾽ ὑπακούοντες τὸ 'ὤν', ἀναφέρουσι δὲ τὴν ἔννοιαν εἰς τὴν στιγμήν, καθ᾽ ἣν *εἷλεν αὐτὸν ἡ τροφὸς τοῖς ὅρκοις ἄφρακτον* (οὕτως, ἤτοι ἀπολύτως καὶ ἀορίστως) *ὄντα*. Ἀλλ᾽ ἂν τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει, πῶς δὲν παρεννόησαν ἐλεεινὰ τὸν Σχολ. οἱ περὶ Πιέρσωνα κριτικοί, ὅστις ἀναφέρει τὴν ἔννοιαν ὄχι εἰς τὴν στιγμήν, καθ᾽ ἣν εἷλε τὸν Ἱππόλ. τοῖς ὅρκοις ἡ τροφός, ἄφρακτον ὄντα, ἀλλ᾽ εἰς τὴν στιγμήν, καθ᾽ ἣν λέγει τὰ 657-8, ἤτοι καθ᾽ ἣν στιγμὴν ὁ Ἱππόλ. ὄχι *ᾑρέθη*, ἀλλά: *εὑρέθη* ἕνεκα τῶν ὅρκων (='τοῖς ὅρκοις') 'ἀπαραφύλακτος εἰς τὴν κατὰ σοῦ [τῆς τροφοῦ]

οὐκ ἄν ποτ' ἔσχον μὴ οὐ τάδ' ἐξειπεῖν πατρί.
νῦν δ' ἐκ δόμων μέν, ἔστ' ἂν ἔκδημος χθονὸς
Θησεύς, ἄπειμι· σῖγα δ' ἕξομεν στόμα.
θεάσομαι δὲ σὺν πατρὸς μολὼν ποδὶ
πῶς νιν προσόψει, καὶ σὺ καὶ δέσποινα σή·
τῆς σῆς δὲ τόλμης εἴσομαι γεγευμένος.

κόλασιν' (ΣΧΟΛ.); Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ συμβιβασθῶσιν αἱ τελευταῖαι αὗται λέξεις τοῦ Σχολ. μὲ τὸ 'ἡρέθην,' ὅπερ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτῶν ἡ κριτική; Αἰρομένου δὲ τοῦ μόνου τούτου στηρίγματος τῆς διορθώσεως, τίνα πλέον λόγον ὑπάρξεως ἔχει αὕτη; τὸ 'εὑρέθην' ἄρα εἶνε γνήσιον, Τὸ δ' *ἄφρακτος*, ἐπὶ πόλεως, στρατοπέδου κττ. κυρίως λεγόμενον ('ἄφρακτος ἀφύλακτος' ΗΣΥΧ.) μεταφέρεται καὶ εἰς πρόσωπα ἐπὶ ἠθικωτέρας ἐννοίας (πρβλ. 'Αριστ. Θεσμ. 580 'μή τι προσπέσῃ ὑμῖν ἀφράκτοις πρᾶγμα δεινὸν καὶ μέγα') ἀνάλογόν τι σημαῖνον, ἤτοι *ἄοπλος*, *ἀφωπλισμένος*, *ἀμήχανος*, *ἄναλκις*, μὲ δεμένα τὰ χέρια κττ. Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις ἔχει ὧδε: *εἰ μὴ γὰρ εὑρέθην ἄφρακτος ἕνεκα τῶν ὅρκων τῶν θεῶν* (= 'ὅρκοις θεῶν,' πρβλ. Θουκ. γ', 93, 3 'ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν'), κτλ.

658. *οὐκ ἄν ποτ' ἔσχον*] 'Εν τοῖς AC 'οὐκ ἄν ποτ' ἐπέσχον', ὅπερ ἀπαράδεκτον. 'Ο Οὐεκλ. ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου 'οὐ τἄν ἐπέσχον'. Καὶ τὸ 'ἔσχον' (= δὲν θὰ βαστοῦσα· ὁ παρατ. διότι ὁ ἀόρ. ἐν τῷ σημερινῷ λόγῳ ἄχρηστος), ὅπερ μόνον ἀπαιτεῖ ἡ ἔννοια, καὶ τὸ 'ἐπέσχον' ἀλλότριον τοῦ προκειμένου. Τὸ τοῦ Σχολ. 'τὸ δὲ μὴ καὶ οὐ μίαν κατάθεσιν ποιοῦσιν, ὥστε τὸ ἓν ἐξήρκει εἰπεῖν, ἵν' ᾖ οὐκ ἄν ποτε ἀπεσχόμην τοῦ εἰπεῖν', ἡμαρτημένα καθ' ἃ ἡρμηνεύσαμεν εἰς 213.

659. *ἔστ' ἂν ἔκδημος χθονὸς*] 'Ο Δαυέσ. μετέγραφεν 'ἔστ' ἂν ᾖ 'κδημος', συναινοῦντος τοῦ Μυσγρ. Οὐαλκ. Βρυγκ. Μογκ. Βωθ., ὁ δ' 'Ερμᾶνν. 'ἐκδημῇ', καὶ κατὰ τοῦτον Οὐεκλ. 'Ο Δαυέσ. ἀπέκρουε τὴν ἔλλειψιν τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ συνδετικοῦ, ὅπερ ἠρνήθη ὁ "Ελμσλ. παραβάλλων πρὸς τὸν ἡμέτερον τὸν Μηδ. 1122. Σπανίως μὲν ἀλλ' ἀναντιῤῥήτως τὸ συνδετικὸν ἐλλείπει οὐ μόνον ἐν τῇ ὑποτακτικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ εὐκτικῇ (ὡς π. χ. Πλάτ. Φαίδ. 87 B 'καὶ εἴ τις ἀπιστῶν αὐτῷ = *ἀπιστῶν εἴη*, ὅπου αὐθαιρέτως οἱ κριτικοὶ 'ἀπιστοῖ') καὶ προστακτικῇ

661. *σὺν πατρὸς μολὼν ποδὶ*] 'συνεπιστὰς τῷ πατρί' ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς 'Εκ. 977.

662. *πῶς νιν προσόψει*] = μὲ τί πρόσωπο θὰ τὸν 'δῇς;

663. *τῆς σῆς δὲ τ. εἴσ. γ.*] "Απαντες κατὰ τὸν Σχολ. 'καὶ πάντως τότε τὸ ἀναιδές σου καὶ τολμηρὸν διαγνώσομαι, πεπειραμένος αὐτῆς ἤδη καὶ διὰ τῶν παρόντων,' ὅπερ ὅμως οὐδένα νοῦν ἔχει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μὲν 'Ερουέρδ. ἐνόθευσε τὸν στίχον, ὁ δ' Οὐ. Φ. Σμιδιτ. διώρθ. 'νίσσομαι μεμνημένος,' καὶ ὁ Βαρθ. νομίζει, ὅτι ἐξεῤῥύη ἐν τῷ μεταξὺ ὁλόκληρος στίχος, ὁ δ' Οὐεϊλ. τὸ 'εἴσομαι' = *ἐλεύσομαι*, κατὰ χρῆσιν ἄγνωστον μὲν εἰς τοὺς ἀττικούς, καὶ παρὰ τοῖς ἐπικοῖς δ' αὐτοῖς σπανιωτάτην καὶ ἀμφίβολον. Τοῦ στίχου τὸ νόημα καθ' ἡμᾶς ἔχει οὕτω: *τῆς σῆς δὲ τόλμης γεγευμένος, εἴσομαι (πῶς νιν σὴ δέσποινα προσόψεται)*. 'Εὰν ἀντικείμενον τοῦ 'εἴσομαι' ἦτο τὸ *τόλμη*, οὐδὲν ἐκώλυε τὸν ποιητὴν νὰ εἴπῃ 'τὴν σὴν δὲ τόλμην'. Τὸ ἀκριβὲς νόημα μόνον δι' ἀπαγγελίας εἶνε δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ, διότι ὁ 'Ιππολ. τὰ ἐν 662 'καὶ σὺ καὶ δ. σή' ἐπεῖπε παρὰ

ὄλοισθε. μισῶν δ' οὔποτ' ἐμπλησθήσομαι
γυναῖκας, οὐδ' εἴ φησί τίς μ' ἀεὶ λέγειν·
ἀεὶ γὰρ οὖν πώς εἰσι κἀκεῖναι κακαί.
ἢ νύν τις αὐτὰς σωφρονεῖν διδαξάτω,
ἢ κἄμ' ἐάτω ταῖσδ' ἐπεμβαίνειν ἀεί.

ΧΟΡΟΣ.

τάλανες ὦ κακοτυχεῖς ἀντ.

τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ πρόθεσιν, ἐν τῷ λέγειν δ' ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῶν λόγων ἐξαπτόμενος, διὸ καὶ ἐθέσαμεν μεταξὺ δύο κομμάτων τὴν φράσιν 'καὶ σύ... σή,' μετ' ἰδιαιτέρας ἀπαγγελίας ἐξενεκτέαν. Ἀλλ' οἱονεὶ μετανοῶν δι' ὅσα εἶπεν ἐν 661-2, ὡς περιττὰ καὶ μάταια, ἐπιφέρει τὰ ἐν 663, ἀναφερόμενα σιωπηλῶς μὲν (τούτου δ' ἕνεκα καὶ παρελείφθη τὸ ἀντικείμενον τοῦ 'εἴσομαι' ὡς ἀπὸ κοινοῦ ληπτέον), ἀλλὰ προφανῶς εἰς τὴν Φ. Ληπτέος δ' ὁ μέλλων 'εἴσομαι' παρατατικῶς, ἤτοι ὄχι = θὰ μάθω ἢ θὰ γνωρίσω, ἀλλὰ = θὰ γνωρίζω, ἤτοι: *εἰδὼς (ἤδη) ἔσομαι (ὅταν μόλω σὺν πατρὸς ποδί)*. Κατὰ ταῦτα τοῦ ὅλου ὁ νοῦς οὗτος: *τῆς σῆς δὲ τόλμης γεγευμένος, εἰδὼς (ἤδη) ἔσομαι (πῶς νιν προσόψεται δέσποινα σή)*, δι' ὧν σαφῶς δηλοῦται ἡ ἀπὸ τῆς Φαίδρας τοῦ ἥρωος ἀπογοήτευσις. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ λέγῃ διὰ τῶν 'τῆς σῆς... γεγευμένος' τοιαῦτά τινα: Ἄμ' τί περιμένω νὰ δῶ; μήπως δὲν τὸ βλέπω ἀπὸ τώρα; Οὕτω δὲ προπαρασκευάζεται ἄριστα ἡ ἑπομένη ἔκρηξις τῆς ἀηδίας ταύτης ἐν τῷ

664. *ὄλοισθε.*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 353.

665. *οὐδ' εἴ φησι... λέγειν·*] Ἀντὶ τοῦ 'λέγειν' ὁ Ῥείσκ. 'στυγεῖν,' ὁ Ἐϊμψολθ. 'ψέγειν,' ὁ δ' Οὐέϊλ.[2] 'οὐδὲ φείσομαι λέγειν κακῶς,' καὶ ὁ Βαρθ. ὑποπτεύει τὸν στίχον ὡς παρέγγραπτον. Προσέκρουσαν δ' οἱ κριτικοὶ εἰς τὸν στίχον, διότι τὸ 'λέγειν' κεῖται κατ' αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ 'τοῦτο λέγειν'· Ἀλλ' οὐδεμία ἔλλειψις οὔτε τοῦ 'τοῦτο', οὔτε ἄλλης τινὸς λέξεως ὑπάρχει, ληπτέον δὲ μόνον ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'γυναῖκας' ἤτοι: *λέγειν (αὐτάς)*. Τὸ δὲ 'λέγειν' αὐτὸ ἐκδεκτέον ὄχι ἐν τῇ κοινῇ χρήσει, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ *λέγειν κακῶς*, διὰ τὸ προλαβὸν 'μισῶ' (πρβλ. Ἑκ. 1179), διότι τὸ *λέγω* εἶνε μέση λέξις, λαμβανομένη ὅπως ἐπὶ αἴνου καὶ εὐλογίας (κατὰ τὸ Ἀνακρ. α'. 1 'θέλω λέγειν Ἀτρείδας' κττ.), οὕτω καὶ ἀντὶ τοῦ *κακῶς λέγω*, ἢ *κακολογῶ*, ὅπως καὶ τὸ *λόγος*, ὅπερ τοσάκις παραδιωρθώθη εἰς *ψόγος*, καὶ περὶ οὗ ἴδε εἰς Φοιν. 199 καὶ σελ. 195-6· πρβλ. καὶ εἰς 666 καὶ 670-2.

666. *ἀεὶ γὰρ... κακαί.*] Καὶ ταῦτα κατεδικάσθησαν, διότι καὶ ταῦτα ἀκριβῶς δὲν κατενοήθησαν. Τὸ 'πῶς' δὲν εἶνε παραγέμισμα, οὐδ' ἀνήκει εἰς τὸ 'ἀεί', ὅπως ἀξιοῖ ὁ Βαρθ., ἀλλ' εἰς τὸ ῥῆμα ἀμέσως, καὶ ἐμμέσως εἰς τὴν ὅλην πρότασιν, καὶ σημαίνει: ὁπωσδήποτε, οὕτως ἢ ἄλλως, ἤτοι: ἡ μὲν (τῶν γυναικῶν) οὕτως, ἡ δ' ἄλλως. Ὁ δ' ἐν τῷ 'κἀκεῖναι' *καί*, περὶ οὗ, ἀδιανοήτου μείναντος, σιωπῶσι πάντες, ἐπιδοτικὸς ὤν, ἀποδεικνύει καὶ μόνος, ὅτι τὸ ἐν 665 'λέγειν' = *κακῶς λέγειν*, διότι τὸ νόημα εἶνε: (*οὐ μόνον ἐγὼ λέγω κακῶς αὐτάς, ἀλλὰ*) *καὶ ἐκεῖναί εἰσι πως ἀεὶ κακαί*. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, ἥτις δυστυχῶς πλειστάκις λανθάνει τοὺς κριτικούς, ἔχει ὁ *καὶ* καὶ ἐν τῷ ἑπομένῳ 668 'ἢ κἄμ'', ἤτοι: *ἢ νυν τις αὐτὰς σωφρονεῖν διδαξάτω, ἢ* (μὴ διδάσκων) *ἐάτω (μὴ μόνον αὐτὰς* οὐ σωφρονεῖν *ἀλλὰ) καὶ ἐμὲ* ἐπεμβαίνειν κτλ.

γυναικῶν πότμοι.
τίνα νυν ἢ τέχναν ἔχομεν ἢ λόγους

669-70. Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς παλαιοτέραις ἐκδδ. τῆς ἀντιστροφῆς ταύτης (ἡ στροφὴ 362-72) οἱ μὲν 669-71 ἀποδίδονται εἰς τὸν Χορόν, οἱ δ' 672-79 εἰς τὴν Φαίδραν· ἀλλ' ἐν τῷ Ε ὁλόκληρος ἡ ἀντιστρ. ἀποδίδοται εἰς τὴν Φαίδραν, 'ὀρθῶς', ὅπως ἀπεφάνθη ὁ Κίρχ., τούτῳ δ' ἐστοίχησαν καὶ ἅπαντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδδ. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν βλέπομεν ποῦ στηρίζεται τὸ 'ὀρθῶς' τοῦτο. Τὸ μονοπρόσωπον τῆς στροφῆς δὲν συνεπάγει ἀπαραιτήτως καὶ τὸ τῆς ἀντιστροφῆς, καὶ ταύτης οὕτως ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως ἀπεσχοινισμένης, ὡς ἡ ἡμετέρα. Ἐν Ὀρέστ. 1246-65=1266-85 τὰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἠλέκτραν, τὰ δὲ εἰς τὸν Χορόν, καὶ ταῦτα ἀνίσως, ὡς καὶ ἐν 1353-65=1537-48, ὅπου τὰ μὲν στροφικὰ ἀνήκουσιν ἅπαντα εἰς τὴν Ἠλέκτραν, τὰ δ' ἀντιστροφικὰ καταμερίζονται ἀνίσως εἰς τὸν Χορὸν καὶ τὰ ἡμιχόρια. Ἀλλ' ὅτι ὄχι ὀρθῶς ἠθετήθη καὶ ἐνταῦθα ἡ παράδοσις, ἀποδεικνύουσιν αὐτὰ τὰ πράγματα, αὐτὰ τὰ νοήματα καὶ αὐτὴ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως

669-72 ἡ φράσις, ἥτις καὶ καθ' ἑαυτὴν σκοτεινή, ἐπεσκοτίσθη καὶ διεστράφη ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς μετὰ τῶν 672-9 αὐτῆς συγχωνεύσεως. Πῶς εἶνε δυνατὸν ἡ Φαίδρα εὐθὺς μετὰ τοιαύτην ὑπὸ τοῦ Ἱππολύτου ψυχρολουσίαν, ἔντρομος ὡς εἶνε βεβαίως καὶ ἄπελπις, νὰ μὴ ἔχῃ νὰ εἴπῃ ἄλλο τι εἰμὴ νὰ ταλανίσῃ διὰ γενικῆς γνωμολογίας τῶν γυναικῶν τὴν τύχην (669); Τοῦτο ἁρμόζει ἄριστα εἰς τὸ στόμα τοῦ Χοροῦ, οὐδαμῶς τῆς Φαίδρας. Ἀλλὰ καὶ τὰ 670-71 'τίνα — λόγου;' εἶνε ξένα ὅλως τοῦ εὐγενοῦς καὶ μεγαλόφρονος ἤθους τῆς ἡρωΐδος, ἥτις πῶς εἶνε δυνατὸν εὐθὺς μετὰ τὴν φοβερὰν ἐκ τοῦ Ἱππολ. πληγήν, νὰ ζητῇ ὡς κοινόν τι γύναιον, ὡς ἡ τροφός, ἢ ὡς γυνή τις τῶν τοῦ χοροῦ, μὲ ποῖα τεχνάσματα νὰ διαφύγῃ τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀνοίας της, αὐτὴ ἥτις μέχρι τοῦδε οὐδέποτε ἐζήτησεν ἢ ἐσκέφθη τι ἄλλο παρὰ τὸν θάνατον, καὶ διατηροῦσα ἀπαραμείωτον πάντοτε τὴν αὐστηρὰν συνείδησιν τοῦ ἐνόχου της πάθους, αὐτὴ ἡ λέγουσα ἐν 672 'ἐτύχομεν δίκας' (διότι τὰ 673-4 εἶνε ἀπάντησις πρὸς τὰ τοῦ Χοροῦ 670-1); Καὶ ταῦτα ἁρμόζουσι μὲν εἰς τὸν Χορόν, οὐδαμῶς δ' εἰς τὴν Φαίδραν. Ἀλλ' ἡ ψηλαφητὴ ἀπόδειξις τοῦ ὅ,τι λέγομεν εἶνε τὸ ἐν 671 'σφαλεῖσαι', ὅπερ, ἐὰν ἀνεφέρετο εἰς τὴν Φαίδραν, ὅπως ἀξιοῦσιν οἱ κριτικοὶ χάριν ὧν ἐκαινοτόμησαν, ἔπρεπε νὰ εἶνε 'σφαλέντες' (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 632-3). Οὐδ' ἀρνοῦνται τὴν ἀλήθειαν ταύτην οἱ καινοτόμοι, προσπαθοῦσι δὲ μόνον νὰ δικαιολογήσωσι τὸν θηλ. πληθ. λέγοντες, οἱ μὲν (Βαρθ.) ὅτι ἡ Φ. ἐννοεῖ γενικῶς τὰς γυναῖκας, ἐν ᾧ ἡ γενικότης αὕτη αἴρεται παραχρῆμα ἐκ τῆς ἐν 670-1 ἄκρας μερικότητος ('νῦν') τοῦ νοήματος, καὶ ἐκ τοῦ ἀμέσως ἐπερχομένου 672 'ἐτύχομεν' (ἤτοι: *ἡμεῖς* = Φαίδρα), οἱ δὲ (Οὐεκλ.) ὅτι ἡ Φ. συνυπονοεῖ καὶ τὴν Τροφόν, ὡς ἐὰν εἶχέ ποτε ἡ Φ. δώσῃ ἐντολὴν εἰς αὐτὴν νὰ εἴπῃ ὅ,τι αὐτὴ εἶπεν εἰς τὸν Ἱππόλ. καὶ ἑπομένως ἐθεώρει νῦν ἑαυτὴν συνυπεύθυνον πρὸς ταύτην, ἐν ᾧ τοὐναντίον ῥητῶς ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτὴν τοῦτο (520) (Πρβλ. Σχολ. εἰς 672 'μετάγεται πάλιν ἡ σκηνὴ εἰς θάτερον μέρος, τουτέστιν ἐπὶ τὴν τῆς Φαίδρας ἀγωνίαν, τραγικώτατα εἰς ἄλλον οἶκτον μετιόντος πάλιν τοῦ ποιητοῦ'). Τὰ ἐπινοήματα ταῦτα ἀποκρούουσι τά τε πράγματα αὐτά, καὶ τὸ ἦθος τῆς ἡρωΐδος, ἥτις δι' αὐτῶν καθίσταται γελοία οὐχ ἧττον ἢ ὁ ποιητής.

'*ἐτύχομεν δίκας*].. δικαίως, φησίν, ἐτιμωρήθημεν, καὶ τῆς ἀξίας δίκης παρὰ θεοῦ ἐτύχομεν'. ΣΧΟΛ.

670-2. *τίνα νυν ἢ τέχναν... λύσειν λόγου;*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'τίνα νῦν' πλὴν τῶν acd, ὅπου 'τίνα νῦν ἢ', τοῦ a φέροντος ἐπιγεγραμμένην τὴν διόρ-

σφαλεῖσαι κάθαμμα λύσειν λόγου;

ΦΑΙΔΡΑ.

ἐτύχομεν δίκας· ἰὼ γᾶ καὶ φῶς.

θωσιν 'τίνας νῦν τέχνας', ὅπερ προφανῶς διόρθωμα, καὶ ἀντὶ τοῦ 'ἢ λόγους', ὅπερ ἐν τοῖς ἀρίστοις μέν, ἀλλὰ μετὰ τῆς διορθώσεως 'ἢ λόγον', ἐν τοῖς νεωτέροις 'ἢ λόγου'. Ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μετρικῶς ἀσυναρμόστου πρὸς τὸ στροφικὸν 363 'τυράννου πάθεα', ὁ μὲν Κιρχ. διώρθ. 'τίν' οὖν ἤ', ὁ δ' Οὐέϊλ.[1] ἐξέδωκε 'τέχναν νῦν τίνα ποτ' ἔχομεν ἔτι λόγου σφ., κ. λύειν [λόγον];' Οὐέϊλ.[2] 'τέχνας νῦν τίνας <ἔτ'> ἔχ. ἢ λόγους, σφ. κ. λύειν [λόγον]', Οὐεέλερ. 'ἔχομεν, ἐλπίδος σφ. κ.', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Οὐεκλ., Βαρθ. 'ἔχομεν ἢ τίνας σφ. κ. λύειν λόγους', Νάδερ. 'ἔχομεν ἢ πόρους', Μυσγρ. Μόγκ. 'κάθ. λύειν λ.', ὅπερ καὶ ἡ κοινὴ ἐν ταῖς ἐκδδ. (ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'λύσειν' καὶ ἐν ἐνίοις 'λύσιν'), 'Αρτ. 'κ. λῦσαι λ.', ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε 'τίν' αὖ νῦν ἔχομεν αἱ λόγου σφαλεῖσαι κάθαμμα λύειν δόλοις;' καὶ ἄλλοι διάφοροι 'λύειν νόσου, μόγου, φόβου, κακοῦ, πόνου, λίνου, βλάβης, πάλιν'. Πάντα δὲ ταῦτα, ἢ τὸν νοῦν ἢ τὴν φράσιν τῆς παραδόσεως δεινῶς διαστρέφοντα, ἐπήγασαν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἡμετέρα ῥῆσις ἔμεινεν ἀδιανόητος. Τῶν ἐν τῇ παραδόσει γραφῶν ἡ μόνη καὶ σύμφωνος πρὸς τὸ μέτρον (πάντες σχεδὸν οἱ δόχμιοι, ὡς γνωστόν, ἀντιστοιχοῦσι στροφικῶς πρὸς ἀλλήλους, μάλιστα δ' οἱ ἡμέτεροι 363-670, εἶνε δ' ἀληθῶς ἀκατανόητος ματαιοπονία ἡ σπουδὴ τῶν διορθωτῶν νὰ ἐπινοῶσι μέτρα κανονικώτερα δῆθεν τῶν τοῦ ποιητοῦ), καὶ ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ὀρθοτέρα, εἶνε ἡ τῶν acd, ἧς μόνον τὸ 'νῦν', ἡμαρτημένως ὀρθοτονούμενον, ὡς συνήθως, ἐν τοῖς κώδδ., ἐτρέψαμεν μετὸ τοῦ Μογκ. εἰς ἐγκλιτικόν. Ταύτην τὴν γραφὴν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Σχολ. ('ὁ δὲ λόγος τίνα νῦν ἢ τέχνην ἢ κτλ.') καὶ ἐν ταύτῃ ὑπάρχει ὁ ἀπαραίτητος ἐνταῦθα πρῶτος ἤ. Τὰ δ' ἄλλα εἶνε εὔληπτα, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ παρερμηνευθῶσιν, ὅπερ δυστυχῶς συνέβη εἰς ἅπαντα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς ῥήσεως. Ἐν πρώτοις, ἐπειδὴ τῶν κριτικῶν οἱ μὲν προτιμῶσι τὸ 'νῦν' οἱ δὲ τὸ 'νύν', ἀναλόγως τῆς ἰδίας αὐτῶν ἑρμηνείας ἢ διορθώσεως, σημειωτέον, ὅτι, καθ' ἡμᾶς, ὅπως ἡ ποσότης τοῦ ἐγκλιτικοῦ μορίου ἐκυμαίνετο καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, οὕτω καὶ ἡ ἔννοια αὐτοῦ, οὐ μόνον ὡς συνδέσμου συλλογιστικοῦ λαμβανομένου, ἀλλὰ καὶ ὡς χρον. ἐπιῤῥήμ. ἐνίοτε. Εἰκότως δὲ τοῦτο, διότι φυσικώτατον πρᾶγμα εἶνε τὸ χρονικὸν τώρα (='νῦν') νὰ μεταληφθῇ ὡς συμπερασματικὸς ἢ συλλογιστικὸς σύνδεσμος (τὸ) λοιπὸν (='νύν')· τί δ' ἄλλο εἶνε ἡ συλλογιστικὴ ἔννοια τοῦ 'τὸ λοιπὸν' αὐτοῦ, εἰμὴ συνδεσμικὴ παραφυὰς τοῦ ἀρχικῶς χρονικοῦ ἐπιῤῥήματος 'τὸ λοιπόν'; Μήπως καὶ αὐτὸ τὸ τώρα δὲν λαμβάνεται παρ' ἡμῖν σήμερον πολλάκις ἀντὶ τοῦ 'λοιπὸν' (ὅπως ἐν ταῖς ῥωμανικαῖς γλώσσαις τὸ *ora*=*νῦν* κατήντησεν *or* (γαλλ.)=*νὺν* (*οὖν*), καὶ τὸ τευτονικὸν συνέτυμον *nun*=*νῦν* μετέπεσεν εἰς *nun*=*νὺν* (*οὖν*), διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς μόνον ταῦτα, τὰ καὶ γνωστότερα); Τὸ δὲ 'λόγους' δὲν εἶνε κενὸν πάσης ἐννοίας (Ναύκ.), οὐδὲ σημαίνει: *λόγους* ἁπλῶς εἰπεῖν, ἢ *βουλάς*, ἢ *συμβουλάς*, ὅπως κοινῶς ἐκλαμβάνεται· ἀπόδειξις δὲ τούτου ἔστω τὸ 'λύσειν', ὅπερ εἶνε ὄχι τελικὸν ἀπαρέμφατον (πῶς εἶνέ ποτε δυνατὸν τοῦτο;), ὅπως καὶ παρεκληφθὲν ὑπὸ τῶν κριτικῶν μετεγράφη κακῶς εἰς 'λύειν', ἀλλ' εἰδικόν, συναρμοσθὲν ὄχι πρὸς τὸ 'τέχναν' (ὅτε καὶ θ' ἀπῃτεῖτο ἀληθῶς 'λύειν' ἢ 'λῦσαι', πρβλ. Μηδ. 322 'κοὐκ ἔχεις τέχνην ὅπως μενεῖς παρ' ἡμῖν') ἀλλὰ πρὸς τὸ προσεχέστερον 'λόγους', ὅπερ σημαίνει ὅ,τι καὶ παρ'

πᾷ ποτ' ἐξαλύξω τύχας;
πῶς δὲ πῆμα κρύψω, φίλαι;
τίς ἂν θεῶν ἀρωγὸς ἢ τίς ἂν βροτῶν
πάρεδρος ἢ ξυνεργὸς ἀδίκων ἔργων
φανείη; τὸ γὰρ παρ' ἡμῖν πάθος
παρὸν δυσεκπέραντον ἔρχεται βίου.

ἡμῖν αὐτοῖς σήμερον: αἰτίας λογικάς, λόγους πείθοντας, ὅτι κτλ. Καὶ τὸ 'σφαλεῖσαι' δὲν ἔχει ἀνάγκην πτώσεως, ὡς κοινῶς νομίζουσι, κεῖται δ' ἀπολύτως (πρβλ. π.χ. Εὐρ. ἀποσπ. 496 'αἱ γὰρ σφαλεῖσαι ταῖσιν οὐκ ἐσφαλμέναις αἶσχος γυναιξί') ἐν τῇ χρήσει: *ἀποτυγχάνω* ('σφαλεῖεν: ἀποτύχοιεν, ψευσθεῖεν' ΗΣΥΧ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ φράσις τοῦ Σχολ. 'σφαλεῖσαι τῆς ἐλπίδος', ἐξ ἧς ἀτόπως ὑπελήφθη, ὅτι τὸ κείμενον ἦτο 'ἐλπίδος σφαλεῖσαι'). Τὸ δ' ἐν 671 'λόγου' ἐκδεκτέον ὄχι ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ καθ' ἃ προείπομεν εἰς 665-666 καὶ 670-2. (Πρβλ. Σχολ. 'τὸν δεσμὸν τῶν ἐγκλημάτων... δεσμὸν κοτηγορίας'). Κατὰ ταῦτα ἡ ἔννοια τῆς ὅλης ῥήσεως ἔσται αὕτη: *τίνα οὖν* (ἢ καί: *νῦν*='νυν' τώρα) *ἢ τέχνην ἔχομεν* (λῦσαι τὸ κάθαμμα τοῦ λόγου, ὅπερ σιγᾶται, εὐκόλως ὑπακουόμενον ἐκ τοῦ ἐν 671 'κάθ. λύσειν λόγου'), ἢ *λόγους* (πείθοντας) *ὅτι ἀποτυχοῦσαι* (='σφαλεῖσαι', δηλονότι: ἡμεῖς μετὰ τῆς τροφοῦ ἐν τῇ ἀποπείρᾳ αὐτῆς) *λύσομεν τὸν δεσμὸν* (κοινότερον: κόμβον='κάθαμμα', πρβλ. Ζηνόβ. παροιμ. δ', 46 καὶ Σουΐδ. 'κάθαμμα λύειν: παροιμία ἐπὶ τῶν δύσκολόν τι λύειν ἐπιχειρούντων') *τῆς κατηγορίας* (='λόγου', τὸν δεσμόν, δηλ. τῆς κατηγορίας, 'τὸν δεθησόμενον καθ' ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Ἱππολύτου, ὅταν ἔλθῃ ὁ Θησεύς'. ΣΧΟΛ.).

673. *ἐξαλύξω τύχας;*] 'ἐκφύγω τὰς δυστυχίας'. ΣΧΟΛ.

677-8. *τὸ γὰρ παρ' ἡμῖν... βίου.*] Οὕτως οἱ ABCbc, οἱ λοιποὶ 'δυσεκπέρατον,' τοῦτο δὲ καὶ ἡ κοινή. Ἀπορῶ πῶς καὶ ἐνταῦθα προσέκοψαν οἱ νεώτεροι, διορθώσαντες οἱ μὲν Καύσερ. καὶ Βέργκ. 'πάθ. πόρον δ.', ὁ δὲ Βαμβέργερ, 'π. πάτον δ.', Οὐεκλ. π. πέρας δ.', Ἀρτ. 'ἔρχ. βίῳ', Κιρχ. 'οἴχεται βίος', Βαρθ. 'τὸ δὴ παρ' ἡμῖν πάθος δυσεκπέρατον· ἔρχεται πέρας (ἤ: τέλος) βίου', ἅπαντα διαστρέφοντα ἢ τὸν νοῦν ἢ τὴν φράσιν τοῦ κειμένου, ἢ συναμφότερα. Τὸ μόνον ἐν τῇ ῥήσει ἄηθες εἶνε τὸ 'ὑπερβατὸν' (ΣΧΟΛ.) τοῦ 'παρόν', δέον εἰπεῖν: *τὸ γὰρ παρ' ἡμῖν παρὸν πάθος*. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ ἄρθρου εἶνε ὄχι ἀσυνήθης παρὰ τοῖς δραματικοῖς, καθ' ἃ καὶ ἄλλοτε παρετηρήσαμεν, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς μελικοῖς, ὅπου ἡ ἀνάγκη τοῦ μέτρου ἔτι μείζων· (οἷον: Αἰσχ. Προμ. 313 'τὸν νῦν χόλον παρόντα', δέον: *τὸν νῦν παρόντα χόλον*, Ἀρ. Πλ. 996-7 'καὶ τἆλλα τἀπὶ τοῦ πίνακος τραγήματα ἐπόντα,' δέον: *τἀπὶ τοῦ πίν. ἐπόντα τραγήματα*, κλπ., ἀδιάφορον δ' ἂν οἱ κριτικοὶ ἄλλοι ἄλλως τὰ διορθώνουσι. Πρβλ. καὶ εἰς 683). Τὸ δ' 'ἔρχεται', ὅπερ εἰς τὸν Βαρθ. φαίνεται τερατῶδες, εἶνε πολύχρηστον παρά τε τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς καὶ ἐν τῷ δημώδει λόγῳ, ἐνταῦθα δὲ σημαίνει *ἀποβαίνει*, κοινῶς: καταντᾷ (οἷον Οἰδ. Τ. 1357 'οὔκουν πατρός γ' ἂν φονεὺς ἦλθον'=δὲν θὰ καταντοῦσα· ἀποσπ. 675 'μικροῦ δ' ἀγῶνος οὐ μέγ' ἔρχεται κλέος'=ἀπὸ μ. ἀγῶνα δὲν βγαίνει μέγα κλέος κττ.). Τὸ δὲ 'βίου' συναπτέον ὄχι τῷ 'πάθος', ὅπως κατὰ τὸν Σχολ. καὶ οἱ κριτικοὶ ἀτοπώτατα, ἀλλὰ τῷ 'δυσεκπέραντον'. Ἐγράφησαν τόσα περὶ τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς ἐννοίας τῶν ῥηματικῶν συνθέ-

κακοτυχεστάτα γυναικῶν ἐγώ.

ΧΟΡΟΣ.

φεῦ φεῦ· πέπρακται, κοὐ κατώρθωνται τέχναι,
δέσποινα, τῆς σῆς προσπόλου, κακῶς δ' ἔχει.

ΦΑΙΔΡΑ.

ὦ παγκακίστη καὶ φίλων διαφθορεῦ,
οἷ' εἰργάσω με. Ζεύς σ' ὁ γεννήτωρ ἐμὸς

των καὶ παρασυνθέτων ἐπιθέτων ἐν Ψευδαττικ. Ἐλέγχ. σελ. 383-405, ὥστε εἶνε περιττὸν νὰ ἐπανέλθῃ τις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, λέγομεν δὲ μόνον, ὅτι τὸ *δυσεκπέραντος* ἐνταῦθα εἶνε ἐνεργητικὸν καὶ φέρεται πρὸς γενικήν, ὅπως π. χ. τὸ Ἑκ. 1135 'ὕποπτος ὢν δὴ Τρωϊκῆς ἁλώσεως'. Ὅπως λέγομεν: *δυσχερῶς ἐκπεραίνω* (= κοινῶς: βγάζω πέρα βίον), οὕτω καί: *δυσεκπέραντος βίου*. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ λόγος περὶ πράγματος, ὄχι προσώπου, ἐκδεκτέον τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιθέτου κατὰ διπλῆν μετάβασιν, ἤτοι = *δυσεκπεραντικός*, ὅπως πολλάκις συμβαίνει τοῦτο παρὰ τοῖς ἀττικοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς ποιηταῖς. Ἐκ τούτων δ' ἐννοεῖ τις καὶ ὅτι ἡ κοινὴ 'δυσεκπέρατον' κακῶς προετιμήθη τῆς καὶ διπλωματικῶς μᾶλλον πεπιστωμένης ἡμετέρας. Τῆς ὅλης ἄρα ῥήσεως ἡ ἔννοια ἔσται αὕτη: *τὸ γὰρ παρ' ἡμῖν παρὸν πάθος ἀποβαίνει* (= 'ἔρχεται') *δυσεκπέραντον* (*τοῦ*) *βίου*' (*δυσχερῶς ποιοῦν* [*ἡμᾶς*] *ἐκπεραίνειν τὸν βίον*, ἤτοι: *δυσεκπεραντικὸν* [*ἡμῖν*] *τοῦ βίου*), τουτέστιν: ἡ ζωή μου μὲ τὸ πάθος ὅπου ἔχω, δὲν βγαίνει πέρα, δὲν μπορῶ νὰ βγάλω πέρα τὴν ζωὴ μὲ τὸ πάθος τοῦτο.

680. *κατώρθωνται τέχναι.*] 'κατώρθω(ν ἀπεξ.)ται τέχναι' A, 'κατόρθω(ν α'. χεὶρ)ται τέχνη (αι α'. χεὶρ) B, 'κατώρθωται τέχνη' CE, καὶ 'κατώρθωνται τέχναι' ἐν τοῖς λοιποῖς, ὅπερ καὶ ἡ κοινὴ ἐν ταῖς ἐκδδ., πλὴν τοῦ Ναυκ. ἐκδόντος ἐκ διορθ. 'τέχνη' καὶ τοῦ Βαρθ. 'τέχναις,' ἅπερ απόβλητα, ὡς προϋποθέτοντα κοινὸν ὑποκείμενον τῶν τριῶν ῥημάτων, ὅπερ ἀδύνατον· διότι τὸ μὲν 'πέπρακται' = *πέπρακται* (*τοὖργον*, δηλονότι: *τὸ δεινόν, τὸ κακὸν ἔργον*) = τετέλεσται, ἐτελείωσε (πρβλ. 778, Μηδ. 1064, Ἀλκ. 88), εἰς δὲ τὸ 'κακῶς δ' ἔχει,' ἀπολύτως, ὡς καὶ τὸ ἐναντίον 'εὖ ἔχει', κείμενον, οὐδέν, ὡς εἰκός, ἕτερον ὑποκείμενον δύναται νὰ ἐξυπακούσῃ τις εἰμή: *τὸ πρᾶγμα* ἢ *τὰ πράγματα*. Ταῦτα δὲ 'προϊούσης τῆς τροφοῦ κατηφοῦς, ὁ χορὸς φησί.' ΣΧΟΛ.

683. *Ζεύς σ' ὁ*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἐκδόται ἐκ διορθ. Γ. Οὐολφφ. 'Ζεύς σε γεννήτωρ ἐμός.' Εἴπαμεν πολλάκις, ὅτι παρὰ τοῖς δραματικοῖς ἡ κανονικὴ θέσις τοῦ ἄρθρου δὲν εἶχεν ἔτι ὁριστικῶς καθιερωθῇ (ἴδ. ἀνωτέρω εἰς 677-8, διὰ νὰ παραλίπωμεν τὰ εἰς Φοιν. 151-2, καὶ σελ. 269-71, διότι τὰ ἐκεῖ 'ἀλλά νιν ἁ κατ' ὄρη μετὰ ματέρος Ἄρτεμις ἱεμένα τόξοις δαμάσασ' ὀλέσειεν' ἀνήκει μὲν ἐνταῦθα, καθ' ὅτι τὸ 'ἁ κατ' ὄρη... Ἄρτεμις ἱεμένα' κεῖται ἀντὶ τοῦ: *ἁ κατ' ὄρη ἱεμένα Ἄρτεμις*, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀνήκει εἰς τὰ βίαια ὑπερβατά, διότι ἔδει νὰ ῥηθῇ: 'ἀλλά νιν μετὰ ματέρος ἁ κατ' ὄρη ἱεμένα Ἄρτεμις τόξοις δαμάσασ' ὀλέσειεν', τοῦ προθετοπτώτου 'μετὰ ματέρος' παρεμβληθέντος ἀνοικείως εἰς τὸ ἐνάρθρως μετοχικὸν κῶλον, ὅπως περίπου π. χ. τὸ 'νύκτερος' ἐν τῷ Σοφ. Αἴ. 216-7 'μανίᾳ γὰρ ἧμιν ὁ κλεινὸς νύκτερος Αἴας ἀπελωβήθη' = *μανίᾳ γὰρ ἡμῖν ὁ κλεινὸς Αἴας νύκτερος ἁλοὺς ἀπελωβήθη* κττ., διότι

πρόῤῥιζον ἐκτρίψειεν οὐτάσας πυρί.
οὐκ εἶπον, οὐ σῆς προυνοησάμην φρενός,
σιγᾶν ἐφ' οἶσι νῦν ἐγὼ κακύνομαι;
σὺ δ' οὐκ ἀνέσχου· τοιγὰρ οὐκέτ' εὐκλεεῖς
θανούμεθ'. ἀλλὰ δεῖ με δὴ καινῶν λόγων.
οὗτος γὰρ ὀργῇ συντεθηγμένος φρένας
ἐρεῖ καθ' ἡμῶν πατρὶ σὰς ἁμαρτίας,
ἐρεῖ δὲ Πιτθεῖ τῷ γέροντι συμφοράς,

ἡ μὲν πρώτη ἀνωμαλία ἀνήκει εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀτθίδα τὴν τῶν σκηνικῶν, ἡ δὲ δευτέρα εἶνε κοινοτάτη καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα ποιητάς, καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀψιαιτάτους). Ὁ Δινδ. παραβάλλει τὸ Αἴ. 573 'μήθ' ὁ λυμεὼν ἐμός', ἀλλ' ἔχει τις, πλὴν τῶν ἀνωτέρω εἰς 677-8, πολλὰ τοιαῦτα νὰ παραβάλῃ, οἷον Σοφ. Ἠλ. 133 'μὴ οὐ τὸν ἐμον στενάχειν πατέρ' ἄθλιον' ἀντὶ τοῦ: *τὸν ἐμὸν ἄθλιον πατέρα*, 1143-4 'τῆς ἐμῆς πάλαι τροφῆς ἀνωφελήτου', Φιλ. 1316 'τὰς μὲν ἐκ θεῶν τύχας δοθείσας', Τραχ. 436 'μὴ πρός σε τοῦ κατ' ἄκρον Οἰταῖον νάπος Διὸς καταστράπτοντος', Οἰδ. Κ. 1514 'αἱ πολλὰ βρονταὶ διατελεῖς' κλπ. Ὁ Δινδ. παραβάλλων ἐνταῦθα τὸ Αἴ. 573, παραβάλλει αὐτόθι καὶ τὰ ἐξ ἐπιγραφῶν ἀναθηματικὰ οἷον: 'Κτησικλῆς Εὐκτήμονος ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι Ἀρισταίῳ', ὡς καὶ τὰ παρ' Ἀθην. 325 D 'ἀνάθεμα τῇ Ἑκάτῃ Τριγλανθίνῃ' καὶ 38 D 'τὸ τοῦ Διὸς σωτῆρος ὄνομα'. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε ἀλλοτριώτερα τῶν ἄλλων, οὐδ' ἔστιν ἐν τούτοις ἄλλως γενέσθαι διὰ τὸ ἑνιαῖον ἅμα καὶ ἀμετάβλητον τῶν καθιερωμένων ὀνομάτων, ὅπως π. χ., καὶ παρ' ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐναντίου: ὁ ἅγιος Γεώργιος, ὄχι καὶ Γεώργιος ὁ ἅγιος, ἢ ὁ Γεώργιος ὁ ἅγιος, ἅπερ παρέχουσι διάφορον νόημα.

γεννήτωρ] 'Εὐρώπης γαρ καὶ Διὸς ὁ Μίνως'. ΣΧΟΛ.

684. '*οὐτάσας πυρὶ*] ἀντὶ τοῦ βαλὼν τῷ κεραυνῷ. Οἱ δὲ νεώτεροι οὐκ ἴσασι τὴν διαφορὰν τοῦ οὐτάσαι καὶ βαλεῖν. Ὅμηρος δὲ οὐτάσαι μὲν τὸ ἐκ χειρὸς καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τρῶσαι, βαλεῖν δὲ τὸ πόῤῥωθεν'. ΣΧΟΛ.

685. *φρενὸς*] = *διανοίας*, κατὰ συνεκδοχήν. Τὸ δ' 'οὐ σῆς πρ. φρ.' οἷον διὰ μέσου, τοῦ 'σιγᾶν' συναπτέου μόνῳ τῷ 'εἶπον'. Ἡ ὁμαλὴ ἐκφορὰ θὰ ἦτο: *οὐ σῆς προνοησαμένη φρενὸς εἶπον σιγᾶν* κτλ., ἀλλ' ἅμα θὰ ἦτο καὶ ἀτονωτάτη, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς ἀπομιμηθεὶς πιστῶς τὴν φύσιν, παρέστησε θαυμασίως διὰ τοῦ ταραχώδους τῆς φράσεως τὸ ταραχῶδες τῆς ὀργῆς τοῦ λαλοῦντος.

686. *κακύνομαι*] Ὁ μὲν Σχολ. ἑρμηνεύει: *κακοῦμαι*, οἱ δὲ νεώτεροι: *θλίβομαι*, *ὀνειδίζομαι*, *δυσφημοῦμαι* κττ. Πάντα ἡμαρτημένα. Ὁ νοῦς: *φωρῶμαι (ἀποδείκνυμαι) κακὴ οὖσα*. Πρβλ. εἰς Ἑκ. 251.

688. *λόγων*] Ὅπως ἐν 670.

689. *συντεθηγμένος*] = *ἠκονημένος*, τροπικῶς, ἤτοι: *παρωξυσμένος*, *ἐξηρεθισμένος*.

690. *σὰς*] Σημειωδῶς εἰρημένον, ἤτοι: *τὰ σοὶ ἡμαρτημένα καθ' ἡμῶν ἐρεῖ*. Τὰς ὑπὸ τῆς τροφοῦ πρὸς αὐτὸν γενομένας προτάσεις ὁ Ἱππόλ. θ' ἀναφέρῃ ὡς κατ' ἐντολὴν τῆς Φ. γενομένας.

691. Τὸ ὅτι ὁ στίχος ἐλλείπει ἀπὸ τοῦ Ε, ὑπάρχων ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς, ἄλλο δὲν ἀποδεικνύει, εἰμὴ ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς παρεῖδεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ ἀμφοτέρων τῶν ἀλλεπαλλήλων στίχων 'ἐρεῖ'. Ἀλλ' ἕνεκα τούτου ὅμως, καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ 'συμφορὰς' οὐδαμῶς ἁρμόζει ἐνταῦθα, ὁ Βρύγκ. ἠθέτησε τὸν στίχον, σὺν τούτῳ δὲ καὶ οἱ λοιποί. Καὶ σήμερον ἀκόμη εὐφημίας

πλήσει δὲ πᾶσαν γαῖαν αἰσχίστων λόγων.
ὄλοιο καὶ σὺ χὤστις ἄκοντας φίλους
πρόθυμός ἐστι μὴ καλῶς εὐεργετεῖν.

ΤΡΟΦΟΣ.

δέσποιν᾽, ἔχεις μὲν τἀμὰ μέμψασθαι κακά·
τὸ γὰρ δάκνον σου τὴν διάγνωσιν κρατεῖ·
ἔχω δὲ κἀγὼ πρὸς τάδ᾽, εἰ δέξει, λέγειν.
ἔθρεψά σ᾽ εὔνους τ᾽ εἰμί· τῆς νόσου δέ σοι
ζητοῦσα φάρμαχ᾽ εὗρον οὐχ ἁβουλόμην·
εἰδ᾽ εὖ γ᾽ ἔπραξα, κάρτ᾽ ἂν ἐν σοφοῖσιν ἦν·
πρὸς τὰς τύχας γὰρ τὰς φρένας κεκτήμεθα.

ΦΑΙΔΡΑ.

ἦ γὰρ δίκαια ταῦτα κἀξαρκοῦντά μοι,
τρώσασιν ἡμᾶς εἶτα συγχωρεῖν λόγους.

χάριν οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα ἐν Ἑπτανήσῳ, μεταχειρίζονται τὴν λέξιν ἐπὶ παντὸς κακοῦ καὶ δυστυχήματος, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῶν αἰσχρῶν. οἷον: Ἔμαθες ταῖς συμφοραῖς του; (=τὰ δυστυχήματά του, ἀλλ᾽ ἐξ εὐφημίας καὶ = τὰς ἀθλιότητας, τὰς ἐλεεινότητάς του). Καθ᾽ ὅμοιον δ᾽ εὐφημισμὸν καὶ ἐνταῦθα ἡ Φ. 'συμφορὰς' ἤτοι: δυστυχήματα λέγουσα, ἐννοεῖ τὸ δυστυχές της πάθος, τὸν ἔρωτα, ὅπερ, ἂν δι᾽ αὐτὴν εἶνε δυστύχημα, διὰ τὸν Πιτθέα ἔσται ἀθλιότης καὶ ἐλεεινότης. Οὐδὲν δ᾽ ἕτερον μετὰ τὸν Θησέα πρόσωπον ἦτο τόσον σεβαστὸν εἰς τὴν Φ. καὶ τοιοῦτον, ὥστε νὰ φοβηθῇ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν κατάκρισιν αὐτοῦ, ὅσον ὁ Πιτθεύς. Ἀπορῶ λοιπὸν πῶς οὕτως ἐλαφρῶν καὶ ἀνυποστάτων λόγων ἕνεκα μένει μέχρι σήμερον ὁ στίχος ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀθετήσεως.

692. *λόγων*] κακολογιῶν. Πρβλ. εἰς 671.

696. *τὸ γὰρ . . . κρατεῖ*]=*ἡ γὰρ* (*νῦν παροῦσά σοι*, κατὰ τὰ εἰς 248-9) *λύπη* (='*τὸ δάκνον*') *κρατεῖ τὴν διάγνωσιν* (=*διάκρισιν, κρίσιν*) *σου*, ἤτοι: *ἡ λύπη κρείττων ἐστὶ τῆς κρίσεώς σου*. ὅ ἐστιν: ἐπισκοτίζει τὴν κρίσιν σου.

701. *πρὸς τὰς τύχας ... κεκτήμεθα.*] Τὸ μὲν 'κεκτήμεθα'=*ὑπολαμβανόμεθα κεκτῆσθαι* (πρβλ. π.χ. Ἑλ. 1097 'κάλλος ἐκτήσω'=*ὑπόληψιν κάλλους ἐκτήσω*, ὅπερ παρεκληφθὲν παραδιορθοῦται, Ἰφ Τ. 676 'καὶ δειλίαν γὰρ καὶ κάκην κεκτήσομαι'=*ὑποληφθήσομαι κεκτημένος*, ἤ: *ὑπόληψιν δειλίας καὶ κάκης κεκτήσομαι*), τὸ δὲ 'τύχας' ἐκδεκτέον μέσως, ἤτοι: *εὐτυχίας ἢ δυστυχίας*, ἤτοι: *τὰς τῆς τύχης ἐκβάσεις*, μέσως δ᾽ ὁμοίως καὶ τὸ 'φρένας'=*φρόνησιν ἢ ἀφροσύνην*· ἡ δὲ 'πρὸς' ὅπως καὶ ἐν τῷ Ἑλ. 321 'πρὸς τὰς τύχας τὸ χάρμα τοὺς γόους τ᾽ ἔχε' (=συμφώνως πρὸς τὰς τύχας, τουτέστιν: *εἰ μὲν ζῇ, ἔχε τὸ χάρμα, εἰ δὲ τέθνηκε, τοὺς γόους*). Ὁ νοῦς ἄρα: *πρὸς τὰς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας ὑπολαμβανόμεθα τὰς φρένας κεκτῆσθαι* (=*φρόνιμοι ἢ ἄφρονες εἶναι, εἰ μὲν ἐπετύχομεν, φρόνιμοι, εἰ δ᾽ ἀπετύχομεν, ἄφρονες*.

702-3. *ἦ γὰρ... λόγους.*] Ἀντὶ τοῦ

ΤΡΟΦΟΣ.

μακρηγοροῦμεν· οὐκ ἐσωφρόνουν ἐγώ·
ἀλλ' ἔστι κἀκ τῶνδ' ὥστε σωθῆναι, τέκνον.

ἐν τοῖς CEbc 'η καί', ἐξέδωκα τὸ ἐν τοῖς B*BC* καὶ παρὰ τῷ Σχολ. 'ἦ γάρ', ἐξ ἰδίας διορθ. 'τρώσασιν' ἀντὶ τῆς κοινῆς 'τρώσασαν', καὶ 'λόγους' μετὰ τῶν ACc, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'λόγοις', ὅπερ καὶ μέχρι τοῦδε ἡ κοινή. Ὁ Σχολ. τὸ 'συγχ. λόγοις' ἑρμηνεύει: *ἰσολογεῖν*, ὡς καὶ νεώτεροί τινες, ἀλλ' οὐδαμόθεν ἔχει τις νὰ πιστώσῃ τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν· ἄλλοι δέ: *λόγοις μοι συνομολογεῖν*, ὅπερ οὐδένα νοῦν ἔχον. Τούτου ἕνεκα, ἐπειδὴ καὶ πάντες συνυπονοοῦσιν εἰς τὸ 'τρώσασαν' τὸ 'σέ', οὗτινος ἡ ἔλλειψις δὲν ἐπιτρέπεται, διώρθωσε Ῥεΐσκ. Οὐεκλ. καὶ Οὐέϊλ.[1] 'σ' ἐγχειρεῖν', οὐδαμόθεν πιστούμενον, Ἐϊμψοίθ. πρὸς τα τοῦ Σχολ. 'ἰσηγορεῖν', Κιρχ. 'σ' εἰς λόγους χωρεῖν τανῦν', Τουρνιέρ. 'ὁμόσε χωρεῖν'. Ἀλλ', ἐὰν ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ εἴπῃ 'σέ', θα τὸ ἔλεγεν, ἡ δ' ἀναντίῤῥητος φθορὰ πηγάζει ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μὲν ποιητὴς ἔγραψε 'τρώσασιν' καὶ 'λόγους', οἱ δ' ἀντιγραφεῖς μὴ ἐννοήσαντες τὸ 'τρώσασιν' διὰ τὸ ἑτεροπρόσωπον τῆς μετοχῆς, ἔτρεψαν αὐτὸ εἰς 'τρώσασαν', νομίσαντες ὅτι δύναται νὰ ἐλλειψῇ τὸ 'σέ', ἀκολούθως δ' ἐξ ἀνάγκης ἐτράπη καὶ τὸ 'λόγους' (διασωθὲν εὐτυχῶς ἐν τοῖς ἀρίστοις κώδδ.) εἰς 'λόγοις', κατὰ τὰ ἐν 299. Ἐπανερχομένων τῶν γνησίων λέξεων, ὁ νοῦς τῆς ῥήσεως ἀποβαίνει σαφής: *ἦ γὰρ* (ἴδ. εἰς Φοιν. 1678) *δίκαιά* (*ἐστι*) *ταῦτα κἀξαρκοῦντα* (= *ἱκανοποιοῦντα*, ὄχι ὅπως κοινῶς) *μοι, τρώσασιν ἡμᾶς* (ἔξωθεν τό: *τισίν*), *εἶτα συγχωρεῖν* (ἀπὸ κοινοῦ: *ἡμᾶς* καί: *αὐτοῖς*) *λόγους* (τοῦ 'συγχωρεῖν' λαμβανομένου ἐπὶ τῆς κοινῆς χρήσεως: *ἐφίημι, ἐπιτρέπω* κττ. κατὰ τὰ Σοφ. Φιλ. 1343, Εὐρ. Ἠλ. 1052, Ἰφ. Τ. 741). Τὸ 'τρώσασιν εἶτα' ὅπως π. χ. ἐν τῷ Σοφ. Ἠλ. 1009 'ὅταν θανεῖν χρῄζων τις εἶτα μηδὲ τοῦτ' ἔχῃ λαβεῖν' κττ. Περὶ δὲ τοῦ ἑτεροπροσώπου τῆς μετοχῆς πρβλ. π.χ. Πλάτ. ἀπολ. 20C 'οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν', Ἀριστ. Πλ. 910 'εἴ σοι προσῆκον μηδὲν εἶτ' ἀπεχθάνει;' Ἔστιξα δὲ (καθ' ἃ περὶ τοῦ 'ἦ' εἰς Φοιν. σελ. 404 κέξ.) ὄχι δι' ἐρωτηματικοῦ, ὅπως κοινῶς, διότι ἡ Φ. λέγει ταῦτα μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας ἅμα καὶ ἀγανακτήσεως, πρὸς τὸν Χορὸν ἀποβλέπουσα, ὄχι τὴν Τροφόν, ἐντεῦθεν δὲ ὁ πληθυντ. 'τρώσασιν', καὶ τὸ ἀόριστον 'τισὶν' (καθ ἃ εἴπομεν εἰς Φοιν. 450). Τὸ δ' 'ἦ γὰρ δίκαια' ἰσοδύναμον ἐνταῦθα τῷ: *ἦ δίκαια, πῶς γὰρ οὔ;*

705. *κἀκ τῶνδ'*] Ὄχι: *ἐκ τῶνδε*, ὅπως κοινῶς, ἀλλά: *καὶ μετὰ ταδε*, ἤτοι: *καὶ μετὰ τὰ γενόμενα*, ὅπως ὁ Βαρθ Πρβλ. εἰς 109.

ὥστε] Κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ 'ὥστε' παρέλκει, ὅπως πολλάκις πρὸ τοῦ ἀπαρεμφάτου μετ' ἄλλα τινὰ ῥήματα, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ *ἔχω* (=*οἷος τ' εἰμί*), *ἱκανὸς* (*ἀδύνατός*) *εἰμι*, καὶ δὴ καὶ *ἔστιν*, οἷον: Σ. Φιλ. 656 'ἆρ' ἔστιν ὥστε κἀγγύθεν θέαν λαβεῖν;' Πλάτ. Φαίδ. 93B 'ἦ οὖν ἔστι τοῦτο περὶ ψυχήν, ὥστε . . . εἶναι . . .', ὁμοίως καὶ 103C κλπ.· ἀκριβῶς εἰπεῖν ὅμως ἐξυπακούεται πρὸ τοῦ 'ὥστε' τὸ ἀπαρέμφατον ῥήματός τινος γενικῆς ἐννοίας δηλωτικοῦ, (οἷον: *ἔχειν, εἶναι, ποιεῖν* κττ.), ἤτοι: *ἆρ' ἔστι* (*ποιῆσαι οὕτως*) *ὥστε κἀγγύθεν θέαν λαβεῖν; ἦ οὖν ἔστι τοῦτο περὶ ψυχὴν* (*οὕτως ἔχειν*) *ὥστε* κτλ. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀκριβές: *ἀλλ' ἔστιν* (=*ἔνεστιν, ἔξεστιν*) *κἀκ τῶνδε* (*ποιῆσαι οὕτως*), *ὥστε σωθῆναι, τέκνον.*

ΦΑΙΔΡΑ.

παῦσαι λέγουσα· καὶ τὰ πρὶν γὰρ οὐ καλῶς
παρῄνεσάς μοι χἀπεχείρησας κακά.
ἀλλ' ἐκποδὼν ἄπελθε καὶ σαυτῆς πέρι
φρόντιζ'· ἐγὼ δὲ τἀμὰ θήσομαι καλῶς.
ὑμεῖς δέ, παῖδες εὐγενεῖς Τροιζήνιαι,

706-7. *καὶ τὰ πρὶν... κακά.*] Ἡ κοινὴ 'κἀπεχείρησας', ὅπερ ἐν τῷ C 'κἀπεκύρωσας'. Κοινῶς ἑρμηνεύεται: *καὶ πρὶν οὐκ ὀρθῶς παρῄνεσάς μοι, καὶ κακοῖς ἐπεχείρησας*, ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι μετὰ τὸ 'καὶ τὰ πρὶν' ἀπαιτεῖται 'καὶ τὰ νῦν', εἴτε λεγόμενον εἴτε νοούμενον, ἐν ᾧ ὁ δεύτερος *καὶ* συνῆπται τῷ β'. ῥήματι. Ὀρθῶς ὁ Βαρθ. ἐκδέχεται τὸ 'τὰ πρὶν' ὄχι ἐπιῤῥηματικῶς (ὁ Εὐριπ. λέγει ἐπιῤῥημ.· 'τὸ πρίν', ὄχι: 'τὰ πρίν'), ἀλλ' ἡ τῶν λοιπῶν ἑρμηνεία του (: *καὶ οἷς ἐπεχείρησας κακὰ εἰργάσω*) εἶνε αὐθαίρετος, ὡς ξένη τοῦ κειμένου. Ὁ δ' Οὐεκλ. ταύτην τὴν ἔννοιαν ἀσπαζόμενος, ἀξιοῖ ὅτι διὰ τοῦτο ὁ Εὐρ. εἶπε 'κακὰ' καὶ ὄχι 'κακοῖς', ὅπερ ἀτοπώτατον. Οὐδέποτε παρὰ τοῖς τραγικοῖς τὸ *ἐπιχειρῶ* πρὸς αἰτιατ., καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις δ' ὅπου ἀπαντᾷ αἰτιατ. οὐδετέρου, οὐδέποτε σχεδὸν εἶνε αὕτη ἀντικείμενον. Ὁ ποιητὴς καθ' ἡμᾶς ἔγραψε: *χἀπεχείρησας* (= *καὶ ἃ ἐπεχείρησας*), ἀλλ' ἕνεκα τοῦ σπανίου τῆς διπλῆς κράσ., ἐξελήφθη ὡς ἐσφαλμένον, καὶ μετεβλήθη ὑπ' ἀρχαίου τινὸς γραμματικοῦ εἰς 'κἀπεχείρησας', ὅπως τὸ Ἀρ. Θεσμ. τὸ 'χἂν δέῃ' (= *καὶ ἃ ἂν δέῃ*) φέρεται ἐν τοῖς κώδδ. 'κἂν δέῃ', ἐν Λυσ. τὸ 594 'χἄνδρες' (= *καὶ οἱ ἄνδρες*) 'κἄνδρες' κλπ.). Καὶ εἶνε μὲν ἡ τοιαύτη κρᾶσις σπανία, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀνύπαρκτος, πιστουμένη οὐ μόνον ἐξ ἀττικῶν ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς ἡ κρᾶσις σπανίζει ('χἄτερος' = *καὶ ὁ ἕτερος*, Meisterhans[2], σελ. 56), ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Σοφ. Οἰδ. Κ. 12-3 'μανθάνειν γὰρ ἥκομεν ξένοι πρὸς ἀστῶν, χἂν (= *καὶ ἃ ἂν*) ἀκούσωμεν τελεῖν', αὐθαιρέτως μεταβληθὲν ὑπὸ Ἔλμσλ. εἰς 'ἃν δ' ἀκούσωμεν', Εὐρ. Ἡρακλ. 173 'χοὐν μέσῳ πολὺς χρόνος' (= *καὶ ὁ ἐν μέσῳ*), Ἀρ. Λυσ. 48 'χἤγχουσα' (= *καὶ ἡ ἔγχουσα* ἀττικ. *ἄγχουσα*), 1088 'χἀτέρα' (= *καὶ ἡ ἑτέρα*) κλπ. Εἶνε δ' ἀμφότεραι αἱ αἰτιατ. 'τὰ πρὶν' καὶ 'ἃ' τροπικαί, καὶ ἡ ῥῆσις ἔσται ταῦτα λέγουσα: *καὶ τὰς πρὶν* (δηλονότι: *πρὶν ἐπιχειρῆσαι οἷς ἐπεχείρησας*) *γὰρ παραινέσεις* (= 'τὰ πρὶν') *οὐ καλῶς μοι παρῄνεσας, καὶ ἃ* (μετὰ τὰς παραινέσεις) *ἐπεχείρησας κακά* (*εἰσιν*, = *καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις ἃς ἐπεχείρησας κακαί εἰσιν*, τοῦ μὲν ἐντονωτέρου 'κακὰ' ἀποδιδομένου εἰς τὰ ἔργα, τοῦ δὲ μετριωτέρου 'οὐ καλῶς' εἰς τὰς παραινέσεις τῆς Τροφοῦ). Οὕτω δὲ σῴζεται τὸ ἦθος τῆς ἡρωΐδος, ὅπερ ἐκφαυλίζεται διὰ τῆς κοινῆς γραφῆς καὶ ἑρμηνείας, καθ' ἣν ἡ Φ. παρίσταται ἀποβλέπουσα ὄχι εἰς τὸ 'οὐ καλὸν' τῶν πρὶν παραινέσεων καὶ εἰς τὸ 'κακὸν' ὧν νῦν ἐπεχείρησεν, ἀλλ' εἰς τὸ κακὸν ἀποτέλεσμα τούτων, κατὰ τοὺς νέους ἑρμηνευτάς.

710. *παῖδες*] Μετ' οἰκειότητος ἅμα καὶ σοβαρότητος εἰρημένον, ἀντὶ τοῦ 'γυναῖκες'. Ἡ Φ. ἀποδιώξασα ὡς οὐ καλῶν λόγων τε καὶ ἔργων τολμήτριαν τὴν Τροφόν, καὶ στρεφομένη πρὸς τὸν Χορόν, ἀναλαμβάνει τὸ οἰκεῖον αὐτῇ ὡς ἀνάσσῃ ἦθος, καὶ προσφωνεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ 'παῖδες', καθ' ὃν λόγον καὶ ἡμεῖς σήμερον λέγομεν 'κόρη μου' καὶ 'παιδί μου', ὄχι κατὰ λόγον τῆς ἡλικίας ἀλλὰ τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς, ἣν κολάζει τὸ ἀπὸ

τοσόνδε μοι παράσχετ' ἐξαιτουμένη,
σιγῇ καλύπτειν ἁνθάδ' εἰσηκούσατε.

ΧΟΡΟΣ.

ὄμνυμι σεμνὴν Ἄρτεμιν Διὸς κόρην,
μηδὲν κακῶν σῶν εἰς φάος δείξειν ποτέ.

ΦΑΙΔΡΑ.

καλῶς ἐλέξατ'· ἐν δὲ προστροπῆς ἐγὼ

τῶν λέξεων ἀχώριστον αἴσθημα τῆς πατρικῆς ἢ μητρικῆς φιλοστοργίας.

713-4. ''Ομνύουσιν οἰκονομικῶς καὶ σιωπᾶν ἐπαγγέλλονται· λύοιτο γὰρ ἂν τὰ τῆς ὑποθέσεως'. ΣΧΟΛ. Ἡ ἐν τῷ ἀρχαίῳ θεάτρῳ ἀδιάλειπτος παρουσία τοῦ Χοροῦ καθίστα ἀναποφεύκτους τὰς τοιαύτας οἰκονομικὰς προφυλάξεις.

715. *καλῶς ἐλέξατ'·*] Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'καλῶς ἐλέξαθ'' πλὴν τοῦ C, ὅπου 'καλῶς δ' ἐλέξαθ'', καὶ τοῦ h, ὅπου 'ἔλεξας'. Τοῦτο τὸ τελευταῖον ἐξέδωκεν ὁ Οὐαλκ. διότι, λέγει, οὕτως, ἤτοι ἑνικῶς, προσφωνοῦσι τὸν Χορόν, ὡς διὰ τοῦ κορυφαίου λαλοῦντα, τὰ ἐν τῷ δράματι πρόσωπα, ἔκτοτε δ' ὁ ἑνικὸς ἀπέβη ἐν ταῖς ἐκδδ. ἡ κοινή. Ἀλλὰ καὶ ἂν παντοῦ ἀλλοῦ ἐλάλει μόνον ὁ κορυφαῖος, ἐνταῦθα θὰ ἦτο ἀνάγκη καὶ κατ' ἐξαίρεσιν ἀκόμη νὰ λαλήσῃ ὁλόκληρος ὁ Χορός· ἄλλως τίνα ἀξίαν ἔμελλε νὰ ἔχῃ, ὁ, καθ' ἃ εἴδομεν, σπουδαιότατος οὗτος ὅρκος, ἐὰν δὲν ὠμνύετο ὑπὸ σύμπαντος τοῦ Χοροῦ; Εἶνε προφανές, ὅτι ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦτο 'ἐλέξατ'', τραπεῖσα εἰς 'ἐλέξαθ'' διὰ τὸ ἐπακολουθοῦν 'ἐν', ὅπερ παρεξελήφθη ὡς 'ἕν'.

ἐν δὲ προστροπῆς ἐγὼ . . . ἔχω.] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ἓν δὲ προτρέπουσ'' (ἐν a 'προστρέπουσ''), πλὴν ὅτι ἐν BC 'δή τι' καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς 'δῆτα'. Ὁ Σχολ. 'ἀντὶ τοῦ ζητοῦσα καὶ ἐξερευνῶσα μετατρέπουσα, φησί, καὶ πολλὰ δοκιμάζουσα, καὶ εἰς πολλὰ μεταφέρουσά μου τὴν γνώμην, ἓν μόνον ἴαμα τῆς συμφορᾶς εὗρον'. Ἀλλ' ὅτι πάντα μὲν ταῦτα ξένα τοῦ κειμένου, τοῦτο δ' ἐφθαρμένον, οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν. Ὅθεν καὶ διώρθωσαν: Μόγκ. 'ἓν δὲ προσκοποῦσ'', Ἀρτ. 'ἓν δὲ περιτρέπουσ' ἐγὼ ἴαμα δή τι', Κιρχ. 'ἓν δ' ὃ πρῶτ' εἰποῦσ' ἔχω, εὕρηκα δῆτα τ. σ. ἄκος', Ναύκ. 'ἓν δὲ περινοοῦσ' ἐγὼ εὕρηκα μοῦνον . . . ἄκος', Οὐέϊλ. 'ἓν δέ, πᾶν στρέφουσ', ἐγὼ εὑρεῖν τι (Οὐέϊλ.[2] 'εὑροῦσα') ῥῦμα τ. σ. ἔχω', Ἑρουέρδ. 'εὑροῦσ' ἄκεσμα' ἢ 'ἄκος τι', ἤ: 'ἓν δ' ἄκος στρέφουσ' ἐγὼ τὸ χρῆμα πάντῃ', Φ. ΟΥ. Σχιμιδίτ. 'εὖ δὲ προσκοποῦσ' ἐγὼ ἓν ῥῦμα δεῖξαι . . . ἔχω', Γιλδέρτ. 'ἓν δὲ προτρεπτήριον εὕρημα δή τι . . ἔχω', Οὐίλιεμς 'ἓν δ' ἐπιστέφουσ' ἐγώ', Οὐεκλ. 'ἓν δέ, πᾶν στρέφουσ' ἔπος, εὑροῦσ' ἄκος δὴ ἔχω', καὶ 'πᾶν δ' ἔπος στρέφουσ' ἐγὼ εὕρημα μοῦνον τ. σ. ἔχω', ὧν τὰ μὲν ἀνάρμοστα εἰς τὸ νόημα, τὰ δὲ πλείω καὶ ἀνελλήνιστα. Οὔτε τὸ 'εὕρημα τῆσδε συμφορᾶς' δύναται νὰ σημαίνῃ: *ἴαμα τῆσδε σ.*, ὅπως οἱ νεώτεροι κατὰ τὸν Σχολ., οὔτε τὸ 'προτρέπουσα' ἢ 'προστρέπουσα' ἔχει τινὰ νοῦν ἐνταῦθα, οὔτε τὸ 'δῆτα', οὔτε τὸ 'ἓν δή τι'. Ὁ ποιητὴς καθ' ἡμᾶς ἔγραφε 'προστροπῆς', οὗ τὸ μὲν Ο μετέπεσεν, ὡς συνήθως, εἰς Ε, ἡ δὲ κατάληξις -ησ, ὡς τόσαι ἄλλαι, παρεξελήφθη ὡς -ουσ. Καὶ σημαίνει μὲν τὸ 'προστροπή: *ἱκεσία*, ἀλλ' ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ ἐξ οὗ παρῆκται: *προστρέπω -ομαι*, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ *ἱκνέομαι*, ἐξ οὗ τὸ *ἱκέτης* καὶ *ἱκεσία*, εἶνε: *τρέπομαι πρός τινα (θεὸν ἢ τόπον) σωτηρίαν, προστασίαν* κττ. *ἐξαιτησόμενος* (πρβλ. 'προστροπῆ. . . πρόσοδος' καὶ 'προστρόπαιος . . . πρός τινα τρεπόμενος δεήσει καθάρσεως.' ΗΣΥΧ. 'προστρόπαιος ὁ ἱκέ-

εὕρημα δῆτα τῆσδε συμφορᾶς ἔχω,
ὥστ' εὐκλεᾶ μὲν παισὶ προσθεῖναι βίον,
αὐτή τ' ὄνασθαι πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα.
οὐ γάρ ποτ' αἰσχυνῶ γε Κρησίους δόμους,
οὐδ' εἰς πρόσωπον Θησέως ἀφίξομαι
αἰσχροῖς ἐπ' ἔργοις οὕνεκα ψυχῆς μιᾶς.

ΧΟΡΟΣ.

μέλλεις δὲ δὴ τί δρᾶν ἀνήκεστον κακόν;

ΦΑΙΔΡΑ.

θανεῖν· ὅπως δέ, τοῦτ' ἐγὼ βουλεύσομαι.

της, ὁ πρός τινα δηλαδὴ δεητικῶς τρεπόμενος' ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 1807, 13), ἄρα καὶ ἡ ἀρχικὴ τοῦ 'προστροπὴ' σημασία, εἶνε τοιαύτη *δεητικὴ* 'πρόσοδος', ἤτοι: *προσφυγή*, *καταφυγή*, *ἀποστροφὴ* (καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς ἀρχικῆς ἰδέας ἐχόμενον), *δέησις* καὶ *παράκλησις*, *ἄσυλον*, *σωτηρία* κττ. Οὕτως ἐν Εὐρ. Ἡρακλ. 107-8 'ἄθεον ἱκεσίαν μεθεῖναι πόλει ξένων προστροπάν', ὅπερ ληπτέον, ὄχι ὅπως κοινῶς, ἀλλ' ὧδε: *ἄθεόν* (*ἐστι*) *μεθεῖναι* (=*προεῖναι τὴν*) *ἱκετήριον* (='ἱκεσίαν', *τῶν*) *ξένων* (*τῇ*) *πόλει προσφυγὴν* (= 'προστροπάν'), ἤτοι: *ἄθεον προεῖναι τοὺς ἱκετευτικῶς τῇ πόλει προσφυγόντας ξένους*. Παρερχόμεθα συντομίας χάριν πολλὰ ἄλλα τῶν τραγικῶν χωρία, μᾶλλον ἢ ἧττον παρερμηνευόμενα, ὅπου ἡ λέξις ἔχει καθ' ἡμᾶς τὴν ἔννοιαν ταύτην, καὶ λέγομεν μόνον, ὅτι ἐν τῇ ἐκδοχῇ ταύτῃ, ὅπως καὶ τὸ συνώνυμον 'ἀποστροφὴ' (πρβλ. Αἰσχ. Πρ. 769 'οὐδ' ἔστιν αὐτῷ τῆσδ' ἀποστροφὴ τύχης;'=*σωτηρία*, Σ. Οἰδ. Κ. 1473 'κοὐκέτ' ἔστ' ἀποστροφὴ'='ἀποφυγὴ' ΣΧΟΛ., 558 'προστροπήν: ὠφέλειαν ἢ ἐπιστροφὴν' [γρ. *ἀποστροφὴν*] ΣΧΟΛ., Εὐρ. Μήδ. 799 'ἀποστροφὴ κακῶν κλπ.), φέρεται ἐνταῦθα πρὸς γενικὴν 'τῆσδε συμφορᾶς'. Ἡ δὲ κοινὴ 'ἓν δέ' παρεφθάρη κατ' ἀβλεψίαν ἢ παραδιόρθωσιν ἐκ τοῦ 'ἐν δέ', ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἐν χρήσει (οἷον Αἴ. 675, Οἰδ. Κ. 55, Τραχ. 206, κλπ.). Οὔτε τὸ 'ἓν δὲ... ἐγὼ εὕρημα δῆτα', οὔτε τὸ 'ἓν δὲ... ἐγὼ εὕρημα δή τι' ἔχει νοῦν τινα, ἀλλὰ μόνον τὸ 'εὕρημα δή τι'. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς: *καλῶς ἐλέξατε· ἐγὼ δ' ἐν τούτοις* (ἢ: *ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ*='ἐν δὲ') *ἔχω δή τι εὕρημα ἀποστροφῆς* (*ἀποφυγῆς*='προστροπῆς') *τῆσδε συμφορᾶς* (*τοιοῦτον*), *ὥστε* κτλ.

718. *αὐτή τ'*] Κακῶς ἐκ διορθώσεως ἐξέδωκάν τινες 'αὐτὴ δ''. Πρβλ. εἰς Φοιν. 57, Μηδ. 11-13.

πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα.] κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν κύβων· πρβλ. Ἰφ. Α. 1343 'οὐκ ἐν ἁβρότητι κεῖσαι πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα', Πλ. Πολ. 604 C 'ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ αὑτοῦ πράγματα'. Ἡ 'πρὸς' ἐν τούτοις, ὅπως καὶ ἐν τῷ ταυτοσήμῳ 'πρὸς τὰς τύχας' ἐν 701, ἤτοι: καθ' ὅσον εἶνε δυνατὸν ὡς ἐκ τῶν συμπεσόντων δεινῶν.

721. *αἰ. ἐπ' ἔργοις*] Οἱ μὲν ἄλλοι σιωπῶσι, μόνον δ' ὁ Βαρθ. παραβάλλει τὰ 493 καὶ 511, ὡς ταυτόσημα, ὅπερ ὅλως ἡμαρτημένον. Οὐ μόνον ἡ ἐν 493 *ἐπὶ* διαφέρει τῆς ἐν 511, ἀλλὰ καὶ ἑκατέρα τούτων διαφέρει τῆς ἐνταῦθα, ὅπου ἡ *ἐπὶ* ἐμφαίνει ἁπλούστατα τό: *ὕστερον*, *μετέπειτα* κττ. ἤτοι: *μετ' αἰσχρὰ ἔργα*, *μεθ' ἃ ἐγένοντο αἰσχρά*.

ψυχῆς μιᾶς.] Ἴδ. εἰς Φοιν. 1242, 1342.

ΧΟΡΟΣ.

εὔφημος ἴσθι.

ΦΑΙΔΡΑ.

καὶ σύ γ' εὖ με νουθέτει.
ἐγὼ δὲ Κύπριν, ἥπερ ἐξόλλυσί με,
ψυχῆς ἀπαλλαχθεῖσα τῇδ' ἐν ἡμέρᾳ
τέρψω· πικροῦ δ' ἔρωτος ἡσσηθήσομαι.
ἀτὰρ κακόν γε χἀτέρῳ γενήσομαι
θανοῦσ', ἵν' εἰδῇ μὴ 'πὶ τοῖς ἐμοῖς κακοῖς
ὑψηλὸς εἶναι· τῆς νόσου δὲ τῆσδέ μοι
κοινῇ μετασχὼν σωφρονεῖν μαθήσεται.

ΧΟΡΟΣ.

ἠλιβάτοις ὑπὸ κευθμῶσι γενοίμαν, στρ. α'.
ἵνα με πτεροῦσσαν ὄρνιν
θεὸς ἐν πετεαναῖς ἀγέλαις θείη.

724. *εὔφημος ἴσθι.*] = εὐφήμει = Θεὸς φυλάξῃ! ἔξ' ἀπὸ 'δῶ, κττ.

καὶ σύ γ' εὖ με νουθέτει.] 'Εν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πρὶν 'εὔφημος ἴσθι' (= 'εὔφημα φώνει' Ἰφ. Τ. 687 κλπ.)· ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ 'καί', περὶ οὗ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων οἵ τε Σχολ. καὶ οἱ κριτικοί, καὶ ὅστις ἐνταῦθα καθ' ἃ εἴπομεν εἰς 666, ἤτοι: (*μὴ μόνον ἐμὲ* βούλου εὔφημον εἶναι, *ἀλλὰ) καὶ σὺ* εὖ με νουθέτει. Ὁ δὲ 'γὲ' ἐμφατικός, ὡς συνήθως, μετ' ἀντιδιαστολῆς πρὸς τὴν τροφόν, ἤτοι: *σύ γε* (*εἰ μὴ ἡ τροφός*). Ὁ ἕλλην ἀναγνώστης ἐννοεῖ καὶ οἴκοθεν τὴν ἐκφοράν.

730. *ὑψηλὸς εἶναι*] = *ὑψηλοφρονεῖν*· ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ 'ὁ ἕτερος', ἤτοι ὁ Ἱππόλ., ὡς καὶ κοινῶς: ὁ ἄλλος.

τῆς νόσου δὲ τῆσδε] ἤτοι: τοῦ ἐν 727 'ἔρωτος'.

731. *σωφρονεῖν*] Ὅπως καὶ ἡμεῖς: νὰ βάλῃ γνῶσι.

732-4. *ἠλιβάτοις... θείη.*] 'ἠλιβάτοις ἀντὶ τοῦ βαθυτάτοις'. ΣΧΟΛ. Ἀλλὰ τὸ ὁμηρικὸν 'ἠλίβατος' σημαίνει πάντοτε ὑψηλός· οἱ δὲ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Σχολ. ἀποδεχόμενοι κριτικοὶ παραβάλλουσι πρὸς δικαιολογίαν τὸ Ἡσιόδ. Θεογ. 483 'ἄντρῳ ἐν ἠλιβάτῳ ζαθέης ὑπὸ κεύθεσι γαίης'. Ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἐνταῦθα τὸ 'ἠλιβάτῳ' σημαίνει 'βαθυτάτῳ' ἢ 'βαθεῖ', ἀποδεικνύουσι τὰ ἑπόμενα 'Αἰγαίῳ ἐν ὄρει', καὶ ὁ Σχολ. 'ἠλιβάτῳ: ἐνταῦθα δὲ ἐν κοίλῳ καὶ ὑψηλῷ'. 'Ἠλίβατοι κευθμῶνες' ἄρα καὶ ἐνταῦθα εἶνε αἱ ὑψηλαὶ καὶ δυσανάβατοι καταδύσεις ἢ ῥωγμαὶ τῶν βράχων καὶ χηραμοί, ἐν οἷς ἐμφωλεύουσιν οἱ ἀετοὶ καὶ τὰ ὄρνεα. Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἡ ἀθέτησις τοῦ 'ἵνα', ὡς ἀκαταλήπτου, καὶ αἱ ἕνεκα τούτου διορθώσεις τῶν σοφῶν 'πτερ. ὄρν. εἴθε θεός' (Ἀρτ.), 'πτερόεσσαν ἤ τιν' ὄρνιν ἔν με' (Γλοέλ), 'γενοίμαν χθονὸς ἢ πτεροῦσσαν ὄρνιν θεὸς ἔν με' (Ἑρουέρδ.), εἶνε περιτταὶ καὶ αὐθαίρετοι.

734. *ἐν πετεαναῖς ἀγέλαις*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ἐν ποταναῖς ἀγέλῃ(ῃ) σι'

ἀρθείην δ' ἐπὶ πόντιον
κῦμα τᾶς Ἀδριηνᾶς
ἀκτᾶς Ἠριδανοῦ θ' ὕδωρ,
ἔνθα πορφύρεον σταλάσσουσ'
εἰς οἶδμα πατρὸς τριτάλαιναι

καὶ 'ἀγέλαισι(ν)' ἀνθ' ὧν, ἀσυναρμόστων πρὸς τὰ ἀντιστροφικά, ὁ Δινδ. 'εἰνὶ ποταναῖς ἀγέλαις'. Ἐγράψαμεν 'ἐν πετεαναῖς ἀγέλαις', οὐ μόνον διότι ἡ γραφὴ εἶνε ἐγγυτέρα τῆς παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ διότι εἶνε πιθανώτερον, ὅτι ἐκ τοῦ 'πετεαναῖς', ὡς σπανιωτέρου καὶ ἀγνωστοτέρου, ἐπήγασεν ἡ φθορά. Ἐν γένει διὰ τῆς ῥήσεως ταύτης ὁ ποιητὴς λέγει καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ὅ,τι κατ' οὐσίαν λέγουσι καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα: 'νά 'μουν πουλὶ νὰ πέτουμνα νὰ πήγαινα τοῦ ψήλου' κττ. Πρβλ εἰς Ἑκάβ. 1100-6 καὶ εἰς Φοιν. 1230.

736-7. *τᾶς Ἀδριηνᾶς . . . ὕδωρ,*] 'ὁ δὲ Ἀδρίας πέλαγός ἐστι μέγιστον παρὰ τῇ Ἰταλίᾳ· ὁ δὲ Ἠριδανὸς ποταμὸς Κελτικῆς. Ἐν τούτοις δὲ ἄρα εὔχεται τοῖς τόποις εἶναι, ὡς πειραθεῖσι συμφορῶν.. ὅπως ἂν... θρηνοίη... ἐν μὲν γὰρ τῷ Ἀδρίᾳ ἡ Ἰὼ ἐπλανήθη εἰς βοῦν μεταμορφωθεῖσα, ἐν δὲ τῷ Ἠριδανῷ αἱ Ἡλιάδες εἰς αἰγείρους μετεβλήθησαν.' ΣΧΟΛ.

738-41. *ἔνθα πορφύρεον . . . αὐγάς.*] Ὁ Βαρθ. ἐξωβέλισε νοθεύσας τὸ 'πατρὸς' (ὡς καὶ τὸ ἀντιστρ. 749 'μελάθρων'), διότι οὔτε μὲ τὸ 'οἶδμα' δύναται νὰ συναφθῇ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὕτως ὁ Ἠριδανὸς γίνεται πατὴρ τῶν Ἡλιάδων, ἐν ᾧ πατὴρ αὐτῶν εἶνε ὁ Ἥλιος, οὔτε μὲ τὸ 'κόραι', διότι τὸ 'πατρὸς κόραι' θὰ ἦτο κακοζηλότατον. Τούτῳ δὲ πειθόμενος καὶ ὁ Οὐεκλ. ἔτρεψε διορθ. τὸ 'πατρὸς' εἰς 'πόρου' (ὅπως ἄλλοτε ὁ Λυζάκ. εἰς 'Πάφου'). Ἀλλὰ μόνον παρεξηγῶν τις τὸ κείμενον δύναται νὰ δημιουργήσῃ τὰς δυσκολίας ταύτας. Ἐν πρώτοις τὸ 'ἔνθα' ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὸ 'Ἠριδ. θ' ὕδωρ', ὡς προσεχέστερον, ἀποκλειομένου τοῦ 'κῦμα τᾶς Ἀδριηνᾶς ἀκτᾶς', ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον (ὡς πλειστάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις), καὶ ἀπόδειξις τὸ 'πορφύρεον οἶδμα', ὅπερ βεβαίως εἶνε ὄχι τὸ 'Ἠριδ. ὕδωρ', ἀλλὰ τὸ 'κῦμα ἀκτᾶς'. Ἀλλά, ἐρωτᾷ ὁ Βαρθ., πῶς θὰ συναφθῶσι τὸ 'πατὴρ' καὶ τὸ 'κόραι'; Ὅπως πάντοτε, ἀποκρινόμεθα, τὰ συγγενικὰ ὀνόματα (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 537), ἐκ τῶν συμφραζομένων. Ἐν Ἡρ. μ. 394 ὁ Χορὸς ἀναφέρει 'ὑμνῳδοὺς κόρας' ἁπλῶς, ἄνευ ἑτέρου ὁρισμοῦ. ἀλλ' οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ἐκ τῶν συμφραζομένων ('ἑσπερίαν ἐς αὐλὰν χρύσεον.. καρπόν') περὶ τοῦ τίνος κόραι εἶνε αὗται, καὶ ὅτι ὀνομάζονται Ἑσπερίδες. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ ἐκ τῶν συμφραζομένων, ὅτι αἱ 'τριτάλαιναι κόραι' εἶνε αἱ Ἡλιάδες, καὶ ὅτι ὁ 'πατὴρ' εἶνε πατὴρ αὐτῶν τε καὶ τοῦ Φαέθοντος, ἤτοι ὁ Ἥλιος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἥλιος δύει εἰς τὸ 'πόντιον κῦμα', τὰ ἐπέκεινα 'τᾶς Ἀδριηνᾶς ἀκτᾶς' καὶ τοῦ 'Ἠριδανοῦ', πρόδηλον, ὅτι διὰ τοῦτο καλεῖται ἐνταῦθα 'οἶδμα πατρὸς' (ἤτοι: *πόντιον κῦμα*, ἤ: *πόντος Ἡλίου*) ὁ πέραν τοῦ Ἀδρία καὶ τοῦ Ἠριδανοῦ (ἤτοι ὁ πέραν τῆς Ἑσπερίας) Ὠκεανός. Ἀπόδειξις τούτου τρανὴ καὶ τὸ 'πορφύρεον', διότι μόνον τοῦ δύοντος ἡλίου αἱ ἀκτῖνες πορφυροῦσι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης (πρβλ. 744 'πορφυρέας λίμνας' = *θαλάσσης* (κατὰ τὰ εἰς 147 καὶ Ἑκάβ. 446). Ἐννοεῖται, ὅτι εἰς πάντα ταῦτα ὑπόκεινται ὄχι ἀκριβεῖς καὶ σαφεῖς, ἀλλὰ λίαν συγκεχυμέναι γεωγραφικαὶ εἰδήσεις, ὡς ἦσαν αἱ περὶ τῶν χωρῶν τούτων ἰδέαι τῶν ἀρχαίων. Ὁ μυθευόμενος ποταμὸς Ἠριδανὸς κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνεφέρετο εἰ

κόραι Φαέθοντος οἴκτῳ δακρύων
τὰς ἠλεκτροφαεῖς αὐγάς.
Ἑσπερίδων δ' ἐπὶ μηλόσπορον ἀκτὰν ἀντ. α'.
ἀνύσαιμι τᾶν ἀοιδῶν,
ἵν' ὁ ποντομέδων πορφυρέας λίμνας
ναύταις οὐκέθ' ὁδὸν νέμει,

τὰς χώρας τῶν πρός τε δυσμὰς καὶ ἀνατολὰς τῆς Εὐρώπης ὑπερβορείων, ἀκολούθως δὲ συνεταυτίζετο μὲ τὸν Πάδον καὶ μετέπειτα μὲ τὸν Ῥοδανόν, καὶ τοῦτον ἐν Ἰβηρίᾳ ὑποτιθέμενον. Ὁ δὲ Φαέθων, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἡλίου, ὅστις, κατὰ μεσιτείαν τῆς μητρός, λαβὼν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ πατρὸς νὰ διφρηλατήσῃ ἀντ' αὐτοῦ μίαν ἡμέραν, δὲν κατώρθωσε νὰ χαλιναγωγήσῃ τοὺς πυριφλεγεῖς ἵππους, οἵτινες παρασύραντες τὸν δίφρον ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὡρισμένης τροχιᾶς, ἐνέπρησαν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔμελλε νὰ γείνῃ ὁ κόσμος ὅλος πυρὸς παρανάλωμα, ἐὰν ὁ Ζεὺς δὲν ἐκεραυνοβόλει τὸν παράτολμον νεανίαν, ὅστις καὶ κατεκρημνίσθη εἰς τὸν Ἠριδανόν, ὅπου αἱ ἀδελφαί του, αἱ Ἡλιάδες, μεταμορφωθεῖσαι εἰς αἰγείρους, θρηνοῦσιν αὐτόν, τὰ δὲ δάκρυα αὐτῶν ἀποψυχόμενα ἐν τῷ ὕδατι ἀποκρυσταλλοῦνται εἰς ἤλεκτρα. Ὁ μῦθος οὗτος εἶνε τὸ θέμα καὶ ἰδίας τραγῳδίας τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἀπολωλυίας, τοῦ 'Φαέθοντος', ὡς καὶ τῶν 'Ἡλιάδων' τοῦ Αἰσχύλου. Ἡ συνθήκη κατὰ ταῦτα καὶ τὸ νόημα τῶν λέξεων ἔχει οὕτως: *ἔνθα* (=ἐπὶ τοῦ κύματος τῆς Ἀδριανῆς ἀκτῆς, καὶ τοῦ ὕδατος τοῦ Ἠριδανοῦ, καθ' ὃ δηλονότι μέρος ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀδρίαν) *αἱ τριτάλαιναι* (οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ C ἐκ β'. χειρός, ἀντὶ τῆς ἀμέτρου κοινῆς 'τάλαιναι') *κόραι σταλάσσουσιν οἴκτῳ* (τοῦ ἀδελφοῦ) *Φαέθοντος τὰς ἠλεκτροφαεῖς αὐγὰς (τῶν) δακρύων* (αὐτῶν), ἤτοι:

740. *δακρύων τὰς ἠλεκτροφαεῖς αὐγάς.*] ποιητικῶς εἰρημένον ἀντὶ τοῦ: *δάκρυα ἠλεκτροφαῶς διαυγάζοντα*, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ 'σταλάσσουσ'' (738). Τὰ ἄνευ ἀνάγκης κακόζηλα παραδιορθώματα (Οὐεΐλ. 'στάγας', Ἐρουέρδεν. 'ἄχνας' ἢ 'πάγας') φθείρουσιν ἄρδην τὴν ἀληθῶς ποιητικὴν αὐγὴν τῆς φράσεως.

742-3. *Ἑσπερίδων... ἀνύσαιμι*] Τὸ *ἀνύω* ἢ *ἀνύτω* πρὸς αἰτιατ. ἐμπρόθετον, ὡς ἐνταῦθα, καὶ ἀπρόθετον (Ἱκετ. 1142 'ποτανοὶ δ' ἤνυσαν τὸν Ἅιδαν') τόπου δηλωτικήν, φερόμενον, σημαίνει: φθάνω (σώνω) εἰς. Αἱ Ἑσπερίδες ἦσαν νύμφαι φυλάττουσαι τὸν φερώνυμον κῆπον τῶν χρυσῶν μήλων, οἰκοῦσαι δὲ τὴν ἐπέκεινα τοῦ Ἄτλαντος καὶ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν μυθώδη χώραν.

τᾶν ἀοιδῶν] Οὕτω διώρθ. ὁ Μόγκ. τὸ ἐσφαλμένον ἐν τοῖς βιβλ. 'τᾶν (τὰν) ἀοιδᾶ(ά)ν'. Περὶ τῆς ᾠδικότητος τῶν Ἑσπερίδων πρβλ. Εὐρ. Ἡρ. μ. 394, Ἡσ. Θ. 517, Ἀπολ. Ῥοδ. δ', 1399, 'ἀκολούθως τοῖς προειρημένοις καὶ ἐνταῦθα εὔχεται γενέσθαι, ἐπειδὴ καὶ αὗται νῦν ἐν θρήνοις εἰσί, θρηνοῦσαι τὸν δράκοντα τὸν μηλοφύλακα, τὸν ὑφ' Ἡρακλέους φονευθέντα'. ΣΧΟΛ.

744-5. *ἵν' ὁ ποντομέδων.. νέμει,*] Οἱ κριτικοὶ συνάπτοντες τὸ 'πορφυρέας λίμνας' πρὸς τὸ 'ὁ ποντομέδων', καὶ μὴ ἔχοντες πῶς νὰ ἐξηγήσωσι τὸν ἐντεῦθεν προκύπτοντα πλεονασμόν, παραβάλλουσι τὸ Βακχ. 571 'εὐδαιμονίας ὀλβοδόταν', καὶ τὰ Ὁμηρ. 'βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ, αἰπόλος αἰγῶν', ἅτινα ἀλλοτριώτερα τοῦ 'ποντομέδων' = Ποσειδῶν. Οὐδεὶς δ' ὑπάρχει πλεονασμός, διότι τὸ 'πορφυρέας λίμνας' συναπτέον τῷ 'ὁδὸν' (='ἔνθα ὁ Ποσειδῶν τὸν πλοῦν τῆς θαλάσσης οὐκέτι δίδωσι, καθά-

σεμνὸν τέρμονα κύρων
οὐρανοῦ, τὸν Ἄτλας ἔχει,
κρῆναί τ' ἀμβρόσιαι χέονται

περ καὶ Πίνδαρος [Νεμ. δ', 112] Γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατὸν' ΣΧΟΛ.) Περὶ δὲ τοῦ 'λίμνας' καὶ περὶ τοῦ 'πορφυρέας' ἴδ. εἰς 738-41.

746-7. *σεμνὸν τέρμονα... ἔχει*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ναίων γρ. κυρῶν' Ba, 'κυρῶν' *CBC*, 'ναίων' ἐν τοῖς λοιποῖς. Ἐπειδὴ ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐκφορὰ τοῦ ῥήματος εἶνε ἡ βαρύτονος, ἔγραψα μετὰ τοῦ Οὐέϊλ. 'κύρων', ὅπερ ἄλλως ἀπαιτεῖ καὶ τὸ μέτρον. Ἀλλ' ὁ νοῦς τῆς ῥήσεως μένει ἀνεξιχνίαστος. Οἵ τε 'ναίων' καὶ οἱ 'κυρῶν' ἢ 'κύρων' γράφοντες ἑρμηνεύουσι: *σεμνὸν τέρμονα κυρῶν* (sanciens), ἐκλαμβάνοντες τὸ 'κυρέω' ὡς 'κυρόω', ὅπερ ὅλως διάφορον. Ὁ Ἀρτ. ἔγραψε διορθ. 'σ. τ. κύρειν', ἕνεκα τῶν παρὰ τῷ Σχολ. ἀποβλήτων τούτων 'ὅπου ὁ Ποσ. οὐκέτι δίδωσι τοῖς ναύταις διέξοδον προσεγγίζειν εἰς τὸν ὠκεανόν· τέρμονα γὰρ οὐρανοῦ τὸν ὠκεανὸν φησί', καὶ ἑρμηνεύει: *ἐξικνεῖσθαι*· ἀλλὰ οὔτε τὸ 'κύρειν' οὔτε τὸ 'κυρεῖν' σημαίνει: *ἐξικνεῖσθαι*, καὶ ταῦτα *ἐπὶ τούτῳ πλέοντα*, ὅπως μεταφράζει· ἀλλὰ μόνον *ἐντυγχάνειν*, *προσκρούειν* (κοινῶς: εὑρίσκω, ἐπὶ πράγματος κινουμένου ἐντὸς μέρους σκοτεινοῦ ἢ ἀθεάτου, καὶ προσκρούοντος πρός τι ἐπιπροσθοῦν) κττ. Ὁ Οὐέϊλ.[1] γράφων 'σ. τ., κύρων οὐρ. τ. Ἄ. ἔχει', ἐκδέχεται τὸ μὲν 'σεμνὸν τέρμονα' ὡς παράθεσιν τοῦ 'ἀκτάν', τὰ δ' ἑπόμενα οὕτω: *τὸν Ἄτλας ἔχει οὐρανοῦ κύρων*. ἀλλ' εὐλόγως μεταγνούς, ἔγραψεν ἐν τῇ β', ὅπως ἡμεῖς, ἑρμηνεύων ὅμως τὸ 'κύρων', ὡς ἐὰν ἦτο 'κύρουσι'. Ὁ δ' Οὐεκλ. ἔγραψε 'σ. τ. κραίνων', αὐθαιρέτως ἐκδεχόμενος: *καθορίζων*. Τὸ νόημα εἶνε ὁποῖον προείπομεν: *συνάπτων* (εἴτε: *εἰς ἓν συνερχόμενος*, ἢ *συνενούμενος*, κοινῶς: εὑρίσκων ὁ Ποσειδῶν) τῷ *σεμνῷ τέρμονι τοῦ οὐρανοῦ, ὃν βαστάζει* (='ἔχει') *ὁ Ἄτλας* (ἴδ. Ἴων. 1 κἑξ. 'Ἄτλας, ὁ χαλκέοισι νώτοις οὐρανόν, θεῶν παλαιὸν οἶκον ἐκτρίβων'). Μὲ ἄλλας λέξεις: ἡ θάλασσα (='Ποσειδῶν') ἐκεῖ συνενοῦται τῷ οὐρανῷ, ὅπερ, ὡς γνωστόν, ὁ ἄπειρος θεατὴς νομίζει ὅτι συμβαίνει εἰς τὸ ἄκρον τοῦ θαλασσίου ὁρίζοντος, ἕνεκα δὲ τούτου καὶ ὑπετέθη ἐκεῖ τὸ πέρας τοῦ κόσμου.

748-51. *κρῆναί τ' ἀμβρ... θεοῖς*.] Καὶ ταῦτα μὴ κατανοηθέντα ἀπήρεσαν εἰς τοὺς κριτικούς. Ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ 'παρὰ κοίταις' Ἑρμάνν. 'πάρακτοι' καὶ 'παρ' εὐναῖς', Ἀρτ. 'πρὸ κοίτας', Ναύκ. 'παροίκοις', Οὐέϊλ. 'πρὸ κοιτᾶν', Βαρθ. 'Ζανὸς πρὸ κοιτᾶν' (ἄνευ τοῦ 'μελάθρων' ἴδ. εἰς 738-41). Ἀντὶ δὲ τοῦ 'ὀλβιόδωρος' ('ἵνα βιόδωρος' E) ὁ Οὐαλκ. καὶ ἄλλοι 'ἵν' ἁ βιόδωρος', ἀντὶ δὲ τοῦ 'θεοῖς' Βρύγκ. καὶ ἄλλοι 'θνητοῖς' ἢ 'θνατοῖς'. Οἱ κριτικοὶ προήχθησαν εἰς τὰς διορθώσεις, ἤτοι εἰς τὰς φθορὰς ταύτας τοῦ κειμένου, διότι ὁ Χορός, λέγουσιν, εὔχεται ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν χώραν εὐδαιμόνων θνητῶν, ὄχι εἰς τὸ ἐνδιαίτημα τῶν θεῶν. Ἀλλὰ τοῦτο ἄντικρυς ἐσφαλμένον, διότι αἱ τάλαιναι Ἡλιάδες αἱ 'οἴκτῳ Φαέθοντος' παρὰ τὸν Ἠριδανὸν καὶ τὸν Ἀδρίαν δακρύουσαι, δὲν εὐδαιμονοῦσι βέβαια. Ἔπειτα πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ λόγος νὰ εἶνε ὄχι περὶ τῆς ἐν οὐρανῷ μακαριότητος τῶν θεῶν, ἀφ' οὗ ῥητῶς ἐξ αὐτοῦ 'κρῆναι τ' ἀμβρόσιαι χέονται κλ.', ἡ δ' ἀμβροσία ἦτο πόμα τῶν θεῶν, ὡς ὁ οἶνος τῶν μερόπων; Ἐὰν δ' ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ὁ Χορὸς εὔχεται ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν χώραν τῶν 'ἀοιδῶν' (: 'τῶν ᾀδουσῶν, τῶν θρηνῳδῶν' ΣΧΟΛ.) Ἑσπερίδων, εὔχεται τοῦτο, ὄχι ὅπως συνευδαιμονήσῃ, ἀλλ' ὅπως συνθρηνήσῃ μετ' αὐτῶν. Μνημονεύονται δ' αἱ δύο αὗται μυθώδεις χῶραι ὡς τὰ πρὸς δυσμὰς κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν ἀρχαίων θλιβερὰ

Ζηνὸς μελάθρων παρὰ κοίταις,
ἵν' ὀλβιόδωρος αὔξει ζαθέα
χθὼν εὐδαιμονίαν θεοῖς.
ὦ λευκόπτερε Κρησία στρ. β'.
πορθμίς, ἃ διὰ πόντιον
κῦμ' ἀλίκτυπον ἅλμας
ἐπόρευσας ἐμὰν ἄνασσαν,
ὀλβίων ἀπ' οἴκων
κακονυμφοτάταν ὄνασιν·

διὰ τὰς 'Ηλιάδας καὶ 'Εσπερίδας πέρατα τοῦ κόσμου. 'Νὰ πάρω τὰ μάτια μου καὶ νὰ πάγω 'σ τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου (ἤ: ἐκεῖ ποῦ δὲν εἶνε κόσμος) νὰ κάθωμαι νὰ κλαίω τὴν μοῖρά μου' κττ., εἶνε κοινοὶ τύποι συνήθεις καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν εἰς τὸ στόμα τῶν τεθλιμμένων καὶ ἀπηλπισμένων. Τὰ δ' ἐν 748-51 περὶ τῆς ἐγγὺς ἐκεῖ ἐν τῷ οὐρανῷ μακαριότητος τῶν θεῶν ἐπέρχονται, ὅπως ἐξαρθῇ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῶν ἐπιγείων πρὸς τὰ οὐράνια, ἡ ἀθλιότης τῶν πρώτων. 'Εὰν δὲ τὸ 'ὀλβιόδωρος' δὲν ἀπαντᾷ, εἰμὴ ἐνταῦθα, οὐδὲν σημαίνει, εὐαρμοστεῖ δὲ κάλλιστα εἰς τὴν (ἐν οὐρανῷ δῆλον ὅτι) 'ζαθέαν χθόνα', ἥτις βλαστάνει ὄχι τὰ πρὸς τὸν 'βίον', ἀλλὰ τὴν εὐδαιμονίαν, ἐν ᾧ τὸ πεζότατον 'βιόδωρος' ἁρμόζει μόνον εἰς τοὺς τάλανας θνητούς. 'Αλλ' ἰδίως προσέκρουσαν οἱ κριτικοὶ εἰς τὸ ἐν

749. *παρὰ κοίταις,*] 'Κοίτας' ἐννοοῦσιν οἱ κριτικοὶ τοὺς κοιτῶνας, κττ. ἐσφαλμένως, διότι 'κοῖται' ἐνταῦθα εἶνε αἱ περὶ τὴν τράπεζαν πρὸς ἑστίασιν καὶ πότον κλῖναι, παρ' ἃς καὶ 'ἐχέοντο αἱ ἀβρόσιαι κρῆναι'. Πρβλ. 'Αναξανδρ. παρ' 'Αθην. Β, 48 Α 'στρώννυ τε *κοίτας* καὶ πυρὸς φλέξον μένος, Κρατῆρα τ' αἴρου καὶ τὸν ἥδιστον κέρα'.

752. *λευκόπτερε*] 'λευκὰ πτερά, ὅ ἐστιν ἄρμενα ἔχουσα'. ΣΧΟΛ.

753-5. *ἃ διὰ πόντιον... ἐπόρευσας*] Περὶ τῆς *διὰ* πρὸς αἰτιατ. ἀντὶ γενικ. πρβλ. εἰς Φοιν. 1300, περὶ δὲ τοῦ 'ἅλμας' συνεκδοχ. ἀντὶ τοῦ 'θαλάσσης' εἰς 149.

756-7. *ὀλβίων... ὄνασιν.*] Τὸ μὲν 'κακονυμφ. ὄνασιν' ἐκδέχονται οἱ νεώτεροι ὡς ἀπόλυτον αἰτιατ., ἐν εἴδει ἐπιφωνηματικῆς παραθέσεως ἐπιφερομένην εἰς τὰ 753-6, κατὰ τὰ 'Ορέστ. 1105 ''Ελένην κτάνωμεν, λύπην πικράν' κττ., καὶ τοῦτο ἔχει καλῶς· ἀλλὰ τὸ 'ὀλβίων ἀπ' οἴκων' ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι διαστίζοντες ἀπὸ τοῦ 757, ἀποδίδουσιν εἰς τὰ προηγούμενα, φθείροντες οὕτω δεινῶς τὸ νόημα. Πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ Τροιζήνιος Χορὸς εἰς τὸ κακόνυμφον τέλος τοῦ ἐκ Κρήτης πλοῦ νὰ προτάσσῃ κατ' ἀντίθεσιν ὡς ἀρχὴν καὶ ἀφετηρίαν τὴν ὀλβιότητα τοῦ οἴκου τῆς Φαίδρας, ὄχι δὲ καὶ τοῦ Θησέως, καὶ ταῦτα ἀφ' οὗ ῥητῶς ὁ Χορὸς ἐν 758-9 προτιμᾷ τὸ ἐναντίον μᾶλλον; Τὸ 'ὄνησις' δέχεται καὶ γενικήν, εἴτε μόνην (οἷον Μηδ. 254, 'Αλκ. 334 κλπ.) εἴτε καὶ μετὰ τῆς *ἀπὸ* (οἷον Σοφ. 'Ηλ. 1061 'ἀφ' ὧν τ' ὄνασιν κτλ.'). "Οθεν καὶ ἐνταῦθα τὸ 'ὀλβίων ἀπ' οἴκων' ἀνήκει εἰς τὸ 'κακονυμφοτάτην ὄνασιν' (ὅπερ δὲν εἶνε 'ὀξύμωρον', ὡς ἀξιοῖ ὁ Οὐεκλ., διότι τὸ 'ὄνησις', ὅπως καὶ τὰ συνώνυμα: *ὄφελος*, *ἀπόλαυσις* κτλ., λέγονται συνηθέστατα ὄχι ὡς ὀξύμωρα, καθ' ἁπλῆν δ' εἰρωνικὴν ἀντίφρασιν, πρβλ. 'Αγαμ. 350, 'Ανδρομ. 543, 'Ιφ. Τ. 526, 'Ορέστ. 1043 κλπ.). Οὕτω δ' ἀντιτίθεται ὀρθῶς καὶ προσφυέστατα εἰς τὴν 'κακονυμφοτάτην ὄνασιν' (=*τὸ*

ἢ γὰρ ἀπ' ἀμφοτέρων ἢ
Κρησίας ἐκ γᾶς δύσορνις
ἔπτατο κλεινὰς Ἀθήνας,

κακονυμφότατον κέρδος καὶ ὄφελος, ἤτοι, ἄνευ τῆς εἰρωνικῆς ἀντιφράσεως, εἰς τὴν *ἀνόνητον* [καὶ τοῦτο δὲ κατ' εὔφημον λιτότητα ἀντὶ τοῦ: *δυστυχῆ*] *κακογαμίαν*), ὡς τέλος καὶ ἀποτέλεσμα, ἡ *ὀλβιότης* τῶν (δύο) ἐξ ἐπιγαμίας συγγενῶν οἴκων τῆς Φαίδρας καὶ τοῦ Θησέως, ὡς ἀρχὴ καὶ ἀφετηρία. Ἐκ περισσοῦ δ' ἀποδεικνύουσι ταῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα:

758-60. *ἢ γὰρ... Ἀθήνας,*] Ἐν τῷ λήμματι τοῦ Σχολ, 'ἢ γὰρ' ἀντὶ τῆς κοινῆς 'ἢ γάρ,' ἐν δὲ *BC* 'ἔπτατο' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἔπτατ' ἐπὶ', ὅπου πιθανῶς τὸ 'ἐπὶ' ἐκ γλωσσήματος ἐξηγητικοῦ, τῆς ληγούσης τοῦ 'ἔπτατο' καὶ πρὸ τοῦ κλ ἐκτεινομένης πολλάκις. Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία χωλαίνει μεγάλως. Καὶ ὑποκείμενον μὲν τοῦ 'ἔπτατο' ληπτέον ὄχι τὸ *Φαίδρα*, ὅπως πράττει ὁ Σχολ., ἀναφέρων εἰς αὐτὴν τὸ 'δύσορνις,' οὗ ἕνεκα (ἕνεκα δηλονότι τοῦ ἐν τῷ ἐπιθέτῳ '(-) ὄρνις') λέγεται 'ἔπτατο,' ἀλλὰ μόνον ἡ ἔχουσα πτερὰ καὶ ἑπομένως ἱκανὴ πρὸς πτῆσιν 'λευκόπτερος Κρησία πορθμίς', τῆς ἐκφορᾶς ἀπὸ δευτεροπροσώπως προσφωνητικῆς ἅμα καὶ ἐπιφωνηματικῆς μετατρεπομένης εἰς τριτοπροσώπως διηγηματικήν. Εἰς δὲ τὸ 'δύσορνις' (=δυσοίωνος) τοῦτο (ὄχι τὸ 'ἔπτατο') ανακτέον τὸ 'ἀπ' ἀμφοτέρων ἢ 'Κρησ. ἐκ γᾶς.' Ἀλλὰ τίνων 'ἀμφοτέρων'; 'ἀπό τε τῆς Κρήτης καὶ ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς', ἤτοι: *ἀμφοτέρων τῶν γαιῶν*, ἀποκρίνεται ὁ ΣΧΟΛ. κατὰ τοῦτον δὲ καὶ οἱ νεώτεροι, ἐν ᾧ προφανέστατα τὸ 'ἀπ' ἀμφοτέρων'=*ἀπ' ἀμφοτέρων οἴκων*, διὰ τὸ προλαβὸν 'ὀλβίων ἀπ' οἴκων'. Ἐπειδὴ δέ, καθ' ἃ προείπομεν εἰς 756-7, ὁ Χορὸς προτιμᾷ μὲν νὰ ῥίψῃ τὸ βάρος τοῦ δυσοιώνου εἰς τὸν οἶκον τῆς Φαίδρας μᾶλλον παρὰ τοῦ Θησέως, δὲν ἐννοεῖ ὅμως καὶ νὰ λυπήσῃ αὐτὴν διὰ τοῦτο, αἴρων τὸ κακὸν ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτῆς, ἐκτείνει αὐτὸ εἰς τὴν ὅλην χώραν τῆς Κρήτης ἐπὶ τὸ γενικώτερον καὶ εὐφημότερον. Ἐννοεῖται, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ λεπτομέρειαι αὗται ἔμειναν ἀδιανόητοι, ἡ ἑτοίμη διορθωτικὴ πανάκεια δὲν ἔλειψεν, ὡς ἦτο ἑπόμενον. Παραλείποντες τὸ τοῦ Μογκ. 'ἔπτατ' εἰς κλ. Ἀθ.', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Οὐέϊλ.[1] (κακῶς διότι ἡ *εἰς* ἐνταῦθα ἀνάρμοστος), καὶ τὰ αὐθαίρετα τοῦ Ἑρουερδέν. 'ἢ γὰρ ἀπ' ἀμφιρύτοιο Κρησίας ἀκτᾶς ἔπτασο κλεινας κλπ', ἐρχόμεθα εἰς τὸν Οὐέϊλ., ὅστις, ἀφ' οὗ ἐν τῇ α'. ἀξιοῖ, ἀγνοῶ πῶς καὶ διατί, ὅτι ἡ 752 'Κρησία πορθμὶς' ἦτο ἀττική, καὶ ὄχι κρησία, ὡς θέλει καὶ λέγει ὁ ποιητής, ἐν τῇ β'. ἐξέδωκε διορθ. 'ἢ γὰρ ἀπ' ἀμφ. ἦν Κρησίας τ' ἐκ γᾶς δύσ., ἔπταθ' ὡς κλεινὰς Ἀθάνας Μουνίχου τ' ἀκτᾶς ἴν' ἐκδ. κτλ.' Ἐὰν δὲν ἐξήγει τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα ὁ διορθωτὴς (: ἢ γὰρ ἦν δύσορνις ἀπ' ἀμφοτέρων, ὡς (=*ὅτε*)... ἵνα τε Μουνίχου ἀκτᾶς (=*ὅπου*) κτλ.), ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν θὰ τὰ ἐννοούσαμεν· καὶ εὐλόγως, διότι οὔτε τὴν τοιαύτην ἑνὸς χρονικοῦ καὶ ἑνὸς ἑτέρου τοπικοῦ κώλου συνάφειαν. οὔτε τὴν τοιαύτην χρῆσιν τοῦ 'ὡς' (πῶς εἶνε δυνατὸν ἐπὶ τοιαύτης χρονικῆς σχέσεως τοῦ 'ἦν' καὶ 'ἔπτατο' νὰ τεθῇ 'ὡς';), ἢ μετάθεσιν (τίς ποτε ἐπὶ τῆς χρήσεως ταύτης τοῦ 'ὡς' ἔθεσε τὸ μόριον μετὰ τὸ ῥῆμα, 'ἔπταθ' ὡς';) εἴδομεν ἢ ἐδιδάχθημεν. Καὶ ὅμως ἡ διόρθ. ἤρεσεν τόσον εἰς τὸν Ουεκλ., ὥστε τὴν ἐξεδωκε καὶ αὐτός, μεταβαλὼν μόνον τὸ 'ὡς' εἰς 'ἅς,' ὅπου τὰ διττὰ καὶ ἀλλεπάλληλα ἀπρόθετα 'ἃς κλεινάς', ὧν τὸ πρῶτον καὶ ἀπὸ τῆς κανονικῆς του θέσεως μετατοπισμένον, ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν τῶν ἐμπροθέτων 'ἐξ ἃς πρὸς κλεινάς.' Τὸ κείμενον ἀπολαῦον ἄκρας ὑ-

Μουνυχίου δ' ἀκταῖσιν ἐκδή-
σαντο πλεκτὰς πεισμάτων ἀρ-
χὰς ἐπ' ἀπείρου τε γᾶς ἔβασαν.
ἀνθ' ὧν οὐχ ὁσίων ἐρώ- ἀντ. β'.
των δεινᾷ φρένας Ἀφροδί-
τας νόσῳ κατεκλάσθη·
χαλεπᾷ δ' ὑπέραντλος οὖσα

γείας, οὐδεμιᾶς χρῄζει διορθωτικῆς στρέβλης. Τὸ 'δύσορνις' εἶνε ὀνομαστικὴ κατηγορηματική, τὰ δ' εἰς αὐτὴν μόνον διὰ τοῦτο ἀναφερόμενα 'ἀπ' ἀμφοτέρων' καὶ 'Κρησίας ἐκ γᾶς,' ἐμφαίνουσιν ὄχι τὴν τοπικήν, ἀλλὰ τὴν ἠθικὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν, ὅθεν ὁ νοῦς: *ἢ γὰρ ἀπ' ἀμφοτέρων* (*τῶν οἴκων*), *ἢ ἐκ* (τῆς) *Κρησίας* (μόνον δηλονότι) *γῆς δυσοίωνος* (*οὖσα ἡ Κρησία πορθμὶς*) *ἔπτατο* (*πρὸς ἢ ἐπὶ τὰς*) *κλεινὰς Ἀθήνας* κτλ.

761-4. *Μουνυχίου δ' ἀκταῖσιν*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. ὡς καὶ 'Μ. ἐπ' ἀκταῖσιν,' ὅπερ προδήλως ἐξ ἑρμηνεύματος τῆς τοπικῆς δοτικῆς. Ἀλλ' ὁ Ἑρμᾶνν. ἔγραψε διὰ τὸ μέτρον 'Μουνύχου', ὅπερ οἱ νεώτεροι μετέβαλον εἰς 'Μουνίχου,' οἱ δὲ καὶ (ὡς ἀνωτέρω εἰς 758-60 εἴδομεν) εἰς 'Μουνίχου τ' ἀκτάς, ἵν''. Ὅτι ὁ λόγος περὶ τῆς Μουνυχίας, τοῦ γνωστοῦ λιμένος, οὐδεὶς ὁ αρνούμενος, ἀλλ' οὗτος οὐδέποτε ὠνομάσθη 'Μούνυχος' ἢ 'Μούνιχος', ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ 'Μουνυχία' καὶ 'Μουνύχιον', μόνον 'Μουνύχιος (λιμὴν)', Μούνυχος δ ἦτο ὁ βασιλεὺς ἢ ἥρως, ἐξ οὗ ἐπωνομάσθη ὁ λιμὴν καὶ τὸ κατ' αὐτὸν φρούριον ἢ χωρίον. Ὁ μετρικὸς λόγος, καθ' ἃ πολλάκις εἴπομεν, δὲν εἶνε ὁ ἄριστος, οὐδὲ κωλύει τι νὰ ἐκφωνηθῶσι διὰ συνιζήσεως αἱ δύο τελευταῖαι συλλαβαὶ τῆς λέξεως. Ἐὰν δ' ἐν ἐπιγραφαῖς φέρονται τα κύρια ταῦτα ὀνόματα διὰ τοῦ ἰῶτα, δὲν λείπει ἀπ' αὐτῶν οὐδ' ἡ διὰ τοῦ ῦ ψιλοῦ γραφή, ὥστε οὐδὲ τοῦτο εἶνε ἀποχρῶν λόγος μεταβολῆς τῆς ὀρθογραφίας τοῦ κειμένου. Ἄλλως ἡ ῥῆσις προεκτείνεται ἐνταῦθα, ὅπως πολλάκις παρ' Εὐριπίδη ἐν τοῖς χορικοῖς, εἰς ἁπλῆν ἐπὶ τὸ γραφικώτερον συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνος, ἀσχέτως πως πρὸς τὰ ἡγούμενα (ὅθεν καὶ ὁ 'δέ', ὃν κακῶς μετέβαλον οἱ κριτ. παραδιορθοῦντες εἰς 'τὲ'), ἤτοι: *ἐκδήσαντο* (*οἱ πορθμεῖς*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 75 'πορθμὶς' *ἐν ταῖς*) *ἀκταῖς* (πρβλ. περὶ τῆς δοτικῆς Ἀπολλ. Ῥοδ. β', 462 'πείσματ' ἀνάψασθαι... γαίῃ', δ'. 244 'πρυμνήσια νηὸς ἔδησαν Παφλαγόνων ἀκταῖσι.') *τὰς πλεκτὰς τῶν πεισμάτων* (=παλαμαρίων) *ἀρχὰς* (ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *πλεκτῶν πεισμάτων ἀρχὰς*, καθ' ἃ εἴπομεν εἰς 135-8· 'ἀρχὰς' δ' ἐνταῦθα = τὰ ἄκρα. Πρβλ. Ἡροδ. δ', 60 'σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου' = *τὸ ἄκρον*, Πλουτ. Κικέρ μζ' 'οἱ δ' ἔκοπτον τὰς τῶν μηρυμάτων ἀρχάς,' κλπ.), *ἐπέβησάν τε τῆς ἠπείρου γῆς* (= καὶ ἐπάτησαν εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν ξηράν).

764. *ἀνθ' ὧν*] Ἡ *ἀντὶ* ἐνταῦθα τὸ αἴτιον: *ὧν ἕνεκα, δι' ἅ*· τὸ δ' ἀναφορικὸν καθ' ἃ εἰς Φοιν. 7.

766. *κατεκλασθη*·] Ἡ δεινὴ τῶν οὐχ ὁσίων ('ὅσιος... ἁγνός'. ΗΣΥΧ.) ἐρώτων τῆς Ἀφροδίτης (ἡ γενικὴ τὸν ἐργάτην) τῆς ἐτσάκισε τὰς φρένας. (Κακῶς ὁ Μυσγρ. 'κατεκλύσθη' διὰ τὸ 'ὑπέραντλος'· τοῦτο ἕπεται).

767. *ὑπέραντλος*] ἐκ μεταφορᾶς τῆς νηός, ἧς ὁ ἄντλος ἐξεχείλισε καὶ πληροῖ αὐτήν.

συμφορᾷ, τεράμνων
ἀπὸ νυμφιδίων κρεμαστὸν
ἅψεται ἀμφὶ βρόχον λευ-
κᾷ καθαρμόζουσα δείρᾳ,
δαίμονα στυγνὸν καταιδε-
σθεῖσα τάν τ' εὔδοξον ἀνθαι-
ρουμένα φάμαν ἀπαλλάσ-
σουσά τ' ἀλγεινὸν φρενῶν ἔρωτα.

769-71. *ἀπὸ νυμφ... δείρα.*] 'Η ἀμφὶ πρὸς τὸ ἅψεται ἀντὶ τοῦ περιάψεται'. ΣΧΟΛ. 'Ο Βαρθ. προτιμᾷ λέγει, νὰ ἐκλάβῃ τὴν 'ἀμφὶ' ἐπιῤῥηματικῶς, ἤτοι: 'ἀμφοτέρωθεν=ἀμφοτέραις ταῖς χερσί', ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι καὶ ἐν τῇ τμήσει ἡ πρόθεσις τελεῖ τὰ τοῦ ἐπιῤῥήματος, εἴτε δ' ἐν τμήσει εἴτε ἐν συνθέσει, ἡ ἔννοια δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παραλλάξῃ ἕνεκα τούτου, ἡ δ' ἔννοια αὕτη δὲν εἶνε μόνον τό: *ἀμφοτέρωθεν* (=*ἀμφοτέραις ταῖς χερσίν*, ὅπερ ἐνταῦθα οὐδένα ἔχει νοῦν, οὔτε ποιητικὸν οὔτε λογικόν), ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὸ *πέριξ*, ὅπερ καὶ μόνον ἁρμόζει ἐνταῦθα. 'Εκτὸς τούτου οἱ κριτικοὶ συνάπτουσι τὸ 'ἅψεται ἀμφὶ' πρὸς τὸ 'τερ. ἀπὸ νυμφιδίων', ᾧ συναπτέον μόνον τὸ 'κρεμαστόν', ὅπερ ὑπὲρ πάντα τὰ ῥηματικὰ ἐπίθετα σῴζει τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μετοχικὴν δύναμιν, τὸ δὲ 'ἅψ. ἀμφὶ' συναπτέον μόνον τῷ 'λευκᾷ δείρᾳ', εἰς ὃ ἀναφέρεται καὶ τὸ 'καθαρμόζουσα', ἤτοι: *κρεμαστὸν ἀπὸ νυμφιδίων τεράμνων* (ἴδ. εἰς Φοιν. 335) *βρόχον ἀμφάψεται καθαρμοζουσα λευκᾷ δείρᾳ* (=*δερῃ*). ('Η τοῦ Πάλ. καὶ Κ. Ματθ. σύνταξις 'ἅψεται ἀμφὶ δείρᾳ' εἶνε ὅλως ἀπόβλητος).

772. *δαίμονα στυγνὸν κατ.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ Α, ὅπου 'στυγνᾶν'. Οἱ νεώτεροι ἐκδδ. σχεδὸν ἅπαντες 'στυγναν' κατὰ Ναύκ., ἐννοοῦντες τὴν 'Αφροδίτην (ὁ Πάλ. γράφων 'στυγνὸν' ἐννοεῖ τὸν ἔρωτα). Κακῶς· διότι, καὶ ἐὰν ἀληθῶς περὶ τῆς 'Αφροδίτης ἦτο ὁ λόγος, τὸ ἀρσενικὸν εὐοδοῦται καὶ ἐπὶ τῆς χρήσεως ταύτης καθ' ἃ ἐδείξαμεν εἰς Φοιν. σελ. 628· ἀλλ' ἐνταῦθα πῶς μὲν εἶνε δυνατὸν ὁ Χορὸς ν' ἀποκαλέσῃ τὴν 'Αφροδίτην 'στυγνήν', πῶς δ' ἡ Φ. νὰ 'καταιδεσθῇ' αὐτήν; διότι ὅπως καὶ ἂν ἑρμηνεύσῃ τις τὴν λέξιν, ἡ αἰδὼς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ λείψῃ ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ῥήματος. Τὸ 'δαίμων' καὶ ἐνταῦθα σημαίνει: *τύχη*, ἐκ θεῶν μὲν πάντοτε ἢ δαιμόνων προϊοῦσα, ἀλλὰ *τύχη*, ἤτοι: *δυστυχία, συμφορὰ* (πρβλ. Πέρσ. 472 'ὦ στυγνὲ δαῖμον' [='ὦ τύχη' ΣΧΟΛ.], Σοφ. 'Ηλ. 918 'νῷν δ' ἦν τὰ πρόσθεν στυγνός' ('δαίμων'= *τύχη*).

773. *ἀνθαιρουμένα*] *προτιμῶσα.*

774-5. *ἀπαλλ.... ἔρωτα.*] Τὸ 'ἀπαλλάσσω' ἔχει διαφόρους χρήσεις ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων καὶ ὡς ἐκ τῆς συντάξεως. "Οθεν καὶ ἐνταῦθα τό: 'ἀπαλλάσσουσα φρενῶν ἔρωτα' ὄχι= *ἀπαλλασσουσα φρένας ἔρωτος*, ἀλλά: *ἐξαφανίζουσα* (*ἀποσκορακίζουσα ἐκ*) *τῶν φρενῶν τὸν ἔρωτα*. Πρβλ. 'ἀπαλλάξαιμι' (ὅπως ὀρθῶς ὁ Μ. Σχιμιδίτ. ἀντὶ τοῦ 'ἀπαλλαξήσαιμι): ἀποστήσαιμι'. ΗΣΥΧ. 'ἀπαλλάξας: ἀντὶ τοῦ πείσας ἀποστῆναι... καὶ ἀπαλλάξωμεν: ἀντὶ τοῦ ἀφανίσωμεν... καὶ ἀπαλλάξαι: ἀντὶ τοῦ φυγαδευσαι . . . ἀπαλλάξειεν: μετακινήσειεν' ΣΟΥΙΔ. 'Η διόρθ. 'φρενῶν μίασμα', ἣν ἐξέδωκεν ὁ Οὐεκλ., αὐθαίρετος καὶ ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου· (το ὅτι ἡ Φ. εἶπε 317 'φρὴν δ' ἔχει μίασμά τι' δὲν εἶνε λόγος)· ὁ δ' ἐνε-

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ.

ἰοὺ ἰού.
βοηδρομεῖτε πάντες οἱ πέλας δόμων·
ἐν ἀγχόναις δέσποινα, Θησέως δάμαρ.

ΧΟΡΟΣ.

φεῦ φεῦ, πέπρακται· βασιλὶς οὐκέτ᾽ ἔστι δὴ
γυνή, κρεμαστοῖς ἐν βρόχοις ἠρτημένη.

ΤΡΟΦΟΣ.

οὐ σπεύσετ᾽; οὐκ οἴσει τις ἀμφιδέξιον
σίδηρον, ᾧ τόδ᾽ ἅμμα λύσομεν δέρης;

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ.

φίλαι, τί δρῶμεν; ἦ δοκεῖ περᾶν δόμους
λῦσαί τ᾽ ἄνασσαν ἐξ ἐπισπαστῶν βρόχων;

ΗΜΙΧΟΡΙΟΝ.

τί δ᾽; οὐ πάρεισι πρόσπολοι νεανίαι;
τὰ πολλὰ πράσσειν οὐκ ἐν ἀσφαλεῖ βίου.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὀρθώσατ᾽ ἐκτείναντες ἄθλιον νέκυν,
πικρὸν τόδ᾽ οἰκούρημα δεσπόταις ἐμοῖς.

ΧΟΡΟΣ.

ὄλωλεν ἡ δύστηνος, ὡς κλύω, γυνή·
ἤδη γὰρ ὡς νεκρόν νιν ἐκτείνουσι δή.

ΘΗΣΕΥΣ.

γυναῖκες, ἴστε τίς ποτ᾽ ἐν δόμοις βοή;

στῶς κατὰ τὰ εἰς Φοιν. 81, Ἑκ. 340 κλπ.

776. *βοηδρομεῖτε*] ‘βοηδρομεῖν δέ ἐστι τὸ μετὰ βοῆς τρέχειν, ἵνα διὰ τῆς βοῆς καὶ ἄλλους πρὸς ἐπικουρίαν κινήσωσι’. ΣΧ. Ταῦτα ἔξωθεν τῆς σκηνῆς.

778. *πέπρακται.*] Ἴδ. εἰς 680-1.

780. *οὐ σπεύσετ᾽; οὐκ οἴσει*] Ἴδ. εἰς 498-9.

‘*ἀμφιδέξιον*] .. δίστομον’. ΣΧΟΛ.

Τοῦτο δὲ διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς βοηθείας.

781. ‘*ἅμμα*] δεσμὸς σχοινίων’. ΣΧΟΛ.

783. ‘*ἐπισπαστῶν βρόχων*] ἀντὶ τοῦ δεδεμένων βρόχων’. ΣΧΟΛ.

786 *ὀρθώσατ᾽ ἐκτείναντες*] ἐπὶ κλίνης τινὸς δηλονότι.

787. *οἰκούρημα*] Οἱ μέν: *ἔργον οἰκουροῦ*, οἱ δὲ *τὴν οἰκουρὸν αὐτήν*. Κυρίως ἡ λέξις ἐμφαίνει τὸ πρῶτον (πρβλ. Ἡρακλ. 700 κλ.), ἐὰν δὲ συνή-

ἠχὼ βαρεῖα προσπόλων μ' ἀφίκετο,
οὐ γάρ τί μ' ὡς θεωρὸν ἀξιοῖ δόμος
πύλας ἀνοίξας εὐφρόνως προσεννέπειν.
μῶν Πιτθέως τι γῆρας εἴργασται νέον;

θως, ὅπως καὶ ἐνταῦθα, ἡ λέξις ἐμφαίνει αὐτὴν τὴν οἰκουρὸν γυναῖκα. τοῦτο συμβαίνει ποιητικῶς καὶ κατὰ συνεκδοχὴν συνηθεστάτην.

791. ἠχὼ] Αὐτη ἡ κοινή, ἣν ἠθέτησεν ὁ Ναύκ. διορθῶν: 'ἠχή'. Ἀλλὰ παρὰ τοῖς ποιηταῖς τὸ 'ἠχὼ' συνωνυμεῖ τῷ 'ἠχή'· καὶ ἂν δὲ δὲν ἐσυνωνύμει, πάλιν τὸ 'ἠχὼ' εὐοδοῦται, διότι τὸ 'ἠχὼ προσπόλων' σημαίνει βέβαια: *ἠχὼ προσπόλων βοώντων*. Ἀναιτίως ἄρα ὁ Ναύκ. ἠθέτησε τὴν λέξιν. Ἔτι δ' ἀναιτιώτερον ὁ Βαρθ. ἐξωβέλισεν ὁλόκληρον τὸν στίχον ὡς ταὐτολογοῦντα τῷ προλαβόντι· καὶ ἀληθῶς, ὅπως κοινῶς ἑρμηνεύεται ὁ στίχος (*ἦχος βαρὺς προσπόλων μ' ἀφίκετο*), ὑπάρχει τις ταὐτολογία. Ἀλλὰ τὸ 'βαρεῖα' ἐνταῦθα σημαίνει: *ἀπεχθής, ἀχθεινή, δυσάρεστος* καὶ κεῖται κατηγορηματικῶς ὅπως καὶ κατωτέρω 819 (ἤτοι: *βαρεῖά μ' ἀφίκετο (ἡ τῶν) προσπόλων ἠχώ*). Ἡ δ' ὀρθὴ αὕτη ἑρμηνεία τοῦ ἡμετέρου στίχου, ἀσυνδέτου πρὸς τὸν ἡγούμενον διὰ τὴν ταραχὴν τοῦ λαλοῦντος, ἐξηγεῖ καὶ τοὺς ἑπομένους δύο, πρὸς οὓς συνδέεται στενῶς ὡς αἰτιατὸν πρὸς αἴτιον, καὶ ἀφ' ὧν πρέπει νὰ διαστιχθῇ ὄχι διὰ τελείας, ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ δι' ὑποστιγμῆς. Τὸ δ' 'ἠχὼ β. πρ. μ' ἀφίκετο' ἀναφέρει τὸ γεγονός, ἐξ οὗ προήχθη εἰς τὴν ἐρώτησιν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σχολ.: 'ἠχὼ γὰρ βαρ. κτλ.'

προσπόλων μ'] Αὐτη ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινὴ ἐκ διορθ. Μαρκλάνδ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'προσπόλων'. Τὴν διόρθωσιν πιθανολεῖ τὸ τοῦ Σχολ. 'ἠχὼ γὰρ βαρεῖα πρός με ἀφίκετο'.

792. *οὐ γάρ τί μ' ὡς θ. κτλ.*] Ὁ Μαρκλ. προσκρούσας εἰς τὸ 'τί', διώρθου 'οὐδ' ἄρτι', ἀλλ' ὁ Οὐαλκ. ἀνεσκεύασε τοῦτο, ἀξιώσας, ὅτι τὸ 'τι' παράκειται τῷ 'οὐ γὰρ' πλεοναστικῶς ἀλλὰ κανονικῶς, παραβαλὼν τὰ Αἴ. 1111, 1342, Ἀντ. 456, 517, Οἰδ. Τ. 410, 433. Δεινῶς ὅμως ἐσφάλη ὁ περικλεὴς ἀνήρ, διότι οὔτ' ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις οὔτ' ἐν ἑτέρῳ τινὶ πλεονάζει τὸ 'τί', ἐμφαίνει δ' ὅ,τι παντοῦ καὶ πάντοτε, ἐπίτασιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου. Εἶνε δὲ τὸ 'οὐ γάρ τι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ τό: 'οὔ τι', ἐξ ἀνάγκης μετρικῆς διαχωρισθὲν ὑπὸ τοῦ 'γάρ', καὶ σημαῖνον ὄχι ἁπλῶς *οὐ*, ἀλλά: *οὐδέν, οὐδαμῶς*. Ὁ δὲ Βαρθ., προσκρούσας εἰς τὸν 'γάρ', καὶ εὐλόγως, διότι, ὅπως ἑρμηνεύονται κοινῶς τὰ 791, ὁ σύνδεσμος εἶνε ἀνεξήγητος, ἐτήρησεν ὅμως αὐτὸν μετὰ τὴν ἐξοβέλισιν τοῦ 791, ὡς αἰτιολογοῦντα, λέγει, ὄχι τὰ ἡγούμενα, ἀλλὰ τὰ ἑπόμενα, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἀπὸ τῶν 'ἀλλὰ γὰρ' ἢ 'ἀλλὰ... γὰρ' ἀρχομέναις φράσεσιν. Ἀποκρούομεν τὸ δόγμα, ὡς ἐντελῶς ἀνυπόστατον. Ὁ 'γὰρ' οὐδέποτε αἰτιολογεῖ τὰ ἑπόμενα (οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ 'ἀλλὰ γὰρ', ὅπου μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον συμβαίνει τὸ ἐναντίον, διότι ὁ 'ἀλλὰ' προλαμβάνει τὸ λεγόμενον ἢ σιγώμενον ῥῆμα, τοῦ *γὰρ* παρεμβαλλομένου ὡς διὰ μέσου (ἴδε εἰς Φοιν. σελ. 394), μόνον δὲ τὰ ἡγούμενα, ὡς καὶ ἐνταῦθα, καθ' ἃ ἀνωτέρω (εἰς 791) προεξηγήσαμεν.

ὡς θεωρὸν] Ὁ Θησεὺς ὑποτίθεται ὡς ἐπιστρέφων ἐκ μαντείας, ὅθεν καὶ ἐστεφανωμένος· 'ἔθος γὰρ εἶχον οἱ ἀρχαῖοι τοῦτο, ὅτε ἤρχοντο ἀπὸ μαντείας, ἐστεφανωμένοι ἤρχοντο, καὶ πάντες τοῦ οἴκου προσεκύνουν αὐτούς, θεωροὶ δὲ καλοῦνται πάντες οἱ ἐκ θεοῦ στελλόμενοι, ἢ ὕστερον ἐπιστρέφοντες'. ΣΧΟΛ.

794. *εἴργασται*] Οἱ μὲν ἄλλοι τὸ 'εἴργασται' παθητικῶς, ὁ δ' Οὐεῖλ. τὸ 'γῆρας' κατ' αἰτιατικήν. Ἀμφότερα ἐσφαλμένα. Ὁ Θησεὺς φοβεῖται μὴ τυχὸν ἀπέθανεν ὁ Πιτθεύς, μεταχειρίζε-

πρόσω μὲν ἤδη βίοτος, ἀλλ' ὅμως ἔτ' ἂν
λυπηρὸς ἡμῖν τούσδ' ἂν ἐκλίποι δόμους.

ΧΟΡΟΣ.

οὐκ εἰς γέροντας ἥδε σοι τείνει τύχη,
Θησεῦ· νέοι θανόντες ἀλγυνοῦσί σε.

ΘΗΣΕΥΣ.

οἴμοι· τέκνων μοι μή τι συλᾶται βίος;

ΧΟΡΟΣ.

ζῶσιν, θανούσης μητρὸς ὡς ἄλγιστά σοι.

ΘΗΣΕΥΣ.

τί φής; ὄλωλεν ἄλοχος; ἐκ τίνος τύχης;

ΧΟΡΟΣ.

βρόχον κρεμαστὸν ἀγχόνης ἀνήψατο.

ΘΗΣΕΥΣ.

λύπῃ παχνωθεῖσ' ἢ ἀπὸ συμφορᾶς τίνος;

ται δ', ὡς εἰκός, εὐφημιστικὴν περίφρασιν: *μῶν (τὸ) Πιτθέως γῆρας εἴργασταί τι νέον* (=*κακόν*· ἴδ. εἰς 370 καὶ Ἑκάβ. 83), ὅπως καὶ ἡμεῖς θὰ ἐλέγαμεν: Μπᾶς καὶ μᾶς ἔκαμαν καμμιὰ δουλειὰ (ἤ: Μπᾶς καὶ μᾶς εὔθειασαν τίποτα) πάλε (='νέον') τὰ γερατειὰ τοῦ Πιτθέως; Τοὐναντίον δὲ παθητικῶς ἐκλαμβανομένου τοῦ 'εἴργασται' (= *πέπονθε*, ἤτοι: Μπᾶς κ' ἔπαθαν τίποτα τὰ γερατειὰ τοῦ Π;), οὐ μόνον εὐφημισμὸς δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' οὐδὲ κοινή τις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτὴ ἔννοια, διότι πῶς εἶνε δυνατὸν τὸ γῆρας νὰ πράττῃ ἄλλο τι παρὰ νὰ πάσχῃ;

795. *πρόσω μὲν ἤδη βίοτος,*] ἐξυπάκουε τό: *αὐτῷ* (Πιτθεῖ) *ἐστιν*, ἤτοι: 'προβέβηκε τῇ ἡλικίᾳ' ΣΧΟΛ.

ἀλλ' ὅμως ἔτ' ἂν] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τῶν ΑΒ, ἐν οἷς 'ἔστ' ἄν'. Ὁ Κιρχ. 'θανών', ὅπερ ἀγροῖκον καὶ παρὰ τὸ εὔφημον τοῦ λαλοῦντος, καὶ περιττὸν δέ, ἀφ' οὗ δηλοῦται τὸ πρᾶγμα εὐφήμως διὰ τῶν 'τούσδ' ἂν ἐκλ. δόμους'· ὁ Ναύκ. 'ἀλλ' ὅμως τὰ νῦν' (πῶς; μήπως ὄχι καὶ πρότερον;) καὶ 'βίοτός ἐστιν, ἀλλ' ὅμως', ὅπως ἐξέδωκαν Οὐέϊλ. καὶ Βαρθ., ὅπου προστίθεται τὸ περιττὸν 'ἐστίν', καὶ λείπει τὸ ἀπαραίτητον 'ἔτι', τὸ μόνον ὀρθόν. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ 'ἄν', συνηθέστατον πρᾶγμα, ὅπως πολλάκις ἐδείξαμεν, δὲν εἶνε λόγος ἀποχρῶν μεταβολῆς τοῦ ἄριστα ἔχοντος κειμένου.

798. *νέοι*] Ὁ πληθ. διὰ τὸ γενικὸν καὶ ἀόριστον, ἵνα μὴ ἐκδηλωθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ κακόν.

799. *συλᾶται*] 'συληθείς: ἀφαιρεθείς'. ΗΣΥΧ.

803. *λύπῃ παχνωθεῖσ'*] 'παχνοῦται... φρίσσει, λυπεῖται, ἀνιᾶται'. ΗΣΥΧ. Ἡ δύναμις τῆς μετοχικῆς ἐκφορᾶς ἰσοδύναμος τῇ τοῦ προθετοπτώτου: 'ἀπὸ σ. τ.' (ὅθεν οὐδὲν διορθοῖ ὁ Κούρτζ. γράφων 'παχνοῦται μὴ ἀπὸ σ. τ.;') Πρβλ. εἰς 139.

ΧΟΡΟΣ.

τοσοῦτον ἴσμεν· ἄρτι γὰρ κἀγὼ δόμοις,
Θησεῦ, πάρειμι σῶν κακῶν πενθήτρια.

ΘΗΣΕΥΣ.

αἰαῖ· τί δῆτα τοῖσδ' ἀνέστεμμαι κάρα
πλεκτοῖσι φύλλοις, δυστυχὴς θεωρὸς ὤν;
χαλᾶτε κλῆθρα, πρόσπολοι, πυλωμάτων,
ἐκλύσαθ' ἁρμούς, ὡς ἴδω δυσδαίμονα
γυναικός, ἥ με κατθανοῦσ' ἀπώλεσεν.

ΧΟΡΟΣ.

ἰὼ ἰὼ τάλαινα μελέων κακῶν·
ἔπαθες, εἰργάσω
τοσοῦτον ὥστε τούσδε συγχέαι δόμους,
αἰαῖ σᾶς τόλμας, βιαίως θανοῦσ'
ἀνοσίῳ τε συμφορᾷ, σᾶς χερὸς
πάλαισμα μελέας.

804. 'Οἰκονομικῶς ψεύδεται τὰ λοιπὰ μὴ εἰδέναι ὁ Χορός'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς 713-4.

807. *πλεκτοῖσι φύλλοις,*] =*στεφάνοις.*

809. *ἁρμοὺς*] κοινῶς τὰ πετρώματα, τοὺς περάτας. Πρβλ. εἰς 825.

ὡς ἴδω δυσδαίμονα] Οὕτως ἐν ΑΕΒC καὶ ἐκ παραδιορθώσεως πάντως 'τὸν δαίμονα' BCbc. Ἀπὸ Βρυγκίου καὶ Οὐαλκεν. μέχρι σήμερον ἡ κοινὴ 'ὡς ἴδω πικρὰν θέαν'. Ἴδε περὶ τούτων εἰς Φοιν. σελ. 479-82.

812. *ἔπ. εἰργάσω τοσοῦτον,*] Κακῶς ὁ Σχολ. 'πέπονθας τὸ τῆς ἀγχόνης κακόν, εἰργάσω εἰς ἑαυτὴν τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον', ὄχι δὲ καλίτερα καὶ οἱ κριτικοί: *ἔπαθες (πάθος), εἰργάσω (ἔργον) τοσοῦτον*, εἰ καὶ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Βαρθ., ὅτι ἡ ῥῆσις διφορεῖται, ἄλλα λέγουσα πρὸς τὸν Χορὸν καὶ ἄλλα πρὸς τὸν Θησ. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκδεκτέον τὸ 'τοσοῦτον' ἐπιρρηματικῶς· τὰ δ' 'ἔπαθες, εἰργάσω' πρὸς μὲν τὸν Χορὸν ἔπαθες εἰργάσω (ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 811: κακά· πρβλ. Ὀδ. φ 402 'τοσσοῦτον ὀνήσιος ἀντιάσειεν, ὡς — ' κττ.), πρὸς δὲ τὸν Θησ. ἀπολύτως ἄνευ αἰτιατ. ἤτοι: *ἔπαθες, εἰργάσω οὕτως* (='τοσοῦτον'), *ὥστε* κτλ.

814. *αἰαῖ σᾶς τόλμας,*] Τὸ 'σᾶς' ἐκ διορθ. Ἕλμσλ. παρεντεθὲν διὰ τὸ μέτρον. Ὀρθῶς ὁ Σχολ. τὸ 'αἶ αἶ τόλμας διὰ μέσου ἀναπεφώνηται', καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Βρύγκ., κακῶς δ' οἱ ἄλλοι πάντες στίζουσι διὰ τελείας μετὰ τὸ 'συγχ. δόμους'. Τὸ μόνον κέρδος εἶνε ὅτι αἱ εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ 'ἔπαθες εἰργάσω' ἀναφερόμεναι ὀνομαστ. 'θανοῦσα.. πάλαισμα' ἐκλαμβάνονται ἄλλως ὑπ' ἄλλων, ἀλλ' ὑπ' οὐδενὸς ὅμως ὀρθῶς. Ἕτεροι διορθ. 'βιαίῳ' καὶ ἄλλοι 'αἰαῖ τόλμας, ὦ', ὁ δ' Οὐεκλ. 'αἰαῖ τᾶς τ.'.

πάλαισμα] Κατὰ παράθεσιν εἰς τὰ

τίς ἄρα σάν, τάλαιν', ἀμαυροῖ ζωάν;

ΘΗΣΕΥΣ.

ὤμοι ἐγὼ πόνων· ἔπαθον, ὦ πόλις,
τὰ μάκιστ' ἐμῶν κακῶν. ὦ τύχα,
ὥς μοι βαρεῖα καὶ δόμοις ἐπεστάθης,
κηλὶς ἄφραστος ἐξ ἀλαστόρων τινός,
κατακονὰ μὲν οὖν ἀβίοτος βίου·
κακῶν δ' ὦ τάλας πέλαγος εἰσορῶ
τοσοῦτον ὥστε μήποτ' ἐκνεῦσαι πάλιν
μηδ' ἐκπερᾶσαι κῦμα τῆσδε συμφορᾶς.

ἡγούμενα, καὶ 'ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν παλαιόντων, οἳ οἱονεὶ πνίγουσιν ἑαυτοὺς ἐν τῷ τραχήλῳ παλαίοντες'. ΣΧΟΛ. 'πάλαισμα' = *ἔργον, κατόρθωμα παλαιστοῦ*.

916. *τίς*] 'λείπει τὸ δαιμόνων· τίς ἄρα δαιμόνων ἀμαυροῖ, ἤτοι ἀφανῆ καθιστᾷ κτλ.' ΣΧΟΛ., οὕτω δὲ οἱ κριτικοὶ παρὰ πάντα κανόνα. Οὐδὲν οὔτε ἐλλείπει οὔτε δύναται νὰ ἐλλείπῃ, ἐνταῦθα δ' οὐδὲ πρέπει.

817. *ὤμοι ... ὦ πόλις,*] 'Αντὶ τοῦ ἐν BCE 'πόνων' οἱ λοιποὶ 'παθέων', ἀντὶ τοῦ ἐν C 'ἔπαθον', E 'ὢ ἔπαθον', καὶ λοιποὶ 'ὧν ἔπαθον'· 'ὦ πόλις' ἐν ACEbc, 'ὦ τάλαινα' ἐν B*B*, 'ὦ τάλας' ἐν *C*d. Κοινὴ γραφὴ ἐπὶ τέλους κατέστη τὸ 'ὦ πόλις'. Τὸ διὰ τοῦ Χοροῦ πρὸς τὴν πόλιν ἀναφώνημα ὀρθῶς ἐξηγεῖ ὁ Βαρθ. ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ποιητὴς ἐθεώρει τὸν Θησέα ὡς φιλόπολιν, οὗ τῆς βασιλείας οἱ 'Αθηναῖοι ἀντελαμβάνοντο ἐπὶ τὸ πατριαρχικώτερον καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὴν παρ' Ἕλλησι τυραννίδα. 'Αλλ' ὁ Οὐέϊλ. ἐξέδωκε διορθῶν: 'ὤμοι ἐγὼ πόνων· ἔπαθον ὧν πολύς, τὰ μάκ. κλπ.', κατὰ τὰ ἐν στ. 1, λέγει, καὶ 1220. 'Ομολογοῦμεν, ὅτι εἰς ἡμᾶς εἶνε ἄγνωστα τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα.

818. *τὰ μάκιστα*] τὰ μέγιστα.

ἐμῶν] 'Ο Ναύκ. 'ἐγώ'. Κακῶς· ἡ ἔμφασις ἀνήκει εἰς τὸ 'ἐμῶν κακῶν', ὄχι εἰς τὸ 'ἐγὼ (ἔπαθον)'. 'Ο τοῦ ἐν τῷ 'ὤμοι ἐγὼ πόνων' λόγος ἄλλος. 'Αντὶ τοῦ 'τύχα' ὁ Οὐέϊλ.[1] 'δαῖμον' χάριν τῆς στροφικῆς διασκευῆς του.

819. *μοι... καὶ δόμοις*] Κακῶς ὁ Βαρθ. καὶ Οὐεκλ. ἀξιοῦσιν ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'μοι' καὶ ὄχι 'ἐμοί', διότι γράψας κατ' ἀρχὰς 'μοί', εἶπεν ἔπειτα ἐν προσθήκης μέρει 'καὶ δόμοις'. 'Ο Εὐριπίδης ἔπαιζε φαίνεται μὲ λέξεις καὶ φράσεις, καὶ δὲν ἐσπούδαζε μὲ ἐννοίας. 'Ο ποιητὴς εἶπε 'μοὶ' καὶ ὄχι 'ἐμοί', διότι οὔτε ἀντιδιαστολῆς οὔτε ἐμφάσεως χρεία ὑπάρχει. 'Η ἔμφασις κεῖται ἐν τῷ 'βαρεῖα'.

820. *ἄφραστος*] *ἀ(προσ)δόκητος* (παρὰ τὸ *φράζομαι*, ὄχι *φράζω*), *ἀπρονόητος*.

ἐξ ἀλαστόρων τινός.] Πρβλ. 831-2.

821. *κατακονὰ*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. καὶ 'κατακονᾶ (νᾷ)', 'ἀβίοτος' δὲ (ὡς καὶ ἐν 868 ὁ B) ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἀβίωτος'. Στικτέον δὲ πρὸ τοῦ 'κατακονὰ' ὄχι διὰ τελείας, ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ διὰ κόμματος, διότι ὁ νοῦς: *μᾶλλον δ' εἰπεῖν*, ἤ: *τί λέγω;* (= 'μὲν οὖν') *κατακονὰ* ('καταφθορὰ' Σχολ. 'κατακονὰν ὀνοματικῶς τὴν διαφθοράν'. ΕΥΣΤΑΘ. 'Ιλ. 288, 40) *βίου ἀβίοτος* (= *ἀβίωτος*), ἤτοι: *ἀβίωτόν μοι τὸν βίον ποιοῦσα*.

823. *ἐκνεῦσαι*] Παρὰ τὸ *ἐκνέω*, ὄχι: *ἐκνεύω*, 'ἐκκολυμβῆσαι' ΣΧΟΛ.

825. 'Ενταῦθα ἔκειτο ὁ ἐκ τῶν πλείστων βιβλ. ἐλλείπων στ. 'ἐκλύεθ' ἁρμούς, ὡς ἴδω πικρὰν θέαν', ἐξ οὗ καὶ τὰ ἐν τῇ κοινῇ 809 'ἐκλύεθ'' καὶ 'πικρ. θέαν'.

τίνα λόγον τάλας, τίνα τύχαν σέθεν
βαρύποτμον, γύναι, προσαυδῶν τύχω;
ὄρνις γὰρ ὥς τις ἐκ χερῶν ἄφαντος εἶ,
πήδημ' ἐς Ἅιδου κραιπνὸν ὁρμήσασά μοι.
αἰαῖ αἰαῖ. μέλεα μέλεα τάδε πάθη.
πρόσωθεν δέ ποθεν ἀνακομίζομαι
τύχαν δαιμόνων
ἀμπλακίαισι τῶν πάροιθέν τινος.

ΧΟΡΟΣ.

οὐ σοὶ τάδ', ὦναξ, ἦλθε δὴ μόνῳ κακά·
πολλῶν μετ' ἄλλων δ' ὤλεσας κεδνὸν λέχος.

ΘΗΣΕΥΣ.

τὸ κατὰ γᾶς θέλω, τὸ κατὰ γᾶς κνέφας ἀντ.
μετοικεῖν σκότῳ θανὼν ὁ τλάμων,
τῆς σῆς στερηθεὶς φιλτάτης ὁμιλίας·
ἀπώλεσας γὰρ μᾶλλον ἢ κατέφθισο.
τίνος δὴ κλύω πόθεν θανάσιμος

826-7. *τίνα λόγον ... τύχω;*] Ἡ σύνταξις: *τίνα λόγον* (*ὁ*) *τάλας* (*ἐγώ*), *τίνα* (*λόγον*) *προσαυδῶν σὴν βαρύποτμον τύχην* (= 'σέθεν') *τύχω* (= *ἐπιτύχω*); πρβλ. Ἰφ. Τ. 1321 'πῶς σε μεῖζον ὀνομάσας τύχω;' Αἰσχ. Ἀγ. 1232 'τί νιν καλοῦσα δυσφιλὲς δάκος τύχοιμ' ἄν;'

831-3. *πρόσωθεν δέ ... τινος.*] ἤτοι: *πόῤῥωθεν δέ ποθεν ἐξ ἁμαρτιῶν* (='ἀμπλακίαισι') *τινος τῶν προτοῦ* (='πάροιθεν' ἤτοι: *τῶν προγόνων*, πρβλ. 1378 κλπ.) *ἀνακομίζομαι* (ἤτοι: σηκώνω, φορτώνομαι, χωρὶς τὸ βάρος ν' ἀνήκῃ εἰς ἐμέ, τοῦτο δὲ διὰ τὴν *ἀνά*, *τὴν ὑπὸ*) *δαιμόνων* (ἐπιβληθεῖσαν, ἡ γενικὴ 'δαιμόνων' ἐνταῦθα τὸν ἐργάτην καὶ τὸν αἴτιον πρβλ., εἰς 241) *συμφορὰν* (='τύχαν' διὰ τὸ εὔφημον).

836-7. *τὸ κατὰ γᾶς... ὁ τλάμων*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τῶν *BC*, ὅπου 'θανεῖν'. Ἀλλ' ἤδη ὁ Ῥείσκ. προσκρούσας εἰς τὸ 'σκότῳ θανών', διώρθου 'σκότῳ συνών', ἐννοῶν τὸν ἐν Ἅδου σκότον, καὶ ὁ Οὐ. Βαύερ. 'σκότον βλέπων', ὁ Οὐεκλ. 'συνὼν ὁ τλάμων σκότῳ', ἅπερ πάντα σόλοικα, καὶ Βαρθ. 'μετ. θανὼν ὁ τλάμων ἐγώ', ἀφαιρέσας τὸ 'σκότῳ', ὅπερ ἀναγκαῖον, καὶ προσθεὶς τὸ 'ἐγώ', ὅπερ ἐνταῦθα ὅλως παρέλκον. Ἐλησμόνησαν οἱ σοφοὶ ἄνδρες, ὅτι ἔν τε τῷ βίῳ καὶ ἐν τῇ ἀληθεῖ ποιήσει, οἱ ἀνήκουστα δεινὰ παθόντες βλέπουσιν ὅλα μαῦρα καὶ σκοτεινά, διὸ καὶ πρὶν ἀκόμη μεταβῶσιν εἰς τὸν αἰώνιον σκότον, ἀγαπῶσι νὰ ἐνδιαιτῶνται καὶ ζῶντες ἐν αὐτῷ (πρβλ. Εὐρ. Ἱκετ. 1104-6 'οὐχ ὡς τάχιστα δῆτά μ' ἄξετ' εἰς δόμους σκότῳ τε δώσετ', ἔνθ' ἀσιτίαις ἐμὸν δέμας γεραιὸν συντακεὶς ἀποφθερῶ;' Ἡρ. μαιν. 1159 κλπ.). Τὸ 'σκότῳ θανὼν' = ἐν σκότῳ θανὼν (Πρβλ. Τραχ. 596 'ὡς σκότῳ κἂν αἰσχρὰ πράσσῃς' = *ἐν σκότῳ*, 'λάθρα'. ΣΧΟΛ.).

840. *τίνος δὴ κλύω*] Οὕτως ἐν *C*,

τύχα σὰν ἔβα, γύναι, καρδίαν;
εἴποι τις ἂν τὸ πραχθέν, ἢ μάτην ὄχλον
στέγει τύραννον δῶμα προσπόλων ἐμῶν;
ὤμοι μοι σέθεν
μέλεος· οἷον εἶδον ἄλγος δόμων,
οὐ τλητὸν οὐδὲ ῥητόν· ἀλλ' ἀπωλόμην·
ἔρημος οἶκος, καὶ τέκν' ὀρφανεύεται.

ΧΟΡΟΣ.

ἔλιπες ἔλιπες, ὦ φίλα

ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἄνευ τοῦ 'δή'. Ὁ Κιρχ. ἀντιστροφικὰ θηρεύων 'τίνα κλύω;' ὅπερ ἐξέδ. Ναύκ. καὶ Οὐέϊλ., περὶ οὗ ἄδηλον ἂν οὐδέτ. πληθ. ἢ ἀρσεν. ἑν. Ὁ Οὐέϊλ. καὶ Πάλ. ἑρμηνεύουσιν αὐτὸ ὡς οὐδέτ., ἀλλὰ (καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Φοιν. σελ. 493) ἡ διόρθωσις σόλοικος. Καὶ ὡς ἀρσεν. ὅμως τὸ 'τίνα' δὲν εὐοδοῦται, ὄχι διότι, ὡς ἀξιοῖ ὁ Βαρθ., ἀντὶ τῆς ὑποτακτ. 'κλύω' ἀπαιτεῖται μέλλ., ἀλλὰ διότι τὸ πραγματικὸν ἀντικείμενον τοῦ 'κλύω' εἶνε τὸ 'πόθεν θαν... κλπ.', ὅτε μόνη ἡ γενικὴ ἁρμόζει. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ τοῦ Ἐγγέρ. ἡ διόρθ. 'τοῦ δὲ κλύω;' ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ τοῦ Ἔλμσλ. 'τίνος δή; πόθεν' ('Αρτ. 'τίνος δή, πόθεν θαν. κτλ.') ἀδόκιμος, ὡς καὶ ἡ τοῦ Βαρθ. αὐτοῦ 'παρὰ τίνος (δηλ. δαίμονος), πόθεν'. Τὸ τοῦ Οὐεκλ. 'τίνα λέγω;' οὔτε σημαίνει, ὅ,τι θέλει ὁ σοφὸς ἀνὴρ (=ποιὸν νὰ βάλω μὲ τὸν νοῦν μου; ὡς αἴτιον δηλ. τῆς συμφορᾶς σου), οὔτε, ἐὰν ἐσήμαινε τοῦτο, θὰ εὐωδοῦτο ὁ ἐνεστὼς 'λέγω', ὅστις ἐνταῦθα εἶνε σόλοικος, οὐδ' ἔπρεπε νὰ λησμονήσῃ ὁ σοφὸς κριτικός, ἐὰν ἔμαθεν, ὅτι καὶ τὸ 'κλύω'=*ἀκούσω, πύθωμαι* (πρβλ. εἰς Φοιν. 927) ὄχι: *ἀκούω, πυνθάνωμαι*.

841. *τύχα σὰν ἔβα, γύναι, καρδίαν;*] Καὶ ἀνωτέρω στ. 827 τὸ 'γύναι' καὶ 'τλῆμον' ἐναλλάσσονται ἐν τοῖς βιβλ., καὶ ἐνταῦθα τὸ ἕτερον τῶν 'γύναι' καὶ 'τάλαινα' παρείσακτον· ὅθεν ἢ γραπτέον μετὰ τῶν περὶ Ἔλμσλ. ὅπως ἀνωτέρω, ἀποβαλλομένου τοῦ 'τάλαινα', ἢ ἀποβαλλομένου τοῦ 'γύναι', ὡς ἑξῆς: 'τύχα σάν, τάλαιν', ἔβα καρδίαν'. ('Εν τοῖς βιβλ. 'γύναι, σὰν ἐπέβα [AEbc, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 'ἔβα'] τάλαινα [ἐν δὲ τῷ *C* καὶ παρ' Ἄλδ· καὶ Λασκάρ. 'τάλαιναν'] καρδίαν'. 'Αρτ. 'σὰν ἐπέβα, τάλαινα, καρδίαν γύναι;' Κίρχ. 'γύναι σὰν ἔβα, τάλαινα, καρδίαν;' Ναύκ. καὶ Οὐέϊλ. 'γύναι σὰν τάλαινα κραδίαν ἔβα;' Βάρθ. καὶ Οὐεκλ. 'γ. σ. τάλαιν' ἔβα κραδίαν;')

843. *τύραννον δῶμα*] Ποιητικῶς τὸ οὐσιαστικὸν ἀντὶ τοῦ παραγώγου ἐπιθέτου, ἤτοι ἀντὶ τοῦ: τυραννικὸν δῶμα, κατὰ τὰ 210-1, 231, 'Εκάβ. 921 κλπ.

ἐμῶν] Ὁ Οὐάλκεν 'ἐμόν'. 'Αλλ' ὁ νοῦς εἶνε ὄχι: *ὄχλον προσπόλων*, ἀλλά: *τὸν ὄχλον τῶν προσπ.*

844. *ὤμοι μοι σέθεν*] 'Εν BC 'ἰώ μοι μοι'. 'Αλλ' οἱ θηρεύοντες ἀντιστροφικὰ ἄλλως (Σεΐδλερ. 'ὤμοι μοι τάλας, ὤμοι μοι σέθεν', Οὐέϊλ. 'ὤμοι ἐγὼ τάλας στερόμενος [;] σέθεν').

846. *ἀλλ' ἀπωλόμην*]=(τί λέγω 'ἄ. δόμων;') ἀλλ' ἀπωλόμην κτλ. Κοινῶς: 'Αμμ' χάθηκα! ἴδε εἰς Φοιν. 150, 998, 'Εκάβ. 214. Τὸ τοῦ Σχολ. 'ἡ (γρ. ὁ) ἀλλὰ ἀντὶ τοῦ γάρ', ὅπερ ἠξίωσε μνείας ὁ Οὐαλκ., ἀπόβλητον.

848. *ἔλιπες ἔλ.*] Ὁ Κίρχ. ἐξ ὧν προείπομεν μετρικῶν λόγων 'αἶ αἶ αἶ αἶ ἔλ. ἔλ. κλπ.', Σεΐδλερ. καὶ Βαρθ. 'μ' ἔλιπες', Οὐέϊλ. 'αἰαῖ αἰαῖ, ἔλ. ἔλ. ἐμέ, φίλα'. Τὸ 'ἔλ. ἔλιπες' ἐνταῦθα

γυναικῶν ἀρίστα θ' ὁπόσας ἐφορᾷ
φέγγος ἀελίου τε καὶ
νυκτὸς ἀστρωπὸς σελάνα.
ὅσον, ἰὼ τάλας, κακὸν ἔχει δόμος.
δάκρυσί μου βλέφαρα
καταχυθέντα τέγγεται σᾷ τύχᾳ·
τὸ δ' ἐπὶ τῷδε πῆμα φρίσσω πάλαι.

ΘΗΣΕΥΣ.

ἔα ἔα·
τί δή ποθ' ἥδε δέλτος ἐκ φίλης χερὸς
ἠρτημένη θέλει τί σημῆναι νέον;

κεῖται ἀμεταβάτως ὅπως καὶ τὸ κοινολεκτούμενον: ἔλειψες, καὶ οὔτε ἔξωθεν παρὰ πάντα κανόνα ὑπακουόμενον τὸ 'ἡμᾶς' ὡς ἀντικείμενον χρειάζεται, οὔτε τὸ ἐκ διορθ. 'μὲ' ἤ, ὅπερ ἔτι χεῖρον, 'ἐμέ', παρὰ πάντα δ' ὁμοίως κανόνα καὶ ὁ Οὐεκλ. δὲν γράφει μὲν ἐξυπακούει δ' ἔξωθεν τὸ 'μέ'.

849. *ὦ φ. γ.*] Ἴδ. εἰς Ἕκ. 716, 952.

ὁπόσας ἐφορᾷ] Κιρχ. 'ὁπόσας . . . ἐφορᾷ', Ἀρτ. 'ὁπόσας ἐπισκέπτει φέγγος ἀελίου καὶ σελάνα καὶ νυκτὸς ἀστερωπὸν σέλας', Οὐέϊλ.[1] 'ὁπόσας ἐπεῖδ'', καὶ 'ὁπόσας ὁρᾷ φλόγιον ἁλίου τ' ἠδὲ τὸ νυκτός', Ἔγγερ. 'ὁπόσας σκοπεῖ',

φέγγος ἀελίου] Οὐέϊλ.[1] 'ἀελίου φάος τ'', Ἔγγερ. 'πέμφιξ ἁλίου', καὶ κατὰ τοῦτον Οὐεκλ. Ἀλλὰ τὸ 'φέγγος' λέγεται ἄριστα ἐπί τε ἡλίου καὶ σελήνης, ὡς καὶ τὸ 'σέλας'.

ἀστρωπὸς σελάνα.] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Δινδ. ἀντὶ τοῦ τῶν βιβλ. 'ἀστερωπὸς' διὰ τὸ μέτρον. Ἰακώψ. 'ἀστερωπὸν σέλας' ἢ 'σέβας', Κιρχ. 'φέγγος θ' ἁλίοιο καί', Οὐέϊλ. 'φλόγεον ἁλίου τ' ἠδέ', Ἔγγερ. 'ἀστερωπὸς κύκλος'. Ἅπασα δ' αὕτη ἡ ἀνατροπὴ κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι τὸ 'νυκτὸς' ἐξελήφθη ἀείποτε ὡς γενικὴ συναπτέα τῷ 'ἀστερ. σελ.', ὅπως συνάπτεται ἡ γεν. 'ἁλίου' τῷ 'φέγγος', ἐν ᾧ τὸ μὲν 'νυκτὸς' = *νύκτωρ*, κατ' ἀντίθεσιν ἀναγκαίαν πρὸς τὸ ἐν τῷ 'φ. ἀελ.' ὑπονοούμενον: *ἐν ἡμέρᾳ* ἢ *καθ' ἡμέραν*, ἡ δὲ σελήνη ἀποκαλεῖται ἄριστα 'ἀστερωπός', ἀφ' οὗ τὸ σέλας αὐτῆς ὁμοιάζει μὲ τὸ τῶν ἀστέρων καὶ ὄχι τοῦ ἡλίου.

852. *ὅσον, ἰὼ τάλας, κακὸν ἔχει δόμος.*] Οὕτω μετὰ τοῦ Σεϊδλέρ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ὦ τάλας (γρ. ἰὼ τάλας) ὦ τάλας' A, 'ἰὼ τάλας ὦ τάλας' BC*B*, 'ὦ τάλας ὦ τάλας' Ebc, 'ὦ τάλας ἰὼ τάλας' *C*. (Οὐέϊλ.[1] 'ἰὼ ἰὼ τάλας, ὅσον ἔχεις κακὸν|...|...δόμος|...,οὕτω δὲ καὶ ὁ Βαρθ.

853-4. *δάκρυσί μου βλ. . . . σᾷ τύχᾳ·*] Οὐέϊλ.[1] 'καταχυθέντα μου δάκρυσι τέγγεται βλέφαρα σᾷ τύχᾳ', καὶ Οὐέϊλ.[2] 'δάκρυσι σᾷ τύχᾳ καταχυθέντα μοι (Ἑρουέρδ. καταχυθεῖσί μου) βλέφαρα τέγγεται'. Προείπομεν, ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ἐν τοῖς τελευταίοις μέλεσι διορθώματα, ὡς αὐθαίρετα, εἶνε ἀνάξια πάσης σπουδαίας ἀνακρίσεως, διότι οἱ διορθωταὶ ἐπεχείρησαν ἔργον ὅλως ἀλλότριον αὐτῶν, νὰ ἐντείνωσιν εἰς στροφὰς καὶ ἀντιστροφὰς μέλη, ἅτινα παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὡς μὴ στροφικά.

ἔα, ἔα·] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 501.

856-7. *τί δὴ ποθ' ἥδε . . . νέον;*] Οὕτως ἐν τοῖς AEcd, ἐν δὲ BC*BC* 'σημᾶναι'. Ἀλλ' ἡ ῥῆσις παρεννοήθη ἀνέκαθεν ὡς ἐκ δύο προτάσεων συνε-

ἀλλ᾽ ἢ λέχους μοι καὶ τέκνων ἐπιστολὰς
ἔγραψεν ἡ δύστηνος ἐξαιτουμένη.
θάρσει, τάλαινα· λέκτρα γὰρ τὰ Θησέως
οὐκ ἔστι δῶμά θ᾽ ἥτις εἴσεισιν γυνή.
καὶ μὴν τύποι γε σφενδόνης χρυσηλάτου
τῆς οὐκέτ᾽ οὔσης τῆσδε προσσαίνουσί με.
φέρ᾽, ἐξελίξας περιβολὰς σφραγισμάτων
ἴδω τί λέξαι δέλτος ἥδε μοι θέλει.

ΧΟΡΟΣ.

φεῦ φεῦ· τόδ᾽ αὖ νεοχμὸν ἐκδοχαῖς
ἐπιφέρει θεὸς κακόν. ἐμοὶ μὲν οὖν
ἀβίοτος βίου τύχα πρὸς τὸ κρανθὲν εἴη τυχεῖν.

στῶσα, ὅθεν καὶ διεστίχθη ποικιλοτρόπως (ʽτί δὴ π. ἥ. δέλτος; ἐκ φ. χ. ἠ., θέλει τι σ. νέον.᾽ Βρύγκ. Πάλ., ʽτί δ. ἥ. δ. ἐκ φ. χ. ἠ.; θέλει τι σ. νέον;᾽ Μόγκ. Βωθ. Οὐϊτσέλ. Κιρχ. Δινδ. Φίξ. Οὐεκλ., ʽτὶ δὴ π. ἥ. δ. ἐκ φ. χ. ἠ. θέλει τι σ. νέον;᾽ Ματθ., ʽτί δήποθ᾽; ἥ. δ. ἐ. φ. χ. ἠ. θέλει τι σ. νέον;᾽ Ναύκ. Οὐέϊλ. Ἀλλ ὁ Ἁρτ. καὶ Βαρθ. ἔτρεψαν τὸ ʽσημῆναι᾽ εἰς ʽσημανεῖ᾽: ʽτί δὴ π. ἥ. δ. ἐ. φ. χ. ἠ. θέλει; τί σημανεῖ νέον;᾽). Ἡ πρότασις εἶνε μία καὶ ἀδιαίρετος, καὶ τὸ ἐρωτηματικὸν ʽτί᾽ ἐπαναλαμβάνεται πρὸς ἔμφασιν, ἡ δ᾽ ἐπανάληψις αὕτη σπανίως εἶνε τόσον ἀπαραίτητος, ὅσον ἐνταῦθα. Γραπτέον ἄρα ἐρωτηματικῶς μόνον τὸ ἐν 857 ἀόριστον ʽτί᾽, καὶ οὐδὲν πλέον. Πρβλ. κατωτέρω 865.

858-9. Ἅπαντες ἐν τέλει ἐρωτηματικῶς, ὅπερ ἄρδην ἐσφαλμένον, διότι ἐνταῦθα οὐδὲ νόθος κἂν ἐρώτησις ἐπιτρέπεται (ἴδ. ὅσα εἰς Φοιν. σελ. 403-7). Αἱ γενικαὶ ʽλέχους᾽ καὶ ʽτέκνων᾽ συναπτέαι τῷ ʽἐπιστολὰς᾽ (=ἐνταῦθα: *ἐπιστολιμαίους ἐντολάς*· πρβλ. ʽἐπιστολαί: ἐντολαί, ἐπιταγαὶ᾽ ΗΣΥΧ.) ἀπροθέτως (*περί*, *ὑπὲρ*) ὅπως πολλὰ τοιαῦτα παρὰ ποιηταῖς. Καὶ τὸ μὲν ʽἐξαιτουμένη᾽ ἀπολύτως· ἡ δὲ περὶ λέχους ἐντολὴ ʽἵνα μὴ ἄλλην μνηστεύσωμαι᾽ ΣΧΟΛ. (πρβλ. Ἀλκ. 304-10).

862. ʽ*σφενδόνην*] τοῦ δακτυλίου τὸ περιφερές᾽. ΗΣΥΧ.

863. ʽ*προσσαίνουσί με*,] *προσβάλλουσι, προσέρχονται*᾽ ΗΣΥΧ. ἀλλὰ προσθετέον καί: *ἡδέως*, *θωπευτικῶς*.

866-7. *φεῦ, φεῦ· τόδ᾽... κακόν*,] Αὕτη ἡ κοινή, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οἱ κριτικοὶ ἀπαιτοῦσι δοχμιακὰ μέτρα, ἅτινα δὲν ὑπάρχουσι, διώρθωσαν Ναύκ. ʽτοῦτο δ᾽᾽, Γλοέλ. ʽφεῦ, τόδ᾽ αὖ᾽, Οὐέϊλ. ʽὡς τὸ δ᾽᾽. Ὁ δὲ Βαρθ. ἐξέβαλε τοῦ κειμένου ὅλους τοὺς 866-70, ὡς ἀντιφάσκοντας πρὸς τοὺς 871-3, οὓς ἐξ ἐναντίας ἄλλοι (Ναύκ. Κιρχ.[2] Οὐεκλ.) νοθεύουσι, πειθόμενοι εἰς τὸ τοῦ Σχολ. εἰς 871 ʽἔν τισιν οὐ φέρονται οὗτοι᾽, περὶ οὗ ὁ Βαρθ. ἀξιοῖ, ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν 866 στίχον, ἐξ οὗ ἀκολούθως μετετοπίσθη εἰς τὸν 871. Ἀλλ᾽ ἡ κατὰ Βαρθ. ἀντίφασις στηρίζεται ἐν μέρει εἰς τὰ 867-8, ἅπερ κακῶς, ὡς θέλομεν ἴδῃ, ἑρμηνεύονται.

867-8. *ἐμοὶ μὲν οὖν . . . τυχεῖν*.] Τὴν ῥῆσιν ἐξέλαβον ἅπαντες εὐκτικῶς, καὶ ἐπειδὴ τοιαύτη εὐχή, καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν παράλογος, γίνεται ἔτι παραλογωτέρα διὰ τὰ ἐπερχόμενα 871-3 ἀποτόμως πρὸς αὐτὴν ἀντιφάσκοντα, ἔγρα-

ὀλομένους γάρ, οὐκέτ᾽ ὄντας λέγω,
φεῦ, φεῦ, τῶν ἐμῶν τυράννων δόμους.
ὦ δαῖμον, εἴ πως ἔστι, μὴ σφήλῃς δόμους,
αἰτουμένης δὲ κλῦθί μου· πρὸς γάρ τινος
οἰωνὸν ὥστε μάντις εἰσορῶ κακόν.

ψαν διορθ. ἄλλοι ἄλλως (Μαρκλ. 'ἐγὼ μὲν ἄν', Κιρχ. 'οὐκ εὐτυχῶς' (ἀντὶ τοῦ 'εἴη τυχεῖν'), Οὐέϊλ. 'ἄβιος ἄν' καὶ 'πρὸς τὸ κρανθὲν οἷ' ἂν τύχοι', Ἀρτ. 'πρὸς τὸ κρ. εἰ χρὴ σκοπεῖν ['Ερουέρδ.] βλέπειν', Οὐέλλερ. 'ἔσται τυχεῖν', Οὐεκλ. 'ἐστιν τυχεῖν'). Τὸ 'εἴη' ληπτέον ὄχι εὐκτικῶς, ἀλλ' ἐν τῇ κοινῇ μετὰ τοῦ 'ἂν' χρήσει, ἐφ' ἧς καὶ παραλείπεται ὁ σύνδεσμος, ὡς πολλάκις εἴδομεν· ἀναγνωστέον δὲ ὄχι: 'τύχα βίου', ὡς ἡ κοινή, ἀλλὰ 'βίου τύχα', ὅπως καθ' ἡμᾶς ἔγραψεν ὁ ποιητής, καὶ διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης μεταθέσεως ἀποκαλύπτεται σαφὲς καὶ πλῆρες τὸ ἐκ σφαλερᾶς ἀντιγραφῆς ἢ διορθώσεως ἐπισκοτισθὲν νόημα ἔχον οὕτως: *ἐμοὶ μὲν* (ὁ *μὲν* περιγραφικὸς κατὰ τὰ εἰς 1, = *τὸ κατ' ἐμέ*, ἤτοι: δὲν ἐξεύρω πῶς θὰ πάρῃ τὸ πρᾶγμα ὁ Θησεύς, ὅσον δι' ἐμὲ ὅμως κτλ.) *οὖν* (*τὸ*) *βίου πρὸς τὸ κρανθὲν* ('πρὸς τὸ συμβὰν' ΣΧΟΛ., ἤτοι: μετὰ τὰ γενόμενα, τῆς *πρὸς* κειμένης καθ' ἃ εἰς 701) *τυχεῖν ἀβίωτος τύχη* (μετὰ σημειώδους τῆς ἐν τοῖς δυσὶ κώλοις ῥητορικῆς ἀντιστοιχίας τῶν λέξεων: 'ἀβίωτος βίου τύχη τυχεῖν') *ἂν εἴη*.

869. *λέγω*] λογαριάζω.

872-3. *πρὸς γάρ τινος οἰωνὸν . . . κακόν.*] Ἀντὶ τοῦ 'κακὸν' ἐν *BC* 'κακοῦ'. Ἀνέκαθεν ἡ ῥῆσις παρεξηγεῖται. Ὁ Σχολ. τὰ 'πρός τινος' ἑρμηνεύει: 'ἀπό τινος', ἢ 'παρά τινος', οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι, οἱ μέν: *ἀπό τινος* (ὑπονοοῦντες οἱ μέν: Θησέως, οἱ δέ: Φαίδρας, ἄλλοι: δέλτου, καὶ ἄλλοι ἀορίστως: μέρους, ἤ: πράγματος) *ἐρχόμενον*· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δὲν ἤρεσκε, διώρθ. ἄλλοι μὲν ἄλλως, ὁ δ' Ἀρτ. 'πρὸς γάρ τινος ὄρνιθος', ὅπερ καὶ μετεξέδωκαν Οὐέϊλ. Βάρθ. καὶ Οὐεκλ., ὅστις μετὰ τοῦ Ναυκ. καὶ περιέγραψε νοθεύσας τοὺς 871-3, τοῦ Κιρχ.[2] ἐκβαλόντος αὐτοὺς τοῦ κειμένου. Ὁμολογητέον, ὅτι ἡ ῥῆσις ἦτο ἀδύνατον νὰ κατανοηθῇ, διότι ἡ ἔννοια τῆς προθέσεως *πρός*, καὶ μάλιστα μετὰ γενικῆς, ἀτελῶς μέχρι τοῦδε ἐξηκριβώθη, ὅθεν ἀνάγκη μικρᾶς τινος καὶ συντομωτάτης παρεκβάσεως. Ὅπως πᾶσαι αἱ ἄλλαι προθέσεις, οὕτω καὶ ἡ *πρὸς* (ἑτεροίωσις τῆς *πρὸ*) ἔχει τοπικὴν τὴν ἀρχὴν καὶ ἀφετηρίαν μετά τε τῶν λοιπῶν πλαγίων, καὶ μετὰ τῆς γενικῆς. Τῆς μετὰ γενικῆς *πρὸς* ἡ ἀρχικὴ τοπικὴ ἔννοια εἶνε: ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ (τῶν, τῆς κτλ.), καὶ αὕτη ἐπὶ πασῶν σχεδὸν τῶν χρήσεων, καὶ αὐτῶν τῶν ἠθικῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐξήγησις πάντων τούτων ἤθελεν ἀπαγάγῃ ἡμᾶς πολὺ μακράν, περιοριζόμεθα εἰς πᾶν ὅ,τι ἀμέσως πρὸς τὸ προκείμενον σχετικόν. Ἐπὶ τῆς γενικῆς οὐδὲν συνηθέστερον, παρά τε τοῖς παλαιοῖς καὶ τοῖς νεωτέροις, τοῦ νὰ ἑρμηνεύεται ἡ *πρὸς* διὰ τῆς *ἐκ*, *παρά*, *ὑπό*, *ἀπό*, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν τούτου ἀνακριβέστερον· διότι ἡ *πρός*, πάντα τὰ ἄλλα κοινὰ πρὸς τὰς προθέσεις ταύτας ἔχουσα, ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον, ὅτι τοπικῶς ἐκτείνουσα τὴν ἀφετηρίαν τῆς κινήσεως, συνεκτείνει καὶ ἠθικῶς τὴν τοῦ αἰτίου, ἐπὶ τὸ γενικώτερον ἢ ἀοριστότερον. Παραδείγματα δὲν φέρομεν, καὶ διότι εἶνε πασίγνωστα, καὶ διότι πάντα σχεδὸν παρεξηγούμενα, παμπληθῆ ὄντα, ἤθελον προκαλέσῃ μακρὸν τὸν λόγον τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας. Εἶνε δὲ τοιαύτη ἡ ἔννοια αὕτη, ὥστε τὸ προθετόπτωτον τοῦτο λαμβάνεται οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀφετηρίας τῆς κινήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στάσεως καὶ ἐπὶ κι-

ΘΗΣΕΥΣ.

οἴμοι· τόδ᾽ οἷον ἄλλο πρὸς κακῷ κακόν,
οὐ τλητὸν οὐδὲ λεκτόν. ὦ τάλας ἐγώ.

νήσεως πρός τι, ὅπως ἡ *πρὸς* μετὰ δοτικῆς ἢ αἰτιατ., ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον. Δὲν θέλει δὲ φανῇ παράδοξον τοῦτο εἰς τὸν ἡμέτερον ἀναγνώστην, ὅταν ἐνθυμηθῇ ὅτι καὶ ἡ ἀπρόθ. γεν. μόνη ἐμφαίνει ἐνίοτε τοιαύτην στάσιν καὶ κίνησιν, καθ᾽ ἃ ἐδείξαμεν εἰς Φοιν. σελ. 574-5. Ὁ Ξενοφ. π. χ. λέγει ἐν Ἀναβ. α', 10, 3 'ἡ δὲ Μιλησία . . . ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἐκφεύγει γυμνὴ *πρὸς τῶν* Ἑλλήνων', καὶ ἐν δ', 3, 26 'Ξενοφῶν δὲ... παρήγγειλε... τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ ἐνωμοτάρχας *πρὸς τῶν* Καρδούχων ἰέναι, οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι *πρὸς τοῦ* ποταμοῦ'. Εἰς μάτην ἐβασανίσθη ἡ κριτικὴ νὰ συμβιβάσῃ τὴν γραμματικὴν (τὴν ἐσφαλμένην δηλονότι) πρὸς τὸ ἀναντίῤῥητον νόημα. Πῶς εἶνε δυνατὸν ἐν τούτοις τὸ προθετόπτωτον νὰ σημαίνῃ ὄχι κίνησιν ἀπό τινος, ἀλλὰ τὸ μὲν 'πρὸς ποταμοῦ' στάσιν, τὸ δὲ 'πρὸς τῶν Ἑλλήνων' καὶ 'πρὸς τῶν Καρδούχων' κίνησιν πρός τι, καὶ ταύτην φιλικὴν μὲν τὸ πρῶτον, ἐχθρικὴν δὲ τοὐναντίον τὸ δεύτερον; Ἡ σημερινὴ Ἑλληνικὴ λύει τὸ αἴνιγμα, ἀποκαλύπτουσα τοῦτο τὸ νόημα: ἡ δὲ Μιλησία... τοὺς ξεφεύγει (καὶ πάγει) ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων· καί: οἱ μὲν λοχαγοὶ καὶ ἐνωματάρχαι νὰ πάγουν ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Καρδούχων (ἤτοι: ἐναντίον τῶν Καρδ.), νὰ τάξουν δὲ οὐραγοὺς ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ. Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς χρήσεως. Τὸ *εἰμὶ* ἢ *γίγνομαι πρός τινος* = εἶμαι ἢ πάγω ἀπὸ τὸ μέρος τινός, (ἢ καὶ μὲ τὸ μέρος)· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο κατ᾽ οὐσίαν = *ὑπέρ τινος*, ἤθελε πλανηθῇ μεγάλως, ὅστις, ἐγκαταλείπων τὴν ἀρχικὴν τοπικὴν σχέσιν, ἤθελεν ἐφαρμόσῃ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τὸ ἰσοδύναμον τοῦτο *ὑπέρ τινος* (ἢ ἐν ἄλλοις τὸ *ἀπὸ* (*ἐκ*, *ὑπό*, *ἀπό τινος*)' οὐδὲ τὸ κοινολεκτούμενον αὐτὸ μὲ τὸ μέρος, καίπερ πάντων ἐγγύτατον, εἶνε δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἁπανταχοῦ, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀπὸ τὸ μέρος. Ὁ Ἀῤῥιανὸς π. χ. (καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ περὶ διοσημίας) λέγει ἐν Ἀναβ. α', 18, 9: 'τὸ θεῖον δὲ αὐτὸς (Ἀλέξανδρος) ἄλλῃ (ἔφη) ἐξηγεῖσθαι· εἶναι μὲν γὰρ *πρὸς αὐτοῦ* τὸν ἀετόν, ἀλλ᾽ ὅτι ἐπὶ γῆς καθήμενος ἐφαίνετο, δοκεῖν οἱ μᾶλλον τι σημαίνειν κτλ.' Καὶ ἐνταῦθα τὸ 'εἶναι... *πρὸς αὐτοῦ* τὸν ἀετὸν' = (ἀκριβῶς μὲν) ὁ ἀετὸς ἦτο ἀπὸ τὸ μέρος του, (κατ᾽ οὐσίαν δὲ) ἦτο μὲ τὸ μέρος του, τουτέστιν: ἦτο *ὑπὲρ αὐτοῦ*. Ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε προσομοιότατον τῷ ἡμετέρῳ, οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν· ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ δεικνύει πόσον κινδυνεύει ν᾽ ἀποπλανηθῇ ὁ μὴ ἀπρὶξ ἀντεχόμενος τῆς κυρίας τῶν διαφόρων ἐκφορῶν ἐννοίας, ἀλλ᾽ ἐξολισθαίνων πρὸς τὰ μᾶλλον ἢ ἧττον συνώνυμα ἢ ἰσοδύναμα· διότι ἐνταῦθα ἀληθῶς καταφαίνεται ἀριδήλως, πόσον ἡ ῥῆσις (ἕνεκα τοῦ 'κακὸν') τὸ μέν: *ὑπέρ τινος* οὐδαμῶς ἀποδέχεται, τὸ δέ: μὲ τὸ μέρος του ἀποπτύει, ἀποδέχεται δὲ μόνον τό: ἀπὸ τὸ μέρος του, τὸ ἀκριβὲς καὶ κύριον, ἤτοι: *κακὸν γάρ, ὥστε μάντις, οἰωνὸν εἰσορῶ* (*ὄντα*) *πρός τινος* (= ἀπὸ τὸ μέρος τινός, ἀπὸ τὸ μέρος κάποιου, ὄχι: μὲ τὸ μέρος τινός, οὐδαμῶς δ᾽: *ὑπέρ τινος*). Καὶ ὁ μὲν Χορὸς λέγει ἐπίτηδες ἀσαφέστερον καὶ ἀορίστως, ὡς ἄν τις ἀληθῶς μάντις 'πρός τινος'· ἀλλ᾽ ὁ ἀκροατὴς ὅμως, ὁ εἰδὼς τὰ μέχρι τοῦδε, σαφέστατα ἐννοεῖ, ὅτι τὸ 'πρός τινος' ἐνταῦθα σημαίνει: *πρὸς Ἱππολύτου*, ὅτι δηλ. ὁ κακὸς οἰωνὸς εἶνε ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἱππολύτου, ἤτοι: κατὰ τοῦ Ἱππολ.

875. *οὐ τλητὸν οὐδὲ λεκτόν.*] Ὅτι

ΧΟΡΟΣ.

τί χρῆμα; λέξον, εἴ τί μοι λόγου μέτα.

ΘΗΣΕΥΣ.

βοᾷ βοᾷ δέλτος ἄδ' ἄλαστα.
πᾷ φύγω βάρος κακόν;
ἀπὸ γὰρ ὀλόμενος οἴχομαι,
οἷον οἷον εἶδον ἐν γραφαῖς μέλος
φθεγγόμενον τλάμων.

τοῦτο μόνον τὸ ὀρθόν, ἀπόδειξις ὅτι αὐτὸ τοῦτο περίπου εἶπε καὶ ἀνωτέρω 846. Ἀλλ' ὁ Ῥείσκ. διώρθου 'οὐ στεκτὸν οὐδὲ λεκτόν', οὕτω δ' ἐξέδωκε καὶ ὁ Βαρθ., Οὐεκλ. καὶ Οὐεϊλ.², ἀφ' οὗ οὗτος ἐν τῇ α' ἐτήρησε μὲν τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ τάξας πρωθυστέρως τοὺς στ. 875-6. Καὶ ὁ μὲν Ῥείσκ. καὶ Βαρθ. 'οὐ στεκτὸν οὐδὲ λεκτόν', ὁ δ' Οὐεϊλ.² καὶ Οὐεκλ. τἀνάπαλιν 'οὐ τλητὸν οὐδὲ στεκτόν', ὡς ἂν εἰ ὁ Θησεὺς ἦτο πατὴρ ἢ σύζυγος τῶν σημερινῶν χρόνων, διὰ νὰ σκεφθῇ περὶ ἀποσιωπήσεως ἢ ἀποκρύψεως τοῦ αἴσχους. Καὶ ἂν μὲν ὑπῆρχεν ὄνομα 'στεκτόν', ὑπομονή· ἀλλ' οἱ κριτικοὶ καὶ εἰς τὰ ἀνύπαρκτα καταφεύγουσιν, ὁσάκις καταλαμβάνει αὐτοὺς ἡ φαγοῦρα τῆς διορθώσεως τῶν ὑπαρκτῶν καὶ παγχρήστων. Τὸ κείμενον ἔχει ἄριστα, καὶ ὁ Θησεὺς λέγει ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις ὅ,τι πρέπει νὰ εἴπῃ: κακὸν ὁποῖον οὔτε νὰ ὑπομείνῃ οὔτε διὰ λόγου τις νὰ παραστήσῃ δύναται.

876. *τί χρῆμα;*] Ἴδε εἰς Ἑκ. 977.

877. *βοᾷ βοᾷ δέλτος ἄδ' ἄλαστα.*] Μόνη ἡ ἐκ τοῦ παρ' Οὐαλκεν. κώδ. κωλομετρία (βο... ἄλαστα | πᾶ... πακῶν; | ἀπὸ... οἴχομαι) εἶνε ἡ ὀρθὴ καθ' ἡμᾶς. Ἀλλ' ἡ κοινὴ 'δέλτος ἄλαστα' εἶνε ἐφθαρμένη, ἐκρυέντος τοῦ 'ἄδ'', ἕνεκα τοῦ ἑπομένου 'ἄλαστα' (ΑΔ=ΑΛ), ὅπερ ἐπανήγαγον διορθῶν, οὕτω δ' ἐπανορθοῦται καὶ τὸ μέτρον. Περὶ τοῦ 'ἄλαστα' ἴδ. εἰς Φοιν. 344.

879. *οἷον*] Ὁ Οὐεκλ. ἑρμηνεύει τὸ 'οἷον'='ὅτι τοῖον' ἐνταῦθά τε καὶ ἐν 845. Σολοίκως. Ναί, τὰ ἀναφορικὰ πολλάκις ἰσοδυναμοῦσι πρὸς τὰ ἀντίστοιχα δεικτικά, μετὰ τοῦ 'ὅτι' ἢ 'γὰρ' (καθ' ἃ εἰς Φοιν. 7), ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει οὐδεὶς τῶν ὅρων, ἐφ' οἷς εἶνε δυνατὴ ἡ τοιαύτη σύνταξις, ὑπάρχει, διότι ἐνταῦθά τε καὶ ἐν 845 τὰ ἀναφορικὰ εἶνε ἐπιφωνηματικά.

879-80. *μέλος φθεγγόμενον*] Τὸ μὲν 'μέλος' μεταφορικῶς καὶ ὡς μέση λέξις ἐνταῦθα ἐπὶ κακοῦ=*θρηνῳδία* κττ, (πρβλ. π.χ. 1178 'δακρύων ἔχων μέλος'=*ἔνδακρυν ἔχων θρηνῳδίαν*, Ἰφ. Α. 1279 'οἴ 'γώ, μῆτερ ταὐτὸν γὰρ δὴ μέλος'=*ἡ αὐτὴ γὰρ θρηνώδης οἰμωγή*), τὸ δὲ 'φθεγγόμενον' ἀπολύτως, ἤτοι: *φθογγὴν ἱέν*, τουτέστιν: *οἵαν εἶδον ἐν γράμμασιν* (='γραφαῖς') *θρηνῳδίαν φθογγὴν ἱεῖσαν, λαλοῦσαν*, καὶ τοῦτο δὲ ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *οἷά μοι τὰ γράμματα θρηνῳδίας ἄξια φθέγγεται*. Ἀλλ' ὁ Οὐεκλ., ἐπειδὴ ὁ Βαρθ. ἐξοβελίσας τοὺς 879-80 καὶ αἰτίας ζητῶν, εἶπε καὶ ὅτι τὸ 'φθεγγόμενον' χρειάζεται ἀντικείμενον, ὁ Οὐεκλ ἔτρεψεν αὐτὸ εἰς 'φθεγγομέναν' ὑπακούων ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'δέλτον'. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιτρέπετο τοιαύτη ἐξυπάκουσις ἀπὸ προτάσεως κειμένης πρὸ τριῶν ὅλων ἑτέρων, πάλιν ἡ διόρθωσις θὰ ἦτο ἀπόβλητος, διότι οὐδὲν ἄλλο κατ' οὐσίαν λέγει εἰμὴ τοῦτο: *εἶδον δέλτον ἐν δέλτοις* ἢ *δέλτῳ* (='ἐν γραφαῖς') *φθεγγομένην*, ὅπερ βέβαια δὲν ἐννοεῖ νὰ εἴπῃ ὁ διορθωτής. Ἄλλως

ΧΟΡΟΣ.

αἰαῖ, κακῶν ἀρχηγὸν ἐκφαίνεις λόγον.

ΘΗΣΕΥΣ.

τόδε μὲν οὐκέτι στόματος ἐν πύλαις
καθέξω δυσεκπέραντον, ὀλοὸν
κακόν· ἰὼ πόλις.
Ἱππόλυτος εὐνῆς τῆς ἐμῆς ἔτλη θιγεῖν
βίᾳ τὸ σεμνὸν Ζηνὸς ὄμμ' ἀτιμάσας.
ἀλλ', ὦ πάτερ Πόσειδον, ἃς ἐμοί ποτε
ἀρὰς ὑπέσχου τρεῖς, μιᾷ κατέργασαι
τούτων ἐμὸν παῖδ', ἡμέραν δὲ μὴ φύγοι
τήνδ', εἴπερ ἡμῖν ὤπασας σαφεῖς ἀράς.

ΧΟΡΟΣ.

ἄναξ, ἀπεύχου ταῦτα πρὸς θεῶν πάλιν·
γνώσει γὰρ αὖθις ἀμπλακών. ἐμοὶ πιθοῦ.

περὶ τῆς ἀπολύτου χρήσεως τῶν ῥημάτων εἴπομεν τόσα καὶ τοσάκις (μόνον εἰς Φοιν. δεκάκις τοὐλάχιστον κατὰ τὸν πίνακα), ὥστε εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμέν τι πλέον.

882-4. *τόδε μὲν... κακόν·*] 'δυσεκπέραντον' οἱ ACbc, οἱ δὲ λοιποὶ 'δυσεκπέρατον', ὅπερ καὶ ἐνταῦθα ἡμαρτημένως προετιμήθη ὑπὸ τῶν ἐκδδ., διότι οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἐνταῦθα εἰμή: *δυσέκφορον*, ἤτοι: *δυσεκλάλητον* (ἕνεκα τοῦ 'στόματος ἐν π.'), ὅπως καὶ μεταφράζουσί τινες, ὄχι ὅμως καὶ 'δυσεκπάλαιστον', ὅπως ἑρμηνεύει ὀρθῶς ὁ Σχολ. καὶ κατὰ τοῦτον ἄλλοι, γράφοντες ὅμως τὴν κοινήν. Ἄλλο: κεῖνο ποῦ δύσκολα περνᾷ, ἢ βγαίνει ἔξω (='δυσεκπέρατον'), καὶ ἄλλο: κεῖνο ποῦ δύσκολα κανεὶς τὸ βγάζει πέρα ('δυσεκπέραντον'), ἤτοι: 'δυσεκπάλαιστον'. Ὁ νοῦς: *τόδε μὲν* (κατὰ τὰ εἰς Ἱππ. 1) *δυσεκπάλαιστον ὀλοὸν κακὸν οὐκέτι καθέξω ἐν ταῖς τοῦ στόματος πύλαις* ('ὁμοίως τῷ Ὁμηρικῷ ἕρκος ὀδόντων' ΣΧΟΛ.) Πρβλ. καὶ εἰς 677-8.

887. *πάτερ Πόσειδον,*] Ὁ Θησεὺς ἀναφέρεται ἄλλοτε μὲν ὡς υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος (1167, 1169 κλπ.), ἄλλοτε δ' ὡς υἱὸς τοῦ Αἰγέως (1283, 1431)· ἀλλὰ κατὰ τοὺς μυθολογοῦντας, ὁ Αἰγεύς, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος, εἶνε οὐδεὶς ἄλλος ἢ αὐτὸς ὁ Ποσειδῶν.

887-8. *ἃς ... ἀρὰς*] 'τὸ ἀνελθεῖν ἐξ Ἅιδου, τὸ ὑποστρέψαι ἀπὸ τοῦ λαβυρίνθου, τὸ πεμφθῆναι τῷ υἱῷ αὐτοῖ θάνατον'. ΣΧΟΛ.

890. *σαφεῖς*] μὴ ἕτερον τοῦ λεγομένου νόημα ὑποκρυπτούσας, καθαράς, ἀψευδεῖς.

891. *ἀπεύχου*] Ὁ Οὐεκλ κατ' Οὐαλκεν. 'ἀνεύχου', διότι, λέγει οὗτος, τὸ 'ἀπεύχομαι' λέγεται ἐπὶ πράγματος, ὅπερ εὐχομένου ἑτέρου ἀπεύχεται ἕτερος. Ἀναντιρρήτως, διότι δὲν εἶνε δυνατὸν τὸ αὐτὸ πρόσωπον νὰ εὔχεται καὶ ἀπεύχεται ἅμα τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, πλὴν ἐὰν μετανοήσῃ. Ἀλλ' ἀκριβῶς

ΘΗΣΕΥΣ.

οὐκ ἔστι· καὶ πρός γ' ἐξελῶ σφε τῆσδε γῆς,
δυοῖν δὲ μοίραιν θατέρᾳ πεπλήξεται·
ἢ γὰρ Ποσειδῶν αὐτὸν εἰς Ἅιδου δόμους
θανόντα πέμψει τὰς ἐμὰς ἀρὰς σέβων,
ἢ τῆσδε χώρας ἐκπεσὼν ἀλώμενος
ξένην ἐπ' αἶαν λυπρὸν ἀντλήσει βίον.

ΧΟΡΟΣ.

καὶ μὴν ὅδ' αὐτὸς παῖς σὸς εἰς καιρὸν πάρα,
Ἱππόλυτος· ὀργῆς δ' ἐξανεὶς κακῆς, ἄναξ
Θησεῦ, τὸ λῷστον σοῖσι βούλευσαι δόμοις.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

κραυγῆς ἀκούσας σῆς ἀφικόμην, πάτερ,
σπουδῇ· τὸ μέντοι πρᾶγμ' ἐφ' ᾧτινι στένεις

τοῦτο, λέγει ὁ Οὐαλκ., σημαίνει τὸ 'ἀπεύχομαι' (Πλάτ. Ἀλκιβ. δευτ. 142 D, 148 B). Βεβαιότατα· ἀλλ' ὁ Χορὸς ἐνταῦθα δὲν λέγει μόνον 'ἀπεύχομαι' ἀλλὰ καὶ 'πάλιν', ἤτοι: *ἀνεύχομαι* (=*εὔχομαι πάλιν*) *ἀπευχόμενος* (= 'ἀπό-'), ὅπερ λίαν διάφορον, διότι τὸ μὲν 'ἀνεύχομαι' σημαίνει ἁπλῶς: *ἀνακαλῶ τὴν εὐχήν*, τὸ δ' 'ἀπεύχομαι πάλιν': *ἀνευχόμενος ἀπεύχομαι* τοῦτο δὲ λέγει, καὶ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἐνταῦθα ὁ Χορός, τοῦτο δ' ἐξασθενίζουσα φθείρει ἡ διόρθωσις, ἀποσιωπῶσα μὲν τὸ ἀναγκαῖον ('ἀπ-') λέγουσα δὲ δὶς ἐκ περισσοῦ τὸ αὐτὸ ('ἀν-πάλιν').

893. *πρὸς*] 'πρὸς τούτοις'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς Φοιν. 884.

894. *μοίραιν*] τὸ 'μοῖρα' ἐνταῦθα ἐπὶ κακοῦ, ἤτοι: *μοῖρα θανάσιμος, εἱμαρμένος θάνατος*.

898. *ἀντλήσει*] Κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τοῦ ἄντλου, οὗ ἡ ἐξάντλησις εἶνε ἐργωδέστατον παρὰ τοῖς ναύταις. Πρβλ. 1049.

900. *ἐξανεὶς*] ἀμεταβάτως καὶ οὐδετέρως = *ἐξανεὶς* (*σεαυτόν*).

903. *ἐφ' ᾧ τινι*] Οὕτως ἐν ABEac*B*, 'ἐφ' ᾧ νῦν' C, 'ἐφ' ᾧ τινι[υ]ν' Bd, καθ' ἃ καὶ 'ἐφ' ᾧ τανῦν' Χρ. Π. 844 καὶ ὁ Ἄλδ. 'ἐφ' ᾧτινι νῦν'. Ὅτι τὸ 'νῦν' καὶ 'τανῦν' ἐπήγασεν ἐκ τῶν παραναγνωσμάτων τῶν ἀσημοτέρων κωδδ. εἶνε φανερόν· ἀλλὰ τοῦ Ἔλμσλ. (εἰς Οἰδ. Κ. 1673) ἀποφανθέντος, ὅτι τὰ *ὅτου* καὶ *ὅτῳ* εἶνε ἀττικώτερα τῶν *οὗτινος* καὶ *ᾧτινι*, οἱ μετ' αὐτὸν ὑπερθεματίζοντες, ἀπεκήρυξαν ταῦτα ὡς ὅλως ἀνάττικα, καὶ ἐξέδωκαν 'ἐφ' ᾧ τὰ νῦν στένεις' (Ἀρτ. Ναύκ. Οὐέϊλ.)· ὁ δὲ Βαρθ. ὀρθῶς ἀποκηρύξας τὸ 'τὰ νῦν', ὡς ὅλως ἐνταῦθα παρέλκον, ἐσημείωσε χάσμα ἰάμβου ('ἐφ' ᾧ υ-'). Οὔτε λόγος τις ἀπαγορεύει τὴν ὕπαρξιν τοῦ 'ᾧτινι' παρὰ τοῖς σκηνικοῖς, ὅπερ ὑπάρχει ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Οἰδ. Κ. 1673 (τὸ ὅτι ὁ Βάδδαμ. ἔτρεψεν ἐκεῖ τὸ 'ᾧτινι' εἰς 'ὥτινε', φθείρας τὸ κείμενον, δὲν εἶνε λόγος), καὶ ἐνταῦθα τὸ μὲν 'ᾧ' εἶνε ἀνάρμοστον, τὸ δ' 'ᾧτινι' ἀπαραί-

οὐκ οἶδα, βουλοίμην δ' ἂν ἐκ σέθεν κλύειν.
ἔα, τί χρῆμα; σὴν δάμαρθ' ὁρῶ, πάτερ,
νεκρόν· μεγίστου θαύματος τόδ' ἄξιον·
ἣν ἀρτίως ἔλειπον, ἣ φάος τόδε
οὔπω χρόνον παλαιὸν εἰσεδέρκετο.
τί χρῆμα πάσχει; τῷ τρόπῳ διόλλυται;
πάτερ, πυθέσθαι βούλομαι σέθεν πάρα.
σιγᾷς· σιωπῆς δ' οὐδὲν ἔργον ἐν κακοῖς·
ἡ γὰρ ποθοῦσα πάντα καρδία κλύειν
κἀν τοῖς κακοῖσι λίχνος οὖσ' ἁλίσκεται.
οὐ μὴν φίλους γε, κἄτι μᾶλλον ἢ φίλους,
κρύπτειν δίκαιον σάς, πάτερ, δυσπραξίας.

ΘΗΣΕΥΣ.

ὦ πολλὰ μανθάνοντες ἄνθρωποι μάτην,

τητον, διότι, τοῦ Ἱππολ. ἀγνοοῦντος τὸ αἴτιον τοῦ 'στένεις', εὐλόγως ῥητέον 'ᾧτινι', τοῦ νοήματος ὄντος: *οὐκ οἶδ' ἐφ' ᾧτινι πράγματι στένεις* καθ' ἃ εἰς Φοιν. 286, Ἱππ. 237, κλπ.

905 *ἔα, τί χρῆμα;*] Πρβλ. εἰς Ἑκ. 501. Ἱππ. 876.

907. *ἔλειπον*] Ὁ παρατατ. (καθ' εἰς Φοιν. σελ. 340 καὶ ἀλλ.) διότι εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἱππολ. καὶ ἄκοντος ἀναπαρίσταται ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἐλεεινότητι ἡ σκηνή, καθ' ἣν ἔλιπε τὴν Φαίδραν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη χρῆσις τοῦ παρατατικοῦ, ὡς καὶ ὅσα μέχρι τέλους λέγει (μάλιστα τὸ 914 'κἄτι μᾶλλον ἢ φίλους') ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ καὶ ἀθῳότητι, ἐξάπτουσιν ἔτι μᾶλλον παρὰ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ τὴν ἐν ταῖς σπλάγχνοις τοῦ πατρὸς δεινῶς καχλάζουσαν ὀργὴν καὶ ζηλοτυπίαν·

908. *οὔπω χρόνον παλαιὸν*] 'οὐ (ἀκριβῶς: *οὔπω*) πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου . ., ἀλλ' ἔναγχος'. ΣΧΟΛ. Τὸ δὲ 'φάος τόδε ... εἰσεδέρκετο', = *ἔζη*.

911. *οὐδὲν ἔργον*] 'οὐδὲν ὄφελος'. ΣΧΟΛ.

911. *σιγᾷς·*] ἔστιξα δι' ἄνω τελείας μετὰ τὸ 'σιγᾷς' ἀντὶ τοῦ ἐρωτηματικοῦ, ὅπερ ἐν τῇ κοινῇ, ἕνεκα τοῦ *δὲ* ('σιωπῆς δ' οὐδέν'), ὅστις εἶνε ἀσυνάρμοστος πρὸς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν, ἐκτὸς ἐὰν προτιμήσῃ τις νὰ ἐξαλείψῃ τὸν 'δὲ' μετὰ τοῦ C.

914. *κἄτι μᾶλλον ἢ φίλους*] = *καὶ ἔτι μᾶλλον* (*φίλους*) *ἢ φίλους*, ὅπως καὶ Ἑκ. 667 'ὦ παντάλαινα κἄτι μᾶλλον ἢ λέγω' = *καὶ ἔτι μᾶλλον (παντάλαινα) ἢ λέγω*. Τὸ δὲ 'φίλους' καθ' ἃ εἰς Φοιν. 1458 κλπ., καὶ ἀνωτέρω εἰς 907.

916. *ὦ πολλὰ μανθάνοντες*] Οὕτως ὁ Μαρκλ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἁμαρτάνοντες', ὅπερ οὐδὲν λέγει, καὶ συμφώνως πρός τε τὸ Σχολ. 'ὦ ἄνθρωποι πολλὰ ἐπιστάμενοι καὶ διδάσκοντες'. Τὸ ὅτι ὁ λόγος ἐν τῷ σχολίῳ περὶ τοῦ διδάσκειν καὶ ὄχι τοῦ μανθάνειν, δὲν εἶνε λόγος, ὡς ἀξιοῖ ὁ Οὐαλκεν., ν' ἀποκρουσθῇ ἡ ἀναγκαία μὲν ὡς ἐκ τοῦ νοήματος, παλαιογραφικῶς δ' εὐεξήγητος διόρθωσις, διότι πρὶν διδάξῃ τις μανθάνει πρότερον. Τὸ τοῦ Οὐεΐλ. καὶ Οὐεκλ. 'μαστεύοντες' (= *ζητοῦντες*,

τί δὴ τέχνας μὲν μυρίας διδάσκετε
καὶ πάντα μηχανᾶσθε κἀξευρίσκετε,
ἓν δ' οὐκ ἐπίστασθ' οὐδ' ἐθηράσασθέ πω,
φρονεῖν διδάσκειν οἷσιν οὐκ ἔνεστι νοῦς;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

δεινὸν σοφιστὴν εἶπας, ὅστις εὖ φρονεῖν
τοὺς μὴ φρονοῦντας δυνατός ἐστ' ἀναγκάσαι.
ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν δέοντι λεπτουργεῖς, πάτερ,
δέδοικα μή σου γλῶσσ' ὑπερβάλλει κακοῖς.

ΘΗΣΕΥΣ.

φεῦ, χρῆν βροτοῖσι τῶν φίλων τεκμήριον
σαφές τι κεῖσθαι καὶ διάγνωσιν φρενῶν,
ὅστις τ' ἀληθής ἐστιν ὅς τε μὴ φίλος·
δισσάς τε φωνὰς πάντας ἀνθρώπους ἔχειν,
τὴν μὲν δικαίαν, τὴν δ' ὅπως ἐτύγχανεν,

κατὰ τὰ Ἑκ. 814) ἀνάρμοστον ἐνταῦθα, διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἀντιφάσκει τὸ 'μαστεύοντες μάτην' πρὸς τὸ 'πάντα ... ἐξευρίσκετε' 918.

921. *σοφιστὴν*] *σοφίας διδάσκαλον*, ὅπερ καὶ κυρίως ἐσήμαινεν ἡ λέξις, πρὶν ἡ ἐξαχρείωσις τοῦ ἔργου διαστρέψῃ καὶ τοῦ ὀνόματος τὴν ἔννοιαν.

923. *λεπτουργεῖς*] ἀντὶ τοῦ: *λεπτολογεῖς*.

924. *ὑπερβάλλει κακοῖς.*] Οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τοῦ ἐν Abc 'ὑπερβάλλοι', Bd 'ὑπερβάλοι', *B* 'ὑπερβάλει', B[2] κλπ. 'ὑπερβάλῃ'. Δυστυχῶς, ἀνέκαθεν ὡς κοινὴ ἐπεκράτησε τὸ παράλογον καὶ σόλοικον 'ὑπερβάλῃ'· τὸ δὲ ἀστεῖον εἶνε ὅτι, ἐν ᾧ οὐδεὶς τῶν κριτικῶν ἐκλαμβάνει ἑρμηνεύων τὸ ῥῆμα ἄλλως ἢ ὡς 'ὑπερβάλλει', γράφουσιν ἅπαντες ὅμως 'ὑπερβάλῃ', νομίζοντες, ὅτι τοῦτο σημαίνει ὁ ἀόριστ. τῆς ὑποτακτ., συγχέοντες οὕτω καὶ ἐγκλίσεις καὶ χρόνους. Μεθ' ὅσα διὰ μακρῶν ἔγραψα εἰς Φοιν. σελ. 235-42 περὶ τοῦ πράγματος τούτου, δὲν ἔχω τι ἄλλο νὰ εἴπω ἐδῶ.— Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ δὲν ἡρμηνεύθησαν ἀκριβῶς. Ὀρθῶς μὲν ὁ Σχολ. 'φοβοῦμαι μὴ ἐν τοῖς κακοῖς ὑπερβάλλουσά σε ἡ γλῶσσα ἔξοχον καὶ παράφρονά σε ποιήσῃ', ἀλλὰ κατὰ νόημα, οὐδ' ὀρθῶς ἐκ τούτου οἱ νεώτεροι ἑρμηνεύουσι: *ληρεῖ*. Τοῦτο βέβαια ἔχει ἐν νῷ ὁ Ἱππόλ., ἀλλὰ καὶ δὲν λέγει ὅμως τοῦτο, ἐξ εὐλαβείας δὲ καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἁπλῶς καὶ κατὰ λιτότητα 'ὑπερβάλλει', ὅπερ ἀπολύτως κείμενον = *λέγει ὑπερβολάς*, οὐδὲν πλέον τούτου. Τὸ ἀληθὲς φρόνημά του θὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἐξείπῃ, ἀλλὰ κατωτέρω μόνον.

927. *ὅς τε*] Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'τίς', ἤτοι: *ὅστις τε μὴ φίλος*· τὸ δ' ὅλον κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τὸ 926 'φρενῶν' (= διάγνωσιν τοῦ τῶν φίλων φρονήματος, τῆς τῶν φίλων γνώμης). Τὸ δ' 'ὅστις' ἀντὶ τοῦ *τίς*, διὰ τὸν πλαγιασμὸν τῆς ἐρωτήσεως, καθ' ἃ ἀνωτέρω εἰς 903.

929. *τὴν δ' ὅπως ἐτύγχανεν,*] ἤτοι: *τὴν δ' (ἑτέραν οὕτως ἔχουσαν) ὅπως ἐτύγχανεν (ἔχουσα) = οἱανδή-*

ὡς ἡ φρονοῦσα τἄδικ' ἐξηλέγχετο
πρὸς τῆς δικαίας, κοὐκ ἂν ἠπατώμεθα.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ἀλλ' εἴ τις εἰς σὸν οὖς με διαβαλὼν ἔχει
φίλων, νοσοῦμεν οὐδὲν ὄντες αἴτιοι.
ἔκ τοι πέπληγμαι· σοὶ γὰρ ἐκπλήσσουσί με
λόγοι παραλλάσσοντες ἔξεδροι φρενῶν.

ποτε οὖσαν. Ὁ Βαρθ. ἀκολουθῶν τὰ παρὰ Κυνέρ. § 399, 6 A. 4, λέγει, ὅτι ὁ παρατατ. τῆς οριστ. ἐνταῦθα εἶνε ὁ συνηθέστερος, ἀσυνηθεστέρα δὲ ἡ εὐκτ. Εἰ καὶ καθόλου εἰπεῖν ὁ Κύνερ. εἶνε ἧττον τῶν ἄλλων ἐμπειρικός, οὐχ ἧττον καὶ παρ' αὐτῷ πλεῖστα μὲν τὰ συγκεχυμένα, οὐκ ἐλλάσσω δὲ καὶ τὰ ἐμπειρικά. Καὶ μετὰ τὸ *χρῆν* κττ. τὴν ἔγκλισιν καὶ τὸν χρόνον κανονίζει ὄχι ἡ συνήθεια, ἀλλ' ἡ ἔννοια. Πρβλ. ἐν μέρει εἰς Φοιν. σελ. 303-5.

931. *κοὐκ ἂν ἠπατώμεθα*.] Μετεβλήθη, λέγει ὁ Οὐεκλ., ἡ πλαγία σύνταξις, ὡς πολλάκις παρὰ ποιηταῖς. Οὐδαμῶς, διότι ἡ σύνταξις εἶνε κανονικωτάτη. Ὁ *καὶ* ὁ ἐν τῷ 'κοὐκ' συνάπτει τὸ 'κοὐκ ἂν ἠπατώμεθα' ὄχι πρὸς τὸ 'ἐξηλέγχετο' (930), ἀλλὰ πρὸς τὸ 'χρῆν' (925), καὶ εἶνε ἡ ἀπόδοσις ἐλλειπούσης ὑποθέσεως ἤτοι: *χρῆν... καὶ* (*οὕτως* = *εἰ οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα*) *οὐκ ἂν ἠπατώμεθα*.

932-5. *ἀλλ' εἴ τις ... ἔξεδροι φρενῶν*.] Ἐπροτίμησα τὸ ἐν ABCbc *C* ὡς καὶ Ἄλδ. Λασκ. 'εἴ τις', τοῦ ἐν Ed*B* 'ἤ τις', καὶ τὸ ἐν Bbc 'αἴτιοι,' τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'δ' αἴτιοι'· ἐν E 'ἤτοι' ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'ἔκ τοι'· τοὐναντίον ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή: 'ἦ τις . . . αἴτιοι; . . ἔκ τοι πέπληγμαι· σοὶ γάρ . . . ἔξεδροι φρενῶν.' Τὸ ἐρωτηματικὸν μετὰ τὸ 'αἴτιοι' ἐτέθη ὑπὸ τῶν κριτικῶν διὰ τὸ 'ἀλλ' ἦ' κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν πρόληψιν (ἴδ. εἰς 858-9) Καὶ ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἔννοια τῆς ῥήσεως ἀνέκαθεν διεστράφη. Οὔτε τὸ (φίλων) ληπτέον ἐν τῇ κοινῇ χρήσει, ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ = *οἰκείων* (κατὰ τὰ εἰς Φοιν. 13 κλπ.), οὔτε τὸ 'νοσοῦμεν,' = *πάσχομεν*, ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ = *διαφερόμεθα* (πρβλ. Μηδ. 16 'νοσεῖ τὰ φίλτατα,' ἀντὶ τοῦ *διαφέρεται τὰ φίλτατα*, διὰ τὸ ἐν 15 'διχοστατῇ', Ἡρ. μ. 542 κλπ.)· καὶ ὁ πληθυντικὸς δ' αὐτὸς 'νοσοῦμεν' δὲν εἶνε σχηματικὸς ἀνθ' ἑνικοῦ (ὄχι δηλ. = ἐγώ, ὁ Ἱππόλ., ἀλλὰ = ἐγώ τε ὁ Ἱππόλ. καὶ σύ, ὁ πατήρ). Ὁ λόγος τοῦ Ἱππολύτου, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶνε θαυμάσιος διὰ τὴν λογικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ τὴν μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἀστυκὴν λεπτότητα, ἅπερ ὅλως ἐξαφανίζει ἡ κοινὴ γραφὴ καὶ ἑρμηνεία. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἑπόμενα 'σοὶ γὰρ . . . φρενῶν' δεινῶς παρερμηνεύοντας (*σοὶ γὰρ λόγοι παραπαίοντες* [*οὕτως, ὥστε*] *ἔξεδροι φρενῶν εἶναι, καταπλήσσουσί με*), παριστῶντα ἥρωα εὐσεβέστατον καὶ αἰδημονέστατον, ὁποῖος ὁ Ἱππόλ., μετὰ θρασύτητος καὶ ἀναιδείας ἀπρεπεστάτης, ἀλλοτρίας δ' ὅλως τοῦ ἤθους τοῦ προσώπου καὶ ἐναντίας πρὸς τὴν οἰκονομίαν τοῦ δράματος, ὑβρίζοντα πατέρα, ὁποῖος ὁ Θησεύς. (Ὁ Βαρθ. μετετόπισε τοὺς στίχους οὕτως 934-5-2-3· ἀλλ' οὐδὲν διὰ τῆς μεταθέσεως θεραπεύεται). Ἐν πρώτοις κακῶς ἀνέκαθεν τὸ 'φρενῶν' συνήφθη τῷ 'ἔξεδροι', ὅπερ βέβαια οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ, εἰμὴ: λόγοι παράφρονος· ὅθεν καὶ οἱ Σχολ. ἵνα σώσωσι τὴν εὐσέβειαν τοῦ Ἱππολ. ('καὶ τοῦτο γὰρ ὕβρις τοῦ Θησέως τὸ λέγειν τοὺς αὐτοῦ λόγους μωρούς' ΣΧΟΛ.) ἑρμηνεύουσι τὸ 'ἔξεδροι': 'ἐξεδροποιοί',

ΘΗΣΕΥΣ.

φεῦ τῆς βροτείας ποῖ προβήσεται φρενός·
τί τέρμα τόλμης καὶ θράσους γενήσεται;
εἰ γὰρ κατ᾽ ἀνδρὸς βίοτον ἐξογκώσεται,
ὁ δ᾽ ὕστερος τοῦ πρόσθεν εἰς ὑπερβολὴν
πανοῦργος ἔσται, θεοῖσι προσβαλεῖν χθονὶ
ἄλλην δεήσει γαῖαν, ἢ χωρήσεται

ἤτοι 'οἱ τὸν ἀκούοντα ποιοῦντες ἔξω τῶν φρενῶν', ὅπερ ὅλως ἀπόβλητα. Τὸ *ἔξεδρος* (=*ὁ ἐκτὸς τῆς ἕδρας, τοῦ οἰκείου τόπου ὤν*, ἤτοι: *ἐκτόπιος, ἔκτοπος*, καὶ τροπικῶς: *ἀήθης, ξένος, ἀλλόκοτος* κττ.) δὲν ἀπαιτεῖ γενικὴν (τὸ μόνον ἐν Ἰφιγ. Τ. 80 'ἠλαυνόμεσθα φυγάδες ἔξεδροι χθονὸς' ἀπαντῶν 'χθονὸς' ἄγνωστον ἂν κεῖται δυνάμει τοῦ 'ἔξεδροι' ἢ τοῦ 'φυγάδες' ἢ ἀμφοτέρων), καὶ ἂν δέ ποτε τὸ 'λόγοι ἔξεδροι' ἤθελεν ἀπαιτήσῃ γενικήν, αὕτη θὰ ἦτο πᾶσα ἄλλη λέξις μᾶλλον παρὰ τὸ 'φρενῶν'· διότι αἱ φρένες εἶνε μὲν ἡ πηγή, ἢ ὅ,τι ἄλλο τοιοῦτον θέλει τις, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ ἕδρα τῶν λόγων. Τὸ 'φρενῶν' ἀνήκει εἰς τὸ 'ἐκπλήσσουσί με', καὶ τὸ νόημα κατὰ ταῦτα εἶνε τὸ ἑξῆς: *ἐκπέπληγμαί τοι* (=*ἐξέστηκα ἀπορῶν*, τὰ 'χω χαμένα)· *οἱ γὰρ σοὶ παραλλάσσοντες* (*ἀλλήλων καὶ διαφέροντες*, ἤτοι: *ἀνακόλουθοι*) *ἀλλόκοτοι* (='ἔξεδροι') *λόγοι ἐξιστᾶσί με τοῦ φρονεῖν* ('ἐκπλήσσουσί με φρενῶν', ἤτοι: *συγχέοντές μου τὰς φρένας κωλύουσί με τοῦ νοεῖν ὅ,τι καὶ λέγεις*. Πρβλ. Ὀδ. σ. 230 κἑξ. 'ἀλλά τοι οὐ δύναμαι πεπνυμένα πάντα νοῆσαι· ἐκ γάρ πλήσσουσι παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος οἵδε κτλ.' Περὶ δὲ τῆς γενικῆς πρβλ. Ὀρ. 549 'τὸ γῆρας... τὸ σόν, ὅπερ μ' ἐκπλήσσει λόγου', Ἰφ. Τ. 240, Ἴων. 635 'οὐδέ μ' ἐξέπληξ' ὁδοῦ πονηρὸς οὐδείς.').

936. *φεῦ... φρενός·*] Οἱ μὲν ἔστιζον ἐρωτηματικῶς (ὁ Δινδ. διὰ τελείας) ἐν τέλει, καὶ διὰ τελείας μετὰ τὸ 'βροτ.' καὶ 'προβ.', ἀλλ' οἱ νεώτεροι μετὰ κόμματος μετὰ τὸ 'βροτ.', ἐρωτηματικοῦ μετὰ τὸ 'προβ.' καὶ τελείας ἐν τέλει, οὕτω δ' ὁ Κιρχ. ἐν τῇ β', ἀφ' οὗ ἐν τῇ α'. μόνον διὰ τελείας ἐν τέλει, ὅπερ καὶ μόνον ὀρθόν, χείριστον δὲ τὸ τῶν νεωτέρων. Τὸ 'βροτ. φρενὸς' ἐξενεχθὲν κατὰ γενικὴν διὰ τὸ 'φεῦ' νοεῖται καὶ ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'ποῖ προβ.'· οὕτω δ' ἐχούσης τῆς συντάξεως, πᾶσα ἐρώτησις εἶνε ξένη τῆς φράσεως, οὔσης ἐπιφωνηματικῆς οὐ μόνον ἐν τῷ 'φεῦ τῆς βρ. φρ.' ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ 'ποῖ (=*ὅποι*, ἢ *οἷ*) προβήσεται'.

938. *κατ' ἀνδρὸς βίοτον ἐξ.*,] Τὸ μὲν μέσον παθητικῶς, ὡς συνήθως, *ἐξογκωθήσεται*, τὸ δὲ 'κατ' ἀνδ. β.' =*καθ'* (*ἕκαστον*) *βίοτον ἀνδρός*, ἤτοι: *καθ' ἑκάστην* (*ἀνδρῶν*) *γενεάν*.

939. *τοῦ πρόσθεν εἰς ὑπ.*] =*καθ' ὑπερβολὴν τοῦ πρόσθεν, ὑπερβάλλων τὸν πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ πανουργίᾳ*.

940. *πανοῦργος*] Κυρίως: *ὁ ἐκ παντὸς τρόπου ἀνύων ὅ,τι βούλεται, ὁ δόλιος*, ἄρα καὶ ἐπὶ κακοῦ, ὡς ἐνταῦθα, ὁ *πονηρός, κακοῦργος*, παλῃάνθρωπος.

θεοῖσι] Ἡ δοτικὴ μετὰ τοῦ 'δεήσει', ἀντὶ τῆς συνήθους αἰτιατ. =θὰ χρειασθῇ οἱ θεοὶ νὰ—θὰ χρειασθοῦν οἱ θεοὶ νὰ—

προσβαλεῖν] *προσθεῖναι*.

941. *ἢ χωρήσεται*] Τὸ μὲν 'χωρῶ' ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ (Θουκ. ϛ', 17 'οὐ γὰρ ἐχώρησε ξυνελθόντας αὐ-

τοὺς μὴ δικαίους καὶ κακοὺς πεφυκότας.
σκέψασθε δ' εἰς τόνδ', ὅστις ἐξ ἐμοῦ γεγὼς
ᾔσχυνε τἀμὰ λέκτρα κἀξελέγχεται
πρὸς τῆς θανούσης ἐμφανῶς κάκιστος ὤν.
δεῖξον δ', ἐπειδή γ' εἰς μίασμ' ἐλήλυθας,
τὸ σὸν πρόσωπον δεῦρ' ἐναντίον πατρί.
σὺ δὴ θεοῖσιν ὡς περισσὸς ὢν ἀνὴρ
ξύνει; σὺ σώφρων καὶ κακῶν ἀκήρατος;
οὐκ ἂν πιθοίμην τοῖσι σοῖς κόμποις ἐγὼ

τοὺς ἡ πόλις '=δὲν τοὺς ἐχώρεσε, δὲν τοὺς ἐπῆρε κλπ.), ὁ δὲ μέλλων πολλάκις παρὰ τοῖς ἀρχ. (ποῦ θὰ χωρέσῃ) καθ' ὃν λόγον παρ' ἡμῖν ὁ ἀόρ. τῆς ὑποτακτ.: ποῦ νὰ χωρέσῃ, γιὰ νὰ χωρέσῃ.

942. Ἐξωβέλισε τὸν στίχον ὁ Οὐεκλ., διότι, λέγει, δὲν πρόκειται περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κακῶν, ἀλλὰ τοῦ μεγέθους τῆς κακίας, ὡς ἂν εἰ ἡ κακία καὶ ἡ ἀδικία, ὡς ἀφῃρημένη ἰδέα, εἶχεν ἀνάγκην ὁλοκλήρου γῆς διὰ νὰ τὴν χωρέσῃ, ἐν ᾧ ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο καὶ μόνη ἡ κεφαλὴ τοῦ σοφοῦ νοθευτοῦ, καὶ ἀπόδειξις τὸ ὅτι, ἵνα μὴ μείνῃ ἄνευ ἀντικειμένου τὸ 'χωρήσεται', ἐξυπήκουσεν ἀπὸ κοινοῦ (937) τὸ 'τόλμαν' μετ' ἀληθοῦς συντακτικῆς τόλμης, ἣν καὶ ἐχώρεσε καὶ ἐχώνευσεν ἐν πάσει ἀνέσει. Ἄλλως δέ, ἐὰν ἡ ἐν τῷ στίχῳ φράσις φαίνεται εἰς τὸν Οὐεκλ. εἴτε ὑπερβολικὴ εἴτε μὴ μαθηματικῶς λογική, ἂς βεβαιωθῇ, ὅτι δὲν πταίει αὐτή, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι, ὧν ἡ γλῶσσα εἶνε φύσει τοιαύτη, πλήρης συνεκδοχῶν καὶ παντοίων ἄλλων σχημάτων. Λέγων ὁ Εὐριπίδης, ὅτι ἡ γῆ δὲν θὰ ἐχώρει τοὺς ἀδίκους καὶ κακούς, εἶνε τὸ αὐτὸ κατ' οὐσίαν καὶ ἂν ἔλεγεν ὅτι δὲν θὰ ἐχώρει τὴν ἀδικίαν καὶ κακίαν αὐτῶν, κατὰ συνεκδοχὴν λόγου συνηθεστάτην καὶ φυσικωτάτην. Ὅταν π.χ. ὁ Δημοσθ. σελ. 579 λέγει περὶ τοῦ Μειδίου ὅτι 'ἡ πόλις αὐτὸν οὐ χωρεῖ', ἐννοεῖ, ὅτι, ὄχι αὐτός, ἀλλ' ἡ 'ὑπερηφανία' αὐτοῦ εἶνε τόσον ὑπερφίαλος, ὥστε δὲν τὴν χωρεῖ ἡ πόλις ('ἡ πόλις αὐτὸν οὐ χωρεῖ: σύνηθες Δημοσθένει τοῦτο λέγειν ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς, ὥσπερ καὶ ἐν Φιλιππικοῖς οὔθ' ἡ Ἑλλὰς οὔθ' ἡ βάρβαρος τὴν πλεονεξίαν χωρεῖ τἀνθρώπου'. ΣΧΟΛ.)

943. '*σκέψασθε δ' εἰς τόνδ'*,] ἀποβλέψατε... εἰς...' ΣΧΟΛ.

946. *ἐπειδή γ' εἰς μ. ἐλήλυθας*,] Οὐ μόνον ἡ πρόσψαυσις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ θέα καὶ συνδιάλεξις τῶν κακούργων ἦτο μίασμα (ἴδ. Ἡρ. μ. 1155 κἑξ. καὶ 1217). Τούτου ἕνεκα ὁ Μυσγρ. (Ἀρτ. Ναύκ. Βαρθ.) διώρθου 'ἐλήλυθα'. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ νόημα ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ 'ἐλήλυθας', ὄχι ὅμως κατ' ἀναλογίαν τοῦ 'εἰς λόγους ἐλήλυθα' κττ. (Οὐέϊλ. Οὐεκλ.), ἀλλ' ἁπλῶς καὶ κυρίως, ὅπως ὁ Σχολιαστὴς 'ἦλθες εἰς τὸ μιᾶναι', ἤτοι: ἀφ' οὗ πλέον (='ἐπειδὴ') ἦλθες γιὰ (='γε', ποῦ 'λθες) νὰ (μᾶς) μιάνῃς (καθὼς καὶ μᾶς ἐμίανας). Τοῦτο δὲ καὶ μόνον τὸ ὀρθόν, ἀφ' οὗ ὄχι ὁ Θησ. ἀλλ' ὁ Ἱππόλ. ἐλήλυθεν.

948. *περισσὸς*] 'λέγει δέ που καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐπὶ ἐπαίνῳ τὸ Περισσὸς ὢν ἀνήρ, ἀντὶ τοῦ μέγας, πολύς'. ΕΥΣΤΑΘ. 484, 14. 'περισσοὺς τοὺς... περισσόν τι καὶ ἐπέκεινα τῶν χυδαιοτέρων ἔχοντας'. ΣΧΟΛ.

949. *κακῶν ἀκήρατος*;] 'κακῶν ἀμίαντος'. ΣΧΟΛ.

950-1. *οὐκ ἂν... κακῶς*.] Ἡ συνθήκη τῶν λέξεων ἐξηλλαγμένη τοῦ συνή-

θεοῖσι προσθεὶς ἀμαθίαν φρονεῖν κακῶς.
ἤδη νυν αὔχει καὶ δι' ἀψύχου βορᾶς
σίτοις καπήλευ', Ὀρφέα τ' ἄνακτ' ἔχων
βάκχευε πολλῶν γραμμάτων τιμῶν καπνούς,
ἐπεί γ' ἐλήφθης. τοὺς δὲ τοιούτους ἐγὼ
φεύγειν προσφωνῶ πᾶσι· θηρεύουσι γὰρ
σεμνοῖς λόγοισιν, αἰσχρὰ μηχανώμενοι.
τέθνηκεν ἥδε· τοῦτό σ' ἐκσώσειν δοκεῖς;
ἐν τῷδ' ἁλίσκει πλεῖστον, ὦ κάκιστε σύ·

θους, ἀντὶ τοῦ: *οὐκ ἂν πιθοίμην τοῖς σοῖς κόμποις ἐγὼ φρονεῖν κακῶς τοὺς θεούς, ἀμαθίαν* (αὐτοῖς) *προσθείς*· ὅθεν καὶ ἡμαρτημένως ὁ Οὐέϊλ. Οὐεκλ. κλπ: *πιθοίμην ἐγὼ φρονεῖν κακῶς (ἐγώ)*. 'Ἀμαθία' δὲ συνήθως παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἡ μετ' ἀγροίκου καὶ σκαιᾶς ἀπαιδευσίας ἀμάθεια. Τὸ δὲ 'προσθεὶς' ἐνταῦθα = *προσάψας*.

952-3. *καὶ δι' ἀψ. ... καπήλευ*,] Καὶ ταῦτα μὴ ἀκριβωθέντα ἠθετήθησαν καὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς ἀσκόπους καὶ ματαίας διορθώσεις (ἀντὶ τοῦ 'σίτοις' Μυσγρ. 'ἦθος', Οὐαλκ. 'σύ τοι', Ῥεῖσκ. 'σίτους', Ἀρτ. 'λόγους', Κιρχ. 'σιτοῦ', Βάδαμ. 'ἀστοῖς', Οὐέϊλ. 'τροφάς', Οὐολφ. Βαύερ. 'μύθους' καὶ 'ὅσιος', Οὐεκλ. 'ὁσίαν' καὶ 'σέβας'). Τὸ μὲν 'καπήλευε' ἀπολύτως (ὅθεν καὶ ἦτο περιττὸν νὰ φροντίσωσι περὶ ἀντικειμένου οἱ σοφοὶ διορθωταί!), ἤτοι: *καπηλεύων δίαγε, καπηλικῶς ἀπάτα* κττ., ἡ δὲ δοτικὴ 'σίτοις' (= *σιτίοις, τροφίμοις* κττ.) ὀργανική, ἄριστα δ' ὁ Σχολ. 'καὶ τοῖς σιτίοις τοῖς δι' ἀψύχου βορᾶς ἀπάτα... ἀποπλάνα τοὺς ἀνθρώπους'.

954. *βάκχευε*] = κάμνε τὸν βεβακχευμένον, 'ἐνθουσία' (ΣΧΟΛ.) (Ἡ διόρθ. τοῦ Ναύκ. 'ἅγνευε' καὶ περιττὴ καὶ διαστρεπτικὴ τοῦ κειμένου). Ὁ Ἱππόλ. παρίσταται ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὡς μύστης τῶν Ὀρφικῶν, οἵτινες, ὅπως καὶ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ ἄλλοι τῶν παλαιῶν, 'σαρκῶν ἀπείχοντο ὡς οὐχ ὅσιον ὂν ἐσθίειν' (Πλάτ. νόμ. 782 C). Τὰ Ὀρφικὰ μυστήρια ἐξηκαπηλεύθησαν ἀκολούθως ἐπὶ τὸ ἀγυρτικώτερον (Πλάτ. πολιτ. 264 B 'ἀγύρται καὶ μάντεις ἐπὶ πλουσίων θύρας ἰόντες ὡς ἔστι παρὰ σφίσι δύναμις ἐκ θεῶν ποριζομένη θυσίαις τε καὶ ἐπῳδαῖς κτλ.').

πολλῶν γραμμάτων] Πλάτ. αὐτόθ. 'βίβλων δὲ ὅμαδον παρέχονται Μουσαίου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐγγόνων, ὥς φασι, καθ' ἃς θυηπολοῦσι, πείθοντες οὐ μόνον ἰδιώτας, ἀλλὰ καὶ πόλεις, κτλ.' (Ἡ διόρθ. Μυσγρ. 'πολιῶν' περιττή, καὶ φθαρτικὴ τοῦ κειμένου. Καὶ σήμερον λέγομεν περιφρονητικῶς ἢ δυσμενῶς τὰ πολλὰ τὰ γράμματα).

καπνούς,] Πρβλ. Ἀριστ. Νεφ 320 'περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν', ὅπου ὁ Σχολ. 'ἀντὶ τοῦ περὶ μηδενὸς καὶ κενῶν πραγμάτων'.

956. *θηρεύουσι*] (= *θηρεύουσιν ἃ θηρεύουσι θηράματα*) ἀπολύτως, ὅπως καὶ τὸ *καπήλευε*, τοῦ μὲν κατ' αἰτιατ. ἀντικειμένου, ὡς περιττοῦ, σιγωμένου, λεγομένης δὲ τῆς ἀναγκαίας ὀργανικῆς δοτικῆς.

959. *ἐν τῷδ'*] *τῷ τεθνηκέναι τήνδε*. Ὁ Βαρθ. ἐξέδωκε διορθ. 'δέλτῳ δ' ἁλ.', ὅπερ καὶ γραμματικῶς καὶ λογικῶς φθείρει τὰ νοήματα. Τί θέλει ὁ 'δὲ' ἐδῶ; Ἀλλὰ τί θέλει καὶ ἡ δέλτος αὐτή, ἀφ' οὗ ὁ λόγος περὶ τοῦ θανάτου; Ὁ Βαρθ. νομίζει, ὅτι καὶ τὸ ἐν 961 'τῆσδε' = *τῆσδε δέλτου*· κάκιστα, διότι ὁ

ποῖοι γὰρ ὅρκοι κρείσσονες, τίνες λόγοι
τῆσδ' ἂν γένοιντ' ἄν, ὥστε σ' αἰτίαν φυγεῖν;
μισεῖν σε φήσεις τήνδε καὶ τὸ δὴ νόθον
τοῖς γνησίοισι πολέμιον πεφυκέναι;
κακὴν ἄρ' αὐτὴν ἔμπορον βίου λέγεις,
εἰ δυσμενείᾳ σῇ τὰ φίλτατ' ὤλεσεν.
ἀλλ' ὡς τὸ μῶρον ἀνδράσιν μὲν οὐκ ἔνι,
γυναιξὶ δ' ἐμπέφυκεν; οἶδ' ἐγὼ νέους
οὐδὲν γυναικῶν ὄντας ἀσφαλεστέρους,
ὅταν ταράξῃ Κύπρις ἡβῶσαν φρένα·
τὸ δ' ἄρσεν αὐτοὺς ὠφελεῖ προσκείμενον.

νοῦς ἐκεῖ εἶνε πρόδηλος: *τίνες λόγοι* (*κρείσσονες*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ, *γένοιν-τ' ἂν*) *τῶν τῆσδε* (τῆς νεκρᾶς), ἣν δείξας, δεικνύει ἅμα καὶ τὴν ἀνὰ χεῖρας δέλτον, ὥστε καὶ ἡ μνεία τῆς δέλτου, ἧς χάριν ἔπλασε τὴν διόρθωσιν, γίνεται πληρεστάτη. Περὶ δὲ τοῦ ὅτι τὰ ἐν τῇ δέλτῳ εἶνε λόγοι τῆς Φαίδρας αὐτῆς, ἴδ. 877, καὶ 879 - 80. Περὶ τοῦ 'λόγοι τῆσδε' = *λόγοι* (κρείσσονες) *τῶν τῆσδε*, πρβλ. Εὐρ. ἀποσπ. 828 'ἡ δὲ φρὴν τῶν οὐχὶ δούλων ἔστ' ἐλευθερωτέρα' = *τῆς* (φρενὸς) *τῶν οὐχὶ δούλων*, 'Ανδρ. 220 - 1 'καίτοι χεῖρον' ἀρσένων νόσον ταύτην νοσοῦμεν' = *τῆς* (νόσου) *τῶν ἀρσένων*, Σοφ. Φιλ. 683 'μοίρᾳ τοῦδ' ἐχθίονι' = *τῇ τοῦδε*, κλπ.

961. *τῆσδ'*] 'Ο Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθῶν 'τοῦδ'' παρεξηγῶν τὸ 'τῆσδε', περὶ οὗ ἴδ. προλαβοῦσαν σημ.

964 - 5. *κακὴν* ... *ὤλεσεν*.] Τὸ μὲν 'δυσμενείᾳ σῇ' (κατὰ τὰ εἰς Φοιν. 91 σελ. 233) = *σοὶ δυσμενὴς οὖσα*, τὸ δὲ 'τὰ φίλτατα' (πρβλ. εἰς Φοιν 437, Μηδ. 16) ἐνταῦθα κατ' ἄλλους μὲν = *σύζυγον καὶ τέκνα*, κατ' ἄλλους δὲ = *τὸν βίον*. Ἡ φράσις γενική, εἰ καὶ πολλάκις ὑπονοοῦνται τὰ τέκνα (οἷον 'Ιφ. Α. 1170 κλπ.) μάλιστα, ἐνταῦθα δὲ μᾶλλον ὁ βίος (ὡς ἐν 'Αλκ. 352), καὶ τὸ νόημα ὁποῖον τὸ ἐν 'Ιφ. Α. 1170, ὅτι κακὴ δηλονότι ἔμπορος τοῦ βίου της θὰ ἦτο ἡ Φ., ἐὰν ἀπέθνησκεν ἁπλῶς καὶ μόνον, ὅπως κορέσῃ τὸ δυσμενὲς κατὰ τοῦ 'Ιππ. πάθος της, *τἄχθιστα τοῖσι φιλτάτοις ὠνουμένη*, κατὰ τὰ ἐν 'Ιφ. Α. εἰπεῖν

966. *ἀλλ' ὡς* ... *οὐκ ἔνι*,] ἐξήρτηται ἐκ τοῦ 'φήσεις' (962). Ὅθεν καὶ κακῶς οἱ νεώτεροι ἐκδδ. στίζοντες ἐνταῦθα δι' ἐρωτηματικοῦ μετὰ τὸ 'ἐμπέφυκεν' (967), στίζουσι διὰ τελείας μετὰ τὸ 'πεφυκέναι' (963). 'Εξενεκτέα ἀμφότερα ἢ διὰ τελείας ἢ δι' ἐρωτηματικοῦ, ὅπερ καὶ ἐνταῦθα σχεδὸν ἀπαραίτητον.

970. *τὸ δ' ἄρσεν* ... *προσκ*.] Τοῦ 'Ιρζέλλου νοθεύσαντος τὸν στίχον ἐκ φαντασιωδῶν συμμετρίας λόγων, περιέγραψε μὲν αὐτὸν ὁ Οὐεῖλ., ἐξέβαλε δὲ τοῦ κειμένου ὁ Βαρθ., διότι, λέγει, τὸ νόημα εἶνε, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς τῶν γυναικῶν ἁμαρτίας εἶνε φανερώτερα τῆς τῶν ἀνδρῶν, ὅπερ ἀσυμβίβαστον πρὸς τῆς σκηνῆς τὴν σεμνότητα. Καὶ τί λέγει ὁ ποιητής, ἀποκρινόμεθα ἡμεῖς, εἶνε φανερόν, καὶ ὅ,τι δὲν λέγει ὁ σοφὸς διορθ., ἔτι φανερώτερον. 'Ο ποιητὴς λέγει ἁπλούστατα, ὅτι ἐν τῷ ἁμαρτάνειν τὰ τοιαῦτα οἱ ἄνδρες πλεονεκτοῦσι τῶν γυναικῶν. Δὲν εἶνε δὲ τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἓν (ὅτι δηλ. ἡ γυνὴ μόνον κυοφορεῖ, ὡς φαίνεται ἐννοῶν ὁ Βαρθ.)

νῦν οὖν τί ταῦτα σοῖς ἁμιλλῶμαι λόγοις,
νεκροῦ παρόντος μάρτυρος σαφεστάτου;
ἔξεῤῥε γαίας τῆσδ' ὅσον τάχος φυγάς,
καὶ μήτ' Ἀθήνας τὰς θεοδμήτους μόλῃς,
μήτ' εἰς ὅρους γῆς ἧς ἐμὸν κρατεῖ δόρυ.
εἰ γὰρ παθών γε σοῦ τάδ' ἡσσηθήσομαι,
οὐ μαρτυρήσει μ' Ἴσθμιος Σίνις ποτὲ
κτανεῖν ἑαυτόν, ἀλλὰ κομπάζειν μάτην,
οὐδ' αἱ θαλάσσῃ σύννομοι Σκειρωνίδες
φήσουσι πέτραι τοῖς κακοῖς μ' εἶναι βαρύν.

ΧΟΡΟΣ.

οὐκ οἶδ' ὅπως εἴποιμ' ἂν εὐτυχεῖν τινα
θνητῶν· τὰ γὰρ δὴ πρῶτ' ἀνέστραπται πάλιν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

πάτερ, μένος μὲν ξύστασίς τε σῶν φρενῶν

ἀλλὰ πολλά, ἅτινα καὶ πάλαι καὶ νῦν γνωρίζει ὅλος ὁ κόσμος. Τὸ δὲ 'προσκείμενον' (κατὰ τὸ 'πρόσκειται: ἐκ προσθήκης κεῖται'. ΗΣΥΧ.) = *προσόν*.

975. *δόρυ.*] Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 9.

976. *εἰ γὰρ . . . ἡσσηθήσομαι,*] *εἰ ἥσσων σοῦ φανήσομαι* (μηδέν σε δράσας) *παθών γε τάδε*, ἤτοι: 'εἰ γὰρ μὴ τιμωρησαιμαί σε' ΣΧΟΛ.

977. '*Ἴσθμιος Σίνις*] υἱὸς Πολυπήμονος περὶ τὸν Ἰσθμὸν ξενοκτονῶν, ὁ καὶ Πιτυοκάμπτης.' ΣΧΟΛ.

979. *οὐδ' αἱ θαλάσσῃ σύννομοι*] (οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ ἐν Abc 'οὐδ' ἐν θαλάσσῃ (η)', B 'οὐδ' αἱ θαλάσσης (B¹-σσῃ)', ἐν τοῖς λοιποῖς 'οὐδ' αἱ θαλάσσης'.) = *τῇ θαλάσσῃ γειτνιάζουσαι.*

Σκειρωνίδες . . . πέτραι] Γράφονται καί: *Σκιρωνίδες* καὶ *Σκιῤῥωνίδες*. 'Ὁ Σκείρων' (ἤ: Σκίρων) 'ἐν Μεγάροις ἦν τύραννος ἄξενος . . . Σκειρωνίδες δὲ πέτραι καλοῦνται ἀπὸ τοῦ Σκείρωνος τοῦ τὴν χελώνην τρέφοντος . . . οὗτος ἠνάγκαζε τοὺς παριόντας νίπτειν τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ λακτιζομένους ὑπ' αὐτοῦ βρῶμα ἐποίει γίνεσθαι χελώνης. Θησεὺς δὲ τοῦτον ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς ῥίψας εἰς τὴν θάλασσαν ἐποίησε βρωθῆναι ὑπὸ τῆς χελώνης.' ΣΧΟΛ.

982. *ἀνέστραπται*] Ὁ νοῦς: ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε ἔπασχεν ἡ Φαίδρα (ὄχι ἀναξίως), καὶ ἐσῴζετο ὁ Ἱππόλυτος (ἀξίως), νῦν ἀνεστράφησαν τὰ πράγματα.

983. *μένος μὲν ξύστασίς τε σῶν φρενῶν*] Κακῶς ὅ τε Σχολ. ('ξύστασις: πύκνωσις, λύπη, οἱ γὰρ χαίροντες ἐκ τοῦ ἐναντίου διαχέονται'. Πρβλ. Cicer. Tusc. IV. 6) καὶ οἱ νεώτεροι, οἵτινες τὸ μὲν 'μένος' = *ὀργή*, τὸ δὲ 'ξύστασις' = *ἐμπαθὴς ἐξερεθισμός*, ἐν ᾧ αἱ λέξεις ἔχουσι τὴν κυρίαν καὶ κοινὴν αὐτῶν χρῆσιν, ἤτοι τὸ μὲν 'μένος' = *ἰσχύς, ῥώμη* (κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὰ 976-9), τὸ δὲ 'ξύστασις σῶν φρενῶν' = ἡ (παροῦσα) *ψυχικὴ σου κατάστασις* ἢ *διάθεσις* (καθ' ὃν λόγον π. χ. τὸ Εὐρ ἀποσπ. 902, 6 'πῇ τε

δεινή· τὸ μέντοι πρᾶγμ' ἔχον καλοὺς λόγους,
εἴ τις διαπτύξειεν, οὐ καλὸν τόδε.
ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον,
εἰς ἥλικας δὲ κὠλίγους σοφώτερος.
ἔχει δὲ μοῖραν καὶ τόδ'· οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
φαῦλοι παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν.
ὅμως δ' ἀνάγκη, συμφορᾶς ἀφιγμένης,
γλῶσσάν μ' ἀφεῖναι. πρῶτα δ' ἄρξομαι λέγειν,
ὅθεν μ' ὑπῆλθες πρῶτον ὡς διαφθερῶν

συνέστη,' πρβλ. Πλάτ. Ἐπινομ. 981 Α Πολιτ. 546 Α). Ὅθεν καὶ κακῶς ὁ Οὔεκλ καθ' Ἑρουέρδ. 'ξύντασις,' ὅπως διορθοῦται καὶ τὸ Θουκ. ζ, 71 'ξύστασιν' ὅπερ ἄλλου λόγου ἴδιον.

985. *διαπτύξειεν,*] *ἐκτυλίξειεν,* ἤτοι *καθ' ἕκαστα ἐρευνήσειε.* Πρβλ. 'διαπτυχθέντες: ἀνακαλυφθέντες' ΣΧΟΛ. εἰς Σοφ. Ἀντιγ. 78.

986 *εἰς ὄχλον*] Τοῦτο λέγει διὰ τὸν χορόν, τὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀντιπρόσωπον τοῦ κοινοῦ. Ἴδ. καὶ εἰς 988-9.

988-9. *οἱ γὰρ . . . μουσ. λέγειν.*] Ὁ Βαρθ. παρατηρεῖ, ὅτι τοὐναντίον, ἤτοι *οἱ γὰρ παρ' ὄχλῳ μ. λέγειν ἐν σ. φαῦλα,* ὤφειλε νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής. Ἰδοὺ τώρα ὅτι ἀπὸ τῆς διορθώσεως τοῦ λεκτικοῦ τοῦ ποιητοῦ, προέβημεν καὶ εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ἰδεῶν του. Ἐννοεῖται, ὅτι αἴτιος εἶνε ὄχι ὁ ποιητής, ἀλλ' ὁ διορθωτής, ὅστις τὸ ἐν 988 'τόδε' ἑρμηνεύει: *οὗτος ὁ ἐμὸς τρόπος ἔχει τὴν οἰκείαν αὐτῷ τιμήν,* ἑρμήνευμα αὐθαίρετον καὶ ἀτοπώτατον, διότι τὸ 'τόδε' ἀναφέρεται, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ὅλη συνέπεια, ὄχι εἰς τὰ ἐν 987, ἀλλ' εἰς τὰ ἐν 986, ἤτοι: τὸ 'εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον', καὶ τὸ 'ἔχει δὲ μοῖραν καὶ τόδε' = *ἔχει δὲ καὶ τόδε* (τὸ 'εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον') *τὴν ἰδίαν* (τῆς εὐχρηστίας) *μοῖραν,* τουτέστιν ὑπάρχει καιρὸς καὶ τόπος, ὅπου καὶ αὐτὸ χρησιμεύει· τοῦτο δὲ καὶ συνᾴδει πρός τε τὸ ἦθος τοῦ ἥρωος, καὶ ἐν τῷ λέγειν σώφρονος, καὶ πρὸς ἃ ἐσημειώσαμεν εἰς 986.

992. *ὅθεν μ' ὑπῆλθες . . . ὡς διαφθερῶν*] 'τὸ ὑπελθὼν ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν παλαιόντων λέγεται, ὅταν τοὺς ἀντιπάλους ὑπέρχωνται λαθόντες ἵνα καταστρέψωσιν'. ΣΧΟΛ. εἰς Σοφ. Οἰδ· Τ. 386. Οὕτω δ' ἐκδεκτέον ἐνταῦθα τό τε 'ὑπῆλθες' καὶ τὸ 'διαφθερῶν', (ὅθεν καὶ ἐσφαλμένη ἡ διόρθ. Μαρκλ. 'ἐπῆλθες', ἣν καὶ ἠσπάσθησαν Δινδ. Ἀρτ. καὶ ἄλλοι. Τὸ ὅτι ὁ Θησ. ὄχι δολίως (='ὑπ-'), ἀλλ' ἀναφανδὸν ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Ἱππολ., οὐδὲν ἰσχύει κατὰ τῆς κοινῆς, διότι ὁ δόλος ἔγκειται κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἱππολ. ὄχι ἐν τῷ ὅτι φανερῶς κατηγόρησεν αὐτὸν ὁ πατήρ, ἀλλ' ἐν τῷ ὅτι, ἀντὶ νὰ προσάψῃ αὐτῷ ὡρισμένον ἔγκλημα, παρέστησεν αὐτὸν πρῶτον ἐν γένει ὡς ὑποκριτήν, ἵνα ἀκολούθως ὑπεισάγων εἰς τὸν λόγον τὸ ἔγκλημα, καταστήσῃ αὐτὸν εὐαλωτότερον, καὶ καταστρέψῃ ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀκουόντων. Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ Θησεὺς πόῤῥω ἀπεῖχε τοιούτου σκοποῦ, ἀφέθη δ' ἁπλῶς εἰς τὴν ἀκώλυτον ἔκρηξιν τῆς ὀργῆς του· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται καὶ ὅτι ὁ υἱός, ὁ 'πολλῶν γραμμάτων' πλήρης, δὲν ἔμελλε νὰ ἐκλάβῃ τοῦτο ὡς ῥητορικὸν τέχνασμα καὶ νὰ εἴπῃ ὅ,τι εἶπεν. Ἀμφότεροι οἱ ἥρωες λέγουσι σύμφωνα πρὸς τὸν οἰκεῖον ἑκάτερος χαρακτῆρα, ὅστις φθείρεται φθειρομένης τῆς κοινῆς. Ἡ δικανικωτέρα ἀπόχρω-

κοὐκ ἀντιλέξοντ᾽. εἰσορᾷς φάος τόδε
καὶ γαῖαν; ἐν τοῖσδ᾽ οὐκ ἔνεστ᾽ ἀνὴρ ἐμοῦ,
οὐδ᾽ ἢν σὺ μὴ φῇς, σωφρονέστερος γεγώς.
ἐπίσταμαι γὰρ πρῶτα μὲν θεοὺς σέβειν,
φίλοις τε χρῆσθαι μὴ ἀδικεῖν πειρωμένοις,
ἀλλ᾽ οἷσιν αἰδὼς μήτ᾽ ἀπαγγέλλειν κακὰ
μήτ᾽ ἀνθυπουργεῖν αἰσχρὰ τοῖσι χρωμένοις·
οὐκ ἐγγελαστὴς τῶν ὁμιλούντων, πάτερ,
ἀλλ᾽ αὐτὸς οὐ παροῦσι κἀγγὺς ὢν φίλος.

σις δὲν λείπει, ὅπως συνήθως, ἀλλ᾽ ὑπάρχει ὅπου καὶ ὅπως ἔπρεπε.

993. *κοὐκ ἀντιλέξοντ᾽*] Ὄχι μόνον νὰ τὸν καταστρέψῃ ('ὡς διαφθερῶν') ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Θησέως, λέγει ὁ Ἱππόλ., ἀλλὰ καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι οὗτος δὲν ἔμελλε ν᾽ ἀντείπῃ πρὸς αὐτόν. Ἐκ τούτου βλέπει τις, ὅτι ὁ ἐν τῷ 'κοὐκ' *καὶ* εἶνε ἀπαραίτητος· ἀλλ᾽ ὁ Μαρκλάνδ. (κατὰ τὸ ἀνόητον Σχόλ. 'ὁ καὶ περισσός.'), ταραχθείς, φαίνεται, καὶ ἐκ τοῦ ἑτεροπροσώπου καὶ ἑτεροπτώτου τῶν μετοχῶν, ἀπεφάνθη, ὅτι, ἐὰν ἔλειπεν ὁ 'καί', ἡ φράσις θὰ ἦτο ἐναργεστέρα, καὶ τοιουτοτρόπως ἐξηλείφθη ἡ γραφὴ τῶν χειρογρ., ἀποφθαρείσης τῆς ἐν τῷ συνδέσμῳ νευρώδους ἐμφάσεως, ἐγκατεστάθη δ᾽ ἑτέρα, κοινὴ σχεδὸν ἐν ταῖς ἐκδδ., ἡ 'οὐκ'. Ἀλλὰ τὸ ἑτεροπρόσωπον καὶ ἑτερόπτωτον τῶν μετοχῶν εἶνε κανονικώτατον· πρβλ. π. χ. πλὴν τοῦ Θουκ. δ´, 5 'οἱ δὲ... ὡς... ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς, ἢ ῥᾳδίως ληψόμενοι', καὶ Ξεν. ἀπ. 6´, 7, 8, Ἡροδ. ζ´, 46 κλπ.

998. *ἀπαγγέλλειν*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ.· ἀλλ᾽ ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκδδ. 'ἐπαγγέλλειν' ἐκ διορθ. Μίλτωνος, ὅπερ ἅπαξ μόνον παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἀπαντῶν, ὁ μέν τις: *ἐπιτάσσουσιν*, ὁ δέ: *παροξύνουσιν ἐπί*, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἑρμηνεύουσι, πάντες δ᾽ ἐπὶ φθορᾷ τοῦ κειμένου. Ἐν γένει τῶν 997-1001 τὸ νόημα οὐδαμῶς ἐξηκριβώθη. Ὁ λόγος εἶνε περὶ τῶν ἠθῶν τῆς ἐπ᾽ Εὐριπίδου νεολαίας, οἵτινες ἦσαν ἰδιοτελεῖς καὶ φιλάδικοι (997), οἵτινες οὐδὲν αἴσθημα φιλίας εἶχον, καὶ οὓς οὐδὲν ἄλλο πρὸς ἀλλήλους συνέδεεν, εἰμὴ ἡ πρὸς ἐπίτευξιν ἢ πορισμὸν αἰσχρῶν ἀμοιβαία συμβοήθεια καὶ συνυποχρέωσις (999), χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ παρακωλύῃ αὐτοὺς καὶ τὸ ἐλάχιστον αἴσθημα τῆς αἰδοῦς νὰ κοινολογῶσι τὰ κακὰ τῶν φίλων (998) κακολογοῦντες αὐτοὺς ἀπόντας πρὸς τοὺς ἄλλους (1001), καὶ νὰ τοὺς ἐμπαίζωσι (1000). Τοῦτο εἶνε τὸ κατ᾽ οὐσίαν περιεχόμενον τῶν προρρηθέντων στίχων, πᾶν δ᾽ ὅ,τι ἄλλως καὶ παρὰ ταῦτα ἡρμηνεύθη, εἶνε φαντασιοκοπία ξένη τοῦ κειμένου. Ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι ἐν 998 τὸ μόνον ὀρθὸν εἶνε τὸ τῆς παραδόσεως 'ἀπαγγέλλειν', ἤτοι: *ἀλλ᾽ οἷς αἰδώς ἐστιν* (ὥστε) *μήτ᾽ ἀπαγγέλλειν* (= *ἐκφέρειν*, *δημοσιεύειν*) *κακά*, κτλ. Ὁμοίως ἐν

999. κακῶς ὁ Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθ. 'τοῖς κεχρημένοις' (=*χρῄζουσι*), ἀντὶ τοῦ τῆς παραδόσεως 'τοῖσι χρωμένοις' (=*τοῖς συνήθεσι*, *τοῖς φίλοις*, πρβλ. Ἰσοκρ. Εὐαγόρ. 197 D 'πολλὰ μὲν τῶν χρωμένων ἡττώμενος, ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν περιγενόμενος'), καὶ ἐν

1001. γραπτέον μετὰ τῶν ACEb 'φίλος', ὄχι μετὰ τῶν ἄλλων 'φίλοις', ὅπερ προϊὸν διορθώσεως, διότι ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς οὗτος· *ἀλλ᾽ ὁ αὐτὸς ὢν φίλος* (*τοῖς ὁμιλοῦσιν*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ) *ἀποῦσιν* (='οὐ παροῦσι') *κἀγγὺς* (*οὖσι*=*παροῦσι*).

ἑνὸς δ' ἄθικτος, ᾧ με νῦν ἑλεῖν δοκεῖς·
λέχους γὰρ εἰς τόδ' ἡμέρας ἁγνὸν δέμας,
κοὐκ οἶδα πρᾶξιν τήνδε πλὴν λόγῳ κλύων
γραφῇ τε λεύσσων· οὐδὲ ταῦτ' ἀτὰρ σκοπεῖν
πρόθυμός εἰμι, παρθένον ψυχὴν ἔχων.
καὶ δὴ τὸ σῶφρον τοὐμὸν οὐ πείθει σ' ἴσως·
δεῖ δή σε δεῖξαι τῷ τρόπῳ διεφθάρην.
πότερα τὸ τῆσδε σῶμ' ἐκαλλιστεύετο
πασῶν γυναικῶν; ἢ σὸν οἰκήσειν δόμον
ἔγκληρον εὐνὴν προσλαβὼν ἐπήλπισα;
μάταιος ἆρ' ἦν, οὐδαμοῦ μὲν οὖν φρενῶν.

1002. *ἄθικτος*] ἐνεργητικῶς, ὄχι παθητικῶς, ὅπως πάντες σχεδὸν κατὰ τὸν Σχολ. 'ἀμίαντος'. Τὸ δ' 'ἑλεῖν' κατ' ἀόριστον, ὄχι μέλλοντα, ὅπως ἐξελήφθη ὑπό τινων.

1003. *εἰς τόδ' ἡμέρας*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 428.

1004. *κοὐκ*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν B*B* καὶ τοῦ Σχολ. ('καὶ... οὐκ οἶδα πρᾶξιν') καὶ τοῦ Ἄλδ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις 'οὐκ', ὅπερ καὶ ἡ κοινή, διότι τὸ ἀσύνδετον ἐνταῦθα ἀποπτύει ἐντόνως ἡ συνέπεια.

1005-6. *οὐδὲ ταῦτ' ἀτὰρ*] Ἡ κοινὴ 'οὐδὲ ταῦτα γάρ', ἥτις ἀναντιῤῥήτως ἐφθαρμένη, διότι ὁ 'γὰρ' ἐνταῦθα οὐδένα ἔχει νοῦν· ὅθεν καὶ διώρθ. Οὐαλκ. 'οὐδὲ ταῦτα καί', Βρύγκ. 'οὐδὲ ταῦτα μέν', Ἀρτ. 'οὐδὲ ταῦτ' ἐγώ', Κιρχ. 'κοὐδὲ ταῦτ' ἄγαν', Οὐϊτέλλι. 'οὐδὲ ταῦτ' αὐτά', Οὔόλφ. Βάϋερ. 'οὐδὲ γὰρ σκοπεῖν τάδε', Μέτζγερ. 'οὐδὲ ταῦτα μήν', ὧν οὐδὲν πρόσφορον, πολλὰ δὲ καὶ ἄτοπα λογικῶς ἢ λεκτικῶς. Ἔγραψα 'οὐδὲ ταῦτ' ἀτάρ', ὅπερ καὶ παλαιογραφικῶς (ΤΑΓΑΡ ΤΑΤΑΡ), ἐξηγεῖ τὴν φθοράν, καὶ τὴν λέξιν ἅμα καὶ ἔννοιαν ἀνασῴζει. Συνήθως βέβαια ὁ 'ἀτάρ' προτάσσεται ἐν τῷ λόγῳ (ἴδ. Εὐστάθ. κλπ.), ἀλλὰ καὶ ὁ συνώνυμος *δὲ* (ἴδ. εἰς Φοιν. 550, 1350, 1747, σελ. 444, 557, 638) καὶ ὁ *καὶ* (πρβλ. εἰς Φοιν. 604, Φοιν. 1286) καὶ ἄλλοι σύνδεσμοι, προτασσόμενοι συνήθως, ἀποσχοινίζονται τῆς οἰκείας θέσεως παρὰ τοῖς ποιηταῖς, εἴτε ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης, εἴτε ἐκ ῥητορικῶν λόγων. Πρβλ. Ἀνθολ. Append. 51 'θυέων ἀτὰρ οὐκ ἀέκοντος ἀνάγκη', καὶ Χρησμ. Σιβύλλ. 11, 228 'λείψει ἀτὰρ μορφὴν ἰδίην ἀναλώσας'. Τὸ ἄηθες τῆς ὑποτάξεως τοῦ μορίου ταύτης συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν παραμόρφωσιν αὐτοῦ.

1007. *καὶ δὴ*] (ἐν ἄλλοις 'κεἰ μή'. Ἴσως: 'καὶ μὴν') οἷον εἰπεῖν: καὶ τώρα ἡ σωφροσύνη μου (ὑποθέτω) δὲν σὲ πείθει ἴσως, ἔστω.

1008. *δεῖ δὴ*] = πρέπει λοιπὸν τώρα νά..

1011. *ἔγκληρον εὐνὴν*] = *ἐπίκληρον* ('μονοκληρονόμον' ΣΧΟΛ.) *σύζυγον* (πρβλ. Ἰφ. Τ. 682).

1012. '*μάταιος*] ἠλίθιος'. ΗΣΥΧ.

οὐδαμοῦ . . . φρενῶν.] (Οὕτως ὁ Σχολ. 'οὐδαμοῦ μὲν οὖν φρενῶν: οὐδαμοῦ, φησι, συνέσεως κτλ.' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'φρονῶν') = *ἄφρων* (πρβλ. Ε. Ἠλ. 390 'ποῦ ποτ' εἶ φρενῶν;' κττ.), χωρὶς κουκκοῦτσι μυαλό.

μὲν οὖν] Οὕτως ἐν τοῖς BCD*C*, ἐν τοῖς λοιποῖς 'μὲν ἦν', καὶ ἐν τῷ B 'μέν'. Ἴδ. εἰς 821. Περὶ τῆς ἐν τῇ ἀποδόσει ἐλλείψεως τοῦ *ἂν* πρβλ. εἰς Ἑκ. 1113.

ἀλλ' ὡς τυραννεῖν ἡδὺ τοῖσι σώφροσιν;
ἥκιστά γ', εἰ μὴ τὰς φρένας διέφθορε
θνητῶν ὅσοισιν ἁνδάνει μοναρχία.
ἐγὼ δ' ἀγῶνας μὲν κρατεῖν Ἑλληνικοὺς
πρῶτος θέλοιμ' ἄν, ἐν πόλει δὲ δεύτερος
σὺν τοῖς ἀρίστοις εὐτυχεῖν ἀεὶ φίλοις.

1013. *ἀλλ' ὡς... σώφροσιν;*] Ἄλλοι ἄλλως ἔστιξαν καὶ διώρθωσαν (Ἀρτ. 'ἡδύ; τοῖσι σώφροσιν ἥκιστά γ', εἰ μὴ οὔ', Μέτζγερ. 'ἀλλ' ἦ τυραννεῖν', Οὐέϊλ. 'ἡδύ; τοῖσι σώφροσιν ἥκιστα τιμή', Βαρθ. 'οὐδ' αὖ τυραννεῖν'), ἀλλὰ πάντες εἰς μάτην, διότι ἡ γραφὴ εἶνε ὑγιής, ἐκδεκτέα δὲ οὕτω, συμπληρουμένων τῶν ἔξωθεν ἢ ἀπὸ κοινοῦ νοητέων: *ἀλλὰ* (περὶ τοῦ *ἀλλὰ* ἴδ. εἰς Φοιν. 151, 998) *ὡς τυραννεῖν ἡδὺ* (*ὄν*) *τοῖσι σώφροσι* (*σὸν οἰκήσειν δόμον ἐπήλπισα*); Τουτέστι: ποῖος λόγος ἢ ποία ἐλπὶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὲ διαφθείρῃ; τὰ καλλιστεῖα τῆς γυναικός σου; ἡ κληρονομία τοῦ πλούτου της; ἢ ἡ κληρονομία τοῦ θρόνου;

1014-5. *ἥκιστά γ', εἰ μὴ . . . μοναρχία.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., πλὴν τοῦ Abc, ὅπου 'διέφθειρεν', καὶ τοῦ C, ὅπου 'διέφθοραν'. Ἥ τε σύνταξις καὶ τὸ νόημα εἶνε φανερώτατα: *εἰ μὴ διέφθορεν ἡ μοναρχία τὰς φρένας τῶν θνητῶν, ὅσοις ἁνδάνει* (ἀπὸ κοινοῦ *ἡ μοναρχία*). Ἀλλ' ὁ Οὐέϊλ.[1], διαστρέψας καὶ συγχέας τὰ τῆς ῥήσεως ἐν τῇ μεταφράσει, ἐκήρυξε συγκεχυμένον τὸ κείμενον, καὶ ἑπομένως νόθον, ὅθεν καὶ ἐξέδωκεν: 'ἥκιστ[ά γ', εἰ μὴ . . . ἐγὼ δ'] ἀγῶνας κτλ.' ἀλλ' ἐν τῇ δευτέρα μεταγνούς, ἔτρεψε τὸ 'εἰ μὴ' εἰς 'τιμή', ὅπερ ὁ Βαρθ. 'ἥκιστα τιμή'. Ἀλλὰ τὸ 'τιμὴ' οὔτε ἐν τῷ Θουκ. α', 76 σημαίνει *φιλοδοξία*, ὅπως μεταφράζει, οὔτε ἀλλαχοῦ, μόνον δὲ τὸ 'φιλοτιμία'. Ὅπως δὲ συνήθως, ἤρκεσε τόσον ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἰατροὶ εὕρωσι πάσχον τὸ κείμενον, (ὅθεν ὁ μὲν Βαρθ. ἐξωβέλισε τὸ δίστιχον, ὁ δὲ Φέχτ. διώρθου 'εἰ δή', καὶ ὁ Οὐεκλ. 'ἥκιστ' ἐπεί γέ'). Πρβλ. Σοφ. Οἰδ. Τ. 687 'ἐγὼ μὲν οὖν οὔτ' αὐτὸς ἱμείρων ἔφυν τύραννος εἶναι μᾶλλον ἢ τύραννα δρᾶν, οὔτ' ἄλλος, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται'.

1016. *ἀγῶνας κρατεῖν ἑλληνικοὺς*] Τὸ μὲν 'κρατεῖν' = *νικᾶν* (πρβλ. Ἡρ. μ. 50 'Μινύας κρατήσας', ἐπιγρ. 'οἱ δὲ Συρηκουσίους ὀκτὼ νίκας ἐκράτησαν ἄνδρες' κλπ.), ἡ δ' αἰτιατ. τροπικῶς καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ: *τὰς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἀγῶσι νίκας* (πρβλ. Ἑκ. 282 'κρατεῖν ἃ μὴ χρεὼν' = *κρατεῖν ἃ κράτη μὴ χρεὼν κρατεῖν*, κλπ.)

1018. *τοῖς ἀρ.... φίλοις.*] κατ' ἐπιθετικὴν συμφωνίαν, ὄχι κατηγορηματικῶς, ὡς ὁ Οὐέϊλ., Πάλ. καὶ Οὐεκλ., ὅπερ πόθεν δῆλον, ἀφ' οὗ ἀμφότερα μὲν τὰ ὀνόματα εἶνε ἐπίθετα, ἡ δὲ θέσις αὐτῶν εἶνε τοιαύτη, ὥστε τὸ μὲν παρὰ τὸ 'ἀρίστοις' ἄρθρον δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τοῦτο μὲν ληπτέον οὐσιαστικῶς, τὸ δὲ 'φίλοις' ἐπιθετικῶς κατὰ σχέσιν κατηγορηματικήν, καὶ ὄχι οὐσιαστικῶς κατ' ἐπιθετικὴν συμφωνίαν, ὅπερ καὶ τὸ ἁπλούστατον πάντων καὶ φυσικώτατον. Ἐπὶ τοιούτων ὀνομάτων ἡ κατηγορηματικὴ σχέσις θὰ ἦτο ἀναντίῤῥητος, μόνον ἐὰν ἔκειτο: *φίλοις τοῖς ἀρίστοις*, ὄχι δὲ καὶ ὅπως νῦν, 'τοῖς ἀρ.... φίλοις'. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἀρέσκει ἡ φράσις εἰς τὸν Οὐέϊλ.[2], ὅστις διορθ. 'συνὼν ἀρίστοις ἐντυχεῖν ἀεὶ φίλοις', ὅπερ, ἐκ παντὸς λόγου οὐδὲν ἀπολύτως λέγει, ἥκιστα δὲ πάντων ὅ,τι θέλει ὁ διορθωτὴς ('vivant au second avec les premiers de la cité, trouver toujours des amis en eux').

πράσσειν τε γὰρ πάρεστι, κίνδυνός τ' ἀπὼν
κρείσσω δίδωσι τῆς τυραννίδος χάριν.
ἓν οὐ λέλεκται τῶν ἐμῶν, τὰ δ' ἄλλ' ἔχεις·
εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι μάρτυς οἷός εἰμ' ἐγώ,
καὶ τῆσδε ὁρώσης φέγγος ἠγωνιζόμην,
ἔργοις ἂν εἶδες τοὺς κακοὺς διεξιών.
νῦν δ' ὅρκιόν σοι Ζῆνα καὶ πέδον χθονὸς
ὄμνυμι τῶν σῶν μήποθ' ἅψασθαι γάμων
μηδ' ἂν θελῆσαι μηδ' ἂν ἔννοιαν λαβεῖν.
ἦ τἄρ' ὀλοίμην ἀκλεὴς ἀνώνυμος,
ἄπολις ἄοικος, φυγὰς ἀλητεύων χθόνα,

1019. *πράσσειν τε γὰρ*] (ἐν τῷ Β 'πράσσειν γὰρ εὖ,'). Τὸ 'πράσσειν' ἀπολύτως = *πράσσειν* (εἴτε: *τὰ ἴδια*, εἴτε καί: *τὰ τὰ τῆς πόλεως*), *πολιτεύεσθαι*, *δρᾶν*, κοινῶς: ἐνεργεῖν). Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Οὐεὶλ. ὅτι τὸ *πράσσω* μόνον ἐν τῷ 'λέγειν τε καὶ πράττειν' κεῖται ἀπολύτως, εἶνε ὅλως ἀνυπόστατος (πρβλ. Ἀντ. 70 'εἰ θέλοις ἔτι πράσσειν', Φιλ. 836 'πρὸς τί μένομεν πράσσειν', 1449 'μὴ νῦν χρόνιοι μέλλετε πράσσειν', κλπ.)

1021. *τῶν ἐμῶν*] = *ὧν ἐγὼ εἶχον εἰπεῖν* (ἢ: *λέγειν*).

1022. *γὰρ*] Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 107.
μάρτυς οἷός εἰμ' ἐγώ,] Ὄχι: *μάρτυς μαρτυρήσων οἷος* κτλ., ἀλλά: *μάρτυς* (*τοιοῦτος τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀρετήν*), *οἷός εἰμ' ἐγώ*· λέγει δὲ τοῦτο διὰ τὸν χορόν, σιωπῶντα (ἕνεκα τοῦ ὅρκου, ὃν ἠγνόει ὁ Ἱππόλ.), καὶ τὴν τροφόν, σιωπῶσαν ἑκουσίως.

1023. *ὁρώσης φέγγος ἠγωνιζόμην*,] = *ζώσης* (ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 311) *ἠγωνιζόμην* (*δικανικῶς*, δηλ.: *τὸν τῆς ἀπολογίας ταύτης ἀγῶνα*).

1024. *ἔργοις... διεξιών.*] *εἶδες ἂν τοὺς ἔργῳ* (= 'ἔργοις' *ὄντας*) *κακοὺς διεξιὼν* (= *ἐπισταμένως διερευνῶν*, πρβλ. Ἀλκ. 15, Τρῳ. 1166).

1025. *πέδον χθονὸς*] Πρβλ. Μηδ. 746.

1027. *ἔνν. λαβεῖν*] μηδὲ πῶς μποροῦσε νὰ μοῦ ἔλθῃ σ' (: νὰ μοῦ περάσῃ ἀπὸ) τὸν νοῦν.

1029. *φ. ἀλ. χθόνα*,] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. Ἀλλ' ὁ Οὐαλκ. ἀπεφάνθη, ὅτι ὁ στίχος παρενεβλήθη κατ' ἀπομίμησιν κακὴν τοῦ 1048, διότι ἡ αἰτιατ. 'χθόνα' δὲν ἔχει πόθεν νὰ ἐξαρτηθῇ, καὶ διότι ὁ στίχος λείπει ἐκ τοῦ Χρ. Πάσχ. 526· ἔκτοτε ἅπαντες σχεδὸν οἱ ἐκδόται ἢ ἀπεκήρυξαν τὸν στίχον ὡς νόθον, ἢ ἐξέδωκαν κατὰ Βοϊσσονάδ. 'χθονός', ὅπερ οὐδαμόθεν πιστοῦται, ὅλως ὂν ἀδόκιμον, διότι τὸ ἐν 1048 'χθονὸς' ἀνήκει εἰς τὴν 'ἐκ'. Καὶ ὅμως αἱ αἰτιάσεις τοῦ Οὐαλκεν. εἶνε ἀνάξιαι πάσης προσοχῆς· διότι οὔτε τὸ δρᾶμα Χρ. Π. εἶνε ἀντίγραφον τοῦ ἡμετέρου (πῶς δ' ἦτο πρὸς Θεοῦ δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν Θεοτόκον ἡ φυγὴ καὶ ἀλητεία τοῦ Ἱππολ.;), καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ἀθετητοῦ, ὅτι τὸ *ἀλῶμαι* δὲν φέρεται πρὸς αἰτιατ. ἡμαρτημένος, διότι οὐ μόνον τὸ συνώνυμον *πλανῶμαι* ἔχει ταύτην τὴν σύνταξιν (Ἑλέν. 532 'πᾶσαν πλανηθεὶς τήνδε βάρβαρον χθόνα' κλπ.) ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ: *ἀλῶμαι*, οἷον: Σοφ. Οἰδ. Κολ. 1685 'ἢ τιν' ἀπίαν γᾶν ἢ πόντιον κλύδων' ἀλώμεναι', Ἑλέν. 532 'πορθμοὺς δ' ἀλᾶσθαι μυρίους'· πρβλ. καὶ τὰ κοινολεκτούμενα: γυρίζω ὅλον τὸν κόσμον κττ. περὶ ὧν ἴδ. εἰς Φοιν. 234-5 καὶ

καὶ μήτε πόντος μήτε γῆ δέξαιτό μου
σάρκας θανόντος, εἰ κακὸς πέφυκ' ἀνήρ.
εἰ δ' ἥδε δειμαίνουσ' ἀπώλεσεν βίον
οὐκ οἶδ'· ἐμοὶ γὰρ οὐ θέμις πέρα λέγειν.
ἐσωφρόνησεν οὐκ ἔχουσα σωφρονεῖν,
ἡμεῖς δ' ἔχοντες οὐ καλῶς ἐχρώμεθα.

ΧΟΡΟΣ.

ἀρκοῦσαν εἶπας αἰτίας ἀποστροφήν,
ὅρκους παρασχών, πίστιν οὐ σμικράν, θεῶν.

ΘΗΣΕΥΣ.

ἆρ' οὐκ ἐπῳδὸς οὐ γόης πέφυχ' ὅδε,

σελ. 326-8). Ἐὰν δ' ὁ Θησεὺς λέγει τὰ αὐτὰ ἐν 1048, ὤφειλε νὰ εἴπῃ τὰ αὐτὰ διὰ τὰ ἐν 1046. Ἐὰν δὲ δὲν τὰ εἶπεν αὐτολεξεί, ἔπραξεν ἄριστα, διότι τοῦτο ἀπῄτει ἐκεῖ τὸ νόημα, ὡς θέλομεν ἴδῃ. Ἄλλως, ἐὰν ἐπανελαμβάνετο αὐτολεξεὶ ὁ στίχος, διὰ τοὺς κριτικοὺς ἡ τοιαύτη ἐπανάληψις θὰ ἦτο οὐχ ἧττον λόγος νοθεύσεως, ὅπως εἶνε τώρα ἡ διαφορά.

1032. *εἰ δ' ἥδε*] Αὕτη ἡ κοινή, ἣν διορθ. ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε 'τί δ' ἥδε'. Τὸ τί ἐφοβεῖτο ἡ Φαίδρα, ἂν ὁ φόβος ἦτο ὁ αἴτιος τοῦ θανάτου, ἐγνώριζε κάλλιστα ὁ Ἱππόλ., οὐδ' ἠδύνατο ἄρα νὰ εἴπῃ 'τί' ἄντικρυς ψευδόμενος· ἀλλ' ἂν ἐν γένει φοβουμένη τι ἀπέθανε, τοῦτο εἴκαζε μὲν ὡς πιθανώτατον, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰπεῖν ἠγνόει. Πῶς ἄρα ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ 'τί', καὶ ὄχι 'εἰ';

1034-5. *ἐσωφρ. . . . ἐχρώμεθα.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν AEcb 'ἐσωφρόνησε δ'' ἔγραψα μετὰ τῶν λοιπῶν ἄνευ τοῦ 'δέ', ὃν νομίζω ἐπείσακτον, διότι αἴρων τὸ ἀσύνδετον καταστρέφει τὸ τομὸν καὶ συγκεφαλαιωτικὸν τοῦ τελευταίου διστίχου. Ὁ Ἱππόλ. ἔνθεν μὲν κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ ὅρκου νὰ φανερώσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἔνθεν δὲ δυσανασχετῶν, ὅτι ἕνεκα τῆς σιωπῆς του πάσχει ταῦτα, ἐπέταξεν εἰς τὸν λόγον του τὸ αἰνιγματῶδες τοῦτο δίστιχον, μαρτύριον τῆς ψυχικῆς του ταύτης καταστάσεως, δι' οὗ λέγει ἀρκετὰ μὲν σαφῆ πρὸς τὸν χορόν, τὴν τροφὸν καὶ ἑαυτόν, ἀσαφέστατα δ', ὡς εἰκός, πρὸς τὸν Θησέα. Ὁ πρόδηλος νοῦς τῶν αἰνιγματωδῶν λόγων (οὓς ἄλλοι ἄλλως ἡρμήνευσαν, καὶ ὧν τὰς ἑρμηνείας, ὡς οὐδαμῶς πειστικάς, συντομίας χάριν παρερχόμεθα) εἶνε καθ' ἡμᾶς οὗτος: *ἐσωφρόνησε* (*θανοῦσα* = ἔκαμε φρόνιμα καὶ ἀπέθανε), *μὴ ἔχουσα* (= *οὐ γὰρ εἶχεν, οὐ γὰρ ἠδύνατο*) *σωφρονεῖν* (*ζῶσα, σώφρονα βίον διάγειν*), *ἡμεῖς δ' ἔχοντες* (*σωφρονεῖν*) *οὐ καλῶς ἐχρώμεθα* (*αὐτῷ, τῷ σωφρονεῖν, ὀμνύντες ὃν ὤμνυμεν ὅρκον*). Ἐννοεῖται, ὅτι εἰς τοὺς σοφοὺς κριτικοὺς τὸ ἐξ ἀνάγκης, ἤτοι ἐκ τέχνης ἠθογραφικῆς ἅμα καὶ λογοποιητικῆς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ δραματικῆς, αἰνιγματῶδες τοῦτο δὲν ἔμεινεν ὅλως ἄχρηστον καὶ εἰς διορθώσεις καὶ ἀθετήσεις ματαίας καὶ ἀτόπους (Ναύκ. ἠθέτησε, Οὐέϊλ. διώρθ. 'οὐκ ἔχουσ' ἀσωφρονεῖν', ἢ 'οὐκ ἔχουσ' ἄλλως φρονεῖν', καὶ 'οὐ κακῶς', ἅπερ ἡμεῖς οὐδ' ἐννοοῦμεν).

1036. *αἰτίας ἀποστροφήν.*] ἀποτροπήν, ἀποσόβησιν τῆς κατηγορίας.

1038. *οὐ γόης*] οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ E, ἀντὶ τῆς κοινῆς 'καί', ἥτις ἀτονωτέρα ὡς πρὸς τὸ ἔντονον τῶν λόγων τοῦ Θησέως.

ὃς τὴν ἐμὴν πέποιθεν εὐοργησίᾳ
ψυχὴν κρατήσειν τὸν τεκόντ᾽ ἀτιμάσας;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

καὶ σοῦ γε κάρτα ταῦτα θαυμάζω, πάτερ·
εἰ γὰρ σὺ μὲν παῖς ἦσθ᾽, ἐγὼ δὲ σὸς πατήρ,
ἔκτεινά τοί σ᾽ ἂν κοὐ φυγαῖς ἐζημίουν,
εἴπερ γυναικὸς ἠξίουν σ᾽ ἐμῆς θιγεῖν.

ΘΗΣΕΥΣ.

ὡς ἄξιον τόδ᾽ εἶπας· οὐχ οὕτω θανεῖ,
ὥσπερ σὺ σαυτῷ τόνδε προὔθηκας νόμον·

1039. '*εὐοργησίᾳ*] πραότητι'.('Εὐόργητος: ὁ τῇ ὀργῇ εὖ χρώμενος'. ΗΣΥΧ. *ὁ πρᾷος τὸ ἦθος, πραΰνους, πραΰθυμος*, ἀλλὰ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τοὐναντίον: *ὁ ὀργίλος, ὀξύθυμος*· ὅπως καὶ *ῥᾴθυμος* παρὰ μὲν τοῖς ἀρχ. *ὁ ἀμελὴς καὶ ἀνεκτικός*, παρὰ δὲ τοῖς σημερ. Λεσβ. *ὁ ὀξύθυμος*. Τὸ 'τὴν ψυχὴν κρατήσειν'=*νικήσειν*, ἤτοι: *καταπαλαίσειν μου τὴν ψυχήν*.

1041. *καὶ... πάτερ*·] Ὁ 'καὶ' καθ' ἃ εἰς 503-8, ἤτοι: *οὐ μόνον οὐ πέποιθα τῇ ἐμῇ εὐοργησίᾳ κρατ. σὴν ψ., ἀλλὰ καὶ σοῦ γε* (ὁ γὲ=σοῦ μάλιστα πάντων) *θαυμάζω ταῦτα* (ὁ πληθυντικὸς τὸ παρὰ δόξαν ὑπερβάλλον τῆς εὐοργησίας, ἤτοι: *τὰ ἀπροσδοκήτως εὐόργητα ταῦτα*).

1044. *ἠξίουν σ᾽*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ *B* καὶ τοῦ B[1], ἀντὶ τῆς ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἠξίους', ἥτις καὶ ἡ ἐν τοῖς ἐκδδ. κοινή. Ὁ Ἱππόλ. δὲν 'ἀξιοῖ θιγεῖν γυναικός', ὥστε ἀντιστρεφομένων τῶν προσώπων τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ κατὰ τὰ ἐν 1042, νὰ λέγῃ τώρα περὶ τοῦ πατρὸς 'εἴπερ γυν. ἠξίους ἐμῆς θιγεῖν'. Ὁ Θησεὺς μόνον 'ἀξιοῖ τὸν υἱὸν θιγεῖν' κατὰ τὸν Ἱππόλ.=νομίζει ὅτι ὁ υἱὸς ἔθιγεν, ἄρα καί, ἀναστρεφομένων τῶν προσώπων, τὸ μόνον ὀρθὸν εἶνε: 'εἴπερ γυναικὸς ἠξίουν σ᾽ ἐμῆς θ.'=*ἡγούμην σε θιγεῖν*. Ἀλλ' οἱ ἀντιγραφεῖς ἀγνοοῦντες τὴν σπανίαν ἀλλ' ἀναντίρρητον ταύτην χρῆσιν τοῦ 'ἀξιῶ' (πρβλ. Ἡρ. μ 1341 κέξ. 'ἐγὼ δὲ τοὺς θεοὺς οὔτε λέκτρ᾽ ἃ μὴ θέμις στέργειν νομίζω, δεσμά τ᾽ ἐξάπτειν χεροῖν οὔτ᾽ ἠξίωσα πώποτε οὔτε πείσομαι', ὅπου διὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ τὸ 'νομίζω', ἐτέθη τὸ 'ἠξίωσα', ὁμοίως καὶ Σοφ. Οἰδ. Κ. 579, καὶ ἐνιαχοῦ ἀλλαχοῦ). Τὸ τῆς κοινῆς 'ἠξίους' οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἐνταῦθα, εἰμή: *ἐτόλμας*· ἀλλ' εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἱππολ. ἡ λέξις δὲν ἁρμόζει, ὡς πολλὴν ἐνέχουσα θρασύτητα καὶ ἀσέβειαν, ξένην ὅλως τοῦ ἤθους αὐτοῦ.

1045. *ὡς ἄξιον τόδ᾽ εἶπας*·] Ὄχι: *ὀρθῶς εἶπες*, ὅπως πολλοί, ἀλλά: *ἄξιον* (*τοῦ σοῦ ἐγκλήματος*), καὶ τοῦτο δ' εἰρωνικῶς (: Τί ἄξιον ποῦ τὸ 'πες!).

οὐχ οὕτω θανεῖ,] Εἰς σοφόν τινα ἄγγλον δὲν ἤρεσέ ποτε τὸ ἀσύνδετον, καὶ διώρθ. 'οὐδ᾽ οὕτω θανεῖ'. Ἐσχάτως δ' ὁ Οὐέϊλ. ἐξέδωκε διορθῶν: 'οὐχ οὕτω δ᾽ ὀλεῖ'. Πλὴν τοῦ ὅτι τὸ 'ὀλεῖ' οὐδαμῶς ἁρμόζει ἐνταῦθα, ὅπου ὁ λόγος περὶ τοῦ εἴδους τοῦ θανάτου, ὁ 'δὲ' ἐξαφανίζει ὅλον τὸν ἀπειλητικὸν τόνον, ὃν παρέχει εἰς τὸν μέλλοντα τὸ ἀσύνδετον.

1046-50. *ὥσπερ σὺ σαυτῷ ... ἀνδρὶ δυστυχεῖ*.] Περὶ τοῦ τελευταίου 1050 λέγει ἓν Σχόλιον: 'ἐν πολλοῖς οὐ φέρεται οὗτος ὁ ἴαμβος'. Ἐὰν ἔν τισι κώδιξι παρελείφθη καὶ εἷς στίχος, οὐδὲν θαῦμα βέβαια. Ἀλλ' οἱ κριτικοί, οἱ νοθεύοντες τοὺς στίχους τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἄνευ τοιούτων μαρτυρίων, δὲν θ

ταχὺς γὰρ Ἅιδης ῥᾷστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ·
ἀλλ' ἐκ πατρῴας φυγὰς ἀλητεύων χθονὸς
ξένην ἐπ' αἶαν λυπρὸν ἀντλήσεις βίον·
μισθὸς γὰρ οὗτός ἐστιν ἀνδρὶ δυσσεβεῖ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οἴμοι, τί δράσεις; οὐδὲ μηνυτὴν χρόνον
δέξει καθ' ἡμῶν, ἀλλά μ' ἐξελᾷς χθονός;

πεισθῶσι βέβαιά ποτε ν' ἀθωώσωσι στίχον φέροντα ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοιοῦτον δυστύχημα. Τοὺς τὸν ἀφίνομεν, εἰ καὶ πᾶς ἀπρόληπτος ἀναγνώστης θὰ συνομολογήσῃ μὲ ἡμᾶς, ὅτι συμπληροῖ θαυμασίως τὴν ῥῆσιν τοῦ Θησέως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βέργκ. ἠθέτησε τὸν 1049, διότι ὁ Θησεὺς εἶπεν ἤδη τοιοῦτόν τι ἐν 897-8 (εἴδομεν δ' ὅτι κατὰ τοὺς ἡμετέρους κριτικοὺς ὁ ποιητὴς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπαναλάβῃ τὰ αὐτὰ πράγματα, οὔτε παρηλλαγμένα, οὔτε ἀπαράλλακτα, ἐπὶ ποινῇ ἀθετήσεως), ὁ Ναύκ. ἐξωβέλισε τὸ δίστιχον (1049-50) σὺν τούτῳ δὲ καὶ Κιρχ.[2], Οὐέϊλ. Βαρθ. Οὐεκλ. Ἀλλ' ἔμεναν ἀκόμη ἐν τῇ ῥήσει 4 στίχοι ἀνέπαφοι. Ἦλθεν ὁ Οὐέϊλ. καὶ τοὺς ἐξετίναξεν ὅπως τοὺς ἔπρεπε. Διώρθωσε τὸν 1045, καὶ μετέθεσεν ὅλους τοὺς ἄλλους (1045-47-48-46) οὕτως, ὥστε λίθος ἐπὶ λίθου δὲν ἔμεινε. Διατί δ' ὅλον τὸ κακὸν τοῦτο; Ἰδοὺ διὰ τί: Ὁ Φθορεύς, λέγει ὁ Οὐέϊλ., ἰδὼν ὅτι ὁ στ. 1045 ἐμπεριέχει ἐν τέλει ἓν 'οὕτω' καὶ ὁ 1048 ἐν ἀρχῇ ἓν 'ὥσπερ', τὸν μετετόπισε εἰς τὴν θέσιν 1046, διὰ νὰ φέρῃ εἰς ἐπικοινωνίαν τὰ ἀνταποδοτικὰ ἐπιρρήματα. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς μετατοπίσεως ταύτης ἔμενεν ἀτελὴς κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ ἔννοια, προσετέθη ὁ 1049, ἀναπλασθεὶς ἐκ τοῦ 898. Ἀκολούθως ἕτερός τις Φθορεὺς διασκεδάσεως χάριν (οὕτω) κατεσκεύασε καὶ τὸν 1050. Τί ν' ἀποκριθῇ τις πρὸς τοιαύτας φαντασιοκοπίας; Καὶ ὅμως ἀνενδοιάστως οὐ μόνον εἰσήγαγον τὴν μετάθεσιν εἰς τὸ κείμενον οἱ κατόπιν ἐκδόται Βαρθ. Οὐεκλ., ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα τῆς παρενθέσεως, δι' ὧν περιέβαλε τὸν 1046 (ἤτοι: 1047) ὁ Οὐέϊλ., συναισθανόμενος τὸ ὄχι ἀβίαστον οὐδὲ πλῆρες τοῦ νοήματος, ἀφήρεσαν αὐτοὶ ὑπερθεματίζοντες. Ἀφήκαμεν τὴν ῥῆσιν ὅπως εἶχε μὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ ἀπρόληπτος ἀναγνώστης πρὸς οὐδὲν οὐδαμοῦ θέλει προσκόψῃ.

1046. *ὥσπερ... νόμον·*] ἤτοι: καθ' ὃν νόμον προέτεινας σὺ εἰς σεαυτόν, εἰρωνικῶς καὶ ταῦτα, ὅπως καὶ τὰ ἐν τῷ προλαβόντι στίχῳ. Ἀναφέρεται δὲ προφανῶς ὁ στίχος εἰς τὰ ἀμέσως προλαβόντα (1043), ὅπως δηλοῖ αὐτὴ ἡ συνέπεια, ὄχι δὲ εἰς τὰ 1029, ὅπως ἀξιοῦσιν οἱ μετατοπισταὶ τῶν στίχων, ὅπερ πῶς εἶνε δυνατόν, ἀφ' οὗ ἐκεῖ μὲν ὁ Ἱππ. ἐξήνεγκεν ἐπομνὺς ἀράς, περὶ ὧν δὲν δύναται νὰ ῥηθῇ, ὅτι 'προὔθηκε νόμον', μάλιστα δὲ περὶ τῶν ἐν 1043;

1047. *δυστυχεῖ.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τῶν AEbc, ὅπου 'δυσσεβεῖ', ὅπερ καὶ προετίμησαν οἱ νεώτεροι ἐκδόται. Ὁ ταχὺς Ἅιδης (= *θάνατος*) εἶνε ῥᾷστος ('ἀντὶ τοῦ: ἥδιστος' ΣΧΟΛ.) ὄχι εἰς τὸν δυσσεβῆ, ἀλλ' εἰς τὸν δυστυχῆ. Καὶ ἦτο μὲν ὁ Ἱππόλ. κατὰ τὸν Θησ. δυσσεβής, ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο καὶ θὰ ἐπεζήτει οὗτος τὸν θάνατον, ἀλλ' ὄχι ἕνεκα τῆς δυσσεβείας, ἀλλὰ τῆς δυστυχίας, ἣν ἔμελλε νὰ ὑποστῇ ὅσονούπω ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ἥτις ἐπεκρέματο εἰς αὐτὸν ὡς ποινὴ τῆς κατὰ Θησέα φωραθείσης αὐτοῦ δυσσεβείας (ὅπερ καὶ λέγεται ἐν 1050, καθ' ὃ καὶ πιθανῶς μετέγραψε τῶν βιβλιογράφων τις τὸ ἐν 1047).

1049. *ἀντλήσεις*] ἴδ. εἰς 898.

1051. *μηνυτὴν... καθ' ἡμῶν,*] = *μάρτυρα καθ' ἡμῶν*, ἤτοι: καὶ δὲν θὰ

ΘΗΣΕΥΣ.

πέραν γε πόντου τερμόνων τ' Ἀτλαντικῶν,
εἴ πως δυναίμην· ὥς σὸν ἐχθαίρω κάρα.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐδ' ὅρκον οὐδὲ πίστιν οὐδὲ μάντεων
φήμας ἐλέγξας ἄκριτον ἐκβαλεῖς με γῆς;

ΘΗΣΕΥΣ.

ἡ δέλτος ἥδε κλῆρον οὐ δεδεγμένη
κατηγορεῖ σου πιστά· τοὺς δ' ὑπὲρ κάρα
φοιτῶντας ὄρνεις πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ θεοί, τί δῆτα τοὐμὸν οὐ λύω στόμα,
ὅστις γ' ὑφ' ὑμῶν, οὓς σέβω, διόλλυμαι;
οὐ δῆτα· πάντως οὐ πίθοιμ' ἂν οὕς με δεῖ,
μάτην δ' ἂν ὅρκους συγχέαιμ' οὓς ὤμοσα.

δεχθῆς ν' ἀφήσῃς νὰ καταμαρτυρήσῃ ἐναντίον μου ὁ χρόνος, ἀναβάλλων ἕως τότε τὴν ἀπόφασίν σου;

1053. *τερμόνων τ' Ἀτλ.*] Ἐν ἄλλοις 'καὶ τόπων Ἀτλ.' Ἴδ. εἰς 3, 746-7, πρβλ. Ἡρ. μ. 233.

1054. *δυναίμην· ὥς*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Ἄλδ. καὶ ἄλλων ἀντὶ τῆς οὐδένα νοῦν ἐχούσης κοινῆς 'δυναίμην, ὡς'. Ὁ Ματθ. ἑρμηνεύει ἐνταῦθα τὸ 'ὡς'=*ὅτι οὕτω*, ὁμοίως καὶ ὁ Βαρθ. =*οὕτω γάρ*, παραβάλλοντες ἀλλότρια τοῦ προκειμένου χωρία (1413, Ἀλκ. 1050, Ἰφ. Τ. 1180, Ἡρ. μ. 146, Ὀρ. 130), οἰκτρῶς δ' αὐτὰ παρερμηνεύοντες καὶ συγχέοντες. Εἶνε ἐσχάτως απόβλητος ἡ τοιαύτη τοῦ μορίου ἐκδοχή, ὡς συνδέσμου αἰτιολογικοῦ ἅμα καὶ ὡς τροπικοῦ ἐπιῤῥήματος. Οὔτε λέγεταί που οὔτε νὰ λεχθῇ ποτε οὕτω δύναται τὸ μόριον. Τὰ τοῦ Οὐεκλ. ἐκδεχομένου τὸ 'ὡς' κατὰ τὸ ἐν 845 'οἷον', ἤτοι ἐπιφωνηματικῶς, παρερχόμεθα ὡς ἀνάξια προσοχῆς. Θὰ ἦτο ἀληθῶς γελοῖον τὸ θέαμα καὶ ἄκουσμα πατρός, ὁποῖος ὁ Θησεύς, ἐπιφωνοῦντος ἐκ τῆς σκηνῆς: ὡς (=quam) *σὸν ἐχθαίρω κάρα*, ἤτοι: πόσον κτλ.! Τὸ 'ὥς' ἐνταῦθα εἶνε δεικτικὸν=*οὕτως* (πρβλ. εἰς Ἑκ. 441, 888 κλπ.), οὐδὲν ἄλλο· διὰ τοῦτο καὶ γραπτέον 'ὥς', ὅπως ἤδη οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδδ. μετὰ τοῦ Ἄλδου.

1056. *ἄκριτον*] Ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, ἤτοι: *ἄνευ δίκης, ἀδίκαστον*.

1057. *κλῆρον*] 'κλῆροι λέγονται τὰ σημεῖα τῆς πτήσεως τῶν οἰωνῶν, ἐξ ὧν οἱ μάντεις προλέγουσιν.' ΣΧΟΛ. Ἴδε καὶ εἰς Φοιν. 846.

1059. *πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω.*] Ἡ ἀρχὴ τῆς φράσεως ὁποία καὶ παρ' ἡμῖν: Νὰ μοῦ τὸν πῇς πολλὰ πολλὰ χαιρετίσματα, Νὰ μοῦ τὸν χαιρετᾷς κττ., ὅπερ σπουδαίως κυρίως λεγόμενον, κατήντησεν ἔπειτα εἰρωνικῶς παρῳδούμενον=*οὐδέν μοι μέλει αὐτοῦ*, ἀδιαφορῶ περὶ αὐτοῦ, ἢ καί: τὸν περιφρονῶ. Πρβλ. εἰς 113.

1061. *ὅστις*] ἴδ. εἰς Φοιν. 1001, κλπ.

ΘΗΣΕΥΣ.

οἴμοι· τὸ σεμνὸν ὥς μ᾽ ἀποκτείνει τὸ σόν.
οὐκ εἶ πατρῴας ἐκτὸς ὡς τάχιστα γῆς;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ποῖ δῆθ᾽ ὁ τλήμων τρέψομαι; τίνος ξένων
δόμους ἔσειμι τῇδ᾽ ἐπ᾽ αἰτίᾳ φυγών;

ΘΗΣΕΥΣ.

ὅστις γυναικῶν λυμεῶνας ἥδεται
ξένους κομίζων καὶ συνοικούρους κακῶν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

αἰαῖ· πρὸς ἧπαρ δακρύων τ᾽ ἐγγὺς τόδε,

1064. *οἴμοι... τὸ σόν*.] Τὸ ‘σεμνὸν’ ἐνταῦθα κατ᾽ ἀναφορὰν εἰς τὰ προλαβόντα 1060-3, ἤτοι: *ἱερῶς σεμνόν*, *ἅγιον*, καὶ τὸ ὅλον κατὰ τὰ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἡμῖν γνωριμώτερα: ἄχ, πῶς φουρκίζομαι, σὰν μοῦ κάμνεις ἔτσι τὸν ἁγιασμένον! Καὶ τὸ *ἀποκτείνω* λέγομεν ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου νοήματος, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἄλλων (οἷον: μὲ σκοτώνει τὸ γέλιο σου, μὲ σφάζει ἡ ματιά σου κττ. Καὶ αὐτὸ τὸ: φουρκίζομαι, ὅπερ κατ᾽ ἀναλογίαν μετεχειρίσθημεν ἐνταῦθα, εἶπεν ὁ Ἀριστοφ. Ἀχ. 125: ‘ταῦτα δῆτ᾽ οὐκ ἀγχόνη;’ ὅπερ ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς τῷ τῆς συνηθείας: δὲν εἶνε τώρα φούρκα αὐτά; ἤτοι: αὐτὰ τώρα δὲν εἶνε γιὰ νὰ φουρκισθῇ κανείς;). Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ κριτικοὶ ἀδυνατοῦντες νὰ κατανοήσωσι τὰς ἰδιωματικὰς ταύτας ὑπερβολὰς προσέκρουσαν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ὁ μὲν Κόβετος (πρὸ αὐτοῦ ἤδη ὁ Πιέρσων) διώρθου ‘ἀποκναίει’, ὅπερ ἀνάρμοστον ἐνταῦθα, ὁ δ᾽ Οὐέϊλ. ‘παρατείνει’, ὅπερ ἔτι χεῖρον.

1068-9. *ὅστις . . . κακῶν*.] Ἐν τῷ Α ‘συνοικουρούς’, ἐν δὲ τοῖς B*B* ‘σ(ξ)υνοικούρους’. Ἀλλ᾽ ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν παρερμηνεύθη (Σχολ. ‘ὅστις ἥδεται κομίζων τοὺς ξένους λυμεῶνας τῶν γυναικῶν καὶ συνεργάτας τῶν κακῶν’, ὧν οὐδὲν ἐν τῇ ῥήσει), ὅθεν ὁ μὲν Ἰακώψ. ‘λεχῶν’, ὅπερ οὐδὲν ἰᾶται, ὁ Μυσγρ. ‘καλῶν (γυναικῶν)’, ὅπερ ὁμοίως εἰς μάτην, ὁ δ᾽ Οὐέϊλ. ‘καλῶν’ (μετοχ. τοῦ ‘καλέω’), ὅπερ ἡ χειρίστη πασῶν, διότι χωρίζει τὸ ‘συνοικούρους’ ἀπὸ τοῦ ‘λυμεῶνας ξένους’. Πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατενοήθη ἡ ἁπλουστάτη αὕτη συνθήκη τῶν λέξεων: *ὅστις ἥδεται κομίζων ξένους καὶ συνοικούρους γυναικῶν κακῶν λυμεῶνας*, τῆς μὲν αἰτιατικῆς ‘λυμεῶνας’ δηλούσης τὸ ἀντικείμενον τοῦ ‘κομίζων’, τῶν δὲ ‘ξένους καὶ συνοικούρους’ κειμένων κατηγορηματικῶς, ἤτοι: ὅποιος ἀγαπᾷ νὰ κουβαλῇ σ᾽ τὸ σπίτι του γιὰ μουσαφίριδες καὶ συγκατοίκους γυναικῶν κακῶν παληανθρώπους. Εἰς δὲ τὸ ὅλον ὑπακουστέον, ἐννοεῖται, ἀπὸ κοινοῦ τά: *ἔσει δόμους τῶν ξένων (τούτου, ὅστις κτλ.)*.

1070. *αἰαῖ, πρὸς ἧπαρ . . . τόδε*,] Ἐπειδὴ ὁ Σοφ. Αἴ. 951 λέγει ‘χωρεῖ πρὸς ἧπαρ, οἶδα, γενναία δύη’, ὁ Αἰσχ. Ἀγ. 142 ‘πολλὰ γοῦν θιγγάνει πρὸς ἧπαρ’, καὶ 800 ‘δῆγμα δὲ λύπης ἐφ᾽ ἧπαρ προσικνεῖται’, ὁ Οὐαλκ. ἀπῄτει καὶ ἐδῶ ῥῆμα, ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ ‘αἰαῖ’ ἔγραφε διορθ. ‘χωρεῖ’ ἢ ‘θίγγει’ ἢ

εἰ δὴ κακός γε φαίνομαι δοκῶ τέ σοι.

ΘΗΣΕΥΣ.

τότε στενάζειν καὶ προγιγνώσκειν σ' ἐχρῆν,
ὅτ' εἰς πατρῴαν ἄλοχον ὑβρίζειν ἔτλης.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ δώματ', εἴθε φθέγμα γηρύσαισθέ μοι
καὶ μαρτυρήσαιτ' εἰ κακὸς πέφυκ' ἀνήρ.

ΘΗΣΕΥΣ.

εἰς τοὺς ἀφώνους μάρτυρας φεύγεις· σαφῶς
τὸ δ' ἔργον οὐ λέγον σε μηνύει κακόν.

'δύνει' μετὰ τοῦ Μυσγρ., ὁ δὲ Βώθ. καὶ Ἀρτ. 'παίει', καὶ ὁ Οὐεκλ. 'χρίμπτει', ἄνευ οὐδενὸς λόγου, διότι ἐνταῦθα ὑπάρχει τὸ γενικώτατον τῶν ῥημάτων τὸ 'ἔστιν', ἐξυπακουόμενον ἐπὶ τοῦ 'πρὸς ἧπαρ', ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ 'δακρύων τ' ἐγγύς'. (πρβλ. π.χ. Ῥήσ. 425 'λύπη πρὸς ἧπαρ δυσφορῶν ἐτειρόμην', ὅπου τὸ 'πρὸς ἧπαρ' τί ἄλλο δύναται, εἰμή: *πρὸς ἧπαρ οὔσῃ;*) Καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω δὲ μόνον χωρίων ὁ ἀναγνώστης βλέπει, ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχ. τὸ *ἧπαρ* ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἕδρα τῶν παθῶν, καὶ δὴ καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ἐντεῦθεν διεσώθη καὶ ἡ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ φράσις: Μοῦ ἔκοψε τὰ ἥπατα, μοῦ ἐκόπησαν τὰ ἥπατα, δὲν ἔχω ἥπατα κτλ. ἐπὶ σφοδρᾶς λύπης κττ., ταὐτὸν εἰπεῖν: πάγει νὰ μοῦ κοπῇ ἡ ζωή, πάγω ν' ἀποθάνω.

1071. *φαίνομαι δοκῶ τέ σοι.*] Ὀρθῶς παρέβαλεν ὁ Μυσγρ τὸ Ἀριστοτ. Ἠθ. Εὐθ. ϛ', 2 'τοῖς δὲ φαίνεται, κἂν μὴ δοκῇ· οὐ γὰρ ἐν ταὐτῷ τῆς ψυχῆς ἡ φαντασία καὶ ἡ δόξα', οὐδὲ πειστέον τῷ Ματθ. ἀξιοῦντι, ὅτι τὸ πῶς ὁ φιλόσοφος ἐξέλαβε τὴν λέξιν, δὲν εἶνε κανὼν ἰσχύων καὶ περὶ τοῖς παρὰ ποιηταῖς καὶ λογογράφοις χρήσεως, ὅπερ ἀληθεύει μόνον περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ὅρων κττ., ὄχι ὅμως καὶ περὶ ῥημάτων οὕτω κοινῶν καὶ παγχρήστων, ὡς τὸ *φαίνομαι* καὶ *δοκῶ,* ὧν τοῦ μὲν πρώτου ἡ πρὸς τὴν ὅρασιν, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ πρὸς τὸν νοῦν σχέσις, ἐὰν εἶνε τοῦ φιλοσόφου μελέτημα καὶ θεώρημα, δὲν παύει νὰ εἶνε διὰ τοῦτο καὶ τοῦ κοινοτάτου τῶν ἀνθρώπων αἴσθημα ἐναργέστατον. Ὁ νοῦς ἄρα ὅδε: ἀφ' οὗ (='εἰ', ἴδ. εἰς Ἑκ. 794) φαίνομαι βέβαια κακός, καὶ τὸ παραδέχεσαι σὺ ('δοκῶ τέ σοι'. Τὸ 'δοκῶ', καθ' ἡμᾶς, ἐτυμολογητέον ἐκ τοῦ *δέχ-ομαι*, ὅθεν καὶ 'δόκ-ιμος' μὲν ὁ: *δεκ-τός*, 'δοκῶ' δὲ = *δεκτὸς εἰμὶ ἢ γίνομαι ὡς τοιοῦτος ἢ τοιοῦτος*, ἄρα *ὁ ᾧ τις δοκεῖ* 'δέχ-εται' [ἢ *ἐκδέχεται* ἢ παραδέχεται, ὅπως μᾶλλον λέγομεν σήμερον] αὐτὸν ὡς τοιοῦτον).

1072. *καὶ προγιγνώσκειν*] ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 1070 τὸ 'τόδε', ἤτοι: τότε ἔπρεπε νὰ στενάζῃς καὶ νὰ τὰ συλλογίζεσαι πρὶν ἔλθουν. (Ἡ διόρθ. ἄρα τοῦ Μυσγρ. 'κἀπογιγνώσκειν' ματαία).

1076-7. *εἰς τοὺς ἀφώνους... κακόν.*] Ἐν Α 'ἀφθόγγους', ἀντὶ δὲ τοῦ 'σαφῶς' μόνον ἐν a 'σοφῶς' ('γράφεται καὶ σοφῶς, ἵν' ᾖ σοφιστικῶς καὶ τεχνικῶς' ΣΧΟΛ.), καὶ ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'τόδ'', ὁ Μαρκλ. 'τὸ δέ'. Τῶν ἐκδδ. ἄλλοι ἄλλως· ἀλλ' ἡ μόνη καθ' ἡμᾶς γνησία καὶ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ ἀνωτέρα, ἧς ὁ νοῦς σαφής: *εἰς τοὺς ἀφώνους μάρτ. φεύγεις* (τὸ γενικὸν *φεύγω* ἀντὶ τοῦ εἰδικωτέρου: *καταφεύγω*)· *τόδε τὸ ἔργον* (συνεκδοχικῶς τὸ *ἔργον* ἀντὶ τοῦ *ἐργάτου*, ἤτοι: *ὅδ' ὁ αὐτόχειρ νεκρός)*, *οὐ λέγον* (*οὐ λαλῶν,*

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

φεῦ·
εἴθ' ἦν ἐμαυτὸν προσβλέπειν ἐναντίον
στάνθ', ὡς ἐδάκρυσ' οἷα πάσχομεν κακά.

ΘΗΣΕΥΣ.

πολλῷ γε μᾶλλον σαυτὸν ἤσκησας σέβειν
ἢ τοὺς τεκόντας ὅσια δρᾶν, δίκαιος ὤν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ δυστάλαινα μῆτερ, ὦ πικραὶ γοναί·

ἤτοι: *ἄφωνος μάρτυς, ὅπως τὸν θέλεις*), *μηνύει σε σαφῶς (ὄντα) κακόν.*

1078-9. *εἴθ' ἦν... κακά.*] Ἡ ἔννοια τῶν λόγων τοῦ Ἱππολ. ἔμεινεν ἀκατάληπτος. Ὁ Σχολ. 'εἴθε δυνατὸν ἦν ἐμαυτὸν ἄλλον γενόμενον προσβλέψαι δακρύοντα καὶ κατιδεῖν ἐν ὁποίοις κακοῖς εἰμί. Τοῦτο δὲ λέγει διὰ τὸ μὴ τὸν Θησέα προσβλέποντα αὐτὸν οἰκτείρειν'. Καὶ τὰς μὲν λέξεις οὕτω περίπου καὶ οἱ νεώτεροι, πλὴν ὅτι ἔνιοι μὲν τὸ 'ὡς ἔκλαυσα' ἑρμηνεύουσιν ἀτόπως: *ὅτι κλαίω, ὡς δὴ κλαίω* κττ.· ὁ δὲ Βαρθ. ἔτι ἀτοπώτερον τὸ 'οἷα πάσχομεν' = *ὅτι τοιαῦτα πάσχομεν*, ἐν ᾧ τὸ μὲν πρῶτον = *ἵνα ἐδάκρυσα*, ὡς ὀρθῶς ἐκδέχονται ἄλλοι, τὸ δὲ 'οἷα πάσχομεν = *ἵνα ἐδάκρυσα βλέπων* (ἀπὸ κοινοῦ καὶ κατὰ ζεῦγμα ἐκ τοῦ 'προσβλέπειν', ἢ καὶ ἁπλῶς ἔξωθεν, κατὰ τὸ Τρῳάδ. 59, 'ἦ πού νιν... εἰς οἶκτον ἦλθες... κατηθαλωμένην', κατ' Ἕλμσλ. εἰς Μηδ. 880 = *εἰς οἶκτον ἦλθες ὁρῶν νιν κατηθαλωμένην) οἷα πάσχομεν κακά* (πρβλ. Ἑκ. 807 'οἴκτειρον ἡμᾶς, ὡς γραφεύς τ' ἀποσταθείς, ἰδοῦ με κἀνάθρησον οἷα πάσχομεν κακά'). Ἀλλ' ὁ νοῦς δὲν εἶνε ὁποῖος ὁ τοῦ ἐν Ἑκ. χωρίου, ὅπως ἀξιοῦσιν οἱ κριτικοί, ὧν τὰς ἰδιαιτέρας γνώμας συντομίας χάριν παρερχόμεθα, ἀλλὰ οὗτος: Ὁ Ἱππόλ. ἀπογνοὺς τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας μαρτυρίαν ἀπό τε τοῦ χοροῦ καὶ ἀπὸ πάντων, καταφεύγει εἰς τὰ 'δώματα' (1074-5), ἀλλ' ὁ Θησ. στρέφει δηκτικώτατα χλευάζων καὶ τοῦτο κατ' αὐτοῦ. Δὲν μένει ἄλλη μαρτυρία εἰμὴ αὐτοῦ τοῦ Ἱππολ.· ἀλλὰ τοῦτον ἥκιστα παντὸς ἄλλου πιστεύει ὁ πατήρ. Ἡ θέσις ἄρα τοῦ Ἱππολ. εἶνε ἀξία δακρύων. Ἀλλὰ τίς θὰ τὸν κλαύσῃ; Οὐδείς, ἀφ' οὗ διὰ νὰ τὸν συμπαθήσῃ καὶ δακρύσῃ, πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ μὴν μόνος αὐτὸς γνωρίζων τὴν ἀλήθειαν συμπάσχει. Ἰδοὺ πόθεν ὁρμώμενος λέγει ὅσα λέγει, ἅτινα ὅμως, ὅπως καὶ τὰ προλαβόντα, εἴτε μὴ ἐννοῶν εἴτε καὶ διαστρέφων ὁ Θησεὺς λέγει τὰ ἑπόμενα, πλήρη καὶ ταῦτα χολῆς καὶ πικρίας. Ὅλος ὁ διάλογος εἶνε ἀριστούργημα ψυχολογικῆς καὶ διαλεκτικῆς τέχνης καὶ δεινότητος.

1080-1. *σέβειν*] κυρίως ἐπὶ τῶν θεῶν λεγόμενον, ὁ Θησεὺς ἀναφέρει εἰς τὸν Ἱππόλ., ὡς θεοποιοῦντα ἑαυτὸν ἕνεκα τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καὶ οἰήσεως· τὸ δὲ 'ὅσια δρᾶν', διότι, ὡς πιστεύει, ἀνόσια αὐτὸν ἔδρασε. Τὸ δὲ 'δίκαιος ὤν', ὄχι: *δίκαιος ὢν* (*δρᾶν τοῦτο*), ἤτοι: *ὀφείλων δρᾶν τοῦτο*, ὡς οἱ κριτ., ἀλλ' ἀπολύτως: 'ὢν δίκαιος, ὡς αὐτὸς λέγεις' (ΣΧΟΛ.), εἰρωνικῶς καὶ τοῦτο λεγόμενον.

1082. *ὦ δυστάλ... γοναί·*] Ἀλγεινοτάτη πασῶν ἡ πρὸς τὴν μὴ ὑπάρχουσαν μητέρα ἀναφώνησις τοῦ Ἱππολ., ἀλλὰ καὶ ἡ μάλιστα πασῶν ἱκανὴ νὰ

μηδείς ποτ' εἴη τῶν ἐμῶν φίλων νόθος.

ΘΗΣΕΥΣ.

οὐχ ἕλξετ' αὐτόν, δμῶες; οὐκ ἀκούετε
πάλαι ξενοῦσθαι τόνδε προυννέποντά με;

ἐξοργίσῃ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τὸν Θησ., ὅπως καὶ συνέβη.

1083. *μηδείς ... νόθος.*] Ἔτι πικρότερον καὶ ἀμεσώτερον πρὸς τὸν Θησέα κατευθυνθὲν τὸ βέλος.

1084. *οὐχ ἕλξετ'*] Ἴδ. εἰς 498-9, καὶ 213.

1084-5. *οὐκ ἀκούετε ... προυννέποντά με;*] Καὶ ταῦτα παρερμηνεύονται ἀνέκαθεν. Ὁ Σχολ. 'πάλαι ξενοῦσθαι: ἐκβάλλειν καὶ ἀποξενοῦν', οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι, τοῦ Οὐέϊλ. ἑρμηνεύοντος κατὰ τὸ ἕτερον σχόλιον: 'ἐπὶ ξένης γῆς διατρίβειν, ξένος ἀντὶ πολίτου γίνεσθαι. ἔστι δὲ Ἀττικόν'. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οὐδέποτε οὐδαμοῦ σημαίνει τὸ *ξενοῦμαι*· τὴν δὲ δευτέραν χρῆσιν ἔχει μὲν τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ πότε, εἴτε 'πάλαι' εἴτε ἔναγχος, εἶπεν ὁ Θησεύς, ὅτι ὁ Ἱππόλ. ἀπὸ πολλοῦ ἔπαυσε νὰ εἶνε πολίτης καὶ ἔγεινε ξένος, ὅπως θέλει ὁ Οὐέϊλ.; Ποίαν δὲ χώραν θὰ εἶχεν ἐνταῦθα τοιοῦτος λόγος, ὅστις, ἐὰν πράγματι ἐλέγετο, ἔπρεπε νὰ ἐξενεχθῇ διὰ τοῦ παρακειμένου 'ἐξενῶσθαι', καὶ ὄχι τοῦ ἐνεστ. 'ξενοῦσθαι'; Τὸ τοῦ Σχολ. 'ἀττικὸν' σημαίνει ἓν καὶ μόνον, ὅτι οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον 'ξενοῦμαι', ὅπου οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἔλεγον 'ξενίζομαι' (πρβλ. Μοῖρ.: 'ἐξενώθησαν, Ἀττικῶς,... ἐξενίσθησαν ... Ἑλληνικῶς'), ὅπερ ἄλλως ψευδές, ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν Ἀττικιστῶν, διότι οὐ μόνον *ξενοῦμαι* ἀλλὰ καὶ *ξενίζομαι* λέγουσιν οἱ Ἀττικοί, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Εὐριπίδου ἐξαιρουμένου (Ἀλκ. 838, 1032). Καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἄρα ῥήσει τὸ 'ξενοῦσθαι' σημαίνει: *ξενίζεσθαι*· λέγει δὲ τοῦτο ὁ Θησεύς, ἵν' ἀποκρούσῃ χλευαστικῶς τὸ πικρὸν παράπονον τοῦ Ἱππολ., ὑπαινιχθέντος (1083) ὅτι εἶνε 'νόθος', ἤτοι ξένος παντὸς κληρονομικοῦ δικαιώματος, ξένος τῆς οἰκίας, καὶ δὴ αὐτὸ τοῦτο 'ξένος' καλούμενος, ἐὰν ἦτο πρὸς πατρὸς νόθος (*Hermann*' Staatsalterth. §, 118, 1), ὅπως καὶ οἱ πρὸς μητρὸς νόθοι ἐκαλοῦντο 'μητρόξενοι'. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ 'ξενοῦσθαι' καὶ τὸ 'προυννέποντα' ἑρμηνεύεται: *ἐπιτάσσοντα*, ἐν ᾧ οὐδαμοῦ τὸ ῥῆμα ἔχει τὴν χρῆσιν ταύτην, καὶ ἡ ὅλη δὲ τῶν λέξεων συνθήκη, μάλιστα δὲ τῶν ἀντωνυμιῶν (οὕτω π. χ. μεταγενέστερός τις κώδ. Φλωρεντ. καὶ ὁ Λάσκαρ. 'τῷδε προυννέποντά με'), παρεξελήφθη, καὶ ἠφανίσθη τὸ νόημα, ἔχον οὕτως: *οὐκ ἀκούετε τόνδε* (=*τὸν Ἱππόλ.* κατὰ τὸ Σοφ. Φιλ. 614 καὶ 'ταῦθ' ὅπως ἤκουσ' ὁ Λαέρτου τόκος τὸν μάντιν εἰπόντα', κττ.) *πάλαι προυννέποντα* (= *ἀναφανδὸν λέγοντά*) *με* (=*μοί*, κατὰ τὸ Ἡρ. μ. 963 'πατὴρ δέ νιν ἐννέπει τάδε' κττ.) *ξενοῦσθαι* (=*ξενίζεσθαι, ξένον εἶναι*, ἐν τῷδε τῷ οἴκῳ δηλονότι, ὡς νόθον); Τὸ δὲ 'πάλαι'; 'ἡ Ἀτθίς, πάλαι οἶδε λέγειν, οὐ μόνον τὸ ἀφ' ἱκανοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸ ὥρας, ἢ καὶ στιγμῆς'. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 677, 24, πρβλ. καὶ 'τὸ ἤδη λέγειν εἰώθασι πάλαι' ΦΩΤ. ἐν λ. *πάλαι*, κλπ.). Παρέβαλον ταῦτα πρὸς βεβαίωσιν τῆς χρήσεως τοῦ ἐπιῤῥήματος, ὄχι καὶ πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς. Τὸ *πάλαι* πανταχοῦ καὶ πάντοτε σημαίνει *πάλαι*, ἀλλ' ὅπως τῶν τοπικῶν (πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 325) οὕτω καὶ τῶν χρονικῶν γενικῶν λέξεων ἡ ἔννοια εἶνε σχετική, ἤτοι ἐλαστική, ὅθεν καὶ τοῦ *πάλαι* γίνεται χρῆσις καὶ ἐπὶ τοῦ 'πρὸ ὥρας ἢ καὶ στιγμῆς', ἀλλ' ὄχι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἐπὶ δεινολογίᾳ διὰ πάθος ἢ ἦθός τι τοῦ λαλοῦντος, ἐξ ἀνυπομονησίας ἢ ὀργῆς κττ. φανταζομένου μεγάλα τὰ μικρά. Συναπτέον δὲ τὸ 'πάλαι' τῷ 'προυννέποντα'. Τὸ νόημα μὲ ἄλλας λέξεις εἶνε τοῦτο: δὲν τὸν ἀκοῦτε ποῦ μὲ λέγει κατὰ πρόσωπον τόση ὥρα τώρα πῶς εἶνε ξένος

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

κλαίων τις αὐτῶν ἄρ᾽ ἐμοῦ τεθίξεται·
σὺ δ᾽ αὐτός, εἴ σοι θυμός, ἐξώθει χθονός.

ΘΗΣΕΥΣ.

δράσω τάδ᾽, εἰ μὴ τοῖς ἐμοῖς πείσει λόγοις·
οὐ γάρ τις οἶκτος σῆς μ᾽ ὑπέρχεται φυγῆς.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ἄραρεν, ὡς ἔοικεν· ὦ τάλας ἐγώ·
ὡς οἶδα μὲν ταῦτ᾽, οἶδα δ᾽ οὐχ ὅπως φράσω.
ὦ φιλτάτη μοι δαιμόνων Λητοῦς κόρη
σύνθακε συγκύναγε, φευξούμεσθα δὴ
κλεινὰς Ἀθήνας. ἀλλὰ χαίρετ᾽, ὦ πόλις
καὶ γαῖ᾽ Ἐρεχθέως· ὦ πέδον Τροιζήνιον,
ὡς ἐγκαθηβᾶν πόλλ᾽ ἔχεις εὐδαίμονα,
χαῖρ᾽· ὕστατον γάρ σ᾽ εἰσορῶν προσφθέγγομαι.
ἴτ᾽, ὦ νέοι μοι τῆσδε γῆς ὁμήλικες,

(='νόθος'); Τί τὸν φυλᾶτε καὶ δὲν τὸν πετᾶτε ἔξω; Ταῦτα δὲ πάντοτε, ὅπως καὶ τὰ πρίν, μετὰ σαρκαστικῆς πικρίας καὶ χλεύης, ἅμα δὲ καὶ ὀργῆς, ὅτι ἐκεῖνος, ὃν νηπιόθεν ὡς γνήσιον καὶ φίλτατον υἱὸν ἀνέθρεψε παρ᾽ ἑαυτῷ, ἐτόλμησε νὰ ὑπαινιχθῇ ἀγνωμονῶν, ὅτι τὸ νόθον εἶνε ἡ αἰτία τῆς κατ᾽ αὐτοῦ ὀργῆς τοῦ πατρός.

1086. *κλαίων*] Ἀπειλητικῶς, ὡς καὶ τὸ 'οὐ χαίρων' καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτον, ἤτοι *οὐκ ἀτιμωρητεί*.

τεθίξεται·] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Λ, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'γε θίξεται', ὡς τὸ μόνον ὀρθόν. Οὔτε ὁ 'γὲ' ἔχει τὸν τόπον του ἐδῶ, καὶ ὁ μετ᾽ ὀλίγον μέλλων ἁρμόζει ἄριστα, διότι πρῶτον βέβαια θὰ ἐγγίσῃ τὸν Ἱππ. ὁ δμώς, καὶ ἔπειτα θὰ κλαύσῃ (*τεθίξεται=ἔσται ἡμμένος*). Τὰ δ' Ἀνδρ. 758 'κλαίων ἄρα ψαύσει', Ἡρακλ. 270 'κλαίων ἄρ᾽ ὄψει τῶνδε' κλπ. ἅπερ παραβάλλει ὁ Βαρθ. γράφων: 'γε θίξεται', οὐδὲν ἀποδεικνύουσι, διότι ὁ σχηματισμὸς τοῦ μετ᾽ ὀλίγον μέλλοντος δὲν εἶνε, ὡς γνωστόν, δυνατὸς ἢ ἐν χρήσει ἐπὶ πάντων τῶν ῥημάτων, ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς ἐπὶ τούτων ἀρκεῖται ἐξ ἀνάγκης εἰς φράσιν λιτοτέραν καὶ ἧττον ἀκριβῆ. Ἄλλως 'οὐχ ὡς ἀντιτείνων λέγει, ἀλλ' ὡς ἐξ ἐλευθέρας χειρὸς ὠθεῖσθαι βουλόμενος.' ΣΧΟΛ.

1090. '*ἄραρεν*,] ... παγίως δέδοκται ἢ κέκριται.' ΗΣΥΧ.

1091. ὡς] αἰτιολογικὸν τοῦ 'ὦ τάλ. ἐγώ'.

ταῦτ᾽] Ὁ πληθυντ. διὰ τὸ ἀόριστον, τοῦτο δ' ἐξ ἀνάγκης τοῦ ὅρκου.

1094. *χαίρετ᾽, ὦ*] ἐκ διορθ. Πόρσων, ἀντὶ τοῦ 'χαιρέτω'.

1096. '*ἐγκαθηβᾶν*] δὲ ἐννεάσαι, ἡβητὰς τρέφειν, διὰ τὸ ἔχειν τόπους εἰς τὸ ἡβᾶν ἐπιτηδείους, ὅθεν καὶ ἡβητήρια τὰ γυμνάσια.' ΣΧΟΛ.

προσείπαθ' ἡμᾶς καὶ προπέμψατε χθονός·
ὡς οὔποτ' ἄλλον ἄνδρα σωφρονέστερον
ὄψεσθε, κεἰ μὴ ταῦτ' ἐμῷ δοκεῖ πατρί.

ΧΟΡΟΣ.

ἦ μέγα μοι τὰ θεῶν μελεδήμαθ', ὅταν φρένας ἔλθῃ, στρ. α'.
λύπας παραιρεῖ· ξύνεσιν δέ τιν' ἐλπίδι κεύθων
λείπομαι ἔν τε τύχαις θνατῶν καὶ ἐν ἔργμασι λεύσσων·
ἄλλα γὰρ ἄλλοθεν ἀμείβεται,
μετὰ δ' ἵσταται ἀνδράσιν αἰὼν
πολυπλάνητος αἰεί.
εἴθε μοι εὐξαμένᾳ θεόθεν τάδε μοῖρα παράσχοι, ἀντ. α'.
τύχαν μετ' ὄλβου καὶ ἀκήρατον ἄλγεσι θυμόν·
δόξα δὲ μήτ' ἀτρεκὴς μήτ' αὖ παράσημος ἐνείη,

1100. *ὡς*] αἰτιολογικόν τῶν 1099.

1102-4. *ἦ μέγα... παραιρεῖ·*] 'Γυναῖκες μέν εἰσιν αἱ τοῦ χοροῦ, μεταφέρει δὲ τὸ πρόσωπον ἐφ' ἑαυτοῦ ὁ ποιητής, καταλιπὼν τὰ χορικὰ πρόσωπα· μετοχαῖς γὰρ ἀρσενικαῖς κέχρηται.' ΣΧΟΛ. (Πρβλ. Πολυδ. δ', 111 '... ἕν τι καὶ ἡ παράβασις ... τραγικὸν δὲ οὐκ ἔστιν· ἀλλ' Εὐριπίδης ... ἐν μέν γε τῇ Δανάῃ τὸν χορὸν ... ὑπὲρ αὐτοῦ τι ποιήσας παρᾴδειν, ἐκλαθόμενος ὡς ἄνδρας λέγειν ἐποίησε τῷ σχήματι τῆς λέξεως τὰς γυναῖκας.', καὶ Ἑλέν. 1630, καὶ Ἰφ. Τ. 454), Καὶ τὸ μὲν 'μέγα' σύναπτε τῷ 'λύπας' (=*λύπης*) διὰ τὸ 'παραιρεῖ', (πρβλ. Ἑκ. 591, κλπ.) ἤτοι: *μέγα (μέρος τῆς) λύπης ἀφαιρεῖ λανθάνουσα* (='παραιρεῖ'), κοινῶς: διασκεδάζει· τοῦ δὲ 'τὰ θεῶν μελεδ.' ἐκδέχου τὴν γενικὴν ἐνεργητικῶς: 'Ὁπηνίκα μοι τὰ τῶν θεῶν προνοήματα καὶ αἱ διοικήσεις, καθ' ἃς τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστατοῦσι πραγμάτων περὶ τὴν ἐμὴν διάνοιαν γένωνται καὶ ἀνασκοπήσω αὐτά, μέγα μέρος τῆς λύπης ἀφαιροῦμαι, πρόνοιαν νομίζων εἶναι τὴν δικαίως τὰ ἀνθρώπινα οἰκονομοῦσαν.' ΣΧΟΛ.

1105-6. *ξύνεσιν...λεύσσων*]=*ἐλπίζων* (='ἐλπίδι κεύθων') *δὲ ξύνεσίν τινα* (ἤτοι: νοῦν τινα θεῖον, ἢ πρόνοιαν), *λείπομαι* (ἀπὸ κοινοῦ: *τῆς ἐλπίδος*) *ἐμβλέπων ταῖς τε τύχαις καὶ τοῖς ἔργοις τῶν θνητῶν.*

1108. *ἄλλα... ἀμ.*] *ἄλλην γὰρ ἐξ ἄλλων μεταλλαγὴν λαμβάνουσι.*

1109-10. *μετὰ δ'... αἰεί.*]=*μεθίσταται δὲ τοῖς ἀνθρώποις ὁ βίος πολυπλάνητος ἀεὶ (ὤν)*, ἤτοι: *ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος οὐ μένει σταθερὸς καὶ βέβαιος.*

1111-4. *εἴθε μοι εὐξ... θυμόν·*]=*εἴθε μοι εὐξαμένᾳ παράσχοι ἡ μοῖρα ἐκ θεῶν τάδε: εὐτυχίαν μετ' εὐπορίας* ('ὄλβου') *καὶ ἀκήρατον ἄλγεσι* (*ἀβλαβῆ ἐκ τῶν θλίψεων*) *θυμὸν* (*καρδίαν*).

1115. *δόξα κτλ.*] ἐνταῦθα ὄχι ἐπὶ τῆς κοινῆς ἐκδοχῆς, ὥς τις τῶν Σχολ., ἀλλὰ=*δοξασία, γνώμη* (ἠθική), ἤτοι: μήτε μὲ πάρα πολλὴν ἀκρίβειαν ('ἀτρεκὴς') νὰ παίρνω τὰ πράγματα, μήτε πάλιν πάρα πολὺ στραβὰ ('παράσημος' κυρίως=*κίβδηλος* ἐπὶ νομισμάτων), μήτε νὰ τὰ ψιλοεξετάζω, μήτε νὰ πάσχω παχυλὴν αὐτῶν ἄγνοιαν.

ῥάδια δ' ἤθεα. τὸν αὔριον
μεταβαλλομένα χρόνον αἰεὶ
βίον συνευτυχοίην.
οὐκέτι γὰρ καθαρὰν φρέν' ἔχω παρὰ δ' ἐλπίδ' ἃ λεύσσω, στρ. ϛ'.
ἐπεὶ τὸν Ἑλλανίας 1121
φανερώτατον ἀστέρ' Ἀθάνασ'

1116-9 *ῥάδια...συνευτυχοίην.*] Τὸ 'ῥάδια δ' ἤθεα' ἔν τε τοῖς βιϐλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. ἀπὸ μὲν τῶν ἡγουμένων διαστίζεται δι' ἄνω τελείας, ἑνοῦται δ' ἀδιαστίκτως πρὸς τὰ ἑπόμενα· ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία τότε ἀποϐαίνει ἀδύνατος, διότι τοῦ 'ῥάδια ἤθεα' ἀποδιδομένου εἰς τὸ 'μεταϐαλλομένα', τὸ 'βίον' μένει ἀσύντακτον, διὸ καὶ ἐν μὲν B φέρεται 'βίῳ', ὅπερ καὶ ἐξέδωκάν τινες, ὁ δ' Ἀρτ. διώρθ. 'βίου', (ἐκδεχόμενος τὸ 'τὸν αὔριον χρόνον βίου' = τὸν ὀλίγον χρόνον τοῦ βίου, ὅπως καὶ ὁ Μυσγρ. 'τὸν ὥριον' ἀντὶ τοῦ 'τὸν αὔριον', ἅπερ πάντα ἀπόϐλητα)· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ 'συνευτυχοίην' ἀπήρεσεν, ὁ μὲν Ἑρουέρδ. κατ' Οὐαλκ. 'διευτυχοίην', ὁ δ' Οὐεϊλ.[2] 'βίοτον εὐτυχοίην', ἀξιῶν ὅτι ἐν 1110 ὑπάρχει τρίϐραχυς, ὅπερ μόνον ἐκ τῆς διορθώσεώς του ἀποδεικνύεται, ὄχι ἐκ τῆς παρ' Εὐριπ. χρήσεως. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ ῥῆσις δι' ὃν προείπομεν λόγον μένει ἀκατάληπτος. Ἡ στίξις, ἣν εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον, διορθώνει τὰ πάντα. Τὸ μὲν 'ῥάδια δ' ἤθεα' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ἐνείη' ἄριστα, τὸ δ' ἀσύνδετον χρησιμεύει εἰς τὴν ζωηροτέραν ἐκφορὰν τῆς ἐννοίας, διότι ὁ Χορὸς δὲν πρεσϐεύει κατὰ βάθος ἀκριϐῶς ὅ,τι λέγει, ὑπερϐάλλει δὲ τὴν τοῦ 'ῥάδια ἤθεα' ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπεξήγησιν ἐξ ἀγανακτήσεως δι' ὅσα πάσχει ὁ Ἱππόλυτος. Τούτου ἕνεκα ἐνταῦθα μὲν τὸ ἀσύνδετον, ἐν δὲ 1119 κέξ. ὁ 'γάρ'. Ἡ δὲ συνθήκη τῶν λέξεων αὕτη: *ἀεὶ μεταβαλλομένα βίον* (= *μεταβάλλουσα τὸν βίον μου*) *τὸν αὔριον χρόνον* (= τὴν ἐπαύριον, ἤτοι: ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, πρϐλ. Ἡρακλ. 505 'ἐξ ἡμέρας εἰς νύκτας μὴ λυπούμενοι') *συνευτυχοίην* (τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸν Σχολ. ἢ μᾶλλον καθ' ἡμᾶς: *ταῖς ἀεὶ μεταβολαῖς ταύταις τοῦ βίου*). Τὸ δόγμα ἠθικῶς ἀπόϐλητον, ἀλλὰ τούτου ἕνεκα καὶ τὰ ἑπόμενα:

1120. *οὐκέτι γὰρ... λεύσσω,*] Ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς βιϐλ. 'παρ' ἐλπίδα λεύσσων' AEc, 'παρὰ δ' ἐλπίδα λεύσω' B*B*, 'παρὰ δ' ἐλπίδα λεύσσων' C*C*d ὁ Ἀρτ. 'τὰ παρ' ἐλπίδα λεύσσων', ὅπερ καὶ ἅπαντες οἱ νεώτεροι ἐκδδ. Ἔγραψα 'παρ' ἐλπίδ' ἅ', καὶ ἕκαστος βλέπει, ἡ ἡμετέρα γραφὴ οὐ μόνον παλαιογραφικῶς εἶνε πιστοτέρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νοήματος ἐπαρκεῖ πληρέστατα: *οὐκέτι γὰρ καθαρὰν* ('ἀτάραχον' ΣΧΟΛ.) *φρένα ἔχω, παρ' ἐλπίδα δ'* (*ἐστίν*, ἤ: *βαίνει*, πρϐλ. Ὀρ. 977 'λεύσσεθ' ὡς παρ' ἐλπίδας μοῖρα βαίνει') *ἃ λεύσσω*. Τὸ μὲν 'τὰ παρ' ἐλπίδα' = *τὰ ἀνέλπιστα*, ὅπερ γενικὸν καὶ ἀόριστον, οὐδαμῶς ἐπαρκεῖ εἰς τὰ συμφραζόμενα, τὸ δὲ 'παρὰ ... ἐλπίδα' (= *παρὰ τὴν ἐλπίδα*) ἀναφέρεται εἰς τὴν περὶ θείας προνοίας ἐλπίδα, περὶ ἧς προεῖπεν ἐν 1105, ὅπερ καὶ ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα τῶν νοημάτων ἡ ἀκολουθία.

1123. *Ἀθάνασ'*] Ἐν τοῖς βιϐλ. 'Ἀθάνας' B*B*, 'Ἀθήναις' Ab, 'Ἀθήνας' B κλπ. Ἐν ταῖς ἐκδδ. 'Ἀθάνας'. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς οὐδὲν ἀνεκτὸν νόημα κατώρθωσε νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς γραφῆς ('τὸν τῆς Ἑλληνίδος γῆς... τὸν ἐπιφανέστατον τῆς Ἀττικῆς...' ΣΧΟΛ., ἅπερ ἀπόϐλητα· 'ἀστέρα τῆς παρ' Ἕλλησιν Ἀθηνᾶς, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν, διάδηλον ἐν Ἀθήναις, αἳ παρονομάζονται τῇ Ἀθηνᾷ.' ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 388, 49, ὅπερ οὐχ

εἴδομεν εἴδομεν ἐκ πατρὸς ὀργᾶς
ἄλλαν ἐπ' αἶαν ἱέμενον.
ὦ ψάμαθοι πολιήτιδος ἀκτᾶς
δρυμός τ' ὄρειος, ὅθι κυνῶν
ὠκυπόδων μέτα θῆρας ἔναιρεν

ἧττον αὐθαίρετον, διότι οὐδένα λόγον ἔχει ἡ ἐπίκλησις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀθηνᾶς 'Ἑλλανίας· τῶν δὲ νεωτέρων οἱ μὲν κατὰ ταῦτα: *τὸν ἀστέρα τῶν Ἑλληνικῶν Ἀθηνῶν* [''Ἀθάνας' = Ἀθήνας = Ἀθηνῶν] οἱ δὲ: *τὸν ἀστέρα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀθηνᾶς*· ὁ δ' Οὐέϊλ.: 'τὸν Ἑλλανίας (γᾶς) φαν. ἀστέρ' Ἀθήνας' = *τὸν ἀστέρα τῶν Ἀθηνῶν, τὸν λαμπρότατον τῆς Ἑλλάδος*, ὅπερ ἀντιμάχεται πρὸς πάντα κανόνα συντάξεως). Ὁ Ἀρτ. ἀντὶ τοῦ ''Ἀθάνας' ἐξέδωκε διορθ. 'γαίας', ὅπερ συνεξέδωκαν καὶ ὁ Βαρθ. καὶ Οὐεκλ., ὅπερ ὅμως αὐθαίρετον. Καὶ τὸ μὲν ''Ἑλλανίας', ὅπερ καθ' Ἀρτ. ἄνευ τοῦ 'χθὼν' ἢ 'γαῖα', κειμένου ἢ ἀπὸ κοινοῦ νοουμένου, δὲν λέγεται ἀντὶ τοῦ: *Ἑλλάς*, εἶπεν ἤδη ὁ Εὐρ. ἐν Ἑλ. 1147 'καὶ ἰαχὴ σὴ καθ' Ἑλλανίαν' (= *καθ' Ἑλλάδα*), Ἡρ. μ. 411 'τίν' οὐκ ἀφ' Ἑλλανίας κλπ.', τὸ δὲ ''Ἀθάνας' καθ' ἡμᾶς παρεφθάρη ἐκ τοῦ ''Ἀθάνασ'' δωρ. = *Ἀθήνησι* (πρβλ. Ἀριστ. Ἀχαρν. 900, ὅπου τὸ λῆμμα τοῦ Σχολ. ἔχει ὁμοίως ''Ἀθάνας', ὅπως καὶ ἐνταῦθα, καὶ ὅπου ὀρθῶς οἱ περὶ Ἕλμσλ. ἀνέγνωσαν ''Ἀθάνασ'' δωρ. = *Ἀθήνησι*). Διὰ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ὁ νοῦς τῶν ἀδιανοήτων τέως λέξεων ἀποβαίνει πρόδηλος, καὶ τὸ νόημα τῆς ὅλης ῥήσεως 1120-5 ἔσται τοῦτο: *ἐπεὶ εἴδομεν τὸν φαεινότατον* (= 'φανερώτατον') *ἐν Ἀθήναις* (= ''Ἀθάνασ'' = *Ἀθήνησιν*) *ἀστέρα (τῆς) Ἑλλάδος* (= ''Ἑλλανίας') *ἐκ πατρὸς ὀργᾶς ἐπ' ἄλλην γῆν ἱέμενον* (= *ὁρμῶντα*, ὄχι: *ἐκπεμπόμενον*, ὅπως κοινῶς ἑρμηνεύεται τό: 'ἱέμενον' ἀνελληνίστως).

1125. *ἱέμενον*.] ἑρμηνεύεται: *πεμπόμενον*· οὐ μόνον δ' ἀνάρμοστον τοῦτο (ἀνεκτὸν θὰ ἦτο: *ἀποπεμπόμενον*), ἀλλὰ καὶ τὸ *ἵεμαι* οὐδέποτε λαμβάνεται παθητικῶς = *πέμπομαι*, σημαίνει δὲ μόνον *ἐπιθυμῶ*, ἐνίοτε δὲ καί: *ὁρμῇ φέρομαι, ὁρμῶ(μαι)*, ὅπερ καὶ μόνον ἐνταῦθα ἁρμόζει· ἐκτὸς ἐὰν γράψωμεν: *ἰέμενον* (παρὰ τὸ *εἶμι*), ὅπως καὶ ὁ Βώθ. ἐξέδωκε διὰ τὸ μέτρον (διότι τὸ ι τοῦ μὲν ψιλουμένου εἶνε φύσει βραχὺ τοῦ δὲ δασυνομένου, μακρὸν ὂν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, συστέλλεται ποιητικῇ ἀδείᾳ ἐπὶ τὸ ἐπικώτερον), ὅτε καὶ ἡ ἔννοια = *ἀπιών, ἀπερχόμενος*, ἔτι μᾶλλον ἁρμόζουσα. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ νεώτεροι ἀρνοῦνται τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης παρὰ τὸ *εἶμι* μετοχῆς, ὁ λόγος θ' ἀπῄτει μακρὸν λόγον, ὃν διὰ τὸ σύντομον παρεκκλίνομεν.

1126. *πολιήτιδος*] Ὁ Σχολ. καὶ Εὐστάθ. Ἰλ. 357, 9: *λευκῆς*, ἐτυμολογοῦντες τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ 'πολιός', κακῶς· ὀρθῶς δ' ὁ Οὐαλκ. ὡς θηλ. τοῦ Ὁμηρ. 'πολιήτης' = *πολίτης*, ἤτοι: *τῆς πολίτιδος* (= *τῆς παρὰ τὴν πόλιν*, τὴν Τροιζῆνα) *ἀκτῆς*.

1127. *δρυμός τ' ὄρειος*,] Ἐκ διορθ. Μουσούρου ἀντὶ τοῦ 'ὦ δρυμὸς ὄρειος' Abcd*BC*, 'ὦ δρυμοὶ ὄρειος' E, 'ὦ δρυμὸς ὄριος' C.

1129. *ὠκυπόδων μέτα θῆρας ἔναιρεν*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'ὠκυπόδων ἐπέβας' (ABCEcd, 'ἐπέβα' BC) θεᾶς μέτα θῆρας ἐναίρων'. Τὸ 'θεᾶς', μετρικῶς τε καὶ κατὰ νόημα ἡμαρτημένον, ὀρθῶς ἐξωβέλισεν ὡς γλώσσημα ὁ Βρύγκ., ὅπως καὶ τὸ ἐν τῷ ἀντιστροφ. 1140 'λέχη', ἐλλεῖπον ἀπὸ τῶν Ac, καὶ προδήλως παρέμβλητον ὡς οὐδένα ἔχον νοῦν, ὁ δὲ Βλομφεὶλδ. καὶ Ἕλμσλ. ἐξέβαλον καὶ τὸ 'ἐπέβας', ὅπερ παρενέβαλέ τις παρεκλαβὼν ἴσως τὸ 'ὠκυπόδων' ὡς ἵππων

Δίκτυνναν ἀμφὶ σεμνάν.
οὐκέτι συζυγίαν πώλων Ἐνετᾶν ἐπιβάσει ἀντ. δ'.
τὸν ἀμφὶ Λίμνας τρόχον
κατέχων ποδὶ γυμνάδας ἵππους.

ἐπίθετον, τρέψαντες τὸ 'ἐναίρων' εἰς 'ἔναιρεν', καὶ οὕτως ἡ γραφὴ αὕτη ἐγκατεστάθη ἐν ταῖς ἐκδδ. εὐλόγως ὡς κοινή, διότι τὰ τῶν βιβλ. ἀναντιρρήτως ἐφθαρμένα, ὡς ἀποδεικνύει τό τε μετρικῶς ἀπᾷδον τῶν ἀντιστροφ., καὶ τὸ ἀκατάληπτον 'θεᾶς', παρείσακτον βεβαίως γλώσσημα, καὶ τὸ 'ἐπέβα(ς)', οὗ ἄδηλον τὸ ὑποκείμενον.

1130. *Δίκτ. ἀμφὶ σ.*] = *τῆς σεμνῆς Δ. προστατούσης.*

1131-4. *οὐκέτι.. ἵππους.*] Ἡ ἐν τοῖς βιβλ. αὕτη γραφὴ δὲν κατενοήθη. Ἡρμηνεύετο: *οὐκέτι ἐπιβήσει ἅρμα πώλοις Ἐνέταις ἐζευγμένον, κατέχων τοῖς ποσὶ τοὺς γυμναστικοὺς ἵππους κατὰ τὸν περὶ Λίμνην ἱππόδρομον.* Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι, τοῦ 'ἐπιβάσει' δευτεροπροσώπως λαμβανομένου, τὸ ὑποκείμενον ἄδηλον, καὶ μάλιστα μετὰ τὰ 1121-5, ὁ Οὐαλκ. ὑπήκουσεν ἔξωθεν εἰς τὴν αἰτιατ. 'τρόχον' τὴν πρόθ. *κατά*, ὅπερ ὅλως αὐθαίρετον. Παραλείπω, ὅτι οὐδὲ τὸ 'συζ. πώλων' εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ 'ἅρμα', καὶ ὅτι ἀδύνατον ὁ ἐπιβὰς τὸ ἅρμα, νὰ κατέχῃ ἔπειτα τοῖς ποσὶ τοὺς γυμνάδας ἵππους, ἄλλως καὶ τῆς ἀμοιβαίας χρονικῆς σχέσεως τοῦ 'ἐπιβάσει' καὶ 'κατέχων' ἐχούσης ὅπως ἔχει. Ὁ Ῥείσκ. διώρθωσε 'γυμνάδος ἵππου', ἥτις καὶ ἀπὸ πολλοῦ κατέστη ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή, χωρὶς ὅμως ἡ διόρθωσις αὕτη νὰ ἄρῃ ἢ ἐλαττώσῃ κἂν τὰς δυσχερείας ταύτας, πᾶν δὲ μάλιστα τοὐναντίον. Ἀλλ' οἱ σοφοὶ κριτικοὶ δὲν ἐφρόντισαν καὶ νὰ ἑρμηνεύσωσιν ἢ νὰ ὑποδηλώσωσι τοὐλάχιστον, καὶ πῶς ἐκδέχονται τήν τε συνθήκην καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων. Παρὰ τῷ Ἀρτ. μόνον βλέπομεν ὅτι μεταφράζει οὕτως, ὡς ἂν εἰ ἀντὶ τοῦ 'κατέχων' ἔκειτο 'καθέξων', καὶ 'κατὰ τὸν τρόχον', ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ προσεπιδιορθώσῃ καὶ τὸ κείμενον· παρὰ δὲ τῷ Βαρθ., ὅτι 'συζυγίαν' ἐκλαμβάνει τὸ 'ἅρμα', καὶ μόνον παρὰ τοῦ Οὐεκλ. μανθάνομεν, ὅτι τὸ 'ποδὶ' σημαίνει = *κρότῳ*. Καὶ διατί; Διότι, λέγει: *κατέχειν τόπον τινά*, λέγεται ἐπὶ τοῦ: *πληροῦν τόπον τινὰ κρότου, θορύβου* κττ., παραβάλλων τὸ Ἰλ. Ξ, 79 'ἀλαλητῷ πᾶν πεδίον κατέχουσι', καὶ Σοφ. Φιλ. 10 'κατεῖχε... στρατόπεδον... δυσφημίαις'. Τοῦτο εἶνε ἀληθές, λέγομεν ἡμεῖς, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ 'ἀλαλητῷ' καὶ 'δυσφημίαις', ὄχι ὅμως καὶ ἄνευ αὐτῶν, οὐδὲ δύναταί ποτε τὸ 'κατέχω' νὰ παράσχῃ εἴκοθεν εἰς τὸν *πόδα ζῴου* τὴν ἔννοιαν τοῦ *κρότου*. Ἡ γραφὴ τῆς παραδόσεως εἶνε ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ γνησία. Τὸ 'ἐπιβάσει' εἶνε τριτοπρόσωπος μέλλων ἐνεργητ. μεταβατικός, φερόμενος πρὸς δύο αἰτιατικάς, ὧν ἡ μὲν ἐμφαίνει τὸ ἄμεσον ἀντικείμενον, ἡ δὲ τὸ πόρρω, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμεταβάτου 'ἐπιβαίνω' τὸ ἀντικείμενον τίθεται οὐ μόνον κατὰ γεν. (οἷον: Ὀρ. 626 'ἢ μὴ 'πίβαινε Σπαρτιάτιδος χθονός', Ἀνδρ. 1229 'τῶν ἱπποβότων... πεδίων ἐπιβαίνει') ἀλλὰ καὶ κατ' αἰτιατ. (οἷον: Βακχ. 1086 'ἀντίπυργον ἐπιβᾶσαι πέτραν', Ἰλ. Ξ, 226: 'Πιερίην δ' ἐπιβᾶσα' κτλ.). Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις ἔχει οὕτως: *οὐκέτι ἐπιβάσει* (αὐτός, ὁ Ἱππόλ. ἐκ τοῦ 1122-3, ἤτοι: *ἐπιβῆναι ποιήσει,*) *τὸν ἀμφὶ Λίμνας τρόχον* (= *τὸν πέριξ τῆς Λίμνης ἱππόδρομον*, καθ' ἃ εἰς 228 καὶ 229) *συζυγίαν Ἐνετῶν πώλων* (= *ζεῦγος, ξυνωρίδα πώλων Ἐνετῶν*), *κατέχων ποδὶ γυμνάδας ἵππους* (*κατέχων τοῖς ποσὶ τοὺς γυμναστικοὺς ἵππους*). Ὁ Ἱππόλ. συνείθιζε νὰ ἀσκῇ εἰς τὴν διφρηλασίαν πώλους ἀγυμνάστους, ὡς τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν 231 'πώλους Ἐνέτας δαμαλιζομένα'. Ἀλλ'

μοῦσα δ' ἄϋπνος ὑπ' ἄντυγι χορδᾶν
λήξει πατρῷον ἀνὰ δόμον·
ἀστέφανοι δὲ κόρας ἀνάπαυλαι
Λατοῦς βαθεῖαν ἀνὰ χλόαν·
νυμφιδία δ' ἀπόλωλε φυγᾷ σᾷ
λέκτρων ἅμιλλα κούραις.
ἐγὼ δὲ σᾷ δυστυχίᾳ δάκρυσι διοίσω
πότμον ἄποτμον. ὦ τάλαινα
μᾶτερ, ἔτεκες ἀνόνατα· φεῦ,
μανίῳ θεοῖσιν.
ἰὼ ἰὼ συζύγιοι Χάριτες,
τί τὸν τάλαν' ἐκ πατρῴας γᾶς
τὸν οὐδὲν ἄτας αἴτιον

ἡ ἄσκησις αὕτη δὲν εἶνε δυνατή, ἐὰν ὁ γυμναστής, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ὁ δαμαστὴς (ἴδ. 231) ἐπιβῇ εἰς τὸ ἅρμα, ἀλλὰ μόνον ἐὰν ἐπιβῇ τὸν ἕτερον τῶν δύο ἐζευγμένων ἵππον, τὸν ἀγύμναστον, ἐπιβιβάσας εἰς τὸ ἅρμα ἕτερόν τινα ἀνθ' ἑαυτοῦ ἢ καὶ κενὸν (μάλιστα κατ' ἀρχὰς) ἀφεὶς αὐτό, αὐτὸς δὲ ἡνιοχῶν ἔφιππος (ἄνευ ἐφιππίου καὶ ἀναβολέων, ἐννοεῖται) τὸν ἀγύμναστον πῶλον, καὶ ἀναγκάζων νὰ συμβαδίζῃ τακτικῶς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ γυμνασμένου. Οὕτω δαμάζουσι καὶ γυμνάζουσι πρὸς διφρηλασίαν τοὺς ἀγυμνάστους ἵππους, ὅπως καὶ πρὸς ἄροσιν τοὺς ἀγυμνάστους βόας. Ἰδοὺ διατί ὁ ποιητὴς εἶπε 'ποδὶ κατέχων γυμνάδας ἵππους', διότι ὁ γυμνὸν ἵππον ἐπιβεβηκώς, μόνον διὰ τῶν ποδῶν εἶνε δυνατὸν νὰ κρατῇ καὶ τὸν ἵππον καὶ ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἵππου.

1135-6. *μοῦσα δ'... δόμον.*] '"Αντυξ' ὁ ζυγὸς τῆς λύρας, ἤτοι: *ἡ δὲ τῶν ὑπὸ τῇ ἄντυγι χορδῶν ἄϋπνος μοῦσα* (= *ἡ ἐκ τῶν ὑπὸ τῇ ἄντ. χορδ. ἄπαυστος ᾠδή*) *λήξει* κτλ.

1138. *ἀστέφανοι... χλόαν·*] 'λείπει τὸ ἔσονται.' ΣΧΟΛ.

1140. *νυμφιδία... κούραις.*] = *ἡ δὲ ταῖς κούραις* (*οὖσα*) *νυμφιδία λέκτρων ἅμιλλα* (= *νυμφιδίων λέκτρων ἅμ.*, πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 352-3 καὶ Σοφ. Ἠλ. 492 'ἄλεκτρ' ἄνυμφα... γάμων ἁμιλλήματα') *ἀπόλωλεν ἕνεκα τῆς σῆς φυγῆς.*

1142. *διοίσω*] Αὐθαιρέτως ὁ Βαρθ. *ἀγγελῶ*, *κηρύξω*· κυρίως: *ἐγὼ δὲ* (*ἐν*) *δάκρυσιν* (*ἐπὶ*) *τῇ σῇ δυστυχίᾳ ἄποτμον πότμον* (= *δυστυχῆ τὴν τύχην*, ἤτοι: *δυστυχῆ τὸν βίον*) *διοίσω* (= *εἰς τέλος ἄξω, περανῶ*).

1146. *μανίω θ.*] 'χαλεπαίνω τοῖς θεοῖς.' ΣΧΟΛ.

1147. *συζύγιοι*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Ἑρμ. ἀντὶ τοῦ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'συζύγιαι'. Ἄλλοι ἔγραψαν κατὰ Δινδ.[4] 'ζύγιαι', ἄνευ ἀνάγκης, διότι τὸ παρὰ τὰ: *σύζυξ, σύζυγος* κλπ. (= *γαμέτης, γαμετή*) *συζύγιος* = *γαμήλιος*. Αἱ δὲ 'Χάριτες' εἰκότως ἐπονομάζονται οὕτως ὡς 'ἔφοροι τοῦ γάμου' (ΣΧΟΛ.), ὅπως ἡ Ἥρα καὶ Ἀφροδίτη.

1149. *οὐδὲν*] ὡς ἐπίρρημ. = *οὐδαμῶς*.

πέμπετε τῶνδ' ἀπ' οἴκων ;
καὶ μὴν ὀπαδὸν Ἱππολύτου τόνδ' εἰσορῶ
σπουδῇ σκυθρωπὸν πρὸς δόμους ὁρμώμενον.

ΑΓΓΕΛΟΣ.

ποῖ γῆς ἄνακτα τῆσδε Θησέα μολὼν
εὕροιμ' ἄν, ὦ γυναῖκες ; εἴπερ ἴστε μοι
σημήνατ'· ἆρα τῶνδε δωμάτων ἔσω ;

ΧΟΡΟΣ.

ὅδ' αὐτὸς ἔξω δωμάτων πορεύεται.

ΑΓΓΕΛΟΣ.

Θησεῦ, μερίμνης ἄξιον φέρω λόγον
σοὶ καὶ πολίταις οἵ τ' Ἀθηναίων πόλιν
ναίουσι καὶ γῆς τέρμονας Τροιζηνίας.

ΘΗΣΕΥΣ.

τί δ' ἔστι ; μῶν τις συμφορὰ νεωτέρα
δισσὰς κατείληφ' ἀστυγείτονας πόλεις ;

ΑΓΓΕΛΟΣ.

Ἱππόλυτος οὐκέτ' ἔστιν, ὡς εἰπεῖν ἔπος·
δέδορκε μέντοι φῶς ἐπὶ σμικρᾶς ῥοπῆς.

ΘΗΣΕΥΣ.

πρὸς τοῦ ; δι' ἔχθρας μῶν τις ἦν ἀφιγμένος,
ὅτου κατῄσχυν' ἄλοχον ὡς πατρὸς βίᾳ ;

ΑΓΓΕΛΟΣ.

οἰκεῖος αὐτὸν ὤλεσ' ἁρμάτων ὄχος

1150. *πέμπ. . . . ἀπ' οἴκ.*]=*ἀποπέμπετε οἴκων.*

1151. *καὶ μὴν*] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 216.

1155. *ἆρα*] Ἴδ. εἰς 141, Ἑκάβ. 745-6. κλπ.

1156. *ὅδ'*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 914, κλπ.

1162. '*ὡς εἰπεῖν ἔπος*] ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν.' ΣΧΟΛ.

1163. *ἐπὶ σμικρᾶς ῥοπῆς.*] Κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῆς ἐπὶ θάτερα ῥοπῆς τῆς ζυγοῦ.

1164. *πρὸς τοῦ ;*] Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'οὐκέτ' ἔστιν'=*τέθνηκε* τὸ δέ: *πρὸς τοῦ τέθνηκεν ;*=*ὑπὸ τίνος τέθνηκεν* (*ἀναιρεθείς*) ;

δι' ἔχθρας . . . ἀφιγμένος]=*μῶν τίς (οἱ) δι' ἔχθρας ἦν ἀφιγμένος* (Ἴδ. εἰς Φοιν. 20, 482, κλπ.)

1166. *ὄχος*]=*ὄχημα.* Πρβλ. Φοιν. 1204.

ἀραί τε τοῦ σοῦ στόματος, ἃς σὺ σῷ πατρὶ
πόντου κρέοντι παιδὸς ἠράσω πέρι.

ΘΗΣΕΥΣ.

ὦ θεοὶ Πόσειδόν θ', ὡς ἄρ' ἦσθ' ἐμὸς πατὴρ
ὀρθῶς, ἀκούσας τῶν ἐμῶν κατευγμάτων.
πῶς καὶ διώλετ'; εἰπέ· τῷ τρόπῳ Δίκης
ἔπαισεν αὐτὸν ῥόπτρον αἰσχύναντά με;

ΑΓΓΕΛΟΣ.

ἡμεῖς μὲν ἀκτῆς κυμοδέγμονος πέλας
ψήκτραισιν ἵππων ἐκτενίζομεν τρίχας
κλαίοντες· ἦλθε γάρ τις ἄγγελος λέγων
ὡς οὐκέτ' ἐν γῇ τῇδ' ἀναστρέψοι πόδα
Ἱππόλυτος, ἐκ σοῦ τλήμονας φυγὰς ἔχων.
ὁ δ' ἦλθε ταὐτὸ δακρύων ἔχων μέλος

1169-70. *ὡς ἄρ' ἦσθ' ἐμ. π. ὀρθῶς,*] Ὁ παρατατικὸς ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ, ἐπὶ πραγμάτων, ὧν τὴν ὕπαρξιν ἀγνοοῦντες τέως, ἢ μὴ πιστεύοντες, νῦν πρῶτον μανθάνομεν ἢ διαβεβαιούμεθα. Τὸ νόημα κατὰ ταῦτα: πόσον ἀληθινὰ ἦσουν πατήρ μου, κ' ἐγὼ δὲν τὸ ἤξευρα, ἢ δὲν τὸ πίστευα. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ 'ὀρθῶς', κυρίως ἐπὶ γνωστικῶν ῥημάτων εὐαρμοστοῦν, κεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ 'ἦσθα', ὡς ἂν εἰ ἔκειτο: *οὐκ ὀρθῶς ὑπελαμβάνου μὴ ὤν.* Πρβλ. καὶ 'ὦ Πόσειδον, ὄντως ἔμαθον ὅτι ἐμὸς εἶ πατήρ.' ΣΧΟΛ.

1171. *πῶς καὶ διώλετ';*] Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 515.

1171-2. '*Δίκης... ῥόπτρον*] τὸ τῆς δικαιοσύνης ῥόπαλον.' ΣΧΟΛ.

αἰσχύναντά με] Ἐν τοῖς AEbc 'αἰσχύναντ' ἐμέ', ἀλλ' ἐν ἅπασι τοῖς λοιποῖς ὡς καὶ τῷ A¹ 'αἰσχύναντά με', ὅπερ ἐξέδωκα. Ὁ Βρύγκ. οὐ μόνον ἐνταῦθα, ὅπου οἱ πλεῖστοι κώδδ. ἔχουσι τὸν ἐγκλιτικὸν τύπον, γράφει 'αἰσχύναντ' ἐμέ' ἀλλὰ καὶ ἐν Φοιν. 846 'κλήρους τέ μοι φύλασσε', ὅπου οὐδεὶς ἔχει τὸ ὀρθοτονούμενον, γράφει 'κλήρους τ' ἐμοὶ φ.', λέγων ἀσυνήθως πολλὰ μὲν ὑπὲρ τῆς ὀρθοτονήσεως, ἀλλ' οὐδὲν καίριον. Τὸ ὀρθοτονούμενον οὔτε ἐκεῖ οὔτ' ἐνταῦθα ἔχει λόγον τινά, ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἐκδδ. ἔγραψαν οὐχ ἧττον ὅπως ἤθελεν ὁ Βρύγκ.

1176. *ἐν γῇ τῇδ' ἀναστρέψοι πόδα*] Ἐν AB 'ἀναστρέφοι', ὅπερ θὰ παρεῖχε διάφορον ἔννοιαν, ἧττον ἐνταῦθα πιθανήν, καὶ ἐν CC 'ἀναστρέψει'. Ὁ νοῦς: *ἐν γῇ τῇδε ἀναστρέψοιτο, διατρίψοι, διάξοι.*

1177. *ἐκ σοῦ τλ. φ. ἔχων.*] *ὑπὸ σοῦ τλήμονα φυγὴν (ἐξορίαν) καταγνωσθείς.* Ὁ πληθ. (ὡς καὶ ἐν Βακχ. 1350, Ἠλ. 233, 505) ἐπὶ δεινολογίᾳ.

1178. *ὁ δ'... ἐπ' ἀκταῖς.*] Ὁ Κιρχ.[2] 'ἐπ' ἀκτάς' διορθ., ὅπερ συνεξέδωκεν ὁ Οὐεκλ. καὶ Βαρθ., νομίσαντες ὅτι τὸ 'ἐπ' ἀκταῖς' συνάπτεται τῷ 'ἦλθε', ἐν ᾧ συναπτέον τῷ 'ἔχων'. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου οἱ τελευταῖοι ἐξέδωκαν μετὰ τοῦ Οὐεἱλ.[2] καὶ ἀντὶ τοῦ 'ἔχων' τὸ 'φέρων', ὅπερ εὕρηται ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ ἀσημοτέρῳ κώδ. τῷ *B*, προϊὸν κακῆς διορθώσεως. Τὸ 'φέρων' φθείρει τὸ νόημα, ὡς παριστῶν ὡς σκοπὸν τῆς ἐλεύ-

ἡμῖν ἐπ᾽ ἀκταῖς· μυρία δ᾽ ὀπισθόπους
φίλων ἅμ᾽ ἔστειχ᾽ ἡλίκων ὁμήγυρις.
χρόνῳ δὲ δή ποτ᾽ εἶπ᾽ ἀπαλλαχθεὶς γόων·
τί ταῦτ᾽ ἀλύω; πειστέον πατρὸς λόγοις.
ἐντύναθ᾽ ἵππους ἅρμασι ζυγηφόρους,
δμῶες· πόλις γὰρ οὐκέτ᾽ ἔστιν ἥδε μοι.
τοὐνθένδε μέντοι πᾶς ἀνὴρ ἠπείγετο,
καὶ θᾶσσον ἢ λέγοι τις ἐξηρτυμένας
πώλους παρ᾽ αὐτὸν δεσπότην ἐστήσαμεν.

σεως τοῦ Ἱππολ. τὸν ἐν δάκρυσιν ἐπὶ ταῖς φυγαῖς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν ἀκταῖς θεράποντας ὀδυρμόν, πρᾶγμα ὅλως ἀνοίκειον εἰς τὸ ἦθος τοῦ ἥρωος, ἐν ᾧ τὸ 'ἔχων' ἐμφαίνει ἁπλῶς: *ταὐτὸ ἡμῖν μέλος ἔχων*· ἐνταῦθα δὲ τὸ 'ἡμῖν' = *πρὸς ἡμᾶς* (*πυνθανομένους, εἴ τις* δηλονότι *ἡμῶν πυνθάνοιτο*). Ὅθεν καὶ ἅπασαι αὗται αἱ διορθώσεις (ὡς καὶ ἡ ἔτι χείρων τοῦ Ἰ. Σμιδιτ. 'χέων') εἶνε ἀπόβλητοι. Κατὰ ταῦτα ἐκδεκτέον τὰς λέξεις οὕτως: *οὗτος δὲ* (= 'ὁ δ'', ἤτοι ὁ Ἱππόλ.) *ἦλθεν ἔχων* (*εἰς ἀπόκρισιν*) *ἡμῖν ἐπ᾽ ἀκταῖς* (*πυνθανομένοις*) *ταὐτὸν* (*ἡμῖν*) *δακρυόεν* (ἤτοι *δακρύων αἴτιον* = 'δακρύων') *μέλος* (τροπικῶς, ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, εἰ καὶ εἰρωνικῶς μόνον ἢ κωμικῶς, οἷον ἐν τοῖς: ἔπιασε [ἤρχισε, ἔψαλλε, ἐβάστα κττ.] τὸν ἴδιο σκοπό· ἐγὼ τὸν ἔλεγα νὰ μὲ πληρώσῃ, κ᾽ ἐκεῖνος τὸν χαβά του κττ. Πρβλ. καὶ εἰς 879-81).

1179. *μυρία δ᾽ ὀπισθόπους*] = *παμπληθὴς* (ἴδ. εἰς Φοιν. 78) *δ᾽ ὄπισθεν ἀκολουθοῦσα* κλπ. Πρβλ. εἰς 54.

1181. *χρόνῳ δὲ δή ποτ᾽*] Κακῶς πολλοὶ 'δήποτ''. Τὸ ἀόριστον χρονικὸν 'ποτὲ' (ἴδ. εἰς Φοιν. 7) ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὸ 'δή', ἀλλ᾽ εἰς τὸ 'χρόνῳ' περὶ οὗ ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 274 κέξ.)

1182. *τί ταῦτ᾽ ἀλύω;*] = *τί ταῦτα* (αἰτιατ. τροπ.) 'δυσφορῶ, ἀδημονῶ' (ΣΧΟΛ.), ὄχι: ***κλαίω***, 'θρηνῶ' (ΣΧΟΛ.), ὅπως κοινῶς, (ἀκριβέστερον τὸ τῆς συνηθ.: γίνομαι ἄνω κάτω = χαλνῶ τὸν κόσμο. Πρβλ. τὸ δημ. παρὰ Σαμίοις ἀλυχτῶ, ὅπερ = ἀρχ. *ἀλυκτῶ*, συνών. καὶ πιθανώτατα παράγωγον τοῦ *ἀλύω*, διάφορον δὲ τοῦ παρ᾽ Ἠπειρ. καὶ Κεφαλλῆσιν ἀλυχτῶ (= *ὑλακτῶ*) κατ᾽ ἀναγραμματισμόν, ὅμοιον τῷ παρ᾽ Ἡσυχ. 'ἀλυκτεῖ: ὑλακτεῖ. Κρῆτες.').

1183. *ἐντύναθ᾽*] Ὄχι: *ζεύξατε τοὺς ἵππους τοῖς ἅρμ.*, ὅπως κοινῶς κατὰ τὸν Σχολ., ἀλλά: (*παρα*)*σκευάσατε τοὺς ζυγηφ. ἵππους τοῖς ἅρμ.* (κοινῶς: διὰ τὰ ἅρμ.).

1186. *θᾶσσον ἢ λέγοι τις*] = *θᾶσσον ἢ ἄν τις* (τὸ πρᾶγμα, ἤτοι: *τὴν τῶν ἵππων ἐξάρτυσιν*) *λέγοι* (ἤτοι: *λόγῳ διεξίοι*), τοῦ 'ἂν' ἐλλείποντος ἐν τῇ φράσει, ὡς πολλάκις (πρβλ. Βακχ. 747 'θᾶσσον δὲ διεφοροῦντο . . . ἢ σὺ ξυνάψαις βλέφαρα', Ἠλ. 824 'θᾶσσον δὲ βύρσαν ἐξέδειρεν ἢ δρομεὺς δισσοὺς διαύλους... διήνυσε'). Ἀλλὰ μετὰ τὸν Οὐέϊλ. καὶ Βαρθ. (ὁ Βυργέσ. πρὸ τοῦ Βαϋέρ. ἤδη εἶχεν εἰκάσῃ 'λέγειν τίν') εἰκάζοντας 'λέγειν νιν', ὁ Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθ. 'λόγοισιν', ἀξιῶν οὗτός τε καὶ ἐκεῖνοι, ὅτι τὰ αὐθαίρετα διορθώματά των ὑποκρύπτονται ἐν ταῖς εἰκαιολογίαις τοῦ Σχολ.: 'ἀντὶ τοῦ ταχέως, ἅμα τοῖς λόγοις καὶ πρὸ τοῦ πληρῶσαι αὐτὸν τὸν λόγον', ἅτινα οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸ κείμενον. Εἰς δὲ τὸν Οὐεκλ. ὡς κανὼν ἑλληνισμοῦ πρὸς διόρθωσιν τοῦ οὐδεμιᾶς διορθώσεως χρῄζοντος ἡμετέρου χωρίου ἐχρησίμευσε τί; Τὸ Ἰφ. Τ. 836 'ὦ κρεῖσσον ἢ λόγοι-

μάρπτει δὲ χερσὶν ἡνίας ἀπ' ἄντυγος,
αὐταῖσιν ἀρβύλαισιν ἁρμόσας πόδα.

σιν εὐτυχῶν κτλ.', ὅπερ ἐκδέχονται ἄλλοι ἄλλως, καὶ ὅπου τί σημαίνει τὸ 'λόγοισιν' οὐδεὶς ἀκόμη ἀπέδειξεν.

1188. *ἄντυγος*] 'ἄντυγες τὰ ἐπὶ τοῦ δίφρου ἡμίκυκλα, ἔνθεν καὶ τὰ ἡνία ἐξάπτονται.' ΣΧΟΛ. εἰς Ἰλ. Ε 728. 'εἰώθασιν οἱ ἁρματηλάται περιάπτειν τὰ λῶρα τῇ ἄντυγι, ὅπως δοκοῖεν οἱ ἵπποι ὑπό τινος ἄρχεσθαι.' ΣΧΟΛ.

1189. *αὐταῖσιν... ἁρμόσας πόδα.*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν βιβλ. πλὴν τῶν ACC, ἐν οἷς 'πόδας'. Ὁ Οὐαλκ. ἀξιῶν, ὅτι γραπτέον 'πόδας', καὶ ὄχι 'πόδα', παρατηρεῖ, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶνε ὁ Ἱππόλ. 'ἀνάρβυλος' τὸν ἕτερον πόδα· καίτοι δὲ προφανῶς ἡ παρατήρησις ἀναξία τοῦ μεγάλου ἑλληνιστοῦ, διότι, ὡς πολλάκις εἴδομεν (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 487), ὁ ἑνικός, ἐπὶ τοῦ 'πούς' μάλιστα, εἶναι συνηθέστατος ἀντὶ τοῦ πληθυντ., πολλοὶ οὐχ ἧττον ἕνεκα τούτου, ἐξέδωκαν 'πόδας', ὁ δὲ Κιρχ. καὶ διώρθου 'πόδε', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Οὐέϊλ. Ἀλλ' ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ πέτρα τοῦ σκανδάλου εἶνε τὸ 'αὐταῖσιν ἀρβύλαισιν', περὶ οὗ ὅπως ὁ Σχολ. οὕτω καὶ ὁ Εὐστ. Ἰλ. 456, 19 λέγει 'ἀρβύλη οὐκ ἐπὶ ὑποδήματος ἐν τῷ, Αὐταῖσιν ἀρβύλαισιν ἁρμόσας πόδα· αἳ δηλοῦσι τὸ περὶ τὴν ἄντυγα τοῦ ἅρματος μέρος, ἔνθα, φασίν, ἡ τοῦ ἡνιόχου στάσις ἐστί'. Ταύτην δὲ τὴν ἑρμηνείαν ἀπεδέχθησαν καὶ οἱ νεώτεροι. Ἀλλὰ τότε πλὴν τοῦ ὅτι ἐπὶ τοιούτου νοήματος ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγεν 'ἐναρμόσας', ὄχι δ' ἁπλῶς 'ἁρμόσας', καὶ τοῦ ὅτι ἦτο ἀδύνατον ὁ Ἱππόλ. δι' ἑνὸς ἅλματος νὰ εὑρεθῇ ἐντὸς τῶν τοῦ ἅρματος ἀρβυλῶν τούτων, ὅπως ἑρμηνεύει ὁ Οὐέϊλ. καὶ ἄλλοι, τί θέλει τὸ 'αὐταῖσιν'; Εὐλόγως ἄρα ὡς ἐκ τούτου ὁ Μυσγρ. διώρθου 'ξεσταῖς ἐν', ὁ δὲ Ῥείσκ. 'γλυπταῖσιν ἀρβύλαις ἐναρμόσας π.', Οὐαλκεν. 'αὐταῖς ἐν', ὁ δὲ Βαρθ. 'ἁπταῖσιν', ματαίως ἅπαντες, διότι ἡ ἀντωνυμία ἐν ταῖς ὁμοίαις πρὸς τὸ 'αὐταῖσιν ἀρβύλαισιν' φράσεσι, σημαίνει οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὅ,τι ἡ αὐτὴ φράσις καὶ μετὰ τῆς *σύν*, ἥτις καὶ κεῖται πολλάκις, ὅπως γνωρίζουσι καὶ τῶν σχολείων οἱ παῖδες (πρβλ. Μηδ. 164, Ὀρέστ. 1515, Ἱππ. 1341, Ἰφ. Α. 734 'αὐτοῖς τείχεσι Κυκλωπίοις.. γῆν', κλπ. καὶ μετὰ τῆς 'σύν', οἷον Ἴων 32 'αὐτῷ σὺν ἄγγει', Κύκλ. 705 'αὐτοῖσι σὺν ναύταισι', Ἱππ. 1214 κλπ.). Ἡ χρῆσις ἄρα ἡ ὑπὸ τοῦ Σχολ. καὶ τοῦ Εὐσταθ. ἀποδιδομένη εἰς τὸ 'ἀρβύλαισιν', ἐπ' οὐδενὸς ἑτέρου μαρτυρίου στηριζομένη, εἶνε φαντασιώδης γραμματικοῦ τινος ἐπίνοια, ὅπερ ὑποσημαίνει καὶ τὸ τοῦ Εὐσταθ. 'φασίν'. Τὸ ἀληθὲς θέλει μᾶς διδάξῃ καὶ ἐνταῦθα ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια καὶ ὁ ποιητὴς αὐτός. Τί εἶνε τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ *τσαρούχι* καὶ τὸ συνώνυμον *τσαρβούλι*, ὅλοι γνωρίζομεν· ἀλλὰ μὴν τὸ *τσαρβούλι* εἶνε αὐτὸ τὸ παλαιὸν *ἀρβύλη* (τὴν ἐτυμολογικὴν διασάφησιν παρερχόμεθα ὡς μακροῦ λόγου ἔργον)· ὅτι δὲ καὶ ἡ παλαιὰ *ἀρβύλη* εἶχεν ἀπαράλλακτον τὴν χρῆσιν, μαρτυρεῖ ὁμοφώνως ἡ ἀρχαιότης. Πρβλ. Ἐτυμ. μ. σελ. 135: 'ἀρβύλη: Εὐριπίδης αὐταῖσιν κλ... ἔστι δὲ εἶδος ὑποδήματος περισσῶς (Οὐαλκ. 'ἀπερίσσως') εἰργασμένον'. Πολυδ. ζ', 86 'ἀρβύλην ὑπόδημα εὐτελὲς τὴν ἐργασίαν'). Ἐν Βάκχαις ὁ Ἄγγελος ἐξιστορῶν τὸν ὑπὸ τῶν Μαινάδων διασπαραγμὸν τοῦ Πενθέως, λέγει σὺν ἄλλοις καὶ 1133-4: 'ἔφερε δ' ἡ μὲν ὠλένην ἡ δ' ἴχνος αὐταῖς ἀρβύλαις', ἤτοι: ἡ μὲν τῶν Μαινάδων ἔφερεν ἀνὰ χεῖρας ὠλένην (τοῦ διεσπαραγμένου Πενθέως), ἡ δὲ πόδα (= 'ἴχνος', πρβλ. Φοιν. 844 'ἴχνος τιθεῖσ' ἐμόν' = 'τὸν πόδα τὸν ἐμὸν τιθεῖσα' κλπ.) 'αὐταῖς ἀρβύλαις', ἤτοι προδήλως: μὲ τὰ τσαρβούλια, ὅ ἐστι: καθὼς ἦτο καὶ εὑρίσκετο ὅτε διεσπαράχθη. Ἀμφιβάλλει τις, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει τὸ 'αὐταῖσιν ἀρβύλαις' σημαίνει ὅ,τι καὶ

καὶ πρῶτα μὲν θεοῖς εἶπ' ἀναπτύξας χέρας·
Ζεῦ, μηκέτ' εἴην, εἰ κακὸς πέφυκ' ἀνήρ·
αἴσθοιτο δ' ἡμᾶς ὡς ἀτιμάζει πατὴρ
ἤτοι θανόντας ἢ φάος δεδορκότας.
κἀν τῷδ' ἐπῆγε κέντρον εἰς χεῖρας λαβὼν
πώλοις· ὁμαρτῇ πρόσπολοι δ' ὑφ' ἅρματος
πέλας χαλινῶν εἱπόμεσθα δεσπότῃ
τὴν εὐθὺς Ἄργους κἀπιδαυρίας ὁδόν.

ἐν τῷ τῶν Βακχῶν χωρίῳ: καθὼς ἦτο μὲ τὰ τσαρούχια; Τίς δ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων ἀγνοεῖ, ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ φράσις καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον ὑπάρχει ἐν μεγίστῃ χρήσει, καταντήσασα παροιμιώδης, δηλοῦσα δὲ τροπικῶς ὅ,τι περίπου καὶ τό: *ἀνίπτοις χερσίν*; Ἐμπῆκε μὲ τὰ τραρούχια = ἐμπῆκε ὁλάκερος, ὅπως ἦτο καὶ εὑρίσκετο, ἤ: χωρὶς ν' ἀναγκασθῇ μήδ' ὑπόδεσιν κἂν εὐσχημονεστέραν καὶ τῆς νέας του θέσεως ἀξιωτέραν νὰ ὑποδηθῇ. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἱππόλυτος ἥρμοσεν (= ἔβαλε, πρβλ. Ὀρέστ. 233 'ἢ κἀπὶ γαίας ἁρμόσαι πόδας θέλεις;' = θέλεις νὰ βάλῃς καὶ κατὰ γῆς τὰ πόδια σου;) τοὺς πόδας του ἐπὶ τῆς ἄντυγος (ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ), δηλονότι: ἐπήδησεν ἐπάνω εἰς τὸ ἅρμα καθὼς ἦτο καὶ εὑρίσκετο μὲ τὰ τσαρβούλια, χωρὶς ν' ἀλλάξῃ πρότερον ὑπόδεσιν καὶ περιβολήν, ὡς μέλλων ν' ἀπέλθῃ εἰς ξένους τόπους· τόσον τεταραγμένος ἦτο, καὶ ἀπηλπισμένος καὶ μὴ γνωρίζων (ἢ καὶ μὴ θέλων νὰ γνωρίζῃ) τί πράττει.

1194-7. *κἀν τῷδ'... ὁδόν.*] Ἀντὶ τοῦ 'ὑφ' ἅρματος', ὅπερ ἔγραψα μετὰ τοῦ *B*, ἐν μὲν τῷ Α 'ἐφάσκομ...' ἐν δὲ τοῖς Bc*C* 'ἐφ' ἅρματος', ἐν τοῖς CE 'ἐφ' ἅρματι', καὶ ἐν b 'ἐμφ' ἅρματος', ἀνθ' ὧν ὁ Ἀρτ. 'ἀμφ' ἅρματι', Κιρχ. 'πρόσπολοι δ' ἐφάσκομεν, πέλας χαλινῶν δ'', Σχυμάχερ. 'πρόσπολοι δ' ἐκλαίομεν πέλας χαλινῶν θ'', καὶ ὁ Ναύκ. καὶ Οὔεκλ. 'ὁμοκλῇ πρόσπολοι δ' ἄκασχ' ὁμοῦ', ἅπερ εὐλόγως παρερχόμεθα. Τὸ τοῦ Ἀρτ. 'ἀμφ' ἅρματι' θὰ εἶχέ τινα λόγον, ἐὰν ἐσήμαινεν ἀληθῶς ὅ,τι ἀξιοῖ ὁ σοφὸς ἀνήρ, ἤτοι: *ἑκατέρωθεν τοῦ ἅρματος*· ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἔχει μὲν ἡ *ἀμφὶ* ἐν συνθέσει ἐνίοτε, ὄχι ὅμως καὶ ἐν συντάξει· νῦν δὲ τὸ 'ἀμφ' ἅρματι' = *πέριξ τοῦ ἅρματος*, ὅπερ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ 'πέλας χαλινῶν'. Εἴτε δ' εἰς τὸ 'ἐν τῷδ'', εἴτε εἰς τὸ 'πώλων' ἀναχθῇ τὸ 'ὁμαρτῇ', οὐδὲν ὠφελεῖ, ὡς οὐδ' ἂν ἀναχθῇ εἰς τὰ ἑπόμενα, ὅπως ἀπήτουν οἱ ἀρχαιότεροι Μαρκλ. Ῥεΐσκ. κλπ. Ἀπόδειξις αἱ ποικίλαι καὶ ἄτοποι ἑρμηνεῖαι, ἃς συντομίας χάριν παρερχόμεθα, ἀφ' οὗ καὶ οὐδεὶς εἰς αὐτὰς ἐπιμένει ἀποκηρυττομένας, ὡς οὐδένα νοῦν ἐχούσας. Τὸ 'ὁμαρτῇ' συναπτέον καθ' ἡμᾶς τῷ 'δεσπότῃ', οὐδ' ὠφελεῖ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἰστέον καὶ ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ τὸ *ἕπομαι*, ὡς καὶ τὰ συνώνυμα, συνδυαζόμενον πρὸς δοτικὴν μετὰ τῆς 'σύν', ἢ πρὸς ἄλλην ἰσοδύναμον ἐκφοράν, κεῖται πολλάκις βραχυλογικῶς ἀντὶ τοῦ: *ἑπόμενος εἰμι* κττ. (πρβλ. Ἰλ. Γ 143 'οὐκ οἴη (ὡρμᾶτο), ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο' = *καὶ ἀμφίπολοι δύο ἑπόμεναι ὡρμῶντο σύν γε τῇδε*, Σ. Τραχ. 560 κέξ. 'τὸν πατρῷον ἡνίκα στόλον ξὺν Ἡρακλεῖ τὸ πρῶτον ἑσπόμην' [περὶ οὗ τόσα, ὀρθά τε ὁμοῦ καὶ ἐσφαλμένα, ἐγράφησαν], = *ἡνίκα τὸ πρῶτον Ἡρακλεῖ εὖνις ἑπομένη τὸν πατρῷον συνεστελλόμην στόλον*, κλπ.). Ταύτην τὴν ἰδιωματικὴν χρῆσιν ἔχει καὶ ἐνταῦθα τὸ 'ὁμαρτῇ δεσπότῃ

ἐπεὶ δ' ἔρημον χῶρον εἰσεβάλλομεν,
ἀκτή τις ἔστι τοὐπέκεινα τῆσδε γῆς
πρὸς πόντον ἤδη κειμένη Σαρωνικόν.

(=*ἅμα δεσπότῃ, σὺν δεσπότῃ*) εἰπόμεσθα', ἤτοι: *οἱ δὲ πρόσπολοι κάτωθεν τοῦ ἅρματος* (κατὰ τὸ Ἑπτὰ Θ. 385 'ὑπ' ἀσπίδος δὲ... κλάζουσι κώδωνες φόβον' = *κάτωθεν τῆς ἀσπίδος*, κττ.) *ἐγγὺς τῶν χαλινῶν* (ἡ ἐγγὺς τῶν χαλινῶν πεζοπορία τῶν προσπόλων, καὶ δὴ καὶ ἡ εἴτε διαρκῶς, εἴτε κατὰ διαλείμματα, ἐκ τῶν χαλινῶν ὁδηγία τῶν ἵππων, καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν Ἀνατολῇ εἶνε τιμητική, καὶ συνήθης εἰς μεγιστᾶνας ἐποχουμένους ἢ ἐφίππους) *ἑπόμενοι τῷ δεσπότῃ τὴν εὐθὺ τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Ἐπιδαυρίας ὁδὸν* (αἰτιατ. τροπ.) *ᾖμεν σὺν αὐτῷ*.

ἐπῆγε κέντρον] Ὁμηρικῶς (πρβλ. Φοιν. 177) ἀντὶ τοῦ: *μάστιγα* ('τὸ μάστιγι θοῶς [Ἰλ. Θ, 392] ἐπεμαίετο ἵππους... ἐμάστιζεν· Εὐριπίδης δ' ἂν εἴποι, κέντρον ἐπῆγεν ἵπποις'. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 608, 26).

εὐθὺς] Ὁ Ναύκ., ὡς καὶ οἱ λοιποὶ αὐστηρότεροι τῶν δῆθεν ἀττικῶν τύπων τηρηταί, ἀποκηρύττουσι τὸ 'εὐθὺς' ὡς ἀνάττικον, ὡς μόνον δ' ὀρθὸν τὸ 'εὐθύ', ὅθεν καί τινες ἔγραψαν 'εὐθὺ τ' Ἄργους', οὔτε τοῦ νοήματος οὔτε τῆς μεταξὺ τοῦ 'εὐθὺ' καὶ 'Ἄργους' χώρας ἀνεχομένης τὸν σύνδεσμον· ἀλλ' οἱ νηφαλιώτεροι διαμαρτύρονται μὲν κατὰ τοῦ ἐπιρρήματος ὡς ἀναττίκου, τηροῦσιν ὅμως αὐτό, ἑπόμενοι εἰς τὸ λόγιον: 'κακὸν εὖ κείμενον μὴ κίνει'. Ὁ περὶ τοῦ ζητήματος λόγος ἀπαιτεῖ εὐρυχωρίαν, ἧς στερούμεθα· λέγομεν λοιπὸν τόσον μόνον. Ἐὰν ὁ Φρύνιχος ἀξιοῖ, ὅτι 'τὸ μὲν (εὐθὺ) τόπου ἐστιν, ... τὸ δὲ χρόνου, καὶ λέγεται σὺν τῷ σ', ὡς καὶ Φώτιος κλπ., οὐδαμῶς ὅμως συμμαρτυροῦσι τοῖς ἀττικισταῖς τούτοις καὶ τὰ κείμενα, καὶ ταῦτα ποιητῶν, ἀραρότως ὑπὸ τοῦ μέτρου ἐξησφαλισμένα, καθ' ἃ καὶ τὸ 'εὐθὺ' λαμβάνεται ἐπὶ χρόνου, καὶ τὸ 'εὐθὺς' ἐπὶ τόπου. Ἐὰν οἱ ψευδαττικισταὶ (καὶ δυστυχῶς, μέχρι σήμερον τοὐλάχιστον, ὅλοι οἱ ἀττικισταὶ αὐτόχρημα ψευδαττικισταὶ ἀποδεικνύονται) δὲν περιωρίζοντο εἰς τὴν γυμνὴν καὶ ξηρὰν τῶν τύπων παρατήρησιν, ἀλλὰ προσελάμβανον εἰς ἐπικουρίαν καὶ τὴν φιλόσοφον καὶ λογικωτέραν τῶν πραγμάτων τούτων θεωρίαν τε καὶ ἱστορίαν, ἤθελον μάθῃ, πρῶτον μέν, ὅτι ἐν πάσῃ γλώσσῃ (καὶ παραλείπομεν συντομίας χάριν τὰ παραδείγματα) τὰ κατὰ τόπον ἐγγὺς εἶνε καὶ κατὰ χρόνον ἐγγύς, καὶ τἀνάπαλιν· ὅθεν καὶ κατ' ἀναπόφευκτον σημασιολογικὴν ἀνάγκην, τὸ οὐδέτερον ἐπίθετον *εὐθύ*, ἐπιρρηματικῶς λαμβανόμενον, ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς μὲν καὶ κυρίως τὸ κατὰ τόπον ἐγγύς, ὡς τῆς εὐθείας οὔσης πάντοτε τῆς βραχυτάτης, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐσήμαινε καὶ τὸ κατὰ χρόνον ἐγγύς. Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ προσετρίφθη εἰς τὸ λεξείδιον καὶ τὸ σίγμα πρὸς πλειοτέραν ἀνάδειξιν τῆς ἐπιρρηματικῆς αὐτοῦ χρήσεως (ὁ περὶ οὗ λόγος δὲν εἶνε τοῦ παρόντος). Οὐδὲν ἄρα θαῦμα ἐὰν ὁ μεταγενέστερος τύπος τελευτῶν καὶ συνεφύη πρὸς τὴν μεταγενεστέραν σημασίαν, ἀλλὰ πότε; Ὄχι βέβαια ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Εὐριπίδου, ἐπὶ τῆς παλαιᾶς Ἀτθίδος ἐν γένει, ὅτε καὶ τύποι καὶ σημαινόμενα ἐκυμαίνοντο καὶ ἀνεκινοῦντο ἐν ἀδιαλείπτῳ ἀναβρασμῷ. Ἰδοὺ τὸ δεύτερον καὶ σπουδαιότερον, ὅπερ οὐδέποτε κατωρθώθη νὰ χωρέσῃ ἡ κεφαλὴ τῶν ψευδαττικιστῶν παντὸς τόπου καὶ χρόνου. Οὐδὲν ἄρα θαῦμα ἄν, ἐν τῇ παλαιᾷ μάλιστα Ἀτθίδι, εὑρίσκομεν ἐνίοτε ἐναλλασσομένας τὰς χρήσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχικῶς λεξειδίου.

1200. *ἤδη*] Ὅ,τι προλαβόντως ἐλέγαμεν ἁρμόζει πληρέστατα καὶ ἐνταῦθα λεγόμενον, ὅπου τὸ χρονικὸν *ἤδη* λαμβάνεται τοπικῶς (ὅπως καὶ παρ' Ἡροδ. Γ', 5 'ἀπὸ δὲ Σαρβωνίδος λίμνης...

ἔνθεν τις ἠχὼ χθόνιος ὡς βροντὴ Διὸς
βαρὺν βρόμον μεθῆκε φρικώδη κλύειν·
ὀρθὸν δὲ κρᾶτ' ἔστησαν οὖς τ' ἐς οὐρανὸν
ἵπποι· παρ' ἡμῖν δ' ἦν φόβος νεανικὸς
πόθεν ποτ' εἴη φθόγγος· εἰς δ' ἁλιρρόθους
ἀκτὰς ἀποβλέψαντες ἱερὸν εἴδομεν

ἀπὸ ταύτης *ἤδη* Αἴγυπτος'), ὅθεν οὔτε εἰς τὸ 'ἔρημον' 1198 ἀνακτέον τὸ λεξείδιον, ὡς ἀτόπως ἀπαιτεῖ ὁ Σχολ., οὔτε εἰς τὸ 'τοὐπέκεινα', ὡς ὁ 'Εάθ., οὔτε πλεονασμὸς εἶνε, ὅπως ἤθελεν ὁ Μυσγρ., οὔτε εἰς 'ἧδε' μεταγραπτέον, ὅπως ὁ Μαρκλ , οὐχ ἧττον τοῦ Σχολ. ἀτόπως.

1201. *ἠχὼ*] Πρβλ. εἰς 'Εκ. 155, καὶ εἰς 'Ιππ. 791.

χθόνιος... Διὸς] Πρβλ. 'Ηλ. 748 'ὥστε νερτέρα βροντὴ Διός' κλπ. Τὸ δὲ 'βροντὴ Διός' = *δεινὴ βροντή*. Οὕτω καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγομεν ἐπὶ βαρέως κωφοῦ: Δὲν ἀκούει Θεοῦ βροντή. Πρβλ. καὶ περί τε τοῦ *Διὸς* καὶ τοῦ Θεοῦ εἰς 1206-7.

1203. *ὀρθὸν... οὐρανὸν*] Σύναπτε: *ὀρθὸν δ' εἰς οὐρανὸν ἔστησαν κρᾶτ' οὖς τε*. Πρβλ. εἰς 'Εκ. 221.

1204-5. *παρ' ἡμῖν δ' .. φθόγγος·*] Βραχυλογικῶς ἀντὶ τοῦ: *παρ' ἡμῖν δ' ἦν φόβος νεανικὸς (ἀγνοοῦσιν ἢ ἀποροῦσι), πόθεν ποτ' εἴη (ὁ) φθόγγος*. (Πρβλ. εἰς 'Εκ. 184-5, καὶ Ξεν. Κ. Π. δ', 5, 19 'οἱ μὲν οὖν Μῆδοι ἀκούσαντες τοῦ ἀγγέλου ἐσίγησαν, ἀποροῦντες μὲν πῶς χρὴ καλοῦντος ἀπειθεῖν, φοβούμενοι δὲ πῶς χρὴ ἀπειλοῦντι ὑπακοῦσαι' = *ἐν φόβῳ ἀποροῦντες*, ἢ *φοβούμενοι καὶ ἀποροῦντες*).

1204. *νεανικὸς*] Ὄχι ἐν τῇ κοινῇ χρήσει, ὅπως ὑπό τινων μεταφράζεται. Τὸ ἐπίθετον πολλάκις καὶ ἐπὶ ἀφῃρημένων καὶ ἀψύχων = γερός, 'ἰσχυρός' (ΣΧΟΛ.), διὰ τὸ ῥωμαλέον καὶ σφοδρὸν τῆς νεότητος, ὄχι: διὰ τὸ τῆς νεότητος ἄπειρον, ὡς ὁ Βαρθ., ὅπερ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος χρῆσιν τοῦ ἐπιθέτου.

1206-7. *ἱερὸν... κῦμ'*] Καὶ ἀλλαχοῦ μέν, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἀγγελικαῖς ῥήσεσιν ὁ ποιητὴς ἐνθυμεῖται τὸν Ὅμηρον, καὶ εἰκότως, διότι αἱ ῥήσεις αὗται εἶνε καὶ τὰ σχετικῶς ἐπικώτερα μέρη τοῦ δράματος. Παρ' Ὁμήρῳ πλειστάκις τὸ ἐπίθετον 'ἱερός' κεῖται οὕτω, καὶ μάλιστα ἐπὶ ὑλικῶν ἀντικειμένων, ὥστε δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκλάβῃ τις αὐτὸ ἐπὶ τῆς συνήθους αὐτοῦ χρήσεως, ὅθεν καὶ οἱ ἀρχαῖοι παραφράζουσιν αὐτὸ συνήθως διὰ τοῦ *μέγας* κττ. Εἰς τὴν χρῆσιν ταύτην ἀνάγονται π. χ. τὰ 'Ιλ. Κ 56 'φυλάκων ἱερὸν τέλος', ὅπου ὁ Παραφρ. 'μέγαν', Ω 681 'ἱεροὺς πυλαωρούς', Σχολ. 'πιστούς', Παραφρ. 'μεγάλους', 'Οδ. 6 409 'ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο' κλπ., 'Ιλ. Θ 66 'ἱερὸν ἦμαρ', Λ 194 'κνέφας ἱερόν', 726 'ἱερὸν ῥόον 'Αλφειοῖο', Π 407 'ἱερὸν ἰχθύν', κ 275 'ἱερὰς βήσσας' κτλ. Περὶ τῆς ἐν τούτοις καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐννοίας τοῦ ἐπιθέτου ἐγράφησαν ὑπό τε τῶν παλαιῶν πολλὰ (μόνον περὶ τοῦ 'ἱερὸν ἰχθὺν' καταναλίσκει ὁ 'Αθήναιος ἐν βιβλ. Ζ' πέντε ὅλα κεφάλαια σελ. 282 B - 284 F, πρβλ. Εὐστάθ. εἰς 'Ιλ. Π 407, σελ. 1067, 36), καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἔτι πλειότερα. Δὲν ἐπιχειροῦμεν τὴν λεπτομερῆ τοῦ ζητήματος διευκρίνησιν, λέγομεν δὲ μόνον, ὅτι οἱ μὲν ἀποβλέποντες εἰς τὸ ἐν τῇ Σανσκρίτιδι ἔτυμον τῆς λέξεως, τὸ σημαῖνον: *ἀκμαῖος*, *ἰσχυρὸς* κττ., ἀποδίδουσιν εἰς τὴν λέξιν τὴν σημασίαν ταύτην ὡς κυρίαν καὶ πρώτην, οἱ δὲ προσπαθοῦσι νὰ συνδέσωσι τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως πρὸς τὴν τοῦ *θεοῦ* ἢ τοῦ *θείου*, ὡς καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ὁ μὲν Σχολ. λέγει: 'ἱερόν': ἀντὶ τοῦ 'μέγα', ὁ δ' Οὐαλκ.

κῦμ' οὐρανῷ στηρίζον, ὥστ' ἀφηρέθη

προτιμᾷ τὴν κοινήν: *ἱερόν*, ἤτοι: *θεῖον κῦμα*, ὡς ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἐξεγερθέν. Εἰς ἡμᾶς δὲν ἀνήκει βέβαια ν' ἀρνηθῶμεν τὴν πρὸς τὸ σανσκριτ. ἔτυμον σχέσιν τῆς λέξεως, ἀλλ' ἡ σχέσις αὕτη βεβαίως εἶχεν ἐκλίπῃ ἐφ' Ὁμήρου, ὡς ἐξέλιπε καὶ παρ' ἡμῖν ἡ πρὸς τὸν *θεὸν* καὶ τὸ *θεῖον* σχέσις πολλῶν ἐκ τοῦ *θεὸς* συνθέτων ἐπιθέτων, καθὼς θέλομεν ἴδῃ κατωτέρω, καίπερ ἀκεραίαν διασώζουσι τὴν συνείδησιν τοῦ ἐτύμου. Ὅτι δὲ μᾶλλον ἡ ἔννοια ἀνεπτύχθη ἐξ αὐτῆς τῆς κοινῆς χρήσεως τοῦ ἐπιθέτου, ἀποδεικνύουσιν οὐ μόνον ἄλλα συνώνυμα τῷ *ἱερός*, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν σανσκρίτιδα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ νεοελληνικὰ ἐπίθετα, περὶ ὧν προείπομεν, ὡς καὶ ἡ ἀβίαστος τῆς τοῦ ὑπερφυοῦς καὶ ὑπερμεγέθους ἐννοίας παραγωγὴ ἐξ αὐτῆς ἀμέσως τῆς ἰδέας τῆς ἱερότητος ἢ θεότητος. Οὕτως ἐν τῇ ἑβραϊκῇ τὸ ὄνομα Θεὸς προστιθέμενον εἰς τὰ οὐσιαστικὰ προσάπτει εἰς αὐτὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑπερφυοῦς καὶ μεγάλου (οἷον Ψαλ. ξζ' 16 'ὄρος τοῦ Θεοῦ ὄρος τὸ πῖον' κατὰ τοὺς Ο' = 'τὸ ὄρος Θεοῦ μέγα καὶ πῖον ὄρος' Ψαλμ. ξη', 16 κατὰ Λούθηρον, κλπ.). Καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας σύνηθες ἐπιφώνημα εἶνε τὸ ἐκ τῆς ἀραβοτουρκικῆς ἐπιφώνημα: μάσαλα! ἐπὶ παντὸς ὑπερφυῶς μεγάλου, ἰσχυροῦ, καλοῦ κλπ. ἐπιφωνούμενον. Ἀλλὰ μὴν ἡ ἀραβικὴ ἔννοια τοῦ ἐπιφωνήματος (μὰ σια' λλὰχ) εἶνε: ὅ,τι θέλει ὁ Θεὸς (πρβλ. τὰ δημοτικά: Ἄφες αὐτὰ τὰ παληόρρουχα, καὶ φόρεσε τὴν χρυσῆ σου φέρμελη νὰ σὲ 'δῇ ὁ Θεός· ἐπὶ λαμπρᾶς ἡμέρας: Σήμερον εἶνε χαρὰ Θεοῦ κτλ.) Ἐκ τοιαύτης τινὸς ἐννοιῶν συνεκδοχῆς παρήχθησαν καὶ τὰ δημοτικά: θεόστραβος, θεόγυμνος, θεομόναχος, θεονήστικος, θεοσκότεινα, θεόσπιτο, θεοπήγαδο κτλ. Ὅταν ὁ λαὸς λέγει: Πές μου τώρα θεόψυχα κτλ., ἡ ἐν τῷ 'θεόψυχα' ἔννοια τοῦ πρώτου συνθετικοῦ μέρους παρίσταται καθαρὰ καὶ πλήρης ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λέγοντος, διότι οὗτος ἐννοεῖ κάλλιστα διὰ τῆς φράσεώς του τοῦτο: πές μου τώρα ὅλη τὴν ἀλήθεια, σὲ ὁρκίζω εἰς τὴν ψυχὴν ποῦ ἔχεις νὰ παραδώσῃς εἰς τὸν Θεόν. Ἀλλ' ὁ λέγων 'θεομόναχος' κτλ., οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὸν Θεόν, ἢ τὰ θεῖα, οὔτε ἔχει οὔτε ὑπαινίττεται, ὡς οὐδ' ὁ λέγων: Σὰν δὲν θέλεις νὰ μοῦ τὰ δώσῃς ὅλα, δός μου θιὸς (=τοὐλάχιστον· ἡ ἑρμηνεία ὡς μακροτέρου λόγου, παραλείπεται) τὰ μισά, εἰ καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιστάσεσιν ἡ ἀρχικὴ φύτρα πάντων τούτων εἶνε ἀναντιῤῥήτως καθ' ἡμᾶς ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ. Ὅ,τι συνέβη εἰς τὰ δημοτικὰ ταῦτα σύνθετα, αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς, νομίζομεν, συνέβη καὶ εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκδοχὴν τοῦ *ἱερός*, ἥτις καὶ ἀπὸ τῶν κατόπιν ποιητῶν δὲν λείπει· διὸ καὶ φρονοῦμεν ὅτι μόνον τὰ δημοτικὰ ταῦτα σύνθετα καὶ δύνανται νὰ ἑρμηνεύσωσι τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος Ὁμηρικὰς καὶ ποιητικὰς ἐν γένει φράσεις. Κατὰ ταῦτα τὸ Ὀρέστ. 1383 'Ἴδας ὄρος ἱερόν' = Ψαλμ. ξζ'. 16 'ὄρος θεοῦ' = *ζάθεον* ('ζαθέου: ἄγαν θείου, θαυμαστοῦ' ΗΣΥΧ.), ἤ: *ἠγάθεον* ('ἠγάθεον: ἄγαν θεῖον, εὔδαιμον, μακάριον' ΗΣΥΧ.) *ὄρος*, ἤτοι: θεόβουνον. Οὕτω δ' ἐκληπτέον τὸ ἐπίθετον καὶ ἐπὶ πάντων τῶν τοπικῶν ὀνομάτων: Τροία, Ἴλιος, Θήβη, Κύμη, Μέλης, Ἀλφειός, Σούνιον κλπ., ἐφ' ὧν καὶ ἐναλλάσσονται τὰ συνώνυμα ταῦτα (ὄρος ζάθεον, οὔρεος ἠγαθέοιο, ἱερὸν ὄρος, Κίλλαν τε ζαθέην, Λῆμνον ἐς ἠγαθέην, Ἴλιον ἱρὴν κτλ.). Ὁμοίως τὸ Ἰλ. Θ 66, Λ 84, ι 56: 'ἱερὸν ἦμαρ' δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν, ἣν ἀποδίδουσιν εἰς τὴν φράσιν ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι, ἀλλὰ = ἡμέρα, χαρὰ Θεοῦ· τοὐναντίον τὸ Λ 194, 209, Ρ 455 'κνέφας ἱερόν', ὡς καὶ τὸ Αἰσχ. ἀποσπ. 66, 7 'ἱερᾶς νυκτός' ἀναλογεῖ πρὸς τὸ δημοτικόν: θεοσκότεινα· τὸ δὲ πολυθρύλητον Π 407 'ἱερὸν ἰχθὺν' δὲν εἶνε ἄλλο εἰμή: ἕνα θεόψαρο· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων, οὐ μόνον παρ' Ὁμήρῳ ἀλλὰ

Σκείρωνος ἀκτὰς ὄμμα τοὐμὸν εἰσορᾶν·
ἔκρυπτε δ' Ἰσθμὸν καὶ πέτραν Ἀσκληπιοῦ.
κἄπειτ' ἀνοιδῆσάν τε καὶ πέριξ ἀφρὸν
πολὺν καχλάζον ποντίῳ φυσήματι
χωρεῖ πρὸς ἀκτάς, οὗ τέθριππος ἦν ὄχος.
αὐτῷ δὲ σὺν κλύδωνι καὶ τρικυμίᾳ
κῦμ' ἐξέθηκε ταῦρον, ἄγριον τέρας,
οὗ πᾶσα μὲν χθὼν φθέγματος πληρουμένη
φρικῶδες ἀντεφθέγγετ', εἰσορῶσι δὲ
κρεῖσσον θέαμα δεργμάτων ἐφαίνετο.

καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς καὶ δὴ καὶ τοῖς δραματικοῖς. Ὅτι δ' ἡ ἐπὶ τούτων χρῆσις τοῦ 'ἱερὸς' δὲν εἶνε λείψανον τῆς χρήσεως, ἣν εἶχε τὸ κατὰ τοὺς γλωσσολόγους συγγενὲς σανσκριτικὸν ἐπίθετον τὸ σημαῖνον: *νεαρός*, *ἀκμαῖος*, ἀπόδειξις οὐ μόνον τὰ προμνημονευθέντα *ζάθεος* καὶ *ἠγάθεος*, ἀλλὰ καὶ ἕτερον συνώνυμον, τὸ *ἄβροτος* = *οὐ θνητός*, *θεῖος*. Κατὰ τὸ 'κνέφας ἱερὸν' ὁ Ὅμ. εἶπε καὶ Ξ 78 'νὺξ ἀβρότη' = *ἱερὰ νύξ*, περὶ οὗ πόσα ἄτοπα δὲν ἐῤῥέθησαν; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐν Αἰσχ. Προμ. 2 'ἄβροτον εἰς ἐρημίαν', τὸ ἀθετηθὲν καὶ μεταβληθὲν εἰς 'ἄβατον', περὶ οὗ τί δὲν ἐγράφη; καὶ περὶ οὗ εἶπεν ὁ Βουττμᾶννος καὶ ἐπεκύρωσεν ὁ Ἑρμᾶννος, ὅτι ὁ Αἰσχύλος παρέλαβε τὴν λέξιν ἐκ τοῦ Ὁμήρου χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν σημασίαν της, εἶνε, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ὅ,τι θὰ ἐλέγομεν σήμερον: μιὰ θεοερημιά. Μετὰ τὴν ἐξ ἀνάγκης μακροτέραν ταύτην παρέκβασιν, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν, λέγομεν ὅτι τό: 'ἱερὸν κῦμα' ἐνταῦθα σημαίνει: ἕνα κῦμα θεόρατον, ἕνα θεόκυμα.

στηρίζον] ἀμεταβάτως, ἤτοι: *στηριζόμενον* (πρβλ. Βακχ. 972).

1207-8. *ὥστ' ἀφῃρέθη... εἰσορᾶν*·] Ἀντὶ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ κοινῆς ὁ Λ 'Σκείρωνος δ' ἀκτᾶς', οὗ ἕνεκα ὁ Κιρχ. εἴκασε 'Σκειρωνίδ' ἄκραν', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Οὐεκλ., πρὸ δ' αὐτῶν ὁ Μόγκ. καὶ Βώθε. ἐξέδωκαν κατὰ Λυζάκ. 'ἄκρας', πάντα ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, ἀφ' οὗ ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ: *ἀκτὴ* δὲν λείπει τὸ τραχὺ τῶν Σκειρ. πετρῶν. Ἡ σύνταξις ἀναμὶξ παρεμφατικὴ καὶ ἀπαρεμφατικὴ κατὰ τὰ 1375-6 κττ. μᾶλλον ἢ ὁμαλὴ (λαμβανομένου δηλονότι ὡς αἰτιατικῆς δηλούσης τὸ πόῤῥω ἀντικείμενον τοῦ 'ἀφῃρέθη' (πρβλ. 644) ὄχι τοῦ 'ἀκτὰς' ἀλλὰ τοῦ 'εἰσορᾶν').

1209. *πέτραν Ἀσκλ.*] Ποῦ ἀκριβῶς ἔκειτο ἄγνωστον, πιθανώτατα ὅμως ἐντὸς τῆς Ἐπιδαυρίας, ἀφ' οὗ ὁλόκληρος ἡ χώρα ἦτο ἱερὰ τοῦ θεοῦ τούτου.

1210-1. *ἀφρὸν π. καχλάζον*] Τὸ μέν: καχλάζω (κοιν. βράζω, ἀρχ. *βράσσω* καὶ *βράζω*) ἐπὶ τοῦ ῥόχθου τοῦ ζέοντος ἢ ἐκ βιαίας ἀνέμων πνοῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀνακινουμένου ὕδατος· μεταβατικῶς δὲ μετὰ τοῦ 'ἀφρὸν' = *ἐξέχεε καχλάζον*. Ἡ δοτ. 'ποντ. φυσ.' τὸ αἴτιον = *ἐκ*, *ἕνεκα*.

1213. *αὐτῷ δὲ σὺν κτλ.*] 'κλύδων... ἡ τοῦ ὕδατος φορά, ἡ κυμάτων σφοδρότης' ΗΣΥΧ, 'τρικυμία' δ' ἐνταῦθα = *κῦμα ὑπερφυὲς τῷ μεγέθει καὶ τῇ ταραχῇ*, τοῦ 'τρι-' ἐμφαίνοντος ὅ,τι ἐν τῷ *τριτάλας*, *τρισόλβιος* κττ. Τὸ δ' 'αὐτῷ σὺν' (πρβλ. εἰς 1189) = *ἅμα τῇ ἐπιφορᾷ καὶ ἐκβράσει τοῦ καχλάζοντος ἀπειρομεγέθους κύματος συνεξεβράσθη καὶ τὸ τέρας*.

1217. *κρεῖσσον δεργμάτων*] = ὀμ-

εὐθὺς δὲ πώλοις δεινὸς ἐμπίπτει φόβος·
καὶ δεσπότης μὲν ἱππικοῖσιν ἤθεσι
πολὺς ξυνοικῶν ἥρπασ' ἡνίας χεροῖν,
ἕλκει δὲ κώπην ὥστε ναυβάτης ἀνὴρ
ἱμᾶσιν εἰς τοὔπισθεν ἀρτήσας δέμας·
αἱ δ' ἐνδακοῦσαι στόμια πυριγενῆ γναθμοῖς
βίᾳ φέρουσιν, οὔτε ναυκλήρου χερὸς
οὔθ' ἱπποδέσμων οὔτε κολλητῶν ὄχων
μεταστρέφουσαι. κεἰ μὲν εἰς τὰ μαλθακὰ
γαίας ἔχων οἴακας ἰθύνοι δρόμον,

μάτων, 'ἰσχυρότερον τῆς θέας, ὡς μηδὲ φέρειν... τὴν θέαν τὰ ὄμματα' ΣΧΟΛ.

1219-20. *ἱππικοῖσιν . ξυνοικῶν*] 'Εκ διορθ. Οὐαλκ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἱππικοῖς ἐν', ἤτοι 'λίαν ἔμπειρος ὢν συνηθείαις . . . ἱππικαῖς'. ΣΧΟΛ. = *ἐξῳκειωμένος*.

1221-2. *ἕλκει ... δέμας·*] = *ἕλκει δ' (ἵππους) ἱμᾶσιν εἰς τοὔπισθεν (ἐξ αὐτῶν, τῶν ἱμάντων) ἀρτήσας δέμας*.

1223-4. *στόμια...φέρουσιν*.] 'Γναθμοῖς' ἐν ΑΕc, ὅπερ ἡ ποιητικὴ ἐκφορὰ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'γνάθοις'· πραγματικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τύπων, ὅπως ἀξιοῦσί τινες, δὲν ὑπάρχει. Καὶ 'στόμια' μὲν τὸ ἐν τῷ στόματι μέρος τοῦ χαλινοῦ, 'πυριγενῆ' δέ, ἤτοι *πυρότευκτα*, ὡς χαλκᾶ. Τὸ δὲ 'φέρουσιν' ἀπολύτως, ἀντὶ τοῦ 'φέρουσιν ὄχον', ὡς καὶ ἐν Σοφ. 'Ηλ. 725.

1224-6. *οὔτε ναυκλ. .. μεταστρέφουσαι*.] Τὸ μὲν ἐνεργητ. 'μεταστρέφουσαι' ἀμεταβάτως ἀντὶ τοῦ μέσου 'μεταστρεφόμεναι' (='φροντίδα ποιούμεναι' ΣΧΟΛ.), ὡς πολλάκις καὶ ἐπ' ἄλλων ῥημάτων παρὰ τῷ ποιητῇ· 'ναύκληρος' δὲ ὁ ἡνίοχος', ὅπως καὶ κατωτέρω 1227 'οἴακας' ἀντὶ τοῦ *ἡνίας*. Τὸ δ' ἅπαξ ἐνταῦθα εἰρημένον 'ἱπποδέσμων' ὁ μὲν Σχολ. 'ἡνιόχων' ἢ 'χαλινῶν', ἀλλὰ μᾶλλον ἐκληπτέον ἀντὶ πάντων ἐν γένει τῶν δεσμῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἱμάντων, τὸ δὲ σύνηθες ἐπ' ὀχημάτων 'κολλητός', διὰ τὸ λεπτουργὲς καὶ πολύτιμον τοῦ ὄχου, οἷον εἰπεῖν: *εὐποίητος, εὔπηκτος*. Δὲν τοὺς ἔμελε τοὺς ἵππους οὔτε διὰ τὸν ἡνίοχον οὔτε διὰ τὰς ἡνίας καὶ τὰ διάφορα ἱππόδεσμα, οὔτε διὰ τὸ λεπτὸν ἄρα καὶ εὔθραυστον ὄχημα. 'Αλλὰ πῶς; Ἔχουσι νοῦν οἱ ἵπποι, τὰ ἄλογα, νὰ σκεφθοῦν τοιαῦτα πράγματα; 'Επειδὴ δ' οὐδεὶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ τὸ ἐναντίον, ὁ Ναύκ. ἐξωβέλισε τὸν 1225, γράψας ἐν τῷ προλαβόντι 'οὔτι' ἀντὶ τοῦ 'οὔτε'. Δὲν γνωρίζομεν τί συμβαίνει ἐν Πετρουπόλει, ἀλλ' ἂν ὁ σοφὸς κριτικὸς διέτριβεν ἐν 'Αθήναις, θὰ ἐμάνθανεν, ὅτι ἐκεῖ οὐδεὶς σχεδὸν ἁμαξηλάτης ἀναστρέφεται πρὸς τοὺς ἵππους ὡς ἄλογα, ἀλλ' ὡς λογικώτατα ζῷα, καὶ συνδιαλεγόμενος πρὸς αὐτούς, καὶ σωφρονίζων αὐτούς, ὁσάκις ἀνοηταίνουσιν. Ὄχι δὲ μόνον οἱ ἵπποι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄψυχα ἔχουσι νοῦν καὶ λόγον ἐν τῇ ποιήσει, οὐ μόνον παρὰ τὸν 'Ιλισσὸν καὶ τὸν Τίβεριν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸν Σηκουάναν καὶ 'Ρῆνον, ὅπως καὶ παρὰ τὸν Νεύαν. Κρῖμα ὅτι ἀγνοεῖ ἢ λησμονεῖ τὸ πρᾶγμα τοῦτο τόσον συχνὰ ὁ σοφὸς ἀνήρ.

1226-33. *κεἰ μὲν . . . ὀχήματος.*] Ἴδε περὶ τῆς συντάξεως εἰς 'Εκάβ. 1165-7.

προυφαίνετ᾽ εἰς τοὔμπροσθεν, ὥστ᾽ ἀναστρέφειν,
ταῦρος φόβῳ τέτρωρον ἐκμαίνων ὄχον·
εἰ δ᾽ εἰς πέτρας φέροιντο μαργῶσαι φρένας,
σιγῇ πελάζων ἄντυγι ξυνείπετο
εἰς τοῦθ᾽ ἕως ἔσφηλε κἀνεχαίτισεν,
ἁψῖδα πέτρῳ προσβαλὼν ὀχήματος.
σύμφυρτα δ᾽ ἦν ἅπαντα· σύριγγές τ᾽ ἄνω
τροχῶν ἐπήδων ἀξόνων τ᾽ ἐνήλατα.
αὐτὸς δ᾽ ὁ τλήμων ἡνίαισιν ἐμπλακεὶς
δεσμὸν δυσεξήνυστον ἕλκεται δεθείς,
σποδούμενος μὲν πρὸς πέτραις φίλον κάρα,
θραύων δὲ σάρκας, δεινὰ δ᾽ ἐξαυδῶν κλύειν·
στῆτ᾽, ὦ φάτναισι ταῖς ἐμαῖς τεθραμμέναι,
μή μ᾽ ἐξαλείψητ᾽· ὦ πατρὸς τάλαιν᾽ ἀρά.

1228-9. *προυφαίνετ᾽ ... ὄχον·*] = *προυφαίνετ᾽ ἐκ τοῦ πρόσθεν ὁ ταῦρος ἐκμαίνων (οὕτω) φόβῳ (τὸν) τέτρωρον ὄχον, ὥστ᾽ ἀναστρέφειν* (= *ἀναστρέφεσθαι αὐτόν, τὸν ὄχον*). Τό: *τέτρωρος* (= *τετράορος*) *ὄχος* (= *τέθριππον, ἤ: τέτρωρον*) συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ: *ἵπποι*

1231. *ἄντυγι*] συνεκδοχ. = *ἅρματι.*

1232. *ἔσφ. κἀνεχ*] 'ἔσφηλε': *προσκόψαι ἐποίησεν*, ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ 'ἄντυγα', 'ἀνεχαίτισεν ... ἀνέτρεψεν.' ΗΣΥΧ.

1233. '*ἁψῖδες*] τὰ κύκλα τῶν τροχῶν.' ΗΣΥΧ.

πέτρῳ] Ἐπειδὴ ὄχι ἀκριβῶς τινες μετέφρασαν, ἰστέον, ὅτι ἕτερον παρὰ τοῖς ἀρχ. τὸ 'πέτρος' καὶ ἕτερον τὸ 'πέτρα', ὅπερ παρ᾽ ἐκείνοις δὲν σημαίνει ὅ,τι καὶ παρ᾽ ἡμῖν, ἀλλὰ = κοιν. βράχος, τὸ δὲ: *πέτρος* = λίθος μέγας.

1234. '*σύριγγες*] αἱ χοινικίδες' ΣΧΟΛ. ἢ *πλῆμναι*, ἤγουν τὰ μέσα τῶν εἰρημένων συρίγγων, εἰς ἃς ἐντίθενται τὰ τοῦ ἄξονος ἄκρα.

1235. '*ἐνήλατα*] δὲ τὰ ταῖς χοινικίσιν ἐμβαλλόμενα, ἢ πασσαλίσκοι, κωλύοντες ἐξιέναι τὸν τροχόν'. ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. 598, 15.

1237. *δυσεξήνυστον*] Οὕτω διώρθ. ὁ Ἑάθ. τὸ ἐν τοῖς βιβλ. ἄμετρον 'δυσεξήνυτον', καὶ ἐν τρισὶ δὲ νεωτέροις Φλωρ. κωδδ. εὕρηται τὸ ἐπίθετον μετὰ τοῦ σ. *Δεσμὸς δυσεξ.* = δεσμός, ἐξ οὗ ἦτο δύσκολον νὰ ξεμπερδευθῇ.

1238. '*σποδούμενος*] τυπτόμενος' ΗΣΥΧ., κυρίως ὅπως τύπτεται ἢ μᾶλλον ξετινάζεταί τι διὰ ξεσκόνισμα.

φίλον κάρα] ἴδ. εἰς 199.

1241. *ἐξαλείψητ᾽*] = *τέλεον ἀφανίσητε.*

ὦ πατρὸς τάλαιν᾽ ἀρά.] Ψέγει τὸν ποιητὴν ὁ Βαρθ., διότι ὁ Ἱππόλ. γνωρίζει τὰς τοῦ πατρὸς ἀράς, ἃς ἐπὶ σκηνῆς οὐδεὶς μετέδωκεν αὐτῷ. Ἀλλὰ τίνος δράματος, ἐρωτῶ, ἡ οἰκονομία στηρίζεται εἰς μόνα τὰ ἐπὶ σκηνῆς δρώμενα καὶ λεγόμενα, ὄχι δὲ καὶ εἰς τὰ ἐκτὸς τῆς σκηνῆς, ὅσα κατὰ λογικὴν ἀνάγκην ἢ πιθανότητα ὡς δρώμενα ἢ λεγόμενα παρέπονται; Τί δ᾽ ἄλλο προυργιαίτερον παρὰ τὰς ἀρὰς ταύτας εἶχε καὶ νὰ μάθῃ καὶ ν᾽ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Ἱππόλ. τόσων δούλων πιστῶν καὶ ἀφωσιωμένων

τίς ἄνδρ' ἄριστον βούλεται σῶσαι παρών;
πολλοὶ δὲ βουληθέντες ὑστέρῳ ποδὶ
ἐλειπόμεσθα. χὼ μὲν ἐκ δεσμῶν λυθεὶς
τμητῶν ἱμάντων οὐ κάτοιδ' ὅτῳ τρόπῳ

πληθύς; 'Αφ' οὗ τὸ λέγει ὁ 'Ιππ., τοῦτο σημαίνει, ὅτι κάπου τὸ ἤκουσε καὶ τὸ ἔμαθε. Τόσον ἀρκεῖ· ὁ ἀκροατὴς ἢ ἀναγνώστης δὲν θέλει πλειότερόν τι ἔν τε τούτῳ καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ δράματι.

1242. *ἄνδρ' ἄριστον*] Ὄχι ἐξ ἀλαζονείας λέγει ταῦτα πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν ὁ ἥρως, ἀλλ' ἐκ τοῦ φόβου μὴ οὗτοι βλέποντες τὴν ἀρὰν τοῦ πατρὸς θεόθεν ἐκπληρουμένην, διστάσωσι περὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, ὁ δὲ ποιητὴς αἰτιολογεῖ οὕτω καὶ τὸ περὶ τούτου φρόνημα τοῦ 'Αγγέλου, ὅπερ μάλιστα διατρανοῦται ἐν 1249-54.

1243. *ὑστέρῳ π. ἐλ.*] = *ὑστεροῦντες τῷ δρόμῳ* (ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐπροφθάναμεν) *ἐλειπόμεθα τοῦ βουλήματος* (δὲν κατωρθώναμεν ἐκεῖνο ποῦ θέλαμεν).

1244-5. *χὼ μὲν... ἱμάντων*] Οἱ κριτικοὶ παραβάλλουσι τὸ Σοφ. 'Ηλ. 747 'ἑλίσσεται τμητοῖς ἱμᾶσι', ἀξιοῦντες ὅτι τὸ 'τμητοῖς εἶνε ἐπικῶς κοσμητικὸν ἐπίθετον. 'Αληθῶς λέγει ὁ Ὅμηρ. ('Ιλ. Φ 30, Ψ 684): ἱμάντας ἐϋτμήτους, ἀλλ' ἄλλο 'τμητός' καὶ ἄλλο 'εὔτμητος'. Ἔπειτα, ἐὰν ἐν Σοφ. 'Ηλ. 747 κεῖται 'τμητοῖς ἱμᾶσιν', ἐν 862 κεῖται 'τμητοῖς ὁλκοῖς ἐγκῦρσαι', ὅπου τὸ 'ὁλκοῖς' δὲν σημαίνει τὰς ἐκ τῆς φορᾶς τοῦ ἅρματος τροχιάς, ὅπως ὁ Ερμ. καὶ 'Ελλένδετ., κατα τούτους δὲ καὶ οἱ Λεξικογρ. (πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ 'ἐγκύρσῃ' ὁ ἥρως ἐν τῷ τοῦ τροχοῦ ὁλκῷ, καὶ τούτῳ τμητῷ', καί, ἂν εἶνε δυνατόν, τί νόημα ἔχει;), οὐδὲ 'λώρους', ὅπως ἑρμηνεύει λατινογραικιστὶ ὁ Σχ., Σουΐδ., καὶ κατὰ τοῦτον ὁ 'Ερρ. Στέφανος, ἀλλά: *σχοινία*. 'Η ἱππικὴ σκευὴ τῶν ἁρμάτων δὲν συνέκειτο μόνον ἐξ ἱμάντων, ἀλλὰ καὶ ἐκ σχοινίων· ὅτι δὲ τὸ 'ὁλκός' σημαίνει σχοινίον, ἀποδεικνύει τὸ 'Ησυχ.: 'ὁλκός: ... ἰσχυρὸς τόνος', Σουΐδ. 'ὁλκόν: ἰσχυρὸν τόνον', Λεξ. ῥητορ. ἐν Βεκκέρ. 'Ανέκδ. α', 285, 9: 'ὁλκοὶ: σχοινία τινά ἐστιν ὁλκοί, εἰς τὸ ἕλκειν ἐπιτήδεια', ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Λεξ. Φωτ. 'ὁλκοί: σχοινία εἰς τὸ ἕλκειν ἐπιτήδεια'. Εἶνε φανερὸν ἄρα, ὅτι ὅ,τι ὁ Παιδαγωγὸς εἶπεν, εἴτε ἀκριβολογῶν εἴτε καὶ σεμνύνων τὸ πρᾶγμα ἐν 746-7 'σὺν δ' ἑλίσσεται τμητοῖς ἱμᾶσι', ἡ 'Ηλέκτρα, εἴτε ὡς ἀμαθεστέρα τῆς ἱππικῆς καὶ διφρηλασίας, εἴτε σκληρότερον, ὡς εἰκός, φαντασθεῖσα τὸ ἔμπλεγμα τοῦ ἀδελφοῦ, ἐξέφρασε δι' ἑτέρου ὅρου συνεκδοχικῶς ἐν 861 'ὡς κείνῳ δυστάνῳ τμητοῖς ὁλκοῖς ἐγκῦρσαι', ἤτοι: *τόνοις*, *σχοινίοις*. 'Αλλὰ τότε, ἂν τὸ 'τμητοῖς' ἁρμόζει εἰς τὸ 'ἱμᾶσιν' ὡς ἐπικὸν δῆθεν, ἤτοι κοσμητικὸν ἐπίθετον, οὐδαμῶς ἁρμόζει καὶ εἰς τὸ 'ὁλκοῖς'· καὶ τὸ 'τμητοῖς' ἄρα ἔχει τὴν κοινὴν ἔννοιαν: *τετμημένος*, κομματιασμένος. Ὅτι δ' αὕτη εἶνε ἡ ἔννοια, ἀποδεικνύει ἐκ περισσοῦ καὶ ἡ ἑξῆς πολλάκις ἀθετηθεῖσα καὶ πολλαχῶς διορθωθεῖσα γλῶσσα τοῦ 'Ησυχ. 'τμητός: τμῆμα'. Ὁ γλωσσογράφος δηλονότι ἑρμηνεύει ἐνταῦθα ὡς καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ κατὰ νόημα, ἐννοῶν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ φράσις π.χ. 'τμητὸς ἱμὰς' σημαίνει: 'τμῆμα ἱμάντος', τοῦτο δὲ εἶνε καὶ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως τὸ νόημα, ὅπερ ἐπιβάλλει οὐ μόνον ἡ γραμματική, ἀλλὰ καὶ ἡ λογικὴ αὐτὴ τῶν πραγμάτων. 'Αφ' οὗ ἔγειναν κομμάτια τὰ ξύλα καὶ τὰ σίδηρα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνωσι σῶοι καὶ ἀκέραιοι οἱ ἱμάντες· καὶ αὐτοὶ ἔγειναν κομμάτια· μέσα δὲ εἰς αὐτὰ τὰ κομμάτια τῶν ἱμάντων καὶ σχοινίων ἐμπερδεύθη ὁ 'Ιππόλυτος, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ μόλις ἐξεμπέρδευσε. Παραλείπομεν δ' ὅτι, ὡς κοσμητικὸν τὸ ἐπίθετον ἐν-

πίπτει, βραχὺν δὴ βίοτον ἐμπνέων ἔτι·
ἵπποι δ' ἔκρυφθεν καὶ τὸ δύστηνον τέρας
ταύρου λεπαίας οὐ κάτοιδ' ὅπου χθονός.
δοῦλος μὲν οὖν ἔγωγε σῶν δόμων, ἄναξ,
ἀτὰρ τοσοῦτόν γ' οὐ δυνήσομαί ποτε
τὸν σὸν πιθέσθαι παῖδ' ὅπως ἐστὶν κακός,
οὐδ' εἰ γυναικῶν πᾶν κρεμασθείη γένος
καὶ τὴν ἐν Ἴδῃ γραμμάτων πλήσειέ τις
πεύκην, ἐπεί νιν ἐσθλὸν ὄντ' ἐπίσταμαι.

ΧΟΡΟΣ.

αἰαῖ· κέκρανται συμφοραὶ νέων κακῶν,
οὐδ' ἔστι μοίρας τοῦ χρεών τ' ἀπαλλαγή.

ταῦθα οὐδένα ἔχει λόγον. Ὁ νοῦς ἄρα: *καὶ ὁ μὲν ἐκ τῶν δεσμῶν τῶν κατατετμημένων ἱμάντων λυθεὶς* κτλ.

1246. *πίπτει,*] Ὑπὸ τῶν ἀφηνιασάντων ἵππων ἐσύρετο ὁ Ἱππόλ. ἐκ τῶν δεσμῶν ἀνηρτημένος, ὄχι δὲ καὶ ἐκτάδην χαμαὶ κείμενος, ὅπως ἀντιληφθεὶς τῆς σκηνῆς ὁ Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθ. 'τείνει', ἀντὶ τοῦ 'πίπτει', ὅπερ καὶ διὰ τοῦτο νοθεύει. Ἡ ἄλλη ἔνστασις τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, ὅτι τὸ 'ἐμπνέων βίοτον' δὲν λέγεται, εἶνε ἀνυπόστατος, διότι, ἀφ' οὗ ὁ ποιητὴς εἶπεν Ὀρέστ. 496 'ἐπεὶ γὰρ ἐξέπνευσεν Ἀγαμέμνων βίον', ἠδύνατο βέβαια νὰ εἴπῃ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει.

1247. *ἔκρυφθεν*] κατ' ἐπικὴν συγκοπὴν τοῦ 'ἐκρύφθησαν', ἧ ὅμοιαι σπάνιαι μέν, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀσυνήθεις ἐν τῷ δράματι (Φοιν. 1260 'ἔσταν', Ἀνδρ. 287 'ἔβαν', κλπ. καὶ δὴ καὶ Ἀριστ. Σφ. 662 'κατένασθεν', Εἰρ. 1283 'ἐκόρεσθεν' κλπ.), ὥστε ἀδικαιολόγητος ὁ περὶ τοῦ τύπου δισταγμὸς τοῦ Ναυκ., καὶ ἡ διόρθ. 'ἵπποι δὲ φροῦδοι', ὅπερ πρὸ αὐτοῦ ὁ Οὐΐτζελ.

δύστηνον] οἷον εἰπεῖν *ἐξώλες*. 'τάττεται δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ (Ἠλ. 121) δυστηνοτάτη ἐπὶ τοῦ ἐξωλεστάτη, οὐκ ἐπὶ τοῦ οἴκτου'. ΣΟΥΙΔ.

1248. '*λεπαίας*] τῆς ἀκροτάτης, τῆς ὀρείας'. ΣΧΟΛ.

1251. *τὸν σὸν πιθέσθαι*] Τὸ ἀπαρέμφατον κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ 'τοσοῦτον', ἅμα δὲ μετ' αἰτιατικῆς (κατὰ τὰ Τραχ. 297 'ταρβεῖν τὸν εὖ πράσσοντα μὴ σφαλῇ ποτε' κττ.) ἀντὶ τοῦ: *πιθέσθαι τὸν σὸν παῖδ' εἶναι κακόν*, κατ' ἀφομοίωσιν.

1253. *Ἴδῃ... πεύκην,*] Οἱ μὲν τὴν ἐν Κρήτῃ Ἴδην διὰ τὴν Φαίδραν, οἱ δὲ τὴν ἐν Τροίᾳ διὰ τὸ γνωριμώτερον αὐτῆς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπ' αὐτῆς πευκῶν. Τὸ δὲ 'πεύκη' ἐνταῦθα ὅπως καὶ Ἰφιγ. Α 39 συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ: *δέλτος*, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἔγραφον ἐπὶ πευκίνων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πινακίδων (πρβλ. τὸ δημοτ. πινακίδα=*πινακίς*), ὁ δ' ἑνικὸς ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ ὡς περιληπτικός.

1255. *συμφοραὶ*] Αὕτη ἦτο ἡ κοινὴ πρὸ τοῦ Μογκ., ὅστις ἐκ διορθ. Ἔλμσ. ἐξέδωκε 'συμφορά', καὶ ἔκτοτε ὁ ἑνικὸς τοῦ ὀνόματος ἀπέβη ἡ κοινή. Ἀλλὰ τὸ 'κέκρανται'. καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Φοιν. σελ. 385-61, εἶνε καὶ πληθυντικόν, ὥστε ἡ διόρθ. εἶνε περιττή. Τὸ πληθ. καὶ κατωτέρω 1267.

1256. *τοῦ χρεὼν*] Οὕτως ἀκλίτως =*τῆς ἄνωθεν ἀνάγκης*.

ΘΗΣΕΥΣ.

μίσει μὲν ἀνδρὸς τοῦ πεπονθότος τάδε
λόγοισιν ἥσθην τοῖσδε· νῦν δ' αἰδούμενος
θεούς τ' ἐκεῖνόν θ', οὕνεκ' ἐστὶν ἐξ ἐμοῦ,
οὔθ' ἥδομαι τοῖσδ' οὔτ' ἐπάχθομαι κακοῖς.

ΑΓΓΕΛΟΣ.

πῶς οὖν ; κομίζειν ἢ τί χρὴ τὸν ἄθλιον
δράσαντας ἡμᾶς σῇ χαρίζεσθαι φρενί ;
φρόντιζ'· ἐμοῖς δὲ χρώμενος βουλεύμασιν
οὐκ ὠμὸς εἰς σὸν παῖδα δυστυχοῦντ' ἔσει.

ΘΗΣΕΥΣ.

κομίζετ' αὐτόν, ὡς ἰδὼν ἐν ὄμμασι
τὸν τἄμ' ἀπαρνηθέντα μὴ χρᾶναι λέχη
λόγοις τ' ἐλέγξω δαιμόνων τε συμφοραῖς.

ΧΟΡΟΣ.

σὺ τὰν θεῶν ἄκαμπτον φρένα καὶ βροτῶν
ἄγεις, Κύπρι, ξὺν δ' ὁ ποικιλόπτερος
ἀμφιβαλὼν ὠκυτάτῳ πτερῷ.

1266. *μὴ*] διὰ τὸ 'ἀπαρνηθέντα' πρβλ. εἰς 'Εκ. 867.

1269-71. *ξὺν δ' ὁ π.*]Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Δινδ. ἀντὶ τῆς κοινῆς 'σύν.' Κοινῶς τὸ 'πτερῷ'=*πτέρυξι*, *πτεροῖς*· ἀλλ' ὁ Σχολ. 'πτερῷ: βέλει. τὸ ἄγεις ἀπὸ κοινοῦ'. Καὶ ἡ ἑρμηνεία αὕτη δὲν ἀπᾴδει τοῦ νοήματος ἐνταῦθα, διότι ἂν εἶνε ὠκεῖαι αἱ πτέρυγες, ὁμοίως ὠκέα εἶνε καὶ τὰ βέλη (πρβλ. Πινδ. 'Ολ. α', 91 'πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶνος ὠκέα βέλη', Πυθ. δ', 213 'πότνια δ' ὠκυτάτων βελέων' κλπ.) ἤτοι: *σὺν δ(ὲ σοὶ ἄγει) ὁ ποικιλόπτερος* (τουτέστιν: *Ἔρως*) κτλ. Ἐν τούτοις εἰς τὸν Βώθε. ἀπήρεσαν ταῦτα καὶ διώρθ. 'ὠκυτάτω πτερῷ' (=*ἀμφιβαλόμενος*, *περιενδὺς ὠκ. πτ.*), ὅπερ παρὰ τραγικοῖς σόλοικον. Ὁ δ' Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθ. 'ἀρκυστάτῳ'. Κακίστη τῇ ἀληθείᾳ ὕλη πρὸς παρασκευὴν δικτύων τὰ πτερά· ἀλλ' ὁ σοφὸς κριτικὸς δὲν πταίει αὐτός. Ἐν τῷ Θησαυρῷ καὶ τοῖς ἄλλοις Λεξικοῖς (πρβλ. καὶ Λοβέκκ. Παραλειπομ. 455) ἀναγράφεται ὡς ὑπερθετικὸν ἐπίθετον τό: 'ἀρκύστατος, η, ον', ὅπερ ὅλως ἀνύπαρκτον· ἐκ τούτου λοιπὸν κατεσκεύασεν ὁ διορθωτὴς τὸ βάρβαρόν του διόρθωμα. Ἀλλ' ἀρσενικὸν 'ἀρκύστατος' ἢ θηλ. 'ἀρκυστάτη' δὲν ὑπάρχει, καθ' ἃ προείπομεν, ἀλλὰ μόνον τὸ οὐδέτερον 'ἀρκύστατον', ὅπερ δὲν εἶνε ἐπίθετον, καὶ τοῦτο ὑπερθετικόν, ἀλλ' οὐσιαστικὸν ἐκ τοῦ: *ἄρκυ-ς* ('ἄρκυα: δίκτυα, λίνα' ΗΣΥΧ.) καὶ τοῦ *ἵστημι* συντεθέν, ὅπως καὶ τὰ παρὰ τὸ συνώνυμον 'λίνα': *λινο-στασία*, *λινο-στατῶ*, ὡς καὶ *βελό-στασις* κττ. (πρβλ. καὶ τὰ τῆς συνηθείας: λυχνοστάτης=*λυχνοῦχος*, λαγηνοστάτης, κλπ. Ὁμοίως

ποτᾶται δ' ἐπὶ γαῖαν εὐάχητόν θ'
ἁλμυρὸν ἐπὶ πόντον.
φλέγει δ' ᾧ μαινομένᾳ κραδίᾳ
πανὸς ἐφαρμόσῃ
χρυσοφαής, φύσιν

δὲ καὶ 'ἀρκυστασία' ἢ 'ἀρκυστάσιον' (='τόπος, ἐν ᾧ ἵστανται τὰ δίκτυα' Πολυδ. ε', 32), ἐν Ξενοφ. Κυνηγ. ϛ', 6, 'ἀρκυ-ωρός' (='ὁ τὰ λίνα φυλάττων' Πολυδ. ε', 17, 32), Ξ. Κυν. ϛ', 11, καὶ 'ἀρκυ-ωρέω'. Περὶ τοῦ οὐδετέρου τούτου οὐσιαστικοῦ σαφέστατα ὁ Πολυδ. λέγει ἐν ε', 36 'κατὰ χρείαν τῆς τῶν δικτύων χρήσεως, εἴ τι κοῖλον εἴη περὶ τὸ ἀρκύστατον'. Εὕρηται δ' ἡ λέξις ἑνικῶς μὲν ἐν Ἀγαμ. 1375 'πημονῆς ἀρκύστατον φάρξειεν' (ὅπερ ὅμως ἡ κριτικὴ παρὰ τὴν ὁμόφωνον πίστιν τῶν χειρογρ. ἐξήλειψε μεταβαλοῦσα εἰς 'ἀρκύστατ' ἄν'), καὶ πληθ. ἐν Εὐμεν. 112 'ἐκ μέσων ἀρκυστάτων ὤρουσεν', καὶ Σ. Ἠλ. 1476 'ἐν μέσοις ἀρκυστάτοις'. Μόνον δ' ἐν Ὀρέστ. 1421 εὕρηται τὸ 'ἐς ἀρκυστάταν μηχανὰν ἐμπλέκειν', ὅπερ προδήλως παραφθαρὲν ἐκ τοῦ μόνου ὀρθοῦ 'ἐς ἀρκυστάτων μηχανάν', ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν τερατώδη ἐκβαρβαρισμὸν τῆς λέξεως. Ἑτέρα διόρθωσις, ὁμοίως βάρβαρος, εἶνε τὸ τοῦ Ἀρτ. 'ἀμφιβάλλων' ἀντὶ τοῦ 'ἀμφιβαλών', ὅπερ καὶ ὁ Βαρθ. λυπεῖταί πως ὅτι δὲν εἰσήγαγεν εἰς τὸ κείμενον. Πῶς εἶνε δυνατὴ ἡ ὕπαρξις ἀορίστου ἐν μέσῳ τόσων ἀορίστων; ἐρωτᾷ ὁ Ἀρτ. Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν τὸ ἐναντίον; ἐρωτῶμεν ἡμεῖς. Πρῶτον εἶνε ἀνάγκη νὰ περικυκλώσῃ πανταχόθεν μὲ τὰ γρήγορα βέλη του, ἤτοι μὲ τὰ ταχέως ἐνεργοῦντα θέλγητρά του, ὁ Ἔρως τὸ θῦμά του (ἀόριστος), καὶ ἔπειτα νὰ τὸ σύρῃ ἀνέτως ὅπου καὶ ὁσάκις θέλει (ἐνεστώς), ἤτοι: 'ἀμφιβαλὼν ἄγει'.

1272. *ποτᾶται ... πόντον.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ B, ὅπου λείπει *ὁ δέ*. Ὁ Σείδλερ. 'ποτᾶται δὲ γαῖαν' χάριν τοῦ δοχμ. μέτρου, Βώθ. 'εὐάγητον, ἁλμυρόν τ''. Βέργκ. 'εὐόχητον', ὁ δὲ Ναύκ. 'ποτᾶται 'πί', ἀφαιρέσας τὴν ἐν τέλει τοῦ 1271 τελείαν· οὕτω δὲ συνεξέδωκε καὶ ὁ Οὐέϊλ. ἑρμηνεύων: *ὁ ἔρως ἀμφιβαλὼν ὠκυτάτῳ πτερῷ* (τί; 'γαῖαν' βέβαια) *ποτᾶται* κτλ. Ἀλλὰ τότε ὑποκείμενον τοῦ 'ποτᾶται' εἶνε ὄχι πλέον ὁ Ἔρως μόνος, ὅπως θέλουσιν οἱ διορθωταὶ (ἴδ. ἑρμηνείαν Οὐεΐλου), ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀφροδίτη, κυρίως μάλιστα αὕτη, ἕνεκα τοῦ ἐν 1269 'σὺν δ''.

1274-6. *φλέγει δ' ᾧ . . . χρυσοφαής,*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'θέλγει' (B[1] 'φλέγει') δ' Ἔρως μαινομένᾳ κραδίᾳ ('καρδίᾳ' C*C*c, 'μαινομέναν καρδίαν' b) πτανὸς ('πανὸς' Cb) ἐφορμάσῃ (*C*abcd, 'ἐφορμάσει' CE, 'ἐφορμάσει (η)' *B*, 'ἐφαρμόσει' B[1], 'ἐφορμόσῃ' B[2]) χρυσοφαής'· αὕτη δὲ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή, πλὴν ὅτι ὁ Οὐεκλ. 'φλέγει δ' Ἔρως', Σείδλερ. αἴρει τὸ 'Ἔρως' ὡς ἐξηγητικὸν γλώσσημα, συναινοῦντος τοῦ Κιρχ., ὅστις θέλει 'θέλγει θ' ᾧ', τοῦ Μετζγέρ. γράφοντος 'θέλγει δὲ μαινομέναν κραδίαν ᾧ', ὁ Οὐέϊλ. μετὰ τοῦ Οὐαλκ. 'μαινομέναν κραδίαν', Βώθε. 'πανοὺς... χρυσοφαεῖς', Ἀρτ. 'μαινομέναν κραδίαν πανοῖς ἐφορμάσῃ χρυσοφαής', Ναύκ. 'χρυσοφαὲς βέλος', Οὐεκλ. 'πανὸν... χρυσοφαῆ'. Ἡ ῥῆσις μὴ κατανοηθεῖσα ἐφθάρη ἔκπαλαι κακομούσως, μόλις δὲ διεσώθησαν τὰ ἴχνη τῆς ὀρθῆς γραφῆς, ἣν κατηρτίσαμεν ἐξ αὐτῶν, ἐκβαλόντες μετὰ τοῦ Σεΐδλέρ. κτλ. τὸ παρείσακτον 'Ἔρως', ὅλως παρέλκον, ἀφ' οὗ οὐδὲν ἕτερον ὑποκείμενον προηγήθη, εἰμὴ τοῦτο, ἐν τοῖς 'σὺν δ' (ἄγει)' καὶ 'ποτᾶται'. Ὅτι δ' ἡ κοινὴ γραφὴ καὶ ἑρμηνεία εἶνε βεβιασμένη, οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος. Τί ζη-

ὀρεσκόων σκυλάκων
πελαγίων θ' ὅσα τε γᾶ τρέφει,
τὰν Ἅλιος αἰθόμενος δέρκεται,
ἄνδρας τε· συμπάντων δὲ
βασιληίδα τιμάν, Κύπρι,

τεῖ τὸ 'θέλγει', ἀφ' οὗ πρόκειται περὶ πυρός, καὶ ἀφ' οὗ προηγήθη τὸ 'θέλκτρον', καθ' ἃ προερμηνεύσαμεν, ἐν τῷ 1271. Ὁμοίως ποίαν ἔννοιαν ἔχει τὸ 'πτανὸς' παρὰ τὸ 'χρυσοφαής', τὸ 'ἐφορμάσῃ', οὐδαμοῦ ἀλλοῦ παρ' Εὐριπ. ἀπαντῶν, καὶ τοῦτο μεταβατικῶς; Τί δὲ τὸ 'μαινομένᾳ', ὅπερ ὁ Βαρθ. ἀναγκάζεται νὰ ἐκλάβῃ προληπτικῶς, ὡς ἂν εἰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιβληθῇ τὸ σχῆμα τῆς προλήψεως ἐναντίον τῆς λογικῆς καὶ τῆς γραμματικῆς; Τῆς δ' ἡμετέρας γραφῆς ὁ νοῦς εἶνε προφανέστατος. Ἓν τῶν κυριωτέρων συμβόλων τοῦ Ἔρωτος ἦτο πλὴν τοῦ τόξου καὶ τῆς φαρέτρας ἡ δᾴς, ἢ ὁ πυρσός, ὃν ἐκράτει· οὗτος δ' ὁ πυρσὸς τοῦ Ἔρωτος εἶνε ὁ ἐνταῦθα *πανὸς* ('πανὸς δὲ ὀνομάζεται τὸ διακεκομμένον ξύλον καὶ συνδεδεμένον· τούτῳ δ' ἐχρῶντο ὡς λαμπάδι' Ἀθήν. 700, 'πανὸς μέν τοι καὶ φανὸς ἡ λαμπὰς' Πολυδ. ι', 116), ἡ δὲ συνθήκη αὕτη: *φλέγει δ' ὁ χρυσοφαὴς* (=*χρυσοφεγγής*, πρβλ. Ἑκ. 633 'χρυσοφαὴς ἅλιος', Φαέθ. ἀποσπ. 781 'ὦ χρυσοφεγγὲς ἥλιε', Ἑλέν. 182 'αὐγαῖσιν ἐν ταῖς χρυσέαις' κλπ.) *πανὸς* (*ἐκεῖνον* ἢ: *τοῦτον*) ᾧ (*ἄν*, ὅπερ ἐλλείπει συνήθως) *ἐφαρμόσῃ* (ἀμεταβ. ἤτοι: *ἐφαρμοσθῇ τᾷ*) *μαινομένᾳ κραδίᾳ*. Αἱ δύο δοτικαὶ ('ᾧ' καὶ 'καρδίᾳ') ἐν τῇ συντακτικῇ ταύτῃ ἐκφορᾷ δὲν λαμβάνονται ἀντὶ γενικῆς καὶ δοτικῆς, ὅπως κοινῶς φρονοῦσι κριτικοί τε καὶ γραμματικοί, διότι ἡ διὰ γενικῆς καὶ δοτικῆς ἐκφορὰ καὶ ἐπιτρέπεται καὶ συνήθης εἶνε, ἀλλὰ διαφέρει. Ἐν τῷ Εὐρ. Ἡρακλ. 63 π. χ. 'βούλει πόνον μοι τῇδε προσθεῖναι χειρί', τοῦ 'τῇδε' ἰσοδυναμοῦντος τῷ: *τῇδ' ἐμῇ*, τὸ 'μοὶ' θὰ ἦτο περιττόν, ὅπως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, διότι ἡ προσωπικὴ σχέσις τῆς πραγματικῆς δοτικῆς ὑπακούεται ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τῆς προσωπικῆς, ἀλλὰ τὸ μὲν 'ᾧ' ὂν ἠθικὴ δοτική, ὅπως κοινῶς λέγεται, δηλοῖ τὸ πρόσωπον ὄχι ἁπλῶς, ἀλλὰ κατ' ἀντιπεριποίησιν, ἤτοι κοινῶς εἰπεῖν: καίει (ἐκεῖνον) ποῦ τοῦ κολλήσῃ σ' τὴν καρδιά· ὅτι δ' ἡ τοιαύτη συντακτικὴ ἐκφορὰ διαφέρει μεγάλως τῆς ἑτέρας, οὐδεὶς ὁ μὴ αἰσθανόμενος. Τὰ ἑπόμενα: 'φύσιν κτλ.' ἐπιφέρονται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τό: '(τοῦτον) ᾧ'.

1277. *ὀρεσκόων*] 'ὀρεσκῴοισι: τοῖς ἐν ὄρεσι διαιτωμένοις' ΣΧΟΛ. εἰς Ἰλ. Α 268.

1278. *σκυλάκων*] Κυρίως τὸ νεογνὸν κυνάριον, ἀλλ' ἐν γένει καὶ τὸ παντὸς ζῴου, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν τὸ συνώνυμον: κουτάβι. Ἐνταῦθα δὲ ἔτι γενικώτερον ἐπὶ πάντων τῶν ζῴων, οὐ μόνον τῶν νεογνῶν, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν τό: κουτάβια, ἀντὶ τοῦ: ζωντόβολα.

1278-80. *ὅσα τε... ἄνδρας τε*] Τὸ μὲν 'ἄνδρας' συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ: *ἀνθρώπους*, διὰ τὸ ἀρσενικὸν τοῦ γένους· τὸ δὲ 'ὅσα τε γᾶ τρέφει' γενικῶς πάντα τὰ ζῷα, οὐδὲ δικαίως ψέγει τὴν συναρίθμησιν ὁ Βαρθ. ὡς μὴ συμπεριλαμβάνουσαν καὶ τὰ πτηνά, ἀφ' οὗ καὶ ταῦτα τρέφει ἡ γῆ.

αἰθόμενος] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., πλὴν τοῦ Ebc, ὅπου 'αἰθομέναν', ὅπερ προτιμᾶται ὑπό τινων, ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου. Ὁ ποιητὴς ἐφαντάζετο τὸν ἥλιον ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός του Ἀναξαγόρας (Διογ. Λαέρτ. β', 8) ὡς μύδρον διάπυρον. Ὅθεν καὶ παρερχόμεθα τήν τε ὑπὸ τοῦ Οὐεϊσμάνν. ἀθέτησιν τοῦ 1279, καὶ τὴν ὑπὸ Μετζγέρ.

τῶνδε μόνα κρατύνεις.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

σὲ τὸν εὐπατρίδαν Αἰγέως κέλομαι
παῖδ' ἐπακοῦσαι·
Λητοῦς δὲ κόρη σ' Ἄρτεμις αὐδῶ.
Θησεῦ, τί τάλας τοῖσδε συνήδει,

μετάθεσιν τῶν 1279-80, διορθοῦντος καὶ 'τοὺς Ἅλιος'.

1282. '*κρατύνει*] κρατεῖ'. ΗΣΥΧ. ἤτοι: *συμπάντων τῶνδε τὴν βασιλικὴν τιμὴν κρατεῖς*, Κύπρι, *μόνη*.

1286. *τοῖσδε συνήδει,*] Καὶ τοῦτο δὲν κατενοήθη. Ἐν πρώτοις τὸ 'τοῖσδε' ἐξελήφθη ἀντὶ τοῦ: 'τοῖσδε τοῖς πράγμασιν', ὅπερ ὅλως ἄτοπον, καθὼς θέλομεν ἴδῃ. Δεύτερον διὰ τί δὲν λέγει ἡ Ἄρτεμις 'ἥδει'. ὅπως καὶ ὁ Θησεὺς εἶπε 1260 'οὐθ' ἥδομαι τοῖσδ' . . . κακοῖς', ἀλλὰ 'συνήδει'; Ὁ Οὐαλκεν. τούτου ἕνεκα διώρθ. 'σύ γ' ἥδει', ἀλλ' ὁ Βρύγκ. ἀπεφάνθη, ὅτι τὸ σύνθετον κεῖται ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ, κατὰ γλῶσσάν τινα Σχολ., καὶ παραθεὶς τὸ τοῦ Ἡσυχ. 'συνήδεται. ἐφήδεται', ὡς καὶ τὸ Ῥήσ. 961 'οὐ μὴν θανόντι γ' οὐδαμῶς συνήδομαι', ὅπου, λέγει, τὸ σύνθετον ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ, ἢ ἀντὶ τοῦ *ἐφήδεται*. Ἦλθεν ἔπειτα ὁ Πόρσων, ὅστις εἰς Μηδ. 136 'οὐδὲ συνήδομαι, γύναι, ἄλγεσι δώματος' παρατηρεῖ, ὅτι ὁ στίχος οὗτος ἀποδεικνύει πόσον ἄδικον εἶχεν ὁ Οὐαλκεν. θέλων νὰ τρέψῃ τὸ ἐν Ῥήσ. 961 'συνήδομαι' εἰς 'ἐφήδομαι', καὶ ὅτι καλῶς ὑπερήσπισε το Ἱππολ. 1286 ὁ Βρύγκ., ἐπιδοκιμασθεὶς ὑπὸ τοῦ Μογκ. κλπ. Δυστυχῶς οὐδεὶς οὐδὲν τῶν προρρηθέντων χωρίων ἐννόησεν. Τὸ 'συνήδομαι' παντοῦ καὶ πάντοτε σημαίνει: *συγχαίρω*, ἐὰν δ' ὁ Ἡσύχ. (τὸ παρ' αὐτῷ ἄρθρον πλῆρες ἔχει οὕτω 'συνήδεται: συγχαίρει, ἐφήδεται') συμπεριλαμβάνει εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὸ 'ἐφήδομαι', πράττει τοῦτο συντομίας ἕνεκεν, ἐμφαίνων τὸ νόημα τῆς ἰδιωματικῆς χρήσεως τοῦ ῥήματος, ὄχι ἑρμηνεύων αὐτήν, ὅπως σύνηθες αὐτῷ. Καὶ ὄντως οἱ Ἀττικοὶ ἐξ ἀστυκῆς λιτότητος λέγουσιν (ὄχι ὅ,τι λέγει ἡ παρὰ Βρυγκ. γλῶσσα τοῦ ἀμαθοῦς Σχολ.) 'οὐ συνήδομαι' ἐπὶ κακοῦ, ἀπαραλλάκτως, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον, καθ' ὅμοιον σχῆμα ἀστυκῆς λιτότητος, εἴτε εἰρωνικῆς εἴτε καὶ ἄνευ εἰρωνείας, λέγομεν πρός τινα πταίσαντα ἢ κακὸν παθόντα: δὲν σὲ συγχαίρω, διὰ ν' ἀποφύγωμεν τὸ ἀγροικότερον ἢ ἀπρεπέστερον: σὲ οἰκτείρω, ἤ: σὲ λυποῦμαι. Οὕτως ὁ χορὸς πρὸς τὸν Πολυνείκην ἐν Οἰδ. Κ. 1397 'οὔτε ταῖς παρελθούσαις ὁδοῖς ξυνήδομαί σοι, νῦν τ' ἴθ' ὡς τάχος πάλιν', ὅπου τὸ 'ξυνήδομαι' = *οὐ συγχαίρω σοι*, καθ' ἣν προεξηγήσαμεν ἔννοιαν (ἤτοι, ἄνευ τῆς ἀστυκῆς λιτότητος καὶ κατ' οὐσίαν: οὔτε τὰ περασμένα σου ταξείδια μ' ἀρέσουν, καὶ τώρα πήγαινε ἀπὸ 'κεῖ ποῦ 'λθες!), οὐδαμῶς δὲ = *οὐ συμπάσχω*, ἢ *συμπενθῶ*, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ κριτικῇ ἀτοπωτάτην ἑρμηνείαν τοῦ Ἑρμάννου. Ταύτην τὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ ἐν Ῥήσ. 961, καὶ ἐν Μηδ. 136, ὄχι δὲ τὴν τοῦ 'ἐφήδομαι', ὅπερ φθείρει ἄρδην τὴν κομψὴν λεπτότητα τοῦ νοήματος. Ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει οὐδὲν τούτων πάντων ὑπάρχει. Ἡ Ἄρτεμις, ἐκ μηχανῆς ἐπιφανεῖσα θεός, λέγει εὐθὺς πρὸς τὸν Θησέα 'τί τοῖσδε συνήδει;' καὶ οἱ κριτικοὶ παρὰ πάντα κανόνα λογικῆς καὶ συντάξεως ἐκλαμβάνουσι τὸ 'τοῖσδε' ἐπὶ πραγμάτων, ἐν ᾧ ὁ λέγων 'συνήδομαι' ὑπονοεῖ πρώτιστα καὶ μάλιστα ἕτερον ἢ ἕτερα πρόσωπα, οἷς *συνήδεται*, διότι πράγματα οὔτε ὑπάρχουσιν, ὥστε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ θεὰ δεικνύει αὐτὰ φυσικῶς, οὔτε προ-

παῖδ' οὐχ ὁσίως σὸν ἀποκτείνας,
ψευδέσι μύθοις ἀλόχου πεισθείς,
ἀφανῆ φανερὰν ἔσχες δ' ἄτην;
πῶς οὐχ ὑπὸ γῆς τάρταρα κρύπτεις

ἐρρέθησαν ὥστε νὰ δεικνύῃ αὐτὰ νοερῶς, ὡς νῦν πρῶτον ἀρχίσασα νὰ λαλῇ. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς παρίστανται πλὴν τῶν ἀνακτόρων, ἅτινα βεβαίως δὲν ὑπαινίττεται ἡ Ἄρτ. διὰ τοῦ 'τοῖσδε', μόνον πρόσωπα, καὶ τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης δεικνύουσα ἡ Ἄρτ., λέγει 'τοῖσδε', ἤτοι: *τί, τάλας, συνήδει τῇδε* (Ἀφροδίτῃ); Ἀλλ' ἡ Ἀφροδ. εἶνε μία καὶ θήλεια καὶ τὸ 'τοῖσδε' πληθ. Τοῦτο δ' ἠπάτησε τοὺς κριτικούς. Ἀλλ' ἐὰν ἡ Ἄρτεμις ἔλεγε 'τῇδε', θὰ ἐξέφερε φράσιν ἀγροικοτάτην καὶ ὑβριστικωτάτην πρὸς τὴν συνάδελφον θεόν, ἀνάρμοστον δ' εἰς τὸν θεῖον ἅμα καὶ παρθενικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. τοῦτο δὲ θέλει αἰσθανθῇ μόνον ἐκεῖνος, ὅστις γνωρίζει κατὰ βάθος ἔνθεν μὲν τὰ ἤθη καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἅτινα εἶνε ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων, ὅπως διετυπώθησαν ἐν τοῖς σωζομένοις ἔργοις τῶν Ἀττικῶν, καὶ μάλιστα ἐν τῇ δραματικῇ ποιήσει καὶ τοῖς διαλόγοις τοῦ Πλάτωνος. Καὶ σήμερον ἀκόμη θεωρεῖται μεγάλη ἀγροικία καὶ ὕβρις τὸ δηλῶσαί τινα παρόντα διὰ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας· ὅθεν καὶ οἱ γονεῖς ἐπιτιμῶσι καὶ τιμωροῦσιν αὐστηρότατα τὰ παιδάρια, ἅτινα καὶ μάλιστα ὑποπίπτουσιν εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο — ἐννοοῦμεν γονεῖς ἀπαιδεύτους τὴν φραγκάττικον γλῶσσάν τε καὶ παιδείαν. Καὶ τὸν πληθυντικὸν δὲ καὶ τὸ ἀρσενικὸν γένος μεταχειρίζεται ὁ ἀνόθευτος τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη Ἕλλην ἐπὶ τὸ γενικώτερον καὶ ἀοριστότερον, εὐφημίας ἀνυβρίστου καὶ εὐσχημοσύνης χάριν, τὸν περὶ οὗ λόγον παραλείπομεν ἕνεκα συντομίας. Ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ δράματι ἔχομεν πλεῖστα τούτου μαρτύρια παρακείσθωσαν εἰς ἀπόδειξιν ταῦτα τὰ ἐκ πολλῶν ὀλίγα: Οἰδ. Κ. 813 'ὃς γνώσει φίλους οἷ' ἀνταμείβει ῥήματα' λέγει ὁ Κρέων πρὸς τὸν Οἰδ., 'φίλους' ἐννοῶν ἕνα καὶ μόνον, ἑαυτόν· Ἀντιγ. 10 'πρὸς τοὺς φίλους στείχοντα τῶν ἐχθρῶν κακά', ὅπου οἱ 'φίλοι' εἶνε ὁ Πολυνείκης, καὶ 'ἐχθροὶ' ὁ Κρέων· ὁμοίως δὲ καὶ θηλ. Οἰδ. τ. 366 'σὺν τοῖς φιλτάτοις αἴσχισθ' ὁμιλοῦντα' = *σὺν τῇ μητρί*, 1007 'τοῖς φυτεύσασίν γ' ὁμοῦ' = *τῇ μητρί*, Εὐρ. Ἑκ. 403 'χάλα τοκεῦσιν' = *τῇ μητρί*, *Ἑκάβῃ*, κλπ., περὶ οὗ ἄλλως καὶ εἴπομεν ἐνιαχοῦ τινα.

1288-9. *πεισθείς, ἀφανῆ... ἄτην;*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Κιρχ.[1] ἀντὶ τῆς κοινῆς 'πεισθεὶς ἀφανῆ; φανερὰν δ' ἔσχεθες ἄτην', πλὴν ὅτι ἀντὶ τοῦ μετὰ τὸ 'πεισθεὶς' ἐρωτηματικοῦ, ὑπέστιξα, καὶ ἀντὶ τῆς μετὰ τὸ 'ἄτην' τελείας ἔστιξα ἐρωτηματικῶς. Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς Ec 'ἀλ. πεισθεὶς' ἐν τοῖς λοιποῖς 'πεισθεὶς ἀλόχου', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Βαρθ. σημειώσας ἐφεξῆς χάσμα τριῶν ἀναπαίστων, ὧν ἐν τέλει ἔταξε τὸ 'ἀφανῆ', ὁ δ' Οὐεκλ. 'ψ μύθοις δ' ἀλ. πεισθεὶς ἀφανῆ, φαν. ἔ. ἄ.', ὅπως εἶχεν ὑποδείξῃ ὁ Βαρθ., καὶ τοῦ μὲν Μαρκλ. διορθ. 'ἔσχεθες' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἔσχες' [C 'ἔχεις'], τοῦ δὲ Δινδ. Φιξ. καὶ Ἀρτ. κατὰ Δοβραῖον 'φανερὰ δ' εἷλέν σ' ἄτη'. Καὶ ἐνταῦθα ὁ εἰς τὴν τετάρτην χώραν διὰ τὸ μέτρον μετατεθεὶς 'δὲ' εἶνε ὁ αἴτιος τῆς παρεκδοχῆς τοῦ ἁπλουστάτου ἅμα καὶ ὀξυκέντρου τούτου νοήματος: *τὴν δ' ἀφανῆ φανερὰν ἔσχες ἄτην*; ἤτοι: *ἀντὶ δὲ τῆς τέως ἀφανοῦς καὶ ἀναποδείκτου ἄτης (= ὅτι σοι ὁ παῖς τῆς εὐνῆς ἥψατο) ἔσχες νῦν φανερὰν (ἄτην, ὅτι τὸν σὸν παῖδ' ἀναίτιον καὶ ἀθῷον ἔκτεινας).* Περὶ τῆς μεταθέσεως ταύτης τοῦ *δέ*, οὐ μόνον μετὰ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ καὶ ἓξ λέξεις, εἴπομεν πολλάκις (ἴδε μά-

δέμας αἰσχυνθείς,
ἢ πτηνὸς ἄνω μεταβὰς βίοτον
πήματος ἔξω πόδα τοῦδ' ἀπέχεις;
ὡς ἔν γ' ἀγαθοῖς ἀνδράσιν οὔ σοι
κτητὸν βιότου μέρος ἐστίν.
ἄκουε, Θησεῦ, σῶν κακῶν κατάστασιν·
καίτοι προκόψω γ' οὐδέν, ἀλγυνῶ δὲ σέ.
ἀλλ' εἰς τόδ' ἦλθον, παιδὸς ἐκδεῖξαι φρένα
τοῦ σοῦ δικαίαν, ὡς ὑπ' εὐκλείας θάνῃ,

λιστα εἰς Φοιν. σελ. 557) πρόδηλον ἄρα ὅτι ὁ ποιητὴς εἶχε γράψῃ 'ἀφανῆ φανερὰν ἔσχες δ' ἄτην' καὶ ἑτέρα χεὶρ μετέθηκεν ἀκολούθως πρὸς τὰ ὀπίσω τὸν σύνδεσμον, φθείρασα τὸν τρίτον ἀνάπαιστον. Ἐντεῦθεν ἡ σύγχωσις.

1292. *ἢ πτηνὸς... ἀπέχεις;*] 'Πόδα τόνδ' ἀνέχεις' BE^2 ('ἀπέχεις' E^1c) d*BC*, 'πόδα τῶν δ' ἀπέχεις' c, 'πόδ' ἀπέχεις' C. Ἀπὸ τοῦ Μογκ. ὡς κοινὴ ἐπεκράτησεν ἡ διόρθ. Οὐακεφεῖλδ. 'πόδα τοῦδ'', ἐξ ἧς ὅμως οὐδὲν νόημα ἐξάγεται. Ὁ Οὐεκλ. 'βιότου', καὶ ὁ Οὐεΐλ.^{2} 'βίοτον μεταβὰς... τοῦδ', ἀπέχεις' κατὰ μετάθεσιν, ἐξ ἧς οὐδὲν κερδαίνομεν, ἀποβάλλομεν δὲ τὸ 'ἔξω πήμ. πόδ' ἀπέχεις', φράσιν ἔγκυρον καὶ συνήθη (Ἡρακ. 109 'ἔξω πραγμάτων ἔχειν πόδα', Αἰσχ. Πρ. 263 'πημάτων ἔξω πόδα ἔχει', Χοηφ. 696 κλπ.). Καὶ ἐνταῦθα παρεννοήθησαν ἀνέκαθεν ἄλλα τε καὶ τὸ 'τῶνδε' παρεκληφθέν, ὅπως καὶ ἐν 1286, οὗ ἕνεκα οὐ μόνον ἡ ἡμετέρα ἀλλὰ καὶ ἡ ἑπομένη ῥῆσις ἀποβάλλει πᾶσαν ἔννοιαν καὶ συνέχειαν. Γραπτέον μετὰ τοῦ b 'τῶνδ'' καὶ ἐκδεκτέον διὰ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμ., ὅπως καὶ ἀνωτέρω, τὴν Ἀφροδίτην, τὰς δὲ λοιπὰς λέξεις οὕτως: *ἢ πτηνὸς (τὸν) ἄνω μεταβὰς βίοτον, ἔξω (τοῦ) τῶνδε* (ἴδ. εἰς 959) *πήματος* (=*τοῦ πήματος, ὅπερ εἰργάσατο ἡ Ἀφρ.*) *ἀπέχεις πόδα*; Περὶ τῆς φράσεως πρβλ. εἰς Ἑκάβ 1100-6, τὸ δὲ νόημα τῆς ὅλης ῥήσεως 1290-3 εἶνε τοῦτο, ὅτι ὁ Θησεὺς ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὰ ἀδύνατα δυνατά, ἵνα ἐξέλθῃ καὶ ἀπαλλαγῇ τοῦ τῆς Ἀφρ. πήματος, καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ μιάσματος (πρβλ. τὴν ἐν τοῖς σχολ. γλῶσσαν 'πήματος: τοῦ μιάσματος'), διότι — καὶ οὕτως ἐπέρχεται φυσικώτατα ἡ ἐν τοῖς ἑπομένοις αἰτιολογία.

1294-5. *ὡς ἔν γ' ἀγαθοῖς.. ἐστίν.*] 'ἐν ἀγαθοῖς' CaB, 'ἔν τ' ἀγαθοῖς' B^2Ebc, 'ἔν γ' ἀγαθοῖς' B^2d, ὅπερ καὶ εὐλόγως ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή, διότι, ὅτι τὸ 'ἔν τ'' παρεφθάρη ἐκ τοῦ 'ἔν γ'' οὐδεμία ἀμφιβολία, ἀλλ' ὁ Οὐεΐλ. μετὰ τὸν Βώθε. εἰκάσαντα ἀτόπως 'ἐν ἀγαστοῖς', ἐξέδωκε διορθῶν 'ἐν χρηστοῖς', ἀποκρύψας τὸν 'γὲ' ὡς παρέμβλητον, ὅπερ ὅλως ἐσφαλμένον, διότι τὸ νόημα εἶνε τοῦτο: ἄλλο δὲν σοῦ μένει παρὰ νὰ γείνῃς πουλί, διὰ ν' απομακρυνθῇς ἀπὸ τὸ ἐν τῷ σῷ οἴκῳ μίασμα τοῦτο (τῆς Ἀφροδίτης)· διότι ὅσον διὰ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους (='ὡς ἔν γ' ἀγ. ἄνδρ.') *οὐ κέκτησαι μοῖραν βίου, οὐκ ἔχεις βιοῦν ἐν αὐτοῖς* (= 'οὔ σοι κτητὸν' [τὸ ἐκ διορθ. Ναύκ. 'τλητὸν' οὐδὲν παρέχει τλητὸν νόημα, τὸ δὲ τοῦ Ἐρουερδ. 'τακτὸν' ἄτακτον ὅλως καὶ ἄτοπον, καὶ τὸ Οὐεΐλ. 'νεμετὸν' καινὸν καὶ ἀνήκουστον] *βιότου μέρος ἐστίν*).

1297. *προκόψω γ' οὐδέν,*] Ἴδε εἰς Ἑκάβ. 961· τὸ δ' ὀρθῶς ὀρθοτονούμενον τέως 'σέ', κακῶς ἔτρεψαν εἰς ἐγκλιτικὸν ('δέ σε') Κιρχ.^{2} Βαρθ. καὶ Οὐεκλ.

1299. *ὡς ὑπ' εὐκλ. θάνῃ,*] Περ

καὶ σῆς γυναικὸς οἶστρον ἢ τρόπον τινὰ
γενναιότητα· τῆς γὰρ ἐχθίστης θεῶν
ἡμῖν, ὅσαισι παρθένειος ἡδονή,
δηχθεῖσα κέντροις παιδὸς ἠράσθη σέθεν.
γνώμῃ δὲ νικᾶν τὴν Κύπριν πειρωμένη
τροφοῦ διώλετ' οὐχ ἑκοῦσα μηχαναῖς,
ἣ σῷ δι' ὅρκων παιδὶ σημαίνει νόσον.

τῆς ὑποτακτικῆς ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 27, 1245· ἡ δ' 'ὑπό' μετὰ γενικῆς ἀρχαϊκώτερον ἰσοδυνάμως τῇ *μετά*, ἤτοι: *μετ' εὐκλείας* ('οἱ παλαιοὶ τὴν ὑπὸ ἀντὶ τῆς μετὰ πολλάκις ἐλάμβανον' Πρόκλ. Χρηστομ. 9, εἰς Πινδ. Ὀλ. Δ', 2· ὅθεν καὶ κακῶς ὁ Ῥείσκ. διώρθ. 'ἐπ' εὐκλείας' κάκιστα δ' ὁ Βαρθ, ἑρμηνεύει = 'ἐπ' εὐκλείᾳ', κατὰ τὸ ἐν 493 'ἐπὶ συμφοραῖς', ὅπερ τοῦ ἡμετέρου ἀλλοτριώτατον), *εὐκλεῶς*. Πρβλ. Ἀγαμ. 1553 'καὶ καταθάψομεν οὐχ ὑπὸ κλαυθμῶν', Σοφ. Ἠλ 630 'ὑπ' εὐθύμου βοῆς θῦσαι', Οἰδ. Κ. 650 'ὑφ' ὅρκου', Ἴων. 1333 'καθαρὸς ἔλθ' ὑπ' οἰωνῶν καλῶν', Ἀνδρ. 322 'εὔκλεια δ' οἷς μὲν ἔστ' ἀληθείας ὕπο, εὐδαιμονίζω' κλπ.).

1300. *οἶστρος* κτλ.] ἐρωτικὸς ἐρεθισμός, ἐρωτ. ἔξαψις, μανία· τὸ δὲ 'τρόπον τινὰ' ὅπως κοινῶς, καὶ τὸ 'γενναιότητα' ὄχι 'τὴν ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην' ἢ 'τὸ σπουδάσαι κρύψαι τὸν ἔρωτα', ὡς οἱ Σχολ., ἢ *εὐγένειαν* καὶ *γενναιοφροσύνην*, ὡς οἱ νεώτεροι, ἀλλὰ τὴν καρτερίαν ᾗ ἐχρήσατο ἀποθανοῦσα (πρβλ. Ἑκ. 590 - 1).

1301 - 3. *τῆς γὰρ ... σέθεν.*] Τὸ 'δηχθεῖσα' ἔτρεψεν ὁ μὲν Οὐαλκ. εἰς 'πληγεῖσα', ὁ δὲ Πόρσ. εἰς 'πληχθεῖσα', ὁ δ' Οὐέϊλ. εἰς 'δμηθεῖσα'. Τὸ 'δάκνω' παρὰ τοῖς ἀρχ. μεταπίπτει εἰς τόσας τροπικὰς χρήσεις, ὥστε ἀπορίας ἄξιον πῶς οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες προσέκρουσαν εἰς τὴν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει τοῦ ῥήματος, οὖσαν σχεδὸν κυριολεκτικήν· ἀφ' οὗ δὲ τὸ *δάκνειν* ἐπιτρέπεται εἰς τόσα πράγματα, ὑλικά τε καὶ ἠθικά, φύσει νωδὰ καὶ ἄστομα (Ἀριστ. Πλ. 822 'ἔδακνε γὰρ (ὁ καπνὸς) τὰ βλέφαρά μου', Ἰλ. Ε 493 'δάκε δὲ φρένας Ἕκτορι μῦθος', Ἀριστ. Ἀχ. 18 'οὕτως ἐδήχθην ὑπὸ κονίας τὰς ὀφρῦς' 376 'ψήφῳ δακεῖν' κτλ.), δὲν ἐννοῶ διὰ τί ἔμελλον νὰ μὴ δάκνωσι μόνα τὰ κέντρα τῆς Ἀφροδίτης, τὰ πάντων δηκτικώτατα, παρά τε θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις. Ναί, δάκνουσι τὰ πάντα, ἐν τοῖς μάλιστα δ' οἱ θρῖπες τῆς κριτικῆς, κέντροις ἀμάχοις καὶ αὐτοὶ δεδηγμένοι, τῆς ἐν τῷ ἀθετεῖν καὶ διορθοῦν Ἀφροδίτης. Οὕτως ὁ Ναύκ. ἠθέτησε τὸν 1302 στίχον, διότι τίς, λέγει, αἱρομένου τοῦ στίχου τούτου, αἰσθάνεται τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ; ὡς ἀπόκρισιν δ' εἰς τὴν οὕτω διατυπωθεῖσαν ἐρώτησιν ταύτην ὑπονοεῖ οἴκοθεν τό: οὐδείς· ἀλλ' ὑποθέτομεν ὅτι αἱ μυριάδες τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Εὐριπ. δὲν ἐνεχείρισαν εἰς τὸν σοφὸν κριτικὸν πληρεξούσιον πρὸς τοιαύτας ἀποφάνσεις. Ὁμοίαν ἀξίαν ἔχει καὶ ἡ ἀξίωσις, ὅτι ἡ παρθενία δὲν εἶνε ἡδονή. Οὐδὲ περὶ τοιαύτης τινὸς ἀποφάνσεως ἔχει τινα πληρεξουσιότητα παρὰ τῆς Ἀρτέμιδος, ἥτις, ἀφ' οὗ ἦτο καὶ ἔμεινε παρθένος, φαίνεται ὅτι εὕρισκεν ἡδονὴν ἐν τῇ παρθενίᾳ· εἰ δὲ μή, τί τὴν ἐκώλυε νὰ μὴ εἶνε, καὶ ταῦτα θεάν; Ἀλλὰ τότε τί ἐκώλυε καὶ τὸν Ἱππόλυτον νὰ μένῃ παρθένος, ἐὰν δὲν εὕρισκεν ἡδονὴν ἐν τῇ παρθενίᾳ, ὅπως τοσάκις μᾶς διαβεβαίωσεν αὐτός. Μὲ τοιαῦτα λογικεύματα δύναταί τις ν' ἀθετήσῃ καὶ ὁλόκληρον τὸ δρᾶμα.

1304. *γνώμῃ*] = *σώφρονι λογισμῷ*, κατὰ τὸ ἐναντίον, διὰ τὸ 'νικᾶν τὴν Κύπριν'.

ὁ δ' ὥσπερ ὢν δίκαιος οὐκ ἐφέσπετο
λόγοισιν, οὐδ' αὖ πρὸς σέθεν κακούμενος
ὅρκων ἀφεῖλε πίστιν, εὐσεβὴς γεγώς.
ἡ δ' εἰς ἔλεγχον μὴ πέσῃ φοβουμένη

1307. *ὥσπερ ὢν... ἐφέσπετο*] Οὕτως ἐν BCE, ἐν bc 'ὥσπερ ὢν (ἐν C*B* 'οὖν', καὶ Μουσοῦρος 'ἦν') δίκαιον'· ἐν E 'ἐφείπετο', ἐν b 'ἐφεπετο', ἐν *BC* 'ἐπέσπετο', καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἐφέσπετο'. Ἀπορῶ διατί ὑπὸ τῶν πλείστων ἐκδοτῶν ἀπεβλήθη ἡ μᾶλλον πεπιστωμένη γραφὴ 'ὥσπερ ὢν δίκαιος' =*ἅτε ὤν*, ἤτοι: *ὡς εἰκὸς ἦν αὐτὸν ποιῆσαι δίκαιον ὄντα*. Ὁ Οὐεκλ. ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ 'ὥσπερ' δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἀντὶ τοῦ: *ἅτε*, πειθόμενος, ὡς ὑποθέτομεν, τῷ Κρυγέρ. I, 56, 12, 2. Ἀλλ' ὅσα ἐκεῖ λέγει ὁ γραμματικὸς οὗτος, εἶνε τῆς φαντασίας του πλάσματα· τὰ δὲ πράγματα ἔχουσιν ἄλλως. Ἀλλ' οὐδ' οἱ ἄλλοι γραμματικοὶ λέγουσιν ὀρθότερα περὶ τούτου. Ἡ μετὰ τῆς μετοχῆς χρῆσις τῶν ὁμοιωματικῶν *ὡς, ὥστε, ὥσπερ, ἅτε, οἷον, οἷα*, εἶνε κατ' οὐσίαν μία καὶ ἡ αὐτή, οὐδ' αἱ μερικώτεραι τῆς ἑκάστου αὐτῶν ἐννοίας ἀπ' ἀλλήλων διαφοραὶ μεταβάλλουσιν, ἢ εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβάλωσιν οὐσιωδῶς καὶ ἐν τοῖς κυρίοις τὴν ἔννοιαν τῆς μετ' αὐτῶν μετοχικῆς ἐκφορᾶς, ἡ δὲ σπανιωτέρα ἢ συχνοτέρα τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μορίου χρῆσις εἶνε ἔργον ὄχι τῶν διαφορῶν, ὅσας ἐφαντάσθησαν οἱ νεώτεροι κριτικοί, ἀλλὰ τοῦ χρόνου, ἄλλοτε ἄλλου καὶ ἄλλου παρ' ἄλλῳ τῶν συγγραφέων ἢ ποιητῶν ἐπικρατήσαντος, ἢ τῆς μερικωτέρας αὐτῶν ἐννοίας, ὧν ταύτης μὲν συχνοτέρα, ἐκείνης δὲ σπανιωτέρα ἀναφύεται ἐν τῷ λόγῳ χρεία. Τὸ δ' ἐν τῇ μετοχικῇ ἐκφορᾷ οὐσιῶδες καὶ κύριον εἶνε ὄχι ἡ ὁμοιωματικὴ αὐτῶν κατηγορία (αὕτη οὐδέποτε ἀποσβέννυται), ἀλλά, ἂν τὸ παρεμφατικὸν ἢ ἀπαρεμφατικὸν ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως, ἀνήκει ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ, εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν τάξιν τῶν ῥημάτων, καὶ ἂν τοῦτο, ὡς καὶ ἡ μετοχή, ἀνάγεται ὡς ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐγκλίσεως εἰς τὸ παρόν, ἢ τὰ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ἀντικείμενα ἄκρα, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἐκ τούτων τῶν ὅρων (οὓς δὲν δυνάμεθα νὰ διασαφήσωμεν μετὰ πάσης τῆς δεούσης λεπτομερείας ἐν τῇ παρούσῃ σημειώσει), ὄχι δ' ἐκ τῶν φαντασιωδῶν, οὓς ἔπλασαν οἱ γραμματικοί, ἐξήρτηται ἡ διάγνωσις, ἂν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μετοχικὴ ἐκφορὰ ἐμφαίνει ἁπλῆν γνώμην ἢ βούλησιν τοῦ λαλοῦντος, ἢ πραγματικὸν γεγονός. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ὁ λόγος ὡς ἐκ τοῦ χρόνου τῆς μετοχῆς καὶ τοῦ ῥήματος, ὡς καὶ τῆς ἐγκλίσεως, τῆς ἐννοίας αὐτοῦ συνᾳδούσης, ῥέπει πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τὴν ὁριστικήν, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ μετοχικὴ ἐκφορὰ ἐκφράζει πραγματικὸν γεγονός, καθ' ὅσον δὲ πρὸς τὸ μέλλον, γνώμην ἢ βούλησιν τοῦ λαλοῦντος. Ἐπειδὴ δ' ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ὁμοιωματικῶν τούτων, ὡς ἀναφορικῶν, ἐκφέρεται κατ' ἔλλειψιν, τὸ λεγομενον θέλει ἑκάστοτε διασαφήσῃ ἡ ἀνέλλειπτος τῆς μετοχικῆς ταύτης ἐκφορᾶς συμπλήρωσις. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει τό τε κύριον ῥῆμα καὶ ἡ μετοχὴ ἀνήκουσιν εἰς τὸ παρελθὸν ('ὢν' παρατατ., 'ἐφέσπετο' ἀόρ.), τὸ δὲ ῥῆμα, οὔτε δοξαστικὸν οὔτε γνωστικὸν οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὄν, εἶνε ἐγκλίσεως ὁριστικῆς. Ἡ μετοχικὴ ἄρα ἐκφορὰ ἐμφαίνει τὸν ἀνώτατον ὅρον τῆς πραγματικότητος, τὸ δὲ 'ὥσπερ', οὐ μόνον δὲν ἐπιῤῥίπτει σκιὰν ἀμφιβολίας εἰς τὴν φράσιν, κατὰ τας ἐσφαλμένας τῶν γραμματικῶν ἰδέας, ὧν ἕνεκα καὶ ἀπεσκορακίσθη ἐκ τοῦ κειμένου ἡ μετοχή, ἀλλ' ἐπιτείνει ἔτι μᾶλλον τὴν βεβαιότητα τῆς πραγματικότητος ταύτης, παριστῶσα αὐτὴν ὡς ἀναπόφευκτον. Κατὰ ταῦτα τό: 'ὁ δ' ὥσπερ ὢν δίκαιος, οὐκ ἐφέσπετο λόγοισιν' =*ὁ δ' οὐκ ἐφέσπετο* (τοῖς) *λόγοισι*

ψευδεῖς γραφὰς ἔγραψε καὶ διώλεσε
δόλοισι σὸν παῖδ', ἀλλ' ὅμως ἔπεισέ σε.

ΘΗΣΕΥΣ.

οἴμοι.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

δάκνει σε, Θησεῦ, μῦθος; ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος,
τοὐνθένδ' ἀκούσας ὡς ἂν οἰμώξῃς πλέον.
ἆρ' οἶσθα πατρὸς τρεῖς ἀρὰς σαφεῖς ἔχων;
ὧν τὴν μίαν παρεῖλες, ὦ κάκιστε σύ,
εἰς παῖδα τὸν σόν, ἐξὸν εἰς ἐχθρόν τινα.
πατὴρ μὲν οὖν σοι πόντιος φρονῶν καλῶς

(τῆς τροφοῦ) *ὡς δίκαιος ὢν* = *ὡς οὐκ ἐφέπεταί τις* (αὐτοῖς) *δίκαιος ὤν*, ἤτοι: *ὡς εἰκὸς ἦν οὐκ ἐπισπέσθαι* (*αὐτοῖς αὐτὸν*) *ἄνδρα δίκαιον ὄντα* = *ἐπει δίκαιος ἦν*. Ἀκριβῶς ἀποδίδει τὴν συντακτικὴν ταύτην ἐκφορὰν ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια διὰ τῆς ὁμοίας ταύτης: ἐκεῖνος ὅμως, σὰν δίκαιος ποῦ ἦταν, δὲν τὴν ἄκουσε κτλ. (πρβλ. Πλάτ. πολιτ. 330 E 'αὐτός, ὥσπερ ἤδη ἐγγυτέρω ὢν τῶν ἐκεῖ, μᾶλλόν τι καθορᾷ αὐτά' = *αὐτός, ὡς εἰκός ἐστι τὸν ἤδη ἐγγυτέρω τῶν ἐκεῖ ὄντα μᾶλλόν τι καθορᾶν αὐτά, μᾶλλόν τι καθορᾷ αὐτά*, ἤτοι: *ἅτε ἤδη . . . ὢν* = *ἐπεὶ ἐγγύτερον ἤδη τῶν ἐκεῖ ἐστι* κλπ.).

1313. *ἔχ' ἥσυχος*] = μένε ἥσυχος, 'ἡσύχαζε'. ΣΧΟΛ.

1314. '*τοὐνθένδ'*] τὸ μετέπειτα'. ΣΧΟΛ. Ἡ συνθήκη: *ὡς ἂν τοὐνθένδ' ἀκούσας οἰμώξῃς πλέον*. Ὁ Ναύκ. 'ἀνοιμώξει', ἄνευ λόγου. Ἡ διόρθ. ἐλαττοῖ τὸ πικροχόλως πεισματικὸν τῆς φράσεως.

1315. *ἆρ'... σαφεῖς ἔχων;*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ E, ὅπου 'ἔχων σαφεῖς', ἐκ διορθώσεως πάντως, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀλλεπαλλήλων σ. Ποιητὴς σπουδαῖος, ὡς ὁ Εὐριπ., οὐδαμῶς, νομίζομεν, προσεῖχεν εἰς τοιαύτας σχολαστικὰς μικρολογίας. Ὁ δ' Οὐαλκ. διώρθου 'ἄρ'', καὶ ἀφαιρῶν τὸ ἐρωτηματικὸν ἡρμήνευεν: *οἶσθα δήπου*· ὁ δ' Ἑρμᾶνν. ἀναιρῶν ταῦτα καὶ γράφων 'ἆρ' οἶσθ'' ἐρωτηματικῶς, ἡρμήνευεν: *οὐκ οἶσθα*; Ἀμφότερα ἐσφαλμένα, διότι ὁ 'ἆρα' κεῖται ἐνταῦθα ἀπορηματικῶς, καθ' ἃ εἴπομεν εἰς 1155, μετὰ χλευαστικῆς εἰρωνείας, διότι οὔτε ἡ Ἄρτ. οὔτε ὁ Θησ. ἀγνοεῖ τὸ δῆθεν ἐρωτώμενον. Τὸ δ' 'ἔχων' ἐκδέχου κατὰ παρατατικόν: *ἆρ' οἶσθ' ὡς εἶχες* κτλ.

1315-6. *παρεῖλες . . . εἰς*] Ἡ μὲν 'εἰς' κατὰ σχέσιν ἐχθρικήν· τὸ δὲ *παραιρῶ* ἐκδέχου κατὰ ζεῦγμα μὲν αὐτό, τὴν δ' ἐν συνθέσει *παρὰ* κατὰ τὴν συνήθη αὐτῆς ἐπὶ τοῦ *οὐκ ὀρθῶς* χρῆσιν, ἤτοι: *οὐκ ὀρθῶς* (*κακῶς*) *εἷλες*, *παρεχρήσω ἑλών*.

1317. *ἐχθρόν τινα*] Οὕτως ἐν ἅπασι, πλὴν τοῦ B², ὅπου 'ἐχθρῶν' ὅπως διώρθου καὶ Ἔλμσλ. ἐξέδωκε δὲ καὶ Δινδ. καὶ Οὐέϊλ. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο ἐκφορῶν ὑπάρχει καὶ σπουδαία πραγματικὴ διαφορά, οὐδὲ δύναται φράσεως μόνον ἕνεκα νὰ τεθῇ ἡ ἑτέρα ἀντὶ τῆς ἑτέρας· ἡμεῖς δὲ δὲν ἔχομεν λόγους νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ Θησεὺς εἶχε πολλοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον,

ἔδωχ᾽ ὅσονπερ χρῆν, ἐπείπερ ᾔνεσεν·
σὺ δ᾽ ἔν τ᾽ ἐκείνῳ κἀν ἐμοὶ φαίνει κακός,
ὃς οὔτε πίστιν οὔτε μάντεων ὄπα
ἔμεινας, οὐκ ἤλεγξας, οὐ χρόνῳ μακρῷ
σκέψιν παρέσχες, ἀλλὰ θᾶσσον ἤ σ᾽ ἐχρῆν
ἀρὰς ἀφῆκας παιδὶ καὶ κατέκτανες.

ΘΗΣΕΥΣ

δέσποιν᾽, ὀλοίμην.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

δείν᾽ ἔπραξας, ἀλλ᾽ ὅμως
ἔτ᾽ ἔστι καί σοι τῶνδε συγγνώμης τυχεῖν·
Κύπρις γὰρ ἤθελ᾽ ὥστε γίγνεσθαι τάδε,
πληροῦσα θυμόν. θεοῖσι δ᾽ ὧδ᾽ ἔχει νόμος·
οὐδεὶς ἀπαντᾶν βούλεται προθυμίᾳ
τῇ τοῦ θέλοντος, ἀλλ᾽ ἀφιστάμεσθ᾽ ἀεί.
ἐπεὶ σάφ᾽ ἴσθι, Ζῆνα μὴ φοβουμένη
οὐκ ἄν ποτ᾽ ἦλθον εἰς τόδ᾽ αἰσχύνης ἐγὼ

1319. *'ᾔνεσεν'*] ἐπηγγείλατο' Σχολ. πρβλ. καὶ εἰς 37.

1320. *ἔν τ᾽ ἐκείνῳ κἀν ἐμοί*] Ἡ *ἐν* σπανίως μέν, ἀλλ᾽ ἔχει, ὅπως ἐνταῦθα, τὴν δύναμιν τῆς *παρά* μετὰ δοτ.: *παρά τ᾽ ἐκείνῳ* κτλ., ἤτοι: *παρά τ᾽ ἐκείνῳ κριτῇ καὶ παρ᾽ ἐμοί*.

1321. *ὅς*] Τὸ ἀναφορικὸν αἰτιολογικῶς, ὅπως πολλάκις εἴδομεν. Περὶ δὲ τοῦ 'πίστιν κλπ.' πρβλ. 1055.

1323. *παρέσχες*] Οὕτως ἐν BCEb, 'παρέχεις' ἐν c, 'ἔνειμας' d, ὅπερ διὰ τὸ μέτρον 'γ᾽ ἔνειμας' αὐτόθι τε καὶ ἐν C, 'ἔνειμας' δὲ καὶ παρ᾽ Εὐσταθ. Ἰλ. 488, ὅπου παραδειγματίζει τὸ χωρίον διὰ τὴν παρήχησιν τοῦ 'ἔμεινας' καὶ 'ἔνειμας'· ἀλλὰ λίαν πιθανὸν καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ παρήχησις νὰ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν γραφὴν 'ἔνειμας'.

1324. *ἀφῆκας*] Οὕτως ἐν ἅπασι πλὴν τοῦ C, ὅπου 'ἐφῆκας'.

1326. *ἔτ᾽ ἔστι καί σοι τῶνδε*] Ἐν **E** 'ἔνεστι', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Ἀρτ., ἐν δὲ C 'σοὶ καί', ὅπερ ὁ Οὐέϊλ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'καὶ σοί', ἀνθ᾽ οὗ ὀρθῶς ὁ Οὐεκλ. 'καί σοι'. Ὁ Βαρθ. 'καὶ σοὶ', ἑρμηνεύων = *καὶ σοὶ ὡς τῇ Φαίδρᾳ*, διὰ τὰ 1301 κἑξ· κακῶς, διότι ἐκεῖ οὐδεὶς λόγος περὶ συγγνώμης· τὸ δ᾽ 'ἔτι' ἑρμηνεύει = *καίπερ δεινὰ πράξας*, ὅπερ ἀπαράδεκτον. Σύναπτε τὸν μὲν 'καὶ' τῷ 'τῶνδε', ὡς πολλάκις, τὸ δ᾽ 'ἔτι' λάμβανε χρονικῶς = (*καὶ νῦν*) *ἔτι*, ὡς ζῶντος ἔτι τοῦ Ἱππολύτου, παρ᾽ οὗ καὶ αἰτούμενος, λαμβάνει τῳόντι ὁ Θησεὺς συγγνώμην ἐν 1448 κἑξ.

1327. *ὥστε*] Ὅπως καὶ ἐν 705, τοῦ 'ὥστε' περιττεύοντος μέν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ περιττότερον ἐξαίροντος τοῦ τελικοῦ ἀπαρεμφάτου τὴν ἔννοιαν.

1328. *θυμόν.*] ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ = *ὀργήν*.

1331. *μὴ φοβουμένη*] ὑποθετικῶς: *εἰ μὴ Ζ. ἐφοβούμην*, ὅθεν καὶ τὸ 'οὐκ ἄν ποτ᾽ ἦλθον'.

ὥστ' ἄνδρα πάντων φίλτατον βροτῶν ἐμοὶ
θανεῖν ἐᾶσαι, τὴν δὲ σὴν ἁμαρτίαν
τὸ μὴ εἰδέναι μὲν πρῶτον ἐκλύει κάκης·
ἔπειτα δὴ θανοῦσ' ἀνάλωσεν γυνὴ
λόγων ἐλέγχους ὥστε σὴν πεῖσαι φρένα.
μάλιστα μέν νυν σοὶ τάδ' ἔρρωγεν κακά,
λύπη δὲ κἀμοί· τοὺς γὰρ εὐσεβεῖς θεοὶ
θνήσκοντας οὐ χαίρουσι· τούς γε μὴν κακοὺς
αὐτοῖς τέκνοισι καὶ δόμοις ἐξόλλυμεν.

ΧΟΡΟΣ.

καὶ μὴν ὁ τάλας ὅδε δὴ στείχει,
σάρκας νεαρὰς ξανθόν τε κάρα

1335. '*κάκη*] δειλία, ἡ κακία'. ΗΣΥΧ. Τὸ δεύτερον ἐνταῦθα, ὅπου ἰδιαιτέρως =*κακὴ πρόθεσις*, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον τὸ κακία.

1336-7. *ἔπειτα δὴ θανοῦσ' ἀνάλωσεν γ. λ. ἐλ*] Οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τῆς κοινῆς: 'ἔπειτα δ' ἡ θανοῦσα κτλ.', ἣν καὶ αὐτὴν παρερμηνεύουσιν ἐκδεχόμενοι τὸ μὲν 'ἀνάλωσεν' (ὁ Ναύκ. καὶ Οὐεκλ. κατ' Ἕλμσλ. 'ἀνήλωσεν')=*κατεδαπάνησε*, τὸ δὲ 'ἐλέγχους'= ἀποδείξεις, σοφίσματα, καὶ ταῦτα ἐν τῇ δέλτῳ, ἅπερ ἄρδην ἐσφαλμένα. Ὀρθῶς ὁ Οὐέϊλ. κατεῖδεν, ὅτι ἡ νόσος τοῦ χωρίου ἔγκειται ἐν τῷ ἄρθρῳ 'ἡ', (εἶνε δὲ πρόδηλον, ὅτι τὸ ὀργανικὸν αἴτιον, ἐξ οὗ ἠφανίσθη ἡ ἀλήθεια, εἶνε ὁ θάνατος τῆς Φ., ὅθεν καὶ ἐν ᾧ ἀπῃτεῖτο ὀργανικὴ μετοχὴ ἄναρθρος, τὰ βιβλία μᾶς προσφέρουσιν αὐτὴν ἔναρθρον), ἀλλὰ κακῶς ἐξέδωκε διορθ. ἐν τῇ α', 'ἔπειτ' ἀναλωθεῖσ' ἀνάλωσεν γυνή', καὶ ἐν τῇ β', 'ἔπειτα κατθανοῦσ' κτλ', ἔτι δὲ χεῖρον ἡρμήνευσε τὸ 'λόγων ἐλέγχους' =τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ἱππολ. Ὁ δὲ Κιρχ. 'ἔπειτα σ' ἡ θ... ἀνάλωσεν γυνὴ λέγουσ' ἐλέγχους' (ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινὴ 'λόγων ἐλέγχους', ἀνθ' οὗ ἐν cd 'λόγων ἐλέγχουσ'', καὶ ἐν EC 'λόγους ἐλέγχουσ''). Πᾶσα αὕτη ἡ σύγχυσις ἐπήγασεν ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἀρχικὸν 'δὴ θανοῦσα' παρεξελήφθη ὡς 'δ' ἡ θανοῦσα'. Τὸ 'ἔπειτα' εἶνε ἀπόδοσις τοῦ ἐν 1335 'μὲν πρῶτον' (=*πρῶτον μέν*), ἀλλ' ἐν τῇ ἀποδόσει ταύτῃ σπανιώτατα μὲν γίνεται χρῆσις τοῦ 'δέ', σχεδὸν δὲ πάντοτε ὁ σύνδεσμος ἐλλείπει (ἴδ. εἰς Ἑκ. 359 πρβλ. καὶ εἰς Φοιν. 406), ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας τὸ 'δὴ' ἐνταῦθα (=ἔπειτα τώρα πλέον κτλ.) εἶνε ἀπαραίτητον. Διὰ τῆς διορθώσεως ταύτης αἴρονται ἅπασαι αἱ δυσκολίαι: *ἔπειτα δὴ* (*ἡ*) *γυνὴ θανοῦσ' ἀνάλωσεν* (=*ἐξήλειψεν, ἐξηφάνισε τοὺς τῶν*) *λόγων* (=*κατηγοριῶν*, κατὰ τὰ εἰς 665, 666, 670-2 καὶ εἰς Φοιν. 199 καὶ σελ. 295 6) *ἐλέγχους* (=τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐν τῇ δέλτῳ αὐτῆς κατηγοριῶν, διὰ τῆς πρὸς αὐτὴν δηλονότι ἀντιπαραστάσεως τῶν λοιπῶν προσώπων καὶ ἀνακρίσεως).

1338. *ἔρρωγεν*] 'κατὰ σοῦ ἐρράγη τὰ κακά'. ΣΧΟΛ.

1339-40. *τοὺς γὰρ . . . χαίρουσι*] Τὸ 'χαίρω' πρὸς αἰτιατ. ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, οὕτω δ' ἐνίοτε καὶ τὰ συνώνυμα τῷ *χαίρω*.

1341. *αὐτοῖς τέκνοισι κτλ.*] ἴδ. εἰς 1189.

διαλυμανθείς. ὦ πόνος οἴκων,
οἷον ἐκράνθη δίδυμον μελάθροις
πένθος θεόθεν καταληπτόν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

αἰαῖ αἰαῖ·
δύστανος ἐγώ, πατρὸς ἐξ ἀδίκου
χρησμοῖς ἀδίκοις διελυμάνθην.

1346. *θεόθεν καταληπτόν.*] Οἱ κριτικοὶ διώρθωσαν καὶ τοῦτο (Ἑρουέρδ. 'καταληπτοῖς', Ἀρτμᾶνν. 'καταπῖπτον', Βαρθ. 'κατεπακτόν', καὶ Κομπέρτζ. 'κατάπαλτον', ὅπερ ἐξέδωκεν ὀξυτόνως 'καταπαλτὸν' ὁ Οὐεκλ.), μὴ πειθόμενοι ἢ ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ εἰς -τὸς ἔχουσιν ἐνίοτε παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις καὶ ἐνεργητικὴν δύναμιν (ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 85, 1132). Ἀλλὰ τὸ αὐτό, εἰ καὶ ἐν ἐλάσσονι μοίρᾳ ἰσχύει οὐ μόνον περὶ τῶν εἰς -τὸς ἐκ συνθέτων ῥημάτων παραγώγων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἁπλῶν, εἰ καὶ ἐν ἐλάσσονι μέτρῳ. Πρβλ. Σοφ. Ἀντιγ. 1011 'μηροὶ καλυπτῆς ἐξέκειντο πιμελῆς' (='τῆς καλυπτούσης αὐτοὺς πιμελῆς' ΣΧΟΛ., ὅπερ ὅμως ὁ Βοίκχ. ἡρμήνευσεν αὐθαιρέτως *περιειλημένης, περιτετυλιγμένης*· καὶ ἐπειδή, εἴτε: *πιμελὴ περιτυλίσσουσα* [τοὺς μηρούς], εἴτε: *πιμελὴ περιτετυλιγμένη* [περὶ τοὺς μηροὺς] εἴπῃ τις, τὸ πρᾶγμα εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό, ἐνόμισαν οἱ πεισθέντες εἰς τὸ ἑρμήνευμα τοῦτο τοῦ Βοικχ. κριτικοί, καὶ ἐπαναλαμβάνοντες λατινιστὶ ὅ,τι ἐκεῖνος ἐτεχνάσθη γερμανιστὶ [ἤτοι οὐ μόνον ἀντικαθιστῶντες διὰ τοῦ *τυλίσσω*, ἤ: *εἱλῶ* κττ. τὸ 'καλύπτω', ἀλλὰ καὶ συνθέτοντες αὐτὰ μετὰ τῆς 'περί'], ὅτι ἀπέδειξαν ἀναμφηρίστως, ὅτι ὁ Σοφ. εἰπών: 'καλυπτῆς πιμελῆς' εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἔλεγε: *περικαλυπτῆς πιμελῆς*, ὅπερ οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν, ὅτι οὐδαμῶς ἀληθεύει. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ ποιηταῖς [οἷον Ἰλ. Ε, 315· Φ, 321· Ρ, 132 κλπ.] γίνεται τοῦ 'καλύπτω' καὶ κατὰ ζεῦγμα βραχυλογικὴ χρῆσις, ὡς καὶ τόσων ἄλλων, ὁ Οὐσύνδερ. καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αἰτιολογοῦσι καὶ μὲ τοῦτο τὸ αὐθαίρετον ἑρμήνευμα, ὡς ἂν εἰ ἦτο δυνατὸν ἡ κατὰ ζεῦγμα χρῆσις τοῦ ῥήματος νὰ μεταβιβασθῇ καὶ εἰς τὸ ῥηματικὸν ἐπίθετον). Ὁμοίως τὸ *πιστὸς* ὄχι κατὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν=*ὁ ἐφ' ᾧ πέποιθέ τις*, ἀλλ': *ὁ πεποιθὼς* αὐτὸς ἐν Οἰδ. Κ. 1031, Αἰσχ. Πέρσ. 55, Προμ. 480· 'κροτητὸς' Σοφ. Ἠλ. 714, 'μεμπτὸς' Τραχ. 446· 'αἰακτὸς' Πέρσ. 1068 'κάτοπτος' Ἀγ. 307 (περὶ τοῦ 'ὕποπτος' εἴπομεν εἰς Ἑκάβ. 1117)· 'πανάλωτος' Ἀγαμ. 361· 'παμφθαρτὸς' Χοηφ. 296 κλπ. Οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει 'τὸ δίδυμον πένθος θεόθεν καταληπτὸν'=*δίδυμον πένθος ἐκ θεῶν κατειληφὸς* (τὰ μέλαθρα). Τὸ δὲ 'πένθος' ἐνταῦθα ὄχι: πένθος ἐν τῇ κοινῇ χρήσει, ὅπως ἑρμηνεύεται κοινῶς, ἀλλά: *πάθος* ('πένθος: συμφορά, θρῆνος, λύπη' ΗΣΥΧ.). Αἱ λέξεις *πένθος* καὶ *πάθος* εἶνε αἱ αὐταὶ ἐτυμολογικῶς λέξεις, κατόπιν μόνον ἀποσχισθεῖσαι εἰς δύο ἑκατέρᾳ ἴδια σημαινόμενα (πρβλ. καὶ εἰς 139).

1349. *χρησμοῖς*] Οἱ μὲν τῶν Σχολ.: 'χρησμοῖς' ἐν τῇ κοινῇ ἐκδοχῇ, οἱ δὲ 'διαβολαῖς', οἱ δ' 'αἰτήσεσιν', καὶ 'χρησμοῖς δὲ τοῖς αἰτήμασι, ταῖς κατάραις'. *Αἰτήμασιν* ἡρμήνευσαν καὶ παλαιότεροί τινες ἐκδόται, ἀλλ' οἱ κατόπιν μέχρι σήμερον ἐκδέχονται τὴν λέξιν=*θεσφάτοις, βουλαῖς οἱονεὶ θείαις* κττ., δωρεὰν προσπαθοῦντες οἱ μὲν νὰ προσάψωσι τὴν ἀπόχρωσιν τοῦ χρησμοῦ καὶ τῆς προφητείας εἰς τὰς ἀρὰς τοῦ Θησέως, οἱ δὲ νὰ δικαιολογήσωσι τὸ 'χρησμοῖς'

ἀπόλωλα τάλας, οἴμοι μοι.
διά μου κεφαλᾶς ᾄσσουσ᾽ ὀδύναι,
κατὰ δ᾽ ἐγκέφαλον πηδᾷ σφάκελος.
σχές, ἀπειρηκὸς σῶμ᾽ ἀναπαύσω.
ἒ ἔ·
ὦ στυγνὸν ὄχημ᾽ ἵππειον, ἐμῆς
βόσκημα χερός,
διά μ᾽ ἔφθειρας, κατὰ δ᾽ ἔκτεινας.
φεῦ φεῦ· πρὸς θεῶν, ἀτρέμας, δμῶες,
χροὸς ἑλκώδους ἅπτεσθε χεροῖν.
τίς ἐφέστηκεν δεξιὰ πλευροῖς;

ἐκ τῆς ὑπερφυοῦς αὐτῶν διὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἐκτελέσεως. Ἀλλ᾽ ἕτερον *χρησμὸς* καὶ ἕτερον *ἀρά*. Ὁ Ἡσύχ. 'ἔχρηζεν: ἐδέετο, ἱκέτευε'. Κατὰ τὸν γλωσσογράφον ἄρα τὸ 'χρῄζω' σημαίνει πλὴν τοῦ: *ἔχω χρείαν*, καί: *δέομαι*, *ἱκετεύω*, μεταπίπτον οὕτως εἰς τὰς αὐτὰς σημασίας καὶ τὸ συνώνυμον αὐτῷ 'δέομαι' (=1. *ἔχω χρείαν*, 2. *ἱκετεύω*). Ἀλλ᾽ εἰς τοὺς σημερινοὺς Λεξικογράφους καὶ κριτικοὺς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος σημαινόμενα εἶνε ἄγνωστα, εἰ καὶ ἁπανταχοῦ σχεδὸν παρ᾽ Ἡροδότῳ τὸ ῥῆμα ἔχει ταύτην τὴν χρῆσιν. Οὕτω π. χ. ἐν Ἡροδ. ζ', 132, προκειμένου περὶ τῶν ἐκ Χίου φυγάδων λέγει, ὅτι 'ἀπίκοντο ... τῶν Ἑλλήνων *δεόμενοι* καταπλῶσαι εἰς τὴν Ἰωνίαν', ὀλίγῳ δ᾽ ὕστερον 'τοὺς δὲ Ἕλληνας *χρηΐζόντων* Χίων', ὅπου προδήλως τὸ 'χρηϊζόντων' ἐξηνέχθη ταὐτοσήμως τῷ 'δεόμενοι', ὁμοίως δὲ καὶ α', 152, δ', 83, ε', 19, 20, 65, η', 558, 132, θ', 55, ζ', 38 κλπ. Ὁμοίως Ξεν. ΚΠ. ε', 4, 22, Αἰσχ. Προμ. 232 'ἀλλ᾽ ἀϊστώσας γένος τὸ πᾶν (βροτῶν) ἔχρηζεν ἄλλο φιτῦσαι νέον' (=*ᾔτει*), Εὐρ. Ἱκ. 123 'τί γὰρ λέγουσιν, ὅσια χρῄζοντες σέθεν;' ὅπου τὸ 'χρῄζοντες' ταὐτόσημον τῷ ἐν 120 'ἐξαιτῶν'. Πρβλ. καὶ εἰς Ἑκ. 518. Ἐκ τούτων πάντων, καίπερ δυστυχῶς παρερμηνευομένων, γίνεται φανερόν, ὅτι καὶ τὸ παρὰ τὸ 'χρῄζω' τοῦτο 'χρησμὸς' (οὗ διὰ τοῦτο καὶ ὑπέγραψα τὸ ἦτα ἀντὶ τῆς κοινῆς 'χρησμοῖς') σημαίνει: *αἴτησις* (ὅπως ὀρθῶς ἐνταῦθα ἡρμήνευσεν ὁ ἕτερος τῶν Σχολ.), *δέησις*, *ἱκεσία*, ἀδιάφορον δ᾽ ἂν τὸ σημαινόμενον τοῦτο δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς Λεξικοῖς. Πρόδηλον δ᾽ ὅτι *αἰτήσεις* ἢ: *δεήσεις* (τοῦ Ποσειδῶνος) λέγων ὁ Ἱππόλ. ἐννοεῖ τὰς τοῦ πατρὸς ἀράς.

1352. *σφάκελος*] 'σπαραγμός, ὁ μετὰ ὀδύνης σπασμὸς' ΣΧΟΛ. Οὕτως ἐνταῦθα κατὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν τῆς λέξεως, ἥτις ὡς ἰατρικὸς ὅρος ἔχει διάφορόν πως σημασίαν.

1353. *σχὲς*]=*ἐπίσχες*, στάσου· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑποτακτικὴ ἄνευ τελικοῦ συνδέσμου, ὅπως ἐπὶ τῶν *ἔα*, *ἄφες* κττ. πρβλ. 567.

1356. *βόσκημα*] 'ἀνάθρεμμα... τὸ τραφὲν ταῖς χερσί μου'. ΣΧΟΛ. Συνήθης, παρὰ τοῖς ποιηταῖς μάλιστα, ἡ ἐκφορὰ αὕτη, καθ᾽ ἣν ἀντὶ τοῦ προσώπου ἢ ζῴου ἢ καὶ ἔργου τινὸς ἀψύχου ἢ πράγματος παθόντος ἢ πάσχοντός τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπό τινος, λέγεται αὐτὸ τὸ πάθημα, οἷον: *θρέμμα*, *παίδευμα*, *μέλημα*, *μίσημα* κτλ.

1360. *δεξιὰ*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., πλὴν τοῦ C, ὅπου 'ἐφέστηκεν ἐν δεξιᾷ', E 'ἐφέστηκ᾽ ἐνδέξια', *B* 'ἀφέστηκεν δε-

πρόσφορά μ' αἴρετε, σύντονα δ' ἕλκετε
τὸν κακοδαίμονα καὶ κατάρατον
πατρὸς ἀμπλακίαις. Ζεῦ Ζεῦ, τάδ' ὁρᾷς;
ὅδ' ὁ σεμνὸς ἐγὼ καὶ θεοσέπτωρ,
ὅδ' ὁ σωφροσύνῃ πάντας ὑπερέχων
προῦπτον ἐς Ἅιδαν στείχω κατάκρας,
ὀλέσας βίοτον· μόχθους δ' ἄλλως
τῆς εὐσεβίας
εἰς ἀνθρώπους ἐπόνησα.
αἰαῖ αἰαῖ·

ξιᾶ', ἅτινα ἢ κακόμετρα ἢ ἄλλως ἐσφαλμένα· ὅθεν καὶ ἐπεκράτησεν ἡ κοινὴ 'δεξιά', τοῦ οὐδετ. πληθ. ἐπιῤῥηματικῶς λαμβανομένου, εἰ καὶ ἅπαξ μόνον ἐνταῦθα. Τὸ τοῦ Ἑρμάνν. 'δεξιόπλευρος' ἀδόκιμον. Ὁ Οὐέϊλ. ἐκλαμβάνει τὸ 'δεξιὰ'=*ἐπιδέξια, ἐπιτήδεια*·ἀλλὰ τοῦτο ὅλως ἀπρόσφορον τῷ νοήματι. Τοὐναντίον δ' ἄντικρυς ἐνταῦθα συμβαίνει, διότι ὁ δεξιόθεν ἐφεστὼς ἀδεξίως αὐτὸν κρατῶν ἢ προσψαύων προξενεῖ εἰς τὸν Ἱππόλ. ἀλγηδόνα, ἥτις προκαλεῖ τὴν ἠπίως ἐπιτιμητικὴν ἐρώτησίν του.

1361. *πρόσφορα*] Οὔτε 'προσεχόντως' (Σχολ. Ἀρτ.), οὔτε: *μαλακῶς* κττ., ὅπως ἄλλοι, ἀλλὰ μόνον: *ἐπιτηδείως* ('πρόσφορον: ἐπιτήδειον, ἁρμόζον'. ΗΣΥΧ.).

σύντονα]=*ὁμόσε πάντες ἅμα συντείνοντες*, 'μὴ ὁ μὲν ἄνω ὁ δὲ κάτω' (ΣΧΟΛ.).

1365. *ὑπερέχων*] Ὁ Οὐαλκ. διώρθ. 'ὑπερσχὼν' διὰ τὸ μέτρον, καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς ἐκδδ. ὡς κοινή. Ἀλλὰ δάκτυλος πρὸ ἀναπαίστου εὕρηται καὶ ἀλλαχοῦ (μόνον ἐν ταῖς Τρῳάσι τοῦ Εὐρ., διὰ νὰ παραλίπωμεν τὰ ἄλλα χωρία, εὕρηται τρίς, ἤτοι: 101, 123, 1253· ἢ μήπως ἐν τῷ 101 'μεταβαλλομένου δαίμονος ἀνέχου' πρέπει ἀντὶ τοῦ 'ἀνέχου' νὰ γράψωμεν τὸ ἀνύπαρκτον καὶ ἀνήκουστον 'ἄνσχου', ὅπως προτείνει ὁ Πάλ., διὰ νὰ μὴ στάξῃ ἡ οὐρὰ τοῦ γαϊδάρου εἰς τὸ μετρικὸν φρέαρ, τὸ τόσον καθαρὸν καὶ διαυγὲς εἰς τὰ ὄμματα τῶν κριτικῶν;) Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ ἀόριστος φθείρει τὸ νόημα, θέτων εἰς τὸ στόμα τοῦ ἥρωος λόγον ὑπερφίαλον, διότι τὸ 'πάντας ὑπερέχων'=*ὃς ἦν ὑπέροχος πάντων*, ἤτοι: *ὃς ὑπερεῖχον πάντας* ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐν ᾧ τὸ 'πάντας ὑπερσχὼν'=*ὃς πάντας* συλλήβδην καὶ διὰ μιᾶς (τοῦτο δ' ὑπολανθάνει ἐν τῇ δι' ἀορίστου ἐκφορᾷ τοῦ ῥήματος τούτου ἐνταῦθα) *ὑπερέσχον*· ὅτι δὲ τοιαύτη ὁριστικὴ διὰ τοῦ ἀορίστου ἀπόφανσις εἶνε ἀνάρμοστος ἐνταῦθα, οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν.

1366. '*προῦπτον*] πρόδηλον, φανερόν'. ΗΣΥΧ.

κατάκρας] B 'κατάκρας (γρ. κατὰ γᾶς)', d 'κατ' ἄκρας', *B* 'κατ' ἄκρας', C 'κατὰ γῆς', Ea 'κατὰ γᾶς (κατάκρας)', C 'κατὰ γᾶν'. Τὸ 'κατὰ γᾶς', ὅπερ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή, παρέλκει μετὰ τὸ 'προῦπτον ἐς Ἅιδαν', τὸ δὲ 'κατάραις', ὅπερ ἐκ διορθ. Οὐέϊλ.[2] καὶ Οὐεκλ., καὶ πρότερον πολλάκις ῥηθέν, καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν 1363, ἀποβαίνει χλιαρὰ καὶ ἄσκοπος ταυτολογία. Σημαίνει δὲ τὸ 'κατάκρας' κυρίως μέν: κατακέφαλα, τροπικῶς δὲ καὶ τὸ *ἐξαίφνης* ('κατάκρας ἑλεῖν: τὸ ἐξ ἐφόδου, καὶ τὸ αἰφνίδιον'. ΗΣΥΧ.). Πρβλ. *κατάκρηθεν*.

1369. *εἰς ἀνθρώπους*] Ἡ 'εἰς' τὴν σχετικὴν ἀναφορὰν κατὰ τὰ 987 'εἰς ἥλικας δὲ σοφώτερος' κττ.

καὶ νῦν ὀδύνα μ᾽ ὀδύνα βαίνει.
μέθετέ με τάλανα·
καί μοι Θάνατος Παιὰν ἔλθοι.
προσαπόλλυτέ μ᾽ ὄλλυτε τὸν
δυσδαίμονά μ᾽. ἀμφιτόμου
λόγχας ἔραμαι διαμοιρᾶσαι
διά τε κνᾶσαι τὸν ἐμὸν βίοτον.

1373. *παιὰν*] ἰατρὸς σωτήριος.

1374. *προσαπόλλυτέ μ᾽ ὄλλυτε*] Τὸ μὲν 'ἀπόλλυτε ὄλλυτε' καθ᾽ ἃ εἰς 'Εκ. 167, τὸ δὲ 'προσ-'=τῇ 'πρὸς' καθ᾽ ἃ εἰς Φοιν. 885, ἤτοι: *ὀλωλότ᾽ αὐτὸν ὑμεῖς ἔτι μᾶλλον ἀπόλλυτέ μ᾽ ὄλλυτε.*

1375. *τὸν δυσδαίμονά μ᾽. ἀμφιτόμου*] Ἡ κοινὴ 'τὸν δυσδαίμον'· ἀμφιτόμου'· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ μέτρον δὲν εὐοδοῦται, ὁ μὲν Μαρκλ. 'τὸν δυσδαίμονά μ᾽· ἀμφιτόμου', ὁ δ᾽ Ἑάθ. 'δυσδαίμονα τόνδ᾽ ἀμφιτόμου', ὁ Βώθ. ἐξέβαλε τὸ 'τὸν δυσδαίμον'', ὁ Κιρχ. δυσδαίμον'... | ... ἀμφ.', Οὐέϊλ. καὶ Ναύκ. χάσμα ἑνὸς τριβράχεος ἢ μιᾶς μακρᾶς πρὸ τοῦ 'ἀμφ.'. Ἔγραψα μετὰ τοῦ Μαρκλ. 'τὸν δυσδαίμονά μ᾽', διότι αὕτη μόνον ἡ διόρθ. δικαιολογεῖται οὐ μόνον παλαιογραφικῶς, τοῦ '(δυσδαίμον)ΑΜ' παροφθέντος διὰ τὸ ἐπακολουθοῦν 'ΑΜ(φιτόμου)', ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς συντακτικῆς ἐκφορᾶς, καθ᾽ ἣν εἰς τὸ ἕνεκα τοῦ πάθους ἀσυνδέτως ἐπιφερόμενον 'ὄλλυτε' εὐαρμοστεῖ ὡς μάλιστα ἡ ἐπανάληψις τοῦ 'μέ'. Τὸ δ᾽ 'ἀμφίτομος' (ὅπερ ἄρδην ἐσφαλμένως οἱ περὶ Δινδ. ἔν τε τῷ Θησαυρῷ καὶ ἀλλαχοῦ γράφουσιν 'ἀμφιτόμος', ἴδ. Ψευδαττικ. Ἐλέγχ. σελ. 387-397)=*δίστομος.* Ἔνιοι, τὴν τριποδίαν ἐν τοῖς πλήστοις τῶν μέτρων ὡς λύμην ἀποφεύγοντες, συνενοῦσι τὸν 1374 καὶ 1375 εἰς μίαν ἑξαποδίαν, ἥτις κατὰ τί διαφέρει τῶν δύο τριποδιῶν, ἀγνοῶ. Περὶ τῆς συντακτικῆς ἐκφορᾶς: 'ἀμφιτόμου λόγχας ἔραμαι διαμοιρᾶσαι' ἀντὶ τοῦ νεωτερικωτέρου: *ἔραμαι ἀμφιτόμῳ λόγχῃ διαμοιρᾶσαι* κλπ. οὐδὲν σημειοῦμεν ὡς παγχρήστου καὶ πασιγνώστου.

1377. *διά τε κνᾶσαι*] Ἡ κοινὴ 'διά τ᾽ εὐνᾶσαι'· ἀλλ᾽ ὅτι αὕτη οὐδένα ἔχει νοῦν, εἶνε φανερόν, διότι οὔτε εὑρίσκεται ἀλλαχοῦ λέξις 'διευνάω', οὔτε, ἂν εὑρίσκετο, θὰ ἥρμοζεν ἐνταῦθα· διὸ καὶ ὁ Οὐεκλ. ἐξέδωκεν ἐκ διορθ. Ἑρουερδ. 'κατά τ᾽ εὐνᾶσαι'· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἡ διόρθωσις αὕτη ἁρμόζει ἐνταῦθα, διότι εἰς μὲν τὸ 'διαμοιρᾶσαι', ἤτοι: *διασπαράξαι τὸν βίον*, ἤτοι: *ἑαυτόν*, ἡ λόγχη ἦτο κατάλληλον ὄργανον, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὸ *κατευνᾶσαι.* Ἡ συνέπεια τῆς ῥήσεως ἀπαιτεῖ ὄχι 'διευνᾶσαι', ὅπερ ἄλλως καὶ ἀνύπαρκτον, ἀλλὰ *διακνᾶσαι* =*διακναῖσαι*, οἱ δ᾽ εἰδήμονες τῆς παλαιογραφίας γνωρίζουσι πόσον εὐκόλως εἶνε δυνατὸν νὰ παρεκληφθῇ ἐν τῇ ἀναγνώσει ἢ γραφῇ τὸ υ ἀντὶ τοῦ κ καὶ τἀνάπαλιν (διατεκνασαι=διατευνασαι). Λέγει δ᾽ ὁ ἥρως 'ἐμὸν βίοτον' ἐν τῷ παροξυσμῷ τῆς ἀλγηδόνος ἀντὶ τοῦ: *ἐμὸν σῶμα*, ἤ: *ἐμαυτὸν* (πρβλ. Ἰφ. Τ. 93 'νῆστις... ἐπώμοσ'... βίον ἀποῤῥήξειν', ἀπσπ. 419, 5 'βίος... θερίζεται', 757, 6 'βίον θερίζειν', μάλιστα δὲ Ἰφ. Α. 24-7 'τοτὲ μὲν τὰ θεῶν... ἀνέτρεψε βίον, τοτὲ δ᾽ ἀνθρώπων γνῶμαι πολλαὶ καὶ δυσάρεστοι διέκναισαν'=*διέκνασαν*· καί: 'κνᾶσαι: ὀλέσαι, λυπῆσαι', 'διακναιόμενον: διαπονούμενον, φθειρόμενον', 'διεκναίσθη: ἀπώλετο' ΗΣΥΧ.). Τοῦτο δὲ μόνον διαφέρει τοῦ παραγωγοτέρου καὶ κατὰ τύπον μόνον διαφόρου: *διακναίω* τὸ ἡμέτερον *διακνάω* (οὗ ἄλλως μαρτύρια μόνον τὸ παρ᾽ Ἡσυχ. 'διακνᾶσθαι', ἴσως δὲ καὶ τὸ 'διεκνημώσατο' (γρ. διεκνήσατο;), ὅτι ἐμμέ-

ὦ πατρὸς ἐμοῦ δύστανος ἀρὰ
μιαιφόνων τε συγγόνων.
παλαιῶν προγεννητόρων
ἐξορίζεται κακόν, οὐδὲ μέλλει·

νει μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν, τὴν τοῦ ξέω (πρβλ. τὰ συνέτυμα πάντως: *κόνις*, *κνοῦς*=*χνοῦς* κλπ.), ὅπως καὶ τὸ *ἀποκνάω*. (Νῦν βλέπω, ὅτι καὶ ὁ Ῥεῖσκ. διώρθωσε 'διά τε κνᾶσαι.) Κατὰ ταῦτα τὸ νόημα τῆς ἡμετέρας ῥήσεως εἶνε τοῦτο: *ἀμφιστόμου λόγχης ἔραμαι διαμοιρᾶσαι* (=*διασπαράξαι*, *αὐτῇ*, δηλ. *τῇ λόγχῃ*) *καὶ* (*μελεϊστὶ*) *ἐμαυτὸν* (='ἐμὸν βίοτον') *διακνῆσαι* (=[*οἷον κνήστιϊ*] *διαξέσαι*, ἤτοι: νὰ τὸν κάμω χίλια κομμάτια, νὰ τὸν κάμω σκόνιν).

1378-81. ὦ *πατρὸς* . . . *μέλλει*·] Κοινῶς στίζουσι δι' ὑποστιγμῆς μετὰ τὸ 'ἀρὰ' καὶ τὸ 'συγγόνων', ἐκδεχόμενοι δὲ τὸ 'παλαιῶν προγεννητόρων', ὡς παράθεσιν τοῦ 'μιαιφόνων συγγόνων', καὶ ἑπομένως ἀμφότερα ὡς διορισμοὺς τῶν αὐτῶν προσώπων, ὑπαινίττονται οἱ μὲν τοὺς Παλλαντίδας, ἐξαδέλφους τοῦ Θησέως, οὓς οὗτος ἐφόνευσεν ὡς διαμφισβητήσαντας αὐτῷ τὴν ἀρχήν, συνῳδὰ τῷ Σχολ., οἱ δὲ περὶ τὸν Ἑάθ. τὸν Τάνταλον, Πέλοπα, Ἀτρέα καὶ Θυέστην, τοὺς πρὸς πατρὸς Πιτθέως καὶ τῆς μητρὸς Αἴθρας προγόνους αὐτοῦ. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα σύνδεσις τῶν κώλων εἶνε βεβιασμένη (ὅθεν καὶ ὁ Ῥεῖσκ. καὶ Ἑάθ. ἀνέτρεψαν τὴν ἀκολουθίαν τῶν στ. 1379-80), ὅτι δὲ τὸ 'μιαιφόνων συγγόνων' συναπτέον ἀδιαστίκτως τῷ 'πατρὸς ἐμοῦ' διὰ τοῦ 'τέ', καὶ στικτέον τελείᾳ μετὰ τὸ 'συγγόνων', ἀμφοτέρων τῶν στίχων ἐκφερομένων ἐπιφωνηματικῶς, τῶν δ' ἑξῆς ἀσυνδέτως δι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ βίαιον καὶ ἔντονον τῆς ἐπιφωνήσεως. Ἔπειτα νομίζομεν, ὅτι κακῶς πράττουσιν οἱ ἑρμηνευταὶ ἀναφέροντες εἰς ὡρισμένα πρόσωπα τοὺς συγγενεῖς τούτους καὶ προγόνους τοῦ Θησέως, ὧν οὐδὲν μίασμα ῥητῶς φέροντα τὸν Θησέα γινώσκομεν. Αὐτὸς οὗτος ὑποπτεύων τοιοῦτόν τι ἐν 831, οὐδὲν ὡρισμένον πρόσωπον αἰνίττεται, ἀλλ' ὅλως ἀορίστως ('πρόσωθέν ποθεν' καὶ 'τῶν πάροιθέν τινος') ἐκφράζεται. Τοῦτο δ', ὡς εἰκός, συμβαίνει καὶ ἐνταῦθα. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ Ἕλληνες, συμφορᾶς τινος ἐπελθούσης, ἧς τὴν αἰτίαν κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην, ἥτις πολλάκις δὲν εἶνε εἰμὴ ἀνθρωπίνη τύφλωσις, ἀγνοοῦντες ἢ μὴ δυνάμενοι ν' ἀνεύρωμεν, ἀναφωνοῦμεν ἢ χριστιανικώτερον: ἐξ ἁμαρτιῶν, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος κττ., ἢ ἑλληνικώτερον: εἶνε κατάρα! τί κατάρα! κττ. Τοιοῦτόν τι νόημα ἔχει ἐνταῦθα καὶ διὰ τὸν Ἱππόλ. ἡ ἀναφώνησις, μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι δι' αὐτόν, ὅπως καὶ διὰ τὰς πρὸ ἡμῶν ἀμέσους γενεάς, αἵτινες ἐφοβοῦντο τὰς ἀράς, ἡ ἐπιφώνησις εἶχε πραγματικὴν σημασίαν, ἐν ᾧ δι' ἡμᾶς τοὺς συγχρόνους Ἕλληνας αἱ ἀραὶ καὶ εὐχαί, ὅπως πᾶν ὅτι ἠθικῶς ἰδανικόν, κατήντησαν φράσεις κεναί.

1381. *ἐξορίζεται*] 'ἀπὸ τοῦ ὅρου ἐκείνων εἰς ἐμὲ ἔρχεται τὸ τῶν προγόνων μίσος'. ΣΧΟΛ. Τῶν δὲ νεωτέρων οἱ μὲν οὕτως, (ὁ Βαρθ.: *αἴρεται τῷ ἐμῷ θανάτῳ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου*, ὅπερ ὅλως ἀπρόσφορον), οἱ δὲ τὸ 'ἐξορίζεται'=προέρχεται (κατὰ τὴν ἐν τῷ σημερινῷ δηλονότι λόγῳ φραγκάττικον παρ' ἡμῖν χρῆσιν τοῦ προέρχομαι) αὐθαιρέτως. Τὸ νόημα, νομίζομεν, εἶνε τοῦτο: *τὸ κακὸν* (=ἡ ἀρὰ) *ἐκβαίνει τῶν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ὁρίων*, ἤτοι: *τοῦ κατὰ φύσιν γένους τοῦ Θησέως*, *καὶ ἔρχεται εἰς ἐμὲ* (*τὸν νόθον*), μετὰ πικρίας εἰρημένον· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ (Οὐέϊλ. 'ἐπουρίζεται', ἤτοι: κατευοδώνεται, ὅπερ ὅλως ἀπρόσφορον, ὡς καὶ τὸ Μετζγέρ. 'ἐκκομίζεται' κατὰ τὰ ἐν 831 'ἀνακο-

ἔμολ᾽ ἐπ᾽ ἐμέ· τί ποτε τὸν οὐδὲν
ὄντ᾽ ἐπαίτιον κακῶν;
ἰώ μοι, τί φῶ;
πῶς ἀπαλλάξω βιοτὰν
ἐμὰν τοῦδ᾽ ἀναλγήτου πάθους;

μίζομαι ' ἀτόπως ἐπινοηθέν, καὶ τὸ Οὐεκλ. 'ἐξακρίζεται', ὅπου ἔχομεν τὸ ἄκρον ἄνευ μέσου οὐδ᾽ ἀρχῆς, καὶ τοῦτο ἅπαξ εἰρημένον)

μέλλει] *ὀκνεῖ, βραδύνει,* ἀπολύτως, πρβλ. εἰς Φοιν. 400.

1382-3. *ἔμολ᾽ ἐπ᾽... κακῶν;*] 'ἔμολέ τ᾽ ἐπ᾽ ἐμὲ' BdBC, 'ἔμολ᾽ ἐπ᾽ ἐμὲ' CE, 'ἔμολ᾽ ἔμολ᾽ ἐπ᾽ ἐμὲ' b, 'ἔμολ᾽ ἔμολ᾽ ἐπ᾽ ἐμὲ' c. Μόνος ὁ Βρύγκ. ἐξέδωκεν, ὅπως ἡμεῖς, ἐκ τῶν βιβλίων, οἱ δὲ λοιποὶ 'ἔμολέ τ᾽ ἐπ᾽ ἐμέ', διαστίζοντες μὲν ταῦτα ἀπὸ τοῦ προλαβόντος 'μέλλει' δι᾽ ἁπλῆς ὑποστιγμῆς, ὄχι δ᾽ ἄνω τελείας, ὡς ὁ Βρύγκ., ἑνοῦντες δὲ τὰ ἑξῆς εἰς ἓν ὅλον μέχρι τέλους, ὅπως καὶ ὁ 'Αρτ., ὅστις ὅμως διαστίζει αὐτὰ ἀπὸ τοῦ 'μέλλει' διὰ τελείας, ὅπερ μόνον ὀρθόν. Ἡ ἐσφαλμένη στίξις, ὡς καὶ ἡ ἐκλογὴ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς χειρίστης γραφῆς φθείρει ἄρδην τὴν ἔννοιαν, καὶ ἡ ἀπόδειξις εἶνε ψηλαφητή. Ἐὰν ἡ γραφὴ 'ἔμελέ τ᾽' ἦτο γνησία, καὶ συνήπτοντο ταῦτα πρὸς τὰ ἡγούμενα, διὰ κόμματος μόνον ἐπ᾽ αὐτῶν διεστιγμένα, τοῦ 'οὐδὲ' προηγουμένου ἐν 1381, ἔπρεπε νὰ ἐπακολουθήσῃ ὄχι ὁ 'τέ', ἀλλ᾽ ὁ θετικὸς 'δέ', ὅπως ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Βαρθ., οὐδ᾽ ἀναιρεῖ τοῦτο ἡ παρατήρησις τοῦ Οὐεκλ., ὅτι τὸ ἐρωτηματικὸν 'τίποτε' παρενεβλήθη μετέπειτα εἰς τὸν λόγον, καὶ διὰ τοῦτο κεῖται ὁ 'τὲ' ἀντὶ τοῦ 'δέ', ὅπερ οὐδένα νοῦν ἔχει, διότι ὁ 'τὲ' εἶνε ἄτοπος οὐ μόνον μετὰ τοῦ 'τίποτε' ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτοῦ. Ἄλλως δ᾽ οὐδαμῶς συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀγωνίαν τοῦ Ἱππολύτου τοιαύτη μακροσκελὴς φράσις, καὶ αὕτη μὲ παρέμβλητον ἐρώτησιν, ἥτις ἐμποιεῖ μὲν εἰς τὸν λόγον μεγάλην δύναμιν, ἀλλ᾽ εἰς ἀγωνιῶντα ἄνθρωπον μεγάλην αδυναμίαν. Ὅτι δ᾽ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα δεικνύει καὶ αὐτὸ τὸ μέτρον, καθ᾽ ὃ ἄνευ τῆς τελείας μετὰ τὸ 'μέλλει', ἐπέρχεται χασμῳδία ἀσυγχώρητος. Ὁ λόγος εἶνε, καὶ ἔπρεπε νὰ εἶνε κομματικὸς καὶ ἀσύνδετος. Εἰπὼν ὁ Ἱππόλ. 'ἐξορ. κακὸν οὐδὲ μέλλει', καὶ τοῦτο μετ᾽ ἀγανακτήσεως, ἣν ἐμπνέει αὐτῷ ἡ ἄδικος εἰς αὐτὸν παρεκτροπὴ τοῦ προγονικοῦ ἁμαρτήματος, τοῦτο δὲ δεικνύει σαφῶς ἡ πικρὰ ἐν ταῖς λέξεσιν εἰρωνεία (=ἐκβαίνει τῆς κατὰ φύσιν πορείας του καὶ δὲν ἀργεῖ), ἐπέχει ὡς κοπιάσας, ἐντεῦθεν δ᾽ ἡ χασμῳδία (μέλλει-ἔμολε), ἡ μόνον εἰς παῦσιν ἐπιτρεπομένη καὶ ἑπομένως ἡ ἀνάγκη τῆς τελείας στιγμῆς· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ τῶν ἑξῆς 'ἔμολ᾽ ἐπ᾽ ἐμέ' ἀσύνδετον. Καὶ ταῦτα δ᾽ ἐκφέρει μετὰ σφοδροτέρας ἀγανακτήσεως, ἣν διευκολύνει τὸ ἀσύνδετον, καὶ πάλιν παύει. Τὸ δὲ 'τίποτε κτλ.' εἶνε ἐρώτησις ὄχι παρέμβλητος, πρᾶγμα ὅλως ἀνάρμοστον ἐνταῦθα, ἀλλ᾽ εὐθεῖα, μετὰ τόνου ἡμερωτέρου ἐκφωνουμένη, τοῦ οἰκείου εἰς πᾶν παράπονον. Περὶ τοῦ 'τίποτε' ἴδ. εἰς Ἑκ. 69· τὸ δὲ 'κακῶν'=τῶν οἱωνδήποτε κακῶν, ὅσα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὰς ἀρὰς τῶν συγγενῶν καὶ προγόνων, καὶ τὸ 'οὐδὲν'=οὐδαμῶς (πρβλ. 1149), ἤτοι: *τίποτ᾽* (ἀπὸ κοινοῦ: *τὸ κακόν*, ἤτοι ἡ ἀρά, *ἔμολ᾽ ἐπ᾽ ἐμὲ*) *τὸν οὐδαμῶς ὄντα κακῶν ἐπαίτιον;*

1386. *ἀναλγήτου πάθους*] Καὶ τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀπεκηρύχθη, ὡς οὐδένα νοῦν ἔχον, ὅθεν καὶ ὁ μὲν Ῥείσκ. 'ἀναλκήτου', ὅπερ ἀνύπαρκτον, ὁ δὲ Μυσγρ. 'ἀναλθήτου', ὅπερ εἶνε πλάσμα τῶν μεταγενεστέρων, ὁ δὲ Ναύκ. 'ἀνάλγητος', Οὐέϊλ. 'ἀνάλγητον', Οὐεκλ. 'ἀναυδάτου'. Καὶ ὁ μὲν Σχολ. 'πολυαλγήτου' (ἐκλαμβανομένου ἀμαθῶς,

εἴθε με κοιμίσειε τὸν δυσδαίμον'
Ἅιδου μέλαινα νύκτερός τ' ἀνάγκα.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

ὦ τλῆμον, οἵαις συμφοραῖς συνεζύγης·
τὸ δ' εὐγενές σε τῶν φρενῶν ἀπώλεσεν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ἔα·
ὦ θεῖον ὀδμῆς πνεῦμα· καὶ γὰρ ἐν κακοῖς
ὢν ᾐσθόμην σου κἀνεκουφίσθην δέμας.
ἔστ' ἐν τόποισι τοισίδ' Ἄρτεμις θεά;

ΑΡΤΕΜΙΣ.

ὦ τλῆμον, ἔστι, σοί γε φιλτάτη θεῶν.

ὡς καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων, τοῦ στερητικοῦ ἄλφα=*λίαν)*, οἱ δὲ νεώτεροι ἐπὶ τῆς κοινῆς χρήσεως: *ὠμοῦ*, *ἀνηλεοῦς*, κατὰ τὰ Ὁμηρικά, λέγουσι, 'λᾶας ἀναιδὴς' καὶ 'νηλέϊ δεσμῷ'. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα, ἀποκλειστικῶς ὁμηρικά, εἶνε ξένα τῆς τῶν τραγικῶν χρήσεως, οὔτε ἁρμόζει δὲ τοιαύτη χρῆσις εἰς τὸ στόμα ἥρωος ἀγωνιῶντος, οὔτε ἀνήκει τὸ 'ἀνάλγητος' εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τοιούτων ἐπιθέτων. Τὸ 'ἀναλγήτου' κεῖται ἄριστα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐξηγηθῇ ὀρθῶς. Τὰ εἰς -τος ῥηματικά, (περὶ ὧν πολλὰ ἢ συγκεχυμένα ἢ ὅλως ἐσφαλμένα λέγουσιν οἱ γραμματικοί), μάλιστα δὲ τὰ μετὰ τοῦ στερητ. ἄλφα σύνθετα, ἐμφαίνουσιν οὐ μόνον πάθος, ἀλλὰ καὶ ἐνέργειαν, ὅπως πολλάκις εἴπομεν (ἴδ. ἀνωτ. εἰς 1346)· δεύτερον δ' ἐμφαίνουσιν ὄχι μόνον τὸν πάσχοντα ἢ δρῶντά τι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἱκανὸν νὰ πάθῃ ἢ νὰ δράσῃ τι. Κατὰ ταῦτα, προκειμένου περὶ 'πάθους', ὅπερ οὔτε πρόσωπον εἶνε οὔτε ἔμψυχον, εἶνε φανερόν, ὅτι αἱ μὲν ἐνεργητικαὶ σημασίαι τοῦ ἐπιθέτου ἀποκλείονται, ἰσχύουσι δ' αἱ παθητικαί, καὶ τούτων ἐνταῦθα μόνον ἡ ἑτέρα, ἤτοι ἡ ἐμφαίνουσα τὴν δύναμιν ἢ τὴν ἱκανότητα τοῦ παθεῖν, ὥστε 'ἀναλγήτου πάθους'=*πάθους ὃ οὐδεὶς ἂν ἀλγήσειεν*, ἤτοι: *ὃ οὐδεὶς οἷός τ' ἐστιν ἀλγῆσαι*=*πάθους ἀνυποίστου*. (Πρβλ. Θουκυδ. 6', 43, 2 'ἀλγεινοτέρα γὰρ ἀνδρί γε φρόνημα ἔχοντι ἡ ἐν τῷ μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος', ὅπου τὸ 'ἀναίσθητος'=*θάνατος, ὃν ὁ θνήσκων οὐκ αἰσθάνεται*, ἤτοι=*ἀνάλγητος* αὐτὸ τοῦτο, διὰ τὸ προλαβὸν 'ἀλγεινοτέρα'. Ἡ μόνη [ἐκτὸς τοῦ λεξικοῦ σημαινομένου, ὅπερ ἐν ἐκείνῳ μὲν γενικώτερον, ἐν δὲ τούτῳ μερικώτερον] γραμματικὴ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Θουκυδ. 'ἀναίσθητος' καὶ τοῦ Εὐριπ. 'ἀνάλγητος', εἶνε ὅτι τὸ μὲν Θουκ. λαμβάνεται παθητικῶς [πρβλ. Πλάτ. Τιμ. 51 D 'ἀναίσθητα ὑφ' ἡμῶν εἴδη'] τὸ δ' Εὐρ. μετὰ τοῦ παθητ. καὶ δυνητικῶς).

1387 *κοιμίσειε*] ἐπὶ τοῦ θανάτου, ὡς συνήθως (πρβλ. Τραχ. 1040-3) μετὰ τῆς συμπαρομαρτούσης ἰδέας τῆς ἀναπαύσεως· τὸ δὲ 'μέλαινα νύκτερός (=*νυκτία, νυκτερινὴ*) τ' ἀνάγκα' διὰ τὸ τοῦ Ἅδου ζοφερὸν καὶ ἀνήλιον.

1391. *ἔα*] ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 501, 733, 1116.

ὦ θεῖον ὀ. πν.]=*ὦ πνοὴ θείας εὐωδίας*. Ἡ παρουσία ἢ προσέγγισις θεότητος οὕτω πως παρὰ ποιηταῖς (πρβλ. Ὀδ. τ, 40, Αἰσχ. Πρ. 115, Οὐϊργ. Αἰν. Ι 507 κλπ.) μηνύεται.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὁρᾷς με, δέσποιν', ὡς ἔχω, τὸν ἄθλιον;

ΑΡΤΕΜΙΣ.

ὁρῶ· κατ' ὄσσων δ' οὐ θέμις βαλεῖν δάκρυ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐκ ἔστι σοι κυναγὸς οὐδ' ὑπηρέτης,

ΑΡΤΕΜΙΣ.

οὐ δῆτ'· ἀτάρ μοι προσφιλής γ' ἀπόλλυσαι.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐδ' ἱππονώμας οὐδ' ἀγαλμάτων φύλαξ.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

Κύπρις γὰρ ἡ πανοῦργος ὧδ' ἐμήσατο.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὤμοι· φρονῶ δὴ δαίμον' ἥ μ' ἀπώλεσε.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

τιμῆς ἐμέμφθη, σωφρονοῦντι δ' ἤχθετο.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

τρεῖς ὄντας ἡμᾶς ὤλεσ', ᾔσθημαι, Κύπρις.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

πατέρα τε καὶ σὲ καὶ τρίτην ξυνάορον.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ᾤμωξα τοίνυν καὶ πατρὸς δυσπραξίας.

ΑΡΤΕΜΙΣ.

ἐξηπατήθη δαίμονος βουλεύμασιν.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ δυστάλας σὺ τῆσδε συμφορᾶς πάτερ.

1397. *σοι κυναγὸς*] Ὁ Οὐεκλ. 'συγκυναγός', ὡς τοῦ 'σοί', λέγει, οἴκοθεν νοουμένου. ¡Τὸ 'σοὶ' εἶνε ἀπαραίτητον.

1398. *προσφιλής γ'*] Ἐν *BC* 'δύσποτμος', ἐν Cd 'δύσποτμός τ'', ὅπερ ἀνάρμοστον.

1401. *φρονῶ δὴ*] = *γιγνώσκω ἤδη*.

1402. *τιμῆς*] Ἡ γενικὴ τὸ αἴτιον ὡς καὶ ἐν 1409· πρβλ. Ἑκ. 962.

1404. *τρίτην ξυν.*] = *τρίτην τὴν ξυν.* (τοῦ πατρός), = *τὴν σύζυγον*.

1405. *ᾤμωξα*] ἴδ. εἰς Φοιν. 770 καὶ ἀλλ.

ΘΗΣΕΥΣ.

ὄλωλα, τέκνον, οὐδέ μοι χάρις βίου.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

στένω σὲ μᾶλλον ἢ 'μὲ τῆς ἁμαρτίας.

ΘΗΣΕΥΣ.

εἰ γὰρ γενοίμην, τέκνον, ἀντὶ σοῦ νεκρός.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ δῶρα πατρὸς σοῦ Ποσειδῶνος πικρά.

ΘΗΣΕΥΣ.

ὡς μήποτ' ἐλθεῖν ὤφελ' εἰς τοὐμὸν στόμα.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

τί δ'; ἔκτανές τἄν μ'· ὡς τότ' ἦσθ' ὠργισμένος.

ΘΗΣΕΥΣ.

δόξης γὰρ ἦμεν πρὸς θεῶν ἐσφαλμένοι.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

φεῦ·
εἴθ' ἦν ἀραῖον δαίμοσιν βροτῶν γένος.

1409. *ἢ 'μὲ τῆς ἁμ.*] Τὸ 'ἐμὲ' ἀντὶ τοῦ: *ἐμαυτὸν* παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ἡ δὲ γενικὴ τὸ αἴτιον, ὡς καὶ ἐν 1402.

1410. *εἰ γὰρ*] Ὁ 'εἰ' εὐκτικὸς (= *εἴθε*), ὁ δὲ 'γὰρ' βεβαιωτικός.

1413. *τί δ'; ἔκτανές τἄν μ'· ὡς τόθ' ἦσθ' ὠργισμένος.*] Ἡ κοινὴ πρὸ μὲν τοῦ Μογκ. 'ἔκτανές τ' ἂν μ' (τὸ 'μ'' ἐλλείπει ἀπὸ τοῦ Ε καὶ Β[1]), μετέπειτα δὲ 'τἄν' (=τοι ἄν), 'τί δ';' ἐρωτηματικῶς, τὰ δ' ἑξῆς 'ἔκτανες τἄν μ', ὡς τόθ' ἦσθ' ὠργισμένος'. Ὁ Σχολ. 'τί δ' ἔκτανες; τί μέμφῃ τὰς κατάρας; ἐφόνευσας γὰρ ἄν με καὶ χωρὶς αὐτῶν· οὕτως ἦσθα ὠργισμένος', ἐξ οὗ προκύπτει ἓν μόνον ὀρθόν, ὅτι τὸ ἐν τῇ κοινῇ ἀναφορικὸν 'ὡς' ὁ Σχολ. ἐξελάμβανε δεικτικῶς, καὶ ὅτι τὰ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τέλους συναπετέλουν ἴδιον δεικτικὸν κῶλον, ὅπως καὶ ἔγραψα ὀξυτονήσας τὸ 'ὥς' (κατὰ τὰ εἰς Ἑκάβ. 888). Τὸ 'τί δ';' = *τί δὲ τούτου ὄφελος;* ἤτοι: *τί δ' ἡμῖν κέρδος ἂν ἐγένετο, εἰ μὴ τὰ πικρὰ Ποσ. δῶρα εἰς τὸ σὸν ἦλθον στόμα;* Ἡ δ' εἰς τὰ ἔξωθεν ἅμα καὶ ἀπὸ κοινοῦ λαμβανόμενα ταῦτα ἀπάντησις εἶνε, ὡς εἰκός, ἀρνητική, ἤτοι: *οὐδέν*. Τὰ δ' ἑπόμενα κατὰ παράταξιν.

1415. *εἴθ' ἦν ἀραῖον... γένος.*] Τὸ 'ἀραῖος' παθητικῶς μὲν σημαίνει *ἀρατός*, ἢ *ἀράσιμος*, ἐνεργητικῶς δ' ὡς ἐνταῦθα: *ἀρατικός*, ἡ δὲ δοτικὴ 'δαίμοσιν' συντακτικὴ κατὰ τὸ ῥῆμα (: *ἀρῶμαί τινι*), ὅθεν καὶ ὁ Σχολιαστὴς 'εἴθε ἦν καταρᾶσθαι ἄνθρωπον θεῷ'. Τοὐναντίον ὁ Οὐέϊλ. καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Οὐεκλ. παθητικῶς τὸ ἐπίθετον, ἐννοῶν, ὅτι ὁ Ἱππόλυτος εὔχεται οἱ θεοὶ νὰ κατηρῶντο τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀδίκου κατάρας ὑπὸ τῶν θεῶν εἰς τοὺς θνητοὺς ἐνσκήπτοντα κακὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τοὺς

ΑΡΤΕΜΙΣ.

ἔασον· οὐ γὰρ οὐδὲ γῆς ὑπὸ ζόφον
θεᾶς ἄτιμοι Κύπριδος ἐκ προθυμίας
ὀργαὶ κατασκήψουσιν εἰς τὸ σὸν δέμας
σῆς εὐσεβείας κἀγαθῆς φρενὸς χάριν.
ἐγὼ γὰρ αὐτῆς ἄλλον ἐξ ἐμῆς χερὸς
ὃς ἂν μάλιστα φίλτατος κυρῇ βροτῶν
τόξοις ἀφύκτοις τοῖσδε τιμωρήσομαι.

αἰτίους αὐτῶν· ἀλλ' ἡ ἔννοια εἶνε λίαν ἐξεζητημένη. Οἱ παλαιότεροι προσέκρουον εἰς τὴν ἐν τοῖς λόγοις τούτοις ἀσέβειαν ἥρωος οὕτως εὐσεβοῦς (ὅθεν καὶ ὁ Οὐαλκ. διώρθου 'εἶτ' ἦν', ὅπερ ὅλως ἄστοχον, καὶ Κιρχ. 'οὐκ ἦν ἄρ' οἷον', ὅπερ ἔτι ἀστοχώτερον)· ἀλλὰ προφανές, ὅτι 'δαίμοσιν' λέγων ὁ Ἱππόλ. ἐννοεῖ τὴν Κύπριν, τὴν δὲ πρὸς ταύτην ἀπέχθειαν, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος δὲν ἀπέκρυψεν, οὕτω καὶ ἐν τέλει, πιστὸς μένων εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ περὶ τούτου αἰσθήματα.

1415-9. *ἔασον· οὐ γὰρ .. χάριν.*] Ἐν BC 'οὐδὲ γὰρ οὐδέ', ἐν Ea 'ζόφῳ', καὶ ἐν BC 'κατασκήπτουσιν'. Ὁ νοῦς τῆς ῥήσεως δὲν ἐξηκριβώθη. Ὁ Οὐαλκ. καὶ ἄλλοι νοθεύουσι τὸν 1419, ὡς κατ' ἀπομίμησιν τοῦ 1454, τοῦ Ἀρτ. αἰτιωμένου αὐτὸν ὡς ἔργον Χριστιανοῦ· ἀλλὰ τότε διατί δὲν νοθεύει καὶ τὸν δῆθεν πρωτότυπον, ἐξ οὗ ἐπλάσθη ὁ νόθος στ., τὸν 1454; (Αἱ ἠθικαὶ ἰδέαι τῆς εὐσεβείας καὶ σωφροσύνης οὐ μόνον ξέναι τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως δὲν εἶνε, ἀλλὰ καὶ κάλλιστον καὶ ἀναφαίρετον αὐτῆς κτῆμα). Ὁ Κιρχ. ἀποφαίνεται τοὐναντίον, ὅτι μετὰ τὸν 1416 ἐξέπεσε στίχος, εἰ δὲ μή, ἡ ῥῆσις ἡμαρτημένη. Ὁ Βώθε. 'θεοῖς ἄτιμος', Οὐέϊλ. 'θεοῖς ἄτιμον', ἤδη πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Κ. Ματθ. Ἐν δὲ τῇ б', καὶ 'ἆται' ἀντὶ τοῦ 'ὀργαὶ' καὶ 'κατασκήπτουσιν' μετὰ τῶν BC. Τὰ τῆς ῥήσεως μὴ ἐξακριβωθείσης ληπτέα οὕτως: *οὐδ' ὑπὸ γῆς γὰρ ζόφον οὐ κατασκήψουσιν ἀτιμώρητοι* (='ἄτιμοι' *αἱ*) *ἐκ προθυμίας* (=*ἐξ ἐμπαθοῦς σπουδῆς τῆς*) *θεᾶς Κύπριδος* εἰς (*τὸ*) *σὸν δέμας* (εἴτε=*εἰς τὸ σὸν σῶμα*, εἴτε καί: *εἰς σὲ* ἁπλῶς, πρβλ. εἰς Ἑκ. 724) *ὀργαὶ* (*τοῦ πατρός, τῆς*) *σῆς εὐσεβείας κἀγαθῆς φρενὸς χάριν* (τοῦ 'σῆς εὐσεβ. κλπ. χάριν' ἀντιτασσομένου τῷ 'θεᾶς Κύπρ. ἐκ προθ.'). Ὁ πληθ. 'ὀργαὶ' κατὰ δεινολογίαν τοῦ ὄντος δεινοῦ, ἡ δὲ 'εἰς' κατὰ τὰ εἰς 1315-6. Τὸ 'οὐ-οὐ(δὲ)' ῥητορικῶς πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἀρνήσεως, τοῦ 'οὐδὲ' ὅλου ἐμφαίνοντος ἐν τοιαύτῃ θέσει ἀρνητικῶς ὅ,τι ὁ ἐπιδοτικὸς *καὶ* ἐν καταφάσει, τουτέστιν: *οὐδ' ὑπὸ γῆς ζόφον φθήσονται κατασκήψασαι* (=*κατελθοῦσαι*) *ἀτιμώρητοι*=*πρὶν ἔτι κατέλθῃς ὑπὸ γῆς ζόφον, ἐκδικήσω σε* (πρβλ. Ἀγαμ. 1278 'οὐ μὴν ἄτιμοί γ' ἐκ θεῶν τεθνήξομεν'). Πρὶν ἡ ψυχὴ τοῦ νεκροῦ καταβῇ εἰς τὸν Ἅδην, ἐπλανᾶτο τρεῖς ἡμέρας περὶ τὸν νεκρὸν καὶ κατὰ τὸν Εὐριπίδην αὐτὸν (ἴδ. Ἀλκ. 1146 καὶ εἰς Ἑκ. 32)· οὐδαμῶς ἄρα δυνατὴ ἡ κοινὴ ἑρμηνεία, καθ' ἣν ὁ λόγος περὶ ἐκδικήσεως τοῦ Ἱππολ. ἐν Ἅδου, ἤ: *καὶ* ἐν Ἅδου.

1420-2. *ἐγὼ γὰρ... τιμωρήσομαι.*] Ἡ σύνταξις καὶ ἐνταῦθα ὀλίγον περίπλοκος, ὅπως συνήθως, διὰ τὸ μέτρον, ἀλλὰ σαφής· δὲν εἶνε δ' ἀνάγκη μήτε τὸ 'αὐτῆς' νὰ συναφθῇ τῷ 'ἐξ ἐμ. χερός', ὡς ἀξιοῖ ὁ Βαρθ., μήτε 'αὖθις ἄλλον .. μάλισθ' οἱ φίλτ. κτλ.' νὰ γραφῇ,

σοὶ δ', ὦ ταλαίπωρ', ἀντὶ τῶνδε τῶν κακῶν
τιμὰς μεγίστας ἐν πόλει Τροιζηνίᾳ
δώσω· κόραι γὰρ ἄζυγες γάμων πάρος
κόμας κεροῦνταί σοι, δι' αἰῶνος μακροῦ
πένθη μέγιστα δακρύων καρπουμένῳ.
ἀεὶ δὲ μουσοποιὸς εἰς σὲ παρθένων
ἔσται μέριμνα, κοὐκ ἀνώνυμος πεσὼν
ἔρως ὁ Φαίδρας εἰς σὲ σιγηθήσεται.
σὺ δ', ὦ γεραιοῦ τέκνον Αἰγέως, λαβὲ
σὸν παῖδ' ἐν ἀγκάλαισι καὶ προσέλκυσαι·
ἄκων γὰρ ὤλεσάς νιν· ἀνθρώποισι δὲ
θεῶν διδόντων εἰκὸς ἐξαμαρτάνειν.
καὶ σοὶ παραινῶ πατέρα μὴ στυγεῖν σέθεν,
Ἱππόλυτ'· ἔχεις γὰρ μοῖραν ᾗ διεφθάρης.

ὡς ἐξέδωκεν ὁ Οὐέϊλ.[2], διότι καὶ τὸ 'οἱ' περιττὸν εἶνε, ὡς ἀπὸ κοινοῦ ὑπακουστόν, ἐὰν εἶνε χρεία, καὶ τὸ 'αὖθις' εἶνε ἄδηλον τί θέλει νὰ εἴπῃ: *πάλιν ἄλλον* (ἢ *οὓς ἐτιμωρησάμην πρότερον*), ἤ: *ἐν τῷ ἐμῷ μέρει* (ἤτοι: *ἄλλον ἀντιτιμωρήσομαι*); Ἡ συνθήκη αὕτη: *ἐγὼ γὰρ ἄλλον* (*ἀντὶ σοῦ*), *ὃς ἂν μάλιστα βροτῶν κυρῇ φίλτατος αὐτῆς* (τὸ *φίλος* καὶ *φίλτατος*, ὡς καὶ τὸ *ἐχθρὸς* κττ., εἴτε οὐσιαστικῶς, εἴτε ἐπιθετικῶς κείμενα, οὐ μόνον μετὰ δοτικῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ γενικῆς, πρὸς δήλωσιν οἰκειοτέρας τῆς σχέσεως· Ξεν. 'Αναβ. γ', 2, 5 'νῦν πρὸς τοὺς *ἐκείνου ἐχθίστους* ἀποστὰς ἡμᾶς τοὺς *Κύρου φίλους* κακῶς ποιεῖν πειρᾶται', Πλάτων. Λύσ. 213 B 'τὸ φιλοῦν ἂν εἴη *φίλον τοῦ φιλουμένου* ... τὸ μισοῦν ἄρα πάλιν *ἐχθρὸν τοῦ μισουμένου*' κτλ.· προετάχθη δὲ τὸ 'αὐτῆς' ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης) *ἐξ ἐμῆς χειρὸς τόξοις ἀφ. τοῖσδε τιμωρήσομαι*. Τὸ δὲ 'μάλιστα φίλτατος' κατὰ πλεονασμὸν συνήθη εἰς τὰ παραθετικὰ (485, Μηδ. 1323, 'Αλκ. 790).

1427. *πένθη μ. δ. καρπουμένῳ.*] 'Εκ διορθ. Οὐαλκεν. ἀντὶ τοῦ ἐν B 'καρπουμένα' καὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'καρπούμεναι'. Τὸ 'πένθη δακρύων' = *πένθιμα δάκρυα*, ἤ: *δακρυόεντα πένθη*. Ἡ κουρὰ τῆς κόμης ἦτο σημεῖον πένθους (πρβλ. 'Ιφ. Τ. 172 κλπ.).

1428-9. *μουσοποιὸς ... μέριμνα*] = *ὑμνητικὴ ἐν ᾠδαῖς μελέτη*.

κοὐκ ἀνώνυμος πεσὼν] = *ἀνώνυμος ἀπολεσθείς*, τὸ δ' ὅλον λιτῶς ἀντὶ τοῦ: *καὶ περιώνυμος διατελῶν ὁ εἰς σὲ Φαίδρ. ἔρως οὐ σιγηθήσεται* (κατὰ λιτότητα ἀντὶ τοῦ *ὑμνηθήσεται*. Ἡ 'εἰς' τὴν περιποιητικὴν πρός τινα ἀναφοράν· ὅθεν ἄσκοπος ἡ διόρθ. Οὐεϊλ. 'περὶ σέ', ὅπως καὶ ἡ Τουρνιέρ. 'παισὶν' ἀντὶ τοῦ 'πεσών'. Ὁ Κομπέρτζ. ἐξοβελίζει τὸν 1430, καὶ γράφει 'πεσεῖ' = *θανεῖ*, κατὰ τὴν συνήθη τοῖς νεωτέροις χειρουργικὴν μέθοδον).

1434. *θεῶν διδόντων*] τὰ κακά, ὅπως καὶ τὰ ἀγαθὰ (πρβλ. Αἰσχ. 'Επτὰ Θ. 706 'θεῶν διδόντων οὐκ ἂν ἐκφύγοις κακά').

1436. *ἔχεις μοῖραν*] = *γιγνώσκεις* ('ἔχεις δὲ ἀντὶ τοῦ ἔγνως'. ΣΧΟΛ. εἰς

καὶ χαῖρ᾽· ἐμοὶ γὰρ οὐ θέμις φθιτοὺς ὁρᾶν
οὐδ᾽ ὄμμα χραίνειν θανασίμοισιν ἐκπνοαῖς·
ὁρῶ δέ σ᾽ ἤδη τοῦδε πλησίον κακοῦ.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

χαίρουσα καὶ σὺ στεῖχε, παρθέν᾽ ὀλβία·
μακρὰν δὲ λείποις ῥᾳδίως ὁμιλίαν.
λύω δὲ νεῖκος πατρὶ χρῃζούσης σέθεν·
καὶ γὰρ πάροιθε σοῖς ἐπειθόμην λόγοις.

Τραχ. 318, πρβλ. καὶ εἰς Ἱππολ. 585) *τὴν μοῖραν*, ἢ κτλ.

1437. ‘*φθιτοὶ*]... νεκροί’. ΗΣΥΧ. Τὸ ἔν τισι βιβλ. ‘νεκρούς’ παρεισήχθη προδήλως ἐκ τοιούτου γλωσσήματος.

1438. *οὐ θέμις*] καὶ ἐν τῇ Ἀλκήστιδι ὁ Ἀπόλλων (22) ‘ἐγὼ δέ, μὴ μίασμά μ᾽ ἐν δόμοις κίχῃ, λείπω μελάθρων τῶνδε φιλτάτην στέγην’. ΣΧΟΛ.

1439. *ὁρῶ δὲ σ᾽... κακοῦ.*] Περιέγραψε τὸν στίχον ὁ Οὐέϊλ.[1] καὶ ἐξέβαλεν ὅλως τοῦ κειμένου ὁ Βαρθ., πειθόμενοι εἰς τὸν Οὐαλκεν. νοθεύοντα αὐτὸν ὡς ψυχρόν. (Ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα ἴσως τὴν ψυχρὰν ταύτην θερμοκρασίαν τῆς ῥήσεως, γνωρίζομεν ὅμως, ὅτι ὁ εἴτε ψυχρὸς εἴτε θερμὸς οὗτος στίχος εἶνε ἀπαραίτητος εἰς τὴν δραματικὴν οἰκονομίαν, ὅπως αἰτιολογηθῇ μὲν ἀποχρώντως ἡ ἀποχώρησις τῆς Ἀρτέμ., προφθάσῃ δὲ καὶ ὁ Θησεὺς νὰ εἴπῃ τὰ ἐν 1448), καὶ εἰς τὸν Κόβετ., νοθεύοντα αὐτὸν διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ‘ὄντα’. Λανθάνεται ὅμως μεγάλως ὁ σοφώτατος κριτικός, διότι οὐ μόνον τὸ συνδετικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν *εἰμὶ* ἐλλείπει συχνότατα (πρβλ. Αἰσχ. Περσ. 684 ‘λεύσσων δ᾽ ἄκοιτον τὴν ἐμὴν τάφου πέλας ταρβῶ’=*τάφου πέλας οὖσαν*, Σοφ. Φιλ. 1296-7 ‘καὶ πέλας γ᾽ ὁρᾷς, ὅς σ᾽ ἐς τὰ Τροίας πεδί᾽ ἀποστελῶ βίᾳ’=*ὁρᾷς μ᾽ ὄντα*, Οἰδ. Κ. 29 ‘πέλας γὰρ ἄνδρα τόνδε νῷν ὁρῶ’=*ὄντα*, 83 ‘ὡς ἐμοῦ μόνης πέλας’=*οὔσης*, Ἀντ. 580 ‘πέλας ἤδη τὸν Ἅδην εἰσορῶσι τοῦ βίου’=*ὄντα*· διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἔλλειψιν μόνον τῆς μετοχῆς, καὶ ταύτην πλὴν ἑνός, μετὰ τοῦ ‘ὁρῶ’ ἢ τῶν ‘συνωνύμων, καὶ τοῦ ‘πέλας’=‘πλησίον’.).

1440. *λείποις*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ C, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς ‘λείπεις’ (‘λείπαις’ b), ὅπερ καὶ προτιμῶσιν ἐκδδ. τινές· ἀλλ᾽ ὅτι ὁ καθ᾽ ὁριστικὴν τύπος παρέχει νόημα ἀπρεπὲς καὶ σχεδὸν ἀγροῖκον, καθ᾽ αὐτό τε ἄτοπον, καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ἄλλου ἤθους τοῦ ἥρωος ἀπᾷδον, οὐδεὶς ὁ μὴ καθορῶν. Ἡ διόρθ. τοῦ Ἀρτ. ‘ὀλβία, μακρὰν λιποῦσα ῥᾳδ. ὁμ.’, δὲν κολάζει, ὡς νομίζω, τὴν ἀπρέπειαν τῆς ὁριστικῆς. Ἡ μετοχὴ συνάπτουσα τὴν ἔννοιαν τοῦ λείπειν πρὸς τὴν προστακτικὴν ‘στεῖχε’, κολάζει βεβαίως τὸ ὑπάγροικον τοῦ ‘λείπεις’, ἀλλ᾽ ὁ ἀόριστος αἴρει τὸν κολασμὸν τοῦτον καὶ χειροτερεύει τὸ κακόν, ὡς παριστῶν τὸ *λιπεῖν* τετελεσμένον πρὸ τοῦ *στείχειν* (=*λίπε* [πρῶτον] *καὶ* [εἶτα] *στεῖχε*, ὄχι: *στεῖχε καὶ λίπε*, ὡς ἑρμηνεύει). Μόνον ὁ εὐκτ. ἐνεστὼς ‘λείποις’ εὐαρμοστεῖ (=[*εἴθε*] *δὲ ῥᾳδίως λείποις* [*ἐν τῷ μέλλοντι* καὶ: *κατὰ μικρὸν τὴν*] *μακρὰν ὁμιλίαν*).

1442. *λύω .. σέθεν*·] Τὸ ἐν E ‘λύσω’ ἡμαρτημένον, ὡς τοῦ ἐνεστῶτος μόνου ἐνταῦθα ἁρμόζοντος τῷ Ἱππ., τὸ δὲ ‘πατρὶ’ ἐκ διορθ. Μουσούρου ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. πᾶσι σχεδὸν ἀμέτρου ‘πατρός’. *Λύω* (=*ἀφίημι τὸ τῷ*) *πατρὶ νεῖκος* (*τὴν πρὸς τὸν πατέρα διαφοράν, ἔριν*)· τὸ δὲ ‘χρῃζούσης’ ὄχι ἐν τῇ κοινῇ χρήσει, ἀλλ᾽=*αἰτουμένης*, καθ᾽ ἃ εἰς 1349.

αἰαῖ, κατ᾽ ὄσσων κιγχάνει μ᾽ ἤδη σκότος·
λαβοῦ, πάτερ, μου καὶ κατόρθωσον δέμας.

ΘΗΣΕΥΣ.

ὤμοι, τέκνον, τί δρᾷς με τὸν δυσδαίμονα;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὄλωλα καὶ δὴ νερτέρων ὁρῶ πύλας.

ΘΗΣΕΥΣ.

ἦ τὴν ἐμὴν ἄναγνον ἐκλιπὼν φρένα;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

οὐ δῆτ᾽, ἐπεί σε τοῦδ᾽ ἐλευθερῶ φόνου.

ΘΗΣΕΥΣ.

τί φής; ἀφήσεις αἵματός μ᾽ ἐλεύθερον;

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

τὴν τοξόδαμνον Ἄρτεμιν μαρτύρομαι.

1444. *κιγχάνει*] Ἐκ διορθ. Πόρσων. κατ᾽ Ἐγέρτον. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς bc ʽτυγχάνει᾽ καὶ τοῖς λοιποῖς ʽκιχάνει᾽. Τὸ ῥῆμα ἀναφέρεται παρ᾽ Εὐσταθ. εἰς Ὀδ. ε 84, καὶ παρὰ Φωτίῳ ἐν τῇ λ. Ἐν τοῖς κώδδ. τῶν τραγ. ἄνευ τοῦ γ. ἀλλ᾽ ἐν Αἰσχ. Χοηφ. 620 ὁ Λαυρεντ. ʽκι-χάνει᾽, ἐξ οὗ ὁ Δινδ.: *κιγχάνει*.

1445. *λαβοῦ*] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 62-4 καὶ ἀλλ.: ʽκατόρθωσον: ὀρθὸν κατάκλινον, ὅπερ εἰώθασι ποιεῖν ἐπὶ τῶν ἀποθνησκόντων᾽. ΣΧΟΛ. Πρβλ. 786.

1448. *φρένα;*] Ἔν τισι ʽχέρα᾽, ὅπερ ἐκ διορθ. τινός, μὴ διαγνόντος τὴν παρὰ τῷ ποιητῇ διάκρισιν μεταξὺ ἔργου καὶ προαιρέσεως (πρβλ. 317), ὅπερ καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει, τοῦ πατρὸς φονεύοντος τὸν υἱὸν ὡς ἐκ τῆς προαιρέσεως, ὄχι ἔργῳ· τὸ δ᾽ ʽἄναγνον᾽=*ἐναγῆ*, *ἀναγνιστον*.

1450. *ἀφήσεις*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν BEabc, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς ʽἀφίης᾽ (ἀνθ᾽ οὗ ὁ Οὐεκλ. ʽἀφιεῖς᾽), διότι ὁ μέλλων ἐνταῦθα κατὰ τὸ ʽτί λέξεις;᾽ (Φοιν. 1288 κλπ.) κττ. εἰρημένος, ἐμφαίνει ζωηρότερον τὴν χαρὰν τοῦ Θησ. ὡς ἂν ἀπιστοῦντος ἔτι εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἱππ.

1451. *Ἄρτεμιν*] Αὕτη ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ Ἀλλ᾽ ὁ Ναύκ., ἀναγνοὺς παρ᾽ Ἀθην. τὸ τοῦ κωμικοῦ Διφίλου ʽΛητοῦς Διός τε τοξόδαμνε παρθένε, ὡς οἱ τραγῳδοί φασιν᾽, εἴκασεν ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ἔκειτο ʽτοξόδαμνον παρθένον᾽, ὅπερ καὶ ἐξέδωκε, χαίρων ὅτι τὸ τέως ἀργὸν καὶ σχολαῖον ἐπίθετον, προσέλαβε διὰ τῆς διορθώσεώς του κάλλος καὶ νόημα· οὕτω δὲ συνεξέδωκαν Οὐέϊλ. Βάρθ. καὶ Οὐεκλ. Ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ παρ᾽ Αἰσχύλῳ, θ᾽ ἀπήντα δὲ πιθανώτατα καὶ ἐν ἄλλοις δράμασιν, ἐὰν τὰ σ.ζόμενα δράματα δὲν ἦσαν ἐλάχιστον μόνον πολλοστημόριον τῶν ὅσα ἐγίνωσκεν ὁ Δίφιλος· πόθεν ἄρα δῆλον ὅτι ὁ κωμικὸς ὑπαινίττεται τὸν ἡμέτερον στίχον; Οὐδαμόθεν ἀναντιρρήτως. Περὶ δὲ τοῦ ἐπιθέτου τί καὶ νὰ εἴπωμεν; Ἀλλαχοῦ (ἴδ. ἀνωτέρω εἰς 66) ὁ σοφὸς κριτικὸς εὕρισκεν ὀλίγα τὰ κείμενα τῆς Ἀρτέμιδος κοσμητικὰ ἐπίθετα, καὶ ἐπρόσθετε νέα (ἴδ. ἀνωτέρω εἰς 66), ἐξ ἐναντίας δὲ τὸ προσηγορικὸν ʽπαρθένος᾽ ἀπέβαλλεν ὡς εὐτελὲς καὶ ἀνάρμοστον (ἴδ. εἰς 72)· ἀλλὰ νῦν μετέβαλεν ὀρέξεις, καὶ ὄχι ἄνευ λόγου,

ΘΗΣΕΥΣ.

ὦ φίλταθ᾽, ὡς γενναῖος ἐκφαίνει πατρί.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.

ὦ χαῖρε καὶ σοῦ· χαῖρε πολλά μοι, πάτερ.

διότι καὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ δὲν ὑπαγορεύει τὸ καλὸν ἢ ὀρθὸν τῆς λέξεως τὴν ἀνάγκην τῆς διορθώσεως, ἀλλ᾽ αὕτη ἐκεῖνα. Ἐὰν δώσῃ τις πίστιν εἰς τὰ λεγόμενα τοῦ διορθωτοῦ, ἐπίθετον, οἷον τὸ 'τοξόδαμνος', δὲν ἁρμόζει εἰς τὸ κυριώνυμον '"Αρτεμις', ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ προσηγορικὸν 'παρθένος', καὶ ὅμως ἔχομεν οὐ μόνον ἀνωτέρω 167 'τόξων μεδέουσαν.. "Αρτεμιν', ἀλλὰ καὶ ἐν Ἰφ. Α. 1570 '"Αρτεμις θηροκτόνε', ἐν Σοφ. Τραχ. 212 '"Αρτεμιν. . ἐλαφηβόλον', Ἠλ. 563 'τὴν κυνηγὸν "Αρτεμιν'. Καὶ ὁ μὲν Δίφιλος οὐ μόνον ἠδύνατο ἀλλὰ καὶ ὤφειλε νὰ εἴπῃ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς εὐεπείας 'τοξόδαμνον παρθένον', ὡς προειπὼν 'Λητοῦς Διός τε'· ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει νὰ εἴπῃ 'τοξόδαμνον παρθένον' χωρὶς νὰ προδηλωθῇ σαφῶς καὶ ἀναμφιβόλως, εἴτε γενεαλογικῶς εἴτε κυριωνύμως, τὸ πρόσωπον τῆς θεᾶς, καὶ ταῦτα ὅρκον ἐπομνύων πρὸς τὸν ὄχι δι᾽ ὑπαινιγμῶν ἀόριστον, ἀλλὰ δι᾽ ὅρκου σαφοῦς καὶ ὡρισμένου διαβεβαίωσιν καθησυχαστικὴν ἐναγωνίως ἀναμένοντα πατέρα; Τετράκις ἐν τῇ Λυσιστράτῃ (435, 922, 949, 1280), τρὶς ἐν ταῖς Θεσμοφορ. (517, 569, 742), καὶ δὶς ἐν ταῖς Ἐκκλησ. (90, 136) ὀμνύουσιν αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἡμετέραν θεάν, ἀλλ᾽ οὐδαμοῦ λείπει τὸ κυριώνυμον '"Αρτεμις', ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Σ. Ἠλ. 626 'ἀλλ᾽ οὐ μὰ τὴν δέσποιναν "Αρτεμιν', καὶ ἐν Εὐρ. Μηδ. 750 'ὄμνυμι σεμνὴν "Αρτεμιν'.

1453. ὦ *χαῖρε καὶ σοῦ·*] Ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'ὦ χαῖρε καὶ σύ'. Ἀλλὰ ταῦτα, ὡς γνωστόν, λέγει ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὸν χαιρετισμὸν ἑτέρου, ὁ δ᾽ ἕτερος οὗτος οὐδαμοῦ ὑπάρχει. Τούτου ἕνεκα ὁ Κιρχ. εἴκασεν ὅτι ἐξέπεσόν ποτε μετὰ τὸν ἡμέτερον δύο στίχοι (ἤτοι: 'ΙΠΠΟΛ... | ΘΗΣ. χαῖρ᾽ ὦ... | ')· ἀλλὰ τὴν εἰκασίαν ταύτην ἀπέκρουσεν ὁ Ναύκ., ὀρθῶς παρατηρήσας, ὅτι τοὺς θνήσκοντας δὲν ἀποχαιρετίζουσιν οἱ ἐπιζῶντες, ἀκόμη οὐδ᾽ ὅταν αὐτοὶ χαιρετίζωσι, καὶ εὐλόγως. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Ναύκ. διώρθ. 'ὦ χαῖρε καὶ ζῆ', (ἀλλὰ τὸ 'ζῆ' (= *ζῆθι*) ἐπὶ ἀποχαιρετισμοῦ λέγεται μὲν γερμανιστί, ἀλλ᾽ ἂν εἶπέ ποτε καὶ Ἕλλην τις, ὁ διορθωτὴς δὲν μᾶς ἔδειξεν), Οὐέϊλ. 'ὦ χρηστὲ καὶ σύ' (ὅλως ἄτοπον), Φ. Οὐ. Σμιδίτ. 'ὦ χαῖρ᾽ ἀεὶ σύ' (ἔτι ἀτοπώτερον), Ἑρουέρδεν. 'ἄπειμι, καὶ σύ', καὶ Βαρθ. 'ὦ χαῖρέ μοι σύ'. Ὁ δ᾽ Οὐϊλλεμούϊτζ.-Μοιλλενδόρφ. ἀνέτρεψε τὴν ἀκολουθίαν τῶν στίχων οὕτως: 1452, 1455, 1454, 1453, 1456, ἣν καὶ εἰσήγαγον εἰς τὰς ἐκδόσεις των Οὐέϊλ.[2] (τρέψας ἅμα καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ τὸ 'ὦ χαῖρε' εἰς 'ᾤχωκε' [*ἡ σὴ φρήν*], ὅπερ καὶ συνεξέδωκεν ὁ Οὐεκλ., ἐκ παντὸς λόγου ἀπόβλητον). Ὁ ποιητὴς καθ᾽ ἡμᾶς ἔγραφε 'σοῦ'· ἀλλ᾽ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀγνοοῦντες τὸ προστακτικὸν τοῦτο ῥῆμα, καὶ ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς ἀντωνυμίαν *σοῦ*, ἐνθυμούμενοι δὲ τὸν ἄλλως συνήθη χαιρετισμὸν 'χαῖρε καὶ σύ', ἔτρεψαν τὸ κατ᾽ αὐτοὺς σόλοικον 'σοῦ' εἰς 'σύ'. Ἡ σκηνὴ ἐνταῦθα εἶνε ὁμοία μὲ τὴν ἐν τέλει τοῦ Αἴαντος, ὅπου ὁ Τεῦκρος προσκαλῶν τὸν Εὐρυσάκην νὰ σηκώσωσι τὸν νεκρὸν τοῦ πατρός, ὅπως παρασκευάσωσι τὰ τῆς ταφῆς, ἅμα δὲ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ συνδράμωσι πρὸς τοῦτο, λέγει σὺν ἄλλοις καὶ ταῦτα 1413: 'ἀλλ᾽ ἄγε πᾶς, φίλος ὅστις ἀνὴρ φησὶ παρεῖναι, *σούσθω*, βάτω, τῷδ᾽ ἀνδρὶ πονῶν'. Τοῦ τριτοπροσώπου τούτου προστακτικοῦ 'σούσθω' (παρὰ τὸ *σόο*-

ΘΗΣΕΥΣ.
ὤμοι φρενὸς σῆς εὐσεβοῦς τε κἀγαθῆς.
ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.
τοιῶνδε παίδων γνησίων εὔχου τυχεῖν.
ΘΗΣΕΥΣ.
μή νυν προδῷς με, τέκνον, ἀλλὰ καρτέρει.
ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ.
κεκαρτέρηται τἄμ᾿· ὄλωλα γάρ, πάτερ·

μαι, ταὐτὸν τῷ: *σεύομαι*, οὗ 'σοῦνται' παρ' Αἰσχ. Περσ. 25, 'σοῦσθε' Ἀρ. Σφ. 458, Αἰσχ. Ἑπτὰ Θ. 31, 'σοῦται' Χοηφ. 640, 'σοῦ' Ἀρ. Σφ. 209, κλπ.), ὅπερ ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει 'σπευδέτω', β', πρόσωπ. εἶνε τὸ ἡμέτερον 'σοῦ', ἤτοι: *σπεῦδε* (πρβλ. 'σοῦ: ἴθι, τρέχε, ὅρμα' ΗΣΥΧ). Ἡ αὐτὴ χρεία προκαλεῖ καὶ ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν λέξιν. Ὁ Ἱππόλ. παρεκάλεσε τὸν πατέρα νὰ τὸν κατακλίνῃ ὀρθὸν (1445), ἀλλ' ὁ Θησεὺς ὀκνεῖ πρὸς τὸ θλιβερὸν ἔργον ἐξ εὐνοήτου ἀτολμίας, ἧς ἔκφρασις εἶνε τὰ ἐν 1446, μὴ θέλων νὰ πείσῃ ἑαυτὸν περὶ τοῦ ἐπικειμένου θανάτου. Ὁ Ἱππόλ. διαβεβαιοῖ αὐτὸν ἐντονώτερον περὶ τῆς θλιβερᾶς ἀνάγκης (1447)· ἀλλ' ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως ἀναγκάζει τὸν πατέρα νὰ εἴπῃ τὰ ἐν 1448, καὶ ὁ υἱὸς καθησυχάζει αὐτὸν ἐν 1449. Ἀλλ' ὁ πατήρ, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φρικτοῦ ἐγκλήματος ἔτι διατελῶν, δὲν τολμᾷ ἀκόμη νὰ δώσῃ πλήρη πίστιν εἰς τὴν γενναιόφρονα ἄφεσιν (1450), ὅπερ καὶ προκαλεῖ τὸν ὅρκον τοῦ Ἱππολ. (1451), ἐπιφέρον τοὺς ἐγκωμιαστικοὺς τῆς γενναιοφροσύνης τοῦ τέκνου λόγους τοῦ πατρὸς (1452). Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐξαντλοῦσιν ἐν πᾶσι τούτοις τὰς δυνάμεις τοῦ ἥρωος, ὅστις βλέπων, ὅτι ὁ πατὴρ ἀκόμη δὲν ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν αἰτηθεῖσαν κατάκλισιν, εἴτε διότι ἀνέλαβε μόνον καὶ κρατεῖ αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας, χωρὶς νὰ τὸν κατακλίνῃ, εἴτε διότι οὐδ' ἀνέλαβεν ἀκόμη αὐτόν, θέτει τέρμα εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρός, λέγων πρὸς αὐτὸν 'ὦ χαῖρε καὶ σοῦ', ἤτοι: ὦ! (ἐπιφώνημα ἀλγηδόνος καὶ ἀπελπισίας)· *χαῖρε, καὶ σπεῦδε (κατορθοῦν ἐμὸν δέμας)*, κοινῶς: ὑγίαινε, ταὐτὸν εἰπεῖν: τελειώνω καὶ ἔλα γρήγορα, ἤτοι: κάνε γρήγορα. (Ἐκ τῆς ἀνωτέρω παρατεθείσης γλώσσης τοῦ Ἡσυχ. δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις καὶ ὅτι τὸ 'σοῦ' σημαίνει μόνον 'ἴθι', συνδυάζων δὲ αὐτὰ πρὸς τὸ κείμενον τῶν παρατεθέντων χωρίων, τὸ τοῦ Σχολ. 'σπευδέτω', ὅπως καὶ πρὸς τὸν ἕτερον τοῦ 'σοῦ' τύπον, τὸν 'σοῦσο', ὃν ὁ αὐτὸς Ἡσύχ. ἑρμηνεύει ἐν μὲν τῇ πρώτῃ γλώσσῃ οὕτω: 'σοῦσο: ἴθι, ὅρμα', ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, οὕτω 'σοῦσο: ἔρχου, πορεύου', θέλει πεισθῇ, ὅτι τὸ ἡμέτερον 'σοῦ' σημαίνει ὅ,τι εἴπομεν, ἤτοι: ἔλα, κάμνε γρήγορα = *σπεῦσον*). Ἐντείνας δὲ μετὰ μικρὸν τὰς δυνάμεις προσθέτει 'χαῖρε πολλά μοι, πάτερ', ἡ τρυφερωτέρα δ' αὕτη ἐπανάληψις τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ συγκινεῖ ἔτι μᾶλλον τὸν Θησ., ὅστις ἀναφωνεῖ τὰ ἐν 1454 πλήρη τρυφερᾶς συμπαθείας ἅμα καὶ θαυμασμοῦ, ἀνθ' ὧν ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα τὰ ἐν 1455. Ἐκ τούτων πάντων οὐ μόνον τὸ ὀρθὸν τῆς ἡμετέρας διορθώσεως καὶ ἑρμηνείας γίνεται καταφανές, ἀλλὰ καὶ τὸ συνακόλουθον τῆς τῶν στίχων ἀλληλουχίας, ἧς τὴν ἀνατροπὴν κακῶς ἀπεδέχθησαν οἱ νεώτατοι ἐκδόται, ἐπ' ἀνηκέστῳ βλάβῃ τῆς σκηνῆς.

1457. *κεκαρτέρηται τἄμ'*] Τῆς ἐκ-

κρύψον δέ μου πρόσωπον ὡς τάχος πέπλοις.

ΘΗΣΕΥΣ.

ὦ κλείν' Ἀθηνῶν Παλλάδος θ' ὁρίσματα,
οἵου στερήσεσθ' ἀνδρός. ὦ τλήμων ἐγώ·
ὡς πολλά, Κύπρι, σῶν κακῶν μεμνήσομαι.

ΧΟΡΟΣ.

κοινὸν τόδ' ἄχος πᾶσι πολίταις
ἦλθεν ἀέλπτως.
πολλῶν δακρύων ἔσται πίτυλος·
τῶν γὰρ μεγάλων ἀξιοπενθεῖς
φῆμαι μᾶλλον κατέχουσιν.

φορᾶς ταύτης γίνεται πολλαχῶς καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ χρῆσις οἷον: Α. Κάμε ὑπομονή, παιδί μου.—Β. Αἱ ὑπομοναῖς αἱ δικαῖς μου ἐτελείωσαν πλειά, πατέρα μου.

1459. *ὦ κλείν' Ἀθ. . . . ὁρίσματα*] Ἐν Ε 'Ἀθῆναι', ὅπερ θὰ ἦτο καὶ προτιμότερον (= *κλειναὶ Ἀθῆναι*), ἐὰν ἡ ἔκθλιψις τῆς διφθόγγου αἱ ἐπ' ὀνομάτων (μόλις ἅπαξ παρ' Ὁμήρῳ) δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς τραγικούς. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα οἱ κριτικοὶ προσέκρουσαν εἰς τὸ 'ὁρίσματα' (ὁ Ἀρτ. 'τ' ἐρείσματα'), περὶ οὗ ἴδ. εἰς Ἑκ. 16. Ὁ νοῦς: ὦ *κλεινοὶ περίβολοι* (= 'ὁρίσματα') *Ἀθηνῶν καὶ Παλλάδος*, ἤτοι, τοῦ περιέχοντος λαμβανομένου συνεκδοχ. ἀντὶ τοῦ περιεχομένου, = ὦ *κλειναὶ Ἀθῆναι κλεινή τ' ἀκρόπολις*. Τὴν δ' ἑρμηνείαν ταύτην ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον ἡ ἀξίωσις τοῦ Βοιχ., ὅτι τὸ δρᾶμα ἐδιδάχθη μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα μετεβλήθη τὸ ἐν τῷ προτέρῳ Ἱππολύτῳ τέλος ('ὦ μάκαρ, οἵας ἔλαχες τιμάς, Ἱππόλυθ' ἥρως, διὰ σωφροσύνην· οὔ ποτε θνητοῖς ἀρετῆς ἄλλη δύναμις μείζων· ἦλθε γὰρ ἢ πρόσθ' ἢ μετόπισθεν τῆς εὐσεβείας χάρις ἐσθλή'). ἀντικατασταθὲν διὰ τῶν 1462-1465, δι' ὧν, καὶ μάλιστα τῶν δύο τελευταίων, ὁ ποιητὴς ὑπαινίττεται τὸν θάνατον τοῦ 'μεγάλου' ἀνδρός. Εἰς τίνα δ' ἄλλον ὠφείλετο ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, εἰμὴ εἰς τὸν Περικλέα;

1464. *πίτυλος*] = ῥοή ('πλήμμυρα ... χύσις'. ΣΧΟΛ.).

1465-6. Ἴδ. εἰς 1459. 'κατέχουσιν' = 'ἐπικρατοῦσι' ΣΧΟΛ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΜΗΔΕΙΑ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΤΡΟΦΟΣ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ΜΗΔΕΙΑ.

ΧΟΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

ΚΡΕΩΝ.

ΙΑΣΩΝ.

ΑΙΓΕΥΣ.

ΑΓΓΕΛΟΣ.

ΠΑΙΔΕΣ ΜΗΔΕΙΑΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ἰάσων εἰς Κόρινθον ἐλθών, ἐπαγόμενος καὶ Μήδειαν, ἐγγυᾶται καὶ τὴν Κρέοντος τοῦ Κορινθίων βασιλέως θυγατέρα Γλαύκην πρὸς γάμον. μέλλουσα δὲ ἡ Μήδεια φυγαδεύεσθαι ὑπὸ Κρέοντος ἐκ τῆς Κορίνθου, παραιτησαμένη πρὸς μίαν ἡμέραν μεῖναι καὶ τυχοῦσα, μισθὸν τῆς χάριτος δῶρα διὰ τῶν παίδων πέμπει τῇ Γλαύκῃ ἐσθῆτα καὶ χρυσοῦν στέφανον, οἷς ἐκείνη χρησαμένη διαφθείρεται· καὶ ὁ Κρέων δὲ περιπλακεὶς τῇ θυγατρὶ ἀπώλετο. Μήδεια δὲ τοὺς ἑαυτῆς παῖδας ἀποκτείνασα ἐπὶ ἅρματος δρακόντων πτερωτῶν, ὃ παρ' Ἡλίου ἔλαβεν, ἔποχος γενομένη ἀποδιδράσκει εἰς Ἀθήνας κἀκεῖ Αἰγεῖ τῷ Πανδίονος γαμεῖται. Φερεκύδης δὲ καὶ Σιμωνίδης φασὶν ὡς ἡ Μήδεια ἀνεψήσασα τὸν Ἰάσονα νέον ποιήσειε. περὶ δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αἴσονος ὁ τοὺς νόστους ποιήσας φησὶν οὕτως·

αὐτίκα δ' Αἴσονα θῆκε φίλον κόρον ἡβώοντα,
γῆρας ἀποξύσασα ἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
φάρμακα πόλλ' ἕψουσ' ἐπὶ χρυσείοισι λέβησιν.

Αἰσχύλος δ' ἐν ταῖς Διονύσου τροφοῖς ἱστορεῖ, ὅτι καὶ τὰς Διονύσου τροφοὺς μετὰ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἀνεψήσασα ἐνεοποίησε. Στάφυλος δέ φησι τὸν Ἰάσονα τρόπον τινὰ ὑπὸ τῆς Μηδείας ἀναιρεθῆναι· ἐγκελεύσασθαι γὰρ αὐτὴν οὕτως ὑπὸ τῇ πρύμνῃ τῆς Ἀργοῦς κατακοιμηθῆναι, μελλούσης τῆς νεὼς διαλύεσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἐπιπεσούσης γοῦν τῆς πρύμνης τῷ Ἰάσονι τελευτῆσαι αὐτόν.

τὸ δρᾶμα δοκεῖ ὑποβαλέσθαι παρὰ Νεόφρονος διασκευάσας, ὡς Δικαίαρχος τοῦ τε Ἑλλάδος βίου καὶ Ἀριστοτέ-

λης ἐν ὑπομνήμασι. μέμφονται δὲ αὐτῷ τὸ μὴ πεφυλακέναι τὴν ὑπόκρισιν τῇ Μηδείᾳ, ἀλλὰ προπεσεῖν εἰς δάκρυα, ὅτε ἐπεβούλευσεν Ἰάσονι καὶ τῇ γυναικί. ἐπαινεῖται δὲ ἡ εἰσβολὴ διὰ τὸ παθητικῶς ἄγαν ἔχειν καὶ ἡ ἐπεξεργασία ‛μηδ᾽ ἐν νάπαισι᾽ καὶ τὰ ἑξῆς. ὅπερ ἀγνοήσας Τιμαχίδας τῷ ὑστέρῳ φησὶ πρώτῳ κεχρῆσθαι, ὡς Ὅμηρος·

εἵματά τ᾽ ἀμφιέσασα θυώδεα καὶ λούσασα.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Μήδεια διὰ τὴν πρὸς Ἰάσονα ἔχθραν τῷ ἐκεῖνον γεγαμηκέναι τὴν Κρέοντος θυγατέρα, ἀπέκτεινε μὲν Γλαύκην καὶ Κρέοντα καὶ τοὺς ἰδίους υἱούς, ἐχωρίσθη δὲ Ἰάσονος Αἰγεῖ συνοικήσουσα. παρ᾽ οὐδετέρῳ κεῖται ἡ μυθοποιία.

ἡ μὲν σκηνὴ τοῦ δράματος ὑπόκειται ἐν Κορίνθῳ, ὁ δὲ χορὸς συνέστηκεν ἐκ γυναικῶν πολιτίδων. προλογίζει δὲ τροφὸς Μηδείας. ἐδιδάχθη ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος ὀλυμπιάδος πζ´ ἔτει α´. πρῶτος Εὐφορίων, δεύτερος Σοφοκλῆς, τρίτος Εὐριπίδης Μηδείᾳ, Φιλοκτήτῃ, Δίκτυι, Θερισταῖς σατύροις. οὐ σώζεται.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΜΗΔΕΙΑ

ΤΡΟΦΟΣ.

Εἴθ' ὤφελ' Ἀργοῦς μὴ διαπτάσθαι σκάφος

1-6. *εἴθ' ὤφελ' Ἀργοῦς ... Πελίᾳ μετῆλθον*] 'ἐπαινεῖται δὲ ἡ εἰσβολὴ (πρβλ. Ἀριστοφ. Βατρ. 1382, Χριστ. Πάσχ. 1, Εὐσταθ. εἰς Ἰλ. σελ. 4! 2, 33. 526 ἐν τέλ., 1248, Ὀδ. σελ. 1469, 49, Θωμ. Μάγ. σελ. 127, 8, Ἡρωδιαν. Ἐπιμερ. 270] διὰ τὸ περιπαθῶς ἄγαν ἔχειν καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς εὖ κεχρῆσθαι... Ὁ δὲ Τιμαχίδας, [ἴδ. ἀνωτέρ. ὑποθ. 428], τὸν τρόπον τῆς ποιήσεως ἀγνοήσας ποιητικὸν ὄντα, τῷ ὑστέρῳ πρώτῳ φησὶ κεχρῆσθαι κτλ.' ΣΧΟΛ. Εἴδομεν πολλαχοῦ τῶν προλαβόντων τριῶν δραμάτων, ὅτι καὶ οἱ νεώτεροι οὐδὲν τοῦ Τιμαχίδου ἔλασσον ἀπαναίνονται τὰ πρωθύστερα. Ἀλλ' ἡ ἡμετέρα ῥῆσις εἶχε τὴν καλὴν τύχην ν' ἀπομιμηθῇ αὐτὴν ὁ Ἔννιος, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Τιμαχίδου ὄχι πρωθυστέρως ('utinam ne in nemore Pelio securibus Caesa accedisset abiegna ad terram trabes, Neve inde navis incohandae exordium Cœpisset, quae nunc nominatur nomine Argo, quia Argivi in ea delecti viri Vecti petebant pellem inauratam arietis Colchis, imperiae regis Peliae, κτλ.' παρὰ Cicer. ad Herenn. II, 22, 39 καὶ νὰ ψεχθῇ διὰ τοῦτο ὁ Ἔννιος ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (Instit. orat. V, 10, 13). Τοῦτο ἔσωσε τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει πρωθύστερον ἀπὸ τῆς κατακρίσεως τῶν νεωτέρων, οἵτινες ἐπαινοῦσιν αὐτὸ διὰ τοῦτο, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τις αὐτῶν τὸ πῶς καὶ διὰ τί. Ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται θέλουσιν οἴκοθεν ἐννοήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐνθυμούμενοι τοὺς τρόπους καὶ τὰ σχήματα τοῦ λόγου, ὅσα, μεγάλης τινὸς συμφορᾶς ἐνσκηψάσης εἰς οἶκόν τινα τῶν εὐδαιμόνων καὶ μεγάλων, μεταχειρίζονται καὶ σήμερον ἀκόμη παρ' ἡμῖν οἱ παθόντες, ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ περὶ αὐτοὺς οἰκεῖοι, καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες, αἵτινες δεινῶς ἀπεύχονται τὰ γενόμενα καὶ ἐμπαθῶς καταρῶνται τοὺς αἰτίους καὶ τὰ αἴτια. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον ἀπώτερα εἴτε κατὰ χρόνον εἴτε κατὰ σχέσιν καὶ σπουδαιότητα εἶνε τὰ πρόσωπα ἢ τὰ περιστατικά, ὅσα ἀπεύχεται ἢ καταρᾶταί τις, τόσῳ μᾶλλον ἀναδεικνύεται ἐκ τῆς τοιαύτης παρὰ τὸ εἰκὸς δεινολογίας καὶ ἡ ὑπερβολὴ τοῦ πάθους. Ἐὰν δ' εἰς ταῦτα προστεθῇ καὶ ἡ πρωθύστερος, ἤτοι κλιμακηδὸν μέν, ἀλλὰ κατ' ἀντίστροφον λόγον τοῦ χρόνου καὶ τῆς σπουδαιότητος, ἐπακολούθησις τῶν περιστατικῶν, ἡ ἐμπαθὴς δεινολογία κορυφοῦται. Τοῦτο δὲ καὶ συμβαίνει εἰς τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν, ἥτις ἄριστα ἐξαίρει μὲν τὸ πάθος τὸ ἐκ τῶν περὶ τὴν Μήδειαν συμφορῶν, ἐπισπωμένη καὶ δεσμεύουσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ, ἠθογραφεῖ δ' ἅμα καὶ τὸ προλογίζον πρόσωπον ὡς ἄριστα.

1. *εἴθ' ὤφελ'*] = ἄμποτε νὰ κτλ.

Ἀργοῦς . . . σκάφος] = 'Ἀργῷον σκάφος' (477), ἤτοι: *Ἀργώ*.

διαπτάσθαι] Οὐ μόνον κατὰ μεταφορὰν συνήθη ἐπὶ πλοίων (πρβλ. Ἑλέν.

Κόλχων ἐς αἶαν κυανέας Συμπληγάδας,
μηδ' ἐν νάπαισι Πηλίου πεσεῖν ποτε
τμηθεῖσα πεύκη, μηδ' ἐρετμῶσαι χέρας
ἀνδρῶν ἀρίστων, οἱ τὸ πάγχρυσον δέρος

1272, 'Ανδρ. 866, Οἰδ. Κ. 716 κλπ.), ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ κυριολεκτικώτερον διὰ τὰς Συμπληγάδας.

2. *Κόλχων ἐς αἶαν*] = *ἐς Κολχίδα.*

κυανέας Συμπληγάδας,] Αἱ πέτραι αὗται ἄλλοται ἄλλως καλούμεναι (κυάνεαι, συμπληγάδες, πληγάδες, συνδρομάδες, συνορμάδες καὶ πλαγκταί), ἦσαν καὶ ἄλλαι παρ' ἄλλοις. Ἔκειντο δ' αἱ μὲν παρ' Ὁμήρῳ 'πλαγηταὶ' ἐν Σικελίᾳ, αἱ δ' ἐν τῷ πρὸς τὸν Εὔξεινον στομίῳ τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου. Πλὴν τοῦ 'πέτραι' τὰ ἄλλα ὀνόματα εἶνε κυρίως ἐπίθετα, λαμβανόμενα οὐσιαστικῶς ἄνευ τοῦ 'πέτραι', καὶ ταῦτα οὐ μόνον ἁπλᾶ (Κυάνεαι, Συμπληγάδες κλπ.), ἀλλὰ καὶ διπλᾶ (κυάνεαι συμπληγάδες, κυάνεαι συνδρομάδες κτλ.), ὅτε δὲν εἶνε φανερὸν πότερον τῶν ὀνομάτων λαμβάνεται οὐσιαστικῶς καὶ πότερον ἐπιθετικῶς. Κοινῶς μεγαλογραφεῖται τὸ 'συμπληγάδων', διότι ὁ Εὐριπίδης, φαίνεται, ὡς ἐπίθετον ἐλάμβανε τὸ 'κυανέων' (ὄντως δὲ πλὴν τῶν κατωτέρω 1263, τοῦ 'Ιφ. Τ. 241 'κυανέαν συμπληγάδα', ἀμφιβόλων ὄντων, ἐν 'Ανδρ. 864 'κυανέας . . . ἀκτὰς', 'Ιφ. Τ 392 'κυάνεοι σύνοδοι', 746 καὶ 889 'κυανέας... πέτρας', ἐξ ὧν δῆλον καὶ ὅτι αἱ δύο πέτραι ἐξελαμβάνοντο πολλάκις καὶ ὡς μία, ὅθεν καὶ ὁ 'Αρνίμ. μεγαλογραφεῖ ὄχι τὸ 'συμπληγ.' ἀλλὰ τὸ 'κυαν.', ὅπερ θὰ ἦτο ὀρθόν, ἐὰν ἔκειτο μόνον, ὡς παρ' Ἡροδ. δ', 89· νῦν δ', ὡς κεῖνται τὰ ὀνόματα, ἢ ἀμφότερα μεγαλογραφητέα, ἢ μόνον τὸ β', ὅπως κοινῶς). Ἐπεκλήθησαν δ' αἱ πέτραι αὗται 'κυάνεαι' μὲν διὰ τὸ χρῶμα, τὰ δ' ἄλλα διότι ἐμυθεύοντο ὡς μετακινούμεναι ἀπὸ τῆς ἑκατέρωθεν τοῦ στενοῦ στομίου θέσεως αὐτῶν, ὅπου 'συγκροούμεναι ἀλλήλαις ὑπὸ τῆς τῶν πνευμάτων βίας τὸν διὰ θαλάσσης πόρον ἀπέκλειον' ('Απολλοδ. α', 9, 22)· ὅθεν καὶ μόνον τῇ βοηθείᾳ τῆς 'Αθηνᾶς διέφυγον τὸν ἐξ αὐτῶν κίνδυνον οἱ 'Αργοναῦται.

4. *'πεύκη*] συνεκδοχή, ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν'. ΣΧΟΛ. ἤτοι: *ναῦς.*

ἐρετμῶσαι] = *ἐρετμοῖς καθοπλίσαι.* Ὡς ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου λάμβανε τὸ 'πεύκη', ὄχι τὸ 'τίς', ἤ: *ὁ τῆς πεύκης ξυλοτόμος*, διὰ τὸ προλαβὸν 'τμηθεῖσα πεύκη', ὅπως ἀξιοῖ ὁ Οὐεκλ. παρὰ πάντα λόγον συντάξεως.

5. *ἀρίστων,*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. ἀλλ' ὁ Οὐακεφεῖλδ. διώρθ. ἀριστέων', ὅπερ καὶ ἐπιδοκιμασθὲν ὑπὸ τοῦ Πόρσ. καὶ ἄλλων ἀπέβη ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή· ἀντειπόντων μὲν τοῦ Βωθ. καὶ Πορλυγκ., ἀλλ' οὐδὲν καίριον. Ἐν γένει δ' ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἔρις, μέχρι σήμερον παραταθεῖσα, περιωρίσθη εἰς ἐμπειρικῶς σχολαίας παρατηρήσεις καὶ χωρίων παραβολάς. Κατ' οὐσίαν ἡ μεταξὺ τοῦ *ἄριστος* καὶ *ἀριστεὺς* διαφορὰ περιορίζεται εἰς μόνον τὸν τύπον, καθ' ὅσον δηλονότι τὸν μὲν *ἄριστος* εἶνε κυρίως εἰπεῖν ἐπίθετον, τὸ δ' *ἀριστεὺς* οὐσιαστικόν. Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ ἡ κατὰ τύπον διαφορὰ ἐν γλώσσῃ, ὁποία ἡ ἑλληνική, εἶνε σχεδὸν πάντοτε ὄχι ἀναξία λόγου· ἀλλὰ τὰ δύο ἑλληνικὰ ὀνόματα διαφέρουσιν ἀλλήλων πολὺ ὀλιγώτερον παρὰ τὰ ἀνάλογα π.χ. λατινικὰ *optimi* καὶ *optimales*. Διὰ νὰ εἶνέ τις *ἀριστεύς*, ἀνάγκη νὰ εἶνε *ἄριστος* ἐν μιᾷ τινι τοὐλάχιστον τῶν ἐκδοχῶν τοῦ ὑπερθετικοῦ, ὅπως καὶ τἀνάπαλιν. Ὥστε ἡ μόνη πραγματικὴ διαφορὰ περιορίζεται εἰς τὸν τύπον, ὅστις, καὶ οἴκοθεν ὄχι ἀσήμαντος, καθ' ἃ προείπομεν, ἐνισχύεται ἔτι μᾶλλον, συναπτομένου τοῦ *ἀνὴρ* τῷ *ἀριστεύς*, ὅτε τὸ οὐσιαστικὸν τοῦτο, θέσιν ἐπιθέτου καταλαμβάνον, συναποτελεῖ σχῆμα λόγου ἔντονον, ὅπως ἅπασαι αἱ τοιαῦται

Πελίᾳ μετῆλθον· οὐ γὰρ ἂν δέσποιν' ἐμὴ
Μήδεια πύργους γῆς ἔπλευσ' Ἰωλκίας
ἔρωτι θυμὸν ἐκπλαγεῖσ' Ἰάσονος,
οὐδ' ἂν κτανεῖν πείσασα Πελιάδας κόρας
πατέρα κατῴκει τήνδε γῆν Κορινθίαν
ξὺν ἀνδρὶ καὶ τέκνοισιν, ἁνδάνουσα μὲν
φυγῇ πολιτῶν ὧν ἀφίκετο χθόνα,

σχηματικαὶ ἐκφοραί. Τὴν διαφοράν ταύτην θέλει ἐννοήσῃ ὁ ἡμέτερος ἀναγνώστης ἀντιπαραβάλλων τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἀσχημάτιστον: εἶχε ναύτας ἀνδρείους, πρὸς τὸ ἐσχηματισμένον: εἶχε ναύτας παλληκάρια, ὅπου οὐδεὶς ὁ μὴ αἰσθανόμενος, ὅτι τὸ δεύτερον εἶνε ἀσυγκρίτως ἐντονώτερον τοῦ πρώτου. Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος τούτου, τὸ ζήτημα θετέον οὕτω: πότερον, ποιητὴς ἄριστος, καὶ οὗτος δραματικός (περὶ ἐπικῶν ποιητῶν, καὶ μάλιστα τῶν μεταγενεστέρων, ὁποῖος ὁ Ῥόδιος Ἀπολλώνιος, ὁ λόγος ἐν πολλοῖς διάφορος), ποτέραν τῶν δύο ἐκφορῶν ὤφειλε νὰ προτιμήσῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, τὴν ὁμαλὴν καὶ ἀσχημάτιστον, ἢ τὴν ἐσχηματισμένην καὶ ἔντονον; Ἀφ' οὗ ὁλόκληρος ἡ ῥῆσις αὕτη εἶνε σχημάτων ἀνάπλεως, καὶ ἀφ' οὗ ὁ ῥητορικὸς τόνος τοῦ πάθους ἐξηντλήθη ἐφαρμοσθεὶς εἰς τὰ οἰκεῖα τῷ πάθει τούτῳ καὶ σημειώδη μέρη τῆς διανοίας, θὰ ἦτο ἀτεχνότατος ποιητὴς ὁ Εὐριπίδης, ἐὰν δὲν ἐξέφερεν ὁμαλῶς καὶ ἀσχηματίστως τὸ ἐν 5-6 μέρος τοῦτο τῆς ῥήσεως, ὅπερ οὐδένα σκοπὸν ἄλλον ἔχει, εἰμὴ τὴν ἀτεχνῶς ἱστορικὴν συμπλήρωσιν τοῦ νοήματος· εἰδὲ μή, ἡ ῥητορικὴ χορδὴ ἐντεινομένη ἐν οὐ δέοντι, θὰ ἐρρηγνύετο γελοίως, καὶ ὁ Εὐριπίδης θὰ μετεβάλλετο εἰς Πισίδην. Τὸ 'ἀρίστων' ἄρα τῆς παραδόσεως ἔχει ἄριστα, οἱ δὲ κριτικοὶ ἂς παύσωσι πρὸς Μουσῶν μεταχειριζόμενοι τὸν Εὐριπίδην ὅπως τὴν κάμηλον τοῦ μύθου (ἴδ. Ψευδαττικισμοῦ Ἔλεγχ. σελ. 181-2).

δέρος] Οὕτως ὁ *L* καὶ ὁ Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. σελ. 600, ὡς καὶ ὁ ὑπὸ Οὐεΐλ. ἐκδοθεὶς Διδότειος πάπυρος, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'δέρας'.

6. *μετῆλθον·*]=*ἦλθον ζητήσοντες*, ἢ *ληψόμενοι*. Ἡ δοτικὴ 'Πελίᾳ' χαριστικὴ = διὰ τὸν Πελίαν, *Πελίου χάριν*.

7. *πύργους γῆς . . . Ἰωλκίας*]= *πύργους πόλεως Ἰωλκίας*, ἤτοι: π. *Ἰωλκοῦ*, ταῦτα δὲ ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *πυργήρη*, *εὐτειχῆ Ἰωλκόν*. Πρβλ. εἰς Ἑκ. 1209.

8. *ἔρωτι... Ἰάσονος*,] Πρβλ. εἰς Ἱππολ. 38.

9-10. *οὐδ' ἂν κτανεῖν ... πατέρα*] 'τὰς Πελίου θυγατέρας ἔπεισεν ἡ Μήδεια τὸν πατέρα σφάξαι καὶ ἑψῆσαι, ὡς ἐσόμενον νεώτερον, ἑψήσασα πρότερον κριὸν καὶ ποιήσασα ἄρνα διὰ φαρμάκων'. ΣΧΟΛ. Τοῦτο ἠνάγκασε τὴν Μήδειαν νὰ μετοικήσῃ εἰς Κόρινθον.

11-13. *ἁνδάνουσα μὲν... Ἰάσονι·*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., πλὴν ὅτι ἐν τῷ *b* 'πολίταις', καὶ παρὰ Στοβ. 'αὐτὴ δέ'. Ἀλλ' ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον ἔμεινεν ἀδιανόητος, ὅθεν καὶ διωρθώθη πολλαχῶς (Βαρνέσ. 'φυγῇ πολίταις', Βρύγκ. 'φυγῇ πολίτας', Κάντερ. 'φυλῇ' ἢ 'ψυχῇ πολ.', Ῥεΐσκ. 'φυῇ' ἢ 'φύτλῃ π.', Πιέρσ. 'φυγὰς πολίταις', Μυσγρ. 'ὀργῇ π.', Βυττεμβάχ. 'φύσει π.', Ἰακώψ. 'φύσει πολίταις', Ἕλμσλ. 'φυγὴ πολιτῶν', Βυργέσ. 'νοῦν ἐνδοῦσα μὲν φθογγῇ', Κάμπερ. 'ἀμπλακοῦσα', Νάβερ. 'ἀλλάσσουσα', Ναύκ. 'τέκνοισι λανθάνουσα... πάντῃ τε πάντα', Ποφλ. μετετόπισε 13, 12, Κοϊτσάλ. καὶ Οὐερράλλ. ἐξωβέλ. 12, καὶ 'ἁνδά-

αὐτή τε πάντα συμφέρουσ' Ἰάσονι·

νουσι μέν', Οὐϊτέλλι. 'χἀνδάνουσα μὲν' καὶ τὸ 'πολιτῶν ὧν'=*τῶν ἑαυτῆς πολιτῶν*. Ῥίτσελ. 'τέως δὲ πάντα', Στεύπ. 'ἁνδάνουσα πρίν', Βέργκ. 'ἀφίκετο χθονί', Σεύφφερτ. 'σιγῇ πολ.', Ἀρτ. 'φίλη', κλπ., τοῦ Οὐσενέρ. ἀποδεχομένου χάσμα μετὰ τὸν 10, κλπ. περὶ ὧν μηδεὶς ἔστω λόγος, ἀφ' οὗ οὐδὲν τούτων ὁριστικῶς ἐπεκράτησεν). Ἡ ἐπικρατήσασα ἑρμηνεία τῆς κοινῆς: *ἀρέσκουσα μὲν πολίταις* (ἤτοι: *τοῖς Κορινθίοις*), *ὧν χθόνα ἀφίκετο φυγῇ* (καθ' Ἑρμᾶνν. *ἁνδάνουσα χθόνα ὧν πολιτῶν φυγῇ ἀφίκετο*), *αὐτή τε πάντα* (=*ἐν πᾶσι*) *Ἰάσονι συμφέρουσα* (=*συμφερομένη, συναρμοζομένη*). Ὅπως δὲ δικαιολογηθῇ ἡ τοιαύτη ἀλλόκοτος ἑρμηνεία καὶ σύνταξις, ἐρρέθη, ὅτι τὸ 'πολιτῶν' κεῖται καθ' ἕλξιν τοῦ 'ὧν' ἀντὶ τοῦ 'πολίταις', καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παρεβλήθησαν καὶ ἄλλα μὲν χωρία, ὧν ἡ πρὸς τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει 'πολιτῶν ὧν' ἀλλοτριότης ὁμοφώνως ὡμολογήθη, ὡς μόνον δὲ σχετικὸν ἀποδέχεται ὁ Οὐέϊλ. ὅπερ αὐτὸς παραβάλλει Τραχιν. 151-2 'τότ' ἄν τις εἰσίδοιτο, τὴν αὑτοῦ σκοπῶν πρᾶξιν, κακοῖσιν οἷς ἐγὼ βαρύνομαι'. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶνε ἀλλότριον, διότι καὶ ἐν τούτῳ οὐδεμία ἕλξις πτώσεως ὑπάρχει, ἐπειδὴ τὸ 'κακοῖσιν οἷς' δὲν σημαίνει: *κακὰ οἷς*, ὅπως κοινῶς συντάσσεται, ἀλλά: *εἰσίδοιτο οἷς κακοῖς* (τοῦ 'οἷς' κειμένου ἀντὶ τοῦ 'οἵοις' καθ' ἃ εἰς Φοιν. 448, πρβλ. Ἱκέτ. 237, ἀπόσπ. 809, 6 κττ., κοινῶς: μὲ τί κακὰ ἀντὶ τοῦ μὲ τί λογῆς κακά), ὅπερ ἀπέφυγεν ὁ ποιητὴς διὰ τὸ κακόμετρον. Ἀλλ' οὐ μόνον ὁ τύπος τοῦ 'πολιτῶν' ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ λέξις παρεννοεῖται, καὶ τὸ 'αὐτή' δὲ παρέλκει ὅλως κατὰ τὴν κοινὴν ἑρμηνείαν, οὐδένα νοῦν ἔχον. Διὸ οὐ μόνον ὁ Στοβ. ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς ἔτρεψαν τὸ 'αὐτή τε' εἰς 'αὐτὴ δέ', ὅπως πορίσωσιν ἀπόδοσιν εἰς τὸ 'ἁνδάνουσα μέν', χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δικαιολογηθῇ διὰ τοῦτο τὸ 'αὐτή', ἐν ᾧ ἡ ἀπόδοσις τοῦ 'ἁνδ. μὲν' κεῖται ἐν τῷ 16 'νῦν δ' ἐχθρὰ κτλ.', ἐπενεχθεῖσα ὄχι μετοχικῶς ἀλλ' ὁριστικῶς, ὅπως πολλάκις. Ὁ Ναύκ. ἀποκρούων τὴν ἀνωτέρω παρατεθεῖσαν ἑρμηνείαν τοῦ Ἑρμ., λέγει, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν ὁ Εὐριπίδης νὰ προβάλλῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους αἰνίγματα, καὶ ὅτι ἡ ῥῆσις, ὅπως κεῖται, οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ, εἰμὴ αὐτὸ τοῦτο: *ἁνδάνουσα φυγῇ*. Ὅτι πᾶν ὅ,τι εἶνε αἴνιγμα διὰ τοὺς σοφοὺς κριτικούς, ἦτο αἴνιγμα καὶ διὰ τοὺς Ἀθηναίους, ὁμολογοῦμεν ὅτι δυσκολευόμεθα νὰ πιστεύσωμεν· ἀποροῦμεν δὲ πῶς, ἀφ' οὗ οὕτως ἀπολύτως ἀποκρούει ὁ σοφὸς ἀνὴρ τό: *ἁνδάνειν χθονί* (=*πόλει*=*πολίταις*, καθ' ἃ πολλάκις πολλαχοῦ ἡρμηνεύσαμεν), ἀνακηρύττει ἔπειτα οὐχ ἧττον ἀπολύτως, ὅτι ἡ μόνη δυνατὴ τοῦ κειμένου ἑρμηνεία εἶνε τό: *ἁνδάνειν φυγῇ*, ἐν ᾧ καθ' ἡμᾶς εἶνε ἡ μόνη ἀδύνατος· διότι τὸ 'φυγῇ' οὔτε ἐμφαίνει οὔτε δύναται νὰ ἐμφαίνῃ ἐνταῦθα, εἴτε κυρίως εἴτε συνεκδοχικῶς, πρόσωπον, ἡ δὲ δοτικὴ τοῦ *ἁνδάνω* ἐξ ἀνάγκης ὀφείλει νὰ εἶνε προσώπου, ἢ ἐμψύχου τοὐλάχιστον ὄντος σημαντική. Καθ' ἡμᾶς ἡ ῥῆσις, ὅπως κεῖται, εἶνε γνησία μέν, σαφῶς δὲ καὶ σαφῆ λέγει, ἐὰν μόνον ὀρθῶς ἀντιληφθῇ τις τῆς τε ἐννοίας τῶν κατὰ μέρος λέξεων, καὶ τῆς συνθήκης αὐτῶν. Καὶ τὸ μὲν 'πολίτης' (ὁσάκις ἡ ἔννοια τῆς λέξεως δὲν εἶνε ἡ κυρίως πολιτική, ἥτις καὶ ἐνταῦθα ἀλλοτρία ὅλως τοῦ νοήματος)=*συμπολίτης*· ἀλλὰ μὴν οὔτε ὁ Ἰάσων οὔτε ἡ Μήδεια ἦσαν Κορίνθιοι κατὰ τὸ ἡμέτερον δρᾶμα· πῶς ἄρα ἦτο δυνατὸν νὰ παρασταθῶσιν ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς Τροφοῦ ὡς συμπολῖται εἴτε τῆς Μηδ. εἴτε τοῦ Ἰάσονος, ὅπως ἀξιοῦσιν ἅπαντες; Ἀφ' οὗ δὲ ὑποκείμενον τοῦ τε 'ἁνδάνουσα' καὶ τοῦ 'συμφέρουσα' εἶνε τό: *Μήδεια*, τί θέλει τὸ 'αὐτή'; Εἶνε ἀληθές, ὅτι καὶ ἐπὶ ταὐτοπροσωπίας τίθεται πολλάκις τὸ 'αὐτός'· ἀλλὰ τότε

ἥπερ μεγίστη γίγνεται σωτηρία,
ὅταν γυνὴ πρὸς ἄνδρα μὴ διχοστατῇ.

ἡ διαφορὰ ἐλλείπουσα ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου ὑπάρχει ἐν ἑτέρῳ ἢ ἑτέροις ὅροις τῶν δύο κώλων (οἷον Ἱππολ. 452-3, ὅπου τὰ τῶν παλαιτέρων ποιήματα διάφορα τῶν ποιημάτων, ἃ οἱ ἔχοντες τὰ τῶν παλαιτέρων *αὐτοὶ* ποιοῦσιν, ὁμοίως καὶ ἐν 718, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις), τοιοῦτον δέ τι ἐνταῦθα κατὰ τὴν κοινὴν ἑρμηνείαν οὐδέν. Ἐπειδὴ καθ' ἃ προείπομεν, τὸ 'ἁνδάνουσα' ἀπαιτεῖ δοτικὴν προσώπου, καὶ τοιαύτη δοτικὴ ἐν μὲν τῷ 12 δὲν ὑπάρχει, κεῖται δ' ἐν τῷ 13, φανερόν, ὅτι ἡ δοτικὴ αὕτη εἶνε ἡ ζητουμένη, καὶ ὅτι τὸ ''Ἰάσονι' ἀνακτέον οὐ μόνον εἰς τὸ 'συμφέρουσα', ἀλλ' ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ 'ἁνδάνουσα'. Ἡ δοτικὴ 'φυγῇ' ἐκδεκτέα ὀργανικῶς αἰτιολογικὴ (ὅπως π. χ. ἐν Ὀρ 210 'οὐ γάρ μ' ἀρέσκει [σύγγονος] τῷ λίαν παρειμένῳ = *τῇ λίαν παρέσει*, ὅπως καὶ ἡμεῖς λέγομεν ἐπὶ βαρέως νοσοῦντος: μὲ τὴν ἀδυναμίαν ποῦ ἔχει καθόλου δέν μ' ἀρέσει). Ἐὰν τὸ 'ἁνδάνουσα' ἔκειτο ὁριστικῶς, ὁ ποιητὴς ἀντὶ τῆς δοτικῆς ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ καὶ μετοχήν, οἷον: *ἥνδανε μὲν ('Ἰάσονι) φυγοῦσα πολίτας, ὧν χθόνα ἀφίκετο, αὐτή τε πάντα συνέφερεν Ἰάσονι·* ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο ὁμοειδῶν μετοχῶν 'ἁνδάνουσα... συμφέρουσα' δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρεντεθῇ καὶ τρίτη μετοχὴ ἑτεροειδής, χωρὶς νὰ ἐπισκοτισθῇ ὅλως ἡ συνέπεια τῶν μετοχικῶν κώλων. Τὸ δὲ 'πολιτῶν' ἐκδεκτέον = *συμπολιτῶν* μέν, καθ' ἃ προείπομεν, σχετικῶς δὲ πρὸς τὸν Ἰάσονα, ἤτοι: *τῶν πολιτῶν (Ἰάσονος)*, τουτέστι: *τῶν Ἰωλκίων*, τῆς γενικῆς οὔσης παθητικῆς, ἤτοι = *τῇ (ἀπὸ τῶν συμ) πολιτῶν (Ἰάσονος,* ἤτοι: *τῶν Ἰωλκίων) φυγῇ*. Ὅτι δ' οἱ 'πολῖται, ὧν χθόνα ἀφίκετο', εἶνε ὄχι οἱ Κορίνθιοι, ὡς θέλει ἡ κοινὴ ἑρμηνεία, ἀλλὰ οἱ Ἰώλκιοι, ἀποδεικνύει καὶ ὁ ἀόριστος 'ἀφίκετο', ἐν ᾧ, ἐὰν ὁ λόγος ἦτο περὶ τῶν Κορινθίων, ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγεν 'ἀφῖκται', ὅπως λέγει καὶ 'κατῴκει' μὲν 'γῆν Κορινθίαν' (10), ἀλλὰ 'πύργους γῆς ἔπλευσ' Ἰωλκίας' (7). Καὶ ἐκ τούτου ἄρα συμφανές, ὅτι ὁ λόγος ὄχι περὶ τῆς εἰς Κόρινθον, ἀλλὰ περὶ τῆς εἰς Ἰωλκὸν ἀφίξεως. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ νοῦς ὧδε: *ἁνδάνουσα μὲν (Ἰάσονι τῇ ἀπὸ τῶν) πολιτῶν (Ἰάσονος), ὧν χθόνα ἀφίκετο φυγῇ, αὐτή τε (κατὰ) πάντα συμφέρουσα (= συμφερομένη, συναρμοζομένη)*, ἤτοι: *συμφρονοῦσα* (Δινδ.) *τε καὶ* 'συμπράττουσα' [ΣΧΟΛ.] *Ἰάσονι·* οὕτω δὲ καὶ τὸ 'αὐτή' ἐξηγεῖται, τοῦ νοήματος ἔχοντος ὧδε: *ὅ τε Ἰάσων εὐαρέστως συνῄει* (= 'ἁνδάνουσα') *τῇ ἀπὸ τῶν Ἰωλκίων φυγῇ τῆς Μηδείας χάριν αὐτοῦ γενομένῃ* (ἴδ. εἰς 9-10) 'αὐτή τε' *αὐτῷ πρόθυμον ἑαυτὴν ἐν πᾶσι καὶ εὐπειθῆ παρεῖχε.*

14-5 *ἥπερ... μὴ διχοστατῇ.*] Ὁ Μυσγρ. 'ὅπερ'. Οὕτω θὰ ἐλέγομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον· ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ἐξηνέχθη καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ ἑπόμενον 'σωτηρία', ἰδίωμα ἀσύνηθες μὲν εἰς τοὺς νεωτέρους ἡμᾶς, συνηθέστατον δ' εἰς τοὺς παλαιούς. Ἐνταῦθα δὲ πλὴν τούτου ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἰδιωματικὴ σύνταξις, ἥτις περιπλέκει ἔτι μᾶλλον τὸν λόγον, τὸ 'ὅταν .. μὴ διχοστατῇ', ὅπερ ἐκδεκτέον ὡς παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τὸ 'ἥπερ'. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παρὰ τοῖς παλαιοῖς κατάκορος χρῆσις τῶν ἀναφορικῶν προσπίπτει ἀσαφέστερόν πως εἰς ἡμᾶς σήμερον (πρβλ. εἰς Φοιν. 7 κλπ.), ὅπως γείνῃ εἰς ἡμᾶς σήμερον αἰσθητὴ ἡ ἀμοιβαία τῶν νοημάτων καὶ κώλων σχέσις, ἀνάγκη ν' ἀντικαταστήσωμεν τό: *ὅπερ* (= 'ἥπερ') διὰ τοῦ: *τοῦτο δέ*, ἤτοι: *τοῦτο δ', ὅταν* (δηλονότι) *γυνὴ πρὸς ἄνδρα μὴ διχοστατῇ, μεγίστη γίγνεται (αὐτοῖς) σωτηρία.* (Πρβλ. Πλάτ. Ἱππ. μείζ. 294 AB. Ἔτι πλησιέστερον τὸ Πολιτ. 579 C, κλπ. ὅπου τὸ ἀνάλογον κῶλον ἐν παρενθέσει, διότι καὶ ἡ ἡμε-

νῦν δ' ἐχθρὰ πάντα, καὶ νοσεῖ τὰ φίλτατα.
προδοὺς γὰρ αὑτοῦ τέκνα δεσπότιν τ' ἐμὴν
γάμοις Ἰάσων βασιλικοῖς εὐνάζεται,
γήμας Κρέοντος παῖδ', ὃς αἰσυμνᾷ χθονός·
Μήδεια δ' ἡ δύστηνος ἠτιμασμένη
βοᾷ μὲν ὅρκους, ἀνακαλεῖ δὲ δεξιάς,
πίστιν μεγίστην, καὶ θεοὺς μαρτύρεται

τέρα ῥῆσις οἷον διὰ μέσου ἐπεξηγηματικῶς ἐπάγεται).

16. *νῦν δ'*] Ἀπόδοσις τοῦ 'ἀνδάνουσα μὲν' καθ' ὁριστικὴν ἀντὶ μετοχῆς, ὅπως πολλάκις. Ἐκ τοῦ 'νῦν' δὲ τούτου πρὸς ἐνεστῶτα ('ἐχθρὰ πάντα [ἐστὶ] καὶ νοσεῖ τὰ φ.') φερομένου, ἕπεται ὅτι οἱ παρατατικοὶ 'ἀνδάνουσα' καὶ 'συμφέρουσα' ἀνάγονται εἰς τὸν πρὸ τοῦ 'νῦν' χρόνον, ὅπερ καὶ παρέλιπε νὰ δηλώσῃ ὁ ποιητής, ὡς οἴκοθεν δῆλον· (ὅθεν καὶ περιττὸν μὲν ἕνεκα τούτου, φθαρτικὸν δ' ἄλλως τοῦ κειμένου διὰ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ 'μέν', τὸ ὑπὸ τοῦ Πρινζ. ἐκδοθὲν διόρθωμα τοῦ Στεϋπ. 'λανθάνουσα πρίν', ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ ἐν 13 τοῦ Ῥιτσελ. 'τέως δέ').

τὰ φίλτατα] Γενικῆς ἐννοίας ἐπίθετον, περὶ οὗ ἴδ. εἰς Ἱππ 964-5. Ἀλλ' ἐνταῦθα διὰ τῆς γενικῆς ταύτης ἐκφορᾶς ὑπονοεῖται ὁ σύζυγος (ὡς π.χ. ἐν Ἡρ. μαιν. 514). Τὸ δὲ 'νοσεῖ' ἐκδέχου ὄχι ὅπως κοινῶς ('δυστυχεῖ' ΣΧΟΛ.), ἀλλὰ καθ' ἃ εἰς Ἱππολ. 932-5. Ὁ Ἀρτ. ἐξέδ. 'καὶ νοσεῖ τὰ καίρια', διότι οὕτω κεῖται ἐν Χρ. Π. 38· ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος οὐδαμῶς ἀποχρῶν.

18. *γάμοις... εὐνάζεται,*] Τὸ 'γάμοις' συνεκδοχικῶς, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ συνώνυμα, ἀντὶ τοῦ: *συνεύνῳ βασιλικῇ παρακλίνεται*.

19. '*αἰσυμνᾷ*] βασιλεύει, ἄρχει' ΗΣΥΧ.

21-2. *δεξιάς, πίστιν μεγίστην,*] Ἐν τοῖς *BEFL* 'δεξιᾶς', ἐν δὲ *C* καὶ τοῖς λοιποῖς, ὡς καὶ παρὰ τῷ Σχολ. Ἀριστ. εἰς Νεφ. 81 καὶ Χρ. Π. 51 'δεξιάς'. Τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκδδ. οἱ μὲν τὸ 'δεξιᾶς', οἱ δὲ τὸ ἕτερον, ἀλλὰ μετὰ τὸν Ἕλμσλ. παραβαλόντα εἰς στήριξιν τοῦ ἑνικοῦ τὰ Οἰδ. Κ. 1632 'δός μοι χερὸς σῆς πίστιν' καὶ Φιλ. 813 'ἔμβαλε χειρὸς πίστιν', τὸ 'δεξιᾶς' ἐπεκράτησεν ὁριστικῶς ἐν ταῖς ἐκδδ. Ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη καθ' ἡμᾶς εἶνε ἡμαρτημένη, καὶ ἰδοὺ διατί. Ἡ χειραψία ἐπεῖχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὡς καὶ τοῖς Πέρσαις καὶ ἄλλοις, τόπον ὅρκου· ὅθεν αἱ φράσεις 'δοῦναι (ἐμβαλεῖν, πέμπειν) δεξιάν, λαβεῖν δεξιάν', ἐσήμαινον ὅ,τι καὶ τὰ παρὰ τοῖς Ἑσπερίοις: δοῦναι καὶ λαβεῖν τὸν λόγον τῆς τιμῆς, ὅπως λέγουσιν οὗτοι. Ἀλλ' ὅπως συναφθῇ ἡ διὰ χειραψίας αὕτη πίστις ἐφ' οἱαδήποτε ὑποσχέσει ἢ συνθήκῃ, ἀνάγκη φυσικῷ τῷ λόγῳ ἦτο νὰ συναφθῶσι δύο τοὐλάχιστον δεξιαί, ἡ τοῦ διδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος ἢ ἀντιδιδόντος. Καὶ ὁ μὲν μέγας βασιλεὺς παρὰ Πέρσαις ἤρκει νὰ πέμψῃ 'δεξιάν', ἤτοι τὴν διαβεβαίωσιν αὐτοῦ, ὅθεν καὶ τὰ παρὰ Ξενοφ. Ἀγησ. 6', 4, 1 'Κότυς . . . βασιλεῖ μὲν οὐχ ὑπήκουσε δεξιὰν πέμποντι', πρβλ. Πολυδ. 6', 160 'δεξιὰν προτεῖναι, δεξιὰν ἐμβαλεῖν, δεξιὰν δοῦναι, 'δεξιὰν πέμποντι βασιλεῖ', ὡς Ξενοφῶν· ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἐλευθέροις Ἕλλησι δὲν ἤρκει, ὡς εἰκός, τοῦτο, ὅθεν καὶ παρ' οὐδενὶ τῶν ἐγκρίτων τὸ ἑνικὸν 'δεξιά', ἀπολύτως κείμενον, σημαίνει: *πίστις, συνθήκη* κττ., ἀλλὰ μόνον τὸ πληθ. 'δεξιαί', ἤτοι: *δι' ἀμοιβαίας δεξιώσεως πίστις*, ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν πολλαχοῦ μεταχειρίζεται τὸν πληθ ὑπὸ τῆς πατρίου συνηθείας παραγόμενος. Πρβλ. 'δεξιάς: συνθήκας', καὶ 'δεξιαί: αἱ γι-

οἵας ἀμοιβῆς ἐξ Ἰάσονος κυρεῖ.
κεῖται δ' ἄσιτος, σῶμ' ὑφεῖσ' ἀλγηδόνι.
τὸν πάντα συντήκουσα δακρύοις χρόνον
ἐπεὶ πρὸς ἀνδρὸς ᾔσθετ' ἠδικημένη,
οὔτ' ὄμμ' ἐπαίρουσ' οὔτ' ἀπαλλάσσουσα γῆς

νόμεναι κατὰ συνθήκας ἐπαφαὶ τῶν δεξιῶν χειρῶν, εἰς σύμβολον τοῦ βέβαια ἔσεσθαι, καὶ ἣν μετὰ τὰ συντιθέμενα', ΗΣΥΧ. Τοῦτο τὸ 'καὶ ἣν μετὰ τὰ συντιθέμενα' (ὅπερ ἄλλως καίπερ ὑπὸ τοῦ Ι. Οὐοσσ. ὀρθῶς κατανοηθέν, πολλαχῶς παραδιωρθώθη, ὑπὸ δὲ τοῦ τελευταίου ἐκδότου καὶ ἐνοθεύθη μετὰ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ μερῶν τῆς γλώσσης). οὐδὲν ἄλλο προφανῶς σημαίνει, εἰ μὴ ὅτι: τοῦτο (το σύμβολον, ἤτοι: 'αἱ ἐπαφαὶ τῶν δεξιῶν χειρῶν', ὅπερ καὶ ἁπλῶς 'δεξιαὶ' ἐλέγετο), ἐλάμβανε χώραν μετὰ τὴν ἀμοιβαίαν τῶν συμβαλλομένων μερῶν συμφωνίαν καὶ συγκατάθεσιν. Ἀλλ' ἐκ τούτου δηλοῦται καὶ ὅτι, πρὶν τελεσθῇ τὸ σύμβολον, ἡ ἀμφοτέρωθεν δηλ. χειραψία, οὔτε ἡ συνθήκη ὡς πρᾶγμα, οὔτε αἱ δεξιαί, ὡς φράσις τὸ πρᾶγμα τοῦτο, τὴν συνθήκην, ἐμφαίνουσα, ὑπῆρχε. Τί πρὸς τὴν ἡμετέραν ἄρα ῥῆσιν, ἐὰν ὁ Σοφ. ἐν Οἰδ. Κ. 1632 λέγει 'δός μοι χειρὸς σῆς πίστιν', καὶ Φιλ. 813 'ἔμβαλε χειρὸς πίστιν', ἀφ' οὗ ἐν τούτοις ὁ λόγος ὄχι περὶ συνθηκῶν, ἄρα οὐδὲ 'δεξιῶν', ἀλλὰ περὶ αἰτήσεως συνθηκολογίας; Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει ἀπ' ἐναντίας ἡ Μήδεια 'ἀνακαλεῖ' τὰς πρὸ πολλοῦ τετελεσμένας συνθήκας. τῶν δὲ συνθηκῶν τούτων τὸ σύμβολον εἶνε ὄχι 'δεξιά', ὅπερ οὐδείς ποτε ἔγκριτος ποιητὴς εἶπεν, ἀλλὰ 'δεξιαί', καθ' ἃ προαπεδείξαμεν· τούτων ἕνεκα καὶ ἀνέγνωμεν 'δεξιάς', τοῦ 'πίστιν μεγίστην' κατὰ παράθεσιν ἐπερχομένου οὐ μόνον εἰς τὸ 'δεξιάς', ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ 'ὅρκους', ἀφ' οὗ τὸ 'βοᾷ μὲν ὅρκους ἀνακαλεῖ δὲ δεξιὰς' εἶνε προφανῶς ἐκφορὰ ἐσχηματισμένη κατ' ἀναφορὰν (πρβλ. Ἱππολ. 1037 'ὅρκους παρασχών, πίστιν οὐ σμικρὰν θεῶν').

24. *σῶμ' ὑφεῖσ' ἀλγηδόνι,*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ *a*. Σχολ. εἰς 97 καὶ Λασκάρ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἀλγηδόσι(ν)', ὅπερ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Τὸ 'ἀλγηδόσιν' ἐνταῦθα δὲν ἔχει χώραν, διότι ὁ λόγος δὲν εἶνε περὶ σωματικῶν ἀλγηδόνων, ὅπερ ἐμφαίνει ὁ πληθ., ἀλλὰ περὶ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἠθικῆς ἀλγηδόνος (πρβλ. κατωτέρω 1031 'ἐν τόκοις ἀλγηδόνας', Ἀνδρ. 259 'τραυμάτων ἀλγηδόνας' κλπ., ἀλλὰ Μηδ. 56 'εἰς τοῦτ' ἐκβέβηκ' ἀλγηδόνος' κλπ., Οἰδ. Κ. 515 κλπ. Ἐν Εὐριπ. ἀποσπ. 577 'ἀλγηδόνας φρενῶν', διότι ὁ λόγος περὶ τῶν τοῖς 'θνητοῖς' συλλήβδην ψυχικῶν ἀλγηδόνων). Οὕτω καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ 'πόνον' μὲν λέγοντες ἐννοοῦμεν καὶ τὸν ψυχικόν, 'πόνους' δὲ ἢ κυρίως ἢ συλλήβδην τοὺς σωματικούς. Τὸ δὲ 'ὑφεῖσα' = *οἷον ἕρμαιον ἐφεῖσα (= παραδοῦσα) τὸ σῶμα τῇ ἀλγηδόνι.*

25. *τὸν πάντα .. χρόνον*] Κακῶς τινες ἐκδέχονται τὴν αἰτιατ. ὡς ἀντικείμενον τοῦ 'συντήκουσα', παραβάλλοντες τὸ 141 'τάκει βιοτάν', ὅπερ ἄλλης ὅλως ἰδέας. Τὸ νὰ τήκῃ τις καὶ φθείρῃ τὴν ζωήν του μὲ τὴν λύπην, καὶ λογικὸν εἶνε καὶ λέγεται· ἀλλὰ τὸ νὰ τήκῃ τις τὸν χρόνον μὲ τὴν λύπην του οὔτε λογικὸν εἶνε οὔτε λέγεται. Ἡ μὲν αἰτιατ. 'χρόνον' κεῖται ὡς ἐπιρρηματικῶς κατὰ τὸ σύνηθες ('τὸν π. χρ., ἐπεὶ' = ὅλον τὸν καιρὸν ἀπὸ τότε ποῦ), τὸ δὲ 'συντήκουσα δακρύοις' ἀπολύτως καὶ οὐδετέρως ἀντὶ τοῦ 'συντηκομένη' (ΣΧΟΛ.).

27. *ὄμμ' ἐπαίρουσ'*] = σηκώνουσα τὰ μάτια της, κατὰ τὰ εἰς Ἱππολ. 322.

πρόσωπον· ὡς δὲ πέτρος ἢ θαλάσσιος
κλύδων ἀκούει νουθετουμένη φίλων·
ἢν μή ποτε στρέψασα πάλλευκον δέρην
αὐτὴ πρὸς αὑτὴν πατέρ᾽ ἀποιμώξῃ φίλον
καὶ γαῖαν οἴκους θ᾽, οὓς προδοῦσ᾽ ἀφίκετο
μετ᾽ ἀνδρὸς ὅς σφε νῦν ἀτιμάσας ἔχει.
ἔγνωκε δ᾽ ἡ τάλαινα συμφορᾶς ὕπο

28-9. *ὡς δὲ πέτρος... φίλων·*] Ὁ Οὐάλκεν. εἰς Ἱππολ. 304, ἐπειδὴ ἐν 580-2 τοῦ Ἱππολύτου τοῦ Σενέκα ἡ τροφὸς λέγει 'ut dura cantes undique intractabilis Resistit undis, et lacessentes aquas Longe remittit, verba sic spernit mea', διώρθου 'ὡς δὲ πέτρος ἐνθαλάσσιος κλύδων ἀκούει νουθετουμένη φίλων'. Ὁ Πόρσ. ἀντεῖπεν, ὅτι αὐτὸ τὸ Ἀνδρομ. 537-8 'τί με προσπίπτεις ἁλίαν πέτραν ἢ κῦμα λιταῖς ὣς ἱκετεύων;', ὅπερ παρέβαλεν αὐτὸς ὁ διορθωτής, ἀποδεικνύει τὴν ὀρθότητα τῆς ἐν τῷ κειμένῳ παρομοιώσεως, ὅπερ ὅμως οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ Οὐαλκ. ἠρνήθη. Οὐδ᾽ ἡ ἑτέρα αἰτίασις τοῦ Πόρσ. εἶνε ὀρθή, ὅτι τοῦ διορθώματος ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ κώλῳ κεῖται αἰτιατ. 'κλύδωνα', ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ γεν. 'φίλων', διότι οὔτε ἡ σύνταξις αὕτη εἶνε ξένη τοῦ Εὐριπ. (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 560-1), καὶ ὁ Οὐαλκεν. δὲν ἐκδέχεται τὴν συνθήκην τῶν λέξεων οὕτως, ἀλλά: 'ὑπὸ φίλων νουθετουμένη', ὅπερ ἄλλως ἡμαρτημένον, διότι αἱ λέξεις ἐκδεκτέαι οὕτως: *ὡς δὲ π. ἢ. θ. κλ. ἀκούει νουθετουμένη τῶν* (νουθετούντων δηλ.) *φίλων*. 'φίλων' δὲ λέγουσα ἡ τροφὸς ἐννοεῖ ἑαυτήν. Ἄλλως ἡ μὲν τοῦ Σενέκα παρομοίωσις, κοινὴ καὶ τετριμμένη παρά τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις ποιηταῖς, δὲν εἶνε βέβαια κακή, ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει ἡ τοῦ Εὐριπ. εἶνε ἀσυγκρίτως προσφορωτέρα· διότι ὁ μὲν βράχος ('πέτρος', ὃν ἐνταῦθα ἐκδεκτέον ὡς 'θαλάσσιον' ἕνεκα τῆς συνεπείας) ὁ ἀποκρούων τα κύματα, ἐμφαίνει τὸ αὔθαδες τοῦ ἤθους μόνον, ἀλλ᾽ ὁ θαλάσσιος κλύδων (πρβλ. Λυκόφρ. 1452 'εἰς κῦμα κωφὸν βάζω', Ἀνθολ παλ. ε', 197 'τοῦτ᾽ ἐβόων ἀεὶ καὶ προὔλεγον. ἀλλ᾽ ἴσα πόντῳ Ἰονίῳ μύθων ἔκλυες ἡμετέρων'), ὁ οὐδὲν ἀκούων, ἐμφαίνει λαμπρῶς καὶ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Μηδείας κλύδωνα τῶν παθῶν, ὧν ἕνεκα δὲν ἠδύνατο, καὶ ἂν ἤθελεν ἀκόμη, ν᾽ ἀκούσῃ.

30-1. *ἢν μή ποτε . . . ἀποιμώξῃ*] Πλὴν τοῦ 'ἀποιμώζῃ' *F*, 'ἀποιμώζει' *BE*, ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἀποιμώξῃ'. ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἐκδδ. ἐπεκράτησε τὸ ἀποιμώζῃ', ἀφ᾽ ὅτου ὁ Ἕλμσλ. προετίμησεν αὐτό, συνευδοκοῦντος τοῦ Ἑρμ. Ὁ ἄγγλος κριτικὸς ἡρμήνευσε καὶ τὸ 'ἢν μή ποτε' διὰ τοῦ 'πλὴν ὅτ᾽ ἄν', καὶ ἐν τούτῳ συνευδοκοῦντος τοῦ Ἑρμ., ὅπερ καὶ ἐπαναλαμβάνεται μέχρι σήμερον (Πάλ. Οὐεκλ. κλπ.). Ἀλλὰ τούτων οὐδὲν ἀκριβές, πλὴν τοῦ ὅτι ὁ Ἑρμ. ἔγραφε 'μή ποτε' κατὰ διάστασιν, ὅπερ καὶ τὸ μόνον ὀρθὸν ἐνταῦθα. διότι τὸ 'ποτὲ' δὲν διορίζει τὸ 'μὴ' καθ᾽ ὃν λόγον ἐξηγήσαμεν εἰς Φοιν. 1089, Ἑκ. 187, κλπ., ἤτοι = *μήπως*, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς, ἤτοι χρονικῶς, τὸ 'οἰμώξῃ'. Τὸ δὲ 'ἢν μὴ' (ὄχι 'μήποτε', ὡς ὁ Ἕλμσλ.) δὲν σημαίνει 'πλὴν ὅτ᾽ ἄν', ἀλλά: *πλὴν ἢν* (= *ἐάν*, *ἄν*). Αὐτὸ δὲ τὸ 'ποτὲ' εἰς τὸ ῥῆμα ἀναφερόμενον ὡς καὶ τὸ 'στρέψασα', μαρτυρεῖ, ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦτο κεῖται κατ᾽ ἀόριστον (ὅστις ἐνταῦθα ἐμφαίνει ὄχι τὸ ἅπαξ ὡς ὁ Ἑρμ.), ἀλλὰ τὸ παροδικῶς γινόμενον, ὅπερ καὶ μόνον ἐνταῦθα ἁρμόζει. Ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης θέλει ἐννοήσῃ τὸ πρᾶγμα, μεταφερόμενον εἰς τὸν σημερινὸν καθ᾽ ἡμᾶς λόγον: ἐκτὸς ἂν καμμιὰ φορὰ γυρίσῃ.

οἷον πατρῴας μὴ ἀπολείπεσθαι χθονός.
στυγεῖ δὲ παῖδας οὐδ' ὁρῶσ' εὐφραίνεται.
δέδοικα δ' αὐτὴν μή τι βουλεύσῃ νέον·
βαρεῖα γὰρ φρήν, οὐδ' ἀνέξεται κακῶς
πάσχουσ'· ἐγῷδα τήνδε, δειμαίνω τέ νιν

τὸν κάτασπρό της λαιμὸ καὶ κλάψῃ τὸν πατέρα της κτλ. Τό: ἐκτὸς ἂν καμμιὰ φορὰ γυρίζῃ καὶ κλαίῃ, παρέχει ἄλλο νόημα διάφορον, ἀνάρμοστον δ' ἐνταῦθα, ὅπου προδήλως ὁ ποιητὴς θέλει νὰ παραστήσῃ τὸ ἀδιάλειπτον τῆς κατεχούσης αὐτὴν ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ Ἰάσονος ἀλγηδόνος, ἣν σπανίως μόνον διακόπτει ἡ ἀνάμνησις τοῦ πατρός, τῶν οἰκείων καὶ τῆς πατρίδος, καρπὸς καὶ αὐτὴ τῆς αὐτῆς ἀλγηδόνος.

35. *μὴ ἀπολείπεσθαι*] = *μὴ ἀποβάλλειν*, *μὴ στερεῖσθαι* (ὄχι ἀκριβὲς τὸ τοῦ Ἔλμσλ. κλπ. 'μὴ στερηθῆναι').

37. *δέδοικα... νέον*] Ἔν τισι βιβλ. 'κακόν', ὅπερ προδήλως ἑρμηνευτικὸν γλώσσημα (πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 83). Ἡ δὲ σύνταξις, καθ' ἣν ὡς ὑποκείμενον τοῦ ἐν τῇ ὑποτελεῖ προτάσει παρεμφατικοῦ ῥήματος νοεῖται κατ' ὀνομαστικὴν ἀπὸ κοινοῦ τὸ κατ' αἰτιατικὴν ἀντικείμενον τοῦ ἐν τῇ κυρίᾳ ῥήματος, κοινοτάτη ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ, ἐξηφανίσθη σχεδὸν ἀπὸ τοῦ νῦν γραφομένου λόγου ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νεωτέρων ξένων γλωσσῶν, καὶ τῆς πρὸς ὁμαλώτερον καὶ ὁμοειδέστερον ἐν τῇ συντάξει τύπον τάσεως. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ἀνθ' ὑποτελοῦς παρεμφατικοῦ κώλου ἔχομεν ἀπαρέμφατον, ἢ καθ' ἃς οὔτε τὸ λεγόμενον ἀντικείμενον τῆς κυρίας εἶνε αἰτιατική, οὔτε ἡ ἀπὸ κοινοῦ ληπτέα πτῶσις ὑποκείμενον τῆς ὑποτελοῦς κατ' ὀνομαστικὴν ἀλλ' ἀντικείμενον, καθ' οἱανδήποτε πλαγίαν, ὡς π. χ. ἐν Ἱππ. 1375, ὅπου ἡ ἐν τῇ κυρίᾳ γενικὴ ληπτέα ἐν τῇ ὑποτελεῖ κατὰ δοτικήν.

38. *βαρεῖα... φρήν*,] Τὸ *βαρὺς* ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ *χαλεποῦ*, ὄχι 'βαρουμένη καὶ λυπουμένη' ἢ 'βαρυνομένη λύπῃ' ὡς ὁ Σχολ., οὐδ' ἐπὶ τοῦ *βιαίου*, ὡς κοινῶς, οὐδ' ἡ ὅλη φράσις = *βαρεῖα* (*αὐτῆς*, τῆς Μηδ., ἤ: *αὐτῇ ἐστιν ἡ*) *φρήν*, ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ σχηματικῶς: *βαρεῖα γὰρ* (αὕτη, ἡ Μήδ., *ἐστι*) *φρήν*, καθ' ἃ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγομεν: εἶνε (ὁ δεῖνα) βαρὺ κεφάλι, ἀντὶ τοῦ: εἶνε βαρυκέφαλος. Πρβλ. 48.

38-43. *βαρεῖα γὰρ φρήν... λάθῃ τινά*.] Οἱ 40-1 κεῖνται καὶ ἐν 379-80 σχεδὸν ἀπαράλλακτοι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο διὰ τοὺς κριτικοὺς εἶνε ἁμάρτημα τῶν στίχων θανάσιμον, ἅπαντες μικροῦ δεῖν οἱ ἀπὸ Μυσγ. καὶ Οὐαλκ. μέχρι Πρινζ. ἐκδδ. ἐνόθευσαν αὐτούς, οἱ μὲν τὸν 41, οἱ δ' ἀμφοτέρους, ἄλλοι δ' ἔπειτα τὸν 43, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους ἐνοθεύθησαν καὶ οἱ ἕξ, ἤτοι 38-43. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο, ἐν δυσὶ διαφόροις τόποις τῶν δύο στίχων κειμένων, τὸ ἕτερον ζεῦγος νόθον, πότερον νοθευτέον, τὸ ἡμέτερον ἢ τὸ ἐν 379-80; Ἐδῶ οἱ σοφοὶ διηρέθησαν· καὶ ὁ μὲν Οὐαλκ. Πιέρσ. Βοίκχ. Ματθ. κλπ. ἐνόθευσαν τοὺς 379-80, οἱ δὲ Μυσγρ. Πόρσ. Δινδ. Ποφλ. Οὐίτσελ. κλπ. τοὺς ἡμετέρους 40-1. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἀπήρεσε κυρίως ὁ 41, εἰς δὲ τὸν Οὐαλκ. ἀπ' ἐναντίας ὁ 40, ἀνθ' οὗ ἔθηκε χάσμα. Ἐπειδὴ δὲ τῶν στίχων τούτων αἱρομένων, τὸ ὑπόλοιπον 'δειμαίνω τέ νιν... ἢ καὶ τύραννον κτλ.' ἀποβαίνει γελοῖον, ἔτρεψάν τινες τὸ 'ἢ καὶ' εἰς 'μὴ καὶ', ἀδιάφορον δ' ἂν πάλιν μένει ὁ 'καὶ' οὐχ ἧττον ἢ μετὰ τοῦ 'ἢ' γελοῖος. Ἐπὶ τέλους Δινδ. Ναύκ. Κιρχ.[2] Οὐέϊλ. Οὐεῤῥάλλ. καὶ εἴ τις ἄλλος, ἐνόθευσαν καὶ τοὺς 42-3· ἐπειδὴ δὲ τὸ 'δειμαίνω τέ νιν' ἐκολοβώθη ἔτι μᾶλλον, ἔχρισαν τὴν πληγὴν μὲ τὴν γραμματικὴν ἀλοιφὴν τῆς τελείας στιγμῆς, ἥτις ὅμως δὲν

μὴ θηκτὸν ὤσῃ φάσγανον δι' ἥπατος,
σιγῇ δόμους εἰσβᾶσ', ἵν' ἔστρωται λέχος,
ἢ καὶ τύραννον τόν τε γήμαντα κτάνῃ

ἴσχυσε νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὸ νόημα, διότι, ἐν ᾧ τέως ἡ τροφὸς ἔλεγεν ὅτι: *φοβεῖται μὴ ἡ Μήδεια δράσῃ ἢ πάθῃ κακόν*, νῦν λέγει, ὅτι: *φοβεῖται αὐτὴ τὴν Μήδειαν*, ὅπερ οὐ μόνον διάφορον, ἀλλὰ καὶ τὴν συνέπειαν φθεῖρον καὶ τὰ ἤθη τῶν προσώπων αἰσχρῶς ἀλλοιοῦν. Τούτου ἕνεκα, φαίνεται, ἐπῆλθον χειροῦργοι τολμηρότεροι (Δινδ. Ἐϊμψοἱθ. Οὐεκλ. Ἀρνίμ. Βαρθόλδ.), οἵτινες ἐξέταμον τό τε 'δειμαίνω τέ νιν' καὶ ὁλοκλήρους τοὺς 38-9, καὶ οὕτως, ἀφ' οὗ ἐξεκόπησαν ἀπὸ τοῦ πάσχοντος κλήματος ὅλα τὰ ξηράδια, ἡσύχασεν ὁ κριτικὸς κόσμος, τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἀλλ' ἄν, καθὼς ἐκ τούτων βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οὔτε ἡ γραμματικὴ οὔτε ἡ συνέπεια τῆς νοθευομένης ῥήσεως εἶνε ὑπὲρ τῶν νοθευτῶν, τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ κριτική των φαρέτρα ἐκενώθη· κρύπτει αὕτη καὶ ἄλλα ὀξέα βέλη. Τί σημαίνει ὁ 40; τίνος ἧπαρ θὰ διατρυπήσῃ τὸ φάσγανον τῆς Μηδείας, τὸ ἑαυτῆς, ἢ τὸ τῶν παίδων; Ὁ Σχολ. λέγει ῥητῶς 'ἐπὶ τῶν παίδων ἀκουστέον', ἀλλά, προσθέτει κατωτέρω, 'δύναται δὲ καὶ ἐπὶ ἑαυτῆς ἀκούεσθαι', ὡς ἂν εἰ δὲ προέβλεπεν, ὅτι ἔμελλε ν' ἀρνηθῇ τὸ δεύτερον τοῦτο ὁ Οὐΐτσελ. ἀξιῶν, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγεν 'ὤσηται', ὄχι 'ὤσῃ' (ὅπερ οὐδαμῶς ἀπαραίτητον, καθ' ἃ πολλάκις εἴπομεν, πρβλ. εἰς 787), ὁ Σχολ. λέγει 'ὁμοία δὲ ἡ ἀμφιβολία καὶ παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Σ 34) δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν ἀποτμήξειε σιδήρῳ' (εἰς τοῦτο δὲ δύναταί τις νὰ προσθέσῃ καὶ πλεῖστα ἄλλα), ὅπου ἀμφίβολον ἂν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐννοεῖ ν' ἀποτμήξῃ (ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν) ἀπαμήσῃ τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ ἢ τὸν τοῦ Πατρόκλου λαιμόν. Ἀλλὰ καὶ ἐν 41 ἄγνωστον τίνος 'δόμους' θὰ εἰσβῇ ἡ Μήδ., τοὺς ἰδίους ἑαυτῆς, ἢ τοὺς τῆς ἀντιζήλου Γλαύκης καὶ τοῦ Ἰάσονος, ὅτε καὶ εἰς τὰς δύο ἐκδοχὰς τοῦ 40 (1 νὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα αὐτῆς ἡ Μήδεια, καὶ 2 νὰ φονεύσῃ ἑαυτὴν) προστίθεται καὶ 3 νὰ φονεύσῃ τὴν βασιλόπαιδα, εἴτε μόνην εἴτε καὶ τὸν Ἰάσ. Ἠρνήθη μὲν τὸ 2 ὁ Μυσγρ. ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τὸ 'σιγῇ' ἀναγκαῖον μὲν ἐπὶ τοῦ 3, ἄτοπον δ' ἐπὶ τοῦ 2· ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Ματθ. παρέβαλε τὰ Τραχ. 813, Οἰδ. τ. 1073, Ἡρ. μαιν. 910, ὅπου ἡ ἐκ τῆς τῶν φρενῶν ταραχῆς σιωπὴ παρακολουθεῖ τοὺς αὐτοκτονίαν ἢ φόνον μελετῶντας, ὡς καὶ τὰ Οἰδ. Τ. 1242. Τραχ. 912, Ἀλκ. 175 καὶ Virg. Aen. IV, 648 κἑξ., ἐν οἷς ἡ Ἰοκάστη, Δηϊάνειρα, Ἄλκηστις καὶ Διδὼ αὐτοκτονοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτῶν λέχους). Ἀλλὰ τὰ αἰνίγματα δὲν περιορίζονται ἕως ἐδῶ. Τὸ ἐν 42 'τύραννον' πῶς ἐκληπτέον; ἀρσενικῶς (τὸν Κρέοντα), ἢ θηλυκῶς (τὴν Γλαύκην); Καὶ ἐν τῷ 42 δὲ τὸ 'γήμαντα' εἶνε ἀόριστόν πως, προσθέτει ὁ Ναύκ., διότι δὲν λέγεται τίνα ἔγημεν ὁ γήμας. Ὅλη ἡ ῥῆσις εἶνε πλήρης αἰνιγμάτων καὶ ἀμφιβολιῶν· τίνων ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων, λέγουσιν οἱ κριτικοί, ὅτι ἡ ῥῆσις εἶνε ὀθνεία καὶ παρείσακτος; Καίπερ ὁμολογοῦντες οὐδὲ διστάσαντές ποτε, ὅτι ἡ ῥῆσις εἶνε πλήρης αἰνιγμάτων καὶ ἀμφιβολιῶν, λέγομεν ὅμως πρὸς τοὺς σοφοὺς ἄνδρας καὶ ἡμεῖς, τίνων ἔτι χρείαν μαρτύρων ἔχομεν, ὅτι οἱ ὑπ' αὐτῶν νοθευόμενοι στίχοι δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ αἰνιγματῶδες αὐτῶν καὶ ἀμφίβολον εἶνε ἀπ' ἐναντίας γνησιώτατοι μὲν καὶ Εὐριπίδειοι, ἀπαραίτητοι δ' εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ δράματος; Τίς ποτε δραματικὸς ποιητὴς ἀπεκάλυψε πρὸς τοὺς ἀκροατὰς ἢ ἀναγνώστας αὐτοῦ αὐτὰ τὰ καίρια μέρη τῆς τοῦ δράματος οἰκονομίας, αὐτοὺς τοὺς κόμβους τῶν περιπετειῶν καὶ τὰς λεπτομερείας τῶν λύσεων; Οὐδεὶς βεβαίως, καὶ ὁπωσοῦν ἄξιος τοῦ ὀνόματος. Τὸ ἦθος μόνον τῶν

κἄπειτα μείζω συμφορὰν λάβῃ τινά.
δεινὴ γάρ· οὔτοι ῥᾳδίως γε συμβαλὼν
ἔχθραν τις αὐτῇ καλλίνικον οἴσεται.

προσώπων φροντίζει νὰ χαρακτηρίσῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἔχῃ νὰ προσδοκᾷ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ὁ ἀναγνώστης, οὐδὲν δὲ τούτου πλέον. Ἀλλὰ μὴν τί ἄλλο πράττει ἡ τροφὸς ἐν ὅλῳ τούτῳ τῷ ἄλλως τε πολλαχῶς καὶ ἠθογραφικῶς θαυμασίῳ προλόγῳ, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, εἰμὴ νὰ παριστᾷ εἰς ἡμᾶς λαμπρὰν εἰκόνα τοῦ φοβεροῦ καὶ μοναδικοῦ χαρακτῆρος τῆς Μηδείας; Ὄχι ἓξ ὅλοι, ἀλλ' οὐδ' εἷς καὶ μόνος στίχος περιττεύει ἐν τῷ προλόγῳ τούτῳ δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἐμβαθύνει εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην καὶ ψυχολογίαν τοῦ Εὐριπίδου. Ποίαν δ' ἀξίαν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωσιν αὐθαίρετα κριτικὰ δόγματα, ἢ τὰ σχολαῖα λογικὰ καὶ γραμματικὰ διονυχίσματα, ἐὰν ἐκ τῆς διανοίας τοῦ κριτικοῦ λείπει τὸ μόνον, ὅπερ παρέχει ἀξίαν εἰς πᾶν αὐτοῦ δόγμα καὶ παρατήρησιν καὶ κρίσιν, αὐτὴ τοῦ ποιητοῦ ἡ διάνοια, σῴα καὶ ἀκριβὴς καὶ πλήρης; Ναί, 'ἔθος γάρ ἐστιν αὐτῷ (Εὐριπίδῃ)', λέγει ὁ Σχολ., καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν, ἐνταῦθα μάλιστα, οἱ κριτικοί, 'προλέγειν τὰ μέλλοντα'. Ἀληθεύει δ' ἔτι μᾶλλον τοῦτο, ἐὰν ἀντιπαραβάλῃ τις τοῦτον πρὸς τοὺς νεωτέρους δραματικοὺς ποιητάς, οἵτινες δυνατὰ καὶ ἀδύνατα μηχανῶνται ὅπως ἀποκρύψωσιν ἀπὸ τοῦ ἀναγνώστου ἢ ἀκροατοῦ τὰ μέλλοντα. Ἔχομεν μάλιστα δράματα, ἐν οἷς ἡ δῆθεν ἀρετὴ αὕτη ὑπερηκόντισε πᾶν ὅριον, ὡς ἡ *Λουκρητία Βοργία* τοῦ Β. Οὔγου, ἐξ ἧς, ἂν ἀφαιρέσῃς ἓν καὶ μόνον ἡμιστίχιον, τὸ τελευταῖον τοῦ δράματος, ἀφήρεσες ὅλην αὐτοῦ τὴν λύσιν, καὶ ἀφῆκες ὅλον πάλιν τὸ δρᾶμα αἴνιγμα, ὅπως ἦτο μέχρι τοῦ ἐσχάτου τούτου ἡμιστιχίου. Ἀλλ' ὁ Εὐριπίδης δὲν ἦτο τερατολόγος καὶ θαυματοποιός, οὐδ' ἐθεώρει ὡς ὕπατον δραματικῆς μεγαλοφυΐας κατόρθωμα, νὰ ἔχῃ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ ἀτενῶς ἀλλὰ ματαίως χαίνοντας ἐκ προσδοκίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ δράματος, ὅπως ἀκούσαντες ἐπὶ τέλους τὴν λύσιν ἑνὸς δραματικοῦ αἰνίγματος, ἐγερθῶσιν ἔκπληκτοι μὲν ἀλλὰ ψυχροὶ ἐκ τῶν ἑδωλίων αὐτῶν καὶ ἀπέλθωσι. Δὲν ἤθελε νὰ ἐκπλήττῃ ἀλλὰ νὰ συγκινῇ· καὶ προέλεγε λοιπόν, ἀλλὰ καὶ προεσιώπα· καὶ προεδήλου σαφῶς, ἀλλὰ καὶ προῃνίττετο ἀσαφῶς, πρὸς τὰ ἑκάστοτε πράγματα καὶ πρόσωπα ῥυθμίζων καὶ τὴν ἀποσιώπησιν καὶ τὸν λόγον, πρὸς ἓν δὲ καὶ μόνον ἀποβλέπων, τὴν ἐν ἐλέῳ καὶ φόβῳ συγκίνησιν τοῦ ἀκροατοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ἡ τροφὸς διαγράφουσα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει τὸ ἦθος τῆς Μηδ. καὶ τὴν ὡς ἐκ τῆς προδοσίας παροῦσαν αὐτῆς ἠθικὴν κατάστασιν, ἐκφράζει μέν, ἀλλ' ἀσαφῶς, τοὺς ἐξ αὐτῆς φόβους της, ἡ ῥῆσις αὐτῆς εἶνε φυσικωτάτη μέν, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προγνωρίζῃ σαφέστερα διὰ νὰ προείπῃ καὶ σαφέστερα, τεχνικωτάτη δέ, διότι ὁ ἐκ τῶν λόγων τούτων τῆς τροφοῦ σπόρος τῶν φόβων, ὁ ῥιφθεὶς ἅπαξ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ, θέλει κρατῇ ἔμφοβον μὲν αὐτὸν καὶ προσεκτικὸν εἰς τὰς ἐν τῷ δράματι ἐξελιχθησομένας περιπετείας, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἑτοίμην, ὅπως ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ φόβου, ὁρισθέντος καὶ πραγματωθέντος, ἐκβλαστήσῃ ὁ ἔλεος, καὶ ἡ γνησία ἐκ τούτων τραγικὴ συγκίνησις. Ὅτι δὲ τοῦτο κατωρθώθη, ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ ἱστορία τοῦ ἡμετέρου δράματος. Ἡ Μήδεια ἐσυγκίνησε καὶ συγκινεῖ, ὅσον καὶ ὅπως οὐδεμία πρὸ τοῦ Εὐριπίδου, καὶ οὐδεμία μετ' αὐτὸν τραγῳδία ἄλλη μέχρι σήμερον.

43. *κἄπειτα μείζω ... τινά.*] 'μείζονι κακῷ περιπέσῃ πρὸς τῷ ἤδη μεμισῆσθαι ὑπὸ Ἰάσονος'. ΣΧΟΛ. Σαφῶς δὲ καὶ τοῦτο παρῃτήθη οἷον διὰ μέσου, ἵνα φανῇ ἡ ὑπὲρ τῆς δεσποίνης στοργὴ τῆς τροφοῦ καὶ πρόνοια.

45. *καλλίνικον οἴσεται.*] 'τὸν στέ-

ἀλλ' οἵδε παῖδες ἐκ τρόχων πεπαυμένοι
στείχουσι, μητρὸς οὐδὲν ἐννοούμενοι
κακῶν· νέα γὰρ φροντὶς οὐκ ἀλγεῖν φιλεῖ.

φανον' ΣΧΟΛ., οὐδ' εἶνε χρεία τοῦ ἐκ διορθ. Μυρέτου 'ᾄσεται' (=*καλλίνικον ᾠδὴν ᾄσεται*), ὅπερ ἐξέδωκάν τινες, διότι τὸ *καλλίνικος* καὶ ἐπὶ στεφάνου καὶ ᾠδῆς καὶ ἄλλων (Ἰφ. Τ. 10 'τὸν καλλίνικον στέφανον Ἰλ. θέλων λαβεῖν').

46-7. *ἀλλ' οἵδε παῖδες... πεπαυμένοι*] Τὸ μὲν 'οἵδε' (καθ' ἃ εἰς Φοιν. 914, καὶ Ἱππ. 294 καὶ εἰς Φοιν. 181) =*ὧδε οἱ παῖδες*, μᾶλλον δ': *ἰδοὺ οἱ παῖδες* κτλ., τὸ δ' 'ἐκ τρόχων πεπ.' κατὰ τὸ Ἠλ. 1108 'ἐκ τόκων πεπαυμένη', Σοφ. Ἠλ. 231 'ἐκ καμάτων ἀποπαύσομαι', καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον. Ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινὴ 'τρόχων'. Ἀλλ' ὁ Τρύφων (παρ' Ἀμμων. ἐν λ. 'τροχοί', λέγει ὅτι οἱ Ἀττικοὶ διέκριναν τοὺς 'τροχοὺς' ἀπὸ τῶν 'τρόχων'=*δρόμων*), παραθέτων τὸ Εὐρ. Ἀλόπ. ἀπ. 106 'ὁρῶ μὲν ἀνδρῶν τόνδε γυμνάδα στόλον στείχοντα θεωρὸν ἐκ τρόχων πεπαυμένον', καὶ τὸ Μηδ. 'ἀλλ' οἵδε παῖδες ἐκ τρόχων πεπαυμένοι'. Ἐκ τῆς συνεπείας ὁ Τρύφων φαίνεται ἀναγινώσκων ἢ ἀναγνωστέον κρίνων ἐν μὲν Ἀλόπῃ 'τρόχων', ἐν δὲ Μηδείᾳ 'τροχῶν', καὶ ὅμως ἐν τῷ χειρογρ. τοῦ Βρετανν. Μουσ., ἐξ οὗ συνεπλήρωσεν ὁ Πόρσων τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Ἀμμωνίου, κεῖται 'τρόχων'· 'τροχῶν' δὲ ἀναγινώσκων ὁ Τρύφων ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ὑπελάμβανεν ἴσως, ὅτι οἱ ἐν Μηδείᾳ παῖδες ὑπέστρεφον ἐκ τοῦ παιγνίου τῆς κιρκηλασίας, καὶ ὅτι ἄρα ἐνταῦθα τὸ 'τροχῶν' ληπτέον ἐν τῇ ἐκδοχῇ=*κίρκων* ἢ *κύκλων* τῶν πρὸς παιδιὰν χρησίμων (ὅπως καὶ σήμερον οἱ παῖδες παίζουσι τὰ τσέρκια=κίρκους· ἴδ. Πολυδ. ι', 64 καὶ Σέξτ. Πυρρ. α', 106)· ἀλλ' οὐ μόνον ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Τρύφωνος ἀντιμάχεται πρὸς τὴν πάντων τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἁπανταχοῦ τῆς παραδόσεως (ὁ Φώτιος ἐν τῇ λ. γράφει μὲν 'τροχῶν' ἀλλ' ἑρμηνεύει 'τροχόν: δρόμον', ὅπερ προδήλως ἡμαρτημένον.) ὀξυτόνησις τοῦ ὀνόματος ἀποκρούει τοῦτο, ὡς καὶ ἡ ῥητὴ παρατήρησις τοῦ Σχολ. 'ἐκ τρόχων: βαρυτόνως', καὶ Ἀριστοφάνης (ἀποσπ. 541) βαδίζει μοι τὸ μειράκιον ἐξ ἀποτρόχων (ὅπου γραπτέον 'ἐκ τρόχων' ἢ 'ἀπὸ τρόχων') ὡς ἀπὸ γυμνασίας οὖν ἐλθόντας τοὺς παῖδας' καὶ τῶν 'γυμνασίων, τῶν δρόμων (γρ. 'τῶν γ. τ. δρ.' ἀδιαστίκτως) βαρυτόνως', ἀποκρούουσι τὴν τοιαύτην ἔννοιαν καὶ γραφήν. Ἄλλως ἁπλούστερον καὶ φυσικώτερον εἶνε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὰ παιδία ὑπέστρεφον ἐκ τῶν 'τρόχων' ('τρόχος: ὁ τόπος, ἐν ᾧ τρέχουσι'. ΕΤΥΜ. Μ. ἐν λ. *πούς*), ὅπου ἔτρεχαν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ παιδαγωγοῦ, παρ' ὅτι ὑπέστρεφον ἐκ κιρκηλασίας, ἀσυμβιβάστου πάντως πρὸς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατὰ τὴν Μήδειαν ἡρωϊκῶν χρόνων.

47-8. *μητρὸς ... κακῶν*] Τὸ μὲν 'οὐδὲν'=*οὐδόλως* (πρβλ. εἰς Ἑκ. 104 κλπ.) τὸ δὲ 'ἐννοούμενοι' πρὸς γενικήν, διότι ἡ ἔννοια αὐτοῦ ἀποκλίνει πρὸς τὴν τοῦ *φροντίζειν* (ὅπως καὶ κατωτέρω 925 μετὰ τῆς *περὶ* 'τέκνων τῶνδ' ἐννοουμένη πέρι'), ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ ἐν 48 'φροντίς'. Πρβλ. τὸ τῆς συνηθ. 'ννοιάζομαι (=*μέλει μοι, φροντίζω*, παρὰ τό: ἔννοια=*φροντίς*), ἤτοι: χωρὶς νά 'χουν καμμιὰν ἔννοια, χωρὶς νὰ 'ννοιάζωνται καθόλου γιὰ τὰ κακὰ τῆς μάννας των.

48. *νέα ... φροντὶς*] Ποιητικ. (καθ' ἃ εἰς 38) ἀντὶ τοῦ: *νέων φροντίς*· τὸ δὲ 'φροντὶς' ἐνταῦθα κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ: *φρὴν* (τὸ περιεχόμενον ἀντὶ τοῦ περιέχοντος, οἷον εἰπεῖν: τὰ παιδιακήσια μυαλά· διότι φροντὶς [παρὰ τὸ *φρὴν*] εἶνε κυρίως: *τὸ ἐν τῇ φρενὶ μελόμενον*), ἤτοι: *ἡ νέα* (=*ἡ τῶν νέων*) *φρὴν οὐκ ἀλγεινὰ φροντίζειν φιλεῖ.*

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

παλαιὸν οἴκων κτῆμα δεσποίνης ἐμῆς,
τί πρὸς πύλαισι τήνδ' ἄγουσ' ἐρημίαν
ἕστηκας, αὐτὴ θρεομένη σαυτῇ κακά;
πῶς σοῦ μόνη Μήδεια λείπεσθαι θέλει;

ΤΡΟΦΟΣ.

τέκνων ὀπαδὲ πρέσβυ τῶν Ἰάσονος,
χρηστοῖσι δούλοις ξυμφορὰ τὰ δεσποτῶν
κακῶς πιτνόντα καὶ φρενῶν ἀνθάπτεται.

49. *παλαιὸν... ἐμῆς,*] = *παλ. κτῆμα τῶν τῆς ἐμῆς δεσπ. οἴκων*. Ὁ Πόρσων παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Παιδαγωγὸς προσφωνεῖ τὴν τροφὸν ὡς εὐτελές τι τῶν τῆς οἰκίας σκευῶν· ὅπερ κακῶς ἀνασκευάζουσιν οἱ περὶ Σχαίφφερ. Ποφλύγκ. καὶ Οὐΐτσελ., παραβάλλοντες τὰ Ἑκ. 609, Ἰφ. Α. 867 (ʽοἶδά σ' ὄντ' ἐγὼ παλαιὸν ἐμῶν δωμάτων λάτριν'), Ηλ. 287, 409, 851, διότι τὸ περιφρονητικὸν τῆς προσφωνήσεως ἔγκειται ὄχι ἐν τῷ ʽπαλαιόν', ἀλλ' ἐν τῷ ʽκτῆμα'. Εἶνε ἀληθές, ὅτι οἱ παλαιοὶ τοὺς δούλους ἐθεώρουν, ὡς γνωστόν, ὡς πράγματα (*res*), ὄχι πρόσωπα· ἀλλὰ τίς ἡ χρεία νὰ ὑπομνήσῃ ὁ Παιδαγ. τοῦτο τὴν Τροφόν, καὶ ταῦτα ʽσύνδουλος' (65) αὐτῇ ὤν; Ἀναντιῤῥήτως ἡ λέξις ἐτέθη ἐπίτηδες πρὸς ἠθογραφίαν, ὄχι ἀμέτοχον ἐλαφρᾶς τινος κωμικότητος, ὁποία οὐ μόνον παρ' Εὐριπίδῃ (πρβλ. εἰς Φοιν. 88-201 κλπ.), ἀλλὰ καὶ Αἰσχύλῳ διαφαίνεται ἐπὶ παιδαγωγῶν, θεραπαινῶν καὶ τοιούτων ἄλλων προσώπων. Ὁ παιδαγωγὸς καὶ ἐνταῦθα εἶνε πλήρης οἰήσεως γέρων, ἀγαπῶν νὰ ἐνθυμῆται καὶ νὰ ἐνθυμίζῃ τοὺς ἄλλους, μάλιστα δὲ τὴν σύνδουλον, ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ εἶνε ἀνωτέρα τῆς τροφοῦ, ἧς τὸ ἦθος (ἀλλοῖον ὅλως τοῦ τῆς ἐν Ἱππολύτῳ) διάφορον ὅλως τοῦ ἐκείνου, πιστῆς ἀείποτε καὶ ἀφωσιωμένης εἰς τὴν δέσποιναν. Τοιαῦτα ζεύγη ἀντιθέτου οὐ μόνον φύλου, ἀλλὰ καὶ χαρακτῆρος, ὑπάρχουσι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐν ταῖς αὐλαῖς καὶ οἰκίαις τῶν εὐγενῶν ἢ πλουσίων. Παρομοίας δ' εἰρωνικῆς κακεντρεχείας δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένα οὐδὲ τὰ ἑπόμενα 50-2, μόλις δὲ τῆς ἀγαθῆς τροφοῦ, εἰλικρινῶς τεθλιμμένης, οἱ ἀχόλως σοβαροὶ λόγοι κατορθώνουσι νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν γέροντα εἰς τὴν εὐθεῖαν.

50. *ἐρημίαν*] Ἡ λέξις ἐν ἤθει: τ. μοναξιὰ εἶνε αὐτὴ ποῦ κάθησαι καὶ τραβᾷς ἐδῶ; τοῦτο δὲ καθ' ἃ ἐν 52.

51. *αὐτὴ . . . κακά;*] ʽθρεόμενον: ὀλοφυρόμενον' ΗΣΥΧ., ʽτοῦ δὲ θρόος προϋπόκειται ῥῆμα τὸ θρέω, ἤγουν σὺν θορύβῳ βοῶ ἢ λαλῶ.' ΕΥΣΤΑΘ. εἰς Ἰλ. σελ. 494, 22. Ἤτοι: *κακὰ αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ὀλοφυρομένη*.

52. *πῶς... θέλει;*] Τὸ ʽσοῦ' ἀνάφερε εἰς τὸ ʽλείπεσθαι' ἀπὸ κοινοῦ δὲ καὶ εἰς τὸ ʽμόνη', = *λείπεσθαι σοῦ, ὥστε μόνη (σοῦ) εἶναι*, τοῦ παθητ. ʽλείπομαι' λαμβανομένου ὅπως καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐνεργητ.: λεῖπε, ἢ: λίπε, οἷον: λίπε (κοινῶς: λίπα) με = *ἔα με* (*μόνον*). Τὸ ʽθέλει' ὄχι ἄνευ ἤθους, οἷον εἰπεῖν: πῶς τὸ 'παθε ἡ κυρά σου καὶ ξεμονάχιασε ἀπὸ σένα;

53. *πρέσβυ*] τιμητικῶς καὶ ἀμνησικάκως ὑπὸ τῆς τροφοῦ εἰρημένον, ὄχι ὡς ἀπάντησις εἰς τὸ ʽπαλαιὸν' τοῦ Παιδαγωγοῦ, ὡς ἤθελεν ὑποθέσῃ τις, ὅτε ὁ ποιητὴς θὰ ἔθετεν εἰς τῆς τροφοῦ τὸ στόμα ἕτερον συνώνυμον.

54. *δούλοις... δεσποτῶν*] Οἱ πληθ. καθ' ἃ εἰς Ἑκ. 404, κλπ.

55. *πιτνόντα*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ

ἐγὼ γὰρ εἰς τοῦτ' ἐκβέβηκ' ἀλγηδόνος,
ὥσθ' ἵμερός μ' ὑπῆλθε γῇ τε κοὐρανῷ
λέξαι μολούσῃ δεῦρο δεσποίνης τύχας.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

οὔπω γὰρ ἡ τάλαινα παύεται γόων;

ΤΡΟΦΟΣ.

ζηλῶ σ'· ἐν ἀρχῇ πῆμα κοὐδέπω μεσοῖ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ὦ μῶρος, εἰ χρὴ δεσπότας εἰπεῖν τόδε·
ὡς οὐδὲν οἶδε τῶν νεωτέρων κακῶν.

ΤΡΟΦΟΣ.

τί δ' ἔστιν, ὦ γεραιέ; μὴ φθόνει φράσαι.

τῶν *BP* καὶ τῶν *Ea* (ὅπου 'πιτνῶντα' ἐσφαλμένως) ἀντὶ τοῦ ἐν La^2 'πιτνοῦντα' καὶ ἐν *cd* 'πίτνοντα', ὡς τῆς γραφῆς ταύτης ἐνταῦθα ἁρμοζούσης, ἤτοι: *κακῶς πεσόντα, κακὴν τροπὴν* (ὄχι ἐνταῦθα: *ἀπόβασιν*, ὅπως κοινῶς ἀρχαῖοί τε καὶ νεώτεροι) *λαβόντα*. Πρβλ. εἰς Ἱππ. 390, 718.

ἀνθάπτεται.] *ἰσχυρῶς ἅπτεται, δάκνει*. Πρβλ. εἰς 1182 καὶ 1360.

56. *εἰς τοῦτ' ἐκβέβηκ' ἀλγηδόνος,*] ἔφθασα, κατήντησα εἰς τόσην λύπην. Πρβλ. εἰς Φοιν. 971.

58. *μολούσῃ*] Κατὰ σύνεσιν σύνταξις ἀντὶ τοῦ 'μολοῦσαν'. Τὸν Λουκιανὸν μᾶς ἐνθυμίζει ἡ παρατήρησις τοῦ Σχολ. 'τὸ σχῆμα σολοικοφανὲς διὰ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς πτώσεως· μολούσῃ γὰρ ἀντὶ τοῦ μολοῦσα'. Ὁ Μεϊνέκ. 'μοὐπῆλθε' (=*μοι ὑπῆλθε*), ἀλλὰ τὸ *ὑπέρχομαι* συντάσσεται μὲ αἰτιατ. ὄχι δοτικήν. Ἁπλούστερον εἶνε τὸ διορθωτικὸν φάρμακον τῶν ἐν Lb^s 'μολοῦσαν'· ἀλλ' ὁ Εὐριπ. δὲν ἐπρόσεχεν εἰς τὰ τοιαῦτα· ἤρκει εἰς αὐτόν, ὅτι τὸ 'μ' ὑπῆλθε' ἰσοδυνάμει ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ μὲ ἄλλο τι ῥῆμα ἰσοδύναμον φερόμενον πρὸς δοτικήν. 'Καλῶς ὁ Εὐριπίδης μεμίμηται τοὺς ἐν μεγάλαις δυστυχίαις ἐξεταζομένους καὶ μηδενὶ τῶν ἀνθρώπων ἐθέλοντας εἰπεῖν τὰ δυστυχήματα, ἢ διὰ φόβον δεσποτῶν, ἢ διά τινα χρείαν συμφέρουσαν τοῖς πράγμασιν, οὗτοι γὰρ σιωπᾶν τὰς συμφορὰς μὴ δυνάμενοι καὶ λέγειν ἀνθρώποις φοβούμενοι οὐρανῷ ἢ ἡλίῳ ἢ γῇ ἢ θεοῖς ἄλλοις διηγοῦνται.' ΣΧΟΛ. Ὅμοια καὶ ὁ Κικέρων ἐν Tuscul. III, 26, 63.

58. *δεσποίνης*] Ἔν τισι 'Μηδείας', ὅπερ ἐνταῦθα ἀδόκιμον.

60 '*ζηλῶ σ'*] μακαρίζω σε.' ΗΣΥΧ. Ἀμφότερα ἔχει ἡ συνήθεια, ἐν ἤθει, ὡς καὶ ἐνταῦθα, λεγόμενα: σὲ ζηλεύω, σὲ καλοτυχίζω, ἤ: καλότυχος ποῦ 'σαι!

61. *ὦ μῶρος,*] θηλυκὸν = *ὦ μώρα*, ὅπερ δὲν εἶπεν ἀποφεύγων τὴν χασμῳδίαν. Ἐν ἤθει δὲ καὶ τοῦτο, ὅπως τὸ τῆς τροφοῦ 'ζηλῶ σ'', ἀμφότερα δ' ἠθογραφικώτατα τῆς τε πίστεως ἐκείνης καὶ τῆς κακεντρεχοῦς ψυχρότητος τούτου. Τὸ δ' 'ὦ μῶρος', ἐπιφωνηματικῶς κείμενον ἐνταῦθα, ὀλίγον ἀπέχει τοῦ τῆς συνηθείας: Μωρέ! ὑπονοουμένου δηλονότι: Μωρὲ (μυαλά)! Περὶ τῶν αἰτιατ. 'δεσπ.' καὶ 'τόδε' ἴδ. εἰς 465-6, καὶ περὶ τοῦ πληθ. 'δεσπότας' εἰς Ἱππολ. 287.

62. *ὡς*] Κακῶς ἐκλαμβάνεται αἰτιολογικῶς (ὅπερ καὶ εὐλόγως ἠνάγκασε τὸν Ἀρτ. νὰ τρέψῃ κακῶς τὸ 'ὡς' εἰς

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

οὐδέν· μετέγνων καὶ τὰ πρόσθ' εἰρημένα.

ΤΡΟΦΟΣ.

μή, πρὸς γενείου, κρύπτε σύνδουλον σέθεν·
σιγὴν γάρ, εἰ χρή, τῶνδε θήσομαι πέρι.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ἤκουσά του λέγοντος οὐ δοκῶν κλύειν,
πεσσοὺς προσελθών, ἔνθα δὴ παλαίτατοι

'οὐδ'' κατὰ τὸ Χρ. Π. 1170)· εἶνε δ' ἐπιφωνηματικὸν ἐπίρρημα, κοιν. πῶς· πρβλ. εἰς Ἑκ. 662, Ἱππ. 274.

67. *οὐ δοκῶν κλύειν,*] Ἴδ. εἰς Ἱππ. 119, πρβλ. καὶ κατωτέρω 67.

68-9. *πεσσοὺς . . . θάσσουσι*] Τὸ χωρίον μένει μέχρι σήμερον ἀδιανόητον. 'πεσσοὺς νῦν τοὺς τόπους τῶν κυβευτῶν, ὡς ὄψον καὶ μύρα, ἔνθα ταῦτα συνήθως ἐστίν.' ΣΧΟΛ. Ἀλλ' ὁ Οὐεκλ. ἀρνεῖται τοῦτο, ἐκλαμβάνων τὸ 'πεσσοὺς' ὄχι ὡς τόπον, ἔνθα πεσσεύουσιν, ἀλλ' ὡς αὐτὴν τὴν τῶν πεσσῶν παιδιάν, συνάπτων τὸ 'προσελθὼν' ὄχι τῷ 'πεσσούς', ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ τῷ 'ἔνθα... θάσσουσι'. Τὸ δὲ 'πεσσοὺς' ὁ σοφὸς ἀνὴρ συνάπτει πάντως τῷ 'θάσσουσι', ἀφ' οὗ ἑρμηνεύει: *προσελθὼν ἐκεῖ, ἔνθα παλαίτατοι θάσσουσι παρὰ τῇ τῶν πεσσῶν παιδιᾷ*, ὅπερ ὅλως ἡμαρτημένον. Ἄλλως καὶ ἕτεροι κριτικοί, ὅπως δικαιολογήσωσι τὸ ὅτι οἱ 'παλαίτατοι' ἐπέσσευον, παραβάλλουσιν οἱ μὲν (Ποφλύγκ. κλπ.) τὸ Cicer. de Senect. 16, 58 'nobis senibus ex lusionibus multis talos relinquant et tesseras', οἱ δὲ (Μυσγρ.), ὅτι Χείλων ὁ Λακεδαιμόνιος, ἀποσταλεὶς εἰς Κόρινθον καὶ εὑρὼν τοὺς γέροντας παίζοντας, ἀπέστη τῆς πρεσβείας μὴ θέλων νὰ μολύνῃ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος του πραγματευόμενος πρὸς κυβευτάς· ἐν ᾧ τὸ ἡμέτερον κείμενον δὲν λέγει, ὅτι οἱ 'παλαίτατοι' ἐπέσσευον, ἀλλ' ὅτι ὁ Παιδαγ. προσῆλθεν εἰς τοὺς 'πεσσούς', ὅπου ἐκάθηντο οἱ παλαίτατοι· καὶ ἐπειδὴ οἱ παλαίτατοι ἦτο ἀδύνατον νὰ *θάσσωσιν ἐπὶ πεσσῶν* (ἤτοι: τῶν κυβικῶν ψηφίων, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ παλαιοὶ ἔπαιζον τὸ φερώνυμον παιγνίδιον, ὅμοιον πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς: δάμαν ἢ τάβλι), τὸ 'πεσσοὺς' ἐθεωρήθη ὡς σημαῖνον ἐνταῦθα ὄχι τὰ ψηφία τοῦ παιγνιδίου ἢ αὐτὸ τὸ παιγνίδιον, ἀλλὰ τὸν τόπον, ὅπου τοῦτο ἐπαίζετο, ἤτοι: *πεσσευτήριον*, κατὰ τὸ παρ' Ἀττικοῖς ἔθος τοῦ 'σημαίνειν ἀπὸ τῶν ἐν τόπῳ τοὺς τόπους αὐτούς' (Ἁρποκρατ. ἐν λ. δεῖγμα). Ἀλλὰ τὸ 'πεσσοὺς' ἐνταῦθα δὲν σημαίνει καθ' ἡμᾶς οὔτε πεσσοὺς οὔτε πεσσευτήρια, ἀλλὰ τὰς ἐν τῇ συνηθείᾳ πεζούλας ἢ: πεζούλια. Οἱ 'πεσσοὶ' (εἴτε παρὰ τὸ *πετ-πίπτω*, εἴτε παρὰ τὸ *πέντε*, ὅπερ ἴσως καὶ πιθανώτερον) ἦσαν λίθοι παραλληλεπίπεδοι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ κυβικοί· σημαίνει δ' ἡ λέξις οὐ μόνον τὸ ἐν τῇ πεσσείᾳ τοιούτου σχήματος λιθάριον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῇ θεραπευτικῇ ὁμοιόσχημον φάρμακον (ὅτε καὶ ἡ λέξις εὕρηται παρ' Ἱπποκρ. ἀείποτε: *πεσός*, δι' ἑνὸς σ), τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ: ποθετόν, καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ παραλληλεπίπεδον, εἴτε μονόλιθον, εἴτε ἐκ λίθων ἢ πλίνθων κτιστόν, χρησιμεῦον εἰς ὑποστήριξιν στύλων, ἀψίδων κττ. Ὁ Στράβων περιγράφων τὸν ἐν Βαβυλῶνι κρεμαστὸν κῆπον, λέγει (ιϛ', 5) 'συνέχεται δὲ (ὁ κρεμαστὸς κῆπος) ψαλιδώμασι καμαρωτοῖς ἐπὶ πεττῶν ἱδρυμένοις κυβοειδῶν.' Καὶ 'ψαλιδώματα' μὲν εἶνε αἱ 'ψαλίδες', ἤτοι τὰ τουρκογραικ. ὑπὸ τῶν ἡμετέρων τεκτόνων λεγόμενα μακάσια (ἐκ τοῦ ἀραβ. μικὰσς) ἤτοι: *ψαλίδες*, τὸ δ' ὅλον 'ψα-

θάσσουσι σεμνὸν ἀμφὶ Πειρήνης ὕδωρ,

λιδώματα καμαρωτὰ'=*ἀψῖδες*, *πεττοὶ* δὲ ἢ *πεσσοί*: οἱ ἐξ ἀσφάλτου κύβοι, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο αἱ ἀψῖδες. Παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς οἱ ἀρχιτεκτονικοὶ οὗτοι πεσσοὶ ὠνομάζοντο καὶ *πισοὶ* καὶ *πινσοί* (πρβλ. Σουΐδ. ἐν τῇ λ. καὶ Θεοφάν. σελ. 360 Βονν. 'ἀλλ' ἐτρύπησαν τοὺς πίνσους τοὺς βαστάζοντας τὸν τροῦλλον'). Ἀλλὰ τοιοῦτοι πεσσοί, εἴτε μονόλιθοι εἴτε λιθόκτιστοι, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀρχιτεκτονικῇ καὶ μέχρι σήμερον ἐν χρήσει, κυρίως μὲν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ τοίχου, ἑκατέρωθεν ἢ ἑτέρωθεν μόνον τῆς θύρας τῆς οἰκίας, εἴτε τῆς κυρίας πρὸς κάθισμα ἢ ἀνάκλισιν, εἴτε τῆς αὐλείου, ὅπως εἰς αὐτοὺς ἀναβαίνοντες διευκολύνωσι τὴν εἰς τὸν ἵππον ἢ ἡμίονον ἀνάβασιν, ἢ τἀνάπαλιν τὴν ἀπ' αὐτοῦ κατάβασιν, πατοῦντες ἐπὶ τοῦ πεσσοῦ τούτου, καὶ ἐξ αὐτοῦ καταβαίνοντες εἰς τὴν γῆν· οὐχ ἧττον δὲ καὶ παρὰ τὰς πύλας τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῶν εἰς μακρὰν συνεχῆ σειράν, ἐφ' ὧν καὶ κάθηνται μετὰ τὴν ἱερουργίαν, οἱ γέροντες μάλιστα, εἴτε πρὸς ἀνάπαυσιν, εἴτε καὶ πρὸς σύσκεψιν καὶ ἀπόφασιν περὶ τῶν κοινῶν. Ὁ Εὐστάθ. ἑρμηνεύων τὸν Ὀδ. ε 483, ἀναφέρει ταῦτα 'ὁ δὲ γράψας ὅτι κατέκειτο ἐν σπηλαίῳ στιβάδας ἐντετμημένας ἔχοντι κατὰ τὴν πέτραν, ἢ τὰ κοινότερον λεγόμενα πεσσούλια'. Τὴν πρὸς κατάκλισιν ἐκ φύλλων καὶ κλάδων στιβάδα ὅπως ἐννοήσῃ τις, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ ἐν εἴδει μακρᾶς κλίνης ξύλινον ἰκρίωμα, ἐφ' οὗ οἱ οἰνοπῶλαι κατακλίνουσι τὰ πλήρη βαρέλλιά των, ὅπερ καὶ αὐτὸ καλεῖται στίβα. Ἀλλὰ μὴν προφανές, ὅτι τὸ παρ' Εὐσταθ. κοινολεκτούμενον τοῦτο *πεσσούλιον* εἶνε οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἡ ὑποκοριστικὴ ἐκφορὰ τοῦ *πεσσός*, ἀκριβέστατα ἐμφαίνοντος ὅ,τι καὶ ἡ ἀρχαία λέξις αὕτη. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ λέξις πεσσὸς μετηνέχθη καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους (*pessum*), ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη καὶ ὑποκορ. *pessulum*, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ἰατρικῇ χρήσει (=ποθετόν)· ὅθεν καὶ δὲν εἶνε πιθανόν, τὸ παρ' Εὐσταθ. τεκτονικὸν 'πεσσούλιον' νὰ ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ἰατρικοῦ *pessulum*, ἀφ' οὗ καὶ τὸ '-ούλι' εἶνε γνησίως ἑλληνικὴ ὑποκοριστικὴ κατάληξις (πρβλ.: σακκ-ούλι, χερ-ούλι κλπ., παρ' ἃ καὶ θηλ. σακκ-ούλα, μικρ-ούλα, κλπ. καὶ δὴ καὶ ἄρσεν. ἀδελφούλης, κλπ., ἡ περὶ ὧν ἐξήγησις, ὡς μακροτέρου λόγου ἔργον, οὐ τοῦ παρόντος). Καὶ ὅμως, ἐὰν ἡ τεκτονικὴ χρῆσις τῆς λέξεως ἐλλείπει ἀπὸ τῆς λατινικῆς τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὑπάρχει ὅμως ἐν τοῖς τοῦ μεταγενεστέρου λατινισμοῦ μνημείοις ἤδη ἀπὸ τοῦ 1092 μ. Χ., καὶ μόνη μάλιστα αὕτη: *pessulum*, *peslum*, ὅπερ καὶ διαλεκτικῶς lou Peslou, ἅπερ ὁ Δυκάγγιος[3] ἑρμηνεύει: '... quodvis aedificiolum extra murum in viam prominens', παραβάλλει δ' ἔγγραφον ἀρχιεπισκοπ. Οὐϊνδοβόνν. τοῦ 1228 μ.Χ., ἐν ᾧ '... ut omnia pessula quae sunt et erant extra muros apud Sanctum Romanum etc.' Ὁπωσδήποτε, εἴτε τὸ μεσαιωνικὸν *pessulum* ἐλήφθη ἐκ τοῦ βυζαντινοῦ *πεσσούλιον*, εἴτε τοῦτο ἐξ ἐκείνου, εἴτε ἑκάτερα διεμορφώθησαν ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων, ὅπερ καὶ θεωροῦμεν ὡς πιθανώτερον, ἓν καὶ μόνον βέβαιον εἶνε, ὅτι ἀμφότερα παρήχθησαν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλλην. *πεσσός*, τὸ μὲν ἀπ' εὐθείας τὸ δὲ διὰ τοῦ λατ. *pessum*, ἐμφαίνουσι δ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Αὐτὸ τοῦτο τὸ παρ' Εὐσταθ. *πεσσούλιον* ἤδη παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ὠνομάζετο *πεζούλιον* (Κωνστ. Πορφυρογενν. Ἔκθ. βασιλ. τάξ. 34, 4 Βονν. 'καὶ ὁ βασιλεὺς ἀποτίθησι τοῦτο ἐν τῷ *πεζουλίῳ* τοῦ θαλασσιδίου τῆς αὐτῆς ἁγίας τραπέζης', ὅπου τὸ 'πεζούλιον' ἀρχιτεκτονικῶς εἶνε ὅ,τι καὶ οἱ παρὰ Προκοπίῳ τόμ. γ', σελ. 176 'πεσσοί', Συμεὼν Μαγίστρ. σελ. 655-6 'καὶ εἰσελθὼν ἔνδον τῆς Χρυσῆς πόρτας, ἐπεὶ κεκοπωμένος ἦν ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας, κυριακῆς ἡμέρας οὔσης, ἑσπέρας ἀνακλιθεὶς ἐν τῷ *πεζουλίῳ* τοῦ Ἁγίου Διο-

ὡς τούσδε παῖδας γῆς ἐλᾶν Κορινθίας
σὺν μητρὶ μέλλοι τῆσδε κοίρανος χθονὸς
Κρέων. ὁ μέντοι μῦθος εἰ σαφὴς ὅδε
οὐκ οἶδα· βουλοίμην δ' ἂν οὐκ εἶναι τόδε.

ΤΡΟΦΟΣ.

καὶ ταῦτ' Ἰάσων παῖδας ἐξανέξεται
πάσχοντας, εἰ καὶ μητρὶ διαφορὰν ἔχει;

μήδους κτλ.', Γ. Μοναχ. σελ. 819 'ἀνεκλίθη ἐν τοῖς πεζουλίοις τοῦ Ἁγίου Διομήδους'. Ὅτι δὲ τὰ πεζούλια ταῦτα εἶνε οὐδὲν ἕτερον εἰμὴ τὰ γνωστὰ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν συνηθείᾳ *πεζούλια* ἢ *πεζούλαις*, ἀρκεῖ νὰ παραβάλῃ τις πρὸς τὰ ἀνωτέρω παρὰ Δυκαγγίῳ (ἐν τῷ Gloss. med. et inf. latin.) τὸν Μεύρσιον ἐν λ. 'πεζούλιον', καὶ τὸν Σομαυέραν ('πεζούλα, ἡ, murello, muriccio, muricciulo da sentare come sopra un banco'.) Ἐκ πάντων τούτων ἀναντιῤῥήτως ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ μὲν *πεζούλιον* εἶνε τὸ *πεσσούλιον*, τοῦτο δὲ παρὰ τὸ ἀρχ. *πεσσός*, καὶ ὅτι ἄρα τὸ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ 'πεσσοὺς' δὲν σημαίνει *πεσσείας*, ἢ *πεσσεῖα*, ὅπως ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον ἑρμηνεύεται παρὰ πάντα λόγον ἐννοίας καὶ συντάξεως, ἀλλά: πεζούλας, ἢ πεζούλια, ὅπως λέγομεν σήμερον, ἤτοι καθίσματα μονόλιθα ἢ λιθόκτιστα καὶ εἴτε ἑνιαῖα εἴτε συνεχῆ, ἤτοι πάγκους λιθίνους ἢ λιθοκτίστους. Οὐ μόνον δ' ἐνταῦθα οἱ *πεσσοὶ*=πεζοῦλαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀποσπ. Κρατίν. 18 Μεϊνέκκ. 'ἔνθα Διὸς μεγάλου θᾶκος (παρ' Ἡσυχ. 'Διὸς θᾶκοι καὶ πεσσοί') πεσσοί τε καλοῦνται', ὅπερ καὶ αὐτὸ ὁμοίως μέχρι σήμερον παρερμηνεύεται, ἐν ᾧ δι' αὐτοῦ ἐμφαίνεται ἁπλούστατα ὁ θρόνος (ἢ: οἱ θρόνοι) τοῦ μεγάλου Διός, τόπος δηλ. ἐπικαλούμενος κοινῶς: *οἱ πεσσοί*, ἤτοι: αἱ πεζούλαις.

παλαίτατοι] Τοῦτο ἐν τοῖς βιβλ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν Χρ. Π. 1181 'παλαίτεροι', οἱ κριτικοὶ ἀνέκαθεν διώρθ. 'παλαίτεροι', ὅπερ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. πᾶσαις σχεδὸν κοινή. Ἀλλ' ὁ Χριστιανὸς συγγραφεὺς τοῦ δράματος 'παλαιτέρους' λέγων ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὸ βιβλικὸν 'πρεσβυτέρους', ὅπερ καὶ εὐθὺς κατωτέρω (1183) ἀντικαθιστᾷ, ἐν ᾧ ὁ Εὐριπ. οὔτε ἐγνώριζεν οὔτε εἶχε κατὰ νοῦν τὴν τάξιν ταύτην τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερος λόγος, ὅτι τὸ μὲν ὑπερθετικὸν ἐνταῦθα σολοίκως κεῖται, τὸ δὲ συγκριτικὸν ἁρμόζει μόνον, εἶνε ἐσφαλμένος. Οἱ παλαίτεροι εἶνε: οἱ γεροντότεροι ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς νεωτέρους, οἱ παλαίτατοι δὲ ἁπλῶς: οἱ ἐσχάτως γέροντες, οἱ ἐσχατόγηροι, οἵτινες συνήθως καὶ σήμερον καθέζονται εἰς τοιούτους δημοσίους πάγκους πρὸς ἀνάπαυσιν, ὅπου καὶ προσέρχονται αἱ παιδαγωγοὶ ἢ τροφοὶ μετὰ τῶν τροφίμων, ὅπως τὸ πάλαι ὁ ἡμέτερος παιδαγωγὸς μετὰ τῶν παίδων τῆς Μηδείας εἰς τοὺς περὶ τὴν Πειρήνην λιθίνους πάγκους ('πεσσούς').

69. *Πειρήνης ὕδωρ,*] 'ὑπὸ τῇ κορυφῇ (τοῦ Ἀκροκορίνθου) τὴν Πειρήνην εἶναι συμβαίνει κρήνην, ἔκρυσιν μὲν οὐκ ἔχουσαν, μεστὴν δ' ἀεὶ διαυγοῦς καὶ ποτίμου ὕδατος.' Στράβ. σελ. 379, 'κεκόσμηται δὲ ἡ πηγὴ λίθῳ λευκῷ, καὶ πεποιημένα ἐστὶν οἰκήματα σπηλαίοις κατὰ ταὐτά, ἐξ ὧν τὸ ὕδωρ ἐς κρήνην ὕπαιθρον ῥεῖ, πιεῖν τε ἡδὺ ... ἔτι γε δὴ καὶ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα πρὸς τῇ Πειρήνῃ καὶ περίβολός ἐστιν.' Παυσαν. β', 3, 3. Πρβλ. Ἀθην. δ' σελ. 156 Ε κλπ.

70. *γῆς ἐλᾶν Κορινθίας*]=*ἐξελᾶν γῆς Κ*, ἢ: *ἐλᾶν ἐκ γῆς Κ*. Τὸ δὲ 'γῆς' κατὰ τὰ εἰς Ἱππ. 34.

72. *σαφὴς*] *ἀψευδής, ἀληθής*.

74-5. *καὶ ταῦτ᾽ . . . ἔχει;*]=*καὶ*

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

παλαιὰ καινῶν λείπεται κηδευμάτων,
κοὐκ ἔστ' ἐκεῖνος τοῖσδε δώμασιν φίλος.

ΤΡΟΦΟΣ.

ἀπωλόμεσθ' ἄρ', εἰ κακὸν προσοίσομεν
νέον παλαιῷ, πρὶν τόδ' ἐξηντληκέναι.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ἀτὰρ σύ γ', οὐ γὰρ καιρὸς εἰδέναι τόδε
δέσποιναν, ἡσύχαζε καὶ σίγα λόγον.

ΤΡΟΦΟΣ.

ὦ τέκν', ἀκούεθ' οἷος εἰς ὑμᾶς πατήρ;
ὄλοιτο μὲν μή, δεσπότης γάρ ἐστ' ἐμός,
ἀτὰρ κακός γ' ὢν εἰς φίλους ἁλίσκεται.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

τίς δ' οὐχὶ θνητῶν; ἄρτι γιγνώσκεις τόδε,
ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ,

ἐξανέξεται (=*εἰς τέλος ἀνέξεται*) *Ἰάσων τοὺς παῖδας πάσχοντας ταῦτα, εἰ καὶ* (=τῷ κοινολεκτουμένῳ: ἂν καί, ἤτοι: *καίτοι*) *διαφέρεται* (='διαφορὰν ἔχει') *τῇ μητρί*;

76-7. *παλαιὰ... φίλος.*] Τὸ ἀφῃρημένον 'κηδεύματα' ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου 'κηδεσταί', ἤτοι: τὰ πεθερικὰ ἢ: συμπεθερικά, ὡς κατὰ παρεμφερῆ ἐκφορὰν λέγομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον. Τὸ δὲ 'λείπεται: ἡττᾶται, ἐλαττοῦται.' ΣΧΟΛ., ὅστις καὶ 'ἔξωθεν δὲ τὸ ἔτι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐκεῖνος ἔτι φίλος τοῖσδε δώμασι'· λέγε μᾶλλον, ὅτι ὑπονοεῖται ὡς ἐκ τῶν προῤῥηθέντων, καὶ ἑπομένως εἶνε περιττόν· ὅθεν καὶ περιττὴ ἡ διόρθ. Τουρνιέρ. 'ἐκεῖνα... φίλα'.

τοῖσδε] Κατὰ τὸν Σχοίνε. καὶ Ἀρνίμ. ὁ Παιδαγωγὸς λέγων 'τοῖσδε' δακτυλοδεικτεῖ τοὺς παῖδας τῆς Μηδείας, ὡς τούτων ἐμφαινομένων διὰ τοῦ 'δώμασιν'. Τὸ 'τοῖσδε δώμασι' κατὰ συνεκδοχὴν συνήθη ἐν πάσῃ γλώσσῃ, ἐμφαῖνον τὸ περιεχόμενον ἀντὶ τοῦ περιέχοντος, συνεμφαίνει, ὡς εἰκός, καὶ τοὺς παῖδας. Ἀλλὰ διὰ τί ἢ πρὸς τί πρέπει νὰ δειχθῶσι διὰ τοῦ 'τοῖσδε' ὑπὸ τοῦ Παιδαγωγοῦ οἱ παῖδες, ἀγνοῶ.

78. *προσοίσομεν*] = *προσθήσομεν*, ὄχι: *προσδεξόμεθα*, ὡς οἱ περὶ Ἔλμσλ. κατὰ τὸ Ἡσυχ. 'προσοίσησθε: προσδέξησθε', ὅπερ διάφορον, ὡς μέσον.

79. *πρὶν τόδ' ἐξηντληκέναι.*] = *πρὶν τοῦδ' ἀπηλλάχθαι*· 'ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις ἀντλούντων'. ΣΧΟΛ.

83. *ὄλοιτο μὲν μή,*] Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 493.

84. *'ἁλίσκεται.*] φωρᾶται, ἐλέγχεται'. ΣΧΟΛ.

85. *τίς δ' οὐχὶ θνητῶν;*] ἀπὸ κοινοῦ 'κακὸς ὢν εἰς φίλους ἁλίσκεται'.

85-6. *ἄρτι γ. τόδε, ὡς κτλ.*] = τώρα τὸ ξεύρεις, πῶς κτλ., τοῦ 'ὡς πᾶς τις... κέρδους χάριν' ἐπιφερομένου κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τὸ 'τόδε'.

οἱ μὲν δικαίως, οἱ δὲ καὶ κέρδους χάριν,
εἰ τούσδε γ' εὐνῆς οὕνεκ' οὐ στέργει πατήρ;

ΤΡΟΦΟΣ.

ἴτ', εὖ γὰρ ἔσται, δωμάτων ἔσω, τέκνα.

87. *οἱ μὲν ... χάριν,*] 'περισσὸς ὁ στίχος πρόσκειται, ὁ τὴν ἐπεξεργασίαν περιέχων, καὶ ὅτι προκειμένου ἑνικοῦ τοῦ τίς ἐπήνεγκε τὸ οἱ μέν, καὶ ὁ πρότερος δὲ σεσημείωται ὅτι παροιμιώδης.' ΣΧΟΛ. Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ σχολ., ἐσφαλμένη ἄλλως, διότι, ἄνευ τοῦ 87 ἡ ἀκολουθία τῶν νοημάτων θὰ ἔμενεν ἀκατανόητος εἰς τὴν τροφόν, εἶνε ἐπίκρισις τοῦ ποιητοῦ, ὡς τόσαι ἄλλαι, ὄχι δὲ καὶ τοῦ στίχου. Καὶ ὅμως ἐντεῦθεν ἀφορμὴν λαβόντες ἠθέτησαν τὸν στίχον ὁ Βρύγκ. Δινδ. Οὐέϊλ., ὁ δ' Ἀρτ. καὶ τὸν ἑπόμενον 88. Ὁ Ναύκ. ὑποπτεύει τὸν 87 κυρίως διότι εὑρίσκει τὴν ἀντίθεσιν τοῦ 'δικαίως' καὶ 'κέρδους χάριν' ὄχι ὀρθήν· ἀλλ' αἴτιον τούτου εἶνε μόνον, ὅτι ὁ σοφὸς οὗτος κριτικὸς οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸν τρόπον τοῦ λέγειν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ὅστις εἶνε, ὡς εἰκός, πολὺ διάφορος τοῦ ἐν ταῖς σημεριναῖς γλώσσαις. Εὐτυχῶς ὁ Κλότζ. ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τοῦ κόπου τῆς ἀνασκευῆς, παραβαλὼν χωρία (Ἡρακλ. 2 'ὁ μὲν δίκαιος τοῖς πέλας πέφυκ' ἀνήρ, ὁ δ' εἰς τὸ κέρδος λῆμ' ἔχων ἀνειμένον πόλει τ' ἄχρηστος καὶ συναλλάσσειν βαρύς', ὡς καὶ ἀπ. 758 'κακοῖς τὸ κέρδος τῆς δίκης ὑπέρτερον') ἐξ ὧν διατρανοῦται τὸ βέβαιον ἅμα καὶ δόκιμον τῆς ἀντιθέσεως, 'κέρδος' δὲ λέγων ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ τὴν ἰδιοτέλειαν ὅπως λέγομεν σήμερον· εὐλόγως δὲ διακρίνεται ἡ φιλαυτία (περὶ ἧς ὁ λόγος ἐν 86) εἰς δικαίαν, τουτέστιν εἰς τὸ νὰ φιλῇ τις ἑαυτὸν πλέον τῶν ἄλλων ἄνευ ἀδικίας, καὶ εἰς ἰδιοτελῆ, ἤτοι ἄδικον, διότι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις 'κέρδους' (πρβλ. τὸ Ὁμηρ. κερδαλεόφρων' κττ.), ὡς καὶ τῆς παρ' ἡμῖν 'ἰδιοτελείας' συνυπάρχει, καὶ τοῦτο ὄχι ἄνευ λόγου, καὶ ἡ τῆς ἀδικίας. Ἐὰν δὲ πάλιν ἡ ῥῆσις τοῦ παιδαγωγοῦ, σύμφωνος ἐν πᾶσι πρὸς τὴν πραγματικὴν ἐμπειρίαν τοῦ κόσμου, δὲν εἶνε καὶ κατὰ πάντα σύμφωνος πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον, τί τοῦτο πρὸς αὐτήν; Ὁ στ. 86 εἶνε βέβαια παροιμιώδης, αὐτόχρημα κοινὸς τόπος, ἀλλ' εὐκόλως τις ἀνακρίνων τὴν ῥῆσιν θέλει πεισθῇ, ὅτι εἶνε ἀπαραίτητος εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐνθυμήματος.

88. *εἰ τούσδε γ'... πατήρ;*] Εἰς τὸν Ἔλμσλ. ἐφάνησαν σόλοικα τὰ 'εἰ' καὶ 'οὐ', καὶ ἀντὶ μὲν τοῦ 'εἰ' διώρθου 'καὶ' ἢ 'ὡς', 'μὴ' δὲ ἀντὶ τοῦ 'οὐ'. Σόλοικον ὅμως εἶνε ὄχι τὸ κείμενον, ἀλλὰ τὸ διόρθωμα, διότι, τοῦ 'εἰ' παρασυναπτικῶς ἐνταῦθα κειμένου, ὡς πολλάκις (ἴδ. εἰς Ἑκ. 794, 1165 κλπ.), ἡ ὑποθετικὴ ἐκφορὰ εἶνε ἁπλοῦν σχῆμα, τοῦ πράγματος ὄντος βεβαίου, ὄχι δὲ καὶ διότι τὸ 'οὐ' ἀναφέρεται εἰς μόνον τὸ 'στέργει', ἰσοδυναμοῦν τῷ 'μισεῖ' ἢ 'ἀποστέργει', ὡς ἠξίωσεν ὁ Ἑρμᾶνν., ὀρθῶς ἄλλως ἀντειπὼν πρὸς τὸν Ἔλμσλ. καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ἄλλοι κατ' αὐτόν, ἐν ᾧ τὸ πρᾶγμα ἀντίκειται εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ὅλον τὸ δρᾶμα.

οὕνεκ'] Ἀντὶ τῆς κοινῆς ταύτης ὁ Ναύκ. ἐκ διορθ. 'εἵνεκ'', ὁμοίως δὲ καὶ Οὐέϊλ.[2] Οὐεκλ. Βαρθ. καὶ ἄλλοι. Ὁ Οὐεκλ. διατείνεται, ὅτι τὸ 'οὕνεκ'' εἶνε μόνον σύνδεσμος (=*οὗ ἕνεκα*), ὄχι καὶ πρόθεσις. Ἀλλ' οὔτε τὸ 'οὕνεκα', ἐάν, ὡς ἀξιοῖ, =*οὗ ἕνεκα*, δύναται νὰ ὀνομασθῇ σύνδεσμος, οὔτε τὴν παρὰ τοῖς δραματικοῖς χρῆσιν τοῦ 'οὕνεκα' δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Μεϊστερχάνσ[2] σελ. 177.

89. *ἴτ', εὖ γὰρ ἔσται, δ. ἔσω, τέκνα.*] Ὁ Κοϊτσάλ. 'εὖ γὰρ ἔστω', διὰ τὸ Σχολ. 'τὸ δ' εὖ γὰρ ἔσται εὐχομένη λέγει, τουτέστιν ἐπὶ καλῷ δὲ ἀποβαίη εἰσελθεῖν ὑμᾶς', ἅπερ παρὰ πάντα λόγον ἐννοίας καὶ συντάξεως, ὅπως καὶ τὸ διόρθωμα. Καὶ ἡμεῖς σήμερον λέγομεν

σὺ δ' ὡς μάλιστα τούσδ' ἐρημώσας ἔχε
καὶ μὴ πέλαζε μητρὶ δυσθυμουμένῃ.
ἤδη γὰρ εἶδον ὄμμα νιν ταυρουμένην
τοῖσδ' ὥς τι δρασείουσαν· οὐδὲ παύσεται
χόλου, σάφ' οἶδα, πρὶν κατασκῆψαί τινα.
ἐχθρούς γε μέντοι, μὴ φίλους, δράσειέ τι.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἰώ,
δύστανος ἐγὼ μελέα τε πόνων,
ἰώ μοί μοι, πῶς ἂν ὀλοίμαν;

πηγαίνετε μέσα, γιατὶ καλὰ θὰ εἶνε (νὰ πᾶτε), πρὸς πάντας, ἐν ἁπλῇ βραχυλογίᾳ· πρὸς δὲ παῖδας ἡ βραχυλόγος καὶ ἀναιτιολόγητος αὕτη ἔκφρασις εἶνε φυσικωτάτη μὲν καὶ ἑπομένως ἀπαραίτητος, ἐνταῦθα δὲ καὶ δραματικῶς σημειώδης.

90. '*ἐρημώσας*] μονώσας.' ΣΧΟΛ.

92. *ταυρουμένην*] ταυρηδόν, ἤτοι ἄγριον βλέπουσαν· πρβλ. εἰς 187.

93. *ὥς τι δρασείουσαν·*] τοὺς παῖδας, διὰ τὸ προλαβὼν 'τοῖσδε', ἀναφερόμενον εἰς τὸ 'ταυρουμένην'.

94. *πρὶν κατασκῆψαί τινα.*] Τὸ ῥῆμα φέρεται πρὸς δοτικὴν *τινὶ* ἤ: *εἴς τινα*, ὄχι καὶ αἰτιατ. 'τινά'. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Βλομφείλδ. διώρθ. 'τινί', ὅπερ αὐθαίρετον, ὁ δ' Ἑρουέρδεν. 'κατασκῆψαι 'ς τινα', ὅπερ εἶνε αἴνιγμα προφορᾶς καὶ τονισμοῦ μᾶλλον ἢ ἄλλο τι, καὶ ὁ Κοϊτσάλ. 'τίσιν', ὅπερ ὁμοίως αἴνιγμα νοήματος, ὡς ἄνευ ἀντικειμένου, ὅπερ ἐνταῦθα ἀπαραίτητον. Ὁ διορθωτὴς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὡς εἰκάζομεν, τὰ ἐν τῷ εἰς 106 Σχολ. 'δηλονότι τὸ δίκην ἐγκατασκῆψαί τινι' ἀλλ' εἶνε πρόδηλον ὅτι γραπτέον: 'δίκην κεραυνοῦ ἐγκατ. τινί'. Οἱ ἄλλοι κριτικοὶ δικαιολογοῦσι τὴν αἰτιατικήν, παραβάλλοντες τὰ Οἰδ. Κ. 942 'αὐτοὺς ἐμπέσοι ζῆλος' καὶ Εὐρ. Ἰφ. Λ. 808 'ἐμπέπτωκ' ἔρως... Ἑλλάδα', ὧν ὅμως ἀμφοτέρων ἡ γραφὴ ἀβεβαία· ἀλλὰ καὶ βεβαία ἂν ἦτο, δὲν θὰ ἐχρησίμευεν εἰς τίποτε, διότι καὶ εἰς ταῦτα θὰ ἐφηρμόζετο ὅ,τι λέγομεν καὶ περὶ τοῦ ἀνὰ χεῖρας χωρίου. Ὁ ποιητὴς εἶπε 'κατασκῆψαί τινα', καὶ ὄχι 'τινί', ὅπως ἠδύνατο κάλλιστα νὰ εἴπῃ, διότι ἕτερον, ὅλως διάφορον, νόημα παρέχει ἡ αἰτιατική, καὶ ἕτερον ἡ δοτική. Ἡ αἰτιατικὴ δεικνύει, ὅτι τὸ μὲν λεγόμενον ῥῆμα πρέπει νὰ ληφθῇ ἄνευ αὐτῆς, καὶ εὐλόγως, ἀφ' οὗ δὲν εἶνε ἡ οἰκεία τῷ ῥήματι πτῶσις, ν' ἀναχθῇ δ' αὕτη εἰς ῥῆμα μεταβατικόν, οὗ ἕνεκα καὶ ἡ αἰτιατ., παραλειφθὲν μὲν βραχυλογίας χάριν, οἰκεῖον δὲ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ λεγομένου ῥήματος, *κακῶ*, *λυμαίνομαι*, *φθείρω*, κττ. Κατὰ ταῦτα τὸ 'πρὶν κατασκῆψαί τινα' = *πρὶν κατασκήπτουσα* (*κεραυνοῦ δίκην ἐμπεσοῦσα*) *ὀλέσαι* (ἢ: *λυμήνασθαι*, *κακῶσαι*, *ἀφανίσαι* κττ.) *τινά*. Ὀρθῶς ἄρα, εἰ καὶ μὴ ἀκριβῶς, ὁ Σχολ. 'κατασκῆψαι δὲ ἀντὶ τοῦ βλάψαι, ἀπὸ τοῦ κεραυνοῦ τοῦ σκηπτοῦ, οἷον κεραυνῶσαι'. Ὡς ὑποκείμενον λαμβάνουσιν οἱ πολλοὶ ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'χόλον', ὅπερ οὐδαμῶς ἀναγκαῖον, ἀφ' οὗ πρόδηλον ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'μητέρα'.

95. *δράσειέ τι.*] κακὸν δηλονότι, ἕνεκα τῶν προλαβόντων.

96. 'τάδε λέγει ἡ Μήδεια εἴσω οὖσα οὐδέπω ἐκκεκλημένη'. ΣΧΟΛ.

ΤΡΟΦΟΣ.

τόδ' ἐκεῖνο, φίλοι παῖδες· μήτηρ
κινεῖ κραδίαν, κινεῖ δὲ χόλον.
σπεύδετε θᾶσσον δώματος εἴσω,
καὶ μὴ πελάσητ' ὄμματος ἐγγύς,
μηδὲ προσέλθητ', ἀλλὰ φυλάσσεσθ'
ἄγριον ἦθος στυγεράν τε φύσιν
φρενὸς αὐθάδους.
ἴτε νῦν χωρεῖθ' ὡς τάχος εἴσω.
δῆλον δ' ἀρχῆς ἐξαιρόμενον
νέφος οἰμωγῆς ὡς τάχ' ἀνάψει
μείζονι θυμῷ. τί ποτ' ἐργάσεται

98. *τόδ' ἐκεῖνο,*] 'τοῦτο ἐκεῖνό ἐστιν ὃ ἔλεγον' ΣΧΟΛ : νὰ 'κεῖνο ποῦ 'λεγα.

99. *κινεῖ... χόλον.*] Κατ' ἀναφορᾶς τρόπον· κραδίαν δὲ καὶ χόλον (= *χολὴν*) τὸν ἑαυτῆς, εἰ καὶ τὸ ῥῆμα δὲν εἶνε μέσον (πρβλ. εἰς 38-43).

100-5. Ταῦτα ἡ τροφὸς πρὸς τοὺς παῖδας.

106-8. *δῆλον δ' ἀρχῆς... θυμῷ.*] Οὕτως ἐν ἅπασι, πλὴν ὅτι ἐν *B* 'ἐξ' ὑπεράνω τοῦ 'ἀρχῆς', καὶ ἐν *P* 'ἐξ ἀρχῆς', ὅπερ καὶ ἐν τῷ λήμματι τοῦ Σχολ., ἀντὶ δὲ τοῦ 'ἀνάψει' ἐν *L* 'ἀνάξει', ὅπερ ὡς διάφ. γραφὴ καὶ ἐν τοῖς Σχολ. Πάντα ταῦτα προφανῶς διορθώματα, διότι ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν δὲν κατενοήθη. Καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους δὲ πολλὰς δυσκολίας παρέσχε, πολλαχῶς τούτου ἕνεκα καὶ διορθωθεῖσα ('δηλοῖ δ'' Μυσγρ. ἄνευ ἀνάγκης, Κάντερ. 'ἐξ ἀρχῆς αἰρόμενον', Ἔλμσλ. 'ἀνάξει' ὑπὸ πολλῶν ἐκδοθέν, ὅπερ ἄτοπον, ὡς καθιστῶν ἀργὸν τὸ προλαβὸν 'ἐξαιρόμενον', συνώνυμον ὄν· ὁ Πόρσ. ἐκδέχεται, λέγει, τὸ 'ἀρχῆς ἐξαιρόμενον' κατ' ἀναστροφήν, ὅπως καὶ τὸ ἐν 1108 'ἥβην εἰσῆλθε', ἀλλὰ τότε διατί δὲν ἔγραψεν 'ἀρχῆς ἐξ' καὶ 'ἥβην εἰς'; Οὐεκλ. 'δῆλον δ' ἀρχῇ ξυναγειρόμενον', ὅπερ ἀνελλήνιστον, Οὐίτζελ. 'δῆλον δ' ὀργῆς', ὅπερ ἄτοπον διὰ τὸ μετέπειτα συνώνυμον 'θυμῷ', Πλυέσσ. 'οἰμωγαῖς', ἐξ ὧν ὁ Πρίνζ. ἐξέδωκε 'δῆλον δ' ὀργῆς ἐξαιρ. ν. οἰμωγαῖς ὡς τ. ἀνάψει μ. θ.', ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Οὐεκλ., ἀλλὰ περιγράψας τὸ 'μείζ. θυμῷ', μεθ' ὑποκειμένου τοῦ 'Μήδεια', ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι τότε ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγεν ὄχι 'δῆλον' ἀλλὰ 'δήλη', ὅπερ παρετήρησεν ἤδη, εἰ καὶ εἰς μάτην ὁ Ἑρμ., καὶ Σνεϊδ. 'ἀρχαῖς', ἐκδοθὲν ὑπὸ Βαρθ., ὅπερ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἀπόβλητον. Ἡ τροφὸς ἐνταῦθα λέγει εἰκονικώτερον ὅ,τι κατ' οὐσίαν καὶ ἐν 59 ('ἐν ἀρχῇ πῆμα, κοὐδέπω μεσοῖ'). Τὴν ἀληθῆ σύνταξιν κατενόησε μόνος ὁ Βώθ., συνάψας τὸ 'ἀρχῆς' τῷ 'μείζονι θυμῷ', ἀλλ' ἀφ' οὗ οἱ Σχολ. παρεῖδον τὴν σχέσιν ταύτην, ὡς διεστώτων ἀπ' ἀλλήλων τῶν δύο ὅρων τῆς φράσεως, ἑπόμενον ἦτο νὰ παρίδωσιν ἔτι μᾶλλον αὐτὴν οἱ νεώτεροι. Ἑτέρα δυσκολία εἶνε ὅτι, τοῦ 'ἀνάψει' μεταβατικῶς συνήθως κειμένου, οἱ κριτικοὶ δὲν εὑρίσκουσι χωρίον, ἐν ᾧ νὰ λαμβάνεται τὸ ῥῆμα παθητικῶς, ὅθεν καὶ ὑπέθεσαν ὑποκείμενον τοῦ 'ἀνάψει' τὸ 'Μήδεια', ὅπερ ὅλως ἄτοπον, οὐ μόνον δι' ὃν προεδηλώσαμεν λόγον τοῦ ἀττικοῦ ἰδιώματ-

μεγαλόσπλαγχνος δυσκατάπαυστος
ψυχὴ δηχθεῖσα κακοῖσιν;

ΜΗΔΕΙΑ.

αἰαῖ,
ἔπαθον τλάμων ἔπαθον μεγάλω
ἄξι' ὀδυρμῶν. ὦ κατάρατοι
παῖδες ὄλοισθε στυγερᾶς ματρὸς
σὺν πατρί, καὶ πᾶς δόμος ἔρροι.

τος, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον καὶ διὰ τὸ ὅλως κακόζηλον τοῦ ἐκ τῆς τοιαύτης συνθήκης νοήματος, δι' οὗ ἡ Μήδεια παρίσταται ὥς τις πυροτεχνημάτων μηχανουργός, ἀναφλέγουσα ἐκ προμελέτης καὶ κατὰ βούλησιν, καὶ ταῦτα 'μείζονι θυμῷ', τὸ ἐξαιρόμενον νέφος τῶν ἰδίων αὐτῆς οἰμωγῶν. Ἀλλ' ὅπως τὸ 'συνάπτω', καθ' ἃ ἀπεδείξαμεν, κεῖται ἀμεταβάτως ἐν Φοιν. 1115, 1393 (πρβλ. καὶ εἰς Ἱππ. 187), ὅπως καὶ ἄλλα ἐκ τοῦ *ἅπτω* σύνθετα, οὕτω καὶ τὸ *ἀνάπτω*, μεταβατικῶς τε καὶ ἀμεταβάτως λαμβανόμενον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ, λαμβάνεται ὁμοίως ἤδη καὶ παρ' Ἀριστοτέλει ἐν τῷ περὶ θαυμασίων ἀκουσμ. σελ. 841, 31: 'ῥιπιζόμενοι γὰρ σβέννυνται ταχέως, ὕδατι δὲ ῥαινόμενοι ἀναλάμπουσι καὶ ἀνάπτουσι κάλλιον' = *ἀνάπτονται*. Φανερὸν ἄρα, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει τὸ 'ἀνάψει' = *ἀναφθήσεται*. Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις λέγει ταῦτα: *δῆλον δ' ὡς τὸ νέφος τῆς οἰμωγῆς* (ἣν δηλονότι *οἰμώζει ἡ Μήδ*. 'οἰμωγαί: θρῆνοι, ὀδυρμοί, στεναγμοί' ΗΣΥΧ. παρὰ τὸ *οἰμώζω*, ὅπερ παρὰ τό: *οἴμοι*, τὸ γνωστὸν σχετλιαστικὸν ἐπιφώνημα) *ἐξαιρόμενον* (= *εἰς ὕψος αἰρόμενον καὶ αὐξόμενον, τέως δηλονότι προσγείως ἕρπον καὶ μόλις ἐπαισθητὸν* κατὰ τὰ ἐν 28-31, 60, 98-9) *ταχέως ἀναφθήσεται* (= 'ταχ. ἀνάψει', *ἀναφλεχθήσεται*, θὰ πάρῃ φωτιά, διὰ τὸ ἐν τοῖς νέφεσιν ἐγκρυπτόμενον πῦρ, λαμπρῶς οὕτω δι ἑνὸς καὶ μόνου ῥήματος διασαφουμένου καὶ ἀναλάμποντος τοῦ μέρους τούτου τῆς λαμπρᾶς εἰκόνος) *μείζονι τῆς ἀρχῆς θυμῷ*· (ἤτοι: *μείζονι τῆς ἀρχῆς τῆς οἰμωγῆς θυμῷ* = *μείζονι ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς οἰμωγῆς θυμῷ*. Πρβλ. Ἀνδρ. 392 'ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν ἀφεὶς' = *τὴν ἀρχὴν τῶνδε*, κττ.).

109. *μεγαλόσπλαγχνος*] = *μεγάθυμος*, τοῦτο δ' ἡ Τροφός, συνῳδὰ πρὸς τὸ ἦθος αὐτῆς, ἐξ εὐφημίας ἀντὶ τοῦ: *ὑπέρθυμος, δύσοργος, ὀβριμόθυμος*, κττ. Τὸ διόρθ. Ἑρουερδ. 'μελανόσπλαγχνος' μετὰ τοῦ περιττοῦ καὶ ἀσυνάρμοστον πρὸς τὰ συμφραζόμενα.

δυσκατάπαυστος] δηλονότι 'χόλου' κατὰ τὰ 93-4, ὅπερ ἀποσιωπᾶται εὐφήμως.

110. *ψυχὴ*] ὡς καὶ ἐν Ἱπ. 160. Τὸ δὲ 'δηχθεῖσα κακοῖσιν' = *τρωθεῖσα κακοῖς*, καὶ ἡ μετοχὴ κατὰ τὸν οἰκεῖον αὐτῇ διορισμόν, ὄχι κατ' ἐπιθετικὴν πρὸς τὰ 'μεγαλοθ. δυσκ.' συμφωνίαν, ἅτινα καὶ ἀσυνδέτως ἐκφέρονται ἐπὶ δεινολογίᾳ. Τὸ ἐξ εὐφημίας ἐν τῇ ἀποσιωπητικῇ ταύτῃ ἐκφορᾷ τέλος τῶν ἀναπαίστων τῆς τροφοῦ, ἐν ᾧ διασαφεῖ τὸ εὐσεβὲς πρὸς τὴν Μήδ. καὶ πιστὸν αὐτῆς ἦθος, πληροῖ ἅμα φόβων ἀορίστων τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ, ἐν ἀγωνίᾳ διὰ τοῦτο καὶ προσδοκῶντος τὰ γενησόμενα.

112-3. '*ὦ κατάρατοι παῖδες*] ἑωρακυῖα τοὺς παῖδας εἰσιόντας ἅμα τῷ παιδαγωγῷ ἀναβοᾷ.' ΣΧΟΛ. Σύναπτε δὲ τούτοις τὸ 'στυγερᾶς μητρός'. Στυγερὰν δ' ἀποκαλεῖ ἑαυτὴν ἡ Μήδ. ὡς οὐ μόνον τοῖς ἄλλοις ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἑαυτῇ τοιαύτην οὖσαν (πρβλ. 147).

114 *πᾶς δόμος ἔρροι.*] Πρβλ. εἰς

ΤΡΟΦΟΣ.

ἰώ μοί μοι, ἰὼ τλήμων.
τί δέ σοι παῖδες πατρὸς ἀμπλακίας
μετέχουσι; τί τούσδ' ἔχθεις; οἴμοι,
τέκνα, μή τι πάθηθ' ὡς ὑπεραλγῶ.
δεινὰ τυράννων λήματα καί πως

Φοιν. 627. Ἡ ὅλη ῥῆσις εἰς ἄκρον ἔντονος καὶ δραματική.

117-8. *οἴμοι .. ὑπεραλγῶ.*] Αὕτη ἡ κοινή. Ἀλλ' ὁ Ἑρμ., ὅπως συνάψη κάλλιον τὰ νοήματα, διώρθ. 'μή τι πάθηθ'· ὡς ὑπεραλγῶ' (ὅπερ ἀντὶ νὰ συνάψῃ κάλλιον, διέσπασε φθεῖραν τὰ νοήματα· διότι τί νόημα ἔχει τὸ προστακτικὸν 'μή τι πάθητε'; καὶ τί νόημα τὸ ἀσύνδετον καὶ ἀόριστον 'ὡς ὑπεραλγῶ';), καὶ ἔτι κάλλιον, λέγει, 'μή τι πάθηθ'· ὡς ὑπεραλγῶ δεινὰ κτλ., ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι, ἐὰν τὸ ἁπλοῦν 'ἀλγῶ' φέρεται πρὸς αἰτιατικὴν εἴτε τροπικήν, εἴτε καὶ ἀντικείμενον, ἐκ τούτου δὲν ἕπεται καὶ ὅτι τὸ ἡμέτερον 'ὑπεραλγῶ' δύναται νὰ συνταχθῇ πρὸς αἰτιατ., διότι ἡ 'ὑπὲρ' ἐνταῦθα = *ὑπὲρ ὑμῶν, ἀνθ' ὑμῶν*, κοινῶς: διὰ λογαριασμόν σας, οὐδὲ σημαίνει ὅ,τι συνήθως: *ἄγαν ἀλγῶ*, ὅπως καὶ κοινῶς ἑρμηνεύεται, εἰδὲ μὴ τὸ ἐπιφωνηματικὸν 'ὡς' θὰ ἐξέφραζεν ὑπερβολὴν λίαν κακόζηλον. Καὶ ὅμως ὁ μὲν Οὐΐτζελλ. ἐξέδωκεν ὅπως ἠξίωσεν ὁ Ἑρμ., εἰ καὶ στίξας δι' ἄνω τελείας μετὰ τὸ 'ὑπεραλγῶ', γράψας δὲ 'πάθοιθ'', ὁ δὲ Βαρθ. περιέγραψε τὸ 'ὡς', καθ' Ἑρμ. πάλιν, ἀθετήσαντα τὸ 'ὡς', ἵνα κατασκευάσῃ παροιμιακόν, εἰ καὶ ἡ ἔννοια φθείρεται καθ' ἃ προείπομεν. Ἔγραψα τὴν κοινήν, ἧς ἡ σύνταξις καὶ ἔννοια εἶνε καταφανής: *οἴμοι, τέκνα, ὡς* (ἐπιφωνηματικῶς κατὰ τὰ εἰς Ἑκ. 662, Ἱππολ. 274) *ὑπεραλγῶ* (*ὑμῶν, φοβουμένη*, ὅπερ διὰ τὸ ἑπόμενον 'μή') *μή τι πάθητε*.

119. *δεινὰ τυράννων κτλ.*] Ἐπικρίνει τὸν ποιητὴν ὁ Ἔλμσλ., διότι ἐν τοῖς ἑξῆς ἡ τροφὸς φιλοσοφεῖ 'ἀπροσδιονύσως', ἐπαναλαμβάνουσι δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι. Ὅτι παρ' Εὐριπίδῃ φιλοσοφοῦσι καὶ τροφοὶ καὶ θεράπαιναι καὶ παιδαγωγοί, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρόσωπα, εἶνε ἀληθές· ἀλλ' ὅτι 'ἀπροσδιονύσως' πράττουσι τοῦτο, δὲν εἶνε, νομίζω, ὀρθόν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἔλμσλ. ἐρωτᾷ: 'τί κοινὸν μεταξὺ τῶν αἰσθημάτων τῶν βασιλέων καὶ τῆς καταστάσεως τῆς τροφοῦ'; ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς εἰς τοὺς σοφούς, ὅτι πλανῶνται φανταζόμενοι τὰ ἐν τοῖς δράμασι τοῦ Εὐριπίδου ταπεινότερα πρόσωπα ὁποῖα καὶ τὰ ἐν τοῖς νεωτέροις κατὰ τὴν Ἑσπερίαν ἔθνεσιν. Ὁ Εὐριπίδης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τροφοὺς καὶ θεραπαίνας τῶν καθ' αὑτὸν χρόνων· τὰ δὲ πρόσωπα ταῦτα, καὶ ταπεινὴν θέσιν κατέχοντα ἐν τῇ δημοκρατίᾳ, εἶχαν ὅμως ἕνεκα τοῦ περιέχοντος, ἐν ᾧ διῆγον, πνευματικὴν ἀνάπτυξιν πολὺ ἀνωτέραν τῶν ὁμοίων αὐτοῖς ἐν τοῖς νεωτέροις Εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσιν, ἐν οἷς ὁ εὐγενὴς διεκρίνετο ἄχρις ἐσχάτων, ἔν τινι δὲ μέτρῳ διακρίνεται ἀκόμη καὶ μέχρι σήμερον, ἀπὸ τοῦ μὴ εὐγενοῦς κατὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν πολλῷ τῷ μέτρῳ πλειότερον, παρὰ ὁ ἐν Ἀθήναις ἐλεύθερος ἀπὸ τοῦ δούλου, ἢ ἑτέρου ὁμοίως ταπεινοῦ προσώπου. Ἐσμίκρυνε δὲ τὴν διαφορὰν ταύτην ἔτι μᾶλλον αὐτὴ ἡ ἔμφυτος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος νοημοσύνη ἅμα καὶ πολυπραγμοσύνη. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον καθ' ἣν ἔχομεν ἐμπειρίαν καὶ ἑτέρων μέν, μάλιστα δὲ τοῦ σημερινοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ, σκέ-

ὀλίγ' ἀρχόμενοι πολλὰ κρατοῦντες
χαλεπῶς ὀργὰς μεταβάλλουσιν·

ψεις, ὁποῖαι αἱ τῆς τροφοῦ, ἀδιστάκτως θὰ ἐθέταμεν εἰς τὸ στόμα καὶ ἀγραμμάτου χωρικοῦ, διότι πολλάκις καὶ πολλαχοῦ ἠκούσαμεν πολὺ βαθυτέρας τούτων ἐκ τοῦ στόματος ὅλως ἀπαιδεύτων ἀνθρώπων. Πόσῳ μᾶλλον εἰκὸς ἦτο νὰ συμβαίνῃ τοῦτο εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας; Βεβαίως πᾶσα ἑκάστη τροφὸς καὶ πᾶς ἕκαστος παιδαγωγὸς δὲν λέγει ταῦτα· ἀλλ' ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις, ὑπάρχουσι δὲ καὶ σήμερον πανταχοῦ παρ' ἡμῖν, οἱ λέγοντες ἢ δυνάμενοι νὰ εἴπωσιν ὅμοια τούτοις· τοῦτο δ' ἀρκεῖ, ὅπως ἔχῃ ὁ ποιητὴς πλῆρες τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ ὡς πρότυπα ταῦτα τὰ πρόσωπα, καὶ ὄχι τὰ ἄλλα. Ἀλλ' ὁ Ἀριστοφάνης ἐμπαίζει διὰ ταῦτα, λέγουσι, τὸν ποιητήν. Καὶ τί ἐκ τούτου; ἀποκρινόμεθα. Ὁ Ἀριστοφάνης ἔπραττε τὸ ἔργον του ἐμπαίζων τὸν Εὐριπίδην, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἔπραττον τὸ ἰδικόν των, θαυμάζοντες αὐτόν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐνέμεινεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, ὅπως θέλουσιν οἱ κριτικοὶ νὰ τὴν ὀνομάζωσιν. Ἐὰν δ' ἡ φιλοσοφία αὕτη ἐνιαχοῦ προσέκρουεν εἰς τοὺς γραμματικοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ σχόλια, καὶ τοῦτο εὐνόητον· οὔτε ἡ Ἀλεξάνδρεια οὔτε αἱ ἄλλαι πόλεις, ἐν αἷς ἤκμασεν ἡ γραμματικὴ καὶ κριτική, ἦσαν Ἀθῆναι.

119-21. *δεινὰ τυράννων... μεταβάλλουσιν·*] 'λήματα, φρονήματα, τὰ τῆς ψυχῆς παραστήματα' ΣΧΟΛ., μᾶλλον δὲ τὸ δεύτερον, ὅπερ καὶ ἀποβαίνει ἰσοδύναμον σχεδὸν τῷ: caprices· 'τὸ δέ πως παρέλκει' ΣΧΟΛ. Ἐσφαλμένον, ὅπως καὶ τό: *τρόπον τινά*, ὅπως ἑρμηνεύεται κοινῶς, οὐδένα νοῦν ἔχον ἐνταῦθα. Τὸ μόριον ἀνήκει εἰς τὸ 'χαλεπῶς', ἀμφότερα δὲ = κάπως δύσκολα. Τὰ δ' ἄλλα οἱ Σχολ. 'ὀλίγ' ἀρχόμενοι: οὐδαμῶς πειθόμενοι· ἀντὶ τοῦ ἐξ ὀλίγου καὶ βραχέως ἀρχόμενοι τοῦ θυμοῦ καὶ ἐπὶ πολὺ τούτου κρατοῦντες... δύναται δὲ τὸ ὀλίγ' ἀρχόμενοι ἀντὶ τοῦ οὐδ' ὅλως ἀρχόμενοι, ἀλλ' εἰς τὸ ἐναντίον αὐτοὶ πολλῷ κρατοῦντες.' πρβλ. καὶ Εὐστ. Ἰλ. 55, 26. Ταῦτα καὶ οἱ νεώτεροι, παρ' οἷς ὅμως ἐπεκράτησε τὸ τελευταῖον, τὸ καὶ μόνον ὀρθόν. Ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς κατανοηθῇ ἡ ῥῆσις, σημειωτέον, ὅτι ὁ ποιητὴς εἶπεν 'ὀλίγα' καὶ 'πολλὰ' καθ' ὃν λόγον θὰ ἐξέφερε καὶ αἰτιατικὰς κατὰ τὸ συνώνυμον ἢ συνέτυμον, ἀλλ' ἐπειδή, καὶ ἂν ἠδύνατο ἴσως νὰ εἴπῃ: πολλὰ κράτη κρατοῦντες, τὸ 'ὀλίγα ἀρχόμενοι' δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξενεχθῇ ἄλλως, ἐπροτίμησε τὴν καὶ ἄλλως ἐν τῇ συντάξει ταύτῃ συνήθη διὰ τοῦ πληθυντ. οὐδετ. ἐκφοράν, ἥτις ὀλίγον ἀπέχει τῆς ἐπιῤῥηματικῆς χρήσεως. Ἐκδέχου λοιπὸν κατὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ 'ὀλίγα' καὶ 'πολλά'. Τὰς δὲ δύο μετοχὰς ἐκδέχου ὄχι ὡς τῆς αὐτῆς κατηγορίας ἀμφοτέρας, ὅπως συνήθως, οὐδ' ὡς ἀσυνδέτως ἐκφερομένας (τὸ ἀσύνδετον ἐνταῦθα οὐδένα λόγον ἔχει), ἀλλὰ τὴν μὲν αἰτιολογικήν, τὴν δὲ χρονικῶς ἐναντιωματικήν. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον πρόσκομμα εἰς τὴν ὀρθὴν τῆς ῥήσεως ἑρμηνείαν εἶνε τὸ 'μεταβάλλουσιν', ὅπερ, ὑπὸ πάντων ἐν τῇ κοινῇ χρήσει λαμβανόμενον, φθείρει τὰ πάντα, διότι προφανῶς καὶ ἀναντιῤῥήτως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει πρόκειται ὄχι περὶ *μεταβολῆς* ἀλλὰ περὶ *ἀποβολῆς* τῶν τυραννικῶν ὀργῶν. Εἴδομεν εἰς Ἱππ. 203-4 ὅτι τὸ 'μεταβάλλω' = *μεθίημι* (πρβλ. Κυκλ. 691 'ὄνομα μεταβαλὼν καινὸν λέγεις' = *μεθείς, ἀφείς, ἀποβαλών*, καὶ Ἴων 1512-4 'ὦ μεταβαλοῦσα μυρίους ἤδη βροτῶν Καὶ δυστυχῆσαι καὖθις αὖ πρᾶξαι καλῶς, Τύχη' = *μεθεῖσα* [*ἀφεῖσα, ἐάσασα*] *καὶ δυστυχῆσαι καὖθις αὖ πρᾶξαι καλῶς*), οὕτω δ' ἐκδεκτέον τὸ ῥῆμα καὶ ἐνταῦθα. Κατὰ ταῦτα ἡ ὅλη ῥῆσις ἔσται ταῦτα λέγουσα: *δεινὰ τὰ τυράννων αὐθαίρετα βουλήματα* (= 'λήματα', ἰδ. ἀνωτέρω), *καὶ ἐπεὶ ἐν ὀλίγοις (μὲν) ἄρχονται* (ἤτοι: *κρατοῦνται*), *ἐν πολ-*

τὸ γὰρ εἰθίσθαι ζῆν ἐπ᾽ ἴσοισιν
κρεῖσσον. ἔμοιγ᾽ οὖν εἰ μὴ μεγάλως

λοῖς (δὲ τοὐναντίον) κρατοῦσιν, χαλεπῶς πως (=κοινῶς: κάπως δύσκολα *τὰς*) *ὀργὰς (αὐτῶν) μεθιᾶσιν (ἀποβάλλουσι)*. Πρβλ. κατωτέρω 176 'εἴ πως βαρύθυμον ὀργὰν καὶ λῆμα φρενῶν μεθείη'. Ὅστις, ὀλίγον ἢ οὐδόλως ἀρχθεὶς ἢ ἀρχόμενος, ἄρχει μᾶλλον ἢ ἧττον ἀπολύτως, δυσκόλως παραιτεῖται τῶν αὐθαιρέτων βουλημάτων του.

122-3. *τὸ γὰρ . . . κρεῖσσον*.] Καὶ ταῦτα δὲν κατενοήθησαν. Τὸ κῶλον τοῦτο αἰτιολογεῖ προδήλως τὰ ἡγούμενα· ἀλλ' ὅπως ἑρμηνεύεται (: *τὸ εἰθίσθαι ζῆν ἐπ' ἴσοισιν* [=*ἐν ἰσότητι*] *βέλτιόν ἐστιν*) ὑπό τε ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, οὐδεμίαν αἰτιολογίαν παρέχει· ὅθεν καὶ ὁ Σχολ. ἀπεφάνθη, ὅτι 'ὁ γὰρ ἀντὶ τοῦ δέ', ὁ δὲ Βρύγκ. διώρθ. 'τὸ δ' ἄρ'', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Πόρσ. καὶ ἄλλοι, τοῦ Ἑρμ. οὐκ ἀποδοκιμάζοντος. Οἱ δὲ τηροῦντες τὸ μόριον ἐπινοοῦσιν οἱ μὲν τοῦτο οἱ δ' ἐκεῖνο τὸ διάμεσον νόημα, ὅπως δικαιολογήσωσι τὸν 'γάρ'. Ἀλλ' ὁ 'γάρ' αἰτιολογεῖ ἀμέσως καὶ κάλλιστα τὰ προηγούμενα, ἀρκεῖ μόνον ν' ἀρθῇ ἡ τελεία στιγμή, δι' ἧς ὁ Βρύγκ., καὶ κατὰ τοῦτον ἅπαντες οἱ μετέπειτα ἀπεχώρισαν τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν ἀπὸ τῆς προλαβούσης, νὰ ἑρμηνευθῇ δ' ὀρθῶς τὸ 'κρεῖσσον', ὅπερ ἐνταῦθα δὲν σημαίνει: *βέλτιον*, ἀλλά: *κρεῖσσον (τῶν τυράννων*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ), ἤτοι: *κρεῖσσον ἢ φέρειν (τοὺς τυράννους)*, ἀνώτερον τῆς δυνάμεως αὐτῶν (κατὰ τὰ Ἑκ. 1107 'κρεῖσσον ἢ φέρειν κακά', Ἱππολ. 1217, Μηδ. 1070, καὶ ἄλλα πλεῖστα ὅσα μετά τε τοῦ ὅρου τῆς συγκρίσεως καὶ ἄνευ αὐτοῦ). Τουτέστι: *τὸ γὰρ εἰθίσθαι (αὐτούς, τοὺς τυράννους) ζῆν ἐπ' ἴσοις κρεῖσσον (ἢ κατ' αὐτούς)* =εἶνε ἀνώτερον τῶν δυνάμεών των.

122-3. *ἔμοιγ' οὖν . . . καταγηράσκειν*.] Καὶ ταῦτα παρηρμηνεύθησάν τε καὶ παραδιωρθώθησαν. Πλὴν τοῦ ἀσήμου *d*, ὅπου 'ἐμοὶ γοῦν' (τὸ ἐν *L* 'ἔμοιγοῦν' καὶ ἐν *E* 'ἔμοι γουν', ὡς δεικνύει ὁ τόνος, κατὰ λάθος ἀντὶ τοῦ) ἐν ἅπασι τοῖς λοιποῖς 'ἔμοιγ' οὖν'. Ἀλλ' ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος, ἀναγκαίως παρέπονται τὰ ἄλλα. Ἀφ' οὗ ἔστιξα διὰ τελείας μετὰ τὸ 'κρεῖσσον', λέγει ὁ Μυσγρ., ἕπεται, ὅτι γραπτέον 'ἐμοὶ γοῦν', καὶ ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε ἡ μέχρι τῆς σήμερον ἐν ταῖς ἐκδδ. σχεδὸν κοινή. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁ Κιρχ.[1] ἀνέγνωσε μετὰ τοῦ Μυσγρ. 'ἐμοὶ γοῦν', ἔπρεπε, λέγει ὁ Ναύκ., νὰ ἐκδώσῃ μετὰ τοῦ Ῥεϊσκ. καὶ 'ὀχυρῶς γ'', ὅπως αὐτός· καὶ τ. όντι ὁ Κιρχ.[2] ἐξέδωκεν οὕτως, ὡς καὶ ὁ Πόρσ. Ματθ. Βώθε. Ἀρτ. Ποφλ. Φίξ. Οὐίτζελ. καὶ ἄλλοι, καίπερ γράφοντες 'ἔμοιγ' οὖν'. Ἀφ' οὗ ἀπεδείξαμεν ἀνωτέρω, ὅτι τὰ 122-3 συνέχονται πρὸς τὰ ἡγούμενα, ἕπεται ὅτι ἡ ἕνεκα τούτου διόρθωσις τῶν περὶ Μυσγρ. εἶνε ἐσφαλμένη, διότι, τελείᾳ μὲν διεστιγμένων τῶν δύο προλαβουσῶν ῥήσεων, ἔχει λόγον τινὰ τὸ βεβαιωτικὸν 'ἐμοὶ γοῦν' (=γι' αὐτὸ γιὰ εὔχομαι ἐγὼ κτλ.), ἐν ᾧ, συνημμένων, τοῦτο μὲν ὅλως ἄτοπον, μόνον δὲ τὸ περιγραφικὸν ἅμα καὶ συλλογιστικὸν 'ἔμοιγ' οὖν' (=γι' αὐτὸ ἐγὼ τοὐλάχιστον εὔχομαι κτλ.) εὐαρμοστεῖ. Δυστυχῶς ἐκτὸς τούτων ἡ παρεννόησις τῆς ῥήσεως προεκάλεσεν ἔτι χείρονας παραδιορθώσεις, τὰς ἑξῆς: Οὐέϊλ. καὶ Βάρθ. 'ἐπὶ μὴ μεγάλοις', ὅπερ ἐξέδωκαν Οὐεκλ. Οὐερράλλ. καὶ Πρίνζ., Μικκέλσεν 'ἐν μὴ μεγάλοις', Ῥαϋχενστέϊν 'εἰ μὴ ἐν μεγάλοις', καὶ Οὐέϊλ. Οὐεκλ. Οὐερράλλ. Πρίνζ. 'ὀχυρῶς' ἄνευ τοῦ 'τέ', Ναύκ. 'λιπαρῶς'. Ταῦτα δέ, διότι τὸ 'εἰ' ἐκλαμβάνεται ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον ὑποθετικῶς, ἐν ᾧ ὁ σύνδεσμος εἶνε εὐκτικὸς (ὡς ἐν Ἑκ. 836 κλπ.), τοῦ νοήματος ἔχοντος ὧδε: *ἔμοιγ' οὖν εἴθ' εἴη μετρίως ἀσφαλῶς τε* (='μὴ μεγάλως ὀχυρῶς τ''. πρβλ. Σχολ. 'ὀχυρῶς τ' εἴη: ἀντὶ τοῦ μετρίως καὶ ἀσφαλῶς'.) *καταγηράσκειν*.

ὀχυρῶς τ' εἴη καταγηράσκειν.
τῶν γὰρ μετρίων πρῶτα μὲν εἰπεῖν
τοὔνομα νικᾷ, χρῆσθαί τε μακρῷ
λῷστα βροτοῖσιν· τὰ δ' ὑπερβάλλοντ'
οὐδὲν καιρὸν δύναται θνητοῖς·
μείζους δ' ἄτας, ὅταν ὀργισθῇ

125-7. *τῶν γὰρ μετρίων ... βροτοῖσιν·*] Τὴν συνθήκην ὀρθῶς ὁ Σχοίνε. ὧδε: *πρῶτα μὲν γὰρ εἰπεῖν* (τὸ 'εἰπεῖν' ὑποκείμ. τοῦ 'νικᾷ') *τοὔνομα τῶν μετρίων νικᾷ, χρῆσθαί τε μακρῷ λῷστά* (*ἐστιν*, ἔξωθεν καὶ ἀπὸ κοινοῦ: *τὰ μέτρια*) *βροτοῖς*, τοῦ *τὲ* ἐπενεχθέντος ἀντὶ τοῦ (ἀποδοτικοῦ τοῦ προλαβόντος 'μὲν') *δέ*, κατὰ τὸ Ἱππολ. 717 κττ. Εἰς λόγον γραμματικὸν ἡ σύνταξις αὕτη εἶνε βεβαίως ἀνέγκλητος· ἀλλ' ἂν οὕτω πως καὶ ἐξέφερεν ὁ ποιητὴς τὴν ἰδέαν, τὸ κάλλος καὶ ἡ ῥητορικὴ τῆς ἐντέχνου φράσεως δύναμις θὰ ἐξηφανίζετο· τοῦτο δὲ θέλει αἰσθανθῇ ὁ ἀναγνώστης, ἐὰν δοκιμάσῃ νὰ μετακινήσῃ καὶ μίαν μόνην λέξιν ἐξ ἧς κατέχει ἐν τῷ κειμένῳ θέσεως. Κατὰ ταῦτα, ἐὰν γραμματικῶς ἡ ῥῆσις ἐμφαίνει ὅ,τι ἐν ἀρχῇ προεδηλώθη, τὸ πραγματικὸν ὅμως καὶ ῥητορικὸν νόημα αὐτῆς εἶνε τοιοῦτον περίπου: *τῶν γὰρ μετρίων καὶ τοὔνομα μόνον εἰπεῖν νικᾷ, χρῆσθαί τε μακρῷ* (*ταῦτα*) *λῷστα βροτοῖσιν*. (πρβλ. Ἡροδ. γ', 80 'πλῆθος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν οὔνομα πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην').

127-8. *τὰ δ' ὑπερβάλλοντ' ... θνητοῖς·*] Ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινὴ 'οὐδένα καιρόν'. Ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει: 'αἱ ὑπερβολαὶ ἀσθενεῖς καὶ οὐ βέβαιοι τοῖς ἀνθρώποις', ὁ Βρύγκ. ὑπακούει ἔξωθεν τὸ 'παρέχειν', ὁ Ἑρμᾶνν. ἑρμηνεύει 'οὐδὲν καίριον δύναται', Ἔλμσλ. 'οὐκ εἰς καίριον, ἀκαίρως', Οὐεκλ. 'οὐδὲν σωτήριον', καὶ ἄλλοι ἄλλως, πάντες δ' αὐθαιρέτως, ὥστε ὀρθῶς ἐνταῦθα ὁ Ναύκ. παρετήρησεν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν ἐκ τοιούτων λέξεων νὰ ἐξάγῃ τοιαῦτα νοήματα τὸ κοινὸν τῶν Ἀθηναίων (ὡς καὶ ὁ Πρίνζ. κηρύττει τὸν στίχον ἐφθαρμένον), ὅθεν καὶ διώρθ. 'οὐδὲν ἐπαρκεῖν δύναται', καὶ ὁ Κοϊτσάλ. 'οὐδ' ἔγκαιρ' οὐ δύναται' μετὰ χάσματος μετὰ τὸν 128. Καθ' ἡμᾶς ὅ,τι συνέβη εἰς τοὺς σημερινοὺς κριτικούς, οἵτινες, μὴ κατανοήσαντες τὸ ἐν Ἑλέν. 479 'καιρὸν... οὐδέν', ἔτρεψαν αὐτὸ διορθοῦντες εἰς 'καιρὸν... οὐδέν'', αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς βιβλιαγράφους, οἵτινες μὴ κατανοήσαντες τὸ 'οὐδὲν καιρὸν' τοῦ ἡμετέρου στίχου, ὅπερ καθ' ἡμᾶς εἶνε ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ, ἔτρεψαν αὐτὸ εἰς 'οὐδένα καιρόν', ὅπερ οὐδένα νοῦν οὔτε ἔχει οὔτε δύναται νὰ ἔχῃ. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν ταύτην, τὸ 'καιρόν', ὅπερ ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν κοινὴν χρονικὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ σημαίνει: *μέτρον*, *μετριότης* (πρβλ. Αἰσχ. Ἱκετ. 1060-2 'ΗΜ. *μέτριον* νῦν ἔπος εὔχου. ΗΜ. τίνα *καιρόν* με διδάσκεις;' ὅπου, ὅπως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, μετὰ τὸ 'μέτριον' ἐπέρχεται τὸ συνώνυμον 'καιρόν', Προμ. 507 'καιροῦ πέρα' = *ὑπὲρ τὸ μέτρον*, Ἀγ. 787 κλπ.), εἶνε ἀντικείμενον ὄχι τοῦ 'δύναται', ὅπως ἀτόπως ἐκλαμβάνεται, ἀλλὰ τοῦ 'ὑπερβάλλοντα', καὶ τὸ ὅλον λέγει ταῦτα: *τὰ δ' ὑπερβάλλοντα* (*τὸν*) *καιρὸν* (= *τὸ μέτριον*, *τὸ μέτρον*, διὰ τὸ προλαβὸν 'τῶν μετρίων') *οὐδὲν δύνανται* (= 'δύναται', ἤτοι: *οὐδεμίαν δύναμιν ἔχουσιν*, *οὐδὲν ἰσχύουσιν*, ὅπως καὶ τὸ προλαβὸν 'νικᾷ' = *ὑπερισχύει*), τουτέστι κοινῶς: τὰ δ' ὑπερβολικὰ καὶ ὑπέρμετρα πράγματα καθόλου δὲν προκόπτουν.

δαίμων, οἴκοις ἀπέδωκεν.

ΧΟΡΟΣ.

ἔκλυον φωνάν, ἔκλυον δὲ βοὰν
τᾶς δυστάνου
Κολχίδος, οὐδέ πω ἤπιος. ἀλλά, γεραιά,
λέξον· ἐπ' ἀμφιπύλου γὰρ ἔσω μελάθρου βοὰν

130. *ἀπέδωκεν.*] ὡς ὑποκειμ. ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'τὰ ὑπερβάλλοντα'.

131. *ἔκλυον ... ἔκλυον*] κατ' ἀναφοράν.

133. *ἀλλά,*] ἐκ διορθ. Ἑρμ. διὰ τὸ μέτρον ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἀλλ', ὦ'.

135-6. *ἐπ' ἀμφιπύλου... ἔκλυον*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'μελάθρου βοάν', πλὴν τοῦ *E* ὅπου 'μολών', καὶ τοῦ *Sa* ἐν ᾧ 'βοήν'. Ἀλλ' ὁ Ἕλμσλ. διὰ τὸ μέτρον 'μ. γόον', ὅπερ καὶ ἡ ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. κοινή. 'Φωνὴν' καὶ 'βοὴν' λέγει καὶ πρὸ δύο στίχ. ὅτι ἤκουσεν ὁ Χορός· οὔτε δ' ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ 'γόον', ὡς θέλει δειχθῇ ἐξ ὧν λέγομεν κατωτέρω, οὔτε, ἐὰν ἤκουε, θὰ ἦτο ὁ γόος λόγος ἀποχρῶν πρὸς αἰτιολογίαν τῆς προσελεύσεως τῶν γυναικῶν τοῦ Χοροῦ (ἐν τοῖς παραβαλλομένοις Ἀλ. 86, Ἱκ 86 καὶ Ἠλ. 1210-11 οἱ ἀκούοντες εἰσὶν ἐγγύς). Οὐδὲ μετρικῶς ἔχει τι τὸ πλημμελὲς ἡ ἀκατάλ. δακτυλ. πενταποδία, ἐὰν τὸ θεμελιῶδες δόγμα περὶ τοῦ ἀδιαφόρου τῆς τελευταίας συλλαβῆς παντὸς στίχου δὲν ἀναγράφεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων ψιλοῦ λόγου μόνον χάριν, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ἐφαρμόζεται, ἐπὶ τῶν δακτυλικῶν μάλιστα μέτρων, ὅπερ πολλάκις οὗτοι φαίνονται ἀποφεύγοντες. Ἀλλ' ἡ κυρία ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ δυσχέρεια εἶνε τὸ 'ἀμφιπύλου'. Πότερον; οὐσιαστικὸν εἶνε τὸ 'ἀμφίπυλον' τοῦτο ἢ ἐπίθετον; Ὁ Σχολ. 'ἀμφιπύλου: λέγεται τὸ ἔχον δύο πύλας καὶ εἰσόδους μίαν μὲν τὴν αὐθεντικήν, ἑτέραν δὲ ἣν Ὅμηρος λέγει ὀρσοθύρην. Ἐγὼ οὖν, φησίν, ἐπὶ τοῦ ἀμφιπύλου οὖσα, τουτέστιν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος, ἤκουσα φωνῆς ἔσω τοῦ μελάθρου'. Ἕτερος δὲ 'ἢ οὕτως, ἀμφίπυλος περὶ τὰς θύρας τόπος'. Ἀλλ' εἶνε φανερόν, ὅτι, ἐὰν 'αὐθεντικὴ' εἶνε ἡ 'αὔλειος', ἡ ἑτέρα ἦτο ἡ 'μέταυλος' ἢ 'μέσαυλος', ὄχι δὲ ἡ 'ὀρσοθύρη'· πῶς δέ, ἀφ' οὗ ὁ Σχολ. φαίνεται συνάπτων τὸ 'ἀμφιπύλου' πρὸς τὸ 'μελάθρου' λαμβάνει ἔπειτα τὸ 'ἀμφιπύλῳ' = *πυλῶνι*, ὅστις πάλιν πῶς εἶχε 'δύο πύλας καὶ δύο εἰσόδους'; Ὁμοίως ἀσαφῆ, πιθανῶς δὲ καὶ αὐθαίρετα τὰ τοῦ ἑτέρου Σχολ. Καὶ οἱ νεώτεροι, οἱ μὲν διαχωρίζουσι τὸ 'ἀμφιπύλου' ὡς οὐσιαστ., οἱ δὲ συνάπτουσι τῷ 'μελάθρου' ὡς ἐπίθετον, ὡς ὁ Ἕλμσλ., ὅστις καί, ὅπως συμβιβάσῃ τὰ τῶν Σχολ. (οὗ τὸ κείμενον παρ' αὐτῷ ἐκ κώδικος, ἐν ᾧ ἐλλείπουσι τὰ 'τουτέστιν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος') διορθ. 'ἐπὶ τοῦ ἀμφιπύλου μελάθρου οὖσα ἤκουσα', ἐννοῶν τὸν οἶκον τῆς Μηδείας, ὅπερ ὅλως ἀπόβλητον, διότι πῶς ὁ Χορὸς ἦν ἐπὶ τοῦ οἴκου τῆς Μηδ. καὶ ἤκουσε τὴν φωνὴν αὐτῆς 'ἔσω', πῶς δὲ καὶ πρὸς τί νῦν εὑρίσκεται πρὸ τοῦ οἴκου αὐτῆς; Οὕτω δ' ἄλλοι ἄλλως ἐκδέχονται τὸ πρᾶγμα. Ὁ Μυσγρ. ἐννοεῖ 'ἀμφίπυλον' τὴν 'μέσαυλον', ὅπερ ἀπαράδεκτον. Ὁ Ματθ. Ποφλ. Κλότζ. κατὰ Βοιτίγερον ἐννοοῦσιν 'ἀμφίπυλον μέλαθρον', ὅπως καὶ ὁ Σχολ., ἐκτὸς τοῦ ὅτι οὗτοι ἀντὶ τῆς 'ὀρσοθύρας', ἐννοοῦσι τὴν 'μέσαυλον', καὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Χορὸς λέγει 'ἀμφίπυλον', ὅπως δείξῃ, ὅτι ἡ 'βοὴ' τῆς ἐν τῷ πέραν τῆς μεσαύλου, ἤτοι ἐν τῇ γυναικωνίτιδι, διατριβούσης Μηδείας ἦτο τόσον ἰσχυρά, ὥστε ἔφθασεν ἕως εἰς τὸν ἔξωθεν τῆς αὐλείου θύρας ἱστάμενον Χορόν. Ἀλλὰ ταῦτα ὅλως ἐξεζητημένα· διότι ἡ αὔλειος οἰκίας, ὁποία ἡ τῆς Μηδ., ἦτο βεβαίως καὶ πάντοτε μὲν ἄλλοτε ἀνοικτή, ὡς δῆλον τοῦτο ἐκ πολλῶν μαρτυρίων,

ἔκλυον· οὐδὲ συνήδομαι, ὦ γύναι, ἄλγεσι δώματος,

νῦν δ' ἀναντιῤῥήτως, ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν αὐτῆς ἡ τροφὸς καὶ διαμένει ἔξω. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ συναφθῶσι δύο ὄχι συναρμοστοί (ὡς ἡ 'ὑπὸ' καὶ τὸ 'ἔσω' ἐν Ἀντιγ. 1248, ὅπερ παραβάλλει ὁ Σχοίνε. διορθῶν, ἀστόχως ἄλλως, 'ὑπ' ἀμφιπ.'), ἀλλ' ὅλως ἀντιμαχόμενοι τοπικοὶ ὁρισμοὶ ('ἐπὶ'— 'ἔσω') ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ('ἀμφ. μελ.'); Ὁμοίως ματαίας καὶ ἡ διόρθ. τοῦ Βαδάμ. 'ἔτ' ἀμφιπ.', καὶ ἡ τοῦ Πάλ. καὶ Ὀγάν. 'ἀπ' ἀμφ.' (διὰ τί τότε ὄχι καὶ 'ἔσωθεν';), ὡς καὶ ἡ ὑπ' Οὐέϊλ. ἀφαίρεσις τῆς 'ἐπί'· αὐθαίρετα δ' ὅλως τὰ τοῦ Βαρθ. 'ἐπ' ἀμφιπύλου σὺ γάρ· ἐξεφοβήθην οὐδὲ συνήδ.'. Ὁ Οὐεκλ. μετὰ τοῦ Οὐεΐλ. ἀποδέχεται τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Σχολ. 'ἐπὶ τοῦ πυλῶνος', ἀλλ' ἀναφέρων αὐτὴν εἰς τοὺς πυλῶνας τῶν οἰκιῶν τῶν γυναικῶν τοῦ Χοροῦ, ὅπου ἱστάμεναι ἤκουσαν τὴν φωνὴν τῆς Μηδείας καὶ ἔτρεξαν. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἑρμηνεία αὕτη τοῦ Σχολ. εἶνε ὅλως ἀστήρικτος καὶ ἀπίθανος, δι' ὃν προείπομεν λόγον (πῶς εἶνε δυνατὸν τὸ ἀμφίπυλον νὰ συνωνυμῇ τῷ: *πύλη ἢ πυλών*;), ἡ ὑπόθεσις ὅτι αἱ γυναῖκες ἵσταντο ἐπὶ τῆς αὐλείου θύρας, ἀντιμάχεται διαῤῥήδην πρὸς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων (πρβλ. πλὴν ἄλλων Μεϊνέκκ. Ἀπ. κωμ. δ', σελ. 141). Καθ' ἡμᾶς ὁ ποιητὴς εἶχεν ἐν νῷ 'διπύλου', ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μέτρου ἠναγκάσθη νὰ εἴπῃ 'ἀμφιπύλου' (κατὰ τὰ 'ἀμφήρης'=*διήρης*, 'ἀμφίστομος'=*δίστομος*, κτλ. καὶ δὴ καὶ 'ἀμφίθυρος' =*δίθυρος, δίπυλος*). Εἶνε δὲ ὡς οὐσιαστ. τὸ οὐδέτερον 'δίπυλον' οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ τό: *ὑπερῷον*. Πρβλ. 'δίπυλον: ὑπερῷον'. ΗΣΥΧ. Ἐπωνομάσθη δὲ 'δίπυλον' τὸ ὑπερῷον, δι' ὃν λόγον καί: 'διῆρες', ἤτοι: *διστεγὲς* (ἴδ. εἰς Φοιν. 90). Τὸ ὑπερῷον, ὡς γνωστόν, ἦτο τὸ ὑπεράνω τοῦ γυναικωνίτου οἴκημα, ὅπου ᾤκουν αἱ θεράπαιναι καὶ ὅπου συχνάκις μετέβαινον καὶ αἱ οἰκοδέσποιναι πρὸς ἐργασίαν καὶ ἄλλας χρείας.

Φυσικὸν ἄρα, ὅτι αἱ ἐν ταῖς γειτονικαῖς οἰκίαις Κορίνθιαι, εἴτε ἐν τῷ ὑπερῴῳ τυχοῦσαι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, εἴτε καὶ ἐπίτηδες ἐκεῖ μεταβᾶσαι, ὅπως ἀντιληφθῶσιν εὐκρινέστερον ἢ ἐκ τοῦ γυναικωνίτου τῶν ἔξω πραγμάτων (πρβλ. εἰς Φοιν. αὐτ.), ἤκουσαν τὴν ἔσω τοῦ τῆς Μηδείας μελάθρου βοήν, καὶ ἔτρεξαν. Κατὰ ταῦτα ἡ συνθήκη καὶ ὁ νοῦς τῶν λέξεων ἔχει ὧδε: *ἐπὶ τοῦ ὑπερῴου* (='ἀμφιπύλου') *γὰρ (οὖσα) ἔκλυον* (=ἀορίστ. *ἤκουσα*, πρβλ. εἰς Φοιν. 927) *βοὰν ἔσω (τοῦ) μελάθρου (ἱεμέναν* δηλονότι, καθ' ἃ λέγομεν ἐφεξῆς). Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ 'ἐπ' ἀμφιπύλου' ὁ χορὸς δὲν λέγει 'ἐμοῦ', ὡς ἰδίου, καθ' ὃν λόγον ἐξηγήσαμεν εἰς Ἑκάβ. 80, ἐπὶ δὲ τοῦ 'μελάθρου' ὅτι ὁ χορὸς ἐννοεῖ τὸ τῆς Μηδείας, δηλοῖ οὗτος δεικνύων, ὡς εἰκός, τῇ χειρί· περὶ τούτου δὲ καὶ περὶ τοῦ 'βοὰν ἔσω μελάθρου', ὅτι ἐννοεῖται: *ἡ ἐν τῷ μελάθρῳ βοωμένη βοή*, πρβλ. πλὴν ἄλλων καὶ μόνον τὸ Ὀρέστ. 1324 - 5 'ἥκω, λαβοῦσα πρευμένειαν, ἀλλά μοι Φόβος τις εἰσελήλυθ', ἥντιν' ἐν δόμοις Τηλουρὸς οὖσα δωμάτων κλύω βοὴν' (=*φόβος τις εἰσελ. μοι ἀγνοούσῃ*, ἤ: *ἀπορούσῃ ἥτις ἐστὶν ἡ ἐν δόμοις βοή, ἣν κλύω τηλουρὸς οὖσα τῶνδε δωμάτων*). Διὰ τῆς ἑρμηνείας δὲ ταύτης ἐξηγεῖται καὶ τὸ διατί καὶ πῶς ὁ Χορὸς τῶν Κορινθίων γυναικῶν εὑρίσκεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Μηδ., ἀφεὶς τὸν ἴδιον αὐτοῦ οἶκον, ἐξήγησις ἀπαραίτητος μέν, ἀλλ' ἐλλείπουσα τέως.

136. *συνήδομαι ... ἄλγεσι*] Εἰς τὸ 'συνήδομαι' ('συνήδεται: συγχαίρει, ἐφήδεται' ΗΣΥΧ.) ὁ Σχαίφφερ., ὅπως ἐξηγήσῃ τὸ 'συν-', ὑπακούει ἔξωθεν ὡς β'. δοτικήν: 'τοῖς Μηδείας ἐχθροῖς'· ἀλλὰ τοιαύτη ἔλλειψις εἶνε αὐθαίρετος. Ὁ δ' Οὐεκλ. ἑρμηνεύει τὴν φράσιν= 'ἥδομαι σὺν ἄλγεσιν', ὅπερ γραμματικῶς τε καὶ λογικῶς ἀπόβλητον, διότι ἡ δοτικὴ ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τοῦ 'συνήδομαι', καίπερ παραβάλλων πολλά, ἅτινα πάντα ἐξ ἴσου οἰκτρῶς καὶ συν-

ἐπεί μοι φίλον κέκρανται.

ΤΡΟΦΟΣ.

οὐκ εἰσὶ δόμοι· φροῦδα γὰρ ἤδη
τάδ'· ὁ μὲν γὰρ ἔχει λέκτρα τυράννων,
ἡ δ' ἐν θαλάμοις τάκει βιοτὰν
δέσποινα, φίλων οὐδενὸς οὐδὲν

τάσσει καὶ ἐκδέχεται. Ἴδε εἰς Ἱππολ. 1286.

138. *ἐπεί μοι . . . κέκρανται.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., πλὴν ὅτι ἐν *E* 'εἰπέ'· ἐν *B* 'μ**', *bl* 'μὴ' (ἀλλ' ἐν b^s 'μοι'), καὶ ἐν *l* 'φίλα κέκραται'. Ἄλλοι ἄλλα ἢ συνεκάττυσαν ἐκ τούτων ἢ διώρθωσαν (Μυσγρ. 'ἐπεὶ μὴ φίλι' ἃ κέκρανται', Βρύγκ. Πόρσ. καὶ Ματθ. 'ἐπεὶ μὴ φίλια κέκρανται', Βάδαμ. 'εἴ τι μὴ φίλον κλπ.'), ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξενίκησαν τὰ ἐν τῷ κειμένῳ, ὧν τὸ νόημα σαφές: *ἐπεί* (αἰτιολογικῶς) *μοι* (ἀπὸ κοινοῦ: *τὸ δῶμα*) *φίλον ἐκ(ἠάπο)βέβηκε* (*γέγονε* = 'κέκρανται').

139-40. *φροῦδα γὰρ ἤδη . . . τυράννων,*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'φροῦδα τάδ' ἤδη· ὁ μὲν γὰρ κτλ.' Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'λέκτρα' ἐν *S* 'δῶμα', ὅπερ καὶ εὐλόγως ἀπερρίφθη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ 140 κατὰ τὴν ἐν τοῖς βιβλ. γραφὴν ἀποβαίνει ἄμετρος, οἱ κριτικοὶ κατέφυγον εἰς διορθ., ὧν ἡ μὲν τοῦ Σκαλιγέρ. 'ἡ μὲν γάρ', ἣν ἐξέδωκεν ὁ Βώθ., εὐλόγως ἀπερρίφθη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ματθ. 'χὠμέν', καὶ τοῦ Ἔλμσλ. 'καὶ δή', εἰσήχθη δ' εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ τῶν πλείστων ἡ τοῦ Μυσγρ. 'τὸν μὲν γάρ'. Καὶ εἰ μὲν ἔκειτο 'δῶμα', ἡ διόρθ. αὕτη θὰ εἶχε λόγον τινά, ἀλλὰ νῦν τῆς τῶν ἀρίστων κωδδ. γραφῆς 'λέκτρα' οὔσης, τὸ 'τὸν μὲν' ἥκιστα ἔρρωται, ὅπως ὁμολογεῖ καὶ ὁ Ἔλμσλ. Τὸ κείμενον ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἐφθαρμένον, ἀλλὰ κολοβωμένον, τὰ δ' ἴχνη τῆς πλήρους γραφῆς εὕρηνται παρὰ τῷ Σχολ. 'οὐκ εἰσὶ δόμοι: ἀντὶ τοῦ ἀνατέτραπται ὁ οἶκος καὶ ἠφάνισται. ἀπὸ δὲ ἀρσενικοῦ εἰς οὐδέτερον μεταβαίνει. φροῦδα γὰρ τὰ πάντα οἰκήματα λέγει'. Οὕτως ὁ Δινδ., ὅστις καὶ παραθέτει τὰ ἀντὶ τῶν 'μεταβαίνει ... οἰκήματα' ἐν ἑτέροις κώδδ. ταῦτα: 'μετέστη. φροῦδα γὰρ τάδε τὰ οἰκήματα'. Ἀλλ' ὁ Πόρσων ἀναγινώσκων '... μετέστη. φροῦδα γὰρ τάδε. τὰ οἰκήματα λέγει', ἐκ τούτων ἀναπληρώσας ἐξέδωκε 'φροῦδα γὰρ ἤδη τάδ'· ὁ μὲν γὰρ κτλ.', τοῦ τε νοήματος καὶ τοῦ μέτρου ἄριστα ἀποκαθιστωμένου. Ἀλλ' ὁ Ἔλμσλ. ἀντεῖπεν, ὅτι ὁ ἐν τῷ σχολ. 'γὰρ' εἶνε τοῦ σχολιαστοῦ, ὄχι τοῦ κειμένου (γράφει δ' οὗτος τὸ σχόλ. οὕτω: 'φροῦδα γὰρ τάδε, τὰ οἰκήματα λέγει'). Ἀλλ' ὁ Πόρσων παρέβαλε καὶ τὸ εἰς Χοηφόρ. 320 σχόλιον 'προσθοδόμοις: τοῖς πρότερον ἐσχηκόσι δόμον· νῦν γὰρ Οὐκ εἰσὶ δόμοι· φροῦδα γὰρ τάδ' ἤδη'. Ὅτι ὁ Σχολ. ἀντὶ πάσης ἑρμηνείας παρέβαλε τὴν ἐν τοῖς ἡμετέροις στίχοις ῥῆσιν, εἶνε φανερόν· ἀλλ' ὅτι ὁ 'γὰρ' καὶ ἐνταῦθα ἀνήκει εἰς τὸν Σχολ. καὶ ὄχι εἰς τὸ κείμενον, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Ἔλμσλ., ἀποκρούων τὴν διόρθ. τοῦ Πόρσ., οὐδεὶς ἀπρόληπτος εἶνε δυνατὸν νὰ δεχθῇ, καὶ ταῦτα ἀφ' οὗ προεῖπεν ὁ Σχολ. ἀφ' ἑαυτοῦ 'νῦν γάρ', ὅπερ καὶ μόνον ἀνήκει εἰς αὐτόν. Τὸ δ' ἄλλο, ὅτι ὁ Σχολ. λέγει 'τάδε ἤδη' καὶ ὄχι 'ἤδη τάδε', τοῦτο οὐδὲν σημαίνει, διότι οἱ μεταγενέστεροι οὗτοι γραμματικοὶ ἀπεμνημόνευον ὡς πεζὰ ὄχι δὲ καὶ ἐμμέτρως τὰς ποιητικὰς ῥήσεις, ἃ, διὰ τοῦτο καὶ συντακτικῶς ἐξωμάλιζον, ὡς ἐνταῦθα, τοῦ Σχολ. ἀποβλέψαντος εἰς τὰς λέξεις τῆς ῥήσεως, ὄχι τὸ μέτρον. Τούτων πάντων ἕνεκα ἐπροτίμησα τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Πόρσων. ὡς τὴν μόνην ὀρθήν. Τὸ δὲ 'τάδ'' ὀρθῶς ὁ Κλότζ. =

παραθαλπομένα φρένα μύθοις.

ΜΗΔΕΙΑ.

αἰαῖ,
διά μου κεφαλᾶς φλὸξ οὐρανία
βαίη· τί δέ μοι ζῆν ἔτι κέρδος;
φεῦ φεῦ· θανάτῳ καταλυσαίμαν
βιοτὰν στυγερὰν προλιποῦσα.

ΧΟΡΟΣ.

ἄϊες, ὦ Ζεῦ καὶ γᾶ καὶ φῶς, στρ.
ἰαχὰν οἵαν ἁ δύστανος
μέλπει νύμφα;
τί σοί ποτε τᾶς ἀπλάστου

τάδε καὶ τὰ τοιάδε, ὅπως καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει λέγει: τώρα πλειὰ πᾶν αὐτὰ = ταῦτα καὶ τὰ παρόμοια.

143. '*παραθαλπομένα*]: εὐφραινομένη'. ΣΧΟΛ. 'παραθαλπόμενος: παραθαῤῥυνόμενος . . . παραμυθούμενος'. ΗΣΥΧ. Ἡ λέξις τροπικῶς (ὅπως καὶ κοινῶς: αὐτὸ δὲν μὲ ζεσταίνει, αὐτὸ οὔτε κρύο μὲ κάνει οὔτε ζεστό, κττ.), ἤτοι: (*τοῖς) λόγοις* (='μύθοις') *οὐδενὸς (τῶν) φίλων οὐδαμῶς* (='οὐδὲν') *παραμυθουμένη* ('παραθαλπομένα' *τὴν*) *φρένα*. Διὰ τοῦ 'φίλων' ὑπαινίττεται ἡ τροφὸς ἑαυτήν, τὰ δ' ἀλλεπάλληλα ἀρνητικὰ πρὸς ῥητορικὴν ἔμφασιν.

144-5. *διά μου . . . βαίη·*] 'οἷον κεραυνωθείην, κεραυνοβοληθείην· φλόγα γὰρ οὐρανίαν τὸν κεραυνὸν λέγει'. ΣΧΟΛ.

149. *ἰαχὰν*] Ὁ Ἕλμσλ. διώρθ. 'ἀχάν', καὶ τοῦτο ἡ παρ' ἅπασι σχεδὸν τοῖς νεωτέροις ἐκδδ. κοινή. Ἀλλ' ὁ μετρικὸς λόγος ὁ δοὺς ἀφορμὴν εἰς τὴν διόρθ., εἶνε ὅλως ἀστήρικτος, ἀφ' οὗ αὐτὸς ὁ διορθωτὴς ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ ἄλφα τοῦ ὀνόματος καὶ συστέλλεται παρὰ τοῖς τραγικοῖς. Ὅτι δ' ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας ἡ διόρθωσις εἶνε ἔτι μᾶλλον ἀσύστατος, εἶνε προφανές, διότι ὁ Χορὸς λέγων 'ἄϊες ἰαχὰν οἵαν ἁ. δ. μέλπει νύμφα', ἐννοεῖ προφανέστατα: *κραυγήν*, *βοὴν ἀνθρωπίνην*, σαφῆ λέγουσαν, ὄχι *ἠχὴν* ἢ *ἦχον* ἄκριτον (πρβλ. εὐθὺς κατωτέρω 168 'κλύεθ' οἷα λέγει κἀπιβοᾶται'). Καὶ τὸ μὲν 'ἰαχὴ' εὐλόγως τίθεται ἐνίοτε κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ 'ἠχή', ὄχι ὅμως καὶ τἀνάπαλιν, καὶ μάλιστα μετὰ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει συμφραζομένων.

151-3. *τί σοί ποτε . . . τελευτᾶν;*] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀρίστοις 'τί σοι', ἐν *Lb*[s] 'τίς', ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τοῖς *Sa*[2] 'ἀπλήστου' οἱ *BEa* 'ἀπλάστου', καὶ τελευτὰν' ἅπαντες ἐρωτηματ., πλὴν τοῦ *B*, ὅπου μετὰ τελείας. Εἰ καὶ τὸ 'τίς σοι' εἶνε διόρθωμα μετρικοῦ θέλοντος νὰ ἐκτείνῃ τὴν πρώτην τοῦ στίχου χώραν κατὰ τὸν ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ἀντίστοιχον, ἀγνοοῦντος δ' ὅτι ἡ χώρα αὕτη τῶν γλυκωνείων εἶνε ἀδιάφορος, εἶνε φανερόν· πλὴν ὅμως τοῦ Βρυγκ. Πόρσ. καὶ Λεντιγγ., ἅπαντες οἱ ἐπελθόντες κριτικοὶ γράφουσι 'τίς σοι', παρὰ πάντα λόγον, ὡς θέλομεν ἴδῃ. Ἀλλ' ὁ Ἕλμσλ. διώρθ. καὶ 'ἀπλάτου', ὅπερ πάντες σχεδὸν οἱ μετ' αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον, ἐκδεχόμενος τὸ 'ἀπλάτου κοίτας' = 'ἀνάνδρου κοίτας' (435-6). Ἀλλὰ τὸ 'ἄπλατος' σημαίνει μὲν ὡς ἐκ τοῦ ἐτύμου (*πέλας*, *πε-*

κοίτας ἔρος, ὦ ματαία,
σπεύσει θανάτου; τελευτᾶν;

λάω -άζω): ἀπλησίαστος, ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶνε ὄχι: ᾧ τις οὐ πελάζει, ἀλλ': ᾧ οὐχ οἷόν τε πελάζειν· ἤτοι: ἄπλετος ('ἄπλατον Ἀττικοί, ἄπλετον Ἕλληνες'. Μοῖρις σελ. 24), ἄπειρος ('ἄπλετον: ἄπειρον' Βεκκέρ. Ἀνεκδ. σελ. 425, 7), ὑπερφυής, δεινός, μέγας κττ., ἀπορῶ δὲ πῶς ὁ Ναύκ., ἐκμυκτηρίζων τοὺς γράφοντας 'ἀπλήστου' ἢ 'ἀπλάστου' καὶ ἐννοοῦντας: κοίτην μὴ πλήρη, ἤτοι ἔρημον, κενήν, ἀποδέχεται ἔπειτα τὰ τοῦ Ἕλμσλ. 'ἀπλάτου' (='ἀνάνδρου'), ἤτοι: κενοῦ, ἐρήμου. Ἐὰν ὁ ἔρως κοίτης ἐρήμου ἢ κενῆς, εἶνέ τι, κατὰ Ναύκ., παράλογον, εἶνε ὀλιγώτερον παράλογον ὁ ἔρως κοίτης ἀνάνδρου; Εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἔδωκε νέαν τροπὴν ὁ Οὐέϊλ., ἥτις καὶ ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς νεωτάτοις ἐκδόταις. Ἀποχωρίσας ἀπὸ τῶν ἡγουμένων τὰ 'σπεύσει θαν. τελευτάν', ἅτινα οἱ πρὸ αὐτοῦ συνῆπτον εἰς μίαν καὶ μόνην ἐρωτηματ. πρότασιν, ἔστιξεν ἐρωτηματικῶς μετὰ τὸ 'ματαία', τὸ δ' ἐν τῷ συνειρμένῳ καὶ αὐτοτελεῖ ἤδη στ. 153 'τελευτάν' ἔτρεψαν εἰς 'τελευτά'. Ἐκδεχόμενος δὲ τὸ 'ἀπλάτου κοίτας' ὄχι ἐπὶ τῆς κοίτης τῆς Μηδείας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κοίτης τοῦ Ἅδου, παραφράζει οὕτως ἐπιδεξίως τὰ τῆς ῥήσεως ('pourquoi donc desires-tu le sommeil redoutable [dont on n'ose approcher], insensée que tu es? La mort ne viendra que trop vite; ne la réclame pas.') ὥστε ὁ ἀναγινώσκων τὸ γαλλικὸν ἑρμήνευμα, ἄνευ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, νομίζει, ὅτι ἀκούει ἀσθενῆ τινα προανάκρουσιν τοῦ περὶ θανάτου μονολόγου τοῦ Σαιξπηρείου Ἀμβλέτου. Ἀλλ' ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τούτων ὑπάρχει ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ, εἶνε φανερόν· διότι, πλὴν τῶν ἄλλων, εἶνε μὲν ὁ ὕπνος ἀδελφὸς τοῦ θανάτου, κατά τε τοὺς παλαιοὺς καὶ τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ τίς ποτε ποιητὴς εἶπε 'κοίτην' ἀντὶ τοῦ: ὕπνον; Ἡμεῖς οὐδένα γνωρίζομεν. Ἐκ πάντων τῶν προρρηθέντων συμφανὲς γίνεται, ὅτι οὔτε διὰ τοῦ 'ἀπλήστου κοίτας' εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοῇ ὁ Χορὸς τὴν κοίτην τῆς Μηδείας, ὅπως θέλει ὁ Σχολ., καὶ κατὰ τοῦτον οἱ νεώτεροι (πῶς γίνεται νὰ ἐκστομίσῃ ὁ Χορὸς ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ τῆς Μηδείας τοιαύτας περὶ αὐτῆς ἀγροικίας, καὶ ἂν αἱ λέξεις τοῦ κειμένου ἔλεγον τοιοῦτόν τι, ὅπερ ἐνταῦθα δὲν συμβαίνει;), οὔτε διὰ τοῦ 'ἀπλάτου κοίτας', ἄνευ ἑτέρου διορισμοῦ νὰ νοηθῇ ὁ ὕπνος, ἢ τάφος, ἢ Ἅδης, ὅπως θέλουσιν οἱ περὶ Οὐέϊλ. Τὸ κείμενον τῆς παραδόσεως ἔχει κάλλιστα, ἀλλ' ἀνέκαθεν παρεννοήθη. Γραπτέον μόνον 'τελευτᾶν' ἀντὶ τοῦ 'τελευτάν', ὅπερ παρεγράφη οὕτως ἐξ ἀμαθείας βιβλιαγράφου, συνάψαντος τὸ 'τελευτᾶν' τῷ 'θανάτου', ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι, παραβάλλοντες τὸ Ἱππολ. 140 'θανάτου τέρμα', ὅπερ διάφορον· διότι λέγουσι μὲν οἱ ποιηταί: θανάτου τέρμα, τέλος κττ., ἀλλ' ὄχι καὶ θανάτου τελευτή, διότι, τοῦ τελευτὴ λαμβανομένου καὶ ἀντ' αὐτοῦ τοῦ θάνατος, ἡ φράσις: θανάτου τελευτὴ θ' ἀπετέλει ταυτολογίαν ἀφόρητον. Ἐὰν ὁ ποιητὴς εἶπεν ἐν ἀποσπ. 908, 6-7 'πλὴν ὅταν ἔλθῃ κρυαρὰ Διόθεν θανάτου πεμφθεῖσα τελευτή', ἔπραξε τοῦτο, ὅπως ἐπεξηγήσῃ τὰ πρὸ τούτων 4-5 'κοὐκ ἔστιν ὅρος κείμενος οὐδείς, εἰς ὅν τινα χρὴ τελέσαι θνητοῖς', δι' ὧν ἐξασφαλίζεται ἀπὸ τῆς τροπικῆς ἡ κυρία χρῆσις τῆς λέξεως: ὁ τελευταῖος ὅρος, τὸ τέλος τὸ τοῦ θανάτου· τοιοῦτον δέ τι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει δὲν ὑπάρχει, ἐν ᾗ προηγεῖται μὲν 'κοίτας', ἕπεται δὲ 'σπεύσει', ὅπερ παριστᾷ ὄχι τὴν Μήδειαν τελοῦσαν εἰς τὸ τέλος τοῦ θανάτου, ὡς ἐν τῷ ἀποσπ. (πρβλ. Ἱππολ. 139-40 'θανάτου θέλουσαν κέλσαι ποτὶ τέρμα δύστανον'), ἀλλὰ τἀνάπαλιν. Παραλείπομεν δὲ καὶ τὴν ἀπουσίαν παντὸς ἐπιθέτου, ἥτις ἐν τοιαύτῃ ταὐτολόγῳ φράσει εἶνε τοὐλάχιστον παράδοξος. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων,

μηδὲν τόδε λίσσου·
εἰ δὲ σὸς πόσις
καινὰ λέχη σεβίζει,
κείνῳ τόδε. μὴ χαράσσου·

ἡ μόνη ὀρθὴ συνθήκη καὶ ἔννοια τῆς ἡμετέρας ῥήσεως εἶνε αὕτη: *τί ποτε* (= σὰν τί τάχα; πρβλ. εἰς Φοιν. 1089) *παρέξει σοι ἐπισπεύδουσα* (οὕτως, ὄχι ὅπως κοινῶς, ἐκδεκτέα τὰ 'σοι... σπεύσει' πρβλ. Ἡρ. μ. 1133 'ἀπόλεμον, ὦ παῖ, πόλεμον ἔσπευσας τέκνοις', Ἰφ. Τ. 579 'ὑμῖν τ' ὄνησιν, ὦ ξένοι, σπεύδουσ' ἅμα κἀμοὶ' κττ.) *ὁ ἔρως τῆς ἀκορέστου κοίτης τοῦ θανάτου* (='τᾶς ἀπλάστου κοίτας... θανάτου', ἤτοι: *τοῦ Ἅδου*, ὃν ὡς ἄπληστον καὶ ἀκόρεστον οὐδεὶς ποιητὴς ὁ μὴ ὑμνήσας, οὕτω δὲ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια ἐν τοῖς: Χάρος ἀχόρταγος· τρώγει τὸν Ἅδην μὲ τὰ λείψανα, ἤτοι: τόσον ἀχόρταγος εἶνε, ὥστε τρώγει καὶ αὐτὸν τὸν ἀχόρταγον Ἅδην ὁμοῦ μὲ τοὺς νεκροὺς κτλ.), *ὦ μελέα*, (ἤτοι: *ὦ τάλαινα*· οὕτως ἐκδεκτέον ἐνταῦθα τό: 'ὦ ματαία', ὄχι: *ὦ μωρά*, ἤ: *ὦ ἄφρον*· τοῦτο εἶνε ἀγροικία ἀλλόκοτος εἰς τὸ στόμα Χοροῦ τοιούτου. Πρβλ. 'μάταιος... τάλας, ματαίαν... τάλαιναν' ΗΣΥΧ. 'ὦ ματαία:... ἀντὶ τοῦ ὦ μελέα· καὶ Ὅμηρος γὰρ τὸ μάταιον μέλεον καλεῖ [Ἰλ. Ψ 795] 'οὐ μέντοι μέλεος εἰρήσεται αἶνος'. ΣΧΟΛ. εἰς Τραχιν. 888, οὕτω δὲ καὶ ὁ ΕΥΣΤΑΘ. εἰς Ἰλ. σελ. 819, 41. Ἰδιάζει δ' ἡ μετάληψις αὕτη εἰς τὴν κλητικὴν μάλιστα, ὅπως καὶ κατωτέρω ἐν 334, ὅπου ὅμως ἡ χρῆσις ὀλίγον διάφορος, καὶ ὅπου τὸ 'ματαία' ἐκδεκτέον ὅπως καὶ τὸ τῆς συνηθείας: μ π ρ έ, διότι τοῦτο μὲν μάλιστα ἐπὶ γυναικῶν, μ ω ρ ὲ δὲ ἤ: β ρ ὲ ἐπ' ἀνδρῶν); *τελευτᾶν*; (ἀπὸ κοινοῦ τὰ προῤῥηθέντα, ἤτοι: *τὸ τελευτᾶν σοι παρέξει ἐπισπεύδων ὁ τῆς ἀκορέστου κοίτης τοῦ θανάτου σὸς ἔρως*); Οὕτω δὲ τά τε ἡγούμενα ὁμαλῶς καὶ ἀβιάστως κατανοοῦνται καὶ τὰ ἑπόμενα.

154. *τόδε*] = *τὸ τελευτᾶν*, ἤτοι: *θνήσκειν*. Τὸ δὲ 'μηδέν', λέγει ὁ Ἔλμσλ. = *μή*, ὅπερ οὐδαμῶς ἀκριβές· τὸ 'μηδὲν' = *μηδόλως, μηδαμῶς*.

157. *κείνῳ . . . χαράσσου·*] Ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ἐκδδ. κοινὴ ἐν ἀδιαστίκτῳ συνεχείᾳ: 'κείνῳ τόδε μὴ χαράσσου'. Ἑρμηνεύουσι δὲ πάντες: *μὴ ὀργίζου ἐκείνῳ ἕνεκα τούτου*, παραβάλλοντες τὰ 'κεχαραγμένος: ὠργισμένος'. ΗΣΥΧ., καὶ Ἡροδ. 2, 1, 'καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένου τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδις ἐσβολήν'. Ἀλλὰ κατὰ τίνα καὶ συντάξεως λόγον ἑρμηνεύουσιν οὕτως οἱ σοφοὶ ἄνδρες, οὐδεὶς αὐτῶν εἶπεν, ἐπανεπαύθη δ' ἡ συντακτικὴ αὐτῶν συνείδησις εἰς τὸ δόγμα τοῦ Ἔλμσλ., ὅστις ἀνακρίνων τὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ διορθώσεις (Μυσγρ. 'τοδί', Πόρσ. 'τόσον μὴ') ἀποφαίνεται, ὅτι αἱ διορθώσεις αὗται εἶνε περιτταί, διότι, λέγει, ὅ,τι κατ' οὐσίαν λέγουσί τινες αὐτῶν, τοῦτο λέγει καὶ τὸ κείμενον 'τόδε μὴ χαράσσου', σημαῖνον: 'μὴ οὕτως ὀργίζου' (οὕτως ἑλληνιστὶ ἑρμηνεύων), ὅπως καὶ ἐν 50, 689, 905, ἅπερ ἀπεδέχθη συναινῶν καὶ ὁ Ματθ. Ἀλλὰ τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ κλεινοῦ Ἄγγλου εἶνε ὅλως αὐθαίρετον καὶ ἀνυπόστατον· τὸ ἐν 49 π.χ. 'τήνδ' ἄγουσ' ἐρημίαν' μεταφράζει ἑλληνιστὶ 'οὕτως ἄγουσα ἐρημίαν', ἀλλ' ἑλληνιστὶ λέγεται μέν: *οὕτως ἐρημάζουσα*, ἤ: *οὕτως ἔρημος*, ἤ: *ἐρημαία διάγουσα*, ὄχι ὅμως καί: *οὕτως ἄγουσα ἐρημίαν*, τοῦ: 'οὕτως' ἀναφερομένου δηλονότι ὄχι κατὰ σύνεσιν εἰς τὸ ἰσοδύναμον τῷ 'ἄγουσα ἐρημίαν': *ἐρημάζουσα*, ὅπερ ἀλλότριον τοῦ δόγματος, ἀλλ' εἰς τὸ οὐσιαστικόν, ὅπως ἀξιοῖ ὁ σοφὸς ἀνήρ, ὅπερ ἄρδην σόλοικον· ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν ἐν 689, 905. Ὁ Πάλ. μόνον ἀξιοῖ, ὅτι τὸ 'τόδε' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει κεῖται ὅπως καὶ ἐν τοῖς: *χαίρειν τι, μέμφε-*

Ζεὺς τόδε συνδικήσει.
μὴ λίαν τάκου

σθαί τί τινι· ἀλλὰ τὸ μὲν τελευταῖον εἶνε ἀλλότριον τοῦ προκειμένου, τὸ δὲ *χαίρω* ἀληθῶς μὲν φέρεται καὶ πρὸς αἰτιατικήν, ἀλλὰ τροπικῶς ἢ κατὰ ζεῦγμα· ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ γραμματικοὶ συναναφύρουσι καὶ τὸ ἡμέτερον χωρίον εἰς τὰ περὶ τροπικῆς αἰτιατικῆς παραδείγματά των, ἀναγκαῖον κρίνομεν ν' ἀποκρούσωμεν τὴν ἄτοπον καὶ παράλογον ταύτην συνανάμιξιν. Ὁ λέγων: *χαίρω τόδε* (ἢ τὸ ἐναντίον), ἐννοεῖ: *χαίρω τήνδε τὴν χαράν·* οἴκοθεν δὲ δῆλον, ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης φράσεως ἀποκλείεται τότε πᾶσα δοτικὴ δηλωτικὴ τοῦ αἰτίου τῆς χαρᾶς, εἴτε προσώπου εἴτε πράγματος. Πῶς εἶνε π. χ. δυνατὸν ἐν τῷ Ἡροδ. ἀνωτέρω Ζ, 1 νὰ ῥηθῇ 'κεχαραγμένου Ἀθηναίοισι τὴν ἐς Σάρδις ἐσβολὴν' ἄνευ τῆς 'διά'; Τὸ συντακτικῶς ἄτοπον τῆς ἐκφορᾶς συνῃσθάνθη μόνος ὁ Ἀρτ., ὅστις διὰ τοῦτο περιέγραψε τὸ 'μὴ χαράσσου' καὶ ἐξέδωκε διορθῶν 'κείνῳ τόδε (μὴ χαράσσου). Ζεὺς σὺν Δίκᾳ σοι ἔπεισι· μὴ λίαν κτλ.', ἅπερ ἄλλως αὐθαίρετα. Ὀρθῶς ὅμως παρετήρησεν ὁ Ἀρτ., ὅτι καὶ τὸ νόημα αὐτὸ τῆς κοινῆς γραφῆς καὶ ἑρμηνείας εἶνε ἄτοπον, διότι ὁ Χορὸς οὐδαμοῦ ψέγει τὴν Μήδειαν, ὅτι λυπεῖται διὰ τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀνδρός, μόνον δὲ εὑρίσκει ὑπερβολικὴν αὐτῆς τὴν ὀργήν, καὶ προσπαθεῖ διὰ τῶν παραινέσεών της νὰ τὴν κατευνάσῃ· τούτου δ' ἕνεκα καὶ διώρθου ὁ μὲν Ἑάθ 'κείνῳ τόδε μὲν χ.', ὁ δὲ Βρύγκ. 'κείνῳ λίαν μὴ χ.', ὅπως ἐσχάτως ὁ Βαρθ. 'σοὶ τόδε μὴ χαράσσου', Οὐεῤῥάλλ. 'κοινὸν τόδε', ἅπερ εὐλόγως καὶ οὐδαμῶς ηὐδοκίμησαν. Ὅτι ἐν τῇ φράσει ὑπάρχει τι τὸ ἔκπαλαι ἐφθαρμένον φαίνεται καὶ ἐξ ὅσων λέγει ὁ ΕΥΣΤΑΘ. σελ. 633, 41 ''Ιστέον δὲ καὶ ὅτι, κατὰ τὸ γράφειν, οὕτω καὶ τὸ χαράσσειν, ἐξ ὀνοματοποιΐας παρεισῆχθαι δοκεῖ ἐπὶ σημασίας ὁμοίας διὸ καὶ τό, κείνῳ τόδε μὴ χαράσσου, ἀντὶ τοῦ μὴ ἐπίγραφε ἑρμηνεύουσιν οἱ παλαιοί'· Ἀλλ' ἡ μὲν ἑρμηνεία αὕτη εἶνε αἴνιγμα, οἱ δὲ 'παλαιοὶ' οὗτοι τοῦ Εὐσταθ. φαίνονται ἐξ ἐκείνων, ὧν πολλὰ τοιαῦτα ἀσύστατα ἑρμηνεύματα ἀπόκεινται ἐν τοῖς σχολίοις τῶν ποιητῶν. Ἡ μόνη δ' ὀρθὴ ἑρμηνεία εἶνε ἡ τοῦ εἰς 154 Σχολ. αὕτη: 'μηδὲν τόδε λίσσου: μὴ λίσσου, φησίν, ὦ Μήδεια, τὸ θανεῖν, εἰ δὲ ὁ σὸς ἀνὴρ ἠθέτησε τοὺς ὅρκους, ἐκείνῳ λίσσου τοῦτο γενέσθαι, δηλαδὴ τὸ κεραυνωθῆναι καὶ ἀποθανεῖν'. Ἡ δ' ἑρμηνεία αὕτη, καθ' ἣν διέστιξα τὸν στίχον, αἴρει ἁπάσας τὰς λεκτικὰς καὶ πραγματικὰς δυσκολίας. Ὁ Χορὸς συνῳδὰ καὶ πρὸς τὸ ἔργον καὶ πρὸς τὸ ἦθος αὐτοῦ, συμβουλεύει τὴν Μήδ. νὰ μὴ παρακαλῇ ν' ἀποθάνῃ αὐτή· παρακάλει, λέγει, ν' ἀποθάνῃ ἐκεῖνος, ὅπερ γνήσιον ἑλληνικόν, καὶ γυναικεῖον ἰδίως, ἐνθύμημα. Ἐπάγει δὲ ἀσυνδέτως πρὸς ἔμφασιν καὶ ἀπολύτως τὸ 'μὴ χαράσσου', ὅπερ δὲν σημαίνει ἐνταῦθα, ὅπως κοινῶς κατὰ τὸν Σχολ., 'μὴ χαλέπαινε, μηδὲ θυμοῦ', ἀλλὰ μᾶλλον: *μὴ νύσσου, μὴ ἀμύσσου*, ἢ καὶ: *μὴ ἐπιγράφου* ('ἐπιγράφεται: ξύεται, χαράσσεται' ΗΣΥΧ., τοιοῦτον δέ τι ἴσως ὑπολανθάνει καὶ ἐν τῷ παρ' Εὐσταθ. ἐφθαρμένῳ ἴσως 'ἐπίγραφε'), ἤτοι: ἂς μὴ 'δρώνῃ ταὐτί σου, ὅπως λέγει ἡ συνήθεια, ὅπερ οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπίτασις τοῦ κοινοῦ: ἔννοια σου, μὴ 'ννοιάζεσαι = *ἀμέλει*. Οὕτω δ' οὐ μόνον αἱ περὶ τὰ 'κείνῳ τόδε μὴ χαρ.' συντακτικαὶ τερατολογίαι ἐκποδὼν ποιοῦνται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἡγούμενα συνείρονται ὁμαλῶς καὶ εὐλόγως, οὐχ ἧττον ἢ τὰ ἑπόμενα.

158. *Ζεὺς τόδε συνδικήσει.*] Ἡ κοινὴ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ἐκδδ. 'Ζεύς σοι'. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'τόδε', ἐν *S* 'τάδε', ὅπερ καὶ κοινῶς προετιμήθη ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν, ἀποφευγόντων, φαίνεται, τὸ ἑνικὸν ὡς ταὐτολογοῦν τῷ ἐν 157 'τόδε'. Ἀλλ' ἐκείνου νῦν, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἑρμηνείαν, ἀναφερομένου εἰς ἕτερον προλαβὸν καὶ διάφορον πρᾶγμα, τὸ ἡμέτερον 'τόδε' ἀπαλλάσσεται τῆς ὀχληρᾶς ταύτης ταὐτολογίας, ὡς ανα-

δυρομένα σὸν εὐνέταν.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὦ μεγάλα Θέμι καὶ πότνι' Ἄρτεμι,

φερόμενον εἰς ὅλως ἕτερον πρᾶγμα ('εἰ δὲ σός... σεβίζει') νῦν πρῶτον δεικνυόμενον, καὶ τοῦτο ἕν. Ἀφῄρεσα δὲ τὸ 'σοί', ὡς παρέμβλημα μεταγενέστερον. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ 'συνδικῶ' φέρεται πλειστάκις πρὸς δοτικήν, καὶ εὐλογώτατα· ἀλλ' ἡ δοτικὴ αὕτη πλειστάκις καὶ δὲν λέγεται, ἄλλοτε μὲν ὡς περιττὴ εἰς τὸ νόημα, ἄλλοτε δὲ καὶ ὡς ἐκ τῆς συνεπείας αὐτόδηλος· ἀλλ' ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς δοτικῆς ἔχομεν τὴν αἰτιατικὴν 'τόδε', ἥτις τροπικῶς λαμβανομένη, μεταβάλλει οὐσιωδῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος, ὅθεν καὶ καθιστᾷ τὸ 'σοὶ' οὐ μόνον παρέλκον ἀλλὰ καὶ ὑποσόλοικον. 'Σύνδικος' εἶνε ὁ ἐν τῇ δίκῃ συνήγορος καὶ προστάτης, *συνδικῶ τινι* ἄρα = *συνηγορῶ τινι* ἐν τῇ δίκῃ, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ 'Ζεύς τόδε (='εἰ σὸς πόσις καινὰ λέχη σεβίζει') συνδικήσει' δὲν σημαίνει ἁπλῶς: *τήνδε τὴν συνδικίαν συνδικήσει*, ἀλλά: *τόδε συνδικῶν μέτεισι*, ἤτοι: *τιμωρήσει*, ὅπως ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ Σχολ., 'σὺν τῷ δικαίῳ ἐπεξελεύσεται'. Τοῦτο μὴ κατανοήσας τῶν μεταγενεστέρων τις παρενέβαλε τὸ 'σοί', ὅπερ οὐ μόνον τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρον ἔφθειρεν. Ἐὰν ὁ Ἰάσων ἐφάνη ἄπιστος, ἡ τιμωρία τῆς ἀπιστίας ταύτης εἶνε ἔργον τοῦ Διός· ἐκεῖνος, ὁ Ζεύς, θὰ φροντίσῃ περὶ τούτου. Ἀλλὰ τὸ μόνον ὀρθὸν τοῦτο νόημα ἕκαστος ἐννοεῖ, ὅτι φθείρει ἄρδην τὸ 'σοὶ' ὡς παριστῶν τὸν Δία ἐνεργοῦντα τὴν τιμωρίαν ὄχι χάριν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ χάριν τῆς Μηδείας.

159. *δυρομένα... εὐνέταν.*] Τὸ μὲν ἐκ διορθ. Μυσγρ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ὀδυρομένα', τὸ δ' ἐν ἅπασιν 'εὐνέταν' ἐκ μετρικῆς ἀνασκοπήσεως τῆς ἀντιστροφῆς ἔτρεψεν ὁ μὲν Βρύγκ. εἰς 'εὐνήταν', ὁ δὲ Τυῤῥουίττ. ἐπὶ τὸ ἔτι δωρικώτερον εἰς 'εὐνάταν', ἅτινα καὶ εἰσήχθησαν εἰς τὰς ἐκδδ. Ἀλλ' ἡ διόρθωσις δὲν εἶνε ἀναγκαία, διότι τὸ μέτρον δέχεται καὶ μακρὰν τὴν συλλαβὴν καὶ βραχεῖαν· ἐνταῦθα δ' αὕτη καὶ ἡ κυρία.

160. *ὦ μεγάλα... Ἄρτεμι,*] Ὁ Σχολ. εἰς 160 λέγει ταῦτα: 'Θέμιν εὐκταίαν: τῶν διαβεβοημένων ἐστὶ ζητημάτων καὶ τοῦτο, πῶς ἡ μὲν Μήδεια τὴν Θέμιν καὶ τὴν Ἄρτεμιν βοᾶται, ἡ δὲ πρεσβῦτις ἀντὶ τῆς Ἀρτέμιδος τὸν Δία φησὶν αὐτὴν ἐπιμαρτύρασθαι', ἕπονται δ' αἱ γνῶμαι Ἀπολλοδώρου τοῦ Ταρσέως, ἀποδίδοντος τὴν ἀντίφασιν ταύτην εἰς τοὺς ὑποκριτάς, ὧν ἕνεκα τὰ ἐν 148 ἀποδίδονται εἰς τὸν Χορόν, δέον εἰς αὐτὴν τὴν Μήδειαν, καὶ τοῦ Διδύμου, καθ' ὃν ἡ Μήδεια 'διὰ τοῦ λέγειν 'διά μου κεφαλᾶς φλὸξ οὐρανία βαίη' ἐπικαλεῖται τὸν Δία. τίς γὰρ εἶχεν αὐτῇ ἐπιπέμψαι τὸν κεραυνὸν εἰμὴ ὁ Ζεύς; εἰ καὶ ἡ πρεσβῦτις μὴ πάντων ὧν ἡ Μήδεια ἐπεκαλέσατο ἐμνήσθη, οὐ παράδοξον· ἠρκέσθη γὰρ τοῖς σεμνοτάτοις, οἱ δέ φασι λείπειν τὸ 'ὄμνυμι Ζῆνα καὶ Θέμιν'. Ἀναφέρων τὰς γνώμας ταύτας τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν ὁ Οὐέϊλ., λέγει, ὅτι δὲν περιποιοῦσιν αὗται μεγάλην τιμὴν εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν, καὶ ἔχει δίκαιον. Ἀλλ' ἓν τοὐλάχιστον ἐξ αὐτῶν ἐξάγεται ἀναντίῤῥητον συμπέρασμα, ὅτι ὅ τε ἡμέτερος στίχος καὶ ὁ 169 ἐφέροντο ἐν τῷ κειμένῳ ὁποῖοι καὶ σήμερον πρὸ ὀλίγου δεῖν δισχιλίων ἐτῶν. Ἐὰν δὲ οἱ Ἕλληνες οὗτοι γραμματικοὶ ἀκρίτως ἔλυσαν τὸ προκείμενον ζήτημα, κριτικῶς, ἐρωτῶμεν, λύει αὐτὸ ὁ Οὐέϊλ., μεταβάλλων κείμενον, οὗτινος ἡ γνησιότης φέρει κατ' ἐξαίρεσιν τόσον ἀρχαῖα καὶ ἀδιαφιλονείκητα μαρτύρια, καὶ ταῦτα ὄχι λύων, ἀλλὰ τέμνων τὸν γόρδιον δεσμόν; Τοῦτο λοιπὸν εἶνε τὸ ἔργον τῆς σημερινῆς κριτικῆς, τὸ φθείρειν τὰ ὁμολογουμένως, τὰ ἀναντιῤῥήτως γνήσια; Ἢ νομίζουσιν οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἑλληνισταί, ὅτι ἀφ' οὗ εἰς Ἀπολλόδω-

λεύσσεθ' ἃ πάσχω, μεγάλοις ὅρκοις
ἐνδησαμένα τὸν κατάρατον
πόσιν; ὅν ποτ' ἐγὼ νύμφαν τ' ἐσίδοιμ'

ρος Ταρσεύς, οὐ μόνον κριτικὸς καὶ φιλόλογος, ἀλλὰ καὶ τραγικὸς αὐτὸς ποιητής, καὶ εἷς χαλκέντερος Δίδυμος, ἄνδρες λατρεύοντες οὓς καὶ οἱ ἥρωες τοῦ Εὐριπίδου θεούς, καὶ λαλοῦντες τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἦσαν ἀνίκανοι ν' ἀνακαλύψωσι φθορὰν ἐν τῷ κειμένῳ, καὶ τὸ ὑπὸ τὴν φθορὰν λανθάνον γνήσιον, εἶνε ἱκανοὶ αὐτοί, οἱ ἑλληνισταί, οἱ κριτικοί, νὰ κάμωσι τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην; Ἀλλὰ τοιαύτη ἀξίωσις θὰ ὡμοίαζε μὲ τὴν τοῦ Ταρσέως καὶ Διδύμου, ἐὰν ἀνιστάμενοι ἐκ νεκρῶν, ὡς ἐκ θαύματος, ἐπεχείρουν νὰ διορθώσωσι τὸ Τριῴδιον ἢ τὸ Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα. Εἴπομεν ταῦτα διὰ νὰ δείξωμεν ποίαν ἀξίαν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἡ ὑπὸ Οὐείλ. καὶ Ἐϊμψοιθ. διόρθωσις τοῦ ἡμετέρου στίχου 'ὦ μεγάλε Ζεῦ καὶ Θέμι πότνια', ἥτις δυστυχῶς εἰσήχθη εἰς ἁπάσας σχεδὸν (Οὐεϊλ.[2] Οὐεκλ. Βαρθ. Μεκλέρ.) τὰς νεωτάτας ἐκδδ. ('μεγάλε Ζεῦ, πότνιά τ' ὦ Θέμι' Οὐϊσέλερ.), καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ναύκ. τοῦ 169 'εὐκταίαν Ζηνός, ὅς'. Τὸ κείμενον ἔχει καθ ἡμᾶς καλῶς, ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύο χωρίων φαινομένη ἀντίφασις, ἔχει, νομίζομεν, λόγον, καὶ σπουδαιότατον, τὸν ἑξῆς. Δεινὰ καὶ ἄδικα παθοῦσα ἡ Μήδεια, θρηνεῖ μέν, ἀλλὰ καὶ διψᾷ ἐκδίκησιν· τίς θὰ τὴν ἐκδικήσῃ; Ἡ Θέμις, ἡ θεὰ τῆς δικαιοσύνης· ταύτην ἄρα καὶ ἐπικαλεῖται ἡ ἡρωΐς, ὅπερ ὀρθὸν κατὰ πάντας καὶ εὔλογος. Ἀλλὰ πῶς θὰ τὴν ἐκδικήσῃ ἡ Θέμις; Τὸ πῶς τοῦτο, γυνὴ πρόδοτος, ὁποία ἡ Μήδεια, δὲν θ' ἀναμείνῃ βέβαια νὰ ἐμπνευσθῇ ὑπὸ τῆς Θέμιδος, ἐνεπνεύσθη δ' ἤδη τοῦτο ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς αὐτὴ πάθους· θὰ καταστρέψῃ τοὺς ἐχθρούς, τοὺς νέους ἐχθρούς, διὰ τῶν αὐτῶν μαγικῶν φαρμάκων, δι' ὧν κατέστρεψε καὶ τοὺς πρῴην. Ἀλλὰ μὴν τίς ἡ προστάτις πάσης φαρμακείας, αὐτῆς ἰδίως, τῆς διαβοήτου φαρμακίδος Μηδείας, ἡ προστάτις, 'ἣν μάλιστα πάντων σέβει καὶ ξυνεργὸν αἱρεῖται μυχοῖς ναίουσαν ἑστίας' (395-7) αὐτῆς; Τίς ἄλλη εἰμὴ ἡ Ἑκάτη, ἤτοι ἡ Ἄρτεμις, ἧς καὶ ὡς ἱέρεια, ὅπως ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Οὐϊλλαμοβίτζ., παρίστα πρόσωπον ἐν αὐταῖς ταῖς Πελιάσι τοῦ Εὐριπίδου; Ἰδοὺ διὰ τί πλὴν τῆς Θέμιδος ἡ Μήδεια ἐπικαλεῖται καὶ τὴν Ἄρτεμιν. Ἡ ἐπίκλησις ἄρα τῆς Ἀρτέμιδος οὐ μόνον δὲν περιττεύει, οὐδ' ἀργὴ εἶνε, ὡς διατείνονται οἱ περὶ Οὐέϊλ., ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητος, αὐτόχρημα δὲ σημειώδης. Ἀλλὰ διὰ τί ἀκολούθως ἡ Τροφὸς ἐν 169 παραλείπει μὲν τὴν Ἄρτεμιν, προσθέτει δὲ τὸν 'Ζῆνα'; Διότι, ἀποκρινόμεθα, ἡ Τροφός, ἡ μόνη, ὡς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῆς θέσεως καὶ ἐμπειρίας, ἱκανὴ νὰ ἐννοήσῃ, καὶ πράγματι ἐνοήσασα, τὸ βαρυσήμαντον τῆς ἐπικλήσεως ταύτης τῆς Ἀρτέμιδος, φοβηθεῖσα μὴ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα τοῦτο καὶ ὁ Χορός, νοθεύει ἐπαναλαμβάνουσα πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπίκλησιν τῆς Μηδείας, παρασιωπῶσα μὲν τὴν Ἄρτεμιν, προσθέτουσα δὲ τὸν Ζῆνα, ὅστις ἄλλως εἶνε φυσικὸν καὶ ἀχώριστον παράρτημα (ἐντεῦθεν καὶ ὁ 'θ'' [$=\tau\grave{\varepsilon}$] ὄχι 'καί', ὅπως ἐν 160) τῆς Θέμιδος (πρβλ. 208 'τὰν Ζανὸς ὁρκίαν Θέμιν', ταὐτὸν εἰπεῖν: Θέμιν ὁρκίαν Ζῆνά τε). ἀφ' οὗ ὁ λόγος περὶ ὅρκων ('μεγάλοις ὅρκοις ἐνδησαμένα κτλ.'), ἐπὶ τῷ προχείρῳ ἄλλως προσχήματι, ἐὰν ἐφωρᾶτο αὐτῆς ἡ νόθευσις, ὅτι αὐτὴ ἐπαναλαμβάνουσα διορθώνει ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον καὶ ὀρθοδοξότερον τῆς ἑτεροχθονος καὶ ἑτεροδόξου δεσποίνης τὴν θρησκευτικὴν ἐπίκλησιν. Διὰ τοῦ φυσικωτάτου, ἀλλ' ἅμα καὶ δεξιωτάτου τούτου τεχνάσματος ὁ ποιητής, ἐν ᾧ ἠθογραφεῖ τὸν πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον εἰς τὴν δέσποιναν χαρακτῆρα τῆς Τροφοῦ, ἑλκύει ἔτι μᾶλλον τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ εἰς ἐκεῖνο,

αὐτοῖς μελάθροις διακναιομένους,
οἵ γέ με πρόσθεν τολμῶσ' ἀδικεῖν.
ὦ πάτερ, ὦ πόλις, ὧν ἀπενάσθην
αἰσχρῶς τὸν ἐμὸν κτείνασα κάσιν.

ΤΡΟΦΟΣ.

κλύεθ' οἷα λέγει κἀπιβοᾶται
Θέμιν εὐκταίαν Ζῆνά θ', ὃς ὅρκων

ἀφ' οὗ προσπαθεῖ ἡ τροφὸς ν' ἀποτρέψῃ τὴν τοῦ Χοροῦ, εἰς τὸ φοβερὸν νόημα τῆς ἐπικλήσεως. Ἐννοεῖται δ' οἴκοθεν, ὅτι ἡ Τροφός, νομίσασα ὅτι ἐξησφάλισεν ὅ,τι ἐμελέτα, ἐκφέρει ἀδεῶς ἔπειτα τὰ ἐν 171 - 2, δι' ὧν ἔτι μᾶλλον ἀποτυγχάνει μέν, ὡς εἰκός, ὁ σκοπὸς αὐτῆς, ἐπιτυγχάνει δ' ὁ τοῦ ποιητοῦ.

164. *αὐτοῖς μελάθροις*] οἷον εἰπεῖν κοινῶς: σύσπιτοι. Ἴδ. εἰς Ἱπ. 1189. *διακναιομένους*] 'ἠφανισμένους' σχολ. μᾶλλον: *ἀφανιζομένους*. Ἴδ. εἰς Ἱππολ. 1377.

165. *οἵ γέ με*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. Ἀλλ' ὁ Βρύγκ. διώρθ. 'οἵ γ' ἐμέ', ἡ δ' ἀνελλήνιστος αὕτη διόρθωσις φέρεται ἔκτοτε ὡς κοινὴ ἐν ταῖς ἐκδδ. παρὰ πάντα λόγον. Ἡ ἔμφασις καὶ ὁ τόνος τοῦ νοήματος ἀνήκει ὄχι εἰς τὸ ὅτι ταύτην καὶ οὐχὶ ἑτέραν (ἡ Μήδεια πρὸς οὐδένα ἕτερον ἑαυτὴν ἀντιδιαστέλλει), ἀλλ' ὅτι ὁ Ἰάσων καὶ ἡ Γλαύκη 'πρόσθεν τολμῶσ' ἀδικεῖν' αὐτήν, ἁπτὴ δ' ἀπόδειξις τούτου καὶ ὁ 'γέ', ὁρίζων ὄχι τὸ 'ἐμέ', ἀλλὰ τὸ 'οἵ'. Ἀπήλλαξα τὸν στ. τοῦ ἐλεεινῶς διαφθείροντος τὸν νοῦν παραδιορθώματος. Καὶ ὅτι μὲν τὸ ἄρξαι χειρῶν ἀδίκων παρεῖχεν εἰς τὸν παθόντα, κατὰ τὰς κοινὰς παρ' Ἕλλησιν ἠθικὰς ἀρχάς, πληρέστατον τὸ δικαίωμα τῶν ἀντιποίνων, πασίγνωστον· ὅτι δ' οὐδ' οἱ Χριστιανοὶ προεχωρήσαμεν πέραν τούτου, ἔν γε τῇ πράξει, ὁμοίως γνωστόν. Ἐὰν δὲ τἀναντία διδάσκει τὸ Εὐαγγέλιον, μήπως αὐτὰ ταῦτα δὲν ἐδίδαξε καὶ ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία, καὶ αὐτὴ πολλάκις ἡ ποίησις;

166. '*ἀπενάσθην*] ἀπῳκίσθην'. σχολ.

167. '*κτείνασα κάσιν*.] Τιμαχίδας ἐπὶ τὰ πρόχειρα πᾶσιν ἐνεχθεὶς τὸν Ἄψυρτόν φησι λέγειν αὐτήν, τοῦ Εὐριπίδου μήτε ἐνταῦθα μήτε ἐν τῷ Αἰγεῖ δηλώσαντος τὸν Ἄψυρτον ὀνομαστί. ὁ δὲ Φερεκύδης διὰ τοῦ ξ ὀνομάζει αὐτόν. Δικαιογένης δὲ ἐν τῇ Μηδείᾳ Μεταπόντιον αὐτὸν ὀνομάζει, ἀνῃρῆσθαι δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ὑπὸ Μηδείας, οἱ δὲ ὑπὸ Ἀργοναυτῶν· Λέων δὲ ὁ ῥήτωρ οὐ σφαγῆναι, ἀλλὰ διαφθαρῆναι αὐτὸν φαρμάκοις'. σχολ. Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα περατοῦνται οἱ ἀνάπαιστοι τῆς Μηδείας ἄνευ παροιμιακοῦ, ὅστις συνήθως ἐπέρχεται ὡς κατακλεὶς τῶν συστημάτων τούτων, οἱ κριτικοὶ δέχονται χάσμα ἐνταῦθα, ὅπερ καὶ ἀνεπλήρωσάν τινες, οἱ μὲν οὕτως οἱ δ' ἄλλως. Δὲν παρετήρησαν οἱ σοφοὶ ἄνδρες, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπίτηδες ἐποίησεν οὕτω χαίνοντα τὸν λόγον τῆς Μηδείας, ὅπως δείξῃ, ὅτι ἡ ἡρωῒς δὲν ἔπαυσε τὰς ἀρὰς καὶ τὰ παράπονα, ἅτινα εἰς τὸ στόμα αὐτῆς εἶνε καὶ τῶν δεινοτάτων ἀπειλῶν φοβερώτερα· ἐὰν δὲ δὲν ἀκούεται πλέον εἰς τὸ θέατρον, δὲν σημαίνει τοῦτο καὶ ὅτι ἔπαυσε ποτνιωμένη. Ὅτι δ' ἡ Μήδεια ὑποτίθεται ἐξακολουθοῦσα ἔνδοθεν τοῦ οἴκου, εἰ καὶ ταπεινοτέρᾳ φωνῇ, τοὺς ὀδυρμοὺς καὶ θρήνους αὐτῆς, ἀποδεικνύουσιν ὅσα εὐθὺς κατωτέρω λέγει ὁ Χορὸς ἐν 204 κέξ.

169. *εὐκταίαν*] = *ἀραίαν*, διότι ἡ *εὐχὴ* εἶνε μέση λέξις ὡς καὶ ἡ *ἀρά*, ἤτοι: *τῶν* (ἐπὶ τοῖς μεταξὺ Ἰάσονος

θνητοῖς ταμίας νενόμισται;
οὐκ ἔστιν ὅπως ἔν τινι μικρῷ
δέσποινα χόλον καταπαύσει.

ΧΟΡΟΣ.

πῶς ἂν ἐς ὄψιν τὰν ἁμετέραν ἀντ.
ἔλθοι μύθων τ' αὐδαθέντων
δέξαιτ' ὀμφάν,
εἴ πως βαρύθυμον ὀργὰν
καὶ λῆμα φρενῶν μεθείη.
μήτοι τό γ' ἐμὸν πρόθυμον
φίλοισιν ἀπέστω.
ἀλλὰ βᾶσά νιν
δεῦρο πόρευσον οἴκων
ἔξω, φίλα καὶ τάδ' αὔδα

καὶ Μηδείας γενομένοις ὅρκοις) *εὐχῶν καὶ ἀρῶν ἐπήκοον*. Πρβλ. εἰς 160.

171-2. *οὐκ ἔστιν ... καταπαύσει.*] = *οὐκ ἔστι* (τρόπος), ᾧ (= 'ὅπως') *καταπαύσει*, ἤτοι: *οὐδαμῶς καταπαύσει.*

'*ἔν τινι μικρῷ*] λείπει τὸ κακῷ, ἔν τινι μικρῷ κακῷ, ἀλλὰ δηλονότι μέγα καταπραξαμένη κακὸν παύσεται τῆς ὀργῆς'. ΣΧΟΛ. Ἡ ἔλλειψις τοῦ 'κακῷ' οὔτε ἀναγκαία εἶνε (ἀρκεῖ ἡ ἔλλειψις τοῦ γενικοῦ καὶ ἀορίστου: *πράγματι, ἔργῳ* κττ.) οὔτε ὀρθή, διότι ἡ λέξις δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων, αἵτινες δύνανται νὰ ἐλλείψωσι· κατ' οὐσίαν ὅμως τὸ ὡς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν νοημάτων ὑπονοούμενον εἶνε βέβαια κακόν. Πρβλ. 93-4.

174. '*αὐδαθέντων*] αὐδαθησομένων' ΣΧΟΛ., οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι. Κακῶς, διότι τὸ νόημα εἶνε ὄχι: ν' ἀκούσῃ ὅσα θὰ ποῦμεν, ἀλλά: ν' ἀκούσῃ ὅσα εἴπαμεν. Τοῦτο οὐδ' ὁ Μυσγρ., φαίνεται, ἐννόησεν, ἀφ' οὗ ἡ μετοχὴ τοῦ ἐφάνη, ὡς λέγει, ψυχρά, καὶ ἤθελε νὰ διορθώσῃ 'αὐδαέντων' (= '*αὐδηέντων*: τῶν λόγων'. ΗΣΥΧ.).

176-7. *εἴ πως ... μεθείη.*] Ὁ *εἰ* ἐνταῦθα ὄχι ὑποθετικός, ἀλλὰ πλαγίως ἐρωτηματικός, ἀνάγει τὸ καθ' αὑτὸ κῶλον εἰς ἔννοιαν ἐλλείπουσαν δηλωτικὴν τοῦ *πειρᾶσθαι* κατὰ τὸ Θουκ. ε', 4, 4 'τὸν Φαίακα πέμπουσιν, εἴ πως... διασώσειαν τὸν δῆμον' = *πειρώμενοι* (*ἐπὶ τῇ ἀποπείρᾳ*, ἢ: *ἐπὶ τῇ ἐλπίδι*) *εἴ πως διασώσειαν*, ἤτοι κοινῶς: μπᾶς καὶ (= μήπως) γλυτώσουν τὸν δῆμον, κττ.

'*λῆμα*] ἔπαρμα, ὁρμή'. ΣΧΟΛ.

181-2. *φίλα καὶ... τοὺς ἔσω*·] Ἥ τε ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἑρμηνεία τῆς ῥήσεως πλήρης περιπετειῶν. Ἐν τοῖς *Ea* 'σπεῦσαι', ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 'σπεῦσον', ὀρθῶς δ' ὁ Κιρχ.[1] ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ἐν τῷ ἀρχετύπῳ γραφὴ ἦτο 'σπεῦσαι'. Καὶ ἐξέδωκε μὲν ὁ Κιρχ.[1] 'σπεῦσαι', ἀλλ' ἐκ ψιλῆς εὐλαβείας πρὸς τὴν παράδοσιν· ἐπειδὴ δὲ τὸ 'σπεῦσαι' ἀπεκηρύχθη μέν, καὶ ὀρθῶς, ὡς προστακτικὴ ὑπὸ τοῦ Πόρσ. καὶ Ἕλμσλ., ὅπως ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν περὶ Βρύγκ., ὡς δ' ἀπαρέμφατον οὐδένα εἶχε λόγον, οὐδεὶς (πλήν, ὡς εἰκός, τῶν περὶ Σχοίνε. διορθούντων 'σπεύσασα') παρηκολούθησε τὸν Κιρχ.[1], ἅπαντες δ' οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδδ., ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, γράφουσι

σπεῦσαι πρίν τι κακῶσαι
τοὺς ἔσω· πένθος

'σπεῦσον', εἰς ὃ ἐπανῆλθε καὶ αὐτὸς ἐν τῇ 6'. Ἐπειδὴ δὲ ὁ 182 μετρικῶς διέφερεν ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ στροφῇ, ὁ μὲν Ἑρμ. διώρθου 'σπεῦσον δέ τι πρὶν κ.' (= 'σπεῦσον δὲ πρίν τι', ὅπου πλὴν τῆς αὐθαιρέτου προσθήκης τοῦ 'δὲ' καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ 'τί' εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν τῷ 181 τοῦ 'καί', οὐδὲν παρέχει τὸ ἀξιοσύστατον), ὁ δὲ Σχοίνε. 'σπεύσασα πρίν τι κ.', ὁ Οὐεκλ. 'σπεύσασά τι πρίν', καὶ ὁ Μέκλερ. 'σπεῦσον πρὶν ἔη κ.', ὧν οὐδὲν θεραπεύει τι, ὡς θέλομεν ἴδη κάλλιον εὐθὺς κατωτέρω, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ ἀνάττικον. Ἀντὶ τῆς κοινῆς 'εἴσω' ἐγράψαμεν μετὰ τοῦ Βρύγκ. καὶ ἄλλων 'ἔσω'. Ἔλθωμεν νῦν εἰς τὴν ἑρμηνείαν. Οἱ πρὸ Ἑρμ. τὸ ἐν 181 'φίλα' ἐξελάμβανον ὡς θηλικ. κλητικήν, ἑρμηνεύοντες: *ἀλλὰ βᾶσά νιν* (Μήδειαν) *ἔξω πόρευσον, φίλη, καὶ αὔδα* (Μηδείᾳ) *τάδε* (=*τὰ ἑξῆς ἑπόμενα*, ἤτοι: 'σπεῦσον κτλ.'). Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ μετρικῶς τὸ 'φίλα' ἦτο ἡμαρτημένον, καὶ τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης ἑρμηνείας νόημα οὐδένα νοῦν εἶχε (πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ ἡ Τροφὸς πρὸς τὴν Μήδειαν: *σπεῦσον* (σύ, Μήδεια) *πρίν τι κακῶσαι* (σύ, Μήδεια) *τοὺς ἔσω*· διότι προδήλως οὐδὲν ἕτερον νόημα εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ 183), ὁ Ἑρμ. ἀπεφάνθη, ὅτι τὸ 'φίλα' εἶνε οὐδετέρ. πληθ. αἰτιατ., ἑρμηνεύων: *καὶ ἡμᾶς* (='καὶ τάδε') *φίλα φρονεῖν* (*τῇ Μηδείᾳ*) *αὔδα*. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἐπεκράτησε μέχρι σήμερον, ἀλλὰ κακῶς. Ἐπειδὴ ὁ Ἑρμ. ἐκλαμβάνει τὸν 'καὶ' ἐπιδοτικῶς ('nos quoque'), πρόδηλον, ὅτι τὸ 'φίλα κ. τ. αὔδα', μένει ἀσύνδετον, ὅπερ ἐνταῦθα οὔτε νοῦν οὔτε λόγον ἔχει τινά. Ὁ Οὐέϊλ., ὅπως πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Ἀρτ., ἐκλαμβάνει τὸν 'καὶ' συμπλεκτικῶς (=*καὶ αὔδα τάδε φίλα*), ἑρμηνεύων: *ἄγγελε τοὺς ἐνταῦθα παρόντας φίλα φρονοῦντας*· ἀλλ' οὔτε σημαίνει τὸ 'αὐδῶ': *ἀγγέλλω*, οὔτε φέρεται πρὸς εἰδικὴν μετοχήν. Ὁ Οὐεκλ. μάλιστα ἀποκρούει καὶ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ 'καὶ' ὡς συμπλεκτικοῦ· ἐν ᾧ δὲ συντάσσει ἑλληνιστὶ 'καὶ αὔδα τάδε φίλα', ἑρμηνεύει ἔπειτα γερμανιστὶ τὸν 'καὶ' ἐπιδοτικῶς, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει εἰμὴ ἐσχάτην περὶ τῆς ἐννοίας καὶ συντάξεως τοῦ μορίου σύγχυσιν. Ἐπιθέτει δὲ τὸν κολοφῶνα εἰς τὴν σύγχυσιν ταύτην ὁ σοφὸς ἀνήρ, κατακρίνων τὸν Ἀρτ. ἑρμηνεύοντα τὸν *καὶ* συμπλεκτικῶς, διότι, λέγει, τοιαύτης τοῦ συμπλεκτικοῦ μορίου μετατοπίσεως δὲν ὑπάρχει παράδειγμα, ἐν ᾧ πᾶν τουναντίον ἀληθεύει· διότι τῆς μὲν τοῦ συμπλεκτικοῦ *καὶ* μετατοπίσεως καὶ ὁ Δινδ. πρὸ πολλοῦ παρέβαλε παραδείγματα εἰς Ἀριστ. Ἀχ. 884, καὶ ἡμεῖς εἰς Φοιν. πολλαχοῦ, τῆς δὲ τοῦ ἐπιδοτικοῦ οὐδὲν αὐτὸς παρέβαλεν, εἰμὴ τὸ ἴδιον αὐτοῦ 'καὶ αὔδα τάδε φίλα', ἐν ᾧ σολοίκως ἐκλαμβάνει τὸν μὲν 'καὶ' ἐπιδοτικῶς, τὸ δ' ὅλον ἀσυνδέτως. Ἐκτὸς δὲ τούτου τίς ὁ τρίτος ὅρος τοῦ νοήματος; Τίνας ἄλλους πλὴν ἑαυτοῦ προρρηθέντας φίλους ὑπαινίττεται ὁ Χορός, διὰ νὰ ἐκληφθῇ ὁ 'καὶ' ἐπιδοτικῶς; Οὐδένας βέβαια. Ἀλλ' ἡ παρερμηνεία δὲν περιορίζεται ἕως ἐδῶ. Ἅπαντες ἀνεξαιρέτως ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'κακῶσαι' ἐκδέχονται τὸ 'Μήδεια', ὅπερ ὅλως αὐθαίρετον καὶ παρὰ πάντα λόγον συντάξεως. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἑτεροπροσωπία μεταξὺ τοῦ 'αὔδα... σπεῦσον' (ἤ: 'αὔδα σπεύσασα') καὶ τοῦ 'κακῶσαι', οὐδεὶς οὐδὲν ἔχει δικαίωμα νὰ λάβῃ εἴτε ἔξωθεν εἴτε ἀπὸ κοινοῦ ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'κακῶσαι' ἄλλην αἰτιατικὴν παρὰ τὴν ῥητῶς ἐν τῇ ῥήσει κειμένην, τὸ 'τί', ἢ τὸ 'τοὺς ἔσω'. Ἐὰν δ' ἐκ τοῦ τοιούτου ὑποκειμένου οὐδὲν οἱ κριτικοὶ ἐξάγουσι νόημα, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου, ὅτι πρέπει νὰ καταπατηθῶσιν αὐτοὶ τῶν κανόνων τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως οἱ θεμελιωδέστατοι, ὅπως ἐξαχθῇ τὸ ἀρέσκον εἰς αὐτοὺς νόημα. Ποῖον δέ τι καὶ τὸ ὑπὸ τῶν σοφῶν ἐξαγόμενον τοῦτο νόημα; Ἐντέλλεται ὑπὸ τοῦ Χοροῦ ἡ Τροφὸς νὰ σπεύσῃ πρὸς τὴν Μήδειαν,

γὰρ μεγάλως τόδ' ὁρμᾶται.

ΤΡΟΦΟΣ.

δράσω τάδ'· ἀτὰρ φόβος εἰ πείσω

πρὶν κακώσῃ τι (ἡ Μήδεια) τὰ τέκνα της. Ἀλλ' ἦτό ποτε, ἐρωτῶ, δυνατὸν ὁ Χορὸς νὰ φαντασθῇ ἢ νὰ ἐκστομίσῃ τοιοῦτόν τι πρὸς τὴν Τροφόν; Καὶ ὁ Χορός, ὅπως καὶ ἡ Τροφὸς αὐτή, ἀναλογιζόμενοι τὸν χαρακτῆρα τῆς ἡρωΐδος, φοβοῦνται τόσον μόνον, ὅτι ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς Μηδ. θέλει προκύψῃ κακόν τι ἀνήκεστον. Ἀλλ' οἱ φόβοι οὗτοι εἶνε, καὶ πρέπει νὰ εἶνε, ἀόριστοι· ἀκόμη δὲ καὶ ἐὰν ὁ Χορὸς ἐφοβεῖτό τι ὡρισμένον περὶ τῶν τέκνων (ὅπερ ἄλλως ἀδύνατον, ἀφ' οὗ αἱ γυναῖκες τοῦ Χοροῦ δὲν ἦσαν μάντεις), ἔπρεπε μήτε τὸν κοινὸν νοῦν, μήτε τὸ παραμικρὸν αἴσθημα τῆς εὐπρεπείας νὰ ἔχωσι, διὰ νὰ πέμψωσι τὴν Τροφὸν μὲ τοιαύτην ἀπρεπῆ καὶ ἀγροῖκον ἐντολὴν πρὸς τὴν Μήδειαν. Τὸ κύριον αἴτιον πασῶν τούτων τῶν ἀθετήσεων τοῦ τε ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς γραμματικῆς, καὶ τῶν ἐντεῦθεν παρερμηνειῶν καὶ παραδιορθώσεων, εἶνε, ὅτι ἀνέκαθεν τὰ 180-1 'ἀλλὰ . . . αὔδα' διεστίχθησαν τελείᾳ ἀπὸ τῶν 182 'σπεῦσαι... ἔσω', μὴ κατανοηθείσης τῆς ἀρρήκτως συνενούσης αὐτὰ κοινῆς ἰδέας. Αἰρομένης τῆς μετὰ τὸ 'αὔδα' τελείας ταύτης, τὰ πάντα ἀναφαίνονται σαφῆ καὶ εὔληπτα. Τὸ μὲν 'σπεῦσαι' ἀνακτέον ὡς εἰδικὸν ἀπαρέμφ. εἰς τὸ 'αὔδα', ληπτέον δ' ὡς ὑποκείμενον μὲν τοῦ 'κακῶσαι' τὸ 'τί', ὡς ἀντικείμενον δὲ τὸ 'τοὺς ἔσω', ἤτοι: *καὶ φίλα τάδε* (= *καὶ φίλους* [ἡ αἰτιατικὴ κατηγορηματικὴ] *τούσδε* [=*ἡμᾶς*· πρβλ. Ἑλέν. 276 'τὰ βαρβάρων γὰρ δοῦλα πάντα πλὴν ἑνός' = *οἱ βάρβ. πάντες δοῦλοι* κλπ., Πέρσ. 1 'τάδε μὲν Περσῶν πιστὰ καλεῖται καὶ... φύλακες' ('τάδε: δεικτικῶς ἀντὶ τοῦ ἡμεῖς' ΣΧΟΛ., ἤτοι =*ἡμεῖς μὲν οἱ πιστοὶ* [πρβλ. Ξεν. Ἀν. α', 5, 15 '(Κῦρος) σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πιστῶν'] *καλούμεθα καὶ φύλακες*)· ὁμοίως καὶ 681 'ὦ πιστὰ πιστῶν ἥλικες θ' ἥβης ἐμῆς Πέρσαι γεραιοί' = 'ἐκ πιστῶν πατέρων πιστοὶ υἱοί'. ΣΧΟΛ., κλπ.) *αὔδα σπεῦσαι* (ἤτοι: *καὶ λέγε ἡμᾶς φίλους* [*ὄντας*] *σπεῦσαι* = *ὅτι ἡμεῖς φίλοι* [*ὄντες* = κοινῶς: ὡς φίλοι] *ἐσπεύσαμεν*) *πρίν τι κακῶσαι τοὺς ἔσω* (= *πρίν τι κακὸν ἐπελθεῖν τοὺς ἔσω*, τουτέστι: *πρὶν οἱ ἐν τῷ οἴκῳ πάθωσί τι κακόν*). Λέγει δηλονότι ὁ Χορός, ὅτι αἴσθημα φιλίας μόνον ἔφερεν αὐτὸν πρὸς τὴν Μήδειαν, ἀκούσαντα τὴν ἐν τῷ οἴκῳ βοήν, καὶ φοβηθέντα μὴ ὡς ἐκ τούτου συμβῇ τι κακὸν εἰς τοὺς ἐνοίκους.

183. *μεγάλως ὁρμᾶται*] = *μεγάλῃ ὁρμῇ φέρεται*.

184. *φόβος εἰ πείσω*] Ὁ Ἕλμσλ. ἑρμηνεύει: *φόβος μὴ οὐ πείσω*, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐν Ἡρακλ. 791 'φόβος γὰρ εἴ μοι ζῶσιν οὓς ἐγὼ θέλω'· ἐξ ἐναντίας δὲ τὸ Ἀνδρ. 61 'φόβῳ μὲν εἴ τις δεσποτῶν αἰσθήσεται' = *μή τις δεσποτῶν αἴσθηται*· κατὰ τοῦτον δὲ καὶ οἱ λοιποὶ κριτικοί, γραμματικοὶ καὶ λεξικογράφοι. Καὶ καθόλου μὲν εἰπεῖν τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως· ἀλλ' ὁ τἀκριβέστερα ἀξιῶν, ὀφείλει νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι ἐπὶ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων, ὧν ἡ ἔννοια μικτή, ἡ σύνταξις διφορεῖται ἀναλόγως τοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ λαλοῦντος ἑκάστοτε ἐπικρατοῦντος στοιχείου τῆς μίξεως. Εἴδομεν (εἰς Φοιν. σελ. 239), ὅτι καὶ τοῦ φόβου ἡ ἔννοια εἶνε μῖγμα δύο αἰσθημάτων, τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀγνοίας· καὶ ἐκείνου μὲν (τοῦ φευκτέου κακοῦ) ἐπικρατοῦντος, ὅπερ καὶ σύνηθες, ὁ *μὴ* εἶνε ἀπαραίτητος, τούτου δέ, ὅπερ καὶ σπανιώτερον, ὑπερισχύοντος, ἐμφιλοχωρεῖ ὁ *εἰ*. Συμβαίνει δὲ τοῦτο τὸ σπανιώτερον, ὁσάκις ὁ λαλῶν, εἴτε ἐξ εὐφημισμοῦ, εἴτε ἐξ ἀστυκῆς λιτότητος, ἀποκρύπτει μὲν κολάζων τὸ κακόν, προβάλλει δ' ἀσμενέστερον τὸ στοιχεῖον τῆς ἀγνοίας ὡς ἀμφιβολίαν, ὅπως ἐν-

δέσποιναν ἐμήν·
μόχθου δὲ χάριν τήνδ' ἐπιδώσω.
καίτοι τοκάδος δέργμα λεαίνης
ἅτε ταυροῦται δμωσίν, ὅταν τις

ταῦθα. Ἡ ἀκριβὴς ἄρα μετάφρασις τῆς φράσεως δὲν εἶνε: *φόβος μὴ οὐ πείσω*, ὅπερ ἄλλως λέγει τὸ αὐτὸ κατ' οὐσίαν, ἀλλ' ἄνευ τῆς προεξηγηθείσης φραστικῆς λεπτότητος. Ἡμεῖς κάλλιστα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὁμοίως: φοβοῦμαι ἂν θὰ πείσω· πᾶσα δ' ἑτέρα παραφραστική, ἢ περιφραστικὴ ἐκφορὰ (οἷον: *ἐνδοιάζω εἰ πείσω, τοῦτο δὲ καὶ φοβοῦμαι*, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον) ἡττᾶται τοῦ ἀκριβοῦς. Αὐτὸ τοῦτο ῥητέον καὶ περὶ τοῦ ἐναντίου, ἤτοι τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ κακοῦ. Τὸ Ἀνδρ. π. χ. 61 'φόβῳ... εἴ τις δ. αἰσθήσεται' δὲν σημαίνει ἁπλῶς εἰπεῖν: *φόβῳ μή τις δ. αἴσθηται*· τὸ δ' ἀκριβὲς νόημα τοῦ 60-2 εἶνε τοῦτο: *καὶ νῦν ἥκω φέρουσά σοι νέους λόγους, οὐκ ἄφοβος μέν, εἴ τις τῶν δεσποτῶν αἰσθήσεται (τοῦτο), οἴκτῳ δὲ τῷ σῷ* (*ἡττωμένη*), ἤτοι: ὄχι ὅτι δὲν ἐσυλλογίσθηκα καὶ δὲν φοβοῦμαι τί ἔχω νὰ πάθω, ἐὰν μέλλω νὰ φωραθῶ, ἀλλ' ὁ οἶκτος ὁ σὸς ὑπερίσχυσεν. Ἀνάλογόν τι ῥητέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων.

186. *μόχθου . . . ἐπιδώσω*.] Καὶ ταῦτα ἄλλοι ἄλλως· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὸν Σχολ. 'ὑπὸ τοῦ μόχθου (ἤτοι: ἀντὶ τοῦ μόχθου) οὗ περὶ ἡμᾶς ἔχεις', ἀλλ' ἐπεκράτησεν ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ματθ., ἣν ἑλληνιστὶ ἐξήνεγκεν οὕτως ὁ Σχοῖνε: 'μόχθου τοῦδε χάριν ἐπιδώσω τοῖς ἄλλοις οἷς ἐξεμόχθησα περὶ τὴν δέσποιναν μόχθοις', καὶ ἥτις, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶνε ὅλως φαντασιώδης ἐπεξήγησις τοῦ 'ἐπιδώσω', μετ' αὐτὴν δ' ἡ τοῦ Οὐεΐλ. καθ' ἣν τὸ 'ἐπιδώσω' = *δώσω χαριζομένη σοι τὸν μόχθον τοῦτον*. Ἀλλὰ τὸ *ἐπιδίδωμι* = *ἐπίδοσιν παρέχω*, εἶνε δ' ἡ *ἐπίδοσις* ἤ: *ἐπαύξησις* ἤ: *δωρεά*, ὧν τὸ πρῶτον τῶν ἡμετέρων ἀλλότριον. Ὁ νοῦς ἄρα: *τήνδε δὲ (τοῦ) μόχθου χάριν* (= *τὴν δὲ τοῦδε τοῦ μόχθου χάριν* κατὰ τὰ εἰς Ἑκ. 1073, κλπ.) *ἐν ἐπιδόσεως μοίρᾳ παρέξω* (= 'ἐπιδώσω'), ἤτοι: *παρέξω δωρεὰν* (καὶ τοῦτο μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας ἀντὶ τοῦ: *ματαίως*). Ταὐτὸν εἰπεῖν: τοῦ κάκου θὰ κάμω τὸν κόπον, μὰ θὰ τὸν κάμω πρὸς χάριν σου (ὅπερ ληπτέον ὄχι ἐκ τοῦ 'ἐπιδώσω' ἀλλ' ἐκ τοῦ 'μόχθου... χάριν').

187-8. *καίτοι... δμωσίν*,] Ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'λεαίνης ἀποταυροῦται δμωσίν'. Ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε ἀτοπωτάτη. Οἱ κριτικοὶ ἢ παρέρχονται ἐν σιωπῇ τὴν ῥῆσιν, ἢ παραβάλλουσιν ἁπλῶς τὰ ἐν στ. 92, ἢ τὸ Καλλιμ. εἰς Δημ. 51 'τὰν δ' ἄρ' ὑποβλέψας χαλεπώτερον ἠὲ κυναγὸν Ὤρεσιν ἐν Τμαρίοισιν ὑποβλέπει ἄνδρα λέαινα Ὠμοτόκος, τᾶς φαντὶ πέλειν βλοσυρώτατον ὄμμα'· ἀλλ' ἡ παραβολὴ χωρίων περιεχόντων ἐννοίας ὁμοίας ἢ παραπλησίους, τὸ φίλον ἀσχόλημα τῆς νεωτάτης κριτικῆς, δὲν εἶνε καὶ ἑρμηνεία. Μετὰ τοῦ Σχολ. τὴν ἀσύστατον ἀπόφανσιν ('καίτοι τοκάδος: λείπει τὸ ἔχουσα') ἐσχάτως μόνον ὁ Πάλεϋς (κατὰ τοῦτον δὲ καὶ Οὐεκλ. καὶ ἄλλοι) εἶπεν, ὅτι τὸ 'δέργμα' εἶνε τροπικὴ αἰτιατικὴ τοῦ 'ἀποταυροῦται'. Ἀλλ' ὁμολογητέον, ὅτι ἡ τροπικὴ αὕτη αἰτιατικὴ εἶνε πρωτοφανὴς καὶ παράδοξος, διότι ἀντὶ νὰ ὁρίζῃ τὸ ῥῆμα, εἰς ὃ ἀναφέρεται, κατὰ τὴν οἰκείαν εἰς ἁπάσας τὰς τροπικὰς αἰτιατικὰς ἰδιότητα, ὁρίζεται αὐτὴ τοὐναντίον ὑπ' αὐτοῦ. Οὐδ' ἀναιρεῖται ὅ,τι λέγομεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ χαλκεῖς τῆς κακοτεύκτου ταύτης τροπικῆς αἰτιατικῆς συμπαραλαμβάνουσι μετὰ τοῦ 'δέργμα' καὶ τὸ 'λεαίνης', ὡς οὐδ' ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ Οὐεΐλ., ὅτι τὸ 'ἀποταυροῦται' ἐπ' Εὐριπίδου εἶχεν ἀποβάλῃ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν, τὴν ἐτυμολογικήν. Ἐὰν ἐν τῇ γερμανικῇ ἐλάχι-

μῦθον προφέρων πέλας ὁρμαθῇ.
σκαιοὺς δὲ λέγων κοὐδέν τι σοφοὺς
τοὺς πρόσθε βροτοὺς οὐκ ἂν ἁμάρτοις,

στα ἢ οὐδαμῶς διαφέρει ἡ ἐν συντάξει γενικὴ ἀπὸ τῆς ἐν συνθέσει, οὐδαμῶς τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, καθ' ἃ παρετηρήσαμεν καὶ εἰς Φοιν. σελ. 352, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχωμεν ὄχι μίαν, ἀλλὰ δύο γενικάς, ὡς ἐνταῦθα ('τοκάδος - λεαίνης'). Εἶνε γελοῖον ὄχι νὰ εἴπῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ φαντασθῇ τις μόνον ἑλληνιστί: *λεαινήσδεργμα*, καὶ μάλιστα: *τοκαδοσλεαινήσδεργμα*. Ἡ δ' ἀρχικὴ κατὰ τὸ ἔτυμον σημασία ἐκτρίβεται μὲν σὺν τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ κατὰ λόγον εὐθὺν τῆς χρήσεως, ὅπως καὶ τὸ χάραγμα τῶν νομισμάτων· ἀλλὰ μὴν τὸ '(ἀπο)ταυροῦμαι' ἐπὶ τῆς ἐκδοχῆς: *ταυρηδόν*, ἤτοι *βλοσυρὸν ὁρῶ*, εἶπε πρῶτος καὶ τελευταῖος ἐν Ἕλλησιν ὁ Εὐριπίδης, καὶ οὗτος δὶς μόνον (Μηδ. δ. 92, 188)· καὶ ὅμως δὶς παρερμηνεύεται τὸ ῥῆμα τοῦ ποιητοῦ ἁπλῶς τε καὶ συνθέτως ἐκφερόμενον. Τὸ ῥῆμα τοῦτο σημαίνει κυρίως: *μεταβάλλομαι εἰς ταῦρον* ('ταύρωσον: ταῦρον ποίησον' ΗΣΥΧ. Εὐρ. Βακχ. 922 'τεταύρωσαι γὰρ οὖν'=*ταῦρος γέγονας, εἰς ταῦρον μεταβέβλησαι*. Τὸ Χοηφ. 275 'ταυρούμενον' μένει ἀκόμη ἀνεξήγητον, ὥστε αὐθαιρέτως ὅλως ὁ Πάππε ἑρμηνεύει: *ἀγριούμενον*, συμπεριλαμβάνων, ὅπερ ἔτι χεῖρον, καὶ τὸ Βακχ. 922)· ἐπειδὴ δ' οἱ Ἕλληνες ἔλεγαν καί: *ταυρηδὸν (ὑπο)βλέπω*, ὁ Εὐριπίδης εἶπε καί: 'ταυροῦμαι ὄμμα'=*ταυρωπὸς γίγνομαι, ταυρωπὸν ποιῶ τὸ ἐμαυτοῦ ὄμμα*, ἤτοι: *ταυρηδὸν* (*βλοσυρὸν*) *βλέπω*. Ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδαμῶς ἕπεται, ὅτι τὸ 'ταυροῦμαι' καὶ μόνον ἄνευ τοῦ 'ὄμμα' σημαίνει: *βλοσυρὸν βλέπω*, εἴτε: *βλέπω* ἁπλῶς, ὡς οὐδὲ λέξις τις ἄλλη παρὰ τὸ *ταῦρος* δύναται νὰ ἐμφαίνῃ *ὅρασιν*, *βλέψιν* τοιαύτην ἢ τοιαύτην, ἐὰν δὲν προστεθῇ τι δηλωτικὸν ὁράσεως εἴτε ἐν συντάξει εἴτε ἐν συνθέσει (οἷον: *ταυρωπός*, *ταυρώψ*, *ταυρῶπις*). Ἡ αἰτιατικὴ ἄρα 'δέργμα' (=*ὄμμα*) δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ὡς τροπική, ἀφ' οὗ τὸ *ταυροῦμαι* ἢ *ἀποταυροῦμαι* δὲν σημαίνει: *δέρκομαι*, ἢ ἄλλο τι συνώνυμον. Ἐν 92 τὸ 'ὄμμα' εἶνε αἰτιατ. τοῦ κατά τι, καὶ εὐλόγως ἐκεῖ τὸ 'ὄμμα νιν (Μήδειαν) ταυρουμένην'=*ταυροῦσαν τὸ αὐτῆς ὄμμα*, ἤτοι: *ταυρηδὸν βλέπουσαν*. Ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ 'δέργμα' ὄχι μόνον, ἀλλὰ μετὰ τῶν 'τοκάδος λεαίνης' κείμενον, ἀποκλείει ἀπολύτως τὴν ἐκδοχὴν τοῦ 'δέργμα' ὡς δέργματος τῆς Μηδείας· ὅπως δὲ κεῖται ἡ φράσις, οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ, εἰ μή: *καί τοι (τὸ) τοκάδος λεαίνης δέργμα ἀποταυροῦται* κτλ., ἤτοι τὸ 'δέργμα' δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ἄλλως, εἰμὴ ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'ἀποταυροῦται', ὄχι ὡς οἱαδήποτε αἰτιατική, ὅπερ προφανῶς ἄτοπον. Πῶς λοιπὸν εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ λόγος περὶ ἐκτριβῆς τῆς ἀρχικῆς ἐτυμολογικῆς ἰδέας ῥήματος οὕτω βραχυχρονίου; Ἢ μὴ ἡ μακροβιωτάτη τῶν γλωσσῶν, ἡ ἑλληνική, ὁμοιάζει μὲ τὰ βάρβαρα ἰδιώματα τῶν ἀγρίων ἐκείνων κατοίκων τῆς Ἀφρικῆς, περὶ ὧν λαλεῖ ὁ Γουλ Οὐμβόλδος, καὶ ὧν ἡ διάρκεια παρατείνεται εἰς ὀλίγους τινὰς μῆνας; Αἱ ἀναντίρρητοι ἀτοπίαι αὗται οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύουσιν, εἰμὴ ὅτι τὸ κείμενον εἶνε ἐφθαρμένον, ἀπορῶ δὲ πῶς ἡ φθορὰ διέφυγε τοιούτους ἰχνευτὰς φθορῶν, ὁποῖοι οἱ σημερινοὶ κριτικοί, καὶ μετὰ τοιαῦτα τεκμήρια, ὁποῖα μάλιστα τὰ ἑξῆς. Πρῶτον καὶ κυριώτατον εἶνε αὐτὸ τὸ σύνθετον 'ἀποταυροῦμαι', ὅπερ ἐπὶ μὲν τῆς κυρίας χρήσεως τοῦ 'ταυροῦμαι' (=*μεταβάλλομαι εἰς ταῦρον*) ἔχει λόγον, ὄχι ὅμως καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας (=*ταυρηδὸν βλέπω*), ὅπως γίνεται φανερὸν ἐξ ὧν προείπομεν. Δεύτερον ὁ Σχολ. λέγων 'οὕτω, φησίν, ἀποβλέπει εἰς ἡμᾶς ὀργίλως, ὡς *λέαινα*

οἵτινες ὕμνους ἐπὶ μὲν θαλίαις
ἐπί τ' εἰλαπίναις καὶ παρὰ δείπνοις

κτλ.', ἔτι δὲ μᾶλλον ὁ Εὐστάθ. ὅστις λέγων (Ἰλ. σελ. 160, 13), 'οὕτω δὲ καὶ Εὐριπίδης φησὶ τὴν Μήδειαν τοκάδος *δίκην λεαίνης* ταυρουμένην', εἶνε πρόδηλον ὅτι εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν ὄχι 'ἀποταυροῦται', ἀλλὰ 'ἅτε ταυροῦται', ὅπως διορθῶν ἔγραψα. Καὶ ὅτι μὲν τὸ *ἅτε (=ὡς)* καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς εὐχρηστεῖ, οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος, ὅτι δ' οὐ μόνον προτάσσεται ἀλλὰ καὶ ἐπιτάσσεται ἐν τῷ λόγῳ, καὶ δὴ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου ἐπιφερόμενον, ἀρκεῖ εἰς ἀπόδειξιν ἓν καὶ μόνον παράδειγμα, αὐτὸ τὸ πασίγνωστον Πινδ. Ὀλ. α', 1-2 'ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ Ἅτε κτλ.' (=*ὁ δὲ χρυσὸς ἅτε (=ὡς) αἰθόμενον πῦρ* κτλ.). Πλὴν τούτων ὅμως σημειωτέον, ὅτι ἐπὶ τῶν ὁμοιωματικῶν λόγων, ὁμοιωματικὴ δὲ προδήλως καὶ εἶνε καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε καὶ ἡ ἡμετέρα ῥῆσις, τὸ ἕτερον τῶν κώλων ἐκφέρεται ἐλλειπτικῶς, ὑπακουομένου ἐν αὐτῷ ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἑτέρου κώλου τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν πλειοτέρων ἐλλειπόντων ὅρων. Ἐκφέρεται δ' ἐλλειπτικῶς οὐ μόνον τὸ ἀναφορικὸν κῶλον, ὡς συνήθως (οἷον Ἑκάβ. 560 'μαστούς τ' ἔδειξε στέρνα θ' ὡς ἀγάλματος κάλλιστα' =*στέρνα τε κάλλιστα ὡς [τὰ στέρνα] ἀγάλματος*· Ἱππολ. 1165 'ὅτου κατήσχυν' ἄλοχον ὡς πατρὸς βίᾳ;' =ὡς [κατήσχυνε βίᾳ τὴν ἄλοχον τοῦ] πατρὸς αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ τὸ δεικτικὸν (οἷον: Βακχ. 1139-42 'κρᾶτα δ' ἄθλιον . . . ὡς ὀρεστέρου φέρει λέοντος' =*φέρει δὲ τὸν ἄθλιον κρᾶτα ὡς [κρᾶτα] ὀρεστέρου λέοντος*, τοῦ 'φέρει' μετατοπισθέντος ἀπὸ τοῦ δεικτικοῦ κώλου εἰς τὸ ἀναφορικόν, Ἀριστ. Νεφ. 257 'ὥσπερ με τὸν Ἀθάμανθ' ὅπως μὴ θύσετε' =[ὁρᾶτε] *ὅπως μή με θύσετε, ὥσπερ [ἔθυσαν] τὸν Ἀθάμαντα*, καθ' ὁμοίαν μετατόπισιν τῆς αἰτιατ. τοῦ ἀντικειμένου, Σφηκ. 363 'ὥσπερ με γαλῆν κρέα κλέψασαν τηροῦσιν' = *τηροῦσί μ' ὥσπερ [τηροῦσι] γαλῆν κρέα κλέψασαν*· ὁμοίως Σοφ. Αἴ. 139-40 'καὶ πεφόβημαι πτηνῆς ὡς ὄμμα πελείας' =*καὶ πεφόβημαι ὡς [πεφόβηται τὸ ὄμμα] πτηνῆς πελείας*, ὅπου κακῶς οἱ κριτικοὶ κατὰ Σουΐδ. καὶ Σχολ., ἀγνοοῦντας τὰ τῆς τοιαύτης παρὰ ποιηταῖς συντάξεως, 'ὄμμα δὲ πελείας περιφραστικῶς ἡ πέλεια', ὅπερ ἀσύστατον ὅλως καὶ ἀνόητον), καὶ ὁλόκληρον δὲ ἢ σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ δεικτικὸν κῶλον δύναται νὰ ἐλλείψῃ (οἷον: Ἀγαμ. 277 'παιδὸς νέας ὡς κάρτ' ἐμωμήσω φρένας' =*ὡς φρένας παιδὸς νέας κάρτ' ἐμωμήσω τὰς ἐμὰς φρένας*, Βακχ. 144 'Συρίας δ' ὡς λιβάνου καπνός' = *ὁ δ' [ἐκεῖ ὢν] καπνὸς ὡς Συρίας λιβάνου καπνὸς [ἐστιν]*, ὅπου ἔφθειρε τὴν ἐν τῇ βραχυλογίᾳ ζωηρότητα τῆς εἰκονικῆς παραστάσεως ὁ Οὐεκλ., διορθῶν αὐθαιρέτως καὶ παρὰ πάντα κανόνα ἐλλείψεως 'Συρίας δὲ θρώσκει λιβάνου καπνός'). Καθ' ὅμοιον λόγον μετετοπίσθη καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει ἡ ἀπαραίτητος αἰτιατ. τοῦ κατά τι 'δέργμα' ἀπὸ τοῦ 'ταυροῦται' τοῦ δεικτικοῦ κώλου εἰς τὸ ἀναφορικόν· ὅθεν καὶ σύντασσε οὕτω: *καίτοι ταυροῦται* (ἡ *Μήδεια*) *τοῖς δμωσὶν* (ἡ δοτικὴ ἀντιπεριποιητικῶς, ὅπως καὶ ἡ 'τοῖσδε' ἐν 93) *τὸ δέργμα* (ὅπως καὶ τὸ 'ὄμμα' ἐν 92) ὡς (='ἅτε', *ταυροῦται τὸ δέργμα*) *τοκάδος λεαίνης, ὅταν τις* κτλ., ἤτοι: *καίτοι στρέφει βλοσυρὸν τὸ ὄμμα* (='ταυροῦται δέργμα') *ἐπὶ τοὺς δμῶας, ὅπως δέργμα τοκάδος λεαίνης, ὅταν τις* κτλ.

192. *οἵτινες ὕμνους ἐπὶ μὲν* κτλ.] Ὁ *μὲν* προεξεώσθη εἰς τὴν τετάρτην χώραν κατὰ τὸ φαινόμενον, διότι προετάχθη τὸ 'ὕμνους', οὗ ὁ τόπος ὄχι ἐνταῦθα, ἀλλὰ παρὰ τῷ 'εὕροντο'. Ἡ ὁμαλὴ ἐκφορά: *οἵτινες ἐπὶ μὲν θαλίαις... εὕροντο ὕμνους* κτλ.

εὕροντο βίου τερπνὰς ἀκοάς·
στυγίους δὲ βροτῶν οὐδεὶς λύπας
εὕρετο μούσῃ καὶ πολυχόρδοις
ᾠδαῖς παύειν, ἐξ ὧν θάνατοι
δειναί τε τύχαι σφάλλουσι δόμους.
καίτοι τάδε μὲν κέρδος ἀκεῖσθαι
μολπαῖσι βροτούς· ἵνα δ' εὔδειπνοι
δαῖτες, τί μάτην τείνουσι βοάν;

194. *βίου τερπνὰς ἀκοάς·*] Ἄνευ ἀνάγκης οἱ κριτικοὶ πρότερον ἐξελάμβανον τὴν γενικὴν 'βίου' παθητικῶς (=*τὰς τερπούσας τὸν βίον*), ἄλλοι δὲ (Ἀρνίμ.) ἑρμηνεύουσι τὴν φράσιν ἑλληνιστὶ 'οὓς ἀκούων ὁ βίος τέρπεται', ἀξιοῦντες, ὅτι τὸ 'βίος' κεῖται κατὰ προσωποποιίαν, οὗ τί παραδοξότερον; Ὁ Ναύκ. ἀποκηρύττει τὸν στίχον ὡς ἐφθαρμένον, ὅπερ ἔτι παραδοξότερον, ὁ δὲ Πρίνζ. καὶ διορθώνει 'βίον τέρπειν δυνατοὺς' ἢ 'ἱκανούς', ὅπερ αὐθαίρετον ἅμα καὶ πεζολογώτατον. Εἰς τί προσέκρουσαν οἱ σοφοὶ ἄνδρες, ἀγνοοῦμεν, διότι δὲν τὸ λέγουν. Ἡμῶν ἡ ὄσφρησις, τὸ ὁμολογοῦμεν, οὐδεμίαν φθορὰν αἰσθάνεται· ἀλλὰ τίς ἐγγυᾶται περὶ τῆς ἡμετέρας ῥινός, ὅτι δὲν εἶνε καὶ αὐτὴ ἐφθαρμένη; Τὸ 'β. τ. ἀκοὰς' ἐπιφέρεται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγητικὴν εἰς τὸ 'ὕμνους', καὶ ἀληθῶς οἱ ὕμνοι εἶνε: *τερπνὰ τοῦ βίου ἀκούσματα* (πρβλ. Ἱππολ. 382 'εἰσὶ δ' ἡδοναὶ πολλαὶ βίου', Τρ. 1252 'τὰς μεγάλας ἐλπίδας βίου' κτλ.), ἤτοι *ἀκούσματα*, ἅτινα τέρπεται ἀκούων ὄχι βέβαια ὁ βίος αὐτός, ἀλλ' οἱ ἐν τῷ βίῳ ἄνθρωποι ('βίος μὲν ἐπὶ τῶν λογικῶν τάσσεται ζῴων, τουτέστιν ἀνθρώπων μόνον'. ΑΜΜΩΝΙΟΣ).

196-7. *μούσῃ καὶ πολυχόρδοις ᾠδαῖς*] Τὸ πρωτότυπον ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ παραγώγου, ὡς πολλάκις, ἤτοι 'μοῦσα' ἀντὶ τοῦ: *μουσική*, 'πολύχορδοι ᾠδαὶ' δ' αἱ: *πρὸς πολύχορδα ὄργανα ᾀδόμεναι*.

197. *θάνατοι*] Ὁ Σείδλερ. εἰς Εὐρ. Ἠλ. 479 ἀξιοῖ, ὅτι ὁ Εὐριπ. τὸ πληθ. 'θάνατοι' μεταχειρίζεται πολλάκις ἐπὶ τοῦ βιαίου, ἤ, ὅπερ, λέγει, σχεδὸν ταὐτό, προώρου θανάτου, παραβάλλων καὶ τὸ Αἰσχ. Χοηφ. 51, καὶ Σ. Ἠλ. 206. Τὸ δὲ δόγμα τοῦτο ἐπαναλαμβάνουσιν ἐφαρμόζοντες εἰς τὴν ἡμετέραν ῥῆσιν καὶ οἱ λοιποὶ κριτικοί, καὶ δὴ καὶ ὁ Σχοίνε., παραβάλλων αὐτὸς καὶ τὰ Ὀρέστ. 1007, 1641 καὶ Ἠλ. 484, καὶ ἐκτείνων τὸ δόγμα εἰς ἅπαντας τοὺς τραγικούς. Ἀποκρούομεν ἐντόνως τὰ φαντασιώδη ταῦτα τερθρεύματα. Ἕτερον ὁ πρόωρος θάνατος καὶ ἕτερον ὁ βίαιος, οὐ μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ γλώσσῃ· ἕτερον δ' ὁμοίως ὁ καθ' ἑνικὸν ἀριθμὸν θάνατος, καὶ ἕτερον ὁ κατὰ πληθυντικόν. Ὅπου δ' ἐφ' ἑνὸς κεῖται ὁ πληθ. θάνατοι, ἐκεῖ ἢ τὸ *θάνατος* κεῖται ἀντὶ τοῦ: *φόνος*, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνικοῦ πολλάκις, ἢ ὁ πληθ. κεῖται τροπικῶς, εἴτε κατὰ ῥητορικὴν δεινολογίαν ἢ μεγαληγορίαν, εἴτε κατά τινα τῶν ὁμοίων λόγων, οὓς πολλάκις ἐξηγήσαμεν, ἢ ὁ πληθ. δηλοῖ τὰ διάφορα εἴδη τοῦ θανάτου, ὅπως καὶ ἐπ' ἄλλων οὐσιαστικῶν. Τοῦτο δὲ τὸ τελευταῖον ἐμφαίνει ὁ πληθ. καὶ ἐνταῦθα: πολλὰ καὶ παντοῖα εἴδη θανάτων, φονικῶν τε καὶ ἀναιμάκτων, προώρων τε καὶ ὡρίμων.

200. *εὔδειπνοι δαῖτες,*] Πρβλ. εἰς Ἱππ. 160, 200, κλπ.

201. *τείνουσι βοάν;*] Κακῶς ὁ Σχολ. 'ᾄδουσι μετὰ τόνου', ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Οὐεκλ. παραβάλλων τὸ Περσ. 574 'τεῖνε δὲ... αὐδάν', ὅπου πάλιν παρα-

τὸ παρὸν γὰρ ἔχει τέρψιν ἀφ᾽ αὑτοῦ
δαιτὸς πλήρωμα βροτοῖσιν.

ΧΟΡΟΣ.

ἰαχὰν ἄϊον πολύστονον γόων, ἐπῳδ.
λιγυρὰ δ᾽ ἄχεα μογερὰ βοᾷ
τὸν ἐν λέχει προδόταν κακόνυμφον·

βάλλει καὶ τὸ Πλάτ. Φαίδ. 600 'ἐντείνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους', κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Ἀρνίμ. Ἀλλὰ σφάλλεται ὁ σοφὸς ἀνὴρ νομίζων, ὅτι ἐν ᾗ ἐκδοχῇ κεῖται τὸ Πλατων. *ἐντείνω* δύναται νὰ ληφθῇ καὶ τὸ ἁπλοῦν *τείνω*. Ἐν Πέρσ. 574 τὸ 'τεῖνε' = 'εἰς ὕψος αἶρε', ὅπως ὁ ΣΧΟΛ., ὅπερ καὶ μόνον ὀρθόν. Οὕτω καὶ ἡ καθ᾽ ἡμᾶς συνήθεια: ἔσυρε φωνὴ = *εἰς ὕψος ἦρε βοήν*· τὸ δὲ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως μᾶλλον = ξεσέρνουν τὴν φωνήν, ὅπως ἐκ χλευαστικῆς περιφρονήσεως θέλει νὰ παραστήσῃ ἡ Τροφὸς τὴν μουσικὴν ἐκφορὰν τοῦ λόγου.

202-3. *τὸ παρὸν . . . βροτοῖσιν*.] Κακῶς βέβαια ὁ Σχολ. 'καὶ χωρὶς τῶν ὕμνων αὐτὴ ἡ παρουσία τῶν συμποτῶν τέρψιν ἔχει'· ἀλλ᾽ ὁ Οὐέϊλ. ἀποκρούων τὴν ἑρμηνείαν ταύτην (ἣν ἄλλως οὐδεὶς ἠξίωσε προσοχῆς τινος), προβάλλει αὐτὸς ἑτέραν, ὄχι καλιτέραν, καίπερ ἀποδεκτὴν γενομένην παρὰ τοῖς μετ᾽ αὐτόν. Τὸ 'δαιτὸς πλήρωμα', λέγει ὁ σοφὸς ἀνήρ, κεῖται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν τοῦ 'παρόν', τὸ δὲ 'πλήρωμα' ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ τὸ παρ᾽ αὐτὸ ῥῆμα ἐν Ἴων. 1170 'βορᾶς ψυχὴν ἐπλήρουν'. (Σημειωτέον δ᾽ ὅτι ἐνταῦθα τὸ 'ψυχὴν' = *στόμαχον*, καθ᾽ ἃ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ [οἷον ἐν ταῖς φράσεσι: τὸ φαγεῖ μοῦ κάθισε σ᾽ τὴν ψυχή. Μοῦ πονεῖ ἡ ψυχή, κττ.], ὅθεν καὶ ἀναιτίως ἐνόθευσεν ὁ Ἑρουέρδ. τὰ 'ψυχὴν ἐπλήρουν', διότι πολλάκις τὸ 'ψυχὴ' μεταλαμβάνεται καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν ὀργάνων, οἷον τοῦ στομάχου, τῆς καρδίας, τοῦ ἥπατος κττ.). Ἀμφότερα ἐσφαλμένα, διότι τὸ μὲν 'πλήρωμα' ἐνταῦθα *πλησμονή, ἀφθονία* (πρβλ. Ὀρέστ. 1641-2 'ὡς ἀπαντλοῖεν χθονὸς Ὕβρισμα θνητῶν ἀφθόνου πληρώματος', ὅπου ὁ Σχολ. 'πληρώματος: πλήθους', Ἴων. 663 'ἀλλὰ τῶν φίλων πλήρωμ᾽ ἀθροίσας' κτλ.)· τὸ δὲ 'δαιτὸς πλήρωμα' ἀναφέρεται ὄχι κατὰ παράθεσιν ἀλλὰ κατ᾽ ἐπιθετικὴν συμφωνίαν εἰς τὸ 'παρόν' ἤτοι: *ἡ γὰρ παροῦσα* (*τοῖς βροτοῖς*) *ἀφθονία* (*τῆς*) *δαιτὸς* (*παρ*) *ἔχει ἀφ᾽ ἑαυτῆς τέρψιν τοῖς βροτοῖς*· τοῦ 'βροτοῖς' ἀναφερομένου, ὡς συνήθως, ἀπὸ κοινοῦ εἴς τε τὸ 'παροῦσα' καὶ εἰς τὸ 'ἔχει τέρψιν'.

204. *ἰαχὰν . . . γόων*,] Δινδ., καὶ κατὰ τοῦτον οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων 'ἀχάν', αὐθαιρέτως διὰ τὸ μέτρον, ὅπερ ὅμως ἔχει καλῶς κατὰ τὴν ἡμετέραν κωλομετρίαν. Τὸ δ᾽ ὅλον 'ἰαχὰν πολ. γόων' κατὰ τὰ εἰς Ἑκάβ. 1073.

205-6. *λιγυρὰ . . . κακόνυμφον*·] Ὁ Οὐέϊλ. καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Οὐεκλ., ἀναφέροντες ἀμφότερα τὰ ἐπίθετα 'λιγυρὰ . . . μογερὰ' εἰς τὸ 'ἄχεα', θεωροῦσι τὴν ὅλην φράσιν 'λιγυρὰ ἄχεα μογερὰ βοᾷ' = 'θρηνεῖ λιγυρῶς' (Οὐέϊλ.) ἢ 'λιγέως θρηνεῖ' (Οὐεκλ.), ἐκ τούτου δὲ τοῦ 'θρηνεῖ' ἐξαρτῶσιν ὡς ἀντικείμενον τὰ 'τὸν ἐν λέχει προδότην κακόνυμφον'. Παραλείπομεν τὸ Σοφ. Ἠλ. 123, ὅπερ παραβάλλει μετ᾽ ἄλλων ὁ Οὐέϊλ. καὶ τὰ πλείονα, ὅσα ὁ Οὐεκλ., ὧν οὐδὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν παράδοξον ταύτην ἑρμηνείαν, καὶ περιοριζόμενοι εἰς αὐτὸ τῆς ἑρμηνείας ταύτης τὸ συμπέρασμα, ἐρωτῶμεν: τῆς Μηδείας θρηνούσης, καὶ ταῦτα λιγυρῶς ἢ λιγέως, τὸν Ἰάσονα, ὑπάρχει τι ἀτοπώτερον; Εἰς τὸ 'ἄχεα' ἀναφέρονται ὄχι τὰ δύο

θεοκλυτεῖ δ' ἄδικα παθοῦσα

ἐπίθετα, ἀλλὰ μόνον τὸ 'μογερά', τοῦ 'λιγυρὰ' ἀναφερομένου εἰς τὸ 'βοᾷ' καὶ διορίζοντος τοῦτο ἐπιῤῥηματικῶς· τὸ δὲ 'βοᾷ' δὲν γίνεται μεταβατικὸν δυνάμει τοῦ δῆθεν ἰσοδυνάμου 'θρηνεῖ', ἀλλ' οἴκοθεν ἔχει καὶ σῴζει τὴν μεταβατικὴν δύναμιν, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Σχοίνε., κεῖται δὲ μόνον βραχυλογικῶς, ὡς πολλάκις (πρβλ. εἰς Φοιν. 1158, Ἑκάβ. 178), ὅθεν καὶ φέρεται πρὸς αἰτιατ. 'ἄχεα μ.', εἰς ἣν ἐπάγονται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν τὰ 'τὸν ἐν λ... κακόνυμφον'. Ἀλλ' ὅπως κατανοηθῇ ἀκριβῶς ἡ ῥῆσις, ἀνάγκη μικρᾶς παρεκβάσεως περὶ τοῦ 'ἄχεα'. Οἱ μὲν γλωσσολόγοι ἀνάγουσιν εἰς ἄλλας ἄλλοι σανσκριτικὰς λέξεις τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως, ἀλλ' ὀρθότερον, νομίζομεν, οἱ φιλολογοῦντες ἐθεώρησαν αὐτὸ ἀνέκαθεν ὡς ὀνοματοποιΐαν τοῦ ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ δὴ καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις παγκοίνου ἐπιφωνήματος ἄχ, ἐξ οὗ καὶ ἐν τευτονικοῖς καὶ σλαυϊκοῖς ἰδιώμασι παράγονται ῥήματα σημαίνοντα: *στένω*, *στενάζω* (=φωνῶ ἄχ!), τὴν δὲ γνώμην τῶν φιλολογούντων ταύτην δὲν ἀποκρούει καὶ γλωσσολόγος ἐπιφανής, ὁ Βέμφεὺς (W Lex. A', 244), Ὅτι δὲ τὸ ἄχρηστον *ἀχέω* καὶ *ἀχεύω* (οὗ ἐν χρήσει παρ' Ὁμήρῳ ἡ μετοχὴ *ἀχέων*, *ἀχεύων*, *ἀχέουσα*), ὡς καὶ τὰ *ἄχομαι*, *ἄχνυμαι* καὶ ἄλλα, παρὰ τὸ ἡμέτερον *ἄχος*, οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος. Πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα παρ' Ὁμήρ. ἑρμηνεύονται: *λυποῦμαι*, *θλίβομαι*· ἀλλ' ὅμως ὑπ' ἄλλων ἑρμηνεύονται αὐτὰ ταῦτα καί: *στένω*, *στενάζω*· μόνον δὲ ἡ ἑρμηνεία τοῦ *ἄχος* περιωρίσθη εἰς τὴν χρῆσιν: *θλῖψις*, *λύπη*, οὔτε παρ' Ὁμ οὔτε παρ' ἄλλῳ τινὶ λαμβανομένου ὑπό τινος καὶ ἐν τῇ ἐκδοχῇ *στεναγμός*. Καθ' ἡμᾶς τῆς λέξεως *ἄχος* ἡ κυρία ἐκδοχὴ εἶνε: *στεναγμὸς* (κατὰ λέξιν: 'τὸ ἄχ', ὅπως λέγει ἡ συνήθεια, οἷον ἐν τῷ διστίχῳ: 'Τὸ ἄχ εἶνε τὸ κέρδος μου, τὸ βάχ ἡ πληρωμή μου, | Καὶ μὲ τ' ἀναστενάγματα θὲ νά 'βγῃ ἡ ψυχή μου'), συνεκδοχικὴ δὲ μόνον τό: *λύπη*, *συμφορὰ* κττ., ἡ δὲ κυρία χρῆσις σῴζεται καθ' ἡμᾶς καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς. Ἐν Εὐρ. Ἱκετ. 820 'στένεις ἐπ' ἀμφοῖν ἄχη', πῶς ἄλλως εἶνε δυνατὸν νὰ ληφθῇ τὸ 'ἄχη', εἰμὴ ὡς αἰτιατ. τροπικὴ κατὰ τὸ συνώνυμον = *στένεις ἐπ' ἀμφοῖν στεναγμούς*, ἀφ' οὗ ὁ λόγος περὶ τοῦ ἐπὶ τίσι προεξήνεγκεν ὁ Ἄδραστος τὰ 'αἰαῖ' (819); Οὕτω ληπτέον καὶ τὸ Ἴων. 777 'ἄχος ἐμοὶ στένειν' = *ἄχος ἐμοὶ (ὥστε) στένειν (αὐτό)*, ἤτοι: ἄχ καὶ βάχ γιὰ μένα νὰ τὸ λέγω, ἀναστεναγμὸς γιὰ μένα νὰ τὸν ἀναστενάζω, ὄχι: *λύπη*, ἤ: *θλῖψις*, ὅπως κοινῶς, διότι τό: *στένω λύπην* οὐδένα ἔχει νοῦν. Ὁμοίως οὐδεμίαν ἄλλην ἐκδοχὴν δέχεται τὸ Φοιν. 1528 'ὀδυρμοῖς ἐμοῖς ἄχεσι συνῳδός', ὅπου ἴδ. ὑποσημ. εἰς 1525-8, ὡς καὶ εἰς 1528, ἔνθα ἐσημειώσαμεν καὶ ὅτι 'ἄχος οὐ μόνον ἡ λύπη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς θρηνώδης στοναχή, ὁποία ἡ τῆς ἀηδόνος ἰδίως κτλ.'. Ὁμοίως Ἑλέν. 364 'ἄχεά τ' ἄχεσι, δάκρυα δάκρυσιν', 380 'ἐξαλλάξασ' ἄχεα λύπης', ὅπου βέβαια ἡ ἑρμηνεία 'λύπας λύπης' δὲν χωρεῖ, Σοφ. Αἴ. 948 'τῷδ' ἄχει', ἤτοι: τῷ διὰ τοῦ ἐν 944 'οἴμοι' ἐξενεχθέντι· Αἰσχ. Περσ. 571 κἑξ. 'στένε... βαρὺ δ' ἀμβόασον οὐράνι' ἄχη, ὀά', ὅπου οὐ μόνον τὸ 'στένε', ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἀναστενακτικὸν ἐπιφών. 'ὀά', ὡς καὶ τὰ ἐπιφερόμενα ἐν 574-5 (ἅτινα καὶ παρεβάλομεν ἀνωτέρω εἰς 211), μόνον φωνὴν ἀφιέντα μαρτυροῦσιν, ὅτι 'οὐράνι' ἄχη' = *στοναχαὶ ἄχρις οὐρανοῦ ἐξικνούμεναι*· ὁμοίως καὶ 581 'δαιμόνι' ἄχη, ὀά', καὶ 636 Ἀγαμ. 427 'τὰ μὲν κατ' οἴκους ἐφ' ἑστίας ἄχη', ὅπερ συγκεφαλαιοῖ ὅσα 'ἔστενον τότ' ἐννέποντες δόμων προφῆται' (408-9)· ὁμοίως 1558 'ὠκύπορον πόρθμευμ' ἀχέων' (= *Ἀχέροντα*, ὅπερ καὶ αὐτὸ παρὰ τὸ *ἄχος*, ἤτοι: *ἀχέων*, *στεναγμῶν ῥοῦς*, πρβλ. Στοβ. ἐκλογ. φυσ. α', 41, 50 ''Ἀχέροντα μὲν διὰ τὸ ἄχη (κατωνομάκασιν)...

τὰν Ζηνὸς ὁρκίαν Θέμιν,
ἅ νιν ἔβασεν
Ἑλλάδ' ἐς ἀντίπορον
δι' ἅλα μύχιον ἐφ' ἁλμυρὰν
πόντου κλῆδ' ἀπέραντον.

ἔτι καὶ Λικύμνιός φησι· 'Μυρίαις παγαῖς δακρύων ἀχέων τε βρύει', καὶ πάλιν ''Αχέρων ἄχεα βροτοῖσι πορθμεύει', ἴδ. καὶ ΕΤΥΜ. Μ. ἐν τῇ λ.). Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκδέχου τὸ μὲν 'βοᾷ' = *ἰεῖσα βοᾷ*, ἤτοι τὸ ὅλον = *λιγυρῶς δὲ βοᾷ ἄχεα μογερὰ ἰεῖσα, τὸν ἐν λέχει προδόταν κακόνυμφον*, τουτέστι: *μογερὰ στένουσα* (ἤ: *μογερὰ ἀχέουσα*) *βοᾷ* κτλ., τοῦ μὲν 'ἐν λέχει προδ.' εἰρημένου κατὰ τὸ Σοφ. 'Αντ. 661 'ἐν τοῖς οἰκείοισιν... χρηστός', τοῦ δὲ 'βοᾷ τὸν κτλ.' κατὰ τὸ 'Ιππολ. 589-90, Ξενοφ. 'Αναβ. ς', 6, 7 'ἀνακαλοῦντες τὸν προδότην' κττ., ἐν οἷς δηλοῦνται αὐτολεξεὶ ὅσα εἶπεν ὁ μνημονευόμενος. Ἡ Μήδεια δηλονότι ἐστέναζε καὶ ἐβόα μεγαλοφώνως: ἂχ τὸν προδότην! ἂχ τὸν κακόνυμφον!

207-8. *θεοκλυτεῖ*] 'θεοκλυτοῦσαι: θεὸν ἐπικαλούμεναι' ΗΣΥΧ.

209-12. *ἅ νιν ἔβασεν ... ἀπέραντον.*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'νύχιον'. Ὁ Σχολ. 'νύχιον δὲ λεγει τὴν θεόν', ὅπερ ἀπόβλητον, καὶ κατωτέρω 'ἡ Θέμις δὲ αὐτήν φησι δια νυκτος πεφευγέναι', ὅπερ διορθουσι 'πεφευγέναι ἐποίησε', τοῦτο δὲ καὶ παραδέχονται οἱ γράφοντες 'νύχιον', παραβαλλοντες το 'Ρήσ. 53 'ἄνδρες γὰρ ἐκ γῆς τῆσδε νυκτέρῳ πλάτῃ λαθόντες ὄμμα τοὐμὸν αἴρεσθαι φυγὴν μέλλουσι'. Ἀλλ ἐνταῦθα μὲν ὁ λόγος περὶ νυκτερινοῦ ἔκπλου, ὅπερ λογικόν· ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, ὅπως καὶ ἂν ἑρμηνευθῇ τὸ 'νύχιον', ἡ ἔννοια αὐτοῦ ἀναφέρεται εἰς ὅλον τὸν ἀπὸ Κολχίδος μέχρις Ἑλλάδος διαπλουν, ὅστις πρὸς τί καὶ πῶς ἔμελλε νὰ εἶνε 'νύχιος'; Τοῦτο τὸ αἴνιγμα οὐδεὶς τῶν ἑρμηνευτῶν μᾶς ἐξήγησεν, ἥκιστα δ' ὁ Μυσγρ., ἀξιώσας παρὰ πάντα λόγον, ὅτι τὸ 'νύχιον' = *ἡμέρας καὶ νυκτός*· ὁ Λεντίγγ. διώρθ. 'μύχιον', παραβαλὼν τὸ Αἰσχ. Περσ. 878 'μυχία τε Προποντὶς καὶ στόμα Πόντου', τὴν δὲ διόρθωσιν ταύτην οὐ μόνον ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ἀλλὰ καὶ παλαιογραφικῶς εὐεξήγητον (τὰ μῦ καὶ νῦ, μικρογραφούμενα μάλιστα, ἐναλλάσσονται εὐκόλως, ἐν δ' Ἡσιόδ. Θεογ. 991 ἀνέκαθεν τὸ 'νύχιον' κατέλαβε τὸν τόπον τοῦ 'μύχιον'), ἀπεδέχθην μετὰ πολλῶν ἄλλων. Οὐχ ἧττον καὶ μετὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην τὰ τῆς ῥήσεως ἥκιστα διηκριβώθησαν. Ὁ Ἐάθ. καὶ Μίλτων διώρθ. 'ἀπεράντου', ἀλλά, τῆς διορθ. εὐλόγως ἀπορριφθείσης, τὸ 'ἀπέραντον' μετὰ τοῦ 'ἁλμυρὰν' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'κλῆδα', οὕτω δὲ τὸ προθετόπτωτον 'ἐφ' ἁλμ. π. κλ. ἀπέραντον', ὡς καὶ τὸ 'δι' ἅλ. μύχιον', καὶ τὸ ''Ελλ. ἐς ἀντίπορον' εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ῥῆμα τὸ 'νιν ἔβασεν' ἀναγόμενα, συναποτελοῦσιν ἀληθῆ τραγέλαφον. Ὁ Σχολ. εἶδε τοῦτο καὶ ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ *ἐπὶ* περιττεύει· ἀλλ' οἱ κριτικοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ εἴπωσι τοῦτο, καταδαπανῶνται ἅπαντες εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν κατὰ μέρος λέξεων ἄλλοι ἄλλως, χωρὶς νὰ φθάσωσι καὶ εἰς ἀνεκτόν τι τῆς ὅλης ῥήσεως νόημα. Τὸ 'κλῆδα ἀπέραντον' ἀναφέρων ὁ Μυσγρ. εἰς τὸν Θρακικὸν Βόσπορον, ὅπως καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, ἐκδέχεται τὸ 'ἀπεραντον' = *ἄκλειστον, οὐ δυνάμενον κλεισθῆναι*, κατὰ τὸ Ὀρέστ. 1551 'κλῇθρα συμπεραίνοντες μοχλοῖς'. Ἀλλ' ἕτερον τὸ *περαίνω* καὶ ἕτερον τὸ *συμπεραίνω*. Ἄλλοι ἐκδέχονται τὸ 'ἀπέραντον' = *αδιαβατον* (τον Βόσπορον) δια τας Συμπληγάδας· ἀλλα τοῦτο ἐμφαίνει ὄχι το 'ἀπέραντος', ἀλλὰ τὸ *ἀπέρατος*. Ἔνιοι δὲ ἀναφέρουσι τὸ 'κλῆδα ἀπέραντον' εἰς τὸν

ΜΗΔΕΙΑ.

Κορίνθιαι γυναῖκες, ἐξῆλθον δόμων,

Ἑλλήσποντον, διὰ τὸ Ἰλ. Ω, 545 'Ἑλλήσποντος ἀπείρων'. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Ὅμηρος ἐπωνόμασε τὸν Ἑλλήσποντον 'ἀπείρονα', ἐκ τούτου δὲν ἕπεται καὶ ὅτι ὁ Εὐριπ. δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπονομάσῃ οὕτως ἑτέραν θάλασσαν ἀσυγκρίτως μᾶλλον ἀπείρονα. Καὶ τὸ 'ἀντίπορον' δὲ (=*ἀντίπορθμος*) ἄλλοι ἄλλως. Ἀλλ' ἡ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ μάλιστα ποιητῇ χρῆσις τῆς λέξεως οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει, εἰμή. πάντα τόπον κείμενον κατέναντι ἑτέρου τόπου, ὧν μεταξὺ κεῖται πορθμός, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκδοχὴν τῆς λέξεως, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρυτέραν, ἤτοι κοινῶς: πέρασμα θαλάσσης (Ἴων. 1585 'ἀντίπορθμα δ' ἠπείροιν δυοῖν πεδία...Ἀσιάδος τε γῆς Εὐρωπίας τε', ἀποσπ. 519 'Καλυδὼν... Πελοπίας χθονὸς ἐν ἀντιπόρθμοις', Ἰφ. Α. 1492-3 '"Αρτεμιν [τὴν ἐν Αὐλίδι] Χαλκίδος ἀντίπορον'), ὅπου δ' ἐλλείπει ὁ ἕτερος τῶν δύο ἀντιθέτων χωρῶν ὅρος, ἢ καὶ ἀμφότεροι, εὐκόλως ὑπακούεται τὸ ἐλλεῖπον ἢ ἐκ τῆς συνεπείας ἢ ἐκ τῆς προϋποτιθεμένης ἀφετηρίας τῆς κινήσεως (οἷον Περσ 65-6 'πεπέρακεν μὲν ὁ... στρατὸς εἰς ἀντίπορον [=*ἀντίπορον Ἀσίας*] γείτονα χώραν [*Ἑλλάδα*]'). Κατὰ ταῦτα καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει 'ἀντίπορον'=*ἀντίπορον Ἀσίας*, διὰ τὴν ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς Κολχίδος ἀφετηρίαν τῆς κινήσεως. Αὐτὴ δ' αὕτη ἡ ἀφετηρία δεικνύει καὶ ὅτι ἡ 'Πόντου (=*Εὐξείνου*, πρβλ. εἰς Ἱππολ. 4) κλῆς' δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ Βόσπορος, διότι, ἀφ' οὗ τὸ ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀφετηρίαν πέρας τῆς κινήσεως εἶνε ἡ Ἑλλάς, τὸ 'ἐφ' ἁλμ. Π. κλῇδ' ἀπέραντον' θὰ ἐνέφαινεν ἀνάκρουσιν πρύμνης πρὸς τὸν Βόσπορον καρκινοβατικήν, ὅπερ πάντῃ ἄτοπον. Ἀλλ' οὐδ' ὁ Ἑλλήσποντος δύναται νὰ νοηθῇ ὡς ἡ κλεὶς αὕτη, διότι πάλιν ἀνάγκη νὰ νοηθῇ καρκινοβατικὴ ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξ Ἑλλάδος ἐπιστροφή, ἀφ' οὗ ἐῤῥέθη ἅπαξ 'ἔβασεν εἰς Ἑλλ. ἀντίπορον'. Αἴτιον πασῶν τούτων τῶν ἀτοπιῶν εἶνε, ὅτι καὶ ἐνταῦθα δὲν κατενοήθη ἡ σύνταξις, καίτοι ἡ ῥῆσις, δρομολογίου ναυτικοῦ δηλωτική, κατωχυρώθη ὑπὸ προθέσεων, ἐπαρκέστατα δεικνυουσῶν τοὺς ὅρους τῆς κινήσεως. Οἱ ὅροι οὗτοι εἶνε δύο, ὄχι τρεῖς: ὁ πρὸς ὃν τελικὸς 'Ἑλλάδ' ἐς ἀντίπορον', καὶ ὁ διὰ μέσου: 'δι' ἅλα'· τὸ δὲ τρίτον προθετόπτωτον 'ἐφ' ἁλμ. Π. κλῇδα', εἶνε δευτερεύων τοπικὸς ὅρος, ἀναφερόμενος ὄχι εἰς τὸ 'ἔβασεν', ἀλλ' εἰς τὸ 'δι' ἅλα μύχιον ἀπέραντον', διότι κάκιστα τὸ 'ἀπέραντον' συνάπτεται τῷ 'κλῇδα', συναπτέον δὲ τῷ 'ἅλα'. Εἶνε δὲ γνωστόν, ὅτι καὶ ἄλλως, μάλιστα δ' ἐπὶ τῆς *ἐπὶ* προθέσεως, ὑπακούεται, χρείας οὔσης, ῥῆμά τι κινήσεως δηλωτικὸν (οἷον Εὐρ. Ἴων. 817 'ἀλλ' ἐξιχνεύσουσί σε, κἂν θέλῃς λάθρα'=*κἂν θέλῃς λαθρα ἰέναι, ἐλθεῖν* κττ., ὅπου κακῶς διορθ. 'κἂν ἔλθῃς', πρβλ. Ἀριστ. Βατρ. 1279 'ἐγὼ μὲν οὖν ἐς τὸ βαλανεῖον βούλομαι'=*βούλομαι ἰέναι, ἐλθεῖν*· Ἀπολλοφάν. παρ' Ἀθην. 75 C 'ἐπὶ τὴν τράπεζαν βούλομαι', Ξεν. Ἑλλην. 6', 3, 20 'κελεύσαντες ἐπὶ τὰ ὅπλα', 54 'ἐκέλευσε μὲν ὁ... κήρυξ τοὺς ἕνδεκα ἐπὶ τον Θηραμένην', Ἰλ. Ν, 135 'οἱ δ' ἰθὺς φρόνεον', Ω, 327 'ἵπποι, τοὺς ὁ γέρων... κέλευεν καρπαλίμως κατὰ ἄστυ' κτλ.), ὅπου δὲ συνυπάρχει καὶ ἐπίθετον εἰς *-τος* ἢ *-τέος*, ὡς ἐνταῦθα τὸ 'ἀπέραντος', ἐκεῖ, καὶ μάλιστα παρὰ ποιηταῖς, ἡ ἐξυπάκουσις ῥήματος κινήσεως δηλωτικοῦ μόλις εἶνε ἀναγκαία, διότι οἴκοθεν τὸ ἐπίθετον, μετοχικώτατον πάντων, ὡς πολλάκις παρετηρήσαμεν, ἐμφαίνει τὴν οἰκείαν ῥηματικὴν ἔννοιαν. Κατὰ ταῦτα ἡ συνθήκη καὶ ἔννοια τῶν λέξεων ἔχει οὕτως: ἃ (Θέμις) *νιν* (Μήδειαν) *ἔβασε* (=*βῆναι ἐποίησεν*) *ἐς ἀντίπο-*

μή μοί τι μέμφησθ'· οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν
σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
τοὺς δ' ἐν θυραίοις· οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς

ρον ('Ασίας) *'Ελλάδα δι' ἅλα μύχιον* (Προποντίδα), *ἀπέραντον* (*ἰοῦσαν*, ἤτοι: ἀπέραντον ἐκτεινομένην) *ἐφ'* (=*ἐπὶ τὴν*) *ἁλμυρὰν* (τοῦ Εὐξείνου) *πόντου κλῇδα*. 'Ο ποιητὴς δηλονότι ἐνταῦθα παριστάνει ὡς κλεῖδα τοῦ Πόντου ὄχι τὸν Βόσπορον ἢ τὸν 'Ελλήσποντον, ἀλλ' ὁλόκληρον τὴν Προποντίδα μετ' ἀμφοτέρων τῶν πορθμῶν, διὰ τοῦτο καὶ καλεῖ τὴν Προποντίδα *μυχίαν ἅλα*, ὡς μεταξὺ τῶν δύο ἑκατέρωθεν τούτων πόρων ἐνδομυχοῦσαν, ἀπέραντον δ' ἐκτεινομένην ἐπὶ σύμπασαν τὴν ἁλμυρὰν ἔκτασιν, ἥτις συναποτελεῖ τὴν κλεῖδα τοῦ Πόντου, ἤτοι αὐτὴν πάλιν τὴν Προποντίδα μετὰ τῶν πορθμῶν· ὁμολογητέον δ' ὅτι γραφικωτέρα ἀπεικόνισις τοῦ ἀπὸ Κολχίδος εἰς 'Ελλάδα διάπλου τῆς Μηδείας ἦτο ἀδύνατον νὰ γείνῃ ἄλλη.

215. *μή μοί τι μέμφησθ'*·] Οὕτως ἐν *Ea*, ἐν δὲ *B* 'μέμφοισθ'', ἐν *P* 'μέμψοισθ'', καὶ ἐν *L* 'μέμψησθ''. Καὶ ὅμως τοῦτο τὸ τελευταῖον ἐξέδωκαν ῎Ελμσλ. Βώθε. Ματθ. Δινδ. Φιξ. Ναύκ. καὶ εἴ τις ἄλλος, παρὰ πάντα λόγον, οἱ μὲν διότι προηγεῖται ἀόρ. 'ἐξῆλθον', οἱ δὲ διότι οὕτω μεταφράζει ὁ Σχολ., καὶ ἄλλοι δι' ἄλλον ὁμοίως ἀνίσχυρον λόγον. ῎Ενιοι δὲ καὶ τὴν ὑποτακτ. αὐτὴν μετὰ δυσκολίας ἀπεδέχθησαν διὰ τὸ 'ἐξῆλθον', καὶ δικαιολογοῦσι τὸ πρᾶγμα ἐκ τοῦ ὅτι τὸ 'ἐξῆλθον'=*ἥκω*· ἐν ᾧ εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι καὶ ἄλλων, ἀνεπιδέκτων τοιαύτης κατ' ἐνεστῶτα ἐξισώσεως, ἀορίστων ἡγουμένων, πάλιν ἕπεται ὑποτακτική, δι' ὃν λόγον πολλάκις ἐξηγήσαμεν (ἴδ. εἰς 'Εκάβ. 27, 1138-9, 1245). 'Αλλ' ὅτι ἐνταῦθα ἀπαιτεῖται ἐνεστώς, καὶ ὄχι ἀόριστος, μὲ ὅλας τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου διαμαρτυρίας τοῦ ῎Ελμσλ. καὶ Ματθ., διδάσκουσιν αὐτὰ τὰ πράγματα. 'Η Μήδ. δὲν φοβεῖται μὴ μεμφθῶσιν αὐτὴν ὡς ὑπερήφανον αἱ Κορίνθιαι τώρα μόνον ('μέμψησθε'), ἀλλὰ καὶ μετέπειτα, ὁσάκις θὰ δίδεται ἀφορμὴ ('μέμφησθε'). Τὸ ἅπαξ διὰ παντός, ὡς παροδικόν, ἦτο ἀκίνδυνον, ἀλλὰ τὸ πολλάκις μετέπειτα ἢ διαρκῶς, ἐπίφοβον, διότι ἐκ τούτου θὰ προσεκτᾶτο φήμην κακήν, ἣν καὶ κυρίως θέλει ν' ἀποφύγῃ ἡ Μήδ., ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ ἑπόμενα.

215-8. *οἶδα γὰρ . . . ῥαθυμίαν*.] Οὐδεμία ἑτέρα ῥῆσις τοῦ δράματος τούτου παρέσχεν εἰς τοὺς κριτικοὺς τόσας δυσκολίας, ὅσας ἡ παροῦσα, λέγει ὁ ῎Ελμσλ. 'Η παρεννόησις ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 'Εννίου (ἐν τῇ παρὰ Κικέρ. ad famil. VII, 6 μεταφράσει: 'ne mihi vitio vos vortatis, a patria quod absiem. Multi suam rem bene gessere et publicam patria procul, Multi qui domi aetatem agerent propterea sunt improbati', καθ' ἃ οἱ στίχοι ἐκ τοῦ παρὰ Κικέρ. κειμένου ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἐξήχθησαν). Παρερχόμενοι συντομίας χάριν τῶν ἀρχαιοτέρων τὰς ἑρμηνείας καὶ διορθώσεις (Μυσγρ. 'ἐργμάτων ἄπο... οἵτ'... ῥαθυμίας'= *οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν ἀξίους τιμῆς γεγῶτας, τοὺς μὲν ἀπ' ἐνδόξων ἔργων, τοὺς δ' ἐκ θυραίων ἀγαθῶν, οἳ ἕνεκα τοῦ ἡσύχου αὐτῶν τρόπου καὶ τῆς ῥαθυμίας δύσκλειαν ἐκτήσαντο*, Βρυγκ. 'ὀμμάτων ἔπι'=*τοὺς ἐν 'Αθήναις διατρίβοντας*, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς *τοὺς ἐν θυραίοις*, ἤτοι *τοὺς μακρὰν τῆς πόλεως ἐν τῷ στρατῷ καὶ ταῖς ναυσίν*, Οὐϊττεμβάχ. 'τούς τε δωμάτων ἔπι τούς τ' ἐν θυραίοις', τοῦ 'Ιακωψ. ἐκλαμβάνοντος τὸ 'ὀμμάτων ἄπο'=*ἀπὸ τῆς ὄψεως*, ἤτοι: *ὡς ἀπὸ τῆς ὄψεως ἰδεῖν*, τοῦ 'Εαθ. ἑρμηνεύσαντος: *οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν σεβαστοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ἀφανῶς διάγοντας, τοὺς δ' ἐν τῇ ξένῃ* κλπ.), περιοριζόμεθα εἰς τὰς τῶν μετέ-

δύσκλειαν ἐκτήσαντο καὶ ῥᾳθυμίαν.

πειτα, ὧν ὁ μὲν Σεΐδλερ.: *οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ἐξ αὐτοψίας, τοὺς δ' ἐν ξένῃ ἐξ ἀκοῆς·* ὁ δὲ Σχοίνε. γράφων μετὰ τοῦ Μυσγρ. 'ῥᾳθυμίας' (ὡς καὶ ὁ Μέκλερ.) ἑρμηνεύει τὰ μὲν ἄλλα, ὅπως ἄλλοι τε καὶ ὁ Σχολ. ('ἐπίσταμαι πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων... ὑπερηφάνους νομιζομένους τοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ χωρίζεσθαι καὶ ἄποθεν τῶν ὀμμάτων εἶναι, τοὺς δὲ διὰ τὸ προσέρχεσθαι καὶ συνεχῶς ἀποφαίνεσθαι'), τὰ δὲ 'οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου... ῥᾳθυμίας': *ἄλλοι δὲ ἀφ' ἡσύχου ποδὸς καὶ ῥᾳθυμίας* (ἤτοι: *ἡσυχάζοντες καὶ ῥᾳθυμοῦντες δύσκλειαν ἐκτήσαντο*, ἤτοι: *τὴν τῆς σεμνότητος δύσκλειαν)*, ὁ 'Ρ. Μεΐστερ. διορθ. 'τοὺς ἐν θυραίοις', ὁ Πρίνζ. 'δυσκολίαν' ἀντὶ τοῦ 'δύσκλειαν' (διὰ τὸ Σχολ. 'ἄλλοι δὲ ἐπὶ ἡσυχίας ἰδιοπραγμονοῦντες ὑπόνοιαν ἔσχον δυσκολίας καὶ ἀργίας'), ὅπερ ὁ Οὐεκλ. ἐκλαβὼν ὡς ἑρμηνευτικὸν γλώσσημα τοῦ 'δύσνοιαν', ἐξέδωκε 'τοὺς ἐν θυραίοις... δύσνοιαν... ῥᾳθυμίαν' (ὡς καὶ ὁ Βαρθ.), χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ πῶς ἐκλαμβάνει τὸ 'δύσνοιαν', μόνον δὲ τὸ 'ῥᾳθυμίαν' παριστῶν μετὰ τοῦ Οὐεΐλ. ὡς ἰσοδύναμον τῷ: *σεμνὸς* καὶ: *αὐθάδης*, ὧν ἑκάστων τὴν ἀνασκευήν, ὡς μακροῦ λόγου ἔργον, παραλείπομεν, ἄλλως καὶ ἄνευ ἀνασκευῆς αὐτεξελέγκτων καὶ εὐεξελέγκτων τῶν πλείστων ὄντων. Τὸ κείμενον τῆς παραδόσεως εἶνε ὑγιὲς καὶ ἀλύμαντον· καὶ τὸ μὲν 'σεμνοὺς γεγῶτας' ὀρθῶς ὁ Σχολ. ('ὑπερηφάνους νομιζομένους... δοκοῦντας εἶναι', ὅπως καὶ ἡ συνήθεια λέγει: 'γιατὶ δὲν ἠθέλησα νὰ κάμω ὅ,τι ἤθελε, ἔγεινα κακὸς' = *ὑπελήφθην ὤν*· πρβλ. εἰς Ἱππολ. 701) καὶ κατὰ τοῦτον τῶν ἑρμηνευτῶν πολλοί· τὸ δ' 'ὀμμάτων ἄπο' ἀόριστον καθ' αὑτό, ὁρίζεται ἐκ τῶν συμφραζομένων καὶ τῆς πρὸς τὸ 'ἐν θυραίοις' ἀντιθέσεως ὡς = 'μὴ ὁρωμένους' (ΣΧΟΛ.) ἤτοι: *ἀφανεῖς, οἰκουροῦντας*, ὅπως τὸ 'ἐν θυραίοις' = *ἔξω τοῦ οἴκου*, ἤτοι: *ἐν τῷ δήμῳ ἀναστρεφομένους*. Ἀλλ' ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου ἔγκειται ἐν τῷ 'οἱ δ'', ὅπερ ἐκλαμβάνουσιν ἅπαντες = *ἄλλοι δέ*. Μόνος ὁ Οὐεΐλ., ὅστις ἄλλως ἑρμηνεύει κατὰ Σεΐδλερ., ὑπενόησε τὸ ὀρθόν, εἰπὼν ὅτι ἡ φράσις 'δὲν ὑποδεικνύει, κατὰ τὴν γνώμην μου, νέαν τάξιν προσώπων, ἀλλ' ἀναλαμβάνει ἁπλῶς τὸ νῆμα τοῦ διακοπέντος λόγου', χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πῶς καὶ διὰ τί, διότι οἱ κριτικοί, κακῶς μέν, ἀλλ' ἀρνοῦνται εἰς τοὺς ἀττικοὺς τὴν παρ' Ὁμήρῳ καὶ Ἡροδότῳ συχνοτάτην ταύτην χρῆσιν τοῦ 'ὁ δέ', ἥτις ὅμως σπανίως μέν, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, οἷον Ὀρ. 356 'ἐντεῦθεν ἀγρίᾳ συντακεὶς νόσῳ νοσεῖ Τλήμων Ὀρέστης, *ὁ δὲ* πεσὼν ἐν δεμνίοις Κεῖται' (= *πεσὼν δ' ἐν* κτλ., κακῶς διορθ. ὑπὸ Ῥεΐσκ. 'ὅδε', καὶ ἔτι χεῖρον ὑπὸ Ναυκ. 'ὅδε πεσών τ' ἐν'), Σοφ. Ἠλ. 709-13 'στάντε δ'... χαλκῆς ὑπαὶ σάλπιγγος ᾖξαν· *οἱ δ'* ἅμα ἵπποις... ἔσεισαν' (= *ἅμα δ' ἵπποις ἔσεισαν*), Ἀριστ. Πλ. 864-7 'ποῦ ποῦ 'σθ' ὁ μόνος ὑποσχόμενος...; *ὁ δὲ* πολὺ μᾶλλον ἐνίους ἐστὶν ἐξολωλεκώς', κλπ. πρβλ. εἰς Ἱππολ. 405-7. Ἐκδέχου κατὰ ταῦτα τὰ τῆς ῥήσεως οὕτω πως: *οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν ὑπερηφάνους δοκοῦντας, τοὺς μὲν ἀθεάτους (καὶ οἰκουροῦντας), τοὺς δ' ἔξω τοῦ οἴκου (καὶ ἐν τῷ δήμῳ ἀναστρεφομένους)· οὗτοι δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς* (= *ἀφ' ἡσύχου βίου καὶ τρόπου*, ἤτοι: σ' τὰ καλὰ καθούμενα) *δύσκλειαν* (= *κακὸν ὄνομα, φήμην κακήν*, ἤτοι *τὴν τῆς σεμνότητος) ἐκτήσαντο καὶ ῥᾳθυμίαν* (= *ῥᾳθυμίας δόξαν*, κατὰ τὰ Ἑλέν. 676 'δειλίαν γὰρ καὶ κάκην κεκτήσομαι' κτт. 'ῥᾳθυμίαν γὰρ τὴν νωθρότητα λέγει' ΣΧΟΛ.), δύσκλειαν μὲν δηλονότι οἱ 'ὀμμάτων ἄπο', ῥᾳθυμίαν δ' 'οἱ ἐν θυραίοις', τοῦ 'ῥᾳθυμίαν' ἐν προσθήκης μέρει προσηρτημένου, πρὸς συμπλήρωσιν ἀκριβεστέραν τοῦ ὅλου γνωματεύματος, οὕτινος ὅμως τὸ ἕτερον μόνον μέρος ἐφαρμόζε-

δίκη γὰρ οὐκ ἔνεστιν ὀφθαλμοῖς βροτῶν,
ὅστις πρὶν ἀνδρὸς σπλάγχνον ἐκμαθεῖν σαφῶς
στυγεῖ δεδορκώς, οὐδὲν ἠδικημένος.
χρὴ δὲ ξένον μὲν κάρτα προσχωρεῖν πόλει·
οὐδ᾽ ἀστὸν ᾔνεσ᾽ ὅστις αὐθάδης γεγὼς
πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθίας ὕπο.
ἐμοὶ δ᾽ ἄελπτον πρᾶγμα προσπεσὸν τόδε
ψυχὴν διέφθαρκ᾽· οἴχομαι δὲ καὶ βίου
χάριν μεθεῖσα κατθανεῖν χρῄζω, φίλαι.
ἐν ᾧ γὰρ ἦν μοι πάντα, γιγνώσκειν καλῶς,

ται εἰς τὴν Μήδειαν. Ὁ ποιητὴς δηλ. καὶ ἐνταῦθα ἐν μέρει καὶ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου δυσεπιμίκτου βίου ἀπολογούμενος (ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν) ἐκφέρει παρατήρησιν ἀληθεστάτην ἄλλως. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ λέγῃ τοῦτο: Ἐὰν εἶσαι φιλησύχου χαρακτῆρος ἄνθρωπος, δὲν ἐξεύρεις πῶς νὰ φερθῇς μὲ τοὺς συμπολίτας σου. Ἐὰν οἰκουρῇς καὶ ἀπέχῃς τῆς ἀγορᾶς, παρεξηγεῖσαι ὡς ἀλαζών, καὶ γίνεσαι ἀντιδημοτικός· ἐὰν πάλιν φαίνεσαι εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀναστρέφεσαι ἐν τῷ δήμῳ, τὸ φιλήσυχόν σου ἦθος παρεξηγεῖται ὡς νωθρότης ἢ καὶ ἠλιθιότης. Αὕτη εἶνε καθ᾽ ἡμᾶς ἡ ἔννοια τοῦ πολλαχῶς ἀλλ᾽ ἡμαρτημένως ἐξηγηθέντος χωρίου.

219. *ἔνεστιν*] Οὕτως ἐν τῷ λήμματι τοῦ Σχολ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἔνεστ᾽ ἐν'.

220 *ὅστις*] Ὁ ἑνικὸς μετὰ τὸ 'βροτῶν' κατὰ τὴν συνήθη σχηματικὴν ἐκφορὰν (Εὐρ. Ἠλ. 933-4 'στυγῶ τοὺς παῖδας, ὅστις... οὐκ ὠνόμασται', κττ., ὅπως καὶ πρὸ τοῦ πληθ. ἐν Ἱππ. 79-81 κττ.).

σπλάγχνον] Ἐνταῦθα ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τό: τὰ μέσα ἐν τῇ φράσει: Εἶνε κακὰ τὰ μέσα του (=ἔχει κακὴν ψυχήν, εἶνε κακῆς διαθέσεως ἄνθρωπος), ἤτοι: ὁ ἔσω ἄνθρωπος, τὸ ἀληθὲς καὶ πραγματικὸν αὐτοῦ ἦθος.

221. *στυγεῖ δεδορκώς.*] Ἡ φράσις ὑποδηλοῖ ἐπίτηδες αὐτὴν τὴν ἐκ τῆς θέας τῆς Μηδείας ἐντύπωσιν.

οὐδὲν ἠδικημένος.] Ἡ μετοχὴ ἐναντιωματική: ἐν ᾧ, ἤ: *καίτοι οὐδὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἠδίκηται.*

222. *κάρτα*] Ἐκδέχου ὄχι ὅπως κοινῶς τὴν φράσιν, ἀλλά: *χρὴ δὲ κάρτα μὲν τὸν ξένον προσχ. πόλει,* ἤτοι: *χρὴ δὲ μάλιστα μὲν τὸν ξένον* κτλ. Τὰ μόρια μετήλλαξαν τὴν οἰκείαν θέσιν διὰ τὸ μέτρον.

προσχωρεῖν πόλει] 'πρὸς τὰ τῆς πόλεως νόμιμα χωρεῖν καὶ ἁρμόζειν ἑαυτὸν τοῖς ἤθεσι τῶν πολιτῶν'. ΣΧΟΛ.

223 *ᾔνεσ᾽*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 770, Ἑκ. 1276. κλπ.

αὐθάδης] κυρίως ὁ *αὐτάρεσκος*, ὅθεν ἔπειτα ὁ *ὑπέρφρων ὑβριστής*, καὶ ἀκολούθως παρ᾽ ἡμῖν ὁ *ἐν λόγοις* μάλιστα *ὑβριστής*.

224. *ἀμαθίας*] ματαιόφρονος ἀνοησίας.

226-7. *οἴχομαι ... φίλαι.*] Περὶ τοῦ 'οἴχομαι' πρβλ. εἰς Φοιν. 984 καὶ σελ. 340, περὶ δὲ τῶν ἑξῆς πρβλ. Ἱππ. 1408.

228. *ἐν ᾧ γὰρ ἦν μοι πάντα,*] ἤτοι: ὅστις ἦτο τὸ πᾶν δι᾽ ἐμέ, (ὅπως λέγομεν σήμερον κατὰ ξένα πρότυπα μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸ Λουκ. Ἰκαρομεν. π.χ. σελ. 780 'ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε καὶ μάντις ἐδόκουν αὐτοῖς καὶ ἰατρός, καὶ πάντα ὅλως ἦν ἐγώ' κττ.), κατὰ τὰ Οἰδ. Τ. 314 'ἐν σοὶ γὰρ ἐσμέν', Οἰδ. Κ. 247 'ἐν ὑμῖν γάρ, ὡς θεῷ κείμεθα τλάμονες', Ἀριστ. Ἀχ. 472 'ἐπελα-

κάκιστος ἀνδρῶν ἐκϐέϐηχ' οὑμὸς πόσις.
πάντων δ' ὅσ' ἔστ' ἔμψυχα καὶ γνώμην ἔχει
γυναῖκές ἐσμεν ἀθλιώτατον φυτόν·
ἃς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερϐολῇ

θόμην ἐν ᾧπερ ἐστὶ πάντα μοι τὰ πράγματα', Ὀρν. 1677 'ἐν τῷ Τριϐαλλῷ πᾶν τὸ πρᾶγμα' κττ.

γιγνώσκειν καλῶς.] Τὸ φρασείδιον παρεξηγοῦντες ἀπήγγελλον κακῶς οἱ ὑποκριταί· ἵνα δὲ προφυλάξῃ τοὺς ἀναγνώστας του ἀπὸ τῆς τοιαύτης παρεξηγήσεως, ὁ Σχολιαστὴς λέγει ταῦτα: 'ἐν ᾧ γὰρ ἦν: ἐν ᾧ ἦν μοι πάντα, κάκιστος ἀνδρῶν ἐκϐέϐηκεν. οἱ δ' ὑποκριταὶ οὐ συμπεριφερόμενοι τῷ τρόπῳ λέγουσι γινώσκειν καλῶς'. Οἱ ὑποκριταὶ δηλονότι συνῆπτον ἀπαγγέλλοντες τὰ 'ἐν ᾧ γὰρ ἦν μοι πάντα' πρὸς τὸ 'γιγνώσκειν καλῶς', ἐκφέροντες ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ αὐτοῦ τόνου ῥύμῃ (='οὐ συμπεριφερόμενοι τῷ τρόπῳ' ΣΧΟΛ.), οὕτω δ', ἐν ᾧ τὸ 'γιγνώσκειν καλῶς' εἶνε ἑτεροπρόσωπον καὶ διακριτέον τῶν ἄλλων ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ, ὡς ἐν παρενθέσει ἐκφερόμενον, αὐτοὶ ἐξέφερον οὕτως, ὥστε ὁ ἀκούων νὰ νομίζῃ ὅτι αὐτοὶ 'λέγουσι γινώσκειν' (ΣΧΟΛ.), ἤτοι, ὅτι ἡ *Μήδεια λέγει γιγνώσκειν*, ὅπερ ἡμαρτημένον. Δυστυχῶς, ὅπως οἱ ὑποκριταὶ παρεξήγουν τὸν Εὐριπίδην, οὕτω καὶ οἱ κριτικοὶ παρεξήγησαν τὸν Σχολιαστήν, νομίσαντες, ὅτι οὗτος λέγει, ὅτι οἱ ὑποκριταὶ ἔφθειραν τὸ κείμενον μεταϐαλόντες τὴν λέξιν, ἐν ᾧ ὁ Σχολ. λέγει ἁπλῶς καὶ μόνον, ὅτι οἱ ὑποκριταὶ ἔφθειραν τὸ κείμενον μεταϐαλόντες ὄχι τὴν ἐν αὐτῷ λέξιν, ἀλλὰ τὴν ἀπαγγελίαν, δι' ἧς συνάπτοντες τὸ 'γιγνώσκειν καλῶς' πρὸς τὰ ἡγούμενα, ἔφθειραν μεταϐάλλοντες τὴν ἔννοιαν τοῦ στίχου (ἤτοι: *ἐν ᾧ γὰρ εἶχον γιγνώσκειν πάντα καλῶς*, ὅπως καὶ κριτικοὶ ἐπισημότατοι, ὡς ὁ Ἑρμάνν. καὶ ἄλλοι δὲν ἐδίστασαν νὰ ἑρμηνεύσωσι). Φυσικὸς καρπὸς τῆς παρεξηγήσεως ταύτης ὑπῆρξεν ὅτι τὸ 'γιγνώσκειν' διωρθώθη μεταϐληθὲν ὑπὸ τῶν μὲν εἰς 'γιγνώσκει', ὑπὸ τῶν δὲ εἰς 'γιγνώσκω', καὶ ὑπ' ἄλλων εἰς 'γιγνώσκεις', ἐν ᾧ μόνον τὸ 'γιγνώσκειν' εἶνε οὐ μόνον τὸ γνήσιον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀρθόν. Τὸ ἀπαρέμφατον λαμϐάνεται, ὡς γνωστόν, καὶ ἀντὶ προστακτικῆς, ὄχι ὅμως καὶ ἀκριϐῶς, ὅπως δογματίζουσι κοινῶς, ἀλλὰ μετὰ τῆς λεπτῆς διαφορᾶς, ἣν ἐσημειώσαμεν εἰς Ἑκάϐ. 888. Κατὰ ταῦτα τὸ 'γιγνώσκειν καλῶς' (=*γίγνωσκε καλῶς*, ἀκριϐέστερον δέ: νὰ ξεύρῃς καλὰ) γραπτέον μεταξὺ δύο στιγμῶν, καὶ ἀπαγγελτέον ὡς πάντα τὰ διὰ μέσου. Οὐ μόνον παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον (ὡς καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις), ὁσάκις ὁ λέγων θέλει νὰ ἐπιστήσῃ ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ εἰς τὸ λεγόμενον, λέγει παρενθετικῶς: ξεύρεις, ἢ: νὰ ξεύρῃς, καταλαϐαίνεις, ἢ: νὰ καταλάϐῃς, κλπ. Κατὰ ταῦτα τὸ νόημα τῆς ῥήσεως εἶνε τοῦτο: *ὁ γὰρ ἐμὸς πόσις, ἐν ᾧ ἦν μοι πάντα* (=*ὅς μοι πάντα ἦν*), *γίγνωσκε καλῶς* (=ὁποῦ γιὰ μένα, νὰ ξεύρῃς καλά, ἦτο τὸ πᾶν), *κάκιστος ἀνδρῶν ἐκϐέϐηκεν* (=*ἀποδέδεικται ὤν*, ὡς τὸ τῆς συνηθ.: ἐϐγῆκεν ὁ χειρότερος ἄνδρας τοῦ κόσμου).

231. *φυτόν*] Ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ (ἴδ. εἰς Ἱππολ. 630) ἐν τῇ γενικωτάτῃ ἐκδοχῇ: προϊὸν φύσεως. Ἐν τοῖς τοιούτοις ἡμεῖς σήμερον λέγομεν ἐν μὲν τῇ συνηθείᾳ ἰταλ. φροῦττο (οἷον: σοῦ εἶνε ἕνα φροῦττο, κλπ.), ἐν δὲ τῷ γραπτῷ λόγῳ ἐπὶ τῷ γραφικώτερον καὶ χριστιανικώτερον: πλάσμα.

232. *ἅς*] Τὸ ἀναφορικὸν καθ' ἃ εἰς Φοιν. 7, ἀλλὰ μετὰ χροιᾶς τινος αἰτιολογικῆς, ὅπως πολλάκις (πρϐλ. εἰς Φοιν. 153, 1001 κλπ.).

'*χρημάτων ὑπερϐολῇ*] χρημάτων λέγει τῶν εἰς φερνήν τοῦτο δὲ Εὐριπίδης ἀπὸ τῆς καθ' αὐτὸν συνηθείας λέγει. οἱ δὲ ἥρωες οὐχ οὕτως ἐποίουν τοὺς

πόσιν πρίασθαι δεσπότην τε σώματος
λαβεῖν· κακοῦ γὰρ τοῦτ' ἔτ' ἄλγιον κακόν·
κἂν τῷδ' ἀγὼν μέγιστος ἢ κακὸν λάβῃ

γάμους, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων αὐτοὶ ἐδίδοσαν'. ΣΧΟΛ.

233. *σώματος*] οἷον εἰπεῖν: *ἑαυτῶν*. Πρβλ. εἰς Ἑκ. 301, 724.

234. *τοῦτ' ἔτ' ἄλγιον*] Ἐν *BE* 'τοῦτ' ἄλγιον', *a* καὶ Στοβ. 'τοῦτό γ' ἄλγ.', *SL* 'τοῦδ' ἔτ' ἄλγ.', *C* 'τόδ''. Ὁ Βρύγκ. ὀρθῶς: 'τοῦτ' ἔτ' ἄλγιον', τοῦτο δὲ ἦτο ἡ ἀρχικὴ γραφή· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ 'κακοῦ' ἐξελήφθη ἀνάρθρως, δέον ἐνάρθρως, τὸ 'τοῦτ' ἔτ'' ἐτράπη εἰς 'τοῦδ' ἔτ'' (ὅπως καὶ ὑπ' Οὐεκλ. 'ἐκείνου'), ὁπόθεν αἱ λοιπαὶ φθοραί. Ὁ 'γάρ', ὅπως πολλάκις (ἴδ. εἰς Φοιν. 160, Ἑκάβ. 688), αἰτιολογεῖ τὸ ἐλλεῖπον 'λέγω δέ: δεσπότην τε σώματος', καὶ οὕτως ἐπέρχονται τά: 'κακοῦ γὰρ κτλ.' = *τοῦ γὰρ κακοῦ* (περὶ οὗ δηλονότι ὁ λόγος, ἤτοι ὅτι 'δεῖ χρημ. ὑπερβολῇ πόσιν πρίασθαι') *τοῦτο* ('δεσπότην τε σώματος λαβεῖν') *ἔτι ἄλγιον κακόν* (*ἐστι*). Τοῦ κειμένου οὕτως ἔχοντος, αἱ γενόμεναι διορθώσεις (Ναυκ. 'τοῦθ' ὑπέρτερον', Λεντίγγ. 'τοῦδ' ἔτ' ἄ. κακόν;' Ῥεϋχενστέϊν. 'κ. τί τοῦδ' ἔτ'', Οὐεκλ. 'ἐκείνου γὰρ τόδ' ἄλγιον', Οὐερράλλ. 'λαβεῖν γὰρ οὐ τόδ' ἄλγιον', Μεκλέρ. 'κακοῦ γὰρ οὗτος ἄλγιον') ἀποδεικνύονται ἄσκοποι, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ Πρινζ. ἐξοβέλισις τοῦ στ. ἄνευ λόγου ἀποχρῶντος.

235-6. *κἂν τῷδ' ... ἢ χρηστόν*] Ἐν ἅπασι τοῖς βίβλ. 'λάβῃ', πλὴν ὅτι ἐν *Sb*s 'λαβεῖν', τοῦτο δὲ τὸ 'λαβεῖν' ἀπέβη καὶ ἡ ἐν τοῖς ἐκδδ. κοινή. Παραλείπομεν τὸν Ματθ. ἀξιοῦντα, ὅτι τὸ 'κἂν τῷδ' ἀγών... χρηστόν' εἶνε, ὡς ἐκ τοῦ νοήματος, ἡ ἀπόδοσις τοῦ 'πρῶτα μὲν' (233), ὅτι δηλ. τὸ μὲν 'πόσιν... λαβεῖν' (233-4) εἶνε τὸ πρῶτον κακόν, τὸ δὲ 'κακόν . . . χρηστόν' (237-8) τὸ δεύτερον, καὶ ὅτι ἄρα ὁ ποιητὴς ὤφειλε νὰ εἴπῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ 235 'ἔπειτα' (ὅτι τοῦτο δὲν ἐννοοῦσεν ὁ ποιητὴς ἀπόδειξις ὅτι ἐνταῦθα μὲν εἶπε 'κἂν τῷδ''] = *ἐν τῷ πόσιν πρίασθαι δεσπότην τε σώμ. λαβεῖν*], ἐπέταξε δὲ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ 'πρῶτα μὲν' ἐν 240 'εἰς καινὰ δ' ἤθη κτλ.'), καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὸ οὐσιῶδες. Πῶς ἐκδέχονται οἱ κριτικοὶ τὴν ῥῆσιν, ἀποδεικνύει τὸ ἑλληνικὸν παράφρασμα τοῦ Ματθ. 'κινδυνεύειν ἢ κακὸν λαβεῖν ἢ χρηστόν', οὕτω δὲ πράγματι καὶ μετεφράζετο τέως τὸ χωρίον, τοῦ μὲν 'ἀγὼν' ἐκλαμβανομένου ἐν τῇ ἐκδοχῇ 'κίνδυνος', ἣν καὶ πολλαχοῦ ὄντως ἔχει ἡ λέξις (οἷον Ἰφ. Α. 1456 'δεινοὺς ἀγῶνας διὰ σὲ δεῖ κεῖνον δραμεῖν', κλπ.) τοῦ δὲ 'ἢ... ἢ' διαζευκτικῶς. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία εἶνε ὅλως ἄτοπος· διότι μέγιστον κίνδυνον τρέχει ἡ γυνὴ λαβεῖν 'κακόν', ὄχι ὅμως καὶ 'χρηστόν' εἴτε πόσιν εἴτε δεσπότην. Ἡ συναίσθησις, φαίνεται, τῆς ἀτοπίας ταύτης ἔκαμε τὸν Φίξ. νὰ μεταφράσῃ τὸ 'ἢ—ἢ' διὰ τοῦ 'πότερον—ἢ' ('tum in hoc maximum est periculum, utrum malum accipias an bonum'), ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία εἶνε ἡμαρτημένη, διότι τὸ 'πότερον—ἢ' εἶνε ἐρωτηματικόν, ὅπερ ὡς τοιοῦτον συντάσσεται ἐπί τε ὀρθῆς καὶ ἐπὶ πλαγίας ἐρωτήσεως ὄχι πρὸς ἀπαρέμφατον, (ὅπως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινῇ 'λαβεῖν') ἀλλὰ πρὸς παρεμφατικὴν ἔγκλισιν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι καὶ ὁ Σταλβαύμ. π. χ. τὸ Πλάτ. Πολιτ. 608 Β 'μέγας γὰρ ὁ ἀγὼν . . . τὸ χρητὸν ἢ κακὸν γενέσθαι' ἑρμηνεύει ὁμοίως ('magnum certamen est, . . . utrum quis honestus an malus evadat.') ἀλλὰ καὶ ταῦτα (ἅτινα ἐξ ἀνάγκης παρεθέσαμεν λατινιστί, διότι ἀκριβῶς εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταφερόμενα [: *μέγας γὰρ ἀγὼν πότερον χρηστός τις ἢ κακὸς γένηται*] ἀποβαίνουσι φραστικῶς τε καὶ κατὰ νόημα ἄτοπα) εἶνε οὐχ ἧττον ἀνελλήνιστα καὶ ἀλλότρια τοῦ κειμένου, διότι τὸ μὲν 'ἀγὼν' ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν κοινὴν

ἢ χρηστόν. οὐ γὰρ εὐκλεεῖς ἀπαλλαγαὶ
γυναιξίν, οὐδ' οἷόν τ' ἀνήνασθαι πόσιν.

χρῆσιν, ἀλλὰ σημαίνει: ζήτημα, ὅπως μάλιστα λέγομεν σήμερον (= res de qua agitur), τὸ δὲ ἀπαρέμφατον 'γενέσθαι' καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ 'τὸ' δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ: *πότερον...ἤ*, τοῦ νοήματος ὄντος τοῦδε: *πλεῖστον γὰρ διαφέρει* (*τῇ πολιτείᾳ*= 'μέγιστος γὰρ ὁ ἀγών') *τὸ χρηστὸν ἢ κακὸν γενέσθαι*, ἤτοι κοινότερον: διότι μέγα (διὰ τὴν πολιτείαν) εἶνε τὸ ζήτημα τὸ νὰ γείνῃ τις χρηστὸς ἢ κακός. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς τοιούτοις (πρβλ. Θουκ. ϛ', 89, 8, Ἡροδ. ζ', 11, 209 κλπ.) ὑπάρχει μὲν ἡ διλημματικὴ ἔννοια οὐχ ἧττον ἢ ἐν τοῖς μετὰ τοῦ 'πότερον — ἢ' ἐκφερομένοις, ἀλλ' ἐάν ποτε γείνῃ χρεία νὰ δηλωθῇ ἰδιαιτέρως αὕτη, οὐδαμῶς δύναται νὰ ἐξενεχθῇ διὰ τοῦ 'πότερον — ἤ', ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ: *δυοῖν θάτερον*. Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, ἐν ᾗ ἔχομεν δύο γραφὰς 'λαβεῖν' καὶ 'λάβῃ', ἐκ τοῦ ζητήματος τούτου ἤρτηται τὸ ποτέρα τούτων ἡ ὀρθή. Ἐπειδὴ δὲ ὅπως ἐμφιλοχωρήσῃ τὸ 'πότερον — ἤ', τὸ μόνον ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ὀρθόν, ἀπαιτεῖται ἔγκλισις παρεμφατική, ἕπεται ὅτι τὸ μὲν ἀπαρέμφατον 'λαβεῖν' εἶνε ἐσφαλμένον, τὸ δὲ 'λάβῃ', τὸ καὶ μόνον σχεδὸν πεπιστωμένον διπλωματικ., εἶνε καὶ τὸ μόνον ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ὀρθόν. Καὶ τὸ μὲν 'ἀγών' ἐνταῦθα=*ἀγωνία ψυχική* (ὅπως τἀνάπαλιν ἐν Ἑκάβ. 314), τὸ δὲ διπλοῦν 'ἢ — ἤ', ἀπαντῶν, καθ' ἃ ἀπέδειξεν ὁ Ἔλμσλ. εἰς Μηδ. 480 καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, ὅπως καὶ παρ' Ὁμήρῳ, γράφεται μὲν ὑπό τινων 'εἰ — ἤ', οὗτινος καὶ ἔχει τὴν δύναμιν, δύναται δὲ ὅ,τι καὶ τό: *πότερον — ἢ* (πρβλ. Αἰσχ. Προμ. 780 'ἑλοῦ γὰρ ἢ πόνων τὰ λοιπά σοι φράσω σαφηνῶς ἢ τὸν ἐκλύσοντ' ἐμέ'=*ἑλοῦ γὰρ πότερον φράσω σαφ. τὰ λοιπά σοι τῶν πόνων, ἢ τὸν ἐκλύσαντ' ἐμέ*· ὅπου, σημειωτέον, ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων ἐπῆλθεν ἀνέκαθεν ἡ αὐτὴ φθορὰ τοῦ 'φράσω' διορθωθέντος ὑπὸ Ῥοβερτ. εἰς 'φράσαι'· Χοηφ. 877 'εἰδῶμεν ἢ νικῶμεν ἢ νικώμεθα'=*εἰδῶμεν πότερον νικῶμεν ἢ νικώμεθα*, κτλ.), τῆς ὑποτακτικῆς κειμένης διὰ τὸ μέλλον μέν, ἀλλ' ἄδηλον. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐναλλάσσεται ὁ ὑποτακτ. ἀόριστος πρὸς τὸν ὁριστικ. μέλλοντα, ἔν τε τῇ ὀρθῇ καὶ τῇ πλαγίᾳ ἐρωτήσει (οἷον: Αἰσχ. Ἱκ. 758 'τί πεισόμεσθα; ποῖ φύγωμεν;', Σοφ. Τραχ. 973 'τί πάθω; τί δὲ μήσομαι;' κττ. Ἰλ. Δ 15 'ἡμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα, ἤ... ὄρσομεν ἢ.. βάλωμεν' κττ.) Κατὰ ταῦτα ἡ ἡμετέρα ῥῆσις ἔσται λέγουσα ταῦτα: *κἂν τῷδε μεγίστη ἐστὶν αὐτῇ* (ἤτοι: *τῇ γυναικί*· ὁ δ' ἑνικὸς μετὰ τὸ 'ἃς' ἐν 231, ὅπως τὸ 'ἀφιγμένην' ἐν 238 μετὰ τὸ 'γυναιξὶν' ἐν 237) *ἀγωνία* (*ἀγνοούσῃ*, ὅπερ ὑπακουστέον ἐν νῷ διὰ τὸ ἐρωτηματικὸν τῆς ἐκφορᾶς, διότι πᾶσα ἐρώτησις τοῦ ἀγνοουμένου ὑπάρχει ἐρώτησις), *ἐὰν κακὸν λάβῃ* (='ἢ κακὸν λάβῃ'= *εἰ κακὸν λάβῃ*, τοῦ *εἰ*, ὅπως πολλάκις παρὰ τοῖς τραγικοῖς καὶ ἄνευ τοῦ *ἂν* πρὸς ὑποτακτ.) *ἢ χρηστόν* (ὅπερ κατ' οὐσίαν ἰσοδύναμον τῷ: *εἰ κακὸν λήψεται ἢ χρηστόν*). Ἐὰν δὲ τὸ 'ἢ — ἤ' ἐξενέγκωμεν διὰ τοῦ 'πότερον — ἤ: *κἂν τῷδε μεγίστη* (*αὐτῇ*) *ἀγωνία πότερον κακὸν λάβῃ ἢ χρηστόν*, (ὅπερ ἰσοδύναμον τῷ: *πότερον κακὸν λήψεται ἢ χρηστόν*).

236 *εὐκλεεῖς*.] Ἡ διόρθ. τοῦ Ναυκ. 'εὐχερεῖς' ἄστοχος. Τὸ δικαίωμα τῆς διαζεύξεως εἶχεν ὁ ἀνήρ, ἡ δὲ γυνὴ ἠδύνατο μὲν νὰ κάμῃ παρὰ τῷ ἄρχοντι αἴτησιν ἀπολείψεως, ἀλλ' αὐτοπροσώπως, ὅπερ οὐδαμῶς εὐκλεές ('χαλεπὴ.... καὶ προσάντης, ὦ τέκνον, ὁδός ἐστιν, ὡς τὸν πατέρ' ἀπελθεῖν οἴκαδε παρ' ἀνδρός, εἴ τίς ἐστι κοσμία γυνή. ὁ γὰρ δίαυλός ἐστιν αἰσχύνην φέρων'. Ἀναξανδρίδ. παρὰ Στοβ. ογ', 1).

εἰς καινὰ δ᾽ ἤθη καὶ νομοὺς ἀφιγμένην
δεῖ μάντιν εἶναι, μὴ μαθοῦσαν οἴκοθεν,
ὅτῳ μάλιστα χρήσεται συνευνέτῃ.

238-40. *εἰς καινὰ δ᾽ ἤθη... συνευνέτῃ.*] Ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. ʽνόμουςʼ, ὅπερ ἐτρέψαμεν διορθοῦντες εἰς ʽνομούςʼ. Ὅπως ὁ Σχολ. οὕτω καὶ οἱ κριτικοὶ τὸ ʽἤθη καὶ νόμουςʼ ἐκδέχονται ἐν τῇ κοινῇ χρήσει, ὅπερ καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ ἄτοπον (τίνα τὰ καινὰ ταῦτα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀνδρός, εἰς ἣν μεταβαίνει ἡ γυνή, ἤθη καὶ μάλιστα οἱ νόμοι;), γίνεται ἔτι ἀτοπώτερον διὰ τὸ ʽἀφιγμένηνʼ. Τὸ *ἀφικνοῦμαι* σημαίνει: φθάνω (κοινῶς), μάλιστα μὲν καὶ κυρίως ἐπὶ τόπου· ὁσάκις δ᾽ ἀντὶ τόπου λαμβάνεται ἔννοιά τις ἠθική, ὡς ἐνταῦθα, τὸ ʽἤθη καὶ νόμουςʼ, τὸ *ἀφικνοῦμαι* ἐμφαίνει ὄχι ἁπλῶς: φθάνω, ἀλλὰ βαθμηδὸν καὶ μετά τινας περιπετείας, κττ. ἤτοι: καταντῶ (κοινῶς), καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Ἀλλὰ μὴν ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἁπλῆς καὶ ἀμέσου ἀφίξεως τῆς νύμφης εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. Προδήλως ἄρα οὔτε τὸ ʽἤθηʼ σημαίνει: mores, οὔτε τὸ ʽνόμουςʼ εἶνε ἄφθορον καὶ γνήσιον. Τὸ (παρὰ τὸ *ἔθος*) *ἦθος* σημαίνει κυρίως τὴν *φωλεὰν* ἢ *κοίτην* τῶν ζῴων οὐχ ἧττον, ἢ τὸ *ἐνδιαίτημα* τῶν ἀνθρώπων· ἡ δ᾽ ἠθικὴ χρῆσις τῆς λέξεως παρήχθη ἐκ τῆς ἀρχικῆς καὶ κυρίας φυσικώτατα (ὅπως π. χ. ἐκ τῶν γερμαν. wohnen κλπ. τὰ gewöhnen κλπ.). Ἰδιάζει δ᾽ ἡ χρῆσις αὕτη οὐ μόνον παρ᾽ Ὁμήρῳ (Ζ 511, Ο 268, ξ 411), Ἡσιόδ. ἔργ. ἡμ. 220, καὶ Ἡροδ. α᾽ 15, 157, ϛ᾽ 142, δ᾽ 76, 80, ε᾽ 14, 15, ζ᾽ 75, 125, η᾽ 100· ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς μετέπειτα (Πινδ. Πυθ. δ᾽ 258, Αἰσχ. Ἱκετ. 64 ʽπενθεῖ νέον οἶκτον ἠθέωνʼ, ὅπου ὁ Σχολ. ʽτῶν συνήθων τόπωνʼ, Εὐρ. Ἑλέν. 273-4 ʽἔπειτα πατρίδος θεοί μ᾽ ἀφιδρύσαντο γῆς εἰς βάρβαρ᾽ ἤθηʼ, κλπ.). Ὁμοίως καὶ τὸ ʽνόμοςʼ παρήχθη ἐκ τοῦ ʽνομόςʼ, διότι ὁ *νόμος* ὡς κύριον ἔργον ἔσχε κατ᾽ ἀρχὰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἑνὶ ἑκάστῳ οἰκείου ʽνομοῦʼ, ἤτοι μέρους γῆς πρὸς νομήν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ δύο θεμελιώδεις βάσεις πάσης ἰδιοκτησίας εἶνε ὁ οἶκος καὶ ἡ οἰκεία αὐτῷ γῆ, ἤτοι *νομός*, διὰ τοῦτο καὶ ἡ φράσις ʽἤθεα καὶ νομοίʼ εἶνε συνήθης φράσις ἐμφαίνουσα ὅ,τι προείπομεν, οἷον: Ἰλ. Ζ 511 ʽὁ δ᾽ ἀγλαΐηφι πεποιθώς, ῥίμφα ἑ γοῦνα φέρει μετά τ᾽ ἤθεα καὶ νομὸν ἵππωνʼ), Εὐριπ. ἀποσπ. 637, 7-8 ʽνῦν δ᾽ ἐκλιπὼν ἤθη τε καὶ νομὸν βίου δεῦρ᾽ ἔπτατ᾽ʼ, ὅπου κακῶς καὶ αὐθαιρέτως οἱ νεώτεροι ʽνόμονʼ, Ἀριστοτέλ. περὶ κόσμ. ϛ᾽, σελ. 398, 30 b ʽἢ εἴ τις ὁμοῦ ζῷον ἔνυδρόν τε καὶ χερσαῖον καὶ πτηνὸν ἐν τοῖς κόλποις ἔχων ἐκβάλοι· δῆλον γὰρ ὅτι τὸ μὲν νηκτὸν ἀλλόμενον εἰς τὴν ἑαυτοῦ δίαιταν ἐκνήξεται, τὸ δὲ χερσαῖον εἰς τὰ σφέτερα ἤθη καὶ νομοὺς διεξερπύσει.ʼ κλπ. Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει γραπτέον: ʽεἰς καινὰ δ᾽ ἤθη καὶ νομοὺς ἀφιγμένηνʼ, ἤτοι ἀφιγμένην εἰς καινὰ ἐνδιαιτήματα καὶ καινοὺς τόπους. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶνε τὸ νόημα τοῦ στίχου μαρτυρεῖ καὶ τὸ 239 ʽοἴκοθενʼ, ὅπερ κακῶς τινες ἐκδέχονται τροπικῶς, δέον: *ἐκ τοῦ* (*πατρικοῦ*) *οἴκου*. Ὁ δὲ νοῦς τοῦ ϛ. 240 εἶνε τόσον ἁπλοῦς, ὥστε ἀπορῶ πῶς ὁ μὲν Μυσγρ. διώρθου ʽοἵῳʼ (ὡς ἂν εἰ τὸ ʽὅτῳʼ ἐνταῦθα, ὅπως ἐν πλείστοις ἄλλοις τόποις, δὲν εἶχεν οἴκοθεν τὴν δύναμιν ταύτην τοῦ: *οἵῳ*, καὶ ἀκριβέστερον: *οἵῳ τινί*, ἴδε εἰς Φοιν. 448, Μήδ. 11-13 κλπ.) οἱ δέ τινες ἐξέδωκαν ἀντὶ τοῦ ʽὅτῳʼ τὸ διόρθ. τοῦ Μεϊνεκκ. ʽὅπωςʼ, ὅπερ φθείρει τὴν ἔννοιαν τοῦ στίχου, ὁ Μέκλερ. ʽὅτῳ κτήσεταιʼ, ὅπερ, ἐὰν λέγῃ τι, λέγει πᾶν ἄλλο πάντως παρ᾽ ὅ,τι θέλει ὁ διορθωτής, καὶ ὁ Οὔεκλ. ʽὅτῳ μ. χαρίσεταιʼ, ὅπερ ἀπόβλητον, οὐ μόνον διότι ʽχαρίσομαιʼ οὐδεὶς ἀττικὸς εἶπέ ποτε, ἀλλὰ μόνον ʽχαριοῦμαιʼ, ἔτι δὲ μᾶλλον διὰ τὸ νόημα· διότι τὸ ʽχαρίζομαιʼ

κἂν μὲν τάδ' ἡμῖν ἐκπονουμέναισιν εὖ
πόσις ξυνοικῇ μὴ βίᾳ φέρων ζυγόν,
ζηλωτὸς αἰών· εἰ δὲ μή, θανεῖν χρεών.
ἀνὴρ δ' ὅταν τοῖς ἔνδον ἄχθηται ξυνών,
ἔξω μολὼν ἔπαυσε καρδίαν ἄσης,
ἢ πρὸς φίλων τιν' ἢ πρὸς ἥλικας τραπείς·

ἐπὶ γυναικός οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ σημαίνῃ, καίπερ εὐσχήμως, εἰμὴ τὴν σαρκικὴν μῖξιν (πρβλ. 'Αριστ. 'Ιππ. 517, 'Εκκλ. 629, Πλάτ. συμπ. 319 A, 320 A, Φαίδρ. 337 A, 341 E κλπ.), οὗ τί ἀτοπώτερον ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ἡ νύμφη, μὴ οὖσα ἑταίρα, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σκεφθῇ 'ὅτῳ χαρίσεται συνευνέτῃ'. Καὶ ἐνταῦθα ἡ παρεννόησις προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἠγνοήθη μὲν ἡ χρῆσις τοῦ 'ὅτῳ', τὸ δὲ 'συνευνέτῃ' ἐξελήφθη ἀνάρθρως, δέον ἐνάρθρως, ἤτοι: *ὅτῳ μάλιστα χρήσεται (τῷ) συνευνέτῃ* (ἡ δὲ πλαγία αὕτη ἐρώτησις ἐξήρτηται ἐκ τοῦ 'μὴ μαθοῦσαν οἴκοθεν')=*οἷός τις μάλιστά ἐστιν ὁ συνευνέτης, ᾧ χρήσεται*, ἤ: *οἷόν τινα μάλιστα (ὄντα) τὸν συνευνέτην ἕξει (ὥστε τῇ διαίτῃ καὶ τοῖς τρόποις αὐτοῦ ἑαυτὴν συναρμόσαι)*.

241-3. *κἂν μὲν τάδ' . . . αἰών·*] 'Εν τῷ κειμένῳ τοῦ Οὐεκλ. τὸ 'τάδ'' μετὰ τὸ ἐν 240 'χαρίσεται', οὐδὲν ἄλλο νόημα δύναται νὰ ἔχῃ εἰμή: *τἀφροδίσια ἔργα*, ὅπερ προφανῶς μεταβάλλει τὴν τραγῳδίαν εἰς κωμῳδίαν, καὶ ταύτην 'Αριστοφάνειον. 'Ο νοῦς: *καὶ ἐὰν μὲν τάδε (τὰ ἐν τοῖς καινοῖς ἤθεσι καὶ νομοῖς ἔργα) εὖ ἐκπονουμέναις (=εὖ πόνοις ἀνυούσαις ταῖς γυναιξί) ξυνοικῇ ὁ πόσις μὴ βίᾳ φέρων τὴν συζυγίαν* (='ζυγόν'), *ζηλωτὸς (αὐταῖς) ὁ βίος* (='αἰών' πρβλ. εἰς 'Εκάβ. 757, Φοιν. 1496), *εἰδὲ μή, θανεῖν (αὐταῖς) χρεών (ἐστι ἤτοι: χρή)*. Τὸ 'ζυγὸν' ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ *συζυγίαν*. 'Ο Κιρχ.[2] ἐξέδωκε διορθ. 'ξυνοικῇ, μὴ βίᾳ φέρειν ζυγὸν ζηλ. αἰών', ὅπερ ἄστοχον μὲν καὶ ἄσκοπον, ἐὰν ἐκληφθῇ λέγον ὅ,τι καὶ ἡ κοινή, ἡμαρτημένον δέ, διότι ἡ μὲν κοινὴ ἀναφέρει τὸ 'μὴ βίᾳ φέρειν ζυγὸν' εἰς τὸ 'πόσιν' καὶ τὸ ἐκ τούτου 'ζηλωτὸς αἰὼν' εἰς τὴν γυναῖκα, ἡ δὲ διόρθ. συμφύρει μᾶλλον δ' ἀντιστρέφει τὰς σχέσεις ταύτας, φθείρουσα τὴν συνέπειαν. 'Ο δ' Οὐεκλ. μᾶς φιλοδωρεῖ νέαν χάριν. 'Επειδὴ ὁ Αἰσχ. εἶπεν ἐν 'Αγ. 550 'καὶ θανεῖν πολλὴ χάρις', θέλει καὶ ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ 'θανεῖν χρεὼν' νὰ γραφῇ 'θανεῖν χάρις'. 'Αλλ' εἶνε τοῦτο, ἐρωτῶ, λόγος; εἶνε τοῦτο κριτική; Καὶ ἂν ἐν ὁμοίοις καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τῇ συνεπείᾳ εἴπῃ τίς τι, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἕτερός τις εἶπεν ὁμοίως τὰ ὅμοια· πολλῷ δὲ μᾶλλον ὅπου οὐδεμία οὔτε ἐν τοῖς νοήμασιν οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις ὁμοιότης ὑπάρχει, ὡς ἐνταῦθα.

246. *ἢ πρὸς φίλων . . . τραπείς·*] Οὕτως ἐν τοῖς *dC*, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'φίλον', καὶ 'ἥλικας' ἐν τῷ *C*, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'ἥλικα'· 'ἥλικας' δὲ διώρθ. καὶ ὁ Πόρσ. ἀγνοῶν τὸ ἐν τῷ *C*. 'Εκ τούτων τῶν περιστατικῶν ὁρμώμενος ὁ Οὐϊλλαμοβίτζ. ἠθέτησε τὸν στίχον ἀποδεχόμενος ὡς ἀρχικὴν γραφὴν τὸ 'φίλον' καὶ 'ἥλικα', ὅπερ καταδικάζει ὡς ἄμετρον· τοῦτο δ' ὄχι ἀκριβῶς ὀρθόν, διότι παρ' Εὐριπ. σπανίως μέν, ἀλλ' ἀπαντῶσιν ἐκτάσεις βραχέων καὶ πρὸ τοῦ ἐν ἑτέρᾳ λέξει ἀρκτικοῦ τρ-). 'Αλλ' ἂν ἀληθῶς οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ ὑποτιθέμενος νοθευτὴς θὰ ἔλεγε μᾶλλον 'πρὸς φίλον τινὰ ἢ ἥλικα', ὄχι 'ἢ πρός', ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦτο 'πρὸς φίλων τιν'', ὅπως ἐν *dC*, ὅπερ μεταβληθὲν ὑπ' ἀμαθοῦς βιβλιαγράφου εἰς 'φίλον', συνεπήνεγκε πρὸς ἀφο-

ἡμῖν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν.

μοίωσιν καὶ τὴν τροπὴν τοῦ 'ἥλικας' εἰς 'ἥλικα'. Οὐχ ἧττον ἀνίσχυροι καὶ οἱ πραγματικοὶ λόγοι τοῦ ἀθετητοῦ. Ἐάν, λέγει, ὁ ἀνὴρ εἶχε φίλους καὶ ἥλικας, εἶχε καὶ ἡ γυνή. Ἀλλ', ἐρωτῶμεν ἡμεῖς, τί ἐκ τούτου, ἀφ' οὗ ἡ γυνὴ ἠδύνατο μὲν νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν φίλων καὶ ἡλίκων, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι, ὅπως καὶ νῦν ἐν ταῖς ὁμοίως κατὰ τοῦτο ἐχούσαις κοινωνίαις τῆς Ἀνατολῆς, καὶ σπανιώτατα ἐγίνετο χρῆσις τῆς ἐκ τῆς οἰκίας ἐξόδου ταύτης καὶ ἕνεκα ἰσχυροτάτων λόγων, ἐὰν ἡ ἔξοδος ἔμελλε νὰ εἶνε ἀσκανδάλιστος, ἐν ᾧ ὁ ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο ἀδεέστατα, ἀνυποπτότατα καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμήν; Τὸ ὅτι δὲ ἡ Μήδεια κατὰ τὸν σοφὸν κριτικὸν ἐννοεῖ διὰ τοῦ στ. 245, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐξελθὼν τῆς οἰκίας πορεύεται πρὸς τὰς παλλακίδας, παρ' αἷς 'ἔπαυσε καρδίαν ἄσης', καὶ ὅτι τοῦτο δὲν κατεῖδον οὔτε οἱ σοφοὶ κριτικοὶ οὔτε ὁ ἄσοφος νοθευτής, ὅστις ἐχάλκευσε τὸν 246 στ., εἶνε ἐπίνοια ματαία καὶ ἄσκοπος· διότι ὄχι κέρδος, ἀλλὰ ζημίαν μόνον ἔμελλε νὰ καρπωθῇ ἐκ τοιούτου ὑπαινιγμοῦ ἡ Μήδεια. Ὁ Πρίνζ. ὅστις, πεισθεὶς εἰς τὸν Οὐΐλλαμοβίτζ. ἐξωβέλισε τὸν στίχον (ὡς καὶ ὁ Οὐέϊλ.[2] καὶ Οὐεῤῥάλ.) παραβάλλει πρὸς ἐκ περισσοῦ δικαιολογίαν τῆς ἀθετήσεως τὰ Εὐρ. Ἠλ. 1036 κἑξ., ὅπου ἡ Κλυταιμνήστρα λέγει 'ὅταν δ'... ἁμαρτάνῃ πόσις τἄνδον παρώσας λέκτρα, μιμεῖσθαι θέλει γυνὴ τὸν ἄνδρα χἄτερον κτᾶσθαι φίλον', ἀλλὰ ταῦτα, ἀληθεῖς προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις (διότι τὸν Αἴγισθον ἡ Κλυτ. εἶχε 'φίλον' πολὺ πρὶν ὁ Ἀγαμ. φέρῃ εἰς Ἄργος τὴν Κασσάνδραν), προβάλλει ἡ Κλυταιμν. πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀδικαιολογήτου διαγωγῆς της ἀποροῦσα ἰσχυροτέρων λόγων· ἐν ᾧ, ἂν ὑποθέσωμεν, ὅπως θέλουσιν οἱ ἀθετηταὶ τοῦ ἡμετέρου στίχου, καὶ τὴν Μήδειαν τοιαῦτά τινα ὑπαινιττομένην ἢ παραπονουμένην, ἢ ἀπειλοῦσαν, καταστρέφομεν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ τὸν πρόδηλον αὐτῆς σκοπόν, ὅστις εἶνε νὰ παραστήσῃ ἑαυτὴν πρὸς τὸν Χορὸν καὶ τὸ θέατρον ὡς θῦμα προδοσίας, ὄχι ὡς μελετῶσαν τοιαύτην ποταπὴν ἐκδίκησιν, ξένην ὅλως καὶ τοῦ ἤθους αὐτῆς καὶ τῆς προθέσεως. Ἡ ἐκδίκησις τῆς Μηδείας ἔμελλε νὰ εἶνε πολὺ ἀγριωτέρα καὶ φοβερωτέρα, ἀλλ' ὄχι καὶ ταπεινὴ ἢ χυδαία. Οἱ ἥρωες τοῦ Εὐριπίδου δὲν λέγουν ὅ,τι φθάσουν, ἀλλὰ πράγματα ἀκριβῶς πάντοτε λελογισμένα, σύμφωνα δὲ πρὸς τὸ ἦθος καὶ τὸν ἑκάστοτε ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν σκοπόν. Ἐὰν δ' ἠλήθευεν ἡ περὶ παλλακίδων ἑρμηνευτικὴ ἐπίνοια τοῦ Οὐΐλλαμοβιτζ., ἐξ αὐτῆς ἓν μόνον θ' ἀπεδεικνύετο, ὅτι τὸ νόημα τοῦ ποιητοῦ παριστᾶται ἠκρωτηριασμένον, καὶ ὅτι λείπει τι πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοιαύτης ἀτοπίας. Εὐτυχῶς ὑπάρχει ὁ 246, ὅστις λέγει ἀκριβῶς ὅ,τι πρέπει νὰ ῥηθῇ: ὁ ἀνὴρ ὁ ἔχων ἀφορμὰς δυσαρεσκείας ἐν τῷ οἴκῳ ἐξελθὼν ἔπαυσε καρδίαν ἄσης. Οἱ τρόποι δὲ τῆς παύσεως τῆς ἄσης ταύτης εἶνε δύο· ἢ ἔρχεται πρός τινα τῶν φίλων καὶ εὑρίσκει παρ' αὐτῷ συμβουλὴν καὶ παρηγορίαν, ἢ πρὸς τοὺς ὁμήλικας, παρ' οἷς εὐθυμότερον διατεθεὶς διασκεδάζει τὴν δυσαρέσκειάν του. Οὐδὲν τούτων ἁπλούστερον, φυσικώτερον καὶ εὐαρμοστότερον εἰς τὸ στόμα τῆς Μηδείας λεγούσης ὅ,τι λέγει πρὸς τὸν Χορόν, καὶ θελούσης ὅ,τι αὐτὴ θέλει.

καρδίαν ἄσης.] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. Ἀλλ' ὁ παρὰ Ῥυγκενίῳ εἰς Πλάτ. Τιμ. σελ. 247 Ὀλυμπιόδωρος 'καρδίας ἄσην', ὅπερ ἐπροτίμησεν ὁ Πόρσ. Ἡμεῖς δὲ προσθέτομεν, ὅτι καὶ τῶν Σχολ. τις γράφει ἐν τῷ λήμματι 'ἄσην'. Τὸ 'καρδίας ἄσην' εἶνε βέβαια τὸ ὁμαλώτερον· ἀλλὰ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐπὶ τοῦ *παύω* κττ. ἐκφέρονται πολλάκις ἀντεστραμμέναι αἱ πτώσεις (οἷον Βακχ. 280 'ὃ παύει τοὺς ταλαιπώρους λύπης', ἐν ᾧ Μηδ. 195 'βροτῶν... λύπας... παύειν', Σοφ. Ἠλ. 798 'τήνδ' ἔπαυσας τῆς... βοῆς', κλπ.). 'ἄση, ἀττι-

λέγουσι δ' ἡμᾶς ὡς ἀκίνδυνον βίον
ζῶμεν κατ' οἴκους, οἱ δὲ μάρνανται δορί·
κακῶς φρονοῦντες· ὡς τρὶς ἂν παρ' ἀσπίδα
στῆναι θέλοιμ' ἂν μᾶλλον ἢ τεκεῖν ἅπαξ.
ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πρὸς σὲ κἄμ' ἥκει λόγος·
σοὶ μὲν πόλις γὰρ ἔστι καὶ πατρὸς δόμοι
βίου τ' ὄνησις καὶ φίλων συνουσία,
ἐγὼ δ' ἔρημος ἄπολις οὖσ' ὑβρίζομαι
πρὸς ἀνδρός, ἐκ γῆς βαρβάρου λελησμένη,
οὐ μητέρ', οὐκ ἀδελφόν, οὐχὶ συγγενῆ
μεθορμίσασθαι τῆσδ' ἔχουσα συμφορᾶς.

κῶς· ἀηδία, ἑλληνικῶς' ΜΟΙΡΙΣ· ἀλλ' ἐνταῦθα ἁρμόζει μᾶλλον τὸ 'ἄσης: λύπης' ΗΣΥΧ.

248. *λέγουσι... ὡς*] Ἡ σύνταξις κατὰ τὰ εἰς 37, ἀντὶ τῆς ὁμαλωτέρας, ἀλλ' ἧττον μὲν συνήθους, ἥκιστα δ' ἐντόνου: *λέγουσι δ' ὡς (ἡμεῖς)* κτλ. Ἐνταῦθα δὲ καὶ συνυπολανθάνει τῷ 'λέγουσι δ' ἡμᾶς' τό: *ψέγουσιν*, ἤ: *κακολογοῦσι δ' ἡμᾶς* (πρβλ. εἰς Ἱππολ. 665), ὅπερ ἐξαφανίζει ἡ ἄρσις τῆς αἰτιατικῆς.

250. *ὡς τρὶς ... στῆναι*] Τὸ μὲν 'ὡς' αἰτιολογ., περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἴδ. εἰς Φοιν. 1009.

252. *ἀλλ' οὐ γὰρ*] Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 394.

253. *σοὶ μὲν...ἔστι*] 'σοὶ μὲν γὰρ πόλις ἥδ' ' *B*, 'σοὶ μὲν πόλις ἥδ' ' *a*, 'σοὶ μὲν πόλις θ' ἥδ' ' *ES*. Ἡ τοῦ ἀρίστου *B* γραφὴ ἡ ἀρίστη· δὲν παρεισεῤῥύη δ' εἰς αὐτὴν ὁ 'γὰρ' ἐκ τοῦ προλαβόντος στίχου, ὡς κρίνει ὁ Πρίνζ., διότι ὁ *γὰρ* ἐνταῦθα εἶνε ἀπαραίτητος, ἀλλὰ τῶν βιβλιαγράφων τις, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν 'σοὶ μὲν πόλις γὰρ ἔστι', καὶ θεωρήσας τὴν ἀποσχοίνισιν τοῦ 'γὰρ' ὡς ἁμάρτημα, μετήνεγκεν αὐτὸν ἐγγύτερον τῆς ἀρχῆς, φθείρων τὸ μέτρον, ὅπως κρίνει ὀρθότερον ὁ Ἀρτοῦγγ., ἐντεῦθεν δ' ἡ ἐν τῷ *B* γραφή. Ὁ 'γαρ' ἀφηρέθη ἀκολούθως, καὶ τὸ νέον ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης μετρικὸν κακὸν ἐθεραπεύθη διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ἀκόμψου καὶ παρέλκοντος 'ἥδ'' καὶ ἀκολούθως τοῦ ἔτι χείρονος 'θ' ἥδ''. Ἡ βαθμιαία αὕτη φθορὰ τοῦ κειμένου παρακολουθεῖ πιστῶς τὴν βαθμηδὸν κατιοῦσαν ἀξίαν τῶν κωδδ., ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης. Καὶ ὅμως πλὴν τοῦ Ἀρτ. καὶ Ναυκ. ὡς κοινὴ ἐν ταῖς ἐκδδ. ἐπεκράτησεν ἡ χειρίστη πασῶν γραφὴ 'σοὶ μὲν πόλις θ' ἥδ' ἐστί', ἣν ἀσχημίζει ἔτι μᾶλλον καὶ τὸ 'ἐστί' τονιζόμενον οὕτως ὑπὸ πάντων τῶν ἐκδδ., ὅπερ, ὡς ἀναντιῤῥήτως ὑπαρκτικόν, ἔπεπε νὰ τονισθῇ 'ἔστι', καθ' ἃ τονίζουσιν αὐτοὶ οὗτοι ἐν ἄλλοις.

256. *λελησμένη*,] 'λαφυραγωθεῖσα δεινοπαθοῦσα δὲ τοῦτο λέγει, ὡς προσδοκήσασα μὲν σύνοικον ἕξειν τὸν Ἰάσονα, δεινότερα δὲ αἰχμαλώτου πάσχουσα'. ΣΧΟΛ.

257-8. *οὐ μητέρ' ... συμφορᾶς*.] 'μεθορμίσθασθαι: ... ὥστε μεθορμίσασθαι' ΣΧΟΛ. Ἡ μεταφορὰ ναυτική, ὡς τόσαι ἄλλαι παρὰ τῷ ποιητῇ. Τὸ *μεθορμίζομαι* = *ἀμείβομαι ὅρμον*, *μεταβαίνω ἀπὸ ὅρμου εἰς ὅρμον*, ὅθεν καί, ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν κινήσεως δηλωτικῶν ῥημάτων, πρόσκεινται οἱ ὁρισμοὶ *ἐκ* ἢ *ἀπὸ* μετὰ γενικῆς, καὶ ἡ *εἰς* μετ' αἰτιατ., εἴτε ἀμφότεροι (ὡς Θουκ. ϛ'. 88, Ἡροδ. β' 115, ζ' 182) εἴτε ὁποτέρου χρεία, καὶ οὗτοι ἢ λεγόμενοι ἢ

τοσοῦτον οὖν σου τυγχάνειν βουλήσομαι,
ἤν μοι πόρος τις μηχανή τ' ἐξευρεθῇ
πόσιν δίκη τῶνδ' ἀντιτίσασθαι κακῶν

ἐκ τῆς συνεπείας ὑπακουόμενοι, ὡς ἐνταῦθα ὁ δεύτερος. Ἀλλ' ὁ ἐξ οὗ ἢ ἀφ' οὗ ὅρος παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐκφέρεται καὶ διὰ μόνης τῆς γενικῆς (πρβλ. εἰς Ἑκ. 916-8) ὡς ἐνταῦθα: 'τῆσδε συμφορᾶς', καὶ κατωτέρω 442, ὡς καὶ Ἀλκ. 798 τὸ ἐνεργητ., ἐν ᾧ ἐν Βακχ. 931 μετὰ τῆς *ἐκ*. Ἡ διαφορὰ ἄλλως τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀπὸ τοῦ μέσου, καθ' ὃν λόγον εἰς Φοιν. σελ. 451.

259. *τοσοῦτον οὖν σου . . . βουλήσομαι,*] 'οὖν' ἐν *S*, 'δὲ' ἐν τοῖς λοιποῖς· (ὅθεν καὶ Ναυκ. 'τοσόνδε δή σου', Σχοίνε. 'τοσοῦτον δ' ἐκ σοῦ', ἢ 'δ' ἕν σου', Κιρχ. 'τοσόνδε τοίνυν σου τυχεῖν', Οὐ. Βαύερ. 'τοσόνδε δ' ἐκ σοῦ', Κοϊτσάλα. 'τοσοῦτο δ' οὖν σου', 'τοσόνδε δ' οὖν σου' Σάξε. καὶ Οὐεκλ. κλπ. ὧν ἡ ἀνάκρισις περιττή). Περὶ δὲ τοῦ 'βουλήσομαι', ἀντ' ἐνεστῶτος κειμένου ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ, εἶπαν πολλοὶ πολλά, ἀλλ' οὐδαμῶς καὶ ὀρθά· ἰδίως δ' ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα, ἣν καὶ ἐφαρμόζει ἐνταῦθα ὁ Οὐεκλ., ὅτι, ἐπειδὴ ἡ σιγή, ἣν ἐξαιτεῖται ἡ Μήδ. ἔσται ἐν τῷ μέλλοντι, συμβαίνει ἕλξις τις χρονική, ὡς ἐξ ἧς, λέγει 'βουλήσομαι' καὶ ὄχι *βούλομαι*, ὅπερ ἀληθὴς φαντασιοκοπία, εἰς οὐδένα πραγματικὸν λόγον στηριζομένη. Μόνος ὁ Κύνερ. § 387, 3 εἶπε τὸ ὀρθόν, ἀξιώσας ὅτι ὁ μέλλων ἐν τούτοις ἐκφράζει λεπτήν τινα μετριοφροσύνην, οἷον εἰπεῖν: *βούλομαι, εἰ ἔξεστιν*, εἰ καὶ συνανέφυρε πολλὰ χωρία, ἐν οἷς ἡ ἀντ' ἐνεστῶτος χρῆσις τοῦ μέλλοντος ἔχει ὅλως διάφορον, πολλάκις δέ, καὶ τὸν ἀντίθετον λόγον. Καὶ σήμερον ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μεταχειρίζεται, ὅπως τὸν ἀόριστον, οὕτω καὶ τὸν μέλλοντα, ἐπὶ τοιαύτης εὐκόσμου καὶ μετριόφρονος αἰτήσεως ἢ προτάσεως, λέγων π. χ. θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ — ἢ: ἤθελα νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ —, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ ἀπότομον τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ οἷον ὑποβάλλων τὸ αἰτούμενον ἢ προτεινόμενον εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ ἀκούοντος, οἷον εἰπεῖν: *εἴ σοι βουλομένῳ ἐστί*, τοιοῦτον δέ τι ἐκφράζει καὶ ἐνταῦθα ὁ μέλλων. Εἰς δὲ τὸ 'τοσοῦτον' (πρβλ. Ἱππ. 711 'τοσόνδε μοι παράσχετ'... σιγῇ καλύπτειν'), ὅπερ ἐνταῦθα = *τοσοῦτον μόνον* (διότι καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς λαμβάνεται οὕτω τὸ *τόσον, τοσοῦτον* οὐχ ἧττον ἢ τὸ *ὅσον*) ἕπεται κατὰ παράθεσιν τὸ 263 'σιγᾶν'.

261. *πόσιν . . . κακῶν*] Ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'δίκῃ', πλὴν τοῦ ἀσημοτέρου *d*, ἐν ᾧ 'δίκην'. Ἐπειδὴ κατωτέρω ἐν 1284 λέγεται 'τὴν δὲ τίσωμαι δίκην', καὶ ἐν Ἡρακλ. 851 'κἀποτίσασθαι δίκην ἐχθρούς', καὶ 882 'ἐχθροὺς λαβόντα μὴ ἀποτίσασθαι δίκην', συνείκασεν ἐκ τούτου ὁ Ἔλμσλ., ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ παραδεδομένον 'δίκῃ' εἶνε ἡμαρτημένον, καὶ ἀντ' αὐτοῦ γραπτέον 'δίκην'. Τόσον ἤρκεσεν· ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον τὸ 'δίκην' ἀπέβη (πλὴν τοῦ Κλότζ.) καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Καθ' ἡμᾶς ὁ περικλεὴς Βρεττανὸς δὲν διώρθωσεν, ἀλλ' ἔφθειρε τὸ παραδεδομένον κείμενον: Τὸ Μηδ. 1284 ὡς ἐφθαρμένον (ἴδ. κατωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ) δὲν λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν, ἐρωτῶμεν δὲ μόνον περὶ τῶν δύο ἑτέρων (Ὁ Ἔλμσλ. παραπέμπει καὶ εἰς ὅσα εἰς Ἡρακλ. 851 συνέλεξε χωρία, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀλλότρια τοῦ προκειμένου), ἤτοι τῶν: Ἡρ. μ. 851 καὶ 882, ποίαν σχέσιν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωσι ταῦτα πρὸς τὸ ἡμέτερον, ἀφ' οὗ ἐν ἐκείνοις μὲν κεῖται 'ἀποτίσασθαι' ἐν δὲ τούτῳ 'ἀντιτίσασθαι', ὅπερ οὐσιωδῶς διάφορον; Τὸ *δίκη* ἔχει πολλὰς καὶ ποικίλας χρήσεις, ἐν δὲ τῷ: *τίνω (τινὶ) δίκην (τινός)*, συνῳδὰ τῇ χρήσει τοῦ *τίνω* (= πληρώνω κοινῶς, περὶ οὗ ἴδε Ψευδαττικισμοῦ Ἔλεγχ. σελ. 210 κέξ.) ἡ *δίκη* (= *ζημία, ποινὴ* κττ.) ἐκλαμβάνεται ὡς ὄφλημα καὶ τί,

τὸν δόντα τ' αὐτῷ θυγατέρ' ἥν τ' ἐγήματο,

μημα, ἢ ἀνταπόδομα καὶ ἀντάλλαγμα· ἡ ἀρχικὴ δὲ αὕτη ἰδέα διήκει διὰ πασῶν τῶν ποικίλων χρήσεων καὶ κανονίζει αὐτάς. Κατὰ ταῦτα τὸ *τίνω τινὶ δίκην φόνου* = *τελῶ* (πληρώνω) *τινὶ τὸ τοῦ φόνου τίμημα*, (: *πρόστιμον* καὶ *ζημίαν*, ἢ *ποινήν*, διότι πάντα ταῦτα λέγει τὸ *δίκη*)· τὸ δὲ: *τίνυμαί τινα δίκην φόνου* = *ποιῶ τινα τῖσαί μοι* (= *πράσσομαί τινα*) *δίκην φόνου*. Κατὰ ταῦτα τὰ σύνθετα *ἀποτίνω* καὶ *ἀποτίνυμαι* οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἁπλῶν, εἰμὴ ὅτι διὰ τοῦ 'ἀπο —' τονίζεται ἔτι μᾶλλον ἡ ἰδέα τῆς ὀφειλῆς, ἤτοι: *ἀποτίνω τινὶ δίκην φόνου* = *τελῶ τινι τὴν ὀφειλομένην* ('= ἀπό —') *δίκην*, καὶ: *ἀποτίνυμαί τινα δίκην φόνου* = *πράσσομαί τινα τὴν ὀφειλομένην δικην φόνου*. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ συνθέτου *ἀντιτίνειν* καὶ *ἀντιτίσασθαι* τὰ πράγματα μεταβάλλουσιν ὄψιν, διότι ἡ ἐν συνθέσει πρόθεσις ('ἀντὶ —') λέγει κατ' οὐσίαν ὅ,τι καὶ τὸ οὐσιαστικὸν 'δίκη', διότι καὶ ἡ *ἀντὶ* οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει εἰμὴ αὐτὸ τὸ *ἀντάλλαγμα* καὶ *ἀνταπόδομα*, ἤτοι τὴν *δικην*. Ἐκ τούτου δὲ καὶ μόνου δῆλον, ὅτι ἐπὶ τοῦ ῥήματος τούτου τὸ οὐσιαστικὸν *δίκη* ὡς αἰτιατικὴ ἀντικειμένου οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ χώραν, διότι το *ἀντιτίσασθαί τινα* = *τίσασθαι τινὰ δίκην*, ἤτοι: *τιμωρήσασθαί τινα*· ὅπως δὲ οὐδεὶς Ἕλλην οὔτε εἶπεν οὔτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ: *δίκην τινὰ τιμωρήσασθαι φόνου*, ἀντὶ τοῦ μόνου ὀρθοῦ: *τιμωρήσασθαί τινα φόνου*, οὕτω καὶ το: 'πόσιν δίκην τωνδ' ἀντιτίσασθαι κακῶν' εἶνε καὶ κατ' ἔννοιαν ἄτοπον, καὶ κατὰ φράσιν σόλοικον καὶ ἀνελλήνιστον. Ὅπως ἐξηγήσῃ συντακτικῶς τὸ 'δίκην' ὁ Οὐέκλειν. ἀξιοῖ, ὅτι τοῦτο εἶνε αἰτιατικὴ τροπικὴ κατα τὸ συνώνυμον. Παράδοξος τ. φόντι ἡ τροπικὴ αὕτη αἰτιατική, ἥτις μόνη καὶ κατ' ἐξαίρεσιν οὐδὲν τελεῖ τῶν κατα τὴν οἰκείαν δύναμιν. Ἐλησμόνησεν ὁ σοφὸς κριτικός, ὅτι πᾶσα τροπικὴ αἰτιατική, εἴτε διὰ τοῦ κατ' αὐτὴν ἐπιθέτου ἢ προθετοπτώτου, εἴτε ἐν ἐλλείψει τούτων διὰ τῆς ἕνεκα τῆς ἐκφορᾶς αὐτῆς παραλλασσούσης οὐσιαστικῆς ἐννοίας, διορίζει οὕτως ἢ ἄλλως τὴν τοῦ ῥήματος, ὧν οὐδὲν συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν. Εἰδὲ μή, ἀφ' οὗ, καθ' ἃ προείπομεν, οὐδὲν τῶν παρ' Ἑλσμλ. χωρίων παρέχει ἡμῖν παράδειγμα τοιούτου σολοικισμοῦ, ἂς παραβάλωσιν οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἓν καὶ μόνον τοιοῦτον. Ἐτηρήσαμεν τὸ 'δίκῃ' τῆς παραδόσεως, ὡς τὸ μόνον ὀρθόν, ὅπως ἀποδεικνύει καὶ αὐτὸ τὸ 267 'ἐνδίκως (= 'δίκῃ') γὰρ ἐκτίσει πόσιν', δι' οὗ ἀποκρινόμενος ὁ χορὸς πρὸς τὴν Μήδειαν λέγει ὅ,τι κατ' οὐσίαν καὶ αὕτη.

262. *τὸν δόντα … ἐγήματο*,] Ἐὰν δὲν ἐκώλυε τὸ μέτρον, ὁ ποιητὴς θὰ ἔλεγε 'τὸν δόντα τ' αὐτῷ θυγατέρα τήν τε γημαμένην', ὅπως καὶ κατωτέρω 288 'τὸν δόντα καὶ γήμαντα καὶ γαμουμένην'· μὴ δυνηθεὶς δ' ἕνεκα τοῦ μέτρου, ἀνέλυσε τὴν μετοχὴν εἰς τὸ ἰσοδύναμον 'ἥν τ' ἐγήματο' = (*ἐκείνην*) *θ' ἣ ἐγήματο (αὐτῷ*, τῷ Ἰάσονι), ἀφομοιώσας καθ' ἕλξιν τὴν πτῶσιν τοῦ ἀναφορικοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἐλλείποντος δεικτικοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἕλξις αὕτη εἶνε πρᾶγμα συνηθέστατον ἐπὶ τῶν ἄλλων πτώσεων, ἀλλ' ὅπου ἐν τῷ ἀναφορικῷ κώλῳ ἀπαιτεῖται ὀνομαστικὴ ὑποκειμένου, τὸ πρᾶγμα εἶνε σπάνιον. Ἡ σπανιότης δ' αὕτη καὶ πάλαι καὶ νῦν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παρεξηγήσεις, τοῦ Εὐσταθίου (εἰς Ἰλ. 574, 44: 'οὕτω καὶ Εὐριπίδης τὸ ἔγημε παθητικῶς ἔφη ἐν τῷ, ἣν ἐγήματο') παρεκλαβόντος τὸ 'ἣν' ὡς ἀντικείμενον τοῦ 'ἐγήματο' καὶ ὡς ὑποκείμενον τὸν Ἰάσονα ἀντὶ τῆς Γλαύκης (διότι, ὡς γνωστόν, τὸ μὲν *γῆμαι* λέγεται ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, ἐπὶ δὲ τῆς γυναικὸς τὸ *γήμασθαι*). Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Πόρσων ἐπρότεινεν 'ἥ τ' ἐγήματο', ἡ δὲ διόρθωσις αὕτη καὶ ἐπεκρατησεν ἐν ταῖς ἐκδδ. Κακῶς καθ' ἡμᾶς, ἀφ' ου αὐτὴ τοῦ Εὐσταθ. ἡ παρεξήγησις ἐπικυροῖ τὸ γνήσιον τοῦ 'ἥν'. Ἡ ἐν τοῖς

σιγᾶν. γυνὴ γὰρ τἄλλα μὲν φόβου πλέα,
κακὴ δ' ἐς ἀλκὴν καὶ σίδηρον εἰσορᾶν·
ὅταν δ' ἐς εὐνὴν ἠδικημένη κυρῇ,

ἀναφορικοῖς ἕλξις ὑποδύεται τόσας μορφάς, ὥστε εἶνε δύσκολον νὰ ὑπαγάγῃ τις αὐτὰς εἰς ὡρισμένον τινὰ καὶ σταθερὸν κανόνα, μάλιστα δ' ἐν τῇ ποιήσει διὰ τὸ μέτρον. Ὁ μόνος κανών, ὃν ἐπάσχισαν νὰ τηρήσωσι καὶ ἐτήρησαν οἱ ποιηταί, εἶνε ὁ τῆς ἐκ τῶν ἐνόντων σαφηνείας· τὸν δὲ κανόνα τοῦτον βλέπομεν τηρούμενον καὶ ἐνταῦθα. Ὁ Οὐεκλ. ἐκδοὺς τὸ Πορσών. 'ἥ τ' ἐγήματο', παραβάλλει τὰ Μηδ. 515, Ἀλκ. 338, Ἱππ. 1158, Φοιν. 1054, Ἠλ. 32, ἐν οἷς ἅπασι κεῖται ὀνομαστικὴ τοῦ ἀναφορικοῦ, ὡς ἂν εἰ δηλονότι ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἀναφορικοῦ ἦτο ἀνεπίδεκτος ἕλξεως· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πτώσεως ταύτης σπανίως μέν, διὰ τὸ σπάνιον τῆς ἐν τῷ λόγῳ χρείας, ἀλλὰ συμβαίνει ὅμως ἕλξις (οἷον: Ἡροδ. α', 78 'οὐδέν κω εἰδότες τῶν ην περὶ Σάρδις'=*τούτων τά*· Θουκ. ζ', 67 'ἀφ' ὧν ἡμῖν παρεσκεύασται'=*ἀπὸ τούτων ἅ*· Πλάτ. Φαίδ. 69 Α 'τοῦτο δ' ὅμοιόν ἐστιν ᾧ νῦν δὴ ἐλέγετο'=*τούτῳ ὃ* κλπ.). Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἀπέχουσί πως τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φράσει ἕλξεως διὰ τὸ ἑτερόπτωτον, ἐντελῶς δ' ὅμοια εἶνε μόνα τὰ Μήδ. 515, καὶ Ἀλκ. 338 'στυγῶν μὲν ἥ μ' ἔτικτε'· ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν θέλει παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ἐν ἀμφοτέροις ὑπάρχει ἑτέρα αἰτιατικὴ ('μ'' καὶ 'σέ'), ἧς ἕνεκα ἀπέβαινεν ἀδύνατος ἡ ἕλξις ἄνευ ἀλλοιώσεως τοῦ νοήματος, ἐν ᾧ τοὐναντίον τὸ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ἄνευ ἕλξεως 'ἥ τ' ἐγήματο' γραμματικῶς θὰ ἠδύνατο νὰ παρεκληφθῇ ὡς ὀνομαστικὴ προσθετέα εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ 'βουλήσομαι', ἢ τοὐλάχιστον νὰ μείνῃ ἄδηλος ὁ τύπος καὶ ἡ κατηγορία τῆς αἰτιατικῆς. Ἐν τούτοις οὐδ' ἡ Πορσώνειος διόρθωσις καθησύχασε τὴν κριτικήν, ἥτις ἐπὶ τέλους καὶ ἠθέτησε τὸν στίχον ὡς νόθον ἄνευ ἑτέρου λόγου, πλὴν τοῦ ὅτι ὁ Ἀρνίμ. ἀποφαίνεται, ὅτι θὰ ἦτο μωρὰ ἡ Μήδεια, ἐὰν ἐνταῦθα ἀπήτει ἀπὸ τοῦδε παρὰ τοῦ χοροῦ ν' ἀποσιωπήσῃ ὅ,τι ἐμελέτα κατὰ τοῦ Κρέοντος, ὅπερ οὐδαμῶς ὀρθόν. Ἡ συγκατάθεσις τοῦ Χοροῦ ἦτο ἐπίσης ἀπαραίτητος ἐν τῇ ἑλληνικῇ τραγῳδίᾳ, ὅπως καὶ ἡ τῶν ἐμπίστων καὶ τῶν εὐνοουμένων ἐν τῇ νεωτέρᾳ. Ἐν Ἰφ. Τ. 1052 (ὁμοίως καὶ Ἱππ. 712, Ἴων. 666, Ἠλ. 273, Ἰφ. Α. 542, Σοφ. Ἠλ. 469 κλπ.) ἡ ἡρωῒς παρακαλεῖ τὸν χορὸν νὰ σιωπήσῃ περὶ τῶν τολμηθησομένων ἐν χώρᾳ καὶ περιστάσεσιν ἀσυγκρίτως κινδυνωδεστέραις, καὶ ὁ Χορὸς τὸ πράττει. Οὐδ' ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνονται ἐν 288 ὑπὸ τοῦ Κρέοντος, εἶνε λόγος ἀθετήσεως, οὐ μόνον διότι ἔπρεπε νὰ φανῇ ὁ Κρέων ὄχι ἀδίκως οὐδ' ἀναιτίως ὑποπτεύων τὴν Μήδειαν, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Κοϊτσάλας, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον διότι ἡ δραματικὴ οἰκονομία ἀπήτει, ὅπως ἐκ τῶν τοιούτων ἀοριστολογιῶν, τό τε ἦθος τῆς ἀναξιοπαθούσης ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπιφόβου γυναικὸς προδιαγραφῇ, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ ἐγκατασπαρῶσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ σπέρματα τοῦ φόβου, οὗ ἄνευ ἀληθὴς τραγῳδία δὲν ὑπάρχει. Καὶ ἀληθῶς τοιαύτη ἡ ἐκ τῶν λόγων τούτων τῆς Μηδείας ἐντύπωσις εἰς τὸν Χορόν· ἀλλ' ἵνα μὴ ὁ φόβος οὗτος ἀποξενώσῃ αὐτῆς τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ ἐπιφέρει ἡ οὐχ ἧττον σοφὴ καὶ προνοητικὴ ἡρωῒς τὰ ἑπόμενα.

263-6. *γυνὴ γὰρ ... μιαιφονωτέρα.*] ἐν εἴδει γενικοῦ γνωματεύματος, δι' οὗ καὶ ὁ λόγος αὐτῆς ἐντέχνως περατοῦται, καὶ ἡ συναίνεσις τοῦ Χοροῦ ἐξασφαλίζεται, διότι τὸ ὑποκεκρυμμένον νόημα τῆς ἀποφθεγματικῆς ῥήσεως εἶνε, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Χορός, ἐὰν εὑρίσκετο εἰς τὴν θέσιν τῆς Μηδείας, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ πράξῃ ἄλλως.

κακὴ δ'... εἰσορᾶν·] Οὕτως ἔγραψα

οὐκ ἔστιν ἄλλη φρὴν μιαιφονωτέρα.

ΧΟΡΟΣ.

δράσω τάδ'· ἐνδίκως γὰρ ἐκτίσει πόσιν,
Μήδεια. πενθεῖν δ' οὔ σε θαυμάζω τύχας.
ὁρῶ δὲ καὶ Κρέοντα τῆσδ' ἄνακτα γῆς

μετὰ τῶν βιβλ. καὶ τοῦ Ἕλμσλ. ἀντὶ τοῦ ἐκ διορθώσεως Τυρουίττ. ἐπικρατήσαντος ἐν ταῖς ἐκδδ. 'κακή τ' ἐς'. Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐν 263 'μὲν' κεῖται ἐν τῷ 265 'ὅταν δ' ἐς', δὲν ἕπεται καὶ ὅτι τὸ 'φόβου πλέα' καὶ 'κακὴ' δὲν δύνανται νὰ συνδεθῶσι πρὸς ἄλληλα διὰ τοῦ 'δέ', ὅταν τὸ ἀπαιτῇ ἡ ἔννοια, ὅπως ἐνταῦθα, ὅπου τὸ 'κακὴ δὲ' ἐπιφέρεται εἰς τὸ 'φόβου πλέα' ὄχι ἐν εἴδει προσθήκης καὶ παραρτήματος, ἀλλ' ὡς ἔννοια σπουδαίως παραλλάσσουσα, εἰ καὶ ἄλλως συναφής. Καὶ τὸ μὲν 'κακὴ ἐς ἀλκὴν' ('ἀλκή:... ἰσχὺς ... μάχη' ΗΣΥΧ.) κατὰ τὸ 'εἰς τὰ πάντα πρῶτον εἶναι' (Πλάτ Χαρμ. 158) 'εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι' (Γοργ 491 Β) κττ., ὁ δὲ 'καὶ' συνδέει τὸ 'ἐς ἀλκὴν' καὶ 'εἰσορᾶν' ἤτοι: *κακὴ ἐσορᾶν σίδηρον* (κατὰ τὰ 522 'κακὸν... λέγειν'. Φοιν. 733 'ἐνδυστυχῆσαι δεινόν', 736 'βαθὺς ἀναχωρεῖν' κττ.).

ἐς εὐνὴν] ὅπως καὶ τὸ 'ἐς ἀλκήν'.

οὐκ ... μιαιφονωτέρα] Τῆς τελευταίας τοῦ λόγου τῆς Μηδείας λαμπρᾶς ῥήσεως λαμπρὸν ἀκροτελεύτιον. Τὸ μέρος: ἡ *φρὴν* ἀντὶ τοῦ ὅλου: 'ἐς εὐνὴν ἠδικημένη' γυνή, ἀντὶ δὲ τῆς ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς σχηματικῆς ἐκφορᾶς συγκεκρυμμένης ταύτης γυναικὸς προκύπτει διὰ τοῦ ἀκροτελευτίου, ὡς ἐγχειρίδιον ὀξὺ καὶ φαρμακερόν, ὄχι ἡ Μήδεια, ἀλλ' ἓν πάθος, μία ἰδέα, εἰς ἣν εἶχε μεταβάλῃ σύνολον τὴν φοβερὰν γυναῖκα ἡ προδοσία, μία φρὴν μιαιφονωτάτη.

267. *ἐνδίκως γὰρ ἐκτίσει*] Ὅπως ἐν 261 τὸ 'δίκη... (ἀντι)τίσασθαι'. Ὀρθῶς ὁ Σχολ. 'ἐκτίσῃ: τιμωρήσῃ'. Περιορίζεται δ' ὁ Χορὸς εἰς τὸν 'πόσιν' κατὰ τὴν οἰκείαν εἰς τοὺς Χοροὺς τῶν ἀρχαίων μετριοπάθειαν, ὅπερ ὅμως οὔτε τὴν Μήδ. παρακωλύει ἀπὸ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, οὔτε ὡς τεκμήριον νοθείας τοῦ στ. 262 δύναται διὰ τοῦτο νὰ ἐκληφθῇ εὐλόγως.

268. *τύχας*] = συμφοράς, ὡς πολλάκις.

269. *ὁρῶ δὲ καὶ*] Ἐπειδή, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἡ νέου προσώπου ἄφιξις ἀναγγέλλεται διὰ τοῦ 'καὶ μὴν' (ἴδ. εἰς Φοιν. 446, Ἑκ. 216), οἱ κριτικοὶ ἐνόθευσαν τὸν 'καί', καὶ ἀντὶ τοῦ 'δὲ καὶ' ὁ μὲν Ἑρουέρδεν. διώρθ. 'δὲ σοί', ὁ δὲ Πρίνζ. 'ἐκεῖ', καὶ ὁ Κοϊτσάλα. 'δέ τοι'. Ἀλλὰ τό: ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν σημαίνει: πάντοτε, διότι ὁ Εὐριπίδης καὶ ἄλλως πράττει τοῦτο, ὡς π.χ. ἐν Ὀρ. 1549 'ἀλλὰ μὴν καὶ τόνδε λεύσσω Μενέλαον', καὶ ὅπως ἄλλως ἤθελε παραστῇ ἑκάστοτε εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ λαλοῦντος προσώπου ἡ χρεία τῆς ἀναγγελίας, ἀφ' οὗ ἀναντιρρήτως ὁ ποιητὴς δὲν εἶνε κόραξ, διὰ νὰ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ παντοῦ καὶ πάντοτε κρά. Ἀλλ' ὁ Κοϊτσάλα. λέγει, ὅτι ὁ 'καὶ' οὐδεμιᾶς ἀποχρώσης ἐξηγήσεως ἔτυχε· καὶ δυστυχῶς ἔχει δίκαιον, διότι ὁ μὲν Οὐεκλ. ἀξιοῖ ὅτι ὁ 'καὶ' χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκουόντων πρὸς ἕτερόν τι, ἔργον τοῦ 'καὶ' ὁμολογουμένως πρωτοφανὲς καὶ μυστηριῶδες, ὁ δ' Οὐερράλλ. ὅτι ὁ 'καὶ' χρησιμεύει πλὴν τούτου καὶ εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ διὰ τῆς ἐμφάσεως τὴν σπουδαιότητα τοῦ προσερχομένου, ὧν τί ἀτοπώτερον; Ὁ ἐπιδοτικὸς 'καὶ' ἐνταῦθα λέγει ὅ,τι καὶ ἐν Ὀρ. 1549, τουτέστιν ὅ,τι παντοῦ καὶ πάντοτε. Ἐν Ὀρ. ὁ Χορὸς βλέπων προσερχόμενον τὸν Μενέλαον, λέγει 'καί', διότι, ἐν ᾧ κινδύνῳ εὑρίσκοντο οἱ περὶ τὸν Ὀρέστην ἡ μετὰ τὴν Ἑρ-

στείχοντα, καινῶν ἄγγελον βουλευμάτων.

ΚΡΕΩΝ.

σὲ τὴν σκυθρωπὸν καὶ πόσει θυμουμένην,
Μήδειαν, εἶπον τῆσδε γῆς ἔξω περᾶν

μιόνην προσέλευσις *καὶ* τοῦ Μενελάου ἐπηύξανεν ἔτι μᾶλλον τὸν κίνδυνον τοῦτον. Ὁμοίως καὶ ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ὁ Χορὸς λέγει, ὅτι δὲν θαυμάζει ὅτι ἡ Μήδ. πενθεῖ τὰς συμφοράς της (= 'τύχας', καθ' ἃ εἰς Φοιν. σελ. 628, Ἑκ. 786, κλπ., ὄχι δ' ἁπλῶς τύχας, ὅπως κοινῶς), λέγει εὐθὺς μετὰ τοῦτο: *ὁρῶ δὲ καὶ Κρέοντα ... ἄγγελον νέων κακῶν βουλευμάτων* (= 'καινῶν β.' καθ' ἃ εἰς Ἑκάβ. 83, Ἱππ. 370, *ὄχι νέων β.*, ὅπως κοινῶς), καὶ ὁ μὲν 'δὲ' συνῳδὰ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει (ἴδ. ἀνωτέρω εἰς 264) μεταφέρει τον λόγον εἰς διάφορον μὲν τῶν 'τυχῶν' ἤτοι *συμφορῶν*, ἀλλ' ὅμοιον αὐτοῖς ἀντικείμενον, τὸν Κρέοντα κομίζοντα νέα *κακα*, ὁ δὲ *καὶ* συμφώνως τῇ οἰκείᾳ ἐπιδοτικῇ αὐτοῦ δυναμει ἐμφαίνει τὸ *προσθετον* τοῦτο *κακόν*. Ταὐτὸν εἰπεῖν κατ' ἀνάπτυξιν τοῦ ἐν τῷ 'δὲ καὶ' νοήματος: *οὐχ ὅτι δ' ἔχεις ἃς πενθεῖς συμφορας, ἀλλα καὶ Κρέοντα ὁρῶ νέας κομιζοντα σοι*. Τὸ 'δὲ καὶ' ἄρα εἶνε οὐ μόνον γνησία ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητος εἰς το νόημα γραφή.

271-2. *σὲ τὴν ... περᾶν*] Τὸν ἀόριστον 'εἶπον' κακῶς ἐκδέχονται οἱ κριτικοὶ ὡς εἰρημένον ἀντ' ἐνεστῶτος κατὰ τὸ 'ᾔνεσα' (223) κττ, ἔτι δὲ χεῖρον τὴν χρῆσιν τοῦ ῥήματος κατὰ τὸ ἐν Ορ. 1566 'οὗτος σύ, κλῄθρων τῶνδε μὴ ψαύσῃς χερί, Μενέλεων εἶπον.' (= ἔ τοῦ λόγου σου ... σένα, τὸν Μενέλαον λέγω, ἤτοι: ἐννοῶ). Ἐπειδὴ δέ, τοῦ 'εἶπον' λαμβανομένου οὕτω, τὸ 'περᾶν' μένει ἀπόλυτον, νὰ ἐκληφθῇ δ' ἀντὶ προστακτικῆς δὲν εἶνε δυνατὸν διὰ τας αἰτιατικας 'σὲ κτλ.', ὁ Οὐεκλ. ἠξίωσεν ὅτι ναὶ μέν, το 'εἶπον' λαμβανεται κατὰ τὸ 'ᾔνεσα' (221) ἀντ' ἐνεστῶτος, καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος εἶνε ὁποία καὶ ἡ ἐν Ορ. 1567, αλλα συγχρόνως αὐτὸ τοῦτο το εἶπον' ἐνταῦθα σημαίνει καὶ *κελεύω*, ἐξ οὗ ἤρτηται τὸ 'περᾶν', ἐπίνοια τερατωδῶς θαυμασία μὰ τὰς Μούσας· κρῖμα μόνον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σύνταξις ἀγνοεῖ τὸ τέρας τοῦτο. Ὁ ἀόριστος ἐνταῦθα δὲν κεῖται ἰδιωματικῶς ἀντ' ἐνεστῶτος, ἀλλ' ὁμαλῶς καὶ κανονικῶς, καὶ σημαίνει *ἐκέλευσα*, *ἐπέταξα*, καθ' ἣν ἐκδοχὴν λαμβάνει εἰς τὸ στόμα τῶν ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων τὸ λιτὸν *εἰπεῖν* (πρβλ. μάλιστα Ἰφ. Α. 95 'εἶπον πάντ' ἀφιέναι στρατόν') μᾶλλον δ' εἰπεῖν: ἀπεφάσισα καὶ διέταξα (πρβλ. τὰ ἐν τοῖς σημερινοῖς βασιλικοῖς διατάγμασιν: 'ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν', σημειωτέον δ' ὅτι ἡ εἰδικὴ ἔννοια τῶν νεοελληνικῶν 'ἀπόφασις, ἀποφασίζω' κλπ. ἐλλείπει ἀπὸ τῆς παλαιᾶς γλώσσης, μεταχειριζομένης ἀντ' αὐτῶν γενικωτέρας λέξεις καὶ φράσεις). Ὅτι δὲ πρὸ πολλοῦ 'εἶπεν', ἤτοι: ἀπεφάσισε καὶ διέταξε τὴν ἀποπομπὴν τῆς Μηδ. ὁ Κρέων, τεκμηρ οῦσι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Παιδαγωγοῦ (70-3), ἅτινα δὲν ἐρρέθησαν ἐκεῖ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὅπως προπαρασκευασθῇ πρὸς τοῦτο τὸ θέατρον, συνῳδὰ τῇ οἰκείᾳ εἰς τὸν Εὐρ. δραματουργικῇ μεθόδῳ, τῇ μόνῃ ὀρθῇ. Τοῦτο, φαίνεται, ἀκούσας καὶ ὁ Χορὸς ἔσπευσε πρὸς τὸν οἶκον τῆς Μηδ., εἰ καὶ ἐξ εὐνοήτων λόγων προφασίζεται ἄλλην ἀφορμὴν (131 κἑξ). Τουτου δ' ἕνεκα βεβαιοτατα καὶ λέγει τὰ ἐν 270, ἅπερ ἄλλως θα ἦσαν ἀνεξήγητα (ὁποῖα τὰ νομίζει ὁ Οὐεῤῥάλλ. καὶ εἰκοτως, ὡς λησμονήσας, ὅπως καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, τα τοῦ Παιδαγωγοῦ). Φυσικώτατον ἄρα, ὅτι ὁ μὲν Χορος, ἰδὼν προσερχόμενον τὸν Κρέοντα, λέγει 'ὁρῶ δὲ καὶ' καὶ τὸ διφορούμενον 'καινῶν' (ἤτοι: κακῶν μὲν δι ἑαυτόν, τὸν Χορόν, νέων δὲ κατ' εὐφημισμὸν χάριν τῆς Μηδείας). Ὁ δὲ Κρέων αὐτός, ἐλθὼν λέγει ἁπλουστατα: 'σὲ τὴν ... εἶπον περᾶν', ἤτοι: εἶπα

φυγάδα λαβοῦσάν δισσὰ σὺν αὐτῇ τέκνα.

(λιτῶς ἀντὶ τοῦ: ἀπεφάσισα καὶ διέταξα) νὰ φεύγῃς.

273. *σὺν αὐτῇ*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. ὅπως καὶ παρὰ τῷ Σχολ. πλὴν τοῦ *L*, ὅπου (ἐκ διορθ. πάντως) 'σαυτῇ' καὶ ἐν *b* 'αὑτῇ'. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ἄλδου ἤδη καὶ μέχρι σήμερον ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδδ. φέρεται ἡ ἐκ διορθ. γραφὴ 'σαυτῇ', ἥτις καθ' ἡμᾶς εἶνε ἄρδην ἡμαρτημένη. Τὸ *αὐτὸς* παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ὅπως ἐπὶ τῆς εὐθείας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πλαγίων πτώσεων, φέρεται ἄνευ μὲν τοῦ *ἐγὼ* καὶ *σύ*, εἴτε ἐν συνθέσει εἴτε ἐν συντάξει, ὁσάκις ἡ προσωπικὴ σχέσις εἶνε φανερὰ εἴτε ἐκ τοῦ τύπου τοῦ ῥήματος, εἴτε ἐκ τῆς συνεπείας, καὶ δὲν ὑπάρχει χρεία νὰ ἐπιταθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ εἰς τὸ *αὐτὸς* ἰδιάζουσα ἀντιδιασταλτικὴ δύναμις, εἴτε ὁσάκις ἢ ἡ προσωπικὴ σχέσις, ἄδηλος οὖσα, εἶνε ἀνάγκη νὰ δηλωθῇ διὰ τῆς προσθήκης τοῦ *ἐγὼ* καὶ *σύ*, ἢ νὰ ἐπιταθῇ ἡ ἀντιδιασταλτικὴ δύναμις τοῦ *αὐτός*. Αὕτη εἶνε ἡ ἀκριβὴς καθ' ἡμᾶς ἰδέα τῆς ἀντωνυμίας, ἡ παρὰ πάσας τὰς ἐν τῇ φορᾷ τοῦ χρόνου παραλλαγὰς καὶ ἀλλοιώσεις διὰ σύμπαντος τοῦ ἐγκρίτου ἑλληνισμοῦ διήκουσα, καὶ αὕτη ἀστήρικτος καὶ ἀφοριστικῶς (ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου) ἐκτιθεμένη. Κατὰ ταῦτα, ὅπως παρ' Ὁμήρῳ τὸ *αὐτὸς* ἐφ' οἷς προείπομεν ὅροις κεῖται καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν προσώπων (ἤτοι: *αὐτοῦ*=*αὐτοῦ μου, σου, ἑο αὐτοῦ*, ὁμοίως: *αὐτῶν*=*ἑαυτῶν*, ὁμοίως δὲ καί: *αὐτῆς, αὐτῷ, αὐτῇ, αὐτοῖς, αὐταῖς, αὐτους, αὐτὰς*=*αὐτῆς μου, σου, αὐτῷ μοι, σοι* κτλ. Ἴδ. Κρυγέρ. II, § 51, 2, 4), οὕτω καὶ παρ' Ἡροδότῳ καὶ τοῖς τραγικοῖς, εἰ καὶ σπανιώτερον, σπανιώτατα δὲ καὶ τοῖς πεζογράφοις (οἷον: Ἴων. 1544-5 'οὔ γ' *ἐγὼ* γάμους ἔκρυπτον *αὐτῇ*;', ἀλλὰ Μηδ. 392-3 '*αὐτὴ* ξίφος λαβοῦσα ... κτενῶ σφε' Ἱππολ. 1087 '*σὺ δ' αὐτὸς*... ἐξώθει χθονός', ἀλλὰ Μηδ. 1223 ὅμως 'γνώσει γὰρ *αὐτὴ* ζημίας ἀποστροφήν'· 1046-7 '*τί δεῖ με... αὐτὴν* δὶς τόσα κτᾶσθαι κακά;' Βακχ. 614 '*αὐτὸς* ἐξέσωσ' *ἐμαυτόν*', ἀλλὰ Σοφ. Ἠλ. 283-5 '*ἐγὼ* δ' ὁρῶσ'... κλάω... *αὐτὴ* πρὸς *αὐτήν*' (=*πρὸς ἐμὲ αὐτήν*), Χοηφ. 110 '*αὐτῇ* τέ *μοι* δός', Αἴ. 1132 'τούς γ' *αὐτὸς αὐτοῦ* πολεμίους' (=*ἐμαυτοῦ*)· Ἑπτὰ Θ 632 'τὸν *αὐτοῦ σου* κασίγνητον', Οἰδ. Κ. 1356 'τὸν *αὐτὸς αὐτοῦ* πατέρα τόνδ' ἀπήλασας' (=*τὸν σαυτοῦ*), Αἴ. 482 'ἔλεξας, ἀλλὰ *τῆς αὐτοῦ* φρενός' (=*σαυτοῦ*), Ἀντιφ. σελ. 130 'δέον σε διομόσασθαι... ἐξώλειαν *αὐτῷ* καὶ γένει... ἐπαρώμενον' (=*ἐξώλειαν σεαυτῷ* κτλ.) Δυστυχῶς οὐ μόνον τὰ παρά τισι τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν πολλοῖς συγκεχυμένα καὶ ἀντιφατικά, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν νεωτέρων κριτικῶν οὔτε ἀκριβέστερα μέχρι τοῦδε οὔτε ἐπιστημονικώτερα. Βεβαίως πολλὰ εἴδη παραλλαγῶν καὶ ἀλλοιώσεων (φυσικωτάτων ἄλλως εἰς τοιοῦτον μέρος λόγου, ὁποῖον ἡ ἀντωνυμία *αὐτὸς* καὶ τὰ παρ' αὐτήν), συνεκρούσθησαν ἤδη καὶ ἐν τοῖς κατὰ τοὺς τραγικοὺς χρόνους, ὧν νῦν μὲν τοῦτο νῦν δ' ἐκεῖνο ἐπεκράτησεν, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄνευ ἰδιαιτέρου τινὸς λόγου, μάλιστα δὲ τοῦ μετρικοῦ καὶ ῥητορικοῦ· ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο καί, καθ' ἡμᾶς, ἔργον τῆς ἀξίας τοῦ ὀνόματος κριτικῆς εἶνε, αὐτὰ μάλιστα τῆς γλωσσικῆς ἐξελίξεως τὰ ῥεύματα νὰ διακρίνῃ ἰχνηλατοῦσα, καὶ τοὺς λόγους τούτους ν' ἀνευρίσκῃ, εὐλαβῶς σεβομένη ὅ,τι ἐν τῇ παραδόσει παράδοξον αὐτῇ ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἀσύνηθες φαίνεται, ὄχι δ' αὐθαιρέτως νὰ ἐξαφανίζῃ πᾶν ὅ,τι τοιοῦτον εὕρῃ, τὰ πάντα ὑπὸ μίαν φαντασιώδη Μύκονον αὐθαιρέτως καὶ δογματικῶς ὑποβάλλουσα. Μετὰ τὸ 'σὲ' (271) τὸ 'σαυτῇ' εἴτε ὡς: *σοὶ αὐτῇ* ἐκλαβῃ τις, εἴτε καὶ ὡς: *αὐτῇ σοι*, οὐδένα ἔχει λόγον ὑπάρξεως εἰς τὸ στόμα βασιλέως· ἐξ ἐναντίας δὲ τὸ 'αὐτῇ'. Να πάρῃς τὰ δύο σου παι-

καὶ μή τι μέλλειν, ὡς ἐγὼ βραβεὺς λόγου
τοῦδ' εἰμὶ κοὐκ ἄπειμι πρὸς δόμους πάλιν,
πρὶν ἄν σε γαίας τερμόνων ἔξω βάλω.

ΜΗΔΕΙΑ.

αἰαῖ· πανώλης ἡ τάλαιν' ἀπόλλυμαι.
ἐχθροὶ γὰρ ἐξιᾶσι πάντα δὴ κάλων,
κοὐκ ἔστιν ἄτης εὐπρόσοιστος ἔκβασις.
ἐρήσομαι δὲ καὶ κακῶς πάσχουσ' ὅμως·
τίνος μ' ἕκατι γῆς ἀποστέλλεις, Κρέον;

ΚΡΕΩΝ.

δέδοικά σ', οὐδὲν δεῖ παραμπίσχειν λόγους,

διὰ καὶ νὰ φύγῃς (='σὺν αὐτῇ'), τόσον μόνον λέγει, καὶ τόσον ὀφείλει νὰ εἴπῃ ἐνταῦθα ὁ Κρέων.

274. *καὶ μή τι μέλλειν*] Κακῶς καὶ ταῦτα συνάπτονται πρὸς τὸ 'φεύγειν', ἐν ᾧ ἐπιφέρονται ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς τοῦ μὲν 'μέλλειν' κειμένου δίκην προστακτικῆς πρβλ. εἰς Ἑκ. 8-8 κλπ.) = καὶ νὰ μὴν ἀργῇς (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 315 κἑξ.), τοῦ δὲ 'καὶ' ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τεθέντος, ὡς πολλάκις (= εἶπα νὰ φεύγῃς καὶ κά(μ)νε γρήγορα).

ὡς ἐγὼ βραβεὺς] Ὄχι: *ἐγὼ γὰρ αἴτιος τοῦ λόγου τοῦδε*, ἤτοι *ἐγώ εἰμι ὁ εἰπὼν τὸν λόγον τοῦτον*, ὥς τινες (ὁ Οὐεκλ. μάλιστα ἐκλαμβάνει παρὰ πάντα λόγον τὴν φράσιν ὡς προεισαγωγὴν εἰς ἀγῶνα λόγων) ἀλλά: *ἐγὼ γὰρ ὁ διαιτητὴς καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ κελεύσματος τούτου*. Πρβλ. 'εἶπον' (272) καὶ εἰς 271-2. Ταῦτα δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν διάστιξιν, διότι κοινῶς στίζουσι κόμματι μὲν μετὰ τὸ 'τέκνα', ἄνω δὲ τελείᾳ μετὰ τὸ 'μέλλειν'.

278. *ἐξιᾶσι... κάλων*] Κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ναυτικῶν. ἤτοι: *κινοῦσι πάντα λίθον*.

279. *κοὐκ ἔστιν... ἔκβασις.*] 'Ἔκβασις' ἐνταῦθα (ὅπως καὶ Ὀδ. ε 410, Αἰσχ. Ἱκ. 771 κλπ.) κατὰ συνέχειαν τῆς ναυτικῆς μεταφορᾶς (278) ὁ πρὸς ἀπόβασιν εἰς τὴν ξηρὰν τόπος, ὃν ἁρμοδίως καί: 'οὐκ... εὐπρόσοιστον' = ἀπρόσοιστον = ἀπρόσφορον (πρβλ. Ἰφ. Α. 287 'νήσους ναυβάταις ἀπροσφόρους') λέγει, τὴν ἄτην διὰ τούτων παριστῶν ὡς πέλαγος κλυδωνιζόμενον καὶ ἐπαπειλοῦν καταποντισμὸν (πρβλ. Αἰσχ. Ἱκ. 464 'ἄτης... πέλαγος τόδ' ἐσβέβηκε κοὐδαμοῦ λιμὴν κακῶν'). Δὲν βλέπω λοιπὸν οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον λόγον ἀθετήσεως τοῦ 'εὐπρόσοιστον' ἢ διορθώσεως (Ναύκ. 'εὐπρόσωπος', Ἑρουερδ. 'εὐπόριστος', Οὐεκλ. 'εὐπροσορμος').

280. *ἐρήσομαι... ὅμως*] = *καὶ* (= *καίπερ*) *κακῶς δὲ πάσχουσ', ὅμως ἐρήσομαι*. Σημειωτέον δ' ὅτι οὔτε 'ἐρήσομαί σε', οὔτε 'κακῶς ὑπὸ σοῦ πάσχουσα' λέγει εἰ καὶ τοῦτο ἔχει ἐν νῷ, ἐκ μεγαλόφρονος ὑπερηφανίας. Καὶ ὁ μὲν Πόρσων τὸ ἐναντιωματικὸν τοῦ λόγου ('καὶ ὅμως') τοῦτο ἐξηγεῖ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ κακῶς πάσχοντες δὲν τολμῶσι νὰ λαλήσωσιν ἐλευθέρως πρὸς τοὺς ὑφ' ὧν κακῶς πάσχουσιν, ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Οὐεκλ. ἐξ ἧς προεσημειώσαμεν ὑπερηφανίας.

281. *ἀποστέλλεις*] Οὔτε 'ἀπάγεις', ὡς ὁ ΣΧΟΛ., οὔτε 'ἀπείργεις, κωλύεις', ὡς ὁ ΗΣΙΧ., ἀλλ' 'ἀποπέμπεις', ὡς ὁ Ἔλμσλ.

282. *παραμπίσχειν*] Οὕτως ἐν *S*

μή μοί τι δράσῃς παῖδ' ἀνήκεστον κακόν.
συμβάλλεται δὲ πολλὰ τοῦδε δείματος·

(*L* 'περιαμπίσχειν' *P*) ὡς καὶ ἐν τῷ λήμματι τοῦ Σχολ., ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'παραμπέχειν', ὅπερ καὶ ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς ἐκδδ., πλὴν τοῦ Ἔλμσλ. Ματθ. Ποφλυγκ. Πάλ. καὶ Βαρθ., τοῦ Ἀρτ. Δινδ. ἐκδόντων ἐκ διορθ. Ἑρμᾶνν. 'γὰρ ἀμπέχειν', καὶ τοῦτο διότι ἀνέκαθεν παρεξηγήθη ἡ τροπικὴ ἔννοια τοῦ ῥήμ. 'παραμπίσχειν: παραμπέχειν, περικαλύπτειν' ἑρμηνεύει ὁ ΣΧΟΛ. Ἐκ τῶν γλωσσῶν δὲ τούτων εἰσεφορήθη εἰς τὸ κείμενον ἡ γραφὴ 'παραμπέχειν' καὶ τὸ κακόμετρον 'περιαμπίσχειν', διὰ τὸ 'περικαλύπτειν', οὕτω δὲ ('περικαλύπτειν') ἑρμηνεύουσι μέχρι σήμερον καὶ οἱ νεώτεροι. Τὸ *ἀμπίσχω* ἐκλαμβάνεται κοινῶς ὡς ταὐτόσημον τῷ *ἀμπέχω*, ὅπως καὶ τὸ ἁπλοῦν *ἴσχω* τῷ *ἔχω*· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀκριβὲς διὰ τὸν ἀρχαιότερον ἐν γένει ἑλληνισμόν. Τὸ Ὀδ. ζ 225 'ἅλμην ἥ οἱ νῶτα καὶ εὐρέας ἄμπεχεν ὤμους' ὁ μὲν Εὐστάθ. 1560, 41: 'περιέχειν ἤτοι ἐνδύειν', ὁ δ' Ἡσύχ. ἐν μέρει ἀκριβέστερον 'περικέχυτο, κατεῖχε'. Ὁμοίως Προμ. 521 'ἦ πού τι σεμνόν ἐστιν ὃ ξυναμπέχεις', Περσ. 847-8 'ἀτιμίαν ... ἐσθημάτων... ἥ νιν ἀμπέχει', Οἰδ. Κ. 314 'κυνῆ... νιν ἀμπέχει' = 'περιέχει καλύπτουσα' ΣΧΟΛ. ἀλλὰ τίς ἀντιπαραβάλλων πρὸς ταῦτα τὸ Εὐρ. Ἰκ. 165 'πίτνων πρὸς οὖδας γόνυ σὸν ἀμπίσχειν χερί', Ἡρ. μ. 1111 'τί κλαίεις καὶ συναμπίσχει κόρας;', Ἑλ. 851-3 'οἱ θεοὶ . . . εὔψυχον ἄνδρα πολεμίων θανόνθ' ὕπο κούφῃ καταμπίσχουσιν ἐν τύμβῳ χθονὶ' κττ. δὲν θέλει πεισθῇ, ὅτι ὄχι ἐξ ἁπλῆς καὶ τυχαίας προτιμήσεως ὁ Εὐριπ. μεταχειρίζεται τὸ 'ἀμπίσχω', ἀλλ' ὅτι εἰς τὰ τοῦ Εὐριπίδου χωρία ἁρμόζει μόνον τὸ 'ἀμπίσχω', ὅπως εἰς τὰ τῶν ἄλλων μόνον τὸ 'ἀμπέχω', καὶ ὅτι ἄρα τὸ μὲν 'ἀμπίσχω' ἐμφαίνει τὴν *ἀμφίεσιν* ἢ *περικάλυψιν νῦν πρῶτον* ἐνεργουμένην, τὸ δ' 'ἀμπέχω' ἁπλῶς 'περιέχω καλύπτων', ὅπως ὁ Σχολ., ἤτοι: *πρότερον περιβαλὼν διατελῶ ἔτι καὶ νῦν περιέχων*; Τούτου δὲ δοθέντος, τίς ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶνε τὸ 'παραμπίσχων'; Ἀλλὰ καὶ τῆς ῥηματικ. ταύτης ἐννοίας κακῶς ἀντελήφθησαν κατὰ τὸ Σχολ. 'περικαλύπτειν' οἱ σοφοί, διότι τὸ μὲν 'ἀμπίσχειν' ἐνταῦθα = *ἀμφιεννύναι, ἐνδύειν*, ἡ δὲ *παρὰ* δηλοῖ τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἢ ψευδέστερον μεταβολὴν τῆς ἀμφιέσεως, ἤτοι: *κακῶς μεταμφιεννύναι* (*οὓς ἔχω λέγειν σοι*) *λόγους*, ταῦτα δὲ μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ἐσθημάτων εἰρημένα, ὅπως π. χ. καὶ ἐν τῷ Πλάτ. πολιτ. 569 C 'ἀντὶ τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ ἀκαίρου ἐλευθερίας τὴν χαλεπωτάτην τε καὶ πικροτάτην δούλων δουλείαν μεταμπισχόμενος'. Ἐκ τούτων δὲ πάντων συμφανὲς γίνεται καὶ ὅτι ἡ Ἑρμάνν. διόρθωσις ὅλως ἄσκοπος καὶ ἡμαρτημένη.

284. *συμβάλλεται . . . δειματος*·] Ἄλλοι ἄλλως. Ὁ Σχοίμανν. ἐκλαμβάνει τὴν γενικὴν ὡς μεριστικὴν (= *πολλὰ ξυμβάλλεται μέρος τι τοῦδε τοῦ δείματος*) παραβάλλων τὸ Λυσ. 30, 6 'τοῦ μὲν γὰρ ὑμᾶς φυγεῖν μέρος τι καὶ οὗτος συνεβάλετο', Ἰσοκρ. περὶ ἀντιδ. 75 'μέρος τι συμβεβλημένος τοῦ μὴ κατὰ τρόπον γνωσθῆναι περὶ αὐτῶν', Ἀριστοτ. περὶ ζ. γεν. 788, 16 'τοῦ δὲ φύσει τὰ τοιαῦτα συνίστασθαι συμβάλλεται καὶ ἡ θερμότης τοῦ τόπου', εἰς ἃ πρόσθες καὶ Δημοσθ. 1031, 14 'τοῦ φυγεῖν μέρος τι καὶ οὗτος συνεβάλετο'. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐν τούτοις ἔχομεν γενικὴν ἀπαρεμφάτου, ὄχι ὀνόματος, ἡ ἐν αὐτοῖς καλῶς ἔχουσα μεριστικὴ ἔννοια, οὐδαμῶς ἁρμόζει καὶ ἐνταῦθα, ὅπου προδήλως τὰ ἐν 285-9, τὰ διὰ τοῦ 'πολλὰ' προϋποδεικνυόμενα, συναποτελοῦσι τὸ σύνολον τῶν αἰτίων τοῦ δείματος, ὄχι μέρος αὐτῶν. Ὁ αὐτὸς περίπου λόγος καὶ περὶ τοῦ Ματθ. ἐκδεχομένου τὸ 'ξυμβάλλεται' ὡς εἰρημένον κατὰ σύνεσιν πρὸς τό: *συλλαμβάνεσθαι, συναίρεσθαι* κττ. Ὀρθῶς ὁ

σοφὴ πέφυκας καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις,
λυπεῖ δὲ λέκτρων ἀνδρὸς ἐστερημένη.
κλύω δ' ἀπειλεῖν σ', ὡς ἀπαγγέλλουσί μοι,
τὸν δόντα καὶ γήμαντα καὶ γαμουμένην
δράσειν τι. ταῦτ' οὖν πρὶν παθεῖν φυλάξομαι.
κρεῖσσον δέ μοι νῦν πρός σ' ἀπέχθεσθαι, γύναι,
ἢ μαλθακισθένθ' ὕστερον μέγα στένειν.

Ποφλ. τὴν γενικὴν ἐξήρτησεν ὄχι ἐκ τοῦ ῥήματος, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ 'πολλὰ' παραβάλλων τὸ Χοηφ. 1012-3 'φόνου δὲ κηκὶς ξὺν χρόνῳ ξυμβάλλεται', ἤτοι: *συνέρχονται* (='ξυμβάλλεται') *δέ*, ἢ: *συμπίπτουσι*, ἢ: *συντρέχουσιν* (*εἰς τοῦτο* δηλονότι, ὅπερ παραλείπεται ὡς ἐκ μόνης τῆς 'συν-' δῆλον) *πολλὰ τοῦδε δείματος αἴτια*, τῆς γενικῆς δηλούσης, ὅπως τὸ αἴτιον ἐν πολλοῖς, οὕτω καὶ τοὐναντίον, ἤτοι τὸ αἰτιατόν, ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. τὸ πολλαχῶς παρερμηνευόμενον Ἰφ. Τ. 759 'πολλὰ γὰρ πολλῶν κυρεῖ',=*π. γὰρ π. κυρεῖ αἴτια*, κττ. Ἐκ τούτων δὲ φανερὸν γίνεται καὶ τὸ μάταιον τῶν διορθωμάτων (Οὐϊσέλερ. 'δείγματα', ὅπερ ἐξέδ. ὁ Πρίνζ, Σχοίνε. 'τῷδε δείγματι', Οὐέϊλ. 'συλλαμβάνει', Μέκλερ. 'δεῖμα πρὸς τόδε', Βαῦερ. 'τοῦτ' ἐς δεῖμά μοι'). Πρβλ. καὶ εἰς 1159.

287-9. *κλύω δ' δράσειν τι*] 'ἀπειλεῖν σ'' ἐν *La*², 'ἀπειλεῖν' ἐν *BEP* καὶ 'ἀπειλεῖς' ἐν *a*· 'χόλῳ δ' ἀπειλεῖς' διώρθ. ὁ Βρύγκ. πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πλεονασμοῦ 'κλύω ὡς ἀπαγγ.', 'κλύω δ', ἀπειλεῖς', ὡς ἐξέδ. ὁ Σχοίνε καὶ 'κλ. ἀπειλεῖν σ'' οἱ λοιποί. Καὶ ὁ μὲν ταὐτολόγος οὗτος πλεονασμὸς δὲν εἶνε ἀσυνήθης εἰς τοὺς παλαιούς (Χοηφ. 729 'ἦ δὴ κλύων . . . εὖτ' ἂν πύθηται', Φοιν. 743 'φασὶν . . ὡς ἤκουσ' ἐγὼ' κλπ), ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Σχοίνε. ἀξιοῖ ὄχι ἀπιθάνως, ὅτι τὸ 'ὡς ἀπαγγ.' κεῖται πρὸς ὑπόδειξιν, ὅτι ὁ Κρ. ἀναφέρει αὐτολεξεὶ τὰς ἀπειλὰς τῆς Μηδ. Περὶ τῶν ἄλλων πρβλ. εἰς 261.

290. *ἀπέχθεσθαι*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. καὶ Σχολ. 'ἀπέχθεσθαι: ἐχθρωδῶς διακεῖσθαι', ὡς καὶ παρὰ Πλουτ. ἠθικ. σελ. 124 καὶ 530. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου ὁ Ἔλμσλ. ἀπεφάνθη, ὅτι τὸ 'ἀπέχθεσθαι' δὲν εἶνε ἐνεστὼς ἀλλ' ἀόρ. τοῦ 'ἀπεχθάνομαι', τὸ νόθον 'ἀπεχθέσθαι' ἐγκατεστάθη ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδδ. Τὸ δ' ἀστεῖον εἶνε, ὅτι, ἐπειδὴ τὰ χειρόγραφα καὶ ἐν ἄλλοις ἄλλων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τόποις ἀνεξαιρέτως ἀντιμάχονται πρὸς τὸ παράλογον τοῦτο δόγμα τῆς νεωτέρας ἀληθῶς ἀοριστομανοῦς κριτικῆς, οἱ νεώτεροι λεξικογράφοι γραμματικοὶ καὶ κριτικοὶ ἔπλασαν ἕτερον τέρας γραμματικόν, τὸ 'ἀπέχθεσθαι', 'ἀόριστον μὲ τόνον ἐνεστῶτος'. Οὐδ' ἀναιρέσεως ἀξίας κρίνομεν τὰς τοιαύτας αὐθαιρεσίας· καὶ ἡ παράδοσις καὶ τὸ νόημα ἀποκρούουσιν ὁμοίως αὐτὰς ἁπανταχοῦ. Ὅπως ὑπάρχει τὸ ἁπλοῦν *ἔχθω* καὶ *ἔχθομαι*, οὕτως ὑπάρχει καὶ τὸ σύνθετον *ἀπέχθομαι*· ἐκ τοῦ ὅτι δὲ παρὰ τοῦτο ὑπάρχει καὶ τὸ *ἀπεχθάνομαι*, οὐδαμῶς ἕπεται ἡ ἀνυπαρξία τοῦ ἑτέρου τύπου, οὐδ' εἶνε τοῦτο τὸ μόνον ῥῆμα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, οὗτινος ὁ ἐνεστὼς ἔχει δύο διαφόρους τύπους, καὶ ταῦτα ἐν γλώσσῃ, ἧς οἱ ἐνεστῶτες περατοῦνται εἰς καταλήξεις ὄχι δύο μόνον, ἀλλὰ καὶ πέντε καὶ δέκα ἐνίοτε.

291. *μέγα στένειν*.] Αὕτη ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. παρὰ Πλουτ ἔνθ' ἀνωτέρω, καὶ ἐν ταῖς ἐκδδ. πρὸ τοῦ Ναυκ. Ἀλλ' ὁ σοφὸς οὗτος ἀνήρ, ἀφ' οὗ εἶπε καὶ αὐτὸς τὸ μάθημά του κατὰ τοῦ ἐν

ΜΗΔΕΙΑ.

φεῦ φεῦ·
οὐ νῦν με πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις, Κρέον,
ἔβλαψε δόξα μεγάλα τ' εἴργασται κακά.
χρὴ δ' οὔποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς·

τῷ προλαβόντι στίχῳ 'ἀπέχθεσθαι', ἐξεσπάθωσε κατὰ τοῦ 'μέγα στένειν' ὡς ἐφθαρμένου. Δὲν πρόκειται, λέγει, περὶ τοῦ γεγωνότος ('laut') ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀψίου στεναγμοῦ, ἤτοι τῆς μετανοίας ('Reue')· ὅθεν καὶ ἐξέδωκε διορθ. 'μεταστένειν', ὅπερ ἐπέρασε καὶ εἰς τὰς πλείστας τῶν μετ' αὐτὸν ἐκδδ. (Οὐεκλ. Οὐεῤῥάλλ. Βαρθ Μεκλέρ.). Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε διόρθωσις ἀλλ' αὐτόχρημα φθορὰ τοῦ κειμένου. Τὸ 'μέγα' ὅπως μετὰ πλείστων ἄλλων ῥημάτων, οὕτω καὶ μετὰ τοῦ *στένω* (οἷον Ἀγαμ. 711 'μέγα που στένει', Ἰφ. Τ. 958 'μέγα στενάζων') δὲν σημαίνει: *γεγωνός, ὀξέως* (laut), ἀλλὰ μόνον: *λίαν, σφόδρα* κττ. ('μέγα: μεγάλως, πολύ' ΗΣΥΧ.). Ἐκ δὲ τοῦ ὅτι γερμανιστὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ hinterher Reue empfinden, ὅπου τὸ ἁπλοῦν Reue δὲν εἶνε σύνθετον μετὰ τοῦ hinter-, δὲν ἕπεται καὶ ὅτι δύναται νὰ εἴπῃ καὶ ἑλληνιστί: *ὕστερον μεταστένειν*. Ἔπειτα ποῦ στηριζόμενος ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς ἀξιοῖ, ὅτι τὸ *μεταστένω* σημαίνει: *μετανοῶ*; Εἰς τὸ ὅτι, ὡς ὑποθέτομεν, ὁ Εὐστάθ. εἰς Ὀδ. (δ 261 'ἄτην δὲ μετέστενον') 1495, 35 λέγει 'τὸ δὲ μετέστενον ὅμοιόν ἐστι τῷ μετανοεῖν'; Ἀλλὰ τίς δὲν βλέπει, ὅπι ὁ σοφὸς ἀρχιεπίσκοπος εἶπε τοῦτο ἀποβλέπων εἰς τὸ νόημα, ὁποῖον θὰ ἐξέφραζεν ἕτερός τις παρὰ τὸν Ὅμηρον, εἰς ὃν ἦτο ἄγνωστον τό τε *μετανοῶ* καὶ τὸ *μεταγιγνώσκω*; Εἰ δὲ μή, καὶ τὸ ἐν Ἰλ. Λ 763-4 ('ἦ τέ μιν οἴω πολλὰ μετακλαύσεσθαι, ἐπεί κ' ἀπὸ λαὸς ὄληται') 'μετακλαύσεσθαι' πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ 'μετανοήσειν, μεταγνώσεσθαι', ὅπερ οὐδαμῶς ὀρθόν. Ἕτερον τὸ *μετανοεῖν* καὶ ἕτερον τὸ *μεταστένειν*, ὅπως ἕτερον τὸ αἴτιον καὶ ἕτερον τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ πρᾶγμα. Ὁ Ὅμηρος ἔλεγε τὸ πρᾶγμα συνῳδὰ τῇ φύσει τῆς ἐπικῆς ποιήσεως· ἀλλ' οἱ ἀττικοὶ δραματοποιοί, ἔλεγον ἀμφότερα, ὅθεν καὶ ἐὰν ἀναγνώστης, ὁποῖος ὁ Εὐστάθ., πρὸς τῷ πράγματι, τῷ αἰτιατῷ, συνυπενόησε καὶ τὸ αἴτιον, τὸ μὲν λεγόμενον οὐδὲν θαῦμα· ἀλλ' Ἀττικὸς ποιητής, δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀποσιωπᾷ μὲν ὅ,τι καὶ ῥητὸν καὶ ῥητέον, νὰ λέγῃ δ' ὅ,τι, ὡς εὐκόλως συνυπονοούμενον, ἀποσιωπητέον. Βεβαίως ὁ Κρέων, ἐὰν νῦν ἐμαλθακίζετο ('μαλθακισθέντα: τοῖς σοῖς λόγοις ἁπαλυνθέντα' ΣΧΟΛ.), θὰ μετενόει ἔπειτα, ἀλλὰ μετάνοια ἄνευ στεναγμῶν καὶ τούτων μεγάλων εἶνε μικρὸν κακόν· διὰ τοῦτο εἶπε καὶ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: 'ὕστερον μέγα στένειν', διότι τοῦτο εἶνε τὸ μέγα καὶ δεινόν· περὶ δὲ μετανοίας περιττὸς πᾶς λόγος, διότι οἴκοθεν δῆλον, ὅτι ὁ ὕστερο, μέγα στένων πράττει τοῦτο ὄχι ἄνευ μετανοίας. Πρβλ. Εὐμεν. 58-9 'οὐδ' (ὄπωπα) ἥτις αἶα τοῦτ' ἐπεύχεται γένος τρέφουσ' ἀνατὶ μὴ μεταστένειν πόνον' = *μὴ στένειν ὕστερον ἀνατὶ τὸν* (*τῆς ἀνατροφῆς*) *πόνον* (τὸ *μετανοοῦσαν*) παρεσιωπήθη ὡς οἴκοθεν δῆλον)· περὶ δὲ τοῦ κατωτέρω Μηδ. 996 'μεταστένομαι' εἴπομεν εἰς Ἑκάβ. 211.

293. '*δόξα*] δόκησις' ΣΧΟΛ. ἐνταῦθα δ' ἐπὶ κακοῦ, τὸ κακὸν ὄνομα.

295. *παῖδας... σοφούς*.] Τὸ 'περισσῶς' σύναπτε τῷ 'σοφοὺς' ὅπερ ἀνά-

χωρὶς γὰρ ἄλλης ἧς ἔχουσιν ἀργίας
φθόνον πρὸς ἀστῶν ἀλφάνουσι δυσμενῆ.
σκαιοῖσι μὲν γὰρ καινὰ προσφέρων σοφὰ
δόξεις ἀχρεῖος κοὺ σοφὸς πεφυκέναι·
τῶν δ' αὖ δοκούντων εἰδέναι τι ποικίλον
κρείσσων νομισθεὶς λυπρὸς ἐν πόλει φανεῖ.
ἐγὼ δὲ καὐτὴ τῆσδε κοινωνῶ τύχης.
σοφὴ γὰρ οὖσα, τοῖς μέν εἰμ' ἐπίφθονος,

φερε κατηγορηματικῶς εἰς τὸ 'παῖδας', τὸ δὲ μέσον 'ἐκδιδάσκεσθαι' = *ἐᾶν διὰ τοῦ διδασκάλου τελείως* (= ἐκ —', ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους) *διδάσκεσθαι.*

296. *χωρὶς... ἀργίας*] Τὸ μὲν 'ἧς' καθ' ἕλξιν ἀντὶ τοῦ ὁμαλωτέρου 'ἥν', τὸ δ' 'ἀργίας' = *αἰτίας* ἤ: *μομφῆς ἀργίας* κατὰ τὰ εἰς 218. Τὸ δ' 'ἄλλης' ἰδιωματικῶς συναρμοζόμενον πρὸς τὸ 'ἀργίας' (κατὰ τὸ εἰς Φοιν. σελ. 480 ἀναφέρεται κατ' οὐσίαν εἰς οὐσιαστικὸν ἀνωτέρου γένους, εἰς ὃ τὸ 'ἀργίας' ἐπιφέρεται κατὰ παράθεσιν, ἤτοι: χωρὶς γὰρ τοῦ ἄλλου κακοῦ, τῆς αἰτίας τῆς ἀργίας, ἤτοι: *χωρὶς γὰρ τοῦ ἄλλου κακοῦ, ὅτι ἀργοὶ ὑπολαμβάνονται εἶναι*, κτλ.

297. '*ἀλφάνουσιν*] εὑρίσκουσι' ΣΧ.
ἀστῶν] *πολιτῶν*, ἤτοι: *συμπολιτῶν*. Περὶ δὲ τῆς 'πρός' ἴδ. εἰς Ἱππολ. 872-3.

298. *σκαιοῖσι*] ἐνταῦθα: *ἀπαιδεύτοις, ἀμαθέσιν.*

302. *ἐγὼ δὲ καὐτὴ*] = *κἀγὼ δ' αὐτή*, τοῦ 'καὶ' διὰ τὸ μέτρον ἀποσχοινισθέντος ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως, ὅπως καὶ κατωτέρω 1142 'ἐγὼ δὲ καὐτός'. Πλανᾶται δ' ὁ Ματθ. ἀποδίδων τὸν 'καὶ' εἰς τὸ 'αὐτή'. Ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ, σιγωμένης τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας, δέχεται τὸ 'αὐτός' τὸν 'καί', δὲν ἔπεται ὅτι αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ κειμένης ταύτης, οἷον κατωτέρω 1361 'καὐτή γε λυπεῖ' κτλ. Καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ λέγομεν 'καὶ ὁ ἴδιος τὸ εἶπες', ἀλλὰ 'καὶ σὺ ὁ ἴδιος τὸ εἶπες', ὄχι δὲ καὶ 'σὺ καὶ ὁ ἴδιος τὸ εἶπες', ὅπερ ἔχει διάφορον ὅλως ἔννοιαν Πρβλ. εἰς 273.

τύχας] ἴδ. εἰς 268.

303-5. *σοφὴ γὰρ ... ἄγαν σοφή.*] Ἐπειδὴ προσόμοιον νόημα ἐκφέρεται κατωτέρω ἐν στ. 808, ἡ κριτικὴ ἀπὸ τοῦ Πιερσῶνος μέχρι τοῦ τελευταίου ἐκδ. ἀπεκήρυξε τὸν στίχον ὡς νόθον. Μόνος ὁ Ποφλύγκ. ἐτήρησεν αὐτόν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ εἴπῃ τι καίριον ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅσον ἁρμόζει, λέγουσιν οἱ κριτικοί, ὁ στ. 808 ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκεται, τόσον ἄτοπος εἶνε ἐδῶ Ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι τοὐναντίον ὁ 808 στ. ἐπικυροῖ τὴν γνησιότητα τοῦ ἡμετέρου· διότι τί νόημα ἔχει, ἐρωτῶ, ἡ διαβεβαίωσις τῆς Μηδ. ὅτι δὲν εἶνε 'ἀσθενὴς' καὶ 'ἡσυχαία', ἀλλὰ τοὐναντίον ('θατέρου τρόπου'), ἤτοι 'βαρεῖα ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενής', ἐὰν αὕτη δὲν εἶχε προείπῃ αὐτὴ περὶ ἑαυτῆς ταῦτα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει; Τἀνάπαλιν δέ, τί νόημα ἔχει ἡ ἡμετέρα ῥῆσις, ἀφαιρουμένου τοῦ 304 στίχου; Τὸ ὅτι ἡ Μήδ. ἄλλων μὲν διεγείρει τὸν φθόνον ὡς σοφή, ἄλλων δὲ τὴν ἀπαρέσκειαν ὡς 'προσάντης', ἤτοι ὡς *δυσπρόσιτος, ἀλαζὼν* ('προσάντης: σκληρός, ἐναντίος, δυσχερής, ἐχθρός, ἀηδής.' ΗΣΥΧ.), οὔτε πρὸς τὰ 296-7, οὔτε πρὸς τὰ 297-301 δύναται νὰ συναρμοσθῇ ὡς ἐφαρμογὴ ἢ ἀνάπτυξις αὐτῶν, ἀλλ' οὐδ' ἀνεξαρτήτως ἀπ' αὐτῶν ἔχουσί τινα λόγον, ἀφ' οὗ οὔτε τὸ ἐπίφθονον οὔτε τὸ πρόσαντες τῆς Μηδ. συντελεῖ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀφο-

τοῖς δ' ἡσυχαία, τοῖς δὲ θατέρου τρόπου,
τοῖς δ' αὖ προσάντης· εἰμὶ δ' οὐκ ἄγαν σοφή.

βωτέραν πρὸς τὸν Κρέοντα. Τί πρὸς τοῦτον ἐὰν ἡ Μήδ. ἕνεκα τῆς σοφίας της φθονεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων τάξεων, τῶν μαθήσεώς τινος τυχουσῶν, παρεξηγεῖται δ' ὡς ὑπερήφανος ὑπὸ τοῦ ὄχλου; Εἴτε ἀληθής, εἴτε ψευδὴς ὑποτεθῇ ἡ κοινὴ αὕτη γνώμη, ἐὰν δὲν ἀποδεικνύει τὸ ἐπικίνδυνον ἢ φοβερὸν τῆς Μηδ., οὐδ' αἴρει ὅμως αὐτό. Τοὐναντίον ὁ ἀθετηθεὶς στίχος θίγει τὴν μόνην ἐνδιαφέρουσαν τὸν Κρέοντα χορδήν, τουτέστι τὸ ζήτημα τοῦτο: εἶνε φιλήσυχος καὶ εἰρηνικός, ἢ ὀργίλος καὶ φιλοτάραχος ὁ χαρακτὴρ τῆς Μηδείας; Ἐὰν τὸ πρῶτον, ἡ σοφία αὐτῆς εἶνε ἀκίνδυνος, ἀλλ' ἐὰν τὸ δεύτερον, πᾶν τοὐναντίον. Ἐκ τούτου δὲ καὶ μόνου δῆλον, ὅτι ἀκριβῶς ὁ ἀθετούμενος στίχος εἶνε αὐτὸ τὸ νεῦρον τοῦ ὅλου ἐνθυμήματος. Ἀλλά, θέλει ἴσως ἐρωτήσῃ τις: ἀφ' οὗ ὁ στίχος οὔτε τὸ φιλήσυχον τῆς Μηδ. δὲν ἀποκρούει, ἀλλ' οὔτε τὸ ἐναντίον, κατὰ τί οὗτος προάγει τὸν ὑπὲρ αὐτῆς λόγον; Κατὰ τοῦτο ἀποκρινόμεθα, ὅτι τὰ ἐν 303-5, παριστῶντα τὴν κοινὴν περὶ αὐτῆς ὑπόληψιν ὡς προϊὸν ἐπιπολαίων καὶ ἀντιφατικῶν περὶ αὐτῆς γνωμῶν, συνεπάγονται τὸ ἀπαραίτητον συμπέρασμα, ὅτι καὶ ὁ Κρέων ἔγεινε θῦμα τῆς ἐπιπολαίου ταύτης κοινῆς γνώμης. Ὁ Κρέων ἐφοβεῖτο τὴν Μήδ. κυρίως ὡς σοφὴν (285). Τὸ ὅτι ἐλυπεῖτο χηρεύσασα (286) θὰ ἦτο ἐπουσιῶδες καὶ ἀκίνδυνον ἄνευ τῆς σοφίας της, ὅπως καὶ τὸ ὅτι ἠπείλει (287 κἑξ.), καὶ καθ' ἑαυτὸ ἄλλως ἀβέβαιον (ἐντεῦθεν δὲ τὸ πλεοναστικὸν 'ὡς ἀπαγγέλλουσί μοι' 287), διὰ τοῦτο καὶ αὕτη παρασιωπᾷ μὲν ταῦτα, ὡς οἴκοθεν μέλλοντα νὰ διαλυθῶσιν, ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι τὸ ἓν καὶ μόνον ἐπικίνδυνον καὶ ἐπίφοβον πρόσον αὐτῆς, ἡ σοφία, δὲν ἦτο τοιοῦτον. Πῶς δ' ἀποδεικνύει τοῦτο; Παριστᾷ ἑαυτὴν ὡς θῦμα τῶν προλήψεων τοῦ κοινοῦ, ὅπως πᾶς ἐν γένει σοφός. Εἶνε εὔλογος ἢ παράλογος ἡ κατὰ τῆς σοφίας κοινὴ αὕτη γνώμη; Τοῦτο ἡ Μήδ. δὲν τὸ λέγει· ἀλλὰ τὸ θλιβερὸν ἦθος, ὅπερ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς λαμβάνει ταλανίζουσα τοὺς γονεῖς τοὺς ἐκπαιδεύοντας περισσῶς τὰ τέκνα των (294 κἑξ), καὶ ἡ μετριόφρων ἐν τέλει περὶ ἑαυτῆς ὡς 'οὐκ ἄγαν σοφῆς' (305) γνώμη, κατορθοῦσιν ὅ,τι θέλει κάλλιον πάσης ἀποφάνσεως. Τὸ κακὸν τῶν τέκνων των θέλουσιν οἱ γονεῖς περισσῶς αὐτὰ ἐκπαιδεύοντες; Ὄχι βέβαια· καὶ ὅμως τὰ τέκνα ταῦτα ἢ τὸ μῖσος ἢ τὴν περιφρόνησιν τοῦ κοινοῦ ἀπέχουσιν ὡς γέρας τῆς περισσῆς των ταύτης σοφίας. Ἀδίκως ἢ δικαίως; Ἐὰν τὸ πρῶτον, καὶ ἐὰν ὁ Κρέων δὲν συμμετέχῃ τῆς κοινῆς ταύτης κατὰ τῶν περισσῶς σοφῶν προλήψεως, ἀδίκως 'καὐτὴ τῆσδε κοινωνεῖ τύχης' (302)· ἐὰν δικαίως, καὶ ἐὰν ὁ Κρέων συμμετέχῃ τῆς προλήψεως, τότε ἀδίκως αὕτη συμπεριλαμβάνεται εἰς τοὺς περισσῶς σοφούς, διότι αὕτη 'οὐκ ἄγαν σοφή'. Ἡ ἀπολογία περιχαρακωθεῖσα ἐντὸς τῶν δύο ὅρων τοῦ διλήμματος τούτου, ὧν ὁ μὲν κατέχει τὸ τέλος, ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, καὶ ἂν ἀποτύχῃ ὡς ἐκ τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐνθυμημάτων, εἶνε ἀπροσμάχητος ὡς ἐκ τῶν ἄκρων· τόσον δεξιῶς ἐφιλοτεχνήθη. Μετὰ πόσης δὲ τέχνης ὑπεισήγαγε καὶ ἑαυτὴν εἰς τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν τῆς καθόλου σοφίας θέσιν (296-7). Οἱ σοφοὶ παρεξηγοῦνται ἢ ὡς ἀργοὶ (Α) ἢ φθονοῦνται δυσμενῶς (Β) (298-301). Οἱ σκαιοὶ τὴν ἀργίαν παριστῶσιν ὡς ἀχρηστίαν, ἀχρειότητα (298-9 Αα), οἱ δὲ εἰδήμονες καθιστῶσι τοὺς σοφοὺς ἀπεχθεῖς εἰς τὴν πόλιν (Ββ)· ἐν τοῖς 302-5 ἐφαρμογὴ τούτων εἰς τὴν Μήδειαν: 'τοῖς μὲν (ἤτοι: τοῖς δοκοῦσιν εἰδέναι κτλ.) εἰμ' ἐπίφθονος (=Β), τοῖς δ' (σκαιοῖς) ἡσυχαία (=φιλήσυχος, ὅπερ παραλλαγὴ τοῦ: ἀργὴ 296, ἀχρεία 299, ἤτοι Αα), τοῖς δὲ (δοκοῦσιν εἰδέναι) θατέρου τρόπου (=οὐκ ἡσυχαία, ἤτοι: ὀξύθυμος, φιλοτάραχος, ῥαδιοῦργος, ὡς λέγομεν

σὺ δ' αὖ φοβεῖ με μή τι πλημμελὲς πάθῃς.

σήμερον, ὅπερ παραλλαγὴ τῆς τῶν φθονερῶν δυσμενείας καὶ συκοφαντίας, ἤτοι: Bδb), 'τοῖς δ' (σκαιοῖς) αὖ προσάντης' (δυσπρόσιτος, σεμνή, ἀλλαζών, ὅπερ παραλλαγὴ τῆς ἀργίας, ἤτοι Αa). Πάντα ταῦτα ἐξ ἀκριβοῦς μὲν ψυχολογικῆς καὶ πολιτικῆς ἐμπειρίας, μετὰ τῆς συνήθους δὲ τῷ ποιητῇ διαλεκτικῆς δεινότητος ἐξελιχθέντα, παριστῶσι μὲν καὶ ἄλλως πιστὴν εἰκόνα τῆς θλιβερᾶς παρὰ τοῖς συμπολίταις τύχης τῶν σοφῶν, ἀλλὰ μόνος ὁ 304 στίχος, ἐν ᾧ ἡ ἀργία τῶν σοφῶν (Α), ἀφ' οὗ παρηλλάχθη εἰς ἀχρειότητα (Αα), παραλλαχθεῖσα ἔπειτα εἰς φιλησυχίαν (Ααα), ὡς καὶ ὁ φθόνος καὶ ἡ δυσμένεια εἰς τὸ ἐναντίον (Bδb), μόνον ταῦτα ἔχουσι σχέσιν, ἐντέχνως μὲν ὑποκεκρυμμένην, ἀλλ' ἀσφαλῆ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς λαλούσης, ὅστις εἶνε ἡ ἐκ παντὸς φόβου ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀκούοντος. Ἰδού, λέγει μὲ ἄλλας λέξεις ἡ Μήδ. πρὸς τὸν Κρέοντα, ἰδοὺ ποία ἡ ἐν τῇ πόλει τύχη τῶν σοφῶν· πάντες παρεξηγοῦσιν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ χεῖρον μὲν ἀλλ' ἀντιστρόφως. Εἶνε ἄξιαι προσοχῆς τοιαῦται παρεξηγήσεις; Μὲ θεωρεῖς ὡς ὀξύθυμον καὶ φιλοτάραχον, ὅπως πάντα σοφόν, ἀλλὰ μήπως ἄλλοι δὲν παρεξηγοῦσι τὸν σοφὸν κατ' ἐναντίον λόγον ὡς ἀργὸν καὶ ἀχρήστως ἡσυχαῖον; Τὸ κέντρον ὅλου τοῦ λόγου τούτου, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶνε ὁ στίχος 304· καὶ ὅμως οὗτος ἠθετήθη καὶ ἀθετεῖται μέχρι σήμερον ὑπὸ πάντων. Ὡς ἂν εἰ δὲ μὴ ἤρκει ἡ ἀθέτησις αὕτη, ἐπῆλθε καὶ ἄλλη ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰρζέλ νόθευσις ὁλοκλήρου τοῦ 305, ἣν ὅμως ὁ Πρίνζ. περιώρισεν εἰς μόνον τὸ β' ἡμιστίχιον, ὡς ἀπαντῶν καὶ ἐν 583, οὓς καὶ ἄλλοι ἀπεμιμήθησαν. Περὶ τούτων, ὡς καὶ περὶ τοῦ διορθ τοῦ Οὐερράλλ. 'τοῖς ἡσυχαίοις... τοῖσδ' ἂν προσάντης εἰμὶ κοὐκ, ἄ. σ.', προϊόντων πάντων ἡμαρτημένης ἀντιλήψεως τοῦ κειμένου, σιωπῶμεν ἐκ φειδοῦς τοῦ τόπου, ὅπερ καὶ ἄνευ βλάβης τινὸς μετὰ τὰ προρρηθέντα.

306. *σὺ δ' αὖ... πάθῃς.*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'αὖ' πλὴν τῶν *ES*, ὅπου 'οὖν', ὅπερ παραδιόρθωμα, ὁποῖον καὶ τὸ ἐν ἀσημοτέροις κώδδ. 'τοῖς δ' οὖν' ἐν 305 ἀντὶ τοῦ μόνου ὀρθοῦ 'τοῖς δ' αὖ'. Δυστυχῶς τὸ 'τοῖς δ' οὖν' ἐπεκράτησεν ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκδδ. ἐκ πλημμελοῦς ἐκδοχῆς τοῦ τε μορίου καὶ τῶν συμφραζομένων. Ὁ διελθὼν τὴν προλαβοῦσαν σημ. βλέπει, ὅτι ἐκ τῶν τεσσάρων ἐν 303 - 5 προλήψεων, ἡ τετάρτη ἀφίσταται μᾶλλον τῶν ἄλλων τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦτο καὶ ὀρθῶς καὶ προσφόρως λέγει ἡ Μήδ. 'τοῖς δ' αὖ' ὅπου τὸ μόριον λέγει ὅ,τι καὶ τὸ παρ' ἡμῖν συνώνυμον 'πάλιν' (ἤτοι κοινῶς: εἰς ἄλλους πάλιν). Ἀλλὰ μὴν αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στ., διότι τὸ νόημα εἶνε: ταῦτα (τὰ ἐν 303 - 5, ἤτοι: ταῦτα τὰ ἀντιφατικὰ καὶ παράλογα) φρονεῖ ὁ κόσμος περὶ ἐμοῦ· σὺ δὲ πάλιν (='σὺ δ' αὖ') φοβεῖσαι μὴ κτλ., ἐν ᾧ τὸ 'σὺ δ' οὖν' = ὅπως καὶ ἂν ἔχωσι ταῦτα, σὺ φοβεῖσαι μή, ἤ: ὁπωσδήποτε σὺ φοβεῖσαι, ὅπερ ἐνταῦθα φθείρει ἄρδην τὴν ἀκολουθίαν τῶν νοημάτων, ὡς ἂν εἰ πάντα τὰ προρρηθέντα μάτην ἐλέχθησαν. Ὁ δὲ Ναύκ., ὀρθῶς μὲν ἔγραψεν 'αὖ' ἔστιξε δ' οὕτω 'σὺ δ' αὖ φοβεῖ με· μή τι πλ. πάθῃς; αὐθαιρέτως ἅμα καὶ ἄνευ λόγου, διότι ὁ ἐκ τῆς Μηδ. φόβος τοῦ Κρ. εἶνε εἷς μόνος καὶ ὡρισμένος (ἴδ. 283). Ὁ δ' Οὐεκλ. πάλιν, νοθεύων μετὰ τοῦ 'εἰμὶ δ'... σοφή' καὶ τὰ 'σὺ δ'.. φοβεῖ με', ἀξιοῖ ὅτι ἡ γνησία γραφὴ εἶνε 'σοὶ δ' αὖ προσάντης μή τι πλημμελὲς πάθῃς', παραβάλλων τὸ Ὀρ. 790 'κεῖνό μοι μόνον πρόσαντες.. μή, θεαὶ μ' οἴστρῳ κατάσχωσι'. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν Ὀρ.= *ἐκεῖνό μοι μόνον ἀντίξοον (οἷς βουλευόμεθα, ὁ φόβος) μὴ αἱ θεαὶ* κτλ., ἐνταῦθα δὲ τὸ δῆθεν ἑλληνικὸν κατασκεύασμα τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ τί ἄλλο θὰ ἔλεγεν, ἐάν ποτε καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ λέγῃ τι, εἰμή: *σοὶ δ' ἐναντία* (*εἰμὶ φοβουμένη*, ἤ: *φοβουμένῳ*) *μή τι πλημ-*

οὐχ ὧδ' ἔχει μοι, μὴ τρέσῃς ἡμᾶς, Κρέον,
ὥστ' εἰς τυράννους ἄνδρας ἐξαμαρτάνειν.
τί γὰρ σύ μ' ἠδίκηκας; ἐξέδου κόρην

μελὲς πάθῃς, ὅπερ προφανῶς πᾶν ἄλλο λέγει ἢ ὅ,τι ἐφαντάσθη νὰ εἴπῃ ὁ διορθωτής, λογικῶς τε καὶ φραστικῶς σολοικότατον ὄν; Περὶ τοῦ 'πλημμελὲς' ἴδ. εἰς 307.

307-8. *οὐχ ὧδ'... ἐξαμαρτάνειν.*] Καὶ τα προλαβόντα (306) μέν, μάλιστα δὲ τὰ ἐν 307 ἐκφέρει ἡ Μήδ. μετὰ πικροῦ μειδιάματος. Καὶ τὸ μὲν 'μὴ τρέσῃς ἡμᾶς' διὰ μέσου, ὅπως συνήθως ('Ηρακλ. 715, ὅπως καὶ τὸ ταὐτόσημον 'θάρσει' πολλαχοῦ, κλπ.), ὁ δὲ τόνος τῆς ὅλης φράσεως ἀστυκῶς λιτός, ὡς τὸ 'πλημμελὲς' (306) καὶ 'ἐξαμαρτάνειν' (ἐξαμαρτάνει : πλημμελεῖ' ΗΣΥΧ, καθ' ὃν λόγον καὶ ἡμεῖς λέγομεν εὐφήμως, ἢ κολάζοντες τὰ πράγματα, σφάλματα καὶ ἀταξίας τὰ κακουργήματα). Τὸ δ' 'ὧδ' ἔχει μοι' (=*οὕτως ἔχει*, ἢ : *οὕτω διάκειται τὰ κατ' ἐμέ*, ἤ : *τὰ ἐμὰ πράγματα*, πρβλ. 723, 506, Οἰδ. Κ. 599 κλπ.) ἐπίτηδες γενικὸν καὶ ἀόριστον, δυνάμενον μὲν νὰ ἐκληφθῇ ὡς =*οὐχ οὕτως ἔχω διαθέσεως ἢ δυνάμεως*, ἀλλ' ἅμα καί: *οὐχ οὕτως ἔχω γνώμης*, ἤ : *προαιρέσεως, ὥστ' εἰς τυράννους*, κτλ.

τυράννους ἄνδρας] Τὸ ὄνομα λαμβάνεται καὶ ὡς οὐσιαστικὸν καὶ ὡς ἐπίθετον· ἀλλ' ἐνταῦθα ἐκδέχου αὐτὸ ὄχι ὡς ἐπίθετον, ὅπερ θὰ ἰσοδυνάμει μὲ τὸ πεζότερον καὶ κοινότερον : *τυραννικοὺς ἄνδρας*, ἀλλ' ὡς οὐσιαστικὸν μέν, ἀλλὰ τόπον ἐπιθέτου κατέχον ἐν τῇ ἐπιθετικῇ συμφωνίᾳ 'τυράννους ἄνδρας', καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ τῆς συνηθείας : νοικοκύρις ἄνθρωπος, κττ.

309. *ἐξέδου*] Συνηθέστερον ἐπὶ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης εἶνε τὸ ἐνεργητικόν, παρατηρεῖ ὁ Ἔλμσλ. καὶ παραβάλλει πολλὰ κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ. Ἡ παρατήρησις εἶνε ὅλως ἐμπειρική, ὅπως αἱ πλεῖσται τῶν κριτικῶν καὶ φιλολόγων, ὡς τοιαύτη δὲ καθ' ἡμᾶς ἀποῤῥιπτέα. Οὐ μόνον τὸ *ἐκδίδωμι* ἀλλὰ πάντα τὰ ῥήματα, τὰ δεκτικὰ ἀμφοτέρων τῶν τύπων, ἐκφέρονται ἐνεργητικῶς ἢ μέσως ἐφ' οἷς καὶ τὸ *ἐκδίδωμι* ὅροις· τούτους δὲ δὲν κανονίζει ἡ αὐθαίρετος θέλησις τοῦ δεῖνος ποιητοῦ ἢ πεζογράφου (ἐὰν ἠλήθευε τοῦτο, ὄχι ὅσα κατέλεξε χωρία ὁ περικλεὴς Βρεττανός, ἀλλ' οὐδὲ μυριάδες τοιούτων καταλόγων ἤθελεν καταστήσῃ καταληπτὴν τὴν σύνταξιν ταύτην, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην τοιαύτην), ἀλλ' ὁ κοινὸς εἰς πάντα ἄνθρωπον λόγος. Εἴπομεν πολλάκις καὶ ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι οἱ συντακτικοὶ ὅροι τοῦ λόγου οὔτε λέγονται οὔτε παρασιωπῶνται ἁπανταχοῦ ὁμοίως, ἀλλὰ κατὰ λόγον τῆς ἑκάστοτε χρείας. Ὁ κοινότατος τῶν ἀνθρώπων λέγει ἄλλοτε μέν : δὲν ἔχω νὰ πανδρεύσω τὴν κόρην μου, ἀλλ' ἄλλοτε ὅμως καὶ ἁπλῶς: δὲν ἔχω νὰ πανδρεύσω τὴν κόρη. Εἶνε ταὐταὶ καὶ ἀδιάφοροι αἱ δύο ἐκφοραί; Ἀναντ ῤῥήτως ὄχι. Ἀλλὰ τότε ποία ἡ διαφορά; Αὐτὴ ἐκείνη, ἀποκρινόμεθα, ἡ διακρίνουσα καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸ 'ἐκδίδομαι' τοῦ 'ἐκδίδωμι'. Ἀλλ' ὅστις δὲν ἐφρόντισεν ἢ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεύρῃ καὶ ὁρίσῃ τὴν ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ διαφορὰν ταύτην, οὗτος δὲν θέλει βέβαια διδαχθῇ αὐτὴν ἐκ τῶν ἐμπειρικῶν παραβολῶν τοῦ Ἔλμσλ. καὶ ἂν ἤθελον αὗται χιλιοπλασιασθῇ. Ἐνταῦθα τὸν ἐνεργητικὸν θὰ ἔλεγεν: ὑπάνδρευσες τὴν κόρη μ' ἐκεῖνον ποῦ κτλ.· τὸ δὲ μέσον λέγει : ὑπάνδρευσες τὴν κόρην σου μ' ἐκεῖνον ποῦ κτλ. Τὸ πρῶτον ἐμφαίνει λιτῶς καὶ ἁπλῶς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἐκδόντος· ἀλλὰ τὸ δεύτερον συνεμφαίνει καὶ τὸ ἠθικὸν διάφορον τοῦ ἐκδομένου, ὅπερ διὰ νὰ δείξῃ ἡ λαλοῦσα, ὅτι ἀναγνωρίζει καὶ σέβεται, λέγει 'ἐξέδου', ἤτοι : ὑπάνδρευσες τὴν κόρη σου μ' ἐκεῖνον ποῦ εἶχες εὐχαρίστησιν, σὰν γονειός ὅπου ἦσουν, τουτέστι, καθ' ὃ εἶχες καὶ

ὅτῳ σε θυμὸς ἦγεν· ἀλλ' ἐμὸν πόσιν
μισῶ· σὺ δ', οἶμαι, σωφρονῶν ἔδρας τάδε.
καὶ νῦν τὸ μὲν σὸν οὐ φθονῶ καλῶς ἔχειν.
νυμφεύετ', εὖ πράσσοιτε· τήνδε δὲ χθόνα
ἐᾶτέ μ' οἰκεῖν· καὶ γὰρ ἠδικημένοι
σιγησόμεσθα, κρεισσόνων νικώμενοι.

ΚΡΕΩΝ.

λέγεις ἀκοῦσαι μαλθάκ', ἀλλ' εἴσω φρενῶν
ὀρρωδία μοι μή τι βουλεύσῃς κακόν,

χρέος καὶ δικαίωμα. Ἕκαστος δ' ἐννοεῖ πόσην διαφορὰν προσλαμβάνει ἐντεῦθεν ὁ λόγος, καὶ πόσον διὰ τούτου ἐφέλκεται ἡ δεινὴ καὶ ἐν τῷ λέγειν ἡρωῒς τὸν ἀκούοντα.

310. *ἀλλ' ἐμὸν πόσιν μισῶ·*] Ὁ *ἀλλὰ* ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν κοινὴν ἐναντιωματικὴν χρῆσιν, καθ' ἣν καὶ ἐκλαμβάνεται, ἀλλ' εἶνε θετικὸς διὰ τὴν ἐν 307 ἄρνησιν, ἤτοι: 'οὐχ ὧδ' ἔχει μοι, ὥστε κτλ. ἀλλ' ἐμὸν πόσιν μισῶ'.

311. *οἶμαι, σωφρονῶν*] ἤτοι: *οὐδ' ἀφρόνως*, ὡς Ἰάσων· ἀλλὰ τὸ 'οἶμαι' μετ' ἀδιοράτου σαρκασμοῦ παρεμβαλλόμενον εἰς τὸν λόγον, ἐπιχέει λεπτὴν εἰρωνείαν εἰς τὸ 'σωφρονῶν'. Εἶνε τόση ἡ ἐν τῷ λέγειν καὶ ὑποκρίνεσθαι δύναμις, καὶ τόση ἡ εἰς τὴν δύναμιν ταύτην πεποίθησις τῆς φοβερᾶς γυναικός, ὥστε ἀδεέστατα τολμᾷ καὶ νὰ ἐμπαίζῃ σχεδὸν τὸν ἐν πᾶσιν ἡττώμενον αὐτῆς τύραννον. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἑξῆς ἐν

313. *νυμφεύετ', εὖ πράσσοιτε·*] Τὸ 'νυμφεύω' ἐπί τε γονέων καὶ νυμφίων γενικῶς, οἷον εἰπεῖν: ἔχετε γάμους καὶ χαραῖς· καλορρίζικα! εἰ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι ἡ εὐκτικὴ δέν μοι ἀρέσκει, καίπερ ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ πλείστοις, μᾶλλον δ' ἡ ἐν *S* προστακτ. 'εὖ πράσσετε'.

314. *καὶ γὰρ ἠδικημένοι*] = *καὶ ἠδικημένοι γάρ.*

315. *κρεισσόνων νικώμενοι.*] Ἡ γενικὴ κατὰ τό: *κρεισσόνων ἡττώμενοι* κττ. ταὐτὸν εἰπεῖν: *τοῖς ἰσχυροτέροις ὑπείκοντες.*

317. *βουλεύσῃς*] Αὕτη ἡ ἐν τοῖς βιβλ. κοινή· ἀλλ' ὁ Ἕλμσλ. διώρθ. 'βουλεύῃς', καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη φέρεται ἐν πάσαις ταῖς ἐκδδ. Ἐπανηγάγομεν τὴν μόνην ὀρθὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως, ἀποβαλόντες τὸ βάρβαρον καὶ σόλοικον διόρθωμα, δι' οὓς λόγους εἴπομεν, ἐν ἐκτάσει πραγματευθέντες τὸ χωρίον, εἰς Φοιν. σελ. 237 κἑξ. Ὁ φόβος τοῦ Κρέοντος εἶνε μὴ ἡ Μήδεια, ἐὰν τὴν ἀφήσῃ αὐτὸς νὰ μένῃ ἐν Κορίνθῳ, βουλεύσῃ τι κακὸν κατὰ τῆς θυγατρός του. Καὶ ἐκ τούτου δὲ μόνου φανερόν, ὅτι τὸ 'βουλεύσῃς' τοῦτο τῆς παραδόσεως ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον, ὅπως καὶ τὸ 'βουλεύῃς' τῆς διορθώσεως, ὄχι δὲ καὶ εἰς τὸ παρόν. Ἐὰν τὸ βούλευμα ἀνεφέρετο εἰς τὸ παρόν, ὁ Κρέων θὰ ἔλεγεν ὄχι 'μή τι βουλεύῃς' ἀλλὰ 'μή τι βουλεύεις'. Ἀλλὰ τὸ μὲν 'βουλεύῃς' θὰ ἐσήμαινε τὸ πολλάκις καὶ κατ' ἐπανάληψιν, τὸ δὲ 'βουλεύσῃς' τὸ ἅπαξ καὶ διὰ παντός, ἤτοι: μιὰ καὶ καλή. Ἀλλὰ μὴν Μήδεια πολλάκις καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐν τῷ μέλλοντι βουλεύουσά τι κακὸν κατὰ τῆς Γλαύκης, εἶνε πρᾶγμα ὅλως ἀκίνδυνον. Τί τὸν πειράζει τοιαύτη Μήδεια τὸν Κρέοντα; Ἂς βουλεύῃ καὶ σκέπτεται ὅσον νὰ βαρεθῇ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ τὰ βουλεύματα τῆς Μηδείας εἶνε ἀβλαβῆ, ἀλλὰ καὶ ὁ φόβος τοῦ Κρέοντος γελοῖος. Ὁ

τοσῷδε δ' ἧσσον ἢ πάρος πέποιθά σοι·
γυνὴ γὰρ ὀξύθυμος, ὡς δ' αὔτως ἀνήρ,
ῥᾴων φυλάσσειν ἢ σιωπηλὸς σοφός.

φόβος οὗτος εἶνε σπουδαῖος, καὶ ἡ Μήδεια ἐπίφοβος, ἐὰν ἅπαξ μόνον, μιὰ καὶ καλή, βουλεύσῃ (καὶ δὴ σὰν Μήδεια ποῦ εἶνε καὶ ἐκτελέσῃ, ὅπερ οἴκοθεν παρέπεται) κακόν τι. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνωτέρω (37) τὸν αὐτὸν φόβον ἐκφράζουσα καὶ ἡ Τροφὸς λέγει 'δέδοικα δ' αὐτὴν μή τι βουλεύσῃ νέον' (=κακόν, κατὰ τὰ εἰς Ἑκ. 83). Διὰ τί καὶ ἐν 37 οἱ κριτικοὶ δὲν ἔτρεψαν τὸ 'βουλεύσῃ' εἰς 'βουλεύῃ', ὅπως ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ; Δι' οὐδένα ἄλλον λόγον, ἀποκρινόμεθα, εἰμὴ διότι ἐκεῖ τὸ ἀφῆκεν ἀνέπαφον ὁ Ἕλμσλ. ἐξ ἐσφαλμένων λόγων, ὅπως ἐξ ἐσφαλμένων λόγων (οὓς λεπτομερῶς ἀνεσκευάσαμεν εἰς Φοιν. ἔνθα ἀνωτέρω) μετέβαλε τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ.

318 *τοσῷδε δ' ἧσσον . . . σοι.*] Ὁ Κοϊτσάλ. διώρθ. 'τῷ σῷ δ' ἔθ' ἧσσον ἢ π. πεποιθα νῦν', διότι ἐξέλαβε τὴν φράσιν ὡς σόλοικον, ἀποπλανηθεὶς ἐκ τοῦ γερμαν. als, δι' οὗ συνάπτει οὐ μόνον το 'ησσον' πρὸς τὸ 'πάρος', ἀλλὰ καὶ τὸ 'τοσῷδε' πρὸς τὸ ἀπὸ κοινοῦ ἐξυπακουόμενον 'λεγεις ἀκοῦσαι μαλθακά'. Ἀλλὰ γερμανιστὶ μὲν γίνεται τοῦτο (weniger als früher = 'ἧσσον ἢ πάρος', ὅπως καὶ: so viel [='τοσῷδε'] als), οὐδαμῶς ὅμως καὶ ἑλληνιστί· διότι ἑλληνιστὶ ἡ τῶν δεικτικῶν (*τοσος, τοσόσδε, τοσῷδε* κτλ) ἀνταποδοτικῶν ἀντωνυμιῶν τε καὶ ἐπιρρημάτων σύνδεσις ἐμφαίνεται ὄχι δια μορίου ὡς ἐν τῇ γερμανικῇ (δια τοῦ ἁπλοῦ *als* ἢ τοῦ διπλου *so — als*) ἀλλα διὰ μόνου τοῦ ἀναφορικοῦ τύπου (*ὅσος* κτλ.) Ἐνταῦθα π. χ. ἡ συνθήκη τῆς ῥήσεως ἔχει ουτω: *τοσῷδε δ' ἧσσον ἢ παρος πεποιθα σοι* (*ὅσον μαλθακὰ ἀκοῦσαι λεγεις*), κατα δὲ τὰ ἑλληνικα μέτρα καὶ σταθμα ἡ οὕτως ἀπὸ κοινοῦ νοουμένη, ὅθεν και σιγωμένη, φρασις οὐδὲν ἔχει τὸ πρόσβαρον ἢ το ἐλλιπές. Ἀλλα θαρσεῖν χρή, ὦ σοφὲ Κοϊτσάλα, ἔσσετ' ἦμαρ (ὅπερ ἥξει καὶ οὐ χρονιεῖ), ὅτε οἱ φραγκάττικοι, ἀφ' οὗ ἀποτελειώσουν διὰ τῆς γερμανικῆς σοφίας τὴν νέαν γλῶσσαν, καθ' ἧς ἐπέπεσον ὡς Γότθοι καὶ Βάνδαλοι, ἐλθόντες καὶ ἐπὶ τὴν παλαιάν, θὰ τῆς ἀλλάξουν καὶ αὐτῆς τὴν πίστιν καὶ τον νόμον, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς προόδου καὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

320. *ῥᾴων φυλάσσειν*] Τὸ 'ῥᾴδιος' καὶ τὰ συνώνυμα, ὡς καὶ τὰ ἐναντία τούτῳ, φέρονται ὄχι πρὸς παθητικὸν ἀλλ' ἐνεργητικὸν συνήθως ἀπαρέμφατον, οὐ μόνον παρ' Ὁμήρῳ (οἷον Ω 243 'ῥηΐτεροι γὰρ ἔσεσθε (ὑμεῖς οἱ Τρῶες) ἐναιρέμεν' = *ἐναιρεσθαι ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν*, [ὡς καὶ παρὰ Γαλάταις καὶ Γερμανοῖς καὶ ἄλλοις, faciles à tuer κλπ.], Μ 52-4 'τάφρος . . . περῆσαι ῥηϊδίη', ὡς καὶ τοὐναντίον 63 'ἡ δὲ (ταφρος) μάλ' ἀργαλέη περάαν' κτλ. Οὕτω καὶ ῥᾴων φυλάσσειν: ἀντὶ τοῦ φυλαχθῆναι καὶ τηρηθῆναι, ἐνεργητικὸν ἀντὶ παθητικοῦ'. ΣΧΟΛ., πῶς δ' ἐννοεῖ ὁ Σχολ. τὸ ἐνεργητικόν, εἶνε φανερὸν ἐξ ὧν πρότερον εἶπεν εἰς στ. 319 'καὶ σὲ οὖν, φησὶ σιωπηλὴν οὖσαν, οὐκ εὐμαρὲς φυλάξασθαι'. Ὁμοίως καὶ ὁ Σουΐδας ἐν λ. 'ἄξιος λ. ὁ μ.' ἀναφέρων σὺν ἄλλοις καὶ το ἡμέτερον χωρίον, ἐπάγει ταῦτα 'ὁ δὲ νοῦς ῥᾷον ἄν τις φυλάξαιτο τὸν ὀξύθυμον ἢ τὸν κρύπτοντα διὰ σιγῆς τὴν ὀργήν'. Δυστυχῶς ὁ Δορβίλλιος (εἰς Χαρίτ. σελ. 469 Λειψ.) ἀντιλέγων τῷ Δαουησίῳ, ἀξιοῖ, ὅτι τὸ 'φυλάσσειν' ἐνταῦθα δὲν σημαίνει cavere (=*φυλασσεσθαι*), ἀλλα *τηρεῖν*, ὅπως και τὸ 'φυλάσσειν' λαμβάνεται ἐν οἷς παραβάλλει Θουκ. ζ', 17, Δημοσθ. 497 F, 518 A, 852 E, ἐπὶ ναυτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἢ πολιτικῆς ἐπιτηρήσεως τῶν κινημάτων τῶν πολεμίων ἢ τῆς πολιτείας τῶν ῥητόρων. Ἡ δ' ἑρμηνεία

ἀλλ' ἔξιθ' ὡς τάχιστα, μὴ λόγους λέγε·
ὡς ταῦτ' ἄραρε, κοὐκ ἔχεις τέχνην ὅπως
μενεῖς παρ' ἡμῖν οὖσα δυσμενὴς ἐμοί.

ΜΗΔΕΙΑ.

μή, πρός σε γονάτων τῆς τε νεογάμου κόρης

ΚΡΕΩΝ.

λόγους ἀναλοῖς· οὐ γὰρ ἂν πείσαις ποτέ.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἀλλ' ἐξελᾷς με κοὐδὲν αἰδέσει λιτάς;

ΚΡΕΩΝ.

φιλῶ γὰρ οὐ σὲ μᾶλλον ἢ δόμους ἐμούς.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὦ πατρίς, ὥς σου κάρτα νῦν μνείαν ἔχω.

αὕτη, ἐπιδοκιμασθεῖσα ὑπὸ τῶν κριτικῶν, ὅσοι ἠξίωσαν σημειώσεώς τινος τὸ χωρίον, ἐπεκράτησε μέχρι σήμερον, ὡς ἂν εἰ Μήδεια ἢ ὁ Κρέων ἦσαν ἐν πολέμω στρατηγοὶ κατὰ ξηρὰν ἢ κατὰ θάλασσαν, ἢ ῥήτορες ἐν δημοκρατίᾳ, ὥστε νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ ἐν τῷ διαλόγῳ αὐτῶν ἡ ἰδέα τοιαύτης (ἀστυνομικῆς πάντως, ἢ ποίας ἄλλης;) ἐπιτηρήσεως. Καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἄτοπα καὶ παρὰ τὴν ῥητὴν ἐξήγησιν τῆς παραδόσεως, διατί; Διότι ὁ Κρέων λέγει 'φυλάσσειν' καὶ ὄχι 'φυλάσσεσθαι'. Εἴπομεν καὶ ἐπανείπομεν, καὶ πρὸ μικροῦ δὲ (εἰς 309) ἐπανελάβομεν, ὅτι, ὅπως οἱ διάφοροι παρὰ τὸ ῥῆμα ὅροι, οὕτω καὶ ὁ μέσος τύπος (ὅστις τί ἄλλο κατ' οὐσίαν εἶνε εἰμὴ πλαγία πτῶσις αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας, εἴτε μόνη εἴτε μετὰ προθέσεως;), λέγεται ἢ ἀποσιωπᾶται, ὑπακουόμενος ἀπὸ κοινοῦ ἢ ἐκ τῆς συνεπείας, κατὰ τὴν ἑκάστοτε χρείαν τοῦ λόγου. Τὸ 'φυλάσσομαι' = *φυλασσω* (*ἐμαυτόν*, ἢ: *ἀπ' ἐμαυτοῦ* κλπ.)· ἀφ' οὗ δ' ἐξηγήσας πολλάκις καὶ ἐπανειλημμένως ὁ Κρέων πῶς καὶ διατί φοβεῖται τὴν Μήδειαν, εἰπὼν ἅπαξ 289 'ταῦτ' οὖν πρὶν παθεῖν φυλάξομαι', λέγων νῦν μετὰ νέας ἄλλας ἐξηγήσεις καὶ δικαιολογίας τοῦ φόβου του, οὐδαμῶς ἀντιφασκούσας πρὸς τὰ πρὶν εἰρημένα, 'φυλάσσειν', εἶνε, ἐρωτῶ, δυνατὸν νὰ ἐκλαμβάνῃ τοῦτο ἄλλως ἢ 'φυλάσσεσθαι', ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰ πρὶν εἰρημένα; Ἀλλὰ τότε ἂς μεταβάλωσι λοιπὸν οἱ κριτικοὶ τὴν σημασίαν ἢ τὸν τύπον καὶ τοῦ ἐν 309 'ἐξέδου', ἀφ' οὗ οἱ ἀττικοὶ ἐπὶ τοιαύτης ἐκδόσεως μεταχειρίζονται κανονικῶς τὸ ἐνεργητικόν, καὶ ὄχι τὸ μέσον. Ταῦτα δ' ἐκ περισσοῦ, διότι, ὡς προείπομεν, ἡ σύνταξις τοῦ 'ῥᾴων' ἀρκεῖ καὶ μόνη πρὸς ἀπόκρουσιν τούτων.

321. *μὴ λόγους λέγε*] Ἀκριβῶς τὸ καθ' ἡμᾶς: μὴ λὲς λόγια, ἐπὶ τῶν λαλούντων ἢ ματαίως, ἢ ἁπλῶς καὶ μόνον, ὅπως φαίνωνται λέγοντές τι.

322. *ἄραρε*] Ἰδ. εἰς Ἱππολ. 1090.

324. *μή, πρός σε γονάτων*] Παρβλ. εἰς Φοιν. 931, 1670 κλπ.

325. *λόγους ἀναλοῖς·*] = τὰ λόγιά σου χάνεις.

326-7. *ἀλλ'... γὰρ*] Ὁ μὲν 'ἀλλὰ' θετικὸς διὰ τὴν ἐν τῷ προλαβόντι στ. ἄρνησιν, ὁ δὲ 'γὰρ' αἰτιολογικὸς τῶν προλαβόντων.

ΚΡΕΩΝ.

πλὴν γὰρ τέκνων ἔμοιγε φίλτατον πολύ.

ΜΗΔΕΙΑ.

φεῦ φεῦ, βροτοῖς ἔρωτες ὡς κακὸν μέγα.

ΚΡΕΩΝ.

ὅπως ἄν, οἶμαι, καὶ παραστῶσιν τύχαι.

ΜΗΔΕΙΑ.

Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν.

ΚΡΕΩΝ.

ἕρπ', ὦ ματαία, καί μ' ἀπάλλαξον πόνων.

ΜΗΔΕΙΑ.

πονοῦμεν ἡμεῖς κοὐ πόνων κεχρήμεθα.

329. *πλὴν γὰρ τ. ἔμοιγε... πολύ.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., ἐκτὸς τοῦ *a*, ὅπου ἐκ δευτέρας χειρὸς 'πόλις', ὅπερ κακῶς ἐπροτίμησάν τινες, ἀφ' οὗ ἀπὸ κοινοῦ νοεῖται τὸ 'πατρὶς', τοῦ 'πολὺ' ἐπιτείνοντος τὸ ὑπερθετικόν, ὡς συνήθως. Ὁ Βώθε. 'κἄμοιγε', ὅπερ ἐξέδωκάν τινες, κακῶς δι' ὃν ἐξηγήσαμεν λόγον καὶ εἰς Ἑκάβ. 231. Ὁ δὲ 'γὰρ' αἰτιολογεῖ τὸ ἀπὸ κοινοῦ μὲν ἐκ τῶν προλαβόντων νοούμενον, σιγώμενον δὲ: *εἰκότως τῆς πατρίδος μέμνησαι.*

331. *ὅπως ἂν κτλ.*] = κατὰ ποῦ τύχη καὶ ὅλα, ὅπερ πειραχθεὶς ὁ Κρέων, ὅτι ἡ Μήδ. εἶπε καθόλου κακοὺς τοὺς ἔρωτας (ἤτοι τὸν τοῦ Ἰάσονος), παρατηρεῖ μετα ψευδοῦς μὲν μετριοφροσύνης, εἰς τὴν τύχην ἀποδίδων τὴν αγαθὴν ἢ κακὴν ἔκβασιν τῶν ἐρώτων, μεθ' ὑποκεκρυμμένου δὲ χλευασμοῦ, ὅτι τολμᾷ νὰ ἐξομοιοῖ ἑαυτὴν προς τὴν θυγατέρα του.

333. *ἕρπ', ὦ ματαία,*] = σύρε σ' τὸ καλό, βρὲ γυναῖκα, καθ' ἃ εἴπομεν εἰς 152.

334. *πονοῦμεν . . . κεχρήμεθα*] Ἀπὸ τῶν Σχολ. μέχρι σήμερον παρερμηνεύεται δεινῶς ὁ ἄλλως απλοὺς καὶ ὅλως εὐνόητος στίχ., ὅστις δια τοῦτο καὶ πολλαχῶς παραδιωρθώθη ('πόνος μέν· ἡμεῖς δ' οὐ πόνῳ κεχρήμεθα;' Μυσγρ. 'κιχρήμεθα' Ῥεϊσκ., 'οὐχ ὅπως σε παύσομεν' Ἑρουέρδ., 'κἀμπνοῶν κεχρήμεθα' Πρίνζ. καὶ 'πόνων μὲν ἡμεῖς σου πλέον κεχρήμεθα' Φ Οὐ. Σχιμιδίτ.) Ἐν πρώτοις παρερμηνεύεται τὸ 'πόνων', οὐ μόνων ἐνταῦθα ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προλαβόντι στ.· ἐν ᾧ δ' ἡ κυρία τῆς λεξεως 'πόνος' ἔννοια εἶνε: κόπος, καὶ τροπικῶς μόνον λαμβάνεται ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ: πόνος (= *ἄλγος, θλῖψις* κλπ.), οἱ Σχολ., καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ κριτικοί, τὴν μὲν κυρίαν ἔννοιαν παρεῖδον, ἐφήρμοσαν δ' εἰς τὴν λέξιν πάντα τὰ συνώνυμα τῆς τροπικῆς χρήσεως μὲ ὅσα ἐπλούτισεν αὐτὴν ἡ φαντασία τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν, ἤτοι: *ἄχθος, ἐνόχλησις, θλῖψις, φροντίδες*, κλπ. Ἔτι δὲ δεινότερον παρεξελήφθη ἔπειτα τὸ 'πόνων κεχρήμεθα'. Καὶ τὸ μὲν 'καί μ' ἀπάλλαξον πόνων' (333) σημαίνει ἁπλούστατα: *καί μ' ἀπάλλαξον τῶν πόνων* (= κόπων, ὄχι: πόνων, ἤτοι *λυπῶν* καὶ πάντων τῶν ἄλλων συνωνύμων, ὅσα θα ἥρμοζον μὲν εἰς τὸ στόμα Ἄγγλου ἢ Γερμανοῦ καὶ Γάλλου ἀστυνόμου τῶν σημερινῶν χρόνων, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὸ

ΚΡΕΩΝ.

τάχ᾽ ἐξ ὀπαδῶν χειρὸς ὠσθήσει βίᾳ.

ΜΗΔΕΙΑ.

μὴ δῆτα τοῦτό γ᾽, ἀλλά, σ᾽ αἰτοῦμαι, Κρέον,

ΚΡΕΩΝ.

ὄχλον παρέξεις, ὡς ἔοικας, ὦ γύναι.

ΜΗΔΕΙΑ.

φευξούμεθ᾽· οὐ τοῦθ᾽ ἱκέτευσά σου τυχεῖν.

ΚΡΕΩΝ.

τί δ᾽ αὖ βιάζει κοὐκ ἀπαλλάσσει χθονός;

ΜΗΔΕΙΑ.

μίαν με μεῖναι τήνδ᾽ ἔασον ἡμέραν

τοῦ Κρέοντος) *τοῦ βίᾳ σ᾽ ἐξελαύνειν*. Ἡ δὲ Μήδ. πρὸς ταῦτα ἀπαντᾷ ἁπλούστατα καὶ φυσικώτατα: 'πονοῦμεν ἡμεῖς' (=*πονῶ ἐγώ*, καθ᾽ ἃ εἰς Φοιν. 1290, Ἑκ. 511 ἤτοι: τὸν κόπον (νὰ φύγω) τὸν κάμνω ἐγώ, εἰς ὃ ἐπακολουθεῖ φυσικώτατα τὸ 'κοὐ πόνων κεχρήμεθα'=*κοὐ χρήζω (τῶν ἑτέρου πόνων*, ἤτοι: *κοὐ χρείαν ἔχω (τοῦ) πονεῖν (ἑτέρους)*, ἢ: *οὐ δεῖ με πονεῖν (ἑτέρους)*. ταὐτὸν εἰπεῖν: κοπιάζω ἐγώ, καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ κοπιάσῃς σὺ δι᾽ ἐμέ· πρβλ. Ἰφ. Α. 1129-30 ΚΛΥΤ. 'εἶφ᾽ ἂν ἐρωτήσω σε γενναίως, πόσι'. ΑΓΑΜ. 'οὐδὲν κελευσμοῦ δεῖ μ᾽· ἐρωτᾶσθαι θέλω' κττ. Καὶ ὁ μὲν Κρέων οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῶν λόγων τῆς Μηδ. εἰμὴ ὅ,τι προείπομεν· ἀλλ᾽ αὐτοὶ οὗτοι οἱ λόγοι ἀφίνουσιν ἀνοικτὴν τὴν θύραν εἰς τὸ θέατρον, γινῶσκον ὅ,τι ἀγνοεῖ ὁ Κρέων, πρὸς τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ Μήδ. *πονεῖ μὲν αὐτὴ κοὐ χρήζει τῶν Κρέοντος πόνων, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς φυγήν*, ὅπως φαίνεται κατὰ πρῶτον λέγουσα, *ἀλλὰ πρὸς κατόρθωσιν ὧν βουλεύει.*

335. *ἐξ . . . χειρὸς*] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 407-8, 1034.

336. *ἀλλά, σ᾽ αἰτοῦμαι, Κρέον,*] Ἔστιξα μετὰ τὸ 'ἀλλά', διότι ὁ σύνδεσμος δὲν συνδέει τὸ 'μὴ δῆτα τοῦτό γε (δράσῃς)' πρὸς τὸ 'σ᾽ αἰτοῦμαι', ὅπως κοινῶς καὶ στίζεται καὶ ἐκλαμβάνεται ἡ ῥῆσις, ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι ὁ 'ἀλλὰ' μένει τότε ἀνεξήγητος (ὅθεν καὶ ὁ Πρίνζ. διορθ. 'οὐ δῆτα'), ἀλλὰ τὸ 'μὴ δ. τ. (δράσῃς)' πρὸς ὃ ἔμελλε νὰ εἴπῃ ἡ Μήδεια, προστακτικὸν ὁμοίως, 'ἔασον', καὶ ὅπερ διακοπεῖσα ὑπὸ τοῦ Κρέοντος κατ᾽ ἀνάγκην τῆς στιχομυθίας καὶ τῶν παρεμπεσόντων νοημάτων, λέγει μετέπειτα ἐν στ. 340, τοῦ 'σ᾽ αἰτοῦμαι' λεγομένου διὰ μέσου ὡς συνήθως.

337. *ὄχλον*]=*ὄχλησιν, πράγματα*, ἤτοι: *ὀχληρὰ ἔσει*, ὅπως ἐν Ἑλέν. 459.

338. *ἱκέτευσά σου*] Ἡμαρτημένον τὸ ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. 'ἱκέτευσα σοῦ', δι᾽ ὃν λόγον πλειστάκις ἐξηγήσαμεν.

339 *τί δ᾽ αὖ βιάζει*] Τὸ 'αὖ' (τὸ ἐν Β 'οὖν' ἐκ διορθ. ὡς καὶ ἐν 306) τοῦτο δεικνύει, ὅτι ἡ Μήδ. ἐν 324, ἢ προσπεσοῦσα καὶ μὴ τυχοῦσα τοῦ αἰτουμένου, ἀνέστη ἄπρακτος, ἤ, κωλυθεῖσα τότε νὰ προσπέσῃ γονυκλινὴς ὑπὸ τοῦ Κρέοντος, πράττει τοῦτο νῦν (πρβλ. 370), ἐξαναγκασθεῖσα ὑπὸ τῆς

καὶ ξυμπερᾶναι φροντίδ' ᾗ φευξούμεθα,
παισίν τ' ἀφορμὴν τοῖς ἐμοῖς, ἐπεὶ πατὴρ
οὐδὲν προτιμᾷ μηχανήσασθαι τέκνοις.
οἴκτειρε δ' αὐτούς· καὶ σύ τοι παίδων πατὴρ
πέφυκας· εἰκός δ' ἐστιν εὔνοιάν σ' ἔχειν·
τοὐμοῦ γὰρ οὔ μοι φροντίς, εἰ φευξούμεθα,

ἀδιατρέπτου βουλῆς τοῦ ἄνακτος. Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ τοῦ Ἑρουερδ. διόρθ. 'τί δὴ βιάζει' ἄνευ ἀπογρῶντος λόγου, ὅπως καὶ τὸ τοῦ Οὐΐλλαμοβιτζ. 'ἀπαλλάσσει χερός'. Εἴπομεν εἰς Ἱππολ. 774-5, ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ *ἀπαλλάσσω* μεταβάλλεται οὐ μόνον ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς παραλλαγῆς τῆς ἐννοίας. Ἀλλὰ τὸ 'ἀπαλλάσσει χειρός' = *ἀπαλλάσσεις σεαυτὴν χειρός*, εἶνε σύνταξις ἀνήκουστος, διότι πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀπαλλάξῃ τις ἑαυτὸν χειρός, ὑφ' ἧς δὲν κρατεῖται, ἀλλὰ τοὐναντίον αὐτὸς αὐτὴν κρατεῖ; (Πρβλ. Ἑκ. 122 'σῆς ἀπαλλάξαι χειρὸς (χρυσόν)', ὃν δηλονότι κατέχεις· Ἰφ. Α. 323, '(δέλτον) σῶν ἀπάλλαξον χερῶν', ὁμοίως· τοὐναντίον Ἰφ. Τ. 994 'σφαγῆς τε γὰρ σῆς χεῖρ' ἀπαλλάξαιμεν ἄν', διότι ἡ ἔννοια διάφορος, ὄχι πλέον τῆς χειρὸς κρατούσης, οὕτως εἰπεῖν, τῆς σφαγῆς, ἀλλὰ τἀνάπαλιν, τῆς σφαγῆς κρατούσης καὶ βιαζομένης τὴν χεῖρα, ἤτοι: *σφαγῆς χεῖρ' ἂν ἀποστήσαιμεν, ἐλευθερώσαιμεν*). Ἡ δὲ παρατήρησις, ὅτι τὸ 'χθονὸς' ποιεῖ τὸν Κρέοντα ἀπανθρώπως φερόμενον πρὸς τὴν γονυπετῆ ἱκέτιδα, συνηγορεῖ ὄχι ὑπὲρ τοῦ διορθώματος, ὡς νομίζει ὁ σοφὸς κριτικός, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ κειμένου, διότι τοῦτο ἀκριβῶς ἀπαιτεῖ ἡ οἰκονομία τοῦ δράματος, ὅπως δικαιολογηθῇ πως ἠθικῶς ἡ καταστροφὴ τοῦ τυράννου. Πρβλ ἄλλως 729.

341. *ᾗ φευξούμεθα*,] Ὁ Ἔλμσλ. 'οἷ', ἐκ τῆς προλήψεως, ὅτι τὸ μὲν 'οἷ' λέγεται ἐπὶ κινήσεως, τὸ δ' 'ᾗ' ἐπὶ στάσεως καὶ ἐπὶ τρόπου. Ὅσα ἐγράφησαν περὶ τούτου οὐδὲν ἀπέδειξαν, διότι τὸ 'ᾗ' λαμβάνεται καὶ ἐπὶ κινήσεως. Ἡ φροντὶς ἄρα ἔσται ὄχι περὶ τοῦ πῶς, τοῦτο θὰ ἦτο καθαρὰ πρόφασις, ἀλλὰ πῇ φευξοῦνται Πρβλ κατωτέρω 359.

342. *ἀφορμὴν*] Ὁ Ἑάθ. = *ἄσυλον*· ὀρθότερον ὁ Σχολ. 'ἣν ἡμεῖς προβολὴν καλοῦμεν εἰς τὸ ζῆν, οἱ Ἀττικοὶ ἀφορμὴν λέγουσιν... ἔξοδον'. Πρβλ. 610 κἑξ.

343. '*οὐδὲν προτιμᾷ*] οὐκ ἔχει λόγον' ΗΣΥΧ. ἤτοι: *ἀφροντιστεῖ*. Πρβλ. εἰς Ἱππ. 49. Τὸ δὲ 'μηχανήσασθαι' ὑπονοεῖ φροντίδα γενικωτέραν, οὐ μόνον τὴν περὶ τροφῆς, καὶ τοῦτο, ὅπως προπαρασκευάσῃ εἰς τὰς περὶ τῶν τέκνων αὐτῆς ψευδεῖς προτάσεις (939-40 κλπ.). Πρβλ. καὶ τὰ κατωτέρω 346-7.

345. *εἰκὸς... ἔχειν*.] Ὁ Ὀ. Μένζερ. ἐνόθευσε τὸν στ., ἀγνοῶ διατί. Ὁ Οὐεκλ. λέγει, ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ὁ Εὐριπ. λέγει 'εἰκός ἐστιν' ἀντὶ τοῦ 'εἰκός'. Ἂν τοῦτο εἶνε ὁ λόγος τῆς ἀθετήσεως, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἐξεύρει τις τί νὰ εἴπῃ. Τὸ 'ἐστὶν' ἐπὶ τοῦ 'εἰκὸς' κττ. καὶ λέγεται καὶ σιωπᾶται ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων. Κακῶς δὲ ὁ Πρίνζ. θέλει νὰ μετατοπισθῶσιν οἱ στ. ὡς ἑξῆς: 346, 347, 344, 345. Ἂς μετατοπίσῃ ὁ ἀναγνώστης τοὺς στίχους καὶ ἂς τοὺς ἀναγνώσῃ. Ἀφίνω τὰς γραμματικὰς ἀτοπίας· ἀλλὰ ψυχολογικῶς καὶ ῥητορικῶς ἡ ἀπώλεια ἔσται καταφανής. Ἀντὶ γυναικὸς γονυπετοῦς παρακαλούσης καὶ ἱκετευούσης, ἧς τὰς ἱκεσίας καὶ τὰ ἐπιχειρήματα διαδέχονται καὶ περατοῦσιν οἱ κλαυθμοί, θέλει ἔχῃ ποῖον πέρας τῆς ῥήσεως; τὸ λογικὸν ἀλλὰ σχετικῶς ψυχρὸν ἐνθύμημα: 'εἰκὸς δ' ἐστιν εὔνοιάν σ' ἔχειν'. Πόσον διάφορος ἡ κριτικὴ

κείνους δὲ κλαίω συμφορᾷ κεχρημένους.

ΚΡΕΩΝ.

ἥκιστα τοὐμὸν λῆμ' ἔφυ τυραννικόν,
αἰδούμενος δὲ πολλὰ δὴ διέφθορα·
καὶ νῦν ὁρῶ μὲν ἐξαμαρτάνων, γύναι,
ὅμως δὲ τεύξει τοῦδε· προυννέπω δέ σοι,
εἴ σ' ἡ 'πιοῦσα λαμπὰς ὄψεται θεοῦ
καὶ παῖδας ἐντὸς τῆσδε τερμόνων χθονός,
θανεῖ· λέλεκται μῦθος ἀψευδὴς ὅδε.
νῦν δ', εἰ μένειν δεῖ, μίμν' ἐφ' ἡμέραν μίαν·

σοφία ἀπὸ τῆς σοφίας τοῦ ποιητοῦ!

346. *τοὐμοῦ*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 477, 781, κλπ.

348. '*λῆμα*] φρόνημα.' ΣΧΟΛ.

349. *αἰδούμενος*] 'ἰδίως ἐπὶ τοῦ προσδέχεσθαι τὸν ἱκέτην δι' ἐντροπῆς.' ΑΠΟΛΛΩΝ. Λεξ. Τὸ δὲ 'διέφθορα' μεταβατικῶς ('πολλὰ διέφθειρα καὶ ἠφάνισα τῶν ἐμῶν.' ΣΧΟΛ.).

352. *λαμπὰς . . . θεοῦ*] ποιητικῶς, ὡς καὶ *φάος, φέγγος θεοῦ* (τοῦ Ἡλίου), ἀντὶ τοῦ: *ἡμέρα*. Πρβλ. Σοφ. Ἀντ. 879 'τόδε λαμπάδος ἱερὸν ὄμμα', Ἴων. 1467.

355-6. *νῦν δ', εἰ μένειν ... φόβος μ' ἔχει.*] Οὕτως ἐν *ES*, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'δράσαις', ὅπερ καὶ ἕνεκα τοῦ σπανιωτέρου τύπου τῆς εὐκτ. καὶ ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ 'ἄν', θεωρεῖται ὡς ἧττον ὀρθόν. Ὁ Ναύκ. ἀπορεῖ πῶς κριτικοί, οὕτω δεινοί, ὁποῖος ὁ Πόρσων καὶ Ἔλμσλ., ἐτήρησαν τὸ ἐλεεινὸν τοῦτο δίστιχον, ὅπερ ἐξωβέλισεν ὡς νόθον παρέμβλημα αὐτός τε καὶ πάντες σχεδὸν οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόται. Ἡμεῖς δ' ἐξ ἐναντίας ἀποροῦμεν πῶς οἱ σοφοὶ κριτικοὶ τολμῶσι ν' ἀθετῶσι στίχους, οὓς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Δίδυμος, κατὰ ῥητὴν περὶ τούτου τοῦ Σχολ. μαρτυρίαν. Καὶ διατί; Ἀφ' οὗ ἐρρέθη ἅπαξ, λέγει ὁ Ναύκ., τὸ 'λέλεκται μῦθος ἀψευδὴς ὅδε' (354), ὅ,τι ἄλλο καὶ ἂν ῥηθῇ, δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ φθείρῃ τὸ ἀξιωματικὸν τῶν λόγων τούτων τοῦ βασιλέως, δι' ὧν οὐδεὶς ὁ μὴ αἰσθανόμενος, ὅτι καὶ περαίνεται ὁ λόγος αὐτοῦ. Συχνὰ πυκνὰ ψέγουσιν οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες τὸν Εὐριπίδην ὡς ῥητορικόν, ὡς ἂν εἰ ἡ ῥητορικὴ ἔβλαπτε τὴν ποίησιν, καὶ μάλιστα τὴν δραματικήν, ἢ ὡς ἂν εἰ ἦτο δυνατὸν τὸ τραγικὸν πάθος νὰ ἐκφρασθῇ ἄλλως ἢ ῥητορικῶς. Δὲν τοὺς ζηλεύομεν διὰ τοῦτο. Ἡ ὑπὲρ τοῦ Σαιξπήρου κατὰ τῆς κλασικῆς τραγῳδίας τῶν Γάλλων γερμανικὴ ἀντιπολίτευσις, δικαία ἐν ὀλίγοις, ἄδικος ἐν πολλοῖς, μετέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν πρόληψιν, ὅτι ἡ ῥητορικότης εἶνε τεκμήριον ποιητικῆς ἀδυναμίας καὶ κακοτεχνίας δραματικῆς, καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ οὐδεὶς γερμανὸς ποιητὴς ῥητορικώτερος τοῦ Σχιλλέρου, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ δραματικώτερος. Καὶ ὅμως ποίαν ἀξίαν ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ ὁ 354 στ. ὡς πέρας τοῦ λόγου τοῦ Κρέοντος, εἰ μὴ ῥητορικήν, ἤτοι νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀκροτελεύτιον θεατροκοπικόν, κατὰ τὸ σύστημα τῆς γαλλικῆς τραγῳδίας; Τουτέστι νοθεύεται ὁ Εὐριπίδης ὡς ῥητορικός, νοθεύεται καὶ ὡς μὴ ῥητορικός. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς δὲν εἶνε οὔτε Γάλλος οὔτε Λατῖνος, ἀλλ' Ἕλλην καὶ Ἀθηναῖος. Ἔχει ἁπάσας τὰς ἀρετὰς τοῦ λόγου καὶ τῆς ποιήσεως, ἀλλ' ἀρετὰς κατὰ τὴν ἀριστοτελικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, τὴν μόνην ὀρθήν, τουτέστιν εἶνε ῥητορικὸς ὅπου, ὅτε, ὅσον καὶ ὅπως δεῖ. Δὲν θυσιάζει εἰς ἓν ψευδορρητορικὸν θεα-

οὐ γάρ τι δράσαις δεινὸν ὧν φόβος μ' ἔχει.

ΧΟΡΟΣ.

δύστανε γύναι,
φεῦ φεῦ, μελέα τῶν σῶν ἀχέων.
ποῖ ποτε τρέψει; τίνα πρὸς ξενίαν
ἢ δόμον ἢ χθόνα σωτῆρα κακῶν
ἐξευρήσεις;

τροκόπημα τὰ ἀνώτερα συμφέροντα τῆς τέχνης, καὶ πρὸ πάντων τὴν ψυχολογικὴν ἀλήθειαν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ αἰσθημάτων. Ἡ ἐν 354 φράσις εἶνε ἔντονος· ἀλλὰ τὸ ἔντονον τοῦτο δὲν ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν ποιητὴν ἡ μέριμνα περὶ ἐντόνου πέρατος τοῦ λόγου, ὅπερ, σύνηθες εἰς τοὺς σημερινοὺς δραματουργούς, ἦτο ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου, ἀλλ' αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ ἀνάγκη. Ὁ Κρέων λέγει 'λέλεκται κτλ.', ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ πᾶς τις ἕτερος ἐκτὸς τῆς σκηνῆς καὶ ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ, εἰς ὁμοίαν θέσιν εὑρισκόμενος. Ἀλλ', ἐὰν ἐδῶ ἐπερατοῦτο ὁ λόγος τοῦ Κρέοντος, τί ἐξ αὐτοῦ θὰ ἐμάνθανεν ἡ Μήδεια; Οὐδέν, ἢ σχεδὸν οὐδέν, ἀφ' οὗ ῥητῶς ὁ Κρέων δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν νὰ μείνῃ σήμερον, διότι τὸ 'τεύξει τοῦδε' (351) δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἄδεια. Τὴν ἄδειαν ταύτην, τὴν ῥητὴν καὶ ὁριστικήν, ἐμπεριέχει ὁ 355 στ., ὅστις καὶ διὰ τοῦτο μόνον εἶνε ἀπαραίτητος. Ἀλλ' ἵνα μὴ πιστευθῇ, ὅτι ἡ ἄδεια αὕτη εἶνε ἀκραιφνὴς οἴκτου καὶ ἐπιεικείας καρπὸς (διὰ τὰ προλαβόντα 348-9), προστίθεται ὁ ἑπόμενος στίχος, ὅστις παριστᾷ τὴν ἀποτύφλωσιν τοῦ βασιλέως, πιστεύοντος, ὅτι ἐν τῷ βραχεῖ ὑπολοίπῳ μιᾶς ἡμέρας ἡ Μήδ., καὶ ἂν μελετᾷ, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ πράξῃ τι κακόν. Τοιουτοτρόπως, ἐν ᾧ συμπληροῦται ἡ ἠθογραφία τοῦ ὑπερφιλαύτου βασιλέως, ὅστις, ἀγαπῶν τὰ τέκνα του πλέον καὶ αὐτῆς τῆς πατρίδος (329), δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ ὅτι ἀφήρεσε τὴν ξένην γυναῖκα τὸ μόνον ὅπερ εἶχεν ἀγαθὸν (228), τὸν σύζυγον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ ἐκβάλλει αὐτὴν κακὴν κακῶς μετὰ τῶν ἀνηλίκων τέκνων της ἐκ τῆς χώρας του κατεσπευσμένως καὶ βιαίως, μὴ παραχωρῶν εἰς αὐτήν, εἰμὴ τὸ ὑπολειπόμενον μέρος μιᾶς ἡμέρας, ἀποβάλλει νῦν καὶ τῆς τελευταίας ταύτης παραχωρήσεως τὴν χάριν, ὁμολογῶν ἀνέδην, ὅτι πράττει τοῦτο, μόνον διότι οὐδαμῶς ἀμφιβάλλει, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ τι αὕτη κακὸν ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ χρόνῳ, παροξύνεται μὲν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀκροατοῦ ἡ πρὸς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἀποστροφή, αὐξάνει δ' ἡ πρὸς τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν ἡρωΐδα συμπάθεια, ἀπέρχεται δ' ἐκ τῆς σκηνῆς ὁ ἀσυμπάθητος βασιλεύς, οὗ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν προαισθάνεται ὁ πλήρης οἴκτου ἅμα καὶ δέους θεατὴς αἰωρουμένην ἤδη τὴν καταστροφήν, καρπὸν πικρὸν ἔνθεν μὲν τῶν ἐγωϊστικῶν αὐτοῦ διαθέσεων καὶ πράξεων, ἔνθεν δὲ τῆς περὶ τῆς ἀδυναμίας τῆς Μηδ. τραγικῆς του ἀποτυφλώσεως, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ εἶνε ψυχολογικῶς τε καὶ ἠθικῶς ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ πρέπουσα κατακλεὶς τῶν λόγων προσώπου Εὐριπιδείου, ὁποῖος ὁ Κρέων. Ὄχι μὲ παροδικῶς ἐντόνους φράσεις, ἀλλὰ μὲ διαρκῶς ἐντόνους ἐντυπώσεις ἐννοοῦσε νὰ περαίνῃ τας σκηνάς του ὁ ἡμέτερος ποιητής· τὸ δὲ διαρκῶς ἔντονον τοῦτο ἐμποιοῦσιν ὄχι οἱ λόγοι, ἀλλὰ τὰ πράγματα. Ὅτι δ' ἄλλως οὐδ' ἡ γλῶσσα τοῦ ποιητοῦ ἡττᾶτό ποτε τῶν πραγμάτων τούτων, τίς ὁ ἀρνούμενος; Ἰδοὺ ποίας βαρυσημάντου ἐννοίας δίστιχον ἐξοβελίζουσιν οἱ κριτικοί.

359-61. *τίνα πρὸς ξενίαν... ἐξευρήσεις;*] Αὕτη ἡ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. γραφή· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σύνταξις ἀνέκαθεν

ὡς εἰς ἄπορόν σε κλύδωνα θεός,
Μήδεια, κακῶν ἐπόρευσε.

ΜΗΔΕΙΑ.

κακῶς πέπρακται πανταχῇ· τίς ἀντερεῖ;
ἀλλ' οὔτι ταύτῃ ταῦτα, μὴ δοκεῖτέ, πω.
ἔτ' εἴσ' ἀγῶνες τοῖς νεωστὶ νυμφίοις
καὶ τοῖσι κηδεύσασιν οὐ σμικροὶ πόνοι.
δοκεῖς γὰρ ἄν με τόνδε θωπεῦσαί ποτε
εἰ μή τι κερδαίνουσαν ἢ τεχνωμένην;

δὲν κατενοήθη. παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις διωρθώθη τὸ 'πρὸς ξενίαν' εἰς 'προξενίαν', ὅπερ καὶ φερόμενον ἐν τῷ *B* ἐξέδωκαν πολλοί, παρὰ δὲ τοῖς νεωτέροις ὁ Ἕλμσλ. ἠθέτησε τὸ 'ἐξευρήσεις', ὅπερ καὶ ἐκβάλλουσι τοῦ κειμένου τινὲς κατ' αὐτόν. Ἀμφότερα ἐσφαλμένα. Πολλάκις εἴδομεν πολλοὺς συνδέσμους μετατοπιζομένους ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐκ μετρικῆς σχεδὸν πάντοτε ἀνάγκης, ἐν οἷς καὶ τὸν ἤ (ἴδ. εἰς Φοιν. 1225, καὶ σελ. 5:6)· τοῦτ' αὐτὸ δὲ συνέβη καὶ ἐνταῦθα. Ἐπανερχομένου τοῦ ἤ εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, ἡ συνθήκη τῶν λέξεων αὕτη: *τίνα ἢ δόμον πρὸς ξενίαν* (=*ξένισιν*) *ἢ χθόνα* (=*πόλιν*, πρβλ. εἰς Ἑκ. 470) *σωτῆρα κακῶν ἐξευρήσεις*; ταὐτὸν εἰπεῖν: *τίνα ἢ δόμον ξένιον ἢ πόλιν σώτειραν κακῶν ἐξευρήσεις*; ἢ τἀνάπαλιν: *τίνα ἢ δόμον πρὸς ξενίαν ἢ πόλιν πρὸς σωτηρίαν κακῶν ἐξευρήσεις*; Καὶ τῳόντι τούτων τῶν δύο χρῄζει ἡ Μήδ. οἰκίας ξενίας, διὰ νὰ μὴ μείνῃ εἰς τοὺς πέντε δρόμους μὲ τα τέκνα της, καὶ πόλεως (ταὐτὸν εἰπεῖν: κράτους) ἱκανῆς νὰ σώσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν της. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Χορός· ἀλλ' ἡ Μήδεια θέλει προνοήσῃ περὶ ἀμφοτέρων τε τούτων, ὡς θέλομεν ἴδῃ, καὶ περὶ πάντων. Τὸ ἄρσεν. 'σωτῆρα' πρὸς τὸ 'χθόνα', ὅπως αὐτὸ τοῦτο ἐν Ἠλ. 993 'τιμὰς σωτῆρας', Οἰδ. Τ. 80 'τύχῃ . . . σωτῆρι', καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα παρὰ τοῖς τραγικοῖς. Οἴκοθεν δὲ δῆλον, ὅτι τὸ ἄρσεν. καὶ ἄνευ τούτου θὰ ἐπεκράτει διὰ τὸ 'δόμον'.

363. *ἐπόρευσε.*] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 447.

364. *κακῶς ... πανταχῇ·*] =παντοῦ τὴν ἐπάθαμεν.

365. *ἀλλ' οὔτι... δοκεῖτέ, πω.*] = *ἀλλ' οὔτι πω ταύτῃ ταῦτα, μὴ δοκεῖτε*, (*ἀπέβη* ὄχι: *ἀποβήσεται*, ὡς οἱ περὶ Ἕλμσλ., ὅπερ ἡμαρτημένον, διὰ τὸ 'πώ', ὅπερ συναπτέον ὄχι τῷ 'δοκεῖτε', ἀλλὰ τῷ ἔξωθεν ὑπακουστέῳ ῥήματι), ἤτοι: ἀλλὰ τοιαύτην ὁριστικὴν ἔκβασιν τὰ πράγματα ἀκόμη δὲν ἔλαβον, μὴ τὸ πιστεύετε.

τοῖς νεωστὶ ν.] Ἴδε εἰς Φοιν. 1648, Ἑκ. 617.

367. *κηδεύσασιν*] =*Κρέοντι*· ὁ δὲ πληθ. κατὰ σχηματικὴν ἐκφοράν.

369. *εἰ μή τι κερδαίνουσαν*] Μετὰ τὸν Ῥείσκιον, ἀποφανθέντα, ὅτι ὁ 'εἰ' πλεονάζει, εἰ δὲ μή, ῥητέον 'μὴ κερδᾶναί τι θέλουσαν ἢ τεχνωμένην', ὁ Ἕλμσλ. ἀπεφάνθη, ὅτι ὀρθῶς κατεδίκασεν ὁ Ῥείσκ. τὸν 'εἰ' ὡς πλεονάζοντα, καὶ παραβάλλει τὸ Ἱππολ. 1531 'ἐπεί, σάφ' ἴσθι, Ζῆνα μὴ φοβουμένη, οὐκ ἄν ποτ' ἦλθον εἰς τόδ' αἰσχύνης ἐγώ', ὅπου τὸ 'φοβουμένη' =*εἰ μὴ ἐφοβούμην*, κττ. Ἀλλὰ τὸ παρὰ πολλοῖς κρατοῦν τοῦτο δόγμα εἶνε ἐσφαλμένον. Τὸ μοριολογικὸν σύμπλεγμα 'εἰ μή' φέρεται μὲν κυρίως προς παρεμφατικὰ ῥήματα, ἀλλὰ φέρεται ὁμοίως καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον καὶ πρὸς μετοχὴν καὶ πρὸς ὀνόματα καὶ ἄλλα μέρη τοῦ λόγου καὶ

οὐδ' ἂν προσεῖπον οὐδ' ἂν ἡψάμην χεροῖν.
ὁ δ' εἰς τοσοῦτον μωρίας ἀφίκετο
ὥστ' ἐξὸν αὐτῷ τἄμ' ἑλεῖν βουλεύματα
γῆς ἐκβαλόντι, τήνδ' ἀφῆκεν ἡμέραν

πρὸς ἐπιῤῥήματα καὶ προθετόπτωτα καὶ ἄλλας ὁμοίας ἐκφοράς, μάλιστα μὲν ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ, ἀλλὰ σποράδην καὶ παρὰ τοῖς ἐγκρίτοις. Οἴκοθεν δῆλον, ὅτι ἐν τῇ προϊούσῃ ταύτῃ παγχρηστίᾳ τὰ μόρια κατήντησαν ἁπλοῦς ὡς ἐπιῤῥηματικὸς διορισμὸς ἰσοδύναμος τῷ *πλὴν* κττ., κυρίως ὅμως καὶ ἀρχῆθεν ἡ δι' αὐτῶν ἐκφορὰ ἦτο προϊὸν ἐλλείψεως τοῦ παρεμφατικοῦ ῥήματος, παραλειπομένου πρὸς ἀποφυγὴν ἀφορήτου ταὐτολογίας. Οὕτω π. χ. Ἑπτὰ Θ. 101 'πότ', εἰ μὴ νῦν, ἀμφὶ λιτάν' ἕξομεν' = *εἰ μὴ νῦν ἀμφὶ λ. ἕξομεν*; Ἀγαμ. 1138-9 'ποῖ δή με δεῦρο τὴν τάλαιναν ἤγαγεν; οὐδέν ποτ' εἰ μὴ ξυνθανουμένην.' = *οὐδέν ποτε (δεῦρο μ' ἤγαγεν) εἰ μὴ (δεῦρο μ' ἤγαγε) ξυνθανουμένην*· Σοφ. ἀποσπ. 462 'οὐκ ἔστιν εἰ μὴ Πολυΐδῳ' = *οὐκ ἔστιν εἰ μὴ (ἔστι) Πολυΐδῳ*· Ἀριστ. Ἀχ. 684 'οὐχ ὁρῶντες οὐδὲν εἰ μὴ τῆς δίκης τὴν ἠλύγην' = *εἰ μὴ (ὁρῶμεν)*· Πλάτ. Μεν. 86 Ε 'εἰ μή τι οὖν ἀλλὰ σμικρόν γέ μοι τῆς ἀρχῆς χάλασον' = *εἰ μή τι οὖν (χαλάσεις)*· ὁμοίως καὶ Πολιτ. 509 C κλπ. Θουκ. α' 118 'οὔτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ἐπὶ βραχύ' = *εἰ μὴ ἐπὶ βραχὺ (ἐκώλυον)*· β', 98 'ἀπεγίγνετο μὲν οὐδὲν τοῦ στρατοῦ, εἰ μή τι νόσῳ' = *εἰ μή τι (ἀπεγίγνετο) νόσῳ*· δ' 67 'ᾔσθετο οὐδεὶς εἰ μὴ οἱ ἄνδρες οἷς κτλ.' = *εἰ μὴ (ᾔσθοντο) οἱ ἄνδρες, οἷς* κτλ. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως, ἐν ᾗ, ἐξηφανισμένου ἤδη ἕνεκα τῆς πολυχρηστίας τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐλλείψεως, τὸ 'εἰ μὴ' = *πλήν, ἄλλως ἤ*, κττ. ἤτοι: *δοκεῖς γὰρ ἄν με τόνδε θωπεῦσαί ποτε, εἰ μὴ (ἐθώπευον αὐτὸν) κερδαίνουσα καὶ μηχανωμένη τι* (= *κερδαίνειν τι καὶ μηχανᾶσθαι βουλομένη*); ἤτοι κατὰ σύνεσιν καὶ σωζομένης τῆς αἰτιατικῆς: *δοκεῖς γ. ἄν με τ. θ. ποτὲ πλὴν (ἤ: ἄλλως ἢ) κερδαίνουσαν καὶ μηχανωμένην τι*; Ἀλλ' ὅτι ὁ 'εἰ' δὲν πλεονάζει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, καὶ ὅτι ἡ ἔννοια δὲν θὰ ἦτο ἡ αὐτή, ἐὰν οὗτος ἔλειπεν, ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ ἀνάλυσις τῆς μετοχῆς ἄνευ τοῦ 'εἰ'. Ἡ μὲν μετὰ τοῦ 'εἰ' ῥῆσις τῆς παραδόσεως εἴδομεν ἀνωτέρω τί σημαίνει, ἡ δ' ἄνευ αὐτοῦ κατ' Ἔλμσλ. λέγει ταῦτα: *δοκεῖς γὰρ ἄν με τόνδε θωπεῦσαί ποτε μή τι κερδαίνουσαν ἢ τεχνωμένην*; = *εἰ μὴ ἐκέρδαινον ἢ ἐτεχνώμην τι*; ὅπερ προφανῶς ἄτοπον, διότι τὸ 'κερδαίνουσαν' προδήλως ἐπιχειρηματικὸς ἐνεστὼς (praescus conatus) ὤν, σημαίνει *βουλομένη, ἐπιχειροῦσα, πειρωμένη κερδᾶναι*, ὄχι: *κερδαίνουσα*· ἀλλὰ μὴν ἡ ἐπιχειρηματικὴ αὕτη χρῆσις, ἔγκυρος ἐν τῇ μετοχῇ ὡς καὶ ταῖς ἄλλαις ἐγκλίσεσιν, οὐδεμίαν ἔχει χώραν ἐν τῇ ἀδυνάτῳ λεγομένῃ ὑποθέσει: *εἰ μὴ ἐκέρδαινον*, εἰς ἣν καὶ μόνην εἶνε δυνατὸν ν' ἀναλυθῇ ἡ μετοχὴ 'μὴ κερδαίνουσαν' ἄνευ τοῦ 'εἰ'. Τόσον ἀληθὲς εἶνε τοῦτο, ὥστε ὁ Ῥείσκιος (ὅστις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, εἶχε τὸ αἴσθημα τοῦ ἑλληνισμοῦ πληρέστερον ἐν πολλοῖς καὶ ὀξύτερον πολλῶν ἄλλων νεωτέρων αὐτοῦ) δὲν ἀνέλυσεν εἰς ὑπόθεσιν τὴν μετοχήν, ἀλλ' ἀπήτησε νὰ διατυπωθῇ ἡ μετοχὴ οὕτω πως 'μὴ κερδᾶναί τι θέλουσαν ἢ τεχνωμένην', καὶ εἶχε δίκαιον, διότι, μόνον οὕτως ἐχούσης τῆς μετοχῆς, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐλλείψῃ μὲν ὁ 'εἰ', ν' ἀναλυθῇ δὲ καὶ εἰς ὑποθετικὸν κῶλον αὐτή· ἀλλ' ἀκριβῶς διότι ἡ φράσις οὕτως ἔχουσα δὲν ἐχώρει εἰς τὸ μέτρον, ὁ Εὐριπίδης εἶπεν 'εἰ μὴ' καὶ ὄχι 'μή'.

372. *ἑλεῖν*] κυρίως: νὰ πιάσῃ, ἤτοι νὰ προλάβῃ.

373. *ἀφῆκεν*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. Ἀλλ' ὁ Ναύκ. ἀπεκή-

μεῖναί μ', ἐν ᾗ τρεῖς τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν νεκροὺς
θήσω, πατέρα τε καὶ κόρην πόσιν τ' ἐμόν.
πολλὰς δ' ἔχουσα θανασίμους αὐτοῖς ὁδούς,
οὐκ οἶδ' ὁποίᾳ πρῶτον ἐγχειρῶ, φίλαι,
πότερον, ὑφάψω δῶμα νυμφικὸν πυρί,
ἢ θηκτὸν ὤσω φάσγανον δι' ἥπατος,
σιγῇ δόμους εἰσβᾶσ' ἵν' ἔστρωται λέχος.
ἀλλ' ἕν τί μοι πρόσαντες· εἰ ληφθήσομαι

ρυξε μὲν τὸ 'ἀφῆκεν', ἐξέδωκε δὲ διορθ. 'ἐφῆκεν', οὕτω δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Πρίνζ. Οὐεκλ. Βαρθ. Μέκλερ. Τὸ 'ἀφῆκε', λέγει ὁ Ναύκ., οὐδένα νοῦν ἔχει, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ εἴπῃ τὸ διατί· καὶ ἐπειδὴ τὸ 'ἐφῆκεν' ἀπαιτεῖ δοτικήν, ὄχι αἰτιατικήν, διώρθωσεν ὁ διορθωτὴς καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ ῥήματος, ἀποφανθείς, ὅτι βεβαίως ἐνταῦθα ἡ αἰτιατικὴ ἐπιτρέπεται ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ 'ἔξεστιν'. Ἀλλὰ τίς μὲν σχέσις, ἐρωτῶ, μεταξὺ τῆς σημασίας τοῦ *ἐφῆκα* καὶ τῆς τοῦ *ἔξεστι* (τό: *ἔξεστί μοί τι ποιεῖν*, ἄνευ ἑτέρου διορισμοῦ κείμενον, =ἔχω [ἀπολύτως, ἤτοι: *αὐτος ἐξ ἐμαυτοῦ, οὐ παρ' ἑτέρου λαβὼν*] *τὴν ἐξουσίαν* [*τοῦ*] *ποιεῖν τι*, ἐν ᾧ τὸ *ἐφεῖταί μοί τι ποιεῖν* =*ἔχω* [*λαβὼν παρ' ἑτέρων*] *τὴν ἄδειαν* [*τοῦ*] *ποιεῖν τι*), τίς δὲ σχέσις συντάξεως μεταξὺ τοῦ προσωπικοῦ *ἐφίημι* καὶ τοῦ ἀπροσώπου *ἔξεστιν*, ἀφ' οὗ ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν ἀπροσώπων συμβαίνει ἡ μεταβολὴ αὕτη τῶν πτώσεων; *Ἐφίημι τινὰ μεῖναι* οὔτε εἶπέ ποτε ἔγκριτος ποιητὴς ἢ πεζός, οὔτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ (ἐκτὸς ἐὰν ἐννοῇ τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Κρέων: *ἐπέρριψεν*, ἢ *ἐπέβαλεν*, ἢ *ἐπέπεμψεν*, ἢ *ἐφώρμησε* μεταβατ. [ἅτινα καὶ εἶνε τὰ κύρια σημαινόμενα τοῦ *ἐφίημι*] *τὴν Μήδειαν μεῖναι* [=*ὥστε μεῖναι*; ἢ πῶς;], ὅπερ προφανῶς εἶνε τέρας φραστικῶς τε καὶ λογικῶς)· διότι τοῦ: *ἐφίημι* ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς χρήσεως: *ἐπιτρέπω* λαμβανομένου, ἡ τοῦ προσώπου δηλωτικὴ πτῶσις ἐπὶ μὲν τοῦ *ἀφίημι* εἶνε αἰτιατική, ὄχι ὅμως καὶ ἐπὶ τοῦ *ἐφίημι*, ὅπου τἀνάπαλιν ἀπαιτεῖται δοτικὴ προσώπου. Ἡ ἐν ταῖς τελευταίαις ἄρα ἐκδδ. ἐγκαθιδρυθεῖσα αὕτη διόρθ. *ἐφῆκέ με* (*τὴν Μήδειαν*· ἡ δ' αἰτιατ. 'τήνδ' ἡμέραν' ἐπέχει τόπον χρονικοῦ ἐπιρρήματος) μεῖναι εἶνε συντακτικῶς τε καὶ κατ' ἔννοιαν σόλοικος. Ἀπορῶ δὲ πῶς ποτε καὶ παραβάλλει ὁ Οὐεκλ. τὸ Σοφ. Ἠλ. 631 'ἐπειδὴ σοί γ' (γράφε: *ἐπειδή σοί γ'*) ἐφῆκα πᾶν λέγειν', ὅπου τῆς δοτικῆς τοῦ προσώπου κανονικῶς κειμένης, καὶ τὸ νόημα σαφὲς καὶ ἡ σύνταξις ἀνέγκλητος. Ὅπως ἡ Σοφ. Ἠλέκτρα ἐζήτησεν ἐν 554 ('ἢν ἐφῇς μοι') τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ ἐλευθέρως, καὶ ἡ μήτηρ τῆς τὴν ἔδωκεν ἐν 556 ('καὶ μὴν ἐφίημ'' =*ἐφίημί σοι κτλ. λέγειν*), οὕτω καὶ ἡ Μήδεια δὲν ἐζήτησε τὴν ἄδειαν (διότι οὔτε ἡ Μήδεια ἦτο Ἠλέκτρα οὔτε ὁ Κρέων γονεύς), ἀλλὰ μόνον παρεκάλεσεν ἐν 340 τὸν Κρέοντα ἁπλῶς νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ μείνῃ μίαν ἡμέραν ('μίαν με μεῖναι τήνδ' ἔασον [=*ἄφες*] ἡμέραν'), οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγει μὲν 'ἐξὸν αὐτῷ' (=ἐν ᾧ ἠδύνατο, εἶχε τὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν), ἀλλὰ 'ἀφῆκεν ... μεῖναί μ'' (=*εἴασέ με μεῖναι*), ἤτοι: μὲ ἀφῆκε νὰ μείνω, ὅπως λέγει καὶ σήμερον πᾶς Ἕλλην, χωρὶς νὰ συγχέῃ ποσῶς τοῦτο μὲ τό: μοῦ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ μείνω.

379. *ἢ θηκτὸν... ἥπατος*] Νόει ἀπὸ κοινοῦ *νυμφίοις* ἢ *νυμφίων* ἐκ τοῦ προλαβόντος 'νυμφικόν'.

381. '*πρόσαντες*·] ἐμπόδιον... ἐναντίον'. ΣΧΟΛ.

δόμους ὑπερβαίνουσα καὶ τεχνωμένη,
θανοῦσα θήσω τοῖς ἐμοῖς ἐχθροῖς γέλων.
κράτιστα τὴν εὐθεῖαν, ᾗ πεφύκαμεν
σοφαὶ μάλιστα, φαρμάκοις αὐτοὺς ἑλεῖν.
εἶεν.
καὶ δὴ τεθνᾶσι· τίς με δέξεται πόλις;
τίς γῆν ἄσυλον καὶ δόμους ἐχεγγύους
ξένος παρασχὼν ῥύσεται τοὐμὸν δέμας;
οὐκ ἔστι. μείνασ' οὖν ἔτι σμικρὸν χρόνον,
ἢν μέν τις ἡμῖν πύργος ἀσφαλὴς φανῇ,
δόλῳ μέτειμι τόνδε καὶ σιγῇ φόνον·
ἢν δ' ἐξελαύνῃ ξυμφορά μ' ἀμήχανος,
αὐτὴ ξίφος λαβοῦσα, κεἰ μέλλω θανεῖν,

384-5. *κράτιστα ... ἑλεῖν.*] Τὸ μὲν 'κράτιστα', ὅπως πολλάκις (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 318, Ἱππολ. 26?. κλπ.) ἀντὶ τοῦ 'κράτιστον'· τὸ δὲ 'τὴν εὐθεῖαν' αὐτὸ μὲν κατ' ἔλλειψιν τοῦ 'ὁδόν', ὅπως καὶ ἀνωτέρω (376-7 καθ' ἃ καὶ ἡμεῖς λέγομεν τροπικῶς: δὲν ἐξεύρω ποιὸν δρόμον νὰ πάρω), ἡ δὲ φράσις ὅλη κατ' ἔλλειψιν τοῦ *ἰέναι*, ἤτοι: *κράτιστον τὴν εὐθεῖαν ἰέναι* (=τὸ καλίτερον ἀπὸ ὅλα νὰ πάρωμεν ἢ νὰ τραβήξωμεν τὸν ἴσιον δρόμον). Οἴκοθεν δὲ δῆλον ἐνταῦθα, ὅτι ἡ κατὰ Μήδειαν εὐθεῖα εἶνε ἡ ἄλλως σκολιωτάτη πασῶν· εἰς δὲ τὸ ἔξωθεν ὑπακουόμενον τοῦτο *ἰέναι* ἕπεται κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγητικὴν τὸ 'φαρμ. αὐτοὺς ἑλεῖν' (=*ἀγρεῦσαι*, ἤτοι: *κτανεῖν*). Ἀπορῶ δὲ πῶς ποτε καὶ ἐνταῦθα ἐτράπη ὑπὸ τῶν κριτικῶν τὸ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'σοφαὶ' εἰς 'σοφοί', κατὰ Δαλζέλ., ἀφ' οὗ προφανῶς ὁ πληθυντικὸς ἐνταῦθα δὲν ἐξηνέχθη σχηματικῶς ἀντὶ τοῦ: *ἐγὼ* (ἡ Μήδεια), ἀλλὰ κεῖται κυριολεκτικῶς, ἤτοι: *ἡμεῖς* (αἱ γυναῖκες). Καὶ φθείρει δ' ἡ διόρθ. ἐλεεινὰ τὴν ὑποκεκρυμμένην διαλεκτικὴν λεπτότητα τοῦ νοήματος, δι' ἧς ἡ Μήδεια προσπαθεῖ νὰ ἐκμαυλίσῃ ἠθικῶς τὸν Χορόν, παριστῶσα τὰς γυναῖκας ὡς φύσει φαρμακίδας, ὅπερ οὐδὲν θαυμαστόν, ἀφ' οὗ προεῖπεν, ὅτι τὸ 'φαρμάκοις ἑλεῖν' εἶνε ἡ εὐθεῖα πρὸς τὴν ἀναίρεσιν ὁδός, καὶ ἀφ' οὗ ἔτι πρότερον κατώρθωσε σχεδὸν νὰ πείσῃ αὐτόν, ὅτι ἔχει πλῆρες τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἀναιρέσεως (266-7). Ἄλλως τὸ *φαρμάκοις αἱρεῖν* ἦτο τὸ σύνηθες ὅπλον τῶν γυναικῶν (πρβλ. Ἴων. 842 'ἐκ τῶνδε δεῖ σε γυναικεῖόν τι δρᾶν..· ἢ φαρμάκοισι σὸν κατακτεῖναι πόσιν', ὁμοίως καὶ 618 κέξ., μάλιστα δὲ τὰ εὐθὺς κατωτέρω 406-8).

386. *καὶ δὴ τεθνᾶσι·*] = καὶ λοιπὸν ἀπέθαναν· πρβλ. 1107, Εὐμεν. 894, Ἑλέν. 1059 ἤτοι: καὶ τώρα ('δὴ'= τώρα = λοιπόν, ὅπως τὸ συνώνυμ. *νῦν*, κατὰ τὰ εἰς Ἱππολ. 670-2) ἂς ποῦμε πῶς ἀπέθαναν.

387. '*ἐχεγγύους*] ἀσφαλεῖς'. ΣΧΟΛ.

389. '*πύργος ἀσφαλὴς*] ἀντὶ ὀχύρωμα σωτηρίας' ΣΧΟΛ. Πρβλ. Ἀλκ. 311, Αἴ. 159, Ὀδ. λ 556.

390. *μέτειμι*] = *μετελεύσομαι*, θὰ ἐπιδιώξω τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ φόνου.

391. *ἀμήχανος*,] *μηχανὴν ἐκφυγῆς οὐκ ἔχουσα.*

κτενῶ σφε, τόλμης δ' εἶμι πρὸς τὸ καρτερόν.
οὐ γὰρ μὰ τὴν δέσποιναν, ἣν ἐγὼ σέβω
μάλιστα πάντων καὶ ξυνεργὸν εἱλόμην,
Ἑκάτην, μυχοῖς ναίουσαν ἑστίας ἐμῆς,
χαίρων τις αὐτῶν τοὐμὸν ἀλγυνεῖ κέαρ.
πικροὺς δ' ἐγώ σφιν καὶ λυγροὺς θήσω γάμους,
πικρὸν δὲ κῆδος καὶ φυγὰς ἐμὰς χθονός.
ἀλλ' εἶα· φείδου μηδὲν ὧν ἐπίστασαι,
Μήδεια, βουλεύουσα καὶ τεχνωμένη.
ἕρπ' εἰς τὸ δεινόν· νῦν ἀγὼν εὐψυχίας.
ὁρᾷς ἃ πάσχεις; οὐ γέλωτα δεῖ σ' ὀφλεῖν
τοῖς Σισυφείοις τοῖς τ' Ἰάσονος γάμοις,
γεγῶσαν ἐσθλοῦ πατρὸς Ἡλίου τ' ἄπο.

393. *τόλμης... καρτερόν.*] Κατὰ λέξιν: *ἐλεύσομαι δὲ πρὸς τὸ καρτερὸν τῆς τόλμης*, ὅπερ δὲν σημαίνει: θὰ καταφύγω εἰς τὴν φανερὰν βίαν, ὅπως ἑρμηνεύουσι κοινῶς κατὰ τὸ 'φανερῶς' τοῦ Σχολ. ἀλλά: *εἰς ἄκρον τόλμης ἐλεύσομαι, τὰ καρτερώτατα τολμήσω*, κττ.

396. *'Εκάτην,*] ὡς πάσης φαρμακείας καὶ μαγίας προστάτιν, ἣν μάλιστα διὰ τοῦτο ἡ Μήδεια, ὅπως καὶ ἡ Κίρκη, ἔσεβε καὶ ἐλάτρευε. Πρβλ. εἰς 160.

398. *θήσω*] =ποιήσω. Πρβλ. εἰς Φοιν. 957-9, κλπ., Ἑκ. 358, 1156, κλπ.

399. '*κῆδος*] ἡ ἐπιγαμβρεία'. ΣΧΟΛ.

400. '*ἀλλ' εἶα·*] ἀλλ' ἄγε· ταῦτα δὲ πρὸς ἑαυτὴν παρακελεύεται'. ΣΧΟΛ. ὅθεν τὸ κοινόν: ἄγιντε (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 341).

401-2. *φείδου... καὶ τεχνωμένη.*] Ἅπαντες σιωπῶσι· μεταφράζουσι δὲ τὸ 'μηδὲν' ὡς ἀντικείμενον τοῦ 'φείδου', ὅπερ ἄρδην ἡμαρτημένον. Ὁ Οὐεκλ. παραβάλλει μόνον, ὡς σύνηθες αὐτῷ, τὰ κατὰ νόημα παράλληλα 1242, Ἑκ. 1044, Ἡρ. μ. 1400 καὶ Σοφ. Αἴ. 115· ἀλλ' οὔτε αὐτὸς οὔτε τὰ παραβαλλόμενά του χωρία μᾶς διδάσκουσί τι περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ἡμετέρου. Μόνον ὁ Ἀρνίμ. παρατηρεῖ, ὅτι αἱ μετοχαὶ συναπτέαι τῷ 'φείδου'. Ἀλλὰ πῶς; ἐρωτῶ· *φείδου μηδὲν βουλεύουσα καὶ τεχνωμένη ὧν ἐπίστασαι;* Πρόδηλον, ὅτι τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης συνθήκης νόημα εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον τῷ προσδοκωμένῳ καὶ κοινῷ ἢ πῶς ἄλλως; Ἐκδεκτέον τὸ μὲν 'μηδὲν' καὶ ἐνταῦθα =*μηδόλως*, τὰ δὲ 'βουλ. καὶ τεχνωμένη' ἀπολύτως, *μηδόλως* (='μηδὲν') *φείδου ὧν ἐπίστασαι ἐν τῷ βουλεύειν καὶ τεχνᾶσθαι* (ἀπολύτως), ἤτοι: *βούλευε καὶ τεχνῶ πάνθ' ὅσα ἐπίστασαι πάντων ἀφειδοῦσα.*

402. *ἕρπ'*] =σύρε. Πρβλ. εἰς 333.

403-5. *οὐ γέλωτα .. γάμοις.*] Τὸ 'Σισυφείοις' ἀποδίδουσιν οἱ κριτικοὶ αὐθαιρέτως εἰς τὸ 'γάμοις', οἷον εἰπεῖν: *τοῖς γάμοις τῶν Σισυφείων καὶ τοῦ Ἰάσονος*· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὔτε μὲ τὴν συνέπειαν οὔτε μὲ τὴν σύνταξιν συμβιβάζεται, διώρθωσαν αὐθαιρέτως ἄλλοι ἄλλως ('Ερουέρδεν. 'τοῖσδ'', Βεργμάνν. 'τοῖς Ἰάσονος', Οὐ. Βάϋερ. 'τοῖς τ' ἀπ' Αἴσονος', Οὐέϊλ. ''Ἰάσ. δόμοις'). Ὁ δ' Οὐεκλ. παραβάλλει εἰς λόγον συντάξεως τὸ Ἡρ. μ. 225 'ποντίων κα-

ἐπίστασαι δέ· πρὸς δὲ καὶ πεφύκαμεν
γυναῖκες, εἰς μὲν ἔσθλ' ἀμηχανώταται,
κακῶν δὲ πάντων τέκτονες σοφώταται.

ΧΟΡΟΣ.

ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί, στρ.
καὶ δίκα καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
ἀνδράσι μὲν δόλιαι βουλαί, θεῶν δ'

θαρμάτων χέρσου τε' καὶ Πινδ. Νεμ. η', 3 'παρθενηΐοις παίδων τ' ἐφίζοισα γλεφάροις', ὅπου ἀποκωλύει τοιοῦτον συντάξεως λόγον τὸ ἐπανειλημμένον 'τοῖς', καὶ τοῦτο παρὰ ποιητῇ, ἤτοι ἐν λόγῳ, ὅπου καὶ τὰ ἔναρθρα ἐκφέρονται πλειστάκις ἀνάρθρως, καὶ ὅπου ἄρα ὁ ποιητής, ἐὰν ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅ,τι φαντάζονται οἱ κριτικοί, δὲν θὰ μετεχειρίζετο δὶς τὸ ἄρθρον. Ῥητῶς ὁ Σχολ. 'Σισυφείοις: Κορινθίοις' καὶ Ἡσύχ. 'Σισυφείοις: Κορινθίοις, κακοῖς' (γρ. ἄνευ τοῦ κόμματος 'Κορ. κακοῖς', ἤτοι: *Κακοκυρινθίοις*) ἀπὸ Σισύφου τοῦ βασιλέως αὐτῶν, περιβοήτου ἐπὶ δολιότητι καὶ πανουργίᾳ· ὅθεν καὶ περιφρονητικῶς ἀποκαλεῖ οὕτω τοὺς Κορινθίους ἡ Μήδ. (καθ' ἃ καὶ σήμερον ἀποκαλοῦνται π.χ. Γκαγκαραῖοι οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ, Μπουρμάδες οἱ Κρῆτες κτλ.)· πράττει δ' ἀφόβως τοῦτο, διότι, καθὼς ῥητῶς παρατηρεῖ ὁ Σχολ. εἰς 400, ταῦτα λέγει κατ' ἰδίαν καὶ πρὸς ἑαυτήν, ἤτοι χωρὶς νὰ τὴν ἀκούῃ ὁ Χορὸς τῶν Κορινθίων γυναικῶν· δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πρὸς ἑαυτὴν στρέφει τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ 401 κἑξ. 'ἀλλ' εἶα. . Μήδεια... ἕρπ' κτλ.'. Ἕτερον ἄρα τὸ 'τοῖς Σισυφείοις' καὶ ἕτερον τὸ 'τοῖς τ' Ἰάσονος γάμοις', ὅπερ = *τῇ Ἰάσονος γαμετῇ* (πρβλ. Ἀνδρ. 163, Ἰφ. Α. 1088, Σοφ. Τραχ. 1139, ὅπως καὶ Οἰδ. Τ. 1212, ὅπου τὸ 'ἄλοκες' κατὰ τὸν Σχολ. 'ἀντὶ τοῦ αὔλακες, αἱ κοῖται, αἱ σποραί, οἱ γάμοι... ἤγουν ἡ γυνή'), ἡ δ' ὅλη φράσις: *οὐ γέλωτα δεῖ σ' ὀφλεῖν τοῖς Κακοκορινθίοις* (ἤτοι: σ' τοὺς παληοκορινθίους) *καὶ τῇ γαμετῇ τοῦ Ἰάσονος*, ἤτοι: *οὐ δεῖ σε καταγελασθῆναι ὑπὸ τῶν Κακοκορινθίων καὶ τῆς Ἰάσονος γυναικός*.

410. '*ἄνω ποταμῶν*] θέλει εἰπεῖν ὅτι ἀνέστραπται ἡ φύσις· οὐκέτι γὰρ δόλιαί εἰσιν αἱ γυναῖκες, ἀλλ' οἱ ἄνδρες.' ΣΧΟΛ. 'πηγαὶ' δὲ συνεκδοχικῶς τὰ *ἐκ τῶν πηγῶν* τῶν ποταμῶν *ῥεῖθρα*. Τὸ δ' 'ἱερῶν' παράκειται τῷ 'ποταμῶν' ὄχι ἁπλῶς ὡς κοσμητικόν, ἤτοι ἀργὸν ἐπίθετον, κατὰ τὴν ἐπικὴν ποίησιν (ἐν γένει τὰ κοσμητικά, ἤτοι ἀργὰ ἐπίθετα, δὲν κατήντησαν τοιαῦτα, εἰμὴ διότι ἐν τῇ φορᾷ τοῦ χρόνου ἀπέβαλον ἣν ἀνέκαθεν ἐκέκτηντο ἐνεργὸν ἔννοιαν), ὅπως ἐν γένει πιστεύεται, ἀλλ' ἐν πλήρει καὶ ἐνεργοτάτῃ τῇ ἐννοίᾳ αὐτοῦ, ὅπως δειχθῇ, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ὑπὸ τῶν θεῶν ἀσαλεύτως θεμελιωμένη φύσις ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται. Καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ λαός, ὁ ἐκ θρησκευτικῆς ἐπόψεως ἀντιλαμβανόμενος πάντων, λέγει: ἡμέρα Θεοῦ, ἔκαμε νερό, ἤ: ἔβρεξε ὁ Θεός, εἶνε ἕνα ψωμάκι τοῦ Θεοῦ (ὅθεν καὶ χαμαὶ πεσὸν τεμάχιον ἄρτου ἀναλαμβάνοντες καὶ φέροντες εἰς τὸ στόμα ἀσπάζονται εὐλαβῶς ὡς ἱερόν), εἶνε ἕνα ζῶον τοῦ Θεοῦ (οἱ λογιώτεροι μάλιστα καί: τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου), ὅπως σημανθῇ διὰ τῆς γενικῆς: τοῦ Θεοῦ (= 'ἱερός') τὸ ἀκραιφνῶς, ἢ ἀτρέπτως καὶ κατὰ φύσιν οὕτως ἔχον (πρβλ. καὶ εἰς Ἱππολ. 1206-7). Αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν λόγον ἔχει καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐπίθετον 'ἱερῶν'.

412-3. *θεῶν . . . πίστις*] καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ 'ἱερῶν', ἤτοι ἡ ἐκ θεῶν ἐν ἀνθρώποις πίστις.

ἄραρεν] Οὕτως ἀντὶ τῆς κοινῆς 'ἄ-

οὐκέτι πίστις ἄραρεν. τὰν δ' ἐμὰν εὔ-
κλειαν ἔχειν βιοτὰν στρέψουσι φᾶμαι.
ἔρχεται τιμὰ γυναικείῳ γένει·
οὐκέτι δυσκέλαδος φάμα γυναῖκας ἕξει.
μοῦσαι δὲ παλαιγενέων λήξουσ' ἀοιδᾶν ἀντ.
τὰν ἐμὰν ὑμνεῦσαι ἀπιστοσύναν.
οὐ γὰρ ἐν ἁμετέρᾳ γνώμᾳ λύρας
ὤπασε θέσπιν ἀοιδὰνΦοῖβος, ἀγή-

ραρε' διὰ τὸ μέτρον κατὰ τὴν ἐμὴν διαίρεσιν τῶν στίχων.

414-5. *τὰν δ' ἐμὰν ... φᾶμαι.*]= *τὰν δ' ἐμὰν βιοτὰν στρέψουσι φῆμαι* (*οὕτως ὥστε*) *εὔκλειαν ἔχειν* (αὐτήν, τὴν 'βιοτάν'), ὄχι ὡς ὁ Οὐέϊλ.: *τὰν ἐμὰν εὔκλειαν* (ὑποκείμενον τοῦ *ἔχειν βιοτὰν* (ἀντικείμενον). 'Στρέψουσι' δ' ἐκ διορθ. Ἕλμσλ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'στρέφουσι' διὰ τὸ μέτρον, οὐδὲ τῆς ἐννοίας ἀπᾳδούσης, καὶ τοῦ ψ καὶ φ εὐκόλως ἐν τῇ γραφῇ ἀνταλλασσομένων.

422. *ὑμνεῦσαι*} (ἐν *EaS* οὕτως, 'ὑμνέουσαι' ἐν *B*, 'ὑμνεῦσ'' ἐν *l*, καὶ παρ' Εὐσταθ :)=*ὑμνοῦσαι*· ἐπὶ τὸ ἰωνικώτερον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ. Περὶ δὲ τοῦ ὅλου ἴδε εἰς 457.

424-6. *οὐ γὰρ ἐν ... μελέων*·] Ὁ Πόρσων, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Ἕλμσλ. καὶ οἱ μετ' αὐτόν, παραδέχονται ὡς κανονικὴν τὴν σύνταξιν: *ὤπασεν ἀοιδὰν ἐν ὑμετέρᾳ γνώμᾳ*· ὁ Πόρσων μάλιστα καὶ διώρθωσε κατὰ ταύτην τὸν 629 ἐκδοὺς 'οὐδ' ἀρετὰν παρέδωκαν ἐν ἀνδράσιν', παραβάλλων τὸ Ὀδ. ω 200, ὅπου ἀντὶ τῆς ἐπικρατησάσης γραφῆς 'χαλεπὴν δέ τι φῆμιν ὄπασσε θηλυτέρῃσι γυναιξὶ' προτιμᾷ τὴν ἐν πολλοῖς κώδδ. διάφορον 'χαλεπὴν δ' ἐνὶ φῆμιν ὀπάσσει θηλυτέρῃσι γυναιξί', καὶ τὸ Ἰφ. Α. 584 'ὃς τᾶς Ἑλένας ἐν ἀντωποῖς βλεφάροισιν ἔρωτα δέδωκας'. Ἀλλ' ἡ σύνταξις αὕτη εἶνε ἀνύπαρκτος καὶ σόλοικος. Τὸ μὲν Ὁμηρ., καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε ἡ 'δ' ἐνί', ἀντιμάχεται πρὸς τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ, διότι προδήλως τὸ 'ἐνὶ... ὄπασσε', ἢ 'ὀπάσσει' ληπτέον κατὰ τμῆσιν=*ἐνόπασσεν*, ἢ: *ἐνοπάσσει*, ὅπερ ἀποτελεῖ σύνταξιν κανονικωτάτην· ἐὰν δ' ὁ Εὐριπ. εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τοιοῦτον κείμενον τῆς Ὀδυσσείας, ἐπειδὴ ἀναντιῤῥήτως τὸ 'ὤπασε θέσπιν ἀοιδὰν' εἶνε ἀπομίμησις ἢ ἀνάμνησις Ὁμηρικὴ ἔκ τε τοῦ ω 200 τούτου καὶ ἐκ τοῦ θ 498, τὸ 'ἐν... ἁμετέρᾳ γνώμᾳ .. ὤπασε... ἀοιδὰν' ληπτέον κατὰ τμῆσιν (= *ἐνώπασεν ἀοιδὰν τῇ ἡμετέρᾳ γνώμῃ*), ὅπερ οὐδὲν ἔχει τὸ σόλοικον ἢ ἀντικανονικόν. Κατὰ τμῆσιν ὁμοίως ληπτέον καὶ τὸ Ἰφ. Α. 584 (ἤτοι=*ὃς τοῖς ἀντωποῖς τῆς Ἑλένης βλεφάροις ἐνδέδωκας ἔρωτα*) κατὰ τὴν κοινοτάτην παρ' Εὐριπίδῃ μάλιστα χρῆσιν τοῦ *ἐνδίδωμι* = *ἐμβάλλω*, *ἐμπνέω* κλπ. (οἷον Ἀνδρ. 225 'ἵνα σοι μηδὲν ἐνδοίην πικρὸν'=*ἐμβάλοιμι*, *ἐμπνεύσαιμι*, ἀποσπ. 963 Οὐάγνερ 'ὅθεν... ἤρξατο τρέφειν ὅδ' αἰθήρ, ἐνδιδοὺς θνητοῖς πνοάς', Ἑκάβ. 1239 κλπ.), ὄχι δ' ὅπως οἱ κριτικοί, ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἀξιοῦντες. Καὶ ἐνταῦθα ἄρα ὁ ποιητής, εἴτε ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ Ὀδ. ω 200 'δ' ἐνὶ... ὀπάσσει', εἴτε, ὅπως τηρήσῃ πρὸς τοῖς 'θέσπιν ἀοιδὰν' καὶ τὸ *ὀπάζω* ῥῆμα, ἔπλασεν οἴκοθεν τὸ σύνθετον 'ἐνώπασεν', ἐξενεγκὼν κατὰ τμῆσιν, καί, τοῦ *ὀπάζω* λαμβανομένου ὡς συνωνύμου τῷ: *παρέχω*, *δίδωμι*, ἐκδεχόμενος τὸ 'ἐνώπασεν'=*ἐνέδωκε*, καθ' ἣν προείπομεν χρῆσιν, ἤτοι: *ἐνέδωκεν*, *ἐνέβαλεν*, *ἐνέπνευσε τῇ ἡμετέρᾳ γνώμῃ* (=*νῷ*, *φρενὶ*) *λύρας θέσπιν ἀοιδήν*. Ὅτι δ' αὕτη εἶνε ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία,

τωρ μελέων· ἐπεὶ ἀντάχησ' ἂν ὕμνον
ἀρσένων γέννᾳ· μακρὸς δ' αἰὼν ἔχει
πολλὰ μὲν ἁμετέραν ἀνδρῶν τε μοῖραν εἰπεῖν.
σὺ δ' ἐκ μὲν οἴκων πατρῴων ἔπλευσας στρ.
μαινομένᾳ κραδίᾳ, διδύμας ὁρίσασα πόντου
πέτρας· ἐπὶ δὲ ξένᾳ
ναίεις χθονί, τᾶς ἀνάνδρου
κοίτας ὀλέσασα λέκτρον,
τάλαινα, φυγὰς δὲ χώρας

τεκμηριοῦται καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ *a* γραφῆς 'ἔπνευσε' (ἤτοι 'ἐν... ἔπνευσε'), ἥτις εἶνε προφανῶς ἀρχαία ἑρμηνευτικὴ γλῶσσα. Ἐξ ἐναντίας τὸ 'ἐν ἁμετέρᾳ γνώμᾳ' λαμβανόμενον ἐν συντάξει, ὅπως κοινῶς, οὐδὲν ἄλλο νόημα δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ ὅ,τι ἀξιοῖ ὁ Σχολ. 'καθ' ἡμετέραν γνώμην', ὅπερ τίς δὲν βλέπει ὅτι ἀτοπώτατον;

426. *ἀντάχησ' ἂν ὕμνον*] Ἐκ διορθ. Σκαλιγέρ. ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλ. 'ἀντάχησα, ἀντάχησαν, ἀντήχησαν', καὶ ἀντὶ τοῦ ἐν ab^{s} 'ὕμνον' ἐν *B* 'ὕμνοις' καὶ ἐν a^{2} καὶ παρ' Εὐσταθ. 'ὕμνοι'. Αὕτη δ' ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Καὶ ὁ μὲν Ῥεϊσκ. ἐξεδέχετο ταύτην εἴτε ὡς: *ἀντάχησεν ἂν (γνώμη ἐμή)*, εἴτε ὡς: *ἀντάχησα ἂν (ἐγώ)*, ὧν, ὁμοίως ἐσφαλμένων, ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς μετέπειτα μέχρι σήμερον τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ τὸ 'ἀντάχησ' ἂν' εἶνε τριτοπρόσωπον, ἀπεδείξαμεν δ' εἰς Ἑκ. 1213, ὅτι τὸ ἐν τῇ κριτικῇ ἐπικρατῆσαν δόγμα τοῦ Ἔλμσλ. εἶνε ὅλως ἐσφαλμένον. Ὡς ὑποκείμενον δὲ ληπτέον ἀπὸ κοινοῦ ὄχι τὸ τοῦ Ῥεϊσκ., ὅπερ καὶ ἄμουσον ἅμα καὶ ἄτοπον, ἀλλὰ τὸ 'λύρα', τοῦ *ἀντηχῶ* κειμένου ἐνταῦθα μεταβατικῶς, ὡς ἐν Ἀλκ. 423, κλπ.

428-9. *ἀνδρῶν τε*] Ἀντὶ τοῦ *δὲ* ἐπακολουθεῖ 'τὲ' εἰς τὸν 'μὲν' (οἱ ἐκδεχόμενοι τὸν ἐν 431 'δὲ' ['σὺ δ' ἐκ'] ὡς ἀνταποδοτικὸν τοῦ ἡμετέρου 'μὲν' φαντάζονται πράγματα ἀδύνατα), οὗτινος, οὕτως ἀπομονουμένου, ἡ ἔννοια πλησιάζει πρὸς τὴν τοῦ *μήν*, οἷον εἰπεῖν: ὁ μακρὸς χρόνος ἔχει νὰ 'πῇ πολλὰ ἀλήθεια γιὰ τὸ δικό μας τὸ μέρος καὶ τὸ μέρος τῶν ἀνδρῶν, ἤτοι: νὰ πῇ πολλὰ καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ ἡμᾶς.

431. *πατρῴων*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ πάντων τῶν βιβλ., ἀντὶ τοῦ ἐκ διορθ. Πόρσ. ἐπικρατήσαντος ἐν ταῖς ἐκδδ. 'πατρίων'. Ὅτι τὸ 'ῳ' συστέλλεται δὲν ἀρκεῖ ἡ ἄρνησις τῶν περὶ Πόρσων. καὶ Ἔλμσλ. ν' ἀναιρέσῃ (πρβλ. π.χ. Ἀλκ. 249 'πατρῴας Ἰωλκοῦ', Τρ. 162 'πατρῴας ἐκ γᾶς'), ὅτι δὲ καὶ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τοῦτο (πρβλ. 441 'πατρὸς δόμοι') ἀναντίῤῥητον (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 608, Ἑκάβ. 82).

432. '*μαινομένᾳ κραδίᾳ*] μανίαν ἐχούσῃ τοῦ ἔρωτος' ΣΧΟΛ.

'*ὁρίσασα*] διαπλεύσασα καὶ διελθοῦσα.' ΣΧΟΛ. πρβλ. εἰς Ἑκ. 939-41.

435. *τᾶς ἀνάνδρου*] Οἱ κριτικοὶ (Σχοίνε. Οὐέϊλ. Οὐεκλ. κλπ.) ἐκδέχονται τὸ 'ἀνάνδρου' κατὰ πρόληψιν, ἤτοι κατηγορηματικῶς. Παράδοξος τῇ ἀληθείᾳ ἡ πρόληψις αὕτη ἐπ' ὀνόματος ἐνάρθρου! Ἕτεροι ἐκλαμβάνουσι τὸ ὄνομα ὡς πλεοναστικώτερον εἰρημένον, ὁ δ' Οὐεῤῥάλλ., ὀρθῶς ἀποῤῥίπτων τὴν πρόληψιν, διορθώνει ἀτοπώτατα 'τᾶς ἄνανδρος, κοίτας ὀλέσασα λέκτρων, τάλαινα, φυγάς τε χώρας κλπ.' Ὀρθότερον ὁ Σχολ. 'ἀνάνδρου: κακοάνδρου'. Πρβλ. εἰς Φοιν. 815, κλπ.

437. *χώρας*] = *ἐκ τῆς χώρας*, ὅπως πολλάκις παρὰ ποιηταῖς. Πρβλ.

ἄτιμος ἐλαύνει.
βέβακε δ' ὅρκων χάρις, οὐδ' ἔτ' αἰδὼς ἀντ.
Ἑλλάδι τᾷ μεγάλᾳ μένει, αἰθερία δ' ἀνέπτα.
σοὶ δ' οὔτε πατρὸς δόμοι,
δύστανε, μεθορμίσασθαι
μόχθων πάρα, τῶν δὲ λέκτρων
ἄλλα βασίλεια κρείσσων
δόμοισιν ἐπέστα.

ΙΑΣΩΝ.

οὐ νῦν κατεῖδον πρῶτον ἀλλὰ πολλάκις
τραχεῖαν ὀργὴν ὡς ἀμήχανον κακόν.
σοὶ γὰρ παρὸν γῆν τήνδε καὶ δόμους ἔχειν
κούφως φερούσῃ κρεισσόνων βουλεύματα,
λόγων ματαίων οὕνεκ' ἐκπεσεῖ χθονός.
κἀμοὶ μὲν οὐδὲν πρᾶγμα· μὴ παύσῃ ποτὲ

εἰς Φοιν. σελ. 437, Ἑκ. 916-8, κλπ.

441-3. *σοὶ δ' ... πάρα*]=*σοὶ δ', ὦ δύστηνε, οὔτε πατρὸς δόμοι πάρα* (=*πάρεισιν, ὥστε*) *μεθορμίσασθαι* (ἴδ. εἰς 257-8 καὶ 437, *ἐκ τῶν*) *μόχθων*.

443-5. *τῶν δὲ λέκτρων ἄλλα κτλ.*] Τὸ μὲν 'ἄλλα' ἐκ διορθ. Ἑαθ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἀλλά', εἰς δὲ τὸ 'οὔτε' (441) ἐπάγεται ἀντὶ τοῦ *τὲ* ἐνταῦθα *δὲ* διὰ τοῦ 'τῶν δὲ' (ἐν τοῖς βιβλ. 'τῶνδε'), ὅπως ἐνίοτε, πρὸς ἀντιθετικωτέραν ἔξαρσιν τοῦ προστιθεμένου κώλου. Ἀλλ' ὁ Πόρσων οὐ μόνον τὸ 'δὲ' ἔτρεψε διορθ. εἰς 'τὲ' ἄνευ ἀνάγκης, δι' ὃν προείπομεν λόγον, ἀλλὰ καὶ τὸ 'τῶν' εἰς 'σῶν', τοῦτο δ' ἐξέδωκαν ἅπαντες σχεδὸν οἱ ἐπελθόντες ἐκδόται. Ἀλλὰ τὸ Πορσών. τοῦτο 'σῶν' εἶνε τόσον ἑλληνικόν, ὅσον θὰ ἦτο καὶ ἂν ἐν 441 ἀντὶ τοῦ 'πατρὸς' ἔγραφέ τις 'σοῦ πατρός', ἀφ' οὗ προηγήθη τὸ 'σοί', καὶ ἐν 445 'σοῖς δόμοις'. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀποβαλόντες τὸ ἀνελλήνιστον 'σῶν' ἐπανηγάγομεν τὸ τῶν βιβλ. 'τῶν', ὡς τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ γνήσιον. Ὁ νοῦς: *τῶν δὲ* (*σῶν*, ὅπερ οἴκοθεν ἐννοεῖται διὰ τὸ προλαβὸν ἐν 441 'σοὶ') *λέκτρων κρείσσων* (συνεκδοχ. ἀντὶ τοῦ: *κρείσσων σοῦ*) *ἄλλη βασιλὶς* (='βασίλεια') *ἐπέστη* (*σοῖς*, ὅπερ ὁμοίως) *δόμοις*.

445. *δόμοισιν ἐπέστα.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν *Ea* 'δόμοισιν' ἐν *L* 'δόμοι' καὶ ἐν *l* καὶ τοῖς λοιποῖς 'δόμοις', ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν *Ea* 'ἐπέστη' ἐν *B* 'ἀνέστη,' τοῦ ἐν τούτῳ 'ἀν-' κατὰ Πρίνζ. πηγάσαντος ἐκ τοῦ προλαβόντος '-ιν'. Ἀλλ' ὁ Κιρχ.[1] ἐξέδωκεν ἐκ διορθ. 'ἐπανέστα,' ὅπερ ἀνακληθὲν ἐν τῇ β'., ἐξέδωκαν οὐχ ἧττον Ναύκ. Δινδ. Οὐέϊλ.[2], Οὐεκλ. Τὸ 'ἐπανέστα', οὐδ' ἀπαντῶν κἂν παρὰ τοῖς τραγικοῖς, εἶνε φραστικῶς καὶ λογικῶς σόλοικον. Πῶς γίνεται ἄλλη βασίλισσα, καὶ αὕτη κρείσσων, νὰ ἐπαναστῇ τοῖς δόμοις; Ἡ ἐν συνθέσει *ἐπὶ* τὴν δεσποτείαν καὶ κυριότητα=*ἔστη ἐπὶ τοῖς δόμοις*, ἤτοι: *κυρία τῶν οἴκων καὶ δέσποινα*. Πρβλ. εἰς 694.

449. '*κρεισσόνων*] ἀντὶ τοῦ κρατούντων'. ΣΧΟΛ.

451. *κἀμοὶ μὲν οὐδὲν πρᾶγμα·*]=*κἀμοὶ μὲν οὐδὲν πρᾶγμα* (*τοῦτό*

λέγουσ' Ἰάσον' ὡς κάκιστός ἐστ' ἀνήρ·
ἃ δ' εἰς τυράννους ἐστί σοι λελεγμένα
πᾶν κέρδος ἡγοῦ ζημιουμένη φυγῇ.
κἀγὼ μὲν ἀεὶ βασιλέων θυμουμένων
ὀργὰς ἀφῄρουν καί σ' ἐβουλόμην μένειν·
σὺ δ' οὐκ ἀνίεις μωρίας, λέγουσ' ἀεὶ
κακῶς τυράννους. τοιγὰρ ἐκπεσεῖ χθονός.
ὅμως δὲ κἀκ τῶνδ' οὐκ ἀπειρηκὼς φίλοις
ἥκω, τὸ σὸν δὲ προσκοπούμενος, γύναι,

ἐστιν), ἤτοι : [καθόλου δὲν μὲ πειράζει.

452. *Ἰάσον' ὡς*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Ἕλμσλ. ἀντὶ τῆς κοινῆς ʽ Ἰάσων ʼ, ἀλλ' ὄχι διὰ τὸ συνηθέστερον τῆς συντάξεως, ἀλλὰ καθ' ἃ εἰς 248.

453. *ἃ δ' εἰς . . . λελεγμένα,*] Τὸ ʽ λελεγμένα ʼ ἐπὶ κακοῦ, καὶ ἐντεῦθεν ἡ ʽ εἰς ʼ (πρβλ. εἰς 248, Φοιν. 199, καὶ : κατωτέρω 547 ʽἐς γάμους . . . ὠνείδισας ʼ), ταὐτὸν εἰπεῖν : *ἃ δ' εἰς τυράννους εἴρηκας κακά*, ἤ : *ἃ δὲ τυράννους κεκακολόγηκας*. Ἡ δ' αἰτιατικὴ ʽ ἃ ʼ δεν κεῖται ἀπολύτως, ὡς ἀξιοῦσιν οἱ γραμματικοί, ἀλλ' ἐμφαίνει κανονικῶς τὸ κατά τι, ἤτοι, ὅπως λέγομεν σήμερον : καθ' ὅσον ἀποβλέπει (ὁ λόγος) εἰς ὅσα εἶπες κατὰ τῶν βασιλέων, κτλ. Ἡ αὐτὴ σύνταξις καὶ ἐν 547.

454. *πᾶν κέρδος ἡγοῦ*] ʽ ἐπικερδὲς ἡγοῦ τὸ τὸ φυγῇ ζημιοῦσθαι μόνον καὶ μὴ μείζονι περιπεσεῖν αἰκίᾳ.ʼ ΣΧΟΛ., ἤτοι κοινῶς : καὶ τόσο λίγο ποῦ παιδεύεσαι, πάλι καλά.

457. *σὺ δ' οὐκ ἀνίεις*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν ὅτι ἐν τῷ ἐξ ἐπιδιορθ. *l* ʽ ἀνίης ʼ, ὅπερ καὶ ἐπροτίμησαν οἱ περὶ Ματθ. Ὁ δ' Οὐεκλ. ἐξέδωκεν ʽ ἀνιεῖς ʼ, οὕτω γράφων τὸν ἐνεστ. ἀντὶ τοῦ παρ' ἄλλοις ʽ ανίεις ʼ. Ἀλλ' ὅτι ἐνταῦθα ἀπαιτεῖται ὄχι ἐνεστ., ἀλλὰ παρατατ., ὡς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ʽ ἀφῄρουν ʼ καὶ ʽ ἐβουλόμην ʼ, ὅπως ἠξίου ὁ Ἕλμσλ., θέλει ἐννοήσῃ καὶ οἴκοθεν ὁ ἡμέτερος ἀναγνώστης. Ἀλλ' ὁ Ἕλμσλ. παρατηρεῖ καὶ ὅτι καθ' ὃν λόγον ἐξήρτηται ἐκ τοῦ ʽ ἀνίεις ʼ ἡ γενικὴ ʽ μωρίας ʼ, ἐξαρτητέα καὶ ἡ μετοχὴ ʽ λέγουσα ʼ, καὶ παραβάλλει τὸ ἀνωτέρω 421 - 2 καὶ Σοφ. Ἠλ. 1312 ʽ κἀπεί σ' ἐσεῖδον, οὔποτ' ἐκλήξω χαρᾶς δακρυῤῥοοῦσα ʼ. Ἡ τοιαύτη σύνταξις εἶνε ἀδύνατος, ὡς ἀντικειμένη εἰς αὐτὰς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς πάσης ἐν γένει συντάξεως. Οὐχ ἧττον ἡ ἐκφορά, προϊὸν βραχυλογίας, ἀπέβη ἰδιωματική· ἐκδεκτέον δὲ τὰ κατ' αὐτὴν οὕτω : *σὺ δ' οὐκ ἀνίεις* (*τῆς*) *μωρίας* (= *τοῦ μωραίνειν*) *λέγουσ' ἀεὶ κακῶς τυράννους*· ὁμοίως καὶ τὸ Σ. Ἠλ. 1312 (οὗτινος τὸ χαριέστατον ὀξύμωρον καταστρέφουσιν οἱ περὶ Σχαίφφερ. διορθοῦντες ʽ χαρᾷ ʼ) = *κἀπεί σ' ἐσεῖδον, οὔποτ' ἐκλήξω τῆς χαρᾶς* (= *τοῦ χαίρειν*) *δακρυῤῥοοῦσα*. Τὰ δ' ἐν 420 - 1 : *μοῦσαι δὲ λήξουσι τῶν παλαιγενῶν ἀοιδῶν* (= *ὧν ἔκπαλαι ᾄδουσιν*) *ὑμνοῦσαι τὴν ἐμὴν ἀπιστοσύνην*.

459. *κἀκ τῶνδ'*] = *καὶ μετὰ τάδε*, καὶ ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ ἀκόμη. Πρβλ. εἰς Ἑκ. 152, 1160, Ἱππ. 109, 205.

460. *τὸ σὸν δὲ*] Οὕτως ἐν *L* (ʽ τὸ σόν δε ʼ *Ba*, ʽ τοσόνδε ʼ *E*, ʽ τὸ σόν γε ʼ *P*), ἐξ ὧν οἱ ἐκδδ. ἄλλοι ἄλλα (διώρθ. δὲ Ὀγάν. ʽ τὸ σὸν δὴ ʼ, ὅπερ ἐξέδ. Οὐεκλ. ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, καὶ Οὐεῤῥάλλ. ʽ τόσον γε ʼ, ὅπερ αὐθαίρετον καὶ ἄσκοπον, ἀφ' οὗ τὸ ʽ τοσόνδε ʼ οὐ μόνον τὸ ʽ τόσον ʼ λέγει, ἀλλὰ καὶ προδεικνύει,

ὡς μήτ᾽ ἀχρήμων σὺν τέκνοισιν ἐκπέσῃς
μήτ᾽ ἐνδεής του· πόλλ᾽ ἐφέλκεται φυγὴ
κακὰ ξὺν αὑτῇ· καὶ γὰρ εἰ σύ με στυγεῖς,
οὐκ ἂν δυναίμην σοὶ κακῶς φρονεῖν ποτε.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὦ παγκάκιστε, τοῦτο γάρ σ᾽ εἰπεῖν ἔχω
γλώσσῃ μέγιστον εἰς ἀνανδρίαν κακόν,
ἦλθες πρὸς ἡμᾶς, ἦλθες ἔχθιστος γεγὼς
[θεοῖς τε κἀμοὶ παντί τ᾽ ἀνθρώπων γένει];

ὡς ἀπαιτεῖ ἡ συνέπεια, τὰ ἑπόμενα). Ὁ ʽδὲʼ θετικός διὰ τὸ προλαβὸν ʽοὐκʼ.

465-6. *ὦ παγκάκιστε . . . κακόν,*] Ἡ ῥῆσις ἔμεινε μέχρι σήμερον ἀδιανόητος. Ὅθεν, καὶ ἀφ᾽ οὗ ἠστόχησαν αἱ προταθεῖσαι διορθώσεις (Οὐϋτεμβάχ. ʽεἰς ἀναίδειανʼ, ʽΑρτ. ʽἐξ ἀνανδρίαςʼ, Οὐέϊλ. ʽμεγίστων εἰς ἐνάργειαν κακῶνʼ, Μέκλερ. ʽἔχει γλῶσσ᾽ ἣ . . . κράτοςʼ, κλπ.) ἠθετήθη ὑπὸ τοῦ Πρινζ. καὶ Οὐερράλλ. ὁ 466. Καὶ ʽἀνανδρίανʼ μὲν ἐκλαμβάνουσι κοινῶς τὴν τοῦ Ἰάσονος, ἐν ᾧ περὶ τούτου δὲν εἶνε ὁ λόγος, τὸ δὲ ʽγλώσσῃʼ, ὡς ἐμφαῖνον ὅτι δὲν ὑπάρχει διὰ τὴν γλῶσσαν μεγαλιτέρα ὕβρις, καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις. Μόνος ὁ ʽΑρτ. ἑρμηνεύει κατὰ τὸν Σχολ. ʽτοῦτο γὰρ εἰπεῖν ἔχω σοι μέγιστον κακὸν διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐμήν· γυνή γάρ εἰμι καὶ ἀσθενὴς μὴ δυναμένη χερσὶν ἐπιτιμωρήσασθαι· διὸ τῇ διὰ τοῦ στόματος κατηγορίᾳ κολάζω σε. ἡ εἰς ἀντὶ τῆς διά, δι᾽ ἀνανδρίανʼ. Ἀλλ᾽ ὅπως συμβιβάσῃ πρὸς ταῦτα τὸ κείμενον ὁ ʽΑρτ., ἔτρεψε διορθ. ʽἐξ ἀνανδρίαςʼ ἄνευ ἀνάγκης, ὅπως θέλομεν ἴδῃ ἀκριβέστερον ἑρμηνεύοντες τὴν ὅλην ῥῆσιν. Καὶ τὸ μὲν ʽἀνανδρίαʼ ἐνταῦθα ληπτέον ὄχι τροπικῶς ἐπὶ ἠθικῆς ἐννοίας, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς (ὅπως σήμερον ὁ λαὸς λέγει καί: εἶνε ὅλαις ἄνανδραις = ἄνευ ἀνδρός), ἤτοι: ἡ κατάστασις τοῦ μὴ ὄντος ἀνδρός. Ἡ δ᾽ ʽεἰςʼ ἐνταῦθα ἐμφαίνει τὴν εἴς τι, ἢ: κατά τι σχέσιν, ἤτοι: *κατὰ λόγον, εἰς λόγον τινὸς* (οἷον: Προμ. 736 ʽἐς τὰ πάνθ᾽ ὁμῶς βίαιοςʼ, Περσ. 326 ʽπρῶτος εἰς εὐψυχίανʼ, Ὀρέστ. 546 ʽἐγὼ δὲ τἆλλα μακάριος πέφυκ᾽ ἀνὴρ πλὴν εἰς θυγατέραςʼ κτλ.), ὅπερ κατ᾽ οὐσίαν ἰσοδυναμεῖ τῇ *διά*, καθ᾽ ἃ εἶπεν ὁ ΣΧΟΛ. (πρβλ. Ὀρέστ. 1287 ʽἆρ᾽ εἰς τὸ κάλλος ἐκκεκώφηται ξίφη;ʼ, ὅπου ὀρθῶς ὁ Σχολ. ʽδιὰ τὸ κάλλοςʼ). Μετὰ τοῦτο σημειωτέον, ὅτι, ἀφ᾽ οὗ προσφωνήσασα ἡ Μήδ. ʽὦ παγκάκιστεʼ, ἐπάγει, ἐπεξηγοῦσα καὶ αἰτιολογοῦσα τὸ προσφώνημα, τὰ ʽτοῦτο γάρ, σ᾽ εἰπεῖν ἔχωʼ, καὶ ἐξ αὐτῆς μόνης τῆς συντάξεως δῆλον, ὅτι ἡ Μήδ. ʽεἰπεῖν ἔχωʼ λέγει κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *δρᾶν ἔχω* (διότι ὅπως λέγεται: *δρῶ τινα τι [κακὸν ἢ καλόν]*, οὕτω καί: *λέγω τινά τι [κακὸν ἢ καλόν*, ἐνταῦθα δέ: *κακόν*, κατὰ τὰ εἰς 248, 452 κλπ.]) · ἵνα δὲ σαφηνίσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ὑπονοουμένην ταύτην ἀντίθεσιν, προσθέτει τὸ ʽγλώσσῃʼ, ὅπερ ἀντιτίθεται πρὸς τό: *χειρί*, ὅπως τὸ *εἰπεῖν* πρὸς το *δρᾶσαι*, καὶ τό: *λόγῳ* πρὸς τό: *ἔργῳ*. Ὁ νοῦς τοῦ ὅλου κατὰ ταῦτα ἔχει ὧδε: *ὦ παγκάκιστε, τοῦτο γὰρ τὸ μέγιστον ἕνεκα τῆς (ἐμῆς) ἀνανδρίας κακὸν εἰπεῖν ἔχω σε γλώσσῃ (οὐ χειρὶ δρᾶσαι)*, ἤτοι ἐν ἄλλαις λέξεσιν: *ὦ παγκάκιστε, τοῦτο γὰρ τὸ μέγιστον ὡς γυνὴ κακὸν ἔχω σ᾽ εἰπεῖν λόγῳ, ἀδυνατοῦσά σε τὸ μέγιστον κακὸν ἔργῳ δρᾶσαι.*

468. Ὀρθῶς ἠθετήθη ὑπὸ τοῦ Βρυγκ. ὁ στίχος οὗτος, ἐκ τῆς ἐν 1324 οἰκείας

οὔτοι θράσος τόδ' ἐστὶν οὐδ' εὐτολμία,
φίλους κακῶς δράσαντ' ἐναντίον βλέπειν,
ἀλλ' ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις νόσων
πασῶν, ἀναίδει'· εὖ δ' ἐποίησας μολών,
ἐγώ τε γὰρ λέξασα κουφισθήσομαι
ψυχὴν κακῶς σε καὶ σὺ λυπήσει κλύων.
ἐκ τῶν δὲ πρώτων πρῶτον ἄρξομαι λέγειν.
ἔσῳσά σ', ὡς ἴσασιν Ἑλλήνων ὅσοι
ταὐτὸν συνεισέβησαν Ἀργῷον σκάφος,
πεμφθέντα ταύρων πυρπνόων ἐπιστάτην
ζεύγλαισι καὶ σπεροῦντα θανάσιμον γύην·

αὐτῷ θέσεως παρεισαχθεὶς ἐνταῦθα, ὅπου καθίσταται φορτικός, φθείρων τὴν δύναμιν τοῦ προλαβόντος διὰ τῆς ὑπερβολῆς. Ἐν 1324 εὐλόγως ὁ Ἰάσων ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ταῦτα τὴν Μήδειαν, ὄχι ὅμως καὶ αὕτη ἐκεῖνον ἐνταῦθα. Ὁ Εὐριπίδης ἐγνώριζεν, ἕως ποῦ ἔπρεπε νὰ ταθῇ τὸ καλῴδιον, ὄχι ὅμως καὶ οἱ ὑποκριταί, εἰς οὓς θεατροκοποῦντας ὀφείλεται πιθανῶς τὸ ἀνούσιον παραπλήρωμα.

469. *θράσος*] 'τινὲς δ' ἐπιλαμβάνονται τοῦ Εὐριπίδου ὡς κακῶς εἰρηκότος· τὸ γὰρ θράσος ἔδει μᾶλλον εἰπεῖν θάρσος. διαφέρει γὰρ ὡς ἀρετὴ κακίας . . . ὅθεν οἱ παλαιοὶ αὐτὸ διώρισαν οὕτως, ὅτι θάρσος μὲν τὸ τῆς ψυχῆς παράστημα μετὰ λογισμοῦ, θράσος δὲ ἡ ἀλόγιστος τόλμη.' ΣΧΟΛ. Τὸ 'θράσος' προελθὸν κατὰ μετάθεσιν τοῦ ρ ἐκ τοῦ 'θάρσος', εἶνε μέση λέξις παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ἧς οἱ δύο τύποι διακρίνονται κατὰ λόγον ὄχι τοῦ σημαινομένου, ἀλλὰ τοῦ μέτρου. Ἡ εἰς δύο διάφορα σημαινόμενα διάκρισις τῶν δύο τυπων, περὶ ἧς λαλεῖ ὁ Σχολ., εἶνε ἔργον τῶν μετέπειτα χρόνων. Πρβλ. καὶ εἰς Φοιν. 268.

476. *ἔσῳσα σ' . . . ὅσοι*] Ὁ στίχος ἦν ἐπίσημος παρὰ τοῖς παλαιοῖς δια τὸ πολύσιγμον, παρῳδηθεὶς πολλάκις ὑπὸ τῶν κωμικῶν (ὅθεν καὶ ὁ Πλάτων ἐν ταῖς Ἑορταῖς φησιν 'ἔσῳσας ἐκ τῶν σίγμα τῶν Εὐριπίδου', καὶ Εὔβουλος ἐν Διονύσῳ 'Εὐριπίδου δ' ἔσῳσας, ὡς ἴσασί σοι κτλ.' ΣΧΟΛ.).

478-9. *πεμφθέντα... γύην·*] Ἀπορῶ πῶς συνάπτουσι κοινῶς τὸ 'ἐπιστάτην' τῷ 'ταύρων πυρπνόων', δέον τῷ 'ζεύγλαισι' (*ζεῦγλαι* εἶνε μὲν καθόλου καὶ οἱ ζυγοί, ἀλλ' ἰδίως, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, αἱ ζεύλαις, ἤτοι τὰ ἐν τοῖς ἄκροις τοῦ ζυγοῦ ἐξ ἱμάντων, σήμερον δὲ ξύλινα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, περιλαίμια τῶν βοῶν), ὅπερ ἐξ ἐναντίας λαμβάνουσιν ὡς ὀργανικὴν δοτικήν. Ὅτι δὲ τὸ 'ἐπιστάτην' συναπτέον τῷ 'ζεύγλαισι' δῆλον ἔκ τε τοῦ πράγματος αὐτοῦ ('φάρμακον, ᾧ καταζευγνύναι μέλλοντα τοὺς ταύρους ἐκέλευσε [Μήδεια] χρῖσαι τήν τε ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ σῶμα· τούτῳ γὰρ χρισθέντα ἔφη πρὸς μίαν ἡμέραν μήτε ἂν ὑπὸ πυρὸς μήτε ὑπὸ σιδήρου [τῶν ταύρων ὄντων χαλκοπόδων] ἀδικήσεσθαι.' Ἀπολλοδώρ. βιβλιοθ. α', 9, 23) καὶ ἐκ τοῦ 'καί', οὗ τὸ 'ἐπιστάτην' τῷ 'σπεροῦντα' συνδέοντος, δῆλον ὅτι ἐκδεκτέον τὸ οὐσιαστικὸν ὡς μετοχῇ ἰσοδύναμον = *ἐπιστατην ἐσόμενον* (= *ἐπιστατήσοντα*)· εἴπομεν δὲ καὶ ἄλλοτε ὅτι τὰ ῥηματικὰ ὀνόματα παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἔσῳζον ἀκόμη πολὺ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν ῥηματικῆς δυνάμεως, ὅπερ ἐπὶ τῆς δοτικῆς μάλιστα (σπανίως καὶ τῆς αἰτιατ.) κατά-

δράκοντά θ', ὃς πάγχρυσον ἀμπέχων δέρας
σπείραις ἔσῳζε πολυπλόκοις ἄϋπνος ὤν,
κτείνασ' ἀνέσχον σοὶ φάος σωτήριον.
αὐτὴ δὲ πατέρα καὶ δόμους προδοῦσ' ἐμοὺς
τὴν Πηλιῶτιν εἰς Ἰωλκὸν ἱκόμην
σὺν σοί, πρόθυμος μᾶλλον ἢ σοφωτέρα,
Πελίαν τ' ἀπέκτειν', ὥσπερ ἄλγιστον θανεῖν,
παίδων ὑπ' αὐτοῦ, πάντα δ' ἐξεῖλον φόβον.
καὶ ταῦθ' ὑφ' ἡμῶν, ὦ κάκιστ' ἀνδρῶν, παθὼν
προύδωκας ἡμᾶς, καινὰ δ' ἐκτήσω λέχη,
παίδων γεγώτων· εἰ γὰρ ἦσθ' ἄπαις ἔτι,
συγγνωστὸν ἦν σοι τοῦδ' ἐρασθῆναι λέχους.
ὅρκων δὲ φρούδη πίστις, οὐδ' ἔχω μαθεῖν
ἢ θεοὺς νομίζεις τοὺς τότ' οὐκ ἄρχειν ἔτι,

δηλον, διότι πρὸς γενικὴν συντάσσονται ὁμαλῶς καὶ κυρίως τὰ οὐσιαστικά.

480. *ἀμπέχων δέρας*] Ἐν τῇ Ἀλδ. 'ἀμφέπων', ἐκ διορθ. πάντως, ὅπερ καὶ ἐπροτίμησάν τινες, ἐν ᾧ τὸ τῶν βιβλ. 'ἀμπέχων' εἶνε πολλῷ προτιμότερον ('ἀμπισχεῖν: περιβαλεῖν' ΗΣΥΧ. πρβλ. εἰς 282). Ὁμοίως καὶ 'δέρας' ἐν ἅπασι πλὴν τοῦ *Lb*s, ὅπου 'δέρος'.

482. '*ἀνέσχον*] ἀνέδειξα.' ΣΧΟΛ. μᾶλλον: *ἀνέτειλα* (μεταβατικῶς).

487. *παίδων ὑπ' αὐτοῦ*,] Ὁ Ἔλμσλ. 'ὑφ' αὐτοῦ', ὡς δηλονότι τοῦ προθετοπτώτου ἀναφερομένου εἰς τὸ 'θανεῖν'. Ἀλλ' οὔτε, ἂν ἀληθεύῃ τοῦτο, εἶνε ἀνάγκη νὰ γραφῇ 'ὑφ' αὑτοῦ', διότι καὶ ἐπὶ ταὐτοπροσωπίας ἐγχωρεῖ τὸ 'αὐτοῦ', ὅπως καὶ τὸ 'αὑτοῦ', μετὰ τῆς οἰκείας, ἐννοεῖται, ἑκατέρῳ παραλλαγῆς τοῦ νοήματος, ὄχι ἀδιαφόρως ἢ εἰκῇ, ὅπως φρονοῦσι κοινῶς, καὶ τὸ 'ὑπ' αὐτοῦ' ἐνταῦθα δύναται, καὶ εὐλογώτερον, ν' ἀναχθῇ εἰς τὸ 'ἀπέκτεινα', ὅπως καὶ ἡ χρῆσις αὕτη δὲν λείπει ἐκ τοῦ παλαιοτέρου ἑλληνισμοῦ (πρβλ. Ἡρόδ. θ', 98 'ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε', Εὐρ. Ἀλκ. 737 'ἀπειπεῖν... κηρύκων ὕπο', Πλάτ. Φίληβ. 66 D 'ὑπό τε ἀγγέλλων πέμπων' κττ.).

ἐξεῖλον] 'ἠφάνισα' ΣΧΟΛ., μᾶλλον: *ἐξεῖλόν (σου)*, ἤτοι: *ἀφεῖλόν (σε)*.

488. *παθὼν*] Δὲν λέγει 'εὖ παθών', ὅπερ καὶ σημαίνει ἐνταῦθα τὸ 'παθών', διὰ τὸ 'ταῦθ'', ὅπερ ἐμφαίνει ἀγαθά.

491. *συγγνωστὸν ἦν σοι*] Οὕτως ἐν τοῖς ἀρίστοις, ἀντὶ τοῦ ἐν *S* 'σύγγνωστ' ἂν (ἦν) σοι', ἅτινα πάντως ἐκ διορθ. Ὅτι ὁ 'ἂν' ἐλλείπει ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τῆς ἀδυνάτου ὑποθέσεως, εἴδομεν εἰς Ἑκ. 1113· ὅθεν καὶ δὲν ἐκρίναμεν εὔλογον, νὰ προτιμήσωμεν, ὡς ἄλλοι, τὸ διόρθωμα τῆς διπλωματικῶς ἀξιοπιστοτέρας γραφῆς.

492. *οὐδ' ἔχω μαθεῖν*] οὐδ' ἐμπορῶ νὰ καταλάβω.

493. *ἢ θεοὺς*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ *B*, ὅπου 'ἦ', ἐφ' οὗ ὅμως ἐπιγέγραπται 'ἤ'. Οἱ δ' ἐκδδ., οἱ μὲν ἐκ διορθ. Ῥεϊσκ. καὶ Μυσγρ. 'εἰ', οἱ δ' 'ἦ', καὶ ἄλλοι 'ἤ'. Εἶνε βέβαιον, ὅτι καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς ὑπάρχει ἐνιαχοῦ ἡ Ὁμηρ. σύνταξις 'ἤ—ἤ' ἐν τοιαύτῃ πλαγίᾳ ἐρωτήσει, καθ' ἃ εἴπομεν εἰς 235-6.

ἢ καινὰ κεῖσθαι θέσμ' ἐν ἀνθρώποις τὰ νῦν,
ἐπεὶ σύνοισθά γ' εἰς ἔμ' οὐκ εὔορκος ὤν.
φεῦ δεξιὰ χείρ, ἧς σὺ πόλλ' ἐλαμβάνου
καὶ τῶνδε γονάτων, ὡς μάτην κεχρώσμεθα
κακοῦ πρὸς ἀνδρός, ἐλπίδων δ' ἡμάρτομεν.
ἄγ', ὡς φίλῳ γὰρ ὄντι σοι κοινώσομαι,
δοκοῦσα μὲν τί πρός γε σοῦ πράξειν καλῶς;

494. *θέσμ' ἐν ἀνθρώποις,*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ *a*, ἀντὶ τοῦ ἐν *E* 'θέσμι' ἀνθρ.', καὶ ἐν *B* 'θέσμι' ἐν ἀνθρ.'. Ὁ πληθ. 'θεσμὰ' καὶ ἐν Σοφ. ἀποσπ. 81. Ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ὁ Οὐέϊλ. 'θέσμι' ἐν βροτοῖς'.

497. *καὶ τῶνδε γονάτων,*] Οἱ κριτικοὶ συνάπτουσι τὸ 'τῶνδε γονάτων' πρὸς τὸ 'δεξιὰ χείρ' (496), καὶ ἀξιοῦσιν, ὅτι ἡ γενικὴ ἀντὶ τῆς ὀνομ. 'τάδε γόνατα'· παραβάλλει δ' ὁ Σχοίνε. τὸ Πλάτ. Συμπ. 205 Ε 'ὡς οὐδέν γε ἄλλο ἐστὶν οὗ ἐρῶσιν ἄνθρωποι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ', ὅπερ, κατὰ σύνεσιν εἰρημένον ἀντὶ τοῦ: *ὡς οὐδενός γε ἄλλου ἐρῶσιν ἄνθρωποι ἢ τοῦ ἀγαθοῦ*, καὶ τοῦ διαφορικοῦ 'ἢ' εἰς ἕνα ὅρον τοῦ κυρίου κώλου, ὄχι αὐτὸ τοῦτο τὸ κῶλον, ἀναφερομένου, ὅπως ὁ ἡμέτερος 'καὶ' κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σύνταξιν, εἰκότως ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου ἀποδεικνύεται. Τῆς ἡμετέρας ῥήσεως ἡ σύνταξις εἶνε ἀσυνήθης μέν, ἀλλ' ὁμαλή, τοῦ 'καὶ' συνδέοντος τὸ 'τῶνδε γονάτων' πρὸς τὸ 'ἧς', γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ 'λαμβάνομαι' φέρεται πρὸς γενικὴν (ἴδ. εἰς Φοιν. 854 κλπ.), καὶ ὅτι οἱ ἱκετεύοντες ἥπτοντο τῆς δεξιᾶς καὶ τῶν γονάτων (ἴδ. εἰς Ἑκ. 342, κλπ.). Πρβλ. Πλάτ. Νομ. 683 Α 'ἣν (Λακεδαίμονα) ὑμεῖς ὀρθῶς ἔφατε κατοικεῖσθαι καὶ Κρήτην ὡς ἀδελφοῖς νόμοις', ὅπου ὁ 'καὶ' συνδέει τὸ 'Κρήτην' πρὸς τὸ 'ἥν'· ὁμοίως δὲ καὶ ἀρνητικῶς Ξενοφ. Ἀναβ. α', 4, 9 'οὓς (ἰχθῦς) οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τὰς περιστεράς', ὅπου τὸ 'οὐδὲ' συνδέει τὸ 'τὰς περιστεράς' πρὸς τὸ 'οὕς'. Πρβλ. καὶ αὐτὸ τὸ ἀμέσως κατωτέρω ἐν 503 'οὓς προδοῦσα καὶ πάτραν ἀφικόμην', ὁμοίως δὲ Ἑλέν. 1644, Ἠλ 86. Βεβαίως ὁ Ἰάσων, ἱκετεύων τὴν Μήδειαν νὰ σώσῃ αὐτόν, ἥπτετο οὐχ ἧττον τῶν γονάτων αὐτῆς ἢ τῆς δεξιᾶς, ἀλλ' ἂν ὁ ποιητὴς ἔλεγε: 'φεῦ δεξιὰ χείρ' καὶ οὐ μόνον: 'γόνατα', ἀλλὰ καί: 'τάδε γόνατα', ὅπως θέλουσιν οἱ κριτικοί, πῶς ἔμελλεν, ἐρωτῶ, ὄχι νὰ ῥηθῇ, ἀλλὰ νὰ παρασταθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ ῥῆσις, τῆς Μηδείας ἀποβλεπούσης μετὰ τῆς προσηκούσης ὑποκρίσεως οὐ μόνον εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γόνατα, καὶ δεικνυούσης ('τάδε') αὐτά, χωρὶς νὰ κινήσῃ εἰς γέλωτα τοὺς ἀκροατάς; Ἰδοὺ διὰ τί ὁ ποιητὴς ὅλην μὲν τῆς ῥήσεως τὴν δύναμιν, ἑπομένως καὶ τοῦ ἠθοποιοῦ τὴν ὑπόκρισιν, ἣν ἐξ ἀνάγκης συνεπάγεται τὸ 'φεῦ', συνεκέντρωσεν εἰς τὸ 'δεξιὰ χείρ', τὸ δὲ 'τῶνδε γονάτων' συνέκρυψεν εἰς τὸ ἀναφορικὸν κῶλον, ὅπερ φύσει δευτερεῦον, καὶ οὕτως ὁ ἠθοποιός, ἐν ᾧ παροδικῶς καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς μόνον χειρὸς ὑποδεικνύει τὰ γόνατα, δὲν στρέφει πρὸς αὐτὰ καὶ τὸ πρόσωπον, ἀπὸ τῆς δεξιᾶς, ἀλλ' ἀπὸ ταύτης πρὸς τὸν Ἰάσονα μόνον. Οὕτω δ' ἡ ῥῆσις οὐ μόνον τὸν σκόπελον τοῦ τοῦ γελοίου, εἰς ὅπερ ἀναποφεύκτως θὰ ἐξέπιπτεν ἡ ὑποκριτικὴ παράστασις τοῦ '(φεῦ) τάδε γόνατα', ἢ καὶ '(φεῦ) τῶνδε γονάτων', παρακάμπτει, ἀλλὰ καὶ σεμνοτάτη ἀποβαίνει καὶ μεγαλοπρεπής.

'*κεχρώσμεθα*] ἐμολύνθημεν'. ΣΧΟΛ. Ἴδ. εἰς Φοιν. 1630.

499. *κοινώσομαι*] *κοινολογήσομαι.*

500. *δοκοῦσα*] Κοινῶς μεταφράζε-

ὅμως δ᾽· ἐρωτηθεὶς γὰρ αἰσχίων φανεῖ.
νῦν ποῖ τράπωμαι; πότερα; πρὸς πατρὸς δόμους,
οὓς σοὶ προδοῦσα καὶ πάτραν ἀφικόμην,
ἢ πρὸς ταλαίνας Πελιάδας; καλῶς γ᾽ ἂν οὖν
δέξαιντό μ᾽ οἴκοις ὧν πατέρα κατέκτανον.
ἔχει γὰρ οὕτω· τοῖς μὲν οἴκοθεν φίλοις
ἐχθρὰ καθέστηχ᾽, οὓς δέ μ᾽ οὐκ ἐχρῆν κακῶς
δρᾶν, σοὶ χάριν φέρουσα πολεμίους ἔχω.
τοιγάρ με πολλαῖς μακαρίαν ἀν᾽ Ἑλλάδα
ἔθηκας ἀντὶ τῶνδε· θαυμαστὸν δέ σε

ται κατὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν: *νομίζουσα, πιστεύουσα* κττ. Ὀρθῶς ὁ Σχολ. 'προσδοκῶσα'. Πρβλ. 'δοκήσει: . . . προσδοκήσει . . .' ΗΣΥΧ.

μέν τί] Οὕτως ἐν *BE*, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'μέν τι', ὅπερ ἐσφαλμένον. Τὸ ἐν *a* 'γρ. δοκοῦσα μή τι', ὅπερ ὅλως ἀπόβλητον, ἀπορῶ πῶς συνιστῶσί τινες. Ἡ παρένθετος ἐρώτησις οὐ μόνον ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἀντίθετον τοῦ λεγομένου (πρβλ. εἰς Ἱππολ. 213-4, κλπ.), ἀλλὰ καὶ τόνον ἐμφαντικώτατον ἐμποιεῖ εἰς αὐτὸ ('παθητικὴν δὲ ὑπόκρισιν δηλοῖ τὸ τί,' ΣΧΟΛ., εἰ καὶ ἡ ῥῆσις αὕτη, λείψανον παλαιοῦ σχολίου, συνανεφύρθη μετ᾽ ἄλλων, ἐν οἷς ὁ λόγος περὶ τοῦ ἀορίστου τί.).

503. *καὶ πάτραν*] Ἴδ. εἰς 497.

504. *καλῶς γ᾽ ἂν οὖν*] Οὕτως ἐν *Sb*, ἐν δὲ τοῖς *BE* 'τ᾽ ἂν οὖν' καὶ ἐν *a* 'τὰ νῦν'. Αἱ διάφοροι γραφαὶ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ Τ καὶ Γ.

506. *ἔχει γὰρ οὕτω·*] *τὸ πρᾶγμα* ἢ και: *τὰ κατ᾽ ἐμέ*. Πρβλ. καὶ εἰς 307.

509-10. *τοιγὰρ . . . τῶνδε·*] Ἐν τοῖς *a* 'ἀν᾽ Ἑλλάδα' ἐν *BE* 'καθ᾽ Ἑλλάδα', ἐν *Sb*ˢ ''Ἑλληνίδων'. Τὴν τελευταίαν ταύτην γραφήν, προφανῶς προϊὸν διορθ., ἐπροτίμησεν ὁ Ἕλμσλ. (κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ἄλλοι), διότι, λέγει, ἐὰν γράψῃ τις 'ἀν᾽ Ἑλλάδα,' τὸ 'πολλαῖς', πρέπει νὰ τραπῇ εἰς 'πολλοῖς', καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ παραδόξου τούτου ἰσχυρισμοῦ παραβάλλει τὸ Ἡρ. μ. 492 'ἡ πρὶν μακαρία διὰ σ᾽ ἐκληζόμην βροτοῖς'. Ἀλλ᾽ ἄλλο τὸ 'βροτοῖς', περιλαμβάνον ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ ἄλλο τὸ 'πολλαῖς' (= *πολλαῖς γυναιξίν*). Ἢ μὴ τὸ 'πολλαῖς' ἄνευ τῶν ''Ἑλληνίδων' κινδυνεύει νὰ ἐμφαίνῃ ἕτερόν τι παρὰ γυναῖκας, καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ τεθῇ τὸ ἀρσενικὸν 'πολλοῖς', ἵνα ὡς γενικώτερος τύπος συμπεριλάβῃ καὶ αὐτάς; Ἀλλ᾽ ἡ συνέπεια οὐ μόνον ἐξασφαλίζει τὴν διὰ τοῦ ὀνόματος δήλωσιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μόνων αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα τὸ νόημα, καθ᾽ ἃ προείπομεν. Ὅταν π. χ. ὁ Ὅμηρος λέγει Φ 88 'πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας', ὁ Αἰσχ. Εὐμ. 585 'πολλαὶ μὲν ἐσμέν', ἢ ὁ Σοφ. Τρ. 460 'χἀτέρας πλείστας', ἄνευ οὐσιαστικοῦ θηλυκοῦ δηλωτικοῦ γυναικός, ἀμφέβαλε ποτέ τις, ὅτι ὁ λόγος, ἕνεκα τῆς συνεπείας, εἶνε περὶ γυναικῶν; Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἡ γραφὴ ''Ἑλληνίδων', φθείρουσα τὴν μεγαληγορίαν τῶν τοῦ Ἰάσονος ὑποσχέσεων, συμφθείρει καὶ τὴν δριμύτητα τῆς σαρκαστικῆς εἰρωνείας τῶν λόγων τῆς ἡρωΐδος, ἐν ᾧ τοὐναντίον τὸ 'ἀν᾽ Ἑλλάδα' (τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ Ὁμηρικὸν 'ἀν᾽ Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργους', ὅπερ καὶ παρ᾽ ἡμῖν ἀπέβη παροιμιῶδες;) παρέχει πλῆρες τὸ μέτρον αὐτῆς. Τὸ δ᾽ 'ἀν᾽ Ἑλλάδα' ἐπροτίμησα τοῦ 'καθ᾽ Ἑλλάδα', διότι εἶπε μὲν ὁ ποιητὴς 'καθ᾽

ἔχω πόσιν καὶ πιστὸν ἡ τάλαιν' ἐγώ,
εἰ φεύξομαί γε γαῖαν ἐκβεβλημένη,
φίλων ἔρημος, σὺν τέκνοις μόνη μόνοις,
καλόν γ' ὄνειδος τῷ νεωστὶ νυμφίῳ,
πτωχοὺς ἀλᾶσθαι παῖδας ἥ τ' ἔσῳσά σε.
ὦ Ζεῦ, τί δὴ χρυσοῦ μὲν ὃς κίβδηλος ᾖ

Ἑλλάδα' ἐν Ἀνδρ. 693 καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ὅπου δὲν ἀπεκώλυε τὸ μέτρον, ὡς ἐνταῦθα, ἐπροτίμησε τὸ ἐπικώτερον καὶ ἐμφαντικώτερον 'ἀν' Ἑλλάδα', ὡς ἐν Ἀνδρ. 449, Ὀρ. 250, 808, Ἱκ. 1224 κλπ. Περὶ τοῦ 'ἔθηκας' ἴδ. εἰς 398. Τὸ δ' 'ἀντὶ τῶνδε'=*εἰς ἀντάλλαγμα τῶνδε* (=*ὧν σοῦ χάριν ἔπαθον*).

511 *καὶ πιστὸν*] Αὕτη ἡ κοινή· ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' Ἀλεξάνδρῳ (Οὐάλζ. τομ. η', 451) κεῖται ἀντὶ τούτου 'σεμνόν' (πολλάκις δὲ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν αἱ παραθέσεις αὗται μεταβάλλονται εἴτε ἐπίτηδες εἴτε ἐκ μνημονικοῦ λάθους ἢ ἄλλων λόγων, καθ' ἃ πολλάκις εἴπομεν), ὁ Ναύκ. προετίμησε μὲν τὸ ἀστήρικτον τοῦτο 'σεμνόν', ἀλλ' ἐπειδή, λέγει, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ 'σεπτόν', ἐξέδωκε τὸ τελευταῖον τοῦτο, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ἄλλοι, τοῦ Φ. Οὐ. Σμιδίτ. διορθ. 'κἀγαστόν', ὅπερ ὅλως παρέλκον, ὡς καθαρὸν ταὐτολόγημα τοῦ 'θαυμαστόν'). Ἀλλ' ὁ Ναύκ. καὶ διαβάλλει τὸ 'πιστόν' ὡς κατ' ἔννοιαν ἀλλότριον τῆς ῥήσεως, ὅπερ εἰς ἡμᾶς εἶνε ἀκατάληπτον, ἀφ' οὗ ὅσα ἐνταῦθα ἡ Μήδ. ἐγκαλεῖ τῷ Ἰάσονι (512-5) εἶνε ἔργον τῆς ἀπιστίας μᾶλλον ἢ τῆς θαυμαστότητος αὐτοῦ. Ἀλλά, λέγει ὁ Ν., τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ ἐξετέθησαν πρότερον ἐν 489 κἑξ. Αἴ! καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπαγορεύεται εἰς τὸν ποιητὴν συμπεραίνοντα καὶ συγκεφαλοιοῦντα ἐν τῷ ἡμετέρῳ διστίχῳ(510-1) τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἰάσ. νὰ μεταχειρισθῇ ἓν ἁπλοῦν ἐπίθετον, καὶ τοῦτο δηλωτικὸν τοῦ κυριωτάτου γνωρίσματος τοῦ χαρακτῆρος τούτου, τῆς ἀπιστίας; Εἰς ἡμᾶς ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἶνε ὅλως ἄγνωστον τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ ἰδιαιτέρου ῥητορικοῦ καὶ ποιητικοῦ κώδικος, ἐξ οὗ καὶ συχνὰ πυκνὰ ἀρύεται τοιαύτας ἀξιωματικὰς ἀποφάνσεις ὁ σοφὸς ἀνήρ.

512. *εἰ*] Ὁ Ἔλμσλ. εἴκασεν 'ἦ', ὅπερ, καί περ ἐπιδοκιμάζων ὁ Ναύκ. δὲν ἐξέδωκεν, ὡς οὐδ' ἕτερός τις, ὅπερ καὶ ἀπαλλάττει ἡμᾶς πάσης ἀνασκευῆς. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν *C* καὶ παρ' Ἡρωδιαν. 'γε', τοῦ μόνου ὀρθοῦ, ἐν *BEa* 'τε' καὶ ἐν *S* 'δέ,' ὅπερ ἐκ διορθ. Τὸ 'τὲ' προῆλθεν ἐκ τοῦ 'γὲ' ὡς πολλάκις. Τὸ Ἀρτ. διώρθ. 'δή', ὅπερ ἐξέδωκε καὶ ὁ Σχοίν. καὶ Οὐέϊλ.[1], φθείρει ὅλην τῆς ῥήσεως τὴν λεπτότητα ('εἰ φεύξομαί γε'=*εἴ γε φεύξομαι*, ἤτοι: ἀφ' οὗ θὰ φύγω γιά, κατὰ τὰ εἰς Ἑκ 794, Μηδ. 88 κλπ. καὶ Ἑκ. 602, κλπ.).

513.] *φίλων*] Παρ' Ἡρωδιαν. 'δόμων', ὅπερ οὐδαμῶς τῶν ἄλλων παρ' αὐτῷ διαφόρων γραφῶν κρεῖττον.

μόνη μόνοις,] Ἴδ. εἰς Φοιν. 55, 82, κλπ.

514. *καλόν... νυμφίῳ*,] Περὶ τοῦ 'ὄνειδος' ἴδ. εἰς Φοιν. 829 καὶ περὶ τοῦ 'νεωστὶ' εἰς 365.

515. *ἥ τ' ἔσῳσά σε*.] Ἴδ. εἰς 262.

516. *ᾖ*] Ἡ ὑποτακτικὴ ἄνευ τοῦ *ἂν*, ὅπως πολλάκις, μάλιστα παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄνευ διαφορᾶς τῆς ἐννοίας. Εἶνε δ' ἡ διαφορὰ αὕτη ὄχι ὁποίαν φαντάζονται οἱ σημερινοὶ γραμματικοί, ἀλλ' ὁποίαν ἐμφαίνει αὐτὴν ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια, λέγουσα π. χ.: ὅ,τι πῇ νὰ μὴν τὸν ἀκούσῃς, καί: ὅτι καὶ ἂν πῇ νὰ μὴν τὸν ἀκούσῃς, ὧν τὸ δεύτερον ἁπλῶς ἐμφατικώτερον. (Ἐὰν δὲ τὸ ἐν τούτοις 'καὶ' εἶνε τὸ δωρικὸν

τεκμήρι' ἀνθρώποισιν ὤπασας σαφῆ,
ἀνδρῶν δ' ὅτῳ χρὴ τὸν κακὸν διειδέναι,
οὐδεὶς χαρακτὴρ ἐμπέφυκε σώματι;

ΧΟΡΟΣ.

δεινή τις ὀργὴ καὶ δυσίατος πέλει,
ὅταν φίλοι φίλοισι συμβάλωσ' ἔριν.

ΙΑΣΩΝ.

δεῖ μ', ὡς ἔοικε, μὴ κακὸν φάναι λέγειν,

κέν, ὅπως καὶ γράφεται ὑπό τινων, ἢ ἂν τὸ 'καὶ' εἶνε ὁ σύνδεσμος *καί*, παρέλκων πλεοναστικῶς, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις φράσεσιν, ὁ περὶ τούτου λόγος, ὡς μακρότερος, ἀπέστω τῆς παρούσης σημ.). Ἀντὶ τοῦ 'ᾗ' παρὰ Στοβ. καὶ Κλήμεντι 'ἦν', ὅπερ κακῶς ἐξέδ. ὁ Σχοίνε. Ἡ ὑποτακτικὴ ἐνταῦθα μετὰ τοῦ 'ὅς' δὲν συναποτελεῖ ἀναφορικὸν ἁπλῶς κῶλον, ὅπως κοινῶς ἐκδέχονται οἱ κριτικοὶ αὐτό, ἀλλὰ πλαγίαν ἐρώτησιν διὰ τὸ 'τεκμήριον', ἐφ' ἧς ἁρμόζει μάλιστα ἡ ὁριστικὴ (πρβλ. π.χ. τὸ ἐν Ἱππολ. 925 κέξ. 'τῶν φίλων τεκμήριον . . . ὅστις τ' ἀληθής ἐστιν ὅς τε μὴ φίλος'), ἁρμόζει δ' οὐχ ἧττον καὶ ἡ ὑποτακτική, ὁσάκις τὸ ἀντικείμενον τῆς πλαγίας ἐρωτήσεως παριστᾶται ὡς ἔτι μᾶλλον ἀόριστον, διαφέρουσα καθ' ὃν λόγον τό: *οὐκ οἶδ' εἰ* (ἢ: *ἐάν, ἢν*) *ἀληθὲς ᾖ*, τοῦ: *οὐκ οἶδ' εἰ ἀληθές ἐστιν*. Ὁ νοῦς ἄρα ὅδε: *τί δὴ τοῦ μὲν χρυσοῦ σαφῆ τεκμήρι' ἀνθρώποις ὤπασας (διειδέναι) ὃς ᾖ κίβδηλος (= τίς [ἂν] ᾖ κίβδηλος*, κττ.).

518-20. *ἀνδρῶν . . . σώματι;*] Ἡ ὁμαλὴ ἐκφορὰ τῆς ῥήσεως αὕτη: (*τῷ*) *δὲ σώματι* (*τῶν*) *ἀνδρῶν οὐδεὶς χαρακτὴρ ἐμπέφυκεν, ὅτῳ χρὴ τὸν κακὸν διειδέναι*· ἀλλὰ ῥητορικῶς ἡ ἐκφορὰ αὕτη θὰ ἦτο αἰσχρά, ἐν ᾧ νῦν, ὅπως διετάχθησαν αἱ λέξεις ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ (προταχθέντος τοῦ 'ἀνδρῶν δὲ' κατ' ἀπόδοσιν εἰς τὸ 'χρυσοῦ μέν', οὗ ἕνεκα καὶ τὸ 'τὸν κακὸν' δύναται ν' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ἀνδρῶν' ὡς μεριστικὴν γενικήν), ἡ ῥῆσις ἔχει τόνον καὶ ἔμφασιν ἔκτακτον, λαμπρῶς περατοῦσα τὴν λαμπρὰν ταύτην ῥῆσιν τῆς Μηδείας. Περὶ τοῦ 'χαρακτὴρ' πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 379.

521. *φίλοι φίλοισι*] Κατὰ τὸ ἀνωτέρω 513 'μόνοι μόνοις' κττ.

522. *δεῖ μ', ὡς . . . λέγειν*,] Ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινὴ 'φῦναι λέγειν'. Ἀλλ' ἡ κοινὴ αὕτη οὐδὲν ἔχει νόημα, οὔτε ὡς κοινῶς μεταφράζεται: *δεῖ με εἶναι* (γρ. τοὐλάχιστον: *γενέσθαι*) *μὴ κακὸν λέγειν*. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ παρεξηγήσεως σημειωτέον, ὅτι οὔτε εἰς τὸ 'δεῖ' πρέπει ν' ἀποδοθῇ γνωστική τις ἐννοίας ἀπόχρωσις, ὅπως εἰς τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ συνώνυμον 'πρέπει' (οἷον: πρέπει νὰ μὴ μ' ἔπλασεν ἡ φύσις κακὸν ῥήτορα κττ.), καὶ τὸ ἀπαρέμφ. 'φῦναι' ἄρα ὡς τελικὸν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ μέλλον, ὄχι τὸ παρελθόν, ὡσανεὶ εἰδικόν. Ἀλλὰ τότε τί νόημα εἶνε τοῦτο: *δεῖ με* (*φύσει*) *γενέσθαι μὴ κακὸν λέγειν* = πρέπει νὰ πλασθῶ ἐκ φύσεως (ἔστω καὶ ἁπλῶς: νὰ γείνω) ὄχι κακὸς ῥήτωρ; Προοίμιον τοιοῦτον εἶνε ἀνάξιον καὶ τοῦ βλακιστάτου ῥήτορος, ὄχι ἥρωος Εὐριπιδείου. Καθ' ἡμᾶς ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'φάναι λέγειν'· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ δύο ῥήματα ἐξελήφθησαν ὡς ταὐτολογία ὑπὸ λογιωτάτου ἢ βιβλιαγράφου ἀμαθοῦς, τὸ 'φάναι' ἐτράπη εἰς 'φῦναι', ὅπως ἔπειτα τοῦτο καὶ εἰς 'εἶναι', ὅπως φέρεται ἐν ἀσημοτέρῳ τινὶ κώδ. (τῷ παρὰ Ματθ. Rom. C). Κατὰ τὴν διόρθ. ταύτην

ἀλλ' ὥστε ναὸς κεδνὸν οἰακοστρόφον
ἄκροισι λαίφους κρασπέδοις ὑπεκδραμεῖν
τὴν σὴν στόμαργον, ὦ γύναι, γλωσσαλγίαν.
ἐγὼ δ', ἐπειδὴ καὶ λίαν πυργοῖς χάριν,

τὸ νόημα ἔχει οὕτω: *δεῖ μ', ὡς ἔοικε, μὴ φάναι κακὸν (εἶναι) λέγειν*, ἤτοι: *ὡς κακός εἰμι λέγειν*, *ὡς κακός εἰμι ῥήτωρ*, ἅπερ ἁρμόζουσι κάλλιστα εἰς τὸν Ἰάσονα, ὅστις, μὴ ἔχων τί ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν εὔγλωττον κατηγορίαν τῆς Μηδ., ὑποκρίνεται, ὅτι δὲν εἶνε μὲν εὔγλωττος, ἀλλ' ὅτι ἡ ὁρμητικὴ ἐπίθεσις τῆς Μηδ. ἀναγκάζει αὐτὸν ν' ἀποσιωπήσῃ τὴν ἀνικανότητά του ταύτην, καὶ νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀντεπεξέλθῃ ὄχι πλησίστιος (ἡ μεταφρὰ ἐκ τῶν ναυτικῶν) κατ' αὐτῆς, ὡς ἐκείνη, διότι αὐτός, ὡς ἥρως καὶ πρηκτὴρ ἔργων, εἶνε ἄπειρος τῶν ῥητορικῶν τούτων ναυμαχιῶν, ἀλλ' 'ἄκροισι' μόνον 'λαίφους κρασπέδοις ὑπεκδραμεῖν' τὴν 'γλωσσαλγίαν' αὐτῆς. Οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως (522) εἰς τὰ ἑπόμενα (523-5), καὶ ταῦτα εἰς ἐκείνην ἁρμόζουσι κάλλιστα.

524. *ἄκροισι λαίφους κρασπέδοις*] Ὄχι 'παντὶ τῷ ἀρμένῳ', ὡς ὁ ΣΧΟΛ. καὶ ὁ Ἔλμσλ. ('with full sails' — *πλησίστιος*), ἀλλὰ τοὐναντίον, ὡς ὁ Ματθ., παραβάλλων τὰ Ἀριστ. Βατρ. 997 κέξ. 'ἀλλ' ὅπως, ὦ γεννάδα, Μὴ πρὸς ὀργὴν ἀντιλέξεις, ἀλλὰ συστείλας ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοις κτλ.', ὅπου ὁ Σχολ.: 'τοῦτο δὲ εἴρηκεν ἐκ μεταφορᾶς τῶν πλεόντων, οἵ, ὅταν πνεῦμα σφοδρὸν ἐμπνεύσῃ, συστέλλουσι τὰ ἱστία, ἵνα μὴ τῇ βιαίᾳ τούτου φορᾷ ἀνατραπείη τὸ σκάφος, χαλῶντες δὲ ἤδη κατὰ μικρὸν ἄγουσι τὴν ναῦν εἰς τὸ πρόσω τοῦ πλοῦ. Ἄκροισι δὲ τοῖς ἐν ἄκρῳ δεχομένοις τὸ πνεῦμα καὶ μὴ κατὰ μέσον'.

525. *στόμαργον*,] 'γλώσσαργον (ἦθος): στόμαργον. ταχύγλωσσον', καὶ 'γλωσαλγία: φλυαρία.' ΗΣΥΧ.

526. *ἐπειδὴ καὶ λίαν πυργοῖς χάριν*,] Τὸ 'καὶ λίαν,' λέγει ὁ Ἔλμσλ. 'ἔχει δύναμιν μικρῷ μείζονα τοῦ 'λίαν', τὸ δὲ δόγμα τοῦτο ἀπομάξαντες κριτικοί τε καὶ γραμματικοὶ διδάσκουσιν, ὅτι ὁ *καὶ* ἐπιτείνει τὴν δύναμιν τοῦ 'λίαν', ὡς καὶ ἄλλων ἐπιῤῥημάτων τε καὶ ἐπιθέτων, ὅπερ ἀτοπώτατον. Ὁ *καὶ* οὐ μόνον ἐν Αἰσχ. Προμ. 1029, ἐν Εὐρ. Ἑκ. 1286, καὶ ἐν Ἀριστ. Ἱππ. 1228, ἅτινα παραβάλλει ὁ Ἔλμσλ., ἀλλὰ καὶ παντοῦ ἀλλοῦ, ὅπου δὲν ἔχει τὴν κοινὴν αὐτοῦ χρῆσιν (= et), ἔχει τὴν ἐπιδοτικὴν (= etiam), ὅπως ἐδίδαξεν ὀρθῶς ὁ Ἑρμᾶνν., ταύτην δὲ τὴν ἐπιδοτικὴν χρῆσιν ἔχει καὶ ἐνταῦθα, ὁρίζων ὄχι τὸ 'λίαν', ἀλλὰ τὸ 'πυργοῖς', καὶ σὺν τούτῳ τὴν ὅλην κατ' αὐτὸ πρότασιν, ἥτις οὐδὲν ἀποβάλλει τῆς οἰκείας δυνάμεως, καὶ ἂν μετατοπισθῇ τὸ 'λίαν' (οἷον: *ἐπειδὴ καὶ πυργοῖς* (*τήνδε*) *χάριν λίαν*). Ἐτέθη δ' ὁ ἐπιδοτικὸς *καί*, ὅπως δηλωθῇ, ὅτι *καὶ ἄλλα εἶπεν* ἡ Μήδεια, ἅτινα παρασιωπᾷ ὁ Ἰάσων, *καὶ τὴν χάριν λίαν ἐπύργωσε*, ταὐτὸν ἄρα εἰπεῖν: *ἐγὼ δ', ἐπειδὴ πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὴν χάριν πυργοῖς λίαν*, κτλ. Καὶ τὸ μὲν 'πυργοῖς' (κυρίως: *εἰς ὕψος δίκην πύργου αἴρεις*), 'ἀντὶ τοῦ αὔξεις καὶ μεγαλύνεις. χάριν δὲ λέγει τὸ προσεσωκέναι αὐτὸν πανταχοῦ' (ΣΧΟΛ.). Οὐχ ἧττον ὁ Ναύκιος ἐπὶ τοῦ ἀτόπου τοῦ Ἔλμσλ. δόγματος στηριζόμενος, καὶ ἀξιῶν, ὅτι τὸ 'χάριν' εἶνε ἀόριστον, ἐν ᾧ τοὐναντίον (καθ' ἃ πολλάκις ἐδιδάξαμεν, ὅτι τὸ ἄναρθρον παρὰ ποιηταῖς ἐκληπτέον ἐνάρθρως, ὅπου ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τοῦτο), τὸ 'χάριν' ὡς = *τὴν χάριν*, εἶνε ὡρισμένον καὶ λίαν, διότι ἱκανῶς διεσάλπισε καὶ διεκωδώνισεν αὐτὴν ἡ Μήδεια, ἐξέδωκε διορθῶν 'ἐπεὶ σὴν' ἀντὶ τοῦ 'ἐπειδή', καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ εὐθὺς μετὰ τὸ 'χάριν' ἕπεται τὸ 'Κύπριν', εἰς

Κύπριν νομίζω τῆς ἐμῆς ναυκληρίας
σώτειραν εἶναι θεῶν τε κἀνθρώπων μόνην.
σοὶ δ' ἔστι μὲν νοῦς λεπτός, ἀλλ' ἐπίφθονος
λόγος διελθεῖν, ὡς Ἔρως σ' ἠνάγκασε

ἣν καὶ μόνην ὁ Ἰάσων ἀποδίδει αὐτήν. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· ὁ σοφὸς κριτικός, μὲ τὰς ἰδιαζούσας εἰς αὐτὸν περὶ γλώσσης παραδόξους ἰδέας, εὑρίσκει τὰ 'τῆς ἐμῆς ναυκληρίας σώτειραν' παράλογα, καὶ διορθώνει λοιπὸν 'τῆς ἐμῆς σωτηρίας ναύκληρον'. Ἀντὶ λοιπὸν τῆς Ἀργοναυτικῆς ναυκληρίας, ἤτοι: τοῦ Ἀργοναυτικοῦ πλοῦ μὲ ναύαρχον τὸν Ἰάσονα, ἔχομεν μίαν Ἰασόνιον σωτηρίαν μὲ κυβερνήτριαν καὶ ναύκληρον τὴν Κύπριν. Δὲν σᾶς φαίνεται εὐφάνταστος ἡ ποιητικὴ αὕτη ἐπίνοια; Ἀναντιῤῥήτως ὁ ἐκδότης τοῦ Εὐριπίδου ὑπερηκόντισε τὸν ποιητήν του εἰς λόγον μεταφορῶν ναυτικῶν. Καὶ διατί ἡ ἐνάλιος αὕτη φαντασίωσις; Πρῶτον, λέγει ὁ Ναύκ., διότι οἱ κίνδυνοι, ἐξ ὧν ἐσώθη ὁ Ἰάσων, ἐπῆλθον ὄχι ἅπαντες ἐν τῇ ναυκληρίᾳ, ἤτοι τῷ πλῷ, καὶ δεύτερον διότι ἐσώθη ὄχι ἡ ναυκληρία, ἀλλὰ ὁ ναύκληρος, ὧν οὐδέτερον ὀρθόν· διότι ἡ μὲν ναυτικὴ ἐκστρατεία τοῦ Ἰάσονος, ὡς πᾶσα ἄλλη ὁμοία, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ νοηθῇ καὶ ὡς ἄσχετος ὅλως ἀπὸ τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν κατὰ ξηρὰν συμβαμάτων, τοῦ δ' Ἰάσονος ἀποκαλοῦντος τὴν Κύπριν 'τῆς ἐμῆς ναυκληρίας σώτειραν', πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ νοηθῇ ἡ σωτηρία τῆς ναυκληρίας τοῦ Ἰάσονος ἄνευ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦ ναυκλήρου; Ὁ χορὸς π. χ. ἐν στ. 359-60 ἐρωτῶν τὴν Μήδειαν 'τίνα.. σωτῆρα κακῶν ἐξευρήσεις;' ἐννοεῖ τὴν σωτηρίαν τῶν κακῶν τῆς Μηδείας ἄνευ αὐτῆς, καὶ ἐρωτᾷ λοιπὸν τίς θὰ σώσῃ μὲν τὰ κακὰ τῆς Μηδείας, θὰ ἐξολοθρεύσῃ δὲ αὐτήν;

529-31. *σοὶ δ' ἔστι... δέμας.*] Ἡ ῥῆσις οὐδὲν ἔχει οἴκοθεν τὸ δύσληπτον· ἀλλ' ἤθελεν εἶνε μακρὸν καὶ ν' ἀπαριθμήσῃ τις μόνον τὰς παρερμηνείας, ἃς ἔπαθεν. Ἐν τοῖς σχολίοις ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, πλὴν τοῦ ἑνὸς τούτου 'καὶ σὺ μέν, φησι, συνορᾷς, ἅτε δὴ λεπτὸν καὶ ὀξὺν ἔχουσα τὸν νοῦν, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη με ἔσωσεν, ἀλλ' ὑπὸ φθόνου ὁ λόγος σοι ὑποφέρεται (ἐν ἑτέρῳ κώδ. 'οὐ προφέρεται'), ὅς ἐστιν ἀληθής, τὸ τὸν ἔρωτά με σεσωκέναι'. Καὶ ἠσπάσθησαν μὲν τοῦτο περίπου τὸ νόημα καὶ οἱ τελευταῖοι τῶν κριτικῶν, ἀλλ' οὐδ' οὗτοι πάντες· διότι, ἀφ' οὗ οἱ παλαιότεροι ἐξώκειλαν εἰς πολλὰς παρερμηνείας (ὁ Μυσγρ. καὶ διώρθ. 'σὲ δ'... λόγοις', ἐξαρτῶν τὸ 'σὲ' ἐκ τοῦ 'ἠνάγκασεν', ὅπερ ἀτοπώτατον), ὁ Ἀρτ. ἐξέδωκε διορθ. 'ὁ δ' ἔστι μέν μοι λεπτός, ἀλλ' ἐπίφθονος λόγος διελθεῖν, ὡς κτλ.', κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Οὐέϊλ., καθ' ἓν τῶν προῤῥηθέντων ἀνοήτων σχολ., τοῦτο: 'ἐμὸς λόγος, φησί, λεπτὸς μέν, ἐπίφθονος δέ'. Ἀλλ' ὅτι ἡ διόρθωσις αὕτη εἶνε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἄτοπος οὐχ ἧττον ἢ σόλοικος, εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ δείξωμεν; Ὅτι τὸ 'ἔστιν' εἶνε ὑπαρκτικόν, ὄχι συνδετικόν, ἀποδεικνύει ὁ τόνος του καὶ τὸ 'σοὶ'. Ἀλλὰ τότε ποῖον λόγον ὑπάρξεως ἔχει τὸ 'ὁ δ'', ποῖον δὲ τὰ ἐπίθετα 'λεπτὸς' καὶ 'ἐπίφθονος', ἅπερ ἑρμηνεύονται καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀρτ. ὡς κατηγορούμενα, ὅπως ἄλλως καὶ εἶνε πράγματι τὸ δεύτερον; Τοῦ σφάλματος δὲ τούτου ἢ ἄλλων ὁμοίων δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένοι οὐδ' οἱ συναρμόσαντες τὴν ἑρμηνείαν πρὸς τὸ μόνον ὀρθὸν σχόλιον τελευταῖοι κριτικοί. Ὁ Σχοίνε. φαντάζεται, ὅτι τὸ 'διελθεῖν' κεῖται κατὰ ζεῦγμα ἀναφερόμενον εἰς τὸ 'λεπτὸς' οὐχ ἧττον (= *διϊδεῖν*, *διανοήσασθαι*) ἢ εἰς τὸ 'ἐπίφθονος' (ὅπου πάλιν = *διειπεῖν*), ὅπερ πῶς εἶνε δυνατόν, ἀφ' οὗ τὸ 'ἔστι' εἶνε, καθ' ἃ προείπομεν, ὑπαρκτικόν; Οἱ δ' ἄλλοι (Κλότζ. Οὐεκλ. κλπ.) πλὴν τούτου καὶ τὸ 'λόγος διελθεῖν' ἐκλαμβάνουσιν

τόξοις ἀφύκτοις τοὐμὸν ἐκσῷσαι δέμας.
ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς αὐτὸ θήσομαι λίαν·
ὅπῃ γὰρ οὖν ὤνησας, οὐ κακῶς ἔχει.
μείζω γε μέντοι τῆς ἐμῆς σωτηρίας
εἴληφας ἢ δέδωκας, ὡς ἐγὼ φράσω.
πρῶτον μὲν Ἑλλάδ' ἀντὶ βαρβάρου χθονὸς

ὡς λόγον ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος πρὸς τὴν Μήδ., ὅπερ οὐδαμοῦ τοῦ κειμένου κεῖται. Ἐκδεκτέον τὸ μὲν 'ἔστι' ὑπαρκτικῶς, ἤτοι τὸ 'σοὶ δ' ἔστι μὲν νοῦς λεπτὸς' = *σὺ δ' ἔχεις μὲν νοῦν λεπτόν*· καὶ τὸ μὲν 'νοῦς λεπτὸς' ὡς καὶ τὸ 'ἐπίφθονος' ἀνάρθρως, ἀλλὰ τὸ 'λόγος' ἐνάρθρως, ἅμα δ' ἐν τῷ 'ἐπίφθονος λόγος διελθεῖν' νοητέον ἀπὸ κοινοῦ μὲν τὸ 'σοί', ἔξωθεν δὲ τὸ συνδετικὸν *ἐστιν*, ἤτοι: 'σοὶ δ' ἔστι μὲν νοῦς λεπτὸς (*νοῆσαι* δηλονότι, ἢ: *ὥστε νοῆσαι τοῦτο*, *ὡς ἔρως* κτλ.), *ἀλλ' ἐπίφθονός* (ἐνταῦθα = *ἐπαχθής*) *σοί* (*ἐστι*) *διελθεῖν* (ὁ) *λόγος* (τοῦ '*ἐπαχθὴς διελθεῖν*' κειμένου κατὰ τὸ 316 'ἀκοῦσαι μαλθακὰ' κττ., ἤτοι τοῦ ἐνεργητικοῦ 'διελθεῖν' λαμβανομένου ἰδιωματικῶς ἐν τοῖς τοιαύταις φράσεσιν ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ, πρβλ. εἰς 320) *ὡς ἔρως σ' ἠνάγκασε* κτλ. Οὕτω καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ θὰ ἐλέγομεν: ὁ νοῦς σου κόφτει καὶ παρακόφτει, μὰ σοῦ 'ρχεται βαρὺς νὰ τὸν πῇς ὁ λόγος, πῶς ὁ ἔρως κτλ.

531. *τόξοις ἀφύκτοις*] Ἐν τῷ *B* μόνῳ φέρεται ἐπιγεγραμμένη ἡ διόρθ. 'πόνων ἀφύκτων', ὅπερ ὅμως ἐπιδοκιμασθὲν ὑπὸ τοῦ Μυσγρ. καὶ Ἔλμσλ. ἐξεδόθη ὑπὸ Ἀρτ. Κιρχ.[1] κλπ. Ὀρθῶς ἀπέκρουσε τὸ διπλωματικῶς ἀστήρικτον διόρθ. ὁ Οὐέϊλ. παρατηρήσας, ὅτι ἡ κοινὴ ἁρμόζει κάλλιον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Ἰάσονος, προσπαθοῦντος ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ Μήδ. ὑπῆρξεν ἁπλοῦν μόνον ὄργανον τῶν θεῶν, ὄχι δὲ καὶ ὅτι οἱ κίνδυνοι, ἐξ ὧν ἐσώθη, ἦσαν σπουδαῖοί τινες.

532. '*ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς*], οἷον, οὐκ ἀκριβολογοῦμαι'. ΣΧΟΛ. (Ἀστοχοι καὶ ἄνευ ἀνάγκης αἱ διορθ. Νάβερ. 'ἀντερήσομαι' καὶ Βαρθ. 'ἀντιθήσομαι').

533. *ὅπῃ γὰρ οὖν*] = ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ὠφέλησες· ἡ δὲ συνθήκη: *ὅπῃ γὰρ οὖν ὤνησας* (*τὸ οὕτως ὠνῆσαί σε ὅπως ποτ' ὤνησας*) *οὐ κακῶς ἔχει*. πρβλ. Ἰφ. Τ. 691-2. Ὁ Φ. Οὐ. Σμιδίτ. διώρθ. 'οὖν μ' ὤνησας' ἄνευ ἀνάγκης καὶ παρὰ τὴν φανερὰν πρόθεσιν τοῦ Ἰάσονος ν' ἀοριστολογῇ).

534-5. *μείζω γε μέντοι . . . δέδωκας*,]Ἄλλοι ἄλλως (ὅθεν καὶ ὁ Πρίνζ. διώρθ. 'τῇ ἐμῇ σωτηρίᾳ'). Ὁ μὲν Βώθε. τὸ 'τῆς ἐμῆς σωτηρίας' = *τὸ κατὰ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν*, ὅπερ παντὸς λόγου ἐστερημένον. Ὁ Οὐεκλ. ἐξομοιῶν αὐτὸ πρὸς τὸ 554, κακῶς καὶ τοῦτο ἑρμηνευόμενον, ὡς θέλομεν ἴδῃ, ἐκδέχεται τὸ 'σωτηρίας' ὡς γενικὴν συγκριτικὴν διὰ τὸ 'μείζω', τὸ δ' ἐπιφερόμενον 'ἢ δέδωκας' ὁμοίως ὡς ὅρον συγκρίσεως δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ 'μείζω', ὡς πλεοναστικῶς εἰρημένην ἐκλαμβάνων τὴν φράσιν, ἀτόπως καὶ ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου. Ἡ γενικὴ δηλωτικὴ ἐνταῦθα τοῦ ἀνταλλάγματος (ὡς ὀρθῶς ὁ Κλότζ. Πάλευ. καὶ Οὐέϊλ.), ἀφ' οὗ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ *λαβεῖν* ἢ τοῦ *δοῦναι* μόνου ἔχει χώραν ἡ τοιαύτη γενικὴ (ὡς ἐν Ὀρέστ. 502 'τὸ σῶφρον ἔλαβ' ἂν τῆς συμφορᾶς' = *ἀντὶ τῆς συμφορᾶς*, ὡς οἱ περὶ Ἑρμᾶνν. [κακῶς διορθ. 'ἀντὶ συμφορᾶς'], Ῥῆσ. 467 'τοιαῦτα μέν σοι τῆς μακρᾶς ἀπουσίας πρᾶξαι παρέξω' κττ.), πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ *δοῦναι* καὶ *λαβεῖν* ὡς ἐνταῦθα, ὅπου προφανῶς ὁ νοῦς. *μείζω* (πληθ. οὐδέ-

γαῖαν κατοικεῖς καὶ δίκην ἐπίστασαι
νόμοις τε χρῆσθαι μὴ πρὸς ἰσχύος χάριν·

τερ.) *γε μέντοι τῆς ἐμῆς σωτηρίας* (=*εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐμῆς σωτηρίας*) *εἴληφας ἢ δέδωκας*, ἤτοι: πλειότερον ὠφελήθης σὺ ἐκ τῆς ἐμῆς σωτηρίας παρὰ ἐγώ.

537-8. *καὶ δίκην... χάριν·*] Ἀνέκαθεν καὶ ταῦτα παρεξελήφθησαν. Ὁ Σχολ. πλὴν ἄλλων καὶ ταῦτα: 'μὴ βίᾳ πράττειν ἀλλὰ νόμοις χρῆσθαι μὴ πρὸς χάριν κειμένοις, ἀλλ' ἴσοις καὶ δικαίοις, τουτέστι μὴ τὸ κεχαρισμένον τοῖς δυνατοῖς ἔχουσιν, ἀλλὰ τὸ πᾶσιν', ἅτινα καθόλου μὲν ὀρθά, ἀλλ' ἐλαφραί τινες ἀνακρίβειαι, ὡς καὶ τὸ 'μὴ βίᾳ πράττειν', ἔδωκαν, φαίνεται, ἀφορμὴν εἰς ἀδιεξίτητον ἐννοιῶν καὶ συντάξεως σύγχυσιν. Παρερχόμενοι ὡς μὴ εὐδοκιμήσαντα τὰ διορθώματα ('Ρείσκ. 'μὴ πρὸς ἰσχύος λαβεῖν', Ἀρτ. 'πρὸς ἰσχύος θράσει', πηγάζον ἐκ τοῦ ἀτόπου σχολ. 'τὸ χάριν γράφεται θράσει', Βλαϋδέσ. 'πρὸς ἰσχύος κράτος', Ἕλμσλ. 'δίκη'), ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἑρμηνείαν. Ὅτι τὸ 'χρῆσθαι' συναπτέον τῷ 'ἐπίστασαι' μετὰ τοῦ 'δίκην' ὡς ἀντικείμενον, ὀρθῶς διεῖδεν ὁ Κλότζ. παραβλ. τὸ Σ. Ἀντιγ. 350 'ὀργὰς ἐδιδάξατο καὶ ... φεύγειν βέλη', κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ τὰ ἑπόμενα 'μὴ πρὸς ἰσχύος χάριν' ἐκδέχονται οἱ μὲν παλαιότεροι: *αὐθαιρέτως καὶ πρὸς βίαν διάγειν*, ἤτοι: ὡς ὁ Ποφλύγκ., *κρείττω τῶν νόμων τὴν ἰσχὺν ἡγεῖσθαι*, ἢ ὁ Κλότζ. *οὐ πρὸς ἰσχὺν οὐδ' ἡδονὴν χρῆσθαι τοῖς νόμοις*, παρεξηγοῦντες, φαίνεται, τὸ Σχολ. 'μὴ βίᾳ πράττειν', ὅπερ οὗτος ὑπήκουσεν ἔξωθεν πρὸς διασάφησιν τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ ἐναντίου 'νόμοις χρῆσθαι', καὶ τοῦτο κακῶς, διότι τὸ 'χρῆσθαι' εἶνε ἀχώριστον ἀπὸ τοῦ 'πρὸς ἰσχύος χάριν, ὅπερ καὶ μόνον ὁρίζει αὐτό. Καὶ κατενόησε μὲν τοῦτο ὁ Σχοίνε., ἀλλ' ἀντὶ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ προθετόπτωτον μετοχήν τινα τῶν γενικωτάτων, *οὖσι* κττ., ὅπως ὀρθῶς ὁ Σχολ. τὸ 'κειμένοις', ἐξέλαβε τὰς λέξεις οὕτω: *νόμοις χρῆσθαι μὴ πρὸς ἰσχύος χάριν τεθειμένοις* (*ὑπὸ σεαυτῆς*), ὅπερ ἐπανάγει τὴν ἑρμηνείαν εἰς τὸν αὐτὸν πλημμελῆ κύκλον. Ἵνα δὲ μὴ ἐξέλθῃ ποτὲ τοῦ κύκλου τούτου ἡ ἑρμηνεία, ὁ Οὔεκλ. ἐκδέχεται τὸ 'νόμοις χρῆσθαι' =*νόμοις χρωμένη πράσσειν*, καὶ ὁ Ἀρνίμ.: *νόμοις χρῆσθαι οὕτως ὥστε μὴ τῇ ἰσχύϊ μᾶλλον χαρίζεσθαι*, τὰ πάντα ἄτοπα καὶ αὐθαίρετα. Οἱ κριτικοὶ ἑρμηνεύουσι τὴν ῥῆσιν, ὡς ἂν εἰ ἀντὶ τοῦ 'νόμοις' ἔκειτο: *ἤθεσιν* ἢ *βίῳ*· ἀλλ' οἱ νόμοι τίθενται ὄχι ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν πολιτῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ μιᾶς γυναικός, καὶ ταύτης ξένης, ὡς ἐνταῦθα ἡ Μήδ., ἀλλ' ὑπὸ συμπάσης τῆς πόλεως. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ *χρῆσθαι* εἶνε πολυσήμαντον, τὴν δ' ἑκάστοτε χρῆσιν ὁρίζει ἡ παρ' αὐτῷ δοτική. Τοῦ παρὰ Πλάτ. π.χ. Νόμ. 835 D 'τί τις χρήσεται τῇ τοιαύτῃ πόλει' τὸ ῥῆμα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ἢ ἑρμηνευθῇ ὅπως π. χ. καὶ τὸ Σ. Αἴ. 115 'σὺ δ' οὖν χρῶ χειρί', ἀλλά: *πῶς τις διάξει τὸν βίον*, ἤ: *πῶς τις ζήσει ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει*; Ὁμοίως ἄρα καὶ ἐνταῦθα τό: 'χρῆσθαι νόμοις'=*διάγειν*, *ζῆν ὑπὸ νόμοις*, καὶ τούτοις, *μὴ πρὸς χάριν ἰσχύος (κειμένοις)*, 'ἀλλ' ἴσοις καὶ δικαίοις, τουτέστι μὴ τὸ κεχαρισμένον τοῖς δυνατοῖς' (πρόσθες: *ἢ τῷ τυράννῳ*) 'ἔχουσιν, ἀλλὰ τὸ πᾶσιν', ὡς ὀρθῶς ἑρμηνεύει, καθ' ἃ εἴδομεν, ὁ ΣΧΟΛ. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, παρατηρεῖ ὁ Ἕλμσλ. παρέλαβεν ὁ Εὐριπ. ἐκ τῶν 'ἀνδραποδιστῶν', οἵτινες βίᾳ ἐκ τῆς γενεθλίου χώρας τὰ ἀνθρώπινα σώματα 'ληϊζόμενοι', οὐ μόνον ἀρνοῦνται ἔπειτα τὸ ἀδίκημα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναισθήτους καὶ μωροὺς κατηγοροῦσι τοὺς λελῃσμένους, ὅτι τὰ μέγιστα εὐεργετηθέντες ἀρνοῦνται ἔπειτα τὴν εὐεργεσίαν, παραβάλλων δὲ τὸ τοῦ κωμικοῦ Θεοφίλου (ἐν Βεκκέρ. ἀνεκδ. σελ. 724) 'καίτοι τί φημι καὶ τί δρᾶν βουλεύομαι; προδοὺς ἀπιέναι τὸν ἀγαπη-

πάντες δέ σ' ᾔσθοντ' οὖσαν Ἕλληνες σοφὴν
καὶ δόξαν ἔσχες· εἰ δὲ γῆς ἐπ' ἐσχάτοις
ὅροισιν ᾤκεις, οὐκ ἂν ἦν λόγος σέθεν.
εἴη δ' ἔμοιγε μήτε χρυσὸς ἐν δόμοις
μήτ' Ὀρφέως κάλλιον ὑμνῆσαι μέλος,

τὸν δεσπότην, τὸν τροφέα, τὸν σωτῆρα, δι' ὃν εἶδον νόμους Ἕλληνας, ἔμαθον γράμματ', ἐμυήθην θεοῖς;', παρατηρεῖ ἐν τέλει ὅτι, ὁ μὲν Θεόφιλος ἐποίησεν εὐγνώμονα τὸν δοῦλον τοῦτον, ὁ δ' Εὐριπίδης τὴν Μήδειαν ἀγνώμονα. Πρὸς ἃ ἀποκρινόμενοι λέγομεν, ὅτι ὡς ἐκ τοῦ μονήρους ἀποσπάσματος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τις ἂν εὐγνωμόνως κατ' ἀλήθειαν ἢ κατ' εἰρωνείαν ἐποίησεν ὁ κωμικὸς λέγοντα τὸν θεράποντα ὅσα λέγει· ἀλλ' ὁ Εὐριπίδης βεβαιότατα πᾶν ἄλλο ἦτο ἢ φίλος τῶν ἀνδραποδιστῶν· ποιήσας δὲ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἠθοποιΐας καὶ δραματοποιΐας ἐν γένει τὸν Ἰάσονα διὰ τῶν ἐλεεινῶν σοφισμάτων του τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιοῦντα, δὲν ἕπεται ὅτι καὶ συμπαθεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ὅπως μαρτυρεῖ αὐτὸ αὐτοῦ τὸ δρᾶμα. Δὲν ἀρνούμεθα ὅμως, ὅτι, ἂν ἔζῃ σήμερον ἤθελε θέσῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀργοναύτου ἥρωος ἐνθυμήματα καὶ ἐπιχειρήματα πολὺ σοφώτερα, διδαχθεὶς αὐτὰ ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀνδραποδισμῷ κορυφαίων διδασκάλων καὶ ἀριστοτεχνῶν, τῶν συμπολιτῶν τοῦ περικλεοῦς σοφοῦ, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, ἐξηνδραπόδισαν καὶ διατελοῦσιν ἐξανδραποδίζοντες σύμπαν συλλήβδην τὸ ἀνθρώπινον γένος, χάριν τοῦ χρυσοῦ δέρατος, ὄχι τοῦ ἐν Κολχίδι, διότι τοῦτο ἀμφέπει σπείραις πολυπλόκοις ἄϋπνος δράκων, ἐφάμιλλος πρὸς τὸν ἐξ Ἀλβίωνος ἐνάλιον, ἀλλὰ τοῦ χρυσοῦ δέρατος, ὅπερ ἐκδέρουσιν ἐκ τῆς ῥάχεως λευκῶν οὐχ ἧττον ἢ μὴ λευκῶν, χριστιανῶν οὐχ ἧττον ἢ ἀλλοθρήσκων, Ἑλλήνων οὐχ ἧττον ἢ βαρβάρων.

542-3. *εἴη... μέλος,*] Καὶ ἐνταῦθα τὸ 'χρυσός' μετὰ τοῦ 'ὑμνῆσαι' ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'εἴη', ὅπως καὶ ἀνωτέρω 537-8 τὸ 'δίκην' καὶ 'χρῆσθαι' ὡς ἀντικείμενον τοῦ 'ἐπίστασθαι', τοῦ 'εἴη' ἐπ' ἀμφοτέρων ὄντος ὑπαρκτικοῦ, καίπερ παραλλασσούσης μικρὸν τῆς ἐκδοχῆς ('εἴη'=*ἐξείη* κττ.), ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσοδυνάμου *ἔχω*, τοῦ καὶ γνωριμωτέρου εἰς τὸν νεώτερον ἑλληνισμόν, οἷον: *ἔχοιμι δ' ἔγωγε μήτε χρυσὸν ἐν δόμοις μήτ' Ὀρφ. κ. ὑμνῆσαι μέλος,* ὅπου τό: '(ἔχοιμι) ὑμνῆσαι'=*δυναίμην ὑμνῆσαι.* Ὁ Ἕλμσλ. ἔψεξε τὰ ἐν 543 ὡς εἰς τὸν ποιητὴν μᾶλλον ἢ τὸν ἥρωα ἁρμόζοντα· ὅστις, λέγει, ἀντὶ τοῦ 'Ὀρφέως κάλλιον ὑμνῆσαι μέλος', ἤτοι ἀντὶ τῆς ἐν ἀγῶνι ποιητικῷ νίκης, εἰς τὸν ποιητὴν μόνον εὐκταίας, θ' ἀνέφερε μᾶλλον 'ποδῶν ἀρετὴν' ἢ 'παλαισμοσύνην'. Ταῦτα δ' ἐπαναλαμβάνουσι καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόται. Μὲ ἄλλας λέξεις ἡ περὶ τὸν Ἕλμσλ. κριτικὴ παριστάνει διὰ τῆς αἰτιάσεως ταύτης τὸν Εὐριπίδην ὡς ποιητίσκον στενοκέφαλον καὶ σχολαστικόν. Ἀλλ' ἡ αἰτίασις τῆς κριτικῆς εἶνε ὅλως ἀνυπόστατος, καὶ ἄλλο στήριγμα δὲν ἔχει εἰμὴ τὴν παρεξήγησιν τοῦ κειμένου καὶ νῦν, ὅπως καὶ τοσάκις ἄλλοτε. Ὁ Ἰάσων ἀναφέρει τὸν Ὀρφέα καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ, ὄχι κατ' ἀναφορὰν εἰς τὴν ποιητικὴν σοφίαν τοῦ ποιητικοῦ του ὑποβολέως, ἀλλ' οἴκοθεν καὶ κατ' ἀναφορὰν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς Ἕλλησι δοξασθεῖσαν σοφίαν τῆς Μηδείας (539-40). Τί τὸ ἐκ τῆς σοφίας τῆς Μηδείας ὄφελος, ἐὰν ὁ Ἰάσων ἄγων αὐτὴν εἰς Κόρινθον δὲν καθίστα τὴν σοφίαν ταύτην γνωστὴν εἰς τὸ Πανελλήνιον, καὶ τὸ ὄνομά της ἔνδοξον; Ὅπως δὲ δικαιολογήσῃ τοῦτο, λέγει νῦν, ὅτι ὅσον

εἰ μὴ 'πίσημος ἡ τύχη γένοιτό μοι.
τοσαῦτα μέν σοι τῶν ἐμῶν πόνων πέρι
ἔλεξ'· ἅμιλλαν γὰρ σὺ προὔθηκας λόγων.
ἃ δ' εἰς γάμους μοι βασιλικοὺς ὠνείδισας,
ἐν τῷδε δείξω πρῶτα μὲν σοφὸς γεγώς,
ἔπειτα σώφρων, εἶτα σοὶ μέγας φίλος
καὶ παισὶ τοῖς ἐμοῖσιν· ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος.
ἐπεὶ μετέστην δεῦρ' Ἰωλκίας χθονὸς
πολλὰς ἐφέλκων συμφορὰς ἀμηχάνους,

δι' αὐτόν, καὶ τοῦ κόσμου τὰ πλούτη ἂν εἶχε, καὶ ἀνώτερος τοῦ Ὀρφέως ἂν ἦτο, οὔτε τὸν πλοῦτον οὔτε τὴν σοφίαν ταύτην θὰ ἤθελεν, ἐὰν τὸ εὐτυχὲς τοῦτο πλεονέκτημά του (='τύχη'), δὲν καθίστατο ἐνδόξως πασίγνωστον ('ἐπίσημος'). Ἀλλὰ ποία σχέσις, θὰ ἐρωτήσῃ τις ἴσως, μεταξὺ Μηδείας καὶ Ὀρφέως; Ἡ μεγίστη, ἀποκρινόμεθα, ἡ σχέσις τῆς σοφίας (539). Σήμερον, ἐννοεῖται, τὸ *σοφὸς* εἶνε εἰδικώτατον ἐπίθετον· ἀλλ' ἐν τοῖς κατ' Εὐριπίδην χρόνοις, ἔτι δὲ μᾶλλον πρότερον, *σοφία* καὶ *ποίησις* ἦσαν ἀχώριστα πράγματα, ὡς τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς τ' ἀνεγνώρισε χρησμοδοτήσας τὸ πασίγνωστον 'σοφὸς Σοφοκλῆς κτλ.' Ἀλλ' ὅ,τι διέκρινεν ἰδίως τὰ Ὀρφικὰ ἔπη, ἦτο μάλιστα τὸ ὑπερφυές, παντοδύναμον, τὸ μαγικῶς ἐπῳδικὸν αὐτῶν, οἷς 'ξύναγεν δένδρεα Μούσαις, ξύναγεν θῆρας ἀγρότας' (Βακχ. 562)· ἐὰν δ' ἦσαν ἐπίσημοι αἱ Ὀρφικαὶ ἐπῳδαὶ (Εὐρ. Κύκλ. 646, Ἰφ. Α. 1211, Ἀλκ. 357 κλπ.), ὁμοίως ἐπίσημοι ἦσαν καὶ αἱ τῆς Μηδείας ('εἴ τις ἐπῳδὰς ἠπίστατο τοιαύτας παρὰ τῆς Μηδείας μαθών, ἢ παρὰ τῶν Θετταλῶν, ὥστε φθεγγόμενος τῶν ἀνθρώπων οὓς ἤθελε ποιεῖν κλαίειν καὶ ὀδυνᾶσθαι, μηδενὸς κακοῦ παρόντος, οὐκ ἂν ἐδόκει τυραννὶς εἶναι ἡ τούτου δύναμις;' Δ. Χρυσ. 609. 'δρᾷ δὲ καὶ ἄλλα ἀπόῤῥητα [ὁ ἱερεὺς] ... ἡμερούμενος τῶν πνευμάτων τὸ ἄγριον, καὶ δὴ καὶ Μηδείας, ὡς λέγουσιν, ἐπῳδὰς ἐπᾴδει.' Παυσαν. 6', 138). Τίνα ἕτερον λοιπὸν προσφορώτερον εἶχε νὰ παραδειγματίσῃ πρὸς τὴν 'σοφὴν' Μήδειαν ὁ Ἰάσων εἰμὴ τὸν ἔνδοξον αὐτοῦ ὑπέρσοφον συμπλωτῆρα, τὸν Ὀρφέα; Καὶ ἐνταῦθα ἄρα δωρεὰν ὅλως καὶ ἀναιτίως κατακρίνεται ὁ ποιητής.

545. *τῶν ἐμῶν πόνων*] ἤτοι: τῶν τῆς 'ἐμῆς ναυκληρίας (227)', μετὰ ῥητορικῆς δεξιότητος συγκρύπτων μὲν εἰς τὸ μέγεθος τοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ ἐπιχειρηθέντος καὶ τελειωθέντος ἡρωϊκοῦ ἀγῶνος τῶν Ἀργοναυτῶν τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀτομικὰς εὐνοίας τῆς Μηδείας, ἔργον ἄλλως ὄχι ταύτης, ἀλλὰ τῆς Κύπριδος, ἀναφέρων δ' ὡς πόνους αὐτοῦ τοὺς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην ἀγῶνας ('ἐμῶν πόνων'), ὄχι ἀπεικότως, ὡς ἀρχηγὸς αὐτῆς. Ἔγραψα μετὰ τοῦ *S* 'μέν σοι' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'μέντοι'.

547-8. *ἃ δ' εἰς γάμους ... δείξω*] Ἴδ. εἰς 453-4. Τὸ δ' 'ἐν τῷδε (πράγματι)' = *ἐν τῷ ἐκ βασιλέων με γεγαμηκέναι*.

549. *ἔπειτα*] Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 359.

550. *ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος.*] Τοῦτο προδήλως διότι ἡ Μήδεια, τὰ προλαβόντα ἀκούσασα, ἐφάνη ἀγανακτήσασα καὶ θέλουσα νὰ τὸν διακόψῃ· ὅθεν καὶ προτιμοτέρα ἡ γραφὴ αὕτη (τοῦ 'ἔχε' ἀμεταβάτως κειμένου = *μένε ἥσυχος*) τῆς ἐν *BE* 'ἡσύχως'.

552. *συμφορὰς ἀμηχάνους*] 'διὰ τὸ ἐκβεβλῆσθαι τῆς πατρίδος.' ΣΧΟΛ.

τί τοῦδ' ἂν εὕρημ' εὗρον εὐτυχέστερον
ἢ παῖδα γῆμαι βασιλέως φυγὰς γεγώς;
οὐχ, ᾗ σὺ κνίζει, σὸν μὲν ἐχθαίρων λέχος,
καινῆς δὲ νύμφης ἱμέρῳ πεπληγμένος,
οὐδ' εἰς ἅμιλλαν πολύτεκνον σπουδὴν ἔχων·
ἅλις γὰρ οἱ γεγῶτες οὐδὲ μέμφομαι·
ἀλλ' ὡς τὸ μὲν μέγιστον οἰκοῖμεν καλῶς
καὶ μὴ σπανιζοίμεσθα, γιγνώσκων ὅτι
πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος,
παῖδας δὲ θρέψαιμ' ἀξίως δόμων ἐμῶν,

553-4. *τί τοῦδ' ἂν . . . φυγὰς γεγώς;*] Ὁ Οὐεκλ. ἐκδέχεται τὸν 'ἢ' πλεοναστικῶς κείμενον διὰ τὸ προλαβὸν 'τοῦδε', καὶ παραβάλλει πλὴν τοῦ Ἡρακλ. 297 'οὐκ ἔστι τοῦδε παισὶ κάλλιον γέρας ἢ πατρὸς... πεφυκέναι', καὶ τὰ Ἱκετ. 1120 'τί γὰρ ἂν μεῖζον τοῦδ' ... ἐξεύροις ἢ τέκνα... ἐπιδέσθαι;', Ὁμ. Ἰλ. Ο 509 'οὔ τις τοῦδε νόος . . . ἀμείνων ἢ... μῖξαι', Λυσ. Χ. § 28 'τί γὰρ ἂν τούτου ἀνιαρότερον γένοιτο... ἢ τεθνάναι', Πλάτ. Κριτ. 44 C 'τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης ἢ δοκεῖν κτλ.', ἅτινα καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων οὕτως ἐκλαμβάνονται. Ἀλλὰ σφάλλονται δεινῶς οἱ σοφοὶ ἄνδρες, διότι ὁ 'ἢ' ἐν πᾶσι τούτοις εἶνε ἀπαραίτητος, ὡς ὄχι συγκριτικός, ὅπως νομίζουσιν, ἀλλὰ διαφορικὸς ὤν, καὶ διὰ τοῦτο ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἔξωθεν ὑπακουόμενον *ἕτερος* ἢ *ἄλλος*, (οἷον: *τί γὰρ ἂν μεῖζον τοῦδ'... ἐξεύροις* [*ἕτερον*] *ἢ τέκνα... ἐπιδέσθαι· οὔ τις τοῦδε νόος . . . ἀμείνων ἕτερος* [*ἢ: ἄλλος*] *ἢ... μῖξαι· τί γὰρ ἂν τούτου ἀνιαρότερον* [*ἄλλο*] *γένοιτο... ἢ τεθνάναι*, κτλ.), ὄχι δ' εἰς τὰ συγκριτικά. Οὕτω δὲ καὶ τὸ ἡμέτερον = *τί τοῦδ' εὐτυχέστερον* (*ἄλλο*, *ἢ: ἕτερον*) *εὕρημ' ἂν εὗρον, ἢ παῖδα* κτλ.;

555. *οὐχ, ᾗ σὺ κνίζει,*] 'οὐχ ᾧ τρόπῳ σὺ λυπουμένη νομίζεις.' ΣΧΟΛ., οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι, ὅπερ ἐσφαλμένον. Τὸ 'ᾗ' ληπτέον ἐνταῦθα τοπικῶς, ὄχι τροπικῶς, ἤτοι: *οὐ σὸν μὲν ἐχθαίρων λέχος, οὗ* (= 'ᾗ') *σὺ κνίζει*, τουτέστι κοινότερον: ὄχι γιὰ κεῖ ποῦ σὲ πονεῖ, καὶ ἔτι ἀκριβέστερον: ὄχι γιὰ κεῖ ποῦ σὲ (τρώγει) γαργαλίζει, πῶς δὲν ἤθελα τὴν ἀγκαλιὰ τὴν δική σου, κτλ. Οὕτω δ' ἐκδεκτέον τὴν λέξιν καὶ ἐν 568.

557. *ἅμιλλαν πολύτεκνον*] ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ: *πολυτεκνίας ἅμιλλαν*. Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 1073, 'οὐ σπουδάζων πλείονα τέκνα ποιῆσαι.' ΣΧΟΛ.

558. *μέμφομαι*] ἀπολύτως, ἤτοι: παραπονοῦμαι.

559. *οἰκοῖμεν καλῶς*] = *ζῶμεν καλῶς*.

560. *σπανιζοίμεσθα,*] = *σπάνει* (*βίου, ἐπιτηδείων*) *τρυχοίμεθα*.

562-5. *παῖδας δὲ θρέψαιμ'... εὐδαιμονοίην.*] Ὁ Ναύκ. ἐνόθευσε τὸν 563, ὁ δὲ Κοϊτσάλ. τὰ 'τοῖσιν ἐκ . . . θείην', διότι οὗτοί τε καὶ οἱ λοιποὶ κριτικοί, μετὰ πολλὰς ἄλλας παρερμηνείας, εὑρίσκουσιν ἄτοπον τὸ ὅτι ὁ ποιητὴς εἶπε 'τοῖσιν ἐκ σέθεν τέκνοις εἰς ταὐτὸ θείην (τοὺς ἀδελφούς)', ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: *τὰ ἐκ σέθεν τέκνα εἰς ταὐτὸ θείην* (τοῖς ἀδελφοῖς). Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, ἄλλως οὐδαμῶς ἄτοπον, ἁπλῶς δὲ μόνον ἰδιότροπόν πως, ὑπάρχει ἐν τῷ κειμένῳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν κριτικῶν, διότι τὸ 'τοῖσιν ἐκ σ. τέκνοις' ἐξήρτηται ὄχι ἐκ τοῦ 'εἰς ταὐτὸ θείην', ὅπως κοινῶς παρεκλαμβάνεται ἡ σύνταξις, ἀλλ' ἐκ τοῦ 'σπείρας ἀδελφούς',

σπείρας τ' ἀδελφοὺς τοῖσιν ἐκ σέθεν τέκνοις
εἰς ταὐτὸ θείην, καὶ ξυναρτήσας γένος
εὐδαιμονοίην. σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ;

(διότι τὸ *ἀδελφὸς* φέρεται οὐ μόνον πρὸς γενικήν, ἀλλὰ καὶ δοτικὴν κυρίως καὶ τροπικῶς, αὕτη δ' εἶνε καὶ ἡ ἀρχικὴ καὶ κυρία σύνταξις τῆς λέξεως ὡς ἐκ τοῦ ἐτύμου, οἷον Ἡρακλ. 229 'γενοῦ δὲ τοῖσδ' ἀδελφός', Οἰδ. Κ. 1262 'ἀδελφὰ δ' ὡς ἔοικε, τούτοισι' κλπ. πρβλ. κατέρω 596 'τέκνοισι τοῖς ἐμοῖς ὁμοσπόρους [='ἀδελφοὺς'] φῦσαι τυράννους παῖδας'), ἤτοι: *σπείρας τ' ἀδελφοὺς τοῖς ἐκ σοῦ τέκνοις εἰς ταὐτὸ θείην* (*ἀδελφοὺς τοῖς τέκνοις* ἀπὸ κοινοῦ), καὶ ('συνάψας' ΣΧΟΛ. =): *ξυναρτήσας* (*οὕτω*) *τὸ* (*ἐμὸν*) *γένος εὐδαιμονοίην*. Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀτοπία ἢ ἀνωμαλία ὑπάρχει ἐν τῇ ῥήσει, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἑρμηνευθῇ ὀρθῶς. Ἀλλ' ὁ Ἕλμσλ. ἐνόθευσε καὶ τὸ 'εὐδαιμονοίην', ὅπερ ἔτρεψε διορθ. εἰς 'εὐδαιμονοῖμεν', εἰσαχθὲν καὶ εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ τῶν νεωτάτων ἐκδοτῶν Οὐεκλ. καὶ Οὐεῤῥάλλ. Ἀλλ' ἡ διόρθωσις αὕτη οὐ μόνον λεκτικῶς εἶνε σόλοικος, ἀλλὰ καὶ τὸ νόημα φθείρει ἐλεεινά. Ὁ Ἕλμσλ., κατὰ τοῦτον δὲ καὶ οἱ προῤῥηθέντες ἐκδδ., πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ διορθώματος, παραβάλλουσι τὰ Αἰσχ. Εὐμ. 141 'ἀπολακτίσασ' ὕπνον ἰδώμεθα', Σοφ. Φιλ. 645 'χωρῶμεν ἔνδοθεν λαβὼν ὅτου σε χρεία καὶ πόθος μάλιστ' ἔχει', καὶ Ἀριστ. Ὀρν. 203 'ἀνεγείρας τὴν ἐμὴν ἀηδόνα καλοῦμεν αὐτούς'· ἀλλ' οὐδὲν τῶν χωρίων τούτων ἔχει σχέσιν τινά, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην, πρὸς τὸ ἡμέτερον. Τὰ ἐν Εὐμ. 141 λέγει ἡ μία Εὐμενὶς πρὸς τὴν ἄλλην, καθ' ὁμαλωτάτην σύνταξιν, ἤτοι =*κἀπολακτίσασα* (σὺ) *ἰδώμεθα* (σὺ καὶ ἐγώ), ἀτοπώτατα δὲ τὴν σύνταξιν ταύτην ὁ Οὐκλ. (εἰς Εὐμ. 141) ἀποκαλεῖ: σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος· ὁμοίως τὰ ἐν Σοφ. Φιλ. 645 = *λαβὼν* (σὺ) *χωρῶμεν* (σὺ καὶ ἐγώ)· καὶ τὰ ἐν Ἀρ. Ὀρν.: *καλοῦμεν* (ἡ ἀηδὼν καὶ ἐγώ). Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἡ σύνταξις τῶν χωρίων τούτων, οὐ μόνον τοῦ πρώτου ἀλλὰ καὶ τοῦ δευτέρου προσώπου ὑπάρχοντος, εἶνε ὁμαλωτάτη, διότι καὶ ἐν τούτοις ἐφαρμόζεται ὁ θεμελιώδης (καὶ οὗτος οὐ μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ) συντακτικὸς κανών, ὅτι ἐπὶ διαφόρων προσώπων ἐπικρατεῖ τὸ πρῶτον (πρβλ. τὸ δημοτ. 'ἔπαρε σὺ τὴν λύρα σου κ' ἐγὼ τὸν ταμπουρᾶ μου, Νὰ πᾶ νὰ ξεφαντώσωμε κάτω στὴν πεθερά μου', = λαβὼν [σὺ] τὴν λύραν κ' ἐγὼ τὸν ταμπ. μου, νὰ πᾶ νὰ ξεφαντώσουμε [σὺ καὶ ἐγώ]). Ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἓν καὶ μόνον πρόσωπον ὑπάρχει, τὸ 'ἐγώ', ἤτοι: 'θρέψαιμ' (ἐγὼ) - σπείρας (ἐγὼ) - θείην (ἐγὼ) - ξυναρτήσας (ἐγὼ) - εὐδαιμονοίην (ἐγώ). Πῶς εἶνε λοιπὸν δυνατόν, ἐπὶ τοιαύτης ἀναντιῤῥήτου μονοπροσωπίας νὰ τεθῇ πληθυντικὸς ἀριθμὸς 'εὐδαιμονοῖμεν;' καὶ οὗτος ὄχι σχηματικός, ἀλλὰ πραγματικός, ἤτοι = ἐγὼ καὶ σύ, ἡ Μήδεια; Τὸ τοιοῦτον εἶνε οὐ μόνον ἄρδην ἀνελλήνιστον καὶ σόλοικον, καὶ ἂς λέγῃ ὅ,τι θέλει ὁ Ἕλμσλ. καὶ κατ' αὐτὸν οἱ γραμματικοί, ἀλλὰ καὶ παράλογον καὶ φθεῖρον ἄρδην ὅ,τι λέγει ὁ ποιητής. Ὁ σκοπός, λέγει ὁ Ἕλμσλ., τοῦ λόγου τούτου τοῦ Ἰάσονος, εἶνε νὰ δείξῃ εἰς τὴν Μήδ., ὅτι τὸν νέον γάμον συνῆψε πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς, διὰ τοῦτο δὲ λέγει καὶ 'οἰκοῖμεν' καὶ 'μὴ σπανιζοίμεσθα', ἐξ ἀνάγκης ἄρα, συμπεραίνει, ὀφείλει νὰ εἴπῃ καὶ 'εὐδαιμονοῖμεν'. Ναί, ἀποκρινόμεθα, τοῦτο θέλει νὰ δείξῃ ὁ Ἰάσων· ἀλλ' ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δείξῃ διὰ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἰάσονος καί τι ἄλλο, ὅπερ οὐδαμῶς ἐννόησεν οὔτε ὁ Ἕλμσλ. οὔτε οἱ ἄλλοι κριτικοί, ἤτοι τὸ πῶς ἐννοεῖ ὁ Ἰάσων τὸ συμφέρον τῆς Μηδείας, ὅπερ καὶ τὸ πάντων σπουδαιότατον. Διότι

ἐμοί τε λύει τοῖσι μέλλουσιν τέκνοις
τὰ ζῶντ' ὀνῆσαι. μῶν βεβούλευμαι κακῶς;

τοῦτο ἀκριβῶς οὐ μόνον τὸν ἀγενῆ ἐγωϊσμὸν τοῦ Ἰάσονος λαμπρῶς χαρακτηρίζει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τέως ἀόριστα σχέδια τῆς Μηδείας παρέχει ἀφορμὴν νὰ λάβωσιν ὡρισμένον τύπον, καὶ νὰ στραφῶσιν ἀκριβῶς πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἐφωράθη, ἐκ τῶν λόγων ἀκριβῶς τούτων, συγκεντρούμενος ὁ εἰδεχθὴς οὗτος ἐγωϊσμὸς τοῦ ἀπίστου συζύγου. Τὸ δὲ μέρος τοῦτο εἶνε τὰ τέκνα τῆς Μηδ. Διὰ τοῦτο καί, ἐν ᾧ τῆς ἐκ τῶν νέων του βασιλικῶν γάμων ὑλικῆς εὐπορίας καθιστᾷ συμμέτοχον καὶ τὴν Μήδειαν, τὴν συναδέλφωσιν ὅμως τῶν ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς Γλαύκης τέκνων ὀνομάζει συνένωσιν τοῦ γένους του ('γένος' ὡς ἐκ τῆς συνεπείας = *γένος ἐμόν*), καὶ θεωρεῖ ὡς ἰδίαν αὐτοῦ εὐδαιμονίαν ('εὐδαιμονοίην'). Τοῦτο δ' ἐκ περισσοῦ ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἑπόμενα, δι' ὧν σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως αἰτιολογεῖ τὴν ἐγωϊστικὴν ἰδέαν του.

565-7. *σοί τε γάρ... ὀνῆσαι.*] Μετὰ τὴν διόρθ. τοῦ Ἔλμσλ. 'μέλει' ἀντὶ τοῦ 'τί δεῖ', ἥτις, ἀπόβλητος ὅλως καὶ κατὰ φράσιν καὶ κατὰ νόημα, εὐλόγως παρημελήθη, ὁ Ναύκ. διόρθ. 'τὰ γ' ὄντ'' ἀντὶ τοῦ 'τὰ ζῶντ'', διότι, λέγει, τὸ *ζῶν* ἀντιτίθεται πρὸς τό: *νεκρός*: ὄχι δὲ καὶ πρὸς τό: *μέλλων ἔσεσθαι*. Ναί, διότι καὶ ἐν τῷ λόγῳ τοιαύτης ἀντιθέσεως χρεία συνήθως ἀναφύεται. ἐν ᾧ ἡ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει εἶνε σχεδὸν ἄγνωστος. Ἀλλ' ἐκ λογικῆς ὄψεως οὐδένα λόγον βλέπομεν ἀποκρούοντα τὴν τοιαύτην ἀντίθεσιν, ἀφ' οὗ οἱ *οὐ ζῶντες* εἶνε οἱ *οὐκ ὄντες*, εἰς δὲ τοὺς *οὐκ ὄντας* συμπεριλαμβάνονται ἀναγκαίως οἱ *οὔ πω ὄντες* οὐχ ἧττον τῶν *οὐκέτι ὄντων*. Παραλείπομεν τὸ ὅτι ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι προαχθεὶς καὶ εἰς τὸ κείμενον εἰσφθαρεὶς 'γὲ' φθείρει τὸ νόημα. Ἀλλὰ πολὺ δεινότερα εἶνε τὰ τῆς ἑρμηνείας. Ὅτι τὸ 'σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ;' σημαίνει προδήλως οὐδὲν ἄλλ' ἤ: γιατί καὶ σὺ τί χρειάζεσαι τὰ παιδιά; = γιατί καὶ σὺ δὲν χρειάζεσαι παιδιά, τίς ἀπρόληπτος εἶνε δυνατὸν ν' ἀρνηθῇ; Ἀλλ' εἰς τὸν νοῦν τῶν κριτικῶν ἐκαρφώθη ἀνέκαθεν ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ 'σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ;' σημαίνει: σοί τε γὰρ παίδων ἄλλων τί δεῖ (= γιατί καὶ σὺ παιδιὰ ἄλλα δὲν χρειάζεσαι). Ἀποκρούομεν τὸ παράδοξον ἑρμήνευμα ὡς ὅλως αὐθαίρετον· οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παρεμβάλλῃ εἰς τὴν ῥῆσιν λέξιν μὴ ὑπάρχουσαν, ἐκτὸς τῶν κατά τινα χρῆσιν ἢ ἰδίωμα τῆς γλώσσης ἐλλειπουσῶν· ἐνταῦθα δ' οὔτε χρῆσις οὔτε ἰδίωμά τι οὐδ' ἁπλοῦν τι τεκμήριον (ὡς π. χ. ἐν 553-4 τὸ ἐρωτηματικὸν 'τί' μετὰ τοῦ διαφορικοῦ 'ἤ') ὑπάρχει δικαιολογοῦν τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης ἐλλείψεως. Ὁ ποιητὴς ἄρα ἐννοεῖ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ καὶ λέγει, οὐδὲν ἄλλο, ἤτοι: *σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ*; (= *σοί τε γὰρ παίδων* [ἢ καί: *τῶν παίδων*] *οὐδὲν δεῖ*, κατὰ τὰ εἰς 500 κλπ.) *ἐμοί τε λύει* (= *λυσιτελεῖ*) 'τὸ διὰ τῶν μελλόντων ἐκ ταύτης ἔσεσθαί μοι παίδων ὠφελῆσαι τοὺς ἐκ σοῦ· κοινωνοὶ γὰρ ἔσονται τῆς βασιλείας', καθ' ἃ ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ ΣΧΟΛ. Ἐκ τούτων δὲ διασαφεῖται ἔτι μᾶλλον καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς τοῦ Ἰάσονος, καθ' ἃ προείπομεν, ὅστις ἐννοοῦσε τὴν μὲν Μήδειαν νὰ τροφοδοτῇ μόνον, παραλαβὼν δὲ τοὺς παῖδας αὐτῆς ν' ἀναθρέψῃ, ὅπως καὶ τοὺς ἐκ τῆς Γλαύκης ἐσομένους, ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἤτοι βασιλικῶς, καὶ οὕτω συνενώσας τὸ γένος (ἤτοι πάντας πλὴν τῆς Μηδ.), νὰ εὐδαιμονῇ αὐτός. Ἡ τροφοδοσία διὰ τὴν ἐγκαταλελειμμένην Μηδ. καὶ ἡ ἐκ τῆς βασιλικῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων της εὐδαιμονία τοῦ Ἰάσονος, ἰδοὺ τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ, ὅμοιον καὶ ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ πρόγραμμα πάντων τῶν ἔν τε τῇ ποιήσει καὶ τῷ βίῳ παντὸς χρόνου καὶ τόπου ἀπίστων καὶ προδοτῶν ἀνδρῶν. Ὅπως δὲ δικαιολογηθῇ τὸ πρόγραμμα

οὐδ' ἂν σὺ φαίης, εἴ σε μὴ κνίζοι λέχος.
ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἥκεθ' ὥστ' ὀρθουμένης
εὐνῆς γυναῖκες πάντ' ἔχειν νομίζετε,
ἢν δ' αὖ γένηται ξυμφορά τις εἰς λέχος,
τὰ λῷστα καὶ κάλλιστα πολεμιώτατα
τίθεσθε. χρῆν γὰρ ἄλλοθέν ποθεν βροτοὺς
παῖδας τεκνοῦσθαι, θῆλυ δ' οὐκ εἶναι γένος·
χοὕτως ἂν οὐκ ἦν οὐδὲν ἀνθρώποις κακόν.

ΧΟΡΟΣ.

Ἴασον, εὖ μὲν τούσδ' ἐκόσμησας λόγους·

τοῦτο, ἐπάγονται τὰ 567-7, ἐν οἷς τὸ φραστικῶς ἀφελέστατον ἐκεῖνο ἐρωτηματικὸν 'σοί τε γὰρ παίδων τί δεῖ;' λαμπρὰ τοῦ παχυλοῦ καὶ χυδαίου ἐγωϊσμοῦ τοῦ Ἰάσονος ὑποτύπωσις, ἔμελλε νὰ πληγώσῃ θανασίμως πρῶτον μὲν τὴν καρδίαν αὐτὴν τῆς προδεδομένης μητρός, εἶτα δὲ καὶ τὴν τῶν ἀθῴων αὐτῆς τέκνων. Ἰδοὺ ποίας βαρυσημάντου ἐννοίας ῥῆσιν ἐπιμένουσι ν' ἀλλοιῶσι παρερμηνεύοντες καὶ νοθεύοντες αὐθαιρέτως οἱ σοφοὶ κριτικοί.

568. *κνίζοι*] Καὶ τοῦτο (ληπτέον κατὰ τὰ εἰς 555) χαρακτηριστικὸν τῆς ἀγροίκου πρὸς τὴν Μήδ. συμπεριφορᾶς τοῦ Ἰάσονος.

569. *εἰς τοσοῦτον ἥκεθ'*] Ὁ Ἔλμσλ. ὑπακούει ἔξωθεν τὸ 'μωρίας', ἤτοι: *εἰς τοσοῦτον μωρίας ἥκεθ' ὥστε* κτλ. Ἐπαναλέγομεν ὅ,τι καὶ πρότερον εἴπομεν. Οὐδεὶς λόγος ἐπιτρέπει τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι φρονίμως πράττοντες, σιωπῶσιν, ὡς συνήθως· ὁ δ' Οὐερράλλ.. ἐκλαμβάνων τὸ 'τοσοῦτον' = *τοσοῦτον μόνον*, ἑρμηνεύει: *εἰς τοσοῦτον μόνον ἥκετε* = ἕως αὐτοῦ μόνον φθάνετε, τοὐτὸν εἰπεῖν: ἕως αὐτοῦ μόνον φθάνει τὸ μυαλό σας. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ τοῦ 'τοσοῦτον', ὡς καὶ ἡ ὅλη ἑρμηνεία, εἶνε ἀδύνατος ἕνεκα τοῦ ἐπακολουθοῦντος 'ὥστε'. Τὸ 'ἐς τοσοῦτον ἥκετε' κεῖται ἀπολύτως, καὶ τὸ νόημα τῆς φράσεως εἶνε γενικόν, ὁποῖον π. χ. τὸ ἐν Σ. Οἰδ. τ. 552-3 'καὶ σκόπει κλύων τὰ σέμν' ἵν' ἥκει τοῦ θεοῦ μαντεύματα', ἤτοι: καὶ βλέπε ὡς ποῦ ἔφθασαν, ποῦ κατήντησαν τὰ σεμνὰ κτλ. (πρβλ. αὐτ. 687, Οἰδ. Κ. 937)· μόνη δ' ἡ συντακτικὴ ἐκφορὰ 'τοσοῦτον — ὥστε' διακρίνει τὸ ἡμέτερον χωρίον ἀπὸ τούτων. Τὸ νόημα ἄρα καὶ ἐδῶ εἶνε, αἰρομένης τῆς συντακτικῆς ἐκφορᾶς, τοῦτο: *ἀλλ' ἥκεθ' (αἱ) γυναῖκες ἵν', ὀρθουμένης εὐνῆς, πάντ' ἔχειν* κτλ., ἤ, τηρουμένης τῆς ἐκφορᾶς, τοῦτο: ἀλλ' ἐκαταντήσατε ἤ: ἐφθάσατε σεῖς αἱ γυναῖκες εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε κτλ.

'*ὀρθουμένης* . . .] ἀντὶ τοῦ ὑγιοῦς οὔσης, ὀρθῶς προχωρούσης.' ΣΧΟΛ.

571. *αὖ*] = *τοὐναντίον*.

573. *τίθεσθε*] = *ἡγεῖσθε*. Ὅπως τὸ *τίθημι* = *ποιῶ* (πρβλ. τὸ τῆς συνηθείας: βάλλω, ὅπερ = *ἡγοῦμαι*, ὅπως καὶ τό: ἔχω, οἷον: τὸν Γιάννη τὸν ἔχω γιὰ κακόν, μὰ καὶ τὸν Γεώργι γιὰ καλὸν δὲν τὸν βάννω), οὕτω καὶ τό: *τίθεμαι* (ἤτοι: *τίθημι κατ' ἐμαυτόν*, βάννω μὲ τὸν νοῦ μου) = *ποιοῦμαι* (πρβλ. εἰς Ἑκ. 300) ἤτοι: *ἡγοῦμαι*.

χρῆν γὰρ] Ὁ Πόρσ. ἐξέδωκε διορθ. 'χρῆν ἄρ'' καὶ κατὰ τοῦτον Ναύκ. καὶ Βαρθ. Ὁ Κιρχ. προτιμᾷ 'χρῆν τἄρ''. Ἀλλ' ὁ Ἔλμσλ. ἐκλαμβάνει τὸν 'γὰρ' ἀντὶ τοῦ 'δέ', ὅπερ ἀπόβλητον, καὶ ἄλλοι (Οὐέϊλ. Οὐεκλ. Πάλ. Οὐερράλλ.) θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς αἰτιολογικόν, σιγωμένης τινὸς ἐννοίας, ὁ δ' Οὐεκλ. καὶ

ὅμως δ' ἔμοιγε, κεἰ παρὰ γνώμην ἐρῶ,
δοκεῖς προδοὺς σὴν ἄλοχον οὐ δίκαια δρᾶν.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἦ πολλὰ πολλοῖς εἰμι διάφορος βροτῶν.
ἐμοὶ γὰρ ὅστις ἄδικος ὢν σοφὸς λέγειν
πέφυκε, πλείστην ζημίαν ὀφλισκάνει·
γλώσσῃ γὰρ αὐχῶν τἄδικ' εὖ περιστελεῖν,
τολμᾷ πανουργεῖν· ἔστι δ' οὐκ ἄγαν σοφός.
ὡς καὶ σὺ μὴ νῦν εἰς ἔμ' εὐσχήμων γένῃ
λέγειν τε δεινός· ἓν γὰρ ἐκτενεῖ σ' ἔπος·

παραβάλλει τὸ 122, ὅπου, ὡς εἴδομεν, ὁ *γὰρ* οὐδὲν σιγώμενον αἰτιολογεῖ. Ὁ 'γάρ' ἐνταῦθα βεβαιωτικὸς ἅμα καὶ συλλογιστικὸς συνῳδὰ τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ χρήσει (*γὰρ* = *γε* + *ἄρα*), διότι ὁ Ἰάσων τὰ 573-5 ἐκφέρει ὡς συμπέρασμα βέβαιον, καὶ τοῦτο οἷον πρὸς ἑαυτὸν στρέφων τὸν λόγον, ἤτοι: *χρῆν γ' ἄρα* κτλ., ταὐτὸν εἰπεῖν: Ἔπρεπε, τὸ βλέπεις γιά, ἔπρεπε οἱ ἄνθρωποι κτλ.

577. *παρὰ γνώμην*] Αὐθαιρέτως ἑρμηνεύεται: *παρὰ γνώμην σήν*, τοῦ 'γνώμην' λαμβανομένου κατὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν. Τὸ 'γνώμη' ἐνταῦθα = *νοῦς* (πρβλ. π.χ. Θουκ. 6', 11, 2 ''Ἑλλὰς... τῇδε τῇ ὁρμῇ... προσέχει τὴν γνώμην' = *προσέχει τὸν νοῦν*, ἤτοι: ἁπλῶς *προσέχει*· ὁμοίως α', 95, 2· ε', 26, 4). Καὶ τὸ 'παρὰ γνώμην' ἄρα ἐνταῦθα, ὅπως τὸ παρὰ Θουκ. α', 70, 2 'παρὰ δύναμιν τολμηταὶ καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταί' = *παρὰ νοῦν καὶ λόγον* (ἤτοι: *παράνοι καὶ παράλογοι*) *κινδυνευταί*· ὁ νοῦς ἄρα τοῦ ὅλου κώλου: *κεἰ παρὰ λόγον*, ἤτοι: *παράλογα* (*παράνοα*) *ἐρῶ*. Λέγει δὲ ταῦτα ὁ χορὸς ἐξ εὐλαβείας καὶ φόβου μὴ παροργίσῃ τὸν Ἰάσονα, ἤτοι, ὅπως συνήθως οἱ μικροὶ καὶ ἀσθενεῖς πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ ἰσχυρούς.

579. *ἦ πολλὰ... βροτῶν*] Τοῦ 'πολλοῖς βροτῶν' ἡ γενικὴ μεριστ., καὶ ἡ δοτικὴ διότι τὸ 'διάφορός εἰμι', ὡς ὀρθῶς ὁ Ματθ., = *διαφέρομαι* (= *διαφωνῶ*, ὡς Ἀντιφ. σελ. 729, 11). Ταῦτα δὲ λέγει ἡ Μήδ. διὰ τὰ ἐν 576.

580. *ἐμοὶ*] κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν Χορὸν μὲν ἔργῳ (576), λόγῳ δὲ πρὸς τοὺς 'πολλοὺς βροτῶν', ἡ δὲ δοτικὴ δοξαστική.

581. *πλείστην ζημίαν ὀφλισκάνει*] = *πλείστης ζημίας εὐθύνας ὑπέχει* (= *ὑπεύθυνος γίγνεται*).

582. *περιστελεῖν*] = *κοσμῶν* (ἢ: *κόσμῳ*) *περικαλύψειν*, καὶ τοῦτο διὰ τὸ 'ἐκόσμησας' (576).

583. *πανουργεῖν*] = *πανούργου* (ἤτοι: κατεργάρι, πρβλ. εἰς Ἱππολ. 940) *ἔργα δρᾶν*.

ἔστι δ' οὐκ ἄγαν σοφός.] Προσφόρως ὁ Οὐέϊλ. παραβάλλει ὡς τὸ ἄριστον σχόλιον τῶν λέξεων τούτων τὰ Ἑκάβ. 1192-4.

584-5. *ὡς καὶ σὺ... δεινός.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. Ἀλλ' ὁ μὲν Βρύγκ. 'ὣς' (ἄνευ ἀνάγκης, διότι καὶ τὸ ἀναφορικὸν 'ὡς' εὐοδοῦται· ἄλλως δ' εἴδομεν, πολλάκις [εἰς Φοιν. 7, σελ. 216, κλπ.], ὅτι τὰ ἀναφορικὰ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἦσαν εὐχρηστότερα)· ὁ δ' Ἔλμσλ. ἔτρεψε τὴν τέως κοινὴν 'νῦν' εἰς 'νύν', στηριζόμενος εἰς τὸ σχόλ. 'τὸ δὲ μὴ νῦν κατὰ ἀττικοὺς παραπέμπεται' (ἐν ἄλλῳ κώδ. 'ἀναπέμπεται'). Ἀλλὰ πῶς αἱ λέξεις αὗται τοῦ Σχολ. σημαίνουσιν ὅτι: γραπτέον 'μή νυν', ὅπως ὑποσημειοῖ καὶ ὁ Δινδ. εἰς τὸ σχόλ., οὔτε ἐγὼ οὔτε ἄλλος τις, καθ' ὅσον γνω-

χρῆν σ᾽, εἴπερ ἦσθα μὴ κακός, πείσαντά με
γαμεῖν γάμον τόνδ᾽, ἀλλὰ μὴ σιγῇ φίλων.

ΙΑΣΩΝ.

καλῶς γ᾽ ἂν οὖν μοι τῷδ᾽ ὑπηρέτεις λόγῳ,

ρίζω, ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ. Οὐχ ἧττον ἡ διόρθ. αὕτη εἰσήχθη εἰς τὰς πλείστας ἐκδδ. Ὁ δὲ Κιρχ. πάλιν ἔστιξε δι᾽ ἄνω τελείας μετὰ τὸ 'σὺ' ('ὡς καὶ σύ· μή νυν κτλ.'), ὅπως πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Οὐΐτζελ., καὶ κατὰ τούτους ἕτεροι· ὁ δὲ Σχοίνε. γράφων 'ὥς' μετὰ τοῦ Βρυγκ. ἔτρεψε καὶ τὸ 'μὴ' εἰς 'μέν'· πάντα ταῦτα ἐσφαλμένα, καί, ὡς θέλομεν ἴδῃ, φθαρτικὰ τοῦ κειμένου διορθώματα. Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ 'νῦν' εἰς 'νὺν' δὲν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ σχολίου, οὗ ὅ,τι καὶ ἂν σημαίνῃ ἡ λέξις 'παραπέμπεται' ἢ 'ἀναπέμπεται', ἓν καὶ μόνον βεβαίως δὲν σημαίνει, ὅτι ἀντὶ τοῦ 'μὴ νῦν' γραπτέον 'μή νυν'. Κατήντησεν ἕξις εἰς τοὺς νεωτέρους κριτικούς, ὅπου εὕρωσι 'νῦν' ν᾽ ἀφαιρῶσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸν τόνον ἐγκλίνοντες, ἀλλὰ καὶ σπανιώτατα μετ᾽ ἀποχρῶντος τοῦ λόγου, ὡς ἐνταῦθα, ὅπου τὸ 'νῦν' εἶνε ἀπαραίτητον εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν νοημάτων, διότι ἡ Μήδ. γενικῶς περὶ τῶν ἀδίκων μέν, σοφῶν δὲ λέγειν, λαλοῦσα τέως, ἐπάγει τὰ ἐν 584, ἐφαρμόζουσα τὰ λεγόμενα εἰς τὸν Ἰάσονα (καθ᾽ ὃν λόγον εἰς Ψευδαττικισμ. Ἐλέγχ. σελ. 180 κἑξ. ἐξηγήσαμεν τὸ ἐν Λουκιαν Κατάπλ. § 21 συνώνυμον τῷ *νῦν* 'ἤδη', ἀναιροῦντες τὰ τοῦ Κόβετ.), ἤτοι: *ὡς καὶ σὺ μὴ νῦν εὐσχήμων εἰς ἐμὲ γένῃ λέγειν τε δεινός* (=καθὼς καὶ σύ μὴ μοῦ κάνῃς ἐμένα τώρα τὸν εὐσχήμονα καὶ δεινὸν λέγειν, γιατὶ ἕνας μου λόγος μονάχα θὰ σὲ σωριάσῃ χάμου). Εἰς τὰ 'ὡς' καὶ 'σὺ' φυσικώτερον θὰ ἐπήρχετο ὁριστικὴ οὕτω πως ἐκφέρουσα τὸν λόγον: *ὡς καὶ σὺ νῦν εἰς ἔμ᾽ εὐσχήμων γίγνει* (ἐντεῦθεν καὶ ἐν ἑνὶ κώδ. 'φαίνει' ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ λήμματι 'γένῃ') *λέγειν τε δεινός· ἀλλ᾽ ἕν σ᾽ ἐκτενεῖ ἔπος·* ἀλλ᾽ ἡ ἐκ τῆς δικαίας ὀργῆς ὑπέρπλεως ἡρωῒς δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἠρεμαίαν διὰ τῆς ὁριστικῆς ἐκφοράν, ἐτράπη δ᾽ ἀνυπομόνως πρὸς τὴν ἀπότομον προστακτικὴν (καθ᾽ ὃν λόγον καὶ ἀνωτέρω παρεφράσαμεν), ἧς μόνης τὸ ἰταμὸν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ πως εἰς τὸ κοχλάζον αὐτῆς πάθος.

'*ἐκτενεῖ*] σε, ἀντὶ τοῦ καταβαλεῖ σε, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πιπτόντων καὶ ἐκτεινομένων εἰς τὸ ἔδαφος ἀθλητῶν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων.' ΣΧΟΛ. τὸ δ᾽ 'ἐκτενεῖ σε' ἀντὶ τοῦ: *ἄρδην ἐν οἷς λέγεις ἐξελέγξει*, κττ.

587. *φίλων*] Ἡ γενικὴ ἐξ ἀντικειμένου=*ἀλλὰ μὴ σιγῶν (περὶ τοῦ πράγματος) πρὸς τοὺς φίλους* (= τοὺς δικούς, πρβλ. εἰς Φοιν. 439, 783). Ἐντεῦθεν δῆλον πόσον ἀδικαιολόγητα εἶνε τὰ διορθ. 'λάθρα φίλων' Ναυκ., καὶ 'βίᾳ φίλων' Μέκλερ., κατ᾽ ἄλλον δὲ λόγον καὶ τὸ τοῦ Κιρχ. 'οὐ τοῦτο σ᾽ ἔσχ᾽ ἄν', φθεῖρον τὸ ὁριστικῶς βέβαιον τοῦ πράγματος.

588. *καλῶς γ᾽ ἂν οὖν μοι... λόγῳ,*] Ἀντὶ τοῦ ἐν *S* 'οὖν μοι' ἐν *BE* 'οὖν σύ', καὶ ἐν *a* 'οὖν', ὅπου καὶ 'ἐξυπηρέτεις' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ὑπηρέτεις'. Ἐν δὲ ταῖς ἐκδδ. ἄλλοι ἄλλα· πλὴν τοῦ Ἀρτ., ὅστις διορθ. ἐξέδωκε 'καλῶς σύ γ᾽ ἄν μοι τῷδ᾽', ὅπερ παρημελήθη, καὶ τοῦ Ναυκ., οὗ ἡ διόρθ. 'καλῶς γ᾽ ἄν, οἶμαι, τῷδ᾽' εἰσήχθη εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς νεωτάτας ἐκδδ. Δινδ. Οὐέϊλ. Πρινζ. Οὐεκλ. Οὐεῤῥάλλ. Βαρθ. κλπ. Ἀλλ᾽ ἡ διόρθωσις αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ καίριον κακόν, ὅτι εἶνε αὐθαίρετον προϊὸν τῆς φαντασίας τοῦ διορθωτοῦ, ὄχι δὲ τῆς παραδόσεως. Τὸ σφάλμα, λέγει ὁ Ναύκ., ἔγκειται ἐν τῷ 'οὖν'. Τοὐναντίον ἡμεῖς νομίζομεν αὐτὸ ἀπαραίτητον, ἀφ᾽ οὗ αὐταῖς σχεδὸν λέξεσι τὰ μόρια ταῦτα κεῖνται ἐν 504, τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς τῶν νοημάτων συν-

εἴ σοι γάμον κατεῖπον, ἥτις οὐδὲ νῦν
τολμᾷς μεθεῖναι καρδίας μέγαν χόλον.

ΜΗΔΕΙΑ.

οὐ τοῦτό σ' εἶχεν, ἀλλὰ βάρβαρον λέχος
πρὸς γῆρας οὐκ εὔδοξον ἐξέβαινέ σοι.

ΙΑΣΩΝ.

εὖ νῦν τόδ' ἴσθι, μὴ γυναικὸς οὕνεκα
γῆμαί με λέκτρα βασιλέως ἃ νῦν ἔχω,

δέσεως ἐπιτελοῦντα. Ὡς μᾶλλον δὲ προσεγγίζουσαν εἰς τὸ ἀρχέτυπον θεωρεῖ ὁ διορθωτὴς τὴν γραφὴν τοῦ *L* 'καλῶς γ' ἂν οὖν τῷδ' ὑπηρέτεις λόγῳ', ἀλλ' ὄχι δι' ἄλλον λόγον, εἰμὴ διότι ἡ γραφὴ αὕτη τῷ παρέχει χάσμα μιᾶς συλλαβῆς ('μοι'), διευκολύνον αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐνσφηνώσῃ τὸ διόρθωμα τῆς ἐπινοίας του 'καλῶς γ' ἄν, οἶμαι'. Καθ' ἡμᾶς τοὐναντίον ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦτο αὐτὴ ἡ ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς βιβλ. 'μοι τῷ', τὸ δὲ 'μοὶ' ἀπεβλήθη ὑπὸ μεταγενεστέρας χειρός, μὴ κατανοηθείσης τῆς ἐν τῷ λόγῳ χρείας τῆς διπλῆς δοτικῆς 'μοι τῷ . . . λόγῳ', ἥτις προσφορώτατα ἐνταῦθα κειμένη (κατὰ τὰ Ἡρακλ. 63 'βούλει πόνον μοι τῇδε προσθεῖναι χειρί'; Οἰδ. τ. 1523 'ἀκράτησας οὔ σοι τῷ βίῳ ξυνέσπετο' κττ.), εἶνε ἡ πασῶν ἀρίστη, ἣν διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τοῦ Ἔλμσλ. Ματθ. Πάλ. καὶ πολλῶν ἄλλων ἐτηρήσαμεν.

589. *ἥτις*] = *ἐπεὶ* (κατὰ τὰ εἰς Φοιν. 995, 1001 κλπ., κοινῶς: ἀφ' οὗ) *οὐδὲ νῦν τολμᾷς* (= *ὑπομένεις*, κοινῶς: βαστᾷς, πρβλ. εἰς Ἑκ. 326, 333, καὶ Μηδ. 796-7.

591. *εἶχεν*,] = *ἐκώλυε* (δηλονότι τοῦ *κατειπεῖν μοι γάμον*), ὄχι ὡς ὁ Οὐέϊλ., *τούτου σοι ἔμελεν*, ὅπερ ἀλλότριον τοῦ ῥήματος· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται καὶ ὅτι πρέπει νὰ τραπῇ τὸ 'εἶχεν' εἰς 'εἶργεν', ὡς διορθ. ὁ Ναύκ., ἢ 'ἐπεῖχεν', ὡς ὁ Κοϊτσάλ., ἀφ' οὗ αὐτὸ τὸ *ἔχω* καὶ ἁπλοῦν σημαίνει ταῦτα.

593. *οὕνεκα*] Οὕτω μετὰ τῶν βιβλ. ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. 'εἵνεκα', περὶ οὗ ἴδ. εἰς 88.

594. *βασιλέως*] Αὕτη ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς πρὸ Ἔλμσλ. ἐκδδ.· ἀλλ' ὁ περίπυστος κριτικὸς ἀπεκήρυξε τὸ 'βασιλέως' ὡς ἡμαρτημένον, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔγραψε 'βασιλέων', ὅπερ καὶ εἰσήχθη ἀδιστάκτως εἰς ἁπάσας τὰς μετ' αὐτὸν μέχρι σήμερον ἐκδδ. Καὶ ὅμως ἅπαντες οἱ λόγοι, ἐφ' ὧν ἐστήριξεν ὁ Ἔλμσλ. τὴν διόρθωσίν του, εἶνε δόγματα αὐθαίρετα, ὄχι γνῶμαι ᾐτιολογημέναι. Παρὰ τοῖς τραγικοῖς, λέγει, τὸ 'λέκτρα βασιλέως' σημαίνει ἢ: *τὸν βασιλέα*, ἢ: *τὴν τοῦ βασιλέως σύζυγον*· πρὸς ἃ ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν λέξεων, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον ἡ τῶν φράσεων, δὲν εἶνε ἀπόλυτός τις, ἀλλ' ὁρίζεται μάλιστα ἔκ τε τῆς συντάξεως καὶ τῶν συμφραζομένων· ὅθεν καὶ τὸ 'λέκτρα βασιλέως' σημαίνει μὲν συνήθως *τὴν τοῦ βασιλέως σύζυγον*, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀλλ' ὄχι καί: *τὸν βασιλέα* ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ τὸν *σύζυγον βασιλέα*, ἢ *τὴν κοίτην τοῦ βασιλέως*, κτλ., καὶ δὴ καὶ *τὴν σύζυγον τοῦ βασιλέως* (*διδόντος, οὐ λαμβάνοντος*, ἢ *ἔχοντος*), ἤτοι: *τὸ κῆδος* ἢ *κήδευμα* ἢ *νύμφευμα τοῦ βασιλέως*, ταὐτὸν εἰπεῖν: *τὴν κόρην, ἥν τινι ὁ βασιλεὺς ἐκδίδωσιν*, ἢ: *δίδωσιν εἰς γάμον*. Οὕτω 'γάμος (= *λέκτρον, λέχος*)... Κυθερείας' ἐν Αἰσχ. Ἱκετ. 1033 δὲν εἶνε: *τὰ λέκτρα, ἃ λαμβάνει ἢ ἔχει, ἀλλ' ἃ δίδωσιν ἡ Κυθέρεια*· ὁμοίως Ἴων. 1090-3 'ὅσοι ... ἀείδεθ' ὕμνοις

ἀλλ᾽, ὥσπερ εἶπον καὶ πάρος, σῷσαι θέλων

ἁμέτερα λέχεα καὶ γάμους Κύπριδος ἀθεμίτους ἀνοσίους᾽, εἶνε ὄχι: *γάμους οἷς χρῆται, ἢ ὧν τυγχάνει ἡ Κύπρις*, ἀλλά: *γάμους οὓς προάγει ἡ Κύπρις*. Κατὰ ταῦτα καὶ Μηδ. 140 ‛ὁ μὲν γὰρ (Ἰάσων) ἔχει λέκτρα τυράννων᾽ ὄχι = *τὰς συζύγους ἢ τὴν σύζυγον τῶν τυράννων ἢ τὸν τύραννον*, ἀλλὰ = *τὴν ὑπὸ τῶν τυράννων ἢ βασιλέων δοθεῖσαν νύμφην*. Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐν Ἑλέν. 637, καὶ Σοφ. Τραχ. 793, περὶ ὧν κατωτέρω. Ἀλλ᾽ ὁ Ἕλμσλ. καὶ ἄλλο παράδοξον δογματίζει, τόδε: Ὁ ἑνικός, λέγει, ‛βασιλεὺς᾽ σημαίνει τὸν βασιλέα, ἀλλ᾽ ὁ πληθυντικὸς ‛βασιλεῖς᾽ σημαίνει τὴν βασίλισσαν, καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔτρεψε τὸ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ‛βασιλέως᾽ εἰς ‛βασιλέων᾽, ἵνα δηλονότι ἡ φράσις σημαίνῃ ὄχι *τὸν βασιλέα ἢ τὴν σύζυγον τοῦ βασιλέως* (=‛λέκτρα βασιλέως᾽), ἀλλά: *τὰ λέκτρα τῆς βασιλίδος ἢ βασιλόπαιδος* (=‛λέκτρα βασιλέων᾽), ἤτοι: *τὴν βασιλόπαιδα*. Καὶ ποῦ στηρίζει ὁ περικλεὴς Ἑλληνιστὴς τὸ παραδοξότατον τοῦτο ἑρμηνευτικὸν δόγμα; Εἰς τὸ Τρῳάδ. 99 ‛οὐκέτι Τροία τάδε καὶ βασιλεῖς ἐσμὲν Τροίας᾽. Ἀλλὰ τίς ν᾽ ἀρνηθῇ δύναται, ὅτι ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τῆς Ἑκάβης ὁ μὲν πληθυντικὸς ἀριθμὸς τοῦ τε ῥήματος καὶ τοῦ ὀνόματος ἐξηνέχθη σχηματικῶς, καθ᾽ ὃν πολλάκις ἐξηγήσαμεν λόγον, τὸ δ᾽ ἀρσενικὸν γένος ἀντικατέστησε τὸ θηλυκὸν κατ᾽ ἀνάγκην αὐτῆς ταύτης τῆς σχηματικῆς ἐκφορᾶς (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 632, Ἑκ. 511, κλπ.), καὶ ὅτι τοιαύτη ἐκφορὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ τῆς Μηδ. χωρίῳ δὲν ὑπάρχει, τοῦ ῥήματος ὄντος ἑνικοῦ; Βεβαίως ὁ ποιητὴς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ ἐνταῦθα ‛λέκτρα βασιλέων᾽, ὅπως εἶπε καὶ ἐν 140 ‛λέκτρα τυράννων᾽, ἀλλ᾽ ὁ πληθυντικὸς τότε θὰ ἦτο μὲν σχηματικὸς καὶ αὐτός, ἀλλὰ κατ᾽ ἄλλον λόγον, τὸν τῆς μεγαλειότητος, μεγαληγορίας κττ. ὃν καὶ αὐτὸν πολλάκις ἐξηγήσαμεν (πρβλ. εἰς Φοιν. 766, κλπ., ἤτοι: *λέκτρα τυραννικά*, κττ.), ἀλλ᾽ οὐδέποτε ὅμως θὰ ἐσήμαινε τὸ ‛βασιλέων᾽ = *βασιλίδος*, ἢ τὸ ‛τυράννων᾽ = *τῆς τυράννου*, ὅπως ἀξιοῖ ὁ Ἕλμσλ. Οὐδαμῶς ἄρα τὸ Τρῳάδ. 99 ἀποδεικνύει τὴν ὀρθότητα τοῦ παραδόξου δόγματος τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ. Ἴδωμεν νῦν τὰ ἕτερα δύο τῶν ὅσα παρέβαλεν ὁ Ἕλμσλ. Ὁ Μενέλαος ἐν Εὐρ. Ἑλέν. 636 κέξ. μανθάνων αἴφνης, ὅτι ἡ ἐκ Τροίας ψευδὴς Ἑλένη, ἣν τέως ἔσωζεν ἐν τῷ ἄντρῳ, ἀπέπτη εἰς οὐρανόν, καὶ ὅτι ἦτο εἴδωλον ἁπλοῦν, ὑπὸ τῶν θεῶν πεμφθὲν πρὸς ἐξαπάτησιν αὐτοῦ καὶ τοῦ κόσμου, βλέπων δ᾽ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν ἀληθινὴν Ἑλένην, τὴν πραγματικὴν θυγατέρα τῆς Λήδας καὶ τοῦ Τυνδάρεω ἢ τοῦ Διός, ἀναφωνεῖ ἔξαλλος ἐκ τῆς χαρᾶς ‛ὦ φιλτάτη πρόσοψις... ἔχω τὰ τοῦ Διός (τε) λέκτρα Λήδας θ᾽, ἃν ὑπὸ λαμπάδων κόροι λεύκιπποι ξυνομαίμονες ὤλβισαν κτλ.᾽, δι᾽ ὧν θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι νῦν πρῶτον βλέπει τὴν ἀληθινὴν Ἑλένην, ἣν ἔδωκαν αὐτῷ εἰς γάμον ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Λήδα (= ‛τὰ τοῦ Διὸς [τε] λέκτρα Λήδας θ᾽᾽), καὶ ἣν ὑπὸ λαμπάδων κτλ. (ἐν οἷς περιγράφονται οἱ γάμοι του). Τὸ χωρίον τοῦτο, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶνε ῥητὴ διάψευσις τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Ἕλμσλ., διότι ‛λέκτρα Διὸς καὶ Λήδας᾽ δὲν εἶνε: *ἡ σύζυγος τοῦ Διὸς ἢ ὁ σύζυγος τῆς Λήδας*, ἀλλά: *τὸ νύμφευμα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας*, ἤτοι: *ἡ νύμφη ἣν ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Λήδα ἔδωκαν τῷ Μενελάῳ*. Ἀλλὰ ποίαν σημασίαν ἔχει διὰ τοὺς κριτικοὺς κείμενον, ὅπερ δὲν λέγει ὅ,τι θέλουσιν; Οὗτοι τὸ νοθεύουσι καὶ τὸ διορθοῦσι, καὶ τοιουτοτρόπως τὸ κείμενον ὁμολογεῖ διωρθωμένον ὅ,τι ἀρνεῖται ἀδιόρθωτον. Ὁ Σχαίφφερ. ἔτρεψε διορθ. τὸ ‛τοῦ᾽ εἰς ‛τῆς᾽, καὶ ὁ Ἕλμσλ. τὴν διόρθωσιν ταύτην κηρύττει ὡς πανθομολογήτως ὀρθήν. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς τοὐναντίον οὐ μόνον πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς διορθ. τυφλώττομεν, ἀλλὰ καὶ ἀδιστάκτως ἰσχυ-

σὲ καὶ τέκνοισι τοῖς ἐμοῖς ὁμοσπόρους
φῦσαι τυράννους παῖδας, ἔρυμα δώμασι.

ριζόμεθα, ὅτι αὕτη ἔφθειρε τὸ κείμενον, καὶ ἰδοὺ πῶς. Ἔχω *λέκτρα (τῆς δεῖνος)* σημαίνει = *συνευνάζομαι (τῇ δεῖνι), συνεύνῳ χρῶμαι* (τῇ δεῖνι, οἷον Φοιν. 14 'χρόνια λέκτρα τἄμ' ἔχων ἐν δώμασιν (Λάϊος)'=*συνὼν μοι, συνευναζόμενός μοι*, 954 'ἔχει λέχος', Σ.Οἰδ. τ. 260 'ἔχων δὲ λέκτρα', Τραχ. 360 'τὴν παῖδα δοῦναι, κρύφιον ὡς ἔχοι λέχος' κτλ.). Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ 'ἔχω τὰ τῆς Διός (τε) λέκτρα Λήδας τε' οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ εἰμή: *σύνειμι, συνευνάζομαι τῇ Διὸς καὶ Λήδας θυγατρὶ* (=*Ἑλένῃ*), οὗ ὑπὸ τοῦ Μενελάου κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν τῆς μετὰ πολυετῆ καὶ πολύμοχθον πλάνην ἀναγνωρίσεως λεγομένου, τί μὲν ἀτοπώτερον καὶ παραλογώτερον, ἂν ληφθῇ ἐν τῇ γενικωτέρᾳ ἠθικῇ ἐκδοχῇ = *σύνειμι, συμβιῶ, συνοικῶ*, τί δὲ μετὰ τοῦ παραλόγου καὶ ἀναιδέστερον, ἂν ληφθῇ κυρίως καὶ ὑλικῶς = *σύνειμι (κατὰ σάρκα), μίγνυμι*; Τοὐναντίον ἡ κατὰ τὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως ἡμετέρα ἑρμηνεία (*ἔχω τὸ νύμφευμα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας*, ἤτοι: *ἔχω τὴν ὑπὸ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας δοθεῖσάν μοι νύμφην*) εἶνε ἡ μόνη ὀρθὴ ἐνταῦθα καὶ εὐαρμοστοῦσα. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ Σοφ. Τραχ. 793 'τὸ δυσπάρευνον λέκτρον ἐνδατούμενος σοῦ τῆς ταλαίνης καὶ τὸν Οἰνέως γάμον οἷον κατακτήσαιτο λυμαντὴν βίου', ὅπου ὁ Ἔλμσλ. ἐπειδὴ τὸ 'Οἰνέως γάμον' ἀντέκειτο πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος νὰ νοθεύσῃ τὴν γραφήν, καὶ διορθῶν μεταβάλῃ τὸ κείμενον, μετέβαλε τὴν ἑρμηνείαν, εἰπών, ὅτι τὸ 'γάμον' ἐνταῦθα σημαίνει: *κῆδος, συγγένειαν*, πόθεν ἀρυσθεὶς ὁ σοφώτατος ἀνήρ, ποῦ στηρίξας τὸ καινὸν ἑρμήνευμα; Οὔτε λόγον τινὰ προβάλλει ὁ Ἔλμσλ., οὔτε χωρίον τι παραβάλλει. Ὅτι τὸ 'γάμος' σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ *λέχος* καὶ *λέκτρον*, οὐδεὶς πλὴν τοῦ Ἔλμσλ. ἐνταῦθα, ἠρνήθη· ἐὰν δὲ ὁ ποιητὴς εἶπε 'γάμον' καὶ ὄχι 'λέκτρον', ἔπραξε τοῦτο διὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ δὶς τὴν αὐτὴν λέξιν, τὴν δὲ διαφορὰν τῆς ἐννοίας ἐπιφέρει ὄχι ἡ λέξις 'γάμος', συνώνυμος οὖσα τῷ 'λέκτρα', ἀλλὰ ἡ γενικὴ 'Οἰνέως', οὖσα γένους ἀρσενικοῦ, καὶ ἐμφαίνουσα ὄχι τὴν σύνευνον τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλὰ τὸν πατέρα τῆς συνεύνου. Ἕνεκα τούτου καὶ τὸ 'γάμον' ἐνταῦθα λαμβάνει τὴν χρῆσιν ὄχι τοῦ *κῆδος* (τί θέλουν τὰ κηδεύματα ἐπὶ τοῦ Οἰνέως, οὗ ἄκοντος ἡ θυγάτηρ ἔδραμεν, ὡς μαινάς, εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ καταστρέψαντος τὸν πατέρα;), ἀλλά: *νύμφευμα τοῦ Οἰνέως*, τουτέστι: *θυγατέρα τοῦ Οἰνέως οὖσαν νύμφην*, ἤτοι *ὥριμον γάμου*, ὄχι μὲν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Οἰνέως, ἀλλ' ἀνήκουσαν ὅμως κατὰ γένος εἰς τὸν Οἰνέα, οὖσαν τοῦ Οἰνέως, ὅπως πᾶσα παῖς εἶνε παῖς τοῦ πατρὸς αὐτῆς· ἀφ' οὗ δὲ τὴν σχέσιν ταύτην τῆς συγγενείας ἐκφράζει πᾶσα γενική, δὲν εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ ἐκφράζῃ ταύτην εἰς μόνον τὴν γενικὴν 'Οἰνέως', τὴν 'Διός' καὶ τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ 'βασιλέως', ὅταν τὰ συμφραζόμενα ἀπαιτοῦσι τοῦτο. Δὲν προσθέτομεν ἄλλο τι, διότι ἐπαρκῶς, νομίζομεν, ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ μόνη ὀρθὴ καὶ γνησία γραφὴ εἶνε τὸ 'βασιλέως', ἣν διὰ τοῦτο καὶ ἐτηρήσαμεν. Ὁ δὲ νοῦς κατὰ ταῦτα ὅδε: *εὖ νῦν τόδ' ἴσθι μὴ γυναικὸς οὕνεκα* (τουτέστιν: ὄχι διότι ἡ γυναῖκα μοῦ ἤρεσκε πλειότερον) *γῆμαί με λέκτρα βασιλέως ἃ νῦν ἔχω* (=*νυμφεύσασθαί με τὴν τοῦ βασιλεως νύμφην*, ἢ *νῦν* [τὸ 'νῦν' κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ πρὶν τῆς Μηδείας λέκτρα] *σύνειμι*).

595. *θέλων*] Συνηρμόσθη ὄχι πρὸς τὸ ἐν 594 'μέ', κατὰ τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ 'εἶπον', κατὰ τὴν φυσικωτέραν ἐν τῷ διαλέγεσθαι ῥύμην τοῦ λόγου, ὡς προσεχέστερον.

597. *ἔρυμα δώμασι.*] κατὰ παράθεσιν οὐ μόνον γραμματικὴν εἰς τὰ 'καὶ

ΜΗΔΕΙΑ.

μή μοι γένοιτο λυπρὸς εὐδαίμων βίος
μηδ᾽ ὄλβος ὅστις τὴν ἐμὴν κνίζοι φρένα.

ΙΑΣΩΝ.

οἶσθ᾽ ὡς μετεύξει καὶ σοφωτέρα φανεῖ;

τέκνοισι... φῦσαι... παῖδας', ἀλλὰ καὶ λογικὴν εἰς τὰ ἐν 563 κέξ., ὅπως κολάση πως τὰ ἐκεῖ ἐγωϊστικώτερον ἐξενεχθέντα.

599. *κνίζοι*] τροπικῶς ἐνταῦθα, ἤτοι 'λυποῖ,' πρβλ. εἰς Ἱππ. 562, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ ἐν 601 'λυπρά'. Ἐπίτηδες δὲ μετεχειρίσθη τὸ 'κνίζοι φρένα' ἡ Μήδ., ὅπως δείξη, ὅτι οἱ κνισμοὶ αὐτῆς εἶνε ἠθικοὶ ('φρένα'), ὄχι τῶν αἰσθήσεων, ὅπως εὐαρεστεῖται νὰ παριστᾷ αὐτοὺς (555, 568) ὁ Ἰάσων.

600. *οἶσθ᾽ ὡς . . . φανεῖ;*] Ὁ Ἕλμσλ. ἐκ διορθ. 'μέτευξαι', ὡς δῆθεν ἰδιωματικῶς εἰρημένον κατὰ τὰ 'οἶσθ' ὃ δρᾶσον' (ἴδ. εἰς Ἑκ. 225), ὅπερ εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον Οὐεῤῥάλλ. καὶ Οὐεκλ. Ἐκ τοῦ ὅτι τὸ 'οἶσθα' φέρεται ἰδιωματικῶς πρὸς προστακτικήν, δὲν ἀποκλείεται ἕνεκα τούτου καὶ ἡ ἄλλη αὐτοῦ χρῆσις, καὶ δὴ καὶ ἡ πρὸς μέλλοντα ὁριστικῆς, εἴτε δίκην προστακτικῆς (οἷον Κυκλ. 131 'οἶσθ' οὖν ὃ δράσεις' = ξεύρεις τί θὰ κάμῃς; = τοῦτο θὰ κάμῃς, ἤτοι: τοῦτο κάμε, ἐλάχιστα διαφέρον τοῦ: *οἶσθ' ὃ δρᾶσον* = ξεύρεις τὶ νὰ κάμῃς; = τοῦτο νὰ κάμῃς, ἤτοι: τοῦτο κάμε), εἴτε καὶ ἄνευ τοιούτου προστακτικοῦ πνεύματος, ὁσάκις αὐτὴ ἡ συνέπεια, ἢ ἡ φύσις τοῦ νοήματος, ἀπαιτεῖ τοῦτο. Ὁ λέγων π. χ. θὰ τὸ μετανοιώσῃς, καὶ θὰ κάμῃς φρόνιμα· ἤ: ξεύρεις πῶς θὰ μετανοιώσῃς; καὶ θὰ κάμῃς φρόνιμα, δὲν δύναται νὰ ἐννοῇ = μετάνοιωσε. Ἀλλὰ μὴν τοιοῦτόν τι λέγει καὶ τὸ ἡμέτερον χωρίον. Ἡ Μήδ. ἀπέκρουσε τὰς προσφορὰς τοῦ Ἰάσονος ἀπευχηθεῖσα τὰ ἐν 558-9. Ὁ Ἰάσων λοιπὸν ἀποκρινόμενος λέγει: ξεύρεις πῶς θ' ἀλλάξῃς εὐχὴν (μεταγνοῦσα δηλονότι), καὶ θὰ φανῇς σοφωτέρα (τότε ἤ: οὕτω); Εἶνε δυνατόν, ἐρωτῶ, νὰ νοηθῇ ὡς προστακτικὸν τοῦτο; Οὐ μόνον προστακτικὸν δὲν εἶνε, ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναντίον· θωπευτικὴ προτροπή, ἁβρότατα ὑποδυομένη τὸ πρόσχημα ἀσφαλοῦς προγνώσεως τοῦ μέλλοντος. Ὁ αἴρων τὸ πρόσχημα τοῦτο φθείρει τὰ πάντα, καὶ τὰ ἤθη τῶν προσώπων καὶ τὰ νοήματα. Ὅστις δὲ δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ ἐννοήσῃ τὰς λεπτότητας ταύτας τοῦ ἀληθοῦς ἀττικισμοῦ, οὗτος οὐδέποτε θὰ ἐννοήσῃ τοὺς ἀττικούς, ἥκιστα δὲ πάντων τῶν Εὐριπίδην. Ἀλλὰ καὶ τὸν λεκτικὸν ἀττικισμὸν τῆς φράσεως φθείρει ἡ διόρθωσις τοῦ Ἕλμσλεϋ, οὖσα αὐτόχρημα σόλοικος, καὶ ἰδοὺ διὰ τί. Ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγομεν ἡμεῖς ὄχι μόνον: ξεύρεις τί νὰ κάμῃς; ἀλλὰ καί: ξεύρεις πῶς νὰ κάμῃς; ἀδιακρίτως καὶ ταυτοσήμως. Ἀλλὰ μὴν ὁμοίως ἔλεγον καὶ οἱ ἀττικοί: *οἶσθ' ὃ δρᾶσον*, ἀλλὰ καί: *οἶσθ' ὡς ποίησον*', οὐδέποτε ὅμως καί: *οἶσθ' ὡς δρᾶσον*, ὅπερ σόλοικον. Διατί: Διότι μόνον τό: *ποιῶ* ἦτο δεκτικὸν τοῦ τροπικοῦ ἐπιῤῥήματος ὡς, καὶ τοῦτο δι' οὓς λόγους ἐξηγήσαμεν εἰς Ἱππολ. 377-9, ὧν ἡ ἄγνοια ἐπήνεγκε τόσας παρερμηνείας καὶ φθορὰς τῶν κειμένων. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἕλμσλ., εἰσβιάζων τὸ τροπικὸν 'ὡς' εἰς τὴν διόρθωσίν του 'οἶσθ' ὡς μέτευξαι', τί ἄλλο πράττει παρὰ νὰ φθείρῃ καὶ φράσιν καὶ νόημα; Ὁ Ἰάσων λέγων: ξεύρεις πῶς ν' ἀλλάξῃς εὐχήν; ἐννοεῖ, ὅτι ἡ Μήδεια θέλει ν' ἀλλάξῃ εὐχήν, ἀλλ' ἀγνοεῖ μόνον τὸν τρόπον· τὸ πῶς δέ, ἤτοι τὸν

τὰ χρηστὰ μή σοι λυπρὰ φαινέσθω ποτέ,
μηδ' εὐτυχοῦσα δυστυχὴς εἶναι δόκει.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὕβριζ', ἐπειδὴ σοὶ μὲν ἔστ' ἀποστροφή,
ἐγὼ δ' ἔρημος τήνδε φευξοῦμαι χθόνα.

ΙΑΣΩΝ.

αὐτὴ τάδ' εἵλου· μηδέν' ἄλλον αἰτιῶ.

ΜΗΔΕΙΑ.

τί δρῶσα; μῶν γαμοῦσα καὶ προδοῦσά σε;

τρόπον τοῦτον ἔρχεται νὰ τὴν διδάξῃ ὁ Ἰάσων· ἀλλ' οὔτε ἡ Μήδ. θέλει ν' ἀλλάξῃ εὐχήν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ τρόπου μένει ἀδίδακτος. Ἂς ἐπιδειχθῇ ἡμῖν ἓν καὶ μόνον χωρίον, ὅπου ἐν τῇ ἰδιωματικῇ ταύτῃ φράσει τὸ 'ὡς' νὰ κεῖται μετ' ἄλλου ῥήματος ἐκτὸς τοῦ *ποιῶ* (ὄχι ὅμως καὶ τὸ Οἰδ. Κολ. 75 'οἶσθ', ὦ ξέν', ὡς νῦν μὴ σφαλῇς', ὅπου τὸ 'ὡς' εἶνε τελικόν, οὐδ' ἀνήκει εἰς τὴν περὶ ἧς λόγος ἰδιωματικὴν ἐκφοράν, τῆς φράσεως βραχυλογικῶς ἐξενεχθείσης, κατ' ἔλλειψιν τοῦ 'ὡς ποιήσεις' ἢ ὡς 'ποίησον', μεθ' οὗ καὶ μόνου συναπαρτίζει τοιαύτην ἰδιωματικὴν ἐκφοράν, ὄχι δὲ καὶ μετὰ τοῦ 'ὡς μὴ σφαλῇς', ὅπως ἀξιοῦσιν οἱ περὶ τὸν Ἑλμσλ. παρὰ πάντα λόγον καὶ λέξεως καὶ νοήματος. Ὅτι δ' οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀπόδειξις αὐτὴ τοῦ Σεϊδλέρου ἡ ἑρμηνεία, ὅστις, ἀφ' οὗ λέγει, ὅτι τὸ 'οἶσθ' ὡς νῦν μὴ σφαλῇς' εἴρηται κατὰ τὸ Οἰδ. τ. 524 'οἶσθ' ὡς ποίησον', διὰ τὴν ἄρνησιν δηλ. 'μή', μεταφράζει ἔπειτα: *οἶσθ' ὡς ποιήσεις, ἵνα μὴ σφαλῇς*; ['scin, hospes, quid faciendum tibi sit, ut ab errore et peccato vacuus maneas?']. Τί δ' ἄλλο ἀποδεικνύει ἡ μετάφρασις αὐτὴ [ἣν ἀσπάζονται ἅπαντες, πλὴν τοῦ Ναυκ., ὅστις ἀποκρούει μὲν αὐτήν, ἀλλὰ σιωπᾷ ἐπέχων, ἔνιοι δὲ καὶ αὐτολεξεὶ παραθέτουσι], τί ἄλλο, λέγομεν, ἀποδεικνύει εἰμὴ ὅ,τι λέγομεν ἡμεῖς, καὶ ὅ,τι ἐπικυροῖ αὐτὴ ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια, λέγουσα καθ' ὁμοίαν ἔλλειψιν βραχυλογικῶς [εἴδομεν δὲ πολλάκις ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς τὸ τὰ μάλιστα ἐλλεῖπον ἐνεργητικὸν ῥῆμα εἶνε τὸ *ποιῶ*, πρβλ. εἰς Ἱππ. 347]: ξεύρεις, γιὰ νὰ γλυτώσῃς; = ξεύρεις τί, ἤ: πῶς νὰ κάμῃς γιὰ νὰ γλυτώσῃς;], καὶ τότε μόνον θέλει ἀποδειχθῇ ὄχι τὸ ὀρθὸν τῆς Ἑλμσλ. διορθ., αὕτη καὶ μετὰ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ἔσται ἐσφαλμένη, δι' οὓς προείπομεν λόγους, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾶς ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις τοῦ 'ὡς' καὶ μεθ' ἑτέρου ῥήματος, ἐκτὸς τοῦ *ποιῶ*. Ἕως δὲ τότε τὸ 'ὡς' ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ἔσται ὄχι τροπικὸν ἐπίρρημα, ἀλλὰ σύνδεσμος εἰδικὸς = *ὅτι*, καθ' ἃ καὶ προηρμηνεύσαμεν.

603. *ὕβριζ',*] Ἡ Μήδ. ἐκλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Ἰάσονος ὡς χλευάσματα ὑβρίζοντος, καὶ εὐλόγως, καθ' ἃ προείπομεν.

ἀποστροφή,] = *καταφυγή, προσφυγή*.

606. *τί δρῶσα; μῶν γαμοῦσα κτλ.*] *τί δρῶσα* (*εἱλόμην φεύγειν τήνδε χθόνα*); *μῶν γαμοῦσα καὶ προδοῦσά σε*; Ἡ ἐρώτησις μεστὴ σαρκασμοῦ δηκτικωτάτου. Τοῦ 'γαμοῦσα' ἐπ' ἀνδρός, ὄχι γυναικός, λεγομένου (ἴδ. εἰς 262), ἡ Μήδ. λέγει πρᾶγμα φύσει ἀδύνατον εἰς αὐτήν, τό: *προδοῦναι γαμοῦσαν*· ἐξ οὗ ἕπεται, ὅτι καὶ τὸ εἰς αὐτὴν (605) ῥηθὲν εἶνε πρᾶγμα ἀδύνατον, ἁρμοδιώτατον δ' εἰς ἄνδρας μό-

ΙΑΣΩΝ.

ἀρὰς τυράννοις ἀνοσίους ἀρωμένη.

ΜΗΔΕΙΑ.

καὶ σοῖς ἀραία γ' οὖσα τυγχάνω δρόμοις.

ΙΑΣΩΝ.

ὡς οὐ κρινοῦμαι τῶνδέ σοι τὰ πλείονα.
ἀλλ', εἴ τι βούλει παισὶν ἢ σαυτῆς φυγῇ
προσωφέλημα χρημάτων ἐμῶν λαβεῖν,
λέγ'· ὡς ἕτοιμος ἀφθόνῳ δοῦναι χερὶ
ξένοις τε πέμπειν σύμβολ', οἳ δράσουσί σ' εὖ.
καὶ ταῦτα μὴ θέλουσα μωρανεῖς, γύναι·
λήξασα δ' ὀργῆς κερδανεῖς ἀμείνονα.

ΜΗΔΕΙΑ.

οὔτ' ἂν ξένοισι τοῖσι σοῖς χρησαίμεθ' ἄν,

νον, ὅπερ καὶ ἔργῳ ὁ Ἰάσων εἰς αὐτὴν κατετόλμησε, μόνος ἄρα αὐτὸς ὧν αὕτη πάσχει αἴτιος ὤν, ὅθεν καὶ κακῶς λέγων 'μηδέν' ἄλλον αἰτιῶ' (605).

608. *καὶ σοῖς ἀραία γ' . . . δόμοις.*] = *ἀραία γε καὶ σοῖς δόμοις οὖσα τυγχάνω*, οἷον εἰπεῖν: ἀραία γιὰ (= 'γε', ἴδ. εἰς Ἑκ. 501) καὶ γιὰ τὸ σπίτι τὸ δικό σου ἔτυχε νὰ εἶμαι = *κατάρατοί γε καὶ σοὶ δόμοι τυγχάνουσιν ὄντες μοι*), ἤτοι: τί θαυμάζεις πῶς καταρῶμαι τοὺς τυράννους; ξέχασες πῶς ἔτυχε νὰ καταρῶμαι καὶ τὴν οἰκογένειάν σου (οὗ ἀναγκαῖον ἐπακόλουθον καὶ οἱ τύραννοι); Ὁ λόγος οὗτος ἀνάμεστος ὅλος πικρᾶς εἰρωνείας (ἰδίως μάλιστα διὰ τὸ 'γέ', τὸ 'καὶ' καὶ μάλιστα τὸ 'τυγχάνω') ἀπήλπισε τὸν Ἰάσονα, ὅστις διὰ τοῦτο καὶ παραιτεῖται τοῦ ἐν τῇ στιχομυθίᾳ ἀγῶνος πρὸς τὴν Μήδ. Πολλὰ τούτων ἄλλοι ἄλλως, ὅπερ παραλείπω διὰ τὸ σύντομον.

609. *ὡς οὐ κρινοῦμαι. . . πλείονα.*] = *ὡς οὐ διαμαχοῦμαί σοι ἐρίζων τὰ πλείονα τῶνδε.* Τὸ ἄρθρον 'τὰ' = (*τὰ πλείω τούτων*) *ἃ ἔχεις εἰπεῖν, ἃ ἐρεῖς.* Περὶ τοῦ 'ὡς' ἴδ. εἰς Φοιν. 628, Ἑκ. 398.

610. *σαυτῆς φυγῇ*] Ἐν *E* 'σαυτῇ φυγῇ' καὶ ἐν *L* 'σαυτῇ φυγῆς'. Φραστικῶς καὶ ἡ τελευταία γραφὴ εὐοδοῦται, ἀλλὰ προτιμητέα ἡ διπλωματικῶς μᾶλλον πεπιστωμένη, ὡς καὶ ἁρμόζουσα κάλλιον εἰς τὰς περὶ τῶν παίδων ἐλπίδας τοῦ Ἰάσονος. Ἡ συνθήκη αὕτη: *ἀλλ' εἰ βούλει λαβεῖν* (*τῶν*) *ἐμῶν χρημάτων* (ἡ γενικὴ μεριστική), *προσωφέλημά τι* (κατὰ παράθεσιν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς μεριστικῆς γενικῆς ὑπακουστέαν αἰτιατικὴν) (*τοῖς*) *παισὶν ἢ* (*τῇ*) *σαυτῆς φυγῇ, λέγε.* Τὸ δὲ 'προσωφέλημα' = *ἐκ προσθήκης ὠφέλημα*, καὶ τοῦτο ἐξ ἀστυκότητος, ὡς ἂν ἐχούσης δηλονότι τῆς Μηδείας οἴκοθεν τὰ τοῖς παισὶ καὶ τῇ αὑτῆς φυγῇ χρειώδη.

612. *ἕτοιμος*] = *ἕτοιμος* (*ἐγώ εἰμι*), ὡς συνήθως.

613. *σύμβολ',*] 'οἱ ἐπιξενούμενοί τισιν, ἀστράγαλον κατατέμνοντες, θάτερον μὲν αὐτοὶ κατεῖχον μέρος, θάτερον

οὔτ' ἄν τι δεξαίμεσθα, μήθ' ἡμῖν δίδου·
κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει.

ΙΑΣΩΝ.

ἀλλ' οὖν ἐγὼ μὲν δαίμονας μαρτύρομαι,
ὡς πάνθ' ὑπουργεῖν σοί τε καὶ τέκνοις θέλω·
σοὶ δ' οὐκ ἀρέσκει τἀγάθ', ἀλλ' αὐθαδίᾳ
φίλους ἀπωθεῖ· τοιγὰρ ἀλγυνεῖ πλέον.

ΜΗΔΕΙΑ.

χώρει· πόθῳ γὰρ τῆς νεοδμήτου κόρης
αἱρεῖ χρονίζων δωμάτων ἐξώπιος.
νύμφευ'· ἴσως γάρ, σὺν θεῷ δ' εἰρήσεται,
γαμεῖς τοιοῦτον ὥστε σ' ἀρνεῖσθαι γάμον.

ΧΟΡΟΣ.

ἔρωτες ὑπὲρ μὲν ἄγαν ἐλθόντες οὐκ εὐδοξίαν στρ.

δὲ κατελίμπανον τοῖς ὑποδεξαμένοις, ἵνα, εἰ δέοι πάλιν αὐτοὺς ἢ τοὺς ἐκείνων ἐπιξενοῦσθαι πρὸς ἀλλήλους, ἐπαγόμενοι τὸ ἥμισυ ἀστραγάλιον ἀνανεοῖντο τὴν ξενίαν.' ΣΧΟΛ.

618. *κακοῦ . . . ἔχει.*] Παροιμιῶδες κατὰ τὸ Σ. Αἴ. 664 'ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα.'

621 *αὐθαδίᾳ*] = ἐκ πείσμονος ἰδιοτροπίας, ἐνταῦθα· πρβλ. εἰς 223.

623-4. *πόθῳ . . . αἱρεῖ*] 'πορθῇ τῷ ἔρωτι' ΣΧΟΛ., μᾶλλον δέ: *ὑπὸ τοῦ πόθου* (= *ἔρωτος*) *τῆς νεοδμ.* (ἴδ. εἰς 1366) *κόρης καταλαμβανόμενος τρύχει.*

ἐξώπιος.] Τὸ ἐπίθετον ἐνταῦθα κυριολεκτικῶς 'ἔξω τῶν ὀφθαλμῶν τῆς κόρης ὤν' ΣΧΟΛ. ἀλλ' ἀλλαχοῦ ('Αλκ. 546, καὶ 'Ικετ. 1038) κεῖται ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ: *ἔξω ὤν*, ὡς καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐπίθετα παρὰ τῷ ποιητῇ, ἀνθ' ἁπλῶν ἐπιῤῥημάτων ἢ προθετοπτώτων εἰρημένα· ὅθεν καὶ παρῳδήθη τὸ ὄνομα ἐν Θεσμοφ. 884 'ἔπειτ' ἐρωτᾷς ἔνδον ἔστ' ἢ 'ξώπιος.'

625. *νύμφευ'*] ἀπολύτως = *γάμει.*

σὺν θεῷ] = *σὺν τῷ θεῷ ἀρωγῷ*, πρβλ. εἰς Φοιν. 1442 καὶ σελ. 586-9, 'Ιππ. 167.

626. *γαμεῖς . . . γάμον.*] Τὸ δισήμαντον τῆς ῥήσεως δὲν κατενοήθη. 'Ο Σχολ. 'ὥστε σ' ἀρνεῖσθαι: ὥστε μεταμεληθῆναί σε ἐπὶ τῷ γάμῳ', οὕτω δὲ καὶ τῶν κριτικῶν ἔνιοι, οἱ δὲ πλεῖστοι: *ὥστε ἀρνεῖσθαι, ἀπαρνεῖσθαι κττ. τὸν γάμον.* Καὶ ἡ τελευταία μὲν αὕτη ἑρμηνεία ἔγκειται καὶ ἐν τῷ κειμένῳ, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον· ὑποκρύπτεται δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἡ ἑτέρα αὕτη: *ἴσως γὰρ γαμεῖς* (μέλλων = *μέλλεις γαμεῖν*) *γάμον τοιοῦτον, ὥστε σ' ἀρνεῖσθαι γάμον* (= *γαμετήν*· τούτου δ' ἕνεκα καὶ τὸ 'γάμον', ὅπερ ἀναφέρεται εἴς τε τὸ 'γαμεῖς' καὶ εἰς τὸ 'ἀρνεῖσθαι', ἔταξεν ἐν τέλει), ἤτοι: *ὁ γάμος* (ἢ: *ἡ γαμετὴ*) *ἔσται τοιοῦτος, ὥστε σ' ἀρνεῖσθαι αὐτὸν* (*τὸν γάμον*) ἤ: *ὥστε σ' ἀρνεῖσθαι* (*μὴ ἀναγνωρίζοντα*) *τὴν γαμετήν*· ὅπερ καὶ πράγματι συνέβη, ἴδ. 1185.

627-8. *ὑπὲρ μὲν ἄγαν*] = *ὑπεράγαν* (ὡς ὁ Σχοίνε. ὄχι: *ὑπὲρ* [*τὸ*] *ἄγαν*, ὡς ὁ Κλότζ.).

οὐδ' ἀρετὰν παρέδωκαν ἀνδράσιν· εἰ δ' ἅλις ἔλθοι
Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὔχαρις οὕτως.
μήποτ', ὦ δέσποιν', ἐπ' ἐμοὶ χρυσέων
τόξων ἐφείης ἱμέρῳ χρίσασ' ἄφυκτον οἰστόν.
στέργοι δέ με σωφροσύνα, δώρημα κάλλιστον θεῶν· ἀντ.
μηδέ ποτ' ἀμφιλόγους ὀργὰς ἀκόρεστά τε νείκη
θυμὸν ἐκπλήξασ' ἑτέροις ἐπὶ λέκτροις

628. *παρέδωκαν*] = *παρέχουσι, προξενοῦσι*, τοῦ ἀορ. ὄντος γνωμολογικ.

630. '*ἅλις*]... μετρίως.' ΗΣΥΧ., ὡς ἐνταῦθα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ 'ὑπεράγαν.'

634. *ἱμέρῳ*] οἷον ἰῷ, διότι ὁ λόγος περὶ τοῦ ἄγαν ἔρωτος, οὗ τὰ βέλη φαρμακερά.

ἄφυκτον οἰστόν.] Τὸ ἐπίθετον κατηγορηματικῶς = *ἄφυκτον* (*τὸν τῶν χρυσέων τόξων*) *οἰστόν*.

635. *στέργοι*] Αὕτη ἡ κοινή· ἀλλ' ὁ Οὐεκλ. ἐξέδ. διορθ. 'στέγοι', καὶ τὴν διόρ. ταύτην εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδδ. Βαρθόλδ. Οὐερράλλ. καὶ Μέκλερ. Εἶνε καὶ ἀληθὲς καὶ εὐνόητον, ὅτι τὰ δύο ῥήματα συγχέονται πολλάκις ἐν τοῖς χειρογράφοις· ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἔργον τῶν γραμμάτων, ὄχι τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων· κακῶς δ' ἐκ τοῦ τυχαίου τούτου περιστατικοῦ, ὡς ὑποθέτομεν, προήχθη ὁ σοφὸς ἀνὴρ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ῥημάτων· διότι τὸ 'στέγω' δὲν σημαίνει *ἀμύνω, προφυλάττω*, ὅπως ἑρμηνεύει τὸ διόρθωμά του ὁ διορθωτής, ἀλλὰ μόνον ὅ,τι εἶπεν ὁ γλωσσογράφος ('στέγει: κρύπτει, συνέχει, βαστάζει.' ΗΣΥΧ.), καὶ οὐδὲν παρὰ ταῦτα. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ Αἰσχ. Ἑπτὰ Θ. 795-7 'πόλις δ' ἐν εὐδίᾳ τε καὶ κλυδωνίου πολλαῖσι πληγαῖς ἄντλον οὐκ ἐδέξατο, στέγει δὲ πύργος, καὶ πύλας... ἐφαρξάμεσθα... προστάταις' ἑρμηνεύουσιν οὕτως ἄλλοι τε καὶ αὐτὸς ὁ Οὐεκλ., στίζοντες διὰ τελείας μετὰ τὸ 'ἐδέξατο', καὶ ἐκλαμβάνοντες τὸ 'στέγει πύργος' (ποιητικῶς ἀντὶ τοῦ *πύργοι* = *τεῖχος*, πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 1209) ἀπολύτως· ἀλλὰ κακῶς, διότι τὸ 'στέγει' ἔχει ἀντικείμενον αὐτοῦ τὸ προλαβὸν 'ἄντλον', ὅπως καὶ ἐν τῷ κατὰ πάντα ὁμοίῳ Ἱκετ. 135 'πλάτα μὲν οὖν λινορραφής τε δόμος ἅλα στέγων δορός', ἤτοι 'τὴν θάλατταν εἴργων', ὅπως ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ ΣΧΟΛ. Ὁμοίως ἐκδέχονταί τινες καὶ τὸ Σοφ. Οἰδ. Κ. 14-5 'πύργοι μέν, οἳ πόλιν στέγουσιν', ἀλλ' οὐδένα λόγον ἔχει ἡ Ἀντιγόνη, ἥτις ἐκ τοῦ Κολωνοῦ ἀποβλέπουσα πρὸς τὰς Ἀθήνας, ἃς ἀγνοεῖ, καὶ μὴ βλέπουσα τὴν πόλιν διὰ τοὺς ἐπιπροσθοῦντας πύργους τῶν τειχῶν, ἤτοι τὰ τείχη, νὰ εἴπῃ ἄλλο τι παρὰ τοῦτο: *τὸ μὲν τεῖχος, ὃ πόλιν περιβάλλον κρύπτει*, ὅπως ὀρθῶς ἡρμήνευσεν ὁ Ῥεϊσίγιος. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις τῶν δραματικῶν χωρίοις, ὡς καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς, τὸ 'στέγω' οὐδαμῶς ἔχει τὴν χρῆσιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον τὸ 'σκέπω - πάζω', ὅπως καὶ τὰ παρ' αὐτὸ *σκέπη* κλπ., οὐδαμῶς δὲ τὰ *στέγη, στέγος, στεγανός, στεγνὸς* (ὅθεν κατὰ συνεκδοχὴν καὶ τὰ τῆς συνηθ. στεγνός, στεγνώνω κτλ.). Κακῶς ἄρα διωρθώθη τὸ οὐδεμιᾶς χρῇζον διορθώσεως 'στέργοι' (πρβλ. περὶ τοῦ ἠθικοῦ κάλλους τῆς φράσεως Κοραῆ Προλεγομ. εἰς Πλουτάρχ. τόμ. δ', σελ. μα'-μγ'), καὶ ἀβασανίστως εἰσεφθάρη εἰς τὸ κείμενον τὸ ἀνελλήνιστον διόρθωμα.

637. *ἀμφιλόγους ὀργὰς*] = *ὀργὰς ἐξ ἀμφιλογίας*, ἤτοι ἐξ ἐριστικῆς μεταξὺ δύο λογομαχίας. Πρβλ. 'ἀμφίλεκτος ἔρις' Φοιν. 503, κλπ.

639. *ἐκπλήξασ'*] Ἴδ. εἰς 8 καὶ Ἱππολ. 38.

προσβάλοι δεινὰ Κύπρις, ἀπτολέμους δ'
εὐνὰς σέβουσ' ὀξυφρόνων κρίνοι λέχη γυναικῶν.
ὦ πατρίς, ὦ δώματ' ἐμά, στρ.
μὴ δῆτ' ἄπολις γενοίμαν
τὸν ἀμηχανίας ἔχουσα

641-2. *σέβουσ' ὀξυφρόνων γυναικῶν.*] Ἡ κοινὴ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'σεβίζουσ' ὀξύφρων', ἅπερ ἄλλοι ἄλλως ἡρμήνευσαν (οἱ μὲν τὸ 'ὀξ. λέχη γυν.' = *ὀξέως* [= *ταχέως*] *δικάζοι τὰ συζυγικὰ ἐγκλήματα*· οἱ δὲ τιμωροῖ, ἄλλοι: *μετ' ὀξυνοίας διαλύοι τὰς συζυγικὰς διαφοράς*, ἢ: *ἔχοι διακεκριμένα τὰ λέχη τῶν γυναικῶν*, καὶ ἄλλοι: *βραβεύοι*, ἤτοι *διέποι τὰ τῶν γάμων κττ.*) καὶ διώρθωσαν (Ῥέισκ. 'κρίνειν', Σκαλίγερ. καὶ Βαρνέσ. 'κρῖναι', Βάδαμ. 'σεβίζοιμ'... κρῖναι', Μυσγρ. 'ῥῖψαι', Ἑρουέρδεν. 'σέβουσα ξυμφρόνων', Οὐέϊλ. 'σέβουσα ξυμφρόνων κρίνω', Οὐεκλ. 'σέβουσα ξυνόφρων', Χρίστ. 'ἀρτίφρων'), περὶ ὧν, ὡς οὐδεμιᾶς οὔτε ἑρμηνείας οὔτε διορθώσεως εὐστοχησάσης, ἀπέστω διὰ τὸ σύντομον πᾶς λόγος. Τὸ 'ὀξύφρων', ἐνταῦθα μόνον εὑρισκόμενον, εἶνε προφανῶς ἐφθαρμένον, οὔτε λογικῶς δὲ συναρμόζεται πρὸς τὰ συμφραζόμενα, οὔτε γραμματικῶς εἶνε εὔκολον νὰ ἐκληφθῇ ἀντ' ἐπιρρήματος, ὅπως καὶ ἑρμηνεύεται. Καθ' ἡμᾶς τὸ 'ὀξύφρων' προῆλθεν ἐξ ἡμαρτημένης γραφῆς τοῦ 'ὀξυφρόνων', ἥτις συνεπήγαγε καὶ τὴν ἕνεκα τοῦ μέτρου μεταβολὴν τοῦ 'σέβουσα' εἰς 'σεβίζουσα'. Οὕτω διορθουμένου τοῦ ὀνόματος, τὰ πάντα φραστικῶς τε καὶ λογικῶς εὔληπτα καὶ συναρμοζόμενα τῇ συνεπείᾳ, ἤτοι: *τιμῶσα* (= 'σέβουσα', τὸ *σέβω* οὐ μόνον ἐπὶ θεῶν καὶ θείων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μὴ τοιούτων. Εἶπε δ' ὁ Χορὸς 'σέβουσα' καὶ ὄχι 'τιμῶσα', ὡς ὑπεροχώτερον τούτου ἐκεῖνο, διὰ τοῦτο καὶ ὀρθῶς ὡς ἐκ τοῦ νοήματος ὁ Σχολ. 'προτιμῶσα') *δὲ* (*Κύπρις τὰς*) *ἀπτολέμους* (= *εἰρηνικὰς καὶ ἀφιλονείκους*) *εὐνὰς* (= ἀνδρόγυνα), *κρίνοι* (= *ἀποκρίνοι καὶ ἀφισταίη αὐτῶν τὰ*) *λέχη* (= *εὐνὰς τῶν*) *ὀξυφρόνων* (= *ὀξυθύμων*) *γυναικῶν*.

643. *ὦ δώματ' ἐμὰ*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'δῶμα', ὅπερ ἀπᾴδει τοῦ ἀντιστροφ. 652, ἐν δὲ τῷ *L* 'δώμα**' καὶ ἐν *l* 'δῶμά τ' ἐμόν', ὅπερ συνᾴδει τῇ ἀντιστροφῇ. Ὁ Ναύκ. διώρθωσε 'δώματα', συμπαραλαβὼν δὲ καὶ τὸν ἑπόμενον 'μὴ', κατέστησε μὲν τὸ κῶλον ἀντίστοιχον τῷ ἀντιστροφικῷ, ἀλλ' ἡ συμπαράληψις τοῦ 'μὴ' κατέστρεψε τὴν ἀντιστοιχίαν τοῦ εὐθὺς ἑπομένου κώλου (644 = 654), ὅθεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ 654 ἀντὶ μὲν τοῦ ἐν *l* 'ἔχομεν' παρέλαβε τὸ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἔχω', ἐπειδὴ δὲ οὕτως ἔτι μᾶλλον ἐφθείρετο τὸ μέτρον, ἔτρεψε καὶ τὸ ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. 'μύθων' εἰς 'μῦθον', φθείρας τέλεον τὸ κείμενον. Οὐχ ἧττον αἱ μεταβολαὶ αὗται εἰσήχθησαν εἰς ἁπάσας τὰς μέχρι σήμερον ἐκδόσεις. Οὐ μόνον ὁ Ναύκ., ἀλλὰ καὶ ὁ Κιρχ. ἀπεκήρυξε τὰς ἐν *Ll* γραφὰς ὡς μετρικὰ διορθώματα. Ἀδύνατον βέβαια τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε· ἀλλὰ προκειμένου νὰ ἐκλέξῃ τις μεταξὺ διαφόρου γραφῆς κειμένης ἐν ἀρχαίῳ ἐγκρίτῳ κώδικι, περὶ ἧς ὑπώπτευσαν δύο ἢ καὶ πλειότεροι κριτικοί, ὅτι εἶνε διόρθωμα, καὶ τῆς νῦν ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινῆς, περὶ ἧς οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι εἶνε διόρθωμα, δισταγμός, νομίζω, οὐδεὶς ἐπιτρέπεται, ὅταν μάλιστα καὶ κανὲν ἀξιοσύστατον πλεονέκτημα τοῦ διορθώματος δὲν ἰσοφαρίζῃ πρὸς τὸ ἐκ τῆς ἀρχαίας γραφῆς κῦρος, ὡς συμβαίνει ἐνταῦθα. Οὕτω τὸ μὲν 'ἔχομεν' πλεονεκτεῖ τοῦ 'ἔχω' λεκτικῶς, ὡς πλεονεκτεῖ ἁπανταχοῦ τὸ ὁμαλὸν τοῦ ἄνευ ἀνάγκης ἀνωμάλου, ἐπικυροῦται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς εἰς 649 σχολ. 'μανθάνομεν',

δυσπέρατον αἰῶν',
οἰκτρότατον ἀχέων.
θανάτῳ θανάτῳ πάρος δαμείην
ἁμέραν τάνδ' ἐξανύσασα· μό-

καὶ εἶνε μετρικῶς ἀνέγκλητον. Ὁμοίως, ἐὰν τὸ ἐν τοῖς λοιποῖς βιβλ. 'δῶμα' εἶνε ἄμετρον, ὄχι ὀλιγώτερον ἄμετρον εἶνε καὶ τὸ διόρθ. τοῦ Ναυκ. 'δώματα', ἀφ' οὗ ἀνέτρεψεν ὁλόκληρον κωλομετρίαν διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τῆς κακομετρίας αὐτό. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ὁ Χορὸς λέγων 'ὦ δώματα' μετὰ τὸ 'ὦ πατρίς', ποῖα, ἐρωτῶ, δώματα ἐννοεῖ; Ἀναντιῤῥήτως τὰ ἐν οἷς καὶ λαλεῖ, ἤτοι τὰ τῆς Μηδείας, ὅπως παραδείγματος χάριν καὶ ὁ Ἱππόλυτος, ἀναφωνῶν ἐν Ἱππολ. 1077 'ὦ δώματ', εἴθε φθέγμα κτλ.', ἐννοεῖ τὰ ἐν οἷς ἢ πρὸ ὧν λαλεῖ, ἤτοι: τὰ τοῦ πατρός, τοῦ Θησέως. Ἀλλὰ μὴν τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι αἱ τοῦ χοροῦ γυναῖκες ἐννοοῦσι τὰ ἴδια ἑαυτῶν δώματα, ὄχι τὰ τῆς Μηδείας, ἀφ' οὗ αὗται ἀναφωνοῦσι ταῦτα ταλανίζουσαι τὴν ἄπολιν καὶ φερέοικον Μήδειαν; Ἐνταῦθα λοιπὸν ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία εἶνε ἀπαραίτητος, ὅπως ἐξ ἐναντίας ἀλλοῦ εἶνε περιττή, καθ' ἃ πολλάκις εἴπομεν, καὶ τὴν ἀντωνυμίαν ταύτην ἔχει ἡ ἐν τῷ *l* γραφὴ 'δῶμά τ' ἐμόν'. Δυστυχῶς ὅμως ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ὁ 'τὲ' παρέλκει, καὶ ἐπειδὴ πρὸ ταύτης ἐν τῷ *L* ἔκειτο 'δῶμα**', πρόδηλον ὅτι ὑπῆρχεν ἡ γραφὴ 'δώματ' ἐμά', καὶ ὅτι ὁ ἀντιγραφεύς, ἀγνοῶν, ὅτι ἐνταῦθα ἡ βραχεῖα λήγουσα τοῦ 'ἐμὰ' μετρικῶς ἐπιτρέπεται, ἔτρεψε τὸ 'δώματ' ἐμὰ' εἰς τὸ μετρ. μὲν ἄπταιστον, ἀλλὰ λεκτικῶς ἡμαρτημένον 'δῶμά τ' ἐμόν'. Ἐπανήγαγον εἰς τὸ κείμενον τὸ μόνον ὀρθὸν 'ὦ δώματ' ἐμά', μετενεγκὼν τὸ 'μὴ' εἰς ἣν εἶχεν ἀνέκαθεν θέσιν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου στίχου, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀντιστροφὴν τὸ 'ἔχομεν', μετὰ καὶ τοῦ 'μύθων'.

647. *οἰκτρότατον*] Ἐκδιορθ. Μυσγρ. διὰ τὸ μέτρον ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'οἰκτροτάτων', ὅπερ κατὰ παράθεσιν εἰς τὰ προτοῦ, ἤτοι: *ἔχουσα τὸν δυσπέρατον (τῆς) ἐνδείας* ('ἀμήχανον:.. ἢ ἐνδεές'. ΗΣΥΧ.) *βίον, οἰκτροτάτην τῶν συμφορῶν* (='οἰκτρότατον ἀχέων').

648-9. *θανάτῳ . . . ἐξανύσασα*] Ταῦτα συναπτόμενα πρὸς τὰ ἡγούμενα οὐδὲν παρεῖχον εὔληπτον καὶ πρόσφορον νόημα· ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἐν τῷ *B* ἐκ μεταγενεστέρας χειρὸς διόρθωσις 'ἐξανύσαι', ὅπως συναφθῇ πρὸς τὸ μονῆρες καὶ ἀκατάληπτον 'πάρος', ὡς καὶ ἡ τοῦ Ῥαϋχενστεΐν. 'ἁμέραν τάνδε μὴ ἐξανύσασα' καὶ τοῦ Οὐεΐλ. (ὡς καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Σχοίνε.) 'ἢ 'ξανύσαι', διορθώσεις μάταιαι ἅπασαι καὶ ἀνωφελεῖς, ἀφ' οὗ τό τε 'ἀνύσασα' καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ 'ἐξανύσαι' δὲν σημαίνουσιν: *ἐλθοῦσα ἢ ἐξικομένη ἐς τήνδ' ἡμέραν*, ἤ: *ἰδεῖν* ἤ: *ἐπιδεῖν τήνδ'. ἡμέραν*, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ νόημα, ἀλλά: *ἐκπλήσασα, συντελέσασα τήνδ' ἡμέραν*, ὅπερ τῶν συμφραζομένων ὅλως ἀπᾷδον. Παρερχόμεθα τὰ αὐθαίρετα διορθ. τοῦ Ἑρμ. 'πάρος... ἐξανύσασ'' =*πάρος ἐξανύσαι*, κατὰ τό: *δείξω γεγώς*, ὡς ἡμαρτημένως λέγει κττ. Τούτων πάντων αἴτιον τὸ ὅτι δὲν κατενοήθη ἡ ἔννοια τῶν 'ἁμέραν τάνδε', ἅτινα ἀναφέρονται ὄχι εἰς τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ γενήσεται ὁ χορὸς ἄπολις, ὅπως κοινῶς ἑρμηνεύεται, οὐδὲ κεῖται ὅλως ἐνταῦθα τὸ 'ἡμέραν' ἐπὶ τῆς κοινῆς χρήσεως, ληπτέον δὲ ἀντὶ τοῦ *βίον*. Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις ἔσται ταῦτα λέγουσα: (*εἴθε*) *πάρος* (=*πρότερον* δηλονότι *πρὶν ἄπολις γενέσθαι, πρὶν ἐπιδεῖν ἄχη τάδε, τὰς συμφορὰς ταύτας*, ὅπερ καταντᾷ ἰσοδύναμον τῷ: *εἴθε μᾶλλον) θανάτῳ δαμείην* (Εἴπομεν ἅπαξ τὸ 'θανάτῳ', διότι ἐν μὲν τῷ κειμένῳ τὸ 'θανάτῳ' τὴν πρώτην θέσιν τῆς ῥήσεως κατέχον, ἄρα καὶ τοῦ κυριωτάτου τῶν ῥητορικῶν τόνων τυγχάνον, ἔχει καλῶς δὶς λεγόμενον,

χθων δ' οὐκ ἄλλος ὕπερθεν ἢ
γᾶς πατρίας στέρεσθαι.
εἴδομεν, οὐκ ἐξ ἑτέρων ἀντ.
μύθων ἔχομεν φράσασθαι·
σὲ γὰρ οὐ πόλις, οὐ φίλων τις
ᾤκτισεν παθοῦσαν
δεινότατα παθέων.

ὄχι ὅμως καὶ ἐν τῇ παραφράσει, ἐν ᾗ, τῆς τῶν λέξεων θέσεως μεταλλαχθείσης, ὁ ῥητορικὸς τόνος, ὡς ἦτο ἑπόμενον, οἴχεται) *τάνδε τὰν ἡμέραν ἐξανύσασα* (= *τὸν βίον τόνδ' ἐκπλήσασα*, *τοῦ βίου τοῦδ' ἀποστᾶσα*, ἤτοι: *θανοῦσα*. Πρβλ. εἰς Φοιν. 453, Ἑκάβ. 364, 56, Ἀνδρ. 99 κλπ.).

650. *ὕπερθεν*] = *ὑπέρτερος*. Τὸ ἐπίρρημα ἀντὶ τοῦ ἐπιθέτου, ὅπως πολλάκις παρὰ τῷ ἡμετέρῳ (Βακχ. 904 'εὐδαίμων δ' ὃς ὕπερθε μόχθων ἐγένετο', κλπ. 'ὕπερθεν' ἀντὶ τῆς ἐφθαρμένης κοινῆς 'ὑπερθεῖ' γραπτέον καὶ ἐν Ἀνδρ. 195 ἤτοι: 'τύχῃ δ' ὕπερθεν κἄμ' ἐλευθέραν ὁρᾷς' = *ὅπως* (= *ἵνα*) *ἦ τε* (ὅπερ ἀπεσχοινίσθη ἐκ τοῦ 194 εἰς τὸν 195, καθ' ἃ πολλαχοῦ ἐδείξαμεν) *Λάκαινα* (*πόλις* = Σπάρτη *τῆς*) *τῶν Φρυγῶν* (κατὰ τὰ εἰς Ἱππολ. 959) *μείων* (*οὖσα*) *πόλις ὑπερτέρα τύχῃ καὶ ἐλευθέραν ἐμὲ ὁρᾷς*;

652-3. *εἴδομεν*... *φράσασθαι*·] Περὶ μὲν τοῦ 'ἔχομεν' εἴπομεν εἰς 643· τὸ δὲ 'μύθων' ἦτο ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινὴ πρὸ τοῦ Ναυκ., ἥτις ἡρμηνεύετο: *εἴδομεν*, *οὐκ ἐξ ἑτέρων λόγων ἔχομεν εἰπεῖν*, ὅπερ ὅλως ἡμαρτημένον, διότι τὸ 'φράσασθαι' δὲν σημαίνει: *εἰπεῖν*, ἀλλά: *γνῶναι*, κτλ. Τὸ σφάλμα τοῦτο συνεῖδόν τινες· ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία οὐχ ἧττον ἔμεινεν ἡ αὐτή, μέχρις οὗ ὁ Ναύκ. διώρθ. 'μῦθον', δι' οὓς προείπομεν εἰς 643 λόγους, ἡ δὲ διόρθ. αὕτη ἀπέβη ἡ ἐν ταῖς ἐκκδ. μέχρι σήμερον κοινή. Καὶ ὑπερεπαινοῦσι μὲν ἅπαντες τὴν διόρθ., ἀλλ' οὐδεὶς κατὰ τὸ σύνηθες ἐφρόντισε καὶ νὰ μᾶς ἑρμηνεύσῃ τὴν διωρθωμένην ῥῆσιν. (Τὸ τοῦ Οὐεκλ. ἑρμήνευμα: *οὐκ ἐξ ἑτέρου στόματος ἔχω τὸ ἄκουσμα*, *ὥστε φράσασθαι*, *ὥστε γνῶναι αὐτό*, ξένα τοῦ διωρθ. κειμένου. Ὁ Οὐεῤῥάλλ. 'γνῶναι τοῦτο' ἀντὶ τοῦ: *γνῶναι μῦθον*, ὅπερ ὁμοίως ἄλλ' ἀντ' ἄλλων). Τὸ μόνον δυνατὸν νόημα τοῦ διορθώματος εἶνε τοῦτο: *οὐκ ἐξ ἑτέρων* (*ἀνθρώπων* ἢ *πραγμάτων*; μᾶλλον: *μύθων*) *δύναμαι νοῆσαι* (*τὸν*) *μῦθον*, ὅπερ ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶνε αἴνιγμα. Καὶ ἐνταῦθα τηρητέα ἡ παραδεδομένη γραφή, ἧς ὁ νοῦς ἀποβαίνει εὔληπτος, ἅμα κατανοηθέντος ὅτι τὸ 'ἐξ ἑτέρων μύθων' = *ἐκ τῶν λόγων ἑτέρων* (*ἀνθρώπων* κατὰ τὰ εἰς Ἱππολ. 659), ἤτοι: *ἐξ ὧν ἕτεροι εἶπαν* ἢ *λέγουσι*, καὶ ἀποδοθείσης τῆς οἰκείας χρήσεως εἰς τὸ 'φράσασθαι', ἤτοι: *εἴδομεν* (*τοῦθ'*, ὅτι δηλ. 'μόχθων ... στέρεσθαι'), *οὐκ ἐξ ὧν ἕτεροι εἶπαν* (ἤ: *λέγουσιν* = 'ἐξ ἑτέρων μύθων') *ἔχομεν μαθεῖν* (= 'φράσασθαι', αὐτὸ δηλονότι). Πρβλ. Σχολ. 'τοῦτο δέ... τὸ στέρεσθαι τῆς πατρίδος ὅτι πάνδεινόν ἐστιν αὐταῖς ὄψεσιν ὁρῶμεν ἐπὶ τῆς Μηδείας, καὶ οὐκ ἐξ ἀκοῆς τοῦτο μανθάνομεν.'

656. *ᾤκτισεν*] ἐκ διορθ. Μυσγρ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ᾤκτειρε(ν)' διὰ τὸ μέτρον. (Ἡ διόρθ. Οὐεισελέρ. καὶ Ναυκ. 'οἰκτερεῖ', ἣν ἐξέδωκεν ὁ Βαρθ., ὅλως ἀδικαιολόγητος. Ἡ Μήδεια ἔπαθεν ὅ,τι ἔπαθεν ἀνοίκτιστος, οὐδ' ἔχει λόγον τινὰ ὁ χορὸς νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα).

ἀχάριστος ὄλοιθ᾽, ὅτῳ πάρεστιν
μὴ φίλους τιμᾶν καθαρὰν ἀνοί-
ξαντα κλῇδα φρενῶν· ἐμοὶ
μὲν φίλος οὔποτ᾽ ἔσται.

658. *ἀχάριστος ὄλοιθ᾽,*] Καὶ τοῦτο δὲν κατενοήθη. Τὸ ʽἀχάριστος᾽ ἐξελήφθη κατηγορηματικῶς (ὅπως ἤδη καὶ ὁ Σχολ. ʽἀχάριστος: ἄνευ πάσης χαρᾶς᾽)· ἐπειδὴ δὲ καὶ οὕτω τὸ ἐπίθετον ἐν τῇ κοινῇ χρήσει δὲν ἁρμόζει, ἐξέλαβον αὐτὸ ἐν τῇ ἐκδοχῇ: *ἄχαρις, ἀχάριτος*, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲ τοῦτο ἔχει λόγον τινά, μετέφρασαν αὐτὸ ὅπως ἕκαστος ἠθέλησεν (*ἄτιμος, ἄθλιος, μισητός* κτλ.). Ἀλλὰ τὸ ʽἀχάριστος᾽ παρ᾽ Εὐριπίδῃ, παρ᾽ ᾧ μόνῳ τῶν τραγικῶν καὶ ἀπαντᾷ, ἀπανταχοῦ (πλὴν τοῦ Φοιν. 1761, ὅπου τὸ ʽχάριν ἀχάριστον᾽ = *χάριν ἄχαριν, χάριν ἀχάριτον*) ἔχει τὴν κοινὴν χρῆσιν (= *ἀγνώμων*), ἐνταῦθα δὲ καὶ περὶ ἀχαρίστου (τοῦ Ἰάσονος, ὃν ὑπαινίσσεται ὁ χορὸς) ὁ λόγος. Ὁ Οὐέιλ. ἐκλαμβάνει μὲν τὴν λέξιν κατηγορηματικῶς ἐν τῇ α᾽., ἑρμηνεύει δ᾽ ʽὁ ἀχάριστος᾽ ἐν τῇ β᾽, πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκων. Ἐπὶ τέλους ὁ Οὐεκλ. ἔλυσε τὸ αἴνιγμα. Τὸ ʽἀχάριστος᾽ δὲν εἶνε: *ἄχαρις*, ἀλλ᾽ = *ἀγνώμων*, οὐδὲ κεῖται κατηγορηματικῶς· τί δέ; Εἶνε ὑποκείμενον τοῦ ʽὄλοιθ᾽᾽, ἀλλ᾽ ὑποκείμενον ἀόριστον = *εἷς ἀχάριστος*, ἤτοι: *ὄλοιθ᾽ εἷς ἀχάριστος*. Εἶνε, ἐρωτῶ, ἑλληνικὰ ταῦτα; εἶνε νοήματα ταῦτα; Καθ᾽ ἡμᾶς οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ ἀνελλήνιστοι ἀτοπίαι. Τὸ ʽἀχάριστος᾽ κεῖται μὲν ἀνάρθρως, ληπτέον δ᾽ ἐνάρθρως, καθ᾽ ἃ πολλάκις ἐδιδάξαμεν, ἤτοι: *ὄλοιτο ὁ ἀχάριστος, ᾧτινι* κτλ.

659. *ὅτῳ πάρεστιν*] = *ὅστις ἑτοίμως ἔχει πρὸς τὸ μὴ φίλους τιμᾶν*, ποῦ δὲν τό ᾽χει (ποῦ δὲν τοῦ κοστίζει) τίποτα νὰ μὴ κτλ. (Ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατενοήθη ἡ ἀκριβὴς αὕτη τῆς φράσεως ἔννοια προῆλθε τό τε ἐν *l* ʽπαρέσται᾽ καὶ ἡ διόρθ. τοῦ Βαδάμ. ʽπαρέστη᾽, ἀπρόσφορος ὅλως καὶ ἄστοχος).

660. *καθαρὰν*] Καὶ ἐνταῦθα ὁ Βάδαμ. ʽκαθαρᾶν᾽, διότι ἠγνόησε τὴν παρ᾽ Εὐριπίδῃ μάλιστα ποιητικὴν χρῆσιν, περὶ ἧς πολλάκις εἴπομεν (ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 1073, κλπ.), καὶ καθ᾽ ἣν τὸ εἰς τὸ κύριον οὐσιαστικὸν ἀνῆκον ἐπίθετον ἀποδίδεται εἰς ἕτερόν τι τῶν παρ᾽ αὐτό. Ὁ ποιητὴς λέγει ὅ,τι θέλει νὰ εἴπῃ καὶ ὁ Βάδαμ., μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἐκεῖνος μὲν τὸ λέγει ποιητικῶς καὶ εὐμούσως, οὗτος δὲ ὄχι. Ὀρθὸν ὅτι καὶ ὁ Οὐεκλ. ἀποκρούει τὴν διόρθ. τοῦ Βαδάμ., ἀλλ᾽ οὐδαμῶς ὀρθὸν καὶ τὸ αἰτιολόγημα, ὅτι ἐν τῇ τοιαύτῃ χρήσει τοῦ ποιητοῦ τὸ ʽκλῇδα φρενῶν᾽ ἰσοδυναμεῖ μὲ σύνθετον (*φρένες + κλείς*), οἷον εἰπεῖν γερμανιστί: *φρενοκλείδιον*. Πᾶν ὅ,τι λέγεται γερμανιστί, δὲν ἕπεται ὅτι λέγεται καὶ ἑλληνιστί· εἰδὲ μὴ καὶ ὁ Βάδαμ. θὰ εἶχε δίκαιον διορθῶν ʽκαθαρᾶν᾽, διότι τοιαύτη ἐπιθέτων καὶ οὐσιαστικῶν συνεκφορά, ὁποία ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ, οὔτε ἐν τῷ πεζῷ οὔτε ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ τῶν Ἄγγλων ἐπιτρέπεται.

ἀνοίξαντα κλῇδα φρενῶν.] Τὸ μὲν ʽφρενῶν᾽ = καρδίας ἅμα καὶ νοῦ (ʽκαθαράν: μὴ ἀπὸ πάσης καρδίας καὶ καθαροῦ λογισμοῦ, τουτέστιν ἀνυπούλως᾽. ΣΧΟΛ.) Τὸ δὲ ʽκλῇδα᾽ ληπτέον ὄχι ἐπὶ τῆς ἐπικρατησάσης χρήσεως (= κλειδί), ἀλλὰ = *κλεῖθρον*, καὶ τοῦτο ἐν τῇ ἐκδοχῇ *θύρα, πύλη* (πρβλ. εἰς Φοιν. 114 καὶ σελ. 248). Τὸ δὲ ʽἀνοίξαντα᾽ ἐν τῇ ὅλῃ φράσει, ὅπως καὶ ἐν τοῖς καθωμιλημένοις: νὰ σ᾽ ἀνοίξω τὴν καρδιά μου, ἀνοιχτὴ καρδιά, ἀνοιχτόκαρδος (= *ἀνύπουλος*, ἀλλὰ καὶ = *εὔθυμος*) κτλ.

661 - 2. *ἐμοὶ μὲν*] Περὶ τοῦ ἄνευ ἀνταποδόσεως ʽμὲν᾽ ἴδ. εἰς Ἱππολ. 1 - 2, πρβλ. καὶ εἰς 676.

ΑΙΓΕΥΣ.

Μήδεια, χαῖρε· τοῦδε γὰρ προοίμιον
κάλλιον οὐδεὶς οἶδε προσφωνεῖν φίλους.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὦ χαῖρε καὶ σύ, παῖ σοφοῦ Πανδίονος,
Αἰγεῦ. πόθεν γῆς τῆσδ' ἐπιστρωφᾷ πέδον;

ΑΙΓΕΥΣ.

Φοίβου παλαιὸν ἐκλιπὼν χρηστήριον.

ΜΗΔΕΙΑ.

τί δ' ὀμφαλὸν γῆς θεσπιῳδὸν ἐστάλης;

ΑΙΓΕΥΣ.

παίδων ἐρευνῶν σπέρμ' ὅπως γένοιτό μοι.

ΜΗΔΕΙΑ.

πρὸς θεῶν, ἄπαις γὰρ δεῦρ' ἀεὶ τείνεις βίον;

665. *ὦ χαῖρε καὶ σύ,*] Ὅπως ʻχαῖρεʼ ἦτο ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χαιρετισμὸς (παρ' ὃ καὶ αὐτὸ τὸ *χαιρετίζω* [=χαιρετῶ], *χαιρετισμός*,κτλ.),οὕτω καὶ ἡ ἀνταπόδοσις: ʻχαῖρε καὶ σύʼ, ἢ ἁπλῶς: ʻκαὶ σύ (γε) κλπ.ʼ

ʻ*σοφοῦ Πανδίονος*] εὐεπίφορός ἐστιν ὁ Εὐριπίδης εἰς τὸ λέγειν σοφὸς καὶ σοφὴ πρὸς μηδὲν χρήσιμον παραλαμβάνων τὸ ὄνομα. κατὰ τί γὰρ σοφὸς ὁ Πανδίων λέγεται; κτλ.ʼ ΣΧΟΛ. Οὐδὲν εὐκολώτερον τοῦ κατακρίνειν. Ἀλλ' ἂς ἔλεγε λοιπὸν ὁ σοφὸς (εἰς αὐτὸν τοὐλάχιστον δὲν ἁρμόζει τὸ *σοφός*;) οὗτος ἐπικριτής, τί ἄλλο ἐπίθετον προσφορώτερον εἰς γέροντα βασιλέα ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ ὁ ποιητής· ἢ ἔπρεπε νὰ ἐξενέγκῃ ἄνευ τινὸς ἐπιθέτου προσώπου τοιούτου τὸ κύριον ὄνομα; Ἀναντιῤῥήτως τοῦ ʻσοφὸςʼ οὐδὲν ἕτερον ἐνταῦθα ἁρμοδιώτερον. Τί ἄλλο ἦσαν οἱ ἑπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος, εἰμὴ ἢ βασιλεῖς ἢ κυβερνῆται λαῶν; Ἐκ τοῦ πατρὸς δ' ὀνομάζουσα τὸν Αἰγέα ἡ Μήδεια ἐν τῇ προσφωνήσει αὑτῆς, ἦτο δυνατὸν ν' ἀφήσῃ τὸ ὄνομα γυμνὸν παντὸς ἐπιθέτου ἄνευ ἀγροικίας; Τοῦτο θ' ἀντέκειτο καὶ εἰς τοὺς κοινοτάτους κανόνας τῆς καὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους συμπεριφορᾶς, πολλῷ δὲ μᾶλλον τῆς πρὸς βασιλεῖς.

666 *ἐπιστρωφᾷ πέδον;*] =γυρίζεις ἢ γυρνᾷς σὲ τοῦτα τὰ χώματα, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λέγομεν σήμερον. Τὸ ʻἐπιστρωφῶμαιʼ ἐμφατικώτερος τύπος τοῦ ʻἐπιστρέφομαι (: πλανῶμαιʼ ΗΣΥΧ., ὁ αὐτὸς δὲ καὶ ʻπέδον: γῆ, ἔδαφοςʼ).

668. *τί δ' ὀμφαλὸν... ἐστάλης;*] Ἡ αἰτιατ. ʻὀμφαλὸνʼ ἀπροθέτως, ὅπως καὶ ἐπὶ κινήσεως παρὰ τοῖς ποιηταῖς· τὸ δ' ʻἐστάληςʼ = ἐταξείδευσες. Γνωστὸν δ' ὅτι τὸ θρησκευτικόν, κατὰ πολλοὺς δὲ λόγους καὶ πολιτικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος, οἱ Δελφοί, ἐθεωροῦντο ὡς ὁ ὀμφαλὸς τῆς γῆς. Πρβλ. Ἴων 5-7, 223, 461, Ἰφ. Τ. 1224, Σ. Οἰδ. τ. 480 κλπ.

669. *ὅπως*] τροπικὸν (ὄχι τελικόν), ὁ δ' ἀναφορικὸς τύπος διὰ τὸ πλαγίως ἐρωτηματικὸν τοῦ λόγου.

670 *πρὸς θεῶν,*] τοῦτο κατ' ἐπιφώνησιν, πρὸς δήλωσιν ἐκπλήξεως, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν (οἵτινες ὅμως ἐν τοιαύτῃ

ΑΙΓΕΥΣ.

ἄπαιδές ἐσμεν δαίμονός τινος τύχῃ.

ΜΗΔΕΙΑ.

δάμαρτος οὔσης, ἢ λέχους ἄπειρος ὤν;

ΑΙΓΕΥΣ.

οὐκ ἐσμὲν εὐνῆς ἄζυγες γαμηλίου.

ΜΗΔΕΙΑ.

τί δῆτα Φοῖβος εἶπέ σοι παίδων πέρι;

ΑΙΓΕΥΣ.

σοφώτερ' ἢ κατ' ἄνδρα συμβαλεῖν ἔπη.

ΜΗΔΕΙΑ.

θέμις μὲν ἡμᾶς χρησμὸν εἰδέναι θεοῦ;

περιπτώσει θὰ ἐλέγαμεν ὄχι: γιὰ τὸν Θεόν, ἤ: γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὡς δεινότερα, ἀλλ' ἁπλῶς: ἂν ἀγαπᾷς τὸν θεό σου).

γὰρ] αἰτιολογικὸς (ὄχι συλλογιστικὸς κττ., πρβλ. εἰς Ἑκ. 688) τῆς ἐν τῷ 'πρὸς θεῶν' ἐκπλήξεως. Πρβλ. εἰς 689.

τείνεις βίον] = *διάγεις βίον*, κατὰ τὸ: *ἕλκω ζωὴν* (Φοιν. 1543).

671. *δαίμονός τινος τύχῃ*] = *συμφορᾷ* (ἴδ. εἰς Ἱππολ. 315) *ἐκ δαίμονός τινος*, ἤτοι: *θεηλάτῳ*.

672. *οὔσης,*] = *οὔσης σοι*, ὡς ἐκ τῆς συνεπείας.

673. *ἄζυγες*] κατὰ τὸ *σύζυγες* ἢ *σύζυγοι*, ᾧ ἀντίθετον τοῦτο.

675. *σοφώτερ' ἢ... ἔπη.*] Ἀνωμαλωτέρα φαίνεται εἰς τοὺς σοφοὺς κριτικοὺς ἡ σύνταξις, κατὰ τοὺς μέν, διότι ὑπάρχουσι δύο ὅροι συγκρίσεως (: *σοφώτερα ἢ κατ' ἄνδρα*, καὶ: *σοφώτερα ἢ ὥστε ἄνδρα συμβαλεῖν*), κατὰ τοὺς δέ, ὅτι εἰς τὸ 'κατ' ἄνδρα' ἕπεται τὸ 'συμβαλεῖν' κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγητικήν. Ἡ σύνταξις εἶνε ὁμαλωτάτη, δὲν κατενοήθη δὲ μόνον. Δὲν ὑπάρχουσι δὲ δύο ὅροι συγκρίσεως, ἀλλ' εἷς καὶ μόνος, τὸ 'ἢ κατ' ἄνδρα', τὸ δὲ 'συμβαλεῖν ἀναφέρεται μὲν εἰς τὸ 'σοφώτερα' ἀλλὰ δυνάμει ὄχι τῆς συγκριτικῆς αὐτοῦ ἐκφορᾶς, ἀλλὰ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ, διότι καὶ θετικῶς ἐὰν ἐξεφέρετο τὸ ἐπίθετον, τὸ ἀπαρέμφατον θὰ ἥρμοζεν εἰς αὐτὸ (*ἔπη σοφὰ συμβαλεῖν*) οὐχ ἧττον ἢ εἰς τὸ συγκριτικόν. Ἡ συνθήκη ἄρα αὕτη: (*εἶπεν ὁ Φοῖβος*) *ἔπη σοφὰ συμβαλεῖν* (= *δυσξύμβλητα*, διότι τὸ *σοφὸς* ἐνταῦθα = *ἀνώτερος τῆς κοινῆς συνέσεως καὶ καταλήψεως*) *μᾶλλον ἢ κατ' ἄνδρα* (ἐνταῦθα = *θνητόν*, διὰ τὸ προλαβὸν 'Φοῖβος', ἤτοι: *θεός*), τουτέστιν: *ἔπη δυσξυμβλητότερα* (ἢ: *δυσξυνετώτερα*) *ἢ κατ' ἄνθρωπον*.

676. *μὲν*] Παντοῦ ὁ *μὲν* τηρεῖ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν· ἀλλ' ὅπου ἐλλείπει ὁ ἀνταποδοτικὸς σύνδεσμος, ἐκεῖ ὁ *μὲν* ἀπομονούμενος περιγραφικῶς παρεκκλίνει, ὡς εἰκός, εἰς παντοίας τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἐννοίας παραλλαγάς, ἀναλόγως ἄλλων τε πολλῶν, καὶ δὴ καὶ τῆς ἐρωτηματικῆς ἢ μὴ ἐκφορᾶς τοῦ λόγου. Συνήθως ὁ μονήρης οὗτος *μὲν* ἀποκλίνει πρὸς τὴν βεβαιωτικὴν ἔννοιαν, τὴν καὶ ἀρχικήν, ἰσοδυναμῶν τῷ *γέ*, ἀκριβῶς διότι οὗτος, μειωτικὸς ὢν ἀποβαίνει βεβαιωτικὸς (= *εἰ μὴ*

ΑΙΓΕΥΣ.

μάλιστ', ἐπεί τοι καὶ σοφῆς δεῖται φρενός.

ΜΗΔΕΙΑ.

τί δῆτ' ἔχρησε; λέξον, εἰ θέμις κλύειν.

ΑΙΓΕΥΣ.

ἀσκοῦ με τὸν προύχοντα μὴ λῦσαι πόδα,

ΜΗΔΕΙΑ.

πρὶν ἂν τί δράσῃς ἢ τίν' ἐξίκῃ χθόνα;

ἕτερόν τι, ἀλλά γε), ὅπως ὁ *μὲν* ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς θέσεως, καὶ περιοριζόμενος περιγραφικῶς εἰς αὐτήν, διὰ τῆς παραλείψεως τῆς ἄρσεως, τονίζει ἔτι μᾶλλον ἐκείνην. Κατὰ ταῦτα ἡ ἔννοια ἐνταῦθα ἀποδοτέα οὕτω περίπου: πρὸ παντὸς ἄλλου ἐμποροῦμεν βέβαια νὰ γνωρίσωμεν (ὁ ἐνεστὼς ἀμετάφραστος) τὸν χρησμόν; (πρὸ παντὸς ἄλλου βέβαια = 'μέν'). Ὅσα λέγουσιν οἱ νεώτεροι ἧττον ἀκριβῆ. Πρβλ. καὶ εἰς 1129.

677. *ἐπεί τοι καὶ*] Ὁ Πόρσων ἔγραψεν ἐκτάκτως μακρὰν σημείωσιν εἰς τὸν ἡμέτερον στίχον, τὸ δεύτερον, λέγει, νῦν μετὰ τὴν εἰς Ὀρέστ. 5 (ἧ ὁμοίας μόνοι οἱ Ἑστερχούσιοι καὶ Οὐαλκενάριοι ἠδύναντο νὰ γράψωσιν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχαίφφερ.), ὅπως στηρίξῃ τὸ κῦρος τοῦ 'καί', ὃν ὡς περιττὸν ἔτρεψε διορθ. ὁ Βρύγκ. εἰς 'γ'', παραβάλλων τὸ Ἀνδρομ. 88 'ἐπεί τοι κοὐ περίβλεπτος βίος', Ἱκετ. 789, Ἡρακλ. 507, 744, καὶ ἄλλα, ὧν τὰ τελευταῖα ἀναθέτει εἰς ὃν δριμέως ἐπιτιμᾷ Ἑρμᾶννον νὰ διορθώσῃ, ὡς λέγει, φθείρων. Πλὴν ὅμως τῆς ἁπλῆς τῶν χωρίων τούτων παραβολῆς οὐδέν τι καὶ πρὸς στήριξιν τῆς ὀρθότητος τῶν τριῶν μορίων ('ἐπεί τοι καί'), ἢ διευκρίνησιν τῆς ἐνταῦθα ἢ ἀλλαχοῦ ἐννοίας αὐτῶν εἶπεν. Ἐπελθὼν ὁ Ἕλμσλ. καὶ παραθέτων ἔνια τῶν ἀνωτέρω χωρίων, λέγει μόνον ξηρὰ ξηρά, ὅτι ὅστις ἐπιθυμεῖ πλειότερα παραδείγματα τοῦ μοριολογικοῦ τούτου πλεονασμοῦ, ἄς τὰ ζητήσῃ εἰς τὴν σημείωσιν τοῦ Πόρσωνος. Τῶν ὅσα μετὰ τούτους ἐῤῥέθησαν, οὐδὲν καίριον. Ἡ ἀπόφανσις αὕτη τοῦ Ἕλμσλ. εἶνε τόσον ὀρθή, ὅσον καὶ ἡ τοῦ Σχολ., ὅστις περὶ τοῦ ἐν τῷ προλαβόντι 676 στ. 'μέν' λέγει 'περισσὸς ὁ μέν', διότι οὐδ' ἐνταῦθα πλεονάζει τι. Ὅτι ὁ 'καί' δὲν πλεονάζει μετὰ τὸ 'ἐπεί', εἴδομεν καὶ ἀλλαχοῦ (εἰς 526), καὶ ἐνταῦθα δὲ οὐχ ἧττον ἀπαραίτητος εἶνε, διότι τὸ νόημα ἔχει οὕτω πως: *μάλιστ', ἐπεί τοι (ὁ χρησμός, σοφὸς ὢν αὐτός*, διὰ τὸ ἐν 675 'σοφώτερ' ἔπη') *καὶ φρενὸς δεῖται σοφῆς*. Τὸ δὲ 'τοί' τηρεῖ ἐνταῦθα τὴν συνήθη αὐτοῦ ἐν ἤθει βεβαιωτικὴν δύναμιν (= ἀφ' οὗ [= 'ἐπεί'] κατὰ ποῦ σὲ λέγω [= 'τοι'] καί), οὐχ ἧττον ἀπαραίτητος ὤν. (Ὁ Οὐεῤῥάλλ. ἀποκρούει τὰ τοῦ Ἕλμσλ., ἀξιῶν ὀρθῶς, ὅτι καὶ τὰ τρία μόρια ἔχουσι τὸ νόημά των· ἀλλ' ἡ ἀγγλικὴ του τῶν μορίων ἐξήγησις ['Nay surely, for 'tis just a subtl wit that it needs'] καίπερ ἀρίστη πασῶν, δὲν εἶνε, ὡς εἰκός, καὶ ἐν πᾶσιν ἀκριβής. Ἰδίως πέτρα σκανδάλου εἶνε συχνότατα, ὅπως πολλάκις εἴδομεν, διὰ τοὺς κριτικοὺς ὁ ἐπιδοτικὸς *καί*).

679. *ἀσκοῦ με*] χρησμὸς ὁ δοθεὶς τῷ Αἰγεῖ οὗτός ἐστιν 'Ἀσκοῦ τὸν προύχοντα πόδα, μέγα φέρτατε λαῶν, Μὴ λύσῃς, πρὶν γουνὸν Ἀθηναίων ἀφικέσθαι' (οὕτως ἐκ διορθ. Δινδ., τοῦ χρησμοῦ ἄλλως παρ' ἄλλοις φερομένου),

ΑΙΓΕΥΣ.

πρὶν ἂν πατρῴαν αὖθις ἑστίαν μόλω

ΜΗΔΕΙΑ.

σὺ δ' ὡς τί χρῄζων τήνδε ναυστολεῖς χθόνα;

'ἀσκοῦ οὖν τῆς γαστρός, πόδα δὲ τὸ μόριον παρόσον ὡς ὁ ποδεὼν τοῦ ἀσκοῦ προέχει.' ΣΧΟΛ.

682. *σὺ δ'*] κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ὑπονοούμενα: *ὁ μὲν χρησμός σε κελεύει πατρῴαν ἑστίαν μολεῖν, σὺ δὲ* κτλ.

ὡς τί δὴ . . . χθόνα;] Ὁ Ἔλμσλ. ἀποφαίνεται, ὅτι ἐνταῦθα τὸ 'ὡς' πλεονάζει. Ὁ Οὐΐτζελ. ἀντιτάσσει ὅσα λέγουσιν οἱ γραμματικοὶ περὶ τοῦ ὡς μετὰ τῆς μετοχῆς, καὶ ὁ Οὐεκλ. παραβάλλει ὅσα καὶ ὁ Ἔλμσλ. χωρία, συμφύρων μετ' ἄλλων ποικίλων, καὶ παραπέμπων εἰς τὸν φίλον αὐτῷ μουφτῆν Κρύγερ. I, § 69, 63, 4, οὗτινος ὅμως ὁ φετφᾶς εἶνε ὁποῖος καὶ ὁ τῶν ἄλλων γραμματικῶν. Ἀλλ' ἀκριβῶς κατὰ τοὺς γραμματικοὺς ἐξετάζων βέβαια καὶ ὁ Ἔλμσλ. τὸ χωρίον εὑρίσκει τὸ 'ὡς' πλεονάζον, καὶ ἔχει δίκαιον· διότι καθ' ἃ οὗτοι διδάσκουσι περὶ τοῦ ὡς μετὰ μετοχῆς, τὸ ἡμέτερον χωρίον οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ εἰμὴ τόδε: *τί χρῄζειν οἰόμενος ἢ προφασιζόμενος τήνδε ναυστολεῖς χθόνα;* οὗ τί ἀτοπώτερον πρός τε τὴν ἐρωτῶσαν καὶ τὸν ἐρωτώμενον; Ἡ Μήδεια ἐρωτᾷ καὶ θέλει νὰ μάθῃ ὄχι 'ὡς τί χρῄζων', ἀλλὰ 'τί χρῄζων' ἦλθεν ὁ Αἰγεὺς εἰς Κόρινθον, ὥστε ἐξ ἀνάγκης τὸ 'ὡς', ἐκτὸς ἐὰν εἶνε προϊὸν φθορᾶς, ἢ πλεονάζει κατὰ τὸν Ἔλμσλ., ἢ οἱ γραμματικοὶ σφάλλονται. Τοῦτε δὲ τὸ δεύτερον συμβαίνει. Τὸ ἡμέτερον 'ὡς' ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὴν μετοχήν, ἀλλ' εἰς μόνον τὸ 'τί', οὐδὲ σημαίνει ὅ,τι μετὰ τῆς μετοχῆς, ἀλλ' ὅ,τι μετὰ τῶν ἀριθμητικῶν ὀνομάτων, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ μόνα ἡμαρτημένως περιορίζουσι τὴν χρῆσιν ταύτην (καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ σῳζομένην) τοῦ 'ὡς' οἱ γραμματικοὶ (οἷον Πλάτ. Γοργ. 471 C 'παῖς ὡς ἑπταετὴς' = *ἑπταετὴς περίπου*, Ξεν. Ἀναβ. γ', 3, 5 'σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι' = κοινῶς: ὡς εἴκοσι ἀνθρώπους, Θουκ. ε', 55, 3 'ὡς τὸ τρίτον μέρος' = *τὸ τρ. μ. περίπου*, κτλ.). Κατὰ ταῦτα τὸ 'ὡς τί' = *τί περίπου*, ἤτοι: *τί περίπου χρῄζων τήνδε ναυστολεῖς χθόνα;* πρβλ. τὸ παρ' Ἔλμσλ. καὶ Οὐεκλ. Ἰφ. Τ. 557 'ὡς τί δὴ θέλων;' καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ἔχοντα ἣν προεξηγήσαμεν ἔννοιαν, ἐλεεινῶς δὲ πάντα παρεννοούμενα. Εἶνε δὲ καρπὸς ἀστυκῆς λεπτότητος ἡ τοιαύτη ἐκφορά, δι' ἧς ὁ οὕτως ἐρωτῶν ὑποδηλοῖ, ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐπέμβῃ ἀδιακρίτως εἰς τὰ κατὰ τὸν ἐρωτώμενον ἰδιαίτερα καὶ λεπτομερέστερα, ἀλλ' ὅτι περὶ τοῦ καθόλου μόνον καὶ γενικοῦ σκοποῦ ἐρωτᾷ. Τὴν ἐν τῇ ἐρωτήσει ἀστυκὴν ταύτην λεπτότητα θέλει ἐννοήσῃ ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης, ἀναμιμνησκόμενος τὸ δημῶδες ἐρωτηματικόν: σάν τί (ὁμοίως καὶ σάν ποῦ, σάν πόσα κλπ.), ὅπερ εἶνε αὐτὸ τὸ παλαιὸν ὡς τί (σάν = 'ὡς ἄν', τοῦ ἂν ἀποβεβληκότος ἤδη τὴν ἀρχικὴν δύναμιν, ὅπως καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις), ἤτοι: σάν τί (= τί περίπου) ζητῶντας ἦλθες; ἤ: σάν τί ἐχρειάζοσουν κ' ἦλθες;

τήνδε ν. χθόνα] Ἴδ. εἰς Ἱππ. 36. Ὁ Ἀρνίμ. κακίζει τὸν ποιητὴν ὡς ἄνευ λόγου ποιοῦντα τὸν Αἰγέα ἐρχόμενον ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κόρινθον διὰ θαλάσσης, ἐν ᾧ ἡ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ διὰ ξηρᾶς ὁδὸς ἦτο ἡ πασῶν εὐθυτάτη καὶ εὐκολωτάτη. Ὁ λόγος εἶνε ἁπλοῦς· οἱ Ἀθηναῖοι, ὧν χάριν ἔγραφεν ὁ ποιητής, δὲν εἶχαν λησμονήσῃ, ὡς ὁ σοφὸς ἐκδότης αὐτοῦ, τὰς Σκιρρωνίδας πέτρας καὶ τὸν Προκρούστην.

ΑΙΓΕΥΣ.

Πιτθεύς τις ἔστι γῆς ἄναξ Τροιζηνίας.

ΜΗΔΕΙΑ.

παῖς, ὡς λέγουσι, Πέλοπος εὐσεβέστατος.

ΑΙΓΕΥΣ.

τούτῳ θεοῦ μάντευμα κοινῶσαι θέλω.

ΜΗΔΕΙΑ.

σοφὸς γὰρ ἀνὴρ καὶ τρίβων τὰ τοιάδε.

ΑΙΓΕΥΣ.

κἄμοιγε πάντων φίλτατος δορυξένων.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἀλλ' εὐτυχοίης καὶ τύχοις ὅσων ἐρᾷς.

ΑΙΓΕΥΣ.

τί γὰρ σὸν ὄμμα χρώς τε συντέτηχ' ὅδε;

684. *εὐσεβέστατος.*] διότι οἱ ἕτεροι υἱοὶ τοῦ Πέλοπος ἦσαν ἀσεβέστατοι.

687. *κἄμοιγε*] Κακῶς οἱ νεώτεροι τῶν ἐκδοτῶν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Σ. Οἰδ. 264 'κἀμοί γε' παρὰ τὸν ῥητὸν κανόνα τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν, καθ' ὃν τὸ 'ἐγὼ' καὶ 'ἐμοὶ' προσλαμβάνον τὸν γὲ ἀναβιβάζει τὸν τόνον συνενούμενον εἰς μίαν λέξιν: *ἔγωγε*, *ἔμοιγε*, οὐδ' εἶπαν, ὅτι ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος, ἂν λέξις τις συναφθῇ τούτοις διὰ κράσεως. Τόσῳ δὲ μᾶλλον αὐθαίρετος εἶνε ἡ γραφὴ αὕτη, ὅσον οὐδ' ἀνήκει κἂν ὁ *καὶ* εἰς τὸ 'ἔμοιγε', ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ 'φίλτατος', συνδεόμενον δι' αὐτοῦ τοῖς 'σοφὸς καὶ τρίβων', ἤτοι: *καὶ φίλτατος ἔμοιγε πάντων δορυξένων*. Κεῖται δ' ὄχι ἄνευ λόγου τὸ 'φίλτατος', διότι ὁ Αἰγεὺς ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Πιτθέως Αἴθραν, εἰ καὶ ἐνταῦθα λαλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς ἁπλῶς ξένου.

'*δορυξένων*] οἱ κατὰ τὸν πόλεμον πρὸς ἀλλήλους φιλίαν πεποιηκότες, ὡς Γλαῦκος καὶ Διομήδης.' ΣΧΟΛ. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ ὄνομα ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ: *ξένος*.

688. *ἀλλ'*] μεταβατικὸς ἐννοίας ὡς ὁ *δέ*, ἀλλὰ μεθ' ἤθους ἐμφαντικοῦ. Πρβλ. εἰς Φοιν. 998.

689. *γὰρ*] Ἐπειδὴ οἱ τελευταῖοι λόγοι τῆς Μηδείας ὑπεδήλουν εὐσχήμως τὸ πέρας τῆς συνεντεύξεως, ἅμα δὲ καὶ αὕτη μετά τινος ἰδιαιτέρας συγκινήσεως (ἐντεῦθεν καὶ ὁ ἐν 688 'ἀλλὰ') εἶχεν ἐκφωνήσῃ αὐτούς, ὁ Αἰγεὺς ἀντὶ ν' ἀποχαιρετίσῃ τὴν Μήδειαν, ἐπέχει ἀπορῶν ἐπὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ αὐτῆς καὶ ἐρωτᾷ. Ταύτης τῆς σιγωμένης ἀπορίας καὶ ἐποχῆς ὑποδηλωτικὸς εἶνε ὁ *γὰρ* (Πρβλ. εἰς 670, 1312).

συντέτηχ'... *ὅδε*;] Ὁ Ἔλμσλ. ἐκδέχεται ὡς κατὰ ζεῦγμα εἰρημένον τὸ 'συντέτηχ'', διότι τάχα τὸ ῥῆμα δὲν ἁρμόζει καὶ εἰς τὸ 'ὄμμα' ὡς καὶ τὸ 'χρώς', ἐφ' οὗ ὑπονοητέον, λέγει, ἀντ' αὐτοῦ τὸ 'τέγγεται', ὅπερ ἡμαρτημένον. Τὸ 'συντέτηκε' (= εἶνε λυωμένον, ἢ: ψημένον καὶ μαραμμένον, κατὰ

ΜΗΔΕΙΑ.

Αἰγεῦ, κάκιστός ἐστί μοι πάντων πόσις.

ΑΙΓΕΥΣ.

τί φής; σαφῶς μοι σὰς φράσον δυσθυμίας.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἀδικεῖ μ' Ἰάσων οὐδὲν ἐξ ἐμοῦ παθών.

ΑΙΓΕΥΣ.

τί χρῆμα δράσας; φράζε μοι σαφέστερον.

ΜΗΔΕΙΑ.

γυναῖκ' ἐφ' ἡμῖν δεσπότιν δόμων ἔχει.

τὴν κοινὴν ἔκφρασιν) ἁρμόζει τοὐναντίον πολλῷ μᾶλλον εἰς τὸ 'ὄμμα' παρὰ εἰς τὸ 'χρώς', διότι, ἐὰν γνώρισμα κύριον τοῦ μαρασμοῦ εἶνε ἡ ἀμαύρωσις τοῦ χρωτός, ἤτοι τῆς ὄψεως, ὅπως λέγομεν σήμερον, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο συμβαίνει εἰς τὸν ὀφθαλμόν, φύσει τοῦ χρωτὸς λαμπρότερον. Ὁ Ἕλμσλ. ἐφαντάσθη τὴν Μήδειαν κλαίουσαν ἐν στ. 688, καὶ διὰ τοῦτο θέλει 'τέγγεται', ἀλλὰ γυνή, ὁποία ἡ Μήδεια, δὲν κλαίει τόσον εὔκολα, καὶ μάλιστα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. Συνεκινήθη μᾶλλον κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, τόσον μόνον· ἡ δὲ συγκίνησις αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Αἰγέως, ὅστις καὶ πρότερον εἶχε παρατηρήσῃ, ὅτι ἡ ὄψις καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μηδ. ἦσαν συντετηκότες. Περὶ δὲ τοῦ 'ὅδε' ἀξιοῖ ὁ περικλεὴς ἑλληνιστής, ὅτι σημαίνει 'ὧδε' (= *οὕτως*), ὅπως πολλάκις, καθ' ἃ εἴδομεν, ὄχι ὅμως καθ' ἡμᾶς καὶ ἐνταῦθα. Τί μοῦτρα εἶν' αὐτά; λέγει καὶ σήμερον ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀντὶ νὰ εἴπῃ, ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις, γιατί εἶνε ἔτσι τὰ μοῦτρά σου; ὅπερ εἰς λόγον καλλιεπείας τε ἅμα καὶ ἐμφάσεως εἶνε πολλῷ ἐκείνου ὑποδεέστερον. Ὁμοίως καὶ ἐνταῦθα ἰσοδύναμον κατ' ἔννοιαν θὰ ἦτο τό: ἄμμ' τί ὄψις καὶ 'μμάτια ψημένα καὶ μαραμμένα εἶν' αὐτά; ἐὰν μόνον ὁ ἀπὸ τῆς δημοτικῆς φράσεως ἀναφαίρετος τόνος τῆς χυδαιοτέρας πως οἰκειότητος δὲν ἔφθειρε τὴν τραγικὴν σεμνότητα τῆς ἐρωτήσεως.

693. *τί χρῆμα*] Πρβλ. εἰς Ἑκάβ. 977.

694. *ἐφ' ἡμῖν*] Οἱ μὲν = *παρ' ἡμᾶς*, ἢ: *παρ' ἡμῖν*, καὶ ὁ Σχοίνε. δ' ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς παρομαρτούσης εἰς τὴν *ἐπὶ* ἐχθρικῆς ἐννοίας. Ὁ δ' Οὐεκλ., ἀναφερόμενος εἰς τὸ Ἀλκ. 372 'μὴ γαμεῖν ἄλλην τινὰ γυναῖκα ἐφ' ἡμῖν', δῆλος ἐκ τῆς διορθωμένης γραφῆς, ὅτι ἀποδέχεται τὴν ἑρμηνείαν τοῦ διορθωτοῦ Ναυκ. = *μεθ' ἡμᾶς*. Πάντα σχεδὸν ταῦτα τὰ σημαινόμενα ἔχει βέβαια ἡ *ἐπί*, ἀλλ' ἕν τι ὅμως τούτων ἑκάστοτε, τὸ συνᾷδον πρὸς τὰ συμφραζόμενα. Τὸ δὲ χωρίον τῆς Ἀλκήστιδος καὶ πρότερον μὲν κακῶς ἐξελαμβάνετο, ἡ δὲ διόρθωσις τοῦ Ναυκ. τρέψαντος τὸ 'ἐφ' ὑμῖν' εἰς 'ἐφ' ἡμῖν' (= *μεθ' ἡμᾶς*) ἔφθειρεν ὅλως αὐτό, τὸ δ' 'ἐφ' ὑμῖν' (*τοῖς παισίν*) ἐμφαίνει τὴν *ἐπὶ τοῖς παισὶ* δεσποτείαν μητρυιᾶς (κατὰ τὰ Ὀδ. υ 209 'ὅς μ' ἐπὶ βουσὶν εἷσε' = *προὔστησε*, χ 427 'οὐδέ ἑ μήτηρ σημαίνειν εἴασκεν ἐπὶ δμωῇσιν γυναιξίν', Ξεν. Ἀν. α'. 6. 21 'καταλείπειν στρατηγὸν ἐπὶ τοῖς μένουσι', δ' 4, 19 'ἄρχων ἐπὶ τούτοις ἦν', Κύρ. π. ε', 3, 56 'μένε ἐπὶ τῷ

ΑΙΓΕΥΣ.

ἦ που τετόλμηκ' ἔργον αἴσχιστον τόδε;

ΜΗΔΕΙΑ.

σάφ' ἴσθ'· ἄτιμοι δ' ἐσμὲν οἱ πρὸ τοῦ φίλοι.

στρατεύματι' = *στρατηγὸς ἐπὶ τῷ στρ.*, κτλ.). Αὐτὸ τοῦτο σημαίνει καὶ ἐνταῦθα τὸ 'γυναῖκ' ἐφ' ἡμῖν δεσπότιν δόμων ἔχει', ἤτοι: *ἔχει γυναῖκα οἰκοδέσποιναν* (= 'δεσπότιν δόμων') *ἐφ' ἡμῖν* = ἀπάνω σὲ μᾶς, ἀπάνω σ' τὸ κεφάλι μας (πρβλ. τὰ ἐν τῇ συνηθείᾳ διὰ τοῦ ἀπάνω σὲ [='ἐπὶ'] ἀρχικά, οἷον: τὸν ἔβαλαν πρωτόσχολον ἀπάνω στὰ παιδιά, καπετάνιον πάνω σ' ὅλη τὴν χώρα, ἀστυνόμον ἀπάνω σὲ τρία χωριά κτλ.).

695. *ἦ που*] Αὕτη ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. πρὸ τοῦ Ἔλμσλ. κοινή· ἀλλ' ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς ἀπεκήρυξε τὸ 'ἦπου' ὡς ἀλλότριον τοῦ προκειμένου, καὶ διώρθωσεν 'ἦ γὰρ' (οὕτω δέ, συνεπινεύοντος καὶ τοῦ Ἑρμ., ἐξέδωκε καὶ Δινδ. Ἀρτ. Πάλ. καὶ Μέκλερ)· ἀλλ' ὁ Οὐΐτζελ. διώρθ. 'οὔ που' κατὰ τὸ Ἰφ. Τ. 904 (ὅπερ καὶ συνεξέδωκεν ὁ Σχοίνε. Οὐεκλ. Βαρθ.)· ἀκολούθως ὁ Σχένκελ. διώρθ.: 'μήπου' (ὅπερ ἐξέδωκεν Οὐέϊλ. Πρίνζ. Ἀρνίμ. Οὐερράλλ.). Ἐὰν ὁ Ἔλμσλ., ἀθετήσας τὸ 'ἦπου', ἔγραψεν ἀντ' αὐτοῦ 'ἦ γάρ', οὐδὲν θαῦμα, διότι τῆς μὲν ἐννοίας τοῦ 'ἦπου' εἶχεν ὁ περικλεὴς κριτικὸς πλημμελῆ εἴδησιν, ὡς διὰ μακρῶν ἀπεδείξαμεν εἰς Φοιν. σελ. 403-6, ὀρθοτέραν δὲ τοῦ 'ἦ γὰρ' (περὶ οὗ ἴδ. εἰς Φοιν. 1678)· ἐπειδὴ δὲ τὸ 'ἦπου' (= τωόντι τάχα . . ;) διαφέρει μικρὸν τοῦ 'ἦ γὰρ' (=καὶ πῶς; τωόντι . . . ;), τὸ ἐκ τῆς διορθ. κακὸν ἐλάχιστον· ἀλλὰ τὸ 'οὔπου' καὶ 'μήπου' αἰσχρῶς διαφθείρουσι τὸ κείμενον, ἀνελλήνιστα ὄντα καὶ παντελῶς ἄτοπα. Ὁ ἐρωτῶν 'οὔ που τετόλμηκ' ἔργον αἴσχ. τόδε'; (=δὲν ἐτόλμησε τάχατες κτλ.;) προκαλεῖ διὰ τῆς ἀρνητικῆς ἐρωτήσεώς του, καταφατικὴν ἀπάντησιν, τοιαύτην αὐτὴν ἀπεκδεχόμενος, καί, ἐὰν δὲν εἶνε ἢ δὲν θέλει νὰ φαίνεται ἀδιάφορος, ἀλλὰ φίλος ἢ ἐχθρὸς τοῦ ἐρωτωμένου, τοιαύτην αὐτὴν ἐπιθυμῶν. Ἀλλὰ μὴν τί τούτου ἀτοπώτερον καὶ παραλογώτερον ἐνταῦθα; (Ὁ Οὐεκλ. εἰς στήριξιν τοῦ διορθώματος ἀντὶ νὰ προβάλῃ λόγον καὶ ἑρμηνείαν, παραβάλλει, κατὰ τὸ σύνηθες, χωρία, ὧν οὐδὲν ἀναιρεῖ τι τῶν ὅσα εἴπομεν, διότι ἐν μὲν τῷ Ἑλέν. 135 ἡ Ἑλένη ἀγνώστου προσώπου ὑποκρινομένη, ἐρωτᾷ διὰ τοῦ 'οὔ που', ὅπερ ἄλλως εἶνε καὶ διόρθωμα τοῦ Σεϊδλέρ., ἐν δὲ τῷ 600 ἡ ἐρώτησις νόθος, καθ' ἃ ἡρμηνεύσαμεν εἰς Φοιν. σελ. 404-6, ὄχι δὲ κυρίως ἐρώτησις, ὁποία π. χ. ἡ πρὸ μικροῦ ἐν 575, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐν Ἠλ. 235, ὡς καὶ ἡ ἐν Ἰφ. Α. 670, καὶ ἐν Ἡρ. μ. 1101, καίπερ ἐκ διορθ., τὸ δ' ἐν Ἰφ. Τ. 930 παραδιόρθωμα τοῦ γνησίου 'ἦπου'). Τὸ δὲ 'μή που τετόλμ. κτλ.'; (= μπᾶς κ' ἐτόλμησε τάχα κτλ.;) προκαλεῖ ὁμοίως καταφατικὴν ἀπάντησιν, διαφέρει δὲ τοῦ 'οὔπου' τοῦτο μόνον, ὅτι οὗτος προκαλεῖ μὲν ἢ ἀπεκδέχεται καταφατικὴν καὶ αὐτὸς τὴν ἀπόκρισιν, ὄχι ὅμως διότι τὴν ἐπιθυμεῖ ἢ εὔχεται — οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ ἢ εὔχεται τὸ φοβερὸν (='μὴ' ἴδε εἰς Φοιν. σελ. 239 κἑξ.), ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ, μαθὼν τοῦτο, νὰ προβῇ εἰς ὅ,τι αὐτὸς ἔχει ἐν νῷ· ὅθεν καὶ ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς ἐρωτήσεως περιποιεῖ εἰς τὸν ἐρωτῶντα, ἐὰν τὰ συμφραζόμενα καὶ τὰ πρόσωπα διάκεινται ὅπως ἐνταῦθα, τὸ ἦθος ἀπειλῆς μάλιστα. Ἀλλ' ὅτι οὔτε ἀπειλὰς ἔχει κατὰ νοῦν ὁ Αἰγεύς, οὔτε εἰς θρήνους καὶ ὀλοφυρμοὺς μέλλει νὰ ἐκραγῇ, ὡς ἂν εἰ τὸ τόλμημα τοῦ Ἰάσονος ἐνε-

ΑΙΓΕΥΣ.

πότερον ἐρασθεὶς ἢ σὸν ἐχθαίρων λέχος;

ΜΗΔΕΙΑ.

μέγαν γ' ἔρωτα· πιστὸς οὐκ ἔφυ φίλοις.

ΑΙΓΕΥΣ.

ἴτω νυν, εἴπερ, ὡς λέγεις, ἐστὶν κακός.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἀνδρῶν τυράννων κῆδος ἠράσθη λαβεῖν.

ποίει εἰς αὐτὸν φόβον τινὰ τῶν φρικτῶν καὶ δεινοτάτων, εἶνε φανερὸν ἐκ τῶν ἑπομένων, ἐξ ὧν δηλοῦται πασιφανῶς, ὅτι οὗτος ἐπιθυμεῖ ἁπλῶς νὰ μάθῃ ἂν τὸ πρᾶγμα ἔλαβε χώραν, ὅπερ καὶ βεβαιωθὲν οὐ μόνον εἰς οὐδὲν ἔργον, ὡς εἰκός, ἀλλ' οὐδ' εἰς λόγον τινὰ φοβερὸν κινεῖ αὐτὸν κατὰ τοῦ Ἰάσονος. Πῶς εἶνε λοιπὸν δυνατόν, τῶν πραγμάτων οὕτως ἐχόντων, καὶ τῶν προσώπων οὕτω διακειμένων, νὰ ἐμβληθῇ εἰς τὸ στόμα τοῦ Αἰγέως μοριολογικὸν σύμπλεγμα ὅλως ἄσχετον καὶ ἀλλότριον τῶν τε προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, ὁποῖον τὸ 'μήπου'; Τὰ μὲν λοιπὸν δύο τελευταῖα διορθώματα εἶνε ὅλως ἀπόβλητα· τὸ δὲ 'ἦ γάρ' τοῦ Ἔλμσλ. δὲν καταισχύνει μέν, ὡς ταῦτα, τὸ κείμενον, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι αἴρει γραφὴν ἄριστα ἔχουσαν, φθείρει καὶ αὐτὴ τὸ κείμενον, ὡς ἀλλοιοῦσα τὸ ἦθος τοῦ Αἰγέως, παριστῶσα αὐτὸν ζωηρότερον τοῦ δέοντος ὑπὲρ τῆς Μηδείας καὶ κατὰ τοῦ Ἰάσονος ἐνδιαφερόμενον, παρ' ὅσον ἁρμόζει εἰς αὐτόν, βασιλέα καὶ ἀμφοτέρων τῶν συζύγων ὄντα φίλον. Μόνον ἄρα τὸ 'ἦ που' (= 'ὄντως που' ΗΣΥΧ. ἤτοι: τῳόντι τάχα ἔχει τολμήσῃ τὸ αἴσχιστον τοῦτο ἔργον;), παριστῶν τὸν Αἰγέα ἐκπληττόμενον μὲν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι, ἀλλ' ἐν προσήκοντι τῷ μέτρῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπιστοῦντα ('ἦ που: ἀπιστῶν τοῦτο λέγει.' ΣΧΟΛ.) καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς ἀπιστίας συναρμόζοντα τὴν ἐρώτησίν του, εἶνε τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ γνήσιον.

699. 'ἴτω] ἀντὶ τοῦ ἐῤῥέτω.' ΣΧΟΛ. Μᾶλλον = *χαιρέτω*, ἐν τῇ ἐκδοχῇ: ἄς πάγῃ σ' τὸ καλό. Τοὺς στίχους 698-9 ὁ Οὐεκλ. ὑποπτεύει ὡς νόθους, διότι δὲν ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν ἀλληλουχία νοήματος· ὁ δ' Οὐέϊλ.[2], ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐλλείπουσαν ταύτην ἀλληλουχίαν, ἔτρεψε διορθ. τὸ 'ἀνδρῶν τυράννων' εἰς 'ἀνθ' ὧν τύραννον' (Μέκλερ. 'ἀνθ' ὧν τυράννων'). Καὶ ἡ μὲν διόρθ. λέγουσα δι' ἑτέρας ἐκφορᾶς κατ' οὐσίαν ὅ,τι καὶ τὸ διορθούμενον, ἐντελῶς περιττὴ καὶ ἀδικαιολόγητος· ἡ δ' ἔλλειψις τῆς ἀλληλουχίας οὐδαμῶς εἶνε λόγος διορθώσεως, διότι ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῇ πρῶτον, ὅτι ἡ ἔλλειψις αὕτη δὲν εἶνε ἔργον τοῦ ποιητοῦ, ὅστις προφανῶς διέταξε τὰ ἐν 698-700 ἐπίτηδες οὕτως, ὅπως δείξῃ, ὅτι ὁ μὲν Αἰγεὺς δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐπέμβῃ πλειότερον εἰς τὰ τῆς Μηδείας, αὕτη δ' ἐξ ἐναντίας, μὴ θέλουσα νὰ χάσῃ ἐκ τῶν χειρῶν τὴν καλὴν εὐκαιρίαν, ἐξακολουθεῖ, μεθ' ὃ καὶ πάλιν ἐκεῖνος λέγει 'πέραινέ μοι λόγον'. Ἡ στιχομυθία εἶνε διαλεκτικὴ καὶ ἠθικὴ μονομαχία, ἥτις τότε διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ, ὅταν ἑκάτερος τῶν διαμαχομένων δὲν παραδίδεται ἀνυπεράσπιστος εἰς τὸν ἕτερον, ἀλλ' ἐῤῥωμένως ἀμύνεται. Τοῦτο πράττει καὶ ὁ Αἰγεύς, μέχρις οὗ ἡ Μήδεια ἀνακαλύψασα τὰ τρωτά του μέρη, γίνεται αὐτοῦ κυρία.

ΑΙΓΕΥΣ.

δίδωσι δ' αὐτῷ τίς; πέραινέ μοι λόγον.

ΜΗΔΕΙΑ.

Κρέων, ὃς ἄρχει τῆσδε γῆς Κορινθίας.

ΑΙΓΕΥΣ.

συγγνωστὰ μέν γ' ἄρ' ἦν σε λυπεῖσθαι, γύναι.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὄλωλα· καὶ πρός γ' ἐξελαύνομαι χθονός.

ΑΙΓΕΥΣ.

πρὸς τοῦ; τόδ' ἄλλο καινὸν αὖ λέγεις κακόν.

ΜΗΔΕΙΑ.

Κρέων μ' ἐλαύνει φυγάδα γῆς Κορινθίας.

ΑΙΓΕΥΣ.

ἐᾷ δ' Ἰάσων; οὐδὲ ταῦτ' ἐπήνεσα.

703. *συγγνωστὰ μέν γ' ἄρ' ἦν σοι... γύναι.*] Ἐν μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν βιβλ. 'συγγνωστὰ γάρ', ὅπερ ἄμετρον, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 'συγγνωστὰ μὲν γάρ'. Καὶ ὁ μὲν Ἑρμ. διώρθ. 'μὲν τἄρ'', ὅπερ καὶ φέρεται ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐκδδ., οἱ δὲ νεώτεροι ἀποκηρύξαντες τὸ 'μὲν' ὡς παρέμβλητον, διότι δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀρίστοις, διώρθ. Κιρχ. 'κάρτ' ἄρ'', Ναύκ. 'γὰρ λίαν' ἄνευ τοῦ 'ἦν', καὶ Οὐεκλ. 'συγγνώστ' ἄγαν ἄρ'', ἅπερ καὶ εὐλόγως παραμεληθέντα παρερχόμεθα. Ἡ διόρθ. τοῦ Ἑρμάνν. εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἡ προτιμοτέρα, ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ἀσυγκρίτως προτιμοτέρα πάντοτε τῶν ἐπινοημάτων τῶν σημερινῶν διορθωτῶν εἶνε τὰ ἐν τοῖς βιβλ., ἔστω καὶ τοῖς μὴ ἀρίστοις, ὁσάκις συμβιβάζονται μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὅπως ἐνταῦθα, ὅπου τὸ 'μὲν γὰρ' λέγει πάσης διορθώσεως κάλλιον ὅ,τι πρέπει νὰ ῥηθῇ, ἀρκεῖ μόνον τὸ 'γὰρ' νὰ γραφῇ κατὰ διάστασιν 'μέν γ' ἄρ''. Πολλάκις τῳόντι τὸ 'γ' ἄρ'' μετεβλήθη ἐν τοῖς βιβλ. εἰς 'γάρ', καὶ ἀπόδειξις ἀναντίῤῥητος τούτου εἶνε, ὅτι τὸ Ἑλέν. 565 'ἔγνως γὰρ ὀρθῶς ἄνδρα δυστυχέστατον', ὅπερ φέρεται ἐν τῇ παρῳδίᾳ τοῦ Ἀριστ. Θεσμοφ. 911 'ἔγνως ἄρ'', παραμεληθέντος τοῦ γέ, καὶ ὅπερ οἱ κριτικοὶ κακῶς ἔτρεψαν εἰς 'γάρ', τηροῦντες ἐξ ἐναντίας ἐν τῇ Ἑλέν. τὸ 'γάρ'. Καὶ ὁ μὲν 'γὲ' ἀνήκει εἰς τὸν 'μέν', περιγραφικὸν καὶ ἐνταῦθα (κατὰ τὰ εἰς 676), ὅπως συνήθως, ὁ δ' 'ἄρα' συνδέει τὸ ὅλον πρὸς τὰ ἡγούμενα ὡς συμπέρασμα, τοῦ Αἰγέως ἀναγνωρίζοντος νῦν πόσον δίκαιον εἶχεν ἡ Μήδεια νὰ λυπῆται, περὶ οὗ πρότερον, συνεικάσας τοῦτο ἐκ τῆς συντετηκυίας αὐτῆς ὄψεως, ἠπόρει· ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ παρατατικὸς 'ἦν' (πρβλ. εἰς Ἱππολ. 1169-70). Περὶ τοῦ 'συγγνωστὰ' ἴδ. εἰς Φοιν. 1002, σελ. 318, Ἑκ. 1107, κλπ.

704. *καὶ πρὸς*] = *καὶ προσέτι, πρὸς τούτῳ* (ὅτι ὁ Ἰάσων ἑτέραν ἔγημε).

707. *ἐπήνεσα.*] Πρβλ. εἰς Φοιν. 770· ἡ δὲ κατ' ἀντίφρασιν λιτότης ἐξ εὐφήμου ἀστυκότητος.

ΜΗΔΕΙΑ.

λόγῳ μὲν οὐχί, καρτερεῖν δὲ βούλεται.

708. *λόγῳ μὲν . . . βούλεται.*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ., πλὴν ὅτι ἐκ νεωτέρας χειρὸς ἐν τῷ *a* καὶ τῇ ᾤᾳ τοῦ *b* 'γρ. καρδίᾳ δὲ βούλεται', ὅπερ καὶ ἐπιδοκιμασθὲν ὑπὸ τοῦ Μυσγρ. καὶ Πόρσ. εἰσήχθη εἰς τὸ κείμενον ὑπὸ τοῦ Ματθ. Ἀλλ' ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε διόρθωμα ἐκ μεταγενεστέρας χειρός, εἶνε προδηλότατον. Ὁ γραμματικὸς οὗτος ὑπενόησεν, ὀρθῶς ἄλλως, εἰς τὸ 'καρτερεῖν δὲ βούλεται' τὸ ἀντίθετον τῷ 'λόγῳ' (=μὲ τὰ λόγια): μὲ τὴν καρδιά του, ὅπερ καὶ ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον (διότι ἡ φράσις 'μὲ τὴν καρδιά του' εἶνε νεοελληνική) ἐξενεγκὼν διὰ τοῦ: 'καρδίᾳ', προσέγραψεν ὡς γλῶσσαν ἑρμηνευτικὴν εἰς τὸ 'καρτ. δὲ βούλεται', ὁπόθεν καὶ εἰσεφθάρη εἰς τὸ κείμενον, ὡς εὐληπτότερον εἰς τοὺς βιβλιαγράφους. Ὅτι δ' ἡ γνησία ῥῆσις δὲν ἦτο εὔληπτος, ἀποδεικνύει ὁ ἀδιέξοδος κύκλος τῶν παρερμηνειῶν, ἐν ᾧ αὕτη διακυμαίνεται ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον. Ὅπως αὐθαιρέτως ὁ Σχολ. 'τῷ λόγῳ μὲν προσποιεῖται, τῷ δὲ ἔργῳ οὐ θέλει κρατεῖν καὶ ἀντέχειν', ὡς ἐὰν ἔκειτο 'λόγῳ μέν, οὐχὶ κ. δὲ β.', οὕτως ἐξέλαβε τὸ πρᾶγμα ὅ τε Ἕλμσλ. καὶ Κλότζ., ὅπερ προφανῶς ἀπόβλητον. Καὶ ὅμως ἐξ ἀμφοτέρων τούτων τῶν θολερῶν πηγῶν ἠρύσθησαν διορθώσεις οἱ κριτικοὶ (Πόρσ. Λεντίγγ. Ἀρτ. 'καρτερεῖν δ' οὐ βούλεται', Μέτζγερ. 'καρτερῶς δὲ βούλεται', Εϊμψοίθ. 'καρδίᾳ δὲ βούλεται', Σχοίνε. 'τἄργ' ἐᾶν δὲ β.', Οὐέϊλ.[2] 'καρτερεῖ δ' ἃ βούλεται', Λ. Σμιδίτ. 'κάρτ' ἐᾷ δ' ἃ β.', Ῥαϋχενστέϊν. 'κάρτα δ' ἔργῳ β.', Οὐεκλ. 'κάρτα δ' ἔργοισιν θέλει', Σεμιτέλος πρότερον μὲν 'κοιρανεῖν' ἢ 'σκῆπτρ' ἔχειν', εἶτα δὲ 'κάρτα φρὴν' ἢ 'κάρτα φρενί'). Ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐτήρησαν τὴν κοινήν, ἢ ἀφῆκαν αὐτὴν ἀνερμήνευτον ἢ παρηρμήνευσαν, οἱ μὲν: *καρτερεῖν* (=*ὑπομένειν*) *δέ με* (*Μήδειαν*) *τὸ ἀδίκημα* (ἢ *τοῦτο*, διότι, καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας τῶν σοφῶν τούτων ἑλληνιστῶν, εἶνε ἀδύνατον νὰ λείψωσι τὰ αὐθαίρετα διὰ λέξεων ἀλλοτρίων τοῦ κειμένου ἑρμηνευτικὰ σφηνώματα) *βούλεται*, οἱ δέ: *καρτερεῖν δ'* (*Ἰάσων*) *τὸ ἀδίκημα* (ἤ: *τοῦτο*) *βούλεται*· ἐπειδὴ δὲ τὸ δεύτερον τοῦτο εἶνε προφανῶς παράλογον, ὁ Σχολεφείλδ. ἀποφαίνεται, ὅτι τοῦτο λέγει εἰρωνικῶς ἡ Μήδ., ὅπερ καὶ ὁ Οὐέϊλ.[1] ἀπεδέχθη, ὡς ἐὰν ἦτο δυνατὴ τοιαύτη ἄκαιρος εἰρωνεία, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Μήδ. μέλλει ν' ἀναῤῥίψῃ τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον, καὶ ἢ ν' ἀποβάλῃ ἢ ν' ἀποκτήσῃ ὁριστικῶς τοῦ Αἰγέως τὴν εὔνοιαν. Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα αἵ τε παρερμηνεῖαι καὶ αἱ αἱ παραδιορθώσεις ἐπήγασαν ἐκ τούτου, ὅτι οἱ σχολιασταὶ καὶ οἱ κριτικοὶ δὲν ἐννόησαν τοῦ κειμένου τὴν σύνταξιν, ἔλαβον δ' ὡς ὑποκείμενα τοῦ 'βούλεται' καὶ 'καρτερεῖν' λέξεις κατὰ παράβασιν αὐτῶν τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως. Αἱ λέξεις, ἐν τῇ στιχομυθίᾳ μάλιστα, εἶνε ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ τοιούτου διαλόγου, εὐαριθμόταται, τὸ δὲ πλῆρες νόημα καταρτίζεται, κατὰ κανόνας ἄλλως ἀπαραβάτους, ἐκ τῶν ἀπὸ κοινοῦ λαμβανομένων λέξεων· αἱ δ' ἀπὸ κοινοῦ αὗται λέξεις ληπτέαι ἐκ τοῦ προλαβόντος στίχου, ὅστις ὅμως καὶ αὐτὸς πρὸς συμπλήρωσιν χρῄζει ἑτέρων ἀπὸ κοινοῦ λέξεων, ληπτέων ἐκ τοῦ πρὸ αὐτοῦ, καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅπερ εἰς μὲν τὸν ἐγκρατῆ τοῦ ἕλληνος λόγου εὐχερὲς λίαν, ἀλλὰ δυσκολώτατον εἰς τὸν ἀπειρότερον. Κατὰ τοὺς κανόνας τούτους συμπληρουμένη καὶ ἡ ἡμετέρα ῥῆσις, δὲν δύναται νὰ λέγῃ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα: *Λόγῳ μὲν οὐχὶ* (=*οὐκ ἐᾷ* [*Ἰάσων Κρέοντά μ' ἐλαύνειν φυγάδα*], *ἔργῳ* [τοῦτο ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 'λόγῳ' διὰ

ἀλλ᾽ ἄντομαί σε τῆσδε πρὸς γενειάδος
γονάτων τε τῶν σῶν ἱκεσία τε γίγνομαι,
οἴκτειρον οἴκτειρόν με τὴν δυσδαίμονα
καὶ μή μ᾽ ἔρημον ἐκπεσοῦσαν εἰσίδῃς,
δέξαι δὲ χώρᾳ καὶ δόμοις ἐφέστιον.
οὕτως ἔρως σοι πρὸς θεῶν τελεσφόρος
γένοιτο παίδων, καὐτὸς ὄλβιος θάνοις.

τὸ ἀντίθετον, πρβλ. Σοφ. Ἠλ. 287 'αὕτη γὰρ οἱ λόγοισι γενναία γυνή'='εὐγενὴς λόγοις καὶ οὐ πράξεσιν' ΣΧΟΛ. Εὐρ. Ἡρακλ. 5 'οἶδα δ' οὐ λόγῳ μαθών'=*οὐ λόγῳ κλύων ἀλλ' ἔργοις μαθών*· Ἡρ. μ. 588 'πολλοὺς πένητας ὀλβίους δὲ τῷ λόγῳ δοκοῦντας εἶναι'=πολλοὺς ἔργῳ μὲν πένητας, ὀλβίους δὲ τῷ λόγῳ κτλ. Σοφ. Ἠλ. 63 'λόγῳ . . . θνῄσκοντας'=*λόγῳ, οὐκ ἔργῳ*· 1217, Οἰδ. τ. 452, Φιλ. 307, Ἀντ. 543 κλπ.) *δὲ καρτερεῖν βούλεται* (*Ἰάσων Κρέοντα*), ἤτοι: *καρτερεῖν βούλεται* (*Ἰάσων Κρέοντα ἐλαύνοντά με*), ὅ ἐστι: *ἔργῳ δ' ἐμμένειν τὸν Κρέοντα ἐν τῷ ἐλαύνειν με φυγάδα βούλεται.* Ὅπως ἡ σύνταξις, οὕτω καὶ νὸ νόημα εἶνε καθαρὸν καὶ εὐνόητον, οὐδὲ χρῄζει περαιτέρω ἑρμηνείας.

709. '*ἄντομαι*] ὑπαντῶ, ἱκετεύω'. ΗΣΥΧ.

ἱκεσία]=ὄχι ἁπλῶς, ἀλλ' ἐν πάσῃ τάξει *ἱκέτις*, ἤτοι: ἐπικαλουμένη πάντα τὰ ἐκ θεῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἱκεσίου Διός, εἴς τε τοὺς ἱκέτας καὶ τοὺς ἱκετευομένους ἀναφερόμενα χρέη τε καὶ δίκαια ('ἱκέσιος: ἱκέτης, πρόσφυγος, ὡς ἱερὸν καταφεύγων δοῦλος.' ΗΣΥΧ.). Τούτου ἕνεκα τὸ ἐν 720 'πρῶτα μὲν θεῶν'.

713. *δόμοις*] Αὕτη ἡ κοινή· ἀλλ' ὁ Οὐεκλ. ἐξέδωκε διορθ. 'δόμων ἐφέστιον' διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀλλαχοῦ τὸ 'ἐφέστιος' παράκειται γενικῇ (Κύκλ. 370, Αἰσχ. Ἱκετ. 365, Εὐμ. 577, 669). Ὁ σοφὸς κριτικὸς διώρθωσεν ὅ,τι δὲν ἐννόησεν, τουτέστιν ἔφθειρε. Τὸ 'δόμοις' ἀνήκει ὄχι εἰς τὸ 'ἐφέστιον', ἀλλὰ μετὰ τοῦ 'χώρᾳ' εἰς τὸ 'δέξαι', ἐμφαῖνον τὸν τόπον, ὃν ἐπὶ τοῦ *δέχομαι* ἐμφαίνει ἡ ἀπρόθετος, μάλιστα παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ἢ ἐμπρόθετος μετὰ τῆς *ἐν* δοτικῇ, ἢ ἡ μετὰ τῆς *εἰς* αἰτιατ. (=*δέξαι δὲ* [*μ' ἐν*] *χώρᾳ* [*σῇ*] *καὶ* [*ἐν*] *δόμοις* [*σοῖς*]), τοῦ 'ἐφέστιον' ἐπιφερομένου κατηγορηματικῶς, ἄρα καὶ συντακτικῶς μὲν ἀσχέτως πρὸς αὐτά, οἴκοθεν δὲ δήλου ὄντος ἐκ τῶν προλαβόντων τοῦ ποῦ ἔσται ἐφέστιος, ἄρα καὶ σιγωμένου διὰ τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ 'δόμων ἐφέστιον' ὅμως οὐ μόνον σημαίνει τι διάφορόν πως τοῦ ἁπλοῦ *ἐφέστιος*, ἤτοι τὸν μονιμώτερόν πως σύνοικον, ὅπερ καὶ ἤθελεν εἶνε ἀξίωσις τῆς Μηδ. ἀδιάκριτος, ἀλλὰ καὶ τὸν 'καὶ' καθιστᾷ περιττόν, ὅστις, ἀφ' οὗ ἐπιδοτικὸς δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐνταῦθα, τί, ἐρωτῶ, πρὸς τί συνδέει συμπλεκτικῶς;

714-5. *οὕτως ἔρως σοι... θάνοις.*] Τὸ 'οὕτως' μετὰ τοῦ 'ὡς', ἢ καὶ ἄνευ αὐτοῦ, εὐκτικόν, ὅπως καὶ τὸ τῆς συνηθείας ἔτσι, οἷον Ἀρ. Θεσμ. 469 'οὕτως ὀναίμην τῶν τέκνων'=ἔτσι νὰ χαρῶ τὰ παιδιά μου. Πρβλ. καὶ εἰς Ἐκ. 441· τὸ δὲ 'παίδων', χάριν ῥητορικῆς ἐμφάσεως καὶ ἀντιθέσεως πρὸς τὸ 'αὐτός' εἰς τὸ τέλος τῆς φράσεως ἐπιφυλαχθέν, ἀνάφερε εἰς τὸ 'ἔρως'. Τὸ δὲ 'θάνοις' ἔτρεψε διορθ. ὁ Ναύκ. καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Οὐεκλ. εἰς 'θάλοις' ('σθένοις' ὁ Σνεϊδεβεῖν.), διότι, λέγει, οὐδεὶς εὔχεται ὄλβιον θάνατον, ἀλλ' ὄλβιον βίον. Τοῦτο ἀληθεύει, ἀποκρινόμεθα, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ἐπικουρείων παντὸς τόπου καὶ χρόνου, ὄχι καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, οἵτινες, εἴτε

εὕρημα δ' οὐκ οἶσθ' οἷον εὕρηκας τόδε·
παύσω δέ σ' ὄντ' ἄπαιδα καὶ παίδων γονὰς

Χριστιανοὶ εἴτε ἐθνικοί, ηὔχοντο καὶ εὔχονται ὡς τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τὴν εὐθανασίαν (καὶ δὴ οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες τό: καλὴν ψυχήν, ὡς καὶ οἱ Μουσουλμάνοι, καλὸν τέλος κττ.). Ἄλλως τὸ 'θάνοις', μεθ' ὅσα περὶ παίδων ἐν τῇ αὐτῇ ῥήσει λέγονται, οἴκοθεν δῆλον ὅτι =*ἐκπλήσαις εὔτεκνον βίον*, τοῦ τέλους ὄντος ἀχωρίστου ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ τέλους. Ἔπειτα τίς ἄλλος, ἐρωτῶ, παρὰ τοὺς διορθωτὰς ἐξέφρασεν ἑλληνιστὶ τοιαύτην εὐχὴν διὰ τοιούτων λέξεων (καὶ μάλιστα τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου εὐκτικοῦ ἀορίστου; Ὁ Φ. Οὐ. Σμιδίτ. μετετόπισε τοὺς ἡμετέρους στίχους εἰς τὸ τέλος τῆς ῥήσεως, ὁ δὲ Πρίνζ. ἠθέτησεν ἄρδην αὐτούς, ἀγνοῶ διὰ τί. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ὁ ὀβελὸς εἶνε τὸ ἀνυσιμώτατον ἐργαλεῖον τῆς σημερινῆς κριτικῆς);

716. *τόδε*·] Τὸ 'τόδε' λέγουσα δεικνύει ἑαυτὴν ἡ Μήδ.

717. *παύσω δέ σ' ὄντ'*] Ὁ 'δὲ' ἀπήρεσεν εἰς τοὺς κριτικούς, ὡς ἀτόπως συνδέων ταῦτα πρὸς τὰ ἡγούμενα, ὅθεν ὁ μὲν Κιρχ. εἴκασε χάσμα μεταξὺ τῶν δύο στίχων, ὁ δὲ Ναύκ. διώρθ. 'παύσω γὰρ ὄντ'' ἢ 'παύσω σε φύντ'', ὁ δὲ Φ. Οὐ Σμιδίτ. 'παύσω γέ σ' ὄντ'', ὅπερ καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον Πρίνζ. Οὐέϊλ.[2] Μέκλερ. Καὶ τοῦ μὲν Ναυκ. ἡ διόρθ. θὰ ἦτο ἀνεκτή, καίπερ ἀλλοιοῦσα ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ νόημα, ἀλλ' ἡ προτιμηθεῖσα τοῦ Σμιδίτ. εἶνε ὅλως ἀπόβλητος, ὡς ἄρδην αὐτὸ φθείρουσα. Πολλάκις ὁ 'δὲ' λαμβάνει χώραν ὅπου ἁρμοδιώτερον ἀντ' αὐτοῦ θὰ ἔκειτο ὁ 'γάρ'. Ἐν Ἰλ. π. χ. Α 259 'ἀλλὰ πύθεσθ', ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐστὸν ἐμεῖο', ἐὰν ἔκειτο 'ἄμφω γάρ', οὐδεὶς ἤθελε προσκρούσῃ εἰς τὴν φράσιν, ἥτις θὰ εἶχε κάλλιστα. Ὁμοίως ἐν Β. 26, Η 48 κλπ. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ὁμηρικῇ γλώσσῃ, ἐν ᾗ ἐπικρατεῖ ἡ κατὰ παράταξιν μᾶλλον καὶ ἁπλοϊκωτέρα σύνταξις, τοῦτο εἶνε φυσικὸν (ὅπως καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς δημοτικῇ γλώσσῃ, ἐν ᾗ ἐπικρατεῖ αὕτη ἡ κατὰ παράταξιν σύνταξις, γυμνὴ πάσης διὰ συνδέσμων καὶ κώλων ἐντεχνοτέρας περιοδολογίας, ἐν ᾗ ὁμοίως πλειστάκις καὶ αὐτὸς ὁ *γὰρ* ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ *δέ*, ἤτοι τὸ γιατὶ διὰ τοῦ καί, οἷον: σώπα, καὶ θὰ σὲ δείρω· = σώπα, γιατὶ θὰ σὲ δείρω· βαστᾶτε καλά, βρὲ παιδιά, καὶ χαθήκαμε = γιατὶ χαθήκαμε, καὶ μυρία ὅσα τοιαῦτα)· ἐὰν δὲ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς ποιηταῖς, ἡ περιοδολογία μεσουρανεῖ, ἄρα καὶ τῶν συνδέσμων πάντων πολλὴ καὶ ποικίλη ἡ χρῆσις, δὲν ἀποκλείεται διὰ τοῦτο ἐξ αὐτῶν καὶ ἡ ἁπλουστέρα καὶ κατὰ παράταξιν μᾶλλον σύνταξις. (Ἐν Ὀρέστ. π. χ. 702, τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῆς ἀστασίας καὶ βίας τοῦ δήμου, ἐπιφέρεται τὸ 'ἔνεστι δ' οἶκτος κτλ.' διὰ τοῦ 'δὲ' κατὰ δημοτικωτέραν καὶ λιτοτέραν ἐκφορὰν ἀντὶ τοῦ ἐν σεμνοτέρᾳ καὶ ἐντεχνοτέρᾳ συντάξει ἁρμοδιωτέρου 'γὰρ' (= σὰν ξεθυμάνῃ [ὁ δῆμος] τὸν κάνεις ὅ,τι θέλεις, ἔννοια σου, κ' ἔχει καλὴ ψυχή, ἀντὶ τοῦ: γιατ' ἔχει καλὴ ψυχή). Ὁμοίως καὶ πρὸ μικροῦ ὁ ἱκετεύων χορὸς 681 'οἷός τε δ' εἶ' ἀντὶ τοῦ: *οἷός τε γὰρ εἶ*, καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα, ὁσάκις ἡ χρεία τοῦ λόγου καλεῖ τοῦτο, ὡς ἐνταῦθα, ὅπου ἡ ἱκετεύουσα Μήδεια, ὅπως πάντες οἱ ἱκετεύοντες, κατέρχεται εἰς οἰκειοτέραν καὶ δημοτικωτέραν ὑφὴν λόγου, ἐπισωρεύουσα καὶ αὐξάνουσα μᾶλλον τὰς ὑποσχέσεις, καὶ διαιροῦσα μᾶλλον τὸ ἓν εἰς πολλὰ ἢ συνενοῦσα αὐτὰ εἰς ἓν ὅλον. Εἶνε, ὡς νὰ λέγῃ διὰ τῶν 716-8 τοιαῦτά τινα: δὲν ξεύρεις τί θησαυρὸς εἶμ' ἐγώ. τώρα ποῦ μ' εὕρηκες, ἔννοια σου, καὶ θὰ σὲ κάμω νὰ μὴν εἶσαι πλειὰ ἄτεκνος, καὶ θὰ σὲ κτλ.· διότι, καθὼς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἡ διαίρεσις τῆς μιᾶς ὑποσχέσεως γίνεται ὄχι ἅπαξ ἀλλὰ δίς, ἤτοι ἡ μία καὶ μόνη ὑπόσχεσις τῆς παιδοποιίας τριπλασιάζεται 1)

σπεῖραί σε θήσω· τοιάδ' οἶδα φάρμακα.

ΑΙΓΕΥΣ.

πολλῶν ἕκατι τήνδε σοι δοῦναι χάριν,
γύναι, πρόθυμός εἰμι, πρῶτα μὲν θεῶν,
ἔπειτα παίδων ὧν ἐπαγγέλλει γονάς·
εἰς τοῦτο γὰρ δὴ φροῦδός εἰμι γᾶς ἐγώ.
οὕτω δ' ἔχει μοι· σοῦ μὲν ἐλθούσης χθόνα,

'εὕρημα... τόδε' 2) 'παύσω... ἄπαιδα' καὶ 3) 'παίδων... γονάς'). Ἰδοὺ διὰ τί εἴπομεν, ὅτι αἱ διορθ. φθείρουσι τὸ κείμενον, τὸ φθείρουσι δέ, διότι ἐξαφανίζουσι τέλεον τὸ οἰκείως καὶ ἐμπιστευτικῶς μεταδοτικὸν ἦθος τῆς λαλούσης, τὸ δι' ὅλου τούτου τοῦ τριστίχου (716-8) διῆκον.

718. *τοιαῦτ' οἶδα φ.*] Τὸ 'τοιάδ'' καθ' ἃ εἰς 789.

722 *εἰς τοῦτο γὰρ... γᾶς ἐγώ.*] Ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'πᾶς ἐγώ'. Ὁ Σχολ. 'κατὰ γὰρ τοῦτο τὸ μέρος τῆς παιδοποιίας ἔρημός εἰμι', ἢ 'εἰς τὸ παῖδας ποιῆσαι πάνυ ἐσπούδακα καὶ πρόθυμός εἰμι'. Πρὸς ταύτας δὲ τὰς δύο ἑρμηνείας συναρμόζονται καὶ αἱ τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν· ἀλλ' οὔτε αἱ λέξεις τοῦ κειμένου συνᾴδουσι πρὸς τὰς ἑρμηνείας ταύτας, οὔτε αὗται ἔχουσι τὸν κοινὸν νοῦν. Δὲν πταίουσι δ' οἱ ἑρμηνευταί, ἀλλ' ἡ κοινή, ἥτις καθιερώθη μέν, ἀλλ' εἶνε ἀνόητος. Τὸ 'φροῦδός εἰμι πᾶς ἐγώ' εἶνέ τι φραστικῶς μὲν ἀνελλήνιστον, λογικῶς δὲ μωρόν· τὸ μόνον δ' ἐξ αὐτῆς δυνατὸν νόημα εἶνε, ὅτι ὁ Αἰγεὺς θεωρεῖ ἑαυτὸν ὅλως ἀνίκανον πρὸς παιδοποιίαν, ὅπερ αὐτόχρημα γελοῖον ἅμα καὶ ἄτοπον, διότι αἱ τροπικαὶ χρήσεις τοῦ *φροῦδος* μένουσι πισταὶ εἰς τὴν ἀρχικὴν (ἤτοι: *φροῦδός εἰμι* = *οἴχομαι*, πάγω, χάθηκα). Τὸ 'πᾶς' εἶνε ἀνέκαθεν ἐφθαρμένον, καὶ ὁ Ῥείσκ. ἐμάντευσεν ὀρθῶς, ὅτι ὑπὸ τὸ 'πᾶς' τοῦτο ἐκρύπτετο τὸ 'γᾶς' (Γ = Τ = Π) 'φροῦδος: ἀπεληλυθώς, ἔκδημος'. ΣΟΥΙΔ. Ἀλκ. 94 'φροῦδος ἐξ οἴκων νέκυς', Ἀνδρ. 'φροῦδος... δόμων ἄπο' κλπ. Τὸ δὲ 'γᾶς' ἐν ᾗ χρήσει καὶ τὸ κατωτέρω 723 'χθόνα', πρβλ. εἰς Φοιν. 245 καὶ σελ. 221). Ἀποκατέστησα ἀδιστάκτως τὴν λέξιν. Ὁ νοῦς: *εἰς τοῦτο γὰρ ἔκδημός εἰμι, ἐκδημῶ.*

723. *οὕτω δ' ἔχει μοι·*] πρβλ. εἰς 307-8 κλπ.

723-30. *οὕτω δ' ἔχει... ξένοις εἶναι θέλω.*] Οἱ κριτικοὶ ἐνόθευσαν ἄλλοι ἄλλους στίχους τῆς ῥήσεως ταύτης, οἱ μὲν τοὺς 723-4, οἱ δὲ τοὺς 725-8, οἱ δὲ μετὰ τῶν 723-4 καὶ τοὺς 729-30. Ὁ λόγος τῆς ἀθετήσεως εἶνε, ὅτι ἔνιοι στίχοι ἐπαναλέγουσι τὸ αὐτὸ νόημα· ἐκ τούτου μάλιστα καί τινες εἴκασαν, ὅτι τὸ δρᾶμα ἔτυχε δευτέρας διεσκευασμένης ἐκδόσεως. Ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐν οὐδενὶ στίχῳ εὑρίσκομεν ἀκριβῆ καὶ πλήρη τῶν ἐν ἑτέρῳ ἐπανάληψιν. Τὸ ἐν 723 'σοῦ μὲν ἐλθούσης χθόνα', ἀόριστον ὄν, διασαφεῖται ἐν 727, ἐν δ' 729 ἔτι μᾶλλον· ὁμοίως καὶ ἡ ἐν 724 ὑπόσχεσις, οὐ μόνον ἀόριστος οὖσα, ἀλλὰ καὶ ἀμφίβολος διὰ τὸ 'πειράσομαι', διατυποῦται λεπτομερέστερον καὶ ὁριστικώτερον ἐν 728. Πάντα ἄρα τὰ ἐν 725-8 εἶνε ἐπεξήγησις ἀναγκαία τῶν ἐν 723-4. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ 729, ἀληθῶς ἐπαναλαμβάνων περίπου ὅ,τι λέγει καὶ ὁ 727, φαίνεται περιττός, ἀλλ' ὁ ἀμέσως ἐπιφερόμενος 730 διαλύει τὴν παροδικὴν ταύτην ἐντύπωσιν. Ὁ Αἰγεὺς φοβηθεὶς μὴ ἡ Μήδ., ἀγνοοῦσα τὸν λόγον, ὅστις ἀναγκάζει αὐτὸν εἰς τὸν ἐν 727 ὅρον, παρεξηγήσῃ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, ἀναγκάζεται ἐπανα-

πειράσομαί σου προξενεῖν δίκαιος ὤν.
τοσόνδε μέντοι σοι προσημαίνω, γύναι·
ἐκ τῆσδε μὲν γῆς οὔ σ' ἄγειν βουλήσομαι,
αὐτὴ δ' ἐάνπερ εἰς ἐμοὺς ἔλθῃς δόμους,
μενεῖς ἄσυλος κοὔ σε μὴ μεθῶ τινι.
ἐκ τῆσδε δ' αὐτὴ γῆς ἀπαλλάσσου πόδα,

λαμβάνων τὸν ὅρον τοῦτον ἐν 729, νὰ τὸν αἰτιολογήσῃ διὰ τοῦ 230 δικαιολογῶν ἑαυτόν. Οὐδὲν ἄρα βλέπω περιττὸν οὐδὲ πλεονάζον. Βεβαίως, ἐὰν τὰ ἐν 723-30 ἐπρόκειντο ν' ἀναγραφῶσιν εἰς ἐπίσημον κυβερνητικὴν συνθήκην κράτους τινὸς (σημειωτέον δ' ὅτι ἀληθῶς ἡ συνδιαπραγμάτευσις αὕτη μεταξὺ Αἰγέως καὶ Μηδείας, ἐνθυμίζει τὴν μικρὸν πρὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος γενομένην συνθήκην μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Κερκυραίων Θουκ. α', 44), ἤθελον διατυπωθῇ ἄλλως, καὶ λέξεις τινὲς ἢ φράσεις, δὶς λεγόμεναι, ἀποφευχθῇ. Ἀλλ' ἄλλη ἡ διπλωματικὴ γλῶσσα συνθήκης, καὶ ἄλλη ἡ τοῦ δράματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ προσώπων. Ἐν τῷ δράματι δὲν πρόκειται μόνον περὶ τοῦ πῶς νὰ διατυπωθῶσι σαφῶς καὶ ἀκριβῶς οἱ ὅροι συνεννοήσεως οἱασδήποτε μεταξὺ δύο ἢ πλειοτέρων προσώπων, ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ παρασταθῶσι διὰ πάντων τῶν ἀπειροπληθῶν καὶ ἀπειροποικίλων τρόπων τοῦ λέγειν ἔνθεν μὲν τὰ ἐνδόμυχα αἰσθήματα καὶ πάθη, ἔνθεν δὲ τὸ ἦθος καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν συνεννοουμένων προσώπων, εἰ δυνατὸν δὲ καὶ ἡ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συνεννοήσεως αὐτόματος αὐτῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἐξέλιξις, καθ' ὅσον εἶνε τοῦτο δυνατὸν νὰ παρασταθῇ ἢ νὰ ὑποδειχθῇ διὰ λόγου, ὅπερ καὶ πράγματι συμβαίνει ἐνταῦθα. Ὁ Αἰγεύς, ἀκούσας τὴν αἴτησιν τῆς Μηδ., κατ' ἀρχὰς δεικνύεται 'πρόθυμος' πρὸς ἀποδοχὴν καὶ ὡς ἱκετευθεὶς διὰ τοὺς θεοὺς (720), καὶ διὰ τὴν περὶ παιδοποιίας ἐλπίδα (721), καὶ ὑπόσχεται ὅτι 'πειράσεται προξενεῖν' κατὰ τὸ δίκαιον (='δίκαιος ὤν'). Ἀλλ' εὐθὺς ἐπέρχονται αὐτῷ εἰς τὸν νοῦν αἱ ἐκ τῆς πράξεως ταύτης ἐνδεχόμεναι νὰ προκύψωσι πολιτικαὶ περιπλοκαί, καὶ σκέπτεται, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, νὰ τὰς προλάβῃ, ὅθεν καὶ θέτει τοὺς ὅρους τῆς ἀποδοχῆς αὐτοῦ (725-9). Ἀλλ' ἀσφαλίσας τὸ ἐπ' αὐτῷ διὰ τῶν τεθέντων ὅρων τὴν ἀποδοχὴν ἀπὸ πάσης ἔξωθεν παρεξηγήσεως καὶ περιπλοκῆς, βλέπει ἔπειτα, ὅτι οἱ ὅροι οὗτοι δύνανται νὰ παρεξηγηθῶσι καὶ ὑπὸ τῆς Μηδ., ὅθεν καὶ ἐπαναλαμβάνων τὸν κυριώτατον, αἰτιολογεῖ αὐτὸν δικαιολογούμενος. Ἰδοὺ οἱ λόγοι, δι' οὓς θεωροῦντες τὴν ῥῆσιν ὡς γνησίαν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ὡς πλημμελῆ δὲ πανταδήποτε αὐτῆς ἀκρωτηριασμόν, ἐτηρήσαμεν αὐτὴν ὁλόκληρον.

724. '*προξενεῖν*] ξενοδόχος εἶναι. προΐστασθαι ξένης οὔσης'. ΣΧΟΛ.

728 . . *μενεῖς* . . . *μεθῶ τινι*.] Περὶ τοῦ 'οὐ . . μὴ' ἴδ. εἰς Ἱππολ. 213-4 'μεθῶ: προδῶ' ΣΧΟΛ., ἤτοι: παραδῶ ἀνυπεράσπιστον. 'ἄσυλος δὲ ἀνεπηρέαστος, ἀναπόσπαστος'. ΣΧΟΛ.

729. *πόδα*] Τὸ 'πόδα' ἐκδέχου ὄχι ὡς αἰτιατικὴν τροπικὴν κατὰ τὸ συνώνυμον, ὅπως ἐκλαμβάνουσιν ὅσοι δὲν κακίζουσιν αὐτὴν ἀθετοῦντες, ἢ καὶ κακίζοντες ἀνέχονται, ἀλλ' οὕτω. Τὸ 'πούς' ποιητικῶς, παρ' Εὐριπ. μάλιστα, λαμβάνεται τροπικῶς καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἐπὶ πάσης κινήσεως διὰ τῶν ποδῶν ἐκτελουμένης (πρβλ. εἰς Ἑκ. 977, 812 κλπ.)· ὅθεν καὶ ἐνταῦθα, τοῦ 'πόδα' ἀντὶ τοῦ *φυγὴν* κειμένου, τὸ 'ἐκ τῆσδε δ' αὐτὴ γῆς ἀπαλλάσσου πόδα' =

ἀναίτιος γὰρ καὶ ξένοις εἶναι θέλω.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἔσται τάδ᾽· ἀλλὰ πίστις εἰ γένοιτό μοι
τούτων, ἔχοιμ᾽ ἂν πάντα πρὸς σέθεν καλῶς.

ΑΙΓΕΥΣ.

μῶν οὐ πέποιθας; ἢ τί σοι τὸ δυσχερές;

ΜΗΔΕΙΑ.

πέποιθα· Πελίου δ᾽ ἐχθρός ἐστί μοι δόμος
Κρέων τε. τούτοις δ᾽ ὁρκίοισι μὲν ζυγεὶς
ἄγουσιν οὐ μεθεῖ᾽ ἂν ἐκ γαίας ἐμέ,

αὐτὴ δὲ σὸν πόδ᾽ ἀπάλλασ᾽ ἐκ τῆσδε γῆς, ἤτοι: *αὐτὴ ἐκ τῆσδε γῆς ἀπαλλάσσου φεύγουσα.*

730. '*ἀναίτιος*] ... ἀνέγκλητος... οὐδὲ' (ὅπερ διὰ τὸ 'καὶ') 'γὰρ βούλομαι, φησί, παρὰ τῶν περὶ τὸν Κρέοντα αἰτιαθῆναι, ὡς αὐτός σε ἀπαγαγών'. ΣΧΟΛ.

735-9. *τούτοις δ᾽...οὐκ ἂν πίθοιο;*] Ἐν τοῖς βιβλ. ἀντὶ τοῦ (736) ἐν *L* (ὡς καὶ ἐν τῷ λήμματι τοῦ Σχολ.) 'μεθεῖ᾽ ἄν', ἐν *aP* 'μεθεῖς ἄν', *Eb* 'μεθῆς', ἐν *B* καὶ *C* 'μεθ᾽ ἧς', ἀντὶ δὲ τοῦ (737) ἐξ ἡμετέρας διορθ. 'οὐ θεῶν ἀνώμοτος' ἐν *d* 'καὶ θ. ἀνώμοτος', ἐν *a* 'καὶ θ. ἐνώμοτος', ἐν a^2 ἐπὶ τοῦ 'ἀνω (ἢ ἀνα)' ἐπιγέγρ. 'ἐνω', καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς 'κ. θ. ἐνώμοτος', ἀντὶ δὲ τοῦ (738) ἐν *EaL* 'κἀπικηρυκεύμασιν', ἐν τοῖς λοιποῖς 'κἀπὶ κηρυκεύμασι', καὶ ὁ παρὰ τῷ Σχολ. Δίδυμος 'κἀπικηρυκεύματα'. Τῆς ῥήσεως καὶ ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἑρμηνεία ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον ἄλλη παρ᾽ ἄλλοις. Ὑπάρχουσι δὲ μεγάλα προσκόμματα εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῆς· ἐν πρώτοις ὁ Δαουεσιανὸς περὶ τῆς συντάξεως τοῦ 'μεθίημι' καὶ 'μεθίεμαι' κανών. Καὶ ἐπεκράτησε μὲν ἐν ταῖς ἐκδδ. ἡ μόνη ὀρθὴ γραφὴ 'μεθεῖ᾽ ἄν', ἀλλὰ μόνον διότι ὁ Ἕλμσλ., ὅπως σώσῃ τὸν κανόνα, ἀπέσπασε τὸ 'ἐμὲ' ἀπὸ τοῦ 'μεθεῖ᾽ ἄν', καὶ συνῆψεν αὐτὸ τῷ 'ἄγουσιν', ὅπερ ἀτοπώτατον, διότι τὸ 'ἐμὲ' συναπτέον τῷ 'μεθεῖο' οὐχ ἧττον ἢ τῷ 'ἄγουσι' (ἴδ. ὅσα περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ῥήματος εἴπομεν ἐν ἐκτάσει εἰς Φοιν. σελ. 433-42)· ἔπειτα τὰ τῆς ὅλης συνθήκης τῶν λέξεων, οὐδὲ σήμερον ἔτι ἀκριβῶς πάντα κατανοούμενα, ἥκιστα δὲ τὸ 'καὶ θεῶν ἐνώμοτος' ἢ 'ἀνώμοτος', οὐδαμῶς συμβιβάζονται πρὸς τὰ συμφραζόμενα. Ἐντεῦθεν καὶ διώρθ. ἄλλοι ἄλλως ('ὁρκίοισιν ἐνζυγεὶς' Βαρθ. κατὰ Κοϊτσάλα., 'κοὐ θεῶν ἐνώμοτος' Οὐεκλ. κατὰ Ῥεῖσκ., 'μὴ θ. ἐνώμοτος' Ναύκ. κατ᾽ Ἕλμσλ., 'φηλὸς γένοι᾽ ἄν' Ναύκ., 'φαῦλος' Βάδαμ., 'σφαλερὸς' Εἴμψ. κατὰ Ῥεϋχενστέϊν., 'ψιλὸς' Οὐεῤῥάλ., 'ποῖος' ἐρωτηματικῶς Οὐέϊλ.[2]· ὁμοίως 'ὧκ' ἂν πίθ.' Μυσγρ., 'τάχ᾽ ἂν π.', Οὐϋττεμβάχ., 'σύ γ᾽ ἂν π.' Βρύγκ., 'νοῦν ἂν τίθοιο' Σχαίφφερ., 'κἀπὶ κηρυκεύματα' Σχοίνε., 'κἀπικηρυκεύματα τάχ᾽ ἂν προθεῖο' Ἀρτ., 'οὐκ ἂν πίθοισε' Ναύκ., 'οὐκ ἂν πρόοιο' Ἑρουέρδ., 'οὐκ ἂν παρωθοῖς' Εἴμψοϊθ., 'οὐκ ἀντισοῖο' Οὐεῤῥάλλ., 'οὐκ ἂν παρεῖο' Σταδτμύλλερος. Καὶ ὁ μὲν Κιρχ. ἀπεδέχθη χάσμα ἑνὸς στίχου μετὰ τὸ 'οὐκ ἂν πίθοιο', ὁ δ᾽ Οὐέϊλ. μετὰ τὸ 'φίλος γένοι᾽ ἄν', ἔνιοι δὲ καὶ συνεπλήρωσαν τὸ χάσμα τοῦτο δι᾽ εἰκασιῶν ἀναξίων, ὡς εἰκός, πάσης προσοχῆς). Καθ᾽ ἃ προείπομεν, ἡ ῥῆσις χρήζει ἑρμηνείας, ὄχι διορθώσεως, διότι ἔχει ὑγιῶς, πλὴν ἑνὸς καὶ μόνου μορίου τοῦ ἐν 737 'καί'. Ὅτι τὸ 'καὶ θεῶν ἐνώ-

λόγοις δὲ συμβὰς οὐ θεῶν ἀνώμοτος
φίλος γένοι' ἂν κἀπικηρυκεύματα
οὐκ ἂν πίθοιο; τἀμὰ μὲν γὰρ ἀσθενῆ,
τοῖς δ' ὄλβος ἐστὶ καὶ δόμος τυραννικός.

μοτος' εἶνε ἀρχαῖον προϊὸν διορθώσεως, καθ' ἡμᾶς εἶνε πρόδηλον, διότι τὸ 'ἐνώμοτος' ἀπαιτεῖ δοτικὴν ὄχι γενικήν, ὅπως ἤδη ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Ἕλμσλ. Ὄχι ὅτι τὰ τοιαῦτα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συνταχθῶσι καὶ μὲ γενικήν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται μακροβιότης, ἧς δὲν ἠξιώθη τὸ ἡμέτερον ἐπίθετον, καὶ παραλλαγὴ ἐκδοχῆς, ἣν οὐδαμῶς μὲν ἐπιτρέπει ἡ γνωστὴ χρῆσις τῆς λέξεως, ἀποκλείει δ' ἀπολύτως ἡ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει συνέπεια, ὅθεν καὶ ἀστήρικτος ὅλως εἶνε ἡ ἀξίωσις τοῦ Οὐεκλ., ὅτι τὸ 'θεῶν ἐνώμοτος' κεῖται ὅπως τὸ ἐν 713 'δόμων ἐφέστιον', ὅπερ, ὡς εἴδομεν, ἐσφαλμένον. Καθ' ἡμᾶς ὁ ποιητὴς ἔγραψεν 'οὐ θεῶν ἀνώμοτος', ἀναφέρων τὸ 'οὐ' ὄχι εἰς τὸ 'θ. ἀνώμοτος' ἀλλ' εἰς τὸ 'γένοιτο' καὶ 'πίθοιο'· ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς ῥήσεως ἐκληφθείσης ὄχι ἐρωτηματικῶς, τὸ 'οὐ' συναπτόμενον τῷ 'θ. ἐνώμοτος' ἐφαίνετο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὸ νόημα, τὸ 'οὐ θ. ἀν.' ἐτράπη εἰς τὸ 'καὶ θεῶν ἐνώμοτος', ἀνθ' οὗ τεθέντος τοῦ παρηγκωνισμένου 'οὔ', τὰ πάντα ἀποκαθίστανται ὁμαλὰ καὶ εὔληπτα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ποιηθῶσιν ἐκποδὼν καί τινες ἄτοποι καὶ ἀδικαιολόγητοι προλήψεις. Καὶ περὶ μὲν τοῦ 'μεθεῖο', περὶ οὗ τόσον λόγον κατηνάλωσαν ὁ Πόρσ. καὶ Ἕλμσλ., εἴπομεν ἀρκετὰ εἰς Φοιν. ἔνθ' ἀνωτέρω, ῥητέον δὲ καὶ ἐνταῦθα τόσον μόνον, ὅτι ἡ μὲν αἰτιατ. 'ἐμὲ' εἶνε ὅλως ἀνέγκλητος κατὰ τὰ εἰς Φοιν. προειρημένα, τὸ δὲ μέσον ἐνταῦθα διὰ τὸ 'γαίας', ἤτοι = *μεθείης ἂν ἐκ γαίας σῆς ἐμὲ* (πρβλ. 749 'ἐκ γῆς σῆς ἔμ' ἐκβαλεῖν'). Τὸ δὲ 'τούτοις' παρὰ πάντα λόγον εἰς τὸ 'μεθεῖ' ἂν' μόνον ἀποδοθέν, καὶ ἀφορμὴν τούτου ἕνεκα δὸν εἰς τόσας περιττὰς καὶ ἀτόπους διορθώσεις, ἀποδοτέον ὁμοίως (ὡς ἀποδεικνύει οὐ μόνον τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀδιάσπαστον τῶν 'ὁρκίοισι —' καὶ 'λόγοις —') καὶ εἰς τὸ 'φίλος γένοι' ἂν' καὶ εἰς τὸ 'ἂν πίθοιο'. Τὸ δὲ 'κἀπικηρυκεύμασιν' ὅτι εἶνε διόρθωμα τοῦ γνησίου 'κἀπικηρεύματα', ἀποδεικνύει ἡ περὶ τοῦ Διδύμου μαρτυρία τοῦ Σχολ. ('Δίδυμος δέ φησιν ἐλλείπειν τὴν διά, ἵν' ᾖ διὰ τὰ ἐπικηρυκεύματα') ἔχοντος πρὸ ὀφθαλμῶν αἰτιατικήν, ὄχι δοτικήν, καίπερ κακῶς αὐτὴν ἑρμηνεύοντος. Καὶ εἰσήχθη μὲν εἰς νεωτέρας τινὰς ἐκδόσεις ἡ αἰτιατικὴ αὕτη, ἀλλὰ δὲν κατενοήθη καὶ ἡ συντακτικὴ αὐτῆς ἐν τῷ λόγῳ ἔννοια, ἥτις εἶνε ἡ κοινοτάτη αὕτη: πείθομαί τινί τι (οἷον 'σημάντορι πάντα πιθέσθαι' Ὀδ. ρ 21, 'σοῖς ταῦτα πείσομαι λόγοις' Χοηφ. 781, 'ᾧ πειθόμεσθα πάντα' Ὀρέστ. 386, 'πίθοι' ἂν δῆτα μοί τι' Εὐμεν. 794, 'ἀλλ' οὐδὲ τῇ σῇ χειρὶ πείθομαι τὸ δρᾶν' Φιλοκτ. 1252, 'πιθοῦ τί μοι' Οἰδ. Τ. 1434, κλπ.), ὅπως καὶ πασῶν τῶν προῤῥηθεισῶν λέξεων καὶ φράσεων· διότι καὶ τῶν ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ παρερμηνειῶν καὶ παραδιορθώσεων τὸ κύριον αἴτιον εἶνε, ὅτι δὲν κατενοήθη ἡ ἄλλως ἁπλῆ συνθήκη τῶν ἐν αὐτῇ λέξεων αὕτη: *τούτοις (τῷ δόμῳ Πελίου καὶ Κρέοντι*, ἤτοι: *τοῖς ἐμοῖς ἐχθροῖς) δ' ὁρκίοισι μὲν ζυγεὶς* (= *ἐὰν μὲν ζυγῇς ὅρκοις*), *ἄγειν* (*ἐμὲ*) *πειρωμένοις* (='ἄγουσιν') *οὐ μεθεῖ' ἂν ἐκ γαίας ἐμέ* (= *οὐκ ἂν ἐκ τῆς σῆς χώρας ἐμὲ μεθείης*), *λόγοις δὲ συμβὰς* (= *ἐὰν δὲ λόγοις* [*μοι μόνον*] *συμβῇς*], *οὔ*, *θεῶν ἀνώμοτος* (*ὢν*), *φίλος ἂν* ('τούτοις' ἀπὸ κοινοῦ *γένοιο*, ***καὶ***) *οὐκ*

ΑΙΓΕΥΣ.

πολλὴν ἔλεξας, ὦ γύναι, προμηθίαν.
ἀλλ', εἰ δοκεῖ σοι, δρᾶν τάδ' οὐκ ἀφίσταμαι.
ἐμοί τε γὰρ τάδ' ἐστὶν ἀσφαλέστατα,
σκῆψίν τιν' ἐχθροῖς σοῖς ἔχοντα δεικνύναι,
τὸ σόν τ' ἄραρε μᾶλλον· ἐξηγοῦ θεούς.

ἂν (*τούτοις* ἀπὸ κοινοῦ) *πίθοιο* (*τὰ*) *ἐπικηρεύματα* (=*ἃ ἄν σοι οὗτοι διὰ κηρύκων ἐπιπρεσβεύοιντο*);

741. *πολλὴν...προμηθίαν.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ὦ γύναι', τῆς καὶ κοινῆς, ἐν *S* 'ἐν λόγοις', ὅθεν καὶ ὁ Σιγώνιος καὶ Οὐαλκενάρ. διώρθ. 'πολλὴν ἔδειξας' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἔλεξας'. Ἀλλ' ὁ Ναύκ. διώρθ. μὲν 'ἔθηκας ἐν λόγοις', ἐξέδωκε δὲ 'ἔδειξας ἐν λόγοις', ὡς καὶ ὁ Πρίνζ., τοῦ Βαρθ. ἐκδόντος 'ἔδειξας, ὦ γύναι', καὶ τοῦ Οὐεῤῥάλ. 'ἔλεξας ἐν λόγοις'. Ὁ Αἰγεὺς εἶνε φανερόν, ὅτι λέγει ταῦτα μετ' ἐλαφροῦ μειδιάματος εἰρωνείας ἀνωδύνου· ἀλλ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀνώδυνον τῆς εἰρωνείας λεπτότητα φθείρουσι τὰ διορθώματα. Ἡ κλητικὴ 'ὦ γύναι' εἶνε ἀπαραίτητος, ἵνα ἐξ αὐτῆς προσλάβῃ τὸ 'πολλὴν' τὴν ἐν τῷ στίχῳ οἰκείαν ἀπόχρωσιν, ἤτοι: *πολλὴν ὡς σοί*, = *πολλὴν ὡς γυναικί*. Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς φθορὰ τῆς περὶ ἧς λέγομεν εἰρωνικῆς ἐκφράσεως πηγάζει ἐκ τῆς ἀθετήσεως τοῦ 'ἔλεξας'. Ὤφειλον οἱ κύριοι ἀθετηταὶ νὰ γνωρίζωσιν, ὅτι ὁσάκις τοῦ κατ' αἰτιατικὴν οὐσιαστικοῦ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ ῥῆμα κυρίως μὲν ὑπαγόμενον εἰς τὴν καθόλου κατηγορίαν τῶν δηλωτικῶν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τῶν λεκτικῶν, πρόκειται δὲ νὰ συνεκφρασθῇ καὶ ἀπορία, ἔκπληξις, θαυμασμὸς κττ. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰρωνικῶς, ἐν τῷ ἕλληνι λόγῳ, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς ποιηταῖς, προτιμᾶται τὸ εἰδικώτερον ῥῆμα τοῦ γενικωτέρου, ἤτοι ἀντὶ νὰ ῥηθῇ: *προμηθίαν μηνύω, ἀποφαίνω, δείκνυμι*, κττ. *λέγων* ἢ (*ἐν*) *λόγῳ* ἤ: (*ἐν*) *λόγοις* κττ., προτιμᾶται τὸ ἁπλοῦν: *λέγω*, κατὰ συνεκδοχὴν καὶ βραχυλογίαν λεγόμενον, ἀλλὰ μετ' ἤθους. Πρβλ. Ἄλκηστ. 257-8 'οἴμοι, πικράν γε τήνδε ναυκληρίαν ἔλεξας' (ἐν θλίψει εἰρημένον ἀντὶ τοῦ: *λέγων ἀπέφηνας*), Κύκλ. 148 'καλήν γε κρήνην εἶπας ἡδεῖάν τ' ἐμοί' (μετ' εὐθύμου εἰρωνείας = *λέγων ἔδειξας*), Ἠλέκτρ. 33 'χρυσὸν εἶφ' ὃς ἂν κτάνῃ' (=*λόγῳ ἐπηγγείλατο*, ἤτοι: *ἐπεκήρυξεν*), Οἰδ. Κ. 647 'μέγ' ἂν λέγοις δώρημα τῆς συνουσίας' (μετ' ἤθους = *μέγ' ἂν τῷ λόγῳ τῷδε προφαίνοις τὸ τῆσδε τῆς συνουσίας δώρημα*), Οἰδ. Τ. 917 'εἰ φόβους λέγοι' (=*λόγους φόβον ἐμπνέοντας ἀγγέλλοι*), Περσ. 300 'ἐμοῖς δώμασιν φάος μέγα καὶ λευκὸν ἦμαρ κτλ.', Ἀγαμ. 315, Ἑπτ. Θ. 685, καὶ πλεῖστα ἄλλα. Ἐτηρήσαμεν τὴν παραδεδομένην γραφήν, ὡς τὴν μόνην ὀρθὴν καὶ γνησίαν, ἧς ὁ νοῦς οὗτος = *πολλὴν* [*ὡς γυναικὶ*] *ἔδειξας ἐν τοῖς σοῖς, ὦ γύναι, λόγοις προμηθίαν* (= *πρόνοιαν*).

743. *ἀσφαλέστατα,*] Οὕτως ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀρίστοις, ἐν δ' ἑτέροις 'ἀσφαλέστερα'.

744. '*σκῆψις*] πρόφασις'. ΗΣΥΧ.

ἔχοντα] Ἡ αἰτιατικὴ ἄνευ ἀφομοιώσεως πρὸς τὸ 743 'ἐμοί', ὅπερ καὶ τὸ σύνηθες. Ὁμοίως καὶ ἀνωτέρω ἐν 58. Τὸ δὲ '*δεικνύναι*'=*προβάλλειν* ἢ *προτείνειν* (πρβλ. Ἠλ. 1067 'σκῆψιν προτείνουσα').

745. *ἄραρε*] Ἴδ. εἰς 322.

ἐξηγοῦ] *καθηγοῦ*, *δίδασκε*, ἤτοι:

ΜΗΔΕΙΑ.

ὄμνυ πέδον Γῆς πατέρα θ' Ἥλιον πατρὸς
τοὐμοῦ θεῶν τε συντιθεὶς ἅπαν γένος.

ΑΙΓΕΥΣ.

τί χρῆμα δράσειν ἢ τί μὴ δράσειν; λέγε.

ΜΗΔΕΙΑ.

μήτ' αὐτὸς ἐκ γῆς σῆς ἔμ' ἐκβαλεῖν ποτε,
μήτ' ἄλλος ἤν τις τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν ἄγειν
χρῄζῃ, μεθήσειν ζῶν ἑκουσίῳ τρόπῳ.

ΑΙΓΕΥΣ.

ὄμνυμι Γαῖαν λαμπρὸν Ἡλίου τε φῶς
θεούς τε πάντας ἐμμένειν ἅ σου κλύω.

ὑπαγόρευε. Καὶ τοῦτο ὄχι ἄνευ ἤθους. Πρβλ. Ἰφ. Τ. 743 'σύ δ' ἔξαρχ' ὅρκον' (πρὸς ἃ πρβλ. τὸ τῆς συνηθείας κανοναρχῶ = *ἐξάρχω κανόνα*).

748. *τί χρῆμα*] Ἴδ. εἰς 693. Τὸ ὅτι ὁ στίχος, ἁπλῶς ὡς διασφήνωμα στιχομυθίας χρησιμεύων, ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἰφ. Τ. 738, οὐδὲν θαῦμα, οὐδ' εἶνε τοῦτο λόγος ἀθετήσεως, ὅπως ἔδοξε τῷ Ναυκ.

751. *χρῄζῃ,*] ὄχι ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Ἑκ. 518, Ἱππολ. 1348.

752. *ὄμνυμι Γαῖαν λαμπρὸν Ἡλίου τε φῶς*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν *ES* ἀντὶ τοῦ ἐν *B* ἀμέτρου 'λαμπρόν θ' Ἡλίου φάος' (ὅπερ εἶνε παραδιόρθωμα τῆς προτέρας γραφῆς, θεωρηθείσης ἡμαρτημένης διὰ τὸν μετὰ δύο λέξεις 'τέ', ὅπερ, καθὼς πολλάκις εἴδομεν, ἀπαντᾷ ἐνίοτε παρὰ τοῖς ποιηταῖς) καὶ τοῦ ἐν *a* 'λαμπρὸν Ἡλίου φάος' (ὅπερ ὁμοίως παραδιόρθ., δι' οὗ, ὅπως ἀποφευχθῇ τὸ κακόμετρον, ἐπροικίσθη ὁ στίχ. δι' ἀσυνδέτου, ἀσυγχωρήτου ἐνταῦθα). Οὐχ ἧττον καὶ οἱ νεώτεροι κριτικοὶ δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς παραλλαγὴν συντάξεως, ἣν ἐκεῖνοι ἐπέτρεψαν εἰς ἑαυτούς, ὅθεν καὶ ὁ Μυσγρ. ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἡμέτερον στίχον τὸ ''Ἡλίου θ' ἁγνὸν σέβας', ὅπερ εὕρηται παρασεσημειωμένον ἐν *L* ὡς διάφορος γραφὴ εἰς 746, οὕτω δ' ἐξέδωκεν ὁ Οὐέϊλ. καὶ ἄλλοι· οἱ δὲ τὸ διόρθ. Βαδάμ. 'Γαίας δάπεδον Ἡλίου τε φῶς'. Ἐπειδὴ αἱ τοιαῦται τῶν συνδέσμων μεταθέσεις, ὁποίας πολλὰς ἐσημειώσαμεν καὶ εἰς Φοιν., προσπίπτουσιν ἀπιστότερον εἰς τοὺς κριτικούς, σημειοῦμεν ἐνταῦθα ἐνίας καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων δημοτικῶν ποιητῶν, ὡς γνωριμωτέρων καὶ ἑπομένως προσιτωτέρων εἰς τὸ αἴσθημα τῶν ἡμετέρων ἑλλήνων ἀναγνωστῶν: Μεταφρ. Ἰλιάδος ὑπὸ Ν. Λουκαν. σελ. 13 Λεγρὰνδ. 'κ' ἔδυσε κ' ἥλιος τότε, γίνεται *καὶ* νὺξ αὐτίκα' = καὶ γίνεται νύξ, Μανόλη Σκλάβου Συμφορ. τῆς Κρήτης ἐκδ. Οὐαγνέρ. στ. 541 'εἶχεν ἐντάμα μετ' αὐτῆς πολιτικαῖς *καὶ* δέκα' = καὶ δέκα πολιτικαῖς, Δημοτ. Ἀνθολ. Μ. Λελέκου σελ. 18, 9, 4 'καὶ κεῖνος τὸ παράκουσε σ' τοὺς κάμπους *καὶ* κατέβη' = καὶ κατέβη σ' τοὺς κάμπους, καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα. Πρέπει νὰ νοθευθῶσι καὶ ταῦτα καὶ διορθωθῶσι;

753. *ἐμμένειν*] Οὕτως ἐν ἅπασιν ἀνεξαιρέτως τοῖς βιβλ., ἀλλ' ὁ Σχαίφφερ. καὶ Ἔλμσλ. διώρθ. 'ἐμμενεῖν',

ΜΗΔΕΙΑ.

ἀρκεῖ· τί δ' ὅρκῳ τῷδε μὴ 'μμένων πάθοις;

ΑΙΓΕΥΣ.

ἃ τοῖσι δυσσεβοῦσι γίγνεται βροτῶν.

ΜΗΔΕΙΑ.

χαίρων πορεύου· πάντα γὰρ καλῶς ἔχει.
κἀγὼ πόλιν σὴν ὡς τάχιστ' ἀφίξομαι,
πράξασ' ἃ μέλλω καὶ τυχοῦσ' ἃ βούλομαι.

ΧΟΡΟΣ.

ἀλλά σ' ὁ Μαίας πομπαῖος ἄναξ
πελάσειε δόμοις, ὧν τ' ἐπίνοιαν
σπεύδεις κατέχων πράξειας, ἐπεὶ
γενναῖος ἀνήρ,
Αἰγεῦ, παρ' ἐμοὶ δεδόκησαι.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὦ Ζεῦ Δίκη τε Ζηνὸς Ἡλίου τε φῶς,
νῦν καλλίνικοι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν, φίλαι,
γενησόμεθα κεἰς ὁδὸν βεβήκαμεν·

ὅπερ καὶ ἡ ἔκτοτε ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Ἐτηρήσαμεν ἐνταῦθά τε ὡς καὶ ἐν Φοιν. 1255 τὸν ἐνεστῶτα 'ἐμμένειν' δι' οὓς λόγους ἐξηγήσαμεν ἐκεῖ ἐν σελ. 539-40.

ἅ σου κλύω.] ἄνευ ἕλξεως (*οἷς σου κλύω*), ὡς πολλάκις.

758. *ἃ μέλλω*] Καὶ ἐνταῦθα παρεξηγεῖται τὸ ῥῆμα (= *ἃ παρασκευάζω, ἃ ὀφείλω* κττ.), ἐν ᾧ δὲν σημαίνει εἰμὴ ὅ,τι εἴπομεν εἰς Φοιν. 299 κἑξ., λεπτομερῶς ἐξηγήσαντες τὴν ἡμετέραν ἑρμηνείαν αὐτόθ. σελ. 345-6.

759. *ὁ Μαίας πομπαῖος ἄναξ*] 'πομπαῖον δὲ τὸν Ἑρμῆν λέγει, ἐπεὶ παραπόμπιμος ὁ θεὸς καὶ εἰρηνικός, οἱ δὲ ὁδεύοντες εἰρήνης μάλιστα δέονται'. ΣΧΟΛ.

760. *ἐπίνοιαν*] Τὸ 'ἐπιθυμίαν' τοῦ Σχολ. ὄχι ἀκριβές, ἀλλά: *πρόθεσιν* κττ. (πρβλ. εἰς Φοιν. 411), τοῦ 'ὧν ἐπίνοιαν κατέχων' (= ἐπιτεταμένῳ: *ἔχων*, πρβλ. εἰς Φοιν. 332) = *ἃ μέλλων* (κατὰ τὰ ἀνωτέρω 758) *σπεύδεις*. Κακῶς ἐκλαμβάνει τὴν συνθήκην ὁ Οὐέϊλ. 'ὧν σπεύδεις ἐπίνοιαν ταῦτα κατέχων πράξειας', ἔχουσαν οὕτω: *πράξειάς τε (ταῦτα), ὧν ἐπίνοιαν κατέχων σπεύδεις (αὐτά)*, ἤτοι: *πράξειάς θ' ἃ ἐν νῷ ἔχων σπεύδεις*.

763. *παρ' ἐμοὶ δεδόκησαι.*] Δοξαστικώτερον τοῦ: *ἐμοὶ δεδόκησαι* (Πρβλ. Τραχιν. 589 'δοκεῖς παρ' ἡμῖν οὐ βεβουλεῦσθαι καλῶς'.

764. *Δίκη τε Ζηνὸς*] Πρβλ. εἰς 208.

766. *κεἰς ὁδὸν βεβήκαμεν·*] = *ἠρξάμεθα τοῦ τῆς νίκης ἔργου*, μπήκαμε σὲ δρόμο (ἤτοι σ' τὸν ἴσιο δρόμον, ἐν ᾧ τέως ἐκτὸς αὐτοῦ ἐπλανώμεθα), τώρα βάλαμε τὸ νερὸ σ' τ' αὐλάκι.

νῦν δ' ἐλπὶς ἐχθροὺς τοὺς ἐμοὺς τίσειν δίκην.
οὗτος γὰρ ἀνὴρ ᾗ μάλιστ' ἐκάμνομεν
λιμὴν πέφανται τῶν ἐμῶν βουλευμάτων·
ἐκ τοῦδ' ἀναψόμεσθα πρυμνήτην κάλων,
μολόντες ἄστυ καὶ πόλισμα Παλλάδος.
ἤδη δὲ πάντα τἀμά σοι βουλεύματα
λέξω· δέχου δὲ μὴ πρὸς ἡδονὴν λόγους.
πέμψασ' ἐμῶν τιν' ἱκετῶν Ἰάσονα
εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν αἰτήσομαι·
μολόντι δ' αὐτῷ μαλθακοὺς λέξω λόγους,
ὡς καὶ δοκεῖ μοι ταῦτα καὶ καλῶς ἔχει
γάμους τυράννων, οὓς προδοὺς ἡμᾶς ἔχει,
καὶ ξύμφορ' εἶναι καὶ καλῶς ἐγνωσμένα·

767. *νῦν δ'... τίσειν δίκην.*] Μετὰ τὸν 'Ρείσκ. λαμβάνοντα τὸ 'νῦν δ' ἐλπὶς'=*νῦν δὴ ἐλπίς*, ὅπερ ὁ Ἕλμσλ. 'νῦν δὴ 'λπίς', ἠθέτησεν ὁ Βώθε. τὸν στ., τοῦ Τρεπλίνου μεταθέντος αὐτὸν πρὸ τοῦ 765, τοῦ Ματθ. ἀποβαλόντος τὸ 'δ'', καὶ τοῦ Μεκλέρ. διορθώσαντος 'νῦν δ' ἐλπὶς ἐχθροὺς οἵ με προὔδοσαν τ. δ.', τὰ πάντα ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου. Κάλλιστα δ' ἡρμήνευσεν ὁ Ἕλμσλ. τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ ἔννοιαν τοῦ 'δὲ' ὡς κατ' ἀναφορὰν τῆς ἐκφορᾶς 'νῦν καλλίνικοι — νῦν δ' ἐλπὶς κτλ.' κειμένης, παραβαλὼν (εἰς 1039) τὰ 97, 131, 393, 748, 997 καὶ αὐτὸ τὸ 1039, ἅπερ εἶνε ἡ ἀρίστη ἀναίρεσις τῆς ὑπὸ Ματθ. ἀποβολῆς τοῦ 'δέ', ἀξιοῦντος ἀτόπως ἐνταῦθα ἀσύνδετον.

768. '*ᾗ μάλιστ' ἐκάμνομεν*] καθ' ὃ μέρος ἐδυστύχουν 'ΣΧΟΛ., ἀκριβέστερον: *ἐνόσουν*, *ἔπασχον*.

771. *πόλισμα Παλλάδος.*]=*πόλιν*, ἤτοι: *ἀκρόπολιν* (πρβλ. Θουκ. β', 12, κλπ.), ἐν ᾧ αἱ ἐκτὸς τῆς ἀκροπόλεως Ἀθῆναι ἐκαλοῦντο ἰδίως 'ἄστυ'.

773. *δέχου*... *λόγους.*]=*προσδέχου* (*ἀπεκδέχου*, *προσδόκα*) *μὴ ἡδεῖς λόγους*.

777-9. *ὡς καὶ δοκεῖ*... *ἐγνωσμένα*·] Ἐν *BC* 'εἰργασμένα', ὅπερ διόρθωμα τοῦ μὴ κατανοηθέντος 'ἐγνωσμένα'. Καὶ ἐνταῦθα ἡ μὴ κατανόησις τῆς συνθήκης καὶ ἐννοίας τῶν λέξεων ἐπήνεγκεν ἀθετήσεις καὶ διορθώσεις. Τὸν στ. 777 ἀποχωρίσαντες διὰ κόμματος ἀπὸ τοῦ 778 ἐξέλαβον κακῶς τὸ 'γάμους', καὶ οὕτως ἡ ὅλη ῥῆσις ἔμεινεν αἴνιγμα· ὅθεν ἠθετήθη μὲν ὁ 778 ὑπὸ τοῦ Οὐαλκεν. καὶ Πόρσον., ἠθετήθη δ' ὑπὸ τοῦ Δινδ. καὶ ὁ 779, χωρὶς νὰ κατορθωθῇ μήτε ὑπὸ τοῦ Ἕλμσλ. μήτε ὑπ' ἄλλου τινὸς ἑρμηνεία τις ἀνεκτή, ἀποτυχουσῶν δὲ καὶ πασῶν τῶν διορθώσεων ('Ρεϊσκ. 'ὡς συνδοκεῖ μοι πάντα . . . τυράννων θ' . . . εἰργασμένα', Σχοίνε. 'καὶ καλοὺς ἔχει γάμους', Κιρχ. χάσμα μετὰ τὸν 777, Κοίχλυ. καὶ κατὰ τοῦτον Βαρθ. 'ὡς νῦν δοκεῖ μοι', Ἀρτ. 'ὥς μοι δοκεῖ δὴ... ἔχειν', Οὐεϊλ. 'ὡς δὴ δοκεῖ μοι τἄλλα καὶ κ. ἔχειν καὶ ξ. εἶναι σωφρόνως τ' ἐγν.', Σταδτμύλλερ. 'ὡς εὖ δοκεῖ μοι . . . ἔχειν κἀσφαλῶς', Βαρνέσ. 'δοκεῖ μοι ταὐτά', Ἴρζελ. 'ταῦθ' ἃ βουλεύσας ἔχει', Βαρθ. 'φίλως ἐγνωσμένα', Μέκλερ. 'γάμους τυράννων καὶ φυγὰς δηλοῦσ' ἐμάς'). Ἡ ῥῆσις εἶνε γνησία· καὶ τὸ μὲν ἀνέγκλητον τῆς ἐν τῇ αὐτῇ ῥύμῃ τῆς συντάξεως

παῖδας δὲ μεῖναι τοὺς ἐμοὺς αἰτήσομαι,
οὐχ ὡς λιποῦσ' ἂν πολεμίας ἐπὶ χθονὸς
ἐχθροῖσι παῖδας τοὺς ἐμοὺς καθυβρίσαι,
ἀλλ' ὡς δόλοισι παῖδα βασιλέως κτάνω.

μεταβολῆς εἰδικῶν κώλων εἰς εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ('ὡς.. δοκεῖ ... καὶ ἔχει —καὶ... εἶναι') ἀπέδειξεν ὁ Ἕλμσλ. παραβαλὼν τὰ Θουκ. γ', 3 καὶ γ', 25· τὸ δὲ κύριον αἴτιον τῆς παρεξηγήσεως βλέπομεν μετὰ χαρᾶς τώρα, ὅτι, ἤδη πρὸ ἡμῶν, ἐποίησεν ἐκποδὼν ὁ Ἀρνίμ. διδάξας, ὅτι τὸ 'γάμους' κεῖται καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ 'λέκτρα', καὶ παραβαλὼν τὰ 544 'λέκτρα βασιλέων ἃ νῦν ἔχω', καὶ ἀποσπ. 364, 15 Ναυκ. 'καὶ τοὺς γάμους δίδωσιν τοὺς πρώτους ἔχειν'. Πρβλ. καὶ εἰς 18, 626. Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις λέγει τάδε: *ὡς καὶ δοκεῖ μοι ταῦτα καὶ καλῶς ἔχει* (*Ἰάσων*, ἀπὸ κοινοῦ) *γάμους τυράννων* (=*λέκτρα τυράννων*, *γαμετὴν ἐκ τυραννικοῦ οἴκου*), *καὶ ὡς ξύμφορα (ταῦτά) ἐστι* (='καὶ ξύμφορ' εἶναι') *καὶ καλῶς ἐγνωσμένα* (=*καλῶς βεβουλευμένα*, ἀκριβῶς τὸ τῆς συνηθείας: μὲ γνῶσι καμωμένα).

780-4. *παῖδας δὲ... κτάνω.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'ὡς λιποῦσα' ἔγραψα μετὰ τοῦ Ἕλμσλ. 'λιποῦσ' ἂν' (ὁ Βυργέσ. 'λίπω σφε', Στατδμύλλερ. 'οὔ σφ' οἰκιοῦσα', Βαύερ. 'διδοῦσα', ἐξ ὧν τινα παρέλαβον καὶ τῶν ἐκδδ. ἔνιοι), διότι καὶ παλαιογραφικῶς εὐεξήγητος, καὶ εἰς τὸ νόημα μόνη πρόσφορος. Ἀλλ' ὁ Βρύγκ., καὶ κατὰ τοῦτον ἄλλοι, ἠθέτησαν τὸν 782, διότι λέξεις τινὲς αὐτοῦ εὕρηνται καὶ ἐν 1060-1. Ἀλλ' ἀφαιρουμένου τοῦ 782, τί νόημα, ἐρωτῶ, εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ τὸ 'πολεμίας ἐπὶ χθονὸς' μετὰ τὰς περὶ προστασίας καὶ βασιλικῆς αὐτῶν ἀνατροφῆς ὑποσχέσεις τοῦ Ἰάσονος; Εἰς τὰς ὑποσχέσεις ταύτας ἡ Μήδεια δὲν ἐπίστευε, θέλει εἴπῃ τις ἴσως. Πιθανώτατον, ὅτι, ἐξωργισμένη ὡς ἦτο, δὲν ἐπίστευεν, ἢ καὶ δὲν ἤθελε νὰ πιστεύῃ, ναί· ἀλλὰ τῆς Μηδείας μόνης ἡ ἀπιστία αὕτη δὲν ἀρκεῖ εἰς τὴν ψυχολογικὴν οἰκονομίαν τοῦ δράματος· ἐὰν ἡ Μήδεια ἠπίστει εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων αὐτοῦ πατρικὴν στοργὴν καὶ μέριμναν τοῦ Ἰάσονος, οὐδεὶς θεατής, οὐδεὶς ἕτερος θὰ συνεμερίζετο τὴν ἀπιστίαν ταύτην τῆς Μηδείας, καὶ τὰ φονικὰ κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς τέκνων ὁρμήματα οὐδεμίαν θὰ εὕρισκον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ θεατοῦ ὄχι δικαιολογίαν, ἀλλ' ἐξήγησιν, ὅστις τοιουτοτρόπως θὰ ἠσθάνετο μὲν ἀποστροφὴν καὶ φρίκην, ὁποίαν ἐμπνέει θὴρ λυσσαλέος, ἀλλ' ὄχι τραγικὸν φόβον καὶ ἔλεον, καὶ τότε τὸ δρᾶμα θὰ ἦτο μυσαρόν, ὁποῖα τὰ πλεῖστα τῶν νεωτέρων, ἅτινα μάλιστα καὶ ἀποθαυμάζουσι πολλοὶ παρ' ἡμῖν ἀμαθεῖς καὶ χυδαῖοι παῖδες, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἀγένειοί τε καὶ πολιοκρόταφοι, ὄχι δρᾶμα, ὄχι τραγῳδία τοῦ Εὐριπίδου, ἀξία νὰ σχολιάζεται καὶ διερευνᾶται μέχρι καὶ τῆς ἐλαχίστης λέξεως ἑκάστου αὐτῆς στίχου ὑπὸ τῶν σοφῶν καὶ πεπαιδευμένων παντὸς ἔθνους. Διὰ νὰ ἐξηγηθῇ, ἂν ὄχι καὶ νὰ δικαιολογηθῇ, ἡ φοβερὰ αὕτη ἀπὸ τοῦ ἀκαταμαχήτου, φυσικωτάτου καὶ ἱερωτάτου τῶν αἰσθημάτων τῆς μητρικῆς στοργῆς ἀποπλάνησις, ἐχρειάζετο αἴσθημα ἰσχυρὸν μέν, ἀλλὰ φύσει καὶ ἀβιάστως ἐκπηγάζον οὐ μόνον ἐκ τοῦ βιαίου πάθους, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἡρωΐδος, ὁποῖον λαμπρῶς ὁ ποιητὴς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ δράματος ὑπετύπωσεν. Ἀκριβῶς δὲ τὸ αἴσθημα τοῦτο ἐκφράζει ὁ ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἀμειλίκτως ἐξοβελισθεὶς στίχος. Θὰ ζητήσω νὰ μείνουν ἐδῶ τὰ παιδιά μου, λέγει πρὸς τὸν Χορὸν ἡ Μήδεια· μὴ νομίσετε ὅμως διὰ τοῦτο καὶ ὅτι ἔχω σ' τὸν νοῦν μου ν' ἀφήσω σὲ ξένον καὶ ἐχθρικὸν τόπον νὰ γείνουν καθύβρισμα τῶν ἐχθρῶν μου, τῶν Σισυφείων, ὅπως εἶπεν ἄλλοῦ, ποιοί; τὰ παιδιὰ τὰ δικά

πέμψω γὰρ αὐτοὺς δῶρ' ἔχοντας ἐν χεροῖν,
λεπτόν τε πέπλον καὶ πλόκον χρυσήλατον,

μου! Ὄχι κτλ. Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, πλήρης ἡ ῥῆσις ἀποκλείει πᾶσαν τοῦ Ἰάσονος ἰδιαιτέραν μνείαν, πάντα περὶ τούτου ὑπαινιγμόν· ποίαν ἄλλως ἀξίαν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ τὸ πωλημένον τοῦτο κρέας, ὡς θὰ ἔλεγέ τις σήμερον, καὶ αἱ περὶ προστασίας τῶν τέκνων τῆς Μηδείας ἰδέαι του, ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, τῶν τυράννων τῆς Κορίνθου; Ἐξ ἐναντίας δέ, κολοβουμένης τῆς ῥήσεως διὰ τοῦ ἠθετημένου στίχου, αἴρεται αὐτὸ τὸ σπουδαιότατον ἐλατήριον, τὸ κυριώτατον νεῦρον τῆς ἐν τῷ δράματι ψυχολογικῆς οἰκονομίας, οὗ ἄνευ αὕτη καταπίπτει εἰς δραματούργημα, ὁποῖα τὰ τῶν νεωτέρων, ἀνάξιον τοῦ Εὐριπίδου. Ἀλλ' ὅμοιόν τι λέγεται καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ δράματος, κραυγάζουσιν ἐν ἱερᾷ ἀγανακτήσει διὰ τὴν ἀτεχνίαν τοῦ ποιητοῦ οἱ κριτικοί. Ὢ τοῦ φοβεροῦ ἐγκλήματος! Ἀλλὰ τοιαύτην βαρυσήμαντον ἰδέαν νεώτερος δραματικὸς ποιητὴς θὰ ἐπανελάμβανε δεκάκις τοὐλάχιστον, καὶ ταύτην ὄχι ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ στίχῳ, ἀλλ' ἐν ῥήσει ὅλῃ· καὶ εἶνε θαῦμα ὅτι ὁ Εὐριπίδης, συνῳδὰ ἄλλως πρὸς τὴν συνεπτυγμένην ἐν γένει τῶν ἀρχαίων δραμάτων διάνοιαν, ἐπανέλαβεν αὐτὸ δὶς μόνον;

784-6 *πέμψω γάρ . . . χθόνα,*] Οὕτω διετάξαμεν τοὺς στίχους τούτους μετὰ τοῦ *E* (ἐν ᾧ καὶ ἀντὶ τῆς κοινῆς 'πλόκον' κεῖται 'στέφος') ἀντὶ τῆς ἐν τοῖς λοιποῖς βιβλ. καὶ ἐν ταῖς ἐκδδ. πρωθυστέρου αὐτῶν ἀκολουθίας (784-786-785). Ἀλλὰ τὸν μὲν 786 ἠθέτησεν ἤδη ὁ Οὐαλκεν. καὶ Πόρσ., τὸν δὲ 785 ὁ Ἕλμσλ. Ναύκ. καὶ Κιρχ., ὡς ἀπαντῶντα καὶ κατωτέρω ἐν 948, ἀλλ' ὁ Οὐέϊλ. ἐξ ἐναντίας Πρίνζ. Οὐεκλ. καὶ ἄλλοι τηροῦσι μὲν αὐτὸν ἐνταῦθα, ἐξοβελίζουσι δ' αὐτὸν ἐν 948. Ἀλλ' ὁ στίχος εἶνε ἀπαραίτητος καὶ γνήσιος ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις, δὶς καὶ λεκτέος καὶ λεγόμενος, διὰ τὸ οὐσιῶδες καὶ σπουδαῖον τῆς ἐννοίας, ἥτις κατὰ τὴν Εὐριπίδειον δραματουργίαν δὲν ἀποκρύπτεται, οὐδ' ἐπιφυλάττεται εἰς ἕν τι μέρος ἢ τὸ τέλος τοῦ δράματος, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀναφανδὸν ἀποκαλυπτομένη προλέγεται ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ. Τὴν δὲ δραματουργίαν ταύτην ἀλλοιοῖ ἡ ἀθέτησις, ἀντὶ τοῦ πλήρους νοήματος προσφέρουσα εἰς τὸν ἀκροατὴν δύο ἀόριστα ὀνόματα τὸ 'δῶρα' καὶ τὸ 'κόσμον'. Ἀλλ' ἔτι σπουδαιοτέρα εἶνε ἡ ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν κριτικῶν νόθευσις τοῦ 786. Ἡ κοινὴ γραφὴ τοῦ στίχου τούτου ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. εἶνε ὄχι ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κειμένῳ ἀλλ' αὕτη: 'νύμφῃ φέροντας, τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα'. Ὁ στίχος ἐξωβελίσθη, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κατανοηθῇ, καὶ εἶνε τῳόντι ἀνεπίδεκτος πάσης συμφώνου πρὸς τὴν λογικὴν καὶ γραμματικὴν ἑρμηνείας. Τί θέλει ἡ μετοχὴ 'φέροντας' μετὰ τὴν 'ἔχοντας', καὶ ποία ἡ σύνταξις τῶν αἰνιγματωδῶν 'τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα;' Ὁ Σχολ. λέγει ταῦτα 'τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα: γράφεται δῆθεν μὴ φεύγειν χθόνα, ἵν' ᾖ ὡς δὴ παραιτησομένους τὴν φυγήν. τιθέασι γὰρ τὸ δῆθεν ἀντὶ τοῦ ὡς δή'. Κατὰ τὸ Σχόλ. τοῦτο οἱ μὲν ἀπεδέχθησαν ἔλλειψιν τοῦ 'ἱκετεύοντας', ὅπερ δῆθεν ἐμπεριέχεται ἐν τῷ 'δῶρα φέροντας' (κατὰ τὸ 'παραιτησομένους' τοῦ ΣΧΟΛ.· ἀλλ' ὅτι τοιαύτη ἔλλειψις εἶνε ἀνήκουστος, ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξ ἀνάγκης ἀποδεχόμενοι αὐτόν)· οἱ δὲ πάλιν παραλαβόντες ἐκ τοῦ Σχολ. ἔγραψαν 'νύμφῃ, φέροντας δῆθε μὴ φ. χθ.' (ὡς ὁ Σχοίνε., καὶ ἄλλοι ἄλλως, Ἀρτ., 'νύμφης, θέλοντας δῆθε μὴ φ. χθ.' Ἕλμσλ. 'νύμφῃ, δῆθεν ἱκεσίῳ λόγῳ'), ἅτινα ὅτι καὶ τῆς κοινῆς αὐτῆς ἀτοπώτερα καὶ σολοικότερα, οὐδεὶς βεβαίως ν' ἀρνηθῇ δύναται. Καθ' ἡμᾶς ἡ κοινὴ εἶνε ἐφθαρμένη, καὶ ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'λίτανα'. Ἀλλὰ τὸ σπανιώτατον ὄνομα (ΛΙΤΑΝΑ), ὡς ἄγνωστον εἰς τοὺς βιβλιαγράφους, μεταγράφῃ κακῶς

νύμφῃ φέροντας λίτανα μὴ φεύγειν χθόνα·
κἄνπερ λαβοῦσα κόσμον ἀμφιθῇ χροΐ,

(ἕνεκα τῆς συνήθους συγχύσεως τοῦ Λ καὶ Δ) ΔΙΤΑΝΑ, ὅπερ ἐκληφθὲν διὰ τὸ ὁμόηχον ὡς ΔΗΤΑΝΑ μετεβλήθη τελευτῶν εἰς ΔΗΘΕΝ. Τὸ 'λίτανα' τοῦτο εὕρηται ἅπαξ παρ' Αἰσχύλ. ἐν Ἱκετ. 809 'ἴυζε δ' ὀμφὰν οὐράνια μέλη λίτανα θεοῖσι', ἑρμηνευόμενον ὑπὸ τοῦ Σχολ. 'λιτανευτικά', πιθανώτατα δὲ καὶ ἐν Ἑπτ. Θ. 102 'πέπλων καὶ στεφέων, εἰ μὴ νῦν, πότ' ἀμφίλιταν ἕξομεν;', ὅπου ὁ μὲν Ἑρμᾶνν. 'ἀμφὶ λιτάν' ἕξομεν' (=*λιτανά*), ὁ δὲ Σεΐδλερ. 'ἀμφὶ λίταν' ἕξομεν' (=*λίτανα*). Τὸ ὄνομα ἀναντιῤῥήτως παρὰ τὸ *λιτή*, *λίσσομαι* κττ. (ἴσως μάλιστα καὶ παρ' αὐτὸ ἀμέσως τὸ *λιταίνω* = *δέομαι*, *ἱκετεύω*, κατὰ τὰ *βάσκανος* - *βασκαίνω*, *κάγκανος* - *καγκαίνω* κττ.). Ἀλλ' εἴτε ἐπίθετον εἶνε τὸ ὄνομα, εἴτε οὐσιαστικόν, εἴτε ὀξύτονον εἴτε προπαροξύτονον (διότι φειδόμενοι τοῦ χώρου παρερχόμεθα τὸν περὶ τούτων λόγον), βεβαίως ἡ λέξις συναρμόζεται ἄριστα πρὸς τὰ τῆς ἡμετέρας ῥήσεως, ἥτις οὕτω διορθουμένη λέγει ταῦτα: *πέμψω γὰρ αὐτοὺς δῶρ' ἔχοντας ἐν χερσί*, *λεπτόν τε πέπλον καὶ πλόκον* (= *στέφος*, τοῦτο δὲ καὶ κεῖται ἀντὶ τοῦ 'πλόκον' ἐν Ε) *χρυσήλατον*, *λίτανα* (=*λιτὰς* [ἐὰν οὐσιαστ.] ἤτοι: *ἱκεσίαν*· ἢ [ἐὰν ἐπίθετ.] = '*λιτανευτικά*', *ἱκτήρια*, *ἱκετήρια*, τῇ) *νύμφῃ* (αὐτά, ἤτοι: τὰ δῶρα) *φέροντας μὴ φεύγειν χθόνα* (τὸ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ 'λίτανα') τουτέστι: *τῇ δωροφορίᾳ ταύτῃ τὴν νύμφην ἱκετεύοντας μὴ φεύγειν χθόνα* (= *μὴ φυγάδας ἐξελαύνεσθαι τῆς πόλεως*).

787. *ἀμφιθῇ*] Ὁ Ἕλμσλ. παραβάλλων τὰ 1160, Βακχ. 176 'στεφανοῦν τε κρᾶτα', ἐν οἷς ἐπὶ ταὐτοπροσωπίας τὸ ἐνεργητικόν, καὶ τὸ Ἡρ. μ. 334 'κόσμον περιβάλησθε', ὅπου τὸ μέσον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ 1159 'κρατὶ περιβάλω σκότος', ὅπου τὸ ἐνεργητικόν, παρατηρεῖ ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ὁ λόγος περὶ τοῦ ἰδίου σώματος ὡς περὶ ἀλλοτρίου, καὶ ὅτι ὁ ποιητής, ἐὰν δὲν ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ μέτρου, θὰ μετεχειρίζετο τὸ μέσον. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶνε ἀκριβῆ. Ὅτι τὸ μέτρον ἔχει μεγάλην ῥοπὴν εἰς τὴν φραστικὴν ἐκφορὰν τοῦ νοήματος, οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος· ἀλλ' ὅτι ἡ ῥοπὴ αὕτη χωρεῖ καὶ μέχρι τοῦ νὰ λαλῇ τις περὶ τοῦ ἰδίου ὡς περὶ ἀλλοτρίου σώματος, τοῦτο εἶνε ψευδές. Οὐδεὶς ποιητὴς ἄξιος τοῦ ὀνόματος εἶνε δυνατὸν νὰ κάμῃ τοιαύτας παραχωρήσεις εἰς τὴν μετρικὴν ἀνάγκην. Ἰδίως δὲ ἡ ἐπὶ ταὐτοπροσωπίας χρῆσις ἄλλοτε τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ ἄλλοτε τοῦ μέσου τύπου, ἔχει ἄλλον λόγον πραγματικὸν καὶ οὐσιώδη, ξένον δὲ τοιούτου ἐμπειρικοῦ καὶ ἐπουσιώδους περιστατικοῦ, τῆς μετρικῆς ἀνάγκης, ὃν ἀείποτε σχεδὸν διαφυγόντα τὴν προσοχὴν τῶν κριτικῶν, καὶ εἰς πολλὰς παρερμηνείας καὶ παραδιορθώσεις ἀφορμὴν δόντα, ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσω ἐνταῦθα. Ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ συμβαίνει ὅ,τι καὶ ἐπὶ τῶν συγγενικῶν ὀνομάτων: *πατήρ*, *μήτηρ*, *παῖδες*, *υἱός* κττ., ὡς καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ *οἶκος* κττ., ἐφ' ὧν αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι *ἐμός*, *σός* κτλ. συχνότατα παραλείπονται, ὡς οἴκοθεν ἐννοούμεναι, οὐδέποτε δὲ σχεδὸν λεγόμεναι, εἰμὴ ὅπου χρεία ἐμφάσεως ἢ ἀντιδιαστολῆς, καὶ διὰ τὸ πρόχειρον ἀναφέρομεν τὸ ἀνωτέρω ἐν στ. 780 καὶ 782 'παῖδας τοὺς ἐμούς', ὅπου τὸ 'τοὺς ἐμούς', καίπερ οἴκοθεν ἐννοούμενον, ἐτέθη ὅμως ἐκ τοιούτου ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς λόγου. Οἱ συγγενεῖς ὄχι ἄνευ λόγου λέγονται σήμερον *μέλη* τῆς οἰκογενείας, ὅπως καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος· τὸ δὲ μέσον, τοῦ λόγου περὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ προκειμένου, οὐδὲν ἄλλο ἔργον ἔχει, εἰμὴ νὰ προσθέτῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ τὴν τῆς σχετικῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας, ὁσάκις ἡ χρεία τοῦ

κακῶς ὀλεῖται πᾶς θ᾽ ὃς ἂν θίγῃ κόρης·
τοιοῖσδε χρίσω φαρμάκοις δωρήματα.
ἐνταῦθα μέντοι τόνδ᾽ ἀπαλλάσσω λόγον.
ᾤμωξα δ᾽ οἷον ἔργον ἔστ᾽ ἐργαστέον
τοὐντεῦθεν ἡμῖν· τέκνα γὰρ κατακτενῶ
τἄμ᾽· οὔτις ἔστιν ὅστις ἐξαιρήσεται·
δόμον τε πάντα συγχέασ᾽ Ἰάσονος
ἔξειμι γαίας, φιλτάτων παίδων φόνον
φεύγουσα καὶ τλᾶσ᾽ ἔργον ἀνοσιώτατον.

λόγου ἀπαιτεῖ τὴν τοιαύτην προσθήκην, εἰδὲ μή, ὄχι. Ἐπειδὴ δὲ σπανίως παρίσταται ἐν τῷ λόγῳ ἡ τοιαύτη χρεία, διὰ τοῦτο καὶ συχνότατα ἐπὶ τῶν τοιούτων κεῖται τὸ ἐνεργητικόν. Τίς ποτε μήτηρ λέγει: πάρε τὸ παιδί μου, ἄνευ ἰδιαιτέρου καὶ ἐκτάκτου λόγου; ἀλλὰ συχνότατα ὅμως παρ᾽ αὐτῇ τά: πάρε, φέρε, σήκωσε κτλ. τὸ παιδί. Ὁμοίως: κάτω τὰ χέρια, ἀπάνω τὸ κεφάλι κττ. ὄχι τὰ χέρια σου, τὸ κεφάλι σου κτλ. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν μέσων. Ἄλλο τό: ἔβαλα τὴν κάππα (= *περιέβαλον*), καὶ ἄλλο τό: ἔβαλα ἢ ἔρριψα ἀπάνω μου τὴν κάππα (= *περιεβαλόμην, ἐπεβαλόμην*) γιατὶ κρυώνω, ὁμοίως δὲ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ὀξύνουν φύσει, ἀπεχθάνεται πάντα τὰ περιττὰ καὶ οἴκοθεν ἐννοούμενα, ὅθεν καὶ ἐν τῷ ἕλληνι μάλιστα λέγω ἐλλείπουσιν ἀείποτε σχεδὸν σιγώμενοι μικροὶ ἢ μεγάλοι ὅροι τοῦ λόγου· τούτου δ᾽ ἕνεκα καὶ ἡ ἔλλειψις εἶνε οὐσιωδέστατον στοιχεῖον τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως, μάλιστα δὲ τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ποιήσει, καὶ ἰδίως τῇ δραματικῇ· αὐτὸ δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν σημερινὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ συνήθειαν. Ἐξ ἐναντίας ὁ γραπτὸς λόγος, προϊὸν κατὰ μέγα μέρος σχολαστικῶν λογίων, στηρίζεται ἐπὶ συντάξεως, πενιχροτάτης μὲν ἐν οἷς πλουτεῖ ἡ δημοτική, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀρχαία ἑλληνική, πλουσίας δ᾽ ἐν τοῖς περιττοῖς καὶ τοῖς περιττώμασιν. Ἡ ἔλλειψις εἶνε ἄγνωστος εἰς τοὺς σημερινοὺς ἡμᾶς ἕλληνας, ὅταν γράφωμεν, ὅπως καὶ ἡ σιωπή, ὅταν συνομιλῶμεν. Ἰδοὺ ὁ λόγος δι᾽ ὃν ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα λέγει: *ἀμφιθῇ χροΐ*, ἐνεργητικῶς καὶ ὄχι μέσως.

789. *τοιοῖσδε*] Ὅπως ἐν 713, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ δεικτικὸν ἐπιφωνηματικῶς, ὅπερ πλὴν τοῦ ἐντόνου καὶ συντομώτερον τοῦ καθ᾽ ὁμαλὴν ἀνταποδοτικὴν ἐκφοράν: *τοιοῖσδε χρίσω φ. δωρήματ᾽, ὥστε κακῶς ὀλεῖται πᾶς θ᾽ ὃς ἂν θίγῃ κόρης*. Ἡ ἐκφορὰ ἄλλως κοινοτάτη καὶ παρ᾽ ἡμῖν.

790. *ἐνταῦθα μέντοι*] ʽμέχρι μὲν τούτου ἀποτερματίζω σοι καὶ ἵστημι τὸν λόγον σιωπῶσα᾽. ΣΧΟΛ. Τὸ ʽμέντοι᾽ ἐνταῦθα ὄχι ἐναντιωματικῶς, ἀλλὰ μετὰ βεβαιώσεως συγκεφαλαιωτικῶς· ὅθεν ἀπορῶ πῶς ὁ Ναύκ. ἀντὶ τῆς κοινῆς ταύτης ʽμέντοι᾽ ἐξέδωκε διορθ. ʽμὲν δή᾽.

791. *ᾤμωξα*] Ἴδ. εἰς Ἱππολ. 1405.

794. *συγχέασ᾽*] ἀφ᾽ οὗ κάμω (φέρω) ὅλα ἄνω κάτω.

795-6. *φόνον φεύγουσα*] Τὴν φυγὴν ἐπέβαλεν εἰς τοὺς φονεῖς κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους οὐ μόνον ὁ φόβος τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος καὶ ὁ νόμος, ἀλλὰ συνήθως καὶ αὐτὴ αὐτῶν ἡ συνείδησις, μιαρῶν ὄντων ἐκ τοῦ φόνου, καὶ χρείαν ἐχόντων ὅπως ἐν τῇ ἐξορίᾳ καθάρωσιν, εἰ δυνατόν, διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῶν καθαρμῶν τὸ μίασμα.

796-7. *τλᾶσ᾽.. τλητόν*] Τὸ *τλῆναι*

οὐ γὰρ γελᾶσθαι τλητὸν ἐξ ἐχθρῶν, φίλαι.
ἴτω· τί μοι ζῆν κέρδος; οὔτε μοι πατρὶς
οὔτ' οἶκος ἔστιν οὔτ' ἀποστροφὴ κακῶν.

καὶ *τολμᾶν* ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν ἐκδοχῇ συγχέονται. Ἐβάσταξεν, ἢ βαστᾷ ἡ καρδιά (ἡ ψυχή) σου νά...; τοῦτο εἶνε ἡ ἀρχικὴ ἔννοια τοῦ τε *ἔτλης* καὶ τοῦ: *ἐτόλμησας*· ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ διεκρίθησαν αἱ συγγενεῖς ἔννοιαι, ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ *πάσχειν* ἡ δ' ἐπὶ τοῦ *δρᾶν τὰ δεινά*. Καὶ τὸ μὲν δεύτερον μᾶλλον ἐπικρατεῖ ἐν τῷ 'τλᾶσα' (ὡς καὶ ἐν τῷ κατωτέρῳ 816 'τολμήσασα') τὸ δὲ πρῶτον ἐν τῷ 'τλητόν'.

798. *ἴτω*·] πρβλ. εἰς 699.

τί μοι ζῆν κέρδος;] Οὕτως ἐν *S*, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'ζῆν ἔτι', εἰς ὃ προφανῶς εἰσεφθάρη ἐκ τοῦ 145 τὸ κακόμετρον 'ἔτι'. Ὁ Ἴρζελ., παραβάλλων τὸ Ἡρακλ. 455 'οὐ φιλεῖν δεῖ τὴν ἐμὴν ψυχήν· ἴτω', συμπεραίνει ὅτι τὸ 'ἴτω' λέγει πάντοτε ὁ μέλλων ν' ἀποθάνῃ, καὶ ἐπειδὴ ἡ Μήδεια πᾶν ἄλλο σκέπτεται παρὰ ν' ἀποθάνῃ, ὡς ἀποδεικνύουσι πάντα τὰ ἑπόμενα ἐν τῷ δράματι, συμπεραίνει, ὅτι πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ 798-810 εἶνε ἔργον φθορέως, καὶ ἐνόθευσεν αὐτά, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Βαρθ. Ἀλλ' ὁ Οὐέϊλ. τὸν μὲν μακρὸν τοῦτον ὁρμαθὸν τῶν στίχων νὰ νοθεύσῃ ἐδίστασε, κατέφυγε δ' εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμετέρου ἔχουσαν οὕτω: 'τί τοι ζῆν κέρδος, οἷσιν οὐ πατρὶς (ἢ: πατήρ), οὐκ οἶκός ἐστιν (γρ. 'οἶκος ἔστιν'), οὐκ ἀποστροφὴ κακῶν'· ἀλλ' ἀφ' οὗ οὐδεὶς ἕτερος, οὐδ' αὐτὸς ὁ διορθωτής, ἐτόλμησε νὰ εἰσαγάγῃ τὰ αὐθαίρετα ταῦτα παραδιορθώματα εἰς τὸ κείμενον, περιττὸς πᾶς ἐξ ἡμῶν περὶ τούτων λόγος. Ἡ φθορὰ τοῦ ἡμετέρου στίχου ὑπάρχει μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν νοθευτῶν. Ναί, ὁ ἐν Ἡρακλ. 455 γέρων Ἰόλαος ἀποφασίζει ν' ἀποθάνῃ, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ νόημα οὗ λέγει 'ἴτω', καὶ εὐλόγως, διότι τοῦτο ἕπεται εἰς τὰ 'οὐ φ. δεῖ τ. ἐμ. ψυχήν', καὶ σημαίνει: ἴτω (*ἡ ἐμὴ ψυχή*, ἀπὸ κοινοῦ, ἢ ὅ,τι ἄλλο τοιοῦτον)· ἀλλ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ τὸ 'ἴτω' δὲν ἕπεται, ἀλλὰ προηγεῖται τοῦ 'τί μοι ζῆν κέρδος; κλπ.', καὶ ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὰ ἑπόμενα, ἀλλ' εἰς τὰ προηγούμενα (= '*γινέσθω, προχωρείτω τὰ δόξαντα*' ΣΧΟΛ.), μόνον δ' ἐξ ἄκρας ἐν λόγοις ἀπειρίας καὶ ἀγνοίας εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι τὸ αἰτιολογούμενον ('ἴτω'), ἐμφαίνει ὅ,τι καὶ τὸ αἰτιολογοῦν ('τί γάρ μοι ζῆν κτλ.;'). Ἀλλά, λέγουσιν οἱ νοθευταί, πρὸς τί ἡ Μήδεια λέγει ταῦτα, ἀφ' οὗ δὲν ἐννοεῖ ν' ἀποθάνῃ καὶ δὲν θ' ἀποθάνῃ; Πρῶτον πάντων, ἀποκρινόμεθα, ἐκ τοῦ ὅτι λέγει τις: *οὐδέν μοι ζῆν κέρδος*, ἤτοι: *ἐκ τοῦ ζῆν μοι οὐδὲν ὄφελος, οὐδεμία χάρις*, κττ., οὐδαμῶς ἕπεται καὶ ὅτι μελετᾷ ν' αὐτοκτονήσῃ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Καὶ ἐν 145 εἶπεν ἡ ἡρωῒς οὐ μόνον 'τί δέ μοι ζῆν ἔτι κέρδος;' ἀλλὰ καὶ εὔχεται ν' ἀποθάνῃ, ἀλλ' ὁ χορὸς δὲν ὑποθέτει διὰ τοῦτο, ὡς οἱ ἡμέτεροι νοθευταί, καὶ ὅτι ἡ Μήδ. μελετᾷ ν' ἀποθάνῃ, προσπαθεῖ δὲ μόνον ν' ἀποσοβήσῃ ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτῆς τὰς θλιβερὰς ταύτας ἰδέας. Εἶνε δὲ δυνατὸν νὰ μὴ θλίβεται μέχρι θανάτου καὶ ἐκεῖ μὲν ἡ προδεδομένη καὶ ἐγκαταλελειμμένη σύζυγος, καὶ ἐδῶ δ' ἀσυγκρίτως πλειότερον ἡ κακοδαίμων γυνή, ἥτις ὅπως ἐκδικήσῃ τὸ κατὰ τοῦ προδότου ἄσβεστον μῖσος, ἀναγκάζεται νὰ κατασπαράξῃ αὐτοχειρὶ καὶ φρικωδῶς τὰ ἴδια αὐτῆς μητρικὰ σπλάγχνα; Ἀλλ' ἀφ' οὗ, ὡς ὁμολογεῖ ἡ Μήδεια, ἡ ζωὴ εἶνε ἐπαχθὴς εἰς αὐτήν, διὰ τί δὲν ἀποθνήσκει; ἐρωτῶσιν ἀφελῶς οἱ νοθευταί. Διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν προδόντα καὶ ἐγκαταλείψαντα αὐτὴν σύζυγον, ἀποκρινόμεθα· ὅπερ πῶς ἦτο δυνατόν, ἐὰν αὐτὴ μὲν ἀπέθνησκεν, ἔζη δ' ἐκεῖνος ἐπιχαίρων καὶ γελῶν;

799. *ἀποστροφὴ*] Ἴδ. εἰς 603.

ἡμάρτανον τόθ' ἡνίκ' ἐξελίμπανον
δόμους πατρῴους, ἀνδρὸς Ἕλληνος λόγοις
πεισθεῖσ', ὃς ἡμῖν σὺν θεῷ τίσει δίκην.
οὔτ' ἐξ ἐμοῦ γὰρ παῖδας ὄψεταί ποτε
ζῶντας τὸ λοιπὸν οὔτε τῆς νεοζύγου
νύμφης τεκνώσει παῖδ', ἐπεὶ κακὴν κακῶς
θανεῖν σφ' ἀνάγκη τοῖς ἐμοῖσι φαρμάκοις.
μηδείς με φαύλην κἀσθενῆ νομιζέτω
μηδ' ἡσυχαίαν, ἀλλὰ θατέρου τρόπου,
βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ·

801. *ἀνδρὸς Ἕλληνος*] Τοῦτο μετ' ἀποστροφῆς καὶ περιφρονήσεως, ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν: *ἀνδρὸς ἀπίστου καὶ δολίου*. Καὶ λέγει μὲν ταῦτα ἡ βάρβαρος Μήδεια περὶ τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ ἔθνους, διότι τοῦτο κατ' οὐσίαν σημαίνει τὸ 'ἀνδρὸς Ἕλληνος', ἀλλ' ὄχι καὶ χωρὶς νὰ συνυποκρέκῃ ταύτῃ αὐτὸς ὁ ποιητής, οὗτινος εἶνε πρόδηλος ἡ πρὸς τὴν Μήδειαν συμπάθεια, οὐ μόνον ἐξ αὐτῆς τῆς οἰκονομίας τοῦ δράματος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅσων θέτει εἰς τὸ στόμα καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξ ἑλληνίδων χοροῦ ἐν 439 κέξ. Οἱ παλαιοὶ χρηστοὶ καὶ φιλοπάτριδες Ἀθηναῖοί τε καὶ Ἕλληνες εἶχον βαθμηδὸν ἐκλίπῃ, ἐὰν δ' ὑπῆρχον ἀκόμη ἐν Ἀθήναις ἄνδρες, εἰς ὧν τὰς ψυχὰς εὕρισκεν ἠχὼ ἡ πλήρης ὑψηλῶν καὶ γενναίων αἰσθημάτων φιλόπατρις μοῦσα τοῦ ἀπὸ σκηνῆς φιλοσόφου, ἐσπαργανοῦτο ὅμως ἤδη καὶ ἐθήλαζε νέα νέου καὶ ὅλως κακοήθους φυράματος γενεά, ἥτις σαρώσασα ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τὰ ἀραιὰ λείψανα τῆς παλαιοτέρας καὶ φιλοπάτριδος, συνεσάρωσε τελευτῶσα μετ' αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ θεάτρου τὴν τραγῳδίαν. Ἡ τραγῳδία ὑπάρχει μόνον ὅτε καὶ ὅπου πάλλονται καρδίαι εὐαίσθητοι πρὸς πᾶν ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ γενναῖον καὶ εὐγενές.

803. *ἐξ ἐμοῦ γὰρ παῖδας*] Ὁ Οὐεκλ. λέγει ὅτι ἕνεκα τῆς ἀντιθέσεως εἶπεν ὁ ποιητὴς οὕτως ἀντὶ τῶν: *οὔτε τοὺς ἐξ ἐμοῦ παῖδας*. Πόθεν πῶς καὶ ποῦ στηρίζονται αἱ φαντασιοκοπίαι αὗται; Τὸ 'παῖδας' κεῖται μὲν ἀνάρθρως, ὅπως πολλάκις ἐδιδάξαμεν, καὶ τοῦτο εἶνε ἡ συνήθης μὲν σύνταξις παρ' Ὁμήρῳ, συνηθεστάτη δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς· τὸ ἔναρθρον δ' ἢ ἄναρθρον τεκμηριοῖ ὄχι ἡ ἀντίθεσις, ἥτις ἔχει λόγον πρὸς τὸ ἔναρθρον ὅσον καὶ ἡ ἐν γωνίᾳ ῥάβδος τοῦ παροιμιώδους λογίου πρὸς τὴν βροχήν, ἀλλὰ τὸ νόημα. Ἄλλο δὲν λείπει παρὰ νὰ εἴπωσιν οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες, ὅτι καὶ κατωτέρω ὁ ποιητὴς εἶπε 'τῆς νεοζύγου' ἐνάρθρως καὶ ἄνευ προθέσεως ἀντὶ τοῦ: *ἐκ τῆς νεοζύγου* διὰ τὴν ἀντίθεσιν, ἐν ᾧ, καθ' ἃ πολλάκις ἐδιδάξαμεν, ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ ἑλληνισμῷ, ὅστις εἶνε μάλιστα ὁ παρὰ ποιηταῖς, αἱ πτώσεις κεῖνται ἀπροθέτως καὶ ἐκεῖ, ὅπου οἱ μετέπειτα ἐξέφερον αὐτὰς ἐμπροθέτως. Ὁ κανὼν οὗτος διήκει διὰ σύμπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ μέχρι σήμερον ὑπὸ παντοίας ἐξελιχθεὶς μορφάς. Οὐδὲ κωλύει τὸ ἔναρθρον τοῦ 'παῖδας' τὸ προθετόπτωτον 'ἐξ ἐμοῦ' (πρβλ. π. χ. Ἑκάβ. 961 'ἐς πρόσθεν κακῶν' = *εἰς τὰ πρόσθεν τῶν κακῶν*, καὶ Ἱππολ. 1416-7 'Κύπριδος ἐκ προθυμίας ὀργαὶ' = *αἱ ἐκ προθυμίας Κύπριδος ὀργαὶ κλπ.*).

808. *θατέρου τρόπου*] ἤτοι τοῦ ἀντιθέτου.

τῶν γὰρ τοιούτων εὐκλεέστατος βίος.

ΧΟΡΟΣ.

ἐπείπερ ἡμῖν τόνδ' ἐκοίνωσας λόγον,
σέ τ' ὠφελεῖν θέλουσα καὶ νόμοις βροτῶν
ξυλλαμβάνουσα δρᾶν σ' ἀπεννέπω τάδε.

ΜΗΔΕΙΑ.

οὐκ ἔστιν ἄλλως· σοὶ δὲ συγγνώμη λέγειν
τάδ' ἐστί, μὴ πάσχουσαν ὡς ἐγὼ κακῶς.

ΧΟΡΟΣ.

ἀλλὰ κτανεῖν σὼ παῖδε τολμήσεις, γύναι;

ΜΗΔΕΙΑ.

οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα δηχθείη πόσις.

ΧΟΡΟΣ.

σὺ δ' ἂν γένοιό γ' ἀθλιωτάτη γυνή.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἴτω· περισσοὶ πάντες οὑν μέσῳ λόγοι.
ἀλλ' εἶα χώρει καὶ κόμιζ' Ἰάσονα·
εἰς πάντα γὰρ δὴ σοὶ τὰ πιστὰ χρώμεθα.
λέξεις δὲ μηδὲν τῶν ἐμοὶ δεδογμένων,

813. *σ' ἀπεννέπω*] = *ἀπαγορεύω σοι.*

814. *οὐκ ἔστιν ἄλλως*·] *γενέσθαι* δηλονότι, ὡς καὶ σήμερον λέγομεν.

815. *πάσχουσαν*] Ἀντὶ 'πασχούσῃ', ὡς πολλάκις (οὕτω δὲ διορθοῦται καὶ ἐν *E*). Ἀλλ' ἡ ἑτεροπρόσωπος ἐκφορὰ παριστᾷ ζωηροτέραν τὴν ἀντίθεσιν.

816. *σὸν σπέρμα*] Ἐν ἄλλοις 'σὼ παῖδε', ὅπερ προδήλως ἐκ γλωσσήματος.

820. *ἀλλ' εἶα χώρει κέξ.*] Πρβλ. Φοιν. 998. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑπόμενα ὄχι πρὸς τὸν Χορόν, ὡς ὁ ΣΧΟΛ. (τοῦτο πλὴν ἄλλων ἀποκρούει καὶ αὐτὸ τὸ 'δεσπότης'), ἀλλὰ πρός τινα τῶν θεραπαινίδων, ἴσως δὲ καὶ τὴν Τροφόν. Τοῦ Χοροῦ ἡ σιωπὴ ἐξησφαλίσθη ἤδη ἐν 259-67.

822. *λέξεις*] Αὕτη ἡ κοινὴ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ἐν ταῖς ἐκδδ. πρὸ τοῦ Ἔλμσλ. Ἀλλ' οὗτος ἀπεκήρυξεν ὡς σόλοικον τὸ 'λέξεις' μετὰ τοῦ 'μηδέν', καὶ διώρθ. 'λέξῃς', ὅπερ καὶ μετ' αὐτὸν ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινή. Ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ εἶνε 'λέξεις', ἡ δὲ διόρθωσις 'λέξῃς' φθείρει τὸ νόημα. Πλὴν τῶν ἄλλων, ἐν οἷς διαφέρει ὁ προστακτικὸς ἀόριστος τοῦ ἐνεστῶτος κατηγορικῶς τε καὶ ἀπαγορευτικῶς, διαφέρει καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν ᾧ ὁ ἐνεστὼς ἁρμόζει μᾶλλον εἰς τραχεῖαν προσταγήν, ὁ ἀόριστος τοὐναντίον καὶ εἰς παράκλησιν, οὐχ ἥκιστα δ' ὅπου ἡ προστακτικὴ ἐπάγεται ὡς ἀπόδοσις ὑποθετικοῦ κώλου, ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ. Ἡ διαφορὰ αὕτη εἶνε ἀκατάληπτος διὰ τοὺς ἀλλογενεῖς, εὔληπτος ὅμως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Ἄλλο

εἴπερ φρονεῖς εὖ δεσπόταις γυνή τ' ἔφυς.

τὸ ἐν Ἀγαμ. 1060 'εἰ δ' ἀξυνήμων οὖσα μὴ δέχει λόγον, σὺ δ' ἀντὶ φωνῆς φράζε καρβάνῳ χερί', καὶ ἄλλο τὸ ἐν Προμηθ. 765 'εἰ ῥητόν, φράσον'. Ἐκεῖνο μὲν ἐμφαίνει τραχεῖαν προσταγήν, τοῦτο δὲ παράκλησιν. Πρβλ. Προμ. 821 'εἰ δὲ πάντ' εἴρηκας, ἡμῖν αὖ χάριν δὸς ἥν τιν' αἰτούμεσθα', Πέρσ. 295, Οἰδ. Κ. 8-11 'θάκησιν εἴ τινα βλέπεις, . . . στῆσόν με κἀξίδρυσον', Ἠλ. 585, 646 'εἰ μὲν πέφηνεν ἐσθλά, δὸς τελεσφόρα, εἰ δ' ἐχθρά . . . μέθες', 1415 'παῖσον, εἰ σθένεις, διπλῆν', 31, 505, καὶ μετὰ τοῦ *μὴ* 648 'καὶ μή με πλούτου τοῦ παρόντος εἴ τινες δόλοισι βουλεύουσιν ἐκβαλεῖν ἐφῇς', καὶ ἀπειράριθμα ἄλλα. Ἀλλὰ μὴν ἀναντίῤῥητον εἶνε, ὅτι καὶ ὁ ὁριστικὸς μέλλων ἀρνητικῶς τε καὶ ἄνευ ἀρνήσεως ἐμφαίνει προσταγήν, καὶ ταύτην πολὺ ἐντονωτέραν τῆς διὰ τῆς προστακτικῆς. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς προθέσεις τῆς Μηδ. τοιαύτη παράκλησις ('δράσῃς μηδέν'), καὶ αὕτη ἐξηρτημένη ἐξ ὑποθέσεως, καὶ ὑποθέσεως μετὰ τοῦ 'εἴπερ' (=ἐὰν μὲ τὰ ὅλα σου, μὲ τὰ σωστά σου), καὶ ταῦτα πάντα παράκλησις πρὸς τὴν θεράπαιναν ἢ τὴν τροφόν; Εἶνε πρόδηλον ὅτι μόνος ὁ μέλλων, καὶ οὗτος ἀρνητικός, ἁρμόζει ἐνταῦθα, διότι μόνος ὁ μέλλων ὑπ' ἀνωτέρου πρὸς κατώτερον λεγόμενος, ὑπὸ τὸ πρόσχημα προῤῥήσεως, ἐκφράζει προσταγὴν καὶ ἀπαγόρευσιν ἐντονωτέραν τῆς διὰ προστακτικῆς καί, ἐπ' ἀορίστου, δι' ὑποτακτικῆς μετὰ τοῦ *μὴ* ἐκφερομένης. Καὶ τοῦτο μὲν οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος, ἥκιστα δὲ πάντων ὁ Ἔλμσλ.· μόνον δέ, λέγει, ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἀπαιτεῖται 'οὐδὲν' καὶ ὄχι 'μηδέν'. Ἡμεῖς δὲν ἀντιτάσσομεν πρὸς αὐτὸν τὸ Ἀριστ. Πλ. 488 'μαλακὸν δ' ἐνδώσετε μηδέν', ὄχι διότι, ὡς ἀξιοῖ ὁ σοφώτατος ἀνήρ, τὸ προηγούμενον 'χρῆν' ἰσοδυναμεῖ τῷ 'ὅπως', καὶ ὅτι δυνάμει τοῦ 'ὅπως' ἐπῆλθε τὸ 'ἐνδώσετε μηδέν' — τούτου οὐδὲν ἀτοπώτερον —, ἀλλὰ διότι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος φράσις εἶνε ἑτέρου λόγου ἔργον, οὐ μόνον μακροῦ ἀλλὰ καὶ ἀλλοτρίου τοῦ προκειμένου· λέγομεν δ' ὅτι τὰ περὶ τῆς συντάξεως τοῦ *μὴ* καὶ *οὐ* δὲν ἐφαρμόζονται καθ' ὁλοκληρίαν καὶ εἰς τὰ *οὐδεὶς* καὶ *μηδείς*, ἥκιστα δὲ πάντων εἰς τὸ οὐδέτερον *μηδέν*. Δι' ὃν λόγον ἐν τῷ μετέπειτα ἑλληνισμῷ τὸ *οὐδὲν* οὐ μόνον ἀποβαλὸν τὴν ἐπιτακτικὴν αὐτοῦ δύναμιν, κατήντησε ταὐτόσημον τῷ *οὐ*, ἀλλὰ καὶ ἀποβυθὲν διὰ τῆς πολυχρηστίας ἐν τῇ φορᾷ τῶν αἰώνων ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ τέσσαρα ἐκ τῶν πέντε συστατικῶν αὐτοῦ στοιχείων, κατήντησε σήμερον ἕ (οὐδὲν - δὲν - ἓν - ἕ), δι' αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ *οὔτε* καὶ *οὐδέ*, παραγκωνισθὲν ὑπὸ τοῦ *μήτε* καὶ *μηδέ*, συνετέλεσε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ *μηδὲν* παραγκωνισμὸν τοῦ *οὐδέν*, οὐ μόνον παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πεζογράφοις αὐτοῖς. Ὁ δὲ λόγος οὗτος εἶνε, ὅτι τὸ *οὐδὲν* ἕνεκα τῆς ἀρκτικῆς διφθόγγου ἔδιδε πλειστάκις ἀφορμὴν εἰς χασμῳδίαν, ἣν οὐ μόνον οἱ ποιηταί, ἀλλὰ καὶ οἱ πεζογράφοι αὐτοί, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀπέφευγον, οἷον Προμ. 938 'ἐμοὶ δ' ἔλασσον Ζηνὸς ἢ μηδὲν μέλει', Σοφ. Ἠλ. 1000 'ἡμῖν δ' ἀποῤῥεῖ κἀπὶ μηδὲν ἔρχεται', Ἑκάβ. 622 'ὡς ἐπὶ τὸ μηδὲν ἥκομεν', Ἑπτὰ Θ. 250 'οὐ σῖγα μηδὲν τῶνδ' ἐρεῖς κατὰ πτόλιν;', καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἅτινα παραλείπομεν, διότι καὶ μόνα τὰ ἑξῆς χωρία ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ τραγικοὶ οὐδεμίαν διάκρισιν ἐποιοῦντο τοῦ *οὐδὲν* καὶ *μηδέν*, καὶ ὅτι ὁσάκις ἠναγκάζοντο ὑπὸ τοῦ μέτρου ἀντικαθίστων ἐκεῖνο διὰ τούτου. Ἐν ᾧ π. χ. ὁ Σοφ. ἐν Ἠλ. 1165-6 λέγει 'τοιγὰρ σὺ δέξαι μ' . . . τὴν μηδὲν εἰς τὸ μηδέν', ὁ αὐτὸς Σοφ. ἐν Αἴ. 1231 λέγει 'ὅτ' *οὐδὲν* ὢν τοῦ *μηδὲν* ἀντέστης ὕπερ', Εὐρ. ἀπόσπ. 536 'τὸ *μηδὲν* εἰς *οὐδὲν* ῥέπει', κλπ. Ὅπως ἄρα ἐν τῷ Ἑπτὰ Θ. 250 τὸ 'οὐ . . .

ΧΟΡΟΣ.

Ἐρεχθεΐδαι τὸ παλαιὸν ὄλβιοι στρ.
καὶ θεῶν παῖδες μακάρων, ἱερᾶς
χώρας ἀπορθήτου τ' ἄπο φερβόμενοι

μηδὲν . . . ἐρεῖς;' = *οὐ . . . οὐδὲν ἐρεῖς;* = (ἄνευ ἐρωτήσεως) *οὐδὲν . . . ἐρεῖς* (αἱ ἄλλαι συντάξεις καὶ ἑρμηνεῖαι τοῦ στίχου τούτου εἶνε ἄρδην ἀσύστατοι), οὕτω καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ τὸ 'λέξεις μηδὲν' = *λέξεις οὐδέν*, τῆς ὁριστικῆς μετὰ τοῦ μέλλοντος ἄνευ ἐρωτήσεως ἐμφαινούσης τὴν ἀντίθεσιν μὲν πρὸς τὴν τῆς ἐρωτηματικῆς μεθ' ὁριστικοῦ μέλλοντος προσταγὴν εἰς λόγον νοήματος, ἧττον δ' ἄλλως ταύτης ἔντονον, ἐντονωτέραν δ' ὅμως πάντοτε τῆς τοῦ 'μηδὲν λέξῃς', ἥτις ἄλλως ἐνταῦθα οὐδ' ἔχει χώραν δι' οὓς προεξηγήσαμεν λόγους.

823. *δεσπόταις*] Πρβλ. εἰς 61. Τὸ δὲ 'γυνή τ' ἔφυς' σατυρικώτερον, εἰ καὶ ἀληθῶς εἰρημένον, ὅπως πολλάκις παρὰ τῷ ποιητῇ.

824. *τὸ παλαιὸν*] = *ἔκπαλαι*· ἐξυπάκουε δὲ τὸ 'εἰσὶν' ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις.

825-6. *καὶ θεῶν παῖδες ... ἄπο,*] Οὕτω κατὰ τὴν ἐν a^2 μεταγενεστέραν γραφὴν καὶ τὸν ΣΧΟΛ. ('ἡ σύνταξις οὕτως, ἀπὸ ἀπορθήτου χώρας') ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἀποφερβόμενοι', τὸ δ' 'ἱερᾶς χώρας ἀπορθήτου τ'' ἀνάφερε ὄχι εἰς τὸ 'φερβόμενοι κλεινοτάταν σοφίαν', ὡς ἂν εἰ ἡ σοφία ἦτο φυτὸν τῆς χώρας ταύτης, ἐξ ἧς ἐτρέφοντο οἱ Ἐρεχθεῖδαι (= Ἀθηναῖοι), ὅπως κοινῶς (διὸ καὶ ὁ Ναύκ. ἐνόθευσε τὸ 'κλεινοτάταν σοφίαν'), ἀλλὰ μετὰ τοῦ 'θεῶν' εἰς τὸ 'παῖδες', καθ' ὃν λόγον (ὄχι τὸ 'Φιλίππου παῖς ἐξ Ὀλυμπιάδος', ὡς ὁ Οὐέϊλ., ἀλλὰ) τὸ Ἀλκ. 509 'Διός παῖ Περσέως τ' ἀφ' αἵματος', Ἡρ. μ. 844 'πέφυκα, Νυκτὸς Οὐρανοῦ τ' ἀφ' αἵματος', 828-9 'τὰν ἀπὸ ... δράκοντος γένναν', Ἑπτὰ Θ. 1032 'πεφύκαμεν, μητρὸς ταλαίνης κἀπὸ δυστήνου πατρός', κττ. Λέγει δὲ ταῦτα ὁ ποιητής, ὅπως καὶ ἄλλοι ποιηταί τε καὶ ῥήτορες, περὶ τῶν Ἀθηναίων, ὡς αὐτοχθόνων μὲν καὶ υἱῶν τῆς Γῆς, ἀλλ' ἐκ γονῆς θείας κατ' ἄλλα παρ' ἄλλοις μυθεύματα (Ἰλ. Β 546 'Ἀθήνας, δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορον, ὅν ποτ' Ἀθήνη θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα'). Τὸ δ' 'ἀπορθήτου', διότι τὴν Ἀττικὴν (Θουκ. α', 2) 'ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον... ἀστασίαστον οὖσαν ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί', ὅπερ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Στράβων λέγει (η', σελ. 333) 'ἀπορθήτους μὲν εἶναι καὶ αὐτόχθονας νομισθῆναι διὰ τοῦτό φησιν ὁ Θουκυδίδης.'

826-30. *φερβόμενοι. . . αἰθέρος,*] Ἔστιξα ὄχι μετὰ τὸ 'σοφίαν', ὅπως κοινῶς, ἀλλὰ μετὰ τὸ 'ἀεί', διότι ἡ μετοχὴ 'βαίνοντες' δὲν ἐπιφέρεται ἀσυνδέτως καὶ κατὰ παράταξιν εἰς τὴν 'φερβόμενοι', ἀλλὰ καθ' ὑπόταξιν ὡς διάφορος αὐτῆς, ἐμφαίνουσα δὲ τὸ πῶς φέρβονται οἱ Ἐρεχθεῖδαι τὴν κλειν. σοφίαν, ἤτοι: *οἱ Ἐρεχθ. οὐ φέρβονται βαίνοντες ἀεί*, ἀλλὰ τοὐναντίον: *ἀεὶ φέρβονται βαίνοντες*. Ἐν γένει περὶ τῆς συνθήκης τῶν ἐν τῇ στροφῇ τούτων λέξεων οἱ ἐκδδ. σιωπῶσι, κατὰ τὸ σύνηθες· ἀλλ', ὡς ἐκ τῶν λατινικῶν μεταφράσεων βλέπει τις, τῆς ὀρθῆς συντάξεως τῶν 824 - 30 οὐδεὶς ὀρθῶς ἀντελήφθη, ἀλλ' οἱ μὲν ἐκδέχονται τὰς λέξεις οὕτω πως: ὦ *Ἐρεχθεῖδαι ὄλβιοι καὶ παῖδες θ. μακ., ἐκ χώρας ὄντες ἱερᾶς καὶ ἀπορθήτου, οἳ φέρβεσθε κλ. σοφ., ἀεὶ . . . βαίνοντες*, ἅπερ ὅλως ἄτοπα διὰ τὸ ἀπόλυτον καὶ ἀνάποδοτον τῆς δῆθεν κλητικῆς· οἱ δ' ἄλλοι οὕτως: *οἱ Ἐρεχθ. ἔκπαλαι ὄλβιοι*

κλεινοτάταν σοφίαν αἰεὶ, διὰ λαμπροτάτου

εἰσι καὶ θ. παῖδες..., *ἐκ χώρας... ἀποφερβόμενοι κλ. σοφίαν, ἀεὶ... βαίνοντες* —, ἡμαρτημένα καὶ ταῦτα δι' ὃν προείπομεν λόγον. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ τὸ συνδετικὸν 'εἰσὶν' ὑπακουστέον ὄχι εἰς τὸ 'ὄλβιοι' καὶ 'παῖδες', ἀλλ' εἰς ταῦτα μὲν τὸ 'ὄντες', τὸ δ' 'εἰσὶν' εἰς τὸ 'φερβόμενοι', ἤτοι: *Ἐρεχθεῖδαι ἔκπαλαι* (= 'τὸ παλαιόν'), *ὄλβιοι καὶ θεῶν μακάρων παῖδες ἀπὸ θ' ἱερᾶς ἀπορθήτου χώρας* (*ὄντες*), *κλεινοτάτην ἀεὶ σοφίαν* (*εἰσὶ*) *φερβόμενοι* (τουτέστιν ὁμαλώτερον: *κλεινοτάτην ἀεὶ σοφίαν φέρβονται*),*ἁβρῶς διὰ λαμπροτάτου βαίνοντες αἰθέρος*, *ἔνθα* κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὸ νόημα τῶν φράσεων τούτων παρεξελήφθη. Ὅτι τὸ 'σοφίαν φερβόμενοι' κεῖται μεταφορικῶς κατὰ τὸ Πινδάρ. ἀποσπ. 227 Βοιχχ. 'ἀτελῆ σοφίας καρπὸν δρέπειν' κττ.,οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος· ἀλλ' οἱ μὲν φαντάζονται τοὺς Ἐρεχθεΐδας φερβομένους ἢ ἀποφερβουμένους τὴν σοφίαν ταύτην ἐκ τῆς 'ἱερᾶς χώρας', ὡς ἴδιον τῆς Ἀττικῆς φυτόν, οἱ δ' ὡς δώρημα τοῦ Ἀττικοῦ ἀέρος, παραβάλλοντες ὅσα ποιηταὶ καὶ ῥήτορες εἶπαν ἐξυμνοῦντες τὴν λεπτότητα καὶ τὸ εὔκραὲς τοῦ Ἀττικοῦ περιέχοντος ('ὡς τοῦ παρ' αὐτοῖς ἀέρος φύσιν ἔχοντος φέρειν ἀεὶ σοφοὺς ἄνδρας' σχολ.) Ἀλλ' ἄλλο 'αἰθὴρ' (ἴδ. εἰς Φοιν. 817) καὶ ἄλλο ἀήρ, ἤτοι τὸ περιέχον, ἡ ἀτμόσφαιρα, ὡς λέγομεν φραγκαττίκως· οἱ δ' Ἐρεχθεῖδαι, λέγει ὁ ποιητής, τὴν σοφίαν φέρβονται ὄχι ποριζόμενοι, ἀρυόμενοι, ἢ δωρούμενοι, ἢ ὅ,τι ἄλλο θέλει τις, ἐκ τοῦ αἰθέρος (ὄχι ἀέρος), ἀλλὰ 'βαίνοντες διὰ τοῦ λαμπροτάτου αἰθέρος', καὶ τοῦτο 'ἁβρῶς', ἤτοι: *ἐμπεριπατοῦντες*, *ἐνδιατρίβοντες*, *ἐνδιαιτώμενοι ἁβρῶς τῷ αἰθέρι*. Πῶς γίνεται τοῦτο; Κυριολεκτικῶς βέβαια ὄχι, ἀλλὰ μεταφορικῶς μόνον· ἀπορῶ δὲ πῶς τοῦτο διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν ἑρμηνευτῶν τοῦ ποιητοῦ. Εἴδομεν ποῖός τις ἦτο ὁ λειμών, ἐξ οὗ ἔδρεψε τὸν στέφανον, ὃν ἔμελλε νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν θεὰν τῆς παρθενικῆς ἁγνότητος, τὴν Ἄρτεμιν, ὁ ἥρως τῆς ἁγνότητος ταύτης, ὁ Ἱππόλυτος. Κηπουρὸς τοῦ λειμῶνος τούτου ἦτο ἡ Αἰδώς, καὶ τοῦ λειμῶνος τούτου τὰ ἄνθη ἡ μέλισσα μόνον ἠδύνατο νὰ ἐκμυζᾷ, καὶ μόνος ὁ φύσει σώφρων νὰ δρέπῃ. Τοιοῦτός τις κῆπος ἢ λειμὼν εἶνε καὶ ἐνταῦθα ὁ αἰθήρ, ἡ αἰθερία καὶ ὑψηλὴ χώρα, εἰς ἣν εναπέθηκε τὰ κάλλιστα καὶ προσφιλέστατα τῶν ἰνδαλμάτων αὐτοῦ ὁ ποιητής, ἡ χώρα, ἣν οὐδέποτε ὁ πούς αὐτοῦ ἐπάτησεν, ἀλλ' ὅπου διηνεκῶς ἐνετρύφα ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ἐνδιαίτημα. Ὁ *αἰθὴρ* διὰ τὸν Εὐριπίδην ἦτο ὅ,τι εἶνε δι' ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς ὁ *οὐρανός*, ὅστις καὶ παρ' Εὐριπ. πολλάκις λαμβάνεται συνωνύμως τῷ αἰθέρι. *Αἰθεροβάμονας* λέγει λοιπὸν τοὺς Ἀθηναίους ὁ ποιητής, καθ' ὃν λόγον καὶ ἡμεῖς καλοῦμεν *οὐρανοβάμονας* τοὺς ἱεροὺς μύστας τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἰδίως τὸν μέγαν Βασίλειον· ἀλλὰ καὶ *αἰθερονόμους*, ὡς ἐν αἰθέρι φερβομένους τὴν κλεινοτάτην σοφίαν, ὅπως αὐτὸς ὁ ποιητής, ὃν διὰ τοῦτο καὶ ἐμπαίζει ὁ κωμικὸς ποιῶν αὐτὸν ἐν Βατρ. 892 ἀναφωνοῦντα 'αἰθὴρ ἐμὸν βόσκημα καὶ γλώττης στρόφιγξ', ὅπερ καὶ μόνον θὰ ἤρκει εἰς κατανόησιν τοῦ ἡμετέρου χωρίου. Ὁ *αἰθὴρ* κατ' Εὐριπ. ἦτο τὸ ἐνδιαίτημα τῶν θεῶν (Ἀρ. Θεσμ. 'ὄμνυμι τοίνυν αἰθέρ' οἴκησιν Διός', Βατρ. 100, Εὐριπ. ἀποσπ. 488 κλπ.), καὶ ἡ πνευματικὴ ἀρχὴ τῆς φύσεως συμπάσης,καὶ δὴ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὧν τὸ μὲν πνεῦμα ἐπήγαζεν ἐκ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ σῶμα ἐκ τῆς γῆς. Πρβλ. πλὴν πολλῶν ἄλλων ἀποσπ. 836 'Γαῖα μεγίστη καὶ Διὸς αἰθήρ, ὁ μὲν ἀνθρώπων καὶ θεῶν γενέτωρ, ἡ δ' ὑγροβόλους σταγόνας παραδεξαμένη τίκτει θνητούς, τίκτει δὲ βορὰν φῦλά τε θηρῶν· ὅθεν οὐκ ἀδίκως μήτηρ πάντων νενόμισται· χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας φύντ' ἐς γαῖαν, τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον

βαίνοντες ἁβρῶς αἰθέρος, ἔνθα ποθ' ἁγνὰς
ἐννέα Πιερίδας Μούσας λέγουσι
ξανθὰν Ἁρμονίαν φυτεῦσαι·
τοῦ καλλινάου τ' ἀπὸ Κηφισοῦ ῥοὰς ἀντ.

πόλον ἦλθε πάλιν'. Τοιοῦτον κατ' ἐξοχὴν προϊὸν τῆς διφυοῦς ἀρχῆς ἦτο ὁ Ἐρεχθεύς, ὁ γενάρχης τῶν Ἀθηναίων, ὅστις ἐβλάστησεν ἐκ τῆς γῆς τῆς ἐξ Ἡφαίστου θείας καὶ 'αἰθερίου γονῆς 'ὑπ' Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Γῆν ῥιφθείσης (Σχολ. εἰς 825, Ἀπολλοδ. γ', 14, 6, Ἐρατοσθ. Καταστ. 13, Ἰλ. Β 546 κλπ.). Ἐντεῦθεν οἱ Ἐρεχθεῖδαι ἦσαν αὐτόχθονες μὲν καὶ 'ἱερᾶς χώρας... ἄπο', ἀλλὰ καὶ 'θεῶν παῖδες μακάρων', ὡς δὲ τοιοῦτοι πόθεν ἄλλοθεν εἶχον νὰ δρέψωσι τὴν κλεινοτάτην αὐτῶν σοφίαν, τὸ ἄνθος τοῦ ἰδίου αὐτῶν πνεύματος, εἰ μὴ ἐκεῖθεν, ὅθεν ἐπήγαζε καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν τοῦτο, ἐκεῖθεν, ὅπου ἐνδιητῶντο οἱ μάκαρες γονεῖς αὐτῶν, οἱ θεοί, ἐκεῖ τέλος, ὅπου ἐτέκνωσε τὰς Μούσας ἡ Ἁρμονία (830-2); Ἐκεῖ λοιπόν, εἰς τὴν πατρῴαν χώραν διὰ τῆς φαντασίας οἱ Ἐρεχθεῖδαι ἀναφερόμενοι, ἐνετρύφων πνευματικῶς ('φερβόμενοι . . . ἁβρῶς βαίνοντες') εἰς τὸν αἰθέριον τῶν Μουσῶν λειμῶνα, ἀμάραντα σοφίας ἄνθη δρέποντες, καὶ μὲ τοὺς γλυκεῖς αὐτῶν καρποὺς τὴν διάνοιαν αὐτῶν τρέφοντες καὶ ἀναπτύσσοντες. Ἰδοὺ καθ' ἡμᾶς τί ἐννοεῖ διὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ποιητικῶς συμβολικῶν αὐτοῦ φράσεων ὁ ποιητής, ὁμολογοῦμεν δέ, ὅτι ἐπὶ θέματος, ὁποῖον τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ στροφῇ, οὔτε ἰδανικῶς ὑψηλοτέρα, οὔτε ἀληθεστέρα καὶ πιστοτέρα εἰκὼν τοῦ πνευματικοῦ τῶν Ἀθηναίων βίου ἦτο δυνατὸν νὰ φιλοτεχνηθῇ.

830-2. *ἔνθα ποθ' ἁγνὰς... φυτεῦσαι.*] Μεθ' ὅσα προείπομεν εἰς 826-30 ἐννοεῖ ἕκαστός τις, ὅτι δι' ἡμᾶς τὸ ζήτημα, μᾶλλον δ' εἰπεῖν τὰ ζητήματα, πῶς καὶ διατί αἱ Μοῦσαι παραδίδονται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὡς ἐν Ἀττικῇ ἱδρυμέναι, πῶς καὶ διατί ἀντὶ τῆς Μνημοσύνης παρίσταται ἡ γυνὴ τοῦ Κάδμου Ἁρμονία ὡς μήτηρ, ἢ ὡς θυγάτηρ (ἂν εἶνε δυνατόν ποτε ἐννέα μητέρες νὰ γεννήσωσι μίαν κόρην!) τῶν Μουσῶν κτλ. οὐδεμίαν ἔχουσι πραγματικὴν ὑπόστασιν, σχολαῖα ὄντα. Ὄχι ἐν Ἀττικῇ, ἀλλ' ἐν τῷ αἰθέρι, ἤτοι ἐν τῷ οὐρανῷ οἰκοῦσιν αἱ Μοῦσαι· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῶν Ἁρμονία εἶνε συμβολικὴ θεοποίησις (ἴδ. εἰς Ἱππολ. 78) τῆς ἁρμονίας, τῆς ἐμμελλοῦς δηλονότι ἑνότητος καὶ συμφωνίας ἐκείνης, ἧς ἄνευ οὐδεμία τέχνη ἢ ἐπιστήμη εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ. Τί δὲ τούτου ἀληθέστερον; τίνα δ' ὡς Μουσῶν ἔργα προφερόμενα ἦσαν ἢ δύνανταί ποτε νὰ εἶνε ἄνευ τῆς θείας ταύτης μουσομήτορος ἄλλο τι, παρὰ ἢ ὄνων πρὸς λύραν ὀγκηθμοί, ἢ βορβοροχαροῦς ὁμομουσίας γρυλλίσματα; Εἶπε δὲ 'ξανθὴν' τὴν Ἁρμονίαν ὁ τραγικός, ὄχι διότι ὁ δεῖνα ποιητὴς ὀνομάζει τὸν δεῖνα θεὸν ἢ τὴν δεῖνα θέαιναν 'ξανθήν', ἀλλὰ διότι ἡ ξανθὴ κόμη εἶνε κατὰ τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς καθόλου εἰπεῖν τὸ ἰδανικὸν τῆς κόμης (ἐὰν οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ποιηταὶ ἐνασμενίζουσι καὶ εἰς τὸ μέλλαν χρῶμα τῆς κόμης τὸ 'ἐβένινον' κττ., αἰτία τούτου εἶνε, ὅτι μὴ ἔχοντες ἑλληνικάς, φέρομεν οἱ μύωπες φραγκικὰς διόπτρας), ὅθεν καὶ τὸ ἐπίθετον χρησιμεύει ἁπλῶς πρὸς παράστασιν τοῦ κάλλους τῆς θεότητος, ταὐτὸν εἰπεῖν: *καλὴ Ἁρμονία*, ἡ εὔμορφη Ἁρμονία. Τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Σχολ. 'ξανθήν: εὐανθῆ', ὅπερ ὄχι κακόν.

835-9. *τοῦ καλλινάου τ' ἀπὸ . . . αὔρας*·] Τὸ μὲν 'τοῦ' ἐξηλείφθη ὑπὸ μεταγενεστέρας χειρὸς ἐν *L*, ἀντὶ δὲ τοῦ 'ἀπὸ' ἐν *S* καὶ ἐν *b* ἐκ μεταγενεστ. χειρὸς 'ἐπί', ἀντὶ τοῦ ἐν *E* εἰς τὸ 'ῥοαῖς' ἐπιγεγραμμένου 'ῥοάς' ἐν τοῖς ἄλλοις 'ῥοαῖς', ἀντὶ τοῦ ἐν *BaP* 'ἀφυσσαμέναν' ἐν τοῖς λοιποῖς 'ἀφυσαμέναν', ἀλλ' ἐν τῷ τοῦ *B* 'ἀφυσσαμέναν' ἐπιγέγρα-

τὰν Κύπριν κλῄζουσιν ἀφυσσομέναν
χώραν κάτα πνεῦσαι μετρίας ἀνέμων

πται 'ω' εἰς τὸ -'σσα'- (παρὰ Κιρχ.[1]), ὅπερ προδήλως='ἀφυσσομέναν', ὅπερ, καὶ ἐν τῷ παρὰ Ματθ. Rom. D. ὑπάρχον, ἐξέδωκα μετὰ τοῦ 'Αρτ. Σχοινέ. καὶ ἄλλων)· τὸ ἐν *S* 'ἡδυπνόους' δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἄλλοις, προσετέθη δ' ἐν *Bb* μετέπειτα μετὰ τὸ 'αὔρας'. Ἀντὶ δὲ τῆς κοινῆς 'καταπνεῦσαι' ἔγραψα 'κάτα πνεῦσαι'. Ἡ ῥῆσις ἔμεινεν ἀδιανόητος, καὶ ἐπειδὴ τὸ 'καταπνεῦσαι' δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συνταχθῇ μὲ δύο αἰτιατικάς, ἔδωκεν εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας διορθ. ἀφορμὴν (Βρύγκ. 'μετρίαις ἀν. ἡδυπνόοις αὔραις', ὅπερ καὶ ἄλλοι ἐξέδωκαν, ὁ δὲ Κιρχ. ἀθετῶν τὸ 'ἡδυπνόους αὔρας' σημειοῖ χάσμα μεταξὺ τοῦ 'χώραν' καὶ 'καταπνεῦσαι'· ὁ Ναύκ. ἀθετήσας, ὡς εἴδομεν, τὸ στροφ. 'κλειν. σοφίαν', ἀντικαθιστᾷ ἐνταῦθα τὸ 'χώραν' διὰ τοῦ 'αὔρας', Οὐέϊλ.[2] ἀθετῶν τὸ 836 'τὰν' καὶ τὸ 'ἡδυπνόους αὔρας', χάσμα δ' ὁποῖον ὁ Κιρχ. σημειώνων, διορθ. 'οὗ καλλινάου' (καὶ Οὐέϊλ.[1] 'παρὰ Κηφ... τᾶν Κύπρ. μετρ. ἀνέμων αὔρας...'), ὁ Οὐεκλ. 'χώραν κατάρδειν ἠδὲ πνοὰς καταπνεῦσαι μετρίας ἀνέμων', ὁ Οὐερράλλ. 'ῥοᾶς... καταπλεῦσαι... ἡδυπνόοις ὀάροις' καὶ ὁ Βαρθ. 'ἐπὶ Κηφ. ... χώραν τε κηπεύειν καταπνεῖν τ' ἀνέμων'), ὧν οὐδεμία ηὐδοκίμησεν, ὅθεν καὶ παρερχόμεθα αὐτὰς ἐν σιγῇ. Καὶ ὅτι μὲν τὸ *καταπνέω* δὲν φέρεται πρὸς δύο αἰτιατικὰς ἀναντίῤῥητον· ἀλλ' ὤφειλον νὰ παρατηρήσωσιν οἱ κριτικοί, ὅτι οὐδ' ἁρμόζει ὅλως ἐνταῦθα τὸ *καταπνέω*, ὅπερ παρὰ μὲν τοῖς ἐγκρίτοις συνήθως ἐπὶ τῆς ἰσχυρᾶς ἐμπνεύσεως λαμβάνεται, οὐδέποτε δὲ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ ἁπλῶς *πνέειν*· καὶ ἐὰν δ' ἐνταῦθα κατ' ἐξαίρεσιν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἁπλῶς πνέειν, ἡ ἐν συνθέσει 'κατα-', ἐπίτασιν βιαίαν ἐμφαίνουσα, εἶνε ὅλως ἀνάρμοστος, ὅπου ὁ λόγος περὶ *μετρίων ἡδυπνόων αὐρῶν*, αἵτινες οὔτε *καταπνέουσιν* οὔτε *καταπνέονται*, ἀλλ' ἁπλῶς *πνέουσιν* ἢ *πνέονται*. Πρόδηλον ἄρα, ὅτι καὶ ἐνταῦθα συνέβη ὅ,τι καὶ ἐν τῷ ἀκριβῶς ἀντιστοίχῳ στροφικῷ στίχῳ, ὅπου τὸ 'ἄπο φερβόμενοι' ἐξελήφθη ὡς 'ἀποφερβόμενοι', ὅθεν καὶ ἀδιστάκτως ἔγραψα διορθ. 'κάτα πνεῦσαι'. Ἐκτὸς ὅμως τούτου οἱ κριτικοὶ τὸ 'ῥοὰς ἀφυσσαμέναν' ἀναφέρουσιν εἰς 'τὰν Κύπριν', ἐπειδὴ δὲ ἡ ῥοῶν Κηφισείων αὕτη ὑπὸ τῆς Κύπριδος ἄφυξις οὐδένα νοῦν ἔχει, διότι οὔτε πρὸς λοῦσιν τῆς θεᾶς χρησιμεύει οὔτε πρὸς ἄλλο τι (ὁ θέλων νὰ λουσθῇ δὲν ἀφύσσεται ῥοὰς ἐκ τοῦ Κηφισοῦ, ἀλλὰ λούεται ἐν τῷ Κηφισῷ), καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Σοφ. Οἰδ. Κ. 686 ποιεῖ τὴν Ἀφροδίτην ὡς καὶ τὰς Μούσας φίλας τῶν ἀύπνων κρηνῶν καὶ τῶν νομάδων ῥείθρων, ὁ δὲ Παυσαν. (Α', 19, 2) ἀναφέρει 'Ἀφροδίτην ἐν κήποις' παρὰ τὸν Ἰλισσόν, οὗτοι μετέφεραν ἀπὸ τοῦ Ἰλισσοῦ εἰς τὸν Κηφισὸν τὴν φίλυδρον θεάν, καὶ διὰ νὰ μὴ μένῃ ἀργή, ὡς θεά, τὴν ἔκαμαν κηπουρὸν καὶ ἀρδεύτριαν· ἐπειδὴ δὲ τὸ κείμενον οὐδὲν τοιοῦτον λέγει, τὸ μετέβαλον διορθοῦντες, καθὼς εἴδομεν· ταῦτα δὲ πάντα, διότι καὶ ἐδῶ δὲν κατενοήθη ἡ ἀμοιβαία τῶν ἐν τῇ ῥήσει λέξεων συντακτικὴ σχέσις, ἥτις εἶνε αὐτή: *τήν τε Κύπριν κλῄζουσι* (ὅπερ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ ἐν 831 στροφικὸν 'λέγουσι') *μετρίας ἀνέμων ἡδυπνόους αὔρας πνεῦσαι κατὰ* (*τὴν*) *ἀπὸ τοῦ καλλινάου Κηφισοῦ ῥοὰς ἀφυσσομένην* (=*ἀρυομένην*) *χώραν* (τῶν Ἐρεχθειδῶν δηλονότι). Ἀφ' οὗ ἐν τῇ στροφῇ ὁ Χορὸς ἐξύμνησε τὸν λαὸν τῶν Ἐρεχθειδῶν, ἐν τῇ ἀντιστροφῇ ἐξυμνεῖ νῦν τὴν χώραν αὐτῶν, ἣν οὐδαμῶς ἄλλως ἦτο φυσικώτερον νὰ περιγράψῃ εἰμὴ ὡς διαβρεχομένην ὑπὸ τῶν ῥείθρων τοῦ Κηφισοῦ, καὶ ὡς ὑπὸ τῆς Κύπριδος διαπνεομένην μὲ μετρίας (ὁποῖαι μάλιστα αἱ προσφιλεῖς εἰς τὴν Κύπριν ζεφυρίτιδες, καὶ τοῦτο συμβολικῶς κατὰ τὰ ἐν 627-31 'ἔρωτες... οὕτως') ἡ-

ἡδυπνόους αὔρας· ἀεὶ δ' ἐπιβαλλομέναν
χαίταισιν εὐώδη ῥοδέων πλόκον ἀνθέων
τᾷ σοφίᾳ παρέδρους πέμπειν ἔρωτας,
παντοίας ἀρετᾶς ξυνεργούς.
πῶς οὖν ἱερῶν ποταμῶν στρ.

δυπνόους (ἕνεκα τῶν ἀνθέων, ἃ φύει ἡ ὑπὸ τοῦ Κηφισοῦ ἀρδευομένη χώρα, καὶ περὶ ὧν εὐθὺς ἔσται λόγος) αὔρας· ὑπὸ τῆς Κύπριδος δέ, διότι ποῦ ἀλλοῦ, εἰμὴ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν συνδένδρων κήπων καὶ τὴν δι' ἀνθοφόρων παροχθίων πεδίων πνοὴν τοῦ ζεφύρου, διεγείρεται πρὸς τὸν ἔρωτα ἡ ἀνθρωπίνη καρδία;

840-5. *ἀεὶ δ' ἐπιβαλλομέναν . . . ξυνεργούς.*] Ὅτι ὁ ἔρως, ὃν ἐμπνέει ἡ Κύπρις εἰς τὴν παρὰ τὸν Κηφισὸν χώραν, δὲν εἶνε φυσικός τις, ὅπως κακῶς ὑποθέτουσι τινές, ἀλλ' ὅλως ἰδανικὸς καὶ Πλατωνικὸς αὐτόχρημα, ἀποδεικνύει τὸ ὅτι τοὺς ἔρωτας τούτους ἀποκαλεῖ ὁ ποιητὴς 'σοφίᾳ παρέδρους' καὶ 'παντοίας ἀρετᾶς ξυνεργούς', ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, οἷον ἐν ἀποσπ. 889 ('παίδευμα δ' ἔρως σοφίας ἀρετῆς Πλεῖστον ὑπάρχει, καὶ προσομιλεῖν οὗτος ὁ δαίμων Πάντων ἥδιστος ἔφυ θνητοῖς κλπ.'), καὶ ἀποσπ. 342 ἐκ τοῦ Δίκτυος, δράματος συνδιδαχθέντος μετὰ τῆς Μηδείας ('Καί μ' ἔρως ἕλοι ποτὲ Οὐκ εἰς τὸ μῶρον οὐδέ μ' εἰς Κύπριν τρέπων. Ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως, Ψυχῆς δικαίας σώφρονός τε κἀγαθῆς κτλ.'), ἅτινα ὡς τὸ ἄριστον σχόλιον τῆς ἡμετέρας ῥήσεως εὐλόγως παρέβαλεν ὁ Οὐέϊλ. Οὐ μόνον δ' εἰς ἔπαινον τῶν Ἀθηναίων χρησιμεύουσι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοιούτους παριστῶν τοὺς τῶν Ἐρεχθειδῶν ἔρωτας ὁ Χορός, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν βίαιον καὶ φρικωδῶς ἐμπαθῆ ἔρωτα τῆς Μηδείας, προλέγει ὡς δύσκολον καὶ ἀμήχανον τὴν εἰς τοιούτων ἀνθρώπων χώραν προσφυγὴν αὐτῆς.

846-52. *πῶς οὖν ἱερῶν . . . οἷον αἴρει.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν *S* 'ἢ πόλις ἢ φίλων' ἐν τοῖς ἄλλοις 'ἢ φίλων ἢ πόλις (ἐν *B* ἐκ β'. χειρὸς 'ἡ πόλις'), ἐν δὲ *bla*[2] 'πόμπιμον' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'πόμπιμος'. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὴ ἀκριβωθέντα παρηρμηνεύθησάν τε καὶ παραδιωρθώθησαν ('Ερμ. 'τίς οὖν', 'Ρεΐσκ. 'ποταμῶν ῥοαί σ' ἢ πόλις ἢ φίλων ἀποπόμπιμόν σε χώρα', Βρύγκ. 'ποτ. ἱερῶν ἢ πόρος', Βάδαμ. 'ποταμῶν πόλις ἢ φρενῶν', Κοϊτσάλα. 'εἶ πόλιν ἢ φίλως', Μυσγρ. 'ποίνιμός σε', 'Ραϋχενστέϊν. 'φίλων ῥύσιός σε', Οὐεκλ. 'ἢ πόλις ἢ φυτῶν [κάρπιμός σε]', Οὐέϊλ.[2] 'πόμπιμός σε χῶρος', Μυσγρ. 'ὁσίαν κατ' ἄλλων', Ἕλμσλ. 'ὁσ. μεθ' ἁγνῶν', Ἰακώψ. 'ὁσ. μετ' ἀστῶν', Πρίνζ. 'ὁσ. μέτοικον', Πετῖτ. 'ὁσ. μεταλλῶν', Ἄϋπτ. 'ὁσ. μεταλλᾶν', Κλέττε. 'ὁσ. μετάλλα', Μέκλερ. 'ὁσ. μετέγνων', 'Αρτ. 'πῶς ουν ἱ. π. πόμπιμός σε χώρα ἢ πόλις ἁ φίλων τὰν κτλ.', Οὐεῤῥάλλ. 'ἱερῷ ποταμῷ ἢ φίλω . . . σε χώρα...οὐχ ὁσίαν, μεταλλῶ'). Καὶ οἱ μὲν κατὰ τὸν Σχολ. στίζουσιν ἐρωτηματικῶς μετὰ τὸ 'οὐχ ὁσίαν', οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τὸ 'μετ' ἄλλων'. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οἱ κριτικοὶ οὐδὲν κατώρθωσαν, προσκόψαντες εἰς πάντα, εἰς τοὺς διαζευκτικοὺς 'ἢ - ἢ' (οὓς κακῶς ὑπερήσπισεν ὁ Ἕλμσλ. παραβαλὼν τὸ Ἀριστ. Ὀρν. 419-20), ἄριστα καθ' ἡμᾶς κειμένους καὶ ὁμαλώτατα· εἰς τὸ 'ἱερῶν ποταμῶν' (ὅπερ ἐν μέρει μόνον ἡρμήνευσεν ὀρθῶς ὁ Ἕλμσλ. Καλῶς ὁμοίως ἡρμήνευσε τὸ 'ἱερῶν ποταμῶν [Κηφισοῦ καὶ Ἰλισοῦ] πόλις' = *Ἀθῆναι*, παραβαλὼν τὸ Φοιν. 832-3 'πύργος . . . διδύμων ποταμῶν' = *Θῆβαι*)· εἰς τὸ 'φίλων', ὅπερ συνάπτουσι ἢ τῷ 'χώρα' (= *φιλία χώρα*), ἢ ἀναφέροντες εἰς τὸ 'πόμπιμος' ἐκδέχονται ἀμφότερα = *φιλόξενος*, ὡς ἂν εἰ φι-

ἢ πόλις ἢ φίλων
πόμπιμός σε χώρα
τὰν παιδολέτειραν ἕξει;

λία ἢ φιλόξενος ἦτο μόνον ἡ 'χώρα' ὄχι δὲ καὶ ἡ 'πόλις', ἢ γράφοντες 'φίλων πόμπιμον' ἐκδέχονται = *ἐπίηρα φέρουσαν*, ὅπερ ἄρδην ἄτοπον, ὡς ἀνατρέπον τὰ τῆς φιλοξενίας, μάλιστα δὲ πάντων εἰς αὐτὸ τὸ 'πόμπιμος'. Ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει οὕτω: 'πόμπιμος: ἡ τὴν ἐκπεμφθεῖσαν ὑποδεχομένη, οὐκ αὐτὴ πόμπιμος οὖσα'. Ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε καθ' ἡμᾶς ἡ μόνη ὀρθή, ἀλλ' ἀκριβῶς αὕτη ἀπεκρούσθη ὑπὸ πάντων. 'Τῶν εἰς -μος (-ιμος) (λέγει ὁ Θ. Μάγιστρος ἐν λ. ὠφέλιμος) τὰ μὲν εἰσιν ἐνεργητικά, οἷον ὠφέλιμος, τὰ δὲ παθητικὰ οἷον τρόφιμος. Καὶ πάλιν τὰ μὲν δυνάμει ἐάσιμος, τὰ δὲ ἐνεργείᾳ ἀοίδιμος'. Ὁ κανὼν οὗτος, ὃν ἀναφέρομεν, διότι ἐπ' αὐτοῦ στηρίζονται αἱ ἑρμηνεῖαι, περιέχει μὲν ὀρθά, ἀλλ' ὅπως ἐκφέρεται, δὲν εἶνε ὀρθός. Ἐν πρώτοις τὰ παράγωγα ταῦτα ἐμφαίνουσι παντοίας σχέσεις, μάλιστα δὲ τὴν πρός τι ἁρμοδιότητα· ἀλλ' οὔτε πάντα εἶνε παθητικὰ μόνον οὔτε πάντα ἐνεργητικά, οὔτε πάντα δυνάμει μόνον οὔτε πάντα ἐνεργείᾳ. Τὸ 'τρόφιμος' π. χ. δὲν εἶνε παθητικ. μόνον, ὡς ὁρίζει ὁ κανών, ἀλλὰ καὶ ἐνεργητικὸν (πρβλ. π. χ. Τρῳάδ. 1302 'γᾶ τρόφιμε τῶν ἐμῶν τέκνων', Ἴων 236 κλπ.). Ἀλλ' οὔτε ὁσάκις κεῖνται μόνα τὰ ὀνόματα ταῦτα, οὔτε ὁσάκις μετὰ γενικῆς ἢ ἄλλης πτώσεως, ἐξαρκεῖ εἰς κατανόησιν αὐτῶν ὁ στοιχειώδης οὗτος κανών. Ὁ Δισσέν. π. χ. ἑρμηνεύων τὸ Πινδ. Νεμ. γ', 25 'ὅπα πόμπιμον κατέβαινε νόστου τέλος' σημειώνει, ὅτι τὸ 'πόμπιμος, ἔχον ἐνεργητ. καὶ παθητ. ἔννοιαν, σημαίνει: *πέμπων* καί: *πεμπόμενος*, ὅθεν ἐνταῦθα σημαίνει: *τέλος οἴκαδε ἀναπέμπον*'. Ἀλλ' ἐκ τῆς λατινικῆς ταύτης παραφράσεως, ἐν ᾗ τὸ 'νόστου' οὐ μόνον ὡς ἔννοια ἀλλὰ καὶ ὡς ὄνομα ἐξαφανίζεται, τί εἶνε δυνατὸν νὰ διδαχθῇ τις; Οὐδὲν ἄρα ἄπορον, ὅτι ἡ κριτική, τούτου μάλιστα τοῦ χωρίου τὴν ἑρμηνείαν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχουσα, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ. Καὶ ἐπὶ τούτων τῶν ὀνομάτων ὀφείλει τις νὰ ἐνθυμῆται, ὅτι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπίθετα, οὐδ' ὅταν ἀμέσως ἐκ ῥημάτων παράγονται, εἶνε δυνατὸν πάντοτε νὰ ἰσοδυναμῶσι μὲ μετοχὰς ἐνεργητικὰς ἢ παθητικάς, διότι τὰ παρὰ ταῦτα ῥήματα δυνατὸν νὰ εἶνε οὐδέτερα ἢ ἀποθετικὰ κτλ., ἢ δυνατόν, καὶ ἐνεργητικὰ ταῦτα ὄντα, νὰ μὴ χρειάζωνται αἰτιατικήν, ἢ ἑτέραν πτῶσιν ὡς ἀντικείμενον, ἀλλ' ἄπτωτα νὰ χρειάζωνται προθετόπτωτον ἢ ἐπίρρημα, καὶ ὁ κατὰ ταῦτα ὅρος νὰ εἶνε ἀκριβῶς ὁ ἐν τῇ χρήσει τοῦ παρὰ τὰ ῥήματα ταῦτα παραγώγου ἀναγκαῖος καὶ ἀπαραίτητος. Οὕτω π. χ. τὸ *ἀγώγιμος*, καίτοι παρὰ τὸ ἄγω -*ομαι*, οὐδέποτε σχεδὸν ὅμως μετέχει τοῦ ἀντικειμένου ἢ ὑποκειμένου τοῦ ῥήματος, ἀλλὰ μόνον τῶν τοπικῶν προθετοπτώτων (Δημοσθ. σελ. 631 'ἐάν τις ἀποκτείνῃ Χαρίδημον, ἀγώγιμος ἔστω, φησί, *πανταχόθεν*', ἀλλὰ Πλουτ. Σόλ. κ. ιγ' 'ἀγώγιμοι *τοῖς δανείζουσιν* ἦσαν', Λυκούργ. κ. θ'. 'τὸ γὰρ σιδηροῦν ἀγώγιμον οὐκ ἦν *πρὸς τοὺς* ἄλλους Ἕλληνας' κτλ.· μόνον δὲ ἐν Εὐρ. Κυκλ. 385 'τριῶν ἁμαξῶν ὡς ἀγώγιμον βάρος', τὸ ἐπίθετον φέρεται πρὸς γενικήν, καὶ ταύτην ἐξ ὑποκειμένου = *ὃ ἂν ὡς τρεῖς ἅμαξαι ἄγοιεν*'). Ἀλλὰ τὸ οὐχ ἧττον ἄξιον σημειώσεως εἶνε τοῦτο, ὅτι χειροτέρα τῆς τῶν ὀνομάτων τούτων διὰ μετοχῶν ἐνεργητικῶν ἢ παθητικῶν ἑρμηνεία δὲν ὑπάρχει ἄλλη. Οὔτε τὸ *ἀγώγιμος* ἢ *πόμπιμος*, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδὲν σημαίνει: *ἄγων* ἢ *ἀγόμενος*, *πέμπων* ἢ *πεμπόμενος*, ἀλλὰ: *οἷος ἄγειν* ἢ *ἄγεσθαι*, *οἷος πέμπειν* ἢ *πέμπεσθαι*, καὶ ταῦ-

τὰν οὐχ ὁσίαν μετ' ἄλλων

τα ὄχι πάντοτε, ἀλλ' ἄλλοτ' ἄλλως, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἑκάστοτε ὑποκειμένην χρείαν. Ὁ παρ' Εὐριπ. π. χ. ἐν Ὀρέστ. 966 'κούριμος σίδηρος', διότι λαμβάνεται ἐνεργητικῶς, δὲν σημαίνει διὰ τοῦτο καὶ *σίδηρος κείρων*, ἀλλὰ: *σίδηρος χρήσιμος* (*ἁρμόδιος*, *ἐπιτήδειος* κττ.) *εἰς τὸ κείρειν τοὺς κείρεσθαι χρῄζοντας*. Ὁμοίως ὁ παρὰ Πλουτ. ἠθικ. 293 A 'φύξιμος λιμὴν' καὶ 166 E 'βωμὸς φεύξιμος' δὲν σημαίνει βέβαια *λιμὴν* ἢ *βωμὸς φεύγων* (ἐνεργητ.) ἤ: *ὃν φεύγει τις* (παθητ. ἤτοι: *φευγόμενος*, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ῥηθῇ τοῦτο), ἀλλά: *λιμὴν ἐπιτήδειος εἰς τὸ δέχεσθαι καὶ σῴζειν τοὺς προσφεύγοντας*. Καὶ τὸ Ὀδ. E 359 'γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην, ὅθι μοι φάτο φύξιμον εἶναι' θὰ ἐξέφραζε τὸ αὐτὸ νόημα καὶ ἂν ἔλεγε: γαῖαν ἐγὼν ἰδόμην φύξιμον, ἤτοι: *γαῖαν ἱκανὴν δέξασθαί με καὶ σῴζειν προσφεύγοντα*. Ἐὰν κατὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ἀντὶ τοῦ 'πόμπιμος' ἔκειτο *φύξιμος*, ἡ ἔννοια θὰ ἦτο αὕτη: *πῶς οὖν ἡ πρὸς ἣν φευξεῖ χώρα τὴν παιδολέτειραν ἕξει*; Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντὶ τοῦ *φύξιμος* ἔχομεν: *πόμπιμος*, δὲν ἔχομεν, ὡς εἰκός, νὰ μεταβάλωμεν ἄλλο τι εἰμὴ τὰς σχετικὰς λέξεις, ἤτοι: *πῶς οὖν ἡ πρὸς ἣν πεμφθήσῃ χώρα τὴν παιδολέτειράν σ' ἕξει*; Ἰδοὺ πῶς ἐνταῦθα πρέπει νὰ ληφθῇ τὸ ἐν τῷ 'πόμπιμος' παθητικόν. Ἀλλ' ὅτι ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶνε ἐλλιπὴς ἕνεκα τοῦ 'πεμφθήσῃ', μὴ ὁριζομένου τοῦ *ὑπὸ τίνος* πεμφθήσεται, φανερόν· ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ τίνος τοῦτο ἔχομεν ἐν τῷ 'φίλων' = *ὑπὸ τῶν φίλων*, ἤτοι τοῦ Αἰγέως. Ὅπως οὐ μόνον τὰ εἰς -ιμος, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐπίθετα, ἐνεργητικῶς μὲν λαμβανόμενα δέχονται γενικὴν ἐξ ἀντικειμένου, οὕτω καὶ παθητικῶς γενικὴν ἐξ ὑποκειμένου, καὶ διὰ νὰ μὴ παραφορτώσωμεν μὲ παραδείγματα τὴν καὶ ἤδη μακρὰν ἀποταθεῖσαν σημείωσιν, περιοριζόμεθα εἰς τὸ Ἱππολ. 577-8 'σοὶ μέλει πομπίμα φάτις δωμάτων', ὅπου, τοῦ 'πομπίμα' παθητικῶς κειμένου, ὁ νοῦς: *σοὶ μέλει ἡ ἐκ τῶν δωμάτων πεμπομένη φάτις*, ἤτοι ἐνεργητικῶς: *σοὶ μέλει ἡ φάτις, ἣν ἐκπέμπουσι τὰ δώματα*. Προσθετέον δ' ἀναδρομικῶς, ὅτι οἱ διαζευκτικοὶ κεῖνται κανονικώτατα, διότι συνάπτουσι διαζευκτικῶς τὸ 'πόλις' πρὸς τὸ 'χώρα', ὄχι δὲ τὸ 'ἱερῶν ποταμῶν πόλις' πρὸς τὸ 'φίλων χώρα', ὅπως λαμβανόμενον ἠθέλησε νὰ δικαιολογήσῃ ὁ Ἕλμσλ. διὰ τοῦ Ἀριστ. Ὀρν. 419-20. Τὸ 'ἱερῶν ποταμῶν' ἀναφέρεται οὐ μόνον εἰς τὸ 'πόλις', ὅπως, καὶ τὸ νόημα καὶ τὴν σύνταξιν φθείροντες, παραδέχονται οἱ κριτικοί, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ 'χώρα', διότι, ἂν ἡ πόλις εἶνε: *πόλις ἱερῶν ποταμῶν*, πολλῷ μᾶλλον ἡ *χώρα*. Τὴν κοινὴν δὲ ταύτην εἴς τε τὸ 'πόλις' καὶ τὸ 'χώρα' ἀναφορὰν τοῦ 'ἱερ. ποτ.' δηλοῦσιν οἱ 'ἢ - ἢ' κείμενοι μόνον ἐκεῖ ὅπου κεῖνται. Κατὰ ταῦτα τοῦ ὅλου χωρίου ἡ συνθήκη καὶ ἡ πλήρης ἔννοια εἶνε αὕτη: *πῶς οὖν* (*ἡ τῶν*) *ἱερῶν ποταμῶν ἢ πόλις ἢ χώρα* (τουτέστιν: *ἢ αἱ Ἀθῆναι ἢ ἡ Ἀττική*), *πρὸς ἣν ὑπὸ τῶν φίλων πεμφθήσῃ, τὴν παιδολέτειραν ἕξει σε*; ἢ καὶ ἀκριβέστερον ἅμα καὶ ἁπλούστερον: *πῶς οὖν* (*ἡ τῶν*) *ἱερῶν ποταμῶν ἢ πόλις ἢ χώρα* (*ὑπὸ τῶν*) *φίλων μετάπεμπτον* (*δεξαμένη*) *σε* (= 'φίλων πόμπιμός σε') *τὰν παιδολέτειραν ἕξει*;

850-2. *τὰν οὐχ ὁσίαν . . αἱρεῖ.*] Αὕτη ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. πρὸ τοῦ Ἕλμσλ. κοινή· ἀλλ' οὗτος διώρθ. 'αἴρει', καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη εἰσήχθη εἰς ἁπάσας τὰς ἐκδδ. Λόγον ὁ Ἕλμσλ. δὲν προέβαλεν, ἀλλ' ἐξήνεγκε δόγμα. Δὲν λέγεται, εἶπε *φόνον αἱρεῖσθαι*, ἀλλὰ μόνον *αἴρεσθαι*. Ποία ἡ ἀπόδειξις τούτου; Οὐδεμία. Πολὺ εὐλογώτερον δυνάμεθα ἡμεῖς, ἀντιστρέφοντες τὸ δόγμα, νὰ εἴπωμεν: 'δὲν λέγεται *φόνον αἴρεσθαι*, ἀλλὰ *φόνον*

σκέψαι τεκέων πλαγάν,

αἱρεῖσθαι', διότι ἡμεῖς μὲν ἔχομεν ἓν τοὐλάχιστον μαρτύριον τοῦ δόγματός μας, τὸ ἡμέτερον χωρίον 'φόνον αἱρεῖ', ἐκεῖνος δὲ τοῦ *φόνον αἴρεσθαι* οὐδὲν ἄλλο μαρτύριον ἔχει εἰμὴ τὸ αὐθαίρετον διόρθωμά του. Τὰ τοιαῦτα δόγματα εἶνε ὅλως ἐμπειρικά, προϋποθέτοντα, ὅτι τὸ *αἴρομαι* εἶνε συνώνυμον τῷ *αἱροῦμαι*, καὶ ὅτι ἄρα εἰς τὴν χρῆσιν μόνον ἀπόκειται ν' ἀποδείξῃ πότερον τὸ εὔχρηστον. Τὸ δὲ πρᾶγμα οὐδαμῶς ἔχει οὕτω· διότι, εἰ καὶ τὸ *αἱρέω* παράγεται ἐκ τοῦ *αἴρω*, καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ *φορέω* ἐκ τοῦ *φέρω*, τὸ *ῥιπτέω* ἐκ τοῦ *ῥίπτω* κττ., διαφέρει ὅμως πάντοτε, εἰ καὶ ἡ διαφορὰ εἶνε λεπτή τις καὶ δυσδιάκριτος. *Αἴρω* = σηκώνω, παίρνω, κυρίως τε καὶ μεταφορικῶς ('αἴρει: ἐγείρει, αὔξει, κουφίζει, βαστάζει.' ΗΣΥΧ.)· ἀλλὰ *αἱρῶ* = παίρνω μὲν πάλιν ἢ πιάνω, ἀλλὰ κατ' ἐπίτασιν, ἤτοι: ἰσχυρῶς παίρνω ἢ πιάνω τι (ὡς ἰσχυρὸν ἢ ὀχυρόν, καὶ ἑπομένως δυσαίρετον. 'αἴρει [γρ. 'αἱρεῖ']: κατὰ κράτος λαμβάνει.' ΗΣΥΧ.). Ὁμοίως καὶ μέσως τὸ μέν: *αἴρομαι* = παίρνω ἐπάνω μου, φορτώνομαι κττ. *ἐγείρω*, *ἀναλαμβάνω*, κτλ., ἀλλ' *αἱροῦμαι* = *αἱρῶ κατ' ἐμαυτὸν* ἢ: *ἀπ' ἐμαυτοῦ* ἢ: *ὑπὲρ ἐμαυτοῦ* ἤτοι: *ἑκὼν αἱρῶ*, ὅπερ καὶ εὐλόγως μεταπίπτει εἰς τὴν ἐκδοχήν: *προαιροῦμαι, προτιμῶ, ἐκλέγω*, καὶ ἁπλῶς: *βούλομαι* ('αἱροῦμαι... ἢ λαμβάνω, ἢ βούλομαι' — 'αἱρήσεται: ἐκλέξεται' — 'αἱρουμένοις: βουλομένοις.' ΗΣΥΧ.) Τὸ κύριον ἄρα διακριτικὸν σημεῖον τῶν δύο μέσων ῥημάτων πλὴν τῆς ἀρχικῆς τοῦ ἑτέρου ἐπιτατικῆς ἐννοίας, εἶνε ἡ συμμετοχὴ τῆς βουλήσεως, ἤτοι: *αἱροῦμαι* = *αἴρω ἐπίτηδες καὶ ἑκών*. Οὐχ ἧττον κατὰ τὴν ἐμπειρικὴν μέθοδον σκεπτόμενος ὁ κλεινὸς Βρεττανός, οὕτω, λέγει, οἱ τραγικοὶ λέγουσι 'πόλεμον, νεῖκος, δυσμένειαν, κίνδυνον, πόνους, φυγὴν αἴρεσθαι', καὶ κατὰ τὴν ἀπόφανσιν ταύτην, διώρθωσε τὸ Περσ. 481 'αἱροῦνται φυγὴν', τρέψας εἰς 'αἴρονται φ., διότι ἐν Ῥήσῳ 51 'αἴρονται φυγήν', καὶ 126 'αἴρωνται φυγήν'· ὁμοίως, ἐπειδὴ ἐν Αἰσχ. Ἱκετ. 439 'πόλεμον αἴρεσθαι μέγαν' καὶ ἐν 341 'πόλεμον ἄρασθαι νέον', καὶ ὁ Θουκυδ. (α' 80. 82. 118. 125) *αἴρομαι*, ὄχι *αἱροῦμαι πόλεμον*, ἀπαιτεῖ καὶ ἐν 950 νὰ γραφῇ 'πόλεμον αἴρεσθαι νέον', καὶ ἐν Εὐριπ. ἀποσπ. 51 'πόλεμον αἴρονται μέγαν'. Ἀφ' οὗ δ' οὕτω διώρθωσε τὰ κείμενα, συμπεραίνει διαβεβαιῶν ὡς ἀναντίῤῥητον γεγονός, ὅτι οἱ παλαιοὶ δὲν ἔλεγαν 'αἱρεῖσθαι πόλεμον'. Ἀλλ' ἐν Αἰσχ. Ἱκ. 341 ὁ ἄριστος καὶ μόνος ἔχων κῦρος κώδηξ M ἔχει 'αἵρασθαι' μετὰ περισπωμένης ἐπὶ τοῦ α ἀπεξεσμένης, ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦτο 'αἱρεῖσθαι', ὁμοίως δὲ καὶ ἐν 950 ὁ M 'ἐρισθε' μεταβεβλημένον εἰς 'ἐρεισθε', ὅπερ τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι εἶνε 'αἱρεῖσθαι', ἀνορθογράφως καὶ ἐξ ἀκοῆς ἐγγραφέν; ὥστε ἐν ᾧ ἓν μόνον μαρτύριον ὑπὲρ τοῦ δόγματός του ἔχει, διαῤῥήδην δ' ἀντιμαχόμενα τρία (Αἰσχ. Ἱκ. 341, 950, Εὐρ. ἀποσπ. 51), τελευτᾷ συμπεραίνων (εἰς Ἡρακλ. 505), ὅτι οἱ παλαιοὶ δὲν ἔλεγαν 'αἱρεῖσθαι πόλεμον'. Ἐὰν δὲ ὁ Θουκ. λέγει εἴτε αὐτὸς εἴτε οἱ δημηγοροῦντες 'αἴρεσθαι' καὶ ὄχι 'αἱρεῖσθαι πόλεμον', αἴτιον τούτου εἶνε, ὅτι ταύτης μάλιστα τῆς φράσεως ἡ χρεία ἀναφύεται παρ' αὐτῷ, διότι σπανίως οἱ ἄνθρωποι *αἱροῦνται*, ἤτοι *ἑκουσίως αἴρονται πόλεμον*, ἔτι δὲ σπανιώτερον, καὶ *αἱρούμενοι*, ὁμολογοῦσι τοῦτο δημηγοροῦντες, ὡς μᾶς διδάσκει αὐτὴ μάλιστα τῶν σημερινῶν χρόνων ἡ καθημερινὴ πεῖρα. Ἀλλ' ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἔλεγαν *αἱροῦμαι πόλεμον*, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Ἕλμσλ., ἀναιρεῖ πλὴν τῶν ἀνωτέρω, πλὴν τῶν παρὰ Ξενοφ. Κυρ. II. γ', 26 'ἐὰν πόλεμον αἱρῆσθε', Ἑλλην. ζ', 4, 7. 'τοὺς δὲ πόλεμον αἱρησομένους' κλπ., αὐτὸς ὁ Δημοσθ., παρ' ᾧ 161, 6 ὁ Φίλιππος αἰτιώμενος

σκέψαι φόνον οἷον αἱρεῖ.

ὡς δολίως πρὸς αὐτὸν πολιτευομένους τοὺς Ἀθηναίους λέγει '... καὶ Σιτάλκου μὲν ἀποθανόντος, ᾧ μετέδοτε τῆς πολιτείας, εὐθὺς ποιήσασθαι πρὸς τὸν ἀποκτείναντα φιλίαν, ὑπὲρ δὲ Κερσοβλέπτου πόλεμον αἱρεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, κτλ. ' Τοῦτο καὶ μόνον τὸ χωρίον ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἄλλο τὸ 'πόλεμον αἴρομαι' καὶ ἄλλο τὸ 'πόλεμον αἱροῦμαι', ἅπερ εἰκῇ καὶ ἀτοπώτατα ὡς συνώνυμα ἐκλαβὼν ὁ σοφὸς Ἄγγλος, ἔφθειρε διορθώσας τόσα χωρία, ἅτινα καὶ ἐν πάσαις ταῖς μετ' αὐτὸν ἐκδόσεσιν οὕτως ἐφθαρμένα ἐκδίδονται μέχρι σήμερον, σὺν οἷς καὶ τὸ ἡμέτερον, ὅπου ὁ λόγος δὲν εἶνε περὶ *ἄρσεως φόνου*, ('φόνον αἴρῃ'), ὅπερ οὐδένα νοῦν ἐνταῦθα ἔχον, οὔτε εἶπε ποτέ τις οὔτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, ἀλλὰ μόνον περὶ *αἱρέσεως φόνου* (ἤτοι: 'σκέψαι οἷον φόνον αἱρεῖ' = *σκέψαι οἷον φόνον αἵρεσθαι βούλει, ἀναδέξασθαι μελετᾷς, ἀναλήψεσθαι μέλλεις* κτλ.), διότι εἶνε φανερόν, ὅτι ἡ Μήδεια τὸν μελετώμενον φόνον *οὐκέτι ἤρατο, οὐκέτι αἴρεται*, ἀλλ' *αἱρεῖται ἤδη* = *αἵρεσθαι βούλεται, μελετᾷ, μέλλει.* Ὡς προφανῶς ἀνατρέπον καὶ σημαινόμενα κοινοτάτων λέξεων καὶ νοήματα ἀναντίρρητα ἀπεβάλομεν τὸ ἔκφυλον διόρθωμα 'αἴρει', καὶ ἐπανηγάγομεν τὸ μόνον γνήσιον καὶ πεπιστωμένον καὶ ὀρθόν, τὸ 'αἱρεῖ'. Περὶ δὲ τῆς ἡμετέρας στίξεως βραχέα τινὰ μόνον τοῦ συντόμου χάριν εἴπωμεν. Ὁ Πόρσ. Λεντίγγ. Ποφλύγκ. καὶ ἕτεροί τινες, τὸ 'τὰν οὐχ ὁσίαν' πρὸς τὰ ἡγούμενα συνάπτοντες, στίζουσιν ἐρωτηματικῶς μετὰ τὸ 'ὁσίαν;', οἱ δὲ πλεῖστοι πάντα τὰ 'τὰν οὐχ ... ἄλλων' συνάπτοντες πρὸς τὰ ἡγούμενα, στίζουσιν ἐρωτηματικῶς μετὰ τὸ 'ἄλλων'. Ἀμφότερα ἐσφαλμένα. Τὸ πρῶτον, διότι, 'τὰν παιδολέτειραν' προρρηθέντος, τὸ 'τὰν οὐχ ὁσίαν', κατὰ παράθεσιν ἄτονον παρέλκον, καὶ τὰ προρρηθέντα ἀπομαραίνει, ἐντονώτατα ὄντα καθ' ἑαυτά, καὶ τὸ ἑπόμενον 'πλαγὰν' τοῦ προσφόρου εἰς αὐτὸ ἐπιθέτου ἀπογυμνοῖ παρὰ πάντα ῥητορικὸν λόγον· ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ 'μετ' ἄλλων' ἀποχωρισθὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ ἑπόμενα κατ' ἀνάγκην ἀναφερόμενον, ἀποφαίνει τὸ νόημα γελοῖον, διότι, ἀφ' οὗ γυνή, ὁποία ἡ Μήδεια, δὲν πείθεται εἰς τὸν χορόν, φιλίως διακείμενον καὶ οἴκοθεν προσελθόντα, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ ζητοῦσα συμβούλους ἄλλους, μεθ' ὧν νὰ συσκεφθῇ; Τὸ δεύτερον ὄχι, διότι τὸ 'μετ' ἄλλων', οὐδὲν ἀνεκτὸν νόημα παρέχει εἰς τὰ ἡγούμενα ἀναφερόμενον, εἴτε ὡς *μετ' ἄλλων ὁσίων*, εἴτε ὡς *μετ' ἄλλων ἀνοσίων* ἐκληφθῇ. Πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἄτοπα ἐκφεύγει ἡ μετὰ τὸ 'ἕξει' ἐρωτηματικὴ στίξις, καὶ ἡ ὁλοκλήρου τοῦ 850 στίχου μετὰ τῶν ἑπομένων σύναψις. Οὕτω δὲ καὶ τὸ 'οὐχ ὁσίαν', λιτῶς, ὡς εἰκός, διὰ τὸ εὔφημον ἀντὶ τοῦ *ἀνόσιον* εἰρημένον, ἀποδίδει τὸν οἰκεῖον κόσμον καὶ τόνον εἰς τὸ ἀνοικείως παντὸς ἐπιθέτου ἠρημωμένον 'πλαγάν'. Ἀλλ' ὅπως κατανοηθῇ τοῦ 850 - 2 ἡ ἔννοια, ἀνάγκη πρῶτον ν' ἀκριβωθῇ τὸ νόημα τοῦ 'μετ' ἄλλων' τούτου, ὅπερ δεινῶς παρεννοηθέν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τόσας ἡμαρτημένας στίξεις καὶ ἑρμηνείας. Αἱ διὰ τῆς 'μετὰ' καὶ γενικῆς, ὅπως καὶ αἱ διὰ τῆς 'σὺν' καὶ δοτικῆς προθετόπτωτοι ἐκφοραὶ ὁρίζουσι, παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς μάλιστα, ὄχι τὸ ῥῆμα, ὅπως συνήθως, ἀλλὰ τοὺς ὀνοματικοὺς μόνον ὅρους τῆς προτάσεως, ἢ καὶ ἄλλους μὴ τοιούτους. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται π. χ. τὰ παρὰ Θουκ. Β', 15, 2 'ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ καὶ δυνατὸς (= *ξυνετὸς ἅμα καὶ δυνατός*), καὶ τόσα ἄλλα τοιαῦτα; Οὕτω καὶ ὁ Πλάτ. Φαῖδρ. 253 Ε 'μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις ὑπείκων (ἵππος)', D 'τιμῆς ἐραστὴς μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς' κτλ. Κατὰ ταῦτα ἡ ἔννοια τῶν στ. τούτων ἔχει ὧδε: *σκέψαι τὰν οὐχ ὁσίαν* (*τῶν*) *τεκέων μετὰ* (*τῶν*)

μή, πρὸς γονάτων σε πάντες
πάντως ἱκετεύομεν,
τέκνα φονεύσῃς.
πόθεν θράσος ἢ φρενὸς ἢ ἀντ.
χειρί, τέκν' ᾅ σέθεν
καρδίᾳ τε λήψει,
δεινὰν προσάγουσα τόλμαν;

ἄλλων (ἤτοι: Γλαύκης κλπ.) *πλαγάν*, τουτέστι: *σκέψαι, ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων* (*καὶ τὰ σὰ*) *τέκνα πλήξεις, σκέψαι οἷον φόνον αἱρεῖ* (= *ἑκοῦσα αἵρεσθαι βούλει, μελετᾷς, ἑκοῦσ' αἵρεσθαι μέλλεις*, ἤτοι: ποῖον ἐκ προμελέτης φόνον μελετᾷς νὰ πάρῃς ἐπάνω σου, νὰ φορτωθῇς, ν' ἀναλάβῃς).

853-4. *πάντες πάντως*] Οὕτως ἐν *S*, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'πάντως πάντες'. Ἀλλ' ὁ Ναύκ., μετὰ τὸν Πόρσ. διορθ. 'πάντως πάντως', διώρθ. 'πάντως πάντῃ σ'' (ὅπου ἄνευ ἀνάγκης ἐπαναλαμβάνεται τὸ 'σέ'), καὶ ὁ Ἑρουέρδ. 'πάντῃ πάντως', ἅτινα καὶ εἰσήχθησαν εἰς ἁπάσας τὰς νεωτέρας ἐκδδ. Ἀφορμὴν εἰς τὰς ἀδικαιολογήτους ταύτας διορθ. ἔδωκεν ἡ ἀξίωσις, ὅτι Χορὸς γυναικῶν δὲν δύναται, πληθυντικῶς λαλῶν, νὰ εἴπῃ ἄρσεν. 'πάντες'. Ὁ Ἔλμσλ. ἐδικαιολόγησε τὸ ἄρσεν. εἰπών, ὅτι ὁ χορὸς λαλεῖ ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν φίλων τῆς Μηδείας, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ὅλως ἀστήρικτον, ἀφ' οὗ φίλους αὕτη δὲν εἶχε, καθ' ἃ ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ Χορὸς ἐν 655. Ὅτι αἱ γυναῖκες τοῦ χοροῦ δηλοῦσιν ἑαυτὰς καὶ ἀρσενικῶς, οὐ μόνον ἑνικῶς, ἀλλὰ καὶ πληθυντικῶς, εἶνε ἀναντίῤῥητον. Ἴδ. εἰς Ἱππολ. 1102-3· ὅθεν ἡ διόρθ. τοῦ κειμένου ὅλως ἀναιτιολόγητος.

856-9. *πόθεν θράσος … τόλμαν;*] Ταῦτα ἐν τοῖς βιβλ., πλὴν ὅτι ἀντὶ τοῦ 'πόθεν' ἐν *l* 'πῶς δέ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἔμειναν ἀδιανόητα, διωρθώθησαν (Ῥείσκ. 'πῶς δὲ θρ. εἰς φρένας, εἰς καρδίαν τε λήψῃ, χειρὶ τέκνοις σέθεν', Μυσγρ. 'πῶς δὲ θράσος ἐνθεμένα χειρί', Βέκκ. 'πῶς δή, θράσος ἢ φρεσίν', Πόρσ. 'πόθεν δὲ θράσος θανατηρόν', Ἔλμσλ. 'τέκνοις σέθεν', Δινδ. 'καρδίαν τε λήψει', Ναύκ. 'χειρί, τέκνον, σέθεν', Οὐέϊλ. 'πόθεν δὲ θράσος τεκέων ἢ φρενὸς ἢ χερός', Βάδαμ. 'ἢ φρένας ἢ χέρα νῷ σέθεν', Εἴμψοίθ. 'ἢ χειρί τι νῦν σθένος', Καϋσέρ. 'καρδίᾳ σὺ λήψει', Στατδμύλλερ. 'χειρὶ μένος σέθεν', Οὐεκλ. 'τέκνοις… καρδίαν πεπάσει', Οὐεῤῥάλλ. 'ἢ χειρὶ σέθεν τέχναν'). Ὅπως αἱ διορθ. πᾶσαι ἀπέτυχον, οὕτω καὶ αἱ ἑρμηνεῖαι, ἃς διὰ τοῦτο καὶ παρερχόμεθα. Ἡ μόνη φθορά, ἣν ἔπαθεν ἡ ῥῆσις, εἶνε ὅτι ἡ ἀρχικὴ καθ' ἡμᾶς γραφὴ 'τέκν' ᾅ' παρανεγνώσθη διὰ τὸ ἐν τῇ μικρογραφίᾳ σχεδὸν ὁμοιόμορφον τοῦ α καὶ ω, ὡς 'τέκν-ω', ὅπερ ἀκολούθως καὶ μετεβλήθη εἰς 'τέκνων', ὅθεν καὶ ταύτην μόνον τὴν ἐλαφρὰν μεταγραφὴν εἰσηγάγομεν εἰς τὸ κείμενον, οὗ ἡ ἔννοια αὕτη: *πόθεν* (*ἔσται σοι τὸ*) *θράσος* (= *θάῤῥος*, πρβλ. εἰς 469) *ἢ φρενὸς ἢ χειρὶ καρδίᾳ θ', ᾅ λήψει σὰ τέκνα, δεινὰν* (αὐτοῖς) *προσαγουσα τόλμαν;* Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ ποιητής, ὑπὸ τῆς μετρικῆς ἀνάγκης πιεζόμενος, ἠναγκάσθη νὰ διασκορπίσῃ μετατοπίζων βιαιότερον καὶ ἀνωμαλώτερον τοὺς συντακτικοὺς ὅρους, καὶ εἰς τὴν γενικὴν 'φρενὸς' νὰ ἐπενέγκῃ, ὅπως πολλάκις, δοτικὰς 'χειρὶ' καὶ 'καρδίᾳ'· ὅθεν καὶ ἡ ὁμαλωτέρα ἐκφορὰ τῆς ῥήσεως θὰ εἶχεν οὕτω: *πόθεν* (*σοι ἔσται*) *θράσος ἢ φρενὸς ἢ καρδίᾳ χειρί θ', ᾅ τέκνα σέθεν λήψει, δεινὰν* (*αὐτοῖς*) *προσάγουσα τόλμαν;* ἤτοι: ἀπὸ ποῦ θαῤῥῇς τέτοιο θάῤῥος, μὲ τί

πῶς δ' ὄμματα προσβαλοῦσα
τέκνοις ἄδακρυν μοῖραν
σχήσεις φόνου; οὐ δυνάσει,
παίδων ἱκετᾶν πιτνόντων,
τέγξαι χέρα φοινίαν
τλάμονι θυμῷ.

ΙΑΣΩΝ.

ἥκω κελευσθείς· καὶ γὰρ οὖσα δυσμενὴς
οὐ κἂν ἁμάρτοις τοῦδέ γ', ἀλλ' ἀκούσομαι

νοῦν θὰ συλλογισθῇς, ἢ μὲ τί χέρι καὶ μὲ τί καρδιὰ θὰ πιάσῃς τὰ τέκνα σου, καὶ θὰ τολμήσῃς ἐπάνω τους τέτοια φοβερὴ τόλμη;

860-2. *πῶς δ' ὄμματα... φόνου;*] Οὕτως ἐν *BE* (ἐν δὲ *b* ω ἐπὶ τοῦ ου) καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς 'φόνου', ὅπερ, καίπερ προφανῶς παραδιόρθωμα μετρικόν, ἐξέδωκαν ὅμως τινές, ὡς καὶ τὸ 'φόνῳ', ἄλλοι ἄλλως, ἀλλ' ἅπαντες αὐθαίρετα ἑρμηνεύοντες. 'Αλλ' οὐδ' οἱ τὸ μόνον ὀρθὸν 'φόνου' γράφοντες ὀρθὰ ἑρμηνεύουσιν (οἷον: Οὐέϊλ. Οὐεκλ. καὶ λοιποί: *πῶς σχήσεις* [τὴν ὀφειλομένην αὐτοῖς] *μοῖραν δακρύων ἐπὶ τῷ φόνῳ*, ἅπερ αὐθαίρετα), διότι, ὡς ὁ Οὐΐτζελλ. καὶ ἄλλοι, τὸ 'μοῖραν φόνου' ὡς ἁπλῶς =*φόνον* λαμβάνοντες, ἑρμηνεύουσιν: *πῶς ὄμματα προσβαλοῦσα τέκνοις ἄδακρυν οἴσοις φόνον;* Τὸ 'μοῖραν φόνου'=*φονίαν μοῖραν*, ὡς καὶ κατωτέρω 987 'μοῖραν θανάτου'=*θανάσιμον μοῖραν*, ἤτοι: *τύχην* (=*συμφοράν*). 'Ακριβῶς ἄρα ὁ νοῦς: *πῶς δ' ὄμματα προσβαλοῦσα* (τοῖς σοῖς) *τέκνοις, ἄδακρυν οἴσεις* (='σχήσεις' θὰ βαστάξῃς τὴν) *φονίαν συμφορὰν* (='μοῖραν φόνου'); (Τὰς διορθ. 'Ρεϊσκ. 'ἄδακρύν μοι κόραν... φόνῳ οὖν δυνήσῃ', Μυσγρ. 'φόνῳ ἢ δυνάσῃ', Ἔλμσλ. 'φόνον ἢ δυνάσει', Σχέγκελ. 'ἄδακρυς', 'Ερουέρδ. 'σχήσεις ποτέ; πῶς δυνάσει' παρερχόμεθα).

862-5. *οὐ δυνάσει,... θυμῷ*] 'φοινίαν' *l*, 'φοίνιον' *L*, 'φονίαν' *BEa*, 'φόνιον' Pb^s (διώρθ. Μουσοῦρ. 'ἐν τλάμονι', 'Ερμ. 'εὐτλάμονι', 'Ρεΐσκ. 'παντλάμονι'). 'Εκδέχου ὄχι: *τέγξαι χεῖρα φονικὴν ἀπηνεῖ θυμῷ*, ὅπως κοινῶς, ἀλλά: *τέγξαι φοινίαν* (τὴν) *χεῖρα* (=*αἱμοβαφῆ τέγξαι τὴν χεῖρα*, ἤτοι: *αἵματι φοινίξαι τὴν χεῖρα*) *τλήθυμος* (='τλήμονι θυμῷ'= καὶ νὰ τὸ βαστάξῃ ἡ καρδιά σου).

866. *κελευσθεὶς*]=*μετάπεμπτος*. Ἴδ. εἰς 820, πρβλ. εἰς Φοιν. 934.

καὶ γὰρ οὖσα δυσμενὴς] = *καὶ δυσμενὴς γὰρ οὖσα.*

867. *οὐ κἂν ἁμάρτοις τοῦδέ γ'*] 'Εν τοῖς βιβλ. 'οὐκ ἄν', ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν *S* 'τοῦδέ γ'', ἐν *Ea* 'τοῦδέ τ'', καὶ ἐν *B* 'τοῦδ' ἔτ''. Τὸ ἄμετρον 'οὐκ ἄν' διώρθ. Πόρσ. 'οὔ τἄν', ὅπερ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινὴ (πλὴν ἐν αἷς ἡ τοῦ Μουσούρ. διόρθ. 'οὐκ ἄν γ''). Ἅπασαι αἱ διορθ. ἐσφαλμέναι. 'Η γνησία γραφὴ εἶνε 'οὐ κἂν' (=οὐ καὶ ἄν), ἥτις παρεξελήφθη ὡς 'οὐκ ἄν'. 'Ο Ἔλμσλ., ἐκ τῆς διορθ. ταύτης τοῦ Πόρσ. ἀφορμώμενος, ἔγραψε διορθῶν 'οὐ τἄν' καὶ ἐν Αἴ. 1339 ὡς καὶ 'Αντιγ. 747 ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'οὐκ ἄν', οὗ χεῖρον οὐδὲν ἕτερον, λέγει, ἐπενόησεν ὁ ἠλίθιος ἐκεῖνος Γραικύλος ('stolidus ille Graeculus') τοῦ Βρυγκίου, ἡ δὲ διόρθ. αὕτη, καίπερ καθ' ἡμᾶς ἀσυγκρίτως χείρων τῆς τοῦ ἠλιθίου Γραικύλου, ἐπεκράτησεν ὅμως ἐν ταῖς ἐκδδ. Καὶ ἐν τούτοις γραπτέον 'οὐ κἄν', ἤτοι Αἴ. 1338 κέξ. 'ἀλλ' αὐτὸν ἔμπας ὄντ' ἐγὼ τοιόνδ' ἐμοὶ

τί χρῆμα βούλει καινὸν ἐξ ἐμοῦ, γύναι.

ΜΗΔΕΙΑ.

Ἴασον, αἰτοῦμαί σε τῶν εἰρημένων
συγγνώμον' εἶναι· τὰς δ' ἐμὰς ὀργὰς φέρειν
εἰκός σ', ἐπεὶ νῷν πόλλ' ὑπείργασται φίλα.
ἐγὼ δ' ἐμαυτῇ διὰ λόγων ἀφικόμην,
κἀλοιδόρησα· σχετλία, τί μαίνομαι
καὶ δυσμεναίνω τοῖσι βουλεύουσιν εὖ,
ἐχθρὰ δὲ γαίας κοιράνοις καθίσταμαι
πόσει θ', ὃς ἡμῖν δρᾷ τὰ συμφορώτατα,
γήμας τύραννον καὶ κασιγνήτους τέκνοις
ἐμοῖς φυτεύων; οὐκ ἀπαλλαχθήσομαι

οὐ κἂν ἀτιμάσαιμι' (=*ἀλλ' αὐτὸν καίπερ τοιοῦτον... οὐ καὶ ἀτιμάσαιμ' ἄν*), καὶ Ἀντιγ. 747 'οὐ κἂν ἕλοις ἥσσω γε τῶν αἰσχρῶν ἐμὲ'=*οὐ καὶ τῶν αἰσχρῶν ἥσσω γ' ἂν ἕλοις ἐμέ*. Κατὰ ταῦτα ἡ ῥῆσις: *καὶ δυσμενὴς γὰρ οὖσα οὐ καὶ ἁμάρτοις ἂν τοῦδέ γε* (ἤτοι: *τοῦ ἐλθεῖν με κελευσθέντα*).

871. *ἐπεὶ νῷν πολλ' ὑπείργασται φίλα.*] Τὸ 'ὑπείργασται' παθητ. ἐνταῦθα =*ὑπούργηται*, οὕτω δὲ κοινῶς (κατὰ τὸν Σχολ. 'ἐπεὶ ἡμῖν τοῖς δυσὶν ὑπείργασται, ὅ ἐστι πέπρακται, πολλὰ προσφιλῆ'). Ἀλλ' ὁ Οὐεκλ. ἐκδέχεται τὸ 'ὑπείργασται'=*λάθρα πέπρακται* (κατὰ τὸ Πλουτ. Γαλϐ. κεφ. θ'), ἀξιῶν, ὅτι ἡ Μήδ. ὑπαινίττεται τὰς ἐν νυκτὶ σκοτίας φιλότητας, περὶ ὧν λαλεῖ ἡ Ἑκάϐη ἐν Ἑκ. 831. Ἀλλὰ τὸ Πλουτ. 'ὑπειργάζετο' σημαίνει ἄλλο τι παρ' ὅ,τι εἴπομεν εἰς Ἱππ. 504, τοιοῦτος δ' ὑπαινιγμὸς εἶνε παντελῶς ἀνάρμοστος εἰς τὸ στόμα τῆς ἡμετέρας ἡρωΐδος. (Ἡ τοῦ Κοϊτσάλα ἑρμηνεία, καθ' ἣν τὰ ἐν τῷ προλαϐόντι 'πολλὰ φίλα' συναποτελοῦσι τὴν βάσιν τῶν περαιτέρω μεταξὺ Μηδ. καὶ Ἰάσ. σχέσεων, καὶ ὅτι ἄρα ταύτην τὴν βάσιν ἐμφαίνει ἡ *ὑπὸ* ἐν τῷ 'ὑπείργασται', ὅπως καὶ ἐν τῷ *ὑπάρχειν, ὑποκεῖσθαι, ὑπόθεσις*, ἅτινα ἐπαναλαμϐάνει καὶ ὁ Οὐεῤῥάλλ., εἶνε καθαρὰ φαντασιοκοπία).

872. *ἐμαυτῇ... ἀφικόμην,*] Οἱ μὲν: *πρὸς ἐμαυτὴν διελογισάμην*, οἱ δέ: *πρὸς ἐμαυτὴν διελέχθην* (παραϐάλλοντες τὰ 1081, Τρ. 916, Ἰφ. Α. 1194 κλπ., ὧν ἄλλα ἄλλως ληπτέα), ἀμφότερα δ' ἐσφαλμένα ἐνταῦθα. Ὅτι τὸ 'λόγων' ἐνταῦθα ληπτέον καθ' ἃ εἰς 248, 453, Ἱππολ. 665, ἀποδεικνύει τὸ ἐκ παραλλήλου 'κἀλοιδόρησα'. Ἡ φράσις ἄρα ἐνταῦθα σημαίνει ἀκριϐῶς, ὅ,τι καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ: ἦλθα σὲ λόγια μὲ τὸν ἑαυτόν μου, ἤτοι: *ἐπετίμησα ἐμαυτῇ* (*τῷ λογισμῷ* δηλονότι, διότι ἄλλως τὸ 'λόγων' ἐνταῦθα ὄχι ἐπὶ τῶν προφορικῶν, ἀλλὰ τῶν ἐνδιαθέτων λόγων, ἤτοι: τῶν λογισμῶν. Πρϐλ. καὶ εἰς 10).

878-9. *οὐκ ἀπαλλ. θυμοῦ;*] Ὁ Ἔλμσλ. ἀποφαίνεται, ὅτι ὁ ἀρνητικὸς ἐρωτηματικὸς μέλλων τῆς ὁριστικῆς, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ α' πρόσωπον τῆς προστακτικῆς, ἐάν, λέγει, δύναταί τις νὰ εἴπῃ οὕτως. Ὁ σοφὸς Ἄγγλος, ὅπως ἐν γένει οἱ ἀλλογενεῖς ἑλληνισταί, εἶνε εἰς ἄκρον φίλος τῶν ἰσοδυνάμων. Τοῦτο εἶνε εὐνόητον, διότι τὸ ἔργον αὐτῶν εἶνε φύσει τοιοῦτον· εἶνε ἠναγκασμένοι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ εὑρίσκωσιν ἢ ἐπινοῶσι τὰ ἐν τῷ μητρικῷ ἰδιώματι

θυμοῦ; τί πάσχω, θεῶν πορίζόντων καλῶς;

ἰσοδύναμα τοῦ ξενογλώσσου λεξικοῦ, εἶτα δὲ καὶ τῆς γραμματικῆς, ὅπερ ἐπιτρέπεται μέχρι τινός, διότι οὐδεὶς ἄλλος τρόπος ἐκμαθήσεως ξένης γλώσσης εἶνε δυνατὸς κατ' ἀρχάς. Ἀκολούθως ὅμως τὰ ἰσοδύναμα πρέπει νὰ ἐκλείπωσιν ὀλονέν, προϊόντος τοῦ χρόνου, καὶ μάλιστα ἐν τῇ γραμματικῇ, μέχρις οὗ τελευτῶντα τέλεον ἐξαφανισθῶσι. Δυστυχῶς τοὐναντίον ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς ἀλλογενέσιν ἑλληνισταῖς, παρ' οἷς ἡ ἑλληνικὴ μάλιστα σύνταξις ἕνεκα τῶν ἰσοδυνάμων τούτων κινδυνεύει νὰ μεταβληθῇ, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ αὐτῶν τοὐλάχιστον, ὅσον μετεβλήθη ἐν τῷ στόματι αὐτῶν καὶ ἡ προφορὰ αὐτὴ τῆς ἑλληνικῆς. Αἱ ἐκφοραὶ τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως δὲν ἔχουσιν ἰσοδύναμα ἐν τοῖς ξένοις ἰδιώμασιν, ἀλλὰ μόνον ἴσα καὶ ὅμοια· ὅπου δὲ λείπουσι τὰ ἴσα ταῦτα καὶ ὅμοια, εἰς μάτην οὗτοι κοπιάζουσιν ἐπινοοῦντες ἰσοδύναμα. Τὰ ἰσοδύναμα εἶνε ἀπαραίτητα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας, ὅπως, τῶν ἀπειραρίθμων καὶ ἀπειροποικίλων μερικῶν συντακτικῶν ἐκφορῶν καὶ ὅρων εἰς γενικωτέρους τινὰς τύπους συνυπαγομένων, κατανοηθῇ καὶ ὁρισθῇ εὐκολώτερον ἡ ἀμοιβαία τῶν λέξεων συνθήκη· ἀλλὰ τόσον μόνον, ὄχι ὅμως καὶ ὅπως ἀποδοθῇ ἀκριβῶς καὶ πιστῶς ἡ χωρίου τινὸς ἔννοια, ὄχι καὶ ὅπως ἑρμηνευθῇ τὸ χωρίον τοῦτο. Τὸ ἀνωτέρω π. χ. δόγμα τοῦ Ἕλμσλ. ἐφαρμοζόμενον εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συντακτικῆς ἐκφορᾶς, εἶνε ἀνεκτόν, εἰ καὶ οὐδαμῶς ἀκριβές, ἀλλ' ἡ ἐπέκτασις τοῦ δόγματος τούτου καὶ εἰς τὸ α'. πρόσωπον τῆς προστακτικῆς, πρόσωπον ἀνύπαρκτον ἐν τῇ ἑλληνικῇ (ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἡ πρωτοπρόσωπος ὑποτακτικὴ ἔχει ἰδίαν, ὅλως εἰδικὴν χρῆσιν), ἁπλῶς καὶ μόνον διότι ἀγγλιστὶ ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις προστακτικῆς περιφράσεως ἐπίσης ἀδιακρίτως ἐπὶ τοῦ α'. ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ γ'. προσώπου, τοῦτο εἶνε ἰσοδύναμον, ὑπερβαῖνον τὰ ὅρια τοῦ ἀνεκτοῦ. Καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ ἔχομεν προστακτικὴν περίφρασιν διὰ τοῦ ἂς ἐφαρμοζομένην εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα ὄχι μόνον τοῦ ἐνεστῶτος, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀορίστου, ἀλλ' ἤθελεν ἀπατηθῇ μεγάλως ὅστις ἤθελεν ἐκλάβῃ, ὅτι ἡ περίφρασις αὕτη ἰσοδυναμεῖ ἔστω καὶ μὲ τὰ ἐν χρήσει ἀπερίφραστα προστακτικὰ πάντοτε, ἔτι δ' ὀλιγώτερον, ὅπου ταῦτα δὲν ὑπάρχουσι. Τοιαῦται δὲ προστακτικαὶ περιφράσεις οὐδ' ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἔχουσί τι ἰσοδύναμον. Ἡ πρωτοπρόσωπος προστακτικὴ ἐμφαίνει τι ὅλως ἴδιον, καὶ εὐλόγως· διότι ἡ προστακτικὴ ἀπαιτεῖ δύο πρόσωπα, τὸν κελεύοντα καὶ κελευόμενον, ὅθεν καὶ κυρίως ἰσχύει ἐπὶ τοῦ β'. προσώπου, ἐξασθενεῖ δὲ φθειρομένη ἐπὶ τοῦ γ'., ὅπου ὁ κελευόμενος εἶνε ἀπών, καὶ ἀλλοιοῦται ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ α', ὅπου ὁ κελεύων καὶ κελευόμενος εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τὸ 'οὐκ ἀπαλλαχθήσομαι θυμοῦ' ἄρα δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς πρωτοπρόσωπον προστακτικήν, διότι ἄλλο τὸ παλαιόν: *ἀπαλλαχθῶ* (ὅπερ οὐδὲ νὰ ῥηθῇ ὅλως δύναται) ἤ: *ἀπαλλαχθῶμεν*· ἄλλο ἐν πολλοῖς τὸ νεογραικικόν: ἂς ἀπαλλαχθῶ, ἄλλο δὲ καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἰσοδύναμον, καὶ οἱασδήποτε ἑτέρας γλώσσης. Ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχει κἂν ἀνάγκη ἰσοδυνάμου, ἀφ' οὗ καὶ ἀγγλιστὶ καὶ ἐν οἱᾳδήποτε ἑτέρᾳ γλώσσῃ ἡ συντακτικὴ ἐκφορὰ τοῦ κειμένου δύναται νὰ ἐξενεχθῇ ἀπαράλλακτα· μόνον δ' ἡ τοιαύτη ἐκφορὰ ἐκφράζει πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ὅ,τι λέγει καὶ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, ὄχι ποτὲ τὸ φαντασιῶδες ἰσοδύναμον τοῦ Ἕλμσλεϋ. Ἡ ἑλληνικὴ ἐκφορὰ ἐκφράζει αἴσθημα βαθείας ἀδημονίας, ἕτοιμον μὲν νὰ ἐκραγῇ εἰς ἀπόφασιν, ἀλλ' οὔπω ἐκραγὲν ὅμως ἔτι, ἔχει ἄρα ὃν λόγον τὸ αἴτιον πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα. Εἶνε καὶ λέγεται ἑρμηνεία τοῦτο, ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἀδημονίας διὰ τῆς ἀποφάσεως, τοῦ αἰτίου διὰ τοῦ ἀποτελέσματος, τοῦ πυρείου διὰ τοῦ πυρός;

οὐκ εἰσὶ μέν μοι παῖδες, οἶδα δὲ χθόνα
φεύγοντας ἡμᾶς καὶ σπανίζοντας φίλων;
ταῦτ' ἐννοήσασ' ᾐσθόμην ἀβουλίαν
πολλὴν ἔχουσα καὶ μάτην θυμουμένη.
νῦν οὖν ἐπαινῶ σωφρονεῖν τέ μοι δοκεῖς
κῆδος τόδ' ἡμῖν προσλαβών, ἐγὼ δ' ἄφρων,
ᾗ χρῆν μετεῖναι τῶνδε τῶν βουλευμάτων
καὶ ξυμπεραίνειν καὶ παρεστάναι λέχει
νύμφην τε κηδεύουσαν ἥδεσθαι σέθεν.

880-1. *οἶδα δὲ... φίλων;*] Ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 'οὐκ εἰσὶν' ἡ ἄρνησις. Τὸ δὲ 'χθόνα'=*χθόνα ἐμήν*, τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας ἐλλειπούσης συνήθως ἐπὶ τῶν οἰκείων προσώπων τε καὶ πραγμάτων, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν: θὰ πάγω σ' τὴν πατρίδα, διότι καὶ τὸ 'χθόνα' ἐνταῦθα=πατρίδα, κοινῶς: τὸν τόπον μου, ἤτοι: τὴν Ἰωλκὸν (πρβλ. 550 'Ἰωλκίας χθονός'). Τὸ δ' 'ἡμᾶς' δὲν εἶνε σχηματικὸς πληθυντικός, ἀλλὰ πραγματικός, συμπεριλαμβάνων μετὰ τῆς Μηδείας καὶ τοὺς παῖδας (ἴδ. 551-4).

882. *ἐννοήσασ'*] Οὕτω μετὰ τῶν ἀρίστων, ἀντὶ τοῦ ἐν *S* 'ἐννοηθεῖσ'', ὅπερ διόρθωμα, τοῦ ἐνεργητικοῦ σπανιώτερον μέν, ἀλλ' ἀπαντῶντος ὅμως ἐν τῇ αὐτῇ χρήσει (Τραχ. 578) = *πρὸς ἐμαυτὴν λογισαμένη*.

887. *καὶ ξυμπεραίνειν... λέχει*] Ὑποπτεύει τὸν στ. ὡς παρέμβλητον ὁ Ναύκ., τοῦ μὲν Λεντίγγ. ἤδη διορθ. 'λεχοῖ', ὅπερ καὶ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Πρίνζ. καὶ Οὐεκλ., τοῦ δ' Ἀρτ. 'παριστάναι λέχῃ'. Καὶ πῶς μὲν τοῦτο σημαίνει: *συνάπτειν εἰς γάμον τοὺς νυμφίους*, δὲν βλέπω· τὸ δὲ 'παρεστάναι λεχοῖ' τοῦ Λεντίγγ. οὐδεμίαν χώραν ἔχει ἐνταῦθα, ὅπου ὁ λόγος περὶ νυμφεύσεως, ὄχι δ' ἀκόμη καὶ ἐγκυμοσύνης καὶ τοκετοῦ. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ 'παρεστάναι λέχει' ἐπιθέτει τὸν κολοφῶνα τοῦ σαρκασμοῦ εἰς ὅσα ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ ἡ Μήδεια λέγει εἰρωνικῶς κατ' απομίμησιν τοῦ Ἰάσονος (522-75). Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν: ἔπρεπε νὰ τὰ φέρω εἰς πέρας μαζί σου (=*ξυμπεραίνειν*, ἀπὸ κοινοῦ: *τὰ βουλεύματα*, ἤτοι: *συναποτελεῖν τὰ συμβεβουλευμένα)* καὶ νὰ σοῦ βαστῶ τὸ κερὶ (ἢ τὸ φῶς='παρεστάναι λέχει'), καθὼς λέγομεν σήμερον, ὅπερ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκστομίσῃ ἡ Μήδ., χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τὴν εἰρωνείαν της ὁ Ἰάσων καὶ ν' ἀποτύχῃ ὁ σκοπός της; Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἡ Μήδεια ἐγνώριζε τὸν Ἰάσονα, ὅπως πᾶσα γυνὴ τὸν σύζυγόν της, κάλλιον παντὸς ἄλλου, ἔπειτα τὸ 'παρεστάναι λέχει' εἶνε ἀμφίλογον, σημαῖνον μὲν *παρεστάναι τῇ κλίνῃ*, ἀλλὰ καί: *παρεστάναι τῷ γάμῳ*, (ἢ καὶ τῇ: *νύμφῃ*), ἤτοι: νὰ παρασταθῶ εἰς τὸ συνοικέσιον, (ἢ καὶ εἰς τὴν νύμφην), νὰ συμβοηθήσω νὰ γείνῃ τὸ συνοικέσιον· ὅπως δὲ δοθῇ ἡ εὔφημος αὕτη ἔννοια εἰς τὴν ἀμφίλογον φράσιν, αὕτη μὲν ἐτέθη ἐν τῷ μέσῳ, ἐπακολουθεῖ δ' ὁ 888, ὅστις δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἄλλως αὕτη εἰμὴ εὐφήμως.

888. *νύμφην τε... σέθεν.*] Κοινῶς παραδέχονται μεταβολὴν συντάξεως, διότι εἰς τὸ προλαβὸν 'ᾗ' (886) ἐπάγεται αἰτιατικὴ 'κηδεύουσαν'· ἀλλὰ τὸ μὲν 'ᾗ' ἐκεῖνο ἐξηνέχθη κατὰ δοτικήν, ὄχι διότι ἐλήφθη ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'μετεῖναι', ἥτις μετὰ ταῦτα, ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'ξυμπεραίνειν' καὶ 'παρεστάναι' καὶ 'ἥδεσθαι', μετεβλήθη εἰς αἰτιατικήν, ἀλλὰ διότι τὸ μὲν 'μετεῖναι',

ἀλλ᾽ ἐσμέν, οἷόν ἐσμεν οὐκ ἐρῶ κακόν,

ἀπρόσωπον ὄν, δὲν χρειάζεται ὑποκείμ., καὶ τοῦτο προσωπικόν, τὸ δὲ 'ἦ', εἰς τὸ προλαβὸν 'ἐγὼ' (885) ἀναφερόμενον, ἐτέθη κατὰ δοτικὴν δυνάμει τῆς εἰδικῆς ἐννοίας τοῦ 'μετεῖναι'· τὸ δ' ὑποκείμενον τῶν ἑπομένων ἀπαρεμφάτων λαμβάνεται ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 'ἐγὼ (ἦ)' (885), τοῦ 'ἦ χρῆν κτλ.' ἰσοδυναμοῦντος τῷ: *ἦν (με) χρῆν μετέχειν τῶνδε τῶν βουλευμάτων καὶ ξυμπεραίνειν αὐτά, καὶ παρεστάναι* κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδιαιτέρα τοῦ ἡμετέρου στίχου σύνταξις καὶ ἑρμηνεία (=*ἥδεσθαί τε* [*με*] *θεραπεύουσαν* [='κηδεύουσαν'] *νύμφην σέθεν*) δὲν εἶνε ἄνοσος. Τὸ *θεραπεύειν* ἐνταῦθα οὐδὲν ἔχει νόημα· οὔτε ὁ Ἰάσων ἀπήτησέ τι τοιοῦτον, οὔτε ἡ Μήδ. ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ τοιοῦτόν τι σπουδάζουσα, ἔστω καὶ καθ' ὑπόκρισιν. Τὸ νόημα εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶνε ἀνάλογον πρὸς ὅσα εἶπεν ὁ Ἰάσων καὶ πρότερον καὶ ἐν 601-2 καὶ 620-2, καὶ πρὸς ὅ,τι αὐτὴ ἡ Μήδεια εἶπε πρὸ μικροῦ ('κῆδος τόδ' ἡμῖν προσλαβὼν' 885). Εἶνε δ' ὁ νοῦς καὶ ἡ συνθήκη τῶν λέξεων αὕτη: *ἥδεσθαί τε* (*με*) *κηδεύουσαν* (=*ἐπιγαμβρεύουσάν με τὴν σὴν νύμφην*) *νύμφην σέθεν*. Ἔπρεπε νὰ χαίρω ποῦ συμπεθεριάζω (ποῦ συγγενεύω) μὲ τὴν νύμφην σου, τουτέστι: μὲ τὴν Γλαύκην. Τὸ 'κηδεύω' συντάσσεται οὐ μόνον μὲ δοτικὴν (ὅθεν καὶ ἄνευ λόγου ὁ Οὐερράλλ., ὅστις μόνος ἑρμηνεύει, ὅπως ἡμεῖς, διόρθ. ἄνευ ἀνάγκης 'νύμφῃ', ὅπως καὶ ἐν 887 'ξυνυμεναιεῖν') ἀλλὰ καὶ μὲ αἰτιατ. ὡς ἐν Ἑκάβ. 1202.

889-90. *ἀλλ' ἐσμὲν...κακόν, γυναῖκες*·] Κοινῶς στίζουσιν 'ἀλλ' ἐσμὲν οἷόν ἐσμέν, οὐκ. ἐρ. κακόν, γυναῖκες', καὶ ἑρμηνεύουσιν: *ἀλλ' ἐσμὲν ὅ,τι ἐσμέν, οὐκ ἐρῶ κακὸν* (*τὰς γυναῖκας* δηλονότι), *γυναῖκες*', τοῦ 'οὐκ ἐρῶ κακὸν' οἷον ἐν παρενθέσει κειμένου. Ἀλλὰ σολοικοτέρα ταύτης ἑρμηνεία καὶ στίξις δὲν γίνεται. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ παραβάλλουσιν οἱ κριτικοὶ πρὸς τὸ ἡμέτερον 'ἐσμὲν οἷον ἐσμὲν' τὰ 1011 'ἤγγειλας οἷ' ἤγγειλας', Τρῳάδ. 630 'ὄλωλεν ὡς ὄλωλε', Ἠλ. 85 'πράσσουσ' ἃ πράσσω', 1122 'δέδοικα γάρ νιν ὡς δέδοικ' ἐγώ', καὶ ὅσα ἄλλα παρέβαλλεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ὁ Ἀβρέσχ. εἰς Ἀγ. 67 'ἔστι δ' ὅπῃ νῦν ἔστι', ἅτινα ἐπαναλαμβανόμενα ὑπὸ τῶν κριτικῶν οὐδὲν ἄλλ' ἢ καταργοῦσι τὸν τόπον. Τὸ μόνον παρ' Ἀβρεσχ. σχετικόν πως εἶνε τὸ Αἴ. 1117 'ὡς ἂν ᾖς οἷός περ ᾖς', ἀλλὰ τὸ 'οἷος' ἐνταῦθα εἶνε κατηγορούμενον κανονικῶς, ἤτοι ἀρσενικῶς, συμφωνοῦν πρὸς τὸ ὑποκείμενον· ἐν ᾧ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ εἰς θηλυκοῦ γένους καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ὑποκείμενον ἐπάγεται οὐδέτερον ἑνικὸν τὸ 'οἷον'. Ὁ Ἀβρέσχ. παραβάλλει καὶ τὸ γραφικὸν Παύλ. Α΄ Κορινθ. 15. 10 'εἰμὶ ὅ εἰμι (ἐγὼ δηλονότι, ὁ Παῦλος)', οὕτω δὲ μεταφράζουσι καὶ τὸ ἡμέτερον χωρίον οἱ κριτικοὶ ('vir sind was vir sind')· ἀλλ' ἄλλο τοῦτο, τὸ ἐκ τῶν ἐσχατιῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀγρευθὲν 'ὅ', ὅπως καὶ τὸ γερμανικὸν 'was' καὶ τὰ ὅμοια ἐν ταῖς ἄλλαις σημεριναῖς γλώσσαις, καὶ ἄλλο τὸ 'οἷον'. Τίς δ', ἐρωτῶ, ἔστω καὶ ἐκ τῶν συγγραφέων τῆς Γραφῆς, ἔστω καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστάτων Ἑλλήνων συγγραφέων, εἶπεν ἢ ἦτό ποτε δυνατὸν νὰ εἴπῃ: *εἰμὶ οἷόν εἰμι, ἐσμὲν οἷόν ἐσμεν;* Οὐδεὶς οὐδέποτε· ἥκιστα δὲ πάντων ὁ Εὐριπίδης. Στικτέον ἄρα ὅπως ἀνωτέρω, καὶ ληπτέον ὡς ἐν παρενθέσει ὄχι τὸ 'οὐκ ἐρῶ κακόν', τοῦτο καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον οὐδένα ἔχει νοῦν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ 'οἷόν ἐσμεν', οὕτω δ' ἔσται ἡ συνθήκη τῶν λέξεων καὶ ἡ ἔννοια αὕτη: *ἀλλ' ἐσμὲν* (*οἷόν ἐσμεν οὐκ ἐρῶ κακόν*) *γυναῖκες* = *ἀλλ' ἐσμὲν* (*ἡμεῖς*, δηλονότι: αἱ γυναῖκες) — *οἷον κακόν ἐσμεν οὐκ ἐρῶ* — *γυναῖκες*· ἤτοι· ἀλλ' εἴμεθα — ποῖον κακὸν εἴμεθα δὲν θὰ πῶ — εἴμεθα γυναῖκες.

γυναῖκες. οὔκουν χρῆν σ' ὁμοιοῦσθαι κακοῖς
οὐδ' ἀντιτείνειν νήπι' ἀντὶ νηπίων.
παριέμεσθα, καί φαμεν κακῶς φρονεῖν
τότ', ἀλλ' ἄμεινον νῦν βεβούλευμαι τόδε.
ὦ τέκνα τέκνα, δεῦτε, λείπετε στέγας,
ἐξέλθετ', ἀσπάσασθε καὶ προσείπατε
πατέρα μεθ' ἡμῶν, καὶ διαλλάχθηθ' ἅμα

890. *οὔκουν χρῆν σ'... κακοῖς*] Ἧττον πεπιστωμένον τὸ 'χρή σ'', ὅτι δ' ὁ παρατατικὸς εἶνε ἡ γνησία γραφή, διότι πρόκειται ὄχι περὶ τοῦ *τί χρὴ* νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ περὶ τοῦ *τί ἐχρῆν* ἐν τῇ πρώτῃ συνεντεύξει τῆς Μηδ. καὶ τοῦ Ἰάσ., ἀποδεικνύει καὶ τὸ ἐν 893 'τότ''. Τὸ δὲ 'σ' ὁμοιοῦσθαι κακοῖς' (ἐν *B* 'σ' ἐξομοιοῦσθαι') = *σ' ὁμοιοῦσθαι κακοῖς*, ὄχι: *πράγμασιν*, ὥς τινες, ὅπερ ἀτοπώτατον (πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ῥηθῇ: *οὐ χρῆν σ' ὁμοιοῦσθαι* [*ἐν τοῖς*] *κακοῖς* [*λόγοις*], κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἑρμηνείαν, χωρὶς νὰ ῥηθῇ ἡ ὁμοιωματικὴ δοτική, ἧς ἄνευ τὸ 'ὁμοιοῦσθαι' οὐδένα νοῦν ἔχει, καὶ ὅλως παρέλκει; πῶς δ', ὑπαρχούσης δοτικῆς, νὰ ἐκληφθῇ αὕτη ὄχι ὡς ὁμοιωματική, ὅπερ καὶ ἀπαραίτητον, ἀλλ' ὡς ἑτέρας, ἀπωτέρας οὐδ' ἀπαραιτήτου, κατηγορίας δηλωτική;), ἀλλ' *ἀνθρώποις*, ἤτοι (διὰ τὰ ἐν 889) *γυναιξί*. Τουτέστιν: *οὐ χρῆν σ' ὅμοιον γίγνεσθαι τοῖς κακοῖς*, ἤτοι: *ταῖς γυναιξὶν ἡμῖν* (καθ' ἃ προείρηται ἐν 889). Τούτων ἕνεκα ἀτόπως ἐνοθεύθη μὴ κατανοηθὲν τὸ 'κακοῖς' (καὶ διωρθ., πλὴν τοῦ Οὐεῤῥάλλ. γράψαντος 'χρὴ 'ξομοιοῦσθαι', Σταδτμύλλερ. 'σ' ὁμοιοῦσθαι φύσιν', καὶ Πρίνζ. 'ἐξομοιοῦσθαί σε χρῆν').

891. *οὐδ' ἀντιτείνειν... νηπίων.*] Ἡ *ἀντὶ* ἐν μὲν τῷ 'ἀντιτείνειν' τὴν ἀντίθεσιν, μετὰ δὲ τοῦ 'τῶν νηπίων' τὴν ἀμοιβήν, ἤτοι: *οὐδ' ἀντιτιθέναι* ἢ *ἀντιτάσσειν* (= 'ἀντιτείνειν') *νήπια* (= *νηπιώδεις λόγους, μωρίας*) *ἀντὶ νηπίων* (= *εἰς διαμοιβήν*, εἰς ἀπάντησιν, ὡς λέγομεν σήμερον, *νηπίων*), ἤτοι: *οὐδ' ἀντιλέγειν νηπίοις νήπι' ἀμειβόμενον*.

892. *παριέμεσθα*] = *παραχωροῦμεν, παραιτούμεθα* (*τῶν πρὶν ἐγνωσμένων* δηλονότι).

894. *δεῦτε*] Αὕτη ἡ κοινή· ἀλλ' ὁ Ἔλμσλ. ἐνόθευσε τὸ 'δεῦτε', ὡς μὴ ἀττικόν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔγραψε 'δεῦρο'. Τὸ 'δεῦτε' (ὁ περὶ οὗ λόγος ὡς μακρότερος, ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων ἀπίθανά τινα καὶ ἀστήρικτα περὶ τῆς λέξεως εἰπόντων, ἀποκείσθω εἰς ἄλλην ἀφορμὴν) διαφέρει τοῦ 'δεῦρο', καὶ ἀφ' οὗ ὑπάρχει ἤδη παρ' Ὁμήρῳ, δὲν ἦτο βέβαια ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀττικούς. Ἐὰν δ' ἀπαντᾷ ἅπαξ μόνον ἐνταῦθα, τοῦτο δὲν εἶνε λόγος ἀθετήσεως. Ὁ λόγος τῆς σπανιωτάτης του χρήσεως εἶνε, ὅτι τὸ μὲν 'δεῦρο' ἁρμόζει εἰς πάντα λόγον, τὸ δὲ 'δεῦτε', οὐσιωδῶς δημῶδες καὶ κοινολεκτούμενον, εἰς μὲν τὴν Ὁμηρικὴν ποίησιν, δημώδη οὖσαν, ἥρμοζε κάλλιστα, ὄχι ὅμως καὶ εἰς τὸν ἀττικὸν λόγον, καρπὸν διαφόρου καὶ προηγμένου πολιτισμοῦ· ἐγένετο δὲ χρῆσις ἐνταῦθα τῆς δημώδους λέξεως, διότι ὁ λόγος πρὸς τοὺς μικροὺς παῖδας· ταῦτα νῦν ἄνευ ἀποδείξεως, ἥτις εἶνε ἔργον μακρόν.

στέγας] Ἴδ. εἰς Ἑκ. 1016, Ἱππ. 468-9.

896. *διαλλάχθηθ'*] = *διαλλαχθέντες παύσασθε*, ὅθεν καὶ ἡ γενικὴ 'ἔχθρας'· ἤτοι: *διαλλαχθέντες* (*τοῖς φίλοις*) *παύσασθε μετὰ τῆς μητρὸς τῆς πρὸς τοὺς φίλους* (= *οἰκείους*,

τῆς πρόσθεν ἔχθρας εἰς φίλους μητρὸς μέτα·
σπονδαὶ γὰρ ἡμῖν καὶ μεθέστηκεν χόλος.
λάβεσθε χειρὸς δεξιᾶς· οἴμοι, κακῶν
ὡς ἐννοοῦμαι δή τι τῶν κεκρυμμένων.

ἴδε εἰς Φοιν. 439,783, ἤτοι: *τὸν πατέρα*) *ἔχθρας*.

899-900. *οἴμοι, κακῶν*... *κεκρυμμένων*.] Οἱ μὲν στίζουσι μετὰ τὸ 'οἴμοι', οἱ δὲ μετὰ τὸ 'κακῶν'. Τὸ πρῶτον ὀρθόν, ἤτοι: *οἴμοι, ὅτι μοι* (= 'ὡς') *ἤδη* (= 'δὴ') *εἰς νοῦν ἔρχεταί τι τῶν κεκρυμμένων κακῶν*, ἤτοι: *τῶν ἀδήλων μὲν καὶ ἀφανῶν*, ὡς φαίνεται λέγουσα πρὸς τὸν Ἰάσονα, *ὧν ἐγὼ κρύπτω* δὲ ἔργῳ καὶ πρὸς ἑαυτήν. Διότι ἡ παρατήρησις τοῦ Σχολ., ὅτι ἡ Μήδ. λέγει ταῦτα 'ἠρέμα καὶ καθ' ἑαυτήν', δὲν πρέπει νὰ προτιμηθῇ τῆς ἑτέρας, καθ' ἣν αὕτη λέγει ταῦτα διφορούμενα 'εἰς ἐπήκοον τοῦ Ἰάσονος', ὅπερ καὶ μόνον ὀρθόν, τουτέστι σκηνικῶς ὀρθόν. Λέγομεν τοῦτο, διότι ἐνταῦθα μάλιστα πρὸς ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου, εἶνε ἀπαραίτητος ἡ ἐν τῷ νῷ ἀναπαράστασις τῆς ὅλης σκηνῆς. Ἅμα ἐξελθόντα τὰ τέκνα ἡ Μήδεια ὁδηγεῖ πρὸς τὸν πατέρα, καὶ λέγει πρὸς αὐτὰ 'λάβεσθε χειρὸς δεξιᾶς'. Οἱ παῖδες πράττουσι τὸ κελευσθέν. Ὁ Ἰάσων, ὡς εἰκός, ἀσπάζεται αὐτὰ περιπτυσσόμενος. Ἀλλὰ καὶ ἡ θέα μόνη τῆς ὑπὸ τοῦ προδότου προσψαύσεως τῶν φιλτάτων της, ὡς αἰφνίδιος ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ μεταδοθεὶς εἰς τὴν ἡρωΐδα, διασείει αὐτὴν ἐκ βάθρων καὶ καθιστᾷ παράφορον. Τὸ πρὸς στιγμὴν κοιμηθὲν ἀκοίμητον αὐτῆς πάθος ἐξεγείρεται ἐν ὅλῃ τῇ βίᾳ, οἱ μιαιφόνοι της λογισμοὶ ἀναφλέγονται, καὶ ἰδοὺ αἴφνης ἐνώπιον τοῦ θεάτρου ὄχι πλέον ἡ πρὸ μικροῦ φιλόστοργος μήτηρ, ἡ μετὰ προσηνείας καὶ μειδιάματος ὁδηγήσασα πρὸς τὸν πατέρα τὰ τέκνα, ἀλλὰ γυνὴ φοβερὰ καὶ ἀγρία, ἡ Ἐρινύς, ἡ Μήδεια. Ἀλλ' ἡ Μήδεια ἦτο καὶ βάρβαρος, Ἀσιᾶτις· ὅθεν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἦτο ἴση πρὸς τὴν ἐμπάθειάν της. Εὐθὺς συνέρχεται εἰς ἑαυτήν, ἐννοεῖ τὸ λάθος, ὅπερ τὴν διέφυγεν, ἀνασχηματίζει ἡσύχως ἑαυτὴν καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἦθος οἰκτρὸν προσλαμβάνουσα 'οἴμοι, λέγει, κακῶν . . . τῶν κεκρυμμένων', τοῦτο δὲ ὅπως ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἰάσονος πᾶσαν ὑπόνοιαν, ἣν ἑπόμενον ἦτο, ὅτι ἔμελλε νὰ ἐμποιήσῃ εἰς αὐτὸν ἡ ἀγρία ἐκείνη καὶ παράφορος στάσις της. Ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ λόγοι της οὗτοι εἶνε καὶ ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀόριστοι, ἦτο οὐχ ἧττον ἀνάγκη ἑρμηνείας σαφοῦς καὶ οὐδεμίαν καταλειπούσης ἀμφιβολίαν. Προβαίνει πρὸς τὰ τέκνα της, τὰ ἁρπάζει εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ λέγει πρὸς αὐτὰ τὰ 901-2 'ἆρ', ὦ τέκν', οὕτω... ὠλένην;', ἱκανὰ ν' ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τοῦ Ἰάσονος πᾶσαν ὑπόνοιαν. Ἀλλ' ὁ ἐναγκαλισμὸς οὗτος τῶν τέκνων της, ὡς καὶ οἱ λόγοι αὐτῆς, ἀμφότερα ἔργον τέως ὑποκρίσεως καὶ ἀπάτης, δὲν ἐβράδυναν νὰ θερμάνωσι τὴν μητρικὴν καρδίαν. Ἀναλογίζεται τὸ πραγματικόν, τὸ φοβερὸν νόημα ὧν ἐξεστόμισε καθ' ὑπόκρισιν καὶ πρὸς ἀπάτην λόγων· ἀτενίζει τὰ τέκνα της, καὶ ἡ καρδία της συντρίβεται. Τὰ σφίγγει τότε μετ' ἀδόλως περιπαθοῦς στοργῆς εἰς τὰς ἀγκάλας της, καὶ κύπτουσα ἐπ' αὐτὰ καταβρέχει τὰ πρόσωπά των μὲ τὰ δάκρυα, ἅτινα ἀκατάσχετα πλέον ῥέουσι κρουνηδὸν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της. Ἀλλὰ καὶ τὰ δάκρυα θέλουσιν ἐξήγησιν ἕνεκα τοῦ παρισταμένου Ἰάσονος· ἡ ἐξήγησις αὕτη δίδεται διὰ τῶν 902-5, καὶ οὕτω περατοῦται ἡ ἐξαισία σκηνή, ἧς ὁμοία δὲν διέσεισεν ἀκόμη ἐν τῷ θεάτρῳ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Ἀνελύσαμεν ταῦτα λεπτομερέστερον οὐ μόνον αὐτῶν τούτων ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ διότι ἄνευ αὐτῶν εἶνε ἀδύνατον νὰ κατανοηθῶσι καλῶς ἄλλα τε καὶ τὰ ἐν 905 κέξ.

ἆρ᾿, ὦ τέκν᾿, οὕτω καὶ πολὺν ζῶντες χρόνον
φίλην ὀρέξετ᾿ ὠλένην; τάλαιν᾿ ἐγώ,
ὡς ἀρτίδακρύς εἰμι καὶ φόβου πλέα.
χρόνῳ δὲ νεῖκος πατρὸς ἐξαιρουμένη
ὄψιν τέρειναν τήνδ᾿ ἔπλησα δακρύων.

ΧΟΡΟΣ.

κἀμοὶ κατ᾿ ὄσσων χλωρὸν ὡρμήθη δάκρυ·
καὶ μὴ προβαίη μεῖζον ἢ τὸ νῦν κακόν.

901-2. *ἆρ ... ὠλένην;*] Ὁ 'καὶ' ἐπιδοτικός, ἤτοι: '*ἆρά γε, ὦ τέκνα, (οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ) καὶ πολὺν ζῶντες χρόνον ὀρέξετε φίλην ὠλένην οὕτως (ὥσπερ νῦν)*; Τὸ δὲ 'φίλην' καθ' ἃ ἡρμηνεύσαμεν εἰς Ἱππολ. 199. Ἡ ῥῆσις, καίπερ ἀποκαλύπτουσα πρὸς τοὺς εἰδότας ὅλην τὴν ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς Μ. δεινῶς μαινομένην τρικυμίαν, πρὸς τὸν Ἰάσονα ἁπλῆν μόνον μηνύει περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων τῆς μητρὸς πρόνοιαν.

905. *τέρειναν*] Ὁ ἐκ διορθ. Βαρνεσίου τύπος οὗτος εἶνε ὁ κανονικός, εἰ καὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλ. 'τερείνην' *E*, 'τερεινὴν' ἐν τοῖς λοιποῖς, εὕρηνταί που ἴχνη. Ἅπαντες 'τέρειναν ὄψιν' ἐκλαμβάνουσι τὴν τῆς Μηδείας· ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Ἑρμᾶνν. προσέκρουσεν εἰς τὸ ἀτοπώτατον τοῦτο πρᾶγμα, ὅτι ἡρωῒς τοιαύτη καὶ ἐν τοιαύτῃ στιγμῇ ἀποκαλεῖ τὴν ὄψιν αὑτῆς 'τέρειναν', ὅθεν καὶ διώρθ. 'τερείνων' κατὰ τὸ Ὁμηρικὸν 'τέρεν κατὰ δάκρυ χέουσα'. Ἀλλ' ἡμεῖς οὐ μόνον εἰς ὅ,τι καὶ ὁ Ἑρμ. προσεκρούσαμεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ 'τήνδε'. Τίς ἡ χρεία τοῦ 'τήνδε', ὅπου μόνον τὸ 'ὄψιν' ἤρκει; Ἂς φαντασθῇ τις μάλιστα τὴν Μήδ. καὶ δεικνύουσαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς διὰ χειρονομίας (ὡς καὶ ὀφείλει) τὴν ὄψιν της ἐν τοιαύτῃ στιγμῇ, καὶ θέλει ἐννοήσῃ τὸ αὐτόχρημα γελοῖον τοῦ πράγματος. Ἐξ ὅσων εἴπομεν εἰς 899-900 ἐννοεῖ κάλλιστα ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ἡ ἡρωῒς 'τέρειναν ὄψιν τήνδε' λέγουσα, ἐννοεῖ τὸ τρυφερὸν ἀληθῶς πρόσωπον ὧν κρατεῖ ἐν ἀγκάλαις φιλτάτων τέκνων.

906 *χλωρὸν*] 'ἐπεὶ δὲ καὶ χλωρά εἰσι τὰ θάλλοντα καὶ ὑγρότητα ἔχει πλείω, διὰ τοῦτο καὶ ὑγρὸν δάκρυον καὶ χλωρὸν ὁ Εὐριπίδης φησί'. ΕΥΣΤΑΘ. 217,4 ἤτοι τὸ ἄλλως: *θαλερόν*.

907. *καὶ μὴ ... κακόν.*] Προσέκοψεν ὁ Ἔλμσλ. εἰς τὸ 'τὸ νῦν', καὶ διώρθ. 'τὰ νῦν' (ὅπερ ἐξέδ. ὁ Βαρθ.), ὁ Δινδ. καὶ Κιρχ. εἰς τὸ 'καὶ μή', καὶ διώρθ. ὁ μὲν Κιρχ. 'μή τοι', ὁ δὲ Δινδ. 'μὴ καί', ἐκδοθὲν ὑπὸ Βαρθ. (ὅπερ ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ 'μὴ καί' παριστᾷ τὸ κακὸν ὄχι 'μεῖζον' ἀλλ' 'ἔλασσον' ἢ διὰ μόνου τοῦ 'μή', φθείρει καὶ ὅλον τὸ νόημα, ὅπως καὶ τὸ Κιρχ. 'μήτοι', ὡς συνδέον τὰ 906 τοῖς 907, καὶ παριστῶν τὸν χορὸν δακρύοντα ὄχι ἐπὶ τοῖς νῦν δρωμένοις, ἀλλ' ἐφ' οἷς φοβεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος, ὅπερ πῶς εἶνε δυνατὸν χωρὶς νὰ διεγείρῃ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἰάσονος τὰς δεινοτάτας ὑπονοίας, καὶ ματαιώσῃ ἄρα τὴν ὅλην σκηνήν;), ὁ Κοβέτ. εἰς τὸ 'μεῖζον', καὶ διώρθ. 'μᾶσσον', ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐεῤῥάλλ. (ὅπερ οὐχ ἧττον ἀνελλήνιστον, ἢ τὸ Κύκλ. 627 'ἡμεῖς μὲν μακρότερον πρὸ τῶν θυρῶν ἑστῶτες', ὅπερ ἔτρεψεν εἰς 'μακροτέραν' κατὰ τὸ Πλάτ. Πολιτικ. 263 Α 'μακροτέραν τοῦ δέοντος πεπλανήμεθα,' ὅλως διάφορον καὶ διὰ τὴν κίνησιν καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ συγκριτικοῦ ἀσυγκρίτως ἀναγκαιοτέραν ἐξυπάκουσιν τοῦ 'ὁδόν', ἀμφότερα ἐλλείποντα ἀπὸ τοῦ

ΙΑΣΩΝ.

αἰνῶ, γύναι, τάδ', οὐδ' ἐκεῖνα μέμφομαι·
εἰκὸς γὰρ ὀργὰς θῆλυ ποιεῖσθαι γένος

ἐν Κύκλ. χωρίου· ἔτι δὲ χεῖρον τὸ 'μὴ καὶ προβαίη μᾶσσον', διότι οὔτε τὸ 'μᾶσσον κακὸν' ἔχει τὸν κοινὸν νοῦν, οὔτε 'προβαίη μᾶσσον' εἶπε ποτέ τις ἢ ἦτο δυνατὸν νὰ εἴπῃ, καὶ μάλιστα τροπικῶς, ὡς ἐνταῦθα). Ὁ στίχος διωρθώθη, διότι παρεξελήφθη ἡ συνθήκη τῶν λέξεων (Τί ἄλλο θέλει τις, ἀφ' οὗ ὁ Πάλ. ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐκφορὰ εἶνε μῖγμα τῶν δύο διαφόρων τούτων: *μὴ προβαίη τὸ κακὸν μεῖζον ἢ νῦν*, καί: *τὸ νῦν κακὸν μὴ προβαίη μεῖζον*, τουτέστιν ὅτι ἡ σύνταξις ἐνταῦθα εἶνε café mélange;) Παρεξελήφθη δ' ἡ ῥῆσις ὡς ταῦτα λέγουσα: *καὶ μὴ προβαίη μεῖζον τὸ κακὸν ἢ νῦν ἐστιν*· ὅθεν καὶ εὐλόγως ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἔλμσλ. διώρθ. 'τὰ νῦν' ἀντὶ τοῦ 'τὸ νῦν', διότι παρ' Εὐριπ. ἐπιῤῥηματικῶς λαμβάνεται τὸ 'τὰ νῦν', ὄχι τὸ 'νῦν', ὅπως τὸ 'τὸ πρὶν' (κατὰ τὰ εἰς Ἱππ. 706-7). Μικρὸν δὲ παραλλάσσει ἡ σύνταξις τοῦ Οὐεκλ. *κακὸν προβαίη μεῖζον*, ἤτοι: *προβαίη ὥστε μεῖζον γενέσθαι ἢ τὸ νῦν κακόν*, ὁμοίως τῇ ἄλλῃ βεβιασμένη. Ὁ νοῦς ὅδε: *καὶ* (*εἴθε*) *μὴ* (περὶ τοῦ 'καὶ μὴ' πρβλ. εἰς Ἱππολ. 503) *ἐκβαίη* (= 'προβαίη', ἤτοι: *προέλθοι*, *φανείη* κττ. Πρβλ. Σ. Ἀντιγ. 387 'ποίᾳ ξύμμετρος προύβην τύχῃ', ὅπου ὁ Σχολ. 'προύβην: ἐξέβην', καὶ 'προερχόμενος: ἐξερχόμενος, προβαίνων' ΗΣΥΧ. *τὸ*) *κακὸν μεῖζον ἢ τὸ νῦν* (*κακὸν* δηλονότι, τουτέστι τὸ ἀσήμαντον κακὸν τῶν δακρύων). Πρβλ. καὶ τὸ παρὰ Ματθ. ἐν τῷ Λυνείῳ 'προβάλλῃ', γλώσσημα πάντως ἑρμηνευτικὸν τοῦ 'προβαίῃ', ἤτοι: *προβάλοι*, κατὰ τὴν μεταγενεστέραν μάλιστα τοῦ ῥήματος τούτου χρῆσιν = *προφανείη*, *προέλθοι*.

909-10. *εἰκὸς γὰρ ... πόσεις.*] Ἡ κοινὴ 'παρεμπολῶντος ἀλλοίους πόσει' (πλὴν ὅτι ἐν τῷ *B* 'γάμου ... ἀλλοίου', ἀλλ' ἐν *B*[s] 'γάμους' καὶ ἐν *b* 'ἀλλοίους'). Ἀλλ' οἱ ἑρμηνευταὶ ἀνέκαθεν προσέκρουσαν εἰς τὸ ἀνακόλουθον 'παρεμπολῶντος ... πόσει'· ὅθεν καὶ ἐν μὲν τοῖς Σχολ. ἔχομεν λῆμμα 'παρεμπολῶντι' (καὶ πλὴν ἄλλων τὰ 'ἐμπολῶντι, γενικὴ ἀντὶ δοτικῆς' ἢ τὸ πόσει ἀντὶ τοῦ πόσιος. οἱ δὲ ὑποκριταὶ ἀγνοήσαντες γράφουσιν, ἀντὶ τοῦ πόσει ἐμοῦ, ὅπερ οὐ δεῖ'), οἱ δὲ νεώτεροι διώρθ. ἄλλοι ἄλλως (Μουσοῦρ. 'παρεμπολῶντι γ' ἀλλοίους', Μυσγρ. 'πόσεως', ὅπερ εὐλόγως ὁ Πόρσ. ἀπέκρουσεν ὡς ἄῤῥητον, Ἐϊμψοίθ. 'παρεμπολῶντι δευτέρους', Γρηγ. Βερναρδάκης καὶ Μέκλερ. 'καλλίους', Οὐεκλ. 'ποικίλους', Δινδ. 'δώμασιν', Σταδτμύλλερ. 'γάμους παρεμπολῶντος ἄλλους ἄρσενος' ἢ 'γ. παρεμπολῶντι συλλέκτρου πόσει', Κοίχλυ. 'ἀνδρὸς π. αὖ νέους γάμους', Οὐέϊλ. 'γαμέτου π. ἀλλοίους σπόρους', Οὐεῤῥάλλ. 'γ. παρεμπολῶντι συλαίους πόσει', Μέκλερ. 'παρεμπολῶντος οὓς ποθεῖ'), ἀλλὰ πάντες εἰς μάτην, ὅθεν ἡ ῥῆσις ἦτο καὶ μένει μέχρι σήμερον αἴνιγμα. Ἔψεξαν δὲ καὶ τὸ 'ἀλλοίους' ὁ μὲν Δινδ. ὡς μὴ ἀπαντῶν παρὰ τοῖς τραγικοῖς (ὅπερ οὐδὲν σημαίνει, ἀφ' οὗ ἀπαντᾷ παρ' Ὁμ. Ἡσιόδ. Πινδ. κλπ.), ὁ δὲ Σταδτμύλλερ. καὶ ὡς ἀλλότριον τοῦ νοήματος, ὅπερ ἀνυπόστατον, διότι τὸ μὲν 'ἀλλοῖος' = *ὁ ἄλλον* (*ἄλλων*, *ἄλλης* κλπ.), οἱ δὲ γάμοι τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Γλαύκης εἶνε αὐτὸ τοῦτο: *οἱ Ἰάσονος μετ' ἄλλης ἢ τῆς Μηδείας γάμοι*. Ἡμεῖς δ' ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἰς ἄλλα λεπτότερα προσεκρούσαμεν. Διατί ἐν μὲν 909 εἶπεν ὁ ποιητὴς 'ὀργὰς ποιεῖσθαι' καὶ ὄχι 'ὀργὴν ποιεῖσθαι', ἐν 910 δὲ τοὐναντίον 'πόσει' ἑνικῶς;

γάμους παρεμπολῶντας ἀλλοίους πόσεις.

Τἀνάπαλιν μᾶλλον θ' ἀνέμενέ τις, ἤτοι ἐδῶ μὲν πληθυντικόν, ἀφ' οὗ ὁ λόγος περὶ τῶν ἐγγάμων ἀνδρῶν οὐχ ἧττον ἢ γυναικῶν, ἐκεῖ δ' ἑνικόν, ἀφ' οὗ τὸ 'ὀργὰς ποιεῖσθαι' οὐδὲν ἄλλο βέβαια σημαίνει εἰμή: *ὀργίζεσθαι*; Ναὶ μὲν ἡ λέξις *ὀργὴ* καὶ ἐν τῇ κοινῇ αὐτῆς χρήσει (διότι ἔχει καὶ ἄλλας κυριωτέρας, ἐν ᾗ ὁ πληθ. εὐλόγως εἴθισται) τίθεται πολλάκις πληθυντικῶς, μάλιστα παρ' Εὐριπίδῃ, ἀλλὰ πάντοτε ἕνεκά τινος λόγου, ὅπως σημανθῇ εἴτε τὸ ἐπανειλημμένον τῆς ὀργῆς, εἴτε τὸ ποικίλον ἢ τὸ δεινὸν (καὶ τοῦτο δὲ πολλάκις ἐμφαίνει ὁ πληθ.) αὐτῆς κττ. Ὅπου δ' ἄνευ τοιούτου τινὸς λόγου κεῖται πληθυντικῶς, ἐκεῖ ἄλλος λόγος δὲν ὑπάρχει εἰμὴ ὁ περὶ τῆς πολλῶν τινων ὀργῆς, οἷον Μηδ. 121 'χαλεπῶς ὀργὰς μεταβάλλουσιν (τύραννοι)', 455 'βασιλέων θυμουμένων ὀργὰς ἀφῄρουν', Βακχ. 1348 'ὀργὰς πρέπει θεοὺς οὐχ ὁμοιοῦσθαι βροτοῖς', ἀποσπ. 1025 'ὀργαὶ γὰρ ἀνθρώποισι συμφορᾶς ὕπο δειναί' κλπ. Ὁμοίως Σοφ. Ἠλ. 1011 'κατάσχες ὀργήν', ἀλλ' Ἀντιγ. 1200 'αἰτήσαντες ἐνοδίαν θεὸν Πλούτωνά τ' ὀργὰς . . . κατασχεθεῖν' (= *ἀμφοτέρους τὴν ὀργὴν αὐτῶν*), κλπ. Ἀφ' οὗ δ' ἐν τούτοις, ἐν οἷς ὁ ποιητὴς ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ ἑνικόν, ἐπροτίμησε τὸν πληθ., δι' ὃν προϋπεδηλώσαμεν λόγον, πῶς ἄνευ τοιούτου τινὸς λόγου εἶνε δυνατὸν νὰ μεταχειρισθῇ τὸν πληθ. ἐν φράσει ἐν ᾗ ὁ ἑνικὸς εἶνε σχεδὸν καθιερωμένος; Ἀλλὰ τότε πῶς πάλιν εἶνε δυνατὸν τὸ 'θῆλυ γένος' νὰ 'ποιῆται ὀργὰς' ἢ νὰ ὀργίζεται ἑνὶ 'πόσει'; Ἐὰν ὁ ποιητὴς ἔλεγεν: *εἰκὸς γὰρ ὀργὰς ποιεῖσθαι γυναῖκας*, ὁ ἑνικὸς 'πόσει' δὲν θὰ μᾶς ἐξένιζε, διότι θὰ ἦτο = *ἑκάστην τῷ ἑαυτῆς πόσει*· ἀλλὰ τό: *θῆλυ γένος ὀργὰς ποιεῖσθαι πόσει* (*ἑνί*), ἤ: *τῷ πόσει*, εἶνέ τι ὁμολογουμένως ὄχι ὁμαλόν. Καθ' ἡμᾶς τὸ μὲν 'ὀργὰς' ὑποδηλοῖ δι' ὃν προεδηλώσαμεν λόγον, ὅτι ἐν τῷ 910 ὑπῆρχε πληθυντικός, ὅστις ἐξέλιπε, διότι δὲν κατενοήθη ἡ σύνταξις τῆς ἐκφορᾶς 'ὀργὰς ποιεῖσθαι'. Ἀλλ' ὅπως κατανοηθῇ τοῦτο κάλλιον, ἀνάγκη πρότερον νὰ διαλάβωμεν συντόμως περὶ τῆς ἐκφορᾶς ταύτης, διότι τὰ περὶ αὐτῆς λίαν ἔτι συγκεχυμένα. Τὸ *ἁρπαγὴν ποιοῦμαί τινος* π. χ., *λῆστιν ἔχω τινός*, *λώβαν τίθεμαί τινος* κττ. εἶνε οὐδὲν ἄλλο ἢ τό: *μνημονεύω τινός*, *ἐπιλέλησμαί τινος*, *λωβῶμαί τινα*, κττ. μετὰ μείζονος ἐμφάσεως· ἀλλὰ τὸ Θουκ. 8, 62 'σκεύη καὶ ἀνδράποδα ἁρπαγὴν ποιησάμενος', Οἰδ. Κ. 584 'τὰ δ' ἐν μέσῳ... λῆστιν ἴσχεις', Τραχ. 997 'ὅταν μ' ἔθου λώβαν', δὲν εἶνε τὰ αὐτὰ καί: *σκευῶν καὶ ἀνδραπόδων ἁρπαγὴν ποιησάμενος*, *τῶν ἐν μέσῳ λήθην ἔχεις*, *οἵαν μου λώβαν ἔθου*. Ἐὰν ταῦτα εἶνε πλέον τι ἢ τά: *σκεύη καὶ ἀνδρ. ἁρπάσας*, *τῶν δ' ἐν μέσῳ ἐπιλελῆσαι*, *ὥς μ' ἐλωβήσω*, ἐκεῖνα εἶνε τούτου ἔτι ἐμφαντικώτερα, τοιοῦτόν τι περίπου ἐμφαίνοντα: *τὴν τῶν σκευῶν καὶ ἀνδραπόδων ἁρπαγὴν ἔργον ποιησάμενος*, *δεινὴν τῶν ἐν μέσῳ λήθην πάσχεις*, *οἵας με λώβας ἔθου παρανάλωμα*. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐμφατικωτάτη τῶν ἐκφορῶν τούτων εἶνε ἐκείνη, καθ' ἣν ἀντὶ γενικῆς καὶ δοτικῆς (μόνον δ' ὄχι αἰτιατικῆς, ὅτε ἡ διάκρισις τῶν δύο διαφόρων ἐκφορῶν ἐξήρτηται ἐκ μόνου τοῦ νοήματος, οἷον ἐν τῷ Ἡροδ. 1, 68 'θῶυμα ποιεύμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου', διότι καὶ τὸ *θαυμάζω* αἰτιατικῇ συντάσσεται: *θαυμάζω τὴν ἐργασίαν*) ἢ προθετοπτώτου, ὅπερ θ' ἀπῄτει τὸ ἁπλοῦν ῥῆμα, τίθεται αἰτιατική. Οὕτω τὸ *γελῶ* μετὰ δοτ. γεν. αἰτ. καὶ διαφόρων προθετοπτώτων· ἀλλ' ἐν Ἡροδ. γ, 29 'ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε', Εὐριπ. Βακχ. 1080 'ὦ νεάνιδες, ἄγω τὸν ὑμᾶς κἀμὲ τἀμά τ' ὄργια γέλων τιθέμενον' κτλ. Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ *ὀργὴν ποιοῦμαι*, πρὸς δοτικὴν

ἀλλ' εἰς τὸ λῷον σὸν μεθέστηκεν κέαρ,
ἔγνως δὲ τὴν νικῶσαν ἀλλὰ νῦν χρόνῳ
βουλήν· γυναικὸς ἔργα ταῦτα σώφρονος.

κατὰ τὸ *ὀργίζομαι* φερόμενον (οἷον Ὀρέστ. 1630 'ὀργὴν Μενέλεῳ ποιούμενος'), δύναται, καθ' ἃ προείπομεν, ἀντὶ δοτικῆς νὰ προσλάβῃ αἰτιατικήν, καὶ τότε τὸ νόημα ἔσται ὁποῖον προεξηγήσαμεν· τοῦτο δ' εἶπε καθ' ἡμᾶς ὁ ποιητὴς καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ, ἤτοι: 'γάμους παρεμπολῶντας ἀλλοίους πόσεις' (τὸ 'πόσεις' καὶ ἐν Ἰφ. Α. 176 εἰ καὶ κατ' ὀνομαστ.). Ἀλλ' ἡ σύνταξις, διὰ τὸ σπάνιον, παρεξελήφθη ὡς ὁμοία τῷ ἐν Ὀρ. 1080, καὶ τὸ 'πόσεις' ἐτράπη εἰς 'πόσει', τοῦτο δὲ συνεπήνεγκε καὶ τὴν τοῦ 'παρεμπολῶντας' (ὅπερ ἄλλως φέρεται καὶ ἐν ὀψιαιτέρῳ ἀπογράφῳ, τῷ τοῦ E. Flor. παρὰ Ματθ.) εἰς 'παρεμπολῶντος' μεταβολήν, μὴ ἐγχωροῦντος τοῦ 'παρεμπολῶντι' διὰ τὴν χασμῳδίαν. Εἶπε δὲ 'ὀργὰς' καὶ ὄχι 'ὀργὴν' καθ' ἃ προείπομεν (ἤτοι τὸ ἐπανειλημμένον καὶ δεινὸν καὶ ποικίλον αὐτῆς). Οὕτω διορθουμένου τοῦ διστίχου, ἡ σύνταξις καὶ τὸ νόημα ἔξουσιν ὧδε: *εἰκὸς γὰρ (τὸ) θῆλυ γένος ὀργὰς ποιεῖσθαι (τοὺς) πόσεις παρεμπολῶντας ἀλλοίους γάμους*. ἤτοι: *εἰκὸς γὰρ τὰς γυναῖκας ὀργῆς ἀφορμὴν καὶ ἔργον ποιεῖσθαι τοὺς πόσεις, γάμους ἄλλων γυναικῶν ὧν ἔχουσι* (ἄλλων παρ' ἐκείνας ποῦ ἔχουν) *παρεμπορευομένους* (=*ὅταν οὗτοι παρεμποπρεύματος δίκην τοὺς ἐξ ἄλλων γάμους μετέρχωνται*). Τὸ 'παρεμπολῶντας' ὁ Ἰάσων καὶ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν 555 κἑξ., ἵνα διαβεβαιώσῃ καὶ πάλιν τὴν Μήδ., ὅτι ὄχι ἐξ ἔρωτος, ἀλλ' ἐκ συμφέροντος κοινοῦ αὐτῇ καὶ τοῖς τέκνοις, ἐμνηστεύθη τὴν βασιλόπαιδα. Καὶ τοῦτο μέν, ὡς εἰκός, ἀποτυγχάνει καὶ πάλιν, λανθάνει δ' οὗτος καὶ ἄκων ἠθογραφῶν ἑαυτὸν ἄριστα μὲν πρὸς τὸν ποιητήν, αἴσχιστα δὲ πρὸς ἑαυτόν.

912. *ἀλλὰ νῦν χρόνῳ*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ *Sab*ˢ., ὅπερ ἐκ διορθ. Περὶ τοῦ 'ἀλλὰ' ἴδ. εἰς Ἑκ. 391, καὶ περὶ τοῦ 'χρόνῳ' εἰς Φοιν. σελ. 273-6.

913. *βουλὴν . . . σώφρονος.*] Ὁ Λεντίγγ. ὑπώπτευσε τὸν στίχον ὡς ἄκομψον· ὁ Ναύκ. περιέγραψε, καὶ ὁ Οὐέῤῥάλλ. ἐξέβαλε τοῦ κειμένου· διότι, λέγει ὁ πρῶτος, τὸ 'γνώμη' καὶ 'βουλὴ' κομψὸν ἐλλεῖπον, ὄχι καὶ λεγόμενον. Ὁ πρῶτος καὶ κυριώτατος ὅρος πάσης ἐλλείψεως εἶνε ἡ ἀβίαστος καὶ πλήρης ἔξωθεν ὑπάκουσις τοῦ ἐλλείποντος, ἐνταῦθα δὲ τοῦ ἐλλείποντος οὐσιαστικοῦ, ἤτοι τοῦ 'βουλήν'. Ἀλλὰ τίς ποτε ποιητὴς εἶπε: *νικῶσα* ὑπακουομένου ἔξωθεν τοῦ *βουλή*, *γνώμη*, ἤτινος ἄλλου τοιούτου; Εἶπεν ὁ Ξενοφ. Ἀναβ. ϛ', 1, 18, καὶ 2, 12, ἅτινα παραβάλλει ὁ Ναύκ., 'ἐκ τῆς νικώσης' ἐλλειπτικῶς τοῦ *γνώμης* ἢ *ψήφου*, ἀλλὰ τοῦτο, διότι ὁ λόγος ἐκεῖ περὶ συμβουλίου στρατιωτικοῦ, ὅπου καὶ 'ἐκ τῆς κρατούσης' ἢ ὅ,τι ἄλλο συνώνυμον καὶ ἂν ἔλεγε, τὸ ἐλλεῖπον οὐσιαστικὸν θὰ ὑπηκούετο ἔξωθεν εὐκολώτατα ἕνεκα τῶν συμφραζομένων. Ἄλλως τὸ ἐλλειπτικὸν 'νικῶσα' εἶνε ἔργον ὄχι τοῦ παλαιοτέρου ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ τῆς ἐπελθούσης λογογραφίας, ὅσῳ δὲ προβαίνει τις ἐν τῷ χρόνῳ, τόσῳ μᾶλλον καὶ κοινοῦται ἡ χρῆσις παρὰ τοῖς πεζοῖς, καὶ ἀπόδειξις τοῦ λεγομένου, ὅτι οὐ μόνον οἱ ποιηταί, ἀλλὰ καὶ ὁ παλαιότερος Ἡρόδοτος ζ', 175, καίπερ περὶ συμβουλίου τοῦ λόγου ὄντος, λέγει 'ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι' κλπ. Καὶ εὐλόγως ταῦτα, διότι πρῶτον κατατρίβεται ἐν τῇ χρήσει διὰ μακροῦ πως χρόνου φράσις τις, ἔπειτα ἐπέρχεται ἡ βραχυλογία, καὶ ἐπὶ τέλους ἐκνικᾷ καὶ κυροῦται ἡ ἔλλειψις ὡς κανονική. Καὶ ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἑλλη-

ἡμῖν δὲ παῖδες οὐκ ἀφροντίστως πατὴρ
πολλὴν ἔθηκε σὺν θεοῖς προμηθίαν·
οἶμαι γὰρ ὑμᾶς τῆσδε γῆς Κορινθίας

νές ἔχομεν τοιαύτην ἐλλειπτικὴν μετοχήν, καρπὸν ὁμοίως θλιβερῶν χρόνων καὶ ἔτι θλιβερωτέρας ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἐκλύσεως, τὴν *δεδηλωμένην*. Ἡ δεδηλωμένη αὕτη (ὑπάκουε: *ψῆφος* ἐπὶ τὸ ἀττικώτερον, *πλειονοψηφία* κοινότερον) ἦτο ἄγνωστος ἐπὶ Ὄθωνος καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου· καὶ ὅμως ἐντὸς τῶν τελευταίων ὀλίγων ἐτῶν ἡ μετοχὴ ἀπέβη ἐλλειπτική, καὶ δυστυχῶς οὐ μόνον γραμματικῶς, ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς, διότι τὰ πάντα ἤδη δεδηλημένη ἡ δεδηλωμένη ἐξέτεινε τελευτῶσα μετοχικῶς ἐπὶ πᾶν τὸ ἑλληνικὸν τὴν ἔλλειψιν οὐ μόνον τοῦ οἰκείου ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐν Ἕλλησιν οὐσιαστικοῦ. Ὅσον ἦτο δυνατὴ τοιαύτη ἔλλειψις οὐσιαστικοῦ ἐπὶ τῆς μετοχῆς ταύτης πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, ἄλλο τόσον ἦτο δυνατὴ καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ 'βουλὴ' ἐπὶ τοῦ 'νικῶσα' παρ' Εὐριπίδῃ. Ἀλλ' ὁ Ναύκ. κακίζει καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ στίχου 'γυναικὸς . . . σώφρονος'. Τὸ ὅτι ἡ Μήδ. ἔγνω τὴν νικῶσαν, εἶνε, ἐρωτᾷ ὁ σοφὸς ἀνήρ, τοῦτο γνώρισμα γυναικὸς σώφρονος; Ἰδοὺ δὲ καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ τάπητος τὸ περὶ σώφρονος γυναικὸς ζήτημα, περὶ οὗ ἱκανὰ εἰπόντες εἰς Ἱππ. 494, σιωπῶμεν ἐνταῦθα. Καὶ ἂν δὲ εἶνε, ἐρωτᾷ πάλιν, λέγεται τοῦτο 'ἔργον'; Βεβαιότατα, ἀποκρινόμεθα, διότι ἡ λέξις *ἔργον* λαμβάνεται ἐπὶ παντὸς ἔργου οὐ μόνον ὑλικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἠθικοῦ καὶ ἰδεώδους, καὶ ἀπόδειξις ὅτι, ἐὰν τὸ 'ἔργον' ἀποσιωπᾶτο καὶ ἔκειντο μόνον ταῦτα: 'γυναικὸς ταῦτα σώφρονος' τὸ νόημα θὰ ἦτο ἄρτιον, διότι θὰ ὑπηκούετο ἔξωθεν τὸ 'ἔργα' ἢ τὰ *ἴδια* (*ἔργα*), διότι τοῦ οὐσιαστικοῦ τούτου ἡ ἔννοια ὑπῆρξε τόσον γενικὴ καὶ πάγχρηστος, καὶ ἀνέκαθεν, ὥστε καὶ ἐλλείπει. Μὲ παραδείγματα δὲν θέλομεν νὰ καταργῶμεν τὸν τόπον, διότι εἶνε πασίγνωστον ὅ,τι λέγομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας.

914-5. *ὑμῖν δὲ . . . προμηθίαν·*] Ἐν *S* 'σωτηρίαν', ὅπερ πρὸς ἄρσιν τῆς διὰ τὸ 'οὐκ ἀφροντίστως' φαινομένης ταὐτολογίας, ὅπερ καὶ τῶν ἐκδδ. τινες ἐπροτίμησαν (ὁ δ' Οὐεκλ. καὶ ἐξέδ. διορθ. 'οὐκ ἀφρόντιστος πατήρ, πολλὴ δ' ἔθ' ἥξει σὺν θεοῖς σωτηρία', ἅπερ αὐθαίρετα καὶ ἀπόβλητα). Ὁ Οὐαλκεν. διώρθ. 'ὑμῶν' ἀντὶ τοῦ 'ὑμῖν', ὅπερ καί τινες ἐξέδωκαν. Ἀλλὰ τὸ 'ὑμῶν', ἀπαντᾷ ὁ Ἕλμσλ., θὰ εἶχε τὸν τόπον του, ἐὰν ὁ ποιητὴς ἔλεγεν 'ἔθετο', τὸ δ': *ὑμῶν ἔθετο προμηθίαν* καί: *ὑμῖν ἔθηκε προμηθίαν*, διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων· ἐπειδὴ δ' ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς δὲν μᾶς διεσάφησε καὶ τὴν διαφορὰν ταύτην, ὁ Ἑρμᾶνν. ἑρμηνεύει τό: *ὑμῖν ἔθηκα πρόνοιαν* = *βοήθειαν ὑμῖν παρεσκεύασα*, ἐντὸς δὲ τούτων τῶν φαντασμαγοριῶν στρέφεται καὶ μέχρι σήμερον ἡ κριτική. Τὸ 'ὑμῶν' ἢ 'ὑμῖν' δὲν κρέμαται ἐκ τοῦ μέσου ἢ τοῦ ἐνεργητικοῦ· ἐὰν δὲ τὸ μέσον φέρεται συνηθέστερον πρὸς γενικήν, τούτου αἴτιον εἶνε ὅτι αἱ διὰ τοῦ *ποιοῦμαι* ῥηματικαὶ περιφράσεις τηροῦσιν, ὅπου, ὡς εἰκός, ἐγχωρεῖ, τὴν σύνταξιν τοῦ ἀπεριφράστου, ἤτοι: ὅπως *προμηθοῦμαί τινος*, οὕτω καί: *προμηθίαν τίθεμαί* (= *ποιοῦμαι*) *τινός*. Ὅπως δὲ τὸ *προμηθοῦμαι* οὐ μόνον μετὰ γενικῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς *ὑπέρ*, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ δοτική. Τὸ δ' ἐνεργητικὸν ἀντὶ τοῦ μέσου καθ' ὃν λόγον πάντοτε, μετὰ μεγάλης ἢ μικρᾶς, φανερᾶς ἢ λανθανούσης ἀνασκοπήσεως τῶν κατὰ τὸ ὑποκείμενον. Ἐπειδὴ δὲ περὶ προμηθίας ὁ λόγος, φανερὸν ὅτι ὁ Ἰάσων δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὸ μέσον, διότι, εἴτε ἠθικὰ εἴτε ὑλικὰ ἦσαν τὰ ἀγαθά, περὶ ὧν προυνόησε, ταῦτα ἔμελ-

τὰ πρῶτ' ἔσεσθαι σὺν κασιγνήτοις ἔτι.
ἀλλ' αὐξάνεσθε· τἄλλα δ' ἐξεργάζεται
πατήρ τε καὶ θεῶν ὅστις ἐστὶν εὐμενής·
ἴδοιμι δ' ὑμᾶς εὐτραφεῖς ἥβης τέλος
μολόντας ἐχθρῶν τῶν ἐμῶν ὑπερτέρους.

λε νὰ ἐκπορίσῃ αὐτοῖς ὁ Ἰάσων ὄχι οἴκοθεν· ἰδοὺ πόθεν τὸ ἐνεργητικὸν ἀντὶ τοῦ μέσου, διαφέρον αὐτοῦ ὅπως τὸ *προνοῶ* τοῦ *προνοοῦμαι*. Καὶ τὸ μὲν 'οὐκ ἀφροντίστως' μετὰ λιτότητος ἀστυκῆς ἀντὶ τοῦ: *μετὰ πάσης ἐπιμελείας* ('ἀφροντιστεῖν : ἀμελεῖν', καὶ 'ἀφροντισίας: ἀμελείας' ΗΣΥΧ.)· τὸ δὲ 'σωτηρίαν' εἶνε γλωσσηματικὸν ἑρμήνευμα, τοῦ ἑρμηνευτοῦ ἐκλαβόντος τὸ 'προμηθίαν' ὑλικῶς, ἀντὶ ὑλικῆς προοἰκονομίας, ὅπως μάλιστα οἱ νεώτεροι ἐκδεχόμεθα τὴν *οἰκονομίαν*, καὶ τὸ *οἰκονομῶ*, ἀνθ' ὧν ὁ λαὸς καὶ: κυβερνῶ -οῦμαι, καὶ κυβέρνησιν λέγει, καὶ δὴ καὶ σωτηρίαν (= ἐξοικονόμησιν) καὶ σωτηρεύω - σωτηρεύομαι. Ἀλλὰ μὴν πάντα ταῦτα τὰ ἑρμηνεύματα ἀλλοιοῦσι τὰ ἐν τῷ κειμένῳ οὐχ ἧττον ἢ τὸ ἐπικρατῆσαν Ἑρμάννειον ἑρμήνευμα, ὅπερ εἶνε καρπὸς ὄχι τοῦ ἐνεργητικοῦ, ὡς νομίζει, τύπου, ἀλλὰ τῆς ἡμαρτημένης αὐτοῦ ἀντιλήψεως. Ἡ παραδεδομένη ἄρα γραφὴ ἔχει ἄριστα, λέγουσα ὅ,τι καὶ ὅσον ἔπρεπε νὰ ῥηθῇ.

918. *τὰ πρῶτ'. . . ἔτι.*] Περὶ τοῦ 'τὰ πρῶτα' πρβλ. εἰς Ἑκ. 794. Ἀλλὰ τὸ 'ἔτι' ἔμεινεν ἀνεξήγητον. Ὁ Σχολ. 'τὸ δὲ ἔτι κατ' ἐπίτασιν, οἷον ἔτι μᾶλλον ὑμᾶς διαπρέψειν' (ὡς ἂν εἰ μέχρι τοῦδε ἧττον διέπρεψαν, ἢ ὅλως διέπρεψαν). Τῶν δὲ νεωτέρων οἱ μὲν = *ποτὲ* (*οἶμαι ὑμᾶς τὰ πρῶτα ἔσεσθαί ποτε*), οἱ δὲ: *ἔτι ποτέ*, ἤ: *ἅπαξ ἔτι* (ὡς ἂν εἰ καὶ τέως ἦσαν τὰ πρῶτα), ὧν οὐδὲν ἀτοπώτερον. Ἐὰν ἠθέλομεν νὰ καταλέξωμεν τὰ χωρία, ἐν οἷς τὸ *ἔτι* παρερμηνεύεναι ἢ παραδιορθοῦται, καὶ χρόνον πολὺν θὰ ἐχρειαζόμεθα, καὶ τόπον πλειότερον διὰ νὰ τὰ καταχωρίσωμεν. Ὅθεν περιοριζόμεθα εἰς ὀλίγα τινὰ τὰ προχειρότατα. Τὸ *ἔτι* δὲν εἶνε χρόνου μόνον, ἀλλὰ καὶ βαθμοῦ ἠθικωτέρων ἐννοιῶν δηλωτικόν. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια παριστᾷ διὰ τοῦ: ἀκόμα, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἡ ἀρχαία διὰ τοῦ: *ἔτι*, πλὴν ὅπου ἐμφιλοχωρεῖ ἄρνησις, καὶ ὅπου ἡ συνήθεια ἀντικαθιστᾷ τὸ: ἀκόμα διὰ τοῦ: πλέον. Ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ χρήσει τὸ *ἔτι* ἰσοδυναμεῖ τῷ ἐπιδοτικῷ *καὶ* (συνῳδὰ τῷ παρὰ τὸ λατιν. et, etiam ἐτύμῳ αὐτοῦ), οἷον Πλάτ. Μέν. 93 Α 'ἔμοιγε, ὦ Ἄνυτε, καὶ εἶναι δοκοῦσιν ἐνθάδε ἀγαθοὶ τὰ πολιτικά, καὶ γεγονέναι *ἔτι* οὐχ ἧττον ἢ εἶναι' (παραδιορθ. 'οὐχ ἧττον ἢ ἔτι εἶναι'). Ἐνταῦθα τὸ 'ἔτι' δὲν σημαίνει χρόνον, ἀλλ' ἐπιδοτικὴν τοῦ λόγου ἐπίτασιν καὶ δείνωσιν = ἀκόμη καί, καὶ . . . μάλιστα (γαλλ. même). Ὁμοίως ἐν Θουκ. ε', 111, 3 'πολλοῖς γὰρ προορωμένοις ἔτι', τὸ 'ἔτι' = τῷ ἐπιδοτικῷ *καί*, ἤτοι = *καὶ προορωμένοις* (ἀκόμη καὶ ὅταν —, quand même κτλ.). Ὁμοίως Φιλοκτ. 950 'ἀλλὰ νῦν ἔτ' ἐν σαυτῷ γενοῦ' = *καὶ νῦν*, καὶ τώρ' ἀκόμη, κλπ. Κατὰ ταῦτα καὶ ἐνταῦθα τὸ *ἔτι* δὲν σημαίνει χρόνον, ὅπερ ὅλως γελοῖον, καθ' ἃ προεδείξαμεν, ἀλλὰ τὸν ἐν τῷ μέλλοντι βαθμὸν τῶν πρωτείων τῶν παίδων, ἤτοι: *οἶμαι γὰρ ὑμᾶς τῆσδε Κορινθίας πόλεως* (= 'γῆς') *τὰ πρῶτα ἔσεσθαι καὶ σὺν κασιγνήτοις* (= 'σὺν κασιγνήτοις ἔτι', ἀκόμη καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς σας, ἂν θὰ ἔχετε), ἤτοι: *τὰ πρῶτα ἔσεσθαι ἐν Κορίνθῳ οὐ μόνον αὐτοὺς καθ' αὐτούς*, (τουτέστιν: *οὐ μόνον ἄνευ τῶν ἐσομένων ὑμῖν, εἴ γ' ἔσονται, ἀδελφῶν*), *ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτῶν*, ὅ ἐστιν =

αὕτη, τί χλωροῖς δακρύοις τέγγεις κόρας
στρέψασα λευκὴν ἔμπαλιν παρηΐδα,
κοὐκ ἀσμένη τόνδ' ἐξ ἐμοῦ δέχει λόγον;

ΜΗΔΕΙΑ.

οὐδέν· τέκνων τῶνδ' ἐννοουμένη πέρι.

οὐχ ἧττον τῶν (ἐσομένων ὑμῖν) ἀδελφῶν, ἀλλ' ἐξ ἴσου.

922. *αὕτη,*] Οὕτως ἐν *E*, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 'αὐτή'. Ἡ οἰκιακὴ αὕτη καὶ ἐνταῦθα φιλία προσφώνησις (πρβλ. εἰς Ἑκ. 1127, 1280), ὡς καὶ τὸ 923 θωπευτικῶς κοσμητικὸν ἐπίθετον 'λευκήν', δηλοῖ πόσον ὁ Ἰάσων ἐμαλάχθη τὴν καρδίαν, παραπεισθεὶς ὑπὸ τῆς Μηδ. Περὶ τοῦ 'χλωροῖς' ἴδ. εἰς 906, τὸ δὲ 'κόρας' συνεκδοχ. = *ὄμματα.*

823-4. *στρέψασα. . . λόγον;*] Ὁ Σχολ. '. . . ἔδει δὲ αὐτὴν μηδὲ κλαίουσαν εἰσάγεσθαι· οὐ γὰρ οἰκεῖον τῷ προσώπῳ τούτῳ· ὠμὸν γὰρ εἰσῆκται τοῦτο· ἀλλ' ἐκφέρεται τῇ ὀχλικῇ φαντασίᾳ, ποιήσας κλαίουσαν καὶ συμπάσχουσαν'. Ὀρθῶς παρατηρεῖ πρὸς ταῦτα ὁ Οὐεΐλ., ὅτι ὁ Σχολ. δὲν ἐννόησε τίποτε ἐκ τῆς θαυμασίας ταύτης τοῦ ποιητοῦ σκηνῆς. Ἀλλὰ κατὰ τί διαφέρουσιν, ἐρωτῶ, τοῦ Σχολ. οἱ νεώτεροι, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀρτ. καὶ Ναύκ. ὀβελίζοντες τὸν 923, ὡς ὅμοιον τῷ 1148, ὁ δὲ Σχοίνε. τὸν 924, ὡς ὅμοιον τῷ 1009; Ἀφ' οὗ ὁ Ἰάσων παραπεισθεὶς ὑπὸ τῆς Μηδείας, χαίρει ὅτι πάντα βαίνουσιν αὐτῷ κατ' εὐχήν, εὔχεται ἐπὶ τέλους τὰ ἐν 920-1. Οὐδὲν τούτων φυσικώτερον, ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα εἶνε καὶ κτύπος ὀδυνηρότατος εἰς τὴν καρδίαν τῆς Μηδείας (πρβλ. 930-1). Τί εὔχεται καὶ ἐλπίζει ὁ Ἰάσων περὶ τῶν τέκνων, καὶ τί μελετᾷ αὕτη περὶ τούτων! Ἡ τραγικὴ εἰρωνεία φθάνει ἐνταῦθα εἰς τὸ ἔπακρον· ἐὰν δ' εἰς πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἀντέσχε ἀξίως ἑαυτῆς μέχρι τοῦδε ἡ Μήδεια, εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα θανάσιμα βέλη τῆς ἀμειλίκτου δαίμονος δὲν ἀντέχει ἡ μήτηρ, καὶ ὑποκύπτει. Τὰ δάκρυα ἐκχειλίζουσιν ἐκ τῆς αἱμαχθείσης μητρικῆς καρδίας, καὶ ἡ Μήδεια κλαίει· κλαίει δ' οὐχὶ νῦν μόνον, ὡς φαίνεται ἀξιῶν ὁ Σχολ., ἀλλὰ καὶ πρότερον, ὡς εἴδομεν. Ἐν τούτοις ἡ μήτηρ διὰ τῶν ἀκουσίων τούτων δακρύων κινδυνεύει νὰ προδώσῃ τὴν Μήδειαν, καὶ ἀνατρέψῃ ἐν ἀκαρεῖ τὸ οἰκοδόμημα τῆς ψευδολογίας της· ἰδοὺ διὰ τί στρέφει ἀλλοῦ τὸ πρόσωπον, κρύπτουσα τὰ δάκρυά της. Ὁ Ἰάσων ὅμως παρετήρησε τοῦτο, καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν τὰ 922-4. Ἂς ὑποθέσωμεν τώρα, ὅτι ἐλλείπει ὁ 923 στίχος, ὅπως ἀπαιτοῦσιν οἱ σοφοὶ ἀθετηταί, καὶ ἐρωτῶ: ἀφαιρουμένου τοῦ στίχου τούτου, ἐξαφανίζεται ὅλον τὸ προεξηγηθὲν ψυχολογικὸν δρᾶμα, ναί, ἢ οὔ; Ἂς ὑποθέσωμεν ἀφαιρούμενον τὸν ἑπόμενον 924· τί νόημα ἔχει τότε, ἐρωτῶ, ἡ ἁπλῆ τοῦ Ἰάσονος ἀπορία περὶ τῶν δακρύων τῆς Μηδείας; Μὴ καὶ ἡ χαρὰ δὲν προκαλεῖ τὰ δάκρυα; Ἀλλ' ἡ Μήδεια καὶ δυσαρέστως ἤκουσε τοὺς τελευταίους λόγους αὐτοῦ (μάλιστα δὲ τοὺς 914-20), τοῦτο δὲ παρετήρησεν οὗτος ὄχι ἀνυπόπτως, καὶ διὰ τοῦτο ὁ 924. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἄνευ αὐτοῦ ἐξαφανίζεται μὲν τὸ ἀκροσφαλὲς τῆς ἀμοιβαίας ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ τῶν προσώπων θέσεως, συνεξαφανίζεται δὲ καὶ τὸ παροξυνόμενον ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ, καὶ αἴρεται ἡ αἰτιολογία τῶν ἑπομένων, καὶ μάλιστα τῶν 929 κἑξ. Πῶς δύναταί τις ἄρα νὰ εἴπῃ περὶ μὲν τοῦ Σχολ., ὅτι δὲν ἐννόησε τίποτε, περὶ δὲ τῶν συγχρόνων ἀθετητῶν, ὅτι ἐννόησαν; Ἐκεῖνος τοὐλάχιστον δὲν ἠθέτησεν, ἀλλ' ἔψεξε μόνον τὰ κείμενα, ἐν ᾧ οὗτοι καὶ ψέγουσιν αὐτὰ (εἰδὲ μὴ δὲν θὰ τὰ ἠθέτουν), καὶ ἐξαφανίζουσιν ὅ,τι δὲν ἐννοοῦσιν.

925. *οὐδέν·*] Ἄρνησις ἀνταποκρινομένη ὄχι κατὰ γραμματικὴν ἀκρίβειαν

ΙΑΣΩΝ.

θάρσει νυν· εὖ γὰρ τῶνδε θήσομαι πέρι.

εἰς τὸ 922 'τί', ἀλλ' ἀορίστως εἰς τὰ προλαβόντα, ὅπως καὶ τὸ δημοτικὸν τίποτα ἐν παρομοίοις διαλόγοις. Πρβλ. Ἴων. 256, Ἰφ. Τ. 781. Τὰ δ' ἑξῆς = *περὶ τῶνδε* (*τῶν*) *τέκνων ἐννοουμένη* (*δακρύω*, ἢ *ἐδάκρυσα*, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 'δακρύους τέγγεις'), ἤτοι: διὰ τὰ παιδιὰ τοῦτα ἐσυλλογούμουν κ' ἔκλαια.

926-31. *θάρσει νυν·* ... *γενήσεται τάδε.*] Ὁ Βυργέσ. πρῶτος μετέθεσε τὸν 928 μετὰ τὸν 931· ἐσχάτως δ' ὁ μὲν Ἵρζελ. τοὺς 926, 927 μετὰ τὸν 931, ὁ δὲ Λαδεούϊγ. τοὺς 926, 927 καὶ 928 μετὰ τὸν 931· οὕτω δὲ (ἤτοι 925, 929, 930, 931, 926, 927, 928, 932 κλπ.) φέρονται ἐν ταῖς ἐκδδ. τοῦ Πρινζ. Οὐεκλ. Οὐεῖλ.² Βαρθ. Οὐερράλλ. Μεκλέρ.). Ἀφορμὴν εἰς τὰς μεταθέσεις ἔδωκεν ὁ στ. 929 'τί δ' εἶτα κτλ.' Πῶς, λέγουσιν οἱ ἀθετηταί, ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἀπαντήσεως τῆς Μηδείας 925 καὶ 927 ἐπερατώθη τὸ ζήτημα τοῦτο, πῶς ἐπαναφέρεται εὐθὺς πάλιν, τοῦ Ἰάσονος ἐπαναλαμβάνοντος τὴν ἐρώτησιν περὶ τῆς αἰτίας τῶν δακρύων τῆς Μηδείας; Ἀλλ' ἐξηντλήθησαν ἆρά γε σύμπαντες τῆς ἑρμηνείας οἱ πόροι, καὶ δὲν ἔμεινεν εἰς τοὺς σοφοὺς κριτικοὺς ἄλλη τῆς ἀπορίας των λύσις, εἰμὴ ἡ βιαία αὕτη ἀναμόχλευσις ὁλοκλήρου στιχομυθίας, καὶ ταύτης ἐν οὕτω κρισίμῳ δραματικῶς στιγμῇ; Ἐν πρώτοις ἡ ἀφορμὴ τῆς μεταθέσεως δὲν εἶνε βεβαία. Ἐὰν ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ τῶν κωδδ. ἔχομεν τὴν γραφὴν 'τί δή, τάλαινα', ἐν τῇ ἑτέρᾳ *S* ἔχομεν τὴν γραφὴν 'τί δῆτα, λίαν', ἡ δὲ γραφὴ αὕτη ἦτο καὶ ἡ πρὸ τοῦ Ματθ. κοινή. Ἠρευνήθη καλῶς τὸ νόημα τῆς γραφῆς ταύτης; Ἐὰν ὁ ἐνεστὼς 'ἐπιστένεις', ὡς δῆθεν ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐνεστώς, ἤτοι εἰς τὸν μετὰ τὰ 922 'δακρύοις τέγγεις' χρόνον, ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς ἡμαρτημένος, ἠδύναντο νὰ διορθώσωσιν 'ἐπέστενες', ὡς ὁ Κοϊτσάλας, μᾶλλον· ἀλλ' οὐδὲ τῆς διορθώσεως ταύτης ἀνάγκη ὑπάρχει. Ὁ ἐνεστὼς εἶνε ὁ κοινὸς καὶ πραγματικός· ὅπως δὲ κατανοηθῇ ἡ ἔννοια αὐτοῦ, ἀνάγκη πρότερον νὰ κατανοηθῇ τὸ νόημα τῆς γραφῆς 'τί δῆτα λίαν' (ἧς τὸ κῦρος ἐστήριξεν ἱκανῶς ὁ Ἔλμσλ., παραβαλὼν εἰς 156 τὰ Εὐρ. Ἠλ. 1171 'μὴ λίαν στένε', Ἀλκ. 808, Ἀνδρ. 1234, Ἑλ. 1435, Ἀρ. Νεφ. 415, 714), ἐξ ἧς παρεφθάρη τὸ 'τί δή, τάλαινα' (καθ' ὃν τρόπον καὶ κατωτέρω ἐν 1316, ἤτοι: λιαν: λαιν = μιαιφ: μαιφ). Ἀλλ' οὐδὲ τὸ 'δῆτα' εἶνε τὸ γνήσιον, παραφθαρὲν καὶ τοῦτο, ὅπως πολλάκις, ἐκ τοῦ 'δ' εἶτα' (πρβλ. εἰς Ἑκ. 247) διὰ τὸ ὁμόηχον τῆς ἐκφορᾶς. Διὰ τῆς ἀβιάστου ταύτης ἀποκαταστάσεως τῆς γνησίας γραφῆς 'τί δ' εἶτα λίαν κτλ.' καὶ τὸ ἀκατανόητον ἐνταῦθα 'δῆτα' αἴρεται, καὶ τῆς διακοπείσης τοῦ διαλόγου ῥύμης τὸ ἀφανισθὲν διάλειμμα ἀναφαίνεται ὁλόκληρον. Πρὸ πάντων δὲ σημειωτέον καὶ ὅτι ἐν τῷ 929 στ. ὁ λόγος δὲν εἶνε περὶ δακρύων, ὡς ἐν 922, καθ' ἃ κοινῶς ἑρμηνεύεται, ἀλλὰ περὶ ἁπλῶν στεναγμῶν, ὅτι δὲ δάκρυα καὶ κλαυθμοὶ εἶνε ἄλλο, καὶ ἄλλο στεναγμοί, δὲν ἔχει χρείαν ἀποδείξεως. Ὁ στίχος ἄρα οὗτος ἐτέθη ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ὅπως καὶ οἱ 922-4, ὅπως σημανθῇ ἐκεῖ μέν, ὅτι ἡ ἡρωῒς κλαίει, ἐνταῦθα δ' ὅτι στενάζει, εἰ καὶ αἱ τοιαῦται εἰς ὁδηγίαν καὶ χρῆσιν τῶν ὑποκριτῶν σκηνικαὶ σημειώσεις συνυφαίνονται θαυμασίως εἰς τὴν ἀνέλιξιν τῆς τῶν παθῶν διαλεκτικῆς (καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Ἑκ. 342). Στενάζει δ' ἡ Μήδ. λέγουσα τὰ 928· ὅτι δὲ νὰ στενάζῃ ταῦτα λέγουσα ἡ ἡρωῒς εἶνε φυσικώτατον, οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ. Ὁ στεναγμὸς ἐνταῦθα εἶνε ἡ ἀσθενὴς ἀλλ' ἀπαραίτητος ἠχὼ καὶ ἐπῳδὸς τῶν ἐν 922 κλαυθμῶν. Οἱ στεναγμοὶ δ' οὔ-

ΜΗΔΕΙΑ.

δράσω τάδ'· οὔτοι σοῖς ἀπιστήσω λόγοις·
γυνὴ δὲ θῆλυ κἀπὶ δακρύοις ἔφυ.

ΙΑΣΩΝ.

τί δ' εἶτα λίαν τοῖσδ' ἐπιστένεις τέκνοις;

τοι προκαλοῦσιν, ὡς εἰκός, τὴν 929 ἐρώτησιν τοῦ Ἰάσονος 'τί δ' εἶτα λίαν τοῖσδ' ἐπιστένεις τέκνοις;', ἧς τὸ νόημα ἐκ τῶν 927 συμπληρούμενον ἔχει ὧδε: *τί δὲ (δράσειν ἃ εἶπον, οὐδ' ἐμοῖς ἀπιστήσειν λόγοις φάσκουσα) εἶτα λίαν τοῖσδ' ἐπιστένεις τέκνοις*; Τὸ δὲ *λίαν* τοῦτο, ἤτοι τὴν ὑπερβολὴν (πρβλ. εἰς Ἱππ. 264) τῶν ἐπὶ τοῖς τέκνοις στεναγμῶν, ἐξηγοῦσα ἡ Μήδ., παρέχει τῷ Ἰάσονι τὰς ἐν 930-1 πληρεστέρας πληροφορίας, αἵτινες καὶ τὸν Ἰάσονα καθησυχάζουσι, καὶ τὸν θεατὴν τὰ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἡρωΐδος συμβαίνοντα ἐναργέστερον μυοῦσι. Τί τούτων πάντων ἐντεχνότερον, ἅμα δὲ φυσικώτερον καὶ ὁμαλώτερον.

926. *εὖ γὰρ τῶνδ' ἐγὼ θήσω πέρι.*] Οὕτως ἐν *BEL*, 'εὖ γὰρ νῦν τῶνδ' ἐγὼ θήσω πέρι' *P*, 'εὖ γὰρ τῶνδε ('νῦν' *a*) θήσομαι πέρι' *d*. Ἀλλ' ἡ διπλωματικῶς κρείσσων γραφὴ ἀπήρεσεν εἰς τοὺς κριτικούς, νομίζοντας, ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς αἰτιατικῆς καθιστᾷ σόλοικον τὸν λόγον (ὅθεν καὶ διώρθ. Σταδτμύλλερ. 'θάρσει, γύναι· τὰ τῶνδ' ἐγὼ θήσω καλῶς', Οὐεκλ. 'εὖ γὰρ τἀμφὶ τῶνδε θήσομαι', Λέων 'θήσομαι βίον', Μέκλερ. 'εὖ γὰρ πᾶν τὸ τῶνδε θήσομαι' καὶ Πρίνζ. 'εὖ τὰ τῶνδε θήσεται πατήρ'). Περὶ τοῦ 'πέρι', λέγουσιν αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου τὸν 925, ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς πλανηθεὶς παρέλαβεν αὐτὸ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἡμετέρου ἀπ' ἐκείνου πρὸ τούτου κειμένου· ὅπερ πῶς ἦτο δυνατόν, ἀφ' οὗ ὁ 925 κατ' αὐτοὺς ἔκειτο ὄχι πρὸ αὐτοῦ; Ὁ στίχος οὔτε νόθος εἶνε οὔτε ἐφθαρμένος οὔτε σόλοικος· ἓν μόνον πταῖσμα ἔχει, ὅτι ἀνέκαθεν (ἐντεῦθεν καὶ αἱ διάφοροι γραφαὶ) δὲν κατενοήθη. Δὲν κατενοήθη δέ, διότι δὲν ὑπάρχει αἰτιατ. ἀντικειμένου τοῦ 'θήσω', διότι κεῖται 'θήσω' καὶ ὄχι 'θήσομαι', ὅπως ἀλλαχοῦ, καὶ τέλος διότι εἰς τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀποδίδουσιν οἱ ἑρμηνευταὶ πᾶσαν ἄλλην ἔννοιαν (*προνοήσομαι*, *φροντιῶ* κττ.) ἐκτὸς τῆς οἰκείας, ἅτινα ἄρδην ἡμαρτημένα. Εἴπομεν πολλάκις, ὅτι καὶ ὁ ἐνεργητικὸς καὶ ὁ μέσος τύπος εἶνε ἔργον τῆς αὐτῆς τοῦ λόγου χρείας, ἄλλοτε ἄλλης οὔσης (ἴδ. εἰς 309, 787, κλπ.), ἐνταῦθα δὲ λέγομεν, ὅτι ὁ Ἰάσων εἶπε 'θήσω' καὶ ὄχι 'θήσομαι' οὐ μόνον δι' ὃν λόγον καὶ ἀνωτέρω 915 'ἔθηκε', ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἑπόμενον, ὅτι δηλ. οἱ ποιηταί, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ὁ ἡμέτερος, ἀντὶ τοῦ *ποιῶ - ποιοῦμαι* λέγουσι *τίθημι τίθεμαι*, ὅπως πολλάκις εἴπομεν, καὶ ὅτι τὸ *ποιῶ*, ὡς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ ἐννοίας, ἄρα καὶ τὸ *τίθημι*, κεῖται πλειστάκις μετ' ἐπιρρήματος, καὶ μάλιστα τοῦ *εὖ* καὶ *καλῶς*, ἄνευ αἰτιατικῆς (οἷον Οἰδ. Κ. 'πῶς οὖν ποιήσεις;' Οἰδ. Τ. 543, Αἴ. 1369 'ὡς ἂν ποιήσῃς, πανταχοῦ χρηστὸς ἔσει', Πλάτ. Πολιτ. 461 Ε 'ἢ πῶς ποιῶμεν;' Ἡροδ. 5, 24 'εὖ ἐποίησας ἀφικόμενος', Πλάτ. 60 C 'καλῶς ποιεῖς προνοῶν' κλπ. ἴδε εἰς Ἑκ. 1136-7, Ἱππολ. 377-9), καὶ ὅτι καὶ ἐν τούτοις ἡ ἀττικὴ σύνταξις εἶνε αὐτὴ αὕτη ἡ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ, λέγοντας: πῶς λοιπὸν θὰ κάμῃς; πῶς νὰ κάμωμεν; ὅπως καὶ ἂν κάμῃς· καλὰ ἔκαμες κ' ἦλθες (καὶ ἐπρόβλεψες), διάφορα τῶν: τί λοιπὸν θὰ κάμῃς κλπ. Ὅτι δὲ καὶ τὸ *τίθημι* αὐτὸ ἐλαμβάνετο οὕτως, ἀπόδειξις, πλὴν ἄλλων, τὸ ἄλλως ἐλεεινὰ παρεξηγούμενον καὶ ἀθετούμενον Εὐμεν.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἔτικτον αὐτούς· ζῆν δ' ὅτ' ἐξηύχου τέκνα,
εἰσῆλθέ μ' οἶκτος εἰ γενήσεται τάδε.
ἀλλ' ὧνπερ οὕνεκ' εἰς ἐμοὺς ἥκεις λόγους,
τὰ μὲν λέλεκται, τῶν δ' ἐγὼ μνησθήσομαι.
ἐπεὶ τυράννοις γῆς μ' ἀποστεῖλαι δοκεῖ,
κἀμοὶ τάδ' ἐστὶ λῷστα, γιγνώσκω καλῶς,
μήτ' ἐμποδὼν σοὶ μήτε κοιράνοις χθονὸς
ναίειν, δοκῶ γὰρ δυσμενὴς εἶναι δόμοις,
ἡμεῖς μὲν ἐκ γῆς τῆσδ' ἀπαίρομεν φυγῇ,
παῖδες δ' ὅπως ἂν ἐκτραφῶσι σῇ χερί,
αἰτοῦ Κρέοντα τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα.

681 'τί γάρ; πρὸς ὑμῶν πῶς τιθεῖσ' ἄμομφος ὦ;'=*πῶς ποιοῦσα* (='πῶς τιθεῖσα')·*ἄμομφος ὦ πρὸς ὑμῶν;* ἤτοι: πῶς νὰ κάμω γιὰ νὰ μὴ παραπονῆσθε σεῖς ἐναντίον μου; Αὕτη δ' ἡ ἔννοια καὶ τοῦ ὁμοίως δεινῶς παρερμηνευομένου Ἀγαμ. 1672-3 'ἐγὼ καὶ σὺ θήσομεν κρατοῦντες τῶνδε δωμάτων καλῶς'=καλῶς ποιήσομεν ἐγὼ καὶ σὺ κρατοῦντες τῶνδε δωμάτων, ἤτοι: σὺ κ' ἐγὼ θὰ κάμωμεν καλὰ νὰ κτλ. Ἐκ τούτων πάντων συμφανὲς καθίσταται τί σημαίνει καὶ ἡ ἡμετέρα ῥῆσις. Τῆς τοῦ *τίθημι* μετ' ἐπιρρήματος τροπικοῦ ἐννοίας διευκρινηθήσης, εὐκόλως ἐννοεῖ πᾶς τις, ὅτι οἱονδήποτε προθετόπτωτον δύναται νὰ προστεθῇ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ λόγου (οἷον: Πλάτ. πολιτ. 469 Β 'πρὸς τοὺς πολεμίους πῶς ποιήσουσιν;' Ξεν. ἀπομν. α', 1, 3 'πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας... ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων'). Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ ἡμέτερον 'εὖ γὰρ τῶνδ' ἐγὼ θήσω πέρι'=*εὖ γὰρ περὶ τῶνδε ποιήσω ἐγώ*, ἤτοι: *ἐγὼ περὶ τούτων ὡς ἄν μοι καλῶς ᾖ ποιεῖν ποιήσω*· τοῦτο δ' ἀκριβῶς λέγει καὶ ἡ ἐν τῇ συνηθείᾳ πανομοιότυπος ἐκφορά: Γι' αὐτὰ θὰ κάμω καλὰ ἐγώ.

930. *ἐξηύχου*] Οὕτω διώρθ. ὁ Σκαλίγερ. τὸ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἐξηύχουν'.

931. *εἰσῆλθέ μ'... τάδε.*]=*εἰσῆλθέ μ' οἶκτος, οὐκ εἰδυῖαν* (=*φοβουμένην*) *εἰ γενήσεται* (πρβλ. εἰς 184) *τάδε.*

938. *ἀπαίρομεν*] Κακῶς μὲν ὁ Ἕλμσλ. ἀπαιτεῖ μέλλοντα 'ἀπαροῦμεν', ἔτι δὲ χεῖρον οἱ μετ' αὐτὸν ἀξιοῦσιν, ὅτι ὁ ἐνεστὼς ἐνταῦθα ἀντὶ μέλλοντος, διότι παριστᾷ τὸ ἀπαραιτήτως δεδογμένον, πεπρωμένον, βέβαιον. Τοῦτο λέγουσιν οἱ γραμματικοί, πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον ἄγοντες· ἀλλ' ἀπατῶνται μεγάλως (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 339 κέξ.). Ἐμφαίνει μὲν ἐνίοτε ὁ ἐνεστὼς καὶ τοῦτο, ὅπερ ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου χωρίου, ἐμφαίνει δὲ καὶ ἄλλα, ὧν ἓν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ χρόνος οὗτος τίθεται ἀντὶ μέλλοντος, ὁσάκις πρόκειται νὰ συνυποδηλωθῇ, ὅτι ὁ λαλῶν συνενοῖ, ἢ ὑπισχνεῖται νὰ πράξῃ τι, (ἡ τουρκικὴ γλῶσσα, ὡς γνωστόν, πλουσιωτάτη εἰς ῥηματικοὺς τύπους μεταχειρίζεται ἐπὶ τούτων καὶ ἴδιον τύπον, τὸν ἕτερον τῶν δύο αὐτῆς ἐνεστώτων, τὸν βραχύτερον), ἢ ὁσάκις τὸ τελεσθησόμενον μέλλει ὅσονοὺ πράττεσθαι (πρβλ. εἰς Φοιν. 1248, καὶ σελ. 340). Τὴν πρώτην τῶν ἐκδοχῶν

ΙΑΣΩΝ.

οὐκ οἶδ' ἂν εἰ πείσαιμι, πειρᾶσθαι δὲ χρή.

ΜΗΔΕΙΑ.

σὺ δ' ἀλλὰ σὴν κέλευσον αἰτεῖσθαι πατρὸς
γυναῖκα παῖδας τήνδε μὴ φεύγειν χθόνα.

ΙΑΣΩΝ.

μάλιστα, καὶ πείσειν γε δοξάζω σφ' ἐγώ,
εἴπερ γυναικῶν ἐστι τῶν ἄλλων μία.

ἔχει καὶ ἐνταῦθα ὁ ἐνεστώς: 'ἀπαίρομεν'=*συναινοῦμεν ἀπαίρειν*, ὅπως καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνηθείᾳ, ἤτοι τὸ ἀκριβῶς ἐναντίον πρὸς ὅ,τι φαντάζονται οἱ κριτικοί.

941. *οὐκ οἶδ' ἂν εἰ πείσαιμι*]=*οὐκ οἶδ' εἰ πείσαιμ' ἄν*, τοῦ *ἂν* προταχθέντος, ὅπως συνήθως, ἐπὶ τοῦ 'οὐκ οἶδα'. Ὁ δὲ *ἂν* ἐπὶ τῆς εὐκτικῆς μετὰ τοῦ *εἰ* παριστᾷ τὸ ἐσχάτως ἀμφίβολον, ὥστε τὸ 'οὐκ οἶδα εἰ' καταντᾷ = *φοβοῦμαι εἰ*.

942-3. *σὺ δ' ἀλλὰ...χθόνα.*] Περὶ τοῦ 'σὺ δ' ἀλλὰ' ἴδ. εἰς Φοιν. 1672. Τὸ 'αἰτεῖσθαι πατρὸς' ἐκρίθη ὡς σόλοικον ὑπὸ τῶν κριτικῶν, ὅθεν καὶ ὡς ἐφθαρμένον διωρθώθη πολλαχῶς (Οὐεκλ. 'σὴν κέλευε συνδεῖσθαι πατρός', Σταδτμύλλερ. 'σὺ δ' ἀλλ' ἄνασσαν σπεῦσον αἰτεῖσθαι τοκεῖς', Πρίνζ. 'δάμαρτα σὴν κέλευσον αἰτεῖσθαι πάρος', ἐξοβελιζομένου τοῦ 943, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Βαρθ. 'σὺ δ' ἀλλά νιν κέλευσον αἰτεῖσθαι κόρην', 'πάρος' δὲ καὶ Οὐεῤῥάλλ. καὶ Μέκλερ.). Ἠγνόουν προφανῶς οἱ διορθωταί, ὅτι τὸ 'αἰτοῦμαι' λαμβάνεται πλειστάκις κατὰ σύνεσιν, σημαῖνον: *αἰτοῦμαι δεόμενος* ('τὸ μὲν αἰτῶ τὸ ἁπλῶς ζητῶ, τὸ δὲ αἰτοῦμαι τὸ μεθ' ἱκεσίας' ΣΧΟΛ. εἰς Ἀριστ. Πλ. 156), καὶ ὅτι ἄρα δυνάμει τῆς κατὰ σύνεσιν ταύτης ἐννοίας συντάσσεται καὶ μετὰ γενικῆς (Πρβλ. 'αἰτῶ αἰτιατικῇ... Λυσίας δὲ γενικῇ 'εἴ τις ἄλλος βούλεται αἰτείσθω ὑμῶν.' Βέκκερ. ἀνέκδ. σελ. 122). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἑπόμενος στίχος ἠθετήθη, πρῶτον ὑπὸ τοῦ Βρυγκ., διότι, λέγει, ἡ φράσις τοῦ προξενεῖ ναυτίασιν. Καὶ διατί; Διότι, λέγει, ἀπαντᾷ καὶ ἐν 785, 940, 971, λησμονῶν, ὅτι ἡ φράσις, μία τῶν σπουδαιοτάτων λέγεται κατ' ἀνάγκην πολλάκις, διότι ἐξ αὐτῆς ἐξήρτηνται τὰ πάντα. Τὰ σπουδαῖα δ' οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ δράματι, ὅπως καὶ ἐν τῷ βίῳ, λέγουσιν ὄχι τρίς, ἀλλὰ καὶ δεκάκις τρίς, ὅταν εἶνε ἀνάγκη. Διορθοῖ δ' ὁ Βρύγκ. 'σοὺς ἀφιέναι φυγῆς'. Καὶ ναὶ μέν, καὶ ἡ φράσις αὕτη ἀπαντᾷ ἐν 1002 καὶ 1155, ἀλλ' αἱ λέξεις τοῦ ποιητοῦ, ναυτίας πρόξενοι καθ' ἑαυτάς, περιχρίονται θεσπεσίαν ἡδύτητα καὶ χάριν, ὅταν ἐξαναπεράσουν ἀπὸ τὸ στόμα ἢ τὸν κάλαμον τῶν διορθωτῶν.

945. *εἴπερ ... μία.*] Ὁ στίχος οὗτος ἐν τοῖς βιβλ. ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἰάσονα· ἀλλ' ὁ Βαρθ., καὶ κατὰ τοῦτον οἱ μετ' αὐτόν, ἀπέδωκαν εἰς τὴν Μήδ., διὰ τὸ σχόλιον τόδε: 'εἴπερ γυναικῶν: ἀντὶ τῶν φιλάνδρων, οἷον εἴπερ φίλανδρός ἐστι, πάντα σοι πεισθήσεται ἡ Γλαύκη'. Τὸ δὲ 'μία τῶν ἄλλων γυναικῶν'=ὁποία καὶ αἱ ἄλλαι, αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ὅ ἐστιν: *εἴπερ καὶ αὕτη γυνὴ ἔφυ*. Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι φθείρει τὸ νόημα ἡ διόρθ. τοῦ Ναυκ. 'τῶν πολλῶν', ὡς ποιοῦσα τὴν Μήδ. ἐν οὐ δέοντι ὑβρίζουσαν τὴν Γλαύκην παρὰ τὴν φανερὰν αὐτῆς πρόθεσιν νὰ σύρῃ κολακεύουσα εἰς τὰ δίκτυά της τὸν Ἰάσ., τοῦτο δὲ λέγει τὸ κείμενον παριστῶν

ΜΗΔΕΙΑ.

συλλήψομαι δὲ τοῦδέ σοι κἀγὼ πόνου·
πέμψω γὰρ αὐτῇ δῶρ' ἃ καλλιστεύεται
τῶν νῦν ἐν ἀνθρώποισιν, οἶδ' ἐγώ, πολύ,
λεπτόν τε πέπλον καὶ πλόκον χρυσήλατον
παῖδας φέροντας. ἀλλ' ὅσον τάχος χρεὼν
κόσμον κομίζειν δεῦρο προσπόλων τινά.
εὐδαιμονήσει δ' οὐχ ἓν ἀλλὰ μυρία,
ἀνδρός τ' ἀρίστου σοῦ τυχοῦσ' ὁμευνέτου,
κεκτημένη τε κόσμον ὅν ποθ' Ἥλιος
πατρὸς πατὴρ δίδωσιν ἐκγόνοισιν οἷς.
λάζυσθε φερνὰς τάσδε, παῖδες, εἰς χέρας
καὶ τῇ τυράννῳ μακαρίᾳ νύμφῃ δότε
φέροντες· οὔτοι δῶρα μεμπτὰ δέξεται.

ΙΑΣΩΝ.

τί δ', ὦ ματαία, τῶνδε σὰς κενοῖς χέρας;
δοκεῖς σπανίζειν δῶμα βασίλειον πέπλων,

τὸ γυναικεῖον φῦλον σύμπαν πειθόμενον εἰς ἓν νεῦμα τοῦ Ἰάσονος οὐχ ἧττον, ἢ αὐτὴν τὴν Μήδειαν.

947 *καλλιστεύεται*] ἴδε εἰς Φοιν. 215.

949 Νοθεύεται. Ἴδ. εἰς 784-6.

952. *οὐχ ἓν ἀλλὰ μυρία*] = *οὐ μίαν, ἀλλὰ μυρίας εὐδαιμονίας*. Περὶ τοῦ ἐπιθέτου, πρβλ. εἰς Φοιν. 444. κλπ.

953. *σοῦ τυχοῦσ'*] Ἡ σύνταξις εἶνε τόσον καθαρὰ καὶ σαφὴς (= *τυχοῦσα ὁμευνέτου ἀνδρὸς ἀρίστου σοῦ*, τοῦ 'ἀνδρὸς...ὁμευνέτου' κατηγορηματικῶς κειμένου), ὥστε ἀπορῶ τί θέλων ὁ Οὐεκλ. διώρθ. 'συντελοῦσ'', καὶ τὸ ἀπαραίτητον εἰς τὴν ὑποκεκρυμμένην εἰρωνείαν τῆς λαλούσης 'σοῦ' ἀφαιρῶν, καὶ ῥῆμα παρεισάγων, κατὰ τὸ Φιλοκτ. 320, ὃ ἀπορεῖ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ καὶ αὐτὸς ὁ εἰς ὃν παραπέμπει Κρύγερ.

955. *ἐκγόνοισιν οἷς*] Ἄνευ λόγου καὶ ἀνάγκης τινὸς διορθ. Σταδτμύλλερ. 'ἐκγόνοις γέρας' (ἢ 'ἔχειν', Φ. Οὐ. Σμιδίτ. 'ἐμός', Βαρθ. 'γάνος', καὶ Μέκλερ. 'δόσιν').

956. *φερνὰς*] νυμφικὰ δῶρα ὡς 'νύμφῃ' 957.

958. *οὔτοι... δέξεται.*] 'τοῦτο διπλῆν ἔχει τὴν ἔννοιαν, μίαν μέν, ἣν ὁ Ἰάσων ἐκδέχεται, ὅτι οὐκ ἀπόβλητα αὐτῇ τὰ δῶρα, ...ἑτέραν δὲ ἣν αὐτὴ κρύπτει, ἀντὶ τοῦ οὐ γελάσει τὸ δῶρον ὡς ἀσθενές, ἀναιρήσει γὰρ αὐτήν'. ΣΧΟΛ. (Ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀνάγκης καὶ κακῶς ὁ Φ. Οὐ Σμιδίτ. διώρθ. 'λέξεται').

960. *βασίλειον*] ἐν δὲ *Pb* 'βασιλείων'· ἀλλ' ἐκδόται τινὲς ἐπροτίμησαν τὴν διόρθ. Οὐουνδέρ. 'βασιλικόν', ἐν ᾧ τὸ 'βασίλειον' εὕρηται οὐ μόνον ἐν ἄλλαις ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ χώρᾳ

δοκεῖς δὲ χρυσοῦ; σῷζε, μὴ δίδου τάδε.
εἴπερ γὰρ ἡμᾶς ἀξιοῖ λόγου τινὸς
γυνή, προθήσει χρημάτων, σάφ' οἶδ' ἐγώ.

ΜΗΔΕΙΑ.

μή μοι σύ· πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος·
χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς.
κείνης ὁ δαίμων, κεῖνα νῦν αὔξει θεός,
νέα τυραννεῖ· τῶν δ' ἐμῶν παίδων φυγὰς
ψυχῆς ἂν ἀλλαξαίμεθ', οὐ χρυσοῦ μόνον.

τοῦ τριμέτρου (οἷον Ὀρ. 1366, Ἑλ. 144, 459, 1526).

963. *προθήσει*] = *προτιμήσει* (ἀπὸ κοινοῦ: *ἡμᾶς*, δηλονότι: ἐξαιτουμένους τὰ προῤῥηθέντα).

964. *μή μοι σύ·*] ἔξωθεν: *ταῦτα* (*λέγε, πρότρεπε* κττ.) Πρβλ. εἰς Φοιν. 535.

λόγος·] οἷον τὸ παρὰ Πλάτ. πολιτ. 930 Ε 'δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ' αἰδοίους βασιλῆας'.

966-7. *κεινης ὁ δαιμων... τυραννεῖ·*] Τὸ 'κεῖνα' = *τὰ ἐκεῖ* ἀορίστως ἀντὶ τοῦ: *τὰ ἐκείνης*, ἤτοι: ἐκείνη εὐτυχεῖ, ὑπὲρ ἐκείνης θεοὶ καὶ δαίμονες, ὑπὲρ ἐκείνης ἡ νεότης, ἐκείνης ἡ τυραννία καὶ ἡ δύναμις. Τί ἄρα σημαίνει ὅτι προσφέρει χρυσὸν εἰς ἐκείνην, ἐξ ἧς ἡ σωτηρία παίδων, ἣν ἐγὼ ὄχι μὲ χρυσόν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ζωήν μου αὐτὴν θὰ ἐξηγόραζον; Ἰδοὺ τί λέγει περίπου ἡ Μήδεια, ὅπως αἰτιολογήσῃ τὴν δωροφορίαν της. Ἀλλ', ἀφ' οὗ εἶπεν ἅπαξ 'κείνης ὁ δαίμων', τί χρειάζονται ἔπειτα 'κεῖνα νῦν αὔξει θεός, νέα τυραννεῖ'; ἐρωτᾷ ὁ Ναύκ., καὶ ἐπειδὴ τὰ θεωρεῖ περιττὰ καὶ παρέλκοντα, τὰ νοθεύει. Ἀλλὰ μὴν τί χρειάζεται καὶ τὸ 'κείνης ὁ δαίμων'; ἐρωτῶ ἐγώ. Ὄχι τὴν εὐτυχῆ καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν εὐνοουμένην, ἀλλὰ τὴν τύραννον μόνον πείθουσα μὲ τὰ δῶρά της, ἔχει τὸ ποθούμενον. Πάντα ἄρα τὰ 'κείνης...τυραννεῖ' ἠδύναντο νὰ λείψωσιν, ἐάν τις ἤθελε ν' ἀκολουθήσῃ τὰ παράδοξα ταῦτα, ἀλλὰ συνήθη εἰς τὸν κριτικὸν τοῦτον λογικεύματα. Δυστυχῶς μὲ τοιαύτας σκέψεις ὄχι νὰ κριθῇ, ἀλλ' οὐδὲ νὰ καταληφθῇ ποιητὴς δραματικὸς εἶνε δυνατόν, ἥκιστα δὲ πάντων ὁ Εὐριπίδης, οὗ ἕκαστος σχεδὸν στίχος ἐκφράζει καὶ μίαν ψυχολογικὴν ἀλήθειαν, ἤτοι καὶ ἓν κατὰ τὸ φαινόμενον λογικὸν ψεῦδος. Καὶ ἀληθῶς τί κατώρθωσε καὶ ἐδῶ διὰ τῆς κριτικῆς του διασκευῆς ὁ σοφὸς κριτικός; Ἀφῄρεσε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀφῆκε τὸ ψεῦδος· ἀφῆκε τὰ 'τῶν δ' ἐμῶν... μόνον', ἤτοι τὸ ψεῦδος (ἡ Μήδεια, ὡς γνωστόν, δίδει τὸν χρυσὸν καὶ τὴν ζωήν της ὄχι χάριν τῶν παίδων, ἀλλὰ χάριν ἧς διψᾷ ἐκδικήσεως), καὶ ἀφῄρεσε τὰ 'κεῖνα... τυραννεῖ', τὴν μόνην ἀλήθειαν, ἣν εἶπεν ἡ Μήδεια ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ, τῇ πλήρει ψεύδους καὶ ὑποκρίσεως. Δυστυχῶς ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε ἐξ ἐκείνων, εἰς ὧν τὴν κατάληψιν οὔτε ἡ γραμματικὴ οὔτε τὸ Λεξικὸν χρησιμεύουσι ποσῶς, διότι εἶνε ἀλήθεια δραματική, ποιητική. Ἡ Μήδεια καὶ ἐν τούτοις δὲν λέγει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ὅ,τι αἰσθάνεται· ἐξ ἐναντίας προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ ὅ,τι αἰσθάνεται, ἀλλὰ χωρὶς νὰ θέλῃ ὅμως προδίδει τὸ αἴσθημά της. Τὰ 'κείνης... τυραννεῖ' ἔχουσι τὴν ἐπίφασιν πανηγυρικοῦ τῆς Γλαύκης, ἀλλ' ὡς πανηγυρικὸν μόνον ὁ Ἰάσων δύναται νὰ ἐκλάβῃ αὐτά, ὄχι ὅμως καὶ ὁ Χορός, ἢ οἱ θεαταὶ ἡμεῖς, οἱ γνωρίζοντες τί τρέχει. Αἱ τρεῖς φρά-

ἀλλ', ὦ τέκν', εἰσελθόντε πλουσίους δόμους
πατρὸς νέαν γυναῖκα δεσπότιν τ' ἐμὴν

σεις αἱ συναποτελοῦσαι τὰ τρία κεφάλαια τοῦ πανηγυρικοῦ τούτου, εἶνε τρία βέλη ζηλοτυπίας ἐμπεπηγμένα βαθύτατα εἰς τὴν καρδίαν τῆς δυστυχοῦς ἡρωΐδος, τρεῖς ἀκούσιοι στεναγμοί, τρεῖς ἀκαταμαχήτου ἄλγους κραυγαὶ ἐξερχόμεναι ἐκ τῶν μυχῶν τῆς ὀδυνηρῶς αἱμασσούσης ἐκείνης καρδίας. Ἀλλ' αἱ τρεῖς αὗται κραυγαὶ εἶνε ὁ ποιητικὸς ἀδάμας, ὁλόκληρος δ' ἡ ἐπίλοιπος ῥῆσις χρησιμεύει ὡς ἡ χαλκῆ φόλα, ἥτις ἐν τῇ σφενδόνῃ τοῦ δακτυλίου ὑποκαλύπτει τὸν ἀδάμαντα. Ὁ ἡμέτερος κριτικὸς διὰ τῆς ἀθετήσεώς του ἀπέρριψε τὸν ἀδάμαντα καὶ ἐκράτησε τὴν φόλαν. Δὲν τὸν ζηλεύομεν.

969. *εἰσελθόντε πλουσίους*] Ἐν *BE* 'εἰσελθόντες', καὶ ἐν *S* 'πλησίους'. Τὸ 'πλουσίους' ἁρμοδιώτερον εἰς ἃ καθ' ὑπόκρισιν λέγει ἡ Μήδεια διὰ τὸν Ἰάσονα τοῦ πλούτου χάριν, ὡς ἔλεγε, νῦν γήμαντα.

970. *δεσπότιν τ' ἐμὴν*] Οὕτως ἐν ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ. Ἀλλ' ὁ Ἔλμσλ. ἐξέδωκε διορθ. 'δεσπότιν δ' ἐμήν', δογματίσας, ὅτι ἐφ' ἑνὸς μὲν καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου λέγεται 'δέ', ἐπὶ δύο δὲ διαφόρων 'τέ', καὶ ἔκτοτε ἡ μὲν διόρθ. ἐπέρασεν εἰς ὅλας τὰς ἐκδόσεις, ὡς ἡ γνησία γραφή, τὸ δὲ περὶ τοῦ *τὲ* καὶ *δὲ* δόγμα εἰς ὅλας τὰς γραμματικάς, ὡς κανών. Ἀλλὰ καὶ τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ εἶνε θεωρητικῶς τε καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀναντιρρήτου παρά τε τοῖς ἄλλοις καὶ τοῖς τραγικοῖς χρήσεως ἐσφαλμένον. Θεωρητικῶς, διότι πῶς εἶνε δυνατὸν τῶν συνδέσμων *τὲ* καὶ *δὲ* ἡ χρῆσις ἐπὶ πάντων μὲν τῶν ἄλλων τύπων καὶ ὅρων καὶ ὁρισμῶν νὰ εἶνε ἡ κανονικὴ καὶ συνήθης, μόνον δ' ἐπὶ τῆς συνδέσεως ἐπιθετικῶν ἢ ὡς ἐπιτικῶν ὁρισμῶν νὰ προσλαμβάνῃ οὕτως ἰδιάζοντα χαρακτῆρα; Ὅπως ὁ Σοφ. λέγει Οἰδ. Κ. 322 'παῖδα σὴν ἐμὴν δ' ὅμαιμον' (= *τὴν σὴν* (*μὲν*) *παῖδα, ἐμὴν δ' ὅμαιμον*) ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, οὕτω καὶ ὁ Εὐρ. Ἀνδρομ. 25 ' Ἀχιλλέως παιδὶ δεσπότῃ τ' ἐμῷ' (= τῷ Ἀχ. παιδὶ δεσπότῃ τ' ἐμῷ) μετὰ τῆς κανονικῆς καὶ συνήθους ἑκατέρῳ τῶν συνδέσμων διαφορᾶς. Ἀρκούμεθα εἰς ταῦτα τὰ παραδείγματα, ἅτινα ὀλίγα ἐκ πολλῶν παραλάβομεν ἐξ ὧν παραθέτει αὐτὸς ὁ Ἔλμσλ. Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ σοφὸς Ἄγγλος, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, διορθώνουσι πάντα ταῦτα τὰ εἰς τὸ δόγμα ἀντικείμενα παραδείγματα, μεταβάλλοντες τὸν *τὲ* εἰς *δέ*· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ὀνομάζεται ἀπόδειξις τοῦ δόγματος, ἀλλὰ βιαία καὶ αὐθαίρετος παραχάραξις τῶν κειμένων. Ἐὰν δὲ ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς δὲν ἐπιτρέπει τὸν ἁπλοῦν *τὲ* ἐφ' ἑνὸς καὶ αὐτοῦ προσώπου, ἐπιτρέπει τὸν διπλοῦν *τὲ - τέ*, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παραβάλλει τὸ Ἰφ. Α. 1153, ὄχι ὅπως φέρεται ἐν τῇ παραδόσει (*γὲ - τὲ*) ἀλλ' ὅπως διώρθωσεν αὐτὸ ὁ Μαρκλάνδ. ('καὶ τὼ Διός τε [ἐν τοῖς βιβλ. 'γε'] παῖδε ἐμώ τε συγγόνω'), χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἀλλοῦ ἔγκειται ὁ λόγος, ὅστις λανθάνει ὠθῶν αὐτὸν πρὸς τὴν ἄτοπον ταύτην ἐξαίρεσιν, ἥτις ἐπιθέτει τὸν κολοφῶνα εἰς τὴν συντακτικὴν ταύτην ἀνωμαλίαν καὶ σύγχυσιν, ἤτοι ἐν τῷ 'τώ'. Καὶ ἐνταῦθα δηλονότι ἀφορμὴν εἰς τὴν παρεξήγησιν καὶ παραδιόρθωσιν τῶν χωρίων, καὶ δὴ καὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ δεινῶς ἡμαρτημένου δόγματος, ἔδωκεν ἡ παρεκδοχὴ τῶν ἀνάρθρων, ἡ κοινὴ τόσων ἄλλων, καθ' ἃ εἴδομεν, παρερμηνειῶν καὶ προλήψεων πηγή. Ὄχι ὁ *τὲ* ἢ ὁ *δέ*, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ μόνον ἡ ἔννοια, ἔν τινι δὲ μέτρῳ καὶ τὸ ἔναρθρον ἢ ἄναρθρον τῶν ὀνομάτων ἐμφαίνουσιν, ἂν ὁ λόγος περὶ ἑνὸς ἢ πλειόνων. Ἐπειδὴ δέ, καθὼς πολλάκις παρετηρήσαμεν, παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ τὰ ἐνάρθρως ἐκδεκτέα σπανιώτατα ἐκφέρονται ἐνάρθρως, τοῦτο ἔλαθεν ἀποπλανῆσαν εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρόληψιν τοὺς νεωτέρους

ἱκετεύετ', ἐξαιτεῖσθε μὴ φεύγειν χθόνα,
κόσμον διδόντες· τοῦδε γὰρ μάλιστα δεῖ,
εἰς χεῖρ' ἐκείνην δῶρα δέξασθαι τάδε.
ἴθ' ὡς τάχιστα· μητρὶ δ' ὧν ἐρᾷ τυχεῖν
εὐάγγελοι γένοισθε πράξαντες καλῶς.

ΧΟΡΟΣ.

νῦν ἐλπίδες οὐκέτι μοι παίδων ζόας, στρ.
οὐκέτι· στείχουσι γὰρ ἐς φόνον ἤδη.
δέξεται νύμφα χρυσέων ἀναδεσμᾶν
δέξεται δύστανος ἄταν·
ξανθᾷ δ' ἀμφὶ κόμᾳ θήσει τὸν Ἅιδα

σοφούς. Τοῦ ἡμετέρου π. χ. χωρίου 'πατρὸς ... ἱκετεύετ' οἱ νεώτεροι ἑλληνισταὶ ἀντελήφθησαν ὡς = *ἱκετεύετε τὴν τοῦ πατρὸς νέαν γυναῖκα, τήν τ' ἐμὴν δεσπότιν*· ἐπειδὴ δ' ἡ τοιαύτη ἐκφορὰ κατὰ τὴν καὶ παρὰ τοῖς πεζοῖς χρῆσιν τοῦ ἄρθρου σχεδὸν μὲν πάντοτε ἐμφαίνει δύο πρόσωπα, ὄχι ἕν, ἅμα δὲ καὶ τοῦ συνδέσμου *δὲ* οὐδαμῶς εἶνε δεκτική, ἐντεῦθεν ἐπήγασεν ἡ ἄτοπος διόρθωσις καὶ ὁ ἔτι ἀτοπώτερος κανών. Ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον χωρίον δὲν σημαίνει: *τὴν νέαν γυναῖκα τήν τ' ἐμὴν δεσπότιν*, ἀλλὰ μόνον: *τὴν τοῦ πατρὸς νέαν γυναῖκα* (ἐνάρθρως) *δεσπότιν τ' ἐμὴν* (ἀνάρθρως), ἢ *τὴν τοῦ πατρὸς νέαν γυναῖκα ἐμοῦ τε δεσπότιν*, ὅπερ οὐσιωδῶς διάφορον. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων χωρίων, ὅσα συνέλεξεν ὁ Ἕλμσλ. καὶ ἅτινα ἀτόπως ἑρμηνευθέντα καὶ διορθωθέντα παραλείπομεν, φειδόμενοι τοῦ τόπου. Βεβαίως ὁ ἡμέτερος στίχος καὶ τοῦ *δὲ* εἶνε δεκτικός, ἀλλ' ὄχι ἄνευ φθορᾶς τοῦ νοήματος. Ὁ *δὲ* τονίζει τὸ 'δεσπότιν ἐμὴν' ὄχι ἄνευ ἐλαφρᾶς ἀντιθέσεως πρὸς τὸ 'π. ν. γυναῖκα', ἥτις διχάζουσα εἰς δύο ἀντίθετα μέρη τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἱκετευομένου προσώπου ἐν τῷ αἰσθήματι τῶν ἱκετευόντων παίδων, ἐξασθενίζει τὸν σκοπὸν τῆς ἱκεσίας μερίζουσα αὐτόν, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας ὁ *τὲ* παρεισάγων τὴν μητέρα εἰς τὴν ἱκεσίαν τῶν παίδων ἐν προσθήκης μὲν μοίρᾳ ἀλλὰ συνᾳδούσης ὁλοτελῶς πρὸς τὸ τῶν ἱκετευόντων αἴσθημα, ἐνδυναμώνει συγκεντρώνων καὶ αὐτὴν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ὡς παριστῶν τὴν δεσποτείαν τῆς Γλαύκης ὡς γεγονὸς φυσικὸν καὶ ἀναντίῤῥητον καὶ παρ' αὐτῇ τῇ Μηδείᾳ, ὅπερ καὶ μόνον συνᾴδει πρὸς τὸν πασιφανῆ σκοπὸν τῆς ῥήσεως.

978. *ἀναδεσμᾶν*] Οὕτως ὁ Ἕλμσλ. διώρθ. τὸ ἐν τοῖς βιβλ. 'ἀναδέσμων', ὁ δὲ Πόρσ. 'ἀναδεσμῶν'. Ὁ παρὰ τοῖς τραγικοῖς δωρισμὸς δὲν ἦτο ἄκρατος, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, ἀλλὰ τῆς γεν. πληθ. τῶν πρωτοκλίτων ἡ κατάληξις οὕτω μὲν φέρεται πλειστάκις παρ' Εὐριπ., σπανιώτατα δὲ εἰς -ῶν, ὅπερ διὰ τοῦτο καὶ τὸ πιθανῶς ἐφθαρμένον. 'ἀναδέσμη· μίτρα, ἀνάδημα· οἱ δέ, εἶδος κόσμου ἐπὶ κεφαλῆς'. ΗΣΥΧ. Τῷ 'χρυσέων ἀναδεσμᾶν' συναπτέον τὸ 'ἄταν', πρὸς ῥητορικὴν ἔμφασιν ἐπαναληφθέντος κατ' ἀναφορὰν τοῦ 'δέξεται' μετὰ τοῦ 'δύστανος' (ἐν *BEd* 'δύστηνος', ἐν δὲ *S* 'ἁ δύστανος'.

980. *θήσει*] τὸ ἐνεργητ. ἐνταῦθα καθ' ἃ λέγομεν εἰς 787 (ἐν ᾧ ἐν 983 τὸ μέσον 'περιθέσθαι'), καὶ διότι ὁ μέσος τύπος εἶνε περιττὸς ἕνεκα τοῦ 'αὐτὰ χεροῖν' = θὰ βάλῃ ἡ ἴδια μὲ τὰ χέρια της.

980-1. *Ἅιδα*] Ἐκ διορθ. Βρυγκ.

κόσμον αὐτὰ χεροῖν.
πείσει χάρις ἀμβρόσιός τ' αὐγὰ πέπλον ἀντ.
χρυσότευκτόν τε στέφανον περιθέσθαι,
νερτέροις δ' ἤδη πάρα νυμφοκομήσει·
τοῖον εἰς ἕρκος πεσεῖται
καὶ μοῖραν θανάτου δύστανος· ἄταν δ'
οὐχ ὑπερφεύξεται.

ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'αἴδα'. Τὸ δὲ 'τὸν Ἅιδα κόσμον' = *θανάσιμον κόσμον*.

981-2. *αὐτὰ χεροῖν*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'αὐτὰ χεροῖν λαβοῦσα', ἅπερ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ ἀντιστροφικά. Ὁ Ὁ Ναύκ. ἐξέβαλε τοῦ κειμένου τὸ 'λαβοῦσα' τούτου ἕνεκα· καὶ ἐπειδὴ μὲ τὰ ὑπολειπόμενα οὐ μόνον τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρον εὐοδοῦται, πιθανὸν ἡ μετοχὴ νὰ εἶνε παρέμβλητον γλώσσημα. Ἴδ. εἰς 980 καὶ εἰς 986-8.

982-3. *πείσει...περιθέσθαι·*] Ἀντὶ τοῦ ἐκ διορθ. Ἕλμσλ. 'πέπλον', ἐν *BEaL* 'πέπλων' καὶ ἐν *Pb*[s] 'πέπλου', ὡς καὶ ἀντὶ τοῦ ἐκ διορθ. Ῥεΐσκ. 'χρυσότευκτόν τε' ἐν μὲν *C* 'χρυσότευκτον στ.', ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'χρυσεότευκτον στ.' (Πόρσ. 'χρυσεόπλεκτον στ.', Ἑρμ. 'πέπλων χρυσότευκτός τε στέφανος', Κλότζ. 'χρυσοτεύκτου τε στεφάνου', Σχοίνε. 'χρυσοτεύκτῳ πρὸς στεφάνῳ', Οὐέκλ. 'πέπλων χρυσοτεύκτου τε στεφάνου', Ἀρνίμ. 'ἀμβροσίας τ' αὐγὰς πέπλων'). Ὅτι ἡ γραφὴ τῶν βιβλ. εἶνε ἐφθαρμένη, ἀποδεικνύει τὸ μέτρον, ὅθεν καὶ παρεδέχθημεν τὴν ἐν ταῖς πλείσταις ἐκδδ. κοινήν.

985. *νερτέροις ... πάρα νυμφοκομήσει.*] Οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς βιβλ., πλὴν τοῦ *Lb*, ἐν ᾧ 'πάρα νυμφοκοσμήσει' καὶ ἐν *E*[1]*a* 'παρανυμφοκοσμήσει' (ἐπὶ δὲ τοῦ *E* 'γρ. χωρὶς τοῦ σ'). Ἀπὸ τοῦ Ἄλδου μέχρι σήμερον ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινὴ εἶνε τὸ 'πάρα νυμφοκομήσει', ὅπερ ὁ μὲν Ἕλμσλ. = *νυμφεύσει τῷ Ἀΐδῃ*, θὰ νυμφευθῇ τὸν Ἅδην, ὅπερ αὐθαίρετον, οἱ δ' οὐχ ἧττον αὐθαιρέτως: *ὡς νύμφη ἑαυτὴν κοσμήσει* κατὰ διάθεσιν ἀλλοτρίαν τοῦ ῥήματος. Εἶνε ἀληθές, ὅτι 'νυμφοκόμος: ἡ νυμφεύτρια ἡ κοσμοῦσα τὴν νύμφην' ΗΣΥΧ. (ἐντεῦθεν δὲ πιθανῶς τὸ ἐν τοῖς βιβλ. παραδιόρθ. 'νυμφοκοσμήσει'), ἀλλ' ἀκριβῶς ὡς ἐκ τούτου τὸ *νυμφοκομῶ* = *νυμφοκόμος εἰμί, γίγνομαι, πράττω τὰ τῆς νυμφοκόμου* κττ., ὄχι δέ ποτε καὶ = *νυμφοκόμος ἐμαυτῇ εἰμι* κτλ., διότι ἑτέρα ἡ νύμφη καὶ ἑτέρα ἡ νυμφοκόμος· ὅθεν καὶ τὰ ἑρμηνεύματα, τὰ ἐν ταῖς ἐκδδ. καὶ τοῖς Λεξ. φερόμενα ἄρδην ἡμαρτημένα. Ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'νυμφοκομήσει' ληπτέον ὅπερ καὶ μόνον ὑποδεικνύει ἡ συνέπεια, τὸ 98 'χάρις κτλ.', ἤτοι: *ἤδη* (= *τάχα*) *δὲ παρὰ* (*τοῖς*) *νερτέροις* (ἤτοι: *ἐν Ἅδου, ἡ χάρις*) *νυμφοκομήσει* (αὐτήν, τὴν νύμφην), τουτέστι: *ἐν Ἅδου* (ἡ χάρις κτλ.) *ἔσται* (αὐτὴν) *νυμφοκομοῦσα*, ἤτοι: *οἷα νυμφοκόμος* (αὐτὴν) *περιέπουσα*.

986-8. *τοῖον εἰς ἕρκος θανάτου... ἄταν δ' οὐχ ὑπερφεύξεται.*] Ἀντιστροφικῶς ἐλλιπῆ τὰ τῆς ῥήσεως, ἔχοντα ἐν τοῖς βιβλ. οὕτω: 'καὶ μοῖραν θανάτου δύστανος· ἄταν δ' οὐχ ὑπερφεύξεται', πλὴν τοῦ *L*, ὅπου 'ὑπεκφ(*P* 'ὑπεφ)εύξεται', καὶ τοῦ *B*, ὅπου ἐκ μεταγενεστέρας χειρὸς 'προσλήψεται'. Τοῦτο ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἀπεῤῥίφθη ὡς παραδιόρθωμα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὕτω τὰ μέτρα δὲν εὐοδοῦνται, διώρθωσαν οὗτοι ἄλλοι ἄλλως (Πόρσ. τηρῶν τὸ 'προσλήψεται' ἐξέδωκεν 'ἄταν δ' οὐχ

σὺ δ', ὦ τάλαν, ὦ κακόνυμφε κηδεμὼν τυράννων, στρ.
παισὶν οὐ κατειδὼς
ὄλεθρον βιοτᾷ προσάγεις, ἀλόχῳ
τε σᾷ στυγερὸν θάνατον.
δύστανε, μοίρας ὅσον παροίχει.
μεταστένομαι δὲ σὸν ἄλγος, ὦ τάλαινα παίδων ἀντ.
μᾶτερ, ἃ φονεύσεις
τέκνα νυμφιδίων ἕνεκεν λεχέων,
ἅ σοι προλιπὼν ἀνόμως
ἄλλῃ ξυνοικεῖ πόσις συνεύνῳ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

δέσποιν', ἀφεῖνται παῖδες οἵδε σοὶ φυγῆς,
καὶ δῶρα νύμφη βασιλὶς ἀσμένη χεροῖν
ἐδέξατ'· εἰρήνη δὲ τἀκεῖθεν τέκνοις.
ἔα.
τί συγχυθεῖσ' ἕστηκας ἡνίκ' εὐτυχεῖς;

ὑπεκδραμεῖται', οὕτω δὲ καὶ ὁ Ποφλ., Κλότζ., Πάλ., Ναύκ. ἐξοβελίσας ἐκ τῆς στροφῆς 981 τὸ 'λαβοῦσα' '"Αϊδαν οὐχ ὑπερφεύξεται', Οὐέϊλ.[1] 'τοῖον ἁ δύστανος ἄτας ἕρκος κεὶς θανάτου μοῖραν τὸν "Αιδαν οὐχ ὑπερφεύξεται πεσοῦσα', καὶ Οὐέϊλ.[2] μετὰ τὸ 'ὑπερφεύξεται' χάσμα, ὅπως ὁ Σχοίνε. Οὐεκλ. καὶ Βαρθ., ἢ ἀντὶ τοῦ χάσματος οὗτος μὲν 'ταχεῖα', ὁ δὲ Βαύερ. 'τάλαινα', καὶ ὁ Οὐεκλ. 'πάναγρον', τοῦ Μεκλέρ. ἐκδόντος 'ἀκτὰν δ' οὐχ ὑπερφεύξεται σκοτεινάν'). Προετιμήσαμεν τὰ τοῦ Ναυκ., καθ' ἃ εἰς 981-2.

990. *κηδεμὼν τυράννων,*] 'ἐπιγαμβρίαν ... πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐσχηκώς'. ΣΧΟΛ. ἤτοι ἐνταῦθα κοινῶς: γαμβρέ.

991-2. *παισὶν . . . βιοτᾷ*] ἐν σχήματι καθ' ὅλον καὶ μέρος 'ἀντὶ τοῦ τῇ ζωῇ τῶν παίδων'. ΣΧΟΛ.

995. *μοίρας ὅσον παροίχει.*] Κακῶς ὁ Σχολ. 'παρελθεῖν πεποίηκας ... μέρος τῆς θανατηφόρου μοίρας', καὶ ἕτερος 'ὅσον ἐκπέπτωκας τῆς εὐμοιρίας', κατὰ ταῦτα δὲ ὅ τε "Ελμσλ. καὶ ἄλλοι, ἀλλ' ὀρθότερον ἕτερος 'ὅσον τοῦ καθήκοντος ἐξέδραμες ὡς μὴ συνιέναι ὅτι ἐπὶ φόνον τὰ τέκνα σου ἄγεις', τοῦτο δὲ καὶ ὁ 'Αρτ. Σχοίνε. Οὐέϊλ. κλπ., ἤτοι ἀκριβέστερον: *ὡς παρεκδραμὼν πόῤῥω γέγονας τῇ διανοίᾳ τῆς ἐπικειμένης σοι συμφορᾶς* (= 'μοίρας'). 'Ομοίως καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ συνηθείᾳ ἐπὶ ἀνθρώπου ἀποπλανωμένου ἐν ταῖς εἰκασίαις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς: σ' τὰ σπαρμένα τρέχεις· ἤ: εἶσαι πολὺ μακριὰ κττ.

996. *μεταστένομαι*] 'Η 'μετὰ' = ξανα —. Πρβλ. εἰς 'Εκ. 214.

1004. *τἀκεῖθεν*] = *τὰ ἐκ τῶν ἐκεῖ*, ἤτοι: *ὡς ἐκ τῶν ἐκεῖ*, τοῦ ἐνάρθρου ἐπιῤῥήματος κειμένου ἀντὶ τῆς συνετύμου δεικτικῆς ἀντωνυμίας, ὅπως πολλάκις, τουτέστι: *ὡς ἐξ ἐκείνων* (τῶν κατὰ τὴν βασιλίδα, ἢ τοὺς βασιλεῖς).

ἔα] Τὸ ἐν τοῖς βιβλ. εἰς τὴν Μήδ. ἀποδιδόμενον τοῦτο ἐπιφώνημα (περὶ

[τί σὴν ἔστρεψας ἔμπαλιν παρηίδα,
κοὐκ ἀσμένη τόνδ' ἐξ ἐμοῦ δέχει λόγον;]

ΜΗΔΕΙΑ.

αἰαῖ.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

τάδ' οὐ ξυνῳδὰ τοῖσιν ἐξηγγελμένοις.

ΜΗΔΕΙΑ.

αἰαῖ μάλ' αὖθις.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

μῶν τιν' ἀγγέλλων τύχην
οὐκ οἶδα, δόξης δ' ἐσφάλην εὐαγγέλου;

ΜΗΔΕΙΑ.

ἤγγειλας οἷ' ἤγγειλας· οὐ σὲ μέμφομαι.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

τί δαὶ κατηφεῖς ὄμμα καὶ δακρυῤῥοεῖς;

οὗ ἴδε εἰς Ἑκ. 501 κλπ.) ὀρθῶς ὁ Κίρχ. ἀπέδωκεν εἰς τὸν παιδαγωγόν.

1006-7.] Οἱ μὲν ἀθετοῦσι τὸν πρῶτον, οἱ δὲ καὶ τὸν δεύτερον τῶν ἀνωτέρω στίχων, οὓς εὐλόγως μὲν ὁ Ἰάσων λέγει ἐν 923-4, ἀτόπως δ' ἐνταῦθα ὁ Παιδαγωγός, πρὸς ὃν οὐδένα λόγον ἔχει ἡ Μήδεια νὰ ὑποκριθῇ ἀποκρύπτουσα τὴν σύγχυσιν τοῦ προσώπου της· διὸ περιεγράψαμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς στίχους ὡς ὑπ' ἀμούσου ἀντιγραφέως ἢ διορθωτοῦ ἐπαναληφθέντας ἐνταῦθα πρὸς ἄτοπον ἅμα καὶ κακόζηλον συμπλήρωσιν τοῦ νοήματος. Ὁ 1005 στίχος ἀρκεῖ εἰς τὸ στόμα τοῦ Παιδαγωγοῦ, οὐδ' ἁρμόζει ὁ 1007 εἰς αὐτόν, ὅπως ἥρμοζεν ἐν 924 εἰς τὸν τέως σύζυγον.

1009. *τύχην*] Ἴδ. εἰς Ἱππολ. 315.

1012. *τί δαὶ κατηφεῖς*] Οὕτως ἐν τοῖς *EaL*, ἐν δὲ τοῖς *BP* 'δὲ', ἐν *p* 'δὴ' καὶ Χ. Π. 731 'δ' αὖ'. Ὁ Κόβετ. ἀποφαίνεται μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δογματικῆς αὐθαιρεσίας, ὅτι τὸ 'κατηφεῖν' δὲν εἶνε ἑλληνικὸν ῥῆμα, μὴ ὅτι ἀττικόν, ὅθεν καὶ ἐπειδὴ ἐν Ἡρακλ. εἶπεν ὁ Εὐρ. 'τί χρῆμα κεῖσαι καὶ κατηφὲς ὄμμ' ἔχεις;', διώρθ. 'τί δὴ κατηφὲς ὄμμα καὶ δακρυῤῥοεῖς;'. Τὸ 'κατηφῶ', ἀφ' οὗ, πλὴν ἄλλων πεζογράφων καὶ ποιητῶν, τὸ εἶπε τοσάκις καὶ ὁ Ὅμηρος, εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἑλληνικὸν ῥῆμα, ἀφ' οὗ δὲ τόσα, καὶ ἅπαξ ἔτι εἰρημένα, παρέλαβον ἐξ Ὁμήρου οἱ ἀττικοὶ ποιηταί, δὲν ἀποδεικνύεται δι' οὐκαζίου κριτικοῦ, ὅτι καὶ τὸ 'κατηφεῖς' δὲν εἶνε ἀττικόν. Ἀνελλήνιστον καὶ ἀνάττικον εἶνε μόνον τὸ διόρθωμα τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ, ὅπερ ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ σημαίνῃ = *ἔχεις κατηφὲς ὄμμα*, ἄνευ τοῦ 'σοί'· καὶ παρατηροῦμεν τοῦτο, διότι οὕτω (*κατηφές* [*ἐστιν*] *ὄμμα*) ἐκδέχεται ὁ ἐκδοὺς αὐτὸ Οὐεκλ., ἐν ᾧ δύναται νὰ ἐκληφθῇ πολλαχῶς ἄλλως, μόνον δ' ὄχι = *ἔχεις κατ.* (*τὸ*) *ὄμμα*, ἄνευ τοῦ *σοί*, τὸ μόνον ἐνταῦθα ἀπαιτούμενον. Περὶ τοῦ 'δαὶ' ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 1256, τὸ δὲ 'τί δαὶ κατηφεῖς ὄμμα' = *τί δαὶ κατηφὴς εἶ τὴν ὄψιν;* (καθ' ἃ εἰς Φοιν. 306).

ΜΗΔΕΙΑ.

πολλή μ' ἀνάγκη, πρέσβυ· ταῦτα γὰρ θεοὶ
κἀγὼ κακῶς φρονοῦσ' ἐμηχανησάμην.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

θάρσει· κάτει τοι καὶ σὺ πρὸς τέκνων ἔτι.

ΜΗΔΕΙΑ.

ἄλλους κατάξω πρόσθεν ἢ τάλαιν' ἐγώ.

1013. *πολλή μ' ἀνάγκη,*] Πρβλ. εἰς Φοιν. 1679.

1015. *κάτει τοι*] Οὕτω διώρ. ὁ Πόρσ. (μετὰ τὸν Μυσγρ. διορθ. 'κατάξῃ') τὸ ἐν τοῖς βιβλ. 'κρατεῖς' (ἐν Β 'κρατ**'), περὶ οὗ ὁ Σχολ. 'τὸ οὖν κρατεῖς ἀντὶ τοῦ νενίκηκας καὶ εὐτύχηκας ὅσον τὸ ἐπὶ τοῖς τέκνοις', κατὰ τοῦτον δὲ περίπου καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων, τοῦ Πόρτου ἐκλαμβάνοντος κατὰ τμῆσιν τὸ 'πρός... ἔτι', ἤτοι = *κρατεῖς τοι τῶν τέκνων προσέτι*, κλπ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ τοῦ ἑπομένου στ. εἶνε ἀσυμβίβαστα πρὸς ταῦτα, εὐλόγως ἐπεκράτησεν ἐν πάσαις ταῖς μετ' αὐτὸν ἐκδδ. ἡ τοῦ Πόρσ. διόρθ., ἥτις λαμπρῶς συνάπτεται καὶ αἰτιολογεῖ τὰ ἑπόμενα. Καὶ τὸ μὲν 'κάτει πρὸς τέκνων' = *καταχθήσει ὑπὸ τῶν τέκνων*, ἀλλὰ τὸ 'ἔτι' ὁ μὲν Πόρσ. ἀφῆκεν ἀνερμήνευτον, ὡς ἂν ἀργὸν καὶ παρέλκον λεξείδιον, ἄλλοι δέ τινες ἑρμηνεύουσιν: *ὀψέ ποτε* (κατὰ τὸ τοῦ Σχολ. 'τὸ δ' ἔτι καὶ ἐπὶ μέλλοντος κεῖται') καὶ ἄλλοι: *ἕως τότε*, ἅπερ ὅλως ἡμαρτημένα, διότι τὸ 'ἔτι' ἀναφέρεται μὲν εἰς τὸ 'καὶ σύ', λαμβάνεται δὲ πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἐπιδοτικῆς ἐννοίας τοῦ 'καί', καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ ταὐτόσημον ἀκόμη (πρβλ. εἰς 918).

1016. *ἄλλους... ἐγώ.*] Ἡ κοινὴ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. 'ἡ τάλαιν' ἐγώ', ὅπερ ὡς ὅλως ἡμαρτημένον ἔτρεψα διορθῶν εἰς 'ἢ τάλαιν' ἐγώ'. Ὅτι ὁ λόγος οὗτος τῆς Μηδ. ἔχει διπλῆν ἔννοιαν, παρετήρησεν ἤδη ὁ Σχολ. ('τὸν ἐσόμενον τῶν παίδων φόνον πάλιν προοδύρεται, ἀσήμως δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ συνιέναι τὸν παιδαγωγόν'). Ἡ ἡρωῒς ἀποκρινομένη πρὸς τὰ τοῦ παιδαγ. καὶ λέγουσα 'ἄλλους κατάξω' (ὡς καὶ ἐν Ἰφ. Α. 658 'ΙΦ. ὄλοιντο λόγχαι καὶ τὰ Μενέλεω κακά. ΑΓ. ἄλλους ὀλεῖ πρόσθ' ἁμὲ διολέσαντ' ἔχει'. ὁμοίως καὶ Ἠλ. 221. 'ΗΔ. ὦ Φοῖβ' Ἄπολλον, προσπίτνω σε μὴ θανεῖν. ΟΡ. ἄλλους [ἤτοι: τοὺς παῖδας· πρβλ. Σχολ. 'τὸ μὲν οὖν ἄλλους ἀντὶ τοῦ τούτους'] κτάνοιμ' ἂν μᾶλλον ἐχθίους σέθεν') αὐτὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν λαμβάνει τὰς λέξεις = *ἄλλους κατάξω εἰς Ἅιδου* (ὅπως λαμβάνεται ἡ λέξις παρὰ τῷ ποιητῇ ἐν Ἀλκ. 25 'εἰς Αἴδου δόμους κατάξειν' καὶ ἄλλοις, ἐνίοις δὲ καὶ ἄνευ τοῦ διορισμοῦ 'εἰς Ἅιδου' κττ., ὡς ἐν Ὀδ. ω. 100, Ἀνθολ. Παλ. ια'. 114, ὁσάκις ἐκ τῶν συμφραζομένων ὑπονοεῖται ὁ τόπος, ὡς ἐνταῦθα, ὄχι μὲν ἐκ τῶν ἐν τῷ λόγῳ, λίαν δ' ἐκ τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ τῆς λαλούσης, καὶ δὴ καὶ τῶν ἀκροατῶν, συμφραζομένων· πρβλ. καὶ Σχολ. 'τὸ δὲ κατάξω ἀντὶ τοῦ πέμψω εἰς Ἅιδου'), τὸν δὲ Παιδαγ. ἀφίνει νὰ ἐκλάβῃ τὰς λέξεις, ὅπως μόνον δύναται νὰ τοὺς ἐκλάβῃ αὐτός, μὴ γνωρίζων, ὡς οἱ ἀκροαταὶ ἢ ἀναγνῶσται, τὰ βουλεύματα τῆς Μηδ., ἤτοι = *ἄλλους κατάξω ἐκ τῆς φυγῆς οἴκαδε*, ἥτις καὶ εἶνε ἡ κοινὴ τοῦ ῥήματος *κατάγω* χρῆσις. Καὶ ἕως μὲν ἐδῶ συναρμόζονται καλῶς πρὸς τὰ ἐν 1015 τοῦ ἡμετέρου στίχου τὰ ῥήματα· ἀλλὰ τὰ ἐν τῇ κοινῇ ἑπόμενα 'πρόσθεν ἡ τάλαιν'

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

οὔτοι μόνη σὺ σῶν ἀπεζύγης τέκνων.
κούφως φέρειν χρὴ θνητὸν ὄντα συμφοράς.

ΜΗΔΕΙΑ.

δράσω τάδ᾽. ἀλλὰ βαῖνε δωμάτων ἔσω
καὶ παισὶ πόρσυν᾽ οἷα χρὴ καθ᾽ ἡμέραν.
ὦ τέκνα τέκνα, σφῷν μὲν ἔστι δὴ πόλις
καὶ δῶμ᾽, ἐν ᾧ λιπόντες ἀθλίαν ἐμὲ
οἰκήσετ᾽ ἀεὶ μητρὸς ἐστερημένοι·
ἐγὼ δ᾽ ἐς ἄλλην γαῖαν εἶμι δὴ φυγάς,
πρὶν σφῷν ὄνασθαι κἀπιδεῖν εὐδαίμονας,
πρὶν λέκτρα καὶ γυναῖκα καὶ γαμηλίους
εὐνὰς ἀγῆλαι λαμπάδας τ᾽ ἀνασχεθεῖν.

ἐγὼ᾽ οὐ μόνον παρέλκουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὅλον στίχον καθιστῶσιν ἄτοπα καὶ ἀσυμβίβαστα ὅλως πρὸς τὰ ἑπόμενα ἢ πρὸς τὰ ἡγούμενα λέγοντα. Καθ᾽ ἡμᾶς ὁ ποιητὴς ἔγραφε 'πρόσθεν ἢ τάλαιν᾽ ἐγώ᾽, ὅπερ καὶ ἐξέδωκα, ἤτοι: *ἄλλους κατάξω πρόσθεν ἢ* (*κάτειμ᾽ ἡ*) *τάλαιν᾽ ἐγώ*, τοῦ 'κάτειμι᾽ λαμβανομένου ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ 'κατάξω᾽ (πρβλ. Οἰδ. Τ. 736 'σχεδόν τι πρόσθεν ἢ... ἐφαίνου᾽, Ἠλ. 82 'μηδὲν πρόσθεν ἢ... πειρώμεθα᾽ κλπ.) Οὕτως ὁ στίχος πρὸς μὲν τὴν Μήδειαν λέγει: ἄλλους (τουτέστι: τοὺς δυστυχεῖς μου παῖδας) θὰ κατεβάσω (σ᾽ τὸν Ἅδην) προτοῦ κατεβῶ πίσω ἐγὼ ἐδῶ, πρὸς δὲ τὸν Παιδαγ. ἄλλους θὰ κατεβάσω ἐδῶ πίσω προτοῦ κατεβῶ ἡ τάλαινα ἐγώ, ἤτοι: κάθε ἄλλον μπορῶ νὰ φέρω πίσω ἐδῶ παρὰ τὸν ἑαυτόν μου.

1017. *οὔτοι μόνη . . . τέκνων.*] Ἴδ. εἰς 1016.

1020. *πόρσυν᾽*] 'πορσῦναι: παρασκευάσαι, πορίσαι. εὐτρεπίσαι᾽ ΗΣΥΧ. Ἐνταῦθα τὸ δεύτερον.

οἷα χρὴ καθ᾽ ἡμέραν] τὰ καθ ἡμέραν χρειώδη.

1021-2. *πόλις καὶ δῶμ᾽,*] 'λέγει δὲ ἀσήμως τὸν Ἅδην, καὶ πάντα δὲ τὰ ἑξῆς αἰνιγματωδῶς ὁμιλεῖ ὑπὲρ τοῦ μὴ αἰσθέσθαι τὸν παιδαγωγόν᾽. ΣΧΟΛ. 'Ὑπὲρ τοῦ μὴ αἰσθέσθαι τοὺς παῖδας᾽, ὤφειλε νὰ εἴπῃ, διότι ὁ μὲν Παιδαγωγὸς ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς, ἵνα παρασκευάσῃ τὰ τοῖς παισὶ χρειώδη, μένουσι δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῆς οἱ παῖδες ἄνευ αὐτοῦ.

1026. '*ἀγῆλαι*] σεμνῦναι, ἀναθεῖναι, κοσμῆσαι᾽ ΗΣΥΧ. 'ἀγῆλαι, ἀντὶ τοῦ τιμῆσαι τελέσαι μετὰ ἀγαλλιάσεως᾽ ΕΥΣΤΑΘ. Ἰλ. σελ. 656, 60 'Φρύνιχος ἀγῆλαι ἀντὶ τοῦ εὔξασθαι᾽ ΣΧΟΛ. Τὸ *ἀγάλλω* κυρίως: *αἴγλην*, *ἀγλαΐαν*, *τινὶ περιτίθημι*, *ἀγλαόν τι ἤ τινα ποιῶ*, σημαῖνον, συμπεριλαμβάνει, ὡς εἰκός, πάντα ταῦτα, ὅπως καὶ ἄλλαι τοιαῦται γενικῆς ἐννοίας δηλωτικαὶ λέξεις ἐν τῇ καθόλου αὐτῶν χρήσει. Ὅθεν καὶ κακῶς ἠθέτησαν ἄλλοι μὲν τὸ 'γυναῖκα᾽, ἄλλοι δ᾽ ὁλόκληρον τὸν στίχον, ὡς τοῦ 'λέκτρα, γυναῖκα᾽, καὶ 'γαμηλίους εὐνὰς᾽ ταὐτολογούντων. Ἐνταῦθα τὸ μὲν 'λέκτρα᾽ ἐμφαίνει τὸν γάμον, τὸ δὲ 'γυναῖκα᾽ τὴν νύμφην, καὶ τὸ 'εὐνὰς γαμηλίους᾽ αὐτὸ τὸ κυριολεκτούμενον.

1027. *λαμπάδας τ᾽ ἀνασχεθεῖν.*]

ὦ δυστάλαινα τῆς ἐμῆς αὐθαδίας.
ἄλλως ἄρ᾽ ὑμᾶς, ὦ τέκν᾽, ἐξεθρεψάμην,
ἄλλως δ᾽ ἐμόχθουν καὶ κατεξάνθην πόνοις,
στεῤῥὰς ἐνεγκοῦσ᾽ ἐν τόκοις ἀλγηδόνας.
ἦ μήν ποθ᾽ ἡ δύστηνος εἶχον ἐλπίδας
πολλὰς ἐν ὑμῖν γηροβοσκήσειν τέ με
καὶ κατθανοῦσαν χερσὶν εὖ περιστελεῖν,
ζηλωτὸν ἀνθρώποισι· νῦν δ᾽ ὄλωλε δὴ
γλυκεῖα φροντίς. σφῷν γὰρ ἐστερημένη
λυπρὸν διάξω βίοτον ἀλγεινόν τ᾽ ἐμοί.
ὑμεῖς δὲ μητέρ᾽ οὐκέτ᾽ ὄμμασιν φίλοις
ὄψεσθ᾽, ἐς ἄλλο σχῆμ᾽ ἀποστάντες βίου.

Αἱ μητέρες ἐδᾳδούχουν ἐν τοῖς γάμοις οὐ μόνον τῶν θυγατέρων (Φοιν. 347, Ἰφ. Α. 732 κλπ.) ἀλλὰ καὶ τῶν υἱῶν.

1030. '*ἄλλως*] ματαίως.' ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς Ἑκ. 302 κλπ. καὶ Τρῳάδ. 760 'μάτην δ᾽ ἐμόχθουν καὶ κατεξάνθην πόνοις'. Τοῦ δὲ 'κατεξάνθην πόνοις' τὸ μὲν 'πόνος' ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ ὅπως καὶ ἐν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς συνηθείᾳ, καίτοι οἱ Λεξικογράφοι ἀγνοοῦσι τὴν χρῆσιν ταύτην (πρβλ. 'πόνος: ἄλγος, ἐνέργημα ὀδύνης.' ΗΣΥΧ.), τὸ δὲ 'κατεξάνθην' κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἐρίων, ἀντὶ τοῦ *κατετρυχώθην*, καὶ οἷον εἰπεῖν 'κατεσπαράχθην' (Σχολ.), ἤτοι: κατεπονήθην. Πρβλ. καὶ εἰς Φοιν. 1159, καὶ Ἱππολ. 274.

1031. *στεῤῥὰς*] σκληράς.

1032. *ἦ μήν ποθ'*] Κακῶς ἀνάγουσί τινες τὸ 'ποτὲ' τοῦτο εἰς τὸ 'εἶχον ἐλπίδας', δέον εἰς τὸ 'γηροβοσκήσειν τέ με' (ὄχι 'τ᾽ ἐμέ', ὅπως κοινῶς).

1034. *περιστελεῖν,*] ἐνταφίῳ (σαβάνῳ), δηλονότι θανοῦσαν. Ὅ,τι πράττουσι παρ᾽ ἡμῖν ἐπὶ μισθῷ αἱ ἀλλάχτριαι, ἤτοι τὴν λοῦσιν καὶ ἔνδυσιν, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τὸν μυρισμὸν τῶν νεκρῶν, τοῦτο ἐτέλουν παρ᾽ ἐκείνοις οἱ πλησιέστατοι συγγενεῖς.

1035. *ζηλωτὸν*] Ὁ Οὐεκλ. = *ζηλωτήν*· ἀλλὰ τὸ 'ἀνθρώποισιν' ὑπεμφαίνει γενικὴν μᾶλλον γνώμην, ὡς παρατηρεῖ ὁ Οὐέϊλ.[2], ἤτοι ἐκφορὰν κατὰ παράθεσιν = 'ζηλωτὸν (χρῆμα) ἀνθρ.'

1037. *τ' ἐμοί.*] Ἠθέτησε τὴν λέξιν ὁ Φ. Γ. Σμιδίτ. καὶ διώρθ. 'ἀεὶ' ἢ 'ἐγώ'· ὁ δ᾽ Οὐέϊλ.[2] συνάπτει τὸ 'ἐμοὶ' τῷ 'διάξω', καὶ ὁ Κοϊτσάλας ἀθετεῖ ὁλόκληρον τὸν στίχον, διὰ τὴν περιττὴν καὶ ἀλλεπάλληλον χρῆσιν τῶν ἐπιθέτων 'λυπρὸν' καὶ 'ἀλγεινόν'. Ἡ ὑπὸ τοῦ Σμιδιτ. σκοπουμένη ἀντίθεσις (*ἐγὼ - ὑμεῖς δὲ*) ἄνευ τοῦ 'μὲν' εἶνε φαντασιοκόπημα· ἡ ὑπ᾽ Οὐεΐλ. πρὸς τὸ παρὰ Δημοσθ. Ἁλον. 17 'Φιλίππῳ ζῶντες' παραβολὴ ἄτοπος, καὶ ἡ μομφὴ τοῦ Κοϊτσ. ἀνυπόστατος, διότι δύναταί τις νὰ διάγῃ βίον ἄθλιον ('λυπρόν'), ἀλλ᾽ ὄχι καὶ 'ἀλγεινόν', ἡ δὲ Μήδ. θέλει νὰ εἴπῃ τοῦτο ἀκριβῶς, ὅτι ἐὰν εἰς ἄλλον τινὰ ἴσως ὁ ἄθλιος οὗτος βίος δὲν εἶνε ἀλγεινός, εἰς αὐτὴν ὅμως (= 'ἐμοὶ') εἶνε. Ἡ πρώτη καὶ ἐσχάτη ἀρετὴ τοῦ κριτικοῦ εἶνε νὰ ἐννοήσῃ τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ὑπ᾽ αὐτοῦ κρινόμενος ποιητής, ὄχι τί θὰ ἔλεγεν αὐτός, ἐὰν ἦτο εἰς τὸν τόπον ἐκείνου. Εἰδὲ μή, ἂς ἀφήσῃ τὸν κάλαμον τοῦ κριτικοῦ, καὶ ἂς ἀναλάβῃ τὸν τοῦ ποιητοῦ ἢ συγγραφέως. Πλατεῖα κέλευθος.

φεῦ φεῦ· τί προσδέρκεσθέ μ᾽ ὄμμασιν, τέκνα;
τί προσγελᾶτε τὸν πανύστατον γέλων;
αἰαῖ· τί δράσω; καρδία γὰρ οἴχεται,
γυναῖκες, ὄμμα φαιδρὸν ὡς εἶδον τέκνων.
οὐκ ἂν δυναίμην· χαιρέτω βουλεύματα
τὰ πρόσθεν· ἄξω παῖδας ἐκ γαίας ἐμούς.
τί δεῖ με πατέρα τῶνδε τοῖς τούτων κακοῖς

1043. *φαιδρὸν*] Ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσημοτάτῳ κώδ. *a* κεῖται 'τερπνὸν' ἀντὶ τοῦ ἐν πᾶσι τοῖς βιβλ. 'φαιδρόν', ὁ Κοϊτσάλας προτιμᾷ τοῦτο, ἕνεκα τοῦ ὅτι καὶ ὁ Σχολ. λέγει 'ἀλλὰ λύομαι ταῖς τῶν ὀφθαλμῶν χάρισιν'. Ἀλλ' ὁ μὲν Σχολ. βεβαιότατα 'ὀφθαλμῶν χάριτας' λέγων ἐννοεῖ τὸ 'φαιδρὸν ὄμμα' τῶν τέκνων, ὁ δὲ κριτικὸς προτιμῶν τὸ 'τερπνὸν' τοῦ 'φαιδρὸν', ἀποδεικνύει οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ὅτι δὲν ἐννοεῖ οὐδὲ γρῦ ἐξ ὧν λέγει ὁ ποιητής. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἕτερον μὲν τὸ *φαιδρὸν* (τὸ μόνον ἐνταῦθα ἁρμόζον), ἕτερον δὲ τὸ *τερπνὸν* (ἐνταῦθα ὅλως ἀνάρμοστον), *τερπνὸν* μὲν εἶνε τὸ ἑτέρους τέρπον (ἔστω καὶ φαιδρῦνον), *φαιδρὸν* δὲ τὸ οἴκοθεν ἔχον τὴν φαιδρότητα. Οἱ ἀθῷοι παῖδες ἀτενίζουσι τὴν φιλτάτην αὐτοῖς μητέρα μὲ φαιδρὸν τὸ πρόσωπον, οὐδὲν ὡς εἰκός, ὑπονοοῦντες οὐδὲ δυνάμενοι νὰ ὑπονοήσωσιν, ὧν αὐτὴ μελετᾷ. Ἡ μιαιφόνος γυνὴ παρατηρεῖ τὴν φαιδρότητα τῶν ἀθῴων της θυμάτων, καὶ ἡ 'καρδία' της 'οἴχεται'. Εἶνε δυνατὸν ν' ἀντιστῇ καὶ αὐτὴ ἡ Μήδεια πρὸς τὸ φαιδρὸν τοῦτο τῶν τέκνων της ἀνατένισμα; Οὐδείς ποτε μέχρι σήμερον ποιητὴς ἔφθασεν ἐκεῖ ὅπου ὁ ἡμέτερος διὰ τῆς ἐν εἴδει μονολόγου ῥήσεως ταύτης τῆς Μηδείας· τὸ δὲ περικαλλὲς ἐκ βαρυτίμων λίθων διάδημα, ὅπερ φέρει μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἡ Μοῦσα τῆς τραγῳδίας, εἶνε ἡ μοναδικὴ καὶ ἀπαράμιλλος, ἡ οὐδενὶ οὐδεμίαν ὑπερβολὴν λιποῦσα αὕτη ῥῆσις. Εἷς δὲ τῶν βαρυτιμοτάτων ἀδαμάντων τοῦ περικαλλοῦς τούτου στέμματος τῆς Μελπομένης εἶνε καὶ τὸ γελόεν καὶ 'φαιδρὸν' πρόσωπον τῶν ἀτενιζόντων τὴν Μήδειαν τέκνων, καὶ παραλυόντων πᾶσαν αὐτῆς δύναμιν, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀδάμας, ὃν προσπαθεῖ ν' ἀφαιρέσῃ διὰ τῆς χαλυβδίνης της λαβίδος ἡ κριτική, καὶ ἀντικαταστήσῃ διὰ μιᾶς εὐτελοῦς ὑέλου.

1045. Ἐξωβέλισεν ὁ Κοϊτσάλας καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Βαρθ. Ἴδε εἰς 1048.

1046 *τοῖς τούτων κακοῖς*] Ἀπήρεσε τὸ 'τούτων' εἰς τὸν Πρίνζ. καὶ Κοϊτσάλαν, διὰ τὸ προλαβὸν 'τῶνδε', καὶ ἐκεῖνος μὲν διώρθ. 'τοῖς τέκνων', οὗτος δὲ 'τῶνδε φιλτάτων', ὅπερ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Βαρθ. Ἡ ἀλλεπάλληλος χρῆσις τῶν αὐτῶν ἢ ταὐτοσήμων λέξεων εἶνε φευκτέα, οὐδεὶς ἀντιλέγει· ἀλλ' ὅπου ἐγχωρεῖ. Εἰδὲ μή, ἀπόλυτος τήρησις τοιούτων εὐεπείας κανονιδίων, τοῖς παιδίοις μόνον χρησίμων, καὶ ὅπου τὸ νόημα ἀποκρούει αὐτά, ὡς ἐνταῦθα, εἶνε καθαρὰ σχολαστικότης, οὐδεὶς δὲ μέγας ποιητὴς ἢ συγγραφεὺς ὑπῆρξέ ποτε σχολαστικός, τουτέστι μωρὸς καὶ ἄκριτος. Πρὸς τὴν ἐπανάληψιν ἀντωνυμίας δεικτικῆς, καὶ ταύτης κατὰ διάφορον τύπον, οὐδεὶς προσκρούει ἐνταῦθα, διότι ἡ ἀντωνυμία εἶνε γενικὴ λέξις, εἰς ἣν ὑποκαθιστῶν τις 'τοῖς τέκνων' καὶ 'τῶνδε φιλτάτων', καὶ ταῦτα μετὰ τὸ 'παῖδας' (1045), ἐξαμαρτάνει εἰς αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τῆς εὐεπείας κανόνα, οὗ χάριν ἀθετεῖται ἡ ἀντωνυμία. Τὸ δὲ 'φιλτάτων'; Ἐκτὸς τοῦ ὅτι διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ 'τοῖς' φθείρεται τὸ νόημα, διότι ἢ τὸ 'πατέρα', ἄνευ γενικῆς μένον, κιν-

λυποῦσαν αὐτὴν δὶς τόσα κτᾶσθαι κακά;
οὐ δῆτ᾽ ἔγωγε· χαιρέτω βουλεύματα.
καίτοι τί πάσχω; βούλομαι γέλωτ᾽ ὀφλεῖν
ἐχθροὺς μεθεῖσα τοὺς ἐμοὺς ἀζημίους;
τολμητέον τάδ᾽. ἀλλὰ τῆς ἐμῆς κάκης
τὸ καὶ προέσθαι μαλθακοὺς λόγους φρενί.

δυνεύει νὰ ἐκληφθῇ=*πατέρα Μηδείας*, ἢ τῶν 'τῶνδε φιλτάτων' συναπτομένων τῷ 'πατέρα', τὸ 'κακοῖς', μένον ἄνευ γενικῆς, κινδυνεύει νὰ ἐκληφθῇ γενικῶς καὶ ἀορίστως, ἡ λέξις αὐτὴ 'φιλτάτων', καὶ αὕτη ἐνταῦθα, εἶνε γελοία αὐτόχρημα εἰς τὸ στόμα ἡρωΐδος, ὁποία ἡ ἡμετέρα. Τοιαῦται τρυφερότητες ἁρμόζουσιν εἰς τὸ στόμα προσώπου χλιαροῦ καὶ κακοήθους, ὁποῖος ὁ Ἰάσων (οἷον 1397 'ὦ τέκνα φίλτατα') ἢ γυναικὸς κοινῆς καὶ τιθασοῦ, ὁποία ἡ τροφὸς (16), ἀλλ᾽ ὄχι καὶ εἰς ἡρωΐδα δαιμονίως ἔξαλλον καὶ ἀτάσθαλον, ὁποία ἡ Μήδεια.

1048. *οὐ δῆτ᾽ ἔγωγε*·] Ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'κτήσομαι', ὅπως ἐπὶ τοῦ 'μὴ σύ γ᾽' (ἴδ. εἰς Ἐκ. 408) κττ. Ἀλλ᾽ ὁ Κοϊτσάλ. ἠθέτησε καὶ τοῦτον τὸν στ. διὰ τὸ δὶς 'χαιρέτω βουλεύματα'. Ἀφ᾽ οὗ οὐδὲ μετὰ τὴν δὶς ἀποσκοράκισιν τῶν κακῶν της βουλευμάτων ἡ Μήδ. δὲν κατώρθωσε ν᾽ ἀποσκορακίσῃ καὶ ἔργῳ αὐτά, ὁ ἡμέτερος κριτικὸς ἐννοοῦσε, φαίνεται, νὰ κατορθωθῇ τοῦτο διὰ τῆς μιᾶς καὶ μόνης. Μόνον οἱ σαπροὶ ὀδόντες ἐξαιροῦνται διὰ μιᾶς καὶ μόνης ἕλξεως τῆς ὀδοντάγρας· ἀλλ᾽ οἱ ὑγιεῖς καὶ διὰ τῶν ὑπεστραμμένων χηλῶν τὴν σιαγόνα ὑπονεμόμενοι οὔτε διὰ μιᾶς οὔτε διὰ πλειοτέρων ἕλξεων ἐξαιροῦνται ἄνευ κατάγματος. Τοιαῦτα καὶ τὰ βίαια τοιούτων χαρακτήρων αἰσθήματα καὶ πάθη. Ὄχι δίς, ἀλλὰ πολλάκις τὸ μητρικὸν φίλτρον ἀντεπάλαισε κατὰ τοῦ φιλεκδίκου πάθους τῆς ζηλοτυπίας ἐν τῇ ψυχῇ τῆς δαιμονιώσης γυναικός, ἀλλ᾽ ἡττήθη πάντοτε. Τί δ᾽ ὅτι ἀσήμου κώδ. σχόλ. λέγει 'γρ. δὲ καὶ παύομαι βουλευμάτων'; Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ ὅτι λογιώτατός τις παλαιὸς ἠθέλησε νὰ ποικίλῃ τὴν φράσιν, δηλαδὴ νὰ τὴν κάμῃ νερόβραστην, καθὼς αὐτός. Μήπως καὶ ἐν ἑτέρῳ] ἀσημοτέρῳ κώδ. δὲν κεῖται 'ἐῤῥέτω' ἀντὶ τοῦ 'χαιρέτω'; καὶ ὁ Οὐεκλ. δὲν διώρθωσε 'τολμήματα' ἀντὶ τοῦ 'βουλεύματα';

1051-2. *ἀλλὰ τῆς ἐμῆς... φρενί.*] Οἱ κριτικοὶ ἐκδέχονται τήν τε γενικὴν 'τῆς ἐμῆς κάκης' καὶ τὸ ὀνοματικὸν ἀπαρέμφ. 'τὸ καὶ προέσθαι κτλ.' ἐπιφωνηματικῶς Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐνίοτε συμβαίνει τοῦτο (ὡς ἐν τῷ Ξεν. Κ. Π. ϐ', 2, 3 'τῆς τύχης· τὸ ἐμὲ νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν', Ἀριστ. Νεφ. 818 'τῆς μωρίας· τὸ Δία νομίζειν ὄντα τηλικουτονί' κτλ.)· ὅτι δ᾽ οὕτως ἐκληπτέα τὰ χωρία ταῦτα, δεικνύει αὐτὴ ἡ συνέπεια. Ὁμοίως συμβαίνει τοῦτο καὶ ὅπου προμηνύουσι τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν αὐτὰ τὰ ἐπιφωνήματα (οἷον Σ. Φιλ. 234 'ὦ φίλτατον φώνημα· φεῦ τὸ καὶ λαβεῖν πρόσφθεγμα κτλ.', καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα). Ἀπόχρωσίν τινα ἐπιφωνηματικὴν λαμβάνει καὶ μόνον τὸ ἀπαρέμφ. (οἷον Ἀρ. Νεφ. 268 'τὸ δὲ μηδὲ κυνῆν οἴκοθεν ἐλθεῖν... ἔχοντα' κλπ.), εἰ καὶ ἐπὶ τούτων συμβαίνει ἀποσιώπησις μᾶλλον κττ., σιγωμένου τοῦ: *πῶς σοι δοκεῖ*; ἢ οἱασδήποτε ἄλλης τῷ ἑκάστοτε νοήματι ἁρμοζούσης φράσεως (πρβλ. π.χ. τὸ ὅμοιον Ἀρ. Ὄρν 5-6, 7-8, ὅπου ὁ Σχολ. 'νοεῖται γὰρ ἔξωθεν τὸ οὐκ εὔηθες; οὐ μωρίας πλέων; ἤ τι τοιοῦτο', ὁμοίως Βατρ. 530, 741 κλπ.). Ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει οὔτε ἐπιφώνημά τι ὑπάρχει, οὔτε ἀπισιώπησις ἢ ἔλλειψις συμβαίνει, οὔτε συνέπεια ἀπαιτοῦσα ἀπαραιτήτως τὴν τοιαύτην ἐκδοχήν· τοὐναντίον δ᾽ ἔχομεν τὸν 'ἀλ-

χωρεῖτε παῖδες εἰς δόμους· ὅτῳ δὲ μὴ
θέμις παρεῖναι τοῖς ἐμοῖσι θύμασιν,
αὐτῷ μελήσει· χεῖρα δ' οὐ διαφθερῶ.
ἆ ἆ.
μὴ δῆτα, θυμέ, μὴ σύ γ' ἐργάσῃ τάδε·

λὰ' ἀποκρούοντα αὐτὴν (μὴ ὑπαρχούσης ἐλλείψεως ὁποία ἡ ἐν Ἀρ. Νεφ. 7 κττ.). Ἡ σύνταξις εἶνε κανονικὴ ἐν πᾶσιν, ἡ δὲ γενικὴ μόνον 'κάκης' πάσχει τὴν κανονικωτάτην ἔλλειψιν τοῦ *ἔργον*, ἤτοι ἐνταῦθα, ἕνεκα τῆς συνεπείας = *κακὸν ἔργον*, καὶ ἰδίως: *ἁμάρτημα, σφάλμα* κττ. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς: *ἀλλὰ τῆς ἐμῆς ἀνανδρίας* (= 'κάκης', *ἔργον*, ὅ ἐστιν *ἁμάρτημα*) *τὸ καὶ προέσθαι* κτλ., ἤτοι: δὲν πταίει ἄλλος παρὰ ἡ ἰδική μου ἀνανδρία καὶ ποῦ ἐστοχάσθηκα μονάχα τέτοιο πρᾶγμα ἡ δόλια. Πρβλ. Ἀλκ. 832-3 'ἀλλὰ σοῦ τὸ μὴ φράσαι κακοῦ τοσούτου δώμασιν προκειμένου' = *ἀλλὰ σοῦ ἔργον* (ἤτοι: σφάλμα) *τὸ μὴ φράσαι* τὸ πρᾶγμα κτλ. 'Ἀλλὰ τοῦτο σὸν ἁμάρτημα τὸ μὴ εἰπεῖν ἀληθὲς κτλ.' ΣΧΟΛ. Ματαία ἄρα ἡ διόρθ. Ἀρτ. 'τῆς ἐμῆς κακῆς (φρενός)'. Ἀφήρεσα τούτου ἕνεκα καὶ τὴν μετὰ τὸ 'κάκης' ὑποστιγμήν.

τὸ καὶ προέσθαι ... φρενί.] Οὕτως ἐν *S* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'φρενός', ἡ δὲ γενικὴ ἐπεκράτησε καὶ παρὰ τοῖς ἐκδοῦσιν ἐσχάτως ἐκ διορθ. Βαδάμ. 'προσέσθαι' (ὁ Οὐέϊλ. γράφει 'φρενὸς' ἀλλὰ 'μαλθακῆς', ὅπερ δὲν ηὐδοκίμησε). Τὸ νὰ εἴπῃ τις: *προσίεμαι λόγους* (*τινός, εἰπόντος* δηλ. ἢ *λέγοντος*), τὸ ἐννοῶ· ἀλλά: *προσίεμαι λόγους* (αὐτὸς εἰπών, καὶ αὐτὸς *τῇ φρενὶ* ἢ *φρενὶ προσέμενος*) εἶνέ τι δι' ἡμᾶς ἀνήκουστον. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ περὶ Βάδαμ. ἑρμηνεύουσι τὸ 'λόγους' = *ἰδέας, νοήματα*, ὅπερ ἄρδην αὐθαίρετον. Τὸ δὲ παράδοξον, ὅτι ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ τοῦ διορθώματός των καὶ τὸν Σχολ. λέγοντα τάδε 'τὸ καὶ προέσθαι μαλθακούς: τὸ ἐνδοῦναι τῇ φρενὶ μαλθακοὺς λόγους', νομίζοντες, φαίνεται, ὅτι τὸ 'ἐνδοῦναι' = *προσέσθαι*, ἐν ᾧ τοὐναντίον = *προέσθαι* ('προϊέμενοι: ... παραχωροῦντες...' ΗΣΥΧ., ἤτοι: *ἐνδιδόντες*). Ὅπως κατανοηθῇ ἀκριβῶς τὸ νόημα τῆς παρερμηνευομένης ῥήσεως, σημειωτέον καὶ τόδε· ὅτι τὸ 'φρενὶ' ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ θυμικοῦ τῆς ψυχῆς, ἤτοι = *καρδίᾳ*, καὶ ταύτῃ *οἰχομένῃ ἅμα τῷ ἰδεῖν ὄμμα φαιδρὸν τέκνων* (κατὰ τὰ 1042-3)· ἔτι δ' ὅτι τὸ 'μαλθακοὺς λόγους' = *λόγους ἠπίους καὶ ἐνδοτικοὺς* (πρβλ. ἀποσπ. παρὰ Στοβ. κ', 'τῷ γὰρ βιαίῳ κἀγρίῳ τὸ μαλθακὸν ἐλθὸν τοῦ λίαν παρείλετο'), ὡς ἐν 316, 776 κλπ. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς: *ἀλλὰ τῆς ἐμῆς κάκης* (*ἔργον*, ἤτοι *σφάλμα*) *τὸ καὶ ἐνδοῦναι* (= *ἐφεῖναι παραχωροῦσαν*, ἤτοι 'προέσθαι') *τῇ* (*ἐμῇ*) *καρδίᾳ* ('φρενὶ') *λόγους μαλθακούς*, ἤτοι: πταίω ἐγὼ ἡ δόλια (= *δειλαία*, ἤτοι ἄνανδρος) καὶ ποῦ ἀφῆκα μονάχα νὰ ὁμιλήσῃ ἔτσι μαλθακὰ καὶ ἄνανδρα ἡ καρδία μου.

1053-4. *μὴ θέμις παρεῖναι*] 'τοῦτο δὲ εἶπεν ὡς ὄντων θεῶν τινων χαιρόντων ἀνδροφονίαις, οἷον Ἐρινύων, Ἄρεως, καί τινων ἑτέρων.' ΣΧΟΛ.

αὐτῷ μελήσει] ἀπὸ κοινοῦ: *μὴ παρεῖναι*, ἤτοι: μόνος του θὰ φροντίσῃ νὰ μὴ πλησιάσῃ· ἀλλ' ὅπως καὶ ἐν ἄλλοις, ὁ μέλλων ἰσοδυναμεῖ μὲ προστακτικήν, ὅθεν καὶ ἡ φράσις ὑποκρύπτει ἔμμεσον ἀπειλήν = ἄς τὸ στοχασθῇ (συλλογισθῇ) μόνος του (= *αὐτός*)· οὕτω δὲ καὶ δικαιολογεῖται ἡ ἀπὸ τῆς μιαιφονίας ἀδρανὴς ἀποχὴ τοῦ χοροῦ.

χεῖρα δ' οὐ διαφθερῶ] = 'μαλακίσω - ἀμβλυνῶ.' ΣΧΟΛ., ἤτοι: *οὐ μαλακισθήσομαι ἐν τῷ ἔργῳ, εἴτε ἐξ οἴκτου, εἴτε ὑπὸ σοῦ* (τοῦ Χοροῦ) *παρόντος καὶ ἀποτρέπειν ἢ κωλύειν πειρωμένου με.*

1056. *μὴ σύ γ'*] Οὕτως ἐν *S*, ἀντὶ

ἔασον αὐτούς, ὦ τάλαν, φεῖσαι τέκνων·
ἐκεῖ μεθ' ἡμῶν ζῶντες εὐφρανοῦσί σε.
μὰ τοὺς παρ' Ἅιδῃ νερτέρους ἀλάστορας,
οὔτοι ποτ' ἔσται τοῦθ' ὅπως ἐχθροῖς ἐγὼ
παῖδας παρήσω τοὺς ἐμοὺς καθυβρίσαι.
[πάντως σφ' ἀνάγκη κατθανεῖν· ἐπεὶ δὲ χρή,
ἡμεῖς κτενοῦμεν οἵπερ ἐξεφύσαμεν.]
πάντως πέπρακται ταῦτα, κοὐκ ἐκφεύξεται.

τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'μή ποτ'', οὗτινος ὅμως ἡ ἀτοπία δὲν εἶνε λόγος, ὅπως ἀντικατασταθῇ ἑτέρα ἀνέγκλητος γραφὴ διὰ τοῦ ἀτόπου διορθ. τοῦ Ναυκ. 'θυμέ, θυμέ, μὴ ἐργάσῃ τάδε'. Πρβλ. εἰς 1048.

1058. *ἐκεῖ... εὐφρανοῦσί σε.*] Μόνον ἐν τῷ *B* 'εὐφρ. με'. Ἀλλ' ἐπειδή, τῶν τε ἑπομένων 1059-61 στίχων καὶ τοῦ 1064 παρεξηγηθέντων, τὸ νόημα αὐτῶν εὑρέθη ἀντιφάσκον πρὸς τοῦ ἡμετέρου τὸ 'ἐκεῖ' ('ἐκεῖ: ἀντὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις' ΣΧΟΛ., ὅπου δηλαδὴ ἐμελέτα νὰ καταφύγῃ ἡ Μήδ.), διώρθ. ὁ μὲν Ἑρμ. 'κεῖ μή', ὁ δ' Οὐέϊλ. 'ἦ καί', Οὐϊτέλλι. 'μετ' ἐχθρῶν', Ῥαϋχενστέϊν. 'δίχ' ἡμῶν', Οὐεῤῥάλλ. 'εἰ κοὐ', ἀφ' οὗ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ μὲν Ἀρτ. μετέθεσε τὸν στ. κατόπιν τοῦ 1045, ὁ δὲ Κοϊτσάλα. καὶ ὅλως ἠθέτησεν. Ἴδε κατωτέρω εἰς 1064.

1059-61. Ἴδε εἰς 1064.

1062-3. *πάντως σφ' ἀνάγκη . . . ἐξεφύσαμεν.*] Ὀρθῶς ἠθετήθησαν οἱ στίχοι οὗτοι ὑπὸ τῶν πλείστων κριτικῶν, ὡς ἐκ τῶν κατωτέρω 1240-41 παρεμβεβλημένοι καὶ ἐνταῦθα, χωρὶς ὅμως νὰ αἰτιολογηθῇ ἀποχρώντως ὑπ' αὐτῶν καὶ ἡ ἀθέτησις. Λέγομεν λοιπόν, ὅτι τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις στίχοις νοήματα δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἐπαναλαμβάνονται, ἁρμόζουσι δὲ μόνον ἐκεῖ, ὅθεν ἐπανελήφθησαν, ἐν τοῖς στ. 1240-1, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο, ἀσαφέστερον ὄν, χρῄζει μακροτέρας ἢ κατὰ τὴν σημείωσιν ταύτην ἐξηγήσεως, ἐπιφέρομεν ἀμέσως τὸν ἱκανῶς εὔληπτον τοῦτον λόγον: πῶς ἦτο δυνατὸν ἡ Μήδεια νὰ λαλῇ περὶ παιδοκτονίας ἐνώπιον τῶν παίδων (καθ' ἃ εἰς 1021-2) παρόντων καὶ ἀκουόντων;

1064. *πάντως...ἐκφεύξεται.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀρίστοις 'πέπρακται' ἐν τοῖς *Lb*[s] 'πέπρωται'. Τὸ ἐν τῷ παρεμβλήτῳ 1062 'ἀνάγκη' οἱ Σχολ. ἑρμηνεύουσι, κακῶς, ἐννοεῖται, 'πέπρωται'. Εἴτε δ' εἰς τοῦτο ἀποβλέψαντες, εἴτε καὶ κακῶς ἀναγνόντες, ἔγραψαν τὸ ἡμαρτημένον 'πέπρωται' καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ, καὶ οὕτως ἔχομεν δύο ὁμοίας κατὰ νόημα ἀρχὰς στίχων, ὁμοίως ἐσφαλμένας: 'πάντως ἀνάγκη = πάντως πέπρωται'. Ἀλλά, καίπερ εὐλόγως προτιμηθὲν ἐν ταῖς μετὰ Κιρχ. ἐκδδ. τὸ διπλωματικῶς μᾶλλον πεπιστωμένον 'πέπρακται', οὐ μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ὁ στίχος παρερμηνεύεται ἐπὶ δεινοτάτῃ βλάβῃ οὐ μόνον τῶν μερικῶν τούτων νοημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης οἰκονομίας τοῦ δράματος. Ἤδη ὁ Σλέγελ. κατηγορεῖ τὸν ποιητήν, ὅτι ἀπέτυχεν ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ τῆς παιδοκτονίας, διότι, λέγει, ἡ Μήδεια, ὅπως ἠδυνήθη νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτῆς τὰ τέκνα της νεκρά, οὕτως ἠδύνατο νὰ τὰ παραλάβῃ καὶ ζῶντα. Καὶ εἶνε μὲν ἡ κατηγορία αὕτη ἄδικος καὶ ἡμαρτημένη, διότι τὴν ἐκ μηχανῆς ταύτην σωτηρίαν ἠγνόει οὐδὲ προέβλεπεν ἡ Μήδεια, παραλείπω δὲ καὶ τὰ ἄλλα παρὰ Σλεγέλῳ ἀνεπίστατα οὐχ ἧττον ἢ ἀνυπόστατατα, ἀλλὰ τοῦτο, τὸ ὅτι ἡ Μήδεια ἠδύνατο

καὶ δὴ 'πὶ κρατὶ στέφανος, ἐν πέπλοισι δὲ

νὰ ἀποφύγῃ τὴν παιδοκτονίαν συμπαραλαμβάνουσα μεθ' ἑαυτῆς τοὺς παῖδας, καὶ σῴζουσα αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς ὑβρισμοῦ, ἦτο διέξοδος, ἥτις ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Μηδείας, τοὐλάχιστον καθ' ἃς στιγμὰς ὁ οἶκτος καὶ τὸ μητρικὸν φίλτρον ἐπεκράτει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς, εἶνε δηλονότι ἀληθεστάτη καὶ ὀρθοτάτη παρατήρησις· εὐλόγως δὲ καὶ δικαίως θὰ ἐψέγετο ὁ ποιητής, ἐὰν παρημέλει ἢ δὲν διενοεῖτο καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο, διότι ὁ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ αἰτιολογικὸς συνειρμὸς ὀφείλει νὰ εἶνε ἅλυσις ἀνάγκης ἀδαμαντίνη καὶ ἄρρηκτος. Καὶ ὁ μὲν ποιητὴς οὐδαμῶς παρεῖδε τὸ περιστατικὸν τοῦτο, διότι τῷόντι ἡ Μήδ. ὄχι ἅπαξ, ἀλλὰ τρὶς ἐμνήσθη τῆς διεξόδου ταύτης· ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ κριτικοὶ τὴν μὲν τρίτην, τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ στίχῳ, οὐδ' ὑπώπτευσαν κἄν, τὴν δὲ δευτέραν (1058) ἐξηφάνισαν διορθοῦντες ἢ ἀθετοῦντες, καὶ τὴν πρώτην (1045), σαφῆ καὶ ὁλόγραφον καὶ ἀναντίρρητον, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξαφανίσωσι διορθοῦντες, ἐξωβέλισαν, ἐπ' ἀνηκέστῳ φθορᾷ οὐ μόνον τῶν κατὰ μέρος σχετικῶν χωρίων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἤθους τῆς ἡρωΐδος καὶ αὐτῆς τῆς δραματικῆς οἰκονομίας, καιρίως καὶ δεινῶς οὕτω διαστρεβλουμένης. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε μεγάλως καὶ τὸ ὅτι οἱ κριτικοὶ οὐδέποτε σχεδὸν ἐγκύπτουσιν ἐπαρκῶς εἰς τὸ σκηνικὸν μέρος τῆς παραστάσεως, καὶ λησμονοῦσιν ὅτι τὰ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτῶν γεγραμμένα δὲν ἀνεγινώσκοντο, ἀλλὰ παριστάνοντο ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις μάλιστα δράμασι, καὶ διὰ τὸν ἰδιάζοντα εἰς αὐτὰ καλλιτεχνικὸν ῥυθμόν, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν παντὸς ἐπὶ τούτῳ ἰδιαιτέρου σημειώματος, ἡ μελέτη αὕτη εἶνε τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Ἐν τῇ κρισιμωτάτη στιγμῇ τῆς τοῦ μητρικοῦ φίλτρου ὑποτροπῆς ἡ Μήδεια λέγει ἐν 1045 'ἄξω παῖδας ἐκ γαίας ἐμούς', καὶ ἐπιμένει ('χαιρέτω βουλεύματα' δὶς 1044 καὶ 1048) εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Ἀλλὰ μόλις ἀπεφάσισε τοῦτο, καὶ ἐπέρχεται ἡ ἀντίδρασις 1049 - 55, ἄλλο τόσον βιαία, ὅσον βιαία ἦτο ἡ ὑποτροπή. Ἀλλὰ καὶ πάλιν καταλαμβάνει αὐτὴν ὁ οἶκτος, καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς ἡ αὐτὴ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος διέξοδος, ἡ μετὰ τῶν παίδων αὐτῆς φυγὴ πρὸς τὸν Αἰγέα εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐξανοίγεται ἄποψις βίου πλήρους μητρικῆς εὐτυχίας (1058 'ἐκεῖ μεθ' ἡμῶν ζῶντες εὐφρανοῦσί σε'), καὶ εἰς τὴν τερπνὴν ταύτην ἄποψιν ἐπαναπαύεται εὐφροσύνως τὸ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἥμερον καὶ φιλόστοργον αὐτῆς βλέμμα. Ἡ ἄποψις αὕτη τὸ δεύτερον νῦν παρίσταται εἰς τὸ πνεῦμά της, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην τόσον δελεαστική, ὥστε καὶ ἀνακυκλοῖ καθ' ἑαυτὴν πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Τὴν περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως σκέψιν ταύτην τῆς ἡρωΐδος ἀποσιωπᾷ ὁ ποιητής, ἡ δὲ ἀποσιώπησις αὕτη εἶνε ἓν ἐκ τῶν μυστηρίων τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἥτις καθιστᾷ αὐτὴν ἀπαράμιλλον. Συνίσταται δὲ τὸ μυστήριον τοῦτο εἰς τοῦτο, ὅτι, ἐνῷ ἡ ποίησις ἀπομιμεῖται πιστῶς τὴν φύσιν, δὲν ἐκπίπτει συγχρόνως καὶ ἀπὸ τῆς ἰδανικῆς αὐτῆς σεμνότητος πεζολογοῦσα, ἐν ᾧ τοὐναντίον ἐπιτηδεύοντες οἱ νεώτεροι, ὡς πιστότεροι δῆθεν τῆς φύσεως ἀπομιμηταί, ἁμαρτάνουσιν ἀμφοτέρων. Πότε καὶ πῶς μονολογεῖ (εἴπομεν δὲ καὶ πρότερον, ὅτι ἡ ἡμετέρα ῥῆσις εἶνε μονόλογος, διότι ὁ Χορὸς καὶ οἱ παῖδες ἐνταῦθα παρίστανται δίκην κωφῶν σχεδὸν προσώπων) ἐν τῷ βίῳ ὁ ἄνθρωπος; Ὁσάκις ἔκτακτοι καὶ σπουδαῖαι φροντίδες ἢ σκέψεις κατέχουσι τὴν διάνοιάν του, ἢ βίαια πάθη καὶ αἰσθήματα ταράττουσι τὴν καρδίαν του. Οἱ λόγοι αὐτοῦ τότε δὲν εἶνε ὁμαλὴ καὶ κανονικὴ παράστασις τῶν διανοημάτων του, ἀλλὰ πλήρης διαλειμμάτων καὶ ἀτελὴς αὐτῶν ὑποτύπωσις. Ὄχι συνέπεια, ὁποία

νύμφη τύραννος ὄλλυται, σάφ' οἶδ' ἐγώ.

ἡ τῆς στιχομυθίας καὶ τοῦ διαλόγου, ἀλλ' ἐκσπινθηρισμὸς αἰσθημάτων ἀκανόνιστος, ὕφεσις ἢ ἔκρηξις παθῶν διαλείπουσα, παλίρροια καὶ ἄμπωτις ἰδεῶν ἀνώμαλος, ἰδοὺ ὁ κύριος χαρακτὴρ τοῦ μονολόγου· ἀκριβῶς δὲ διότι πολλὰ ἐν αὐτῷ τὰ ἐλλείποντα ἢ διαλείποντα, τὰ σιγώμενα μὲν ἀλλ' ὑπονοούμενα, τὰ λόγῳ μὲν ἄρρητα, ἔργῳ δὲ μόνον καὶ τέχνῃ σκηνικῇ σημαντά, ἀκριβῶς, λέγω, διὰ τοῦτο καὶ οἱ μονόλογοι παρέχουσι στάδιον εὐρύτατον εἰς τὴν ἠθοποιὸν τῶν ὑποκριτῶν ἀρετήν. Τοῦτο δὲ μάλιστα συμβαίνει εἰς τοὺς εὐριπιδείους μονολόγους, οἵτινες καὶ εἶνε αὐτόχρημα ἀνατομικοὶ πίνακες δραματικῆς ψυχολογίας. Ὀρθότατα παρετήρησεν ὁ Σχοίνε. εἰς 1040, ὅτι ἐφεξῆς ὁ μονόλογος τῆς ἡρωΐδος πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς διακοπτόμενος ὑπὸ πολλῶν παύσεων, μίαν δὲ τούτων ὁρίζει καὶ μετὰ τὸν 1058 στίχον· ἀλλὰ δυστυχῶς τόσον μόνον, διότι ἡ κλεὶς τοῦ αἰνίγματος, ὁ στ. 1064, ἔμεινεν εἰς αὐτὸν ἄγνωστος, ὅπως καὶ εἰς πάντας τοὺς ἄλλους. Ἀληθῶς μετὰ τὸν 1058 στ. ἡ Μήδ. περιχαρὴς ἐν τῇ στιγμιαίᾳ ἐκείνῃ ἐξάψει τοῦ μητρικοῦ της φίλτρου, ἀνακρίνει ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς ἀκριβέστερον τὰ κατὰ τὴν φυγὴν τῶν παίδων· ἀλλ' εὐθὺς προσκόπτει εἰς τὰ ἐν τοῖς ἀνακτόροις κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τελούμενα ἢ καὶ πάντως τετελεσμένα ἤδη (1065-6). Ἐξ ἀνάγκης ἄρα καὶ τὸ παρευθὺς εἰς τὸν νοῦν αὐτῆς παριστάμενον εἶνε τοῦτο: πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀφήσωσι ζῶντας τοὺς κομιστὰς τῶν φονικῶν πέπλων καὶ στεφάνων παῖδας, τὰ τέκνα τῆς Μηδείας, οἱ συγγενεῖς τῆς δολοφονηθείσης βασιλόπαιδος (πρβλ. 1303-5); Οἱ παῖδες ἄρα αὐτῆς θὰ φονευθῶσιν ἐξ ἅπαντος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν της δωρεάν· οἱ ἐχθροί της θὰ τῆς ἁρπάσουν ἐκ τῶν χειρῶν τὸ μόνον ὅπλον τῆς κατὰ τοῦ Ἰάσονος ἐκδικήσεώς της, καὶ αὐτὴ εὑρέθη τόσον μωρά, ὥστε νὰ ἐμπέσῃ εἰς τὴν παγίδα ταύτην! Ὡς θηρίον ὑπ' ἀοράτου κα ἐπιβούλου χειρὸς πληγὲν ἀνασκιρτᾷ αἴφνης, καὶ μανιώδης ἀνακράζει φοβερὸν ὅρκον ὀμνύουσα (1059), Ὄχι, δὲν θὰ ἐμπέσω πλέον εἰς τὴν παγίδα σας, ἐχθροί μου (τἀληθὲς εἰπεῖν: δὲν θὰ ἐμπέσω εἰς τὴν παγίδα σου, μητρικόν μου φίλτρον), ὄχι σεῖς, ἐγὼ θὰ τοὺς φονεύσω. Ὄχι, 'πάντως πέπρακται ταῦτα· κοὐκ ἐκφεύξεται'. Ἀλλά, διότι εἶνε ἀνάγκη νὰ διακόψωμεν τὴν ψυχολογικὴν ταύτην ἀνάλυσιν τῆς ἡμετέρας περικοπῆς, τί σημαίνουσιν αἱ λέξεες αὗται; Εἴδομεν, ὅτι ἀνέκαθεν μὴ κατανοηθὲν τὸ 'πέπρακται' ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ παραδιορθώματος 'πέπρωται', τοῦτο δὲ καὶ τῶν νεωτέρων πολλοὶ ἐξέδωκαν· ἀλλὰ τὸ περίεργον εἶνε, ὅτι καὶ οἱ ἀναγνωρίσαντες ὡς μόνον γνήσιον τὸ 'πέπρακται', ἑρμηνεύουσιν αὐτὸ = *πέπρωται*, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐξολισθαίνοντες εἰς τὸ αὐτὸ καὶ οἱ παλαιοὶ παραδιορθωταὶ ἀτόπημα. Τὸ 'πέπρακται' οὐδέποτε σημαίνει 'πέπρωται', ὅθεν καὶ ὁ Κοϊτσάλας μετέθεσε τὸν στ. κατόπιν τοῦ 1066, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ὁ Βαρθ. Πάντα ταῦτα εἰς μάτην, διότι οὐ μόνον τὸ 'πέπρακται', ἀλλὰ καὶ τὸ 'ἐκφεύξεται' παρερμηνεύεται. Ἡ ἐπικρατήσασα ἐν γένει ἑρμηνεία τοῦ στ. εἶνε αὕτη: *πάντως πέπρακται* (ἄλλοι *πέπρωται*) ἤτοι: *δέδοκται*, = *πέπρωται ταῦτα* (= *τὰ κατὰ τὸν φόνον τῶν παίδων*) *κοὐκ ἐκφεύξεται* (= *ἐκφευχθήσεται*). Ἀλλὰ πόθεν δῆλον, ὅτι τὸ 'ταῦτα' ἀναφέρεται εἰς τὸν φόνον τῶν παίδων, καὶ μάλιστα μετὰ τὸν ὀρθόν, καθὼς ἀπεδείξαμεν, ἐξοβελισμὸν τῶν στ. 1063-4; τίς δὲ μετεχειρίσθη ποτὲ τὸ 'ἐκφεύξεται' ὄχι μεταβατικῶς, ἀλλὰ παθητικῶς = *ἐκφευχθήσεται* (ἐὰν δηλονότι ἐπιτρέπεται νὰ μεταχειρισθῶμεν τοιοῦτον παθητικὸν μέλλοντα κατὰ τὸν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις παθητ. ἀόρ. 'ἐφεύχθην'); Αἱ λέξεις, ὅπως ἔχουσιν, οὐδὲν ὡρισμένον νόημα εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωσι· σημεῖον προ-

ἀλλ᾽ εἶμι γὰρ δὴ τλημονεστάτην ὁδόν,
καὶ τούσδε πέμψω τλημονεστέραν ἔτι,
παῖδας προσειπεῖν βούλομαι. δότ᾽, ὦ τέκνα,

δηλότατον, ὅτι αἱ λέξεις ἐπίτηδες ἐτέθησαν οὕτως ἀόριστοι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, διὰ τὴν παρουσίαν τῶν παίδων, καὶ ὅτι μόνον ἡ χειρονομία τοῦ ὑποκριτοῦ, δεικνύοντος διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς τὰ ἀνάκτορα (='ταῦτα'), ὅπου ἐδολοφονεῖτο ἡ Γλαύκη, καὶ διὰ τῆς ἑτέρας τοὺς παρόντας παῖδας, ἀπέδιδεν ὡρισμένον νόημα εἰς τὰς οἴκοθεν καὶ καθ᾽ ἑαυτὰς ἀορίστους λέξεις. Τὸ νόημα κατὰ ταῦτα ἔχει οὕτω: *πάντως πέπρακται ταῦτα* (=*τὰ κατὰ τὴν Γλαύκην*, τοῦ ὑποκριτοῦ δεικνύοντος τὰ ἀνάκτορα), *κοὐκ ἐφεύξεται* (ὅλως ἀσήμως τοῦτο ἀντὶ τοῦ: *κοὐκ ἐκφεύξεται τὰ τέκνα τὸν θάνατον*, τοῦ ὑποκριτοῦ δεικνύοντος τοὺς παῖδας). Εἰς δὲ τὰ ἄσημα ταῦτα καὶ ἀόριστα ἕπονται τὰ ἑπόμενα, τὰ ἀκινδύνως διὰ τοὺς παῖδας εὔσημα καὶ διαῤῥήδην 1065 κλπ. Ἀλλ᾽ ἡ ἀκολουθία, θὰ ἔλεγαν οἱ κριτικοί, τῶν νοημάτων αὕτη δὲν εἶνε πρωθύστερος; Βεβαιότατα· ἀλλὰ τοιαύτη οὐ μόνον εἶνε, ἀλλὰ καὶ ὤφειλε νὰ εἶνε. Ὁ ποιητὴς βέβαια ἠδύνατο νὰ ἐξαγγείλῃ τὰ νοήματα κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν (1065-6, 1064, 1058-61) ἀλλ᾽ ἂς ἀναγνώσῃ τις τὴν ῥῆσιν οὕτω, καὶ θέλει ἴδῃ ποίαν καταστροφὴν θέλει ἐπιφέρῃ εἰς τὴν περικοπήν. Ὁ αἴφνης ἔκ τινος ἀπροσδοκήτου κινδύνου σῳζόμενος (καὶ ὡς τοιοῦτος κίνδυνος παρίσταται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐκ τῆς ζηλοτύπου ἐκδικήσεως μαινομένης μητρὸς ὁ ὑπ᾽ ἄλλων ἢ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς, εἴτε, ὅπως αὕτη διὰ τὸ πάθος ἀρέσκεται σοφιστευομένη νὰ λέγῃ, ὁ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς θάνατος τῶν τέκνων) κατὰ πρῶτον ῥηγνύει κραυγὴν χαρᾶς καὶ θριάμβου, ὅτι ἐσώθη ἐκ τοῦ κινδύνου, καὶ ἀκολούθως ἐξηγεῖ τὸν κίνδυνον καὶ τὸ πῶς. Οὕτω καὶ ἡ Μήδεια φωνὴν θριάμβου καὶ χαρᾶς ῥηγνύει, ὅτι ἐσώθη ἐκ τοῦ τοῦ κινδύνου, καὶ ὅπως ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὴν διὰ παντὸς ἀπ᾽ αὐτοῦ, ὀμνύει φρικτὸν εἰς φρικτοὺς θεοὺς ὅρκον, ὅτι ὄχι οἱ ἐχθροί της, ἀλλ᾽ αὐτὴ θὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα της· ἔκτοτε δὲ καὶ παρεδόθη ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως εἰς τὸν δαίμονα τῆς παιδοκτονίας. Εἴπομεν πολλά, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης, ὅπως καὶ τὰ παρερμηνευμένα ἑρμηνεύσωμεν, καὶ τὴν οὐ μόνον παροραθεῖσαν ἀλλὰ καὶ ἀναιτίως καὶ ἀνεπιστάτως κακισθεῖσαν σοφωτάτην τέχνην τοῦ ποιητοῦ, καὶ κατ᾽ ὀλίγον μόνον ἐμφανῆ καταστήσωμεν.

1067-9. *ἀλλ᾽ εἶμι γὰρ δὴ... προσειπεῖν βούλομαι.*] Καὶ ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης οὐδὲ γρῦ κατενοήθη· ὅθεν καὶ ἐνταῦθα ὁλόκληρος ἱστορία παρεξηγήσεων καὶ ἀθετήσεων. Ὅτι ἡ σύνταξις εἶνε αὕτη: *ἀλλὰ βούλομαι προσειπεῖν παῖδας, εἶμι γὰρ δὴ τλημ. καὶ τούσδε πέμψω τλ. ἔτι*, εἶνε φανερὸν ἐξ ὅσων πολλάκις εἴπομεν (εἰς Ἑκ. 724 κλπ.)· καὶ ὅμως οἱ παλαιότεροι κριτικοὶ ἔστιζον διὰ τελείας ἢ ἄνω τελείας τὸ 'ἔτι'. Εὐτυχῶς ὁ Ἔλμσλ. ἐδίδαξεν (ὑπὸ τοῦ Σχαιφφέρου, λέγει, διδαχθεὶς καὶ αὐτὸς) τοὺς μετέπειτα τὴν ὀρθὴν ταύτην τῆς ῥήσεως στίξιν· ἀλλ᾽ εἰς μάτην ὅμως, διότι οὔτε αὐτὸς οὔτε τῶν μετ᾽ αὐτόν τις ἐννόησε διὰ τοῦτο καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτήν. Τὸ 'τλημονεστάτην ὁδὸν' ὁ Σχολ. ἐξέλαβεν='τὴν δυσχερεστάτην ὁδὸν τοῦ φόνου', κατὰ τοῦτον δὲ καὶ οἱ νεώτεροι· ἀλλὰ τότε πῶς τοῦτο συμβιβάζεται πρὸς τὸ 'τλημονεστέραν'; Τὴν ἀτοπίαν ταύτην, φαίνεται, συναισθανθεὶς ὁ Πιερσόν., ἠθέτησε τὸν 1068 στ., ἀλλὰ τὴν ἀθέτησιν ταύτην παρημέλησαν οἱ μετέπειτα, μέχρις οὗ ἤγειρε δριμὺ κατὰ τῆς ὅλης ῥήσεως κατηγορητήριον ὁ Ναύκ. Εἶνε, λέγει, ἐσχάτως ἀπειρόκαλον τὸ ἐμφαίνειν τὰ τέκνα ἐν στ. 1068 διὰ τοῦ 'τούτους' καὶ εὐθὺς ἐν τῷ 1069 διὰ τοῦ 'παῖδας', ἔπειτα ὁ παρέμβλητος στ. 1068 οὐδαμῶς

δότ' ἀσπάσασθαι μητρὶ δεξιὰν χέρα.
ὦ φιλτάτη χείρ, φίλτατον δέ μοι κάρα
καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον εὐγενὲς τέκνων,
εὐδαιμονοῖτον, ἀλλ' ἐκεῖ· τὰ δ' ἐνθάδε
πατὴρ ἀφείλετ'. ὦ γλυκεῖα προσβολή,
ὦ μαλθακὸς χρὼς πνεῦμά θ' ἥδιστον τέκνων.
χωρεῖτε χωρεῖτ'· οὐκέτ' εἰμὶ προσβλέπειν

συναρμόζεται πρὸς τὰ συμφραζόμενα, παριστῶν τὴν Μήδ. λέγουσαν, ὅτι ἡ ἐπικρεμαμένη εἰς τὰ τέκνα της τύχη εἶνε 'τλημονεστέρα' τῆς ἰδικῆς της, ὅπερ ἐμφαίνει ἐγωϊσμὸν ὅλως μωρόν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδικαίωσε πληρέστατα τὸν Πιερσόν., ἀθετήσαντα τὸν στίχον· τὴν δὲ καταδίκην ταύτην συνυπογράψαντες προθύμως καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδδ. συνεξωβέλισαν τὸν 1068, ἤτοι ἀφαιρέσαντες βανδαλικῶς ἀπὸ τῆς ῥήσεως αὐτὸ τὸ θέλγητρον, αὐτὴν τὴν γλυκυπίκρως λεπτὴν χάριν, ἥτις τὴν ἐκόσμει, μεταβαλόντες δ' ἀμούσως αὐτὴν εἰς κοινοτάτην πεζολογίαν. Ἰδοὺ τὸ ἁπλοῦν, ἀλλὰ διαστραφὲν νόημα τῶν τριῶν στίχων· ἐνθυμίζω δὲ τὸν ἀναγνώστην, ὅτι οἱ παῖδες τῆς Μηδείας εἶνε παρόντες, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο, ὅπως πρίν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, οἱ λόγοι αὐτῆς ἔχουσι πολλαχοῦ διπλῆν ἔννοιαν: *ἀλλ' εἶμι γὰρ δὴ τλημονεστάτην ὁδὸν* (=*ἀλλά, μέλλω γὰρ ἤδη τληπαθεστάτην*, ἤτοι: *ταλαιπωριῶν καὶ ἀθλιοτήτων μεστήν, ὁδὸν πορεύεσθαι*, ὑπαινιττομένη πρὸς μὲν τοὺς παῖδας τὴν τῆς ἐπιβεβλημένης φυγῆς, πρὸς δ' ἑαυτὴν καὶ δὴ καὶ τὸν Χορόν, τὴν τῆς παιδοκτονίας)· διὰ δὲ τοῦ 1067 τούτου στ. αἰτιολογεῖ φυσικώτατα τὸ ὅτι θέλει ν' ἀποχαιρετίσῃ τὰ τέκνα της, ἤτοι τὰ ἐν 1069 'παῖδας προσειπεῖν βούλομαι'· ἀλλὰ πρὶν ὅμως εἴπῃ τοῦτον, παρεμβάλλει τὰ ἐν 1068 'καὶ τούτους πέμψω τλημονεστέραν ἔτι', ὡς διὰ μέσου καὶ πρὸς ἑαυτήν, μετὰ θλιβερᾶς καὶ πενθίμου εἰρωνείας ἀναμιμνήσκουσα ἑαυτὴν μὲν κυρίως, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ τὸν Χορόν, τὴν φοβερὰν ταύτην ἀνάγκην. Τὰ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ εἶνε, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν παρέμβλητα, προωρισμένα δι' ἑαυτὴν μόνον καὶ τὸν Χορόν, ὄχι διὰ τοὺς παῖδας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Μήδεια λέγει 'τούτους', ὑποδεικνύουσα διὰ κρυφίου πρὸς τοὺς παῖδας τῶν ὀφθαλμῶν νεύματος, ὅτι τούτους ἐννόει διὰ τοῦ 'τούτους', ὅπως οὗτοι, ἐὰν ἤθελον ἀκούσῃ τὴν λέξιν, μὴ ἐννοήσωσι περὶ τίνων πρόκειται. Οὕτω πρέπει νὰ φαντασθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐκφερόμενον τὸν 1068 στ., ὅστις τότε μακρὰν τοῦ νὰ εἶνε ἀπειρόκαλον καὶ γυμνὸν πάσης ἐννοίας παρέμβλημα, εἶνε κόσμημα αὐτῆς οὐσιῶδες καὶ ἀπαραίτητον.

1073. *εὐδαιμονοῖτον*,] Ὁ Ἔλμσλ. 'εὐδαιμονοίτην' (κατὰ τοῦτον δὲ καὶ Ναύκ. καὶ Οὐεκλ.), ἀξιῶν, ὅτι οἱ Ἀττικοὶ καὶ ἐν τῷ β' προσώπῳ ἔλεγον ὅπως καὶ ἐν τῷ γ'. Ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτοῦ δὲν εἶνε ἀποχρώντως ἀποδεικτικοί. Μᾶλλον δ' ἄγεταί τις ἐξ ἄλλων λόγων νὰ εἰκάσῃ ὅτι καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ προσώπῳ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐγίνετο χρῆσις ἀμφοτέρων τῶν καταλήξεων, ἀφ' οὗ ἔχομεν παραδείγματα τοιαύτης διπλῆς καταλήξεως ἐν τῷ γ'.

ἐκεῖ] ἀσήμως ἀντὶ τοῦ: *ἐν Ἅιδου*.

τὰ δ' ἐνθάδε] = *τὰ δ' ἐνθάδ' εὐδαίμονα*. Ὅθεν μάτην διορθ. 'τὸ δ'' = *τὸ δ' ἐνθάδ' εὐδαιμονεῖν*.

1074. '*προσβολὴ*] δὲ περίπτυξις' ΣΧΟΛ. κυρίως ἡ πρὸς περίπτυξιν καὶ ἀσπασμὸν συνάφεια τῶν σωμάτων.

οἷα πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ νικῶμαι κακοῖς.

1077. *οἷα πρὸς ὑμᾶς*] Ἐν τοῖς ἀρίστοις 'οἷά τε πρὸς ὑμᾶς', ὅπερ ἄμετρον, ἐν δὲ *S* 'οἷα τ' ἐς ὑμᾶς' ὅπερ προφανῶς ἐκ διορθ. Οἱ κριτικοὶ διώρθ. ἄλλοι ἄλλως (Ναύκ. 'οὐ γάρ εἰμι προσβλέπειν οἷα τ' ἔθ' ὑμᾶς', Οὔεκλ. καὶ Πρίνζ. 'οἷα τε παῖδας', Σταδτμύλλερ. 'ἄνοικτος [ἢ 'εὔψυχος' ἢ 'εὔτολμος'] ὑμᾶς', Μέκλερ. 'οὔ, τέκν', εἰμὶ προσβλ. οἷα τ' ἔθ' ὑμᾶς'), ὧν οὐδὲν ἐπεκράτησε, καὶ εὐλόγως, ὡς πάντων πάντα φθειρόντων. Ποία εἶνε ἡ χεὶρ τοῦ ποιητοῦ, εἶνε εὐκολώτατον ν' ἀνιχνευθῇ. Ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'οἷα πρὸς ὑμᾶς', ἀπόδειξις τὰ ἐν Χ. Π. 874-5 'οὐκέτ' εἰμὶ προσβλέπειν | οἷα πρὸς αὐτὸν' καὶ 1610 'χωρεῖτε, χωρεῖτ' οὐκέτ' εἰμὶ προσβλέπειν | οἷα πρὸς... τάφον κλπ.' Ἀλλ' οἱ γραμματικοί, οἱ ἀπεστηθισμένα ἔχοντες, ὡς τόσα ἄλλα σχολαστικά, οὕτω καὶ τὰ παρ' Ἁρποκρατίων. σελ. 136 'οἷος εἶ, καὶ οἷός τε εἶ. τὸ μὲν χωρὶς τοῦ τε σημαίνει τὸ βούλει καὶ προῄρησαι, τὸ δὲ σὺν τῷ τὲ τὸ δύνασαι', ἢ ἕτερόν τι παρόμοιον, καὶ ἰδόντες, ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἁρμόζει τὸ *βούλομαι* καὶ *προῄρημαι*, ἀλλὰ τὸ *δύναμαι*, ἔτρεψαν τὸ 'οἷα' εἰς 'οἷα τε', χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι φθείρουσι διὰ τῆς διορθώσεως τὸ μέτρον· τοῦτο δὲ παρατηρήσαντες ἕτεροι ἐπιπαραδιώρθωσαν τὰ ἤδη παραδιωρθωμένα, τρέψαντες, τὴν 'πρὸς' εἰς 'ἐς'. Ἀλλὰ τοιαῦτα γραμματικῶν ἐμπειρικῶν καὶ ἀσόφων κανονίδια δὲν ἔπρεπε νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν ἀκόμη καὶ σήμερον οἱ σοφοὶ κριτικοί. Τὸ 'οἷος ποιεῖν' οὐδαμῶς διαφέρει ἀπὸ τοῦ 'οἷός τε ποιεῖν' παρ' Ὁμήρῳ, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, καὶ μόνον, κυρίως εἰπεῖν, τὸ οὐδέτερον 'οἷόν τε' ἀπέβη, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς μετέπειτα, = *δυνατόν*. Μετεδόθη δ' εἰς τοὺς ἀττικοὺς ποιητὰς τὸ 'οἷός τε' ἐκ τοῦ Ὁμήρου, παρ' ᾧ τὸ μόριον 'τὲ' μετὰ τοῦ 'οἷος', ὡς καὶ ἄλλων λέξεων, ἀργεῖ καὶ παρέλκει (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 460). Δὲν ἰδιάζει δ' ἡ ἔννοια: *δύναμαι* μόνον εἰς τὸ 'οἷός τε', ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ 'οἷος' (π.χ. Πλάτ. Θεαγ. 127 C 'μή τινι ἄλλῳ ἐντύχῃ οἵῳ τοῦτον διαφθεῖραι' = *δυνατῷ*, *δυναμένῳ*, Πολ. 386 A 'οἷα αὐτοὺς ποιῆσαι ἥκιστα τὸν θάνατον δεδιέναι' κλπ.), ὅθεν καὶ ἀδιαφόρως ἐναλλάσονται οὐ μόνον αὐτὰ ταῦτα (π.χ. Φαίδ. 98 D 'τὰ δὲ νεῦρα *οἷα* ἐπιτείνεσθαι καὶ ἀνίεσθαι... καὶ... κάμπτεσθαί που ποιεῖ *οἷόν τ'* εἶναι ἐμὲ νῦν τὰ μέλη') ἀλλὰ καὶ τὰ συνώνυμα (π.χ. Ξεν. ἀπομν. δ', 4, 6, 11 'τοὺς *δυναμένους* αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι,... ἄρα τοὺς *οἵους* τούτοις χρῆσθαι.' Πρβλ. καὶ Σουΐδ. 'οἷος: δυνατός' καὶ Σχολ. εἰς Ἑκ. 15 'οὔτε γάρ: καὶ γὰρ οὐκ ἦν οἷος, ἤγουν ἄξιος, δυνατός', ἐξ οὗ λίαν πιθανὴ ἡ γνώμη τοῦ Λεντιγγ., ὅτι καὶ ἐν τῷ Ἑκάβ. 15 ἔκειτο 'οἷος ἦν', παραδιορθωθὲν ὑπὸ τῶν γραμματικῶν εἰς τὸ 'οἷός τ' ἦν'. Ὄχι δὲ μόνον *δύναμαι* ἐμφαίνουσι τὰ *οἷός τ' εἰμὶ* καὶ *οἷός εἰμι*, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα συγγενῆ πρὸς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἔννοιαν, ἥκιστα δὲ τὸ 'βούλομαι' καὶ 'προῄρημαι'. Τὸ 'οἷος', ὅπως καὶ πάντα τὰ ἀναφορικά, κεῖται κυρίως κατ' ἔλλειψιν τοῦ δεικτικοῦ 'τοιοῦτος', μεθ' οὗ καὶ πολλάκις κεῖται μετ' ἀπαρεμφάτου ἐν τῇ αὐτῇ χρήσει (οἷον Οἰδ. Τ. 1295 'θέαμα δ' εἰσόψει τάχα τοιοῦτον, οἷον καὶ στυγοῦντ' ἐποικτίσαι', Ὀδ. φ 172 'οὐ γάρ τοι σέ γε τοῖον ἐγείνατο πότνια μήτηρ, οἷόν τε ῥυτῆρα βιοῦ τ' ἔμεναι καὶ ὀϊστῶν', ὅπου τὸ 'οἷόν τε' = τῷ ἐν Οἰδ. Τ. 'οἷον'), θέλει δ' ὁ ἀναγνώστης ἐννοήσῃ κάλλιστα ὅ,τι λέγομεν, ἀναλογισθείς, ὅτι εἰς τὸ δεικτικὸν *τοιοῦτος* ἕπεται πολλάκις, ἀντὶ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας *οἷος*, τὸ ἐπίρρημα ὡς καὶ *ὥστε*, ὧν τὸ μὲν ὡς ὡς ἐκ τοῦ τύπου ἀναλογεῖ πρὸς τὸ *οἷος*, τὸ δὲ *οἷός τε* πρὸς τὸ *ὥστε* (= *ὥς τε*), τοῦ *τὲ* ὁμοίως ἐν ἀμφοτέροις ἀργοῦντος κατὰ νόημα καὶ παρέλκοντος (π. χ. Ἀντιγ. 775 'φορβῆς *τοσοῦτον*, ὡς ἄγος μόνον, προσθείς', ὅπερ, δεινῶς παρερμηνευόμενον,

καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά,

=*φορβῆς τοσοῦτον προσθείς, ὥστε ἄγος μόνον* [*εἶναι, τὴν φορβὴν ταύτην* δηλονότι], πρβλ. Ξεν. Κυρ. Π. 5,46 'τὰ τοῦ πολέμου *τοιαῦτα* ἐγίγνωσκον ὄντα, ὡς μὴ ὑστερίζειν δέον τὸν ἄρχοντα'=*ὥστε μὴ δέον* [*εἶναι*] *ὑστερίζειν τὸν ἄρχ.*, ἀλλὰ 'Αγαμ. 1075 'οὐ γὰρ *τοιοῦτος ὥστε* θρηνητοῦ τυχεῖν', καὶ ἄλλα πολλά). Καὶ τὸ μὲν *ὥστε* πάγχρηστον, ἀλλὰ τὸ ὡς (=*ὥστε*) σπανιώτατον· ὅπως ὅμως ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ παρίδη ἢ ἀρνηθῆ τὴν ἀποτελεσματικὴν χρῆσιν τοῦ ὡς ὁ ἐγκρατὴς τῆς γλώσσης κριτικός, οὕτως οὐδ' ἐκ τοῦ ὅτι τὸ *οἷος* σπανιώτερον εὕρηται τοῦ *οἷός τε*, νὰ παρίδη ἢ ἀρνηθῆ τὴν ἰσοδύναμον τούτῳ χρῆσιν τοῦ *οἷος*, ὅπως ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ, ὅπου, προδηλοτάτων ὄντων τῶν ἰχνῶν τῆς ἐκλιπούσης γνησίας γραφῆς 'οἷα πρὸς ὑμᾶς', ἀφέντες ταύτην, ἐτράπησαν εἰς διορθώσεις κενὰς καὶ ματαίας οἱ σοφοὶ ἄνδρες, ὅπως σχεδὸν πάντοτε. Ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι ἀπεμάκρυνε τὴν κριτικὴν ἀπὸ τῆς ὀρθῆς γραφῆς, τὸ ἑξῆς. Τὸ 'προσβλέπω', λέγουσι, συντάσσεται μὲ δοτικὴν ἢ αἰτιατικήν, ὄχι ὅμως καὶ μὲ τὴν *πρὸς* μετ' αἰτιατικῆς. Ἀπεκηρύχθη διὰ τοῦτο τὸ 'πρὸς ὑμᾶς' ὡς δῆθεν σόλοικον, καὶ ἐζητεῖτο αἰτιατικὴ ἀπρόθετος. Ὅπως ἡ περὶ τοῦ 'οἷα', οὕτω καὶ ἡ περὶ τῆς συντάξεως τοῦ 'προσβλέπειν' ἀξίωσις αὕτη, εἶνε ὅλως ἐμπειρική. Πλεῖστα ὅσα ῥήματα ἐκ τῆς *πρὸς* σύνθετα συντάσσονται μετὰ δοτικῆς ἢ αἰτιατικῆς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἀποκλείονται καὶ ἀπὸ τῆς μὲ τὴν *πρὸς* μετ' αἰτιατ. συντάξεως, οἷον τὸ *προσάγω*, *προσάπτω*, *προσαράσσω*, *προσαρτάω*, *προσβαίνω*, *προσβάλλω*, *πρόσειμι*, *προσέρχομαι* καὶ πλεῖστα ἄλλα, ὁσάκις ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ ὄχι ἁπλῆν πτῶσιν, ἀλλὰ προθετόπτωτον. Ἐὰν δὲ τῶν μὲν ἄλλων συνθέτων ἐκ τῆς *πρὸς* ἐσώθησαν καὶ παραδείγματα μετὰ προθετοπτώτου, τοῦ δὲ *προσβλέπω* ὄχι, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου, καὶ ὅτι οἱ παλαιοὶ δὲν ἔκαμναν τοιαύτης συντάξεως χρῆσιν, οὐδ' ὅτι, ὅπου εὕρωμεν ἐπεσκοτισμένην μέν, ἀλλ' ἱκανῶς διαφαινομένην τὴν χρῆσιν ταύτην, νὰ τὴν ἀρνηθῶμεν, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ νόημα ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως αὐτήν, ὡς ἐνταῦθα, καὶ δὴ καὶ μαρτυρουμένην ὑπὸ τοῦ Χρ. Π. *Προσβλέπω τινὰ* σημαίνει: *ἀτενῶς βλέπω τινά· προσβλέπω τινί*=κρατῶ τὸ βλέμμα προσηλωμένον, ὡς λέγομεν, εἴς τινα· ἀλλὰ τό: *προσβλέπω πρός τινα* =*ἐπιστραφεὶς προσβλέπω τινά*, μᾶλλον δὲ (διότι ἐν τῇ τοιαύτῃ τῶν συνθέτων χρήσει πολλάκις ἡ ἔννοια τῆς ἐν συνθέσει προθέσεως ἀμαυροῦται ἢ καὶ ὅλως ἐξαφανίζεται), *στρέφω τὸ βλέμμα πρός τινα*. (Περὶ τοῦ ἀποβλήτου καὶ οὐδ' ἴχνος ὑπάρξεως σῴζοντος 'οἷα τ' ἐς ὑμᾶς', ὅπερ ἐξέδωκάν τινες ἐκ τοῦ *S*, περιττὸν νὰ κάμω λόγον, διότι τὸ *προσβλέπω εἴς τινα* θὰ ἐσήμαινε: *στρέφω* ἢ *ἔχω τὸ βλέμμα ἐστραμμένον πρός τινα ἐπὶ σκοπῷ τινι, καὶ τούτῳ μᾶλλον κακῷ*, ὅπερ ὅλως ἐνταῦθα ἄτοπον). Ἐὰν ὁ λόγος ἦτο περὶ ἁπλῆς τῶν παίδων αὐτῆς προσβλέψεως, ἡ Μήδεια ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τοῦτο καὶ παρόντων αὐτῶν· ἀλλ' αὕτη ἐννοεῖ νὰ μὴ ὑπάρχωσιν ἐν τῷ αὐτῷ καὶ αὐτὴ δώματι, ὥστε στρέφουσα τῇδε κακεῖσε τὸ βλέμμα νὰ τοὺς ἀπαντᾷ, καὶ καταλαμβανομένη ὑφ' οἵων τέως αἰσθημάτων, νὰ δειλιᾷ καὶ μεταβάλλῃ γνώμην· διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἀποδιώκει. Διὸ καὶ τὸ νόημα: *χωρεῖτε, χωρεῖτ'* (=πηγαίνετε, πηγαίνετε)· *οὐκέτ' εἰμὶ προσβλέπειν οἷα πρὸς ὑμᾶς* (=*οὐκέτι ἰσχύω στρέφειν τὸ ὄμμα πρὸς ὑμᾶς*).

κακοῖς.] Ἐκδέχου οὐσιαστικῶς τὸ ὄνομα καὶ οὐδετέρως ὡς ποιητικὸν αἴτιον τοῦ 'νικῶμαι', διὰ τοῦτο καὶ κατὰ δοτικήν, καὶ ὄχι γενικὴν μόνην ἢ μετὰ τῆς *ὑπό*, ὅπως μὴ ἐκληφθῇ ὡς ἀρσεν. προσώπου δηλωτικόν.

1078. *δρᾶν μέλλω*] Οὕτως ἐν *L*, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'τολμήσω'· 'δρᾶν μέλλω' δὲ καὶ ἅπαντες οἱ (13 ὅλοι)

θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων,
ὅσπερ μεγίστων αἴτιος κακῶν βροτοῖς.

ΧΟΡΟΣ.

πολλάκις ἤδη
διὰ λεπτοτέρων μύθων ἔμολον
καὶ πρὸς ἁμίλλας ἦλθον μείζους
ἢ χρὴ γενεὰν θῆλυν ἐρευνᾶν,
ἀλλὰ γὰρ ἔστιν μοῦσα καὶ ἡμῖν,
ἣ προσομιλεῖ σοφίας ἕνεκεν·
πάσαισι μὲν οὔ, παῦρον δ' ἤδη
γένος ἐν πολλαῖς εὕροις ἂν ἴσως,
κοὐκ ἀπόμουσον τὸ γυναικῶν.

συγγραφεῖς, οἱ παραθέτοντες τὸ πολυθρύλητον τοῦτο δίστιχον. Ὁμολογητέον δ' ὅτι ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε ἡ πασῶν ἁρμοδιωτάτη εἰς τὴν ἔννοιαν. Τὸ 'τολμήσω' οὔτε κατὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν, οὔτε ἀντὶ τοῦ *ὑποίσω* λαμβανόμενον, εὐαρμοστεῖ, ὅπως τὸ κοινὸν 'δρᾶν μέλλω', εἴτε ἐπὶ τῆς κοινῆς χρήσεως λαμβανόμενον, εἴτε ἀντὶ τοῦ: *μελετῶ, βουλεύομαι δρᾶν* (πρβλ. 1079 'βουλευμάτων')· ἀλλ' ἐνταῦθα ἐκδεκτέον τὸ πρῶτον μᾶλλον. (Ἡ διόρθ. τοῦ Μέκλερ. 'δρασείω', ἣν ἐξέδωκεν ὁ Οὐεκλ., πλὴν τοῦ ἀναντιῤῥήτως περιττοῦ, καὶ ἀπόβλητος ἄλλως, διότι ἡ Μήδ. οὐμῶς *ἐφίετο δρᾶν*· ὡς πᾶν δ' ἄλλο ἢ ὡς πόθος καὶ ἔφεσις εἶνε δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ ἐλατήριον τῶν βουλευμάτων τῆς δυστυχοῦς μητρός).

1079. *τῶν ἐμῶν*] Ὁ Σταδτμύλλερ. διώρθ. 'σωφρόνων' ἢ 'καλῶν', τοῦτο δὲ καὶ ἐξέδωκεν ὁ Βαρθ., ὡς ἂν εἰ ὑπῆρχέ τις ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ ποιοῦ τῶν βουλευμάτων, ὅσα κατέβαλλεν ὁ θυμὸς τῆς Μηδείας, οὐδ' αὐτῆς ταύτης ἐξαιρουμένης. Ὁ νοῦς: *καὶ σύνειμι μὲν οἷα κακὰ μέλλω δρᾶν, ἀλλ' ὁ θυμὸς ἰσχυρότερος τῶν* (ἐκ τῆς συνέσεως ταύτης δηλονότι) *ἐμῶν βουλευμάτων* κτλ.

1081-4. *πολλάκις ἤδη . . . θῆλυν ἐρευνᾶν*·] Τὸ 'ἢ χρὴ' παρέχει μόνος ὁ *E*, καὶ τοῦτο φέρον ἄνωθεν ἐπιγεγραμμένον ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς 'εἰ', ὅπερ καὶ μόνον ἔχουσιν ἅπαντα τὰ λοιπὰ βιβλ. Ὅθεν καὶ ὁ Σχολ. ἢ παραφρ. 'πολλάκις φησὶ κατ' ἐμαυτὴν ἐλογισάμην... εἰ δυνατὸν καὶ τῇ γυναικείᾳ φύσει ἐρευνᾶν τὰ τοῦ βίου πράγματα'. Ἀλλὰ τὸ 'χρὴ' δὲν ἐμφαίνει δύναμιν, ἀλλὰ χρείαν, ἀνάγκην κττ. Ὁ Μυσγρ. ὅμως ἀπεδέχθη τὸ 'ἢ χρή', καὶ κατ' αὐτὸν οἱ ἐφεξῆς μέχρι σήμερον, πλὴν τοῦ Ἀρνίμ., ὅστις ἔνθεν μὲν διορθ. 'εἰ... ἐρεύνης', ἔνθεν δ' ὁμολογεῖ ὅτι τὸ 'εἰ' κακῶς συνδέει τὰ ἑπόμενα πρὸς τὰ ἡγούμενα. Ὁ κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν γραφὴν νοῦς ἔσται οὗτος: *καὶ πρὸς ἁμίλλας* (=*ζητήσεις, μελέτας*) *ἦλθον μείζους ἢ* (ἅς, ἁμίλλας δηλ.) *χρὴ γενεὰν θῆλυν* (πρβλ. εἰς Ἑκ. 659) *ἐρευνᾶν*=*μείζους ἢ κατὰ τὸ θῆλυ γένος.*

1087. *πάσαισι μὲν οὔ . . . τὸ γυναικῶν.*] Ἀντὶ τοῦ ἐκ διορθ. Οὐϊτζέλ. 'δ' ἤδη' ἐν τοῖς *BEa* 'δὲ δὴ', ἐν τοῖς *Sb*[1] 'δή τι', καὶ ἐν *l* 'δή'. Ὁ Μυσγρ. διώρθ. 'τόδε δή', Πόρσ. 'γὰρ δή', Ῥεΐσκ. 'δέ', Λέων 'δ' εἶδος', Ἀρτ. 'παύραις δέ, γένος τ'', Μέκλερ. 'δ' ἴδρι δή', Οὐεῤῥάλ. 'τί μή;' ὁμοίως

καί φημι βροτῶν οἵτινές εἰσιν

δὲ καὶ ἀντὶ τῆς κοινῆς 'κοὐκ' ὁ 'Ρεῖσκ. Πόρσ. 'Αρτ. κλπ. 'οὐκ'· ἀλλὰ κοινὴ σχεδὸν ἀπέβη ἡ διόρθ. "Ελμσλ. 'παῦρον δὲ γένος (μίαν ἐν πολλαῖς εὕροις ἂν ἴσως) οὐκ. ἀπόμ. τὸ γυν.' Τὴν αὐθαίρετον παρεμβολὴν τοῦ 'μίαν' ἠτιολόγησεν ὁ περίπυστος κριτικὸς ἐκ τοῦ 'Ηρακλ. 328 'ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως εὕροις ἄν, ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός'. 'Αλλ' ἐκεῖ μὲν ὁ 'Ιόλαος εὐλόγως καὶ σκοπίμως, καὶ δὴ καὶ ἀληθῶς, λέγει ταῦτα, ὅτι μόλις εἷς ἐν πολλοῖς ἀπεδείχθη ὄχι χείρων τῶν προγόνων, ὡς ὁ Δημοφῶν τοῦ Θησέως, οὐδ' ἠδύνατό τις ν' ἀρνηθῇ, ὅτι οἱ ἐπ' Εὐριπίδου "Ελληνες ἦσαν χείρονες προγόνων τοιούτων, ὁποῖος ὁ Θησεὺς καὶ οἱ ὅμοιοι πρὸς αὐτὸν ἥρωες· ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ χορός, ὅστις πρόκειται νὰ ἰσχυρισθῇ μετριοφρόνως μὲν καὶ πλαγίως, ἀλλὰ πεποιθότως, ὅτι 'τὸ τῶν γυναικῶν οὐκ ἀπόμουσον', εἶνε οὐ μόνον παραλογώτατον ἀλλὰ καὶ κακοζηλότατον ἅμα νὰ εἴπῃ, ὅτι 'μίαν' γυναῖκα ἐν πολλαῖς μούσῃ συνοῦσαν εὕροι τις ἂν ἴσως. 'Αλλὰ μὴν τότε πῶς σύμπας ἀνεξαιρέτως ὁ τῶν ἐνταῦθα γυναικῶν χορὸς ἀξιοῖ (1090 'καί φημι'), ὅτι προσομιλεῖ καὶ τούτῳ μοῦσα, καὶ ἁρμόζει εἰς αὐτὸν ν' ἀποφαίνεται περὶ τοιούτων λεπτοτέρων ζητημάτων; 'Αλλ' οὐ μόνον ἕνεκα τούτων, ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τὸ διόρθωμα λογικῶς τε καὶ λεκτικῶς εἶνε σόλοικον, ἀπέχει δὲ πολὺ τοῦ νὰ λέγῃ ὅ,τι αὐθαιρέτως ἐμβάλλουσιν εἰς αὐτὸ οἱ ἑρμηνευταί του· λέγει δὲ τοῦτο μόνον: ***παῦρον** δὲ γένος οὐκ ἀπόμουσόν* (*ἐστι*), *τὸ τῶν γυναικῶν* (*γένος*)· ἀλλὰ τίς δὲν παρατηρεῖ, ὅτι, ὅπως καὶ ἂν ἐκλάβῃ τις τὸ 'γένος', τὸ 'τὸ γυναικῶν (γένος)' ἀντιφάσκει πρὸς τὸ 'παῦρον γένος' ὁμοῦ τε καὶ πρὸς τὸ 'μίαν ἐν πολλαῖς εὕροις ἂν ἴσως'; Τὴν δ' ἀτοπίαν ταύτην οὐ μόνον δὲν αἰσθάνονται οἱ ἐκδόται, ἀλλὰ καὶ ὁ μὲν Οὐεκλ. ῥητῶς παρατηρεῖ, ὅτι ἕνεκα τῆς παρενθέσεως προσετέθη ἐν τέλει καὶ τὸ 'τὸ (γένος) γυναικῶν' (οὕτως, ἤτοι ἑλληνιστὶ καὶ αὐταῖς λέξεσιν), ὁ δ' Οὐέϊλ. σημειοῖ, ὅτι ἐπειδὴ 'γένος τὸ γυναικῶν' (ἑλληνιστὶ καὶ αὐταῖς λέξεσιν) ἐμφαίνει σύμπαν τὸ τῶν γυναικῶν φῦλον, τὸ 'παῦρον' σημαίνει: *ἐνίοτε*, οὗ τί παραδοξότερον; Οὐ μόνον τὸ 'παῦρος', ἀλλὰ καὶ πᾶν σχεδὸν ἐπίθετον δύναται νὰ μεταληφθῇ ἐπιῤῥηματικῶς, ἀλλ' ὅπως μεταληφθῇ οὕτω τὸ μετ' οὐσιαστικοῦ κατ' ἐπιθετικὴν συμφωνίαν ἀῤῥήκτως συνεζευγμένον, ὡς ἐνταῦθα, ἐπίθετον ('παῦρον γένος'), πρέπει πρότερον ν' ἀθετηθῶσιν αὐταὶ αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως, καὶ ὄχι μόνον ταύτης. Τί τὰ πολλά; Τὸ κείμενον ἔχει καλῶς, ἀλλ' οὐδαμῶς κατενοήθη. Γραπτέον μόνον ἀντὶ τοῦ ἀμέτρου 'δὲ δὴ' τὸ 'δ' ἤδη', ἐξ οὗ καὶ παρεφθάρη, ὅπως καὶ πρὸ ἡμῶν εἶδε τοῦτο ὁ Οὐϊτζέλ., ἄλλως δὲ τοῦ χωρίου ὁ νοῦς εἶνε σαφέστατος, οὗτος: *ἀλλὰ γὰρ ἔστι μοῦσα καὶ ἡμῖν, ἣ προσομιλεῖ σοφίας ἕνεκεν* (=*ἐπὶ σοφίᾳ, πρὸς σοφισμὸν ἡμῶν καὶ μάθησιν*), *πάσαισι μὲν οὔ* (ἀπὸ κοινοῦ τὸ: 'ἔστι'), *παῦρον δ' ἤδη* (τὸ 'ἤδη' ὄχι χρονικῶς, ἀλλὰ βεβαιωτικῶς καὶ ἐνταῦθα = πλειά, ὅπως περίπου καὶ ἐν τοῖς εἰς 'Ιππολ. 405-7) *γένος* (*γυναικῶν, αἷς προσομιλεῖ μοῦσα σοφίας ἕνεκεν*, ἤτοι: *παῦρον δ' ἤδη γένος φιλομαθῶν γυναικῶν* [τὸ δὲ 'γένος' καθ' ὃν λόγον ἐν τοῖς Σοφ. 'Αντ. 1055 'τὸ μαντικόν... γένος', Εὐρ. 'Ανδρ. 'πρεσβυτῶν γένος', 'Ελὲν 449 'ναυαγός... ἀσύλητον γένος', ἀπόσπ. 284 'ἀθλητῶν γένος', 51 'δεσποτῶν γένος' κττ.] *ἐν πολλαῖς εὕροις ἂν ἴσως, κοὐκ ἀπόμουσον* (ὄχι = *ἄμουσον*, ὅπως ἑρμηνεύουσιν οἱ κριτικοὶ καὶ λεξικογράφοι, ἀλλὰ = *μούσης ἀπόκληρον*, διότι τοῦτο κυρίως ἐμφαίνει ἐνταῦθα ἡ ἐν συνθέσει *ἀπό*) *τὸ τῶν γυναικῶν* (ὄχι = *τὸ τῶν γυναικῶν γένος*, ὅπερ ἄρδην ἡμαρτημένον, ἀλλὰ = *ἡ τῶν γυ-*

πάμπαν ἄπειροι μηδ' ἐφύτευσαν
παῖδας, προφέρειν εἰς εὐτυχίαν
τῶν γειναμένων.
οἱ μέν τ' ἄτεκνοι διαπειροσύνης,
εἴθ' ἡδὺ βροτοῖς εἴτ' ἀνιαρὸν
παῖδες τελέθουσ', οὐχὶ τυχόντες,
πολλῶν μόχθων ἀπέχονται·

γαικῶν γνώμη, ἡ γυναικεία φύσις, κατὰ τὸ Σοφ. Ἠλ. 1203 'εἰ τὸ τῶνδ' εὔνουν πάρα' = *τὸ τῶνδε φρόνημα*, ὁ *νοῦς*, ἡ *γνώμη*, κττ.).

1091. *ἄπειροι μηδ' ἐφύτευσαν παῖδας*,] Ἓν διὰ δυοῖν ἀντὶ τοῦ ὁμαλωτέρου: *ἄπειροι τοῦ παιδοποιεῖν*, ὅπως καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ (ὥστε, ἂν διὰ τοῦτο ὁ Μέκλερ. διώρθ. 'καί φημ' ἀρότων', ἡ διόρθ. ἦτο περιττὴ ἅμα καὶ ἄστοχος, διότι οὐδὲ διὰ ταύτης ἀποφεύγεται ὅλως ἡ σχηματικὴ ἐκφορά).

1092-3 '*προφέρειν* ... *τῶν γειναμένων*] ... ὑπερφέρειν .. τῶν γεννησάντων' ΣΧΟΛ.

1094-7. *οἱ μὲν τ' ἄτεκνοι* ... *ἀπέχονται*·] Ἐν τοῖς βιβλ. 'μέν τ' ... δι' ἀπειροσύνα(η)ν', ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ a^2 'τυχόντες' ἐπιγέγραπται 'μαθόντες', πάντως ἐκ διορθ. Ὁ Ῥείσκ. διώρθ. 'μέν γ'', ὅπερ ὀλίγοι τινὲς ἐξέδωκαν, τοῦ Πόρσον. ἀποκηρύξαντος αὐτὸ ὡς παρὰ τοῖς τραγικοῖς σπανιώτατον, καὶ προτιμήσαντος τὴν τοῦ 'γὲ' οὐχ ἧττον ἢ τοῦ 'τὲ' ἀπάλειψιν, ὅθεν καὶ (πλὴν τοῦ Ἀρτ. 'ὡς οἵ γ'', καὶ τοῦ Βαρθ. 'οἱ γὰρ') ἐν ταῖς ἐκδδ. μέχρι σήμερον ἐπεκράτησεν ὡς κοινὴ τὸ 'οἱ μὲν ἄτεκνοι', τοῦ Ῥεισκ. διορθ. καὶ 'τεκόντες', ἀντὶ τοῦ 'τυχόντες', ὅπερ μόνον ὁ Οὐεῤῥάλλ. ἐξέδωκε. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐν τοῖς βιβλ. κοινὴ 'οἱ μέν τ'' ἐξωβελίσθη τέλεον ἀνέκαθεν κατὰ πλάνην τῆς κριτικῆς ὅλως ἀκατανόητον. Ἀνέκαθεν δηλονότι οἱ κριτικοὶ ἐξέλαβον τὸ 'οἱ μέν τ'' ἢ = *οἱ μέντοι*, ὅπερ ὁμολογουμένως ἀπαράδεκτον, ἢ = *οἱ μέν τε*, τοῦ 'μέν τε' ὡς ἀχωρίστου μοριολογικοῦ συμπλέγματος θεωρηθέντος, καὶ τοῦ 'τὲ' ὡς ὁρίζοντος ὅ,τι καὶ ὁ 'μὲν'· ἐπειδὴ δὲ τὸ σύμπλεγμα τοῦτο μόνον παρὰ τοῖς ἐπικοῖς εἴθισται (ὁ Οὐεῤῥάλλ, ἐκδοὺς 'μέν τε' θεωρεῖ τὰ μόρια ὡς κατὰ τοὺς ἐπικοὺς εἰρημένα, ὅπερ ὅλως ἀπαράδεκτον), ὁ 'τὲ' ἐξηλείφθη. Ἀλλ' ὁ 'τὲ' οὐδαμῶς ἐνταῦθα συνδέει τὸ 'οἱ μὲν ἄτεκνοι' πρὸς τὸ 1098 'οἷσι δέ', ἀλλὰ τὴν ὅλην ῥῆσιν 1090-3 πρὸς τὴν 1094-1102, ἐπιτελῶν οὕτως ἔργον κοινὸν τοῖς τε ἐπικοῖς καὶ τραγικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις. Ὅτι δ' ἐνταῦθα οὔτε τὸ ἐκ τῆς ἀπαλείψεως τοῦ 'τὲ' προκύπτον ἀσύνδετον εὐοδοῦται, οὔτε ὁ *γὲ* οὔτε ὁ *γὰρ* εὐαρμοστεῖ, πρόδηλον, διότι οὔτε αἰτιολογίαν τῶν 1090-3 περιέχουσι τὰ ἐν 1094-7, οὔτε ἐπιβεβαίωσιν οὔτε ἐπεξήγησιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐν προσθήκης διασαφητικῆς μοίρᾳ παραρτῶνται ταῦτα ἐκείνοις. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως εὐοδοῦνται πάντα τὰ τῆς ῥήσεως ἕνεκα τοῦ ἐν τῇ κοινῇ 'δι' ἀπειροσύναν' καὶ 'οὐχὶ τυχόντες'. Ἐὰν τὸ 'εἴθ' ἡδύ ... τελέθουσ'' ἀναφέρεται εἰς τὸ 'ἀπειροσύναν' (ὁ Οὐεκλ. ἑρμηνεύει ἑλληνιστί οὕτω: 'δι' ἀπειροσύνην, οὐ πειρώμενοι εἴτε-εἴτε', ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ σοφὸς κριτικὸς ἀγνοεῖ δυοῖν θάτερον: ἢ τὸ τί σημαίνει τὸ 'δι' ἀπειροσύνην' ἢ τί τὸ 'πειρώμενοι'), τί θέλει τὸ 'οὐχὶ τυχόντες'; Ἐὰν δ' εἰς τὸ 'οὐχὶ τυχόντες' ὑπακουστέον τὸ 'παίδων', ὅπως κοινῶς, τοῦτο εἶνε περιττόν, ἀφ' οὗ καὶ πάντα μὲν τὰ προλαβόντα λέγουσι τοῦτο, μάλιστα δὲ τὸ 'ἄτεκνοι'· εὔλογος ἄρα ἡ ἐν τῷ a^2 διόρθ. 'μαθόντες', καθ' ἥν, τοῦ 'εἴθ' ἡδὺ κτλ.'

οἷσι δὲ τέκνων ἔστιν ἐν οἴκοις
γλυκερὸν βλάστημ', ἀθρῶ μελέτῃ
κατατρυχομένους τὸν ἅπαντα χρόνον,
πρῶτον μὲν ὅπως θρέψωσι καλῶς
βίοτόν θ' ὁπόθεν λείψουσι τέκνοις.
ἔτι δ' ἐκ τούτων εἴτ' ἐπὶ φλαύροις
εἴτ' ἐπὶ χρηστοῖς
μοχθοῦσι, τόδ' ἐστὶν ἄδηλον.
ἓν δὲ τὸ πάντων λοίσθιον ἤδη
πᾶσιν κατερῶ θνητοῖσι κακόν·

εἰς τὸ 'μαθόντες' ἀναφερομένου, τὰ 'οἱ μέν... ἀπέχονται' ἀποβαίνουσιν ὁμαλώτερα καὶ λογικώτερα· ἀλλὰ πάλιν τὸ 'δι' ἀπειροσύναν' μένει παρέλκον καὶ περιττόν. Καθ' ἡμᾶς ὁ ποιητὴς ἔγραψε 'διαπειροσύνης' (=*διαπείρας, ἐμπειρίας*), ὅπερ παρεκληφθὲν μετεβλήθη εἰς 'δι' ἀπειροσύνης', κατὰ τὸ τὸ ἐν Ἱππολ. 195 'δι' ἀπειροσύνην', ἅπαξ σχεδὸν καὶ τοῦτο εἰρημένον. Οὕτως ἡ ῥῆσις ἀποκαθίσταται ὁμαλὴ καὶ εὔληπτος: *καὶ οἱ μὲν* (='οἱ μέν τ'') *ἄτεκνοι, τῆς διαπείρας* (= 'διαπειροσύνης'), *εἴτε ἡδὺ* (χρῆμα) *τελέθουσι τοῖς βροτοῖς οἱ παῖδες εἴτε ἀνιαρόν, οὐχὶ τυχόντες* (ἤτοι: *οὐχὶ τυχόντες τῆς διαπείρας εἴτε ἡδὺ κτλ.*) *πολλῶν μόχθων ἀπέχονται.*

1099. *ἐσορῶ*] Οὕτως ἐν Sb^s ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀμέτρου 'ὁρῶ'. Ὁ Ναύκ. ἐξέδωκε διορθ. 'ἀθρῶ', ὅπερ ἐνταῦθα οὐδαμῶς ἁρμόζει, καὶ ὁ Οὐέϊλ. 'εἶδον', ὅπερ αὐθαίρετον. Τὰ ἐν τοῖς δευτερεύουσι βιβλ. οἱ κριτικοὶ θεωροῦσι πάντοτε ὡς διορθώσεις, ὅπερ οὐδαμόθεν γνωστόν, τῶν δὲ κατὰ πρόληψιν διορθώσεων τούτων προτιμῶσι τὰς ἰδίας αὐτῶν ὡς καλιτέρας, κατὰ πρόληψιν ἔτι χείρονα.

1101-2. *ὅπως θρέψωσι... ὁπόθεν λείψουσι*] Οὕτως ἐν πᾶσι τοῖς βιβλ. καὶ Παραφρ. 'ὅπως ἀγάγωσιν'. Ἀλλ' ὁ Βρύγκ. διώρθ. 'θρέψουσι', οὕτω δὲ καὶ πάντες σχεδὸν οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδδ. (τοῦ Ἔλμσλ. παρατηρήσαντος, ὅτι, τὸ 'ὅπως' ἐνταῦθα=*ὅτῳ τρόπῳ*, ὄχι =*ἵνα*, ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι ἀμφοτέρως τὸ 'ὅπως' φέρεται πρὸς ὑποτακτικήν, ὅταν ταύτην ἀπαιτεῖ τὸ νόημα, ὡς ἐνταῦθα). Κάκιστα. Τὸ 'ὅπως θρέψωσι'=(*ἐσορῶ μελέτῃ* [=*φροντίδι*] *κατατρυχομένους*) πῶς νὰ θρέψουν, τὸ δ' 'ὁπόθεν λείψουσιν'=ἀπὸ ποῦ θ' ἀφήσουν· ἕτερον δ' ὅλως θάτερον. Τὸ: πῶς νὰ θρέψουν, ἐμφαίνει τὴν ἐν τῇ σκοπουμένῃ (ὄχι: ἐσομένῃ) τροφῇ φροντίδα περὶ τοῦ *πῶς*· τὸ δὲ: πῶς θ' ἀφήσουν, τὴν ἐν τῷ λειφθησομένῳ (ὄχι: σκοπουμένῳ λειφθῆναι) βιότῳ φροντίδα περὶ τοῦ *πόθεν*. Ὁμολογῶ, ὅτι ἡ διαφορὰ αὕτη εἶνε λεπτή τις, ἀλλ' ἐὰν οἱ κριτικοὶ δὲν τὴν αἰσθάνονται, δὲν εἶνε τοῦτο λόγος καὶ ὅπως ἐξαλείφωσιν αὐτὴν φθείροντες τὸ κείμενον.

1103. *ἔτι δ' ἐκ τούτων*] Κοινῶς: *ἔτι δὲ πλὴν τούτων*, ὅπερ ἐσφαλμένον. Τὸ μόνον ὀρθόν: *μετὰ ταῦτα* (ἴδ. εἰς 459) *δ' ἔτι=καὶ μετὰ ταῦτα δέ*, τοῦ *ἔτι* κειμένου κατὰ τὰ εἰς 918, 1015.

1103-4. *εἴτ' ἐπὶ φλαύροις εἴτ' ἐπὶ χρηστοῖς*] Τὰ ἐπίθετα κατηγορηματικῶς ἤτοι = *εἴτ' ἐπὶ φαύλοις εἴτ' ἐπὶ χρηστοῖς* (*αὐτοῖς*, ἤτοι: *τοῖς τέκνοις* [*ἐσομένοις*]).

1105-6 *ἓν δέ... κακόν·*] Ὁ Παραφρ. (καὶ κατὰ τοῦτον πολλοὶ νεώτεροι) 'βούλομαι πᾶσιν ἀνθρώποις ἐξειπεῖν', ὅπερ ἄτοπον· ἡ συνθήκη δ' αὕτη:

καὶ δὴ γὰρ ἅλις βίοτον εὗρον,
σῶμά τ' ἐς ἥβην ἤλυθε τέκνων,
χρηστοί τ' ἐγένοντ'· εἰ δὲ κυρῆσαι
δαίμων οὗτος, φροῦδος ἐς Ἅιδην
θάνατος προφέρων σώματα τέκνων.
πῶς οὖν λύει πρὸς τοῖς ἄλλοις
τήνδ' ἔτι λύπην ἀνιαροτάτην
παίδων ἕνεκεν
θνητοῖσι θεοὺς ἐπιβάλλειν;

ἓν δὲ τὸ πάντων πᾶσιν ἀνθρώποις κακῶν ἔσχατον (= 'λοίσθιον' *ὄν*), *κατερῶ*. Πρβλ. Ἑκ. 1168.

1107. *καὶ δὴ γὰρ*] = 'δῶμεν γὰρ ὅτι' ΣΧΟΛ. Περὶ τοῦ 'καὶ δή' ἴδ. εἰς 386, περὶ δὲ τοῦ 'γὰρ' εἰς Ἑκάβ. 107.

1109-11. *εἰ δὲ κυρῆσαι... τέκνων.*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ *b*^s*l*, ἀντὶ τοῦ ἐν *S* 'κυρήσει', ἐν *Ea* 'κυρῆσαι' καὶ ἐν *B* 'κυρήσας', ἀντὶ δὲ τοῦ 'οὗτος' ἐν *L* 'οὕτω' καὶ *b*^s 'γρ. οὕτως', ὧν ἄλλοι ἄλλα ἐξέδωκαν, ἄλλοι ἄλλως στίξαντες καὶ ἑρμηνεύσαντες. Καὶ οἱ μὲν στίζουσι διὰ τελείας μετὰ τὸ 1111 'τέκνων', οἱ δὲ διὰ στιγμῆς, ἐπάγοντες ἀτόπως τὸ 'πῶς οὖν... ἐπιβάλλειν' ὡς ἀπόδοσιν τῶν 1109 'εἰ δὲ κτλ.'. Ἐν τούτοις δὲ πάλιν οἱ μὲν γράφοντες 'κυρήσας' συνάπτουσι τοῦτο τῷ 'δαίμων', καὶ ἢ λαμβάνουσι τὴν ὀνομαστικὴν ὡς ἀπόλυτον, στίζοντες μετὰ τὸ 'τέκνων' διὰ τελείας, ἢ κανονικῶς στίζοντες] διὰ στιγμῆς. Πολλοὶ ἄλλοι γράφουσιν 'εἰ δὲ κυρήσει', καὶ ἄλλοι 'κυρήσαι', τούτων δὲ πάλιν οἱ μὲν στίζουσι μετὰ τὸ 'οὗτος', οἱ δὲ μετὰ τὸ 'κυρήσαι'. Ἐπειδὴ δὲ ἀνέκαθεν (πρβλ. Σχολ. 'εἰ δὲ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων, φθάσας ὁ δαίμων πρὶν ὄνασθαι τῶν ἀγαθῶν τούτους ἁρπάσει, πῶς ἔτι λυσιτελεῖ κτλ.') ἡ κυρία αἰτία τῶν παρερμηνειῶν καὶ παραστίξεων εἶνε τὸ 'ὁ δαίμων οὗτος', ὅπερ τί καθ' αὑτὸ σημαίνει δὲν κατενοήθη, ὡς οὐδ' ἡ πρὸς τὰ συμφραζόμενα σχέσις αὐτοῦ, ὁ μὲν Πρίνζ. διωρθ. 'δαίμων ὀλοός' (ἢ 'ὠμός'), ὁ δ' Οὐεκλ. ἐξωβέλισε τὸν στ. 1111, στίξας μετὰ τὸ 'κυρῆσαι', ὅπερ λαμβάνει ἀπολύτως, ὁ δὲ Βαρθ. 'ἢν δὲ κυρήσῃ', καὶ ὁ Οὐϊτέλλι. 'εἰ κυρώσει δαίμων οὕτως', καὶ ὁ Φ. Οὐ Σμιδίτ. 'στυγερός' ἢ 'στυγνός' ἢ 'προὖπτον'. Τὰ πάντα ἄστοχα, μάταια καὶ περιττά, διότι ἡ ῥῆσις, ἄριστα ἔχουσα, σημαίνει ἁπλούστατα τοῦτο: *εἰ δὲ κυρῆσαι δαίμων οὗτος* (= *εἰ δὲ συμβαίει ἡ ἀγαθὴ αὕτη* [= 'οὗτος', ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τὰ 1107-9] *τύχη* (τὸ 'δαίμων' ἐνταῦθα = *εὐτυχία*, διὰ τὰ προῤῥηθέντα 1107-9, πρβλ. 966, καὶ Σχολ. 'τύχοι... τύχη συμβαίη'), *φροῦδός* (*ἐστιν*) *εἰς Ἅιδην ὁ θάνατος προφέρων σώματα τέκνων* (= *οἴχεται εἰς Ἅιδην* κτλ., τοῦ 'φροῦδος' ἐμφαίνοντος, ὅπως συνήθως, τὴν αἰφνιδίαν καὶ ταχεῖαν τῶν τέκνων ἁνάρπασιν. Πρβλ. Σχολ. 'προφέρων . . . ἀποκομίζων' κατὰ τὰ υ 64 'ἢ ἔπειτά μ' ἀναρπάξασα θύελλα οἴχοιτο προφέρουσα κατ' ἠερόεντα κέλευθα' καὶ Ζ 346. — Νῦν βλέπω, ὅτι καὶ ὁ Ἀρνίμ., καίπερ γράφων 'κυρήσει', ἑρμηνεύει ὁμοίως, διὸ καὶ εὐχαρίστως ἀποδίδω αὐτῷ τῆς ἑρμηνείας τὴν προτεραιότητα).

1112-5. *πῶς οὖν ... ἐπιβάλλειν;*] = *πῶς οὖν λύει* (= 'λυσιτελεῖ' ΣΧΟΛ. πρβλ. εἰς 566, ἤτοι: τί ὠφελεῖ ὅτι οἱ θεοὶ ἐπιβάλλουσιν) *ἐπιβάλλειν τοὺς θεοὺς τοῖς θνητοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις λυπηροῖς* (διὰ τὸ 'λύπην') *τήνδ' ἔτι ἀνιαροτάτην* (πρβλ. 1095 'ἀνια-

ΜΗΔΕΙΑ.

φίλαι, πάλαι τοι προσμένουσα τὴν τύχην
καραδοκῶ τἀκεῖθεν οἷ προβήσεται.
καὶ δὴ δέδορκα τόνδε τῶν Ἰάσονος
στείχοντ᾽ ὀπαδῶν· πνεῦμα δ᾽ ἠρεθισμένον
δείκνυσιν ὥς τι καινὸν ἀγγελεῖ κακόν.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

ὦ δεινὸν ἔργον παρανόμως τ᾽ εἰργασμένη,

ρὸν᾽) *λύπην τῶν παίδων ἕνεκεν;*

1116-7. *φίλαι . . . προβήσεται.*] Ἐν τῷ *a* ῾πάλαι δή᾽, καὶ ἐν *B* ῾τὰ κεῖθεν᾽. Τὸ ῾τὴν τύχην᾽ ὁ Σχολ. = ῾τὴν ἀπόβασιν τῆς τύχης᾽, καὶ κατὰ τοῦτον οἱ κριτικοί, τὰ ἑπόμενα ἐκδεχόμενοι = *καραδοκῶ ἐκεῖθεν, οἷ προβήσεται τὰ (ἐκεῖ)*, κατὰ τὴν συνήθη ἐν τοῖς τοιούτοις ἀφομοίωσιν τοῦ ῾ἐκεῖθεν᾽, ἅπερ ὅλως ἄτοπα ταὐτολογήματα. Ὁ Κόβετ. διώρθ. ῾οἷ ᾽ποβήσεται᾽, ὅπερ καὶ ἐξέδωκάν τινες, ὅπερ ὅμως χειροτερεύει ἔτι μᾶλλον τὸ ἄτοπον καὶ ταὐτολόγον τοῦ διστίχου οὕτω νοουμένου· οὐδὲ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ κακοῦ ὅσα παραβάλλουσιν ἄλλοι χωρία ὡς δῆθεν παράλληλα. Καὶ ἐνταῦθα παρεξελήφθη ἡ συνθήκη ἔχουσα οὕτω: *πάλαι τοι προσμένουσα τὴν τύχην οἷ προβήσεται* (= *πάλαι τοι προσμένουσα* [*ἰδεῖν*] *οἷ προβήσεται ἡ τύχη*, τοῦ ῾τύχη᾽ εὐφήμως εἰρημένου ἀντὶ τοῦ: *κακόν, συμφορά*, ἤτοι: πάλαι τοι προσμένουσα νὰ ᾽δῶ ὡς ποῦ θὰ πάγῃ (= ῾προβήσεται᾽, ὄχι: ποῦ θὰ βγῇ = ῾᾽ποβήσεται᾽ κατὰ Κόβετ., ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀδύνατον ὡς πρόωρον) *ἡ τύχη* (τὸ κακόν), *καραδοκῶ τὰ ἐκεῖθεν* (= ἐκ τῶν ἀνακτόρων) *ἀγγελθησόμενα*. Πρβλ. Ἡρακλ. 278-9 ῾᾽Αλκάθου δ᾽ ἐπ᾽ ἐσχάτοις καραδοκῶν τἀνθένδε τέρμασιν μένει᾽, Ἀλκ. 785 ῾τὸ τῆς τύχης γὰρ ἀφανὲς οἷ προβήσεται᾽, κλπ.

1118-20. *καὶ δὴ... κακόν.*] Ἀντὶ τοῦ ῾καὶ δὴ᾽ ἐν *S* ῾καίτοι᾽, ῾τῶν᾽ μετὰ τοῦ ab^s καὶ Χρ. Π. 125 ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις ῾τόν᾽. Ἐν *C* ῾πνεύματ᾽᾽, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ῾πνεῦμά τ᾽᾽ καὶ ῾δείκνυσιν᾽ μετὰ τῶν *Ea* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις ῾δείκνυσι δ᾽᾽. Οἱ παλαιότεροι ὑποστίζοντες μετὰ τὸ ῾ὀπαδῶν᾽, ἔστιζον διὰ τελείας μετὰ τὸ ῾ἠρεθισμένον᾽, τοῦ Μυσγρ. διορθ. ῾πνεῦμά γ᾽᾽, συνάπτοντες τὸ ῾πν. ἠρεθισμένον᾽ (= ῾πνευματιῶντα᾽ ΣΧΟΛ.) τῷ ῾τόνδε᾽· ἀλλ᾽ οἱ μετέπειτα ὀρθῶς στίζοντες διὰ τελείας μετὰ τὸ ῾ὀπαδῶν᾽, συνάπτουσι τὰ ἑπόμενα (῾πνεῦμα δ᾽ ἠρεθισμένον: τὸ ἆσθμα᾽ ΣΧΟΛ.) τῷ ῾δείκνυσιν᾽. Ὁ Ἑρμ. διώρθ. ῾πνεῦμα δ᾽᾽ καὶ αὕτη ἡ μέχρι σήμερον κοινή, ἣν ἡμεῖς παντὶ σθένει ὡς ἐσφαλμένην ἀποκρούομεν, τηροῦντες τὸ ῾τ᾽᾽ τῆς παραδόσεως, τὸ μόνον ἐνταῦθα ὀρθόν. Ὅσα λέγει ἡ Μήδεια ἐν 1116-7, ἐπικυροῦσι τὰ ῾καὶ δὴ . . . ὀπαδῶν᾽. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἑπόμενα ῾πνεῦμα...κακόν;᾽ τί ἄλλο πράττουσι παρὰ νὰ συνεπικυρῶσι τὰ προειρημένα; Ὅτι δ᾽ ἐν οὕτως ἐχούσῃ τῇ φράσει ὁ μὲν ῾δέ᾽, εἴτε ὡς ἀντιθετικὸς εἴτε ὡς μεταβατικὸς ἐκληφθῇ, εἶνε ἀνάρμοστος, προδηλότατον, μόνον δ᾽ ὁ ῾τέ᾽, συμφάσκοντα καὶ σύμφωνα τοῖς προειρημένοις ἐπάγων, ὡς πάντοτε, εὐαρμοστεῖ καὶ ἀποδεικνύεται γνήσιος.

1121. *ὦ δεινὸν . . . εἰργασμένη*,] Ἀντὶ τοῦ ἐν ἅπασι ῾παρανόμως᾽ ἐν *Ba* ῾παρανόμως τ᾽,᾽ ὅπως πολλάκις ἐν τοῖς χειρογράφοις τὸ καταληκτικὸν ῾-ς᾽ ἐκλαμβάνεται ὡς ῾-ς τ᾽᾽, ἀντὶ δὲ τοῦ

Μήδεια, φεῦγε, φεῦγε μήτε ναΐαν
λιποῦσ' ἀπήνην μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ.

κοινοῦ 'εἰργασμένη' ἐν τῷ *B* 'εἰργασμένον', ὅπερ καί περ διορθωθὲν ὑπὸ *b*, ἐξέδωκαν ὅμως τινές. Ὁ Δινδ. ἐξέδωκεν ἐξ ἀσημοτέρου κώδ. 'παράνομόν τ'', κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ἄλλοι, ὅπερ ἐκ διορθ. ἡμαρτημένης. Ὁ Λεντίγγ. ἐξωβέλισε τὸν στίχον (ἐλλείποντα μὲν ἀπὸ τοῦ *a* ἀλλὰ προστεθέντα ἐν τῇ ᾤᾳ ὑπὸ τοῦ *a*[3]) ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου (τὸ ὅτι τὸ 'παρανόμως' δὲν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς σκηνικοῖς, οὐδὲν σημαίνει, ἀφ' οὗ μάλιστα ἀπαντᾷ τὸ 'παράνομος'), κατὰ τοῦτον δὲ καὶ Πρίνζ. καὶ Οὐέϊλ.[2] Ἄλλως τὸ Ἀριστ. Ὀρν. 1175 'ὦ δεινὸν ἔργον καὶ σχέτλιον εἰργασμένος' μαρτυρεῖ ἐκ περισσοῦ ὑπὲρ τῆς γνησιότητος τοῦ στίχου. Ἀντὶ τοῦ ἐν S 'ΑΓΓ' ἤτοι ἌΓΓΕΛΟΣ, ὅπερ καὶ ἡ κοινὴ ἐν ταῖς ἐκδδ., ἐν τοῖς λοιποῖς 'ΘΕΡΑΠΩΝ', ὅπερ καὶ ὀρθῶς ἀποκατέστησεν ὁ Οὐεκλ., συνῳδὰ τοῖς ἐν 1116, ἐνταῦθά τε καὶ ἐν 1125, 1129, καὶ 1136. Οὕτω δέ, ἤτοι *θεράπων*, γραπτέον καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τοῦ δράματος προσώπων ἀντὶ τοῦ παραδεδομένου: 'ἄγγελος'.

1122-3. *Μήδεια . . . πεδοστιβῆ.*] Προσέκρουσαν εἰς τὸν στίχον οἱ κριτικοί, ἀποροῦντες τί σημαίνει τὸ 'λιποῦσα', ὅθεν καὶ ὁ μὲν Ἰορτῖνος διώρθ. 'αἰτοῦσα', ὁ δὲ Κοϊτσάλ. 'λίπτουσα'. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἔλμσλ. ἐπαρκῆ ἔκρινε τὰ τοῦ Σχολ. 'ὁ δὲ νοῦς, εἴτε διὰ νεώς, εἴτε δι' ὀχήματος, εἴθ' ὁπωσοῦν φεῦγε', κατέκρινεν αὐτὸν διὰ τοῦτο ὁ Ἑρμ., λέγων, ὅτι ἡ ἑρμηνεία αὕτη θὰ ἦτο δυνατὴ μόνον ἐὰν τὸ 'λιποῦσα' ἐσήμαινεν: *ἀμελήσασα*, ὅπερ ὅμως ἀνήκουστον. Ἐπειδὴ δ' ἕτεροι ἐξέλαβον τὸ 'λιποῦσα' = *ἀφεῖσα*, ὁ Κοϊτσάλας ἀπέκρουσε σφοδρῶς τοῦτο, εἰπὼν ὅτι οὐδεὶς Ἕλλην μετεχειρίσθη ποτὲ τὴν λέξιν οὕτω, τὸ δὲ 'λιποῦσα ἀπήνην', οὕτω πως νοούμενον θὰ ἐσήμαινε μόνον τοῦτο: *ἐξελθοῦσα τῆς ἀπήνης*. Ἐπὶ τέλους ὁ νεώτατος τῶν ἐκδοτῶν Βαρθ. ἀποκηρύττει τὴν λέξιν ὡς ἀνίατον. Ποία τέχνη καὶ δύναμις ἐν τῇ ῥήσει, ἥτις ἐν οὕτως ἐπικαίρῳ στιγμῇ ἐκσφενδονωμένη ὑπὸ τοῦ Θεράποντος εἰς τὸ θέατρον, ἦτο ἀδύνατον νὰ εἴπῃ εἰς ὀλιγωτέρας καὶ ἐκλεκτοτέρας λέξεις ἐντονώτερα καὶ ζωντανώτερα πράγματα! Οὐδὲν ἄσκοπον οὐδὲ παρέλκον, οὔτε ἡ εἰς τὰ ναυτικὰ πράγματα μεταφορὰ τῶν ὅρων τῶν ἐπὶ τῶν κατὰ ξηρὰν ὀχημάτων, ἄλλως συνήθης εἰς τὸν ποιητήν, οὔτε τῶν ὀνομάτων ἡ ἐκλογή, οὔτε αὐτοῦ τοῦ 'λιποῦσα'. Καὶ ὅμως ἡ ῥῆσις κρίνεται ὡς ἀνιάτως νοσοῦσα! Καὶ ὅτι μὲν τὸ *λείπω* ἐνταῦθα σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ *ἀφίημι*, οὐδὲ χρεία κἂν εἶνε ν' ἀποδείξωμεν· ὅτι δὲ *λείπω ἀπήνην*, οὐ μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἑτέρᾳ γλώσσῃ, σημαίνει μέν: *λείπω ἀπήνην* (*ἀποβαίνων αὐτῆς*), ὁσάκις ἐκ τῶν συμφραζομένων ἢ ἄλλως γνωστόν, ὅτι ᾠχούμην, ὅτι ἤμην ἐπ' αὐτῆς, ὁμολογούμενον· ἀλλ' ὅτι, ὁσάκις οὐδὲν μὲν τοιοῦτον οὐδαμόθεν οὔτε λέγεται οὔτε νοεῖται, ἐξ ἐναντίας δ' εἶνε φανερώτατον, ὅτι ἐγὼ μὲν οὐδαμῶς ἐπ' ἀπήνης ὀχοῦμαι, προκειμένου δὲ μόνον νὰ ἐπιβῶ ἀπήνης τινός, ἐγὼ *λείπω* (πᾶσαν) *ἀπήνην*, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ῥήσει, εἶνε καθαρὰ σχολαστικότης, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπωμεν, τὸ νὰ ἰσχυρίζεταί τις, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ *λείπω ἀπήνην* σημαίνει ὄχι *λείπω ἀπήνην* (*οὐκ ἐπιβαίνων αὐτῆς*), ἀλλὰ τί; *λείπω ἀπήνην* (*ἀποβαίνων αὐτῆς*). Ὁ αὐτὸς λόγος περὶ τοῦ *λείπω* καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου πράγματος. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς: φεῦγε, χωρὶς ν' ἀφήσῃς μήτε ν. 'ἀπήνην μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ', ἤτοι: μὴ ἀφήσῃς μήτε ἀμάξι θαλασσινὸ (δηλ. μήτε οἱονδήποτε σκάφος, ἀρκεῖ μόνον νὰ περνᾷ τὴν θάλασσαν), μήτε ὄχημα χερσαῖον οἱονδήποτε, μόνε πάρε το καὶ φεῦγε.

ΜΗΔΕΙΑ.

τί δ' ἄξιόν μοι τῆσδε τυγχάνει φυγῆς;

ΘΕΡΑΠΩΝ.

ὄλωλεν ἡ τύραννος ἀρτίως κόρη
Κρέων θ' ὁ φύσας φαρμάκων τῶν σῶν ὕπο.

ΜΗΔΕΙΑ.

κάλλιστον εἶπας μῦθον, ἐν δ' εὐεργέταις
τὸ λοιπὸν ἤδη καὶ φίλοις ἐμοῖς ἔσει.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

τί φής; φρονεῖς μὲν ὀρθὰ κοὐ μαίνει, γύναι,
ἥτις τυράννων ἑστίαν ᾐκισμένη
χαίρεις κλύουσα κοὐ φοβεῖ τὰ τοιάδε;

1124. *τὶ δ'... φυγῆς;*] Ὡς λόγον τῆς ἀθετήσεως τοῦ 1121 ὁ Οὐέϊλ.[2] φέρει τὸν στίχον τοῦτον. Ἀλλὰ μόνον ὁ μὴ ἐμβαθύνων εἰς τὸ νόημα ἠθογραφικωτάτης ῥήσεως δύναται νὰ ἐκλάβῃ τὴν ἐρώτησιν ὡς προϊὸν εἰλικρινοῦς ἀγνοίας. Ἐὰν τοιοῦτόν τι συνέβαινεν, ἡ Μήδεια θὰ ἔλεγεν ἁπλῶς: *τί δ' ἄξιον δέδρακα φυγῆς*; ὄχι δέ ποτε: *τί δ' ἄξ. μοι* (*ἀγνοούσῃ* δηλονότι *καὶ ἀναιτίῳ*) *τυγχ. φυγῆς*; καὶ 'τῆσδε' (= *ἣν σὺ φής*, ἤτοι: *κακὴν κακῶς κατασπευδομένην*, ἐν ᾧ ἴσως ἔχει ἑτέραν αὕτη ἐν νῷ λαμπρὰν καὶ ἀπροσμάχητον, τὴν ἐν 1321 κἑξ.) Ὅλον τὸ σχῆμα τῆς ῥήσεως εἶνε ἀνάμεστον χλεύης εἰρωνικῆς, μόλις ἱκανὸν νὰ κρύψῃ τὴν ὑπερεκχειλίζουσαν ἔνδοθεν χαρὰν τῆς ἡρωΐδος ἐφ' οἷς ἤκουσεν (1121 κἑξ.).

φρονεῖς μὲν] Ὀρθῶς ὁ Ἑρμᾶν. ψέγει τὸν Ἔλμσλεϋν. ἑρμηνεύοντα ὅπερ πλὴν ἄλλων παραβάλλει ἐνταῦθα Ἀριστ. Ὀρν. 1214 'ὑγιαίνεις μέν;' διὰ τοῦ 'sanusne es?', ἀλλ' ἥκιστ' ἀκριβῶς αὐτὸς διά τοῦ 'certe non insanis, opinor?' Ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἡ παρ' ἅπασι σήμερον κρατοῦσα, συγχέει συμφύρουσα τὸν περιγραφικὸν 'μὲν' πρὸς τὸ μόριον 'ἦ', εἰς ὃ καὶ μόνον, καθ' ἃ εἴπομεν (εἰς Φοιν. 1678, σελ. 403 κἑξ., κλπ.) ἀνήκει ἀκριβῶς ὅ,τι ἐνταῦθα λέγει ὁ Ἑρμ. περὶ τοῦ *μέν*. Τῆς ἐννοίας τοῦ περιγραφικῶς ἐρωτηματικοῦ 'μὲν' τὸ ἕτερον μὲν στοιχεῖον εἶνε πάντως τὸ 'certe', ἀλλὰ τὸ ἕτερον, τὸ καὶ σπουδαιότερον, ὄχι τὸ 'opinor', ὅπερ εἰς τὸ 'ἦ' μόνον ἰδιάζει, ἀλλὰ καθ' ἃ προηρμηνεύσαμεν εἰς 676, καὶ Ἱππολ. 316, τό: πρὸ παντὸς ἄλλου, πρὸ πάντων κττ. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ἐνταῦθα: φρονεῖς, εἰπέ μοι πρὸ παντὸς ἄλλου, φρονεῖς ὀρθὰ βέβαια, καὶ δὲν... κτλ.;

1130. *ἥτις*] ἴδ. εἰς Φοιν. 995 κλπ.

τυράννων ἑστίαν] ἐν *b* 'ἑστίαν', ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 'οἰκίαν', ὅπερ προδήλως γλώσσημα. Πρβλ. 'ἑστίαν: οἰκίαν'. ΗΣΥΧ.

ᾐκισμένη] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τῶν *ES*, καὶ τοῦ Σχολ. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις 'ᾐκισμένην', ὅπερ καὶ ἐπρόκριναν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδδ., κακῶς καθ' ἡμᾶς, διότι τὸ ἐκ τῆς αἰτιατ. νόημα δὲν αἰτιολογεῖ τὴν μομφὴν τοῦ θεράποντος, ἀλλὰ μόνον τὸ κατ' ὀνομαστ. 'ᾐκισμένη' ἐνεργητικῶς λαμβανομένην. Ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην ῥῆσιν δεινῶς τι-

ΜΗΔΕΙΑ.

ἔχω τι κἀγὼ τοῖς γε σοῖς ἐναντίον
λόγοισιν εἰπεῖν· ἀλλὰ μὴ σπέρχου, φίλος,
λέξον δ' ὅπως ὤλοντο· δὶς τόσον γὰρ ἂν
τέρψειας ἡμᾶς, εἰ τεθνᾶσι παγκάκως.

ΘΕΡΑΠΩΝ.

ἐπεὶ τέκνων σῶν ἦλθε δίπτυχος γονὴ
σὺν πατρὶ καὶ παρῆλθε νυμφικοὺς δόμους,

νες παρηρμήνευσαν, τὴν τῶν λέξεων συνθήκην μὴ κατανοήσαντες, ἔχουσαν οὕτως: *ἥτις χαίρεις κλύουσα ᾐκισμένη* (= *χαίρεις ἀκούουσα ὅτι ᾔκισαι*, ἤτοι: ὅτι *ἀεικῶς κεκάκωκας*) *τυράννων ἑστίαν, κοὐ φοβεῖ τὰ τοιάδε* (εὐφήμως ἀντὶ τοῦ: *τὰ δεινὰ τάδ' ἔργα*).

1132-3. *τοῖς γε... φίλος,*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. πλὴν τοῦ ἀσημοτέρου *C*, ἐν ᾧ 'τοῖσι σοῖς', τοῦ Λασκάρεως ἐκδόντος 'τοῖσδε σοῖς'. Καὶ ὁ μὲν Πόρσ. καὶ Ἔλμσλ. καὶ κατὰ τοῦτον ἕτεροι, ἐξέδωκαν 'τοῖσδε', ἀλλ' ἡ κοινὴ ἦτο 'τοῖς γε', ἀνθ' ἧς ὁ Ναύκ. (καὶ κατὰ τοῦτον ἄλλοι) ἐξέδωκε 'τοῖσι' μετὰ τοῦ *C*, ἀποκηρύξαντες τὸν *γὲ* ὡς πλεονάζοντα. Ἀλλὰ τὸ μόριον εἶνε ἀναπόφευκτον, τούτου δ' αἱρομένου, ἐξαφανίζεται τὸ ὑπεροπτικῶς οἰκεῖον ἦθος τῆς λαλούσης, ὅπερ ἀποπνέει οὐ μόνον ὁ 'γὲ' ἀλλὰ καὶ τὸ 'σοῖς' (= ὅσον γι' αὐτὰ ποῦ λὲς σύ, ἔχω κ' ἐγὼ κάτι [μετ' εἰρωνικῆς λιτότητος] ν' ἀντείπω· ἀλλὰ μὴ βιάζεσαι, φίλε μου, ἔχομεν καιρὸν νὰ τὰ ποῦμε.). Τὸ 'φίλος' δὲ τοῦτο δὲν λέγεται εἰρωνικῶς, ὡς ἀξιοῖ ὁ Ἔλμσλ., ἀλλὰ τοὐναντίον μετ' εὐμενοῦς καὶ συγκαταβατικῆς οἰκειότητος, τεκμήριον ἀλάνθαστον τῆς καταπλημμυρούσης ἐνδομύχως τὴν ἡρωΐδα χαρᾶς. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀπορῶ πῶς ἔπειτα ὁ Ἔλμσλ. ἐξέλαβε τὸ 'σπέρχου' = *ὀργίζου*, παραπλησίως δὲ κατὰ τοῦτον καὶ ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Οὐέϊλ., παραβάλλων τὸ Αἰσχ. Περσ. 295, ὅπερ ὅλως ἀλλότριον τοῦ προκειμένου.

1136. *δίπτυχος*] Ἴδ. εἰς Ἑκ. 1156.

1137. *καὶ παρῆλθε*] Ἅπαντες ἀνεξαιρέτως ὑπακούουσιν ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'παρῆλθε' τὸ αὐτὸ καὶ τοῦ 'ἦλθε', ἤτοι τὸ 'τ. δίπτ. γονὴ σὺν πατρί'. Ἀλλὰ τότε, ἀφ' οὗ οἱ παῖδες τοῦ Ἰάσονος παρῆλθον σὺν αὐτῷ εἰς τοὺς 'νυμφικοὺς δόμους', πῶς οἱ μὲν 'δμῶες', οἱ μὴ συνεισελθόντες ἐκεῖ, φιλοῦσι τοὺς παῖδας (1141-2), ὁ δὲ θεράπων εἰσάγει αὐτοὺς μετὰ τοῦτο ἄνευ τοῦ πατρὸς εἰς τὰς 'στέγας γυναικῶν' (1142-3), ἤτοι εἰς τοὺς 'νυμφικοὺς δόμους'; Πῶς δ' ἐν 1144-5 ἡ Γλαύκη βλέπει πρῶτον μὲν τὸν Ἰάσονα, ἔπειτα δὲ τοὺς παῖδας; Ὁ Σταδτμύλλερ. παρέλκον τούτων ἕνεκα εὑρὼν τὸ 'παρῆλθε' μετὰ τὸ 'ἦλθε', ἐνόθευσεν αὐτό, καὶ διώρθ. 'δῶρ' ἔχοντε'. Ἀλλ' ἡ εὔκολος αὕτη πανάκεια ἀφίνει ἀθεραπεύτους πάσας ἃς προϋπεδείξαμεν ἀτοπίας. Καὶ ἐδῶ, ὡς πάντοτε, δὲν πταίει τὸ κείμενον, ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία. Ὑποκείμενον τοῦ 'παρῆλθεν' εἶνε ὄχι τὸ 'τ. δίπτ. γονὴ σὺν πατρί', ἀλλὰ μόνον τὸ ἐκ τοῦ 'πατρὶ' ἀπὸ κοινοῦ παραληπτέον 'πατήρ'. Πρβλ. Ξεν. Κ. Ἀν. 6', 5, 24 'ταῦτα εἰπὼν (Τισσαφέρνης) ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθεῖ λέγειν, καὶ εἶπεν, Οὐκοῦν κτλ.'. Ὅπως εἶνε ἀδύνατον ἐνταῦθα νὰ ἐκλάβῃ τις ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'εἶπεν' τὸ 'Τισσαφέρνης' καὶ ὄχι τὸ 'Κλέαρχος', οὕτω καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ. Ὁ-

ἤσθημεν οἵπερ σοῖς ἐκάμνομεν κακοῖς
δμῶες· δι' ὤτων δ' εὐθὺς ἦν πολὺς λόγος
σὲ καὶ πόσιν σὸν νεῖκος ἐσπεῖσθαι τὸ πρίν.
κύνει δ' ὁ μέν τις χεῖρ', ὁ δὲ ξανθὸν κάρα

μοίως 6', 4, 2 'τούτων δὲ γιγνομένων εὔδηλοι ἦσαν οἱ περὶ 'Αριαῖον ἧττον προσέχοντες τοῖς Ἕλλησι τὸν νοῦν· ὥστε καὶ διὰ ταῦτα τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν 'Ελλήνων οὐκ ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον κτλ.' ἤτοι: οὐκ ἤρεσκον (οἱ περὶ 'Αριαῖον), ἔλεγον (οἱ πολλοὶ τῶν 'Ελλήνων)· πρβλ. αὐτόθι μόνον α', 8, 24· γ', 1, 10· δ', 8, 19· ε', 8, 12· ς', 3, 5 κλπ. Ὁ πατὴρ μετὰ τῶν τέκνων ἔφθασαν ὁμοῦ εἰς τ' ἀνάκτορα· ὁ πατὴρ εἰσῆλθε μόνος εἰς τοὺς θαλάμους τῆς νύμφης, ὅπως προδιαθέσῃ αὐτήν· τοὺς δὲ παῖδας μείναντας μόνους μετὰ τοῦ θεράποντος, καὶ ὑπὸ τῶν δμώων φιλοφρονουμένους, εἰσάγει τελευταῖον πρὸς τὴν νύμφην ὁ θεράπων. Περὶ τοῦ 'παρῆλθε' ἴδ. εἰς 1205.

1138. *ἐκάμνομεν*] = *ἐδυσφοροῦμεν*.

1139. *δι' ὤτων*] 'Επειδὴ ὁ Σχολ. λέγει 'ἐπεὶ καὶ πολὺς ἦν λόγος κατὰ τὴν οἰκίαν διαλελύσθαι ὑμᾶς' κτλ., ὁ Οὐέϊλ. ἀποκηρύξας τὸ 'δι' ὤτων' ὡς ἡμαρτημένον, ἀντικατέστησεν αὐτὸ μὲ τὸ 'δι' οἴκων', ὅπερ καὶ εἰσήχθη εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς ἐφεξῆς ἐκδόσεις. 'Αλλ' ὁ Σχολ. οὔτε κατὰ λέξιν ἑρμηνεύει τὰ τοῦ κειμένου οὔτε ὀρθῶς, ὡς συνήθως, ἀπόδειξις πλὴν ἄλλων αὐτὸ τὸ 'εὐθύς'. Δὲν ὁμιλεῖ τις πρὸς τὸ οὖς, λέγει ὁ σοφὸς ἐκδότης, διὰ νὰ εἴπῃ τι καλὸν περὶ τοῦ ἄλλου, οὐδὲ πρόκειται περὶ τοῦ τί ἐλέγετο ἐνώπιον τοῦ 'Ιάσονος, ἀλλὰ περὶ τῶν θρυλημάτων, ὅσα εἶχεν ἐξεγείρῃ ἡ ἔλευσις τῶν παίδων καθ' ἅπασαν τὴν οἰκίαν, ἅπερ ἄρδην ἀνυπόστατα. Οὐδεὶς ἐν τῷ κειμένῳ λόγος περὶ ἀορίστων οὐδὲ καθ' ἅπασαν τὴν οἰκίαν θρυλημάτων, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ ὡρισμένου τούτου: ὅτι ἡ Μήδ. καὶ ὁ 'Ιάσων εἶχαν διαλύσῃ τὸ πρὶν πρὸς ἀλλήλους νεῖκος καὶ εἰρηνεύσῃ (1140), ὁ δὲ λόγος οὗτος ἐλέγετο ὑπὸ τῶν δμώων ὄχι καθ' ἅπασαν τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἦσαν οἱ παῖδες, οὓς καὶ ἐκ περιτροπῆς οἱ δμῶες ἠσπάζοντο (πρβλ. εἰς 1137), καὶ ὄχι ἐνώπιον τοῦ 'Ιάσονος, ὅστις εἶχεν εἰσέλθῃ ἤδη εἰς τοὺς νυμφικοὺς δόμους, 'εὐθὺς' δὲ τότε, ὄχι πρότερον. Πῶς λοιπόν, ἐρωτῶ, ἦτο δυνατόν, αὐλικοὶ θεράποντες νὰ λαλῶσιν ἐνώπιον τῶν παίδων ἀνέδην καὶ γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ περὶ τῶν μεταξὺ τῶν γονέων των διατρεχόντων, ἐκτὸς ἂν ἦσαν ὅλως ἀγροῖκοι καὶ ἀδιάκριτοι ἄνθρωποι, ἤτοι πᾶν ἄλλο ἢ ἀνακτορικοὶ θεράποντες; Οὐ μόνον ἡ παρουσία τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐλάλουν, καὶ τὸ σκανδαλῶδες θέμα τοῦ λόγου των, καὶ ὁ φόβος τοῦ ἄνακτος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, ἀπῄτουν ἢ ἀπόλυτον σιγήν, ἢ κρύφιον καὶ 'δι' ὤτων' τὴν περὶ τῆς νέας τροπῆς τοῦ σκανδαλώδους ζητήματος ἀνακοίνωσιν. Φανερὸν ἄρα, ὅτι μόνον τὸ δεδομένον 'δι' ὤτων' συνᾴδει πρὸς πάντα ταῦτα, ὅπως τὸ 'δι' οἴκων' φθείρει ἄρδην αὐτά.

1141. *κύνει*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. καὶ τοῦτο τὸ μόνον ὀρθὸν καὶ τοῖς ἡγουμένοις συνᾷδον ('ἦν' 1139)· ἀλλ' ἡ περὶ τῆς αὐξήσεως πρόληψις (περὶ ἧς ἴδ. εἰς 'Εκ. 812 κλπ.) ἔκαμε τὸν Βρύγκ. νὰ διορθ. 'κυνεῖ', οὕτω δ' ἐγκαθιδρύθη ἐν ταῖς ἐκδδ. ὁ γελοῖος οὗτος ἱστορικὸς ἐνεστώς, ὡς ἂν εἰ ὁ ὑπὸ τῶν δμώων οὗτος ἀσπασμὸς τῶν παίδων ἦτο τὸ σπουδαιότατον τῶν γεγονότων, πρὸς ὃ σπεύδει, καὶ ἐν ᾧ χρονίζει ἀσμένως ἡ ἀγγελικὴ αὕτη ῥῆσις, ὄχι δὲ τὰ 'σχηματίζεται' (1161) 'διέρχεται' κλπ., εἰς ἃ καὶ εὐλόγως ἐνδιατρίβει ὁ θεράπων, ἀφ' οὗ παρέστησε διὰ παρῳχημένων χρόνων τόσα ἄλλα πολλῷ τῶν ἀσπασμῶν τούτων σπουδαιότερα πράγματα.

παίδων· ἐγὼ δὲ καὐτὸς ἡδονῆς ὕπο
στέγας γυναικῶν σὺν τέκνοις ἅμ᾽ ἑσπόμην.
δέσποινα δ᾽ ἣν νῦν ἀντὶ σοῦ θαυμάζομεν,
πρὶν μὲν τέκνων σῶν εἰσιδεῖν ξυνωρίδα,
πρόθυμον εἶχ᾽ ὀφθαλμὸν εἰς Ἰάσονα·
ἔπειτα μέντοι προυκαλύψατ᾽ ὄμματα
λευκήν τ᾽ ἀπέστρεψ᾽ ἔμπαλιν παρηίδα,
παίδων μυσαχθεῖσ᾽ εἰσόδους· πόσις δὲ σὸς
ὀργάς ἀφῄρει καὶ νεάνιδος χόλον
λέγων τάδ᾽· οὐ μὴ δυσμενὴς ἔσει φίλοις,
παύσει δὲ θυμοῦ καὶ πάλιν στρέψεις κάρα,
φίλους νομίζουσ᾽ οὕσπερ ἂν πόσις σέθεν,
δέξει δὲ δῶρα καὶ παραιτήσει πατρὸς
φυγὰς ἀφεῖναι παισὶ τοῖσδ᾽ ἐμὴν χάριν;
ἡ δ᾽ ὡς ἐσεῖδε κόσμον, οὐκ ἠνέσχετο,
ἀλλ᾽ ᾔνεσ᾽ ἀνδρὶ πάντα· καὶ πρὶν ἐκ δόμων

1142-3. *ἐγὼ δὲ ... ἑσπόμην.*] Ὁ ἐν τῷ 'καὐτός' (=*κἀγὼ δ᾽ αὐτός*), διὰ τὸ 'ἡδονῆς ὕπο' κατ᾽ ἀναφορὰν εἰς τὸ 'ἥσθημεν' (1138). Ἡ ἀπρόθετος αἰτιατ. 'στέγας γυναικῶν' (=*γυναικωνῖτιν*, τὴν ἐπ᾽ Εὐριπ. δηλονότι) διὰ τὸ κινήσεως δηλωτικὸν 'ἑσπόμην', ὅπου τἀνάπαλιν πλεονάζουσι τὰ μόρια 'σὺν ... ἅμα' ἐπὶ τὸ ὁμηρικώτερον (πρβλ. εἰς Ἱππολ. 1194-7).

1144. *θαυμάζομεν,*] Ἀπὸ τοῦ Οὐαλκεναρ. (εἰς Ἱππολ. 106) ἐπεκράτησε τὸ *θαυμάζω* ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ νὰ ἑρμηνεύεται: *σέβω, τιμῶ* κττ. Ἐνταῦθα τὸ ῥῆμα σημαίνει *ἀποβλέπω εἰς*, ἀλλὰ καθ᾽ ὃν λόγον λέγει ἡ συνήθεια: τὸν ἔβλεπε μέσα σ᾽ τὰ 'μμάτια γιὰ νὰ δῇ τί θέλει ἢ τί θὰ πῇ νὰ τὸ κάμῃ. Ληπτέον δὲ τὸ 'θαυμάζομεν' ὄχι κατ᾽ ἐνεστῶτα, ὅπως κοινῶς, ὅπερ ἄτοπον, ἀφ᾽ οὗ ἡ Γλαύκη ἦτο ἤδη νεκρὰ (ὅθεν καὶ ὁ Ἀρνίμ. περιέγραψε νοθεύσας τὸ 'νῦν... θαυμάζομεν'), ἀλλὰ μετὰ τοῦ Βωθέ. κατὰ παρατατικόν, τοῦ 'νῦν', ὡς γνωστόν, καὶ μετὰ παρῳχημένων συναπτομένου.

1145. *τέκνων... ξυνωρίδα,*] Πρβλ. εἰς Φοιν. 451 καὶ σελ. 368 κέξ.

1146. *πρόθυμον*] *πρόφρονα, χαρωπόν*. Πρβλ. 'προθυμία: χαρά.' ΗΣΥΧ.

1150. *ἀφῄρει*] =*ἀφαιρεῖν ἐπειρᾶτο*. Πρβλ. εἰς 369.

1151 κέξ. *οὐ μὴ ... ἔσει κτλ.*] Ἴδε εἰς Ἱππ. 213-4.

1153. *οὕς περ ἂν πόσις σέθεν,*] Ἀπὸ κοινοῦ: *νομίζῃ*.

1154-5. *παραιτήσει... χάριν;*] = *αἰτήσει παρὰ τοῦ πατρὸς (ἐκλιπαρήσεις τὸν πατέρα) ἀφεῖναι φυγὰς* κτλ.

1156-7. *οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ᾽ κτλ.*] Ὄχι 'οὐκ ἠνέσχετο ἐν τοιαύτῃ καταστάσει μεῖναι, ἀλλὰ μετεβλήθη τῆς ἀγριότητος καὶ τοῦ θυμοῦ' ΣΧΟΛ., ὅπως καὶ τῶν νεωτέρων ἔνιοι, ἀλλ᾽ ἁπλῶς καὶ καθόλου: *οὐκ ἐκράτησεν ἑαυτῆς*, ἤτοι: δὲν ἐβάσταξε (νὰ μὴ τὸ φορέσῃ). Περὶ

μακρὰν ἀπεῖναι πατέρα καὶ παῖδας σέθεν,
λαβοῦσα πέπλους ποικίλους ἠμπέσχετο,

τοῦ 'ἤνεσεν' ἴδ. εἰς 707. Ὁ δ' 'ἀλλὰ' θετικός, καὶ ἀνάγεται κυρίως ὄχι εἰς τὸ 'ἤνεσεν', ἀλλ' εἰς τὸ 'πρὶν ἐκ δόμων κτλ.'

1158. *παῖδας σέθεν,*] Ἐν *BE* 'τέκνα', καὶ ἐν *L* παραληφθὲν τὸ 'σέθεν' ἀνεπλήρωσεν ὁ *l*. Ἀλλὰ τὸ ἁπλοῦν καὶ τυχαῖον τοῦτο περιστατικὸν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νοθεύσεις καὶ διορθώσεις. Ἤδη ὁ Ἔλμσλ. ἀπορεῖ διατί ὁ ποιητὴς δὲν εἶπε μᾶλλον 'πατέρα σὺν τέκνοις σέθεν', ἢ 'τέκνα καὶ πόσιν σέθεν', ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. Ἔτι μᾶλλον ἀποροῦμεν ἡμεῖς μὲ τὴν ἀπορίαν τοῦ σοφοῦ ἀνδρός, διότι οὐδὲν ἐπιλήψιμον ἐν τῇ φράσει βλέπομεν. Ἀλλ' ἰδοὺ ἕτερος κριτικός, ὁ Οὐέϊλ., ἀπορῶν πῶς οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ παρετήρησεν, ὅτι αἱ λέξεις 'πατέρα καὶ παῖδας σέθεν' οὐδὲν ἄλλο σημαίνουσιν εἰ μή: *ὁ σὸς πατὴρ καὶ οἱ σοὶ παῖδες*, ὅπερ ὅλως ἄτοπον καὶ παράλογον. Ὅθεν καὶ διώρθ. οὗτος μὲν 'πατέρα καὶ τέκν', αὐτόθεν', Σταδτμύλλερ. δὲ 'πατέρα καὶ τέκν' ἀσμένη' καὶ Κοϊτσάλ. 'πατέρα παῖδέ τ' εὐθέως', τοῦ Ἀρνίμ. ἐξοβελίσαντος ἁπλῶς τὸ 'σέθεν'. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μέν, μάλιστα δὲ τῶν συγγενείας δηλωτικῶν οὐσιαστικῶν, ὡς πολλάκις παρετηρήσαμεν (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 537, κλπ.) αἱ κτητ. ἀντωνυμ. παραλείπονται, ὁσάκις ἡ δι' αὐτῶν ὁριζομένη σχέσις εἶνε σαφὴς ὡς ἐκ τῆς συνεπείας αὐτῆς τοῦ λόγου. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ 'πατέρα' οὐδεὶς μὴ νοθεύσεις καὶ διορθώσεις θηρεύων εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ ἐκλάβῃ ἄλλως ἢ = *παίδων πατέρα*, ἤτοι: *Ἰάσονα*, ὅπως καὶ τὸ πρὸ ὀλίγου ἐν 1154 'πατρὸς' οὐδεὶς θὰ ἐκλάβῃ ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων ἄλλως ἢ = *σοῦ πατρός*, ἤτοι: *Κρέοντος*. Τοὐναντίον, τὸ 'παῖδας' εἶχεν ἀνάγκην τοῦ 'σέθεν', ὡς ἧττον τοῦ 'πατέρα' σαφὲς ὄν, ὡς π. χ. πρὸ μικροῦ τὸ 'πόσις' (1149 καὶ 1153), καὶ μάλιστα εὐθὺς εἰς τὸ ἀόριστον 'πατέρα' ἀορίστως καὶ αὐτὸ ἐπιφερόμενον, ὅπερ πλὴν τῆς μικρᾶς ἀσαφείας καὶ κακόζηλον θὰ καθίστα τὴν φράσιν.

1159. *ἠμπέσχετο*] Οὕτως ἐν ἅπασι πλὴν τοῦ *C*, ὅπου 'ἠμπίσχετο', ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ ἐκ β'. χειρὸς 'ἠμπέσχετο'. Ὁ Ἔλμσλ. καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐξέδωκαν 'ἠμπίσχετο', ὅπερ ὁ Ἔλμσλ. θεωρεῖ ὄχι ὡς παρατατ. ἀλλ' ὡς ἀναύξητον μέσ. ἀόρ. β'. Παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ποιηταῖς, λέγει ὁ περίπυστος κριτικός, τὸ 'ἤμπισχον' εἶνε ὄχι παρατατ. ἀλλὰ β'. ἀόρ. καὶ εἰς ἀπόδειξιν παραβάλλει τὸ Ἴων. 1159 καὶ τὸ παρὰ Πλουτ. συμπ. 632 F ἀπόσπ. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν Ἴωνι 'ἤμπισχεν' εἶνε ἀναντιρρήτως παρατατικός, τὸ δὲ ἐν τῷ παρὰ Πλουτ. 'ὅς με ῥάκη τ' ἤμπισχε κἀξηνάγκασε πτωχὸν γενέσθαι κτλ.' οὐδὲν κωλύει νὰ εἶνε παρατατικός, διότι τὸ νόημα εἶνε: *ῥάκη ἀμπίσχων* (ὄχι: *ἀμπισχών*) *μ' ἐξηνάγκασε* κτλ., ὅπως καὶ ἐν Βατρ. 1062-3 'διελυμήνω... τοὺς βασιλεύοντας ῥάκι' ἀμπίσχων'. Ὁμοίως δὲ παρατατ. εἶνε καὶ τὸ Πλάτων. Πρωταγ. 320 E 'ἤμπισχεν', ἀλλ' ἐν τῷ ἀρίστῳ Rav. κεῖται 'περιήμπεσχεν', μόνον δὲ τὸ Ἀρ. Λυσιστρ. 1156 'ἤμπισχεν' εἶνε ἀόριστος. Τὸ Ἀριστ. Θεσμ. 164 'ἠμπέσχετο', ὅπου ἀπαιτεῖται παρατατικός, τρέπει ὁ Ἔλμσλ. εἰς 'ἠμπίσχετο', τὸ δ' Ἀρ. Ἐκκλ. 536 'ἠμπισχόμην' ὡς ἀόριστος ὁμολογούμενον ἐν Βεκκέρ. ἀνεκδδ. σελ. 381 κεῖται 'ἠμπέσχετο'. Ἐκ τούτων συμφανὲς γίνεται, ὅτι ἡ ἀξίωσις τοῦ Ἔλμσλ. οὐδαμῶς ἀποδεικνύεται, καὶ ὅτι, ἐὰν πρέπῃ ν' ἀποδεχθῇ τις ἕνα τύπον παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου, οὗτος εἶνε μᾶλλον τὸ 'ἤμπισχεν - ἠμπίσχετο' παρατατ., καὶ 'ἤμπεσχε' (μᾶλλον δ' 'ἠμπέσχε') καὶ 'ἠμπέσχετο' ἀόριστος, ἀφ' οὗ πρὸς τοῦτο μὲν ἄγει ἡ πλειονοψηφία τῶν χωρίων, τοῦτο δ' ὑποδεικνύει καὶ ἡ γραμματικὴ ἀναλογία (πρβλ. π.χ. αὐτὸ τὸ πρὸ μικροῦ 1156 'ἠνέσχετο'), ἐκτὸς ἐὰν δεχθῇ τις διπλοῦν ἐπὶ τοῦ ἀορίστου τύπον *ἠμπέ-*

χρυσοῦν τε θεῖσα στέφανον ἀμφὶ βοστρύχοις
λαμπρῷ κατόπτρῳ σχηματίζεται κόμην,
ἄψυχον εἰκὼ προσγελῶσα σώματος.
κἄπειτ' ἀναστᾶσ' ἐκ θρόνων διέρχεται
στέγας, ἁβρὸν βαίνουσα παλλεύκῳ ποδί,
δώροις ὑπερχαίρουσα, πολλὰ πολλάκις
τένοντ' ἐς ὀρθὸν ὄμμασι σκοπουμένη.

σχε καὶ *ἤμπισχε*, καὶ *ἠμπίσχετο* καὶ *ἠμπέσχετο*, ὅπερ καθ' ἡμᾶς οὐδαμῶς ἀπίθανον, ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ ἐξηλλοιωμένον *ἀμπι*-(=*ἀμφι*-). Ἐκ τούτων δῆλον, ὅτι τὸ μόνον ἀξιόπιστον ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ εἶνε τὸ 'ἠμπέσχετο'. Ἀπορῶ δὲ πῶς ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης τοῦ Ἔλμσλ. ὁ Οὔεκλ. οὐ μόνον ὡς ἀποδεδειγμένην θεωρεῖ τὴν διόρθωσιν 'ἠμπίσχετο', ἀλλὰ καὶ τὸ ἄτοπον συμπέρασμα ἐξάγει, ὅτι μόνον ὁ τύπος 'ἀμπέχω' ὑπῆρχεν, οὐδαμῶς δὲ τὸ 'ἀμπίσχω'. Ἀλλὰ τότε τί θὰ κάμωμεν, ἐρωτῶ, τὸ Ἀρ. Σφ. Εὐριπ. Ἱκετ. 165 'ἀμπίσχειν', Μηδ. 282 'παραμπίσχειν', Ἑλέν. 853 'μεταμπίσχουσιν', Ἱππολ. 193 'ἀμπίσχομαι', διὰ νὰ παραλίπωμεν τὸ Ἀρ. Σφ. 'ἀμπίσχετε', Ἀρ. Βατρ. 1063 'ἀμπίσχων', Ἀρ. Σφ. 1150 'ἀμπισχόμενος', ἅπαντα ἐνεστῶτας ἀναντιρρήτους ὄντα; Ἐννοεῖται δέ, ὅτι ἡ αὐθαίρετος ὑπὸ τῶν κριτικῶν μεταγραφὴ ἑνὸς ἢ πλειοτέρων ἐκ τῶν χωρίων τούτων δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἀπόδειξις. Πρβλ. καὶ εἰς 282.

1161. *σχηματίζεται*], συμμαζεύει τὴν κόμην της, δίδουσα εἰς αὐτὴν σχῆμά τι, συγυρίζει.

1162. *εἰκὼ προσγελῶσα*] γελῶσα πρὸς τὴν ἄψ. εἰκόνα τοῦ σώματος, τὴν ἐν τῷ κατόπτρῳ.

1164. *ἁβρὸν βαίνουσα*] Πρβλ. 829.

1165-6. *πολλὰ... σκοπουμένη.*] Ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον παρερμηνεύεται, ἀλλ' εὐτυχῶς οὔτ' ἐνοθεύθη οὔτε διωρθώθη. Οὔτε τὸ 'πολλὰ πολλάκις'=*πολλὰ καὶ πολλάκις*, ὡς ἑρμηνεύεται, ἀλλὰ τὸ α'. ἐπιτείνει ῥητορικῶς τὸ β'. (=*συχνότατα*), οὔτε 'τένοντα' = *αὐχένα*, ἀλλὰ = *πόδα* (πρβλ. Βακχ. 938 ὅπου τὸ 'τένοντα' ἐναλλάσσεται πρὸς τὸ 937 'πόδα'). Καὶ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ὁ Ἔλμσλ. καὶ οἱ μετ' αὐτόν, ἀλλ' οἱ μὲν τὰ Βακχ. 935-8, οἱ δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ παρ' Ἀρισταινέτῳ α', 25 ('θαμὰ καὶ τὴν πτέρναν αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρεφομένη διεσκοπεῖτο') παραβάλλοντες, ἀμφότερα τοῦ προκειμένου ἀλλότρια, ἑρμηνεύουσιν: *ἐγείρασα τοὺς πόδας*, ἤτοι: *ἀκροποδητὶ στᾶσα καὶ ὄπισθεν αὐτοὺς* (*τοὺς πόδας* ἢ κατ' ἄλλους: *τὰς πτέρνας*) βλέπουσα, ὅπως ἐννοήσῃ πῶς καταπίπτουσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ πτυχαὶ τοῦ φορέματος. Ποῦ πόθεν ταῦτα καὶ πῶς, ἀφ' οὗ οὐδὲν τούτων ἐν τῷ κειμένῳ, ὅπερ οὐδαμοῦ λέγει, ὅτι ἡ Γλαύκη ὤρθωσε τὸν πόδα ἢ τοὺς πόδας, οὐδαμοῦ ὅτι ἐπιστραφεῖσα βλέπει ὄπισθεν εἴτε αὐτοὺς εἴτε τὰς πτέρνας της, οὐδαμοῦ ὅτι βαίνει ἢ ἵσταται ἀκροποδητί; Καὶ ταῦτα πάντα πρὸς τί; Ὅπως ἴδῃ ἂν καλῶς καταπίπτουσιν αἱ πτυχαί, πρᾶγμα ἀδύνατον, ἐπὶ τοῦ ἀκροποδιτὶ ἱσταμένου ἢ βαίνοντος, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ὀπισθίων βλέποντος. Τὰ χωρία τῶν Βακχῶν καὶ τοῦ Ἀρισταινέτου ἀντικατωπτρίσθησαν εἰς τὸ ἡμέτερον, καὶ οὕτω παρήχθη ἡ φαντασιώδης αὕτη καὶ ἀνυπόστατος ἑρμηνεία, καταπατηθέντος παντὸς κανόνος ἑλληνικῆς συντάξεως καὶ σημασιολογίας. Ἐν πρώτοις, ἐὰν τὸ 'τένοντ' ἐς ὀρθὸν'=*ἐς ὀρθὸν τένοντα*, αἱ λέξεις αὗται δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀντικείμενον τοῦ 'σκο-

τοὐνθένδε μέντοι δεινὸν ἦν θέαμ' ἰδεῖν·
χροιὰν γὰρ ἀλλάξασα λεχρία πάλιν
χωρεῖ τρέμουσα κῶλα καὶ μόλις φθάνει
θρόνοισιν ἐμπεσοῦσα μὴ χαμαὶ πεσεῖν.

πουμένη', διότι τὸ *σκοπῶ* ἢ *σκοποῦμαι* θέλει αἰτιατικὴν ἄνευ τοῦ *εἰς*. Τὸ Εὐρ. ἀπόσπ. 809 'εἰς ἀνδρῶν φύσιν σκοπῶν', ὡς καὶ τὸ Πλάτ. Πολιτ. 305 B 'κρίνειν εἰς ἐκεῖνα σκοποῦσα', σημαίνουσιν ὄχι *ὄμμασι σκοπῶν*, ἀλλά: *τῷ νῷ εἰς ἀνδρ. φύσιν ἀποβλέπων καὶ ἐξ αὐτῆς τεκμαιρόμενος*· ἐνταῦθα δὲ οὐ μόνον ἔχομεν τὸ *σκοπουμένη*, ἀλλ' ἐκ περισσοῦ καὶ τὸ 'ὄμμασιν', ὅπερ ἀποκλείει πᾶσαν τοιαύτην *ἐν νῷ σκόπησιν*. Τὸ 'εἰς ὀρθὸν τένοντα' (= *εἰς ὀρθὸν πόδα*) ἄρα εἶνε κοινὸν προθετόπτωτον, ἐμφαῖνον ὄχι τὸ *εἰς τί ἀφορῶσα τεκμαίρεταί τι* ἡ Γλαύκη, ὄχι ἠθικὸν ὁρισμὸν τῆς ἐν νῷ σκοπήσεως αὐτῆς, ἀλλὰ τοπικὸν ὁρισμὸν τῆς 'ὄμμασιν' αὐτῆς αἰσθητῆς σκοπήσεως. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ τύπου τῆς λέξεως. Ὁ ποιητὴς εἶπεν ὄχι 'ὄμμασιν σκοποῦσα', ὅτε θὰ ἦτο ἀπαραίτητος ἡ αἰτιατικὴ (τί σκοποῦσα;), ἀλλὰ 'ὄμμ. σκοπουμένη'. Ἀλλὰ μὴν πλὴν τοῦ παθητικοῦ (= *ὁρωμένη*), ἀποκλειομένου ἐνταῦθα, τὸ 'σκοπουμένη', μέσως κατ' ἀνάγκην λαμβανόμενον, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ ἄλλο τι εἰμὴ *σκοπῶ κατ' ἐμαυτήν*, ἢ *σκοπῶ ἐμαυτήν*, ἐπειδὴ δὲ τὸ πρῶτον ἀποκλείεται ἕνεκα τοῦ 'ὄμμασιν', ἐξ ἀνάγκης δεκτέον τὸ δεύτερον. Καὶ τὸ μὲν 'ὀρθὸν' ὁ Ἕλμσλ. ἐξέλαβεν = *ἄκρον*· ἀλλ' οἱ κριτικοὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν παρ' Ἕλμσλ., τὰ ἐσφαλμένα, ἀπεδέχθησαν, τοῦτο δέ, τὸ μόνον ὀρθόν, ἀπέκρουσαν. Εἶνε δὲ ἡ χρῆσις αὕτη, μεθ' ὅσα εἴπομεν ἀλλαχοῦ τε καὶ εἰς Ἑκάβ. 221, ἀναντίρρητος (πρβλ. καὶ Βακχ. 1075 'ὀρθὴ δ' [ἐλάτη] εἰς ὀρθὸν αἰθέρ' ἐστηρίζετο' = *εἰς ἄκρον αἰθέρα*, ἕως εἰς τὸ ἄκρον τοῦ αἰθέρος, καθ' ὑπερβολὴν ῥητορικὴν εἰρημένον, ὅπως καὶ τὸ 1064 'ἐλάτης οὐράνιον ἄκρον κλάδον'). Κατὰ ταῦτα τὸ νόημα ἔχει ὧδέ πως: *πλειστάκις* (= 'πολλὰ πολλάκις') *σκοποῦσα* (*τοῖς*) *ὄμμασιν ἑαυτὴν ἕως εἰς ἄκρον πόδα* (= *ἄκρους πόδας*, τοῦ ἑνικοῦ ἀντὶ πληθ. ποιητικῶς, ὡς πλειστάκις, κειμένου, ἤτοι: ἕως εἰς τὸ ἄκρον τῶν ποδῶν)· τουτέστι: *πλειστάκις τοῖς ὄμμασιν ἑαυτὴν ἄχρις ἄκρων ποδῶν* (= *ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον*) *σκοποῦσα*. Θὰ ἔλεγε δὲ καί: *ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς*, ἤ: *ἀπὸ κεφαλῆς εἰς ἄκρους ὄνυχας* (= ἀπ' τὴν κορυφὴ ὡς σ' τὰ 'νύχια), ἐὰν ἡ σκοπουμένη δὲν ἦτο ἐνταῦθα αὐτὴ ἡ σκοποῦσα.

1168-70. *χροιὰν γὰρ . . . πεσεῖν*.] Τὸ μὲν 'χροιάν. . . ἀλλάξ.', ὅπως καὶ τὸ κοινόλεκτον: ἄλλαξε χρῶμα. Τὸ δὲ 'λεχρία' ὄχι = 'πλαγία', ὡς ὁ Σχολ., κατὰ τοῦτον δὲ καὶ οἱ νεώτεροι (ἔνιοι: μὲ τὸ πλάγι, ὁ δ' Οὐέϊλ.: *προκλινὴς καὶ ἑτοιμόπτωτος*, ἅπερ πάντα ξένα οὐ μόνον τῆς λέξεως, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν φαρμακευμένων νοσολογίας). Τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς λέξεως ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 1025-9. Τὸ δὲ 'πάλιν χωρεῖ' = ὀπισθοχωρεῖ. Τῶν δὲ 'φθάνει θρ. ἐμπ. μὴ χ. πεσεῖν' τὴν σύνταξιν ὁ μὲν Ἕλμσλ. *θρ. ἐμπεσ. μόλις φθάνει* (*τὸ*) *μὴ χ. πεσεῖν*, ὁ δὲ Ματθ.: *μόλις ἐμπεσοῦσα* (*ὥστε*) *μὴ χ. πεσεῖν*. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ *φθάνω* συνήθως φέρεται πρὸς μετοχήν, ἀλλ' ἤδη ἐπὶ τῶν ἀττικῶν καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον (οἷον Ἀριστ. Ἱππ. 935, Νεφ. 1384, Θουκ. α', 34, γ' 82, κλπ.), ὥστε δὲν βλέπω, διατί πρέπει νὰ προτιμήσωμεν τὰ διάστροφα καὶ βεβιασμένα ταῦτα τοῦ μόνου ὀρθοῦ ἅμα καὶ ὁμαλοῦ: *καὶ μόλις φθάνει μὴ χαμαὶ πεσεῖν θρ. ἐμπεσοῦσα*, τῆς τροπικῆς δηλονότι μετοχῆς 'ἐμπεσοῦσα' (= *τῷ θρ. ἐμπεσεῖν*) ἀναφερομένης εἰς τὸ 'πεσεῖν'.

καί τις γεραιὰ προσπόλων δόξασά που
ἢ Πανὸς ὀργὰς ἤ τινος θεῶν μολεῖν,
ἀνωλόλυξε, πρίν γ' ὁρᾷ διὰ στόμα

1171. *δόξασά που*] 'δόξασα: νομισασα'. ΣΧΟΛ. Τὸ δὲ 'πού' ὄχι τοπικῶς, ἀλλ' ἠθικῶς ἀοριστολογικὸν (= σὰν νὰ τῆς ἐφάνη τάχα πῶς κτλ.) πρβλ. εἰς Ἑκ. 662.

1172. *Πανὸς ὀργὰς*] 'τοὺς ἐξαίφνης καταπίπτοντας ᾤοντο τὸ παλαιὸν οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ Πανὸς μάλιστα καὶ Ἑκάτης πεπλῆχθαι τὸν νοῦν'. ΣΧΟΛ. Πρβλ. Ἱππολ. 141 κἑξ.

ἤ τινος θεῶν] Ὁ Πόρσων ἐξέδωκε 'ἤ τινὸς θεῶν' κατὰ Λάσκαριν, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ 'ἤ τινος θεῶν'. Τοῦτο ἀναφέρει ἁπλῶς ὁ Ἕλμσλ., 'ἤ τινος θεῶν' γράφων αὐτός, καὶ προσθέτει ὅτι κατὰ Σχαίφφερ εἰς Λ. Βόσσ. σελ. 17 καὶ 847, ὑπακουστέον ἔξωθεν τὸ 'ἄλλου'. Ταῦτα ἐπικρίνων ὁ Ἑρμᾶνν. τὴν μὲν ἔλλειψιν ἀποκρούει, κρίνει δὲ γραπτέον μετὰ τοῦ Πόρσ. 'τινὸς θεῶν', διότι, λέγει, τοῦτο μὲν σημαίνει: alicujuspiam deorum, τὸ δὲ 'ἤ τινος θεῶν', θὰ ἐσήμαινεν, ὅτι ὁ Πὰν δὲν ἦτο θεός. Ἔκτοτε τὸ ὠρθοτονημένον 'τινὸς' εἰσήχθη εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς ἐκδόσεις. Ἀποκρούομεν ἀπολύτως τὴν αὐθαίρετον ταύτην ὀρθοτόνησιν, ἥτις τότε μόνον ἐπὶ τοῦ *τὶς* ἐπιτρέπεται, ὅτε τοῦτο τίθεται ἐν ἀρχῇ τῆς φράσεως εἴτε ἁπλῶς, ὡς παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις μάλιστα, εἴτε πρὸς ἔμφασιν καὶ ἀντιδιαστολὴν (ὡς παρὰ τοῖς φιλοσοφοῦσι καὶ λογικευομένοις, οἷον π. χ. τὸ Πλάτ. Θεαίτ. 147 B 'ὅταν ἀποκρίνηται τέχνης τινὸς ὄνομα· τινὸς γὰρ ἐπιστήμης ἀποκρίνεται κτλ.', Ἀριστοτ. πολιτ. γ', 7 'δοκεῖ δὲ πᾶσιν ἴσον τι τὸ δίκαιον εἶναι... τὶ γὰρ καὶ τισὶ τὸ δίκαιον κτλ.') ἢ ὁσάκις προσλαμβάνει τὸ ἄρθρον (οἷον Πλάτ. Σοφ. 237 C 'ἐπὶ τὸ τὶ φέρων', Ἀριστοτ. κατηγ. ε', 3, 'ὁ τὶς ἄνθρωπος' κττ.), καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε. Ἐὰν ἡ αὐθαίρετος γνώμη τοῦ Ἑρμ. ἠλήθευεν, ἔπρεπε καὶ τὸ παρὰ Σχαιφφέρ. εἰς Βοσσ. 17 Καλλιμ. εἰς Ἄρτ. 84 κἑξ. 'μονιὸν δάκος ἤ τι πέλωρον θηρίον' νὰ μεταγράψωμεν ὀρθοτονοῦντες 'ἤ τὶ πέλωρον', καὶ πάντα τἄλλα τὰ τοιαῦτα, ἄρδην καὶ αὐθαιρέτως τὸ πᾶν ἀνατρέποντες. Πλὴν δὲ τούτου οὔτε τὸ ἑλληνικὸν *τὶς* ἰσοδυναμεῖ ποτε τῷ *ali*quis*piam* (ἂν τοιοῦτόν τι ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής, θὰ ἔλεγεν: *ἤ τινός που* κττ.), οὔτε ὁ Πὰν ἂν ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὡς θεὸς γνωρίζομεν, ἀφ' οὗ καὶ ἔργῳ ἦτο ὄχι κυρίως θεός, ἀλλ' ἡμίθεος ἢ δαίμων μᾶλλον, καίτοι ταῦτα πάντα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἄλλοτ' ἄλλως συγχέονται. Ταῦτα λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ν' ἀποδεχθῶμεν καὶ τὸ παρὰ Βοσσ. καὶ Σχαιφφέρ. δόγμα τῆς ἐλλείψεως τοῦ 'ἄλλος', ὅπερ ἀσπάζεται ὁ Ἕλμσλ. ἑρμηνεύων τὸ παρ' ἐκείνοις Πράξ. ἀποστ. 29 'ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι' = *καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι*. Οὐδόλως ὁ Λουκᾶς εἶχεν ἐν νῷ τὸ 'ἄλλοι', λέγων 'καὶ οἱ ἀπόστολοι', ὅπως οὔτε ὁ Ὅμηρος λέγων 'Ἕκτορι μὲν καὶ Τρωσί', οὐδ' ὁ Ἡρόδοτος 'ὦ Ζεῦ καὶ θεοί', ἢ ὁ Δημοσθ. 'πρὸς Διὸς καὶ θεῶν' (Βοσσ. 848) κτλ. Ἁπλῶς παρέταττον οἱ Ἕλληνες (ὅπως καὶ οἱ νῦν σήμερον) εἴς τι ὁπωσδήποτε διακρινόμενον κυριώνυμον τὰ ὁμοίας ἰδιότητος οὐσιαστικὰ ἄνευ τοῦ *ἄλλος*, διότι οὐδ' ἐσκόπουν νὰ παραστήσωσιν ἐν τῷ λόγῳ τὸ λογικὸν τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων τούτων πλάτος, ὡς σαφὲς ὃ καὶ πασίγνωστον.

1173-4. *ἀνωλόλυξε... ἀφρόν*,] 'ἀνωλόλυξε: ἀντὶ τοῦ... μετ' εὐχῆς ἐβόησε'. ΣΧ. 'Ὀλολυγή: φωνὴ γυναικῶν, ἣν ποιοῦνται ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐχόμεναι'. ΗΣΥΧ. Περὶ τῶν 'πρίν γ' ὁρᾷ' πρβλ. Ἑκάβ. 131-3· τὸ δὲ 'διὰ στόμα' = *διὰ στόματος*, κατὰ τὰ εἰς Ἱππολ. 753-5.

χωροῦντα λευκὸν ἀφρόν, ὀμμάτων δ' ἄπο
κόρας στρέφουσαν, αἷμά τ' οὐκ ἐνὸν χροΐ·

1174-5. *ὀμμάτων... στρέφουσαν,*] Ἐν ἅπασιν 'ὀμμάτων τ' (ἐν *S*, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις 'δ'') ἄπο,' ὅπερ τοῦ Ἐαθ. ἀξιώσαντος, ὅτι τὸ 'ἄπο... στρέφουσαν' εἴρηται κατὰ τμῆσιν (= *ἀποστρέφουσαν*), οἱ μετέπειτα ἀπεδέχθησαν τοῦτο, τρέψαντες μόνον τὸ 'ἄπο' εἰς 'ἀπό'. Ἀλλ' οὐ μόνον τοιαύτη καὶ ἐν δυσὶ τριμέτροις τμῆσις εἶνε ἀνήκουστος, ἀλλὰ καὶ τὸ 'ἀποστρέφουσαν' εἴτε = 'τὰς τῶν ὀμμάτων κόρας', εἴτε = *(τὰς) κόρας (ἀπὸ τῶν) ὀμμάτων*, οὐδένα νοῦν οὔτε ἔχει ἐνταῦθα οὔτε δύναται νὰ ἔχῃ. Τοῦτο παρατηρήσας ἐπὶ τέλους ὁ Οὐεκλ. διώρθ. 'ὕπο', χεῖρον τῆς νόσου προσφέρων τὸ φάρμακον, ὡς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ (Ῥεΐσκ. Οὐέϊλ. Οὐεῤῥάλλ. 'ἄνω', Κοϊτσάλ. 'ἅμα', 'ἄφαρ' καὶ ἄφνω', Πρίνζ. 'ἀεὶ'). Ὁ πάσχων ὅ,τι ἐνταῦθα ἡ Γλαύκη, δὲν *ἀποστρέφει*, ἀλλὰ *στρέφει* τὰς κόρας (πρβλ. Ἡρ. μ. 932 κλπ.)· κακῶς ἄρα εἰσεφθάρη εἰς τὸ κείμενον τὸ ἀνήκουστον ἐν τέλει τοῦ στίχου 'ἀπὸ', ἀντὶ τοῦ μόνου ὀρθοῦ 'ἄπο', ἀνέκαθεν παρερμηνευθέντος τοῦ χωρίου. Ὁ Δυκάγγιος ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ ἀναφέρει, ὅτι ἐν ἀνεκδότοις χειρογράφοις ἡ φράσις 'ἀπὸ ὀμμάτων' ἑρμηνεύεται: *τυφλὸς* ('caecus'), καὶ παραβάλλει ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἁγ. Στεφάνου 'τοὺς δὲ ῥινοτμήτους, τοὺς δὲ ἀπὸ ὀμμάτων, ἄλλους χεῖρας κεκομμένας ἔχοντας', τὸ παρὰ Μόσχῳ κεφ. 96 'τὸ δὲ ὄνομα Ἰουλιανὸς ἀπὸ ὀμμάτων', καὶ 169 'ἦν τις γέρων ἀπὸ ὀμμάτων'. Ὁμοίως ὁ Κεδρηνὸς σελ. 660 'ἀλλὰ καὶ κατὰ... τῶν τὰ ἐκείνου ἀσεβῆ δόγματα διαδεξαμένων, Διδύμου τοῦ ἀπὸ ὀμμάτων καὶ Εὐαγρίου κτλ.' Τοῦτον τὸν Δίδυμον ἀναφέρει καὶ ὁ Εὐστάθιος εἰς Ἰλ. 149, 28 λέγων ταῦτα 'τὸ δὲ ἀπὸ θυμοῦ ἀντὶ τοῦ ἔξω ψυχῆς ἤτοι ἀποθύμιος... εἰ δὲ ἀπὸ θυμοῦ τις λέγεται παρὰ τῷ ποιητῇ, ὅτε ἐν θυμῷ τινος ὢν ἤτοι ἔσω ψυχῆς, εἶτα ἐκπέσῃ ἐκεῖθεν, ἄρα ἐξ Ὁμήρου λαβόντες οἱ ὕστερον φασὶν ἐξ ὀμμάτων τὸν πηρωθέντα, οἷον Δίδυμος ὁ ἐξ ὀμμάτων· ὁμοίως καί τινας ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἑτέρους ἀπὸ βασιλέων καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά'. Ἀλλὰ μὴν τὴν ἔννοιαν ταύτην ἔχει ἡ *ἀπό*, ἔν τε συντάξει καὶ ἐν συνθέσει, οὐ μόνον παρ' Ὁμήρῳ ἀλλὰ καὶ τοῖς ὕστερον, εἴτε τὴν ἀπόστασιν καὶ ἀπομάκρυνσιν, εἴτε τὴν ἔκπτωσιν, εἴτε καὶ τὴν ἁπλῆν στέρησιν σημαίνουσα, οἷον *ἀποβώμιος, ἀπόσκοπος, ἄπαυλος, ἀπόκοιτος, ἀπόμισθος, ἀπόμουσος* (περὶ οὗ ἴδ. εἰς Μήδ. 1089), *ἀπόμαχος, ἀπόκληρος, ἀπόδρομος, ἀπόθεος, ἀπάξιος, ἀπόθριξ, ἀποκαίριος* κτλ., εἴτε σωθέντος ἢ ὑπάρχοντος ἐν χρήσει τοῦ παρὰ ταῦτα προθετοπτώτου, ὡς τὸ *ἀπὸ σκοποῦ* παρὰ τὸ *ἀπόσκοπος* ἢ '*ἀποσκόπιος*', εἴτε μή. Ἐπ' ἄλλων πάλιν, ἔχομεν συνώνυμον προθετόπτωτόν τε καὶ ἐπίθετον, ὄχι μετὰ τῆς *ἀπὸ* ἀλλὰ τῆς *ἐκ*. Οὕτω, διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον, ἀντὶ τοῦ 'ἀπ' ὀμμάτων' ἔχομεν τὸ 'ἐξ ὀμμάτων', συνώνυμον παρὰ τοῖς ὕστερον, καθ' ἃ εἴδομεν, τῷ παρὰ ταῦτα 'ἀπόμματος', παρὰ Στεφάνῳ Διακόν. σελ. 1160 C = *ὁ ἀπ' ὀμμάτων*, ἤτοι: *ὁ τῆς ὁράσεως ἐκπεπτωκώς*, ὁ *τυφλὸς* (ὅπως καὶ τὸ ἐν τῷ ὀψιαιτέρῳ λατινισμῷ ab oculis καὶ ab ocellis συνέστη ἔπειτα εἰς ἐπίθετον aboculus, ἐξ οὗ τὸ γαλλ. aveugle κλπ.) καὶ τὸ παρὰ Γενεσίῳ 84, 4 'ἀπομματόω' = *ἀποτυφλῶ*, καὶ τὸ συνώνυμον τούτῳ 'ἐξόμματος', ὅπερ παρὰ μὲν Πολυδ. ε', 69 = *ἐξόφθαλμος*, παρὰ δὲ Νικήτᾳ ἐν τῷ Θησαυρῷ = ὁ *ἐξ ὀμμάτων*, ἤτοι *τετυφλωμένος, ὁ τυφλός*). Ἀλλ' ἐν ᾧ οὐδεμία τῶν λέξεων τούτων ἔσχεν ἢ ἔσωσεν, ἂν εἶχε, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν ἔννοιαν τῆς τυφλότητος, αἴφνης τὸ παρὰ τὸ ἐξόμματος *ἐξομματόω*, ἐν ᾧ παρ' Ἀριστοφ. καὶ Αἰσχύλῳ σημαίνει *ἀναβλέπειν ποιῶ*, ἐν Εὐριπ. ἀποσπ.

εἶτ' ἀντίμολπον ἧκεν ὀλολυγῆς μέγαν
κωκυτόν. εὐθὺς δ' ἡ μὲν εἰς πατρὸς δόμους
ὥρμησεν, ἡ δὲ πρὸς τὸν ἀρτίως πόσιν,
φράσουσα νύμφης συμφοράς· ἅπασα δὲ
στέγη πυκνοῖσιν ἐκτύπει δρομήμασιν.
ἤδη δ' ἂν ἕλκων κῶλον ἐκπλέθρου δρόμου

545 (ὅπως καὶ τό: ἐξομματίζω παρ' ἡμῖν σήμερον), σημαίνει τοὐναντίον *τυφλῶ*, καθ' ἃ εἴπομεν διὰ μακρῶν εἰς Φοιν. σελ. 487-8. Μὴ ἆρά γε καὶ τὸ 'ἀπ' ὀμμάτων'=*τυφλὸς* σώζεται παρὰ τοῖς τραγικοῖς; Ἐν Αἰσχ. Ἑπτὰ Θ. 782 κέξ. ἀναγινώσκομεν ταῦτα 'πατροφόνῳ χερὶ τῶν Κρεισσοτέκνων δ' ἀπ' ὀμμάτων ἐπλάγχθη'. Ταύτην τὴν γραφὴν παρέχει ὁ ἄριστος κώδ., πλὴν τοῦ ὅτι τὸ ἀρχικὸν 'κρείσσω τέκνων' διωρθώθη ἐν αὐτῷ ἐκ β'. χειρός. Ὅτι ὁ 'δὲ' εἶνε παρέμβλητος, εἶνε προφανές, ὅθεν καὶ πλεῖστοι δευτερεύοντες κώδδ. 'ἀπ' ὀμμάτων' ἄνευ τοῦ 'δ''. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ῥῆσις ἀνέκαθεν δὲν ἐνοήθη, καὶ ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει αὐθαιρέτως 'ὀμμάτων δ' ἐπλάγχθη ἀντὶ τοῦ ἐστερήθη', ἤρκεσεν ἡ γραφὴ ἑνὸς καὶ μόνου ἀσήμου κώδ., ὅπως ἀντὶ τοῦ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων πεπιστωμένου 'ἀπ' ὀμμάτων' ἐμπεδωθῇ ἐν ταῖς ἐκδδ. ὡς κοινὴ τὸ ἀπρόθετον 'ὀμμάτων'. Ἀλλὰ τὸ 'ἐπλάγχθη' οὐδέποτε σημαίνει 'ἐστερήθη', ἀλλὰ μόνον: *ἐπλανήθη, ἠλήθη*, ἤτοι: *ᾤχετο ἀπιὼν ἀλήτης*· τοῦτο δὲ πράγματι ἔπραξεν ἢ ἔπαθεν ὁ Οἰδίπ. μὲ τὴν τύφλωσίν του. Ἀλλ' αὐτὴ τοῦ λόγου ἡ συνέπεια καθιστᾷ ἀπαραίτητον τὴν τῆς τυφλώσεως μνείαν, ἐπειδὴ δὲ τὸ 'ἐπλάγχθη' ἀποκλείεται αὐτῆς, ἀπαραιτήτως δηλοῖ αὐτὴν τὸ προθετόπτωτον 'ἀπ' ὀμμάτων', καθ' ἃ προείπομεν. Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ἔσται οὗτος: *πατροφόνῳ χερὶ ἀπὸ* (τῶν κρεισσοτέκνων) *ὀμμάτων* (*γενόμενος*, ἤτοι: *ἑαυτὸν τῇ πατροφόνῳ χερὶ τυφλώσας*) *ἐπλάγχθη* (= *ἀπῆλθεν ἀλήτης*). Κρεισσότεκνα δὲ (ἤτοι: ἀνωτέρας ἀξίας τῆς τῶν) τέκνων εἶπεν ὁ ποιητὴς τὰ ὄμματα, ὅπως δείξῃ τὸ βαρὺ τῆς πληξάσης τὸν πατραλοίαν θείας δίκης. Αὐτὴν ταύτην τὴν ἔννοιαν ἔχει τὸ 'ὀμμάτων ἄπο' (= *ἀπ' ὀμμάτων*) καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ, ἤτοι: *πρὶν γ' ὁρᾷ*... (τὴν Γλαύκην τὰς) *κόρας στρέφουσαν ὀμμάτων ἄπο* (=τῆς ὁράσεως *ἐστερημένην, τυφλήν*, χωρὶς νὰ βλέπῃ). Περὶ τοῦ 'πρὶν' (1173) μεθ' ὁριστικῆς ἴδ. εἰς Ἑκ. 131-3· λάμβανε δ' ἀπὸ κοινοῦ κατ' αἰτιατ. μὲν τὸ *αὐτήν*, ἤτοι τὴν Γλαύκην, ὡς ὑποκείμ. τοῦ 'στρέφουσαν', κατὰ γενικὴν δ' ἐν τοῖς λοιποῖς.

1176. *ἀντίμολπον*] Κατ' ἀντίφρασιν πενθίμως εἰρωνικήν: *ἀφῆκε κωκυτὸν τἀναντία τῇ πρὶν ὀλολυγῇ* (1173) *ἀναμέλποντα*.

1181-2. *ἤδη δ'... ἀνθήπτετο.*] Καὶ τῆς ῥήσεως ταύτης τί δὲν παρηρμηνεύθη ἢ δὲν ἐφθάρη διορθωθέν; Ἐν ἅπασιν 'ἀνέλκων', ὅπερ προφανῶς παρανεγνώσθη ἐκ τοῦ ὀρθοῦ 'ἂν ἕλκων'. Ἀλλ' οἱ μὲν ἠσπάσθησαν τοῦτο, οἱ δὲ πλεῖστοι, παραβάλλοντες τὸ Εὐρ. Ἠλ. 824-5 'θᾶσσον δὲ βύρσαν ἐξέδειρεν ἢ δρομεὺς δισσοὺς διαύλους ἱππίους διήνυσε', ἀπέπτυσαν τὸν 'ἂν' ὡς σόλοικον, καὶ ἢ ἐτήρησαν τὸ 'ἀνέλκων', καὶ 'ἀνθήπτετο', ἢ ἔγραψαν 'ἂν ἥπτετο' ἢ 'ἀνθήπτετ' ἄν', καὶ 'ἀνέλκων', ὅπερ ὅμως τίνα νοῦν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐνταῦθα, οὐδεὶς ἀπέδειξεν, ἄλλοι δ' ἄλλως διώρθωσαν αὐτὸ (Μυσγρ. 'ἀνεικώς', Λεντίγγ. 'ἀνελθών', Οὐέϊλ. 'ἀνειλῶν', Σταδτμύλλερ. 'ἀμείβων', Ὑσένερ. 'ἂν ἕρπων'· ἐπὶ τέλους δ' ὁ Δινδ. καὶ Πρίνζ. ἐξωβέλισαν τοῦ κειμένου τὸ δίστιχον ὡς νόθον· ὁμοίως δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ ἐν L 'ἔκπλεθρον' καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐσφαλμένου 'ἔκπλεθρον'

ταχὺς βαδιστὴς τερμόνων ἀνθήπτετο·

ὁ Ῥεῖσκ. διώρθ. 'ἐκπλέθρου', ὁ Ῥαϋχενστέϊν. 'τρέχων μέν... ταχὺς δρομεὺς ἂν ἐφήπτετο' κλπ.). Καὶ οἱ μὲν τὸ 'ἀνέλκων κῶλον' ἐξέλαβον κατὰ τὸν Σχολ. 'ἀνακουφίζων τὸν πόδα', οἱ δὲ 'κῶλον' ἐννοοῦσι τὸ ἐν Ἀγαμ. 352 'διαύλου θάτερον κῶλον', ὅπερ ἕνεκα τοῦ 'διαύλου θάτερον' ἕτερον. Ἄλλοι 'ἕλκων κῶλον' (=*ἕλκων πόδα*) = *σχολῇ καὶ βραδέως ἕρπων* (κατὰ τὸ Φοιν. 304 'ἕλκω ποδὸς βάσιν', κττ.). Ὅπως κατανοηθῇ ὀρθῶς ἡ ῥῆσις, ἀνάγκη πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ ποιηθῇ ἐκποδὼν ἡ πρόληψις, καθ' ἣν παραβάλλονται πρὸς ταύτην ὡς συντακτικῶς ὅμοια τὰ Εὐρ. Ἠλ. 824 - 5, ἐν ᾧ εἶνε ὅλως διάφορα, διότι ἐκεῖ μὲν τὰ 'ἤ... διήνυσε' ὁρίζουσι τὸ 'θᾶσσον', ὁ δ' ἀόριστος εἶνε γνωμολογικός, ἐμφαίνων τὸ συνήθως γινόμενον (=*διανύειν φιλεῖ*)· ἐδῶ δ' ἐξ ἐναντίας ἔχομεν παρατατικὸν 'ἀνθήπτετο', ὅστις κατὰ παράταξιν ἁπλῆν ἐπιφερόμενος εἰς τὰ ἡγούμενα, κατὰ παράταξιν ἐπιφερόμενα δέχεται καὶ τὰ ἑπόμενα, οὐδὲν ἔχων τὸ ὑποδηλοῦν, ὅτι τὸ πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου ἐν τοῖς 1181-2 ἀναφερόμενον γεγονὸς εἶνε πραγματικόν, ὄχι ὑποθετικόν· ὅπως δ' ἐν τοῖς Ἠλ. 824-5 ὁ 'ἂν' θὰ ἐτίθετο σολοίκως, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ 'ἂν' σολοίκως θὰ παρελείπετο, καὶ τοῦ βαδιστοῦ τὸ ἔργον θὰ παρίστατο ὡς ἐκ τῆς συντάξεως πραγματικόν, οὐδ' εἶνε ἡ περίστασις ἐξ ἐκείνων, ἐφ' ὧν ὁ 'ἂν' ἐπὶ ἀδυνάτου ὑποθέσεως παραλείπεται, εἰ καὶ τὰ περὶ τούτων οἱ γραμματικοὶ ἐλεεινῶς συγχέουσι. Μετὰ τοῦτο, ὅπως κατανοηθῇ τὸ 'ἔκπλεθρον', πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ ὁ ἀναγνώστης ὅσα πολλάκις εἴπομεν περὶ τοῦ παρ' Εὐριπ. μάλιστα ἐν χρήσει ποιητικοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὸ μὲν κῶλον' = *πόδα*, καὶ τοῦτο = *βάσιν*, *ἤλυσιν*, *πορείαν*, *δρόμον* κττ., τὸ δ' ὅλον 'κῶλον ἔκπλεθρον δρόμου' νοητέον μὲν κατ' οὐσίαν = *κῶλον τοῦ ἐκπλέθρου δρόμου* ἢ *σταδίου* (ὅπερ, ὡς γνωστόν, εἶχεν 6 πλέθρων μῆκος ἤτο 600 ἑλληνικῶν, ἢ 606 ἀγγλ. ποδῶν, καὶ διὰ τοῦτο: 'ἔκπλεθρον', ἤτοι: *ἑξάπλεθρον*), ὄχι ὅμως καὶ κατὰ φράσιν, ἧς τὸ ποιητικὸν σχῆμα καὶ κάλλος διὰ τῆς πεζῆς διορθ. 'ἐκπλέθρου δρόμου' ἐξαφανίζεται. Μετὰ ταῦτα ἀκριβωτέον τί σημαίνει τὸ 'ἕλκων'. Ὄχι, λέγομεν, ὅ,τι καὶ ἐν Φοιν. 304, ἀλλ' ὅ,τι ἐννοοῦμεν σήμερον λέγοντες: τραβῶ. Ἐν γένει ἡ σημερινὴ ἑλληνική, διασώσασα ἁπάσας τὰς ἰδιωματικὰς χρήσεις τοῦ ἀρχαίου *ἕλκω* (οἷον: πόσαις ὀκάδες τραβᾷ τὸ καντάρι; κατὰ τὸ Ἰλ. Θ 72 "ἕλκε δὲ μέσσα [τάλαντα] λαβών' — τραβᾷ μιὰ ζωὴ σκυλλίτικη, κατὰ τὰ Ὀρέστ. 206-7 'βίοτον...ἕλκω' κλπ. — τραβῶ, καὶ κοινότερον: σέρνω τὸν χορόν, κατὰ τὰ Ἀρ. Νεφ. 540. 'κόρδαχ' εἵλκυσεν' κλπ. — ἐτράβηξ' ἀπάνω του (τὸ πυροβόλον), κατὰ τὸ Φερεκύδ. παρ' Ἀθην. 470 C 'ὁ δ' Ἡρακλῆς ἕλκεται ἐπ' αὐτὸν τὸ τόξον' — τραβᾷ τὸ παράθυρον [ἤτοι φραγκαττίκως: ἔχει ἢ κάμνει ῥεῦμα], κατὰ τὸ Θεοφρ. περὶ ἀνέμ. 29 'ἡ θυρὶς ἕλκει', καὶ εἴτι ἄλλο), θὰ ἦτο θαῦμα ἂν ἐπὶ πορείας συντόνου μὲν ἀλλὰ τακτικῆς τραβῶ λέγουσα, δὲν εἶχε διασώσῃ καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀρχαίας, *ἕλκω* (=τραβῶ) λεγούσης. Καὶ κυρίως μὲν οἱ παλαιοὶ ἔλεγον 'ἕλκω πόδας', ὡς ὁ Θεόκρ. η', 21 'πᾷ δὴ τὸ μεσαμέριον πόδας ἕλκεις' ('ἕλκεις, σύρεις· τοῦτο δὲ διὰ τὸ ταχέως αὐτὸν πορεύεσθαι εἴρηκεν', καὶ 'πόδας ἄγεις;' ΣΧΟΛ.) ἐπὶ συντόνου μὲν (ἀπόδειξις τὸ κατωτέρω 24 'ἐπείγεαι') ἀλλὰ τακτικῆς πορείας, ἤτοι: ποῦ τραβᾷς ἔτσι μέσ' τὸ μεσημέρι; καὶ τοῦτο κατὰ παράλειψιν τοῦ ἀρχικοῦ 'πόδας', ὡς καὶ ἐπ' ἄλλων πλείστων ὁμοίως. Κατὰ τοιαύτην παράλειψιν ἔχομεν ἐπὶ τῆς χρήσεως ταύτης τὸ *ἕλκω* καὶ ἐν Βακχ. 1066-7 'κυκλοῦται δ' ὥστε τόξον ἢ κυρτὸς τροχὸς τόρνῳ γραφόμενος περιφορὰν ἕλκει δρόμον', ὅπου τὸ 'ἕλκει δρόμον'

ἡ δ' ἐξ ἀναύδου καὶ μύσαντος ὄμματος
δεινὸν στενάξασ' ἡ τάλαιν' ἠγείρετο·
διπλοῦν γὰρ αὐτῇ πῆμ' ἐπεστρατεύετο.
χρυσοῦς μὲν ἀμφὶ κρατὶ κείμενος πλόκος
θαυμαστὸν ἵει νᾶμα παμφάγου πυρός·
πέπλοι δὲ λεπτοί, σῶν τέκνων δωρήματα,
λεπτὴν ἔδαπτον σάρκα τῆς δυσδαίμονος.

(παραλείπομεν τὰ ἄλλα, διότι καὶ ἡ ῥῆσις αὕτη πολλαχῶς μὲν διορθωθεῖσα, ἀλλ' ἀνερμήνευτος μένουσα μέχρι σήμερον, ἔχει χρείαν μακρᾶς ἑρμηνείας) = τραβᾷ δρόμον, ἤτοι: τρέχει, τοῦ μὲν 'ἕλκει' ἀπολύτως καὶ ἄνευ τοῦ κατ' αἰτιατ. κυρίως ἀντικειμένου εἰρημένου, συναπτομένου δὲ πρὸς αἰτιατ. τροπικὴν κατὰ τὸ συνώνυμον, τὸ 'δρόμον'. Οὕτω δ' ἀκριβῶς κεῖται τὸ 'ἕλκων κῶλον' καὶ ἐν τῇ ἡμετέρα ῥήσει, τοῦ 'δρόμου (= σταδίου)' ἀσχέτου ὄντος πρὸς τὸ 'κῶλον', ὅπερ ἐνταῦθα = *πόδα*, καὶ τοῦτο, τροπικῶς λαμβανόμενον ἀντὶ τοῦ *ἤλυσιν*, *πορείαν* κττ., ἀποτελεῖ ὄχι τὸ κατ' αἰτιατ. ἀντικείμενον, ἀλλὰ τὴν τροπικὴν κατὰ τὸ συνώνυμον αἰτιατ. τοῦ 'ἕλκων'. Οὕτως ἡ ῥῆσις ὅλη σημαίνει ταῦτα: *ἤδη δὲ ταχὺς βαδιστὴς ἕλκων ἕκπλεθρον κῶλον* (= *τὸν ἑξάπλεθρον δρόμον* ἤτοι: *τὸν τοῦ σταδίου, διανύων*) *ἀνθήπτετ' ἂν* (= *ἐφήπτετ' ἂν ἀμέσως*, διότι τοῦτο σημαίνει κυρίως τὸ ἄνευ λόγου ὑποπτευθὲν ῥῆμα, *τῶν τοῦ*) *σταδίου* ('δρόμου') *τερμόνων*.

1183-4. *ἡ δ' ἐξ... ἠγείρετο·*] Μὴ κατανοήσαντες τὴν ἀσυνήθη, ὁμολογητέον, συνθήκην τῶν λέξεων, οἱ μὲν διώρθ. (ἤδη ἐν τῷ *E* 'σώματος', καὶ ἐν *S* 'ἀπώλλυτο' ἀντὶ τοῦ 'ἠγείρετο'. ὁ δὲ Ῥεῖσκ. 'μυσ. φθέγματος', Κοϊτσάλα 'ἐξ ἀναύγου' καὶ Οὐέρράλλ. 'ἐξ ἀναύγου... ἡ τάλ. ἀνωμμάτου'), οἱ δ' ἠθέτουν (Πρίνζ.), οἱ δὲ πλεῖστοι κατ' Ἔλμσλ. ἐξελάμβανον τὸ 'μύσ. ὄμμ.' κατὰ τὸ Φοιν. 834, Ἑκ. 1060 'τυφλῷ ποδὶ' κττ., εἰρημένον, ὅπερ ὅλως ἄτοπον. Ὁ δὲ Πάλεϋ. ἡρμήνευσε μὲν ὀρθῶς, ἀλλ' ἐκλαμβάνων, ὡς καὶ ὁ Κοϊτσάλα., τὸ 'ἐξ ἀναύδου' ὡς ἀπολύτως εἰρημένον κατὰ τὸ Ἡροδ. 7, 204 κττ., ἐν ᾧ τὸ 'ἐξ ἀναύδου' ἕνεκα τῆς συνεπείας εἶνε θηλυκόν, ἤτοι: *ἐξ ἀναύδου* (*αὐτῆς*), *καὶ* (*ἐκ*) *μύσαντος* (*τοῦ*) *ὄμματος* (*αὐτῆς*) = *ἐπεὶ χρόνον τινὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς μύσασα ἄναυδος ἦν* (ἀπ' ἐκεῖ ποῦ ἐκάθετο ἄναυδος καὶ μὲ κλειστὰ τὰ 'μμάτια), *ἠγείρετο ἡ τάλαινα*. Καὶ ἐνταῦθα δ' ἡ *ἐκ* ἐκδεκτέα καθ' ἃ πολλάκις εἴπομεν εἰς 152, 1160, Ἱππ. 109 κλπ.

1188-9. *πέπλοι δὲ ... δυσδαίμονος.*] Τὸ ἐν *aC* ἐκ διορθ. Μουσούρου 'λευκήν', ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'λεπτήν', ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου προετίμησαν οἱ ἐκδόται. Ἐὰν τὸ 'λευκὴν' ὑπεμφαίνει ἐμμέσως τὸ ἁβρὸν τοῦ σώματος, ὡς λέγουσί τινες, τὸ 'λεπτὴν' ἐμφαίνει ἀμέσως τοῦτο (πρβλ. Εὐριπ. ἀπόσπ. 898 'ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον'). Τοὐναντίον ὁ Φ. Οὐ Σμιδίτ. τὸ μὲν 'λεπτὴν' ἀποδέχεται, προσκρούων δ' εἰς τὸ 'π. λευκοί', ὅπως καὶ ἄλλοι (δι' οὐδένα ἄλλον λόγον, εἰμὴ διὰ τὸν σχολαῖον, ὅτι δὶς λέγεται ἐν τῇ ῥήσει τὸ αὐτὸ ἐπίθετον, ἐν ᾧ τὸ διπλοῦν τοῦτο ἔχει ῥητορικὸν λόγον, ὃν παρερχόμεθα διὰ τὸ μακρὸν τῆς ἐξηγήσεως), διορθοῖ 'πέπλοι δὲ λιπαροί', διότι, λέγει, τὸ 'λιπαροὶ' ἐξηγεῖ τὴν εὐκολίαν τῆς ἀναφλέξεως. Ἀλλὰ λανθάνεται λίαν ὁ σοφὸς ὁ ἀνήρ, διότι τὸ 'λιπαρὸς' ἐπὶ πέπλων δὲν σημαίνει = λιγδωμένος, ἀλλὰ μόνον: *λαμπρός*, *φαεινὸς* κττ. καθ' ἃ ἡρμηνεύσαμεν εἰς Φοιν. σελ. 276

φεύγει δ' ἀναστᾶσ' ἐκ θρόνων πυρουμένη,
σείουσα χαίτην κρᾶτά τ' ἄλλοτ' ἄλλοσε,
ῥῖψαι θέλουσα στέφανον· ἀλλ' ἀραρότως
σύνδεσμα χρυσὸς εἶχε, πῦρ δ', ἐπεὶ κόμην
ἔσεισε, μᾶλλον δὶς τόσως τ' ἐλάμπετο.

κέξ.· ἀφίνω τὸ ὅτι θὰ ἦτο γελοῖον ἄντικρυς νὰ δωροφορηθῇ βασιλὶς νύμφη μὲ νυμφικὰ λιγδωμένα.

1190. *ἀναστᾶσ'*] Ὁ Μέκλερ. διώρθ. 'ἀναπτᾶσ'', ὁ δ' Οὐεκλ. καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Μέκλερ. 'ἀνᾴξασ'', καὶ τοῦτο διότι ἐλέχθη πρότερον τὸ 'ἀναστ ἐκ θρ.' ἐν 1163, καὶ διότι ἐν Ἰφ. Τ. 315 ὁ Ὀρέστης ἔξω φρενῶν γενόμενος, ἔπειτα 'ἔμφρων ἀνᾴξας κτλ.'. Ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν πόσον ἄλογος λόγος εἶνε, εἴπομεν πολλάκις, ὁ δ' Ὀρέστης συνελθὼν ἠδύνατο ἀνᾷξαι, ὡς οὐδαμῶς καιόμενος, ὄχι δὲ καὶ ἡ Γλαύκη ἐνταῦθα, πρὸ πολλοῦ ἤδη (1186-9) ἀνάφλεκτος οὖσα, οὐδὲ νῦν πρῶτον ἢ αἴφνης τοῦτο παθοῦσα.

1193. *σύνδεσμα χρυσὸς εἶχε,*] Αὕτη ἡ κοινὴ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ., πρὶν ὁ Ἑρουέρδεν. διορθ. 'σύνδεσμα χρυσοῦν εἶχεν', ὅπερ καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸ κείμενον Οὐέϊλ.[2] Οὐεκλ. Βαρθ. καὶ Μέκλερ. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρὰ μόνῳ τῷ Εὐριπ. Βακχ. 697, Ἱππ. 199 καὶ ἐνταῦθα ὡς πληθυντικός, οὕτω δ' ἐνταῦθα ἐξέλαβε τὴν λέξιν καὶ ὁ Σχολ. ('σύνδεσμα: τὰς συμπλοκάς, τὰς συνδέσεις'). Ἀλλ' οἱ κριτικοὶ ἐν μὲν Ἱππ. ἐξεδέχοντο αὐτὴν πληθ., ἐν δὲ τοῖς δυσὶν ἑτέροις χωρίοις οἱ μὲν πληθ., ἀλλ' ἔνιοι καὶ ἑνικῶς. Τὴν πλάνην ἐκορύφωσαν οἱ τελευταῖοι ἐκδδ. τοῦ Θησαυροῦ, καταχωρίσαντες ὡς οὐδέτερον ἑνικὸν οὐσιαστικόν: 'τὸ σύνδεσμα', καὶ περιλαβόντες εἰς τὸ ἄρθρον τὰ 3 χωρία τοῦ Εὐριπ. Ἀποκηρύττομεν τὴν λέξιν ὡς ἀνύπαρκτον, ἑπομένως καὶ τὴν διόρθ. τοῦ Ἑρουερδέν. ὡς φαντασιώδη, παραλείποντες ὡς περιττὴν τὴν ἐκ τοῦ νοήματος τῆς διορθ. ἀτοπίαν (διότι, ἀφ' οὗ 'σύνδεσμα χρυσοῦν' ἤτοι: σύνδεσμος χρυσοῦς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνέ τι ἄλλο εἰμὴ αὐτὸς ὁ χρυσοῦς στέφανος, πῶς ἔπειτα 'σύνδεσμα χρυσοῦν εἶχε [στέφανον]', ὅπως ἑρμηνεύει ὁ Οὐεκλ. τὸ διόρθωμα; Τὸ 'χρυσοῦν σύνδεσμα' ἔπρεπε νὰ ἔχῃ, ἤτοι νὰ κρατῇ τὴν κόμην ἢ τὴν κεφαλήν, ὄχι τὸν στέφανον). Τὸ 'σύνδεσμα' εἶνε πληθ. τοῦ: ὁ *σύνδεσμος*, ὅπως τό: *τὰ δεσμὰ* τοῦ: *ὁ δεσμός*, οὐδὲν ἕτερον. Τὸ δὲ νόημα εἶνε, ὅτι ὁ χρυσὸς (τοῦ χρυσοῦ στεφάνου, ὡς μέταλλον δηλονότι) ἐκράτει στερεῶς καὶ παγίως ('ἀραρότως εἶχε' *τὰ) σύνδεσμα* (ἤτοι: τὰς τρίχας τῆς κόμης, εἴτε ἀμέσως εἴτε καὶ διὰ νημάτων ἢ ἄλλων δεσμῶν συνδεδημένας τῷ μετάλλῳ).

1194. *ἔσεισε ... ἐλάμπετο.*] Οὕτως ἐν ἅπασι, πλὴν τοῦ ἐν *S* 'τόσως' καὶ ἐν $b^s a^2$ 'τόσον τ'', ὅπερ ἐκ διορθ. Ὅπως οἱ παλαιοί, οὕτω καὶ οἱ νεώτεροι προσκόψαντες εἰς τὴν φράσιν, οἱ μὲν ἔστιξαν ὄχι, ὡς κοινῶς, μετὰ τὸ 'ἔσεισε', ἀλλὰ μετὰ τὸ 'μᾶλλον', οἱ δὲ διώρθ. ἄλλοι ἄλλως (Ῥεΐσκ. 'ἔσεισε', ὁ δὲ Πρίνζ. 'μαλακὴν' ἢ 'ἁπαλὴν', καὶ ὁ Κοϊτσάλας 'μαλλόν', ἐπικαλούμενος τὸ ἐν τῇ Ἀνθολ. ἐπίγρ. [ΙΑ', 157] Ἀμμιανοῦ 'μάλιον', καὶ Βακχ. 112-3 'πλοκάμων μαλλοῖς', ἐν ᾧ ἀμφότερα ἐμφαίνουσιν ὄχι ἀνθρωπίνης κόμης τρίχας, ἀλλὰ ζῴων, ἐκεῖνο μὲν σκωπτικῶς εἰς τὴν κόμην τοῦ φιλοσόφου μεταφερόμενον, τοῦτο δὲ κυριολεκτικῶς, ὡς γούνωμα τῶν νεβρίδων βακχικόν, (ἴδ. Οὐεκλ. εἰς τὸν στ.). Τὸ 'δὶς τόσως' = *διπλασίως*· ἄρα τὸ 'μᾶλλον δὶς τόσως τε' = *μᾶλλον δίς τε τόσως* = *μᾶλλον διπλασίως τε...ἐλάμπετο*, τοῦ 'δὶς τόσως τε' ἐπεξηγηματικῶς εἰς τὸ 'μᾶλλον' προσαρτωμένου διὰ τοῦ *τέ*, πρὸς ἀκρίβωσιν τῆς διὰ τοῦ 'μᾶλλον' ἀορίστου ὑπερ-

πιτνεῖ δ' ἐς οὖδας συμφορᾷ νικωμένη,
πλὴν τῷ τεκόντι κάρτα δυσμαθὴς ἰδεῖν·
οὔτ' ὀμμάτων γὰρ δῆλος ἦν κατάστασις
οὔτ' εὐφυὲς πρόσωπον, αἷμα δ' ἐξ ἄκρου
ἔσταζε κρατὸς συμπεφυρμένον πυρί,
σάρκες δ' ἀπ' ὀστέων ὥστε πεύκινον δάκρυ
γναθμοῖς ἀδήλοις φαρμάκων ἀπέῤῥεον,
δεινὸν θέαμα· πᾶσι δ' ἦν φόβος θιγεῖν
νεκροῦ· τύχην γὰρ εἴχομεν διδάσκαλον.
πατὴρ δ' ὁ τλήμων συμφορᾶς ἀγνωσίᾳ
ἄφνω προσελθὼν δῶμα προσπιτνεῖ νεκρῷ·

θέσεως, ὡς ὀρθῶς ὁ Ἑρμ. Ἀλλὰ καὶ τὸ 'ἐλάμπετο' ἐνοθεύθη ὡς Ὁμηρικὸν (ὅθεν καὶ διώρθ. Ναύκ. 'ἐθάλπετο', Φρ. Οὐ Σμιδ. 'ἐδαίετο', Μέκλερ. 'ἔλαμπ' ἔτι', Οὐέκλ. 'πυρὶ... ἐλάμπετο', καὶ Οὐεῤῥάλλ. 'ἐλάπτετο'). Οἱ κριτικοί, ὁσάκις θέλουσι νὰ δικαιολογήσωσι τὰ αὐθαίρετα διορθώματά των, καταφεύγουσι καὶ εἰς τοὺς ἀσημοτάτους τῶν μεταγενεστάτων λογογράφων, ἀλλὰ προκειμένου ν' ἀθετηθῇ λέξις τοῦ ποιητοῦ, ἀποκλείεται καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, ἡ ἀποκλειστικὴ σχεδὸν τῶν τραγικῶν ἔγγραφος πηγή.

1195. *πιτνεῖ*] μετὰ τῶν βιβλ. Ἴδ. εἰς Ἑκ. 274, κλπ.

συμφ. νικωμένη,] Ἴδ. εἰς Ἱππ. 458.

1198. *εὐφυὲς*] *εὖ φυῆς ἔχον*, εὔμορφον.

1200. '*πεύκινον δάκρυ*] πίσσα.' ΗΣΥΧ.

1201. *γναθμοῖς*] Ὁμοίως καὶ Χοηφ. 325 'πυρὸς μαλερὰ γνάθος', συνεκδοχικῶς ἀντὶ τοῦ: *δάκος*, καὶ τούτου κατὰ μεταφορὰν λαμβανομένου, οἷον εἰπεῖν, ὅτι τὰ φάρμακα σπαράσσουσι καὶ φθείρουσι τὴν Γλαύκην ὡς θηρία ὠμόσιτα καὶ ἰοβόλα.

1205. *ἄφνω . . . δῶμα ... νεκρῷ·*] Αὕτη ἡ κοινὴ πρὸ τοῦ Ναυκ., ὅστις ὅμως διώρθ. 'παρελθών', ὅπερ καὶ συνεξέδωκαν Δινδ. Οὐέϊλ. Οὐεκλ. Οὐεῤῥάλλ. Ἀρνίμ. Ὁ δὲ Σταδτμύλλερ. διώρθ. καὶ 'σῶμα πρ. νεκροῦ', ὅπερ ἐξέδωκεν ὁ Πρίνζ. Τὸ *προσελθεῖν δῶμα*, λέγει ὁ Ναύκ., σημαίνει αὐτὸ τοῦτο: *προσελθεῖν τῇ οἰκίᾳ*, ἐν ᾧ τὸ *παρελθεῖν δῶμα* σημαίνει: *ἐμβῆναι, εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν*, παραβάλλει δὲ τὰ Μηδ. 1138, 1275, Ἱππ. 108· εἰς ἐκ περισσοῦ δ' ἀπόδειξιν ἀναφέρει τὰ Χοηφ. 849 'ἔσω παρελθών', Σοφ. Ἠλ. 1337 'εἴσω παρέλθετε', Οἰδ. Τ. 1241 'παρῆλθ' ἔσω θυρῶνος', Τραχ. 900 'παρῆλθε δωμάτων εἴσω', Εὐρ. Ἑλ. 451 'ἔσω πάρειμι', καὶ Ἴων. 229 'δόμων μὴ πάριθ' εἰς μυχόν'. Ἀλλά, ἐρωτῶμεν, ἐὰν τὸ 'παρέρχομαι' σημαίνῃ αὐτὸ καὶ μόνον: *εἰσέρχομαι, ἐμβαίνω*, πρὸς τί τὸ 'ἔσω' ἐν τῇ δευτέρᾳ σειρᾷ τῶν χωρίων; Καὶ τοῦτο μόνον δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ διάκρισις τοῦ σοφοῦ κριτικοῦ εἶνε φαντασιώδης; Οὔτε ἐν τῷ *προσέρχομαι* οὔτε ἐν τῷ *παρέρχομαι* ὑπάρχει ἔννοιά τις *εἰσόδου* ἢ *εἰσελεύσεως*, ἀλλ' ἐν τῷ μὲν ἡ ἔννοια τῆς *προσόδου* καὶ *προσελεύσεως*, ἐν τῷ δὲ ἡ τῆς *παρόδου* καὶ *παρελεύσεως*. Ὁσάκις δ' ἐν τῷ *παρέρχομαι* συνυπάρχει καὶ ἡ τῆς εἰσόδου ἔννοια, αὕτη δὲν εἶνε ἔργον τοῦ ῥήματος, ἀλλὰ τοῦ *ἔσω, ἔνδον, εἰς*, ἢ ἄλλων συμφραζομένων. Οὐδὲ συμβαίνει τοῦτο εἰς μόνον τὸ *παρέρχομαι*, ὅπως νομίζει ὁ Ναύκ., ἀλλὰ

ᾤμωξε δ' εὐθύς, καὶ περιπτύξας δέμας
κυνεῖ προσαυδῶν τοιάδ'· ὦ δύστηνε παῖ,
τίς σ' ὧδ' ἀτίμως δαιμόνων ἀπώλεσε;

καὶ εἰς τὸ *προσέρχομαι*, ὡς καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα ῥήματα, οὐδεμίαν οἴκοθεν ἔννοιαν εἰσόδου ἐμφαίνοντα, καὶ τἀνάπαλιν. Ὅταν ἡ Ἀθηνᾶ λέγει πρὸς τὸν Ὀρέστην Εὐμεν. 474-5 'ἱκέτης προσῆλθες... δόμοις ἐμοῖς', ὁ Ὀρέστης εὑρίσκεται ἐν τοῖς δόμοις τούτοις,ἐν τῷ ἱερῷ τῆς θεᾶς· ἀλλ' αὕτη δὲν ἐννοεῖ νὰ εἴπῃ: *ἱκέτης εἰσῆλθες*, ἀλλὰ μόνον: *ἱκέτης προσῆλθες*, οὐδὲν ἕτερον· ὅθεν καὶ ἄρδην θὰ ἔφθειρε τὸ νόημα, ἐὰν ἡρμήνευέ τις ἐνταῦθα τὸ 'προσῆλθες' διὰ τοῦ *παρῆλθες*, καὶ τοῦτο διὰ τοῦ *εἰσῆλθες*. Ἀλλὰ μὴν ἀκριβῶς τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ, ἐν ᾧ λέγεται, ὅτι ὁ πατὴρ 'ἄφνω προσελθὼν δῶμα προσπιτνεῖ νεκρῷ', ὅπου τὸ 'προσελθὼν δῶμα' = *προσελθὼν (τῷ) δώματι*, ὄχι: *παρελθὼν (εἰς τὸ) δῶμα*. Ἀλλὰ τότε τίς ἡ διαφορὰ ἡ διακρίνουσα τὰ δύο ῥήματα; Καθ' ἡμᾶς αὕτη. Τὸ *προσέρχομαι* = (*μακρόθεν ποθὲν ἐλθὼν*) *προσέρχομαι τῷ δώματι* (καὶ τούτῳ ἁπλῶς, γενικῶς καὶ ὡς ὅλῳ ἄνευ περαιτέρω τινὸς τοπικοῦ ὁρισμοῦ νοουμένῳ). Ἀλλ' ἐν τῷ *παρέρχομαι δῶμα* ὁ ἀφ' οὗ καὶ ὁ πρὸς ὃν ὅρος τῆς κινήσεως δὲν διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων τοπικῶς, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἄλλως. Τὸ *παρέρχομαι δῶμα* ἐμφαίνει ὅ,τι ἀκριβῶς καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ: περνῶ σ' τὸ σπίτι, διότι τὸ καθωμιλημένον τοῦτο περνῶ, ὅπως καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων τοπικῶν τε καὶ τροπικῶν χρήσεων (οἷον: Ὀδ. ε 429 'πρὶν ἂν τὸ καῦμα παρέλθῃ' = πριχοῦ περάσῃ τὸ καῦμα, Πλάτ. Πολ. 499 C 'τῆς παρελθούσης νυκτὸς' = τὴν περασμένην νύκτα, Εὐρ. Β. 904 'μὴ τὴν τεκοῦσαν τῇ φιλανδρίᾳ ζήτει παρελθεῖν' = νὰ τὴν περάσῃς ἢ ξεπεράσῃς σ' τὴν φιλανδρ. κλπ. Ὁμοίως τὰ πάγχρηστα: *παρελθὼν εἰς τὴν ἀρχήν, εἰς τὴν βουλήν, ἐπὶ τὰ πράγματα* = ἐπέρασεν εἰς τὰ πράγματα, εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας εἰς τὸ τῆς δικαιοσύνης, κτλ.), ἀποδίδει μόνον ἀκριβῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ παλαιοῦ *παρέρχομαι*. Εἶνε ἀληθές, ὅτι οἱ παλαιότεροι σχολιασταί τε καὶ γραμματικοί, παραφράζουσι πολλάκις τὸ *παρέρχομαι* διὰ τοῦ *εἰσέρχομαι*, ὡς π. χ. ὁ Ἡσύχ., ὃν παρεβάλομεν εἰς Ἱππολ. 108 (ὅπου παρεσημειώσαμεν μὲν τὰς λέξεις 'τὸ δὲ κατ' ἀκρίβειαν καὶ κυρίως σημαινόμενον ἴδ. εἰς...', ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ ἀναθεωρήσει τῶν τετραδίων, ἀναδιφήσαντες ἐπὶ μακρὸν χρόνον δὲν εὕρομεν τὴν παροῦσαν σημείωσιν, εἰς ἣν ἐμέλλομεν νὰ παραπέμψωμεν, παρελίπομεν ἐκ σπουδῆς καὶ τὸ ἐπισημείωμα αὐτό. Ὅθεν καὶ τὸ ἀκριβὲς νόημα τοῦ χωρίου τούτου, ὅπερ παραβάλλει, ὡς εἴδομεν, καὶ ὁ Ναύκ., εἶνε ὄχι νὰ εἰσέλθωσιν οἱ ὀπαδοὶ εἰς τοὺς δόμους [εἰ καὶ ἄλλως τοῦτο πράγματι γίνεται], ἀλλὰ νὰ περάσουν εἰς τὰ δωμάτια τὰ εἰς αὐτοὺς ὡρισμένα). Ἡ εἰς τὴν σκηνὴν εἴσοδος τοῦ χοροῦ λέγεται, ὡς γνωστόν, *πάροδος*, ὄχι *εἴσοδος*, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, εἰ καὶ πλειστάκις οἱ Σχολ. λέγουσιν: *εἰσέρχεται* ὁ Χορὸς (ὅπως καὶ τοὐναντίον *ἔξεισιν*, ἢ *ἐξέρχεται* τὸ δεῖνα πρόσωπον κτλ.) κατὰ νόημα, ὄχι κατ' ἀκρίβειαν, εἴτε ἀγνοοῦντος τοῦ Σχολ. τὸ ἀκριβὲς τῆς ἐννοίας, εἴτε μὴ ἔχοντος πῶς ἄλλως νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτὴν ἀκριβέστερον. Ὁμοίως τὸ 1137 'παρῆλθε νυμφικοὺς δόμους' εἶνε ὄχι: εἰσῆλθεν εἰς τοὺς νυμφικοὺς δόμους, ὅπως ἑρμηνεύεται (ὄχι δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα), ἀλλά: ἐπέρασεν (ὁ Ἰάσων) εἰς τοὺς νυμφικοὺς θαλάμους (ὄχι δηλονότι ἔξωθεν τοῦ οἴκου ἐλθών, ἀλλ' ἐν αὐτῷ μὲν τούτῳ τῷ οἴκῳ παρών, εἰς ἕτερον δ' ἐν αὐτῷ διακεκριμένον ἀλλὰ συναφὲς καὶ ἀχώριστον μέρος τοῦ οἴκου, μεταβάς, ἤτοι *παρελθών*). Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ 1275, ὡς

τίς τὸν γέροντα τύμβον ὀρφανὸν σέθεν
τίθησιν; οἴμοι, συνθάνοιμί σοι, τέκνον.
ἐπεὶ δὲ θρήνων καὶ γόων ἐπαύσατο,
χρῄζων γεραιὸν ἐξαναστῆσαι δέμας
προσείχεθ' ὥστε κισσὸς ἔρνεσιν δάφνης
λεπτοῖσι πέπλοις, δεινὰ δ' ἦν παλαίσματα·
ὁ μὲν γὰρ ἤθελ' ἐξαναστῆσαι γόνυ,
ἡ δ' ἀντελάζυτ'· εἰ δὲ πρὸς βίαν ἄγοι,
σάρκας γεραιὰς ἐσπάρασσ' ἀπ' ὀστέων.
χρόνῳ δ' ἀπέστη καὶ μεθῆχ' ὁ δύσμορος

καὶ αὐτῶν τῶν παρὰ Ναυκ. μετὰ τοῦ 'ἔσω' χωρίων, διότι καὶ ἐν τούτοις τὸ ἔσω *παρελθεῖν* δὲν σημαίνει ἁπλῶς: *εἰσελθεῖν*, ἀλλά: νὰ περάση μέσα. Ἐκ τούτων ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης πόσον ἡμαρτημένη εἶνε ἡ ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδδ. ἐκ διορθ. Ναυκ. κοινή. Ὁ ποιητὴς ἐννοῖ νὰ εἴπῃ διὰ τῶν 'προσελθὼν δῶμα προσπιτνεῖ νεκρῷ' ἁπλῶς καὶ μόνον ὅτι: ἦλθε (μεταβὰς δηλονότι ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ χωριστοῦ οἴκου, τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἐν τῷ 'προσελθὼν' προς-, ἥτις τὸ ἐγγὺς ἐπὶ τοῦ τέρματος τῆς κινήσεως ἐμφαίνουσα, συνυπεμφαίνει, πλαγίως μὲν ἀλλ' ἀναγκαίως, τὸ ἄπωθεν τῆς ἀφετηρίας αὐτῆς) σ' τὸ σπίτι (τῆς νύμφης) καὶ ἐπρόσπεσε στὸν νεκρὸν (τῆς κόρης της)· τὸ δὲ διόρθωμα τοῦ Ναυκ. 'παρελθὼν δῶμα κτλ.' σημαίνει ὅτι: ἐπέρασεν (ὁ Κρέων) σ' τὸ σπίτι (τῆς νύμφης) κτλ., ὡς ἂν εἰ δηλονότι ὁ οἶκος τοῦ Κρέοντος ἦτο αὐτὸς ὁ οἶκος τοῦ Ἰάσονος, ἢ ὡσανεὶ ὁ (κατ' ἀνάγκην, διὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα) χωριστὸς οἶκος τοῦ πενθεροῦ συνείχετο διὰ γεφύρας ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως πρὸς τὸν τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης. Ἡ ἐκ τοῦ διορθώματος τούτου φθορὰ τοῦ κειμένου εἶνε καταφανής, περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ὑπὸ Πρινζ. ἐκδοθέντ. διορθώματος 'σῶμα... νεκροῦ' οὐδεμία ἀνάγκη νὰ εἴπωμέν τι, διότι οἴκοθεν παντὶ δῆλον ὅτι ἀπόβλητον (τὸ Ἑκάβ. 679 κατ' ἀνάγκην, οὐδαμῶς ἐνταῦθα ὑπάρχουσαν, καὶ ἄλλως δ' ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου).

1209. *τὸν γέροντα τύμβον*]=*τυμβογέροντα*, ἤτοι: *ἐσχατογέροντα*, καὶ ἁπλῶς δὲ *τύμβον*, ὅπως καὶ ἐπὶ γυναικῶν τὸ *σορός*.

1216. *εἰ δὲ... ἄγοι κτλ.*] Ἴδ. εἰς Ἑκ. 1165-7.

1218. *χρόνῳ δ' ἀπέστη*] Ὅτι τὸ *ἔσβη*, *ἀπέσβη* κλπ. δύναται νὰ λεχθῇ καὶ λέγεται μεταφορικῶς ἐπὶ τοῦ θνήσκοντος, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ, δὲν περιμένει βέβαια νὰ τὸ διδαχθῇ τις ἐκ τῶν διαφόρων γλωσσαρίων καὶ σχολίων, ὅσα παραβάλλουσιν οἱ κριτικοὶ (οἷον Βεκκέρ. Ἀνεκδδ. 422 'ἀπέσβη, ἐσβέσθη ἢ ἐπαύσατο, τέθνηκεν')· ὅτι ἡ μεταφορὰ αὕτη εἶνε κομψή, ὅτι καὶ ὁ Εὐριπίδης ἔκαμε χρῆσιν αὐτῆς, καὶ λαμπρῶς, ἐν τῷ ἀποσπ. 961 'ὁ δ' ἄρτι θάλλων σάρκα, διοπετὴς ὅπως ἀστήρ, ἀπέσβη πνεῦμ' ἀφεὶς εἰς αἰθέρα', ὁμολογούμενον· ἀλλ' ὅτι ἐκ τούτου δικαιολογεῖται καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἡ ὑπὸ Σκαλιγέρου καὶ Οὐαλκεναρίου μεταβολὴ τοῦ ἐν πᾶσι τοῖς βιβλ. 'ἀπέστη' εἰς 'ἀπέσβη', καὶ ἡ μέχρι σήμερον ἐγκατάστασις αὐτοῦ εἰς ἁπάσας σχεδὸν τὰς ἐκδδ., ἀπολύτως ἀρνούμεθα. Ἡ διόρθωσις εἶνε αὐτόχρημα γελοία. Κατὰ τὸ κείμενον ὁ Κρέων ἐπὶ μακρὸν καὶ φρικωδῶς ἠγωνίζετο ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς φλεγομένης καὶ φλεγούσης αὐτὸν Γλαύ-

ψυχήν· κακοῦ γὰρ οὐκέτ' ἦν ὑπέρτερος.
κεῖνται δὲ νεκροὶ παῖς τε καὶ γέρων πατὴρ
πέλας, ποθεινὴ δακρύοισι συμφορά.
καί μοι τὸ μὲν σὸν ἐκποδὼν ἔστω λόγου·
γνώσει γὰρ αὐτὴ ζημίας ἀποστροφήν.
τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν,

κης· ἀλλὰ 'χρόνῳ', λέγει ὁ θεατὴς τῆς φοβερᾶς σκηνῆς θεράπων, 'χρόνῳ ἀπέστη', ἤτοι: *τέλος* (ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 274) *ἀπέστη*, *ἀπέσχε* (πρβλ. 742 'δρᾶν τάδ' οὐκ ἀφίσταμαι'), τοῦ ματαίου ἀγῶνος δηλονότι, τοῦ ῥήματος κειμένου ἀπολύτως, διὰ τὸ πρόδηλον οὗ ἢ ὧν ἀπέστη (πρβλ. εἰς Ἱκέτ. 314-6 'ἐρεῖ δὲ δή τις ὡς ἀνανδρίᾳ φρενῶν, πόλει παρόν σοι στέφανον εὐκλείας λαβεῖν δείσας ἀπέστης' = *ἀπέστης τοῦ εὐκλεοῦς ἀγῶνος* κλπ.). Τί δὲ λέγει τὸ διόρθωμα: *τέλος δ' ἀπεσβέσθη καὶ ἐξέπνευσεν ὁ δύσμορος*· τουτέστι: πρῶτον ἐσβέσθη καὶ ἔπειτα ἐξέπνευσεν. Ἀλλὰ πῶς γίνεται τὸ θαῦμα τοῦτο, ἄνθρωπος ἀναφλεχθεὶς νὰ μὴ ἐκπνεύσῃ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ, ἐὰν μὴ καὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναφλέξεως, ἀλλ' ἀφ' οὗ, παρανάλωμα ἤδη τοῦ πυρὸς γεγονώς, οὐ μόνον ἔσβη ἀλλὰ καὶ ἀπέσβη, ἤτοι: *τέλεον καὶ μέχρι τοῦ ἐλαχίστου σπινθῆρος τοῦ πυρὸς ἀπεσβέσθη*. Ἰδοὺ πῶς διορθώνεται ὁ Εὐριπίδης.

1221. *ποθεινὴ δ. συμφορά.*] κατὰ παράθεσιν γενικὴν εἰς τὰ 'κεῖνται... πέλας'. Ἡ φράσις ἀλλοτριωτέρα μὲν τῆς νεωτέρας ποιητικῆς φρασεολογίας, οἰκειοτάτη ὅμως εἰς τὴν παλαιάν, ἀσμένως προσωποποιοῦσαν τὰ ἄψυχα (ὁ Ματθ. Ἑλέν. 196-7 'Ἰλίου κατασκαφήν, πυρὶ μέλουσαν δαΐῳ', Ἰφ. Τ. 643-5 'κατολοφύρομαί σε τὸν χερνίβων ῥανίσι μελόμενον αἱμακταῖς', καὶ Οὐεκλ. τὸ Ὁμηρ. 'ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο'). Ὁ νοῦς: *ποθεινὴ τοῖς δακρύοις συμφορά*, ἀντὶ τοῦ: *ποθεινὴ τοῖς δακρυχαρέσι καὶ φιλοθρήνοις συμφορὰ* (ὅθεν καὶ τὰ διόρθ. Μυσγρ. 'δυσνοοῦσι, βασκάνοις', ἀνων. 'ποθεινὴ δημόταισι', Λεντίγγ. 'ποθεινὰ δάκρυ' ἄγουσα', Οὐεῤῥάλλ. 'ποθεινὴ δὴ κλύουσι', Κοϊτσάλ. 'πέλας πεσόντ' ἐν δακρύοισι', καὶ εἴτι ἄλλο, ὅλως ἄσκοπα καὶ προσοχῆς ἀνάξια).

1222. *καί μοι τὸ μὲν ... λόγου·*] Ἄλλοι ἄλλως· τὸ ὀρθότερον τόδε: *καὶ τὰ μὲν κατὰ σὲ* (='καὶ τὸ μὲν σόν', πρβλ. Ἑκ. 1195) *ἔστωσαν ἐκποδὼν* (πρβλ. Ὀρ. 547. 'ἀπελθέτω δὲ τοῖς λόγοισιν ἐκποδὼν τὸ γῆρας ἡμῖν τὸ σόν', ἤτοι: *ἔξω*) *τοῦ ἐμοῦ λόγου* (='μοι... λόγου')· λέγει δὲ ταῦτα ὁ Θεράπων διὰ τὰ ἐν 1121-35, ὅπου αἱ πρὸς φυγὴν προτροπαὶ αὐτοῦ δὲν ἔτυχον ἐκ τῆς ἡρωΐδος ἧς οὗτος προσεδόκα προσοχῆς.

1224. *γνώσει... ἀποστροφήν.*] Ὁ Σχολ. 'γράφεται γλώσσῃ', ἐξ οὗ οὗτος ἐξάγει ἑρμηνεύματα ὅλως ἀσύστατα, ὁ δὲ Μυσγρ. διορθ. 'λῴστη γὰρ αὕτη κτλ.' = *τοῦτο γὰρ ἡ λῴστη τῆς τιμωρίας ἀποφυγή*. Καὶ ἡ μὲν διόρθ. παρῆλθεν, ἀλλὰ πολλοὶ ἐκδέχονται ὁμοίως τὸ 'ἀποστροφή' (ἤτοι κατὰ τὸ 799 'ἀποστροφὴ κακῶν'), ἐν οἷς καὶ ὁ Ἔλμσλ. ἑρμηνεύων: *αὐτὴ γὰρ εὑρήσεις τῆς τιμωρίας ἀποφυγήν*· ἀλλὰ τὸ 'γνώσει' δὲν σημαίνει *εὑρήσεις*. Ἄλλοι τοὐναντίον, ἐπειδὴ ἐν Χρ. Π. 299 'ζημίας ἀντιστροφήν', καὶ ἐπειδὴ ὁ Σχολ. 'ζημίας δὲ ἀποστροφὴν τὴν ἀντανάκλασιν τῆς συμφορᾶς ἧς δέδρακας' καὶ 'ἐπαναστρεφομένην εἰς σὲ τὴν ζημίαν καὶ τὴν συμφοράν' καὶ 'ἐκ τῆς εἰς σὲ ἀνακυκλουμένης ζημίας', ἐξέδωκαν καὶ αὐτοὶ 'ἀντιστροφήν' (ὁ Λεντίγγ. 'ἐπιστροφήν', καὶ ὁ Βαρθ. κατὰ Σταδτμύλλερ. 'ἀναστροφήν'). Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐν τοῖς Λεξικοῖς τὸ 'ἀποστροφή' δὲν σημαίνει καί: *ἐπιστροφή*,

οὐδ' ἂν τρέσας εἴποιμι τοὺς σοφοὺς βροτῶν
δοκοῦντας εἶναι καὶ μεριμνητὰς λόγων
τούτους μεγίστην μωρίαν ὀφλισκάνειν.
θνητῶν γὰρ οὐδείς ἐστιν εὐδαίμων ἀνήρ·
ὄλβου δ' ἐπιρρυέντος εὐτυχέστερος
ἄλλου γένοιτ' ἂν ἄλλος, εὐδαίμων δ' ἂν οὔ.

ἢ: *ἀντιστροφὴ* κττ., ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται καὶ ὅτι τὸ 'ἀποστροφὴ' εἶνε ἐφθαρμένον· διότι τὸ 'ἀποστρέφω' ἔχει τὴν σημασίαν ταύτην πλειστάκις, οἷον Οἰδ. Τ. 1154 'οὐχ ὡς τάχος τις τοῦδ' ἀποστρέψει χέρας;' = θὰ γυρίσῃ ἀπ' ὀπίσω τὰ χέρια του, διὰ νὰ τὰ δέσῃ δηλονότι. Ἀφ' οὗ τοῦτο, τὸ γυρίζω ὀπίσω ἢ ἀπ' ὀπίσω, σημαίνει πλειστάκις τὸ *ἀποστρέφω* (ἴδ. παραδδ. ἐν τοῖς Λεξικοῖς), ἑπόμενον, ὅτι τὸ σημαινόμενον τοῦτο παρέπεται καὶ εἰς τὸ 'ἀποστροφή'. Ἀλλ' ὅπως τὸ *ἀποστρέφω* δὲν σημαίνει κυρίως *ἀναστρέφω* ἢ *ἀντιστρέφω* κτλ., οὕτως οὐδὲ τὸ *ἀποστροφή*. Καθὼς ὅμως καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, καὶ ἐκεῖ ὅπου ἁρμόζει κυρίως λέξις τις, ὁ ποιητὴς ἢ συγγραφεὺς δὲν μεταχειρίζεται αὐτήν, ἀλλ' ἑτέραν ἧττον μὲν ἁρμόζουσαν, ἀλλὰ συνωνυμοῦσαν ἢ δυναμένην νὰ συνωνυμήσῃ κατά τινα λόγον συνεκδοχῆς ἢ ἄλλου τινὸς σχήματος. Ὁ θάνατος τοῦ Κρέοντος καὶ τῆς Γλαύκης θὰ γυρίσῃ ('ἀποστροφή') εἶνε ἄλλο· ὁ φόνος κτλ. θὰ γυρίσῃ ὀπίσω ('ἐπιστροφή' ἢ 'ἀναστροφή') ἄλλο· καί: θὰ ξαναγυρίσῃ κατὰ πάνω σου ('ἀντιστροφή') ἄλλο. Τὸ τελευταῖον ἔγραψεν ὁ συντάκτης τοῦ Χρ. Π., εἰς ἓν καὶ μόνον ἀποβλέψας, τὴν σαφήνειαν, τοῦτο δὲ καὶ τὸ δεύτερον οἱ νεώτεροι, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὸ πρῶτον μόνον ὁ ποιητής, διότι οὗτος μόνον ἤξευρε τί ἔλεγεν. Ἐὰν ὁ Θεράπων ἐποιεῖτο λέγων: ὁ φόνος θὰ γυρίσῃ ὀπίσω καὶ θὰ πέσῃ σ' τὸ κεφάλι σου, ὁ λόγος αὐτοῦ θὰ ἦτο μία ἀγροῖκος αὐθάδεια, ἥτις, ὡς ἀνάρμοστος εἰς τὴν περίστασιν, θὰ ἐξέπληττεν ὀχληρῶς τὸν θεατήν, θὰ διέκοπτε παραλύουσα τὴν ἐν τοιαύτῃ κρισίμῳ στιγμῇ ἔντασιν τῆς ἐμφόβου αὐτοῦ προσδοκίας, καὶ θὰ κατέστρεφε τὸ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἔργον τῆς τραγῳδίας. Ἰδοὺ διατί, ὅπως ἐν 1222 ἀσαφῶς καὶ αἰνιγματωδῶς ὑπέδειξε τὸ διατί δὲν θέλει νὰ εἴπῃ εἰς μάτην ὅ,τι φρονεῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀσαφῶς ὑπαινίττεται μόνον τὰ δεινὰ ἐπακόλουθα τοῦ ἀποτόλμου ἀνοσιουργήματός της. (Ἐξεδικήθης τὸν Ἰάσονα καὶ δὲν θέλεις νὰ μὲ ἀκούσῃς καὶ νὰ φύγῃς· ἐγὼ δὲν λέγω πλέον τίποτε· ἀλλ') ἡ ἐκδίκησις θὰ γυρίσῃ. Τόσον μόνον λέγει ὁ Θεράπων, διότι τόσον ἠθέλησεν ὁ ποιητὴς νὰ εἴπῃ οὗτος, καὶ τόσον μόνον ἔπρεπε νὰ εἴπῃ.

1224-30. *τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν... εὐδαίμων δ' ἂν οὔ.*] Ἀντὶ τοῦ ἐν πᾶσι 'ζημίαν' ὁ Ἄλδος 'μωρίαν', ὅπερ ἐκ διορθ. Τὸ 'ζημίαν' ἐνταῦθα ὅ,τι καὶ ἐν 580, ἤτοι: *τούτους μεγίστης ζημίας ἀξίους*, ἤτοι: *τὰ μάλιστα ἀξιοποίνους* (ἢ καὶ ἁπλῶς: *ἀξιοκατακρίτους*) *εἶναι*. Τὸ 'τούτους' ἐπ' ἐμφάσει, ὡς ἂν εἰ προηγεῖτο κῶλον ἀναφορικὸν ἐν παρεμφατικῇ ἐγκλίσει, ὅπως ἐνίοτε. Τὰ ἐν 1225-7 ἐκακίσθησαν ὡς ἀλλότρια τῆς συνεπείας, ὅθεν καί τινες ἀθετήσαντες ἐξέβαλον τοῦ κειμένου. Ὅπως βέβαια κατὰ πρώτην ἀνάγνωσιν προσπίπτει τὸ νόημα, εἶνε ἀλλότριον τῶν συμφραζομένων καὶ οἷον παρέμβλητον, καὶ ἂν ἀκόμη ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ Θεράπων, 'σοφοὺς βροτῶν' καὶ 'μεριμνητὰς λόγων' λέγων, ὑπαινίσσεται τοὺς σοφιστάς. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὁ Θεράπων ὑπαινίσσεται μᾶλλον τὸν Ἰάσονα ὡς 'μεριμνητὴν λόγων' (522 κλπ.), καί πως δὲ καὶ τὴν Μήδειαν (539 κλπ.)· τούτου δ' ἕνεκα καὶ τὸ 'οὐ τρέσας'. Ἀλλὰ μὴ τολμῶν καὶ νὰ καταστήσῃ

ΧΟΡΟΣ.

ἔοιχ' ὁ δαίμων πολλὰ τῇδ' ἐν ἡμέρᾳ
κακὰ ξυνάπτειν ἐνδίκως Ἰάσονι.
ὦ τλῆμον, ὥς σου συμφορὰς οἰκτείρομεν,
κόρη Κρέοντος, ἥτις εἰς Ἅιδου πύλας
οἴχει γάμων ἕκατι τῶν Ἰάσονος.

ΜΗΔΕΙΑ.

φίλαι, δέδοκται τοὔργον ὡς τάχιστά μοι
παῖδας κτανούσῃ τῆσδ' ἀφορμᾶσθαι χθονὸς
καὶ μὴ σχολὴν ἄγουσαν ἐκδοῦναι τέκνα
ἄλλῃ φονεῦσαι δυσμενεστέρᾳ χερί.
πάντως σφ' ἀνάγκη κατθανεῖν· ἐπεὶ δὲ χρή,
ἡμεῖς κτενοῦμεν, οἵπερ ἐξεφύσαμεν.

καταφανῆ τὸν ὑπαινιγμόν, ὑπέκρυψε τὸ νόημα εἰς τὸν κοινότατον τῶν τόπων, δι' ὧν συνήθως ὁ ποιητὴς περατοῖ τὰς ῥήσεις του, καὶ ὅστις ἐνταῦθα περιλαμβάνει αὐτὸ ὡς διὰ μέσου (1224 καὶ 1228). Δὲν εἶνε πρώτη φορὰ τώρα, ὅπου βλέπω, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα εἶνε σκιά· καὶ ἴσα ἴσα ἐκεῖνοι ὅπου νομίζουν πῶς εἶνε σοφοὶ καὶ ψιλοκοσκινίζουν τὰ λόγια, εἶνε καὶ οἱ πλέον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀξιόποινοι (τὰ πάντα δηλονότι τολμῶντες χάριν τῆς τῶν θνητῶν 'σκιᾶς', τῆς εὐδαιμονίας, ὡς ὁ Ἰάσων τοῦ πλούτου χάριν, καὶ ἡ Μήδεια χάριν τοῦ ἔρωτος), διότι θνητὸς καὶ εὐδαίμων εἶνε δύο ἀσυμβίβαστα πράγματα. Ναί, ἐμπορεῖ νὰ πέσῃ σὰν βροχὴ ὁ πλοῦτος, καὶ νὰ γείνῃ ὁ ἕνας εὐτυχέστερος παρὰ ὁ ἄλλος· ἀλλὰ εὐδαίμων ὅμως κανείς ποτε. Καὶ *ὄλβιος* μὲν μᾶλλον ὁ ἐκ πλούτου εὐτυχής· *εὐτυχὴς* δὲ ὁ μετρίως καὶ κατ' ἄνθρωπον, διὰ τὴν τῆς τύχης δηλονότι εὔνοιαν· καὶ *εὐδαίμων* κυρίως ὁ κατὰ δαίμονός τινος προστασίαν εὐτυχής, ἤτοι ὁ καθ' αὑτὸ καὶ ἐν πᾶσιν εὐτυχής, ὁ ἀληθῶς μακάριος. Οὕτω περίπου διακρίνει τὰς λέξεις ὁ ποιητής.

1231-5. *ἔοιχ' ὁ δαίμων* κτλ] Ἐν *BE*(*L*) 'ξυνάπτειν' ἐν δὲ *l* καὶ τοῖς ἄλλοις 'ξυνάψειν'. Τὸ 'δόμους' ἐν *S*, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'πύλας'. Ὅ,τι ἀσαφῶς καὶ γενικῶς ὑπηνίχθη ἐν τῷ γνωματεύματί του ὁ Θεράπων, τοῦτο διαῤῥήδην καὶ κατὰ τὸ οἰκεῖον ἦθος ὁ χορὸς περὶ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Γλαύκης (καίτοι τοὺς 1233-5, μετὰ τὸν Οὐέϊλ. καὶ Οὐεκλ. ὑποπτεύσαντας, περιέγραψεν ὡς νόθους ὁ Βαρθ., ἀγνοοῦμεν διατί).

1236-9. *φίλαι, δέδοκται*. . .*χερί*.] Τὸ 'τοὔργον', λέγει ὁ Οὐέϊλ. καὶ ἐπαναλαμβάνει ὁ Οὐεκλ., κεῖται ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ 'τόδε'· ὁ δ' Ἀρνίμ. στίζων διὰ τελείας μετὰ τὸ 'δέδοκται', ἑρμηνεύει τὸ 'τοὔργον' = *ἔργον ἐμὸν ἐστί*. Πάντα ταῦτα καὶ λογικῶς ἄτοπα καὶ ἀνελλήνιστα. Τὸ 'τοὔργον' οὐδέποτε σημαίνει ἢ εἶνε δυνατὸν νὰ σημαίνῃ: *τόδε*, διότι ἐκεῖνο μὲν ἐμφαίνει ἕν τι ὡρισμένον ἔργον, τὸ δὲ 'τόδε' ἀφορίζει ὁρίζον ἕν τι ἐκ πολλῶν, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ· οὐδ' εἶπέ ποτέ τις 'τοὔργον' ἐν τῇ ἐκδοχῇ 'ἐμὸν ἔργον'. Τὸ 'τοὔργον' καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι παντοῦ καὶ πάντοτε = ἡ δουλειὰ (ἀπεφασίσθη), ἤ, ἐπειδὴ ἡ λέξις χυδαιολο-

ἀλλ' εἶ' ὁπλίζου, καρδία. τί μέλλομεν;
τὰ δεινὰ κἀναγκαῖα μὴ πράσσειν κακά;
ἄγ', ὦ τάλαινα χεὶρ ἐμή, λαβὲ ξίφος,
λάβ', ἕρπε πρὸς βαλβῖδα λυπηρὰν βίου,
καὶ μὴ κακισθῇς μηδ' ἀναμνησθῇς τέκνων
ὡς φίλταθ', ὡς ἔτικτες· ἀλλὰ τήνδε γε
λαθοῦ βραχεῖαν ἡμέραν παίδων σέθεν,
κἄπειτα θρήνει· καὶ γὰρ εἰ κτενεῖς σφ', ὅμως
φίλοι τ' ἔφυσαν, δυστυχὴς δ' ἐγὼ γυνή.

γεῖται,: τὸ πρᾶγμα. Τὸ δ' ἀπαρέμφατον 'ἀφορμᾶσθαι... καὶ μὴ ἐκδοῦναι' κατὰ παράθεσιν ἐπεξηγηματικὴν εἰς τὸ 'τοὔργον', τοῦ ὑποκειμένου ἐξενεχθέντος πρότερον μὲν κατὰ δοτ. ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὸ 'μοί', εἶτα δὲ κατ' αἰτ. διὰ τὸ ἀπαρέμφατον, ὡς συνήθως. Τὸ δ' 'ἀφορμᾶσθαι χθονὸς' = *ὁρμᾶσθαι τῆσδε χθονὸς ἄπο*. Περὶ τοῦ ἐνθυμήματος 1238-9 εἴπομεν εἰς 1064.

1242-3. *ἀλλ' εἶ' ὁπλίζου...κακά;*] Ἡ κοινὴ 'τί μέλλομεν τὰ δεινά... κακά;' Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ λέξεις οὕτω λαμβανόμεναι οὐδὲν ἔχουσι νόημα διὰ τὸ 'μή', ὁ Ἕλμσλ. διώρθ. 'μὴ οὐ', ὅπερ καὶ φέρεται μέχρι τοῦδε ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐκδδ. Ἀλλ' ὅτι τὸ 'μὴ οὐ' οὐδεμίαν χώραν ἔχει ἐνταῦθα, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ μόνων ὧν εἴπομεν εἰς Ἱππ. 49 περὶ τοῦ 'μὴ οὐ'. Συνῳδὰ πρὸς ὅσα περὶ τοῦ *μέλλω* εἴπομεν εἰς Φοιν. σελ. 345-6, στικτέον ἐρωτηματικῶς μετὰ τὸ 'μέλλομεν', καὶ τοῦτο, ἔπραξεν ὁ Σταδτμύλλερ., ἀλλ' ἀφαιρέσας τὸ ἐρωτηματικὸν ἀπὸ τοῦ 1243 ἔτρεψε διορθ. τὸ 'κἀναγκαῖα μὴ πράσσειν' εἰς 'κἀναγκαῖ' ἀκμὴ πρ.', φθείρας τὸ ἔντονον τῆς ῥήσεως διὰ πεζολογίας ἀφορήτου, καὶ ταῦτα ἐν τοιαύτῃ στιγμῇ. Ὁ νοῦς καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Φοιν. σελ. 345-6: τί (στέκομαι καὶ) συλλογίζομαι; νὰ μὴ κάμω τὰ φοβερὰ καὶ ἀναπόφευκτα κακά; (= τοῦτο εἶνε ἀδύνατον). Ὁ Ἀρνίμ. νομίζει ὅτι τὸ 'πράσσειν κακὰ' εἴρηται ἀμφιλόγως, καθ' ἅ τε προείπομεν, καὶ = *δυσπραγεῖν, δυστυχεῖν*. Ἡ ἑρμηνεία καὶ ἄτοπος, καὶ γλωσσικῶς ἡμαρτημένη, διότι τὸ 'πράσσω κακὰ' ἀποκλείουσιν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς τὰ συμπληρώματα 'τὰ δ. κ'.

1245. *ἕρπε... βίου,*] Περὶ τοῦ 'ἕρπε' ἴδ. εἰς Ἱππ. 557. 'βαλβὶς κυρίως ἡ τῶν δρομέων ἄφεσις' ΣΧΟΛ., ἐνταῦθα δὲ τροπικῶς καὶ κατὰ συνεκδοχήν, ἤτοι = *ἕρπε πρὸς τὴν λυπηρὰν ἀφετηρίαν τοῦ βίου*, ἤτοι (καθ' ἃ εἰς 1181-2, κλπ.) = *πρὸς τὴν ἀφετηρίαν* (νέου) *λυπηροῦ βίου*.

1246 *κακισθῇς*] = *γένῃ κακή*, ἤτοι: *δειλή, μὴ δειλιάσῃς*.

1246-7. *τέκνων ὡς κτλ.*] πρβλ. εἰς 37, 248, κλπ.

1250. *φίλοι τ'... γυνή.*] Ἐν *L* 'φίλοι δ'' καὶ ἐν *P* 'γ'', ὅπερ καὶ ἐπροτίμησαν οἱ πλεῖστοι. Τὸ 'φίλοι τ'' ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς. Εἴδομεν (πρβλ. εἰς Φοιν. σελ. 358, ὅτι ἐνίοτε εἰς τὸν 'τὲ' ἕπεται ἀντὶ τοῦ 'τὲ' ὁ 'δέ', ὅταν ἡ ἔννοια τοῦ κώλου δὲν ἐπάγεται ὥς τις ὁμογενὴς ἐν προσθήκης μοίρᾳ, ἀλλ' ὡς διάφορός πως καὶ ἐναντία. Τοῦτο δὲ μάλιστα εἶνε ἀπαραίτητον ἐνταῦθα, ὅπου ἡ ἡρωῒς ἐκφέρει τὸ πρῶτον κῶλον διὰ τοῦ *τέ*, ὡς μέλλουσα νὰ ἐξενέγκῃ καὶ τὸ δεύτερον διὰ τοῦ *τὲ* ὥς τι ὁμοειδές· ἀλλ' ἡ καρδία της ἐπαναστατεῖ κατὰ τῆς πεζότητος τοῦ νοήματος, ἡ πλήμμυρα τοῦ αἰσθήματος ἀνατρέπει τὸν χλιαρὸν φραγμὸν τῆς συντάξεως,

ΧΟΡΟΣ.

ἰὼ Γᾶ τε καὶ παμφαὴς στρ.
ἀκτὶς Ἀελίου, κατίδετ' ἴδετε τὰν
οὐλομέναν γυναῖκα, πρὶν φοινίαν
τέκνοις προσβαλεῖν χέρ' αὐτοκτόνον·
σᾶς γὰρ κἀπὸ χρυσέας γονᾶς
ἔβλαστεν, θεοῦ δ' αἷμά τι πιτνεῖν
φόβος ὑπ' ἀνέρων.

καὶ οὕτως ἐπέρχεται αὐτομάτως εἰς τὸ στόμα της ὁ ἀντιθετικὸς *δέ*. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἡ φοβερὰ γυνή, λαβοῦσα τέλος ὁριστικὴν ἀπόφασιν, μέλλει μετὰ τοὺς σπαραξικαρδίους ἐκείνους (1244-9) λόγους, ἐκλείπουσα τὴν σκηνήν, νὰ εἰσορμήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν δόμων, ὅπου εὑρίσκονται τὰ τέκνα της, τὸ ἁπλοῦν τοῦτο καὶ μονοσύλλαβον μόριον δύναται νὰ συγκλονήσῃ τὸ θέατρον ὅλον, εἰς τὸ στόμα ἠθοποιοῦ ἱκανῆς νὰ φθάσῃ διά τε τῆς ἀπαγγελίας καὶ τῆς ὅλης ἐν τῇ μιμικῇ τοῦ προσώπου καὶ τῆς τοῦ σώματος παραστάσεως, εἰς τὸ ὕψος τῆς ἡρωΐδος. Τοιαῦτα τὰ ἁπλᾶ ἀλλὰ καὶ θαυμάσια μυστήρια τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ἐτηρήσαμεν μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τὴν ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀρίστοις βιβλίοις γραφήν.

1251-4. *ἰὼ Γᾶ τε... αὐτοκτόνον·*] Ἀντὶ τοῦ ἐν πᾶσιν 'Ἀελίου' Ἑρμ. 'Ἁλίου', ὅπερ καὶ πολλοὶ ἐξέδωκαν, ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν *BPl* 'οὐλομέναν' ἐν *p* κτλ. 'ὀλομέναν', καὶ ὁ Ἄλδος 'φοινίαν' ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς βιβλ. 'φονίαν'. 'Καὶ Ἥλιον μὲν ἐπικαλεῖται ὡς πρόγονον Μηδείας, καὶ ὅτι πάνθ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει, τὴν δὲ Γῆν ὡς μέλλουσαν δέχεσθαι τῆς μιαιφονίας τὸ αἷμα (πρβλ. 1268-70)'. ΣΧΟΛ.

αὐτοκτόνον] ὡς εἰς τὸ ἴδιον αὐτῆς αἷμα, ἤτοι τὰ τέκνα, μιαιφονοῦσαν.

1255. *σᾶς γὰρ κἀπὸ*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ Κιρχ. ἀντὶ τῆς κοινῆς 'ἀπό', ἥτις δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀντιστροφικὸν (ὅθεν καὶ Ἀρτ. 'σᾶς γὰρ χρ. γονᾶς ἔβλ., θεῖον δ' αἷμα πίτνειν φόβος ὑπ' ἀν.' καὶ ἐν τῇ ἀντιστρ. 'φρενῶν δυσμενὴς χολ. προσπ. καὶ φόνος ἀμείβεται'. Ὁ Μυσγρ. 'χρυσέας ἀπό', Σεΐδλερ. 'τᾶς σᾶς γὰρ ἀπὸ', Οὐεκλ. 'σᾶς γὰρ σπέρμα χ.'). Τὸ 'σᾶς γὰρ κἀπὸ' = *κἀπὸ γὰρ σᾶς* κτλ.'. τοῦ *γὰρ* αἰτιολογοῦντος τὸ 'παμφ. ἀ. Ἀελίου' = *Ἥλιε· (ἴδε καὶ σύ, Ἥλιε* κτλ.) *καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς σῆς χρυσῆς γονῆς ἔβλαστεν*. Ἀλλὰ τίς ἔβλαστεν;

1255-7 '*ἔβλαστεν ἀνέρων.*] ἀντὶ τοῦ ἐβλάστησαν, ἔφυσαν· ἐπεὶ ἡ Μήδεια μὲν ἔκγονος Ἡλίου, οὗτοι δὲ ἐκ Μηδείας' ΣΧΟΛ. Οὕτω δὲ καὶ οἱ νεώτεροι. Ἀλλὰ τότε πῶς συμβιβάζεται τοῦτο πρὸς τὰ ἑπόμενα 'θεοῦ δ' αἷμα (ἤ: 'αἵματι θεοῦ' μὲν κατὰ τοὺς *PEaPl*, 'θεῶν' δὲ κατὰ τοὺς *a'L*, καὶ 'αἷμα' μὲν κατὰ τοὺς *Sb*, 'αἵματι' δὲ κατὰ τοὺς λοιποὺς) πιτνεῖν' = 'φόβος ἐστὶ τὸ θεῖον αἷμα ὑπὸ ἀνθρώπων πεσεῖν' (ΣΧΟΛ.); Ἐὰν οἱ παῖδες τῆς Μηδείας ἦσαν θεῖον αἷμα, πολὺ θειότερον αἷμα ἦτο ἡ Μήδεια, ἡ ἀμέσως ἔκγονος τοῦ Ἡλίου· πῶς δ' ἦτο φόβος νὰ χυθῇ τὸ αἷμα τούτων 'ὑπ' ἀνέρων' (= 'ὑπὸ ἀνθρώπων' ΣΧΟΛ.), ἀφ' οὗ ἔμελλε νὰ χυθῇ ὑπὸ τῆς Μηδείας; Πῶς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἡ Μήδεια, εἶνε δυνατὸν νὰ παρασταθῇ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ φράσει ὡς θεία καὶ μὴ θεία; Ὁ Ἀρνίμ. 'θεοῦ αἷμα' ἐννοεῖ τὴν Μήδειαν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πῶς εἶνε δυνατὸν ἐν

ἀλλά νιν, ὦ φάος διογενές, κάτειρ-
γε, κατάπαυσον, ἔξελ' οἴκων τάλαι-
ναν Ἐρινὺν ὑπ' ἀλαστόρων.
μάταν μόχθος ἔρρει τέκνων, ἀντ.

οὕτως ἀμέσῳ τῷ ἐκ τῆς Μηδείας εἰς τοὺς παῖδας κινδύνῳ ἐπικειμένῳ. Ἄλλως ἡ γραφὴ 'αἷμα' καθιστᾷ τὸν στίχον διάφορον μετρικῶς τοῦ ἀντιστροφικοῦ, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας ἡ γραφὴ 'αἵματι' εἶνε γραμματικῶς ἀνεξήγητος. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ τὸ ἁπλῶς 'πιτνεῖν' ἐπὶ αἵματος ἐφάνη ἡμαρτημένον εἰς τοὺς κριτικούς, ὅθεν καὶ διώρθωσαν ἄλλοι ἄλλως (Ἑρμ. 'πιτνεῖν χαμαί', Οὐεκλ. ὡς καὶ Οὐέϊλ.[2] Βαρθ. καὶ Μέκλερ. 'πέδοι πίτνειν', Ἄλλεν. 'αἷμ' ἐπὶ γᾷ πεσεῖν', Ναύκ. 'θεῶν δ' αἰδῶ πίτνειν' καὶ ἐν τῇ ἀντιστρ. 'δυσσεβής', Σχοίνε. 'ἀμφ' αἵματι π.', Οὐέϊλ.[1] 'πίτνειν δ' αἷμ' ἄμβροτον' κλπ. Ἀντὶ δὲ τοῦ 'φόβος' Εἵμψοϊθ. 'ἄγος', καὶ ὁ Πάλ. 'φθόνος', ὅπερ καὶ ἐξέδ. ὁ Οὐέϊλ.[2] διὰ τὸ μὴ ὀρθόν, λέγει, τοῦ ἀπαρεμφ. 'πίτνειν', ὅπερ ἐσφαλμένον, διότι ἡ μετ' ἀπαρεμφ. σύνταξις τοῦ 'φόβος' εἶνε κανονικωτάτη). Καθ' ἡμᾶς ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ εἶνε 'αἷμά τι', ἥτις διεσώθη ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ ἀπογράφῳ τῷ ἐγκρίτῳ *E*, ἥτις μὴ καλῶς κατανοηθεῖσα διὰ τὸ ἄηθες τῆς φράσεως, μετεβλήθη εἰς δοτικὴν 'αἵματι', ἥτις πάλιν, διὰ τὸ τῆς πτώσεως ἀνεξήγητον, ἐτράπη εἰς 'αἷμα'. Ἀλλὰ τὸ 'αἷμα' ἐνταῦθα ληπτέον συνεκδοχικῶς διὰ τὸ προλαβὸν 'γονᾶς', ἤτοι = *γόνος, ἔκγονον*, ὅπως πολλάκις· οὕτω δὲ καὶ τὸ 'τί' ἐξηγεῖται καὶ ἡ ὅλη ῥῆσις = *φόβος δὲ πίπτειν ὑπ' ἀνθρώπων ἔκγονόν τι τοῦ θεοῦ* (*Ἡλίου*). Τὸ νόημα δηλονότι εἶνε τοῦτο: ἐὰν ἡ Μήδεια φονεύσῃ τὰ τέκνα της, τότε καὶ αὐτὴ θὰ τιμωρηθῇ, ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν Κορινθίων φονευομένη, οὕτω δέ, ἐν τῇ ἀλληλοκτονίᾳ ταύτῃ τοῦ ἐξ Ἡλίου γένους, εἶνε φόβος νὰ πέσῃ (νὰ φονευθῇ) ὑπ' ἀνθρώπων αἷμά τι (ἔκγονόν τι) τοῦ θεοῦ (ἤτοι ἡ Μήδεια). Οὕτω δὲ καὶ ὁ Χορὸς αἰτιολογεῖ τὴν πρὸς διάσωσιν τοῦ γένους του ἐπίκλησιν τοῦ Ἡλίου, καὶ ὁ ἀκροατὴς προπαρασκευάζεταί πως εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τούτου διάσωσιν αὐτῆς, τὴν ἐν 1321 κἑξ.

1258. *κάτειργε*] Ἐν B 'κάθειργε', ὅπερ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς = *σύγκλειε*, ἐν ᾧ τὸ 'κάτειργε' = *κώλυε*, ὅπερ ἐνταῦθα ἀπολύτως καὶ ἀσυνδέτως διὰ τὸ βίαιον τοῦ φόβου.

1259-60. *ἔξελ' οἴκων... ἀλαστόρων.*] ἐν τοῖς βιβλ. 'φονίαν τάλαινάν τ' Ἐρινύν', διὰ δὲ τὸ μέτρον ὁ Σεΐδλερ. 'τάλαιναν φονίαν τ' ἐρινύν'. (Μυσγρ. 'ἐριννύσ' ὑπ' ἀλάστορον', ὅπερ οὔτε ὁ Μυσγρ. [λέγει ὁ Πόρσων] ἡρμήνευσεν, οὔτ' ἐγὼ ἐννοῶ, Οὐέϊλ.[1] 'οἴκων ἀλαίνοντα φονῶντ' Ἐρινῦν ὑπ' ἀλάστορον', Ἀρτ. 'Ἐρινῦν ὑπ' ἀλαστόρων', Κιρχ. 'φονῶσαν', Εἵμψοϊθ. 'ἀλαόν τ'', Ἐρουέρδ. 'σταλεῖσαν φονίαν', Οὐέϊλ. 'πλανατὰν φ.' Οὐεκλ. 'φονῶσαν ἀλαόν τ' Ἐρινὺν κλπ.), αὕτη δὲ καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκδδ. κοινὴ σχεδόν. Τὴν γραφὴν ταύτην θεωρῶ καὶ ἐγὼ ὡς τὴν γνησίαν, ἀλλ' ἄνευ τοῦ καθ' ἡμᾶς παρεισάκτου *τέ*. Ἡ ἀρχικὴ δηλονότι γραφὴ ἦτο 'τάλαιναν φονίαν Ἐρινύν', ἀλλ' ἵνα περατωθῇ ὁ στίχος εἰς ὁλόκληρον λέξιν, μετρικός τις μετέθεσε τὰς λέξεις λαμβάνων τὸ 'φονίαν' ὡς δισύλλαβον ἐκ συνιζήσεως· ἐπειδὴ δ' ἕνεκα τούτου ἀντὶ τοῦ μακροῦ '-αν' ὑπεισῆλθεν εἰς τὸν 1260 τὸ βραχὺ '-αν', προσελήφθη ὁ *τὲ* πρὸς ἔκτασιν ἐπ' ἀνηκέστῳ φθορᾷ τοῦ νοήματος, ἔχοντος οὕτως: *ἔξελε* (τῶν) *οἴκων τὴν τάλαιναν* (= Μήδειαν), *ὑπ' ἀλαστόρων* (ἴδ. εἰς 1333) *φονίαν* (= *φονῶσαν, αἱμοδιψῆ*) *Ἐρινὺν* (*γενομένην*).

1261. *μόχθος... τέκνων,*] πρβλ. εἰς 1027, κλπ.

μάταν ἄρα γένος φίλιον ἔτεκες, ὦ
κυανεᾶν λιποῦσα Συμπληγάδων
πετρᾶν ἀξενωτάταν εἰσβολάν.
δειλαία, τί σοι φρενῶν βαρὺς
χόλος προσπιτνεῖ καὶ δυσμενὴς
φόνος ἀμείβεται;
χαλεπὰ γὰρ βροτοῖς ὁμογενῆ μιά-
σματ' ἐπὶ γαῖαν αὐτοφόνταις ξυνῳ-
δὰ θεόθεν πίτνοντ' ἐπὶ δόμοις ἄχη.

1262. *μάταν ἄρα*] Οὕτω μετὰ τοῦ Μυσγρ. ἀντὶ τῆς κοινῆς 'ἄρα μάτην' (Οὐέϊλ. στίζει πρὸ τοῦ 'τέκνων' ἐν 1261 καὶ γράφει 'ἆρα μάταν' ἄνευ μὲν ἀνάγκης ὡς ἐκ τοῦ μέτρου προπερισπῶν τὸ μόριον, κακῶς δ' ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας στίζων· ἀπορῶ δὲ πῶς ὁ Βαρθ. ἀξιοῖ, ὅτι ὁ ἐκ τῆς μεταθέσεως τοῦ Μυσγρ. δοχμιακὸς τύπος εἶνε ἄχρηστος. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ 'μάταν' ῥητορικῶς κατ' ἀναφοράν, ὅθεν Ἑρμ. 'μάταν τοι', Βρύγκ. 'μάταν ἆρα', καὶ Βαρθ. 'μάταν δή'). Μόνη ἡ τοῦ Μυσγρ. διόρθ. ὀρθὴ ἐκ παντὸς λόγου καὶ ἀπαραίτητος (καθ' ἃ παραβάλλει ὁ Ἕλμσλ. Σοφ. Ἠλ. 772, Ἀλκ. 672, Τρῳάδ. 752, 820, Ἡρ. μ. 339, Ῥῆσ. 950, Μηδ. 1029).

1265-7. *δειλαία, τί σοι... ἀμείβεται;*] Καὶ ταῦτα πολλαχῶς διωρθώθησαν (Μυσγρ. 'δείλαιόν τι', Ἑρμ. 'φρένα βαρύς', Σείδλερ. 'βρενοβαρής', Οὐέϊλ.[1] 'δύσφρων φόνον φόνος', Βαὔερ. 'φρενὶ β.', Λεντίγγ. καὶ Ναύκ. 'δυσσεβής', Ἑρμ. Οὐεκλ. 'φόνον φόνος', Σχοίνε. 'δίκας δυσμενὴς φόνος', Λέων 'κἀεὶ' ἀντὶ τοῦ 'καί', καὶ ἀντὶ τοῦ 'ἀμείβεται' ἐν *P* 'ἀμείρεται' καὶ Ναύκ. 'ἀμέργεται'). Ἡ ῥῆσις ἔχει χρείαν ἑρμηνείας, ὄχι διορθώσεως. Καὶ τὸ μὲν 'τί σοι φρενῶν βαρὺς χόλος προσπιτνεῖ' εἶνε περίφρασις ποιητικὴ ἁπλουστάτη τοῦ: *τί σοι βαρύφρων* (=*βαρύθυμος*) *ὀργὴ προσπίπτει*· τὸ δὲ 'δυσμενὴς φόνος' =*ὁ τῶν δυσμενῶν* (Κρέοντος καὶ Γλαύκης) *φόνος* (καθ' ἃ εἰς 1245), καὶ τὸ 'ἀμείβεται' ἄνευ τῆς δοτικῆς 'φόνῳ', ὡς εὐκόλως ἐκ τοῦ 'φόνος' νοουμένης ἀπὸ κοινοῦ, ὅπως καὶ ἐφ' ἑτέρας χρήσεως τοῦ ῥήματος τούτου εἴδομεν εἰς Ἱππολ. 85, ἤτοι: *τί σοι βαρύθυμος ὀργὴ προσπίπτει, καὶ ὁ τῶν δυσμενῶν φόνος (φόνῳ) ἀμείβεται* (ἤτοι: ὁ τῶν δυσμενῶν φόνος ἕτερον φόνον συνεπάγεται);

1268-70. *χαλεπὰ γὰρ... ἄχη.*] Καὶ ταῦτα μὴ κατανοηθέντα ἄλλως ὑπ' ἄλλων διωρθώθησαν. Ἀντὶ τῆς κοινῆς 'ξ(σ)υνῳδὰ (ᾷ)', ἐν *l*s 'γρ. ξύνοιδα', καὶ ἀντὶ τοῦ *B* 'πίτνοντ'', ἐν *B*¹*Ea*¹ 'πιτνόντ'', ἐν *S* 'πιτνοῦντ'', καὶ ἐν *b*s 'πιτνῶντ'', ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'δόμοις' ἐν *B* 'δόμους' (Μυσγρ. διώρθ. 'μιάσματ' ἐπιτεῖναι αὐτοφόνταισι ξύνοικα', Βρύγκ. 'πιτνοῦσ'', Ἀρτ. 'ξυναοιδά', Οὐέϊλ.[1] 'μιάσματ' ἐπιγάϊ', αὐτοφόνταις ξυνῳδ' αὖ θεόθεν πίτνοντ' εἰνὶ δόμοις', Οὐέϊλ.[2] 'μιάσματ' ἐπέγειρεν', Εἴμψοϊθ. 'σχέτλια γὰρ μ. ἐπὶ γ. ἐκχέασιν σύνοιδα θ. π. ἀμφὶ δ.', Βαρθ. 'χαλεπά τοι βροτοῖς ὁμ. μιάσματ'· ἐπάγει γάρ', Οὐεῤῥάλλ. 'μιάσματ', ἔτι τ' αἰὲν αὐτοφόνταισιν οἶδα θεόθεν π.'). Συντομίας χάριν λέγομεν ἁπλῶς, ὅτι ἡ συνθήκη τῶν λέξεων καὶ ἔννοια ἔχει οὕτω: *τὰ γὰρ ἐπὶ γαῖαν χαλεπὰ τοῖς βροτοῖς* (δοτ. ἠθική= διὰ τοὺς βροτούς) *πίτνοντα* (ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ) *ὁμογενῆ μιάσματα* (=*ἐξ ὁμογενῶν εἰς ὁμογενεῖς μιαιφονίαι*) *χα-*

ΠΑΙΣ.

οἴμοι, τί δράσω; ποῖ φύγω μητρὸς χέρας;

ΕΤΕΡΟΣ ΠΑΙΣ.

οὐκ οἶδ', ἀδελφὲ φίλτατ'· ὀλλύμεσθα γάρ.

λεπὰ τοῖς βροτοῖς (ὄντα), ξυνῳδά (εἰσιν) ἄχη (ἴδ. εἰς 205-6) *τοῖς αὐτοφόνταις, θεόθεν ἐπὶ δόμοις πίτνοντα* (ἡ δοτ. 'δόμοις' διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς δόμοις καὶ μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοὺς πτῶσιν ἐμμονήν)· ἤτοι: ἐὰν διὰ τὸν ἐπίλοιπον κόσμον εἶνε χαλεπὰ (μόνον) τὰ ἐκ συγγενικῆς μιαιφονίας ἐπὶ τὴν γῆν πίπτοντα μιάσματα τοῦ αἵματος, διὰ τοὺς αὐτουργοὺς τῆς μιαιφονίας εἶνε *συνῳδὰ* (ἤτοι σύμφωνα καὶ ἀνάλογα τούτοις, τοῖς μιάσμασι, πρβλ. Φοιν. 1526-8 'ὄρνις... ἐμοῖς ἄχεσι συνῳδός', Ἑλέν. 174 'μουσεῖά τε θρηνήμασι ξυνῳδά', κλπ.) *ἄχη*, θεόθεν πίπτοντα εἰς τοὺς οἴκους τῶν μιαιφόνων. Οὐ μόνον δ' ἡ ἔννοια εἶνε σαφὴς (τὸ ὅτι ὁ Οὐεῤῥάλλ. ἀποκρούει ὡς ἀπαράδεκτον τὸ νὰ πάσχῃ ὁλόκληρος χώρα διὰ τὸ ἔγκλημα ἑνὸς κατοίκου, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰμὴ ὅτι ὁ σοφὸς ἀνὴρ εἶχεν ἐν νῷ τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ σημερινὸν βίον, λησμονήσας τὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, παρ' οἷς ἡ μιαιφονία ἐμίαινεν ὁλόκληρον τὴν χώραν), ἀλλὰ καὶ ἡ περίοδος ῥητορικώτατα συντεθειμένη.

1271-2. *οἴμοι, τί δράσω;... ὀλλύμεσθα γάρ.*] Ταῦτα ἀκούονται φωνούμενα ὑπὸ τῶν παίδων τῆς Μηδ. ἐκτὸς τῆς σκηνῆς. Ὁ Ναύκ. ἐξωβέλισε τὸν 1272, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ἄλλοι· διότι, λέγει ὁ σοφὸς ἀνήρ, τὰ 'οὐκ οἶδ', ἀδελφὲ φίλτατ'' εἶνε εἰς ἄκρον νηφάλια, ὁ δὲ 'γὰρ' ἀνάρμοστος· πρὸ πάντων ὅμως, λέγει, οἱ παῖδες συναποτελοῦσιν ἓν σκηνικὸν πρόσωπον, ὅπως οἱ ἐν Ἱκετ. 1123 κέξ. Παῖδες, καὶ οἱ ἐν Ἑλένῃ καὶ Ἠλέκτρᾳ Διόσκουροι, οἵτινες πάντες ὁμιλοῦσι μονοπροσώπως· ὅθεν καὶ ὁ διάλογος οὗτος τῶν παίδων ἀντιμάχεται πρὸς τὰ ἐν τῇ ἑλληνικῇ τραγῳδίᾳ εἰθισμένα. Οἱ Διόσκουροι, ὡς καὶ οἱ ἐν Ἱκέτ. παῖδες, ἀποκρινόμεθα, λαλοῦσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς μονοπροσώπως, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποκριθῶσιν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον αὐτῶν διάφοροι ὑποκριταί, ἕνεκα τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σκηνικῶν κανόνων, ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς οὐδέποτε εἰσήγαγεν αὐτοὺς ἄλλα λέγοντας ἢ δρῶντας ἢ ὅσα εἰκὸς εἰς πρόσωπα ὁμοφώνως καὶ δρῶντα καὶ λαλοῦντα· ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ ἰδίων ὑποκριτῶν ἀνάγκη ἐκλείπει, ὡς ἐκτὸς τῆς σκηνῆς λαλούντων τῶν παίδων, ὅπου τὰς ὀλίγας αὐτῶν λέξεις δύνανται νὰ ἐκφωνήσωσιν οἱαδήποτε πρόσωπα, ἐν ἀνάγκῃ δὲ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑποκριτής. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ παῖδες ἐνταῦθα κινδυνεύοντες τὸν ἔσχατον κίνδυνον, εὑρίσκονται ἐν ὅλως διαφόρῳ δραματικῇ περιπτώσει, καθ' ἥν, καὶ ἄλαλοι ἂν ἦσαν, θὰ ἐλύετο αὐτῶν ἡ γλῶσσα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς κατὰ Ναύκ. νηφαλιότητος τῶν λόγων τοῦ β'. παιδός; Τί ἀνέμενεν ἐν τοιαύτῃ στιγμῇ καὶ παρὰ παιδὸς ἀνηλίκου ὁ σοφὸς ἀνήρ; Πινδαρικὴν ἔξαρσιν, ἢ λυρικὰς εἰκόνας καὶ μεταφοράς; Ἀλλὰ μὰ τὴν Μελπομένην ὁ Εὐριπίδης θὰ ἦτο ὁ ἔσχατος τῶν δραματικῶν ποιητῶν, ἐὰν ἐν στιγμῇ, ὁποία ἡ παροῦσα, αἱ λέξεις τῶν δυστυχῶν πλασμάτων ἔφερον καὶ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ποιητικῆς ἢ ῥητορικῆς ἐπικοσμήσεως, καὶ δὲν περιωρίζοντο ἀκριβέστατα εἰς αὐτὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, ἰσχνά, πεζά, λιτά, ἀσχημάτιστα. Ὅπου τὰ πράγματα εἶνε παντὸς λόγου ἀνώτερα, ἐκεῖ τὰ ποιητικὰ καὶ ῥητορικὰ κοσμήματα εἶνε ἔργον ὄχι ποιητῶν, ἀλλὰ σχολαστικῶν καὶ μωροσόφων. Ὅστις ἐννοεῖ ὅ,τι λέγομεν, ἂς παραβάλῃ πρὸς τὸ ἡμέτερον δίστιχον τὰ

ΧΟΡΟΣ.

ἀκούεις βοὰν ἀκούεις τέκνων;

κατωτέρω 1277-8, ὅπου λαλοῦσιν οἱ αὐτοὶ παῖδες. Εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ προσκρούσῃ ὁ ἀναγνώστης ἀκριβῶς εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ διστίχου, ὅπου ὑπάρχει μία εἰκονικὴ κατὰ μεταφορὰν ἔκφρασις, εἰς τὸ 'ἐγγὺς ... ἀρκύων ξίφους'. Ἐὰν αὕτη ἔλειπε, τοῦ σημερινοῦ ἀναγνώστου τὸ αἴσθημα οὐδαμῶς θὰ διεταράττετο. Ἀλλ' ἡ φράσις αὕτη ἦτο τόσον κοινή, τόσον ἤδη τετριμμένη, ὥστε παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις εἶχε παύσῃ νὰ εἶνε εἰκονικὴ καὶ μεταφορική· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο ἀδεῶς αὐτῆς χρῆσις. Ὁ ποιητής, καὶ μάλιστα ὁ δραματικός, εἶνε κυρίως ποιητής, ἤτοι πλάστης καὶ δημιουργός, ἀλλ' ὄχι λόγων ἀλλὰ πραγμάτων. Τοῦτο δὲ μάλιστα ῥητέον περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τραγῳδίας, τῆς πάντοτε ἀνεφίκτου, πάντοτε ὑπερόχου. Ὅσον διὰ τὸν 'γάρ', εἶνε ἀληθῶς ἀκατανόητος εἰς τὸν σοφὸν κριτικόν, ἀλλὰ μόνον διότι οὗτος ἐλησμόνησεν, ὅτι ὁ 'γάρ' αἰτιολογεῖ ὄχι τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τὰ σιγώμενα, ἐν δὲ τοιαύταις στιγμαῖς εἶνε μάλιστα πολλὰ τὰ σιγώμενα, ἤτοι: *οὐκ οἶδ', ἀδελφὲ φίλτατ'* (*ὅ,τι δράσωμεν, ὅποι φύγωμεν μητρὸς χεῖρας*)· *ὀλλύμεσθα γάρ*· τουτέστι: δὲν ἠξεύρω, μὴ μ' ἐρωτᾷς, γιατ' εἴμεθα χαμένοι. Ἀλλά, ἤθελεν εἴπῃ τις, δὲν ἤρκει καὶ ἐδῶ νὰ λαλήσῃ ἐξ ὀνόματος ἀμφοτέρων ὁ ἕτερος τῶν παίδων; Εἰς ποιητὴν μέτριον βεβαιότατα· ἀλλ' εἰς τὸν 'τραγικώτατον' τῶν ποιητῶν ὄχι. Ὑποθέτομεν, ὅτι ὁ α'. παῖς εἶνε ὁ πρεσβύτερος, ὃν καὶ πρῶτον ζητεῖ νὰ συλλάβῃ διώκουσα ἡ ξιφηφόρος Ἐρινύς, καὶ ὅστις διωκόμενος καὶ διεκφυγὴν εἰς μάτην ζητῶν, καταφεύγει πρὸς τὸν μικρότερον ἀδελφόν, συμβουλὴν παρ' αὐτοῦ ἐξαιτούμενος, οὗτος δὲ λέγει τὰ ἐν 1272. Εἶνε φανερόν, ὅτι καὶ μόνη αὕτη ἡ ἀπὸ τῆς θηριώδους μητρὸς ἐν τῷ ἐσχάτῳ κινδύνῳ τοῦ μεγαλιτέρου πρὸς τὸν μικρότερον ἀδελφὸν (ἢ καὶ τἀνάπαλιν ἔτι) προσφυγή, ἔχει τι τὸ ἰδίως σπαραξικάρδιον ἐν τῇ ἤδη καὶ ἄνευ τούτου φοβερωτάτῃ ταύτῃ τῶν δραματικῶν σκηνῶν. Καὶ ὅμως ὁ ἀθετηθεὶς στίχος οὐ μόνον ἐξεβλήθη τοῦ κειμένου ὑπὸ τοῦ Ναυκ., ἀλλὰ καὶ ἠφανίσθη ὅλως ἐκ τοῦ δράματος ὑπὸ τοῦ Ἀρνίμ. Τὸ δ' ἀστεῖον εἶνε, ὅτι ὁ Πρίνζ. ἐξέβαλε μὲν τοῦ κειμένου τὸν ἁμαρτωλὸν στίχον, ἀλλ' ἐδίχασεν ὅμως (τοῦ Ὀ. Ἐνσίου ὑφηγησαμένου) τὸν 1271 εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν ('οἴμοι, τί δράσω;') ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἕτερον, τὸ δὲ ('ποῖ φύγω μητρὸς χέρας;') εἰς τὸν ἕτερον τῶν παίδων, οὕτω δὲ καὶ ὁ Μέκλερ. Ῥάφτε ξήλωνε, δουλειὰ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ!

1273-92. Ὁ Σεΐδλερος, ἀντιστροφικὰς σχέσεις θηρεύων ἐν τῷ περὶ δοχμίων περιπύστῳ αὐτοῦ βιβλίῳ, ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ καὶ εἰς τὰ μέλη ταῦτα ἀντιστροφικὰ σχήματα, καὶ ἐπειδὴ τὸ κείμενον ἀπέπτυε ταῦτα, οὗτος τὰ ἐξέτεινεν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ Προκρούστου, ἤτοι τὰ διώρθωσεν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὕτω δὲν ἐπετεύχθη ὅ,τι ἐπεθύμει, ἐπῆλθον ἀκολούθως ἄλλοι, οἵτινες τὰ ἐκλάδευσαν ἔτι σοφώτερον, καὶ ἄλλοι οἵτινες τὰ ἔστρεψαν καὶ ἀντέστρεψαν μετρικώτερον, καὶ ἐπὶ τέλους ἄλλοι, οἵτινες ἐκκόπτοντες τὰ περιττά, καὶ μεταθέτοντες ἢ διαστρεβλοῦντες ἐμμελέστερον τὰ μέλη, τὰ ἀπετελείωσαν. Εὐτυχῶς οὔτε οἱ κριτικοὶ πάντες ἀπεδέχθησαν τὰς βιαίας ταύτας τοῦ κειμένου ἀναστατώσεις, καὶ τῶν μετρικῶν αὐτοὶ οἱ ἄριστοι ἐνέμειναν εἰς τὴν παράδοσιν. Τοῦτο μᾶς ἀπαλλάττει λεπτομερεστέρας τῶν μεταβολῶν ἀνακρίσεως καὶ ἐξελέγξεως.

1273. *ἀκούεις β. ἀκ. τ.*;] 'τοῦτο πρὸς ἀλλήλας αἱ ἀπὸ τοῦ χοροῦ φασι πρὸς ἐρώτησιν.' ΣΧΟΛ. Ἡ δ' ἐπανάληψις τοῦ 'ἀκούεις' κατὰ τὰ Ἱππολ.

ἰὼ τλᾶμον, ὦ κακοτυχὲς γύναι.
παρέλθω δόμους; ἀρῆξαι φόνον
δοκεῖ μοι τέκνοις.

ΠΑΙΔΕΣ.

ναί, πρὸς θεῶν, ἀρήξατ'· ἐν δέοντι γάρ·
ὡς ἐγγὺς ἤδη γ' ἐσμὲν ἀρκύων ξίφους.

ΧΟΡΟΣ.

τάλαιν', ὡς ἄρ' ἦσθα πέτρος ἢ σίδα-
ρος, ἅτις τέκνων ὃν ἔτεκες
ἄροτον αὐτόχειρι μοίρᾳ κτενεῖς.

836 κττ. Πρὸ τοῦ στίχου τούτου ὁ μὲν Οὐέϊλ. 'ΠΑΙΔΕΣ' καὶ χάσμα ἑνὸς στίχου, ὁ δὲ Βαρθ. 'ΠΑΙΔΕΣ. αἰαῖ, αἰαῖ', ἀμφότεροι κατὰ Σχέγκελ., μετέθεσαν δ' ὁμοίως καὶ τοὺς στίχους οὕτω 1273, 1274, 1271, 1272, 1275.

1574. *ἰὼ... γύναι.*] Ἐν *B* 'κακότυχες'. 'τὸ δὲ 'ὦ κακ. γ.' ἰδίως πρὸς τὴν Μήδειαν ἀναπεφώνηται.' ΣΧΟΛ. Μετὰ τὸν στ. τοῦτον ὁ Πρίνζ. κατὰ Σχοιν. χάσμα δύο τριμέτρων. Ἀλλ' ὁ Οὐεκλ. ἓν τεμάχιον στίχου, τόδε 'ὦ θερμόβουλον σπλάγχνον **' καὶ χάσμα ἑνὸς τριμέτρου, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Μέκλερ. (Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ Σχολ. εἰς Ἀριστ. Ἀχαρν. 119 'ὦ θερμόβουλον πρωκτὸν ἐξυρημένε' παρατηρεῖ ταῦτα: 'ὦ θερμόβουλον: παρῳδίᾳ χρῆται· ἔστι γὰρ ἐν τῇ Μηδείᾳ Εὐριπίδου 'ὦ θερμόβουλον σπλάγχνον'. οὗτος οὖν σκώπτων Εὐριπίδην προσέθηκε πρωκτὸν παρὰ προσδοκίαν'. Ἀλλ' οὐ μόνον ὁ Ἕλμσλ. ἀναφέρει τὴν ῥῆσιν εἰς τὸν Αἰγέα ἢ τὰς Πελιάδας, ὅπου ἡ Μήδεια εἶχε πρόσωπον κατὰ τὸν εἰς Μηδ. 168 ΣΧΟΛ., ἀλλὰ καὶ ὁ Ναύκ. εἰς τὰς Πελιάδας. Εἰς τοὺς κριτικοὺς ὅμως ἤρκεσε καὶ ἡ ἀστήρικτος αὕτη ἔνδειξις τοῦ Σχολ. Ἀφῄρεσαν τὸ ἐκ τοῦ ἀριστοφανείου στίχου ῥυπαρὸν πλέον καὶ δυσῶδες καὶ κολοβὸν ῥησείδιον, καὶ τὸ ἐκάθισαν ἐδῶ. Τί τοὺς μέλει;)

1275. *παρέλθω δόμους;*] Ἴδ. εἰς 1205 περὶ τοῦ 'παρέλθω', καὶ περὶ τοῦ 'δόμους' εἰς Ἱππ. 468-9.

ἀρῆξαι φόνον ... τέκνοις.] = *ἀμῦναι*, καθ' ὃ καὶ ἡ σύνταξις, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ.

1277-8. Ὁ Ἑρμᾶνν. καὶ ἄλλοι κατένειμαν τὸν μὲν α'. στίχον εἰς τὸν ἕτερον, τὸν δὲ β'. εἰς τὸν ἕτερον τῶν παίδων· κακῶς, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ νοήματος, τοῦ 'ὡς' μὴ συναρμοζομένου πρὸς τὰ ἡγούμενα, ἐὰν λεχθῇ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου. Ἐν *B* 'παῖδες', ἐν *b* 'παῖδες Μηδείας', ἐν *E* 'οἱ δύο παῖδες', καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς 'παῖδες'· μόνον δ' ἐν *b* ἐπὶ τοῦ 1278 'ἄλλος', ὅπερ ἀσήμαντον, ἀφ' οὗ ἐλλείπει ἀπὸ πάντων τῶν ἄλλων. Ἡ παράδοσις ἄρα μόνη καὶ ἐνταῦθα τὸ ὀρθόν.

ἀρκύων ξίφους.] Συνηθέστατον τὸ 'ἄρκυς' ὡς καὶ τὸ 'δίκτυον' μεταφορικῶς ἐπὶ τοῦ ἀφύκτου, ἤτοι ἐνταῦθα: *ἐγγύς ἐσμεν τῶν δικτύων τοῦ ξίφους*, ἤτοι: *τοῦ ἐκ τοῦ ξίφους ἀφύκτου θανάτου*. Πρβλ. εἰς 1271-2.

1279-81. *τάλαιν'... κτενεῖς.*] Περὶ τοῦ 'ὡς ἄρ' ἦσθα' ἴδε εἰς 703, τὸ δ' 'ἅτις' αἰτιολογικῶς ἀναφορικὸν (κατὰ τὰ εἰς 1130). Τὸ 'ὧν ἔτεκες' πρὸς ἔμφασιν', κακῶς δὲ ὁ Σεΐδλερ. 'οὐ' ἐκ μετρικῶν λόγων, καὶ τούτων ὄχι ἀποχρώντων, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ ἄλλοι. *Ἀροῦν*, *ἄρουρα*, καὶ *ἄροτος* εἶνε συνηθέσταται παρὰ τοῖς δραματικοῖς ἐκφρά-

μίαν δὴ κλύω μίαν τῶν πάρος
γυναῖκ' ἐν φίλοις χέρα βαλεῖν τέκνοις,
Ἰνώ, μανεῖσαν ἐκ θεῶν ὅθ' ἡ Διὸς
δάμαρ νιν ἐξέπεμψε δωμάτων ἄλῃ.
πίτνει δ' ἁ τάλαιν' ἐς ἅλμαν, φόνῳ
τέκνων δυσσεβῆ
ἀκτῆς ὑπερτείνασα ποντίας πόδα,

σεις ἐπὶ γαμικῆς κοινωνίας λέχους, καὶ τέκνων· τὸ δ' 'αὐτόχειρι μοίρᾳ'= *αὐτόχειρι μόρῳ*, ἤτοι: *θανάτῳ* (τὸ διόρθ. Ναυκ. 'τόλμᾳ' ἀσύστατον).

1283. *γυναῖκ' ἐν... τέκνοις,*] Οὕτως ἐν *Pl*, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 'γυναικῶν ἐν'. Παρ' Ἄλδῳ 'χέρα', ἐν *L* 'χ*ρα', ἀλλ' ἐν *l* καὶ τοῖς ἄλλοις 'χεῖρα', ἐν δὲ S 'προσβαλεῖν'. Τὸ *ἐμβαλεῖν χέρα* κατὰ τὸ *ἐμβαλεῖν ξίφος* (1325).

1284. *Ἰνώ, κτλ.*] Ἄλλοι ἄλλως τὰ κατ' αὐτήν (Ἀπολλοδ. α', 92· γ', 4, 2· Ovid. metamorph. IV, 416 κἑξ.), καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι. 'Ἰνὼ κατὰ χόλον τῆς Ἥρας μανεῖσα ἔρριψεν ἑαυτὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἅμα τῷ υἱῷ αὐτῆς Μελικέρτῃ.. Εὐριπίδης δέ φησιν' (ἐνταῦθα δηλονότι, ὄχι ἐν Ἰνοῖ) 'αὐτὴν αὐτόχειρα τῶν δύο παίδων γενομένην, Λεάρχου καὶ Μελικέρτου, αὐτὴν ὕστερον εἰς τὴν θάλασσαν ῥῖψαι.' ΣΧΟΛ.

1285. *ἄλῃ.*] Ὅτι μὲν *ἄλη*=*πλάνη*, καὶ συνεκδ. *μανία* (ὅπως καὶ αὐτὸ τὸ 'πλάνη' καὶ 'πλάνος φρενῶν'= Irrsinn γρμν., πρβλ. καὶ *φοιτῶ*, οἷον Ἱππολ. 144, κλπ., καὶ τὸ δημῶδες: ἐπῆρε τὰ βουνὰ=ἐτρελλάθη), δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ τὸ διδαχθῶμεν παρὰ τῶν κριτικῶν, ὡς γνωστόν· ἀλλὰ περὶ τοῦ τί θέλει ἐδῶ ἡ δοτική, σιωπῶσι πάντες, ὡς δῆθεν καὶ τοῖς παιδίοις γνωστοῦ· μόνον δ' ὁ Ματθ. σημειώνει 'ἐξέπεμψεν ἄλῃ' = *εἰς ἄλην*, ὅπως καὶ μεταφράζουσι πάντες· ὁ δ' Οὐεκλ. ἐκδέχεται τὴν δοτ. ὅπως καὶ τὸ 'φυγῇ' ἐν τῷ 'μεθέστηκεν φυγῇ' 1295, παραπέμπων καὶ εἰς Κρυγέρ. I, § 48, 15· ἀλλ' ἂν ἠλήθευεν ἡ ἀτοπωτάτη αὕτη ἑρμηνεία, τότε, ὅπως τὸ παραβαλλόμενον 1295 (οὕτω δὲ καὶ τὰ παρὰ Κρυγέρ.) οὐδὲν ἄλλο σημαίνει εἰμή: *μεθέστηκε φυγοῦσα* (Μήδεια), οὕτω καὶ τὸ ἡμέτερον 'ἐξέπεμψε... ἄλῃ' θὰ ἐσήμαινεν: *ἐξέπεμψε μανεῖσα*, ἀλλά: ἡ *Ἥρα* ('Διὸς δάμαρ'), ὄχι: ἡ *Ἰνώ*, ὅπως ἐννοεῖ ὁ σοφὸς ἀνὴρ μετὰ πάντων τῶν ἄλλων. Ἡ δοτικὴ 'ἄλῃ' ἐνταῦθα ἐμφαίνει τὸ αἴτιον, συναπτέα δ' ὄχι τῷ 'ἐξέπεμψε', ὅπερ παράλογον, ἀλλὰ τῷ 1283 'ἐν... χέρα λαβεῖν', τῆς συνθήκης τῶν τῆς ὅλης ῥήσεως λέξεων ἐχούσης οὕτω: *μίαν δή, μίαν τῶν πάρος γυναῖκα κλύω τοῖς τέκνοις* (αὐτῆς) *ἐμβαλεῖν ἐκ μανίας* ('ἄλῃ') *χέρα, ὅτε νιν ἐξέπεμψε* (τῶν) *δωμάτων ἡ Διὸς δάμαρ,* (τὴν) *Ἰνώ, ἐκ θεῶν μανεῖσαν.*

1286-8. *πίτνει δ' ἁ τάλαιν'... πόδα,*] Ἡ κοινὴ 'δυσσεβεῖ', ὅπερ διαστιζόμενον κόμματι ἀπὸ τῶν ἑπομένων συνάπτεται πρὸς τὰ ἡγούμενα, ἀδιάστικτα πάντα. Ὁ Μυσγρ. διώρθ. 'δυσσεβῆ', ὅπερ διαστίζων ἀπὸ τῶν ἡγουμένων συνῆπτε τοῖς ἑπομένοις, ἀνάγων εἰς τὸ 'πόδα' καὶ παραβάλλων τὸ Ἀγαμ. 907 'τὸν σὸν πόδ', ὦναξ, Ἰλίου πορθήτορα'. Ἐπειδὴ ἐν *L* 'δυσεβ*', ἡ διόρθ. τοῦ Μυσγρ. φαίνεταί μοι ὡς ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ, ἤτοι: *ὑπερτείνασα τῆς ποντίας ἀκτῆς δυσσεβῆ ἕνεκα τοῦ φόνου τῶν τέκνων πόδα*, κατὰ ποιητικὴν ἐκφοράν, συνήθη μὲν καὶ ἄλλοις, μάλιστα δὲ τῷ ἡμετέρῳ τραγικῷ (πρβλ. Ἑλέν. 868 'ποδὶ στείβων ἀνοσίῳ', Εὐμεν. 540 'μηδέ νιν...

δυοῖν τε παίδοιν συνθανοῦσ᾽ ἀπόλλυται.
τί δήποτ᾽ οὖν γένοιτ᾽ ἂν ἔτι τί δεινόν; ὦ
γυναικῶν λέχος πολύπονον,
ὅσα βροτοῖς ἔρεξας ἤδη κακά.

ΙΑΣΩΝ.

γυναῖκες, αἳ τῆσδ᾽ ἐγγὺς ἕστατε στέγης,
ἆρ᾽ ἐν δόμοισιν ἡ τὰ δείν᾽ εἰργασμένη

ἀθέῳ ποδὶ λὰξ ἀτίσης᾽, Ἀντιγ. 1142 ᾽μολεῖν καθαρσίῳ ποδὶ Παρνασίαν ὑπὲρ κλιτύν᾽, καὶ πλεῖστα ἄλλα παρόμοια). Περὶ τοῦ ᾽ἅλμαν᾽ ἴδ. εἰς Ἱππ. 753.

1290. *τί δήποτ᾽ οὖν ... ἔτι τί δεινόν;*] Αὕτη ἡ πρὸ Ἕλμσλ. κοινή, πλὴν τοῦ ᾽ἔτι τί᾽, ὅπερ ἐγράψαμεν ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ ἔν τε τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. ᾽ἔτι᾽, οὗ ἕνεκα ὁ στίχος ἦτο ἄμετρος. Καὶ ὁ μὲν Σεΐδλερ., στροφικὰ μέτρα καὶ δοχμίους θηρεύων, ἔτρεψε διορθ. τὸ ᾽τί δήποτ᾽᾽ εἰς ᾽τί δέ ποτ᾽᾽, ἀλλ᾽ ὁ Ἕλμσλ. διὰ τὸν αὐτὸν λόγον (πρὸ δ᾽ αὐτοῦ καὶ ὁ Ἑρμ.) ἔτρεψε τὸ ᾽τί δήποτ᾽ οὖν᾽ εἰς ᾽τί δῆτ᾽ οὖν᾽, ὅπερ ἔκτοτε ἡ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδδ. κοινή. Ἀλλὰ τὸ μὲν ᾽δήποτε᾽ ἢ ᾽δήποτ᾽ οὖν᾽ ἐπ᾽ ἐρωτήσεως εὐθείας ἢ πλαγίας τί σημαίνει εἶνε γνωστόν· ἐπεκτείνει εἰς γενικώτατον κύκλον τὴν ἐρώτησιν, συμπεριλαμβάνουσα πανταδήποτε ὅρον τοῦ ἐρωτωμένου, ὅθεν καὶ εὐστόχως ὁ Κλότζιος (εἰς Δεβάριον Β᾽, σελ. 425) παραβάλλει τὸ ᾽τί δήποτε᾽ πρὸς τὸ γερμαν. was in der Welt? Ἀλλὰ ποῦ ποτε καὶ κεῖται ἐπὶ τοιαύτης ἐρωτήσεως τὸ ᾽δῆτ᾽ οὖν᾽, ἢ τί ἕτερον κυρίως ἐμφαίνει, οὔτε ὁ Ἕλμσλ. οὔτε ἄλλος τις μᾶς ἐδίδαξεν. Ἐπειδὴ δ᾽, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τὸ μὲν ᾽τί δήποτ᾽ οὖν᾽ τῆς παραδόσεως μόνον καὶ ὑπὲρ πᾶν ἕτερον μόριον ἢ μοριολογικὸν σύμπλεγμα ἁρμόζει εἰς τοῦ ἡμετέρου στίχου τὸ νόημα, ὁ δὲ μετρικὸς λόγος σχετικῶς ἧττον βέβαιος, ὡς ἀεὶ μεταβάλλων καὶ ἀνακινούμενος, ἀνεκαλέσαμεν εἰς τὸ κείμενον τὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως. Ἐπειδὴ δ᾽ οὐχ ἧττον καὶ ἡ ὅλη σχεδὸν ῥύμη τοῦ στίχου ὑπέκρεκεν ὥς τις τρίμετρος, ὅπως οἱ πρὸ αὐτοῦ δύο, παρενεβάλομεν εἰς τὸ ᾽ἔτι δεινόν᾽, τὸ ἐρωτηματικὸν ᾽τί᾽, οὗ ἡ μὲν ἐξαφάνισις εὐνόητος παλαιογραφικῶς τε διὰ τὸ ᾽ἔτι᾽, καὶ ὡς ἐκ τοῦ νοήματος διὰ τὸ ἐν ἀρχῇ ᾽τί᾽, τὴν δ᾽ ἐπανάληψιν ἀπῃτει ἡ ἐν τοιαύταις ῥήσεσιν ἀπαραίτητος ῥητορικὴ ἔμφασις. Οὕτως ἔχομεν μετὰ τοῦ ἐν τέλει κλητικῶς ἐπιφωνηματικοῦ ᾽ὦ᾽ πλήρη καὶ κανονικὸν τρίμετρον, οὗ ὁ νοῦς προφανής. Ὁ Σχολ. ἐκλαμβάνει τὸ ᾽δεινὸν᾽ ὡς ἐλλιπὲς τοῦ ᾽πλέον᾽ ἢ ᾽μᾶλλον᾽ καὶ ἑρμηνεύει ᾽τοῦ χεῖρα ἐπιβαλεῖν τοῖς τέκνοις τί γένοιτ᾽ ἂν δεινότερον᾽, κατὰ τοῦτον δὲ καὶ οἱ νεώτεροι· ἀλλὰ τοῦ συγκριτικοῦ τούτου τί γένοιτ᾽ ἂν χλιαρώτερον, καὶ τῆς τοῦ στίχου δεινότητος φθαρτικώτερον; Ὁ χορὸς οὐδεμιᾶς οὐδέποτε (᾽δήποτ᾽ ἔτι᾽) συγκρίσεως δεκτικὸν νομίζει τὸ τελεσθὲν ἀνοσιούργημα, ὅθεν καὶ ἐκφέρει τὴν ῥῆσιν ἀπολύτως καὶ ἄνευ παραθέσεως (ὡς π.χ. ἐν αὐτοῖς τοῖς: Οἰδ. τ. 1337 ᾽τί δήποτ᾽ (οὕτως ὁ Λαυρ.) ἐμοὶ βλεπτόν, ἢ στερκτὸν ἢ προσήγορον ἔτ᾽ ἔστ᾽ ἀκούειν ἡδονᾷ, φίλοι;᾽, Εὐρ. Ἱκέτ. 447 ᾽πῶς οὖν ἔτ᾽ ἂν γένοιτ᾽ ἂν ἰσχυρὰ πόλις;᾽, Ἀρ. Ὀρν. 830 ᾽καὶ πῶς ἂν ἔτι γένοιτ᾽ ἂν εὔτακτος πόλις;᾽ τοῖς ὑπ᾽ Ἕλμσλ. παραβληθεῖσι).

1291. *πολύπονον,*]=*πολύμοχθον, ταλαίπωρον.*

1292. *βροτοῖς*] Ὀρθῶς διαστέλλει ὁ Οὐεκλ. τὸ ᾽βροτοὺς ἔρεξας κακά᾽ (= *αὐτὴ τοὺς βροτοὺς ἔρεξας κακὰ*) ἀπὸ τοῦ: *βροτοῖς ἔρεξας κακὰ* (= *τοῖς βροτοῖς αἰτία κακῶν ἐγένου*).

Μήδεια τοῖσιν ἢ μεθέστηκεν φυγῇ;
δεῖ γάρ νυν ἤτοι γῆς σφε κρυφθῆναι κάτω,
ἢ πτηνὸν ἆραι σῶμ' ἐς αἰθέρος βάθος,
εἰ μὴ τυράννων δώμασιν δώσειν δίκην
πέποιθ', ἀποκτείνασά τε τυράννους χθονὸς
ἀθῷος αὐτὴ τῶνδε φεύξεσθαι δόμων.

1295. *τοῖσιν*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ *S* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'τοῖσδέ γ'', καὶ ἐν *b*ˢ 'τοισίδε γ'', ἅπερ προδήλως διορθώματα, ὡς ἀποπτυόμενα ὑπὸ τοῦ νοήματος ('Εϊμψοίθ. διώρθ. 'Μήδει' ἔτ' ἐστίν', καὶ Οὐεκλ. 'τοῖσδ' ἔτ'', ὅπερ ἐξέδ. Πρίνζ. καὶ ἄλλοι. Τὸ 'ἔτι' φθείρει τὸ νόημα τοῦ ἐρωτῶντος).

φυγῇ;] Ἴδ. εἰς 1285.

1296-300. *δεῖ γάρ νυν... δόμων;*] Καὶ τῆς ῥήσεως ταύτης ἡ μὴ κατανόησις ἐγέννησε πολλὰς καὶ ποικίλας δυσκολίας. Ἐν τοῖς βιβλίοις 'δεῖ γάρ νιν ἤτοι γῆς σφε... βάθος (ἐπὶ τοῦ *B*¹ 'πτύχαις'), εἰμή... δώσει δίκην. πέποιθ' ἀποκτείνασα κοιράνους (ἐν *BE* 'τυράννους')... φεύξεσθαι δόμων;' Τὸ 'σφὲ' ἐπιφερόμενον εἰς τὸ 'νὶν' οὕτως ἐγγύθεν εἶνε ἀνεξήγητον (Ἐν τοῖς Φοιν. 500-1, Τραχιν. 287-9 καὶ Οἰδ. Κ. 1278-9, ὅσα παραβάλλει ὁ Οὐεκλ. 'ἐμοί-μοι, ἐκεῖνον-νιν, μ'-με' ἀπέχουσι τόσον ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε εὐλόγως ἐπαναλαμβάνονται)· ὅθεν καὶ διώρθ. Ἕλμσλ. 'γῆς γε', Οὐέϊλ. 'γῆς καλυφθῆναι', κλπ., Βαρθ. περιγράφει τὸ 'σφὲ' νοθεύων. Τὸ Χρ. Π. 281 'δεῖ γὰρ τὰ νῦν ἢ γῆς σε κρυβῆναι κάτω' ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦτο 'νῦν', ὅπερ παρεφθάρη εἰς 'νίν'. Ὅθεν καὶ ἔγραψα μετὰ τοῦ Βαρνεσίου 'γάρ νυν', ἀλλ' ἐκδεχόμενος ὅμως τὸ μόριον ὄχι = *οὖν*, ἀλλὰ = *νῦν*, τώρα (καθ' ἃ ἐξήγησα εἰς Ἱππολ. 670-2. Νῦν βλέπω, ὅτι καὶ ὁ Βοίκχιος εἰς Πινδ. Πυθ. γ'. 58 ἀξιοῖ, ὅτι ὁ ποιητὴς λαμβάνει πολλάκις καὶ τὸ ἐγκλιτικὸν 'νὺν' χρονικῶς). Ἀντὶ τοῦ 'αἰθέρος βάθος' ἤθελε γράψῃ τις 'αἰθέρος πτύχας' (ὄχι 'πτύχαις', ὡς ὁ *B*¹ ἢ 'πτυχάς', ὅπως οἱ κριτικοὶ κοινῶς κατ' Ἕλμσλ., ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 227-9)· τὴν κοινὴν ὅμως ἐπιβεβαιοῖ τὸ παρ' Ἕλμσλ. ἀπόσπ. 968 'νῦν δ' ἐκ βαθείας γὰρ πάρεστιν αἰθέρος λαβεῖν ἀμισθί'. Ἀλλ' ὑπὲρ πάντα ἡμαρτημένη μοὶ φαίνεται ἡ κατὰ τὴν κοινὴν γραφὴν στίξις, ἡ διαιροῦσα τὴν ὅλην ῥῆσιν εἰς δύο ἀσύνδετα μέρη 1296-8 καὶ 1299-1300, ἐκτέμνουσα οὕτως αὐτὸ τὸ νεῦρον τῆς ἐν τῇ ῥήσει ῥητορικῆς δυνάμεως, ἧς ὁ τόνος ἔγκειται ὄχι ἐν τῷ *εἰ πέποιθεν* ἡ Μήδ. φεύξεσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ: 'δεῖ... νυν... κρυφθῆναι κτλ., εἰ πέποιθε κτλ.' Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Σχολ. ἑρμηνεύει 'δεῖ γάρ νιν: δεῖ γὰρ αὐτὴν ἢ κατοταρταρωθῆναι, ἢ ἀναπτῆναι, εἰ μὴ ἄρα πέποιθε μὴ δώσειν δίκην τῶν τολμηθέντων', εἶνε φανερόν, ὅτι οὗτος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν 1298 'δώσειν (ὄχι 'δώσει') δίκην' καὶ συνῆπτε ταῦτα πρὸς τὰ ἑπόμενα. Ἕτερον τεκμήριον τούτου εἶνε, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἐν 1299 'κοιράνους' οἱ ἔγκριτοι *BE* ἔχουσι 'τυράννους, ὅπερ, ἐκρυείσης πρὸ αὐτοῦ μιᾶς βραχείας συλλαβῆς, εἶχε τραπῇ διορθωθὲν εἰς 'κοιράνους', ὅπερ καὶ ἐπέφερε κατ' ἀνάγκην τὸν διχασμὸν τῆς ῥήσεως. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Σχολ. διὰ τῆς ἑρμηνείας του ταύτης μᾶς παρέχει μαρτύριον πολύτιμον κατὰ τοῦ διχασμοῦ τῆς ῥήσεως, διὰ τῶν 'εἰ μὴ ἄρα... μή'...' ἀπήγαγε τῆς εὐθείας καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς νεωτέρους. Ὁ Ἑρμᾶνν. ὀρθῶς προσέκρουσεν εἰς τὸ ἀσύνδετον 'πέποιθε', ὀρθῶς δ' ἠξίωσεν, ὅτι διὰ νὰ ἦτο ὀρθὴ ἡ ἐκφορά, ἔπρεπε νὰ ῥηθῇ 'ἢ πέποιθε'· ἀλλὰ κακῶς ὅμως ἀποκρούσας τὴν συνθήκην 'μὴ...δώσειν', ἀπέδωκε τὸ 'μὴ'

ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτῆς φροντίδ' ὡς τέκνων ἔχω,

εἰς τὸ 'πέποιθε', καὶ κάκιστα διώρθ. 'εἰ μή, τυράννων δώμαθ' ἵνα δώσει δίκην, πέποιθ', ἀποκτ. κτλ.', ἅπερ ὅλως ἀπόβλητα. Ἡ δὲ παρεξήγησις ἐδεινώθη τόσον, ὥστε ὁ Οὐεκλ. τὴν μὲν ἑρμηνείαν τοῦ Σχολ. ἀποδέχεται ὡς ὀρθήν, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, ἀρνεῖται ὅμως ὅτι ἐμπεριέχεται αὕτη εἰς τὸ κατὰ τὴν ἀδιάστικτον γραφὴν κείμενον, λέγον ταῦτα: *εἰ μὴ πέποιθε τοῖς τυράννοις δίκην δώσειν*, ἅπερ προφανῶς ἐναντία καὶ ἀντίθετα τῷ ὀρθῷ νοήματι. Εὐλόγως ἄρα κατὰ τὸ φαινόμενον ὁ μὲν Ἔλμσλ. διώρθ. τὸν Σχολ., τρέψας τὸ 'εἰ μὴ ἄρα' εἰς 'εἰ ἄρα', οἱ δ' ἄλλοι τὸ κείμενον ('Εἴμψοίθ. 'εἰ μή τι τολμῶν τῶνδε μὴ δώσειν δ. πέποιθ... κάθῳος', Κοϊτσάλ. 'μὴ δόμοις δώσειν πέπ... ἀποκτείνασά τε τυράννους' ὁ δὲ Δινδ. ἐξωβέλισε τὰ 1299-1300 καὶ κατὰ τοῦτον Ναύκ. Οὐεκλ. Βαρθ. καὶ Ἀρνίμ.) Οὕτω δ' οἱ πλεῖστοι ἐπανῆλθον εἰς τὸν διχασμὸν τῆς ῥήσεως. Ἀλλ' ἂν ἡ ἑρμηνεία τοῦ Σχολ. καὶ τὸ κείμενον λέγουσιν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, δὲν πταίει διὰ τοῦτο οὔτε τὸ κείμενον οὔτε ὁ Σχολ. Δὲν πταίει τὸ κείμενον, διότι κάκιστα οἱ κριτικοὶ ἀποδίδουσι τὸ 'μὴ' εἰς τὸ 'πέποιθ', καὶ ὄχι εἰς τὸ 'δώσειν δίκην', ἀβασανίστως πεισθέντες εἰς τὸν Ἑρμἄνν. καὶ εἰς ἐσφαλμένα συντακτικὰ δόγματα· διότι τὸ 'μὴ' καὶ ἐν τῷ ὑποθετικῷ κώλῳ οὐχ ἧττον ἢ τοῖς ἄλλοις ἀποδίδεται οὐ μόνον εἰς τὸ κύριον ῥῆμα ἀλλὰ καὶ εἰς δευτερεύοντά τινα ὅρον αὐτοῦ, ὅπως τὸ 'οὐ' (πρβλ. π.χ. Θουκ. α'. 32, 4 'εἰ μὴ μετὰ κακίας... τολμῶμεν' = *εἰ τολμῶμεν μὴ μετὰ κακίας*, ὄχι: *εἰ μὴ τολμῶμεν μετὰ κακίας*· τοὐναντίον Σ. Φιλ. 66 'εἰ δ' ἐργάσῃ μὴ ταῦτα' = *εἰ δὲ μὴ ἐργάσῃ ταῦτα*· Οἰδ. Κ. 1365 'εἰ δ' ἐξέφυσα τάσδε μὴ 'μαυτῷ τροφοὺς' = *εἰ δὲ μὴ ἐξέφυσα τάσδε τροφοὺς ἐμαυτῷ*, κλπ). Δὲν πταίει ὁ Σχολιαστής, διότι οὗτος κατὰ νόημα, ὅπως συνήθως, ἑρμηνεύων, εἶπεν 'εἰ μὴ ἄρα', ὄχι κατὰ τὸ 'εἰ μὴ' τοῦ κειμένου, ὅπερ κεῖται ἄνευ ἐλλείψεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐλλειπτικὴν ἐκείνην, παρὰ τοῖς πεζογράφοις μάλιστα συνήθη, ἐκφοράν, καθ' ἣν τὸ 'εἰ μὴ' κεῖται ἐλλειπτικῶς = *πλὴν εἰ*, *ἐκτὸς εἰ* (ὄχι = *πλὴν εἰ μή*, ἢ: *ἐκτὸς εἰ μή*), καὶ μετὰ τοῦ εἰρωνικοῦ συνήθως 'ἄρα' = *πλὴν εἰ τυχόν*, *ἐκτὸς εἰ τυχὸν* κττ. (πρβλ. εἰς 369). Οὕτω δ' ἔχοντος τοῦ παρὰ τῷ Σχολ. 'εἰ μὴ ἄρα', εὐλόγως οὗτος, ὅπως ἀποδοθῇ εἰς τὴν ῥῆσιν τὸ ἀποσιωπηθὲν 'μή', ἔταξεν αὐτὸ πρὸ τοῦ 'δώσειν', εἰς ὃ καὶ ἀνεφέρετο (ἐν τῷ τοῦ Σχολ. 'ἀθῷος: ἀντὶ τοῦ φεύξεται ἀτιμώρητος' ἡ ὁριστικὴ 'φεύξεται' κατὰ νόημα καὶ ἀσχέτως πρὸς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἀπαρέμφατον, ὅθεν κακῶς εἰσεφορήθη ὑπό τινων εἰς τὸ κείμενον). Ἔγραψα μετὰ τοῦ Κοϊτσάλα 'ἀποκτείνασά τε τυράννους', συνενώσας τὰ διεστιγμένα· οὕτω δὲ ἡ συνθήκη τῆς ῥήσεως καὶ ὁ νοῦς οὗτος: *δεῖ γάρ νυν* (= *νῦν*) *σφε ἤτοι γῆς κάτω κρυφθῆναι, ἢ πτηνὸν ἆραι τὸ σῶμα* (αὐτῆς) *εἰς* (τὸ τοῦ) *αἰθέρος βάθος* ('ὕψος' Σχολ.), *εἰ πέποιθεν* (*εἰ πιστεύει*) *μὴ δώσειν δίκην τοῖς τῶν τυράννων δώμασιν* (ὅτι δηλ. θὰ μείνῃ ἀτιμώρητος ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα, ὑπὸ τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς), *ἀποκτείνασά τε τοὺς τῆς χώρας τυράννους ἀθῷος* ('θωή: ζημία, βλάβη· ὅθεν ὁ ἀζήμιος ἀθῷος'. ΗΣΥΧ.) *αὐτὴ φεύξεσθαι τῶνδε δόμων* (καὶ ὅτι, ἀφ' οὗ ἐφόνευσε τοὺς βασιλεῖς τοῦ τόπου, θὰ φύγῃ ἔπειτα αὐτὴ ἀτιμώρητος ἐκ τῶν δόμων τούτων, τῶν τῆς Μηδ. δηλ.). Τὸ 'αὐτή', ὅπερ δὲν ἐννοοῦσιν οἱ περὶ Ἑρμ., σαφέστατα ἐξ ἐναντίας δηλοῖ τὴν πρὸς τὰ ἐν 1299 τῶν ἐν τοῖς 1300 λογικὴν ἀντίθεσιν. Τὰ δ' ἐν 1296-7 πρὸς παράστασιν τοῦ ἀφύκτου τῆς ἀνοσιουργοῦ, πρβλ. εἰς Ἱππολ. 1291, Ἴων. 1237, Ἡρ. μ. 1158, Ἱκετ. 829-30, Αἰσχ. Ἱκ. 757-62.

1301. *ἀλλ' οὐ γὰρ*] Ἴδ. εἰς Ἑκάβ. 726.

κείνην μὲν οὓς ἔδρασεν ἔρξουσιν κακῶς,
ἐμῶν δὲ παίδων ἦλθον ἐκσῴσων βίον,
μή μοί τι δράσωσ᾽ οἱ προσήκοντες γένει,
μητρῷον ἐκπράσσοντες ἀνόσιον φόνον.

ΧΟΡΟΣ.

ὦ τλῆμον, οὐκ οἶσθ᾽ οἷ κακῶν ἐλήλυθας,
Ἴασον· οὐ γὰρ τούσδ᾽ ἂν ἐφθέγξω λόγους.

ΙΑΣΩΝ.

τί δ᾽ ἔστιν; ἦ που κἄμ᾽ ἀποκτεῖναι θέλει;

ΧΟΡΟΣ.

παῖδες τεθνᾶσι χειρὶ μητρῴᾳ σέθεν.

ΙΑΣΩΝ.

οἴμοι τί λέξεις; ὥς μ᾽ ἀπώλεσας, γύναι.

ΧΟΡΟΣ.

ὡς οὐκέτ᾽ ὄντων σῶν τέκνων φρόντιζε δή.

ΙΑΣΩΝ.

ποῦ γάρ νιν ἔκτειν᾽, ἐντὸς ἢ ἔξωθεν δόμων;

ΧΟΡΟΣ.

πύλας ἀνοίξας σῶν τέκνων ὄψει φόνον.

1302. *κείνην... κακῶς,*] = *ἐκείνην μὲν (οἱ) οὓς ἔδρασε (κακῶς) ἔρξουσι κακῶς.*

1303. *ἐκσῴσων*] Ἐν ἄλλοις 'ἐκσῶσαι'.

1304-5. *μή μοί τι...φόνον.*] ἤτοι: (*φοβούμενος*, ἢ: *ἵνα*) *μή μοι δράσωσί τι οἱ συγγενεῖς* (τῶν τυράννων), ὄχι καθ᾽ ὑπάκουσιν τοῦ 'αὐτούς', ὡς ὁ Σχολ. καὶ ἔνιοι τῶν νεωτέρων, οὔτε εἰς τὸ 'δράσωσι', οὔτε εἰς τὸ 'ἐκπράσσοντες'. Ἡ λιτὴ αὕτη ἐκφορά, εἶνε, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Οὐέϊλ., ἀσυγκρίτως ἐκφραστικωτέρα τῆς μετ᾽ αἰτιατικῆς. Ἄλλως ἡ ἠθικὴ δοτικὴ 'μοὶ' εἶνε ἀρκούντως ἐκφραστική. Τὸ δὲ 'μητρ. ἐκπρ. φόνον' = *τοῦ φόνου, ὃν ἡ μήτηρ εἰργάσατο, δίκην πράσσειν θέλοντες*, ζητοῦντες νὰ ἐκδικήσωσι τὸ αἷμα τῶν ὑπὸ τῆς μητρὸς φονευθέντων.

1306. *οἷ κακῶν*] Ἡ γενική, 'κακῶν' μετὰ τοῦ 'οἷ' ὅπως καὶ ἐν Ἑκ. 455 καὶ 1285-6, ἀλλ᾽ ὄχι τοπικῶς, τροπικῶς δέ, ὅπως καὶ τὸ 'ἐλήλυθας', τοῦ 'οἷ κακῶν' ἐμφαίνοντος ὄχι τὸν πρὸς ὃν ὅρον τῆς κινήσεως, ἀλλὰ τὸν βαθμὸν τῆς τῶν κακῶν δεινότητος, καθ᾽ ἃ πολλάκις εἴπομεν.

1308. *ἦ που*] Ἴδ. εἰς Φοιν. σελ. 403.

1310. *τί λέξεις;*] Ἴδ. εἰς Ἱππ. 353.

1312. *ποῦ γάρ νιν*] ὁ 'γὰρ' ὄχι ὅπως κοινῶς (πρβλ. εἰς Ἑκ. 688), ἀλλ᾽ αἰτιολογικῶς. Μετὰ τοῦ ἐρωτηματικοῦ 'ποῦ' ὁ 'γὰρ' αἰτιολογικὸς τῆς τοῦ Ἰάσονος περιδεοῦς ἐκπλήξεως, καθ᾽ ἃ εἰς 689. Τὸ δὲ 'νὶν' ἐνταῦθα = *αὐτούς.*

ΙΑΣΩΝ.

χαλᾶτε κλῇδας ὡς τάχιστα, πρόσπολοι,
ἐκλύεθ' ἁρμούς, ὡς ἴδω διπλοῦν κακόν,
τοὺς μὲν θανόντας τὴν δὲ τρὶς μιαιφόνον.

ΜΗΔΕΙΑ.

τί τάσδε κινεῖς κἀναμοχλεύεις πύλας,
νεκροὺς ἐρευνῶν κἀμὲ τὴν εἰργασμένην;
παῦσαι πόνου τοῦδ'· εἰ δ' ἐμοῦ χρείαν ἔχεις,
λέγ' εἴ τι βούλει, χειρὶ δ' οὐ ψαύσεις ποτέ.
τοιόνδ' ὄχημα πατρὸς Ἥλιος πατὴρ
δίδωσιν ἡμῖν, ἔρυμα πολεμίας χερός.

ΙΑΣΩΝ.

ὦ μῖσος, ὦ μέγιστον ἐχθίστη γύναι

1315. *διπλοῦν κακόν,*] Ἐν *E* 'διπλᾶ κακά'.

1316. *τὴν δὲ τρὶς μιαιφόνον.*] Ἐν τοῖς βιβλ. 'τὴν δὲ τίσωμαι (*S* 'τίσομαι') φόνῳ (ἐν *Sb*s 'δίκην')'. Ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη εἶνε αἴνιγμα, ὅπερ οὔτε ὁ Σχολ. ('καὶ τήνδε τίσομαι φησίν'), οὔτε οἱ νεώτεροι ἠδυνήθησαν νὰ λύσωσι. Τὸ 'τίσωμαι φόνῳ' ἢ 'δίκην' εἶνε πραγματικῶς μὲν ἀτοπώτατον, διότι οὔτε σκιὰ κἂν προθέσεως ἐκ μέρους τοῦ Ἰάσονος ὑπάρχει εἴτε φόνου τῆς Μηδ. εἴτε ἐκδικήσεως, λεκτικῶς δὲ ἀδύνατον, διότι οὔτε ἡ ὁριστικὴ ἔχει λόγον τινὰ μετὰ τὰ προλαβόντα, οὔτε ἡ ὑποτακτική, εἰς ἣν αὐθαιρέτως τινὲς ὑπακούουσιν ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'ὡς'. Εἶνε ὅλως μάταιον καὶ νὰ ἐπιχειρῇ τις νὰ ἑρμηνεύῃ χωρίον προφανῶς καὶ ἀναντιῤῥήτως ἐφθαρμένον. Ἀλλὰ καὶ αἱ διορθ. (Οὐέϊλ. 'τίσουσαν φόνῳ', [Βάϋερ 'δίκην'] Ἑρουέρδ. 'λυσσῶσαν φόνῳ', Εϊμψοίθ. 'πινῶσαν φόνῳ', Ἀρτ. 'καὶ τοὺς θανόντας τῆσδε τίσωμαι φόνῳ') ἀπέτυχον, καὶ ἐπὶ τέλους ὁλόκληρον τὸν στίχον ἐνόθευσαν ὁ Σχέγκελ. καὶ Βαρθ. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀρχικὴ γραφὴ ἦτο 'τὴν δὲ τρὶς μιαιφόνον', ὅπερ παρεφθάρη εἰς 'τὴν δὲ τίσομαι φόνον' καὶ 'φόνῳ', ὅπως π.χ. τὸ ἐν 929 'τί δὴ τάλαινα', ἡ ἐν τοῖς βιβλ. καὶ ταῖς ἐκδδ. κοινή, παρεφθάρη ἐν τοῖς *S* εἰς 'δῆτα λίαν' (μιαιφ: μαιφ = λίαν: λαιν) καὶ ὅπως τὸ Ἀνδρομ. 636 'κεἰ τρὶς νόθος', ὅπως κεῖται ἔν τισι βιβλ., παρεφθάρη εἰς 'κεἴ τις νόθος' ἐν ἄλλοις (ἤτοι: ΤρΙΣ[ο]ΜΙΑΙΦΟΝ[ῳ=]ΟΝ). Ὁ νοῦς οὕτω προφανής: ὡς ἴδω *διπλοῦν κακόν, τοὺς μὲν* (*παῖδας*) *θανόντας, τὴν δὲ* (*Μήδειαν*) *τρὶς μιαιφόνον* (*οὖσαν* ἢ: *γενομένην*), εἴτε θέλει τις νὰ ἐκλαβῇ τὸ 'τρὶς' κυριολεκτικῶς διὰ τὸ τριπλοῦν τῆς δολοφονίας (Γλαύκης, Κρέοντος, παίδων), εἴτε κατὰ τὴν συνήθη εἰς τὸ 'τρὶς' γενικὴν καὶ ἀόριστον πλήθυνσιν, ὡς ἐν τῷ 636 Ἀνδρομ. 'τρὶς νόθος' κττ.

1317. κέξ. 'ἄνω ἐπὶ τοῦ πύργου ἑστῶσα ταῦτα λέγει', καὶ κατωτέρω (εἰς 1320) 'ἐπὶ ὕψους γὰρ παραφαίνεται ἡ Μήδεια, ὀχουμένη δρακοντίνοις ἅρμασι καὶ βαστάζουσα τοὺς παῖδας'. ΣΧΟΛ.

1321. *τοιόνδ'*] Ἴδε εἰς 789.

1322. '*ἔρυμα*] ἀποσόβημα'. ΣΧΟΛ. *πρόβλημα, ἕρκος,* κττ.

1323. ὦ *μῖσος,*] τὸ ἀφηρημένον (=

θεοῖς τε κἀμοὶ παντί τ' ἀνθρώπων γένει,
ἥτις τέκνοισι σοῖσιν ἐμβαλεῖν ξίφος
ἔτλης τεκοῦσα κἄμ' ἄπαιδ' ἀπώλεσας·
καὶ ταῦτα δράσασ' ἥλιόν τε προσβλέπεις
καὶ γαῖαν, ἔργον τλᾶσα δυσσεβέστατον.
ὄλοι'· ἐγὼ δὲ νῦν φρονῶ, τότ' οὐ φρονῶν
ὅτ' ἐκ δόμων σε βαρβάρου τ' ἀπὸ χθονὸς
Ἕλλην' ἐς οἶκον ἠγόμην, κακὸν μέγα,
πατρός τε καὶ γῆς προδότιν ἥ σ' ἐθρέψατο.
τὸν σὸν δ' ἀλάστορ' εἰς ἔμ' ἔσκηψαν θεοί·
κτανοῦσα γὰρ δὴ σὸν κάσιν παρέστιον,
τὸ καλλίπρωρον εἰσέβης Ἀργοῦς σκάφος.

μίσημα, βδέλυγμα) ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου, ὡς καὶ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ.

1323. *μέγιστον ἐχθίστη*] κατὰ πλεονασμὸν ὑπερθέσεως, συνήθη εἰς τοὺς ποιητὰς (πρβλ. 'τὴν πλεῖστον ἡδίστην θεῶν' Ἀλκ. 790, 'τῆς πλεῖστον ἐχθίστης' Σ. Φιλ. 631, 'πλεῖστον... κάκιστος' Οἰδ. Κ. 743 κλπ.)

1325. *ἐμβαλεῖν ξίφος*] κοινῶς: νὰ μπήξῃς. Πρβλ. εἰς 1283.

1326. *ἔτλης*] = *ἐτόλμησας*, ἴδ. εἰς 796-7. Ὁ Ἴρζελ. διώρθ. 'ἑκοῦσα' ἄνευ ἀνάγκης. Ὁ ποιητὴς πολλάκις προσθέτει τὸ *τίκτω* εἰς τὸ *τέκνα* κττ. ἐπὶ δεινολογίᾳ ῥητορικῇ.

ἄπαιδ'] αἰτιατ. κατηγορημ. ἤτοι: *κἄμ' ἄπαιδα* (*θεῖσ'*) *ἀπώλεσας*.

1329. *φρονῶ, τότ' οὐ φρονῶν*] Ὁ Οὐεκλ. ἑρμηνεύει τὸ 'φρονῶ': *οἶδα, συνίημι*, καὶ ὡς ἀντικείμενον τοῦ *οἶδα* τούτου λαμβάνει τὸ 1331 'τὸν σὸν (ἄνευ τοῦ 'δὲ') ἀλάστορα κτλ.' Ἀλλὰ τὸ 'φρονῶ' οὔτε *οἶδα* σημαίνει ποτέ, καὶ ὅσαι τάσσονται παρ' αὐτῷ αἰτιατικαὶ δὲν εἶνε ἀντικείμενα. Ὁ νοῦς ὁποῖος πάντοτε: *ἐγὼ δὲ νῦν εἴμ' ἔμφρων, τότ' οὐκ ἔμφρων ὤν, ὅτε κτλ.*

1330. *ἐκ δόμων σε κτλ.*] Τὸ 'βαρβάρου' ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ 'δόμων'. (Ὁ Οὐεῤῥάλλ. ἀντὶ τοῦ 'ἐκ δόμων' διώρθ. 'ἔκνομον', ὅπερ ἐκδέχεται = *ἄνομον οὖσαν, οὐ νόμοις χρωμένην*, ὅπερ οὐδεὶς ἔγκριτος εἶπεν. Τὸ 'ἐκ δόμων' ἔῤῥωται ἐκ παντὸς λόγου, ὅπως καὶ τὸ συνώνυμον *οἶκος* καὶ τὰ παρ' αὐτὸ *οἴκοι, οἴκοθεν, οἴκαδε, πρὸς οἴκους* κτλ., καὶ κυρίως καὶ κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ *πατρὶς* λαμβανόμενα).

1333. *τὸν σὸν δ'... θεοί·*] Οὕτως ἐν *S* ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς λοιποῖς 'τὸν σὸν ἀλ.', ὅπερ κακῶς προτιμῶσί τινες. Περὶ τοῦ *ἀλάστωρ* ἴδ. εἰς Φοιν. 1561. Κιρχ. 'τοῖόν σ', Ναύκ. 'τοιόνδ',' Σταδτμύλλερ. 'τότ' οὖν', Οὐέϊλ. 'τῶν σῶν σ'', οὕτω δὲ καὶ Οὐεκλ. Οὐδείς ποτε δραματικὸς ποιητὴς εἶπε τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ μετελήφθη ποτὲ τὸ ὄνομα οὕτω. Ἀντιμάχονται δὲ ταῦτα καὶ πρὸς τὰ ἑπόμενα

1334-5 *κτανοῦσα γὰρ ... σκάφος.*], ἐν οἷς ὁ ποιητὴς προετίμησε τὴν ἧττον κοινὴν περὶ τῆς ἀδελφοκτονίας παράδοσιν, ἵνα παραστήσῃ τὴν Μήδειαν μιαιφόνον καὶ πρὶν ἀκόμη πατήσῃ τὸν πόδα της εἰς τὴν Ἀργώ, καὶ ὅτι ἄρα ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς τὸ μίασμα τῆς ἀδελφοκτόνου μετεδόθη ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν Ἰάσονα, ὅστις οὕτω καὶ παρεδόθη

ἤρξω μὲν ἐκ τοιῶνδε, νυμφευθεῖσα δὲ
παρ᾽ ἀνδρὶ τῷδε καὶ τεκοῦσά μοι τέκνα,
εὐνῆς ἕκατι καὶ λέχους σφ᾽ ἀπώλεσας.
οὐκ ἔστιν ἥτις τοῦτ᾽ ἂν Ἑλληνὶς γυνὴ
ἔτλη ποθ᾽, ὧν γε πρόσθεν ἠξίουν ἐγὼ
γῆμαί σε, κῆδος ἐχθρὸν ὀλέθριόν τ᾽ ἐμοί,
λέαιναν, οὐ γυναῖκα, τῆς Τυρσηνίδος
Σκύλλης ἔχουσαν ἀγριωτέραν φύσιν.
ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἄν σε μυρίοις ὀνείδεσι
δάκοιμι· τοιόνδ᾽ ἐμπέφυκέ σοι θράσος·
ἔρρ᾽, αἰσχροποιὲ καὶ τέκνων μιαιφόνε.
ἐμοὶ δὲ τὸν ἐμὸν δαίμον᾽ αἰάζειν πάρα,

ὑπὸ τῶν θεῶν εἰς τὸν ἀλάστορά της (ʽσὸν ἀλάστοραʼ).

παρέστιον] Ὅπως καὶ ἄλλα χρονικὰ καὶ τοπικὰ ἐπίθετα λαμβάνονται ἀντ᾽ ἐπιῤῥημάτων ἢ προθετοπτώτων (ἴδ. εἰς Ἱππολ. 200), οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ʽπαρέστιονʼ ἀντὶ τοῦ ʽπαρὰ τὴν ἑστίανʼ. ʽΦερεκύδης ἐν ἑβδόμῳ φησὶ διωκομένους ἀναβιβάσαι ἐπὶ τὴν ναῦν τὸν Ἄψυρτον καὶ μελίσαντας ῥῖψαι εἰς τὸν ποταμόν· Σοφοκλῆς δὲ ἐν Κολχίσι φησὶ κατὰ τὸν οἶκον τοῦ Αἰήτου σφαγῆναι.ʼ ΣΧΟΛ. εἰς Ἀπολλ. Ῥοδ. δʹ, 228.

1337. *παρ᾽ ἀνδρὶ τῷδε*] Ἡ *παρὰ* προσλαμβάνεται ἐνίοτε ἐπὶ τῶν νυμφεύσεως δηλωτικῶν ῥημάτων· τὸ δὲ ʽτῷδεʼ καθ᾽ ἃ εἰς Ἑκ. 202, 860.

1338. *εὐνῆς ἕκατι καὶ λέχους*] Ἐκ παραλλήλου κατὰ τὰ Ἱππ. 14, Τρῳ. 745, Ἴων. 1092 κττ.

1339-40. *οὐκ ἔστιν ἥτις*] = *οὐκ ἔστι γυνὴ Ἑλληνὶς* (*τοιαύτη*), *ἥτις* (γυναῖκα Ἑλλ. τέτοια, ὅπου νὰ κτλ.) = *τοιαύτη ὥστε* (πρβλ. εἰς Φοιν. 597).

1340. *ὧν...πρόσθεν*] = *πρὸ ὧν*, ἤτοι: *ὧν προτιμῶν*.

1341. *κῆδος κτλ.*] κατὰ παράθεσιν εἰς τὰ προλαβόντα. Περὶ τοῦ ʽκῆδοςʼ ἴδ. εἰς Φοιν. 77.

1342. *τῆς Τυρσηνίδος*] τῆς Σικελικῆς, ʽΤυρσηνὸν γὰρ πέλαγος Σικελίας.ʼ ΣΧΟΛ., ὅπου ἦτο ἡ Σκύλλα καὶ Χάρυβδις.

1345. *τοιόνδ᾽*] Καθ᾽ ἃ εἰς 789.

1346. *ἔρρ᾽*] Ἴδ. εἰς Φοιν. 627, κλπ.

1347. *πάρα,*] Περὶ τούτου οὐδεὶς οὐδέν· μεταφράζουσι δὲ μόνον τὴν λέξιν οἱ μέν: *πρέπει*, οἱ δὲ *δεῖ* κττ., προφανῶς διότι εὑρίσκουσιν ἀνάρμοστον ἐνταῦθα τὸ μόνον, ὅπερ σημαίνει ἡ λέξις: *πάρεστι*. Καὶ ὅμως τοῦτο σημαίνεται ἐνταῦθα, καὶ μόνον τοῦτο, ῥηθὲν κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ προλαβὸν 1346 ʽἔῤῥεʼ, ἤτοι: *ἔῤῥ᾽, αἰσχροποιὲ* κτλ., *πάρεστι δ᾽ ἐμοὶ τὴν ἐμὴν συμφορὰν* (= ʽδαίμοναʼ, τῆς λέξεως μέσης οὔσης, ὡς καὶ τὸ συνώνυμον ʽτύχηʼ) *αἰάζειν* (= *αἰαῖ φωνεῖν, στένειν* κττ.). Τί δὲ σημαίνει τοῦτο θέλει ἐννοήσῃ ὅστις ἐνθυμηθῇ τὰ ἐν τῇ συνηθείᾳ κατὰ τοιαύτην περίστασιν λεγόμενα, ὁσάκις ἐπίκειταί τις, ἢ λυπηρὸς καὶ ὀχληρός, ἢ ἀπεχθὴς καὶ μισητός, εἰς ἄνθρωπον, ἔχοντα ἱκανὰς καὶ ἄνευ τούτου οἴκοθεν λύπας καὶ θλίψεις. Λεῖψε, λέγει οὗτος, ἤ: ἆμε σ᾽ τ᾽ ἀνάθεμα (στὸν διάβολο), καὶ ἔχω ἀρκετὰ ἐγὼ βάσανα· ἤ: λεῖψε ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, καὶ μὲ φθάνουν ἐμένα οἱ καϋμοὶ καὶ τὰ βάσανά μου, καὶ

ὃς οὔτε λέκτρων νεογάμων ὀνήσομαι,
οὐ παῖδας οὓς ἔφυσα κἀξεθρεψάμην
ἕξω προσειπεῖν ζῶντας, ἀλλ' ἀπώλεσα.

ΜΗΔΕΙΑ.

μακρὰν ἂν ἐξέτεινα τοῖσδ' ἐναντία
λόγοισιν, εἰ μὴ Ζεὺς πατὴρ ἠπίστατο
οἷ' ἐξ ἐμοῦ πέπονθας οἷά τ' εἰργάσω·
σὺ δ' οὐκ ἔμελλες τἄμ' ἀτιμάσας λέχη
τερπνὸν διάξειν βίοτον ἐγγελῶν ἐμοί,
οὔθ' ἡ τύραννος οὔθ' ὁ σοὶ προσθεὶς γάμους
Κρέων ἀνατὶ τῆσδέ μ' ἐκβαλεῖν χθονός.

ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Ὁμοίως καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἰάσων: Ἆμε σ' τ' ἀνάθεμα, αἰσχροποιὲ καὶ τ. μιαιφόνε, καὶ μένα μὲ φθάνει ἡ συμφορὰ ποῦ ἔχω νὰ κλαίω καὶ νὰ μυρολογῶ, ὅπου (=ʽὅςʼ) κτλ.

1348-9. *οὔτε. . . οὐ*] Ἐντονώτερον τοῦ ʽοὔτε—οὔτεʼ διὰ τὸ ἀσύνδετον, ὅπως καὶ τὸ ἁπλοῦν *οὐ* ἀσυνδέτως.

1350. *ἀπώλεσα.*] Ἀντὶ τούτου ὁ Οὐεκλ. καὶ κατὰ τοῦτον ὁ Βαρθ. ʽἀπώλεσαςʼ. Τὸ ʽἀπώλεσαʼ, λέγει ὁ διορθωτής, οὐδένα ἔχει νοῦν. Οὐδένα νοῦν ἔχει καθ' ἡμᾶς ὁ ʽἀλλάʼ, ἐναντιωματικὸς μὲν καὶ ὢν καὶ λεγόμενος, παριστῶν δὲ διὰ τῆς διορθ. ὄχι ὅ,τι ἔπαθεν ὁ Ἰάσων (ʽἀπώλεσαʼ) κακόν, ἐναντίον οἷς ἤλπιζεν (ʽὃς οὔτε λέκτρων... ζῶνταςʼ), ἀλλ' ὅ,τι τούτοις ἐναντίον ποθοῦσα κατώρθωσεν ἡ Μήδεια (ʽἀπώλεσαςʼ).

1351-2. *μακρὰν ἂν... λόγοισιν,*] Ἐν *S* ʽἦ (ἢ) μάκρ' ἄνʼ, καὶ ἐν *Sb*ˢ ʽἐναντίαʼ, ἐν *E* ʽἐναντίοιςʼ. Ὀρθῶς ὁ Ἔλμσλ. προετίμησε τὸ ʽμακράνʼ, παραβαλὼν τὸ Ἀγαμ. 916, 1305, Αἴ. 1040, καὶ Ἰφ. Α. 420, ἀλλὰ κακῶς τὸ ʽἐναντίονʼ τοῦ ʽἐναντίαʼ, παραβαλὼν τὰ 1101 καὶ Ὀρ. 917, καὶ ἀξιώσας, ὅτι ἀμφότερα ὁμοίως καλά, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ ἅπαντα τὰ βιβλία θὰ παρεῖχον ἴσως τὴν γραφὴν ʽἐναντίονʼ, ἐὰν ἐν ἐνίοις τούτων δὲν ὑπῆρχε τὸ ʽμάκρ' ἄνʼ. Τὸ δόγμα τοῦτο, καθ' ὃ καὶ παρὰ τοῖς μετέπειτα σχεδὸν πᾶσιν ἐπεκράτησεν ἡ γραφὴ ʽἐναντίονʼ, εἶνε ἐσφαλμένον. Ἐν 1101 ὁ ἑνικὸς διὰ τὸ ʽτίʼ, ἀλλαχοῦ ʽἐναντίονʼ ὁμοίως ἐπὶ τοῦ *βλέπω* κττ., ὅπερ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐπιθέτων, ἐπὶ δὲ τοῦ *λέγειν, εἰπεῖν,* κττ. πανταχοῦ τῶν τραγικῶν ʽἐναντίαʼ. Ὁ δ' Ἀρνίμ. ʽἐναντίαʼ γράφων μετ' ὀλίγων ἄλλων, ἐκδέχεται τὸ ʽἐξέτειναʼ ὡς ἄνευ μὲν αἰτιατ. εἰρημένον, ἀλλὰ κυρίως ὡς ὑπακουομένου ἔξωθεν τοῦ ʽῥῆσινʼ, ὅπερ ἀπόβλητον. Ἐκδέχου τὰς λέξεις ὡς ὁ Σχολ. ʽμακρὰ (γρ. ʽμακρὰνʼ) ἂν ἐξέτεινα ῥήματα ἐναντία τούτοις τοῖς λόγοιςʼ.

1353. *οἷ' ἐξ ἐμοῦ . . . εἰργάσω·*] = *οἷ' ἐγὼ σέ, οἷά τ' (ἐμὲ σὺ) εἰργάσω,* τί σ' ἔκαμα ἐγὼ (καλὰ δηλονότι), καὶ τί (μ') ἔκαμες (σύ, κακὰ δηλ.), καθ' ἃ ἐν 488.

1356. *ὁ σοὶ προσθεὶς γάμους*] = *ὁ γαμετὴν σοὶ δούς.*

1357. *ἀνατὶ*] Ἐν *S* ʽἀνατείʼ, ἐν *l* ʽἀνατίʼ, ἐν *B* ʽἀτίμωςʼ, καὶ ἐν *b*ˢ καὶ τοῖς λοιποῖς ʽἄτιμονʼ. Σχολ. ʽγράφεται καὶ ἀνατί, ἤτοι ἀτιμωρητεὶ καὶ ἄνευ ἄτηςʼ. Ὅτι αὕτη ἡ ὀρθὴ γραφή, τεκμηριοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Σχολ., καίπερ ἔχων λῆμμα ʽἄτιμονʼ, ἑρμηνεύει ὅμως ʽἄνευ αἰτίαςʼ (ὡς ἂν εἶχε δηλονότι λῆμμα ʽἀνατίʼ, ὅπερ ἐξελάμβανεν ὡς: *ἀναιτίως*) καὶ ʽἀτιμώρητονʼ.

πρὸς ταῦτα καὶ λέαιναν, εἰ βούλει, κάλει
καὶ Σκύλλαν ἣ Τυρσηνὸν ᾤκησεν πέδον·
τῆς σῆς γὰρ ὡς χρὴ καρδίας ἀνθηψάμην.

ΙΑΣΩΝ.

καὐτή γε λυπεῖ καὶ κακῶν κοινωνὸς εἶ.

ΜΗΔΕΙΑ.

σάφ' ἴσθι· λύει δ' ἄλγος, ἣν σὺ μὴ 'γγελᾷς.

1358. *πρὸς ταῦτα*) πρβλ. εἰς Φοιν. 524, 416, Ἱππ. 701 οἷον εἰπεῖν: *πρὸς ταῦτα ἀραρότως καὶ ἀμετατρέπτως ἔχοντα.*

1360. *ἀνθηψάμην.*] κατὰ τὰ εἰς 55. Τὸ ῥῆμα τροπικῶς μὲν καὶ ἠθικῶς, ἀλλὰ καθ' ἃ εἰς 1181-2.

1362. *λύει*] Τὸ νὰ λέγῃ ὁ Σχολ. 'λύει δ' ἄλγος: ἀντὶ τοῦ λυσιτελεῖ δέ μοι τὸ ἄλγος, ἕως σὺ μὴ ἐγγελᾷς', οὐδὲν θαῦμα, διότι ἐν τοῖς σχολίοις εἶνε ἀσυγκρίτως πλειότερα τὰ σκύβαλα παρὰ ὁ σῖτος· τὸ ἀπορίας ἄξιον εἶνε, ὅτι ὁ Οὐαλκεν. θέλων νὰ τρέψῃ διορθ. τὸ Ἱππολ. 441 'οὐκ ἆρα γ' οὐ δεῖ' εἰς 'οὔ τ' ἄρα λύει', καὶ μαρτυρίας θηρεύων, μετεχειρίσθη ἀποδεχόμενος καὶ τὸ ἡμέτερον σχόλ. Τὸν Οὐαλκενάριον ἠκολούθησαν καὶ πάντες σχεδὸν οἱ μετ' αὐτὸν (ὁ Πόρσων μόνον, *καί*περ προτείνων αὐτὸς τὴν ἑρμηνείαν: *μειοῖ ἢ αἴρει τὸ ἐμὸν ἄλγος, ἣν σὺ μὴ ἐγγελᾷς*, δὲν ἀποκρούει ὅμως καὶ τὴν παραδεδεγμένην ἑρμηνείαν), κριτικοὶ καὶ λεξικογράφοι, καὶ οὕτω κινδυνεύομεν νὰ ἔχωμεν καὶ νέον ἀπρόσωπον ῥῆμα, τὸ *λύει*, προσθετέον εἰς τὰ τέως γνωστά. Τὸ δ' ἀστεῖον, ὅτι τὴν τοιαύτην σοφὴν ἑρμηνείαν οἱ κριτικοὶ εὑρίσκουσι καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ ἦθος τῆς ἡρωΐδος (πῶς ὄχι;), καὶ τὴν παρὰ Πόρσωνι ἐναντίαν, τὴν ἄσοφον μέν, ἀλλὰ σύμφωνον πρὸς ὅ,τι λέγει τὸ κείμενον, σκληρὰν καὶ ἀνάρμοστον. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, οἵτινες, ἀμφιῤῥέποντες μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων ὀνομάτων τοῦ Οὐαλκεν. καὶ τοῦ Πόρσωνος, συγκιρνῶσιν ἀμφοτέρας τὰς ἑρμηνείας, καὶ ἐξάγουσιν οὕτως ἐκ τοῦ κρατῆρος ποτόν τι δροσιστικόν, ὅπερ ἐὰν δὲν *αἴρει*, *ἀνακουφίζει* ὅμως τὸ ἄλγος τῆς Μηδείας. Πάντα ταῦτα ἀσύστατα καὶ ἀπόβλητα. Τὸ *λύει* ἐνίοτε = *λυσιτελεῖ*, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπροσώπως, καὶ οὐδέποτε ἄνευ τῆς προσωπικῆς δοτικῆς. Ἐὰν ὁ Ἡσύχ. λέγει 'λύει: λυσιτελεῖ', οὐδαμῶς ἐκ τούτου ἕπεται, ὅτι ὁ γλωσσογράφος ἐννοεῖ αὐτὸ ὡς ἀπρόσωπον, καὶ ἀπόδειξις αὐτὰ τὰ χωρία, ὅσα φέρει εἰς ἀπόδειξιν. Ἐν τῷ Οἰδ. τ. 324 'φεῦ φεῦ, φρονεῖν ὡς δεινὸν ἔνθα μὴ τέλη λύῃ φρονοῦντι', ἔχομεν καὶ ὑποκείμενον ἀπὸ κοινοῦ τὸ 'φρονεῖν' καὶ τὴν δοτικὴν τοῦ προσώπου 'φρονοῦντι', ἤτοι: *ὡς δεινὸν τὸ φρονεῖν ἔνθα μὴ λυσιτελῇ (αὐτό, τὸ φρονεῖν) τῷ φρονοῦντι.* Ἐν τῷ Μηδ. 566 ὑποκείμενον τὸ 'ὀνῆσαι' καὶ δοτικὴ τὸ 'ἐμοί'. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἐν τοῖς λεξικοῖς χωρίων. Ἐν Μηδ. 1112-15 ἐλλείπει ἡ δοτικὴ τοῦ προσώπου, ἀλλὰ μόνον διότι τὸ 'λύει' κεῖται ἀπολύτως, καὶ ὡς δοτικὴ προσωπικὴ νοεῖται ἡ γενικωτάτη πασῶν, τὸ 'ἀνθρώποις', ἥτις ἄλλως καὶ ἀπὸ κοινοῦ δύναται νὰ ληφθῇ ἐκ τοῦ 'θνητοῖς'. Ὁμοίως ἐν Ἀλκ. 627-8 'φημὶ τοιούτους γάμους λύειν βροτοῖσιν, ἢ γαμεῖν οὐκ ἄξιον', ἔχομεν ὑποκείμενον τοῦ 'λύειν' τὸ 'γάμους' καὶ δοτικὴν προσώπου τὸ 'βροτοῖσιν'. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ἐν τῷ ἡμετέρῳ χωρίῳ 'λύει' = *λυσιτελεῖ*, ἄνευ προσωπικῆς δοτικῆς; Τὸ 'λύει' δὲν κεῖται ἀπολύτως ὡς ἐν 1112-15, ὥστε νὰ ὑπακουσθῇ ἔξωθεν τὸ 'ἀνθρώποις', καὶ ἂν δ' ὑπηκούετο, θὰ ἦτο ὅ-

ΙΑΣΩΝ.

ὦ τέκνα, μητρὸς ὡς κακῆς ἐκύρσατε.

ΜΗΔΕΙΑ.

ὦ παῖδες, ὡς ὤλεσθε πατρῴᾳ νόσῳ.

λως ἄτοπον. Ἀπὸ κοινοῦ πάλιν νὰ νοηθῇ τὸ 'ἐμοὶ' ἢ 'μοί', οὔτε δυνατὸν εἶνε, οὔτε, ἂν ἦτο, θὰ ἐσιγᾶτο, ἀφ' οὗ σιγώμενον ἐπὶ τοιαύτης σπανίας χρήσεως τοῦ *λύω*, ἐκλείπει αὐτὸ εἰς τὸν κίνδυνον νὰ ληφθῇ ἐπὶ τῆς κοινῆς. Τί δὲ κωλύει ἐνταῦθα τὴν κοινὴν χρῆσιν; Οὐδέν. Ἔχομεν ὑποκείμενον τοῦ 'λύει' τὸ 'ἣν σὺ μὴ 'γγελᾷς' καὶ ἀντικείμενον τὸ 'ἄλγος'. Ναί, ἀλλ' ὅπως ἐκληφθῇ τὸ 'ἣν σὺ μὴ 'γγελᾷς' ὡς ὑποκείμενον τοῦ 'λύει', πρέπει τοῦτο νὰ μὴ εἶνε ἀπρόσωπον, ἐν ᾧ τὸ 'λύει', καθὼς φαίνεται, ἐννοοῦσι νὰ ἐκλαμβάνωσιν οἱ σοφοὶ ἄνδρες ὡς ἀπρόσωπον. Ἰδοὺ καθ' ἡμᾶς ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου, ἧς αἰρομένης, ἔχομεν τὸ ἁπλούστατον ἅμα καὶ κανονικὸν καὶ μόνον εἰς τὸ ἦθος τῆς ἡρωΐδος ἁρμόζον νόημα, τοῦτο: *σάφ' ἴσθι* (με λυπουμένην κτλ.)· *λύει* (=*διαλύει, αἴρει*) *δὲ* (*τὴν ἐμὴν*) *λύπην* (ταύτην, ='ἄλγος') *ἣν σὺ μὴ 'γγελᾷς*, ἤτοι: ἂν σὺ μὴ θριαμβεύῃς χαιρεκακῶν ἐπ' ἐμοὶ (ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον πάσχῃς). Οἱ λόγοι οὗτοι εἶνε εἰς ἄκρον ἐκδικητικοὶ καὶ χαιρέκακοι, ἀλλ' ἀφ' οὗ, ὅπως κορέσῃ τὸ φλογερὸν τοῦτο πάθος τῆς ἐκδικήσεώς της ἡ Μήδ., δὲν ἐδίστασε νὰ θυσιάσῃ αὐτὰ τὰ τέκνα της, ἔμελλεν, ἐρωτῶ, τοιαύτη γυνή, ἔχουσα ἀπέναντι αὐτῆς ἄπελπιν καὶ κατεστραμμένον τὸν ἐχθρόν της, πλήρες δὲ τὸ ποτήριον τῆς ἐκδικήσεως κρατοῦσα εἰς χεῖρας, νὰ μὴ κενώσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο νέκταρ τῆς ἐκδικήσεως, νὰ μὴ εἴπῃ τὸν ἡμέτερον στίχον; Ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ πάθους ἢ τοῦ πείσματος λέγουσιν ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ οἱ ἄνθρωποι ὅμοια τούτοις ἐξ ἀφορμῶν οὐδαμῶς δεινῶν, συνηθεστάτων δὲ καὶ ἁπλουστάτων. Ἀλλ' ἂν ταῦτα φαίνονται ὑπερβολικὰ καὶ δεινὰ εἰς τοὺς κριτικούς, τότε τὰ

1364. *ὦ παῖδες,.. νόσῳ.*] πρέπει ν' ἀθετηθῶσιν ὡς οὐδεμίαν ὑπερβολὴν μιαρότητος καταλείποντα. Τίς δὲν βλέπει, ὅτι ἡ Μήδεια, ἐν ᾧ ἔχει παρ' ἑαυτῇ ἐπὶ τοῦ δρακοντηλάτου ἅρματος θερμὰ ἔτι καὶ αἱμόφυρτα τὰ νεκρά της τέκνα, τολμᾷ νὰ ἀπομιμῆται χλευαστικῶς τὴν πρὸς τὰ τέκνα ταῦτα ἐπιφωνηματικὴν ἀποστροφὴν τοῦ Ἰάσονος; Ἀλλὰ μὴν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκστομίσῃ τοιοῦτον ἐν τοιαύτῃ στιγμῇ καὶ θέᾳ χλευασμὸν πλάσμα ἀνθρώπινον, γυνὴ καὶ μήτηρ; Βεβαίως οὐκ ἔστι, διὰ νὰ εἴπωμεν μετὰ τοῦ Ἰάσονος, οὐκ ἔστιν ἥτις τοῦτ' ἂν ἑλληνὶς γυνὴ εἶπέ ποτε. Ἀλλ' ἡ Μήδεια ἦτο Ἀσιᾶτις, καὶ θρέμμα τῆς Κολχίδος· ὁ δὲ ποιητὴς ἐγνώριζε κάλλιστα τὰ ἄγρια ἐκεῖνα περὶ τὸν Πόντον φῦλα, ὧν τὸ ἦθος δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξημερώσωσιν οὐδὲ μέχρι τῆς σήμερον πολιτισμοῦ αἰῶνες ὁλόκληροι. Ἀκριβῶς δὲ τοιαῦτα διανοίας καὶ λόγων σχήματα ἠδύναντο μόνον ν' ἀπομάξωσι τὸ 'ἄγριον ἦθος στυγεράν τε φύσιν' τῆς 'αὐθάδους' ταύτης 'φρενός'. Ἀλλὰ τοιοῦτοι στίχοι, ὁποῖος ὁ ἡμέτερος, εἶνε ἱκανοὶ νὰ περιβάλωσι μὲ νέον δόξης στέφανον καὶ τὴν ἀρίστην τῶν ἠθοποιῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστρέψωσι τὸ δρᾶμα ἐν αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ του, ἐὰν ἡ ἠθοποιὸς ἐλαττοῦται καὶ ὀλίγον μόνον τοῦ ἀρίστου. Ὅσον ὑψηλότερα αἴρεται ἡ μοῦσα τῆς τραγῳδίας, τόσον καὶ εὐκολώτερα κινδυνεύει νὰ πέσῃ· ἰδοὺ διὰ τί ὁ τραγικώτατος τῶν ποιητῶν ὑπῆρξε μεταλλεῖον ἀνεξάντλητον διὰ τὸν Ἀριστοφάνην.

ΙΑΣΩΝ.
οὔτοι νυν ἡμὴ δεξιά σφ' ἀπώλεσεν.
ΜΗΔΕΙΑ.
ἀλλ' ὕβρις οἵ τε σοὶ νεοδμῆτες γάμοι.
ΙΑΣΩΝ.
λέχους σφε κἠξίωσας οὕνεκα κτανεῖν;
ΜΗΔΕΙΑ.
σμικρὸν γυναικὶ πῆμα τοῦτ' εἶναι δοκεῖς;
ΙΑΣΩΝ.
ἥτις γε σώφρων· σοὶ δὲ πάντ' ἐστὶν κακά.
ΜΗΔΕΙΑ.
οἵδ' οὐκέτ' εἰσί· τοῦτο γάρ σε δήξεται.
ΙΑΣΩΝ.
οἵδ' εἰσὶν οἵ μοι σῷ κάρᾳ μιάστορες.

1365. *οὔτοι νυν*] Ἐν *B* 'οὔτοί νυν', *E* 'οὔτοι ν*ν'. Εἴτε 'οὔτοι νυν' κατ' Ἕλμσλ. εἴτε 'οὐ τοίνυν' γράφοντες οἱ κριτικοί, δὲν ἐξεύρουν τί νὰ κάμουν τὸ συλλογιστικὸν 'τοίνυν' ἢ 'νύν', ὅθεν καὶ ὁ Ἑρμ. διώρθ. 'οὔτοι... νιν...δεξιά γ' ἀπώλ.', ὁ δ' Οὐϊλλαμοβίτζ. 'νιν... δεξιὰ διώλεσεν', ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρνίμ. Εἴπομεν εἰς Ἱππ. 670-2 ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ *νῦν* παρὰ τοῖς τραγικοῖς εἶνε κατ' οὐσίαν μία καὶ ἡ αὐτή, εἴτε ἐγκλίνει τὸν τόνον αὐτοῦ τὸ μόριον εἴτε ὀρθοτονεῖται, καὶ εἴτε συλλογιστικῶς λαμβάνεται εἴτε χρονικῶς.

1366. *νεοδμῆτες γάμοι.*] Τὸ ἀφῃρημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου, ἀπαραίτητον δ' ἐνταῦθα ὅπως συγκρυφθῇ εὐπρεπῶς τὸ 'νεοδμῆτες', ὅπερ, ἐπὶ πώλων νεωστὶ δαμασθέντων κυριολεκτούμενον, λέγεται ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ νεονύμφου κόρης, καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ ῥῆμα *δαμάζω* καὶ αὐτὴ ἡ *δάμαρ* (= 'ἀνδρὸς γυνὴ ἀπὸ τοῦ δεδαμάσθαι τῷ ἀνδρί'. Ἀπολλ. Λεξ. 56, 13).

1367. *λέχους... κτανεῖν;*] Οὕτως ἐν τοῖς βιβλ. Δυστυχῶς ὁ 'καὶ' καὶ ἐδῶ ἔμεινεν αἴνιγμα ἄλυτον διὰ τοὺς κριτικούς, οἵτινες καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν φθείραντες τὸν στίχον ('σφ' ἐπηξίωσας' Ἕλμσλ., 'σφ' ἄρ' ἠξίωσας' Δινδ.). Καὶ οἱ τηρήσαντες δὲ τὸν 'καί', μὴ κατανοοῦντες τὴν δύναμιν αὐτοῦ, παραβάλλουσιν οἱ μὲν (Ποφλ. Σχοίνε) τὸ Ὀρέστ. 1331 'ἦ τοῦδ' ἕκατι καὶ βοὴ κατὰ στέγας;' κττ., οἱ δὲ (Ματθ.) παραπέμπουσιν εἰς ὅσα ὁ Πόρσ. εἰς Φοιν. 1366, ἅπερ ἐσφαλμένα, διότι ὁ 'καὶ' ἐκεῖ κεῖται καθ' ἃ εἴπομεν εἰς Ἑκάβ. 515, ἐν δὲ τῷ ἡμετέρῳ πάλιν χωρίῳ, διαφόρῳ πάντων τούτων, ὁ μὲν *καὶ* κεῖται καθ' ἃ ἐξηγήσαμεν εἰς Ἱππ. 503, ἐκφράζων ἔντονον ἀγανάκτησιν, ἀλλ' ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης τὸ 'κἠξίωσας' μετετοπίσθη ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐν τῇ ἀρχῇ θέσεως, ἤτοι: *κἠξίωσας λέχους οὕνεκά σφε κτανεῖν;* Τὸ δ' 'ἠξίωσας' κυρίως μὲν = *ἄξιον (τί τινος) ἡγοῦμαι,* ἐνταῦθα δὲ = *ἐτόλμησας,* ἀκριβέστερον δέ: ἀπεφάσισες.

1370. *οἵδ'... δήξεται.*] καθ' ἃ προεῖπεν ἐν 817. Πρβλ. δ' ἄλλως τὰ εἰς 1364.

1371. *οἵδ' εἰσὶν ... μιάστορες.*] Ἐν

ΜΗΔΕΙΑ.

ἴσασιν ὅστις ἦρξε πημονῆς θεοί.

ΙΑΣΩΝ.

ἴσασι δῆτα σήν γ' ἀπόπτυστον φρένα.

ΜΗΔΕΙΑ.

στυγεῖ· πικρὰν δὲ βάξιν ἐχθαίρω σέθεν.

ΙΑΣΩΝ.

καὶ μὴν ἐγὼ σήν· ῥᾴδιοι δ' ἀπαλλαγαί.

ΜΗΔΕΙΑ.

πῶς οὖν; τί δράσω; κάρτα γὰρ κἀγὼ θέλω.

τοῖς βιβλ. 'οἴμοι', πλὴν τοῦ *B*, ὅπου 'ὤμοι', καὶ τοῦ *E* ὅπου 'ᾤμοι'. Ἐπειδὴ εἰς τὸν Βυργέσ. καὶ Οὐίτζελ. ἐφάνη ἄτοπον ἐνταῦθα, καὶ εὐλόγως, τὸ 'οἴμοι', διώρθ. 'ὠμοί', ὅπερ καὶ εἰσήχθη εἰς πλείστας ἐκδδ., παροραθείσης τῆς διορθ. Ἑρμ. 'οὐμοί', τοῦ Κοίχλυ. 'εἰσίν', καὶ Τυῤῥυίττ. 'οἶμαι'. Ἀλλ' ἀκριβῶς τὸ 'ὠμοὶ' ἐνταῦθα εἶνε ἀνάρμοστον. Τὸ *μιάστωρ* ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Εὐμεν. 176 ὡς καὶ Σ. Ἠλ. 603 κεῖται, ὅπως καὶ τὸ *ἀλάστωρ*, ἀντὶ τοῦ *ἐκδικητὴς* ἢ *ἔκδικος*· ἀλλ' αἱ τελευταῖαι λέξεις εἶνε τῶν μεταγενεστέρων, ὄχι τῶν ἀττικῶν, οἵτινες ἀντὶ τούτων μετεχειρίζοντο συνεκδοχικῶς τό τε *ἀλάστωρ* καὶ τὸ *μιάστωρ*, λέξεις θρησκευτικὰς μᾶλλον ἢ δικανικάς. Καὶ περὶ μὲν τοῦ *ἀλάστωρ* εἴπομεν εἰς 1333, ὁ δὲ *μιάστωρ* εἶνε μὲν καὶ αὐτὸς μιαρός, ἀλλὰ διότι ἀναγκάζεται νὰ μιανθῇ μὲ φόνον, ὅπως ἐκδικήσῃ ἕτερόν τινα φόνον οἰκεῖον· ἐν ᾧ *ἀλάστωρ* λέγεται συνήθως ἐπὶ δαίμονος ἔχοντος τὸ ἔργον τῆς ἐκδικήσεως. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Αἰσχ. ἐν Περσ. 911 λέγει 'ὡς ὠμοφρόνως δαίμων ἐνέβη Περσῶν γενεᾷ', καὶ ὁ Σοφ. ἐν Οἰδ. τ. 828 'ἆρ' οὐκ ἀπ' ὠμοῦ ταῦτα δαίμονος;', ἐν οἷς ὁ λόγος ὄχι περὶ ἀλάστορος δαίμονος, ἀλλ' ἁπλῶς περὶ *κακοῦ* δαίμονος, οὐδαμῶς ἕπεται, ὅτι τὸ 'ὠμὸς' ἁρμόζει καὶ εἰς τὸν ἀλάστορα, ἔτι δ' ὀλιγώτερον εἰς τὸν μιάστορα, καὶ ἥκιστα πάντων εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰάσονος ἀποκαλοῦντος ἐξ ἀνάγκης, ὡς εἴπομεν, τοὺς ἰδίους αὐτοῦ παῖδας μιάστορας. Ὁ Ἰάσων θέλει μόνον νὰ εἴπῃ ἀπαντῶν εἰς τὴν Μήδ. καὶ ἀντιστρέφων αὐτῆς τὸ 'οἵδ' οὐκέτ' εἰσίν', ἁπλῶς, ὅτι οὗτοι ἔσονται ἐκδικηταὶ καὶ τιμωροὶ αὐτῆς, ὅτι τὸ μίασμα τῆς παιδοκτονίας θέλουσι στρέψῃ κατὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς κεφαλῆς αὐτοὶ οὗτοι οἱ παῖδες· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ στίχος ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ, ὅπως ὁ τῆς Μηδ. ἀπὸ τοῦ 'οἵδ' εἰσίν', ἡ ἔννοια τοῦ στίχου δὲν κατενοήθη καὶ τὸ 'οἵ μοι', ὅπερ καθ' ἡμᾶς εἶνε ἡ ἀρχικὴ γραφή, παρεξελήφθη ὡς 'οἴμοι'. Τούτων πάντων ἕνεκα ἐξέδωκα 'οἵ μοι', καὶ ὁ στίχος οὕτως ἔχων λέγει ταῦτα: *οἵδ'* (οἱ παῖδες, τοῦτο δ' ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἰάσων 'οἵδε' λέγων δεικνύει τοὺς νεκροὺς παῖδας, ὅπως καὶ ἡ Μήδ. πρὸ αὐτοῦ) *εἰσὶν οἵ μοι σῷ κάρᾳ μιάστορές* (*εἰσιν*, ἢ *ἔσονται*). Τὸ δὲ 'μοὶ' ἠθικὴ δοτική, ἐμφαίνουσα τὸ ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ κατὰ τῆς μιαιφόνου ἐνδιαφέρον τοῦ λαλοῦντος.

1374. *στυγεῖ*·] Ἀπολύτως, ἤτοι: *στυγνὸς* (=*μισητὸς*) *εἶ*. Ἀλλ' ὁ Οὐέϊλ. εὑρίσκει παράδοξον, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀντὶ νὰ εἴπῃ τὸ ἁπλούστατον *στυγῶ σε*, εἶπε τὸ παθητικόν: *στυγεῖ*. Ἀλλὰ τίς ἀπρόληπτος δὲν βλέπει, ὅτι τὸ 'στυγεῖ' λέ-

ΙΑΣΩΝ.

θάψαι νεκρούς μοι τούσδε καὶ κλαῦσαι πάρες.

ΜΗΔΕΙΑ.

οὐ δῆτ', ἐπεὶ σφᾶς τῇδ' ἐγὼ θάψω χερί,
φέρουσ' ἐς Ἥρας τέμενος Ἀκραίας θεοῦ,
ὡς μή τις αὐτοὺς πολεμίων καθυβρίσῃ,
τύμβους ἀνασπῶν· γῇ δὲ τῇδε Σισύφου
σεμνὴν ἑορτὴν καὶ τέλη προσάψομεν
τὸ λοιπὸν ἀντὶ τοῦδε δυσσεβοῦς φόνου.
αὐτὴ δὲ γαῖαν εἶμι τὴν Ἐρεχθέως,

γει πλειότερα καὶ ἐντονώτερα τοῦ *στυγῶ σε*. Καὶ ὅμως ὁ Οὐέϊλ. μὴ δυνάμενος νὰ χώσῃ εἰς τὸν στίχον τὸ 'στυγῶ σε' (εἰ καὶ ἠξίου νὰ πράξῃ τοῦτο ὁ ποιητής), ἔγραψε 'στύγει', ὅπερ καὶ εἰσήχθη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς τελευταίας ἐκδόσεις. Οὕτως ἀντὶ τοῦ μεγαλοπρεπῶς περιφρονητικοῦ 'στυγεῖ' ἔχομεν ἓν πεισματικὸν προστακτικὸν 'στύγει'. Ἄλλο δὲν μένει παρὰ συσφίγγουσα εἰς πυγμὴν τὰς δύο χεῖρας ἡ Μήδ. νὰ καταφέρῃ κατ' ἐπανάληψιν τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς λέγουσα τὸ 'στύγει'.

'*βάξιν*] νῦν εἴρηκε τὴν ὁμιλίαν.' ΣΧΟΛ.

1379. *Ἥρας . . . Ἀκραίας θεοῦ,*] Ὄχι τῆς 'ἐν ἀκροπόλει', ἤτοι τῷ Ἀκροκορίνθῳ, ἱδρυμένης, ὅπως λέγει ὁ Σχολ. (συνεπινευόντων καί τινων κριτικῶν, ὅπερ ὅμως πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ τολμήσῃ ἡ Μήδεια, παρόντων τῶν Κορινθίων;) ἀλλὰ τῆς ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἀκρωτηρίου Ἡραίου, ὅπερ τούτου ἕνεκα ἐπωνομάσθη οὕτως, ὅπως καὶ τἀνάπαλιν ἡ Ἥρα ἀπ' αὐτοῦ *Ἀκραία* (Ξεν. Ἑλλην. ε', 5, 5, Στράβ. 380, Παυσαν. β', 24, Liv. 32, 23).

1381. '*γῇ... Σισύφου*] τῇ Κορίνθῳ λέγει· Σίσυφος γὰρ προπάτωρ Κορινθίων' ΣΧΟΛ. Πρβλ. εἰς 404.

1382-3. *σεμνὴν . . . φόνου.*] 'Ἡραια, πένθιμος ἑορτὴ παρὰ Κορινθίοις' (ΣΧΟΛ.), ἐξιλαστήριος τοῦ ἐκ τοῦ φόνου τῶν ἑπτὰ υἱῶν καὶ ἑπτὰ θυγατέρων τῆς Μηδ. ἄγους, οὓς ἐφόνευσαν οἱ Κορίνθιοι 'δώρων ἕνεκα ὧν τῇ Γλαύκῃ κομίσαι φασὶν αὐτούς· ἅτε δὲ τοῦ θανάτου βιαίου καὶ οὐ σὺν τῷ δικαίῳ γενομένου, τὰ τέκνα Κορινθίων τὰ νήπια ὑπ' αὐτῶν ἐφθείρετο, πρὶν ἢ χρήσαντος τοῦ θεοῦ θυσίαι τε αὐτοῖς ἐπέτειαι κατέστησαν καὶ Δεῖμα ἐπεστάθη'. Παυσαν. β', 4, 1. Ὁ ποιητὴς ἄλλως διασκευάσας τὰ πράγματα, καθ' ἃ εἴδομεν, ἐφρόντισε νὰ συμβιβάσῃ αὐτὰ καὶ πρὸς ταύτην τὴν κοινὴν μετ' ἄλλων παράδοσιν, προλεγούσης τῆς Μηδείας ταῦτα ὡς γενησόμενα. Ἦτο δὲ καὶ ἀνάγκη νὰ λεχθῶσι ταῦτα, ὅπως ἱκανοποιηθῇ ἡ τὴν ἄδικον μιαιφονίαν τῶν ἀθῴων τέκνων βαρέως φέρουσα ἠθικὴ τῶν θεατῶν συνείδησις, ὅπως καὶ ἐν Ἱππολύτῳ 1424-30. Καὶ 'τέλη' μὲν 'λέγει τὰ μυστήρια καὶ τὰς τελετάς'(ΣΧΟΛ.), ἀλλὰ τί θέλει τὸ 'προσάψομεν', ἐρωτῶσί τινες. Γυνὴ τοιαύτη, ὁποία ἡ Μήδεια, μυστηριώδης, μυθώδης, φαρμακεύτρια καὶ γόησσα, ἔγγονος τοῦ Ἡλίου καὶ ἀνεψιὰ τῆς Κίρκης, ἥτις δύναται, τοιαῦτα διαπράξασα, ν' ἀπειλῇ τὸν Ἰάσονα ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἐναερίου ἅρματός της, ἦτο δαίμων μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος (ἔργῳ δὲ καὶ ὡς ἀθάνατος ὑπό τινων ἐμυθεύ-

Αἰγεῖ συνοικήσουσα τῷ Πανδίονος.
σὺ δ', ὥσπερ εἰκός, κατθανεῖ κακὸς κακῶς,
Ἀργοῦς κάρα σὸν λειψάνῳ πεπληγμένος,
πικρὰς τελευτὰς τῶν ἐμῶν γάμων ἰδών.

ΙΑΣΩΝ.

ἀλλά σ' Ἐρινὺς ὀλέσειε τέκνων
φονία τε Δίκη.

ΜΗΔΕΙΑ.

τίς δὲ κλύει σου θεὸς ἢ δαίμων,
τοῦ ψευδόρκου καὶ ξειναπάτου;

ΙΑΣΩΝ.

φεῦ φεῦ, μυσαρὰ καὶ παιδολέτορ.

ΜΗΔΕΙΑ.

στεῖχε πρὸς οἴκους καὶ θάπτ' ἄλοχον.

ΙΑΣΩΝ.

στείχω, δισσῶν γ' ἄμορος τέκνων.

θη)· ἀφ' οὗ δ' εἶχε τὴν ὑπεράνθρωπον δύναμιν νὰ προλέγῃ τόσα ἄλλα πράγματα, ἀληθῆ ἀποδειχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος χρόνου, εἶχε βέβαια καὶ ταύτην τὴν δύναμιν νὰ προσάψῃ τὴν ἑορτὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν τοῦ Σισύφου, εἰς ἐξάγνισιν τοῦ φόνου τῶν τέκνων της. Οὐδεὶς ἄρα λόγος ὑπάρχει, ὅπως ἐκλάβωμεν τὸ 'προσάψομεν' ('προσάψομαι' ἐν *ESb*, ὅπερ ὡς μέσον ἴσως καὶ προτιμότερον) ὄχι ἐν τῇ κοινῇ ἐκδοχῇ, ἀλλ' ἐν ᾗ οὐδέποτε εἶχεν οὐδ' ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, ταύτῃ: *τῆς ἑορτῆς αἴτιοι ἐσόμεθα*, ὅπως ἀξιοῦσιν ἔνιοι, ἢ διορθώσωμεν αὐτὸ ('προσάξομεν' Χοιροβοσκ., 'προστάξομεν' Νάβερ.). Τούτων πάντων ἕνεκα οὐδ' ἡ ἀθέτησις τοῦ 1387 (ὑπὸ τοῦ Βώθε. καὶ Πρινζ.), ἢ τῶν

1386-8. *σὺ δ', ὥσπερ . . . γάμων ἰδών.*] ὑπὸ τοῦ Ναυκ. ἔχει τινὰ λόγον ("Ανευ τινὸς ἀνάγκης ὁ Οὐέϊλ. διώρθ. 'τῶν νέων γάμων' καὶ Ἑρουέρδ. 'τῶνδε νεογάμων γάμων', ἀφ' οὗ τὸ τέλος τῶν νέων γάμων ἦτο τὸ αὐτὸ καὶ τῶν παλαιῶν). Ἀφ' οὗ ὄχι θεά, ὡς ἡ ἐν Ἱππολύτῳ Ἄρτεμις, καὶ ἡ ἐν Ἰφιγ. Τ. Ἀθηνᾶ ἐν 1456, ἀλλ' ἁπλῶς θνητός, ὡς ὁ Πολυμήστωρ, προλέγει ἀκούσας ἐκ μάντεως ἐν Ἑκάβῃ 1259 κἑξ. τὸ μέλλον τῆς Ἑκάβης, κάλλιστα ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο ἡ τί οὐ δυναμένη καὶ προγινώσκουσα Μήδεια; καθ' ἃ προείπομεν. Ἄλλως ἡ ὑπό τινων καταιτίασις τῶν μετοχῶν 'πεπληγμένος' καὶ 'ἰδὼν' ὅλως ἀστήρικτος, ἀφ' οὗ ἡ μὲν πρώτη ἐμφαίνει τὸν τρόπον τοῦ θανάτου, ἡ δὲ δευτέρα εἶνε χρονική. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἐν 1385 'συνοικήσουσα', εἰ καὶ οὐδεὶς περὶ τούτου λόγος πρότερον ἐν 663-758. Ἤρκει ὅτι τοῦτο ἦτο τῆς ἀττικῆς ἱστορίας παράδοσις, ἣν ὡς συνήθως ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὁ ποιητὴς χάριν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἀκροατηρίου του.

1390. *φονία*] ἡ τῶν φόνων τιμωρός.

1392. *ξειναπάτου;*] Ὁ Ἀρτ. δὲν βλέπει πῶς ὁ Ἰάσων εἶνε ξεναπάτης, ὅθεν νοθεύει τὸ 'καὶ ξειναπάτου', ὅπως

ΜΗΔΕΙΑ.

οὔπω θρηνεῖς· μένε καὶ γῆρας.

ΙΑΣΩΝ.

ὦ τέκνα φίλτατα.

ΜΗΔΕΙΑ.

μητρί γε, σοὶ δ' οὔ.

ΙΑΣΩΝ.

κἄπειτ' ἔκτας;

ΜΗΔΕΙΑ.

σέ γε πημαίνουσ'.

ΙΑΣΩΝ.

ὤμοι, φιλίου χρῄζω στόματος
παίδων ὁ τάλας προσπτύξασθαι.

ΜΗΔΕΙΑ.

νῦν σφε προσαυδᾷς, νῦν ἀσπάζει,
τότ' ἀπωσάμενος.

ΙΑΣΩΝ.

δός μοι πρὸς θεῶν

καὶ ὁ Σχοίνε. Ἡ Μήδεια ἐν Κολχίδι ὑπῆρξεν οὐ μόνον ξένη ἀλλὰ καὶ προστάτις τοῦ Ἰάσονος· οὗτος δ' ὀμόσας ν' ἀποδώσῃ αὐτῇ τὰ ἴσα ἐν Ἑλλάδι, οὐ μόνον ὡς σύζυγον αὐτὴν ἐγκατέλιπεν ἀλλὰ καὶ ὡς ξένην, πάντας αὐτοῦ τοὺς ὅρκους ἀθετήσας, καθ' ἃ πολλαχοῦ τοῦ δράματος εἴρηται.

1396. *οὔπω...γῆρας.*] Ὁ Ἰάσων λέγει τὰ ἐν 1395 δακρύων ἢ καὶ θρηνῶν· τούτου δ' ἕνεκα λέγει 'οὔπω κτλ.' ἤτοι: αὐτοὶ οἱ θρῆνοι ποῦ θρηνεῖς δὲν εἶνε τίποτε· περίμενε νὰ ἔλθῃ καὶ τὸ γῆρας, καὶ τότε θὰ θρηνήσῃς καλά, μὴ ἔχων δηλ. τοὺς υἱούς σου. Ἄλλοτε οἱ κριτικοί, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἑξῆς στ. ἄρχεται ἀπὸ φωνήεντος, ὁ δ' ἡμέτερος περατοῦται εἰς βραχεῖαν ἀντὶ μακρᾶς, διώρθουν ἄλλοι ἄλλως· εὐτυχῶς σήμερον ἀνομολογεῖται, ὅτι ἐπ' ἀλλαγῆς προσώπων ἐπιτρέπεται ἡ βραχεῖα, καὶ οὕτως ὁ στίχος ἀπηλλάγη τῆς ποικίλης καὶ ἀδιακόπου αἰκίας.

1398. *κἄπειτ' ἔκτας;*] Οὕτως ἔγραψα μετὰ τοῦ C ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις 'ἔκτανες'. Ὁ Ἔλμσλ. διώρθ. 'ἔκανες', ὅπερ καὶ εἰσήχθη εἰς τὰς ἐκδδ. Τὸ 'ἔκτας' εἶνε τὸ γνήσιον ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τοῦ γλωσσήματος 'ἔκτανες'. Περὶ τοῦ 'κἄπειτα', ὄχι ἀκριβῶς ἑρμηνευομένου, ἴδε εἰς Ἱππ. 503 περὶ τοῦ 'καί', εἰς Φοιν. 549 δὲ περὶ τοῦ 'ἔπειτα'.

1399-400. *ὤμοι, φιλίου... προσπτύξασθαι.*] Ἡ σύνταξις ὁποία ἡ τῶν Ἱππολ. 1375 'ἀμφιτόμου...βίοτον' κττ.

1401. *ἀσπάζει,*] = *βούλει ἀσπάζεσθαι* (εἰς 369).

μαλακοῦ χρωτὸς ψαῦσαι τέκνων.

ΜΗΔΕΙΑ.

οὐκ ἔστι· μάτην ἔπος ἔρριπται.

ΙΑΣΩΝ.

Ζεῦ, τάδ' ἀκούεις ὡς ἀπελαυνόμεθ',
οἷά τε πάσχομεν ἐκ τῆς μυσαρᾶς
καὶ παιδοφόνου τῆσδε λεαίνης;
ἀλλ' ὁπόσον γοῦν πάρα καὶ δύναμαι
τάδε καὶ θρηνῶ κἀπιθοάζω
μαρτυρόμενος δαίμονας ὥς μοι
τέκν' ἀποκτείνασ' ἀποκωλύεις
ψαῦσαί τε χεροῖν θάψαι τε νεκρούς,
οὓς μήποτ' ἐγὼ φύσας ὄφελον
πρὸς σοῦ φθιμένους ἐπιδέσθαι.

1405. *Ζεῦ, τάδ' ἀκούεις κτλ.*] Ἐν b^s 'γρ. ὁρᾷς', ὁ δὲ Σχολ. 'γρ. ὦ Ζεῦ, τάδ' ὁρᾷς'. Τὸ δὲ 'ὡς' τροπικῶς κατὰ πλαγίαν ἐρώτησιν.

1408. '*ἀλλ' ὁπόσον*] καθὸ ἐνδέχεται'. ΣΧΟΛ. κυρίως: *καθ' ὅσον πάρεστι* (='πάρα'), ἤτοι: *ἐκ τῶν ἐνόντων.*

1409. *τάδε καὶ θρηνῶ*] Ὅτι τὰ ἐπὶ τῷ νεκρῷ δάκρυα καὶ ἡ ταφὴ ἦσαν ἱερώτατα τῶν γονέων καὶ συγγενῶν χρέη, καὶ ὅτι ὁ Ἰάσων ταῦτα κωλυόμενος ὑπὸ τῆς Μηδ. νὰ πράξῃ δυσφορεῖ, ὁμολογῶ· ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦτο καὶ 'τάδε καὶ θρηνῶ' λέγων ὁ Ἰάσων ἐννοεῖ: *τάδε τὰ τέκνα*, οὐδαμῶς ἀποδέχομαι ὡς ἐσφαλμένον· διότι τὸ 'τάδε' εἶνε τροπικὴ αἰτιατ., ἤτοι: *καὶ θρηνῶ τούσδε τοὺς θρήνους, καὶ ἐπιθοάζω τάδε τὰ ἐπιθοάσματα.*

κἀπιθοάζω] Ἡ λέξις ἐνταῦθα μόνον καὶ ἐν Χοηφ. 855-6 'πόθεν ἄρξωμαι τάδ' ἐπευχομένη κἀπιθοάζουσ', ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τόποις μετεβλήθη διορθωθεῖσα εἰς 'ἐπιθεάζω', ὅπερ = *ἐπιθειάζω*, σημαίνει *ἐπικαλοῦμαι τοὺς θεούς* (ὧν ἑκάτερον ὁ Κόβετος κατανέμει εἰς ἰδίους ῥηματικοὺς τύπους ἀξιῶν ὅτι τὸ ι ἐκκρούεται καθ' ὃν λόγον ἐν τῷ παρὰ τὸ *λεῖος λεαίνω*, *Ἄρειος πάγος Ἀρεοπαγίτης, τέλειος τελεοῦν* κλπ., ὧν οὐδὲν ὑγιές). Ἀλλ' ἂν τὸ *ἐπιθεάζω* εἶνε ἡ γνησία χεὶρ τοῦ ποιητοῦ, τὸ δ' *ἐπιθοάζω* ἡμαρτημένον, τί θέλει μετὰ τὸ 'ἐπιθεάζω' τὸ 'μαρτυρόμενος δαίμονας'; Ἐννοεῖ λοιπὸν νὰ εἴπῃ ὁ Ἰάσων, ὅτι *ἐπικαλεῖται* μὲν *τοὺς θεοὺς* (ὄχι τοὺς δαίμονας), ἀλλὰ *μαρτύρεται* ὅμως *τοὺς δαίμονας* (ὄχι τοὺς θεούς); Ἕκαστός τις βλέπει, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε παράλογον, καὶ ὅτι πρέπει νὰ λείψῃ ἢ τὸ 'ἐπιθεάζω' ἢ τὸ 'μαρτ. δαίμονας'. Εἰδὲ μή, ἡ διόρθωσις εἶνε ἡμαρτημένη, καὶ πρέπει νὰ μείνωμεν εἰς τὴν γραφὴν τῆς παραδόσεως, τὴν καὶ μόνην ὄντως ὀρθήν, ἔν τε ταῖς Χοηφόροις καὶ ἐνταῦθα. Ὅπως ἔχομεν *θοάζω* παρὰ τὸ *θοός*, καὶ ἕτερον *θοάζω* παρὰ τὸ *θᾶκος* καὶ *θακέω*, *θῶκος* καὶ *θωκέω*, οὕτως ἔχομεν καὶ τρίτον, τὸ ἡμέτερον *θοάζω* παρὰ τὸ *θωύσσω* (πρβλ. Ἑκ. 112. Ἱππολ. 219 κλπ. θωύσσειν: βοᾶν, μέλπειν, κηρύσσειν, θηριωδῶς ὁρμᾶν'. ΗΣΥΧ.).

ΧΟΡΟΣ.

πολλῶν ταμίας Ζεὺς ἐν Ὀλύμπῳ,
πολλὰ δ' ἀέλπτως κραίνουσι θεοί·
καὶ τὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη,
τῶν δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρε θεός.
τοιόνδ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα.

Καὶ ἀληθῶς ὁ Σχολ. λέγει ταῦτα 'κἀπιθοάζω: ἐπιφθέγγομαι', ἤτοι: *ἐπιβοῶμαι*, κττ. Τὸ ὅλον ἄρα λέγει ταῦτα: *ἀλλ' ὁπόσον γοῦν ἔνεστί* (*μοι*) *καὶ δύναμαι, τάδε καὶ θρηνῶ καὶ ἐπιβοῶμαι μαρτυρόμενος δαίμονας* (=*καὶ ἐπιβοῶμαι μάρτυρας τοὺς δαίμονας*) *ὅτι* (='ὡς) *μοι* κτλ.

1415-9. *πολλῶν ταμίας...πρᾶγμα.*] Οἱ αὐτοὶ ἀνάπαιστοι καὶ ἐν τέλει τῆς Ἀλκήστιδος, Ἀνδρομάχης Βακχῶν καὶ Ἑλένης, πλὴν ὅτι ἀντὶ τοῦ 1415 ἐν ἐκείνοις 'πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων'. Ἐννοεῖται, ὅτι τὸ νόημα οὔτε ὅλον οὔτε εἰς πάντα τὰ δράματα ἁρμόζει· ἀλλ' εἴτε ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τεθέντων εἰς τὸ τέλος τῶν δραμάτων τούτων, εἴτε ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν, ὁ σκοπὸς τῶν στερεοτύπων τούτων στίχων ἦτο νὰ σημαίνωσιν ἁπλῶς τὸ πέρας τοῦ δράματος, καὶ ἐπειδὴ ἕνεκα τοῦ ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν θεατῶν θορύβου οὐδεὶς τούτων προσεῖχεν εἰς τὰ λεγόμενα, ἦτο εἰς τὸν ποιητήν, ἢ εἰς τοὺς ἠθοποιούς, ἀδιάφορον ἂν ἥρμοζε πολὺ ἢ ὀλίγον εἰς τὸ δρᾶμα τὸ ἀναπαιστικὸν τοῦτο ἀπολυτίκιον. Πρβλ. καὶ εἰς Φοιν. 1768-70.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΗΔΕΙΑΣ

ΜΕΤΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ
ΕΚΑΒΗΣ

Α'. ΠΡΟΛΟΓΟΣ. 1 - 97.

Β'. ΠΑΡΟΔΟΣ ΧΟΡΟΥ 98 - 212.

1 - 58 ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

59 - 215 ἀνάπαιστοι (ἀλλὰ 74, 75, 90, 91 δακτυλικοὶ ἑξάμετροι, 92 δακτυλικὴ τριποδία, 167, 209 ἀκαταληκτ. δακτυλ. πενταποδίαι καὶ ἀμέσως 168, 210 ἰαμβικαὶ τριποδίαι, 92 δακτυλικὴ τριποδία, 182, 185, 190 195 κλπ. δόχμιοι, καὶ εἴ τι ἄλλο).

Γ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Α'.

216 - 443 ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

Δ'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Α'. 444 - 483.

444 - 454 = 455 - 465.

– – – ⏑ ⏑ – – β'. φερεκράτ. ἀκατάλ.
– – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏒ β'. γλυκών. ἀκατάλ.
⏒ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – – ἀνακρουστ. α'. γλυκών. ὑπερκατάλ.
– ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – – β'. γλυκών. ἀκατάλ.
– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏗ ⏓ α'. ἀνακρ. γλυκ. βραχυκατ.
– – ⏒ – ⏑ – ἰαμβ. 3ποδ. (ἢ β' ἀντιστρ. ἄρσις παρὰ τάξιν μακρά).
– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏗ – α'. ἀνακρ. γλυκ. βραχυκατ.
– – ⏑ ⏑ – ⏑ – α'. λογαοιδ. προσοδ. ἀνακρ.
– ⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⏒ λογαοιδ. καταλ. 4ποδ.
⏖ ⏒ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏕ ⏑ – ⏒ Φαλαίκειον, λογαοιδ. 5ποδ

466 - 474 = 475 - 483.

466 - 467 – – ⏑ ⏑ – ⏑ – α'. λογαοιδ. προσοδ. ἀνακρ.
– ⏒ – ⏑ ⏑ – ⏑ – β'. γλυκ. κατ.
469 - 470 – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏒ – α'. γλυκ. κατ.
– ⏑ ⏑ – ⏑ – – α'. φερεκρ. ἀκατ.

⏒ – ⏑ – ⏑ ⏑ – β'. προσοδ. ἀκατ.
– ⏒ – ⏑ ⏑ – β'. φερεκρ. καταλ.
– ⏒ – ⏒ – ⏑ ⏑ – γ'. γλυκ. καταλ.

Ε'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Β'. 484 - 628.

Ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

Ϛ'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Β'. 629 - 646.

629 - 637 = 638 - 646.

⏑ ⏗ ⏗ – ⏑ – ἰαμβ. δικατάλ. 4ποδ.
– ⏗ ⏗ – ⏑ – ⏑ ⏗ – ἰαμβ. τρικατάλ. 6ποδ.
– ⏒ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏓ β'. γλυκ. ἀκατ.
⏓ ⏒ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ἐπιχοριαμβ. 2μετρ., λογαοιδ. 4ποδ.
⏑ ⏔ ⏑ ⏔ ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏗ – ἰαμβ. 6ποδ. βραχυκατ.
⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – λογαοιδ. καταλ. 3ποδ.
– ⏒ – ⏒ – ⏑ ⏑ – γ'. καταλ. γλυκών.
– ⏑ ⏑ ⏗ ⏗ – α'. καταλ. τρικατάλ. γλυκών.

Ἐπῳδὸς 647 - 656.

⏑ ⏔ ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏓ – λογαοιδ. καταλ. 6ποδ.
⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – – » » »
⏑ – ⏑ ⏕ ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ἰαμβικὴ 6ποδ.
⏖ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏗ – βραχυκατάλ. λογαοιδ. 4ποδ.
⏒ – ⏑ ⏗ – ⏑ ⏑ – γ'. γλυκ. ἀνακρ. προκατ. [μετατεθέντος ἐνταῦθα τοῦ κατὰ παραδρομὴν ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ κειμένου 'τίθεται'].
⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏑ ⏗ – βραχυκ. λογαοιδ. 4ποδ.
⏑ – ⏑ ⏔ ⏑ ⏔ ⏑ – ⏑ ⏗ – ἰαμβ. βραχυκατ. 6ποδ.

Ζ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Γ'. 658 - 904.

658 - 683 τρίμετροι ἰαμβικοί.
684, 686, 687 δόχμιοι, 685 ἰαμβ. 4ποδία ἀκατάληκτος.
688 - 9 ἰαμβικοὶ τρίμετροι. 690 - 692 δόχμιοι.
693 ἰαμβ. τρίμ., 694 - 7 δόχμ. 698 καὶ 699 ἰαμβ. τρίμ.
700 - 720 ἰαμβικοὶ τρίμετροι ἀναμὶξ καὶ δόχμιοι.
721 - 904. ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

Η'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Γ'. 905 - 951.

905 - 913 = 914 — 922.

⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – λογαοιδ. 3ποδ.
– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – δακτυλεπίτρ. 5ποδ.
– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – » »

⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏓ ἀνακρουστ. λογαοιδ. 2ποδ.
⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏒ λογαοιδ. 3ποδ.
– – ⏑ ⏑ – ⏑ – λογαοιδ. α'. προσοδιακ.
– ⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏓ β'. γλυκ. ἀκατάλ.
⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏒ β'. ἀνακρ. γλυκ. ὑπερκατάλ. μετὰ συγκοπῆς.

923 - 932 = 933 - 942.

⏑ – ⏑ ⏖ ⏑ ⏖ ⏑ – ἰαμβ. 4ποδ. ἀκατ.
⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – » » »
⏓ – ⏑ ⏑ – ἰαμβ. 3ποδ. βραχυκ. (τὸ 'χρυσέων' κατὰ συνεκφώνησιν).
⏓ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏒ – λογαοιδ. 4ποδ. ἀκατ. (τοῦ ἐν τέλει σπονδείου παρὰ τάξιν ἀντ' ἰάμβου, ὅπως συνήθως ἐν τοῖς τοιούτοις.)
⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏒ λογαοιδ. 4ποδ.
⏑ ⏖ ⏑ ⏖ ⏑ ⏖ ⏑ ⏓ ἰαμβ. 4ποδ. ἀκατ.
⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ἰαμβ. 6ποδ. προκατάλ.
– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – λογαοιδ. 5ποδ.
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – δακτυλ. καταληκτ. 3ποδ.
⏒ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ἰαμβ. 4ποδ. βραχυκ.

943 - 951.

– – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏓ λογαοιδ. 5ποδ.
– ⏑ – ⏑ ⏑ – τροχ. βραχυκ. 4ποδ.
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – δακτ. κατ. 3ποδ.
⏑ – ⏑ – ⏑ – ἰαμβ. 3ποδ.
. ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – α'. γλυκ. καταλ.
– – ⏑ – ⏒ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏒ λογαοιδ. 5ποδ.
– ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ τροχ. ἀκατ. 4ποδ.
– – ⏑ ⏖ ⏑ ⏖ ⏑ ⏖ ⏑ – ⏑ – ἰαμβ. 6ποδ.
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ λογαοιδ. 4ποδ.

Θ'. ΕΞΟΔΟΣ 953 - 1295.

953 - 1024, 1032, 1107 - 1292 ἰαμβ. τρίμετροι.

1025 - 30, 1033 - 4, 1055 - 64, 1067, 1069, 1073 - 5, 1084, 1088, 1090, 1093, 1098, 1103 - 5 δόχμιοι.

1065 - 6, 1070 - 72, 1076 - 7, 1080, 1082, 1293 - 5 ἀναπαιστικά.

1031, 1078 - 9, 1095 - 6 ἰαμβ. 4ποδ. διάφοροι, 1083 ἰαμβ. 3ποδ., 1091 ἰαμβ. 6ποδ., 1092 ἰαμβ. 5ποδ., 1081 κρητικὸν τετράμετρον, 1089, 1101 κρητικὸν τρίμετρον, 1100 κρητικὸν δίμετρον.

1068, 1103 - 4 Ἀρχεβούλειον, λογαοιδ. 5ποδία, 1097 λογαοιδ. 5ποδ. κλπ.

ΜΕΤΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ
ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ

Α'. ΠΡΟΛΟΓΟΣ 1 - 120.

1 - 57 ἰαμϐ. τρίμετροι.

58 - 72.

⏓ – – – ⏑ ⏑ – ⏒ ἀνακρ. δακτυλ. καταλ. 3ποδ.
. ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – δακτυλ. καταλ. 3ποδ.
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏒ » » »
⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – » » 4ποδ.
. – ⏑ ⏑ – ἀναπ. μονόμετρ.
– ⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ϐ'. γλυκών. καταλ.
– ⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ – »
– ⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ – »
– ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏒ τροχ. καταλ. 4ποδ.
– ⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏓ ϐ'. γλυκ. ἀτατ.
⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏗ – α'. ἀνακρ. γλυκ. καταλ.
– ⏑ ⏑ – ⏓ ⏗ – α'. γλυκ. βραχυκατ.
⏓ – ⏓ – ⏑ ⏑ ⏗ ⏒ ἀνακρ. γλυκ. βραχυκαταλ.
– ⏑ ⏗ – ⏑ – τροχ. 4ποδ. δικατάλ.

73 - 120 ἰαμϐ. τρίμετροι.

Β' ΠΑΡΟΔΟΣ ΧΟΡΟΥ 121 - 169.

121 - 130 = 131 - 140.

– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – δακτυλ. καταλ. 3ποδ.
⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ἀνακρ. δακτ. 3ποδ. καταλ.
– – – ⏑ ⏑ ⏑ – δακτυλ. 3ποδ. μετὰ παίονος ἀντ' ἀναπ. ἐν τέλει.
⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏗ – α'. ἀνακρ. βραχυκατάλ. γλυκ.
⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – λογαοιδ. 3ποδ.
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⏒ καταλ. δακτ. 3ποδ. (γράφε καθ' Ἑρμ. 'φάρεα πορφύρεα').
⏕ ⏑ – ⏑ – κατ. τροχ. 3ποδ.
⏓ – ⏑ ⏗ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏗ – λογαοιδ. 6ποδ. τρικαταλ.

⏓ – ⏒ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏓ β'. ἀνακρ. γλυκ. ὑπερκατάλ.
⏓ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏓ – ἀνακρ. α'. γλυκ.

141 - 150 = 151 - 160.

⏒ ⏓ – ⏑ ⏑ – – – β'. καταλ. γλυκ.
– – – ⏑ – ⏑ ⏑ – γ'. » »
– – – ⏑ ⏑ ⊔ – β'. βραχυκατ. γλυκ.
⏓ – ⏑ ⏑ ⊔ – ⏓ – = ἀντιστρ· :) α'. ἀνακρ. προκατάλ. γλυκών.
⏓ – ⏒ – ⏑ ⏑ ⊔ ⏓) β'. ἀνακρ. βραχυκατ. γλυκ.
⏓ – ⏒ – ⏑ ⏑ ⊔ ⏓ » » » »
– – ⏒ – ⏑ ⏑ – β'. λογαοιδ. προσοδ.
⏑ ⏕ ⏑ ⏕ – ⏑ ⏑ – ⏓ – λογαοιδ. 5ποδ.
⏓ – ⏓ – ⏑ ⏑ ⊔ ⏓ ἀνακρ. β'. βραχυκατ. γλυκ.
⏓ – ⏑ – ⏑ ⏑ – λογαοιδ. προσοδ.
– ⏓ – ⏑ ⏑ – ⏓ – β'. γλυκ. καταλ.

Ἐπῳδός 161 - 175.

⏑ – ⏑ ⊔ – ⏑ – ⏑ ⊔ – ἰαμβ. δικατάλ. 6ποδ.
– ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏓ – ⏒ α'. ἀκατ. γλυκ.
⏒ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⊔ – α'. ἀνακρ. βραχυκατ. γλυκ.
– – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – δακτυλ. κατ. 3ποδ
⏑ ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – –
– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –

(μᾶλλον μεταθετέον τὸ 'αὔρα' εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἑπομένου στ. 166, οὕτω δ' ἔχομεν 2 ἀναπαιστ. δίμετρα, ὧν τὸ β'. ἄνευ τομῆς, ὅπερ οὐδαμῶς ἀσύνηθες).

– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⊔ – ἀναπ. παροιμιακ.
– ⏑ – – – ⏑ – – – ⏑ – – δακτυλεπίτρ. 4μετρον.
– ⏑ – ⏑ ⊔ – ἰθυφαλλικ.

Γ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Α'. 170 - 524.

170 - 266 ἀνάπαιστοι.
267 - 361 ἰαμβ. τρίμετροι.
362 - 372 = 669 - 679.
⏑ ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ ⏑ – παιων. 2ποδ.
363 - 365 δόχμιοι.
366 - 367 κρητικ. καὶ δόχμ.
368 - 372 δόχμιοι.

Δ'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Α'. 525 - 564.

525 - 534 = 535 - 544.
525 β'. ἀνακρουστ. γλυκ. ἀκατ.
526 - 8 α'. ἀνακρ. γλυκ. ὑπερκατ.
⊔ – ⏑ ⏑ ⊔ – λογαοιδ. δικατ. 4ποδ.
– ⏑ – ⏑ ⏑ – φερεκρ. β'. καταλ.
⏒ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ἰαμβ. 4ποδ.

⏑ _ ⏑ _ ⏑ ⏑ ‿ _ β'. ἀνακρ. γλυκ. βραχυκατ.
⏑ _ ⏑ _ ⏑ _ ἰαμβ. 3ποδ.
⏑ _ ⏑ ⏑ ‿ _ καταλ. λογαοιδ. προσοδιακόν.
545 - 554 = 555 - 564.
_ ⏑̄ _ ⏑ ⏑ _ β'. φερεκρ. καταλ.
_ ⏑ _ ⏑ ⏑ _ _ β'. φερεκρ. ἀκατ.
⏑ ‿ _ ⏑ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ _ _ λογαοιδ. 5ποδ. προκατάλ.
_ _ ⏑ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ ⏑ ⏑̄ λογαοιδ. 4ποδ.
_ ⏑ ⏑ _ ⏑ _ _ α'. φερεκράτ.
⏑̄ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ _ α'. λογαοιδ. προσοδ.
⏑ ⏑ _ ⏑ ⏑ ‿ _ ἀναπ. προσοδιακ.
_ _ _ ⏑ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ _ ⏑ λογαοιδ. 6ποδ.
_ ⏑̱ _ ⏑ ⏑ _ _ β'. φερεκρ. ἀκατ.

Ε'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Ε'. 565 - 731.

565-8 ἰαμβ τρίμετροι· 569-595 δόχμιοι ἀναμὶξ καὶ τρίμετροι. 596-668 ἰαμβ. τρίμετρ. 669 - 679=362-372, ἅπερ ἴδ. ἐν σελ. 680. 680-731 ἰαμβ. τρίμετροι.

Ϛ'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Β'. 732 - 772.

732 - 741 = 742 - 751.
_ ⏑ ⏑ _ ⏑ ‿ _ ⏑ ⏑ ‿ _ λογαοιδ. τρικατ. 6ποδ.
⏑ ⏑ _ ⏑ _ ⏑ ‿ _ λογαοιδ. 4ποδ.
⏑ ⏑ _ ⏑ ⏑ ‿ _ ⏑ ⏑ ‿ ‿ _ λογαοιδ. τετρακατ. 6ποδ.
_ ⏑̱ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ _ β'. γλυκ. κατ.
_ ⏑ _ ⏑ ⏑ ‿ _ » » βραχυκατ.
_ ⏑̱ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ _ » » κατ.
_ ⏑ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ _ _ » » ἀκατ.
_ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ ⏑ ‿ _ λογαοιδ. 4ποδ. δικατ·
⏑ _ ⏑ ⏑ _ ⏑ ‿ _ ⏑ ⏑ _ λογαοιδ. 5ποδ.
_ _ _ ⏑ ⏑ _ ⏑̱ _ β'. γλυκ. κατ.

752 - 763 = 764 - 775. 752 - 55 γλυκώνειοι (752 - 3: β'. καταλ.· 754 - 5 βραχυκατάλ., ὁ δὲ 755 καὶ ἀνακρουστ.). 756 τροχ. ἀκατάλ. 3ποδ., 757 β'. ἀνακρ. γλυκ. καταλ., 758 δακτυλ. 3ποδ., 759 - 62 δακτυλεπίτρ. δίμετρα, 764 τροχ. 5ποδ. βραχυκατάλ. Ἀλλ' οἱ στίχοι 759 - 763 δύνανται καὶ οὕτω νὰ διαιρεθῶσι: Κρησίας . . δύσορνις | ἔπτατο . . Ἀθήνας | Μουνυχίου [τὸ '-χίου' κατὰ συνεκφώνησιν] . . πλεκτὰς | πεισμάτων . . ἀπεί | ρου . . ἔβασαν', ἤτοι:
_ ⏑ _ _ _ ⏑ _ ⏑̄ δακτυλεπίτρ. δίμετρ.
_ ⏑ _ _ _ ⏑ _ _ » »
_ ⏑ _ _ _ ⏑ _ _ _ ⏑ _ _ δακτυλεπίτρ. τρίμετρ.
_ ⏑ _ _ _ ⏑ _ _ δακτυλεπίτρ. δίμετρ.
_ ⏑ _ ⏑ ‿ ⏑̱ ἰθυφαλλικόν.

Ζ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Γ'. 776 - 1101.

776 - 810 ἰαμβικοὶ τρίμετροι. 811 - 847 πλὴν τῶν ἰαμβ. τριμέτρ. καὶ ἐλαχίστων ἄλλων μερῶν, δόχμιοι. 848 - 851.

ϖ∪ϖ∪ _ ∪ _ τροχ. 4ποδ. κατ.
∪⊔ _ ∪⊔ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ λογαοιδ. δικατ. 6ποδ.
_ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ β'. γλυκ. κατ.
_ ∪ _ _ _ ∪ _ _ ἐπίτριτ. 2μετρον.

852-5 δόχμιοι. 856-865 ἰαμβ. τρίμετροι. 866-870 δόχμιοι. 871-876 ἰαμβ. τρίμετροι. 877-879.

∪ _ ∪ ∪⊔ _ ∪ _ ∪⊔ _ ἰαμβ. τρικατ. 6ποδ.
_ ∪ _ ∪ _ ∪ _ τροχ. κατ. 4ποδ.
∪ω∪ω∪ _ ∪ _ ἰαμβ. 4ποδ.
_ ∪ _ ∪ _ ∪ _ ∪ _ τροχ. κατ. 6ποδ.

880-884 δόχμιοι. 885-1101 ἰαμβ. τρίμετροι.

Η'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Γ'. 1102-1150.

1102-1110=1111-1118.

_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτ. ἑξάμ.
∪ _ ∪⊔ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ ἰαμβ. 2ποδ. σὺν δακτ. 4ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτ. ἑξάμ.
_ ∪ ∪⊔ϖ∪ _ ∪ _ δακτυλοτροχ. κατ. 5ποδ.
∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪⊔ _ ἀναπ. παροιμ.
∪ _ ∪ _ ∪⊔ _ ἰαμβ. βραχυκατ. 4ποδ.

1120-1130=1131-1141.

_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτ. ἑξάμ.
∪ _ ∪⊔ _ ∪ _ ἰαμβ. προκατ. 4ποδ.
∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪⊔ _ ἀναπ. παροιμ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτ. 4ποδ.
_ _ ∪ _ ∪ϖ∪ _ ἰαμβ. 4ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτ. 4ποδ.
∪ _ ∪ _ ∪ϖ∪ _ ἰαμβ. 4ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτ. 4ποδ.
⊻ _ ∪ _ ∪⊔ _ ἰαμβ. βραχυκ. 4ποδ.

1142-1150 (Προτιμητέα ἡ κατὰ λᾶθος παροφθεῖσα ἐν τῷ κειμένῳ αὕτη διαίρεσις: '. . δυστυχίᾳ | . . πότμον | . . τάλαινα | . . φεῦ | . . ἰὼ ἰὼ | . . Χάριτες | . . πατρῴας | κλπ.', ἤτοι :)

∪ _ ∪⊔ _ ∪ ∪ _ γ'. ἀνακρ. προκατ. γλυκών.
∪ϖ∪⊔ _ ∪ _ ἰαμβ. προκατάλ. 4ποδ.
∪ _ ∪ _ ∪⊔ ∪̄ ἰαμβ. δικατ. 4ποδ.
_ ∪ ∪ϖ∪ ∪ _ ∪ ⊻ λογαοιδ. καταλ. 4ποδ.
_ ∪ _ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ λογαοιδ. καταλ. 5ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ ∪̄ δακτ. κατ. 3ποδ.
∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ _ ἀνακρ. α'. βραχυκ. γλυκ.
_ _ ∪ _ _ _ ∪ _ ἐπίτριτ. 2μετρον.
_ ∪ ∪ _ ∪⊔ _ α'. γλυκ. δικατάλ.

Θ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Δ'. 1151-1267.

1151-1267 ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

Ι'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Δ'. 1268 - 1282.

1268 - 1282:

∪ – ∪ – ∪ ⏗ – ∪ ∪ – ∪ – λογαοιδ. 6ποδ.
∪ – ∪ ⏗ – ∪ – ∪ – ∪ – τροχ. 6ποδ.
– ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ – χορίαμβ. καὶ δόχμ.
∪ – – ∪ ⏔ ∪ – – – – δοχμ. 2μετρ.
– ⏔ ⏔ – – δοχμ. μονόμετρ.
∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ – λογαοιδ. 4ποδ.
– ∪ ∪ – ∪ – δόχμ.
– ∪ ∪ – ∪ ⏒ »
∪ – ∪ – ∪ ∪ – β'. λογαοιδ. προσοδ.
⏔ ∪ – ∪ ⏔ – ∪ – δόχμ. καὶ κρητ.
– – ∪ ∪ – ∪ ∪ ⏗ – ∪ – λογαοιδ. 5ποδ
– – ∪ – – – ∪ ἰαμβ. καταλ. 4ποδ.
∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ λογαοι. 3ποδ.
– ∪ ∪ – ∪ ⏗ – α'. γλυκ. βραχυκατ.

ΙΑ'. ΕΞΟΔΟΣ 1283 - 1466.

1283 - 1295 ἀνάπαιστοι. 1296 - 1341 ἰαμβ. τρίμετροι. 1342 - 1371 ἀνάπαιστοι. 1372 δόχμιος 1373 - 1378 ἀνάπαιστοι (τοὺς 1374 - 5 πολλοὶ συνάπτουσιν εἰς ἕνα στίχον, ἀπεφεύγοντες ὡς λύμην τὴν τριποδίαν, ὅπερ κατὰ τί διαφέρει ἀγνοῶ).

1379 - 1388:

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ἰαμβ. 4ποδ.
∪ – – ∪ – – ∪ – βακχιακὸν καταλ. 3μετρον.
– ∪ – ∪ – ∪ ∪ – ∪ – ⏓ λογαοιδ. 5ποδ.
⏔ ∪ ⏔ ∪ ⏔ ∪ – ∪ τροχ. 4ποδ.
– ∪ – ∪ – ∪ – τροχ. 4ποδ. καταλ.
– – – ∪ – δόχμ. μονόμετρον.
– ∪ – – – ∪ ∪ – γ'. καταλ. γλυκών.
∪ ⏗ – ∪ – ∪ – ∪ – ἰαμβ. προκατάλ. 5ποδ.
– ∪ ∪ – ∪ – ∪ – – – ∪ λογαοιδ. 5ποδ.
– – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ ⏗ – ἰαμβ. 6ποδ. βραχυκ.

1389 - 1461 ἰαμβ. τρίμετροι. 1462 - 1466 ἀναπαιστικά.

ΜΕΤΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ
ΜΗΔΕΙΑΣ

Α'. ΠΡΟΛΟΓΟΣ 1-130.

1-95 ἰαμβικοὶ τρίμετροι. 96-130 ἀνάπαιστοι.

Β'. ΠΑΡΟΔΟΣ ΧΟΡΟΥ 131-212

131-2 ἀνάπαιστοι.
133-5 δύο δακτυλικοὶ πεντάμετροι.
136-7 δακτυλ. ἑξάμετρ. ἀκατάλ.
138 ∪ ⊔ _ ∪ _ ∪ ⊔ _ ἰαμϐ. προκατάλ. 5ποδ.
139-147 ἀνάπαιστοι.
148-159 = 173-183.
148-9 ⏖ ⏖ _ _ _ _ ⏖ _ ἀναπαιστ. δίμ.
_ _ _ _ ἀναπαιστ. μονόμετρον.
151-3 ⏑̄ _ ∪ ∪ _ ∪ ⊔ _ α'. ἀνακρ. προκατάλ. γλυκ.
⏒ _ ∪ ∪ ⊔ _ α'. λογαοιδ. προσοδιακ. βραχυκατάλ.
_ ∪ _ ∪ _ τροχ. 3ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ _ _ α'. φερεκράτ.
⏒ _ ∪ ∪ _ ∪ ⊔ _ α'. ἀνακρ γλυκ. βραχυκατ.
_ ∪ ∪ _ ∪ _ _ α'. φερεκράτ., [ἐν δὲ τῇ ἀντιστροφῇ :
_ _ _ ∪ ∪ _ _ ϐ'. φερεκράτ. ἀντὶ τοῦ α'·, ὅπως ἐνίοτε ἐν τοῖς λογαοι-
_ ∪ ⊔ ⊔ _ 3κατάλ. τροχ. 4ποδ. [δικοῖς τούτοις].
_ ∪ ∪ _ ∪ _ ⏑̄ _ α'. γλυκών. καταλ.
184-203 ἀνάπαιστοι.
204-212:
∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ ∪ _ ∪ _ 5ποδ. ἐξ ἀναπ. καὶ ἰάμϐ. (τοῦ 'ἄϊον' ἀναυξή-
∪ ⏖ ∪ ⏖ ∪ ⏖ ∪ _ τροχ. 4ποδ. [τως λαμϐανομένου).
∪ _ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ λογαοιδ. 5ποδ.
⏖ ∪ _ ∪ ⏖ ∪ _ ∪ τροχ. 4ποδ.
_ _ ∪ _ ∪ _ ∪ _ ἰαμϐ. 4ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ 'Αδώνιον.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ δακτυλ. καταλ. 3ποδ.
∪ ⏖ ∪ ⏖ ∪ _ ∪ _ ἰαμϐ. 4ποδ.
_ _ _ ∪ ∪ ⊔ _ ϐ'. γλυκών. βραχυκατάλ.

Γ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Α'. 213-409.

214-356 ἰαμϐ. τρίμετροι. 357-363 ἀνάπαιστοι. 364-408 ἰαμϐ. τρίμετροι.

Δ'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Α'. 410-445.

409-4420 = 421-430.
⏑̄ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ _ _ δακτυλεπίτριτ. 5ποδ.
_ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ δακτυλεπίτριτ. καταληκτ. 5ποδ.

_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ _ δακτυλεπιτρ. καταληκτ. 5ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ _ _ » 5ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ _ _ » »
_ ∪ _ _ _ ∪ _ _ _ ∪ _ » καταλ. 5ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ _ ∪ _ _ » » »

431 - 338 = 439 - 445.

∪ _ ∪ _ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ λογαοιδ. 5ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ λογαοιδ. 6ποδ.
∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ α'. λογαοιδ. προσοδιακ.
_ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ β'. ἀνακρ. βραχυκατ. γλυκών.
_ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ » » » »
∪̄ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ » » » «
∪ _ ∪ ∪ _ _ λογαοιδ. καταληκτ. προσοδιακ.

Ε'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Β'. 446 - 626.

446 - 627 ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

Ϛ'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Β'. 627 - 662.

627 - 634 = 635 - 642.

∪̄ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ _ _ _ ∪ _ δακτυλεπίτρ. ἀνακρ. κατ. 5μετρ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ 2 δακτ. 3μετρ. (διακριτέα εἰς δύο
_ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτυλεπίτρ. 4μετρον. [στίχους).
_ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ » καταλ. 4μετρον.
_ _ ∪ _ _ _ ∪ _ _ _ ∪ _ ∪ _ _ » 5μετρον.

643 - 651 = 652 — 662.

_ ∪ ∪ _ _ ∪ ∪ _ χοριαμβ. δίμετρον.
_ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ ἀνακρ. β'. γλυκών. δικατ.
∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ ∪ λογαοιδ. 3ποδία.
_ ∪ _ ∪ _ _ ἰθυφαλλικόν.
_ ∪ ∪∪ ∪ _ τροχ. καταλ. 3ποδ. ('ἀχέων' ἐν συνεκφωνήσει).
∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ ∪ _ _ λογαοιδ. κατ. 5ποδία.
_ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ _ » » »
_ ∪̱ _ ∪ ∪ _ ∪ _ β'. γλυκών. καταλ.
_ ∪ ∪ _ ∪ _ _ α'. γλυκών. δικατάλ.

Ζ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Γ'. 663 - 823.

663 - 823 ἰαμβ. τρίμετροι.

Η'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Γ'. 824 - 865.

824 - 834 = 835 - 845.

∪ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ∪ _ ∪ _ λογαοιδ. καταλ. 5ποδ.
_ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ δακτυλεπίτρ. 5ποδ. καταλ.
_ _ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ » »
_ ∪ ∪ _ ∪∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ δακτυλ. καταλ. 6ποδ.
_ _ ∪ _ _ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ δακτυλεπίτρ. κατ. 5ποδ.
_ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ _ _ ∪ _ _ » 5ποδ.
_ _ _ ∪ ∪ _ ∪ _ _ » 4ποδ.

846 - 855 = 856 - 865.

_ _ ∪ ∪ _ ∪ ∪ _ ἀνακρ. λογαοιδ. κατ. 3ποδ.

– ⏑ ⏑ – ⏑ – λογαοιδ. καταλ. 3ποδ.
– ⏑ – ⏑ ⏘ – ἰθυφαλλικόν.
– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏘ ⏑ α'. ἀνακρουστ. βραχυκατάλ. γλυκών.
– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏘ – » » » »
– – – ⏑ ⏘ ⏘ – » » τρικατάλ. »
– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏘ – » » βραχυκατάλ. »
– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏘ – » » » »
– – ⏑ ⏑ – ⏑ – α'. λογοιδ. προσοδιακόν.
– ⏑ ⏑ – – Ἀδώνιον.

Θ'. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Δ'. 866 - 975.

866 - 975 τρίμετροι ἰαμβικοί.

Ι'. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Α'. 976 - 1001.

976 - 981 = 982 - 988.

– – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – – ⏑ – δακτυλεπίτρ. καταλ. 4μετρ. μετ' ἀνακρ.
– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – » 4μετρον·
– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – » »
– ⏑ – – – ⏑ – – » δίμετρον
– – – ⏑ ⏑ – – – ⏑ – – » 5ποδ.
– ⏑ ⏘ – ⏑ – δακτυλεπίτρ. δικατάλ. δίμετρ.

989 - 995 = 996 - 1001.

⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏘ – προσοδιακὸν ὑπορχηματικόν, ἤτοι λο-
– ⏑ – ⏑ ⏘ – ἰθυφαλλικόν. [γαοιδ. παροιμιακ. μετ' ἰθυφαλλικοῦ.
⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – λογαοιδ. δακτυλ. (κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς καὶ
⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – λογαοιδ 3ποδ. [ὀρθότερον ἀναπαιστ.) 4ποδ.
– – ⏑ ⏘ – ⏑ – ⏑ ⏘ – λογαοιδ. τρικατάλ. 6ποδ.

ΙΑ'. ΕΞΟΔΟΣ 1002 - 1419.

1002 - 1080 ἰαμβικοὶ τρίμετροι, 1081 - 1115 ἀνάπαιστοι, 1416 - 1250 ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

1251 - 1261 = 1262 - 1270.

⏑ – – ⏑ – – ⏑ – δόχμ. μετὰ κρητικοῦ.
⏔ – ⏗ ⏑ – ⏑ ⏗⏑ ⏑ – δοχμιακ. δίμετρον
– ⏗ – ⏑ – ⏑ – – ⏑ – » »
⏑ – – ⏑ – ⏑ – – ⏑ – » »
– – – ⏑ – ⏑ – ⏑ – δόχμιος μετὰ διϊάμβου.
⏑ – – ⏑ – – ⏗ ⏑ – » » »
⏑ ⏗ – ⏑ – δόχμ. (ἡ ἀρκτικὴ τοῦ 'ἀνέρων' μακρά, ὡς πολλάκις).
– ⏗⏑ ⏑ – ⏑ ⏗ – ⏑ – δοχμ. δίμετρ.
⏑ ⏗ – ⏑ – ⏑ – – ⏑ – » »
⏕ ⏗ – ⏑ – ⏑ ⏗ – ⏑ – » »

1271 - 1262 ἰαμβικοὶ τρίμετροι. 1273 - 1276 δόχμιοι. 1277 - 1278 ἰαμβικοὶ τρίμετροι. 1279 - 1292 δόχμιοι (ὁ ἐν 1292 δόχμ. μετὰ κρητικοῦ '⏗ ⏑ ⏕'). 1293 - 1388 ἰαμβ. τρίμετροι. 1389 1419 ἀνάπαιστοι.

ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΤΟΜΩ ΣΗΜΕΙΩΔΕΣΤΕΡΩΝ

ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Α στερητικὸν Ἑκ. 612.
ᾅδης Ἑκ. 1.
αἴρω-ομαι Μ. 850-2.
αἰρῶ-οῦμαι Μ 372, 850-2.
αἰτιατικὴ Ἑκ. 892, 916-8, Ἱπ. 584. 756-7, Μ. 37, 248, 453, 815.
ἅλιος Ἱπ. 228.
ἅλις Μ. 630.
ἁλίσκομαι Μ. 84.
ἀλλὰ Ἑκ. 214, Μ. 336.
ἄλλος Ἱπ. 382-5.
ἄλλως Ἑκ. 302, Ἱπ. 193-4, 375, 535.
ἀλυχτῶ Ἱπ. 1182.
ἀμείβομαι Ἱπ. 85.
ἀμπίσχω Μ. 1159.
ἀμφίπυλον Μ. 135-6.
ἄν Ἑκ. 1113, 1224-5, Ἱππ. 519, 527. 1186, Μ. 516.
ἀναπτυχαὶ Ἱπ. 601.
ἀνασειράζω Ἱπ. 237.
ἀνάπτω Μ. 106-8.
ἀναφορικὰ Ἑκ. 297 Μ. 589, 1279-81.
ἀνθάπτομαι Μ. 55, 1181-2, 1360.
ἀνορούω Ἱπ. 237.
ἀντισηκόω Ἑκ. 57-8.
ἀξιῶ Ἑκ. 319-20, Ἱπ. 1044.
ἀξιώνω Ἑκ. 319-20.
ἀόριστος Ἑκ. 1276, Μ. 317, 707.
ἀπαλλάσσω Ἱπ. 774-5, Μ. 339.
ἀπέχθομαι Μ. 290
ἀπαρέμφατον Ἑκ. 888, Ἱπ. 263, Μ. 37, 228, 320, 777-9, 1051-2.
ἀπὸ Μ. 1174-5.
ἀποκτείνω Ἱπ. 1064.
ἀποστροφὴ Μ. 1224.
ἀπωλέσατ' ὠλέσατε Ἑκ. 167, Ἱπ. 1374.
ἄστρα, *ἀστροπελέκι*, Ἱπ. 531
ἀσύνδετ. Ἱπ. 52
ἀτέρμων Ἑκ. 926.
ἆρα ἄρα Ἑκ. 745-6, Ἱπ. 441-2, Μ. 703.
ἀρά γε Ἑκ. 745-6, Ἱπ. 441-2.
ἀρβύλη Ἱπ. 1189
ἄρθρον Ἑκ. 794, 800-1, Ἱπ. 263, 377-9, 585-7, 677-8, 683.
ἄριστος ἀριστεὺς Μ. 5.
ἀρκύστατον Ἱπ. 1269-71.
αὐδῶ Ἑκ. 584,
αὐθάδης Ἱπ. 304, Μ. 223.
αὐτὸς Ἱπ. 1189, 1213, Μ. 273.
ἀφίημι ἐφίημι, Μ. 373.
ἀφομοίωσις Ἱπ. 95
ἀφορμὴ Μ. 342,
ἄχος ἀχέω Μ. 205-6.
Βασιλέως Μ. 594
βέλος Ἱπ. 531
βίος Μ. 194.
Γὰρ Ἑκ. 107, 688, 1181, Ἱπ. 10, 279, 281, Μ. 329, 670, 689.
γαμβρὸς Ἱπ. 635-6.
γάμος Μ. 18, 403-5.
γὲ Ἑκ. 602, Ἱπ. 441-2, Μ. 512, 703, 1132-3.
γενικὴ Ἑκ. 610, 716, 952, Ἱπ. 366, 554, 578, Μ. 257-8, 284, 587, 846-52, 1051-2,
γενικὴ μετὰ τοῦ 'τὸ' Μ. 1087.
γένος Μ. 1087.
γιὰ Ἑκ. 501.
Δὲ Ἑκ. 1211.
δεῖ Ἱπ. 493-6.
δεικτικαὶ ἀντων. Ἱπ. 52, 178, 294, 634-7.
δεῖμα Ἑκ. 70.
δέμας Ἱπ. 133.
δεξιὰ δεξιαὶ Μ. 21-2.
δεύτερος Ἱπ. 507-8.
δὴ Ἑκ. 683, Ἱπ. 233.
διακνάω Ἱπ. 1377.
διαφέρω Ἱπ. 491.
διοιστέον Ἱπ. 491.
δοκῶ Ἱπ. 1071, Μ. 67, 500.
διπλᾶ ἀπαρέμφ. καὶ μετοχαὶ Ἑκ. 358.
δόμος Ἱπ. 468-9.
δόρυ Ἑκ. 649.
δοτικὴ Ἑκ. 150, 322-5, 595, 605 1267, Ἱπ. 188, 224, 545, Μ 6.
δυϊκὸς Ἱπ. 387.
δυσδαίμων Ἱπ. 809.
δῶμα Ἱπ. 468-9.
Ἔα Ἑκ. 501, 733, 1116, Ἱππ. 900, 1391 Μ. 1004.
ἐαρινὸν -νὰ Ἱππ. 76-7.

-ε -εν ρημ. καταλ. Ἐκ. 1113.
εἰ Ἱπ. 1410, Μ. 122-3, 184, 512.
εἰ μὲν -εἰ δὲ Ἐκ. 1165-7, Ἱπ. 1226 -33.
εἰ μὴ Μ. 369.
εἰς Ἐκ. 96. Ἱπ. 645, 1369, 1415-9, Μ. 553.
ἐκ Ἐκ. 152-3, Μ. 459, 1183-4.
ἐκνεύω Ἱπ. 470.
ἐκπλήσσω Ἱπ. 38.
ἐκτείνω Ἱππ. 622-3.
ἕλκω Μ. 1181-2.
ἔλλειψις Ἐκ. 135, 184-5, Ἱπ. 519, 659, Μ. 384-5.
ἔλλειψις τοῦ ἄλλος Ἐκ. 1203.
ἐν Ἱππ. 324, 1320, Μ. 228, ἐν συνθ. ρημ. Ἱπ. 31.
ἐν δὲ Ἱπ. 715.
ἐνεστὼς Μ. 938, 1401.
ἑνικὸς Ἐκ. 1209, Μ. 220,291,1165-6.
ἐνταῦθα Ἱπ. 38.
ἐξανύτω Ἱπ. 400, Μ. 648-9.
ἐξέδου Μ. 309.
ἔξεδρος Ἱπ. 932-5.
ἐξεργάζομαι Ἱπ. 607.
ἐπαίρω Ἱπ. 322.
ἐπανάληψις Ἱπ. 29.
ἐπειδὴ Ἱπ. 388.
ἔπειτα Ἱπ. 330.
ἐπέχω Ἱπ. 567.
ἐπῆρε τὰ μάτια του Ἱπ. 3, 322, Μ. 27.
ἐπὶ Ἱπ. 493, 501, 721, Μ. 122-3, 694.
ἐπιδεῖν Ἐκ. 153.
ἐπίθετα τοπικὰ καὶ χρονικὰ Ἐκ. 555-6 Μ. 1334-5.
ἐπίθετα Ἱπ. 160, 200, Μ. 291, 660.
ἐπίθετον (τὸ αὐτὸ) ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον Ἐκ. 228-31.
ἐπιθοάζω Μ. 1409.
ἕπομαι Ἱπ. 1194-77.
ἔργον Ἱπ. 405-7.
ἔρχομαι πρὸς Ἐκ. 526.
ἐρώτησις πλαγία Ἐκ. 1131.
εὐθύ(ς) Ἱπ. 1194-7.
εὐκταῖος Μ. 169.
εὐκτικὴ Ἐκ. 1132, Ἱπ. 351-5, 405-7, 664.
εὐκτικὸς παρατατικὸς Ἐκ. 395.
εὔπηχυς Ἱπ. 200.
εὑρίσκω Ἱπ. 657.
ἕρπω Ἱπ. 557, Μ. 333, 402, 1245.
ἔχω Ἐκ. 963, Ἱπ. 585-7, 1313, 1353, 1436, Μ. 550, 591.
ἔχων Ἐκ. 1153.
Ζεὺς Ἱπ. 1201.
Ἡ Ἐκ. 450, 511, 1013, Ἱπ. 670-2, 1634-7.
ἦ, ἦν, Ἐκ. 13, 284, 354.
ἦ Ἱπ. 702-3.
ἦπου Μ. 695.
ἤδη Ἱπ. 405-7.
ἤθη Μ. 238-40.
ἡμέρα Ἐκ. 364.
ἤπατα Ἱπ. 1070.
ἥτις Ἐκ. 297.
Θαρσῶ Ἐκ. 895.
θαυμάζω Μ. 1144.
θῆλυν Ἐκ. 659.
Ἵεμαι Ἱπ. 1125.
ἱερὸς Ἱπ. 1206-7.
ἵνα Ἐκ. 27, 170, 818.
-ιος (εἰς) καὶ -ια θηλ. Ἐκ. 698.
ἴσθ' ὅτι Ἐκ. 109-10.
ἴσχω Ἱπ. 135-8.
ἴσως Ἐκ. 79.
ἴτω Μ. 690,798.
Καὶ Ἐκ. 515, 898, 1286, Ἱπ. 92, 224, 330, 503, 666, Μ. 302, 497. 596, 752, 1051-2, 1398.
καθίσταμαι Ἐκ. 531.
καὶ γὰρ Μ. 314, 866,
καὶ δὴ Μ. 386, 1017, 1118-20.
καινὸς Μ. 269.
καιρὸς Ἱπ. 386, Μ. 127-8.
κακύνομαι Ἐκ. 251, Ἱπ. 686.
κἄμοιγε Μ. 687.
κάμπτω Ἐκ. 1080-4.
κἂν Μ. 867.
κατακνάω Ἱπ. 562.
καταληπτὸς Ἱπ. 1346.
κατανύω Ἱπ. 364-5
κατασκήπτω Μ. 94.
κατηρεφὴς Ἱπ. 468-9.
κάτω κόσμος Ἐκ. 49.
κεῖμαι Ἐκ. 14-5, 920.
κήδευμα Μ. 76-7.
κλῆδα Μ. 660.
κουτάβι Ἱπ. 1278.
κρείσσων Μ. 122-3.
κτητικὴ ἀντων. Ἱπ. 566, 690, 1021, Μ. 643, 880-1, 1158.
κτῶμαι Ἱπ. 414, 701, Μ. 215-8.
κύρω Ἱπ. 746-7.
κυρῶ Ἐκ. 867.
Λαγχάνω Ἱπ. 79-81.
λαμβάνω Ἱπ. 657.
λέγω Ἱπ. 665, 666, 869.
λείπω Ἱπ. 322, 848, 1122-3
λέκτρα Μ. 594.
λέχριος Ἐκ. 1025-9.

λίαν Ἑκ. 582-92, Ἱπ. 264.
λίτανα Μ. 784-6.
λόγος Ἱπ. 484, 670-2, 688, 692.
λύει Μ. 565-7, 1112-5, 1362.
Μάταιος Ἱπ. 1012.
μεθίημι Ἱπ. 333, 498-9.
μεῖζον Ἱπ. 640-1.
μέλλω Ἑκ. 726, Μ. 274.
μέλλων Ἑκ. 1124, Ἱπ. 353, 663, 1450. Μ. 878-9.
μέλος Ἱπ. Ἑκ. 84, 879-80.
μὲν Ἱπ. 1-2, 316, Μ. 192, 661-2, 676, 1124.
— μένον, τό, Ἑκ. 229, Ἱπ. 248-9.
μέντοι Μ. 790.
μέσα ῥήμ. Μ. 309, 573, 787, 914-5, 980, 1165-6.
μὲν οὖν Ἱπ. 1012.
μεταβάλλω Ἱπ. 203-4, Μ. 119-21.
μετέρχομαι Μ. 6.
μετοχὴ Ἑκ. 119, 229, 615, 916-8, 52, Ἱπ. 519, 696, 803, Μ. 913, 926.
μὴ Ἑκ. 12, Μ. 83, 822, 1296-300.
μὴ μήτε μηδὲ Ἑκ. 373, 1201, Ἱπ. 26.
μηδὲν Ἑκ. 373, Ἱπ. 635-6, Μ. 822.
μὴ οὐ (τό) Ἱπ. 49.
μοῖρα Ἱπ. 988-9, 1436.
μορφὴ Ἑκ. 619.
μπρέ, βρὲ Ἑκ. 84, Ἱπ. 879-80.
μῶρος, μώρα Μ. 61.
Νεανικὸς Ἱπ. 1204.
νέον Ἑκ. 83, 217, Ἱπ. 794, Μ. 37.
νομοὶ νόμοι Μ. 238-40.
-νται ῥημ. κατάλ. Ἱπ. 1255.
νῦν νὺν Ἱπ. 670-2, Μ. 1144, 1296-300, 1365, 584-5.
νῦν δὴ Ἱπ. 233.
νῦν (τά, ὄχι: τό) Μ. 207.
Ξαίνω Ἱπ. 562.
ξὺν δ' Ἱπ. 1269-71.
Ὁ Ἱπ. 525.
οια Ἱπ. 564.
οἶσθ' ὃ δρᾶσον Ἑκ. 225.
οἶσθ' ὡς Μ. 200.
ὁμαρτῇ Ἱπ. 1194-7.
ὀμμάτων (ἀπ' ἐξ) Μ. 1174-5.
ονομαστικὴ ἀντὶ κλητ. Ἑκ. 533, Ἱπ. 101.
ὁποῖα = οἷα = ὅπως Ἑκ. 398.
ὀρθὸς Ἑκ. 221, Ἱπ. 1203.
ὁρίσματα Ἑκ. 14-5.
ὅς Ἱπ. 1321, Μ. 232.
ὅσπερ Ἑκ. 555-6.
οὐ Ἑκ. 128, 948, Μ. 822.
οὐδὲν Μ. 925.
οὐδέτερα πληθ. Ἱπ. 377-9, Μ. 181-2.
οὐ μὴ Ἱπ. 213-4, 606.
οὐ οὔτε οὐδὲ Ἑκ. 373, 1201, Ἱπ. 76.
οὕνεκα Μ. 88.
οὗτος Ἑκ. 1127, 1280.
οὕτως Ἑκ. 1286, Μ. 714-5.

Πάλαι Ἱπ. 1084-5.
πανὸς Ἱπ. 1274-6
πάρα Μ. 1347, 1408.
παράθεσις Ἱπ. 756-7.
παραιρῶ Ἱπ. 1012-4, 1315-6.
παρακόπτομαι Ἱπ. 238.
παραμπίσχω Μ. 282.
παράταξις Μ. 717.
παρατατικὸς Ἑκ. 395, 555-6, 818, Ἱπ. 907, 1169-70, 1365.
πάρεστιν Μ. 659, 1347.
παρέρχομαι Ἱπ. 108, Μ. 1137, 1205.
παρηγορῶ Ἑκ. 288.
παρμένος, ξεπαρμένος Ἱπ. 322.
παύω -ομαι Ἑκ. 916-8.
πεζούλα -λι Μ. 68-9.
πέλας, πλησίον Ἑκ. 996, Ἱπ. 441-2.
πέμπω Ἱπ. 215.
πέραμα πέρασμα Ἑκ. 1105.
πέρθω, πορθῶ Ἑκ. 908, Ἱπ. 542.
πεύκη Ἱπ. 1253, Μ. 4.
πεσσοὶ Μ. 68-9.
πίπτω Ἑκ. 50, Ἱπ. 390.
πιτνῶ, πίτνω Ἑκ. 274.
πλέων, πλείων κτλ. Ἱπ. 640-1.
πληθυντικὸς Ἑκ. 82, 239-41, 282, 404, Ἱπ. 11, 49, 287, 349, 377-9, 441-2, 789, 1091, Μ. 197, 823, 909-10.
ποιῶ -οῦμαι Μ. 573.
ποιοῦμαι (ἁρπαγὴν κττ.) Μ. 909-10.
πόλισμα Μ. 771.
πολὺς Ἱπ. 443.
πόμπιμος Ἱπ. 578.
πόντος Ἱπ. 4.
ποτὲ Ἑκ. 662.
ποὺς Ἑκ. 53-4, 219, 812, 977, Ἱπ. 661, Μ. 729, 1181-2.
πράσσω Ἱπ. 377-9.
πρὶν Ἑκ. 131-.
προθέσεις Ἑκ. 144, 916-8.
προθετόπτωτον Ἑκ. 687, 916.
πρὸς Ἱπ. 701, 715, 872-3, Μ. 704.
πρὸς ταῦτα Μ. 1358.
προσάγω Ἱπ. 496.
πρόσθεν Ἑκ. 961.
προσωπ. ἀντων. Ἱπ. 1409.
προσπίπτω Ἱπ. 19, 49.
προστίθημι Ἑκ. 362, 368.

προστροπὴ Ἱπ. 715.
προτίθημι Μ. 963.
προτιμῶ Μ. 343.
πτώσεις Ἑκ. 595, 913, Μ. 803.
πρῶτα (τὰ) 794, Μ. 918.
πῶλος Ἱπ. 542.
πύργος Ἑκ. 1209.
Σκοτώνω Ἑκ. 1·.
σκύλαξ Ἱπ. 1278.
στέγη Ἱπ. 468-9, Μ. 894.
στεροπὰ Ἑκ. 68.
στεφανῶ Ἑκ. 126.
σοῦ Ἱπ. 1453.
συγκριτικὰ Ἱπ. 485.
σὺ δ' (μῆτερ) ἡμῖν Ἑκ. 372.
συμβάλλομαι Μ. 284.
συνάπτω Ἱπ. 187.
σύνδεσμα Μ. 1193.
συνεκκομίζω Ἱπ. 465.
συνήδομαι Ἱπ. 1286.
σχῆμα Ἑκ. 619.
σῶμα Μ. 233.
σώφρων Ἱπ. 494.
Ταυροῦμαι Μ. 92.
τάγα Ἑκ. 1259.
τὲ Ἑκ. 80, Μ. 970.
τί Μ. 11-3
τί δέ; Ἑκ. 661 Ἱπ. 1413.
τίθεμαι (λώβαν κττ.) Μ. 209-10.
τίθημι τίθεμαι Μ. 3,573.
τί ποτε Ἑκ. 187.
τίμιος Ἑκ. 625.
τλήμων Ἑκ. 562.
τλῆναι 1123.
τμητὸς Ἱπ. 1244-5.
τὸ δὲ Ἱπ. 400.
τοιαῦτα Ἑκ. 776.
τοῖσιν τοῖς τοισίδε Ἱπ. 400.
τολμῶ Ἑκ. 1222.
-τος (εἰς) ῥηματικὰ Ἑκ. 1132, Ἱπ. 677-8 1346.
του δόξης Ἑκ. 370.
τροπικὰ ἐπιῤῥήματα Ἑκ. 191,1136-7, Μ. 926.
τροπικὴ αἰτιατικὴ Ἱπ. 19, 377-9.
τσαρβούλι Ἱπ. 1189.
Ὑβρίζω Ἱπ. 474.
ὑπὲρ Ἑκ. 37,80.
ὑπὲρ μὲν ἄγαν Μ. 627-8.
ὑπεργάζομαι Ἱπ. 504.
ὕπερθεν Μ. 650.
ὑπέρτερος Ἱπ. 531.
ὑπέρχομαι Ἱπ. 922.
ὑπὸ Ἑκ. 6,147, 665, Ἱπ. 1296.
ὑποτακτικὴ Ἑκ. 1245, Ἱπ. 527, Μ 317, 516.
Φθόνος Ἑκ. 288.
φίλτατα, τά, Μ. 16.
φόβος εἰ μὴ 184.
φόνος Ἑκ. 239-41.
φράζομαι Ἑκ. 546, Μ. 652-3.
φρὴν Ἱπ. 473, Μ. 38, 263-6.
φρονῶ Ἑκ. 546, Μ. 652-3.
Φρύγες Ἑκ. 4.
φυτὸν Ἱπ. 630, Μ. 231.
Χειμάζομαι Ἱπ. 313.
χέρσονδ' Ἱπ. 148-50.
χερῶν (ἐκ) Ἑκ. 573.
χρῆν Ἱπ. 467, 507-8.
χρησμὸς Ἱπ. 1349.
Ψυχὴ Ἑκ. 87-8, Ἱπ. 289,721. Μ., 110, 202-3.
Ὡς Ἑκ. 400, 662, 1245, Ἱπ.405-7, Μ. 62, 274, 600, 682.
ὥς Ἑκ. 441-3, 888, Ἱπ. 1054.
ὥσπερ Ἱπ. 1307.
ὥς ποτε Ἑκ. 662.
ὡς τάχιστα κτλ. Ἑκ. 555-6.
ὥστε Ἱπ. 634-7, 705.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΠΟΙΗΤΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΣΙ
ΔΙΟΡΘΩΘΕΝΤΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΝΤΩΝ
Η ΟΠΩΣΔΗΠΟΤ᾽ ΑΛΛΩΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΘΕΝΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Αἰσχύλου

Ἀγαμέμν.	277	εἰς	Μηδ.	187- 8
»	307,361	»	Ἱπ.	1346
»	315	»	Μηδ.	741
»	343	»	Ἑκ.	1080- 4
»	350	»	Ἱπ.	756- 7
»	352	»	Μηδ.	1181- 2
»	427,1558	»	»	205- 6
»	549,1128	»	Ἱπ.	503
»	689	»	Ἑκ.	152 3
»	911	»	Μηδ.	291
»	787	»	»	127- 8
»	895-902	»	Ἑκ.	319-20
»	903	»	»	»
»	1060	»	Μηδ.	926
»	1138-90	»	»	369
»	1186	»	Ἱπ.	468 9
»	1278	»	»	1415- 9
»	1375	»	»	1269-71
»	1553	»	»	1299
»	1672- 3	»	Μηδ.	1181- 2
Ἑπ. ἐπὶ Θ.	101	»	»	369
»	102	»	»	784- 6
»	250	»	»	822
»	632	»	»	873
»	685	»	»	741
»	782	»	»	1174- 5
»	795- 7	»	»	635
»	1051	»	Ἑκ.	555- 6
Εὐμεν.	58- 9	»	Μηδ.	291
»	112	»	Ἱπ.	1269-71
»	141	»	Μηδ.	562- 5
»	308	»	Ἱπ.	400
»	418	»	»	1272
»	442	»	»	85
»	474- 5	»	Μηδ.	1205
»	577,669	»	»	713
»	596	»	Ἱπ.	503
Ἱκετιδ.	135	»	Μηδ.	635
»	161	»	Ἱπ.	328
»	194- 5	»	»	85
»	249	»	»	»
»	281	»	»	630
»	314- 6	»	Μηδ.	1218
»	341,439,950	»	»	850- 2
Ἱκετιδ.	468,338	εἰς	Ἱπ.	503
»	512	»	Ἑκ.	181
»	747	»	Μηδ.	504
»	758	»	»	235- 6
»	771	»	»	279
»	1033	»	»	594
»	1038	»	»	623- 4
»	1060- 2	»	»	127- 8
Περσ.	55,1068	»	Ἱπ.	1346
»	65- 6	»	Μηδ.	209-12
»	113	»	Ἑκ.	107- 9
»	181- 3	»	»	90-95
»	295	»	Μηδ.	822
»	300	»	»	741
»	313	»	Ἑκ.	578
»	472	»	Ἱπ.	772
»	481	»	Μηδ.	850- 2
»	571	»	»	205- 6
»	574	»	»	201
»	581,636	»	»	205- 6
»	684	»	»	1439
Προμηθ.	2	»	Ἱπ.	1206- 7
»	203	»	»	188
»	232	»	»	1349
»	234	»	»	400
»	269	»	»	713- 4
»	313	»	»	677- 8
»	480	»	»	1346
»	507	»	Μηδ.	127- 8
»	709	»	Ἱπ.	468- 9
»	765	»	Μηδ.	822
»	821,938	»	»	»
»	1129	»	»	526
Χοηφόρ.	16	»	Ἑκ.	152- 3
»	36	»	Ἱπ.	576
»	83	»	»	139
»	140	»	Μηδ.	273
»	203	»	Ἱπ.	188
»	234	»	»	400
»	275	»	Μηδ.	187- 8
»	296	»	Ἱπ.	1346
»	313	»	»	677- 8
»	849	»	Μηδ.	1205
»	1012-13	»	»	284
Ἀποσπ.	123,299	»	Ἱπ.	468- 9

Ἀνακρέοντος
Ἐπιγρ. 111 εἰς Ἱπ. 31
Ἀναξανδρίδου
π. Ἀθην. 48A εἰς Ἱπ. 749
Ἀπολλωνίου Ῥοδίου
α 960- 7 εἰς Ἱπ. 31
Ἀριστοτέλους
π. γενέσ. ζ. 788,16 εἰς Μηδ. 282
πολιτικ. 127,40 » Ἱπ. 405- 7
Ἀριστοφάνους
Ἀχαρν. 125 εἰς Ἱπ. 1064
» 376,18 » » 1301- 3
» 472 » Μηδ. 228
» 594 » Ἱπ. 351
» 684 » » 369
Βατράχ. 198 » » 351
» 512 » Ἑκ. 1153
» 1279 » Μηδ. 209-12
Εἰρήν. 799 » Ἱπ. 76- 7
Ἐκκλησιαζ. 629 » Μήδ. 238-40
» 976 » Ἱπ. 233- 4
Θεσμοφ. 469 » Μηδ. 714-15
» 473 » Ἑκ. 1153
» 580 » Ἱπ. 657
Ἱππέων 517 » Μηδ. 238-40
» 526 » Ἑκ. 1055
» 573 » » 1113
» 935 » Μηδ. 1168-70
» 1228 » » 526
Λυσιστρ. 594,1088 » Ἱπ. 706- 7
» 628 » » 322
Νεφελ. 131 » Ἑκ. 1153
» 218 » Μηδ. 1051- 2
» 257 » Ἑκ. 398
» » » Μηδ. 187- 8
» 268 » » 1051- 2
« 464 » Ἑκ. 745- 6
» 540 » Μηδ. 1181- 2
» 818 » » 1051- 2
» 1384 » » 1168-70
Ὀρνίθ. 1 » Ἑκ. 221
» 5-6,7-8 » Μηδ. 1051- 2
» 203 » » 562- 5
» 336 » Ἑκ. 555- 6
» 668 » » 745- 6
» 698 » Ἱπ. 351
» 714 » » 76- 7
» 830 » Μηδ. 1290
» 1099 » Ἱπ. 76- 7
» 1214 » Μηδ. 1124
» 1222 » Ἑκ. 745- 6
« 1677 » Μηδ. 228
Πλούτ. 488 » » 822
» 742 » Ἱπ. 31
» 822 » » 1301- 9
» 910 » » 702- 3
Πλουτ. 982 εἰς Ἑκ. 1113
» 996- 7 » Ἱπ. 677- 8
» 1012 » Ἑκ 1113
» 1153 » Ἱπ. 32- 3
Σφηκῶν 4 » Ἑκ. 745- 6
» 142 » Ἱπ. 347
» 895 » Ἑκ. 489-91
» 1145 » Ἱπ. 233- 4
» 1443 » » 351
ἀποσπ. 723 » Ἱπ. 233- 4
Ἀρριανοῦ
Ἀναβάσ. α',18,9 εἰς Ἱπ. 872- 3
Βάτωνος
π. Ἀθην. 662E εἰς Ἑκ. 1136- 7
Γενεσίου
β',10 εἰς Ἑκ. 916- 8
Δημοσθένους
Ὀλυνθ. α',12 εἰς Ἑκ. 745- 6
σελ. 161,6 » Μηδ. 850- 2
» 241,242,749 κλ. » Ἱπ. 233- 4
» 497F,518A » Μηδ. 320
» 579 » » 942
» 631 » » 846-52
» 722 » Ἱπ. 233- 4
Εὐριπίδου
Ἀλκήστ. 94- 5 εἰς Ἱπ. 233- 4
» 258- 8 » Μηδ. 741
» 338 » » 262
» 418,824,1083 » Ἱπ. 328
» 423 » Μηδ. 426
» 546 » » 623- 4
» 661 » Ἱπ. 468- 9
» 721 » » 49
» 733 » » 21- 2
» 785 » Μηδ. 1116- 7
» 832- 3 » » 1051- 2
» 838- 3 » Ἑκ. 221
» 838,1032 » Ἱπ. 1084- 5
» 911 » Ἑκ. 619
» 1050 » Ἱπ. 1054
» 1051 » » 21- 2
» 1072 » » 640- 1
Ἀνδρομ. 25 » Μηδ. 970
» 84 » Ἱπ. 233- 4
» 88 » Μηδ. 677
» 154 » Ἱπ. 506
» 161 » Μηδ. 184
» 163 » » 403- 5
» 195 » » 650
» 225 » » 424- 6
» 244 » Ἑκ. 602
» 259 » Μηδ. 24
» 322 » » 1299
» 372 » Ἱπ. 507- 8
» 387 » » 377- 9
» 392 » Μηδ, 106- 8

Ἀνδρομ.	543	εἰς	Ἱπ.	756- 7	Ἠλέκτρας	718	εἰς	Ἑκ.	1272
»	636	»	Μηδ.	1316	»	743	»	»	1078- 9
»	867	»	Ἑκ.	589-92	»	824	»	Μηδ.	220
»	1053	»	Ἱπ.	191- 2	»	864	»	Ἑκ.	1272
»	1245	»	»	651- 2	»	934	»	Ἱπ.	32- 3
Βακχ.	144	»	Μηδ.	187- 8	»	933- 4	»	Μηδ.	220
»	176	»	»	787	»	1052	»	Ἱπ.	702- 3
»	280	»	»	246	»	1055	»	Ἑκ.	555- 6
»	488	»	Ἑκ.	602	»	1076	»	»	1165- 7
»	614	»	Μηδ.	273	»	1127	»	»	87- 8
»	670	»	Ἑκ.	589-92	»	1357- 9	»	Ἱπ.	377- 9
»	791	»	Ἱπ.	213- 4	Ἡρακλειδ.	5	»	Μηδ.	708
»	904	»	Μηδ.	1205	»	63	»	Ἱπ.	1274- 6
»	922	»	»	187- 8	»	107- 8	»	»	715
»	1065	»	Ἑκ.	167	»	173	»	»	706- 7
»	1066- 7	»	Μηδ.	1181- 2	»	278- 9	»	Μηδ.	1116- 7
»	1075	»	»	1165- 6	»	297	»	»	553- 4
»	1080	»	»	909-10	»	455	»	»	798
»	1133- 4	»	»	1189	»	505	»	»	850- 2
Ἑκάβης	15	»	»	1077	»	507,744	»	»	677
»	122	»	»	339	»	600	»	Ἑκ.	181
»	403	»	Ἱπ.	1286	»	791	»	Μηδ.	184
»	508-690	»	»	500	»	909	»	Ἑκ.	589-92
»	622	»	Μηδ.	822	»	918	»	»	319-20
»	1077	»	Ἱπ.	550	»	933	»	Ἱπ.	19
»	1239	»	Μηδ.	424- 6	»	992	»	Ἑκ.	1185- 6
»	1286	»	»	526	Ἡρ. μαιν.	50	»	Ἱπ.	1016
»	1290	»	»	578	»	146	»	»	1054
Ἑλένης	135	»	»	695	»	153- 4	»	»	18
»	213	»	Ἱπ.	79-81	»	205	»	Ἑκ.	1029-31
»	254	»	Ἑκ.	583- 4	»	284	»	Ἱπ.	560
»	283	»	»	80	»	291	»	»	400
»	300	»	»	595	»	334	»	Μηδ.	787
»	308,364	»	Μηδ.	205- 6	»	411	»	Ἱπ.	1123
»	346	»	Ἑκ.	761	»	508	»	Ἑκ.	595
»	416	»	»	239-41	»	509	»	Ἱπ.	377- 9
»	451	»	»	1205	»	542	»	»	932-35
»	636	»	Μηδ.	594	»	588	»	Μηδ.	708
»	1076	»	Ἱπ.	121- 2	»	597	»	Ἱπ.	576
»	»	»	Ἑκ.	1165- 7	»	600	»	Ἑκ.	181
»	1097	»	Ἱπ.	701	»	710	»	»	362
»	1107	»	»	31	»	796	»	«	152- 3
»	1147	»	»	1123	»	851,892	»	Μηδ.	361
»	1215	»	»	364- 5	»	939	»	Ἑκ.	152- 3
»	1666	»	Ἑκ.	1078- 9	»	974	»	»	177- 9
Ἠλέκτρας	32	»	Μηδ.	262	»	1002	»	»	90- 5
»	33	»	»	741	»	1119	»	Ἱπ.	507-8
»	52	»	Ἑκ.	602	»	1341	»	»	1044
»	65	»	Ἱπ.	504	»	1423	»	»	506
»	218	»	»	188	Ἱκετίδ.	123	»	»	1349
»	390	»	»	1012	»	201	»	Ἑκ.	152- 3
»	426	»	»	576	»	209	»	Ἱπ.	400
»	469	»	Ἑκ.	1065- 6	»	237	»	Μηδ.	11-13
»	657	»	Ἱπ.	233- 4	»	268- 9	»	Ἑκ.	177- 9
»	668	»	Ἑκ.	961	»	296	»	»	1065- 6
»	681	»	Ἱπ.	506	»	298	»	»	1136- 7

Ἱκετίδ.	324- 5	εἰς Ἱπ.	377- 9	Ἰφ. Ταυρ.	747	εἰς Ἱπ.	400
»	365	» Μηδ.	713	»	759	» Μηδ.	284
»	439	» Ἱπ.	400	»	799	» Ἱπ,	651- 2
»	447	» Μηδ.	1290	»	945	» »	31
»	503	» Ἱπ.	560	»	958	» Μηδ.	291
»	517	» »	85	»	994	» Ἑκ.	589-92
»	785	» Μηδ.	677	»	»	» Μηδ.	339
»	896	» Ἑκ.	1165- 7	»	1048	» Ἱπ.	121- 2
»	1120	» Μηδ.	553- 4	»	1053	» »	32- 3
Ἱππολ.	108	» »	1205	»	1167	» Ἑκ.	1065- 6
»	1158	» »	262	»	1180	» Ἱπ.	1054
»	1336	» Ἱπ.	506	»	1191	» »	653
Κύκλωπ.	29,118	» »	21- 2	»	1221	» »	390
»	32	» »	468- 9	»	1453	» »	32- 3
»	95	» »	21- 2	Ἴωνος	229	» Μηδ.	1205
»	131	» Μηδ.	600	»	236	» »	846-52
»	148	» »	741	»	627	» »	207
»	237	» Ἱπ.	504	»	663	» »	202- 3
»	261	» »	640- 1	»	675	» Ἱπ.	576
»	370	» Μηδ.	713	»	817	» Μηδ.	209-12
»	407	» Ἑκ.	177- 9	»	1090- 3	» »	594
»	522	» »	595	»	1170	» »	202- 3
»	594	» »	1055- 6	»	1172	» Ἱπ.	377- 9
»	679	» »	»	»	1307	» Ἑκ.	489-91
Ἰφ. ἐν Αὐλ.	24- 7	» Ἱπ.	1377	»	1333	» Ἱπ.	1299
»	33	» Ἑκ.	800- 1	»	1585,519	» Μηδ.	209-12
»	39	» Ἱπ.	1253	Μηδείας	16	» Ἱπ.	932- 5
»	124	» »	328	»	56	» Μηδ.	24
»	323	» Ἑκ.	1065- 6	»	136	» »	1286
»	»	» Μηδ.	339	»	140	» »	594
»	375	» »	1136- 7	»	392- 3	» »	273
»	378	» »	»	»	515	» »	262
»	557	» Μηδ.	682	»	681	» »	712
»	584	» »	»	»	1046- 7	» »	273
»	803	» Ἱπ.	121- 2	»	1108	» »	106- 8
»	808	» Μηδ.	94	»	1138,1275	» »	1205
»	1088	» »	403- 5	»	1160	» »	787
»	1128	» Ἑκ.	1065- 6	»	1223	» »	273
»	1129-30	» Μηδ.	334	Ὀρέστου	5	» »	677
»	1153	» »	970	»	126	» Ἑκ.	595
»	1194	» Ἱπ.	491	»	130	» Ἱπ.	1054
»	1456	» Μηδ.	235- 6	»	181	» Ἑκ.	167
»	1492- 3	» »	209-12	»	206- 7	» Μηδ.	1181-82
Ἰφ. Ταυρ.	25	» Ἑκ.	589-92	»	210	» Ἑκ.	299
»	80	» Ἱπ.	932- 5	»	233	» Ἱπ.	1189
»	93	» »	1377	»	260	» Ἑκ.	589-92
»	263	» »	468- 9	»	288	» »	1065- 6
»	325	» Ἑκ.	1165- 7	»	502	» Μηδ.	534- 5
»	337	» Ἱπ.	506	»	600	» Ἑκ.	489-91
»	526	» »	756» 7	»	614	» »	1279
»	603	» Ἑκ.	888	»	644	» »	87- 8
»	668	» Ἱπ.	377- 9	»	702	» Μηδ.	717
»	676	» »	701	»	704	» Ἑκ.	589-92
»	691- 2	» Μηδ.	533	»	790	» Μηδ.	306
»	941	» Ἱπ.	702- 3	»	966	» »	846-52
»	743	» Μηδ.	745	»	1008	» Ἑκ.	1272

Ὀρέστου	1043	εἰς Ἱπ.	756- 7
»	1066	» »	504
»	1167	» Ἑκ.	319-20
»	1209-10	« Μηδ.	319-20
»	1324- 5	» »	135- 6
»	1421	» Ἱπ.	1269-71
»	1465	» Ἑκ.	167
»	1551	» Μηδ.	209-12
»	1641- 2	» »	202- 3
Ῥήσου	51,126	» »	850- 2
»	58	» Ἱπ.	506
»	80	» »	519
»	176	» »	504
»	332	» Ἑκ.	761
»	425	» Ἱπ.	1070
»	461	» »	1286
»	467	» Μηδ.	534- 5
»	639	» Ἱπ.	85
»	720- 1	» »	364- 5
Τρῳάδ.	99	» Μηδ.	594
»	218	» Ἱπ.	507- 8
»	478	» Ἑκ.	1185- 6
»	508	» »	1025- 9
»	703	» »	85
»	726	» Ἑκ.	888
»	767	» »	1065- 6
»	826	» Ἱπ.	228
»	1030	» Ἑκ.	319-20
»	1248	» Ἱπ.	491
»	1271	» Ἑκ.	501
»	1302	» Μηδ.	846-52
Φοινισ.	14,954	» »	594
»	148	» Ἑκ.	555- 6
»	302	» »	761
»	384	» »	1136- 7
»	615	» Ἱπ.	32- 3
»	992,1716	» »	578
»	1009	» Ἑκ.	583- 4
»	1054	» Μηδ.	262
»	1083	» Ἱπ.	47- 8
»	1100	» Ἑκ.	1055
»	1115,1393	» Μηδ.	106- 8
»	1159	» Ἱπ.	560
»	1230	» Ἑκ.	1055
»	1315	» »	761
»	1433	» Ἱπ.	47- 8
»	1625	» »	233- 4
»	1698	» »	496
»	1767	» Ἑκ.	583- 3
Ἀποσπ.	25	» »	619
»	51	» Μηδ.	850- 2
»	208	» Ἑκ.	589-92
»	262	» »	»
»	318	» Ἱπ.	76- 7
»	340,6	» Ἑκ.	583- 4
»	419,5	» Μηδ.	1377

Ἀποσπ.	442	εἰς Ἑκ.	818
»	462	» Μηδ.	369
»	496	» Ἱπ.	670- 2
»	528	» Ἑκ.	362
»	536	» Μηδ.	822
»	537	» Ἑκ.	90- 5
»	545	» Μηδ.	1174- 5
»	577	» »	24
»	637,7-8	» »	238-40
»	675	» Ἱπ.	677- 8
»	708	» Ἑκ.	317
»	743	» »	1065- 6
»	757,6	» Μηδ.	11
»	757,9	» Ἑκ.	583- 4
»	809	» Μηδ.	1195- 6
»	809,6	» »	11- 3
»	813	» Ἱπ.	390
»	838	» Ἑκ.	595
Ἡσιόδου			
Θεογον.	483	εἰς Ἱπ.	732- 4
Ἡσύχιος			
ἐν λ. ἀνασειράζει		εἰς Ἱπ.	237
Θεοκρίτου			
	ιζ',17	εἰς Ἱπ.	468- 9
	κη',7	» »	630
	η',21	» Μηδ.	1181- 2
Θεοφράστου			
π. ἀνέμ.	29	εἰς Μηδ.	1181- 2
φυτ. ἱστ.	γ',45	» Ἱπ.	504
Χαρακτ.	ι'	» Ἑκ.	625
Ἰσοκράτους			
Εὐαγ.	197D	εἰς Ἑκ.	999
Λουκιανοῦ			
Ἰκαρομ.	780	εἰς Μηδ.	228
Κατάπλ.	21	» »	584-5
Λυκούργου			
κ. Λεωκρ.	119	εἰς Ἱπ.	347
Μενάνδρου			
μονοστζ.	435	εἰς Ἑκ.	961
π. Στοβ.	ρκα',11	» »	1185- 6
Ξενοφῶντος			
ἀναβάσ.	α',3,12	εἰς Ἱπ.	31
»	α',4,9	» Μηδ.	497
»	α',5,6	» Ἑκ.	555- 6
»	α',8,22	» »	»
»	α',8,24	» Μηδ.	1137
»	α',10,3	» »	872- 3
»	β',2,7	» Ἑκ.	1055
»	β',5,24	» Μηδ.	1137
»	γ',1,10	» »	»
»	γ',2,5	» »	1420- 2
»	γ',18	» Ἑκ.	555- 6
»	δ',3,26	» Μηδ.	872- 3
»	ϛ',1,18·2,12	» »	913
Ἑλλην.	β',3,20	» »	209-12
Ἱέρων.	α',36	» »	405- 7

Κυνηγετ. γ',3 εἰς Ἑκ. 1055
» δ',4,6,11 » Μηδ. 1077
» ϛ',6 » » 1269-71
» ϛ'11 » » »
Ἱππ. α',6 » Ἑκ. 1080- 4
Κ. Παιδ. γ',26 » Μηδ. 850- 2
» δ',5,19 » » 1204- 5
» ε',4,22 » » 1349
» β',2,3 » » 1051- 2
Οἰκονομ. ιϛ',10 » Ἱπ. 504
» κ',3 » » 504

Ὁμήρου

Ἰλιάδ. Α259 εἰς Μηδ. 717
» 313 » Ἱπ. 653
» Β 26 » Μηδ. 717
» Γ143 » Ἱπ. 1194- 7
» Δ 15 » Μηδ. 235- 6
» Ε315 » Ἱπ. 1346
» Ε493 » » 1301- 3
» Η 48 » Μηδ. 717
» Η133 » Ἱπ. 640- 1
» Θ 66 » Ἱπ. 1206- 7
» Θ 72 » Μηδ. 1181- 2
» Ι688 » Ἱπ. 224
» Κ 56 » » 1206- 7
» Λ196 » » »
» Λ726 » » »
» Μ169 » » 468- 9
» Μ301 » » »
» Ν135 » Μηδ. 209-12
» Ξ 78 » Ἱπ. 1206- 7
» Ξ 79 » » 1131- 4
» Ο509 » Μηδ. 553- 4
» Π407 » Ἱπ. 1206- 7
» Ρ132 » » 1346
» Σ 62 » Ἑκ. 1055
» Σ320 » » 555- 6
» Τ140 » Ἱπ. 294
» Φ321 » » 1346
» Φ385 » » 576
» Ω322 » Μηδ. 209-12
» Ω681 » Ἱπ. 1206- 7
Ὀδυσσ. β409 » « »
» γ 55- 7 » » 468- 9
» γ292 » Ἑκ. 555- 6
» ε359 » Μηδ. 846-52
» ε410 » » 279
» ε429 » » 1205
» ζ162 » Ἑκ. 20
» ζ225 » Μηδ. 282
» θ498 » » 424- 6
» ι159 » Ἱπ. 79-81
» κ275 » » 1206- 7
» π319 » Ἑκ. 555- 6
» σ 99 » » 246
» σ230 » Ἱπ. 932- 5
Ὀδυσσ. ω 20 εἰς Μηδ. 424- 6
» ω100 » » 1016
» ω341 » Ἱπ. 32- 3
Ὕμν. 25,5 » Ἑκ. 1055

Παύλου

πρ. Ἑβρ. δ',4 εἰς Ἑκ. 916- 8

Πλουτάρχου

Σόλ. ιγ' εἰς Μηδ. 846-52
Λυκούργ. θ' » » »
Γάλβ. θ' » » 850- 2
Πομπηΐ. νε' » Ἑκ. 319-20
ἠθικ. 293Α » Μηδ. 846-52

Πινδάρου

Ὀλυμπ. α',91 εἰς Ἱπ. 1269-71
» α',100 » Ἑκ. 319-20
» ιβ',10 » Ἱπ. 390
Πυθ. γ',58 » Μηδ. 1296-300
» δ',213 » Ἱπ. 1269-71
» ε',43 » » 31
» ε100 » Ἑκ. 319-20
» η',57 » » »
Ἰσθμ. ε',21 » » »
Νεμ. α',24 » Ἱπ. 79-81
« γ',25 » Μηδ. 847-52
» η',30 » » 403- 5
» η',40 » Ἑκ. 20

Πλάτωνος

Ἀλκ. α'. 134C εἰς Ἱπ. 503
Ἀπολ. 20C » » 702- 3
» 34 » » 49
Ἐπινομ. 978C » » 31
Εὐθυδήμ. 213 » » 351
» 2B » » 351
» 291A » » 233- 4
» 295C » Μηδ. 553- 4
Κριτ. 44C » » »
Λύσ. 208B » Ἱπ. 233- 4
» 213B » » 1420- 2
Μεν. 68E » Μηδ. 369
Νόμ. 683A » » 497
» 700B » Ἑκ. 1272
» 835D » Μηδ. 537- 8
» 909E » Ἱπ. 32- 3
Παρμεν. 147D » Ἑκ. 1272
Πολιτ. 305B » Μηδ. 1155- 6
» 359D » Ἱπ. 31
» 461E » Μηδ. 926
» 499C » » 1205
» 509C » » 369
» 608B » » 235- 6
Πρωταγ. 360A » Ἱπ. 347
Συμπ. 205D » » 32- 3
Τιμ. 51D » » 1386
Φαίδρ. 337A » Μηδ. 238-40
» 341E » » »
Φαίδων. 69A » » 262

Φαίδων.	87B	εἰς Ἱπ.	659
»	89B	» »	347
»	93B	» »	705
»	103C	» »	»
»	469B	» Μηδ.	926
»	600	» »	201
Φιλήβ.	22E	» Ἱπ.	191- 2
Πολυδεύκους			
Ὀνομ.	Ζ',201	εἰς Ἱπ.	268- 9
»	Α',221	» »	504
Σοφοκλέους			
Αἴας	114	εἰς Ἱπ.	49
»	139-40	» Μηδ.	187- 8
»	216- 7	» Ἱπ.	683
»	482	» Μηδ.	273
»	493	» Ἱπ.	651- 2
»	728	» »	560
»	821	» »	504
»	864	» Ἑκ.	555- 6
»	948	» Μηδ.	205- 6
»	1117	» »	889-90
»	1132	» »	273
»	1231	» »	822
»	1338	» »	867
»	1369	» »	926
Ἀντιγόνη	9	» Ἱπ.	585- 7
»	10	» Μηδ.	1286
»	70	» »	1019
»	410	» Ἱπ.	504
»	543	» Μηδ.	708
»	580	» Ἱπ.	1439
»	725	» Ἑκ.	1136- 7
»	747	» Μηδ.	867
»	774	» Ἱπ.	560
»	833	» »	»
»	879	» »	468- 9
»	885,891	» »	»
»	904	» Ἑκ.	1136- 7
»	987	» Ἱπ.	468- 9
»	1011	» »	1346
»	1105	» »	47-48
»	1200	» Μηδ.	909-10
»	1345	» Ἑκ.	1025- 9
Ἠλέκτρ.	6	» Μηδ.	708
»	127	» Ἱπ.	364- 5
»	133	» »	683
»	206	» Μηδ.	187- 8
»	283- 5	» »	273
»	374	» Ἱπ.	468- 9
»	383	» »	468- 9
»	»	» »	213- 4
»	484	» Μηδ.	187- 8
»	630	» »	1299
»	714	» »	1346
»	725	» »	1223- 4
»	747	» »	1245
Ἠλέκτρ.	868	εἰς »	1244- 5
»	918	» Ἱπ.	772
»	1000	» Μηδ.	822
»	1019	» Ἱπ.	702- 3
»	1076	» »	121- 2
»	1143- 4	» »	683
»	1165- 6	» Μηδ.	822
»	1182	» Ἑκ.	181
»	1203	» Μήδ.	1087
»	1207	» »	708
»	1312	» »	457
»	1337	» Μηδ.	1205
»	1451	» Ἱπ.	364 5
Οἰδ. Κολ.	8-11	» Μηδ.	822
»	12-13	» Ἱπ.	706- 7
»	14- 5	» Μηδ.	635
»	29	» »	1439
»	75	» »	600
»	83	» »	1439
»	84	» Ἑκ.	1028- 9
»	195	» »	1025- 9
»	247	» Μηδ.	228
»	263	» Ἱπ.	503
»	322	» Μηδ.	970
»	383	» Ἑκ.	1185- 6
»	515	» Μηδ.	24
»	579	» »	1044
»	650	» «	1299
»	712	» Ἱπ.	31
»	813	» Μηδ.	1286
»	942	» »	94
»	1031	» »	1346
»	1207	» Ἑκ.	87- 8
»	1225	» Ἱπ.	507- 8
»	1235	» »	79-81
»	1337	» Μηδ.	1290
»	1356	» »	273
»	1365	» »	1296-300
»	1397	» »	1286
»	1455	» Ἱπ.	364- 5
»	1473	» »	713- 4
»	1482	» »	31
»	1514	» »	683
»	1580	» »	121- 2
»	1632	» Μηδ.	21- 2
Οἰδ. Τυρ.	260	» »	594
»	314	» »	228
»	366	» Ἱπ.	1286
»	454	» Ἑκ.	152- 3
»	524	» Μηδ.	600
»	543	» »	926
»	627- 8	» »	1362
»	736	» »	1016
»	917	» »	741
»	1042	» Ἱπ.	32- 3
»	1132	» »	503

Οἰδ.Τυρ.	1154	εἰς Μηδ.	1222	Τραχιν.	1139	εἰς Μηδ.	403- 5
»	1212	» »	403- 5	Φιλοκτ.	10	» Ἱπ.	1131- 4
»	1241	» »	1205	»	38	» »	503
»	1272	» Ἑκ.	398	»	55	» Ἑκ.	87- 8
»	1300	» Ἱπ.	19	»	66	» Μηδ.	1296-300
»	1337	» Μηδ.	1290	»	234	» »	1051- 2
»	1357	» Ἱπ.	677- 8	»	236	» Ἱπ.	496
»	1403	» Ἑκ.	398	»	272	» »	468- 9
»	1435	» Ἱπ.	364- 5	»	286	» »	»
Τραχιν.	62	» »	576	»	298	» »	»
»	123	» »	47- 8	»	307	» Μηδ.	708
»	151- 2	» Μηδ.	11-13	»	645	» »	562- 5
»	284	» Ἑκ.	152- 7	»	674	» Ἱπ.	503
»	297	» Ἱπ.	1251	»	813	» Μηδ.	212
»	317	» »	585- 7	»	836	» Ἱπ.	1019
»	360	» Μηδ.	594	»	950	» Μηδ.	918
»	436	» Ἱπ.	683	»	952	» Ἑκ.	619
»	451- 2	» Μηδ.	11-13	»	1051	» Ἱπ.	657
»	560	» Ἱπ.	1194- 7	»	1296- 7	» »	1439
»	596	» »	836- 7	»	1316	» »	683
»	793	» Μηδ.	594	»	1343	» »	702- 3
»	900	» »	1205	»	1362	» Ἑκ.	1019
»	973	» »	235- 6	ἀποσπ.	823	» Ἱπ.	31

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

Ἐν τῷ κειμένῳ:

Σελ. 32 ὁ ἀριθμὸς 160 μεταθετέος εἰς τὸν προτοῦ στίχον.
» 39 στίχ. 13 ἀντὶ τῶν 'τὸν δ'ἐμὸν βίον' γράφε: 'τὸν ἐμὸν δὲ βίον'.
» 111 » 643 » 'ἄν' » 'ἂν'.
» » » 655 μεταθετέον τὸ 'τίθεται' εἰς τὸν πρὶν στίχον.
» 234 » 130 ἀντὶ 'δέσποιναν·' γράφε: 'δέσποιναν' ἀστίκτως.
» » » 132 μεταθετέον τὸ 'ἀντιστρ[οφή]. 'εἰς τὸν πρὶν στίχον.
« 237 » 141 ἀντὶ 'σὺ γ'' γράφε: 'σύ γ''.
» 349 » 836 ἐξάλειψον τὸ 'ἀντ[ιστροφή]'.
» 545 » 641 ἀντὶ 'ὀξυφόνων » 'ὀξυφρόνων'.
» 653 » 1260 » 'ναν Ἐρινὺν' » 'ναν φονίαν Ἐρινὺν'.

Ἐν ταῖς σημειώσεσι:

σελ. 34	στήλ. 6'	στίχ. 2	ἄνωθεν	ἀντὶ τοῦ 'τί μὲ'	γράφε:	'τί με'.
» 49	» α'	» 12	»	» 'εὐκτ. μέλλ.	»	'εὐκτ.'.
» 96	» 6'	» 6	»	» 1501	»	1051.
» 109	» »	» 11	κάτωθεν	» 1320	»	1323.
» 112	» »	» 10	ἄνωθεν	» 660	»	661.
» 195	» »	» 1	κάτωθεν	» 170	»	770.
» 237	» α'	» 19	»	» 'κωλλῦσαι'	»	'κωλῦσαι'.
» »	» 6'	» 1	»	» 'σὺ γ''	»	'σύ γ''.
» 242	» »	» 8	ἄνωθεν	» 'αὐτὰ διὰ τοῦ'	»	'διὰ τοῦ'
» 254	» »	» 1	»	» '*μελέτη*'	»	'*μελέτη*'.
» 280γ	» α'	» 14	κάτωθεν	» 'δογματικῶς'	»	'ἰδιωματικῶς'
» 369	» 6'	» 3-4	»	» 'second avec'	»	'second rang avec'.
» 482	» α'	» 10	»	» '10.)· ἀλλὰ'	»	'100), ἀλλὰ'.
» 564	» 6'	» 1	»	» 'κοινοῦ *γέροιο, καὶ*)	»	'κοινοῦ) *γέροιο, καὶ*'
» 572	» α'	» 15	»	» 'λέξω'	»	'λόγῳ'
» 595	» »	» 21	ἄνωθεν	» 'ὄχι τὸ 'νῦν''	»	'ὄχι τὸ 'τὸ νῦν''.
» 597	» »	» 12	»	» 'τῷ ἐν'	»	'τῇ ἐν'.

Bayerische Staatsbibliothek München

ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ

Ἐν Μυτιλήνῃ παρὰ τῷ *Ἐκδότῃ*.
Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ κ. *Καρόλῳ Μπέκ*, βιβλιοπώλῃ.

Παρὰ τούτοις εὑρίσκεται καὶ τὸ Παράρτημα εἰς τὸν β' τοῦτον τόμον, «*Mon édition d'Euripide et la définition de la tragédie dans la Poétique d'Aristote*» ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.

Ὁ παρὼν τόμος τιμᾶται φράγκων χρυσῶν 14.
Μετὰ τοῦ ἀνωτέρω παραρτήματος φρ. χρ. 17.
Τὸ παράρτημα μόνον φρ. χρ. 3.

Οἱ ἀγοράζοντες τὸν β' τόμον μέχρι α' Μαρτίου τοῦ 1895 λαμβάνουσιν ὁμοῦ καὶ τὸ παράρτημα δωρεάν.

Buchbinde
Wawrzyniak
Marktpl.
85614 Kirchs

Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Euripides,

[Nichtlateinische Schriftzeichen]

Bd.: 2

1894

A.gr.a. 735 l-2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11536368-2